

13
22 M
24

AVGVSTINI BARBOSÆ,

I.V.D. LVSITANI,

PROTONOTARII APOSTOLICI,
OLIM S. CONGREGATIONIS INDICIS CONSVLTORIS,
& insignis Ecclesiæ Vimaranensis Thesaurarij maioris,

NVNC-VERO EPISCOPI VGENTINI, ET A CONSILIIS
D. PHILIPPI IV. Hispaniarum Regis Catholici,

COLLECTANEA DOCTORVM,

TAM VETERVM QVAM RECENTIORVM.
IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.

TOMVS QVARTVS.

QVINQVE LIBRI SEXTI DECRETALIVM, CLEMENTINÆ item, & Extrauagantes tum viginti IOANNIS Papæ XXII. tum etiam communes

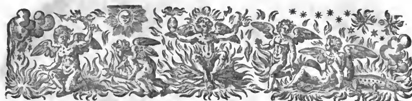
Præfixi sunt INDICES, Auctorum, Librorum, Titulorum, & Capitulorum; nec-non Capitulorum, & Legum incidenter discussarum, percommodi.

Vltima editio ab ipsomet Auctore aucta, recognita & à mendis expurgata.

LVGDVNI,
Sumpt. PHIL. BORDE, LAVR. ARNAVD, & PETRI BORDE.
M. DC. LXIX.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

SANCTISSIMO
AC BEATISSIMO PATRI
VRBANO VIII.
PONT. OPT. MAX.
AVGVSTINVS BARBOSA
LVSITANVS.

DOCTORVM Collectanea in ius vniuerſum, quæ in XII. Tomos tanquam in totidem riuulos, dieíve horas effundere anno ſæculari proximo ſub feliciſſimis tuis, BEATISSIME PATER, auſpiciis cœperam, curſum intermittere, aut diuertere, Te annuente, mouente, & approbante, non poterant, quin à te inciperent, atque in te tandem deſinerent. Si namque riuuli ad vniuerſum ſuum ſalem vnde ſaporem, ſoporémque inueniant, dilabuntur, diéſque ad ſolem vnde calorem, & colorem duxerant, reuocantur. Ita mearum ego lucubrationum horas ad te luminum & aquarum fontem iure optimo dirigo. Quis enim Chriſtiani te mundi ſalem & ſolem, quis oculum, & Oceanum non ſuſpiciat,

agnoſcat, prædicet. Solem, inquam, vnde veritas quicquid in ſacrarum Sanctionum, legúmque mole perplexum hæret, obſcurum latet, reconditum fugit, ſereno clareſcens vultu, id omne prorſus eliminat, & eluminat. Præterea Solem quòd inter omnes prudentes, & ſapientes viros inuentus es vnus, vnus ille apud Salomonem prudens, & ſapiens, cuius oculi in capite excubias, & vigilias agunt, quibus totum Iuriſprudentiæ corpus illuſtras, moderaris, & dirigis. Cur etiam ſalem, aut Oceanum non appellem, vnde omnia deriuantur, atque eodem reuertuntur iura, & tamen (quæ tanta eſt Tuæ Beatitudinis ſapientiæ fœcunditas) vt mare non redundas. Quæ cùm ita ſint vt caput totum hoc Iuris Canonici corpus iam abſolutum excipere, vt ſol diei huius horas fouere, tandémque vt Oceanum riuulos protegere, ac tueri ne deſinas. Ita Deus Opt.Max. Te vniuerſæ Eccleſiæ coryphæum & parentem diutiſſimè, & feliciſſimè ſeruet. Vale.

APPRO

APPROBATIO OPERIS.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Magistro Sacri Palatij Apostolici.

A. Episc. Bellicastrens. Vicesg.

GO Felix Contelorius perlegi D. Augustini Barbosæ Lusitani I. V. D. &c. opus, quod inscribitur, *Collectanea Doctorum tam veterum, quàm recentiorum*, &c. *super quinque libros Sexti Decretalium*, & nihil in eis reperi quod Fidei, & bonis moribus aduersetur, & ideo opus hoc summo ingenio, & industria elaboratum ad Reipublicæ vtilitatem typis mandari posse censeo. In quorum fidem me propria manu subscripsi. Romæ hæc die 2. Ianuarij 1629.

FELIX CONTELORIVS, I. V. & S. Theologiæ Doctor, Protonotarius Apostolicus.

Imprimatur.

Fr. NICOLAVS RODVLFIVS, Sacri Palatij Apostolici Magister, ac totius Ordinis Prædicatorum Vicarius Generalis.

GO Petrus Albertinus, in Almæ Vrbis gymnasio Pontificij Iuris Primarius Professor, de mandato Reuerendiss. P.F. Nicolai Rodulfij, Sacri Apostol. Palatij Magistri, perlegi, ac recensui diligenter opus hoc nuncupatum, *Collectanea Doctorum in Clementinas, & Extrauagantes*, Excellentissimi D. Augustini Barbosæ I. V. D. Lusitani, &c. nihilque in eo reperi, quod vel bonis moribus, vel Religioni aduersetur, quinimò ob egregiam in eo contentam doctrinam ad vsum etiam forensem quàm maximè accommodatam dignum existimo, vt ad publicam vtilitatem quantò citiùs typis mandetur. In quorum fidem hæc propria manu subscripsi Romæ die tertio Ianuarij anno millesimo sexcentesimo vigesimonono.

PETRVS ALBERTINVS qui suprà, manu propria

Imprimatur.

Fr. HYACINTHVS LVPVS, Socius Reuerendiss. P.M.S.P. ac totius Ordinis Prædicatorum Vicarij Apostolici.

SERIES

SERIES

Librorum, & Titulorum, qui in his quinque sexti DECRETALIVM libris continentur.

Prior numerus paginam, posterior eiusdem paginæ columnam signat.

PROOEMIVM.

LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS.

LIBER TERTIVS.

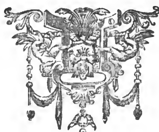
EORVM

EORVNDEM
TITVLORVM
SYLLABVS.
Iuxta seriem Alphabeti.

Rebus

ELEN

ELENCHVS CAPITVLORVM.

Filij

Elenchus Capitulorum.

Reli

R.

S.

T.

V.

TITVLI CLEMENTINARVM.

CLEMENTINARVM
CAPITVLA.

TITVLI

Extrauagantium Ioannis XXII.

EARVNDEM EXTRAVAGANTIVM

CAPITVLA.

TITV

TITVLI
Extrauagantium communium.

EARVNDEM EXTRAVAGANTIVM
CAPITVLA.

RECEN

RECENSIO

Capitulorum, & legum, quæ vel incidenter discussæ, & quandoque extra locum positæ.

Primus numerus paginam, alter eiusdem paginæ columnam signat; tertius est marginalis.

EX

EX DECRETO.

Ex Concil. Trident.

EX DIGESTIS.

EX CODICE.

COLLE

COLLECTANEA DOCTORVM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Libri VI. Decretalium ex professo, vel incidenter scripserunt.

IN PROOEMIVM LIBRI VI. DECRETALIVM.

SVMMARIVM.

1 *Sextus Liber Decretalium à quibus compilatus, ostenditur.*
2 *Bonifacius VIII. fuit natione Hernicus, patria Anagninus, familia Caietanus.*
3 *Papa quare Episcopum se nominet, remissiuè.*
4 *Seruum seruorum Dei cur Papa se dicat, & quis se ita inceperit nominari, remissiuè.*
5 *Papa appellat Episcopos fratres, alios verò filios.*
6 *Priuilegia scholasticis omnibus concessa competunt etiam Grammaticis.*
7 *Salutandi vsus antiquissimus est.*
8 *Compilatores Sexti vnde originem traxerint, remissiuè.*
9 *Præsumptio bona oritur ex bono nomine.*
10 *Papa cùm ad summum Apostolatus apicem euehitur, quare mutet nomen.*
11 *Electus & confirmatus ante consecrationem dicitur Episcopus, & Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem.*
12 *Ordines sunt nouem, & est contra Theologos, qui dicunt esse septem.*
14 *Papa nullus est maior.*
15 *De modico non est curandum.*
16 *Studiosus licet scholas non frequentet, sed domi repetendo studeat, gaudet priuilegiis scholarium.*
17 *Sacramentalia quibus venialia remittuntur, quæ sint remissiuè.*
18 *Vicecancellarius quis sit.*
19 *Rubricæ allegari possunt ad decisionem causarum, si orationem perfectam contineant.*
20 *Argumentum à rubrica est optimum, & validum.*
21 *Numerus septenarius est perfectus, & plura de eo, remissiuè.*
22 *Infantia durat vsque ad septimum annum.*
23 *Pueritia incipit à septennio, & durat vsque ad pubertatem.*
24 *Senectus dicitur ab anno 50. perfecto vsque ad 70.*

1
CVM post compilationem factam à Gregorio IX. diuersæ Summorum Pontificum constitutiones editæ à tempore dicti Gregorij, vsque ad Bonifac. VIII. extra volumina vagarentur, ideò Bonifacius ipse per Guillelmum Archiepiscopum Ebrunesi, & Berengarium Episcopum Briterensi, magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellarium fecit illas redigi in vnum volumen, quas censuit in futurum in iudiciis, & scholis fore vtiles, aliquas adiiciens etiam de suis, reliquas vero, quas superfluas existimauit, omnino rescecauit, præcipiens vt in iudiciis & scholis omnes his Decretalibus vterentur.

2 *Bonifacius.*] Papa VII. natione Hernicus, patria Anagninus, familia Caietanus, anno 1294. Pontifex Maxim. creatus est. Compilatio ista fuit facta anno Domini 1300. Platina *in vita ipsius Bonifacij*, & Fr. Iacob. Philip. Eremitan. *in sua Chronologia.*

3 *Episcopus.*] Quare Papa Episcopum se nominet dixi *in collectan. ad proœm. Decretal. à num. 7. cum sequentibus, & in tractat. de iure Ecclesiast. lib. 1. cap. 2. num.* 10.

4 *Seruus seruorum Dei.*] Quid caussæ cur Pontifex Max. se dicat seruum seruorum Dei, & quis se ita inceperit nominari, dixi pariter ad *d. proœm. Decretalium, n. 13. cum multis seqq. & d. tract. de iure Eccles. lib. 1. c. 2. à n. 29.*

5 *Dilectis filiis.*] Multis iam retro sæculis inoleuit vsus ille, vt S.D. Papa eum Episcopis, Archiepiscopis, Patriarchis, & Cardinalibus scribit, fratres appellet tanquam in officio coadiutores; cùm autem aliis, filios: & quidem optima ratione, vt quemadmodum, inquit Rebuff. *ad formam mandati, verbo, dilectis filiis*, Deus Opt. Max. pater est, & creator omnium, ita eius in terris Vicarij filij sumus, cura & honore, quia curam omnium gerit, vt ostendit Bonifac. *ad proœm. Clement. col. 2. not.* 4. atque hæc scribendi forma nisi seruata fuerit, præsumitur rescriptum falsum, *cap. quàm graui, de crimine falsi*, Aleiat. *in l. inter claras, & de summa Trinit.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. tom. 2. lib. 8. q. 7. n.* 104.

6 *Vniuersis scholaribus.*] Notatur ad hoc quòd priuilegia scholasticis omnibus concessa, competunt etiam Grammaticis, & literarum studiosis, vt per Rebuff. *de priuileg. scholast. priuil. vlt.*

7 *Salutem.* Vsus iste salutandi non modo Christianis iam diu receptus est, vt constat *ad Philip. cap. vlt. 1. Thessal. cap. vlt. 2. cap. vlt.* & alibi, verùm etiam Ethnicis ipsis, qui etiam post nomina illam adiiciebant, licet interdum isti omitterent, præsertim Reges, quasi per

maiestatem. Quod Plutarchus notat *in Phocione*, dum scribit Alexandrum victo Dario abstulisse ab epistolis illud *Saluete*, exceptis quas Phocioni scribebat, quem vnum, sicut Antipatrum compellebat post salutem dictam. Verùm Romani Pontifices Christi discipulos etiam in hoc sequuti hoc salutandi more semper vsi sunt, vt licet videre in hoc prooemio, & Clementinarum, nam, vt bene scribit Rebuff. *ad formam mandati Apost. verbo salutem*, producit salus; actus charitatis, pietatis, largitatis, fidelitatis, sedulitatis, tranquillitatis, iucunditatis, & necessitatis. Hinc in primitiua Ecclesia præter salutem, gratiam imprecabantur, Id quod Ignatium & successores Antiochenses Episcopos fecisse narrat Baron. *annal. Ecclesia anno Christi* 45. & procedente tempore post salutem, Apostolicam benedictionem subiecerunt.

8 *Guillelmum Archiepisc. Ebrudunen. & Berengarium*, &c.] Vide Barreit. *in sua chorographia in descript. ciuitatis Ebrudunensis, fol.* 180. *verso*, Paul. Comitol. *resp. moral. lib.* 1. *q.* 26. *n.* 1.

9 In gloss. *Bonifacius*, ibi, *& verè est consonans nomen rei*, &c. Ex bono nomine oritur bona præsumptio, quia à nomine, & cognomine multoties sumitur, & permissa est argumentatio, de quo vide Doctores citatus *in collect. ad c.* 1. *n.* 2. *&* 3. *de deposito.*

10 In ead. gloss. ibi, *Praterea aquum fuit mutationem fieri*, &c. Causam quare Romani Pontifices ad Summum Apostolatus apicem euecti propriis suis nominibus, quo appellabantur, exinde non vocentur, sed aliud assumant, recensui *ad d. proœm. Decretal.* vbi *num.* 6. ostendi quis primus è Romanis Pontificibus cœperit nomen mutare.

11 In gloss. *Episcopus*, ibi, *ante consecrationem & coronationem*, &c. Ergo electus & confirmatus ante consecrationem dicitur Episcopus, vt latè probaui *de officio, & potestate Episcopi, p.* 1. *allegat.* 36. *n.* 6. *&* 7. sic etiam Abbas electus dicitur Abbas ante benedictionem, vt per citatos à Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Abbas, n.* 2. vbi subdit quòd potest vti Baculo pastorali, & Mitra.

12 In ead. gloss. ibi, *Dic nouem Ordines in Ecclesia*, scilicet primam Tonsuram, Ostiariatum, Exorcistarum, Lectoratum, Acolytatum, Subdiaconatum, Diaconatum, Presbyteratum, & Episcopatum, vt per Nan. *in man. cap.* 22. *num.* 17. *& consil.* 12. *de tempor. ordinat.* Velasq. de Auendan. *l.* 29. *Tauri, gloss.* 3. *num.* 9. *&* 10. Mendez à Castro *in l. cum oportet, num.* 166. *C. de bonis, qua lib.* Couar. *in cap. quia nos, num.* 4. *de testam. & lib.* 1. *variar. cap.* 10. *num.* 10. Flamin *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 2. *num.* 56. *& lib.* 5. *quæst. fin. num.* 179. Marta *in votis noniss. decis. voto* 14. *num.* 2. *cum seqq.* Ceuall. *commun. contra commun. q.* 524. Card. Tusch. *lit. O, conclus.* 189. Campan. *in diuersorie iuris canon. rubr.* 2. *num.* 7. meripsum *de officio, & potestate Episcopi, part.* 2. *allegat.* 2. *num.* 17.

13 In ead. gloss. ibi, *Et est contra Theologos, qui dicunt solum esse septem Ordines.* Ex quorum numero sunt Magistr. *in* 4. *distinct.* 24. *lit. B*, Martin. de Ledesma 2. 4. *q.* 39. *art.* 2. Viuald. *in candelabr. aureo, tit. de Sacramento Ordinis, num.* 9. Ioseph. Angles *in floribus Theolog. tit. de Sacramento Ordinis, in definit. conclus.* 2. Fr. Ludouic. Lop *in instruct. conscient. tom.* 2. *part.* 1. *cap. fin.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. part.* 2. *cap.* 9. *à num.* 11. Henriq. *lib.* 10. *cap.* 2. Barthol. Ledesma *in summ. de Sacramento Ordinis difficult.* 5. Petr. de Ledesma *in summ. part.* 1. *de Sacramento Ordinis, cap.* 1. Vega *in espejo de Curas, c.* 14. *num.* 4. Nuño *part.* 3. *in addit. q.* 37. *&* 40. *art.* 2. Valent. *tom.* 4. *disp.* 19. *q.* 1. *puncto* 2. Sayr. *de Sacram. in genere, lib.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 3. *art.* 5. *vers. de consecratione*, Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 27. *quæst.* 3. Vasq. *in* 3. *part. S. Thoma tom.* 3. *disp.* 2·6. *&* 240. Ægid. de Coninck *de Sacram. & censur. tom.* 2. *disp.* 10. *num.* 5. Balduin. iun. *super opera controuers.* Bellarmin. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 10. *vers. denique*, Paul. Comitol. *respons. moral. part.* 1. *q.* 48. *num.* 11. Bonacin. *de Sacram. disput.* 8. *quæst. vnic. punct.* 1. *num.* 6. Molfes. *in summ. Theologia moralis, tract.* 2. *cap.* 1. *num.* 31. *& c.* 3. *à num.* 14. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 9. *num.* 13.

In ead. gloss. ibi, *Quia nullum ipso est inuenire maiorem.* Vide Cassan. *in catalogo gloria mundi, p.* 4. *consid.* 25. Anastas. Germon. *de indultis Cardin. verbo Episcopi*, & quæ ad ornatum dixi *de offic. & potest. Episc. p.* 1. *alleg.* 1. *n.* 1. *cum seqq.* 14

In gloss. *Filiis*, ibi, *nec est curandum de modico.* Vide Doctores, quos citaui *in collect. ad d. proœm. Decretal. n.* 50. *& seq.* 15

In gloss. *Commorantibus*, ibi, *multi morantur qui parum student.* Vnde studiosum, licèt non intret scholas, sed domi repetendo studeat, gaudere priuilegiis scholarium, docent Rebuff. *de priuileg. schol. priuileg.* 165. D. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. p.* 7. *num.* 61. Scholares verò, qui vagantur non studendo, nec scholas ad audiendas lectiones ingrediendo, his priuilegiis minimè gaudere asserunt Duen. *reg.* 213. *vers. limita secundo*, D. Barbos. *d. n.* 61. 16

In gloss. *Benedictionem.* Vide Azor. *instit. moral. p.... lib.* 4. *c.* 11. *q.* 5. vbi nouem enumerat Sacramentalia, quibus venialia remittuntur. 17

In gloss. *Vice-cancellarium.* De Vice-cancellario, & quare Cardinalis ille, qui est Cancellariæ Apost. præfectus, dicatur Vice-cancellarius, & non Cancellarius, vide Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 36. 18

In gloss. *Titulis*, ibi, *nota rubricas esse authenticas.* Collige rubricas siue titulus statutorum æquè ad causas decidendas allegari posse, sicut ipsa statuta, aut constitutiones si orationem perfectam contineant, vt per Mich. Grass. *tom.* 1 *commun opin. lib.* 1. *tit.* 17. *num.* 245. *pag.* 132. *col.* 2. Cott. *in memorab. verbo Rubrica, pag.* 740. 19

Argumentum enim a rubrica optimum est, & validum, sicut docent Euerard. *in topicis legalib. loco* 45. Petr. Andr. Gammar. *in dialect. legali, lib.* 2. *loco* 7. Mandos. *ad reg.* 13. *Cancell. quæst.* 1. *num.* 1. *& reg.* 20. *quæst.* 4. *n.* 8. Menoch. *cons.* 3. *num.* 15. *& cons.* 425. *num.* 2. 11. *&* 12. Monet. *in tract. de opt. canon. cap.* 2. *num.* 4. Alduuin. *cons.* 101. *n.* 6. Cabed. *Lusit. decis.* 1. *num.* 15. *p.* 1. Cened. *canonic. lib.* 1. *q.* 21. *num.* 16. Ferrer. *ad constit. Cathalon. gloss.* 1. *n.* 118. intellige quando rubrica est per se clara, & ex omni parte perfecta, ac non indiget aliqua suppletione, Alderan. Mascard. *de generali statuto interpretandi, concl.* 2. *n.* 202. *cum seqq.* Anton. Monach. *Florent. decis.* 46. *n.* 78. 20

In gloss. *Senarium*, ibi, *alibi dicitur septenarius numerus esse perfectus.* Vide quæ diximus *in collect. ad cap.* 1. *n.* 17. *de celebrat. Missarum.* Multa circa vim numerorum tradunt Raban. Maurus *de inst. cleric. lib.* 3. *cap.* 22. *versic. vnde ratio*, Baptista Paulian. *in tract. de Iubilao super c. cùm ex eo, de pænitent. & remiss. lib.* 1. *cap.* 5. latè Petr. Bungus *de mystica numerorum significat.* vbi de omnibus ferè numeris ex abditis disciplinarum fontibus haustas vires ac significationes patefecit. De vi autem quaternarij numeri latissimè egit Dion. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap.* 11. *cum seqq.* 21

In gloss. *Perfectus*, ibi, *infantia, quæ durat vsque ad septimum annum*, ita Duen. *reg.* 259. *amp.* 2. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 57. *n.* 2. *& n.* 7. *cum seqq. & de præs. lib.* 4. *præs.* 47. *n.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 58. *n.* 6. *& p.* 3. *q.* 92. *n.* 3. 22

In ead. gloss. ibi, *Pueritia vsque ad* 12. *vel* 14. *annum.* Notatur ad hoc quòd pueritia incipit à septennio, & 23

durat

deerat vsque ad pubertatem, videlicet in masculo vsque ad annos 14. & in fœmina vsque ad annos 12. vt per Menoch. *de arbitr. casu* 57. *num.* 2. *& de præsumpt. lib.* 4. *præs.* 157. *n.* 38. Farin. *d. p.* 3. *q.* 92. *n.* 6. vbi *num.* 17. dicit quòd pubertas in masculo incipit ab anno 14. in fœmina ab anno 12. & *n.* 20. resoluit quòd pubertas plena dicitur vsque ad annum 18. inchoatum, & 17. completum.

24 In ead. gloss. ibi, *Senectus vsque ad* 70. Senectutem dici ab anno 50. perfecto vsque ad annum 70. colligit Farin. *d. p.* 3. *q.* 92. *n.* 22.

In Librum I. Sexti Decretalium.

De Summa Trinit. & Fide Cathol.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Spiritus sanctus æternaliter à Patre, & Filio tanquam ab vno principio, & vnica inspiratione procedit.*
2 *Inclusio vnius non est alterius exclusio, quando per exclusionem asserens peccatum committeret.*
3 *Filius à Patre est inseparabilis.*
4 *Superfluitas & repetitio toleratur cùm fit, vt quod ante dictum est, clariùs enarretur.*

Cap. Fideli. Vnic. *Gregor. X.*

1 SPIRITVS sanctus æternaliter à Patre, & Filio tanquam ab vno principio, & vnica inspiratione procedit, & præsumentes contrarium dicere damnat Gregor. X. in Conc. Lugdunens. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. iuris Pontif. lib.* 1. *pag.* 11. Alagona *in compend. iuris Canonici*, *pag.* 4. remissiuè Ximen. *in concord. parte* 1. *&* 2. Theologi *lib.* 1. *dist.* 11. *&* 12. S. Thom. *p.* 1. *q.* 36. *art.* 2. *&* 4.

2 In gloss. *Et Filio*, ibi, *quòd expressio Patris non concludit, Filium.* Notatur ad hoc quòd inclusio vnius non est alterius exclusio, quando per exclusionem asserens peccatum committeret, vt per Menoch. *consil.* 82. *n.* 42. *cum seqq.*

3 In ead. gloss. ibi, *Cùm ipsorum opera inseparabilia sunt.* Notatur ad hoc quòd Filius à Patre est inseparabilis, vt per Cald. Pereira *de empt. & vend. c.* 1. *n.* 3.

4 In ead. gloss. ibi, *Sed obiicitur ad hanc constit. quòd sit superflua*, &c. Notatur ad hoc quòd superfluitas, & repetitio toleratur, cùm fit vt quod ante dictum est, clariùs, apertiùs, & dilucidiùs enarretur, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 21. *gloss.* ... *n.* 5. Strach. *de mercatura, p.* 1. *n.* 45. De superfluitate vide quæ diximus *ad proœmium Decretalium, n.* 28. *cum seqq.*

De Constitutionibus.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Papa reuocat primam constitutionem per secundam; licèt de prima non faciat mentionem, nisi sit specialium locorum, vel singularium personarum.*
2 *Papa dicitur habere peritiam totius iuris in suis scriniis reconditam.*
3 *Iurisdictionum omnium fons est apud Principem, à quo fluunt, & refluunt.*
4 *Lex prima derogatur per secundam, licèt de illa mentionem non faciat.*
5 *Consuetudo generalis tollit legem præcedentem, secus si fuerit specialis.*
6 *Consuetudines locorum speciales non censentur sublata per legem generalem à Principe statutam.*
7 *Consuetudo est quid facti, & probari debet.*
8 *Ignorantia præsumpta est in priuilegiis extraordinariis, & non clausis in corpore iuris.*
9 *Ignorantes non ligantur excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale.*
10 *Princeps non præsumitur voluisse tollere statutum ciuitatis.*
11 *Consuetudo immemorialis nunquam intelligitur derogata, nisi expressè de ea fiat mentio.*
12 *Consuetudine præterita damnata, censetur quoque futura damnata.*
13 *Princeps, vel eius successor potest reuocare donationem, & concessionem puram, & simplicem etiam sine causa.*
14 *Iussio secunda debet expectari, vbi non constat de certa scientia.*
15 *Rescriptum contra ius commune non valet nisi faciat mentionem de iure.*
16 *Rescriptum contra legem, etiam non habentem clausulam derogatoriam, non valet.*
17 *Statuta iuri communi consona ius cõmune censentur.*
18 *Statutorum verba secundùm iuris dispositionem intelligi debent.*
19 *Statuta si aliquid disponant contra ius commune, intelligi omnino debent vt minus quàm fieri possit illud lædant.*
20 *Ordinationes Regiæ Lusitanorum illius Regni incolis ius commune sunt.*
21 *Leges Castellæ ius commune constituunt apud Castellanos.*
22 *Partium ex conuentione vbi aliquid fieri iubetur secundùm ius, intelligitur secundùm leges Regni, non secundùm leges Imperiales.*
23 *Statutum speciale quando derogetur per aliud simile posterius, ostenditur.*

Cap. Licèt I. *Bonifac. VIII.*

PAPA cùm censeatur habere omnia iura in scrinio pectoris sui, primam Constit. reuocat per secundam, licèt de prima non faciat mentionem. Cùm tamen specialium locorum, & singularium personarum statuta, & consuetudines ignoret, illa non reuocat si sint rationabilia, nisi expressè in ipsa caueatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Monach. Franc. Lud. Gom. & inter repetentes *tom.* 5. Mar Anton. Maresc. de Caluis, Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 25. Alagona *in compend. pag.* 4. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere.] 2
Collige ex text. quod Romanus Pontif. dicitur habere peritiam totius iuris in suis scriniis reconditam, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 41. *& cap.* 31. *num.* 537. Valasc. *consil.* 51. *num.* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 4. *proœm. num.* 85. quamuis principaliter ob mirabilem illam sibi à Deo concessam auctoritatem idipsum intelligatur, sunt tamen viri graues, ac Catholici, qui eam etiam extendunt, intelliguntque propter viros doctos Papæ consilio assistentes,

vt speculatus fuit Abb. *in cap. cùm ex literis, n.4. versic. quintò nota. de restit. in integr.* Bellencin. *de charit. subsid. in q.66.* Ludou. Gom. *in repet. huius textus, num.* 100. Lancel. Conrad. *in templo omn. iud. lib.1. c.1. §.3 n.12. & 13.* Tom. Act. *de ludo scacchor. q.6. n.6. & 7.*

3 Vnde per hunc text. apud Principem esse fontem omnium iurisdictionum, à quo fluunt & refluunt, asserunt Grammat. *decis. 46 n.1. & voto 28. n.12.* Capyc. *decis. 9. n.15.* Vincent. de Franch. *decis. 517. n.2.* à Ponte *decis. 2. num. 6.* Camil. de Curte *p.1. diuers. iuris feud. verbo potest, n.4.* Mastril. *de Magistratib. lib. 5. cap. 6. n.140.*

4 *Constitutiones condendo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd lex prima derogatur per secundam, licèt de illa mentionem non faciat, vt per Spin. *in speculo testam. gloss. 30. princ. num.* 8. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss. 9. §.1. n.51.*

5 *Quia tamen locorum specialium*, &c.] Ergo consuetudo generalis, hoc est, vbique introducta, tollit legem præcedentem, vt per Azor. *instit. moral p.1. lib 5. c.18. q.3.* secus si est specialis alicubi, & non vbique locorum recepta, idem Azor. *d. lib. 5. c.16. q.4.*

6 Notatur etiam ad hoc, quòd per legem generalem à Principe statutam non censentur sublatæ consuetudines locorum speciales, quæ ante ipsam legem vim consensu populi habebant, vt per Couar. *lib.3. variar. c.13. n.4. ad finem.*

Cùm sint facti, & in facto consistant.] Notatur ad
7 hoc quòd consuetudo est quid facti, & probari debet, vt per Roderic. Xuar. *in proœm fori, n.10.* Mascard. *de probation. conclus. 508. n.1.* Menoch. *cons. 8. n.16. & de præs. lib. 2 præs. 8. num. 7.* Surd. *cons. 371. num. 1.* Valasc. *cons. 162. n.9.*

8 *Potest probabiliter ignorare.*] Notatur ad hoc, quòd in priuilegiis extraordinariis, & non clausis in corpore iuris, præsumpta est ignorantia, vt per D. Barbos. *in l.1. ff soluto matrim. p.1. n.7.*

9 Notatur etiam ad hoc quòd ignorantes non ligantur excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale, vt per Couar. *in c. alma mater, part. 1. §.16. n.6. col.6.*

10 Notatur etiam ad hoc quòd Princeps non præsumitur voluisse tollere statutum ciuitatis, vt per Menoch. *de præs. lib.6. præs 39. n.1.*

11 *Nisi expressè caueatur in ipsa.*] Notatur ad hoc quòd consuetudo immemorialis nunquam intelligitus derogata nisi expressè de ea fiat mentio, vt per Flores de Mena *var. lib. 2. q.10. n.44.* Girond. *de priuilegiorum explicat. n.* 1118.

12 Notatur etiam ad hoc quòd damnata consuetudine præterita censetur quoque futura damnata, vt per Tiraq. *in præfat. retract. n.* 18. de quo vide, quæ latè scripsi *in meo nouissimo tract. de clausulis vsufrcq. claus. 87. n.11. cum seqq.* secundùm Lugdun. impress.

13 Notatur etiam ad hoc quòd Princeps, vel eius successor potest reuocare donationem, & concessionem puram & simplicem, etiam sine causa, vt per Menoch. *consil. 112. n.1.* & faciunt quæ Glorit. *resp. 6. n.3.*

14 In gloss. *Noscantur*, ibi, *vnde expectari solet secunda iussio.* Notatus ad hoc quòd vbi non constat de certa scientia, debet expectari secunda iussio, vt per Roder. Xuar. *alleg. 12. n.48. & 50.*

15 In ead. gloss. ibi, *Si rescriptum concedit aliquid contra ius*, &c. Notatur ad hoc quòd rescriptum si sit contra ius commune, non valet nisi faciat mentionem de iure, vt per Xuar *alleg. 28. n.17.*

16 Notatur etiam ad hoc quòd rescriptum contra legem etiam non habentem clausulam derogatoriam non valet, vt per Bernard. *reg.* 648.

17 In gloss. *Facti*, ibi, *imò sit iuris, & consistat in iure.* Notatur ad hoc quòd statuta iure communi consona, censentur esse ius commune, vt per Tiraq. *de retractu lignag. §.9. gloss. 2. n.54.*

Statutorum enim verba secundùm iuris dispositio- 18
nem intelligi debent, Hieron. Portol. *in tract. de consortib c.5. n.5.* Tiraq. *in tract. le mort, p.2. declar. 2. n.2.* D. Barbos. *in l.1. ff. soluto matrim. p.1. n.61.* Valasc. *cons.*
42. *n.7.* Et si fortè aliquid contra ipsum ius dispouant, 19
intelligi omnino debent, vt minus quàm fieri possit illud lædant, Cassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 7. §.3. in fin. num. 1. pag. 237.* Tiraq. *de retract. lign. §.9. gloss. 2. n.55.* Menoch. *remed. 15. recup. n.278. & de arbitr. casu 321. n.13. & cons. 4. n.8. & cons. 5. n.3. & cons. 88. n.30.* Surd *de alim. tit. 8. priuil. 90. n.4. cum seqq.*

Vnde ordinationes Regias Lusitaniæ illius Regni 20
incolis ius commune esse asserunt Gam. *decis. 50. n.5. & decis. 350. n.6.* Valasc. *cons. 103. n.8.* Cald. Pereisa *de empt. c.1. n.5.* Cabed. *p.1. decis.* 211.

Sic etiam leges Castellæ apud Castellanos ius com- 21
mune constituere docent Perez *in proœmio Ordinam. q.3.* Azeucd. *ad tit. 1. lib. 2. nouæ recopil. pag.* 121. Morl. *in emporio iuris, p.1. tit. 1. q.16. n.13. versic. apud.*

Illud denique aduertere oportet, quòd quando ex 22
partium conuentione aliquid fieri iubetur secundùm ius, intelligitur secundùm leges Regni, non secundùm leges Imperiales, vt resoluunt Marta *in votis nouiss. decis. voto 154. n.4.* & Steph. Gratian. *discept. forens. c.99.* Nisi dicatur secundùm ius commune, tunc enim intelligeretur ius commune Romanorum, non verò commune municipale, ex Caualc. *de tutore, n.98. in fin.* Ceual. *commun. contra commun. q.238. in fin.* Steph. Gratian. *d. c.99. n.14.*

In ead. gloss. ibi, *Nunquid & sublatum erit*, &c.] 23
Notatur ad hoc quòd si statuto speciali esset cautum idem, quod iure communi sancitum erat, & deinde conditum est nouum speciale statutum illi antiquo repugnans, hoc casu illud antiquum censetur mutatum & correctum, vt per Menoch. *de præs. lib.6. præs. 38. num. 37.*

In gloss. *Rationabilia*, ibi, *vtrùm consuetudo sit ratio-* 24
nabilis, tunc relinquendum est iudici. Vide quæ dixi *in collect. ad c. vlt. n.11. de consuetud.* adde Ceual. *commun. contra commun. q.359. in med.*

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Episcopi, vel alterius, non ligat ignorantes probabiliter, nisi ignorantia fuerit crassa & supina, nec ligat subditos extra suam diœcesim.*
2 *Constitutio regulariter non ligat ignorantes.*
3 *Ignorantia excusat ab excommunicatione per constitutionem Ordinariorum lata.*
4 *Excommunicatio generalis pro futuris culpis validè ferri, & pronuntiari potest.*
5 *Statutum vbi simpliciter excommunicationem infligit pro futuris culpis, minimè eo ligatur subditus statuentis delinquens extra ipsius territorium.*
6 *Censuras per statutum non potest ferre superior contra existentes in alieno territorio.*
7 *Ignorantia crassa & supina in quo distinguatur ab ignorantia vincibili ostenditur.*
8 *Ignorantia vincibilis & culpabilis facti, vel iuris, quæ crassa est, & non excusat à culpa mortali non excusat ab incurrendis censuris.*
9 *Pœna cùm ipso iure infligitur, ea non imponitur delinquenti extra territorium.*
10 *Iurisdictio adhæret territorio.*
11 *Consuetudo non ligat subditos extra territorium.*

12 *Senten.*

12 *Sententiarum nomine non solùm excommunicatio, sed omnes alia pœna, saltem spirituales, comprehenduntur.*

13 *Ignorantia supina est ignorare quod omnes sciunt.*

14 *Ignorantia alia facti, alia iuris.*

15 *Episcopus potest facere statuta.*

16 *Statuta, seu ordinationes facta in Synodo Prouinciali, seu diœcesana sunt perpetuæ, & non expirant morte conditoris.*

Cap. Vt animarum. II.

1 Constitutio Episcopi, vel alterius non ligat ignorantes probabiliter nisi ignorantia fuerit crassa, & supina; nec ligat subditos extra suam diœcesim. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monac. Butr. Franc. Ludou. Gomez, Marc. Anton. Marescotus de Caluis *tom. 5. repet. iuris Canon.* Viu. *in ration. lib. 1. pag. 26.* Alagona *in compend. pag. 4.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

De materia huius cap. agit latissimè Metol. *tom. 1. disp. in vniuersam Theolog. moral. disput. 1. c. 2. n. 44. cum multis seqq.*

Ligari nolumus.] Ergo condit ius nouum, vt per Driedon. *lib. 2. de libert. Christiana, c. 9. vers. prima sententia,* Cordub. *in quæst. lib. 2. q. 17. vers. his præsuppositis,* Salas 1. 2. *tract. 13. disp. 8. sect. 10. n. 75. ad fin.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 1. c. 15. q. 3. in fine,* Vasq. *tom. 4. in 3. p. tract. de excom. dub. 16. n. 4.* Metol. *d. c. 2. n. 174.*

2 *Ignorantes.*] Notatur ad hoc quòd constitutio regulariter non ligat ignotantes, vt per Duen. *reg. 129.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 3. q. 9.* Riec. *in collect. decis. p. 5 collect. 1580.* Farinac. *fragment. crimin. p. 1. lit. C. n. 685. cum seqq. & p. 4. cons. 65. in addit. lit. C.*

3 Vnde ab excommunicatione per constitutionem Ordinariorum lata excusabit ignorantia, vt per Nau. *in man. c. 23. n. 47. & c. 27. n. 16.* Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 10. num. 6.* Vgolin. *de censur. tab. 1. c. 9. §. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disput. 32. num. 8.* vbi secus dicit si excommunicatio sit lata iure communi, latè Bonac. *de censuris, disp. 1. q. 2. puncto 1. n. 6.* vbi ait ignorantiam probabilem tam iuris communis, quàm particularis excusare ab incurrendis censuris, & *à n. 8.* resoluit ignorantiam probabilem facti, aut qualitatis facti excusare à censuris incurrendis.

4 *Qui furtum commiserint,* &c.] Notatur ad hoc quòd generalis excommunicatio validè pro futuris culpis ferri, & pronuntiari potest, vt per Cou. *in cap. alma mater, p. 1. §. 10. n. 1.* vbi intelligit de sententia excommunicationis à Canone, vel statuto prolata, non autem ab homine: vide tamen dicta *ad cap. Romana 5. §. caueant, inf. de sent. excom.* & tradita per Ceued. *ad sextum collect. 8.*

5 *Extra ipsius diœcesim,* &c.] Notatur ad hoc quòd vbi simpliciter statutum excommunicationem inflixerit pro futuris culpis, minimè ea ligabitur subditus statuentis delinquens extra ipsius territorium, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 10. num. 3.* Clar. *§. fin. q. 85. n. 4.* Ioseph. Ludouic. *Perus. decis. 80. n. 15.* Spin. *in speculo testam gloss. 11. rubr. n. 51.* Cened. *d. collect. 8. n. 2.* Soar. *tom. 5. disp. 5. sect. 4. num. 4.* Bonacin. *de censur. disput. 1. q. 1. puncto 11. num. 6.* vbi addit quòd licèt Episcopus intendat per statutum ligare sibi subditos existentes extra proprium territorium, re vera non ligat.

6 Vnde Superiorem non posse ferre censuras per statutum contra existentes in alieno territorio, ita vt delinquens extra proprium Episcopatum, vel territorium incurrat censuram latam per modum statuti, resoluit idem Bonacin. *d. n. 6. in princ.* contra Vasq. *in tract. de excomm. dub. 12. n. 21.* & Ioan. de Salas *de legib. disp. 14. sect. 7. n. 89. ad finem.*

Dum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit, & supina.] Loquitur de ignorantia culpabili moraliter, vt multis probat Metol. *d. tom. 1. disput. 1. c. 2. n. 174. & 219.* Licèt ignorantia crassa, & supina appelletur à Soar. *de censur. disput. 4. sect. 8. n. 5.* ignorantia vincibilis, tamen vna ab altera distinguitur; omnis enim ignorantia crassa, & supina est vincibilis, sed non omnis ignorantia vincibilis est crassa, & supina. Ignorantia vincibilis, quatenus distinguitur à crassa, & supina, contingit quando quis non adhibuit mediocrem diligentiam morali, & humano modo ad sciendum id, quod scire tenetur; ignorantia verò crassa, & supina dicitur illa, quæ procedit ex lata culpa ignorantis, seu ex summa negligentia, vt accidit quando quis nullam, vel modicam adhibuit diligentiam ad cognoscendum id, quod scire tenetur, postquam de illo habuit aliquam cognitionem, vel dubium: ita Henriq. *in sum. lib. 13. cap. 23. §. 2.* Auila *de censur. p. 2. c. 5. disp. 5. dub. 8.* Sanch. *d. disp. 31. n. 32.* Bonac. *d. disput. 1. q. 2. puncto 1. num. 4.* 7

Vnde ignorantiam vincibilem, & culpabilem facti vel iuris, quæ crassa est, & non excusat à culpa mortali, non excusare ab incurrendis censuris, resoluunt per text. *in præsenti,* Molin. *de iustit. tom. 4. disput. 53. n. 4.* Sanch. *d. disput. 32. n. 31.* Auila *citato loco,* Salas *de legib. disp. 15. sect. 9. n. 111.* Bonac. *d. puncto 1. n. 10.* vbi etiam ait, non improbabiliter defendi posse cum Nauarro, & Sanch. censuram non incurri, quando ignorantia est vincibilis moraliter, sed non est crassa, & supina; additque ignorantiam affectatam non excusare ab incurrendis censuris. 8

Cùm extra territorium, &c.] Notatur ad hoc quòd cum pœna ipso iure infligitur, ea non imponitur delinquenti extra territorium, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 440. C. de reuocandis donat.* D. Ascan. Tambur. *in suo nouissimo tract. de iure Abbatum tom. 1. disp. 16. q. 1. n. 7.* 9

Iurisdictio enim adhæret territorio, sicut nebula in tota palude, vt per Gregor. *l. 1. gloss. fin. tit. 4. p. 3.* Cabed. *Lusitan. decis. 10. num. 9. p. 2.* Paris. *cons. 16. num. 21. volum. 4.* Curt. iun. *consil. 41. num. 9. & cons. 158. n. 24. & cons. 184. n. 8.* Octau. Glorit. *resp. 3. n. 9. & resp. 10. num. 50.* 10

Notatur etiam ad hoc quòd consuetudo non ligat subditos extra territorium, vt per Menchaq. *controu. frequent. c. 3. n. 19.* 11

In gloss. *Sententiis;* ibi, *sed idem in aliis sententiis.* Notatur ad hoc quòd decisio huius text. intelligitur non solùm in excommunicatione, sed etiam in quibuscunque sententiis, vt per Franc. *in præsenti, n. 8.* Merol. *tom. 1. disput. in vniuersam Theolog. moral. disp. 1. c. 2. n. 84.* Nomine sententiarum non solùm excommunicationem, sed omnes alias pœnas saltem spirituales comprehendi, ex hac gloss. colligit Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 32. n. 17. & 31.* 12

In gloss. *Supina,* ibi, *quæ est ignorare quod omnes sciunt,* Vide Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 32. n. 32.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo ignorantia, n. 8.* latè Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. I. à n. 161.* 13

In ead. gloss. ibi, *ignorantia ergo alia facti, alia iuris.* Vide Cordub. *in suo quæst. lib. 2. q. 1.* Soar. *tom. 5. disp. 4. sect. 10. n. 10.* Sayr. *in claui Regia, lib. 2. c. 2. à n. 15. & c. 9. à n. 3.* 14

In gloss. *Statuto,* ibi, *nota Episcopum posse facere statuta.* Vide Duen. *reg. 245.* Azor. *institut. moral part. 2. lib. 2. cap. 47. quæst. vltim.* nouissimè Massob. *de Synodo Episcopi, c. 4. dub. 1. num. 5. versic. 18. & dub. 41. num. 1.* 15

& dub.24.n.1. ampliat etiam extra Synodū, & *dub.43. n.2.* extendit extra territorium, ac die feriato metipsum *de offic. & potest. Episc.p.3. alleg.93.n.23. cum seqq.* Et huiusmodi statuta, siue constitutiones Episcoporum debent potius obseruari quàm ius commune, si Summi Pontif. Auctoritate, vel præscripta consuetudine roborentur, vt per Gutier. *Canon.lib.1.c.22.n.33.* D Barbos. *in l. diuortio, p.2. in princip.n.54.ff.soluto matrim.* Valasc. *de partitionib.c.35.n.9.cum seqq.* Nicol. Garc. *de benefic.p.1.c.1.n.99.* Card. Mantic. *de tacitis & ambig. conuention.tom.1.lib.3.tit.8.n.1.*

16 In ead. gloss. ibi, *& sunt alia statuta perpetua.* Notatur ad hoc, quòd statuta, seu ordinationes factæ in Synodo Prouinciali, seu diœcesana, sunt perpetuæ & non expirant morte conditoris, vt per Zerol. *in praxi Episc.p.1.verbo edicta, vers.ad tertium,* quem refero ego ipse *d.alleg.93.n.24.*

17 In gloss. *Diœcesim,* ibi, *& in quolibet ipsius loco non exempto potest pro tribunali sedere.* Multipliciter declarabis iuxta per me dicta *de offic.& potest. Episc.part.3. alleg.80.*

De Rescriptis.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum strictè, & in specie sumptum dicitur illud, quod emanat ad obseruantiam iuris communis.*

2 *Rescriptum in hoc tit. accipitur largè, & sic continet omnem Principis concessionem quocunque modo fiat.*

3 *Priuilegium dicitur illud, quod emanat contra ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex.*

4 *Priuilegium dici non potest illud quod nihil specialiter concedit.*

5 *Priuilegium tribus modis potest considerari contra ius commune, vel in substantia, vel secundùm modum, vel quoad aliquos particulares effectus.*

6 *Priuilegium, & beneficium longè inter se differunt.*

1 IRCA materiam glossæ huius rubricæ aliqua sunt notanda, in quantum enim asserit rescriptum strictè, & in specie sumptum dici illud, quod emanat ad obseruantiam iuris communis, recipitur ab Azor. *instit.moral.p.1.lib.5.c.21.q.5.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell.gloss.35.n.19.* & in rescriptis iustitiæ agnoscit Soar. *de legib.lib 8.c.2.n.8.* Non obstat, quia nihil ferè operarentur rescripta si ad iuris communis obseruantiam emanarent, iuxta *reg.l.1.C.de thesaur.lib.10.* nam respondetur illa vltra ius commune concedere iurisdictionem extraordinario iudici, quæ non ex eo sic dicitur extraordinaria quòd detur contra ius, sed quia non datur secundùm id, quod solitum, & regulare est.

2 In isto autem titulo, (vt verbis glossæ huius rubr. vtar) rescriptum accipitur largè, & sic continet omnem Principis concessionem quocumque modo fiat, vt notant omnes *in præsenti,* & post Staphilæum, obseruat Marches. *de commission.p.1.c.6.n.17.*

3 Priuilegium verò dicitur illud quod emanat contra ius commune in fauorem aliquarum personarum, & dicitur priuilegium quasi priuata lex: ita gloss. *huius rubr.* Abb. *in cap.olim, n.7.de verb.signif.* Medic. *de defi-nit. q.17.* Ræuard. *tom.1. ad leges duodecim tabularum, c.2.* Petr. Gregor. *de iuris arte, c.7.n.14.* Henriq. Canis. *in summ.iuris Canon.lib.1. tit.2.§. duplex genus placitorum,* Gonzal. *d. gloss.35.n.5. cum seqq.* Fr. Emman. *quest. Regul.tom.1.q.7.art.1.* Anton de Sousa *in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, c.23.disp.99.n.2.* Azor. *d.c.22. à princ.* Card. Tusch. *tom.6. lit.P, concl.727.* D. Ascan. Tamburin. *in suo nouissimo tract. de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam secularium, quàm Regularium Episcopis inferiorum, tom.1.disp.16.q.1.n.2.*

Vnde colligitur priuilegium dici non posse illud, 4
quod nihil specialiter concedit, sed illud tantùm, quod iure communi concessum est, id enim euincit particula illa definitionis, *contra ius,* iuxta illud principium vulgare, Cui non conuenit definitio, non conuenit definitum, *l.1.§ dolum, ff. de dolo,* Euerard. *in topicis legal.loco 44.* & secundùm aliud, quod dictat, frustrà precibus impetrari, quod à iure communi conceditur, *l.1.ff.ad municip.l.1.C.de thesaur.lib.10.* cum vulgatibus, facit text.opt. *in cap.vlt.25.q.1.* ibi, *neque priuilegia concederentur nisi,* &c. Non obstant *c.1.hoc tit. in antiq.cap.licèt 32. de præbend cap.tua de Clericis non resid.l.1. C. de sacros. Eccles. cap. etsi Christus, in fine, de iureiur.* in quibus videntur per modum priuilegij, 5
& indulgentiæ concedi ea, quæ iure communi licita & concessa esse noscuntur, quia pro responsione aduertere oportet tribus modis posse priuilegium considerari contra ius commune, vel in substantia, vel secundùm modum, vel quoad aliquos particulares effectus: in substantia quando concedit vt quis licitè faciat, quod iure communi sibi prohibitum est, videlicet vt intestabilis faciat testamentum, vel ne quis excommunicatos euitet, nec decimas soluat, & similia. Secundum modum, quando etsi iure communi licitus sit actus, qui geritur, modus tamen non ita, veluti vt milites testari valeant non seruatis iuris solemnitatibus, iuxta totum *tit. ff. C. & Instit. de militari testam.* vel etiam vt sine illis ad pias causas faciat testamentum, iuxta *cap. cùm esses, & cap. relatum, de testam.* vel inter liberos, *l. hac consultissima, §.ex imperfecto, C. illo tit.* Conceditur etiam quoad aliquos particulares effectus, veluti ad sedandos scrupulos, quia impetrantes putant sibi non licere, quod iure communi licitum est, notat Nauar. *consil.3. num.3.de statu monach.* sequuntur Azor. *d. cap.23. q.3.* Salas *de legib. disput.17. sect.1.num.4.* iuxta quam distinctionem facilè intelligi possunt supradicta iura in contrarium adducta.

Denique gloss. huius rubr. insinuat priuilegium & 6
beneficium (si vtrumque strictè accipiatur) longe inter se differre, nam priuilegium, vt *suprà* diximus, est lex priuata, seu ius singulare contra ius commune indultum, beneficium verò est gratia, quæ præter ius fit, ita Bart. & Ias. *in l.3.ff.de constit. princip.* Selo. *de benef.part.1. quæst.1. num.4.* Rebuff. *in praxi tit quid sit beneficium,* Azor. *de lib.5.c.22.quæst.5.* Si verò beneficium in specie iuris latè sumatur, comprehendit concessionem præter ius, & priuilegium, & rescriptum, vt aduertit Menoch. *de præsumpt. lib.3. præsumpt. 40. num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum delegatorium impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus sunt ipso iure nulla, nisi in causa excommunicationis, vel appellationis, & n.2.*

3 *Rescriptum impetrare nomine proprio, impeditur excommunicatus, siue occultus, siue publicus sit.*

4 *Rescri*

4 *Rescriptum impetratum ab excommunicato in causa indiuidua simul cum non excommunicato est nullum.*

5 *Procuratoris mediante persona rescriptum impetratum ab excommunicato est nullum.*

6 *Rescriptum non solum ad lites, sed quodcunque aliud impetratum ab excommunicato est nullum.*

7 *Rescripta Prælatorum inferiorum ab excommunicato impetrata sunt nulla.*

8 *Rescripti appellatione non minus venit rescriptum Principis sæcularis, quàm Pontificis.*

9 *Rescriptum siue sit in possessorio, siue in petitorio, impetratum ab excommunicato est nullum.*

10 *Rescriptum impetratum ab excommunicato etiam pro alio est nullum.*

11 *Rescriptum ab excommunicato impetratum est nullum etiamsi pars contra quam impetratur, consentiat impetrationi.*

12 *Rescriptum per quod excommunicato conceditur indultum, vel indulgentia Motu proprio Principis est nullum ipso iure.*

13 *Rescriptum per excommunicatum impetratum non est validum etiam ad inducendam litis pendentiam.*

14 *Sententia vigore rescripti impetrati ab excommunicato contra illum lata est nulla.*

15 *Excommunicatus non potest præsentare rescriptum ante excommunicationem impetratum.*

16 *Absolutio ab excommunicatione superueniens non reualidat rescriptum impetratum ab excommunicato.*

17 Cap. 1. de except. lib. 6. *procedit in excommunicato post impetrationem.*

18 *Excommunicatus non potest concordare de iudice, nec conuenire quòd causa pro ipso, vel contra ipsum committatur alicui.*

19 *Rescripta quæ hodierno tempore emanant à Sede Apost. possunt ab excommunicato impetrari.*

20 *Inferior à Papa non potest derogare dispositioni huius text.*

21 *Excommunicatus in illis casibus, in quibus potest esse in iudicio in eisdem potest impetrare rescriptum.*

22 *Excommunicatio, quæ procedit ex dolo & industria excommunicantis, non impedit rescriptum impetrari.*

23 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum per quod impetratur vt causa committatur in Rota respectu processus vsque ad sententiam.*

24 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum super consequutiuis causæ principalis.*

25 *Excommunicatus pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum, licèt interim non possit illo vti tanquam actor.*

26 *Excommunicatus excommunicatione minori potest rescriptum impetrare.*

27 *Excommunicatus sub conditione pendente illa potest validè impetrare rescriptum.*

28 *Excommunicatus potest impetrare rescriptum super gratiis concessis ab Ordinario.*

29 *Licentia assumendi Ordines à quocunque obtenta ante excommunicationem non inualidatur per excommunicationis superuenientiam.*

30 *Consensus tacitus partis non firmat actum nullum ipso iure.*

31 *Rescripti vigore ab excommunicato impetrati non potest idem excommunicatus reconueniri, intellige vt n. 32. & 33.*

34 *Iurisdictio ordinaria fauorabilis est, extraordinaria verò odiosa.*

35 *Rescriptum si impetretur per promotorem inquisitionis publica, vel priuata, & talis promotor sit excommunicatus, non poterit index vigore talis rescripti formare processum etiam ex officio, quamuis excommunicatus præbuerit in impetratione nudum ministerium.*

Cap. Ipso iure. I. *Gregor. IX.*

Rescriptum delegatorium impetratum ab excommunicato, & processus inde sequutus, sunt ipso iure nulla, nisi in causa excommunicationis, vel appellationis. Colligunt ex Ordin. Archid. Ioan. Andr. Butr. Lap. Abbas, Anch. Gemin. Crot. Franch. Dominic. Monach. Ludou. Gomez, Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 58. Alagona *in compend. pag.* 23. remissiuè Casal. *in annot.* Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Felin. *in cap. dilectus filius, sub n.* 11. *de procurat.* Viu. *decis.* 96. *n.* 1. Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ in addit.* §. 1. *n.* 10. *fol. mihi* 2. *verso*, Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1184. Valdes. *ad Xuar. alleg.* 13. *n.* 12. *p.* 2. latissimè D. Anton. Ricc. Episcopus Bellicastren. & illustrissimi, ac Reuerendissimi Vrbis Vicarij Vicesgerens, *in suo tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 4. *c.* 38. *cum duobus seqq.* 2

Primò amplia, vt procedat siue excommunicatus sit publicus, siue occultus, nam vtroque casu impeditur impetrare nomine proprio, vt per Gemin. *hic sub n.* 5. Abb. *in cap. fin. n.* 11. *de probat.* Felin. *in cap. Rodulphus, col. vlt. de rescript. & in cap. fin. sub n.* 9. *vers. si pro se ipso, de except.* Roman. *cons.* 506. *sub n.* 12. *vers. prout etiam, & sing.* 718. *incip. Iura faciunt*, Cassad. *decis.* 1. *de præbend.* Franc. Marc. *decis.* 969. *p.* 1. Ricc. *d. c.* 38. *n.* 8. 3

Secundò amplia in excommunicato impetrante rescriptum in causa indiuidua simul cum non excommunicato, tunc enim ex parte vtriusque rescriptum erit nullum, in causa verò diuidua si impetratio simul cum excommunicato est facta ignoranter, vitiabitur pro parte excommunicati, si verò scienter, erit nulla ex parte vtriusque, vt per Anchar. *hic n.* 1. Crot. *n.* 21. & Gom. *à num.* 45. *vsque ad* 49. Roman. *sing.* 506. *&* 726. D. Ricciul. *d. c.* 38. *n.* 15. 4

Tertiò amplia, vt excommunicatus non solùm sit inhabilis ad impetrandum rescriptum per se ipsum, sed neque mediante persona procuratoris, *cap. fin. de procuratorib.* Anch. *hîc col. fin. vers. septimò iuxta prædicta*, D. Ricciul. *d. c.* 38 *n.* 2. vbi *n.* 3. per *d. cap. fin.* hoc extendit siue mandatum ad impetrandum sit datum ab excommunicato nomine proprio, siue ratione officij publici, quod gerit in vniuersitate. 5

Quartò amplia non solùm in rescripto ad lites, sed generaliter in quocunque alio, vt per Franch. *hîc n.* 3. & Ricciul. *d. c.* 38. *num.* 3. *vers. extenditur tertiò*; siue contineat donationem, Franch. *citato loco*, siue dispensationem, Roman. *cons.* 506. *num.* 13. siue sit ad beneficia, *cap postulastis, de Clerico excommun. minist.* vbi latè dixi. 6

Quintò amplia in rescriptis Prælatorum inferiorum, vt per Franch. *in præsenti, n.* 6. *vers. in ea gloss. & n.* 18. Mar. Alter. *de censur. lib.* 2. *disp.* 7. *c.* 1. *in* 1. *q.* Ricc. *d. lib.* 4. *c.* 39. *per totum.* Contra Nauar. *cons.* 28. *aliàs* 44. *in* 1. *quæst. de sentent. excommunicat.* quem sequitur Soar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 17. *sect.* 1. *sub n.* 67. attestantes consuetudinem huic parti fauere. 7

Sextò amplia in rescriptis Principum sæcularium, quia dispositio huius text. loquitur simpliciter de rescripto, cuius appellatione non minus venit rescriptum Principis sæcularis, quam Pontificis, *l.* 1. *& tot. tit. C. de diuersis rescript. l. quoties, C. de precib. Imper.* 8

offer. ita Nauar. *conf.* 28. *aliàs* 44. *sub n.* 2. *&* 6. *de sent. excommun.* D. Ricc *d. lib.* 4. *c.* 30. *per totum*, quicquid dubitet Soar. *d. sect.* 1. *n.* 3.

9 Septimò amplia siue rescriptum sit in petitorio, siue in possessorio, vt per Innoc. *in cap. pastoralis, circa fin. de appellat.* Capel. Tholos. *decis.* 272. D. Ricc. *d. lib.* 38. *n.* 16. *vers. extenditur* 16.

10 Octauò amplia siue rescriptum fuerit impetratum per excommunicatum pro se, siue pro alio non excommunicato, Butr. *n.* 32. & Gemin. *sub n.* 17. *in præsenti*, Felin. *in c. fin. n.* 3. *de except.* Rot. *decis.* 20. *de procurator. in antiq.* Ricc. *d. c.* 38. *n.* 7.

11 Nonò amplia rescriptum ab excommunicato impetratum esse nullum, etiamsi pars, contra quam impetratur, consentiat impetrationi, quia habilitare impetrantem incapacem dependet à potestate Papæ, non à potestate partium, vt per Gemin. *hic n.* 11. *vers. hoc dictum est*, Butr. *in cap. cæterum, num.* 21. *hoc tit. in antiq.* Socin. *in cap. sacris, à num.* 192. *de sentent. excommunic.* Ricc. *d. c.* 38. *n.* 6.

12 Decimò amplia etiam in rescripto per quod excommunicato conceditur indultum, vel indulgentia motu proprio Principis, nam hoc casu est nullum ipso iure, vt per Butr. *hic n.* 17. & Crot. *n.* 31. *vers. hæc limitatio non placet*, D. Ricc. *d. c.* 38. *n.* 13. Contra Socin. *in d. cap. sacris, n.* 197. *cum seqq.*

13 Vndecimò amplia vt huiusmodi rescriptum ab excommunicato impetratum neque sit validum ad inducendam litis pendentiam, Card. *in Clem. fin. q.* 4. *vt lite pend.* Gom. *hic sub n.* 31. *vers. nota regulam*, Ricc. *d. c.* 38. *num.* 16.

14 Duodecimò amplia, vt procedat etiamsi vigore rescripti impetrati feratur sententia contra excommunicatum, nam nihilominus erit nulla, vt per Gemin. *hic num.* 13. & Franch. *num.* 5. Socin. *d. cap. sacris, num.* 218. *&* 219. Mar. Alter. *de censur. tom.* 1. *lib.* 2. *disput.* 7. *c.* 1. *sub lit. E, vers. sed postulabat*, D. Ricc. *d. c.* 38. *num.* 18.

15 Decimotertiò amplia vt non solùm excommunicatus non possit impetrare rescriptum, sed neque præsentare impetratum ante excommunicationem, vt per Put. *decis.* 128. *incip. In vna Florentina, lib.* 3. Mar. Alter. *d. lib.* 2. *c.* 1. *q.* 5. D. Ricc. *d. c.* 38. *n.* 20. quia dispositio huius text. inualidat non solùm rescriptum, sed etiam processum, cuius pars est rescripti præsentatio, *cap. quoniam contra, de probat.*

16 Decimoquartò amplia adeò rescriptum impetratum ab excommunicato esse nullum, vt superueniens absolutio illud non validet, vt per Anchar. *hic num.* 6. *vers. quæro*, Abb *in cap bona, sub num.* 6. *vers. præterea de ætate, & qualitat. & in cap. prudentiam, §. sexta, num.* 10. *de officio deleg.* Rebuff. *in cap. postulastis, n.* 50. *de cleric. excommun. min.* D. Ricciul. *d. cap.* 38. *num.* 17. Contra gloss. *in d. §. sexta*, & Cald. Pereira *de potest. eligendi, cap.* 10. *num.* 40. Nam text. *in cap.* 1. *de except. hoc lib.*
17 procedit in excommunicato post impetrationem, tunc enim ab eo actu valent quando non opponitur exceptio, vt aduertit Socin *in d. cap. sacris, num.* 168. *& seq.*

18 Decimoquintò amplia vt neque excommunicatus possit concordare de iudice, nempe conuenire quòd causa pro ipso, vel contra ipsum committatur alicui, neque dare listam confidentium, dummodo tamen sit oppositum de tempore conuentionis, vt per Socin. *in d. cap. sacris, num.* 226. D. Ricciul. *d. cap.* 38. *num.* 9.

19 Limita primò supradictam huius text. conclusionem ne procedat in rescriptis, quæ hodierno tempore emanant à Sede Apost. nam cùm in illis ex Curiæ stylo soleat apponi absolutio à censuris, illa quidem operatur validitatem rescripti, non obstante excommunicatione, vt per Conat. *in cap. alma, p.* 1. *§.* 7. *n.* 3. *ad fin.* Boër. *decis.* 290. Rebuff. *in praxi, p.* 1. *tit. de forma*
noua prouis. n. 1. *& seqq.* D. Ricc. *d. c.* 38. *n.* 22. quod qui- 20
dem procedit tantùm in rescriptis impetratis à Papa, non autem in aliis concessis ab inferiore ab illo, nam iste inferior non potest derogare dispositioni huius text. per quam excommunicatus prohibetur impetrare rescriptum, vt per Franch. *hic n.* 19. & Gemin. *sub n.* 14. *vers. tamen videtur*, Socin. *in d. cap. sacris, n.* 195. *vers. secus si fieret.*

Limita secundò ne procedat in casibus, in quibus 21
excommunicatus potest esse in iudicio, nam in illis potest etiam impetrare rescriptum, ex reg. *l. oratio, ff. de sponsalibus*, vt per Gemin. *num.* 11. *vers. credo quod opinio*, Butr. *num.* 5. *&* 6. & Franch. *num.* 3. *vers. ex his*, D. Ricciul. *d. c.* 38. *num.* 24. *cum seqq.* vbi *num.* 32. idem dicit de actibus respicientibus legitimam defensionem.

Limita tertiò quando excommunicatio procedit 22
ex dolo & industria excommunicantis, vt per Gemin. *hic num.* 4. *&* 5. Felin. *in cap. fin. num.* 5. *de except.* Socin. *in d. cap. sacris, num.* 231. Ricciul. *d. cap.* 38. *num.* 41.

Limita quartò ne procedat in rescripto per quod 23
impetratur, vt causa committatur in Rota respectu processus vsque ad sententiam, dummodo distributio fiat simpliciter per Vicecancellarium, & non apponantur in commissione aliqua verba per quæ videatur velle facere illum delegatum etiam quoad cognitionem, ita Gemin. *sub num.* 18. Crot. *num.* 39. Rot. *decis.* 13. *num.* 2. *de officio delegat. in nouis*, Socin. *in d. cap. sacris, num.* 200. *&* 206. D. Ricciul. *d. c.* 38. *num.* 42. *cum seqq.*

Limita quintò ne procedat in impetratione facta 24
super consequutiuis causæ principalis, vt per Gemin. *hic n.* 8. Socin. *in d. cap. sacris, n.* 191. *in fin.* Contra Anchar. *etiam in præsenti, n.* 5. Butr. *n.* 21. Franch. *n.* 15. & Crot. *n.* 42. *& seqq.*

Limita sextò in excommunicato post appellatio- 25
nem legitimam, nam is pendente articulo appellationis potest impetrare rescriptum, licèt interim non possit illo vti tanquam actor, vt per Gemin. *hic n.* 15. vbi subdit dicti rescripti validitatem pendere à futuro euentu, Socin. *in d. c. sacris, n.* 228. D. Ricciul. *d. c.* 38. *num.* 51.

Limita septimò in excommunicato excommunica- 26
tione minori, quia text. *in præsenti* loquitur de excommunicatione simpliciter, quo casu intelligitur de maiori, iuxta text. *in cap. pen.* & *ibi* notata, *de sentent. excomm.* Ita Gemin. *hic sub num.* 12. *vers. item procedit*, & Gom. *n.* 4. D. Ricciul. *d. c.* 38. *n.* 56.

Limita octauò in excommunicato sub conditione, 27
nam pendente conditione posse validè impetrare rescriptum, ac proinde in eo non habere locum dispositionem huius cap. tenent, Anchar. *conf.* 158. *incip. Ex narratis in facto, n.* 20. Vin. *decis.* 65. *sub n.* 1. *vers. quod quidem*, Mar. Alter. *de censur. tom.* 1. *lib.* 2. *disp.* 7. *cap.* 1. *pag.* 154. *vers. quintò non extenditur*, D. Ricciul. *d. c.* 38. *num.* 53.

Limita nonò in gratiis concessis ab Ordinario, vt 28
per Nauar. Henriq. & Soar. quos refert, & sequitur Nic. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 13. *n.* 21.

Si ab excommunicato.] Ante impetrationem, non 29
verò post, vt per Anchar. *hic num.* 16. *vers. & per prædicta*, & Franch. *num.* 21. & Crot. *num.* 63. *vers. ex quorum dictis*, Nauar. *conf.* 28. *aliàs* 44. *num.* 1. *de sentent. excommunic.* vbi propterea tenet quòd licentia assumendi Ordines à quocumque obtenta ante excommunicationem, non inualidatur per excommunicationis

super

superuenientiam, quamvis durante excommunicatio-
ne impediatur vsus, sequitur Mar. Alter. *d. disp. 7. cap. 1. post q. 49. vers. quid si rescriptum.*
30 In gloss. *Ipso iure.* Notatur ad hoc quòd tacitus con-
sensus partis non firmat actum nullum ipso iure, vt per
Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 347. C. de re-
uoc. donat.*
31 In gloss. *Rescriptum.* Notatur ad hoc, quòd vigore
rescripti ab excommunicato impetrati non potest
idem excommunicatus reconueniri, referunt & se-
quuntur *in præsenti* Anchar. *num. 6. vers. concelude er-*
32 *go,* Butr. *num. 24.* & Crot. *num. 62.* Intellige dummo-
do exceptio excommunicationis tendat contra rescri-
ptum, nempè quia illud sit impetratum tempore, quo
impetrans erat excommunicatus, secus si tendat con-
tra personam, videlicet quia sit impetratum ante ex-
communicationem, quia tunc excommunicatus licèt
nequeat conuenire, ex eo quia non potest agere, po-
test tamen conueniri, vt per Anch. *dicto loco*, Gemin.
33 *n. 19* & Crot. *n. 63.* Deinde intellige casu quo reus op-
posuit exceptionem excommunicationis contra acto-
rem, à quo fuit impetratum rescriptum, & ille succu-
buit, nam hoc casu poterit actorem conuenire coram
iudice impetrato, cùm exceptio sit iam reprobata, vt
declarant Anch. *hîc sub num. 6. vers. quòd si succumbat,*
Franch. *n. 6.* & Crot. *n. 66.* Mar. Alter. *d. disp. 7. cap. 1. in 4. quæst.*
34 In gloss. *Processus*, in fine, ibi, *item iurisdictio Ordi-
naria fauorabilis est, extraordinaria odiosa.* Vide San-
chez *de matrim. lib. 3. disp. 35. num. 9*
35 In gloss. *Alio.* Collige ex gloss. quòd si rescriptum
impetretur per promotorem inquisitionis publicæ,
vel priuatæ, nempe per eum, qui literas impetrauit
super inquisitione facienda, & talis promotor sit ex-
communicatus, non poterit iudex vigore talis rescri-
pti formare processum etiam ex officio, quamvis ex-
communicatus præbuerit in impetratione nudum mi-
nisterium, sequuntur *hic* Anch. *num. 7.* Butr. *num. 30.* & Crot. *num. 77. & 79.* quos refert Ricc. *d. c. 38. n. 10,* vbi dupliciter declarat.

SVMMARIVM.

1 *Clausula,* quidam alij, *in rescripto delegatorio posita non intelligitur vltra tres, vel quatuor, quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet omnes nominare, aliàs citatio est nulla, &* n. 2.
3 *Intellige expressè specificando illorũ quatuor nomina.*
4 *In Romana Curia locum non habet hic text.*
5 *Personas speciali nota dignas non comprehendit clauf.* quidam alij, *&* n. 9.
6 *Priuilegiatos, specialiter non comprehendit clauf.* quidam alij.
7 *Pauper, qui propter paupertatem se defendere non potest, non comprehenditur sub clauf.* quidam alij.
8 *Vniuersitatem, Collegium, seu Capitulum, non comprehendit clauf.* quidam alij.
10 *Infinitas est vitanda, nisi verba contrahentium apta fuerint ad significandam infinitatem.*
11 *Fœmininum sub masculino intelligitur in rescriptis.*
12 *Masculinum in quacunque dispositione positum regulariter concipit fœmininum.*
13 *Verbum vbi potest duo tempora significare, veluti præteritum, & futurum solum de eo tempore intelligitur, quod magis natura rei conuenit.*
14 *Doctores referuntur de quaternario numero agentes.*
15 *Exceptio iurisdictionis non reiicitur per processum ad vlteriora, sed requiritur pronuntiatio expressa super exceptione iurisdictionis.*

CAP. Cùm in multis. II.

Innoc. IV. in Conc. Lugd.

CLausula, *quidam alij*, in rescripto delegatorio 1
posita, non intelligitur vltra tres, vel quatuor,
quos impetrans in actis, vel in primo citatorio debet
omnes nominare, aliàs citatio est nulla. Colliguntex
Ordin. Archid. Lap. Abbas, Gemin. Ioan. Andr. Anch.
Dominic. Monach. Butr. Ludou. Gomez, Viuian. *in
ration. lib. 1. pag. 59.* Alagona *in compend. pag. 23.* re-
missiuè Ximèn. *in concerd. part. 1. & 2.*
Hoc idem ex hoc text. desumunt Vital. de Camban. 2
in tract. clausul. pag. 55. num 3. Escob. *de ratiocin. cap. 18. num. 4.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. cap. 600. num. 30.* Cald. Pereira *de potest eligendi cap. 3. num. 18.* Valasc. *cons. 51. n. 29. & de partitionibus, c. 9. n. 50. & 51.* Marchesan. *de commissionib. tom. 1. pag. 205. cum seqq. secundùm vlt. impress.* Ego ipse *in meo nouissimo tract. de clausulis vsufreq. claus. 94. n. 6.* iuxta Lugd impress.
Vt autem fraudibus occurratur, debet rescripti im- 3
petrator illorum quatuor nomina expressè specificare,
secundùm Rot. *decis. 18. num. 2. de dolo, & contum. in nouis.* Vest. *in praxi lib. 4. c. 2. num. 2.* Abb. *in cap. pastoralis, §. quoniam autem, num. 4. de rescript.* vbi Felin.
ait iudicem ante citandorum per partem declaratio-
nem, eorum nominationem in aëre, & incertam habe-
re. Hinc Rot. *decis. 2. de rescript. in antiq.* dubitanit an
vigore huius claus. Romæ alij vltra quatuor conueniri
possint, resoluit tamen prædicta locum non habere in
Romana Curia, quia Commissiones, & sic iurisdi- 4
ctio, quæ illis mediantibus exercetur in Rota, non est
arctatoria ratione Ordinariæ, & Superioris iurisdi-
ctionis, quam Papa præsens super causis deuolutis, &
aliàs in Curia tractandis habet, quæ non veniunt re-
stringendæ ad aliarum causarum instar, quæ extra Cu-
riam coram iudicibus delegatis aguntur, quia ad iuris-
dictionis Ordinariæ diminutionem tendunt, subdens
eadem Rota *vbi proximè*, quòd verba illa, *quatuor ci-
tandi*, quoad actorem in principio citationis intelligi
possunt, quia ratio infinitatis, & vexationis euitandæ
venit, sed non quoad alios non citandos ad eius instan-
tiam, qui dando de eorum proprio interesse ad cau-
sam venire vellent, nam, vt in prædicta decisione, ibi
ad multos extenderetur, quæ omnia refert Marchesan.
d. tom. 1. pag. 207. n. 121.
Illud aduertere oportet, huiusmodi clausulam non 5
comprehendere personas speciali nota dignas, de qui-
bus specialis mentio facienda erit, & in specialiter 6
priuilegiato firmant Roman. *cons. 400. num. 4.* Franch.
hîc num. 3. Marches. *d. tom. 1. pag. 205. num. 105.* Ego ipse
d. claus. 94. num. 8. Et in paupere, qui propter pauper- 7
tatem se defendere non potest, notant Bald. *in c. sedes,
num. 5. de rescript.* Felin. *in cap significantibus 38. num. 6. in 4. priuilegio paupertatis, de officio delegat.* Ego ipse *d.
claus. 94. num. 9.* Et in Vniuersitate, Capitulo, aut Col- 8
legio resoluunt Gom. *hic num. 68.* Mandos. *super com-
miss. causar. benef. vers. omnésque alios*, Marches. *d. tom. 1. pag. 207. num. 118. & seq.* vbi subdit sub hac clausula
expressa sub nomine clerici laicum non comprehendi.
Et in principe illustri, qualificata aut maiori alia per- 9
sona exemplificant Imol. *in d. cap. sedes, n. 12.* vbi Felin.
n. 1. Mandos. *vbi proximè vers. secundò quæro*, Marches.
d. tom. 1. pag. 207. n. 120. Ego ipse *d. claus. 94. n. 11. & 12.*
Infinitas reprobetur,] Vide Cald. Pereira *in l. si cu-* 10
*ratorem, verbo sua facultate, num. 72. C. de in integr. rest.
minor.* quam quidem esse vitandam docent Vital. de
Cambanis *tract. clausular. num. 3. pag. 56.* Escob. *de*

ratiocin

*ratiocin.c.*18.*n.*4.Gitond.*de priuileg. seu exempt. explicat.n.*1391. Steph. Gratian. *discept.forens.tom...c.*600. *num.*30.Cald.Pereira *de potestate elig.c.*2.*n.*18. Valasc. *cons.*51.*n.*49. & *de partitionib. c.*9.*n.*50. & 51. Limita tamen cùm verba contrahentium apta sunt significare infinitatem, quia tunc infinitas admittitur, vt per Tiraquel. *de retractu tit.*2.§.1.*gloss.*2.*n.*19.

11 *Quæ frequenter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in rescriptis fœmininum sub masculino intelligitur, vt per
12 Tiraq.*de retractu lig.*§.1.*gl.*9. *num.*106. Et regulariter masculinum in quacunque dispositione positum concipit fœmininum, Tiraq *d gloss.*9.*n.*200. Card.Mantic. *de coniect vlt.volunt.lib.*6. *tit.*7. *n.*18. & *lib.*11. *tit.*14. *num.*2. Cost.*in cap. si pater, p.*1. *verbo si absque liberis, num.*24. Gam.*Lusit.decis.*337.*n.*5. Peregr. *de fideicom. art.*25.*n.*2. latè Franc, Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*q.*16. *à princ.*

13 In gloss. *Vel quatuor*, ibi, *quia potuit restringi ad plus, vel minus.* Notatur ad hoc, quòd vbi verbum sui natura potest duo tempora significare, v luti præteritum & futurum, solùm de eo tempore intelligitur, quod magis naturæ rei conuenit, vt per Menoch. *cons.*97. *num.*62.

14 De quaternario numero, vide Cæl Rhodig.*lib* 12. *lect.antiq.c.*9. Cassan.*in catalog.gloria mundi, part.*12. *consid.*37.*in princ.vers.de laude verò quaternarij*, Thom. Act. *in tract.de ludo scacchorum, q.*6.*à n.*101. Ludou. Gom.*hîc n.*74.*cum seq.* & *num.*95. latè Dionys. Paul.*de vera quatuor Patriarchal. sedium erect. cap.* 11. *num.*5. *cum seqq.*

15 In gloss. *Quorum*, ibi, *postea mutat vnam ex personis.* Notatur ad hoc, quòd exceptio iurisdictionis non reiicitur per processum ad vlteriora, sed requiritur pronuntiatio expressa super ipsa exceptione iurisdictionis, vt per Hippol.*in l.si quis ne quæstio, num.*82 *ff. de quæst.*

SVMMARIVM.

1 *Actor si contra reum super pluribus quæstionibus personalibus literas impetrat ad diuersos iudices, non valent literæ, nec processus earum, & reus condemnabitur in expensis.*
2 *Reus si contra actorem impetrat literas de reconuentione in eodem iudicio, vel de conuentione ad eosdem iudices eandem pœnam incurrit, nisi eos suspectos recuset.*
3 *Verbum,* careat, *importat latam sententiam.*
4 *Reconuentio potest fieri etiam post litem contestatam, & in quacunque parte iudicij, sed tunc non ambulat pari passu.*
5 *Infirmatio actus est pœna.*
6 *Pœnæ computatio fit à fine diœcesis.*
7 *Verbum,* valere, *positum negatiuè non intelligitur ipso iure.*
8 *Exceptio defectus iurisdictionis quando fuit opposita non censetur declinatoria reiecta cùm requiratur expressa pronuntiatio.*

CAP. Dispendia. III.

1 ACTOR si contra reum super pluribus quæstionibus personalibus, literas impetrat ad diuersos iudices, non valent literæ, nec processus earum, &
2 reus condemnabitur in expensis. Similiter reus si contra actorem impetrat literas de reconuentione in eodem iudicio, vel de conuentione ad eosdem iudices, eandem pœnam incurrit, nisi eos suspectos recuset. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Ludou Gomez, Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 59. Alagona *in compend. pag.*24. remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1. & 2.

Omni commodo careat.] Id est, ipso iure, nam illud 3
verbum, *careat*, importare latam sententiam, resoluunt Corset.*in sing.verbo careo*, Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, num.*161.*C de reuocand.donat.* Vezin.*tom.*2. *commun opinion.lib.*9.*tit.*34 *num.*354. Anton. Gama *de Sacrament. præstandis vltimo supplicio damnatis, q.*5. *n.*17. Sayr.*in claui Regia lib.* 3. *c.*8.*n.*26. Card.Tusch. *verb.priuatio, concl.*719.*n.*19. Farin. *fragm. crimin. p.*2. *verbo lex, n.*129.

Reus quoque, &c.] Notatur ad hoc, quod reconuen- 4
tio potest fieri post litem contestatam, & in quacumque parte iudicij, tunc verò non dicitur vera reconuentio, quia non ambulat pari passu, nec per eam retardatur causa conuentionis, vt per Marant *de ordine iudic. p.*4.*dist.*6. *n.*5. Moll.*in emporio iuris, p.*1. *tit.*2. *q.*13.*n.*13.

Simili pœna, &c.] Ergo infirmatio actus est pœna, 5
vt per Mench.*controuers.illustr.c.*28.*n.*3.& 5. Sanch.*de Matrim. lib.*3.*disp.*4.*n.*8.

In gloss. *Personales*, ibi, *computantur à finibus diœce-* 6
sis, vbi habet domicilium, &c. Notatur ad hoc, quod non tantùm in personali, verùm etiam in reali actione computatio pœnæ fit à fine diœcesis in qua reus habitat, domiciliumque habet, licèt res alibi existat, vt per Abb.*n.*4.& Felin.*n.*13.*in cap.dilectus* 29. *hoc tit.in Decretal.* Rebuff.*in concord tit de friuolis appellat.* §.*si quis verò, vers.secundo*, latè Hieron.Fernand.de Otero *Romanarum lucubrat. disp.*33. *à num.*7. vbi *n.*10. & 11. contrariis respondet.

In gloss. *Processus*, ibi, *nunquid valebit sententia, vel* 7
processus, &c. Notatur ad hoc, quod verbum *valere* positum negatiuè non intelligitur ipso iure, vt per Tiraq. *in l.si vnquam, verbo reuertatur, n.*236. *C. de reuocand. donat.*

Notatur etiam ad hoc, quod quando fuit opposita 8
exceptio defectus iurisdictionis, sitque declinatoria, non censetur reiecta, cùm requiratur expressa pronuntiatio, vt per Menoch.*de præsumpt. lib.*2.*præs.*64.*n.*2.

SVMMARIVM.

1 *Receptus per litteras Apost. facultatis in Canonicum supranumerarium, si receptio aliàs pertinebat ad Canonicos, dicitur auctoritate Canonicorum receptus, nisi in literis expressè dicatur auctoritate Papæ secus si receptio non spectabat ad eos.*
2 *Priuilegium secundum quando deroget primo, ostenditur.*
3 *Priuilegium pecunia obtentum vim obtinet contractus onerosi, ac proinde per principem absque iusta causa reuocari non potest, intellige, vt* num. seqq.
4 *Merita debent æquipollere concessioni.*
5 *Actus iudicatur secundum illud de quo magis participat.*
6 *Iuspatronatus quando dicatur ex causa onerosa, ostenditur.*
8 *Actus tribuitur ordinanti, & non exequenti.*

CAP. Cùm aliquibus. IV.

Bonif. VIII.

RECEPTUS per literas Apostol. facultatis in Cano- 1
nicum supranumerarium, si receptio aliàs pertinebat

nebat ad Canonicus, tunc dicitur auctoritate Canonicorum receptus, nisi in literis expressè dicatur auctoritate Papæ: si vero receptio non spectabat ad eos, sed virtute literarum recipitur, tunc est receptus auctoritate Apost. Colligunt ea Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 60.* Alagona *in compend. pag. 24.*

2 *Non obstantibus eiusdem Ecclesia priuilegiis.*] plura de hac clausula diai *in tractat. de clausulis, clauf. 83.* & *ibi* dictis addendum duxi quod quotiescunque priuilegium secundum habet clausulam derogatoriam cum illis verbis, *etiam si talia forent de quibus mentionem fieri oporteret de verbo ad verbum*, tunc per hoc censetur primum reuocatum, ita Gabr. *lib. 6. commun. tit. de clauf. clauf. 5. num. 12.* Feder. de Senis *conf. 43. num. 3.* optimè Cranet. *conf. 126. n. 2.* Ceual. *communium contra communes, q. 611.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. c. 8. n. 539.* Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p. 3. q. 9. n. 6.* Gonzal. *ad regul. 6. Cancel. gloss. 29. num. 23.* Menoch. *de præsumpt. l. 6. præs. 40. n. 22.* Card. Tusch. *litt. P, concl. 751.*

3 Priuilegium pecunia obtentũ vim obtinere contractus onerosi, asserũt Roland. *conf. 13. n. 11. vol. 3.* Petegt. *de iure fisci lib. 1. tit. 3. n. 8.* Surd. *conf. 419. n. 53. volum. 3.* ac proinde per Principem absque iusta causa reuocari non potest, Menoch. *conf. 461. n. 12.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disput. 33. n. 3.* Ego ipse *in collect. ad c. 1. n. 9. de probat.* & me citato nouissimè Ascan. Tambur. *in tract. de iure Abbatum tom. 1. disput. 16. q. 12. n. 10.* Intellige vbi per illud priuilegium onerosu titulo comparatum sit aliquid de iure gentium, nempe dominium alicuius rei & ita ius perfectum, & irreuocabile acquisitum; secus vero si Princeps iurisdictionem suam concesserit, quia tunc potest sine causa illud reuocare, Felin. *in cap. nonit, de indic. n. 8. vers. limita primo*, vbi eaemplificat in priuilegio exemptionis, & immunitatis, Nauat. *in cap. cum contingat, de rescript. eacept. 10. n. 10.* Natt. *conf. 657. n. 6.* Pereg *d. tit. 3. n. 31.* Sanch. *d. disp. 33. n. 6.* Ioan. Vincent. de Anna *alleg. 50. num. 4.* Rodolphin. *de absoluta Principis potest. cap. 6. num. 167.* Intellige deinde supradictam conclusionem quatenus habet concessionem priuilegij factam pretio mediante transire in contractum, & onerosum parere titulum, quando illud æquipollet rei concessæ, & sic habet, secundum Bald. *in l. qui se partis C. vnde liberi*, cum ea perpetuam commensurationem, nam sicut merita debent æquipollere concessioni, Natt. *conf. 188. num. 2. & conf. 511. n. 8. & conf. 600. num. 37.* Rimin. *inn. conf. 289. n. 20. vol. 3.*
4 sic pariter debet æquipollere pretium, quod datur pro re concessa, Pereg. *d. tit. 3. num. 29.* Roland. *conf. 13. num. 12. vol. 3.* Menoch. *conf. 985. n. 1.* Ozasc. *dec. 189. num. 10.* sentientes quòd quando concessio præponderat est gratia, nec priuilegij nomen amittit, quia
5 actus indicatur secundùm illud de quo magis participat, argum. *l. quaritur. ff. de statu homin. l. fundi partẽ, ff. de contrah. emp.* Vnde euenit ad hoc vt iuspatronatus
6 sit ex causa onerosa spectare debere quod expensum fuerit, an scilicet æquiualeat concessioni, quia vbi non æquiualet concessio, ipsa iudicari potius debet gratiosa quàm onerosa, Rot. *decis. 58. n. 8. & decis. 88. n. 4. part. 1. recent. & in vna Cæsaraugustana de Mella 31. Ianuar.* 1658. coram Reuerend. D. meo Coccino Decano, vbi expressè habetur quod quando argumentum non est commensuratiuum ad concessionem iurispatronatus non desinit esse ex priuilegio, nec priuilegij nomen amittit, 1cfcro ego ipse *in tract. de clausulis vsu freq. clauf 83. n. 12.* & me citato Tambur. *d. loco, n. 13.*

7 *Auctoritate Apostolica.*] Id est, tanquam delegatus vt eaponit D. Barbos. *in l. cum prater, §. 1. n. 33. ff. de iud.*

8 *Sed recipientium censetur auctoritate receptus.*] Notant ad hoc quod actus tribuitur ordinanti, non eaequenti, vt per Surd. *de alimentis tit. 8. priuil. 56. n. 88. & priuil. 65. n. 47. & decis. 292. num. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum Papale, quo conceditur promoto retentio beneficiorum vsque ad beneplacitum Papa, expirat illo mortuo, secus si ibi dicatur*, vsque ad beneplacitum Sedis Apost. *nisi reuocet: nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonicè detentis.*
2 *Gratia ad beneplacitum Papa, vel Regis, morte illorum expirat.*
3 *Officia notariorum, siue scribarum concessa cum clauf.* vsque ab beneplacitum Regis, *an censeantur reuocata per mortem ipsius.*
4 *Dictio*, vsque, *regulariter stat inclusiuè.*
5 *Clauf.* Ad beneplacitum Sedis Apost. *facit concessionem perpetuam.*
6 *Verba*, eo ipso, *denotant latam sententiam.*
7 *Papa potest beneficiorum collationibus conditionalibus vti.*
8 *Priuilegium, siue gratia concessa à Papa, ita quidem vt ad voluntatem Papa perseueret, morte illius finita censetur.*
9 *Concessio in dubio nunquam videtur facta nomine Sedis Apost. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimatur.*
10 *Dictio*, perpetuo, *refertur aliquando ad vitam illius cui sit concessio.*

CAP. Si gratiosè. V.

RESCRIPTUM Papale, quo conceditur promoto re- 1
tentio beneficiorum vsque ab beneplacitum Papæ, eapirat mortuo Papa, secus si ibi dicatur, vsque ad beneplacitum Sedis Apost. nisi reuocet, quia Sedes non moritur. Nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis priùs non canonicè detentis. Colligunt ex Ord. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 61.* Alagona *in compend. pag. 24.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Gratiam ad beneplacitum Papæ, vel Regis morte 2
illorum eapirare, colligunt ex hoc text. Valas. *de iure emph. q. 34. n. 7.* Henric. *in sum. lib. 7. c. 21. §. 5.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 11. n. 19.* Gonz. *ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. n. 9. cum seqq. & gl. 1 a. à princ.* Aloys. Ricc. *in dec. Curia Archiep. Neap. decis. 51. part. 2.* nouissimè Cald. Pereira *de manu Regia c. 6. n. 19.* Rot. *decis. 489. n. 4.* apud Farin. *p. 1. recent.* Fœnut. *de momento temporis, c. 8.* Fab. de Anna *conf. 14.* Caroc. *casn, sen decis. 18. & de locato, & cond. p. 4. q. 12. de beneplacito, fol. 133. cũ seqq.* Fontanel. *de pactis nup. clauf. 4. gloss. 10. ex n. 145. tom. 1.* Ruginel. *pract. c. 37.* Sim. de Prætis *de interpret. vltim. volunt. l. 5. interpret. 3. dubit. 1. n. a 12. fol. 578.* Geor. Accac *de priuil. lib. 3. c. 2. per tot.* Regner. Sixtin. *de regalib. lib. 1. c. 6. n. 44.* Carol. de Tapia *in l. fin. ff. de constit. Princip. p. 1. c. 3. ex fol. 185.* Castil. *tom. 7. tertiis, c. 19. n. 33.* Et huius conclusionis veritatem ea professo suo cum necessario apparatu multis ampliationibus, & limitationibus examinant Menoch. *de arb. lib. 1. q. 62. per totã*, Mascard. *de prob. concl. 188.* Bernard. Græuæ *ad pract. Camer. Imper. l. a. concl. 60. consid. 3. n. 2.* Farin. *fragm. crim. p. 1. verbo bannũ, n. 33. cũ seq.* Sanch. *de Matr. lib. 8. disp. 17.* Aloys. Ricc. *in collect. dec. p. 3. collect. 510.* Intelligitur in materia stricta & odiosa, secus verò in fauorabili, vt ex-

plicant

plicant Cardelin. *cons. 3. de rescript.* Cranet. *cons. 452. n. 11.* Et in beneficialibus respectu Papæ, Boër. *decis. 149. n. 11.* non verò in temporalibus respectu Principis, quia etiam si officia sint concessa ad beneplacitum concedentis, post obitum Principis non expirant, eo quod censeantur perpetua pro vita accipientis, Greg. *l. 6. verbo acabaren. tit. 4. p. 3. & l. 1. verbo mantenale, tit. 10. p. 4. & l. 20. verbo los officios, tit. 13. ead. part.* Padil. *in l. cùm quis, n. 541. C. de iuris & facti ignor.* Burg. de Pace *q. 21.* Menoch. *de Arbitr. l. 1. casu 68.* Anton. Fab *l. 7. C. tit. de reuocan. donat. diffinit. vlt.* Fab. de Auna *alleg 119. n. 1. & 12.* Bobadil. *in sua politica, l. 1. c. 4. n. 10.* D. Barbos. *in l. quia tale, n. 85. & 89. ff. soluto matrim.* Ceuall. *communium contra communes, q. 425. n. 15.*

3 Verùm officia notariorum, siue scribarum deputatorum ad illa, iurisdictionem ordinariam annexam habentia si concedantur cum clausula, *vsque ad beneplacitum Regis*, non censeri reuocata per mortem ipsius, resoluit in hoc limitans decisionem huius text. D. Barbos. *in l. quia tale, n. 85. cum seqq. ff. solut. matrim.* faciunt quæ notat Boer. *decis. 149. n. 11.*

4 *Vsque.*] Hæc dictio regulariter stat inclusiuè, non autem exclusiuè, vt tenent plures DD. citati per me *in tract. de dictiomb & claus. dict. 379. n. 1.*

5 *Durabit perpetuò.*] Notatur ad hoc, quòd clausula *Ad beneplacitum Sedis Apost.* facit concessionem perpetuam, vt per Martam *de clausulis p. 2. claus. 1. n. 1.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 68. n. 4. in 1. edit. alias resol. 54 in 2. edit.* Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 28 n. 51.*

6 *Eo ipso expirat.*] Verba, *eo ipso,* denotare latam sententiam, notant Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n 35. C. de reuoc. donat.* & citati per me *de dict. & clausulis, dict 80. secundum nouam impress.*

7 In gloss. *A Romano*, ibi, *qui soluit sub conditione*, &c. Notatur ad hoc, quòd Romanus Pontif. potest beneficiorum collationibus conditionalibus vti, vt per Couar. *lib. 3. var. c. 16. n. 1.*

8 In gloss. *Sua*, ibi, *scilicet Romani Pontif.* Notatur ad hoc, quòd priuilegium, gratiavè concessa à Summo Pontif. ita quidem vt ad voluntatem Romani Pontif. perseueret, morte concedentis finita censetur, vt per Couar. *lib. 3. var. c. 15. n. 1. col. 2.*

9 In ead. gloss. ibi, *non intelligitur dignitas, sed persona scribentis.* Notatur ad hoc, quod in dubio nunquam concessio videtur facta nomine Sedis Apostol. vel dignitatis in abstracto, nisi id exprimatur, & ita vbi exprimitur hoc verbum, *ad beneplacitum*, siue ad voluntatem Summi Pont. magis persona, quam dignitas videtur considerata: vel saltem dignitas in concreto, quæ morte Summi Pont. expirat, vt per D. Barb. *in d. l. quia tale, n. 90. ff. solut. matrim.*

10 In gloss. *Perpetuo*, ibi, *id est, donec vixerit ille, cui fuit gratia concessa.* Notatur ad hoc, quod dictio, *perpetuo*, refertur aliquando ad vitam illius, cui fit concessio, vt per Petr. Henriq. *respons. opusc. 2. n. 30.* D. Barbosa *in d. l. quia tale, n. 10. prope finem*, Franc. à Sousa *in repet. §. actionum, Instit. de actionib p. 4. art. 2. n. 7.* Plura verò de hac dictione dixi *in meo tract. de dictionib. & claus. dict. 216.* secundum Lugdun. impress.

SVMMARIVM.

1 *Vacatio per mortem, & vacatio per renuntiationem sunt diuersa, & ideo in literis ad beneficia impetratis vno expresso non venit aliud*, & n. 2. & *ratio expenditur* n. 6.

3 *Vacādi vnus modus quando exprimitur, nō venit alius.*

4 *Vacare dicitur Ecclesia, seu beneficium per translationem, vel renuntiationem.*

5 *Beneficium vacat per obitum.*

7 *Claus.* Siue alio quovis modo, &c. *inuenta est ad tollendas dubitationes, quæ in hac materia oriri solent.*

8 *Claus.* Siue quovis alio modo, &c. *includit vacationem apud Sedem Apost.*

9 *Beneficium vacans per obitum in Curia capit claus.* Siue alio quovis modo, &c.

10 *Vacationem etiam per priuationem capit claus.* Siue alio quovis modo, &c.

11 *Claus.* Siue alio quovis modo, &c. *capit vacationem per resignationem en probata.*

12 *Vacationem inductam per reg. de infirmis non capit claus.* Siue alio quovis modo, &c. *obtinta à resignatario.*

13 *Claus.* Siue alio quovis modo, &c. *non se extendit ad personam non expressam.*

14 *Modus vacandi expressus quando est omnino falsus nihil operatur clausul.* Siue alio quovis modo, &c.

15 *Beneficium quod vacauit de futuro non capit claus.* Siue alio quovis modo, &c.

16 *Vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur.*

17 *Mors ciuilis naturali non æquiparatur nisi in casibus expressis in iure.*

18 *Verba, quæ accipi possunt, & naturaliter & ciuiliter debent in dubio naturaliter potius quàm ciuiliter accipi.*

Cap. Susceptum, VI.

Papa quando mandat alicui vt prouideat, v. g. Titio 1
de beneficio resignato, si vacet per obitum, non potest de illo prouidere, nisi Papa explicauerit, de beneficio vacante quocunque modo. Item si duo impetrant vnum beneficium, vnus vt vacans per resignationem, vel adeptionem alterius, alter per mortem, primus præfertur, si beneficium vacauit cessione. Ita colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 62.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 25.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1.*

Cùm non per resignationem vacauerit, sed per mortem.] 2
Ergo vacatio per resignationem, & vacatio per mortem differunt, vt per Pute. *p. 2. decis. 49. in antiq.* Cald. Pereira *de renouat. emph q. 6. n. 1. cum seq.*

Notatur etiam ad hoc, quod quando vnus vacandi 3
modus exprimitur, alter non continetur, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 1. casu 101. n. 103. cum seqq.* Mascard. *de prob. conc. 1081. n. 3.* Nicol. Garc. *de benef. p. 11. c. 1. à num. 8.*

Per cessionem eiusdem, &c.] Notatur ad hoc, quod 4
Ecclesia, seu beneficium per translationem, vel renuntiationem dicitur vacare, vt per Flam. *de resignat benefic. lib. 1. q. 4. n. 1. q. 5. n. 10.* & citatos à metipso *de officio & potestat. Episcopi p. 3. alleg. 72. n. 9.*

Morte vacauerit.] Notatur ad hoc, quod per obi- 5
tum vacat beneficium, vt per Gonzal. *ad reg 8. Cancel. gloss. 15. n. 5. cum seq.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 2. à princ.* & citatos per me *d. alleg. 71. n. 7. & alleg. 57. n. 99.* Massobr. *in praxi habendi concursum reg. 1. dub. 2. num. 2.*

Adimplere non potes, &c.] Quare autem sub vaca- 6
tione per resignationem non comprehenditur vacatio per mortem, cum tamen in vtroque euentu, vel

facilius

facilius in priori casu, vel saltem æquè facilè, ac in posteriori Pontifex concederet? Resp. in hoc text. esse mandatum, cuius fines diligenter & ad vnguem seruandi sunt. Ratio est, quia quando gratiæ taxationis oducitur qualitas, limitat gratiam ad rem qualitate illa affectam, ac proinde si illa non afficiatur, deficit gratia defectu voluntatis concedentis, non enim potest gratia trahi ad beneficium ea qualitate destitutum, licèt id à Pontifice facilius concessum foret. Vide Sanch. *de matr. lib.* 8. *disp.* 21 *n.* 35. 36.

7 In glos. *Expressè*, ibi, *quocunque modo vacauerit*. Hæc clausula, *quocunque modo vacauerit, siue alio quouis modo*, &c. inuenta est ad tollendas dubitationes, quæ oriri solent in hac materia, vt refert Rebuff. *in tract. nominat. q.* 17. *n.* 26. Est enim latissima, vt dicit Flamin. *de resignat. benef. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 134. & includit omnem modum vacandi, idem Flamin. *lib.* 8. *q.* 7. *num.* 64.

8 Primò amplia, vt includat vacationem apud Sedem Apostolicam, sicut docent Garz. *decis.* 43. quem refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 355. *versic. amplia primò.* Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 142. & illis citatis ego ipse *in tract. de clausul. vsufruct. claus.* 172. *n.* 3. secundùm Lugdunen. impress.

9 Secundò amplia, vt capiat beneficium vacans per obitum in curia, Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 141. ego ipse *d. claus.* 172. *n.* 4.

10 Tertiò amplia, vt capiat vacationem etiam per priuationem, Rot. *decis.* 1. *de rescript. in nouis*, Flamin. *d. l.* 8. *q* 7. *n.* 156. ego ipse *d. claus.* 162. *n.* 5.

11 Quartò amplia, vt capiat etiam vacationem per resignationem, Mohedan *decis.* 2. *de offic. deleg.* Pute. *decis.* 5. *in fine de mense*, Rot. *decis.* 509. *num.* 2. & 3. apud Farin. *p.* 2. *recent.* probata scilicet resignatione, secus illa minimè probata, quia tunc hæc clausula nihil operatur, Pute. *decis.* 268. *lib.* 3. Aloys. Ricc. *d. collect.* 355. *versic. secundò amplia*, ego ipse *d. claus.* 172. *num.* 6. & 7.

12 Limita primò, vt hæc clausula, *quouis modo*, &c. obtenta à resignatario, non capiat vacationem inductam, per *reg. de infirmis*, Flamin. *de resignat. lib.* 12. *q.* 14. *n.* 23. ego ipse *d. claus.* 172. *n.* 10.

13 Limita secundò, vt non se extendat ad personam non expressam, Nauar. *in cap. si quando, except.* 2. *n.* 9. *hoc tit.* Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 144. *cum seqq.* Ioan. Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. p.* 2. *c.* 3. *n.* 85. nam hæc clausula nihil operatur si beneficium vacat ex alterius persona, tunc enim oportet addere illam aliam clausulam, *vel ex alterius cuiuscunque persona*, Anton. Fab. *decis.* 2. *de sacros. Eccles.* quem refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 355. *versic. limita secundò*, Rot. *decis.* 605. *num.* 9. *part.* 2. *recent.*

14 Limita tertiò, vt non operetur quando expressus sit omnino falsus vacandi modus, idem Fab. *sub eod tit. de sacros. Eccles. decis.* 4. quem refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 355. *in fine*, ego ipse *d. claus.* 172. *n.* 14.

15 Limita quartò, vt non capiat beneficium, quòd vacauerit de futuro, bene autem quod vacat de præsenti, vt per Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 7. *n.* 143. nam solùm capit vacationem tempore datæ, idem Flamin. *lib.* 11. *quest.* 7. *num.* 25.

16 In glos. *Non morte*, ibi, *sed nonne renuntians*, &c. Notatur ad hoc, quòd vacatio per mortem, & per resignationem æquiparantur, vt per Flamin. *de resign. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 4. & *q.* 6. *n.* 15. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 5. *proœm. n* 25.

17 In ead. glos. ibi, *Nunquam mors ciuilis naturali comparatur, nisi in casibus expressis in iure.* Vide Cassan. *in consuet. Burgund. rub.* 4. §. 4. Pelaez *de maiorat u p.* 2. *q.* 3. *n.* 36. Costa *in* §. & *quid si tantum p.* 2. *num.* 13. Xuar. *alleg.* 20. *n.* 20. Molin. *de primogen. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 94. Menoch *cons.* 980. *l.* 10. Surd. *cons.* 90. *num.* 13. *cum seqq.* Auendan. *l.* 4. *Tauri glos.* 4. *n.* 2. & 3. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 7. *n.* 10. & *canon. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 44. & *n.* 60. *cum seqq.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 78. *art.* 12. *versic. nec minus*, Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 6. & *lib.* 9. *q.* 32. *n.* 2. Card. Tusch. *tom.* 6. *lit. M*, *concl.* 393. *n.* 24. & 25. Cenall. *communium contra commun. q.* 63. *num.* 1. D. Barbos. *in l.* 2 *in princip. p.* 1. *n.* 154 *ff. soluto matrim.* Gonzales *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 5. *proœm. n.* 26. Stephan. Gratian *discept. forens. c.* 101. *n.* 7. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 15. *n.* 34. latè Castill. *quotid. lib.* 1. *de vsufruct. c.* 64. *n.* 2. & *c.* 67. *n.* 18. & *lib.* 3. *c.* 12. *n.* 21. *cum multis seqq.* Fusar. *d. substit. q.* 430. *num.* 15. Canalei. *decis.* 104. *n.* 9. Ferentil. *in annot. ad decis.* 461. Buratti *sub n.* 18. cum aliis per me citatis *in tract. de appellat. verborum signif. appell.* 157. *n.* 2.

In ead. glos. ibi, *Intelligimus strictè de morte naturali*, &c. Notatur ad hoc, quòd verba, quæ accipi possunt, & naturaliter & ciuiliter, debent in dubio naturaliter potius quàm ciuiliter accipi, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n.* 17. & 44. & *in tract. de primog q.* 1. *n.* 10. Ricciul. *de iure personarum, lib.* 4. *c.* 49. *n.* 15. 18

SVMMARIVM.

1 *Beneficium sibi collatum ignorans licèt in impetratione alterius mentionem non fecerit, valent literæ, alterum tamen eliget si de iure simul teneri non possunt*, & n. 2.

3 *Beneficium impetrans non tenetur facere mentionem de beneficiis obtentis, quando ignorat habere alia beneficia.*

4 *Gratia est vitiosa quando in impetratione beneficij subiicitur aliquod beneficium, nisi adiecta esset claus. quod obstantia beneficiales*, &c.

5 *Ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus in materia subreptionis.*

6 *Beneficia simplicia an hodie plura obtineri possint, ostenditur.*

7 *Consuetudinis vigore possunt redditus beneficij ab absentibus percipi.*

8 *Impossibilia reputantur ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt.*

6 *Electo vno beneficio ex pluribus simplicibus reintegra, an elector pœnitere poterit, & aliud eligere, remissiuè.*

Cap. Gratia. VII.

Beneficium quando confertur ignoranti, id est, absenti, & ipse nesciens aliud impetrat non facta mentione primi, gratia est valida, sed si beneficia sunt incompatibilia, eligere potest quod magis vult. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auch. Domin. Monach. Butr. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 63. Alagona *in compend. pag.* 25. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc quoque conclusionem ex hoc text. desumunt Menoch. *de arbitr. l.* 2. *casu* 201. *n.* 52. & 138. Sanch. *de Matr. l.* 8. *d.* 21. *n.* 60. Balb. *decis.* 22. quem refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 968. *in princip.* 2

Et ignoranti collato, &c.] Ergo impetrans beneficium non tenetur facere mentionem de beneficiis obtentis, vbi ignorat habere alia beneficia, vt per Rip. *in cap. ad aures, num.* 12. *suprà hoc tit.* Mil. *in repet. verbo gratia*, Felin. *in cap. super literis. num.* 6. 3

& ibi Bero. *hoc tit.* Selu *de benefic. part. 3. quaest. 12. à num. 23. alias* 89. Nicol. Garc. *in simili tract part. 1. c. 3. num.* 125.

4 In glos. *Vitiosa*, ibi, *est enim gratia vitiosa, quando in impetratione beneficij subiicetur aliquod beneficium*, &c. latè Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. à n. 67.* vbi *n. 69.* ampliat quamvis primum beneficium esset tenue, & *à num. 73.* etiamsi primum re ipsa consequutum non sit, sed literæ habeantur, & *n. 75.* etiamsi primum violenter occupauerit. Notabiliter verò hæc limitantur quando in impetratione secundi beneficij adiecta esset clausula, *Quod obstantia beneficiales*, &c. quia tunc non tenetur prouisus exprimere obtenta, vt per Cassad. *decis. 6. num. 8. de praben.* Achil. de Grassis *decis. 6. & 14. eod. tit.* & fuit dictum *in Calaguritana dimidia portionis* 16. *Martij* 1590. coram Orano, & propterea operatur vt gratia non dicatur subreptitia, & obreptitia, Rot. *decis. 271. p. 2. diuers.* & fuit resolutum *in Caesaraugustana pensionis* 19. *Februarij* 1590. coram Gypsin. Circa iustificationem gratiæ illud sciendum est quòd prouisus ab Ordinario, ad validitatem suæ gratiæ nihil tenetur iustificare, quia Ordinarius tanquam informatus, de statu Ecclesiarum suarum, & personarum prouidet Motu proprio Ecclesiis, non autem personis, Felin. *in cap. ad aures, num. 15. de rescript.* Cardin. *in Clement. 2. n. 13. de offic. Ordinar.* Selua *de benefic. p. 3. q. 25.* Cardin. Seraphin. *decis. 1026. n. 3. & decis. 1467. n. 1.* Rot. *decis. 190. n. 1. p. 2. recent.* & *in Placentina Canonicatus* 14. *Ianuarij* 1600. coram Cardin. Lancelloto & *in Pampilonem, de Aguero* 12. *Iunij* 1609. coram Ortembergo, & *in Nullius beneficij S. Sixti* 26. *Iunij* 1615. coram Cardin. Sacrato, & *in Leodien. Canonicatus S. Dionysij* 27. *Martij* 1623. coram Reuerendiss. D. meo Cnecino Decano, & *in eadem* 25. *Maij* 1626. coram R. P. D. meo Pirouano; quod procedit etiamsi Ordinarius prouideat vigore indulti, quia nihilominus non desinit prouidere Motu proprio, Pute. *dec. 395. n. 1. l. 3. in correct.* & sequuta est Rota in dictis Leodien. Canonicatus coram R. D. Decano, & Pirouano. Limitatur tamen hæc resolutio quando Ordinarius prouidet ad preces prouisi, Burat. *decis. 484. num. 6.* Et quando prouisus ab Ordinario agit ad exclusionem prouisi Apostolici de beneficio vti de reseruato ratione mensis, tunc enim tenetur probare vacationem in mense Ordinario, in quo fundat intentionem suam, Ferrer. *cons. 2. num. 13. lib. 1.* Pute. *decis. 206. lib. 3. in correctis*. Marescot *var. resolut. lib. 2. cap. 2. n. 179. & seqq.* ita eleganter Ferenti. *in annot. ad decis. 484. Buratti lit. A.*

5 In glos. *Ignoranti.* Notator ad hoc, quòd ignorantia probabilis absque simplicitate excusat in beneficialibus in materia subreptionis, sicut ipsa simplicitas, quando ea, quæ debent exprimi, tacentur per ignorantiam, vt per Bernard. *reg. 324.*

6 In gloss. *De iure teneri, ibi, quam sequitur consuetudo, quam Papa scit, & tolerat*, &c. Attenta noua dispositione Concilij Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 17.* plura simplicia beneficia obtineri non possunt, sed vnum tantùm singulis conferendum, quod quidem si ad vitam eius, cui confertur honestè sustentandam non sufficiat, licitum est nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri, quem textum multis exornat ipse *de officio & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 62. per totam.* Refert tamen Moscon. *de maiest. militantis Ecclesia, lib. 1. p. 3. c. 3. pag. 452. in fine*, quòd hodie de consuetudine non datur dispensatio ad plura beneficia simplicia, sed Prælatis inferioribus videtur quòd conferre possunt, & de facto conferunt nulla habita ratione an sint pinguia, vel tenuia, & sic in Hispania quotidie fieri refert Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 5. n. 323.* quæ (secundùm ea, quæ habentur *in Concil. Trident. d. c. 7.*) non esse satis laudabilia, obseruo *d. alleg. 62. n. 10. in fine.*

Notatur etiam ad hoc, quòd vigore consuetudinis possunt redditus beneficij ab absentibus percipi, vt per Duen. *reg. 134. in princ.* Couar. *l. 3. variar. c. 13. num. 9.* 7

In gloss. *Non potes.* Notatur ad hoc, quòd ea, quæ absque dispensatione fieri non possunt, impossibilia reputantur, de quo vide Tiraquel. *de retractu lig. §. 23. gloss. 1. n. 59.* 8

In glos. *Eligas*, ibi, *sed nunquid electo vno re integra pœnitere poterit, & aliud eligere?* Vide Gregor. *l. 25. verbo arrepentir tit. 9. p. 6.* Tiraq. *de retractu lig. §. n. 7. & in l. boues, §. hoc sermone, num. 17. & 51. ff. de verbor. signific.* 9

SVMMARIVM.

1 *Restitutus intelligitur sine alterius praeiudicio qui ad gratiam renocatam restituitur, vnde alteri ante restitutionem impetranti praeferri non debet*, num. 2.
3 *Restitutio facta à Principe intelligitur sine praeiudicio iuris alteri spe tantum quaesiti.*
4 *Restitutio non retrotrahitur in praeiudicium alterius.*
5 *Princeps non videtur in dubio tertio praeiudicare circa ius illi quaesitum per simplicem delicti remissionem.*
6 *Tertio nunquam intendit Princeps praeiudicium inferre.*
7 *Restitutio est prioris status reparatio.*
8 *Episcopus inuito patrono restituere non potest Presbyterum per se depositum.*

Cap. Quamvis. VIII.

PRiuatus expectatiua, quam ad primum beneficium vacaturum in certa Ecclesia obtinebat, si ad eandem expectatiuam restituatur, non debet anteferri illi, qui ante restitutionem similem expectatioam obtinuit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Vin. *in ration. lib. 1. pag. 64.* Alagona *in compend. pag. 26.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. firmant Rebuff. *in tract. nominat. q. 21. n. 21.* & Menoch. *cons. 186. 5.* 2

Intelligatur fieri sine iuris praeiudicio alieni.] Notatur ad hoc, quòd restitutio facta à Principe intelligitur sine præiudicio iuris alteri spe tantùm quæsiti, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 2. n. 41.* nam restitutio non retrotrahitur in præiudicium alterius, idem Tiraq. *de iure primog. q. 34. n. 9.* 3

Notatur etiam ad hoc, quòd per simplicem delicti remissionem, & veniam in dubio Princeps non videtur voluisse tertio nocere circa ius illi acquisitum, vt per Cald. Pereira *si curatorem, verbo implorare n. 19. C. de integ. restit.* Tertiò enim nunquam intendit Princeps præiudicium inferre, *l. 2. §. meritò, & §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ.* Felin. *in cap. causam quae, verbo interpretatio, de rescript.* Dec. *cons. 11. num. 4. & cons. 271. & cons. 606. n. 17.* Curt. iun. *cons. 88. n.* ... Hippol. *sing. 440.* Alciat. *de praesumpt. reg. 3. praes. 11.* Rimin. iun. *cons. 6. n. 68. vol. 1.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 9. n. 11.* à Ponte *cons. 59. n. 35.* 4 5

In gloss. *Cum talis*, ibi, *quia restitutio est prioris status reparatio.* Vide Menoch. *in praelud. recup. à num. 4.* 6

Tiraq.

Tiraq. *de retractu lig.* §. 32. *gloss.* 1. *n.* 69. Maurit. *de restit. in integrum, c.* 1. Sfort. *in tract. p.* 1. *q.* 1. *n.* 44. Cald. Pereira *in d. l. si curatorem, verbo implorare n.* 3. Gail. *lib.* 1. *obseruat.* 14. *n.* 2. Morl. *in emporio iuris Ciuilis p.* 1. *tit.* 5. *num.* 3.

8 In ead. gloss. ibi, *an scilicet Episcopus inuito patrono restituere possit Presbyterum per se depositum*, &c. Negatiuè cum glossa *in præsenti* resoluit Gig. *de pensionibus, q.* 23. *n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Datæ tempus inspicitur in literis ad beneficia impetratis, & ideo per illa beneficium curatum obtinere non poterit, qui licèt nunc sit maior, illo tempore minor erat.*

2 *Subreptio in vno articulo non vitiat capitula separata & diuisa intellige vt ibi.*

3 *Beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt.*

4 *Is, cui prouideri mandatur de beneficio curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitimæ ætatis, quamvis tempore collationis eam ætatem nactus sit.*

5 *Declaratur text.* in cap. ei cui 29. versic. sed aliam, de præbend. hoc lib.

6 *Habilitas superueniens post receptam supplicationem, & expeditionem literarum, non conualidat collationem, sed resignationem ab initio nullam.*

7 *Capacitas de tempore datæ, seu præsentationis in beneficiis attenditur.*

8 *Beneficium Ecclesiasticum nullus ante 14. annum inceptum obtinere potest.*

9 *Episcopus non potest cuiquam indulgere, vt ante 14. annum inceptum beneficium simplex obtinere valeat.*

CAP. Si eo tempore IX.

1 Literæ quando dantur, vt prouideatur alicui de beneficio cum cura, vel sine cura, & tempore datæ non habet ætatem pro cura, si deinde peruenit ad ætatem, non potest prouideri de Curato, quia attenditur tempus datæ; potest tamen prouideri de beneficio sine cura, quia tempore datæ erat in ætate. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 64. Alagona *in compend. pag.* 26. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Ex hoc text. colligunt communiter Doctores subreptionem in vno articulo non vitiare capitula separata; & diuisa, vt per Tiraq. *de pœnis temper. causa* 44. *num.* 41. Perez *l.* 5. *vers. subreptio tit.* 12. *lib.* 3. *Ordinant. pag.* 692. *colum.* 1. Azeued. *l.* 3. *n.* 14. *tit.* 14. *lib.* 4. *noua recopil.* intelligentes id procedere in subreptione per ignorantiam, vel simplicitatem commissa in aliqua parte, vel articulo rescripti, secus resoluentes vbi interuenit malitia, vel dolus impetrantis, quia tunc quoad omnes partes etiam distinctas corruunt literæ, quo caso procedunt text. *in cap. super literis* 20. *sub hoc tit.* ibi, *nullum ex literis commodum*, &c. vbi memini *num.* 4. & *in l. etsi legibus, C. si contra ius.* ibi, *careat penitus impetratis:* & ita conciliant præter *suprà* citatos textum *in præsenti* cum *d. c. super literis*, & *d. l. si legibus*, Franch. *hic n.* 4. Abb. *in cap. super literis n.* 5. & *in c. sedes num.* 2. *sup. hoc tit.* vbi Felin. *num.* 2. Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 45. quos refert Sanch. *de matrimon. lib.* 8. *d.* 21. *num.* 61. sed *num.* 72. cum Dec. *in d. c. super literis vot.* 1. *num.* 7. & 18. *in noua edit.* verius existimat textum *in præsenti* esse intelligendum, quando partes rescripti sunt omnino separatæ, quia cum diuersæ gratiæ absque vlla connexione in eodem rescripto conceduntur, sunt virtute duo rescripta, ac omnino per accidens, & materialiter vnum; nihil ergo confert subreptio circa vnam gratiam ad alterius irritationem; at verò quando vna gratiæ pars connexionem habet cum altera, quia eandem causam, eundemque finem respiciunt, tunc procedunt *d. c. super literis, & d. l. etsi legibus.*

3 *Cùm cura, vel sine cura.*] Ergo beneficiorum appellatione regulariter Curata non veniunt, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel glos.* 6. *n.* 2. & alios per me citatos *tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. verbo beneficium.*

4 *Cum tempore data*, &c.] Notatur ad hoc, quòd is, cui prouideri mandatur de beneficio Curato, non potest illud consequi si tempore datæ non sit legitimæ ætatia, quamvis tempore collationis eam ætatem nactus sit, vt per Flamin. Paris. *de resignat benefic. l.* 4. *q.* 1. *à n.* 10. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 30. *n.* 41.

5 Verùm obstat fortiter text. *in c. ei, cui* 29. *in vers. sed aliam, de præbend. hoc lib.* ex quo colligitur eum, qui tempore datæ literarum habilis non erat propter ætatis defectum ad sacerdotalem præbendam, posse nihilominus eandem obtinere, si tempore vacationis ipsius ad legitimam peruenerit ætatem.

6 Sed ego, saluo meliori iudicio, & iis, quæ diximus super *d. c. ei cui.* pro conciliatione distinguendum puto inter mandatum; quo exprimitur qualitas beneficij conferendi, prout quando cauetur, vt conferatur sacerdotalis præbenda, vel beneficium Curatum, & inter illud, quod simplex, ac indefinitum est, ex eo, quia in ipso nomine exprimitur qualitas beneficij conferendi, sed simpliciter iniungitur, vt beneficium indeterminatè conferatur, quod in priori necessariò ad validitatem talis mandati requiritur, vt tempore datæ ipsius impetrans habeat ætatem requisitam ad tale beneficium, itavt si ei deficiat, licèt ex post facto tempore, quo ipsum beneficium vacat, in ea iam constitutus sit, tamen illud obtinere nequibit, iuxta *reg. non firmatur, de regul. iuris lib.* 6. cum multis adductis per Cald. Pereira *de potest. eligendi c.* 10. *n.* 5. Menoch. *de success.* §. 10. *num.* 34. In secundò autem casu, quando scilicet gratia simpliciter concipitur, nec qualitas beneficij conferendi exprimitur, tunc is cui mandatum est prouideri, potest consequi illud beneficium ad quod tempore vacationis legitimam habet ætatem, licèt tempore datæ literarum in ea constitutus non fuerit, ea videlicet ex causa, quia, vt supponimus, mandatum ita indefinitè, ac generaliter conceptum à principio vires est sortitum, & ex post facto solùm agitur de ipsius exequutione, sanè in iis, quæ exequutionem rescripti respiciunt, non datæ tempus, sed præsentationis, & prouisionis inspicimr. Et ideo cùm in hoc text. fuerit expressa qualitas beneficij conferendi, scilicet Curati, vt patet ibi, *de beneficio cum cura*, & impetrans tempore datæ literarum legitimam non habuerit ætatem ad tale beneficium obtinendum, nunquam (iuxta prædicta) illud obtinere poterat, vt text. *in præsenti* decidit, sicut in simili rescriptum obtentum ab excommunicato, vel collatio beneficij ipsi facta etiam sequuta absolutione, & ita habilitate interueniente valere non potest, ex *d. reg. non firmatur de regulis iuris lib.* 6. resoluunt post alios Selen. *de benefic. p.* 3. *q.* 6. Cald *citato loco.* At verò *in d. c. ei cui*, fuit indefinitè iniunctum, vt fieret prouisio de præbenda, vnde nihil mirum si is, cui gratia facta est, possit expectare, & obtinere etiam Sacerdotalem si tempore ipsius vacationis in ætate ad ipsam requisita constitutus sit, licèt aliàs

tempore datæ adhuc eam non habuerit, quia in propositis terminis non agitur de viribus mandati, sed de eius exequutione, respectu cuius non tempus datæ, sed præsentationis, ac prouisionis inspicitur, iuxta prædicta.

6 In gloss. *Effectum*, ibi, *spectamus ergo initium*, &c. Notatur ad hoc, quòd si post receptam supplicationem, & expeditionem literarum superueniat habilitas, vt quia tunc quis fecisset se clericali charactere insigniri, tunc collatio, vel resignatio ab initio nulla non conualescit, vt per Flamin. *d. lib. 4. q. 2. n. 15.* Gonz.
7 *ad reg. 8. Cancel. 2. n. 66.* nam in beneficiis attenditur capacitas tempore datæ, seu præsentationis, Rot. *decis. 69. p. 3. diuersor.* Marian. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 19. n. 1.* ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 72. n. 78.*

8 In gloss. *Ætatem*, ibi, *septennes autem, & maiores septennio, dicuntur idonei*, &c. Licèt olim secundùm hanc gloss. pueris septem annorum conferri potuissent beneficia simplicia; hodie tamen attenta noua dispositione Concil. Trid. *sess. 23. de reformat. c. 6.* nullus ante decimum quartum annum inceptum beneficium potest obtinere, vt obseruant Menoch. *de arbitr. casu 427. n. 13.* & plures citati per me *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 60. n. 73. & 76.*

9 In ead. gloss. ibi, *An hodie dispensent Episcopi in ætate*, &c. Episcopum non posse indulgere cuiquam, vt ante decimum quartum annum inceptum beneficium simplex obtineat, resoluunt Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 6. c. 5. q. 9. vers. si quæras*, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiastici decis. 392. in 1. edit.* aliàs *resol. 331. n. 2. in 2. edit.* vbi etiam tenet Episcopum conferentem beneficium minori quatuordecim annorum, peccare mortaliter, & collationem esse nullam, refero ego ipse *d. alleg. 60. n. 75.*

SVMMARIVM.

1 *Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, consuetudine, vel statuto.*

2 *Causa vna aliam non absorbet cùm in vnum tempus concurrit ordinatim vna post aliam.*

3 *Episcopus an statuere possit quòd fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, remissiuè.*

4 *Possidere aliud est, & aliud fructus percipere.*

5 *Vassallus vbi moritur, ad quem pertineant fructus illius anni ex feudo prouenientes, ostenditur.*

6 *Fructus collecti, & à solo separati ante obitum Prælati ad hæredem eius pertinent, pendentes verò ad Ecclesiam, vel successorem.*

7 *Vsufructuarius tunc solùm fructus suos facit, quando fuerint separati à solo, & in horreis, sellariis, seu apothecis reconditi.*

8 *Dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium.*

9 *Mense bissextili duo dies pro vno cedunt in fauorabilibus, secus in odiosis.*

10 *Vacatio successoris non minus contingit per renuntiationem, quàm per mortem.*

Cap. Si propter. X.

1 SI Episcopo de gratia speciali concessum sit, vt fructus primi anni beneficiorum vacantium in sua diœcesi possit per quinquennium percipere, non obstantibus, &c. talis concessio non derogat particulari statuto per quod huiusmodi fructus fabricæ Ecclesiæ, vel sui alterius personæ debeantur, nisi hoc fuerit expressum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 65.* Aagona *in compend. pag. 26.* & ex aliis Gig. *de pensionib. quæst. 89. in princip.*

2 Notari solet ad hoc, quòd vna causa aliam non absorbet cùm in vnum tempus concurrunt ordinatim vna post aliam, vt Tiraq. *de retractu tit. 2. §. 2. gloss. 1. num. 29.*

3 *Si fructus huiusmodi Ecclesiæ tuæ fabricæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus statuit quòd fructus beneficiorum vacantium debeantur fabricæ, vt per additionem marginalem hîc, de quo tamen vide Franch. & alios *in præsenti*, Rebuff. *in praxi tit. requisita ad collat. à n. 8.* Bottæ *de Synodo, p. 3. art. 1. n. 288.* Lambert. *de iurepatron. lib. 3. q. 2. art. 8.* Greg. Lop. *l. 5. gloss. pen. & vlt. tit. 16. p. 1.*

4 In gloss. *Fructus.* Notatur ad hoc, quòd aliud est possidere, & aliud fructus percipere, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 34. n. 122.*

5 In gloss. *Primi anni*, ibi, *quòd si vassallus decedat post Augustum*, &c. Notatur ad hoc, quòd si vassallus moriatur ante Kalendas Martias, omnes fructus illius anni ex feudo prouenientes ad dominum pertinent, si verò post eius Kalendas vsque ad Augustum decedat, omnes fructus ad hæredes ipsius vassalli pertinent, si post Augustum, omnes quoque habebit dominus, vt per Tiraq *de retractu tit. 2. §. 5. gloss. 4. n. 3.*

6 In ead. gloss. ibi, *Sed credo quòd à die vacationis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd fructus collecti & à solo separati ante obitum Prælati ad hæredes eius pertinent, pendentes verò ad Ecclesiam, vel successorem, vt per Doctores, quos plena manu citaui ad *c. vlt. post, n. 26. vers. verum, sup. de confirmat. vtili*, & *ibi* citatis addo Ioseph Ludouic. Perus. *decis. 3. n. 1.* & nouissimè Bonacin. *tractation. disp. 4. de obligat. beneficiariorum puncto 3. n. 6.*

7 In ead. gloss. ibi, *vsufructuario, qui fructus separatos, & reconditos suos facit.*] Notatur ad hoc quòd vsufructuarius tunc solùm suos facit, quãdo fuerint separati à solo, & in horreis, sellariis, seu apothecis reconditi, vt per Valasc. *de partition. cap. 33. num. 9. & cap. 36. num. 11.*

8 In ead glos. ibi, *sed illud in pœnis, vel odiis, quæ sunt molienda.* Notatur ad hoc, quòd dispositio censetur odiosa, aut fauorabilis ex principali intentione disponentium, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 30. glos. 1. n. 5.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 10. q. 7. num. 10. & lib. 12. q. 1. n. 10. cum seqq.* Sanch. *de Matrim. lib. 1. disp. 1. n. 4.* Potest enim constitutio dici fauorabilis ex quo principaliter emanauit ad fauorem alicuius, licèt in consequentiam resultet ex ea damnum aliorum, Couarru. *lib. 3. var. c. 11. num. 5. vers. solet enim adnotari*, Salas *de legib. q. 97. tract. 14. disp. 11. sect. 4. n. 10.* qui hoc intelligunt, quando odium à fauore distingui nequit, refert Rot. *in Sabinen. Castri montis Rotundi 8. Februarij* 1627. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano *in vers. fuit denique.*

9 In ead gloss. ibi, *Et si esset bissextus, illi duo dies cedunt sibi pro vno.* Notatur ad hoc, quòd in fauorabilibus in mense bissextili duo dies pro vno cedunt, secus in odiosis, vt per Dominic. *hic super hanc gloss.* Anch. *n. 6. vers. sed quid si*, & Franch. *n. 6.* Idem tenent etiam *in cap. quæsiuit, de verbor. signific.* vltra *gloss. ibi verbo quasi*, Henric. *n. 6. & 7.* Butr. *n. 7.* Card. *in fine*, & Abb. *num. 6*, Angel. *verbo bissextus, num. 1.* quos refert, & sequitur Sanch. *de Matrim. lib. 2. disput. 24. n. 18.*

10 In gloss. *Vacabunt.* Notatur ad hoc, quòd per renuntiationem non minus vacatio successionis contingit,

quam

quàm per mortem.vt per Auendan.*l.45. Tauri.glos.2. n.4.* & alios Citatos ad *cap. susceptum 6. suprà hoc eodem tit.*

SVMMARIVM.

1 *Causa ab Apostolica Sede, vel de eius Legato committi debent dignitatem obtinentibus, vel canonicatum in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus,* & n.2.& 3.

4 *Delegatus Apost. non potest subdelegare causa literarum Sedis Apost. vel Legatorum eiusdem, nisi personis in dignitate constitutis.*

5 *Vicarius generalis Episcopi habet dignitatem.*

6 *Conseruator, & executor gratiarum beneficialium, qua expediuntur in Romana Curia, potest esse Vicarius generalis Episcopi.*

7 *Vicarius generalis à Capitulo Sede vacante potest esse conseruator, & executor gratiarum, qua expediuntur in Romana Curia.*

8 *Vicarius nominatus à Pralato inferiore habente iurisdictionem Episcopalem, an possit esse delegatus Papa ostenditur.*

9 *Vicarius Episcopi electi, & confirmati, sed nondum consecrati, potest esse delegatus Papa.*

10 *Collector, & subcollector habent dignitatem cum iurisdictione, & possunt esse delegati Papa.*

11 *Priores, Guardiani, & Rectores, ac alij Mendicantium Prafecti, qui toti Conuentui prasunt, possunt esse delegati Papa.*

12 *Commentarius perpetuus potest esse delegatus Papa.*

13 *Cancellarius Academia Pontificis auctoritate approbata potest esse delegatus Papa.*

14 *Canonicus Ecclesia Cathedralis potest esse delegatus Papa.*

15 *Canonicus minor Ecclesia Cathedralis dispensatus per Papam super atate non potest esse delegatus Papa.*

16 *Canonicus Regularis Ecclesia Cathedralis non potest esse delegatus Papa.*

17 *Canonicus Collegiata Ecclesia etiam Doctor peritissimus non potest esse delegatus Papa.*

18 *Qualitas Canonicatus in cathedrali, vel Dignitatis, qua in Delegato Summi Pontif. requiritur, debet à principio adesse tempore commissionis.*

19 *Tempore impetrationis rescripti Pont. sufficit Canonicatum, aliamve dignitatem obtinere, quamvis, tempore reprasentationis iam cessauerit.*

20 *Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apostolicam, si post acceptationem literarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse index in causa illa.*

21 *Personatus ex propria significatione distinguitur à dignitate.*

22 *Text. in prasenti loquitur tantùm de causis Ecclesiasticis, non verò de profanis.*

23 *Text. in prasenti non procedit in meris executoribus gratiarum, nisi dati essent cum clausula,* vocatis vocandis, *nec in iudicibus, datis in literis compulsorialibus, vt n.24.*

25 *Papa licèt dispenset cum minore septennio, vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea atate possit esse index delegatus.*

26 *Papa si dispenset in atate cum Canonico vt fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo, remissiuè.*

27 *Verbum,* sufficit, *vbi apponitur in aliqua dispositione non requiritur alias qualitates adesse, quàm expressas.*

29 *Audientia alicuius articuli, vel mera executio causa Apostolica potest committi cuilibet clerico.*

30 *Papa si ex certa scientia committat causam simplici Clerico, nominando eum sic in commissione, valebit commissio.*

31 *Inhabilitas quando non fuit expressa in ipsis literis promotionis, sed fuit adiecta clausula,* Ex certa scientia, *prasumitur dispensatio.*

32 *Ex certa scientia Principis aliquid esse factum probatur quando ipse fatetur se id facere ex certa scientia.*

33 *Clausula;* Ex certa scientia, *nunquam prasumitur, maximè contra ius, nisi possit colligi ex verbis rescripti.*

34 *Decretum irritans annullat actum contra factum ipso iure.*

35 *Peritus vt quis sit pro dignitate & loco prasumitur.*

36 *Locus insignis, quis dicatur arbitrio iudicis relinqui.*

37 *Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi causa esset contra Episcopum, Capitulum, vel Vniuersitatem.*

38 *Declaratur text.* in cap.vt officium, vers.denique, de hæret. hoc lib.

39 *Dispositio huius text. procedit tantum in iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus, & aliis datis ad sumendam informationem.*

40 *Scholares possunt suos debitores coram suis Conseruatoribus vsque ad quatuor diatas conuenire.*

42 *Domicilia multa si habet citandus inspiciendum est illud, quod frequentius habitare consueuit.*

43 *Iuramentum proprium vbi requiritur, illud prastari non potest per procuratorem etiam habentem speciale mandatum.*

44 *Iuramento asserentis probatur qualiter non potest consequi iustitiam in partibus ad effectum deuoluendi causam ad Curiam, qua alias non erat in Curia cognoscenda.*

45 *Metus quandoque probari potest per iuramentum.*

46 *Statuto fieri potest, vt credatur iuramento damnum passi.*

47 *Iuramentum vbicumque ex legis, vel statuti dispositione defertur, poterit nihilominus aduersarius contrarium probare.*

48 *Ciuium appellatione veniunt etiam incola iure communi saltem latè sumpto vocabulo.*

49 *Ciuium appellatione comprehenduntur etiam ciues ex priuilegio.*

50 *Reus vbi iure communi, non speciali habet duos indices, potest actor vnum ex iis, quem maluerit, eligere ad actionem persequendam.*

51 *Bonus quis non prasumitur quando agitur de praiudicio tertij.*

52 *Verbum,* potest, *quando affirmatiuè ponitur in lege, vel alia dispositione facultatem significat, & non necessitatem.*

54 *Forus domicilij tanquam fortior & magis naturalis, prafertur fori originis.*

55 *Domicilij vbi fit mentio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.*

56 *Iusiurandum probatio est.*

57 *Actor contra reum diuersa diœcesis debet impetrare delegatum, vel in diœcesi Rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam diatam distante.*

58 *Dict.* Autem, *est aduersatiua in iure, & in facto, dum aliud ex dispositionis mente non colligitur.*

59 *Index à partibus, vel de earum consensu electus non potest ab eis recusari, nisi noua causa.*

60 *Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec vices suas committere valet nisi personis designatis superius.*

61 *Consensus expressus partium requiritur ad prorogationem inducendam de loco ad locum.*

62 *Delegatus non potest causas auctoritate literarum Sedis Apost. sibi commissas personis non constitutis in dignitate subdelegare.*

63 *Citatus nulliter si compareat non potest censeri contumax.*

64 *Citatus an teneatur ire privilegium, vel defensionem allegaturus, ostenditur*, & n. 65. & 66.

67 *Forum incompetens tripliciter potest considerari, etiam quoad processus nullitatem.*

68 *Consensum expressum vbi lex, vel statutum exigit nuncupatim, non sufficit tacitus.*

69 *Delegatus Apost. nihil debet à partibus recipere nisi esculentum, & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit cõsumi diebus, & moderatas expẽsas.*

70 *Dict.* Insuper, *importat diuersa, & principalia, non autem partem.*

71 *Esculenta & poculenta recipere licet delegato in modica quantitate.*

72 *Iudici licet recipere poculenta, & esculenta, quando illa dantur mera dantis liberalitate. secus autem si aliquo modo directè, aut indirectè à iudice petantur, seu affectentur.*

73 *Esculenta & poculenta à delegato acceptari non licet, nisi ea, quæ paucis diebus consumi possunt.*

74 *Delegatus vbi exit domum consequitur sumptus.*

75 *Iudices à pauperibus expensas non debent accipere etiam quando peregrè proficiscuntur.*

76 *Doctores referuntur de sportulis agentes.*

77 *Verbum*, præsumat, *denotat vitium.*

78 *De expensis, quæ soluendæ sunt victori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suis.*

80 *Delegatus ad vniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis.*

81 *Doctores citãtur plura paupertatis priuilegia referẽtes.*

82 *Paupertas nocet quando ob propriam culpam, vel vitium prouenit.*

83 *Ecclesiæ duæ propter paupertatem vniuntur.*

84 *Delegatus non assumet assessorum, seu consiliarium, nisi in conscientia indigeat, qui neutri parti sit suspectus, tunc partes soluent moderatum salarium.*

85 *Iudex potest laboris mercedem, cùm salarium non habet, iustè recipere.*

86 *Assessor potest recusari vt suspectus.*

87 *Aduocatus non potest esse Assessor iudicis in causa clientuli.*

88 *Conscientia & prudentia alicuius quoties aliquid committitur, eius dicto fides adhibetur, & tunc non potest moueri quæstio quòd malè egerit, nec requiritur citatio, aut aliena probatio.*

89 *Delegatus limitare debet salarium Notariorum in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis, vel Assessoribus.*

90 *Doctores referuntur de salariis Notariorum agentes.*

91 *Expensæ ministrantur secundùm qualitatem personæ.*

92 *Delegatus non debet vocare testes nisi quando status causæ requiritur, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & accessu.*

93 *Testis potest exigere, & recipere iustam mercedem pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio.*

94 *Testes sunt vocandi, & alimentandi sumptibus producentis, qui petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerunt facere domi suæ.*

95 *Nobiles, illustres, & egregiæ personæ lautiori mensa, & delicatiori cibo excipiendi, & tractandi sunt quàm humilioris conditionis homines.*

96 *Testi nobili, & egregio equus suppeditandus est, non autem rustico, & alÿ inferioris conditionis homini.*

97 *Artistis, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solum sumptus, sed etiam salarium solui debet, habito respectu ad illud, quod ex suis artibus omiserint.*

98 *Testem si contigerit in itinere morbo corripi quis suppeditabit sumptus, ostenditur.*

99 *Expensæ litis sunt soluendæ, & taxandæ auctoritate iudicis.*

Cap. Statutum XI.

CAusæ literarum Sedis Apostolicæ, vel Legato- 1
rum eiusdem committi debent habentibus dignitatem, personatum, vel Canonicatum in Cathedrali, nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Botr. Ludou. Gomez, Viu. *in ration. lib. 1. pag. 65.* Alagona *in compend. pag. 26.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p. 1. & 2.*

Innouatur per Conc. Trid. *sess. 25. de reformat. c.* 10. 2
in princ. & declaratur per Archiep. Bononien. *part. 4. pag. 271. cum seqq.* Zypæum *in analytica postremi iuris Ecclesiast. enarrat. sub hoc tit. à princ.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. q. 65. art. 4. & 5.* Marchesan. *de commissionib. tom. 1. pag. 142. & 329.* Pialec. *in praxi Episcop. p. 2. c. 4. n.* 8. Massobr. *de Synodo diœcesana c. 4. dub. 9. cum seqq.* secundùm Romanam impress. Monet. *de Conseruat. c. 5.* Laurent. de Peyrinis *in Const. sui Ordinis Minimor. tom. 2. Constit. 5. Gregorij XV. §. 2. n. 7. cum seqq.*

Nisi dignitate præditus.] Collige ex text. causas 3
auctoritate literarum Sedis Apost. vel Legatorum eiusdem debere committi personis existentibus in dignitate, vt per Duen. *reg* 83. Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 69.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 104. in 1. edit* aliàs *resol. 89. in 2. edit.* Itavt nec ipse 4
delegatos Apost. possit eas subdelegare personis non constitutis in dignitate: vt per Aloys. Ricc. *in d. praxi decis. 622 in 1. edit* aliàs *resol. 420. & resol. 89. n. 2. in 2. edit.* Massobr *d. dub. 13. n. 53.*

Primò amplia in Vicario generali Episcopi, qui 5
cùm in dignitate sit constitutus ex latè traditis per me *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 54. n. 132.* potest esse Conseruator & executor gratiarum beneficia- 6
lium, quæ expediuntur in Curia Romana, ac delegatus in causis, quas committere, & mandare solent summi Pontifices iis, qui sont in dignitate constituti, vt per Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 23. n. 6.* Flores de Mena *vari. lib. 1. q. 4. num. 6.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 13. q. 8. & c. 43. q. 8.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quæst. 65. art. 3.* Massobr. *d. c. 4. dub. 13. à num. 10.* metipsum *d. alleg. 54. n. 136.* Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordinar. in exemptos part. 1. quæst. 39. n. 4.* Sub- 7
amplia etiam in Vicario electo à Capitolo Sede vacante cum Sbroz. *d. q. 23. n. 3.* Massobr *d. dub. 13. n. 15.* & metipso *d. alleg. 54. n. 137.* Dummodo non sit foraneus, vt obseruant Flores *d. q. 4. n. 6.* Massobr. *d. c. 4. dub. 13. n. 21.* nisi illi fieret delegatio ex certa scientia Summi Pont. Sbroz. *d. q. 23. n. 9.* Massobr. *d. dub. 13. num. 22.*

Vtrùm autem Vicarius nominatus à Præla o infe- 8
riore habens iurisdictionem Episcopalem possit esse Papæ delegatus? Affirmant Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 27. n. 24.* & Flores de Mena *d. q. 4. à n. 14.* contra quos scripsi *d. alleg. 54. n. 141.* fultus auctoritate Sbroz *d. q. 23. n. 8.*

Vtrùm verò Vicarius Episcopi electi, & confirmati, 9
sed nondum consecrati, possit esse delegatus Papæ? affirmat gloss. *verbo Episcopi in Clem. 2. de rescriptis*, vbi citantur Doctores.

Secundò

10 Secundò amplia in Collectore & Subcollectore, quia habent dignitatem cum iurisdictione, vt per Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancell. gloss.* 51. *num.* 79. Massobr. *d. dub.* 13. *n.* 32. vbi *n.* 33. ex eodem Gonzal. Colligit huiusmodi Subcollectores debere habere qualitates sequisitas in hoc teat.

11 Tertiò amplia in prioribus, Guardianis, & Rectoribus, ac aliis Mendicantium Præfectis, qui toti Conuentui, siue Collegio Religiosorum præsunt, Rota *decis.* 8. *hoc tit. in antiq.* quam sefert Aloys. Ricc. *in collectan decis. p.* 2. *collectan.* 363. Sanch. *in precepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 53. *n.* 68. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 53. *q.* 7. Flores de Mena *d. q.* 48. *n.* 18. Massobr. *d dub.* 13. *n.* 40. ego ipse *d. p.* 3. *alleg.* 106. *n.* 15. vbi aduerto ea decisione Sacræ Congregationis illos in Conseruatores nullatenus posse deputari, contra plures Doctores, quos *ibi* refero.

12 Quartò amplia in Commendatario perpetuo, vt per Gonzal *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §.... *n.* 10. Mass. *d. dub.* 13. *n.* 38. vbi *n.* 39. cum Rebuff. *de pacificis possess. n.* 41. asserit posse delegari causas Commendatario Abbatis, sicut Abbati titulari.

13 Quintò amplia in Cancellario Academiæ Pontificis auctoritate approbatæ, vt per Azos. *d. cap.* 13. *quæst.* 9.

14 *Seu Ecclesiarum Cathedralium Canonicis.*] Collige ex text. Canonicos Ecclesiæ Cathedralis posse esse delegatos Papæ, vt per Gomez *hic à num.* 24. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloss.* 2. *n.* 38. Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 2. *q.* 1. *n.* 102. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resol.* 90. *n.* 3. & 10. *in* 2. *edit.* Massobr. *d. dub.* 13. *n.* 23. *cum seqq.* sefero ego ipse *de Canonicis, c.* 19. *n.* 5.

15 Limita primò in Canonico minori Cathedralis Ecclesiæ super ætatem per Papam dispensato, vt latè resoluit Massobr. *d. c.* 4. *num.* 11. nam licèt Papa dispenset cum minore, vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare, vt in ea ætate possit esse iudex delegatus, prout obseruat D. Barbos. *in l. cum prætor, §. vlt. n.* 60. *ff. de indic.*

16 Limita secundò in Canonico Regulari Ecclesiæ Cathedralis, illum enim non posse esse delegatum Papæ sicut Canonicos sæculares, asserunt, Duen. *reg.* 78. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 270. *n.* 6. Massob. *de Synodo Episcopi, c.* 4. *dub.* 13. *n.* 30. Vide latiùs *in Clem.* 2. *de rescript.*

17 Limita tertiò in Canonico etiam peritissimo Doctore Ecclesiæ Collegiatæ, illum etiam non posse esse delegatum Papæ, nec iudicem synodalem constitui, sesoluunt Marc. Anton. Genuens. *in practicab. Eccles. q.* 612. *n.* 2. Massobr. *d. c.* 4. *n* 10. vbi refert sibi ita fuisse responsum per Sacram Congr. Concilij Trid. refero ego ipse *de Canon. cap.* 19. *num.* 10. licèt contra teneant Aloys. Ricc. *d. praxi fori Ecclesiast. decis.* 637. *in* 1. *edit.* aliàs *resol.* 575. *in* 2. *edit.*

18 Obseruandum maximè est qualitatem Canonicatus in Cathedrali, vel dignitatis, quæ in delegato Summi Pontif. requiritur, deberi à principio adesse tempore commissionis, vt per Flamin. *de resignat. lib.* 4. *quæst.* 1. *n.* 17. Card. Tusch. *lit. D, concl.* 143. *num.* 15. Massobr. *d. dub.* 13. *n.* 47. Gig. *de pensionib. q.* 22. *n.* 19. quos refero ego ipse *d. c.* 19. *n.* 6.

19 Vnde infertur sufficere Canonicatum Cathedralis, aliámve dignitatem obtineri tempore Impetrationis rescripti Pontificij, quamvis tempore præsentationis eius cessauerit iam dignitas illa, secus si tempore impetrationis non aderat dignitas, non enim sufficeret eam adesse postea tempore præsentationis; ita Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 4. *n.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 3. *proœm. n.* 75. Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 27. *n.* 28. Massobr. *d. dub.* 13. *n.* 48.

Deinde infertur quòd si Canonicus, cui causa committitur per Sedem Apost. post acceptationem literarum desinat esse Canonicus, potest nihilominus esse iudex in causa illa, ita Azeued. *l.* 7. *n.* 60. *tit.* 18. *lib.* 4. *nouæ recop. & ad Curiam Pisanam, l.* 4. *c.* 6. *n.* 66. Garc. Gironda *de priuileg. explicat. n.* 510. *cum seqq.* Massobr. *d. dub.* 13. *n.* 49. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 92. Flamin. *d. lib.* 1. *q.* 11. *n.* 9. & 14. *in fine*, Ceual. *commun. contra commun. q.* 667. *n.* 10. *in fine*, Galet. *in margar. casuum Conscientiæ, verbo delegatus* 3. & *verbo renuntiare vlt.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 616. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 414. *in* 2. *edit.* sefero *d. c.* 19. *num.* 8. 20

Aut personatum.] Ergo personatus in propria significatione distinguitur à dignitate, vt per Monet. *de Conseruat. cap.* 5. *quæst.* 7. *à num.* 84. & Laurent. de Peyrinis *d.* §. 2. *num.* 8. obseruantes quòd dignitatem habere dicitur is, qui habet aliquam præeminentiam, seu administrationem rerum Ecclesiasticarum cum iurisdictione; personatus verò est quædam prærogatiua in Ecclesia sine iurisdictione, vt qui habet stallum honorificum in choro præ aliis Canonicis etiam antè receptis, minorem tamen dignitatibus. 21

Causa authoritate literarum, &c.] Loqui tantùm de causis Ecclesiasticis, non verò de profanis, resoluit Marc. Anton. Genuens. *in practicab. Eccles. quæst.* 751. *num.* 2. 22

Non procedere in meris executoribus gratiarum, tenent Rot. *decis.* 31. *de rescript. in antiq.* quam refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 466. vbi sublimitat nisi executores dati essent cum clausula, *vocatis vocandis*, qui operatur vt sint veri iudices, ex Rot. *decis.* 42. *eod. tit. in antiq.* Vide Marches. *de commission. p.* 1. *pag.* 251. *n.* 39. latè Flores de Mena *var. quæst. lib.* 1. *q.* 4. *per totam.* 23

Similiter non procedere in iudicibus datis in literis compulsorialibus obseruant Archil. *decis.* 3. *de offic. deleg.* quem refert Aloys. Ricc. *d. collect.* 363. *decis.* 592. *p.* 3. *in antiq.* 24

In gloss. *Canonicis*, ibi, *maior septennio.* Notatur ad hoc quòd licèt Papa dispenset cum minore septennio vt sit Canonicus in Ecclesia Cathedrali, non ob id censetur cum eo dispensare vt in ea ætate possit esse iudex delegatus, vt per D. Barbos. *in l. cum prætor, §. vlt. n.* 60. *ff. de iudic.* Stephan. Gratian. *discept forens. c.* 270. *num.* 7. Massobr. *de Synodo diœcesana, c.* 4. *dub.* 11. *per totum.* Quid autem si Pontifex dispenset in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, an talis habeat vocem in Capitulo; vide quæ dixi *in Clem.* 2. *de ætat. & qualit.* 25 26

In ead. gloss. ibi, *Quòd hoc sufficiat*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi in aliqua dispositione opponitur verbum, *sufficit*, non sequiritur alias qualitates adesse, quàm expressas, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 7. *gloss.* 1. *num.* 1. Et de variis huius verbi significationibus, vide Rebuff. *ad l. sæpè* 53. *vers. sufficit, ff. de verbor. significat. pag.* 276. *col.* 2. 27

In ead. gloss. ibi, *Et si tempore data quis esset Canonicus*, &c. Vide quæ dixi *supra hoc eod. cap. num.* 18. *cum seqq.* 28

In gloss. *Causa*, ibi, *non ergo prohibet, quin audientia alicuius articuli, vel mera executio rei cuilibet clerico committi possit.* Communiter recipitur, vt per Nauar. *in cap. cùm contingat* 2. *causa nullitatis, versic.* 30. *pag.* 112. Alexand. *consil.* 77. *num.* 5. *lib.* 2. Card. Tusch. *lit. D, concl.* 145. *n.* 2. & *concl.* 150. *n.* 10. Massobr. *d. c.* 4. *dub.* 13. *n.* 53. 29

In gloss. *Literarum*, ibi, *ex quo Papa scienter committit*, &c. Notatur ad hoc, quòd si Papa ex certa 30

ſcientia committat cauſam ſimplici clerico, nominando eum ſic in commiſſione, valebit commiſſio, vt per Xuar. *alleg.* 12.*n.* 24.

31 Notatur etiam ad hoc, quod quando inhabilitas non fuit expreſſa in ipſis literis promotionis, ſed fuit quidem adiecta clauſula, *ex certa ſcientia*, præſumitur diſpenſatum, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 20.*n.* 2.

32 In ead gloſſ. ibi, *Cùm hoc ex certa ſcientia facit, quod intelligo, ſi id literis exprimitur.* Notatur ad hoc, quod
probatur aliquid eſſe factum ea certa ſcientia Principis, quando ipſe fatetur ſe id facere ex certa ſcientia,
vt per Maſcar. *de probat. concl.* 232.*n.* 6. Xuar. *d. alleg.* 12.
33 *n.* 34. Auend. *l.* 42. *Tauri, gloſſ.* 3.*n.* 6. hæc enim clauſula
nunquam præſumitur, maximè contra ius, niſi poſſet colligi ea verbis reſcripti, vt per Xuar. *d. alleg.* 12. *num.* 28. nam licèt minimè ſit expreſſa, ſufficit tamen de ea tacitè conſtare, D. Barboſ. *in l. ſi quis poſteaquam, num.* 126. *de iudic.* Multa de hac clauſula dixi *de dictionibus, & clauſulis, clauſ.* 25. ſecundùm Lugdun. impreſſ.

34 In gloſſ. *Committuntur*, ibi, *vbi innuitur quòd ipſo iure eſt irritum, & inane, quòd contra aliquod iſtorum fit.* Notatur ad hoc, quòd decretum irritans annullat actum contra factum ipſo iure, vt per Mart. *de clauſul. p.* 1. *clauſul.* 191.*n.* 6. Flamin. *de reſignat. lib.* 4.*q.* 9.*n.* 29. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2.*c.* 38. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 75.*n.* 3.*p.* 2. Ferret. *in Conſtit. Cathalonæ gloſſ.* 1.*n.* 151. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 281.*n.* 3. *& c.* 415.*n.* 22. *& cap* 440.*num.* 10. *& c.* 517. *n.* 19. *& c.* 574.*n.* 5. *& c.* 310. *n.* 44. *& c.* 791.*n.* 13. Alia plura de vi, & effectu decreti irritantis dixi *in tract. de clauſulis vſufreq. clauſul.* 40. ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ.

35 In gloſſ. *Ciuitatibus*, ibi, *quæ in eis præſumuntur eſſe periti.* Notatur ad hoc quod pro dignitate, & loco præſumitur vt quis ſit peritus, vt per Marc. Ant. Genuenſ. *in practicab. Eccleſiaſt. q.* 612.*n.* 1.

36 In gloſſ. *Copia*, ibi, *recurrendum ad arbitrium iudicis.* Notatur ad hoc, quòd arbitrio iudicis relinquitur quis locus dicatur inſignis, vt per Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 158. Maſſobr. *de Synodo Epiſcopi, cap.* 4. *dub.* 14.*num.* 10. vbi *num. ſeqq.* latè oſtendit ex quibus qualitatibus huiuſmodi iudicis arbitrium ſit regulandum.

§. Cùm verò.

67 Actor, & reus quando ſunt eiuſdem ciuitatis, vel diœceſis, actor impetrare non debet delegatum vltra ciuitatem, vel diœceſim, niſi cauſa eſſet contra Epiſcopum, Capitulum, vel Vniuerſitatem. Colligunt Doctores citati *in princ. text.* Procedit ſolùm in iudicibus datis ad lites, non autem in executionibus, & aliis datis ad ſumendam informationem, vt per Oldrad. *conſ.* 295.*num.* 3. Item non habet locum quando Papa dat duos iudices ſcienter, qui diſtant vltra diætam, quia cùm vterque poſſit eſſe iudex, videtur diſpenſaſſe, refert Card. Tuſch. *tom.* 1. *lit. C, concl.* 54. *n.* 3. *&* 4.

38 *Vltra vnam diætam.*] Obſtat text. *in cap. vt officium, verſic. denique, de hæretic. hoc lib.* vbi extendit ad duas diætas. Verùm reſpondetur *in illo text.* de cauſa ſpeciali, nempe de crimine hæreſis agi, at verò *in hoc text.* loqui generaliter, ideò nil mirum ſi per hanc legem generalem, illa noua caſus ſpecialis non reuocetur; ita Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 30. *princip. num.* 14.

39 Diſpoſitio huius text. *de vllo non conueniendo vltra vnam diætam à fine ſuæ diœceſis*, procedit tantum in iudicibus datis ad lites, non autem in executoribus & aliis datis ad ſumendam informationem, vt per Card. Tuſch. *lit. C. concl.* 44.*n.* 3. vbi *n.* 4. aduertit non habere locum quando Papa dat duos iudices ſcienter, qui diſtant vltra diætam, quia cùm vterque poſſit eſſe iudex, videtur diſpenſaſſe.

Scholares poſſunt ſuos debitores coram ſuis Con- 40
ſeruatoribus vſque ad quatuor diætas conuenire, vt per Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 161.

Cætera de diætis dixi latè *in collect. ad cap. nonnulli* 41
28. *ſup. hoc tit. in Decretalib.*

Valeat conueniri.] Notatur ad hoc, quod ſi citan- 42
dus habet multa domicilia in quibus habitet, nunc hic, nunc illic, inſpiciendum eſt illud, quod frequentiùs habitare conſueuit, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 9. *gloſſ.* 2.*n.* 26.

Saltem per proprium iuramentum. Ergo iuramentum 43
hoc debet præſtari in perſona, & non per procuratorem, etiam ſi habeat ſpeciale mandatum, de quo tamen vide Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 3. §.... *verbo, faire hommage, & ferment, n.* 2. Gig. *de penſionib q.* 11.

Notatur ad hoc, quòd probatur per iuramentum 44
aſſerentis ſe non poſſe conſequi iuſtitiam in partibus
ad affectum deuoluendi cauſam ad Curiam, quæ aliàs
non erat in Curia cognoſcenda, vt per Maſcard. *de*
probat concl. 958. Sic etiam metus quandoque probari 45
poteſt per iuramentum proprium ex eodem Maſcard.
concl. 1052.*n.* 8. Iuramento damnum paſſi vt credatur, 46
ſtatuto fieri poteſt, vt per Phanuc. *in tract. de iurciur.*
in litem, c. 2. *poſt n.* 10. *ante med.* Farinac. *fragm. crimi.*
p. 2. *verbo iuramentum, n.* 1137. *cum ſeqq.* Veruntamen 47
vbicunque ex legis, vel ſtatuti diſpoſitione defertur
iuramentum, poteſt nihilominus aduerſarius probare
contrarium, etiamſi lex ipſa, aut ſtatutum diceret
ſtari iuramento, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 4. *gloſſ.* 14
num. 1.

In gloſſ. *Eiuſdem ciuitatis*, ibi, *quia domicilium ha-* 48
bent in eadem ciuitate. Notatur ad hoc, quòd appella-
tione ciuium veniunt etiam incolæ iure communi ſal-
tem latè ſumpto vocabulo, vt per D. Barboſ. *in l. hæres*
abſens, §. *proinde, iudic. in art. de foro ratione originis,*
num. 49. Nam ciuium appellatione comprehenduntur 49
etiam ciues ex priuilegio, Brunor. à Sole *in locis com-*
munibus, verbo Ciuis, n. 7. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.*
c. 186. *n.* 84. Garc. Gironda *de priuilegiorum explicat.*
n. 825. ego ipſe *in tract. de appellatiua verborum vtriuſ-*
que iuris ſignificat. verbo Ciuis.

In ead. gloſſ. ibi, *Et inde intelligo cùm plura domicilia* 50
habent. Nam licèt actor ſequi debeat forum rei, ſi tamen ipſe reus iure communi, non iure ſpeciali habeat duos iudices, videntur poſſe actorem vnum ex illis, quem maluerit, eligere ad actionem proſequendam, de quo tamen vide Couar. *lib.* 1. *variar. c.* 18.*n.* 6.

In gloſſ. *Ab aliquo*, ibi, *vix enim inuenerit actor in* 51
ciuitate Epiſcopi iudicem, qui non faueret Epiſcopo. Notatur ad hoc, quòd quando agitur de præiudicio tertij, quis non præſumitur bonus, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 3.*q.* 85.*n.* 49.

In gloſſ. *Poſſit*, ibi, *non dixit, debeat.* Notatur ad hoc, 52
quod quotieſcumque verbum *poſſit*, ponitur affirmatiuè in lege, vel in alia diſpoſitione, facultatem ſignificat, & non neceſſitatem, vt per Melchior. Phœbum *Luſit. deciſ.* 9.*n.* 6. *tom.* 1. Vincent. Carot. *deciſ. ſeu caſu* 36.*n.* 3. & plures per me citatos *in tract de dictionibus vſufreq. diction.* 268. *num.* 1. ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ.

In gloſſ. *Vnam diætam*, ibi, *ſed quid ſi agatur actione* 53
reali, nunquid fiat computatio à fine diœceſis, vbi ſita eſt res, &c. Vide quæ diximus *in collect. ad cap. dilectus* 29. *num*.... *hoc tit. in Decretalib.*

In

54 In ead. glos. ibi, *quòd habeatur respectus loci domicilij, non rei vel originis.* Notatur ad hoc, quòd forus domicilij tanquam fortior, & magis naturalis præfertur foro originis, vt per D. Barbos. *in l. hæres absens. § fin. num. 40. ff. de iudic.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 431. num. 12.* Subditus enim magis dicitur ratione domicilij quàm originis, si pluribus annis domicilium contraxit in aliquo loco, Chald. Pereira *in resp. pro Ferdinando Fereiran. 3.*

55 Notatur etiam ad hoc, quòd vbi fit mentio domicilij, intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 9. glos. 2. n. 21.* Brunor. à Sole *in locis commumib. verbo domicilium 1.* Ioseph Sesse *Aragonia decis. 59. n. 9.* D. Barbos. *in d. l. hæres absens, §. fin. nu. 45.* Sanch. *de matr. lib. 3. disp. 23. num. 7.*

56 In glos. *Per proprium iuramentum,* ibi, *Iuramentum est legitima probatio.* Notatur ad hoc, quòd iusiurandum probatio est, vt per Cald. Pereira *de empt. & vendit. c. 19. n. 24.*

§. Cùm autem.

57 Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum, vel in diœcesi rei, vel in alia non propria, nec vltra vnam diætam distante. Colligunt Doct. *sup. in principio text. citati.*

58 Dictio, *autem*, est aduersatiua in iure, & in facto, secundùm suam naturam, dum aliud ex disponentis mente non colligitur: implicat diuersitatem casuum, per Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 78. n. 20.* Cend. *post canonicas quæst. sing. 7. n. 1.* Petr. Enriquez *respons. opusc. 2. num. 3.* Bursat. *cons. 411. num. 4. part. 3.* & alios citatos per me *de dictionibus vsufreq. dict. 47. n. 1.* secundùm Lugdun. impressi.

59 In glos. *Recuset.* ibi, *quia tunc actor non recusat,* &c. Notatur ad hoc, quòd index à partibus, vel de earum consensu electus, non potest ab aliis recusari nisi ex noua causa, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 113. n. 8.* Marant. *de ordine iudic. part. 6. actu. 2. num. 76. pag. mihi 427.* Mascard. *de probat. concl 952. n. 42.* Azeued. *l. 7. n. 62. tit. 3. lib. 4. noua Recopilat.* Valasc. *de partitionib. c. 9. n. 23. & 24.*

§. In nullo quoque.

60 Delegatus extra locum commissionis nihil agere potest nisi de consensu partium, nec vices suas committere valet, nisi personis designatis superiùs. Colligunt Doctores *in princ. text. citati.*

61 *Nisi ad id expressus accesserit earundem assensus.*] Notatur ad hoc, quòd ad prorogationem inducendam de loco ad locum requiritur expressus consensus partium, vt per Boer. *decis. 283. n. 4.* D. Barbos. *in l. 1. ff. de iudic. art. 1. n. 5. & 6.*

62 *Et personis duntaxat designatis superius.*] Notatur ad hoc, quòd delegatus non potest causas auctoritate literarum Sedis Apost. sibi commissas personis non constitutis in dignitate subdelegare vt per Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. dec. 622. in 1. edit.* aliàs *resol. 89. n. 2. & resol. 420. in 2. edit.* Massobr. *de Synodo Episcopi, sen diœcesana c. 4. dub. 13. n. 53.*

63 In glos. *Citet partes.* ibi, *& si citauerit, non tenetur ire,* &c. Notatur ad hoc, quòd nulliter citatus si non comparcat, non potest censeri contumax, vt per D. Barbos. *in l. alia. §. eleganter n. 6. ff. soluto matrim.*

64 In ead. glos. ibi, *An autem citatus teneatur ire priuilegium, vel defensionem allegaturus?* Glossa in præsenti nihil determinat. Pro illius tamen quæstionis resolutione dico iudicem, qui citationem decernit, tripliciter posse considerari. Vel enim notoriè est incompetens, vel res est hinc inde æqualiter dubia. Primo casu extra controuersiam est vocatum ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minimè teneri venire: ratio est, quia data notoria incompetentia notoriè deficit iurisdictio, & potestas de publico introducta, & consequenter iudex notoriè reputatur priuata persona, *l. 3.* ibi, *nam si excesserit priuatus est, de officio Præsid. c. conquerente 7. de restit. spoliat.* ac proinde notoriè constat de nullitate citationis, & ita non proponitur aliquod factum superioris, cui obtemperandum sit arg. *l. factum 132. ff. de regul. iuris, & reg. ea quæ 26. eod. tit. lib. 6. cum concord.* Sic à fortiori procedunt ista, quæ nullam parendi necessitatem partibus imponunt, *Clem. pastoralis, § ceterum, & § ceterùm, de re iudic. l. vlt. ff. de iurisd. cap. at si 4. in princ. de indic. c. vlt. § statuto. sup de constit. hoc lib per totum, C. si à non competenti iud.* resoluunt Dec. *in c. inter ceteras 9.* per text. *ibi*, iuncta *glos. vlt.* & *ibi*, Abb. *n. 10. de sent. & re iudic.* glos. *verbo congruerct, in cap. cenmemor 23. q. 8.* glos. *verbo nisi cognouerit, in cap si duobus 7.* vbi Dec. *n. 7. de appellat.* Abb. *in c. 2. à n. 16. de dilat.* & ibi Innocent. *num. 3.* Couar. *ibi. 1. var. c. 1. num. 10. in princip. & pract. c. 25. num. 2.* Maran. *de ordin. iudic. part. 6. cap. de sententia num. 116.* Hippolyt. *in rub. de probat. nu. 115.* Sot. *lib. 5. de Iustit. qu. 7. art. vlt. in fine,* Menoch. *remed. 9. recup. à n. 8.* Cordub. *lib. 3. quæstion. quæst. 43. colum. 3.* Cephal. *consil. 442. num. 47.* Surd. *cons. 223. num. 6.* Fr. Emman. *quæst Regul. tom. 1. q. 59. art. 5. in princ. & tom. 1. q. 36. art. 4. col. 3. in princip.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 33. n. 2 1. post. princip.*

65 In secundo verò casu nemo dubitat teneri vocatum venire, *l. 1. in princip. ff. si quis ius dicenti, l. 2. vbi gl. a. & per totum, ff. si quis in ius vocatus,* Abb. *num. 17.* & Doct. communiter *in cap. 2. de dilation.* post Innoc. *ibi num. 3.*

66 In tertio denique casu, vbi notoria non est iudicis incompetentia, sed sumus in dubio, citatus omnino tenetur comparere allegaturus priuilegium, vel causam incompetentiæ, aliter vt contumax iustè punietur, *l. 2. § sed et si dubitetur ff. de iudic.* glos. *verbo conuocari in cap si Episcopus 3. quæst. 3.* glos. *de verbo nisi cognouerit,* & Doct. communiter *ibidem,* Hippolyt. *citato loco,* Menoch. *d. remed. 5. n. 15.* Surd. *d. consil. 286. à num. 11.* Sanch *d. disp. 33. n. 12.*

67 In ead. glos. ibi, *Non tenet processus.* Verùm circa hoc quoad nullitatem processus obseruandum duxi forum incompetentem dupliciter posse considerari, vel quatenus est improrogabilis, vel quatenus prorogabilis, de partium consensu fieri potest: in primo casu non est dubium processum tam super contumacia, quàm super causa principali esse nullum, exemplum sit in clerico vocato ad secolare iudicium in terminis in quibus tale forum est omnino incompetens & improrogabile, tunc enim indistinctè resoluendum est processum quoad vtrumque esse omnino nullum, arg. *cap. at si clerici 4. in princ. de iudic. c. significasti 18. de foro compet.* obseruant in effectu Abb. *in c. si diligenti, num. 33. illo tit. de foro compet. & in c. 2. n. 16. de dilat.* Bet. *in d. cap. si duobus num. 39.* Auend. *de exequendis mand c. 22. num. 2.* Couar. *practic. cap. 32. num. 2.* In secundo verò casu quando forus licet incompetens, partium tamen consensu prorogabilis est, in iudice valida erunt gesta, ratio est, quia supposito quòd partes vocantur, & eum possent exceptionem declinatoriam opponere, tacuerunt, contumaciamque saltem præsumptam contraxerunt, censentur forum, quamuis incompetentem, prorogabilem, tamen prorogasse ad casum super quo ad iudicium vocantur, iuxta text. & cem.ad

communem *in l.1.& 2.ff.de iudic.* gloss. *verbo inchoata, in princip.* iuncto text. *in l.1. C.vbi de crimine*, & ideo ex vi prorogatæ iurisdictionis facta sustinentur, quicquid aliter resoluant Doctores *in d.cap.si duobus*, vbi Dec. *à num.14.*

68 In glos. *Expressus*, ibi, *quòd licet interueniat tacitus consensus*, &c. Notatur ad hoc, quòd si lex, vel statutum exigat consensum expressum nuncupatim, tunc tacitus non sufficit, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss.7. n.7.& n.69.* Gonzal. *ad regul.8.Cancel.gloss.47.n.20.*

§. Insuper.

69 Delegatus Apostolicus nihil debet à patribus recipere nisi esculentum, vel poculentum ex mera dantis liberalitate quod possit paucis diebus consumi. Sed si contingat propter causas commissas proficisci extra suum domicilium, moderatas expensas accipere potest, nec plus ab vna quàm ab alia parte, & si litigantes fuerint pauperes, etiam pro expensis nihil accipere debet. Colligunt Doctores citati *in princip. text.*

70 Dictio, *insuper*, importat diuersa & principalia, non autem partem, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.11.q.11.n.18.* Mart. *in clausulis, p.4.claus.24.n.4.* & alios per me citatos *in tract. de dictionib. vsufrequent. dict.146.*

71 *Nisi forsan esculentum, vel poculentum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in modica quantitate licet delegato esculenta, vel poculenta recipere, vt per Greg. *l.6.verbo non reciban, tit.6.p.4.* Tiraq *in tract de iudicio in rebus exig.vers.82.* Azeued. *l.1.n.18.tit.6.lib.3.noue recop.* Perez *l.fin gloss.2.tit.3.lib.2.Ordin.& l 40. gl.1.tit.14. eod.lib.2.& l.5.gl.1.pag.363.col.1.tit.19.lib.8.* Morla *in emporio iuris Ciuilis, p.1.tit.2. q.10. à princ.* Cened. *ad Decret. collect.28.n.2.*

72 *Mera liberalitate oblatum.*] Notatur ad hoc, quòd licet iudici recipere pocolenta, & esculenta, quando illa dantur mera dantis liberalitate; secus autem si aliquo modo directè, aut indirectè à iudice petantur, seu affectentur, vt per Boër. *decis.153.n.29.* Farin. *in praxi crimin p.3.q.111.n.152.*

73 *Quod paucis consumi possit diebus.*] Notatur ad hoc, quòd acceptare non licet esculenta, & poculenta nisi ea, quæ paucis diebus consumi possunt, vt per Farin. *d.q.111.num.256.* Stephan. Gratian. *discept.forens.c.56. num.48.*

74 *Extra suum domicilium proficisci*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi delegatus exit domicilium consequitur sumptus, vt per Surd. *de alim. tit.1.q.79.n.1.* Segur. Daualos *in direct. iudic. Eccles.fori, p.1. c.24.num.45.* Cened. *ad Decretal.collect.134.n.3.in fine.*

75 *Sed & vbi notabiliter fuerint pauperes litigantes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudices à pauperibus expensas non debent accipere, etiam quando peregrè proficiscuntur, vt per Tiraq *de nobilit. cap.29.num.40.* Perez *l.1.gloss.1.pag.259.vers. decimotertio, tit.5.lib.2. Ordin.*

76 De Sportulis vide Alciat. *lib.1.dispunct.c.13.& 17.* Kirchou Viuian. Soar. & alios *tom.1.commun.opin.lib.3. tit.2.pag.397.* Carot. *de locato tit. de sportulis, fol.10.* Guid. Pancirol. *in Thesauro var. leg. lib.2.c.95.* Mart. *de iurisd.p.2.cent.2.casu 103.* Cald. Pereira *in comm.ad l.2. C. ex delictis defunct. p.44. n.22. cum multis seqq.* Petr. Gregor. *de republ.lib.2.c.6.à n.16.* Steph. Gratian. *discept. forens.tom.3.c.561.*

77 In gloss. *Præsumat*, ibi, *hoc verbum denotat vitium.* Vide Hippol. *in l.de minore, in princ.n.39.ff de quæstion.* Sanch *de Matr.lib.9.disp.2.n.38.* quos refero *in tract. de dictionibus vsufreq.dict.278.*

In gloss. *Moderatas*, ibi, *quas domi facturus esset, secundum quod dicere consueuimus in victore.* Notatur ad hoc quòd de expensis, quæ soluendæ sunt victori, debet deduci id, quod domi esset consumpturus ex suo, vt per Surd. *de aliment. tit.4.quæst.25.n.3. & 5. cum seqq.* Sayr. *in clam Regia, lib.12.c.13.n.16.& 17.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.33.num.35.* D. Barbosa *in l.eum, qui temerè, num. 221. cum seqq. ff. de iudic.* 78

In ead gloss. ibi, *Et testis integrè expensas percipit*, &c. de quo *infrà hoc eod.cap.n.92.cum seqq.* 79

In ead gloss. ibi, *Dic quod si est delegatus ad vniuersitatem causarum*, &c. Notatur ad hoc, quòd delegatus ad vniuersitatem causarum non est Ordinarius, sed Ordinario similis, & ei æquiparatur, instarque Ordinarij habetur, vt per Azeued. *l.1. n.6. tit.9.lib.3.nouæ recop.* 80

In gloss. *Pauperes.* Vide *l.7.tit.12.lib.4.fort.leg.* vbi *gloss.4.* Perez *l.1.gloss... à princip.tit.1.l.2.gl.4.tit.16. lib. :. Ordinam.* Quamplurima paupertati priuilegia referunt Rebuff. *de priuileg. scholast. priuil.90.* Corn. Benincas. *in speciali tract.de priuil. paupertatis.* Gonzal. *ad reg 8.Cancel.gloss.2.n.35.* Stephan. Gratian. *discept. forens.c.7.n.9.* & plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decret.collect.27.n.2.* 81

In ead. gloss. ibi, *Paupertas non est de genere malorum.* Nocet tamen quando ob propriam culpam, vel vitium prouenit, vt per Couar. *lib.2.var.c.16. n.3. vers.3. sed si quis*, Tiraq. *in l.si vnquam, verbo bona, n.5.* Mexi. *in tract. tassa panis, concl.1.n.10. cum seqq.* Baeç. *de inope debit.cap.16.num.25.* Lat. *in l.si quis à liberis, §.idem rescripsit.à n.100 & §.sed si filius, à num.88.ff. de liberis agnosc.* Cornel. Benincas. *de priuileg.paupert.q.4.à n.46.* Matienz. *l.15.gloss.2 n 2.tit.10. & l.6. gloss.3. n.32.ad med.tit.7.lib.5.nouæ recop.* Menoch. *de arbitrar.casu 96. n.10.* Azeued. *l.7.n.4.tit.2.lib.1.nouæ recop.* D. Barbos. *in l.maritum.n.7.ff.soluto matrim.* & plures, quos refert Cened. *ad Decretal. collect.2.n.4.* 82

In ead. gloss. ibi, *Propter paupertatem duæ Ecclesiæ vniuntur*, de quo nouè Concil Trident. *sess.21. de reformat.cap.5.& sess.24.* etiam *de reform. c.13.* vbi latè diximus. 83

§. Assessorem.

Delegatus non assumat assessorem, seu consiliarium, nisi conscientia indigeat, qui neutri parti sit suspectus, & tunc partes soluant moderatum salarium. Colligunt Doctores *in principio text. citati.* 84

Ei de competenti salario, &c.] Notatur ad hoc, quod iudex potest laboris mercedem, cùm salarium non habet, instè recipere, vt per Couar. *in reg. peccatum p.2. §.3. num.2. col.2.* Et ideo potest iudex delegatus quid capere pro visione processus, vt per Boer. *decis. 15. num.1.* 85

Neutri parti suspectum.] Ergo assessor potest recusari vt suspectus, de quo Modern. *de cognit. per viam violentiæ p.2.q.14.n.41.* quem refert parens meus *in comment.ad Ordin. Regias Lusit.lib.3.tit.21.statim in princ. n.14.pag.270.* Menoch. *de arbitr.lib.1.q.73.n.4.* 86 Vnde Aduocatum non posse esse assessorem iudicis in causa clientuli, resoluunt Stephan. Gratian. *discept.forens.c.4. n.5.* Carrasc. *in explicat.ad aliquas leges nouæ recop c.9. n.291.* 87

In gloss. *Relinquatur.* Notatur ad hoc, quod quoties aliquid committitur conscientiæ, & prudentiæ alicuius, eius dicto fides adhibetur, vt per Mascard. *de probation. conclus. 414.* Et tunc non potest moueri quæstio quod malè egerit, Sanch. *de Matrim. lib. 2. disp.10. num. 13.* Nec requiritur citatio, imò absque 88

ea

ea procedere poterit, Tiraq. *in tract. res inter alios acta, vers. limita quintò.* Nec est necessaria probatio, Sanch. *d. lib. 3. disp. 8. n. 4.* Et denique denegatur appellatio, Tiraqoel. *de retract. lig. §. 4. gloss. 1. n. 11.* Boër. *decis.* 284. *n.* 17. Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 70. n. 7.* Aldrete *de Religiosa disciplina tuenda lib. 2. c. x8. n. 23.* Vide quæ dixi ad gloss. *verbo oneramus in Clem. 1. de iurepatron.* quia ex diametro pugnat cum hac glossa.

§. Notarium.

89 Delegatus limitare debet salarium notariorum in sua causa, non participando tamen in lucro cum ipsis vel assessoribus. Colligunt Doctores *in princip. textus citati.*

90 De salariis notariorum vide Ordin. Regiam Lusitan. vbi *lib. 1. tit. 90.* parens meus, Boër. *decis.* x58. *n.* 11. *in fine, & n.* 12. *&* 16.

91 In gloss. *Officium* ibi, *& in hoc inspiciet conditionem personarum.* Notatur ad hoc, quòd secundùm qualitatem personæ ministrantur expensæ, vt per Afflict. *in cap. 1. in princip. num. 73. ex quibus causis feudum amit. lib. 3.* Lar. *in l. si quis à liberis, §. sed si filius, n. 46. ff. de liber. agnosc.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 21. n. 9.* D. Barbos. *in l. eum, qui temere, n. 232. ff. de indic.*

§. Proferendo.

92 Delegatus non debet vocare testes, nisi quando status causæ requirit, & tunc producens soluere tenetur testibus competentes expensas pro discessu, statu, & recessu. Colligunt Doctores *in princ. text. citati.*

93 *Nisi à producente, &c.*] Notatur ad hoc, quòd pro labore, & expensis factis in ferendo testimonio iustam mercedem potest testis exigere, & recipere, vt per Couar. *in reg. peccatum, p. x. §. 3. num. x.* Menoch. *de arbitr. lib. casu 310. num.* 10. Surd. *de aliment. tit. 1. quæst. 62.*

94 Testes esse euocandos, & alimentandos sumptibus producentis, obseruant Azin. *in praxi Florent. §. 21. c. 5. casu* 2. Nicol. de Lescutt. *de examine testium. c. 16. n. 1.* Cacheran. *decis. 49. n. 9.* Rutg. Ruland. *de commissar. p. 1. lib. 3. c. 23. n. 3.* Monter. à Cneua *Aragoniæ decis. 36. n. 25.* Camill. Borrel *cons. x1. sub n. 16.* Qui tamen petere debent moderatos, & non delicatos sumptus, quales consueuerint facere domi suæ, Greg. *l. x1. verbo, que coma, tit. 2. p. 3.* Bellacomb. *tom. x. comm. opin. lib. 7. tit. 13. n. 61. pag. 257.* Rutg. Ruland. *d. p. 1. lib. 3. c. x3. à princ.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 25. sub n. 3.* Stephan. Gra-
95 tian. *discept. forens. c. 57. n. 4.* Lautiori verò mensa, & delicatiori cibo illustres nobiles, & egregiæ personæ excipiendi & tractandi sunt, quàm humilioris conditionis homines, vt per Surd. *tit. 4. q. 18. n. 8. 12. 13. &* 14. faciunt notata per Fulu. Pacian. *de probat. lib. 2. c. 26. à n. 123.*

96 Vnde testi nobili & egregio equum, vel vecturam suppeditandam esse tenent Surd. *d. tit. 4. q. 21. n. 7. &* 10. Stephan. Gratian. *d. c. 53. à n. 6.* Alij autem rustici & inferioris conditionis non debent ire equites, ideóque non repetant expensas, si quas fecerunt in equis, ex notatis per Tiraquel. *de nobilit. 20. n. 75.* Lara *in l. si quis à liberis, §. non tantum, n. x6. cum seqq. ff. de liberis agnosc.* Cabed. *Lusit. decis. 73. n. 14. ad fin. p.* 2. Surd. *tit. 4. q. x1. n.* 10 Rutg. Ruland. *d. p. 1. lib. 3. c. 1. num.* 10. Sed quando extra patriam ducuntur, illis solui debet antequam pedem de domo moueant, Surd. *d. tit. 4. q. 8. n. 3. &* 9. Stephan. Gratian. *d. c. 53. n. 6.*

97 Artistis, qui aliquid, si domi suæ essent, lucrarentur, non solùm sumptus, sed etiam salarium solui debet, habito respectu ad illud, quod in suis artibus omiserunt, ex Cachetan. *Pedem. decis. 46.* Camill. Borrell. *cons. x1. in fin.* Francisc. Marc. *Delphin. decis. 178. num. 3. part. 1.*

Et si contigerit testem in itinere morbo corripi, 98
sumptus in curatione impendendos suppeditare habeat necesse, donec commodè, hoc est, sine periculo sanitatis, proprios lares inuisere possit, Auctoritate Bart. tradit Rutg. Ruland. *p. 2. lib. 7. c. 1x. n. 4.* vbi *n. 17. vers. quod tamen,* resoluit producentem teneri suppeditare expensas pro restituendis ablatis aduersùs deprædantes.

Denique huiusmodi expensas authoritate iudicis 99
esse soluendas & taxandas, obseruant Bellacomb. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 13. n. 61. pag.* 257. Rebuff. *de reprobat. testium, n. 498. cum seqq.* Surd. *d. tit. 4. q. 21. n. x.*

SVMMARIVM.

1 *Præsentatio sola præuenta, & receptio in Canonicum secundi impetrantis in eadem Ecclesia non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis, vel postea vacante ante suam receptionem, vel præsentationem, & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat, nisi dolo, vel negligentia excluderetur ab eadem.*

2 *Mandata de prouidendo, & expectatiuæ hodie sunt sublatæ per Concil. Trid.*

3 *Executores habent iurisdictionem delegatam.*

Cap. Tibi, qui. XII.

IMpetrans priùs admitti in Canonicum & præben- 1
dam primò vacaturam, est præferendus secundo impetranti, licèt secundus prius præsentauerit, & fuerit receptus in Canonicum, dommodo antequam vacet præbenda prior præsentet, quia erat prior in data, imò etiamsi prior præsentet postquam præbenda prior nondum collata secundo, si executor primi fecerit processum, imo ante processum executoris, etiamsi præbenda vacans fuerit secundo collata, primo debetur, si in primis literis fuit positum decretum irritans, quicquid in præiudicium primæ gratiæ fiat, dummodo in his non possit imputari dolus, vel notabilis negligentia primò. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Ancbar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 75. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 28. & Alex. de Antilla *tom. 5. repet. iuris Canon.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. x.*

Alioquin de vacatura proximè.] Hodie mandata de 2
prouidendo, & expectatiuas omnino sustulit Concil. Trident. *sess. 24. de reform. c.* 19. de quibus Rebuff. *in praxi benefic. tit. de rescriptis ad beneficia vacatura,* Fusc. *de visitat. lib. 2. c. x7. n. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. n. 57. cum seqq.* Massoib. *in praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes prælud. 23. in princ. n. 10. secundùm Romanam impres.*

In glos. *Certo,* ibi, *habet enim delegatam iurisdictio-* 3
nem, &c. Notatur ad hoc quòd executores habent iurisdictionem delegatam, ex quo de eis agitur sub *tit. de officio deleg.* vt per Mascard. *de probat. concl.* 1x84. *num.* 3.

SVM

SVMMARIVM

1 *Primo si prouideri mandatur sub conditione, & secundus purè impetrans priusquam veniat conditio, à Papa, vel executore suo Canonicatum obtineat, in assecutione præbendæ primo præfertur.*
2 *Collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorum.*
3 *Gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus stat in suspenso.*

Cap. Si pro te. XIII.

1 PRimo quando prouideri mandatur sub conditione, v.g. si assentiatur Episcopus, & secundus simpliciter impetrat, si ante adimpletam conditionem primi secundus obtineat Canonicatum, in assecutione præbendæ primo præfertur, licèt interim conditio primi fuerit adimpleta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. *in ratien lib. 1. pag. 75.* Alagona *in compend. pag.* 28. remissiuè Casal *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *In præbenda vacante tibi meritò antefertur.*] Notatur ad hoc, quod collatio non retrotrahitur in præiudicium aliorum, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 10. num. 17.*

3 In gloss. *Si ad id.* Notatur ad hoc, quod gratia conditionalis est imperfecta, & illius effectus stat in suspenso, vt per Menoch. *cons. 38. n. 15. & 16.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 6. n. 36.*

SVMMARIVM.

1 *Prioritas vbi inter duos impetrantes non apparet quid statuendum, ostenditur.*
2 *Duobus simul cum literis Apostol. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, seu illos, ad quos Canonicorum receptio & collatio præbendarum spectauerit.*
3 *Rescriptorum ex data quando constat de prioritate, & posteritate, illud præfertur, quod prius concessum fuit,* & n. 4.
5 *Gratificationi locus est in expectantibus idem beneficium Ecclesiasticum, cùm illud diuidi non possit.*
6 *Rescriptū dicitur anterius altero ratione vnius horæ.*
7 *Prioritas tituli probari potest confessione aduersarij.*
8 *Electio eorum, qui semel elegerunt, consumpta est, nec in electi præiudicium variare possunt.*
9 *Duo quando æquali electorum numero ad beneficium electi sunt, superior est adeundus, vt terminum electoribus præscribat.*

Cap. Duobus. XIV.

1 DVobus Papa concedens vt prouideatur de Canonicatu & præbenda, qui habet datam priorem, saltem in vna hora, præfertur alteri. Si sint æquales, & vnus habeat Canonicatum à Papa, alter remittatur ad Episcopum, præfertur ille, qui habet Canonicatum à Papa, licèt alter priùs præsentauerit literas; si vterque remittitur, vel vterque habet à Papa, præfertur qui priùs præsentat; si vterque simul præsentat, tunc Capitulum, vel maior pars eliget, quem vult. Alter verò non electus careat impetratis, nisi in literis appareat quòd vterque mandauerit prouideri, v.g. dicendo, non obstante quòd pro aliis scripserimus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 76.* Alagona *in compend. pag.* 28. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Quòd si forsan, &c.] Collige ex text. quòd duobus simul cum literis Apostol. concurrentibus in præsentatione, præfertur ille, qui electus est per illum, vel per illos ad quos Canonicorum receptio, & collatio præbendarum spectauerit, ita gloss. *verbo eligere,* Franc. *n. 4.* Domin. *n. 2.* & alij *in præsenti,* Staph. *de literis gratia, tit. de formis mandat, n. 6.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 35.* Tiraq. *de primog. q. 17. n. 12.* Non obstat quòd actus incertitudo illum vitiare soler, itavt effectum non sortiatur, iuxta text. *in l. duo sunt Titij, ff. de testam. tutel.* quia respondetur incertitudinem, & ambiguitatem hìc non reperiri in dispositione, vnusquisque enim ex impetrantibus habebat suum mandatum de prouidendo, in quo nulla incertitudo reperiebatur, sed tantùm erat dubium circa ius prioritatis in assecutione præbendæ, quod quidem ius supposita paritate in data consistit in prioritate temporis, quæ sine probatione non præsumitur, ex reg. text. *in l. in bello, §. facta, ff. de captiuis.* Vnde cùm circa temporis prioritatem solum dubium versetur, meritò locus est gratificationi, vt text. habet ad text. verò *in d. l. duo sunt Titij,* respondendum est non dicere inualidam esse dispositionem, sed solùm probationem deficere, imo dum constituit ius non deficere, manifestè denotat dispositionem in rigore validam esse Insuper resp. text. *in præsenti* agere de incertitudine, qua stante vterque actus valere potest, puta quia proponuntur mandata de prouidendo, quorum vno adimpleto aliud sustinetur, & manet vt adimpleatur; non sic est dicendum si incertitudo in collatione duobus facta reperiatur, tunc enim actus vitiatur, vtpote quia vtraque collatio simul effectum habere non potest, & ita in specie aduertunt Domin. *n. 3.* Anchar. *n. 1. in cap. quia sæpè, hoc eod. tit.* qui in hac specie limitant text. *in præsenti.* Sic similiter cessat decisio text. *in l. si duobus, C. communia de legatis,* procedit enim in suo casu, vt aduertit Gomez *tom. 2. variar. c. 10. n. 11. & in l. 38. Tauri, & in l. 40. n. 63.* faciunt quæ tradit Alciat. *lib. 5. parerg. c. 22.*

3 *Si non appareat quis primo,* &c.] Ergo cùm ex data rescriptorum constat de prioritate, & posteritate, illud præfertur, quod prius concessum fuit, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu* 48. & Rebuff. *de priuileg. Scholast. priuil.* 82.

4 *Is eorum, cui Canonicatum contulimus,* &c.] Circa præferentiam inter prouisos vna die à Papa, & ab Ordinariis; & quando & qui debeant præferri, dicam commodiùs *ad cap. si à sede, de præbend hoc lib.*

5 *Ex eis alterum, quem voluerint,* &c.] Notatur ad hoc, quod in expectantibus idem beneficium Ecclesiasticū, quoniam illud diuidi non potest, locus est gratificationi, vt per Cald. Pereira *de extinct. emphyt. q. 18. n. 25 cum seqq. & de gratificatione,* Cenal. *q. 248. n. 27.*

6 In gloss. *Si non appareat,* ibi, *data die tali ante tertiam.* Notatur ad hoc, quòd ratione vnius horæ rescriptum dicitur anterius altero, & illi anteponitur, licèt sint eiusdem datæ, vt per Tiraq. *in tract. de iudicio in rebus exig. vers. 7. pag. mihi* 82. nam prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ, vt per eund. Tiraq. *de iure primog. q. 2. n. 2.* & per vnam horam acquiritur antiquitas, Azeued. *l. 77. n. 11. tit. 5. lib. 2. noua recopilat. cons. 12. n. 15.*

7 In ead. gloss. ibi, *Vel per confessionem partis.* Notatur ad hoc, quòd prioritas tituli probari potest confessione aduersarij, vt per Menoch. *remed. 3. retinen. n. 737.* Boër. *decis. 293. n. 4.* Rebuff. *in tract. nominat. quest. 1. num. 13.*

In

8 In gloss. *Eligere.* Notatur ad hoc quòd ij, ad quos electio, & collatio pertinet, si semel elegerunt, consumpta est eorum electio, nec in electi præiudicium variare postea poterunt, vt per Tiraq. *in l. bones, §. hoc sermone, in princip. n. 52. ff. de verbor. signif.*

9 In gloss. *Teneantur.* ibi, *credo agendum coram superiore*, &c. Notatur ad hoc, quòd cùm duo æquali electorum numero ad beneficium electi sunt, superior est adeundus, vt terminum electoribus præscribat, & eo transacto electio ad eum deuoluitur, vt per Sanch. *in præcept. Decalog. tom. 1. lib. 2. c. 58. n. 74.*

In gloss. *Expressè*, ibi, *Clausula non obstante si pro alio scripserim. m.* De qua dixi latè *de dictionib. & clausulis vsufreq. clausf.* 167. secundùm impress. Lugdun.

SVMMARIVM.

1 *Indulgentia omnes concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuò fructibus suorum beneficiorum in absentia, sunt reuocata*, & n. 3.
2 *Beneficium datur propter officium.*
4 *Legis de essentia non est vt sit perpetua.*
5 *Actus in dubio indicatur perpetuus, & nō temporalis.*
6 *Distributiones quotidiana interdum manualia beneficia dicuntur, nonnunquam victnalia nuncupantur*, vt n. 7.
8 *Priuilegium alieni concessum de percipiendis fructibus suorum beneficiorum in absentia, non continet distributiones quotidianas.*
9 *Priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur, cum sit eius sequela.*

Cap. Quia per ambitionem. XV. & vlt.

1 Reuocat omnes perpetuas indulgentias, vt absentes percipiant fructus exceptis quotidianis distributionibus, si non sint concessæ Ecclesiis, vel dignitatibus, sed personis, & indicat in futurum non concedendas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 77.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 29.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Propter quod beneficium Ecclesiasticum datur.*] Notatur ad hoc, quòd beneficium datur propter officium, quod in laudibus diuinis consistit, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa part. 1. limit. 23. n. 10.* Cabed *Lusit. decis. 91. n. 4. p. 2.* Gonçal. *ad reg. 8. Cancel gloss. 5. num. 8.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. c. 2. n. 60. & p. 7. c. 11. num. 1.* Monet. *de distribut. quotid p. 2. q. 2. n. 40.* & hinc tenetur beneficiarius ad diuini Officij recitationem, vt per citatos *in collect. ad cap. dolentes, num. 3. de celebr. Missarum.*

3 *Indulgentias perpetuas*, &c.] Reuocantur igitur indulgentiæ perpetuæ de percipiendis fructibus beneficiorum in absentia, etiamsi in scholis sint, non verò temporales, puta ad quinquennium, vel aliud certum tempus sunt sublatæ, vt intelligit Monet. *de distribut. quotid. p. 2. q. 10. n. 13.*

4 *Nostris volumus exulare temporibus.*] Non est ergo de essentia legis, vt sit perpetua, vt per Gonçal. *ad reg. 8. Cancel. § 5. proœm. n. 5.*

5 In gloss. *Perpetuas.* Notatur ad hoc, quod in dubio actus indicatur perpetuus, & non temporalis, vt per Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, § 69. num. 35.* Tiamin. *de resign. benefic. lib. 11. q. 5. n. 42.*

In gloss. *Distributiones*, ibi, *qua interdum manualia beneficia.* Vide Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 2. à n. 9.* vbi n. 15. obseruat distributiones dici manualia beneficia, siue quia ad manum dantur iis, qui diuinis horis in choro intersunt, siue quia tanquam denarij diuini, ac merces in fine diei redduntur iis, qui suis manibus quodammodo laborauerint, & operati fuerint in Ecclesia, sicut in vinea Domini. 6

In ead. gloss. ibi, *Interdum victualia nuncupantur.* Vide Monet. *d. q. 2. n. 4. cum seqq.* vbi reddit rationem, quia ad quotidianum victum iis, qui horis, ac diuinis Officiis intersunt, tribuuntur. 7

In gloss. *Exceptis.* Notatur ad hoc, quòd priuilegium alicui concessum de percipiendis fructibus suorum beneficiorum in absentia, non continet quotidianas distributiones, vt per Couar. *lib. 3. var. c. 13. n. 2.* latè Monet. *de distribut. quotid. p. 1. c. 6. n. 10. cum seqq.* vbi multipliciter declarat. 8

In gloss. *Datur*, ibi, *vnde priuatus officio, & beneficio priuatus intelligitur.* Vide Perez *l. 1. verf. in oppositum tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 5. n. 9.* Tiraq. *in tract. cessante causa p. 1. n. 49.* Azeued. *l. 6. n. 2. tit. 5. lib. 3. noua recop.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 51. n. 12.* 9

De Consuetudine.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudinis etiam iurata, vel quantocumque tempore obseruata prætextu non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum Canonia & Prebenda in aliqua Ecclesia absque dispensatione Sedis Apost. obtinere, vel iam obtenta tenere.*
2 *Personatus & dignitas an differant.*
3 *Consuetudo immemorialis, qua est irrationabilis, minimè excusat à peccato, & ideo non est obseruanda.*
4 *Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna eademque Ecclesia dignitatem, siue personatum, & Canonicatum cum prabenda.*
5 *Dignitatem simul & Canonicatum potest quis hodie de consuetudine in vna eademque Ecclesia habere.*

Cap. Consuetudinem. I. *Bonif. VIII.*

Consvetvdo non valet, qua quis habeat in eadem Ecclesia duas dignitates, vel Personatus, seu Præposituras, vel administrationes, vel duo officia, vel eorum alterum cum reliquo, etiamsi esset consuetudo immemorialis, & iurata, quia iuramentum non debet esse vinculum iniquitatis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 88.* Alagona *in compend. pag. 55.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Personatus, aut dignitates.] Ergo Personatus, & dignitas non sunt idem, de quo vide Boër. *decis. 286. n. 11.* Selu. *de benefic. p. 2. q. 2. n. 23.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 13. q. 5.* Massobr. *in praxi habendi concursum in prel. vbi de personatu*, latè metipsum *in tract. de Canonicis, c. 4. n. 19.* 2

In gloss. *Non existit.* Notatur ad hoc, quòd consuetudo immemorialis, quæ est irrationabilis, minimè excusat 3

C

excusat à peccato, & ideo non est obseruanda, vt per Flamin. *de resign. lib. 5. q. 6. n. 124.*

4 In gloss. *Nisi vnicum*, ibi, *ergo videtur quòd de dispensatione inferioris à Papa*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus dispensare potest, vt quis habeat in vna, eademque Ecclesia dignitatem, siue Personatum & Canonicatum cum præbenda, vt per Kirchou. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. n. 8. pag. mihi* 182. *col. 2.* & alios plures, quos refert Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. cap. 5. num. 231.* de quo egimus *d. tract. de Canonic. c. 41. n. 16.*

5 In ead. gloss. ibi, *Vel consuetudine Ecclesiæ*. Notatur ad hoc, quòd hodie de consuetudine, quæ valet, potest quis in vna eademque Ecclesia dignitatem simul & Canonicatum habere, vt per Duen. *reg. 71. vers. amplia quintò*, Azor. *d. p. 2. lib. 3. c. 11. q. 18.* Filliuc. *tom. 3. tr. 41. c. 1. n. 18. vers. sextum*, & dixi *in collect. ad cap. eam te n. 7. de rescript.*

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo non valet quòd ab Officiali Episcopi ad Episcopum appelletur*, & n. 2. & 12. *ratio præstatur.*

3 *Appellatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum non solùm iudicialiter, sed etiamsi extraiudicialiter prouocetur.*

4 *Supplicatio prohibita est de Vicario Episcopi ad Episcopum.*

5 *Appellatio impeditur de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum.*

6 *Appellatio per viam recursus à grauamine interponitur de Vicario Episcopi ad Episcopum.*

7 *Episcopus de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere potest.*

8 *Appellatio à Vicario foraneo ad Episcopum non prohibetur, declarando*, vt n. 9.

10 *Appellatio à Vicario in ciuitate tantummodo constituto ad Episcopum non prohibetur.*

11 *Appellatio à Vicario ad Episcopum non prohibetur in iis, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt.*

13 *Consuetudine induci non potest vt alicuius actus substantia mutetur.*

14 *Dict.* quantocunque, *derogat cuicunque consuetudini etiam immemoriali.*

15 *Episcopi & Vicarij an idem auditorium sit quoad recusationem.*

Cap. Non putamus. II.

1 Consuetudo non valet quòd appelletur ab Officiali Episcopi ad Episcopum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Butr. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 89. Alagona *in compend. pag.* 35. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. præter supradictos classicos ex hoc sext. colligunt Beroi. *cons. 22. num. 13. vol. 1. & cons. 249. n. 3.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. tit. de appellat. à n. 180.* Gregor. *in l. 2. gloss. 1. post med. tit. 4. p. 3.* Sbroz. *de Vicario Episcopi lib. 1. q. 22. n. 8. & lib. 3. q. 2.* Segor. *in direct. iudicum Ecclesiastic. part. 2. c. 16. n. 3.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de Vicario Episcopi n. 6. & 40.* Lancel. *in instit. Canon. sub tit. de officio Vicar. §. fin. iuncta gloss. verbo Vicarium generalem*, Petr. Gregor. *in c. conquirente, de officio Ordinar. c. 11. n. 12.* Menoch. *consil. 51. n. 12. cum seqq. & cons. 52. n. 17. 108. & 160.* Soar. de Pace *in praxi tom. 2. præl. 3. n. 4.* Anast. Germon. *lib. 1. animaduers. iuris c. 7. per totum*, Pute. *decis. 94. in fin. lib. 1.* Mohedan. *decis. 5 de appellat.* Rot. *decis. 3. de offic. Vicar. in antiq. decis. 350. in nouis, & decis. 1131. part. 3. diuers.* Anton. Cuch. *lib. 2. instit. maior. titul. 8. Vicar.* Marches. *de commission. p. 1. c. 6. n. 67.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disput. 28.* Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo Vicarius, n. 8.* Azor. *institut. moral. part. 2. lib. 3. c. 42. q. 6.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. part. collect. 1166.* Vgolin. *de officio, & potestate Episcopi, c. 4. §. 9. n. 2.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. c. 8. n. 28. & 29.* D. Barbos. *in l. cùm Prætor, §. 1. num. 215. & num. 223. cum seqq. ff. de iudic.* Molin. *de iustit. tract. 5 disp. 19. num. 1.* Card. Tusch. *pract. concl. lit. V, concl. 186. n. 1. & 2.* latè Scacc. *de appell. quæst. 8. à num. 35. vsque ad num. 85.* plenè, & eleganter Narbona *in speciali tract. de appellat. à Vicario ad Episcopum.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 54. num. 46. cum seqq.*

Amplia primò non solùm probibitam esse appellationem de Vicario Episcopi ad Episcopum quoties iudicialiter appellatur, verùm etiam si Episcopus extraiudicialiter prouocetur, vt per Rot. *decis. 7. n. 2. de offic. Vicar.* aliàs 371 *in nouis*, Nicel. *in concord. gloss. num.* 83. Sbroz. *de offic. Vicarij, lib. 3. q. 2. n. 10.* Narbona *d. tract. de appell. à Vicar. ad Episcopum, n. 167.* 3

Amplia secundò in supplicatione, vt post Innoc. & Host. defendunt Archid. *in c. Romana, n. 2.* & Gemin. *num. 6. de appellat.* Capel. Tholos. *decis. 379.* Sbroz. *lib. 3. q. 12.* Narbon. *vbi sup. n. 168.* quicquid dicat Panin. *de potest. Capituli Sede vacante, p. 2. princ. q. 10. n. 14.* & Franc. Marc. *Delp. decis. 322. n. 8. p. 1.* 4

Amplia tertiò etiam de Vicario Capituli Sede vacante ad ipsum Capitulum appellationem impediri, vt per Panin. *de offic. & potest. Capituli Sede vacante 2. p. princ. q. 10. n. 14.* 5

Limita primò & declara vt tunc demum de Vicario 6 ad Episcopum appellatio impediatur, quoties à sententia diffinitiua appellari contigerit, non verò si ab interlocutoria, quia tunc nihil impedit quominus ad Episcopum appellatio per viam recursus à grauamine interponatur, vt per gloss. *in præsenti, verbo officialis*, Lap. *n. 1.* Gemin. *n. 3.* & Franc. *num. 4.* Rota *decis. 503. lib. 2.* Marches. *de commiss. part. 1. c. 4. num. 67.* Iacob. de Laurent. *de iudice suspecto, c. 4. n. 12.* Narbona *d. tract. n. 175.*

Limita secundò, & declara vt similiter Episcopus 7 de nullitate sententiæ sui Vicarij cognoscere possit, etsi ipse à diffinitiua sententia appellari interdicatur, vt per Domin. *in præsenti, n. 3.* Franc. *n. 10.* Cuch. *lib. 2. instit. maior. tit. 8. de Vicar. num.* 126. Vant. *de nullit. sent. tit. coram quo nullitas proponi possit, num. 20.* Sbroz. *lib. 3. quæst. 10. num. 1.* Iacob. de Laurent. *d. c. 4. num. 12. ad fin.*

Limita tertiò hanc prohibitionem locum non ha- 8 bere in Vicario foraneo, vt per Ioan. Andr. Innocent. Anchar. Gemin. & Franc. *in præsenti*, Alexand. *cons. 12. n. 3. vers. nec etiam prædictis lib. 6.* Guid. *decis. 436. n. 42.* Franc. Marc. *decis. 281. n. 6. p. 1.* Mandos. *reg. 24. Cancel. q. 6. n. 6.* Marant. *de ordin. iudic. 4. p. 5. dist. princ. n. 14. & 15.* Rot. *decis. 3. de offic. Vicar.* alias *decis. 350. in nouis, & decis. 297. num. 1. p. 2. diuers.* Couar. *practic. c. 4. n. 8.* Sbroz. *d. lib. 2. quæst. 62. n. 6. & 7. lib. 3. q. 6. n. 24. & 25.* Zerol. *in praxi Episc. part. 1. verbo Vicarius, §. 2.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 3. c. 45. q. 12.* Auil. *de censur. p. 2. c. 6. & §. 6. dub. 4.* Vgolin. *de officio, & potestate Episcopi, c. 4. §. 9. num. 2.* Card. Tusch. *lit. A, concl. 350. n. 43. & lit. V, concl. 183. num. 9. & concl. 186. n. 6.* Marchesan. *de commission. part. 1. c. 6. n. 67.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 29. num. 10. & 12.* Iacob. de Laurent. *de iudice suspecto, c. 4. num. 14. in fine*, *me ipsum d. allegat. 54. à num. 21.*

Nicol.

Nicol.Garc.*d.c.8.n.29.* quicqnid dicat Anast.Germon. *lib.1.de anniuers.c.7.& de Indultis Cardinal. verbo, tibi quoad vixeris, n.*88.

9 Declara tamen vt de Vicario foraneo ad Episcopum appellari possit cùm iudex delegatus sit, in quem Episcopus non omnem suam iurisdictionem transfert, sed aliquas causas terminandas committit, vt eleganter obseruat Couar. *d.n.*8. nisi fraodulenter Episcopus Vicario foraneo causas committat ea mente vt ad se, non ad Metropolitanum Archiepiscopum appellatio deferatur, quia tunc omisso eo ad Metropolitanum prouocabitur, ne huiusmodi fraus, & cautela aliquantulum sibi patrocinentur, vt docuerunt Specul. *tit. de appellat. §.nunc tractemus,n 6.* Franc.*in præsenti num.6.* & Dominic.*n.3.* Sbroz *d.lib.2.q.131.n.4.& lib.3.q.2. n.23.* ex Abb.& Bertachin. deducens huiusmodi fraudem per coniecturas probari, probata per Metropolitanum excommunicari Episcopum posse, Zerol. *in praxi Episcop.p.2.verbo Vicarius, §.7.*

10 Limita quartò in Vicario in ciuitate tantummodo constituto; nam à Vicario generali ad Episcopum solummodo prouocari non potest, vt docent Card.Tusch. *lit. A, concl.*352.*n.91.& lit.V, concl.*186.*num.*4.Nicol. Garc.*d.p.5.c.8.n.27.* & Sanch. *lib.3.disp.29.n.9.&* 11. ille autem Vicarius in ciuitate tantùm constitutus verè generalis non est, nisi generaliter ad totius Diœcesis causas deputetur, ex Nicol. Garc. *d c.8.num.27.& 33.* Igitur, &c. quamvis Sbroz. *lib.3.q.2.n.5.* cum Calder. *cons. 2. de appellat.* ampliet prohibitionem appellandi de Vicario Episcopi ad Episcopum, vt procedat etiam in Vicario generali in ciuitate tantùm constituto, itavt de eius sententia ad Episcopum appellatio interponi non valeat.

11 Limita quintò, & declara à sententia Vicarij ad Episcopum iis tantùm in causis proclamari prohibitum, quæ in generali Vicariatus commissione continentur, in quibus Vicarius ordinariam iurisdictionem habere dicitur; secus verò in iis, quæ ex Vicarij officio, nisi specialiter committantur, non competunt, nam in iis, cùm Vicarius delegatam habeat iurisdictionem, & non ordinariam, ab eo ad Episcopum prouocabitur, vt perspicuè adnotarunt gloss. *verbo officialem in c.2.de offic.Vicarij hoc lib.* vbi Lap. *num.*12.Anchar. *n.*2. Dominic.*num.*9. Franc. *num.4.in fine,* Rot.*decis.7. de offic.Vicar.in antiq.aliàs decis.*371. *in nouis,* Marant. *de ordine iudic. part. 4. dist. 5. princip. num.16.* Anton. Cuch. *lib.2. institut.maior. titul.8. de Vicar. num.*112. *cum seqq.* Sbroz. *lib.2.q.55.num.33. cum seqq.* Iacob. de Laurent. *d. tract. de iudice suspecto, cap.4. num.12.* Sanch. *d.lib.3. disput.29.num.6.* Nicol. Garc. *d. c.8. num.*40.

12 *Consuetudinem quantocunque tempore,* &c.] Notatur ad hoc, quòd consuetudine induci non potest quantocunque tempore fuerit seruata, quòd de officiali Episcopi ad Episcopum appelletur; quia cùm huiusmodi prouocatio appellationis naturam, & essentiam subuertat, cuius substantia in eo potissimum consistit, vt de inferiori ad superiorem iudicem deferatur, *cap.anteriorum, §.illo videlicet, & cap. hoc etiam 2.q.6.* gloss. *verbo*
13 *appellari, in præsenti.* Vnde cùm non valeat consuetudine induci, vt alicuius actus substantia mutetur, vt obseruant Franc. *in præsenti n.7.* Rebuff. *tom.3.ad leges Galliæ tract.de appellat.in præfat. num.4. & 5.* Tiraq. *in præfat.le mort,declar.6.num.4.& de iure mariti, gloss.5. num.96.* Anton.Burg. *in repet. cap.cùm omnes, n.319.de constitut.* Tiber. Decian. *tom.5. cons. 2. num. 12.* Surd. *consil.47.n.13.& consil.106.n.10.* ideò cùm Episcopus sui Officialis respectu eadem persona, vnum tribunal, & Auditorium reputetur, nil mirum, si secus fiat, id est, si de officiali Episcopi ad Episcopum appellatio deferatur, tanquam substantiæ appellationis repugnans nullo temporis suffragio coadiuuari per hunc text. resoluunt Sbroz. *lib.3.q.2.n.2.3.& 4.* Marches. *de commiss. p.1.c.6.num.67.* Soar.de Pace *in praxi tom.2. prælud. 3. num.3.*

In gloss. *Quantocunque.* Notatur ad hoc, quòd hæc dictio vniuersalis, *quantocunque*, non tantùm derogat consuetudini 20. aut 30. vel centum annorum, sed etiam immemoriali, vt per Henriq. *in sum. lib.7.c.27. §.5.in glos.lit.L.* 14

In gloss. *Videtur,* vlt. Collige, Episcopi & Vicarij idem auditorium non esse quoad recusationem, vt per Archid *hîc num.2.ad med.* & Franc. *num.*10. Iacob. de Laurent. *de iudice suspecto c.4. num. 6. ad finem,* quod tamen Narbona *vbi suprà num.*130. Intelligendum esse asserit quoad causam recusationis Vicarij coram Episcopo discutiendam, quo casu ait, vnum tribunal vtriusque non reputari, quia Vicarij recusatio eius personæ cohæret, atque eandem personam concernit, non iurisdictionem. 15

ALLEGATIO IVRIS pro iurisdictione Archiepiscopi Toletani in suo Consilio gubernationis Toletanæ Diœcesis.

D. Licentiato FRANCISCO DE LA VEGA *Auctore.*

HAbet Archiepiscopus Toletanus (qui & ipse Hispaniarum Primas) præter duos Vicarios generales Toletanum, & Complutensem, Consilium gubernationis Toletanæ Diœcesis, in quo exercetur plena, & omnimoda iurisdictio ordinaria, tam in causis gubernationis, quàm in aliis iudicialibus, de quibus partim priuatiuè cognoscit, partim inhibendo, & auocando, ac de omnibus per appellationem (iure tamen Primatiali) à dictis Vicariis generalibus, siue procedant tanquam Diœcesani in prima instantia, siue tanquam Metropolitani in secunda, quod procedit tam de iure, quàm de consuetudine immemoriali, prout monstrabitur ex sequentibus.

ARTICVLVS I.

ET quamquam felicis recordationis Innocent. IV. ex sua constitutione, de qua *in cap. Romana, de appellationibus, lib.6.* prohibuit appellationem de Vicario ad Episcopum, & Bonifacius VIII. consuetudinem appellandi *in c. 2. de consuetudine, eodem lib.* nihilominus Archiepiscopus Toletanus in prædicto suo consilio cognoscit in appellatione à sententiis, & Decretis suorum officialium Toletani, & Complutensis, iure Primatiali, ex quo alia superiori, & à Diœcesani, ac Metropolitani diuersa iurisdictione fungitur, & sic ad eum appellatur tanquam ad verè superiorem, prout ex Concilio Chalcedonensi *in c.9.* de quo apud Gratian. *in cap. si clericus 11. quæst. 1. & in c. si quis 7. & 15. 2.quæst.6.cap. Prouincia 99. distinct.* atque ex Innocent. III. constitutionibus in Concilio generali Lateranensi, *c.5. & 6. in 4. compilatione,* de quibus *in c.antiqua, de priuilegiis, & in c.duo simul, de officio Ordinarij,* & confirmatur ex Decr. Trident. *c.7. sess.22.de reform.* latè Hier. Gonçal. *in 8.regul.Cancel,*

gloss. 41. *à num.* 26. August. Barbosa *in c. pastorali, de potestate Episcopi, tit.* 3. *c.* 1. *à num.* 26. *cum tribus sequentibus.* Quod adeò verum, & constans est, vt à sententiis inferiorem etiam omisso medio ad dictum Consilium Archiepiscopi possit prouocari, absque eo quòd recurratur ad immediatè superiorem, *dict. cap. si clericus* 11. *quæst.* 1. & sic ordinarij interpretes præcipuè Ancharanus, Innocentius, & alij quos vltra Ceuallos *de cognitione per viam violentiæ, quæst.* 48. *num.* 15. refert & sequitur August. Barbosa *dict. c.* 1. *num.* 28. vbi rationem reddit quare ab inferioribus ad Primatem omisso medio prouocetur, non obstantibus *in l. Imperatores* 21. *ff. de appellationibus, c. dilecti* 66. *eodem tit. in antiquis Decretalibus, c. Romana, § ab Archidiaconis, de appellationibus, lib.* 6. quibus dicitur inter iudices Ecclesiasticos semper de inferiori ad immediatè superiorem appellationem interponi: prout etiam resoluunt Petrus Gregorius *de appellationibus, lib.* 4. *c.* 2. Sigismundus Scaccia *sub eodem tract. quæst.* 7. *in princip. & à num.* 12. *vsque ad num.* 86. gloss. Gregor. *in l.* 1. *tit.* 21. *part.* 3. Suar. de Paz *in sua praxi,* 2. *tom. cap. vnico, num.* 3. *in* 2. *part.* quibus non suffragatur quod inquit Pater Mariana *in sua historia de rebus Hispaniæ, lib.* 9. *cap.* 19. *in fine,* tam in Latino, quàm in vulgari codice, vbi voluit ostendere in desuetudinem iam abiisse, vt à Metropolitanis Hispaniæ appelletur in iudicialibus ad Archiepiscopum Toletanum; quia huic obiectioni fit etiam satis, ex eo quòd ipse Archiepiscopus in suo Consilio cognoscit prout iam dictum est, in appellatione à suis Vicariis generalibus per quos Metropolitani iurisdictionem exercet in causis suffraganeorum, quod vel omninò præteriit eundem Patrem Marianam, vel si consulto omisit, ipse suo calculo errauit: quare sic ad eum similiter recurri potest ab aliis etiam Metropolitanis (exceptis Archiepiscopo Burgensi, Ouetensi, ac Legionensi Episcopis, qui sunt exempti, & immediatè subsunt Sedi Apostolicæ) omnia enim habet Toletanus Antistes quæ cæteri omnes tam maiores, quam minores Patriarchæ, & Primates, prout iam pridem declarauit Martin. V. *in sua Bulla quæ incipit, ex suscepta seruitutis officio,* de cuius tenore constat apud Archiuum Almæ Ecclesiæ Toletanæ, & vt refert Barbos. *vbi supr. d. c.* 1. *num.* 27.

Neque obstat difficultas contra hæc hactenus dicta, quæ quoad hanc iurisdictionem posset moueri, quatenus appellatio datur à Vicariis generalibus ad Consilium Archiepiscopi, contra constitutionem Innocentij IV. *in dict. c. Romana,* & Bonifacij VIII. *in dict. c.* 2. licèt enim Nicol. Garcia *de beneficiis,* 5. *p. c.* 8. *num.* 36. & ante eum Flores de Mena *variarum resolutionum, lib.* 1. *quæst.* 4. *num.* 8. ac post eos Augustinus Barbosa *de potestate Episcopi, allegat.* 54. *num.* 128. adseuerent Vicarios generales Archiepiscopi Toletani, non esse ordinarios, sed delegatos, ordinariamque iurisdictionem exerceri in Consilio gubernationis, hæc tamen opinio eorum non malè impugnatur ex re ipsa, & ab eius effectu, prout constat ex Vicariorum ampla iurisdictione, necnon ex appellationibus ad eos interpositis ab inferioribus, tam Diœcesanis, quàm suffraganeis, & ex commissionibus Apostolicis quæ ad illos tanquam ad officiales ordinarios Archiepiscopi diriguntur, quod experientia docemur, & praxis satis ostendit: quo fit eos facere idem tribunal, eandemque iurisdictionem habere cum Archiepiscopo, prout *in d. c. Romana, cum communi.*

Nam his omnibus facilè occurritur, quandoquidem hic contendimus de iurisdictione, & instantia Primatis à Diœcesani, ac Metropolitani instantiis diuersa, ac superiori, prout paulo ante monstratum est: neque etiam refragatur, quòd non possint in eadem iurisdictione simul duæ Instantiæ exerceri, quæ se implicarent, ac sibi inuicem contradicerent, nam esset contra naturam appellationis, vt de vno ad eundem, vel de pari ad imparem appellaretur, ad tradita per text. *in d. c. Romana, de appellationib. & in d. c.* 2. *de consuet. in* 6. latè Barbos. *de potest. Episcopi, d. alleg.* 54. *num.* 45.

Quia respondetur hìc nullam dari contradictionem, seu repugnantiam; cùm Archiepiscopus Toletanus possit habere tria tribunalia in se diuersa, primum tanquam Diœcesanus in causis primæ instantiæ Toletanæ Diœcesis, & alterum in secunda tanquam Metropolitanus in causis suffraganeorum, ac postremò tertium tanquam Primas: duo illa priora exercet per Vicarios generales Toletanum, & Complutensem, & hoc vltimum in suo Consilio neque iniuria, sed proprio, & ordinario iure, siquidem quando iura plurium deueniunt ad vnum, ille solus fungitur vice plurium, & facit quod plures facere possent, *l. non est nouum, de actionibus empti,* Bart. *in l. si mihi, & tibi, in princip. de legat.* 1. cum aliis per Surd. *consil.* 30. *num.* 15. *& de alimentis, quæst.* 25. *titul.* 9. *num.* 25. quem refert. & sequitur Stephan. Gratian. *disceptationum* 1. *tom. c.* 4. *num.* 12. & confirmatur *ex cap. à collatione, de appellationibus, in* 6. notat Salgado *de Regia protectione* 2. *part.* 1. *tom. cap.* 13. *à num.* 235. Vel exemplo sit Archiepiscopus Lugdunensis (qui & Galliæ Primas) habet enim duos Vicarios generales, quorum alter procedit tanquam Diœcesanus, & Metropolitanus, & alter in appellatione istius tanquam Primas, si Iacobatio credendum *de Consiliis, lib.* 1. *n.* 226. Non ergo mirum si Archiepiscopus Toletanus hæc omnia habeat, cui ius adsistit, & consuetudo immemorialis à iure non improbata, prout mox videbitur.

Sed obstat adhuc alia grauior difficultas contra superiùs dicta, ac dubitata, quatenus Archiepiscopus Toletanus *in dicto suo Consilio* aduocat ad se causas primæ instantiæ quæ coram Vicariis generalibus expediuntur, & in illis inhibet quominùs ipsi ad vlteriora procedant etiam sine appellatione. Ratio dubitandi consistit in hoc, nam si tanquam Primas cognoscit, quo iure ante appellationem inhibet? contra constitutionem Innocentij *in dict. c. Romana, § quod si obiiciatur,* & contra Tridentinum *in dict. c.* 7. *session.* 22. *& in dict. c.* 20. *versicul. neque antea sess.* 24. *de reformat.* quibus accedit declaratio Cardinalium ipsius Tridentini interpretum in hæc verba. Non est inhibendum Episcopis in aliqua causa quæ sit coram eis in prima instantia, nisi fortè appelletur, & tunc non aliter quàm appellatione adhibita, à decreto adeò præiudiciali cuius grauamen nequeat per diffinitiuam sententiam resarciri, nam eo in casu sibi imputet inferior, qui occasionem dedit vt ab eo abdiceretur cognitio causæ, *c. vt debitus honor, in fine, de appellationibus c. cùm appellationibus friuolis, eodem titul. lib.* 6. Couarru. 2. *tom. practicarum, c.* 9. *num.* 5. Gonçalez *in* 8. *regula Cancellariæ, gloss.* 6. *num.* 285. Stephanus Gratianus *disceptat. cap.* 74. *num.* 14. Barbosa *in remissionibus ad Consilium super dict. cap.* 20. *dict. vers. nec antea, session.* 24. *de reform.* Et quòd sit seruanda ad vnguem forma præscripta *in dict. cap. Romana,* declarauit etiam Congregatio super *in dict. c.* 7. *session.* 22. in hæc verba: Capitulum *Romana, de appellationibus in* 6. seruari debet etiam in appellationibus ad Sedem Apostolicam interpositis: sed meliùs & expressiùs *in dict. c.* 7.

vbi

vbi consuetudini in contrarium etiam immemorabili derogatur, provt in finalibus eius verbis, vt iam inde eadem Congregatio Cardinalium in formulario quod fecit de mandato Papæ Clementis VIII. de forma & modo quibus habendi essent iudices appellationum, declarauerit, quòd in causis quæ coram inferioribus pendent, ante diffinitiuam sententiam, vel vim diffinitiuæ habentem de grauamine illato superiores cognoscere non possint, neque ad hunc effectum inhibere, de qua instructione constat super *c.1. sess.13. de reform.*

Nam his omnibus respondetur ex paulò antè obseruatis in principio, nempe exerceri in dicto consilio gubernationis plenam & omnimodam iurisdictionem ordinariam Diœcesani, eandem videlicet, quæ Archiepiscopo competit, & quemadmodum ipse Archiepiscopus potest amouere suos Vicarios generales pro suæ voluntatis arbitrio, vti latiùs Barbosa *de potestate Episcopi, dicta allegat. 54. num. 170.* ita in consilio suo per quod exercet illam, auocare & inhibere, etiam sine appellatione, & sic tenent Doctores communiter, per textum *cap. vt nostrum 56. de appellationibus*, vbi Abbas *num. 2.* quem sequitur Imola *ibidem in princip.* Couar. *in dicto cap. 9. num. 5.* Iacob. Valdesius *ad Decretum Tridentini, in dicto, cap. 20. verbo nec auocentur, sess. 24. de reformat.* vbi inquit quòd Episcopus qui Vicarium generalem constituit, & tollit, potest ad se aduocare causam pendentem coram eo, etiam sine aliqua appellatione, vt sic non consilium, sed ipse Archiepiscopus in illo, auocet, & inhibeat, veluti hodie Serenissimus Hispaniæ Infans Cardinalis, qui & idem administrator perpetuus Archiepiscopatus Toletani, ita vt in prouisionibus ordinariis expediendis, non dicatur. Nos iudices gubernationis Toletanæ diœcesis, pro Serenissimo Ferdinando Infante Cardinali, &c. sed Ferdinandus Infans Cardinalis sub eius appellatione, & nomine, itaque Consiliarios sibi adhibet Archiepiscopus tanquam Adsessores, quorum consilio vtatur, in administratione non solùm iustitiæ, sed etiam gubernationis, ex argum. text. *in l. 1. & in l. liceat, C. de adsessoribus, l. 2. tit. 21. part. 3.* cum vulgatis.

Neque huic resolutioni obstat alia vrgens replicatio, licèt enim Archiepiscopus, per se possit auocare, & inhibere, non tamen per alium qui loco & nomine ipsius, ex ea ratione, quia nunquam à se ipse omnem suam iurisdictionem abdicare præsumitur, quemadmodum neque omninò illam committere, provt est communis resolutio, de qua Marta *de iurisdictione, c. 90. in princ.*

Quia respondetur cum suprà dictis, quandoquidem non pro eo alius, sed ipse Archiepiscopus in suo Consilio procedat & inhibeat, ex quo etiam temperabitur resolutio quo superiùs monstratum est Archiepiscopum Toletanum exercere coram suis Vicariis generalibus iurisdictionem ordinariam, quia licèt hoc verum sit, non tamen plenè & absolutè quoad omnimodam iurisdictionem sicut in suo Consilio. Nec nos turbare debent decisiones Rotæ 133. *in 2. part. decisionum criminalium Farinacy*. & totidem verbis alia quæ est 555. *in centuriis post consilia eiusdem*, quibus dicitur Consilium Archiepiscopi Toletani idem esse cum Vicariis generalibus, quia intelligendæ sunt provt ipsæ loquuntur in causis primæ instantiæ, de quibus cognoscit dictum Consilium, etiam per inhibitionem, vel aduocationem, quo in casu rectè dicitur, idem esse Consilium Archiepiscopi Toletani cum Vicario generali, nam in prima instantia Consilium & Archiepiscopus qui in eo sua omnimoda iurisdictione fungitur, idem Consistorium habet cum Vicariis generalibus, quantumvis auocet & inhibeat ex iam dictis & dicendis, nimirum quia vt potest amouere ad libitum, potest etiam auocare, ita tamen vt in eis ab eo ad Pontificem, seu Nuntium eius Apostolicum appellatio interponatur: ne iniuria, seu grauamen, quod faceret Archiepiscopus in suo Consilio tanquam Diœcesanus, resarciretur ab eodem etiam tanquam Primate in eodem tribunali, & per eosdem iudices, quemadmodum neque appellatur à Vicariis generalibus provt Diœcesani sunt, ad eosdem Vicarios provt sunt Metropolitani, sed ad dictum Consilium Archiepiscopi, ex eo quòd diuersum sit, & alij iudices ex ratione textus *in d. cap. Romana, de appellationib. & in d. cap. 2. de consuetud. in 6.*

Nec dubitatur posse Archiepiscopum Toletanum tanquam Primatem ac superiorem etiam ante appellationem auocare, & inhibere, ob negligentiam inferiorum, illis tamen requisitis, ex Decreto Tridentini *in d. cap. 20. vers. legati quoque sess. 24. de reformat.* quod non solùm de Legatis, Nuntiisque Apostolicis, aliisve iudicibus Ecclesiasticis quibus ex indulto, aut priuilegio competat iurisdictio, verùm & de Metropolitanis, ac Primatibus intelligendum dicit Afflictis *in c. 1. n. 23. de prohibita feudi alienatione*, Prosper. de Augustino *in additionibus ad Quarantam in summa Bullarij, verb. Archiepiscopi auctoritas, vers. 19. in fine litera M*, Augustinus Barbos. *in Remissionibus ad Consilium, super dicto vers. legati quoque*, quod etiam procedit in aliis multis casibus, de quibus idem Barbosa, cum distinctione tamen, de qua *in dicta allegat. 54. à n. 52.* sequutus Garciam *de beneficiis, 5. part. c. 8. à n. 40.* Ergo insolens non erit etiam si Archiepiscopus Toletanus in suo Consilio causas auocet, & in eis inhibeat suis Vicariis generalibus, vt iam satisfactum sit hucusque positis obiectionibus, veniamúsque ad alteram partem vbi de consuetudine agendum, quæ quanquam omitti posset tanquam non adeò necessaria, nihilominus pro satisfactione omnium dubiorum illa duntaxat libabimus, quæ ad rem aptiùs pertinere videbuntur.

ARTICVLVS II.

Constat itaque Bonifacium VIII. consuetudini appellandi de officiali ad Episcopum derogasse, tanquam irrationabili eam lege Pontificis probibente, ex quo videbatur sublata etiam immemorialis, provt *in dicto c. 2. de consuetud. in 6.* & vt de communi testatur Augustinus Barbosa *dicta allegat. 54. n. 46.* & ante eum Nicol. Garc. *de beneficiis, 5. p. c. 8. n. 28.* Quare notanda sunt verba Pontificis, qui non putamus (inquit) illam consuetudinem quantocumque tempore de facto seruatam, consonam rationi quòd ab officiali Episcopi ad eundem Episcopum valeat appellari; quibus videtur ostendi quòd esset irrationabilis, ob idque minimè introducenda, ex vulgari textu *in cap. final. de consuetudine*, ibi, *nisi fuerit rationabilis, & legitimè sit præscripta*, nec contra rationem præscribitur vsus eius, iuxta Innocentij III. constitutionem, *in cap. fin. de præscriptionibus*, ex quo necnon ex glossa *ibi*, recepta communiter, consuetudo irrationabilis illa dicitur quæ cùm sit improbata, seu prohibita, provt in hoc casu censetur, eo non obstante introducitur, Rochus de Curte *in tractatu de consuetudine, à n. 206.* & in proposito *n. 229.* & per constitutionem Papæ reprobata etiam superueniens non subsistit, idem Rochus *n. 355.* vbi maximè in ratione naturali fun-

datur prohibitio, prout *ibid. num.* 445. nec valet immemorialis contra legem, seu constitutionem consuetudinem reprobantem, Farin. *in fragmentis quæstionum criminalium, 1. part. verbo consuetudo. num.* 721. Rochus *vbi supra num.* 525. qualis esse videtur hæc consuetudo quæ contra substantiam diceretur, ad tradita *in d. c. 2. de consuetudine in 6.*

Neque impedimento sit replicatio quæ hinc mouetur, ex eo quòd quando lex, seu constitutio derogat consuetudini, vel illam tollit, intelligitur de antecedenti, non tamen de futura, ac superuenienti consuetudine, Lessius *de iustitia & iure, lib. 2. cap. 7. dubitation. 4. n.* 45. *cum vulgatis*, quia intelligitur vtraque sublata prout Rota apud Stephan. Gratian. *decision* 16. *num.* 8. in hæc verba. Nec obstat quòd dicebatur de consuetudine quæ tanquam specialis non potest tollere legem generalem, ex Bart *in l. quibus, n. 5. ff. de legibus.* maximè si derogetur consuetudini cum per prædictam derogationem etiam futura consuetudo sublata intelligatur, quæ tunc diceretur irrationabilis, & illegitima, prout de veriori, & magis communi opinione testatur Alexand *in l. si mihi & tibi* 12. §. *vltimo, colum. fin. vers. puto tamen, & vers. ex quibus apparet, de legatis* 1. cui decisioni accedunt Rochus *vbi suprà, num.* 521. Imola *in cap. fin. de consuetudine, num.* 17. Gonçales *in* 8. *regulam Cancellariæ. gloss.* 33. *num.* 9. Ergo iam non malè deducitur Bonifacium octauum improbare quodammodo consuetudinem, siue illa ante, siue post suam constitutionem introducta, & recepta fuerit, ita Felinus *in cap. cùm officij. num.* 12. *de præscriptionibus*, Couarr. *variarum resolutionum, lib. 3. cap.* 13. *num.* 5. *vers. aduertendum tamen erit*, cum aliis quos refert Gonçalez *vbi suprà.*

Et quamquam hæc fundamenta faciant pro hac parte, alia etiam vrgent quæ dubium & difficultatem augent, vnde cum Archiepiscopus Toletanus exerceat per suos Vicarios generales iurisdictionem Diœcesani, in causis primæ instantiæ, non malè dubitabatur an ab eis ad Consilium eius appllari possit contra dictam constitutionem Bonifacij VIII quæ sine dubio accipienda est non de Episcopo tantùm, prout nonnulli existimant, verùm & de Archiepiscopo, Patriarcha, aut Primate in suis diœcesibus, ex pari, aut eadem ratione; vel aliter dicendum videtur Vicarios generales Archiepiscopi Toletani delegatos esse, & non ordinarios, de quibus ad delegantem appellatio interponitur: adeò vt si in appellatione ab eis tanquam ordinariis Archiepiscopus in suo Consilio adeundus esset, sequatur inde necesse est absurdum hoc, vt de vno ordinario ad eundem ordinarium appellatio interponatur, contra naturalem ordinem, seu rationem, qua admonemur vt ea quæ natura prohibentur, nulla lege, aut consuetudine possint confirmari, ex decisione text. *in cap. fin. de consuetudine*, latè & in proposito Farinacius *consil.* 15. *numer.* 68. vbi etiam *in additionibus lit. G*, gloss. Gregorij *in l.* 5. *titul. 2. part.* 1. & cum pluribus ab eo adductis Barbos. *dicta alleg.* 54. ob idque videntur Innocentius IV. appellationem prohibuisse de Vicario ad Episcopum, & Bonifacius VIII. consuetudinem appellandi, in adductis suis constitutionibus: nam esset contra naturam quòd ipse sibi imperaret Archiepiscopus Toletanus repugnante eadem ratione, & quodammodo contradicente, iuxta text. *in l. penultim. ff. de arbitris*, Gonçalez *in 8. regul. Cancellariæ, gloss.* 56 *num.* 47. *l.* 24. *titul. 4 part.* 3.

Quibus tamen non obstantibus, hæc consuetudo nec contra rationem, nec contra mentem Pontificum Innocentij IV. & Bonifacij VIII. quinimò si bene ac rectè consideretur ius ordinarium Primatiale ea, quasi in subsidium coadiuuatur. Rochus *de consuetudine, vbi suprà, num.* 443. non aliter, atque si ordinariæ iurisdictioni accederet delegata Sedis Apostolicæ, ex argumento text. *in cap. licèt in corrigendis de officio Ordinarij*, & eorum quæ tradit Nicolaus Garcia *de beneficiis 5. part. cap. 7. num.* 47. Riccius *in praxi variarum resolutionum resolut.* 118. Erasmus à Cochier *de iurisdictione Ordinarij contra exemptos*; 1. *part. q.* 14. *num.* 3. latè ac nouissimè Augustinus Barbosa *de potestate Episcopi 3. part. allegat.* 92. *nec non in declarationibus Cardinalium super cap. 2. sess. 13. & super c. 4. sess. 14. de reformatione.*

Nec contra hoc mouet alia difficultas quæ discussa hactenus & agitata, super hac consuetudine, & an irrationabilis illa, & contra naturam appellationis, quia hìc quod iure statutum est, atque vsu, & in foro frequens consuetudine roboratur; iuris enim est, vt de inferiori ad superiorem appelletur, qualis est Metropolitanus respectu suffraganeorum, & Primas respectu Metropolitani, ex quo deducitur à Metropolitanis ad Consilium Archiepiscopi, non verò ad Vicarios eius appellandum esse; quippe vt qui habeant eandem, vel æqualem iurisdictionem cum illis, *cap. anteriorem*, 2. *q.* 6. cuius decisioni inhæret Alphonsus Castellæ Rex, qui cognomento *Sapiens*, *in l.* 1. *tit.* 23. *p.* 3.

Fulcitur etiam ratio superiùs tradita, quia in nostro casu non fuit sublata immemorialis per constitutionem Bonifacij VIII. prout in eo enixè adsenerant, & rationem adstruunt Narbona *in tractatu de appellatione Vicarij ad Episcopum, in 2. part. fundament. 3. num. 8. & in 4. fundamento, num.* 16. Cenall. *de cognitione per viam violentiæ, quæst. 15. & quæst. 48. necnon quæst.* 897. *à num.* 248. *communium opinionum, 4. part.* in aliisque similibus Gonçalez *in 8. regulam Cancellariæ, gloss. 33. à num.* 2. Garcia *de beneficiis, 3. p. cap. 2. numer.* 290. *cum sequenti*, Stephanus Gratianus *disceptationum cap.* 492. *num.* 5. communem dicit Fachinæus *lib. 1. consiliorum, cons.* 27. *num.* 12. Constat autem ante & ab ipsis constitutionibus tam Innocentij Quarti quàm Bonifacij Octaui, hanc consuetudinem cognoscendi Archiepiscopum Toletanum in appellatione à suis Vicariis generalibus tamdiu viguisse, vt eius initij non sit memoria, & praxis ipsam memoriam superet, prout est notorium, & in curiis tàm Romana, quàm Hispaniæ Principum satis constat, adeò vt nulla aliunde magis clara probatione opus sit, quàm hac eadem notorietate. Rota Genuensis *decis. 2. num. 14. & decis. 4. n. 17. & decis. 16. num.* 13. Crauata *cons.* 137. *num.* 5. quæ consuetudo si huius instar notoria sit, sufficit vt allegetur, Maranta *de ordine iudiciorum, 3. part. titul. 1. numer.* 129. Guido Papæ *singulari* 952. quos refert, & sequitur Ariminus *in compendio decisionum, titul. 56. cap.* 3. latiùs Barbos. *de potestate Episcopi, 2. part. alleg. 39. à num.* 22. vbi notorium (inquit) est plena rei notitia inducens indubitatam, & finitam probationem discussione non egentem, adeò vt in suo vigore relicta videatur decisio textus *in d. cap. duo simul, de officio Ordinarij*, ibi, *vel prisca illis consuetudo contulit ab antiquo*, veluti in hoc casu in quo nec obscurum ius, nec consuetudo dubia qua receptum & vsitatum est Archiepiscopum Toletanum etiam in appellatione à suis Vicariis generalibus, siue illi procedant tanquam Diœcesani, siue tanquam Metropolitani posse cognoscere, & à sententiis eorum, tanquam ad superiorem ex consuetudine adiri: ad tradita per Gratianum *disceptationum cap 4. num.* 28. Tum etiam, quia hæc consuetudo vtpote municipalis Toletanæ Diœcesis in facto consistit, & sic sine speciali illius derogatione non

fuit

fuit sublata per constitutionem Bonifacij VIII. prout contra Bart. & alios probat Abb. *in cap. finali, de consuetudine, ex decisione textus in cap. 1. de constitutionibus lib. 6.*

Neque interest dicere hanc consuetudinem tanquam irrationabilem introduci non potuisse contra ius quod illam prohibet, quia respondetur eam non solùm non esse rationi contrariam, sed illi valdè arridere, quandoquidem Archiepiscopus Toletanus non tanquam de dioecesano ad eundem dioecesanum, vel de Metropolitano ad eundem Metropolitanum recurratur, sed vtroque vt maior ac superior in appellatione ab istis tanquam primas, itaque absurdum, seu praua consuetudo in eo consisteret, vt de vno ad eundem in vna eademque instantia appellaretur, non verò, si tanquam ad alium in alia diuersa ac superiori, & sic planè intelligendus Bonifacius VIII. *in dict. cap. fin. de consuetudine in 6.* iuxta veriorem mentem, & interpretationem illius constitutionis, ex *cap. à collatione, de appellationib. cod. lib.*

Nec etiam contra hæc facit replicatio qua ostendi videtur esse contra substantiam appellationis, vt ab officialibus Archiepiscopi ad eundem in Consilio ipsius appellatio interponatur, quia hic bene de inferiori ad superiorem, qualis est primas, interponitur, quinimò ex doctrina Abb. *in dict. cap. exposuit, n. 5. de dilationibus*, etiam de pari in parem rectè appellatur, qui ex consuetudine fit superior. Vnde, ait ille, sicut enim consuetudo potest dare iurisdictionem priuato super aliis priuatis, vt *in cap. cùm contingat*, & quod *ibi* notatur, *de foro competenti*, ita potest dare de pari in parem faciendo eum maiorem, neque est contra substantiam appellationis, quia consuetudo facit eum maiorem, hactenus ille; & idem notabiliter tenet gloss. Gregorij per text. ibi *in l. 8. verbo egual. tit. 23. part. 3.* Aliter atque Marta *de iurisdictione, 4. p. casu 64. n. 10.* cuius opinio saltem ad rem, de qua agitur, paucioribus placet: quinimò dixit Less. *lib. 2. de institia, & iure, cap. 6. dubitatione 4. dict. n. 45.* Quòd etsi initio iniqua videatur consuetudo; si tamen ex noua ac superueniente causa, quæ iusta & rationabilis sit, recepta & in praxim deducta fuerit, ea debet seruari, & retineri, prout passim Doctores tradunt, maximè Abbas *in dict. cap. final. de consuetudine, n. 24.* Roch. *in loco suprà citato, num. 528.* Couar. *lib. 3. variar. resolut. dict. cap. 3. num. 4.* gloss. Gregor. *in l. 2. verbo bien, circa medium, tit. 2. partit. 1.*

Non obstat denique quod vulgò dicitur, nempe in recipienda consuetudine desiderari scientiam, & consensum Papæ, sine quibus non datur aliqua præscriptio legitima, & releuans, ex ea ratione, quia non probata scientia legislatoris, vel successoris eius eandem, vel æqualem potestatem habentis, vsus contrarius non suffragatur, ad tradita per Abbatem *in cap. 1. n. 4. de treuga & pace*, quem & propositum sequitur gloss. *in l. 3. verb. consintiendo el senor, tit. 2. part. 1.* idem Roch. *vbi suprà, num. 351.* Rot. *decis. 1c. de consuetudine in antiquis.* De qua scientia debet constare ad effectum præscribendi consuetudinem contra legem, seu constitutionem Papæ, gloss. Gregor. *vbi suprà*, Caputaq. *decis. 204. num. 2. in 3. part.* vbi testatur constitutionem Papæ ex non vsu, vel ex contrariis actibus elidi non posse absque eius consensu expresso, quia non sufficeret tacitus, Franc. *in cap. cùm de beneficio, num. 4. de præbendis, lib. 6.* vbi Archidiac. *num. 2. vers. nec mireris*, Petrus Rauennatensis *de consuetudine, num. 128.* vbi contra Cardinalem *in cap. final. de consuetudine*, qui in contrarium inclinat, & rationem reddit Archidiaconus *vbi suprà*, quia Papæ auctoritas non est ab homine, sed à Deo, ex quibus etiam tollitur obiectum illud, quod sufficeret tacitus consensus Papæ si opinioni, & doctrinæ Cardinalis Turrecrematæ standum esset *in cap. in istis, §. sicut enim, vers. 2. opinio, 4. distinct.* Ratio, quia deficiente scientia Pontificis induci non posset consuetudo rationabilis, Rot. *in vna Romana concordiæ S. Petri de anno Domini 1610. decis. 221. à num. 4. cum seqq. vltim.* Farinac. *1. part.*

Nam his omnibus non obstantibus, dicendum est scientiam, & consensum Papæ, de quibus hic, non requiri, quandoquidem huic iurisdictioni qua Toletanus Antistes fungitur, adsistunt ius commune, & consuetudo immemorialis; ius commune ideò, quia de suffraganeis, ac Metropolitanis appellatur ad primatem, *dict. cap. antiqua, vers. finali, de priuilegiis*, atque ex fundamentis, & rationibus in principio adductis; consuetudo, quia & iure fulcita, & vltra memoriam hominum viguit in praxi, cui etiamsi ius resisteret, satis superque esset eam tot abhinc sæculis retineri, tametsi introducta fuisset sine scientia & consensu Papæ. Ratio, quia consuetudo cuius initij non est memoria, obtinet, quamquam in sua introductione non fuerit rationabilis, Rochus *de consuetudine, num. 214.* gloss. Gregorij *in dict. l. 3. verb. consintiendo el senor, tit. 2. part. 1.* Constat autem hanc consuetudinem summa & firma ratione niti, prout satis ostensum est; ergo ea debet attendi, & obseruari; tum etiam, quia vbi iuris adsistentiæ adest consuetudo, eius præscriptio fortiùs præualet, gloss. recepta communiter *in cap. 1. verb. titulum, circa finem, de præscriptionibus in 6.* Rochus *de consuetudine, num. 453.* vt sic, quod est quæsibile per priuilegium, sit etiam quæsibile per præscriptionem, Felin. *in cap. accedens, num. 6. de præscriptionibus*, Parisius *consil. 101. num. 13. volum. 2.* quod multo magis de consuetudine intelligendum, maximè immemorabili, prout est communis resolutio ex *cap. super quibusdam, §. præterea, de verborum significatione, l. 2. §. ductus aquæ, ff. de aqua quotidiana & astiua*, gloss. Gregor. *vbi suprà*, & post eam Salgado *de protectione Regia, 1. part. c. 1. prælud. 3. à num. 152.* Et quando consuetudo nititur iure, ac ratione illa præfertur, & magis afficit Felin. *in cap. edoceri, num. 3. & seqq. de rescriptis.* Vbi maximè nulla vnquam contradictione turbatur, prout hæc nostra in cuius transcursu memoriam hominum excedente, & scientiam, & consensum summorum Pontificum interfuisse præsumitur, ex argumento text. *in l. 1. §. magistratum, ff. de exercitatoria actione.* Maximè, quia patia sunt tacitè atque expressè consentire, gloss. *verb. permissione in cap. 1. de probibita feudi alienatione*, & comprobatur, quia patientia & tolerantia Pontificum confirmationem inducunt, ex latè traditis à Salgado *dict. 1. part. cap. 1. prælud. 3. à num. 148.* qui quamplures affert ab hac sententia, & opinione, quinimò, *num. 151.* inquit scientiam, & patientiam summorum Pontificum fortiorem esse, quàm expressum consensum, ex quo ipsi diu tolerarunt, & rationem subdit, quia præsumptus consensus inductus ex tolerantia, ac temporis diuturnitate, & sine contradictione, expresso consensu fortior habetur, *l. 1. §. scientiam, ff. de tributoria actione*, Crauet. *consil. 640. num. 10. lib. 4.* quem sequitur Cassanate *consil. 29. num. 40.* sed quod magis est, etiamsi daretur, vt consuetudo hæc interrumpatur, non cùm sit immemorialis interruptio huiusmodi, non obstaret, Castrens. *cons. 27. num. 84. lib. 1.* Corneus *consil. 22. num. 5. lib. 1.* Salgado *de protectione Regia, 1. p. cap. 1. num. 319.* qui etiam *num. 323.* hanc nostram consuetudinem in propriis terminis probat; itaque præscriptio consuetudinis, de qua pro contraria parte allegatur, intelligitur de ordinaria præ-

scriptione, non tamen de hac nostra immemoriali, vt sic respondeatur obiectioni de qua superiù, *n.24.* cum eodem Salgado, & aliis, quos ipse citat *à dicto n.48. cum sequentibus.*

Quare Archiepiscopus Toletanus rectè ac legitimè cognoscit in dicto suo consilio, ex iure superiùs dicto Primatiali, in appellatione à suis Vicariis generalibus, siue procedant tanquam diœcesani in prima instantia, siue tanquam Metropolitani in secunda, & sic sua vltima sententia quæ sit conformis cum duabus aliis, siue inferiorum officialium, siue suffraganeorum executioni mandatur, iuxta text. *in Clem. s. de re indicata*, quo finiuntur, ac terminantur lites, & controuersiæ, *cap. sua 65. de appell. l. vnica, C. ne liceat tertiò pronoc. l. 25. tit. 23. p. 3.* Stephan. Gratian. *disceptationum, c. 42. per totum*, Rota *decis. 52. n. 1. vltimarum*, Farin. *1. part.*

Ex quo fit, bene consultum fuisse huic Reipublicæ tam sæculari, quam Ecclesiasticæ, cuius incolæ, & naturales grandi hoc beneficio adfecti fuere, præsertim pauperes, quorum iustitia ob suam penuriam, & paupertatem non solùm obduceretur, sed indefensa demum præ manibus euanesceret, adcò vt miserandum in modum abirent miselli flebiles, interdum sine recursu, plerumque sine solatio, sæpiùs victi, cainaniti semper, & quod peius ferendum est, sine spe nedum recuperandi, vel quod pro sumptibus iactauerunt, quæ incommoda resarciuntur, coercente hoc tribunali excessus, molestias, vexationes, iniurias, vel grauamina inferiorum; & hæc sufficiat, breuiùs tamen quàm pro re, nec tam in forma quæstionis disputandæ, quàm pro satisfactione dubiorum attigisse.

SVMMARIVM.

1 *Consuetudo præscripta, quòd Episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus sui Capituli consilium requirere teneatur, valida est.*
2 *Consuetudo legitimè præscripta quæ dicatur remissiuè.*
3 *Allegans & dicens aliquid, id probare debet.*
4 *Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur.*

Cap. Non est. III.

1 Consuetudo, dummòdo canonicè præscripta sit, qua Episcopus non tenetur requirere consilium sui Capituli, dum inquirit, punit, corrigit excessus subditorum, non est reprobanda. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 89.* Alagona *in compend. pag. 36.*

2 *Dum tamen aliàs sit præscripta canonicè.*] Quæ dicatur consuetudo legitimè præscripta, dixi *in collect. ad c. vlt. n. 12. hoc tit. in Decret.*

3 In gloss. *Quam allegat.* Notatur ad hoc quòd allegans & dicens aliquid id probare debet, vt per Mascard. *de probat. concl. 78.*

4 In gloss. *Corrigendis.* Notatur ad hoc quòd Vicarius non potest inquirere, corrigere, aut punire subditorum excessus, nisi specialiter ab Episcopo ei committatur, vt per Bero. *in rubr. de officio Vicar n. 2. & 26. & cons. 21. n. 4. vol. 1.* Ferret. *cons. 114. vol. 1.* Cuch. *in instit. maior. tit. 8. de Vicar n. 17.* Lancel. *in instit. Canon. tit. de officio Vicar. §. per Vicar.* Rebuff. *in addit. ad reg. 14. Cancel. verbo aut Vicarios, vers. notandum est, & in praxi benefic tit. forma vicariatus n. 165.* Clar. *in §. fin. q. 40. n. 3.* Vgolin. *de offic. & potest. Episcop. c. 4. §. 7. num. 2. vers. septimò inquirere*, Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 29. n. 16. in princip.* quorum plures refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. allegat. 54. n. 117.*

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum si fiat à Papa vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Ecclesia, & in illa est consuetudo, vt antiquiores possint optare antiquiores præbendas huiusmodi consuetudo valet, & est seruanda intra 20. dies, & quæ remanet est pro promdendo, nisi vacauerit in Curia.*
2 *Ius optandi non à iure communi, sed potiùs consuetudine inductum est.*
3 *Antiquiores regulariter priùs optare debent quàm iuniores.*
4 *Canonicus antiquior si differat optare intra legitimum tempus, poterit iunior sequens optare præbendam, quam ille optare debebat.*
5 *Antiquior Canonicus quis dicatur ad effectum optandi, ostenditur*, & n. 6.
7 *Optio gradatim fieri debet.*
8 *Excommunicatus potest optare temporalitatem absque titulo.*
9 *Optare non potest vacantem præbendam, aut portionem, qui propter aliquod corporis vitium repellitur ab Ordinibus illi annexis.*
10 *Coadiutor, aut coadiutus an possit optare?*
11 *Absentes optare possunt.*
12 *Optio potest fieri per procuratorem.*
13 *Pœnitentiarius non potest optare.*
14 *Vacatio requiritur ad optionem ex simplici consuetudine, aut statuto faciendam.*
15 *Optio locum non habet in beneficiis, seu præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus.*
16 *Optio locum non habet in beneficiis quomodocunque reseruatis.*
17 *Optio locum non habet in mensibus Apost. seu beneficiis reseruatis per reg. 8. Cancel.*
18 *Optio locum non habet in iis præbendis, quæ deuoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis.*
19 *Optio an locum habeat in beneficiis iurispatronatus, remissiuè.*
20 *Optio an locum habeat in ipsa permutatione, & resignatione.*
21 *Optio regulariter fieri debet intra 20. dies.*
22 *Electio cum alicui datur intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium siue detur à iure, siue à statuto.*
23 *Consuetudo optandi est præter ius, & rationabilis, ac proinde induci potest spatio decem annorum.*
24 *Consuetudo, quæ præter ius est, inducitur spatio decem annorum.*
25 *Domus canonicalis potest optari.*
26 *Ius optandi statuto induci potest.*
27 *Optandi ius spectat ad antiquiores non ætate, sed receptione.*
28 *Maior in optione præbendæ dicitur ille, qui diutiùs in Ecclesia militauit.*
29 *Antiquior ad effectum optionis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licèt sit posterior in prouisione.*
30 *Consuetudine induci potest vt in optione præferantur antiquiores ætate, vel maiores Ordine.*
31 *Consuetudo optandi innititur æquitati Canonicæ.*
32 *Canonici antiquiores possunt, si velint, meliores præbendas cùm vacant suis relictis optare.*

33 Optio

33 *Optio fieri poteſt de minori præbenda vbi ex aliqua cauſa ſit magis grata.*

34 *Iure ſimpliciter fieri dicitur, quod fit per conſuetudinem.*

35 *Præbenda, quam in Eccleſia optans habebat, per optionem aliquo modo vacare cenſetur.*

36 *Optio locum habet in beneficiis vacantibus in Curia ſi intra menſem à die ſcientiæ vacationis per Papam non conferantur.*

37 *Optio fieri debet infra 20. dies à die veriſimilis ſcientiæ vacationis.*

38 *Tempus viginti dierum currit ſimul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur.*

Cap. Cùm in tua. IV. & vlt.

1 RESeriptum ſi fiat à Papa, vt quis prouideatur de præbenda primò vacatura in tali Eccleſia, & in illa eſt conſuetudo, vt antiquiores poſſint optare antiquiores præbendas, huiuſmodi conſuetudo valet, & eſt ſeruanda intra viginti dies, & quæ remanet eſt pro prouidendo, niſi vacauerit in Curia, quia tunc non valet conſuetudo. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butt. Monach. Franc. Alagona *in compend. pag.* 36. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 90. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2. latè de materia huius text. egi *in tractat. de Canonic. cap.* 30.

2 *In qua conſuetudo habetur*, &c.] Notatur ad hoc quòd ius optandi non à iure communi, ſed potiùs conſuetudine inductum eſt, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 34. *num.* 11. Monet. *de optione canon. cap.* 2. *quæſt.* 1. *num.* 1. Sed quanto tempore introduci poſſit, dixi *d. cap.* 30. *num.* 3. *cum ſeqq.*

3 *Quod antiquiores.*] Notatur ad hoc quòd antiquiores regulariter prius optare debent quàm iuniores, vt per Monet. *d. tract. cap.* 4. *q.* 1. *num.* 15. vbi cum Bellam. *deciſ.* 229. hoc ait ita procedere vt huiuſmodi antiquiores vigore ſtatuti, aut conſuetudinis de optando non ſemel duntaxat, ſeu pro prima vice, ſed quoties caſus euenerit, modo aliud non obſtet, optare poſſint, cum hic actus ſua natura repetibilis, ſeu iterabilis ſit.

4 Si Canonicus antiquior differt optare intra legitimum tempus, ita vt ſit periculum ne illud labatur ad damnum iuniorum, poterit iunior ſequens optare præbendam, quam ille optare debebat, & tenebit optio iunioris in euentum, quo ſenior, ſiue antiquior intra tempus ſtatutum non optauerit, vt per Tiraq. *de retractu conuent.* §. 2. *gloſſ.* 1. *num.* 66. Zerol. *in praxi Epiſc. verbo Canonica*, §. 7. *concl.* 4. Gonzal. *d. gloſſ.* 34. *num.* 76. Monet. *d. tract. cap.* 5. *q.* 1. *num.* 3.

5 Antiquior non cenſetur ille, ac proinde præferendus non eſt, qui cùm prius eſſet Canonicus, poſtea mutauit præbendam, & Canonicatum per impetrationem, & collationem, ſed præferri debet is, qui poſt primam illius receptionem, ante tamen ſecundam, receptus fuit in Canonicum, vt poſt Pariſ. reſoluit Monet. *d. cap.* 5. *q.* 1. *num.* 12.

6 Antiquior num ſit ille, qui per Cameram poſſeſſionem cepit, iis, qui eam poſtea ceperunt per ſe ipſos, vel procuratorem? vide Monet. *d. cap.* 5. *num.* 12. *&* 13.

7 *Gradatim.*] Optio ita quoque gradatim fit vt antiquiore optante vacantem cum Canonicatu præbendam, ſequens optet præbendam, quam antiquior dimittit, & ab hoc dimiſſam optet alter, qui mox ſequitur, & ſic de cæteris, vt per Gonzal. *d. gloſſ.* 34. *num.* 15. Monet. *d. tract. cap.* 5. *q.* 1. *num.* 15. vbi à *n.* 16. diſputat an optio ſemper fiat intra eundem ordinem, & gradum.

Per ſe, &c.] Etiamſi excommunicatus ſit, vt per 8
Couar. Gig. *de penſionib. q.* 63. *n.* 15. Gemin. *hîc in fine*, & Franch. *num.* 6. Gom. *de expectat. num.* 60. Rot. *deciſ.* 5. *in fine, de conceſſ. præb. in nouis, deciſ.* 8. *de ſent. excom. in antiq.* Vgolin. *de cenſuris tab.* 2. *cap.* 13. §. 2. *num.* 15. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 13. Monet. *d. cap.* 4. *à num.* 20. limitantem poſt *num.* 30. vbi ex ſpeciali ſtatuto, vel conſuetudine optandus ſit titulus, veluti quando portionarius optat Canonicatum, vel Canonicus dignitatem, aut aliàs vbi requiratur in optione noua collatio, quod etiam tenent Gonzal. *d. gloſſ.* 34. *num.* 65. *& à num.* 72. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 13. *ſect.* 1. *num.* 19. optimè D. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *cap.* 11. *per tot.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 13. *num.* 48. *cum ſeqq.* Ego ipſe *d. cap.* 10. *à n.* 18.

Vbi antiquus propter aliquod corporis vitium re- 9
pellitur ab Ordinibus annexis alicui præbendæ, vel beneficio in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, non poterit quoque in ea Eccleſia optare vacantem præbendam, aut portionem, vt reſoluit Monet. *d. cap.* 4. *q.* 6. *à num.* 109. & *à num.* 117. obſeruat clericum, qui cœcus factus eſt poſtquam beneficium in Eccleſia aliqua Cathedrali, vel Collegiata obtinuit, non ideò excludendum eſſe ab optione, quæ deinceps, facienda occurrat, & *num.* 126. idem quoque dicendum putat de ſurdo, muto, & aliis ſimilibus corpore vitiatis, & *à num.* 128. ait peccatorem etiam notorium regulariter vt ſic non eſſe arcendum ab optione, & *à num.* 136. tenet irregularitatem præcedentem receptionem Ordinis, aut beneficij impedire quoque optionem. An 10
autem coadiutor, vel coadiutus optare poſſit, latè diſputat idem Monet. *vbi ſuprà à num.* 139. vbi *num.* 158. firmat dignitatem, Canonicatum, vel portionem in Cathedrali, vel Collegiata Eccleſia obtinentem perinde optare poſſe, ac ſi non haberet coadiutorem cum futura ſucceſſione, & *n.* 163. dicit coadiutorem minimè optare poſſe, de quo tamen vide quæ latè ſcribunt Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 34. *num.* 97. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 4. *cap.* 5. *num.* 118. *cum ſeqq.*

Vel per alios.] Abſentem optare poſſe reſoluit Mo- 11
net. *d. tract. cap.* 4. *quæſt.* 3. *à num.* 31. Ego ipſe *d. cap.* 30. *num.* 14.

Notatur ad hoc quòd optio poteſt fieri per procu- 12
ratorem, vt per Gonzal. *ad reg.* 38. *Cancel. gloſſ.* 34. *num.* 123. Monet. *d. cap.* 4. *num.* 52. *cum ſeqq.* vbi *n.* 55. dicit quòd poteſt fieri optio etiam à procuratore non habente ſpeciale mandatum, qui tamen conſtitutus ſit cum libera, & *à num.* 58. ſubdit quòd ſi procurator habeat generale mandatum, vel negotiorum geſtor optet nomine meo, & ego ratam habeam optionem, valebit optio.

Optare præbendas.] Vbi autem præbenda habet an- 13
nexum aliquod perpetuum officium, putà pœnitentiarij, non poteſt, qui eam habet, alteram optare, vt tenet in ſpecie Nauar. *conſ.* 14. *de rebus Eccleſ. non alien.* aliàs *conſ.* 22. *de præbend.* ſequitur Gonzal. *d. gloſſ.* 34. *num.* 78. *cum ſeqq.* vbi non ſolùm in pœnitentiario, ſed etiam in Theologo, Doctore, ſeu Magiſtro hoc admittit, quicquid dicat Monet. *d. tract. cap.* 3. *quæſt.* 1 *à num.* 11.

Cùm præbenda vacabit.] Ad optionem igitur ex ſim- 14
plici conſuetudine, aut ſtatuto faciendam, expreſsè requiri vacationem notat Monet. *d. tract. cap.* 3. *n.* 151. *&* 152. obſeruat ex ſpeciali conſuetudine ſuper hoc inducta poſſe etiam præbendam non vacantem optari.

In præbendis verò apud Sedem Apoſtol.] Notatur ad 15
hoc quòd optio locum non habet in beneficiis, ſeu præben

præbendis in Curia, seu apud Sedem vacantibus, vt
per Rot.*decis.4. de consuetud.in nouis*, Gig. *d.quæst.63.*
Simonet.*de reseruat benef. q.45.num.3.* Falcon.*in simi-*
li tract.q.4.effectu 1. Azor.*instit.moral.p.2.lib.6 cap.26.*
*q.13.*Monet.*d.tract.cap.4.q.3.à n.12.* Flamin. Paris. *de*
resignat.benefic.lib.2.quæst.20.num.7. metipsum *d.c.30.*
num.21.

Similiter optio locum non habet in beneficiis quo-
16 modocunque reseruatis, siue generaliter, siue speciali-
ter, vt per Rot.*decis.1 num.4.de rerum permut.in nouis*,
Franc.Marc. *Delphin.decis.1271.num.2.p.2.* Flamin.*de*
resignat.lib.2.q.20.n.3. Azor. *d. p.2. lib.6. c.26.q.13.*
Anastas.Germon. *de indult. Cardin. §.etiam ex eo,n.12.*
Gonzal.*d.gloss.34.n.2.* Nicol. Garc.*de benef. p.5.cap.1.*
*n.451.*Monet.*d.cap.3.q.3.à n.41.* metipsum *d.cap.30.*
num.22.

17 Sic etiam optio locum non habet in mensibus Apost.
seu beneficiis reseruatis per *reg.8. Cancel.de alternati-*
ua, vt in specie tradunt Paul. Granut. *in addit ad Si-*
mon.de reseruat.benef.q.45. verbo superfluum, Gonzal.
*d.gl 34.à n.1.*Monet.*d.q.3.num.78.*

18 Optio tamen locum habet in iis præbendis, quæ de-
uoluuntur ad Papam ex negligentia inferiorum in non
conferendo intra sex menses à die notitiæ vacationis,
vt per Franc. Marc. *Delphin. decis.1259.num.2.parte.1.*
Gonzal. *d.glos.34.num.75.*Azor.*d.q.13.* Monet. *d.q.3.*
*num.106.*metipsum *d.c.30.n.24.*

19 An in beneficiis iurispatronatus locum habeat op-
tio, vide latè Monet.*d.c.3.quæst.1.à num.112.* vbi res-
20 pondet quòd non. An etiam in beneficiis, & præben-
dis, quæ permutantur, & resignantur, siue in ipsa per-
mutatione, & resignatione locum habeat optio? res-
pondetur etiam quòd non, cum Petr. Gregor. *de be-*
nefic. cap.39.n.4. Azor.*p.2.lib.7.c.30.quæst.7.* Flamin.
*lib.2.q.20.num.2.*Gonzal.*d gloss.34.n.35.& seq.*Monet
d.q.3.à num.124.

21 *Per viginti dies duntaxat*, &c.] Notatur ad hoc
quòd optio regulariter fieri debet intra viginti dies, vt
per Franc. Marc. *Delphin. decis.1258.num.5.* Gonzal.
d gloss.34. num.75. Monet. *d.tract.q.4.à n.1.* quos re-
fero ego ipse *d.c.30.num.5.* Minui potest hoc tempus
per Capitulum ipsum ex Franc. *hic ad finem*, & Paris.
consil.10.num.17.vol.4.& Monet.*d.c.4.num.3.* sicut &
prorogari valet, vt tenent Zerol.*in praxi Episcop verb.*
Canonia, vers.ad septimum, Monet.*d.cap.4.à nu.7.* Cæ-
tera vide ad gloss.*verbo duntaxat infr.n.38.*

22 *Quibus elapsis*, &c.] Notatur ad hoc quòd cùm ali-
cui datur electio intra certum aliquod tempus facien-
da, si id non faciat, transit electio ad alium, siue detur
à iure, siue à statuto, vt per Tiraq.*de retractu lignag.§.*
24.gloss....num.9.

23 In gloss.*Consuetudo*, ibi, *tunc sufficere spatium decem*
annorum. Notatur ad hoc quòd consuetudo optandi
est præter ius, & rationabilis, ideóque induci potest
spatio decem annorum, vt per Archid.*hic num.1.*Ioan.
Andr.*n.4.*Franc.*n.5.& 7.*Gemin.*n.6.*Duen.*reg.139.*de
veritate tamen huius notabilis, vide Gonzal.*d.gloss.34.*
n.12.& 13. Monet.*d.tract.c.2.q.2.à n.15.*

24 In ead. gloss. ibi, *Et non contra ius sufficit si sit lon-*
gæua. Notatur ad hoc quòd consuetudo, quæ præter ius
est, inducitur spatio decem annorum, vt per Curt. *de*
*consuet.sect.3.n.28.*Cou. *lib.1.var.c.17.nu.8.vers.quar-*
tò, Soar. *in thes.recept.sent.lit.C, num.279.* Villalob.*lit.*
*C,n.183.*Monet.*d.c.2.n.6.*

25 In ead gloss.ibi, *Quòd antiquior Canonicus possit mu-*
tare domum, &c.] Notatur ad hoc quòd domus cano-
nicalis potest optari, vt per Gemin. Archid. Butr. &
alios *in præsenti*, Rebuff.*de pacif possess.n.140.*Monet.*d.*
tract.c.3.à num.7.

26 In ead.gloss.ibi, *Puto verum etiam in statuto.* Notatur
ad hoc quòd ius optandi statuto induci potest, vt per
Mil.*in suo repert.verbo consuetudo, & statutum optandi*,
Gig. *de pensionib.q.63.num.8.* Monet. *d.tractat.cap.2.*
à num.49.

In gloss.*Antiquiores*, ibi, *non ætate sed tempore*, &c. 27
Notatur ad hoc quòd ius optandi spectat ad antiquio-
res non ætate, sed receptione, vt per Rot. *decis.6.n.2.*
de consuet. in antiq. & decis.411.num.1.part.1. diuers.
Falcon. *in tract. de reseruat, benef.effectu 49.*Mil. *in suo*
*repert. verbo consuetudo per quam disponitur, il 1.*Zerol.
d.verbo Canonia vers. ad septimum, concl. vlt. Azor. *d.*
part.2.lib.6.c.26.quæst.13. Gonzal. *ad reg.8. Canc.§.3.*
proœm. à num.22. Monet. *d.tract.c.q.1.à num.15.* Ille
enim dicitur maior in optione præbendæ, qui diutiùs 28
in Ecclesia militauit, Menoch *de arbitr.lib.2.casu 124.*
n.5. quicquid dicat Tiraq.*in præfat.primog.n.110 129.*
& seq.& n.151. Sic etiam antiquior ad effectum optio-
nis dicitur ille, qui fuit prior in possessione, licet sit in 29
prouisione posterior, cùm sit antiquior in seruitio Ec-
clesiæ, ex Gonzal.*d gloss.34.n.49.*

In ead.gloss.ibi, *Idem si esset consuetudo*, &c. Nota- 30
tur ad hoc quòd consuetudine induci potest, vt in
optione præferantur antiquiores ætate, vel maio-
res ordine, vt per Monet. *d. tract. cap.4. quæst.1.à*
num.18.

In ead.gloss. ibi, *Nota quòd consuetudo ista innititur* 31
æquitati canonicæ. Ita Franc. Marc. *Delphin.decis.1258.*
n.2.part.1. Azor.*d.c.26.quæst.13.* Monet. *d.tract.cap.2.*
quæst.1.num.1.

In gloss. *Meliores.* Notatur ad hoc quòd antiquio- 32
res Canonici possunt, si velint, meliores præbendas
cùm vacant, suis relictis optare, vt per Tiraq.*in præfat.*
primog.n.187.

In ead.gloss.ibi, *Quòd si in tali Ecclesia*, &c. Notatur 33
ad hoc quòd fieri potest optio de minori præbenda,
vbi ex aliqua causa sit magis grata, vt per Franc. Marc.
d.decis.125.n.4. Roman. *cons.227.* Rot. *decis.5.vers.*
præterea, de consuet. in nouis, Nau. *cons.4. de rebus*
Eccles.non alien. Monet. *d.tract.c.3.q.7.à n.135.* quic-
quid dicat Gonzal.*d.gloss.34.à num.21.*

In gloss.*De iure*, ibi, *consuetudo est enim ius quod-* 34
dam. Notatur ad hoc quòd id de iure simpliciter dici-
tur fieri, quod per consuetudinem fit, vt per Tiraquel.
in tract.le mort.declar.7.in præfat.n.5.

In gloss.*Non fuerit.* Notatur ad hoc quòd per optio- 35
nem regulariter vacat, saltem aliquomodo, præbenda,
quam in Ecclesia optans habebat, vt per Monet. *dict.*
tract.c.4.q.5.n.55.

In gloss.*Ordinatur*, ibi, *Cùm Papa de ipsis non proui-* 36
debit infra mensem. Notatur ad hoc quòd optio locum
habet in beneficiis vacantibus in Curia, si intra men-
sem à die scientiæ vacationis per Romanum Pontifi-
cem non conferantur, vt per Æn. Falcon. *de reseruat.*
*benefic.q.4.effectu.6 num.2.*Gig.*de pensionib.q.63.n.11.*
Zerol.*d. verbo Canonia vers.ad septimum concl.6.* Mo-
net.*d.tract.c.3.q.3.à num.70.*

In gloss. *Viginti dies*, ibi, *à tempore scientiæ.* Notatur 37
ad hoc quòd optio fieri debet infra viginti dies à die
verisimilis scientiæ vacationis, vt per Zerol.*d. vers.*
ad septimum. Gonzal. *d.gloss.34.num.75.* Et ita tempus
optandi præbendas non currit ignorantibus, vt per Ti-
raquel. *de retractu lig.§.35.gloss.4.num.14.* Monet.*d.*
tract.cap.6.à num.18. vbi *num.21.* notat quòd ad hoc
vt currat hoc tempus ad optandum, non sufficit ficta
illa notitia, de qua *in Clem.vnic.§.cæterùm, de concess.*
præb.& idem Monet. *d.loco.num.29.* firmat probabi-
le esse quod si ij omnes, qui optare debebant, iustè
impediti fuerint, durante tali impedimento, illud tem-
pus iis non currat, & *à num.43.*ait, quod vbi etiam
ipso iure currit illud tempus optandi, adhuc com-
petet

petet tam minoribus ex causa ætatis, quàm absentibus, aliisve iustè impeditis in integrum restitutio.

38 In gloss. *Duntaxat*, ibi, *& sic de singulis inter omnes*, &c. Notatur ad hoc, quòd tempus viginti dierum currit simul omnibus optare volentibus, & vnicum tempus omnibus datur, vt per Franc. Marc. *d. decis.* 1258. *n.* 5. Tiraq. *de retractu tit.* 2. §. 2. *gloss.* 1. *n.* 66. Gonzal. *d. gloss.* 34. *n.* 76. Munet. *d. tract. c.* 6. *n.* 11.

De Postulatione Prælatorum.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Electio nulla est si quis eligat postulando, vel postulandum, vel postulet eligendo, vel eligendum, aut in eligendo*, & n. 2.
3 *Electio incerta est nullius momenti, etiamsi adsit clausula*, omni meliori modo.
4 *Verbum*, carere, *denotat latam sententiam.*
5 *Beneficium vnum semel eligens non potest aliud eligere, nec in electi præiudicium variare.*
6 *Peritiores consulere debemus.*

Cap. Perpetuo. Vnic. *Bonif. VIII.*

1 ELIGENS sub hac forma. Eligo postulando, vel postulo eligendo, vel eligo postulandum, seu postulo eligendum, vel eligo ad postulandum, vel postulo in eligendum, facit omnia irrita & vacua. Item prohibitum, & inualidum est eligere sub hac forma. Eligo, & postulo prout meliùs de iure valere potest, nisi quando probabiliter dubitatur, an quis sit eligendus, vel postulandus, & tunc ille, de quo agitur, tenetur in tempore consensus eligere viam electionis, vel viam postulationis, nec potest vna electa ad aliam amplius redire. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 95. Alagona *in compend. pag.* 39. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt nouissimè Paul. Layman. *in quæst. Canonic. de Prælat. Ecclesiast. elect. c.* 1. *q.* 11. Iul. Lauor. *tom.* 1. *var. lucubrat. tit.* 4. *de elect. c.* 14. *n.* 2.

3 *Prout potest meliùs de iure valere.*] Notatur ad hoc, quòd electio incerta nullius momenti est, quamvis adsit clausula, omni meliori modo, vt per Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 3. *n.* 16.

4 *Viribus omnino carere.*] Verbum, *carere*, denotat latam sententiam, dixi *in tract. de dictionib. vsu frequent. dict.* 53. secundùm Lugdunens. impress.

5 *Redeundi ad aliam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si quis semel vnum beneficium elegerit, aliud eligere nō poterit, nec in electi præiudiciū variare, vt per Tiraq. *in l. boues*, §. *hoc sermone*, *n.* 50. *cum seqq. ff. de verb. signif.*

6 In gloss. *Probabiliter*, ibi, *peritiores consulere debuerunt*. Vide Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 8. *n.* 2.

De Electione, & Electi potestate.

Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Appellatum vbi fuerit ad Papam propter oppositionem contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel Canonicatum, tunc appellans, & se defendens, & quorum interest, infra mensem a die obiectionis ad Sedem Apost. iter arripere debent.*
2 *Prouisio propriè differt ab electione.*
3 *Procurator alicuius si in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersus electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, nihil ei obstabit, mandatum non fuisse exhibitum.*
4 *Dict.* A, *vel* Ab *regulariter excludunt, & denotant terminum à quo.*
5 *Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt fœmininum.*
6 *Prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, ac continet omnes modos, per quos Ecclesiæ prouidetur.*
7 *Appellationis in causa procedi debet vbi post aduentum vnius partis ad Sedem Apost. opponentis, & appellantis contra electionem, &c. altera pars intra viginti dies non comparuerit.*
8 *Hospitale comprehenditur sub dispositione huius text.*
9 *Iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato.*
10 *Non probans, quod in forma opponit, condemnabitur parti alteri in expensis.*
11 *Verbo futuri temporis quando iungitur participium præteriti temporis, tunc est lata sententia.*
12 *Verbum* sit, *an & quando denotet latam sententiam, remissiuè.*
13 *Expensæ, in quibus victus victori condemnatur, taxandæ sunt à iudice secundùm qualitatem litigantium ex proprio arbitrio.*
14 *Expensarum condemnatio non fit, dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit.*

Cap. Statuimus. I. *Innoc. IV.*

SI quis in electione, prouisione, seu postulatione alicuius dignitatis, personatus, aut Canonicatus, aliquid obiecerit, ac proinde fuerit ad Papam appellatum, tam appellans, & se defendens, quàm cæteri, quorum interest, infra mensem à die obiectionis per se, vel per procuratores ad Sedem Apost. iter arripiant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 152. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 59. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

De materia huius text. agunt Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 13. *c.* 4. Bonacin. *de suspensionibus omnibus in particulari disp.* 3. *q.* 4. *puncto* 9.

Vel prouisionem.] Ergo prouisio propriè differt ab electione, vt per Tiraq. *in l. boues*, §. *hoc sermone, limit.* 6. *n.* 14. & 15. *ff. de verb. signif.* 2

Vel per procuratores.] Notatur ad hoc, quòd si aliquis tanquam procurator alterius in termino sibi præstituto obiecerit crimina aduersùs electum, & intra illud tempus non docuit de mandato, quod iam habebat, quia fortè non recordabatur, nihil ei obstabit mandatum non fuisse exhibitum, vt per Tiraquel. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 10. *n.* 94. 3

A die obiectionis.] Notatur ad hoc quòd dictiones *A*, vel *Ab* regulariter excludunt, & denotant terminum à quo, & suaptè natura sunt exclusiuæ, & separatiuæ, vt per Tiraquel. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 11. *num.* 51. 52. & 53. Cosm. *in pragm. Sanct. tit. de collat.* §. *videlicet, verbo A, pag.* 231. Rebuff. *ad l.* 125. *vers. ab* 4

eo,

to, ff. de verbor. signif. Rot. decis. 710. num. 4. part. 1. diuers. & decis. 705. num. 2. p. 2. etiam diuers. Alois. Ricc. in collect. decis. p. 2. collect. 389. Magon. Florent. decis. 8. num. 7. vers. & maximè si tertius, Stephan. Gratian. Marchia decis. 124. n. 4. & disceptat. forens. cap. 161. num. 5.

In gloss. *Statuimus*. Notatur ad hoc quòd suspensio de qua in hoc text. §. adiicientes, non incurritur occasione cuiuslibet beneficij, sed solùm occasione Dignitatum, Personatuum, & Canonicatuum, de quibus sermo est in hoc text. & occasione Episcopatuum, & Dignitatum Episcopatibus superiorum, de quibus loquitur cap. compromissarius, infr. hoc eod. tit. Ita Soar. tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 3. n. 12. Mar. Alter. d. c. 4. collect. 1. vers quantum. Filliuc. tract. 17. c. 6. q. 8. n. 113. Bonacin. d. puncto 9. n. 3.

In gloss. *Personam*. Notatur ad hoc, quòd suspensio de qua in hoc text. non est lata contra impugnantes electionem ob defectum eligentium, vt per Alter d. cap. 4. col. 2. Bonacin. d. puncto 9. num. 2. vers. quod suspensio.

5 In gloss. *Si quis* ibi, *vel si qua* Notatur ad hoc, quòd Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt fœmininum, vt per Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 9. n. 214.

6 In gloss. *Prouisionem*. ibi, *quia fortè ad eum pertinet prouisio, & prouidendo eligit, & confirmat*. Notatur ad hoc quòd prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, vt per Boër. decis. 117. n. 3. Continet enim omnes modos per quos Ecclesiæ prouidetur, vt per Rebuff. in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, n. 5. Mandos. in reg. 32. Cancel. q. 4. n. 3. Gonzal. ad reg. Cancel. gloss. 17. per tot. Rot. decis. 791. num. 9. p. 1. diuersor.

§. Sed si pars.

7 Et si post aduentum vnius partis altera pars intra viginti dies non compareat, procedatur in causa appellationis. Colligunt Doctores citati in principio text.

8 *Hæc autem in dignitatibus*, &c.] Procedere etiam in hospitali resoluit Mascard. de probationib. concl. 869. num. 24.

9 In gloss. *Absentia*. ibi, *credo tamen ne iudex*, &c. Notatur ad hoc quòd iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato, vt per Duen. reg. 264. vers. & vnà hanc reg. Mascard. de probat. concl. 693. num. 4. Mench. quæst. vsufreq. cap. 16. num. 2. Soar. de Pace in pract. in initio annot. 4. num. 3.

§. Adjicientes.

10 Qui verò obiecerit contra formam electionis, & plenè non probauerit, condemnabitur ad expensas partis contrariæ, si obiecerit contra electi personam, & plenè non probauerit, erit per triennium suspensus à beneficiis Ecclesiasticis, ad quæ si temerè in illo triennio se ingesserit, erit ipso iure perpetuò priuatus, sine vlla spe indulgentiæ, nisi fortè constaret quòd causa probabilis ipsum excusauit à calumnia. Colligunt Doctores in princ. text. citati.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Viuald. in candel. aureo tit. de suspens. num. 12. Sayr. de censur. lib. 4. cap. 15. num. 13. Soar. in simili tract. disp. 31. sect. 3. n. 12. vbi ait suspensionem huiusmodi non extendi contra electum ad beneficium Ecclesiasticum, Squillante de obligat. clericor. p. 4. num. 84. vbi intelligit de beneficiis illius Ecclesiæ, de cuius electione agitur, vt culpæ sit proportionata pœna, refert egn ipse in tract. de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 19. de elect. num. 241.

Triennio nouerit se suspensum, &c.] Obseruandum est quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 70. & 71. C. de reuocandis donat. 11

Vt qui plenè non probauerit, &c.] Ergo qui semiplenè tantùm probat, afficitur hac suspensione, vt per gloss. in præsenti, verbo qui verò. Mar. Alter. d. c. 4. col. 2. Bonacin. d. puncto 9. n. 4.

Ad quæ si infra illud tempus, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficiarius si contracta hac suspensione à beneficiis intra triennium, se temerè in illis ingessit ante compleram vltimam diem triennij remanet ipso facto priuatus beneficiis absque vlla spe iterum illa obtinendi nisi probauerit se rationabilem causam obtinuisse impugnandi electionem, séque calumniatorem non fuisse, vt per Gemin. hic num. 7. Alter. d. c. 4. col. 3. & 4. Bonac. d. puncto 9. n. 9.

Perpetuò sit priuatus.] Verbum, *sit*, an & quando denotet latam sententiam vide Doctores per me citatos in d. diction. vsufreq. d. 374. 12

In gloss. *Docuerit*. Notatur ad hoc quòd expensæ in quibus victus victori condemnatur, taxandæ sunt à iudice secundùm qualitatem litigantium ex proprio quidem arbitrio, vt tandem præmissa taxatione victor iuramentum præstet se verè impendisse quantitatem illam, quæ per iudicem fuerit definita, vt per Couar. pract. c. 27. n. 6. 13

Aduertere oportet expensarum condemnationem non fieri dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit, vt per Iafred. Lanfranc. decis. 171. incip. Quando actor, & decis. 334 incip. Actor. Caualcan. Fiuiz. decis. 15. num. 32. lib. 1. Camill. Bottel. in summ. omnium decis. tit. 54. de iuram. suppler. num. 61. vbi n. 63. limitat si ille, cui iuramentum delatum est, plusquam semiplenè probasset, & aduersarius nihil. 14

In gloss. *Defecerit*, ibi, *Hanc pœnam incurret non simpliciter appellans*, &c. Notatur ad hoc quòd appellans ab electione non incurrit hanc suspensionem, vt per Alter. d. c. 4. col. 2. vers. & licèt, Bonac. d. puncto 9. num. 6. 15

In gloss. *Defecerit la* 2. ibi, *& si plura quis obiecit*, &c. Notatur ad hoc quòd obiiciens plura crimina, vel defectus in personam, sed vnum solùm plenè probans non ligatur hac suspensione, vt per Bonac. d. puncto 9. num. 5. 16

SVMMARIVM.

1 *Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & recidunt in purè consentientes*, & n. 2.
3 *Electores non possunt sub conditione, vel alternatiuè eligere.*
4 *Collatio, & institutio fieri non potest sub conditione, vel alternatiuè.*
5 *Beneficium Ecclesiasticum debet purè, & sine aliqua extrinseca conditione conferri.*
6 *Præsentatio non solùm alternatiua, sed etiam conditionalis, & dubia fieri potest, dummodo infrà tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, & dubietas certificetur.*
7 *Consensus voce, & non scripto est exprimendus.*
8 *Episcopus etiam ignorans mortem potest conferre beneficia sub conditione, si vacant.*
9 *Beneficium conferre alicui cum onere legendi sacram Scripturam*

Scripturam, vel docendi quando non sit simonia, ostenditur.

10 *Electio facta sub conditione, si vacat, vel simili, non valet.*

Cap. In electionibus. II.

1 Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus, postulationibus, & scrutiniis, sunt nulla, & tota potestas eligendi deuoluitur ad alios, qui purè elegerunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 155. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 60. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. firmat Fr. Ludou. Mirand. *in man. Prelat. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 17. *concl.* 2. vbi intelligit de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non verò de aliis, quæ nihilominus sunt ex natura actus.

3 Vnde colligitur electores non posse conditione, vel alternatiuè eligere, vt per Syluest. *in sum. verbo electio* 2. *n.* 6. Ripa *lib.* 1. *resp.* 32. Roch. *de iurepatr. verbo*

4 *honorificum, q.* 8. *n.* 29. Idem in collatione, & institutione resoluunt Mohedan. *decis.* 30. *n.* 2. *de prebendis*, Cassad. *decis.* 15. *n.* 3. *eod. tit.* Caputaq. *decis.* 298. *n.* 5. *p.* 2. *& decis.* 1241. *n.* 3. *p.* 3. Put. *decis.* 396. *p.* 3. Mar. Anton.

5 *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 112. *casu* 60. Nam beneficium Ecclesiasticum debet purè, & sine aliqua extrinseca conditione conferri, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. requisita ad collationem bonam, n.* 2. *&* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. *n.* 15. Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 2. *à num.* 1.

6 In præsentatione tamen non procedit hic text. & supradicta resolutio, sed præsentatio non solùm alternatiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia, & obscura procedet, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, incertitudo, dubietas, & obscuritas certificetur, & si conditio, vel incertitudo venit purificanda, vel certificanda per habentem institutere, statim dicitur purificata & certa præsentatio, Rebuff. *in concord. in forma mandati, verbo innodatus in fin.* Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 3. Viuian. *in praxi iurispatronat. lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 24. *in vltim. impress.*

7 *Voce illorum.*] Ergo voce, & non scripto est consensus exprimendus, vt per Boër. *decis.* 1. *n.* 49.

8 In gloss. *Incerta*, ibi, *confero tibi talem Ecclesiam, vel prebendam si vacas*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus etiam ignorans mortem, potest conferre beneficia sub conditione si vacant, vt per Domin. *hic num.* 10. & Franch. *n.* 4. Lap. *allegat.* 6. *num.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. *q.* 3. Conar *lib.* 3. *var. c.* 16. *n.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *c.* 2. *n.* 4. Zerol. *in praxi Episcopali, p.* 1. *verbo beneficia vers. secundum dubium*, Viuian. *in praxi iurispatron. lib.* 8. *c.* 6. *n.* 25. *in vlt. impress.*

9 Notatur etiam ad hoc, quòd conferre beneficium alicui cum onere legendi sacram Scripturam, vel sacram Theologiam, vel docendi Clericos in seminario, non est simonia quando illud onus fuit impositum illi beneficio antequam conferretur, vel alicui beneficio vnito alteri, secus si non habebat priùs illud onus, & nunc Episcopus vellet illud ei imponere & conferre, quia tunc esset simonia, vt per Thom. Zerol. *d. p.* 1. *verbo simonia vers. duodecimum.*

10 In ead. gloss. ibi, *contrarium posset dici*, &c. Notatur ad hoc, quòd non valet electio facta sub conditione si vacat, vel simili, & quod in ea nihil adiici potest quod sonet in conditionem, etiam de præterito, seu de præsenti, vt per Rebuff. *in concord. in forma mandati, verbo innodatus vers. intellige*, Cou. *lib.* 3. *var. c.* 16. *n.* 2. Domin. *hic n.* 10. *&* 11. & Franch. *n.* 5. Rip. *lib.* 1. *resp.* 32. vbi ait electionem factam sub illa conditione, *si placuerit Summo Pontif.* irritam fore, Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 9. Contra Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *quæst.* 51. *art.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Papa de electione vbi nonè tractetur.*

2 *Excommunicationem nemini reseruatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuntios alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pontif. vel cum eo secretè loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc text.*

3 *Periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum.*

4 *Papa est super omnia Concilia.*

5 *Verbum, incurrat, denotat Canonem latæ sententiæ.*

6 *Ciuitatis appellatione venit portus.*

7 *Forma quoties non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit.*

8 *Mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat.*

9 *Cardinales ad electionem Papæ secundùm text. in præsenti non debent citari, sed tantùm intra decem dies expectari.*

10 *Electio Papæ si fiat communi Cardinalium omnium præsentium, vel duarum partium eorum consensu, aliis non expectatis intra decem dierum tempus absentibus an valida sit, remissiuè.*

Cap. Vbi periculum. III.

Gregor. X.

In hoc text. cum suis §§. agitur de modo & forma eligendi Pontificem, de quo aliqua dixi *in collect. ad cap. licèt de vitanda, hoc tit. in Decretal.* & de ea est noua constitutio Gregorij XV. incip. *Æterni Patris sub dat.* 17. *Kalend. Decembris* 1621. & alia nouissima S. D. N. Vrbani VIII. incip. *Ad Romanum sub dat.* 5. *Kalend. Februarij* 1625. 1

Excommunicationem nulli reseruatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuntios, alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pontif. vel cum eo secretè loquentes, & officiales, qui non seruant contenta in hoc cap. vel circa ipsum fraudem committunt, vt per Nau. *in man. c.* 27. *n.* 121. Fillinc. *tr.* 14. *n.* 53. *vers.* 1. *& n.* 54. metipsum *de officio Episcopi, p.* 3. *allegat.* 50. *n.* 201. *in vlt. impress.* nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam, disp.* 2. *q.* 1 *puncto* 34. Rainer. *in Catalogo censurarum extra Bulla, c.* 7. *excom.* 5. *& c.* 9. *excomm.* 45. vbi aduertit recipientes, vel mittentes literas, nuntium, notam, aut signum aliquod iisdem, dum sunt in Conclaui, contrahere excommunicationem Papæ reseruatam *in const. Pij IV.* 80. incip. *In eligendis.* 2

Procul dubio, &c.] Notatur ad hoc quòd periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum, vt per Steph. Grat. *Marchiæ decis.* 133. *n.* 19. Farin. *in praxi crimin. p.* 4. *consil.* 65. *n.* 115. 3

In gloss. *Concilio*, ibi, *cùm sit Papa super omnia Concilia.* Vide Turrec. *in summ. de Ecclesia, lib.* 3. *c.* 64. *in fin.* Cou. *de sponsal. p.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 6. 4

In gloss. *Incurrat*, ibi, *nota Canonem latæ sententiæ.* Vide Tiraquell. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 114. *C. de reuocandis donat.* Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *versic. fallit*, & plures alios per me citatos *de*

Barbos. Collect. Tom. I V.

D *dictis*

to, ff. de verbor. signif. Rot. *decis.* 710. *num.* 4. *part.* 1. *diuers.* & *decis.* 705. *num.* 2. *p.* 2 *etiam diuers.* Aloii. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 389. Magon. *Florent. decis.* 8. *num.* 7. *vers.* & *maximè si teneimus*, Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 124. *n.* 4. & *disceptat. forens. cap.* 161. *num.* 5.

In gloss. *Statuimus.* Notatur ad hoc quòd suspensio de qua *in hoc text.* §. *adiicientes*, non incurritur occasione cuiuslibet beneficij, sed solùm occasione Dignitatum, Personatuum, & Canonicatuum, de quibus sermo est *in hoc text.* & occasione Episcopatuum, & Dignitatum Episcopatibus superiorum, de quibus loquitur *cap. compromissarius, infr. hoc eod. tit.* Ita Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 12. Mar. Alter. *d. c.* 4. *collect.* 1. *vers quantum.* Filliuc. *tract.* 17. *c.* 6. *q.* 8. *n.* 113. Bonacin. *d. puncto* 9. *n.* 3.

In gloss. *Personam.* Notatur ad hoc, quòd suspensio de qua *in hoc text.* non est lata contra impugnantes electionem ob defectum eligentium, vt per Alter *d. cap.* 4. *col.* 2. Bonacin. *d. puncto* 9. *num.* 2. *vers. quod suspensio.*

5 In gloss. *Si quis* ibi, *vel si qua* Notatur ad hoc, quòd Constitutiones pœnales loquentes de masculino comprehendunt fœmininum, vt per Titaq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 214.

6 In gloss. *Prouisionem.* ibi, *quia fortè ad eum pertinet prouisio*, & *prouidendo eligit*, & *confirmat.* Notatur ad hoc quòd prouisio lato modo habet in se inclusam electionem, & confirmationem, vt per Boër. *decis.* 117. *n.* 3. Continet enim omnes modos per quos Ecclesiæ prouidetur, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus, n.* 5. Mandos. *in reg.* 32. *Cancel. q.* 4. *n.* 3. Gonzal. *ad reg. Cancel. gloss.* 17. *per tot.* Rot. *decis.* 791. *num.* 9. *p.* 1. *diuersor.*

§. Sed si pars.

7 Et si post aduentum vnius partis altera pars intra viginti dies non compareat, procedatur in causa appellationis. Colligunt Doctores citati *in principio text.*

8 *Hac autem in dignitatibus*, &c.] Procedere etiam in hospitali resoluit Mascard. *de probationib. concl.* 869. *num.* 24.

9 In gloss. *Absentia.* ibi, *credo tamen ne iudex*, &c. Notatur ad hoc quòd iudex ex officio suo procuratorem compellere potest ad exhibendum mandatum, vel ad cauendum de rato, si dubitetur de mandato, vt per Duen. *reg.* 264. *vers.* & *vnà hanc reg.* Mascard. *de probat. concl.* 693. *num.* 4. Mench. *quæst. vsufreq. cap.* 16. *num.* 2. Soar. de Pace *in pract. in initio annot.* 4. *num.* 3.

§. Adjicientes.

10 Qui verò obiecerit contra formam electionis, & plenè non probauerit, condemnabitur ad expensas partis contrariæ, si obiecerit contra electi personam, & plenè non probauerit, erit per triennium suspensus à beneficiis Ecclesiasticis, ad quæ si temerè in illo triennio se ingesserit, erit ipso iure perpetuò priuatus, sine vlla spe indulgentiæ, nisi fortè constaret quòd causa probabilis ipsum excusauit à calumnia. Colligunt Doctores *in princ. text. citati.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Vinald. *in candel. aureo tit. de suspens. num.* 12. Sayr. *de censur. lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 13. Soar. *in simili tract. disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 12. vbi ait suspensionem huiusmodi non extendi contra electum ad beneficium Ecclesiasticum, Squillante *de obligat. clericor. p.* 4. *num.* 84. vbi intelligit de beneficiis illius Ecclesiæ, de cuius electione agitur, vt culpæ sit proportionata pœna, refero ego ipse *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 19. *de elect. num.* 241.

Triennio nouerit se suspensum, &c.] Obseruandum 11
est quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 70. & 71. *C. de reuocandis donat.*

Vt qui plenè non probauerit, &c.] Ergo qui semiplenè tantùm probat, afficitur hac suspensione, vt per gloss. *in præsenti, verbo qui verò.* Mar. Alter. *d. c.* 4. *col.* 2. Bonacin. *d. puncto* 9. *n.* 4.

Ad quæ si infra illud tempus, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficiarius si contracta hac suspensione à beneficiis intra triennium, se temerè in illis ingessit ante completam vltimam diem triennij remanet ipso facto priuatus beneficiis absque vlla spe iterum illa obtinendi nisi probauerit se rationabilem causam obtinuisse impugnandi electionem, séque calumniatorem non fuisse, vt per Gemin. *hic num.* 7. Alter. *d. c.* 4. *col.* 3. & 4. Bonac. *d. puncto* 9. *n.* 9.

Perpetuò sit priuatus.] Verbum, *sit*, an & quando 12
denotet latam sententiam vide Doctores per me citatos *in d. diction. vsufreq. d.* 374.

In gloss. *Docuerit.* Notatur ad hoc quòd expensæ in 13
quibus victus victori condemnatur, taxandæ sunt à iudice secundùm qualitatem litigantium ex proprio quidem arbitrio, vt tandem præmissa taxatione victor iuramentum præstet se verè impendisse quantitatem illam, quæ per iudicem fuerit definita, vt per Couar. *pract. c.* 27. *n.* 6.

Aduertere oportet expensarum condemnationem 14
non fieri dum quis ex probatione semiplena, & ob delationem iuramenti obtinuerit, vt per Iafred. Lantfranc. *decis.* 171. *incip. Quando actor*, & *decis.* 334 *incip. Actor.* Caualcan. Fiuiz. *decis.* 15. *num.* 32. *lib.* 1. Camill. Borrel. *in summ. omnium decis. tit.* 54. *de iuram. supplet. num.* 61. vbi *n.* 63. limitat si ille, cui iuramentum delatum est, plusquam semiplenè probasset, & aduersarius nihil.

In gloss. *Defecerit*, ibi, *Hanc pœnam incurret non sim-* 15
pliciter appellans, &c. Notatur ad hoc quòd appellans ab electione non incurrit hanc suspensionem, vt per Alter. *d. c.* 4. *col.* 2. *vers.* & *licèt*, Bonac. *d. puncto* 9. *num.* 6.

In gloss. *Defecerit la* 2. ibi, & *si plura quis obiecit*, &c. 16
Notatur ad hoc quòd obiiciens plura crimina, vel defectus in personam, sed vnum solùm plenè probans non ligatur hac suspensione, vt per Bonac. *d. puncto* 9. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Vota conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus reprobantur, & recidunt in purè consentientes*, & n. 2.

3 *Electores non possunt sub conditione, vel alternatiuè eligere.*

4 *Collatio, & institutio fieri non potest sub conditione, vel alternatiuè.*

5 *Beneficium Ecclesiasticum debet purè, & sine aliqua extrinseca conditione conferri.*

6 *Præsentatio non solùm alternatiua, sed etiam conditionalis, & dubia fieri potest, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, & dubietas certificetur.*

7 *Consensus voce, & non scripto est exprimendus.*

8 *Episcopus etiam ignorans mortem potest conferre beneficia sub conditione, si vacant.*

9 *Beneficium conferre alicui cum onere legendi sacram Scripturam*

Scripturam, vel docendi quando non sit simonia, ostenditur.

10 *Electio facta sub conditione,* si vacat, *vel simili, non valet.*

Cap. In electionibus. II.

1 VOta conditionalia, alternatiua, & incerta in electionibus, postulationibus, & scrutiniis, sunt nulla, & tota potestas eligendi deuoluitur ad alios, qui purè elegerunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 155. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 60. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. firmat Fr. Ludou. Mitand. *in man. Prelat. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 17. *concl.* 2. vbi intelligit de conditionibus, quæ reddunt electionem incertam, perplexam, & dubiam, non verò de aliis, quæ nihilominus sunt ex natura actus.

3 Vnde colligitur electores non posse conditione,
vel alternatiuè eligere, vt per Syluest. *in sum. verbo*
electio 2. *n.* 6. Ripa *lib.* 1. *resp.* 32. Roch. *de iurepatr. verbo*
4 *honorificum, q.* 8. *n.* 29. Idem in collatione, & institu-
tione resoluunt Mohedan. *decis.* 30. *n.* 2. *de prabendis,*
Cassad. *decis.* 15. *n.* 3. *eod. tit.* Caputaq. *decis.* 298. *n.* 5. *p.* 2.
& decis. 1241. *n.* 3. *p.* 3. Put. *decis.* 396. *p.* 3. Mar. Anton.
5 *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 112. *casu* 60. Nam beneficium
Ecclesiasticum debet purè, & sine aliqua extrinseca
conditione conferri, vt per Rebuff. *in praxi benef.*
tit, requisita ad collationem bonam, n. 2. *&* 3. Gonzal. *ad*
reg. 8. *Cancell. gloss.* 5. *n.* 15. Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. *c.* 2.
à num. 1.

6 In præsentatione tamen non procedit hic text. & supradicta resolutio, sed præsentatio non solùm alternatiua, sed etiam conditionalis, incerta, dubia, & obscura procedet, dummodo infra tempus datum ad præsentandum conditio purificetur, incertitudo, dubietas, & obscuritas certificetur, & si conditio, vel incertitudo venit purificanda, vel certificanda per habentem instituere, statim dicitur purificata & certa præsentatio, Rebuff. *in concord. in forma mandati, verbo innodatus in fin.* Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 3. Viuian. *in praxi iurispatronat. lib.* 8. *cap.* 6. *num.* 24. *in vltim. impress.*

7 *Voce illorum.*] Ergo voce, & non scripto est consensus exprimendus, vt per Boët. *decis.* 5. *n.* 49.

8 In gloss. *Incerta,* ibi, *confero tibi talem Ecclesiam, vel prabendam si vacat,* &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus etiam ignorans mortem, potest conferre beneficia sub conditione si vacant, vt per Domin. *hîc num.* 10. & Franch. *n.* 4. Lap. *allegat.* 6. *num.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 26. *q.* 3. Couar. *lib.* 3. *var. c.* 16. *n.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *c.* 2. *n.* 4. Zerol. *in praxi Episcopali, p.* 1. *verbo beneficia vers. secundum dubium,* Viuian. *in praxi iurispatron. lib.* 8. *c.* 6. *n.* 25. *in vlt. impress.*

9 Notatur etiam ad hoc, quòd conferre beneficium alicui cum onere legendi sacram Scripturam, vel sacram Theologiam, vel docendi Clericos in seminario, non est simonia quando illud onus fuit impositum illi beneficio antequam conferretur, vel alicui beneficio vnito alteri, secus si non habebat priùs illud onus, & nunc Episcopus vellet illud ei imponere & conferre, quia tunc esset simonia, vt per Thom. Zerol. *d. p.* 1. *verbo simonia vers. duodecimum.*

10 In ead. gloss. ibi, *contrarium posset dici,* &c. Notatur ad hoc, quòd non valet electio facta sub conditione si vacat, vel simili, & quod in ea nihil adiici potest quod sonet in conditionem, etiam de præterito, seu de præsenti, vt per Rebuff. *in concord. in forma mandati, verbo innodatus vers. intellige,* Cou. *lib.* 3. *var. c.* 16. *n.* 2. Domin. *hic n.* 10. *&* 11. & Franch. *n.* 5. Rip. *lib.* 2. *resp.* 32. vbi ait electionem factam sub illa conditione, *si placuerit Summo Pontif.* irritam fore, Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *num.* 9. Contra Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *quæst.* 51. *art.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Papa de electione vbi nouè tractetur.*
2 *Excommunicationem nemini reseruatam incurrunt mittentes scripturas, vel nuntios alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pontif. vel cum eo secretè loquentes, & Officiales, qui non seruant contenta in hoc text.*
3 *Periculum vbi maius est, ibi cautius est agendum.*
4 *Papa est super omnia Concilia.*
5 *Verbum,* incurrat, *denotat Canonem lata sententia.*
6 *Ciuitatis appellatione venit portus.*
7 *Forma quoties non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu aquipollenti, & sufficit.*
8 *Mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat.*
9 *Cardinales ad electionem Papa secundùm text. in prasenti non debent citari, sed tantum intra decem dies expectari.*
10 *Electio Papa si fiat communi Cardinalium omnium prasentium, vel duarum partium eorum consensu, aliis non expectatis intra decem dierum tempus absentibus an valida sit, remissiuè.*

Cap. Vbi periculum. III.

Gregor. X.

IN hoc text. cum suis §§. agitur de modo & forma 1
eligendi Pontificem, de quo aliqua dixi *in collect. ad cap. licèt de vitanda, hoc tit. in Decretal.* & de ea est noua constitutio Gregorij XV. incip. *Æterni Patris sub dat.* 17. *Kalend. Decembris* 1621. & alia nouissima S. D. N. Vrbani VIII. incip. *Ad Romanum sub dat.* 5. *Kalend. February* 1625.

Excommunicationem nulli reseruatam incurrunt 2
mittentes scripturas, vel nuntios, alicui Cardinali in Conclaui existenti ad electionem Romani Pontif. vel cum eo secretè loquentes, & officiales, qui non seruant contenta in hoc cap. vel circa ipsum fraudem committunt, vt per Nau. *in man. c.* 27. *n.* 121. Fillinc. *tr.* 14. *n.* 53. *vers.* 1. *& n.* 54. metipsum *de officio Episcopi, p.* 3. *allegat.* 50. *n.* 201. *in vlt. impress.* nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam, disp.* 2. *q.* 2 *puncto* 34. Rainer. *in Catalogo censurarum extra Bullã, c.* 7. *excom.* 5. *& c.* 9. *excomm.* 45. vbi aduertit recipientes, vel mittentes literas, nuntium, notam, aut signum aliquod iisdem, dum sunt in Conclaui, contrahere excommunicationem Papæ reseruatam *in const. Pij IV.* 80. incip. *In eligendis.*

Procul dubio, &c.] Notatur ad hoc quòd periculum 3
vbi maius est, ibi cautius est agendum, vt per Steph. Grat. *Marchia decis.* 133. *n.* 19. Farin. *in praxi crimin. p.* 4. *cons.* 65. *n.* 115.

In gloss. *Concilio,* ibi, *cùm sit Papa super omnia Con-* 4
cilia. Vide Turrec. *in summ. de Ecclesia, lib.* 3. *c.* 64. *in fin.* Cou. *de sponsal. p.* 2. *c.* 6. §. 9. *n.* 6.

In gloss. *Incurrat,* ibi, *nota Canonem lata sententia.* 5
Vide Tiraquell. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 114. *C. de reuocandis donat.* Sayr. *in Claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. *versic. fallit,* & plures alios per me citatos *de*

dictionibus vsufrequent. dict. 156. secundùm Lugdunens. impress.

§. Hoc sacro.

Ponitur in hoc §. quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio quando moritur in ciuitate, in qua cum sua Curia residebat, de quo vidè latè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 7. metipsum *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1 *c.* 1. *n.* 69. *cum seqq.*

Expectare decem diebus, &c.] Notatur ad hoc quòd ante Papæ electionem statim primi defuncto Cardinales absentes sunt monendi, ac per decem dies expectandi. Ita etiam Pius IV. *in constit. sua incip. In eligendis sub dat. Romæ* 7. *Id. Octobris* 1562. Ego ipse *d. c.* 1. *n.* 60. *in princ.* Et isti decem dies sunt computandi à die mortis Pontificis, vt aduertit Archid. *in præsenti, n.* 5. subdens hoc casu moram esse valdè damnosam, & Cardinales teneri expectare absentes per dictum tempus decem dierum, quamvis sint certi quòd venire non possint, & quòd talis expectatio requiritur non solùm propter absentes, sed etiam propter præparationem illorum, qui sunt includendi, refert & sequitur Iul. Lauor. *d c.* 7 *n.* 5.

Vnde electionem non expectatis intra decem dierum tempus absentibus minimè valere arg. text. *in Auth. qua supplicatio*, *C. de precib. Imper. offer.* probat Alban. *de Cardinalib. q.* 14. Verùm contrarium, imò illam vim habere si fiat communi Cardinalium omnium præsentium, vel duarum partium eorum consensu, cùm hoc solum ad substantiam electionis requiratur, non ita locus, & tempus, quæ ad accidentia pertinent, probabile dicit Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 4. *c.* 2. *versic. sed dubia quæstionis est.*

At quamvis Cardinales absentes per dictum tempus decem dierum expectandi sint, non tamen debent vocari, seu citari, vt per gloss. *hic verbo decem dierum, & ibi* Archid. *verbo expectare*, Mandos. *in reg.* 32. *Cancel. q.* 8. *num.* 8. Boër. *decis.* 31. *num.* 7. quod speciale esse in electione Romani Pontificis, cùm alij absentes vocari debeant, aduertit Lauor. *d. tit.* 4. *cap.* 7. *num.* 7. vbi subdit Cardinales solere certiorare absentes per literas particulares à Secretario S. Collegij subscriptas.

Tempus hoc decem dierum nullatenus est prorogandum, vt statuitur *in d. constit. Pij IV. in* §. *lapsis, & in* §. *declarandis*, dicitur quòd nec etiam expectandi sint vltra decem dies Cardinales, qui desunt publica causa, & de licentia Romani Pont. & quod nec etiam impugnari possit electio prætextu cuiuscunque impedimenti Cardinalium absentium post lapsum dictorum decem dierum. Verùm si fuerit hoc non obstante dictum tempus prorogatum, electio sequuta valebit, dummodo à duabus partibus facta sit, quia in hoc cap. non apparet prohibitum quin possint Cardinales expectare vltra decem dies, sed quòd tantum teneantur expectare, vt post Specul. resoluit Gambas. *de officio, & potest. Legati à latere, lib.* 6. *n.* 108. vbi *in vers.* 21. *quæro, n.* 110. subdit quòd si lapsis decem diebus maior pars vellet expectare, minor verò intrare conclaue, & procedere ad electionem neglectis absentibus, licèt possit minor pars audiri, nihilominus ad schismata euitanda non est à minori parte id attentandum, refert Iul. Lauor. *d. c.* 7. *n.* 9.

Ex tunc omnes conueniant in palatio, &c.] Collige ex text. fabricari debere in Pontificis palatio conclaue nullo intermedio pariete, vbi possint Cardinales omnes commanere, vt per Gondisalu. *de potest. Eccles. num.* 24. Sed postea Clemens IV. *in sua constitut. incip. licèt, sub dat. Auenione* 6. *Decembris* 1351. *in Bullario nouo, tom.* 1. *pag.* 216. permisit Cardinalibus ex decentia honestatis in clausura huiusmodi cum in lectis quiescendi causa, vel dormiendi esse voluerint, dumtaxat intermedia, seu velamina simplicium etiam cortinarum, loco quarum hodie panni viridis coloris adhibentur, vel violacei pro Cardinalibus à mortuo Papa creatis.

Contenti singuli singulis tantummodo seruientibus, &c.] Pius IV. *in d. constit. incip. In eligendis tertium infirmis, & grauiter affectis*, à maiori parte Collegij per secreta suffragia indulgeri posse permittit; quos quidem seruientes, familiares, & domesticos, & continuos commensales ipsius Cardinalis ab anno antè fuisse, & tunc esse debere statuit idem Pius IV. *in* §. *qui seruientes*, subdens minimè debere esse mercatores, ministros Principum, dominos temporales, & iurisdictionem habentes, neque fratres, aut nepotes Cardinalium etiamsi expensis eorum viuerent, refero ego ipse *d c.* 1. *n.* 66.

Nullus ad eosdem Cardinales aditus pateat, &c.] Vide *d. constit. Pij IV. incip. In eligendis*, §. *clauso.* metipsum *d. c.* 1. *n* 68.

Verùm si, quod absit, &c.] Circa cibum, & potum intra conclaue portandum, vide etiam *dictam constit. Pij IV.* §. 22. *versic. Cardinales autem*, metipsum *d. c.* 1. *n.* 69.

§. Præterea.

Ad obseruantiam supradictorum constituuntur executores ex præcipuis Magistratibus ciuitatis, vbi electio Pontificis celebratur, qui præstito iuramento iurare debent, vt prædictus ordo, rigórque seruetur. Vide *dictam constitut. Pij IV. incip. In eligendis*, §. *Prælati, &* §. *quia verò*, metipsum *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 70.

Quòd si præmissa diligentia non obseruauerint, &c.] Notatur ad hoc quòd domini temporales, & rectores, aliique officiales illius loci in quo Papa moritur, excommunicationi subiiciuntur, non seruando in Summi Pont. electione ea quæ præscribuntur in hoc text. ita Bonacin. *de excommunicat. in particulari extra Bullam, disp.* 2. *q.* 10. *puncto* 1. *per tot.*

§. Porrò.

Extra ciuitatem, &c.] Notatus ad hoc quòd ap- 6
pellatione ciuitatis venit portus, vt per Conar. *lib.* 2.
variar. c. 5. *n.* 10. *versic. non obstat*, Rebuff. *ad l. portus* 59.
versic. & ista sunt vtilia, ff. de verbor. signific. pag. 303.
col. 1.

Quo casu in alia, &c.] Notatur ad hoc quòd quo- 7
ties forma non potest adimpleri specificè, debet ad-
impleri in casu æquipollenti, & sufficit, vt per Flamin.
de resignat. benef. lib. 11. *q.* 13. *n.* 30.

In gloss. *Territorio*, ibi, *quòd si moriatur in mari*, 8
&c. Notatur ad hoc quòd mare, seu pass maris dici-
tur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui ma-
gis appropinquat, vt per Xuar. *allegat.* 17. *num.* 1.
Cabed. *Lusit. decis.* 46. *num.* 1. *part.* 2. Cald. Pereira
cons. 23. *num.* 7. Melch. Phœbos *Lusit. decis. tom.* 1.
Aresto 29.

In gloss. *Decem diebus*, ibi. *nota quòd constitutio ista* 9
non iubet eos citari, sed tantùm expectari. Ita Bald. *in*
margarita, verbo electio Papæ, Mandos. *in reg.* 32. Can-
cel. *q.* 8. *n.* 8. Boër. *decis.* 31. *n.* 7. Iul. Lauor. *var. lucubrat.*
tom. 1. *tit.* 4. *c.* 8 *n.* 8.

In ead. gloss. ibi, *Vel ante lapsum horum decem die-* 10
rum, &c. Vtrùm autem si electio fiat communi Car-
dinalium omnium præsentium, vel duarum partium

eorum

eorum consensu non expectatis intra decem dierum tempus absentibus, valida sit ? vide Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 4. c. 2. vers. Sed dubia quæstionis*, Lauor. *d. c. 8. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Appellantes contra electiones, vel prouisiones omnia, quæ obiicere intendunt contra personam, vel formam, tenentur exprimere, & iurare quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare*, & n. 2.

3 *Text. iste non habet locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem.*

4 *Culpa vbi agendo, vel excipiendo alicui obiicitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet.*

5 *Doctores referuntur de vi, & effectibus dict.* alioquin *agentes.*

6 *Ignorantia, vel scientia aliunde quàm per proprium iuramentum probari non potest*, & n. 7.

8 *Iuramento probari possunt ea, quæ consistunt in animo.*

9 *Ignorantia in verisimilibus non probatur illius iuramento, qui eam allegat.*

10 *Canonicatus collatio habet vim electionis,*

11 *Indefinita æquipollet vniuersali.*

12 *Electionis impugnatio competit cuilibet de populo.*

13 *Clausʃ.* Omnia, & singula, *vis & effectus, remissiuè.*

14 *Expressio quando requiritur per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.*

15 *Verba*, omnia, & singula, *includunt prorsus omnia absque vlla limitatione.*

16 *Iuramentum vbi exigitur tactis scripturis, non satisfit si præstetur illis præsentibus.*

17 *Episcopi cum iurant non tangunt scripturas.*

18 *Appellationi adhærere quis debet intra tempora appellationis.*

CAP. Vt circa. IV.

1 APpellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, vel contra personas eligentium, aut electi tenentur exprimere in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis omnia, & singula, quæ obiiciunt contra formam, vel personam, & simul iurare quòd credunt ea esse vera, & se posse illa probare. Alioquin opponentes non poterunt, nec tempore appellationis interpositæ, vel postea, obiicere aliqua in huiusmodi literis non contenta, nisi forsan essent aliqua de nouo emersa, vel quæ licèt antiqua, verisimiliter tamen constet quod tempore appellationis potuerunt ignorari, teneantur autem appellantes hanc ignorantiam per iuramentum probare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbidiac. Gemin. Ioan. Andr. Aneb. Butr. Domin. Monacb. Fraoe. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 169.* Alagona *in compend. pag. 61. & 62.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant Laurent. de Peyrinis *de officio subditi Regularis, tom. 1. q. 1. c. 31. §. 11. versic. noto tamen*, Fr. Sigism. *de elect. dub. 48. n. 51. cum seqq.*

3 *Appellantes in instrumento*, &c.] Non habere locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem, asserit Oldrad. *consil. 188.* quem refert Card. Tusch. *tom. 1. lit. C, concl. 44. n. 18.* vbi *n. 19.* dicit quòd etiam non procedit in eo, qui electus prosequitur ius suum non per viam appellationis, & *n. 20.* ait procedere nedum in appellante, sed etiam in adhærente appellationi per alium interpositæ.

4 *Omnia, & singula exprimant*, &c.] Vbi enim agendo, vel, excipiendo alicui culpa obiicitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 3. n. 137.*

Alioquin.] De hac dict. vide Doctores per me citatos *in tract. de dict. vsufreq. dict.* 17. secundùm Lugdun. impress. 5

Super huiusmodi autem ignorantia, &c.] Notatur ad hoc quòd ignorantia, vel scientia aliunde quàm per proprium iuramentum probari non potest, vt per Savr. *in Claui Regia, lib. 3. c. 5. n. 4.* & latiùs *infr. ad cap. nulla 8. hoc eod. tit.* 6

Per proprium, &c.] Notatur ad hoc, quòd ignorantia probatur proprio iuramento, ita Anchar. *cons. 174. n. 4.* Roman. *cons. 54. n. 2. vers. contrarium*, Crao. *cons. 201. n. 33.* Mandel. *cons. 18. n. 5.* Rot. *in Romana legitime 9. Iunij 1614.* coram Card. Sacrato, impressa per Farin. *decis. 621. n. 4. p. 1. recent.* ea enim, quæ consistunt in animo, probari possunt iuramento, vt per Cordub. de Lara *in l. si quis à liberis, §. si mater, n. 64. ff. de liber. agnosc.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo animus 2. & 4.* vbi plures refert Doctores. 7 8

Hoc adiiciendo, &c.] Notatur ad hoc, quòd in non verisimilibus ignorantia non probatur illius iuramento, qui eam allegat, vt per Tiraq. *in l. si vnquam in præfat. n. 36. C. de reuoc. donat.* 9

In gloss. *Electiones*, ibi, *qui eo ipso quòd prouident confirmant.* Notatur ad hoc, quòd collatio Canonicatus habet vim electionis, & confirmationis, vt per Boër. *decis. 117. n. 3.* 10

In gloss. *Aliorum*, ibi, *indefinita æquipollet vniuersali.* De hoc principio, & iuris axiomate, vide Menoch. *de præs. lib. 4. præs. 21. n. 5. & præs. 62. n. 7.* Mascard. *de probat. concl. 1181. n. 38. cum seqq.* Couar. *var. lib. 1. c. 13. num. 6.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 4. n. 12. & lib. 7. tit. 5. n. 1. & 10.* Surd. *de aliment. tit. 5. q. 1. n. 13. & 16. & tit. 8. priuil. 27. & tit. 9. q. 53. n. 10. 13. & 17. & decis. 188. n. 4. & cons. 216. n. 25. & cons. 244. n. 21. & cons. 308. n. 48.* Negreiros *de introduct. vlt. volunt. lib. 1. tit. 11. n. 37.* Farin. *in praxi crim. p. 4. decis. 69. n. 8. & decis. 358. num. 1.* plenè Card. Tusch. *tom. 4. lit. I, concl. 86. & 87.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 44. num. 2.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. c. 9. n. 24.* Morl. *in emporio iuris tit. 11. in prælud. n. 55.* 11

In gloss. *Aliqui.* Notatur ad hoc, quòd impugnatio electionis de aliquo officiali ad Inseruiendum Reip. competit cuilibet de populo, vt per Auendan. *de exequendis mandatis, p. 1. c. 19. n. 27.* Azeued. *l. 1. n. 6. tit. 4. lib. 5. noua recop.* Burg. de Pace *cons. 10. n. 20.* Mariens. *l. 1. gloss. 8. tit. 14. lib. 5. noua recop.* Bobadil. *in sua politica, lib. 3. c. 8. n. 17.* Cabed. *p. 1. decis. 112. & p. 2. decis. 84. n. 16. cum seq.* 12

In gloss. *Omnia, & singula.* De hac clausula egi *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 96.* secundùm Lugdun. impress. 13

In ead. gloss. ibi, *Aliàs quare fieret hæc verborum geminatio*, &c. Notatur ad hoc quòd quando requiritur expressio per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere, vt per Hippol. *cons. 2. n. 62.* Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 117.* 14

Notatur etiam ad hoc quòd verba illa, *omnia, & singula*, includunt prorsus omnia absque vlla limitatione, vt per Surd. *decis. 268. n. 14.* Mar. Alter. *de censuris, tom. 1. lib. 5 disput. 5. c. 2. lit. D. & disput. 15. c. 1. lit. C.* Et idem operantur ac si expressim, specificè, & in indiuiduo de aliqua re ageretur, vt per Menoch. *cons. 20. num. 21.* 15

In gloss. *Corporali*, ibi, *quòd si iurat præsente textu Euangeliorum, & non tangat*, &c. Notatur ad hoc, quòd non satisfit statuto exigenti iuramentum tactis Scripturis, si illud præstetur præsentibus Scripturis, sed nõ 16

*dictionibus vsufrequent. dict.*156. secundùm Lugdunens. impress.

§. Hoc sacro.

Ponitur in hoc §. quomodo debeat fieri Romani Pontificis electio quando moritur in ciuitate, in qua cum sua Curia residebat, de quo vidè latè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 7. metipsum *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 69. *cum seqq.*

Expectare decem diebus, &c.] Notatur ad hoc quòd ante Papæ electionem statim primi defuncto Cardinales absentes sunt monendi, ac per decem dies expectandi. Ita etiam Pius IV. *in constit. sua incip. In eligendis sub dat. Romæ 7. Id. Octobris* 1562. Ego ipse *d. c.* 1. *n.* 60. *in princ.* Et isti decem dies sunt computandi à die mortis Pontificis, vt aduertit Archid. *in præsenti, n.* 5. subdens hoc casu moram esse valdè damnosam, & Cardinales teneri expectare absentes per dictum tempus decem dierum, quamvis sint certi quòd venire non possint, & quòd talis expectatio requiritur non solùm propter absentes, sed etiam propter præparationem illorom, qui sunt includendi, refert & sequitur Iul. Lauor. *d c.* 7 *n.* 5.

Vnde electionem non expectatis intra decem dierum tempus absentibus minimè valere arg. text. *in Auth. quæ supplicatio, C. de precib. Imper. offer.* probat Alban. *de Cardinalib. q.* 14. Verùm contrarium, imò illam vim habere si fiat communi Cardinalium omnium præsentium, vel duarum partium eorum consensu, cùm hoc solum ad substantiam electionis requiratur, non ita locus, & tempus, quæ ad accidentia pertinent, probabile dicit Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 4. *c.* 2. *versic. sed dubia quæstionis est.*

At quamvis Cardinales absentes per dictum tempus decem dierum expectandi sint, non tamen debent vocari, seu citari, vt per gloss. *hic verbo decem dierum, & ibi* Archid. *verbo expectare,* Mandos. *in reg.* 32. *Cancel. q.* 8. *num.* 8. Boër. *decis.* 31. *num.* 7. quod speciale esse in electione Romani Pontificis, cùm alij absentes vocari debeant, aduertit Lauor. *d. tit.* 4. *cap.* 7. *num.* 7. vbi subdit Cardinales solere certiorare absentes per literas particulares à Secretatio S. Collegij subscriptas.

Tempus hoc decem dierum nullatenus est prorogandum, vt statuitur *in d. constit. Pij IV. in §. lapsis, & in §. declarandis*, dicitur quòd nec etiam expectandi sint vltra decem dies Cardinales, qui desunt publica causa, & de licentia Romani Pont. & quod nec etiam impugnari possit electio prætextu cuiuscunque impedimenti Cardinalium absentium post lapsum dictorum decem dierum. Verùm si fuerit hoc non obstante dictum tempus prorogatum, electio sequuta valebit, dummodo à duabus partibus facta sit, quia in hoc cap. non apparet probibitum quin possint Cardinales expectare vltra decem dies, sed quòd tantum teneantur expectare, vt post Specul. resoluit Gambar. *de officio, & potest. Legati à latere, lib.* 6. *n.* 108. vbi *in vers.* 21. *quæro, n.* 110. subdit quòd si lapsis decem diebus maior pars vellet expectare, minor verò intrare conclaue, & procedere ad electionem neglectis absentibus, licèt possit minor pars audiri, nihilominus ad schismata euitanda non est à minori parte id attentandum, refert Iul. Lauor. *d. c.* 7. *n.* 9.

Ex tunc omnes conueniant in palatio, &c.] Collige ex text. fabricari debere in Pontificis palatio conclaue nullo intermedio pariete, vbi possint Cardinales omnes commanere, vt per Gondisalu. *de potest. Eccles. num.* 24. Sed postea Clemens IV. *in sua constitut. incip. licèt, sub dat. Auenione* 6. *Decembris* 1351, *in Bullario nouo, tom.* 1. *pag.* 216. permisit Cardinalibus ex decentia honestatis in clausura huiusmodi cum in lectis quiescendi causa, vel dormiendi esse voluerint, dumtaxat intermedia, seu velamina simplicium etiam cortinarum, loco quarum hodie panni viridis coloris adhibentur, vel violacei pro Cardinalibus à mortuo Papa creatis.

Contenti singuli singulis tantummodo seruientibus, &c.] Pius IV. *in d. constit. incip. In eligendis tertium infirmis, & grauiter affectis*, à maiori parte Collegij per secreta suffragia indulgeri posse permittit; quos quidem seruientes, familiares, & domesticos, & continuos commensales ipsius Cardinalis ab anno antè fuisse, & tunc esse debere statuit idem Pius IV. *in §. qui seruientes,* subdens minimè debere esse mercatores, ministros Principum, dominos temporales, & iurisdictionem habentes, neque fratres, aut nepotes Cardinalium etiamsi expensis eorum viuerent, refero ego ipse *d* c. 1. *n.* 66.

Nullus ad eosdem Cardinales aditus pateat, &c.] Vide *d. constit. Pij IV. incip. In eligendis, §. clauso.* metipsum *d. c.* 1. *n* 68.

Verùm si, quod absit, &c.] Circa cibum, & potum intra conclaue portandum, vide etiam *dictam constit. Pij IV. §.* 22. *versic. Cardinales autem*, metipsum *d. c.* 1. *n.* 69.

§. Præterea.

Ad obseruantiam supradictorum constituuntur executores ex præcipuis Magistratibus ciuitatis, vbi electio Pontificis celebratur, qui præstito iuramento iurare debent, vt prædictus ordo, rigórque seruetur. Vide *dictam constitut. Pij IV. incip. In eligendis, §. Prælatis, & §. quia verò*, metipsum *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 70.

Quòd si premissa diligentia non obseruauerint, &c.] Notatur ad hoc quòd domini temporales, & rectores, aliique officiales illius loci in quo Papa moritur, excommunicationi subiiciuntur, non seruando in Summi Pont. electione ea quæ præscribuntur in hoc text. ita Bonacin. *de excommunicat. in particulari extra Bullam, disp.* 2. *q.* 10. *puncto* 1. *per tot.*

§. Porrò.

6 *Extra ciuitatem*, &c.] Notatur ad hoc quòd appellatione ciuitatis venit portus, vt per Couar. *lib.* 2. *variar. c.* 5. *n.* 10. *versic. non obstat*, Rebuff. *ad l. portus* 59. *versic. & ista sunt vtilia, ff. de verbor. signific. pag.* 303. *col.* 1.

7 *Quo casu in alia*, &c.] Notatur ad hoc quòd quoties forma non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit, vt per Flamin. *de resignat. benef. lib.* 11. *q.* 13. *n.* 30.

8 In gloss. *Territorio*, ibi, *quòd si moriatur in mari*, &c. Notatur ad hoc quòd mare, seu pars maris dicitur esse de territorio illius ciuitatis, vel loci, cui magis appropinquat, vt per Xuar. *allegat.* 17. *num.* 1. Cabed. *Lusit. decis.* 46. *num.* 1. *part.* 2. Cald. Pereira *cons.* 23. *num.* 7. Melch. Phœbos *Lusit. decis. tom.* 1. *Aresto* 29.

9 In gloss. *Decem diebus*, ibi, *nota quòd constitutio ista non iubet eos citare, sed tantùm expectari.* Ita Bald. *in margarita, verbo electio Papæ*, Mandos. *in reg.* 32. Cancel. *q.* 8. *n.* 8. Boër. *decis.* 31. *n.* 7. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 8 *n.* 8.

10 In ead. gloss. ibi, *Vel ante lapsum horum decem dierum*, &c. Vtrùm autem si electio fiat communi Cardinalium omnium præsentium, vel duarum partium

eorum

eorum consensu non expectatis intra decem dierum tempus absentibus, valida sit? vide Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 2. vers. Sed dubia quaestionis*, Lanor. *d. c. 8. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Appellantes contra electiones, vel prouisiones omnia, quae obiicere intendunt contra personam, vel formam, tenentur exprimere, & iurare quod illa credunt vera esse, & ea se posse probare*, & n. 2.

3 *Textus iste non habet locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem.*

4 *Culpa vbi agendo, vel excipiendo alicui obiicitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet.*

5 *Doctores referuntur de vi, & effectibus dict.* alioquin *agentes.*

6 *Ignorantia, vel scientia aliunde quàm per proprium iuramentum probari non potest*, & n. 7.

8 *Iuramento probari possunt ea, quae consistunt in animo.*

9 *Ignorantia in verisimilibus non probatur illius iuramento, qui eam allegat.*

10 *Canonicatus collatio habet vim electionis.*

11 *Indefinita aequipollet vniuersali.*

12 *Electionis impugnatio competit cuilibet de populo.*

13 *Clausul.* Omnia, & singula, *vis & effectus, remissiuè.*

14 *Expressio quando requiritur per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.*

15 *Verba*, omnia, & singula, *includunt prorsus omnia absque vlla limitatione.*

16 *Iuramentum vbi exigitur tactis scripturis, non satisfit si praestetur illis praesentibus.*

17 *Episcopi cum iurant non tangunt scripturas.*

18 *Appellationi adhaerere quis debet intra tempora appellationis.*

CAP. Vt circa. IV.

1 APpellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, vel contra personas eligentium, aut electi tenentur exprimere in instrumento publico, seu literis super appellatione confectis omnia, & singula, quae obiiciunt contra formam, vel personam, & simul iurare quòd credunt ea esse vera, & se posse illa probare. Alioquin opponentes non poterunt, nec tempore appellationis interpositae, vel postea, obiicere aliqua in huiusmodi literis non contenta, nisi forsan essent aliqua de nouo emersa, vel quae licèt antiqua, verisimiliter tamen constet quod tempore appellationis potuerunt ignorari, teneantur autem appellantes hanc ignorantiam per iuramentum probare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 169.* Alagona *in compend. pag. 61. & 62.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmant Laurent. de Peyrinis *de officio subditi Regularis, tom. 1. q. 1. c. 31. §. 11. versic. noto tamen*, Fr. Sigism. *de elect. dub. 48. n. 11. cum seqq.*

3 *Appellantes in instrumento*, &c.] Non habere locum in eo, qui prosequitur contemptum suum, quia non fuit vocatus ad electionem, asserit Oldrad. *consil. 188.* quem refert Card. Tusch. *tom. 1. lit. C. concl. 44. n. 18.* vbi *n. 19.* dicit quòd etiam non procedit in eo, qui electus prosequitur ius suum non per viam appellationis, & *n. 20.* ait procedere nedum in appellante, sed etiam in adhaerente appellationi per alium interpositae.

4 *Omnia, & singula exprimant*, &c.] Vbi enim agendo, vel, excipiendo alicui culpa obiicitur, vagandum non est, sed certa culpa designari debet, vt per Menoch. *de praesumpt. lib. 5. praes. 3. n. 137.*

Alioquin.] De hac dict. vide Doctores per me ci- 5
tatos *in tract. de dict. vsufreq. dict. 17.* secundùm
Lugdun. impress.

Super huiusmodi autem ignorantia, &c.] Notatur ad 6
hoc quòd ignorantia, vel scientia aliunde quàm per
proprium iuramentum probari non potest, vt per
Sayr. *in Claui Regia, lib. 3. c. 5. n. 4.* & latiùs *infr. ad cap.
nulla 8. hoc eod. tit.*

Per proprium, &c.] Notatur ad hoc, quòd igno- 7
rantia probatur proprio iuramento, ita Anchar. *cons.
174. n. 4.* Roman. *cons. 54. n. 3. vers. contrarium*, Crau.
cons. 201. n. 33. Mandel. *cons. 18. n. 5.* Rot. *in Romana le-
gitima 9. Iunij* 1614. coram Card. Sacrato, impressa per
Farin. *decis. 621. n. 4. p. 1. recent.* ea enim, quae consti- 8
tuunt in animo, probari possunt iuramento, vt per
Cordub. de Lara *in l. si quis à liberis, §. si mater, n. 64. ff.
de liber. agnosc.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo
animus 2. & 4.* vbi plures refert Doctores.

Hoc adiiciendo, &c.] Notatur ad hoc, quòd in non 9
verisimilibus ignorantia non probatur illius iuramen-
to, qui eam allegat, vt per Tiraq. *in l. si vnquam in
praefat. n. 36. C. de reuoc. donat.*

In gloss. *Electiones*, ibi, *qui eo ipso quòd prouident con-* 10
firmant. Notatur ad hoc, quòd collatio Canonicatus
habet vim electionis, & confirmationis, vt per Boër.
decis. 117. n. 3.

In gloss. *Aliorum*, ibi, *indefinita aequipollet vniuersali.* 11
De hoc principio, & iuris axiomate, vide Menoch. *de
praes. lib. 4. praes. 21 n. 5. & praes. 62. n. 7.* Mascard. *de pro-
bat. concl. 1181. n. 38. cum seqq.* Couar. *var. lib. 1. c. 13.
num. 6.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 4.
n. 12. & lib. 7. tit. 5. n. 1. & 10.* Surd. *de aliment. tit. 5. q. 1.
n. 13. & 16. & tit. 8. priuil. 27. & tit. 9. q. 13. n. 10. 13.
& 17. & decis. 188. n. 4. & cons. 216. n. 25. & cons. 244.
n. 21. & cons. 308. n. 48.* Negreiros *de introduct. vlt. vo-
lunt. lib. 1. tit. 11. n. 37.* Farin. *in praxi crim. p. 4. decis. 69.
n. 8. & decis. 358. num. 1.* plenè Card. Tusch. *tom. 4. lit. I,
concl. 86. & 87.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 44. num. 2.*
Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p. 1. c. 9. n. 24.* Morl.
in emporio iuris tit. 11. in praelud. n. 55.

In gloss. *Aliqui.* Notatur ad hoc, quòd impugnatio 12
electionis de aliquo officiali ad inseruiendum Reip.
competit cuilibet de populo, vt per Auendan. *de exe-
quendis mandatis, p. 1. c. 19. n. 27.* Azeued. *l. 1. n. 6. tit. 4.
lib. 5. noua recop.* Burg. de Pace *cons. 10. n. 20.* Matiens.
l. 1. gloss. 8. tit. 14. lib. 5. noua recop. Bobadill. *in sua politica,
lib. 3. c. 8 n. 17.* Cabed. *p. 1. decis. 112. & p. 2. decis. 84.
n. 16. cum seq.*

In gloss. *Omnia, & singula.* De hac clausula egi *in* 13
tract. de clausulis vsufreq. claus. 96. secundùm Lugdun.
impress.

In ead. gloss. ibi, *Aliàs quare fieret haec verborum ge-* 14
minatio, &c. Notatur ad hoc quòd quando requiritur
expressio per verba geminata, tunc non sufficit ex-
pressio in genere, vt per Hippol. *cons. 2. n. 62.* Tiraq. *de
iure mariti, gloss. 7. n. 117.*

Notatur etiam ad hoc quòd verba illa, *omnia, & sin-* 15
gula, includunt prorsus omnia absque vlla limitatio-
ne, vt per Surd. *decis. 268. n. 14.* Mar. Alter. *de censuris,
tom. 1. lib. 5 disput. 5. c. 2. lit. D. & disput. 15. c. 1. lit. C.*
Et idem operantur ac si expressim, specificè, & in in-
diuiduo de aliqua re ageretur, vt per Menoch. *cons. 20.
num. 21.*

In gloss. *Corporali*, ibi, *quòd si iurat praesente textu* 16
Euangeliorum, & non tangat, &c. Notatur ad hoc, quòd
non satisfit statuto exigenti iuramentum tactis Scri-
pturis, si illud praestetur praesentibus Scripturis, sed nō

tactis, vt per Tiraq. *de iure mariti gloss. 7. n. 98.* Sanch. *de matrim. lib. 7 disp.* 108 *n.* 14. An autem in iuramento desideretur tactus alicuius rei sacræ, vel Euangeliorum? Vide Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 3. c. 1. n. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 18. c. 1. n. 10.*

17 In ead. gloss. ibi, *quod Episcopi tangere non tenentur*, &c. Speciale enim est in Episcopo, alij autem Clerici tangunt, vide *l. 24. tit. 11. p. 3.* Hippol. *sing.* 606. Tiraq. *de pœnis temper. c.* 51. *n.* 136. Viu. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 9. de probation. num.* 133. *&* *tit. 10. de testib. num.* 314. Menoch. *cons.* 114. *num.* 3. *&* 17. *cum seq. & cons.* 118. *num.* 30. *&* 31. Sayr. *in clam. Regia, lib. 5. c. 1. num. 12. vers. imò verò.* Farin. *in praxi crimin. q. 74. n.* 24. Christoph. de Pace *in scholiis ad leges styli, l.* 240. *à num. 1.*

18 In gloss. *Adhærentes.* ibi, *& scias quod non admittentur ex virtute appellationis adhærentes*, &c.] Notatur ad hoc quòd debet quis adhærere appellationi intra tempora appellationis, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 10. num.* 89. Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. c. 49. num. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium in totum, vel in partem sub quocunque colore, qui contra fecerint, ipso facto priuati sunt iure ex electione quæsito*, & n. 2.

3 *Non habet locum in prouisionibus Apost. in quibus non proceditur per viam confirmationis.*

4 *Institutio nulla ex errore facti excusat à pœna huius text.*

5 *Malitiis hominum non est indulgendum.*

6 *Electus, vel præsentatus ante confirmationem administrare non debet.*

7 *Electus, qui solemniter benedixit populum, non incurrit pœnam huius text.*

8 *Pœnalis est dispositio huius text.*

9 *Obedientiæ præstatio facit incurrere in pœnas huius text.*

10 *Collationem canonicam absque possessione habens si administrare velit, poterit id facere, dummodo alius non sit in possessione.*

11 *Pœna huius text. incurritur per vnicum actum perfectum & consummatum.*

12 *Pœna huius text. non ligat Papam, & Imperatorem.*

Cap. Auaritiæ. V.

1 Electus ante confirmationem administrare non præsumat in Ecclesia vt œconomus, vel procurator, vel sub alio quæsito colore in spiritualibus, vel temporalibus per se, vel per alium, in totum, vel in partem; si secus faciat, eo ipso priuatur omni iure acquisito per electionem. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Bott. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 161. Alagona *in compend. pag.* 62. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Tab. *verbo electio 1. n. 27.* Iacob. de Graff. *tom. 2. cons. lib. 1. sub tit. de elect. cons. 2. n. 2.* Laurent. de Peirinis *de officio subditi Regularis tom. 1. q. 1. c. 41. §. 11. vers. dico quintò*, latè Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 13. à princ.* Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. c. 45. n. 6.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 57. n. a 14. & de iure Ecclesiastico, lib. 1. c. 49. n.* 247.

3 Intellige de electis ingerentibus se in administratione beneficiorum, non curando de confirmatione, ne se submitterent periculo cassationis, secus autem in prouisionibus Apost. in quibus non proceditur per viam confirmationis, cùm prouisio vnico actu habeat validam electionem, & confirmationem, ideoque in prouisionibus, quæ fiunt à Curia Romana, non est seruanda constitutio *cap. fin. infrà hoc eod. tit.* ita Lambertin. *de iurepatron. lib. 2. p. 2. q. 6. princ. art. 3. n. 4.* quam ita fuit dictum in Rota *in Bracharen. Parochialis de Moreira 13. Iunij* 1605. coram Ortembergo, cuius memini *d. tract. de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n.* 248.

Exquisitis fraudibus, &c. Ergo text. in præsenti requirit dolum, & ideo institutio etiam nulla ex errore facti excusat ab illius pœna, vt per Mil. *in repert. verbo pœna decretalis auaritia*, & fuit dictum *in Cassalen. Parochialis 13. May* 1586. coram Robusterio, & *in d. Bracharen. Parochialis*, quin etiam ab huiusmodi pœna excusat quælibet causa quamvis iniusta & fatua, vt fuit dictum *in alia Cassalen. Parochialis, coram Seraphino.* 4

Non sit malitiis hominum indulgendum.] Vide Escobar *de ratiocin. c. 15. n. 3.* Flamin. *de confident. q. 32. n.* 61. Nec malitiis est via aperienda, Cæs. Argel. *de contradict. legitimo, q. 13. n. 90.* & Flamin. *de confident. q. 35. num. 70.* 5

Administrationem dignitatis, &c. Notatur ad hoc, quòd electus ante confirmationem administrare non debet, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu* 403. ita vendicator intrusus, qui post electionem, ante tamen confirmationem administrare præsumpserit, iuxta tradita per Mascard. *de probat. conclus. 936. num. 7.* & non solùm obtinet in electione, de qua expresse loquitur, & in postulatione, vt *in c. bona memoria Moguntinen. hoc tit. in Decretal* notatque Roman. *cons. 330. num.* 21. sed etiam in præsentatione, personáque ipsius præsentati, secundùm Franch. *hic n. 1.* Calderin. *cons. 8. de elect.* Lap. *alleg. 8. sub num. 4. vers. sic & pœna*, Gabr. *cons 199. num. 3. lib. 1.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 12. q. 3. n. 26.* Marescot. *variar. lib. 2. c. 35. à n. 45.* Lotter. *d. q. 13. n. 2. & 4.* 6

Non habet locum in electo, qui non solemniter benedixit populum, secundùm Oldrad. *cons. 246. Quæstio est*, Card. Tusch. *pract. concl. tom. 1. lit. C, conclus. 44. num. 22.* 7

Dispositio enim huius text. est pœnalis, vt ait Massobr. *in praxi habendi concursum req. 1. dub. 27. n. 15. & req. 9. dub. 1. n. 15.* 8

Procedit in præstatione obedientiæ, quia per illam dicitur quis administrasse, & incidisse in pœnam huius text. vt per Put. *decis. 45. p. 3. in correctis.* 9

Priusquam celebrata de ipso electio confirmetur.] Ergo habens collationem Canonicam absque possessione si administrare velit, poterit id facere optimo iure, dummodo alius non sit in possessione, vt per Couar. *lib. 3. var. c. 16. n. 6.* 10

Aut illis se immiscere.] Per vnicum namque actum, perfectum tamen, & consummatum incurri pœnam, de qua in hoc text. probant latè Crescent. *d. decis. 6. n. 17. & 18. de iurepatr.* Lotter. *d. q. 13. n. 6.* Dicitur autem in proposito actus perfectus, & consummatus non ex instrumentali possessione, sed ex actuali perceptione fructuum, siue temporalium, siue spiritualium, cui præstitum est iuramentum, vt per Gab. *d. cons. 199. n. 4. lib. 1.* Put. *decis. 45. lib. 3.* Rot. *decis. 83. n. 4. & 6. p. 3. lib. 3. diuers.* 11

In gloss. *Ecclesiarum*, ibi, *nisi in Papa*, &c.] Notatur ad hoc quòd decisio, & pœna huius text. non ligant Papam, & Imperatorem, vt per Sayr. *in clam. Regia, lib. 3. c. 4. n. 5.* Rendio. *in prompt. recept. sentent. tit. 84. à n. 1.* Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. c. 25. n. 24.* 12

In gl. *Latiùs*, ibi, *id est, latè.* Vide Surd. *decis. 65. n. 12.* 13

In

14 In gloss. *Priuatos*, ibi, *id est, ipso iure*. Ita Crescent. *decis.6.n.15.19.& 20.de iurepatron.* Lotter *d.q.13.n.5.* Verbum, *priuetur*, an & quando significet latam, vel ferendam sententiam, vide Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.185.* secundùm Lugdun. impressionem.

SVMMARIVM.

1 *Eligentes, quàm citò commodè possunt, electionem electo præsentent, electus infra mensem consentiat, aliàs priuatus est iure quæsito nisi conditio personæ ipsum excuset: post consensum confirmationem petat infra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur.*

2 *Electio intimanda est electo antequam ad superiorem deferatur, vt appareat an consentire, vel repudiare velit.*

3 *Electus si intra mensem à tempore electionis ei præsentata, vel à tempore sibi præstituto non consenserit electioni vacat Prælatura.*

4 *Electus in Episcopum debet petere confirmationem infra tres menses post consensum electioni præstitum.*

5 *Electus si intra tres menses post consensum electioni præstitum non petierit confirmationem, ipso facto priuatur iure per electionem quæsito.*

6 *Mensis vbi conceditur à lege, vel statuto disponente, à quo tempore incipere debeat, tunc accipitur mensis secundùm quod accidit in Kalendario.*

7 *Mensis debet habere triginta dies.*

8 *Præscriptio nunquam currit ignoranti, cum quis ipso facto priuatur iure proprio ob lapsum temporis.*

9 *Dict.* Ex tunc, *extremum tempus significat.*

10 *Verba,* eo ipso, *latam sententiam important.*

11 *Electi amicus si eius nomine confirmationem petat sine mandato, satis est modò electus ratum habeat infra illos tres menses.*

12 *Ratihabitio fieri omnino debet intra terminum datum ad acceptandum.*

Cap. Quàm sit. VI.

1 Electores electionem ipsam quàm citiùs commodè poterunt electo præsentare, ac petere consensum ipsius procurent, electus autem teneatur illum infra mensem à dictà præsentatione præstare, aliàs priuatur ipso facto iure acquisito, nisi forsan electus esset subditus, nec posset consentire sine licentia superioris; tunc enim quamprimum debet illam petere, & si infra tempus pro absentia superioris ponderandum non petierit, electores alium eligant. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.1. pag. 163.* Alagona *in compend. pag.63.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *Electo præsentare*, &c.] Notatur ad hoc, quòd electio intimanda est electo antequam ad Superiorem deferatur, vt appareat vtrùm consentire, aut repudiare velit, ita Paul. Layman *in quæst. Canon. de Prælatorum Ecclesiast. elect. c.2. q.14.* Ego ipse *de iure Ecclesiast. lib.1. c.19.n.243.*

3 *Electus verò*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si electus intra mensem à tempore electionis ei præsentatæ, vel à tempore sibi præstituto, non consenserit electioni, tunc vacat Prælatura, vt per Rot. *decis. 7. de elect. in nouis*, Menoch. *de arbitrar. lib.2. cent.5. casu 477. per totum*, Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.15.n.50.* Mallobr. *in praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes requis.1. dub.2.n.11.* secundùm Romanam impressionem, refero ego ipse *d.c.19.n.244.*

Barbos. Collect. Tom. IV.

Cæterùm quivis electus infra tres menses, &c.] Notatur ad hoc, quòd in Episcopum electus debet petere confirmationem intra tres menses post consensum electioni præstitum, ita Menoch. *de arbitr. casu 77.* Azor. *instit. moral. p.2. lib.3. c.29. q.10.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.1. tit.1. c.4. num.1.* quibus addo Miranda *in man. Pral. tom.2. q.23. art.9. conclus.4.* Lauor. *vers. lucubrat. tom.1. tit.4. c.25. n.34.* 4

Electio eadem eo ipso viribus vacuetur.] Notatur ad hoc, quod si electus intra tres menses post consensum electioni præstitum non petierit confirmationem, ipso facto priuatur iure sibi per electionem quæsito, vt per Petr. Greg. *de re benefic. c.25. n.12.* Gonzal. *ad reg.9. Cancel. gloss.15. n.51.* quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.3. alleg.57. n.213.* 5

In gloss. *Mensem*, ibi, *subaudi computandum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando lex, vel statutum concedens mensem, disponit à quo tempore mensis incipit, vt à die electionis, vel à die per iudicem assignanda, tunc accipitur mensis secundùm quod accidit in Kalendario, & quod ex vno mense deficit, accipitur de sequenti, vt per Menoch. *de arbitr casu 50. n.21.* Gonz. *ad reg.8. Cancel. gloss.1. n.7.* Sanch. *de Matrim. lib.2. disp.24. n.15.* Nicol. Garc. *de benefic. p.10. c.2. n.42. cum seqq.* quos refero ego ipse *d.c.4. n.2.* 6

Sub ead. gloss. *In addit.* ibi, *mensis debet 30. dies habere.* ita tradunt Gregor. *l.5. tit.6. p.6.* Menoch. *de arbitr. casu 50. n.8. cum seqq.* Cald. Pereira *de resol. emphyt. c.14. n.2. & de empt. c.4. n.21.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.51. n.24. tom.1.* Alex. Tretacinq. *var. resol. lib.2. tit. de dilat. resol.2. n.4.* 7

In gloss. *Distulerit*, ibi, *quòd si impeditus fuerit, non currit ei tempus*, &c. Notatur ad hoc, quòd cùm quis ipso iure priuatur iure quopiam ob lapsum temporis, nunquam ei currit præscriptio ignoranti, sed tum demum cum sciuerit, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.35. gloss.4. n.25.* 8

In gloss. *Ex tunc*, ibi, *extremum tempus significat.* Ita Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloss.11. n.39.* Matienz. *l.14. gloss.1. n.44. tit.4. lib.5. nouæ recop.* Flamin. *de resignat. benefic. tom.2. lib.11. q.2. n.15.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib.1. q.6. n.74.* & alij citati per me *in tract. de dictionibus vsufreq. dict.408. num.1.* secundùm Lugdunens. impress. 9

In gloss. *Eo ipso*, ibi, *nec requiritur alia priuationis sententia.* Notatur ad hoc, quòd verba illa, *eo ipso*, latam sententiam important, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.142.* Roland. *cons.62. n.32. lib.2.* Salas *de leg. q.96. tract.14. disp.16. sect.8. post n.29. vers. propria verba sunt*, Soar. *in simili tract. lib.5. c.7. sub n.4. & c.8. num.2.* Farinac. *fragm. crimin. part.2. lit. L, verbo ex num.95.* 10

In gloss. *Petere*, ibi, *sed pone quod amicus*, &c. Notatur ad hoc, quòd satis est si electi amicus eius nomine confirmationem petat sine mandato, modo electus ratum habeat infra illos tres menses, vt per Tiraq. *de pœnis temper. casu 21. n.37.* Azor. *d.c.29. q.11.* quos refero ego ipse *d. cap.4. n.4. & de iure Ecclesiastico lib.1. c.19. n.246.* 11

In ead. gloss. ibi, *Et intelligas quòd debet ratum habere ante lapsum*, &c. Notatur ad hoc, quòd ratihabitio fieri omninò debet intra terminum datum ad acceptandum, vt per Couar. *var. lib.3. c.16. n.5.* 12

Cap. Perpetuò. VII.

1 INdignum in scrutinio eligens, si electio non habet effectum, licet peccet, non tamen priuatur potestate eligendi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 164. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 63. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Nauar. *in cap. pœna n.* 22. *de pœnit. dist.* 1. Sayr. *de censuris lib.* 2. *c.* 15. *n.* 11. §. *quanto*, Fr. Sigism. à Bonon. *de electione dub.* 61. *n.* 10. Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælatorum Ecclesiast. elect. q* 77. Ego ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 71. Indignus quoad hoc propositum is dicitur, qui habet defectus personæ expressos *in cap. cùm in cunctis, hoc tit. in Decret.* vt resoluunt Soar. *de censur. disp.* 24. *sect.* 2. *n.* 22. Auil. *eod. tract. p.* 2. *c.* 5. *disp.* 12. *dub.* 4. *ad fin.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 7. *c.* 12. *n.* 84. Sigism. à Bonon. *de elect. dub.* 61. *n.* 11. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 15. *n.* 77. Tamburin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 5. *q.* 8. *n.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Eligens, vel electioni consentiens contra electum (nisi ex noua causa, vel noniter ei pandita) se nequit opponere vel renuntiare*, & n. 2.

3 *Eligentes per se, vel per alios, tenentur sub mortali habere notitiam morum illius in quem suffragium ferre volunt.*

4 *Ignorantia cùm sit quid in animo consistens, iuramento probatur.*

Cap. Nulli. VIII.

1 ELigentes, vel consentientes electioni, non possunt postea electo opponere contra electionem, nisi de nouo aliquid oriatur, vel nesciuerint præcedentes defectus, quam ignorantiam tenentur iuramento probare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 166. Alagona *in compend. pag.* 63. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Laurent. de Peirinis *de Relig. subdito, tom.* 1. *q.* 1. *c.* 31. §. 12. *in princ.* Lancel. *instit. canon. lib.* 1. *tit.* 7. *de elect. pag.* 16. Paul. Layman. *in quæst. Canonicis de prælatorum Ecclesiasticorum electione*, *q.* 116. *in princ.*

3 *Vel nisi ei morum ipsius ante celata*, &c.] Nam eligentes per se, vel alios tenentur sub mortali habere notitiam morum illius, in quem suffragium ferre volunt, iuxta tradita per Ioan. Andr. & Panorm. *in cap. bona, il.* 2. *de postulat. Prælat. & in cap. scriptum, hoc tit.* Abulens. *in c.* 22. *Matth. q.* 119. Armil. *in sum verbo Electio n.* 22. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 55. *n.* 3.

4 *De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio iuramento.*] Notatur ad hoc quòd ignorantia, cùm sit quid in animo consistens, iuramento probatur, vt per Gail. *lib.* 2. *obseru.* 48. *n.* 23. Sebast. Medic. *de casu fortuito. p.* 1. *q.* 3. *n.* 14. Cephal. *cons.* 242. *n.* 17. *lib.* 2. Villal. *commun. opin. lit. I. n.* 4. Menoch. *de arbitr. casu* 186. *n.* 2. *cum seq.* Honded. *cons.* 55. *n.* 61. *cum seqq. tom.* 1. Mascard. *de probat. concl.* 638. *n.* 1. & 2. & *concl.* 881. *n.* 1. & 2. Sfort. Odd. *de restit. in integ p.* 1. *q.* 38. *n.* 52. Boni. *de statutar. præscript. gloss.* 19. *n.* 13. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 4. *n.* 1. *cum seqq.* Bauer. *de iuram. effectu* 53. *vers. octauò principaliter*, Mancin. *in tractat. de iureiuran. effectu* 103. *num.* 1.

Cap. Si quando. IX.

QVando pars maior duplo eligit vnum, & minor pars alterum, non potest minor opponere aliquid, quod extenuet vota maioris, vel quòd minor pars sit maioris auctoritatis, vel zeli, vel electus à minori sit dignior, sed bene potest opponere aliquid, quod votum maioris partis annullet. Colligunt ex Ordin. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 166. Alagona *in compend. pag.* 64. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2. 2

Cap. Quamvis. X.

CAusæ electionem Episcoporum, & superiorum computantur inter maiores spectantes ad Sedem Apostol. Verùm vt ad illam deuoluantur, debet fieri appellatio in scriptis, in quibus ponatur causa appellationis, quæ sit legitima, & non friuola. Si verò appellans antequam appellatio præsentetur Sedi Apost. renuntiat appellationi, iudex à quo appellatum est, inquirat an huiusmodi renuntiatio fuerit ex prauitate, & si eam intercessisse reperiat, præfigat terminum in quo renuntians cum omnibus actis se Apost. Sedi præsentet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 167. Alagona *in compend. pag.* 64. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

SVMMARIVM.

1 *Defectus scientiæ, vel personæ euidens, si obiiciatur inter reliqua, quæ obiiciuntur promouendo ad dignitatem, ille ante omnia examinari debebit, & si falsus reperiatur, opponens à prosequutione negotij repelletur, & punietur perinde, ac si defecisset in probatione omnium obiectorum.*

2 *Dict.* Fortè, *est nota assertionis.*

3 *Literatura de stylo regulariter solet probari per examen personæ.*

4 *Confirmare debens in ipso actu petita confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositore deficiente, vel renuntiante.*

5 *Bonus quilibet præsumitur.*

6 *Literatura non præsumitur nisi probetur.*

7 *Nobilitas non præsumitur nisi probetur.*

8 *Confirmans vbi ex officio inquirit de electo, tenetur ipse electus probare habilitatem suam non solùm de ætate, literatura, & legitimitate, verùm etiam de vita, & moribus.*

9 *Electo opponens tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam.*

Cap. Si fortè. XI.

QVando quis contra electum, vel postulatum ad aliquam dignitatem, opponit euidentem defectum scientiæ, vel personæ, & alia impedimenta, priùs inquiratur de defectu personæ, aut scientiæ, & si probentur tales defectus, declarabitur ineligibilis, si autem non probentur, obiiciens condemnabitur in expensis, & punietur, nec debebit admitti ad alias obiectiones probandas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 169. 1

Alagona

Alagona *in compend.pag.65.* idem ex hoc text. desumit Fr.Sigism.à Bononia *de electione dub.48.n.8.* remissiuè Ximen.*in concord p.2.*

2 *Fortè.*] Nota est assertionis hæc dict. in hoc text, iuxta ea, quæ resoluunt Rebuff. *in comment. ad tit.ff. de verbor.signif.ad l.ostentum 38. vers. fortè, pag. mihi* 208.Menoch.*cons.25.n.14.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imp. lib. 2.concl. 10.n.10.* & alij plures per me citati *in tract.de dictionib. vsufreq.dict.127.n.6.* secundùm Lugdun.impress.

3 *Subiiciatur examini,*&c.] Notatur ad hoc, quòd litteratura de stylo regulariter solet probari per examen personæ, vt per Flamin. *resign.benefic.tom.2.lib.16.q.3. n.66.* & faciunt quæ dixi *de offic.& potest.Episcop. p.3. alleg.60. sub n.91.versic.vtrum autem.*

4 In gloss. *Euidentem*, ibi, *sed nunquid iudex ex suo officio*, &c. Notatur ad hoc, quòd confirmare debens in ipso actu petitæ confirmationis electionis potest ex officio inquirere etiam oppositore deficiente, vel renunciante, vt per D.Lotter *de re benefic.lib.2.quæst.18. n.49.* vbi subdit quòd tunc debebit ipse electus probare habilitatem suam, iuxta doctrinam Felin.*in c.in præsentia sub n.28.vers.& ideo volens, de probat.* Ioan.Andr. *ad reg.infamibus, vers.ad contrarium, n.*[illegible]*. & 9.de regul. iur.in 6.* Butr. *in c.bona il.1. n.58. ad fin.vers. si autem non interdiceret. de elect.*

5 In gloss. *Scientia*, ibi, *sed nota quòd est quadam intrinseca qualitas cum qua homo nascitur*, &c. Notatur ad hoc, quòd bonus quilibet præsumitur, vt per Bernard.*reg.65.* Ducn.*reg.*[illegible]5.Socin.*reg.39.* Tiraq. *de præscript.§.1 gloss.2.vers.sed quod, pag.mihi* 87. Petr.Alph. de Vasconcel. *in harmonia rubricarum iuris Canonic. sub rubr.de scrutin.in Ordine facien. n.3. cum seqq.* Mench. *illustr.c.70.n.3.* Mascard. *de probat.concl.222. & seq.& concl.878.& conclus.1003.* Menoch.*de præsumpt.lib.5. præs.1.n.15.* Flamin. *de resign. benefic.lib.10.q.3.n.63.* Brunor.à Sole *in locis communibus, verbo bonus.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan.lib.5.c.1.n.64.* & alios quos refert Cened.*ad Sextum collect.29.n.1.*

6 In ead.gloss.ibi, *Est quadam intrinseca, vt literatura, & talis qualis non præsumitur nisi probetur.* Ita Mascard. *de probat.concl.989. per totam*, Menoch.*de præsumpt. lib.6.præs.91.n.18.* Bellet.*disquisit.cleric.p.1.tit.de disciplina cleric. §.4.n.39.*

7 Vnde nobilitatem non præsumi nisi probetur, resoluunt Tiraq. *de nobilit.c.10.n.13.* Menoch. *de præsumpt.lib.6.præs.60.& cons.321.n.11.* Mascard. *conclus.* 1090. Gam.*Lusit.decis.32x.n.3.* Valasc.*cons.191.n.21.* Cabed.*decis.73.n.10.p 2.*

8 Contra hanc gloss.resoluendum est quòd vbi confirmans ex officio inquirit de electo, tenetur ipse electus probare habilitatem suam, non solùm de ætate ac litteratura, & legitimitate, vt sentit hæc gloss. verum etiam de vita & moribus, quicquid ipsa repugnet, quia præsumptio illa bonitatis in hoc nihil suffragatur, & ab illa in promotionibus, & aliis actibus spiritualibus receditur, ita Ludouic.Gom. *in tract.de expectat.n.78. & 250.* Alciat. *de præsumpt. reg.3. præs.2.sub n.2.vers. quartò limitatur*, & quòd ideo omnino probari hæc debeant, docuit Cardin.*in Clement.vnic. n.2. de concess. preb.* vbi ait quòd quia nascimur filij iræ, & procliues ad peccandum, violenter præsumitur contra quemlibet, vbi agitur de ipso promouendo.

9 In gloss. *Defectum*, ibi, *dic quod opponens probat.* Notatur ad hoc, quòd opponens electo tenetur probare inhabilitatem per ipsum obiectam, vt per D.Lotter.*de re benefic. lib.2.q.18.n.47.*

SVMMARIVM.

1 *Grauantes aliquam personam Ecclesiasticam, vel eius consanguineos, aut Ecclesias, seu bona pro eo quòd eum pro quo rogabantur, eligere noluerunt, ipso facto excommunicati sunt,* & n.2.

3 *Metus illatus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori.*

4 *Paria sunt aliquem vexare, opprimere, & grauare, aut consanguineos ipsius.*

5 *Excommunicatus est non solum percutiens clericum, sed consanguineum clerici.*

6 *Consanguinei vocantur qui sese sanguine contingunt.*

7 *Fauor potius est considerandus, quam odium.*

8 *Dispositio censetur fauorabilis, aut odiosa ex principali intentione disponentis.*

9 *Lex quantumuis pœnalis lata principaliter in fauorem animarum, & ad peccatum vitandum, est fauorabilis, & extendenda ex identitate rationis.*

10 *Constitutiones pœnales ex identitate rationis sunt extendenda fauore pia causa.*

Cap. Sciant cuncti. XII.

PRæsumentes grauare personas Ecclesiasticas, vel 1
earum consanguineos, Ecclesias, seu Monasteria, vel ipsorum bona, per se, vel per alios, ex eo quòd noluerunt eligere illum, pro quo rogabantur, sunt ipso iure excommunicati. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian.*in ration.lib.1.pag.170.* Alagona *in compend. pag.65.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

Hanc eandem conclus. firmant Nauar. *in manual.* 2
c.27.n.122. Soar.*tom.5.disp.23.sect.4.n.3.* Sayr. *de censuris lib.3.c.34.n.7.* Filliuc. *tract.14. num.53.vers.1.& n.55.* & alij citati per me *in tract.de offic.& potest.Episc. p.3. allegat. 50. num.202.* secundùm Lugdun.impress. Rainer. *in catalogo censur.tit.de excomm. extra Bullam, c.9.excommun.43.& 45.* Iul.Lauor.*de indulgent. part.2. c.22. num.22.* nouissimè Bonac.*de censur.extra Bullam, disp 2.q.2. puncto 19.*

Vel consanguineos.] Notatur ad hoc, quòd metus il- 3
latus consanguineis electoris ad incutiendum electori timorem, censetur illatus electori, vt per Sanch. *de*
Matrim.lib.4.disp.4.n.8. Nam paria sunt aliquem vexa- 4
re, opprimere, grauare, aut consanguineos ipsius, quia iniuria facta alicui, censetur facta omnibus, qui sunt eiusdem generis, siue consanguinitatis, vt per Tiraq.*de pœnis temperan.causa 51.n.67.cum seqq.*

Vnde infert Ducn. *reg. 99. vers. amplia vndecimò,* 5
quod excommunicatus est non solùm percutiens clericum, sed consanguineum clerici, de quo tamen vide citatos per Cened.*ad Decret.collect.24.n.15.*

Consanguinei vocantur, qui sese sanguine contin- 6
gunt, vt per Tiraq.*de retract.lig.§.1.gloss.9.n.4.& 5.* & qui illorum appellatione veniant, dixi latè *in tract.de appellatiua verborum vtriusque iuris signif.verbo consanguineus.*

In gloss. *Alios*, ibi, *nec est ob hoc odiosa, imo fauorabi-* 7
lis Ecclesiarum fauore. Notatur ad hoc, quod potius est considerandus fauor, quàm odium, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancel.§.6.proœm.n.37.*

Idem ad hoc, quod dispositio censetur fauorabilis, 8
aut odiosa ex principali intentione disponentium, vt per Tiraq.*de retract.lig.§.30.gl.1.n.5.* Sanch. *de Matr. lib 1.disp.1.n.4.*

Item ad hoc quod lex quamvis pœnalis lata prin- 9

cipaliret in fauorem animarum, & ad peccatom vitandum, est fauorabilis, & extendenda ex identitate rationis, vt per Couar. *in cap. alma mater, p.2. §.4. n.7. verf. tertio, & lib. 1. var. c. 11. n.5.* Marc. Anton. Gennensf. *in practicab. Ecclesiast. q.541.* Aym. *de antiquit. temp. p.4. §. videamus n.10.* Villag. *de extens. legum sub. de extens. legis correctoria & pœnalis simul n.80.* Menoc. *remed.6. recup. n.15.* Flamin. Parif. *de resignat. lib.12. q.2. n.17.* Sanchez *de matrim. lib.1. disp.39. n.1.* Farin. *fragm. crimin. p.1. lit. E. n.111.*

10 Item ad hoc quòd Constitutiones pœnales ex identitate rationis sunt extendendæ fauore piæ causæ, vt per Tiraq. *de priuilegiis piæ causæ priuil. 161.* Nicol. Garc. *de benefic. p.11. c.10. n.206.* Aym. *de antiq. temp. p.4. §. videamus n. 17.* Euerard. *in loco à ratione legis larga n.68.* Farin. *d. lit. E, n.100.* vbi *n.114.* limitat si agatur de præiudicio alterius piæ causæ.

SVMMARIVM.

1 *Vsurpantes de nouo custodiam vacantium Ecclesiarum, clerici, & Monachi hoc fieri procurantes, nec non clerici se talibus non opponentes, quas pœnas incurrant, ostenditur,* & n.2.
3 *Vsupantes de nouo sibi iuspatronatus à locis piis vacantibus, sunt excommunicati.*
4 *Verbum,* subiacere *non denotat latam sententiam.*
5 *Ius præsentandi potest præscribi per laicos etiam in Ecclesia libera.*
6 *Iuspatronatus acquiritur præscriptione immemoriali cum multiplicatis præsentationibus & continuis per annorum L. spatium.*
7 *Masculinum concipit fœmininum in fauorabilibus, secus in odiosis.*
8 *Sylua cædua quæ dicatur.*
9 *Sylua non cædua in fructu non venit.*
10 *Verbum* reditus, *est nomen generale.*
11 *Verbum* fructus *à verbo* reditus, *in quo differat, ostenditur.*

CAP. Generali. XIII.

1 OCcupantes de nouo custodiam, regalia, vel goardiam alicuius Ecclesiæ, vel loci pij, & vsurpantes bona Ecclesiarum vacantium, & clerici, vel monachi hoc fieri procurantes, sunt ipso facto excommunicati. Item illi, qui, vt debent non se opponont talia facientibus, non possunt pro eo tempore de prouentibus Ecclesiæ participare. Item qui ex fundatione beneficiorum, vel antiqua consuetudine & approbata sibi vendicant tale ius, non vsurpent per se, vel per ministros ea, quæ non pertinent ad redditus, seu fructos tempore vacationis, sed ipsorum custodiam habeant, & in bono statu conseruent. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.1. pag.171.* Alagona *in compend. pag. 65.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Memor. clericorum *c.9. excomm.42.* Fillioc. *tract.14. n.53. vers.3. & n.56. & n.99. vers.4. & n.106.* Gambar. *de casibus reseruat. c.10. n.2. in fine, & n.3.* Rainer. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.9. excomm.44.* vbi eom Soar. *tom.5. disp.23. sect.4. n.6.* notat occupationem bonorum cum effectu & simul vsurpationis conatum requiri ad contrahendum hanc censuram, refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3. alleg.50. n.203.* in vlt. impress. Lugdun. nouissimè Bonacin. *de censur. extra Bullam disp.2. q.2. puncto 23.*

Seu quibuslibet aliis piis locis, &c. Notatur ad hoc, 3
quòd vsurpantes de nouo sibi iuspatronatus à locis piis vacantibus sunt excommunicati, vt per Nauar. *in man. cap.27. num.120.* Clar. *recept. sent. lib.5. §. fin. q.77. num.29.*

Regalia.] Regalium appellatione quæ comprehendantur & veniant? vide Mastril. *de Magistratib. lib.1. c.3. ex n.2. & lib.3. c.4. per tot.* Sixtin. *de Regalib. lib.1. cap.1. & tribus seqq.* & latissimè *c.41. per tot.* Henric. Bocer. *de Regalib. lib.3. c.1. & seqq. & de inuestitura c.3.* Alfar. *de officio fiscalis gloss.2. & 20.* Card. Tosch *tom.6. lit. R, conclus.82. & 83.* Calixt. Ramirez *de lege Regia §.25. 26. & 27.*

Eo ipso excommunicationis sententia, &c.] Notatur 4
ad hoc, quòd verbum, *subiacere*, non denotat latam sententiam, vt per Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n.133. C. de reuoc. donat.*

Ex antiqua consuetudine, &c.] Ergo ius præsentandi 5
potest præscribi per laicus etiam in Ecclesia, vt per
Cooarru. *in reg. possessor. §.10. n.2. propè finem,* Camil.
Borrel. *in summ. omnium decis. tit.32. n.91.* Nicol. Garc.
de benefic. p.5. c.9. n.82. Acquiritur enim præscriptio- 6
ne immemoriali cum multiplicatis præsentationibus,
& continuis per quinquaginta annorum spatium, vt
notant Perez *l.1. tit.6. lib.1. Ordin. pag.157. & 143.*
Cenal. *commun. contra commun. q.614.* Azor. *instit. moral. p.2. lib.6. c.19. q.11.* Rot. *decis. 520. n.2.* apud Farinac. *in 1. collect. nouissimarum,* aliàs *p.4. diuers.*

In gloss. *Vniuersos*, ibi, *in fauorabilibus masculinum* 7
concipit fœmininum, in odiosis non. Ita Palat. *in repet. rub. de donation. inter vir. & vxor. §.69. n.25. & seq.* Veluti in testamentis, iuxta tradita per Cost. *in cap. si pater, de test. hoc lib. p.1. verbo si absque liberis, n.24.*

In gloss. *Reditus*, ibi, *vt sunt sylua cædua.* Dicuntur 8
autem, quæ diuidi, & scindi possunt, vt ex bonis Au-
ctoribus probaui *in meo Dictionario Lusitanicolatino,*
verbo deuesa, pag.390. Et solet hæc glossa notari ad hoc 9
quòd sylua non cædua in fructu non venit, vt per
Boër. *decis. 51. n.1.*

In ead. gloss. ibi, *Nota quòd omnis fructus consistit in* 10
redditu. Ergo verbum, *Redditus*, est nomen generale, & plus est in reddim, quàm in fructo, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.1. gloss. 6. in princ.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. §.-. proœm. n.194.* cum aliis per me citatis *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo Redditus.*

In quo autem differat verbum, *Fructus*, à verbo, 11
Redditus, vide D. Barbos. *in l. fructus, num.63. ff. soluto matrim.* & citatos à Valdes. ad Soar. *p.2. ad l.1. tit. de las ganancias, lib.3. fori n.63. pag.25. col.2.*

SVMMARIVM.

1 *Parochialis Ecclesia nemini conferatur, qui non sit idoneus scientia, moribus, & ætate, & si conferatur non attingenti 25. annum non valet collatio, ille autem, cui talis Ecclesia collata fuerit, tenetur personaliter, infra annum Sacerdos fieri, si autem promotus non fuerit elapso anno priuatus est ipso iure.*
2 *Beneficia habentia curam iurisdictionalem non comprehenduntur sub dispositione huius text.*
3 *Morum probitas requiritur ad beneficia.*
4 *Beneficium curatum nemini concedi potest, qui non attigerit 25. ætatis suæ annum.*
5 *Parochus tenetur in sua Ecclesia residere.*
6 *Parochus cogendus est habitare in domo Ecclesiæ, aut si illam non habeat Ecclesia, in propinquiori intra limites Ecclesiæ.*

7 Prouisus

7 *Prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat ipso iure, si canonicè possideat*, vt n.9.

8 *Parochialem obtinens si Sacerdos non fiat, potest in vltima die anni eam resignare in fauorem.*

10 *Licentia ad discedendum vbi Parocho conceditur, debet esse in scriptis expressa.*

11 *Ordinarijs non est hodie sublata facultas ita & taliter quòd non possint iuxta formam Concily Tridentini aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus breue.*

12 *Parochus sine licentia Episcopi iusta causa an possit abesse ad duos menses continuè, vel diuisim, ostenditur* & n.13.

14 *Pœna huius text. non habet locum in Decanis, Prapositis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris curam animarum, sed non Parochialem Ecclesiam, habentibus.*

15 *Pœna huius text. non afficit eos, qui praficiuntur Ecclesijs Collegiatis, qua alias Parochiales quoque sunt.*

16 *Parochiali Ecclesia habitu tantum, & non actu Parochianos habenti qui praficitur, non tenetur infra anni spatium Presbyter fieri.*

17 *Parochialis habitu respectu populi non obligat ad residentiam, nec ad Sacerdotium, nec inducit incompatibilitatem.*

18 *Parochiales Ecclesia accessoriè vnita non obligant ad residentiam, nec ad Sacerdotium.*

19 *Index appellationis non tenetur quoad ordinem iudiciarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed potiùs proprij tribunalis instituta.*

20 *Verbum*, esse, *denotat nullitatem ipso iure.*

Cap. Licèt canon. XIV.

1 NVllus ad regendam parochiam assumatur nisi sit idoneus moribus, scientia, & ætate. Prouisio de Parochiali facta non habenti viginti quinque annos est nulla, & prorsus tenetur personaliter residere: potest tamen Ordinarius dispensare super residentia ad tempus cum causa rationabili. Item infra annum à tempore commissi regiminis ordinetur Sacerdos, aliàs est ipsa Ecclesia priuatus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 172. Alagona *in compend. pag.* 66. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Latè de materia huius text. tractaui *de officio, & potestat. Parochi c.* 5. *per tot.*

2 *Vt nullus ad regimen Parochialis Ecclesia.*] Ergo beneficia habentia curam iurisdictionalem, cùm impropriè & largè dicantur curata secundùm Doct. citatos *in collect. ad cap. dudum* 54. *n.* 12. *hoc titul.* non comprehenduntur sub dispositione huius text. vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 133. *n.* 33.

3 *Nisi sit idoneus moribus.*] Notatur ad hoc, quòd ad beneficia requiritur morum probitas, vt per Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 4. *c.* 5. *n.* 40. & faciunt quæ dixi *in collect. ad cap. cùm in cunctis, n.* 9. *hoc tit. in Decret. & d. tract. de officio Parochi, c.* 2. *à n.* 3.

4 *Qui non attigerint vigesimum quintum annum.*] Notatur ad hoc quòd beneficium Curatum nemini concedi potest, qui non attigerit vigesimum quintum ætatis suæ annum, vt per Doctores, quos citaui *d. cap. cùm in cunctis, n.* 34. quibus adde Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 116. Gutier. *lib.* 1. *canon. c.* 26. *n.* 3. Hoied. *de incompatibil. benefic. p.* 1. *c.* 24. *n.* 19. Maiul. *de irregul. lib.* 1. *c.* 30. *num.* 12. Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *c.* 5. *n.* 29. Ioan. Anton. Massobr. *in sua praxi habenti concursum pralud.* 3. & illos nouissimè citaui *in tract. de officio Parochi c.* 2. *num.* 6.

Residere personaliter teneatur, &c.] Collige ex text. Parochum teneri in sua Ecclesia residere, de quo & pluribus aliis ad materiam residentiæ spectantibus, vide Concil. Trid. *sess.* 6. *de reform. c.* 1. *&* 2. *& sess.* 23. *de reformat. c.* 1. Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 121. Mandos. *in praxi signatura, in verbo dispensat. de non residen.* Couar. *lib.* 3. *var. c.* 13. *n.* 9. Rebuff. *in praxi tit. de non residendo, n.* 20. *&* 66. Selu. *de benefic p.* 4. *q.* 2. *à n.* 2. Gallet. *in margarita casuum Conscientia, verbo, Residentia,* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra, lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. 6. 2. *sub tit Sed an Parochi debeant residere in suis Curatis,* Cened. *ad Sextum collect.* 30. *n.* 2. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Parochus differ.* 3. metipsum *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 75. *cum seqq. & d. tract. de officio Parochi c.* 8. Super residentia Prælatorum, & aliorum curam animarum habentium & residere debentium emanauit *Constit. Pij IV. incip. In suprema, sub Dat. Kalend. Decemb.* 1564. 5

Parochum cogendum esse habitare in domo Ecclesiæ, vel si Ecclesia non habeat illam, in propinquiori intra limites Ecclesiæ, referunt decisum Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 179. *in* 2. *declar.* Armendar. *citato loco, num.* 150. Sanctarel. *variar. resol. q.* 4. *num.* 46. 6

Et infrà annum &c.] Notatur ad hoc, quòd prouisus de beneficio Curato tenetur infra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, promoueri in Sacerdotem, aliàs vacat beneficium ipso iure, vt per Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 117. *vers. octauo,* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de non promouen. intra annum, à princ.* Hoied. *de incompatib. benefic p.* 2. *c.* 24. *n.* 19. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo beneficia, vers. dico quartò principaliter,* Spin. *in speculo testament. gloss.* 4. *princip. num.* 65. Azeued. *cons.* 9. *num.* 25. Morl. *in emporio iuris, part.* 1. *q.* 9. *num.* 45. Salçed. *ad Bernard. in pract. cap.* 55. secundùm nouiss. impress. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 8. *q.* 2. Cened. *d. collect.* 30. *num.* 1. *vers. & quidem.* Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 2988. vbi ait quòd Parochialis Ecclesia si confertur non Sacerdoti, tenet collatio, sed infra annum tenetur ad Sacerdotium promoueri, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *n.* 57. vbi subdit quòd quando obtinens aliquam Ecclesiam Parochialem non promouetur infra annum ad Sacerdotium, tunc elapso anno vacat d. Parochia ipso iure. Vnde in fine anni, & vltima die poterit Parochialem resignare in fauorem alicuius, vt tenet Flamin. Paris. *de resig. benefic. lib.* 3. *q.* 2. *& q.* 5. *num.* 4. vide latiùs *infrà ad cap commissa* 35. *hoc eod. tit.* 7 8

Procedit huius text. dispositio, & intelligitur quando prouisus de Parochiali eam Canonicè possedit vltra annum, & non se promouerit in futurum, secus verò si non Canonicè, quo casu non vacat, vt per Mascard. *de probation. concl.* 885. *num.* 16. Erit sanè Parochus à prædicta pœna immunis in casu decisionis à Sacra Congregatione Concilij emanata, his verbis. *Pœna Canonis prascripta eis; qui intra annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adepta possessionis pacifica, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petiit, offerens quantum in eo est se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit eum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere,* refert Salzed. *d. cap.* 55. *in princip.* Anton. Fernandez *in examine Theolog. moral. p.* 3. *c.* 13. §. 1. *num.* 1. ego ipse *d. tractat. de officio Parochi, cap.* 5. *num.* 20. 9

Super

10 *Super residentia verò*, &c.] Attenta dispositione Concil. Trident. *sess.23. de reform. cap.1. propè finem*, discedendi licentia in scriptis, gratisque concedenda vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, Parochis non datur per Episcopum; vnde non sufficere licentiam tacitam, sed opponere expressam resoluunt Nicol. Garc. *d.p.3.c.2.n.35.* Armendar. *d. loco*, *n.164.* Ego ipse *d. alleg.53. n.95. & 99.* Sanctarel. *var. resol. q.4.n.16.*

11 Per Motum proprium Pij V. publicatum mense Iunij 1568. super residentia Canonicorum habentium Parochiales, non fuisse ablatam Ordinariis facultatem, ita & taliter quòd non possint iuxta formam Concil. Trid. aliquibus iustis de causis licentiam concedere recedendi à Parochiali ad aliquod tempus modò ea vtantur intra limites præscriptos a Concil. Trid. *d.c.1.* referont decisum Nicol. Garc. *d.c.2. n.147.* Armendar. *d.loco, n.87.*

12 Quæstio est dubia an Parochus sine licentia Episcopi ex iusta causa possit abesse ad duos menses continuè, vel diuisim? Affirmatiuam opinionem tenent Salzed *ad Bernard.c.54.lit.C. vers. illud verò*, Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo priuatio*, *§.4. dub 3. & verbo Parochus, §.2.* Lxli. Zech *de casibus reseruatis casu 3. & de Republ. tit. de beneficiat. n.6.* Paul. Comitol. *responsor. moral. lib.1.q.59.n.3.* Fr. Emman. *in summ. tom 2. cap.36. in fine*, Azor *instit. moral. part. 2. lib.7. cap.4.q.9. & 10.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. part.3. cap.1. num.19. & 21.* Sanch. *de Matrim. lib.3. disp.31. num.11.*

13 Verùm probabilius est Parochos etiam ex iusta causa non posse abesse primo bimestri sine Episcopi facultate, vt resoluunt Lessi. *de iustit. lib 2.c.34. dub.23. num. 159.* Vgolin. *de potestate Episcopi*, *c. 15. §.5. num.2.* Anton Gom. *in explicat. Bulla Cruciata, cap.7. in 4. claus. num.22.* Possev. *de officio Curati*, *c.1.n.11.* Nicol. Garc. *d.p.3.c.2.n.23.* Sanctarel. *var. resolut. q.4. num.12.*

14 In gloss. *Parochialis, ibi, sed nunquid erit idem in Decanatu, & aliis dignitatibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd huius text. pœna vires, & locum non habet in Decanis, Præpositis, Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris curam animarum quidem, sed non Parochialem Ecclesiam habentibus, vt per Boër. *decis.119. num. fin.* Azor. *instit. moral. p.2. lib.6.c.8.q.3.*

15 In ead. gloss. ibi, *non habet locum hac constitutio in Parochialibus Collegiatis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd pœna huius text. non afficit eos, qui præficiuntur Ecclesiis Collegiatis, quæ aliàs Parochiales quoque sunt, vt per Azor. *institut. moral. part. 2. lib.6. cap.8. quæst.4.*

16 In ead. gloss. ibi, *Quid si Ecclesia olim habuit Parochianos*, &c. Notatur ad hoc, quòd qui Ecclesiæ Parochiali habitu tantùm, & non actu Parochianos habenti præficitur, non tenetur lege, quæ lata est in hoc text. nempe quòd debeat intra anni spatium Presbyter fieri, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de promotis intra annum*, *n.34.* Federic. de Senis *cons. 183.* Nauar. *cons.4. de prebend. in antiq.* Azor. *instit. moral. p.2. lib.6.c.8.q.9. & lib.9.c.3.q.14. vers. quæstionis dubia est*, Rota apud Farin. *p.4. sua praxis crim. decis. 112.* Anton. Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesia*
17 *existent. lib.1.c.14.n.2.* vbi *n.4. & 5.* subdit huiusmodi Parochialem habito respectu populi non obligare ad residentiam, nec ad Sacerdotium, neque inducere incompatibilitatem.

18 Et dispositionem huius text. non habere locum in Parochialibus Ecclesiis accessoriè vnitis resoluunt Rebuff *d. tit. de non promot. intra annum, n.29. vers. ideo qui possedit*, Boër. *decis.119.n.7.* Azor. *d. lib.6.c.8.q.8.*

In gloss. *de cætero*, ibi, *si autem Constitutio loquitur*, &c. Notatur ad hoc, quod iudex appellationis non tenetur quoad ordinem iudiciarium seruare leges illius fori à quo appellatum est, sed proprij potius tribunalis instituta, vt per Couar. *variarum, lib.2. c.12. num.5.* 19

In gloss. *Carere*, ibi, *ipso iure*. Vide quæ de hoc verbo dixi *in tract. de dictionibus vsufreq. 53.* secundùm Lugdun. impress. 20

In gloss. *Priuatus*, ibi, *ipso iure*. Vide Gonçal. *ad reg.8. Cancell. gl.32.n.36.* vbi quod verbum, *esse*, denotat nullitatem ipso iure, de quo ego ipse *d. tract. de dictionib. vsufreq dict.108.n.2.* 21

SVMMARIVM.

1 *Parochialis Ecclesia commendari non debet, nisi constituto in ætate legitima, & Sacerdotio, & cum euidenti Ecclesia vtilitate, & vna solùm, & per sex menses tantùm, quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure.*

2 *Ordo vbi requiritur de tempore prouisionis non sufficit sola aptitudo.*

3 *Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi Clerico ætatem legitimam & Sacerdotium habenti.*

4 *Commendare ad sex menses potest Episcopus Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest cura animarum.*

5 *Episcopus, qui ad sex menses parochialem commendauit, non potest ante semestre tempus tamen suo commendationem reuocare.*

6 *Commendatarius fit depositario similis.*

7 *Commendatarius temporalis non facit fructus suos, nisi quatenus ad congruam sustentationem sibi & suis ministris opus sit.*

8 *Beneficia iurispatronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni.*

9 *Ecclesia finito vno semestri, si adhuc durat eadem necessitas, vel vtilitas, poterit per aliud semestre commendari.*

Cap. Nemo deinceps. XV.

PArochialis Ecclesia commendari non debet nisi habenti legitimam ætatem, & Sacerdotium, & cum euidenti Ecclesiæ vtilitate, & vna solùm, & per sex menses tantùm, itavt quicquid contra factum fuerit, irritum sit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.1. pag.175.* Alagona *in compend. pag. 63.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.* 1

In ætate legitima, & Sacerdotio.] Ergo vbi requiritur Ordo de tempore prouisionis, non sufficit sola aptitudo, & sic ætas ad Ordinem necessaria, vt per Abb. *in cap. cùm in cunctis, §. inferiora, hoc tit. in Decretal. sub num.10. ad fin. vers. sed secundo casu*, & *ibi* Dec *sub n.21. ad fin. vers. secunda conclusio, & n.22. & cons.117. n.5.* Paris. *cons.50. à n.12 lib.4.* Roch. *de iurepatron. in verbo honorificum, q.4. n.26.* Lambertin. *in simili tract. lib.2.p.1.q.2. art.22 n.8. & 29.* Gonçal. *ad reg.8. Cancell. glos.5. in princ. n.105.* Melch. Lotter. *de re benefic. lib.2.q.47.n.10.* Rot. *decis.216. num.1.* apud Farin. *p.2. recent.* 2

Notatur etiam ad hoc, quòd Parochialis Ecclesia non potest per Episcopum commendari nisi clerico 3

ætatem

ætatem legitimam, & Sacerdotium habenti, vt per Azor. *inst. moral. p. 2. lib. 6. c. 8. q. 7.* metipsum *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 59. n. 23. & de officio, & potest. Parochi. c. 5. n. 4.*

4 *Declaramus vltra semestris temporis spatium non durare.*] Notatur ad hoc, quòd Parochiales Ecclesias, & alia beneficia, quibus inest animarum cura, potest Episcopus ad sex menses commendare, vt per Lambertin. *de iure patr. lib. 2. p. 3. q. 7. art. 1. & part. 2. q. 1. art. 29. & 30.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. c. 10. n. 378.* Filliuc. *com. 3. tract. 41. c. 3. n. 132.* quos refero ego ipse *d. alleg. 59. n. 15.*

5 In ead. gloss. *Commendare.* ibi, *Sed quaro an per Ordinarium reuocari poterit*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus, qui ad sex menses Parochialem commendauit, non potest ante semestre tempus nutu suo commendationem reuocare, vt per Rebuff. *in praxi tit. de commendis n. 58.* Azor. *p. 2. lib. 6. c. 31. q. 6. vers. quares.* Verius tamen credo huiusmodi commendatarium, cùm nec in re, nec ad rem ius habeat, posse ad libitum reuocari, vt per gloss. *in cap. si constiterit, de accusat. & in cap. qui plures 11. q. 1.* Mendos. *reg. 39. quæst. 3. num. 8.* Gonçal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 8. num. 35. & 37.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 4. cap. 4. à num. 53.* vbi distinguit *à num. 54.* refero ego ipse *d. alleg. 59. num. 18.*

6 In ead. gloss. ibi, *Idem est quod deponere.* Notatur ad hoc, quòd commendatarius sit depositario similis, vt per Menoch. *remed. 15. recuper. n. 38. cum seqq.* refero ego ipse *d. alleg. 59. n. 10.*

7 In ead. gloss. ibi, *Sed nunquam facit iste fructus suos*, &c. Notatur ad hoc, quòd commendatarius temporalis non facit fructus suos nisi quatenus ad congruam sustentationem sibi & suis ministris opus sit; reliquum, quod superest, in vtilitate Ecclesiæ conuertendo, vt per Gonçal. *ad reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 8. n. 39.* vbi *n. 5.* secus dicit in commendatario perpetuo.

8 In ead. gloss. ibi, *Nunquid ad talem commendam vocabitur patronus*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficia iurispatronatus non possunt dari in commendam sine consensu patroni, vt per Flamin. *de resign. benefic. lib. 2. q. 4. n. 13.* vbi *n. 14.* subdit quòd secundùm magis communem opinionem constitui potest pensio in beneficio iurispatronatus sine consensu patroni, de quo tamen vide per me dicta citata *alleg. 59. n. 6. & 15.*

9 In gloss. *Durare.* Notatur ad hoc, quòd Ecclesia finito vno semestri, si adhuc duret eadem necessitas vel vtilitas illios, potest aliud semestre commendari, vt per Gonç. *d. gl. 5. §. 8. n. 35.* quem refero ego ipse *d. alleg. 59. n. 14. in fin.* Azor. *inst. mor. p. 2. lib. 5. c. 29. q. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Tempora ad expeditionem literarum vtilia statuit, & confirmat hac Decretalis.*

2 *Episcopalium Ecclesiarum prouisionē summus Pont. sibi reseruauit, vt tollerentur discordia, qua quotidie oriebantur in electionibus Episcoporum à Capitulo, & Canonicis faciendis.*

3 *Regibus Colonia, Gallia, Hispania, atque Lusitania potestas nominandi Episcopos data est.*

4 *Dictio.* Quòd si, *est aduersatiua in iure, & in facto.*

5 *Actorum productio non sufficit nisi integrè facta fuerit.*

6 *Expensa necessaria, quas facit Capitulum pro electione Pralati, de bonis Pralatura fieri, vel reddi debent.*

7 *Verbum*, priuentur, *importat sententiam ferendam, nisi pracedat dictio*, ipso facto.

8 *Dictio,* Et tunc, *si adiiciatur verbo futuri temporis; habet vim lata sententia.*

9 *Retractio, & cessatio actus est pœna.*

10 *Electores, qui electionem non prasentant electo, & eius consensum petunt intra octo dies, quam pœnam incurrant, ostenditur.*

11 *Vacatio per mortem, & vacatio per resignationem aquiparantur.*

12 *Cessante causa impulsiua non cessat effectus.*

13 *Calumniis, mendacio, vel falsitate contra aduersarium vti nulli licet in iudicio, quamvis iustè litiganti.*

14 *Causam iustam fouens potest aduersarium decipere.*

15 *Resignans vt constituatur in mala fide, non requiritur intimatio literarum, sed sufficit scire, vel esse plenè informatum renuntiationem admissam fuisse per superiorem iuxta formam mandati.*

16 *Notitia certa est, & indubitata eius rei, quam à fide dignis accepimus.*

17 *Dies vna pro quiete in qualibet septimana dari debet.*

18 *Dies festi, quibus iter confici non licet, è prastituto tempore ad iter conficiendum sunt subducendi.*

19 *Mora purgatio non admittitur cum quid fit ipso iure.*

20 *Legum correctio non inducitur per subauditos intellectus.*

21 *Nuncium, qui misit ad proponendum, ipseque nuncius impeditus fuerit, & hoc constet, non nocebit mittenti.*

22 *Impeditus actum facere in termino statuto, non excusatur nisi protestationem faciat.*

23 *Protestatio alia necessaria non est quando quis fecit ex parte sua, quod potuit.*

24 *Protestari semel sufficit.*

25 *Oblatio, interpellatio, aliave denuntiatio fieri debet in longo, congruo, competenti, & opportuno.*

26 *Appellari non potest à pœna legis, à pronuntiatione tamen & declaratione ipsius bene potest appellari, si constat eum non incidisse, vel est dubium.*

27 *Electio concors non dicitur nisi cùm omnes consentiunt nemine discrepante.*

28 *Delictum vbi à pluribus committitur, & certum sit vnum ex illis commisisse illud, nec tamen constet quis eorum fecerit, quis puniendus, remissiuè.*

29 *Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure, siue temporalis, siue perpetua sit.*

30 *Iudex potest impertiri officium non petitum vbi vertitur anima periculum.*

31 *Sententia lata contra electum, vel contra prasentatum ex defectu iuris prasentandi, aut eligendi, praiudicat prasentanti, & eligenti.*

32 *Sententia si semel fuit lata contra opponentem, non poterit amplius alius eundem defectum opponere.*

Cap. Cupientes. XVI.

Olim hæc Decretalis erat valde vtilis suo tempore antequam Papa electionem Episcopatuum sibi reseruasset, nam statuit, & confirmat tempora ad expeditionem Ecclesiarum vtilia, super quibus ex Ordinariis in præsenti scripserunt Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 176.* Alagona *in compen. p. 67.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Vt tollerentur discordiæ magnæ, quæ quotidie oriebantur in electionibus Episcoporum à Capitulo & Canonicis faciendis, cœpit Romanus Pontif. sibi reseruare Ecclesias Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales *in Extrauag. ad regimen, de prabend.* addita clausula, ibi, *nunc apud Sedem vacantes, vel in futurum vacaturas*, quæ reseruatio postea facta fuit 2

simpli

ſimpliciter, & generaliter quoad omnes Eccleſias Epiſcopales tam apud Sedem Apoſt. quàm ex ea Cnriam *in reg. 3. Cancellaria*, vt refero ego ipſe *de officio, &*
3 *poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 1. c. 3. num. 27.* vbi *n. 28.* obſeruo in Regnis Coloniæ, Galliæ, Hiſpaniæ, atque Luſitaniæ poteſtatem nominandi Epiſcopos eorum Regibus datam fuiſſe.

4 *Quòd ſi per viginti*, &c.] Collige dict. *Quòd ſi*, in hoc text. eſſe aduerſatiuam in iure, & in facto ſi ponatur ſine copula, vt per Cened. *poſt lib. pract. & canon. quæſt. ſing. 94. n. 4.*

5 *Perſonaliter præſentauerint.*] Notatur ad hoc, quòd non ſufficit productio actorum, niſi integrè facta fuerit, vt per Steph. Grat. *diſcept. forenſ. cap. 121. num. 27. cum ſeq.*

6 *De bonis ad Prælatum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd expenſæ neceſſariæ, quas facit Capitulum pro electione Prælati. de bonis Prælaturæ debent fieri, vel reddi, vt per Boët. *deciſ. 134. n. 7.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 1. n. 129. cum ſeq.*

7 *Priuentur.*] Verbum hoc importat ſententiam ferendam, vt per Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 8. n. 22.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo verbum, n. 11.* Secus ſi præcedat dict. *ipſo facto*, quia tunc latam ſententiam importaret, ex traditis per Melch. Phœbos *Luſit. deciſ. 88. n. 12. tom. 1.*

8 *Ex tunc.*] Hæc dictio ſi adiiciatur verbo futuri temporis habet vim latæ ſententiæ, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 141. C. de reuoc. don.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 1. lib. 1. q. 6. n. 37.* Sayr. *in claui Regia lib. 3. c. 8. n. 27.*

9 *Pœna plectenda*, &c.] Notatur ad hoc, quòd retractatio, & caſſatio actus eſt pœna, vt per Boët. *deciſ. 1. n. 56.*

10 *Cæterùm ſi eligentes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd poſt electionem factam tenentur electores electionem præſentare electo, & petere conſenſum eius infra octo dies poſtquam commodè potuerint, alioquin negligentes excluduntur à proſequutione proceſſus, & ſunt ſuſpenſi per tres annos ab omnibus beneficiis ipſius Eccleſiæ, vt per Mirand. *in man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 10. concl. 3.* Lanor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. c. 18. n. 26.* Tambur. *de iure Abbatum, tom. 1. diſp. 5. q. 7. n. 50.* quos refero ego ipſe *de iure Eccleſ. lib. 1. c. 19. n. 146.*

Notatur etiam ad hoc quod electores Cathedralium, aut Regularium Eccleſiarum facta electione culpabiliter omittentes electionem præſentare electo infra octo dies, poſtquam eam illi commodè præſentare potuerunt, ſuſpenſionem incurrunt, vt per Bonacin. *de ſuſpenſionib. omnibus in particulari, diſp. 3. q. 4. puncto 8. à princ.* vbi *n. 2.* ait tunc dici commodè præſentare quando poteſt ſine incommodo, quando autem quis dicatur non poſſe ſine incommodo, ſtandum eſt iudicio prudentis viri, iuxta gloſſ. *in c. quam ſit, hoc eod. tit.* & idem Bonac. *ibid.* poſt gloſſ. *hîc verbo qui culpabiles*, & Mar. Alter. *de cenſuris, tom. 2. diſp. 13. c. 3. col. 3.* reſoluit in foro externo præſumi ſuſpenſos, & aliis pœnis obſtrictos, qui lapſis octo diebus electionem non præſentarunt, niſi probent ſe in culpa non fuiſſe, ſeu electionem commodè præſentare non potuiſſe. Et denique idem Mar. Alter. *d. c. 3. col. 4.* & Bonac. *d. puncto 8. n. 4.* Epiſcopum hac pœna ſuſpenſionis non affici.

11 In gloſſ. *Vacationibus.* Notatur ad hoc, quòd per renuntiationem non minus vacatio ſucceſſionis contingit, quàm per mortem, vt per Auendan. *ad l. 45. Tauri, gloſſ. 2. n. 4.* nam vacatio per mortem, & vacatio per reſignationem æquiparantur, Flamin. *de reſignat. benef. lib. 1. q. 5. n. 4. & q. 6. num. 15.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. §. 5. proœm. n. 25.*

12 In gloſſ. *Periculoſis*, ibi, *non ceſſat conſtitutio*, &c. Notatur ad hoc, quod ceſſante cauſa impulſiua non ceſſat effectus, & ſic diſpoſitio, vt per Gig. *de penſionib. quæſt. 22. n. 2.* Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa limit. 1. num. 2.* Ludouic. Rodolph. *quæſt. variar. lib. 2. quæſt. 35. num. 10.*

13 In gloſſ. *Malignantium*, ibi, *non autem malitioſas, & falſas*, &c. Notatur ad hoc, quòd nulli, quamvis iuſtè litiganti, ſeu iuſtam cauſam defendenti, licitum eſt in iudicio calumniis, mendacio, vel falſitate contra aduerſarium vti, vt tradunt D. Thom. *2. 2. q. 69. art. 2.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. q. 6. art. 2.* Sylueſt. *in ſumm. verbo accuſatio, n. 11.* Boſſ. *in pract. crim. tit. de reſponſionib. à reo faciendis, n. 18.* Couar. *lib. 1. var. c. 2. n. 1. ad fin.* & alij citati per Cened. *ad Decret. collect. 43. n. 11.* nec etiam ad repellendas, & effugiendas aduerſæ partis cauillationes, & fraudes licitum eſt mendacio, calumnia, vel falſitate vti, vt tenent D. Thom. *2. 2. quæſt. 40. art. 3.* & Couar. *citato loco.*

14 In ead. gloſſ. ibi, *Conſuevit dici quòd qui habet ius in principali*, &c. Notatur ad hoc, quòd pars fouens iuſtam cauſam, poteſt aduerſarium decipere, vt per Tiraq. *de retract. lig. in præfat. n. 71.* Perez *l. 2. verſ. ſed dubitatur, tit. 19. lib. 2. Ordin. pag. 402. & l. 1. verſ. & in primis, tit. 4. lib. 5. Ordin. pag. 542.*

15 In gloſſ. *Notitiam*, ibi, *certam & indubitatam.* Ex hac gloſſa colligit Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 134.* quòd ad conſtituendum reſignantem in mala fide non requiritur intimatio literarum, ſed ſufficit ſcire, vel eſſe plenè informatum renuntiationem admiſſam fuiſſe per ſuperiorem iuxta formam mandati.

16 In ead. gloſſ. ibi, *Vel homines fide digni referunt pro certo.* Notatur ad hoc, quòd notitia certa eſt, & indubitata eius rei, quam à fide dignis accipimus, vt per Tiraq. *de pœnis temp. cauſa 51. n. 31. & de retract. lig. §. 36. gloſſ. 2. n. 30. & 31.*

17 In gloſſ. *Commodè*, ibi, *pro illa dabitur vna dies.* Notatur ad hoc, quòd debet dari vna dies pro quiete in qualibet ſeptimana, vt per Greg. *l. 4. verbo non perdieſen, tit. 16. p. 2.*

18 Notatur ad hoc, quòd feſti dies, quibus iter confici non licèt, ex præſtituto tempore ad iter conficiendum ſunt ſubducendi, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 2. num. 17.*

19 In gloſſ. *Expectati*, ibi, *quod cùm hæc ſententia lata ſit à Canone*, &c. Notatur ad hoc, quòd moræ purgatio non admittitur cùm quid fit ipſo iure, vt per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n. 310. C. de reuoc. don.* Tempus enim à lege præſtitutum ita demum tantùm inducit priuationem iuris abſque moræ purgatione, ſi ſit canon latæ ſententiæ, ſecundùm Tiraq. *de retract. lig. §. 3. gloſſ. 4. in princ.*

20 In gloſſ. *Petere*, ibi, *iura reuocanda non ſunt*, &c. Notatur ad hoc, quòd legum correctio non inducitur per ſubauditos intellectus, vt per Pinel. *in l. 2. C. de reſcind. vend. p. 2. c. 2. n. 14. ad fin.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 38. n. 3.* & dicit hanc gloſſ. ſingularem Perez *l. 1. gloſſ. 3. tit. 2. lib. Ordin. pag. 111. in princ.*

21 In gloſſ. *Propoſita*, ibi, *ſi miſit nuntium ad proponendum, & nuntius impeditus fuerit, & de hoc conſtet, non nocebit.* Idem tenet Tiraq. *de retract. lig. §. 12. gloſſ. 3.* Et ſufficit tantùm probare impedimentum, vt obſeruat Boët. *deciſ. 40. n. 5.*

22 In ead. gloſſ. ibi, *Proteſtatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd proteſtationem niſi faciat impeditus actum facere in termino ſtatuto non excuſatur, & ita debet proteſtari per ſe non ſtare, vt per Bernard. *reg. 615.* Rebuff. *in tract. de pacif. poſſeſſ. num. 310.* Gutier. *pract.*
lib. 1. q. 55. n. 2. Verum Rota ſequitur opinionem quòd 23

quando

quando quis fecit ex parte sua, quod potuit, non est necessaria alia protestatio, Crescent. *decis. 5. de except.* Verall. *decis. 73. p. 2.* in impressis, & fuit dictum *in Tullen. coadiutoria 17. Februarij 1614.* coram Card. Sacrato, impressa per Farinac. *decis. 567. n. 7. p. 1. recent.* & resoluunt Ludouic. Gom. *super reg. de annali q. 76. ad fin.* Lancellot. *de attent. p. 2. c. 12. ampl. 1. num. 65. cum seqq.*

25 In ead. gloss. ibi, *Coram ostiariis.* Notatur ad hoc quòd oblatio, interpellatio, aliáve denuntiatio fieri debet in loco congruo, competenti, & opportuno, vide Tiraq. *de retractu lig. ad fin. tit. n. 84.*

26 In gloss. *Priuatos*, ibi, *quia à pœna legis, vel canonis non appellatur.* Notatur ad hoc quòd licèt à pœna legis non appelletur, à pronuntiatione tamen, & declaratione ipsius bene potest appellari, si constat eum non incidisse, vel est dubium, vt per Gutier. *practic. lib. 1. q. 50. n. 2.*

27 In gloss. *Concorden.* ibi, *nemine discrepante.* Notatur ad hoc, quòd concors electio non dicitur nisi cùm omnes consentiunt nemine discrepante, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 10. c. 4. q. 2. vers. obiicies.*

28 In gloss. *Qui culpabiliter*, ibi, *si hoc ignoretur quid erit? videtur quòd nullus incidat in pœnam*, &c. Ergo si certum sit vnum ex pluribus aliquem interfecisse, vel aliud delictum commisisse, nec tamen constet quis eorum fecerit, nullus puniendus est, de quo tamen, cùm sit valde controuersum, vide Plac. *in epitome delict. c. 12. in princ.* Clar. §. *homicidium, vers. alia etiam est defensio.* Anton. Thesaur. *Pedem. decis. 31. n. 3.* Menoch. *de arbitr. casu 362.* Tiraq. *de pœnis temperan. causa 63. à princip.* latè Farin. *in praxi crimin. part. 4. q. 95. num. 13. cum seqq.*

29 In gloss. *Suspensos*, ibi, *& si quæratur*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure, siue temporalis, siue perpetua sit, vt per Gutier. *canon. quæst. lib. 1. c. 5. n. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 3. disput. 52. num. 2.*

30 In gloss. *Contumacia*, ibi, *sicut & vbicunque*, &c. Notatur ad hoc quòd iudex potest impertiri officium non petitum, vbi vertitur animæ periculum, vt per Tiraq. *de priuileg. piæ causæ priuil. 152.*

31 In gloss. *Nullum præiudicium.* Notatur ad hoc, quòd sententia lata contra electum, vel contra præsentatum ex defectu iuris præsentandi, aut eligendi, præiudicat præsentanti, & eligenti, vt per Couar. *pract. c. 14. n. 1. & 2.*

32 Notatur etiam ad hoc, quòd si semel lata fuit sententia contra opponentem, non poterit ampliùs alius eundem defectum opponere, vt per Tiraq. *in tract. res inter alios acta, vers. limita vigesimo sexto.*

SVMMARIVM.

1 *Vrbis ad Regimen qui eligi non possunt, ostenditur*, & n. 2. & 3.
4 *Constantini de donatione vbi tractetur, remissiuè.*
5 *Roma prima Sedes, & vniuersalis Ecclesiæ primatus iure diuino est collocatus.*
6 *Cardinalium officium est assistere Papæ.*
7 *Marchio quis dicatur, remissiuè.*
8 *Dux qui dicatur, & de eius origine, remissiuè.*
9 *Comes quis, & vnde dicatur? remissiuè.*
10 *Baro quis vocetur.*
11 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut possessio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet.*
12 *Verbum duplex, siue geminatum futuri temporis quando est in eadem constitutione, tunc est latæ sententiæ.*
13 *Satrapæ dicuntur sapientes*, & n. 14.
15 *Princeps dicitur ille, qui primum locum obtinet.*
16 *Paulus cur ciuis Romanus dicatur.*
17 *Roma vnde dicatur.*
18 *Etymologia, & allusio in quo differant.*

Cap. Fundamenta. XVII.

NVllus Imperator, Rex, Princeps, Marchio, Dux, 1
Comes, aut Baro, vel quicunque alterius notabilis præeminentiæ, potentiæ, vel dignitatis, nec eorum frater, filius, vel nepos, ad tempus, vel in perpetuum eligatur in Vrbis Senatorem, Capitaneum, Patritium, Rectorem, seu quocunque alio nomine vocetur, ad Vrbis regimen, absque speciali Sedis Apostol. licentia; cæteri verò eligantur tantùm ad annum, alioquin tam ipsi, quàm eligentes, & dantes auxilium, consilium, fauorem, sunt excommunicati excommunicatione reseruata Papæ, & priuantur bonis feudalibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 180.* Alagona *in compend. pag. 69.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclus. firmant Rainer. *in catalogo* 2
censurarum tit. de excommunicat. extra Bullam, c. 9. excomm. 8. vbi subdit hanc excommunicationem hodie parum esse in vsu, quia Senator à Papa eligitur, Filliuc. *tract. 15. n. 57. vers. prima, & n. 58.* Lauor. *de indulgent. p. 2. c. 21. n. 17.* Bonac. *de censur. extra Bullam Cœnæ disput. 2. q. 3. puncto. 49.* ego ipse *de officio, & potest. Episcopi p. 3. alleg. 50. num. 91.* secundum Lugdunen. impress.

Isti sunt, qui vna die, &c. Refero ego ipse *de officio, &* 3
potest. Episcopi, p. 1. tit. 3. c. 2. n. 9. cum seqq.

Sibi Romanam concedendo Vrbem, &c.] De Con- 4
stantini donatione latissimè egi *d. c. 2. n. 68. cum multis seqq.*

Quæ ore diuino, &c.] Quòd Romæ prima Sedes, 5
& vniuersalis Ecclesiæ Primatus iure diuino sit collocatus, probaui ego ipse *d. c. 2. num. 12.* vbi *num. 13.* ostendi an licitum sit Apostolicam Sedem à Roma aliò transferre.

Qui sibi in executione officij Sacerdotalis coadiutores 6
assistunt.] Notatur ad hoc quòd Cardinalium officium est assistere Papæ, vt per Flamin. *de resignat. benefic. lib. 2. q. 1. n. 34. & lib. 7. q. 12. n. 14.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 11. col. 401.* Monet. *de decimis, c. 9. quæst. 3. num. 114.* & ideo apud Summum Pont. residere tenentur, Flamin. *lib. 1. q. 10. num. 9.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 24. n. 123.* Camill. Borrel. *in sum. omnium decis. tit. 10. n. 8.*

Marchio.] De Marchione vide *l. 11. tit. 1. p. 2.* vbi 7
dicitur, *Marquez tanto quiere dezir como señor de alguna grande tierra, que esta en comarca de Reinos*, Tiraq. *de retract. lig. ad finem. tit. n. 66.* Andr. Resend. *in sua Lusitania, pag. mihi 137.* Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 8. cons. 15.* Fr. Ioseph. à Seguença *in historia S. Hieronymi Hispanica lingua composita, p. 3. lib. 1. cap. 11.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 42. 6. 3. num. 69.* Fr. Hieron. Roman. *lib. 4. de Republ. Gentilica, c. 14. fol. mihi 130. verso*, Cardiola *de la nobleza de España, c. 47.* Menoch. *cons. 102. num. 8. cum multis seqq.* Sebast. de Orozco *en el thesoro de la lengua Española, verbo Marquez, pag. mihi 540.*

Dux.] De Duce, & eius origine vide Andr. Re- 8
send. *d. pag. 137.* Cardiol. *vbi suprà, c. 46.* Sebastian. Orozco *citato loco, verbo Duque, fol. 331. verso*,

Fr. Hieron. Roman. *d. lib.* 4. *cap.* 13. *fol.* 29. Menoch. *conf.* 3c2. *n.* 49. *cum multis seqq.* Cabed. *Lusit. decis.* 105. *n.* 2. *p.* 2.

9 *Comes.*] De Comite vide Andr. Resend. *vbi supra pag.* 136. *cum seq.* Gardiol. *citato loco c.* 41. & 42. Sebast. de Orosco *dicto loco, verbo Conde fol.* 130. *verso*, Gudiel *en la historia de los Girones c.* 2. *fol.* 4. *verso*, Garibay *in compendio historiali lib.* 7. *c.* 17. & 47. & *lib.* 10. *cap.* 4. Ambros. de Morales *p.* 2. *de la chronica de Hespaña c.* 31. *fol.* 143. *verso*, Fr. Hieron. Roman. *d. lib.* 4. *c.* 15. *fol.* 131. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 11. *c.* 8. & 9. Bobadil. *in sua politica lib.* 2. *c.* 16. *num.* 25. *cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forensc.* 291. *num.* 17. Cabed. *d. decis.* 105. *num.* 2. & 3.

10 *Baro.*] De Baronibus vide Cassan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 8. *consid.* 15. Cardiol. *vbi suprà c.* 45. Sebast. Orosco *citato loco verbo Baron. fol.* 122. *verso*, Cabed. *Lusit. decis.* 104. *part.* 2. Cornel. Khelian. *in diction. Theutonicolatino verbo Bander*, vbi sic aie, *Baro autem vulgo vocatur, qui inter nobiles opibus, & potentia antecellit, homo generosus, & insignis merum, mixtúmque imperium in aliquo castro, aut oppido consensu Principis habens*, &c.

11 *Irrita prorsus ex nunc, & vacua nunciamus.*] Notatur ad hoc quòd lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet, vt per Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *c.* 8. *n.* 16.

12 Notatur ad hoc, quòd quando in eadem Constitutione est duplex, siue geminatum verbum futuri temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur num.* 46. & 47. *C. de reuocandis donat.*

13 In gloss. *Satrapis*, ibi, *idest sapientibus.* Vide Cassan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 11. *consid.* 8. Tiraq. *in Alexand. ab Alexand. dierum genialium lib.* 2. *c.* 27. *ad fin.* Illustriss. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 14. *n* 2. *dist.* 96.

14 In gloss. *Contingeret.* Vide Mascard. *de probation. concl.* 262. *n.* 56.

15 In gloss. *Princeps.* Notatur ad hoc quòd Princeps dicitur ille, qui primum locum habet, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 11. *c.* 7. *q.* 1.

16 In gloss. *Potiantur*, ibi, *Vnde Paulus aduersus iniuriosos se Romanum ciuem testabatur.* Quia eius pater societatem cum Romanis contraxerat, & in illius signum data ei fuerat pennula, vt refert Boër. *decis.* 260. *n.* 21.

17 In glos. *Gens sancta.* In codicibus adhuc non correctis sub hac gloss. inueniebatur Romam appellari quasi rodat manus, quam meritò reprehendit Alphons. de Mendoça *q.* 4. *Scholastica* §. 1. licèt olim præceptor colendissimus non abs re dixerit glossam prædictam non respexisse ad etymologiam nominis, quæ verborum origines perquirit, eorúmque veritatem notificat, vt ostendit multis exemplis Fonsec. *in dialect. lib.* 5. *c.* 2. de consule, qui sic dicitur, quia consulit Reip. de abstemio, quia abstinet à temeto, idest, vino; sed tantùm ad allusionem, quæ ad solius vocis sonum, & similitudinem tantùm respicit, vt optimo exemplo sic Iustinianum vendicans à morsu, seu potius calumnia Laurentij Vallæ circa appellationem testamenti, quod Iustin. dixit testationem mentis, *in princ. Instit. de testam.* aduertit Alciat. *de verb. signif. lib.* 4. *n.* 21. quem laudat Couar. *in rub. de testam. n.* 2. Aurel. *de verb. signif. c.* 6. *à n.* 13. Vnde inter etymologiam, & allusionem illud consequitur discrimen, quòd etymologia quoad originem vocabuli veritatem præ se fert, & ideo in definitionibus ei locus assignatur, & ab ea saltem negatiuè valet argumétum, vt nos docet Iureconsf. *in l.* 22. §. *appellata ff. si certum pet.* ex allusione autem cùm veram originem vocabuli non respiciat, minimè necessarium est argumentum, immo allusionem damnant antiqui omnes, vt ostendit Rip. *in l.* 1. *n.* 18. *ff. de nouat.* Cuiac. *lib.* 11. *obseru.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Canonicis Cathedralis Ecclesiæ ipso iure, vel per sententiam, præterquam in casu negligentiæ, eligendi potestate priuatis, ad Papam ius deuoluitur eligendi, in inferioribus verò Ecclesiis semper ad proximum superiorem.*

2 *Eligentes scienter indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, secus si ignoranter, vt n.* 3.

4 *Ecclesiarum diœcesis dispositio pertinebat ad Episcopum ex dispositione antiqua.*

5 *Episcopus iure ordinario collator est omnium beneficiorum, quæ sunt propria diœcesis.*

Cap. Quanquam. XVIII.

QVando electores Cathedralis Ecclesiæ priuati sunt ipso iure potestate eligendi ob electionem scienter indigni, vel d bent priuati per sententiam ob non seruatam formam electionis præscriptam à Concilio, electio deuoluitur ad Papam, non ad superiorem immediatum; secus verò in inferioribus Ecclesiis, vel quando Canonici Cathedralis fuerunt solùm negligentes in eligendo, tunc enim deuoluitur potestas ad superiorem immediatum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 180. Alagona *in compend. pag.* 69. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Eligendi potestate priuentur, &c.] Ad illud, quod scienter eligentes indignum priuantur ipso iure electione, & ius eligendi amittunt, citant plures Doctores *in collect. ad c. cùm in cunctis n.* 35. *hoc tit.* quibus adde Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 41. *c.* 4. *n.* 173. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *q.* 8. Fr. Ludou Miranda *in manu Prælat. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 8. Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælatorum Ecclesiast. elect. q.* 70. Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 61. *n.* 4. vbi *n.* 10. limitat si non fuerit sequuta electio, & *n.* 13. etiam limitat quando ipsi electores compromiserunt absolutè in aliquem, qui compromissarius elegit indignum, nisi tamen ipsi compromittentes talem electionem ratam habuerint. 2

In glos. *Scienter*, ibi, *secus si ignoranter* Refert & sequitur Fr. Sigism. à Bononia *d. dub.* 61. *n.* 5. vbi subdit idem iuris esse de illis electoribus, qui eligunt dignum credentes eum indignum, quia conatus non habet effectum, & electio tenet, & citat Felin. *in cap. si verò* 2. *de sent. excomm. ante fin. vers. & ad tertiam quæst.* Gemin. *in cap. perpetuo n.* 4. *sup. hoc eod. tit.* 3

In glos. *Secus*, ibi, *ad Episcopum enim ex dispositione antiqua pertinebat Ecclesiarum suæ diœcesis dispositio.* Vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 45. *n.* 49. & metipsum *de officio & potest. Episcopi d.* 3. *alleg.* 57. *n.* 1. Vnde colligit Couar. *lib.* 3. *var. c.* 20. *n.* 9. *vers. cæterum*, quòd Episcopus iure Ordinario collator est omnium beneficiorum, quæ sint propriæ diœcesis. 4 5

Cap. Is, qui contra. XIX.

DE electione ad Sedem Apostol. appellans, si iurat quòd ea, quæ in appellatione sunt posita, de ipsis 1

quæ

quæ deberent sufficere,esse vera credebat, & se posse probare,non est audiendus, quia non intrat secundùm Constitutionem Gregorij X. id est, omnia credere, & posse probare, sed indeterminatè, vel aliqua. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration.lib.1.pag.182.* Alagona *in compend. pag.* 70. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 48. *n.* 12. & vide quid circa hunc text. notat Boër. *decis.* 339.*n.*4.*col.*2.

Cap. Qui contra. XX.

Si quis contra certam,& nominatam personam, ne ab aliis eligatur, ad Sedem Apost. antequam fiat electio, duxerit appellandum, debet per omnia in appellando obseruare formam Constit. Gregor. X. ac si electione iam facta contigerit appellare, alioquin non obseruans pœnæ constitutionis eiusdem se noverit subiacere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration.lib.* 1.*pag.* 182. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 70.

Hanc eadem conclus. ex hoc text. desumit Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 48.*n.*13.

SVMMARIVM.

1 *Electio quando fit per scrutinium, vel per compromissum, vnus nomine omnium dicere debet, Ego eligo talem, licèt aliqui discrepent, aliàs electio non valet* & n.2.

3 *Scrutinium facere aggredientes aliqui ad hoc non electi aliis videntibus, & non contradicentibus tacitè consentire, eósque ad hoc officium assumere censentur.*

4 *Scrutinij de forma est vt eo publicato & facta collatione mox per vnum nomine Capituli electio fiat, sive præcedat mandatum Capituli, sive sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamatione deducitur.*

Cap. Sicut. XXI.

1 Electio quando fit per scrutinium, vel per compromissum, vnus nomine omnium dicat, Ego eligo talem, licèt aliqui discrepent, aliter electio non valet. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monac. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 183. Alagona *in compend. pag.* 70.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælator. Ecclesiast. elect. dub.* 85 *lit. E.*

3 In gloss. *Per vnum*, ibi, *sed si Capitulum*, &c. Notatur ad hoc, quòd si aliqui ad scrutinium faciendum non electi, scrutinium facere aggrediantur aliis videntibus, & non contradicentibus, tacitè consentire, eosque ad hoc officium assumere censentur, vt per Paul. Layman. *in quæst. de Prælatorum Ecclesiast. elect.* q.72.

4 In ead. glos. ibi, *& quod dicit vnum*, &c. Notatur ad hoc, quòd de forma scrutinij est eo publicato, & facta collatione vt mox per vnum nomine Capituli electio fiat, sive præcedat mandatum Capituli, siue sequatur ex tacito consensu, qui ex non reclamatione deducitur, vt per Abb. *in cap. quia propter, n.* 11. *hoc tit. in Decretalib.* Franc. Marc. *decis.* 922. *n.* 2. *lib.* 2. Melch. Lottet. *de re benefic. lib.* 2. *q* 19. *n.* 39. & ibi *n.* 40. post Petr. de Biax. *in director. electiom. p.* 3. *c.* 33. *n.* 4. & 5. subdit Barbos. Collect. Tom. I V.

quòd publicatio ista si omnes consentiant, potest etiam fieri per extraneum.

SVMMARIVM.

1 *Parochialis quando est collegiata, electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia cap. licèt canon. suprà hoc tit. non extenditur ad istum casum, cùm sit pœnale*, & n.2.

3 *Dispositio cap. licèt canon. sup. hoc tit. est fauorabilis.*

4 *Declaratur text. in d. cap. licèt canon.*

5 *Lex pœnalis regulariter restringitur.*

6 *Lex pœnalis patitur extensionem quando datur eadem ratio.*

7 *Beneficiorum sub generali dispositione qualificata beneficia sæpe non includuntur.*

8 *Casus qualificatur non comprehenditur sub dispositione simplici.*

9 *Qualitas noua adueniens enti reponit illud in diuersam naturam, & speciem.*

10 *Mixtum nunquam sub simplici continetur in odiosis, nec in pœnalibus, exorbitantibus, & correctorius, vt n.* 11.

12 *Iura loquentia de Parochialibus non habent locum in Collegiatis curatis.*

13 *Collegiata quibus signis cognoscatur.*

14 *Ecclesia si auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesiæ.*

Cap. Statutum. XXII.

Parochialis quando est Collegiata, electus non tenetur ordinari Sacerdos intra annum, quia *cap. licèt canon. sup. eod.* non extenditur ad istum casum, cùm sit pœnale. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1 *pag.* 184. Alagona *in compend. pag.* 70. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclus. firmant Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 8. *q.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 5. *à* 7. *n.* 12. Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 3. *n.* 6. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de non promotis n.* 27. latè ego ipse *in tract. de offic. & potest. Parochi c.* 5. *n.* 25. 2

Sed obstat, quia decisio *d. cap. licèt canon.* continet dispositionem fauorabilem, puta in fauorem Ecclesiæ factam, siquidem, fauor Ecclesiæ in eo versatur quòd clericus statim ordinetur, ne aliàs statu clericali retrocedere valeat, docet eleganter text. *in cap. cùm ex eo* 34. *inf. hoc tit.* inoat doctrina glos. *verbo alios, in cap. sciant. cuncti sup. hoc tit. & lib.* recepta communiter ex Con. *d. sponsal. p.* 2. *c.* 6. *in princ. n.* 12. & ex multis relatis à Tiraq. *de pia causa priuil.* 161. & à Menoch. *de success. creat.* §. 10. *n.* 45. 3

Quapropter nonnulli intelligunt propterea hic Ecclesiam Collegiatam non contineri in dispositione *d. cap. licèt canon*, quia vnum mixtum, quale est Ecclesia Collegiata parochialis, non continetur appellatione simplici, quale est parochiali, de qua fit mentio *in d. cap. licèt*, arg. text. *in l. si ita scriptum, ff. de liberis, & posthum.* & ita in specie Abb. *in c. bona il.* 1. *in princ. de postulat. Prælat.* Selu. & Rebuff. *dictis locis*, Dom. *vbi supra.* Qui quidem intellectus refellitur si aduertas id totum esse quod quærimus. Alij igitur meliùs aduertunt quòd *in d. c. licèt canon*, non agitur generaliter de Ecclesia parochiali, sed restrictè de merè parochiali, & in qua principaliter parochia existit, à qua appellatur, patet quia agit de illa parochiali in qua datur Rector, vt constat ex verbis text. ibi, *Cuius Rector*, &c. Vnde cù Ecclesia Collegiata, licèt parochialis, merè parochialis 4

non sit, nec à parochia appelletur, sed à collegio tanquam à principali, de quo constat, meritò d spositio *d. cap. licèt canon*, in Collegiata parochiali locum habere non potuit, vt text. hîc dixit, cùm in pœnalibus, qualis est dispositio *d. cap. licèt canon*, extensio non admittatur.

5 *Cùm sit pœnale.*] Notatur ad hoc, quòd lex pœnalis regulariter restringitur, vt per Farin. *in praxi crimin. part. 4. cons. 65. num. 132.* Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat, verbo lex, num. 23.* vbi *num. seq.* asserit quòd patitur extensionem quaodo datur eadem ratio, & si non sit correctotia, extenditur ex identitate, vel maioritate rationis, idem tenet Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo lex 16.*

7 *Declaramus ad Collegiatas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in generali dispositione beneficiorum qualificata beneficia sæpe non includuntur, vt per Gonz. *ad reg. 8. Canc. glos. 9. num. 2.*

8 Nam sub dispositione simplici non comprehenditur casus qualificatus, vt citato hoc text. resoluit Valasc. *consult. 51. num. 51.*

9 Et qualitas noua adueniens enti, reponit illud in diuersam naturam, & speciem, vt per Menoch. *remed. 6. recuper. possess. n. 8. & cons. 35. n. 13.* & alios citatos per Surd. *decis. 2. & cons. 321. n. 12. cum seq.*

10 Et mixtum nunquam sob simplici continetur in odiosis, vt per Alexand. *in l. 2. num. 2. ff. de verbor. oblig.* vbi Ias. *num. 5.* Alciat. *in repet. num. 10. & 20.* Galiaul. *n. 16. cum seqq.* Herculan. *de cautione de non offendendo, cap. 17. num. 2.* Cephal. *cons. 26. num. 24. cum seqq. lib. 1.* Mandos. *ad reg. 11. Cancel. q. 16. num. 2. & reg. 32. quæst. 30. n. 8.* Aym. *cons. 276. col. fin. vers. iam causa*, Surd. *cons. 430. n. 14. lib. 4.* Tiraq. *de iure mariti glos. 5. n. 71.* nisi sit eadem ratio ex eod. Tiraq. *d. glos. 5. num. 76. & in tract. le mort, part. 2. declar. 4. n. 8.*

11 Sic etiam mixtum non continetur sub simplici, nec dispositio loquens de simplici habet locum in mixto, quando eadem dispositio est pœnalis, sicuti docent Asin. *in practic. in princ. cap. 4. num. 8.* Bertazol. *cons. 126. num. 13. in fin.* Polyd. Rypa *in tract. de nocturno tempore, c. 4. num. 9. & 109. cum seqq.* quod etiam in materia exorbitanti, seu correctoria admittunt Natt. *cons. 463. num. 18.* Cassad. *decis. 5. num. 4. de rescript.* Mand. *in reg. 10. Cancel. quæst. 3. num. 6. & reg. 33. quæst. 7. num. 3. vers. quinto & vlt. & reg. 11. quæst. 16. num. 2. & regul. 32. quæst. 30. num. 8. vers. amplius*, Polyd. Ryp. *d. c. 4. n. 48.* Cardin. Tusch. *lit. M concl. 244. num. 26. & n. 33.* declarat nisi essemus in statoto correctorio, sed fauorabili, & *num. 34.* pariter declarat nisi identitas rationis contrarium suaderet.

12 In gloss. *Collegiatas*, ibi, *in primo casu locum habebit hac Decretalis, in secundo non.* Notatur ad hoc, quòd iura loquentia de Parochialibus, non habent locum in Collegiatis curatis, vt per Flamin. *de resignat. signat. lib. 8. q. 9. num. 94.*

13 In ead gloss. ibi, *si quaratur quomodo hoc cognoscatur*, &c. Collegiata quibus signis cognoscatur ostendunt Zabarel. *in Clem. 2. n. 10. de atate, & qualit.* Panormit. *in cap nobis, n. 8. de iurepatron.* Roman. *consil. 436. n. 6. & 7.* latè & eleganter D. Lotter. *de re benefic. lib. 1. q. 14. n. 55. cum seqq.* Rot. *in Nolana Primiceriatus 4. Maij* 1615. coram Card. Verospio, impressa per Farinac. *decis. 673. part. 1. recent.* Gregor. *decis. 482. n. 4. cum seqq.* vbi latè adden Mantic. *decis. 215. n. 1. vers. vnde cùm hac Ecclesia*, latè ego ipse *de Canonic. cap. 2. à n. 9.*

14 In eadem gloss. ibi, *si autem destruatur collegium superioris auctoritate*, &c. Notatur ad hoc, quòd si Ecclesia auctoritate superioris destructa sit, non comprehenditur nomine Ecclesiæ, nec priuilegiis illi concessis gaudet, vt per Sanch. *de matrimon. lib. 9. disp. 15. n. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Compromissarius si eligat secundùm traditam sibi metam, (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorum, illum eligat in quem non maior pars Capituli, sed plures aliorum comparatione consenserint) non tenet electio, cùm præter formam Concilij fuerit celebrata.*

2 *Compromissi vsitatior forma illa est, vt scilicet compromissarij votis omnium secretò inquisitis tum eligere adstringantur in quẽ maior pars Capituli cõsenserit.*

3 *Scrutinio publicato vbi electus ius non habet, electores variare poterunt.*

4 Valere *verbum positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, semper denotat sententiam latam.*

Cap. Si cui. XXIII.

Compromissario quando datur hæc forma, vt facto scrutinio vocum, eligat illum, in quem plures consenserint partium comparatione minorum, licèt maiorem totius Capituli partem non attingant; si ita eligat. electio est nulla, quia non seruat formam Concilij Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 184.* Alagona *in compend. pag. 71.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Paul. Layman. *de Prælatorum ecclesiast. elect. q. 5. paulo post princ lit. E.* & de hac materia latè egi *in collect. ad cap. quia propter. de elect.* & *ibi* dictis addendum duxi vsitatiorem compromissi formam illam esse, vt scilicet compromissarij votis omnium secretò inquisitis eum eligere adstringantur in quem maior pars Capituli cõsenserit, vt notant Petr. Greg. *de elect. cap. 2. nu. 4.* & alij citati à Fr. Sigismundo à Bononia *in simili tract. dub. 2. num. 9. & 10.* vbi *dub. 21.* disputat qui & quot eligendi sint compromissarij in electione celebranda per compromissum, & an & quando possint reuocari, & dubio sequenti alia ad hanc materiam pertinentia tractat. 2

Ipseque facto huiusmodi scrutinio, &c.] Notatur ad hoc. quòd publicato scrutinio, vbi electus ius non habet, electores variare poterunt, vt per Tiraq. *in l. bones, §. hoc sermone, limit. 23. n. 3. ff. de verb. significat.* 3

In gloss. *Non valere*, ibi, *ipso iure.* Notatur ad hoc, quòd verbum, *Valere*, positum cum aliqua dict. vniuersali negatiua, quæ illud afficit, semper denotat sententiam latam, etiamsi tale verbum ponatur in futuro tempore, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 235. C. de reuocandis donat.* Sayt. *in claui Regia lib. 3. cap. 8. num. 26.* 4

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes Religiosi etiam de licentia superiorum ius aliquod acquirere non possunt in electione, seu postulatione ad aliquam Prælaturam extra suum Ordinem in discordia de se facta, & n. 2.*

3 *Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, præcedere debet minus antiquam.*

4 *Prædicatores præferuntur Minoribus.*

5 *Mendicantes qui dicantur, ostenditur.*

6 *Mendicantiũ Religionũ nomine quæ veniant, remissiuè.*

Cap. Quorundam. XXIV.

Religiosi Mendicantes etiam de licentia Superiorum consentire non possunt, aut ius aliquod 1
acquirere

acquirere in electione, seu postulatione, &c. ad aliquam Prælatutam extra suum ordinem in discordia de se facta, nec alij Religiosi non Mendicantes præstare possunt consensum electioni cuicunque ad quamlibet Prælaturam de se factæ à minori parte numero. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 184. Alagona *in compend. pag.* 71.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Nau. *comment.* 4. *de Regul. n.* 24. *vers. octauò*, Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 58. *art.* 1. Card. Tusch. *practic. conclus. tom.* 1. *lit. C, concl.* 44. *n.* 11. *&* 12. vbi declarat Layman. *in canon. quæst. de Prælator. Eccles. elect. q.* 192. *cum seqq.* Mirand. *in man. Prælator. tom.* 2. *quæst.* 23. *art.* 14. *conclus. vnic.*

3 In gloss. *Prædicatorum*, ibi, *quia antiquior fuit ipsorum institutio.* Notatur ad hoc, quòd Religio, quæ est prior in institutione, & approbatione, præcedere debet minus antiquam, vt per Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p.* 4. *consid.* 52. *vers. ego modo*, Tobi. Non. *cons.* 71. *num.* 35. metipsum *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 78. *n.* 36. Rot. *decis.* 718. *n.* 1. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimarum*, aliàs *p.* 4. *diuers.* Et quòd Prædicatores præferantur Minoribus tradit Cassan. *d. p.* 4. *consid.* 69.

4 In gloss. *Mendicantium*, ibi, *Mendicantes, qui certas possessiones, vel redditus habere non possunt*, &c. Notatur ad hoc quòd Mendicantes dicuntur, quibus regula, vel constitutio interdicit possessiones, siue redditus ad propriam sustentationem, & incerta mendicitas solet eis præbere victum per publicum quæstum, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 49. *art.* 2. *& quæst.* 52. *art.* 15. *ad fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 113. vbi *n.* 115. extendit quamvis illicitè contra prohibitionem illa babeant, vel licitè ex Pontificis dispensatione, sicut hodie in Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular. c.* 3. dispensatum est cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de Obseruantia, & Capuccinos, vt habeant redditus, & possessiones in communi.

5 Mendicantium Religionum nomine quæ veniant, vide Cassan. *d. p.* 4. *consid.* 68. *cum duobus seqq.* Zerol. *in praxi Episcop. p.* 2. *verbo Mendicantes*, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 23. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 2. *art.* 1. *cum seqq. & tom.* 3. *q.* 49. *art.* 1. *&* 4. Galganet. *de iure publico, lib.* 3. *tit.* 41. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælatorum, tom.* 1. *q.* 11. *art.* 6. Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordinarij in exemptos, p.* 1. *q.* 17. *n.* 16. metipsum *in Collect. ad Concil. Trid. sess.* 23. *de reform. c.* 18. & latè dixi *in meo tract. de appellatiua verbor. vtriusque iuris significat. verbo Mendicantes.*

SVMMARIVM.

1 *Electus non potest duas electiones prosequi petendo confirmationem ex illis, etiamsi protestetur se contentum altera per quam consequi possit suæ intentionis effectum; & si vnam eligat, non potest ad alteram redire.*
2 *Text. iste an procedat in præsentatione.*
3 *Protestatio contraria facto non suffragatur.*
4 *Appellatio alternatiua quando valeat, ostenditur.*
5 *Præsentatus habens duas præsentationes, non arctatur alterutram eligere, sed vtramque potest prosequi.*
6 *Actio edita potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam.*
7 *Actor potest desistere ab vno libello alium formando.*

Cap. Vt quis. XXV.

PLures electiones quando fiunt de vno, electus non potest ambas electiones prosequi, etiamsi protestetur se altera contentum esse, sed vnam eligat, & si ista non habet effectum, non potest habere regressum ad aliam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 185. Alagona *in compend. pag.* 71. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Electiones.] An procedat in præsentationibus? Vide Lap. *alleg.* 8. *n.* 4. Lambert. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 5. *art.* 3. *n.* 6. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 13. *n.* 90. 2

In gloss. *Protestetur*, ibi, *per contrarium enim factum protestationi videtur obuiare.* Protestatio enim contraria facto non suffragatur, vt per Surd. *cons.* 171. *n.* 67. *vol.* 3. *& decis.* 70. *n.* 8. *& decis.* 246. *n.* 4. Campan. *in diuersor. iuris Canonici, rub.* 11. *cap.* 13. *n.* 185. Marian. Antonin. *variar. resol. lib.* 1. *resol.* 55. *n.* 9. 3

In gloss. *Vagetur*, ibi, *an valeat alternatiua appellatio*, &c. Affirmatiuam partem, dummodo intra decem dies nominatim iudex ad quem ex duobus, ad quos alternatiuè appellatum esset, specificetur, tenent Francisc. Marc. *Delphin. decis.* 270. *n.* 2. *p.* 1. Lancel. *de attentat. c.* 12. *limit.* 50. *n.* 130. Soar. *recept. sentent. lit. A, n.* 202. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 276 quos refert parens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Lusitan. lib.* 3. *tit.* 70. §. 2. 4

In gloss. *Eligere*, ibi, *sed sufficit quòd alteram eligat*, &c. Notatur ad hoc, quòd præsentatus habens duas præsentationes, non arctatur alterutram eligere, sed vtramque potest prosequi, probauit Rot. *in Lunen. Sarzanen Capella* 20. *Iunij*, *&* 5. *Decembr.* 1601. coram Card. Sacrato, cuius meminit Lotter. *d. quæst.* 13. *n.* 91. 5

In gloss. *Renuntiare*, ibi, *edita actio potest mutari, emendari, & corrigi sicut placet vsque ad litem contestatam*, &c. Ita Rebuff. *ad l.* 8. *vers. decimo, ff. de verb. signif.* Mascard. *de probat. concl.* 347. *num.* 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 118. *n.* 52. *&* 58. Bernard. Muscatel. *in sua praxi aurea ciuili Neapol. p.* 1. *gloss. Petitur num.* 50. D. Barbos. *in l. non potest videri, n.* 28. *ff. de iudic.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 49. *de libello à n.* 95. 6
Imò posse actorem desistendo ab vno libello alium formare, resoluunt Felin. *in cap. significantib. n.* 17. *de libelli oblat.* Ceual. *commun. contra commun. q.* 815. *num.* 5. D. Barbos. *in d. l. non potest videri, n.* 32. 7

SVMMARIVM.

1 *Electus si non consentit, vel post consensum renuntiat, aut moritur, seu propter occultum sui vitium electio cassatur, eligentes ad eligendum ex tunc integrum tempus habebunt, nisi circa id egerint fraudulenter.*
2 *Text. iste procedit in præsentatione.*
3 *Beneficium non vacat per mortem præsentati, qui non fuit instructus, sed per mortem primi.*
4 *Electio si effectum non habuit, elector poterit iterum eligere.*
5 *Electus an post consensum sine superioris auctoritate possit renuntiare electioni de se facta ostenditur.*
6 *Superior si iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renuntiat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos redit electio.*
7 *Restitutus ipso iure sine ministerio iudicis, ad integrum tempus restituitur.*

8 *Electus in officialem ad certum tempus, si impediatur seruire, an debeat sibi aliud tantum reintegrari, remissiuè.*

Cap. Si electio. XXVI.

1 Electio quando non habet effectum, quia electus non consensit, vel postea renuntiat, vel moritur, vel propter occultum eius vitium irritatur, electores habent integrum tempus ad eligendum, acsi esset noua vacatio, dummodo non præcesserit fraus, vel dolus. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 187. Alagona *in compend. pag.* 71. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, num. 4. cum seqq. ff. de verbor. signif.* Mulin. *de primog. lib. 2. c. 4. num.* 3. Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. c.* 28. *q* 17. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *§. 3. n. 6.* quos refero *de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n.* 238.

2 Habere locum etiam in præsentatione, tradunt Rot. *decis.* 269. *aliàs* 8. *de iurepatr. in nouis*, Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, q.* 42. Pute. *decis.* 200. *aliàs*
3 394. *in correctis, lib.* 1. vbi fuit dictum, beneficium non vacare per mortem præsentati, qui non fuit institutus, sed per mortem primi, & potuisse patronos de nouo præsentare, Seraph. *decis.* 1007. *n.* 3. refero ego ipse *d. tract. de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n.* 239.

4 *Tempus integrum ad electionem aliam celebrandam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd si electio effectum non habuit, elector poterit iterum eligere, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, n. 4. cum seq. ff. de verber. signif.* Mulin. *de primogen. lib. 2. c. 4. n.* 38. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c.* 28. *q.* 17. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *§. 3. n. 6.*

5 In gloss. *Renuntiat*, ibi, *an electus post consensum sine superioris auctoritate possit renuntiare electioni de se factæ, &c.* Affirmatiuè, dummodo sit ante confirmationem, respondent *hic* Ioan. Andr. & Gemin. *n.* 5. ac Franch. *n.* 3. Rot. *decis. 6. n. 1. de elect. & decis. 8. n 3. de iurepatron.* Cuch. *instit. maiorum, lib. 4. tit. de potestate electi, n.* 33. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 7. q. 1. n.* 78. nouissimè Paul. Layman. *in quæstion. Canon. de Prælat. Ecclesiast. elect. c. 2. q. 15. in fin.* Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub. 41. n. 8. & 9.* vbi *n.* 10. subdit quòd si negotium ad Antistitem confirmatorem sit iam delatum, & contra electum aliquid opponatur, quòd electionem infirmet, electoresque eligendi potestate priuet, tunc quamvis electus possit eam electionem quoad se repudiare, nihil tamen ea renuntiatio confirmatori oberit quin super oppositis veritatem inquirere, eisque compertis eligere, & prouidere non secus possit, quàm si nulla renuntiatio facta esset. Ratio autem supradictæ resolutionis est, quia renuntiatio illorum, qui habent ius ad rem, non est necesse vt fiat in manibus superioris, iuxta tradita per Flamin. Paris. *de resignat. lib. 2. q. 23. n.* 17. refero ego ipse *d. c. 19. n.* 240.

6 In gloss. *Integrum*, ibi, *quia secus si ex iure deuoluto.* Notatur ad hoc, quòd si superior iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renuntiat, aut moritur, non poterit iterum eligere, sed ad Canonicos redit electio, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, limitat. 1. n. 49. ff. de verbor. signific.*

7 In gloss. *Fraudulenter*, ibi, *quòd si vna die quis fuerit impeditus, &c.* Notatur ad hoc, quòd si quis restituatur ipso iure sine ministerio iudicis, ad integrum tempus restituitur, & si vno tantùm die fuerit impeditus, vbi tamen illi succurritur per viam restitutionis, & ministerio iudicis, tunc non habet nisi tantum tempus, quantum amisit, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 421. *C. de reuocand. donat.* Vtrùm autem 8
electus in officialem ad certum tempus si impediatur seruire, & tempus illud labatur, debeat sibi reintegrari aliud tantum tempus, quo impeditus fuit seruire? Vide Vincent. de Franch. *decis.* 419. *n. 2. & 3.* bene Valasc. *consultat.* 155. *n. 4. & 5. tom.* 2. quos refert parens meus *in comm. ad Ord. Reg. Lusit. lib. 1. tit. 67. in rub. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosus si non obtenta licentia consentit electioni de se facta extra suum Monasterium, non valet consensus, & irrita est electio, & n. 2.*
3 *Religiosus quomodo dicatur non habere velle, vel nolle, remissiuè.*
4 *Religiosus electus in proprio Monasterio potest consentire electioni de se facta absque alicuius licẽtia.*
5 *Licentia vbi requiritur simpliciter sufficit tacita.*
6 *Actus licet factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens.*
7 *Contractus factus contra legem, licèt non valeat quantum ad commodum contrahentium, valet tamen quantum ad eorum incommodum, & in vtilitatem tertij.*
8 *Actus annullatio est pœna.*

Cap. Si Religiosus. XXVII.

Bonif. VIII.

Religiosus quando consentit sine licentia superioris electioni de se factæ extra suum Monasterium, consensus est nullus, & si præsumpserit consentire, electio ipso facto est nulla. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 188. Alagona *in compend. pag.* 72. 1

Hanc eandem conclus. firmant Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 58. art.* 1. Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælatorum Eccles. elect. quæst.* 189. Illustris. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad c. 1. n. 1. dist.* 58. Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 7. c. 29. n.* 57. 2

Cùm velle, vel nolle non habeat.] Declara cum Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub. 41. n.* 13. 3

Extra suum Monasterium.] Ergo Religiosus electus in proprio Monasterio, potest consentire electioni de se factæ absque alicuius licentia, vt per Archid. Ioan. Andr. Anchar. & Franch. *in præsenti*, Franc. Marc. Delphin. *decis. 1115. num. 6. p. 1.* quos refert Fr. Sigism. à Bonon *d. dub. 41. n. 13. propè fin.* 4

Sui superioris.] Immediati scilicet Conuentus, vbi Religiosus electus moratur, vt tenent *in præsenti*, Dom. *n.* 7. Ioan. Andr. *n.* 2. Anch. *n. 3. in fine*, Franc. *n. 1. notab.* 3. *& in Clem fin. hoc tit.* idem Anchar. *n. 1. notab.* 2. Cardin. *q. 2. & 3. n. 6. & 7.* Imol. *q. 2. n.* 4. & Bonifac. *n. 30. & 33.* quos referunt & sequuntur Sanch. *d. c. 29. n* 65. & Illustris. D. meus *in comment. ad d. c. 1. n.* 5. id intelligentes, nisi aliud in constitutionibus Religionis, aut priuilegio particulari caueatur. Episcopi quoque licentia desideratur præter prælati consensum, si beneficium non pleno iure Monasterio subsit, vt Religiosus ad illud promoueatur; secus verò si pleno iure subsit Monasterio, vt per Fr. Emman. *quæst Regul. tom 3. q. 13. art.* 2. Lessi. *de iustit lib. 2. c. 41. dub. 12. n. 98. vers. vbi notandum*, Sanch. *d. c. 29. n.* 66.

Non petita licentia.] Sufficit igitur tacita, vt resoluit Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 11. n.* 15. 5

Consen

6 *Consensus sic præstitus non teneat.*] Notatur ad hoc, quòd licèt actus factus contra prohibitionem legis non teneat, punitur tamen faciens, vt per Tiraq. *de retract. lignat.* §. 26. *glos.* 2. *n.* 8.

7 Notatur etiam ad hoc, quòd licèt contractus factus contra legem communem, vel municipalem, non valeat quantum ad commodum eorum, qui ita contrahunt, vel agunt, valet tamen quantum ad eorum incommodum, vt per Tiraq. *de iure mariti gl.* 8. *n.* 213. & in vtilitatem tertij secundùm Ioan. de Salas *de legib. q.* 96. *tract.* 14. *disp.* 16. *sect.* 8. *n.* 21. Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. L. n.* 202.

8 *Et in pœnam præsumptionis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd annullatio actus est pœna, vt per Boër. *decis.* 1. *n.* 16. Menchac. *controuers. illustr. c.* 28. *n.* 3. & 5. Vanti. *de nullit. in princ. tit. quid sit nullitas, n.* 15. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 4. *n.* 8. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 1. *n.* 15.

9 In gloss. *Obtenta.* Vide Tiraq. *de iure mariti glos.* 8. *num.* 128.

In ead. gloss. ibi, *Sed quid si superior licentiam dare nolit*, &c. Probat hæc glos. solum Papam posse licentiam dare Religioso cōsentiendi electioni de se factæ, quando superior illam iniustè denegat: verùm Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 7. *art.* 19. *num.* 13. & Sanch. *d. c.* 29. *n.* 69. meritò tenent posse illius superiorem adiri vt eum Prælatum compellat quando iniustè denegat licentiam, & si adhuc nolit, posse illum superiorem eam dare, quia ex quo Abbas est negligens in hac licentia concedenda, potestas deuoluitur ad immediatum eius superiorem, etiam in extraiudicialibus, iuxta text. & *ibi* notata *in c. quanquam, hoc eod. tit.*

SVMMARIVM.

1 *Monachus in Abbatem eligi non potest, nisi sit expressè professus, ad dignitatem verò Episcopalem, & in sæculari Ecclesia talis eligi poterit*, & n. 2.

3 *Nouitius eligi potest ad dignitatem Episcopalem.*

4 *Nouitio conferri potest beneficium sæculare.*

5 *Episcopus Ecclesiæ Cathedralis Regularis, exceptis iis, quæ concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis.*

Cap. Nullus. XXVIII.

1 AD Abbatiam, vel Prælaturam suæ, vel alterius Religionis, non potest eligi Abbas nisi expressè professus. Ad Episcopalem verò dignitatem in Ecclesia sæculari, vel Regulari potest eligi non professus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 189. Alagona *in compend. pag.* 72.

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem firmant Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n.* 180. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *quæst.* 12. Seraphin. *decis.* 647. Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælatorum Ecclesiast. elect. quæst.* 190. *in fine*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 8. *num.* 78. vbi subdit, Sacram Congregat. sub die 12. Decembr. 1585. censuisse à nemine præter Summum Pont. posse conferri Abbatias, & beneficia administrationem habentia nisi professis iuxta Canones, Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *quæst.* 52. *art.* 8. vbi ait alumnos alterius Religionis non posse assumi ad Prælaturas illius Religionis, vbi non sunt professi, nisi id auctoritate Apost. concedatur, Suar. *de Religion. tom.* 3. *lib.* 6. *c.* 21. *num.* 15. & *tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 11. *in fine*, vbi subdit procedere etiamsi dignus non reperiretur in illa Religione, qui possit eligi, Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 90. *n.* 2. *cum seqq.* nouissimè Fr. Barth. de Vecchiis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disput.* 51. *dub.* 19. *num.* 1. vbi *n.* 2. per text. *in præsenti* addit nouitium eligi posse ad dignitatem Episcopalem, & vtrumque ex hoc text. colligit Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *n.* 20. *in princ.* 3

Quo verò ad alias dignitates inferiores, & beneficia licèt controuertatur inter Doctores an hæc licitè conferri possint nouitiis, & negatiuam sustinuerint opinionem gloss. *verbo conferendum, in cap. beneficium, de Regularib. lib.* 6. & *ibi* Monach. *in fine*, Domin. *n.* 6. & Anch. *n.* 2. Cuch. *lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *num.* 95. Tapia *in auth. ingressi, verbo sua, cap.* 2. *num.* 11. *iuncto num.* 13. *C. de sacros. Eccles.* Lancellot. *in instit. iuris Canon. lib.* 1. *tit. de Regularib.* §. *& si contigerit, verbo conferendum* nihilominus veriùs credo posse conferri beneficium sæculare nouitio, quia adhuc est sui iuris, & proprij habendi capax, & verè ac realiter nondum mutauit statum, sed est tantùm, in probatione: quare ita tenent Franch. *in d. c. beneficium.* Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 3. *q.* 1. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *cap.* 10. *n.* 5. Giouagnon. *lib.* 1. *resp.* 88. *num.* 21. Sanch. *d. c.* 4. *num.* 22. Fr. Barthol. de Vecchiis *citato loco, num.* 2. vbi rationem reddit; quia cùm nouitius verè, & realiter nondum mutauerit statum, sed sit tantùm in probatione, *c. ad Apostolicam, de Regular.* pendeatque ab eius libera, & absoluta voluntate redire ad sæculum, *c. statutum, de regular* Igitur capax interim erit iuris etiam sæcularis, si illud acceptare velit. 4

In gloss. *Regularibus*, ibi, *vt Episcopus etiam sæcularis immediatè præsit monachis.* Notatur ad hoc quòd Episcopus Ecclesiæ Cathedralis Regularis, exceptis his, quæ concernunt instituta Regularia, habet omnimodam iurisdictionem in monachos Cathedralis Regularis, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 270. *n.* 4. latè Lotter. *de re benef. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 7. *cum seqq.* Rot. *decis.* 69. & 121. apud Farin. *p.* 1. *recentior.* metipsum *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 105. *post n.* 97. secundùm Lugdunens. impress. 5

SVMMARIVM.

1 *Forma electionis tradita per cap.* cum dilectis, suprà hoc tit. *non est sublata per cap.* quia propter sup. eod.

2 *Iurium correctio est vitanda.*

3 *Iurium correctio in dubio non est facienda.*

Cap. Cùm expediat. XXIX.

CAp. *cum dilectis, sup. hoc tit.* in quo statuitur licitè in electione posse compromitti, vt compromissarij secretè, & sigillatim voluntatibus omnium requisitis, & eligant illum in quem maior, & sanior pars Capituli consenserit, non est correctum per *cap. quia propter, supr. eodem.* Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 189. Alagona *in compend. pag.* 72. 1

Et eorum correctiones, &c.] Notatur ad hoc, quòd iurium correctio est vitanda, vt per Surd. *decis.* 21. *n.* 19. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. C. concl.* 1036. & *seq.* Pichard. *ad princ. Instit. de lege falcid. num.* 34. Cephal. *cons.* 323. *à num.* 18. *vol.* 3. Armendar. *in proœm. addit. ad recopil. legum Nauarræ, num.* 51. Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 12. *num.* 29. Francisc. à Sousa *in* 2

repet.§.actionum,Instit.de actionib.p.4.n.125.Fr.Anton. à Souia in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, c.23.disp.100. num.1.

3 Notatur ad hoc, quòd in dubio iuiinm correctio non est facienda, vt per Franc. Bec. cons.1.n.13. Menoch. remed 4.adipisc.n.21. Marian. Anton. var.resol. lib.1.resol.58.n.12. D. Barbos. in l.1.ff. soluto matrim. p.1.n.7.

SVMMARIVM.

1 *Accedens ad Sedem Apost pro instruendo negotio electionis per cap. cupientes, eundo hac de causa, stando, & redeundo integrè, præter quotidianas distributiones, percipit fructus beneficiorum, quos percipere posset in ipsa Ecclesia residendo.*

2 *Conciliatur text. in præsenti, cum* cap. vnic. §. qui verò, de clericis non resid.hoc lib. *&* n. 3.& 4.

5 *Officium suum nemini debet esse damnosum.*

6 *Statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel statutorum derogationem, etiam stante clausula,* Non obstantibus statutis Ecclesiæ.

7 *Canonici aliqui si opponunt se, & contradicunt electionem factam à Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequentes tenentur contribuere contra se ad expensas, quæ fiunt nomine Capituli.*

Cap. Cùm non deceat. XXX.

1 QVi secundùm cap. cupientes, in causa electionum veniunt ad sedem Apost. absentes recipiunt omne. fructus beneficiorum, exceptis quotidianis distributionibus. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. in ration. lib.1. pag. 190. Alagona in compend.pag.72. remissiuè Ximen. in concord. p.1.& 2.

2 Difficilis est hic text. dum ex diametro aduersari videtur cap.vnic. §.qui verò, de clericis non resid. hoc lib. quatenus habet clericum Cathedralis scilicet, vel Collegiatæ Ecclesiæ, qui abest propter euidentem illius vtilitatem percipere debere quotidiana distributiones, ac si diuinis Officiis interesset. Relictis variis solutionibus adductis à gloss. verbo vtilitas, in d.cap.vnic. quarum aliquas refert, & rescribit Monet. de distribut. quotid.p.2.q.11.n.12.15.& 16.

3 Distinguit Couar. lib.3. var.c.13. n.8.vers.octauo, an Canonicus, vel habens beneficium absens sit à loco, vel oppido ipso, in quo Ecclesia est, tunc illi non debeantur distributiones quotidianæ pro vtilitate Ecclesiæ impedito, nisi hoc fuerit consuetudine obtentum, vt innuit text. in præsenti; an verò præsens sit & tunc ipso iure absque vlla consuetudine debeantur, vt videtur velle d.cap.vnic. Huic distinctioni non videtur

4 longè dissimilis alia Archid. in d.cap.vnic.n.2. Anchar. n.4.& Franch.n.3. Hojed.de incompatibil.benefic.part.1. c.17.n.10. Azor.instit.moral.p.2.lib.7.c.7.q.14. Nicol. Garc.de benefic.p.3.c.2.n.360.iuncto n.362. asserentium d.cap.vnic. procedere stante consuetudine quòd absens propter Ecclesiæ vtilitatem percipiat distributiones quotidianas, text.verò in præsenti, vbi nulla sit huiusmodi consuetudo. Aliter verò Ioan. Monach. in præsenti, quem sequi videtur Boër. decis 17. n.15. distinguit, videlicet, vt text. loquatur de eo, qui tunc residere non posset, quia iam esset absens ex alia causa, eique postea commissum fuerit negotium Ecclesiæ vtile, at verò d. cap.vnic. agat de eo, qui residere posset, actúque perciperet distributiones quotidianas.

Verùm his, & aliis solutionibus reprobatis Monet. 4 d.q.11.à n.22. eam præstat, vt scilicet text. in præsenti, loquatur in eo, qui prosequitur non illius Ecclesiæ vtilitatem, cui specialiter adscriptus est, putà Cathedralis, vel Collegiatæ Ecclesiæ, cuius Canonicus est, sed vel specialis illius ciuitatis, vel vniuersalis; at verò d. cap. vnic. procedat in prosequente vtilitatem illius particularis Ecclesiæ, cui adscriptus est, quam distinctionem multiplici ratione probat idem Monet. d q.11. num.24. cum multis seqq. vt apud illum videre licet.

Suum officium esse damnosum.] Notatur ad hoc, quòd 5 officium suum nemini debet esse damnosum, vt per Surd.cons.19.n.12.Monet.d.q.11.n.8. Escobar de ratiocin.c.7.n.57.& comput.17.n.5.Card.Tusch. pract.concl. tom.5.lit.O.concl.94.

In gloss. Effectus, ibi, quid si talem consuetudinem, vel 6 statutum iurauerint, &c. Notatur ad hoc, quòd statuta iurata non tolluntur per generalem Canonum, vel statutorum derogationem, vt per Bernard.reg.695. Sayr. in claui regia lib.5.c.8.n.11. Et quòd clausula, Non obstante, nunquam tollat actum iuratum, vel constitutionem iuratam, tradunt Bernard.reg.89.Fr.Emman.quæst. Regul. tom.1.q.8.art.11. Et idem stante clausula, Non obstantibus statutis Ecclesiæ, resoluunt Vital.de Camban. in tract.clausul.pag.10.col.2.n.1. Mart. de clausul. p.1. claus.-9.n.21.in vltim impress. Marian. Anton. variar. resolut.lib.1.resolut.58.n.6. Monet. de commutat.vltim. volunt. c.7. n.192. refero ego ipse in tract. de clausulis vsufreq claus.184.num. 2. secundùm Lugdun. impress. Idem denique stante clausula, Non obstantibus quibuscunque pactis, adhuc enim non comprehendi pacta iurata resoluunt per me citati d.tract.claus.185.n 1. Nulla enim dispositio simpliciter loquens trahitur ad actum iuratum, sed vis iuramenti, illiusque auctoritas semper excepta videtur secundùm Surd. de aliment. tit.8 priuil.56.n.49.

In ead. gloss. ibi, Hæc Decretalis facit bene ad quæ- 7 stionem, &c. Notatur ad hoc, quòd si aliqui ex Canonicis se opponunt, & contradicunt electionem factam à Capitulo, & litigatur super hoc, ipsi oppositores suam oppositionem prosequentes tenentur contribuere contra se ad expensas, quæ fiunt nomine Capituli, vt per Gregor.l.3.verbo dellos, tit.9 p.5. Ioan. Garc.de nobilit. gloss.22.n.6.

Cap. Ab eo. XXXI.

DEfectum notorium qui opponunt in personam, 1 vel sententiam electi, non possunt ab eo discedere etsi non probauerint, & debent omnino à causæ prosequutione excludi. Colligunt ex Ordin. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. in rational. lib. 1. pag. 191. Alagona in compend. pag. 72. remissiuè Ximen. in concord. part. 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Fr. Si- 2 gism. à Bononia in tract. de electione, dub. 48. n.9.

SVMMARIVM.

1 *Canonicus impubes ad electionem non vocatus non agit de contemptu,* & n.2.

3 *Furiosus caret discretione.*

4 *Furiosus professionem emittere non potest.*

5 *Pupillus patronus maior septem annnm si præsentat vnum, & tutor eius alium, præfertur præsentatus à pupillo.*

6 Non

6 *Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis electioni interesse non debent.*
7 *Regulares si tacitè, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuáque voce carent.*
8 *Regulares laici carent voce actiua in electionibus eorum ordinum, in quibus sunt professi.*

Cap. Ex eo. XXXII.

1 CAnonicus impubes ante decimum quartum annum si non vocetur ad electionem Episcopi, non potest dici contemptus, nec impugnare electionem, quia non admittitur ad suffragium dandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 191. Alagona *in compend. pag.* 73. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Tiraq. *de iure mariti gloss.* 9. *n.* 8. Guillelm. Mandagot. *de elect. nouorum Prelat. cap.* 7. Cortas. *de Sacerdot. p.* 4. *c.* 1. *n.* 14. Iul. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 15. *n.* 29. Petr. de Biaxio *in director. elect. p.* 1. *c.* 16. ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *n.* 19. *& de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 48.

3 In gloss. *Discretione*, ibi, *& per hanc literam dico idem de Episcopo.* Vide latè tradita per Fr. Sigism. à Bononia *dict. tract. de electione, dub.* 89. *n.* 4. *cum seqq.* vbi *à n.* 8. *de ebriis.*

4 In ead. gloss. ibi, *Neque furiosus ad Religionem vocari.* Ita censuit Rot. *decis.* 10. *n.* 13. *& decis.* 129. *p. x. diuers.* & tradit nouissimè Fr. Barthol. à Vechiis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.* 13. *dub.* 1. *n.* 10.

5 In gloss. *Suffragium*, ibi, *quòd si pupillus patronus maior septem annis præsentat vnum, & tutor eius alium, præfertur præsentatus à pupillo.* Ita resoluunt Rebuff. *in tract. nominat. q.* 17. *n.* 20. Roch. de Curte *de iurepatron. verbo competens*, *n.* 13. Tiraq. *de legibus connub. gloss.* 5. *n.* 222. Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib.* 1. *c.* 12. *num.* 25. Cald Pereira *in l. si curatorem, verbo cùm non absimilis, n.* 34. *& de renouat. emphyteusis, cap.* 12. *n.* 17. Cened. *ad Decretal. collect.* 5. *n.* 6.

§. In Ecclesiis.

6 Regulares, qui non sunt professi, interesse non debent cum professis in electione, sicut nec laici conuersi cum clericis. Colligunt Doctores in principio text. citati.

7 Quod Regulares, si tacitè, vel expresse professionem non emittant, actiua, passiuáque voce careant firmant *in præsenti*, Anchar. *n.* 3. Syluest. *in summ. verbo electio* 4. *n.* 5. Cuch. *instit. maior. lib.* 4. *tit. de elect. n.* 94. Tambutin *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 5. *q.* 8. *n.* 6. *&* 7. Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 90. *n.* 2. vbi *n.* 3. post Franch. *hic n.* 1. Petr. de Biaxio *in direct. elect. p.* 2. *c.* 6. *n.* 2. & Soar. *de Relig. tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 2. hoc assumptum sic explicandum esse tradit, vt scilicet ad hoc vt quis possit eligere, sufficiat tacita professio, vt verò possit eligi, necessario requiratur expressa, refero ego ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 50.

8 *Vel conuersi laici*, &c.] Collige ex text. laicos Regulares carere voce actiua in electionibus eorum Ordinum in quibus sunt professi, vt per Petr. Greg. *de elect. cap.* 7. *n.* 4. Cuch. *instit. maior. lib.* 4. *tit. de elect. n.* 114. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *quæst.* 51. *art.* 5. *in fin.* Soar. *de Relig. tom.* 4. *lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 3. ego ipse *de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 49. Cruz *de statu Relig. lib.* 2. *c.* 3. *in fin. prime concl.* Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 91. qui secus esse dicendum affirmant si aliàs habeant vocem ex priuilegio, statuto, fundatione, vel consuetudine; vt tenent gloss. *hic, verbo electionibus.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatione pendente, quæ facta fuit in scriptis ex causa probabili ad Papam ab electione Cathedralis, vel Regularis Ecclesiæ, confirmatio facta per Ordinarium non valet*, & n. x.
3 *Verbum*, euacuatur, *sine dict.* eo ipso *non indicat ipso iure, nec denotat latam sententiam.*
4 *Constitutio pœnalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licèt non ex verbis in ea comprehensum.*
5 *Abesse non dicitur qui statim est reuersurus.*
6 *Statutum in vno ex æquiparatis dicitur esse & in alio dispositum.*

Cap. Si postquam. XXXIII.

IN Ecclesia Cathedrali, vel Regulari quando quis appellat canonicè ab electione ad Papam si Ordinarius confirmat electionem, & appellans non recedit ab appellatione, confirmatio est nulla. Item si electus, qui Romam venit antequam finiat negotium sine licentia discedit, eius electio est nulla. Item si electus est confirmatus, & appellatur eodem modo, eundum est Romam, sicut in electione. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 192. Alagona *in compend. pag.* 73. 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Laurent. de Peyrinis *de officio subditi Regularis, tom.* 1. *q.* 1. *c.* 31. *§.* 11. *vers. dico sextò.* 2

Eo ipso viribus euacuatur omnino.] Ergo verbum, *Euacuatur*, sine dict. *eo ipso*, latam sententiam non denotat, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 25. *C. de reuocand. donat.* 3

In gloss. *Mente*, ibi, *& ita punitur qui mentem offendit, sicut qui mentem, & verba.* Notatur ad hoc, quòd constitutio pœnalis extenditur ad casum ex mente ipsius, licèt non ex verbis in ea comprehensum, nec tunc dicitur extensio fieri, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo libertis*, *n.* 48. *C. de reuocand. donat. & de retract. lig. §.* 20. *n.* 3. 4

In ead. gloss. ibi, *Statim reuersurus*, &c. Notatur ad hoc, quòd non videtur recessisse, qui statim est reuersurus *l. postliminium, §. captiuus, l. nihil, ff. de captiu. & postlim. reuers.* Tiraq. *in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, n.* 179. *C. de reuocand. donat.* Rebuff. *in praxi p.* 3. *tit. de permut. num.* 12. *& in concord. rub. de collation. §.* 1. gloss. *in verbo & si residentiam deseruerit.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c.* 9. *n.* 31. ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 52. *n.* 92. 5

In gloss. *Promissione*, ibi, *vt circa quid iuris de vno, & de alio*, &c. Notatur ad hoc, quòd statutum in vno ex æquiparatis dicitur esse, & in alio dispositum, vt per Tiraq. *de retract. lig. §.* 15. *gloss.* 1. *n.* 11. *& in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 304. *C. de reuocand. donat.* Neguzant. *de pignorib. part.* 2. *membr.* 4. *n.* 23. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo hunc contractum, n.* 36. *& verbo contractum, n.* 22. *vers. sed an prædicta, & de nominat. emphyt. q.* 12. *n.* 26. *& de potest. eligend. c.* 7. *n.* 5. *& de resolution. emphyt. cap.* 9. *n.* 23. D. Barbos. *in l. si constante, in princip. n.* 99. *ff. soluto matrim.* 6

SVM

SVMMARIVM

1 *Dispensare possunt Episcopi, & eis Superiores cum habentibus parochiales Ecclesias sibi subiectas quòd vsque ad septennium studendo accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, non teneantur ad Sacerdotium promoueri, quo durante septennio debet in illis Ecclesiis idoneus poni Vicarius de fructibus Ecclesiæ sustentandus; elapso verò septennio tenentur infra annum in Presbyteros promoueri,* & n.4.

2 *Parochis causa studiorum licentia non datur post Concil. Trid.*

3 *Ecclesia indiget litteratis viris.*

5 *Vicarium deputare durante septennio, quo parochi causa studiorum cum dispensatione Episcopi abesse possunt, ad ipsum Episcopum, non autem ad parochum spectat.*

6 *Dispensandi in residentia facultas conceditur Episcopis, & aliis Episcopo Superioribus.*

7 *Episcopus, qui dispensauit cum parocho causa studij in septennio, ante illud tempus finitum dispensationem reuocare non potest.*

8 *Licentia de stando in scholis, non expirat morte concedentis.*

9 *Beneficiatis curam animarum non habentibus an, & quando Ordinarius licentiam concedere valeat, vt ratione studij abesse valeant, ostenditur.*

10 *Dict.* Alioquin, *denotat latam sententiam.*

Cap. Cùm ex eo. XXXIV.

1 EPiscopi, & eis Superiores possunt dispensare cum electis ad Parochias, vt accepto Subdiaconatus Ordine infra annum, per septennium studeant, quibus elapsis infra annum fiant Sacerdotes, nisi legitimè fuerint impediti, aliter sunt priuati Parochiis, eo tamen tempore prouideant de Vicariis idoneis Ecclesiæ assignata prouisione ex fructibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 194. Alagona *in compend. pag.* 73.

2 Hodie cùm per Concil. Trid. non admittantur ad Parochiales Ecclesias nisi qui per concursum magis idonei fuerint iudicati, Parochis causa studiorum non esse dandam licentiam referunt à Sacra Congregat. decisum Henriq. *conf.* 23. *n* 4. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gl.* 6. *n.* 251. Armend. *in addit. ad recop, legum Nauarra, lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. *§.* 2. *sub tit. sed an parochi debeant residere in suis Curatis, n.* 122. Aluys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 502. *in* 1. *edit* aliàs *resol.* 193. *in fin. in* 2. *edit.* Sanctarel. *variar. q.* 3. *n.* 25. ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 53. *n.* 77. *& alleg.* 56. *n.* 30.

3 *Viris litteratis.*] Notatur ad hoc, quòd Ecclesia indiget viris litteratis, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 3. latè Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 6. *proœm. num.* 33. *& gloss.* 4. *n.* 4. *cum seqq.* & alios per me citatos *d. tract. p.* 2. *alleg.* 46.

4 *Dispensare possint liberè,* &c.] Notatur ad hoc, quòd quamvis habens beneficium Curatum teneatur infra annum ad Sacrum Presbyteratus Ordinem promoueri, Episcopus tamen poterit fauore studij cum studentibus dispensare vsque ad septem annos, vt per Rebuff. *de priuileg. scholar. priuil.* 36. Monet. *de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 10. *n.* 4. Et talis Parochus, cum quo sic dispensat ne intra annum promoueatur, minimè incurrit pœnam amissionis beneficij, de qua *in cap. licèt canon, hoc eit. & lib.* secundùm Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disput.* 1. *num.* 24.

Vt per bonos, & sufficientes Vicarios, &c.] Notatur ad hoc, quòd deputare Vicarium illo septennio, non ad Parochum, sed ad Prælatum spectat, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 31. *n.* 11. 5

In gloss. *Episcopi*, ibi, *hoc tamen casu non dispensabunt minores Episcopis.* Notatur ad hoc, quòd facultas dispensandi in residentia conceditur Episcopis, & aliis Episcopo Superioribus, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 5. *q.* 4. 6

In gloss. *Septennium*, ibi, *sed nunquid Episcopus, qui dispensauit in septennio, ante illud tempus finitum poterit dispensationem reuocare? puto quòd non*, ita Rebuff. *de priuileg. scholar. priuil.* 37. Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 33. *n.* 12. 7

Notatur etiam ad hoc, quòd licentia de stando in scholis non expirat morte concedentis, vt per Perez *l.* 2. *vers. sean. tit.* 2. *lib.* 2. *Ordinam. pag.* 199. *col.* 1. Rom. *singul.* 517. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differ.* 11. *n* 109. 8

In gloss. *Litteratum*, ibi, *& caueant Episcopi ne dispensent cum his, qui dociles non sunt*, &c. Hodie Sacra Congreg. Concilij censuit teneri Ordinarium dare licentiam beneficiatis curam animarum non habentibus, licèt ad residentiam adstringantur, vt ratione studij abesse possint, dummodo id status Ecclesiæ patiatur, & in publico, celebrique gymnasio Theologiæ, vel sacris Canonibus studeant, & minores sint triginta annis, prout referunt Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *c.* 2. *n.* 82. *&* 86. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.* 2. *tit.* 23. *l.* 2. *§.* 2. *de absentia, n.* 121. Sanctarel. *var. resol. q.* 3. *n.* 23. ego ipse *de officio, & potest. Episc. part.* 3. *alleg.* 56. *n.* 29. *& in collect. ad c. relatum* 4. *n.* 7. *de clericis non resid.* quæ quidem licentia non suffragatur vltra quinquennium à die, quo cœpit studere, vt tradunt Nicol. Garc *d. c.* 2. *num.* 105. Monet. *de distribut. quotid. q.* 10. *n.* 14. Armendar. *d. loco, n.* 99. *&* 101. ego ipse *d. alleg.* 56. *n.* 31. & me citato *in illo loco*, Sanctarel. *dict. q.* 3. *n.* 27. 9

In gloss. *Alioquin*, ibi, *ex tunc.* Hanc dictionem denotare latam sententiam resoluunt Rebell. *de obligat. Iustitiæ, p.* 1. *lib.* 1. *q.* 6. *sect.* 6. *n.* 37. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 27. 10

SVMMARIVM.

1 *Compendiatur text. in præsenti.*

2 *Annus, infra quem de parochiali Ecclesia prouisus Sacerdos fieri tenetur, si ex toto elapsus non sit, ius est penes illum, qui vult renuntiare.*

3 *Parochialem Ecclesiam adeptus si infra annum ad Sacerdotium se promoueri non fecit, tuta Conscientia potest suo cedere beneficio vltima die anni.*

4 *Parochus si vltima die anni, quo tenebatur Sacerdos fieri, mortuus fuerit, vacabit beneficium per obitum.*

5 *Pœna huius text. non incurritur si Prælatus prorogando terminum non dispenset.*

6 *Annus ad Ordinis sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignoranti.*

7 *Parochus infra tempus, quo promoueri tenetur, legitimè impeditus, cessante impedimento quoad vtrumque forum non alium annum integrum, sed tantùm complementum partis anni, in qua legitimè impeditus fuit, ad promouendum acquirit.*

8 *Parochus, qui intra annum Sacerdotium non suscepit, effugit pœnas contra tales statutas, si intra tempus comparuit, & se promoueri petiit, licèt Ordinarius eum propter illiteraturam, aut aliam causam promoueri noluerit.*

9 *Beneficium Parochiale ipso iure vacat ex eo quòd quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur.*

10 *Parochus, qui infra annum Sacerdotium non suscepit tenetur in anima iudicio vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit.*

11 *Beneficium vacans per non promotionem ad Sacerdotium infra annum, licèt possit per alium impetrari, possessio tamen in Conscientia non vacat quovsque spolietur.*

12 *Annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis beneficij, sed adeptæ possessionis.*

13 *Beneficium primum, vt vacet per assecutionem alterius incompatibilis, requiritur pacifica possessio de facto, & de iure.*

14 *Lex non est imposita verbis, sed rebus.*

15 *Beneficio Curato priuatus eo quòd intra annum ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iterato id beneficium eidem conferri.*

16 *Beneficium Parochiale obtinens absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere.*

17 *Possessionem pacificam beneficij quis dicatur habere, ostenditur.*

18 *Possessionem pacificam beneficij non habet qui statim in ea fuit deturbatus, seu lis mota.*

19 *Tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis sacerdotalis ei, qui beneficium Curatum obtinuit, non currit illi quandiu lis pendet super eo.*

20 *Prouisus de Parochiali si possessionem illius saltem per duos menses obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoueri.*

21 *Cura liberum exercitium habens, & omnium bonorum, fructuum, & prouentuum possessionem, licèt in limine adeptæ possessionis huiusmodi mota lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lite pendente.*

22 *Annus promotionis ad sacros Ordines non computatur, quandocunque clericus legitimè impeditur quominus Sacerdos creetur.*

23 *Impedimentum in fine anni superueniens an excuset Parochum à promotione Sacerdotij si intra illud tempus non poterat ordinari, ostenditur.*

24 *Beneficium Curatum recipiens animo assumendi Sacerdotium intra annum, non tenetur fructus perceptos eo tempore, quo sanam habuit mentem, restituere.*

25 *Restitutio debita censetur etiam in foro Conscientiæ si ex parte soluentis sit pœna, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti.*

Cap. Commissa. XXXV.

1 NEmo Parochiali Ecclesia priuatur ex eo, quia non est ordinatus, nisi totus annus fuerit elapsus, & annus incipit post regimen Ecclesiæ, vel pacificam possessionem, vel si per ipsum stetit quominus eam haberet. Item si ex iusto impedimento ordinari non potest, annus ei non currit, sed si nullo obstante impedimento infra annum non est ordinatus (& sic Ecclesia vacat) non potest idem prouideri de eadem pro illa vice. Item qui non animo retinendi illam Ecclesiam accipit, sed vt fructus illius anni lucretur, restituat fructus, nisi animum mutet, & qui contulit Ecclesiam non credens electum fore ordinandum, seruet Ecclesiam indemnem. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 196.* Alagona *in compend. pag. 74.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Nisi tunc demum cùm ex toto fuerit ipse annus 2
elapsus.] Ergo antequam annus sit ex toto elapsus, ius
est, penes illum, qui vult renuntiare, iuxta tradita per
Paris. *de resignat. benefic. lib. 3. q. 2. n. 9.* Vnde qui Paro- 3
chialem Ecclesiam adeptus infra annum Sacerdos factus non est tuta Conscientia suo potest cedere beneficio vltimo die anni, cùm adhuc ius in beneficio habeat, vt per Rebuff. *in practica benefic. tit. de non promotis intra annum, num. 48* Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 55. lit. A, in fine, vers. prædicta, secundùm nouiss. impress.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 20. q. 4.* dummodo absque dulo, & fraude id faciat, per ea quæ tradit idem Azor.
d. p. 2. lib. 6. c. 8. q. 10. vers. quæres, & ea ratione si cleri- 4
cus in vltima anni die mortuus fuerit beneficium vacabit per mortem. Paris. *cons. 19. n. 14. vol. 4.*

Hinc etiam si ante annum finitum dispenset Præ- 5
latus in anno illo ad assumendos Ordines præfixo, prorogando terminum, non incurritur pœna, vt per Sanch *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 22. num. 25.*

Tibi non currit si promoueri iusto impedimento, &c.] 6
Notatur ad hoc, quòd annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutum ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit ignoranti, seu iusto impedimento detento, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 35. gloss. 4. n. 14. & 22.* Cald. Pereira *de renouat emphyt q. 6. n. 25.* Nauar. *cons. 1. aliàs 12. n. 1. cum seqq. de rescript.* quos refero *d.*
t. 5. n. 17. Illud autem aduertere oportet quòd Parochus 7
intra tempus, quo promoueri tenetur, legitimè impeditus, cessante impedimento quoad vtrumque forum non aliud annum integrum, sed tantum complementum partis anni, in qua legitimè impeditus fuit, ad promouendum acquirit, ita Nau. *cons. 1. de temper. ordin. in antiq. aliàs cons. 1. de in integr. restit. in nouis,* Nicol. Garc. *de benefic. p. 11. c. 5. n. 120.*

Erit sanè Parochus à pœna priuationis beneficij ob 8
non promotionem ad Sacerdotium infra annum immunis in casu decisionis à S. Congregatione emanatæ
his verbis: *Pœna Canonis præscripta eis, qui intra* 1
annum Sacerdotium non susceperunt, non habet locum in Rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis pacificæ, vel infra tempus comparuit, & se promoueri petiit, offerens quantum in eo erat, se paratum ad suscipiendum Sacerdotium, sed Ordinarius noluit eum propter illiteraturam, vel aliam causam promouere, refert Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 55. in princip.* secundùm nouiss. impress.

Priuatus existit.] Notatur ad hoc, quòd beneficium 9
Parochiale ipso iure vacat ex eo quòd quis infra annum ad Sacerdotium non promouetur, vt per Azor. *d.*
p. 2. lib. 7. c. 16. q. 11. & ideo tenetur in animæ iudicio 10
vniuersos fructus restituere, quos elapso anno percepit, secundum Nauar. *in man. c. 25. num. 117. & in tract. de orat. cap. 22. num. 46.* Salzed. *ad Bernard. d. cap. 55. in princip.*

Verùm licèt huiusmodi beneficium vacans per non 11
promotionem ad Sacerdotium intra annum, possit per alterum impetrari, possessio tamen in Conscientia non vacat quovsque spolietur, secundùm Henriq. *in summ. lib. 10. c. 23. §. 5. & in gloss. lit. V.*

Et possessionem eius pacificam habuisti.] Notatur ad 12
hoc, quòd annus ad Ordinis Sacerdotalis promotionem statutus ei, qui beneficium Curatum obtinet, non currit à tempore impetrationis, siue collationis beneficij, sed adeptæ pacificæ possessionis, vt per Tiraq *de retractu lig. §. 1. gloss. 10. num. 113. iuncto §. 36. gloss. 3. n. 5.* Cald. Pereira *de renou. emphyt. quæst. 5. n. 31.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. c. 16. quæst. 11.* quos refero ego
ipse *de officio, & potest. Parochi, cap. 5. num. 5.* vbi refero 13
sic censuisse sacram Congregat. Concilij, prout etiam

vt

vt primum beneficium per assequutionem alterius incomparabilis vacet, requiritur pacifica possessio de facto, & de iure, vt per Nauar. *consil.* 31. *de prabend. in antiq.* Mascard. *de probat. concl.* 183. *n.* 40. Flamin. *de resignat. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 130. Azor *d. c.* 16. *q.* 9. latè Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 105. Quando autem dicatur quis pacificè possidere, tradit Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n.* 164. *cum seqq.*

14 *Et non rebus, sed verbis.*] Notatur ad hoc, quòd lex non est imposita verbis, sed rebus, Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 21. *n.* 20. Sigism. Scac *de appellat. q.* 17. *limit.* 10. *n.* 14. Steph. Gratian. *discept forens. c.* 156. *n.* 17. Ferrer. *in Constitut. Cathalonia gloss.* 5. *n.* 160. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 5. *lit. L, concl.* 272. Armendar. *in proœm. add. ad recopil. legum Nauarra n.* 104.

15 *Nullatenus ea vice poterit iteratò conferri.*] Notatur ad hoc, quòd si quis fuerit priuatus beneficio Curato eo quòd intra annum ad Sacerdotium non se promoueri fecit, non poterit ea vice iteratò id beneficium eidem conferri, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 8. *glos.* 7. *n.* 16. *& in l. boues*, §. *hoc sermone limit.* 1. *n.* 31. *ff. de verb. signif.* refero *d. c.* 5. *n.* 13.

16 *Caterùm si promoueri*, &c.] Notatur ad hoc, quòd obtinens beneficium Parochiale absque animo assumendi intra annum Sacerdotium, tenetur fructus restituere, vt per Mex. *in tract. tassa papis concl.* 6. *n.* 108. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 8 *q.* 10. *vers. quares, & c.* 9. *q.* 1. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 45 *in princ.* quos refero *d. c.* 5. *n.* 14.

17 In gloss. *Pacificam*, ibi, *licèt possessionem habeat etiam maioris partis bonorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd ille dicitur habere pacificam possessionem, qui ne dum illam habet beneficij, & tituli, seu exercitij curæ, sed etiam bonorum & fructuum beneficij, seu maioris partis eorum, vt per Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n.* 168. Menoch. *remed.* 3. *retinend. n.* 582. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *num.* 123. quos refero *d. cap.* 5. *num.* 6.

18 In ead. gloss. ibi, *Quòd si incontinenti in ipsa possessione lis sibi moueatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd non videtur adeptus fuisse pacificam beneficij possessionem, qui statim ex ea fuit deturbatus, seu lis mota, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, n.* 149. *&* 185. *C. de reuocand. donat.* Bellam. *decis.* 196. Cassad. *decis.* 9. *de causa possess.* Hoied. *de incompatibili benefic. p.* 1. *c.* 13. *n.* 40. *&* 50. Mascard. *de probat. conclus.* 183. *n.* 42. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 130. vbi *n.* 131. asserit quòd relinquitur arbitrio iudicis quomodo interpretetur illud verbum *incontinenti*, Nicol. Garc. *de benefic. part.* 11. *cap.* 5. *n.* 118. refero *d. c.* 5. *n.* 7.

19 In ead gloss. ibi, *Primo verò non tenetur.* Notatur ad hoc, quòd tempus anni præstitutum ad promotionem Ordinis Sacerdotalis ei, qui beneficium curatum obtinuit, non illi currit quandiu lis pendet super huiusmodi beneficio, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *glos.* 10. *num.* 27.

20 In ead. gloss. ibi, *Si autem possessionem aliquandiu obtinuit sine litigio*, &c. Ergo si prouisus de Parochiali possessionem illius aliquandiu, id est, saltem per duos menses, obtinuit sine litigio, tenetur infra annum ad Sacerdotium promoueri, & sufficit quod semel cœperit pacificè possidere, quamvis postea lis ei moueatur, sequuntur Staphil. *de literis gratia, tit. de qualitate & statu benefic.* §. *huiusmodi, n.* 12. Sarnen. *in reg. de triennali, q.* 53. *vers. & ideo*, Petr. Gregor. *de benefic. c.* 25. *num.* 10. contra Nicol. Garc. *d. p.* 11. *c.* 5. *n.* 118. vbi tamen *n.* 121. refert Sacram Congregat. Episcopo Veronen. sic res-
21 pondisse: *Obtinente Parochialem Ecclesiam per prouisionem Sedis Apostol. habentes liberum cura exercitium, & omnium bonorum, fructuum, & prouentuum possessionem licèt in limine adepta possessionis predicta mota lis fuerit per aliquem in petitorio, tenetur se promoueri facere intra annum lite pendente, & iterum sic ait. Quòd si beneficium esset litigiosum, & curam animarum haberet, tenebitur obtinens sacros ordines suscipere; si modò liberum habeat cura exercitium.*

In gloss. *Iusto impedimento.* Notatur ad hoc, quòd 22
annus promotionis ad sacros Ordines non computatur quandocunque clericus legitimè impeditur quominus Sacerdos creetur, prout impedimenta huiusmodi referentes tradunt Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 8. *q.* 2. *vers. annus hic, & lib.* 7. *c.* 16. *quast.* 11. Lessi. *de iustit. lib.* 2. *c.* 34. *dub.* 19. *num.* 100. Sed vtrùm sufficiat quòd 23
huiusmodi impedimentum in fine anni superueniat, dubium est non contemnendum, in quo Bellam. *decis.* 83. censet tale impedimentum minimè excusare, quando intra illud tempus non poterat promoueri, quem approbat Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *c.* 5. *n.* 119. contra Rebuff. *tit. de non promotis intra annum, n.* 84. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 55. *lit. C*, secundùm nouissimè impress.

In gloss. *Non intendens.* Notatur ad hoc, quòd 24
recipiens beneficium Curatum animo assumendi Sacerdotium intra annum, non tenetur fructus perceptos eo tempore, quo sanam habuit intentionem, restituere, quamvis postea mutata voluntate minimè promoueatur intra annum ad Sacerdotium, vt per Azor. *instit. moral p.* 2 *lib.* 6. *c.* 8. *q.* 10. *vers. quares*, Paul. Comitol. *respons. moral lib.* 1. *q.* 79. *n.* 2. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 45. *n.* 1. *cum seqq.*

In gloss. *Indemnem*, ibi, *& hic loquitur non solùm de* 25
obligatione in foro anima. Notatur ad hoc, quòd si ex parte soluentis sit pœna, & ex parte accipientis sit restitutio damni accepti, vtique ea restitutio debita censetur etiam in foro Conscientiæ, vt per D. Barbos. *in l. si mora, n.* 44. *ff solute matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Abbas exemptus eligitur in Episcopum, sed non potest sine licentia Papa, vel Legati de latere, &* num. 2.
3 *Exemptus à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij, non censetur exemptus à Legato Papa.*
4 *Prouisus à Nuncio dicitur prouisus Apostolicus.*
5 *Dict.* huiusmodi, *est relatiua pracedentium communibus suis qualitatibus.*
6 *Legatus simplex speciali commissione cognoscit inter exemptos.*
7 *Resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & aliis Ordinariis, sed coram Papa.*

Cap. Si Abbatem. XXXVI.

Abbas exemptus, & immediatè Papæ subiectus 1
potest eligi in Episcopum, sed non potest deserere Monasterium suum sine licentia Papæ, vel Legati à latere, non vero aliorum Legatorum, qui non possunt confirmare electionem. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 198. Alagona *in compend. pag.* 74. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Azór. 2
instit. moral. p. 1. *lib.* 12. *c.* 20. *q.* 6. Paul. Layman. *in quast. Canon. de Pralatorum Ecclesiast. elect. q.* 191. Fr. Ludou. Mirand. *in manu. Prælator. tom.* 2. *q.* 23. *art.* 32. *concl.* 2. ego ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 250.

Quàm

3 *Quàm à nobis, vel ab Apostolica Sedis Legato.*] Notatur ad hoc, quòd exempti à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non censentur exempti à Legatis à Papa, vt
4 per Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 2. q. 63. art. 4.* Vnde prouisum à Nuncio dici prouisum Apostolicum ex hoc text. colligunt *hîc* Gemin. *n. 5.* & Franc. *n. 4.* Viuian. *in praxi iurispatron. lib. 11. c. 4. n. 114. ante vers. vt cùm autem,* in vlt. impress. Rot. *in Leodien. beneficij 13. Iunij 1608. coram Ortembergo.*

5 *Huiusmodi verò Legatus.*] Notatur ad hoc, quòd dict. illa, *huiusmodi*, est relatiua præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, iuxta resoluta per Rebuff. *ad l. 1. vers. huiusmodi stipulationes, ff de verbor. signific. p. 6.* Nauar. *in c. si quando, remed. 6. num. 5. de rescriptis,* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 40. num. 4* & alios per me citatos *in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 138. n. 1.* secundùm Lugdun. impress.

6 *Nisi id eis à Sede ipsa specialiter sit commissum.*] Notatur ad hoc, quòd simplex Legatus speciali commissione cognoscit inter exemptos, vt per Erasm. à Cochiet *de iurisdictione Ordinarij in exemptos, p. 2. q. 2. num. 16.*

7 In gloss. *Deferendi.* Notatur ad hoc, quòd resignatio exempti non potest fieri coram Episcopo, & aliis Ordinariis, sed coram Summo Pontif. vt per Flamin. Paris. *de resign. benefic. lib. 1. q. 11. num. 2.* vbi *n. 1.* subdit quòd exemptus potest resignare beneficia, quæ obtinet, Erasm. à Cochier *d. p. 4. q. 27.*

SVMMARIVM.

1 *Compendiatur text. in præsenti.*
2 *Electores non sunt priuati eligendi potestate, imò liberè ad eosdem reuertitur quando ipsi compromiserunt absolutè in aliquem, qui elegit indignum, siue scienter, siue ignoranter.*
3 *Eligens indignum est pro ea vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi.*
4 *Episcopus per collationem Vicarij indigno factam non est priuatus potestate conferendi.*
5 *Eligens iure proprio si eligeret inutiliter, potest denuò eligere, nisi scienter indignum eligat.*
6 *Electus à compromissario quando electioni per illum de se facta consentire recusat, tunc non ad ipsum compromissarium, sed ad compromittentes reuertitur electio.*
7 *Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus.*
8 *Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt nisi in ea expressè nominentur.*
9 *Electio quando est data alicui ab homine si semel elegerit, etiam qualitercunque, variare non licet.*

Cap. Si compromissarius. XXXVII.

1 Compromissarij si non eligunt intra tempus statutum, electio deuoluitur ad Superiorem; si eligunt indignum, eligendi potestas reuertitur ad compromittentes, nisi ipsi scientes habuerint talem electionem ratam; idem si electus non vult consentire. Item compromissarius eligens indignum, & etiam Canonici si ratum habeant, suspenduntur à beneficiis Ecclesiasticis per triennium; quod verò non intelligitur de Episcopo compromissario, quia de iure Episcopus non est suspensus, nisi de ipso fiat expressa mentio. Item pœna priuationis fructuum intelligitur in electione Episcoporum, & Prælatorum non inferiorum. Item ista pœna priuationis intelligitur de beneficiis, quæ habent in illa Ecclesia, quam offendunt, (sicut in casu illius, qui obiit in electione) & non de aliis beneficiis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 199.* Alagona *in compend. pag. 75.* remissiue Ximen. *in concord. p. 2.*

Vide Bonacin. *de suspension. omnibus in particulari disp. 3. q. 4. puncto 2. & 9.*

Si verò eligat, sed indignum, &c.] Notatur ad hoc, 2
quòd electores non sunt priuati eligendi potestate, imo liberè ad eosdem reuertitur electio, quando ipsi compromiserunt absolutè in aliquem, qui eligeret indignum siue scienter, siue ignoranter. Ratio est, quia si scienter elegit, dolus ipsius compromissarij non debet imputari compromittentibus, qui non sunt in culpa; si verò ignoranter elegit, iam functus est officio suo; ita Syluester *in summ. verbo electio 2. q. 19. num. 26.* Cuch. *instit. maior. lib. 4. tit. de elect. n. 38.* quos refert, & sequitur F. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub. 61. num. 13.*

Ad illud autem quòd eligens indignum est pro ea 3
vice potestate eligendi priuatus, & ad superiorem deuoluitur potestas conferendi, vide quæ dixi *in collect. ad c. cùm in cunctis, num. 35. cum seqq. hoc tit in Decret.*
Notari solet hic text. ad hoc quòd per collationem 4
Vicarij indigno factam non est Episcopus priuatus potestate conferendi, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, n. 139. & seqq.* Sbroz. *de offic. Vicarij lib. 3. quæst. 37.* quos refero *in collect. ad d. c. cùm in cunctis, n. 38.*

Vnde colligitur quod qui potest eligere iure pro- 5
prio, si eligeret inutiliter, poterit denuò eligere, nisi scienter indignum elegerit, secus in eo, qui habet eam facultatem non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, limit. 1. n. 43. & seq. ff. de verb. signif.*

Idem fit cùm eligit idoneum, &c.] Notator ad hoc, 6
quòd quando ille, in quem absolutè compromissa est eligendi potestas ab electoribus, & electus ab eo consentire recusat, tunc non ad eum, sed ad compromittentes reuertitur electio, ita Syluest. *in summ. verbo electio 2. q. 19. n. 26.* Cuch. *instit. maior lib. 4. tit. de elect. n. 38.* quos refert Fr. Sigism. à Bononia *d. tract. de elect. dub. 61. n. 3.*

Iuxta Lateranense Concil. suspenditur.] Notatur ad 7
hoc, quòd Compromissarius malum eligens Prælatum venit puniendus, quia suspenditur à beneficiis, quæ obtinet in illa Ecclesia, quam sic eligendo offendit, vt per Palat. *in repet. c. per vestras, de donation. inter virum, & vxorem, notab. 3. §. 26. n. 11.* Rainet. *de catalogo censur. tit. de suspens. cap. fin. suspens. 10.*

Cùm de iure nullam sententiam suspensionis, &c.] 8
Notatur ad hoc, quòd Episcopi in nullam suspensionis sententiam incidunt, nisi in ea expressè nominentur, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 32. q. 8. vers. quæres,* Sayr. *de censur. lib. 1. c. 8. n. 25.* Beller. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de discipl. cleric. §. 2. n. 47.* Mari. Alter. *de censur. tom. 1. disp. 10. lib. 3. cap. 5. vers. sed quæ potest,* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 34. §. 2. lit. V, & c. 43. §. 5. lit. I,* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. quæst. 65. art. 3.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 211. n. 1.* quorum plures refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 111. n. 1.*

In gloss. *Consentire,* ibi, *sed vbi ab homine, vnica ele-* 9
ctione consumitur potestas. Notatur ad hoc, quòd cùm electio data est cuipiam ab homine, si semel elegerit, etiam qualitercunque variare non licet, vt per Tiraq. *in d. l. boues, § hoc sermone limit. 9. n. 9.*

In ead. gloss. ibi, *Distinxerunt quidam an detur potestas prouidendi, an eligendi,* &c. Sequitur Tiraq. *in d. §. hoc sermone limit. 6. n. 21.*

In gloss. *In illius*. Notatur ad hoc quòd suspensio suspendit per triennium à beneficiis, quæ obiiciens aliquid in personam, & in probatione deficiens obtinet in illa Ecclesia ad quam alter electus, vel postulatus fuerat, vt per Soar. *de censur. tom* 5. *disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 12. Filliuc. *tract.* 17. *c.* 6. *q.* 8. *n.* 113. Bonac. *d. puncto* 9. *num.* 8.

In gloss. *Eligitur*. Notatur ad hoc, quòd suspensio de qua *in hoc text.* non incurritur nisi scienter eligatur indignus. Sed communior est sententia, quæ asserit compromittentem quidem non puniri in hoc text. nisi scienter ratam habuerit electionem indigni; compromissurum verò puniri etiamsi ex negligentia culpabili, & non scienter deliquerit, ita Soar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 31. *sect.* 3. *num.* 8. Mar. Alter. *in simili tract. tom.* 2. *disp.* 13. *cap.* 2. *colum.* 2. & 3. Bonac. *d. quæst.* 4. *puncto* 3. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ad appellandum secundùm formam* cap. vt circa, *non est idoneus nisi omnia obiecta, & forma iuramenti in procuratorio exprimantur*, & num. 2.

3 *Mandatum vt exprimatur specialiter in indiuiduo requiritur, vbi agitur de fauore aduersarij.*

Cap. Procurator. XXXVIII.

1 PRocurator ad appellandum contra electionem debet in procuratorio habere expressa omnia, quæ obiicit, & speciale mandatum iurandi in eorum animas, quorum est procurator, quòd expressè putent obiecta esse vera, & quòd possint probare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 202. Alagona *in compend. pag.* 75. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. colligit ex hoc text. Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 48. *n.* 14.

3 *Singulariter, & clarè in eius procuratorio sint expressa.*] Notatur ad hoc, quòd vbi agitur de fauore aduersarij, tunc requiritur vt mandatum exprimatur specialiter in indiuiduo, vt per Tiraq. *de iure marit. gl.* 7. *n.* 112.

Cap. Si confirmationem. XXXIX.

1 COnfirmatione cassata & irrita ob defectum auctoritatis, vel ob iuris solemnitates non seruatas, non intelligitur cassata electio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag* 203. Alagona *in compend. pag.* 75. remissiuè Ximen. *in concord p.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Cuch. *Inst. iuris Canon tit.* 9. *de elect. n...* Laurent. de Peyrinis *de officio subditi Regularis, tom.* 1. *q.* 1. *c.* 31. §. 11. *vers. dico* 7. Iul. Lauor. *variar. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *de elect. Canonica, c.* 25. *n.* 71.

SVMMARIVM.

1 *Cathedrali, Regulari, vel Collegiata Ecclesia vacante si singulares personæ Capituli, vel Conuentus occupent bona à Prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia donec plenè restituant ab officio, & quibuscunque beneficiis sunt suspensi, non obstantibus*, &c. & n. 2.

3 *Bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent.*

4 *Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendere, vel futuris successoribus fideliter per œconomum reseruari.*

5 *Locatio facta à Capitulo Sede vacante ligat successorem.*

6 *Clausula*, Non obstantibus quibuscunque priuilegiis, *vis, & effectus, remissiuè.*

7 *Hic text. non procedit in aliis Ecclesiis præter Cathedrales tam Regulares, quàm sæculares, ac Collegiatas pastore carentes.*

8 *Clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est.*

Cap. Quia sæpè. XL.

QVi in Sede vacante Cathedralium, Regularium, Collegiatarum bona relicta, vel tempore vacationis collecta occupant, dissipant, consumunt, &c. sunt suspensi ab officiis, & beneficiis donec integrè restituant, non obstantibus consuetudinibus, statutis etiam iuratis, & à Sede Apost. confirmatis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 204. Alagona *in compend. pag.* 75. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Soar. *de censur. tom.* 5. *disp* 28. *sect.* 3. *n.* 6. Rainer. *in catalogo censur. & irregularit. tit. de suspens. cap.* 4. *suspens* 2. Bonac. *de suspens. omnibus in particulari disput.* 3. *q.* 4. *puncto* 15.

Bona à Prælatis ipsarum dimissa. &c.] Nomine bonorum in præsenti intelliguntur quælibet bona tam mobilia quàm immobilia, quæ Prælatus possidebat, aut quæ vacationis tempore proueniunt ex bonis Ecclesiæ, vt sunt fructus, & reliqua emolumenta, ita Soar. *d. tom.* 3. *disp.* 31. *sect.* 3. *n.* 3. Bonac *d. puncto.* 15. *n.* 3. vbi etiam affirmat comprehendi fructus, & emolumenta, quæ proueniunt ex iurisdictione, v. g. ex pœna condemnationis, ex sigillo, aliáve simili causa. 2

Vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari.] Notatur ad hoc quòd bona relicta à Prælatis Cathedralium, vel Collegiatarum Ecclesiarum, seu obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per Boër. *dec.* 340. *n.* 3. *cum seqq.* Cou. *in c. relatum, §l.* 2. *n.* 3. *de testam.* D. Barbos. *in l. diuortio, p.* 2. *num.* 58. *cum seqq. ff. solut. matrim.* Azeued. *consil.* 9. *num.* 3. 3

Quæ in vtilitatem dictarum Ecclesiarum, &c.] Notatur ad hoc, quòd Capitulum Sede vacante debet fructus quocunque modo prouenientes in vtilitatem Ecclesiæ expendi facere, & conuertere, vel futuris successoribus fideliter per œconomum reseruari, vt per Boër. *decis.* 340. *n.* 1. & 2. Vnde locationem factam à Capitulo Sede vacante ligare successorem cùm sine dubio fiat nomine Ecclesiæ, atque in eius non locantis vtilitatem resoluit Cald. Pereira *de empt. & vend. c.* 26. *num.* 14. 4

Ab officio.] Ordinis scilicet, & non dignitatis, vt per Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 12. *c.* 4. *col.* 4. *vers. sed quærunt*, Bonac. *d. puncto* 15. *n.* 8. hinc inferentem illum, qui huiusmodi suspensione obstrictus est, irregularitatis pœnam incurrere celebrando, aut aliàs sacrorum Ordinum functiones exercendo. 5

Et Beneficiis quibuscunque sint suspensi.] Hoc est, omnibus beneficiis, quæ vbique possidet propter dictionem vniuersalem, *quibuscunque*, ita 6

Bonacin.

Bonac. *d. puncto* 15. *n.* 9. quicquid dicat Alter. *d. disp.* 12. *c.* 3. *col.* 6. *vers.* 3.

6 *Non obstantibus quibuslibet privilegiis.* De hac clausula dixi latè *in tract. de clausulis usufreq. claus.* 83. secundùm Lugdun. impress.

7 In gloss. *Collegiatis*, ibi, *in aliis non habet locum hac Decret.* &c. Sequitur Boër. *decis.* 340. *n.* 2. vbi ait quòd in aliis Ecclesiis præter Cathedrales tam Regulares, quàm sæculares, ac Collegiatas pastore carentes non habet locum hic text. sed *cap. præsenti, de officio Ordin. hoc lib.* quod loquitur generaliter in omnibus, & quibuscunque Ecclesiis alicui subiectis, seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam, &c.

8 In gloss. *Beneficiis*, ibi, *cùm possit statim sibi providere restituendo*, &c. Notatur ad hoc quòd clerico ob contumaciam suspenso, aut deposito nihil præstandum est pro alimentis, vt per Sord. *de alim. tit.* 7. *q.* 36. *n.* 4. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *tit. C, n.* 440.

Cap. Constitutio. XLI.

1 Decretalis, *vt circa*, qua præscribitur forma seruanda in appellatione ab opponentibus se electionibus, postulationibus, & prouisionibus, habet locum quando appellatur extra iudicium, non quando in iudicio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 205. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 76. remissiõe Ximen. *in concord. p.* 1.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 48. *n.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Cathedralis Ecclesia plenam administrationem à Sede Apost. habens potest omnia, qua sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest qua sunt Ordinis nisi fuerit Episcopus.*

2 *Cathedrali Ecclesia vacanti datur à Papa quandoque Procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & tempralibus, & dicitur Visitator.*

3 *Administrationem Ecclesia Cathedralis nemo dare potest nisi Papa.*

4 *Papa solus curatorem dare potest Ecclesia Cathedrali, & eius bonis quoad effectum agendi.*

5 *Mobilia etiam pretiosa potest Episcopus in casu licito alienare.*

6 *Papa ex eo quòd dat administratorem, vel visitatorem Ecclesia Cathedrali, si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopum, non tenet electio.*

Cap. Is, cui. XLII.

1 Cathedralis Ecclesiæ plenam administrationem à Sede Apostolica habens, potest omnia, quæ sunt iurisdictionis, excepta alienatione bonorum immobilium, & non potest, quæ sunt Ordinis, nisi fuerit Episcopus. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Vio. *in ration. lib.* 1. *pag.* 206. Alagona *in compend. pag.* 76. remissiõe Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Administratio Cathedralis Ecclesia plena, & libera*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Ecclesiæ Cathedrali vacanti datur quandoque procurator cum libera potestate administrandi in spiritualibus, & temporalibus, & hic solet à Papa dari, & dicitur visitator, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 8. *n.* 29.

Cui soli competit.] Notatur ad hoc, quòd Ecclesiæ Cathedralis administratorem nemo dare potest nisi Papa, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 8. *n.* 29. quem refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 7. secundùm Lugdun. impress. & latius egi *ead p.* 3. *alleg.* 133. *per totam*, & quod solus Papa curatorem dare potest Ecclesiæ Cathedrali, & eius bonis quoad effectum agendi, tradit Gig. *de pensionib. q.* 65. *n.* 5. & 6. Ego ipse *d. alleg.* 50. *n.* 7. *in fine.* 3 4

5 In gloss. *Immobilium*, ibi, *putà quòd mobilia etiam pretiosa possit in casu licito alienare*, &c. Sequitur Tiraq. *de retract. lig.* 6. 1. *gl.* 7. *n.* 100. & 102.

6 In gloss. *Confirmatus*, ibi, *notat etiam ibi quòd eo ipso quòd Papa dat administratorem, vel visitatorem Ecclesia Cathedrali, si postea Canonici etiam ignoranter eligant Episcopũ, non tenet electio.* Vide Boër. *dec.* 2. *n.* 29. & 30.

SVMMARIVM.

1 *Monialis non eligit nisi peregerit* 12 *annum, & sit tacitè, vel expressè professa, nec eligitur nisi peregerit* 30. *annum & fuerit expressè professa.*

2 *Electio omnium Abbatissarum, cæterarumque Monialium Præfectarum de iure communi ad Conuentum spectat.*

3 *Moniales in Abbatissarum, seu Priorissarum electionibus non habent vocem actiuam, nisi illa ad minus* 12. *ætatis sua annum peregerint, fuerintque tacitè, vel expressè professa.*

4 *Monialis nulla potest eligi in Abbatissam de iure communi, qua ad minus non habuerit* 30. *sua ætatis annum, & expressè professa fuerit regulam eius Monasterij, cui præficitur; & circa hoc quid hodie seruandum sit attento Concil. Trident. ostenditur.*

5 *Episcopus non potest dispensare in ætate requisita à Concil. Trid. in eligenda in Abbatissam.*

6 *Electio Abbatissa per scrutinium quomodo facienda, ostenditur*, & n. 7.

8 *Abbatissa in electione ex tripartito numero Monialium debent concurrere dua partes, nisi alia fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes, potest Episcopus nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit.*

9 *Refertur Constitutio Gregorij XV. de exemptorum priuilegiis.*

10 *Fœmina potest habere officium habens in se dignitatem, & administrationem.*

11 *Fœmina possunt habere officia, & dignitates temporales, qua eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur.*

12 *Abbatissa qua à maiori parte, non tamen à duabus electa impugnaretur ne veniret confirmanda, interim potest administrare.*

13 *Illegitima non potest absque dispensatione Papa seclusis Religionum priuilegiis esse Abbatissa, vel Priorissa.*

14 *Constantia maior est in viro, quàm in fœmina.*

15 *Dict. quomodolibet, omnem penitus modum includit.*

16 *Episcopus an possit exercere ea, qua sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem remissiuè.*

17 *Abbatissa electa per compromissum quando possit administrare si pars Monialium se opponat, ostenditur*, & n. 18.

19 *Fœmina propter sexus verecundiam aliquando parcitur.*

20 *Discordiam nutrientes in electione Abbatissa Monialium sunt excommunicati.*

21 *Vocati, seu deputati ad dirigendas Moniales in electionibus*

ctionibus, & non temperantes ea ex quibus discordia nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt.

23 *Verbum*, sobiaceo, *in futuro tempore importat latam sententiam.*

Cap. Indemnitatibus. XLIII.

1 Monialis non eligat nisi agat annum decimum quartum, & sit professa tacitè, vel expressè, non eligatur verò in Abbatissam, nisi trigesimum annum expleuerit, & sit expressè professa. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abbas, Archid Gem. Ioan. An r. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 207. Alag. *in compend. pag.* 76. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

2 *Vt cùm in eis fuerit*, &c.] Ergo electio omnium Abbatissarum, cæterarúmque Monialium Prælectarum de iure communi ad Conuentum spectat, vt per Lud Miranda *in tract. de sacris Monialib. q. 7. art. 1. concl. 1. in princip.*

3 *Nulla Monialis nisi duodecimum annum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Moniales in Abbatissarum electione non habent votum, siue vocem actiuam de iure communi loquendo, nisi illæ, quæ ad minus duodecim suæ ætatis annum peregerint, fortiùsque tacitè, vel expressè professæ, vt per Lud Mirand *d. q. 7. art 2 concl. 1.* vbi subdit quòd gl. *hic verbo duodecimum*, huius decreti rationem reddens inquit hoc ibidem fuisse statutum, quia eo tempore mulieres efficiuntur pubetes.

4 *Nec in Abbatissam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nulla Monialis potest eligi in Abbatissam, quæ ad minus non habuerit trigesimum suæ ætatis annum, & expressè professa fuerit regulam eius monasterij, cui præficitur, ac per aliquot annorum spatium laudabiliter vixerit, vt per Mitand. *post man. Prælator. in tract. de sacris Monialib. q. 6. art. 6.* Verùm hodie super hac re ita disponit Concil. Trid. *sess. 25. de Regul. c. 7.* Abbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Præfecta, vel posita appellatur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori qui electioni præest, videatur, ex iis, quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio superiore consentiente eligatur. De cuius Decreti materia vide Fr. Emman. *quæst. Regularium tom. 1. q. 15. art. 3.* Zerol. *in praxi Episcop p 1. verbo Abbatissa, vers. ad primum*, Portel. *in dubiis Regularib. verbo Abbatissa, n. 3. cum seqq.* Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiastico tract. 12. c. 3. q. 15. suppos. 4.* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub. 7. c. 6. n. 89.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. c. 4. n. 42. & 71.* Aloyf. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. p. 4. decis. 281. n. 3. & decis. 309.* Iul. Lauor. *variar. lucubr. tom. 1. tit. 4. cap. 24.*

5 Vtrùm autem circa huiusmodi ætatem à Concil. Tridentino *citato loco* præscriptam, possit Episcopus dispensare, dubium est non contemnendum, in quo negatiuam tuentur partem Nicol. Garc. *d. c. 4. n. 7.* Aloyf. Ricc. *d. decis. 309. n. 9. p. 4.* Azor. *inst. moral p. 2. lib. 6. c. 5. q. 5.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis, n.* 102. Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub. 62. n. 6.*

§. Sanè.

6 Electa per scrutinium à duabus partibus Monialium debet statim præmisso diligenti examine à Superiore confirmari nulla appellatione obstante, & benedici si sit Abbatissa. Quando verò publicato scrutinio nulla fuerit à duabus partibus electa, poterunt Moniales antequam ad alios actus diuertant, ad illam accedere, quæ maiorem partem habebat, & si addito hoc accessu ad duas partes perueniat, est confirmanda. Si verò moniales noluerint ad illam accedere, vel si accedant, non perueniant tamen cum aliis in illa consentientibus ad duas partes, tunc superior sine strepitu iudicij antequam illam confirmet, inquirat de obiectis, & interim potest electa in spiritualibus, & temporalibus ministrare, ita tamen vt nihil alienet, & nullam de nouo recipiat Monialem. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

Hanc eandem concl. firmat Lud. Mitand. *in tract. de sacris Monialib q. 7. art. 10. concl. 1.* 7

Quæ à duabus partibus, &c.] Ex tripartito numero Monialium duas partes concurrere debere in electione Abbatissæ, nisi alia fuerit loci consuetudo, & si fuerint discordes, posse Episcopum nominare vnam, quam magis idoneam iudicauerit, refert à Sacra Congregatione Concilij decisum fuisse. Piasec. *in praxi Episcop. p. 2. c. 3. n. 57. vers. in monasteriis*, quem citat Zipæ. *in analyt. postremi iuris Eccles. enarrat. sub tit. de elect. n. 9. vers. Abbatissa, in fine*, nouissimè D. Laoor. *var. lucubr. tit. 4. c. 21. §. 12. prope finem*, vbi addit *de anno* 1618. decisum fuisse à S. Congreg. in casu discordiæ inter Moniales non posse superiorem ipsarum, aut scrutatorem dare votum in electione Abbatissæ, vel Priorissæ. Sed sufficere maiorem partem eligentium habito respectu ad Capitulum, vetitos videtur ex reg. text. *in cap quaproter 22. de elect. & in cap. dudum, cum aliis, eod. tit. lib. 6.* & clarè deducitur ex *d. §. sanè, vers. verum si quæ, vsque ad fin.* Nauar. *conf. 5. de elect.* & in specie Mirand. *in man. Prælat. tom. 2. quæst. 23. art. 17. concl. 22. & in tract. de monialibus q. 10. art. 4.* qui *ibid. art. 1. in princ.* dicit hoc idem cautum esse in statutis Ordinis Cisterciensis. Neque obstat text. *in hoc §. sanè, in princ.* quia ibi quod deducitur de duabus partibus, procedit ad effectum vt electa à duabus partibus possit confirmari appellatione remota, etiamsi à minori parte contra eius personam defectus obiiciatur, non autem vt propterea electio à maiori parte facta non teneat, quia aliter text. ille esset sibi contrarius, idem *vers. verùm*, Miranda *de Monialibus, vbi suprà*, Rot. *in Terracinen. Abbatia.* 8

Per Superiorem, &c.] Nouissimè S. D. Gregor. XV. felic. record. *in sua Constit. de exemptorum priuilegiis, incip. Inscrutabili, sub dat. 9. Febr.* 1622. circa hanc materiam electionis Abbatissarum, sic statuit. Ac similiter possit Episcopus vnà cum superioribus Regularibus quarumcunque Abbatissarum, Priorissarum, Præfectarum, vel Præpositarum eorundem Monasteriorum quocunque nomine appellentur, electionibus per se, vel per alium interesse, ac præsidere, absque vlla tamen ipsorum Monasteriorum impensa. Hactenus d. Constit. super qua postea Sacra Congreg. Illustriss. Card. Concil. Trid. interpretum censuit ius confirmandi Abbatissas minimè fuisse Episcopis per eiusmodi Constitutionem attributum, quam quidem decisionem originalem præ manibus habui, impressamque vidi in Typographia R. Cameræ Apostol. de anno 1624. 9

In spiritualibus, & temporalibus liberè administret.] Ergo fœmina potest habere officium habens in se dignitatem & administrationem, vt per Flamin. Parif. *de resignat. lib. 3. q. 12. n. 3.* vbi *n. 9.* subdit quòd Abbatissa in administratione æquiparatur Abbati, *& lib. 12. q. 4. num. 29.* 10

Et quod fœminæ possint habere officia & dignita- 11
tes

tes temporales quæ eis per successionem perpetuam tanquam propria deferuntur, tradunt Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 13. n. 14.* Leceri. *de primogen. lib. 1. q. 19. n. 6.* Vant. *de nullitat. ex defectu iurisd. deleg. n. 73.* Card. Tusch. *practic. conclus. tom. 3. litt. F. concl. 94. num. 17. & tom. 5. litt. M. concl. 415. num. 2.* Cardin. Mantic. *de tacitis & ambig. convent. tom. 2. lib. 23. tit. 14. num. 30.* D. Barbos. *in l. enim Prator, §. vltim. num. 268. ff. de iudic.*

A dignitate deiiciatur adepta.] Ergo officium Abbatissæ dignitas est, vt per Hieron. Roder. *in compendio quæst. Regul. resol. 2. n. 20.* sed *n. 21.* contrarium resoluit, & responder huic cap.

22 *Liberè administret.*] Notatur ad hoc, quòd Abbatissa, quæ à maiori parte, non tamen à duabus, electa, impugnaretur ne veniret confirmanda, interim potest administrare, vt per Petr. Greg. *de elect. cap. 19. num. 5.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tit. 4. cap. 24. num. 52. & c. 25. num. 25.*

23 In gl. *Canonica*, ibi, *si sit illegitimè nata*, &c. Notatur ad hoc, quòd illegitima non potest absque dispensatione Papæ, seclusis Religionum priuilegiis, esse Abbatissa, vel Priorissa, vt per Nauar. *in manual. cap. 27. num. 201.* Maiol. *de irregul. lib. 10. cap. 10. in fine,* Mandos. *in signatura Gratia tit. de dispensat. super defectu natalium, in fine,* Soar. *tom. 5. disp. 50. sect. 5. n. 5. & de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 6. num. 14.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 3. q. 12. num. 11.* Sayr. *de censur. l. 6. cap. 11. num. 3. in fine,* Bellet. *disquisit. cleric. part. 1. tit. de disciplin. cleric. §. 3. num. 50.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 19. & 20.* Sanctarel. *variar. resolut. q. 40. n. 7.* metipsum *in collect. ad c. 1. n. 7. de filiis Presbyter.* quicquid dicat Fr. Emman. *q. Regul. tom. 1. q. 13. art. 21.*

24 In gl. *Diuertant*, ibi, *quia maior constantia est in viro, quàm in fœmina*, Refert, & sequitur Tiraq. *leg. 9. connub. gl. 1. p. 9. n. 132.*

25 In gloss. *Quomodolibet*, ibi, *quod est distributiuum modorum*, Dict. illa, *quomodolibet*, omnem penitus modum includit, vt per Menoch. *remed. 6. recuper. possess. n. 15.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 9. q. 25. n. 48.* Valas. *cons. 61. n. 6.* Cened. *post lib. pract. & canon. q. sing. 95. num. 1.* & plures alios, quos refero *in tract. de dictionibus vsufrequent. diction.* 330. secundùm Lugdun. impress.

26 In gl. *Auctoritate*, ibi, *electa ante confirmationem administrat.* Episcopus an possit exercere ea, quæ sunt iurisdictionis ante inductionem in possessionem? vide Perez *l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordinamenti pag. 154.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 28.* Cald. Pereira *cons. 8. num. 7. cum seqq.* Nicol. Garc. *in tract. de benefic. part. 5. cap. 4. num. 242.*

§. Cæterùm. §. Porrò.

17 Si contra electam per compromissum pars minor Monialium se opponat, adhuc confirmetur, si maior, non confirmetur, donec fuerit obiectis satisfactum, interim tamen administret; si verò pars opponentium fuerit duplo maior, non administret, sed litis euentum expectet. Item ab opponentibus in casibus præmissis obseruetur Constit. *cap. vt vice*; non tenentur tamen personaliter venire Romam, sed mittant procuratores. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

18 Hanc eandem conclus. firmant Ludon. Miranda *in tract. de sacris Monialib. q. 7. art. 10. concl. 4.*

19 *Propter sexus verecundiam*, &c.] Vide quæ notat Tiraq. *l. 9. connub. glos. 1. p. 9. num. 178. & seqq. & l. 10. gloss. 1. p. 10. n. 31.*

§. Postremò, cum seqq.

Ponentes, vel nutrientes discordiam in electione Abbatissæ monialium sunt excommunicati. Item hoc decretum valet in monialibus Regularibus; & in his, quæ viuunt vt Canonici sæculares, quarum tamen statum per hoc non approbat, & non loquitur de electionibus virorum. Colligunt Doctores *in principio text.* citati. 20

Eo ipso excommunicationis sententiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd vocati, seu deputati ad dirigendas moniales in electionibus, & non temperantes ea, ex quibus discordiæ nasci, vel foueri possunt, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, vt per Soar. *tom. 5. disp. 23. sect. 4. n. 8.* Memor. cleric. *c. 9. excomm. 44.* Iul. Lauor. *de Indulgen. p. 2. c. 23. n. 21.* Filliuc. *tr. 14. n. 53. vers. quartè, & n. 57.* Rainer. *in catalogo censur. c. 9. excom. 46.* vbi cum gloss. & Caiet. notat quòd si quis non vocatus intersit, & perturbet, vel vocatus, sed post electionem iam factam perturbat, non incurrit censuram, secus si non vocatus superior esset, quia si iste perturbat dum interest, censura ligatur, refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 50. n. 204.* secundum Lugdun. impress. 21

In gloss. *Subiacere*, ibi, *ipso iure.* Notatur ad hoc, quòd verbum, *subiaceo*, in futuro tempore importat latam sententiam, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 148. C. de reuoc. donat.* 22

Cap. Prouida. XLIV.

Bonif. VIII.

Qvando quis in electione Episcopi, vel Superiorum appellauit ad Papam, & deinde recessit ab appellatione simoniacè, sed procedit, confirmat, vel consecrat, tunc omnia prædicta sunt irrita, & ipse Ordinarius est suspensus per annum integrum à Confirmatione, & Consecratione Episcoporũ. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 216.* Alagona *in compend. pag. 77.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Memor. Clericorum *tit. de suspens. Episcopor. n. 7.* Mari. Alter. *de censuris, tom. 1. disp. 16. c. 2. vers. tertio, & vers. secundo*, quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 111. n. 24.* Soar. *de censur. tom. 5. disp. 31. sect. 1. n. 8. in fine,* Rainer. *in catalogo censurarum, sub tit. de suspens. c. 1. suspens. 7.* vbi aduertit non puniri pœna huius cap. alios Episcopos consecrationi assistentes, sed eum duntaxat, cui causæ cognitio demandata erat. 2

SVMMARIVM.

1 *Papa si prouisionem Ecclesiæ Cathedralis sibi reseruauit, inhibuit, & decreuit, non est vitiata electio, quæ præcesserat, omnia tamen, quæ reseruationem sequuntur, carent effectu.*
2 *Decreti irritantis vis, & effectus remissiuè.*
3 *Reseruatio inficit titulum, & illum ipso iure annullat.*
4 *Prius & posterius dicitur ratione vnius horæ.*

Cap. Si eo tempore. XLV.

Papa quando reseruat sibi electionem, inhibens, electionem irritans, & quæ præcesserunt reseruationem, tenent, quæ sequuntur, sunt nulla. Colligunt 1

ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemio. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 217. Alagona *in compend. pag.* 78

Notatur ad hoc, quòd si Papa electoribus beneficij mandet ne ad electionem procedant, beneficium huiusmodi remanet affectum, Æne. de Falconib *de reseru. ræl.* 3. *n.* 4. Gonçal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 52. *n.* 19. Vio *in praxi iurispatr. lib.* 14. *c.* 1. *n.* 68.

2 *Si fecus super hoc à quoquam*, &c.] De decreto irritanti dixi latè *in tract. de clausulis vsufreq. claus.* 40. secundùm Logdun. impress. & vide Rot. *in Melsten Armiratus* 15. *Ianuar.* 1629. cotam R. D. meo Coccino Decano.

3 *Afficiunt tamen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd reseruatio inficit titulum, & illum ipso iure aonullat, vt per Menoch. *remed.* 15 *recup. possess. n.* 444.

4 In gloss. *Iam*, ibi, *de die, & hora*, &c. Notatur ad hoc, quòd prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ, vt per Tiraq. *de iur. primog. q.* 2. *n.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 3. *proœm. n.* 44. vbi *num.* 46. subdit quòd non solùm vnius horæ prioritas, sed etiam vnius puncti, vel momenti facit præuentionem.

SVMMARIVM.

1 *Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & non aliter, & in altero admittendo ponit tres gradus*, & n. 2.
3 *Clausula*, In solidum, *vis, & effectus, remissiuè.*
4 *Canonico absente si simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concurrunt, is admittendus est, qui primò nominatus est in instrumento procuratorio.*
5 *Vltimi vocati censentur in subsidium priorum nominati.*
6 *Denominatio prior arguit ordinem charitatis, & maiorem dilectionem.*
7 *Paria sunt non facere, vel minus sufficienter facere intra tempus statutum.*
8 *Procuratori non creditur affirmanti medio iuramento super impedimento Capitularis non valentis ad electionem venire.*
9 *Procuratores duo in solidum constituti ad eligendum si semel alterum elegerunt, ita consumpta est electio vt variare non possint.*
10 *Procuratores duo si fuerint dati in diuersis instrumentis eodem die confectis, & non appareat quis ex illis sit reuocatus, mutuò se confundunt.*
11 *Procurator de Collegio ab absente simpliciter constitutus, in electionibus, non potest vnum suo, & alium procuratorio nomine eligere.*
12 *Vox simpliciter commissa Capitulari non potest diuidi.*
13 *Voces duas habens, vnam nomine proprio, & alteram nomine alieno, non potest vnum nomine proprio, alterum verò alieno nomine eligere.*
14 *Merita duorum, vel trium vbi adeo essent aqualia, vt discerni non possit ab electoribus, quis eorum melior & idoneior cæteris esset, tunc poterit præfatus procurator vnum suo, alterum procuratorio nomine eligere.*
15 *Procuratores legitimè constituti cum generali mandato ad eligendum non excluduntur hodie, dummodo non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona.*
16 *Capitulo nolente non licet extraneum procuratorem deputare ad electionem, etiamsi de Collegio nemo velit assumere vices absentis.*
17 *Votum suum per literas exprimere non licet absenti.*
19 *Eligere aliud est, & aliud promittere de eligendo; promittere renuntiare aliud est, & aliud renuntiare facto.*

CAP. Si quis iusto. XLVI.

ABsens in casu electionis si legitimè impeditur, 1
potest plures procuratores constituere, sed in solidum tantùm, & tunc erit melior conditio occupantis; sed si simul concurrant Capitulum, vel maior pars eligat vnum ex procuratoribus, & si non concordant qui primo nominantur in instrumento, & si nullus nominatur in solidum, nullus est admittendus, & illi imputetur. item constitutus procurator non potest in scrutinio nominare vnam personam suo nomine, & alteram nomine domini sui, nisi dominus dedisset speciale mandatum de certa persona, & illam tantùm potest nominare. Item absens, si nullus de Capitulo volt esse eius procurator, & ipse non potest extraneum deputare sine consensu Capituli, non potest per literas exprimere votum suum, quia non esset secretum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 217. Alagona *in compend. pag.* 78. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Hanc eandem conclusionem, seu conclusiones ex 2
hoc textu desumunt Lambert. *de iure patron. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 2. *art.* ... Cuch. *instit. maior. lib.* 4. *tit. de elect. n.* 224. *cum seqq.* Azor. *instit moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *q.* 7. Fr. Sigism. à Bononia *in tract. de elect. dub.* 14. *à princ* Rague. *de voce Canon. in Capitulo, q.* 26. Iob Lauor. *var. lucub tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 17. *ex n.* 32. Tambur. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 1. *q.* 3. Paul Layman. *in Theolog morali, lib.* 4 *tr.* 2. *c.* 12. *n.* 4. *vers dico quartò*, Rot. *in Calaguritana beneficij de Morillo* 12. *Nouembr.* 1620. cotam bonæ memoriæ Vbaldo, vbi fuit dictum tria requiri ad hoc vt votum absentis per procuratorem possit sustineri, quæ sunt vt quis sit in loco vnde euocari possit, & quòd iusto impedimento detentus venire non possit, & quod procurator habeat mandatum ad iurandum super dicto impedimento, refero ego ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 100. *& seq.*

Eorum cuilibet det in solidum potestatem, &c.] De 3
claus. *in solidum*, dixi latè *in tract. de clausulis vsufr. claus.* 72. secundùm Lugdun. impress.

Is, qui primò in instrumento, &c.] Notatur ad hoc, 4
quod si absente Canonico simul fuerint deputati multi procuratores in solidum, & omnes concorrant, is admittendus est, qui primo nominatus est in instromento procuratorio, vt per Tiraq *de iure primog. q.* 17. *in sexta opin. n.* 5. quem refero ego ipse *d. c.* 19. *n.* 102.

Vltimi enim censentur in subsidium priorum no- 5
minati, ex Anton. Monach. *Lucensi decis.* 64. *n.* 39. Et
ex priori denominatione arguitur ordo charitatis, & 6
maioris dilectionis, ex Tiraq. *d. tract. de iure primog. q.* 19. *n.* 3.

Si autem nullus, &c.] Notatur ad hoc, quod paria 7
sunt non facere, aut minus sufficienter facere intra tempus statutum, vt per Tiraq *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 10. *n.* 93. Gotier *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 49. *n.* 3. Non fieri, vel inualidè fieri paria sunt, Surd. *cons.* 157. *n.* 13. Mari. Anton. *var. resolut. lib.* 2 *resolut.* 11. *n.* 10.

In gloss. *Detentus*, ibi, *& in hoc impedimento*, &c.] 8
Notatur ad hoc, quod non creditur procuratori affirmanti medio iuramento super impedimento Capitularis non valentis ad electionem venire, vt per Archid. *hîc num.* 2. & Bellam. *in cap. quia propter n.* 4. *ad fin.* & *n.* 5 *hoc tit. in Decretal.* D. Lotter. *de re benefic. l.* 2. *q.* 19. *n.* 25. refero ego ipse *de iur. Eccles. lib* 1 *c.* 19. *n.* 110.

In gloss. *Elegerit*, ibi, *nec credo quòd variare possint*. 9
Notatur ad hoc, quod si duo procuratores in solidum constituti

constituti ad eligendum semel alterum elegerint, ita consumpta est electio, vt variare non possint, vt per Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone, n. 53. ff. de verbor. signific.* quem refero ego ipse *de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n. 102. in fine.*

10 In gloss. *Nominatus*, ibi, *qui si non apparet, putà quia duo sunt instrumenta*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si duo procuratores fuerint dati in diuersis instrumentis eodem die confectis, & non appareat quis ex illis sit reuocatus, motuò se confundunt, vt per Boër. *decis.* 311. *n.* 1. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 95. *n.* 5. refero ego ipse *d. c.* 19. *n.* 103.

§. Porrò.

11 *Si is vnum suo, & alium domini sui nomine*, &c.] Notatur ad hoc, quòd procurator de Collegio ab absente simpliciter constitutus in casu electionis non potest vnum suo, & alium procuratorio nomine eligere, vt per Syluest. Angel. Tabien. & alios, quos refert Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub.* 14. *n.* 7. Petr. Gregor. *de elect. c.* 6. *n.* 11. Cucb. *instit. maior. lib.* 4. *tit. de elect.*
12 *n.* 229. Qui enim eligit, vnum, & non plures debet eligere, & vox simpliciter commissa Capitulari non potest diuidi, per ea quæ tradunt Perez *ad tit. 2. vers. secundò, lib. 5. Ordinam. pag.* 78. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.* 26. *n.* 22.

13 Vnde si quis habeat duas voces, vnam nomine proprio, & alteram nomine alieno, non potest vnum nomine proprio, alterum verò alieno nomine eligere, secundùm Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 5. num.* 51. *cum seqq.*

14 Vbi verò merita duorum, vel trium adeò essent æqualia, vt discerni non possit ab electoribus quis eorum melior, & idoneior cæteris esset, tunc posset præfatus procurator vnum suo, alterum procuratorio nomine eligere, vt tradunt Molin. *d. cap. 5. num.* 52. *&* 53. Gutier. *canon quæst. lib. 1. c.* 11. *n.* 9. Sigism. à Bononia *d. dub.* 14. *n.* 8.

15 *Nisi de certa eligenda persona*, &c. Probat hic text. quòd vbi de aliquo certo denominando dominus speciale mandatum dederit procuratori, tunc in illum eius, & in alium suo nomine licitè poterit consentire. At nunc de iure nouo Concil. Trid. *sess. 25. de Regular. c.* 6. præcipientis vt electiones Regularium per vota secreta celebrentur, aliter dicendum videtur, vt apertè censuit sacra Congreg. his verbis, Procuratores legitimè constituti cum generali mandato ad eligendum ab iis, qui legitimè impediti sunt, non excluduntur, dummodo non habeant speciale mandatum de eligenda certa persona, quia tunc votum non posset esse secretum, prout decisum referunt Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 4. n.* 200. Fr. Sigism. à Bononia *d. dub. 14. num.* 9. Tambor. *de iure Abbat. tom. 2. disp. 5. q. 4. n.* 6. Lanor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. c.* 17. *n.* 57.

§. Absens.

16 *Nec ipse nolente Capitulo extraneum valeat deputare.*] Notatur ad hoc, quòd si de collegio nemo velit assumere vices absentis, ipsi, nolente Capitulo, non licet extraneum deputare, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 14. q. 7. vers. quæres*, Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub. 14. n.* 2. Tambur. *de iure Abbatum, tom. 1. disput. 5. q. 4. n.* 7. quos refero *de iure Eccles. tom. 1. lib. 1. c. 19. n.* 111.

17 *Non poterit aliquatenus per literas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd absenti non licet vllo modo per literas exprimere votum suum, vt per Fr. Sigism. à Bononia *d. dub. 14. n.* 1. quem refero *d. c. 20. n.* 108. Nam consensus eligentium non potest præstari per literas, & in scriptis etiam volente Capitulo, vt per Boër. *decis. 1. n.* 41. *iuncto n.* 37.

In gloss. *Exprimendum*, ibi, *falsum est quòd tunc exprimat votum, sed mandatum dat de voto exprimendo*, &c. Referunt, & sequuntur Anchar. *cons. 78. sub n. 2. vers. sed his non obstant. & n.* 3. Fr. Sigism. à Bononia *d. dub. 14. n. 4. vers. nego*, Rot. *in Vallisoletana præeminentiarum 23. Ianuarij* 1604. coram Card. Pamphilio. 18

In ead. gloss. ibi, *Sicut aliud est*, &c. Notatur ad hoc quòd aliud est eligere, aliud promittere de eligendo, vt per Cald. Pereira *de resolut. emphyteut. c. 16. n.* 84. Et aliud est promittere renuntiare, & aliud de facto renuntiare, secundùm Boër. *decis. 3. n.* 1. 19 20

Quæ autem sit differentia inter vendere, & promittere se venditurum, vide Bellacomb. *tom. 2. comm. opinion. lib. 9. tit. 34. n. 339. pag.* 583. Auil. *ad c. 1. Prætorum, verbo promessa, n. 5. fol.* 65. Auendan. *ad l. 44. Tauri, gloss. 5. n.* 7. Menoch. *cons. 1. n. 229. & n. 234. & cons. 147. n. 10. & cons. 178. n. 1. & 18. & cons. 122. n.* 22. vbi etiam de promissione iurata, Surd. *cons. 372. n.* 1. Valasc. *cons. 153. n. 6. & 7.* Gasp. Roderic. *de annuis redditib. lib. 2. q. 2. n.* 12. Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 2. n. 36. & c. 16. n. 84. & de empt. & vend. c. 8. n.* 6. 21

SVMMARIVM.

1 *Electus, quando adsunt competitores, vel opponentes, non confirmatur, nisi fiant publicè edicta*, & num. 2.
3 *Text hic habet locum in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium*, & n. 10.
4 *Constitutio huius text. non est seruanda in prouisionibus, quæ fiunt in Romana Curia.*
5 *Text. hic non adstringit Rom. Pontif. nec eius Legatum, vbi ab ipso petenda est confirmatio.*
6 *Generalis Minorum non tenetur in confirmandis electionibus Prouincialium seruare formam huius text.*
7 *Confirmatio, & institutio facta ad electionem, seu præsentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, aliàs omnia erunt attentata, & nulla.*
8 *Edictum facta electione de beneficio est ponendum.*
9 *Terminus competens, & peremptorius in edicto debet assignari.*
11 *Excommunicatus non potest præsentari ad beneficium.*
12 *Institutio facta non proposito edicto iuxta formam huius text. est nulla.*
13 *Confirmatio facta sine causa cognitione, & non vocatis vocandis, vim habet interlocutoria.*
14 *Confirmatus non vocatis vocandis, & sine causa cognitione si administret, an incidat in pœnas.*
15 *Edicta in publico proponi debent, & de hac publicatione non statur simplici assertioni notarij sine testibus.*
16 *Edictum debet affigi, & constare quòd fuerit lectum, atque ibi dimissum per congruum temporis spatium.*
17 *Edicti appositio non est necessaria in beneficiis simplicibus collatiuis.*
18 *Terminus competens peremptorius ad comparendum assignatur secundùm locorum distantiam.*

Cap. Quoniam. XLVII. & vlt.

1 Electus quando adsunt competitores, vel opponentes, non confirmetur nisi fiant publicè edicta quòd volentes opponere veniant peremptorio termino assignato, aliàs generaliter in Ecclesia in qua electio facta est, alioquin confirmatio est irrita. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butt. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 200. Alagona *in compend. pag.* 78. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant, materiamque huius text. latè discutiunt Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 6. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 13. *à n.* 20. Ego ipse *in* 3 *tract. de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 19. *à n.* 51. & quod habeat locum in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, quam qui allegat, debet probare, fuit decisum apud Puteum *decis.* 298. *lib.* 1. *in correctis, & decis.* 473. 4 *lib.* 2. ait quòd iusta causa excusat à pœna huius text. Et quòd in prouisionibus, quæ fiunt in Curia Romana, non est seruanda constitutio huius text. resoluit Lambert. *d. q.* 6. *princ. art.* 3. *n.* 4. & fuit dictum *in Bracharen. Parochialis de Moreira* 13. *Iunij* 1605. coram Orrembergo.

5 Ratio est, quia text. hic non adstringit Romanum Pont. vbi ab ipso petenda est confirmatio, nec eius Legatum, sicut docent Cuch. *instit. maior. tit. de confirmat. n.* 36. Cranet. *consf.* 177. *col.* 2. *n.* 1. *& seq.* quos refert, & sequitur Iul. Lauot. *var. lucubr. tit.* 4. *c.* 25. *n.* 61. vbi etiam post Sigism. à Bononia *in tract. de elect.* 6 *dub.* 46. *n.* 13. subdit Generalem Minorum non teneri in confirmandis electionibus Prouincialium seruare formam huius text.

7 *Confirmationes tales*, &c.] Notatur ad hoc, quòd confirmatio, & institutio facta ad electionem, seu præsentationem alterius, non potest fieri pendente termino ad appellandum, nec appellatione pendente, aliàs omnia erunt attentata, & nulla, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 1. *in annot n.* 206.

8 *Aliàs generaliter in Ecclesia*, &c] Notatur ad hoc, quòd edictum facta electione de beneficio est ponendum, vt per Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *verbo rectè concipitur citatio, n.* 92. Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo iuspatronatus*, §. 3. *pag. mihi* 180. & in præsentatione idem asserunt Villalob. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 4. *n.* 2. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 55.

9 *Assignato peremptorio termino competenti.*] Ergo in edicto debet assignari terminus competens, & peremptorius, vt per Perez de Lara *de capellan. c.* 10. *num.* 40. Nicol. Garc. *de benef. p.* 9. *c.* 4. *n.* 7.

10 In gloss. *Electione*, ibi, *& idem puto in præsentatione.* Notatur ad hoc quòd text. *in præsenti*, habet locum in præsentatione, nisi consuetudo sit in contrarium, vt per Put. *decis.* 306. *aliàs* 297. *in correctis, & decis.* 473. *lib.* 2. *etiam in correctis*, Roch. de Curte *in verbo honorificum, q.* 38. *n.* 69. *lib.* 1. Crescent. *decis.* 12. *de iurepatr.* quem citat Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 117. Lambert. *de iurepatron. lib* 2. *p.* 2. *q.* 6. *art.* 2. Lotter. *d. q.* 13. *n.* 30. Viu. *in praxi iurispatron. lib.* 9. *c.* 1. *n.* 2. in vlt. impress.

11 Ex argumentatione deducta ab electione ad præsentationem, qua vtitur hæc gloss. colligunt Doctores excommunicatum non posse præsentari ad beneficium, vt per Con. *in c. alma mater*, *p.* 1. §. 7. *n.* 1. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 5. *q.* 6. *n.* 81. Sayr. *de censur. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 19.

12 Amplia procedere etiam in institutione, quæ si facta fuerit non proposito edicto iuxta formam huius cap. erit nulla, vt per Hieron. Gabr. *consf.* 199. *n.* 2. *lib.* 1. Flores de Mena *variar. l.* 1. *q.* 3. *n.* 55. Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 32. *&* 39. Nicol. Garc. *de benef. p.* 9. *c.* 4. *n.* 1. vbi *n.* 2. ampliat procedere etiam in Canonicatibus, & præbendis, aliisque simplicibus beneficiis.

In gloss. *Inanes*, ibi, *si autem fiat sine causa cognitione,* 13 *& non vocatis vocandis vim habet interlocutoria.* Ita Menoch. *remed.* 4. *adipisc. possess. n.* 802. Lotter. *d. q.* 13. *num.* 81.

In ead. gloss. ibi, *Quid si sic confirmatus administrat,* 14 &c. Vide Card. *consf.* 31. *sub n.* 5. Marescot. *var. resolut. lib.* 2. *c.* 35. *n.* 49 *&* 50. Seraphin. *decis.* 1238. *n.* 9. *&* 10. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 13. *à n.* 8.

In gloss. *Generaliter*, ibi, *& publicè, quia talia edicta* 15 *in publico proponi debent.* De qua publicatione non statur simplici assertioni notarij sine testibus, Put. *decis.* 5. *lib.* 3. debetque legitimè constare non solùm, de lectio- 16 ne, & affixione, sed etiam de refixione, & sic quòd fuerit lectum, atque ibi dimissum per congruum temporis internallum, Rot. *decis.* 325. *n.* 6. *lib.* 5. *p.* 3. *diuers. & decis.* 624. *n.* 10 *p.* 1. *recent.* Lotter. *d. q.* 13. *à n.* 47.

In gloss. *Obseruari.* Notatur ad hoc, quòd apposi- 17 tio edicti non est necessaria in beneficiis simplicibus collatiuis, & non de iurepatronatus, vt per Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 3. *n.* 54. Nicol Garc. *de benef p.* 9. *c.* 3. *n.* 3. Rot. *decis.* 309. *n.* 2. *p.* 1. *diuers.*

In gloss. *Competenti*, ibi, *secundùm locorum distan-* 18 *tiam*, &c. Ita Rot. *in Valentina beneficij* 31. *Ianuar.* 1622. coram Remboldo, cuius meminit Lotter. *d. q.* 13. *n.* 45.

De Renuntiatione.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Papa potest liberè Papatui renuntiare*, & n. 2.
3 *Papa renuntians Papatui, non debet de necessitate id facere coram Cardinalibus, sed sufficit simplex voluntatis declaratio.*
4 *Prælati insufficientes debent deponi.*
5 *Papa Cardinales Episcopos fratres vocat tanquam in munere, & officio Episcopali adiutores.*
6 *Papa assertioni plenè creditur etiam in iis, quæ vidit ante Pontificatum.*

Cap. Quoniam. I.

Bonif. VIII.

Romanus Pontifex potest liberè Papa- 1 tui renuntiare, vt fecit Cœlestinus, præsertim cùm se videt impotentem ad regimen. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 264. Alagona *in compend. pag.* 91. remissiuè Casal. *in annot.* Ximen. *in concord. p.* 1.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt 2 Pelag. *de planctu Ecclesiæ, lib.* 1. *c.* 18. Iacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 3. *n.* 3. Gambar. *de simoniaca Pont. elect. num.* 98. Albert. *de agnoscen. q.* 30. *num.* 6. Cardin. Tusch. *lit. P. concl.* 48. *in princ.* Perez *de iure fisci, l.* 1. *tit. habentes iura fiscalia, n.* 10. *&* 11. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 2. *quæst.* 1. *num.* 4. *& n.* 19. *cum seqq. & lib.* 7. *quæst.* 5. *n.* 3.

n.3. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 6. q. 1.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 1. q. 100.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 5. proœm. n. 16.* vbi *n. 17. &* 18. Pontifices enumerat, qui Papatui renuntiarunt, & *n. 19.* subdit quòd Cœlestinus Papa V. causam dedit, vt hæc constitutio statueretur, refero ego ipse *de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 2. num. 211.*

3 *Statuit, & decreuit Romanum Pontif. posse liberè resignare.*] Notatur ad hoc, quòd non requiritur de necessitate, vt Papa renuntiet Pontificatui coram Cardinalibus, sed sufficit simplex declaratio voluntatis, ex qua constet ipsum velle esse priuatum administratione, ac dignitate, vt per Flamin. Paris. *lib. 5. q. 1. num. 13. & lib. 6. quæst. 5. num. 5. cum seqq.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 4. c. 6. quæst. 2.* latè metipsum *d. cap. 2. num. 213.*

4 In gloss. *Insufficientem.* Notatur ad hoc, quòd Prælati insufficientes debent deponi, vt per Fichard. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 2. n. 56. pag. 158.* Clar *recept. sentent. lib. 5. §. fin. q. 73. n. 8.*

5 In gloss. *Fratrib.* ibi, *Cardinales ergo fratres vocat.* Romanus Pont. Cardinales Episcopos fratres appellat tanquam in munere, & officio Episcopali adiutores, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 3. q. 20. vers. septimum*, metipsum *de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 5. n. 6.*

6 In gloss *Statuit*, ibi, *credendum est Papa hoc referenti.* Notatur ad hoc quòd assertioni Papæ plenè creditur etiam in iis, quæ vidit ante pontificatum, vt per Roman. *sing. 128.* Mascard. *de probat. concl. 139. n. 6.* Farin. *in praxi crimin. p. 2. q. 63. à n. 79.* & præcipuè *num. 96.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo testis, differ. 5. vers. fallit in Papa*: vide quæ latè dixi *in Collect. ad Clem. literis. vnic. de probat. & in tract. de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 2. ex n. 197.*

SVMMARIVM.

1 *Renuntians tenuem præbendam, quam habebat, in fraudem expectantis primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguem vacare, tunc non tenetur expectans illam recipere, immò illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem, & si huic renuntianti illa pinguis postea conferatur, hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraque.*
2 *Expectatiuæ hodie sublatæ sunt.*
3 *Fraus, dolus, & simulatio ex breuitate temporis præsumitur.*
4 *Fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis.*
5 *Renuntiatio fraudulenta non valet.*

Cap. Si te. II. & vlt.

1 Dignitatem, vel præbendam primò vacaturam qui auctoritate Apost. expectabat in aliqua Ecclesia, & aliquis in fraudem ne expectans consequatur pinguiorem præbendam verisimiliter in proximo vacaturam, renuntiat suæ præbendæ tenui, expectans relicta tenui renuntiata potest expectare pinguiorem primò vacaturam. Item, qui renuntiauit tenui, si consequatur pinguiorem, carebit vtraque, quia intelligitur fraus eo ipso probata. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian, *in ration. lib. 1. pag. 263.* Alagona *in compend. pag. 91.* remissiuè Casal. *in annot.* Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hodie gratiæ, quæ dicuntur expectatiuæ, siue ad vacatura, omnino sublatæ sunt per Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. c. 19.* & referunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 1. proœm. n. 57. cum multis seqq.* Ioan. Anton. Massob. *in sua praxi habendi concursum prælud. 23. in princip. n. 10.* secundùm Romanam impress. nouissimè D. Lotter. *de re benef. lib. 1. in apparatu n. 16.*

In proximo vacatura, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex breuitate temporis fraus, dolus, & simulatio præsumitur, vt per Mascard. *de probat. concl. 530. n. 127. & concl. 815. n. 15. & concl. 1057. n. 4.* Gom. *tom. 3. var. c. 14. n. 4. versic. quintus casus*, Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloss. 7. n. 77.* Strach. *tit. de decoct. p. 3. n. 32. &* 34. 3

Saltem per aliquas probabiles coniecturas.] Notatur ad hoc, quòd fraus probatur præsumptionibus, & coniecturis, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloss. 1. n. 35. & tit. 2. in præfat. n. 37.* Gom. *l. 9. Tauri, n. 25.* Menoch. *cons. 334. n. 43. cum seqq. iuncto n. 39.* Mascard. *de probat. concl. 1170. n. 26.* Vasac. *cons. 56. n. 2.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 89. n. 17. cum seqq.* 4

Sic fraudulenter renuntiata, &c.] Notatur ad hoc, quòd renuntiatio fraudulenta non valet, vt per Boër. *decis. 206. n. 2.* Menoch. *cons. 334. n. 26.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 12. q. 1.* 5

De Supplenda Negligentia Prælatorum.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio suffraganei excommunicati ad Metropolitanum non deuoluitur.*
2 *Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus.*
3 *Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione.*
4 *Archiepiscopus iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum.*
5 *Erubescimus cùm sine lege loquimur.*
6 *Pœna imponenda est secundùm qualitatem delicti.*
7 *Dictio*, fortè, *multoties importat dubium, & ambiguum, aliquando verò ponitur assertiuè, & decisiuè.*
8 *Iurisdictio ex negligentia Episcopi an deuoluatur ad Archiepiscopum, ostenditur*, & num. seqq.
10 *Declaratur text.* in cap. cùm simus 9. q. 3.

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

EPISCOPVS si ob aliquam culpam fuerit excommunicatus, ipsius iurisdictio non deuoluitur ad Archiepiscopum, sed debet poniri alia pœna. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 270.* Alagona *in compend. pag. 94.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

Edictum verò per Remensem prouinciam.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus, vt per Quarant. *in summ. Bullary, verb. Archiepiscopi auctoritas, vers. 27.* Marc. Anton. Genuens. 2

Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. c.70.n.14.* quos refero ego ipse *in tract. de offic. & potest. Episc. p.1.tit.4. n.38.* secundùm Lugdunens. impress.

3 *Quia etiamsi teneerentur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus non potest in prima instantia cognoscere de causis pertinentibus ad subditos suffraganei sui, etiamsi is ob excommunicationem in se latam impediatur vti Episcopali iurisdictione, vt per Ioan. Andr. *in cap. pastoralis in princ. sub n.21. de inoff. Ordinar.* vbi Anan. *n.3. in fine*, Butr. *n.16.* Panorm. *sub n.10.* Felin. *n.5. in fin.* Dec. *in cap solitudinem, n.5. de appellat.* Hostiens. *in summ. de offic. Ordinar. §. quid pertinet, sub n.7. col.3. post med.* Syluest. *in summ. verbo Archiepiscopus, num.3.* Petr. Gregor. *syntagm iuris p.2. lib.17. c.9. num.35.*

4 Archiepiscopus enim iurisdictionem in prima instantia non habet circa causas pertinentes ad subditos suffraganeorum suorum; vt per Couar *practic. c.9. n.2. cum seq.* Henriq. *in summ. lib.11. c.3 n.4.* Spin. *in speculo testament. gloss.15. n.39. & 40.* Sanch. *de Matrim. lib.3. disp. 8. n.3.*

5 *Cum id non inueniatur à iure concessum.*] Erubescimus enim cum sine lege loquimur, vt per Tiraq. *de pœnis temper. causa 51. n.86.* Surd *cons.158. num.13. & consil.308. n.1. & cons.274. n.12.* Card. Tusch. *practic. concl.... tom.2. lit. E, concl.331.*

6 *Sed alia fortè pro illis pœna.*] Quæ quidem pœna imponenda erit pro modo dispositionis Canonicæ, nam vbi pœna fuerit expressa in Canone, tunc etiam imponenda erit arbitraria iuxta qualitatem culpæ, vt bene resoluit *gloss. vlt. hic* per text. *in cap. sanè, el.2. de offic. deleg.* cui similis *in cap. de causis, §. vlt. eod. tit.* vbi omnes prosequuntur, & in specie hanc gloss. post Archid. sequuntur Domin. Franch. & Anchar. *in præsenti*, & Monach. *num.10.* sic intelligentes hunc text. cui intellectui non obstat quòd in hoc text. arguitur de pœna Canonica, proindeque videtur agi de illa solùm, quæ in Canone expressa est, arg. text. *in l. si qua pœna 244. vers. ex hoc, ff. de verbor. signif.* & per consequens arbitraria videtur excludi, quia facilè respondetur quòd licèt secundùm strictam, & propriam significationem pœna Canonica sit illa, quæ in Canone expressa est, tamen interpretatiuè loquendo arbitraria etiam pœna dicitur Canonica, dum scilicet à iudice imponitur secundùm considerationem & mentem Canonum, & ab illis incipit, à iudice autem suppletiuè completur, ita respondet Anchar. Dominic. &

7 Monach. *vbi proximè.* Si autem quæras cur Pontifex hîc vtatur aduerbio illo, *fortè*, cùm absque dubio certùm sit huiusmodi pœnam pro culpis huius Episcopi fore imponendam: respondetur quòd licèt aduerbium illud importet multoties dubium, & ambiguum, tamen aliquando ponitur assertiuè, & decisiuè, provt *in hoc text. & in c. tua, de procurat.* iuncta gloss. *ibi, verbo forsan, & in c. super literis, de rescript.* iuncta gloss. *verbo forsitan*, vbi aliqua iuris loca in idem citantur, *& in c. tua ad nos, de sponsalib.* iuncto intellectu gloss. *ibid. verbo fortè*, quam sequuntur communiter Doctores, vt sentit Monach. *hic n.9.* exprimit Prob. *ad eund. n.8.* inde post Bald. Alexand. & Angel. *in l. in substitutione*, post text. & addit. marginalem ad gloss. *ibid. ff. de vulgari*, & post Marian. *cons. 93. col.8.* subiungens consilium Doctorum præstitum per aduerbium, *fortè*, non minus quæstionem decidere. Vide quæ dixi *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.127. n.6. & 7.* secundùm Lugdunens. impress.

8 In gloss. *Culpis*, ibi, *sed propter negligentiam bene transfertur iurisdictio.* Notatur ad hoc, quòd ex negligentia Episcopi deuoluitur iurisdictio ad Archiepiscopum, ita similis gloss. *verbo exceptis in c. pastoralis, de officio Ordin. & verbo Capitulum in c. irrefragabili, eod. tit. & in summ. 9. q.3.* Hostiens. *in summ. de offic. Ord. §. quod pertinet, sub num. 7. col.3. in med.* cui adhæret Anchar. *hic sub num.1.* Franc. *sub num. 3.* Dominic. *sub num.5. col.2. post princ.* Monach. *sub num.1. & 2.* Azor. *instit. moral. part.2. lib.3. cap.34. quæst.10. vers. quæres.*

Verùm contraria sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo; probatur apertè ex eo, quia deuolutio potestatis, aut iurisdictionis alicui competens, non est ex eius negligentia inducenda, nisi in casibus à iure expressis, in quam rem est text. meo iudicio clarus, & ineuitabilis *in hoc c. vers. quia*, ibi, *cùm id non inueniatur in iure concessum*; atqui nullibi in iure inuenitur concessum, vt per viam regulæ iurisdictio Episcopi ex eius negligentia deuoluatur ad Archiepiscopum. Igitur, &c. Vnde meritò hanc partem tenuit Archid. provt eum *hic* refert Domin. *sub n.5. col.2. post med.* Abb. *in c. si quis contra, num.4. de foro compet. & in c. pastoralis, n.10. de offic. Ordin.* vbi eandem regulam constituit in quolibet iudice negligente, sequitur Felin. *sub n.6. in c. quoniam, in fin. eod. tit.* cum qua etiam residere videtur Gregor. Lop. *l.11. tit.5 p.1. gloss.6.* & quoad causas iam cœptas coram iudice negligente agnoscit Gail. *lib. 1. obseru.28. n.2. & 3.* & habetur inter communes opinion. *tom.1. lib.4. sub tit. de rebus creditis, num.139. & tom.2. lib.7. sub tit. de appellat. n.26.* 9

Nec pro hac gloss. Hostiens. & aliis supracitatis, facit text. cui plurimum illa innititur, *in c. cùm simus 9. q.3.* quia facilè respondetur illum text. procedere in suo casu, esseque vnum ex illis, quibus in iure expressum specialiter reperitur, vt iurisdictio Episcopi ex sui negligentia deuoluatur ad Archiepiscopum, qua etiam ratione procedunt *Authent. de quæstore, versic. si verò, & c. Romana, §. sanè, vers. notoria, de censib. hoc lib. c. venerabilis, §. sanè de sentent. excomm. eod. lib. c. ad reprimendam de offic. Ordin.* Concil. Trid. *sess.13. de reseruat. cap. vlt. vers. quòd si*, provt etiam ex eadem ratione specialitatis procedunt plurima alia iura, in quibus specialiter expressum reperitur, vt de vno ad alium iudicem fiat deuolutio iurisdictionis ex negligentia, vt videre est *in c. significauit, de offic. Ordin. & in c. quanto, eod. tit. & in c. ex tenore, & in c. ex transmissa, & in cap. licèt 10. de foro compet. & in Clem. 1. vers. non igitur, de celebrat. Missar. & in c. excommunicamus, §. volumus, de hæret.* cum aliis, quæ facilè colligi poterunt ex traditis per Hostiens. *d. col.3. in med.* & per Gom. *in epilogo casuum negligentiæ, post reg. de triennali possess.* 10

S V M M A R I V M.

1 *Negligens & remissus in gubernio vbi fuerit ille, qui regit, debet superior ei dare coadiutorem sine ipsius, seu filiorum præiudicio.*

2 *Doctores referuntur de materia, & intellectu huius text. agentes.*

3 *Sanctio Regi Portugalliæ datus fuit Alphonsus eius frater in coadiutorem, & Regni administratorem, non verò in proprium eius Regem.*

4 *Furiosus & prodigus priuantur bonorum suorum administratione, non verò eorum proprietate.*

5 *Declaratur text.* in cap aliis, 15. q.6.

6 *Sanctius Rex Portugalliæ quare non fuit depositus, ostenditur.*

7 *Rex minor 25. annis Regnum per curatorem administrare debet, intelligendo, vt* n.8.

9 *Rex adultus, licèt minor sit, vt non teneatur recipere curatorem, qui teneant referuntur, sed eorum sententia reiicitur,* n.10.

11 *Regis*

21 *Regis coadiutor debet habere ius legitimæ successionis, & sanguine proximior esse eidem Regi.*

12 *Declarantur* l.1.vers.denique, ff. vbi pupillus educari valeat, & l.vlt.C.eod.tit.

13 *Masculus iunior præfertur fœminæ in successione Regni.*

14 *Fœmina consanguineis gradu remotioribus etiam masculis præferuntur in successione Regnorum in quibus id consuetudo introduxerit.*

15 *Regni successio defertur iure sanguinis, & non hereditario, sed contra tenent citati*, n.16.

17 *Qualitas requisita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quæ in quolibet supremo gubernatore ad rectam Reip. gubernationem reperiri debent.*

18 *Regi adulto minori dandus est curator, & coadiutor ad Regni gubernationem.*

19 *Administratori honor est exhibendus sicut ipsi domino.*

20 *Regibus depositis an in præiudicium legitimi successoris possint alij noui constitui, ostenditur*, & n.21.

22 *Legitimatus à Papa etiam plenissimè non censetur legitimatus ad Regni successionem in præiudicium alterius consanguinei, ius, & consuetudo succedendi defert Regni successionem decedente Rege sine legitima prole.*

23 *Curator Principis potest liberalitates exercere, & donationes facere.*

24 *Plus est in redditu, quàm in fructu.*

25 *Redditum, & obuentionum appellatione venit etiam id, quod renascitur.*

Cap. Grandi. II.

1 NEgligens, & remissus in gubernio, vbi fuerit ille qui regit, debet Superior ei dare idoneum coadiutorem, vt fecit Papa Regi Portugalliæ, sine ipsius, seu filiorum præiudicio. Colligunt ex Ordinar Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in rationali lib. 1. pag.* 271. Alagona *in compend. pag* 94. Anton. Corset. Sicul. *tom. 5 repet. iuris Canon.* remissiuè Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.*

2 Circa materiam, & intellectum huius text. vide Castald. *de Imperat. quæst.* 81. *à num.* 13. Anton. Gom. *l.* 40. *Taur. num.* 9. Nauar. *in repet. c. nouit. notab. 3. num.* 106. *de iudic.* Meneb. *illustr. lib. 1. c. 8. propè fin.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo hunc contractum, in fin.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disp. 29. vers. tertiò*, Matt. *de iurisd. p. 1. c.* 23. Soar. *de defensione Fidei, lib. 6. c. 4. num.* 17. & ex historiographis Eduard. Nonium *in chronica Regum Portugalliæ in vita Regis Sanctij II.* Garib. *in compendio historiali, lib.* 34. *c.* 18. *cum seqq.*

3 *Non intendimus memorato Regi*, &c.] Ergo Sanctio Regi inutili datur Alphonsus eius frater in coadiutorem, & Regni administratorem, non verò in proprium eius Regem, & successorem iure proprio, & ex persona sua gubernantem, vt obseruant gloss. *hic verbo Regem*, Francb. *sub num.* 6. Anchar. *sub n.* 4. & Dominic. *sub num.* 11. ac Corset. *in repet. huius text. col.* 34. *propè med.* qui eam esse rationem reddunt, quia vbi agitur de negligentia, dissipatione, & de remissione circa bona, iurium, quæ per successionem, vel alium titulum Dominij translatiuum sunt propria ipsius negligentis, non est inducenda priuatio, sed solùm dan-
4 dus est coadiutor, & curator ad instar furiosi, aut prodigi, qui proinde non priuatur bonorum suorum proprietate, sed sola eorum administratione assignato curatore, qui eius personam, & patrimonium custodiat, iuxta text. *in l. 1. & in l. consilio, ff. de curatore furiosi*, satis enim per hanc solùm prædictorum bonorum administrationem absque alia proprietatis eorum priuatione, & amissione compescitur perniciosa negligentia, & dissipantium libertas, & profusio, & consulitur Reipub. cuius interest ne quis re sua malè vtatur, iuxta text. *in §. in potestate, vers. sed & maior asperitas, Instit. de his qui sunt sui*, prosequitur post alios Mench. *illustr. p. 1. lib. 1. cap. 17. num. 1. cum seqq.* Rursus & satis bene cum eadem Republ. actum censeri debet, dum pro conseruandis singulorum diuitiis, opibus, & persona, quibus eadem opportunè vsa in difficillimis temporibus possit se ipsam defendere, & tueri, adimitur per supradictam bonorum administrationis interdictionem ingenuis licèt prodigis hominibus libera eorum alienatio, contra id, quod olim Romanorum leges ante huius interdictionis inuentum omnibus indiscriminatim concedebant, iuxta text. *in l. 2. ff. si à parente quis fuerit manum.* indicantes iniquum, & iniuriosum domino si ipsi auferretur facultas vtendi re sua, iuxta text. *in l. iniuriarum actio 3. §. 1. sub vers. si quis me, ff. de iniur.* cum his quæ post Balduin. ad prædictam propriorum bonorum interdictionem, non autem priuationem in prodigo à decem viris inductam, congerit Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo cùm non absimiles, sub num.* 79 *C. de in integr. restit. minor.* Vnde cùm Regnum Portugalliæ Sanctio Regi per legitimam successionem delatum fuerit, vt manifestè supponit hic text. ibi, *iure Regni*, & cum communi *hic* tradit post alios idem Cald. Pereira *in d. l. si curatorem, verbo hunc contractum, sub num.* 45. non debuit ex sola negligentia, dissipatione, & inutilitate sua Regno suo priuari, sed ei dandus erat, prout iustè datus fuit coadiutor, qui tanquam curator personam eius, & regnum custodiret, vt inquit hic text. & obseruant proximè citati Doctores post gloss. *d. verbo Regis*, hoc idem post Innoc. & post Ioan. Andr. *hic* ex eadem successionis ratione resoluentes in reliquis dignitatibus sæcularibus, videlicet in Ducibus, Comitibus & similibus, Cald. Pereira *d. num* 97. *in princ.* vbi dationem coadiutoris de qua *in hoc text.* inducit ad eam per quam prodigo curator datur.

Nec obstat quòd Rex Sanctius erat negligens, dis- 5
sipator, & inutilis, vt constat non solùm ex Portugalliæ Chronicis *in vita eiusdem Regis*, sed etiam ex verbis huius text. semel atque iterum repetitis, ibi, *ac deperditor*, & ibi, *eidem Regno destructioni exposito*, &c. ac proinde videbatur Regem ipsum fore deponendum, & Regno penitus priuandum, iuxta text. *in c. alius 15. q. 6.* responderetur enim text. illum procedere tantùm in suo casu, videlicet quando Regni status in Repub. de qua *ibi* agitur, is erat, vt Regis inutilis depositio medium esset opportunum ad vitanda & reparanda mala ex ipsius inutilitate resultantia, quale medium non dabatur in depositione Regis Sanctij, de qua hic text. agit, quòd cùm ita fuerit *in d. c. alius*, non verò *in hoc text.* nihil mirum si in illo non fuerit datus Regi coadiutor, vt *in hoc text.* sed potiùs fuerit è regno
depositus. Iuuat etiam, vt legitur in eisdem Chro- 6
nicis, quia si de Sanctij depositione ageretur, timebatur illius Regni Optimatum, Castrorum, Villarum, & Ciuitatum pertinacia, quòd Lusitanorum plures naturali erga suos Reges (quæ tamen tunc in indiscretam, & insanam transierat) fidelitate commoti à Sanctio Rege etiam inutili ita desistere ausi non sunt, imò quòd & pertinaci animo cuiusuis alterius etiam fratris Alphonsi regimini obsistebant, ideo visum fuit depositionem Regis Sanctij non esse medium in illo Regno tunc accommodatum ad prædicta mala obuianda, & reparanda, & ad compescendam Regis negligentiam, & proteruam ipsius prodigalitatem, immò fortasse timeri poterat ne si ea fieret, depositio mala alia

alia

alia mala, videlicet hæreses, rebelliones, & similia insurgerent, ideo sufficiens visa fuit sola coadiutoris Alphonsi datio, nec processum extitit ad regis depositionem, vt *in d. c. alius.*

7 Quæ quidem coadiutoris & curatoris datio, de qua *in hoc text.* ampliatur vt locum habeat non solùm vbi Rex fuerit negligens, & remissus, vt *hic*, sed etiam vbi fuerit minor 25. annis, ita, vt quamvis sit maior 14. non possit per se, sed per curatorem administrare Regnum, quæ amplitatio probari videtur primò ex hoc text. dum ex defectu sollicitudinis, prudentiæ & iudicij Sanctio Regi iudicat dandum fuisse coadiutorem, & curatorem, & consequenter ostendit eundem dandum minori 25. annis quippe quod eundem defectum proportionabiliter patitur, vt in effectu arguunt Dominic. *hic n.* 13. Anchar. *n.* 5. Franc. *n.* 4. Oldrad. *cons.* 52. *in fin.* Abbas *in c. cùm vigesimum, n.* 3. *de offic. deleg.* Io. Andr. *in addit. ad speculator. super rubr. de tutore, in fine*, Bart *in l. quidam consulebant, n.* 13. *de re iudic.* Probatur etiam in pluribus S. Scripturæ locis, vbi Dominus aliquibus peruersis regionibus Reges ætate minores pollicetur in earum supplicium & ruinam, vt habetur *Isa. c.* 3. ibi, *dabo pueros Principes eorum, &* *Ecclesiast. c.* 10. ibi, *Væ terræ, cuius Rex puer est* consonant quam plura huius rei exempla non parum deplotanda, & maiorum temporibus deplorata, & congesta per Chald. Pereira *d. verbo hunc contractum, n.* 47. quare Regi adulto minori dandum esse curatorem resoluunt Ioan. Andr. *super rubr. de tutore col.* 2. *vers. in contrarium.* Oldrad. *d. cons.* 52. *n.* 2. Monach. *in præsenti, sub n.* 6. Felin *in d. c. cum vigesimum, n.* 4. vbi Barbat. *n.* 5. Castald. *de Imper. q.* 13. *n.* 25. Tiraquel. *de primog. q.* 40. *n.* 207. Baëç. *de decima tutor. c.* 9. *n.* 29. & alij plures, quos referunt & sequuntur Anton. Gom. *l.* 40. *Tauri. n.* 9. Chald. Pereira *d. n.* 47. ex quorum relatione testatur hanc esse communem sententiam, eandem quorundam Regum exemplis confirmans, qui noluerunt nisi prouecta ætate per se gubernare, sic etiam Gutier. *de tutel. p.* 1. *c.* 18. *n.* 1. refert communiter tenere DD. sic limitantes reg. text. *in §. inuiti, Instit. de curator.*

8 Intellige tamen prædicta non procedere de obligatione coactiua proueniente ab extrinseco, hac enim via extra omnem controuersiam est Regem adultum non teneri recipere curatorem, iuxta ea, quæ de Principis exemptione à vi legum humanarum coactiua resoluunt communiter DD *in l. Princeps, ff. de legib. &* *in l. digna vox, C. eod.* quantumuis adesset particularis lex, quæ adultos minores cogeret ad recipiendum curatorem, quamvis tunc fatendum esset eum ex vi eiusdem etiam legis supposito eius defectu obligatum esset quoad vim directiuam, id est, in foro Conscientiæ ad recipiendum prædictum curatorem casu quo recta gubernandi ratio id efficaciter postulauerit, quinimò etiam quoad vim coactiuam teneretur Princeps, de quo agimus, si contingeret adeò grauis Reipub. pernicies resultans ex eo quòd ipse nolit recipere curatorem, & eò magis teneretur quò magis irreparabile est damnum, quod consideratur Reipub. obuenturum si Rex minor propria auctoritate absque curatore gubernet, cùm non detur alius superior ad quem ab eo ordinaria via appelletur, vt bene considerat Oldrad. *d. cons.* 52. *in fin.* quæ tamen damni irreparabilitas non sic viget in Regis curatore, cùm aduersùs eum, si malè rem gerat, possit Respub. experiri, vt optimè resoluit Chald. Pereira *d num.* 47. *in fin.* Anton. Gom. *sub d. num.* 9. & ideo pro Reipub. indemnitate ab eo explorandi, & exigendi sunt fideiussores idonei, quoad fieri poterit, vt aduertit Monach. *in præs. num.* 6. quamvis fatendum sit sufficere quales potuerint inueniri, ne alioquin propter moralem impossibilitatem, quæ cernitur in inuentione fideiussorum, qui ad rem tantam sint vndique idonei, non contingat Regem ipsum adultum minorem absque curatore remanere, vt bene resoluit Anton. Gom. *d. num.* 9. *in fin.* per text. *in l. vlt. §. sin autem non talis, C. curatore furiosi*, post Bald. Roderic. Xuar. quos citat in eandem resolutionem.

Contrarium tamen, imò quòd Rex adultus licèt 9
minor sit, non teneatur recipere curatorem, proindéque absque illo possit Remp. in omnibus per se ipsum gubernare, tenent *in præs.* Imol. Dominic. *num.* 13. & Franch. *sub num.* 4. Cosm. *in prag. sanct. verbo susceptione, in med. in proœm. sub §. inscrutabilis*, refert vt probabilem Cald. Pereira *verbo hunc contractum, sub n.* 46. sic limitantes regulam text. *in l. ad Rempub ff. de muner. & honor.* vt videlicet procedat solùm in dignitatibus & officiis, quæ per viam electionis conferuntur, non verò in illis, quæ iure successionis deferuntur, prout est Regnum, & alia familia. Pro qua sententia, facere videntur plurima Regum exempla, qui in minore ætate per se ipsos gubernare cœperunt, vt habetur tum in sacris literis *Paralip. c.* 12. vbi refertur Salomonem in tenera ætate regnasse, *&* 4. *Reg. c.* 12. vbi Ioaz in septimo suæ ætatis anno, & Manasses in duodecimo, & Iozias in octauo regnare cœperunt, tum etiam apud nostros Lusitanos, vt refert Cald. Pereira *num.* 46. idem dicens de Sebastiano Rege infelicissimo, qui eodem exemplo Lusitanum sceptrum apprehendens ante legitimam ætatem pubes factus cœpit absque curatore gubernare, atque etiam apud Hispanos, vt refert ex aliis Azeued. *l.* 1. *num.* 8. *tit.* 3. *lib.* 2. *nouæ recopil.* quin etiam apud Gallos, vt per Gutier. *d. c.* 18. *num.* 8. Cald. Pereira *d num.* 46. vbi refert hanc sententiam ex decreto Caroli V. Francorum adeò probatam esse, vt ea apud illos nullum dubium habeat.

Sed his non obstantibus à priori sententia non est 10
recedendum, & respondendum exempla illa processisse, pro rerum & Regni statu ita ex iis, aut ex illis circunstantiis postulante, vnde ab huiusmodi exemplis non licet arguere ad casum supradictæ nostræ resolutionis; vltra quam quòd responderi meliùs fortasse posset quod ea exempla apud nostros Lusitanos, Hispanos, & Gallos, processerunt secundùm opinionem Imolæ, & sequacium, quæ tunc magis placuit, iis nimirum, qui iunioribus Regibus imperandi siti plerunque accensis assentiri gestientes curatoris auctoritatem exclusserunt, apud Hebræos autem processerunt in eum solum sensum, vt Salomon, Ioaz, & cæteri *ibid.* relati, non quidem per se ipsos in ea ætate gubernauerint, sed solùm coronati fuerint, vt bene aduertunt Azeued. & Cald. Pereira *locis proximè citatis.*

Præfati Regis Portugalliæ, &c.] Dum Pontifex ad 11
iustificandam personam coadiutoris, de quo *hic*, expedit eum esse fratrem Regis coadiuti, & talem, qui durante sua proximitate deberet ei in Regno succedere, iam videtur alteram ex qualitatibus requisitis in Regis coadiutore postulare, vt ipse habeat ius legitimæ successionis, & sanguine proximior sit eidem Regi, vt notant *in præsenti*, Domin. *n.* 3. Anch. *n.* 1. Cald. Pereira *in l. curatorem, verbo hunc contractum, n.* 48. *col.* 3. *&* 4. quos etiam refert *ibid.* licèt non sequatur, Gutier. *de tutel. p.* 1. *c.* 18. *n.* 12. quorum sententia probatur, tum ex ratione text. *in l.* 1. *in princ. vers. hoc demum. ff. de legitim. tutorib.* secundùm quam præsumitur quòd Regi proximior in Regni successione, vt pote eam sperans, tuebitur cæteris rectiùs bona Regni, ne dilapidentur, tum etiam, quia in eo potius quàm in extraneo sperari potest ille in Regnum, & subditos dilectionis affectus, quem in Regis curatore desiderat hic text. post princ.

Non

12 Non obſtat reg. *l.1. verſ. denique. ff. vbi pupil. educari valeat, & l. vlt. C. eod. tit.* quia reſpondetur illam ceſſare non quidem in fratre, provt eſt coadiutor, de quo *in hoc text.* nam qualitas fraternitatis per ſe ſolum non excludit ſuſpicionem ſiniſtram inſidiandi vitæ fratris, cui in Regno ſucceſſurus erat, vt contra Menoch. *de arbitrar. caſu* 168. *n.*14. *cum ſeqq.* reſoluit bene Surd. *de aliment. tit.*4. *q.*13. *n.*31. ſed ceſſare quoties ex aliis circunſtantiis, morum ſcilicet, bonæ famæ, & diuitiarum ipſius ſubſtituti, aut proximioris, & tenuitatis patrimonij pupillaris arbitrio iudicis regulandis conſtiterit eam ſuſpicionem ſufficienter excludi, nam tunc etiam illos, qui populo ſucceſſuri ſunt, admittendos ad eius non ſolùm tutelam, ſed etiam educationem, efficaciter colligitur ex *d. l.*1. *verſ. denique,* & tradunt Menoch. *d. caſu* 168. *num.*1. & 14. *cum ſeqq. & conſ.*62. *n.*12. Surd. *d. q.*13. *n.*1. *iuncto n.*32.

13 *Si abſque legitimo decederet filio.*] Licèt ex pluribus in eodem gradu exiſtentibus maſculis etiam iunior præferatur fœminæ in ſucceſſione Regni, vt tradunt Palat. *in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor.* §.69. *n.*24. Menoch. *conſ.*435. *à num.*14. & *conſ.*496. *à num.*27. & *conſ.*500. *num.*7. & *conſ.*482. *num.*7. Trentacinq *de ſubſtitut p.*4. *à n.*9. Tiraquel. *de iure primog. q.*10. *à num.*18. Gam. *Luſit. deciſ.*337. Couar. *var. lib.*3. *c.*5 *num.*5. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.*17. *num.*36. Molin. *de primogen. lib.*3. *c.*4. *num.*1. *cum ſeqq.* Molin. Theologus *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*625. *à princip.* Burg. de Pace *in proœm. legum Tauri, n.*66. Gom. *l.*40. *Tauri, n.*62. Card Mantic.
14 *de coniect. vlt. volunt. lib.*8. *tit.*12. *n.*8. Tamen fœminæ conſanguineis gradus remotioribus etiam maſculis præferuntur in Regnis in quibus id conſuetudo introduxerit, provt bene teſtantur omnes in hoc conuenire Tiraq. *citato loco. n.*12. vbi *n.*4. *cum ſeqq.* congerit plures fœminarum Regias ſucceſſiones in variis totius ferè Orbis Regnis admiſſas, quas etiam cumulat Card. Tuſch. *tom.*6. *lit. R, concl* 88. *n.*5. *cum ſeqq.* & tanquam indubitatum conſtituit Clar. §. *feudum, q.*73. *num.*2. & quoad Regna Hiſpaniæ tradit Rojas *in epit. ſucceſſ. n.*36. Burg. *vbi proximè, n.*47. Pelaëz *de maioratu p.*2. *q.*6. *n.*2. Palar. *de iuſta obtentione Regni Nauarræ, p.*6. §.10. *verſ. itaque.* Quæ quidem fœminarum prælatio in ſucceſſione Regni contra maſculos etiam remotiores colligi poteſt ex principiis iuris communis, quippe quòd verbum, *filius*, de quo *in hoc text.* etiam in numero ſingulari comprehendit de ſe non ſolùm filios maſculos, ſed etiam fœminas, vbi aliud intentio diſponentis, vel materia ſubiecta non poſtulauerit, iuxta reg. text. *in l. filium, ff. de iis, qui ſunt ſui, vel alieni iuris; & in l filij appellatione, iuncta gloſſ. vlt. ff. de verb. ſignific.* atque ita pro regula conſtituunt plures, quos latè refert, & ſequitur Tiraq. *de retractu tit.*1. §.1. *gloſſ.*9. *n.*21. *cum ſeqq. iuncto n.*205. Conar. *variar. lib.*2. *c.*18. *n.*1. Menoch *remed.*4. *adipiſc. poſſeſſ. n.*61. Valaſc. *de iure emphyt. q.*41. *n.*3. Gam. *Luſit. deciſ.*337. *num.*5. & 9. *cum ſeqq.* Pinel. *in l.*3. *num.*33. *C. de bonis matern.* & alij, vt per Cald. Pereira *de poteſtate eligendi, c.*15. *n.*17. & per Aluar. Valaſc. *in praxi partit. c.*4. *n.*5.

15 *Iure Regni ſuccederet.*] Ergo iure ſanguinis, & non hæreditario defertur Regni ſucceſſio, ſicut tradunt plures vt per Tiraq. *de iure primog. q.*35. *n.*2. Cordub. *in l. ſi quis à liberis,* §. *idem reſcripſit, num.*136. *ff. de liberis agnoſc.* Pelaëz *in tract. de maioratu, p.*4. *n.*47. & 48. *q.*1. Molin. *de primogen. lib.*1. *c.*3. *n.*10. & *c.*8. *n.*9. & *lib.*3. *c.*6. *n.*9. P. Molin *de iuſtit. tom.*3. *diſp.*626. *n.*5. 6. & 8. & *diſp.*617. *n.*2. Matienſ. *l.*6. *tit.*7. *gloſſ.*3. *num.*13. *col.*3. *in princ. lib.*5. *nouæ recop.* Pichard. *ad tit. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſtato deferuntur; tract. de repræſent.* §.2. *n.*28. & alij plures, quos refert, & ſequitur Caſtil. *controuerſ. lib.*3. *c.*19. *n.*17. *cum ſeqq.*

Contra Oldrad. *conſil.*94. *num.*8. *cum ſeqq.* & alios, 16
quos refert, & ſequitur Tiraquel. *d. quæſt.*35. *num.*3. *cum ſeqq.* Couar. *pract. c.*1. *num.*4. & 7. Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.*50. *num.*2. & 12. Gom. *l.*40. *Tauri, num.*4. & 72. vbi Aoendan. *gloſſ.*1. *num.*22. 23. & 24. & 81. Ioan. Garc. *de expenſis, c.*16. *n.*15. 16. 31. & 32. Humad. *l.*9. *gloſſ.*2. *num.*3. *tit.*7. *part.*2. vbi Gregor. Lop. *col.*2. *ante finem,* Aguirre *de ſucceſſione Portugalliæ, part.*1. *n.*21. 69. & 104. exiſtimantes ſucceſſionem in Regno de ſe non deferri iure ſanguinis, ſed potiùs iure hæreditario.

Dilectionis affectu, &c.] Ex his verbis iunctis aliis, 17
ibi, *magnanimitate, ac potentia,* colligitur quòd qualitas requiſita in Regis coadiutore pertinet ad virtutes, quæ in quolibet ſupremo gubernatore ad rectam Reipubl. gubernationem reperiri debent, provt eſt deuotio, probitas, circunſpectio, & in ſubditos dilectionis affectus, rutius & iuſtitia, animi fortitudo, conſtantia, prudentia, & liberalitas, ac potentia, vt obſeruant Tiraquel *de nobilit. c.*17. *n.*40. *cum ſeqq.* Burg. *in proœm. legum Tauri, n.*38. & 41. Molin. *de primogen. lib.*1. *c.*2. *à n.*20. Gregor. Lop. per text. *ibi in l.*8. *tit.*5. *p.*2. Corſet. *in repet. huius text. col.*16. *in fin. cum ſeqq & in tract. de poteſt. Regis, part.*2. *q.*20. Beilug. *in ſpeculo Principum, rubr.*8. 11. & 12. proſequitur eleganter Ioſt. Lipſ. *de monitis, & exemplis politicorum, lib.*1. *c.*2. 6. 7. & 8. & *lib.*2. *c.*9. *cum ſeqq.*

Præſertim cùm ad curam. &c.] Notatur ad hoc, quòd 18
Regi adulto minori dandus eſt curator, & coadiutor ad Regni gubernationem, vt per Tiraq. *de iure primog. quæſt.*23. *num.*2. *cum ſeqq.* & *q.*40. *num.*207. Gom. *l.*40. *Tauri, num.*9. & *n.*69. Rebuff. *ad l. quibus* 57. *verſic præterea, ff. de verbor. ſignific pag.*292. *col.*2. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, num.*45. *cum duobus ſeqq. C. de in integr. reſtit. minor.* Peregr. *de iure fiſci, lib.*1. *tit.*3. *num.*7. Molin. *de primogen. lib.*1. *c.*13. *num.*30. & 31. D. Barboſ *in l. cùm prætor,* §. *vlt. num.*119. *ff. de iudic.* quæ quidem tutela, ſeu cura Regis durat vſque ad viginti annos, ex adductis per Gregor. *l.*3. *verbo de vente años, tit.*15. *part.*2. & per Azeued. *l.*1. *num.*8. *tit.*3. *lib.*2. *noua recopilat.* contra Gutier. *de tutel. part.*1. *cap.*18. *num.*1. exiſtimantem durare vſque ad 25. annum.

Debitum eis exhibentes honorem.] Notatur ad hoc, 19
quòd adminiſtratori honos eſt exhibendus, ſicut ipſi domino, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.*111. *num.*32.

Per hoc autem. &c.] Vnde colligitur Summum Pont. 20
non poſſe Regibus ſic depoſitis nouos conſtituere Reges in præiudicium legitimi ſucceſſoris, vt reſoluunt Molin. *de primog. lib.*4. *cap. vlt. n.*37. P. Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.*29. *verſ. ex dictis Sotus.* Quicquid dicant Palat. *de obtentione Regn. Nauarræ, p.*5. §.7. Anch. *in cap. licèt, de voto, n.*17. Gregor. Lop. *l.*2. *verbo non auiendo, tit.*15. *p.*2.

Intellige tamen huiuſmodi reſolutionem non pro- 21
cedere, vbi ex circunſtantiis in delicto Regis præſentis, & ſucceſſorum occurrentibus apparuerit expedire bono ſpirituali totius Regni, & conſeruationi Religionis, vt Regni ſucceſſio per Summum Pont. auferatur proportionabiliter ab vno, & à pluribus ſucceſſoribus, vel ab omnibus, ac tandem extraneo adiudicetur, cum facultate Regnum debellandi, vt quia aliter cohiberi fortè non poteſt hæreſis poſſeſſoris, aut quia proximior hæreticus eſt, aut denique talis ex quo ſpiritualis boni notabile damnum reſultaret, tunc enim poſſe Summum Pont. poſſeſſorem Regno priuare, aliumque extraneum ab eius familia Regem conſtituere, bene reſoluit P. Molin. *d. diſput.*29. *verſ. ex dictis Sot.*

22 Notatur etiam ad hoc, quòd legitimatus à Summo Pont. etiamsi legitimetur plenissimè, non censebitur legitimatus ad Regni successionem in præiudicium alterius consanguinei, cui ius & consuetudo succedendi defert Regni successionem decedente Rege sine legitima prole, vt per Ioan. Garc. *de nobilit. gloss* 21. *n.*45. Peregr. *de iure fisci, lib.*1.*tit.*2.*n.*7.

23 In gloss. *Liberam*. Notatur ad hoc quòd tutor, seu curator Principis potest liberalitates exercere, & donationes facere, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor.* §.9.*n.*5. Surd. *cons.*5.*n.*73.*cum seq.*

24 In gloss. *Redditibus*, ibi, *generale nomen est, plus enim est in redditu, quàm in fructu.* Ita Tiraq. *de retractu lig.* §.1. *gloss.* 6. *in princip.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §.7. *proœm. n.*194. In quo autem differat fructus à reddito; vide Valdes. *ad Roder. Suar. p.*2. *ad l.*1. *tit. de las ganançias, lib.* 1. *fori, n.*63. *pag.*25. *col.*1. D. Barbos. *in l. fructus, n.*33. *ff. soluto matrim.*

25 Notatus etiam ad hoc, quòd appellatione redditnum, & obuentionum venit etiam id quod non renascitur, vt per D. Barbos. *in l. diuortio*, §. *si vir, n.*40. *ff. soluto matrim.* & dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. verbo Redditus.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, non Archiepiscopus, sed Capitulum administrat, nisi Papa quàm citò hoc fieri poterit super hoc Capitulum consulendus aliter ordinaret.*

2 *Episcopus à paganis, vel schismaticis bello captus fit seruus capientium.*

3 *Iurisdictio Episcopalis Episcopo capto à paganis, vel schismaticis, pertinet ad Capitulum, non verò ad Archiepiscopum.*

4 *Vicarius creari debet in spiritualibus, & tēporalibus.*

5 *Vacandi omnis modus venit vbi nullus expressus est.*

6 *Capitulum Sede vacante potest dare licentiam alieno Episcopo Pontificalia suo districtu exercendi.*

CAP. Si Episcopus. III.

Bonif. VIII.

1 EPiscopus si fiat captiuus à paganis, vel schismaticis, gubernabit Capitulum tanquam in Sede vacante, & non Archiepiscopus, donec Papa quamprimum consultus prouideat. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Burr. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.*1. *pag.*272. Alagona *in compend. pag.*94. remissiuè Ximen. *in concord. p.*2.

2 *A paganis, vel schismaticis capiatur.*] Ex his verbis iunctis aliis ibi, *libertati restitui*, colligi videtur Episcopum à paganis, vel schismaticis bello captum fieri seruum capientium, vt tenent *in præsenti*, Franc. *n.*3. *in fin.* Domin. *sub n.*7. Monach. *n.*1. & Prob. *ad eundem*, Ias. *in l. ex ea* 121. §. *in insulam, sub n.*3. *ff. de verb. oblig.* Alex. *cons.*110. *incip. Adeò grauis à n.*6. & 13. *vol.*6. Marian. Sic. *cons.*92. *in princ.* Alciat. *in l. hostes, n.*5. *ff. de verbor. signif.* Panin. *de potest. Capituli prælud.*7.*n.*11.

3 *Non Archiepiscopus, sed Capitulum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Episcopo à paganis, vel schismaticis iurisdictio Episcopalis pertinet ad Capitulum, non verò ad Archiepiscopum, ac si Episcopalis Sedes per mortem vacaret, vt per Panin *de potest. Capituli, q.*1. *sub num.*4. Paul. Layman. *in quæst. Canon. de Prælat. Ecclesiast. elect. q.*104. *lit. A.*

4 *In spiritualibus, & temporalibus, &c.*] Notatur ad hoc quòd in spiritualibus, & temporalibus Vicarius Episcopi creari debet, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. forma Vicariatus, n.*15. & 16.

In gloss. *Mortem*, ibi, *renunciationem, translationem, depositionem, vel alio modo.* Notatur ad hoc, quòd vbi nullus est expressus modus vocandi, omnis venit, vt per Azened. *l.*11. *n.*2. *tit.*3. *lib.*7. *noua recop.* Item quòd procurator constitutus à Prælato sicut reuocatur per eius mortem, ita per renunciationem, ex adductis per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §.5. *proœm. num.*25. 5

In gloss. *Debebit*, ibi, *quod Capitulum talem confirmabis.* Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante, quippe quod solum habet Episcopalem iurisdictionem, potest dare licentiam alieno Episcopo Pontificalia suo districtu exercendi, vt per Flores de Mena *var. lib.*2. *q.*24. *num.*27. 6

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia Cathedrali vacante solus Papa visitatorem deputat nisi Archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam Capituli administrationem cum causa cognitione deputaret,* & n.2.3.& 4.

5 *Declarantur text.* in cap. is, cui 42. de elect. hoc lib. & in cap. obitum, & in cap. vlt. 61. dist.

6 *Visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem, quamuis ea non exprimatur in mandato.*

7 *Visitator Episcopali Sede vacante deputatus ab inferiori à Papa non potest conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, secus si sit deputatus à Papa,* & n.8.

CAP. Ecclesiæ IV. & vlt.

CAthedrali Ecclesia vacante solus Papa potest mittere visitatorem, nisi quando Capitulum ob negligentiam, vel malitiam malè gubernaret, quia tunc Archiepiscopus vocato Capitulo, & præmissa cognitione causæ poterit deputare visitatorem, vel administratorem, & talis visitator, licèt habeat administrationem in spiritualibus, & temporalibus, non potest conferre beneficia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.*1. *pag.* 272. Alagona *in compend. pag.*95. remissiuè Ximen. *in concord. p.*2. 1

Ex hoc text. colligi videtur Episcopali Sede vacante solum Summum Pont. posse deputare visitatorem, nec id permissum esse Capitulo, imò nec Archiepiscopo, nisi ob negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, vt resoluunt Monach. *in præsenti, n.*5. & 6. Imol. *in c.*1. *sub num.*15. *col.*2. *in fin.* & *col.*3. *post med. ne Sede vacante*, Paul. Fusc *de visitat. lib.*1. *c.*2. *sub num.* 20. Boer. *decis.*2. *n.*29. moti per text. *in præsenti*, cui videtur consonare text. *in cap. is cui* 92. *de elect. hoc lib.* & per text. *in cap. obitum* 61. *dist.* & *in cap. vlt. ead. dist.* & *in cap. charitatem* 12. *q.*2. 1

Contrarium tamen, imò quòd Capitulum Episcopali Sede vacante visitare possit per se, vel per alium, & ita visitatorem deputare, nec huiusmodi deputationem soli Summo Pont. competere, tenuit gloss. *verbo Capitula post med. in Clem.*1. §. *n. de heret.* Archid. *in c. pen. n.*2. & 3. *sup. hoc tit.* Abb. *in c. cum olim, n.*2. *col.*5. *post princ. de maiorit. & obed.* Marian. Socin. *de visitat. q.*11. *sub n.*4. Panin. *de potestate Capituli, p.*1. *princ. q.*7. *sub n.*1.2. & 3. Reboff. *in praxi benef. p.*1. *tit. de deuolut. n.*65. Syluast. *in sum. verbo Capitulum, n.*4. Molin. *de iustit. tom.*5. *disput.*31. *sub n.*27. Card. Tusch. *tom.*1. *lit. C concl.*56. 3

concl. 56. num. 12. moti etiam auctoritate huius text. in verf. nisi fortè, dum ibi inquit ad Archiepiscopum deuolui potestatem deputandi visitatorem Sede vacante si Capitulum negligenter, aut perperam administrauit in spiritualibus & temporalibus, consequenter probat eandem potestatem in eodem Capitulo originaliter comparatione Archiepiscopi residere, prout constat in quolibet negligente residere originaliter ea munera, quæ ex capite negligentiæ ad alium deuoluuntur, iuxta text. in c. 2. de conceff. prabenda, & in c. 1. & per totum, hoc tit. in Decret.

4 Verùm posse Capitulum Episcopali Sede vacante constituere visitatorem, id est, administratorem generalem, & etiam Vicarium generalem, & cæteros officiales necessarios pro administratione Episcopatus, iure optimo resoluunt Monach. in præsenti, num. 1. & Domin. in fine, Archid. in d. cap. pen. num. 1. Rebuff. d. tit. de deuolut. num. 62. Pauin. de potest. Capituli, p. 2. princ. quæst. 10. sub num. 2. Gutier. canon. quæst. lib. 2. c. 17. num. 22. Cardos. d. praxi iudicum, verbo Capitulum, num. 3. Molin. de iustit. tom. 6. tract. 5. disput. 11. sub num. 1. Card. Tusch. d. concl. 56. num. 5. Ad text. verò in præsenti, respondetur eum non negare facultatem Capitulo iuxta suprà dicta competentem Episcopali Sede vacante ad constituendum visitatorem, id est, administratorem generalem Episcopatus, antequam is constituatur à Summo Pont. sed solùm decidere quòd nec Archiepiscopus, nec quilibet alios superior, excepto eodem Romano Pont. potest sine cognitione causæ de qua hic, videlicet negligentis, aut proteruæ Capituli administrationis visitatorem illum constituere; qui intellectus & responsio hunc text. constat expressim ex litera eiusdem si totum eius principium attentè legatur, & exceptio, quam facit, in verf. Nisi fortè, ad prima verba eiusdem text. refertur cum promiscua terminorum relatione, prout est de natura exceptionis ad regulam, iuxta text. in l. nam quod liquidè, §. vlt. verf. sed si ita, ff. de penu legata. Iuxta quem intellectum tantum abest quòd text. in præsenti, intendat negare Capitulo hanc potestatem deputandi visitatorem generalem in spiritualibus, & temporalibus Sede vacante, vt immò illud in eadem potestate defendat, & prohibeat turbari ab Archiepiscopo, vel quolibet alio superiore sine cognitione causæ legitimæ, quando Capitulum ea potestate vti voluerit, dum aliud ab ipso Summo Pont. circa eandem dicti visitatoris deputationem non fuerit ex plenitudine potestatis, & ex generali omnium Ecclesiarum cura sibi competente dispositum, prout ab eodem disponi potest ex verbis text. in d. cap. pen. sup. hoc tit.

5 Deinde aduersùs hanc eandem resolutionem non obstat text. in d. c. is, cui, quia respondetur eum text. non negare quòd Capitulum Sede vacante possit dictum generalem visitatorem deputare iuxta nostram resolutionem, sed solùm intendere aliud longè diuersum, per quod modificari, & limitari debet eadem resolutio, vt legenti patebit. Ad text. verò in d. cap. obitum, & in d. cap. vlt. 61. dist. vltra responsionem Innoc. in cap. ad abolendam, de hæret. quam sequitur Pauin. dict. p. 1. quæst. 7. num. 2. respondetur verum quidem esse in terminis horum iurium deputatum fuisse à Summo Pont. visitatorem prædictum generalem, sed id non contigisse ex eo quòd Capitulum non posset illud constituere, si à Summo Pont. non esset constitutus, sed solùm ex eo, quia vel Capitulum deputationem huiusmodi indebitè differebat, vt innuunt verba text. in d. cap. obitum, ibi. assiduis adhortationibus, &c. vel quia Summus Pont. aliunde voluit in eadem deputatione præuenire ipsum Capitulum, prout potest ex plenitudine potestatis iuxta nostrum text. in princ. iuncto eius intellectu, de quo suprà, & ex cura vniuersali, quam ipse impendit, & impendere potest omnibus Ecclesiis, iuxta text. in d. cap. pen. supr. hoc tit. cum ibi adductis per doctores.

Administrationem legitimam, &c.] Collige ex text. quòd visitator Sede vacante deputatus eo ipso censetur habere generalem administrationem, quamvis ea non exprimatur in mandato, vt post Lap. & Ioan. obseruant Domin. in præsenti n. 10. Anchar. sub num. 2. & Franc. sub num. etiam 2. Non obstat text in c. cum nobis 19. in fin. de elect. dum Pontifex in deputatione visitatoris de quo ibi, exprimit illa verba, libera administrationem, &c. quasi in illis significans quòd absque huiusmodi expressione non censeatur ei commissa prædicta libera, & generalis administratio; quia respondetur hæc verba posita fuisse in eo text. ad maiorem tantùm cautelam, non quòd necessaria essent ad inducendam eam liberam, & generalem administrationem, quæ resultat ex sola deputatione procuratoris, id est, visitatoris generalis de quo ibi, prout bene intelligit Domin. d. n. 10. Nec obstat quòd huiusmodi visitator videtur assumptus in procuratorem Episcopatus, & Ecclesiæ, d. c. cum nobis, ibi, in procuratorem concedimus, &c. & procurator non censetur habere liberam, & generalem administrationem, nisi id in mandato exprimatur, iuxta text. in l. mandatum 60. in princ. ff. de procurat. & in cap. generaliter, in princ. eod. tit. hoc libro, quia respondetur hoc procedere, & concludere solùm in procuratore priuati, aut ad negotia priuata, seu causas singulares, non verò, vt in casu nostro, in visitatore, id est, administratore corporis cuiusdam mystici & vniuersalis, prout est Ecclesia, & Episcopatus in eum finem constituto, vt per eum expediatur vniuersitas omnium causarum, & negotiorum, quæ cadunt sub administratione constituentis, videlicet Capituli, aut similis, & ideo administratores vniuersitatum censeri habere administrationem cum libera, resoluit Dec. cons. 204. incip. Viso elegàti sub n. 5 quem refert, & sequitur Card. Tusch. d. concl. 45. num. 12. 6

Conferre non potest.] Collige ex text. visitatorem Episcopali Sede vacante, deputatum ab inferiore à Papa non posse conferre beneficia spectantia ad solam collationem Episcopi, ita obseruant Domin. in præsenti, num. 3. Franch. sub num. 2. Monach. sub num. 1. & 2. post gloss. hic verbo Episcopi, Cardos. in praxi iudicum, & Aduocat. verbo visitatio, num. 14. Ratio est, quia siue visitator generalis deputetur à Capitulo, prout deputari potest iuxta suprà resoluta in principio huius textus, siue deputetur ab Archiepiscopo ex iure deuoluto propter negligentiam, vel malitiam eiusdem Capituli, iuxta hunc eundem text. in verfic. Nisi fortè, nunquam habere potest maiorem potestatem quàm is, à quo deputatus est, ex reg. text. in cap. Dabertum t. q. 7. & in l. nemo plus iuris, ff. de reg. iuris, Card. Tusch. tom. 5. lit. M, concl. 45. num. 32. atqui nec ipsum Capitulum, nec ipse Archiepiscopus vtens sola eius potestate ex capite dicti iuris deuoluti potest Sede verè, vel fictè vacante conferre beneficia ad solam Episcopi collationem spectantia, iuxta text. in c. 1. ne Sede vacante, cui similis est in c. vlt. de Regular hoc l. & in c. 1. in princ. de institut. eod. lib. & resoluta per Pauin. de potest. Capituli, p. 2. princ. q. 1. Rebuff. in praxi benef. p. 1. tit. de deuolut à n. 70. Molin. d. tract. 5. disp. 11. à n. 11. Igitur, &c. quam rationem sequitur Monach. in præsenti d. n. 1. 7

Quam à Romano Pont. &c.] Collige ex text. visitatorem, id est, administratorem generalem Sedis vacantis à Summo Pont. deputatum posse conferre bene- 8

ficia etiam spectantia ad solam collationem Episcopi, obseruant omnes *in presenti*, Rebuff. *d.tit.de deuolut. num.99.*

De Temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus Italiæ Vltramontanum non ordinat nisi de speciali licentia Papæ, vel per patentes literas Episcopi sui continentes iustam causam quare nolit, vel non possit illum ordinare, si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna condigna, & ordinatus manebit suspensus, ita, quòd etiam à Pœnitentiariis Papæ sine ipsius speciali licentia absolui non possit,* & n. 2.

3 *Vltramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia, potest Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, vel ab altero de eius licentia.*

4 *Vltramontanos, qui non propriè ita appellantur, sed medij sunt, minimè ligat huius text. dispositio.*

5 *Episcopus quando non potest suos subditos ordinare, ab eo dari debent literæ dimissoriæ continentes excusationes ob quas ipse Ordines conferre non potest.*

6 *Apostatæ à Religione solo iure communi attento excommunicationem non incurrunt.*

7 *Itali ab Vltramontanis, & vltra Montes Ordinati sine licentia proprij Episcopi non comprehenduntur sub dispositione huius text.*

8 *Extensio in lege correctoria admittitur ad omnes casus, quibus ratio expressa adaptari potest.*

9 *Ordinum sacrorum appellatione non veniunt minores.*

10 *Suspensi si celebrent irregularitatem incurrunt.*

CAP. Sæpè. I. *Clem. IV.*

1 EPISCOPI Italiæ non ordinant Vltramontanos nisi de licentia Papæ, vel cum literis dimissorialibus sui Ordinarij, in quibus exprimatur causa, quare nolint, vel nequeant eos ordinare; si secus fiat, ordinatus est suspensus, à qua suspensione non potest absolui, neque à Pœnitentiariis Papæ absque illius speciali licentia, & careat spe illam obtinendi, ordinans verò punitur pœnitentia condigna. Colligunt ex Ordin. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viulan. *in ration. lib. 1. pag.* 190. Alagona *in compend. pag.* 100. remissiuè Ximen. *in concord p. 1. & 2.*

2 *Vt nullus Episcoporum Italiæ*, &c.] Collige ex text. prohiberi Episcopis Italis Ordines conferre hominibus Vltramontanis, præterquam si à Papa specialem habuerint facultatem, vel ab Episcopo, de cuius diœcesi traxerint originem, vel beneficium retinent, & huiusmodi Vltramontani ab Italis in Italia sic Ordines suscipientes declarantur suspensi ipso iure, eorumque dispensatio est reseruata Papæ, vt per Henriq *in summ. lib. 10. c. 12. §. 3 lit. S*, Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr. 9. c. 1. à n.* 8. metipsum *de offic. & potest. Episcop. p. 2. allegat.* 8. *à n. 3. & de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 33. n. 55. cum seqq.*

Nouissimè S. D. N. Vrbanus VIII. *in sua constit. contra malè ordinantes, & malè ordinatos, incip. secretis, sub dat. 11. Decembr.* 1624. approbatis, & innouatis pœnis huius cap. Motu proprio, & ex certa scientia prohibuit omnibus Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis in Italia existentibus nè quovis prætextu, & ex quacunque causa Hispanos, Lusitanos, Gallos, vel Germanos, aliosque quoscunque Vltramontanos, & ex quibusvis locis extra Italiam oriundis non solùm ad sacros, sed nec etiam ad minores Ordines, vel clericalem characterem promouere audeant, seu præsumant, nisi dimissorias suorum ordinariorum literas à Nunciis, seu Collectoribus Apost. in illis partibus commorantibus recognitas, probatas, & subscriptas habeant, eorúmve Nunciorum, seu Collectorum subscriptiones à Vicario in alma Vrbe in spiritualibus generali similiter examinatæ, recognitæ, & probatæ fuerint, aliàs promouentes ad annum ab exercitio Pontificalium, promota verò perpetuæ suspensionis pœnam absque spe dispensationis à Sede Apost. obtinenda incurrunt eo ipso, refero ego ipse *d. tract. de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 33. n.* 58. & Bonac. *de suspensionib. omnibus in particulari disp. 2. q. 2. puncto 6. n. 4.*

Vtrùm autem Vltramontanus, qui domicilium acquisiuit in Italia, possit Ordinibus donari ab eo, qui ratione domicilij eius est superior, aut ab altero de eius licentia? quæstio est ad præsens institutum non contemnenda, in qua text. *in presenti* haud excludere Antistitem domicilij indubitanter asserit Ioan. Monach. *in presenti, n. 2. vers. sed quero*, commendant Philip Prob. *n. 3. vers. censetur*, Archid. *n. 3. vers originem*, eam æquam esse adiungit Gemin. *num. 13. vers. credo*, amplexatur Franch. *num. 11. in fine*, provt eos refert Campan *d. c. 1. n.* 10. vbi *n.* 11. post Franch. *num.* 10. & Gemin. *num.* 8. subdit dispositionem huius text. complecti Vltramontanum ordinatum in Italia ab Vltramontano Episcopo, non tamen eiusdem ordinati superiore, nec præcedentibus proprij Ordinarij dimissoriis. 3

Huius autem textus suspensio haudquaquam eos ligat, qui non propriè Vltramontani, aut Citramontani appellantur, sed medij, eo quòd non vltra, aut intra montes degunt, vt concludunt Ioan. Monach. *in præsenti, n. 2 vers. dic contra*, Franch. *num.* 4. Ioan. Andr. *ante n. 1. vers. Vltramontanum*, Gemin. *n. 6. in fine*, & Anchar. *vers sertiò noto*, Campan. *d. c. 1. n. 9.* ego ipse *d. alleg. 8. n. 6.* 4

Causam rationabilem continentes. Notatur ad hoc, quòd quando Episcopus non potest suos subditos ordinare, ab eo dari debent literæ dimissoriæ continentes excusationes ob quas ipse non potest Ordines conferre, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. quæst. 24. art. 3.* 5

In gloss. *Apostata*, ibi, *qui excommunicati non sunt*, &c. Notatur ad hoc, quòd apostatæ à Religione solo iure communi attento excommunicationem non incurrunt, vt per Arag. 2. 2. *quæst. 12. art. 1. in dub de apostasia à Religione*, & ibi Ban. *dub. 1. post 2. concl.* Suar. *tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. n. 1.* Less. *de iustit. lib. 2. c. 41. dub. 15. n. 109.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 8. n. 20.* 6

In gloss. *Italia*, ibi, *quid è conuerso, si Episcopus Vltramontanus ordinet Italicum?* &c. Collige Italos ab Vltramontanis, & vltra montes ordinatos sine licentia proprij Episcopi non comprehendi huius text. dispositione, vt per Anchar. *hic vers. circa hoc*, Syluest. *verbo irregularitas, n. 11.* Nauar. *cons. 33. n. 1. sub hoc tit.* vbi subdit hanc glossam communiter receptam esse per iura in ea citata, & rationes adductas, refert Campan. *d. c. 1. n. 12.* 7

In ead. gloss. ibi, *Credo per primam rationem*, &c. Notatur 8

Notatur ad hoc, quòd si in lege correctiua ratio sit expressa, admittitur intentio ad omnes casus, quibus ea ratio adaptari potest, quasi tunc propriè non dicatur extensio, sed magis comprehensio propter identitatem rationis, vt per Hippol. *in l. si quis viduam, n. 26. ff. de quaest.* Tiraq. *de retract. lig.* §. 20. *n. 3. &* 8. *& in tract. cessante causa p. 1. n.* 142. Meneh. *lib. 1. success.* §. 6. *n. 6.* Pinel. *in l. 1. p. 3. n. 64. C. de bonis mater.* Mexi. *in tract. tassa panis concl. 4. n.* 8. D. Barbos. *in l. si constante 25. in princ. n. 102. ff. soluto matrim.* Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp. 1. n.* 34. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo lex differ.* 5. vbi citat ad hoc quòd lex pœnalis in foro exteriori extenditur ad casus similes, & *n.* 2. subdit quòd in foro interiori non extenditur. Rot. *decis. 537. n. 12. p. 1. recentior.*

9 In gloss. *Clericum*, ibi, *& licèt proœmium de sacris loquatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd appellatione sacrorum Ordinum non veniunt quatuor Ordines minores, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. c. 159. n. 11.*

10 In gloss. *Suspensos*, ibi, *in casu isto celebrans irregularitatem incurrit.* Ita Syluest. *verbo irregularitas num.* 11. Nau. *conf. 33. n. 1. sub hoc tit.* Campan. *d. c. 1. n. 8. in fin.* Ego ipse *d. alleg. 8. n. 6. in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinantes scientes clericum alienum per annum à collatione Ordinum sunt suspensi, & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis Episcopis ordinari,* & n. 2.

3 *Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque superioris ordinandorum licentia.*

4 *Suspensionem non incurrit ordinans ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprij licentia.*

5 *Episcopus proprius vbi esset longo tempore suspensus ob eam causam quòd alienos ordinauit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum.*

6 *Primam Tonsuram laico alienus Prælatus conferre non debet.*

7 *Scientia & affectata ignorantia æquipollent.*

8 *Ignorantia affectata dicitur ex quo scire potuit, sed noluit, immò dissimulauit.*

9 *Probatio in contrarium admittenda est quoties ex lege standum est alicuius etiam iuratæ responsioni.*

10 *Episcopus alienus primam Tonsuram conferens sine proprij Episcopi licentia suspensionis pœnam incurrit.*

Cap. Eos, qui. II.

Gregor. X.

1 ORdinare scienter, vel affectata ignorantia præsumens alienum Clericum sine sui Ordinarij licentia, est suspensus per annum à collatione Ordinum, & Ordinatus incidit in pœnas iuris; postquam verò suspensio Episcopi fuerit manifesta subditi ipsius sine licentia possunt ordinari à vicinis Episcopis in eo anno. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 287. Alagona *in compend. pag.* 101. remissiuè Casal. *in annot. in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. tum ex hoc text. tum ex Conc. Trid. *sess. 23. de reform. c.* 8. firmant, & explicant Soar. *tom. 5. de censur. disp. 31. sect.* 5. Tolet. *in summ. lib. 1. c. 48. n.* 4. Sayr. *de censur. lib. 4. c. 12. n.* 13. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub. 9. c. 1. n* 16. Valer. Reginald. *in praxi*

fori pœnit. lib. 32. tract. 2. n. 59. in princ. Marc. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 16. c. 1 col. 3. dub.* 2. Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari disp. 3. q. 2. puncto 7. num.* 4. Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 8. n.* 17.

Absque Superioris ordinandorum licentia.] Ergo 3
Episcopus non potest ordinare alienos subditos absque Superioris ordinandorum licentia, vt per Henriq. *in summ. lib. 3. c. 38.* §. 1. Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 48. quaest.* 3.

Seu affectata ignorantia.] Notatur ad hoc, quòd af- 4
fectata ignorantia æquiparatur scientiæ, vt per Merol. *tom. 1. disput. in vniuersam Theolog. moral. disp. 1. cap. 2. num.* 199. Episcopus ergo ex probabili ignorantia subditum alterius sine proprij licentia ordinans suspensionem non incurrit, vt docent Nauar. *cons. 40. in nouis, sub hoc tit.* Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis.* 62. Vgolin. *de potestate Episcopi, p. 2. c. 26.* §. 22. *n.* 2. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 297. in 1. edit.* aliàs *resol. 356. num. 4. in 2. edit.* Plures alios casus, in quibus excusatur ordinans à censura *in hoc text.* comminata referunt Soar. *tom. 5. disp. 31. sect. 1. n.* 15. Valer. Reginald. *d. lib. 32. tract. 2. n. 69. vers. sicat autem in fin.* vbi addit excusationem dandam quando vnus Episcopus ordinat subditum alterius sub spe rationabili ratihabitionis.

Clericos quoque. &c.] Notatur ad hoc, quod si pro- 5
prius Episcopus esset longo tempore suspensus ob eam causam quod alienos ordinauit, licebit subditis confugere ad viciniorem Episcopum, vt per Henriq. *in sum. lib. 10. c. 21.* §. 4.

In gloss. *Clericos*, ibi, *de laicis dic*, &c. Ne cuiquam 6
laico alienus Prælatus audeat primam conferre Tonsuram monuit gloss. *verbo clericum in cap. cum nullus, infr. hoc eod. tit.* ad quam se refert gloss. Nau. *cons. 30. in antiq. aliàs 39. in nouis sub hoc tit.* Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis.* 32. vbi ait quod Episcopus laicum alterius diœcesis, qui sibi ratione beneficij, vel domicilij non subest iustè sine licentia Episcopi loci illius ordinare non potest, Campan. *in diuers. iuris Canon. rubr. 9. c. 1. n.* 1. Si verò eadem prima Tonsura detur ab Episcopo non suo sine proprij consensu, seruata tamen forma Ecclesiæ, valere, & characterem imprimere resoluit Flamin. *de resignat. benefic. lib. 4. quaest. 2. num.* 57.

In gloss. *Affectata*, ibi, *æquipollent ergo scientia, &* 7
affectata ignorantia. Ita Tiraq. *de retractu lign.* §. 35. *gloss. 4. n. 28. & 29. & de pœnis temper. causa 13. num.* 22. Mascard. *de probat. concl. 879. n. 31. cum seqq.* & ideo affectata ignorantia nullo pacto ignorantem excusat. Honded. *cons. 87. n. 41 lib.* 1. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil. 4. n. 101. cum seqq.* Card. Tusch *verbo ignorantia, concl. 21. n.* 3. Ioan. Bapt. Costa *de facti scientia, & ignorantia inspect. 81. n. 9. cum seqq.* Farin. *fragm. crim. in. p. 2. lit. I, n.* 167.

In ead. gloss. ibi, *Et dicitur affectata ex quo scire po-* 8
tuit, sed noluit, imò dissimulauit. Ita Cardol. *in praxi iudicum, verbo ignorantia, n.* 8. Sayr. *in Claui Regia, lib. 2. c. 2. n. 18. & c. 9. n.* 5.

In ead. gloss. ibi, *Altera pars habebit necesse probare* 9
scientiam, vel affectatam ignorantiam. Notatur ad hoc, quòd quoties ex lege standum est alicuius etiam iuratæ responsioni, probatio in contrarium admittenda est, vt per Couar. *lib. 2. var. 13. n.* 4.

In gloss. *Ordinare*, ibi, *etiam ad primam Tonsuram.* 10
Notatur ad hoc, quod Episcopus alienus primam Tonsuram conferens sine proprij Episcopi licentia suspensionis pœnam incurrit, vt per Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 26. lit. D, vers. & non solùm*, vbi subdit sic promotum non posse Ecclesiastica obtinere beneficia ac si Tonsura non esset initiatus.

11 In gloss. *Statuunt*. ibi, *sed non illa suspensione, qua irregularitatem inducat*. Vide Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 26. lit. D.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 6. c. 46. num. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus originis, domicilij, vel Ecclesiastici beneficij commendatitias ad Ordines dare potest, inferiores Prælati non nisi ex priuilegio, nec officiales Episcoporum, sed hi, qui habent administrationem spiritualium illas bene concedunt.*

2 *Episcopus ad quem spectat ordines, vel literas dimissorias conferre, vel est originis, vel beneficij, vel domicilij.*

3 *Originis Episcopus quoad Ordines concedendos dicitur Episcopus loci in cuius diœcesi natus est ille, qui promoueri desiderat.*

4 *Paterna originis ratione potest quis Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est.*

5 *Beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo diœcesis, in qua illud habet, & potest ab eo ordinari.*

6 *Beneficium etiam exiguum, & quamuis residentiam non requirat obtinens potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud habet*, & n. 7.

8 *Amplia etiamsi beneficium spectaret ad alterius Episcopi prouisionem.*

9 *Beneficium etiam in commendam maximè perpetuam habens, potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud obtinet.*

10 *Præstimonium aliquod possidens potest ordinari ab Episcopo diœcesis in qua illud obtinet,*

11 *Beneficia plura habens in diuersis diœcesibus ab vno illarum Antistite promoueri potest.*

12 *Domicilium quando quis dicatur in aliquo loco habere, ostenditur.*

13 *Domicilij vbi fit mentio in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis.*

14 *Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere literas dimissorias suis subditis.*

15 *Abbas an & quando suis subditis Regularibus minores Ordines conferre possit, ostenditur.*

16 *Vicarius generalis Episcopi literas dimissorias concedere non potest nisi Episcopo in remotis agente.*

17 *Episcopus quando dicatur in remotis agere, remissiuè.*

18 *Capitulum Sede vacante absolutè literas dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos olim dare poterat, & quid attenta noua dispositione Concil. Trid. ostenditur*, & n. 19.

20 *Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere literas dimissorias etiam ad primam Tonsuram.*

21 *Domicilium in pluribus locis potest quis habere.*

22 *Locus remotus quis dicatur est arbitrarium iudici.*

23 *Religiosi promoueri debent ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu, præcedentibus tamen literis dimissorijs suorum superiorum.*

24 *Patres Societatis Iesu possunt à quocunque Catholico Antistite ordinari.*

25 *Nouitium alibi natum an valeat Episcopus loci vbi moratur infra annum probationis ordinare, ostenditur*, & n. 26.

CAP. Cùm nullus. III.

Bonif. VIII.

1 EPiscopus originis, beneficij, vel domicilij dimissorias concedere potest. Inferiores verò Prælati vt Religiosi, non possunt, nisi habeant indultum à Sede Apost. Episcopo autem agente in remotis potest ipsius Vicarius generalis in spiritualibus, & Sede vacante Capitulum, vel qui habet administrationem spiritualium. Sed Officiales Episcopi non possunt huiusmodi literas dare. Item Prælati Religiosi possunt ordinari à locorum Ordinariis in quibus habitant, licèt non sint oriundi. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 288. Alagon. *in compendio pag.* 101. remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.*

Intelligitur hoc casu Episcopus, &c.] Notatur ad hoc 2 quòd proprius Episcopus ad quem spectat Ordines, vel literas dimissorias concedere, vel est Episcopus originis, vel beneficij, vel domicilij, vt per Sylu. *in sum. verbo Ordo 3. n. 3.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de literis remissorial. n. 6.* Henriq. *in sum. lib. 10. c. 22.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 2. lib. 3. c. 12. n. 6.* Steph. Quarant. *in summ. Bullarij verbo Ordo vers. quoad tertium.* Less. *de iustit. lib. 2. c. 34. dubit. 19. n. 92.* Et Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 2.* Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 298. n. 1. in 1. edit. aliàs resol. 257. in 2. edit & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 317. p. 4.* Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr. 9. c. 8. n. 8. cum seqq.* Vgolin. *de offic. & potest. Episc. c. 26. §. 1.* metipsum *in simili tract. p. 2. alleg. 4. à princ. & de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 33. à n. 19.*

Oriundus.] Episcopus igitur originis quoad Ordi- 3 nes concedendos dicitur Episcopus loci, in cuius diœcesi natus est ille, qui promoueri desiderat, vt per Henriq. *d. lib. 10. c. 22. §. 1.* Piasec. *in praxi Episc. p. 1. c. 1. n. 9.* Bonac. *de Sacrament. disp. 8 q. vnica puncto 4. n. 13.* Campan. *d. c. 8. n. 9.* Vgolin. *d. c. 26. §. 1. n. 1.* Homobon. de Bonis *in examine Ecclesiastico p. 1. tract. 2. c. 1 q. 5. n. 1.* metipsum *d. alleg. 4. n. 2. & d. c. 33. n. 20.* Vbi etiam quis baptizatus est inde trahit originem, ac proinde per librum Baptismi illa probari potest, ex adductis per Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n. 217.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. à n. 105.*

Origo patris inspicitur quoque ad Ordines susci- 4 piendos, ita vt quis ratione paternæ originis possit Ordines suscipere ab Episcopo loci in quo eius pater natus est tenent Zerol. *in praxi Episc. p. 2. verbo dimissoria*, Paul. Comitol. *resp. moral. lib. 6. q. 45.* Vgolin. *d. cap. 29. §. 1. num. 4.* Gutier *de matrimon. c. 63. num. 29.* Prosper de Augustino *in addit. ad Quarant. verbo Ordo, vers. quoad tertium*, Campan *d. cap. 8. num. 9.* Aloys. Ric *d. resol. 257. num. 4. & d. decis. 317. num. 2. p. 4.* Ego ipse *d. alleg. 4. num. 4.* vbi *num. 15.* obseruo non posse Ordinandum apud Episcopum originis suæ matris Ordines accipere nisi pater sit naturalis. Ex origine verò aui non dici nepotem ad Ordines suscipiendos originarium illius loci, in quo auus natus est, ex Con. tradunt Aloys. Ricc. *d. resolut. 207. num. 5.* Vgolin. *d. cap. 26. §. 1. post num. 4. vers. exceptio*, ego ipse *d. alleg. 4. num. 13.*

Seu in cuius diœcesi beneficium obtinet, &c.] Notatur 5 ad hoc quòd beneficij ratione efficitur quis subiectus Episcopo diœcesis in qua illud habet, & potest ab eo ordinari, seu ab alio de eius licentia, quamvis aliàs ei alio modo subditus non sit, ita tradunt Piasec. *d. cap. 1. num. 10. vers. ratione beneficij.* Homobon. de Bonis *d. quæst. 5. num. 3.* Mar. Anton. *variar. resolut. lib. 1. resolut. fin. casu* 28. Campan *dicta rubr. 9. cap. 6. num. 11.* Molfes. *in summa Theologiæ moralis tract. 2. cap. 2. n. 7.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. cap. 4. à num. 1.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resolut. 258. in 2. edit.* Vgolin. *d. cap. 26. §. 3.* Bonacin. *de Sacrament. disput. 8. quæst. vnica puncto 4. num. 14.* refert decisum

Armendat.

Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcopis, n. 61. vers. proprius.* Intellige babita beneficij possessione, vt resoluit Nicol. Garc. *d. cap. 4. n. 16.* quem refeto ego ipse *d. alleg. 4. num. 55. & de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 33. n. 33.*

6 Primò amplia procedere qnamvis beneficium esset exiguum, cum Nicol. Garc. *d. c. 4. n. 8.* Henriq. *d. lib. 10. c. 22. §. 1. iuncto comm. nn. lit. Q.* Campan. *d. c. 8. n. 11. & rub. 8. c. 5. num. 19.* Quicquid contradicant Piasec. *loco proximè citato.* Prosp. de August. *in addit. ad Quarant. in verbo Ordo,* Vgolin. *d. c. 26. §. 3. in fine,* & Aloys. Rice. *in d. praxi resol. 260.*

7 Secundò amplia etiamsi tale beneficium residentiam non requirat, vt obseruant Henriq. *d. cap. 12. §. 1.* Piasec. *d. cap. 1. num. 10. vers. secundò,* Campan. *d. cap. 8. num. 2.* Squillante *de priuil. cleric. cap. 4. num. 237.* Ego ipse *d. cap. 33. num. 34.* quicquid teneant Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. c. 48. n. 3.* Mascard. *de probat. conclus. 534. num. 5.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst. 6. num. 12.* Farin. *fragm. crim. part. 1. lit. D, n. 226.*

8 Tertiò amplia procedere etiamsi beneficium spectaret ad prouisionem alterius Episcopi, vt per Campan. *d. c. 8. n. 15.* & Nicol. Gare. *d. c.... n. 15.* quos refero ego ipse *d. alleg. 4. n. 52.*

9 Quartò amplia procedere etiamsi beneficium non in titulum, sed in commendam, maximè perpetuam babeat ordinandns, vt per Nicol. Garc. *d. c. 4. num. 10.* metipsum *d. alleg. 4. n. 50.*

10 Quintò amplia procedere si ordinandus præstimonium aliquod possideat, vt per Henriq *d. lib. 10. c. 22. §. 1. in commento lit. H,* Campan. *d. c. 8. n. 19. vers. & qui,* Aloys. Ricc. *in d. praxi resol. 258. in fine.*

11 Sextò amplia procedere etiam in habente plura beneficia in diuersis diœcesibus, ab vno enim illarum Antistite promoueri sine dubio posse resoluit Campan. *d. c. 8. n. 14.* quem refeto ego ipse *d. alleg. 4. num. 51.*

12 *Domicilium in eadem.*] Illum, qui non longo tempore degit in aliquo loco, dum tamen habuerit animum perpetuò in eo permanendi, posse ab illius Antistite, aut eius accedente consensu ab alio ordinari docent Nauar *cons. 10. in antiq. aliàs cons. 2. in nouis sub hoc tit.* Aloys. Ricc. *in d. praxi resolut. 263.* Bonacin. *d. puncto 4. num. 4. cum seqq.* Vgolin. *d. cap. 26. §. 2.* Nald. *verbo Ordo, num. 10.* Homobon. de Bonia *d. tract. 1. c. 1. q. 5. num 2.* Campan. *d. rub. 9. cap. 8. num. 18.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib. 1. tit. 18. l. 7. n. 49.* ego ipse *d. alleg. 4. n. 26. & de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 33. à num. 15.* Qui quidem animus perpetuò ibi permanendi in dubio præsumitur si assidua probetur habitatio in alieno loco in minore tempore decennij, vt resoluunt Mascard. *de probat. concl. 534. num. 7.* Piasec. *in praxi Episcop. p. 1. c. 1. num. 9. vers. vel sui,* Aloys. Ricc. *d. resolut. 263. n. 1.* Bonacin. *d. puncto 4. n. 12.* Campan. *d. num. 18. vers. quòd si,* ego ipse *d. allegat. 4. num. 28.* vbi *num. 41.* teneo in domicilio mutando Episcopi originarij licentiam non requiri, sed ordinandum debere portare veritatis testimonium circa mores, sufficientiam, ac natalia, nisi à teneris annis domicilium fuerit translatum, & illic habitatio continuata vsque ad tempus promotionis, refero ego ipse *d. c. 33. n. 30. & 31.* Et quod *suprà* diximus de decennio ad contrahendum incolatum requisito, non procedit vbi constat de voluntate, quia tunc eo ipso absque aliquo lapsu temporis acquiritur domicilium, siue incolatus, vt per Sim. de Prætis *cons. 119. num. 8. lib. 1.* Paul. Layman. *in Theolog. moral. tract. 9. c. 9. de sacram. Ordinis, num. 10.* Squillante *de priuileg. cleric. cap. 4. num. 253.* Rot. *decis. 150. num. 7. p. 2. diuers. & decis. 188. num. 3. p. 2. recent. & in Ariminen. gabella 19. Aprilis* 1617. coram Card. Vitili.

Notatur hic text. in præcitatis verbis ad hoc, quòd 13
vbi fit mentio domicilij, in dubio intelligitur de domicilio habitationis, & non originis, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 9. gloss. 2. n. 21.* D. Barbos. *in l. heres absens §. fin. n. 45 ff. de iudic.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 23. num. 7.*

Inferiores quoque Prælati, &c.]Notatur ad hoc, quod 14
Abbas Episcopalem iurisdictionem habens non potest concedere literas dimissorias suis subditis, vt per Flores de Mena *var. resolut. lib. 2. q. 24.* Nec etiam primam 15
Tonsuram, & Ordines Minores conferre potest aliis Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci non habuerint, neque etiam aliis sæcularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt tenuit Rota *apud Seraphin. decis. 985.* quam refero ego ipse *d. alleg. 3. n. 11.* & tradit Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 9. concl. 2* quicquid asserant Quarant. *in summ. Bullary, verbo Ordo, propè fin. vers. Abbatibus,* Vgolin. *de offic. & potest. Episcopi, c. 16. §. 19.* Bonacin. *de Sacram. disp. 8. quæst. vnic. puncto 4. n. 3.*

Episcopo autem in remotis agente, &c.] Notatur ad 16
hoc, quod Vicarius generalis Episcopi literas dimissorias concedere non potest, nisi Episcopo in remotis agente, vt per Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 41.* Gutier. *canonic. lib. 2. cap. 17. n. 20.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 2. verbo Vicarius, §. 4.* Azor. *institut. moral. part. 1. lib. 3. cap. 45. quæst. 7.* Vgolin. *de offic. Episcop. c. 4. §. 7. vers. quinto dimissorias,* Piasec. *in praxi Episcop. p. 1. c. 1. num 13. vers. concedit,* Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum, part. 1. num. 197.* Campan. *d. c. 8. num. 3.* Molfes. *tract. 1. cap. 2. num. 12.* Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiastico, part. 1. tract. 2. cap. 1. part 6. in fin.* quorum plures refero ego ipse *d. part. 2. alleg. 7. num. 9.*

In remotis agente.] Episcopus quando dicatur in re- 17
motis agere ad hoc vt Vicarius possit impartiri literas dimissorias ordinandis, tradit Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 18. per totam.*

Vel Sede vacante Capitulum, &c.] Notatur ad hoc, 18
quod Capitulum Sede vacante absolutè literas dimissorias ad Ordines ab alieno Episcopo suscipiendos dare poterat, vt per Rebuff. *in prax. benef. tit. de deuol. n 67.* Nauar. *cons. 31. sub hoc tit. in antiq. alias cons. 7. de filiis Presbyt. in nouis,* Sayr. *in floribus decis. sub hoc eod. tit. decis. 13.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 2. c. 12. n 3.* Steph. Quarant. *in summ. Bullary, verbo Capitulum Sede vacante, vers. decimò quæro.*

Attenta verò noua dispositione Concil Trident. 19
sess. 7. de reform. cap. 10. iam non licet Capitulis Ecclesiarum Sede vacante infra annum à die vacationis numerandum ordinandi licentiam, aut literas dimissorias, seu reuerendas, vt aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione, quàm etiam cuiusvis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alieni, qui beneficij Ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere, si secus fiat, Capitulum contrauenienꝭ Ecclesiastico subiaceat interdicto, & sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant; in maioribus verò ab executione Ordinum ad beneplacitum futuri Prælati sint ipso iure suspensi, de cuius materia agunt plures per me citati *de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 7. num. 10. cum seqq.* quibus adde Ragus. *de voce Canonic. quæst. 39. num. 2.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol. 106. & in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 185. part. 4.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. c. 10. n. 164. cum multis seqq.* Homobon.

de Bonis *de examine Ecclesiastico p.1. tract.2. c.1.q.6. propè fin.* nouissimè meipsum *de Canonic. cap. 42. n.125.*

20 In gloss. *Clericum.* Nota quòd Capitulum Sede vacante non potest infra annum concedere literas dimissorias, etiam ad primam tonsuram, vt per Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, vers. decimò quarto.* Maiol *de irregul. lib.4.c.2.n.2.* Fr. Emman. *in summ. tom.2.c.14.n.6.* Nicol. Garc. *de benefic p.5.c.7. num.90.*

21 In gloss. *Domicilium,* ibi, *potest quis habere domicilium in pluribus locis.* Vide Sanch. *de Matrim. lib.3.disp.24. num.2.*

22 In gloss. *Remotis,* ibi, *satis crederem hoc arbitrarium iudici quis locus dicatur remotus.* Ita Menoch. *de arbitr. casu 222.n.26.*

§. Religiosi.

23 Religiosos promoueri ab Episcopo loci vbi degunt, vel ab alio eius accedente assensu, præcedentibus tamen literis dimissoriis Superiorum suorum, tradunt Nauar. *cons.22. in antiq. aliàs cons.36. in nouis, sub hoc tit.* Sayr. *in floribus decis. sub hoc eod. tit. decis.24.* Maiol. *de irregul. lib.4.cap.20.n.2.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.1.q.39.art.3.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.1.c.4.n.36.* Iacob. de Graff. *in aureis decis p.2. lib.3.c.12.n.8.* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub 9.c.3. & rub.12.c.13.n.33.cum seqq.* Portel. *in dub. Regularib. verbo Ordines sacri, n.2.* Nouar. *in sing. Canon. concl.101.* Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiastico, p.1.tr.2. c.1.q.2.in fin.* Ego ipse *de offic. & potest Episcop. part.2. alleg.4.à n.60.& de iure Eccles. lib.1.c.33. num.64.* Ad quod tamen obseruandum est decretum à Sacra Congregat. Concilij de mandato felic. record. Clem. VIII. emanatum cuius verba transcripsi *d. p.2. alleg.7.n.18.* & referunt etiam Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.12. cap.13.n.37.* Miranda *in man. Prælat. tom.1.q.28.art.2.* Molfes. *in sum. Theolog. moral. tract.2.c.2.n.23.* Villalob. *in summ p.1.tract.11.diffic.9.n.10.* Hieronym. Roderic. *in compend qq. Regul. resol.106.n.15. & 17.*

24 Patres verò Soc. IESV ex indulto Gregor. XIII. possunt à quocunque Catholico Antistite ordinari, vt referunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.1.quæst.18.art.16.* Piasec *in praxi Episcop. p 1 c.1.n.10.vers quartò extende,* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapol. decis.118.num.3. p.4.* Ego ipse *de iure Ecclesiast. lib.1. c.33.n.64.*

25 Vtrùm autem valeat Episcopus infra annum probationis ordinare nouitium alibi natum, si tamen in eius diœcesi moretur, & probationem faciat? in quo dubio Cuch. *lib.3.instit maior. tit.1. n.94. de Regul.* Campan. *d rub.9. c.3.n.3.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib.6.cap.10.n.21.* Aloys. Ricc. *d.decis.118.num.6.p.4.* quos refero ego ipse *d alleg.4.n.62.& 63.* tenent hoc spectare ad Episcopum in cuius diœcesi est nouitius in probatione.

26 Verùm Henriq. *lib.10.cap 23.§.3.in commento lit. G,* Soar. *tom.2.de Relig. lib.6.cap.12.num.9. & tom.3.lib.5. cap.16. num.17.* censent probabilius esse id pertinere ad Episcopum in cuius diœcesi domicilium habebat, quando ingressus est Religionem, vtramque verò opinionem probabilem dicit Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis disp.11. dub 8. n.2.* sed prima probabilior, ex iis, quæ in eius confirmationem adducit Sanch. *citato loco.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus, seu alius inferior primam Tonsuram infanti non confert, nisi Religionem intret, nec illiterato, nec homini alterius diœcesis absque sui Prælati licentia, nec etiam coniugato nisi Religionem intret, aut Sacris promoueatur legitimè, si secus fiat, Episcopus est suspensus per annum à collatione Tonsuræ.*

2 *Episcopus suspenditur per annum à collatione clericalis Tonsuræ si illam infanti conferat.*

3 *Episcopus illiterato Tonsuram conferens ab eius collatione per annum suspenditur.*

4 *Episcopus si conferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris, ab eius collatione per annum suspenditur.*

5 *Coniugato Tonsuram conferens suspenditur per annum ab eius collatione, si huiusmodi coniugatus non ingrediatur Religionem.*

6 *Coniugatus ad primam Tonsuram promoueri non potest.*

CAP. Nullus. IV. & vlt.

EPiscopus primam Tonsuram non det infanti, nisi Religionem ingrediatur, neque illiterato, nec alicui alterius diœcesis, sine licentia sui superioris, nec coniugato, nisi velit ingredi Religionem, vel in Sacris promoueri, si secus fiat, Episcopus est suspensus per annum à collatione Tonsuræ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.1. pag.290.* Alagona *in compend. pag.102.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.2.* 1

Infanti.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus suspenditur per annum à collatione clericalis Tonsuræ, si illam infanti conferat, vt per Henriq. *in summ. lib.13. cap.38.§.2. lit.O,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.32 tract.2.n.61.* meipsum *de offic. & potest. Episcop. p.3.alleg.111. n.4.& 5.* 2

Seu illiterato.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus illiterato Tonsuram conferens ab eius collatione per annum suspenditur, vt per Henriq. *d.c.38.§.3. lit.G* & meipsum *d.alleg.111.n.9.* Illiterati enim non possunt ordinari, ex Reboff. *in praxi benef. tit. forma lit. Tonsuræ n.16.* Flamin. *de resign. benef lib.5.q.3.n.70.cum seqq.* 3

Sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ.] Notatur ad hoc, quòd si Episcopus conferre præsumat Tonsuram homini alienæ diœcesis sine licentia sui superioris, ab eius collatione per annum suspenditur, vt dixi *d.alleg.111.n.7.* 4

Nec etiã coniugato.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus Tonsuram conferens coniugato non ingredienti Religionem suspenditur per annum ab eius collatione, vt tenent citati per me *d.alleg.111.n.10.* Non potest enim coniugatus ad primã Tonsuram promoueri, ex adductis per Sanch. *de Matrim. lib.7.disp.38.n.6.cum seqq* cũ his quæ latè dixi *ad Extrauag. antiqua, de Voto, Ioan. XXII.* 5 6

De Ætate, & Qualitate, & Ordine præficiendorum.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus dispensat cum maiore 20. annis in dignitatibus, & personatibus non Curatis, si aliud non obstet.*

2 *Mino*

2 *Minores 22. annis adsciſci non poſſunt ad dignitates in Cathedralibus, quibus nulla ineſt cura animarum, Archidiaconatu tantùm excepto.*

3 *Diſpenſare non poſſunt Epiſcopi ſuper ætate ad Ordines, vel beneficia per Concil. Trid. ſtatuta.*

Cap. Permittimus. I.

Bonif. VIII.

1 Piscopvs poteſt diſpenſare, vt qui vigeſimum annum compleuerit, ſi aliud non obſtet Canonicum, poſſit obtinere dignitates, & perſonatus, quibus cura non imminet animarum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 305.* Alagona *in compend. pag. 108.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hodie attenta noua diſpoſitione Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. c. 12. verſ. ad cæteras*, ad dignitates in Cathedralibus, Archidiaconatu tantùm excepto, qui oculus Epiſcopi dicitur, quibus nulla ineſt animarum cura, aut ex conſuetudine, ſtatuto, vel priuilegio, adſciſci non poſſunt minores viginti duobus annis, vt tradunt per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 3. alleg. 60. n. 65.* quibus addo Maſſobr. *in praxi habendi concurſum requiſ. 10. dub. 11. n. 14.* ſecundùm Romanam impreſſ. Et huiuſmodi annos debere eſſe completos reſoluunt Nauar. *conſ. 4. ſub hoc tit. in vtraque edit.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eod. tit. deciſ. 4.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c. 591. n. 9.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. c. 4. num. 70.* Armendar *in addit. ad recop. legum Nauarra lib. 1. tit. 18. l. 7. de Epiſcopis n. 2.* Mandoſ. *in tract. de ætate minor. c. 5. n. 10.* Ego ipſe *d. alleg. 60. n. 66.* Maſſobr. *d. requiſ. 10. dub. 13.* Leſſi. *de inſtit. lib. 2. c. 34. n. 108.* vbi ſubdit illam formulam, vt non ſit minor viginti duobus annis, inſinuare annos 22. debere eſſe completos, quamuis incœptos ſufficere aſſerant Emman. Sà *verbo beneficium n. 31.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo beneficia §. 1. verſ. ad dignitates*, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 5. q. 3. in fine*, Henriq. *in ſumm. lib. 14. c. 8. §. 10. in fine.*

3 Vnde cùm ætas illa 22. annorum ſit determinata à Concilio, ſuper illa non poſſunt Epiſcopi diſpenſare, iuxta ea quæ in ſimili tradunt Azor. *inſtit. moral. p. 2. l. 6. c. 5. q. 9.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 7. c. 4. n. 71.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 309. n. 9. p. 4.* Sigiſm. à Bononiâ *de elect. dub. 62. n. 6.*

De Filiis Presbyterorum, & aliis illegitimè natis.

Tit. XI.

Svmmarivm.

1 *Diſpenſare poſſunt Epiſcopi cum illegitimè natis in minoribus Ordinibus, & beneficio ſine cura, dummodo ſit tale, in quo aliàs diſpenſare poſſint, in aliis verò diſpenſatio Papæ requiritur*, & n. 2.

3 *Capitulum Sede vacante ad Ordines minores & beneficium ſimplex, ſicut Epiſcopus, cum illegitimis diſpenſare poteſt.*

4 *Spurius diſpenſatus vt clericus fiat, & beneficium habeat, an eo ipſo factus ſit capax penſionis; remiſſiuè.*

5 *Illegitimum poteſt Epiſcopus promouere ad beneficium ſimplex, cui eſt annexa accesſoriè Parochialis.*

6 *Epiſcopi poſſunt ad Ordines minores, & beneficia ſimplicia diſpenſare cum illegitimis quibuſcumque, & ex quouis prohibito coitu procreatis.*

7 *Canonicatum in Eccleſia Cathedrali an poſſit illegitimus obtinere ex diſpenſatione Epiſcopi, oſtenditur*, & n. 8.

9 *Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum illegitimis ad perſonatum, vel dignitatem etiam ſine cura.*

10 *Epiſcopi diſpenſare non poſſunt cum illegitimis ad obtinenda ſimplicia beneficia quæ pater habuit.*

11 *Legatus non poteſt cum illegitimo diſpenſare ad beneficia Curata, niſi hoc ei ſpecialiter à Papa conceſſum fuerit.*

12 *Illegitimus, cum quo fuit diſpenſatum ad beneficium, non poteſt niſi vnicum obtinere.*

13 *Diſpenſatio eſt odioſa, ac proinde ſtrictè interpretanda.*

Cap. Is qui. I. *Bonif. VIII.*

Piscopvs cum illegitimè nato non habente aliud impedimentum diſpenſat non ad Ordines ſacros, nec ad beneficia curata, ſed ad Ordines minores, & beneficia ſimplicia, ſeu cui cura non immineat animarum, dummodo beneficium ſit tale, ſuper quo Epiſcopus poſſit diſpenſare, id eſt, immediatè non fuerit patris, vel ſi habeat Eccleſiam curatam annexam, vel ſi ex conſuetudine, priuilegio, aut ſtatuto requirat Ordinem ſacrum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 324.* Alagona *in compend. pag. 115.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Gig. *de penſionib. q. 17. in princ.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. ſuper defectu natal. n. 8.* Henriq. *in ſumm. lib. 14. c. 8. n. 10. lit. B*, Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 1. n. 8.* Soar. *eod. tract. diſp. 50. ſect. 5. n. 2.* Auil. *in ſimili tract. p. 7. diſp. 3. dub. 6.* Leſſi. *de inſtit. lib. 2. c. 34. dub. 18. num. 86.* Nicol. Garc. *de benef. p. 7. c. 2. n. 48.* Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *in comment. ad c. 12. diſt. 56.* Rot. *in Regie. transactionis penſionis 14. Maij 1627.* Dut. ſi detur loco beneficij, Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 3. c. 50. q. 8.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. c. 13. à n. 8.* & alij plures per me citati *de offic. & poteſt. Epiſcop. p. 2. alleg. 45. n. 19. cum ſeqq.* 2

Ex diſpenſatione Epiſcopi.] Poſſe etiam Capitulum Sede vacante ad Ordines minores, & beneficium ſimplex ſicut Epiſcopum cum illegitimis diſpenſare reſoluunt Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 2. verbo Capitulum, verſ. tertio*; Quarant. *in ſumm. Bullar. verbo Capitulum Sede vacante, verſ. ſecundò quæro*, Campan. *d. c. 13. n. 81.* Ego ipſe *d. alleg. 45. n. 25. cum ſeqq.* 3

Et obtinere beneficium.] Seu penſionem, vt reſoluit Gig. *d. q. 16.* Zerol. *in praxi Epiſc. part. 2. verbo penſionarius, §. 2.* Nicol. Garc. *p. 1. c. 5. n. 119.* An autem ſpurius diſpenſatus, vt clericus fiat, & beneficium habeat, eo ipſo factus ſit capax penſionis? Vide Azor. *d. p. 2. lib. 8. c. 7. q. 8.* Sarnen. *in reg. de annali q. 2.* Paleot. *de nothis & ſpur. cap. 58. num. 4.* Gonzal. *ad reg. 8.* Cancell. *gloſſ. 5. §. 5. à num. 14.* 4

Cui cura non imminet animarum.] Licere tamen Epiſcopo illegitimum ad ſimplex beneficium promouere, cui eſt acceſſoriè annexa Parochialis, vel alterum beneficium curæ animarum coniunctum, tradunt Azor. *d. p. 2. lib. 6. cap. 3. q. 14.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 9.* 5

gloss. 5.§.7.n. 18. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 273. *num.* 47. Campan *d. cap.* 13. *n.* 83. Ego ipse *d. alleg.* 45. *num.* 24. Lessi. *d. dub.* 18. *num.* 87. Illustriss. D. meus *vbi sub num.* 8.

6 In gloss. *Defectum*, ibi, *siue sit spurius, siue adulterinus, siue naturalis*. Notatur ad hoc, quòd non tantùm dispensatinnes ad Ordines minores, & beneficia simplicia obtinenda poterunt Episcopi concedere filiis illegitimis, qui propriè naturales dicuntur, sed quibuscunque, & quoquomodo natis, & ex quouis prohibito coitu, nempe adulterino, incestuoso, spurio, & aliis procreatis, vt per Ioan. Monach. *num.* 1. & 2. Gemin. *sub n.* 5. & Anch. *ante n.* 1. *in præsenti*, Campan. *d. cap.* 13. *num* 84.

7 In gloss. *Beneficium*, ibi, *etiamsi sit Canonia Ecclesia Cathedralis*. Notatur ad hoc, quòd Episcop. potest cum illegitimis dispensare ad obtinendum Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, sequuntur Ioan. Andr. *sub n.* 3. *vers. in glossa*, Gemin. *n.* 6. Anchar. *num.* 1. Franc. *sub num.* 6. *vers. sed an dispensare*, Calder. *cons. vnic. sub hoc tit.* Angel. *in summ. verbo beneficium num.* 19. Selu. *de benefic. part.* 2. *quæst.* 61. *in fine*, Nauar. *cons.* 3. *num.* 4. *de ætate, in antiq.* aliàs *cons.* 4. *sub hoc tit. in nouis*, Gig. *d. q.* 17. *num.* 2. Campan. *dict. cap* 13. *num.* 82. Gambar. *de officio legati lib.* 7. *rub.* 1. *quæst.* 8. *num.* 161. Petr. Greg. *de benef. cap.* 35. *n.* 7. Soar. *de censur. disput.* 50. *sect.* 5. *num.* 6.

8 Verùm contrarium tenent Ioan. Monach. *hic num.* 7. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de dispensat. super defectu natal. num.* 10. Vgolin. *de irregul cap.* 44. §. 2. *num.* 3. Mainl. *de irregul lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 10. Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo Canonia, vers. ad tertium*, & insinuare videtur Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. *n.* 98. & 89. quorum opinio recipienda venit attenta noua dispositione Concilij Trident. *sess.* 24. *de reformat. c.* 12. *vers. in omnibus*, secundùm quam in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habere debent annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus, & ita sentiunt Auil. *de censur. part.* 7. *disp.* 3. *dub.* 6. *notab.* 3. Sayr. *in simili tractat. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 13. Henriq. *in sum. lib.* 14. *cap.* 8. §. 10. *in fine*, Lessi. *de instit. lib.* 2. *cap.* 34. *n.* 86. Nicol. Garc. *d. cap.* 2. *n.* 65. & alij quos sequutus sum. *d. alleg.* 45. *num.* 33.

9 In ead. gloss. ibi, *quia in personatu, vel dignitate etiam sine cura non credo quòd dispensari possit*. Notatur ad hoc, quòd Episcopus dispensare non potest cum illegitimis ad dignitates, & personatus, licèt non habeant curam animarum, vt per Albert. Trot. *de vero & perfecto cleric. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. Petr. Greg. *d. cap.* 35. *n.* 7. Maiol. *d. cap.* 8. *n.* 10. Petr. de Ledesm. *in summ. vbi de matrim. cap.* 34. Sayr. *d. cap.* 11. *num.* 8. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 50. *sect.* 5. *n.* 6. Lessi. *d. c.* 34. *n.* 86. metipsum *d. alleg.* 45. *num.* 29. vbi plures citaui Doctores.

10 In gloss. *Tale*, ibi, *quia non paternum immediatè super quo non potest Episcopus etiam cum legitimo dispensare*. Notatur ad hoc, quòd Episcopi non valent dispensare cum illegitimis ad obtinenda simplicia beneficia, quæ pater habuit, vt per Gemin. *in præsenti n.* 8. *vers. in gloss.* Stapbil. *de literis grat. tit. de qualitate, & statu benefic. vers.* 1. Mand. *in tract. de signatura grat. sub rubr. de dispensat. ad beneficia in Ecclesia in qua pater*. Campan. *d. cap.* 13. *n.* 87.

11 In gloss. *Sedis Apostolicæ*, ibi, *nec sufficit dispensatio Legati*, &c. Notatur ad hoc, quòd Legatus non potest cum illegitimo dispensare ad beneficia curata, nisi hoc ei specialiter à Papa concessum fuerit, vt per Paris. *cons.* 126. *n.* 26. *lib.* 4. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de dispensat super defectu natal. n.* 45. quos refert, & sequitur Mantic. *decis.* 214. *n.* 3.

§. Ille verò.

Probat hic §. quòd illegitimus, cum quo fuit dispensatum ad beneficiũ, non potest nisi vnicum obtinere, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 31. *n.* 6. & 11. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 2. *n.* 50. & *p. c.* 3. *n.* 4. & alios per me citatos *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 45. *n.* 28. 12

Quam exorbitantem à iure oportet veluti odiosam restringi.] Notatur ad hoc, quòd dispensatio est odiosa, ac proinde strictè interpretanda, vt per Surd. *decis.* 298. *n.* 21. Cardos. *in praxi iudicum, verbo dispensatio n.* 9. & 19. Brunor. à Sole *in locis communib. eod. verbo n.* 7. Monet. *de distribut. quotid. p.* 2. *q.* 14. *n.* 5. Sanch. *d. lib.* 8. *disp.* 1. *n.* 3. & alios quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 33. *n.* 7. 11

SVMMARIVM.

1 *Dispensatio à Papa obtenta super pluralitate non valet, si dispensatus taceat defectum originis super quo ad curatum beneficium cum illo iam fuit dispensatum.*

2 *Spurius, cui Papa concedit vt habeat beneficium curatum, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi prius originis spuriæ facta mentione.*

3 *Dispensatio noua quoties priori additur, vt posterior valeat, necessarium est quòd fiat mentio prioris.*

4 *Dispensatio non extenditur etiam ad casum maiorem & habentem in se maiorem rationem, quàm habeat casus concessus.*

5 *Rescripta gratia per subreptionem obtenta sunt ipso iure irrita.*

6 *Dispensatus ab Episcopo, & promotus ad minores Ordines, & simplex beneficium, si post modum tacito defectu impetret dispensationem super pluralitate talium beneficiorum, dispensatio est nulla.*

7 *Filius sæpe solet similis esse patri.*

8 *Dispensatio cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus.*

9 *Verba*, nullius momenti, *inducunt nullitatem actus ipso iure.*

CAP. Si is, II. & vlt.

ILlegitimus quando ex dispensatione Papæ obtinuit beneficium curatum, & deinde impetrat aliam dispensationem ad plura beneficia curata, tacendo defectum natalium, talis dispensatio est nulla, & subreptitia Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in rational. lib.* 1. *pag.* 523. Alagona *in compend. pag.* 115. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Dispensationem aliam, &c.] Notatur ad hoc, quòd spurius, cui Romani Pont. auctoritate concessum est, vt habeat beneficium, cui cura animarum inhæret, non potest eo dimisso secundum obtinere, nisi priùs originis spuriæ facta mentione, vt per Azor. *institut. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 3. *q.* 16. Quoties enim noua dispositio priori additur vt posterior valeat, necessarium est quòd fiat mentio prioris, vt per Molin. *de primog. libr.* 2. *c.* 4. *n.* 50. *cum seqq.* Sanch. *de matr. libr.* 8. *disp.* 22. *n.* 2. *cum seqq.* vbi *n.* 6. subdit veram & germanam huius text. intelligentiam in eo consistere, quòd quando prior, & posterior dispensatio sunt circa eandem rem, ac inter vtramque est dissonantia, & partialis quædam contrarietas, nempe, quia prior cum moderatione quadam concessa sit, posterior autem absolutè, si absque illa, subreptitia est posterior, nisi prioris mẽtio Principi fiat. 2

Vnde

4 Vnde solet hic text. notari ad hoc quòd dispensatio non extendimr etiam ad casum maiorem, & habentem in se maiorem rationem, quàm habeat casus concessus, vt per Bernard. *reg.* 195.

5 *Veluti per subreptionem obtenta nullius penitus est momenti.*] Notatur ad hoc, quòd rescripta gratiæ per subreptionem obtenta sunt ipso iure irrita, vt per Xuar. *alleg.* 12. *n.* 31. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 3. & *n.* 10. *cum seqq.*

6 In gloss. *Sedem*, ibi, *idem credo in Episcopo.* Ita tradit Sanch. *de matr. lib.* 8. *disp.* 22. *n.* 7.

7 In gloss. *Defectu*, ibi, *sæpè solet similis filius esse patri.* Referunt Tiraq. *l.* 7. *connub. gl.* 1. *p.* 7. *n.* 3. & Campan. *in diuers. iuris Canon rub.* 11. *c.* 13. *sub n.* 62.

8 In gloss. *Ad omnes.* Notatur ad hoc, quòd dispensatio cum illegitimo ad Ordines intelligitur de solis minoribus, vt per Sanch. *d. lib.* 8. *disp.* 1. *n.* 26. Soar. *tom.* 5. *de censu. disp.* 41. *s.* 3. *à n.* 3. & plures alios quos refero *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *allegat.* 45. *n.* 5.

9 In gloss. *Momenti*, ibi, *ipso iure non valere.* Notatur ad hoc, quòd verba, *nullius momenti*, inducunt nollitatem actus ipso iure, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 97. & *n.* 101. *C. de reuocand. donat.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 57. *num.* 7. metipsum *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 217. secundùm Lugdun. impress.

De Bigamis.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus sæculari foro, nec valet consuetudo in contrarium, & prohibetur sub anathemate ne Tonsuram deferat.*

2 *Bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, tamen per characterem impressum, & indelebilem habitu semper remanet clericus.*

3 *Bigamo tonsurato beneficium Ecclesiasticum resignari non potest.*

4 *Bigamus ad beneficia Ecclesiastica admittendus non est.*

5 *Verba*, sub interminatione anathematis, *non sunt latæ sententiæ.*

CAP. Altercationis. Vnic.

Gregor. X.

1 BIGAMI sunt nudati omni priuilegio clericali, & foro sæculari adstricti, non obstante contraria consuetudine, & sub pœna excommunicationis percipitur nè deferant habitum, vel tonsuram. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 339. Alagona *in compend. pag.* 121. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Bigamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos.*] Notatur ad hoc, quòd bigamus omni clericorum priuilegio censetur exutus, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *q.* 12 Rot. *in Ferrarien. pensionis* 21.

3 *Martij* 1617. coram R. P. D. Virili, vbi fuit etiam dictum quòd licèt bigamus denudatus remaneat omni priuilegio clericali, tamen per characterem impressum, & indelebilem habitu semper remanet clericus, stant enim simul, quòd quis remanet clericus, non tamen gaudeat priuilegiis clericorum, vt per Abb. *in c.* 1. *n.* 6. *de vita, & honest. cleric.*

Vnde bigamo etiam tonsurato beneficium Ecclesiasticum resignari non posse tradit Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 4. *q.* 4. *n.* 17. quia ad beneficia admittendus non est, ex eod. Flamin. *d. tract. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 192. 4

In gloss. *Anathemate*, ibi, *non canon latæ sententiæ.*] Notatur ad hoc quòd verba, *sub interminatione anathematis*, non sunt latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 254. *cum seq. C. de reuoc. donat.* 5

De Officio Vicarij.

TIT. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Successor Officialis excommunicati, excommunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet, illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente non valent, si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit.*

2 *Archiepiscopus excommunicare potest Vicarium, vel Officialem Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili.*

3 *Vicarij iurisdictio definis quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti deuinctus.*

4 *Excommunicatio in persona iudicis ne dum iurisdictionem ipsius suspendit, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt.*

5 *Iurisdictio delegati quando non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet à lege, vel à Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictio delegati.*

6 *Subdelegans vbi de tempore delegationis excommunicatus erat, tunc non transfundit in delegatum iurisdictionem in actu, nec in habitu.*

7 *Officialis Episcopi suffraganei cum peccat in his, quæ sunt iurisdictionis, potest ab Archiepiscopo excommunicari.*

8 *Vicarius Episcopi alium Vicarium generalem sibi substituere non potest.*

9 *Vicarius generalis Episcopi potest vnam, vel plures causas delegare.*

10 *Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicato existente Episcopo.*

CAP. Si Romana. I. *Innoc. IV.*

OFFICIALIS quando excommunicatur, & deinde substituitur alius, substitutus non est excommunicatus si non participat in crimine pro quo fertur excommunicatio: acta verò substituti si accepit iurisdictionem ab excommunicato, non tenent, aliàs secus. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 354. Alagona *in compend. pag.* 129. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & a. 1

In Officialem alicuius suffraganei sui, &c.] Ergo Archiepiscopus excommunicare potest Vicarium, vel Officialem Episcopi suffraganei subsistente causa rationabili, vt per Sbroz. *de officio Vicarij, lib.* 2. *q.* 59. *num.* 6. Stephan. Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, num.* 11. optimè Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 22. 2

*q.22. num.*100. refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi part.1.tit.4. de Archiepiscop. præstantia n.*17. *& part.2. allegat.*54. *num.*181. secundùm impress. Lugdunens.

3 *Et tamen quæ ipsi gerendo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Vicarij iurisdictio desinit quando is, qui illum constituit, est sententia excommunicationis, suspensionis, vel interdicti deuinctus, ita vt acta Vicarij tunc rata, & firma non sint, vt per Azor. *instit. moral. p.2.*
4 *lib.3.c.6.q.13.* Nam excommunicatio in persona iudicis suspendit nedum iurisdictionem ipsius, sed etiam Vicarij, & omnium, qui ab eo iurisdictionem recipiunt, vt docent *hic* Anch.*n.2.* & Franc. *n.3.gl. verbo contestata in Clem. fin. de procurat.* Paris.*cons.*89.*n.6.lib* 4. Rot *decis.4.num.2.de officio Vicarij in nouis*, Selu.*de benefic.p.2.q.14.n.6.* Sbroz.*de officio Vicarij lib.3.q.17.n.1.* D. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist.lib.4.c.17.n.11.*

5 *Si iurisdictionem recipiunt ab eodem.*] Ergo quando iurisdictio delegati non dependet ab eo, in cuius locum est facta delegatio, sed dependet à lege, vel à Principe, tunc per excommunicationem eius, in cuius locum est facta delegatio, non dicitur suspensa iurisdictio delegati, vt per Anch.*hic sub n.1.* Gemin.*n.4.* & Franc. etiam *n.4.* D. Ricciul.*d.lib.4.c.19.n.1.* vbi *n.2.* hinc infert quòd cùm coadiutor, seu œconomus, & similes habeant iurisdictionem à lege, non ab Episcopo, *cap. volumus, & c. quia 89. dist.* metuò excommunicato Episcopo non prohibetur eius coadiutor, vel œconomus exercere iurisdictionem.

6 Quando verò iurisdictio subdelegati dependet à iurisdictione eius, in cuius locum facta est subdelegatio, & subdelegans erat excommunicatus de tempore delegationis, in tali casu non transfundit in delegatum iurisdictionem, nec in actu, nec in habitu, quia cum iurisdictio sit mortua penes ipsum excommunicatum, Franc. *hic n.7.* eam in alium transfundere nequit, vt per Socin.*in cap. sacris n.*280.*sup. de sent. excom.* Sbroz.*d.q.18. sub n.8.* D. Ricciul.*d.c.19. n.4.* vbi *n.6.* subdit quòd vbi iurisdictio subdelegati dependet à iurisdictione delegantis, & excommunicatio superuenit post delegationem factam, sed est delegatus purus articulus consistens in exequutione facti tantum sine iurisdictione, tunc suspensa per excommunicationem iurisdictione delegantis erit etiam suspensa potestas delegati.

7 In gloss. *Rationabili causa*, ibi, *& potuit esse rationabilis causa*, &c. Refero ego ipse *d.p.1.tit.4.n.18.*

8 In gloss. *ipsius*, ibi, *nec putes quòd officialis alium officialem generalem dare possit.* Notatur ad hoc, quòd Vicarius Episcopi alium Vicarium generalem sibi substituere nequit, vt per Vant.*de nullis. ex defectu iurisd. delegata n.*25. Auiles *ad c.4. Prætor. verbo iustitia n.7.* Mench.*illustr.c.*31.*num.*21. Sbroz. *de Vicario Episcopi lib.2.q.66.n.1.* Azor.*instit. moralium p.2.lib.3.c.43.q.3.* Zech.*de Rep. Ecclesiast. c.23. de Vicario Episcopi, §.2. n.4.vers.*8. Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo Vicarius dub.3.* Iacob. Laurent.*de iudice suspecto c.4.n.*20. Nicol. Garc.*de benefic.p.5.c.9.n.*148.*cum seqq.* Narbon.*de appellat. à Vicario ad Episcopum p.1. n.*219. Ex causa tamen ad modicum tempus bene potest, vt per Pauin. *de potest. Capituli p.2.q.10.n.19.* Sbroz. *d. q.66. n.11. &* 17. Zerol. *de verbo Vicarius versic. quartum dubium.*

9 In ead. gloss. ibi, *specialem causam delegare possit*, &c. Notatur ad hoc quòd Vicarius generalis Episcopi potest vnam, vel plures causas delegare, ex Sanch.*de matrim.lib.3.disp.7.n.*21.

10 In eadem gloss. ibi, *si verò Episcopus est excommunicatus*, &c. Notatur ad hoc, quòd Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicato existente Episcopo, seu alio iudice Ordinario, vt per Anch.*hic n.2.* & Franch. *n.3.* Socin.*in cap. sacris sub n.*241.*versic. talis enim, de sentent. excommunic.* Paris.*cons.*89.*n.6.lib.4.* Rot.*decis.4. n.2.de offic. Vicar. in nouis*, Selu. *de benefic. p.2. q.14. num.6.* Sbroz.*de Vicario Episcopi, lib.3.q.17.n.1.* Surd. *cons.50.n.32.lib.1.* Gutier.*canon. lib.1. cap.1. num.*83. *cum seqq.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 14. sect. 1. num.1.* Sanch.*d.lib.3. disput.30.num.6.* Zerol. *d. verbo Vicarius vers. octauum*, Molin.*de instit. tract.5.disp.10. n.2.* Gonzal.*ad reg.8. Cancel. gl.5.§.9.num.*125. & plures quos refero ego ipse *d. allegat.54. n.*146. Iacob. Laurent. *de iudice suspecto c.4. n.10.* Vgolin. *de officio Episcopi c.4.§.2.n.3. & §.6. n.5.* Narbon.*de appellat. à Vicario ad Episcopum p.1.n.*118. Ricciul.*de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist. lib. 4. c.17. num.11.*

SVMMARIVM.

1 *Officialis Episcopi non potest ex generali commissione inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus*, & n.2

3 *Vicarius de criminibus inquirere non potest quoad eorum punitionem, non verò ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum.*

4 *Vicarius non potest inquisitos crimine absoluere, secus ab inquisitione, si eos immunes, & innocentes inuenerit.*

5 *Iurisdictio quæ, & qualis fuerit translata vbi dubitatur, semper est facienda interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato compatiatur.*

6 *Officiales Episcopi ordinariam habent iurisdictionem.*

7 *Commendatitias literas ad Ordines dare non possunt Vicarij Episcopi ex generali commissione.*

8 *Clausula in commissione Vicariatus apponi solita*, & ad omnia alia etiamsi speciale exigant mandatum, *quam vim habeat, ostenditur.*

Cap. Licèt, II. *Bonif. VIII.*

Officialis Episcopi cum commissione generali non 1
potest inquirere, corrigere, vel punire excessus aliquorum, vel eos amouere à suis beneficiis, officiis, administrationibus, nisi illi specialiter hæc committantur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.1. pag.*355. Alagona *in compend. pag.*192. remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt 2
Bero.*in rub. huius tit. n.2. & 26. & cons.23.n.4. vol.1.* Ferret.*cons.*214.*vol.1.* Cuch.*instit. maior. tit.8. de Vicar. n.17.* Lancel.*instit. iuris Canon. tit. de officio Vicarij §. per Vicarium*, Clar.*§. fin. q.40.n.3.* Vgolin.*de officio, & potestat. Episcopi, c.4.§.7. num.2. vers. septimo inquirere*, ego ipse *in simili tract. p.3. alleg.54. num.*117. Sanch.*de matrim. lib.2. disp.29.q.2. num.16. in princ.* Narbon.*de appellat. à Vicario ad Episcopum p.1.n.*91. vbi alios refert Doctores.

Inquirendi.] Intellige vt Vicarius de criminalibus 3
inquirere non possit quoad eorum punitionem, non verò ad effectum remittendi culpabiles ad Episcopum, quia eo casu ex generali mandato inquirere non prohibetur, vt per Rot.*decis.2.* aliàs *66. hoc tit. in nouis*, Ioan. Monach. *in præsenti*, & Lap. *n.1.* ac Dominic. *num.4.* Socin. *in cap. qualiter, & quando q.5. art.14. n.171.*

n.171.cum seqq.de accusat. Mil.*in repet.verbo Vicarius, versic.sexto,* Soar.de Pace *in pract.tom.2.pralud.3.n.11.* Narbona *d p.1.n.192.* vbi *n.193.* post eundem Soar.*d. pralud.3.n.11.* Sbroz.*lib.2.q.166.* & Menoch.*de arbitr.*
4 *lib.1.q.43.n.28.* subdit Vicarium non posse inquisitos crimine absoluere, posse tamen ab inquisitione, si eos immunes, & innocentes inuenerit.

5 *Transferri voluminis in eundem.*] Notatur ad hoc; quòd si sumus in dubio quæ, vel qualis iurisdictio fuerit translata, semper est facienda interpretatio in minimo, quod tamen cum officio dato compatiatur, de quo latè tractant Gasp. Valasc. *in l.imperium à n.35. de iurisdict.omn.iud.* Alciat.*in cap.quod sederit, n.17.de officio Ordin.* Couar.*pract.c.1.n.10.* Menoch. *de præsumpt. lib.2.præs.97.* Morl. *in emporio iuris p.1.tit.de iurisd.in pralud.à n.9.* Cabed. *p.2.decis.11.num.8. & decis.40.à princip.* Grillot.*de iurisd.& imper.lib.2.c.20.volum.3. tractatuum Doctor.*

6 In gloss. *Officialem,* ibi, *Officialis iste ordinariam habet iurisdictionem.* Plures ac propemodum infinitos Doctores ad hoc refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3.alleg.54.num.26.* quibus addo Monet. *de commut. vltim.volunt.c.5.n.469.cum seq.* Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum, p.1.n.78.*

7 In ead.gloss. ibi, *Vnde literas commendatitias ad Ordines dare non possunt.* Ita Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum, p.1.n.197.* & alij citati *ad c.cùm nullus 3.n.15.sup.de temporib.ordinat. hoc lib.*

8 In gloss. *Committantur,* ibi, *secuta clausula generali, & omnia alia quæ per nos possumus, etiamsi mandatum exigant speciale,* &c. Notatur ad hoc, quòd si Vicario simul cum commissione generali aliquæ causæ ex specialibus committantur clausula generali adiecta, *& ad omnia alia etiamsi speciale exigant mandatum,* veniunt omnia etiam non expressa Ordinariámque in illis iurisdictionem habet, vt per Host.Archid.Gemin.Bertachin.& alios, quos refert & sequitur Sbroz. *de officio Vicarij, lib.1.q.65.num.5.& q.67.n.3.* Lancel.*instit.iuris Canon.tit.de officio Vicar.§.per Vicarium, verbo specialiter,* Couar.*lib.1.var.c.6.n.3.* Sanch. *de Matrim.lib.3. disp.29.n.8.* Quod ita temperandum est, vt Vicario non videatur concessa potestas in cæteris causis speciale mandatum requirentibus, sed in his tantùm quæ æquales sunt, aut inferiores, secus si grauiora negotia sint, quia sub prædicta clausula non includuntur maiora expressis *cap.sedes,* vbi Barbat. Felin. & Bott. *de rescript. Clem.2.de procur.* Soar.de Pace *in pract. tom.1.annot.4. n.19.cum seqq.* Azor. *p.2.lib.3.c.44.q.11.* Nicol.Garc. *de benefic.p.12.c.11.§.1.n.69.*

SVMMARIVM.

1 *Officialis Episcopi ex generali commissione beneficia conferre non potest,* & n. 2.

3 *Vicarius generalis Episcopi non potest ex generali commissione Vicariam perpetuam conferre.*

4 *Iurisdictionis in generali concessione facta ab Episcopo suo Vicario, non comprehenditur potestas conferendi beneficia, nisi exprimatur.*

5 *Vicarius si conferat vidente & patiente Episcopo, an valeat collatio, remissiuè.*

6 *Procurator generalis licèt donare non possit, remunerationis causa bene potest.*

7 *Tutores, & curatores, cæterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis.*

8 *Beneficium conferre quamuis sit præcisum, & necessarium; conferre tamen magis vni quàm alteri est voluntarium.*

9 *Vicarius Episcopi potest confirmare electos & instituere præsentatos.*

10 *Vicarius ex sola generali commissione œconomum deputare potest Ecclesiæ patronatæ vacanti pro eiusdem fructuum custodia, si Ecclesiæ prouisio differatur.*

11 *Episcopus potest committere Vicario potestatem conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat, aut promittat beneficium vacaturum, huic, vel illi clerico.*

Cap. Cùm in generali. III. & vlt.

Officialis, vel Vicarius Episcopi non potest con- 1
ferre beneficia si specialiter ei non committatur, quia in generali commissione non veniunt illa, quæ verosimiliter in specie quis non esset concessurus, & cui committitur bonorum administratio, regulariter dare non potest. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration.lib.1.pag.356.* Alagona *in compend. pag.129.* remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1.& 2.*

Hanc eandem conclus.ex hoc text.desumunt Socin. 2
consil.260.n.17.vol.1. Felin.*in cap. licet 12.n.1. de offic. Ordin.* Cott.*in memorab.verbo Vicarius, pag.mihi 910.* Rebuff.*in tract.nominat.q.14.n.27.* vbi subdit nec extra diœcesim beneficia conferre posse, Franch.Marc.Delphin.*decis.86.n.13.vol.4.* Petr. Gregor. *in cap. conquerente 11.n.2.de officio Ordin.* Anastas.Germon.*de indulc. Cardin.§.tibi quoad vixeris, n.86.& 87.* Roland.à Valle *cons.47.n.19.& 21.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib.1. q.7.n.11.& l.2.q.71.n.1.* Matant.*consil.48.n.6.* Sahag. *in rub.de officio deleg.num.8.* Azor. *instit.moral. part.2. lib.3.c.44.q.1.* plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. part.5.c.8.num.80.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.gloss.5.§.3.num.25.* vbi ait quòd sicut Vicarius 3
generalis Episcopi non potest conferre beneficia sine speciali facultate, ita nec potest conferre Vicariam perpetuam, Stephan.Gratian. *discept. forens. cap.303 n.1.* vbi dicit quòd nec potest consentire collationi, Filliuc.*tom.3 tract.41.cap.2.n.48.* Vgolin.*de officio, & potest.Episcopi, c.4.§.7.num.2.* quorum plures refero ego ipse *in simili tract. part. 3. alleg.54. num.60. cum seqq.*

In generali enim concessione iurisdictionis facta 4
ab Episcopo suo Vicario non comprehenditur potestas conferendi beneficia nisi exprimatur, vt per Cou. *lib.3.variar.c.20.num.7.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.§.4. proœm.num.34.* Flamin.Paris. *de resignat. benefic. lib.7. q.21.num.9.& quæst.24.num.4.& num.52.& lib.9.q.7. num.32.*

Vtrùm autem si Vicarius conferat vidente, & pa- 5
tiente Episcopo valeat collatio? Vide Sanch.*de Matr. lib.3.disp.35.n.20. ad finem.*

In gloss. *Nec regulariter,* ibi, *vel si donare ei permisit,* 6
&c. Notatur ad hoc, quòd licèt procurator generalis donare non possit, remunerationis causa bene potest, vt per Tiraquel. *in l.si vnquam, verbo donatione largitus, num.26.C.de reuoc.donat.* Prout etiam tutores, 7
& curatores, cæterique administratores donare possunt minorum bona causa remunerationis, ex Donat. à Fina *tom.1.commun.opinion.lib.5.tit.23.n.11.pag.760. colum.2.*

In gloss. *Libera,* ibi, *in conferendis beneficiis est libera-* 8
litas, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt conferre beneficium sit præcisum, & necessarium, conferre tamen

magis vni quàm alteri est volontarium, & gratiosum, ac est gratia, & liberalitas in cui dando, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancel.§.4.proœm.n.46.*

9 In gloss. *Non possunt*, ibi, *sed quod possint confirmare.* Notatur ad hoc, quòd Vicarius potest confirmare electos, & instituere præsentatos, vt per Couar. *lib.3.var.c.20.n.7.* Sbroz. *de Vicario Episcopi lib.2.q.70.& q.111.* Roch. de Curte *de iurepatr. verbo competens q.31.n.66.& 67.* Lambert. *in simili tract p.3.lib.2.art.5.q.1.princ.* Selu. *de benefic.p.2.q.14.* Staphil. *de literis gratia tit. de var.mod.vacat.n.43.* Boër. *decis.30.n.4.* Lancel *instit.iuris Canon.tit.de instit. & iurepatron.§. dissimiles sunt in fine*, Roland. *cons.47.n.45.vol.1.* Zerol. *in praxi Episcop. verbo Vicarius, §.14.* Filliuc. *d tr.41.c.1.n.49.* Soar. de
10 Pace *in pract.tom.2.prel.3.n.7.& 8.* inde deducens Vicarium ex sola generali commissione œconomum deputare posse Ecclesiæ patronatæ vacanti pro eiusdem fructuum custodia, si Ecclesiæ prouisio differatur.

11 In gloss. *Commissa*, ibi. *Episcopus non potest specialiter conferre collationem alicuius prabenda*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus potest committere Vicario potestatem conferendi omnia beneficia, quorum conferendorum ius ad ipsum Episcopum pertinet, dummodo non concedat facultatem conferendi beneficium quod non vacat, aut promittendi beneficium vacaturum huic, vel illi Clerico, vt per Azor. *instit.moral.p.2.lib.3.c.44.q.1.vers.quares.*

De Officio, & potestate Iudicis delegati.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Conseruator à manifestis defendit iniuriis, & iudicialem indaginem non exercet*, & n.2.
3 *Concil.Trid.quid disponat circa Conseruatores refertur.*
4 *Conseruatoria litera conceduntur hodie sub ampliori forma quàm sit ea, quæ traditur in hoc text.*
5 *Verbum*, statuimus, *est iuris noui inductiuum.*
6 *Conseruatores sic dicuntur, quia eis incumbit conseruare priuilegia vniuersitatibus, scholasticis, & aliis concessa.*
7 *Conseruator definitur, vt sit iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine.*
8 *Conseruatores non possunt procedere aduersùs debitores ex causa ciuili, eosque ad soluendum compellere,*
9 *Conseruatores ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, habent iurisdictionem contra personas Ecclesiasticas, & sæculares.*
10 *Conseruatoria in Bulla quoties ampliori forma, quàm sit huius text. à Summo Pont. fuerit concessa, tunc illa inspicienda erit.*
11 *Conseruator debet ante omnia summariè examinare an violentia, seu iniuria, de qua agitur, notoria fuerit.*
12 *Recusatio non recipitur in notoriis.*
13 *Conseruator recusari potest si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare.*
14 *Conseruator an, & quando inuocare possit auxilium brachij sæcularis, ostenditur.*
15 *Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersus illatas iniurias, seu violentias manifestas, etiam inferendas.*
16 *Causa dubia cognitio, seu examinatio fit per modum iudicij ad inuestigandam veritatem, seu iustitiam causa de qua iudices dubij sunt.*

Cap. Statuimus. I. *Innoc. IV.*

1 CONSERVATORES, verbi gratia, Regularium, possunt solum defendere sibi commissos à manifestis iniuriis, & violentiis; & eorum potestas non extenditur ad alia, quæ indaginem iudiciariam exigunt. Colligunt ex Ordin. Lapus, Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 196.* Alagona *in compend. pag.145.* remissiuè Ximen. *in concord.p.1.& 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Anton. de Butr. *in tract. de notorio art.4.n.4.* Petr. Greg. *syntagm. lib.47.c.22.n.26.* Perez *l.1.tit.7.lib.1. Ordin.* Azeued per text. *ibi in l.1.tit.8.lib.1.noua recop.* Gutier. *pract.lib.3.q.9.num.9.& 11.* Valasc. *cons.152.n.1.& 2.* Syluest. *verbo Conseruator, n.3.* Salzed. *ad Bernard. in pract.c.3. versic. sed dubium*, Fr. Emman. *quæst.Regular. tom.1. q.65. art.11.* Ceuall. *commun. contra communes, q.897.n.696.cum seqq.tom.4.* Card. Tusch. *tom.2.lit.R. concl.760.n.3.* Azor. *instit.moral.p.2.lib.5.c.34.quæst.7.* Molin. *de iustitia, tom.6.disp.29.n.2.*

3 Hodie per Concil. Trid. *sess.14.de reformat.c.5.* hoc vlteriùs restrictum est, dispositúmque conseruatorias literas concessas singularibus personis cuiuscunque dignitatis, vel conditionis, etiamsi Capitulum sit, & cum quibuscumque clausulis, aut decretis, non habere locum in causis criminalibus, seu mixtis, ex criminalibus scilicet, & ciuilibus, sed tantùm in ciuilibus, & in istis vbi personæ, quibus concessæ sunt, Rei fuerint, non Actores, & cum aliis limitationibus ibidem adductis: sub qua tamen restrictione idem Concil. declarat non comprehendi Conseruatores datos vniuersitatibus generalibus, Collegiis Doctorum, seu scholarium, Regularibus, necnon Hospitalibus actu hospitalitatem seruantibus; hi enim maneot in dispositione iuris communis, de quo *in hoc text.* & tenore literarum sub quibus fuerint dati, vt in specie notant Gutier. *de q.9.n.15.* Molin. *de disp.29.n.2. in fine*, Fr. Emman. *de q.65.art.12.in princ.*

4 Verùm aduertere oportet quòd licèt hodie in casibus à Concil. Trident. exceptis plerumque concedi soleant literæ conseruatoriæ sub ampliori forma quàm sit ea, quæ traditur *in hoc text. & in cap. vlt. infra hoc tit.* vt per Nauar. *in man.c.27.n.125.* traditque latè Fr. Emman. *d.art.12. per totum*, fatetur Gutier. *lib.4.pract. q.63.à n.3.* adeò vt dicant Ioan. Andr. hic in casos positione, Archid. & alij. Fr. Emman. *de art.12. vers. nec*, hodie ferè inutilem esse decisionem huius text. *& d. vlt.* cùm amplior forma sit recepta, quæ solùm est attendenda arg. text. *in cap. porrò, de priuileg.* cum similibus. Quia tamen semper clausulæ illarum ad ius commune, de quo *hic*, reducendæ sunt, & secundùm illud, quoad fieri poterit, interpretandæ, nisi vbi in eis contrarium expressè fuerit dispositum, vt bene adoertit Valasc. reddens rationem *de cons.152.n.8.& 9.* iam apparet immeritò citatos Doctores iuris communis decisionem in hac materia superfluam asserere.

5 *Statuimus.*] Hoc verbum esse iuris noui inductiuum, resoluunt Rebuff. *in concord. rub. de collat.§.1. lit. A*, Nicol. Garc *de benefic p. . c.1.n.9.*

6 *Vt Conseruatores.*] Sic dicti, quia eis incumbit conseruare priuilegia Vniuersitatibus, Scholasticis, & aliis concessa, & secundùm illa de eorum causis iudicare, vt tradunt Molin. *de tract. 3. disp. 29. num. 7.* Valasc.

Valasc. *d. cons.* 152. *n.* 4. Definitur autem Conseruator vt sit iudex delegatus ad tuendum aliquos contra manifestas iniurias, seu violentias iudiciali non vtens indagine secundùm Spieg. *in Lexic. iuris, verbo Conseruator*, Perez *l.* 1. *tit.* 7. *lib.* 1. *Ordin. vers. queri potest*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 34. *q.* 1. Syluest. *in sum. verbo Conseruator, n.* 1. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 47. *art.* 1. Monet. *de Conseru. c.* 1. *n.* 8. Laurent. de Peirinis *in Constit. sui Ordinis Minim. tom.* 2. *Constit. S. Gregorij XV. n.* 2.

A manifestis iniuriis, & violentiis.] Ergo non possunt Conseruatores procedere aduersus debitores ex causa ciuili, eósque ad soluendum compellere, cum talis processus iudicialem indaginem exigat, vt patet; & insuper debitum non soluere nequaquam violentiam, seu iniuriam manifestam importat in eo sensu; in quo in præsenti accipitur, quibus fundamentis hanc sententiam tenet expresè Aleiat. *de præsumpt. reg.* 1. *præs.* 23. sequuntur Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 9. *n.* 8. *cum seqq.* Fuseh. *de visitat. lib.* 2. *c.* 23. *n.* 5. Cabed. *diuers. iuris argum. lib.* 3. *c.* 18. *n.* 4. Ceuall. *commun. contra commun. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 711. *cum seqq.* Quamvis contrarium teneant Guid. Papæ *decis.* 18. *num. vlt.* Perez *l.* 1. *vers. Conseruatores autem tit.* 7. *lib.* 1. *Ordin.* & Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 65. *art.* 12. cuius fundamentis respondit, ab eiusque impugnationibus se defendit idem Gutier. *pract. lib.* 4. *q.* 63. quam totam in prædicta defensione consumpsit.

9 *Defendere possint, quos eis committimus defendendos.* Intellige siue causa agitetur contra personas Ecclesiasticas, siue etiam contra sæculares, nam cum in his terminis vbi videlicet solùm tractatur de iniuriis, & violentiis manifestis, personis, seu rebus Ecclesiasticis illatis; causæ hæ natura sua tanquam sacrilegium inuoluentes ad forum Ecclesiasticum etiam contra sæculares spectent ex reg. text. *in cap. cùm sit generale, & in cap. conquestus*, cum *ibi* notatis, *de foro compet.* meritò super illis contra omnes etiam sæculares potestas Conseruatoribus à iure concessa intelligitur, cùm non fiat præiudicium iurisdictioni sæculari, cessétque proinde reg. *cap. nouit, in princ. de iudic. cap. per venerabilem, qui filij sint leg.* cum similibus, tradunt in terminis Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 3. *vers. nec minus aduersatur*, Cabed. *diuers. iuris, argum. lib.* 3. *c.* 18. *num.* 6.

10 In gloss. *Positionis casus*, ibi, *& ista vera sunt nisi in priuilegiis*, &c. Notatur ad hoc, quòd quoties in Bulla conseruatoria amplior forma quam sit huius textus à Summo Pontif. fuerit concessa, tunc illa inspicienda erit, vt obseruant Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 3. *vers. verius tamen*, Ceuall. *d. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 722. *cum seqq.* Cabed. *d. c.* 18. *n.* 3. Fr. Emman. *d. art.* 12. *vers. quantum ad primum.*

11 In gloss. *Conseruatores*, ibi, *d. c. quòd bene probationes recipiet Conseruator an factum sit notorium*; &c. Notatur ad hoc quòd Conseruator debet ante omnia summariè examinare an violentia, seu iniuria de qua agitur, notoria fuerit, & super eo probationes recipere ad fundandam suam iurisdictionem, itavt si inueniat illam notoriam, procedat, aliàs se incompetentem pronuntiet, vt per Gail. *lib.* 1. *obseruat.* 34. *n.* 3. D. Barbos. *in l. si quis ex aliena n.* 112. *&* 148. *ff. de iudic.* Itavt Conseruator non possit procedere contra iniurias, seu violentias, nisi constito sibi quòd manifestæ fuerint, seu notoriæ, & ita constito de qualitate notorij, vt obseruant Ioan. Andr. *cons.* 2. *&* 4. Monach. *num.* 4. *&* 5. Domin. *n.* 6. *cum seqq.* Anchar. *num.* 5. Franch. *num.* 4. *in præsenti*, Syluest. *verbo Conseruator, num.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 34. *quæst.* 7. Molin. *d. tract.* 5. *disput.* 29. *num.* 2. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *quæst.* 65. *art.* 11. *vers. aduertendum insuper*, & post Coch. Ludouic. Mirand. & alios, ego ipse *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 106. *num.* 17.

In ead. gloss. ibi, *quia in notoriis non admittitur recusatio.* Notatur ad hoc quod in notoriis non est recipienda recusatio, vt per Perez *l.* 1. *vers. est dubium tit.* 5. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 573. *col.* 1. 12

In ead. gloss. ibi, *ergo recusari non poterit.* Quamvis glos. hæc referat Bernardum existimantem recusationem non admitti in Conseruatoribus, & eam sequatur Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 34. *quæst.* 11. Contrarium tamen; si causa de qua agitur talis sit, in qua ipse valeat reum grauare, tenent Gom. *tom.* 3. *variar. c.* 1. *num.* 46. Bursat. *cons.* 21. *num.* 25. *lib.* 1. Farin. *in prax. crimin. p.* 1. *q.* 21. *num.* 130. & probat expresè Concil. Trid. *sess.* 14. *de reformat. c.* 5. *vers. quod si*, vbi præscribit formam secundùm quam procedi debeat si Conseruator suspectus esse dicatur, & per illud ita tenet in terminis Ceuall. *d. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 779. *cum seqq.* 13

In ead. glos. ibi, *Inuocare possit auxilium brachij sæcularis.* Notatur ad hoc quòd Conseruator inuocare potest auxilium brachij sæcularis, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 34. *q.* 10. Ceuall. *d. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 718. quorum doctrina absque dubio procedit vbi in literis Conseruatoriis facultas inuocandi hoc auxilium fuerit expressa, prout ex stylo Curiæ exprimi solet, vbi verò non fuerit expressa, adhuc huius glossæ sententia procedere potest secundum aliam communem Doctorum opinionem, quæ habet regulam *cap.* 1. *sup. de offic. Ordin. & cap. administratores* 5. *q.* 5. *cum similibus*, vbi iudicibus Ecclesiasticis potestas datur inuocandi hoc auxilium, locum habere etiam in delegatis, iuxta text. *in cap. vt officium, § compescendi, vers. denique, de hæret. hoc lib.* ex quo ita resoluunt Innoc. *num.* 3. Abb. *n.* 8. & alij *in cap. significasti sup. hoc tit.* vbi Bero. *n.* 24. communis ex Couar. *pract. c.* 10. *num.* 1. latè Nauar. *in cap. cum contingat, remed.* 1. *à n.* 1. *de rescript.* Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 360. Mandos. *in reg.* 17. *Cancellariæ q.* 2. *num.* 12. 14

In gloss. *Defendere*, ibi, *intelligi potest de commissa, & committenda.* Notatur ad hoc, quod Conseruatoribus concessa est potestas non solum aduersùs illatas iniurias, seu violentias manifestas, sed etiam inferendas, vt per Molin. *de instit. tom.* 6. *disp.* 29. *n.* 2. *vers. potest tamen, in fine.* 15

In gloss. *Indaginem.* Notatur ad hoc quòd causæ dubiæ cognitio, seu examinatio fit per modum iudicij ad inuestigandam veritatem; seu iustitiam causæ; de qua iudices dubij sunt, vt per Syluest. *in summ. verbo Conseruator, n.* 1. *in fine*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 34. *quæst.* 3. 16

SVMMARIVM.

1 *Pontificali dignitati defertur in constitutionibus, & pœnis.*
2 *Episcopi multoties Pontifices nuncupantur.*
3 *Episcopatus dignitas est, Episcopusque nomen est dignitatis, & potestatis.*
4 *Dignitati, seu nobilitati in iudicio est deferendum circa pœnas, coactiones, & modum procedendi. Limita quando nimia extiterit eorundem contumacia, vt* n. 14
5 *Conseruatores qualiter contra Episcopos procedere debeant, ostenditur.*
6 *Episcopi appellatione non venit electus; & canonicè confirmatus, nondum tamen consecratus in spectantibus ad Ordinem Episcopalem, secus tamen in spectantibus ad iurisdictionem.*

H 4

7 *Ingressus*

7 *Ingressus Ecclesiæ an sit censura, & quos effectus operetur, remissiuè.*

8 *Interdictum specialiter prolatum ad vnam specialem actionem, ab illa tantum priuat.*

9 *Interdictus ab officio Sacerdotali prohibetur solùm ab illis, quæ sunt propriè Sacerdotis.*

10 *Suspensus ab officio simpliciter fit suspensus ab omnibus, quæ competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iurisdictionis, seu alterius administrationis Ecclesiasticæ.*

11 *Episcopus ab officio simpliciter suspensus, manet etiam suspensus à Pontificalibus, quibus in exercitio officij sui vti potest.*

12 *Censura Ecclesiastica quando dicatur aggrauari, ostenditur.*

13 *Interdictum propter culpam Episcopi ferrò potest in terram, quæ eidem solùm quoad iurisdictionem Ecclesiasticam est subiecta.*

15 *Suspectus à Pontificalibus tantum in illis celebrando, an fiat irregularis*, & n. 16.

17 *Episcopus à Pontificalibus suspensus nequaquam prohibetur celebrare Missam priuatam.*

18 *Index si non seruata forma huius Decretalis statim excommunicet, vel suspendat Episcopum, aut Superiorem, tenet sententia*, & n. 19.

CAP. Quia Pontificali. II.

1 IVdices, vel Conseruatores Papæ, quando veniendum est ad coactiones, vel pœnas contra Episcopos, debent deferre eis, & honorare illam dignitatem, quare prius eis interdicant ingressum Ecclesiæ, vel Sacerdotale ministerium, deinde ab Officio suspendant, & tandem grauent censura Ecclesiastica, nisi fortè culpa, vel proteruia aliud persuaserit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Vin. *in ration. lib. 1. pag. 396.* Alagona *in compend. pag.* 145. remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Pontificali dignitate præditis.*] Id est, Episcopis, nam & Pontifices multoties nuncupantur, vt probant text. *in cap. Pontifices, 7. quæst. 1. c. Messana, de elect. c. quod translationem, de tempor. ordin. cap. quia periculosum*, ibi, *Pontificalis officij, de sentent. excomm. hoc lib.* imo Isidor. *in c. cleros, vers. Pontifex 21. dist.* vocat eos maximos Pontifices, hoc est, maximos Sacerdotes, & *in vers. Presbyter*, addit eosdem Pontificatus apicem habere, vt notant Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 3. c. 27. q. 1. vers. quæres*, Durand. *in ration. diuin. Offic. lib. 2. c. 21.* ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 1. tit. 1. c. 2. n. 4.*

3 Notari etiam solet hic text. ad hoc, quòd Episcopatus dignitas est, Episcopúsque nomen est dignitatis, & potestatis, non officij tantum, vt per Henriq. *in summ. lib. 10. c. 32. §. 1.* Azor. *d. c. 27. q. 2.* Vnde appellatione dignitatis in iuris, vel hominis dispositione Episcopalis venit, secundùm Simonet. *de reseruat. q. 11. per totam*, Mandos. *in reg. 32. Cancel. q. 15.* Gamb. *de potestate Legati, lib. 2. num. 41. cum seqq. & lib. 5. à n. 222.* Hoied. *de incompatibil. benefic. p. 1. c. 24. num. 64.* qui magis communiter distinguunt inter materiam fauorabilem, & odiosam, itavt in illa, non verò in ista sub appellatione dignitatis comprehendatur Episcopalis.

4 *Gradus, & modestia in huiusmodi processu seruetur, &c.*] Notatur ad hoc, quod circa pœnas, coactiones, & modum procedendi in iudicio dignitati, seu nobilitati est deferendum, itavt mitius cum nobilibus, seu in dignitate constitutis agendum sit, & mitius quàm alij inferiores, seu ignobiles puniantur, ita per text. *in cap. sanè* 11. ibi, *temperatè procedens, & in cap. pastoralis* 28. *in fine princip.* ibi, *dignitati deferas, & personæ sub hoc tit. & in cap. vlt.* ibi, *volentes tamen nobilitati parcere, de pœnis, & in l. sacrilegij pœnam, in princip.* ibi, *pro qualitate personæ, ff. ad leg. Iuliam pecul.* obseruant Ioan. Andr. Domin. & Franch. *hic, n. 3.* Anch. *num. 1.* Abb. *n. 5. & in d. c. pastoralis*, vbi Imol. Felin. & Barbat. latè idem Felin. *in d. c. cùm quidam n. 5.* Tiraq. *de nobilit. c. 20. à n. 108. cum seqq. & de pœnis temper. causa 31. à princip.* Conar. *lib. 2. var. c. 9. n. 3.*

Vt cùm à iudicibus, vel Conseruatoribus, &c.] Hic 5
text. præscribit Ordinem seruandum, quo iudices, vel Conseruatores Apostolici contra Episcopos debeant procedere, neque enim statim à principio sunt excommunicandi, sed seruata modestia, & reuerentia, quæ eorum dignitati debetur, veniunt priùs coërcendi per pœnas, de quibus *hic*, iuxta ordinem in text. præscriptum, ac demum postea si negotium postulauerit, censura poterit contra eos Ecclesiastica aggrauari, vt notant omnes *hîc, & in c. sanè, il. 2. vers. ita quod, sup. hoc tit.* Syluest. *in sum. verbo Conseruator, n. 4. vers. dico*, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 12.*

Intellige supradictam distinctionem huius text. ob- 6
tinere non solùm in Episcopis consecratis, sed etiam in electis, & confirmatis tantùm, vt post Ioan. Andr. bene agnoscunt Franch. *num. 2.* Domin. *n. 1. in præsenti*, ex eo comprobantes, quia illud priuilegium Episcopis conceditur ob reuerentiam eisdem debitam ratione dignitatis, & officij Episcopalis, non verò ratione Ordinis, vt patet in princip. ibi, *Pontificali dignitate præditis ob reuerentiam sacri Officij, quod exercent*, &c. planè Episcopus electus & canonicè confirmatus, nondum tamen consecratus, licèt in spectantibus ad Ordinem Episcopalem appellatione Episcopi non veniat, ex multis, de quibus Felin. *in c. eam te, n. 1. de rescript.* quod tamen attinet ad iurisdictionem, & officium Episcopale, omnia valet exercere, quæ non fuerint Ordini annexa, iuxta text. *in c. transmissam 15. cap. nosti*, vbi gloss. *c. qualiter, de elect.* ac subinde simpliciter Episcopus appellatur, *Clem. 1. iuncta gloss. verbo Episcopus, de foro compet. Clem. 2. vbi gloss. verbo Episcopi, de rescript.* Felin. *in d. c. eam te, n. 5.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 29. q. 5.*

Ingressus primo ipsius Ecclesiæ, &c.] Hæc est prima 7
censura à qua iudices debent exordiri in pœnis, seu coactionibus Episcopis inferendis, vt præcipit text. *in c. sanè, il. 2. vers. ita quod, hoc tit. in antiq.* de illaque sæpe alibi in iure mentio fit, modò sub nomine interdicti, modò sub nomine suspensionis, vt *in c. vlt. vers. alioquin, de offic. Ordin. hoc lib. 6. c. Episcoporum, de priuileg. eod. lib. c. sacro 48. in princip. de sent. excom. c. 1. eod. tit. hoc lib. 6.* cum multis aliis. Quærunt Doctores quænam censura hæc, an scilicet interdictum, vel suspensio, & quos effectus in iure operetur, quod quia non est proprium huius loci, videri poterit per text. vbi latè scribentes omnes *in c. is, cui 20. infr. de sent. excom. hoc lib. 6.* tradunt Archid. & Anch. *hic n. 2.* Doct. *in d. c. sanè*, vbi Sicul Dec. & alij, gloss. *verbo interdictum, in d. c. sacro*, & *ibid.* Felin. *n. 8.* Abb. *n. 10.* prosequuntur latè Nau. *in man. c. 27. n. 170.* Cou. *in c. alma mater p. 2. §. 1. à n. 2.* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 32. n. 2.* Anil. *de censur. p. 3. disp. 2. dub. 1. concl. 13. & p. 5. disp. 4. dub. 5. concl. 5 6. & 7.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 25. sect. 4.* Sayr. *eod. tract. lib. 5. c. 9. à n. 4. & lib. 4. c. 7. à n. 11.*

Vel Sacerdotale interdicatur ministerium.] Idem pro- 8
bat text. *in cap. sanè, il. 2.* ibi, *vel Sacerdotale officium interdicat, hoc tit. in Decretal.* Circa quod est aduertendum cum gloss. *verbo officium in eod. cap. sanè*, interdictum hoc, quia absolutè non ponitur, sed determinatè, & specialiter fertur ad vnam specialem actionem,

actionem, veluti ad officium, ſeu miniſterium ſacerdotale, ab illo tantùm priuare, & ab omnibus, quæ in eo includuntur, vel ſine illo exerceri non poſſunt, non tamen ab aliis, quæ vel in eo non comprebenduntur, vel ſine illo valent exerceri, arg. *cap. ſignificauit*, iuncta gloſſ. *verbo officium, de corpore vit.* Cuius rei ratio eſt, quia cum interdictum odioſum & pœnale ſit, ad caſum tantùm expreſſum ſeſtringi debet, iuxta vulgares regulas, *cap odia, c. in pœnis, de regulis iuris, hoc lib.* tradunt in terminis agentes de iocerdictis Nauar. *in man. c. 27. n. 170.* Couar. *in cap. alma mater, part. 2. §. 1. num. 4.* Syluest. *verbo interdictum 4. quæſt. 4.* Armil. *eod. verbo, §. 28.* Henriq. *in ſumm. lib. 13. c. 43. §. 6.* Auil. *de cenſur. part. 5. diſput. 4. dub. 5. concl. 4.* idem etiam notantes in ſuſpenſione, vt per Henriq. *d. lib. 13. c. 32. §. 1.* latè Sayr. *de cenſur. lib. 4. c. 3. num. 15. cum ſeqq.* & hæc ſpecies interdicti, vel ſuſpenſionis appellatur partialis ad differentiam totalis, quæ ſimpliciter, & abſolutè fertur, ac ſubinde omnes effectus includit, Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 32. ſect. 2. num. 27. & diſput. 25. ſect. 2. num. 14.*

9 Vnde fit quòd Epiſcopus, vel alius Sacerdos interdictus ab officio Sacerdotali, vt *hic*, prohibetur ſolùm ab illis, quæ ſunt propria Sacerdotis, vt ſunt miniſterium Miſſæ, & Sacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum, iuxta *c. 1. verſ. & hoc vtique, de ſumma Trinit.* & alia, quæ refert gloſſ. *verbo officium, in d. c. ſignificauit, de corp. vit.* Sayr. *d. lib. 4. c. 4. n. 17.* ac denique ab eis, quæ ſine illo exerceri non poſſunt, veluti ab Officio Pontificali, quod ſine Sacerdotali exerceri non valet, *c. ex literis, de exceſſ. Prælat.* notarunt gloſſ. *hic, verbo Sacerdotale*, Domin. *n. 7.* & Franch. *n. 3.* Henriq. *d. c. 43. §. 6.* Auil. *d. concl. 4.* ſic explicantes quid importet interdici Sacerdotale miniſterium, vel ab eo ſuſpendi. Cæteros verò actus, qui Sacerdotale officium non præ-requirunt, adminiſtrare valet, vt circa ſuſpenſionem tradunt communiter Doctores cum quibus proſequuntur Henriq. & Auil. *vbi proximè*, Sayr. *d. lib. 4. c. 4. à n. 6. & d. c. 3. num. 16. & 17.* Soar. *d. tom. 5. de cenſuris, diſp. 26. ſect. 4.*

10 *Ac deinde ab officio ſuſpendantur.*] Cùm text. hic ſuſpenſionem hanc ab officio ſimpliciter, & abſolutè ferendam decernat ſine vlla nominatione talis, vel talis officij, omnia ſine dubio includit, quæ competunt vel ratione Ordinis, vel ratione iuriſdictionis, ſeu alterius adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, vt generaliter deducitur ex proprietate verbi, *officium*, quod de ſe validè latum eſt, & in ſpecie quoad officia competentia ratione Ordinis bene probatur ex textu *in c. 1. in fine, verſic. ſciturus*, iunctis verbis præcedentibus, *infr. de re iudic. hoc lib. 6.* & fortiùs iuxta inductionem, quam de eodem textu facit Soar. *in loco infrà citando, num. 5. & 6.* quoad ea verò, quæ competunt ratione iuriſdictionis ex text. *in cap. quia diuerſitatem, verſic. ſic tamen*, ibi, *& tunc ſi voluerit, non tamen valuerit*, &c. *de conceſſ. præb.* & eſt communis, ac celebris doctrina gloſſæ per text. *ibi, verbo à ſuſpenſis, in cap. cùm dilectus, de conſuet.* vbi Innocent. *num. 4.* Abb. *à num. 18.* & alij contra *gloſſ. 1. in c. audiuimus 24. quæſt. 1.* tradunt vltra antiquiores *in dictis iuribus*, Domin. *hic, num. 8.* Anchar. *not. 5.* Franch. *n. 3.* Syluest. *verbo ſuſpenſio, num. 5.* Henriq. *lib. 13. c. 32. §. 2.* Auil. *de cenſur p. 5. diſput. 2. dub. 1. concl. 5.* Sayr. *eod. tract. lib. 4. c. 5. à num. 2.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 26. ſect. 1. num. 3. cum ſeqq.*

11 Illud ſolum in propoſito, ſiquidem text. loquitur de Epiſcopo, aduertere oportet Epiſcopum ab officio ſimpliciter ſuſpenſum, manere etiam ſuſpenſum à Pontificalibus, quibus in exercitio officij ſui vti poteſt, Syluest. *vbi ſupr.* Tabien. *verbo ſuſpenſio, num. 4.* Auil. *d. concl. 5.* Sayr. *d. c. 5. num. 4. & 5.* ſubdens tamen illum licèt ſuſpenſum poſſe incedere in apparatu Pontificali ſi nullum actum Pontificalem, vel officium exerceat.

Aggrauetur cenſura Eccleſiaſtica contra eos, &c.] 12
Intellige, vel proferendo ſententiam excommunicationis in eos, vel etiam interdicti in terras illorum, vt de interdicto eſt text. in terminis *in cap. ſanè il. 2. in fine, verſ. aut etiam, ſup. hoc eod. tit.* cuius dum text. noſter non meminit ſub aggrauatione cenſuræ de qua *hic*, neceſſariò includitur, ſentiunt expreſsè Franch. *n. 4.* Dominic. *n. 7. in præſenti*, Doctores *in eod. cap. ſanè*,
diſputantes an hoc interdictum propter culpam Epiſ- 13
copi ferri poſſit in terram, quæ eidem ſolùm quoad iuriſdictionem Eccleſiaſticam eſt ſubiecta, vel requiratur quòd etiam temporalem ibidem obtineat, quod licèt videatur inſinuare text. *in verbo ſpecialiter*, & ſequantur Vincent. Card. & Abb. *num. 7.* Henriq. *in ſum. lib. 13. c. 50. §. 3.* ſic intelligens illum text. verius tamen eſt oppoſitum, nempe ſufficere ſolam Eccleſiaſticam iuriſdictionem, quemadmodum in dominis, ſeu Rectoribus ſæcularibus ſufficit ſola ſæcularis, iuxta reg. text. *in cap. ſi ciuitas*, ibi. *domini, vel Rectoris, infr. de ſentent. excommun. hoc lib. 6.* tradunt Dec. *in eod. c. ſanè, not. 7.* Felin. *num. 2.* Couar. *in cap alma mater, part. 2. §. 1. n. 4.* Vgolin. *de cenſur. tab. 5. c. 20. §. 1. num. 2.* Sayr. *eod. tract. lib. 5. c. 11. num. 9.* Soar. *d. tom. 5. diſp. 36. ſect. 3. n. 7.* nec dictio, *ſpecialiter*, de qua *in d. cap. ſanè*, quicquam facit; quia non conſtruitur cum verbo, *pertinet*, quod præcedit; ſed cum verbo, *ſupponat*, quod ſubſequitur, vt ſentit Dec. *vbi ſupr.* & probat virgula ibidem interiecta.

Niſi fortè aliter fieri ſuaſerit, &c.] Ponitur in hoc 14
verſ. notabilis quædam limitatio ad præcedentem textus deciſionem, nempe ordinem, de quo *ſuprà* circa coactiones, & pœnas Epiſcopis imponendas prætermitti poſſe ſi nimia fuerit eorum contumaciæ proteruitas, vt poſt Monach. *n. 1.* & alios *hic*, notat Sicul. *num. 16. in c. ſanè, il. 2. ſupr. hoc tit. in Decretalib.* Ioan. Andr. & Anton. *in cap. ea, quæ, de ſtatu monach.* Felin. *in c. cùm quidam, n. 5. verſic. quartus eſt, de iureiur.* Similiter etiam aduertentes quòd licèt aliàs nobilitati, ſeu dignitati in pœnis inferendis deferendum ſit, illud tamen non procedit, quando nimia extiterit eorundem contumacia, Felin. *in c. paſtoralis, in princip. n. 3. verſ. quintò fallit, ſup. eod. tit.* & alij de quibus Tiraquel. *de nobilit. c. 20. n. 131.*

In gloſſ. *Sacerdotale*, ibi, *ſuſpenſus à Pontificalibus* 15
tantùm in illis celebrando non fit irregularis. Sequuntur Innocent. *in c. 1. verbo à diuinis, de ſentent. excommunic. hoc lib.* S. Antonin. *part. 3. ſumm. tit. 28. c. 4. vltra med.* Couar. *in Clem. ſi furioſus, part. 1. §. 1. num. 1. verſic. ſecundùm*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. part. 1. lib. 4. c. 25. num. 3.* qui in eo præcipuè nituntur quod Pontificalia non ſunt de ſubſtantia Ordinis, celebrationis, aut Officij, cùm ſine illis quodlibet Officium fieri poſſit.

Contrariam tamen ſententiam tenuerunt Calder. *in* 16
tract. de interdicto memb. 2. quæſt. 3. Nauar. *in man. c. 27. n. 163. verſ. ex quo infertur primò*, Viuald. *in candel. tit. de ſuſpenſ. num. 146.* moti ex eo, quia cùm Epiſcopatus per ſe Ordo ſit, vt latè probaui *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. 1. num. 18.* celebrare in apparatu Epiſcopali, ſeu Pontificali eſt exercere actum proprium Ordinis Epiſcopalis, à quo Epiſcopus ſuſpenſus eſt, ſucceditque proinde reg. text. *in c. 1. in fine, verſ. ſciturus, infr. de re iudic. hoc lib.* Inter quas tamen opiniones elegantem diſtinctionem tradit Vgolin. *de cenſur. tab. 1. c. 14. §. 1. num. 2.* quam meliùs explicat Sayr. *eod. tract. l. 4. cap. 16. num. 27. cum duobus ſeq.* vbi plenè videri poterit. Illud ſolum adde Epiſcopum à Pontificalibus

suspensum nequaquam prohiberi celebrare Missam priuatam, vt ea reg. text. *in c. significauit, de corpore vit.* post Syluest. & Nauar. quos citat, docet Henriq. *d. lib. 13. cap. 32. §. 2.* Auil. *de censur. part. 3. disp. 2. dub. 2. concl. 10.*

18 In gloss. *Aliter*, vlt. ibi, *Quod si iudex*, &c. Probat hæc glos. quòd si index non seruata forma huius Decretalis statim excommunicat, vel suspendit Episcopum, vel Superiorem, tenet sententia, idem probant Domin. & Franc. *hic num. vlt.* vbi aliqua adducunt in confirmationem, vltraque id ipsum comprobari potest ea communi Doctorum resolutione, quam aduersùs alios sequuntur Couar. *in cap. alma p. 1. §. 9. num. vlt.* Nauar. *in cap. cum contingat 5. causa nullit. versic. neque n. 6. & 7. de rescript.* plures de quibus Sayr. *de censur. lib. 1. c. 12. n. 26.* vbi docent quòd licèt excommunicatio secundum ordinem à iure præscriptum *in cap. sacro 84. de sent. excom.* non debeat ferri nisi præcedente trina monitione, attamen absque illa etiam à delegato prolata mero iure valida est, communis per textum *ibi in eod. cap. sacro*, text. vbi glos. *verbo iniunctas in c. Romana §. illo tit. hoc lib.* facit etiam in confirmationem decisio *l. 1. C. de appellat.* iuncta reg. *l. ordinary, C. de rei vendicat.* Et denique quia Ordo iuris in his, quæ non sunt de substantia, sed de ordine Iustitiæ, vt Doctores vocant, qualis sine dubio videtur Ordo, de quo *hic*, etiamsi omittatur, vel præposteretur non annullat, quia solùm respicit ius litigatoris, vt est celebris doctrina gloss. *in sum. versic. hoc tamen scias 2. q. 1.* quam sequuntur Abb. & alij *in cap. exhibita, n. 12. de iudic.* & per plura exempla prosequitur Vant. *de nullit. tit. ex defectu processus, n. 15. & à n. 48.* Vnde bene notauit Domin. *in præsenti, n. 7.* quod si Ordo de quo *hic*, non feruetur, à tali processu debet appellari.

19 Nec obstat illud, quod pungit idem Domin. *hic* nempe textum loqui de Conseruatoribus, qui sunt iudices delegati, iuxta *c. 1. & vlt. hoc tit. & lib.* Vnde videbatur quod si prætermisso ordine huius text. statim à principio Episcopos excommunicauerint, illorum sententia non teneat tanquam iniusta, & lata contra ordinem, & intentionem Pontificis delegantis de qua *hic*, iuxta doctrinam glos. *verbi ad talia, in cap. vlt. de præbend.* per text. *ibi, & in c. in præsenti, verbo ad cautelam, inf. de sentent. excomm. lib.* quam sequuntur Host. & alij *in eod. cap. vlt.* Vgolin. *de censur. tab. 1. c. 13. §. 18. n. 18.* Sayr. *eod. tract. lib. 1. c. 16. n. 15.* Respondetur enim falsum esse, simpliciter, & absolutè loquendo, sententiam delegati iniustam, siue excommunicationis, siue aliam, nullam esse, vt post Cardin. Abb. & Imol. *in d. cap. cum contingat 5. causa nullit. n. 7.* Sayr. *d. lib. 1. c. 12. num. 26.* vbi multos citant, solùmque doctrina illarum glossarum procedit, & intelligitur quando in delegatione, seu rescripto certa forma fuerit præscripta, tunc enim illa non seruata, sententia nulla erit, ex reg. text. *in cap. cùm dilecta, de rescript. cap. vlt. de restit. spol.* cum similibus explicatis optimè per Nauar. *n. 7. & 8. vbi supr.* Sayr. *d. c. 12. n. 26. in fine, & d. cap. 16. num. 15.* qui tamen in proposito huius text. (in quo non agitur de forma, seu ordine in delegatione, seu rescripto expressâ, sed tantum à iure præscripta) nequaquam reperiuntur.

SVMMARIVM.

1 *Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad Papam, non ad condelegatos appellari debet*, & n. 2. amplia vt n. 6. 7. & 8.

3 *Ordinarius, & delegatus vbi concurrunt in eadem causa, appellatio non Superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdictionis delegata dignioris, ad delegantem interponitur.*

4 *Ecclesiasticus, & secularis vbi simul cognoscunt, appellatio de iure ad Ecclesiasticum deuoluitur.*

5 *Potentius, seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni.*

9 *Vnus, vel duo ex delegatis si non simpliciter, aut in totum, sed aliquid sibi de iurisdictione reseruando, alteri collega subdelegauerint vices suas, tunc ad primum delegantem erit appellandum.*

10 *Commissionis vigore facta à Papa tribus cum clausula*, Quod si non omnes, &c. *si duo ex illis subdelegauerint, tertio se excusante, tunc si ab illis appelletur, non ad primum delegantem, sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda.*

CAP. Si duo. III. *Bonif. VIII.*

Delegati iudices tres si sint, duo ex illis, duobus aliis non in totum subdelegauerint vices suas, ipsique subdelegati cùm delegato tertio, qui non subdelegauit, in causa procedant, & ab vtrisque, delegato videlicet, ac subdelegatis insimul appelletur, non ad delegatos, sed ad primum delegantem prouocari debet. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Vin. *in rational. lib. 1. pag. 397.* Alagona *in compend. pag. 146.* 1

Cuius decisionis ratio ea est, quia cùm in his terminis ex ratione & persona subdelegatorum appellatio ad delegatus esset interponenda, iuxta text. *in cap. si delegatus vers. ad tam, inf. hoc tit.* ex ratione verò, & persona delegati tertij non ad illos vtpote æquales, sed ad primum delegantem deberet prouocari, ac subinde ex diuersis respectibus diuersa emergerent, & contraria, negligitur consideratio personæ subdelegatorum, licèt duo sint, & ita numero excedant (quod rationem dubitandi faciebat) & attenditur potius persona, & iurisdictio vnius delegati, vt illins respectu ad Papam delegantem appelletur, tum quia est iurisdictio magis dignior *cap. sanè il 2. cum ibi notatis sup. eod.* & quoties super eadem causa concurrunt plures iudices habentes diuersam iurisdictionem, attenditur quoad appellationē iurisdictio dignior, vt est text. elegan & similis *in l. præcipimus 32. in fine, vers. eodem, C. de appellat.* tum etiam, quia idem obseruatur quando in vna, & eadem persona concurrit iurisdictio delegata, & subdelegata, text. sic intelligendus *in c. super quæstionum, §. si verò, vers. vnde, hoc tit.* tum denique, quia hoc modo absurdum vitatur ne ab æquali, nempe delegato, ad æquales, nempe condelegatos appelletur, iuxta reg. text. *in l. 1. §. si quis, ff. de appellat. c. anteriorum, vers. illo videlicet 2. q. 6.* cum additis per Surd. *consil. 106. n. 10. lib. 1.* Scacc. *de appellat. q. 2. à n. 3. & 9.* tradunt, & explicant in specie *gloss. 1. & vlt. hic*, Ioan. Monach. *n. 1. & 2.* vbi addictio Prob. *num. etiam 2.* Anch. *notab. 3. in præsenti*, Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. p. 2. tit. de appellat. ¶ nunc tractemus, n. 11.* Quintan. *de iurisdict. lib. 2. tit. de subdelegat. n. 30.* Scac. *d. q. 8. n. 39. vers. confirmatur.* 2

Sic etiam vbi in eadem causa concurrunt Ordinarius, & delegatus, appellatio non ad superiorem Ordinarij, sed ratione iurisdictionis delegatæ dignioris ad delegantem interponitur, vt in Inquisitoribus, & Ordinariis simul procedentibus obseruat Anchar. *hic d. notab. 3.* Abb. *in d. cap. super quæstionum, §. si verò n. 5.* & in aliis exemplis traduut Alex. *consil. 12. per totum, lib. 6.* Card. Tusch. *lit. A, concl. 352. n. 33.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 100. n. 50.* 3

Sic

4 Sic quoque vbi sæcularis, & Ecclesiasticus simul cognoscunt, appellatio de iure ex eadem ratione ad Ecclesiasticum deuoluitur, iuxta doctrinam Bart. *in d. lib.* 1. §. *si quis n.* 13. *ff. de appellat.* Felin. *in c.* 1. *n.* 6. *eod. tit.* Beto *in rub. de appellat. n.* 85. Ias. *in l. imperium, n.* 3. *ff. de iurisd. omn. iudic.* Stephan. Gratian. *d. c.* 100. *num.* 51. Mart. *de iurisdict. p.* 4. *casu* 118. *n.* 6. *& casu* 120. *num.* 10. *cum seqq.*

5 Sic denique regulariter id, quod est potentius, seu dignius trahit ad se naturam minus potentis, seu minus digni cùm simul permiscentur, licèt minus potens numero excedat, *cap. quod in dubiis, in fine, & ibi gloss. de consecrat. Eccles. c.* 1. *eod. tit. hoc lib.* & vtrobique scribentes, Tiraq. & ab eo citati *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 7. *n.* 82. notans, & adducens ad id decisionem huius text. vt etiam fecit glos. *in præsenti*, in casus positione in fine, & post eam Dominic. *n.* 2. Anch. *notab.* 3.

6 Primò autem extende, & intellige decisionem huius text. vt à fortiori procedat quando vel vnus tantùm delegatus subdelegauit non in totum, vel duo illi non duobus, sed vni tantùm simili modo vices suas commiserunt, militant enim in his terminis fundamenta modò adducta, & cessat ratio dubitandi desumpta ex maiori numero subdelegatorum, vt bene notant *gloss.* 1. *hic*, Ioan. Andr. & Domin. *n.* 2. *in fine, & n.* 3.

7 Secundò extende, & intellige decisionem huius text. locum similiter habere quando fuerint duo tantùm delegati, & vnus ex illis subdelegauerit vices suas in totum, alter verò pro parte reseruando sibi aliquid de iurisdictione, tunc enim si à subdelegatis appelletur, non ad istum delegatum, qui sibi de iurisdictione retinuit, sed ad primum delegantem erit appellandum, quasi in hoc casu ad effectum appellationis attendatur solùm subdelegatio illius, qui totaliter subdelegauit, ex rationibus de quibus *supra*, Archid. & Franch. *vers. in gloss.* 2. Domin. *n.* 3. *in præsenti*, Ioan. Andr. & Innoc. *in d. cap. super quæstionum*, §. *si verò, sup. hoc tit.* Specul. 2. *part. tit. de appellat.* §. *nunc tractemus, n.* 11. *vers. sed pone*, Scacc. *d. q.* 8. *n.* 36.

8 Tertiò extende decisionem huius text. vt etiam locum obtineat si ex omnibus delegatis duo, vt *hic*, vel ex duobus vnus tantùm, vt *d. c. super quæstionum*, §. *si verò*, vices suas non extraneis, sed alteri Collegæ commiserint, tunc etenim concurrente in persona illius delegata, & subdelegata iurisdictione, sola delegata attenditur, vt ita non ad condelegatos subdelegantes, sed primum delegatum appelletur, notat gloss. *hic verbo duobus*, & est expeditum, quando subdelegatio, vel expressè in totum, vel saltem simpliciter, quòd idem est, alteri Collegæ facta fuit, ex reg. text. *in d. cap. super quæstionum*, §. *porrò*, & ex text. in specie *in d.* §. *si verò, vers. vnde*, prout eum intelligit *gloss. pen. & vlt. ibi*, Bellem. *in princip.* Imol. Host. & Bald. *n.* 3. contendentes text. loqui quando subdelegatio simplex fuit, vel totalis, propter verba text. in fine ibi, *propter rationem superius assignatam*, quasi text. se referat ad distinctionem *d.* §. *porrò*, comprobat Scacc. licèt illius textus non meminerit, *d. q.* 8. *n.* 37.

9 In gloss. *Duobus*, ibi, *idem si subdelegarent illi Collegæ.* Notatur ad hoc, quòd si non simpliciter, aut in totum, sed aliquid sibi de iurisdictione reseruando vnus, vel duo ex delegatis alteri Collegæ subdelegauerint vices suas, tunc ad primum delegantem erit appellandum, quasi sola attendatur iurisdictio delegata, non subdelegata, & ampliatur in hoc casu decisio huius text. ita etiam in specie tenent glos. sibi contraria *verbo si non possunt, vers. sed pone in d.* §. *si verò*, quam sequitur Abb. *ibi n.* 7. dicens communem, Felin. *in d.* §. *porrò, n.* 15. *fallent. vlt.* Franc. *in cap. dilecti il* 3. *n.* 28. *de appell.* Rot. *decis.* 16. aliàs 387. *n.* 1. *hoc tit. in nouis*, Scacc. *d. q.* 8. *n.* 39. ampliantes hanc sententiam procedere siue in prima delegatione facta à Papa adsit clausula, *Quòd si ambo*, &c. vt *in d.* §. *si verò*, siue etiam ex ratione, de qua gloss. *ibi verbo si non possunt, in fine.*

In gloss. *Cum delegato*, ibi, *nota quia si in rescripto esset clausula*, &c. Notatur ad hoc, quòd si vigore commissionis factæ à Papa tribus cum clausula, *Quòd si non omnes*, &c. duo ex illis subdelegauerint tertio se excusante, tunc si ab illis appelletur, non ad primum delegantem, sed ad delegatos subdelegantes appellatio erit interponenda à cessante ratione huius text. iuncta reg. *cap. si delegatus, vers. ad eum, inf. eod.* cum ibi resolutis, intendit manifestè text. hic dum conditionaliter requirit vt subdelegati cum delegato, tertio procedant, notant Ioan. Andr. Domin. & Franc. *hic in fine*, Petr. Gregor. *partit. iuris Canon. lib.* 5. *tit.* 5. *c.* 8. *num.* 2. *iuncta lit. K.* Dixi si in commissione esset adiecta clausula, *Quòd si non omnes*, &c. quia si causa simpliciter commissa fuisset, omnes necessario definire tenebantur, nec tertio se excusante, vel impedito reliqui procedere valent, iuxta text. *in cap. causam* 16. *ad fin. cap. cum causa* 22. *vers. tum quia, cap. vno* 42. *sup. hoc tit. l. si duo, ff. de re iud.* Menoch. *cons.* 340. *à n.* 1. *lib.* 4. D. Barbos. *in l. cum prætor, in princip. num.* 2. *cum seqq. ff. de iudic.* 10

SVMMARIVM.

1 *Suspicionis causa coram arbitris non tractatur vbi vnus ex delegatis datur cum claus.* Quod si non omnes, &c. *vel quando recusatur delegatus, seu officialis Episcopi.*

2 *Clausula,* Quòd si ambo, &c. *quam vim & effectum habeat, remissiuè.*

3 *Suspicionis legitima causa quæ sint ad recusandum iudicem siue delegatum, siue ordinarium, remissiuè.*

4 *Recusato vno ex iudicibus delegatis datis cum claus.* Quòd si ambo, &c. *debet alter condelegatus non recusatus, si fuerint duo, vel alij si plures extiterint, de suspicione cognoscere, nec ad arbitros est adeundum.*

5 *Episcopus debet cognoscere de suspicione proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec ad arbitros est adeundum.*

6 *Episcopus à delegato suo, vel Vicario generali potest causam reassumere.*

7 *Vicarius constitutus à Capitulo Sede vacante si suspectus allegetur, debet ipsum Capitulum, non verò arbitri de suspicione obiecta cognoscere.*

8 *Episcopus si in remotis existat de suspicione obiecta eius delegato cognoscit illius Vicarius generalis.*

9 *Vicarius generalis quando vt suspectus recusatur, & Episcopus est in remotis, tunc arbitri assumuntur, qui de suspicione cognoscant.*

10 *Recusationis causa contra Vicarium, vel delegatum Episcopi deducta, quando eundem Episcopum concerneret, tunc de illa ipse Episcopus nullo modo poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumendi.*

11 *Episcopo suspecto an ipsius Vicarius generalis ex eo solum absque alia causa suspectus reddi valeat, ostenditur.*

12 *Episcopus suspectus non redditur ex eo solum quòd ipsius Vicarius suspectus sit.*

13 *Appellari nequit à Vicario ad Episcopum.*

14 *Recusationis causam sufficit coram ipso iudice recusato proponere, & coram arbitris probare.*

15 *Recusatio quando proponitur contra vnum ex pluribus delegatis cum claus.* Quòd si ambo, &c. *non est satis causam recusationis coram recusato exprimere, sed oportet eam coram omnibus proponere.*

16 *Recusationis probatione pendente coram collega, non potest ipse collega in principali procedere.*

17 *Recusationis obiecta subdelegato cognitionem habet delegatus, non in totum subdelegans.*

Cap. Si contra vnum. IV.

1 Dvo quando sunt delegati à Papa cum clausula, *Quòd si ambo non possunt, vnus cognoscat*, & opponitur causa legitima suspicionis contra vnum, alter cognoscet, & expediet causam suspicionis, & non arbiter. Si verò non est clausula, *Quòd si ambo*, &c. recurrendum est ad arbitros. Item si delegatus Episcopi, vel eius Officialis recusatur, recusationis causa probabitur coram Episcopo. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 297.* Alagona *in compend. pag. 146.* remissiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 De vi, & effectibus clausulæ, *Quòd si ambo*, &c. dixi latè *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 125.* secundùm Lugdunen. impress.

3 *Suspicionis causa legitima proponatur*, &c.] Quæ sint legitimæ causæ suspicionis ad recusandum iudicem siue delegatum, siue Ordinarium, vltra gl. ff. *hic verbo causa*, vbi addit. Anch. *notab.* vlt. Franc. *num. 4. in fine*, prosequuntur glos. *vlt. in cap. causam quæ 17.* glos. *verbo cùm sint in c. cum R. 15. sup. hoc tit.* gloss. *verbo subesse, in c. accedens il. 1. vt lite non contest.* gloss. *verbo consanguineus*, per text. *ibi in c. postremo 36. de appellat.* Doct. *in l. apertissimi*, vbi plenè Ias. *à num. 6. C. de iudic.* & post Specul. & alios antiquos relatos per addit. gloss. *hic*, Abb. *in c. cùm super, num. 3. & 4. sup hoc tit.* latè Franc. *in d. c. postremò, num. 20.* Lanfranc. *in c. quoniam contra, §. recusationes à n. 19. de probat.* Perez *ad leges Ordinam. lib. 3. tit. 9. l. 1. q. 10.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. tit. de appellat. num. 27. cum seq. vsque ad num. 73.* Aufret. *in tract. de recusation. à princip.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 3. tit. de recusat. art. 9. gloss. vnic. à n. 9.* Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib. 17. c. 25.* Menoch. *de arbitr. casu 152. cum seqq.*

4 *Coram non recusato coniudice.* &c.] Collige ex text. recusato vno ex iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quòd si ambo*, &c. vel cum clausula, *Quòd si non omnes*, &c. debere alterum condelegatum non recusatum si fuerint duo, vel alios si plures extiterint, de suspicione cognoscere, nec ad arbitros esse eundum, sic limitata reg. text. *in c. suspicionis 39 sup. hoc tit.* notant omnes *in præsenti, gloss. 2.* & *ibi* Doctores *in c. 2. infr. de appell. hoc lib.* Alex. de Neuo *in c. cùm inter n. 6. & 8. de except.* Imol. *in c. suspicionis causa, n. 1. vers. vel quando*, vbi Ioan. de Anan. *n. 4. vers. nota quòd si causa committitur, hoc tit.* Iacob. de Laurent. *in tract. de iudice suspecto, c. 4. n. 13.* Farinac. *fragmen. crimin. p. 2. verbo iudex, num. 772.* Couar. *practic. c. 26. n. 5.* Soar. de Pace *in tract. tom. 2. part. 1. c. 6. num. 16.* Molin. *de instit. tract. 5. disp. 24. n. 3. vers. in secundo.* Cuius conclusionis ratio ea est, quia constat ex dictis per me dicta *clausula 125.* ex vi prædictæ clausulæ iurisdictionis vsum ad alterum, vel alteros coniudices in solidum pertinere casu, quo alius, seu alij condelegati insimul in causa procedere non valeant; cùm verò per recusationem obiectam contra vnum ex delegatis nequeat ipse si probata fuerit in causa vlteriùs procedere, ex reg. *c. secundò requiris, §. 1. in fine, de appellat.* cum similibus, & ita in impedimento recusationis conditio clausulæ verificetur, vt est text. sic intelligendus *in cap. cùm super 23.* iuncta gloss. & Abb. *ibid. n. 1. & 6. sup. hoc tit.* meritò ad cæteros condelegatos non recusatos suspicionis cognitio debet pertinere, vt ita per hoc cognoscant an sua sit iurisdictio, & an conditio clausulæ adimpleatur, ex reg. text. *in l. 2. ff. si quis in ius vocatus, c. super literis, in fine, de rescript.* cum similibus, quam rationem videtur assignare text. *in præsenti, in vers. ad quem*, sic explicandus, & intendit optimè *gloss. 3. vers. sed cognoscit*, sic respondens difficultati, quam à principio excitauerat ibi, principali, vnde non videbatur quòd de impedimento, &c.

Cùm autem ipse delegatus Episcopi, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus debet cognoscere de suspicione proposita contra ipsius delegatum, vel Vicarium generalem, nec tunc ad arbitros est eundum, vt per *glos. 2.* & *ibi* communem *in c. 2. infr. de appellat. hoc lib.* gloss. *verbo coram in cap. super quæstionum, §. quem verò, hoc tit. in Decretal.* gloss. *vlt. in c. 2. sup. de consuet. hoc lib.* Abb. *in repet. c. si quis contra, n. 21. de foro compet.* Ias. *in l. apertissimi, num. 8. C. de iudic.* Perez *in l. 1. q. 12. in fine, tit. 5. l. 3. Ordinam.* Soar. de Pace *in pract. tom. 2. p. 1. c. 6. n. 18.* Stephan. Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, n. 19.* Sbroz. *de offic. Vicarij l. 3. q. 16. n. 1.* Iacob. Laurent. *de iudice suspecto, c. 4. sub n. 6.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 23. n. 15.* & illa ratione nititur, 5

6 quia Episcopus à delegato suo, vel Vicario generali potest semper causam reassumere, & commissionem reuocare, ex reg. *l. iudicium soluitur, ff. de iudic.* docet gloss. *verbo idem in cap. Romana, in princ. infr. de appell. hoc lib.* Conar. *pract. c. 9. num. 1. versic. primo*, Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 1. c. 92. num. 9.* ac subinde semper superior eorum manet, vt de proposita contra illos suspicione cognoscat? accedit & ratio deducta ex reg. text. *in d. cap. super quæstionum, §. vlt. vers. qui etiam sup. hoc tit.*

Amplia procedere suprà proximam resolutionem etiam in Vicario, qui constituitur à Capitulo Sede vacante iuxta formam Concil. Trident. *sess. 24. de reform. c. 16.* nam si suspectus allegetur, debet Capitulum tanquam superius, non verò arbitri de recusatione cognoscere, ex decis. huius text. neque poterit idem Capitulum arbitros eligere ad cognoscendum de causis suspicionum, quæ contra Vicarium ab eo Sede vacante deputatum proponantur, nisi eo modo, quo Episcopus potuisset, vt vtrumque declarasse S. Concilij Congregationem refert Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. c. 7. n. 23.* 7

Limita tamen supradicta non procedere, quando Episcopus absens est, tunc enim quicquid contradicant Innocent. & Hostiens. *in d. c. cum speciali, in princip. de appellat.* verior videtur resolutio Ioan. Andr. *hic*, quam sequuntur Anchar. Franch. *notab. 4.* & Domin. *num. 7. hic*, Abb. *in repet. d. c. si quis contra, n. 21. ad fin. de foro compet.* Molin. *d. tract. 5. disput. 23. num. 15.* Vt si Episcopus sit intra diœcesim, vel in loco vicino, debeat interim supersederi, donec ipse adeatur, & sic procedat contraria opinio Innocent. & Hostiens. *vbi proximè*; si verò in remotis existat, tunc de suspicione obiecta delegato Episcopi illius Vicarius generalis cognoscat, vtpotè qui cum Episcopo, qui aliàs cogniturus erat, vnum tribunal constituit, *d. c. 2. de consuet. hoc lib.* & factum vnius censetur factum alterius, ex doctrina *gloss. pen. in cap. vnic. de capellis monach. hoc lib.* facitque etiam decisio text. *in c. cùm nullus, in princip. vers. Episcopo autem*, cum ibi notatis, *de tempor. ordin. hoc lib.* Ad suspicionem verò eiusdem Vicarij genera- 8

lis, vtpote iudicis aliàs Ordinarij, arbitri assumuntur, ex reg. *d. cap. cum speciali, in princ. de appellat.* eo quòd de facili non possit adiri superior, qui de ea cognoscat, 9

quem

quemadmodum ex eadem ratione arbitri eliguntur si Episcopus recusatur, vt eleganter notauit glos. *hic verbo Episcopi, versic. si autem*, communiter recepta, teste Molin. *d. disp. 23. n. 15. versic. secundus est*.

10 Limita etiam locum non habere, quando causa recusationis contra Vicarium, vel delegatum Episcopi deducti eundem Episcopum concerneret, tunc enim nullo modo de illa poterit cognoscere, sed arbitri erunt assumendi, arg. text. in simili *in c. si à subdelegato 11. inf. hoc tit.* traduntque exemplum afferentes Dominic. & Franch. *hic num. vlt.* Oldrad. *consil. 70. aliàs 268.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 3. q. 16. n. 8.* Iacob. de Laurent. *de iudice susp. c. 4. num. 6. ad med.*

11 Ideo autem ad effectum huius limitationis exigunt causam recusationis Vicarij eundem Episcopum specialiter concernere debere, quia licet alias controuersum sit an suspecto Episcopo ipsius Vicarius generalis ex eo solum absque alia causa suspectus reddi valeat, in quo verior videtur opinio affirmatiua, iuxta text. qui id probare videtur, vbi *glos. 3.* reddit rationem, & notat Abb. *n. 2.* Felin. *in princ. in cap. insinuante 25. versi. & aliter ipsorum, sup. hoc tit.* tradunt Rip. *in c. 1. n. 43. de iudic.* Ias. *in l. apertissimi n. 9. C. eod. tit.* Rebuff. *in praxi benefic. p. 1. tit. forma Vicariatus n. 190.* Scacc. *de appellat. q. 8. n. 68. cum seqq.* Perez. *ad l. 1. q. 17. tit. 5. l. 3. Ordinam.* Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, n. 19. versic. vlterius quaero*, & copiosè citati per me *de offic. & potestate Episcopi, p. 3.*
12 *alleg. 54. n. 149.* E conuerso tamen absque vlla controuersia certum est Episcopum suspectum non reddi ex eo solum quod ipsius Vicarius suspectus sit, vt bene deducitur ex hoc text. vbi notant Dominic. & Franch. *dictis locis*, Rebuff. *d. n. 191.* Scacc. *d. q. 8. n. 57. versic. septimo quia*, Sbroz. *d. lib. 3. q. 15.* Farin. *d. lit. I, n. 755.* ac proinde necessarium erit vt causa recusationis etiam Episcopum concernat ad effectum, vt nequeat de ipsa cognoscere.

13 *Nequeat appellari.*] Notatur ad hoc, quod à Vicario ad Episcopum appellari nequit, vt per Doctores, quos plena manu citaui ad *c. 2. de consuet. hoc lib.*

14 In gloss. *Probari*, ibi, *quod coram omnibus sit proponenda*, &c. Sentit glos. quod licèt regulariter sufficiat recusationis causam coram ipso iudice recusato proponere, & coram arbitris probare, *l. apertissimi*, ibi, *ei porrecto*, *l. fin.* ibi, *recusationis libellum ei* &c. (*de iudic. cap. secundo requiris, §. vlt. ibi, coram eo allegare, de appell. gloss. 2.* vbi additio *in c. inf. de appellat. hoc l. 6.* declarando vt per Abb. *in d. c. secundò requiris n. 16.* Perez *in l. 1. q. 412. & 14. tit. 5. l. 3. Ordinam.* Azeued. *l. 1. n. 3. tit. 16. lib. 4. noua recop.* Ias. *in d. l. apertissimi n. 15.*

15 Vbi tamen recusatur vnus ex pluribus delegatus datis cum clausula. *Quòd si ambo*, &c. de qua *hîc*, vel simili, non est satis causam recusationis coram recusato exprimere, sed oportet eam coram omnibus proponere, id est coram ipso recusato, & Collegis, licet coram solis Collegis sit probanda, vt deducitur ex hoc text. ibi, *proponatur*; & sequuntur Domin. *n. 8.* Franch. *n. 2. & 5.* post Arebid. *in praesenti*; & ratio est, quia vt caeteri condelegati soli valeant de suspicione cognoscere ex vi dictae clausulae, vt text. habet, necessarium est est vt etiam coram eisdem impedimentum allegetur, & proponatur, donec enim id fiat nequit vnus procecedere sine altero, vt sup.

16 In ead. glos. ibi, *sed nunquid medio tempore*, &c. Quaestionem hanc plenè disputauit Boatinus Doctor antiquus in suis reportatis ad *c. prudentiam sup. hoc tit.* vt refert Ioan. Andr. & Domin. *n. 6. hîc ad finem*, cuius tamen distinctionibus omissis verior est negatiua sententia huius glossae, ex fundamentis ab eadem adductis; sequuntur iidem Ioan. Andr. & Domin. *vbi proximè*, Innoc. *n. 2. in c. cùm super 23.* & *ibi* Host. sibi contrarius *hoc tit.* quibus adde Lancellot. *de attent. p. 2, c. 6. n. 21. & 22.*

In glos. *Episcopi*, ibi, *idem in subdelegato delegati* 17
Papa, qui delegauit non in totum, &c. Idem vt de recusatione illi obiecta cognoscat delegatus subdelegati, iuxta text. ab hac glos. citatum *in c. super quaestionum §. quem vero*, ibi, *coram eo*, &c. iuncta explicatione glossae *ibi*, Abb. *n. 2.* Sicul. *n. 3. & in §. vlt.* ibi, *coram iudice delegato*, *sup. hoc tit.* tradunt Doctores communiter *ibi*, Ioan. Andr. *hîc in fine*, Domin. *n. 9.* Franc. *n. 5.* Soar. de Pace *in pract. tom. 2. c. 6. n. 17.* Perez *in l. 1. q. 13. tit. 5. l. 3. Ordin.* Molin. *de iustit. tract. 5. d. 23. n. 15.* Cuius rei ratio est, quia cùm delegatus non in totum subdelegans, adhuc superior in causa maneat, coram eo suspicionis negotium tractari debet, vt sic faciliùs, & cum minori partium dispendio expediatur, iuxta reg. *d. cap. super quaestionum §. porro in fine*, notat glos.
verbo aliquid in cap. seq. Secundò, quia subdelegato 18
suspecto iudicato ad eundem delegatum subdelegantem reuersura est iurisdictio; planè rationi consonum videtur quòd vbi iurisdictio, seu potestas in defectum alterius regressura est ad aliam coram eo qui reassumpturus est iurisdictionem, suspicio probetur, vt satis expressè insinuat text. *in d. c. super quaestionum §. vlt. vers. qui etiam.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex suspectus an & quando committere possit, ostenditur.*

2 *Iudex à supremo Principe delegatus potest ex legitima causa vt suspectus recusari.*

3 *Delegatus ante recusationem eidem propositam potest causam sibi commissam subdelegare.*

4 *Delegatus non potest recusationem simpliciter eidem propositam vices suas alteri committere absque assensu recusatoris.*

5 *Ordinarius vbi recusatio non solùm proposita, sed etiam probata iam fuerit, non potest causam committere, nisi de recusatoris assensu.*

6 *Ordinarius recusatus an statim inuitis etiam partibus possit causam committere, si vel causa suspicionis notoria fuerit, vel ipse iudex litem execrans nolit ad arbitrorum electionem deuenire, ostenditur.*

7 *Iudex delegatus etiam de recusatoris assensu non potest causam subdelegare postquam suspectus fuerit iudicatus.*

8 *Processus non tenet si fiat per iudicem recusatum post causam suspicionis eidem legitime propositam.*

CAP. Iudex ab Apost. V.

IVdex antequam sit proposita recusatio potest com- 1
mittere, & si in totum commiserit, commissio facta impugnari non potest, secus si in parte commisisset, tunc enim posset impugnari. Item postquam est proposita recusatio, & non est pronuntiatum super ea, si recusator consentit, potest committere, secus non. Item postquam est pronuntiatum illum esse suspectum, etiam volente recusatore committere non potest. Colligunt ex Ordin. Anch. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 399.* Alagona *in compend. pag. 146.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Recusari valeat vt suspectus; &c.] Probat text. iudi- 2
cem etiam à supremo Principe delegatum (qualis est datus

datus à Sede Apost.vt *hic*) posse ex legitima causa suspectum recusari, consonat text. rationem reddens *in l.apertissimi 16.vers.licet enim,& in l.vlt.in princ. C.de iudic.*notant Franch. & Anch. *hic n.*1. plenè Roffred. respondens difficultatibus contrariis *in tract. ordinis iudiciarij p.1.sub tit.Vtrum recusetur iudex delegatus* quod tamen non procedit quando à Principe in ipsa delegatione fuerit prohibita recusatio, vt patet ex adductis per me *in tract. de clausulis vsufreq. claus.*131. *n.*2.secundum Lugdunen.impress.

3 *Potest licite vices suas committere antequam recusatio,* &c.] Notatur ad hoc,quod delegatus ante recusationem eidem propositam potest causam sibi commissam subdelegare,vt per Anchar.*hic n.*2. Abb.*in cap.si quis contra n.*14.*de foro compet.*Franch.*in c.cum speciali n.*13. & *ibidem*,Imol.*n.*12.*de appellat.*idem Imol. *in c.secundo requiris n.*6.*eod.tit.* Cæpol.*caut.*105.*incip. Sepissimè iudices*, Farin. *fragm. crimin.p.*2. *lit.I, n.*921. Marant. *de ordine iudic.p.*4.*dist.*5.*n.*43.Molin.*de instit. tract.*5. *disp.*21.*n.*14.

4 *Post recusationem quoque propositam*,&c.]Notatur ad hoc, quòd non potest delegatus post recusationem simpliciter eidem propositam vices suas alteri committere absque assensu recusatoris, illo verò interueniente potest non solum vbi recusatio fuerit simpliciter proposita, sed etiam si iam probata extiterit,vt per *glos.vlt.in cap. cum speciali, in princip. glos. pen.in c.secundo requiris,§.vlt.de appellat.* tradunt Franc.*d hic notab.*2.Anchar.4. Domin.*n.*3. idem Franch. *in d.c.cum speciali n.*33. vbi Imol. *n.*12. Abb. *in c. si quis contra, n.*14.*de foro compet.* Marant. *de ordine iudic.p.*4. *dist* 5. *n.*43.Molin.*de instit.tract.*5.*d.*23.*n.*14. quicquid dicat Soar. de Pace *in pract.tom.*2.*prima partis c.*6. *num.*14. & 24.

5 Intellige autem, & amplia nonsolum procedere in delegato, de quo textus loquitur, & doctores sine controuersia recipiunt, sed etiam in Ordinario locum habere, circa quod magna inter eosdem Doctores pugna existit, nam in primis vbi recusatio non solùm proposita,sed etiam probata iam fuerit,non posse Ordinarium causam committere,nisi de recusatoris assensu, prout text.hic in delegato constituit, est text.expressus (qui cauillari non potest, & secundum omnium sententiam loquitur de indice ordinario) *in d. c.cum speciali* 61.*in fine princip.de appellat.*ibi, *& ipsa probata legitimè de recusatoris assensu persona idonea committat negotium recusatus*,&c.per quem text. ita in hoc casu magis communiter tradunt Doctores *ibi*, vt per Franc.*n.*19.Imol.*n.*12.Card.*n.*17.Dec.*n.*8.*in fine in eod.c.cum speciali in princip.* Innocent. Hostiens. & alij antiqui *in c.si quis contra,*vbi Felin.*n.*3. Sicul. *n.*45.*de foro compet.*Villalob.*in erario commun.lit. E,verbo Episcopus n.*142.Soar.*in praxi tom.* 2.*p.*1.*c.*6.*n.*15.quamvis in his terminis, & ita post probatam recusationem contrarium defendat Abb. *in d. c. si quis contrà n.*14. *cum seqq.*quem sequitur Socin. *ibidem num.*11.Molin. *d.tract.*5.*disp.*23. *n.*17. mordicus contendens consensum recusatoris non esse necessarium.

6 In alio verò casu, vbi videlicet recusatio solum iudici fuerit proposita, licèt hoc magis dubium videatur, quia iidem Doctores, qui suprà,existimant posse Ordinarium recusatum statim inuitis etiam partibus causam committere, si vel causa suspicionis notoria fuerit,vel ipse iudex litem execrans nolit ad arbitrorum electionem, & probationem suspicionis deuenire, sed statim committere, idque per text.*in d. c.si quis contra*, ibi, *exequutor ab eo deputetur, de foro compet.* quem Doctores sic accipiunt, & intelligunt quatenus facultatem committendi simpliciter indulget non requisito assensu recusatoris, quemadmodum docent Felin.*d.n.*3.Imol *n.*3. Aretin.*n.*6. Socin.*n.*8. Abb. *in lect. n.*14.*& in repet,n.*13.*in eod.cap.si quis contra*, Franch. *num.*15.Imol.*d.n.*12. *in d.c.cum speci. in princ.*Soar.*d.c. n.* 24. licet non improbabilius defendi possit etiam in his terminis, videlicet proposita tantùm suspicione recusatoris assensum exigi ad delegationem faciendam, vt alibi probabimus.

Dummodo pronuntiatum non fuerit supra ea; &c.] 7
Notatur ad hoc, quòd non potest iudex delegatus etiam de recusatoris assensu causam subdelegare postquam suspectus fuerit iudicatus,vt per gloss.& omnes *in præsenti*, Doct. *in d. c. cum speciali,in princ.*vbi post alios Franch.*n.*14. & 17.*de appellat.* Abb. *in c.si quis contra,n.*18.Marant.*d.p.*4.*dist.*5.*n.*43.Molin.*d.tract.*5. *disp.*23.*n.*14.

In gloss.*Probantur*, ibi, *dum tamen non recusetur tenet eius processus*, &c. Ergo à contrario sensu sentit 8
manifestè glossa processum non tenere si fiat per iudicem recusatum post causam suspicionis eidem legitimè propositam,eandémque sententiam,nempe processum esse ipso iure nullum probauit manifestè gloss. *verbo appellent,in c.quoties,il.*1.& 2.*q.*6. gloss.*verbo canonicè,in c.quod suspecti,* 2.*q.*5. sequuntur Franch. *n.*7. Domin.*n.*12. Anch.*n.* 3.*in præsenti*, Host. *in c. cum speciali,*vbi Abb.*in princ. n.*12. *cum duobus seqq.de appel.* Legistæ communiter cum Bart.*in l.quia poterat,n.*3.vbi Alex.*n.*6.*ff.ad Trebel.* Dec. *cons.*175.*n.*3. Cepha.*consil.* 241.*n.*19.*lib.* 2.probant ex multis Rebuff *ad leges Galliæ,tom.*3.*tit.de recusat.art.*6.*gloss.vnica, n.*1.& 2.Perez *ad l.*1.*q.*6.*tit.*5.*l.*3 *Ordin.* Bursat.*cons.*21.*n.*20.*cum seq. lib.*1.Lancel.*de attent.p.*2.*c.*6.*n.* 4.vbi multos refert,ex quibus dicit communem,& magis communem.Vanti. *de nullit.sit.ex defectu iurisdict. Ordin.n.*140. Kirchou. *tom.*1.*commun.opin.l.*3.*tit.*1.*n.*168. Azeued. *ad l.*1.*n.*8. *tit.*16.*l.*4.*nouæ recop.*Escob.*de ratiocin.c.*8.*n.* 20.Seraph. *de priuileg.iura.priuil.*7.*n.*21.Camil.Borrel.*in sum.decis. tit.*42.*num.*31.Mendez è Castro *in praxi Lusit.l.*2.*c.*7. Amat.Roder.*in pract.c.*10.*n.* 54.*cum seq.*Carrasc.*in explicat.ad aliquas leges recopil.* *c.*9.*n.*337.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus subdelegans etiam in totum re integra causam reassumere potest*,& n. 2. *secus re integra existente, vt* n.9.

3 *Amplia procedere etiam attento iure Decretalium.*

4 *Amplia etiam vt procedat non solùm si ipse delegatus, expressè reuocarit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacitè hoc fecerit.*

5 *Delegatus vbi re integra, & Ordinarius quandocunque iurisdictionem à se commissam reuocarunt, si nihilominus sic reuocati procedant, corruunt omnino processus ab eis, postea facti.*

6 *Delegatus quando vices suas non in totum commisit, tunc etiam re non integra existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari.*

7 *Delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegatum à se in totam ad vnam causam datum etiam re non integra reuocare.*

8 *Subdelegato re integra mortuo potest delegatus iurisdictionem reassumere.*

Cap. Quamvis. VI.

DElegatus, qui subdelegauit causam in totum re 1
integra,id est, si subdelegatus non cœpit vti auctoritate saltem per citationem decretã, vel re integra mortuus

mortuus est, commissionem à subdelegato reuocare potest, at verò, si res integra non sit, nequaquam idem delegatus causam reassumere valet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 400. Alagona *in compend. pag.* 146. remissiuè Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt *in praesenti*, Franch. & Domin. *n.* 2. Anchar. *in princ. gloss. verbo aliud, in cap. is, qui* 3. *de procuratorib. hoc lib.* gloss. *verbo si non possunt, vers. quaeritur, in cap. super quaestionum*, §. *si vero sup. hoc tit. gloss.* 1. & Doctores *in cap. in literis*, vbi Imol. *n.* 4. *&* 5. *& in cap. significasti*, vbi Bero. *à n.* 19. *eod. tit. l.* 21. *tit.* 4. *p.* 3. vbi Gregor. *verbo reuoca el mandamiento*, Paul. *in l. iudicium soluitur, num.* 3. *ff. de iudic.* vbi etiam Alberic. *num.* 2. *&* 3. Castil. *lib.* 2. *controuers. cap.* 29. *num.* 3. Molin. *de iustitia, tract.* 5. *disput.* 21. *num.* 1.

3 Primò amplia, & declara supradictam resolutionem locum habere non solùm post decisionem eius text. sed etiam olim attento iure Decretalium; nam licèt aliqui ex mente Card. *opposit.* 5. *in cap. venerabili, hoc tit. in Decretal.* tenuissent attento iure Decretalium ante text. *in praesenti*, obtinuisse opinionem illorum, qui asserebant per solam subdelegationem in totum factam, licèt adhuc res integra foret, cessare omnino iurisdictionem delegati subdelegantis, itavt ille iam non valeat causam reassumere, sicque procedere *d. c. in literis, & d. c. venerabili*, at postea per Bonif. VIII. contrarium in hoc text. fuisse decisum, nempe solam subdelegationem licèt in totum factam non sufficere, dum res integra existat quominus valeat delegatus causam ad se iterum reuocare, nihilominus verius est text. *in d. c. in literis, & in d. c. venerabili, hoc tit.* procedere, quia res ibi integra non erat, & subdelegati iurisdictione vti coeperunt, vt obseruant *gloss.* 1. *in d. c. in literis, gloss. vlt. in eod. cap. venerabili*, cum quibus pertranseunt Anch. *opposit.* 1. *&* 2. Imol. *n.* 4. *&* 5. Abb. *n.* 2. *in d. c. in literis.* Sicul. *n.* 51. Bero. *n.* 59. *in d. c. significasti*, & manifestè deducitur ex litera *d. c. venerabili, vers. qua videlicet*, ibi, *eo non restituto processit*, &c. secundùm quae verba intelligenda sunt alia sequentia, ibi, *dicto Abbati committendo in integrum vices suas*, &c. id est, cum effectu, conuenit etiam literae *d. c. in literis*, intelligendo delegatum, qui sententiam executioni mandari praecepit, functum esse officio suo, postquam subdelegatus exequi incepit, nec aliàs omnino contradicat decisioni text. *in praesenti*; contra reg. *c. cùm expediat, de elect.* cum similibus.

4 Secundò amplia, vt in casibus in quibus delegato licet commissionem reuocare vt *suprà*, non solùm procedat si ipse delegatus expressè reuocauerit, & sibi iurisdictionem reassumpserit, sed etiam si tacitè hoc faciat, veluti procedendo per se ipsum in causa subdelegata, vel etiam alteri subdelegando, vt post Archid. & Ioan. Andr. *super verbo reuocetur*, tradunt Anch. *hic in princ.* Franch. *n.* 2. Domin. *n.* 3. *vers. quaero*, Card. Tusch. *pract. concl. lit. D, concl.* 555. *n.* 2.

5 Tertiò amplia vsque adeò licere tum delegato re integra, tum etiam Ordinario quandocunque iurisdictionem à se commissam reuocare, vt *suprà*, vt si reuocent, & nihilominus delegati procedant, corruant omnino processus ab eis postea habiti antequam attentati reuocatione pendente ex reg. *cap. Ecclesia, il.* 2. *vers. nos, vt lite pendente, cap. vt nostrum* 56. *de appellat.* vbi Doctores, cum latè traditis per Lancel. *de attentat. p.* 2. *c.* 10. *n.* 1. *cum seqq.* Ad praedictam vero nullitatem necessarium erit vt reuocatio subdelegatis innotescat, vel intimetur, aliàs enim antea gesta ab eisdem veluti ab ignorantibus valida erunt omnino, vt per Franch. *in praesenti, n.* 2. *vers. sed*, Gregor. *l.* 22. *tit.* 4. *p.* 3. Molin. *d. tract.* 5. *disp.* 21. *n.* 2. *in fine.*

Quartò declara vt supradicta resolutio solùm obtineat quando delegatus vices suas in totum commisit, iuxta text. *in praesenti*, ibi, *in totum*, non ita si aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, tunc enim etiam re non integra existente poterit per eundem à subdelegato commissio reuocari, & ratio est, quia tunc semper superior manet, iuxta reg. *cap. si delegatus, vers. vlt. infr. hoc eod. tit.* ac subinde succedit decisio *l. iudicium soluitur, ff. de iudic.* quae sicut in ordinario, ita etiam in his terminis in delegato locum habet, tradit gloss. *verbo si non possunt, in d. c. super quaestionum*, §. *si vero*, gloss. *hic, verbo in totum*, Anchar. *in princ.* Franch. *n.* 2. *in praesenti*, Molin. *d. tract.* 5. *disp.* 21. *n.* 4. 6

Quintò declara, seu potius limita vt non procedat in iudice delegato ad vniuersitatem causarum, quasi hic possit subdelegatum à se in totum ad vnam causam datum etiam re non integra reuocare, qui ordinario comparatur, iuxta doctrinam gloss. *verbo moderatas ad finem in c. statutum*, §. *insuper, de rescript. hoc lib. gloss. verbo delegare, in d. c. super quaestion.* §. *si verò*, communiter receptam ex multis, de quibus Couar. *lib.* 1. *var. cap. vlt. n.* 11. D. Barbos. *in l. cùm praetor*, §. 1. *n.* 154. *ff. de iudic.* at verò Ordinarius cum semper superior maneat ex vi iurisdictionis ordinariae, quam in totum à se non abdicat, ex regul. *l. pen. ff. de offic. Praesid.* poterit sine in totum committat, siue pro parte, commissionem quandocunque reuocare, vt eleganter declarant Paul. *in d. l. iudicium soluitur, n.* 3. Greg. *l.* 1 *verbo reuoca, tit.* 4. *p.* 3. Couar *pract. c.* 9. *n.* 1. Molin. *d. tract* 5. *disp.* 21. *vers. quae dicta sua*, Duaren. *in tit. de iudic. c. de iis, qui iudices dari possunt, ad med.* 7

Vel cum rebus eximi contingat humanis.] Notatur ad hoc, quòd mortuo subdelegato re integra potest delegatus iurisdictionem reassumere, vt per Monach. *n.* 1. Franch. *num.* 5. & alios *in praesenti*, Castil. *lib.* 2. *controuers. c.* 29. *n.* 3. 8

Cum iurisdictio; &c.] Vnde per contrarium cùm idem delegatus, vel subdelegatus vbi primum iurisdictione vti coeperunt, eam efficaciter acquisiuissent, & velut suam effecerint, iam neque à delegante, aut subdelegante reuocari, vt *hic*, neque illis mortuis expirare potest, vt *in c. si delegatus, inf. hoc tit. c. licèt, c. gratum, sup. hoc tit. in Decretal.* sentit Monach. *in praesenti*, & ex aliis antiquioribus declarat Castil. *d. c.* 29. *n.* 2. *&* 3. 9

SVMMARIVM.

1 *Delegatus si subdelegauit quoties abesset, vel donec reuocaret, & moriatur sit re non integra, subdelegatus procedit, & semper de subdelegato ad delegantem, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet etiam post sententiam.*

2 *Delegatio causa absentia delegantis statim expirat reuerso delegante, nisi delegans statim sit abiturus.*

3 *Vicarius constitutus vt possit conferre beneficia quamdiu Episcopum abesse contigerit, non poterit conferre quando Episcopus erit praesens.*

4 *Actus quando ita conceditur vt liberè valeat à concedente reuocari, seu donec voluntas, seu beneplacitum à concedente reuocetur, tunc talis actus, seu concessio non extinguitur morte concedentis.*

5 *Voluntas non dicitur per mortem reuocata.*

6 *Appellari debet à subdelegato, cui delegatus vices suas non in totum commisit ad eundem delegatum, non verò primum delegantem. Intellige vt n.* 7. & 8.

9 Decla-

9 *Declaratur text. in l. vnica in fine C. qui pro sua iurisdictione.*

10 *Declaratur text.* in l. 1. §. 1. ff. quis & à quo.

11 *Amplia procedere non solùm attento iure Canonico, sed etiam Ciuili inspecto.*

12 *Appellatio ad Principem seu Pontificem delegantem interposita ipso iure non valet, etiam nulla opposita partis exceptione.*

13 *Papa quando delegauit causam cum claus. Appellatione remota, vel sine ea, delegatus vices suas non in totum commisit, tunc à subdelegato appellandum est ad delegatum, non verò ad Papam primum delegantem.*

14 *Subdelegatus vbi non in totum appellationi detulit ad summum Pont. interposita, tunc ad eundem Pont. negotium deuoluitur.*

15 *Commissio quando sub eâ forma fuerit facta donec reuocet si contigerit à subdelegato appellari, non ad primum delegantem, sed ad delegatum erit appellandum.*

16 *Delegatus subdelegando totam causam an possit solam executionem sententiæ sibi reseruare, ostenditur.*

17 *Delegatus quoties aliquid de mediis causæ sibi retinuit, ad ipsum est appellandum, dummodo tamen appelletur antequam actus illi per subdelegatum sint expediti, secus si postea.*

18 *Iurisdictionis est reuocare.*

19 *Iurisdictio delegata non perit morte delegantis re integra non existente.*

Cap. Si delegatus. VII.

1 DElegatus quando subdelegat sub hac forma, quoties eum abesse contigerit, vel donec duxerit delegationem reuocandam, & moritur, subdelegatus si cœpit vti iurisdictione, non amittit iurisdictionem, sed prosequi potest. Item si contigerit appellari, appellandum est ad subdelegantem si aliquid sibi reseruauit in subdelegatione, & non ad primum delegantem, idest, Papam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 401. Alagona *in compend. pag.* 146. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Quoties eum abesse contigerit*, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt delegatio causa absentiæ delegantis statim expiret, reuerso delegante, hoc tamen intelligitur nisi delegans rediisset rursus statim abiturus, quia interim delegatio non expirat tanquam rediisse non videatur, vt per Tiraq. *in tract. de iudicio in rebus exig. vers. septuagesimo quinto.*

3 Notatur etiam ad hoc quòd Vicarius constitutus vt possit conferre beneficia quandiu Episcopum abesse contigerit, nullatenus poterit conferre quando Episcopus erit præsens, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicarius n.* 235.

4 *Nequaquam morte committentis expirat.*] Notatur ad hoc, quòd quando actus ita conceditur vt liberè valeat à concedente reuocari, vel donec voluntas, seu beneplacitum à concedente reuocetur, tunc talis actus, seu concessio non extinguitur morte, nec censetur reuocatus, reuocatave per obitum concedentis, vt traduut Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 69. n.* 22. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glos. 12. in princ. n. 56. cum seq.* Per mor-
5 tem enim non dicitur reuocata voluntas, iuxta resoluta per Couar. *lib. 3. var. c. 15. n. 3.* Valasc. *de iure emphyt. q. 34. n. 6.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 29. n. 74.*

6 *Ad eum quoque*, &c.] Probat apertè hic text. à subdelegato, cui delegatus vices suas non in totum commisit, eundem delegatum, non verò primum delegantem esse prouocandum, vt per omnes *in præsenti*, glos. *verbo non in totum, in c. si is cui* 10. *inf. hoc tit.* gloss. *verbo non rectè in l. Imperatores 21. ff. de appell.* Alex. *in l. 1. n. 10.* & *ibi*, Rip. *n. 12. ff. de damno infecto.* Franch. *in c. dilecti il. 3. n. 30. de appellation.* Petr. Gregor. *partit. iuris Canonici lib. 5. tit. 5. c. 8. n. 1.* Fachin. *controuers. iuris lib. 1. c. 78.* Molin. *de instit. tract. 5. disp. 21. n. 5. & 6.* D. Barbos. *in l. cum prætor §. 1. n. 217. cum seq. ff. de iudic.* Sigism. Scacc. *de appellat. q. 7. n. 63. & q. 8. num. 54. cum seqq.*

Verùm obstant maximè text. *in l. præcipimus 32. vers. hac si appellatio, C. de appellat.* vbi gloss. *verbo iudicandas l. vnic. in fine* ibi, *ad eos*, &c. *C. qui pro sua iurisd. l. fin. in fine, & ibi gloss. vlt. C. de iudic. l. 1. in princ. l. vlt. ff. quis & à quo appelletur, d. l. Imperatores 21. vers. eidem, l. 1. §. si quis, ff. de appellat.* in quibus omnibus iuribus generalis regula proponitur à delegato dato, vel subdelegato iudice ad delegantem dantem, vel subdelegantem esse appellandum, nulla facta distinctione an delegans, vel delegatus in totum commiserit, vel aliquid sibi de iurisdictione retinuerit, & fortiùs vrget *d. l. 1. §. 1. ff. quis & à quo appelletur*, vbi in nostris terminis simpliciter, & generaliter deciditur à subdelegato non ad ipsum delegatum subdelegantem, sed ad eum esse appellandum, ad quem ab eodem delegato iure appellaretur, id est, ad primum delegantem. 7

Pro quibus difficultatibus componendis, varias Doctores hac in re assignant resolutiones, vt videre est per gloss. *verbo non ad eum, in d. c. super quæstionum, §. porro, gloss. verbo non rectè in d. l. Imperatores, gloss. vlt. in d. l. vnic. C. qui pro sua iurisd. & in d. l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo appelletur*, vbi septem assignant intellectus, quos latè prosequitur Suein. *ibi à num.* 7. tradunt etiam scribentes vtrobique, Marant. *de ordine iudic. part. 4. disp. 5. num.* 28. Riminald. *in rub. ff. de officio eius, à n.* 164. & *ibi* Bolognet. *num.* 52. Longaual *in l. imperium, p. 2. n. 9. ff. de iurisdict. omn. iud.* Fachin. *d. lib. 1. c. 78.* D. Barbos. *in d. l. cum prætor, §. 1. n. 211. cum seqq. ff. de indic.* 8

Communis tamen obtinuit leges illas textui *in præsenti*, quinimo & sibi inuicem contraria secundùm distinctionem *d. § porrò*, esse accipiendas, & conciliandas, ita vt *d. l. vnic. in fine, C. qui pro sua iurisdict.* cum similibus, dum probant ad ipsum delegatum esse appellandum, procedat quando ille non in totum commisit, sed aliud sibi de iurisdictione reseruauit, text. verò *in d. l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo*, dum decidit non ad delegatum, sed ad primum delegantem omisso medio esse appellandum, intelligi quando nihil sibi de iurisdictione retinuit; ita gloss. *in d. § porrò, verbo non ad eum*, quam communem dicit Imol. *ibi n. 21. in fine*, & subscribunt Abb. *n. 4.* & alij, Franc. *in d. c. dilecti, n. 10. de appellat.* Fulgos. *in d. l. vnic. C. qui pro sua iurisdict.* Alexand. *n.* 10. Rip. 12. *in d. l. 1. ff. de damno infecto*, Marant. *d. dist. 5. num.* 28. Molin. *d. disput. 21. num. 6.* Ratio potest esse, quia quoties delegatus subdelegando causam aliquam, vel etiam plures (nihil enim interest quod iudex detur ratione vnius causæ, vel plurium, *l. fin. in fine*, ibi, *vel si generaliter dati sint iudices*, &c. *C. vbi & apud quem*) aliquid sibi in ea, vel in eis de iurisdictione reseruat, iudicem solummodo dare censetur, in quem ad summum solùm transfert iudicandi munus, vnde rectè ab eo ipse tanquam superior prouocatur, iuxta decisionem *d. l. 1. in princip. ff. quis, & à quo*, cum concordantibus, vbi vero ipse delegatus siue in pluribus causis, siue in vna in subdelegatum iurisdictionem transfert totam, rectè dicitur iurisdictionem mandare (quæ etiam in personas certas, & quoad vnam speciem, seu causam mandari solet, *l. prætor ff. de iurisd. omnium ind.*) ac proinde non ipse, qui vel idem, 9 10

vel

vel æqualis cum subdelegato iuris censura reputatur, sed primus delegans prouocabitur, iuxta decisionem eiusdem *l.1.§.1 ff.quis,& à quo.*

11 Amplia primò regulam, & doctrinam suprà proximam ex hoc text.& ex *d.cap.super quæstionum, §.porrò,* desumptam, locum habere non solùm attento iure Canonico, vt *hic*, sed etiam inspecto Ciuili, cùm ex principiis illius desumpta videatur, vt bene agnoscunt magis communiter Doctores hic,& illic, illorum sententiam improbantes, qui differentiam in proposito inter vtrumque ius constituebant, cuius opinionis meminit gloss. *verbo ad eum, in d.§. porrò, & verbo non rectè, in l. Imperatores 21.ff.de appellat.* sequitur Bart.*in d.l.1.§.1.n.1.ff.quis, & à quo,* Fachin. *controuers. lib.1. cap.78. vers. quod verò ad quæstionem*, nam cùm iura Ciuilia in hac materia nullibi derogata reperiantur, quinimo rectè intellecta cum iure Canonico consentiant, rectè fit secundùm illud esse interpretanda, iuxta reg. *cap.1. de noui operis nuntiat.* cum similibus tradunt in specie Imol. *in d.§. porrò,num.9.* Franch. *in cap. dilecti 60. num.30. de appellat.* Socin. *in d.l.1.§.1. num.8.ff.quis,& à quo,* Alex.*in d.l.1.num.9. &* 10.& *ibi* Rip.*n.12.ff.de damno infecto,* Marant.*de ordine iud.p.4. distinct.5. num.28.* D. Barbos. *in l. cùm prætor, §.1. num.217.cum seqq. ff. de iudic.* Scacc. *d.q.8.n.32. vers. extende.*

12 Secundò amplia vsque adeò in terminis text.*in præsenti*, appellationem ad delegatum esse interponendam, quando ipse subdelegando aliquid sibi de iurisdictione reseruauit, vt nullo modo valeat omisso medio ad Sum.Pont.primum delegantem prouocari, ita probant text. *hic in verbo debebit*, quod necessitatem importat, ex adductis per me *in tract. de diction. dict.77. num.1.* notant omnes *in præsenti, & in eod.§.porrò,* Abb. *in d. cap.dilecti,num.11.& num 19.*& *ibi* Franch.*num.25.de appellat.* Pract. Papien. *in forma appellationis à sententia diffinitiua,gloss.1.num.10.* & alij relati per Scacc.*d. tract. de appellat.q.7.num.63.* amplianes talem appellationem ad Principem, seu Pontificem delegantem interpositam ipso iure non valere, etiam nulla opposita partis exceptione, vel allegatione, tradunt Imol. *n.19. in d.§ porrò,* Rot. *decis.16. alias 387. hoc tit. in nouis,* idem Imol. & Innoc. *in c.cùm te 18 sup. hoc tit.* refert Franch.*in d. cap. dilecti, num.25.*& probari videtur ex eodem *cap.cùm te*, secundùm primum intellectum, de quo Abb.*in d.cap. super quæstionum,* quamvis contrarium, immo si pars non opponat appellationem,& processum per eam habitum mero iure valere, contendant post Archid. Dominic. *num.10.* Franch. *num.8. hic* idem Franch.*in d.cap.dilecti,n.26.*Marant, *de ordine iudic.part.6.tit.de appellat.num.370.*Scacc. *vbi sup. n.65.* quorum sententia in rigore iuris verior videtur, vt intuenti patebit.

13 Tertiò amplia decisionem huius text.non solùm locum habere, quando prima delegatio facta fuit à Papa cum claus. *Appellatione remota*, in qua specie loquitur expressè text.*in d.cap.super quæstionum,§.porrò in princ.* ibi, *si causa sit ei appellatione remota commissa, de officio deleg.* vbi obseruant gloss. & Abb.*n.5.*Ioan. Andr. *num.47.ad fin.*Idem Ioan.Andr.& Doct. communiter, vt per Abb. *in cap. cùm Bartoldus,num.40.de re iudic.* Paul. *cons.66.num.9. lib.1.* Card. Tusch. *litt. A. concl. 352.num.41.*Scacc.*d.q.7.n.72.*Sed etiam eandem decisionem obtinere, licèt causa non fuisset commissa appellatione remota, vt bene ex hoc text. deducitur, vbi nulla talis clausulæ mentio fit, accedit text.*in cap.cùm te 18.*qui etiam simpliciter loquitur,*sub eod.tit.*tradunt gloss.*verbo si causa,in d.§.porrò,*& *ibidem* Innoc.*num.8.* Anton.*num.11.*Ioan. Andr.*d. num.47.* Abb. *d. num.5.* Dominic.*hic num.9.* Scacc. *num.73.dictis locis.*

14 Limita tamen, huius text.*suprà* proximam conclusionem locum non habere quando nihilominus subdelegatus non in totum appellationi detulit ad Summum Pont.interpositæ, tunc enim ad eundem Pont. negotium deuoluetur, nec poterit ampliùs delegatus se in eo intromittere, vt notant Anchar. Dominic.& Franch.*hic num.vltim.* idem Franch.*in d.c.dilecti, il.3. num.27. de appellat.* Felin. *in d.cap. super quæstionum, § porrò,num.13.vers.sexto,* Mohed. *decis. vlt. de appellat.*Scacc.*d.q.8.num.42.& q.7.n.66.cum seqq.*amplian-tes hoc procedere etiam casu, quo delegatus subdelegauerit eum clausula, *Donec duxerit reuocandum*, vt *in præsenti*, adhuc enim asserunt non posse illum delationem appellationis reuocare, postquam à subdelegato facta fuit.

15 *Qui vices suas committit donec reuocet*, &c.] Intellige text.procedere etiamsi delegatus vices suas in totum commiserit, nam si commissio sub ea forma facta fuerit, *donec reuocaret*, ad eum certè,& non ad primum delegantem erit appellandum, ratióque ea est, quia eùm posse reuocare iurisdictionis sit, *l.iudicium soluitur,ff.de iudic.* vbi Doct. Domin. *hic num.5.*gloss. *verbo processum,in fine,in cap.si à subdelegato,inf. eod.* retinendo sibi delegatus reuocandi potestatem aliquid de iurisdictione retinuit, iuxta doctrinam gloss. *hic verbo reuocandae*, succeditque proinde reg.huius text. *& d. cap. super quæstionum, §. porrò, hoc tit.* tradunt Franch. *in præsenti,num.6.*Dominic.*num.9.* Scacc. *de appellat.q.8. num.35.* ampliantes hoc procedere non solùm vbi appellari contigerit ante diffinitiuam in casibus à iure aliàs permissis, de quo non est dubitatio, sed etiamsi appelletur post sententiam ab ipsa diffinitiua, vt manifestè probat text. *in præsenti,vers. etiam,* qui non ad immediatè præcedentes, sed ad hunc casum refertur, & cum eo coniungi debet, vt bene notant idem Dominic.*d.n.9.in fin.*& Franch.*n.7.in fine.*

16 *Vel qui executionem sententiæ tantùm*,&c.]Per hunc text.decisa est controuersia illa Tancredi, Bernardi, & Innocentij, quam refert *gloss.a.vers.sed nunquid, in d. cap.super quæstionum,§. porrò*, dum text. decidit posse delegatum subdelegando totam causam, solam executionem sententiæ sibi reseruare, quod Tancredus negabat,& virtute huius reseruationis ad eum si appelletur, non ad primum delegantem esse prouocandum, quod Bernard.& Innocent. inficiabantur, notant post *gloss.vltim.hic* Franch. *num.6.vers. sed quæritur,*Dominic.*num.9.vers. secundò oppono, in præsenti,* Sicul.*n.13.* dicens communem Abb. *n.3.* & alij *in d. cap. porrò,* Cardin.Tusch.*practic.conclus.tom.1. lit.A.conclus.352. num.42.* Scacc. *quæst.8. num.35. vers. contra.* Quòd tamen limitatur ne procedat quando delegatus post sententiam à se latam, à qua appellatum non fuit, illius executionem alteri simpliciter subdelegauit, tunc enim si à subdelegato appellatur, vel quia in exequendo modum excessit, aut meritò sit suspectus, iuxta terminos text.*in d. cap. super quæstionum, in princip. vers. nos autem, & in §.verùm*, non ad delegatum, sed ad primum delegantem erit appellandum; ita post Specul.*p.2. tit.de appell. §.nunc tractemus, vers. quod si lata sententia*, tradit Domin. *hic num.11.*& magis inclinat Franch.*num.6.* quicquid dicat Anch. *in præsenti num.4.*

17 *Aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat*, &c.]Ponunt DD. hic exemplum quoties delegatus aliquid de mediis causæ, veluti litis contestationem, vel testium examinationem, aut aliud sibi retinuit, tunc enim asserunt ad ipsum esse appellandum, dummodo tamen appelletur antequam actus illi per delegatum sint expediri, secus si postea, quia tunc non ipse, sed primus delegans prouocabitur, & ratio est,

quia vt ad delegatum valeat appellari, requiritur reseruatio iurisdictionis, iuxta hunc text. hæc autem solùm datur quousque actus illi expediuntur, postea verò omnino cessat, ex reg. *cap. in literis, in fine, sup. hoc tit. cum simili.* tradunt, & explicant post Ioan. Andr. Domin. *n.9. vers. sed pone*, Franch. *n.7. in presenti*, Felin. *in d. cap. super quaestionum*, §. *porrò n.13. vers. fallit quartò*, Scacc. *d.q. num.40.* vbi *num.41.* Intelligit ad effectum huius text. necessariò requiri, vt actus qui delegato in subdelegatione facienda reseruantur, iurisdictionis sint, non verò quando delegatus consilium tantùm sibi retinuit.

18 In gloss. *Reuocandas*, ibi, *reuocare iurisdictionis est.* Ita Sanch. *de Matrim. lib.3. disp.28. n.56.*

19 In gloss. *Morte.* Notatur ad hoc, quòd iurisdictio delegata non perit morte delegantis re integra non existente, vt per Sanch. *d. disp.28. n.50.*

SVMMARIVM.

1 *Delegatorum plurium in solidum quilibet cognoscit, & vno cognoscente, alij, nisi ex causa, se non intromittunt, & perpetuatio vnius perpetuat quoad omnes.*

2 *Delegatis ex pluribus datis cum clausula*, Quod si non omnes, &c. *vel simili quilibet, id est, is, qui praeuenit, potest per se solum sine aliis in causa procedere.*

3 *Dictio, liberè, potestatem tribuit faciendi actum sua sponte, alterius voluntate non requisita.*

4 *Citatio inualida non perpetuat iurisdictionem.*

5 *Iurisdictio competens sub conditione, vel ex die, prorogari non potest.*

Cap. Cùm plures. VIII.

1 Causa quando pluribus delegatur à Papa in solidum, quilibet per se solum potest procedere, & si vnus horum causam incepit, alter non se immiscere potest in eadem, nisi primus sit impeditus iusta causa, vel nolit, vel malitiosè recuset procedere. Item si Papa mandans, & delegatus, qui incepit, moriatur, potest vnus ex aliis prosequi, quia causa perpetuatur, licèt res videatur integra. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.1. pag.403.* Alagona *in compend. pag.147.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *Ipsorum quilibet*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex pluribus iudicibus delegatis datis cum clausula, *Quod si non omnes*, &c. vel simili, quilibet, idest, is, qui praeuenit, potest per se solum sine aliis in causa procedere, & eam definire, vt per Alexand. *cons.93. num.2. lib.7.* Couar *pract. quaest. c.26. n.5.* Vant. *de nullit. tit. ex defect. iurisd. Ordinaria, n.179.* Molin. *de instit. tract.5. disp.24. n.4.* D. Barbos. *in l. si quis posteaquam n.6. ff. de iudic.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.4. n.22.* & alios per me citatos *in tract. de claus. vsufreq. claus.125. n.6.* secundùm Lugdun. impress.

3 In gloss. *Liberè*, ibi, *idest, etiam non requisito collega.* Notatur ad hoc, quòd dictio, *liberè*, potestatem tribuit faciendi actum sua sponte, alterius voluntate non requisita, vt per Rebuff. *in concord. rub. de collation. §. praesatique, in verbo, libera vers. septimo*, Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gl.48. n.1. & gloss.53. n.3.* Cald. Pereira *de empt. c.20. n.9.* Cened. *post lib. pract. & canon. quaest. sing.58. n.1.* & alios per me citatos *in tract. de diction. vsufreq. dict.190. n.2.* secundùm impress. Lugd.

In gloss. *Quo potest*, ibi, *perpetua.* Notatur ad hoc, quòd citatio inualida non perpetuat iurisdictionem, vt per Mench. *quaest. frequent. c.24. n.7.* Sanch. *de Matrim. lib.3. disp.28. n.16.*

In ead. gloss. ibi, *In diem, vel sub conditione.* Notatur ad hoc, quòd iurisdictio competens sub conditione, vel ex die protogari non potest, vt per D. Barbos. *in l.1. art.1. n.45. ff. de iudic.* 5

SVMMARIVM.

1 *Executor super gratia facta datus à Papa mortuo, Papa etiam re integra gratiam exequitur*, & num.2.

3 *Gratia principalis quando est nulla, datio quoque executoris tanquam accessoria, & pars ipsius gratiae, erit nulla.*

4 *Executor gratiae Apost. licèt largo modo dicatur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor.*

Cap. Si super gratia. IX.

Si super gratia facta alicui à Papa dentur executores, & antequam aliquid faciant moriatur Papa, possunt adhuc executores officio fungi, quia gratia, quod est principale, non expirat, ergo neque potestas executorum, quae est accessoria. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Viuian. *in ration. lib.1. pag.402.* Alagona *in compend. pag.147.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, Couar. *in cap. cum in officiis, de testam. n.8. vers. qua ratione, & pract. c.11. à princ. & lib.3. variar. c.15. à n.2.* Medic. *in tract. mors omnia soluit, p.2. concl.64. à n.186.* Rebuff. *in praxi tit. de gratia rationi congruit à n.2.* Vincent. de Franch. *decis.405.* Perez *l.2. vers. sean. tit.2. lib.2. Ordin. pag.199. col.1. & l.6. q.36. tit.12. lib.3. pag.701.* Molin. *de primog. lib.2. c.7. n.63. & 64.* Auend. *l.43. Tauri, gl.1. n.1. & gl.3.* Fr. Emman. *qq. Regul. tom.1. q.9. art.1. & tom.2. q.46. art.8.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss. 12. in princ. n.33.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.109. & in collect. decis. p.2. collect.394.* & plures, quos refert Cened. *ad Sextum collect.1.* Rot. *dec.203. n.6. apud Farin. in* 1. collectione nouissimorum, *alias p.4. diuers.* Gutier. *pract. lib.2. q.74. & 75.*

Sic nec etiam re integra, &c.] Notatur ad hoc quòd quando gratia principalis est nulla, datio quoque executoris tanquam accessoria & pars ipsius gratiae erit nulla, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss.9. §.1. in annot. n.278.*

In gloss. *Principalis*, ibi, *sed executor habet delegatam.* Notatur ad hoc, quòd licèt executor gratiae Apost. largo modo dicatur delegatus, tamen secus est in materia stricta, in qua delegati appellatione non venit executor, vt per Gig. *de pensionib. q.94. n.5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papae quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, & moritur, vel excommunicatur, interim durante tali impedimento appellandum est ad Papam*, & num.2.

3 *Appellatio non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatos est interponenda, nisi superior ille immediatus impeditus praeponatur.*

4 Delega

4 *Delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior quando excommunicatus proponitur, tunc non ad illum, sed ad primum delegantem, seu alium legitimum superiorem erit prouocandum.*

5 *Idem dicendum si delegatus subdelegans esset mortuus, vel suspensus, aut hæreticus,* vt n.6. *vel absens sit notabili distantia,* vt n.7.

8 *Episcopus, seu alius iudex ordinarius si cùm esset suspectus recusatus causam principalem delegauit, & contingat ab huiusmodi delegato appellari, tunc non ad ipsum Episcopum, seu Ordinarium delegantem, sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum erit prouocandum.*

9 *Iurisdictio quando est delegata, & res non integra, tunc non suspenditur iurisdictio delegati.*

10 *Appellatio alternatiua valet quando in appellante concurrit probabilis aliqua dubitatio iuris vel facti ad quem sit appellandum.*

Cap. Si is, cui. X.

1 Delegatus Papæ quando subdelegauit alicui non in totum vices suas, & moritur, vel excommunicatur, interim durante tali impedimento appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 404. Alagona *in compend. pag.* 147. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt omnes *in præsenti,* latiùs Anchar. *n.* 1. *gloss. pen. in fine, in c.* 1. *de supplen. neglig. Prælat. hoc lib.* Abb. *n.* 1. *in cap. cum te* 18. *sup. hoc tit.* Quintanaduen. *de iurisdict. lib.* 2. *tit. de subdelegat. n.* 31. Molin. *de iustit. tract.* 5. *disp.* 21. *n.* 6. sic limitantes reg. *cap. si delegatus, vers. ad eum,* cum ibi no-
3 tatis, *sup. eod. tit.* Estque etiam generalis limitatio ad regulam iuris, qua cauetur non omisso medio, sed gradatim ad superiores immediatos esse appellationem interponendam, de qua *in l. Imperatores* 21. *cum similibus, ff. de appell.* gloss. & Doctores *in cap. dilecti, il.* 3. *eod. tit.* prosequuntur post antiquiores à se relatos Card. Tusch. *tom.* 1. *lit. A, concl.* 552. Scacc. *de appellat. q.* 7. vt non procedat quando superior ille immediatus impeditus proponitur, vt *hic*, tunc enim eo omisso quasi deficiente gradu proximo poterit ad alium superiorem sequentem prouocari, vt bene explicat, & aliis exemplis confirmat Anchar. *hic n.* 1. notant omnes *in d. c. dilecti,* vbi Abb. *n.* 15. Socin. *reg.* 23. *fallent.* 12. *&* 15. Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *tit. de appellat. n.* 375. Gail. *lib.* 1. *obseru.* 119. *n.* 2. cum aliis, de quibus Scacc. *d. q.* 7. *n.* 37. *cum seqq.*

4 Primò autem declara, & intellige conclusionem supradictam ex hoc text. deductam, & limitationem in eo traditam rectè procedere in exemplo ab hoc eodem text. adducto, ibi, *ipsum excommunicari*, &c. quando scilicet delegatus subdelegans, aut alius immediatus superior excommunicatus proponitur, tunc enim non ad illum, sed ad primum delegantem, seu alium legitimum superiorem erit prouocandum, vt ex hoc text. ita post gloss. *in præsenti,* notant Abb. Marant. Molin. Socin. & alij proximè *citatis locis,* Archid. *in cap. anteriorum, n.* 172. *q.* 6. Soar. *tom.* 5. *de censur. disput.* 14. *sect.* 1. *num.* 1. Scacc. *d. q.* 7. *n.* 38.

5 Secundò declara, & intellige conclusionem huius text. procedere in alio exemplo ab hoc eodem text. adducto ibi, *aut de medio tolli contingat,* &c. id est, vbi delegatus subdelegans esset mortuus, &c. iuxta explicationem gloss. ibi, *verbo de medio*, quæ deducitur ex sequentibus verbis text. ibi, *vel successorem expectando,* &c. nam vbi delegatus mortuus est, satis impeditus proponitur quominus de appellatione valeat cognoscere, iuxta reg. *c. si delegatus* 7. *in princ. sup. hoc eod. tit.* notant omnes *hic,* Rebuff. *ad leges Galliæ, tom.* 3. *tract. de appell. art.* 2. *gloss. unic. n.* 15. Scacc. *d. q.* 7. *n.* 40.

6 Tertiò intellige, & amplia vt procedat etiam vbi delegatus subdelegans, seu alius immediatus superior, ad quem appellari debuisset, suspensus esset, vel hæreticus, procedit enim in vtroque ratio huius text. enim *suprà* resolutis, & ita in suspenso notat expressè Abb. *in c. dilecti, il.* 3. *n.* 15. *de appellat.* Scacc. *d. q.* 7. *n.* 41. & in hæretico, seu alio non Catholico tradunt idem Abb. *vbi proximè,* Franch. *ibid. n.* 20. *& in cap. Romana,* §. 1. *n.* 4. vbi Domin. *eod. num. infr. de appellat. hoc lib.* Scacc. *d. q.* 7. *n.* 39.

7 Quartò amplia, vt locum habeat si delegatus, seu alius ad quem erat appellandum, absens sit notabili distantia, seu longinqua, tunc enim ex ratione huius text. *in vers. ne absolutionem,* ad primum delegantem, vel alium superiorem immediatum posse appellari notant omnes *hic,* Franch. & Anch. *n.* 2. & Domin. *n.* 4. ex reg. *c.* 2. ibi, *in longum peregrinari, infr. de procurat. hoc lib. & l. licet* 15. *in fine, ff. de arbitr.* cum aliis, in quibus habetur longam absentiam iudicis sufficiens esse impedimentum non solùm ad eum excusandum à munere iudicandi, iuxta reg. *l. penult. ff. de vacat. munerum,* sed etiam ad iurisdictionem in alium transferendam, vt per D. Barbos. & alios ab eo citatos *in l. si longius, n.* 1. *&* 4. *ff. de iudic.* & in terminis text. *in c. cùm plures, vers. porrò,* ibi, *vel alia iusta causa, sup. hoc eod. tit.* tradit eleganter Federic. *cons.* 230. *n.* 2. quem sequitur Card. Tusch. *lit. A, concl.* 33. *n.* 10.

8 Quintò amplia vt similiter locum habeat in appellatione, quæ interponitur à delegato Episcopi, seu alterius iudicis ordinarij, qui cùm esset suspectus recusatus causam principalem delegauit, iuxta terminos *cap. cum speciali* 61. *in fine princip. de appellat. c. si quis contra, de foro compet.* tunc enim non ad ipsum Episcopum, seu Ordinarium delegantem, vtpote qui ex suspicione impediti medium non faciunt, sed ad Archiepiscopum, vel alium superiorem immediatum esse prouocandum, ex reg. huius text. notauit gloss. pen. *hic, vers. bene autem*, & fuit communis sententia antiquorum, quam tenuerunt Specul. *p.* 2. *tit. de appellat.* §. *nunc tractemus, n.* 5. *&* 6. Vincent. Host. Ioan. Andr. quos refert, & sequitur Anchar. *in d. c. si quis contra, n.* 5. Sicul. *n.* 53. Franch. *in c. dilecti, il.* 3. *n.* 20. *de appellat. & in c. Romana*, §. 1. *num.* 4. *infr. illo tit.* sequuntur Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *tit. de appellat. n.* 375. *& n.* 387. Gail. Mynsing. & alij, de quibus Scacc. *de appel. q.* 7. *n.* 42.

9 *Si delegatum ipsum excommunicari,* &c.] Ergo quando delegata iurisdictio, & res non est integra, nempe quia delegatus perpetuauerat suam iurisdictionem ante excommunicationem, tunc non suspenditur iurisdictio delegati, vt per Ricc. *de iure personarum, lib.* 4. *c.* 19. *n.* 7, vbi ait procedere siue delegatio esset facta in totum, siue in parte.

10 In gloss. *Durante,* ibi, *credo quòd teneret appellatio alternatiua*, &c. Sentit gloss. appellationem alternatiuam valere, quando in appellante concurrit probabilis aliqua dubitatio iuris, vel facti, ad quem sit appellandum, aliàs verò non valere saltem attento iure Canonico, quasi secus sit de iure Ciuili, tradunt latè Franch. *num.* 4. Dominic. *num.* 5. *in præsenti*, scribentes *in rub. de appellat.* vbi Card. *num.* 31. Franch. *num.* 8. *& in d. cap. dilecti, il.* 3. vbi idem Franch. *à num* 59. Card. *num.* 24. *&* 25. *eod. tit.* Legistæ *in l.* 1. §. *si quis,* vbi Paul. *num.* 6. Aretin. *num.* 15. *ff. de appellat.* Berui. *cons.* 7.

à n.16 cum seqq.lib.1.Villad.in tract. de lega'o,p.1.q.8. à n.37.Gambar.in simili tract.lib.8.q.6.n.114. Lancel. de attem.p.2.c.12.limit.50.n.124.& 125.Card.Tusch. tom.1.lit.A,concl.352.n.60.cum seqq.Scacc.de appellat. q.9.per totam.

SVMMARIVM.

1 *Ab arbitris iuris appellatur ad Papam*, & n. 2. & *intellige, vt* n.7.& 9.

3 *Arbitri iuris illi sunt, qui ex necessitate iuxta formam iuris in casibus ab eodem iure expressis à partibus, vel ab aliis eliguntur.*

4 *Arbitri iuris an habeant iurisdictionem ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque, remissiuè.*

5 *Appellari potest à sententia arbitri electi ex forma, & necessitate iuris.*

6 *Arbitri iuris tanquam veri iudices iurisdictionem habens eorumque sententia vera sententia est.*

8 *Lex magis fauet ei, qui necessariam satisdationem praestare debet quàm ei, qui voluntariam.*

Cap. Ab arbitris. XI.

1 Delegatus Papæ, quando est suspectus, vel quando iudices non concordant, eliguntur arbitri, secundùm ius, à quibus si grauata pars appellare vult, ad Papam, & non ad iudices, est appellandum. Colligunt ex Ordin.Lap.Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr.Anch. Butr.Dominic. Monach.Franch.Viuian.*in ration.lib.1. pag.*405. Alagona *in compend. pag.* 547. remissiuè Ximen.*in concord. part.*2.

2 Hanc eandem conclus.ex hoc text.desumunt Gloss. *verbo ad quos, in cap.superioris causa, hoc tit.in Decretal.* vbi Butr.*n.*17. Abbas *n.*7. Imol *n.*3 *post med.*& Zabar. *col.*3.*vers.secundo,* Gail.*lib.*1.*obseru.*33.*n.*18. Fulu.Pacian. *de probat.lib.*2.*c.*45.*n.*25. Scacc. *de appellat.q* 7.*n.*109. *cum seq.* vbi intelligit quando recusatus est vel delegatus Papæ, vel Ordinarius, à cuius sententia esset appellandum à Papa, secus quando recusatur delegatus inferior, vel ordinarius à cuius sententia non appellatur ad Papam.

3 *Qui secundùm formam iuris*, &c.] Arbitri iuris illi sunt, qui ex necessitate iuxta formam iuris in casibus ab eodem iure expressis à partibus, vel ab aliis eliguntur, vt contingit in terminis huius text.*& c. si contrà à n.*4.*vers.vbi verò, sup.hoc eod.tit.c.suspicionis* 39. *hoc tit. in Decretal.cap.cum speciali* 11.*in princ. de appellat.c.*2. *eod.tit.hoc lib.l.apertissimi, C.de iudic. c. pastoralis, de rescript.in princ.* tradunt Corras.*lib.*4.*miscel.c.*18.*n.*1. Alciat.*in rub. de offic. Ordin. n.*3. Blanc *de compromiss.q.*6. *n.*1. Camill.Borrel.*in simili tract.*§.3.*gl.*1.*n.*33. Azeued. *l.*4.*à n.*24.*tit.*21.*lib.*4.*nouæ recop.* Molin. *de instit.tr.*5. *disp.*23.*n.*10. *& disp.*31.*n.*2.

4 Vtrùm autem huiusmodi arbitri iuris electi in casibus, de quibus in hoc text.& aliis iuribus *suprà* relatis, habeant iurisdictionem Ordinariam, vel delegatam, vel mixtam ex vtraque, vide Blanc. *de compromis. q.*6. *n.*4. Bart.*in l.vlt.C.de iud.* vbi Bald. *notab.*7. Ias.*in l.duo iudices, num.*7.*ff.de re iudic.* Specul.*tit.de arbitris,* §.*fin. n.*74. Abb.*in cap.vlt.n.*21.*cum seq.& ibi* Felin. *n.*12. *de re iudic.*Franch.*n.*2.*vers.in gloss.*2.*in præsenti,* Borrel.*de compromiss.*§.3.*gloss.*1. *à n.*61. Marant. *de ordine iudic. p.*4. *dist.*6. *n.*22. qui omnes huiusmodi arbitros, vel simpliciter delegatam, vel saltem mixtam iurisdictionem habere opinantur, delegatæ tamen magis, quàm Ordinariæ accedentem.

Si grauauerint, &c.] Collige ex text.à sententia arbitri electi ex forma & necessitate iuris, vt *hic* appellari posse, consonant text.*in l.arbitro* 9.*ff.qui satisd.cog. l.vlt.ff à quibus appellare non licet, l.ex consensu* 21.*ff. de appellat.* tradunt *gloss.vltim.in præsenti,* & *ibid.* Anchar.*n.*2.Franch.*n.*3.*gloss.verbo sopiatur,* & *ibi* Doctores *in cap. pastoralis* 14. *in princ.de rescript.* Bart.*in l.*1. §.*interdum, n.*8. *ff.à quibus appellare non licet,* Butr. *in cap.Quintauallis, num.*38.*de iureiur.* Marant. *de ordine iudic.part.*6. *tit. de appellat. num.*272. Molin.*de iustit. tract.*5.*disp.*23.*num.*10.Scacc.*de appellat.q.*17.*limit.* 53. 5
*n.*5. eam assignantes rationem, quia tales arbitri tanquam veri iudices iurisdictionem habent, subindéque 6
eorum sententia vera sententia est, pariens actionem iudicati, & exceptionem rei iudicatæ, vnde ab ea indulgeri debet appellatio à cessante ratione, *l.*1. ibi, *quia iudicati actio, C.de recept. arbitr.* quo argumento eandem conclusionem Doctores admittunt in arbitris electis ex necessitate statuti, vt per Anchar.*hic in fine,* Dominic.*n.*7.*vers.& istam glossam,* Bart.*in l.diem proferre,*§.*stari,ff.de arbitr.* Socin.*reg.*24.*fallenti* 10.*in fin.* Cenall.*commun.contra communes, tom.*3.*q.*840.*num.*23. Scacc. *d. limit.*13.*n.*3. comprobat latè plures referens Blanc.*de compromiss.q.*10.*n.*10. *cum duobus seqq.* & est doctrina *gloss.* 5. *vers. vel etiam in cap. à iudicibus* 2. *quæst.*6.

Ad Sedem Apostolicam appellandum.] Hic text.dum 7
probat appellationem ab arbitris iuris esse interponendam, ad Summum Pont.de plano, & absque difficultate procedit, primò in arbitris electis cùm de reuocatione ambigitur literarum, de quibus *in præsenti, ita vers. vel quis,* secundò in illis, qui assumuntur ad cognoscendum de suspicione obiecta delegato Apost. iuxta terminos *c.suspicionis* 39.*sup.hoc tit.* cùm enim hi sint veluti delegati ab ipso Summo Pont. vel Principe, *l.apertissimi,* ibi, *quasi ab Imperiali culmine delegati, C. de iudic.* & insuper loco delegatorum ipsius subrogentur, rectè ab illis ad eundem Pont. vel Principem est appellandum, sicut aliàs ab eisdem delegatis ad eundem appellaretur, ex decisione text. *in c. super quæstionum.*§.*porrò sup.hoc tit.* iuncta reg.*l.si eum* §.*qui iniuriarum, ff. si quis caution.* facitque etiam ratio *gl.*1.*in præsenti,* ibi, *& sic ad Papam, qui est lex animata in terris,* &c. cum qua videtur transire Dominic.*num.*2.*hic,* tradunt Speculat.*p.*2.*tit.de appellat.*§.*nunc tractemus, vers. sed ad quem, n.*5.*in fine,* Abb.*in d.cap.dilecti,il.*3.*n.*14. *de appellat.* Molin.*de instit.tract.*5.*disp.*23.*n.*10. Scacc. *de appellat.q.*7.*n.*109.

In gloss. *Appellandum,* vlt.ibi, *sic etiam magis fauet* 8
lex, &c. Vltra iura à gloss. citata idem meliùs deducitur ex text.in specie *in l.si dictum* 56.§.*si compromisero, ff.de euiction.l.tutor.ff.de negot.gestis,* tradunt Dominic. *hic num.*7. exornat pluribus Tiraq. *de retractu lig.*§.1. *gloss.*10.*num.*25.

In ead.gloss.ibi, *& hac ratione puto*, &c.] Notatur 9
ad hoc, quòd decisio huius text.dum probat ad Sedem Apost. esse appellandum ab arbitris iuris, procedit in illis arbitris, qui eliguntur quando Episcopus cum clerico sibi subdito causam habet, in terminis *cap si clericus, vers. certè* 11. *quæst.*1. sequuntur Dominic. *in cap.Romana.*§.*ab Archidiaconis, num.*4. & *ibi* etiam Franch.*num.*4.*limit.*4 *de appell. hoc lib.* Socin. *reg.*23. *fallent.*9. Marant.*de ordine indic. part.*6.*tit.de appellat. num.*376. cum aliis de quibus Scacc. *d. q.*7. *num.*107. Ratióque ea esse videtur, quia cùm huiusmodi arbitri assumantur ex eo, quia neque Episcopus, neque Archiepiscopus in ea causa iudices esse possunt, iuxta *tit. C.ne quis in sua causa,* & proinde ex eisdem rationibus appellatio ad illos interponi non valeat, nec enim Archiepiscopus potest adiri per viam appellationis,

nisi

nisi quando ab Episcopo appellatur, *d. cap. Romana in princ.* Igitur quasi deficientibus iudicibus necessariò Romanus Pontifex prouocari debet.

SVMMARIVM.

1 *Executor datus à Papa, vt prouideat persona, subdelegat, si detur vt prouideat Ecclesia, non expressa persona, non subdelegat, nisi habeat speciale mandatum, & causam reddat.*
2 *Executores gratiarum possunt aliis committere vices suas.*
3 *Industria persona, vbi eligitur ad aliquod munus obeundum id delegari nequit.*
4 *Delegatus inferioris à Principe licèt non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum.*

Cap. Is, cui. XII.

1 PApa quando committit alicui, vt prouideat tali certæ personæ de beneficio in tali Ecclesia, tunc iste potest demandare hoc munus alteri, quia sua industria non debet eligere personam; sed si mandat vt prouideat Ecclesiæ, de persona, non exprimendo aliquam, non potest hoc demandare alicui, quia committitur eius industriæ ad eligendam personam, nisi in rescripto dicat, per se, vel per alium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 405. Alagona *in compend. pag.* 147. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1.

2 *Potest alij committere licitè vices suas.*] Notatur ad hoc, quòd executores gratiarum possunt aliis committere vices suas, vt per Aloys. Ricc. *in collect. dec. p. 5. collect.* 1699. vbi infert ad illud quòd executores, maximè literarum in forma Dignum, possunt alteri subdelegare.

3 *Quia circa eligendam personam eius industriam,* &c.] Notatur ad hoc, quod vbi eligitur personæ industria ad aliquod munus obeundum, id delegari nequit, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 7. n.* 18. & alios citatos per me *in collect. ad cap. vlt. n. 3. cum seqq. hoc tit. in Decretalib.* vbi latè declarauimus.

4 In gloss. *Per alium*, vlt. ibi, *Et credo quod sic.* Notatur ad hoc, quòd licèt delegatus inferioris à Principe non possit subdelegare, poterit tamen si ad hoc habeat speciale mandatum, vt per Marant. *de ordine iudic. p. 4. dist. 5. n.* 63. Caputaq. *decis. 167. n. 2. p.* 1. Nauar. *in c. placuit, de Pœnit. dist. 6. n. 70. & 71.* Azeued. *ad rub. tit. 9. n. 14. & 19. lib. 3. noua recop.* Vgolin. *de censur. tab. 1. c. 8. n.* 3. Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 2. q. 66. n.* 23. Morl. *in emporio iuris, p. 1. tit. 2. q. 10. n.* 9. Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 1. c. 13. n.* 21. Fr. Ludou. Miranda *de ordine indic. q. 2. art. 11. concl.* 2. Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 31. n. 6. cum seqq.*

Cap. Statuimus. XIII.

1 PApa quando mandat alicui causam expedire in certo loco, delegatus si habet iustam causam, potest eam expedire in alio loco. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 406. Alagona *in compend. pag.* 148. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2.

2 In gloss. *Statuimus*, ibi, *fit ergo hoc de iure nouo.* Notatur ad hoc, quod verbum. *Statuimus*, est iuris noui inductiuum, vt per Seraph. Rotæ *decis. 510. n.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. p. 3. c. 1. num.* 9. & alios citatos per metipsum *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 384. secundùm Lugdun. impress.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio vbi proponitur à subdelegato non in totum, quia non admittit exceptionem per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem, ad primum delegatum appellabitur,* & n. 2.
3 *Delegata potestas mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis.*
4 *Integra vt res non dicatur, sufficit quòd qualitercunque cœperit iudex iurisdictione vti, exercens quemcunque actum iudicialem.*
5 *Contraria allegans non est audiendus.*
6 *Iudex delegatus si fuerit hæreticus, non habet iurisdictionem.*
7 *Iurisdictio subdelegata vt non expiret per mortem primi delegantis, satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum cœpisse vti iurisdictione antè dicti primi obitum.*
8 *Subdelegatio est actus iurisdictionis.*

Cap. Si à delegato. XIV.

DElegatus quando subdelegauit non in totum, sed in partem, licèt sit regulariter appellandum ad delegatum, tamen si excipitur quòd re integra mortuus est delegans primus, & hæc exceptio non admittitur, appellandum est ad Papam. Similiter quando appellatur ex eo, quia iudex non habet potestatem, appellandum est ad Papam. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 406. Alagona *in compend. pag.* 148. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem, &c.] Per hunc text. notabiliter limitatur generalis reg. de qua *in cap. si delegatus, vers. ad eum, sup. hoc eod. tit.* quæ habetur à subdelegato non in totum ad ipsum delegatum subdelegantem esse appellandum, vt non procedat quando à tali subdelegato ex eo appellatur quod non admittit exceptiones concludentes defectum iurisdictionis in delegato subdelegante, vt in exemplo, de quo text. *in præsenti*, ibi, *quod antequam,* &c. & in aliis relatis à gloss. *verbo, in aliis*, tunc enim non ad ipsum delegatum, qui iurisdictionem negatur habere, sed ad primum delegantem erit appellandum, nè aliàs appellans appellando ad eundem, quem iurisdictionem negat habere, contraria deducere videatur, contra reg. *cap. sollicitudinem 54. in fine de appellat. l. 1. C. de furtis.* cum similibus, quam rationem assignat text. *hic in fine;* & per eum ita notat gloss. Anchar. *n. 4. ad finem*, Ioan. Monach. & omnes *hic*, Abb. *in cap. cum te 18. notab. 2. sup. hoc tit.* Franch. *in d. c. dilecti, il. 3. num. 28. de appellat.* Molin. *de iustit. tract. 5. disp. 21. n.* 6. Quintanad. *de iurisdiction. lib. 2. tit. de subdelegat. n.* 31. Scacc. *de appellat. q. 7. n.* 68. 2

Quod antequam per eum, &c.] Notatur ad hoc, quòd potestas delegati mortuo delegante re integra non expirat ipso iure, sed ope exceptionis, ac proinde si pars aduersa non excipiat, valent gesta ab eo delegato, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 7. disp. 18. n. 39. & 40.* 3

In aliquo processum fuisset, &c.] Sufficit ergo, vt rès non dicatur integra, quod qualitercunque cœperit iudex iurisdictione vti exercens quemcunque actum iudicialem, vt per Sanch. *d. lib. 8. disp. 28. n.* 8. 4

5 *Contrarius sibi ipsi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd contraria allegans non est audiendus, vt per Domin. *hic not. vlt.* Greg. *l. 11. verbo ninguna tit. 18. p. 3.* Doct. per text. *ibi in l. 1. C. de furtis*, Bernard. *reg. 18.* Mantu. *in l. precibus lect. 1. n. 19. C. de impub. & aliis*, Bald. *in l. 1. opposit. 9. col. 3. C. si seruus extero.* Conar. *var. lib. 2. c. 2. n. 2. in fine*, Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 41. n. 2. & cons. 106. n. 520.* Cabed. *Lusit. decis. 34. n. 9. p. 1.* Steph. Gratian. *Marchiæ decis. 54. n. 18.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo allegatio n. 4.*

6 *Idem fiet in aliis casibus*, &c.] Hos casus plenè enumerant gloss. *verbo in aliis*, & Archid. *hic* vbi additio impressa Ioan. Andr. alterum addit de hæretico, cùm scilicet pars excipit iudicem delegatum esse hæreticum, neque proinde iurisdictionem habere, ea reg. *cap. audiuimus*, cum similibus 24. *q. 1.* in quo latiùs insistunt idem Archid. Franch. & Anchar. *n. 4.* Dominic. *n. 5. in præsenti*, vltra quos vide Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 13. q. 7.* Castr. *de iusta hæreticorum punit. lib. 1. c. 22. & 21.*

7 In gloss. *Processum*, ibi, *Papa dedit delegatum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vt iurisdictio subdelegata non expiret per mortem primi delegantis, satis est delegatum ab eo, vel ab hoc subdelegatum cœpisse vti iurisdictione ante dicti primi obitum, vt per Sanch. *d. lib. 8. disp. 18. n. 38.*

8 In ead. gloss. ibi, *quia subdelegare est iurisdictionem delegare.* Ergo subdelegatio est actus iurisdictionis, vt per Sanch. *d. disp. 28. n. 18.*

SVMMARIVM.

1 *Conseruatores qui possint esse ponitur hic, & vbi cognoscere valeant, & an, & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de talium expensis.*
2 *Conseruatores Societatis Iesu non comprehenduntur sub dispositione huius text.*
3 *Conseruatores in forma de qua hic à solo Romano Pont. concedi possunt.*
4 *Conseruatores qui possint esse referuntur.*
5 *Vicarij generales Episcoporum quatenus tales Conseruatores esse non possunt.*
6 *Priores, seu Guardiani Mendicantium an possint esse Conseruatores remissiuè.*
7 *Iurisdictio reciproca in iudicibus non Conseruatoribus est iustissima causa recusationis.*
8 *Regibus propter eorum excellentiam semper defertur, & præseruati censentur.*
9 *Conseruatoris datio existentis sub iurisdictione, vel dominio petentis, est nulla ipso iure.*
10 *Archiepiscopus an possit habere in Conseruatorem subditum suffraganei sui, remissiuè.*
11 *Districtus quid sit, & an differat à territorio, seu iurisdictione, remissiuè.*
12 *Clerici, an dicantur esse de districtu dominorum temporalium, remissiuè.*
13 *Conseruatores extra ciuitates, siue diœceses in quibus fuerint deputati, procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere vltra vnam dietam à fine diœcesum eorundem*, & n. 26. *nisi aliud in tenore Bullæ Conseruatoriæ fuerit concessum, vt* num. 14.
15 *Conseruatores plures habenti, an licitum sit partes citare ad remotiorem stante propinquiori, remissiuè.*
16 *Conseruatores in totum subdelegare non possunt, nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel vbi ex beneficio literarum id eisdem fuerit concessum.*
17 *Episcopi suspensionem non incurrunt nisi de illis expressa mentio fiat.*
18 *Ignorantia qualibet etiam crassa excusat à pœna.*
19 *Suspensio ab officio quoties à iure, seu etiam ab homine præcisè, vel absolutè imponitur, si aliud non addatur, non includit suspensionem à beneficio.*
20 *Conseruatorem sibi datum incitantes, vt intromittat se in iis, quæ non continent apertam violentiam, vel iniuriam, & exigunt altiorem indaginem, incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam.*
21 *Pœna de qua in hoc text. non incurritur ex sola procuratione, nisi effectus sequatur.*
22 *Absolui non potest pars ab excommunicatione huius text. nisi prius alteri parti integraliter expensas resarciat, nec subinde cautio sufficit.*
23 *Delegata potestas expirat mortuo delegante re integra, secus quoad negotia iam cœpta.*
24 *Dictio*, omnino, *iuncta decreto irritanti omnimodam & totalem nullitatem ipso iure importat.*
25 *Canonicus Ecclesiæ Cathedralis potest esse delegatus, non verò Conseruator.*

Cap. Hac constitutione, XV. & vlt.

Conseruatores non possunt esse nisi Episcopi, & his superiores. Item Abbates, & habentes dignitatem, vel personatum in Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata. Item vnus Conseruator non potest habere pro Conseruatore illum, quem conseruat. Item nullus potest habere pro Conseruatore suum subditum, vel eum, qui consistit in districtu Ecclesiastico, vel temporali suo, excipiuntur Reges & Reginæ. Item Conseruatores non præsumant procedere extra ciuitatem, vel diœcesim, in quibus sunt constituti, contra quoscunque, neque aliquem trahant à fine diœcesis vltra vnam dietam. Item nisi exprimatur in rescripto, seu literis, non possunt committere suas vices alteri, possunt tamen citare, & denuntiare sententiam per alios, & quando hoc est concessum in literis faciant intra ciuitatem, vel diœcesim, & personis habilibus vt suprà. Item si Conseruatores scienter se intromittant in aliis, quàm in manifestis iniuriis, & violentiis, seu in aliis, quæ iudicialem indaginem exigunt, eo ipso sunt suspensi per annum ab officio, & pars, quæ hoc procurauit, est excommunicata, & non soluitur nisi prius integrè satisfecerit parti indebitè fatigatæ de expensis. Item officium Conseruatoris ipso iure expirat in negotiis non cœptis per mortem concedentis. Circa munera, expensas, assessores, notarios, & testes vocandos seruetur constitutio *de rescript. cap. statuimus, §. insuper.* Si quid contra præmissa fuerit attentatum est irritum. & ioane. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aoch. Butr. Domin. Monac. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 40.* Alagona *in compend. pag. 148.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

In Societatis Iesu Conseruatore locum non habere hunc text. tradit Aldrete *pro omnimoda Regularium exempt. p. 3. c. 5. n. 8. cum seqq.* 2

A Sede Apost. conceduntur, &c.] Notatur ad hoc, quòd Conseruatores in forma de qua *hic*, à solo Romano Pont. concedi possunt, vt per Syluestr. *in summ. verbo Conseruator, n. 2.* Fr. Emman. Roderic. *q. Regul. tom. 1. q. 65. art. 1. in princ.* Azor. *instit. moral. tom. 2. lib. 5. c. 24. q. 6.* Molin. *de iustitia, tom. 6. disp. 29. n. 1.* Ludou. Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q. 46. art. 1.* Portel. *in dub. Regul. verbo Conseruatores, n. 1.* Hieronym. Roder. *in compendio quæst. Regul. resol. 22. n. 2.* 3

De cætero deputari non possint nisi Episcopi, &c.] Text. 4

Text. hic vſque ad *verb. Conſeruatores autem*, totus eſt in explicando quinam poſſint Conſeruatores deputari, & in primis regulam conſtituit ſolos Epiſcopos, vel eorum ſuperiores, aut Abbates, item eos, qui dignitates, vel perſonatus in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis obtinuerint, Conſeruatores eligi poſſe notant omnes *in præſenti*, Petr. Gregor. *ſyntagm. lib. 47. cap. 22. n. 28.* Syluest. *verbo Conſeruator, n. 2.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 65. art. 2.* Azor. *d. tom. 2. lib. 5. c. 34. q. 4.* Molin. *d. diſp. 29. n. 3.*

5 *Seu dignitates, vel perſonatus in Cathedralibus*, &c.] Verba illa, *dignitates, vel perſonatus*, ſtrictè accipiuntur, non prout important honorem cum aliqua iuriſdictione, ſed prout ſunt beneficia Eccleſiaſtica, ſicut manifeſtè probant verba ſequentia, ibi, *in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis obtinentes*; vnde ſequitur eoſdem Vicarios generales Epiſcoporum quatenus tales Conſeruatores eſſe non poſſe, licèt enim habeant honorem, ſeu officium cum iuriſdictione, nequaquam tamen obtinent dignitatem, ſeu perſonatum in aliqua Eccleſia, Abb. *in c. de multa, num. 23. de præbend.* Selu. *de benef. p. 1. q. 2. n. 64.* Menoch. *conſ. 51. num. 33. lib. 1.* quam tamen dignitatem text. hic requirit, & ita ex hoc & aliis fundamentis in ſpecie defendunt Cardin. *in d. Clem. 2. q. 12.* & *ibi* Bonif. *à num. 36.* Pauin. *de poteſtate Capituli, p. 2. q. 10. num. 16.* Fr. Emman *d. quæſt. 65. art. 13. verſ. ex his.* Quamvis contrarium intendant gloſſ. *verbo delegatus in Clem. 2. de reſcript.* quam ſequuntur Anchar. Paul. & Imol. *ibi*, & ex noua deciſione illius text. videtur tenere Piccard. *inter conſilia* Menoch. *conſ. 52. n. 33. cum ſeq. lib. 1.* Sbroz. *de Vicario Epiſcop. lib. 2. quæſt. 27.* quorum ſententia etiam hodie locum habere poterit attentis ſpecialibus priuilegiis Religionum, quibus ſimiliter conceſſum eſt, vt poſſint Vicarios generales in ſuos Conſeruatores eligere, vt
6 per Fr. Emman. *d. art. 13.* Vtrùm autem Priores, ſeu Guardiani Mendicantium poſſint eſſe Conſeruatores, prout delegati dari valent in terminis *d. Clem. 2.* vide eundem Fr. Emman. *d. art. 13. verſ. ſecundò eſt notandum.*

Nullúſque deputati ſibi Conſeruatoris, &c.] Intellige prohibitionem hanc procedere non ſolùm ad effectum vt ex hoc capite valeat Conſeruator recuſari, ſed inſuper vt datio nulla ſit, etiam non appoſita exceptione, ſeu recuſatione, iuxta deciſionem huius text. *in verſ. vlt.* obſeruat gloſſ. *hic verbo Conſeruator, & verbo edita, verſ. ſecundò*, cum qua tranſeunt, Monach. & Dominic. *in princ. num. vlt.* & Anchar. *n. 1.* notantes quòd licèt aliàs hæc reciproca iuriſdictio in cæteris iudicibus ſit iuſtiſſima cauſa recuſationis, iuxta doctrinam Specul. *in tit. de iudice deleg. §. ſupereſt, verſ. item ſi vnus*, Rebuff. *ad leges Galliæ, tom. 3. tract. de recuſat. art. 9. gloſſ. vnica, num. 34.* intendit gloſſ. *d. verbo Conſeruator*, ibi, *ſaluo iure recuſationis*, &c. in Conſeruatoribus tamen ſufficiens eſt vt ipſamet conceſſio nulla ſit, iuxta hunc text. tradunt Petr. Greg. *ſyntag. lib. 47. cap. 22. n. 8.* Azor. *d. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 4.* Molin. *d. tom. 5. diſput. 29. n. 3. verſ. item non poſſunt.*

8 *Regibus, & Reginis*, &c.] Notatur ad hoc quòd Regibus propter eorum excellentiam ſemper defertur, & præſeruati cenſentur, vt per Ceual. *commun. contra communes, q. 897. n. 491. tom. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9. §. 2. n. 36.* Azeued. *conſ. 34. n. 6.*

Qui ſub ipſius iuriſdictione, dominio, &c.] Intellige ſimiliter ex hac cauſa Conſeruatoris dationem nullam manere ipſo iure, vt intendunt gloſſ. *verbo à temporali*, gloſſ. *verbo edita, verſ. tertio, hic*, iunctis *ſuprà* reſolutis. Ratio huius probationis deſumitur eſt deciſione text. *in cap. accedens, il. 2. verſ. cum igitur*, & *ibi* gloſſ. *verbo ſubeſſe, & ex cap. accedens, il. 2.* ibi, *& omnes ſub diſtrictu exiſtant*, &c. *vt lite non conteſt.* cum aliis, in quibus habetur non poſſe quem habere in iudicem eum, cui valeat imperare, tradunt Monach. *in præſenti, n. 1.* Anchar. *in princ. num. 6.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. tit. de appellat. num. 40. & 41.* Vtrùm autem Archiepiſco- 10
pus poſſit habere in Conſeruatorem ſubditum Suffraganei ſui ſuppoſita prohibitione huius text. vide per Dominic. *hic in princ. text. num. vltim.* & Franch. *n. 4. in fine.*

Diſtrictu Eccleſiaſtico, vel temporali.] Quid ſit diſtri- 11
ctus, & an differat à territorio, ſeu iuriſdictione, vt videtur probare text. *hic* in illa particula, *vel*? vide Anchar. *num. 5.* Franch. *num. 3. in præſenti*, gloſſ. *verbo diœceſim, in Clem. ne Romani, §. ſanè, de elect.* cum aliis, de quibus Alexand. *in l. vlt. num. 11.* & *ibi* Angel. *ff. de iuriſdict. omn. iudic.* Oldrad. *conſ. 167.* Surd. *deciſ. 129. num. 14.* plenè Cardin. Tuſch. *tom. 2. litt. D. concl. 516. per totam.*

An autem clerici dicantur eſſe de diſtrictu domino- 12
rum temporalium? vide Domin. *in princ. text. n. 7. & 8.* Franch. *n. 3. & 4.* Anchar. *n. 6.* & tandem poſt Batt. & alios, quos citat Mari. *de iuriſdict. p. 4. cent. 1. caſu 1. n. 28.* Surd. *deciſ. 129. & conſ. 301. n. 7.* Soar. *de legib. lib. 3. c. 20. n. 7. in fine*, Card. Bellarm. *tom. 1. contron. 5 generali, lib. 1. c. 28. verſ. ſecunda propoſitio*, & plerique alij inde diſputantes an, & quando leges Ciuiles aliàs iuſtæ obligent Clericos ad ſui obſeruantiam tanquam ciues, ſeu membra Reipub.

Conſeruatores autem, &c.] Probat text. iudices Con- 13
ſeruatores, de quibus *in præſenti*, extra ciuitates, ſiue diœceſes, in quibus fuerint deputati, procedere non poſſe, nec reos ad ſuum iudicium trahere vltra vnam dietam à fine diœceſum eorundem, notant Ioan. And. Domin. & omnes *hic*, Syluest. *verbo, Conſeruator, n. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 8.* Fr. Emman. *tom. 5. q. 65. art. 7.* Molin. *tom. 6. diſp. 29. n. 4.* Ceuall. *commun. contra communes, q. 897. n. 730. cum ſeqq. tom. 4.* quod ex eo procedit, quia cùm Cõſeruatores ſint iudices delegati, voluit Põtifex, vt in eis ſeruaretur deciſio text. *in c. ſtatutum, §. cum verò cum ſeq. ſup. de reſcript. hoc lib.* vbi id ipſum in cæteris delegatis conſtitutum inuenitur, vt bene notauit gloſſ. *hic verbo non præſumant.* Vnde fit quòd ea omnia, quæ in computatione harum dietarum, illarum ſignificatione, ac cæteris omnibus in propoſito circa delegatos à iure inducta, & à Doctoribus declarata reperiuntur, proportionabiliter in Conſeruatoribus locum habebunt, quæ cùm non ſint præſentis loci, videre poteris per ſcribentes *in d. §. cùm verò, & ſeq.* Doct. *in c. nonnulli 28. in princ.* vbi latè Felin. *à n. 31.* Mant. & alij *extrà de reſcript.* Dec. & Pariſ. *in cap. olim, de exception.* Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuil. 161.* Ceuall. *d. quæſt. 897. à n. 732.* Card. Tuſch. *tom. 2. litt. D, concl. 405. cum ſeqq.*

Limita proximè reſoluta, vt non procedant, quan- 14
do aliud in tenore Bullæ Conſeruatoriæ fuerit conceſſum, prout hodie Conſeruatoribus Religionum indultum reperitur, vt ſcilicet vſque ad tres dietas partes ad ſuum iudicium trahere valeant, ſicut referunt Fr. Emman. *d. art. 7.* Molin. *diſput. 29. num. 4.* & olim regulariter Conſeruatoribus quatuor dietæ concedebantur, vt tradunt Dominic. *hic num. 4. verſ. quæro* Rebuff. & Fr. Emman. *dictis locis*, quas ad duas tantùm reſtrinxit Innoc. VIII. in Bulla, quam refert Azeued. *l. 20. num. 30. titul. 7. lib. 1. noua recop.* Vtrùm 15
verò habenti plures Conſeruatores licitum ſit partes citare ad remotiorem ſtante alio propinquiori? vide Ioan. Andr. *in addit. ad Speculat. titul. de iudice deleg. verſic. ſed nunquid*, Fr. Emman. *d. quæſt. 65. art. 8. per totum.*

Vices quoque ſuas, &c.] Licèt ergo quilibet alius 16
Summi Pont. delegatus in totum ſubdelegare valeat

ex dicisione text. *in c. si pro debilitate*, *& in cap. super questionum, in fine princ. cum similibus, sup. hoc tit.* Conseruatotibus tamen id non permittitur nisi quoad citationes, & sententiarum promulgationes, vel vbi ex beneficio literarum id eisdem fuerit concessum, tradunt vltra gloss. & Ordinarios *hic* gloss. *verbo ipsorum in Clem. 2. de haret.* Petr. Gregor, *syntag. iuris lib. 47. c. 22. n. 27.* Quintanad. *de iurisdict. & imperio, lib. 2. tit. de subdelegat. num. 7.* Azot. *d. p. 2. lib. 5. cap. 34. quaest. 9.* Portel. *d. verbo Conseruatores, num. 6.* Ludou. Miranda *d. tom. 2. quaest. 47. art. 2. & 8. concl. 4.* Hieron. Rodet *d. resol. 33. num. 9.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quaest. 65. art. 10.* Molin. *d. tract. 5. disp. 29. n. 5.* qui duo vltimi referunt speciales concessiones factas Religionibus per quas earundem Conseruatores in totum subdelegare valent. De ratione autem quare attento iure Conseruatores nequeant committere vices suas, vt *hic*, inquit gloss. *in d. Clem. 2.* eam teddens, quia scilicet eorum industria praelecta videtur, ac subinde succedit reg. *d. c. is, cui, supr. hoc tit. & lib.* aliam tradit Petr. Gregor. *d. num. 27.* Sed melior videtur, quam sentit gloss. *hic verbo nulli*, intendens textum hunc ius speciale constituere in proposito circa Conseruatores, sicut in multis aliis constituit ad eorum potestatem restringendam, vt quanto minus fieri posset Originariae praeiudicium afferret, agnoscit communis *hic*, Bellam. *num. 4. in d. cap. vlt.*

17 *Eo ipso per vnum annum*, &c.] Non intelligas poenam hanc suspensionis referri ad Episcopos, seu eorum Superiores, de quibus textus in principio loquutus fuit, si forte Conseruatores deputentur, & limites suae potestatis excedant, vt enim clausula haec generalis sit, nec in illa de ipsis expressa mentio fiat, succedit decisio text. *in cap. quia periculosum*, *de sentent. excomm. hoc lib.* ad quem licet Doctores *in praesenti* non aduertant, obseruauit tamen eleganter Suar. *tom. 5. de censur. disputat. 31. sect. 3. num. 17.* Bonac. *de suspension. omnibus in particulari disput. 3. q. 5. puncto 2.*
18 *num. 2.* Nec etiam intelligas sufficere ad eandem poenam incurrendam Conseruatores delinquere per ignorantiam iuris crassam, vel affectatam, vt male voluit gloss. *hic verbo scienter*, cui similis *in Clem. 1. verbo scienter, de consang.* sequuntur in specie Franch. & Domin. *hic in vers. Conseruatores, n. 2.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quaest. 65. art. 19.* argum. text. *in cap. tot, de tempor. Ordinat. hoc lib.* Verius enim est requiri, vt culpabiliter, & grauiter peccando id faciant, cum text. scientiam exigat, nec sine causa verbum, *scienter*, in eo additum sit, ad excludendam scilicet quamcunque ignorantiam, vt in terminis defendit Soar. *vbi proxime*, Bonac. *d. puncto 2. num. 1.* Quod ex eo confirmatur, quia quaelibet ignorantia etiam crassa excusat a poena, licet non a culpa, quando lex poenam imponens vtitur verbo *scienter*, vt argum. text. *in l. agitur, ff. de liberali causa*, cum similibus comprobat post alios Nauar. *in man.*
19 *cap. 27. num. 141.* Denique non intelligas suspensionem hanc, licet ex generalitate verborum includat suspensionem non tantum ab officio muneris Conseruatorij, sed etiam ab ipso Officio clericali, iuxta doctrinam, quam ex D. Thom. & aliis a se citatis tradit Soar. *d. tom. 5. disput. 26. sect. 1. a num. 3.* inuoluere etiam suspensionem a beneficio, vt male infert gloss. *hic verbo officio*, cum qua post Monach. *num. 4.* & Arcbid. transit Dominic. *d. num. 2.* Contrarium autem verius existimo cum Soar. *d. disput. 31. num. 17. in fin.* Monet. *de Conseruatorib. cap. 7. q. 12. num. 568.* Bonacin. *de suspension. omnibus in particulari disput. 3. q. 5. puncto 2. num. 5.* quoties enim a iure, seu etiam ab homine suspensio ab Officio praecise, vel absolute imponitur, si aliud non addatur, non includit suspensionem a beneficio, vt ex text. *in cap. cum inter, in princ. de purgat. canon.* & aliis fundamentis comprobat late idem Soar. *d. disp. 26. sect. 3. a n. 4.* Henriq. *in sum. lib. 13. c. 32. §. 3.* quidquid alij distinguant.

Pars vero, quae hoc fieri procurabit, &c.] Notatur ad 20
hoc, quod incitantes Conseruatorem sibi datum, vt intromittat se in iis, quae non continent apertam violentiam, vel iniuriam, & exigunt altiorum indaginem, siue iudicialem discussionem, incurrunt excommunicationem Papae reseruatam, vt per Gamb. *de casibus reseruat. c. 10. num. 6. in princip.* Filliuc. *tract. 14. num. 53. vers. quinta, & num. 58.* Rainer. *de censur. extra Bullam Coena, c. 9. excom. 47.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc p. 3. alleg. 50. num. 205.* secundum Lugdun. impress.

Non est ergo intelligendus text. in hac poena ex- 21
communicationis de quocunque procurante, sed tantum de eo, qui partem in iudicio sistit, vt manifeste probant verba illius, & bene notant, ac declarant Dominic *hic num. 2.* Nauat. *in man. cap. 27. num. 125.* Azor. *d. p. 2. lib. 5. cap. 34. q. 13.* Soar. *d. tom. 5. de censur. disputat. 23. sect. 4. num. 10.* Fr. Emman. *d. tom. 1. quaest. 65. artic. vltim.* aduertentes insuper eandem poenam non
incurri ex sola procuratione, nisi effectus sequatur. Li- 22
cet autem ab hac excommunicatione nequeat pars absolui nisi prius alteri patri integraliter expensas resarciat, vt text. ait, nec subinde cautio sufficiat, quemadmodum prosequuntur declarantes Dominic. *hic n. 3.* Monach. *num. 4.* Franch. *num. 2. in fin.* glos. *verbo manifesta in cap. 2. de sent. excomm. hoc lib.* iunctis traditis per Doctores per text. *ibi in c. qua fronte, de appellat.* Cou. *in c. alma mater, part. 1. §. 11. num. 11.* Henriq. *in summ. lib. 13. cap. 28.* absolutio tamen ab Ordinario praestari poterit cum refectura non reperiatur, ex regula text. *in c. nuper, vers. in secundo, de sentent. excomm.* obseruitque Domin. Franch. & Monach, *dictis locis*, Azor. *d. c. 34. q. 13. in fine.*

Officium autem, &c.] Notatur ad hoc, quod po- 23
testas delegata expirat ipso iure mortuo delegante re integra, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 28. n. 40.* quoad negotia vero coepta non expirat morte concedentis, vt per Fr. Emman. *q. Regul. tom. 1. q. 65. artic. 6.* vbi *art. 9.* resoluit quod non durat post quinquennium iurisdictio Conseruatoris quoad negotia iam coepta.

Omnino decernimus irritum, *& inane.*] Notatur ad 24
hoc, quod dictio, *omnino*, iuncta decreto irritanti omnimodam, & totalem nullitatem ipso iure, & sine ope exceptionis importat, secundum ea, quae de natura decreti irritantis tradunt communiter Doct. de quibus Gabr. *commun. tit. de clausul. concl. 3. num. 56. cum seqq.* Cardin. Tusch. *tom. 2. lit. D, concl. 115.* & citati per me *in tract. de clausulis vsufrequent. claus. 40.* & de dict. *omnino*, vide quae late dixi *in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 240.*

In gloss. *Obtinentes*, ibi, *quia delegatus potest esse Ca-* 25
nonicus Ecclesiae Cathedralis, Conseruator non. Ita gloss. *verbo Canonicis, vers. item scias in cap. statutum, in princ. supr. de rescript. hoc lib.* Sicul. *in Clem. 2. n. 34. eod. tit.* Petr. Gregor. *d. lib. 47. c. 22. n. 28.* Mandos. *de signatura gratiae tit. conseruatoria*, *vers. sed quo*, vbi testatur ita seruari de stylo Curiae, Fr. Emman. *d. q. 65. art. 2.* Quamvis contrarium defendat Gom. *in d. c. statutum, n. 110.* cuius opinio licet de iure communi non procedat, satis tamen defenditur attentis specialibus priuilegiis Religionum, quibus indultum est, vt etiam Canonicos Ecclesiarum Cathedralium in Conseruatores eligere valeant, sicut concessit Sixtus IV. Pius V. & Gregor. XIII. vt referunt Fr. Emman. *d. q. 65. art. 3.* Molin. *d. disp. 29. n. 3.*

In

26 in gloss. *Non præsumant*, ibi, *quod in Conseruatore non credo.* Notatur ad hoc, quòd Conseruatores extra ciuitatem, seu diœcesim in qua fuerint deputati, etiam stante partium consensu procedere non possunt, nec reos ad suum iudicium trahere extra vnam dietam à fine diœcesum eorundem, sequitur Molin. *d. tract.* 5. *disp.* 29.

De Officio Legati.

Tit. XV.

SVMMARIVM.

1 *Legati non Cardinales sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt, sed Legati Cardinales hoc bene possunt.*

2 *Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi.*

3 *Legati de latere omnia beneficia in prouincia sibi decreta conferre possunt.*

4 *Cardinales propter eorum prærogatiuas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur, nisi de eis specialiter fieret mentio.*

5 *Legatorum triplex species.*

6 *Papa cùm promiscuè de Cardinalibus loquitur, vocat illos fratres.*

7 *Legatus Cardinalis potest conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam per Lateranense Concil.*

8 *Legatus Cardinalis vbi est in prouincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij Papa scilicet, Legatus, & Ordinarius.*

Cap. Officij. I. *Innoc. IV.*

1 Legati Cardinales solùm beneficia conferre possunt, alij non possunt, nisi de speciali licentia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 417. Alagona *in compend. pag.* 152. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Conferendi beneficia nullam habeant potestatem.*] Notatur ad hoc, quòd Legati nati, seu missi non habent facultatem conferendi, vt per Flamin. *de resign. benefic. lib.* 8. *q.* 13. *n.* 10. *cum seqq.*

3 *Quod in Fratribus nostris*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Legatus de latere omnia beneficia in prouincia sibi decreta conferre potest, vt per Gigan. *de pensionib. q.* 6. *n.* 18. *cum seqq.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, n.* 70. Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, lib.* 3. *num.* 31. vbi *n.* 94. subdit hoc procedere etiam in beneficiis exemptis, Læl. Zech. *de benefic. & pension. Ecclesiast. c.* 2. *vers. Legati etiam*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 28. *q.* 1. Rot. apud Farin. *decis.* 624. *in* 1. *collect. nouissimarum, aliàs p.* 4. *diuersor.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 23. *n.* 2. Azeued. *ad rubr. tit.* 8. *n.* 2. *lib.* 6. *nouæ recop.* metipsum *de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 5. *à n.* 28. Vnde coram illo renuntiationem fieri posse resoluit Flamin. *d. lib.* 8. *q.* 13. *n.* 15. *cum seqq. à n.* 28.

4 *Quia sicut honoris prærogatiua lætantur.*] Notatur ad hoc, quòd Cardinales propter eorum prærogatiuas, & excellentias in generali dispositione non comprehenduntur, nisi de eis specialiter fieret mentio, vt per Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1724. De Cardinalium prærogatiuis, & sublimitate, vide Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 24. *n.* 2. *cum seqq.*

In gloss. *Legati.* Notatur ad hoc, quòd triplex est legatorum species, quidam enim dicuntur Legati nati, quidam verò sunt, qui appellantur missi, alij autem dicuntur Legati de latere, sic sigillatim singulos Legatorum gradus percurrentes tradunt, & explicant Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 8. *q.* 13. *n.* 1. *cum seqq.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 27. *q.* 1. Molin. *de iustit. tom.* 6. *disp.* 9. *n.* 2. 5

In gloss. *Fratribus nostris*, ibi, *nota quia cùm Papa promiscuè de Cardinalibus loquitur, vocat fratres illos.* Ita Rebuff. *de priuileg. scholar. priuil.* 106. *vers.* 43. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 27. *q.* 2. 6

In gloss. *Amplieri*, ibi. *sed quid dices, potest ne Legatus Cardinalis conferre beneficia, quorum collatio deuoluta est ad Papam ad Lateranens. Concilium? videtur quòd sic.* Sequuntur Put. *decis.* 266. *lib.* 2. Corras. *de benefic. c.* 3. *n.* 4. Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, lib.* 3. *n.* 13. & *n.* 624. Cuch. *instit. maior. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 79. Petr. Gregor. *de benefic. c.* 2. *n.* 4. Læli. Zech. *de Republ. Eccles. tit. de statu Legati, num.* 4. *vers. tertiò potest, & de benef. & pension. Ecclesiast. c.* 2. *vers. Legati etiam*, ego ipse *d. c.* 5. *n.* 32. & 33. 7

In ead. gloss. ibi. *Et nota quòd vbi est Legatus Cardinalis in prouincia, vel alius habens speciale mandatum, possunt tres concurrere in collatione beneficij, Papa, Legatus, & Ordinarius.* Ita Cosm. *in pragm. Sanct. tit. de collation.* §. *neque, verbo præuentionem*, Æn. de Falconib. *de reseruat. p.* 2. *prælud.* 1. Corras. *de benefic. c.* 3. *n.* 5. & 6. Caputaq. *decis.* 287. *n.* 2. *p.* 1. Quintanad. *lib.* 1. *Ecclesiast. c.* 5. *n.* 3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 2. *proœm. n.* 54. 8

SVMMARIVM.

1 *Legati officium non expirat per mortem Papæ, & num.* 2.

3 *Legati Sedis Apost. sunt iudices Ordinarij.*

4 *Legati Cardinalium delegatorum possunt subdelegare.*

Cap. Legatos. II. *Clem. IV.*

Legati officium non expirat per mortem Papæ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 418. Alagona *in compend. pag.* 152. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deducunt Mozz. *de contract. lib. tit. quomodo annulletur mandatum, n.* 20. Azeued. *ad rubr. tit.* 8. *num.* 2. *lib.* 6. *noua recop.* Pichar. *in* §. *rectè, n.* 2. *instit. de mandato*, Morl. *in empor. iuris, p.* 1. *tit.* 2. *in prælud. n.* 105. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 32. *q.* 14. Ego ipse *in tract. de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 90. 2

Ordinarios reputantes.] Notatur ad hoc, quòd Legati Sedis Apost. sunt iudices ordinarij, vt per Nau. *in c. cùm contingat, de rescript. remed.* 5. *n.* 2. & *de Indulgent. notab.* 28. *n.* 19. Gutier. *canonic. lib.* 1. *c.* 11. *n.* 4. *cum seqq.* Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disput.* 28. *num.* 8. & *lib.* 8. *disp.* 28. *n.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 21. *num.* 37. & *gloss.* 24. *n.* 36. Molin. *de iustit. tom.* 6. *disp.* 9. *n.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 27. *q.* 5. 3

Vnde delegatos Cardinalium delegatorum posse subdelegare resoluit Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 166. *n.* 3. 4

SVM

SVMMARIVM.

1 *Legatione finita expirant reseruationes Legatorum, & omnis processus habitus super illis, nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata.*

2 *Legatus potest etiam beneficia vacatura suæ reseruare collationi.*

3 *Legatus non potest plura beneficia ad collationem vnius collatoris pertinentia simul reseruare, nisi pendente priori reseruatione super beneficio collatiuo Legatus faciat aliam super beneficio electiuo, seu iuris Ecclesiastici patronatus,* vt n. 4.

5 *Legatus non potest facere reseruationem etiamsi virtute prioris reseruationis beneficium reseruatam conferatur, si modò tamen lis super illo moueatur.*

6 *Reseruationes per Legatum facta expirant finito officio.*

7 *Beneficium si collatum non sit, omnia, quæ ad reseruationem exequendam gesta fuerint, in quocunque statu reperiantur, finito legationis officio expirare dicuntur.*

8 *Legatus, aut Nuncius, Apost. potest apponere decretum irritans.*

9 *Reseruationes beneficiorum sunt odiosa.*

Cap. Præsenti. III.

1 Beneficiorum reseruatio facta à delegato Papæ à latere, & decreta super ipsis interposita sicut denuntiationes, inhibitiones, processus facti per se, vel per deputatos à se ad hunc effectum, si adhuc non est collatum beneficium, sunt irrita statim, ac expirat eius legatio. item Legatus, qui in aliqua Ecclesia reseruauit sibi aliquod beneficium, cuius collatio pertinebat ad aliquem, non potest ea pendente aliud reseruare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Arch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 418. Alagona *in compend. pag.* 152. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Reseruationes quorumcunque beneficiorum,* &c.] Notatur ad hoc quòd Legatus potest etiam beneficia vacatura suæ reseruare collationi, vt per Corral. *de benefic. c. 3. n.* 4. Læli. Zechi. *de Republ. Ecclesiast. c. 2. de benefic. & pension. versic. Legati,* Simonet. *de reseruat. q. 2. n. 7. & q.* 94. Cuch. *in instit. maior. lib* 2. *tit. 5. à n.* 73. Æn. de Falconib. *de reseru. q.* 2. Petr. Greg. *de benefic. c. 24. n.* 24. Sebast. Cæs. *in relect. de Eccles. hierarchia disp. 3. §. 2. n.* 10. Azot. *instit. moral p. 2. lib. 5. c. 29. q.* 3. Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. c. 1. *à n.* 35. quos refero *de iure Eccles. lib.* 1. c. 5. *à n.* 55.

3 *Nec etiam postquam,* &c.] Collige ex text. Legatum non posse plura beneficia ad collationem vnius collatoris pertinentia simul reseruare, ita gloss. *verbo illa pendere,* Domin. *n.* 1. Franch. *n.* 3. & alij *in præsenti.* Host. & Calderin. *in c. mandatum, de rescript.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. c. 29. q.* 5. Declara vt scilicet sortita priori reseruatione effectum facta de illa mentione possit Legatus aliam facere, minimè verò si pendeat, quam quidem, etiamsi de illa mentio fiat, efficere nequit, vt probat text. *in præsenti,* prima reseruatio dicitur pendere quandiu non est beneficium collatum, quia tandiu prima reseruatio extincta non est, quandiu effectum non est sortita, Azor. *d. q.* 5. Ratio autem principalis resolutionis est, quia totaliter, & penitus facultas conferendi Ordinariis aufertur, quandiu enim plures pendent reseruationes, impossibile est vt conferat Ordinarius, sicut quando vna tantùm efficitur, qua finita, seu sortita effectum, licèt Legatus possit conferre, aut reseruare, nihilominus tamen interim manet locus, seu tempus, in quo præueniendo futuram collationem, seu reseruationem, potest Ordinarius beneficium conferre.

4 Intellige primò non procedere quando pendente priori reseruatione super beneficio collatiuo Legatus facit aliam super beneficio electiuo, seu iuris Ecclesiastici patronatus, vel simili. Patet si expendas in præsenti decisione solùm tractari de beneficiis pertinentibus ad collationem, ibi, *ad collationem,* &c. vnde verificata respectu prioris beneficij collatiui est inconueniens quòd aliud diuersum per eundem Legatum reseruetur, iuxta decisionem text. *in c. cùm in illis* 16. *de præbend. hoc lib.* Accedit quòd decisio huius text à iuris regulis exorbitare dicitur, patet ex verbo, *prohibemus,* de quo *hîc*, per quod quidem potestas aliàs competens videtur auferri, ac proinde cùm tantum respectu beneficij collatiui aufertatur, ad alia beneficia nõ debet fieri extensio, iuxta *reg. odia lib.* 6. prout in specie sentit gloss. *verbo præsentare, in c. cùm dilectus, de iurepatr.*

5 Intellige secundò non posse Legatum facere reseruationem etiamsi virtute prioris reseruationis beneficium reseruatum conferatur, si modò tamen lis super illo moueatur, cùm enim finalis sententia inspicienda sit, iuxta reg. text. *in c. fraternitatis, de frigid. & malef.* adhuc illa prior reseruatio dicitur pendere, prout aduertit Domin. *n.* 2. & Franch. *n.* 1. *in præsenti.*

6 *Eo ipso quòd finitur legatio,* &c.] Collige ex text. finito legationis officio reseruationes per Legatum factas expirare, vt per gloss. *verb. finitur,* Anchar. *n.* 1. Domin. *num.* 4. Franch. *num.* 3. & alios *in præsenti*, Rot. *decis.* 206. *in antiq.* Selu. *de benefic. part. 3. q. 66. à num.* 4. Simonet. *de reseruat. q.* 2. Sanch. *de matrim. lib. 8. disput. 27. n.* 11. Ego ipse *d. c. 5. n.* 56. Ratio est, quia reseruatio actus est nemini gratiosus, ex quo nulli ius aliquod acquiritur, immò Ordinariis maximè præiudicialis existit, ac proinde nil mirum si finito legationis officio veluti odiosa cessare debeat, iuxta *reg. odia, de reg. iuris hoc lib.* cum similibus. Non obstat reg. *l. falso, C. de diuersis rescript.* vbi habetur quòd gratia maximè à Principe facta, debet perpetuò permanere, quia text. ille loquitur in rescriptis, & mandatis quibus iudices delegantur ad iustitiam partibus ministrandam, quæ quidem rescripta licèt re integra finito committentis officio personaliter expirent, nihilominus adhuc perpetua dicuntur eo quòd ad certum aliquod tempus præfinita non sunt, iuxta text. vbi notatur *in c. si gratiosè, de rescript. hoc lib.* Sic aliàs beneficium Ecclesiasticum ea de causa perpetuum esse dicitur, vt est de eius definitione, licèt per renunciationem, delictum, seu alios modos à possidente auferatur; iuxta text. *in d. cap. cùm ad monasterium, vers. nec alicui, de statu monach.*

7 *Et decreta interposita super ipsis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd omnia, quæ ad reseruationem exequendam gesta fuerint, si beneficium collatum non est, quocunque statu reperiantur, finito legationis officio expirare dicuntur, siue ab eodem Legato, siue ab illius executore processerint, vt tenent Doctores *suprà* citati. Nec refragatur text. *in c. si super gratia* 9. *de offic. deleg. hoc lib.* vbi dicit potestatem executorum ad gratiam exequendam non expirare etiam re integra per mortem concedentis, siquidem text. ille agit de gratia iam facta, in qua potestas executorialis data fuit, patet *ibi*, *Apostolica Sede facta,* quæ quidem etiam re integra morte concedentis non expirat, iuxta *suprà* resoluta, ac subinde nec illius potestas executorialis expirare debet tanquam accessorium illius, vt text. ille habet,

Quicquid

8 *Quicquid autem contra præmissa*, &c.] Ergo Legatus, aut Nuncius Apost. potest apponere decretum irritans, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss. vltim. n.* 20.

9 In gloss. Finitur, ibi, *sed reseruationes beneficiorum sunt odiosa*. Ita Nauar. *in cap. accepta, de restit. spoliat. in solut.* 10. *opposit. n.* 42. Bellam. *de permut. benefic. p.* 3. *q.* 1. Cassad. *decis.* 3. *n.* 5. *de reseruat.* Mandos. *cons.* 11. *num.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *n.* 67.

SVMMARIVM.

1 *Cathedrales, vel Regulares, seu Collegiatas Ecclesias Legati reseruare, vel conferre non possunt, idem in dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, quæ sunt maiores post Episcopum, si ipsarum Prælati per electionem debent assumi, & contra hoc factum, est irritum*, & n. 2.

3 *Maior, & minor altero non potest esse vnus vno, & eodem respectu, secus diuerso.*

4 *Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficij siti in diœcesi extra suam legationem.*

5 *Dictio ob, significat causam remotam.*

6 *Vicariatus valet si daretur potestas conferendi beneficia per mortem tantum, vel per resignationem.*

7 *Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri quàm eius Vicario generali.*

Cap. Deliberatione. IV.

1 Legatus quicunque non sibi reseruet, nec se intromittat in Cathedralibus, vel Regularibus Collegiatis, seu dignitatibus maioribus Cathedralium post Episcopos, quorum Rectores per electionem assumuntur, neque aliquod ponat impedimentum quominus liberè eligantur, vel postulentur, & quicquid contra fecerit, sit irritum. Item Legatus non potest committere alicui, vt recipiat resignationem resignare volentium, & simul beneficia resignata aliis conferant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 419. Alagona *in compend. pag.* 163. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclusionem quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Cotras. *de benefic. c.* 3. *n.* 10. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *num.* 52. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 28. *q.* 16. vbi subdit secus esse si Collegiatæ sint tantùm habitu, & non actu, vel si Collegium fuerit superioris auctoritate sublatum, & *in vers. dubia*, post Gambar. *de offic. & potest. Legati de latere, lib.* 3. *n.* 93. *cum seqq.* secus etiam dicit si Ecclesiæ Collegiatæ, vel Regulares electiuæ non fuerint, refero egn ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 41.

3 In gloss. *Electionis*, ibi, *circa administrationem*, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt vnus vno, & eodem respectu non possit esse maior, & minor altero, potest tamen esse diuerso, vt per Nauar. *commento* 3. *de Regul. num.* 1.

§. Prohibemus.

4 *Infra legationem eiusdem habentes.*] Notatur ad hoc, quòd Legatus non potest committere alicui facultatem recipiendi resignationem beneficij siti in diœcesi extra suam legationem, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, n.* 109.

Vel ob eam, &c.] Notatur ad hoc quòd dict. *Ob*, significat causam remotam, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 10. *n.* 17. Sutd. *cons.* 223. *n.* 5. cum aliis eiusdem *in meo tract. de dictionib. dict.* 233. secundùm Lugdunens. impress. 5

In gloss. *Cuicunque*, ibi, *puto tamen quòd Legatus*, &c. Notatur ad hoc, quòd valet Vicariatus si daretur potestas conferendi beneficia per mortem tantum, vel per resignationem tantùm, vt tradit Rebuff. *d. tit. forma Vicariatus, n.* 7. & 8. 6

In ead. gloss. ibi, *Non tamen alium, quàm Officialem constitueret.* Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri quàm eius Vicario generali, vt per Couar. *lib.* 3. *var. c.* 20. *n.* 6. *ad finem.* 7

SVMMARIVM.

1 *Collatio Legati per taciturnitatem prioris beneficij vitiatur*, & n. 2.

3 *Declaratur text.* in cap. si motu proprio, de præbend. hoc lib.

4 *Amplia etiam in Legatis, qui de latere non sunt.*

5 *Legatus an possit conferre beneficium cum clausula, Motu proprio, absque eo quod de alio in gratia mentio reperiatur, ostenditur*, & n. 6.

7 *Claus. Motu proprio, apposita à Legato in gratiis, & dispensationibus, supplet vitium subreptionis.*

Cap. Collatio. V. & vlt.

Beneficij collatio facta à Legato ei, qui tacet se habere aliud beneficium, est subreptitia & nulla, sicut illa, quæ fit à Papa. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 425. Alagona *in compend. pag.* 153. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Card. *in Clem.* 2. *de officio Ordinarij à n.* 1. Staphil. *de liter. Gratia, tit. de offic. & potestate Legati à latere, n.* 38. Rebuff. *in praxi tit. tertia pars Signatura*, §. *quod num.* 22. Suarez *allegat.* 12. *n.* 34. Menoch. *de arbitr. casu* 20. *n.* 50. Ego ipse *de iure Eccles. lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 49. Ordinarius verò prouidet motu proprio Ecclesiis, & sic ab eo prouisus nihil tenetur ad iustificationem suæ gratiæ probare. Felin. *in cap. ad aures, num.* 15. *de rescript.* Seraph. *decis.* 1026. *n.* 2. & *decis.* 1467. *num.* 1. Rot. *decis.* 190. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Ratio differentiæ est, quia Ordinarij magis deliberati sunt, & certi in beneficiis, quæ ad dispensationem suam spectant, quàm Pontifex in beneficiis totius Orbis, vel Legati respectu totius Prouinciæ suæ, ac proinde in Ordinariis subreptio non præsumitur, sicut in Pontifice, & Legato, qui maioribus negotiis impliecati, non sic omnes subditos notos habent, sicut Ordinarij intendentes Ecclesiæ, non verò personis prouidere, sic cessat difficultas ex *d. Clem.* 2. *vers. in aliis, de officio Ordinar.* Nec similiter refragatur text. *in cap. si motu proprio de præbend. hoc lib.* qui agens de nullitate collationis ob non factam alterius beneficij mentionem, solùm loquitur in Romano Pont. non verò in Legato, satisfit enim si dicas textum illum, licèt loquatur in Romano Pont. non tamen Legatum excludere, sic aliàs ampliabis text. *in c. constitutus, & in c. postulasti, de rescript. & in c. gratia, illo tit. hoc libro.* 2 3

Intellige hunc text. procedere non solùm in Legatis, qui de latere dicuntur, verùm etiam in Legatis, qui tales non sunt, patet si expendas tales Legatos 4

gatos, non aliter conferre posse beneficia quàm ex vi commissionis, & sic Apostolica auctoritate iuxta resoluta *in cap. si enim, de præbend. hoc lib* ac proinde in illorum collationibus esse necessariò faciendam mentionem de beneficiis obtentis. Nec obstat textus *in d. Clem. 2. vers. in aliis*, quia illa particula, *aliis*, non respicit Legatos, sed Ordinarios, & alios ab eisdem potestatem habentes, prout aduertit gloss. *ibi verbo habentibus*.

5 In gloss. *Mentio*, ibi, *Quid dices si Legatus Motu proprio*, &c. Dubium est vtrùm Legatus possit conferre beneficium cum clausula, *Motu proprio*, absque eo quòd de alio in gratia mentio reperiatur? In quo Domin *n. 4.* Anchar. *statim in princ. & in d. c. si motu proprio, de præbend. hoc lib.* existimant non valere gratiam à Legato factam cum clausula, *Motu proprio*, patet ibi, *conferamus*, ac proinde videtur dicendum contrarium in Legato simili modo gratiam ad beneficium concedente, iuxta doctrinam gloss. receptæ *verbo cùm se facultas, in c. dilectus 19. de præb.* tradit Rebuff. *in praxi tit. requisita ad collationem, n. 41. & tit. dispensat. ad plura beneficia, n. 25.* & constat dari legem, quæ constituit non aliter valere gratiam ad beneficium factam à Legato nisi de beneficio obtento specialis mentio in gratia habeatur, prout est text. *in præsenti, & in d. Clem. 2. de offic. Ordin.*

Contrariam tamen sententiam tenuit gloss. *hîc verbo mentio*, quam sequitur Abb. *in c. tuam, de ætate, n. 1.* Cardin. *in d. Clem. 2. n. 2.* Mandos. *in reg. 16. Cancel. q. 8. n. 3.* & est verior, pro qua facit text. *in d. c. tuam*, ibi, Legatus clausula Motus proprij vsus est, & à Romano Pont. approbatur. Facit rursus, quia non debet esse deterioris conditionis Legatus, quàm alius Ordinarius inferior, iuxta text. *in c. 2. sup. hoc eod. tit.* & constat alios Ordinarios posse beneficia conferre illis personis, qui alia obtinent beneficia; vnde cùm per clausulam, *Motu proprio*, nihil aliud ostendatur, quàm quòd vult beneficium conferre, licèt aliud obtineatur, meritò dicendum est Legatum cum tali clausola posse gratiam ad beneficium concedere. Non obstant in contrarium *suprà* adducta, ad primum enim de text. *in d. c. si motu proprio*, dicendum est, quòd licèt text. ille in Pontifice loquatur, non tamen Legatum excludere censetur, qui similiter per prædictam clausulam, vel aliam potest suam voluntatem ostendere. Ad secundum de *d. Clem. 2.* dicendum est verum quidem esse, quòd in collatione Legati mentio desideratur, eo quòd sicut Papa, ita Legatus ob negotiorum multitudinem notitiam habere non censetur, quæ quidem notitia datur quando in gratia prædicta clausula illa continetur, eo quòd stante illa concedit, licèt aliud obtineatur beneficium.

7 In ead. gloss. ibi, *sed contrarium credo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si clausula, *Motu proprio*, apponatur à Legato in gratiis, & dispensationibus supplet vitium subreptionis, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disput. 21. num. 48.*

De Officio Ordinarij.

Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus non potest sibi constituere Officiales in diœcesibus Suffraganeorum suorum etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat, & tunc etiam tales Officiales inhibere non possunt priusquam fuerit appellatum*, & n. 2.

2 *Metropolitanus si est in quasi possessione constituendi Vicarium in diœcesi Suffraganei sustinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.*

3 *Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos Suffraganeorum.*

4 *Archiepiscopus in subditos Suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à iure expressis.*

5 *Iniuria fit domino territorij, si alter in eo vteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia.*

6 *Metropolitanus non potest dare Ordines intra diœcesim Suffraganeorum ipsius Suffraganei subditis, nec exercere Pontificalia intra suam Prouinciam.*

7 *Dictio*, Circa, *respicit locum, & accipitur pro* Propè.

8 *Vicarius Archiepiscopi illo præsente non potest Suffraganeum suspendere, interdicere, seu excommunicare.*

9 *Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos Suffraganeos.*

10 *Archiepiscopus potest Suffraganeum Episcopum suspendere, & excommunicare.*

Cap. Romana. I.

Innoc. III.

1 METROPOLITANVS non potest constituere foraneos Officiales in diœcesibus Suffraganeorum pro citationibus, & inhibitionibus in causis futuris appellationum, quamvis in causis appellationũ iam deuolutis ad ipsum possit cõmittere vices suas aliis. Quod si in aliqua diœcesi vigeret consuetudo constituendi officiales in diœcesi suffraganeorũ pro causis futuris appellationum si quæ nascantur, tunc isti officiales constituti non possunt inhibere ne procedatur in causis antequam sit appellatum in Curia Metropolitani. Item Archiepiscopus non potest intrare in diœcesim suffraganei, vt aliquid agat sua propria auctoritate. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 448.* Alagona *in compend. pag. 159.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 43. §. 2. n. 21.* vbi *n. 22.* post Mohedan. *decis. 5. n. 3. vers. quoad secundam partem, de appellat.* subdit, quòd si Metropolitanus est in quasi possessione constituendi Vicarium in diœcesi suffraganei, sustinetur processus coram illo gestus, ac sententia ab eo prolata.

3 *Quia in causis per appellationem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per Couar. *practic. c. 9. n. 2.* Petr. Greg. *de appellat. lib. 4. c. 2. sub n. 1. vers. ab Episcopis*, Quatant. *in summa Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers. 18.* Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. c. 70. n. 7.* Sigism. Scac. *de appellat. q. 8. n. 86. & seqq.* cum ampliationibus, & limitationibus, refero ego ipse *in tract. de offic. & potestate Episc. p. 1. tit. 4. n. 61. cum multis seqq.* in Lugdunens. impress. *& de iure Ecclesiast. lib. 1. c. 7. ex n. 52.*

4 *Non sic autem in aliis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus in subditos suffraganeorum nullam habet potestatem nisi in casibus à iure expressis, vt per Marc. Anton. Genuens. *d. c. 70. n. 7.* Quarant. *d. verbo Archiepiscopi auctoritas, n. 12.* Scac. *d. q. 8. sub n. 98.* met-ipsum *d. tit. 4. n. 2.*

5 Notari etiam solet hic text. ad hoc quòd fit iniuria domino

domino territorij, si alter in eo vteretur contentiosa iurisdictione absque illius licentia, vt per D. Barbos. *in.l.1.ff.de indic.art.1.n.185.*

6 In gloss *Agant*, ibi, *conferendo Ordines, Sacramenta,* &c. Notatur ad hnc quòd Metropolitanus non potest dare Ordines intra diœcesim suffraganeorum ipsius suffraganei subditis, vt per Cou. *pract.c.9. n.2. col. 2.* Nec potest exercere Pontificalia intra suam prouinciam, vt per Zerol. *in praxi Episc. p.1. verbo Archiepiscopus, vers. ad secundum.*

§. Officiales.

7 *Vel circa illam.*] Dict. *Circa*, in hoc text. respicit locum, & accipitur pro, *Propè*, vt per Rebuff. *d. l. caterorum 160. vers. interdum, ff. de verb. signif.* Cened. *post lib pract. & canon. quaest. sing.8. n.3.* metipsum *in tract. de dictionib. vsufreq. dict. 233.* secundùm Lugdun. impress.

8 *In suffraganeos interdicti.* &c.] Notatur ad hoe quòd Vicarius Archiepiscopi illo præsente suffraganeum suspendere, interdicere, seu excommunicare non potest, vt per Bertachin. *de Episc. p.7. lib.4. tit. de Vicario Episcopi q.10.* Pichard. *inter consilia Menoch. cons.52. n.187.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib.2.q.58.n.3.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.1. tit.4.n.16.* secundùm Lugdunens. impress. vbi etiam post Archid. Domin. & Franc. *in præsenti*, & Cuch. *instit. canon. lib.4. tit. de consecrat. Episcopi, n.6. & tit. de Vicario Episcopi, n.123.* addo hoc limitari si Episcopus suffraganeus non fuerit consecratus, quia tunc à Vicario etiam præsente Archiepiscopo excommunicari poterit, refero *d. lib.1. de iure Eccles. c.7.n.28.*

9 Vnde notari solet hic text. ad hoc quòd Vicarius Archiepiscopi non habet iurisdictionem in Episcopos suffraganeos, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. in forma Vicariatus, n.164.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.111.n.18. & n.44.*

10 Archiepiscopus verò potest suffraganeum Episcopum suspendere, interdicere & excommunicare, vt per Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.2.c.4. sub n.17.* Quarant. *d. verbo Archiepiscopi auctoritas, n.8. vers.13.* Marc. Ant. Genuens. *d. c. 70. n.5.* quos refero ego ipse *d. tit.4.n.15. & de iure Eccles. lib.1. c.7.n.26.*

SVMMARIVM.

1 *Text. in presenti compendium refertur.*
2 *Cessatio à diuinis est suspensio organorum Ecclesiasticorum seu silentium ministrorum Ecclesiasticorum.*
3 *Littera patentes differunt ab instrumentis.*
4 *Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent.*
5 *Canonicis & Clericis tenetur is cuius culpa cessatio indicta fuerit, ad id, quod eorum intersit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione diuinorum officiorum quotidianas distributiones amiserint, aut sanè non acquisierint.*
6 *Canonici cessatione durante non recipiunt ab Ecclesia distributiones quotidianas.*
7 *Imaginum sanctarum contempteres & illis iniuriam inferentes qualiter puniantur, remissiuè.*
8 *Canonicus Regularis propriè appellatur Canonicus.*
9 *Irregularis non efficitur celebrans tempore cessationis à diuinis.*
10 *Clerici quibus ex causis à diuinis cessare possunt, remissiuè.*
11 *Iniuria remissa, non censentur remissa damna, & expensa.*
12 *Iniuria æstimatio qualiter facienda, ostenditur.*
13 *Interdicto ciuitatis, vel alicuius castri occasionem præbens tenetur ad restitutionem damnorum.*
14 *Imaginum sanctarum quis vsus, & adoratio, remissiuè.*
15 *Adorationis triplex genus, latria, hyperdulia & dulia.*

CAP. Canonici. II. *Gregor. IX.*

CAnonici, qui ex consuetudine, vel alia via cessationem indicere possunt, ante cessationem exprimant causam cessationis in instrumento publico, vel in literis patentibus munitis cum propriis sigillis, vel cum alio authentico, & illud instrumentum, vel illas literas tradant ei, contra quem cessare intendunt, si secus fecerint, vel causa expressa non fuerit Canonica, restituant quicquid acceperint tempore cessationis de fructibus Ecclesiæ in qua cessatum est, eidem Ecclesiæ, neque aliquid accipiant de prouentibus illius Ecclesiæ quod debeatur Canonicis tempore cessationis, & teneantur etiam satisfacere de damnis, & iniuriis iis contra quos cessatum est. Si verò causa inuenta est Canonica, superior arbitrariè condemnet eum, qui fuit causa cessationis ad certam quantitatem pecuniæ conuertendam in augmentum diuini cultus pro interesse Canonicorum, & Ecclesiæ in qua fuit subtractum officium diuinum. Item consuetudo, seu abusus tempore interdicti prosternendi imagines, & cooperiendi spinis, & vrticis penitus tollatur, & qui contra faciunt, grauiter puniantur, Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.1. pag. 449.* Alagona *in compend. pag. 149.* remissiue Ximen. *in concord. p.1. & 2.* 1

A Diuinis cessare.] Est autem cessatio à Diuinis suspensio organorum Ecclesiasticorum, seu silentium ministrorum Ecclesiasticorum, vt tradunt Sot. *in 4. dist.22 q.3. art.1. in princ.* Couar. *in cap. alma mater, p.2. §.2.n.1.* Curiel. *in suis opusculis tract. de cessatione, vers. secundò probatur.* Henriq *in sum. lib.13.* Fr. Emman. *c.52. quæst. Regul. tom.2.q.115. art.2.* Sayr. *de censur. lib.5.c.17. a n.8.* 2

Instrumento publico, vel patentibus literis.] Ergo literæ patentes differunt ab instrumentis, vt per Gonz. *ad reg 8 Cancel. gloss. 59.n.18.* 3

Cessationis ipsius causam exprimant. &c.] Notatur ad hoc quòd Clerici sine rationabili causa à Diuinis cessare non debent, & ob id sunt pœna plectendi, vt per Menoch. *de arbitr. lib.2. casu 180.n.1.* 4

Occasionem cessationi dederat, &c.] Notatur ad hoc quòd is, cuius culpa cessatio indicta fuerit, tenetur Canonicis, & Clericis ad id, quod eorum intersit ex eo quòd omnino cessantes à celebratione diuinorum Officiorum quotidianas distributiones amiserint, aut sanè non acquisierint, vt per Couar. *in c. alma mater, p.2.§.4. num.7. vers. tertiò eandem.* Fr. Emman. *d.q.115.* 5
art.4. Vnde damna, quæ talis debet auctoritate huius 6
text. atque etiam ex obligatione iustitiæ intrinseca reficere dictis Canonicis, & aliis, sunt etiam distributiones quotidianæ, quas cessatione durante non recipere ab Ecclesia tradunt Henriq. *lib.13. c.52. §.3. & c.53. §.2. circa med.* Sayr. *de censur. lib.5.c.19.n.17.* Alphons. Vega *in summ. p.1.c.103. casu 6.* Gnm. *in explicat. Bullæ Cruciatæ ad 5. claus. in vltimis verbis*, Anton. de Campos *de cessatione à Diuinis, n.98. versic si autem*, Monet. *de distribut. quotid p.2.q.16.n.36.* Auil. *de censuris p.2. disp.2. dub.3. concl.3.* Cened. *pract. quæst. lib.1. quæst.1. num.55.*

Cæterùm detestabilem abusum, &c.] Qualiter autem 7

puniantur imaginum sanctarum contemptores, & illis iniurias inferentes. vide Azeued. *l. 3. n. 5. cum seqq. tit. 1. lib. 5. nouae recop* Iacob. Gretserum *de sancta Cruce, tom. 1. lib. 2. c. 98 ad fin.* & plures citatos à Cened. *ad Sextum collect. 2 2. n. 1. & 0.*

8 In gloss. *Canonica.* Notatur ad hoc, quòd Canonicus Regularis propriè appellatur Canonicus, vt per Nauar. *comm. 1. de Regul. n. 4.*

9 In gloss. *Cessare.* ibi, *potest ibi Episcopus, & alij celebrare sine irregularitatis pœna.* Notatur ad hoc quòd qui celebrauerit tempore cessationis à Diuinis, non efficitur irregularis, vt resoluunt Salzed. *ad Bernard. c. 33. vers. sed quaestionis est, iuncta lit B.* Couar. *in c. alma mater, p. 2. §. 1. n. 4. vers ad quaestionem.* Gutier. *canon lib. 1. c. 10. n. 4.* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 54. §. 3. iuncta lit. M,* Sayr. *de censur. lib. 5. c. 17. num. 9.* Soar. *in simili tract. disp 59. sect. 1. à n. 9.* Monet. *de distribut. quotid. p. 2. q. 19. num. 8.*

10 In gloss. *Causa.* Has causas de quibus agit haec glossa, ob quas clerici à Diuinis cessare possunt, referunt, & explicant Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 180. n. 5. cum seqq.* Henriq *d. lib. 13. c. 51. §. 2. lit. T.*

11 In gloss. *Damnis* ibi, *& ideo vna non impedit aliam.* Notatur ad hoc quòd remissa iniuria non censentur remissa damna, & expensae, vt per Cou. *lib. 2 var. c. 10. n. 7. vers quartò,* Xuar *alleg. 23. n. 10.* Menoch. *remed. 1. recuper. possess n. 270.*

12 In ead gloss. ibi, *dico autem secundùm Gulielm.* &c. Notatur ad hoc quòd iniuriae aestimatio fit ad certam quantitatem iuratam ab ipso actore affectionis iuramento, salua semper ipsius iudicis taxatione, ex qua quantitatis iuratae moderatio fit, vt per Couar. *lib. 2. var. c. 10. n. 7. versic. sic iniuriam.*

13 In glos *Occasionem,* ibi, *not. argum. quòd quis occasionem praebet interdicto ciuitatis, vel alicuius castri, tenetur ad restitutionem damnorum,* &c. Ita Hippol. *concil. 115. n. 21. & 22.*

14 In gloss *Indeuotionis,* ibi, *nam imagines propter reuerentiam illorum, quos imago figurat, adorare debemus.* Ita Azened *l. 3. n. 1. tit. 1. lib. 1. noua recop.* & habetur antiquissimis illis versiculis.

Nam Deus est quod imago docet, sed non Deus ipsa,
Hanc videas, sed mente colas quod cernis in ipsa.

Quos ex Sabellico *lib. 8 Aeneidos* referunt, & videri incisos Venetiis in Aede aurea opere antiquissimo, testantur Stephan. Durant. *de ritibus Ecclesiae, lib 1. c. 5. n. 11.* & Thom. Boss. *de signis Eccle a tom. 2. lib. 15. c. 16.* De vsu sanctarum imaginum pictarum, earúmque adoratione, vide Durand. *in rationali Diuin. lib. 1. c. 3.* Maiol. *in tract. de sacris Imaginib.* Alphons. à Castro *lib. 8. aduersus haereses, verbo Imago,* Sebast. Medic. *in summ. omnium haeresum, p. 1. verbo Imago,* Simanch. *de Catholicis instit. c. 33. à princip.* Fusch. *de visitat. lib. 1. c. 9.* Card. Bellarm. *in controuers. Cathol. controuers. 7. lib. 2.* Valent. *2. 2. disp. 6. q. 11. puncto 6.* Vasq. *de adorat. imaginum lib. 3. disp. 2. à num* 8. Fr. Hieronym. Roman. *lib. 4. de Republ. Christiana, c. 7.* Fr. Emman. *quaest. Regul. tom. 2. q. 55. artic. 1.*

15 In ead gloss. ibi, *Nè duliam in latriam conuertamus,* &c. De triplici genere adorationis, nempe latriae, hyperduliae, & duliae, vide Magist. & Theologos *in 3 sent. dist. 9.* S. Thom. *2. 2. q. 84. art. 1. ad 1. argum. & q. 103. art. 3.* Azeued. *d. l. 3. n. 3.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 5.*

16 In gloss. *Vltrix.* De duplici pœna spirituali, & temporali agit Boër. *decis. 301. n. 18.*

17 In ead. gloss. ibi, *vel iudicis arbitrio,* Ita Menoch. *de arbitr. casu 376. n. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
3 *Possessor etiam pacificus beneficij tenetur probare, & ostendere titulum cùm superior ex officio inquirit.*
4 *Ordinarius non obstante reg. de triennali potest possessorem compellere ad ostendendam dispensationem.*
5 *Tituli beneficiorum Ecclesiasticorum non acquiruntur praescriptione.*
6 *Beneficiarius plura beneficia possidens compelli potest per Ordinarium exhibere titulum suum, ac etiam per patronum.*
7 *Beneficiarius non potest cogi ad ostendendum titulum sui beneficij per impetrantem, vel alium, qui praetendat ius in eo.*
8 *Ordinarius, aut patronus si faciat se partem, non poterit cogere beneficiarium exhibere suum titulum.*
9 *Beneficium vacat ipso iure per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario postquam beneficiatus monitus fuerit.*
10 *Dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm.*
11 *Verba*, nullius penitus sit momenti, *latam sententiam important.*
12 *Ordinarij vbi fit mentio in aliquo decreto, intelligitur non tantùm Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem ordinariam, nisi subiecta materia aliud exposcat.*
13 *Dispensatio est odiosa, & strictè interpretanda.*
14 *Dictio liberè, idem importat quod non obstante contradictione.*

Cap. Ordinarij. III.

ORdinarij compellant suos subditos ostendere dis- 1
pensationem quomodo retineant plura beneficia Curata, vel personatus, & dignitates, vel Ecclesias cum cura, & si intra certum tempus arbitrio Ordinarij assignatum nullo impedimento iusto interposito non ostendant dispensationem, conferant praedicta beneficia liberè personis idoneis per eos, ad quos spectat collatio, si ostendunt dispensationem, eos ampliùs non molestent circa praedicta beneficia, prouideant tamen, vt nec cura animarum, nec beneficia debitis obsequiis defraudentur. Si dispensatio est dubia, deferatur ad Sedem Apost. Item in conferendis similibus beneficiis, ea non conferant habenti similia Curata nisi ostendant dispensationem circa obtenta, & etiam vt cum obtentis possint ista obtinere; aliter facta collatio non tenet, vel nisi resignent, quae habent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 452.* Alagona *in compend. pag. 560.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Plures dignitates, vel Ecclesias, &c.] Vide quae dixi 2
in collect. ad cap de multa, sup. de praebend.

Districtè compellant dispensationem, &c.] Notatur ad 3
hoc quòd possessor etiam pacificus beneficij tenetur probare, & ostendere titulum cùm superior ex officio inquirit, de quo vide Felin. *in repet. verbo Episcopus, aut alius Praelatus,* Cosm. *in pragmat. sanct. tit. de pacificis possess in §. Ordinarij, in glos. verbo inquirant.* Cou. *in reg. possessor. p. 2. §. 10. n. 9. vers. hinc, & illa,* Bernard. *reg. 236. & 763.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 25 versic. & concludendo,* Mascard *de probat. concl. 1372. à n. 18.* Menoch. *de praesumpt. lib. 3 praesumpt. 132. n. 46. cum seqq.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. tom. 2. lib. 11. q. 14. n. 35. cum seqq* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1, verbo Bulla, versic. ad quartum.*

Aloys.

Aloys. Rice. *in collect. decis. p. 4. collect.* 889. Cened. *ad Sextum collect.* 18. *n.* 2.

4 Vnde posse Ordinarium non obstante regula de triennali possessorem compellere ad ostendendum dispensationem, per hunc text. tradit Flores de Mena *var. lib. 2. q. 23. n. 61. cum seqq.* licèt enim per regulam de triennali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio, non tamen excluditur Ordinarius, vt resoluit Perez *l. 3. tit. 16. lib. 8. Ordin. pag.* 327. quem refert Cened. *d. collect.* 18. *n.* 3.

5 Non enim acquiruntur præscriptione tituli beneficiorum Ecclesiasticorum, ex traditis per Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 15. n. 22.*

6 Quamvis beneficiatius plura beneficia possidens compelli possit per Ordinarium exhibere titulum suum, vt probat hic text. & per illum tenent Abb. *in c. cùm nostris, sub n. 24. ad fin. vers. & ibi beneficia, de concess. preb.* Felin. *in c. licèt Helí, n. 17. de simon.* quos refert, & sequitur Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 46. n. 37.* ac etiam per patronum, vt *hic* tradunt Franc. *sub n. 5. vers. quid autem,* & Prob. *ad Monach. n. 22.* & alij, quos sequuta est Rot. coram R. D. meo Coccino inter eius
7 decisiones impressas *decis.* 191. *n.* 1. tamen per impetrantem, vel alium, qui prætendat ius in beneficio, hoc casu cogi non poterit, sicut sentit *hic* Franc. *sub d. n. 5. vers. aliquando, & quarto,* quem refert, & se-
8 quitur Lotter. *d. q. 46. n. 36.* Ratio est, quia huiusmodi indagatio potius pertinet ad extraiudicialem inquisitionem ex officio, quàm ad iudicium aliquod formale, & ideo si Ordinarius, aut patronus faciat se partem, non poterit cogi beneficiarius etiam prætextu simplicis inquisitionis ad formam huius text. titulum suum exhibere, vt per Franch. *hic sub d. n. 5. vers. limita primò, in d. cap. licèt Helí, n. 9.* & Ioan. de Anan. *n. 33. Cassador. decis. 8. n. 1. ad fin. & n. 2. super reg.* Lotter. *d. q. 46. n. 42.* vbi *n. 43.* subdit tunc censeri Ordinarium se constituere partem, quando aut iniustè procedit, aut si etiam iustè, iudicialiter tamen coram superiore, & *n.* 44. subiicit quòd de iniustitia satis liqueret eo ipso quòd possessio non esset recens, veluti si fuisset saltem per triennium in ea quis toleratus, quia in beneficialibus propter præsumptionem, quæ est pro Episcopo, qui tenetur quolibet anno visitare Ecclesias suæ diœcesis, & inquirere de titulis, iuxta text. *in præsenti,* præsumitur enim non permissum possidere, nisi habuisset canonicum titulum, etiamsi appareat de titulo inualido, quia adhuc præsumitur dispensationem interuenisse, & citat Hieron. Gabr. *cons.* 181. *n. 59. & 60. lib.* 2. Gregor. *decis. 57. n. 7.*

9 *Quod si fortè iusto impedimento cessante,* &c.] Notatur ad hoc, quòd vacat ipso iure beneficium per non ostensionem tituli, seu dispensationis coram Ordinario postquam beneficiatus monitus fuerit, vt per Gonzal *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 62.* Massob. *in praxi habendi concursum req. 1. dub. 2. n.* 23. quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 57. n.* a 22.

10 *Vel si ea, quæ sic obtinet,* &c.] Notatur ad hoc, quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tantùm, vt per Tiraquel. *in l. bones, §. hoc sermone, in princip. num. 28. & limit. 14. n. 1. ff. de verbor. significat.*

11 *Nullius penitus sit momenti.*] Hæc verba latam sententiam importare dixi *in tract. de diction. vsufreq. dict.* 227. secundùm Lugdun. impress.

In gloss. *Locorum,* ibi, *facere possunt quicunque inferiores,* &c. Notatur ad hoc, quòd vbi mentio fit Ordinarij in aliquo decreto, intelligitur non tantùm Episcopus, sed etiam omnes habentes iurisdictionem Ordinariam, nisi subiecta materia aliud exposcat, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp.* 29. *n.* 5. & alios per me citatos *in tract. de appellatiua, verb. vtriusque iuris significatione, verb. Ordinarius.*

In gloss. *Dispensationes,* ibi, *in quibus velut ambitiosis strictè debet fieri interpretatio.* Notatur ad hoc, quòd dispensatio est odiosa, & strictè interpretanda, vt per Surd. *decis. 268. n.* 21. Brunor. à Sole *in locis commnnib. verbo dispensatio, n. 7.* Cardos. *in praxi iudicum eod. verbo n. 9. & 19.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 3. & 4.* Monet. *de distribus quotid. p. 2. q. 14. n. 5.* 12

In gloss. *Liberè,* ibi, *id est, non obstante contradictione.* Ita Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 53. n. 18.* Ludou. Rodolphin. *de absoluta Principis potest. voto vnico, num. 55.* Valasc. *cons. 123. num. 9.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. c. 5. n. 376.* & citati per me *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 190. n. 3.* secundùm Lugdun. impress. 13

Cap. Quia plerique. IV.

Bonif. VIII.

Prælati si prohibeant sub pœna suspensionis, excommunicationis, vel interdicti, aut ipso iure, & exigant iuramentum nè subditi manifestent status Ecclesiarum, Monasteriorum, & locorum suorum, ac personarum superioribus, vel Legatis Papæ, vel Inquisitoribus, puniantur condigna pœnitentia ab iisdem superioribus Legatis. Inquisitoribus imposita, & omnia facta, vt sententiæ, iuramenta, promissiones, sint nullius roboris, nec promissæ pœnæ, à subditis possint exigi. Colligunt ex Ordin. Anch. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 455. Alagona *in compend. pag.* 161. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio Archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in aliis non prodest.*
2 *Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam prouinciam.*
3 *Ordinarius poterit cognoscere de causa in loco subiecto alteri Ordinario, dum tamen interueniat consensus illius, cui locus subiectus est.*
4 *Consuetudo contra ius requirit tempus 40. annorum non solùm quando est contra Canones, sed etiam quando est contra rationem.*

Cap. Vt litigantes. V.

Archiepiscopus debet cognoscere, vel delegare causas appellationum, quæ ad ipsum deferuntur iure Metropolitanico in sua, vel in illius diœcesi à quo est appellatum, & non potest alibi, nisi de consuetudine hoc illi competat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 457. Alagona *in compend. pag.* 161. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Sebast. Cæs. *in relect. de Ecclesiast. hierarch. disp. 5. §. 2. n. 11.*

Nisi aliud de consuetudine, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus de consuetudine potest causas audire, vel committere extra suam prouinciam, vt per Palat. *in repet. c. per vestras notabl. 2. §. 1. n. 29. de donat. inter virum, & vxorem.* 2

In gloss. *Expensis,* ibi, *dummodo ipse, vel delegatus eius habeat licentiam Episcopi illius diœcesis,* &c. 3

Notatur ad hoc, quòd Ordinarius poterit cognoscere
de causa in loco subiecto alteri Ordinario, du n tamen
interueniat consensus illius, cui locus subiectus est, vt
per Sanch.*de Matrim.lib.3.disp.19.num* 8. D.Barbos.*in*
l.1.ff.de iudic.art.2.n.11.

4 In gloss. *Statuimus*, ibi, *scilicet spatio 40. annorum*,
&c. Notatur ad hoc, quòd consuetudo contra ius re-
quirit tempus 40. annorum, non solùm quando est
contra Canones, sed etiam quando est contra rationem
Canonis, vt per Socin.*reg.101.vers.amplia.*

Cap. Si Episcopus. VI.

1 Episcopus vbi licitè visitat per alium, visitati pro-
uidebunt de victualibus tantùm visitanti, & Epi-
scopus prouidebit de reliquis necessariis, nec Episco-
pus accipiat procurationem à visitatis. Colligunt ex
Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Do-
minic. Monach. Franc. Viuian. *in ration.lib.1.pag.45*7.
Alagona *in compend.pag.161.*

2 De hac materia dixi latè *de offic. & potest. Episc.q.2.*
alleg.73.à n 46.& in collect.ad c.cùm instantia 17.& ad
cap. venerabili 24.de censib.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus in quolibet loco sua diœcesis non exempto potest per se, vel per alium sedere pro tribunali, & liberè exequi qua ad ipsum spectant officium*, & n 2.

3 *Episcopus regulariter competit in tota sua diœcesi iurisdictionem Ecclesiasticam tam voluntariam, quàm contentiosam exercere, exceptis illis, qua maiori potestati reseruantur.*

4 *Ordinarius habet territorium.*

5 *Episcopus potest erigere tribunal in qualibet parte sua diœcesis, & ius ibi dicere partibus.*

6 *Locus quando valde distat, & causa est modica, possunt partes ab Episcopo petere causam committi in loco propinquo.*

7 *Episcopus pro Tribunali sedere non potest in loco exempto.*

8 *Paria sunt esse extra territorium, vel in loco exempto.*

9 *Episcopis permissum est per se, vel per alios, iurisdictionem ciuilem, vel criminalem exercere.*

10 *Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt Ecclesiastica iurisdictionis capere, & in carcerem mittere, etiamsi non habeat in loco temporalem iurisdictionem.*

Cap. Cùm Episcopus. VII.

1 Episcopus in quolibet loco suæ diœcesis non exem-
pto potest per se, vel per alium sedere pro tribuna-
li, audire causas sui fori, personas Ecclesiasticas carcera-
re, & reliqua sui officij exercere. Colligunt ex Ordin.
Archid. Gemin. Io. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach.
Franc. Viu. *in ration.lib.1.pag.458.* Alagona *in compend.*
pag.161. remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

2 Hanc eandē concl. ex hoc text. desumunt Bellencin.
in tract. de charitatiuo subsidio q.32.n.3. Bertach. *in tract.*
de Episcopo, lib.4.p.5.n.70.& 71. Gamb. *de officio Legati*
de latere, lib.2.tit.de variar. Ordin.nomin.n.168. Cucb.
instit. iuris Canon.lib.1.c.12.vers.cum Episcopus. Ego ipse
de offic.& potest. Episc.p.3.alleg.80.n.4. Rot. *in Calcia-*
ten. iurisdictionis 10. May 1624. coram Remboldo.

3. *In tota sua diœcesi iurisdictionem ordinariam*, &c.]
Notatur ad hoc, quòd Episcopus regulariter competit
in tota sua diœcesi iurisdictionem Ecclesiasticam tam
voluntariam, quàm contentiosam exercere, exceptis
illis, quæ maiori potestati reseruantur, vt per Cou. *in*
cap. alma mater, p.1.§.12.n.3. Ledesm. *2.4.q 24.art.1.*
Soar. de Pace *tom.2.prælud.1.num.4.* Fr. Emman. *quæst.*
Regul.tom.2.q.63.art.1.col.2. Habet enim regulariter 4
Ordinarius territorium, vt per D.Barbos. *in l.cùm præ-*
tor, §.1.n.46 ff de iudic.

In quolibet loco ipsius diœcesis] Notatur ad hoc, quòd 5
Episcopus potest erigere Tribunal in qualibet parte
suæ diœcesis, vt per Gonzal. *ad reg.8.Cancel.§.2.proœm.*
n.35. & in quolibet loco sibi subiecto ius dicere po-
test, ex Nau. *cons.3. sub hoc tit. in antiq.* aliàs *cons.4.eod.*
tit. in nouis, Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit decis.3.* vbi
intelligunt, dummodo locus honestus sit, & litigantes 6
sine magno incommodo eo loci venire possint. Ve-
rùm si Episcopus habeat amplam diœcesim, & vellet
causam cognoscere in loco multum remoto à parti-
bus, possunt ipsæ partes petere causam cōmitti in loco
propinquo, aliàs eis appellare licebit, vt per Quarant.
in sum. Bullary, verb. Archiepisc. auctoritas, n.20. & dixi
de offic.& potest. Episc p.3.alleg.80.n.5. quod tamē Rot.
in d. Calciaten. iurisdictionis, intellexit procedere tantū-
modo quando locus valde distat, & causa est modica.

Non exempto.] Ergo in loco diœcesis exempto Epi- 7
scopus pro Tribunali sedere non potest, vt resoluit
Gonz. *ad reg.8 Canc. gloss.4; n.180. cum seqq.* Stephan.
Gratian. *Marchia dec.113.n.3. in addit.* Camp. *in diuers.*
iuris Canon. rub.11.c.23.n.153.vers. limitatur. Ego ipse *d.*
alleg 80.n.7.cum seq. Paria enim sunt esse extra territo- 8
rium, vel in loco exempto, vt ex hoc textu colligunt
Henriq. *in sum lib.7.c.15.§.4.* vbi gloss. *lit.F,* Azeued.
l.1.n.104 tit.16.l.8.noua recop. Gonz. *d. glos.43.n.182.*

Per se, vel per alium possit, &c.] Notatur ad hoc, 9
quòd Episcopis permissum est per se, vel per alios iu-
risdictionem ciuilem, & criminalem exercere, vt per
Couar *lib.3.var.c.20.n.4.*

Capere, ac carceri deputare, &c.] Notatur ad hoc, 10
quòd Episcopus potest clericos, qui dubio procul sunt
Ecclesiasticæ iurisdictionis, capere, & in carcerem mit-
tere, quoties eidem hoc iure visum fuerit, etiamsi
non habeat in loco temporalem iurisdictionem vt per
Couar. *practic.c.10.n.2.vers.quartè,* vbi subdit hoc casu
non teneri auxilium brachij sæcularis implorare, nisi
quando eius potestas minimè sufficeret ad capiendum
clericum, maximè rebellem, & contumacem.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur, & de materia illius Doctores citantur*, n.2.

3 *Verba,* cuiuscunque dignitatis, *comprehendunt personas, qua aliàs minimè comprehenderentur.*

Cap. Quamvis. VIII.

Capitulum, Collegium, vel Conuentus Ecclesiæ 1
sæcularis, vel Regularis quando volunt impone-
re cessationem, vocent absentes de Capitulo, vt fieri
solet in electione, deinde requirant ab eo, qui fecit
offensam, propter quam est ferenda cessatio an velit
emendare iniuriam, vel offensam, & si emendatio-
nem habent, vel per eos stet quin habeant, non in-
ducant cessationem, & si his seruatis nec data satis-
factione cessare faciant, tunc statim vtraque pars intra
spatium vnius mēsis accipiat inter Romam versùs tam
ij, qui cessant, quam ij, quorum causa cessatur, & offe-
rant acta corā Papa, vel per se, vel per alios, vt Papa iu-
dicet, & castiget culpabilē, si verò cōcordauerint, & ita
cessauerit

ceſſauerit ceſſatio, non veniant, nec mittatur Roman. Item ſi hæc non ſeruentur, nec ſeruetur ceſſatio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butt. Domin. Monach. Franc. Vin. *in ration. l. t. pag.* 459. Alagona *in compend pag.* 162.

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc textu deſumunt Sylu. *in ſum. verbo ceſſatio*, q. 1. Henriq. *lib.* 13. *c.* 32. §. 1. & 2. Soar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 39. *ſect.* 3. *n.* 13. Sayr. *eod. tract. lib.* 5. *c.* 18. Bonae. *in ſimili tract. diſp.* 6. *punct.* 2. *num.* 2. *cum ſeqq.*

3 *Cuiuſcunque dignitatis*, &c.] Sub his verbis comprehendi perſonas, quæ aliàs minimè comprebendentur, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 38. *n.* 1. & 2.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. ponitur.*
2 *Fructus omnes beneficiorum obuenientes tempore vacationis pertinent ad ſucceſſores.*
3 *Bona Eccleſiæ vacantis qui ſibi ex priuilegio, vel conſuetudine competere prætendit, ea capere debet, quæ ſolutis expenſis, & ſalariis famulorum, atque oneribus ſuperſunt.*
4 *Fructus Eccleſiæ ſunt deputati pro oneribus incumbentibus toto anno vſque ad nouos fructus.*
5 *Prælatus tenetur ſoluere debita ſui prædeceſſoris realia.*
6 *Succeſſor in beneficio tenetur ad ſoluendam penſionem decurſam non ſolutam.*
7 *Beneficiarius non habens adminiſtrationem poteſt ad libitum diſpenſare de fructibus ex tali beneficio perceptis.*
8 *Beneficiarius dum viuit comparatur vſufructuario, cùm verò incipit infirmari, comparatur vſuario*, vt num. 9.

CAP. Præſenti. IX. & vlt.

1 Epiſcopi, ſeu quivis alij Regulares, vel ſæculares Prælati non præſumant occupare, aut in proprios vſus conuertere bona, quæ inuenta ſunt dum vacant, vel colliguntur in tempore vacationis Eccleſiarum, dignitatum, perſonatuum, prioratuum, ſibi ſubiectorum, ſeu pertinentium ad eorum collationem, ordinationem, præſentationem, vel cuſtodiam, quæ debent expendi in vtilitatem eorum, vel conſeruari futuris ſucceſſoribus mortuorum, niſi ex priuilegio, vel legitima, & præſcripta conſuetudine, vel alia cauſa rationabili eis hæc competant; alioquin qui contra fecerint Epiſcopi, & eorum ſuperiores ab ingreſſu Eccleſiæ, cæteri ab officio, & beneficio eo ipſo ſunt ſuſpenſi donec prædicta reſtituant. Item ſi ex priuilegio, conſuetudine, vel rationabili cauſa alicui competunt hæc bona, intelliguntur ſolutis debitis, ſi quæ ſunt, & ſeruitoribus, & miniſtris, ac oneribus vſque ad nouos reditus, mox quæ ſuperſunt accipiat. Item per hanc non derogatur Conſtitutioni, *quia ſæpè, de elect. hoc lib.* ſcilicet, vt priuilegia, ſtatuta, conſuetudines non valeant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arebid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Monach. Franc. Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 452. Alagona *in compend. pag.* 162. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Debent ſucceſſoribus fideliter reſeruari.*] Notatur ad hoc quòd omnes fructus beneficiorum obuenientes tempore vacationis pertinent ad ſucceſſores, vt per Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo beneficia*, *verſ. quoad ſecundam*, Boër. *deciſ.* 340. *n.* 1. & 2.

3 *Qui ſolutis debitis*, &c.] Notatur ad hoc quòd ſi quis ex priuilegio, vel conſuetudine ſibi prætendat

competere bona Eccleſiæ vacantis, debet intelligi de iis tantum, quæ ſolutis expenſis, & ſalariis famulorum, atque oneribus ſuperſunt, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 15. *gloſ.* 1. *n.* 6. & 7. Menoch. *conſ.* 64. *n.* 20. & 21. Azeued. *ad rub. tit.* 20. *n.* 6. *lib.* 6. *noua recop.*

Fructus enim Eccleſiæ ſunt deputati pro oneribus incumbentibus toto anno vſque ad nouos fructus, quia ad omnia onera tenetur qui fructus percipit, vt per Gig. *de penſionib.* q. 39. *n.* 7. & q. 72. *n.* 1. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 15. *n.* 12. *in fine*, Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 4. *num.* 25. Et ita Prælatus tenetur ſoluere debita ſui prædeceſſoris realia, ex Boër. *deciſ.* 203. *num.* 48. & Gig. *de penſionib.* q. 43. *n.* 5. & contracta ob alimenta, vel pro vtilitate Eccleſiæ, vt latè reſoluit Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 106. *illat.* 8. & ſucceſſor in beneficio tenetur ad ſoluendam penſionem decurſam non ſolutam, vt tradunt Gig. *d. tract.* q. 39. *n.* 5. Cald. Pereira *de reſolut. emphyt. c.* 4. *num.* 4. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 94. *n.* 56 Intelligendo tamen iuxta ea, quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc p.* 3. *alleg.* 120 *per totam*, ſecundùm Lugdun. impreſſ. 4 5 6

7 In gloſſ. *Reſeruari*, ibi, *inter clericum habentem adminiſtrationem*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficiarius non habens adminiſtrationem, id eſt, curam animarum, poteſt ad libitum diſponere de fructibus ex tali beneficio perceptis, minimè verò ſi huiuſmodi beneficio adminiſtratio incumbat, vt per Naoar. *de ſpoliis clericor* §. 6. *num.* 4. Kirchou. *tom* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 2. *n.* 91. *pag.* 159. Clar. §. *teſtament. p.* 27. *num.* 8. D. Barboſ. *in l. diuortio in princip. p.* 3. *num.* 59. *ff. ſoluto matrim.*

8 In ead. gloſſ. ibi, *Comparantur enim vſufructuario.* Notatur ad hoc, quòd beneficiarius comparatur vſufructuario, vt per Menoch. *conſ.* 66. *n.* 32. & *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 433. *n.* 35. Surd. *de aliment. tit.* 9. q. 12. *n.* 18. Molin *de primogen. lib.* 2. *c.* 20. *num.* 33. & 41. Valaſc. *de partitione c.* 36. *n.* 1. & 4. D. Barboſ. *in l. diuortio in princ. p.* 2. *n.* 27. & 53. *ff. ſoluto matrim.* Azor. *inſtit moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 8. *q.* 1. remiſſiuè Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *q.* 74. *art.* 4. *verſic. quinta ratio*, plures apud Cened. *ad Decretal. collect.* 2. *n.* 5.

9 In ead. gloſſ. ibi, *Cum incipit infirmari comparatur vſuario.* Ita Molin. *d. c.* 10. *n.* 37. Cald Pereira *de extinct. emphyteut. cap.* 14. *num.* 43. & *de empt. & vendit. cap.* 16. *num* 1.

10 In ead. gloſſ. ibi, *Intelligendum eſt de preceptis & reconditis*, &c. Vide quæ dixi *ad gloſſ. verbo primi anni in c. ſi propter, de reſcript. hoc lib.*

De Maioritate, & Obedientia.

TIT. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, vel is ad quem adminiſtratio pertinet vacante Sede, eos abſoluet, quos abſoluere poſſet Epiſcopus ſi viueret, niſi à Sede Apoſtolica id fuerit interdictum*, & n. 3.
2 *Sedes multipliciter dicitur in iure, & quomodo hîc accipiatur, oſtenditur.*
4 *Capitulum Sede vacante ſuccedit in omni iuriſdictione quæ Epiſcopo competebat.*

Cap. Episcopali. Vnic.

Bonif. VIII.

1 CAPITVLVM Sede vacante, vel qui pro eo tempore habet Episcopalem iurisdictionem, potest absoluere ab excommunicatione eos, quos poterat Episcopus, nisi Papa hoc eis interdicat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 481. Alagona *in compend. pag.* 169. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Sede.*] Licet alias Sedes multipliciter dicatur in iure, vt per Panin. *de potest. Capituli Sede vacante prælud.* 6. hic tamen, sicut & alibi, accipitur pro Ecclesia, in qua est locus Prælati cuiuscunque etiam inferioris, *c. auditis*, ibi, *Ecclesia vacante, de in integr. restitut. c.* 1 *vbi gloss.* 1. *de excess. Prælat.* Innoc. Anton. & Imol. *n.* 14. *in c.* 1. *ne Sede vacante*, Abb. *in c. his, qua n.* 2. *hoc tit.* prosequitur latè Panin. *d. prælud.* 6. *n.* 6.

3 *Potest Capitulum*, &c.] Collige ex text. quòd vacante Sede potest Capitulum ab excommunicationis sententia, siue iuris, siue hominis illum absoluere, cui Episcopus si viueret possit idem absolutionis beneficium impertiri, resoluunt gloss. *antepen.* Petr. Anchar. Domin. Franc. & omnes *in præsenti, gloss. magistra vlt.* vbi optime Abb. *n.* 3. *in d. c. his qua, gloss. verbo in collationibus*, vbi idem Abb. *num. fin. in c.* 2. *ne Sede vacante*, Sylvest. *in summ. verbo Capitulum*, §. 2. Rebuff *in praxi benefic. tit. de deuolutionib. n.* 63. Soar. *de censur. disp.* 7. *sect.* 2. *n.* 4.

4 & generaliter quòd Capitulum Sede vacante succedat in omni iurisdictione, quæ Episcopo competebat, probat, *d. c. his qua, versic. quando autem, c. cum olim, vbi gloss. verbo Capitulo, sup. hoc tit. c. ad abolendam, vbi gloss. verbo Sede vacante, de heret. cap. penult. vbi gloss. verbo Capitulum, & cap vlt. de supplend. neglig hoc lib. c.* 1. *versi. præsentatos, vbi gloss. vlt. de instit. hoc lib. c. quia sæpè, vbi gloss. verb. reseruari, de elect. eod. lib. c. cum nullus, in fin. princ. de tempor. ordin. eod. l.* 6. *Clem.* 1. §. 1. *vbi gloss. verbo Sede vacante cum seqq. de heret.* Feliu. *in cap. cum omnes, n.* 10. *de constitut.* Rebuff. *d. loco à n.* 57. Panin. *de potest. Capituli Sede vacante, p.* 1. *q.* 1. Selu. *de benefic. p.* 2. *n.* 2.

5 Anton. de Prætis *de iurisdict. Episc. c.* 5. *num.* 4. Gutier. *canon. l.* 1. *c.* 11. *n.* 10. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. l.* 7. *q.* 13. *n* 12. *cum seqq.* & plures alij citati per me *de offic. & potest. Episc. p.* 1. *alleg.* 36. *n.* 9. *& alleg.* 45. *n.* 16. *& in collect. ad c.* 1. *ne Sede vacante, in Decretal.*

De Pactis.

TIT. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Regulares habentes priuilegium à Papa sepeliendi quoscunque in sua Ecclesia, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus, vel certis Parochianis Ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum, nec illos sepelire poterunt.*

2 *Pactum, vel tacita renuntiatio Prælati potest præiudicare Ecclesiæ quando per hoc redditur ad ius commune.*

3 *Confessio Episcopi an, & quando præiudicet Ecclesiæ? remissiuè.*

4 *Pactum de eligenda sepultura, vel electa non mutanda minimè arctat, si fuerit ad suggestionem alicuius maximè Regularis, vel clerici factum, secus si liberum.*

Cap. Pactum. I. *Bonif. VIII.*

REGVLARES habentes priuilegium à Papa sepeliendi quoscunque in sua Ecclesia, si pactum faciunt cum parocho non sepeliendi eos, vel omnes de Parochia, debent seruare pactum, quia per pactum derogatur indulto. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 496. Alagona *in compend. pag.* 174. remissiuè Calas. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Omnino seruare debetis.] Notatur ad hoc quòd pactum, vel tacita renuntiatio Prælati potest præiudicare Ecclesiæ quando per hoc reditur ad ius commune, vt per Palat. *in repet. c. per vestras, de donation. inter vir. & vxor.* §. 9. *n.* 5. Tiraq. *de iure primogen. q.* 14. *n.* 7. *& seq.* Et Episcopi confessio an, & quando præiudicet Ecclesiæ? dixi latè *de offic. & potest Episc. p.* 3. *alleg.* 125. secundùm Lugdun. impress. 2

Cum per dictum pactum, &c.] Notatur ad hoc, quòd pactum de eligenda sepultura, vel electa non mutanda minimè arctat, vt per Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 74. *n* 3. *in* 1. *edit.* aliàs *c.* 61. *annot.* 1. *in* 2. *edit.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 661. *in* 1. *edit.* alias *resol.* 563. *in* 2. *edit.* Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 11. *n.* 3. Intellige si pactum fuerit ad suggestionem alicuius, maxime Regularis, vel Clerici factum, secus vero si fuerit liberum, sicuti docent Cæsar. de Grassis *decis.* 2. *à n.* 12. *sub hoc tit.* Marc. Anton. Genuens. Aloys. Ric. & Lauor. *citatis locis*, Steph. Gratian. *discept. c.* 210. *n.* 19. *seq.* 3 4

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quod dote contenta nullum habebit ad bona paterna regressum, si iurauerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur.*

2 *Pactum factum à filia de non succedendo patri, improbat ius Ciuile.*

3 *Pactum de succedendo, quando scilicet quis promittit alteri se eum hæredem instituturum, reprobatur à iure Ciuili.*

4 *Pactum factum à filia de non succedendo patri valet, si adsit iuramentum.*

5 *Iuramentum de non succedendo an noceat nepotibus quando prius auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? remissiuè.*

6 *Filia renuntians etiam cum iuramento bona paterna, an possit petere legitimam, seu alimenta? remissiuè.*

7 *Mulier, quæ cum iuramento renuntiauit bonis paternis & maternis propter dotem, potest data enormi læsione contrauenire contractui.*

8 *Renuntiationem factam à filia cum iuramento de non succedendo, &c. non potest illa impugnare ex capite læsionis etiam enormissimæ, præsertim si aliunde fuerit competenter dotata.*

9 *Renuntiationem factam in fauorem etiam fratris super hæreditate paterna, & materna iam delata, comprehendit textus in præsenti*, & n. 10. *vbi declarantur contrarium tenentes.*

11 *Filia dote contenta si renuntiauerit hæreditati paternæ ad fauorem patris, seu fratris cum iuramento, valet talis renuntiatio, siue ante, siue post nuptias, & constitutam dotem facta fuerit.*

12 *Filia*

12 *Filia renuntians cum iuramento successioni hereditatis paternæ, & maternæ, non potest renuntiationem impugnare, etiamsi nomine dotis nihil consequuta fuerit.*

13 *Filia inducta vi ad renuntiandum etiam cum iuramento, potest talem renuntiationem rescindere.*

14 *Renuntiatio facta cum iuramento per vim, & metum est omnino nulla.*

15 *Iuramentum metu præstitum obligat donec absolutio fuerit petita.*

16 *Iuramentum metu præstitum si accedat contractui iure Ciuili prohibito, qui vt valeat indiget iuris iurandi Religione, nulla tunc absolutio necessaria est ad rescindendum contractum.*

17 *Metus reuerentialis patris, vel mariti incussus filiæ ad renuntiandum, &c. non est sufficiens per se solum ad recusandum renuntiationem.*

18 *Metus reuerentialis vt contractum infringat requirit quod probentur minæ, vel verbera.*

19 *Metus reuerentialis non præsumitur ex sola patris, aut mariti præsentia, nisi minæ, vel verbera probentur.*

20 *Metus reuerentialis sufficit ad recusationem contractus, vbi simul cum eo concurreret læsio enormissima.*

21 *Dolus vbi in renuntiatione à filia facta patri interuenit, potest ipsa renuntiatio etiam per filiam infringi.*

22 *Filia maior renuntians hæreditati delatæ, vel deferenda, si fuerit enormissimè, & suprà modum læsa ex æquitate petita saltem absolutione poterit renuntiationem rescindere.*

23 *Filia minor renuntians, & iurans si fuit enormissimè læsa, tunc nulla requiritur absolutio à iuramento vt renuntiationem rescindere possit.*

24 *Iuramentum confirmat contractum nullum, & iure irritum.*

25 *Iuramentum non confirmat contractum quoties in vtilitatem publicam principaliter prohibetur.*

26 *Iuramentum minorum contractibus, doisque alienationi adiectum est omnino seruandum.*

27 *Iuramentum seruandum est, cuius obseruantia non vergit in dispendium salutis æternæ.*

28 *Iuramentum non est obseruandum cum vergit in damnum, & præiudicium tertij.*

29 *Dispositio huius textus cùm agat de vitando periurio, obseruanda est in iudiciis, & tribunalibus Imperij, & Regum.*

30 *Quicquam dicitur in detrimentum alterius redundare quando principaliter redundat, non item quando secundariò.*

31 *Renuntiatio hæreditatis paternæ præiudicat nepotibus.*

Cap. Quamvis pactum. II.

1 PActum factum patri à filia dum traditur nuptui quòd dote contenta non habebit regressum ad bona paterna secundùm leges non valet, & reprobatur, sed si est iuratum sine vi, & dolo, & detrimento alterius, tenet, & est seruandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 496. Alagona *in compend. pag.*174. & Peculiares repetitiones edidere Didac. Couarruuias, & Ioannes Gutierrez, ac Georg. Natta *tom. 5. repet. iuris Canon.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concurd. p.*1.*&* 2.

2 Quamvis pactum factum à filia de non succedendo patri improbet ius Ciuile *in l. pactum dotale, C. de collat.* sicuti tradunt *l.* 33.*tit.*11. *part.* 5. *& ibi gloss.* 2. *in princ.* Duen.*reg.*80. Alphan. *collectan.*465. Afflict. *decis.* 350. Gozadin. *cons.*75.*n.*20. Grat.*cons.* 109. *num.*2.*l.*1. Couar.*hic p.*3.*in princ.* Anton.Gom.*tom.*1.*variar.c.*11. *num.*14.*post princ.& l.*22.*Tauri,n.*1. Mench.*de success. creat.*§.17.*num.*47.*&* §.18.*num.*89. Tiraq. *de iure primogen.q.*6.*n.*18.*& q.*7.*à princ. & q.*29. *num.*9. Viuian. *tom.*1.*commun.opinion.lib.*2.*tit.*3.*num.*81.*pag.mihi* 302. Lara *in l.siquis à liberis*, §. *parens,num.*81. *ff. de liber. agnosc.* Gutier. *de iuram. confirmat. p.*1. *c.*59. Seraphin. *de priuileg.iuram priuileg.*21. Cened.*ad Sextum collect.* 10. *num.*1. Sicut & improbat pactum de succedendo, 3 quando scilicet quis promittit alteri se eum hæredem institutum, vt tradunt Gom. *l.*22.*Tauri à n.*17.*cum seq.* Couarru *comment.lib.*6.*c.*4.*post princ.* Couarru *hic p.*2. *in princ.n.*2.Mench.*d.*§.18. *à n.*191. *& quaß. frequent. cap.*43. Valasc. *cons.*130. *num.* 12. Cabed. *Lusit. decis.* 164.*part.*1. Cald. Pereira *de empt. cap.* 30. *num.*4.*cum seqq.*

Tamen si in eo pacto additum sit iuramentum, valet tale pactum, vt probat text. *in præsenti*, & per illum ita tradunt Fusch. *lit.F, sing.*101. *&* 103. Auend. *resp.*27.Gom *l.*22.*Tauri n.*6.*cum seqq.* Cened. *d.num.*1. Valasc.*de partit.c.*16.*n.*3. *cum seqq.* Azor. *instit. moral. p.*2.*lib.*6. *c.*28. *q.*1. vbi *q.*5. subdit textum *in præsenti*; procedere etiam in filio si hæreditatis paternæ iure cedat causa dotis, vel donationis propter nuptias, vel ob aliam rationem iustam atque legitimam. Renuntiatio enim facta de hæreditate, seu bonis patris viuentis ob vim iuramenti, non potest nec debet rescindi, vt per Menoch. *cons.* 335. *in fin.* quando verò cum iuramento fit absque voluntate patris de cuius hæreditate agitur, non valet, vt per Xuar. *in l. quoniam in priorib. limit.*5. *n.* 3. 4

Vtrùm autem iuramentum de non succedendo noceat nepotibus quando prius auo decessit pater, qui Sacramento successioni renuntiauit? Vide Xuar. *in d. l. quoniam in prioribus ampl.*10.*n.*62.Cald. Pereira *renouat. emphyt.q.*16.*n.*65. 5

Et an talis filia renuntians etiam cum iuramento 6 bona paterna, possit petere legitimam? Vide Afflict. *decis* 1-8.*n.*3. Peralt.*in l.cum patronus n.*8.*ff.de legat.*2. Aquilen.*in l.Gallus*, §.*& quid si tantum p.*1. *n.*247.*ff. de liber. & posthum.* Menes. *in repet. rub.de donat. inter vir.& vxor.*§.47.*num.*1.*&* 3.Couar.*in c.Raynaldus* 9.2. *num.* 2. *de testament. & hic part.* 3. §.3. *num.*3. Mench. *succes. creat.*§.17. *num.*40. *&* §.21. *num.*127. *&* 247. Gutier. *d. part.*1. *c.*19. *à princip.* Seraph. *de priuil. iuram.priuil.*70.*à n.*10. Tusch.*lit. F. singul.*111. Gabr. *l.*6.*commun.tit.de legitima concl.*8. Marant *disp.*10.*n.*19. Cened.*d.collect.*10.*num.*2. Et an possit petere alimenta si egeat? vide Anton. Gom.*l.*22. *Tauri num.*12. Ioan. Roias *de success. c.*21.*n.*78.Gutier.*de iuram.confirm.p.*3. *c.*3.*n.*7.

Data verò enormi læsione, mulier, quæ cum iuramento renuntiauit bonis paternis & maternis propter dotem potest contrauenire contractui, quia præsumitur decepta, & ignorasse vires patrimonij, ita Ceph. *cons.*142.*n.*25.*lib.*1. Gabr.*commun. l.*3. *tit. de iure dot. concl.*1. Mench.*d.*§.17. *à n.*122. Afflict. *decis.*80. *n.*54 *cum seqq.*Roland.*cons.*7.*n.*43.*cum seqq.lib.*3.*& cons.*60. *à n.*62.*lib.*4.Osasch.*Pedem.decis.*41.*n.*1.*&*.2.Seraphin. *de priuil.iuram priuil.*51.*n.*22.Anton. Gom.*tom.*2.*var. c.*14.*num.*20. Mascard.*de prob.concl.*1076.*n.*7.*cum seq.* Cened. *d.coll.*10.*n.*3. Valasc.*cons.*130.*num.*35. Franc. Molin.*de ritu nupt.l.*3.*q.*9.3.*n.*15. Mancin.*de iuramenti effectu* 1. *q.*11. *num.*12. Farin.*fragm. crimin. p.*2.*lit. I, n.*1282. 7

Ex vi tamen iuramenti videtur huiusmodi mulierem non posse impugnare renuntiationem ex capite læsionis 8

læsionis etiam enormissimæ, præsertim si aliunde fuerit competenter dotata, vt per Corn. *conf. 11. num. 20. vers. nec supradictis lib. 3.* Parif. *conf. 26. n. 81. cum seqq. lib. 1.* Decian. *conf. 6. num. 5. lib. 1.* Siluest. Aldobrandin. *conf. 26. n. 10. cum pluribus seqq.* plenè, innumerosque alios congerit, & sequitur Castil. *quotid. controuers. p. 3. c. 2. n. 65. cum seqq.* vbi reprobat Conar. contrarium tenentem, & Galerat. *tract. de renuntiat. lib. 3. c. 2. n. 57. vers. altero casu*, prout eos refert Rot. *in Ferrarien. bonorum 21. Aprilis 1617.* coram Reuerendiss. P. D. Merlino.

9 *Patri factum à filia.*] Quamuis responsum Pontificis in præsenti text. contigerit in renuntiatione facta per filiam patri, attamen, cùm ratio in eo expressa in Religione iuramenti tota posita sit, vt scilicet illud seruetur omnino quoties non vergat in æternæ salutis dispendium, vel in alterius detrimentum neque vi, neque dolo extortum sit, eaque ratio conueniat siue renuntiatio fuerit ad fauorem patris, siue fratris & aliorum, siue super hæreditate delata, seu deferenda, iure merito, concludendum est dispositionem huius text. ex identitate rationis comprehendere renuntiationem factam in fauorem etiam fratris super hæreditate paterna, & materna delata, vt tradiderunt Bald. *in Auth. Sacramenta puberum col. fin. num. 14. C. si aduersus vendit. & in l. pactum dotale*, vbi Dec. *col. 2. vers. & ex hac ratione*, & Corn. *n. 8. C. de collat.* Roman. *in l. fin. num. 55. C. de Pactis, & in l. qui superstitis, n. 2. limit 6. ff. de acquirend. hæred.* Beroi. *conf. 51. per tot. lib. 1.* Federic de Senis *conf. 136.* Capel. Tholos. *quæst. 558.* Viuian. *decis. 316. n. 4. lib. 2.* Surd. *conf. 355. n. 9.* Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 89. n. 2. & q. 93. n. 2. cum seqq.* Rot. *in Ferrarien. prætensæ legitimæ 12. Ianuarij 1616.* coram hon. mem. Buratto, vbi D. Florentillus *in annot.* allegat concordantem decisionem *in dicta Ferrarien. bonorum 21. Aprilis 1617.* coram Reuerendiss. P. D. Merlino.

10 Et quamuis hæc opinio videatur improbata à Fulgos. *in d. l. pactum quod dotali, num. 2. vers. attendite*, & à Socin. iun. *in l. stipulatio hoc modo concepta, n. 63. circa med.* & ibi Crot. *num. 48. ff. de verbor. obligat.* attamen certè est vberiori Doctorum numero fulcita, & rationi expressè in hoc textu plurimum consentanea, illaque opinio Fulgosij fortasse posset locum obtinere quando renuntiatum fuisset hæreditati paternæ & maternæ in fauorem fratris viuente adhuc patre & matre, & illis non consentientibus, tunc enim renuntiatio non sustinetur, quia super hæreditate viuentis non potest pascisci, *l. fin. C. de pactis*, & ita declarat Gallerat. *de renuntiat. lib. 3. c. 2. num. 58. cum seqq. part. 2.* & idem videtur sentire Gutier. *in repet. huius text. num. 2. cum seq.* & censuit Rot. *in d. Ferrarien. bonorum.*

11 *Dum nuptui tradebatur.*] Idem si post nuptias, nihil enim refert an post, vel ante nuptias, & constitutam dotem filiam renunciet in fauorem patris, seu fratris cum ratio decidendi, de qua *in hoc text.* innitatur iuramento, ita explicant *in præsenti*, Franch. *in princ.* Ioan. Monach. etiam *in princ. vers. idem si post*, & Gemin. *num. 8.* Natt. *in repet. num. 15. vers. & intellige*, Couarru. *hic p. 3. §. 2. num. 1.* Surd. *conf. 355. num. 9.* Rot. *in d. Ferrarien. bonorum*, coram Reuerendiss. P. D. Merlino.

12 *Vt dote contenta*, &c.] Procedit dispositio huius text. etiam in ea, quæ nihil nomine dotis consecuta fuit nec tunc enim illa poterit renuntiationem impugnare & ad successionem hæreditatum, quibus renuntiauit, aspirare, quia semper viget Sacramentum iuramenti, & illius religio, ita Alexand. *in l. stipulatio hoc modo concepta, n. 8. ff. de verb. obligat.* Anton. Gabr. *commun. tit. de iure dotium, concl. 1. n. 14.* Couar. *hic p. 3. §. 2. n. 6.* Cephal. *conf. 405. n. 4.* Meneh. *de successión. lib. 2. §. 18. num. 103. & 104.* Fachin. *controuers. iuris lib. c. 24.* vbi dicit veriorem, Crass. *in §. successio ab intestato, q. 10. n. 5.* Siluest. Aldobrandin. *conf. 26. n. 101. cum seqq.* Franc. Molin. *d. lib. 3. q. 89. n. 4. & 5. & q. 7. num. 7.* vbi affirmat hanc opinionem esse communiter receptam, Rot. *in d. Ferrarien. prætensæ legitimæ*, coram bon. mem. Buratto, & *in d. Ferrarien. bonorum*, coram R. P. D. Merlino.

Non vi.] Notatur ad hoc, quòd vi inducta filia ad renuntiandum proculdubio renuntiationem rescindere potest, vt per Franch. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 98. à n. 1.* ita vt ipsa renuntiatio vi, & metu incusso filiæ non obstante iuramento nulla sit omnino, vt per Couar. *hic p. 1. §. 4. n. 2.* licet enim iuramentum metu præstitum obliget donec absolutio fuerit petita, *cap. verum*, vbi Panorm. & omnes *sup. de iureiur.* Sayr. *in claui Regia lib. 5. c. 6. à n. 14.* Paul. Comitol. *resp. moral. lib. 2. q. 2.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. c. 11. à n. 13.* Menoch. *conf. 1. n. 302.* Molin. *de primogen. lib. 2. c. 3. n. 13.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 35. à n. 7.* tamen si iuramentum metu præstitum accedit contractui iure Ciuili prohibito qui vt valeat indiget infirandi religione, nulla tunc absolutio necessaria est ad rescindendum contractum, vt tradunt Panorm. *in cap. cùm contingat, de iureiur.* Couar. *citato loco, & de sponsalib. p. 2. c. 3. §. 5. & lib. 1. variar. c. 4. n. 7.* Menoch. *de success. creat. §. 18. num. 185.* M. Ant. Eugen. *conf. 12. num. 57. & n. 2.* Sed in hoc etiam casu iuramentum obligationem parere, & relaxatione indigere saltem secundùm Canonistas docent Simoncel. *d. Decret. lib. 3. tit. 8. num. 174.* Card. Tusch. *verbo absolutio, concl. 58. n. 3. 8. 11. 12. 17. & 35.* Virgil. Boccac. *in constitutionibus Piceni lib. 5. c. 25. n. 117. vers. verum*, Setler. *de iuram. l. 1. t. 5. num. 13.* Sanch. *d. c. 11. à num. 19. & de matrim. lib. 4. disp. 20. n. 4.* Molin. *de instit. tract. disput. 149. vers. quatuor iuribus*, Less. *in simili tract. lib. 2. cap. 17. dub. 7. num. 51.* Camil. Bottel. *in summa omnium decis. titul. 12. num. 99.* Farinac. *fragm. crimin. part. 2. verbo iuramentum, n. 1273.* 13

Vtrùm autem solus metus reuerentialis patris, vel mariti rescindat renuntiationem? in quo dubio solùm reuerentialem non sufficere, resoluunt Panorm. Butr. Imol. & cæteri *in cap. causam matrimonij, de offic. deleg.* idem Panorm. *in cap. cùm contingat de iureiur.* vbi Alciat. *num. 1.* Gutier. *in auth Sacramenta puberum, n. 84. C. si aduersus vend.* Sanch. *de Matrim. lib. 4. disp. 6. num. 13.* vbi subdit quòd licèt renuntiatio hæreditatis paternæ facta metu reuerentiali patris absque minis non rescindatur in foro exteriori, in foro tamen Conscientiæ tenetur pater restituere hæreditatem sic renuntiatam. Nam vt metus reuerentialis contractum infringere possit, necesse est quòd probentur minæ, vel verbera, ex late adductis per Gregor. *l. 10. verbo todo, tit. 1. p. 4.* Cephal. *conf. 91. à n. 44.* Couar. *de sponsal. p. 2. c. 3. §. 6. n. 7. & 8.* Gom. *tom. 2. variar. c. 14. num. 27.* Xuar. *alleg. 24. num. 5.* Capyc. *decis. 159. num. 32. in fin. & 33.* Grammat. *decis. 103. num. 49. & 50.* Roland. *conf. 95. num. 29. & seq. lib. 1.* Cephal. *conf. 91. num. 45. cum seqq.* Mandel. *conf. 4. num. 36. & conf. 77. num. 5. cum seqq. lib. 1.* Boër. *decis. 100. num. 11. & 12.* Tiraquel. *de legib. connub. gloss. 5. n. 39.* Mascard. *de probat. conclus. 1051. n. 16. & 17.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 127. num. 1. cum seqq.* Gutier. *in d. auth. Sacramenta puberum, num. 94. & de iurament. confirm. part. 1. cap. 1. num. 15.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 9.* Azeued. *l. 9. num. 28. tit. 1. lib. 5. nouæ recopil.* Flamin. *de resignat. benefic. lib. 13. q. 3. num. 172. & seq.* Matiens. *l. 11. gloss. 1. num. 2. tit. 1. lib. 5. nouæ recop.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 17. num. 11. & 19.* Henriq. 14

Henriq. *in sum lib.* 11. *c.* 9. *n.* 5. D. Barbos. *in l.* 2. §. *fin. n.* 7. *ff. soluto matrim.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib.* 3. *c.* 22. *n.* 25. *prope finem*, Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo lesis n.* 40. *& de renouat. emphyt. quaest.* 16. *num.* 59. Farin. *fragm. crimin. part.* 2. *lit. M*, *à num.* 125. Cenall. *commun. contra commun. quaest.* 727. *num.* 21. *cum seqq.* Castill. *lib.* 3. *quotid. cap.* 2. *num.* 147. Rebell. *de obligat. iustit. part.* 2. *lib.* 1. *quaest.* 5. *num.* 10. *cum seqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 4. *disp.* 6. *num.* 7. Franc. Molin. *d. lib.* 3. *q.* 98. *num.* 11. *&* 12. plures citatos à Cened. *d.*
19 *collect.* 10. *n.* 6. Ita vt non praesumatur metus reuerentialis ex sola patris aut mariti praesentia nisi minae, vel verbera probentur, vt post Socin. Iun. *consf.* 67. *n.* 39. *lib.* 2. Boër. *decis.* 100. *n.* 11. tradit Franc. Molin. *d. q.* 98. *n.* 12. vbi *num.* 13. post Menoch *d praesumpt. lib.* 3. *praes.* 126. *num.* 1. subdit oportere vt metus apertè probetur.

20 Verùm solus metus reuerentialis sufficit ad rescissionem contractus, vbi simul cum metu illo concurreret laesio enormissima, indicitur enim ea laesione, & reuerentia simul iustus metus ad rescindendum actum sufficiens, ita Aym. *consf.* 11. *n.* 12. *& consf.* 192. *n.* 11. *& seq. & consf.* 114. *n.* 1. Mandel. *consf.* 77. *num.* 21. Roland. *consf.* 100. *num.* 131. *lib.* 4. Capyc. *decis.* 159. *num.* 32. *vers. non stante metu*, *& num.* 34. *vers. responderi potest*, Cephal. *consf.* 142. *num.* 38. *cum seqq. lib.* 1. *& consf.* 34. *num.* 21. *cum seqq ead lib.* 1. Sebast. Medices *de ensibus fornit. part.* 1. *quaest.* 7. *num.* 7. *vers.* 2. Ofasch. *Pedem. decis.* 177. *n.* 5. *& seq.* Mascard. *dict. concl.* 1051. *num.* 15. Menoch. *d. lib.* 3. *praes.* 127. *num.* 14. Couar. *de sponsal. part.* 2. *cap.* 2. §. 6. *n.* 4. *& in praesenti p.* 3. §. 4. *n.* 7. *vers. noua conclusio*, Alciat. *in cap. cum contingat, num.* 2. *&* 81. *de iureiur.* Salzed. *ad Bernard. reg.* 530. Burg. de Pace *consf.* 3. *num.* 20. Menob. *d.* §. 18. *n.* 189. Marc. Anton. Eugen. *d. consf.* 12. *n.* 59. *&* 60. Gutier. *in d. auth. Sacramenta puberum num.* 93. *&* 94. Franc. Molin. *d. q.* 98. *num.* 14. Quamvis contrarium teneant Alexand. *consf.* 83. *num.* 8. *lib.* 6. Crauet. *consf.* 114. *num.* 9. *&* 10. & Burg. de Pace sibi contrarius *consf.* 5. *num.* 7.

21 *Nec dolo.*] Notatur ad hoc, quòd dolus vbi in renuntiatione filiae interuenit, potest ipsa renuntiatio etiam iurata per filiam infringi, vt per Couar. *hic p.* 3. §. 4. *n.* 2. *ad med.* Marc. Anton. Eugen. *de consf.* 12. *n.* 5. *&* 6. Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 2 latè Franc. Molin. *d. q.* 98. *n.* 15. vbi *n.* 16. *cum seqq.* subdit idem esse resoluendum si dolus non ex proposito, sed re ipsa contigerit data enormissima laesione, & *n.* 19. addit sufficere dolum aduersatij absque culpa, vel negligentia
22 minoris. Nam vbi filia maior renuntiaret haereditati delatae, vel deferendae enormissimè, & supra modum laesa, sanè ex aequitate petita saltem absolutione rescindere renuntiationem posset, vel ad laesionis compensationem, quia non est verisimile filiam iurantem si sciuisset in tam enormi laesione consensum fore adhibituram, vt tradunt Mench. *d.* §. 18. *n.* 128. Gutier. *in d. authent. Sacramenta puberum n.* 92. Franc. Molin. *d. lib.* 3.
23 *q.* 96. *n.* 18. *&* 19. *& q.* 97. *num.* 11. subdit quòd quando filia minor renuntiauit, & iurauit, fuit nè dum enormiter, sed enormissimè laesa, tunc nulla requiritur absolutio à iuramento, vt rescindere renuntiationem possit.

24 *Omnino seruari debebit.*] Ergo iuramentum confirmat contractum nullum, & iure irritum. vt per Tiraq. *de retractu tit.* 2. *in praefat. n.* 16. Cantil. Borrel. *in summa omnium dec. tit.* 60. *n.* 93. latè Azor. *inst. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 7. Cenall. *commun. contra commun. tom.* 4. *q.* 900. *num.* 1. *&* 29. Cened. *d. collect.* 7. *n.* 4. Sanch. *in praecepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 12. *n.* 11.

25 Et iuramentum non confirmat contractum quoties in vtilitatem publicam principaliter prohibetur, vt per Cenal. *d. q.* 900. *num.* 8. Sanch. *d. c.* 12. *n.* 43. *& de matrim. lib.* 1. *disp.* 32. *num.* 8. vbi *n.* 6. ex hoc text. colligit quòd si contractui firmetur iuramento, non licet amplius contrauenire, nec peti potest absolutio, nec facta solutione datur repetitio, sed contractus omnino firmus, & irreuocabilis manet.

Vnde iuramentum minorum contractibus, dotisque alienationi adiectum esse omnino seruandum resoluunt D. Barbos. *in l.* 1. *ff. soluto matrim. p.* 5. *num.* 44. Sanch. *d. disp.* 32. *n.* 12. *& lib.* 4. *disp.* 20. *num.* 5. *& lib.* 6. *disp.* 38. *num.* 13. *cum seqq.* Soar. *de Relig. tract. de iuram. lib.* 2. *c.* 11. *num.* 13. *cum seqq. & c.* 28. Paul. Comitol. *resp. moral. lib.* 2. *q.* 2. Bernard. Gaen. *ad pract. Camera Imper. lib.* 2. *concl.* 41. 26

Cùm non vergat in aeterna salutis dispendium.] Notatur ad hoc, quòd seruandum est iuramentum, cuius obseruantia non vergit in dispendium salutis aeternae, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 1. *disp.* 32. *n.* 1. Sic etiam non est obseruandum iuramentum cùm vergit in damnum, & praeiudicium tertij, proindeque in ipsius praeiudicium non firmatur contractus iuramento, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam*, *C. de reuocand. donat. in praefat. n.* 92. *&* 164. Sanch. *de Matrim. lib.* 6. *disp.* 34. *num.* 2. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 11. *num.* 25. *&* 26. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 1. *comp.* 19. *n.* 78. *&* 91. 27 28

In gloss. *Seruari*, ibi, *& compelli debebunt per censuram*, &c. Notatur ad hoc, quòd cùm dispositio huius text. agat de vitando peccato, & periurio, obseruanda est in iudiciis, & tribunalibus Imperij, Regum, & supremorum Principum, vt per Gutier. *h c verbo improbet lex Ciuilis*, *n.* 4. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 3. *quaest. vlt. n.* 48. 29

In gloss. *Detrimentum*, ibi, *scilicet principaliter.* Notatur ad hoc, quòd tunc demum quicquam dicitur in detrimentum alterius redundare quando principaliter redundat, non item quando secundariò, vt per Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter vir. & uxor.* §. 27. *n.* 14. Tiraq. *in tract. res inter alios acta*, *vers. sed haec, prope fin* Couar. *in cap. Raynutius*, *de testament.* §. 10. *n.* 9. *ad fin.* 30

In ead. gloss. ibi, *Filiis.* Notatur ad hoc, quòd renuntiatio haereditatis paternae praeiudicat nepotibus, vt per Xuar. *in l. quoniam in priorib. ampl.* 10. *n.* 62. *& lim.* 4. *n.* 8. latè Ant. Gom. *l.* 22 *Tauri*, *n.* 10. 31

SVMMARIVM.

1 *Pacta inita per Fratres Praedicatores, vel Minores, seu alios Mendicantes cum Rectoribus Parochialium Ecclesiarum super Parochialibus iuribus, si facta sunt per Priores, vel Guardianos de suorum Conuentuum ipsorum locorum consensu (licet authoritas Sedis Apost. non interueniat, vel licentia Prioris, aut Ministri generalis, seu Magistri, aut Prouincialis Ministri, vel Capituli Prouincialis,) seruanda sunt, dummodo aliàs sint licita, & honesta.*

2 *Papa à Monialibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & authoritate Superioris possunt celebrari.*

3 *Praedicatorum Ordo praefertur aliis Ordinibus Mendicantium.*

4 *Ordo prius institutus, & approbatus per Sedem Apost. est praeferendus.*

5 *Ordines Mendicantes iure, & propriè sunt quatuor, Praedicatores scilicet, Minores, Eremitae S. Augustini, & Carmelitani.*

6 *Serui*

6 *Serui B. Mariæ,*
7 *Minimi S. Francisci de Paula,*
8 *Iesuati Congreg. S. Hieronymi,*
9 *Patres Soc. IESV,*
10 *Carmelitani discalceati,*
inter M nd cantes annumerantur.

11 *Mendicantes verè dicuntur non solùm quatuor primi, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apost. tales instituti sunt.*

12 *Fratres, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si Mendicantes admittere volentes non inuenerint, non satisfaciunt si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuo tales creatos.*

13 *Canonici Regulares Lateranenses,*
14 *Canonici Regulares S. Saluatoris Bononien.*
15 *Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis,*
16 *Canonici sæculares S. Georgij in Alga,*
17 *Monachi Cassinenses,*
18 *Monachi Vallis Vmbrosæ,*
19 *Monachi Camaldulenses,*
20 *Monachi Cistercienses,*
21 *Monachi Cistercienses reformati,*
22 *Monachi Cœlestini,*
23 *Monachi Siluestrini,*
24 *Monachi Congregat. B. Virginis Montis Virginis,*
25 *Monachi S. Basilij,*
26 *Monachi Pramonstratenses,*
27 *Fratres S. Spiritus in Saxia,*
28 *Fratres S Hieronymi in Hispania,*
29 *Fratres Eremitæ S. Hieronymi de Pisis,*
30 *Fratres S. Hieronymi de Fesulis,*
31 *Fratres Ordinis Sanctiss. Trinitatis Redemptionis captiuorum,*
32 *Fratres Cruciferi,*
33 *Fratres S. Mariæ de Mercede,*
34 *Fratres Militiæ Iesu-Christi,*
35 *Clerici Theatini,*
36 *Clerici Regulares Minores,*
37 *Clerici Regulares de Sommaschia,*
38 *Clerici Regulares ministrantes infirmis,*
39 *Clerici Regulares pauperum Matris Dei,*
participant de priuilegiis Mendicantium.

Cap. Quia ex eo. III.

1 PActa Mendicantium, & compositiones factæ à Prioribus, vel Guardiania cum consensu suorum Conuentuum cum Prælatis, Capitulis, vel Rectoribus Ecclesiarum super iuribus Parochialibus, vel aliis quibuscunque articulis, sunt seruanda à successoribus etiamsi non sint confirmata à Prouincialibus, vel generalibus, vel à Sede Apost. si fuerint licita & honesta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 497. Alagona *in compend. pag.* 174. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Notatur ad hoc, quòd pacta à Monialibus Ordinis Mendicantium etiam sine consensu, & auctoritate Superioris possunt celebrari, vt per Menoch. *cons.* 73. *num.* 13.

3 In gloss. *Prædicatores*, ibi, *hi proponuntur, quia antiquior ipsorum Religio.* Notatur ad hoc, quòd Ordo Prædicatorum præfertur aliis Ordinibus Mendicantium, ita gloss. similis *verbo Prædicatorum, in cap. quorundam, 24. §. volentes, de elect.* Ioan. Andr. *in cap. Ioannes, n.* 3. *de testam.* Anch. *cons.* 214. *in princ.* Gemin. *in cap. Episcopus, n.* 2 *ad fin. vers. aut sunt Regulares* 17. *dist.* Felin. *in rub. de maiorit & obedient. n.* 5. *vers. Fratres Prædicatores*, Colleg. Bononien. *cons.* 1. *n.* 2. *post consilia Card. Zabarella*, & *ibid.* Collegium Paduanum *n.* 36. *vers. aut sunt Regulares*, Petr. de Monte *de potest. Pontific. tit. Ordo assistentium Concil. n.* 2. Nauar. *cons.* 5. *num.* 1. *de statu Monach. in nou.* Iacob. Philip. Port. *cons.* 164. *n.* 2. *vers. vnde qualitas*, refert, & sequitur nouissimè D. Felix Contelor. *q.* 1. *de præcedentia, n.* 11.

Notatur etiam ad hoc quòd Ordo priùs institutus, & approbatus per Sedem Apost. est Præferendus, vt tradunt Tobi. Nonius *cons.* 71. *n.* 35. Cassan. *in catalogo gloria mundi, p.* 4. *consid.* 52. *vers. ergo*, Felix Contelor. *d. q.* 1. *n.* 2. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3 *alleg* 78. *n.* 36. Rot. *in Orioleu. præcedentiæ* 10. *Martij* 1600. coram bon. mem. Litta, & *in Romana præcedentiæ* 24. *Maij* 1600. coram Card. Lancelloto, & *in Campanien. Prioratus* 18. *May* 1618. coram Reuerendiss. Seleucien. & 10. *Maij* 1619. coram R. D. meo Coccino Decano. 4

In gloss. *Mendicantes*, ibi, *vt sunt Eremitani S Augustini, vel quiuis alij.* Quatuor esse Ordines Mendicantes verè & propriè, videlicet Prædicatores, Minores, Eremitanos S. Augustini, & Carmelitanos, declarauit Pius V. *sua Constit.* quæ incipit, *Romanus Pont. sub dat.* 1. *Octobr.* 1568. quæ est 44. eiusdem Pont. *in Bullario nouo Laertij Cherubini*, *pag.* 240. & referunt Isidor. Moscon *de maiest. militantis Ecclesiæ, lib.* 1. *p.* 4. *c.* 1. *de Regularib. pag.* 514. *vers. Mendicantes*, Zerol. *in praxi Episcop. part.* 2. *verbo Mendicantes, pag.* 67. Azor. *instit moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 13. *q* 2. Galganet. *de iure publico, lib.* 3. *tit.* 41. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom.* 1. *q.* 11. *art.* 6. Ego ipse *de offic. & potest. Episc p.* 3. *alleg.* 77. *n.* 16. secundum Lugdun. impress. & *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo Mendicantes, appel.* 146.

Præter quatuor illas Religiones, quæ verè & propriè iure communi inspecto Mendicantium nomen sortitæ sunt, aliæ plures per specialia priuilegia inter Mendicantes annumerantur, quædam verò de priuilegiis Mendicantium participant. 5

Inter Mendicantes igitur annumerantur *Serui B. Mariæ* eadem Pij V. Constitutione, vt referunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 55. *art.* 3. Erasm. à Cochier. *de iurisd. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 17. *n.* 16. 6

Minimi S. Francisci de Paula similiter inter Mendicantes annumerantur ab eodem Pio V. *in sua Constit. incip. Apost. Sedis benignitas, sub dat. Romæ die* 9. *Nouembr.* 1567. quæ est 49. inter constitutiones eiusdem Pont. *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 344. 7

Iesuatos Congregationis S. Hieronymi comprehendi inter Ordines Mendicantium, eorúmque perfrui gratiis, & indultis, voluit idem Pius V. *sua Constit. incip. Romanus Pont. sub dat. Romæ die* 18. *Nouembr. eiusdem anni* 1567. quæ est 50. inter Constitutiones eiusdem Pont. *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 245. vt referunt F. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 55. *art.* 4. & Azor. *d. lib.* 12. *c.* 23. *q.* 2. 8

Soc. IESV Patres etiam inter Mendicantes annumerauit idem Pius V. *sua Constit. incip. Dum indefessa, sub dat. Romæ* 7. *Iulij* 1571. vt referunt Hieron. Gabr. *cons.* 27. *lib.* 2. Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 55. *art.* 5 & *tom.* 3. *q.* 49. *art.* 2. Azor. *d. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 7. Muta *decis.* 2. *num.* 18. 9

Carmelitas Discalceatos inter Ordines Mendicantes annumerandos esse, eorúmque gratiis omnibus perfrui, declarauit Clemens VIII. *sua Constit. incip.* 10

Romæ

Romanum Pontificem decet, *sub dat. Romæ* 20. *August.* 1603. quæ est 101. inter constitutiones eiusdem Pontif. *in Bullario nouo tom.* 3. *pag.* 147.

11 Qui omnes Mendicantes Ordines, non solùm quatuor priores, sed etiam alij posteriores, qui postea à Sede Apost. tales instituti sunt, verè Mendicantes dicuntur, vt docet Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 14. *q.* 12. *vers. quæres*, & ideo optimè tradunt Nauar. *comment.* 4. *de Regular. num.* 13. *vers. secundò*, & Fr. Emman. *d. tom.* 3.

12 *q.* 52. *art.* 23. Fratres quosdam, quibus concessa est facultas transeundi ad non Mendicantes, si Mendicantes admittere volentes non inuenerint, non satisfacturos si apud Mendicantes olim institutos non admittantur, nisi admitti quoque tentent apud denuo tales creatos; & Soar. *tom.* 5. *in* 3. *p. disp.* 31. *sect.* 6. *n.* 7. docet suspensionem latam *in cap. non solùm*, *& in cap. constitutionem*, *de Regular. hoc lib.* in superiores Ordinum Mendicantium admittentes ad professionem ante annum nouitiatus, extendi ad Mendicantes postea creatos, & idem Soar. *eod. tom. disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 16. ait excommunicationem latam *in Extrauag. viam*, *de Regularib.* contra Mendicantes transeuntes ad alium Ordinem, quàm Carthusianum extendi ad Religiosos Soc. IESV.

Participantes de priuilegiis Mendicantium sunt ij, qui sequuntur.

13 Canonici Regulares Lateranenses participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Pij V. *incip. Ex suprema dispositionis arbitrio*, *sub dat.* 17. *Kalend. Septemb.* 1567. *Pontificatus sui anno* 2. quæ est 41. in ordine inter Bullas eiusdem Pont. *tom.* 2. *Bullarij noui pag.* 228.

14 Canonici Regulares S. Saluatoris Bononiens. vt in Bulla Iulij II. *incip. Inter cæteras*, *sub dat.* 4. 9. *Aprilis* 1512. *Pontificatus sui anno* 9. quæ est 30. in ordine Bullarum eiusdem Pont. *in Bullario nouo tom.* 1. *pag.* 450.

15 Canonici Regulares S. Crucis Conimbricensis per d. Bullam Pij V. *incip. Ex suprema dispositionis arbitrio*, *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 232. *& seq.*

16 Canonici sæculares S. Georgij in Alga, vt in bolla Pij V. *incip. Ex incumbenti nobis*, *sub dat.* 3. *Idib. Decembris* 1569. *Pontific. sui anno* 4. quæ est 92. *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 194.

17 Monachi Cassinenses, aliàs S. Iustinæ de Padua, vt in Bulla Iulij II. *incip. Super Cathedram*, *sub dat.* 10. *Kalend. Septembr.* 1503. *Pontific. sui anno* 1. *in Bullario nouo tom.* 1. *pag.* 402.

18 Monachi Vallis Vmbrosæ participant per viam communicationis de omnibus priuilegiis Mendicantibus concessis ex d. Bulla Pij V. *incip. Ex supremæ dispositionis arbitrio.*

19 Monachi Camaldulenses, vt in Bulla Greg. XIV. *incip. Ex iniuncto nobis*, *sub dat.* 24. *Septembris* 1591. *Pontific. sui anno* 1. quæ est 8. in ordine *tom.* 2. *Bullarij noui pag.* 710.

20 Monachi Cistercienses Congregationis S. Bernardi in Italia Regularis obseruantiæ, vt in Bulla Gregorij XIV. *incip. Romanus Pontif. sub dat.* 28. *Iunij* 1592. *Pontif. sui anno* 1. quæ est in ordine 16. *tom.* 2. *Bullarij noui pag.* 704.

21 Monachi Cistercienses reformati Congregationis B. Mariæ Fuliensis, vt in Bulla Sixti V. *incip. Super specula*, *sub dat. Idibus Nouembr.* 1587. *Pontif. sui anno* 3. quæ est 70. in ordine *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 600. *& in alia Bulla Pauli V. incip. Diuina disponente clementia*, *sub dat.* 5. *Idib. Iulij* 1606. *Pontif. sui anno* 2. quæ est 23. aliàs 18. *in ordine Bullarum eiusdem Pontific. tom.* 3. *Bullarij noui*, & in alia sequenti, *quæ incip. In supereminentis*, *sub dat.* 21. *Nouembris* 1607. *Pontif. sui anno* 3. *in Bullario nouo tom.* 3. *pag.* 206.

Monachi Cœlestini, vt in Bulla S. D. N. D. Vrbani VIII. *sub dat.* 14. *Augusti* 1624. *Pontificatus sui anno* 2. 22

Monachi Syluestrini, vt in Bulla Pauli V. *sub die* 23. *Nouembris* 1606. sicut refert Laërt. Cherubin. *tom.* 1. *Bullarij noui in rub. Bulla* 38. *Pauli III. pag.* 676. 23

Monachi Congregationis B. Mariæ Montis Virginis, vt in Bulla Pauli V. *sub dat.* 19. *Maij* 1611. *Pontif. sui anno* 6. quæ est *in appendice Bullarij noui Laërtij Cherubini constit.* 1. *tom.* 3. *pag.* 46. 24

Monachi S. Basilij, vt colligitur ex Bulla Gregorij XIII. *sub dat. Kalend. Nouembr.* 1579. *Pontificatus sui anno* 8. quæ refertur à Fr. Emman. *in noua collect. priuileg. Mendicant. & non Mendicantium Bulla* 12. *inter Bullas dicti Pontificis.* 25

Monachi Præmonstratenses habent communicationem omnium priuilegiorum, tam spiritualium, quàm temporalium, tam in genere, quàm in specie concessorum Congregationi S. Bernardi Ordinis Cisterciens. Regnorum Hispaniæ, vt in Bulla Clementis VIII. *sub dat.* 20. *Septembris* 1593. *Pontificatus sui anno* 2. quam refert Fr. Emman. *vbi suprà Bulla* 20. *eiusdem Pontificis.* 26

Fratres S. Spiritus in Saxia participant de priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Sixti V. *incip. Exigit*, *sub die* 13. *Augusti* 1586. *Pontific. sui anno* 2. 27

Fratres S. Hieronymi in Hispania, vt colligitur ea d. Bulla Pij V. *incip. Ex suprema dispositionis arbitrio*, *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 232. & ex aliis relatis à Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 55. *art.* 9. 28

Fratres Eremitæ S. Hieronymi Congregationis B. Petri de Pisis perfruuntur omnibus priuilegiis Ordinum Mendicantium, vt in Bulla Pij V. *incip. Religionis Zelus*, *sub dat.* 30. *Martij* 1571. *Pontificatus sui anno* 6. quæ est 125. *in ordine Bullarum eiusdem Pontific. tom.* 2. *Bullarij noui pag.* 337. 29

Fratres S. Hieronymi de Fesulis habent participationem, & communicationem omnium priuilegiorum, prærogatiuarum, immunitatum, & gratiarum, quibus Fratres Religiosi Conuentuum quorumcunque Ordinum Mendicantium, & non Mendicantium vbique existentium, vt in dicta Bulla Pij V. *incip. Ex suprema dispositionis arbitrio*, *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 232. 30

Fratres Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Redemptionis Captiuorum Prouinciarum Castellæ, Leonis ac Bethicæ, ex priuilegiis Leon. X. & Adrian. VI. fruuntur omnibus priuilegiis concessis quatuor Ordinibus Mendicantium, quibus gratiis, & exemptionibus concessis, & concedendis per Sedem Apost. locis, & personis Ordini Sanctissimæ Trinitatis dictarum prouinciarum fruuntur loca, & personæ eiusdem Ordinis in Regno Portugalliæ per Bullam Pauli III. *incip. Inter curas*, *sub dat. Romæ Idib. Nouembr.* 1534. *in Bullario nouo tom.* 1. *pag.* 615. 31

Fratres Cruciferi communicant in priuilegiis cum Ordinibus Mendicantium, tam concessis, quàm concedendis, vt in Bulla Gregorij XIV. *incip. Romanus Pont. sub dat. Romæ die* 12. *Iulij* 1591. *Pontificatus sui anno* 1. *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 701. 32

Fratres S. Mariæ de Mercede gaudent priuilegiis Mendicantium, vt in Bulla Leonis X. *sub dat.* 5. *Kal. Augusti* 1516. de qua meminit Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 55. *art.* 12. 33

Fratres Militiæ Iesu Christi Regni Portugalliæ Reformati nuncupati, participant per viam communicationis de omnibus priuilegiis Mendicantibus cõcessis 34

per

per dictam Bullam Pij V. *incip. Ex supreme dispositionis arbitrio, in Bullario nouo tom. 2. pag. 212.*

35 Clerici Theatini gaudent priuilegiis Mendicantium per Bullam Clement. VII. *incip. Dudum pro parte vestra, sub dat. 7. Martij* 1533. quæ est *in ordine* 28. §. 12. *Bullarum eiusdem Pontif. tom. 1. Bullarij noui, pag.* 605.

36 Clerici Regulares minores communicant cum priuilegiis Theatinorum per specialem Bullam Gregorij XIV. *incip. Romanus Pontif. sub die* 28. *February* 1561. *Pontificatus sui anno 1. in Bullario nouo, tom. 2 pag.* 687.

37 Clerici Regulares de Sommachia retinent communicationem priuilegiorum Mendicantium, vt in Bulla Paol. V. *incip Ex quo diuina maiestas, sub dat.* 9. *Nouemb.* 1607. *Pontificatus sui anno* 3. quæ est *in ordine* 37. §. 1. *inter Bullas eiusdem Pont tom. 2. Bullarij noui. pag* 226.

38 Clerici Regulares ministrantes infirmis omnium priuilegiorum, facultatum, libertatum, indultorum fauorum tam Mendicantibus, quàm non Mendicantibus concessorum communicationem habent, vt in Bulla Gregorij XIV. *incip. Illius, qui pro gregis*, §. 26. *sub dat. Romæ apud S. Marcum* 11. *Kalend. Octob* 1591. *in Bullario nouo tom.* 2. *pag.* 706. *cum seqq.*

39 Clerici Regulares pauperum Matris Dei scholarum piarum habent communicationem omnium gratiarum, immunitatum, libertatum, &c, Ordinibus Mendicantium concessarum, vt in Bulla Gregor. XV. *sub dat. Romæ apud S. Mariam Maiorem* 15. *Octobr.* 1622. *Pontificatus sui anno* 2.

De Procuratoribus.

TIT. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Laicus potest esse procurator ad agendum, & defendendum in causis spiritualibus,* & n. 2.

3 *Laicus potest constitui procurator ad acceptandum beneficium.*

4 *Laicus non potest tractare negotia Ecclesiastica, vel spiritualia si proprio nomine id faceret.*

5 *Procurator post litem contestatam potest dare, seu substituere alium procuratorem,* & n 6.

7 *Procurator quando dicatur fieri dominus litis, ostenditur.*

8 *Procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi.*

9 *Substituendi potestas data non censetur, quamvis in mandato dicatur quòd eius procuratorem, seu substitutum releuat.*

10 *Procurator in rem suam quam habeat potestatem remissiuè.*

11 *Substituere non potest procurator si dominus priùs fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat nisi specialiter hoc in mandato contineatur.*

12 *Procurator incertus substitui potest si data fuerit substituendi potestas.*

13 *Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem liberè, & etiam quandocunque.*

14 *Procurator constitutus ad vendendum rem aliquam, non potest substituere, nec valet venditio per alium facta, nisi in mandato explicetur pretium, & forma venditionis.*

CAP. Non indiscretè. I.

Bonif. VIII.

LAICVS potest esse procurator ad agen- 1
dum, & defendendum in causis spiritualibus. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 512. Alagona *in compend pag.* 183. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fla- 2
min. Paris. *de resign. benefic. lib* 9. *q.* 13. *num.* 14. vbi *n.* 19.
subdit quòd laicus potest constitui procurator ad ac- 3
ceptandum beneficium, & *n.* 20. quòd laicus potest ministerialiter tractare negotia Ecclesiastica.

Procuratorem Laicum ad agendum, &c.] Notatur ad 4
hoc, quòd laicus non potest tractare negotia Ecclesiastica, vel spiritualia, si proprio nomine id faceret, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss.* 5. *n.* 178.

§. Licèt.

• Procurator post litem contestatam potest dare, seu 5
substituere alium procuratorem, ante litem contestatam non potest, nisi hoc habeat in mandatis à domino, & nisi in rem suam sit factus procurator. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

Hanc eandem conclusionem quoad primam eius 6
partem ex hoc text. desumunt Boër. *decis.* 185 *n.* 1. & D. Barbos. *in l. cum prætor*, §. 1. *n.* 104. *cum seqq. ff. de iudic.* quoad reliquas verò partes hæc conclusio ex *infrà* scriptis declarabitur.

Cùm dominus sit litis effectus.] Vt procurator fiat do- 7
minus litis, requiritur quòd cum eo lis fuerit contestata, *l. neque tutores, C. de procurator, l. si procuratorem, §. si quis mandauerit,* & *ibi* Bart. *n.* 1 *ff. mandati,* & hoc quidem locum habet in causis in quibus litis contestatio est necessaria, in aliis autem procurator intelligitur factus dominus litis cùm primùm cœperit tractari de meritis causæ, & negotium principale discutitur, Bart *in l. ab executore, §. si procurator, n.* 2. *ff. de appellat.* Bald. *in l. ante diem, n.* 2. *in fine, ff. de procur.* & *in l. nulla, num.* 3. vbi Paul. Castrens. *n.* 4. & Alex. *n.* 2. *C. eod. tit.* Roman. *cons.* 174. *n.* 5. Aretin. *cons.* 30. *n.* 10. *vers. sed posito,* Corn. *cons.* 89. *n.* 4. *l.* 1. refert Mantic. *dec.* 204. *n.* 1. & 2.

Antè tamen non potest, &c.] Notatur ad hoc, quòd 8
procurator ad lites ante litis contestationem nequit alium substituere, nisi mandatum habeat cum speciali clausula substituendi, vt per Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *dist.* 16. *n.* 21. & 28. Vant. *de nullitatib. tit. ex defectu mandati, n.* 109. Soar. de Pace *in practic. tom.* 1. *in init. annot.* 4. *num.* 5. quos refert, & sequitur parens meus *in comment. ad Ordin Regiam Lusit. lib.* 3. *tit.* 48. §. 28. *n.* 2.

Et quamvis in mandato constituens dicat quòd 9
procuratorem suum releuat, non tamen per hoc dicitur datam esse substituendi facultatem, de quo tamen vide Menoch. *cons.* 175. *n.* 12. Surd. *decis.* 195.

Nisi in rem suam sit datus, &c. De procuratore in 10
rem suam dato vide Bertazol. *de clausulis instrument. claus.* 29. *gloss.* 1. & *seq.* & latè dixi *in meo tract. de clausulis vsufrequentibus, claus.* 72. *n.* 9. secundùm Lugdun. impress.

In gl. *Ab eo.* ibi, *si ergo dominus contestatus litem*, &c. 11
Notatus ad hoc, quòd si dominus priùs fuerit litem contestatus, & deinde procuratorem constituat, tunc procurator non potest alium substituere, nisi specialiter hoc

hoc in mandato contineatur, vt per Soar. de Paee *in pract. tom. 1. in initio annot. 4. n. 6.*

12 In gloss. *Certa non expressa persona.* Notatur ad hoc, quòd substitui potest incertus procurator si data fuerit substituendi potestas, vt Boër. *decis.* 274. *num.* 7.

§. Procurator.

13 Procurator ad negotia potest dare alium procuratorem liberè, & etiam quandocunque. Colligunt Doctores *in princ text. citati.*

14 *Datum ad negotia,* &c.] Ex hoc text. colligit Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 2. c. 1. n. 7.* quòd si fuerit procurator constitutus ad vendendum rem aliquam, non potest substituere, nec valet venditio per alium facta, nisi in mandato explicetur pretium & forma venditionis.

SVMMARIVM.

1 *Procurator ante litem contestatam, etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam, non sine rationabili causa, dominus tamen bene potest adesse causa cum ipso procuratore, maximè si de collusione timeat.*

2 *Procurator in rem suam, non potest reuocari.*

3 *Procuratorem eo inuito dominus non potest post litis contestationem reuocare nisi adsit iusta causa.*

4 *Procurator constitutus ab Episcopo, vsufructuario, vel maioratu, potest etiam post litem contestatam à successore reuocari.*

5 *Procurator in beneficialibus morte Rectoris, seu beneficiati reuocatur, etiamsi dominus litis fuerit effectus.*

6 *Procurator post litem contestatam, nisi volens per dominum reuocari non potest.*

7 *Mandatum dicitur reuocatum, quando orta est inimicitia inter dominum ipsum & procuratorem.*

8 *Causa rationabilis ob quam potest procurator etiam post litis contestationem reuocari, cùm non possit sub certa regula tradi, arbitrio iudicis relinquitur.*

9 *Tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, quæ principalis nec allegauit, nec probauit, si ea sint ad causa defensionem inducibilia.*

CAP. Quamvis. II.

1 DOminos ante litem contestatam etiam sine causa liberè procuratorem poterit reuocare, postea verò ipso nolente nequibit, nisi fiat inimicus domini, vel suspectus, vel affinis aduersarij, aut hæres, seu ingrediatur religionem, vel diu peregrinetur, aut carceratus, seu ægrotus, vel alia rationabilis causa subsit. Verùm licèt aliter reuocare eum non possit dominus, poterit tamen adesse suæ causæ, maximè si timeat de collusione. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 524. Alagona *in compend. pag.* 183. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Liberè à domino reuocari.*] Limita in procuratore in rem suam, qui non potest reuocari, vt per Castr. *in l. fin. n. 2. vers. & sic facta procuratio, ff de donat.* Bertazol. *de claus. instrum. claus. 29. gloss. 2. n. 4.* Cald Pereira *de empt. c. 24. n. 22. & 23.* & fuit dictum *Mediolanen. pensionis 5. Martij* 1607. coram Card Marquemontio, *in Parisien. pecuniaria 5. Decembris* 1612. coram R. D. meo Coccino Decano, impressa per Farin. *decis.* 443. *n. 4. p. 1. recent.* & ideo non intelligitur reuocatus morte mandantis, ex Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 342. *num.* 1.

Postea tamen, &c.] Notatur ad hoc, quòd dominus 3
non potest post litis contestationem procuratorem reuocare ipso inuito, nisi adsit iusta causa, vt per Boër. *decis.* 285. *n.* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect.* 1132. Rot. *decis. 172. n. 1. & decis. 194. n. 1.* apud Farin. *p. 1. recent.* & ideo procuratorem dominum litis effectum non posse reuocari censuit eadem Rot *dec.* 386. *num. 3. d. p. 1. recent.* declarans cum Cassad. *decis. 2. n. 4. & 5. de appellat.* hoc procedere quando expressè reuocatur, non quando tacitè.

Limita si dominus, qui dedit mandatum, sit Epis- 4
copus, vsufructuarius, aut habeat maioratum, quia eius morte expirat mandatum, & sequens in dignitate, vel maioratu poterit alium nominare, vt per Rodericum Xuar. *cons. 10. n. 13.* Azeued. *ad lib. 4. n. 6. & 7. tit. 25. lib. 4 nouæ recop.* vbi subdit quòd potest talis procurator reuocari etiamsi adsit pactum de non reuocando, Put. *decis. 182. n. 3. lib. 2. in correctis*, Mantic. *decis.*
213. *n.* 5. vbi ait quòd in beneficialibus procurator 5
morte Rectoris, seu beneficiati reuocatur, etiamsi dominus litis fuerit effectus.

Ipso nolente nequibit.] Ergo procurator post litem 6
contestatam nisi volens per dominum reuocari non potest, & sic requiritur consensus expressus, vel tacitus, ita quòd absens, & ignorans reuocari non possit, secundùm Franch. *in cap. si quem, §. secus, in fine colum. 1. hoc tit. & lib.* quem refert, & sequitur Pute. *decis.* 303. aliàs *decis. 295. lib. 2. in correct.* vbi subdit quòd in præiudicium domini reuocantis tenet reuocatio absque consensu procuratoris per gloss. *verb. reuocari in præsenti textu.* Et quòd procurator post litis contestationem inuitus & parte aduersa renuente reuocari non possit, vltra *supra* citatos tenent Abb. *in cap. non iniustè n. 4. in fine hoc tit in Decretal.* Felin. *in cap. ex parte n. 27. de rescript.* Mohedan. *decis. 1. sub hoc tit.* Gail. *lib. 1. obseru. 74. n. 10.* & fuit dictum *in Aquilana expensarum 4. Martij* 1596. coram Card. Pamphilio sen. & *in Triden. beneficij 26. Nouembris* 1601. coram bonæ mem. Penia, & *in Romana pecuniaria 29. Aprilis* 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & pars aduersa vt dicatur renuisse sufficit quòd prosequatur iudicium cum procuratore reuocato, Buratt. *decis. 729. n.* 2. & fuit resolutum *in d. Romana pecuniaria.* Quod quidem adeò verum est, vt nec etiam tacitè dominus valeat procuratorem huiusmodi reuocare, constituendo scilicet alterum absque claus. *circa reuocationem*, ne maior sit vis taciti quàm expressi, Bart. *in l. si quis §. Iulianus, n. 1. ff. de procurat.* Abb *in d. cap. non iniustè n. 5. ad fin.* Rot. *in Mediolanen. rescissionis contractus 14. Decembris* 1611. coram Card. Sacrato; quicquid contrarium existiment Bellam. *in d. cap. non iniustè, n. 4. vers. sed Collectarius*, Gregor. XV. *decis. 548. n. 6.*

Limita principalem conclusionem non procedere in causa appellationis, in illa enim procurator post litem contestatam reuocari potest, quia censetur effectus dominus instantiæ, non autem causæ, vt per Vant. *de nullit. tit. ex defectu inhabilitatis sub n.* 163. Marescot. *var. resolut. lib. 2. cap. 62. num.* 7. Seraphin. *decis.* 1180. *num. 1. & 2.* Adrian. Negusant. *quæst.* 31 r. *num. 2. 7. & 8.* nisi in mandato adesset clausul. *releuans*, &c. quia per eam censetur effectus dominus totius litis, & non solius instantiæ, Marescot. *d. cap. 62. num.* 8. Seraph. *d. decis.* 1180. Rot. coram R. Coccino Decano

inter eius impressas *decis.* 319 *n.* 6. Beltramin. *in annot. ad decis.* 548. *Greg. XV. n.* 12.

7 *Immicum fieri*, &c.] Notatur ad hoc, quòd mandatum dicitur reuocatum, quando exorta est inimicitia inter dominum ipsum, & procuratorem, vt per Menoch. *d. præsumpt. lib.* 2. *præs.* 36. *n.* 7.

8 *Seu alia rationabilis causa subsit.*] Notatur ad hoc, quòd stante iusta causa potest procurator etiam post litis contestationem reuocari, vt per Seraph. *decis.* 195. *n.* 1. Rot. *decis.* 353. *n.* 1. *p.* 4. *diuers.* & late Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 618. *n.* 19. Hæc rationabilis causa cùm non possit sub certa regula tradi, relinquitur arbitrio iudicis, vt per Afflict. *in c.* 1. *n.* 24. *ex quibus causis feud. amit* Bald. *in l.* 1. *n.* 8. *C de aduocat. diuers. iud.* Ias. *in l. properandum*, §. *sin autem alterutra*, *n* 8. *C. de iudic.* quos refert, & sequitur Rot. *in Oueton. mercedis* 5. *Maij* 1606. coram R. D. meo Coccino Decano, impressa per Farin. *decis.* 172. *n.* 1. *p.* 2. *recent* vbi subdit iustam reuocandi procuratorem causam esse quando procurator incepit litigare cum suo principali, & *n.* 2. ostendit nunquid causæ cognitio requiratur, vt procurator reuocari possit post litem contestatam.

9 In gloss. *Adesse*, ibi, *sed quid sibi proderit adesse*, &c. Notatur ad hoc quòd tertius oppositor potest in defensionem allegare, & probare omnia, quæ principalis nec allegauit, nec probauit, si ea sint ad causæ defensionem conducibilia, vt per Couar. *pract. c.* 13. *n.* 1. *vers. primum.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens mandatum substituendi, substitutum à se post mandatum susceptum, etiamsi eo non sit vsus, reuocare non potest, nisi & potestatem habeat reuocandi, si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator.*

2 *Procurator non dicitur ante mandatum sibi præsentatum.*

3 *Procurator cum potestate substituendi non potest alium substituere antequam mandatum procura acceptet.*

4 *Procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, si alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere.*

5 *Mandati reuocatio probatur ex eo quòd dominus in locum procuratoris suffecerit habilem, & acceptantem.*

6 *Delegatus Principis, potest subdelegare, siue vniuersaliter, siue generaliter causa delegentur.*

Cap. Is, qui. III.

1 PRocurator habens potestatem substituendi si aliquem substituit, non potest reuocare substitutum nisi habeat etiam potestatem reuocandi post mandatum acceptum, etiamsi substitutus non sit vsus mandato; si verò erat procurator ad plures causas, & in vna substituit, in aliis remanet procurator. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Francb. Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 525. Alagona *in compend. pag.* 183. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Post mandatum susceptum*, &c.] Ergo procurator
non dicitur ante mandatum sibi præsentatum, vt per
3 Roër. *decis.* 274. *à princ.* & ideo procurator cum potestate substituendi non potest alium substituere antequam mandatum procuræ acceptet, secundùm Vestr. *in praxi lib.* 4. *c.* 5. *n.* 5. Rot. *decis.* 45. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* vbi *n.* 2. intelligit quando procurator antequam ad eum perueniant literæ mandati, substituit, cum eo casu non possit exercere facultatem, quam ignorabat; secus verò quando ad eum peruenit mandatum, quia tunc dicitur mandatum acceptasse, & rursus de suo iure potuisse substituere.

In vna tantum substituerit, &c.] Notatur ad hoc, 4
quòd si procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere, vt per Tiraq. *in l. boues* §. *hoc sermone*, *limit.* 6 *n.* 5 *ff. de verb. signif.*

Notatur etiam ad hoc, quòd reuocatio mandati 5
probatur ex eo quòd dominus alium in locum procuratoris suffecerit habilem, & acceptantem, vt per Mascard. *de probat. concl.* 1013. *n.* 35.

In gloss. *Exercere*, ibi, *sic & delegatus*, &c. Nota- 6
tur ad hoc, quòd siue vniuersaliter, siue generaliter causæ delegentur alicui, poterit delegatus Principis subdelegare, vt per Azeued. *ad rubr. tit.* 9. *n.* 14. *lib.* 3. *noua recop.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum, nisi cum aliqua illorum specificatione, vel libera potestate.*

2 *Lex si requirat expressionem pro forma non sufficit expressio generalis per quacunque verba.*

3 *Mandatum habens ad quadam speciale mandatum requirentia, adiecta clausula generali.* Et ad omnia etiam requirentia mandatum speciale, *potest agere etiam in omnibus aliis causis mandatum speciale exigentibus, licèt de expressis non fuerint.*

4 *Procuratorem constituens ad omnia excepto casu aliquo requirente speciale mandatum, illud non amplitabitur ad alios similes casus.*

5 *Iurare non potest procurator sine speciali mandato.*

6 *Transigere, vel pacisci non potest procurator sine speciali mandato.*

7 *Procurator cum libera administratione expedire potest omnia, quæ speciale exigunt mandatum.*

8 *Mandatum cum libera æquiparatur mandato speciali.*

9 *Restitutionem in integrum petere.*
10 *Rescriptum impetrare,*
11 *Beneficiorum possessionem acquirere saltem in indiuiduo,*
12 *Matrimoniali in causa agere,*
13 *Instrumenti exemplationem petere,*
14 *Compromittere,*
15 *Excõmunicationis absolutionem petere,*

} *Procurator sine speciali mandato non potest*

Cap. Qui ad agendum. IV.

PRocurator ad agendum, & defendendum, & gene- 1
raliter ad omnia, quæ requirunt speciale mandatum, non debet ex vi huius generalitatis admitti ad aliquem articulum in quo requiritur speciale mandatum, sed si aliquis articulus exigens speciale mandatum fuit expressus cum clausula generali, admittetur etiam ad non expressos. Item procurator sine speciali mandato non potest deferre iuramentum, transigere, vel pacisci, nisi ei sit liberè concessa administratio bonorum, vel causæ, idest, in rem suam, vel propriam vtilitatem, vel si tanquam dominus esset præsens. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiac. Gemin.

Ioan.

Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 527.* Alagona *in compend. pag. 182.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *In quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet.* Notatur ad hoc, quòd si lex requirat expressionem pro forma, non sufficit expressio generalis per quæcunque verba, vt per Tiraq. *de iur. mar. glos. 7. n. 99.* Flam. *de resign. benefic. lib. 9. q. 7. n. 31.*

3 *Sed si aliquis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd habens mandatum ad quædam speciale mandatum requirentia adiecta clausula generali, *& ad omnia etiam requirentia mandatum speciale,* potest agere etiam in omnibus aliis causis mandatum speciale exigentibus, licèt de expressis non fuerint, vt per Couar. *lib. 2. var. c. 5. n. 8.* Sat enim est in mandato aliqua exprimi, quæ mandatum exigunt speciale adiecta clausula generali in hunc sanè modum, *& ad omnia alia requirentia mandatum speciale,* &c. vt per Couar. *lib. 1. var. c. 6. num. 2. vers. quarto.*

4 Verùm quando quis constituit procuratorem ad omnia, præterquam ad iurandum, vel ad vendendum, licèt excipiat vnum casum requirentem speciale mandatum, tamen mandatum non ampliabitur ad alios casus requirentes speciale mandatum, vt tradunt Tiraq. *de retractu lig. ad finem tit. n. 94. & seq.* Rebuff. *in tract. exceptionum n. 24.*

5 *Iuramentum deferre.*] Notatur ad hoc quòd procurator iurare non potest sine speciali mandato, vt per Surd *decis. 159. n. 1.* Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo procurator. n. 24.* & in iuramento fidelitatis resoluit Camill. Borrel. *in summ. omnium decis. tit. 57. n. 35. & tit. 66. n. 197.* quos refero ego ipse *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 35. n. 19.* secundùm Lugdunen. impress.

6 *Transigere, vel pacisci.*] Notatur ad hoc, quòd procurator sine speciali mandato non potest transigere, vel pacisci, vt per Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo procurator n. 25.* Plures casus in quibus speciale requiritur mandatum in procuratore cumulaui *d. claus. 35. n. 16. cum multis seqq.*

7 *Nisi ei bonorum, vel causa administratio liberè,* &c.] Ergo procurator cum libera administratione expedire potest omnia, quæ speciale mandatum exigunt, vt per Greg. Lop. *l. 19. verbo quando tit. 5. p. 3.* Couar. *lib. 1. var. c. 6. n. 3. vers. quinto,* Soar. de Pace *in pract. tom. 1. in*

8 *initio annotat. 4. n. 17.* Nam mandatum *cum libera,* &c. æquiparatur mandato speciali, vt resoluunt citati per me *d. claus. 35. n. 10.*

9 In glos. *Vel pacisci,* ibi, *nec in integrum restitutionem pro alio petere.* Notatur ad hoc, quòd procurator sine speciali mandato non potest petere restitutionem in integrum, vt resoluunt plures Doctores per me citati *d. claus. 35. n. 31.*

10 In ead. glos. ibi, *Item in rescriptorum impetratione.* Notatur ad hoc, quòd procurator sine speciali mandato non potest impetrare rescriptum, vt per Cardos. *d. verbo procurator n. 32.* Gonz. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 63. num. 17.* Petez. *l. 6. vers. quaro 28. tit. 12. lib. 2. Ordin.*

11 *pag. 700.* vbi secus asserit in rescriptis gratiæ, refero ego ipse *d. claus. 35. n. 21.* crederem tamen non requiri in indiuiduo mandatum ad impetrandum tale rescriptum, sicut non requiritur ad acquirendam possessionem talis beneficij, secundùm Alexand. *in l. 1. §. per procuratorem, ff de acquir. possess.* Ferret. *cons. 220. n. 12. in fine lib. 1.* Rot. *in Auersana benefic. 1. Iulij 1620.* coram Vbaldo.

12 In ead. glos. ibi, *item in causa matrimoniali.* Vide Doctores citatos per me *d. claus. 35. n. 23. & in collect. ad cap. vlt. sub hoc cod. tit.*

In ead. gloss. ibi, *Instrumentorum exemplatione.* Notatur ad hoc, quòd procurator sine speciali mandato non potest petere exemplationem instrumenti, vt per Cardos. *d. verbo procurator num. 35.* quem refero *d. claus. 35. n. 22.* 13

In ead. gloss. ibi, *In compromisso.* Notatur ad hoc, quòd procurator sine speciali mandato non potest compromittere, vt per Cardos. *d. verbo procurator. n. 26.* Camill. Borrel. *in summ. decis. tit. 66. n. 176.* metipsum *d. claus. 35. n. 27.* quicquid contrarium teneant Vinius *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. mandati n. 50. pag. 604.* Menoch. *vsufreq. c. 68. n. 9.* Camill. Borrell. sibi contrarius *tit. 63. n. 27.* 14

In ead. gloss. ibi, *item in absolutione petenda ab excommunicatione.* Notatur ad hoc, quòd ad absolutionem excommunicationis petendam requiritur speciale mandatum, vt per Sayr. *de censur. lib. 2. c. 21. n. 14.* Rot. *decis. 36. de procurat.* quam refert Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 2. collect. 313.* 15

In gloss. *Concessa.* Plura de procuratore in rem suam dixi *in tract. de clausulis vsufrequent. claus. 72.* secundùm Lugdunens. impress. 16

SVMMARIVM.

1 *Mandatum generale ad negotia, etiam ad iudicia se extendit.*
2 *Procurator generalis ad lites, non potest interpellare, protestari, & denuntiare.*
3 *Mandatum speciale in quibus casibus requiratur, remissiuè.*
4 *Filiusfam. potest esse procurator etiam absque patris consensu.*
5 *Filiusfam. non potest pro se stare in iudicio sine consensu patris.*
6 *Filiusfam. sine patris consensu in iudicio stans si agat vtiliter, an valeat negotium? remissiuè.*
7 *Filiusfam. an possit in iudicio proponere publicam accusationem sine consensu patris? remissiuè.*
8 *Consensus à patre præstandus, vt filius pro se in iudicio stare possit, vtrùm debeat præcedere, & esse expressus, & an per procuratorem præstari possit? remissiuè.*
9 *Procurator ad negotia potest quis esse post 16. annũ, ad iudicia verò, & lites non potest nisi post 25. annum.*
10 *Hic text. in §. Licèt, non procedit in beneficialibus, & in causa momentanea possessionis.*

CAP. Qui generaliter. V.

PRocurator generaliter constitutus ad negotia potest agere, & experiri, id est, defendere, exceptis casibus, qui exigunt mandatum speciale. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anc. Butr. Domin. Monach. Ffanc. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 528.* Alagona *in compend. pag. 184* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Agere, & experiri potest, &c.] Ergo procurator generalis ad lites non potest interpellare, protestari, & denuntiare, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. glos. 10. n. 97.* 2

Exceptis his, qui mandatum exigunt speciale.] Qui sint isti casus in quibus requiritur speciale mandatum, ostendi ego ipse *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 35. n. 16. cum seqq.* secundùm Lugdunen. impress. & aliquos notaui *supra cap. proximo.* 3

§. Nedum.

Filiusfam. potest fieri procurator ad negotia, & ad indicia 4

indicia etiam fine consensu patris. Colligunt Doctores
in princ.text. citati, & ex eo desumit Tiraq *de iur.ma-
riti glos.5.n.174.*
5 In gloss. *Filius famil.*ibi,*quia pro se non admittit*,&c.
Collige ex glos. filiumfam. regulariter non posse pro
se state in iudicio sine consensu patris, vt per Socin.
*regul.*195. Vant. *de nullit.tit. ex defectu mandati n.39.*
Cassan.*in consuetud. Burgund.rub.4.§.5. verbo le mari-
sans, & rub.6.§.3.n.5.* Roland. *consil.46.n.3.lib.2.*
Marant. *de ordine indic.p.4.distinct.16.n.30.* Menoch.
remed.15.recup n.305. vbi *n.275.cum seqq.*agit quando
stat in iudicio pro recuperanda possessione à qua fuit
deiectus, *decis. Perus.13.in princ.p.1.* Soar. de Pace *in
pract.tom.1.p.1. temp.2.n.15.* Castill. *controu.lib.1.de
vsufruct.c.3.n.12.* Cardos. *in praxi iudicum verbo filius
n.50.* Aldouin.*cons.37.n.5.*& D. Barbos *in l.2.§.quod si
in patris n.19.ff.soluto matrim.* vbi multipliciter limi-
tat,Molin.*de iustit.tract.2.disp.228.vers.hoc verò*, vbi
agit quando lis est super bonis castrensibus,aut quasi,
& *in vers.tertiò excipitur*, disputat quid dicendum vbi
pater fuerit absens,de quo etiam Azened. *l.10.tit.17.
lib.4.recop.n.13.cum seqq.* vbi *n.16.* quid si pater sit in
iudicio,& non contradicat, Rebuff.*de priuilegiis scho-
lar.priuil.155.* vbi quid in scholari, Ceuall. *commun.
contra commun.q.327.*Cardin. Mantic.*de tacitis,& am-
big.conuent.lib.12.tit.n.13.* vbi an filia in potestate pa-
tris constituta possit pro aduentitia dote sine eius con-
6 sensu, agere. Quid si filius agit vtiliter sine patris
consensu, an valeat negotium? Vide Alciat. *lib.8.
Parerg.c.8.* Tiraq.*de iure mariti gloss.8.n.72.*Rebuff *ad
leges Galliæ in proœm. gloss.5.n.72. & in tract. except.*
7 *n.439.* Et quid vbi filiusfam. proponit publicam ac-
cusationem, an requiratur patris consensus? Vide Vi-
uian *tom.1.commun.opin.lib.3.tit.4.n.10. vers. & conse-
quenter*, Perez *l.1.tit.4.lib.3.Ordin.p.532.* Clar.*lib.5.
§.fin.q.14.n.5.* Azened *d.l.10.n.5.cum seqq.*D.Barbosa
in l.2.§.fin.n.19.cum seq.& l.3.n.8.ff.soluto matr. Farin.
in praxi crimin.p.1.q.12.n.10. Thom. Valasc. *allegat.
8 iuris tom.1.alleg.20.à n.4.*Consensus à patre præstan-
dus in casibus in quibus requiritur, an debeat præ-
cedere? Vide Anton. Gom. *l.42. Taurs n.1.colum.1.*
Menoch. *remed.15.recup n.39.* Cott. *in memor. verbo
filius 12.* Perez *l.1.tit.4.l.3.Ordin.pag.532.* Azened.
d.l.10.à n.15. Et an debeat esse expressus? vide D.
Barbos *d.l.2.§.fin.n.17 & n.28.*Cald.Pereira *de resolut.
emphyt.c.11.n.2.*Tiraq.*de iure mariti gloss.7.n.10.& 16.*
vbi *n.24.*quid si pater, & filius simul agant, an tunc
requiratur consensus, & *gloss.5 n.197.* tractat an suf-
ficiat generalis consensus, & *gloss.6.n.27.*an possit per
procuratorem consentire; Et quid si nolit consentire?
Vide Azened.*d.l.10.n.23.decis.Perus.16.n.3.*Aldouin.
consil.37.num.11. Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.47.
num.37.*

§. Licèt.

9 Post decimum sextum annum potest quis esse pro-
curator ad negotia, sed ad iudicia, & lites non potest
nisi post 25. annum, ita tradunt Tiraq. *de iure mariti
gloss.5.n.179.*Couar.*in cap.tua n.4.de testam.* Gutier.*de
iuram.confirm.p.3.c.11.* Sanch. *de matrim.lib.3.disp.41.
n.8.* & obseruat Pute. *decis.155.* aliàs 151. *in correctis
10 lib.1.*non habere locum text. *in præsenti*,in beneficiali-
bus, & quòd in illis minor potest esse procurator
etiamsi fuisset oppositum, & secundò limitat hunc §.
in causa momentaneæ possessionis,in qua minor potest
esse procurator.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores duo si simul simpliciter constituantur,
alter solus admitti non debet, si verò in solidum,
qui primò contestatur litem, admittitur altero to-
taliter excluso, nisi adiectum fuerit quod non sit
melior conditio occupantis, quo casu altero non pro-
sequente, nec alium substituente, reliquus admit-
titur,*& n.2.
3 *Procuratores in solidum videntur constituti in causis
spiritualibus.*
4 *Tutoribus,seu syndicis pluribus datis,quilibet in soli-
dum potest administrare.*
5 *Procuratoribus ex pluribus in solidum ad causam da-
tis,illius erit melior conditio, qui per litis contesta-
tionem negotium primitus occupabit.*
6 *Mandatum primum dicitur reuocatum per secundum,
etiamsi secundus procurator nollet recipere procu-
rationem.*
7 *Procuratores duo si simul simpliciter creentur in
causis spiritualibus, iudex ex illis eligere debet
magis idoneum,& alius non admittitur nisi primo
legitimè excluso.*
8 *Executor vnus sine altero litigare potest in iudicio ad
pias causas si interueniat auctoritas iudicis.*
9 *Clausula*, In solidum, *quam vim, & effectum ha-
beat ostenditur.*
10 *Procuratores insolidum per qua verba videbantur
constituti, remissiuè.*

Cap. Si duo. VI.

PRocuratores duo si constituantur simul simplici- 1
ter, vnus sine alio admitti non debet, sed si sunt
creati in solidum præoccupans ita admittitur vt alius
non possit se intromittere; si verò fuit oppositum
quòd non sit melior conditio occupantis, tunc si pri-
mus non prosequitur, nec alium substituit, secundus
admittitur, & si cessat impedimentum primi, primus
non potest iterum se intromittere nisi secundus sit im-
peditus,vt in §.*cæterum*.Colligunt ex Ordin.Lap.Abb.
Archid. Gemin Ioan.Andr.Anchar.Butr.Domin.Mo-
nach.Franch.Viuian.*in ration.lib.1.pag.429.* Alagona
*in compend.pag.152.*remissiuè Casal.*in annot.*Ximen.*in
concord. p.2.*
Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem 2
ex hoc text. desumunt Mascard.*de probat.concl.1308.
num.3.cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis.p.4.col-
lect.1444.* Stephan. Gratian. *discept.forens.c.201.n.3.
cum seqq.*vbi *n.46.cum seqq.*subdit quòd in causis spiri- 3
tualibus procuratores videntur in solidum constituti.
Vnde pluribus tutoribus, seu syndicis datis quemlibet 4
in solidum posse administrare resoluit idem Steph.Gra-
tian.*vbi suprà c.86.n.10.cum seqq.*
Negotium primitus occupabit.]Notatur ad hoc, quòd 5
inter plures procuratores insolidum ad causam datos
illius erit melior conditio,qui per litis contestationem
negotiū primitus occupabit,vt per Tiraq.*de retract.lig.
§.11.glos.10.n.2.*Gonz.*ad reg.8. Cancel.§.3.proœm.n.15.*
In gloss *Sin.ul*,ibi, *nisi exprimat se nolle primum re- 6
uocare.*Notatur ad hoc, quòd mandatum primum dici-
tur reuocatum per secundum, etiamsi secundus pro-
curator nollet recipere procurationem, vt per Mas-
card.*de probat.concl.1013.n.23.*

§. Sanè.

In causis spiritualibus si duo procuratores creentur 7
non

non in solidum, iudex ex illis eligere debet magis idoneum, & alius non admittitur nisi primo legitimè exclusō. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati. Et
8 §. iste notari solet ad hoc quòd vnus executor sine altero litigare potest in iudicio ad pias causas si interueniat auctoritas iudicis, vt per Gregor. Lop. *l.6. gloss. vlt. in fin. tit. 10. p.6.*

9 *In solidum.*] De vi, & effectibus huius clausul. latè egi *in tract. de clausul. claus.* 72. secundùm Lugdun. impress.

10 Et procuratores in solidum per quæ verba videantur constitui, ostendunt Mascard. *de probat. conclus.* 1308. *n.* 4. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 201. *num.* 2. *cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator qui renuit acceptare mandatum, pœnitere potest quandiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate, & n. 2.*

3 *Electioni de se facta consentire renuens potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus.*

4 *Mandatum semel acceptare recusans, non potest amplius illud suscipere.*

Cap. Licèt. VII.

1 Absens si quis me constituit procuratorem, & ego dixi me nolle acceptare mandatum mihi præsentandum, si absens perseuerat in eadem voluntate, adhuc possum acceptare. Colligunt ex Ordin. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 531. Alagona *in compend. pag.* 185. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Sanch.
3 *de Matrim. lib. 5. disp. 7. num.* 8. Vnde infertur quòd renuens consentire electioni de se factæ potest mutata voluntate eandem acceptare electoribus in priori voluntate persistentibus vt per eundem Sanch. *eod. tract. de Matrim. lib. 8. disp. 32. n. 2.*

4 In gloss. *Quandiu.* Notatur ad hoc, quòd semel recusans mandatum acceptare non potest amplius illud suscipere, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 92. *num.* 32.

SVMMARIVM.

1 *Dominus dans procuratorem quoties contingit eum abesse causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare, secus si simpliciter, nisi expresè protestetur quòd ipsum reuocare non intendit, vel aliàs hoc appareat ex probabilibus coniecturis.*

2 *Procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit.*

3 *Procurator etiam expresè reuocatus si aliquid agat, & dominus sciat, iterum concessa videtur facultas agendi.*

Cap. Si quem. VIII.

1 Dominus quando creat procuratorem pro tempore, & est absens, si veniens dominus prosequatur causam inceptam, non intelligitur reuocare procuratorem, sed si creauit simpliciter, & deinde ipse personaliter sequitur causam, intelligitur reuocasse, nisi protestetur eum non reuocare, vel aliunde constet intentio quòd eum non reuocet. Colligunt ex Ordin.

Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 1. pag.* 531. Alagona *in compend. pag.* 185. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Licèt tractes eam postmodum per te ipsum.] Notatur ad hoc, quòd procurator reuocatur per comparationem principalis, qui causam reassumit, & tractare incipit, vt per Boër. *decis.* 285. *n.* 5. Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, n.* 122. Mascard. *de probat. conclus.* 1013. *n.* 32. Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 36. num.* 5. Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 22. n. 12. cum seqq.* Si 2
verò procurator etiam expresè reuocatus aliquid agat, 3
& dominus sciat, iterum concessa videtur facultas agendi, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 9. gloss. 3. num.* 5. Cott. *in memorab. verbo procurator falsus, pag.* 711. Mench. *vsufreq. c. 23. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum, & non substituat nisi hoc in mandatis habeat, & si reuocatus etiam ignoranter contrahat non tenet matrimonium.*

2 *Mandatum ad contrahendum matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua est contrahendum.*

3 *Forma contrahendi matrimonium per procuratores vbi reperiatur, ostenditur.*

4 *Matrimonium per procuratorem contractum est Sacramentum conferens gratiam.*

5 *Procurator ad matrimonium dicitur ad negotia constitutus.*

6 *Procurator cum speciali mandato ad contrahendum matrimonium non potest substituere, nisi exprefsè hoc in mandato contineatur.*

7 *Procurator constitutus ad matrimonium contrahendum, non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamuis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat.*

8 *Procurator constitutus ad negotia, certior faciendus est de reuocatione.*

9 *Procurator constitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando potest non obstante iuramento reuocari.*

Cap. Procurator. IX. & vlt.

Procurator ad contrahendum matrimonium debet 1
habere mandatum speciale ad hoc, aliter non est idoneus. Item talis procurator ad contrahendum non potest substituere alium, nisi hoc simpliciter habeat in mandatis. Item si dominus reuocat procuratorem, & procurator postea contrahit, matrimonium est nullum, licèt ipse procurator, vel sponsi nescirent reuocationem. Colligunt ex Ordin. Archid Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 531. Alagona *in compend. pag.* 185. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale.] Nota- 2
tur ad hoc, quòd mandatum ad contrahendum matrimonium debet esse speciale cum expressione personæ, cum qua matrimonium contrahi debet, & non sufficit mandatum generale ad contrahendum cum quacunque, vt per Couar. *de sponsalib. p. 2. c. 4. à num.* 8. Viuald. *in candel. aureo, tit. de matrim. num. 44. vers. secundum,* Com. de Leon. *resp.* 84. Rolan. *cons. 26. n.* 21. *vol.* 2. Ioseph. Ludou. *tom. 3. commun. opinion. tit. de mandato, concl. 1. vers. duodecimo, pag. mihi* 513. Tiraquel. *de iure mariti, gloss. 3. num.* 111. Fr. Emman. *quæst. Regul.*

tom.3.q.17.art.13. Cald. Pereira *in l.si curatorem, verbo implorandum, n.6. vers. facit, C. de in integr. restit. minor.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.10.q.8.n.53* Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo procurator, num.11.* Sanch. *de Matrim. lib.2. disp 11. num.3. & 4.* Cened. *ad Sextum collect.3.n.2.* Rebell. *de obligat. iustit. p.1. lib.2. q.5.n.1.* Camil. Borrel. *in summa decis tit.66. num.162.* Francisc. Molin. *de ritu nuptiarum lib.1. compar.15.n.5. cum seqq.* vbi *à num.24.* subdit hodie non iure *Sacri Concil. Trident. sess.24. de reformat. matrim. c.1.* sublata non fuisse matrimonia per procuratorem, & *num.65.* addit speciale esse in contractu matrimonij vt constitutio procuratoris ad illud contrahendum libera esse
3 debeat. Formam autem contrahendi matrimonium per procuratorem ponunt Gregor. *l.5. verbo con mandado, tit.2.p.4.* Sanch. *d. disp.11.n.6.* Rebell. *d.q.5.n.16.*

4 Matrimonium sic per procuratorem contractum esse Sacramentum, & conferre gratiam, tradunt Conar. *d.p.2.c.1.§ vnic.n.5.* Viuald. *d. tit. de matrim. n.42.* Perez *lib.5. Ordinam. tit.1. pag.2.* Angl. *in florib. Theolog. quæst. de essentia matrim. fol. mihi 317.* Matien. *in rub. tit.1 gl.1. n.133. lib.5. nouæ recop.* Sanch. *d. disp.11.n.27.* Rebell. *d. q.5.n.3.* Franc Molin. *d. compar.25.n.61.*

5 *Et quamvis alias is, qui constituitur ad negotia, &c.*] Ergo procurator ad matrimonium dicitur ad negotia constitutus, vt per Sanch. *de Matrim. lib.3. disput.41. num.8.*

6 *Non poterit deputare alium, &c.*] Notatur ad hoc, quòd procurator cum speciali mandato ad contrahendum matrimonium constitutus non potest substituere, nisi expressè hoc in mandato contineatur, vt per Mozz. *de contract. lib. tit. mandati, §. venio ad 4. num.11. ad medium,* Sanch *de Matrim. lib.2. disp.11.n.5.* Rebell. *de obligat. iustit. p.2.q.5. num.1.* Franc. Molin. *d. compar.25. n.60.* Ratio est, quia in grauibus, & arduis censetur electa industria personæ, in qua specie substitutioni locus non est, vt obseruat Menoch. *de præsumpt. lib.2. præs.38. à princ.*

7 *Si ad negotia, &c.*] Notatur ad hoc, quòd procurator constitutus ad matrimonium contrahendum non potest illud contrahere post mandatum reuocatum, quamvis reuocatio ipsa ad notitiam procuratoris non perueniat, vt per Felin. *in cap ex parte Decani, n.9 cum seqq. de rescript.* Mozz. *de contract. tit de matrim. §. de naturalibus matrim. n.32.* Conar. *de sponsalib p.2.c.4.n.9.* Burg. de Pace *cons 6.n.8.* Cened. *d. collect.2.n.3.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.63.n.37. cum seqq.* Franc. Molin.
8 *d. compar.25. à n.13.* Quod quidem speciale est in matrimonio contra iuris regulam, quæ dictat procuratorem constitutum ad negotia certiorem faciendum esse de reuocatione, vt ea prosit. *Clem. vnic de renuntiat. d. cap. ex parte, de rescript. l.si mandassem, ff mandati, l.1. §. fin. ff. de contrah. empt.* Capr. *tom.1. commun opin. lib.2. tit.8. n.90. & n.100.* Flamin. *de resignat. lib.9.q.25.n.12.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.63.n.51.* Steph. Gratian. *discept. forens. c.18. à n.37. & c.191. n. vlt.* Camil. Borrel. *in summ. decis. tit.66. à n.379.* Ratio verò specialitatis est, quia in cæteris contractibus potest ius supplere consensum contrahentium, illisque renitentibus dominium transferre, in matrimonio autem minimè potest, nam cùm ex reuocatione planè colligatur deficere consensum constituentis, sine quo matrimonium consistere nullo modo potest, *cap gemma, cap. cùm locum, de sponsalib.* consequens fit matrimonium postea subsequutum nullius esse momenti, vt optimè obseruant Sanch. *de matrim. lib.2. dispur.11.n.6.* Rebell. *de obligat. instit. p.2. lib.2.q.5.n.1.* Franc. Molin. *d. compar.25.n.16. cum seqq. & n.19.* subdit sibi veram videri rationem quòd matrimonium consenso vero, & proprio contrahentis perficiatur, & quoties concurrunt consensus procuratori datus, & consensus proprius, quo quis contrahit matrimonium, proprius hic domini constituentis vt verus præualere debet alteri procuratoris ficto, prævalet enim fictioni veritas, *l. filio, quem pater, ff. de liberis. & posthum.*

In gloss. *Reuocatus,* ibi, *quod si iurauerat dominus non reuocare,* &c. Notatur ad hoc quòd procurator, constitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando, potest non obstante iuramento reuocari, vt per Boër. *decis.207.n.1. & 2.* Rot. Bononien. *decis.49.n.21* Rebuff. *in praxi benefic. tit. forma Vicariatus, num.193.* Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccles. n.14.* Tiraq. *de iure primogen. q.78.* Spin. *in speculo testam glos.4. princip. n.76.* Flamin *de resignat benefic. lib 9.q.31.n.2.* Fr. Emman *in explicat Bullæ Cruciatæ, part.2. in addit. ad §.9. pag.165.* Gutier. *de iuram. confirmat. p.1.c.1 n.80. & 84.* Cald Pereira *de empt. c.30. num.35.* Sanch. *de Matrim. lib.2. disp 11.n.8. & lib.6. disp.13.* infinitos prope modum refert Cened. *d. collect.3.n.4.* 9

De his, quæ vi, metúsve causa fiunt.

TIT. XX.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet, & extorquens excommunicatus est ipso iure, &* num.2.

3 *Dominus temporalis si iniusto metu compellat iudicem vt absoluat denuntiatos de interdicto, aut vt relaxet interdictum loci incurrit excommunicationem Papæ reseruatam.*

4 *Metus annullat sententiam iudicis, qui propter metum illam tulit.*

5 *Metus est trepidatio mentis instantis, vel futuri periculi causa.*

6 *Metus debet esse præsens licèt futurum sit periculum.*

7 *Metus vt excuset, vel rescindat actum, debet esse iustus, cadens scilicet in constantem virum, & non vanus.*

CAP. Absolutionis Vnic.

Gregor. X.

REVOCATIO, vel absolutio ab excommunicatione, suspensione, vel interdicto per vim, vel metum extorta non valet, & qui inferunt vim, sunt excommunicati. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Vioian. *in ration. lib.1. pag.542.* Alagona *in compend. pag.189.* 1

Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc texto desumunt Henriq. *in summ. lib 13.c.30. §.1. lit. G.* Soar. *tom.5. disp.4.n.11.* Gamb. *de casibus reseru. c.10.n.7. in princip.* Rainer. *de censuris extra Bullam, c.9. excommun.48.* Fillinc. *tract.14.n.53. vers. sexta, & n.59.* ego ipse *de offic. Episcopi, p.2. alleg.50.n.206.* secundùm Lugdun. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam, disp.2.q.2. puncto 15.* 2

Sed

3 *Seu etiam interdicti*, &c. Notatur ad hoc, quòd si dominos temporalis iniusto metu compellat iudicem vt absoluat denuntiatos de interdicto, aut vt relaxet interdictum loci, incurrit excommunicationem reseroatam Papæ, vt per Hentiq.*d.lib.13.c.43.§.3.lit.G.*

4 *Ab excommunicationis sententia*, &c.] Ergo metus annullat etiam sententiam iudicis, qui propter metum illam tulit, ex allegatis per Batt. *cons.60. num.5.lib* 1. Sebast. Medic.*de casibus fortuitis, p.1.q.7.n.7.vers.his præmissis*, quos refert Farin.*fragm.crimin. p.2.lit. M, num.* 44.

5 In gloss. *Vim*, ibi, *metus autem est trepidatio mentis instantis, vel futuri periculi causa.* Hanc metus definitionem referunt, & seqountur Calderin.*cons.102.n.2. in fine*, aliàs *cons.1. quod metus causa*, Socin. iun.*consil.77.n.67.lib.*1. Couar. *de sponsal. p.2.c.3.§.4. num.*1. Sebast. Medic.*in tract.de casibus fortuitis, p.1.q.7.n.3. & 4.* Mascard. *de probat. concl.* 1952. *n.* 6. Sanch. *de Matrim.lib.4. disp.1.n.7.* vbi huius diffinitionis verba explicat, & declarat.

6 In ead.gloss.ibi, *Et exigitur quòd præsens sit metus, licèt futurum sit periculum.* Ita Sebast. Medic. *d. q.7. n.2.ad fin.*

7 In gloss. *Subiacere*, ibi, *quid si compulit per vanum metum*, &c. Notator ad hoc, qoòd vt metus excuset, vel rescindat actum, debet esse iostus, cadens scilicet in constantem virum, & non vanus, vt per Dec.*in l. in omnibus causis, n.2.ff. de regul.iur.* Ias.*in l.interpositas, n.3.vers.non ergo quilibet metus, C.de transact.* vbi etiam Curt.iun.*n.*15.Ioan.Sichard.*n.2.vers.debet autem esse talis metus*, Boër. *decis.*100.*n.*2. Sebast. Medic.*d. q.7.n.4.* Sanch.*d.lib.4. disp.1. n.9.* vbi propterea dicit metum cadentem in virom constantem in iore qoandoque vocari iostum, & è contra iniustum, quandoque probabilem, & è contra improbabilem, siue vanum, & latissimè Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. M, n.* 63. *cum multis seqq.* vbi latè qoando metus dicatur iustus, cadens in constantem virum.

De Restitutione in integrum.

Tit. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa suadeat.*

2 *Ecclesia competit remedium restitutionis in integrum.*

3 *Ecclesia appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedrales.*

4 *Pia loca, & Ecclesia quoad iuris effectus æquiparantur.*

5 *Hospitalia, & confraternitates in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, dicuntur opera pia.*

6 *Ecclesia potest in integrum restitui aduersùs sententias quascunque tam diffinitiuas quàm interlocutorias contra se latas.*

7 *Ecclesia, seu maior potest restitui aduersùs sententiam latam in possessorio iudicio.*

8 *Ecclesia restituitur etiam contra sententiam, quæ aduersùs Prælatum in causa, vel nomine ipsius Ecclesia lata fuerit.*

9 *Instrumentorum de nouo repertorum prætextu potest Ecclesia aduersùs sententiam in integrum restitui.*

10 *Restitutione in integrum pendente aduersùs sententiam contra Ecclesiam seu minorem latam, non debet huiusmodi sententia interim executioni mandari, nisi restitutio malitiosè fuerit implorata ad protelandam executionem sententia, vt n.11.*

12 *Restitutio in integrum conceditur Ecclesiæ aduersùs contractus.*

13 *Restitutio in integrum competit Ecclesia, & minori aduersùs emptionem, & venditionem, etiam factam sub hasta publica.*

14 *Restitutio in integrum competit Ecclesia, & minori aduersùs quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes.*

15 *Prælatus Ecclesia nomine restitutionem in integrum petere debet, vel alius de Ecclesia, si ipso Prælatus ex aliqua causa repellatur.*

16 *Prælati Ecclesia, seu alij de Ecclesia tunc demum ad restitutionem in integrum impetrandam nomine Ecclesia admittuntur, quando illa in se, aut in bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se læduntur, aut in bonis propriis.*

17 *Restitutio competit Ecclesia, sicut & minori intrà quadriennium.*

18 *Quadriennij spatium concessum Ecclesia, & minori ad restitutionem petendam, lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, nisi Ecclesia, vel minor contendant illud de iure non potuisse currere.*

19 *Quadriennium iure statutum ad causam restitutionis in integrum solum currit negligentibus, non verò legitimè impeditis.*

20 *Tempus continuum quod dicatur, ostenditur.*

21 *Quadriennium restitutionis est vtile à principio, continuum verò in progressu.*

22 *Quadriennium restitutionis non currit Ecclesia, seu minori probabiliter ignoranti, sed tantum à die scientia numerari debet.*

23 *Quadriennio elapso ad restitutionem petendam non est Ecclesia ad illum admittenda etiam per viam exemptionis, vel replicationis.*

24 *Restitutio Ecclesia non conceditur aduersùs quadriennij lapsum, & etiamsi agatur de causa beneficiali, vt n.25.*

26 *Restitutio in integrum post quadriennium concedi potest à iudice ex rationabili causa.*

27 *Causa rationabilis, & iusta ad restitutionem petendam post quadriennium quæ sit, relinquitur arbitrio iudicis.*

28 *Restitutio indulgetur post quadriennium stante enormissima læsione, & infra quod tempus prætextus huiusmodi læsione, concedenda sit, ostenditur, n.29.*

30 *Ecclesia fungitur iure minoris.*

31 *Præscriptiones temporales breuis vel longi temporis aduersùs Ecclesiam currunt cum remedio restitutionis.*

32 *Ecclesia competit restitutio in integrum iure minoris aduersùs præscriptiones longissimi temporis.*

33 *Ecclesia competit restitutio aduersùs contractus, licèt in illis Prælati iuramentum interueniat de non contrauemiendo, & quid in minore,* ibid.

34 *Ecclesia est audienda omni tempore aduersùs sententiam nullam.*

35 *Quadriennium restitutionis est statutum non solum ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.*

36 *Quadriennij lapsus non nocet si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiatur.*

37 *Tempus nullum præfinitum esse Ecclesia ad restitutionem petendam quidam malè existimarunt.*

38 *Ecclesia restituitur omni casu in quo læsa fuerit.*

39 *Dictio*, semper, *idem significat quod omni casu.*

40 *Declaratur text. in cap. cùm in literis, hoc tit. in Decretal.*

41 *Prælati*

*tom.3.q.17.art.13.*Cald.Pereira *in l.ſi curatorem, verbo implorandum,n.6. verſ. facit,C.de in integr.reſtit. minor.* Flamin.Pariſ.*de reſignat.benefic.lib.*10.*q.*8.*n.*53 Cardoſ. *in praxi iudicum,& aduocat. verbo procurator, num.*22. Sanch.*de Matrim.lib.*2.*diſp* 11.*num.*3.*&* 4. Cened. *ad Sextum collect.*3.*n.*2.Rebell.*de obligat.inſtit.p* 2.*lib.*2. *q.*5.*n.*1. Camil. Borrel.*in ſumma deciſ tit.*66 *num.*162. Franciſc.Molin. *de ritu nuptiarum lib.*1.*compar.*25.*n* 5. *cum ſeqq.*vbi *à num.*24. ſubdit hodie non iure *Sacri Concil,Trident.ſeſſ.*24.*de reformat. matrim.c.*1. ſublata non fuiſſe matrimonia per procuratorem, & *num.*65. addit ſpeciale eſſe in contractu matrimonij vt conſtitutio procuratoris ad illud contrahendum libera eſſe
3 debeat. Formam autem contrahendi matrimonium per procuratorem ponunt Gregor. *l.*5. *verbo con mandado, tit.*2.*p.*4.Sanch.*d.diſp.*11.*n.*6.Rebell.*d.q.*5.*n.*16.

4 Matrimonium ſic per procuratorem contractum eſſe Sacramentum,& conferre gratiam,tradunt Couar. *d.p.*2 *c.*1.*§ vnic.n.*5.Viuald.*d.tit.de matrim.n.*42. Perez *lib.*5.*Ordinam.tit.*1.*pag* 2.Angl. *in florib.Theolog.quaſt. de eſſentia matrim.fol.mihi* 317.Matien.*in rub.tit.*1 *gl.*1. *n.*133.*lib.*5.*noua recop.*Sanch.*d.diſp.*11.*n.*27. Rebell.*d. q.*5.*n.*4. Franc Molin.*d.compar.*25.*n.*61.

5 *Et quamvis alias is, qui conſtituitur ad negotia,&c.*] Ergo procurator ad matrimonium dicitur ad negotia conſtitutus, vt per Sanch. *de Matrim.lib.*3.*diſput.*41. *num.*8.

6 *Non poterit deputare alium, &c.*] Notatur ad hoc, quòd procurator cum ſpeciali mandato ad contrahendum matrimonium conſtitutus non poteſt ſubſtituere, niſi expreſsè hoc in mandato contineatur, vt per Mozz.*de contract.lib.tit.mandati,§.venio ad* 4.*num.*11.*ad medium,*Sanch *de Matrim.lib.*2.*diſp.*11.*n.*5. Rebell. *de obligat.inſtit.p.*2.*q.*5.*num.*1. Franc.Molin.*d.compar.*25. *n.*60. Ratio eſt, quia in grauibus, & arduis cenſetur electa induſtria perſonæ, in qua ſpecie ſubſtitutioni locus non eſt, vt obſeruat Menoch. *de præſumpt.lib.*2. *præſ.*38.*à princ.*

7 *Si ad negotia,&c.*] Notatur ad hoc, quòd procurator conſtitutus ad matrimonium contrahendum non poteſt illud contrahere poſt mandatum reuocatum, quamvis reuocatio ipſa ad notitiam procuratoris non peruenіat,vt per Felin. *in cap ex parte Decani,n.*9 *cum ſeqq.de reſcript.*Mozz.*de contract.tit de matrim.§.de naturalibus matrim. n.*32. Couar. *de ſponſalib p.*2.*c.*4.*n.*9. Burg.de Pace *conſ.*6.*n.*8.Cened.*d.collect.*2.*n.*3. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel gloſſ.*63.*n.*37. *cum ſeqq.* Franc. Molin.
8 *d.compar.*25. *à n.*13. Quod quidem ſpeciale eſt in matrimonio contra iuris regulam, quæ dictat procuratorem conſtitutum ad negotia certiorem faciendum eſſe de reuocatione, vt ea proſit. *Clem.vnic.de renuntiat.d. cap ex parte, de reſcript. l.ſi mandaſſem, ff mandati, l.*1. *§.fin.ff.de contrah.empt.* Capr. *tom.*1. *commun.opin.lib.*2. *tit.*8.*n.*90.*& n.*100.Flamin.*de reſignat.lib.*9.*q.*25.*n.*12. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloſſ.*63.*n.*51. Steph. Gratian. *diſcept.forenſ.c.*18.*à n.*37.*& c.*191.*n.vlt.*Camil.Borrel. *in ſumm.deciſ. tit.*66. *à n.*379. Ratio verò ſpecialitatis eſt, quia in cæteris contractibus poteſt ius ſupplere conſenſum contrahentium,illiſque renitentibus dominium transferre, in matrimonio autem minimè poteſt, nam cùm ex reuocatione planè colligatur deficere conſenſum conſtituentis, ſine quo matrimonium conſiſtere nullo modo poteſt,*cap gemma, cap.cùm locum,de ſponſalib.* conſequens fit matrimonium poſtea ſubſequutum nullius eſſe momenti, vt optimè obſeruant Sanch.*de matrim.lib.*2.*diſput.*11.*n.*6.Rebell.*de obligat. inſtit.p.*2.*lib.*2.*q.*5.*n.*1. Franc.Molin.*d.compar.*25.*n.*16. *cum ſeqq. & n.*19. ſubdit ſibi veram videri rationem quòd matrimonium conſenſu vero,& proprio contrahentis perficiatur, & quoties concurrunt conſenſus procuratori datus, & conſenſus proprius, quo quis contrahit matrimonium, proprius hic domini conſtituentis vt verus præualere debet alteri procuratoris ficto, præualet enim fictioni veritas, *l.filio,quem pater, ff.de liberis. & poſthum.*

In gloſſ.*Reuocatus,*ibi, *quod ſi iurauerat dominus non* 9
reuocare, &c. Notatur ad hoc quòd procurator, conſtitutus in qualibet materia cum iuramento de non reuocando,poteſt non obſtante iuramento reuocari, vt per Boër.*deciſ.*107.*n.*1. *&* 2. Rot. Bononien. *deciſ.*49.*n.*2. Rebuff. *in praxi benefic.tit. forma Vicariatus,num.*193. Nauar.*in tract.de alienat. rerum Eccleſ. n.*14. Tiraq. *de iure primogen.q.*78.Spin.*in ſpeculo teſtam gloſ.*4.*princip. n.*76.Flamin *de reſignat benefic.lib* 9.*q.*31.*n.*2. Fr. Emman *in explicat Bulla Cruciata, part.*2.*in addit. ad §.*9. *pag.*165.Gutier.*de iuram.confirmat p.*1.*c.*1 *n.*80. *&* 84. Cald Pereira *de empt.c.*30.*num.*35. Sanch.*de Matrim. lib.*2.*diſp* 11.*n.*8.*& lib.*6. *diſp.*13. infinitos prope modum refert Cened.*d.collect.*3.*n.*4.

De his, quæ vi, metúſve cauſa fiunt.

Tit. XX.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti abſolutio, vel reuocatio per vim extorta non tenet, & extorquens excommunicatus eſt ipſo iure, &* num.2.

3 *Dominus temporalis ſi iniuſto metu compellat iudicem vt abſoluat denuntiatos de interdicto, aut vt relaxet interdictum loci incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam.*

4 *Metus annullat ſententiam iudicis, qui propter metum illam tulit.*

5 *Metus eſt trepidatio mentis inſtantis, vel futuri periculi cauſa.*

6 *Metus debet eſſe præſens licèt futurum ſit periculum.*

7 *Metus vt excuſet, vel reſcindat actum, debet eſſe iuſtus, cadens ſcilicet in conſtantem virum, & non vanus.*

Cap. Abſolutionis Vnic.

Gregor. X.

Revocatio, vel abſolutio ab excom- 1
municatione, ſuſpenſione, vel interdicto per vim, vel metum extorta non valet,& qui inferunt vim, ſunt excommunicati. Colligunt ex Ordin.Lap.Abb.Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Viuian. *in ration. lib.*1. *pag.*542. Alagona *in compend. pag.*189.

Hanc eandem concluſ.quoad ſecundam eius partem 2
ex hoc textu deſumunt Henriq. *in ſumm. lib* 13.*c.*30. *§.*1.*lit.G.*Soar.*tom.*5.*diſp.*4.*n.*11.Gamb.*de caſibus reſeru. c.*10.*n.*7.*in princip.*Rainer.*de cenſuris extra Bullam,c.*9. *excommun.*48.Filliuc.*tract.*14.*n.*53.*verſ.ſexta,& n.*59. ego ipſe *de offic.Epiſcopi,p.*2.*alleg.*50.*n.*206.ſecundùm Lugdun.impreſſ.nouiſſimè Bonac. *de cenſur.extra Bullam, diſp.*2.*q.*2.*puncto* 15.

Sed

3 *Seu etiam interdicti*, &c. Notatur ad hoc, quòd si duminus temporalis iniustu metu compellat iudicem vt absulnat denuntiatus de interdicto, aut vt relaxet interdictum luci, incurrit excommunicatiunem reseruatam Papæ, vt per Henriq. *d.lib.13.c.43.§.3.lit.G.*

4 *Ab excommunicationis sententia*, &c.] Ergo metus annullat etiam sententiam iudicis, qui propter metum illam tulit, ex allegatis per Batt. *cons.6u. num.5.lib.1.* Sebast. Medic. *de casibus fortuitis, p.1.q.7.n.7.vers.his præmissis*, quos refert Farin. *fragm.crimin. p.2.lit. M, num. 44.*

5 In gloss. *Vim*, ibi, *metus autem est trepidatio mentis instantis, vel futuri periculi causa.* Hanc metus definitionem referunt, & sequuntur Calderin. *cons.102.n.2. in fine*, aliàs *cons.1. quod metus causa*, Socin. iun. *consil.77.n.67.lib.1.* Cuuar. *de sponsal. p.2.c.3.§.4. num.1.* Sebast. Medic. *in tract. de casibus fortuitis, p.1.q.7.n.3. & 4.* Mascard. *de probat. concl.* 1952. *n. 6.* Sanch. *de Matrim.lib.4. disp.1.n.7.* vbi huius diffinitiunis verba explicat, & declarat.

6 In ead. gloss. ibi, *Et exigitur quòd præsens sit metus, licèt futurum sit periculum.* Ita Sebast. Medic. *d. q.7. n.2.ad fin.*

7 In gloss. *Subiacere*, ibi, *quid si compulit per vanum metum*, &c. Notatur ad huc, quòd vt metus excuset, vel rescindat actum, debet esse iustus, cadens scilicet in cunstantem virum, & non vanus, vt per Dec. *in l. in omnibus causis, n.2. ff. de regul.iur.* Ias. *in l. interpositas, n.3. vers. non ergo quilibet metus, C. de transact.* vbi etiam Curt. iun. *n.15.* Ioan. Sichard. *n. 2. vers. debet autem esse talis metus*, Boer. *decis. 100.n.2.* Sebast. Medic. *d. q.7.n.4.* Sanch. *d.lib.4. disp.1. n.9.* vbi propterea dicit metum cadentem in virum constantem in iure quandoque vocari iustum, & è contra iniustum, quandoque probabilem, & è contra imprubabilem, siue vanum, & latissimè Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. M, n. 63. cum multis seqq.* vbi latè quandu metus dicatur iustus, cadens in cunstantem virum.

De Restitutione in integrum.

Tit. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa suadeat.*

2 *Ecclesiæ competit remedium restitutionis in integrum.*

3 *Ecclesiæ appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedrales.*

4 *Pia loca, & Ecclesiæ quoad iuris effectus æquiparantur.*

5 *Hospitalia, & confraternitates in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, dicuntur opera pia.*

6 *Ecclesia potest in integrum restitui aduersùs sententias quascunque tam diffinitiuas quàm interlocutorias contra se latas.*

7 *Ecclesia, seu maior potest restitui aduersùs sententiam latam in possessorio iudicio.*

8 *Ecclesia restituitur etiam contra sententiam, quæ aduersùs Prælatum in causa, vel nomine ipsius Ecclesiæ lata fuerit.*

9 *Instrumentorum de nouo repertorum prætextu potest Ecclesia aduersùs sententiam in integrum restitui.*

10 *Restitutione in integrum pendente aduersùs sententiam contra Ecclesiam seu minorem latam, non debet huiusmodi sententia interim executioni mandari, nisi restitutio malitiosè fuerit implorata ad protelandam executionem sententiæ, vt n.11.*

12 *Restitutio in integrum conceditur Ecclesiæ aduersùs contractus.*

13 *Restitutio in integrum competit Ecclesiæ, & minori aduersùs emptionem, & venditionem, etiam factam sub hasta publica.*

14 *Restitutio in integrum competit Ecclesiæ, & minori aduersùs quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes.*

15 *Prælatus Ecclesiæ nomine restitutionem in integrum petere debet, vel alius de Ecclesia, si ipse Prælatus ex aliqua causa repellatur.*

16 *Prælati Ecclesiæ, seu alij de Ecclesia tunc demum ad restitutionem in integrum impetrandam nomine Ecclesiæ admittuntur, quando illa in se, aut in bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se læduntur, aut in bonis propriis.*

17 *Restitutio competit Ecclesiæ, sicut & minori intrà quadriennium.*

18 *Quadriennij spatium concessum Ecclesiæ, & minori ad restitutionem petendam, lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, nisi Ecclesia, vel minor contendant illud de iure non potuisse currere.*

19 *Quadriennium iure statutum ad causam restitutionis in integrum solum currit negligentibus, non verò legitimè impeditis.*

20 *Tempus continuum quod dicatur, ostenditur.*

21 *Quadriennium restitutionis est vtile à principio, continuum verò in progressu.*

22 *Quadriennium restitutionis non currit Ecclesiæ, seu minori probabiliter ignoranti, sed tantum à die scientiæ numerari debet.*

23 *Quadriennio elapso ad restitutionem petendam non est Ecclesia ad illam admittenda etiam per viam exemptionis, vel replicationis.*

24 *Restitutio Ecclesiæ non conceditur aduersùs quadriennij lapsum, & etiamsi agatur de causa beneficiali, vt n.25.*

26 *Restitutio in integrum post quadriennium concedi potest à iudice ex rationabili causa.*

27 *Causa rationabilis, & iusta ad restitutionem petendam post quadriennium quæ sit, relinquitur arbitrio iudicis.*

28 *Restitutio indulgetur post quadriennium stante enormissima læsione, & infra quod tempus prætextus huiusmodi læsione, concedenda sit, ostenditur, n. 29.*

30 *Ecclesia fungitur iure minoris.*

31 *Præscriptiones temporales breuis vel longi temporis aduersùs Ecclesiam currunt cum remedio restitutionis.*

32 *Ecclesiæ competit restitutio in integrum iure minoris aduersùs præscriptiones longissimi temporis.*

33 *Ecclesiæ competit restitutio aduersùs contractus, licèt in illis Prælati iuramentum interueniat de non contraueniendo, & quid in minore*, ibid.

34 *Ecclesia est audienda omni tempore aduersùs sententiam nullam.*

35 *Quadriennium restitutionis est statutum non solum ad incohandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.*

36 *Quadriennij lapsus non nocet si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiatur.*

37 *Tempus nullum præfinitum esse Ecclesiæ ad restitutionem petendam quidam malè existimarunt.*

38 *Ecclesia restituitur omni casu in quo læsa fuerit.*

39 *Dictio*, semper, *idem significat quod omni casu.*

40 *Declaratur text. in cap. cùm in literis, hoc tit. in Decretal.*

41 *Praeuaricator quis dicatur, ostenditur.*

42 *Dolum qui allegat, probare debet cum non praesumatur.*

43 *Commentum vnde dicatur, ostenditur.*

44 *Commentitium aliquando idem importat quod recens, nouum, & excogitatum, non transflatitium.*

45 *Quadriennium restitutionis non currit Ecclesiae, quandiu viuit Praelatus à quo ipsa laesa fuit.*

46 *Quadriennium restitutionis non computatur Ecclesiae, quando illa interea frequentes, & repentinas Praelatorum mutationes passa fuit.*

Cap. Ecclesia. I. Gregor. IX.

1 Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petitionem beneficij restitutionis in integrum, nisi rationabilis causa iudici hoc persuadeat, vt si manifestè probetur frans, vel praenaricatio super hoc. Colligunt ex Ordin. Archid Gem. in. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 552.* Alagona *in compend. pag. 193.* temissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Ecclesia.*] Probat ergo text. hic Ecclesiae competere remedium restitutionis in integrum, in idem sunt text. *in c. 1. & in cap. auditis, cum alus sup. hoc tit. Clem. vnic. infr. eod gloss. 1. in l. Respubl. C. ex quibus causis maior.* gl. ff. *verbo annorum in auth. de Eccles. tit. §. pro temporalibus collat. 9.* tradunt vtrobique Doctores communiter *gloss. 4.* & omnes *in d. c. 1. sup. hoc tit. in Decretal.* vbi post alios Beroi. *n. 1. & 3.* Mantu. *n. 3. & 4.* Mench. *vsufreq. c. 9. n. 1.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo minoribus, n. 60.* Morl. *in emporio iuris, tit. 5. in pralud n. 9. vers. sexto,* Molin. *de iustit. tom. 2. disp. 574. num. 1. & 2.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 601. num. 35. cum seqq.* estque indubitata conclusio, & citatis à Sfort. *in tract. de restit. in integr. q. 3. art. 4. per totum.*

3 Ecclesiae appellatione in proposito veniunt generaliter omnes etiam inferiores, & non Cathedrales, vt per Card. *in d. cap. auditis, q. 4.* Fab. *in d. l. Respubl. C. ex quibus causis maior.* Item earundem Ecclesiarum capitula, vt per Abb. *in d. c. 1. n. 15.* vbi Beroi. *n. 142.* optimè declarat Sfort. *d. q. 3. n. 22.* Ac denique comprehendi caetera loca pia, de quibus licèt non reperiatur specialiter in iure cautum, prout in Ecclesia, militat tamen in illis eadem ratio, & insuper quia priuilegia Ecclesiarum, quale hoc censetur, caeteris locis piis communicata dicuntur, iuxta text. *in l. omnia*

4 *priuilegia 34. C. de Episcop. & cler.* Vnde quoad iuris effectus pia loca, & Ecclesiae aequiparantur, vt bene deducitur ex text. *in cap. requisisti, vers. secus autem, ibi, aut aliis piis locis, de testam.* tradunt in specie Doctores communiter, vt per Abb. & Beroi. *vbi proximè, n. 141.* Franch. *hic, n. 4.* Anchar. *n. 4.* Roman. *sing. 272.* Tiraq. *de priuilegiis pia causa priuil. 138.* Cost. *in cap. si pater 2. part. verbo ipsis pauperibus à num. 4.* Molin. *d. disp 574. num. 2.* plores de quibus Cald. Pereira *d. verbo Minoribus, num. 63.* Sfort. *d. q. 3. art. 4. num. 26.*

5 Idem ex praedictis rationibus admittentes in hospitalibus, confraternitatibus laicorum, & aliis similibus communitatibus, in quibus opera charitatis, & pietatis exercentur, si fuerint Episcopi auctoritate constructae, quia tunc propriè dicuntur loca pia, iuxta text. *in cap. 4. de Relig. dom. ib.* gloss. *verbo altaria in clem. quia contingit, eod. tit.* multis comprobant Gutier. *canon. lib. 1. c. 35. n. 29.* Valasc. *consult. 105. num. 5.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. lit. H, concl. 159. à n. 1. & concl. 163. num. 6.*

Ad retractandam sententiam, &c.] Notatur hic; text innctis verbis sequentibus ad hoc, quòd Ecclesia potest restitui aduersùs sententias contra se latas, consonant text. *in cap. tum ex literis 5. & in cap. suscitata 6. sup. eod.* tradunt Sfort. *in tract. de restitut. in integ. q. 72. per totam,* Mol. *d. tit. 5. q. 3.* Gam. *Lusit. decis. 110. n. 6.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Gallia, tit. de restit. art. 1. à n. 20.* Anton. Gom. *var. tom. 1. c. 14. n. 5. vers. vndecimo,* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo, implorandum, à n. 17.* qui quidem licèt pro indubitato hoc admittant in sententia diffinitiua, in interlocutoria tamen controuersum est an aduersùs illam restitutio Ecclesiae, seu minori concedatur, vt per Sfort. *q. 68. art. 1. per totum;* nam Innoc. *in cap. coram, sup. hoc tit.* vbi Card. *q. 3.* Imol. *n. 8.* simpliciter tenuerunt nequaquam concedi, eo quòd talis sententia leuis sit praeiudicij, succedatque proinde reg. *l. scio 4. ff. hoc tit. l. si ex causa 10. in fine princ. l. pen. ff. de minorib. l. 1. C. si aduersus vendit. pign.* iuncta resolutione *gloss. 1. in c. 1. sup. eod.* quam sequuntur plores congesti per Gabr. *commun. sub hoc tit. concl. 1. n. 1.* Cald. Pereira *verbo vel aduersary dolo, n. 7.* Pinel *in l. 2. C. de rescind. vendit. p. 1. c. 1. n. 26.* contendentes pro modica laesione restitutionem denegari, quibus adde plores alios citatos à Sfort. *q. 4. n. 105. vers. in contrarium.* Verùm contrariam opinionem, imo quòd aduersùs interlocutoriam comperat etiam restitutio, probator *gloss. 1. ad finem in l. vlt. C. si minor se maiorem dix.* vbi sequuntur Doctores communiter, Bart. *in l. diuus n. 6. ff. hoc tit.* Albert. *in l. minor autem, n. 4. ff de minor.* & satis Domin. *in praesenti, n. 5.* Franch. & Anchar. *n. 4.* Sfort. qui inter magnum, & modicum praeiudicium distinguit, *d. q. 68. à n. 4.* expressèque probatur, *in d. cap. coram,* ibi, *interlocuti fuimus,* & confirmatur, quia etiam in illa potest considerari laesio, quae qualiscunque sit etiam modica sufficit ad restitutionem, iuxta reg. *l. minoribus 6.* ibi, *aliquid, ff. de minorib. l. si proprietarius 22. in fin. princ. ff. de damno infr.* & sententia *gloss. 3. in l. 2. C. si aduersus vendit. pign.* receptam communiter ex Legistis secundùm Cost. *in §. & quid si tantum, p. 2. ex n. 6.* Coo. *lib. 1. var. c. 3. n. 11.* Pinel. *d. n. 26.* & alios de quibus Sfort. *d. q. 4. n. 105. vers. tertio,* Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib. 21. c. 9. col. pen. & c. 12. vers. 9.* qui omnes constanter defendunt ad restitutionem concedendam nihil referre vtrùm magnum, vel paruum sit minoris, seu Ecclesiae praeiudicium, rectè interpretantes text. *in d. l. scio,* vt non simpliciter in modicis restitutionem neget, sed in satis minimis, nec etiam in his absolutè, sed ita demum quando maiori summae praeiudicatur, quod quid valeat explicat idem Donel. *d. vers. 9.* Caetera verò iura facilè intelliguntur si aduertamus aliquas nihilominus reperiri species exceptas, in quibus ob speciales rationes non aliter restitutio conceditur quàm si magna interueniat laesio, quarum prima est in pignore iudiciali distracto propter auctoritatem magistrans, de qua intelligenda est *d. l. si ex causa 9.* Secunda in pignore conuentinnali, quod creditor iure creditoris distraxit, de qua loquitur *d. l. 1. C. si aduersus vendit. pign.* Tertia denique in venditione rei minoris, quae seruando seruari nequit, de qua intelligendos est text. *in d. l. pen.* vbi optimè *glos. 1. in 2. intellectu ff. de minor. iuncta l. ait praetor, alias l. etsi sine §. quaesitum in fine, eod. tit.* sentit Donel. *d. c. 9. col. vlt. ad finem,* quamuis aliter ratiocinetur Ant Fab. *in rationali vtriusque legis.*

Primò amplia Ecclesiam, vel minorem posse restitui aduersùs sententiam latam in possessorio iudicio, quae interlocutoria est, iuxta text. *in cap. vlt. vers. de possessione 2. q. 6.* nam quamvis talis sententia propter 7

decisio

decisionem *l.vnica, C. si de moment. possess.* leuis præiudicij dicatur, quod procedit habito respectu ad causam dominij, cuius respectu momenti solet appellari, *c.*1.ibi: *Tam momenti, quam proprietatis de causa possess.*nam quoad se magni momenti censetur, ex reg. *§.commodum, Instit.de interdict.* atque ita in illa locum habere debet regula generalis nostri text. cum similibus; ex quibus prædictam resolutionem respondens fundamentis contrariis probauit optimè *gloss.vlt.in d. l.vnic.C. si de mom. possess.* vbi Bart Bald. Albetic.*n.*3. Salicet.*col.*3.sequuntur Domin.*in præsenti n.*6. Franch. & Anchar.*n.*4.Zuchard.*in l. fin. n.*450.*C.de edicto D. Adriani*, Rebuff. *tom.*2. *ad leges Galliæ tract.de restit. art.* 2. *gloss.*1.*in fine*, Molin *de primog. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 64. Gutier. *pract. lib.*2. *q.* 83. *num.*2. & in possessorio retinendæ amplectitur latissimè disputans Menoch. *remed.* 3. *retin.ex num.* 851. *vsque ad n.*866. & in iudicio adipiscendæ idem Menoch. *remed.* 4. *adipisc.num.*906.eleganter Sfort.*d.quæst.*68. *art.*6. *per totum.*

8 Secundò amplia Ecclesiam non modò esse restituendam contra sententiam aduersùs se latam, sed etiam contra illam, quæ aduersùs Prælatum in causa, vel nomine ipsius Ecclesiæ lata fuerit, vt probat expresè text.*in l.vlt.C.si aduersus rem iudic.*iuncta æquiparatione, quæ inter minorem, & Ecclesiam, tutores, & Prælatos iure constituta reperitur, notant *gloss. vlt.* Bart. & Paul. *ibi n.*1. Duar. *eod.tit. col.*2. Maurit.*de in integr.restit.c.*201.Sfort.*q.*72.*n.*20.

9 Tertiò amplia etiam prætextu instrumentorum de nouo repertorum posse Ecclesiam aduersùs sententiam in integrum restitui, vt vltra generalem reg. huius text.deduci videtur ex *cap.cùm olim el.*2.*vers.nos igitur* iuncta gloss. *verbo de gratia, de priuileg.* notántque Doctores communiter post gloss.*verbo publico in l.Imperatores, ff.de re indic.& verbo graue in l.sub specie, C. eod.tit.*Domin.*in præsenti num.vlt.* Anton. *in d.cap.cùm olim, n.*45.*&* 58.omnes *in d.l. Imperatores* vbi Ias.*n.*8. Donel.*col.*2.Sfort.*q.*75.*n.*7. Ceual.*commun.contra communes, tom.*3.*q.*840.*n.*43.

10 Quartò amplia adeò Ecclesiæ, seu minori restitutionem in integrum contra sententiam iure concedi, vt illa opposita, & pendente non debeat interim sententia executioni mandari, vt bene deducitur ex æquiparatione, quam inter appellationem, & restitutionem facit text.*in l.si causa cognita* 32.vbi in specie post alios Padil.*num.*5. *C.de transact.* iuncta reg. *l.*1.*ff. nil. nouari appellat.pend.*& ex decisione text.*in l.vnic.C.in integ.restit. postul. ne quid noui fiat*, cuius argumento ita originaliter docuit gloss. *ibi verbo restitutione, & verbo debere*, probat text. *in l. pen.* iuncto summario Bart. *ff. de auctor.tutor.* Conat. *pract. c.*25.*n.*7. Franc. Marc.*decis.*53.*n.*7.*cum seqq. p.*2. Lancel. *de attent. p.*2. *c.*18. *n.*10. *cum seq.* Morl. *in emporio iuris, p.*1. *tit.* 5. *q.* 3. *num.* 17. *cum sequent.* Cald. Pereira *in l. si curatorem verbo per quod pristinum, num.* 18. *cum seqq.* Sfort.*de restit.q.*43.*à n.*2. Valasc.*de partit. c.*39. *n.*43. *cum seqq.*

11 Limita tamen vt supradicta non procedant casu, quo restitutio malitiosè fuerit implorata ad protelandum executionem sententiæ, tunc enim per illam nequaquam suspenditur, vt est text.qui in hoc casu procedit, & quem Doctores magis communiter sic intelligunt, *in cap. suscitata, vers. nos, hoc tit.* vbi gloss. *verbo pensata*, & *ibi* omnes gloss. *verbo tenebit in cap. super eo, de offic. deleg.* Cald. Pereira *d. verbo per quod pristinum, à n.*27.Lancel.*d.c.*18.*n.*55.*cum seqq.*Lancel. Sfort.*d.q.*43.*à n.*69.*&* 76.Valasc.*d.c.*39.*à n.*49.Morl. *d.q.*1.*num.*18.

12 *Vel contractum.*] Collige ex text.non solùm contra sententiam, sed etiam aduersùs contractus restitutionem in integrum Ecclesiæ concedi, vt notant Host. *hic n.*5.Franc.& Domin.*n.*2. gloss. *verbo restituimus in fine, in cap.auditis sup. hoc tit.* Redoan.*de rebus Eccles. non alien. tit. de restit. in integr. in princ. n.*11.& vltra text.*in c.*1.*sup. hoc tit.* vbi optimè Beroi. *n.*1. Mantu. *num.*4. deducitur ex generali reg. Iureconsulti *in l. ait prætor* 7. *in princ.* ibi, *siue contractus sit, ff.de minor.* vbi in minore ita agnoscunt Bart. Fulgos. Eguinar. Cujac. & alij.

13 Primò igitur ex dictis infertur aduersùs contractum emptionis, & venditionis Ecclesiæ, sicut & minori restitutionem in integrum competere, notat in Ecclesia gloss. *hic verbo contractum, in princ. text.* secundùm intellectum *gloss.*1. *ibi in c.*1. *sup.hoc tit.* vbi post alios Beroi. *n.*1. Redoan. *d.tit.de restit.in integ. in princ.n.*11.Et in minore *d.l. ait prætor, in princ. vers. proinde, l.patri* 28.*§. si pecuniam vers. prædium cum sequentibus l.si in emptione* 36.*l. pen ff.de minorib l vlt.C. si aduersus vendit.* tradunt Gomez. *tom.*2.*var.c.*14.*n.*1. latè Sfort.*de restit. q.* 57. *per totam*, amplantes procedere non solum quando Ecclesia, & maior læsi fuerunt in emenda, seu vendenda re ipsa, quam scilicet emere, aut vendere non expediebat, iuxta terminos text. *in l. si sine §. interposito*, vbi notat Bart. *ff. de administr. tutor.* sed etiam vbi tantummodo in pretio, seu valore rei læsio interuenit, iuxta text. *in d. §. si pecuniam, vers. prædium, & vers. item ex diuerso, cum similibus.* Ampliat quoque vt procedat etiam in emptionibus, & venditionibus factis sub hasta publica, aduersùs quas minorem, & Ecclesiam posse restitui deducunt ex *l. si in emptionem* 36. *ff. de minoribus* & ex text.expresso *in l.ait prætor* 7.*§.hodie, vers.quæsitum, aliàs l.etsi sine* 8.*in princ. ff.eod.tit.* vbi post antiquiores notant Cujac. & Eguinar. éstque doctrina Bart. *in l. si tempora, num.* 7 vbi Rebuff. Plat. & alij *C. de fide, & iure hastæ fisc. lib.*10. quem refert & sequitur Sfort. *q.* 57. *num. vlt.* cum altis, quæ in proposito congerunt Cald. Pereira *verbo vel aduersarij dolo, num.* 3. Valasc. *cons.* 109. *per totam*, Morl. *d. titul.* 5. *quæst.* 1. *num.* 46. Auil. *ad cap.* 32. *Prætorum num.* 11.

14 Secundò infertur quòd aduersùs quasi contractus, & obligationes ex illis descendentes Ecclesiæ, & minori in integrum restitutio competit, vt bene deducitur ex generali reg. *l ait prætor in princ.* ibi. *siue contractus sit, siue quid aliud, l.non omnia* 45.*ff. de minor.* notat Donel. *comment.iuris Ciuilis, lib.*21.*c.*8.*vers. sic ergo*, & prosequitur vltra alios latè Sfort.*q.*61. *per totam*, vbi *n.* 25. ponit exemplum in Ecclesia, quæ aduersùs electionem de suis Canonicis non factam poterit restitui.

15 *Postulat se admitti.*]Intellige per Prælatum, qui appellatione Ecclesiæ in proposito continetur, quia cùm illa tanquam persona ficta hoc per se facere non possit, Prælatus ipsius nomine restitutionem petere debet, vel si illa ex aliqua causa repellatur, vt quia inhabilis, aut quòd lis cum ipso vertatur, per alium de Ecclesia, seu curatorem peti debet, vt bene declarant gloss. *hic* post casus positionem, *notab. vlt.gloss.*2. *in Clement. vnica, infr. hoc tit.* Franch. *hic num.* 1. Hostiens. 6. Anchar. *notab.* 3. Domin. *num.* 1. *&* 6. *vers. quæro per quem*, Sfort. *quæst.*31. *num.*19.*cum seqq.* Redoan. *de rebus Eccles. non alienan. quæst. de restitut. in integr. §. num.* 2. addentes Prælatum ad hanc restitutionem impetrandam admitti etiam sine speciali mandato, vt vltra *gloss.* 2. & modò citatos concludunt, Specul. *hoc tit. §.* 2. *num.* 22. Abb. *in cap. suscitata num.*6. & *ibi* Card. *quæst.*2.*sup. hoc titul.* Conar.*lib.*1. *var. cap.*6. *num.vlt. vers.* 9. Maurit. *in tract. huius tit. c.*27.

16 *c.27.n.3.cum seqq.* Sfort.*d.loco, n.33.* Ad quam quidem restitutionem in integrum impetrandam omine Ecclesiæ Prælati, seu alij de Ecclesia tunc demum admittitur quando illa in se, aut bonis suis læsa fuerit, secus si ipsi Prælati in se lædantur, vel in bonis propriis, tunc enim prædicto beneficio non gaudere docet notabiliter *d. gloss. 2. in d. Clem. vnic. infr. hoc tit.* vbi Card.*n.14.* Abb.*n.10. cum seqq.* B:roi.*in c.1. sup. eod. n.142.* Redoan.*d.§.1.n.9.* Conar. *d.lib.1.c.4.n.3.* Sfort. *q.3. art.8.*

17 *Si quadriennij spatium,* &c.] Notatur ad hoc, quòd restitutio competit Ecclesiæ, sicut & minori intra quadriennium, vt per Gregor. *l.8. verbo quarto anno, tit.19.p.6.* Vincent. de Franch. *Neapol. decis.206.n.20.* Surd. *decis.136.* Sfort.*p.1.q.20.* Donel.*comment. iuris Ciuilis, lib.21.c.5. col. fin. & c.9.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib.1. quæst 22.n.20.* Bernard.*reg.653.* Mascard. *de probat. conclus.1276.* Mol.*d.tit.5.quæst.5.* Baptista Costa *de facti scientia & ignor. cent. 2. dist. 59. n. 6.* Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo Restitutio num. 5.*

Aduertere tamen oportet, quòd lapsus quadriennij in Coria non attenditur, vt sæpissimè fuit dictum in Rota, & signanter *in Borgomen. legati 15. Nouembris* 1610. coram R. Attrebaten. & *in Adrien. iurisdictionis 27. Inniȷ* 1622. coram R.P.D. meo Pirouano, & *in Romana restitutionis in integrum 20. May 1624. & 18. Aprilis* 1625. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, & apud Buratt. *decis.452. num.7. & decis.604. num. 13.*

18 *Postea sit lapsum.*] Quod quidem quadriennij spatium lapsum esse tenetur in dubio probare aduersarius, neque Ecclesia, aut minor adstringuntur ostendere se esse adhuc intra tempora restitutionis, vt benè deducitur ex *l. si minorem, vers. & tempora, C. hoc tit.* per quem ita est magis communis Doctorum sententia ex pluribus de quibus Sfort. *q.39. art. 1. vers. in contrarium,* Mascard. *de probat. concl.1276. num.2. & concl.1281. per totam,* Cald. Pereira *in d.l. si curatorem, verbo infra legitimum, n.19. vers. sed contrariam,* Mol. *d.tit.5. q.10.n.3.* ex quibus Sfort *d.art.1.* & Mascard. *d. concl.1282.* eleganter aduertunt quòd si à parte rei constet quadriennium lapsum esse, Ecclesia autem, vel minor contendant illud de iure non potuisse currere propter impedimentum, quod suberat, vel si currit, ex aliqua tamen rationabili causa, adhuc post illud restitutionem concedendam esse, onus probandi hoc iisdem incumbere, vt tenuit Card. *in cap. tum ex literis opposit. 2. in fine sup. hoc tit* secundùm quæ declarandus erit text. noster *in vers. nisi,* ibi, *probetur,* intelligendo scilicet per Ecclesiam, vt sentit gloss. *ibi,* & expressè Monach.*n.4.*

19 *Et negligentes omiserit,* &c.] Notatur ad hoc, quòd quadriennium iure statutum in causa restitutionis in integrum solùm currit negligentibus, non verò legitimè impeditis, qui negligentes nequaquam dici valent, vt per gloss. *verbo quadriennij, & verbo causa, in præsenti,* & *ibidem* Host.*n.6.* Domin.*n.9.* Franch.*n.8. & 9.* Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q.23. de restit. in integr. §.1 à n.10.* Cald. Pereira *in l. si curatorem verbo infra legitimum, n.3. cum seqq.* Sfort. *q. 19. n.36. cum seqq. & q.20. à n.32.*

20 Non obstat quòd huiusmodi quadriennium est continuum, ex *l. vlt. C. de tempor. in integr. restitut. & Clem. vnic. infr. eod.* & continuum tempus illud dicitur quod omni tempore, & omnibus currit, etiam legitimè impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminatur, quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit, iuxta text. *in l.1. ff. de diuers. & temp. præscript. & in l. vlt. C. de præscript. longi temp.* notant in specie gloss. *verbo continuum in d. Clem. vnic.* vbi Imol. *num.16. cum duobus seqq. & verbo superuacuam in d.l. C. de tempor. in integr. restit.* eandemque differentiam recipiunt communiter Doctores, vt post antiquiores tradunt Bard. *de tempore vtili, & continuo, c.2.n.6. cum seqq.* Sfort *d. q.19. à n.13.* Bald. *de præscript. 1. p.4. q.6. num.3.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.8. lit. T, concl.33.* Quia res- 21
pondetur quadriennium restitutionis esse quidem vtile à principio, ita vt non incipiat currere nisi omni impedimento cessante, postquam verò incepit, & ita in progressu continuum esse, vt vtrumque probat text. sic intelligendus *in d. vlt. C. de tempor. in integ. restitut.* ibi, *continuum,* & ibi, *ex die ex quo annus vtilis currebat,* iuncto *vers. & quemadmodum,* vsque ad finem. Fab. *in ration. l. intra vtile, in princ. ff. de minorib.* Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, n.3.* Card. Tusch. *lit. R, concl.398. n.9. & 16.* & in hoc sensu accipi debet text. *in d. Clem. vnica,* ibi, *continuum,* vbi Card. *n.28. & 30.* quamvis gloss. *eod. verbo in fine,* contrarium incautè dixerit.

Vnde quadriennium huiusmodi non currit Eccle- 22
siæ, seu minori probabiliter ignoranti, licèt per centum, aut plures annos steterit absque eo quòd restitutionem implorauerit, sed tantùm à die scientiæ numerari debet, vt satis deducitur ex decisione huius text. ibi, *negligenter omiserit,* vbi Prob. *ad Monach. n.8. & 12.* & fuit originaliter celebris sententia Bald. *in l. falsam, n. 3. C. si ex falsis instrum.* quam sequuntur Menoch. *remed.15. recup. n.115. cum seqq.* Surd. *cons.576. num.12.* Capuaq. *decis.418. num.6. p.2.* Marescot. *var. resol. lib.2. c.98. n.9.* Giurb. *Siciliæ decis.106. num.10.* Cald. Pereira *de verbo infra legitimum, num.3.* Card. Tusch. *d concl.198. num.9.19. & 42.* Simoncel. *de decretis, lib.3. tit.9. num.6.* & infiniti alij relati per Sfort. *q.29.n.37. vers. in contrarium,* inde aduertentes nullo etiam longissimo tempore præscribi huic iuri petenti restitutionem si per totum illud tempus probabilis durauerit ignorantia læsionis, ne aliàs postea eueniat necessarium esse dare restitutionem huic ignoranti ex capite iustæ ignorantiæ aduersùs lapsum quadriennij, & ita concedere restitutionem in integrum petendam contra reg. *l. interdum,* iuncta gloss. magna *ibi ad med. ff. de minorib.* quamvis in hoc contrarium voluerit Conar. *in cap. alma mater, p.3.§.3. in fine, & n.4.* Corn. *cons.244.n.3. lib.4.* & alij, de quibus Sfort. *vbi proximè, num. 38.* quorum sententia confunditur ex prædicta ratione, & ex eo, quia si tempus non incipit currere ignoranti, quomodo præscriptio locum habere potest.

Sufficit tamen scientia procuratoris habentis speciale mandatum ad petendam in integrum restitutionem, qui si eam intra quadriennium non petierit, præiudicat domino, Corn. *cons.144.n.7.* iuncto *n.13. lib.4.* Rot. *decis.719.n.1. & 5. p.1. diuers.*

Ignorantia enim debet esse probabilis, ac omni ex parte excusabilis, nam sufficit scientia præsumpta & ex coniecturis etiamsi sint remotæ, Dec. *cons.436.n.9.* Odd. *d.q.20.n.45. cum seqq.* Menoch. *remed.15. recuper. num.116.* Giurb. *Sicil. decis.106.n.10. ad fin.* Marescot. *var. lib.1.c.16.n.2.* Rot. *decis.387. n. 3. cum seqq. p. 1. diuers.* & *in Romana Saluiani coram Iusto,* impress. per Marches. *de commiss. p.2. pag.148. sub n.2. vers. nec obstat,* & *in Florentina bonorum 17. Nouembris* 1595. coram bonæ mem. Card. Pamphilio sen.

Non est ad beneficium huiusmodi admittenda.] Pri- 23
mò intellige, & amplia etiamsi Ecclesia ad huiusmodi beneficium restitutionis postulet se admitti per viam exceptionis, vel replicationis, iuxta terminos *l. nam postea §. si minor, ff. de iureiur. l. nec non 28. §. exemplo, ff. ex quibus causis maior.* cũ similibus, adhuc enim in his

terminis

terminis elapso quadriennio audienda non est, vt vltra generalem regulam huius text. *& Clem. vnic. inf. eod.* probat expresè text. *in d. §. si minor, vers. præterea*, vbi post *gloss. vlt.* notant Paul. *num.* 1. Ias. *num.* 3. *&* 6. Curt. iun. 4. Signot. 10. *cum seqq.* Anch. *num.* 2. Franch. *num.* 7. *hic*, Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q.* 23. *de restit. in integr. §.* 1. *n.* 14. Couar. *pract. cap.* 25. *n.* 4. *versic. vnde minor*, comprobat latè Cald. Pereira *verb. infra legitimum, n.* 15. Card. Tusch. *lit. R, concl.* 298. *n.* 88. sequuntur Sfort. cum pluribus à se citatis *q.* 19. *n.* 50. *& q.* 35. *n.* 41.

24 Amplia secundò, vt nec per viam restitutionis in integrum possint Ecclesia, vel minor post lapsum huius quadriennij auditi, vt bene notauit Franch. *hic n.* 7. *versic. & aduerte primò*, Card. *in d. Clem. vnic. n.* 13. *inf. eod.* licèt enim verum sit illos posse restitui aduersùs lapsum temporis, in quo se læsi affirment, iuxta text. *in d. Clement. vnic. gloss. hic, verbo contractum*, vbi notatur, nunquam tamen aduersùs lapsum huius quadriennij restitutio erit concedenda, vt satis deducitur ex *d. Clement. vnic.* ibi, *& causa restitutionis huiusmodi*, &c. ex eoque confirmatur, quia aliàs daretur restitutio ad restitutionem implorandam, & ita sequeretur processus in infinitum contra doctrinam *gloss. vlt. ad fin. in l. interdum, ff. de minorib.* Morl. *d. tit.* 5. *in prælud. num.* 15. *versic. minus obstat, & q.* 5. *num. vlt. versic. neque obstat nouum.*

25 Tertiò amplia, vt etiamsi agatur de causa beneficiali, adhuc post quadriennium restitutio concedenda non sit, vt per Cassad. *decis.* 2. *hoc tit.* Anton. *ad cap. audientiam, col.* 2. *de rescript.* Pute. *decis.* 63. *lib.* 1. *in antiq.* aliàs *decis.* 59. *& seq. lib.* 2. *& decis.* 370. *lib.* 2. *in correctis*, Hieron. Gabr. *cons.* 184. *n.* 1. *l.* 2. Ludou. Gom. *decis.* 3. *de restit. in integr.* Rot. *decis.* 233. *num.* 2. *lib.* 2. *& decis.* 853. *lib.* 3. *p.* 3. *diuers.* Flamin. *de resignat. lib.* 3. *q.* 7. *n.* 83. *cum seqq.* quamvis per contrarium aduersùs sententiam latam in causa matrimoniali, vel simili, quæ non transit in rem iudicatam, quocunque tempore etiamsi lapso quadriennio possit implorari, vt docent Felin. *in cap. lator, col.* 5. *in fine, de re iudic. & in cap. accepimus, col.* 2. *de fide instr.* Anton. *in cap. ex parte, de restit. spoliat.* quos sequitur Cald Pereira *d. verbo infra legitimum, num.* 6. sentit Sfort. *d. q.* 19. *n.* 58. vbi *à n.* 31. plures limitationes cumulat.

26 *Aut alia rationabilis causa*, &c.] Verba huius versic. non reperiri *in Extrauag. antiqua*, Greg. IX. sed addita fuisse à Bonifacio putat *gloss. hic, verb. aut alia*; quicquid autem sit, hic textus expressè probat posse iudicem ex rationabili causa restitutionem in integrum post quadriennium concedere, vt notant communiter Doctores *in præsenti, & in l. vlt. C. de tempor. in integr. restit.* vbi Alberic. *n.* 3. & post alios Mench. *illustr. lib.* 1. *c.* 31. *n.* 25. Sfort. *q.* 19. *n.* 65. *&* 82. Card. Tusch. *lit. R, conclus.* 298. *n.* 73. *&* 79.

27 Quæ autem sit rationabilis & iusta causa, quæ superiorem mouere debeat, licèt certa regula tradi non possit, subindeque ipsius arbitrio sit relinquenda, cùm in iure expressa non inueniatur, *l.* 1 *ff. de iure deliber. c. de causis, de offic. deleg.* necessariò tamen huiusmodi arbitrium ad illas tantùm causas erit restringendum, quæ iustum importent impedimentum, propter quod Ecclesia vel maior non potuerunt debito tempore restitutionem implorare, vt aduertit Sfort. *d. q.* 19 *n.* 83. &
28 exemplificat optimè *gloss. vlt. hic*, vbi inter alias causas numerat eminentissimum damnum, id est, enormissimam læsionem, qua stante post quadriennium restitutionem indulgeri cum eadem gloss. notant Prob. *ad Monach. hic, n.* 10. *cum seqq.* Doctores communiter *in cap. ad nostram*, per text. *ibi, de rebus Eccles. non alien. & in c. cum ex literis*, vbi post Ioan. Andr. Bellem. *n.* 2. & alios *sub hoc tit.* Couar. *lib.* 1. *var. c.* 3. *n.* 10. Cost. *in §. & quid si tantum, p.* 2. *n.* 80. *cum seqq.* Cassad. *decis. vnic. n.* 5. *de empt. & vendit.* Alex. *cons.* 150 *n.* 6. *lib.* 7. Rot. *decis.* 247. *in fin. p.* 4. *diuers.* Ioan. Garc. *de expensis, c.* 18. *n.* 36. Cald. Pereira *in d. l. si curatorem, verbo infra legitimum, n.* 9. Sfort. *q.* 19. *n.* 66. Card. Tusch *d. concl.* 298 *num.* 75. Burat. *decis.* 414. *num* 10. *& decis.* 452. *in fine*, Giurba *d. decis.* 106. *num.* 12. Cocein. *decis.* 445. *num.* 7. & fuit dictum *in Romana restitutionis in integrum* 18. *Aprilis* 1625. coram bonæ memor. Patriarcha Manzanedo.

29 Circa tempus verò infra quod elapso quadriennio sit concedenda restitutio prætextu læsionis enormissimæ variant Doctores, aliis aliud tantummodo quadriennium concedentibus, vt Xuar. *alleg.* 2 *num.* 4. aliis quadraginta annos, vt facit Ioan. Garc. *d. cap.* 18. *num.* 37. aliis denique triginta, eo quòd restitutio hæc officio iudicis expediatur, vt sentiunt Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, num.* 10 Bero. *consil.* 177. *n.* 40. *lib.* 1 Couar. *d. cap.* 3. *n.* 12. Cost. *d. p.* 2. *à n.* 83. Morl. *d. tit.* 5. *in prælud num.* 15. *in fine*, Sfort. *d. quæst.* 19. *num.* 92. vbi agit quando prætextu alterius causæ restitutio post quadriennium fuerit concedenda, & *à num.* 89. tractat an sufficiat in proposito manifestè constare de læsione ad effectum vt iudex post quadriennium possit restitutionem indulgere, & *à num.* 85. quid dicendum tradit si ex consensu partium quadriennium prorogetur.

Datur etiam restitutio in integrum adhuc post quadriennium, quando sententia est notoriè iniusta, Cæs. de Grass. *decis.* 15. *num vlt. de præbend.* & fuit dictum *in Prænestina bonorum* 21. *February* 1614. coram Card. Sacratn.

30 In gloss. *Ecclesia*, ibi *quæ fungitur iure minoris*. Hanc regulam ponunt Bernard. vbi Salzed *reg.* 219. Garc Falcon. *reg.* 216. Sfort. *de restit. in integr p.* 1. *q.* 5 *art.* 1. *&* 4. Vnde à maiore ad Ecclesiam ponit etiam argumentum Euerard. *in sua centur. legal pag. mihi* 341. vbi aliquas refert doctrinas ex quibus vtraque restitutio minoris scilicet, & Ecclesiæ à pari procedunt, suntque omnia ferè communia vtriusque tam in iudiciis, quàm in contractibus, quamvis non ignorem aliquas etiam inter vtrumque reperiri differentias nota dignas, ex quibus fit huiusmodi regulam non esse perpetuam, quinimo minorem, & Ecclesiam haberi in proposito tanquam excedentia, & excessa.

31 In gloss. *Contractum*, ibi, *vel contra lapsum temporis*, &c. Licèt verum sit illas præscriptiones breuis, vel longi temporis, quæ olim contra minores mero iure currebant, cum spe tamen restitutionis, hodie ipso iure non currere post decisionem, *l. vlt. C. in quibus causis in integr. restit.* nihilominus tamen hoc in Ecclesia non ita se habet; in illa enim locum non habere dispositionem *d. l. vlt.* quoad istas temporales præscriptiones, quinimo illas aduersùs Ecclesiam currere cum remedio restitutionis videtur apertè probare text. *in d. Clement. vnic.* ibi, *aduersùs lapsum temporis*, iuncto ibi, *& si minus quadriennio*, &c. voluit gloss. *verbo durantibus in auth. quas actiones, C. de sacrosanct. Eccles.* vbi Bart. *n.* 1. & cum ea Doctores omnes pertransire testatur Beroi. *in cap.* 1. *num.* 125. *sup. hoc tit.* sentit expressè gloss. agens de præscriptione triennij *in cap. placuit il.* 2. *verbo pertineant*, 16. *quæst.* 3. sequuntur Ioan. Andr. Host. Anch. Card. & alij citati à Sfort *q.* 88 *n.* 35. Mench *de success. creat. §.* 10. *n.* 63. rationem differentiæ assignantes, nam cùm Ecclesia nunquam desinat esse talis, sempérque priuilegio minoris fruatur, nunquam præscriptiones istæ aduersùs illam possent incipere, quod quidem maximum erat inconueniens, neque ita cernitur, imò cessat in minoribus, contra quos etsi

durante

durante minori ætate tales præscriptiones non possunt currere, illa tamen finita bene valent incipere, vt aduersùs Beroi. *d.n.*125. post alios dicentes nunc esse vnum ex casibus in quibus Ecclesia circa restitutionem minori non parificatur.

32 Circa præscriptiones verò temporis longissimi triginta, vel quadraginta annorum quicquid teneterint glossæ *suprà* citatæ, verius est Ecclesiæ aduersùs illas restitutionem in integrum competere iure minoris, in quam sententiam magis videtur inclinare *gloss.2.in d.auth.quas actiones*, & sequuntur *ibi* Bart.Paul.& alij, Prob.*ad Monach.n.9.hic*, Card.*n.*17.Imol.*num.*12.*in d. Clem.vnic.*Bellam.*n.9.*Anton. *n.26. in d c.auditis*, Redoan.*de rebus Eccles.non alienand. q.*23.*de restitut.* §.2. *n.*7.Beroi.*in d.c.*1.*n.*156. cum multis aliis, de quibus Sfort.*q* 90.*art.*3.Couar.*in reg.possessor.p.* 3.*n.*4.Fachin. *controuers.lib.*10.*cap.*1. Card.Tusch. *lit.R, conclus.*297. *num.*7.

33 In ead.gloss.ibi, *Nota tamen quod quando Ecclesia*, &c. Circa restitutionem Ecclesiæ competentem aduersùs contractus notabilem ampliationem, & declarationem ponit gloss. *in præsenti*, vt scilicet illa concedenda sit, licèt in ipsis contractibus Prælati iuramentum interim veniat de non contraueniendo, sic limitata in Ecclesia decisione text.*in l.*1. *& in auth. Sacramenta puberum, C. si aduersùs vendit.* qua attenta licèt in contractibus minorum cesset restitutio, si ipsi iurauerint non contrauenire, non ita tamen in contractibus cum Ecclesia celebratis, quamvis à Prælato iurati proponantur, notant post gloss. Host.& Franch.*num.* 5. *vers.in ead.gl.*Domin.*n.9.hic*, Ias.*in d.auth.Sacramenta puberum,n.*62.*&* 64.vbi Paul.*n.*4. Gutier.*num.*141.ac alij, de quibus Gabr. *communium tit.minorib.conclus.*5. *n.*11.Seraph.*d.priuileg.iuram.priuileg.*83.*n.*76. Morl.*in emporio tit.*5.*q.*1.*n.*53.Card.Tusch.*tom.*4. *lit.I, conclus.* 528.varias assignantes differentiæ rationes, inter quas licèt Bart.citatus à Morl.*vbi proximè*, hoc tribuat speciali fauori Ecclesiæ, verius tamen est id procedere secundùm ordinarias iuris regulas, secundùm quas cum ipsa Ecclesia iurare non possit, quia est corpus fictum, fit vt ex iuramento Prælati iurantis non contrauenire nullatenus obligetur si læsa existat, vtpote facto contra illius vtilitatem, quo casu non valet tale iuramentum, nec obligat *cap. sicut* 27.*c.intellecto* 33.*de iureiur. c.*1. *in fine, de his quæ fiunt à maiori parte Capit.* Card. Tusch.*d.lit.I,concl.*509. quod secus est in minore, qui cùm ipse iurare possit, *cap.pueri*, ibi *ante annos quadraginta*, 22.*q.*5.Soar.*de Relig.tom.*2.*lib.*1.*de iurum.cap.*14. *n.*5.Sayr.*in claui Regia, lib.*5.*c.*·. *n.*8. iuramentum à se præstitum de non contraueniendo tanquam ipsius solum continens præiudicium, neque vergens in dispendium salutis æternæ, tenetur obseruare, ex reg. *c.cùm contingat,de iureiur.* sentiunt Host.Franc.& Morl. *citatis locis.*

34 In gloss. *Per beneficium*, ibi, *quia si per viam iuris communis secus, vt si diceret sententiam nullam*, &c. Tunc enim non tantùm intra quadriennium, sed omni tempore Ecclesia esset audienda, iuxta tradita per Vant. *de nullitatib.tit.quotiee, & intra quod tempus*, *n.*8. Afflict. *decis.*178.*n.*5.Tiraq.*de retract. lig.*·.36.*gloss.*2.*num.*38. cum quibus declara. An autem si Ecclesia, vel minor agant de nullitate sententiæ, vel contractus pendente iudicio nullitatis currat quadriennium restitutioni statutum disputat Cald. Pereira *in d.l.si curatorem, verbo infrà legitimum, n.*13.*&* 14.

35 In gloss. *Quadriennij spatium*, ibi, *infra quod oportet quòd assumat, & finiat causam.* Vult hæc glos.quadriennium de quo *hic* esse statutum non solùm ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis, vt per Anch. *hic, n.*2. Bernard.*reg.*653.*in princip.*Mascard.*de probat.concl.*1282.*n.*1.Sfort.*q.*19.*n.*38.*&* 94. Redoan. *de rebus Eccles.non alienandis,q.*23.*restit.*§.1.*n.*1.Duar. *ad tit.C.de temporib.restitutionum, col.*2.

36 In ead.gloss.ibi, *Nisi,per iudicem*&c. Notatur ad hoc, quòd si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra quadriennium finiatur, lapsus illius nullatenus nocebit, vt per Cyn.*n.*3.& Bart. *n.9. in d.l. vlt.C de temporib.in integr.restit.* Paris.*cons.*65.*num.*60. *lib.*3.Caillad.*decis.*2.*sub hoc tit.* Abb. *in d.c.tum ex literis,n.*13.Afflict.*decis.*210.*n.*4. *&* 5. Donel. *commentar, iuris Ciuilis,lib.*21.*c.*10.§.*pen.* Cald.Pereira *in d.l.si curatorem, verbo infra legitimum, n.*2.

37 In gloss. *Admittendu*,ibi,*reprobatu est ergo*, &c. Refert hæc gloss. improbari in præsenti quorundam antiquorum opinionem, qui verborum cortici inhærentes existimabant nullum Ecclesiæ præfinitum esse tempus ad restitutionem, quasi semper pupilla sit, per text.*in c.*1. *sup.hoc tit.* ibi, *debeat semper illusa seruari*, cuius etiam opinionis meminit *gloss.* 4. *ibid.* ad quam sententiam reiiciendam text. hic præcipuè emanauit, vt tradunt Specul. *p.*2.*sub hoc tit.*§.*intra quantum tempus,n.*2. Sfort.*q.*19.*n.*22.

38 Non obstat *d.cap.*1. ibi, *semper*, quia illic idem importat quod, *omni casu*, quasi Ecclesia restituatur omni casu, in quo læsa fuerit, prout bene vltra *d. gloss.*4. & Specul.*citato loco*, intellexere Redoan. *d. q.*23.*de restit. in princip.num.*9.*&* 10.Morl.*d.tit.*5.*in prælud. num.* 15. 39 *vers.neque obstat*, dicto enim, *semper*, aliquando idem significat quod, *omni casu*, vt tradunt per me citati *in tract.de dictionib. dict.*361.*n.*2. secundùm Lugdunen. impress.

40 Neque etiam obstat text. quo iidem antiquiores mouebantur *in d. c.tum ex literis hoc tit. in Decretalib.* vbi Ecclesia fuit audita ad restitutionem in integrum contra sententiam postulandam, & prosequendam multo post quadriennium, vt pungit & prosequitur *gloss.*2.*ibidem*, nam cùm sententia, de qua *ibi*, lata fuerit per Eugenium Papam, qui octo annis vixit, vt constat ex Platina, & Illesca *in eius vita*, toto illo tempore restitutio non fuit petita, sed postea coram Anastasio successore Eugenij, vt text.ait, quinimo nec ab ipso Anastasio, sed posteà Cælestino concessa, & tandem coram Innoc. VIII. auctore textus ventilata, inter quorum Pontificum tempora plusquam quinquaginta annos transiisse ex multis Ecclesiasticæ historiæ auctoribus certum est. Quare *d.gloss.*2.Innoc.*n.*1. Abb.*à n.*8. *cum seqq.* plures assignant intellectus, & refert Morl. *d. tit.*5. *q* 3.*n.*33. *cum seqq.* Inter quos veriùs videtur text procedere secundùm iuris regulas in hac materia, de quibus *in hoc text.* ideo enim Ecclesia audita fuit impetrans restitutionem tempore Anastasij contra sententiam latam ab Eugenio, & ita post quadriennium, quia per eam non simpliciter, sed enormiter læsa erat, vt idem text. *in princip.* dicit: Deinde ideo postulata restitutione tempore Anastasij à Cælestino postea concessa, & ab Innocentio an danda esset, vel non, ventilatum fuit, cùm tamen tantum tempus effloxerit vltra quadriennium absque eo quòd causa illa finiretur contra decisionem text.*in l.vlt.C.de tempor.in integr.restit.* quia per Ecclesiam non stetit, sed per iudices quominus causa tanto tempore protraheretur, vt constat ex commissionibus variis in eadem causa factis, de quibus *in text.* quæ quidem duo, nempe læsio enormissima ad impetrandam restitutionem post quadriennium, & impedimentum ex parte iudicum ad ipsius decisionem vltra illud tempus prorogandam iure sufficiunt, iuxta text.*in præsenti*, ibi, *aut alia rationabilis causa*, iunctis his, quæ *ibi* notaui.

41 In gloss.*Præuaricationis*, ibi, *præuaricator est*, &c. Vltra iura à gloss.citata consonant *l.*1.*ff.de præuaricator.*

l.prauæ

l. prauaricatores 212. *ff. de verb. signific. l. athleras*, §. *item prauaricator, ff. de his, qui not. infam.* & post Host. *n.* 9. & 10. Monach. *n.* 1. *hic*, explicat Duar. *tit. de prauaricator.* Cujac. *lib.* 9. *obseru. c.* 20. Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib.* 18. *c.* 3. *vers. porrò*, & *c.* 8. *vers. atque hac*, Menoch. *de arbitr. casu* 323. *à princ.* Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *tit. de inquisit. q.* 4. *n.* 14. *cum seqq.* ex quorum dictis colligitur præuaricatoris, sicut & *prauaricationis*, verbum non solum accipi in duplici sensu, de quo gloss. *hic*, sed & tertiò magis generaliter prout importat illum, qui ab officij sui præscripto deflectit, & abertat secundùm Iodocum *in pract. crimin. tit. de crimine læsæ maiestatis, c.* 61. *n.* 37. Vall. *lib.* 6. *elegant. c.* 50. Thesaur. linguæ latinæ *verbo prauaricator*, in qua tertia significatione generali, quicquid aliter glossa explicet, puto verbum hoc in proposito huius text. præcipuè esse accipiendum.

42 In gloss. *Probetur*, ibi, *quia qui dolum allegat*, &c. Id est, illum probare debet cùm non præsumatur, *l. merito, ff. pro socio*, cum multis congestis à Tiraq. *de retract. tit.* 1. §. 26. *gloss.* 1. *n.* 35. probant *l. quoties* §. *qui dolo, ff. de probat.* prosequuntur latè Mascard. *de probat. concl.* 532. *à princ.* & *concl.* 814. *cum seq.* Card. Tusch. *lit. D, concl.* 573.

43 In gloss. *Commentum*, ibi, *id est, deceptionem*, &c. Seu fictionem, deriuatur enim à verbo, comminiscor, quod frequentius significat fingere in mente, quæ non sunt, vnde & commentitius idem quod fictitius, vt bene explicant Monach. *hic n.* 5. Host. *n.* 10. *in c.* 1. *sup. hoc tit.* & ex bonis latinæ linguæ Auctoribus obseruat Thesaur. eiusdem linguæ *verbo Commentum*, & ego ipse *in meo dict. Lusitanicolatino, verbo figmento*, licèt aliquando commentitium idem importet quod recens, nouum, & excogitatum, non translatitium, nec aliundè sumptum, indéque commentitium ius appellatur *in l. si pœna* 20. *ff. de pœnis*, Gell. *lib.* 6. *noctium Attic. c.* 4.

44 In gloss. *Causa*, vlt. ibi, *vel vixit ille Prælatus malè contrahens*, &c. Notatur ad hoc, quòd quadriennium non currit Ecclesiæ quandiu viuit Prælatus à quo ipsa læsa fuit, creditur enim interim legitime impedita ex quo lex verosimiliter præsumit illum non venturum contra id, quod temere fecit, sequuntur *hic*, Monach. *n.* 6. & *ibi* Prob. *à n.* 20. & 24. Franch. & Domin. *n.* 9. Abb. *in cap. tum ex literis*, *n.* 10. & *sup. hoc tit.* vbi Card. *oppos.* 2. Redoan. *d. q.* 23. *in princ. n.* 15. Bernard. *reg.* 653. *vers. tertiò fallit*, Morl. *in emperio iuris, tit.* 5. *in prælud. n.* 15. *vers. minus obstat*, Sfort. & plures ab eo citati, *q.* 19. *n.* 75. *vers. in contrarium* & *q.* 20. *n.* 32. Cald. Pereira *in l. si curatorem verbo infra legitimum, n.* 5.

45 In ead. gloss. ibi, *Vel multas mutationes Prælatorum habuit Ecclesia.* Notatur ad hoc, quòd non est Ecclesiæ computandum quadriennium quando illa interim frequentes, & repentinas Prælatorum mutationes passa fuit, ex his etenim præsumitur iusta ignorantia eorum, quæ à prædecessoribus male gesta sunt, vt per Monach. *hic*, *n.* 5. *vers. vel pone*, Dec. *cons.* 36. *n.* 9. Redoan. *d. q.* 23. *n.* 15. Ioan. Andr. Imol. & alij, vbi Bero. *n.* 18. *in d. c.* 1. *hoc tit.* Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, num.* 5. *vers. quod idem*, & latè declarans, ac limitans Sfort. *q.* 19. *art.* 9. *per totum*, & *q.* 20. *num.* 72.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur infra quadriennium per beneficium restitutionis in integrum, postea non nisi per viam iuris communis.*

2 *Ecclesia aduersus confessionem restitutio in integrum est concedenda.*

3 *Confessio etiam iuramento firmata, si falsò per imprudentiam ab Ecclesia facta fuerit, poterit non obstante iuramento per restitutionem in integrum reuocari.*

4 *Restitutio in integrum aduersus confessionem delicti per imprudentiam ab Ecclesia emanatam eidem Ecclesiæ conceditur.*

5 *Ecclesia, aut minori ad restitutionem implorandum non sufficit se esse tales, sed necessario requiritur insimul læsos proponi.*

6 *Ecclesia, vel minor probato iusto errore possunt confessionem suam reuocare.*

7 *Error facti siue alieni, siue proprij qualis sufficiat ad reuocandam confessionem? remissiuè.*

9 *Ecclesia, seu minor quando veritatem fassi sunt, restitutio ex defectu læsionis danda non est, nisi in illis casibus in quibus veritatem fateri non tenebantur*, & n. 10.

11 *Veritatem in quibus casibus quis fateri non teneatur, sed licitum ei sit ob occurrentes circumstantias eandem celare? remissiuè.*

12 *Confessio falsa quando absque dolo minoris, seu Ecclesia per errorem, siue ignorantiam emanauit, restitutio conceditur.*

13 *Restitutio non competit Ecclesiæ, vel minori si per dolum, vel malitiam falsum confiteantur.*

14 *Confessionis extraiudicialis plures sunt effectus, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.*

15 *Læsio etiam modica sufficit ad restitutionem.*

16 *Negotium finitum non dicitur nisi per sententiam, quæ transierit in rem iudicatam, vel per transactionem post confessionem celebratam.*

17 *Confessio in prima instantia emissa potest reuocari in causa appellationis.*

18 *Confessionem prætextu erroris an licitum sit reuocare post conclusum in causa, ostenditur*, & n. 19.

Cap. Si aduersùs. II. & vlt.

Bonif. VIII.

PRælatus Ecclesiæ, quando in lite est aliqua confessus contra Ecclesiam, Ecclesia infra quadriennium computandum à tempore confessionis potest petere beneficium restitutionis in integrum, sed si in quadriennio negligenter omittat petere, non potest deinde nisi ex rationabili causa. Item tanquam priuatus per viam communem semper potest errorem facti reuocare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchat. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 552. Alagona *in compend. pag.* 193. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. 1

Aduersus confessionem, &c.] Probat hic text. Ecclesiæ aduersùs confessionem in integrum restitutionem esse concedendam, vt per Anchat. *hic in princ.* Domin. *n.* 1. *gloss. verbo restituimus*, ibi, *in confessione, in cap. auditis, sup. hoc tit.* & *ibid.* Butr. *n.* 20. & 31. Bellam. *n.* 6. *vers. secundò oppono*, plures citati à Sfort. *de restit. q.* 65. *n.* 15. *vers. in contrarium*, Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 112. *n.* 17. & in specie aduersùs confessionem prælati Ecclesiam restituendam tradit Card. Tusch. *lit. C, concl.* 669. *n.* 43. 2

Primò amplia procedere etiam in confessione iuramento firmata, hæc enim si falsò per imprudentiam, 5
facta fuerit, poterit, nonobstante iuramento, per restitutionem in integrum reuocari, vt ex sententia Baldi, qui latè confirmat, *in cap. vlt. n.* 5. *in fine, cum seqq.*

de confess.& in l.vnic.n.55. cum seqq. C.eod. tit. plenè Beros.*q.135.per totam*, Roland. *conf.41.n.37.lib.1. & conf.31.n.10.eod.lib.* Gutier. *in auth. sacramenta puberum,num.152.C.si aduersus vendit.* latè Sfort. *de restit. q.65.n.19.cum seqq.*

4 Secundò amplia procedere siue in ciuili, siue etiam in criminali causa confessio per imprudentiam, facilitatem, vel aliam causam emanauerit, adhuc enim, etiamsi criminale sit negotium, aduersùs confessionem delicti restitutioni locus erit, vt ex generali reg. huius text.*& in l.caterùm,§.vlt.ff.de confessis*,deducunt DD.magis communiter adducentes etiam in confirmationem primò decisionem text. *in l. si ex causa, §. nunc videndum, vers. sed si, ff.de minorib.* arguendo de negatione ad confessionem, quasi contrariorum eadem sit disciplina,iuxta vulgarem *reg.l.1.in princ. ff.de his, qui sunt sui, vel alieni iuris,* ex quibus hanc ampliationem ita originaliter docuit Angel.*in d.l.certum, §.vlt.* cuius sententiam vltra alios antiquiores,quos ipsi referunt, sequuti sunt Hippol.*in d.l.1.in princip.n.18.& in §.vlt. n.96.& in l.de minore,n.57.ff.de quaest.*Afflict.*decis.208. n.5.*Gatter.*in praxi, §.circa 4. n.10.*Menoch.*de arbitr. casu 268.n.3.*Cald Pereira *in l. si curatorem, verbo. vel aduersarij dolo à num 39.* Gutier. *in d. auth. sacramenta puberum, num.131.* Morl.*in emporio iuris, tit.7 quaest.7. num.11.* Sanch.*de Matrim. lib.7.disp.112. num.17.* & alij innumeri, quos referunt, & sequuntur Sfort. *q.65.num.57.* Farin.*in praxi crimin.p.3.q.81.num.374. cum seqq.*

5 *Laesa Ecclesia.*] Ergo ad restitutionem implorandam non sufficit Ecclesiae, aut minori se esse tales, sed necessariò requiritur insimul laesos proponi, vt per Dec.*cons.564.n.18.* Donèl.*comment.iuris Ciuilis,lib.21. cap 9.& 10.in princ.* Sfort. *q.4.art.1.cum seqq.* Morl.*in emporio iuris,p.1.tit.5.in praelud.n.7.*Cald Pereira *verbo sui facilitate, & verbo vel aduersarij dolo à num.1.* Nec sufficit laesionem allegare, sed insimul probari debet, ex traditis per Dec *d.cons.564. num.18.* Ruin.*cons.35. lib.1.* Mascard. *de probat. conclus. 1279. num.5.* Sfort. *q.36.art.2.cum seqq.*Morl.*d num.7.* Pichard.*in §.extranei,num.63.& seqq.Institut. de haeredum qualit.* non solùm in ciuilibus, vt tenent Specul. *hoc tit.§.1.vers. sed nunquid Ecclesia,num. 6.* Abb.*in cap.auditis in fin sup. hoc tit.* Card. *in Clem. vnic. num.19. infr. eodem*, plenè Natt. *cons. 558. per totum*, Bald. Saliect. & plures alij quos refert, & sequitur Sfort. *d.q.65.n.30.vers.in contrarium,*Mascard. latè confirmans *concl.1279.n.19.* sed etiam in criminalibus, vt est de mente Cyni *in l.clarum,num.4.C.de auctor praest.* vbi Alberic. *n.2.*Foler.*in pract.verbo etsi confitebuntur, p.1. num.19.* defendit latè Gom.*tom.3.var.cap.1.num.76.vers. sed his non obstantibus,* Clar.*§.fin.q.60. in fine princip.* Farin. *d. quaest.81. n.378.*

6 *Vbi verò per viam communem,*&c.] Notatur ad hoc, quòd Ecclesia,vel minor,probato iusto errore possunt confessionem suam reuocare, vt per Gutier.*de iuram. confirmat.p.3.c.8.* Sfort. *de restitut. q.8.n.16.cum seqq.* Card.Tusch. *tom.2. lit.C, concl 649.* & in confessione criminis siue spontanea, siue per torturam emanata, admittunt plenè citati per Farin. *in praxi crimin.p. 3. q.81.n.315.*

7 *Erroris, quem in facto praetendit,* &c.] Qualis error facti siue alieni, siue proprij ad reuocandam confessionem sufficiat post gloss.1,*in l.2.ff.de vsuris*,vbi Bart. *à n 6.& in l.error,*vbi omnes, *& de iuris, & facti ignorat.*tradunt Padil *ibi à n.51.* Ias. *ex n.21.* cum latè adductis circa ignorantiam facti proprij, vel alieni per Mascard.*de probat.concl.638.735.& 879.num.40. cum seqq.* Gutier.*de iuram.confirm.p.2.c.18.*

8 In gloss. *Confessionem*, ibi, *Ergo contra confessionem datur restitutio.* Plures solutiones ad difficultates per hanc gloss. excitatas referunt Specul. *hoc tit. §.1. col. antepenult.* Sarmient.*select.lib.3.c.13.n.6. cum seqq.* vbi *n.8.* specialiter hunc text. intelligit, & denique Sfort. *q.65.n.17.*

In ead.gloss.ibi,*Sed contra,aut confessa est veritatem,* &c.] Notatur ad hoc, quòd quando Ecclesia, seu minor veritatem fassi sunt, restitutio ex defectu laesionis danda non est, vt per Gom. *tom.3.c.1.n.66.*Sarmient. *d.c.13.n.6.* Sfort.*q.65.n.17.* 9

Si verò in illis casibus in quibus veritatem fateri non tenebantur, eam fassi sunt, tunc restitutio illis concedenda erit, siquidem negari non potest illum esse laesum, qui cum possit verum celare, nihilominus confessus fuit, & ex tali confessione praeiudicium fuit sequutus, neque tunc contra veritatem detectam minor, aut Ecclesia restituuntur, sed aduersus damnum, quod illis ex tali confessione resultauit facientes illam quando facere non tenebantur, vt aduertit eleganter Sanch.*de Matrim.lib.7.disp.112.num.17.*Plures enim sunt termini in quibus pars veritatem fateri non tenetur, sed licitum ei est ob occurrentes circumstantias eandem celare, iuxta doctrinam D.Thom. *2.2.q.69 art.1.& q.100.art.3.& q.111.art.1.* Salon *de instit.q.61 art.2.controu.10.* Conar.*lib.1.variar.cap.2.à num.2.* Cordub.*lib.1.sui quaestion.quaest.43.* Nauar. Sot. & plures alij, de quibus Gutier. *canon.lib.1.c.11.n.39. & 40.* Fr.Ludou. Beja *respons. casuum Conscientiae, p.1. casu 32.* Sayr.*in claui Regia, lib.12, cap.2. num. 5. cum seqq.& cap.16. num. 4.* Cened.*ad Decretum collect. 43. num.11.* 10 11

In ead. gloss. ibi, *Aut falsitatem*, &c. Notatur ad hoc,quòd si per errorem, ignorantiam,imprudentiam iuuenilem, aut aliam causam bona fide absque dolo minoris, seu Ecclesiae falsa confessio emanauit, restitutio competere debet, cùm licet falsum dixerint, mendacium tamen formale ibi non reperiatur, iuxta reg. *cap his autem,& cap. B.Paulus 22.q.2.* & quae tradit D.Thom.*2.2.q.110.art.1.*cum aliis,de quibus Sayr. *in claui Regia lib.12.c.2. à n.1.* laesi enim omnino proponuntur in eo quòd sic falsum per imprudentiam, aut errorem confessi sunt, vt bene agnoscunt Sarmient. *lib.3.select.cap.13.n.6. vers.tertiò verò casu,* Sfort.*q.65. n.17.in princ.* 12

Si vero per dolum*, vel malitiam falsum confiteantur,restitutio illis non competit,vt per Sarmien.*d.n.6. vers.quartò igitur,* Cald.Pereira *in l. si curatorem, verbo laesis,n.7.* Cujac. *tom.1. lib.1. quaest. Pauli super l. minor 32. ff. de minorib.* Donel. *comment. Iuris Ciuilis, lib.2. c.10.§.vt minor.* 13

In gloss. *In iudicio,*ibi,*quia extra iudicium non nocet.* Falsam rationem assignat haec gloss. plures enim confessionis extraiudicialis in iure sunt effectus tam in ciuilibus, quàm in criminalibus causis, vt per text. *in l.generaliter, ad fin. C.de non numer. pecun. l. quaero, §.vlt.ff.adilit.edicto,l.Publia, §.fin.ff. depositi*, notant scribentes vtrobique disputantes an & quando plene, vel semiplene probet, si fiat parte praesente, vel absente, vel faciat indicium ad torturam, prosequuntur gloss *verbo confessus, versic. quandoque tamen in cap.vlt. de confessis*, gloss. *verbo confitentem*, per text. ibi *in cap.vltim.de success. ab intest. gloss.1. in l.cùm probatio, ff de probation.* & post Bart. *in l. admonendi, num.48.* vbi Ias. *in repet. num.158. cum seqq. ff. de iureiurand.* ac alios antiquiores,quos ipsi referunt, plenè Gutier. *de iuramento confirmat. part.1.cap.54.* Mascard. *de probat. conclus. 346. cum seq. & conclus. 350.* Matant. *de ordine iudic. part.6. tit. de confessis, à num. 2. vsque ad num. 20.* Clar. *in practic. §. fin. quaest. 21. num. 31* & *ibi addit.* Baiard. *à num.121.* Farin. *in praxi crimin,* 14

p.t.

q.37.num.47. & p.3. q.82. à princip. cum quibus videbis.

15 In gloss. *Læsa*, ibi, *quia pro leui læsione non datur restitutio.* Contrarium verò, immo quæ læsio etiam modica sufficit ad restitutionem, videtur tenere *gloss.3. in l.2. C. aduersus vend. pignor.* recepta communiter ex Legistis secundùm Cost. *in l. Gallus*, §. *& quid si tantum p.2.n.76. cum seq.* Cou. *lib.1. var.c.3.n.11.* Pinel. *in l.2. C. de rescind. vend p.1.c.1.n.26.* & alios de quibus Sfort. *de restit. q.4.n.105. vers. tertio*, Donel. *lib.21. commentar. iuris Ciuilis c.9. colum. pen. & c.12. vers. nono*, qui omnes constanter defendunt ad restitutionem concedendam nihil referre vtrùm magnum, vel paruum sit minoris, seu Ecclesiæ præiudicium, rectè interpretantes text. *in l. scio ff. de minorib.* de quo gloss. *hic*, vt non simpliciter in modicis restitutionem neget, sed in satis minimis, nec etiam in his absolutè, sed ita demum quando maiori summæ præiudicatur.

16 In gloss. *Finitum*, vlt. ibi, *putà sententia, vel transactione.* Notatur ad hoc, quòd finitum non dicitur negotium nisi per sententiam, quæ transierit in rem iudicatam, vel per transactionem post confessionem celebratam, vnde in causa appellationis posse confessio-
17 nem reuocari in prima instantia emissa ex Bart. & aliis tradunt Padil. *in l. error, n.41. C. de iuris & facti ignor.* Gutier. *de iuram. confirm. part.3.c.8.n.4. & seq.* & Sfort. *q.8.n.34.* D. Barbos. *in l. si debitori, n.133. ff. de iud.*

18 In addit. eiusdem gloss. ibi, *Si est conclusum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd post conclusionem in causa iam non est licitum reuocare confessionem prætextu erroris, quasi negotium finitum dicatur, vt per Padil. *in d. l. error, n.39.* Sfort. *q.8.n.38.* iunctis traditis per Azor. & alios citatos à Farin. *in praxi crimin. part. 2. q.77. à n.257. cum seqq.*

19 Verumtamen etiam post conclusum in causa, quandiu sententia lata in rem iudicatam non transierit, confessio reuocari poterit, solumque interim pendente conclusione error probari non valet iuxta doctrinam gloss. *verbo conclusum, in c. cùm dilectus, de fide instrum.* & reg. *cap. pastoralis, vers. si verò de causa possess.* cum similibus, atque ita verius est dicere eo tempore non tam tolli facultatem reuocandi confessionem quàm solùm suspendi, vt ex Afflict. notat Gutier. *de iuram. confirmat. p.3.c.8.n.2.* Sfort. *d.q.8.n.38. in fine.*

De Arbitris,

Tit. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Arbitri duo ex tribus quando concordant in summa, tenet illorum sententia, si omnes discordant, tenet sententia de minori summa*, & n.2. *& ratio præstatur*, n.3.

4 *Amplia procedere etiamsi duo illi arbitri protestentur se in minori summa de per se consentire.*

Cap. Si ex tribus. I. *Bonif. VIII.*

1 VANDO ex tribus arbitris duo concordant in summa, v. g. triginta soluendorum, & vnus non, standum est sententiæ duorum; si non concordant, sed vnus te condemnat in triginta, secundus in viginti, tertius in decem, standum est minori, id est, decem, quia in ea omnes conueniunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Butr. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.1. pag.552.* Alagona *in compend. pag.193.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem 2
ex hoc text. desumunt Felin. *in cap. cùm inter, n.19. de re indic.* Roman. *in l.1. §. si stipulanti, col.2. ff. de verbor. oblig.* Fulgos. per text. *ibi in l. diem 32. §. si plures, ff. hoc tit.* Couar. *lib.1. var. c.2.n.6. & practic. c.15.n.6. vers. vndecimo*, Vincent. de Franch. *decis.356.n.1.* Valasc. *de partitionibus, c.9.n.12. cum seqq.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap.167. n.6.* In maiori enim summa inest minor, Aloys. Ricc. *in collect. decis p.4. collect.906.* Card. Tusch. *tom.7. lit S, concl.885.* Pichard. *ad §. præterea, num.8. Instit. de inutilib. stipulat.* Card. Seraph. *Rota decis.267. num.4.*

Ratio decisionis est, quia inter pares iudices eligen- 3
da est sententia quæ reo fauet, *l. inter pares, vers. fin. ff. de re iud.* idem præcipuè in summis, in quibus sententia, quæ in minori summa condemnat, est eligenda, iuxta text. *in d. l. inter pares, vers. fin.* tum quia licèt de per se in illa non consentiant iudices, attamen in ea consentiunt tanquam in parte totius, itavt sit verum dicere omnes in causa concordasse, & quoad excessum discordasse, sicut intendunt Dec *in l. in eo quod plus n.9. ff. de reg. iur.* Butigel. *n.5.* & Ferrer. *n.6. in d. §. stipulanti.*
Amplia procedere quamvis duo illi arbitri protesten- 4
tur se in minori summa de per se non consentire, quia cum prædictus consensus in minori summa procedat ex iuris dispositione, & ab ipsa lege sit inductus, nihil operatur protestatio hominis, iuxta *reg. l.3. ff. de legat.1.* cum etiam, quia protestatio contra ea, quæ pendent à iuris dispositione, & non à voluntate partium, prout *in hoc text. & in d. §. si plures*, nullum habet effectum, iuxta gloss. receptam *in l. alimenta C. de negot. gestis* Ias. *in §. fuerat n.106. Instit. de actionib.* & ita tenet *gl. vlt. ad fin. in præsenti*, quam probat, & communiter receptam testatur Ias. *d. l. inter pares, num.9.* contra plures, quos refert, & sequitur Couar. *d. n.6. in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Arbiter vnus ex tribus si nolit examinando, vel diffiniendo negotio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset, circa iudices autem antiqua iura seruentur*, & n.2.

3 *Princeps non subiicitur alieni necessitati.*

4 *Collatio quando est libera, potest exerceri sine alicuius consilio.*

5 *Dictio*, liberè, *omnem obligationem excludit.*

6 *Res eadem diuersis respectibus diuerso iure censetur.*

7 *Leges etiam quoad laicos non sunt seruandæ in locis Ecclesiæ subiectis quoad temporalia, sed Canones.*

8 *Canonum auctoritate deficiente si reperiantur leges Ciuiles contraria Sanctorum dictis, an sit standum potiùs legibus, aut Sanctorum Patrum sententiis ostenditur.*

Cap. Vt quæstionibus. II. & vlt.

ARbitros tres quando partes eligunt, & vnus ab 1
alíis duobus legitimè vocatus non vult interesse, vel non curat venire cessante impedimento legitimo, illi duo possunt examinare, & definire, ac si ille, qui malitiosè non vult adesse, esset præsens,

& non consentiret, circa iudices verò est standum antiquis iuribus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Butr. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 565. Alagona *in compend. pag.* 198. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumit Anton. Gom. *l.* 38. *Tauri n.* 4.

3 *Licèt lex Ciuilis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Princeps non subiicitur alicui necessitati, vt per Cass. *in Cataloge gloria mundi p.* 5. *consid.* 24. *vers.* 133.

4 *Et liberè diffinire.*] Notatur ad hoc, quòd quando collatio est libera, potest exerceri sine alicuius consilio, vt tradunt Curt. iun. *cons.* 2. *num.* 3. & Gonzal.
5 *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 46. *n.* 2. nam dictio *liberè*, in hoc text. omnem obligationem excludit, vt per Valasc. *cons.* 123. *num.* 8. cum aliis per me citatis *in tractat de clausul. vsufreq. claus.* 190. *num.* 6. secundùm Lugdun. impress.

6 In gloss. *Lex ciuilis*, ibi, *Et sic diuerso respectu vtrinsque*, &c. Notatur ad hoc, quòd diuersis respectibus eadem res diuerso iure censetur, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 18. *n.* 13 *& de nobilit. c.* 28. *n.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 6 *proœm. n.* 69. *cum seqq.* Monach. *Florent. decis.* 28. *n.* 12.

7 In ead. gloss. ibi, *Dic quòd non in locis, quæ non sunt in temporali iurisdictione Ecclesia.* Notatur ad hoc, quòd in locis Ecclesiæ subiectis, quoad temporalia leges nō sunt etiam quoad laicos seruandæ, sed Canones, vt per Couar. *de sponsalibus p.* 2. *c.* 7. §. 7. *num.* 15. Ioan. Garc. *reg.* 57. *num* 12. Cardin. Tusch. *tom.* 4. *lit. I, concl.* 580. Vtrùm autem deficiente Canonum auctoritate si reperiantur leges Ciuiles contrariæ Sanctorum Patrum dictis, veluti Hieronymi, Augustini, & similium, standum sit potius legibus, aut Sanctorum Patrum sententiis, solet ab aliquibus in dubium reuocari, quod quidem ad vtramque partem latè disputant Luc. de Pena *in l. medicos column.* 1. *C. de profess. & med. lib.* 10. cuius verba transcripsit Cassan. *in catalogo gloria mundi p.* 10. *consid.* 23. laudat Perez *ad leges Ordin. in proœm. q.* 11. Burg. de Pace *ad l.* 1. *Tauri n.* 620. *ad fin.* Azeued. *ad tit.* 1. *in princ. à n.* 20. cum quibus videtur resoluendum sub distinctione, aut enim agitur de materia spirituali, & ad fidem spectante, seu de interpretatione sacræ Scripturæ, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus Ciuilibus esse præferenda probat text. *in cap. de libellis, iuncta gloss. verbo illorum* 20. *dist.* Aut agitur de materia absolutè temporali, videlicet de testamentis, hæreditatibus, & similibus, & tunc potius legibus Ciuilibus standum est, quia à Summis Pont. approbantur in huiusmodi materiis, & dicuntur per ora Principum diuinitus promulgatæ *in cap. vlt.* 16. *q.* 3. quam tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum *c. noli, cap. ego solis* 9. *dist.* comprobat Can. *de locis Theolog. lib.* 7. *c.* 3. *cum seqq.* Albertin. *de assertion. Catholic. q.* 15. *à n.* 7. *&* 13.

In Librum II. Sexti Decretalium.

De Iudiciis.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Legatus Apostolicus secundùm ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere, nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas iuris hoc exigat.*

2 *Causa debet exprimi in citatione, vt quis personaliter veniat.*

3 *Procurator non admittitur in causis criminalibus.*

4 *Pars per procuratorem in criminalibus quando excusari possit.*

5 *Procurator non admittitur ad allegandas exceptiones, quæ tangunt crimen.*

6 *Procurator in causis criminalibus admittitur ad allegandam exceptionem incompetentia.*

7 *Procurator si admittatur in causa criminali, valent quæ sunt facta cum eo, si non opponatur.*

Cap. Iuris esse. I.

Innoc. IV.

EGATVS Apostolicus secundùm ius non potest cogere partem coram se personaliter comparere, nisi habeat speciale mandatum ad hoc, vel nisi necessitas iuris hoc exigat, v. g. si causa sit criminalis, vel pro veritate dicenda, vel pro iuramento calumniæ præstando. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Butr. Ludou. Gomez, Franc. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag* 16. Alagona *in compend. pag.* 205. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1 *&* 2. 1

Vel alia iuris necessitas, &c.] In citatione igitur, vt 2
quis personaliter veniat, debet exprimi causa, cùm sit ius commune, vt per Tiraq. *de pœnis temper. in præfat. n.* 59. Cardos. *in praxi iudicum, verbo citatio n.* 14. Azeued. *l.* 3. *n.* 4 *tit.* 3. *lib.* 4. *noua recop.* Mench *vsufreq. c.* 34. *à n.* 10. Camill. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 44. *num.* 38.

In gloss. *Criminalis*, ibi, *Si autem criminaliter intentetur, procurator non interueniat.* Notatur ad hoc quòd 3
procurator non admittitur in causis criminalibus, vt per Boss. *in praxi crimin. tit. an in criminalibus iudiciis quis pro absente interuenire possit*, Gom. *tom.* 3. *var. c.* 2. *n.* 12. Clar. §. *fin. q.* 32. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 80. Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo procurator num.* 2. *&* 4. Parlad. *lib.* 1. *rerum quotidian. c.* 20. *num.* 5. Aloys. Riec. *in collect. decis. part.* 4. *collect.* 1305. Perez *ad l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 532. Mench. *vsufrequent. cap.* 39. *num.* 24. Hortens. Caualcan. *de brachio Regio part.* 1. *num.* 49. *versic. septimo*, Ceuall. *commun. contra communes quæst.* 237. *num.* 1. *&* 2. Farin. *in praxi criminali p.* 3. *quæst.* 99. Cald. Pereira *quæst. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. part.* 2. *à n.* 50.

Poterit tamen pars per procuratorem excusari pro- 4
pter iustam causam impedimenti, seu absentiæ ob non comparendum, vt tradunt Rubert. *lib.* 2. *sentent. c.* 3. Francisc. Marc. *decis.* 626. Clar. *dicto* §. *fin. quæst.* 34. *num.* 5. Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *princip. dist.* 1. *num.* 58. *cum seqq.* Rebuff. *in tractat. exception. numer.* 305. *& in declaration. arboris exception. num.* 20. Menchaq. *vsufreq. c.* 17. *num.* 3. Parlad. *dict. cap.* 20. *à num.* 5. Antonius Gabriel. *commun. tit. de malefic. conclus.* 9. Menoch. *de arbitrar. libr.* 1. *quæst.* 8. *numer.* 48. *&* 49. Aloysius Riccius *d. collect.* 1035. *vers. limita secundò*, Sebast. Nxui. *in remission. ad l. pen.* §. *crimen ff. de publ. iud.* Franciscus *dict. quæst.* 99. *n.* 221. *cum sequentibus*, Valasc. *consil.* 66. *num.* 14. Pro absente enim admittitur defensor, ex Farinac. *p.* 4. *consil.* 25. *num.* 2. *&* 3. Ad allegandas verò exceptiones, quæ tan-

gunt

gunt crimen, procurator non admittitur, vt per Farin.
6 *d.q.99.n.48.cum seqq.* vbi *n.214.* secos resoluit si crimen non tangant, & *n.215.&* 268. subdit quòd admittitur procurator ad allegandam exceptionem incompetentiæ iudicis.

7 In ead. gloss. ibi, *Sed quærebat hic Ber. si admittitur procurator in causa criminali, an valeant quæ facta sunt cum eo? & videtur quòd sic, si non opponitur exceptio.* Sequontur Gom. *tom. 3. var. c. 1. n. 16.* Perez *l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin.* Clar. *§. fin. q. 32. n. 24.* Mench. *vsufreq. c. 21.* Mich. Graff. *tom. 2. comman. opin. lib. 9. tit. 1. n. 16. pag. 433. col. 2.* Farin. *d.q.99.n.241. cum seqq.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 17. n. 10. & quæst. forens. in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunctor. p. 2. num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Mulieres personaliter ad iudicium, quacunque causa in iure non expressa, inuitæ trahendæ non sunt, sed si necessarium sit ipsarum testimonium in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet, & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres Religiosæ etiam volentes extra Monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt, quod contra prædicta fit, est irritum.*

2 *Mulieres non sunt cogendæ venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa.*

3 *Conciliantur text.* in præsenti, & in cap. 3. de testibus.

4 *Mulieres non solùm illustres, sed etiam aliæ licèt nobiles non sint, ad iudicium trahi non debent.*

5 *Mulieres in causis fidei cogi possunt ad iudicium venire.*

6 *Mulieres sua propria voluntate, ad iudicem accedere possunt causa ferendi testimonium.*

7 *Mulieres pro debito ciuili etiam fiscali carcerari non possunt, quamvis renuntiarent priuilegio ne in carcerem detrudantur pro debito ciuili.*

8 *Mater seu auia pro debito ex administratione tutelæ proueniente incarcerari non potest.*

9 *Mulier egregia quando examinatur in eius domo, tunc in tali examine non est citanda pars.*

10 *Iudex ad recipiendos testes legitimè impeditos potest mittere non solùm alium iudicem, & qui habet iurisdictionem, sed etiam tabellionem, vel aliam personam omni iurisdictione carentem.*

11 *Excommunicationem Papæ reseruatam incurrit ille, qui fingit casum, vel fraudem aliquam facit, quo iudex ipse valeat ad accipiendum testimonium alicuius fœminæ.*

12 *Verbum futuri temporis duplex, seu geminatum vbi est in eadem Constitutione, tunc denotat latam sententiam.*

13 *Alimenta sunt exhibenda iudici, vel Notario, quando iudex accedit, vel Actuarium mittit ad examinandos testes.*

CAP. Ecclesia. II. *Bonif. VIII.*

1 MVlieres inuitas ad comparendum personaliter quacunque ex causa in iure non expressa nemo trahere potest, & si necessarium est testimonium earum, iudex mittat tabellionem expensis partis producentis eas, & si receptio testium alteri committi non possit, ipsemet iudex accedat personaliter. Quòd si non decet ire iudicem, quia, v. g. est Episcopus, vel non potest quia infirmus; mittat tabellionem, vel alias

personas idoneas, & si iudex fingat casum, vt ex fraude personaliter eat, sit ipso iure excommunicatus. Item fœminæ Religiosæ non vocentur extra Monasterium, vel Clausuram ad iudicium, etiamsi ipsæ velint; tandem omnia, quæ tentantur contra prædicta sunt irrita, & nulla ipso iure. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Franch. Ludou. Gomez, Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 17.* Alagona *in compend. pag. 206.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Ad iudicium personaliter euocari, &c.] Collige ex text. non esse cogendas mulieres venire ad iudicium pro testimonio dicendo, vel alterius rei causa, vt per gloss. *verbo prohibemus*, Franch. *n. 1.* Domin. *n. 2.* Anchar. *n. 1.* Gemin. *n. 10.* & alij *in præsenti*, Abb. *notab. 3.* Imol. *n. 2.* & communis *in c. 3. de testib.* Bald. *n. 5. in l. fin. C. de procurator.* Felin. *in cap. si quis testium, n. 3. de testib. l. 3. tit. 7. p. 3.* Marian. *de citation. art. 20. n. 35.* Tiraq. *de iure maritii, gloss. 5. n. 212. & l. 10. connub. gloss. 1. p. 10. n. 33. & seq.* Rebuff. *ad leges Galliæ, tit. de inquisit. art. 15. gloss. 1. n. 6.* Couar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. in initio, num. 8.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 48. §. 2.* D. Barbos. *in l. alia §. eleganter, n. 10. ff. soluto matrim.* 2

Non obstat *d. cap. 3. de testib.* ibi, *Huc festines adducere*, quibus verbis manifestè text. probare videtur posse mulieres inuitas adduci ad iudicem causa ferendi testimonium, quia reiecta sententia Ioan. Andr. & aliorum *in præsenti*, existimantium hunc text. esse legem extrauagãtem; & particularem ordinatam ad partes Italiæ tantummodo, & illic solùm obseruari debere, dicendum est text. illum *in d. cap. 3.* procedere iure antiquo, quo tempore regula hæc, seu constitutio non ita generaliter cognita erat, nec statuta simpliciter, & absolutè, prout *hic* de nouo statuitur per verbum *prohibemus*, de quo *in præsenti*, licèt enim ex ratione huius text. in nonnullis casibus fuisset receptum id, quod modò per hunc text. de nouo statutum est, vt patet ex *l. 2. C. de iis, qui ven. ætatis, & in l. maritus 12. C. de procurator. & in l. 2. §. sin autem, C. de iureiur. propter calumn & in cap. mulieres, in princ. de sententia excommun.* cum multis aliis, vt per Alberic. *in l. principales, num. 1. C. de iureiur. propter calumn.* nihilominus tamen in ferendis testimoniis per mulieres, vel alio respectu generalis, & absoluta prohibitio solùm per Bonifac. VIII. *in præsenti* facta est, ne venirent ad iudicem, ad quem antea venire tenebantur, iuxta text. *in d. c. 3.* sic similiter Moniales, quas text. *hic* prohibet venire ad iudicem, antea de iure antiquo per se, vel per procuratorem coram illo stare poterant, vt colligitur ex text. *in cap. cùm dilecta, princ. de rescript.* vbi notat Abb. & tradit in specie Ludouic. Gomez *in præsenti, n. 37.* 3

Primò intellige hunc text. procedere non solùm in mulieribus illustribus, seu nobilibus, prout iam constituerat Iurisconsf. *in d. l. egregias 15. ff. de iureiur.* & colligitur ex text. *in auth. sed iudex, C. de Episcop. & Cleric. & in l. 1. C. de offic. diuers. iudic.* verùm etiam in aliis, etiamsi nobiles non sint, vt per Bart. *in d. l. ad egregias, num. 3.* Maraut. *de ord. iudic. p. 6. cap. de citat. num. 27.* iuuant resoluta per Mench. *de success. creat. §. 6. num. 38.* nisi in causis fidei propter illius fauorem, & iudicum auctoritatem, vt aduertit Simanch. *de Cathol. institut. cap. 44. num. 12.* vbi *num. 13.* subdit vrbanius, & modestius esse potius rogari per Inquisitores, quàm compelli. 4 5

Secundò intellige textum non procedere quando mulieres sua propria voluntate sine coactione ad iudicem accedunt causa ferendi testimonium, tunc enim coram iudice debent dicere testimonium, tradunt in specie gloss. *verbo inuitos*, & alij *in præsenti*, Roman, 6

& Aretin.vbi Iaſ.*num.1.in d.l.ad egregias* Felin.*n.24. in capit. ſi diligenti, dē foro compet.* Socin. *reg.316.* Couat. qui plores refert *in cap. quamvis pactum p.2. in initio num.8.* Perez *ad l.1. tit.2. lib.4. Ordin.* plures quos refert, & ſequitur D. Barboſ.*in l.alia §.eleganter num.11 ff.ſoluto matrim.* Quamvis contrariam ſententiam teneant Cyn. *in l. neque bonorum C. de Epiſcop. & Cleric.* Roman *ſing.169.* Gom. *in præſenti num.2. & 4. & in §. pœnales, inſtitut. de actionibus, num.30.* Mench. *de ſucceſſ creat. §.22. num.83.* Pro quibus non facit text. *hic ad finem verſ. cæterùm*, ibi, *etiamſi ad hoc voluntas acceſſerit eorumdem*, ſiquidem text. *in d. verſ. cæterùm*, loquitur in Monialibus, quæ quidem etiam volentes propter clauſuram ex vi præcepti, ſeu voti ob bonum Religionis conſeruandæ neceſſariam pro quacunque alia cauſa à clauſtris Monaſterij ſaltem tempore huius text. exire nequeunt, iuxta text. *in c. indemnitatibus 42.§. porrò, de elect.hoc lib* in ſpecie conſiderat Felin.*in d.cap ſi qui teſtium num.3.de teſtib.* Vnde tùm text. iſte prædictis Monialibus priuilegium non concedat ratione dignitatis perſonæ, ſed quia ratione voti, & Religionis, quam profitentur, à clauſura exire nequeunt, meritò illis etiam volentibus renuntiare non permittitur, & facta valere non debet iuxta reg. text. *in l. pacta, quæ contra C. de pactis*, ac proinde cùm reſpectu Monialium ex prædicta conſideratione text. ſpecialiter procedat in illis, iam ex eo apertè colligitur differentia inter illas, & reliquas fœminas, de quibus egetat in principio, & conſequenter retorquetur idem text. contra ſupracitatos DD. tantum abeſt, vt pro illorum ſententia aliquod faciat fundamentum.

7 Tertiò intellige vſque adeò mulieri prohiberi in iudicium venire, cùm non deceat illas vagari, vt etiam pro debito ciuili carcerari non poſſint, ex adductis per Duen.*reg.311.* Titaq.*l.10.connub.gl.1.p.10.n.10.* Menoch.*de arbitr.lib.1.q.88.n.10.* Mench.*illuſtr.lib.3. cap.97.n.2.* Vin.*tom.2. commun.opinion.lib.9.tit.3.n.19.* Gutier *pract.lib.2. quæſt.25.* Soar. de Pace *in praxi tom.1.p.4. cap.2.num.34.* Farin. *in praxi crimin. p.1. q.27.num.42.& 56.* Bobadil. *in ſua politica lib.3.c.15. num.30.* Pradil.*in ſumma legum pœnalium p.2.caſu 16. n.5.* Aloyſ. Riee.*in collect.deciſ.p.2. collect.332. verſ.2.* Bernard.Græuæ *ad pract. Camer. Imper. lib.1.concl.16. num.7.& 8.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ. cap.320. num.16.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorem, verbo ſine curatore, n.108.* Chalduſ *in praxi iudicum, verbo carcer.n.6.* Bened. Ægid.*in tract.de iure, & priuil.honeſtatis art.3. de carceris exceptione honeſtatis cauſa.* Amplia primò etiam renuntiarent priuilegio ne in carcerem detrudantur pro debito ciuili, vt per Meneh *d.q.88.num.1.* D. Barboſ.*in l.alia §. eleganter. n.24. ff. ſoluto matrim.* Bened. Ægid.*d.art.3. num.7.* Amplia ſecundò, vt nec etiam pro debito fiſcali carcerari poſſint, ſecundùm Duen *d. reg.312. verſ. amplia ſecundò*, Farin. *d.q.27. num.43.* Bened. Ægid.*d art.3.num.3.* licèt ſecus pro collectis, tributis, & gabellis aſſerat. Flores de Mena *var.*
8 *lib.2.q.21.num.152.* Amplia tertiò, vt nec mater, ſeu auia pro debito ex adminiſtatione tutelæ proueniente incarcerati poſſit, ſicut docent Duen. *d. reg.312. verſ. ſecundò limita*, Gom. *hic num.12.* Couar. *lib.2. var. cap.1.n.3.* Mench *de ſucceſſ.creat. lib.3. §.22. limit.18. num 82.& illuſtr.lib.3.cap.97.num.1.* Placa *de delictis lib.1.cap.34.num.12.* Menoch. *d. q.88.n.12.* Matienſ. *l.10.gloſſ.num.3.* vbi Azeued. *num.3.tit.3.lib.5.noue recopil.* Gutier. *de tutel p.1. cap.8. n.32 & 34.* Cald. Pereira *d.verbo ſine curatore n.108. verſ. cæterùm*, Farin. *d. p.1. quæſt 27. num.62. & 63.* Baëz. *de inope debit. cap.15.n.12.& de decima tutor.cap.4.n.46. & 78.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camera Imper. lib.2. concl.90. conſid.1.num.5.* D. Barboſ.*in d.§.eleganter num.24.verſ. quod etiam*, Benedict. Ægid *d.art.3.num.5.* Quicquid contrarium teneant Gregor. *l.2. verbo perſonalmente tit.7.p.3.* Anton. Gom. *l.65. Tauri num.2.* vbi Palat. *num.3.* Rebuff.*ad leges Galliæ tit.de lit.oblig. art.2.gl.3. num.32.* Pradil.*d.caſu 16.num.5.* Cardoſ.*d verbo carcer. num.6.*

Sed cùm neceſſarium, &c.] Notatur ad hoc, quòd 9
quando examinatur mulier egregia in eius domo, tunc in tali examine non eſt citanda pars, vt per Farin.*d.p.2. q.72.n.68.& 69.*

Tabellionem, aut aliam perſonam idoneam, &c.] Col- 10
lige ex text. poſſe iudicem ad recognoſcendos teſtes legitimè impeditos mittere non ſolùm alium iudicem, & qui habet iuriſdictionem, ſed etiam tabellionem, vel aliam perſonam omni iuriſdictione carentem, ita in ſpecie tradunt Salicet. *in auth.ſed iudex. C de Epiſcopis, & Cleric.* Bald. *in l. hac conſultiſſima §.ſi quis autem num.1.* vbi Alexand *n.4.C.de teſtament.* Hippol.*in l.de minore §.plurimum num.16.ff.de quæſtionibus*, Abb. *in cap. quoniam contra num.10. de probat.* Felin *in cap. cum cauſam à num.21. & 28.* Gom. *in præſenti à num.30.* Couar. *lib.2. cap.13. num.10.* Ac proinde poſſe notarium examinare teſtes ſine præſentia iudicis, ſi illi iudex talem examinationem committat, tradunt Hippol. *in l. de minore §. plurium num.16.17.& 18 ff. de quæſt.* Suar. *tom.1. commun. opinion.lib.4. tit.10. num.325. verſ.teſtium examinationem pag.553* Rot. *deciſ.552. num.2.* apud Farin. *collect.1. nouiſſ aliàs part.2. diuerſ.* vbi ſubdit de conſuetudine Hiſpaniæ teſtium examinationem committi notariis.

Alioquin fictor huiuſmodi, &c.] Notatur ad hoc, 11
quòd ille, qui fingit caſum, vel fraudem aliquam facit, quo iudex ipſe vadat ad accipiendum teſtimonium alicuius fœminæ incurrit excommunicationem Papæ reſeruatam, vt per Soar. *tom.5. diſp.23.ſect.4. num.15.* Gambar. *de caſibus reſeruat. cap.10. num.8.* Filliuc. *tract.14.num.53.verſ. ſeptima, & n.70.* Iul. Lauor.*de indulgent p.2.c.13.n.20.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt.Epiſc.p.3. alleg.50.n.207.* ſecundùm Lugdun. impreſſ. nouiſſimè Bonac. *de cenſur. extra Bull. diſt.2. q.2.puncto 36.*

Ipſo iure ſit irritum, & inane.] Vbi enim in eadem 12
conſtitutione eſt duplex, ſeu geminatum verbum futuri temporis, tunc denotat latam ſententiam, vt per Titaq.*in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, n.46.& 47. C. de reuocand.donat.*

In gloſſ. *Accedat expenſis producentis.* Notatur ad 13
hoc quòd, quando negotio exigente iudex ipſe accedit, vel actuarium mittit ad examinandum teſtes, tunc ſibi, vel notario alimenta ſunt exhibenda, vt per Surd.*de alim.tit.1.q.63.* Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. c.57.n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Maior 14. annis per ſe, & per procuratorem poteſt agere, & defendere cauſam ſpiritualem, minor verò 14. per ſe non agit, ſed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate Ordinarij Eccleſiaſtici iudicis, & etiam delegati dati ad cauſas illas, filiuſfam. ſinè patris aſſenſu agit cauſam ſpiritualem.*

2 *Beneficialibus, & ſpiritualibus cauſis maior 14. annorum, & minor 25. ſine curatoris, aut patris conſenſu habet legitimam perſonam ſtandi in iudicio tam per ſe, quàm per procuratorem.*

3 *Minor 25. annorū reſtituitur ſi fuerit læſus in actibus iudicia*

iudicialibus causarum etiam spiritualium, & beneficialium.

4 *Minor 14. annorum in causis beneficialibus, & spiritualibus non potest per se in iudicio stare, sed debet procuratorem constituere.*

5 *Filiusfam. regulariter non potest stare in iudicio sine consensu patris.*

6 *Consensus patris filio præstandus ad standum in iudicio, an debeat esse expressus? remissiuè.*

7 *Pater si sit absens, vel filius agat vtiliter, an possit esse in iudicio sine consensu patris? remissiuè.*

8 *Pater in spiritualibus non admittitur pro filio sine mandato tanquam coniuncta persona, etiamsi vellet cauere de rato.*

9 *Patri non quæritur vsusfructus de eo, quod filius ordinatus acquirit ratione beneficij, vel alio modo.*

10 *Filiusfam. in causis beneficialibus, & spiritualibus potest esse in iudicio sine patris consensu, & procuratorem constituere.*

11 *Filia etiam minor in causa dotis potest esse in iudicio sine consensu patris.*

Cap. Si annum. III. & vlt.

1 QVi peregit decimum quartum annum suæ ætatis, potest in beneficialibus, seu spiritualibus causis, vel ab iis dependentibus agere, vel defendere per se, vel per procuratorem à se deputatum. Qui est infra decimum quartum annum, per se non potest, sed Episcopus det ei procuratorem ad litem, vel ipsemet cum auctoritate Episcopi eligat sibi procuratorem. Delegatus, vel ab eo subdelegatus potest illi dare procuratorem ad lites tractandas coram ipsis. Item in litibus huiusmodi spiritualibus filiusfam. potest litigare sine consensu sui patris. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 2. pag.* 18. Alagona *in compend. pag.* 206. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *In beneficialibus, & aliis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd maior 14. annorum & minor 25. sine curatoris, aut patris consensu habet legitimam personam standi in iudicio tam per se, quàm per procuratorem in causis spiritualibus, & beneficialibus, vt per Flamin. Paris. *de resign. benefic. lib. 4. q. 9. num.* 49. Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 220. *n.* 6. In iis enim pro maiori habetur, vt notant Boër. *decis.* 350. *n.* 1. *& seq.* Flamin. *d. tract. lib.* 3. *q.* 7. *n.* 3. *cum seqq.* Stepban. Gratian. *discept. forens. c.* 74.

3 *n.* 11. Non excluditur tamen à restitutione si fuerit læsus in actibus iudicialibus, secundùm Sfort. *de restit. p.* 2. *q.* 60. *n.* 21. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dolo, n.* 42. Stepb. Gratian. *citato loco.*

4 *Si verò infra quartum decimum*, &c.] Notatur ad hoc quòd in causis beneficialibus, & spiritualibus minor 14. annorum non potest per se in iudicio stare, sed debet procuratorem constituero, vt per Flamin. *d. lib. 4. quæst. 9. n.* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1629.

5 *Nec aliàs absque ipsius assensu, &c.*] Notatur ad hoc, quòd filiusfam. regulariter non potest stare in iudicio sine consensu patris, vt per Socin. *reg.* 195. Cassan. *in consuet. Burg. rubr.* 4. §. 5. *verbo le marisane, & rubr.* 6. §. 3. *n.* 5. Roland. *cons.* 46. *num.* 3. *lib.* 2. Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *dist.* 16. *num.* 30. Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 385. Soar. de Pace *in praxi, tom.* 1. *part.* 1. *temp.* 2. *n.* 15. D. Barbos. *in l.* 2. §. *quod si patris, n.* 19. *ff. solut. matr.* Aldouin *cons.* 37. *num.* 5. *&* 6. Cardos. *in praxi iudicum, verbo filius, n.* 50. Castil. *contron. lib.* 1. *de vsufructu, c.* 3. *num.* 13.

6 Vtrùm autem huiusmodi assensus debeat esse expressus? vide Mant. *lib.* 3. *locorum, cap.* 59. Tiraq. *de iure mar. gloss.* 7. *n.* 10. *&* 16. D. Barbos. *in l.* 2. §. *fin. n.* 27. *&* 28. *ff. solut. matrim.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 11. *n.* 2. Azeued. *l.* 10. *n.* 16. *tit.* 17. *lib.* 4. *nouæ recop.* vbi quid si pater sit præsens in indicio, & non contradicat. Et de quo tempore debeat præstari huiusmodi assensus? vide *decis. Perus.* 13. *n.* 2. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo, sua facilitate, n.* 3. *col.* 6. Et an necessariò debeat præcedere? vide Gom. *l.* 42. *Tauri, num.* 1. *col.* 1 Menoch. *remed.* 15. *recup. n.* 309. Cott. *in memorabil. verbo filius* 124 Perez *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 532. Castil. *d. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 16. Azeued. *d. l.* 10. *n.* 15. Et quid si pater nolit consentire? consule *decis. Perus.* 16. *n.* 3. Azeued. *d. l.* 10. *n.* 23. Aldouin. *cons.* 37. *n.* 11. Gonzal. *ad reg.* S. *Cancel. gloss.* 47. *n* 37.

7 Quid si pater sit absens? vide Azeued. *d. l.* 10. *n.* 13. *cum seqq.* Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 228. *versic. tertiò excipitur.* Thom. Valasc. *tom.* 1. *allegat. iuris allegat.* 20. *n.* 7. Quid si filius agit vtiliter? vide Alciat. *lib.* 8. *parerg. c.* 8. Rebuff. *ad leges Gallio in proœm. gloss.* 5. *n.* 72. *& in tract. except. n.* 439. Tiraq *de iure mariti, gloss.* 8. *n.* 72. vbi *gloss.* 7. *n.* 24. tractat quid si pater, & filius simul agant, an tunc requiratur consensus.

Cùm de his se intromittere non habeat.] Notatur ad hoc, quòd pater in spiritualibus non admittitur pro filio sine mandato tanquam coniuncta persona; etiamsi pater vellet cauere de rato, vt per Marc. Anton. Genuens. *in practic. Eccles.* 763.

9 Notatur etiam ad hoc, quòd patri non quæritur vsusfructus de eo, quòd filius ordinatus etiam prima tonsura acquirit ratione beneficij, vel alio modo, vt per Valdes. *ad Xuar p.* 1. *ad l.* 4. *tit. de las iuras, lib.* 2. *fori,* §. *disputatio quæst. num.* 31. *pag.* 150. *& p.* 2. *l.* 9. *tit. de los pleitos,* §. *hanc tamen legem limita, n.* 21. *pag.* 61. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo læsis, n.* 132. *ad fin.* Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 365. *n.* 6.

10 *Nequaquam requiri debebit assensus.*] Notatur ad hoc, quòd in causis beneficialibus, & spiritualibus potest filiusfam. esse in iudicio sine patris consensu, & constituere procuratorem suo nomine, vt per Viu. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 3. *tit.* 4. *versic. item quando agit, pag.* 382. Socin. *reg.* 195. *num.* 2. *&* 6. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor.* §. 42. *n.* 10. *in repet. cap. per vestras, eod. tit.* §. 28. *num.* 2. *&* 3. Cassan. *in consuet. Burgund. rubr.* 6. §. 3. *n.* 14. Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 319. Perez *l.* 1. *versic. prouenit etiam tit.* 3. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 65. Soar. de Pace *in pract. tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 2. *n.* 20. D. Barbos. *in l.* 2. §. *quod si in patris, n.* 19. *ff. solut. matrim.* in spiritualibus enim filiusfam. potest agere aduersus patrem, vt per Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 9. *n.* 3. *pag.* 325. Cordub. de Lara *in l. si quis à liberis in princ. n.* 16. *ff. de liber. agnosc.*

11 In gloss. *Dependentibus*, ibi, *vt dote, quæ dependet à matrimonio.* Notatur ad hoc, quòd in causa dotis, filia etiam minore, potest esse in iudicio sine consensu patris, vt per Boër. *decis.* 130. *n.* 7. Palat. *in repetit. c. per vestras, de donat. inter virum, notab.* 2. *n.* 20. *&* 21. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 12. *tit.* 9. *n.* 13. D. Barbos. *in l.* 1. *ff. soluto matrim. p.* 1. *n.* 44. *&* 45.

12 In gloss. *Regulariter*, ibi, *sicut in castrensi peculio, in quo etiam contra patrem egit.* Vide Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 228. *vers. hoc verò.*

De Foro competenti.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viam querela de causa subditorum suffraganeis etiam ipsis consentientibus, non cognoscit.*

2 *Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum.*

3 *Iudex inferior, qui de causa appellationis cognoscendi ius habet, non potest vigore appellationis ab interlocutoria, nisi ea fuerit instificata, retinere cognitionem negotij principalis, nec de eo poterit tractare, etiam ex consensu litigantium.*

4 *Archiepiscopus in causis ad se deuolutis non potest cogere subditos suffraganeorum, vt suscipiant delegationem, vel exequantur sententiam, vel vt sint testes, nisi in contrarium sit consuetudo.*

5 *Archiepiscopus non potest compellere subditos sui suffraganei ad suscipiendam delegationem, si noluerint.*

6 *Iudex sepè non eandem iurisdictionem habet in accessorio quam in principali.*

7 *Archiepiscopus non potest subditos suffraganeorum cogere coram se respondere circa salaria Aduocatorum, & procuratorum in causis ad se deuolutis, nisi consuetudo sit in contrarium.*

8 *Archiepiscopus potest iurisdictionem exercere in prouincia consuetudine sibi permittente.*

9 *Causam, qui tractauit in iudicio, non potest in loco iudicij conueniri pro salariis Aduocatorum, vel procuratorum.*

10 *Contrahens cum aliquo si sciat eum statim recessurum esse, non poterat illum conuenire in loco contractus.*

11 *Contraxisse inibi quis videtur, vbi solutionem destinauit.*

12 *Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in sua propria coram se respondere, nisi ibi inueniatur. sed si citati nolunt comparere, vel malitiosè se occultant ne citentur, in bonis ipsorum sua diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per Ordinarios faciendum.*

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1 RCHIEPISCOPVS, vel eius Officialis prætermisso articulo appellationis tanquam iudices non cognoscant sine voluntate suffraganeorum causas subditorum, etiā ipsis subditis consentientibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach Franch. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 33.* Alagona *in compend. pag. 214.* Ægid. de Bellam. & Iacob. de Beluis. *com. 5. repet. iuris Canonici*, remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Appellationis articulo prætermisso.*] Ergo Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, vt per Couar. *pract. c. 9. n. 2.* Quarant. *in summ Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas, versic. 18.* Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiepiscop. Neapol. cap. 70. n. 7.* Sigism. Scac. *de appellat. q. 8. n. 86. cum seqq.* metipsum *de offic. & potest. Episc. part. 1. tit. 4. de Archiepisc. præst. num. 61.* secundùm Lugdun. impress. *& in tract. de iure Eccles. lib. 1. c. 7. ex n. 52.*

Notatur etiam ad hoc quòd iudex inferior, qui de causa appellationis cognoscendi ius habet, non potest vigore appellationis ab interlocutoria, nisi ea fuerit iustificata, retinere cognitionem negotij principalia, nec de eo poterit tractare etiam ex consensu litigantium, vt per Couar. *d. c. 9. n. 6.* Sigism. Scacc. *de tract. de appellat. q. 17. limit. 47. memb. 3. n. 9. & 11.* 3

In gloss. *Prætermisso.* Vide Zeroi *in praxi Episc. p. 1. verbo appellatio, vers. ad quintum, pag. 30.*

§. Neque suffraganeorum.

Archiepiscopus in causis ad se deuolutis non potest cogere subditos suffraganeorum, vt suscipiant delegationem, vel exequantur sententiam, vel vt sint testes, nisi in contrarium sit consuetudo. Colligunt Doctores *in princ. huius text citati.* 4

Ipsorum delegationem suscipere.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus non potest compellere subditos sui Suffraganei ad suscipiendum delegationem, si noluerint, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 169. n. 10.* metipsum *in tract. de iure Ecclesiastico, lib. 1. c. 7. n. 59.* poterit tamen Episcopo Suffraganeo præcipere, vt illam acceptare compellat, Henriq. *in summ. lib. 10. c. 30. §. 3.* Sebast. Cæs. *in relect. de Eccles. hierarch. disp. 5. §. 2. n. 10.* 5

In gloss. *Suscipere*, ibi, *Et not. quòd non eandem iurisdictionem habet iudex in accessorio, quam in principali.* De hoc vide Steph. Gratian. *d. c. 169. n. 2.* 6

§. Nec etiam.

Archiepiscopus non potest subditos suffraganeorum cogere coram se respondere circa salaria Aduocatorum, & procuratoris in causis ad se deuolutis, nisi consuetudo sit in contrarium. Colligunt Doctores in *princ. huius text.* citati. 7

Dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat.] 8 Ergo Archiepiscopus potest iurisdictionem exercere in prouincia consuetudine sibi permittente, vt per Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiep. Neapol. c. 70. n. 23.* Quarant. *in summa Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers. 25.* quos refero ego ipse *de offic. & potestate Episc. p. 1. tit. 4. de Archiepisc. præstantia, num. 36.* secundùm Lugdun. impress.

Super salariis Aduocatorum, &c.] Aduertit D. Barbos. 9 *in l. heres absens, §. proinde, num. 103. ff. de iudic.* quòd ille, qui tractauit causam in iudicio, non potest in loco iudicij conueniri pro salariis Aduocatorum, vel procuratorum, & *num. 128.* subdit text. *in præsenti*, specialiter procedere in Archiepiscopo, qui de causis subditorum Episcoporum suffraganeorum cognoscit in loco suæ iurisdictionis, qui non potest cogere prædictos subditos suffraganeorum Aduocatis soluere salaria.

In gloss. *Respondere*, ibi, *vel dic verius quòd de contractu loquitur, quem quis celebrat vt viator, vt tunc ibi conueniri non possit.*] Notatur ad hoc, quòd si contrahens cum aliquo sciat eum statim recessurum esse, non poterit illum conuenire in loco contractus, vt per D. Barbos. *in d. l. heres absens, §. proinde, n. 94. & n. 103.* 10

In ead. gloss. ibi, *Ibi enim contrauenire videtur, vbi se soluere obligauit.* Notatur ad hoc, quòd in ibi contraxisse quis videtur, quo solutionem destinauit, vt per Cou. *pract. c. 10. n. 5. vers. sextò.* 11

§. Contrahentes.

Archiepiscopus non compellit inuitos contrahentes aliarum diœcesum in propria coram se respondere, 12

nisi

nisi ibi inueniantur. Sed si citati nolunt comparere, vel malitiosè se occultant, ne citentur, in bonis ipsorum suæ diœcesis potest missionem facere, vel in alia decernere per Ordinarios faciendam. Colligunt Doctores *in princ. huius text.* citati.

13 *Super contractibus initis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd forum quis sortitur ratione contractus si ibi inueniatur, vt per Couar. *pract. c.* 10. *n.* 3. *in princ & num.* 4. *& lib.* 1. *var. c.* 4. *n.* 1. Bernard. *reg.* 146. *&* 642. Bellug. *in speculo Principum, rubr.* 1 1. §. *visum est*, & *ibi* latè Camil. Borrel. *in addit. lit. A*, Auil. *in c.* 27. *Pretorum*, *verbo entreguen, n.* 16. *cum seqq.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *c.* 16. Menchaq. *vsufreq. c.* 52. Cened. *ad Sextum collect.* 33. *n.* 1. Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo forum, n.* 2. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 154. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 319. D. Barbos. *in l. heres absens*, §. 1. *n.* 7. *cum seqq. & §. proinde à n.* 4. *& §. vlt. n.* 50. *cum seqq. ff. de iudic.* Sic etiam ratione distractus sortitur quis forum, vt tradunt Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 14. *n.* 22. Tiraq. *de iure mariti gloss.* 5. *n.* 8. *n.* 117. idem asserit de quasi contractu.

§. *Nec clericos.*

14 Archiepiscopi non mittant suos Clericos in alienas diœceses ad ineundum contractus, vt cognoscatur coram ipsis, nec subditos aliorum possunt cogere coram se iuri stare, nec illos excommunicare. Colligunt Doctores *in princ. huius text.* citati.

15 *Vel recognoscendis*, &c.] Notatur ad hoc quòd Vicario solet committi vt partes ad recognoscendum scripta sua, & chirographa cogere possit, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. forma Vicariatus, n.* 165.

CAP. Sæculares. II. *Bonif. VIII.*

1 IVdices sæculares volentes compellere Clericos ad soluenda debita etiam liquida sunt compescendi censuris Ecclesiasticis ab Ordinariis, vt desistant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 38. Alagona *in compend. pag.* 214. Ægid. Bellam. *tom.* 5. *repet. iur. Canon.* remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

2 *A temeritate huiusmodi*, &c.] Notatur ad hoc quòd iudex Ecclesiasticus potest inhibere sæculari ne procedat, vt Surd. *conf.* 424. *n.* 28. *cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramenti ratione laicus vt illud seruet, coram iudice Ecclesiastico conuenitur*, & n. 3.
2 *Fideiussori an satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris sine alia probatione numerationis vt possit agere aduersus debitorem, qui illum promisit seruare indemnem.*
4 *Heres iurantis defuncti coram Ecclesiastico iudice ad iuramenti obseruantiam conueniri non potest.*
5 *Iuramentum personale est, ac proinde eius obligatio non transit ad heredem.*
6 *Lex humana sæcularis, an iustè possit prohibere in contractibus iuramenti delationem, ipsiusque iuramenti vinculum remittere? remissiuè.*

CAP. Cùm laicus. III. & vlt.

1 LAicus ratione iuramenti vt illud seruet, conuenitur coram iudice Ecclesiastico. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 38. Alagona *in compend. pag.* 214. Ægid. Bellam. *tom.* 5. *repet. iuris Canon.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Pro quo soluisti*, &c.] Vtrùm fideiussori satis sit probare solutionem à se factam per solam confessionem creditoris, sine alia probatione numerationis, vt possit agere aduersùs debitorem, qui illum promisit seruare indemnem? Vide Tiraq. *de retractu, tit.* 1. §. 1. *gloss.* 18. *n.* 84. *& tit.* 2. §. 4. *gloss.* 6. *n.* 17. Franc. Viu. *communi.* 2. *opin.* 113. Afflict. *decis.* 91. *n.* 3. *& decis.* 94. *n.* 3. *& decis.* 150. *à num.* 34. & alios citatos per Cened. *ad Sextum collect.* 2. *n.* 1.

3 *Ad cuius seruum ratione iuramenti*, &c.] Notatur ad hoc quòd laicus ratione iuramenti conuenitur coram iudice Ecclesiastico, vt per Cou. *lib.* 1. *var. c.* 4. *n.* 8. *in med. & in cap. quamuis pactum, p.* 1. §. 5. *n.* 6. Marant. *de ordine indic. p.* 4. *cap. iudicium sæculare*, *vel Ecclesiasticum*, *n.* 14. *pag.* 173. Perez *l.* 6. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 475. *& l.* 1. *col.* 4. *vers. infertur secundò*, *tit.* 6. *lib.* 8. *etiam Ordin. pag.* 185. Rebuff. *in tract. de except. n.* 235. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *c.* 12. *n.* 2. *cum seqq. & in auth. Sacramenta puberum*, *C. si aduersus vendit. n.* 16. *&* 20. Seraphin. *de priuilegiis iuram. priuileg.* 67. *à n.* 1. Camil. Borrel. *in addit. ad Bellug. in speculo Principum, rub.* 12. §. *quedam lit. C*, Paul. Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 48. Pradil. *in sum. legum pœnalium*, *p.* 2. *casu* 13. *n.* 2. D. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. p.* 1. *num.* 72. Cened. *ad Sextum collect.* 2. *n.* 2.

4 Hæredem verò iurantis defuncti coram Ecclesiastico iudice ad iuramenti obseruantiam conueniri non posse resoluunt Couar. *in d. cap. quamuis pactum*, *p.* 1. §. 5. *n.* 6. Hippol. *sing.* 219. *incip. Tu habens*, Aufrer. *de potest. secul. super Ecclesiasticas person. reg.* 4. *fallent.* 4. *num.* 6. Sebast. Medic. *in tract. mors omnia soluit*, *p.* 2. *concl.* 58. *num.* 164. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *cap.* 14. *num.* 21. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 3. *cap.* 12. *num.* 3. Seraphin. *d. priuileg.* 67. *n.* 22. Bernard. Græuæ. *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *conclus.* 17. *consid.* 1. D. Barbos. *ad l. heres absens*, *in princ. propè finem*, *ff. de iudic.* & citati ad Cened. *d. collect.* 2. *num.* 3. Iuramen-
5 tum enim personale est, ac proinde eius obligatio non transit ad hæredem, vt tradunt Couar. *d.* §. 5. *n.* 4. *& p.* 2. §. 1. *num.* 7. Anton. Gom. *d. c.* 14. *n.* 19. Menoch. *conf.* 24. *num.* 1. *&* 2. Azeued. *ad Curiam Pisanam*, *lib.* 4. *c.* 5. Lar. *in l. si quis à liberis*, §. *parens*, *n.* 119. *ff. de liberis agnosc.* Surd. *decis.* 148. *num.* 6. *& conf.* 399. *n.* 18. Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 18. Suar. *de Relig. tom.* 2. *de iuram. lib.* 2. *c.* 31. *num.* 14. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *lib.* 3. *c.* 13. *à princ.* Bernard. Græuæ. *d. concl.* 27. D. Barbos. *in l. proponebatur*, *num.* 34. *ff. de iudic.*

6 Vtrùm autem lex humana sæcularis iustè possit prohibere in contractibus iuramenti delationem, ipsiusque iuramenti vinculum remittere, vt effugiat huius text. institutum, & de intellectu Ordin. Reg. Lusitan. *lib.* 4. *tit.* 73. *& apud Castellanos*, *l.* 11. *tit.* 1. *lib.* 4. *noua recop.* super hac re statuentium, vide ex nostris Lusitanis Gam. *decis.* 247. *n.* 2. Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vendit. p.* 3. *c.* 1. *n.* 11. *&* 12. Valasc. *conf.* 16. *n.* 14. *& conf.* 99. Cald. Pereira *in l. si curatorem*, *verbo minoribus*, *n.* 4. *& quæst. forens. lib.* 1. *quæst.* 23. *num.* 12. *& de empt. c.* 30. *num.* 40. Rebell. *de obligat. iustitiæ*, *p.* 2. *lib.* 1 *quæst.* 9. nouissimè Gabr. Pereira *in tract. de manu Regia*. Et ex Castellanis, & aliis Hispanis Couar. *in d. cap quamuis pactum*, *p.* 1. §. 3. *num.* 7. Gregor. *l.* 2. *verbo per no puesta*, *tit.* 4. *p.* 6. Salzed. *ad Bernard. reg.* 386. *vers. hodie verò*, Palat. *in repet. cap. per vestras*, *de donat. inter virum*, *& vxor. notab.* 6. §. *fin. à num.* 30. Auendan.

de

de exequend.mand. p.2.c.27.n.14. Perez *l.6.in gloss.defendemos, tit.1.lib.3.Ordinam.* Ioan. Mattin.de Olano *in antinom.lit.I, n.78.* Azened.*l.11.à princ.tit.1.lib.4.noua recop.* Matiens.*l.2.gloss.3.num.12. tit.2. & l.22. gloss.8. tit.11. & l.1.gloss.5. tit.18, lib. 5. noua recop.* Gom. de Leon.*alleg.49.n.3.* Gutier.*in d.auth. Sacramenta puberum à n.46.& n.151.* Padil.*in summa legum pœnal p.2. casu 13.& casu 54.n.10.* Cened.*d collect.2.n 4.* Morl.*in emporio iuris Ciuilis, p.1.tit.9.quæst.vltim. num.7. vers. quarta,* Molin.*de iustic.tract.2.disp.271.vers.addidimus,* Soar.*de Relig.tom.1.tract.5.lib.2 c.38.n.15.*& latissimè ex Italis commendo Anton. Nig. latè disputantem *in nouissimo tract. de Laudemio, q. 17. art. 1. num. 60. cum seqq.* vbi ad partes hanc quæstionem bene examinat.

De Litis contestatione.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Peremptoria litis contestationem non impedit nisi sit de re semel finita.*
2 *Exceptionis peremptoriæ vis, & effectus, remissiuè.*
3 *Exceptio rei iudicatæ impedit litis ingressum.*
4 *Exceptio rei iudicatæ vt possit impedire cursum causæ tria in ea concurrere debent, nempe identitas rei, identitas personarum, & identitas causæ agendæ.*
5 *Sententia nulla non potest producere exceptionem rei iudicatæ.*
6 *Exceptio transactionis impedit litis ingressum, ac proinde opponi potest ante litis contestationem.*
7 *Exceptio litis finitæ impedit litem contestari.*
8 *Rescriptum minimè redditur subreptitium non narrata transactione, quæ ad merita causæ opponitur.*
9 *Litteras à Papa obtinens ante omnia tenetur verificare, & iustificare omnia in eis narrata.*
10 *Peremptoria exceptio est, quæ intentionem agentis perimit.*
11 *Iuramenti de non agendo exceptio, est peremptoria.*
12 *Lis finem accipere non dicitur, nisi per sententiam in iudicatum transactam.*

Cap. Exceptionis. I. *Innoc. IV.*

1 EXCEPTIONIS peremptoriæ obiectio ante litem contestatam non impedit contestationem, nisi excipiat de re iudicata, transacta, & definita. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu.*in ration. lib.2. pag. 48.* Alagona *in compend. pag. 217.* remissiuè Catal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1.& 2.*

2 *Exceptionis peremptoriæ.*] De exceptionibus peremptoriis, vide Marant.*de ordin.iudic. p.6.memb.9.à n.12.* Rebuff. *in tract. exceptionum, n. 425. cum multis seqq.* Soar.de Pace *in tract tom 1 p.1 temp.7.* Bern. Moscatel. *in praxi aurea ciuili Neapol p. 4. verbo peremptorias,* Cur.Philip *p.1.§.15. peremptorias.* Fr Ludou. Miranda *de ordin iudic. q.20. art.6.* Amat. Roder.*in pract.c.5. à n.2* . Mendez a Castro *in praxi Lusitana, lib. 3.c.4.*

3 *Nisi de re iudicata.*] Notatur ad hoc, quòd exceptio rei iudicatæ impedit litis integrum, vt per Bellacomb. *tom.2. commun. opin.lib.8.tit.20.n.188. pag.358.* Flamin. Paris.*de resignat. benef.lib.2. q.3.n.17.& num.21.*
Crauet.*cons.207 n.7.vol.1.* Soar.de Pace *d. temp.7.n.2.*
Burg.de Pace *cons.40.n.22.* Rebuff.*d.tract.de except.à n.503.* Surd. *cons.312.n.1. & de aliment. tit.1.q.126. n.1.* Muscatel.*in d.praxi p.4.gloss.finita, pag.mihi 479. & gloss.iudicatæ, pag.489.cum seqq.* D.Barbos.*in l.diuortio,§.fin.p.2. n.62. ff. solut. matrim.* qui etiam tenent 4
quòd exceptio rei iudicatæ, vt possit impedire cursum causæ, tria in ea debent concurrere, nempe identitas rei, identitas personarum, identitas causæ agendæ, & actionis, quod etiam vltra citatos tradunt Rot. *decis. 100.n.3.p.1.diuers.* Pott. Imolen.*cons.6.n.74. & cons. 102.n.21.* Honded.*cons.30.n.50. vol.1.* Surd. *cons.114. n.21.& cons.165.n.11. & cons.312.n.1.* Menoch.*cons. 828.n.2.* Intrigl.*sing.56.n.1.* Ioan. Vincent.de Ann.*alleg.8.n.6* Didac.de Marino *in suis commun. opin.lit. E, verbo exceptio.* Vnde sententiam nullam non posse pro- 5
ducere exceptionem rei iudicatæ per *l.vnic.C.de latina libert.tollen.* tradit Reboff.*in tract. de except.n.508.*

Transacta.] Notatur ad hoc, quòd exceptio transa- 6
ctionis impedit litis ingressum, ac proinde opponi potest ante litis contestationem, vt per Vezin. *tom.2. commun.opin.lib.8.tit.20.n.20.* Menoch *de arbitr. casu 202.n.60.* Soar.de Pace *d.temp.7.n.2.* Don. Christoph. de Pace *in scholiis ad leges styli, l.236.n.5.* Bern. Muscatel.*d. p.4.gloss.transactionis, pag.601.cum seqq.* Alex. Trentacinq *var. resol.lib.2.tit.de except. resol.1. n.12.* Mendez à Castro *d.c.4.n.3.*

Seu finita.] Notatur ad hoc, quòd exceptio litis fini- 7
tæ impedit litem contestari, vt per Vezin.*in d.tit.20. n.19.p.350.* Flamin. *d. q.2.n.14.* vbi ait quòd per renuntiationem finitur lis, & de præscriptione tradunt Mendez à Castro *d.c.4.n.4.* Alex. Trentacinq *d.tit de except. resol. 3.* Camil. Borrel *in summa omnium decis. tit.50.de litis contest.n.62.* Quibus autem modis dicatur lis finiri tradit latè Farin. *fragm.crimin. p.2. lit. L, n.393.cum multis seqq.*

Licèt dicat, &c.] Notatur ad hoc quòd rescriptum 8
minimè redditur subreptitium non narrata transactione, quæ ad merita causæ opponitur, vt per Menoch. *de arbitr.lib.2.casu 202.n.60.*

Notatur etiam ad hoc, quòd obtinens literas à 9
Summo Pont. tenetur ante omnia verificare omnia in eis narrata, vt per Valasc.*consult.163.n.2.*

In gloss. *Peremptoria*, ibi, *& est peremptoria, quæ* 10
intentionem agentis perimit, &c. Ita Petr. Gregor.*syntagm.iur.lib.2.c.21.n.8.* Ioseph. Cumia *in ritibus Sicil. c.25.n.16.* Camil.Borrel.*d.tit.48.d.except.n.16.*

In ead.gloss.ibi, *Et iuramentum de non agendo.* Vide 11
Cassan.*in consuet. Burgund. rubr.11.§.12. verbo, ou par le serment, n.10, fol.346.* Soar. de Pace *d.temp.7.n.2.* latè Bernard.Muscatel.*d.p.4.gloss. periurij.*

In gloss. *Finita.* Notatur ad hoc, quòd non dicitur 12
lis finem accipere nisi per sententiam in iudicatum transactam, vt per Flamin.*d.q.3.n.21.* Steph. Gratian. *discept.forens.c.114.n.24.& seq.* de quo latè dixi *in collect.ad Clem.2.vt lite pend.*

SVMMARIVM.

1 *Contestatio litis non fit per exceptionem peremptoriam.*
2 *Doctores de libello agentes referuntur.*
3 *Contestatio litis quando, & quibus modis fieri dicatur, remissiuè.*

Cap. Si oblato. II. *Bonif. VIII.*

SI oblato ab actore libello reus excipiat perempto- 1
riè per hanc exceptionem non contestatur lis, sed est contestanda, nisi exceptio sit ex his tribus, quæ impediunt.

pediunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 49.* Alagona *in compend. pag.* 218. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Ab actore libello.*] De libello latè agunt Marant. *de ordin. iudic. p. 6. tit. de libell. oblat.* Cur. Philip. *p. 1. §. 11.* Soar. de Pace *in pract. p. 1. tom. 1. temp. 4.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo libellus,* Amat. Roder. *in pract. c. 5. de libello actoris,* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 49. de libello.*

3 *Litis contestatio intelligitur esse facta.*] Quando, & quibus modis litis contestatio fieri dicatur, vide Viu. *Neapol. decis.* 310. *n.* 2. Menoch. *de præs. l. 2. præs. 30. à n. 1.* Camil. Borrel. *in summ. omnium decis. tit. 50. de litis contestat. n. 6. & 7.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib. 3. c. 6.* Melch. Phœbos *Aresto 84. tom. 1.*

De Iuramento calumniæ.

TIT. IV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum calumniæ non est de substantia quod statim post litem contestatam præstetur,* & n 2.
3 *Iuramentum calumniæ si tacitè omittatur, non propter hoc annullatur processus legitimè factus,* & n 4.
5 *Iuramento calumniæ statuto tolli non potest, nec Principis rescripto, nisi expressis verbis deroget.*
6 *Iuramentum calumniæ, & de veritate dicenda præstatur in spiritualibus.*
7 *Iuramentum calumniæ præstari debet in causis criminalibus.*

CAP. Si de calumnia. I.

Bonif. VIII.

1
IVRAMENTVM de calumnia, vel de veritate dicenda non est necesse, vt fiat initio litis, potest enim fieri in qualibet parte litis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vio. *in ration. lib. 2. pag.* 64. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 222. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1 & 2.*

2 Hanc eandem concl. firmat Tiraq. *de retractu lig. §. 2. gloss. 2. n. 1.* Marant. *de ordin. iudic. p. 6. ad secundam iudicij partem de iuram. n. 3.* Mench. *vsufreq. lib. 2. c. 25. n. 7.* Seraph. *de priuileg. iuram priuileg. 12. n. 2.* Anton. del Re *de iuram. calumniæ, c. 1. n. 19.* Amat. Roder. *in pract. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum. c. 11. num. 24.*

§. Propter.

3 Iuramentum calumniæ si in tota causa tacitè omittatur, processus legitimè factus non est nullus, neque annullandus. Colligunt Doctores *in princ. huius text.* citati.

4 Hanc eandem conclusionem, cui aduersari videtur *l. 2. §. sed quia veremur. C. hoc tit.* firmant, & intelligunt Marant. *d. loco, n. 2.* Mench. *vsufreq. lib. 2. c. 25.* Kirchon. *tom. 1. commun. opin. l. 2. tit. 28. n. 18. pag.* 360. Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 80.* Granat. *ad vestr. in pract Romanæ Curiæ, lib. 5. tit. 2. n. 11. & 12.* Matth. Coler. *dec.* 117. *n. 4. & 5.* Ioseph. Cumia *in ritibus Siciliæ in prælud. n. 14.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Camer. Imper. l. 1. concl. 84. à princ.* Gutier. *pract. l. 1. q. 99.* D. Barbos. *in l. maritum, n. 97. ff. solut matrim.* Morl. *in emporio iur. Ciuilis, p. 1. tit. 11. in prælud. n. 23. vers. vnde,* Camil. Borrel. *in sum. omnium decis. tit. 51. de iuram. calumn. à n. 9.* Anton. del Re *in tract. de iuram. calumn. c. 7. n. 3. cum seq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 208. à n. 15* Rot. *decis. 1. n. 4. & & decis. 51. & decis. 52. n. 3. & decis. 117.* apud Farin. *in collect. 1. nouissimarum, aliàs p. 4. diuers.* ex quorum dictis colligitur iuramentum calumniæ non posse remitti à partibus, quia introductum fuit ob publicam vtilitatem, & ita procedere text. *in d. l. 2. §. sed quia veremur,* si verò omittatur processum sine eo gestum valere, quia pertinet ad ordinem iudicij accidentalem, & procedere text. *in præsenti, & Ordin. Regiam Lusit. l. 3. tit. 63. in princ.* ibi, *ou se nam fosse dado iuramento de calumnia as partes.* Quando verò ab altera partium exactum sit, tunc de substantia processus esse resoluunt Vinian. *Neapol. decis. 109. n. 9.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu processus, n. 29.* Vincent. Carot. *de iuram. litis decisorio, q. 13. n. 6.* Ant. del Re *d. c. 7. n. 7.* Bernard. Græuæ. *d. concl. 84. n. 5.*

Vnde iuramento calumniæ statuto tolli non posse tradunt Vin. *d. decis. 109. n. 5.* Vincent. Carot. *d. q. 13. princ n. 7.* Anton. del Re *c. 13. n. 1.* Surd. *decis. 18. n. 8.* Nec consuetudine, Vinian. *d. decis* 109. *n. 3.* Carot. *d. q. 13. n. 7.* Anton. del Re *c. 15. n. 4.* Nec Principis rescripto, nisi expressis verbis deroget, vt per Anton. del Re *d. c. 13. n. 21.* Ludou. Rodolphin. *de* [illegible], *seu absoluta Principis potest. c. 6. n. 43.* 5

§. Quamvis.

In causis spiritualibus iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati. 6

In gloss. *In eisdem,* ibi, *nunquid in criminalibus iuretur de calumnia?* Notatur ad hoc, quòd in causa criminali præstari debet iuramentum calumniæ, vt tradunt Perez *l. 1. tit. lib. 3. Ordinam pag.* 524. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 84. num. 6.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 16. n. 28.* Steph. Gratian. *discept forens. c. 208. n. 26.* Camil. Borrel *in summa omnium decis. tit. 51. n. 34.* Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiep. Neapol. decis. 56. n. 10. p. 2.* 7

SVMMARIVM.

1 *Appellationis in causa iurari debet de calumnia, & de veritate dicenda,* & n. 2.
3 *Procurator deputatus post iuramentum calumniæ factum à principali, debet etiam ipse iurare de calumnia.*
4 *Procurator exigente aduersario non solum tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam.*
5 *Heres, vel successor an teneatur iurare ex quo defunctus iurauerat, remissiuè.*

CAP. In appellationibus. II.

IN causa appellationis est iurandum de calumnia, & de veritate dicenda, etiam si in principali sit iuratum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 2. pag.* 65. Alagona *in compend. pag.* 222. remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

Hanc

2 Hanc eandem concl.ex huc text. desumunt, multiplicitérque declarant Mynsing. *cent.1.obs.* *n.1.* Franc. Marc.*delphin.decis.*1182. *n.23. p.1. & decis.* 706. *p.2.* Mench. *quæst. freq. lib.2. q.25.n.30.*Bellacomb.*tom.1. commun.opin.l.3.tit.7.n.22.* Brederod.*in tract.de appell. p.2.tit.30.de litis contestat.*Camil.Borrel.*in sum. omnium decis.tit.50.de litis contest. n.29.*

§. Procuratores.

3 Procurator deputatus post iuramentum calumniæ factum à principali debet etiam ipse iurare de calumnia. Colligunt Doctores *in princ.text.*citati.

4 In gloss. *Ab ipsis*, ibi, *Sacramentum tamen calumniæ*, &c. Notatur ad hoc, quòd procurator exigente aduersario non solùm tenetur iurare in animam domini, sed etiam in animam propriam, vt per Gail.*lib.1. obseru.*89.*n.*47. Anton.del Re *de iuram.calumnia, c.16. n.45.*Surd.*decis.*18.*n.3.*Camil.Borrel.*in summa omnium decis.tit.51.n.19.*

5 In gloss. *Iuramentum*, ibi, *an hæres, vel successor teneatur iurare ex quo defunctus iurauerat.* Vide Soar. *de Relig.tom.2.lib.2.de iuram.c.31.n.12.*

SVMMARIVM.

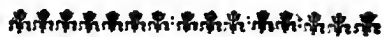
1 *Procurator habens speciale mandatum iurat de calumnia*, & n.2.

3 - *Ma[illegible]atum speciale ad iurandum de calumnia suf-[illegible]cit, licet expressa non sit in eo causa in qua iurandum sit.*

Cap. Nullam sibi. III. & vlt.

1 PRocurator constitutus cum speciali mandato ad iurandum de calumnia ad tale iuramentum præstandum admitti potest. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin.Ioan.Andr.Anch.Domin.Butr.Monach.Franc. Vinian. *in ration. lib. 2. pag. 67.* Alagona *in compend. pag.*213.remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen.*in concord. p.1.& 2.*

2 Hanc eandem concl.ex huc text. desumunt Couar. *lib.1.var.c.6.n.2.& in cap.quamuis pactum, p.1.n.§.5.à n.8.* Cott.*in memorab. verbo procurator, pag.* mihi 709. Franc.Marc. *Delphin decis.*68. *n.1. p.2.*Matth. Culer. *Germin.decis.*115.*n.1.& 2.* Anton.Gabr *tom.1.commun. opin.tit.de mandato conclus.vnica versic. quartò requiritur.*Pereg.Iannim *de citat.reali, lib.3.c.25.n.*161.Fulu. Pacian.*de probation.lib.2.c.48 n.12.* Anton.del Re Tiburtin.*de iuramento calumniæ, c.16.*Seraphin.*de priuil. iuram. priuileg.*111.*n.4.* Mench. *vsufreq.c.25.num.16.* Gutier. *pract.lib.1.q.61.*Cald.Pereira *in l.si curatorem, verbo implorandum, n.6.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat.verbo procurator, n.36.*Steph.Gratian.*discept. forens.c.*105.*n.21.* Camil.Borrel.*in summa omnium decis.tit.51.de iuram.calumniæ, n.16.& tit.66.de procuratorib.n.*181.Aloys. Ricc.*decis.*52. *n.2.*apud Farin. *p.4. sua praxis crimin.& decis.117.n.2.* apud eundem *in 1. collect. nouissimarum*, alias *p.4.diuers.*resoluentes quod procurator ad iurandum de calumnia speciale manda-
3 tum habere debet. Et sufficit speciale mandatum, licet non sit expressa in eo causa in qua iurandum sit, vt docet Anton.del Re *d.c.16.n.17.* Steph.Gratian.*d. c.105. n.23.* quamvis contrarium sequatur Mench. *d. c.25.num.17.*

De Restitutione spoliatorum.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Spoliationis exceptio facta ab alio quam ab actore in ciuilibus non admittitur, in criminalibus vero facta à tertio admittitur dummodo sit de tota substantia, vel parte. Exceptio probari debet infra quindecim dies, alias fit condemnatio expensarum.*

2 *Spoliationis exceptio dicitur dilatoria.*

3 *Exceptio spoliationis necessariò ante litem contestatam proponenda est.*

4 *Exceptio spoliationis facta ab alio, quam ab actore, non potest opponi in causa ciuili ad effectum litem, & iudicium differendi.*

5 *Spolij exceptio repellit spoliatorem agentem à iudicio etiam super alia re, nec auditur donec restituat rem per spolium subtractam.*

6 *Spolij actio repellit agentem etiam actione aliqua priuilegiata, qualis est actio depositi.*

7 *Spolij exceptio repellit etiam agentem super alio spolio.*

8 *Attentatorum via si quis egerit pro spolio sibi facto lite pendente, non repelletur per exceptionem alterius spolij etiam rei diuersæ, quod non sit factum lite pendente.*

9 *Actor agens de spolio potest conueniri à reo de alio spolio.*

10 *Conuentus ex causa ciuili non potest repellere agentem proposita exceptione spoliationis facta à tertio, tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere.*

11 *Spoliatio debet esse omnium, vel saltem maioris partis bonorum ad hoc vt impediatur accusatio contra spoliatum proposita.*

12 *Excipiens tenetur probare suam exceptionem intra spatium quindecim dierum, aliàs in expensis actori condemnabitur.*

13 *Declaratur text.in præsenti.*

14 *Dies termini non computatur in termino.*

15 *Excipiens de spoliatione facta à tertio infra certum tempus à iudice statuendum, debet restitutionem petere, aliàs accusabitur exceptione non obstante.*

16 *Iudex debet quantum potest obuiare ne iudicium coram se agitatum sit elusorium.*

17 *Iudex ex officio debet nulliter agentem repellere.*

18 *Declaratur* tit.C.vt nemo inuitus agere, *&c.*

19 *Exceptio spoliationis priuatarum rerum non obstat agenti super rebus Ecclesiasticis, & è contra.*

20 *Ecclesia res publici iuris censentur.*

21 *Declaratur* text.in c.2.de ordine cognit.

Cap. Frequens. I. *Innoc. III.*

SPOLIATIONIS exceptio posita ab alio quàm ab Actore in ciuilibus non impedit quin iudex in principali procedere possit, in criminalibus verò à quocunque posita impedit, dummodo sit de tota substantia, vel maiori parte, quæ tamen exceptio probari debet infra quindecim dies, aliàs fit condemnatio expensarum præhabita iudicis taxatione, & si æquum illi visum fuerit, punitione minimè relicta. Colligunt ex Ordin Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar.Butr.Domin.Monach.Franch Vinian.*in ration.lib.2. pag.*101.Alagona *in compend. pag* 215.remissiuè Casal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.1 & 2.*

Causa

2 *Causas Ecclesiasticas impedit, & perturbat.*] Ergo exceptio spoliationis dicitur dilatoria, vt notant gloss. *verbo perimitur in praesenti, gloss.*2. *in c.*1. *&* 2.*q.*2.*gl.*3. *in cap.ex conquestione*, vbi Abb. *num.*5. & Doct. *supr. hoc tit.*idem Abb.*in cap.*2. *num.*2. *de ordine cognit.* Ias. *in* §.*nihil commune, num.*138. Bonifac.*in Clement.vnica, num.*66.*de causa possess.& propriet.* Gregor *l.*5.*verbo le deue, tit.*10.*part.*3. Perez *ad l.*1.*tit.*8.*lib.*3.*Ordin.versic. praeterea*, Menoch.*de arbitr.casu* 240.*n.*4. *& remed.*15. *recuper. num.*382. *& n.*491. *& remed.*3. *retin. n.*666. Viuian.*tom.*2.*commun.opin.lib.*7.*tit.*1. *n.*334. *& n.*339. Bernard.Muscatel.*in praxi aurea ciuili Neapol. part.*3.
3 *gloss.actorem, num.*38. itavt talis exceptio sit necessariò ante litem contestatam proponenda, sicuti quaecunque alia, vt resoluunt addit. *ad gloss. verbo perimitur in praesenti*, Bart. *in d.*§.*nihil commune, num.* 24. *cum seqq.*& *ibi* Ias.*à n.*137.& plures de quibus Couar.*lib.*1. *var.c.*16. *num* 1; *in princip. & vers. quòd si*, Menoch. *remed.*1.*recup.à num.*174. *& remed.*15.*n.*382. Menoch. *illustr.cap.*88. *à num.*27. Perez *in d. vers. praeterea*, intendunt Innocent.& alij *in c.*2.*de ord.cognit.* quod scilicet *reg.cap.inter Monasterium, cum simil.b.de re iudic.* secundùm quam exceptio dilatoria regulariter ante litem proponi debet, obtinet etiam in exceptione spolij, de qua agimus, itavt post litem in petitorio contestatam non possit spoliatus excipere de spolio, vt petitorium suspendat.

4 *Statuimus, vt in ciuilibus negotiis*, &c.] Collige ex text. exceptionem spoliationis factae ab alio quàm ab actore in causa ciuili non posse opponi ad effectum litem, & iudicium differendi, imò ea non obstante iudex de causa principali cognoscere, & eandem definire tenetur, vt notant Domin. Franc. Anch. & omnes *in praesenti*, Abb.*in c.olim, il.*2.*n.*6.*de restit.spol.* Paul.Alex. & Ias.*in l.si te bonis, C.de iure deliber.* Afflict.*decis.*150. *n.*8.& post alios Baëz. *de inope debitore, c.*4.*n.*4. quod intelligendum est etiamsi reus fuerit tota substantia spoliatus, vt apertè colligitur ex hoc text. qui dum distinguit inter causas ciuiles, de quibus agimus, & criminales, & ait in criminalibus exceptionem spoliationis omnium, vel maioris partis bonorum factae à tertio specialiter impedire litis ingressum, apertè docet secus esse dicendum in ciuilibus, vt optimè expendit Abb.*d.loco.*

5 *Sed in ciuilibus ab actore*, &c.] Collige ex text. exceptionem spolij repellere spoliatorem agentem à iudicio, etiam super alia re, nec audiri donec restituat rem per spolium subtractam, idem probat text. *in c.*2. *vers. sed quoniam, de ordine cognit.* resoluunt Domin. Franch. Anch. & omnes *in praesenti*, Abb. *in d.c.*2.*n.*3. *&* 4.Specul.*tit.de citat.num.*11. Afflict. *decis.*19.Ias.& Doct.*in d.l.si te bonis*, Soc.*cons.*12.*col.*4.*vol.*1.post alios Marant. *de ord.iudic.p.*4.*dist.*7.*n.*48.*& seq.*

6 Amplia praedictam exceptionem spolij repellere agentem etiam actione aliqua priuilegiata, qualis est actio depositi, vt tenet gloss. verbo *in modum*, ibi, *bene obstat exceptio, in d.c.*2.*de ord.cognit.* quam sequuntur Anton.& communis ex Abb.*ibi n.*22.Sicul.*in c.*2.*n.*4. *de deposito*, Ias.*in* §.*in bona fidei, n.*11.*Instit.de actionib.* Petrus.*in praesenti*, §.*fin.in princ.* Menoch. *remed.*1. *recuper. n.*388.

7 Amplia deinde repellere etiam agentem super alio spolio, vt probat *cap. vlt. versic. quamquam, de ordine cognit.* dummodo exceptio fuerit proposita de spolio rei diuersae ex Valasc. *cons.*88.*n.*3. & dummodo actor non agat de spolio magis priuilegiato, quòd si agat, non repellitur per exceptionem alterius spolij, fauor enim rei, qui in hac exceptione consideratur, solùm vrget vbi omnia paria sunt, ex reg. *cùm sunt partium,*
8 *de reg. iuris, lib.* 6. Vnde infertur quòd si quis egerit via attentatorum pro spolio sibi facto lite pendente non repellitur per exceptionem alterius spolij etiam rei diuersae, quòd non sit factum lite pendente, vt tenent Abb. *in cap.bona, num.*20. *de appellat.* Dec. *consil.*200.*n.*3.*vol.*1. Afflict. *decis.*98.*n.*4. Rip. *in cap. saepè, n.*10. *de restit.spoliat.* Cortas. *in* §.*nihil commune, n.*52. Menoch.*remed.*1.*recuper.n.*388. Valasc.*d.cons.*88.
*num.*10. Intellige tandem vt non solùm exceptio spo- 9
lij possit opponi contra agentem de alio spolio iuxta supradicta, sed etiam vt actor agens de spolio, possit conueniri à reo de alio spolio, vt expressè probat text.*in d.c.fin.in princ.*ibi, *nisi super quaestione*, &c. vbi Abb.*notab.*1.Marant.*d.p.*4 *dist.*6.*n.*32.*&* 37. Valasc.*d. cons.*88.*n.*3.

In criminalibus autem, &c. Collige ex text. quòd li- 10
cèt conuentus ex causa ciuili non possit repellere agentem proposita exceptione spoliantis factae à tertio, iuxta *vers. statuimus*, tamen accusatus criminaliter virtute talis exceptionis potest suum accusatorem repellere, vt per Ioan.Andr.& Anchar.*notab.*3.Dominic. *n.*6.& omnes *in praesenti*, Abb. *in cap.olim, il.*3.*n.*6.*hoc tit.*Marant.*p.* 4.*dist.*7.*n.*48. Beroi. *in cap.item cum quis, n.*6.*hoc tit.* Afflict.*decis.*19.Tiraq. *in l.si vnquam, verbo omnia, vel partem, num.*12.C.*de reuoc.donat.*Menoch.*remed.*1.*recup.n.*324.*cum seqq.*

Intellige tamen quòd ad hoc, vt impediatur accu- 11
satio contra spoliatorem proposita, requiritur quòd spoliatio sit omnium, vel saltem maioris partis bonorum, vt docet Pontifex *in praesenti, in vers. illum autem*, nec immeritò praedicta declaratio ita fuit facta, regulariter enim in iure nostro aequiparantur omnia bona, & maior eorum pars, sicuti docent Duen. *reg.*383. *vers. amplia secundò*, Tiraq.*d.verbo omnia, vel partem, num.*12. & ideo metum amissionis maioris partis bonorum cadere in constantem virum asserunt Couar. *de sponsalib. p.*1.*c.*3.§.4.*n.*18. Mascard. *de probat. concl.*1051.*n.*54. Menoch.*de arbitr.lib.*2.*c.*135.*n.*9. Card.Tusch. *lit.M, concl.*215.*n.*5.*& concl.*217.*n.*8.*&* 9. Sanch *de Matrim. lib.*4.*disp.*5.*num.*20.*cum seqq.* Fario.*fragm. crimin. p.*2. *lit.M, n.*89.

Infra quindecim dierum spatium, &c.] Notatur ad 12
hoc, quòd excipiens tenetur probare suam exceptionem infra spatium quindecim dierum, aliàs in expensis actori condemnabitur, vt per Dominic. *in c.*1.§.*si verò, n.*3.*de except.hoc lib.* Intellige autem hoc tempus esse continuum, & currere ipso iure statim quòd exceptio fuerit admissa, cum sit dilatio legalis, secundùm Ioan.Andr.& communem *in d.c.*1. & probatur ex iis, quae tradunt Anton. Gomez *tom.*3. *var.c.*1.*n.*3.Tiraq. *de retractu lig.*§.1.*gl.*7.*n.*21. Perez *ad l.*1. *verbo hasta, tit.*8.*lib.*3 *Ordin.* Gutier.*canon.lib.*1.*c.*12.*n.*24. Azeued. *l.*3.*n.*7.*tit.*1.*lib.*4. *nouae recopil.*

Per violentiam.] Secus ergo si per dolum, vel alio 13
modo intra vim expulsiuam destitutum se affirmet etiam omni substantia sua, secundùm Ioan.Andr. Domin.Franc.§.1.*notab.*3.& communem *in praesenti*, & ita secundùm illos ratio *infrà* expressa *in text.* ibi, *quia neque nudi*, &c. non est finalis, neque vnica huius decisionis, quoniam text. etiam vltra illam visus est habuisse respectum ad grauitatem causarum criminalium, & fauorem simul spoliati per vim, vnde licèt etiam hoc casu militet ratio in nostro text. expressa, non tamen militat alia fauoris spoliati.

In gloss. *Proponitur*, ibi, *quia dies illa non computabi-* 14
tur, &c. Notatur ad hoc, quòd dies in quo praedictos quindecim dierum terminus assignatur, in ipso termino minimè computatur, & in quocunque alio termino idem esse resoluendum tradunt *gl.vlt.in cap.super eo* 12. *de appellat.* Afflict.*ad constit.l.*1.*rub.*90.*num.*8. Cassan. *in consuet. Burgund. rub.*1. §.8. *num.*8, Duen. *reg.*196.

à princip. Tiraq. *de retract.lig.§.1.gloss.11.n.18.cum seq.* Vanti.*de nullitat.tit.ex defectu iurisdiction.Ordin n.*160. Perez *l.2.tit.2.lib.3.Ordin.pag.494.& l.22.vers.sed est dubium,in med.tit.2.lib.7.pag.*408. Fichard *tom.1.commun.opinion.lib.7.tit.14.num.131.pag.271.* Azeoed.*ad Curiam Pisanam,lib.4.c.6.n.50.* Flamin. Paris.*de resign. benefic.lib.12.quæst.8.n.8.* Steph Gratian.*disceps.forens. cap.161.à princip.* Cardos.*in praxi iudicum,& aduocat. verbo dies,n.5.& 6.* Alea. Trentacinq. *var.resol.l.2.tit. de dilat.resol.1.* Rot.*decis.333.*apud Fatin.*in 1.col.nouiss. aliàs p.4. diuers.*

§. Solet autem.

15 Accusatus si criminaliter probauerit exceptionem spoliationis factæ à tertio, ita vt repellat suum accusatorem, iuxta hunc text. *in princip.* ibi, *in criminalibus autem*, potest nihilominus iudex ipsi accusato terminum præficere, infra quem agat contra spoliatorem, & petat restitutionem spolij, qui terminus si elapsus fuerit non obstante prædicta exceptione poterit accusari. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati.

16 Qui quidem terminus indulgendus est à iudice accusationis, vt satis text. *in præsenti*, significare videtur, ibi, *excipiat*, iuncto ibi, *à iudice*, &c. & communis *in præsenti*, magis probat, cuius rei ratio esse potest, quia cùm iudex debeat in quantum potest obuiare ne iudicium coram se agitatum sit elusorium, *c.bona,el.2.§.nec obstabat*, vbi gloss. *verbo eluderent*, iuxta similia citat, *de postulat Prælator.* iuuant, quæ Roman.*cons.467.* vbi di-
17 cit quòd iudex ex officio debet nulliter agentem repellere ne elusorij actus coram eo fiant, & per prædictam exceptionem accusatio criminalis contra spoliatum proposita, & ita iudicium elusorium inutile reddi possit, iuxta hunc text. *in princip.* ibi, *& plerumque perimitur causa cognitio principalis*, rectè fit vt ad eundem spectet his fraudibus obuiare, ac per consequens prædictum terminum statuere; quæ quidem resolutio verissima est, ad hunc videlicet effectum, vt intra illud tempus excipiens teneatur quantum in se fuerit, causam ad finem perducere, & nihil supersit quòd sit in eius potestate, aliter statim vbi lapsus fuerit poterit accusari, non tamen præscribit prædictum terminum ad hoc vt aliquo modo arctetur iudex restitutionis, quia respectu ipsius nihil poterit statuere, iuxta *reg. c. innotuit* 20. ibi, *par in parem non habet imperium, de elect.*

18 In gloss. *Æstimamus*, ibi, *& si compellitur aliquis agere*, &c. Colligit ergo gloss. posse quem compelli ad agendum, contra *tit.Cod.vt nemo inuitus agere, vel accusare cogatur*, tam *in rub.* quàm *in text.* & quæ tradunt *gloss.pen.* & Doctores *in cap. licet* 14. *de accusat.* Boër. *decis.255.à princ.* Mench.*illustr.c.16.in princ.* Respondetur enim *d.tit.C.vt nemo inuitus*, cum similibus, procedere regulariter, id est, vt absque respectu ad aliquam certam causam & ad aliquem effectum, & ita sine causa, effectu non sit aliquis agere compellendus, & in hunc sensum est explicanda hæc gloss. dum ait præcisè non compelli quem ad agendum, id est, præscindendo ab omni causa, seu effectu, cui similis est *gloss.vlt. vers. item ad hoc, in l.à quo 45.ff.de damno infecto*; at verò causatiuè, id est, propter aliquas certas causas, & ad aliquos effectus assequendos rectè potest aliquis cogi ad agendum, prout in specie huius text. vbi ad hoc vt spoliatus possit excipere de spoliatione, cogitur agere contra spoliatorem.

§. Ad hoc. vlt.

19 Exceptio spoliationis, quæ à iudicio repellit agentem, iuxta hunc text. *in princip.* ibi, *sed si in ciuilibus*, &c. non habet locum quando talis exceptio opponitur de rebus priuatis ad Ecclesiasticas, & è contra. Colligunt ex Ordin. Doctores *in princip. text.* citati, tradunt Abb.*n.24.* Butr.*n.16.* Ioan.Andr. *col.4. in c.2. de ordine cognit.* Rot *decis.20 de restit.spol.in nouis*, Lap. *alleg.67.col.pen.* Afflict.*decis.19.*

Ratio verò huius decisionis ex nostro text. desumpta illa reddi potest, quia res Ecclesiæ publici iuris censentur, arg.*l.1.§.huius study.ff de iustit.l.fin.in princ. C.de sacros. Eccles.* Constat autem quòd de publico ad priuatum non admittitur compensatio, ex *l.1.& 3.C. de compensat.* Igitur similiter exceptio de publico ad priuatum, ac per consequens de re Ecclesiastica ad temporalem, vel è contra reiicienda est, iuxta hunc text. quam rationem assignat gloss. *in præsenti*, ibi, *sunt publici iuris*, vbi Monach.*n.10.* & eam frequentius probare videntur Ioan. Andreas *n.6.* & Franc.*col.fin.in præsenti*, dum dicunt res Ecclesiæ publicas esse, & earum dominium non spectare ad priuatas personas. 20

Non obstat *d. c.2. de ordine cognit.* vbi Abbas quidam nomine Monasterij agebat super quibusdam rebus Ecclesiasticis contra nobiles, de quibus *ibi*, qui tamen contra Abbatem spoliationis exceptionem cuiusdam castri opposuerunt, & ita rei priuatæ, quæ quidem admissa fuit, quia omissa, Ioan. Andr. *col.4. in d.c. 2.* & Rotæ *vbi suprà*, ac eorum resolutione existimantium text. *in præsenti*, de nouo introducere, ne in specie, de qua agit, exceptio admittatur, quæ tamen tempore *d. c.2.* admittebatur, ex verbo *sancimus*, hic positum, facilius respondetur text. hunc agere de rebus omnino priuatis, vt quia nullo modo pertinent ad Ecclesiam, sed propriè sunt in dominio singulorum, & ita sunt merè temporalea, quarum spoliationem in vim exceptionis noster text. negat posse opponi contra agentem de rebus Ecclesiasticis, & è contra, at verò text. *in d.c.2.* agere de exceptione spolij rei ad Ecclesiã quoad dominium directum pertinentia, cuiusmodi erat castrũ de quo *ibi*, ipsi enim nobiles asserebant castrum ad ius, & proprietatem Monasterij pertinere, quod fieri potuit respectu dominij directi manente vtili penes illos ex aliquo contractu feudali, vel emphyteutico, vt *ibi* notat Imol.*n.8.* Bald. *n.4.* Bellam.*n.9.* & ita in eo text. fuit opposita exceptio spoliationis rei etiam Ecclesiasticæ contra agentem super re Ecclesiastica, quem intellectum probauit Archid. *hic ad fin.* & illum reiectis glossæ intellectibus, magis probare videtur Anchar. *nu.10.* Domin.*col.pen. & fin.* & Franch. quem vide *in præsenti*, dicens illum esse verum, & meliorem cæteris, secundùm quos verbum, *Ecclesiasticis*, de quo *in hoc §.* accipiendum est de omnibus rebus, quæ aliquo modo ad Ecclesias pertineant, etiamsi res spirituales non fuerint, siue possideantur à laicis, siue à clericis, quicquid gloss. Monach. Hostiens. *hic* aliter senserint. Vnde text. *hic* indistinctè intelligendus est prout loquitur, siue causa vertatur inter laicos, siue inter clericos, siue inter vnum clericum, & alium laicum, secundùm Franc. *in præsenti, n.1.in fine*, quicquid gloss. *in principio*, aliter sentiat, dum ait solùm procedere quando agitur inter personas Ecclesiasticas. Neque verbum, *sancimus*, de quo *hic*, aliquid noui inducit, licèt enim multoties ius nouum inducat, aliquando tamen ex materia subiecta contrarium suadente nouum non inducit; sed antiquum declarat, vnde cùm hic agatur de exceptione rei Ecclesiasticæ, & ita publicæ ad priuatam, satis apparet illam de iure etiam antiquo ineptè proponi, iuxta supradicta. 21

SVM

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia, quæ petit reſtitutionem decimarum, quas ſe dicit infra parochiam alterius poſſediſſe, non auditur niſi probet poſſeſſionem legitimam*, & num. 2.

3 *Spoliatus vbi reſiſtit ius commune, non eſt reſtituendus, tam in cauſis ſpiritualibus, quàm temporalibus, vt* n. 14.

4 *Adducitur in contrarium text.* in cap. cùm Eccleſia Sutrina, de cauſa poſſeſſ.

5 *Conciliantur diuerſimodè text.* in præſenti, & d. cap. cùm Eccleſia, & n. 6. ſed veriùs, n. 7. & 8.

9 *Declaratur text.* in cap. licèt Epiſcopus 28. de præbend. hoc lib. & n. 10.

10 *Declaratur text.* in cap. conſtitutus 8. & in cap. quoniam 10. de filiis Presbyt. & n. 11.

12 *Index poteſt ſine citatione priuare poſſeſſione illum, quem conſtat notoriè non competere defenſionem.*

13 *Spoliato lite appellatione pendente, ſi ei ius commune reſiſtat, & aſſiſtat ſpoliatori, non eſt facienda reſtitutio, quamvis per viam attentatorum agat, niſi de titulo doceat.*

14 *Spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacunque re ſpirituali non eſt reſtituendus ſi aduerſus eum obiiciatur notorius proprietatis defectus*, & n. 16.

17 *Exceptio donec probetur pro regula iuris præſumitur.*

18 *Laici ſpoliati decimis agentes interdicto vnde vi, an ſint ante omnia reſtituendi, oſtenditur.*

19 *Laicus quando ſpoliatur fructibus ipſis temporalibus, qui decimarum nomine ipſi nomine proprio ſoluuntur ex aliquo titulo temporali manente iure ſpirituali decimandi penes ſpiritualium miniſtros, an reſtituatur, oſtenditur*, & n. 20.

Cap. Ad decimas. II. & vlt.

Eonif. VIII.

1 CAnonici ſpoliati decimis prædialibus, quas in aliena parochia percipiebant, non ſunt reſtituendi, niſi euidenter docuerint iuris decimandi poſſeſſionem legitimè aſſequutos fuiſſe, ac per conſequens oſtenderint titulum, vel cauſam ex qua poſſeſſio inſtituitur, quia præſumitur iniuſtè occupaſſe, cùm prædia in aliena parochia de iure communi ad eandem pertineant, niſi aliud oſtendatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchat. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 160. Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 236. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hoc idem ex hoc text. deſumunt gloſſ. magna *in c.* 1. *de præſcript. hoc lib.* Rip. *n.* 77. & Ial. *n.* 47. *in* §. *nihil commune*, idem Rip. *in cap. cùm Eccleſia Sutrina, col. pen. de cauſa poſſeſſ.* Felin. *in cap ad petitionem, n.* 7. *de accuſ.* Dec. *conſ.* 115. *col. vlt.* Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 6. *& de ſponſal. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 10. Corraſ. *lib.* 2. *miſcel. c.* 2. *à n.* 4. Rebuff. *de decim. q.* 13. *n.* 83. Nauar. *in cap. accepta oppoſ.* 11. *n.* 7. *&* 21. Meneh. *illuſtr. c.* 86. *à princ. & n.* 18. *verſ.* 14. Anton. Gabr. *commun. ſub tit. de reſtit. ſpoliat. concl.* 1. *n.* 107. Menoch. *remed.* 1. *recup. à n.* 367. Gutier. *canon. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 74. & cæteri in diſcurſu citati.

3 Vnde ex hoc text. iam colligunt Doctores ſpoliatum quando reſiſtit ius commune non eſſe reſtituendum, concludentes ideo in præſenti reſtitutionem non dari, quia Canonici ſpoliati percipiebant prædictas decimas ex prædiis intra ſpoliantis parochiam conſtitutis, ac ſubinde ius commune, vel eius præſumptio erat pro Parocho ſpoliante, qui attento prædictum ius decimandi ſolis parochis intra fines ſuæ parochiæ competit, *cap. vlt. de paroch.* & inſimul erat contra Canonicos ſpoliatos, & ſic hic eſt vnus celebratiſſimus caſus ad probandum deficere reg. illam, Spoliatus eſt ante omnia reſtituendus, de qua *in c.* 1. *ſup. hoc tit. in Decret.* non enim procedit quando ius commune fauet ſpoliatori, & reſiſtit inſimul ſpoliato.

4 Obſtat tamen maximè text. *in d. cap. cùm Eccleſia Sutrina* 3. *de cauſa poſſeſſ. & propr. in verſ. Non igitur*, dum Clericos ſpoliatos iudicat reducendos eſſe ad eandem poſſeſſionem iuris eligendi, cùm habeant contra ſe iuris communis præſumptionem, ſecundùm quam electio Epiſcoporum pertinet ad Canonicos, & non ad Clericos, vnde denegandam eſſe reſtitutionem decidere debebat Pontifex *in d. cap. cùm Eccleſia*, iuxta reg. text. *in præſenti*, & quæ eius argumento reſoluunt Doctores communiter *ſuprà in princ.* citati.

5 Quare Paul. de Caſtr. *in l. ſeruitutes, n.* 9. *verſ. breuiter, ff. de ſeruit.* & alij de quibus Mench. *d. c.* 86. *n.* 1. & plures, quos refert, & ſequitur D. Barboſ. *in d. l. ſi de vi à n.* 133. diſtinguunt inter cauſas Eccleſiaſticas, ſeu ſpirituales, velut decimas, in quibus inquiunt procedere text. *in præſenti*, & inter res profanas eſſe faciendam differentiam, in his verò admittunt reſtitutionem eſſe concedendam vtroque iure, quamvis ſpoliato ius commune, vel eius præſumptio reſiſtat, §. *recuperandæ, Inſtit. de interdict.* & in hunc ſenſum interpretantur etiam text. *in d. cap cùm Eccleſia*; quæ differentia non probatur, quia in illo textu de quaſi poſſeſſione rei ſpiritualis, nempe iuris eligendi Epiſcopum agebatur, quod inter ſpiritualia computari non eſt dubium ex *cap. Meſſana, & cap. ſacroſanctæ, cum ſimilibus de elect.*

6 Alij autem ſecundo loco diſtinguũt vtrùm ius commune reſiſtat ſpoliato, & aſſiſtat ſpoliatori, quo caſu reſoluunt procedere text. *in præſenti*, & reſtitutionem eſſe denegandam, vel vtrùm ſolùm reſiſtat ſpoliato, non tamen aſſiſtat ſpolianti, quo caſu admittunt faciendam eſſe reſtitutionem, non obſtante illa iuris communis reſiſtentia, & procedere text. *in cap. licèt Epiſcopus, de præbend. hoc lib & in d. cap. ex inſinuatione, de procurat.* Ita ex Ioan. Andr. Monach. Domin. & aliis magis communem teſtatur, & ſequitur Nauar. *in cap. recepta, de reſtit. ſpol. oppoſ.* 10. & poſt eum Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 6. Mench. *d. c.* 86. *n.* 18. *in fin.* Gutier. *lib.* 2. *canon. c.* 21. *n.* 74. & multis latè adductis à D. Barboſ. *in d. l. ſi de vi, à n.* 130. Verùm licèt hæc diſtinctio valde notanda ſit, minimè tamen tollit difficultatem *d. c. cùm Eccleſia Sutrina*, in quo ius commune non ſolùm reſiſtebat, & aduerſabatur Clericis ſpoliatis, volentibus intereſſe Epiſcoporum electionibus, ſed expreſsè aſſiſtebat, & fauebat Canonicis ſpoliantibus, quibus ſolis competit intereſſe huiuſmodi electionibus, vt decidit expreſsè text. *in d. cap. cum Eccleſia*, & tamen nullo probato, vel allegato titulo ait reſtitutionẽ eſſe faciendam.

7 His igitur, & aliis reiectis dicendum puto multa concurrere *in d. cap. cùm Eccleſia*, quæ faciunt valde diuerſam hypotheſim, & caſum ipſius à caſu huius text. quæ licèt ſeparatim conſiderata efficaciter non concludant, ſimul tamen iuncta efficacem reddont præſumptionem tituli ad eneruandam, & elidendam contrariam iuris communis præſumptionem, nam *in d. c. cùm Eccleſia*, vltra longiſſimum temporis ſpatium, & multiplicatas illas trium Epiſcoporum electiones, de quibus *ibi*, interuenit non ſolùm ſimplex Canonicorũ patientia, ſed factum quoque poſitiuum eorum conſtat; ſi aduertas Clericos ab eiſdem Canonicis ad tres illas electiones admiſſos fuiſſe, vocando eoſdem ad electionem faciendam cum reliquis, ad quos de iure pertinet,

vel consuetudine facultas eligendi, recipiendo eorum voces, eásque inter alias numerando, sicut moris est, iuxta formam text. *in cap. quia propter*, iuncta gloss. *verbo debent, de elect.* cum similibus.

8 Per contrarium verò *in hoc text.* non ita proponitur longissimum tempus, & antiqua possessio, sed recens possessio, & breuius tempus, vt deducitur ex verbis, quibus Pontifex vtitur, vbi, *possedisse aliquandiu*, notant differentiam Abb. *n.* 24. Imol. *a* 5. *in fine*, & plures alij, ex quibus verissimum intellectum tradit Mench. *n.* 2. *cum seqq. d. loco*. Deinde *in hoc text.* nullus actus cooperationis ex parte aduersarij interuenit, sed solùm ex parte spoliati proponitur actus ille perceptionis decimarum, quare manifestissima apparet differentia inter hunc text. & *d. cum Ecclesia*, & totum discursum colliges ex Abb. *ibi, n.* 49. *cum seqq.*

9 Non obstat text. difficilis *in cap. licèt Episcopus* 28. *de praebend. hoc lib.* vbi habens duas Ecclesias Parochiales, si prioti per Episcopum spolietur, statim restituitur, licèt non ostendat titulum, aut dispensationem, per quam plures insimul retinere possit, & tamen contra illum adest manifesta iuris communis resistentia, de qua *in cap. quia nonnulli, de cleric. non resid. & in cap. de multa, de praebend.* & insimul idem ius commune fauet Episcopo spolianti, ad quem de iure communi pertinet collatio Ecclesiarum, ex *cap. omnes Basilicae* 16. *q.* 7. nonnulli enim respondent in specie illius text. non esse faciendam restitutionem beneficij spoliato priusquam ostendat sibi ius competere in alio, quod priori loco obtinebat, ita Rot. *decis.* 2. *de restit. spoliat. in antiq.* & alij, quos refert, & sequitur Menoch. *remed.* 15. *recup. n.* 467. Felin. *in cap. ad petitionem, n.* 16. *de accusat.* Bero. *in cap. in literis*, *n.* 87. *hoc tit.* secundùm quos text. tantùm dicit possessionem duarum Ecclesiarum incompatibilium minorè citatum non esse spoliandam, ex ratione, quam subdit, quia forsan poterat ei aliquod ius competere, non tamen exinde sequitur illum spoliatum esse restituendum, cùm ipsi resistat ius commune prohibens ne quis plures Ecclesias obtineat, & insimul faueat Episcopo spolianti, iuxta *suprà* dicta: ac subinde, succedit regula nostri text. quòd spoliatus, cui ius commune resistit, & insimul fauet spoliatori, non est restituendus, nisi de causa legitima doceat, & ratio *d. cap. licèt*, adiicitur tantùm ad effectum ne Episcopus beneficiarium inauditum, & innocatum spoliet, non autem habebit locum post spolium commissum, quia non debet fieri restitutio, sicque praedicta ratio non potest applicari terminis nostri text. vbi non agitur de non spoliando, sed de iam spoliato restituendo, quam responsionem *ad d. cap. licèt*, in disputatione publica se his' praestitisse asserit Nauar. *in cap. accepta opposit.* 10. *à n.* 2. *hoc tit.*

10 Verùm licèt hic intellectus satis defendi possit, longè tamen verius, & receptius est in specie *d. cap. licèt*, beneficiarium per Episcopum spoliatum, non facta citatione esse restituendum, & illi aduersùs Episcopum competere interdictum, vnde vi, prout resoluunt Franch. *n.* 3. *in d. cap. licèt*, Abb. *n.* 24. *in d. cap. in literis*, dicit communem Nauar. *vbi proximè, à n.* 6. tenet Cassad. *super reg. Cancel. decis.* 14. *n.* 7. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 6. qui omnes expendunt *d. cap. licèt*, iuncta ipsius ratione. Facit deinde *cap. conquerente*, *supr. hoc tit.* vbi iniustè spoliatus à iudice restituitur per interdictum, vnde vt, quod conceditur contra iudicem spoliantem, sicut contra priuatum quemcunque. Idem probat text. *in cap. referente*, vbi Dec. *notab.* 2. *de praebend.* Nauar. *in cap. cum contingat* 7. *causa nullit. pag. pen. de rescript.* Menoch. *remed.* 8. *recup à n.* 8. Constat autem quòd spoliatus beneficio à priuata persona debet statim ad illud restitui antequam de canonica institutione doceat, iuxta *d. cap. in literis*; igitur similiter spoliatus praetermisso iuris ordine ab Episcopo statim est restituendus ad illud, iuxta *d. cap. licèt*. Nec obstabit quòd ius commune resistit ei, qui obtinet duas Ecclesias, licèt enim id verum sit, iuxta *d. cap. de multa*, cum similibus, non tamen est verum, quòd idem ius commune assistit Episcopo spolianti in beneficij obtentione, seu retentione, illud enim sibi retinere non potest, arg. *cap. si tibi concesso, de praebend. hoc lib.* sed tantùm in eo quòd vacans beneficium conferat, sic assistentia iuris communis pro Episcopo respicit solam collationem, resistentia verò contra spoliatum, acquisitionem, & retentionem, quae quidem sunt admodum diuersa, ac subinde cùm ius commune non assistat spolianti Episcopo in eo in quo resistit Canonicis spoliatis, fauet Parocho spolianti, & per consequens standum est reg. *d. cap. in literis*, & *d. cap. conquerente*, iuxta quam debet fieri restitutio.

Si verò contra huiusmodi doctrinam replicetur de text. *in cap. constitutus* 8. *de filiis Presbyt.* vbi filius presbyteri spoliatus à milite quadam Ecclesia, in qua pater eius secundùm quod eli ab eodem milite obiectum fuit, immediatè ministrauerat, cogitur ostendere titulum beneficij antequam restituatur, quia ei resistit ius commune, secundùm quod filius etiam legitimus remouetur ab Ecclesia in qua immediatè patri succesit, *cap. ad extirpandas, de filiis Presbyter.* quamvis idem ius commune non assisteret militi spolianti, nec eius intentionem fundaret. Item si replicetur de *cap. quoniam* 10. *eod. tit.* vbi text. ait quòd si prohibitum, & manifestum fuerit filios Clericorum Ecclesias parentum immediatè tenere omnino per Episcopum expellantur ab eis, vnde probat text. quòd si spoliantur per Episcopum, restituendi non sunt, arg. *cap. quemadmodum, vers. quia turpius, de iureiur.* si, inquam, de praedictis iuribus replicetur post alios nititur respondere Nauar. *d. oppos.* 10. *n.* 17. ideo spoliationem fieri, & denegari restitutionem in specie illorum iurium, quia ius commune fortiter resistebat spoliatis, id est, tale ius resistebat in quo Papa raró, vel nunquam dispensare solet, quale est ius prohibens filium habere beneficium patris immediatè, & ideo verosimile non est filio sic spoliato competere aliquod ius retinendi beneficium, quemadmodum potest competere *in d. cap. licèt*, in quo ius leuiter resistit, id est, solet per Papam, vt plurimum, dispensari, iuxta *cap. Sanctorum* 70. *dist. cap. de multa, in fin. de praebend.* Sic etiam ex sententia multorum, quos refert, & sequitur Couar. *d. c.* 17. *n.* 7. *in fine*, in nostro *cap. ad decimas*, ideo restitutio denegatur, quia ius fortiter resistit, & vrgenter prohibet decimas ab extraneis Clericis percipi cùm sint institutae, & soluantur Parochis in alimenta, congruámque Clericorum sustentationem eisdem spiritualia ministrantium. Verùm haec distinctio inter ius fortiter, aut leuiter resistens nullo iure, aut efficaci ratione probatur, & nimis difficile & captiosum foret inquirere, aut cognoscere quando fortiter, aut leuiter ius resistit, aut quando frequens, aut rara daretur dispensatio. 11

Quare reiectis his, & aliis intellectibus, de quibus per Abb. *hic n.* 4. & *in d. cap. in literis, num.* 24. vbi Bero. *n.* 87. dicendum est spoliatum beneficio in specie *d. cap. constitutus*, statim non restitui, quia non tantùm possessorium, sed etiam petitorium iudicium intentatur, vt colligitur ex illis verbis, ibi, *canonicè fuisset adeptus*, quae referuntur ad petitorium, & ita ad titulum Canonicum, & ex illis, *miles ipsum ea fine iudicio spoliauit*, quae ad possessionem recuperandam referuntur, & ita vtrumque fuit in iudicium deductum aliàs si simpliciter petiisset restitutionem, statim absque vlla 12

cuncta-

enunciatione restituendus foret, iuxta reg. *d. cap. in literis*, quem sic intellexit *gloss.* 2. ibi, quam alij sequuntur, intendunt Abb. *d. num.* 24. & Bero. *dict. num.* 87. Nau. *d. oppos.* 10. *num.* 15. Ad text. verò *in d. cap. quoniam*, respondetur ideo ibi spoliatum beneficio non esse restituendum, quia fuit spoliatus à iudice secundùm iuris ordinem, iniunxit enim Pontifex Archiepiscopo, & illius suffraganeis, vt omnes filios clericorum spoliaret si publicum, & manifestum esset eos obtinere Ecclesias, quas eorum patentes in titulum immediatè habuerunt, & ita licitum fuit Episcopis prædictos clericos non citatos, & inauditos spoliare, & à fortiori spoliatos non restituere, quia in notoriis ordo iuris postulat nullum ordinem obseruari, *cap. cum sit Romana*, §. *fin. ad fin. de appellat. cap. bona* 23. *de elect. cap. cum olim, in fine*, vbi late Felin. *n.* 11. *de re iudic.* Hippol *in*
12 *rubr. de probat. n.* 219. & in specie quòd possit sine citatione priuari à iudice possessione ille, quem notoriè constat non competere reo defensionem, tenent Ruin. *cons.* 31. *num.* 98. *vol.* 1. Parif. *cons.* 1. *num.* 23. *vol.* 1. Brun. *cons.* 19. *num.* 12. testatur communem Aretin. *cons.* 163. *n.* 7. & generaliter non requiri citationem, vbi notoriè constat non competere reo defensionem, tradunt Innocent. & alij, vt per Anton. Gabr. *commun. tit. de citat. conclus.* 1. *n.* 2. *vers. contrarium*, Menoch. *remed.* 15 *recup. n.* 259. Peregr. *de iure fisci, tit. habentes iura fisci, n.* 57. licèt in aliis notoriis, quæ talia sunt quoad ipsum factum, non tamen est notorium nullam reo competere excusationem, citatio requiratur, quamvis alius ordo iudiciarius non sit necessarius, & ita procedat opinio illorum, qui in notoriis requirunt citationem, prout est communis, vt per Gabr. *d. n.* 2. Duen *reg.* 47. *limit.* 1. Gom. *tom.* 3. *c.* 1. *n.* 43. *vers. secundus*, Perez *ad l.* 3. *tit.* 14. *lib.* 3. *Ordin.* & ante eos gloss. *verbo in ducenda, in cap. cùm dilecti, de purgat. canon. & verbo non obstantibus, vers. & sic ex his, in Extrauag.* 1. *de dolo, inter communes*, cum aliis. Cùm igitur Episcopi instè procederent, & possessores notoriè iniustos iuste excluderent, restitutio eisdem expulsis concedi non debuit, iuxta *d. cap. quoniam*, quippe quæ non conceditur iis, qui à iudice legitimè spoliantur, iuxta notata *in d. cap. conquerente*, probat gloss. *vlt. in fin. in cap. præsentium* 7. *q.* 1. vt per Gabr. *commun. sub hoc tit. de restit. spoliat. concl.* 1. *n.* 108. *cum seqq.*

13 His, quæ in contrarium adduci poterant, sic compositis, iam primò amplia principalem huius text. decisionem, vt procedat etiam quando lite, vel appellatione pendente aliquis fuit spoliatus, & per viam attentatorum agat, vt in statum pristinum reponatur, & omnia penitus renocentur, iuxta *cap. bona, de appell.* text. opt. *in cap. non solum, illo tit. hoc lib.* huic enim sic spoliato si ius commune resistit & assistat spoliatori non est restitutio facienda nisi de titulo doceat, iuxta supradicta. Cuius rei ratio est, quia si in his terminis spoliato fieret restitutio, foueret lex peccatum, quod procedit ex notoriè iniusta rei alienæ occupatione contra domini spoliatoris voluntatem ad quem res præsumptiuè pertinet, ac subinde cùm in hoc etiam casu vigeat, rectè illius decisio in illo locum habebit, quam sententiam tenent Rot. *decis.* 2. *hoc tit. in nouis, & decis.* 13 *eod. tit. in antiq.* Parif. *cons.* 12. *n.* 5. *lib.* 4. Cassad. *decis.* 3. *n.* 4. *hoc tit.* sequuntur plures, quos refert Couar. *pract. c.* 23. *n.* 4. *propè fin.* Nauar. *in d. c. accepta oppos.* 2. *n.* 15. Menoch. *remed. vlt. recup. n.* 32. *cum seq.* & est communis ex Anan. *in cap. si constiterit, n.* 8. *de accusat.* qui Doctores existimant dato solo notorio defectu proprietatis contra spoliatum non esse ei restitutionem faciendam, licèt spolium commissum sit lite, vel appellatione pendente, fatis à fortiori docent quòd data resistentia iuris, & ita notorio defectu tituli contra spoliatum, & assistentia pro spoliatore non esse faciendam restitutionem, quod libenter admittimus, & eam in terminis multis citatis probat Cabed. *Lusit. dec.* 15. *n.* 6. *&* 18. *p.* 2. Quamvis contrarium, imò text. *in præsenti*, esse limitandum, quando agitur remedio attentatorum pro reponendo spolio lite pendente commissο, teneant Domin. *n.* 9. Franc *in præsenti*, Rub *in* §. *nihil commune, n.* 101. Menoch. *d. loco*, Lancel. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *ampl.* 2 *& c* 3. *n.* 171.

Amplia secundò huius text. decisionem procedere 14
non solùm in iure decimandi, in quo specialiter loquitur, sed etiam in omnibus aliis causis spiritualibus, beneficialibus scilicet, matrimonialibus, & similibus, quinimò etiam in temporalibus. Ratio enim, quam text. reddit *in vers. quia eas*, iuncto *vers. sicque manifestum*, generalis est, & æquè concludit in hoc ac in aliis casibus, in quibus datur resistentia contra spoliatum, & assistentia pro spoliatore; datur insuper eadem peccati occasio: & ita hanc sententiam tenent omnes ferè Doctores *in princ. huius text.* citati, dum inter res spirituales, & temporales non distinguunt, licèt contrarium intendant Rip. *num.* 35. Fab. *num.* 46. *in d.* §. *nihil commune*, Bald. quem refert Menchaq. *illustr. c.* 86. *num.* 15.

Quia eas occupasse, &c.] Ex his verbis colligunt Do- 15
ctores communiter *in præsenti*, quòd spoliatus decimis, beneficio, vel alia quacunque re spirituali non est restituendus, si aduersùs eum obiiciatur notorius proprietatis defectus, quinimò ad hoc vt restitutionem assequatur, teneatur docere se fuisse possessionem rei spiritualis per spolium subtractæ legitimè assequutum, licèt ius commune non assistat spoliatori, resoluunt Doctores, vbi Innoc. *in cap. constitutus, de fil. Presbyt.* Imol. & Abb. *n.* 11. *&* 28. *in cap. in literis, sup. hoc tit.* vbi Bero. *n.* 76. *& seqq.* affirmat id esse communiter receptum, Rot. *decis.* 14. *&* 160. *in nouis, aliàs decis.* 7. *in antiq. sub hoc tit.* Cassad. *decis.* 3. *n.* 3. *eod.* Gom. *in reg. de annali, q.* 58. Couar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 7. *§.* 5. *n.* 10. Nau. *in d. c. accepta oppos.* 10. *à princ.* Villalob. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 303. *pag.* 217. *col.* 1. Anton. Gabr. *commun. sub hoc tit. concl.* 1. *n.* 100. *cum seqq.* Hojed. *de incompatib. benefic. p.* 1. *c.* 13. *à num.* 34. Menoch. *remed.* 1. *recuper à n.* 215 *vsque ad n.* 228. Ant. Gom *l.* 45. *Tauri, n.* 18. *col.* 2. D. Barbos. *in l. si de vi, n.* 178. *ff. de iudic.*

Pro qua communi sententia vltra text. *in præsenti*, 16
facit *d. cap. quoniam, de filiis Presbyt.* ibi, *penitus excludatis*, vbi patiens notorium proprietatis, & tituli defectum circa beneficium spoliatur, & spoliatus non restituitur, facit deinde *c.* 1. *de eo qui mittitur in possess. hoc lib.* vbi probatur non esse dandum vitiosum ingressum in Ecclesiam Dei, planè si dato notorio defectu tituli beneficium, vel aliud spirituale restituatur, vt illicitè occupetur, iam datur in Ecclesia Dei vitiosus ingressus, argum. *reg.* 1. *de reg. iur. hoc lib.* & insuper cum notorio peccato fit restitutio, contra reg. *cap. vlt. de consuet. & cap. vlt. de præscript.* Tandem facit text. *in cap. significasti, de diuort.* vbi mulieri à marito spoliatæ cohabitatione coniugali agenti possessorio recuperandæ obstat notorium adulterium, & ita notorius proprietatis defectus, idem probat text. *in cap. porro eod. tit. de diuort.*

Ex iure communi, &c.] Notatur ad hoc, quòd pro 17
regula iuris præsumitur donec exceptio probetur, vt per Couar. *lib.* 1. *var. c.* 12. *n.* 4. de quo plures citati Doctores *ad reg. de regul. iur. hoc lib.*

In gloss. *Præsumuntur.* Disputat hæc gloss. an laici 18
spoliati decimis agentes interdicto vnde vi, sint ante omnia restituendi, quod quidem apud Doctores est valdè controuersum. Ego verò dicendum puto quòd si laici sint spoliati decimis, id est, iure decimandi, &

petendi decimas, & agant prædicto interdicto, nequaquam restituendi sunt, ex eo, quia cùm necessarium sit possessionem probare, iuxta *cap consultationibus, in fine, de offic. deleg.* & laici prædictum ius decimandi nullo modo possidere possint, *cap causam quæ, de præscript.* iuxta communem intellectum, quinimmò illius iuris sint omnino incapaces, quia dependet à spiritualibus, scilicet ab administratione Sacramentorum, & officio spirituali, vbi tanquam accessorium inseparabiliter adhæret, *c.* 1. ibi, *iure Sacerdotum*, 16. *q.* 7. *cap. quamvis* 17. *de decim. cum simil ib.* rectè fit, vt laicis spoliatis tanquam omnino prædicti iuris incapacibus nullatenus competat restitutio, & circa hunc casum nulla potest esse difficultas.

19 Tota verò controuersia versatur quando laicus spoliatur fructibus ipsis temporalibus, qui decimarum nomine ipsi nomine proprio soluuntur ex aliquo titulo temporali manente iure spirituali decimandi penes spiritualium ministros, in qua distinguendi sunt duo casus. Primus est, quando laicus spoliatur decimis ab alio laico, & contra illum agit interdicto vnde vi, in quo resoluendum contra illum restituendum esse, vt tenet Brixien. relatus à nostra gloss. *in præsenti, gloss.* 1. *in c.* 1. 14. *q.* 1. sequuntur alij, vt per Gabr. *commun. sub hoc tit. concl.* 1. *à n.* 71. Beto. *in cap. item cum quis à n.* 45. *sub hoc tit.* obseruat praxis Galliæ, ex Guid. Papæ *decis.* 288. Doctores communiter, vt per Mench. *illustr. c.* 89. *n.* 5. Conar. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 6. remissiuè Monet. *de decimis, c.* 5. *n.* 82. Cuius rei ratio est, quia cùm laicus proponatur spoliatus decimis, quas possidebat, necessariò sequitur illum esse restituendum si agat interdicto vnde vi, iuxta vulgares regulas, quicquid contrarium teneant, gloss. hæc statim *in princ.* & alia *verbo commodo in cap. ex parte, sup. hoc tit.* & frequentiùs videantur probare Doctores, teste Franc. *n.* 10. *in præsenti.* Abb. *n.* 19. *in dict. cap. ex parte*, & alij citati à Couar. *dict. n.* 6. *in princ.* & à Mench. *dict. c.* 89. *n.* 4. debeant enim considerare non esse necessarium, quòd laicus probare posset possessionem decimarum specialiter ei prohibitam, quando ipse laicus spoliatur ab alio laico contra quem etiam est iuris præsumptio, idque ex eo, quia prohibitio legis antea, & post Concil. Lateranense respectu possessionis decimarum aduersùs laicos operabitur ne habeant ciuilem, & iustam earum possessionem, & talem, quæ sufficiat ad Prædictas decimas præscribendas, non tamen exinde sequitur laicum non posse habere naturalem, & iniustam decimarum possessionem, qualem habet quicunque prædo, quæ sufficiens sit, vt spoliatus restituatur, iuxta *cap. in literis, sup. hoc tit.*

20 Aliter casus est, quando laicus spoliatur ab eo, cui ius commune assistit, veluti à parocho intra suam parochiam, iuxta terminos text. *in præsenti*, in quo securè resoluimus restituendum non esse nisi euidenter docuerit se vel ex priuilegio Romani Pontif. vel ex concessione feudali ante Lateranens. Concil. vel alio simili modo probauerit se possessionem decimarum fuisse legitimè assequutum. Cuius rei est, quia si Canonicis spoliatis decimis à spoliatore intra suam parochiam restitutio denegatur, nisi euidenter docuerint se illarum possessionem legitimè assequutos, iuxta nostrum text. quia scilicet ius commune resistit illis, & insimul assistit huic, à fortiori multò magis id ipsum locum habebit, si à parocho intra suam parochiam laicus spolietur decimis, cui multo magis resistit ius commune, & iuxta hunc casum possunt intelligi Doctores, quos citat Couar. *d. n.* 6. *in princ.*

De Dolo, & contumacia.

Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Actor contumax condemnatur in expensis, nec citatur vlterius ad sui petitionem reus, nisi caueat de veniendo, & comparendo*, & n. 2.

3 *Actor post citatum reum si non compareat in iudicio circumducitur edictum citationis.*

4 *Contumax antequam expensas reficiat exaudiri non debet in quacunque causa.*

5 *Actoris non venientis contumacia maior est, quàm rei.*

6 *Actor contumax est puniendus in expensis primæ citationis.*

Cap. Actor. I. *Innoc. IV.*

Ctor si non curat venire in termino ad quem fecit citare aduersarium, condemnatur in expensis factis à reo. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anch. Domin Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.* 2. *pag.* 114. Alagona *in compend. pag.* 24. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclus. firmant Perez *l.* 4. *tit.* 2. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 498. Peregrin. *var. lib.* 1 *ad cap. consultationibus à n.* 48. *de offic. delegat.* Ord. Reg. Lusitan. *lib.* 3. *tit.* 14. 2

Qui ad terminum venire, &c.] Notatur ad hoc quòd si post citatum reum actor non compareat in iudicio, circumducitur edictum citationis, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 8. *gloss.* 2. *n.* 8. Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *c. de contumacia, n.* 1. Granat. *ad Octanian. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 14. Cure Philip. *p.* 1. §. 12. *num.* 13. Perez *l.* 2. *tit.* 1. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 491. D. Barb. *in l. ad peremptorium, ff. de iudic. à n.* 5. *& à n.* 32. *& à n.* 144. 3

Reo in expensis, &c.] Notatur ad hoc quòd contumax antequam expensas reficiat, exaudiri non debet in quacunque causa, vt per Azeued. *l.* 5. *à n.* 4. *tit.* 3. *lib.* 4. *noua recop.* 4

In glos. *Ad terminum*, ibi, *maior autem est contumacia actoris non venientis quàm rei.* Ita Tiraq. *de retractu lig.* §. 8. *gloss.* 2. *n.* 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 3. *c.* 435. *n.* 18. Emman. Barbos. pater meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 3. *tit.* 14. *n.* 2. 5

In ead. glos. ibi, *condemnatur in expensis*, &c. Notatur ad hoc quòd actor contumax est puniendus in expensis primæ citationis, vt per Cou. *pract. c.* 27. *n.* 3. *vers. idem*, Perez *l.* 4. *tit.* 2. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 498. 6

In glos. *Non curauit.* Vide Duen. *reg.* 153. *vers. secundò limita.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellantem, & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere, nisi forsitan appellationi renuntiet*, n. 2.

3 *Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere.*

4 *Allegatio partis non facit ius.*

5 *Contumax in vno actu non sibi præiudicat in sequentibus.*

Cap.

Cap. Eum, qui. II. & vlt.

Bonifac. VIII.

APpellans à iudiee in ſententia interlocutoria, vel granamine, non eſt amplius cirandus ad ea, quæ pòſt ſunt facienda in iudicio, vel ad ſententiam audiendam, niſi ſponte renuntiet appellationi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monaeh. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 115. Alagona *in compend pag.* 240. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conel. aliáque notabilia ex hoc text. collecta firmant Menoch. *conſ.* 2. *n.* 353. *cum ſeqq.* Marcheſ. *de commiſſion. p.* 3. §. 2. *n.* 52. *pag.* 346. *in* 2. *impreſſ.*

3 In gloſſ. *Non teneris*, ibi, *dic quòd ibi factum narratur, non ius ponitur.* Notatur ad hoc, quòd verba narratiua in diſpoſitionibus legalibus ſuper contingentiam facti non inducunt diſpoſitionem, nec licet ab eis arguere; vt per Bernard *d. reg.* 781.

4 Notatur etiam ad hoc, quòd partis allegatio non facit ius, vt per Palat. *in repec. rub. de donat. inter vir. & vxor.* §. 17. *n.* 22. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 5. §. 7. *n.* 107. metipſum *Axiom.* 20. *n.* 1.

5 In ead. gloſſ. ibi, *Sed quid dicemus de contumace nunquid qui in vno acta iudicij fuit contumax, ad alios actus citabitur? dic quòd ſic.* Notatur ad hoc, quòd contumax in vno actu non ſibi præindicat in ſequentibus, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 9. *n.* 162.

De eo qui mittitur in poſſeſsionem cauſa rei ſeruandæ.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij Eccleſiaſtici cauſa quando agitatur ob contumaciam rei, non fit miſſio in poſſeſſionem, ſed ad ſenteneiam lite non conteſtata proceditar.*
2 *Beneficiorum appellatione venit hoſpitale.*
3 *Beneficij poſſeſſio titulo non viſo nulli debet adiudicari.*

Cap. Eum, qui. Vnic.

Innoc. IV.

1 N beneficiis Eccleſiaſticis propter contumaciam abſentis non mittitur quis in poſſeſſionem cauſæ, ſed diligenter examinato negotio etiam lite non conteſtata fertur ſententia, & terminatur debito fine. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 120. Alagona *in compend. pag.* 244. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Beneficio Eccleſiaſtico.*] Procedere in hoſpitali tradit Maſcard. *de probat. concl.* 89. *n.* 23. An autem, & quando beneficij appellatione veniat hoſpitale, dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificatione, verbo beneficium*, & *ibi* citatis addo Viuian. *in praxi iuriſpatr. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 12. *cum ſeqq. in vltima impreſſion.*

Ne per hoc, &c.] Notatur ad hoc, quòd titulo non viſo nulli debet adiudicari poſſeſſio beneficij; vt per Boër. *deciſ.* 89. *n.* 1. 3

Vt lite pendente nihil innouetur.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Electus vnus ex duobus litigantibus electis ſi decedat, renuntiet, vel à proſequutione cauſa excludatur, ſi lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.*
2 *Iuriſpatronatus in beneficiis habet locum text. in præſenti.*
3 *Variatio à patronis lite pendente facta eſt nulla.*
4 *Beneficiarius mortuus non minus dicitur per ceſſum quàm per deceſſum.*
5 *Beneficium remanet litigioſum etiam per mortem beneficiati.*
6 *Verbum, ſtatuimus, inducit ius nouum.*
7 *Litigioſa res de cuius dominio quæſtio vertitur inter petitorem, & poſſeſſorem.*

Cap. Diſpendiis. I.

Bonif. VIII.

Vo electi ſi litigant de Eccleſia ſuper electione, & vnus moritur, vel cedit iuri ſuo, vel cadit, ſeu excluditur à proſequutione, lite pendente non fiat alia electio, & ſi fiat eſt nulla, donec conſter an ſuperſtes ſit legitimè electus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 123. Alagona *in compend. pag.* 246. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Super electionibus.] Idem ſuper præſentatione, de qua licèt text. mentionem non faciat, tamen ob pariformem rationem habet locum in beneficiis iuriſpatronatus, vt per Flamin. *de reſignat. lib.* 12. *q.* 3. *n.* 27. Et ideo variatio à patronis lite pendente facta eſt nulla. Lambert. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 6. *princ. art.* 12. *n.* 10. Lancellot. *de attent. lite pendente, p.* 2. *c.* 4. *in præfat. n.* 5-9. Caualcan. *deciſ.* 10. *n.* 62. *p.* 3. vbi dicit nec licere comulatiuè, & *deciſ.* 33. *n.* 7. *p.* 5. quos refert Mari. Anton. *var. reſol. lib.* 1. *reſol.* 104. *n.* 14. 2 3

Mori, vel ſuo iure renuntiare.] Non minus dicitur mortuus beneficiarius per ceſſum, quàm per deceſſum, vt per Cald. Pereira *de empt. c.* 15. *n.* 33. *in med.* & faciunt quæ notaui *ad c. ſuſceptum* 6. *de reſcript. hoc lib.* 4

Notatur etiam ad hoc, quòd beneficium remanet litigioſum etiam per mortem beneficiati, vt per Rot. *deciſ.* 656. *apud Farin. collect.* 1. *nouiſſimarum*, aliàs *p.* 4. *diuerſ.* 5

In gloſſ. *Statuimus*, ibi, *conſtitutio eſt noua.* De verbo, *ſtatuimus*, quòd indueat ius nouum, dixi *in tract. de dictionib. dict.* 384. ſecundùm Lugdun. impreſſ. 6

In gloſſ. *Litigantibus*, ibi, *litigioſa eſt res de cuius dominio quæſtio vertitur inter petitorem, & poſſeſſorem*, &c. Similis gloſſ. *verbo litigioſa in c.* 1. *de confirmat. vtili, in Decretal.* vbi latè dixi *n.* 2. *cum ſeqq.* 7

SVMMARIVM.

1 *Beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, si cedie, vel decedit, & alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio. Si verò aliqui, quorum interste, ad defensionem litis velleut admitti, in eo statu, in quo erat causa, admittentur.*

2 *Lis si pendet coram Ordinario, & moritur vnus ex collitigantibus, vtique ipse Ordinarius non potest prouidere de beneficio.*

3 *Beneficium in fauorem alterius lite pendente cedi non potest.*

4 *Resignatio, qua fit lite pendente, videtur fieri in fraudem.*

5 *Decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa inficit quoque possessionem.*

6 *Tertius oppositer, & litis defenser ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse assumero debet litem in terminis, in quibus eam inuenit tempore, quo offert se ad defendendum.*

7 *Clericus homicida potest renuntiare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente.*

8 *Beneficium primum quando non vacat ipso iure, sed est possesser priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residentiam per sententiam indicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cum reseruatione pensionis.*

Cap. Si hi contra. II. & vlt.

1 Si qui litem mouet contra possidentem beneficium super possessione, vel proprietate, & possidens cedit, vel moritur, patronus, vel cuios est conferre, non potest præsentare, vel conferre alteri, dum talis lis pendet, & si secus fiat factum est nullum, & si aliquis ad qnem spectat, vult admitti ad beneficium defendendum, admittatur in eo statu in qoo est lis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Anchar. Butr. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 2. pag.* 124. Alagona *in compend. pag.* 246. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Aliis nullatenus conferantur,* &c.] Notatur ad hoc, quòd si lis pendet coram Ordinario, & moritur vnus es collitigantibus, vtique ipse Ordinarius non potest prouidere de beneficio, aliàs collatio esset nulla, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 2. q.* 1. *n.* 105.. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. n.* 146.

3 *Donec contra superstites lis finita fuerit.*] Notatur ad hoc, quòd lite pendente cedi non potest beneficium in fauorem alterius, vt per Put. *p. 3. decis.* 362. *in vtraque edit. n. 6.* vbi *à princ.* disputat an text. *in præsenti,* locum habeat vbi est lis quoad actorem tantùm, &
4 nollus est reus. Resignatio enim, quæ fit lite pendente, videtur fieri in fraudem, ex Flamin. *d. q. 3. n.* 2.

5 *Quod si secus actum fuerit,* &c,] Notatur ad hoc, quòd decretum irritans contra prouidentes beneficia litigiosa, inficit quoque possessionem, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. vlt. n. 37. cum seqq.*

6 *Eos in illo statu,* &c.] Notatur ad hoc, quòd tertios oppositor, & litis defensor ad coadiuuandum admissus propter proprium interesse, assumere debet litem in terminis; in quibus eam inuenit tempore, quo offert se ad defendendum; vt per Franc. Marc. *decis.* 161. *n. 4 p* 2. Cranet. *cons* 997. *n.* 225. Menoch. *cons.* 319. *& de arbitr. lib. 2. casu* 18. Sord. *decis.* 60. *n.* 6 *& decis* 147. *n* 6. Barnab. Cornar *Lucens. decis.* 215. *n.* 8. Couar *pract. c. 13. à n.* 1. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 26. *num. 3. &* 25. Cabed. *Lusit. decis.* 97. *n.* 14. *p.* 2. D. Barbos. *in l. si alienam à n.* 17. *& in l. maritum, n.* 84. *ff. solut. matrim.*

In gloss. *Finita,* ibi, *Pone enim quòd clericus,* &c. Notatur ad hoc, quòd clericos homicida potest renuntiare beneficium etiam inquisitione, seu accusatione pendente, vt per Couar. *in Clem. si furiosus, part.* 2. *§.* 3. *n.* 7. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gl.* 15. *n.* 147. Farin. *in praxi crimin. p. 5. q.* 119. *n.* 74. 7

Notatur etiam ad hoc, quòd quando beneficium primum non vacat ipso iure, sed est possessor priuandus ob incompatibilitatem, vel ob non residentiam, per sententiam iudicis, tunc possessor ipse potest resignare in fauorem alterius etiam cum reseruatione pensionis, vt per Flor. de Men. *var. lib. 1. q. 13. n.* 8. 8

De Confessis.

Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Positio est admittenda super facto negatiuo per partem improbabili, si iudici videbitur.*

2 *Negatiua probatur per confessionem partis.*

3 *Petitio hæreditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscenda nunquam competit postquam hæres semel apprehenderit possessionem, licèt postea cederit ab ea.*

4 *Doctores referuntur qui de positionibus scripserunt.*

5 *Negatiua regulariter est improbabilis, nisi sit coarctata.*

6 *Negatiua probatur ex inspectione actorum, & productione scripturæ.*

7 *Appellationi locus est quoties aliquid committitur alicuius arbitrio.*

Cap. Statuimus. IV.

Innoc. IV.

Ositto negatiua quæ probari non potest nisi per confessionem aduersarij, est admittenda, si iudex æquum, & expediens iudicauerit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Butr. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 2. pag.* 134. Alagona *in compend. pag.* 151. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. 1

Quæ probari non possunt nisi per confessionem aduersarij.] Notatur ad hoc, quòd probatur negatiua per confessionem partis, vt per Mascard. *de probat. concl.* 1087. *n.* 11. Flamin. *de resign. benef. lib.* 11. *q.* 14. *n.* 70. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo probatio, n.* 31. Ord. Reg. Lusitan. *lib. 3. tit.* 53. §. 10. 2

In gloss. *Statuimus,* ibi, *Caueat autem ponens à positionibus,* &c. Notatur ad hoc, quòd petitio hæreditatis, & quodlibet aliud remedium adipiscendæ nunquam competit postquam hæres semel apprehenderit possessionem, licèt postea cesserit ab ea vt per Anton. Gom. *l. 45. Tauri, n.* 164. 3

De positionibus multa scripserũt Lanfr. de Oriano, & Corr. *in spec. tract.* Marant. *de ordine iudic. p. 6. actu* 4. Mascard. *de prob. conclus.* 1176. *cum seq.* Soar. de Pace, *in pract. part. 1. tom. 1. temp. 8. à num.* 71. Alous. Ricc. *in collect. decis. part. 2. collectan.* 258. *&* 268. Bernard. Muscatel, *in sua praxi aurea Ciuili Neapol. p. 5. gl. le-* 4

galiores

*galiores, pag.*694. Amat Roderic. *in practic. de modo, & forma videndi, seu examinandi processum, cap.* 7. *à n.*67.
Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib.* 3. *cap.* 12. *n.* 23.
cum seqq.
5 In gloss. *Negatiuas*, ibi, *negatiuæ quædam probari non*
possunt. Notatur ad hoc, quòd regulariter negatiua est
improbabilis, vt per Don. à Fina *tom.* 1. *commun. opin.*
lib. 4. *tit.* 9. *n.* 35. Anton. Gabr. *tom.* 3. *commun. tit. de pro-*
bationib. concl. 6. Mascard. *de probat. concl.* 1087. Fulu.
Pacian. *in simili tract. lib.* 1. *c.* 38. Menoch. *de præsumpt.*
lib. 3. *præs.* 50. *n.* 8. *cum seqq.* Vincent. Carot. *in tract. de*
locato, & conducto, tit. de negatiua probanda, p. 3. Rebuff.
de except. n. 160. *cum seqq.* Cardos. *in praxi iudicum,*
verbo probatio, n. 29. Nisi sit coarctata, ex Flamin. *de re-*
signat. benefic. lib. 11. *q.* 14. *n.* 68. Mascard. *d. concl.* 1087.
n. 8. Rebuff. *de except. n.* 171. Ordin. Reg. Lusit. *lib.* 3.
6 *tit.* 35. §. 10. Vel probetur ex inspectione actorum, &
per productionem scripturæ, vt per Flamin. *d. q.* 14.
n. 55. Surd. *decis.* 300. *n.* 11. Menoch. *cons.* 21. *n.* 23. Mas-
card. *concl.* 968. & *concl.* 1318. *n.* 18. Farin. *in praxi crim.*
q. 65. *num.* 218. *cum seqq.* Cald. Pereira *de empt. c.* 34.
num. 42.
7 In gloss. *Possint*, ibi, *quod optioni iudicis relinquatur.*
Notatur ad hoc, quòd quoties aliquid committitur
arbitrio, locus est appellationi, vt per Sanch. *de matr.*
lib. 3. *disp.* 10. *n.* 12.

SVMMARIVM.

1 *Reus iussus positionibus respondere, si recusat vel contumaciter recedit, habebuntur pro confessatis, secus si priusquam sic iussus esset contumax fuerat, nam tunc proceditur contra eum tanquam contra contumacem.*
2 *Positionibus contumaciter non respondens habetur pro confesso.*
3 *Positionibus semel respondens si iterum interrogatus contumaciter non respondeat, habetur pro confesso.*
4 *Respondens obscurè, & non explicitè, similis est nihil respondenti.*
5 *Verbum, credo, licèt in teste non affirmet, veritatis tamen est expressiuum in responsione positionum.*
6 *Moræ purgatio non conceditur effluxo termino præfixo per iudicem ad respondendum positionibus.*
7 *Positiones quando essent notoriè falsæ illis contumaciter non respondens minimè habetur pro confesso.*
8 *Articuli quando sibi inuicem contrariantur, tunc positionibus respondere quis cogi non potest.*
9 *Positionibus respondere recusans in criminalibus non habetur pro confesso.*
10 *Libellus vbi esset ineptus, & positiones de iure non fuissent admittendæ, tunc positionibus respondere quis non cogitur.*
11 *Pacis fractæ in causis quis non cogitur respondere positionibus.*
12 *Maritus nolens deponere in causa vxoris, non habetur in ea pro confesso.*
13 *Minori aduersus confessionem in positionibus factam conceditur restitutio.*
14 *Contumax in non respondendo positionibus, vt habeatur pro confesso, non sufficit procuratorem monitum esse de respondendo, sed requiritur personaliter citatus, & monitus ipse principalis.*
15 *Dictio, aut, in hoc text. ponitur pro, &, & accipitur copulatiuè.*
16 *Positionibus respondere nolens, vt habeatur pro confesso, necesse est quod ab ipso iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respondeat.*
17 *Debitor minoris summæ, si conueniatur pro maiori, non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi non teneatur quis diuidere positionem, sed contrarium* n. 19.
18 *Qualitas vbi ponitur licet in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest.*
20 *Procurator suis expensis, non verò ponentis principalem de respondendo in persona certiorem facere tenetur.*
21 *Sententia declaratoria requiritur ad hoc, vt positiones contumacium pro confessatis haberi cum effectu possint.*

CAP. Si post. II. & vlt.

Bonif. VIII.

SI post præstitum iuramentum veritatis, aut calum- 1
niæ reus, vel eius procurator interrogatus, & iussus
à iudice non vult sine causa rationabili respondere po-
sitionibus ab aduersario sibi factis, vel non se præsen-
tat, habebitur circa illas pro confesso; si verò ante-
quam sit iussus respondere, contumaciter se absentet,
non habetur pro confesso, sed potest procedi contra
eum tanquam contra contumacem. Colligunt ex Or-
din. Lap. Abb. Archid. Gemin. Anch. Butr. Ioan. Andr.
Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 135.
Alagona *in compend. pag.* 251. remissiuè Casal *in annot.*
& Ximen. *in concord p.* 1. & 2.
Haberi debet super his, &c.] Notatur ad hoc, quòd 2
positionibus contumaciter non respondens habetur
pro confesso, vt per Ferrar. Montan. *de iudic. præexercit.*
lib. 2. *c.* 3. *vers. porrò, vt positiones*, Nicol. Reusner. *Senen.*
decis. 15. *n.* 27. *lib.* 3. Bellacom. & Don. à Fina *tom.* 2. *com-*
mun. opin. lib. 7. *tit.* 20. *n.* 285. *cum seqq.* Soar. de Pace *in*
pract. p. 1. *tom.* 1. *temp.* 8. *n.* 80. Gasp. Anton. Thesaur. *q. fo-*
rens. lib. 1. *q.* 6. *n.* 1. Surd. *cons.* 360. *n.* 44. Bernard. *reg.* 565.
Camil. Borrel. *in summa omnium decisionum, tit.* 48. *de*
contum. n. 26. Ord. Reg. Lusit. *lib.* 3. *tit.* 53. §. 13. & apud
Castellanos *l.* 2. *tit.* 7. *lib.* 4. *nouæ recop.* An autem non
obstante hac ficta confessione possit probari contra-
rium? vide Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 70. *n.* 9. Se-
raph. *de priuil. iuram. priuil.* 11. *n.* 3. Pereg. *de iure fisci,*
lib. 1. *tit.* 1. *n.* 10. Farin. *q.* 11. *n.* 7.
Amplia primò etiamsi semel fuerit responsum, ite- 3
rum interrogatus non respondendo habetur pro con-
fesso, vt per Rot. *decis.* 2. *de confess. in antiq.* quam re-
fert Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 2. *collect.* 258.
in med.
Amplia secundò si obscurè, & non explicitè respon- 4
deat, quia similis est nihil respondenti, de quo vide
Soar. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 19. *n.* 139. *pag.* 293.
vbi Bellacomb. *n.* 285. Ant. del Re Tiburin. *de iuram.*
calumn. c. 14. *n.* 73. Et licèt verbum, *credo*, in teste non 5
affirmet, vt dixi *in tract. de dict. d.* 72. *n.* 3. *in vlt. impress.*
tamen ad præsentem tractatum veritatis est expres-
siuum, vt referunt Doctores, quos citaui *d. dict.* 73.
n. 6. & antea tetigit parens meus *in comment.* ad Ordin.
Reg. Lusitan. *lib.* 3. *tit.* 53. §. *vlt. n.* 3.
Amplia tertiò, vt nec huic, cui per iudicem ter- 6
minus ad respondendum præfixus esset, moræ purga-
tio concedatur effluxo illo termino, vt per Socin.
reg. 331. *incip. Mora, vers. fallit tertiò*, Bellacomb. *tom.* 2.
communium opinion. lib. 7. *tit.* 20. *num.* 285. *in fine,*
pag. 302.
Limita primò quando positiones essent notoriè fal- 7
sæ, vt post Curt. resoluit Mascard. *de probat. concl.* 1177.
n. 7. seu captiosæ, Surd. *decis.* 22. *n.* 3. & *decis.* 196. *n.* 9.
Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 1. *c.* 53. *n.* 52.

Limita

8 Limita secundò quando articuli sibi inuicem contrarientur, tunc enim positionibus respond re quis cogi non posset, vt per Ordin. Reg. Lusitan. *lib. 3. tit. 53. §. 5.* Bellam. *in cap. imputari, n. 18. de fide instrum.* Conar. *lib. 1. var. c. 2. n. 3.* Surd. *decis. 17. à princip.* vbi tamen *decis. 196. n. 12.* notat quòd quando po it nes non sunt ita con rariæ, quin aliqua distinctione iuuari, & concordari possint, illis tunc est respondendum.

9 Limita tertiò in criminalibus, in quibus respondere positionibus recusans non habetur pro confesso, vt per Mynsing. *resp. 21. n. 10.* Anton. Capye. *decis. 60. n. 1.* Camil. Borrel. *d. tit. 46. de contumacia, n. 31.* Positioni enim criminosæ non tenetur quis respondere, ex Ias. *in l. 1. n. 2. ff. de offic. assess.* Mynsing. *cent. 6. obseru. 62.* Franc. Marc. *Delphin. decis. 789. n. 3. & 5. vol. 2.* Nau. *ad rubr. de iudic. vers. 13. num. 60.* Mascard. *concl. 1177. num. 60.*

10 Limita quartò quando libellus esset ineptus, & positiones de iure non fuissent admittendæ, vt per Mascard *d. concl. 1177. n. 76. cum seqq.*

11 Limita quintò in causis fractæ pacis, vt per Mynsing. *cent. 1. obseru. 52.*

12 Limita sextò quoad vxorem si maritus noluit deponere in causa super bonis immobilibus, quia confessio mariti non præiudicat vxori; ex Surd. *decis. 55. num. 2.*

13 Limita septimò in minore, cui aduersùs huiusmodi confessionem conceditur restitutio, vt per Gutier. *pract. lib. 1. q. 48. n. 3. & lib. 3. q. 32. à n. 5.* Steph. Grat. *c. 109. n. 52.* Immo non habetur pro confesso, cùm fit in dolo vero, seu præsumpto, ex Roland. *cons. 68. n. 31. vol. 2.* Camil. Borrel. *d. tit. 6. n. 34.*

14 *Interrogatus, iussusque*, &c.] Nota quòd vbi ipse principalis responsurus esset, personaliter citari debet, non verò ipsius procurator, ad hoc enim vt contumax in non respondendo habeatur pro confesso, non sufficit ipsum procuratorem munitum esse de respondendo, sed requiritur citatus, & monitus ipse principalis, vt per Rot. Genuens. *decis. 161. sub n. 11. & 12.* Marc. Anton. de Amatis *Marchia decis. 74. n. 2.* Monald. *cons. 4. n. 6.*

15 *An nolit.*] Nota quòd dictio, *aut*, exponitur pro, *&*, & accipitur copulatiuè, seu coniunctiuè, & requirit concursum vtriusque, maximè quando ponitur inter personas, vt per Cened. *post lib. pract. & canon. q. sing. 6. n. 2.* Franc. Gallet *in margarita casuum Conscientiæ, verbo Dictio.*

16 In gloss. *Iussusque à iudice*, ibi, *& ne credat aliquis quòd talis iussus factus per nuncium*, &c. Notatur ad hoc, quòd nolens positionibus respondere, vt habeatur pro confesso, necesse est quòd ab ipso iudice personaliter coram tabellione interrogetur, vt respondeat, & non sufficit si à notario ex iudicis commissione interrogetur, & positionibus nolit, prout debet, respondere, vt per Perez *l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin.* quem refert Soar. de Pace *d. temp. 8. n. 86.* Amat. Roder. *d. c. 7. n. 66.* Intellige tamen, vt hoc non obtineat quando iudex non comparente parte geminaram emiserit citationem sub comminatione, vt nisi comparuerit responsurus positionibus pro confessu haberi debeat, vt declarat Sord. *cons. 360. n. 29.*

17 In gloss. *Absque rationabili*, ibi, *vel poterit simpliciter positionem negare. etiamsi alterum verum sit.* Notatur ad hoc quòd si debitor minoris summæ conueniatur pro maiori, non tenetur fateri minorem, sed simpliciter potest totam negare, quasi non teneatur quis diuidere positionem, vt per Hippol. *in rub. de fideiuss. n. 339.* Couar. *lib. 2. var. c. 2. n. 3. & 5.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 11. c. 4. q. 5. reg. 2. in med.* Rebuff. *in tract. de except. n. 148.* Surd. *decis. 58. n. 3.* Steph. Grat. *discept. forens. cap. 109. n. 20.* Vnde si Titius mutuò accepit à Caio centum, & ea integrè soluit, iniquè tamen in iudicio conueniatur, & rogatur simpliciter, acceperit nè mutuo à Caio centum, iurare potest absolutè se non recepisse, ita Couar. & Azor. *cit. loc.* Perez *l. 1. tit. 4. lib. 3. Ord. pag. mihi 544.* Sayr. *in clam Regia lib. 12. c. 2. n. 21.* Qualitas enim vbi ponitur licèt in parte vera, & in parte vera non sit, tota negari potest, vt per Soar. *lit. T, n. 188.* Gab. *comm. lib. 2. tit. de expensis concl. 2. n. 20.* de cuius tamen veritate latè disputat Gutier. *pract. lib. 1. q. 61.* 18

Quamuis sententia huius gloss. cui similis *verbo singulatim in c. 2. de testibus hoc lib.* communis sit, contrarium tamen, immo reum teneri agnoscere partem, vel quantitatem debitam, voluit Bart. *in l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. sign.* quem sequuntur magis communiter DD. vt per Cou. *vbi sup. n. 5 post princ.* Bernard. *reg. 564.* & ita seruatur in praxi secundùm Rebuff *in proœm. ad leg. Gall. gl. 5. n. 55.* quæ opinio verior videtur, is enim interrogatus an debeat centum, vel fundum, si simpliciter neget, ex rigore verborum non negat se debere 50. vel partem, quia non sequitur, non debeo centum, ergo nec 50. tamen quia mens & actoris, & iudicis interrogantis ea videtur esse, vt reus respondeat an aliquid debeat ex iis, quæ petuntur, ad effectum ferendæ sententiæ, iuxta hanc mentem responsoris *cap. quacumque 22. q. 5.* non potest simpliciter positionem negare. 19

In ead gloss. ibi, *Bene habebit procurator inducias ad consulendum dominum*, &c. Et ita procurator suis expensis, non verò ponentis principalem de respondendo in personam certiorem facere tenetur, vt per Benintend. *Bonon. decis. 24. n. 1.* Ant. Thes. *Ped. decis. 17. n. 1.* Ad partem enim ipsam, quæ abest, pertine t expensæ, quia ipsa est causa quòd illæ fiant, vt tradunt Marant. *in repet. l. si actor n. 64. ff de procur.* Boët. *decis. 30 1. n. 5.* Ioseph Lud. *Perus. decis. 74. n. 10.* Perez *l. 1. ver. quero 5. post princ. tit. 5. lib. 5. Ordin. pag. 565.* Parlad. *lib. 2. rerum quot. cap. fin. p. 5. §. 1. n. 28.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 62.* 20

In gloss. *Pro confesso*, ibi, *videtur quòd per sententiam.* Notatur ad hoc, quòd requiritur sententia declaratoria ad hoc vt positiones contumaciam pro confessatis haberi cum effectu possint, vt per Mascard. *d. concl. 1177. n. 71.* Camil. Borrel. *d. tit. 46. n. 35.* Ordin. Reg. Lusitan. *d. tit. 53. §. vlt. in fine.* 21

De Testibus, & attestationibus.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Socius in crimine simoniæ admittitur in testem si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter*, & num. 2.

3 *Testes inhabiles faciunt præsumptionem.*

4 *Proxenetæ regulariter testes esse non possunt in negotiis in quibus fuerunt mediatores.*

5 *Socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum.*

CAP. Mediatores. I. *Greg. IX.*

Mediatores simoniæ, si ex hoc non sunt assequuti emolumentum, & non agatur criminaliter, admittuntur in testes contra auctores sceleris, & hoc in detestatione huius criminis. Colligit ex Ord. Ioan. Andr. Gemin. Archid. Anch. Butr. 1

Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 182. Alagona *in compend. pag.* 274. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Ruin. *cons.* 189. *n.* 3. *lib.* 5. Boër. *decis.* 319. *n.* 2. Benintend. *Bonon. decis.* 61. Mascard. *de probat. concl.* 1311. *n.* 25. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *casu* 474. *n.* 31. Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n.* 339. *cum seqq.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. tom.* 2 *lib.* 14. *q.* 10. *n.* 9. Rot. *in Balneoregien. simoniæ* 17. *May* 1624. coram R. D. meo Coccino Decano.

Declara vt socius criminis probet contra illum, qui simoniam commisit, secus verò contra tertium, Alciat. *cons.* 2. *n.* 10. *tom.* 1. Farin. *in praxi crimin. q.* 43. *n.* 53. *in fine, cum seqq.* Rot. *in d. Balneoregien. & in Squillacen. beneficij* 28. *Iunij* 1624. coram bonæ mem. Patriarcha Manzanedo, ea ratione, quia priuilegiata probatio, qualis est ista, non admittitur nisi contra illum, qui est in dolo. Alciat. *cons.* 2. *n.* 8. *lib.* 1. *tom.* 1. Farin. *d. q.* 43. *n.* 53. refert Ferent. *in annot. ad decis.* 445. *Buratti, n.* 14.

Si non agatur criminaliter.] Notatur ad hoc, quòd non admittitur in testem socius criminis quando agitur criminaliter, vt per Flamin. Paris. *de resign. benef. lib. vlt. quæst. vlt. n.* 43. & quòd socius criminis non admittitur in testem in materia simoniæ, quando agitur ad priuationem, Seraph. *decis.* 1029. *n.* 4. cum allegatis *in Leodien. Canonicatus S. Ioannis* 18. *Decembr.* 1619. coram bonæ mem. Vbaldosen.

3 In gloss. *Ad testimonium*, ibi, *nota quòd ad præsumptionem faciendam bene admittuntur, sed non ad probationem.* Notatur ad hoc, quòd testes inhabiles faciunt præsumptionem, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 62. *num.* 264.

4 In gloss. *Mediatores*, ibi, *qui proxenetæ dicuntur.* Tales enim regulariter testes esse non possunt in negotiis, in quibus fuerunt mediatores, de quo vide Tiraq. *de retract. in præfat. n.* 26. Gabr. *commun. tit. de testib. concl.* 20. *n.* 1. Magon. *Lucens. decis.* 95. *num.* 14. Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n.* 431. Kirchou. *tom.* 1. *commun opin. lib.* 4. *tit.* 10. *n.* 91. *pag.* 521. & Viu. *pag.* 524. Mascard. *de probat. concl.* 1036. *& concl.* 1411. *n.* 25. Mench. *vsufreq. c.* 53. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 14. *q.* 10. *n.* 9. Bobadil. *in sua politica, lib.* 5. *c.* 2. *num.* 52. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imperial. lib.* 1. *concl.* 100. *consid.* 3. Farin. *d. p.* 2. *q.* 60. *à num.* 406.

5 In gloss. *Assecuti*, ibi, *criminis, & muneris*, &c. Notatur ad hoc, quòd socius criminis, & muneris non probat contra simoniacum, vt per Flamin. *d. q.* 10. *num.* 28.

SVMMARIVM.

1 *Positionibus qualiter responderi debeat, & quomodo testes probatorij reprobantur, ostenditur.*

2 *Positionibus simpliciter, & non qualificatè est respondendum.*

3 *Iudex ex æquitate responsionem qualificatam potest admittere pro persona respondentis qualitate.*

4 *Causa possessoria etiamsi summatim sit expedienda, nihilominus admittuntur obiectiones, & earum probatio contra testes.*

5 *Probatio testiū expectanda non est vbi illis obiicitur.*

6 *Testes super interrogatoriis non minus, quàm ipsis probatorialibus articulis à producente datis examinandi sunt.*

7 *Opponere contra testes non sufficit nisi opponatur specialiter.*

8 *Repulsam obiiciens contra testes debet præmisso iuramento subiicere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia.*

9 *Possessionis appellatione venit quasi possessio.*

10 *Absentes non sunt reuocandi nisi in casibus à iure expressis.*

11 *Actor vbi petit plus debito, poterit reus licitè totum negare, licèt in eo concludatur aliquid, quod ipse re vera debebat.*

CAP. Præsentium. II.

IVdex in causis spiritualibus assumpto iuramento de calumnia, & veritate ab vtraque parte faciat reum respondere sigillatim positionibus sibi traditis, & si altera pars vult producere testes reprobatorios contra testes productos in principali ab altera parte, eos recipiat, & examinet, & si altera pars vult sustentare primos testes super principali productos, illos etiam recipiat, & examinet secundùm articulos, & interrogatoria partium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archidiac. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 182. Alagona *in compend. pag.* 275. Ægid. Bellam. *tom.* 5. *repet. iuris Canon.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Sigillatim super quolibet articulo, &c.] Sic etiam positionibus simpliciter, & non qualificatè est respondendum, vt per Galganet. *de condit. & demonstr. p.* 2. *c.* 1. *q.* 73. *n.* 6. Amat. Roder. *in pract. c.* 7. *n.* 65. Menoch. *de arbitr. casu* 251. *à princ.* vbi *n.* 6. subdit iudicem ex æquitate responsionem qualificatam posse admittere pro personæ respondentis qualitate, vtpote in idiota, & rustico, qui cùm non nouerint quid sit simpliciter, vel qualificatè respondere, eorum responsio, sicut profertur, recipienda est, ex Galgan. *d. q.* 73. *num.* 7. Menoch. *de arbitr. casu* 93. *n.* 21. vbi *n.* 24. dicit quòd si quis respondeat positionibus, & vnam fateatur aliqua eum qualitate, illa responsio in totum debet à ponente acceptari, vel in totum reiici, quando qualitas interuenit tempore actus celebrati, quia tunc non potest qualitas separari à confessione, quod etiam tenent idem Menoch. *cons.* 320. *n.* 22. Galgan. *d. q.* 73. *n.* 9. *&* 22. 2 3

Testes etiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd etiamsi causa possessoria sit summatim expedienda, nihilominus admittuntur obiectiones & earum probatio contra testes, vt per Couar. *pract. c.* 17. *n.* 8. *vers. quod si.* 4

Primò tamen in personam, &c.] Notatur ad hoc, quòd publicatio testium expectanda non est, vt illis obiiciatur, vt per Menoch. *de arbitr. casu* 219. *n.* 2. 5

Examines secundùm partis aduersæ interrogatoria.] Notatur ad hoc, quòd testes super interrogatoriis non minus quàm ipsis probatorialibus articulis à producente datis examinandi sunt, vt notat Bernard. Græuæ. *ad pract. Camer. Imper. lib.* 1. *concl.* 95. *n.* 7. Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1044. 6

Facta sigillatim specificatione.] Notatur ad hoc, quòd non sufficit opponere contra testes, nisi opponatur specialiter, vt per Tiraq. *l.* 9. *connub. gloss.* 1. *p.* 9. *n.* 24. Perez *l.* 1. *vers. repulsam proponens, tit.* 4. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 558. *col.* 2. 7

Quod ad hoc ex malitia non procedat.] Notatur ad hoc, quòd repulsam obiiciens contra testes debet præmisso iuramento subiicere in scripto repulsarum se id non facere ex malitia, vt per Perez *l.* 1. *vers. repulsam autem, tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 558. *col.* 2. 8

In gloss. *Possessione*, ibi, *id est, quasi possessione.* Ergo quasi possessio venit appellatione possessionis, vt per Tiraq. *de iure constit. limit. n.* 16. 9

In

10 In gloss. *Ipsorum*, ibi, *speciale ergo videtur in electionibus*, &c. Notatur ad hoc, quòd vocandi absentes non sunt nisi in casibus à iure expressis, vt per Azeued *l.2.n.8.tit.1.lib.2.noua recop.& ad Cur. Pisan. lib.2.c.5.n.1.*

11 In gloss. *Sigillatim*, ibi, *quia positio habens plura membra*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi actor petit plus debito, poterit reus licitè totum negare, licèt in eo concludatur aliquid, quod ipse re vera debebat, vt per Surd.*decis.58.n.3.* D.Barbos.*in l.eum qui temerè, ff. de iudic.n.141.cum seqq.* de quo vide quæ dixi ad gloss. *verbo absque rationabili, in c.2.sup.de confess.*

S V M M A R I V M.

1 *Aduocatus, vel procurator principalis causa, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem (præsumptione faciento pro appellante, sibi deferri non debet, nisi iudici videatur.*

2 *Aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis.*

3 *Aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest.*

4 *Aduocatus admittitur ad testificandum contra eum, pro quo patrocinatus fuit.*

5 *Procurator in causa in qua procuratur, an, & quando testis esse possit, remissiuè.*

Cap. Romana. III. & vlt.

Innoc. IV.

1 ADuocatus qui fuit, vel procurator in causa principali non potest esse testis in causa appellationis. Item appellanti eum præsumptio faciat pro eo, non datur indistinctè iuramentum nisi iudex consideratis circumstantiis causæ, & personarum iudicet dandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 2. pag.185.* Alagona *in compend. pag.275.* remissiuè Casal.*in annot.*& Ximen.*in concord. p.1.& 2.*

2 *Appellationis causa*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Aduocatus, qui fuerat in causa principali, non potest esse testis in causa appellationis, vt per Mascard. *de probat. concl.66. num.4.* Farin. *in praxi crimin. p.2. tit. de opposit. contra personas testium, quæst. 60. num. 161.*

3 Nam propter præsumptam affectionem Aduocatus in causa in qua patrocinatur, testimonium ferre non potest. vt tradunt Nell.*de testibus, n.31.*Campeg.*in simili tract.reg.58.à princ.* Soar.*recept.sent lit.A.n.96.& lit.T, n.193.* Anton.Fab.*in suo Codice sub tit.de testibus diffinit.19* Vincent.de Franch. *decis.222.* Put. *p.1. decis.56. in antiq.* Rebuff. *de reprobat. testium, n.38.cum seqq.* Hect. Æmil.*in tract.de testib.p.1.verbo Aduocatus,* Perez *l.2.tit.19.lib 2.Ordin. pag.403.* Mascard.*de probat.concl.66.n.1.& 2.& concl.1232.& concl.1357.n.2.* Gutier.*consf.24.n.8.& 9.*Surd. *decis.219.*Mench.*quæst. freq.c.33.n.4.*Bobadil.*in sua politica, lib.5.c.2.num.55.* Annæ. Robert.*rerum indic.lib.2.c.19.p.1.*Anton.Scap. *de iure non scripto, lib.5.c.112.n.13.* Camil.Borrel. *in summa omnium decis tit.65.de Aduocatis à n.74.* Hier. Treutler.*disput.select. p.1.disp.8.thesi* 2.Garc.Mastrill. *Sicil.decis.151.n.29.*Farin.*dict.q.60.n.155.cum seqq.& n.156.*subdit procedere etiam finita aduocatione, & patrocinio.

In gloss. *In testem*, ibi, *nam pro appellatione bene recipitur.* Notatur ad hoc, quòd Aduocatus admittitur ad testificandum contra eum pro quo patrocinatus fuit, vt per Vincent.de Franch. *d.decis.222.*Surd. *decis.190.n.1.* Annæ. Robert.*d.lib.2.c.19.*Put.*d.dec.56.* Mastril.*d.decis.151.n.40.* 4

In ead.gloss.ibi, *Quid de procuratore*, &c. An & quando procurator in causa in qua procuratur, testis esse possit? vide Grammat. *decis.73.n.16.*Hect. Æmil. *de testib.p.1.verbo Aduocatus, n.4,* Menoch.*de arbitr. lib.1.q.73.n.5.*Mench.*freq.c.33.n.5.*Mascard.*de probat. concl. 1357.n. 35. & concl.1232. à n.1.* Farin *d.q.60. n. 196. cum seqq.* vbi *n.24.* subdit quòd procurator in causa proprietatis non prohibetur esse testis in causa possessoria. 5

De Iureiurando.

Tit. XI.

S V M M A R I V M.

1 *Prælati, Canonici, Rectores, & Officiales locorum qui iurant statuta, & consuetudines loci, vel Ecclesia seruare, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia Ecclesiastica libertati, nec ad ea debet intentio sua referri.*

2 *Occasio est causa iniusta, & insufficient.*

3 *Iuramenta secundum intentionem præstantis accipienda sunt.*

4 *Iurans obseruaturus consuetudines, & statuta, non præsumitur ad iniquas, & iniustas se obligasse.*

5 *Interpretatio stricta facienda est vbi tractatur de obligatione contrahenda.*

Cap. Contingit. I. *Nicol. IV.*

PRÆLATI, Canonici, Rectores, & Officiales locorum, qui iurant statuta, & consuetudines scriptas, & non scriptas Ecclesiæ, seu loci se inuiolabiliter seruaturos, prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia, vel obuiantia Ecclesiasticæ libertati, nec ad ea debet intentio sua referri. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Domin. Menoch. Franch. Viu.*in ration. lib.2. pag.236.* Alagona *in compend. pag.301.* 1

Peccandi occasio præbeatur.] Ergo occasio est causa iniusta, & insufficiens, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa limit.13. n.3.* 2

Ea intentione facienda, &c.] Notatur ad hoc, quòd iuramenta secundùm intentionem præstantis accipienda sunt, vt per Couar.*in cap.quamuis pactum, p.1. §.5. num. 2.* 3

Decernimus in huiusmodi illicitis, &c.] Notatur ad hoc, quòd iurans obseruaturus consuetudines, & statuta non præsumitur ad iniquas, & iniustas se obligasse, vt per Bernard. Græuæ.*ad pract. Camera Imper. lib.1.concl.36.17.* 4

Sub huiusmodi generalitate, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi tractatur de obligatione contrahenda, stricta interpretatio facienda est, vt per Sanch. *de Matrim. lib.1.disp.9.n.11.* 5

In gloss. *Declaramus*, ibi, *declaratio igitur antiqui iuris est*, &c. Vide quæ dixi *in tract.de dilsion.dict.80.* in vlt.impress.Lugdunens. 6

SVM

SVMMARIVM.

1 *Index sacularis per Ecclesiasticum indicem Ordinarium loci Ecclesiastica censura compellitur, ius Canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, obseruare.*

2 *Contractus quilibet quamtumvis inualidus iuramente firmatur.*

3 *Iuramentum dolo, seu metu extortum iurantem non obligat.*

4 *Iudex Ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum iuramentum licitum.*

5 *Mulier si iurauerit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramente, nihil valet alienatio iurata propter iuramentum primum, intelligende, vt n.6.*

CAP. Licèt mulieres. II.

Bonif. VIII.

1 IVdex Ecclesiastieus Ordinarius potest, & debet compellere indicem laicum, vt seruet ius Canonicum quamvis sit contra ius Ciuile, quando interuenit peccatum, v.g. si vir vendat rem dotis, vel datum propter nuptias, vxor consentit, & iurat non contrauenire huic alienationi, & hoc sine vi, & dolo, de iure ciuili potest coutrauenire, de iure Canonico non potest, in causa iudex est compellendus vt seruet ius Canonicum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.1. pag.236.* Alagona *in cempend pag.* 301. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *De iure Canonice teneantur.*] Notatur ad hoc, quòd contractus quilibet, quantumvis inualidus, iuramento firmatur, vt per Couar. *in cap. quamvis pactum, p.2. §.1. n.6.* Surd. *de aliment. tit.8. priuil.56. n.42.* Gutier. *de iuram. confirm. p.2. c.21. n.14.* Franch. Molin. *de ritu nupt. lib.1. comp.19. n.75.* nisi sit in tertij præiudicium, idem Franch. Molin. *d. comp.19. n.72. & à n.91.* quia iuramentum tertio non nocet, ex Menoch. *cons.39. n.73.* Cald. Pereira *de potest. elig. c.2. n.36.*

3 *Non vi, nec dolo.*] Notatur ad hoc, quòd iuramentum dolo, seu metu extortum, iurantem non obligat, vt per Neuizan. *cons.21. per tot.* Boët. *decis.100. n.14.* Roland. *cons.2. n.76. cum seqq. lib.1.* Simoncel. *de decret. lib.3. c.8. n.172. & 174.* Seraph. *de priuil. iuram. priuil. 61. n.19.* Setser. *de iuram. lib.1. c.19. n.1. cum seqq. & c.23. à n.1.* Mancin. *in simili tract. p.4. effectu 1. q.1. n.1. & 2. & q.12. à n.8.* & alios quos citaui *ad cap. quamvis pactum, de pactis hoc lib.*

4 *Nos animarum periculis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Ecclesiasticus laicum cogere potest ad seruandum iuramentum licitum, vt per Cou. *lib.1. var. c.4. n.5. vers. virum.*

5 In gloss. *Compellendos*, ibi, *quid dices si mulier iurauit non alienare,* &c. Notatur ad hoc, quòd si mulier iurauit non alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil valet alienatio iurata propter iuramentum primum, vt per Bernard. *reg.479.* Beliacornb. *tom.1. commun. opin. lib.4. tit.1. n.52. pag.437.* Palac. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §.54. n.6.* Couar. *in cap. quamvis pactum, p.2. §.2. n.2.* Mascard. *de probat. concl.1242. n.17.* Cordub. *in l. si quis à liberis §. parens, n.103. ff. de liberis agnosc.* Guillelm. Bened. *in cap. Raynutius verbo duas habens filias, n.290. de testam.* Cassan. *in consuet. Burgundia rub.4. §.16. in princ. n.3.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1. c.1. n.79.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.11. c.6. q.2.* Soar. *de Relig. tom.2. lib.2. de iuram. c.30. n.1.* Sanch. *de matr. lib.6. disp.13. n.2.* Franch. Molin *de ritu nupt. lib.3. q.1. n.26.*

Verùm quatenus hæc gloss. resoluit iuramentum minimè confirmare alienationem dotis contra prius iuramentum eam non alienandi, expressè contrariatur alteri gloss. *verbo reuocatus in cap. fin. sup. de procurator. hoc lib.* vbi ait constituentem procuratorem iuramento præstito de non reuocando, periurum esse si reuocet, at validè reuocare. Quare reiecta conciliatione, quam adducunt Couar. *d. §.2. n.4.* & Gutier. *d. c.1. n.81.* illa mihi placet, quam tradit Sanch. *d. disp.13. n.5.* vt scilicet quoties actus iure validus est, ac licitè fieri potest; sicque eius valor ab agentis voluntate pendet, adhuc valeat, licèt sit contra prius iuramentum, vt reuocatio procuratoris de se licita est, & contractus matrimonij potéstque validè fieri ex sola contrahentium, vel reuocantis voluntate nullo desiderato iuramento vim, & valorem illi actui tribuente, & ita valent, licèt fiant contra prius iuramentum, quia id iuramentum solum efficiet, vt illud frangens sit periurij reus, non autem vim habet reddendi nullum posteriorem contractum. At verò quando actus est iure inualidus, nec pendens ab agentis voluntate, obstante prohibitione iuris illum irritantis, solóque iuramento confirmandus erat, ac validus efficiendus, vt contingit in donatione inter coniuges *l. 1. ff. de donat. inter virum*, & in alienatione rei dotalis *l. Julianus, ff. de fundo dotali*, tunc si iuret quis se non facturum id, si postea faciat, iuramentóque confirmet, hic posterior actus contra prius iuramentum inualidus est. 6

SVMMARIVM.

1 *Electus post Sacramentum ponens, vel respendens contraria directè nisi rationabiliter excuseiur, velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante.*

2 *Dominus si sciat, & patiatur procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda ipsum malè gestum à procuratore redditur validū.*

3 *Ratihabitio habet locum in iis, qua mandatum speciale exigunt.*

4 *Testis in parte falsus, vel mendax in toto, reputatur falsus.*

5 *Positiones, & responsiones ad positiones incontinenti renocari possunt.*

CAP. Cùm in positionibus. III & vlt.

ELectus ad Prælaturam si ante confirmationem orta lite iurat de calumnia, & postea ponit duas positiones inter se contrarias manifestè, seu duas responsiones inter se contrarias præstat oppositionibus obiectis à parte aduersa nisi iusta causa, & rationabilis excuset, eiicitur ab electione, & beneficio vt periurus, provt etiam eiicitur si illius procurator eius nomine huiusmodi contrarias positiones, vel responsiones fecerit electo ipso expressè mandante, vel sciente, & ratum habente, seu non recusante. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc Viuian. *in ration. lib.2. pag.237.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag.* 302. remissiuè Ximen. *in concord. p.2.* 1

Idem fiet si, te expressè mandante, &c.] Notatur ad hoc, quòd licet procurator generalis constitutus non censeatur habere mandatum ad delinquendum, 2

nec ad obligandum dominum ad pœnam, si tamen dominus sciat & patiatur procuratorem suum delinquere in iudicio, ex quo venit pœna inferenda, ipsum malè gestum à procuratore redditur validum, vt per Palat. *in repet.rub.de donat. inter virum, & vxor.* §.68. *num.* 25.

3 *Ratum habente.*] Notatur ad hoc, quòd in iis quæ mandatum speciale exigunt, habet locum ratihabitio, vt per Tiraq. *de retract. lig.*§.1. *gloss.*10.*n.*64. & *n.*99. Conar. *lib.*3.*var.c.*16.*n.*5.Flamin.Paris. *de resign. benef. lib.*10.*q.*8.*n.*38.

4 In gloss. *Periuro*, ibi, *nec ad testimonium admittuntur.* Quia testis in parte falsus, vel mendax, in totum reputatur falsus, vt per Clar. *in pract.*§ *fin.q.*53.*vers.sed quaero*, Soar. *in thesauro recept.sent.lit. T, n.*13. Magon. *Lucensi decis.* 46. *n.*22. & *decis.*79. *n.*10. Masca d. *de probat.concl.*743.& *concl.*1039.*n.*9. Viu *tom.*1.*commun. opin.lib* 4.*tit.*9. *n.*356. *pag.*557. Menoch d. *praesumpt. lib.*5. *praes.*22.Bobadil. *in sua politica, lib.*5.*c.*2.*num.*57. Farin. *in praxi crimin. q.*67. *n.*111. *cum seqq.*& *part.*4. *cons.*39.*n.*12.

5 In gloss. *Iusta causa*, ibi, *si incontinenti se corrigat,* &c.] Notatur ad hoc, quod positiones, & responsiones ad positiones incontinenti reuocari possunt, vt per Tiraq. *in l. bones*, §.*hoc sermone*, *n.*99. *ff.de verbor. signf.*& *de retract.tit.*2.§.1.*gloss.*5.*n.*15.

De Exceptionibus.

TIT. XII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Praeceptum de euitandis seu repellendis à iudicio excommunicatis iuris humani est.*
3 *Priuilegium Apost.quod quis non teneatur vitare excommunicatum valet non solum in actionibus ciuilibus, sed etiam Diuinis.*
4 *Declaratur text.*in cap. nulli, de sent excomm.
5 *Excommunicationis exceptio potest opponi in quacunque parte iudicij.*
6 *Excommunicationis exceptio an sit dilatoria.*
7 *Excommunicationis exceptionem obiiciens contra aliquem tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor, & etiam nomen excommunicatoris.*
8 *Fama non sufficit vt quis repellatur ab agendo tanquam excommunicatus, sed talis debet probari apertissimis documentis.*
9 *Iuramentum in supplementum probationis non defertur ad effectum vt aliquis repellatur ab agendo tanquam excommunicatus.*
10 *Excommunicatus licèt non possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum.*
11 *Exceptio, quae vel proposita, vel probata non est, post elapsum terminum à iudice assignatum admitti debet.*
12 *Exceptio dilatoria si de nouo superueniat etiam post terminum à iudice statutum, atque etiam post contestationem, admittitur.*
13 *Excommunicationem de nouo emergere, vel superuenire probationem eius, quae antea praecesserat à pari procedit.*
14 *Excommunicatus non potest petere quod exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem, etiamsi illa transiuisset in iudicatum.*
15 *Excommunicatio potest opponi non solum in foro Ecclesiastico, sed etiam in saeculari.*
16 *Excommunicatus nec etiam coram exequutore comparere valet.*
17 *Nominatio non probat excommunicationem si de graui agatur praeiudicio.*
18 *Tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiam ex causa prorogari non potest à iudice.*

CAP. Pia. I. *Innoc. IV.*

XCIPIENS de excommunicatione contra actorem debet in publica notione exprimere speciem excommunicationis, & nomen excommunicatoris. Debent etiam apertissimis documentis infra octo dies, non computando diem in quo excipit, probare hanc exceptionem, quam si non probauerit, iudex condemnabit illum in expensis, quas actor fecerit his diebus, & procedat in causa. Si verò postea durante iudicio iterum excipiatur de eadem excommunicatione, vel de alia, & probetur, actor in sequentibus excludatur donec absoluatur, sed priùs acta tenent. Item vltra duas vices hæc exceptio excommunicationis non ampliùs opponatur nisi emergat noua excommunicatio, vel superuenerit noua, & euidens probatio de antiqua. Item si talis exceptio proponatur post rem iudicatam tantùm impedit executionem, sed sententia habebit suum robur. Item si actor sit publicè excommunicatus, iudex quandocunque ex officio suo illum repellat, etiamsi reus de hoc non excipiat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration.lib.*2. *pag.*247. Alagona *in compend pag.*307. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1.& 2. 1

Sentuit mater Ecclesia, &c.] Notatur ad hoc, quòd præceptum de euitandis, seu repellendis à iudicio excommunicatis, Ecclesiæ, atque ita humani iuris est, seu, vt alij dicunt, prohibitio communicandi cum excommunicato siue in humanis, siue in Diuinis actibus est de iure Ecclesiastico positiuo, sicut ex auctoritate S.Thom. *in* 4.*dist.*18.*q.*2.*art.*4.*in addit.q.*23. *art.*3.*ad* 2.tenent Abb. *in cap. nulli, n.*4.*de sent.excom.* Soar. *tom.*5.*de censur.disp.*15. *sect.*2. *assert.*4. latè Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiae exist. lib.* 4. *c.*42. *n.*6. *cum seqq.* vbi multis probant hanc opinionem, & præcipuè ex *Extrauag. ad euitanda*, edita in Concilio Constantien. in qua Ecclesia ad consulendum conscientiis timoratis statuit quòd nemo deinceps à communione alicuius in Sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunque Diuinis, vel extra prætextu cuiuscunque, sententiæ aut censuræ Ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, nisi censuræ fuerint à iudice publicatæ, seu denuntiatæ, aut fuerint ita notoriæ quòd nulla possint tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari: ergo si huiusmodi præceptum esset de iure Diuino, illud Ecclesia non sustulisset in aliis casibus præter expressos *in d. Extrauaganti*, per text. *in cap. sunt quidam* 25. *q.*1. & *argum. cap. cùm inferior, de maioris.* Vnde valere priuilegium Apost. quòd quis non teneatur vitare excommunicatum non solùm in actionibus ciuilibus, sed etiam Diuinis, tradunt Soar. *d. sect.* 1. *assert.*4. *num.*11. Alter. *de censur. tom.*1.*disp.*3. *lib.*1.*c.*2.*pag.* 27. *vers.vnde & in his.* Ricc. *d cap.*42. *num.*12. 2 3

num. 12. vbi *num.* 13. respondet ad text. *in d. cap. nulli*, quòd scilicet Papa *ibi* non loquatur de priuilegio specialiter concesso quòd non teneatur vitare excommunicatos, sed de priuilegio generalis exemptionis, cuius vigore aliqui Religiosi prætendebant se exemptos à iurisdictione Ordinariorum, adeò vt nec quidem excommunicatos ab eis vitare tenerentur, ad quorum prætensionem supprimendam emanauit dispositio *d. cap. nulli*.

Quare reiicienda venit opinio Felin. *in d. cap. cùm nulli*, *n.* 5. existimantis obligationem vitandi excommunicatos esse de iure Diuino, pœna autem iuris positiui; & alia Conar. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 1. *n.* 2. distinguentis inter communicationem in Diuinis, & inter illam, quæ fit in actionibus humanis, vt scilicet illa sit iuris Diuini, hæc verò iuris Ecclesiastici; & demum alia Nauar. *in cap. inter verba* 11. *q.* 3. *prælud.* 3. *n.* 4. *& de orat. miscel.* 47. *n.* 5. existimantis quòd licèt potestas excommunicandi sit de iure Diuino, forma tamen vitandi, & effectus ad quos facienda est vitatio non fuit præscripta iure Diuino, sed relicta præscriptioni Ecclesiæ.

5 *In quacunque parte iudiciorum opposita.*] Notatur ad hoc, quòd exceptio excommunicationis potest opponi in quacunque parte iudicij, vt per Soar. à Pace *tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 5. *n.* 59. Peregr. *de iure fisci*, *lib.* 3. *tit.* 11. *n.* 14. Mascatel. *in praxi ciuili Neapol. p.* 3. *gloss. si miles*, *num.* 2. Ricc. *de iure personarum extra gremium Eccles. exist. lib.* 4. *c.* 31. *n.* 24. Etiam post conclusum in causa, Surd. *de alim. tit.* 8. *priuil.* 8. 3. *n.* 4. Amat. Roder. *in pract. examinandi processum*, *c.* 5. *n.* 72. Sayr. *de censur. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 6. *cum seqq.*

6 *Lites differat.*] Ergo exceptio excommunicationis dilatoria est, consonant text. *in cap. exceptionem sup. hoc tit. Clem. vnic. eod.* Imò duobus modis opponi potest, vel tanquam peremptoria, vel tanquam dilatoria, prioris exemplum est quando opponitur ad effectum annullandi electionem, vel collationem beneficij factam excommunicato, iuxta *cap. postulastis, de Clerico excom. minist.* & quæ *ibi* notaui. Posterioris verò exemplum proponitur *in hoc text.* & in cæteris iuribus concordantibus, quando scilicet opponitur actori quòd in iudicio stare non potest, quia maiori excommunicatione ligatus est, sicque meritò text. *in d. Clem. vnic.* se restrinxit ad hunc modum, per illam particulam, *dilatoriè*, notat gloss. *ibi*, & Imol. *n.* 4 *gloss. verbo differat, & verbo opponat, in præsenti*, quas sequuntur Doctores communiter, vt per Anchar. *n.* 3. Monach. *n.* 1. Felin. *ind. cap. exceptionem*, *n.* 12. notantes vbi ponitur in vim peremptoriæ non posse poni in quacunque litis parte, neque procedere dilationem octo dierum, quoad probationem hic text. præfinit; hoc igitur casu cùm excommunicatio non perimat, sed tantùm differat causam, vt de ea non cognoscatur donec excommunicatus absoluatur, meritò illa inter dilatorias connumeratur. Neque obstat quòd possit opponi in quacunque parte iudicij, vt *suprà* dictum est contra regulam in dilatoriis certissimam quod debent opponi ante litem contestatam, de qua per Rebuff. *de except. n.* 365. Mascard. *concl.* 690. Surd. *decis.* 44. *num.* 20. Ludou. Miranda *de ordine indic. q.* 20. *art.* 1. *concl.* 3. Amat. Roder. *d. c.* 5. *n.* 56. *&* 60. *Ordin. Reg. Lusit. lib.* 3. *tit.* 49. §. 2. Respondetur enim quod licèt speciali ratione in excommunicatione fuerit introductum ex statim dicendis, hoc tamen non efficit quominus inter dilatorias ponenda sit cùm in ea reperiatur essentialis, & specifica differentia per quam dilatoriæ exceptiones cognoscuntur, quod scilicet litem non perimit, sed differt; quod vero ex ratione speciali in quacunque parte litis admittatur, effectus est extrinsecus,

& accidentarius, qui rei naturam non immutat, iuxta vulgarem *reg. l. pacta conuenta*, & quæ *ibi* notantur, *ff. de contrahend. empt.* cum similibus.

Speciem illius, & nomen excommunicatoris.] Notatur ad hoc, quod obiiciens exceptionem excommunicationis contra aliquem tenetur exprimere speciem excommunicationis an sit maior, vel minor, & etiam nomen excommunicatoris, vt per Perez *l.* 1. *vers. infertur tertiò*, *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 535. Soar. de Pace *in pract. tom.* 1. *p.* 1. *temp.* 5. *n.* 63. *&* 64. Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib.* 2. *c.* 7. *in fine.* 7

Probare valeat apertissimis documentis.] Notatur ad hoc, quod vt quis repellatur ab agendo tanquam excommunicatus non sufficit fama, sed debet talis probari apertissimis documentis, vt per Conar. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 3. *num.* 1. Mascard. *de probat. concl.* 691. *& concl.* 701. *& concl.* 753. *n.* 44. Perez *l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 177. *in fine*, Sayr. *de censur. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 16. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 47. *n.* 75. Nec deferuntur iuramentum in supplementum probationis ex Mascard. *d. concl.* 691. *num.* 3. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 180. 8 9

Si verò, &c.] Notatur ad hoc, quòd licèt excommunicatus non possit esse in iudicio, attamen si comparuit, & nihil ab aduersario fuit oppositum, valet iudicium cum eo tractatum, per Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 17. *num.* 10. *vers. infero* 24. Peregr. *de iure fisci*, *lib.* 2. *tit.* 1 1. *num.* 17. Contad. *ad l. diffamari*, *c.* 4. *n.* 82. Rot. *decis.* 27. *de rescript. in antiq.* late Anton. Ricc. *de iure person. lib.* 4. *c.* 31. *n.* 36. vbi etiam ait quod procedit, siue versemur in causa ciuili, siue in criminali, & *n.* 37. extendit etiam quando excommunicatus esset publicus, & siue iudicium sit ventilatum cum persona excommunicati, siue cum eius procuratore. 10

De eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum.] Nota ergo quod licèt regula sit quod post elapsum terminum à iudice assignatum, multòque minus post sententiam, admitti debeat exceptio, quæ vel proposita, vel probata non est, *cap. pastoralis*, *sup. hoc tit.* cum aliis de quibus Perez *l.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin. verbo fasta uente dias*, Menoch. *de arbitr. casu* 240. Con. *pract. c.* 26. *n.* 2. & alij, de quibus Garc. Falcon. *reg.* 136. in exceptione tamen excommunicationis hoc est speciale, vt post lapsum termini, & post sententiam interlocutoriam, per quam ex defectu probationis repulsus est, admittatur iterum reus eandem proponens, vel aliam excommunicationem, *Clem.* 1. *eod. tit.* faciunt quæ Ricc. *d. c.* 31. *à n.* 27. 11

Si excommunicatio noua emerserit.] Meritò in excommunicationis exceptione hoc expressit Pontifex in qua periculum viget communionis, & propterea in quacunque parte litis licitè opponitur ex Doctoribus *suprà* citatis. Licèt enim in excommunicatione hoc sit speciale, vt *suprà* dixi, illud tamen commune habet cum reliquis exceptionibus dilatoriis, quòd in omnibus pro regula receptissimum est, vt si de nouo superueniat etiam post terminum à iudice statutum, atque etiam post contestationem admittitur, *cap. pastoralis* 4. *hoc tit. cap. insinuante, de offic. deleg.* cum multis aliis, de quibus Conar *pract. c.* 26. *n.* 2. Padil. *in l. error*, *n.* 34. *C. de iuris, & facti ignor.* Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *c.* 6. *à n.* 6. Garc. Falcon. *reg.* 136. 12

Vel euidens, & prompta probatio superuenit, &c.] Notabiliter probat text. à tali procedere excommunicationem, de nouo emergere, vel superuenire probationem, eius, quæ antea præcesserat, consonat text. *in cap. vt circa*, *vers. alioquin*, *de elect. lib.* 6. Vnde quemadmodum post terminum admittitur exceptio, quæ de nouo emersit, vel ad notitiam partis peruenit, 13

ita etiam admittendam esse antiquam, cuius probatio de nouo superuenit, resoluit Abb. *in c.pastoralis, n.4. vers.adde quartum sup.hoc tit.* commendat Xuat. *alleg.5. num.4.*

24 *Sed si post rem iudicatam,* &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicatus non potest petere quòd exequatur sententia ad eius fauorem lata ante excommunicationem, etiamsi illa transiuisset in iudicatum, vt per Guid. Papæ *decis.215.n.5.* Axin. *in praxi §.31.c.2. limit.17.* Lancel. *de attent.p.3.c.24.n.6.* Ricciul. *d.lib.4.c.34.n.9.*

25 In glos. *Opponit.* ibi, *sæcularis.* Notatur ad hoc quòd cùm excommunicatio non sit iuris Canonici inuentum, non mirum videri debet si & in foro quoque sæculari, ne dum Ecclesiastico, siue Canonico, proponi, & allegari possit, vt per Tiraq. *de retract. lig.§.1.gl.9. n.281.* Ricciol. *d.c.31.n.15.in fine.*

26 In gloss. *Executionem,* ibi, *Nota quòd merus executor debet admittere exceptionem excommunicationis.* Quia excommunicatus nec etiam coram executore comparere valet, vt tenet Gem. *hic n.6.vers.ex gl.igitur habens,* Rot. *in Pacen. pensionis 9. Octobris 169.* coram Card. Marquemontio, quam refert Ricciul. *d.c.31.n.17.*

27 In gloss. *Nomen.* Notatur ad hoc quòd nominatio non probat excommunicationem si de graui agatur præiudicio, veluti si ageretur de admittendo ad beneficium, vt per Rebuff. *in tract.nominat.q.1.n.14.*

28 In gloss. *Octo dierum,* ibi, *ideo restringenda fuit potius, quam taxanda.* Notatur ad hoc, quòd tempus statutum ad probandam exceptionem excommunicationis etiam ex causa prorogari non potest à iudice, vt per Tiraq. *de retract.lig.§.8.gl.2.n.14.*

SVMMARIVM.

1 *Exceptio rei iudicatæ per Ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro sæculari, & è conuerso,* & n.2.
3 *Iudex laicus non debet examinare processum ei remissum ad exequendum per iudicem Ecclesiasticum.*
4 *Iudex Ecclesiasticus potest compellere iudicem sæcularem non admittentem exceptionem rei iudicatæ per Ecclesiasticum.*
5 *Iudex Ecclesiasticus an debeat admittere exceptionem rei iudicatæ ortam ex sententia lata à iudice sæculari, quando ex obseruatione talis sententiæ periculum animæ non inducitur, ostenditur,* & n.6.7.& 8.
9 *Sententia lata in sæculari iudicio secundum leges Ciuiles, quæ sunt per Canones abrogatæ, non est obseruanda in foro Ecclesiastico.*
10 *Consuetudo dat iurisdictionem.*
11 *Exceptio rei iudicatæ vt obstet tria requiruntur, identitas scilicet causæ, personarum, & rerum.*

Cap. Cùm quidam. II. & vlt.

Bonif. VIII.

1 IVdex sæcularis quando coram se agitatur causa, & excipitur de re per iudicem Ecclesiasticum iudicata, debet admittere talem exceptionem, alioquin cogi potest ab Ordinario. Similiter iudex Ecclesiasticus admittet exceptionem de re per iudicem laicum iudicata, si non est contra animam, alioquin castigetur à suo superiore. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Bott. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration lib.1.pag.219.* Alagona *in compend.pag.308.* remissiue Caial. *in annot.* & Ximen. *in concord.p.1.& 2.*

2 Hinc eandem concl. ex hoc text. desumunt Dec. *in c.at si clerici, n.14. de iudic.* Menoch. *de arbitr.lib.2.casu 439.* Valasc. *conf.48.n.9.& conf.95.n.1.cum seqq.* Mart. *de iurisd.p.4. casu 176. n.23.* vbi ait non procedere in criminalibus. Vnde iudicem laicum non debere exa- 3
minare processum ei remissum ad exequendum à iudice Ecclesiastico, tradit Burg. de Pace *cons.40.n.13.*

A locorum Ordinariis, &c.] Ergo Ordinarius, seu 4
iudex Ecclesiasticus potest compellere iudicem sæcularem non admittentem exceptionem rei iudicatæ per Ecclesiasticum, idem in simili probant text. *in c.2. de foro compet.hoc lib. & in cap. licet, de iureiur. eod.lib. & in cap.decernimus, de sentent.excom.eod.lib.* licèt potestates Ecclesiasticæ, & temporales sint omnino distinctæ, & separatæ, iuxta *cap.nouit,* ibi, *non putet aliquis, &c. de iudic.* vbi Nauar. *notab.7.n.19.* ac proinde videbatur iudices sæculares *in præsenti*, potius à suis superioribus sæcularibus, quàm ab Ecclesiasticis iudicibus compelli debuisse. Reiecta tamen responsione quorundam existimantium text. *in præsenti*, intelligendum fore casu, quo superiores sæculares nolunt cogere inferiores iudices admittere exceptiones de re per Ecclesiasticos iudicata, aut quando ipsi superiores eas non admitterent, & aliorum, qui putant propterea hic compelli sæculares per Ecclesiasticos, quia Sum. Pont. habet potestatem temporalem in habitu, & potentia, quamvis eam actu non habeat, id est, actualiter non exerceat. Ego verò dicendum puto quòd cùm in hoc text. exceptio rei iudicatæ per Ecclesiasticum non admitteretur per iudices sæculares in contemptum, & derogationem iurisdictionis Ecclesiasticæ, vt ex text. constat rectè potuit Pontifex illos compellere ad eam admittendam, cùm id valde necessarium sit ad conseruandam iurisdictionem, & dignitatem potestatis Ecclesiasticæ, sicque Pontifex vtendo sua speciali iurisdictione dictos iudices cogit ad talem exceptionem admittendam, sicut in simili facit *in d.cap.licet, & in d.cap.decernimus, cum similibus.*

In his, quæ animarum periculum non inducunt.] Ma- 5
nifestè probat text. quòd tunc demum iudex Ecclesiasticus debet admittere exceptionem rei iudicatæ ortam ex sententia lata à iudice sæculari quando ex obseruatione talis sententiæ periculum animæ non inducitur, ita omnes *in præsenti.*

Verùm obstat maximè quòd vel sententia lata in 6
foro sæculari fuit valida, vel fuit nulla: priori casu quantuncunque iniusta sit, & periculum animæ contineat, obseruanda est in foro Ecclesiastico postquam in foro sæculari in rem iudicatam transiuit, quia non solùm attento iure Ciuili, sed etiam Canonico sententia iniusta, valida tamen, ius facit, & omnes alios iuris effectus producit; posteriori verò casu, si sententia fuit nulla, neque etiam in foro sæculari, in quo lata est, parit exceptionem, cùm sententiæ nullæ nulli communicentur effectus rei iudicatæ, iuxta *c.1. de re indic. l.1. quæ sentent.* iuuat reg. *l.4.§.condemnatum, ff.de re indic.* Igitur periculum animæ non debuit in specie huius text. exceptionem impedire. Confirmatur hoc fundamentum, quia nulla sententia lata in foro sæculari exceptionem pariet in Ecclesiastico, semper enim pars de iniustitia sententiæ opponet, quod autem sententia iniusta animæ periculum afferat satis constat, licèt enim in foro exteriori ius faciat, non ita in foro conscientiæ, in quo iniusta sententia vim non habet, vnde tam is, qui per iniustam sententiam condemnatoriam aliquid obtinuit, quam ille, qui per absolutoriam alienum retinet, in peccato sunt, & ad restitutionem tenentur, iuxta reg. *peccatum, de regul.iuris, lib.6.* & tenent Innoc. *in cap.quia plerique, num.3. de immun. Eccles.* vbi Abb. & alij. idem Abb. *n.8. in cap.cùm inter, de re indic. & cons.60.n.2.lib.2.* communis ex Cou. *de sponsal. p.2. c.8.§.vlt.n.19.* Nauar. *in man.c.25.n.31.*

Quare

Quare Abb. *d. conf. 60.* intelligit reat. *in præsenti*, procedere quando periculum animæ tale est, quod non potest remitti à partibus, & ita continet sententiæ vitium per partes irremissibile, prout contingit in causis matrimonialibus, v. g. si sententia pronuntiet matrimonium non esse contractum, vel non esse legitimum, cùm in rei veritate & contractum & legitimum sit, vel si dicat matrimonium contrahi posse, vbi iure contrahi prohibetur stante impedimento aliquo legitimo, in his enim consensus partium non potest tollere, neque remittere huiusmodi vitium, iuxta reg. *cap. literas, vers. porrò, de rest. spol. cap. inquisitioni 44. vers. in primò, de sent. excom.* Si ergo sententia lata in sæculari huiusmodi vitium, & animæ periculum contineat, non seruabitur in Ecclesiastico, iuxta text. *in præsenti*: si autem periculum, & vitium possit remitti à partibus, v. g. si condemnatio, vel absolutio contingat circa rem pecuniariam, vel aliam quamcunque, cuius remissio sit in illarum potestate, verba huius text. non habebunt locum, imo sententia lata in sæculari seruabitur in Ecclesiastico, cùm tunc lex præsumat vitium sententiæ, ratione cuius insurgit peccatum à partibus remitti, quam Abb. doctrinam sequuntur Felin. *n. 6.* & Dec. *n. 10. in cap. nouit, de iudic.* Verùm huiusmodi intellectus defendi non potest ea multis, & præcipuè ex eo, quia in causis, quæ continent periculum per partes irremissibile, prout sunt matrimoniales, de quibus *suprà*, beneficiales & similes, non potest dari sententia lata in foro sæculari, ex qua obiiciatur exceptio in foro Ecclesiastico quia illæ causæ merè Ecclesiasticæ sunt, constat autem tcar. *in præsenti*, procedere in causis, quarum cognitio ad sæculare forum spectat.

8 Resoluendum igitur est quòd sententia in foro sæculari secundùm leges ciuiles, erit obseruanda in foro Ecclesiastico, etiamsi Canones disponant contrarium, vt patet in specie *cap. vlt. de arbitr. hoc lib.* & *l. si in tres 20. ff. de recept. arbitr.* & *in cap. super eo 12. de appell.* & *in l. pen. C. quorum appellat.* & *in cap. cùm esses, de testam.* & *in l. hac consultissima, C. eod.* cum similibus, quia vtraque lex suo fine, & respectu iusta est, ac subinde quælibet in suo foro erit obseruanda, iuxta *gloss. verbo lex ciuilis in cap. vlt. de arbitr. hoc lib.* communem vt per Dec. *n. 6. in cap. si duobus de appell.* Con. *de spons. p. 2. c. 7. §. 7. n. 15.* Felin. *in cap. causam matrimonij, n. 8. de offic. deleg.* Gom. *l. 38. Tauri, n. 4.* Marc. Anton. *de compromissis, q. 9. n. 33.* quod adeò verum est vt idem dicendum sit etiamsi sententia contra Canones lata peccatum contineat, aut toleratum à lege Ciuili, vt contingit in specie *c. 1. de pactis,* & *cap. sæpè, de rest. spol.* & *cap. vlt. de sepult.* cùm talis lex sit iusta, nam dum in foro exteriori per coactiones, pœnas, & alia iuris remedia non occurrit, sed dissimulat, vtitur peccatis voluntariis subditorum in bonum commune, id quod licet, iuxta *cap. mouet vers. ac per hoc 22. q. 1.*

9 Quòd si sententia lata in sæculari sit lata secundùm leges Ciuiles, quæ sunt per Canones abrogatæ tanquam peccatum approbantes, non erit talis sententia obseruanda in foro Ecclesiastico, huiusmodi sunt leges Ciuiles, quæ peccata non dissimulant, nec impunita relinquunt, sed fouent, auctoritatem præstant, & præmiis ad delinquendum inuitant, prout contingit in specie *cap. vlt. de præscript.* & *Clem. 1. de vsuris*, & *cap. cùm haberet, in fine, de eo, qui duxit*, abrogantis *auth. ex complexu C. de incest. nupt.* & in his terminis verificantur verba huius text. ibi, *periculum animarum non inducant*, id est, non afferant peccatum approbatum à lege Ciuili. Cuius rei ratio est, quia in hoc vltimo membro leges Ciuiles iniustæ sunt, & inualidæ, neque possunt obseruari etiam in foro sæculari, cùm sint per Canones abrogatæ. & si de facto seruentur sententiæ latæ, non parient exceptionem in foro Ecclesiastico, iuxta *c. 1. de re iudic.* & docet text. *in præsenti*.

In gloss. *Consuetudine*, ibi, *nota quod consuetudo dat iurisdictionem.* Ita Palat. *in repet. cap. per vestras, de don. inter vir. & vxor. notab. 2. §. 1. n. 27.* Cardos. *in praxi iudicum verbo consuetudo, n. 6.* 10

In gloss. *Admitti*, ibi, *vbi est idem corpus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vt exceptio rei iudicatæ obstet, tria requiruntur, identitas scilicet causæ, personarum, & rerum, vt per Rebuff. *in tract. de except. n. 505. cum seqq.* Burg. de Pace *cons. 40. n. 22.* Surd. *cons. 312. n. 1.* & *de aliment. tit. 1. q. 126. n. 2.* D. Barbos. *in l. diuortio, §. fin. p. 2. n. 62. ff. solut. matr.* Quod procedere in exceptione litis pendentis tradunt Rebuff. *d. tract. de except. num. 522.* Azeued. *l. 1. n. 2. tit. 5. lib. 4. nouæ recop.* D. Barbos. *in l. si quis posteaquam, n. 277. ff. de iudic.* 11

De Præscriptionibus.

TIT. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Bona fides sufficit in præscriptionibus vbi ius commune, vel præsumptio non est contra præscribentem, alias debet allegari titulus, & probari, nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extet memoria.*
2 *Episcopo præscribenti decimas in aliena diœcesi, necessarium est allegare, & probare præscriptionis titulum.*
3 *Tituli præsumptio oritur ex longissimi temporis cursu.*
4 *Conciliantur text.* in præsenti cum cap. cum Ecclesia, de causa possess. & n. 5.
6 *Præscriptionem obiiciens eam probare tenetur.*
7 *Præscriptio non præsumitur in dubio nisi probetur.*
8 *Titulus necessarius non est in præscriptionibus longissimi temporis nisi ius commune, vel eius præsumptio sit contra præscribentem, etiamsi aduersario, contra quem præscribitur, non assistat, vt n. 9.*
10 *Ecclesia bona cursu temporis immemorialis præscribuntur, quæ alioquin alio temporis lapsu præscribi non possunt sine titulo, & bona fide.*
11 *Clausul.* Non obstante quacunque præscriptione, *non tollit præscriptionem immemorialem.*
12 *Præscriptio immemorialis, & centenaria an idem sint, remissiuè.*
13 *Præscriptionem immemorialem quoties lex requirit, præscriptio 40. anno cum tit. sufficiens est.*
14 *Verbum*, oportet, *necessitatem importat.*
15 *Bona fides requiritur in præscriptione immemoriali.*
16 *Præscriptio immemorialis obtinet vim priuilegij.*
17 *Immemorialis præscriptio quomodo, & quibus requisitis probanda ostenditur.*
18 *Immemorialis præscriptio vt probetur sufficit memoria 40. annorum, & quòd de reliquo tempore deponat secundùm auditum & famam.*
19 *Testis ad probandam immemorialem debet esse saltem 54. annorum.*
20 *Testibus duobus affirmantibus magis credendum est, quam pluribus negantibus, secus in criminalibus.*

CAP. Episcopum. I. *Bonif. VIII.*

N præscriptione etiam rei Ecclesiasticæ sufficit bona fides, sed si ius commune, vel præsumptio esset contra eum, requiritur etiam titulus, qui tribuat possessori causam præscribendi, nisi allegetur præscriptio, cuius contrarij non extet 1

memoria. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 2. pag. 262.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 314.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Si legitimè præscripsisse allegare oportet.*] Probat hic text. Episcopo præscribenti decimas in aliena diœcesi necessarium esse allegare, & probare præscriptionis titulum, ea sola ratione quòd ius commune contra eundem faciat, seu resistat, quod etiam Doctores solent colligere ex text. *in l. comperit, C. de præscript. 30.* ex *l.*
3 *vlt. C. ne rei dominicæ.* Verùm obstat, quia ex longissimi temporis cursu, id est 50. vel plurium annorum, de quo in illis iuribus agitur, etiamsi ius commune, vel eius præsumptio resistat possidenti, oritur tituli præsumptio, *cap. peruenit, de empt.* Bart. *in l. solent, §. 1. ff. de Offic. Proconf.* Couar. *in reg. possessor. p. 2. §. 4. n. 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 131. à num. 51.* Mascard. *de probat. concl. 1377. à n. 91.* Gilchen. *de præscript. p. 2. memb. 1. c. 11.* Atqui in hoc text. agitur de præscriptione longissimi temporis, patet, quia agebatur de præscribendis decimis vnius Ecclesiæ aduersùs alteram, atque ita quadraginta annos necessarios fuisse, constat ex *cap. auditis, de præscript. cum similibus.*

4 In qua difficultate soluenda laborant non leuiter scribentes, præcipuè Abb. *à n. 43.* & Rip. *à num. 120. in cap. cùm Ecclesia 3. de causa possess.* Mench. *illustr. quæst. c. 87. per totum,* Gilchen. *d. p. 2. membr. 1. c. 9. à num. 17. & c. 11. à num. 6.* varios afferentes intellectus, quorum aliqui dicunt titulum fuisse allegatum *in d. cap. cùm Ecclesia*; alij verò distinguunt, vtrùm agatur de leui vel graui præiudicio, vtrùm leuis sit, aut vehemens iuris præsumptio, vtrùm de corporalibus, vel incorporalibus agatur; alij vtrùm contra Ecclesias, vel priuatos currat præscriptio, alij aliter, atque aliter.

5 Ego verò dicendum puto præsumptionem tituli non oriri ex solo longissimi temporis cursu, sed ex pluribus simul concurrentibus, prout in specie *d. cap. cùm Ecclesia,* vbi factum positiuum interuenit Canonicorum admittentium Clericos ad tres illas continuatas, & immediatas trium Episcoporum electiones, quemadmodum consideratur *in l. cùm de in rem verso, ff. de vsuris,* factum illud inscientium ad annuas præstationes per longum tempus. At verò in hoc text. non proponitur factum Episcopi contra quem præscribitur, sed sola simplex eius patientia, dum patiebatur quòd alius decimas perciperet in aliena diœcesi, sicut etiam *in d. l. comperit, & d. l. vlt.* cum similibus, sola proponitur possessio ex parte præscribentis publicas pensitationes, ex parte verò Principis, contra quem præscribitur, nullum omnino factum positiuum, & ideo nihil mirum si in illis iuribus titulus requiratur, non verò *in d. cap. cùm Ecclesia,* quia factum Canonicorum, de quo *ibi,* per tempus longissimum vim tituli habet ad iustificandam Clericorum possessionem.

6 *Allegare oportet.*] Ergo præscriptionem obiiciens eam probare tenetur vt per Mascard *de probat. conclus.*
7 *1212. n. 1.* In dubio enim non præsumitur nisi probetur, ex Mascard. *concl. 1213.* & Menoch. *de præsumpt. lib 6. præs. 33. n. 2.*

8 *Nam licet ei,* &c.] Probat text. in hoc *vers.* quòd licèt in præscriptionibus longissimi temporis, quadraginta scilicet annorum, quam in rebus Ecclesiasticis locum obtinere certum est, regulariter titulus necessarius non sit, requiritur tamen in eisdem præscriptionibus si ius commune, vel eius præsumptio sit contra præscribentem, consonat in hunc sensum text. *in cap. si diligenti, ad finem, hoc tit. in Decret.* quem intelligunt *gloss. vlt. ibi,* & Doctores communiter, teste Paris. *ibid. num. 46.* & Couar. *in reg. possessor. p. 2. §. 5. n. 2. & lib. 1. var. c. 17. n. 6.* Mascard. *de probat. concl. 1377. à num. 108.* Gilchen. *de præscript. p. 2. membr. 1. c. 9. & 11.* Molin. *de iustit. tom. 2. disp. 75.* Card. Tusch. *lit. P, conclus. 535. à num. 22.* Pinel. *in auth. nisi, num. 10. in fine, C. de bonis matern.* Bened. Ægid. *in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, c. 8. num. 74. part. 1.*

Amplia huiusmodi titulum necessarium esse non 9
solùm in præscriptionibus, in quibus ius commune, & eius præsumptio resistit præscribenti, & simul assistit aduersario, contra quem præscribitur, vt *in hoc text.* in quo Episcopus præscribere intendebat decimas contra alterum Episcopum, in cuius diœcesi existebant, sed etiam quando ius commune, vel eius præsumptio resistit solùm præscribenti, etiamsi aduersario, contra quem præscribitur, non assistat, veluti quando inter duos Episcopos, vel parochos contentio est super decimis, quæ non in ipsorum, sed in tertia alterius Episcopi, vel parochi diœcesi, vel parochia consistunt. Ratio est, quia quando ius commune præscribenti resistit, si titulum non ostendit, præsumitur rem ipsam iniustè occupasse, quæ sanè ratio militat, & concludit non solùm quando ius commune resistit præscribenti, & assistit aduersario, sed etiam quando solùm resistit præscribenti, quamvis alteri non assistat, idque etiam aperte significant verba huius text ibi, *cùm ius commune contra ipsum faciat,* & rursus, ibi, *vbi tamen est rei ius commune contrarium,* &c. quibus manifestissimè Pontifex significat ad hoc vt titulus præscribenti necessarius sit, satis esse quòd ius commune contra eum faciat, minimè verò exigit quòd alteri assistat contra quem præscribitur; quibus fundamentis ita tenuerunt Ioan. Andr. Anton. Abb. *n. 35.* Bohic. *n. 10. ad finem,* Felin. *n. 7. an pl. 2. in d. cap si diligenti, sub hoc tit.* Franch. *n. 7. in d. cap. cùm Ecclesia,* testatur communem Couar. *var. lib. 1. c. 17. n. 7.* & est de mente reliquorum omnium, de quibus Card. Tusch. *tom. 6. lit. P concl. 535. à n. 2.* Molin *d. disp. 75. vers. notat optimè.*

Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, &c.] No- 10
tatur ad hoc, quòd cursu temporis immemorialis præscribuntur Ecclesiæ bona, quæ alioquin alio temporis lapsu præscribi non possunt sine titulo, & bona fide, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præs. 131. num. 39. cum seqq.* Præscriptio enim immemorialis est titulus vndecunque legitimus, ex Ioan. Garc. *de expensis, c. 9. à num. 17. cum seqq.* & par est priuilegio Principis, Cou. *lib. 1. var. c. 10. num. 14. in fine,* sicut etiam consuetudo & possessio immemorialis habet vim priuilegij, vt per Gregor. Lop. *l. 10. gloss. 3. in fine, tit. 26. p. 4.* Auendan. *l. 41. Tauri, gloss. 1. n. 6.* Couar. *in cap. cùm in officiis, n. 9. vers. cæterum, de testam.* Molin. *d. c. 6. n. 13.* Matiens. *l. 4. gloss. 5. n. 36. tit. 7. lib. 5. nouæ recop.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 33. n. 4.* Anastas. Germon. *de indultis Cardin. §. in quibuscunque, n. 8. & de Sacrorum immun. lib. 3. c. 12. num. 36.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 44. art. 3. in fine,* Salgado *de protect. Regia p. 1. c. 1. q. 3. n. 125.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 578. num. 11.*

Et cùm hic text. qui loquitur de præscriptione, extendatur ad consuetudinem immemorialem, ex traditis à Salgado *de protect. Regia, p. 2. c. 15. ex num. 58.* ex eo colligunt Doctores quòd consuetudinem, & possessionem immemorabilem obtinens non tenetur docere de alio titulo vt per Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. num. 75.* Anton. Gabr. *lib. 5. commun. tit. de præscript. concl. 1. ex num. 45.* quia consuetudo, & possessio immemorabilis habet vim tituli, gloss. *verbo non stat memoria. in cap. super quibusdam §. præterea, de verborum significatione,* Federic. de Senis *cons. 234.* scribentes per

per text. *ibi in l.8.tit.15.lib.4.noua recopil.* Auendan. *de exequen.mand.p.1.cap.12.num.6.* Verall. *decis.314.p.3.* Crescent. *decis.21.ex num.4.de prabend.* Molin. *d.cap.6. num.13.* Mieres *de maioratu part.4.quæst.20.num.248.* Ioan.Garc. *de nobilit.gloss.12.ex num.54.* Gotier. *pract. lib.3.q.14.num.7.& q.17.num.142.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel.gloss.18.num.48.* Treuisan. *decis.55.ex num.69.* Stephan.Gratian. *disceptat. forens. cap.578. num.11.& cap.800.ex num.2.& 9.* Salgado *de protect. Regia, p.1. cap.1.ex n.32.* Card.Tosch. *lit.C, conclus.873. & lit.E, concl.40.*

11 Notatur ad hoc, quòd per clausulam, *Non obstante quacunque præscriptione*, non tollitur præscriptio immemorialis, vt per Balb *de præscript.2.p.3.q.6.num.21.* Tiraq. *de retract.conuent.§.1.gloss.2.n.23.& 25.* Flores de Mena *var.lib.1.q.10.n.44.* Card. *in praxi iudicum, verbo clausula, num.6.* Nicol. Garc. *de benefic p.3.c.2. n.192.*

12 *Cuius contrarij memoria non existat.*] Vtrùm autem præscriptio, & centenaria idem sint? vidè Perez *l.1. tit.13. lib.3. Ordin. pag.718.* Molin. *de instit. tom.2. disp.76.* Gutier. *pract.lib.3.q.62.n.10.* qui id negare videntur, contra Molin *de primog.lib.2.c.6.num.61.* Rot. *decis.583.n.1.* apud Farin. *collect.1. nouissimarum, aliàs p.4. diuers.*

13 In gloss. *Legitimè*, ibi, *scilicet spatio quadraginta annorum.* Notator ad hoc, quòd quoties lex immemorialem præscriptionem requirit, præscriptio 40.annorum, cum titulo sufficiens est, vt per Molin. *de primog.lib.2. c.6.n.52.*

14 In gloss. *Oportet*, ibi, *necessitatem importat.* Ita Sayr. *in claui Regia, lib.3. cap.7. num.20.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.9. num.5. tom.1.* Rot. *decis.50. num.2.* apud Farin. *in 1.collect. nouissimarum, aliàs p.4. diuers.*

15 In gloss. *Nisi*, ibi, *quia non prodesset talis præscriptio cum mala fide.* Notatur ad hoc, quòd in præscriptione immemoriali requiritur bona fides, vt per Mascard. *de probat.concl.225.n.5. cum seqq. & concl.1213. num.46.* Menoch. *de arbitr.casu 225. à princ.* Couar. *in reg.possessor.p.2.§.8.n.4.* Mench. *illustr.q.81.num.10.* Pinel. *in auth.nisi,n.14.cum seqq.C.de bonis mater.* Molin. *de primogen.lib.2.c.6.n.68.* Mexi *in tract. tassa panis, concl.1. n.135.* Valasc. *conf.8.n.25. & conf.95. num.9. & de iure emphyt.q.8.n.25.* Cald.Pereira *in responso pro monasterio de Ossera, n.4.*

16 Notatur ad hoc, quòd præscriptio immemorialis obtinet vim priuilegij, vt per Balb. *de præscript. in 2.p. 5.p. princ.q.6.n.6.* Cephal. *conf.468.num.61.* Menoch. *conf.90.n.65.& conf.66.num.38.* Decian. *tract.crimin. tom.1. lib.4. cap.9. sub num.14.* Paul. Æmil. *de except. lib.1.part.1. except.1.num.30.* cum aliis citatis *ad cap. super quibusdam, § præterea, sup.de verb. signif.* & ideo quæ priuilegio sunt acquisibilia, acquiruntur pariter præscriptione immemoriali, Peregrin. *de iure fisci, lib.1.tit.2.n.61.* Rodulphin. *de absoluta Princip.potest. c.2.n.13.*

17 In gloss. *Memoria*, ibi, *quòd semper viderunt, & audierunt ita esse, nec vnquam viderunt, vel audiuerunt contrarium, & quòd communis est, fuit semper opinio quòd sic fuerit, & quod non extat contrarij, vel initij memoria.* Circa hæc requisita in probanda immemoriali, vide Molin. *de primog.lib.2.c.6.n.31.* Garc. *de expens.c.9.n.9.* Sanctar. *var.q.15.n.1.* Rota passim hanc glossam sequitur, & signanter apud Seraph. *decis.1102.n.2. & decis. 1450.n.2.* & apud Gregor. *decis.196.n.1.* & *in Romana seruitutis 15. Martij 1619.* coram Vbaldo. Honded. *conf.79.ex num.36.lib.1.* Sixtin. *de Regalib. lib.1. c.5.ex n.156.* Valençuel. *conf.93.ex num.23.* Ioan.Andr.Georg. *quæstion.feudal.c.27,& 28.* me citato *in hoc loco*, Castil. *tom.7.de tertiis,c.27.num.5.* vbi *num. seqq.* latè explicat quibus modis immemorialis probari debeat. Illud verò requisitum quòd maiores non viderint, nec audiuerint contrarium, non esse necessarium censuit eadem Rota *in Conchen. decimarum de Granana 31. Maij 1617.* coram Patriarcha Manzanedo, quod etiam non expressè requiri ab hac glossa obseruauit Couar. *in reg. possessor. part.2. §.3. sub num.7. vers. hac autem.*

18 Et quòd ad hoc vt possessio, & præscriptio immemorialis probetur, sufficiat memoria 40. annorum, & quòd de reliquo tempore talis deponat secundùm auditum, & famam, tradunt Balb. *de præscript.2.p.5.partis princ.q.6.n.34.* Couar. *d.n.7.* Molin. *de primog.lib.2.c.6. num.31.* Rebuff. *de decimis,q.3.n.94.cum seqq.* Auend. *de exequend. mand. p.1.c.6.num.6.* Mascard. *de probat. concl.1038.* Ioan.Garc. *de expens. cap.9. num.9.* Molin. *de instit.tom.2.disp.76. num.5.* Monet. *de decim.cap.5. num.77.* Rot. *decis.557.ad finem,* apud Fario. *in 1.collect. nouissimarum, aliàs p.4. diuers.* Et huiusmodi testes 19
debere esse saltem 54. annorum resoluunt Rebuff. *d. q.13.n.99.* Brunor.à Sole *in locis communib. verbo testis, num.20.* Flores de Mena *d. q.10. num.44.* & fuit deductum *in causa Signina pœnarum 20.Nouembris 1609.* coram Reuerendiss. Attrebaten. & *in Corduben. redecimarum 18. Maij 1618.* coram Reuerendiss. D. meo Decano.

20 In ead.gloss. ibi, *Deberent præferri cum alij satagant negatiuam.* Notatur ad hoc, quòd magis credendum est duobus testibus affirmantibus, quàm longè pluribus negantibus, vt per Gabr. *comm.un. lib.1.tit.de testib. concl.4.* Farin. *in praxi crimin. part.2. de testib. quæst.65. n.200. cum seqq.* quod locum non habet in criminalibus, & ad defensionem reorum, quia tunc non magis creditur affirmantibus, quàm negantibus, imò plus negantibus, sicuti docent Boss. *in pract. crimin. tit. de defens.reorum, num.32.* Mascard. *de probat. concl.1091. num.8.* Pacian. *in simili tract. lib.2. cap.47. num.172.* Farinac. *dict.quæst.65.num.154.& num.234.* latè Buccaron. *de different. inter indic. ciuilia & crimin. different.64.*

In ead.gloss. ibi, *Nam per instrumentum non videtur posse probari*, &c. Notatur ad hoc, quòd immemorabilis non potest probari per scripturas, vt per Ioan. Andr. *hic in fin.* Gemin. *n.16.* & Franch. *num.15.* Balb. *de præscript.2.p.3.p.princ.q.6.n.25.* Rebuff. *de decim.q.13. n.97.* Gabr. *de præscript. concl.1.n.82.* & fuit dictum *in Trullen.iurisdictionis à 2.Martij 1596.* coram Card.Pamphilio sen. & *in Corduben. redecimarum 18.Maij 1618.* coram R.D.meo Decano. Limita quando immemorabilis enunciatur in scripturis antiquissimis excedentibus metam 100.annorum. Verall *decis.347.p.3.* & fuit resolutum *in Burgen. quindenniorum 8. Martij 1599.* coram Litta, quia hoc est verum quando ad minus sunt duæ enuntiatiuæ, quæ habeant originem à diuersis personis non suspectis, Aretin. *in cap.cùm causam, n.2.de probat.* Salicet. *in l.cùm aliquis, n.3. vers.si tamen plura,* & *ibi* Castrens. *num.6. C. de iure deliber.* Achil. *decis.6.de iurepatr.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent.lib.2.tit.6.num.21.* Rot. *in d. Corduben. redecimarum.*

SVMMARIVM.

1 *Priuatus ipso iure, vel per sententiam bonis, quæ tenet à Romana, vel aliis Ecclesiis, illa minori spatio centum annorum contra Romanam, vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui Catholici putabantur, bona paterna contra Ro-*

manam, & alias Ecclesias prascribunt spatio 40. annorum, & idem in extraneis.

2 *Tempus centum annorum necessariò requiritur ad praescribendum contra Ecclesiam Romanam.*

3 *Tempus quadraginta annorum necessariò requiritur ad praescribendum contra Ecclesiam, & alia pia loca venerabilia.*

4 *Bona haereticorum praescribuntur per filios, vel haeredes, seu alios possessores spatio 40 annorum.*

5 *Bona priuatorum ipso iure, an possint ab eisdem praescribi, ostenditur.*

6 *Pœna quacunque in conscientia non debetur, sine ante sententiam, siue post antequam exigatur.*

7 *Bona fides requiritur in praescribendis per filios bonis haereticorum, qua tunc consideratur, quando recipiens putabat Catholicum esse eum, à quo bona illa accepit.*

Cap. Si quis. II. & vlt.

1 Bona Ecclesiae Romanae, vel aliarum Ecclesiarum, quando quis habet, v.g. in feudum, & ob sua scelera bonis priuatur per sententiam, vel ipso iure, ipsa bona, si sint Romanae Ecclesiae, praescribi non possunt nisi per centum annos, si aliarum Ecclesiarum, per quadraginta. Item si aliquis haereticus, qui videtur Catholicus, moritur, & eius haeredes Catholici per 40. annos bona fide possident haereditatem; Ecclesia, ad quam bona spectabant, non potest illos molestare, qui iam praescripserunt. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 2. pag.* 262. Alagona *in compend. pag.* 315. remissiue Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Nisi contra ipsam Romanam Ecclesiam centenaria.*] Notatur ad hoc, quòd ad praescribendum contra Ecclesiam Romanam tempus centum annorum necessariò requiritur, vt per Guid. Pap. *decis.* 161. Afflict. *decis.* 67. Balb. *de praescript.* 1. *p.* 5. *à n.* 16. Boër. *decis.* 264. *n.* 25. & 26. Cujac. *lib. 5. obseru.* 5. Conar. *in reg. possessor. p.* 2. §. 2. *n.* 2. Pinel *in auth. nisi, n.* 57. *C. de bonis matern.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp.* 72. *vers. secunda.* Quid in fisco Ecclesiae Romanae? vide Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 52. *n.* 5. vbi *n.* 6. disputat an stante Bulla in Cœna Domini solita publicari interrumpatur praescriptio, Peregrin *de iure fisci, lib. 6. tit. 8. n.* 42. vbi *num.* 4. quaerit quid in mobilibus.

3 *Vel contra Ecclesias alias quadragenaria.*] Notatur ad hoc, quòd ad praescribendum contra Ecclesiam, & alia pia loca venerabilia tempus 40. annorum necessariò requiritur, vt per Balb. *d. p. 1. c. 5. princ. à princ.* Con. *d.* §. 2. *n.* 3. *vers. imò*, Garc. *reg.* 367. Padil. *in l. 2. à n.* 45. *C. de seruit.* Azeued. *l. 10. n. 28. tit... lib. 4. noua recop.* Molin. *d. tract. 2. disp. 42. vers. hoc verò priuilegium*, Less. *de iustit. lib. 2. c. 6. dub.* 8. *n.* 251. Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. c.* 12.

4 *Si post mortem haereticorum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd bona haereticorum praescribuntur per filios, vel haeredes, seu alios possessores spatio 40. annorum, vt per Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 10. n.* 82. & *q.* 25. *n.* 159. *cum seqq.* Sanch *in pracepta Decalog. tom. 1. lib. 2. c.* 22. *n.* 40. vbi *n.* 41. subdit per hunc text. quòd ad praescribendum bona haeretici vltra quadragenarium tempus requiritur, vt haeretici, quorum bona praescribuntur, fuerint tempore suae vitae reputati Catholici, additque *eod. n.* 41. quòd ad praescriptionem bonorum haeretici requiritur, vt toto eo quadragenario tempore non detegatur haereticus, ad verba huius text. ibi, *nunc detegantur haeretici extitisse.*

5 Dum in hoc text. non aliter permittitur praescriptio filiis parentum haereticorum quoad bona confiscata, quàm si bona fide eadem possideant, nempe ignorantes criminis paterni, videtur probare quòd si detur scientia delicti, quae semper datur in ipso delinquente, & in facto proprio, ex consequenti etiam ante sententiam declaratoriam datur mala fides, & iniusta retentio, quae impedit praescriptionem, ac proinde obligationem restituendi inducere videtur, si credimus Castr. *de iusta haereticorum punit. c. 6. & de lege pœnali, c. 4 cum seqq.*
Sed veritas est in contrarium, cùm apud omnes compertum sit pœnam quamcunque in conscientia non deberi, siue ante sententiam, siue post, antequam exigatur, ex gloss. communiter recepta *in cap. fraternitas* 12. *q.* 2. iunctis traditis per Cou. *de sponsal. p. 2. c. 9. §. 8. n.* 10. & est communis secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur à n.* 236. sequitur Nau. *in man. c.* 23. *à n.* 66. latè Simanch. *de cathol. instit. c. 9. n.* 22. licèt enim delinquens ante sententiam declaratoriam iam sit debitor pœnae, & retineat alienum, non tamen iniustè, sed iustè retinet, & sine peccato, quia deficit voluntas legis, quae non intendit obligare ad restitutionem ante sententiam, vt probat text. *in cap. cùm secundum, vers. confiscationis, de haeret.* dum disponit ne occupentur bona haereticorum, vel in illis fiat executio ante sententiam declaratoriam, vnde ex consequenti concluditur tales, vel similes interim habere retentionem. Nec obstat text. *in praesenti*, quia procedit in filiis praescribentibus bona parentum haereticorum per 40. annos, & ita minori spatio centum annorum, quòd solùm datur contra Ecclesiam Romanam, ad quam bona pertinebant, vt *in princ.* text. iuncta *auth. quas actiones, C. de sacros. Eccles.* Vnde non aliter lex voluit illis communicare peculiare priuilegium, vt possint praescribere praedicto spatio 40. annorum, quàm si haberent bonam fidem, non solùm quae consistit in iusta retentione, & sine peccato, sed bonam fidem, hoc est, ignorantiam criminis paterni, ne aliàs ex malitia in non denuntiandis, & deferendis parentibus haereticis ad iudicium Inquisitionis commodum reportarent, contra *reg. cap. intelleximus, in fin. de iudic.* & ita non negat text. quòd etiam pro eo tempore tales filij habeant iustam, & sine peccato retentionem, interim dum sententia declaratoria non profertur, quinimò si spatium centum annorum interueniat, praescriptio legitimè dabitur, etsi filij scientiam habeant criminis paterni, iuxta regulas generales, quibus attentis iure Canonico bona fides desideratur quoties iusta datur retentio, & absque peccato, licèt detur scientia rei alienae.

In gloss. *Catholicus*, ibi, *bene dicit, quia secus si essent haeretici.* Ita Sanch. *d. c.* 22. *n.* 41. 7

In gloss. *Bona fide*, ibi, *credebam patrem, vel testatorem fuisse Catholicum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad hanc praescriptionem requiritur bona fides, quae tunc considerat quando recipiens putabat Catholicum esse eum, à quo bona illa accepit, vt per Sanch. *d. c.* 22. *n.* 41. 8

De Sententia, & re iudicata.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis per gratiam, vel per sordes, condemnandus est parti laesa in aestimationem litis, & per annum est suspensus, & perpetuò si medio tempore ingerat se Diuinis, nisi Papa cum ipso dispenset.*

2 Iudex

2 *Iudex secundùm allegata, & probata, non verò propriam conscientiam iudicare debet.*

3 *Iudex per sordes iudicare dicitur quando iudicat pecunia corruptus.*

4 *Iudices Ecclesiastici, qui contra conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint, per gratiam, vel per sordes vltra æstimationem litis parti faciendam, pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt, atque etiam irregularitatis si suspensione durante Diuinis se ingesserint.*

5 *Pœna suspensionis ab officio per annum in hoc text. imposita iudicibus, qui contra conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes, non trahitur ad iudices sæculares.*

6 *Participium præteriti temporis quando iungitur verbo futuri temporis, tunc lata est sententia.*

7 *Irregularis efficitur iudex Ecclesiasticus, qui à iure suspensus remanet à Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingesserit.*

8 *Papa solus potest tollere irregularitatem prouenientem ex eo quòd quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit.*

9 *Iudicibus pretio, aut alias per sordes malè iudicantibus non sustulit hic text. alias pœnas tam Canonicas, quàm legales.*

10 *Iudices per sordes iudicantes quas pœnas incurrant, ostenditur,* & n.11.

12 *Iudex malè iudicans qui parti læsæ damnum soluit, an possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam? ostenditur.*

13 *Iudicis corrupti pœna quæ sit, & an teneatur ad restitutionem muneris accepti? remissiuè.*

14 *Suspensio beneficij per annum de qua in hoc text. non extenditur ad beneficium, sed tantùm intelligitur de Ordinibus, & beneficiis.*

CAP. Cùm æterni. I.

Innoc. IV.

1 VDEX Ecclesiasticus, siue ordinarius, siue delegatus, si contra conscientiam, & iustitiam, per sordes, vel per gratiam quicquam facit in iudicio in grauamen partis, est suspensus ab exequutione officij per annum, & condemnabitur ad æstimationem litis parti læsæ, & si durante suspensione se ingerat Diuinis, fit irregularis, à qua nisi per Papam liberari non potest, & hæc vltra alias pœnas iuris. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 282. Alagona *in compend. pag.* 321. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Contra conscientiam.*] Ergo iudex secundùm propriam conscientiam iudicare debet, vt per D. Thom. 2. 2. *q.* 67. *art.* 2. vbi Salon. *col.* 5. Sot. *de iustit. lib.* 5. *q.* 4. *art.* 2. Cou. *var. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 6. Menoch. *illustr. quæst. c.* 13. *num.* 2. Pinel. *ad l.* 2. *C. de rescind. vendit. p.* 3. *cap.* 3. *n.* 33. Mascard. *de probat. concl.* 950. *n.* 2. In quo tamen communis receptiorum tenet quòd iudex secundùm allegata, & probata, non verò propriam conscientiam iudicare debeat, vt firmant Viu. *Neapol. decis.* 178. Clar. §. *fin. q.* 8. *n.* 5. & *q.* 66. *n.* 2. Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *c.* 14. Menoch. *cons.* 92. *n.* 80. *cum seqq.* & *cons.* 786. *num. vlt.* Mascard. *de probat. concl.* 948. Caualcan. *decis.* 25. *n.* 5. *p.* 1. & *decis.* 19. *n.* 61 & *decis.* 23. *n.* 10. *p.* 3. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q.* 28. *art.* 3. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 2. *in princ.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *c.* 8. *n.* 9. *cum seqq.* Less. *de iustit. lib.* 2. *c.* 29. *dub.* 10. *num.* 84. Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 21. *n.* 163. *cum seqq.* & alij, de quibus Cened. *ad Decretal. collect.* 101. *num.* 11.

In grauamen partis alterius.] Nomine partis intelligi actorem, vel reum tenent Gemin. *n.* 5. & Franc. etiam *n.* 5. *in præsenti*, Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 14. *c.* 2. *quæsito* 3. Bonacin. *de suspensionibus omnibus in particulari, disput.* 3. *quæst.* 5. *puncto* 3. *num.* 2. *vers. secunda conditio.*

3 *Vel per sordes.*] Iudicare per sordes quis dicitur, quando iudicat pecunia corruptus, vt post alios explicant Menoch. *de arbitr. casu* 342. *n.* 18. & plenè Decian. *in tract. crimin. lib.* 8. *c.* 33. *à n.* 3. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 111. *n.* 361. vbi subdit quòd per sordes iudicare dicitur, quando quis ad iudicandum mouetur, vel ex pretio, seu præmio, vel ex prece, seu gratia, vel ex odio, seu inimicitia, aut ex timore.

4 Probat igitur hic text. quòd iudices Ecclesiastici, qui contra conscientiam, & iustitiam in grauamen partis quicquam fecerint per gratiam, vel per sordes, vltra æstimationem litis parti faciendam, pœnam suspensionis ab officio per annum incurrunt, atque etiam irregularitatis, si suspensione durante Diuinis se ingesserint, vt per Nau. *in man. c.* 27. *n.* 157. *vers. decima*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 32. *tract.* 2. *n.* 67. *vers. præterea*, Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 29. §. 4. *iuncta lit. M*, Vioald. *in candel. aureo, p.* 4. *c.* 9. *num.* 50. & post Syluest. Tolet. & alios Sayr. *de censur. lib.* 4. *c.* 13. *num.* 3. Iacob. de Graff. *in decis. aureis*, *p.* 1. *lib.* 3. *c.* 6. *n.* 13. latè

5 Farin. *d. q.* 111. *à n.* 71. vbi *n.* 78. subdit quòd illa pœna suspensionis ab officio per annum non trahitur ad iudices sæculares; notantes huius text. decisionem procedere tribus concurrentibus, primò quòd per sordes, vel gratiam, secundò quòd contra iustitiam, tertiò in grauamen partis iudex Ecclesiasticus iniustam proferat sententiam.

Ab executione officij per annum, &c.] Nomine officij hoc in loco non solùm intelligitur potestas, & iurisdictio, sed officium Ordinis, & iurisdictionis, ita Gemin. *hic n.* 8. Sayr. *de censur. lib.* 4. *c.* 13. *n.* 3. Mar. Alter. *d. c.* 2. *col.* 3. *vers. quæris*, Bonacin. *d. disp.* 3. *quæst.* 5. *punct.* 3. *num.* 9.

6 *Nouerit se suspensum.*] Notatur ad hoc, quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc lata est sententia, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 74. *C. de reuocand. donat.* Farin. *d. q.* 111. *n.* 71. vbi ait hæc verba textus denotare ipso iure.

7 *Irregularitatis laqueo se inuoluet.*] Notatur ad hoc, quod iudex Ecclesiasticus, qui à iure suspensus remanet à Diuinis per annum, si anno suspensionis durante in Diuinis se ingesserit, irregularis efficitur, vt per Conar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 6. *num.* 9. & *p.* 2. §. 2. *n.* 4. Cened. *ad Decretal. collect.* 25. *n.* 1. Farin. *d. q.* 111. *n.* 72. *cum seqq.* & *q.* 138. *n.* 58.

8 *Non nisi per Summum Pontif.* &c.] Notatur ad hoc, quod solus Papa potest tollere irregularitatem prouenientem ex eo quod quis suspensione durante in Diuinis se ingesserit, vt per Farin. *d. q.* 115. *num.* 72. Sicut etiam absolutio suspensionis contractæ ab eo, qui Ordines suscepit, dum vinculo censuræ obstrictus erat, respectu Clerici sæcularis reseruata est Papæ, *cap. cum illorum, de sent. excomm.* Bonac. *de suspension. omnibus in partic. disp.* 3 *q.* 2. *puncto* 6. *n.* 7.

9 *Saluis aliis constitutionibus*, &c.] Non tollit igitur hic text. alias pœnas tam legales, quàm Canonicas iudicibus pretio, aut aliàs per sordes malè iudicantibus inflictas, vt obseruat Farinac. *d. q.* 111. *n.* 93.

10 Puniuntur autem tales iudices sic per sordes iudicantes,

cantes, vel pœna capitali, vel deportationis cum aliis, iuxta varietatem facti secundùm iudicis arbitrium tam ex lege Iulia repetundarum, iuxta lib.1. & 2. vbi gloss. ff. illo tit. ad leg. Iul. repet. vel ex lege Cornelia de falsis, iuxta l.1.§.1. vers. & per iudicem, ff. ad leg. Cornel. de falsis, Farin. d.q.111. à n.15. atque etiam ex edicto de calumniatoribus, iuxta l.1. ff. illo tit. atque etiam ex lege Cornelia de sicariis si pro necando homine, seu pœna mortis innocenti infligenda pœcuniam accipiat, l.5.§.1. & l. lege Cornelia, ff. ad legem Cornel. de sicar. Farin. d.q.111. n.21. Præterea imponitur eodem casu contra iudicem per sordes iudicantem pœna priuationis dignitatis, l.2. ff. de dignit. lib.12. ibi, ablatis codicillorum insignibus, auth. nouo iure, C. de pœna iudicis, qui malè iudic. ibi, dignitate sua, & cingulo amisso vt per Menoch. d. casu 342. n.13. Farin. d.q.111. n.27. & tandem indistinctè iudex pecunia corruptus iniustam proferens sententiam iure antiquiori in quadruplum condemnabitur, l.1. C. ad legem Iuliam repet. explicat Farin. d. q.111. à n.59. sed iam nouo iure, de quo in d. auth. nouo iure, distinguitur, nam si causa sit pecuniaria, dat triplum, promissi duplum iudex corruptus refundit, si criminalis causa sit, omnia amittit bona, explicat Farin. d.q.111. n.69.

11 Sopradictæ pœnæ cumulatiuè ponuntur, & vna cum alia, vel aliis non confunditur, sed in iudicis est arbitrio, vel omnes vel vnam, quam maluerit imponere, ita vt iudex per sordes iudicans in causa ciuili parti damnum resarcire debeat, fisco in triplum dari condemnetur, & arbitrio iudicis, vel deportationis, vel capitali pœna, atque etiam vsque ad mortem in criminali, bonis omnibus confiscatis, & notetur infamia, & dignitate priuetur, vt satis innuit d. auth. nouo iure, & ex Doctrina Bart. in l. sanctio legum. ff. de pœnis, prosequitur Dec. d.c.39. n.18. Menoch. d. casu 342. à n.15. plenè Farin. d.q.11. à n.80.

12 Vtrùm iudex malè iudicans, qui parti læsæ damnum soluit, possit hoc repetere ab altera parte in cuius fauorem iniustam protulit sententiam; varias opiniones refert Auiles ad c.1. Prætorum, verbo fiel, n.47. Burg. de Pace in prooem. legum Tauri, n.212. D. Barb. in l. si filiusfam.15. à n.52. ff. de iudic. cum quo distingue, nam si per dolum iniustam protulit sententiam, repetere non potest quod soluit in pœnam proprij delicti, si verò per impetitiam iudicauit, repetere ab alio non prohibetur, tunc ex reg. generali, quod non debet alius cum ipsius iactura locupletari, de qua in l. nam hoc natura, ff. de condict. indeb. cap. locupletari, de reg. iur. lib.6. tum ex optimo text. in l. missi, C. de exactor. tribut. lib.10. ibi, ipsis aduersus obnoxios repetitione seruata.

13 De pœna autem corrupti iudicis, & an teneatur ad restitutionem muneris accepti? vide Clar. §. fin. q.72. n.2. Auiles ad c.1. Prætor. verbo no lleuaron, & verbo dadiuas, Boër. decis.153. Sot. de iustit. lib.4. q.7. art.2. Decian. tract. crimin. lib.8. c.33. & 34. & c.55. à n.6. Molin. de iustit. tract.2. disp.84. cum seqq. Fr. Emman. in sum. tom.2. c.40. n.6. & 7. & q. Regul. tom.2. q.34. art.8. Farin. d.q.111. Less. de iustit. lib.2. c.14. n.64. cum seqq. Sayr. in claui Regia, lib.10. tract.5. c.3. Cald. Pereira in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. p.5. n.16. & cons.34. Aloys. Ricc. in collect. decis. p.4. collect.1150. Hortens. Cauálcan. de brachio Regio, p.5. n.34. cum multis seqq. plures, quos plena manu refert Cened. ad Decret. collect.134.

14 In gloss. Officij, ibi, hoc ad beneficia non extenditur. Notatur ad hoc quòd suspensio officij per annum, de qua in hoc text. non extenditur ad beneficium, sed tantùm intelligitur de Ordinibus, & diuinis, vt per Farin. d.q.111. n.75. & 76.

In gloss. In iudicio. Notatur ad hoc quòd arbiter compromissarius, auditor iudicis, & merè executor non incidunt in hanc suspensionem, quia isti non sunt iudices Ordinarij, vel delegati, & cùm versemur in materia pœnali, non est facienda extensio, sed restrictio, ita Soar. tom 5. de censur. disp.31. sect.3. n.16. Sayr. eod. tract. lib.4. c.13. n.3. vers. tertium, Marc. Alter. d.c.2. col.3. dub.5. Bonac. d. disp.3. q.5. puncto 3. n.7.

In gloss. Per sordes, ibi, & dicitur fieri per sordes si pretio, timore, vel odio iudex corruptus sit. Ita Mar. Alter. d.c.2. q.7. Sayr. d.c.13. n.3. ad fin. Sed Bonac. d. puncto 3. num.4. probabilius existimat id dici fieri per gratiam quod fit ad alicuius instantiam, seu ob alicuius fauorem; id verò dici fieri per sordes quod fit ob pretium, seu pecuniam. 15

In gloss. Et contra. Notatur ad hoc quod iudex qui partem vltra iustitiæ terminos grauat non scienter, & voluntariè, sed ex imprudentia, inconsideratione, vel ignorantia, non ligatur suspensione, de qua in hoc text. quia non facit contra conscientiam, sed contra iustitiam, non formaliter, sed materialiter; ita Nauar. in man. c.27. n.157. Soar. d. disp 31. sect.3. num.16. Alter. d. tom.2. disp.14. c.2. q.1. Sayr. d. lib.4. c.13. n.3. Bonac. d. puncto 3. n.2. vers. secundò sequitur. 16

In gloss. Annum, ibi, quid si annus fuerit bissextilis. Tunc suspensionem seruandam esse 366. diebus, ic oet in præsenti, Gemin. num.13. Alter. d. c.2. col.4. versic. deinde. 17

SVMMARIVM.

1 *Papa Imperatorem deponere potest ex causis legitimis, & n.4.*

2 *Delictum nouum est eiusdem criminis ex internallo iteratto.*

3 *Subreptitia dicitur Principis venia non facta mentione de iterato crimine.*

5 *Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt.*

6 *Anathema idem est, quod excommunicatio maior quoad vim, & vinculum, & solum differt in solemnitate.*

7 *Cardinalis Legati de latere attestatio plenam probationem facit, dummodo ipse asserat se Legatum.*

8 *Papæ assertioni, & testimonio plenè creditur.*

9 *Imperij electores sunt Archiepiscopus Moguntin. Colonien. Treueren. & quatuor laici, scilicet Palatinus, Comes Rheni, Dux Saxoniæ, & Marchio Brandeburgen.*

10 *Bohemiæ Rex ad Imperatoris electionem de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant.*

11 *Papa an possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito? remissiuè.*

CAP. Ad Apostolicæ. II.

PApa ex certis causis potest deponere Imperatorem, & Reges, vt hic deponit Fridericum Imperatorem, & Regem Siciliæ. Sicilia est patrimonium S. Petri, & fuit data in feudum Friderico. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franc Viuian. in ration. lib.2. pag.283. Alagona in compend. pag.322. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p.1. & 2. 1

Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumunt, pluresque Imperatores & Reges commemorant, quos suis Imperiis & Regnis deposuerunt, priuaruntque Summi Pontifices, Turrecrem. in summ. de Eccles. lib.2. cap.114. Albert. Pyghi. 2

de

de Eeclef.hierarch.lib.5.c.14.& 15.Petr.Gregor.*syntag. iuris,lib.15.cap.1.num.11. cum seqq.& de Republ. l.26. c.4.&* 5. Molin.*de iustis.tract.2.disp.29. vers.3.* Ayala *de iure,& officio belli,lib.1.c.2.n.27.* Anastas. Germon. *de sacror.immun.lib.3.c.13.n.27.cum seqq.* Thom.Bozz. *de signis Eccles.lib.17.c.3.& 4.& de statu Italia contra Machiauel.lib.3.c.5.&* 6. Peregrin. *de iure fisci, lib.1. tit.2.ex n.5.*Param.*de origine S.Inquisit.lib.3.q.1.opin.3.* Rutil.Benzon.*de anno Iubilai,lib 1.c.10. pag.57.&* 58. Salas *de legib.q.95.disp.7.sect.4.*Angel.Matheac.*de via & ratione iuris,lib.1.c.34.n.28.* Camil.Borrel.*de praest. Regis Cathol.c.46.n.110.cum seqq.& c.47.ex num.46.* Valençuel. *in monit. contra Venetos, part.5. ex n.236. vsque ad* 258. Soar. *in tract. de Fide, dispne.20 sect.3. num.21. cum seqq. & disput. 22. sect.8. num. 2. &* 7. Calist.Ramirez *de lege Regia. §.2. ex num.44.* Seraph. de Freitas *de iusto Imper. Asiatico, cap.6. num. 45. cum seqq.*

2 *Deicranit enim multoties*, &c.] Notatur ad hoc, quòd eiusdem criminis ex internallo iteratio, nouum est delictum, vt per Couar. *lib.2.var.c.10.num.8.vers. quod verò.*

3 Vnde subreptitia dicitur Principis venia non facta mentione de iterato crimine, vt per Tiraq. *de poenis temper. causa* 10. *num.*4 Padil *in l.transigere,n.63.C.de transact.*Henriq.*in summ.lib.13. cap.20.* §.1. Farinac. *in praxi crimin. part.1.q.6. n.49.* Nicol. Garc. *de benefic. part.8. cap.3. num.* 28. Cened. *ad Decretal. collect.34. num.4.*

4 *Et nihilominus sententiando priuamus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Papa Imperatorem deponere potest, vt per Garc.Mastril.*de Magistrat.lib.1.c.2.n.8.* Card. Bellarmin.*controuers.3.generali de Romano Pont. lib.5.c.8.* Soar. *de defensione Fidei Cathol. contra Anglicana secta errores, l.2.c.21.n.14.*

5 In gloss. *Ad Apostolica*,ibi, *& sine sententia, vel licentia Concily*, &c. Notatur ad hoc, quòd Papa est supra Concilium, & ab eo Concilia omnia suam auctoritatem, & confirmationem accipiunt, vt per Sayr. *in claui Regia, l.2.c.10.n.6.*

6 In gloss. *Anathematis*, ibi, *id est,excommunicationis cum solemnitate facta*. Notatur ad hoc, quòd anathema idem est quòd excommunicatio maior, quoad vim,& vinculum, solùm differt in solemnitate, vt per Spin. *in specul.testam gloss.11.rubr. n.11.* Cott. *in memorabil. verbo Anathema,*Couar.*in cap.alma mater,p.1.§.8.n.6.* Henriq.*in summ.lib.12.c.20.§.2. lit.C.* Anil. *de censur. part.2.cap.1.disput.1.dub.1.fol.15.* Sanch. *de Matrim. lib.4. disput.22. num.8.* Cened. *ad Decret. collect. 24. num.4.*Sayr.*de censur.lib.1.cap.2.num.5.*Anton.à Sousa *in relect. de censuris Bulla Coena, cap. 2. num.5.* Emman. de Valle *de incantat. & ensalmis, sect. 3. cap. 6. num.15.*

7 In gloss.*Proponi*,ibi,*quia Cardinales*,&c.] Notatur ad hoc, quòd attestatio Cardinalis Legati de latere plenam probationem facit, dommodo ipse asserat se legatum, vt per Mascard. *de probat. concl.* 260. *num.1.* latè metipsum *in tract. de iure Eccles. lib. 1. cap. 5. num.63.*

8 In gloss.*Promisissent*, ibi, *credendum est Papa hoc referenti*. Notatur ad hoc, quòd plenè creditur assertioni,& testimonio Pontificis,vt per Farinac *in praxi crimin.p.2.q.63.n.79.* etiam de eo, quod vidit ante Pontificatum, ex Mascard. *conclus.139. n.6.* latissimè ego ipse *in tract. de iure Ecclesiast. lib.1.cap.2. à num.196. cum seqq.*

9 In gloss. *Illi autem*, ibi, *scilicet Archiepiscopus Mogunt. Colon. Treueren. & tres laici, scilicet Palatinus Comes Rheni, Dux Saxonia, Marchio Brandeburgen.* Vide Azor.*instit.moral.p.2.lib.10.c.3.q.4.* & quæ dixi *in collect.ad cap. venerabilem 34. num.2. de elect.in Decretal.*

In ead.gloss.ibi, *Rex Bohemia de necessitate vocandus non est, nisi cum alij discordant.* Ita Azor. *d.c.3.q.4.vers. queres.* 10

In gloss. *Eligant*. An Papa possit eligere Imperatorem priori Imperatore deposito? Vide Peregrin. *de iure fisci, lib.1. tit.2. num.15.* Octau. Glorit. *resp.64 n.42.* 11

SVMMARIVM.

1 *Certam rem qui petit causa expressa, si illam causam non probat, succumbit, licèt aliam probet, maximè postmodum emergentem.*
2 *Rex potest modicè, vel etiam non modicè ex iusta tamen causa in ordine ad Regni vtilitatem donare de bonis Regia Corona.*
3 *Principem decet vti liberalitate.*
4 *Princeps regulariter non potest iura Regni diminuere, quando diminutio tenet in magnam Principatus lasionem.*
5 *Bona, qua sunt apud hostes, propter recuperationis spem donari, & largiri possunt.*
6 *Donatio facta pro Ecclesia construenda non valet, cùm non adsit persona, qua acceptet illam.*
7 *Donatio facta nomine Regni, vel Regia dignitatis obligat successorem in Regno.*
8 *Rex succedens in Regno tenetur seruare, & adimplere donationes factas per pradecessores.*
9 *Causa si in libello sit generaliter expressa, tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio.*
10 *Libellus alternatiuus admittitur de iure Canonico.*
11 *Ius superueniens actori ex causa de praterito post litem contestatam sibi prodest.*
12 *Loci mentio in quo fit contractus, debet fieri in instrumentis publicis.*
13 *Bona fides in dubio prasumitur.*
14 *Allegatio partis non facit ius.*

Cap. Abbate sanè. III.

QVi in iudicio petit aliquam rem sibi deberi, exprimat certam causam, si illam causam non probat, succumbit, licèt aliàs producat, & probet: si verò non expressit causam, si illam non probat, non succumbit, sed sufficit probare vnam iustam causam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Auehar. Domin. Franch. Viuian. *in ration.lib.2. pag.283.* Alagona *in compend.pag.322.*remissiuè Casal. *in annot.*& Ximen.*in concord.p.1. &* 2. 1

Ex largitione Regis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Rex potest modicè, vel etiam non modicè, ex iusta tamen causa in ordine ad Regni vtilitatem donare de bonis Regiæ Coronæ,vt per Castald.*de Imperat.q.104. à princip.*Gabr.*lib.3.commun.tit.de iure quesito, concl.5. n.48.*Couar.*in cap.quamuis pactum,p.2.§.2.n.4.*Molin. *de primogen.lib.1.cap.3. num.18.* Mench. *illustr. lib.1. cap.4. num.6.* Valasc. *cons. 132. num.2.* Cabed. *Lusit. decis.30.num.1.& decis.40. à num.16. & decis.19. n.2. p.2.*Molin.*de iustit.tom.2.disp.25.col.1.vers.cùm autem.* Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo Rex, n.14.* Decet enim Principem vti liberalitate, Ionoc. *in cap. grandi, de suppl. negl. Pralat.* Bero. *cons. 65. num. 11. volum. 1.* Cranet. *consil. 889. num.6.* Bee. *consil.129. num.108. volum. 2.* Nam regulariter non potest Princeps iura Regni diminuere, quando diminutio tendit 2 3 4

in

in magnam Principatus læsionem, sicut tradunt Petr. Gregor. Tholosan. *de Republ. c. 20. n. 61. vers. aut ratio*, Peregr. *de iure fisci*, *lib. 1. tit. 3. n. 74.* Nec refragantur tradita per Luc. de Pena *in l. quicunque, C. de omni agro des.* qui videtur sentire, quòd nec modica concessio fieri potest, nè propter multas modicas concessiones decrescant iura Regni, nam ipse non dicit quòd concessio, quæ modicè lædit, fieri non potest, sed tunc non valent concessiones si plures modicæ fiunt alienationes de iure Regni, quibus coaceruatis resultat grauis diminutio coronæ, & sic loquitur in casu enormis læsionis, siue illa resultet ex vna concessione, siue ex pluribus, licèt singulariter modicis, vt declarat Afflict. *in rubr. quæ sint Regalia, n. 65.* prout ab experientia illud probat Neuiz. *consil. 11. n. 56.* & de Regno Austriæ quod ita paulatim mutilatum perdidit nomen Regni, testatur Robert. Gagni. *in chron. Franc. in vita Loth. lib. 5. c. 6.* cuius verba transcribit Menoch. *consil. 1003. sub n. 19.*

5 *Allegabatur etiam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd bona quæ sunt apud hostes propter recuperationis spem donari, & largiri possunt, vt per Xuar. *alleg. 8. num. 1. cum seqq.*

6 *Nec pro eo quòd voluit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non valet donatio facta pro Ecclesia construenda, cùm non adsit persona, quæ acceptet, vt per Menoch. *cons. 92. n. 58. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 7. num. 98.*

7 *Sed ad hæc pars vestra*, &c.] Notatur ad hoc, quòd donatio facta nomine Regni, vel Regiæ dignitatis obligat successorem in Regno, vt per Xuar. *allegat. 8. n. 3. & n. 8. & alleg. 9. n. 9. & alleg. 10. n. 3.* D. Barbos. *in*

8 *l. quia tale, n. 9. ff. soluto matrim.* ita vt Rex succedens in Regno teneatur seruare, & adimplere donationes factas per prædecessores, vt per Tiraq. *de iure primog. q. 35. n. 19.*

9 *Præfatus igitur Cardinalis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si in libello causa sit generaliter expressa, tunc super iure proueniente ex noua causa potest ferri sententia in eodem iudicio, vt per D. Barbos. *in l. non po-*

10 *test videri, n. 41. cum seqq. ff. de iudic.* Et ideo ex hoc text. colligit Marc. Ant. Genuens. *in practic. Ecclesiast. q. 748.* quod de iure Canonico admittitur libellus alternatiuus.

11 *Ex his, quæ post litis contestationem accidunt*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ius superueniens actori, ex causa de præterito post litem contestatam sibi prodest, vt per Vezin. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 17. num. 5. pag. 186.*

12 *Et necessariò adesse debent, veluti locus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in instrumentis publicis debet fieri mentio loci in quo fit contractus, vel actus ipse, qui in instrumento continetur, vt per Couar. *pract. c. 20. num. 3. vers. quintò*, Donat. à Fina *tom. 1. commun. opinion. lib. 4. titul. 11. num. 63.* Cald. Pereira *de empt. cap. 5. num. 9.*

13 In gloss. *Dominij*, ibi, *ad hoc autem, vt actus*, &c. Notatur ad hoc, quòd bona fides in dubio præsumitur, vt per Mench. *illustr. quæstion. lib. 2. cap. 70. num. 2.*

14 In gloss. *Iudicio*, ibi, *vel dic quòd hæc verba sunt allegantis partis, nec ponunt ius.* Notatur ad hoc, quòd allegatio partis non facit ius, vt per Felin. *in c. 1. n. 18. de constit.* Palat. *in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 17. n. 22. & 23.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloss. 5. §. 7. n. 197.* mecipsum *Axiom. 20. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Arbiter, vel index vnus ex pluribus datis si per verba pluralis numeri ferat sententiam aliis præsentibus, & mandantibus, tenet sententia, electio autem pronuntianda est per verba singularia.*

2 *Verbum*, oportet, *necessitatem importat.*

3 *Verbum*, statuimus, *habet vim, siue firmitatem sententiæ diffinitiuæ.*

Cap. Cùm ab vno. IV.

Arbitri plures, vel iudices quando sunt dati, si vnus aliis præsentibus, & mandantibus recitat sententiam scriptam vtendo numero plurali. Nos, &c. sententia valet, ac si ab omnibus esset recitata. In electione verò secus fit, quia siue procedatur per compromissum, siue per scrutinium, electio est pronuntianda per verba numeri singularis. Colligunt ex Ordin. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch Viu. *in ration. lib. 2. pag. 284.* Alagona *in compend. pag. 221.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

In gloss. *Oportet*, ibi, *necessitatem importat.* Ita Sayt. *in claui Regia, lib. 3. cap. 7. num. 20.* Melch. Phœb. *Lusit. decis. 9. n. 5.* Rota *decis. 50. n. 2.* apud Farin. *collect. 1. nouissimarum*, Ego ipse *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 241. n. 2 in vlt. impress.* 2

In gloss. *Statuimus*, ibi, *habet vim, siue firmitatem diffinitiuæ sententiæ.* Refero ego ipse *in tract. de dictionib. vsufr. dict. 384. n. 2.* vbi *n. 1.* quod verbum, *statuimus*, est iuris noui inductiuum. 3

SVMMARIVM.

1 *Sententia diffinitiua si non ponatur in scriptis, & ab ipsomet iudice, & non ab alio, nisi sit Episcopus, & sedendo, non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec est necesse ab ea appellare.*

2 *Sententia diffinitiua in scriptis proferenda est.*

3 *Declaratur text. in cap. si quis cum aliquo, 11. q. 1.*

4 *Sententia interlocutoria non requiritur, vt proferatur in scriptis.*

5 *Sententia debet legi per iudicem illam pronuntiantem.*

6 *Verba, nullius penitus sit momenti, important ipso iure.*

7 *Illustres quæ persona dicantur relinquitur arbitrio iudicis.*

8 *Causa quæ dicatur parua, magna, vel leuis, relinquitur arbitrio iudicis.*

9 *Arbiter potest de voluntate litigantium procedere simpliciter de plano, & iuris ordine prætermisso.*

10 *Sententia lata à iudice non sedendo pro tribunali licèt sit nulla ipso iure, tamen si iudex habeat tale impedimentum aut dolorem, quòd sedere non possit, rectè tenet.*

Cap. Et si sententia. V. & vlt.

Sententia diffinitiua si non ponatur in scriptis, & ab ipsomet iudice, & non ab alio, & sedendo, non stando, vel deambulando proferatur, est nulla, nec est necesse ab ea appellare, sed potest Episcopus per alium sententiam recitare, quia propter prærogatiuam dignitatis est honorandus ad instar illustrium personarum. Colligunt Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 285.* Alagona *in compend. pag. 324.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.* 1

Postquam

2 *Postquam scripta fuerit.*] Ergo sententia diffinitina in scriptis proferenda est, *l.2. ibi, scriptas, l.3. C.de sentent.ex breuic.recitan.*tradunt Bart.*in l.1.§. fin.n.2.ff. de hared.instit.*Innoc.*in cap. suborta, sup.hoc tit.* Perus. *in cap.quoniam contra, n.24.de probat.*vbi Abb.*num.5.* Felin.*n.7.*Dec.*n.15.* Rip.*in rub.de constit.n.44.*Bellam. *decis.359.de consuet.n.1.* Boër.*decis.258.n.60.* Marant. *de ordin.indic. p.6.cap.de sententia.n.17.& 22.*Vant.*de nullit.tit.ex defectu processus, à n.94.*Menoch.*de arbitr. q.60.* Viuian. *tom.2. commun. opin.lib.7. tit.8. num.32. pag.244.*Ordin.Reg.Lusit.*lib.3.tit.62.§.6.* D. Barbos. *in l.si debitor, n.139.ff.de iudic.* vbi ampliat in interlocutoria habente vim diffinitinæ, Alex. Trentacinq. *var. resol lib. 2.tit.de sentent.resol.2.à n.1.* vbi *à num.4.* subdit quòd hæc solemnitas in causa graui, & ponderosa à partibus remitti non potest, secus in causis
3 vilis, & modici momenti. Non obstat text. *in cap. si quis cum Clerico*, ibi, *sententia ab eo sine scriptis feratur, 11.q.1.*quia specialiter procedit in Episcopo, qui est persona illustris, cui circa proferendas diffinitiuas sententias à iure fauor conceditur, iuxta text. *in l. 2. vers. sed nec, C. de sentent. ex breuic.* aduertit Bellam. *n.4.in cap. Albericus 23. de testib.* Nec etiam obstat *d. cap Albericus*, dum supponere videtur sententiam non fuisse prolatam in scripris, quia non agit vtrùm sententia cum scriptis, vel sine scriptis sit proferenda, sed supposito (quando sunt termini habiles.) quòd in scriptis profertur, illius publicatio redigenda sit in actis per notarium publicum, quæ reductio facienda est ad hoc, vt ea actis iudicialibus publicam fidem faciat, idque colligitur ex verbis eiusdem text. ibi, *redacta non fuit*, quibus non significat in scripris prolatam non fuisse, sed licèt in illis esset prolata in actia scriptis per notarium, non fuisse redactam ad prædictum effectum faciendum, iuxta text.*in cap. quoniam, contra, de probat.*

4 Limita non procedere in sententia interlocutoria, quæ quidem propriè sententia est quantuncunque absque scriptura à iudice proferatur; patet si expendas text. *in præsenti*, tantummodo ius speciale inducere in sententia diffinitina, patet ibi, *& si sententia diffinitina, &c.*& vti talis cùm à regulis iuris exorbiret, extra casum de quo loquitur, trahi non debet, iuxta *reg. odia, in 6.*ac subinde quantumcunque scriptura requiratur in appellatione, quæ interponitur ab interlocutoria sententia, vt probat text.*in c.1.de appell. hoc lib.* resoluit Nauar. *in cap. cùm contingat, causa 6.nullit. de rescript.* nequaquam tamen in illius prolatione scriptura desideratur, provt in specie tradit gloss. *verbo diffinitiua*, Franch.*n.4.*Anch.*in princ.*& alij *hic*, gloss. *in l.2.ff.de appell.* post alios Ias.*à n.58.in l.ne quicquam, ff. de offic. Proconf.* gloss. *verbo interlocutiones in d. cap. quoniam contra.* Non refragatur idem *cap.quoniam contra*, quia satisfit si dicas text. illum non constituere ipsam sententiam interlocutoriam in scriptis à iudice esse proferendam, sed à Notario in actis scriptis esse redigendam, patet ex verbo, *scribat*, de quo *ibi*, de qua reductione tantummodo agit *ibidem*, Summus Pontif. quinimmo talis reductio in actis scriptis non est necessaria ad validitatem, sed solùm ad probationem, vt colligitur ex eodem text.*in fine*, ibi, *nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus, &c.*& ex ratione, quam text. ille, reddit.*in princ.*

5 *Debeat à iudice, &c.*] Notatur ad hoc, quòd sententia debet legi per iudicem illam pronunciantem, vt per Bernard. *reg. 679.* Socin. *reg. 249.* Azeued. *l.10. n.74.cum seqq.tit.17. lib.4.noua recop.*quod tamen hodie obseruari tradunt Viuian.*tom. 2.commun.opin. lib.7. tit.8.n.32 vers. vnde, pag.245.*Azeued.*citato loco*, Menoch.*d.casu 66. & cons.45. n.3. & cons.100.num.258.* Gam. *Lusit. decis. 57. n. 1.* Bonacos. *commun. crimin. p.1. verbo sententia, fol.151.* Gutier. *pract.lib.1.q.99. num. 4.*

Nullius penitus est momenti.] Id est, ipso iure, iuxta 6
ea, quæ tradit Tiraq.*in l. si vnquam, verbo reuertatur n.101.C.de reuocand.donat.*

In gloss. *Illustrium*, ibi, *& relinquatur iudicis arbi-* 7
trio. Notatur ad hoc, quòd iudicis arbitrio relinquitur quæ personæ dicantur illustres, vt per Menoch.*de arbitrar. lib. 2. casu 68. à princ.* Sicut etiam relinquitur 8
arbitrio iudicis quæ causa dicatur parua, magna, vel leuis, vt per eundem Menoch.*d.lib. 2.casu 72.num.10.* Flamin.*de resign.benef.lib.1.q.1.n.144.*

In ead.gloss.ibi, *Quòd partes bene possent iudiciario* 9
ordini renuntiare. Notatur ad hoc, quòd arbiter potest de voluntate litigantium procedere simpliciter, de plano, & iuris ordine prætermisso, vt per Soar.*tom.1. commun.opin.lib.2.tit.26.n.21.pag.350.*

In gloss. *Sedendo*, ibi, *quòd si ita doleret, quòd se-* 10
dere non posset, &c. Notatur ad hoc, quòd quamvis sententia lata à iudice non sedendo pro tribunali sit ipso iure nulla, tamen si iudex habeat tale impedimentum, aut dolorem quòd sedere non posset, rectè tenet, quamvis non sedeat, vt per Gonzal.*ad reg.8.Cancel.gloss.60.n.48.cum seqq.*vbi citat Bart.*in l.1.n.3.C.de sentent.ex breuic.recitan.*

De Appellationibus,

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Appellatio ab interlocutoria, vel à diffinitina ex interuallo semper in scriptis proponenda est.*
3 *Appellationis causa quòd nominatim exprimatur pro forma, in appellatione requiritur.*
4 *Papa omisso articulo appellationis potest cognoscere de causa principali provt sibi visum fuerit.*
5 *Appellans si puncto appellationis renuntiet, appellationis iudex super principali cognoscere potest prætermisso appellationis articulo.*
6 *Apostoli vnde dicantur.*

CAP. Cordi nobis. I.

Innoc. IV.

APPELLANS ad Papam in iudicio, vel extrà super interlocutoria, vel grauamine, debet causam appellationis assignare in scriptis, & petere Apostolos, quos iudex à quo tenetur exhibere, in quibus exprimat causam appellationis, & cur causam non admiserit, etsi detulerit ei ob reuerentiam superioris. Item ad prosequendum præscribat terminum conuenientem, habita ratione personæ, loci & negotij. Item si appellatus vult, & petat, debet Romam ire per se, vel per idoneos procuratores cum omnibus scripturis, & monumentis causæ, non solùm ad prosequendam appellationem, sed etiam causam principalem, si ita iudicauerit Papa; imo potest tractari causa principalis articulo appellationis omisso, de consensu tamen partium, & si appellans præmissa non obseruet, reputabitur non appellans, & redibit ad priorem iudicem, 1

& condemnabitur ad expensas legitimas. Si appellatus præfata contemnat, procedatur in eum tanquam contumacem tum in expensis, tum in causa, provt de iure. Iustum est enim, vt in eum iura insorgant, qui ius, & iudicem, & partem eludit. Item per hæc non mutantur ea, quæ statuta sont antiquo iure in appellatione à diffinitiois sententiis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr Anchar. Burr. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 2. pag. 238.* Alagona *in compend. pag. 342.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Causam appellationis in scriptis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd appellatio ab interlocotoria, vel à diffinitiua ex interuallo semper in scriptis proponenda est, vt per Mich. Grass. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 21. n. 93. pag. 307.* Cald. Pereira *de emption. & vendit. c. 6. n. 18. in med.*

3 *In quibus appellationis causam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in appellatione requiritur pro forma quòd causa appellationis nominatim exprimatur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 6. 120.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 4. n. 37.*

4 *Finito appellationis articulo, vel de partium*, &c.] Speciale namque est in Papa, vt omisso articulo appellationis possit cognoscere de causa principali provt sibi visum fuerit, vel de partium voluntate, vt per Couar. *pract. c. 9. n. 6.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 6. n. 12. cum seqq.* D Barbos. *in l. 1. ff. de iudic. n. 24 cum seqq.* vbi ait hoc ipsum inferiori iudici permissum esse, quando ad id accedit Papæ confirmatio, siue approbatio.

5 Notatur etiam ad hoc, quòd si appellatus puncto appellationis renuntiat, appellationis iudex super principali cognoscere potest prætermisso appellationis articulo, vt per Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 136. consid. 1. n. 1.* Quando enim appellatus impetrat commissionem per quam totum negotium demandatur, tunc indistinctè Senatus cognoscit de meritis, etiamsi appellatio non deuolueretur, vel esset malè appellatum, ex Surd. *decis. 175. n. 10.*

6 In gloss. *Petat Apostolos*, in addit. ibi, *dicuntur Apostoli ab ἀπὸ, quod est* de, *& στολον, quod est* missio, *quasi missio, quam facit vnus iudex ad alium.* Ita Grauat. *ad praxim Vestrij, lib. 7. c. 3. n. 60.* Marchesan. *de commiss. p. 1. de commiss. appellat. c. 1. n. 15.* latè Sigism. Scacc. *de appellation. q. 13. à princ.* vbi docet qui dicantur Apostoli conuentionales, testimoniales, dimissorij, reuerentiales, & refutatorij.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex, qui recusatur, statuit competentem terminum arbitris ad finiendam causam, quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit,* & n. 2.

3 *Arbitrorum, vel aduersarij culpa quando intra terminum præfixum non fuit terminata suspicio, an iudex possit in negotio principali procedere, remissiuè.*

4 *Recusatio in scriptis est proponenda.*

5 *Arbitri iuris recusari possunt.*

Cap. Legitima. II.

1 IVdex allegatus suspectus assignet arbitris iam electis competentem terminum, intra quem terminent negotium suspicionis, alioqoin iudex ex tunc procedat in negotio principali. Colligunt ex Ordin. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Vin. *in ration. lib. 2. pag. 340.* Alagona *in compend. pag. 342.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 2

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Couar. *pract. c. 26. n. 5.* Soar. de Pace *in pract. t. 2. p. 1. c. 6. n. 10.*

Per iudicem competens terminus præfigatur, &c.] 3
Quid si culpa arbitrorum non fuit terminata suspicio intra terminum? Vide Bart. *in l. fin. n. 2. ff. de var. & extraord cognit.* Farin. *in praxi crim. p. 3. q. 111. num. 528. & 555.* Quid si recusans aduersarij facto fuit impeditus? Vide quæ resoluunt Cassad. *decis. 9. de appell.* Tiraq. *de retract. lig. §. 12. gloss. 2. n. 1. & 2.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo læsis, n. 16.* Mascard. *de probat. conclus. 1229. n. 88. cum seqq. & concl. 1236. n. 40.*

In gloss. *Iudicem*, ibi, *& coram iudice, qui recusatur,* 4
dandus est libellus recusatorius. Ac proinde recusatio in scriptis proponenda, vt per Auend. *p. 2. Prætor. c. 23. n. 12. in fin.* Perez *l. 1. vers. 14. tit. 3. lib. 3. Ordin. pag. 565. & pag. 568. col. 2.* Rebuff. *in tract. de except. n. 179.* Roland. *de commiss. lib. 2. c. 15. ante n. 9. p. 1.* Soar. de Pace *d. c. 6. n. 26.* Azeued. *l. 1. num. 3. tit. 16. l. 4. noua recop.* Cur. Philip. *p. 1. §. 7. n. 2.* Cardos. *in praxi iudic. verbo recusatio, n. 5.* Ludou. Mirand. *de ordin iudic. q. 20. art. 2. conclus. 3.* Amat. Roder. *in pract. videndi, seu examinandi processum, c. 10. n. 47.* Modern. *de cogn. per viam viol. p. 2. q. 14. n. 37.* Melch. Phœbos *Lusit. decis. tom. 1. Aresto 82.*

In gloss. *Formam iuris*, ibi, *non debent esse suspecti*, 5
&c. Notatur ad hoc, quòd arbitri iuris recusari possunt, vt per Garc. Mastril. *Siciliæ decis. 91. n. 7.* Cæs. Barz. *Bononien. decis. 63. n. 18. & 19.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 63. de compromiss. n. 394.* Carrasc. *in explicat ad aliquas leges recopil. c. 9. n. 22.* quos refert parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 21. ante princ. n. 16.*

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio de officiali Episcopi non ad Episcopum, sed Archiepiscopum interponi debet,* & n. 2.

3 *Appellatio ab Archidiacono interponenda est ad Episcopum.*

4 *Consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habenti.*

5 *Inhibitio vt dicatur legitima, & Canonica, necesse est vt citentur partes quarum interest.*

6 *Inhibitio quibus casibus fieri possit, remissiuè.*

7 *Appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi facienda constituta, quæ decem præfiniuntur diebus.*

8 *Appellationem interpositam probans debet etiam probare infra decem dies appellasse.*

9 *Attentata pendente appellatione sunt omnino reuocanda per ipsum iudicem ad quem fuerit prouocatũ.*

10 *Archiepiscopus antequam suffraganeo inhibeat, considerare debet an per appellationem sit deuolutum negotium, & causa, & an appellatio sit legitimè interposita.*

11 *Inhibitio Canonica dicitur quoties ea facta fuit præuia causæ cognitione, ad hoc vt appellatio sit recipienda ex causa probabili.*

12 *Inhibitoriam decernere potest iudex ad quem appellatum est in casibus à iure prohibitis statim postquã cognoscere cœperit, an recipienda sit appellatio.*

13 *Confessus tantùm etiamsi testibus conuictus non sit nec in ciuilibus, nec in criminalibus, regulariter ad appellandum admittitur.*

14 *Appellatio non datur in notoriis tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, in quibus non obstante appellatione iudex potest ad executionem suæ sententiæ deuenire.*

15 *Appellatio vbi à iure prohibita est, nihilominus admittenda*

mittenda est si causa iusta expressa fuerit in appellatione.

16 *Attentatorum remedium non datur contra tertium.*

17 *Appellatio interponitur ab Episcopis ad Archiepiscopum in causis in quibus iurisdictionem temporalem habent, nisi speciale ius aliud inducat.*

Cap. Romanæ. III.

1 Ab officiali Episcopi non est appellandum ad Episcopum, quia sunt idem tribunal, sed ad Archiepiscopum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 341.* Alagona *in compend. pag. 344.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1.* & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant plures Doctores citati *in collect. ad c. 2. de consuet. hoc lib.* vbi latè dixi, & faciunt per me tradita *de officio, & potest. Episcopi p. 1. tit. 4. de Archiepiscop. præstantia n. 62. cum seqq.* secundùm Lugdunen. impress.

3 *Ab Archidiacono.*] Notatur ad hoc, quòd ab Archidiacono appellatur ad Episcopum, vt per Sigism. Scacc. *de appellation. q. 8. n. 52.*

4 In gloss. *Consuetudine, ibi, qua dat iurisdictionem,* &c. Notatur ad hoc quòd consuetudo tribuit iurisdictionem etiam priuato nullam penitus iurisdictionem habenti, vt per Palat. *in repet. cap. per vestras notab. 2. §. 1. n. 27.* Nat. *conf. 98. n. 4.* Ctanet. *conf. 238. n. 6. & 7.* Decian. *tract. crimin. lib. 4. c. 27. sub n. 6.* Paris. *conf. 25. n. 36. vol. 1.* Schard. *de feudis p. 10. sect. 5. n. 5. cum seq.* Surd. *conf. 465. n. 4.* Biag. *de consuetudin. q. 8. n. 17.* Stephan. Gratian. *disceptationum forens. c. 184. n. 25.*

§. Si verò.

5 *Vocatis partibus.*] Notatur ad hoc, quòd vt inhibitio dicatur legitima, & canonica, necesse est vt citentur partes, quarum interest, vt per Mich. Grass. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 14. n. 159. pag. 270.* Vant. *de nullitat. tit. ex defectu iurisdict. Ordin. n. 55.* Auendan. *de exequendis mandat p. 1. c. 22. n. 10.* Cou. *pract. c. 24. n. 3.* Mynsing. *cent. 3. obseru. 87.* Bernard. *reg. 376.* Surd. *conf. 424. n. 41.* Garc. *reg. 169.* Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 2. num. 31.* Gabr. Pereira *de manu Regia, cap. 10. num. 9.*

6 De inhibitione, & quibus casibus fieri possit? vide Ioseph. de Sesse *in speciali tract. de inhibit.* Couar. *pract. c. 35. n. 4. vers. sic etiam,* Parlad. *rer. quot. lib. 2. cap. fin. p. 5. §. 1. n. 23.* Cald. Pereira *de potest. eligendi c. 5. n. 10. & quæst. forens. lib. 1. q. 25. n. 27.* D. Barbos. *in l. Titia, ff. solut. matrim. n. 38. & n. 54.* Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib. 2. cap 11. à num. 13.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. conclus. 144. & seqq.* Aloys. Riccius *in collect. decis. part. 1. collect. 204.* Farinacius *fragment. crimin. part. 2. lit. I, à num. 312. vsque ad num. 339.*

7 *Aut non infra decem dies.*] Notatur ad hoc, quòd appellatio est interponenda infra legitima tempora appellationi faciendæ constituta, quæ decem præfiniuntur diebus, vt per Vincent. Honded. *conf. 83. n. 85. vol. 1.* Alexand. Raud. *resp. 23. n. 518. vol. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 95. n. 1.* Mascard. *de probat. conclus. 114. num. 6. & 7.* Fr. Lud. Mirand. *de ord. iudic. q. 30. art. 7. conclus. 2.* Surd. *conf. 5. num. 38. & conf. 278. à num. 10.* Cardos. *in praxi iudicum verbo appellatio, num. 3.* Alex. Trentacinq. *var. resol. lib. 2. tit. de appellat. resol. 4. à n. 3.* latè Ignat. de Villar. *in sylua respons. lib. 1. respons. 15. quæst. 4.*

8 Vnde probans appellationem interpositam debet etiam probare infra decem dies appellasse, vt per Mat. Barbos. *Collect. Tom. IV.* card. *d. concl. 11. n. 6. & conclus. 351. n. 10.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 16. n. 8.* Surd. *conf. 5. n. 36.* Et ad hoc 9 vt attentata pendente appellatione sint omnino reuocanda per ipsum iudicem ad quem fuerit prouocatum, prius omnino constare debet ipsam appellationem intra decem dies fuisse interpositam, vt tenet Couar. *pract. c. 23. n. 1. vers. secundo.*

Nisi prius ipsis constiterit, &c.] Notatur ad hoc, quòd 10 Archiepiscopus antequam suffraganeo inhibeat, considerare debet an per appellationem sit deuolutum negotium, & causa, & an appellatio sit legitimè interposita, vt per Steph. Quar. *in summ. Bull. verbo Archiepiscopi auctoritas, n. 18. vers. secundo principaliter.*

§. Quòd si obiiciatur.

Nisi prius, &c.] Notatur ad hoc, quòd Canonica 11 inhibitio dicitur quoties ea facta fuit præuia causæ cognitione ad hoc, vt appellatio sit recipienda ex causa probabili, vt per Couar. *pract. c. 24. n. 3. vers. tertio.*

§. Si autem.

Probat hic §. iudicem ad quem appellatum est in 12 casibus à iure prohibitis posse inhibitoriam decernere statim postquam cognoscere cœperit, vtrùm recipienda sit appellatio, innouatur per Concil Trid. *sess. 22. de reform. c. 7.* tradunt Abb. *in cap. cum speciali §. porro n. 6. hoc tit.* Octau. Vestr. *lib. 7. c. 3. n. 11.*

Vel de quo quis in iure confessus extitit.] Notatur ad 13 hoc, quòd confessus tantum, etiamsi testibus conuictus non sit, nec in ciuilibus, nec in criminalibus regulariter ad appellandum admittitur, vt per Cou. *pract. c. 23. n. 5. vers. secunda conclusio,* Fichard. & Bonacos. *tom. 2. comm. opinion. lib. 7. tit. 24. n. 5. pag. 320.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 49. n. 3.*

In gloss. *Notorio.* Notatur ad hoc, quòd in notoriis 14 non datur appellatio, tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, in quibus non obstante appellatione iudex potest ad exequutionem suæ sententiæ deuenire, vt per Duen. *reg. 42. vers. duodecimò fallit,* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 21. n. 17. cum seqq. & p. 3. q. 101. n. 164.*

In gloss. *Mandatur,* ibi, *nisi exprimeret causam rationabilem,* &c. Notatur ad hoc, quòd vbi à iure prohibita est appellatio, nihilominus est admittenda si causa iusta expressa fuerit in appellatione, vt per Couar. *practic. c. 15. num. 1. & c. 23. num. 5. vers. secunda conclusio.* 15

§. In alium.

Aliquid post eorum inhibitionem attentat.] Notatur 16 ad hoc, quòd remedium attentatorum non datur contra tertium, vt per Afflict. *decis. 354. n. 20.* Put. *decis. 74. lib. 2. in antiq.* Lancel. *de attent. p. 1. c. 3. n. 4. cum seqq.* Menoch. *de interdict. remed. 17. recup. n. 44.* Flamin. Paris. *de resign. benefic. lib. 1. q. 16. n. 44.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 72, consid. 1.* Cabed. *Lusit. decis. 120. n. 18. p. 1.*

§. Debet.

Probat hic §. ab Episcopis in causis in quibus iuris- 17 dictionem temporalem habent, appellandum esse ad Archiepiscopum, nisi ex consuetudine, priuilegio, siue alio iure speciali ad alium sit appellandum, vt per Soat. de Pace *in pract. tom. 2. p. 5. c. vnico n. 4. ad fin.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex requisitus si non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus, nisi renuntiatum fuisset appellationi.*
2 *Iudex tenetur petitos apostolos appellanti exhibere.*
3 *Iudex à quo quando expressè denegat dare apostolos, vel in termino iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus.*

Cap. Vt super. IV.

1 IVdex à qoo si requisitus non tradit apostolor iuxta *cap.cordi*, & procedit, eius processus est nullus, nisi fuerit antea appellationi renuntiatum. Colligunt ex Ordin Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anch. Franc. Vin. *in ration.lib.2.pag.147.* Alagona *in compend.pag.345.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen *in concord.p.1.& 2.*

2 *Apostolos appellanti*, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex tenetur petitos apostolor appellanti exhibere, vt per Sigism. Scacc. *d.appellat.q.12. à n.42.* vbi subdit quòd non tenetur statim, sed intra triginta dies.

3 *Si verò non exhibuerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando iudex à quo expressè denegat dare apostolos, vel in termino iuris illos non exhibet, & postea procedit, processus est ipso iure nullus, vt per Sigismund. Scacc. *d.q.13.n.91.in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex appellationis iniquè appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalem, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non detulerit appellationi, sed si detulit, non fiet remissio de necessitate.*
2 *Appellatio friuola non est admittenda, & quæ talis dicatur, ostenditur.*
3 *Appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à iudice reiici, & ea non obstante ad vlteriora procedi absque vitio attentatorum.*
4 *Appellationi deferens censetur à se omnem iurisdictionem abdicare.*
5 *Iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalem quando iudex à quo appellationi detulisset.*

Cap. Cùm appellationibus. V.

Clem. IV.

1 IVdex appellationis iniquè appellantem ante sententiam eodem die remittit ad iudicem principalem, & condemnat in expensis; si verò prior iudex detulit appellationi, quia à se consequenter abdicauit causam, iudex appellationis non tenetur remittere causam ad priorem, sed potest si vult cognoscere de tota causa, vel potest remittere, si vult. Si verò sit appellatum post sententiam, seruentur iura antiqua. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anch. Franc. Viu. *in ration.lib.2.pag.148.* Alagona *in compend. pag.145.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.1.& 2.*

2 *Nec sit à iudice deferendum.*] Notatur ad hoc, quòd appellatio friuola non est admittenda, vt per Zerol. *in praxi Episcop.p.1.verbo appellatio, vers.ad nonum.* Et illa dicitur friuola appellatio, quæ sine legitima causa interponitur, vt per Fr. Emman. *quæst.reg. tom.2.q.53. art.10.* Et iudicis arbitrio relinqui quæ dicantur friuolæ appellationes, asserit Menoch. *de arbitr. casu 197. num.7.*

A superiore valeant refutari.]Notatur ad hoc, quòd appellatio friuola, & calumniosa potest regulariter à iudice reiici, & ea non obstante ad vlteriora procedi absque vitio attentatorum, vt per Ozasch. *decis.5.n.8.* Mascard. *de probation. concl.148.n.31.* Fario. *in praxi crimin.p.1.q.18.n.13.* 3

A se iurisdictionem abdicauit, &c.] Notatur ad hoc, quòd appellationi deferens censetur à se omnem iurisdictionem abdicare, & causam transferre in superiorem, vt per Anton. Gom. *var.tom.3.c.13.n.32.* Sord. *cons.414.n.52.* 4

Nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda.] Notatur ad hoc, quòd iudex prouocatus non tenetur remittere causam principalem, quando iudex à qoo appellationi detulisset, vt per Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper.lib.1.concl.131.conf.1.n.4.* 5

SVMMARIVM.

1 *Appellans si infra 30. dies constanter non petit apostolos appellationi renuntiat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit, non valet eius processus*, & n.2.
3 *Iudex non tenetur in continenti tradere apostolos, qui habet 30. dies vt intra eos possit deliberari an debeat admittere, vel reiicere appellationem.*
4 *Dies triginta, intra quos iudex tenetur tradere apostolos, currunt à die interposita appellationis.*

Cap. Ab eo. VI. *Bonif. VIII.*

APpellans si intra triginta dies non petit instanter apostolos à iudice, intelligitur renuntiare appellationi, etiamsi vadat, vel mittat ad eam prosequendam. Item illud quod dicitur *in cap.vlt.super*, quòd iudex requisitus si non tradit apostolos, & procedit in causa, processus est nullus, intelligitur si non est requisitus cum debita instantia, id est, iteratis vicibus, & loco, & tempore congruo, & expressè deneget malitiosè, vel negligenter illos dare permittat intra tempus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration.lib.2. pag.349.* Alagona *in compend.pag.245.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Soar. de Pace *in pract.tom.2. p.5.cap vnic.n.6.& 11.* Sigism. Scacc. *de appellation q.13.n.24.* Mantic. *decis.92.n.1.* vbi ampliat quamvis appellans pro apostolis reuersos fuerit. 2

Et eidem infra dictum tempus à iudice exhiberi.] Ergo iudex non tenetur incontinenti tradere apostolos, quia habet 30. dies, vt intra eos possit deliberari an debeat admittere, vel reiicere appellationem, Mandos. *de commission. in commiss.17. appellationis in prima instantia, in verbo termino iuris.* Lancel. *in tract de attent p.2.c.12. de attent. & innou.appell.pend.in præfat.vers secundo ob non reditionem n.53.* Scacc *d q.13.n.42.vers sed tamen.* 3

In gloss. *Triginta dies*, ibi, *& currunt isti dies à die sententiæ.* Ita Mynsing *cent.4 ob eru.26.* Verùm quod incipiant currere à die interpositæ appellationis obseruat praxis, prout referunt Marchesan. *de commission. in commis.appellat.in prima instantia in vers.termino iuris pag.104.* Lancellot. *de attent p.2.c 12.de attent pend. temp.apost.n.2.& 3.* Sigism. Scacc. *d.q.13.n.83.* 4

SVM

SVMMARIVM.

1 *Innouata per iudicem post diffinitiuam sententiam à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis, etiamsi ante appellationem fuerint innouata. Attentata verò post appellationem ante diffinitiuam non reuocantur, nisi primò de veritate constiterit, & dummodo post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent.*

2 *Attentata appellatione pendente ante omnia sunt reuocanda per iudicem ad quem fuerit prouocatum, intelligendo vt ibi.*

3 *Attentata post appellationem ab interlocutoria non reuocantur nisi ea, quæ facta sunt post inhibitionem superioris.*

4 *Appellatio in omni casu permissa est, nisi expressè reperiatur prohibita.*

5 *Attentata appellatione pendente sunt ipso iure nulla, parte scilicet volente, & permittente.*

6 *Excommunicatio lata ante appellationem valet, & non reuocatur attentatorum remedio, etiamsi lata sit intra terminum datum ad appellandum.*

7 *Attentata post appellationem ab interlocutoria non sunt reuocanda donec probetur vera causa appellandi.*

8 *Attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus, in quibus appellatio iure non est admittenda.*

9 *Attentata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, appellatum, & attentatum.*

10 *Executio sententiæ fieri non debet durante tempore ad appellandum.*

11 *Iudicatum propriè dicitur quando infra illud appellari non potest.*

12 *Tertius non dicitur attentare, nec potest contra eum attentatorum remedio vti.*

13 *Attentata pendente appellatione extraiudiciali non sunt reuocanda.*

14 *Attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & vtitur illa, qua antea vtebatur.*

15 *Inhibitioni contrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat.*

16 *Innouare, seu attentare non dicitur is, qui non inhibitus lite pendente suam continuat possessionem.*

17 *Nunciatus si procedit in opere post præceptum iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda.*

18 *Appellans si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante.*

19 *Inhibitioni contraueniens non excusatur ex eo, quòd dicat se suam possessionem continuare quando eadem possessione vteretur non eo modo, quo ante litem vtebatur, sed diuerso.*

CAP. Non solùm. VII.

1 IVdex ad quem non solùm omnia attentata ante appellationem, & post definitiuam sententiam reuocare potest, exceptis casibus in quibus iura prohibent appellare post sententiam, sed etiam omnia attentata post sententiam diffinitiuam, & ante appellationem in decennio, ac si fuissent innouata post appellationem. Illa verò, quæ sunt innouata post appellationem, siue ante diffinitiuam sententiam non poterit reuocare nisi priùs constiterit causam appellationis esse veram, secus quando iudici appellationis constat negotium esse sibi deuolutum per appellationem ex causa probabili, qui inhibuit canonicè nè

procedat, tunc enim sunt hæc ante omnia in statum pristinum reducenda. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 2. pag.* 350. Alagona *in compend. pag.* 345. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

1 *Innouata post appellationem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd attentata pendente appellatione ante omnia sunt reuocanda per iudicem ad quem fuerit prouocatum, vt per Duen. *reg.* 42. Aimēt. *decis.* 98. Couar. *pract. c.* 23. *n.* 1. *vers. prima igitur, vbi n.* 2. *in princ.* subdit quod innouata intra tempus datum ad appellandum reuocari debent ante omnia, Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 21. *n.* 182. *pag.* 313. & *n.* 187. *pag.* 315. Ozasc. *decis.* 5. *n.* 1. Cald. Pereira *de nomin. emphyt.* 5. *q.* 5. *n.* 25. *col.* 5. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 277. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 203. *cum seqq.* Cott *in memorab. verbo Appellatione pendente, vel interposita*, Brunor. à Sole *in locis commun. verbo Appellatio* 31. Mendez à Castro *in praxi Lusitana, lib.* 2. *c.* 11. *à n.* 16. Rot. *decis.* 656. *n.* 1. apud Farin. *p.* 1. *recent.* & *decis.* 682. *n.* 1. & 4. *ead. p.* 1. *recent.* Et procedit quantumcunque notorium sit friuolè, & iniustè appellasse, vt resoluit D. Barbos. *in l. si de vi, n.* 144. *ff. de iudic.* cessat verò vbi notoriè constat spoliatum non habere ius, ex resolutis per Cabed. *Lusit. decis.* 15. *n.* 18. *p.* 2.

3 *A diffinitiua sententia.*] Ergo attentata post appellationem ab interlocutoria non reuocantur, nisi ea, quæ facta sunt post inhibitionem superioris, ex Bellacomb. *d. tit.* 21. *n.* 40. *pag.* 304. Cald. Pereira *citato loco*, quicquid dicat Cou. *pract. c.* 24. *n.* 2.

4 *Exceptis casibus in quibus iura post sententiam prohibent appellare.*] Qui sint iusti casus enumerat parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib.* 3. *tit.* 70. *in princ. n.* 2. *cum seqq.* Regulariter verò in omni casu appellatio permissa est nisi expressè reperiatur prohibita, vt tradunt per *l. & in maioribus, C. de appellat.* Tiraq. *de priuileg. pia causa, priuil.* 153. Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 60. *n.* 1. & *cons.* 271. *n.* 17. & *decis.* 27. *n.* 4. Azeued. *l.* 1. *n.* 71. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua recop.* Marc. Anton. Genncnſ. *in pract. Eccles. q.* 319. *n.* 2. Melch. Phœbos *Lusit. decis. tom.* 1. *Aresto* 62.

5 *Penitus reuocari.*] Licèt attentata appellatione pendente sint ipso iure nulla, vt text. insinuat, hoc tamen intelligitur parte volente, & permittente, vt obseruat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 56. *num.* 63. *cum seqq.*

6 *Sed etiam ea omnia, quæ medio tempore*, &c.] Limita in excommunicatione, quæ lata ante appellationem valet, & ligat, nec reuocatur attentatorum remedio, etiamsi lata sit intra terminum datum ad appellandum, vt per Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 2. *n.* 2. *col. pen.*

7 *Illa verò, quæ post appellationem*, &c.] Notatur ad hoc, quod attentata post appellationem ab interlocutoria non sunt reuocanda donec probetur vera causa appellandi, vt per Couar. *pract. c.* 24. *à princ.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1745.

8 In gloss. *Casibus.* Notatur ad hoc, quòd attentata ante omnia non sunt reuocanda in casibus in quibus appellatio iure non est admittenda, vt per Bellacomb. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 21. *num.* 183. *pag.* 315. & Mich. Grass. *ibid. n.* 192. *pag.* 316.

9 In gloss. *Ante*, ibi, *scias tamen quòd de hoc*, &c. Notatur ad hoc, quòd attentata reuocari petens tria probare debet, videlicet fuisse sententiatum, seu diffinitum, fuisse appellatum, & fuisse attentatum, vt obseruat Mascard. *de probat. concl.* 1278. *n.* 1.

10 In gloss. *Innouata fuissent*, ibi, *sic nec pendente iure quod competit condemnato ad appellandum, id est, vsque*

ad decem dies. Notatur ad hoc, quod executio sententiæ fieri non debet durante tempore ad appellandum, vt per Duen. *reg.* 273. Potest tamen fieri in omnibus casibus in quibus appellatio est prohibita, vt per Couar. *pract.* c.23.n.7. Mascard. *de probat. concl.* 148. *num.*32.& 33.

11 In ead.gloss.ibi, *Tunc enim propriè dicitur iudicatum quando infra illud appellari non potest*. Refert, & sequitur Couar.*pract.c.*23.*n.*2.*illud tamen.*

12 In gloss. *Reducendum*, ibi, *si autem aliquid attentaretur à tertio*, &c. Notatur ad hoc, quòd tertius non dicitur attentare, nec potest contra eum remedio attentatorum vti, vt per Couar. *pract. c.*24.*n.*4. Lancel. *de attent.p.*1.*c.*3.*n.*4.*cum seqq.*Menoch.*remed.*17.*recup. n.*44.Pute.*decis.*74.*p.*2.*in antiq.*Flamin.Paris.*de resign. benef lib.*1.*q.*16.*n.*44.Bernard.Græue.*ad pract.Camer. Imper. lib.*1.*concl.*72.*consid.*1. Cabed. *Lusit.decis.*120. *n.*14.& 18.*p.*1.

13 In ead. gloss. ibi, *Si extraiudicialis fuit appellatio*, &c.Notatur ad hoc, quod attentata pendente appellatione extraiudiciali non sunt reuocanda, vt per Mich. Gr ss.*tom.*2.*commun. opin.lib.*7.*tit.*21.*n.*195.*pag.*316. Rebuff.*in tract.nominat.q.*17.*n.*28.

14 In ead.gloss.ibi, *Quis vtitur possessione eo modo, quo ante*, &c.Notatur ad hoc, quòd attentare non dicitur, qui possessionem suam continuat, & vtitur illa, qua antea vtebatur, vt per Bertrand. *cons.*137.*num.*3.*lib.*5. Menoch.*remed.*17.*recup.possess.n.*49.& 50. Lancel *de attent.p.*2.*in præfat.à n.*84.& *limit.*26.& *c.*4.*limit.*1. *à n.*2.& *p.*3.*c.*24.*q.*20. Mascard. *de probat. concl.*148. *n.*24. Surd.*de aliment.tit.*9.*q.*32.*n.*66.& *decis.*16.*n.*13. & *decis.*45.*n.*79.Flamin.Paris.*de resign.benef.lib.*2.*q.*3. *n.*29.& 72. Valasc.*cons.*156. *n.*6. Flores de Mena *var. lib.*1.*q.*10.*n.*67.Gabr.Pereira *in tract de Manu Regia, tom.*1.*c.*21.*n.*154. *in fine*, Rot.*decis.*652.*n.*2. & *decis.*
15 693.*n.*3.apud Farin.*in* 1.*collect.nouiss.*aliàs *p.*4.*diuers.*ac proinde inhibitioni contrauenire non dicitur, qui suam possessionem continuat. Mandos. *de inhibit.q.*9. *sub n.*3.& *q.*23.Hieron.Gabr *cons.*57.*n.*17.*lib.*1.

16 In ead.gloss.ibi, *Nisi prohibitio iudicis*, &c.Collige ex gloss. quòd innouare, seu attentare non dicitur is, qui non inhibitus lite pendente suam continuat possessionem, Anton.Gabr.*commun.lib.*5.*tit.de acquir.possess.concl.*6.*in princ.*Capyc.*decis.*72.*sub n.*2. Bellam.*consil.*18.*n.*24. & *seq.* Nat.*cons.*606.*n.*16.*lib.*3. Menoch. *remed.*17.*recup.q.*17.*n.*49. Lancel.*de attent. p.*2.*c.*4.*limit.*2.*n.*2.Honded.*cons.*100.*n.*85.*lib.*2.

17 Notatur etiam ad hoc, quòd si nuntiatus procedit in opere post præceptum iudicis nulliter agit, & omnia sunt reuocanda eodem priuilegio, quo gaudent attentata pendente iudiciali appellatione, vt per Steph. Gratian.*discept.forens.c.*84.*n.*4.

18 In ead gloss ibi, *Vnde nouum scias*, &c. Notatur ad hoc, quòd appellans si innouet aliquid appellatione pendente, priuatur beneficio appellationis, & in causa principali procedi potest appellatione non obstante, vt per Bonacos.*tom.*2.*commun. opin.lib.*7.*tit.*21.*num.*2. *pag.* 303.

19 In ead. gloss.ibi, *Dic tamen*, &c. Notatur ad hoc, quòd inhibitioni contrauenienς non excusatur ex eo quòd dicat se suam possessionem continuare, quando eadem possessione vteretur non eo modo, quo ante litem vtebatur, sed diuerso, vt per Bero.*cons.*118.*n.*7.& *seq.*& *num.*24.*lib.*3. Lancel.*de attent. p.*2.*c.*4. *limit.*1. *num.* 70.

SVMMARIVM.

1 *Appellare volens extra iudicium infra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet, & postea per remedium iuris communis audietur, sed non per appellationis remedium.*

2 *Collationes, & prouisiones beneficiorum regulariter sunt actus extraiudiciales.*

3 *Appellare omittens an, & quando videatur sententia acquieuisse, remissiuè.*

4 *Decendium ad appellandum currit de momento ad momentum.*

5 *Appellationis terminus currit à tempore scientiæ.*

6 *Facti alicuius scientiam habere non sufficit vbi agitur de aliquo graui præiudicio, nisi etiam quis sciat eiusdem facti omnes qualitates, & circunstantias.*

7 *Scientia explicita, & indubitata requiritur in præiudicialibus.*

Cap. Concertationi. VIII.

PVtans se grauatum in actibus extraiudicialibus, vt in electione, postulatione, prouisione, si vult, potest appellare intra decem dies, post quos licèt non possit appellare, potest tamen vti aliis iuris remediis, vt debitè contradicendo, dummodo interim non consenserit electioni. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid.Gemin.Anchar Butr.Ioan.Andr.Domin.Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 351. Alagona in *compend. pag.*346. remissiuè Casal.*in annot.*& Ximen. *in concord. p.*1.& 2. 1

Prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus, &c. Notatur ad hoc, quòd regulariter collationes, & prouisiones beneficiorum sunt actus extraiudiciales, vt per Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*9.§.1.*in annot.n.*15. 2

Post decendium verò, &c.] An, & quando omittens appellare videatur sententiæ acquieuisse? vide Couar. *de sponsal. p.*2 *c.*8. §.12.*n.*18. Mascard. *de probat. concl.* 117.*n.*28.& *concl.*1263.*n.*23. Menoch. *de præsumpt. lib.*2. *præs.*94.Rot.*decis.*64. apud Farin.*collect.*1.*nouiss. aliàs,p.*4 *diuers.* 3

In gloss. *Sciuerit*, ibi, *& fit de momento ad momentum computatio.* Notatur ad hoc, quòd decendium ad appellandum currit de momento ad momentum, vt per Honded.*cons.*83.*n.*86.*tom.*1.Vin.*Neapol.decis.*266. *n.*2 Hieron.de Laurent. *Auenion. decis.*53.*sub num.*10. Ignat. de Villar. *in sylua respons.lib.*1. *resp* 15.*c.*4.*n.*16. Alex.Trentacinq.*var.resol.sub tit.de appell.resol.*6.*n.*4. Sigism.Scacc.*de appellat.q.*12.*n.*49. 4

In ead. gloss. ibi, *A die scientiæ.* Notatur ad hoc, quòd appellationis terminus currit à tempore scientiæ, vt per Tiraq.*de retract.in lig.*§.35. *gloss.*4.*n.*9.& *de iure mariti, gloss.*8.*n.*283. Burg. de Pace *cons.*12. *n.*13. Menoch.*cons.*120.*n.*4.Couar.*pract.c.*15.*n.*2.Mascard.*de probat.concl.*1200. *n.*6. Surd.*decis.*265.*n.*19. Stephan. Gratian. *discept. forens.c.*161.*num.*4 & *c.*529. *n.*27. & *c.*625.*n.*10.& *c.*631.*n.*3.& *c.*633.*n.*22. Alex.Trentacinq.*var resol.lib.*2.*tit.de appell. resol.*4.*n.*3. & *resol.*6. *n.*2.Cald.Pereira *de renouat.emphyt.q.*6.*n* 24. & *de resolut.emphyt.c.*13.*n.*8. Gabr Pereira *in tract. de Manu Regia, c.*22.*n.*19.Ignat.de Villar *in sylua resp ns. lib.*1. *resp.*15.*q.*4.*n.*14. vbi *n.*15.subdit quòd omnes dies feriati etiam in honorem Dei computantur. 5

In ead. gloss. ibi, *Et intelligendo sciuerit non solum actum illum factum, sed per illum se grauatum.* Ergo vbi agitur de aliquo graui præiudicio, non sufficit alicuius facti scientiam habere, nisi etiam quis sciat eiusdem 6

einsdem facti omnes qualitates, & circumstantias vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 36. gloss. n. 30. & seqq.* Bertaz. *consil.* 357. *n.* 40. & 46. Hippol. *consil.* 310. *n.* 24. Cardin. Tusch. *verbo scientia concl.* 66. *à n.* 1. Surd. *cons.* 325. *n.* 41. Seraph. *de priuileg. iuram. priuil.* 4. *n.* 143. *& seqq.* Ioan. Baptista Cost. *de facti scientia, & ignor. inspect.* 63. *n.* 10. 13. & 14. & *inspect.* 76. Farin. *fragment. crimin. p.* 2.
7 *lit. I, n.* 233. Et ideò solet ex hac gloss. colligi quòd in præiudicialibus scientia explicita, & indubitata requiritur, vt per Gemin. *hic n.* 15. Paris. *cons.* 47. *n.* 9. *lib.* 1. Cranet. *cons.* 93. *n.* 8. Bec. *cons.* 111. *n.* 20. Rot. *decis. n.* 621. *n.* 1. apud Farin. *p.* 1. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Appellatio valet in scriptis porrecta, licèt coram iudice non legatur.*
2 *Nominationum litera coram collatore necessariò legenda non sunt.*
3 *Retractus oblationem tanquam procurator consanguinei faciens sufficit ostendere, siue porrigere instrumentum mandati, & non est necesse vt legat, aut legendum præbeat.*
4 *Appellandum est coram iudice, & si illius copia non detur, protestari debet.*
5 *Appellatio quando in scriptis interponitur, necesse non est vt libellus appellatorius, seu schedula appellatoria coram iudice legatur.*

Cap. Appellatio. IX.

1 Appellatio in scriptis porrecta licèt à iudice non fuerit lecta, valet. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneh. Butr. Domin. Monach Franc. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 352. Alagona *in compend. pag.* 146. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Ex quo coram ipse lecta non fuerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd literæ nominationum non est necesse quòd coram collatore sint legendæ, vt per Tiraq. *in tract. nominat. q.* 14. *n.* 120.

3 Et ad hoc, quòd satis est eum, qui tanquam procurator consanguinei facit oblationem retractus, ostendere, siue porrigere instrumentum mandati, & non est necesse vt legat, aut legendum præbeat, notat Tiraq. *de retract. lig. §.* 1. *gloss.* 10. *n.* 102. & 103.

4 In gloss. *Iudici.* ibi, *Nota appellandum coram iudice*, &c. Ita Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 102. *n.* 1. Menoch. *cons.* 466. *n.* 36. Honded. *cons.* 27. *n.* 22. *vol.* 1. Si verò non detur iudicis copia, debet protestari, vt tradunt Felin. *in cap. venerabilis n.* 6. *de iudic.* Viu. *decis.* 266. *n.* 6. Surd. *cons.* 228. *n.* 8. *cum multis seqq.* Lancellot. *de attentat. p.* 2. *c.* 12. *limit.* 50. *n.* 205.

5 In gloss. *Lecta* ibi, *sed non tanta solemnitas*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando appellatio in scriptis interponitur, necesse non est vt libellus appellatorius, seu schedula appellatoria coram iudice legatur, vt per Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 119. *consid.* 1. *n.* 34.

SVMMARIVM.

1 *Iudex à quo compellere non potest appellantem à grauamine ipsius veritatem probare, licèt citare potest ad ipsius reuocationem audiendam, qua facta in causa procedere poterit eius contumacia non obstante, ac nunquam appellasset.*
2 *Citans vbi notoriè nullam habet iurisdictionem in citato, tunc licèt non compareat, minimè potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere.*
3 *Vocatus ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minimè tenetur venire.*
4 *Sententia diffinitiua non potest amplius à iudice reuocari.*
5 *Verba cum effectu sunt accipienda.*
6 *Verborum substantia, ac effectus, & non sonus attendi debet.*

Cap. Si à iudice. X.

Appellans ab illato grauamine si iudex à quo præfigit terminum ad docendum se fuisse grauatum, non tenetur adire, & veritatem grauaminis probare. Si verò datur terminus appellanti ad audiendam causam grauaminis, & appellans non comparet, & iudex à quo in termino cum effectu, & re ipsa reuocat grauamen, tunc potest iudex à quo liberè in causa procedere, acsi non fuisset interposita appellatio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneb. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. *in rationali lib.* 2. *pag.* 353. Alagona *in compend. pag.* 346. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. 1

Nec etiam coram iudice, &c.] Collige ex text. quòd quando certum, & notorium est citantem nullam habere iurisdictionem in citato, tunc licèt non compareat, minimè potest citans contra eum tanquam contra contumacem procedere, vt per D. Barbos. *in l. si quis ex aliena, n.* 11. *ff. de iudic.* Vocatus enim ad forum notoriè incompetentem in illis, quæ notoriè ad vocantis officium non spectant, minimè tenetur venire, ratio est, quia data notoria incompetentia notoriè deficit iurisdictio, & potestas de publico introducta, & consequenter iudex notoriè reputatur priuata persona, *lib.* 3. ibi, *nam si excesserit priuatus est, ff. de offic. Præsid. cap. conquerente* 7. *de restit. spoliat.* ac subinde notoriè constat de nullitate citationis, & ita non proponitur aliquod factum superioris, cui obtemperandum sit, arg. *l. factum* 132. *ff. de regul. iuris*; sic à fortiori procedunt iura, quæ nullam parendi necessitatem partibus imponunt, *Clem. pastoralis. §. notorium, & §. cæterum, de re iudic. l. vlt. ff. de iurisd. omn. iud. cap. vlt. §. statuto, de constit. hoc lib.* per totum, *C. si à non competenti iud.* resoluunt DD. *in cap. inter cæteras*, per text. *ibi, iuncta gloss. vlt.* & *ibi*, Abb. *n.* 10. *de sentent. & re iudic.* idem Abb. *in c.* 2. *à n.* 16. *de dilation.* & *ibi* Innocent. *n.* 3. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 1. *n.* 10. *in princ. & practic. c.* 25. *n.* 2. Marant. *de ordine iudic. part.* 6. *cap. de sententia, num.* 116. Hyppolit. *in rub. de probation. num.* 115. Sot. *de instit. lib.* 5. *q.* 7. *art. vlt. in fine*, Menoch. *remed.* 9. *recuper. à n.* 8. Cephal. *cons.* 442. *num.* 47. Surd. *consil.* 223. *num.* 6. Fr. Emman. *quæst Regul. tom.* 1. *q.* 36. *art.* 4. *colum.* 3. *in princ. tom.* 2. *quæst.* 59. *art.* 5. *in princ.* Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disput.* 33. *num.* 23. *post princ.* 2 3

In gloss. *Grauamen*, ibi, *quam iudex reuocare non potest*, &c. Notatur ad hoc, quòd sententia diffinitiua non potest amplius à iudice reuocari, vt per Ordinar. Reg. Lusit. *lib.* 3. *titul.* 65. *in princip.* latè Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 9. *à n.* 10. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1474. secus verò in interlocutoria, vt per Cardos. *in praxi iudicum, verbo iudex, n.* 66. & 67. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 147. *n.* 11. & *cap.* 155. *num.* 16. *cum seqq.* 4

In gloss. *Cum effectu*, ibi, *effectualiter enim intelligenda sunt verba.* Ita Surd. *consil.* 3. *n.* 25. & *cons.* 179. *n.* 49. Ignat. de Villar. *in sylua respons. resp.* 1. *n.* 25. Fr. Anton. à 5

Sousa *in relect. Bullæ Cœnæ*, c. 4. *disp.* 26. *n.* 2. & c. 11. *n.* 6.
6 & c. 12. *disp.* 63. *n.* 2. Et verborum substantia, ac effectus, & non sonus attendi debet, vt per Surd. *decis.* 303. *n.* 5. & *de aliment. tit.* 9. q. 16. *n.* 22. Flamin. *de resignat. lib.* 8. q. 8. *n.* 134. Pinel. *in rub. C. de rescind. vendit. p.* 2. c. 1. *n.* 3. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulo à collatione appellatur ad Episcopum, si vt Canonicus interfuit, secus si vt Prælatus*, & n. 2.
3 *Collatio simultanea Episcopi, & Capituli ad effectum regulæ vt non intret alternatiua non solum dicitur quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitulo, sed etiam quando Episcopus concurrit in collatione vti priuatus, seu tanquam Canonicus.*
4 *Episcopus, qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus.*

Cap. A Collatione. XI.

1 A Collatione facta à Capitulo, & Episcopo non potest quis appellare ad eundem Episcopum si ipse internenit vt Prælatus, fecus verò vt Canonicus. Colligunt ex Ordin. Ioan. Andr. Gemin. Archid. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 354. Alagona *in compend. pag.* 346. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Sigism. Scacc. *de appellationib.* q. 8. *n.* 60.

3 *Quam communiter per Episcopum. & Capitulum*, &c. Ergo non solùm dicitur collatio simultanea Episcopi, & Capituli ad effectum regulæ vt non intret alternatiua, quando Episcopus confert pro dimidia tanquam Prælatus cum Capitulo, sed etiam quando Episcopus concurrit in collatione vti priuatus, seu tanquam Canonicus, & vnus de Capitulo, vt per Gonçal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *n.* 67.

4 In gloss. *Prælatus*, ibi, *sed quando sedet*, &c. Notatur ad hoc quòd Episcopus, qui est Canonicus in aliqua Ecclesia, debet in ea sedere vti Canonicus, non vt Episcopus, ita Menoch. *de arbitr. casu* 68. *n.* 23. & 24. & *consil.* 51. *n.* 43. Zerol. *in praxi Episcopi, p.* 1. *verbo Episcopus, versic. septimò*, Steph. Gratian. *discept. forensc.* 111. *n.* 14. ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 73. *post n.* 16. secundùm Lugdun. impress. Hieron. Veneto & Leyna *in examine Episcoporum, lib.* 4. c. 29. *n.* 27.

SVMMARIVM.

1 *Interlocutoria principali negotio præiudicans per appellationem interpositam à diffinitiua reuocari potest, aliàs non.*
2 *Grauamen etiam illatum per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus potest reparari in appellatione à diffinitiua.*
3 *Appellatio est licita ab interlocutoria cōtinente grauamen, quamuis à diffinitiua prohiberetur appellari.*
4 *Appellatio licita est ab interlocutoria, vbi grauamen reparari non potest in diffinitiua, aut posset, sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis.*

Cap. Licèt. XII. & vlt.

1 SEntentia interlocutoria si feratur per quam reiicitur exceptio præiudicans negotio principali, vel reddens iudicium nullum, & reus ab ea non appellauit, si deinde appeller à diffinitiua, quæ post decem dies promulgatur, tunc index appellationis potest etiam emendare grauamen illatum per illam interlocutoriam, fecus si interlocutoria non parit præiudicium negotio principali, oportet enim tunc ab ea etiam appellasse. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 2. *pag.* 355. Alagona *in compend. pag.* 347. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Potest in appellationis causa, &c.] Notatur ad hoc, quòd in appellatione à diffinitiua potest reparari grauamen etiam illatum per interlocutoriam ex nouis causis, & probationibus ex quo non directò appellatur ab interlocutoria, vt per Duen. *reg.* 47. *vers. quartò fallit.* 2

Vbi verò interlocutoria, &c.] Notatur ad hoc, quòd appellatio est licita ab interlocutoria cōtinente grauamen, quamuis à diffinitiua prohiberetur appellari, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 74. *n.* 14. Vbi enim grauamen reparari non potest in diffinitiua, licita est appellatio ab interlocutoria, *l.* 1. §. *quæsitum*, *ff. hoc tit.* Menoch. *de arbitr. casu* 490. *n.* 3. Fr. Ludouic. Miranda *de ordine indic.* q. 30. *art.* 8. *conclus.* 4. Amat. Roderic. *de modo, & forma videndi, seu examinandi processum, cap. vlt. p.* 1. *n.* 4. *vers. verumtamen*, Decian. *resp.* 62. *n.* 21. *vol.* 5. Petr. Gregor. *in tract. de appellat. lib.* 2. c. 4. Sigism. Scac. *in simili tract.* q. 17. *limit.* 47. *n.* 85. Surd. *decis.* 36. *n.* 13. Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 202. *num.* 5. Modern. *de cognit. per viam violentiæ, p.* 1. *gloss.* 6. *n.* 10. *p.* 2. q. 49. *à n.* 1. Etiamsi tale grauamen posset reparari, sed non ex toto, vel cum difficultate, & præiudicio partis, vt tradunt Scacc. *d. q.* 17. *limit.* 47. *n.* 86. Surd. *d. decis.* 36. *n.* 14. & 15. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 1. *in annot. n.* 177. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 74. *n.* 12. & 13. & *c.* 77. *num.* 9. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 129. *n.* 5. & 6. 3 4

In Librum III. Sexti Decretalium.

De Vita, & honestate clericorum.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Clerici, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones, si per annum hoc exerceant, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt, priuantur per sententiam omni priuilegio clericali*, & n. 2.
3 *Clerici in artibus sordidis, & minimè honestis versari prohibentur.*
4 *Tempus vbi ius apponit intelligitur de continuo.*
5 *Ioci aliquid facere non reprobatur in occulto, vel honestæ rei causa.*
6 *Histriones à testimonio quando repellantur.*

Cap. Clerici. Vnic. *Bonif. VIII.*

CLerici, qui se faciunt ioculatores, goliardos, seu buffones, si per annum hoc exerceant, sunt ipso iure omni priuilegio clericali priuati, si minus anno ter admonentur ab Ordinario, & si non desistunt, priuantur per sententiam omni priuilegio clericali. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archidiac. Gemin. 1

Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 12.* Alagona *in compend. pag. 357.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Tabien. *in summ. verbo excommunicatio. il. 5. n. 26.* Bernard. *in pract. c. 68. alias c. 71. in nouiss. impress.* Clar. §. *fin.* §. 36. *n. 23.* Anton. Scapp. *de iure non scripto, lib. 1. c. 14.* Camil. Borrel. *in addit. ad Bellug. in specul. Princip. rub. 11. §. videndum, lit. H.*

3 *Si ioculatores,* &c.] Notatur ad hoc, quòd clerici in artibus sordidis, & minimè honestis versari prohibentur, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 32. n. 3.* vbi *c. 31. num. 406.* subdit hoc intelligi de clericis etiam simplicibus.

4 *Per annum,* &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi ius apponit tempus, intelligitur de continuo, vt per Gutier. *canon. lib. 1. c. 12. n. 25.*

5 In gloss. *Ioculatores,* ibi, *in occulto tamen, vel infirmitatis, vel alterius honestæ rei causa aliquid ioci facere non reprobatur.* Ita Tiraq. *de nobilit. c. 34. n. 18.* Vnde histriones à testimonio repelli, quando causa quæstus in publico spectaculum sui corporis facerent, secus si causa recreationis, quamvis in publico, resoluit Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n. 225.* & faciunt quæ Mascard. *de probationib. concl. 1356. n. 46.* Farin. *in praxi crimin. q. 56. n. 419.*

In gloss. *Ignominiosam,* ibi, *multo minus tenere.* Notatur ad hoc, quòd clericus non potest tenere tabernam, vt per Gutier. *lib. 2. Canon. c. 4. n. 68.* Bertachin. *de Episcopo, p. 8. lib. 4. in causa mater. de grad. n. 14.* vbi inquit quòd debet deponi, Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 81. n. 3. in fin.* Decian. *in tract. crimin. lib. 4. c. 9. n. 536.*

De Clericis coniugatis.

TIT. II.

SVMMARIVM.

1 *Clericus coniugatus cum vnica, & virgine si ferat habitum, & tonsuram, clericali priuilegio gaudet alias non,* & num. 2. *& quid vltra desideretur à Concil. Trid. ostenditur,* n. 3.

4 *Clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incedentes delictum committant, & habitum ac tonsuram postea reassumant, an priuilegium retineant clericale? remissiuè.*

5 *Vestes clericales minoribus Ordinibus congruentes quæ dicantur? remissiuè.*

6 *Priuilegium huius text. restringitur ad clericos, qui cum vnica, & virgine contraxerunt.*

7 *Priuilegio fori non verò canonis gaudent clericorum coniugatorum vxores.*

8 *Clerici coniugati gaudent priuilegio fori tantùm in criminalibus, non verò in ciuilibus,* vt n. 9.

10 *Clericus coniugatus pro debito ciuili capi, & detineri potest per iudicem laicum.*

11 *Clericus coniugatus non est exemptus à tributis.*

12 *Beneficiorum incapax est clericus coniugatus, etiam ex Episcopi dispensatione.*

CAP. Clerici. Vnic.

Bonif. VIII.

1 CLERICVS coniugatus cum vnica, & virgine, deferens tonsuram, & vestes clericales gaudet priuilegio *can. si quis suadente,* ac etiam fori, vt scilicet pro delictis non possit trahi ad tribunal laicale, nec criminaliter, nec à sæculari valeat condemnari in persona, nec in bonis; verùm cætera priuilegia non habet, imo & supradicta amittit si coronam, & vestes non deferat clericales. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in rational. lib. 3. pag. 28.* Alagona *in compend. pag. 366.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Couar. *pract. c. 31. n. 6. & 7. vers. tertiò,* Bertrand. *consil. 144. n. 2. lib. 9.* Paris. *consil. 40. n. 21. lib. 4.* Duen. *reg. 99. vers. amplia 5.* Alciat. *resp. 40. n. 26. lib. 9.* Anton. Gomez *tom. 3. variar. c. 10. n. 4.* Clar. §. *fin. q. 36. n. 7. cum seqq.* Mench. *de success. creat. lib. 3. §. 21. n. 62.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 2. c. 49. n. 29.* Burg. de Pace *consil. 22. num. 1.* Ioan. Garc. *de nobilit gloss. 9. n. 50.* Soar. de Pace *in pract. tom. 5. c. 22. n. 6.* Tiber. Decian. *tract. crimin. tom. 1. lib. 4. c. 9. n. 40.* D. Barbos. *in l. Titia à num. 3. ff. soluto matrim.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disput. 46. à princip.* Carol. de Grassis *de effectib. clerical. effectu 5. n. 84.* Thom. Valasc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 44. à princ.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. l. 1. concl. 37. consid. 5.* Curi. Philip. *p. 3. §. 1. n. 6.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo Cleric. n. 96.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 8. à num. 6.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 8. n. 1. & 2.* ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 2. alleg. 11. n. 25. cum seqq.*

3 Nouè Concil. Trident. *sess. 23. de reformat. c. 6.* iubet obseruari textum *in præsenti*, illo addito quod huiusmodi clerici alicuius Ecclesiæ seruitio vel ministerio ab Episcopo deputati, eidem Ecclesiæ seruiant, vel ministrent, & clericali habitu, & tonsura vtantur, vt obseruant Soar. de Pace *tom. 2. prælud. 2. n. 7.* Ioan. Garc. *d. gloss. 9. num 50.* Salzed. *ad Bernard. c. 62. n. 13.* Læli. Zechi. *de Repub. Eccles. tit. de cleric. vers. similiter,* Henriq. *in summ. lib. 10. c. 15. §. 2.* D. Barbos. *in d. l. Titia, num. 36.* Camil. Borrel. *d. tit. 8. n. 4.* Soar *de Relig. tom. 2. lib. 4. de orat. c. 10. n. 11.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disp. 46. num. 1.*

4 *Si tonsuram, & vestes deferant clericales.*] Vtrùm autem clerici coniugati si sine habitu, & tonsura incedentes delictum committant, & habitum, ac tonsuram postea reassumant, priuilegium retineant clericale? dixi *d. alleg. 12. n. 28.*
5 Quæ autem dicantur vestes clericales Ordinibus congruentes, dixi quoque *d. tract. de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 9. à num. 5.* & *ibi* citatis adde Dianam *resol. moral. p. 1. tract. 2. resol. 26.* Si autem controuersum fuerit super probatione habitus clericalis, an scilicet ille in quo fuit repertus, sit clerico conueniens, an cognitio pertineat ad Ecclesiasticum, dicam commodiùs ad *c. si iudex laicus, 12. de sent. excom. hoc lib.*

6 *Cum vnica, & virgine.*] Restringitur ergo priuilegium huius text. ad clericos, qui cum vnica, & virgine contraxerint, vt per Ordin. Reg. Lusitan *lib. 2. tit. 5. §. 27.* Anton. Gomez *tom. 3. var. c. 10. n. 4.* Farin. *d. q. 8. num 8.* Sanch. *de Matrim lib. 7. disp. 46. num. 1.* Carol. de Grassis *d. effectu 1. n. 8.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 8. de clericis coniug. n. 24.* vbi ampliat etiamsi postea ipsa adulterium committat, refero ego ipse *d. alleg. 12. n. 26.*

7 *Huiusmodi clericos coniugatos.*] Sic & eorum vxores fori priuilegio gaudere resoluunt Auil. *ad capita Prætorum in princip. proœm. n. 28.* Curia Philip. *p. 3. §. 1. n. 7.* Priuilegium verò Canonis non communicari vxori tradit Perez *lib. 1. vers. est & aliud, titul. 3. lib. 1. Ordin. pag. 58.*

8 *Vel delictis.*] Ergo fori priuilegio gaudent clerici coniugati solùm in criminalibus, vt per Couar. *pract. c. 31.*

c.31.n.6.Farin.*d.q.*8 *n.7.*metipsum *d alleg.* 1 2.*num.* 25. Azeued.*l.2.tit.2.lib.1.noua recopil.* Megal *in 1.p.lib.3.c.10.n.40.*Gutier.*practic.lib.1.q.5.n.3.*Sanch.*de Matr. lib.7.disp.46.n.22.*Cened.*canon.quaest.lib.1.q.4.num.*18. *&* 19.Paul.Layman.*in Theolog.moral. lib.4.tract.9.c.8. n.5.*Contra Zanard.*in direct.Confess. part.1.de Sacram. matrim.c.*23.*q.*24.Ceual.*in tract.de cognit.per viam violent.p.2.q.73.n.4.*Mart.*de iurisdict.p.1.cent.2.casu* 159. *n.5.* Duard.*in Bull.Cœna,lib.2.can.15.q 4.concl.3.n.*12. Aluys.Ric.*in decis.Curiæ Archiep.Neapol.p.4.decis.*320. *num.* 5. existimantes clericum coniugatum si contrahat cum virgine,& tonsuram ac habitum clericalem gestet, & alicui Ecclesiæ deseruiat, gaudere priuilegio fori, non solùm in criminalibus, sed etiam in ciuilibus, & ante iudicem Ecclesiasticum esse conueniendum.

9 *In cæteris autem,*&c.]Ergo clerici coniugati in causis ciuilibus fori priuilegio non gaudent,vt per Conat. *d.c.31.n.7.*Curia Philip.*p.3.§.1.n.5.*Sanch.*de Matrim. lib.7.disp.46.num.21.cum seqq.*Farin.*d.q.8.n.7.* Camil. Bortel.*d.tit.*8.*num.*5.Bernard.Græuæ.*ad practic.Cameræ Imper.lib.1.concl.37.consid.1.n.3.*D.Barbos. *in l. si quis*
10 *posteaquam, n.207.ff.de iudic.* Vnde pro debito capi,& detineri poterit per iudicem,vt tenet Gutier. *de iuram.*
11 *confirmat.p.1.c.17. n.11.* & à tributis exemptum non esse tradunt Conar.*d.c.9.n.9.*Garc.Gitund.*de gabel.p.2. n.37.& 38.*Sanch.*d.lib.7.disp.46.n.16.*& alij citati per me *d.tract.de offic.& potest.Episc. p.2.alleg.13.à princ.*
12 ac denique illum incapacem beneficiorum esse referunt Lambert.*de iurepatron.p.1.lib.2.q.7.art.3.* Hoied. *de incompatibil.benefic.p.1.cap.vlt.n.76.& 77.* Flamin. *de resignat.benefic.lib.4.q.2.à n.27.& 99.*Lessi.*de iustit. lib.2.c.34.dub.21.* Camil.Borrel. *d.tit.8. num.29.* itavt nec ex Episcopi dispensatione beneficium quantumvis simplex obtinere possit,ex Selu.*de benefic.p.1.q.7.n.18.* Lambert.*d.art.3.n.8.*Hoied.*d.n.77.* Flamin.*d.q.2.n.29.* Henriq.*in summa lib.13.c.14.§.1.& in commento lit.K,* Sanch.*d.lib.7.disp.42.n.18.*

De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel Prabenda.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Distributiones quotidianæ solùm præsentibus qui intersunt Diuinis, dari debent, consuetudine non obstante, & qui aliter illas receperint,non faciunt eas suas, & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersariis defunctorum.*
2 *Distributiones quotidianæ cur ita appellentur, ostenditur.*
3 *Consuetudo indici non potest vt distributiones quotidianæ ab illis, qui diuinis Officiis personaliter non intersunt, percipiantur.*
4 *Consuetudo etiam immemorialis non excusat à residentia in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus.*
5 *Consuetudo inualida est, qua introductum dicitur quod is qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesiis percipiat distributiones in vtraque.*
6 *Consuetudo inualida est quòd mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius heredibus.*
7 *Consuetudo inualida est vt Canonici, qui vna hebdomada intersunt diuinis Officiis possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomadæ, quamvis illis non intersint.*
8 *Infirmi qui personaliter diuinis Officiis adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia.*
9 *Debilis in cruribus, seu tibiis, qui ad Ecclesiam se conferre non potest, quotidianas percipit distributiones in absentia.*
10 *Cæcus in absentia quotidianas percipit distributiones.*
11 *Podagra laborans in absentia quotidianas percipit distributiones.*
12 *Canonicus,qui medicinam sumit,aut sanguine minuitur,distributiones quotidianas percipit in absentia.*
13 *Canonicus, qui sanitatis causa balnea, aut alium locum petit, distributiones quotidianas in absentia percipit.*
14 *Lepra, aut alio morbo contagioso coactus ab Vrbe discedere, distributiones quotidianas in absentia percipit.*
15 *Infirmus distributiones quotidianas percipit quamvis propria culpa in infirmitatem inciderit, dummodo sanus consueuerit interesse diuinis Officiis,* & n.16.
17 *Impedimentum corporale, quod per se fert iustam, & rationabilem aliquam necessitatem, excusat à residentia.*
18 *Senex,qui residere,& interesse diuinis non potest, percipere debet quotidianas distributiones in absentia, modò aliàs interesse consueuerit.*
19 *Carceratus iniustè distributiones lucratur quotidianas.*
20 *Absens pro euidenti Ecclesiæ vtilitate,præcipuè stante consuetudine,percipit distributiones quotidianas.*
21 *Archidiaconus, vel Canonicus visitans Ecclesiam, iura, vel redditus sui Archidiaconatus, vel Prabenda, non amittit distributiones quotidianas.*
22 *Canonici veri sunt domini quotidianarum distributionum, quas iustè acquisierunt.*
23 *Distributiones pro anniuersariis defunctorum absentes iustè percipiunt.*
24 *Residentia sola absque ministerio personali non sufficit ad lucrandas quotidianas distributiones.*
25 *Canonici absentes tuta conscientia distributiones præteritas retinere possunt,si eas ipsi cæteri remittant.*
26 *Episcopus, aut Capitulum non potest donare, aut remittere amissionem distributionum ob non residentiam.*
27 *Canonicorum consensus non potest facere vt qui non interfuit Diuinis, habeat distributiones quotidianas, etiamsi statuto cautum sit.*
28 *Canonici, qui principaliter propter lucrum quotidianarum distributionum in Ecclesia conueniunt, peccant quidem, & simoniam mentalem committunt, declarando,* vt n.29.
30 *Text. in præsenti respectu restitutionis non comprehendit eos, qui ante illum distributiones malè perceperunt.*

Cap. Consuetudinem. Vnic.

Bonifac. VIII.

DISTRIBVTIONES, quæ mennalia 1
beneficia,seu victualia vocantur, dari non debent nisi Canonicis beneficiatis,& clericis, qui diuinis Officiis in ipsis Ecclesiis intersint secundùm distributionem rationabilem factam,vel faciendã pro horis Canonicis.Qui verò absens aliquid distributionum accipit,totum debet restituere, nisi infirmitas, vel iusta, & rationabilis corporis necessitas, vel

vel euidens Ecclesiæ vtilitas excuset. Item idem seruandum est pro distributionibus, & anniuersariis defunctorum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franeb. Viuian. *in ration. lib.5. pag.41.* Alagona *in compend. pag. 371.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 2.*

2 *Quæ aliàs manualia beneficia.*] Ita appellantur quotidianæ distributiones, vel quia ad manum dantur iis, qui diuinis horis in choro intersunt, vt resoluit Prob. *ad Monach. hîc n.3.* & Franc. Duaren. *in tract. de benefic.*
3 *lib.7.c.4. paulo ante med.* siue quia pendent, & tribuuntur à manu eas distribuentis illis dumtaxat, qui Ecclesiæ inseruiunt, & pro ratione seruitij, prove censuit Stephan. Durant. *de ritibus Eccles. lib.3.c.15.n.5.* quem refert Monet. *de distribution. quotid. p.1.q.2.n.15.* & ego *de Canon. c.21.n.2.*

4 *Penitus improbantes.*] Expressè probat hic text. consuetudine induci non posse vt distributiones, quotidianæ ab absentibus, & qui diuinis Officiis personaliter non intersunt, percipiantur, vt per *gloss. vlt. in cap. de cætero, sup. hoc tit. & verbo integra, in cap. vlt. de magistris, & verbo exceptis, in cap. vlt. de rescript. hoc lib.* Seln. *de benef. p.4.q.1. num. vlt.* Rebuff. *in concord. tit. de collat. §.1. verbo distributiones*, Duen. *reg. 134. in fine, & reg. 206. à princip.* Cassad. *decis. vnic. hoc tit.* Cosm. *in pragm. tit. quo tempore quis debeat esse in choro, verbo distributiones*, Paris. *cons. 32. & seqq. lib.4.* Con. *lib.3. var. c.13. à n.2.* Hoied. *de incompatibil. benef. p.1. c.17. n.5.* Nauar. *de horis canon. c.5. n.19. & c.18. n.10.* Cabed. *diuers. iuris argument. lib.1. c.9. n.17. & 20.* & demum non licere vigore cuiuslibet consuetudinis absentes distributiones quotidianas percipere statuit Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. c.12.* Vnde consuetudinem etiam immemorialem non excusare à residentia in Cathedralibus, & Collegiatis insignibus, referunt decisum Nicol. Garc. *de benefic. p.3. c.2. n.197.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib.2. tit. 23. de resident. n.20.* Sanctarel. *var. resol. q.4. n.33.* vbi citat metipsum *de officio, & potest. Episcop. p.3. alleg. 53. num. 115.* obseruantes in Collegiatis non insignibus posse excusare immemorialem consuetudinem si Ecclesiæ sint rurales prorsus destitutæ, aut in quibus nunquam antea supra hominum memoriam solitum esset residere, aut in quibus adeò tenues redditus essent, vt Canonicos aliunde non habentes vnde viuerent, alere non possent.

5 Hinc etiam fit inualidam esse consuetudinem, qua introductum dicitur quòd is, qui habet Canonicatus in diuersis Ecclesiis, percipiat distributiones in vtraque, cùm tamen in vna tantùm resideat, vt tenent Monet. *d. tract. de distribut. quotid. p.2. q.12. num.40.* Sanctarel. *var. resol. q.10. n.20.*

6 Hinc pariter euenit inualidam esse consuetudinem quòd mortuo beneficiario distributiones primi anni dentur eius hæredibus, vt notant Anch. *hîc num.2.* & Franch. *etiam n.2.* Azor. *instit. moral. p.2. lib.7. c.7. q.5.* Cened. *pract. quæst. lib.1. q.1. num.41.* Sanctarel. *d. q.10. n.21.* Bonacin. *de horis Canonic. disp.2. q.5. punct.6. n.11.* ego ipse *d. c.23. n.6.*

7 Sic etiam ex dictis colligitur inualidam esse consuetudinem vt Canonici, qui vna hebdomada intersunt diuinis Officiis, possint lucrari distributiones sequentis etiam hebdomadæ, quamvis illis non intersint, vt tradunt Azor. *dict. cap.7. quæst.5.* Sanctarel. *d. quæst.10. num.23.* ego ipse *d. tract. de Canonic. cap.23. num.10.*

8 *Exceptis illis, quos infirmitas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd infirmi, qui personaliter diuinis Officiis adesse non possunt, quotidianas percipiunt distributiones in absentia, vt per Seln. *de benefic. part.4. quæst.6. n.9.* Duen. *reg. 206. limit. vlt.* Couar. *lib.3. var. c.13. num.8.* Nauar. *consil.2. num.3. de cleric. non resid. & in tract. de horis Canon. cap.11. num.10.* Fusc. *de visitat. lib.1. cap.15. num.15. vers. & infirmo, & cap.20. num.26.* Thom. Act. *in tract. de infirmis. part.1. cap.50. num.25.* Hoied. *de incompatibilit. benefic. p.1. c.17. n.15.* Ludouic. Gomez *in reg. de infirmis resignant. q.9. vers.47.* Gutier. *canonic. lib.1. c.1. n.140.* Spin. *in speculo testam. gloss.9. princip. n.30.* Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.3. c.1. n.2.* Piasec. *in praxi Episcop. p.2. c.3. n.9. vers. infirmus*, Carol. de Grassis *de effectibus clerical. effectu 1. n.1172.* Armend. *sub d. tit. de residentia Canon. num.75.* Cened. *d. q.1. n.7.* Azor. *d. lib.7. c.7. q.10.* Nicol. Garc. *d. p.3. c.2. n.363.* Monet. *d. p.1. q.5. n.48. & q.6. à num.1.* metipsum *dict. alleg. 53. num.166.* me citato *in illo loco*, Sanctarel. *variar. resolut. q.8. à princip.* Bonacin. *d. q.5. puncto 1.* nouissimè ego ipse *d. tract. de Canon. cap.24. num.27.*

Velnti si ad Ecclesiam se conferre non possit, quia 9
est debilis in cruribus, seu tibiis, vt per Menoch *de arbitrar. casu 60. num.14. & seqq.* Monet. *d. quæst. 6. num.16.* Cened. *d. q.1. num.13.* & ego ipse *d. cap.24. num.18.*

Vel cæcus, idem Monet. *d. q.6. num.16.* Cened *d. q.1.* 10
n.13. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut. 397.* ego ipse *d. c.14. à n.30.* vbi refero ita sacram Congr. Conc. censuisse 20. *Iulij* 1619.

Vel podagra laborans, Monet *d. q.6. n.18.* Cened. *d.* 11
q.1. n.13. ego ipse *d. c.24. n.31.*

Vel quia medicinam sumit, aut sanguine minuitur, 12
Iacob. de Graff. *in decis. aureis, p.2. lib.3. c.15. num.10.* Monet. *p.2. q.6. num.8.* Cened. *d. q.1. num.7.* ego ipse *d. alleg. 53. n.169.* me citato Sanctarel. *d. q.8. n.4.* ego ipse *d. c.14. n.32.*

Vel quia sanitatis causa ad balnea, vel alium locum 13
iret, Monet. *d. q.6. n.10.* Cened. *d. q.1. n.11.* Sanctarel. *d. q.8. num.4.* ego ipse *d. alleg. 53. num.169. & d. c.24. num.33.*

Vel quia lepra, aut alio morbo contagioso cogitur 14
ab Vrbe discedere, Monet. *d. q.6. num.11.* Cened. *d. q.1. num.12.* ego ipse *dict. alleg. 53. num.170.* & me citato Sanctarel. *dict. quæst.8. num.5.* iterum ego ipse *d. c.24. num.34.*

His omnibus infirmitatibus detenti possunt distri- 15
butiones quotidianas percipere, quamvis propria culpa in eas inciderint, vt per Couar. *d. c.13. n.8.* Azor. *d. c.7. q.11.* Monet. *d. q.6. n.12.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo distributiones, §.3. vers. sextò*, Gutier. *d. c.1. n.138.* Cened. *d. q.1. n.8.* ego ipse *d. alleg. 53. num.168.* & me citato Sanctarel. *d. q.8. num.6.* iterum ego ipse *d. c.24. num.35.*

Intellige si cùm erant sani consueuerant interesse 16
diuinis Officiis, aliàs secus, vt per Monet. *d. q.6. n.21.* Azor. *d. c.7. q.11.* Cened. *d. q.1. n.9.* ego ipse *d. alleg. 53. n.167.* me citato Sanctarel. *d. q.8. n.8.* Henriq. *in summa lib.13. c.13. §.4. in fin. in comment. lit. I*, Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.5. n.23. vers. vnde si Canonicus*, iterum ego ipse *d. q.24. n.36.*

Et rationabilis corporalis necessitas.] Hic est secun- 17
dus casus in quo absentibus distributiones debentur, vbi nô quodlibet impedimentum corporale excusabit, sed illud tantùm, quod præse fert iustam, & rationabilem aliquam necessitatem, veluti si iniustè quis in carcerem mittatur, vel iniquè excommunicetur, vel sine culpa à ciuitate sit elapsus, vel aliis similibus casibus, de quibus latè egi *d. alleg. 53. à num.1.* Quòd senio ita confectus, vt residere, & interesse Diuinis non possit, percipere debeat quotidianas distributiones in absentia, modò aliàs interesse consueuerit, resoluunt per

me

me citati *d. alleg.* 53. n. 164. quibus addo Sanctarel. *d.* q. 8. n. 12. vbi n. 13. subdit iudicis arbitrio stãdum esse cùm quis propter senectutem excusatur quominus possit in choro interesse diuinis Officiis, & tamen possit lucrari distributiones quotidianas.

19 De carcerato iniustè quòd distributiones lucretur, egi *d. alleg.* 53. n. 178. & *ibi* citatis addo Nald *verbo distributiones* n. 10. Sanctarel. *d.* q. 9. n. 5. Bonac. *d. quest.* 5. *puncto* 2. §. 1.

20 *Aut euidens Ecclesiæ vtilitas excusaret.*] Notatur ad hoc, quòd absens pro euidenti Ecclesiæ vtilitate præcipuè stante consuetudine, percipit distributiones quotidianas, & hic est tertius casus in quo diuinis Officiis non interessentibus distributiones debentur, vt per Duen. *reg.* 206. *verf. limita sexto*, Hured. *de incompatib. benefic.* p. 1. c. 17. n. 19. & p. 2. c. 10. n. 16. Cou. *lib.* 3. *var.* c. 13. n. 8. *verf. octauo*, Azor. *d.* c. 7. q. 14. Gutier. *canon. lib.* 1. c. 1. n. 144. Monet. *d.* p. 2. q. 11. à n. 1. Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. resol.* 389. *in* 2. *edit.* Seraph. *decis.* 1239. p. 2. Nicol. Garc. *d.* c. 2. n. 362. Armendar. *d. tit. de residentia Canon.* n. 73. & 95. ego ipse *d. alleg.* 53. n. 171. vbi n. 172. resoluo absenti à seruitio Ecclesiæ pro defensione iurium ipsius Ecclesiæ, vel sui beneficij deberi fructus, & distributiones. Vnde Archidiaconum, vel Canonicum visitantem Ecclesiam, iura vel redditus sui Archidiaconatus, vel præbendæ non amittere distributiones quotidianas, cùm sic visitando seruiat Ecclesiæ in re vtili, tenent citati per me *d. alleg.* 53. n. 163. & 129. vbi n. 127. idem obseruo in incumbentibus animarum curæ imminenti suæ dignitati, vel Canonicatui, dum sunt in actu administrandi Sacramenta, vel alia exercendi, quæ spectant ad ipsam Curam.

21

22 *Dominium non acquirat*, &c.] Ergo Canonici veri sunt domini quotidianarum distributionum, quas iustè acquirunt, liberèque de illis, sicut de patrimonialibus, disponere possunt, vt per Azor. *d. lib.* 7. c. 9. q. 10. & *lib.* 8. c. 3. *quæst.* 9. Cened. *ad Sextum collect.* 15. n. 2. & 3. Gonzal *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm.* n. 16 5. Monet. p. 3. q. 1. *num.* 81. Stephan. Gratian. *discept. forens.* c. 381. *num.* 11.

23 *De distributionibus etiam pro defunctorum*, &c.] Vide Azor. *d. lib.* 7. *cap.* 7. q. 4. Apertissimè probat text. omnia supradicta circa distributiones quotidianas esse quoquo intelligenda circa distributiones pro anniuersariis defunctorum largiendas, ac proinde quemadmodum in tribus casibus hic exceptis quotidianas licitè absentes lucrantur distributiones, ita etiam in eisdem casibus istas pro anniuersariis absentes iustè percipient, vt per Rebuff. *de congrua port.* num. 83. & 86. Staphil. *de literis gratiæ tit. de formis expectatiu.* §. 9. *num.* 45. Valasc *consf.* 14. n. 6. quicquid Naoar. *consf.* 13. *in nouiss. sub hoc tit.* inter illos, & istos differentiam constituat.

24 In gloss. *Adfuerint*, ibi, *faciet eum reputari pro præsente, sed non pro interessente diuinis Officiis*, &c.] Notatur ad hoc quòd licet ad percipiendos, & assequendos fructus beneficij sola residentia absque ministerio parochiali, & præsentia in diuinorum Officiorum celebratione sufficiat, non tamen sufficit ad obtinendas quotidianas distributiones, quæ nisi interessentibus dantur, vt per Couar. *lib.* 3. *var.* c. 13. n. 3.

25 Inter gloss. *Suas*, ibi, *quòd si illi quorum lucro prædicta cedebant, remittant, nunquid est Canonicus absolutus? satis videtur*, &c. Notatur ad hoc, quòd Canonici absentes tuta conscientia distributiones præteritas retinere possunt si eas ipsi cæteri remittant, & donent, vt per Azor. *d. lib.* 7. c. 7. q. 9. Sanctatel. *var. resolut.* q. 13. *num.* 6.

26 Non potest verò Episcopus, aut Capitulum remittere, aut donare amissionem distributionum ob non residentiam, Concil. Trident. *sess.* 24. *de reformat.* c. 12. ibi, *quauis collusione, aut remissione exclusa*, Nauar. *de horis Canon.* c. 22. *miscel.* 14. n. 48. & *consil.* 7. *num.* 1. *de cleric. nonresid.* Menoch. *de arbitr. casu* 429. *num.* 6. Piasec. *in praxi Episcop.* p. 2. c. 3. n. 8. *in fine pag.* 124. Armendar. *d. tit. de residentia Canonicorum* n. 90. & 91. Gallet. *in margarita casuum conscient. verbo distributiones* 4. Rot. *in Hispalen. distributionum* 2. *Maij* 1603. coram Reuerendiss. D. meo Coccino, quæ est prima inter impressas post *tract. de distribut. quotid. monetæ*, ego ipse *d. alleg.* 53. n. 140. & me citato *in hoc loco*, Sanctarel *d.* q. 13. n. 7.

Canonicorum enim assensus non potest facere, vt 27 qui non interfuit Diuinis, habeat distributiones quotidianas, etiamsi statuto cautum sit, vt per Nauar. *de horis Canon.* c. 5. n. 20. & c. 21. n. 63. Menoch *in addit. ad d. cas.* 429. n. 6. Mendez de Cabed. *diuersor. iuris argum. lib.* 1. c. 9. Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 493. *in* 1. *edit. alias resol.* 384. n. 2. *in* 2. *edit.* itavt nec vi consuetudinis hoc ipsum possit Capitulum introducere, ex resolutis per Rot. *in d. Hispalen. distributionum* tradunt Aloys. Ricc. *d. resol.* 384. n. 8. Stephan. Gratian. *discept. forens.* c. 166. n. 31.

In gloss. *Receperit*, ibi, *sed quid dices, ordinatio est in Ecclesia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd illi, qui principaliter propter lucrum quotidianarum distributionum in Ecclesia conueniunt, peccant quidem, & simoniam mentalem committunt, sin autem ad Ecclesias accedunt vt principaliter suo muneri satisfaciant, & minus principaliter propter illa temporalia, sunt tuti in conscientia, vt per Nauar *in man.* c. 23. n. 101. & *de orat.* & *horis Canon.* c. 6. n. 12. & 16. & c. 18. n. 10. 18. & 15. & *in tract. de finibus human actuum num.* 39. Cou. *lib.* 1. *var.* c. 20. n. 5. Abb. n. 2. Anan. n. 1. & omnes *in cap. suam, de simon.* Sylueft. *verbo simonia quæst.* 9. Hieron. Gig. *consf.* 144. n. 20. Vgolin. *tab.* 4. *de censur.* c. 7. §. 2. n. 5. latè Monet. *de distribut. quotid.* p. 9. q. 18. n. 32. vbi subdit non teneri ad aliquam earundem distributionum restitutionem, Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo simonia different* 10. vbi subdit in foro exteriori nullum super hoc fieri scrupulum quòd valdè deplorandum esse ait. 28

Intellige tamen sententiam huius gloss. dum in posteriori casu beneficiarios tutos reddit in conscientia, verissimam esse, dum verò in priori asserit simoniam committi, censura indigete, etenim quamuis aliquis ad diuinas horas recitandas propter distributiones principaliter moueatur, non ideo simoniam committit, quia non pro ipsis, & ita non pro pretio temporali, sed propter ipsas id facit, planè causa impulsiua licèt ea remota quis non esset facturus, & dicatur causa sine qua non, multum tamen à proximo fine, seu à causa dictat, vt explicant Mai. *in* 4. *dist.* 25. q. 29. Nauar. *in c. inter verba* 4. *corol.* 11. q. 3. Couar. *d.* c. 20. n. 2. id quod exemplo manifestum fit, si enim aliquis petat ab aliquo, vt pium opus in indigentem exerceat, vel parochus pro viuis, aut defunctis orationes fieri iubeat, certum est illum non esse facturum illa pia opera, nisi ea ab ipso alias peteret, & ob eam petitionem principaliter moueretur, & tamen falsum est finem ipsius operis pij esse petitionem, sed potius charitatem, & Dei obsequium; finalis verò causa est non quæ agentem mouet, sed in quam eius intentio principaliter dirigitur, iuxta ea, quæ tradunt D. Thom. 2. 2. q. 2. *art.* 1. & q. 18. *art.* 8. Nau. *d. corol.* 4. Cou. *d.* n. 2. atque ideo beneficiarius licèt ob distributiones principaliter moueatur, si tamen in illas eius intentio tanquam in pretium dirigatur, nulla datur culpa cùm actus humani nõ ex causis impulsiuis, sed ex causis finalibus, in quas intentio fertur, speciem sortiantur, iuxta supradicta, quòd 29

quòd si per contrarium beneficiarius in distribntiones tanquam in proximum, & immediatum operis finem suam dirigat intentionem, & ita ex pretio velut ex causa finali moueatur, simoniam incurrit, quia iam spiritualia pro tempnralibus commntantur, & hoc modo explicanda est hæc gloss. cum D. Thom. & cæteris *ibid.* citatis.

30 In ead. gloss. ibi, *Sed conerarium credo*, &c. Cnllige ex gloss. hunc text. respectu restitutionis non comprehendere eos, qui ante illom distributiones malè receperunt, quam vltra Doctores in præsenti sequuntur Domin. & Franch. *in c. 1. de postul. Pralat. hoc lib.* Felin. *in cap. vlt. n. 5. & 6. de constit.* Non obstat quòd cùm ex rei natuga hoiusmodi distributionum restitutio esset facienda, videbatur dicendum teneri ad restitutionnm etiam illos, qui eas ante hunc text. receperunt, quia respondetur quòd licèt ex rei natuta sit restitutio facienda, tamen aliquando occurrente legitima causa talis restitutio circa præterita ex mente legislatoris remissa censetur; constat autem in hoc text. legitimam causam adesse, nempe contrariam consuetudinem, quæ communi errore licita repotabatur, & ea induxit Pontificem vt solummodo vtet eror verbis futurum tempus denotantibns, cuiusmodi sunt illa, *coatra huiusmodi nostram constitutionem receperit.*

De Præbendis, & Dignitatibus.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Religiosorum etiam exemptornm ad præsentationem non debent in Ecclesiis ipsorum Rectores institui, nisi primò tantùm eisdem assignetur vnde incambentia oaera subire possint, & congruè sustentari, nec valet contraria consuetudo.*

2 *Episcopus potest repræsentatum recusare, intelligendo vt ibi.*

Cap. Suscepti. I. *Clem. IV.*

1 AD præsentationem Religiosorum etiam exemptorum non debent in Ecclesiis ipsorum Rectores institui nisi priùs illis assignetur vnde possint sustentari, Episcopalia iura soluere, & alia onera portare, non obstante consuetudine in contrarium. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Vioian. *in ration. lib. 3. pag. 96.* Alagona *in compend. pag. 383.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Tam exemptos*, &c.] Collige ex text. Episcopum posse recusare repræsentatum per Religiosos exemptos absque congrua sustentatione; ita gloss. Domin. Anch. *n. 1.* Franch. & reliqui *in præsenti*, Abb. *in cap. extirpanda, §. qui verò, & in cap. de monachis*, vbi Dec. *n. 1. sup. hoc tit.* Card. per text. *in Clem. 1. de iurepatr.* Rot. *noua decis. 24. de præb.* Rebuff. *in praxi tit. de Vicariis perpetuis, n. 21.* Paol. Fusch. *de visit. lib. 2. c. 16. n. 12.* Intellige vt procedat in exceptis illis Ecclesiis, in quibus exempti solùm iuspatronatus retinere solent, non verò in illis quæ in totum, & pleno iure ad ipsos pertinere dicuntur: de primo patet si expendas præsentatum omnes Ecclesiæ prouentus habiturum fore, nullósque Religiosis præsentantibus esse applicandos; de secondo idem patet, constat namque in talibus Ecclesiis Episcopum nullam habere iurisdictionem, per donationem enim tali modo factam huiusmodi Ecclesiæ à iurisdictione Episcopi exemptæ reperiuntur, potà quia per illam tam quoad iura parochialia, quàm quoad Episcopalia, & sic quoad iurisdictionem monasterio subiiciuntur. Concil. Trid. *sess. 25. de Regul. c. 11.* ac proinde stante illa donatione Ordinarius nullam in exemptos iurisdictionem valet exercere, iuxta *d. c. 1. de priuileg. hoc lib.* sic venit intelligendus text. *in cap. graui, de offic. ordin.* non sic dicas de aliis Ecclesiis, in quibus non obstante donatione facta Religiosis Episcopus in illis ius retinet Episcopale, & licèt ad Religiosos quantumcunqoe exemptos dicantur pertinere, adhuc tamen ratione illarum in ipsos non obstante exemptionis priuilegio quoad congruam sustentationem præsentatis designandum exercere potest iurisdictionem, arg. *l. 1. ff. de auctorit. tutor.* cùm in effectu repellendo aliter præsentatos non in ipsos præsentantes saltem directè, sed in Ecclesias dicatur iurisdictionem exercere, & ita tenent in effectu Domin. & alij *hic*, sentit Panorm. *in cap. de monachis, n. 6. hoc tit* Fusch. *loco citato.* Amplia text. procedere etiam in aliis ad quos iure aliquo speciali pertinet institutio Ecclesiarum, vt addidi *ad d. cap. de monachis* Limita non procedere in Vicariis temporalibus, vt dixi *ad Clem. 1. de iurepatr.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia vacantia in curia alius quàm Papa conferre non potest, & si secus fiat, factum est irritum.*

2 *Papa est dominus beneficiorum, itavt ad libitum de illis disponere possit.*

3 *Verba*, libera dispositio, *significant potestatem omnibus vinculis solutam.*

4 *Beneficia Ecclesiastica sunt inducta à iure positiuo.*

5 *Beneficia Ecclesiastica inter bona Ecclesiæ computãtur.*

6 *Papa in beneficiatis quicquid voluerit priuare, mutare, & extinguere potest.*

7 *Papa potest præuenire cæteros collatores inferiores.*

8 *Papa potest sub conditione etiam de futuro, & quæ non insit, alternatiuè, copulatiuè, & ad tempus collationem facere.*

9 *Doctores teneates Papam non esse dominum beneficiorum, sed dispensatorem referuntur.*

10 *Ordinarius, seù alius præter Papam non potest prouidere, seu conferre beneficium vacans in Curia.*

11 *Ordinarius si prouideat de beneficio, quod vacauit in Curia, præmissis non habebit titulum coloratum.*

12 *Reseruatio statuta in hoc text. de beneficiis vacantibus in Curia non comprehendit beneficia iurispatronatus laicorum.*

13 *Beneficia regularia non veniant in reseruatione beneficiorum in Curia.*

14 *Reseruatio de beneficiis vacantibus apud Sedem non habet locum in beneficiis de Vrbe.*

15 *Statutum seu municipalis lex idem disponens, quod ius commune, addit speciale vinculum.*

16 *Beneficia electiua comprehendantur sub reseruatione huius text.*

17 *Curia Romana, seu Papa ibi dicitur esse vbi est Papa, & non vbi est audientia, seu Concilium Papæ.*

18 *Dictio*, specialis, *non est idem quod* expressim.

19 *Episcopatus, & Abbatia non comprehenduntur sub vacatione reseruationis in Curia.*

Cap. Licèt Ecclesiarum. II.

BEneficiorum omnium, quæ vacant in Curia, collatio pertinet ad Summum Pontif. & si secus fiat, 1

factum est irritum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb.
Archid Gemin. Anchar. Butr. Ioan. Andr. Domin. Mo-
nach. Franch Viu. *in ration. lib. 3. pag. 69.* Alagona *in*
compend. pag. 383. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen.
in concord. p. 1. *&* 2.

2 *Plenaria dispositio*, &c.] Collige ex text. Papam
esse dominum beneficiorum, itavt ad libitum de il-
lis disponere possit, vt per gloss. *verbo veri Dei in cap.*
quanto, de translat. Prælat., gloss. *verbo ex quavis in*
cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. gloss. *verbo à Romano*
Pontif. vbi Domin. *n.* 16. *in cap. si gratiosè, de rescript.*
eod. lib. Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum, n.* 39. *de constit.*
Dec. *ibid n.* 26. *& in cap. vlt. num.* 8 *de confirm. vtili, &*
cons 640. *n.* 5. *& cons.* 439. *n.* 14. Abb. *in suis quæst. q.* 1.
n. 1. Mant. *dialog.* 10. Ias. *in l. quoties, n.* 13. *C de rei ven-*
dicat. Duen. *reg.* 72. Card. *n.* 11. & reliqui scribentes *in*
Clem. 1. *vt lite pendente,* Anton. Burg. *in rubr. de empt.*
& vend. Hippol. *sign.* 25. *&* 634. *incip. Credo te scire,*
Gom. *in reg de non tollendo iure quæsito, q.* 1. *vers. illud*
tamen, vbi Mandos. *q.* 4. *n.* 3. Simonet. *de reseruat. q.* 2.
n. 3. *cum seqq.* Gig *de pension. q.* 10 *à n.* 4. *& q.* 37. *col.* 1.
Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1 *n.* 2. *& p.* 8. *c.* 2. *num. vlt.*
Rojas *in epitome success. c.* 23. *n.* 14. Fusch. *de visitat.*
lib. 1. *c.* 9. *n.* 3. Gabr. *tit. de iure quæsito concl.* 1. *à num.* 9.
Flamin. *de resignat. l.* 1. *q.* 4. *num.* 34. *& lib.* 5. *quæst.* 6.
num. 128. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 1. *proœm. n.* 33.
cum seqq.

3 Pro quibus vltra prædicta verba huius text. perfe-
ctam, & absolutam potestatem significantia, cui nil
desit, arg. text. *in cap si omnia* 6. *q.* 1. *& in l. si arborem*
16. *ff. de seruit. vrban.* facit primo text. *in d. Clem.* 1. *in*
fine, ibi, *libera dispositio*, quæ verba significant pote-
statem omnibus vinculis solutam, ex doctrina Bart. *in*
l. 1. *C. de sacros. Eccles.* & exemptam ab aliquo impedi-
mento, iuxta doctrinam gloss. *verbo liberè in Clem. du-*
dum, de sepult. resoluunt Tiraq. *in l. si vnquam, verbo*
reuertatur, n. 135. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q* 8.
n. 10. & constat dominum illum dici, qui de re libe-
4 ram habet dispositionem. Facit præterea quod benefi-
cia Ecclesiastica sunt inducta à iure positiuo, ex *can.*
Ecclesias 13. *q.* 1. tradunt Marsil. *de reddit. p.* 1. *c.* 8. *à*
princ. Sclu. *de benef. p.* 1. *q.* 4. Moscou. *de maiestate mili-*
tantis Ecclesiæ, lib 1. *p.* 3. *c.* 1. *pag.* 418. Azor. *instit.*
moral p. 2. *lib.* 9. *c.* 1. *q.* 1. & constat Papam iuris positiui
constitutiones ad libitum posse tollere, ex *cap. posuit,*
de concess. præb. Abb. *in cap. post translationem, n.* 26. *de*
renunc. & in cap. litteras, à n. 13. *de restit spol.* Nauar. *in*
man. c. 12. *n.* 75. Albert. *de agnosc. q.* 23. *à n.* 32. Borgas. *de*
irregul. tit. de homicid. à n. 30. fatentur omnes *suprà* ci-
tati, vnde beneficia ad libitum eo modo tollere posse
dicendum est.

5 Tertiò facit, quia beneficia Ecclesiastica inter bona
Ecclesiæ computantur, iuxta resoluta *in reg. beneficium,*
de reg. iur lib. 6. & constat bona Ecclesiæ à libera Pon-
tificis dispositione pendere, ex text. *in cap. cuncta per*
mundum 9. *q.* 3. quæ quidem nequaquam faciunt nisi
domini. Postremò facit, quia Christus Dominus po-
testatem, quam habebat, Petro, & successoribus tra-
didit, patet ex illo Ioan. 20. *sicut me misit pater*, &c.
& propterea vices Dei in terris gerunt, docet Concil.
Trid. *sess.* 6. *c.* 1. *de reform.* Card. *in d. Clem.* 1. *n.* 3. Gom. *in*
c. 1. *à n.* 36. *de constit. hoc lib.* Fusch. *de visit. l.* 1. *c.* 2. *n.* 2.
& constat Christum Dominum dominium habuisse,
& habere in rebus Ecclesiæ, iuxta illud Apocal. *c.* 17.
Rex regum, & ex illo Psalm. 21. *Regnum ipsius domi-*
nabitur omnibus, text. opt. *in cap. qui Christi* 12. *q.* 2. *&*
in cap cùm secundum, ibi, *de patrimonio Christi, hoc est.*
& in cap cùm ex eo 34. *de elect. hoc l. gloss verbo solis, &*
ibi, Abb Couar. *in cap. cùm in officiis, n.* 3. *de testam.*
6 Marsil. *de reddit. p.* 3. *c.* 23. *n.* 92. sic aliàs prædicti aiunt
posse Pontificem in beneficiatis quicquid voluerit
priuare, mutare, & extinguere, prout in specie tra-
dunt Simon. *vbi sup. q.* 2. *n.* 6. Gig. *d. q.* 10. *n.* 6. Dec. *in*
cap. vlt. n. 8. *de confirm. vtili*, multi quos refert Pinel. *in*
rubr. de rescind. vendit. p. 1. *c.* 2. *n.* 29. quæ quidem nisi
dominus esset non fecisset.

Effectus huius plenariæ potestatis Papæ in benefi- 7
cialibus sunt quamplures. Primò potest præuenire
cæteros collatores inferiores, *Clem. dudum,* §. *verùm,*
de sepult. Roman. *cons.* 298. *n.* 2. Flamin. *de regn. lib.* 1.
q. 10. *à n.* 53. *& lib.* 7. *q.* 11. *à num.* 6. Menoch *cons.* 183.
plures, quos refert, sequitur Nicol. Garc. *de benefic.*
p. 5. *c.* 1. *num.* 8. Azeued. *cons.* 7. *num.* 8. *& à num.* 14.
Lara *de anniuers. & capell. lib.* 2. *c.* 10. *num.* 24. Azor.
d. lib. 6. *c.* 25. *q.* 1. *&* 30. Secundò potest sub condi- 8
tione etiam de futuro, & quæ non insit, alternatiuè,
copulatiuè, & ad tempus collationem facere *cap. pa-*
storalis 7. *q.* 1. *cap. veniens, de Presbyt. non baptiz.* Sclu.
d. q. 20. *num.* 2. *&* 5. Azor. *d. c.* 26. *q.* 1. plures quos re-
fert, & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. p.* 8. *cap.* 2.
num. vlt.

Verùm contrarium, imo Papam non esse domi- 9
num absolutum beneficiorum, tenuerunt S. Thom. 2.
2. *q.* 100. *art.* 1. *& q.* 63. *art.* 2. Emman. Soar. *lit. B, n.* 20.
Nauar. *de spoliis,* §. 3. Sot. *de iust. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 2. Sclu. *de*
benef. p 2. *q.* 1. *n.* 26. Pinel. *in rubr. C. de rescind vendit.*
p. 1. *c.* 2. *n.* 30. Corras. *de benef. p.* 1. *c.* 1. *à n.* 2. Gambat.
de offic. Legati, lib. 10. *n.* 385. *& seq.* Sarmient. *lib.* 1.
select. c. 8. *n.* 25. Salzed. *ad Bernard. reg.* 209. *ampl.* 5. ob
expressam B. Pauli auctoritatem 1. *ad Cor. cap.* 4. ibi,
Sic nos existimet homo, &c. *&* 1. *ad Cor. cap.* 9. ibi, *Dis-*
pensatio mihi credita est, & 2. *ad Cor. cap.* ., & *cap. vlt.*
ibi, *Secundùm potestatem mihi traditam*, & facit illud
Lucæ 12. ibi, *Quis putas est fidelis dispensator*, propter
quæ hæc sententia non caret probabilitate, sed prima
receptior.

Præter Romanum Pontificem.] Collige ex text. Or- 10
dinarium, seu alium præter Papam non posse proui-
dere, seu conferre beneficium vacans in Curia, idem
probat *reg.* 5. *Cancel.* gloss. *verbo, sine ad nos in Clem.*
pen. de præbend. Anchar. *n.* 1. Franch. *n.* 2. Domin. & reli-
qui scribentes *in præsenti*, Rot. *noua decis.* 1. *n.* 5. *de rerum*
permut. Card. *in Clem.* 1. *vt lite pend. in princ. & n.* 17.
Rebuff. *de nomin. q.* 15. *n.* 27. Simon. *in tract. de reseruat.*
q. 30. *n.* 1. idem Rebuff *in praxi tit. de reseruat. num.* 2.
Couar. *pract. c.* 36. *n.* 7. Gom. *in reg. de triennali, q.* 31.
Flamin. *de resignat. lib.* 2. *q.* 16 *n.* 18. Card. Tusch. *tom.* 1.
lit. A, concl. 76. Valasc *cons.* 163. *n.* 3. Azor. *instit. moral.*
p. 2. *lib.* 7. *c.* 20. *q.* 9. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo be-*
neficia, vers. ad secundum, pag. 38. Nicol. Garc. *de be-*
nefic. p. 5. *c.* 1. *à n.* 68. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop.*
p. 3. *alleg.* 57. *n.* 22. Vnde si Ordinarius prouideat de 11
beneficio, quod vacauit in Curia, prouisus non habe-
bit titulum coloratum, vt per Valasc. *cons.* 79. *num.* 7.
& seq.

Limita primò in beneficiis iurispatronatus laico- 12
rum, nam licèt reseruatio hæc iure communi statuta
de beneficiis vacantibus in Curia comprehendat be-
neficia iurispatronatus Ecclesiastici Clericorum, non
tamen afficit, nec includit beneficia iurispatronatus
laicorum, vt per gloss. *in præsenti, verbo collatio*, tradunt
Lap. *alleg.* 96. Ioan. Lop. *in tract. de beneficiis vacant. in*
Curia, §. 11. Rebuff *de nominat q.* . *n.* 21. Roch. *de iure-*
patr. verbo competens, q. 14. *n.* 54. Cou. *pract. c.* 36. *n* 2. *post*
princ. Spin. *in speculo testam. gloss.* 4. *princ. n.* 44. Azeued.
l. 5. *n.* 3. *tit.* 6. *l.* 1. *noua recop.* Cald. Pereira *in resp pro*
Pennaranda, n. 1. Perez *l.* 2. *vers dubium etiam, tit.* 6 *lib.* 1.
Ordin. pag. 150. Ceual *comm contra comm. tom.* 1. *q* 897.
n. 452. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg.* 8 *Cancel gloss.* 17. *n.* 2.
Cened. *d. collect.* 21. *num.* 2. Ego ipse *d. alleg.* 57. *n* 26.

Limita

13 Limita secundò in beneficiis Regularibus, quæ non veniunt in reseruatione beneficiorum in Curia, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.8. n.11.* quem refero ego ipse *d. alleg.57. n.29.*

14 Limita tertiò in beneficiis de Vrbe, in quibus locum non babet reseruatio de beneficiis vacantibus apud Sedem, vt per Gonzal *ad reg.8. Cancel. gloss.13. n.14.* qoem refero ego ipse *d. alleg.57. n.32.*

15 *Nos itaque laudabilem,* &c.] Notatur ad hoc, quòd statutum, seu municipalis lex idem disponens, quod ius commune, addit speciale vinculum, & maiorem vim iuri communi, vt per Couar. *pract. c.27. n.4.*

16. *Ipsorum electio,* &c.] Ergo beneficia electiua comprehenduntur sub reseruatione huius cap. vt tenent Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. cap. licet, §. statuit, verbo obstaculo,* Nicol. Garc. *de benefic. p.5. c.1. n.119.*

17 *In Curia Romana.*] Nota in reseruatione huius cap. de morientibus apud Sedem nullam constitui ad effectum reseruationis differentiam inter Vrbem & Romanam Curiam, nisi in limitatione casuum expressorum in secunda parte, *cap. præsenti infr. hoc tit. & lib.* vt firmauit Rot. *in Sabinen. beneficij* 24. *Martij* 1631. coram R.P.D. Vernspio, & *in Clusina Parochialis* 28. *Iunij* 1632. coram R. P. D. meo Pitouano. Curia Romana, seu Papæ ibi dicitur esse vbi est Papa, & non vbi est audientia, seu Concilium Papæ, vt docent Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.13. §.1. à n.2.* D. Barbos. *in l.2. §. legatis, n.36. ff. de iudic.* Quicqoid dicant Perez *l.39. tit.19. lib.5. Ordin. pag.389.* Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.1. à n.387.* & relati à Cened. *ad Sextum collect.21. n.4.*

18 *Specialis, & expressa.*] Ergo non omnino idem est specialis, & expressa, vti per Tiraq. *de iure mariti, gloss.7. n.149.*

19 In gloss. *Dignitatum*, ibi, *Quid de Episcopatibus, nunquid comprehendantur hac constitutione,* &c. Notatur ad hoc, quòd sub reseruatione vacationis in Curia non comprehenduntur Episcopatus, & Abbatiæ, quia sunt speciali nota digna, vt per Monach. *n.1.* & Prob. *ad eum, n.41. & 48. in præsenti,* Lap. *alleg.48.* vbi Mandos. *lit. B,* Cosm. *in pragm. sanct. tit. de elect. cap. licèt, §. statuit, verbo obstaculo,* Franc. Marc. *decis.1112. à n.3. p.3.* Petr. Gregor. *de re benef. c.24. n.1.* In Abbatiis tamen contrarium tenent Dom. *hic, n.10.* Simonet. *q.11.* Gonzal. *gloss.9. à n.35.* Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.1. num.114.*

SVMMARIVM.

1 *Papa si beneficia vacantia in Curia non confert infra mensem à die vacationis, illi ad quos collatio pertinebat, potuerunt illa conferre.*
2 *Text.* in præsenti an sit sublatus per Extrauag. 1. de præbend. inter communes, ostenditur.
3 *Capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Papa intra mensem non contulit.*
4 *Clausul.* Non obstantibus statutis Ecclesiæ, *non tollit statuta per Papam edita, seu confirmata.*
5 *Dies termini non computatur in termino si lex ipsa tempus statuens declaret non computari.*
6 *Ordinarius post lapsum mensem potest beneficia in Curia vacantia conferre.*
7 *Papæ nullum tempus est præfixum ad conferendum, nisi in beneficiis vacantibus in Curia.*
8 *Iurisdictione voluntaria, quæ competat iure speciali, vel priuilegio, nullus vis valet extra territorium.*
9 *Dictio*, apud *pro* in *accipitur.*
10 *Beneficium vacare in Curia, & apud Sedem an differat.*
11 *Mensis de quo in hoc text. currit à die vacationis, non notitia.*
13 *Tempus præfixum in negligentium odium, non currit ignoranti, vel impedito, secus quando non in odium negligentis, sed in alterius fauorem præscribitur.*
13 *Fauorabilis, & extendenda materia, quamvis correctoria, dicitur vbicunque agitur de redeundo ad ius primæuum, siue commune.*
14 *Dies termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dict. A, vel Ab.*
15 *Vicarius Episcopi habens facultatem conferendi beneficia potest ea conferre extra propriã diœcesim.*
16 *Episcopus extra suam diœcesim existens potest beneficia vacantia in sua diœcesi conferre.*
17 *Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quàm eius Vicario generali.*

Cap. Statutum. III.

1 Episcopi per se, vel si in remotis degunt per suos Vicarios generales existentes in diœcesibus, possunt post mensem conferre dignitates, & beneficia vacantia in Curia si non fuerint priùs per Papam collata, numerando mensem à die vacationis, dummodo Vicariis hoc sit legitimè commissum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Domin. Monach. Anchar. Franch. Viuian. *in ration lib.3. pag.70.* Alagona *in compend. pag.184.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 Textum *in præsenti*, sublatum esse per *Extrauag.1. de præbend. inter communes*, quæ incip. *Piæ sollicitudinis*, vbi statuitur quòd beneficia vacantia apud Sedem etiam post lapsum mensis sint Papæ reseruata tradunt Rot. *decis.12. ante n.1. de præbend. in nouis*, Miles *in repert. verbo beneficia reseruata vacantia in Curia.* Lap. *alleg.96. in princ.* Simon. *de reseruat. q.30. num.3.* Gom. *in reg. de trien. q.31. n.5. vers. & ideo ob eam caussam.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. §.5. proœm. à n.148.* Rot. *in Clusina Parochialis* 28. *Iunij* 1632. coram R.P.D. meo Pitouano, *in fin.* Verùm Æn. de Falçon. *q.4. princ. effectu 6. n.2.* ait, non esse magnum peccatum tenere quòd text. in præsenti non sit derogatus per *d. Extrauag.* eo quòd Bonifacius voluit inseri hunc text. in hoc libro sexto Decretalium, & si esset abrogatus, non insereretur, vt dicit idem Bonifac. *in proœmio huius libri in fine* ibi, *Nullas alias præter illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo Decretales, aut Constitutiones à quibuscunque nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri,* præsertim quia *d. Extrauag.* 1. est eiusdem Bonifacij de anno primo sui Pontificatus, & longè postea fuerit compilatus hic liber sextus, videlicet anno quarto, nonis Martij, & ideò cùm in hoc libro non reperiatur inserta dicta Extrauagans, sed hic text. dicit ille auctor quòd ipse Bonifacius ex aliqua causa motus voluit text. hunc obseruari, dubitant etiam de dicta reseruatione Zerol. *in praxi Episc. p.1. verbo beneficium, §.3. dub.4. & p.2. verbo reseruatio, §.7.* Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.1. n.99.*

3 *Vt ij ad quos,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Capitulum non potest conferre beneficia vacantia in Curia Romana, quæ Summ. Pont. intra mensem non contulit, vt per Azor. *instit. moral. p.2. lib.3. c.28. q.7.*

4 *Statuto non obstante prædicto.*] Notatur ad hoc, quòd clausul. *Non obstantibus statutis Ecclesiæ*, non tollit statuta per Papam edita, vel confirmata, vt per

Brunor. à Sole *in locis communibus*, *verbo clausula*, *n.31.* & alios per me citatos *in tract. de claus. vsufreq. claus.84.n.1.in vlt.in press.*

5 *A die, quo dignitates*, &c.] Notatur ad hoc quòd dies termini non computantur in termino, si lex, aut constitutio ipsa tempus statuens declaret non computari, vt per Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloss. 11. num. 42.*

6 *Ea conferre valeant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si Papa non conferat post lapsum mensem, potest Ordinarius conferre beneficia in Curia vacantia, vt per gloss. Anchar. Domin. & reliquos *in præsenti*, Gom. *de expectat. n.21. & in reg. de triennali, q.18.* Simon. *de reseruat. q.39.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de reseruat. n.7.* Staphil. *de literis gratia, in prælud. n.20. & tit. de vi, & effectu clausul. § sextò sequitur, n.7.* Massob. *in praxi habendi concursum, req.7. dub.48.* vbi ait hodie literas de beneficiis vacantibus in Curia datari sub die obitus, Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. decis. 37. n.3. p.2.* Ioan. à Cochier. *super reg.1. Cancel. n.22. vers.*
7 *prima igitur*, Nicol. Garc. *de benef. p.5. c.1. n.96.* non operatur tamen hæc restrictio ad mensem, vt post mensem omnino excludatur Papa, vt conferre non possit, sed ad hoc tantùm, vt post hunc mensem manus Ordinarij vlterius non censeantur ligatæ, & ideo potest Papa moram purgare in conferendo beneficia vacantia in Curia, quæ intra mensem non contulerat, si tamen res sit integra; ita Massobr. *in praxi habendi concursum, requis.7. dub.49.* secundùm Romanam impress. quos refero ego ipse *de offic. Episcop. p.3. alleg. 57. sub n.24.* iuxta Lugdunens. impress. & hoc habet tantùm locum in reseruatis propter vacationem in Curia, in cæteris autem nullum tempus est Papæ præfixum ad conferendum, vt per Franch. *hic, n.6.* Granut. *ad Simonet. q.47. n.14.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. §.5. proœm. à n.143.* Nicol. Garc. *d.c.1. n.97.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3. alleg. 57. sub n.24.*

8 *In eorum diœcesibus existentes.*] Notatur ad hoc, quòd nullus extra territorium vti valet voluntaria iurisdictione, quæ competat iure speciali, vel priuilegio, vt per Con. *lib.3. var. c.20. n.9. vers. cæterùm.*

9 In gloss. *In Curia*, ibi, *& sic idem est dicere in Curia, quod apud Sedem.* Ergo dictio, *apud*, pro *in*, accipitur, iuxta tradita per Cened. *post lib. pract. & Canon. quæst. sing.19. n.6.* & per me *in tract. de diction. vsufrequent. dict.40. n.5.* secundùm Lugdun. impress.

10 Notatur etiam ad hoc, quod idem est vacare beneficium in Curia, & apud Sedem Apost. vt per Couar. *pract. c.36. n.4. vers. cæterùm.* Sed an hoc verum sit, & quæ detur differentia inter vnum, & alterum modum, dixi *de offic. & potest. Episcop. p.3. allegat. 57. post n.24.* secundùm Lugdun. impress.

11 In gloss. *Numerandum*, ibi, *est ergo expressum istud tempus non à tempore scientiæ, sed vacationis currere.* Notatur ad hoc, quòd mensis, de quo in hoc text. currit à die vacationis, non notitiæ, vt per Zetol. *in*
12 *praxi Episcop. p. 2. verbo reseruatio, vers. decimò.* Licèt autem tempus præfixum in negligentium odium non currat ignoranti, vel impedito, tamen secus est quando non in odium negligentis, sed in alterius fauorem præscribitur, vt per Sanch. *de matrim. lib.7. disp. 37. num. 19.*

13 In ead. gloss. ibi, *Item per hanc reditur ad ius commune*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando agitur de redeundo ad ius primæuum, siue commune, etiamsi materia correctoria sit; semper dicitur fauorabilis, & extendenda, vt per Nicol. Enerard. *in loco à ratione legis larga, n.29.* Curt. iun. *consl.99. num.3.* Osasch. *Pedem. decis.147. n.20.* Villag. *in tract. de extens. legum rubr. de extens. legis correctoria, n.9. & rubr. de extens. legis correct. & pœnalis simul, à n.72.* Couar. *lib.3. var. c.6. n.4.* Tiraq. *de iure primog. q.24. n.6.* Menoch. *consl.187. n.16.* Surd. *de aliment. tit.1. q.15. n.193.* Gutier. *consl.1. n.37.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dolo, n.82. & de resolut. emphyt. c.13. n.21. & c.14. n.25. & de empt. c.9. n.8. & c.33. n.53.* Sanch. *de matrim. lib.1. disp.12. n.2.* Farin. *fragm. crimin. p.1. lit. E, n.86.* & constitutio, quæ reducit materiam iuxta terminos iuris antiqui, non potest dici irrationabilis, neque odiosa, vt per Butr. *in cap. olim*, per illum text. *de verbor. signif.* Rip. *in l. si constante, n.61. ff. solut. matrim.* Felin. *in cap. cùm accepissent, col. 2. n.3. de constit.* Osasc. *decis.147. n.20.* bene Alex. *consl.227. n.6. lib.6.* quos refert Rot. *in Sabinen. Castri montis Rotundi 8. Februarij 1627.* coram R. D. meo Coccino Decano *in vers. fuit præterea.*

In ead. gloss. ibi, *Tertium quòd non fit computatio de momento ad momentum*, &c. Notatur ad hoc quòd dies termini non computatur in termino quando adiungitur numero dierum, vel mensium cum dict. A, vel Ab, vt per Tiraquell. *de retract. lig. §. 1. gloss. 11. num. 51.* Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 161. num.1. & 2.* 14

In gloss. *Per se ipsos*, ibi, *qui statim cum vacabant beneficia*, &c. Notatur ad hoc, quod Vicarius Episcopi habens potestatem conferendi beneficia, potest ea conferre extra propriam diœcesim, vt per Boër. *decis.30.* Cou. *lib.3. var. c.20. n.8.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.62. n.3.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.127. n.1. cum seqq.* 15

In gloss. *In remotis*, ibi, *& dixerunt quidam per hanc literam quòd quis extra suam diœcesim existens*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus extra suam diœcesim existens potest conferre beneficia vacantia in sua diœcesi, vt per Couar. *d.c.20. n.8.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo beneficia, vers. ad nonu…, pag.53.* 16

In gloss. *Id canonicè*. Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest potestatem conferendi beneficia committere alteri, quàm eius Vicario generali, vt per Cou. *lib.3. var. c.20. n.6. ad finem.* 17

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Promisio facienda est non in pensione, sed in beneficiis vbi mandatur prouideri vsque ad certam summam.*
3 *Pensio in dispositionibus odiosis non venit appellatione beneficij.*
4 *Cathedralis Ecclesia continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum diœcesis, vel ciuitatis.*
5 *Canonicatum, vel præbendam habere in Ecclesia Cathedrali est magnus honor, & præeminentia.*
6 *Declaratur text.* in cap. pro illorum 22. hoc tit. in Decret.
7 *Cathedralis Ecclesia continetur in mandato de prouidendo in aliqua Ecclesiarum prouincia.*
8 *Dictio*, vsque, *vbi ponitur in literis, venit ascensiuè.*
9 *Nomen Sancti exprimi non solet in Cathedralibus Ecclesiis, sed in inferioribus sic.*

Cap. Quamvis. IV.

Papa quando scribit alicui Prælato, vt prouideat alicui vsque ad certam summam, v. g. centum aureo- 1

nuseorum, Prælatus non poteſt prouidere de hac ſum-
ma in penſione ſuper beneficio, niſi in literis fiat ex-
preſſa mentio de penſione, ſed debet prouideſe in be-
neficio. Literæ tamen ſuper obtinendis beneficiis de-
bent ſtrictè inteſpretati, quia ſunt ambitioſæ, & odio-
ſæ, & Papa mandans quòd quis prouideatur de bene-
ficio in aliqua Eccleſia Ciuitatis, vel Diœceſis, non in-
telligitur in Eccleſia Cathedrali, licet aliàs ſub nomine
Eccleſiarum Ciuitatis intelligatur Cathedralis. Cùm
verò mandat aliquem prouideri in aliqua Eccleſiarum
prouinciæ, tunc intelligitur etiam Cathedralis, & Me-
tropolitana. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid.
Gemin. Ioan. Andr. Butr. Anchar. Dominic. Monach.
Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 71.* Alagona *in compend. pag.* 348. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Non in perſona, ſed in beneficiis*, &c.] Collige ex
text. quòd in mandato de prouidendo vſque ad cer-
tam ſummam non in penſione, ſed in beneficiis proui-
ſio facienda eſt, ita gloſſ. *verbo in penſione*, Domin. An-
char. & Franch. *n. 2. in præſenti*, Cardin. *in Clem. per lite-
ras, n. 5. in fine, hoc tit.* Gom. *in tract. de expectatiuis, n. 92.*
Gig. *de penſionib. q. 28.* Intellige vt procedat in literis,
ſeu mandatis, quæ ad impetrantis petitionem conce-
duntur, patet ſi expendas huiuſmodi literas eſſe qui-
dem odioſas, nam licèt ſolius liberalitatem conceden-
tis nullius teſtij contineant præiudicium, & ſic fauo-
rabiles videantur, meritò tamen odioſæ ſunt cenſendæ
ob ambitionem, quam continent ex parte impetrantis,
iuxta reg. text. *in l. ſi quemquam 30. verſ. tantum, C. de
Epiſcop. & cleric.* fatetur text. *in præſenti*, ibi, *ambitioſè*
3 *impetrantes*, ac proinde ad penſiones non eſſe exten-
dendas, vt text. habet: licèt enim verum ſit in diſpoſi-
tionibus odioſis venire ea, quæ ea lata verbi ſignifica-
tione continentur, tamen penſio cum nullo modo ſit
beneficium Eccleſiaſticum, appellatione beneficij Ec-
cleſiaſtici, nec ea lata ſignificatione, nec aliquo modo
continetur, per ea quæ reſoluunt Rebuff. *in tract. de
pacificis poſſeſſ. q. 124. & in tract. de nomin. q. 9. num. 36.*
Azeued. *l. 1. n. 5. tit. 4. lib. 1. noua recop.* Flamin. *de reſignat.
benef. lib. 1. q. 10. n. 69. & lib. 2. q. 15. à n. 11. & lib. 11. q. 4.
num. 31. & ſeqq.* Quintanad. *Eccleſiaſt. lib. 1. c. 3. n. 13.*
Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 5. num. 2.* Azor. *inſtit.
moral. p. 2. lib. 3. c. 5. q. 2. & lib. 8. cap. 5. q. 4.* Soar. *tom. 5. de
cenſuris, diſput. 15. ſect. 1. n. 7.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ.
part. 2. collect. 425. & in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol.
deciſ. 71. n. 4. p. 2.* Flores de Mena *var. lib. 2. q. 23. n. 35.*
Ricc. *de iure perſonarum, lib. 5. c. 19. n. 6.* Grilenz. *conſ. 36.
à num. 16.* Anton. Fabr. *in praxi & theorica benefic. tit. de
penſion. benefic. à n. 1.* Sebaſt. Caeſ. *in relect. de Eccleſiaſt.
hierarch. p. 3. diſp. 14. §. 13. à princip.* Ego ipſe *de appel-
latiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appel. 32. n. 2. &
de iure Eccleſiaſt. lib. 3. c. 11. de penſion. à princ.* & conſtat
text. *in præſenti*, agere de beneficiis Eccleſiaſticis, patet
ex aduerſatiua *tamen*, de qua *hîc*. Amplia procedere in
beneficiis Curatis, in illis enim virtute literarum pro-
uiſio non eſt facienda ſicut in penſionibus, vt text. di-
cit, de quo vide dicta *ad cap. cum in illis 16. in princip.
infr. hoc tit.* Limita text. non procedere quando literæ
Motu proprio conceduntur, de quo vide poſita *ad cap.
ſi pluribus 24. infrà hoc eod. tit.*

4 *Quanquam ſub nomine Eccleſiarum*, &c.] Collige
ex text. quòd in mandato de prouidendo in aliqua Ec-
cleſiarum diœceſis, vel ciuitatis, non continetur Ec-
cleſia Cathedralis, ita gloſſ. *verbo includit*, Domin. *n. 2.*
Franch. *n. 5.* & reliqui *in præſenti*. Abb. *in cap. poſtulaſti,
n. 2.* vbi Dec. *n. 6. de reſcript.* idem Abb. *in cap. vlt. n. 6.
hoc tit.* Cardin. *n. 8. in Clem. 1. de ſuppl. negl. Prælat.* Staphil.
*de literis gratiæ, tit. de forma expectatiuarum, 6. nona for-
ma à n. 32.* Simon *de reſeruat. q. 11. n. 7.* Couar. *in cap.
alma mater, p. 2. §. 1. n. 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 9.
n. 5. & gloſſ. 10. n. 3.* Habere enim Canonicatum, vel 5
Præbendam in Eccleſia Cathedrali eſt magnus honos,
& præeminentia, vt ex hoc text. colligunt Gom. *in cap.
ſtatutum à n. 24. de reſcript.* & Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.
gloſſ. 2. n. 39.* Non obſtat text. *in cap. pro illorum 23. hoc
tit. in Decretal.* quia omiſſis variis intellectibus, quos
adducit Staphil. *vbi ſupr. num. 32.* reſpondetur textum
agere de mandato de prouidendo, quod ſecundùm ver-
ba ibi prolata, & intentionem concedentis, compre-
hendebat Eccleſiam Cathedralem.

Secus autem, &c.] Collige ex text. in mandato de 6
prouidendo in aliqua Eccleſiarum prouinciæ contineri
Eccleſiam Cathedralem, in gloſſ. *verbo prouincia*, Do-
minic. *n. 9.* Anchat. *n. 4.* Franch. *n. 8.* & reliqui *in præ-
ſenti*, ſic limitatur hic text. *in verſic præcedenti*, propter
rationem de qua *hîc*. Amplia text. procedere quando
mandatur prouideri in aliqua Eccleſia Patriarchatus
Regni, tunc enim non ſolùm in Cathedrali, verùm
etiam in Metropolitana eſt facienda prouiſio, ita Do-
minic. & Franc. *dictis locis.*

In gloſſ. *Vſque ad certam*, ibi, *& cùm iſtud*, vſque, 7
ponitur in literis, intellige quòd veniat aſcenſiuè Vide
quæ dixi *in tract. de dictionibus diction. 436.* ſecundùm
Lugdun. impreſſ.

In gloſſ. *Non extendit*, ibi, *quia in Cathedralibus Ec- 8
cleſiis non ſolet exprimi nomen Sancti, ſed in inferioribus
ſic.* Ita Menoch. *de arbitr. caſu 201. n. 134.* Rendin. *in
prompt. recept. ſentent. tom. 1. tit. 7. n. 18.* vbi latè diſputat,
Rebuff. *in tract. de nominat. q. 9. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ſæculare impetranti prouidetur de benefi-
cio per ſæculares clericos vſque ad præſcriptionem
legitimam poſſeſſo.*
2 *Clerico ſæculari Prioratum impetranti ſimpliciter
non prouidetur de conſueto per Religioſos guber-
nari.*
3 *Poſſeſſionem continuam habere oportet ad inducen-
dam præſcriptionem circa ſtatum, & qualitatem
beneficij.*
4 *Beneficium Eccleſiaſticum præſcriptionem recipit.*
5 *Beneficij ſtatus vt præſcribatur requiritur tempus qua-
draginta annorum.*
6 *Beneficium ſæculare, quod antea per clericos ſæcula-
res adminiſtrabatur, ſi per 40. annos continuè,
& pacificè ab vno, vel pluribus Monachis in eo
inſtitutis fuit gubernatum, in Regulare transfor-
matur.*
7 *Beneficia Regularia dicuntur illa, quæ per 40. annos,
conſueta ſunt regi per viros Regulares, & quæ per
Regulares regi debent, vt n. 13.*
8 *Beneficium Regulare obtentum per ſæculares ſpa-
tio 40. annorum efficitur ſæculare.*
9 *Tempus 40. annorum ſufficit, vt prædium aſſumat
qualitatem rei liberæ.*
10 *Beneficium de ſui natura manuale poteſt ex conſue-
tudine effici perpetuum.*
11 *Actus quis ſufficiens indicetur ad confirmandam, &
inducendam conſuetudinem, oſtenditur.*
12 *Beneficium Regulare non poteſt concedi clericis ſæcu-
laribus, nec è conuerſo.*
13 *Beneficia omnia ſæcularia in dubio præſumuntur, niſi
Regularia probentur.*

Cap. Cùm de beneficio V.

1 PApa quando mandat aliquem prouideri de benefi-
cio consueto assignari Clericis sæcularibus, si le-
gitimè, & pacificè Clerici sæculares possederont be-
neficiom Regulare, itavt compleuerint legitimam
præscriptionem, id est, quadraginta annorum, potest
2 de illu prouideri. Item si scribator aliquem Clericum
sæcolarem prouideri de Prioratu, non potest prouideri
de Prioratu solito gubernari per Regulares, nisi hoc
in literis caueatur expresse. Colligunt ex Ordin. Lap.
Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin.
Monach. Franch Viu. *in ration. lib. 3. pag. 72.* Alagona
in compend. pag. 384. remissiuè Ximeo. *in concord.*
p. 1. & 2.

3 *Continuè.*] Ergo ad inducendam præscriptionem
circa statum, & qualitatem beneficij oportet conti-
nuam habere possessionem, vt per Balb. *de præscript. 3.*
p. 6. princ. in princ. Cooar. *in reg. possess. p. 2. §. 12.*
à princ.

4 *Vt præscriptio legitima*, &c.] Collige ex text. be-
oeficium Ecclesiasticum præscriptionem recipere, vt
per gloss. *verbo legitima*. Domin. Anch *notab. 4.* Franch.
& omnes *in præsenti*, Seln *de benef. p. 2. q. 11. n. 127.*
Gom. *de expectat. n. 68.* Staphil. *tit. de formis expectati-*
uarum super §. 8. forma, n. 4. Rebuff *in praxi benef. tit.*
Regularia beneficia.

5 Et ad præscribendum statum beneficij requiri tem-
pus quadraginta annorum, tradunt Anchar. *in princ.*
Franch. *n. 5. in præsenti*, Staphil *d. §. 8. forma, num. 4.*
Rebuff. *d. tit. Regularia beneficia, n. 1.* Fusch. *de visitat.*
lib. 2. c. 16. n. 14. Cald Pereira *in resp. pro Monasterio de*
Offera, n. 1. Gutier *pract. lib. 3. q. 18. num. 8.* Gonzal. *ad*
reg. 8. Cancel. gloss. 7. n. 8. & gloss. 8. n. 32. Valasc. *con-*
6 *sil. 99. n. 4.* Vnde beneficinm sæculare, quod antea per
Clericos sæculares administrabatur, si per 40. annos
continuè, & pacificè ab vno, vel pluribus Monachis
institutis in eo fuit gubernatum, in Regulare transfor-
matur, & Regulare dicitur, secundùm Nauar. *conf. 8.*
à n. 5. hoc tit. Cald. Pereira *de renouat. q. 15. n. 20. cum*
7 *seqq.* Gonzal. *dict. gloss. 7. n. 8. cum seqq.* nam Regularia
beneficia dicuntur illa, quæ per 40. annos consueta
sunt regi per viros Regulares, ex Rebuff *de nominat.*
q. 15. num. 23. & in praxi benefic. tit. Regularia bene-
8 *ficia, num. 1.* Gonzal. *dict. gloss. num. 31.* Sic è con-
uerso beneficium Regulare obtentum per sæculares
per annos 40. & vltra, efficitur sæculare, Felin. *in*
cap. in nostra, num. 42. de rescript. Achil. de Grassis
decis. 8. num. 3. de restit. spoliat. Cephal. *conf. 358. n. 16.*
cum seqq. & n. 20. lib. 3. Mascard. *de probat. concl. 171.*
num. 2. 50. & 20. Mar. Antonin. *var. resol. lib. 1. resol. 20.*
num. 5.

9 Tempos enim quadraginta annorum sufficit, vt
prædium assumat qualitatem rei liberæ, ex Valasc.
10 *conf. 95. num. 4. & 11.* Et beneficium de sui natura
manuale potest ex consuetudine effici perpetuum, &
vice versa, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 6.*
n. 34. & 38.

11 *Ab vno, vel pluribus.*] Notatur ad hoc, quòd
quamvis in consuetudine regulariter binus actus re-
quiratur, si tamen vnicus tantùm occurrerit, isque ha-
buerit tractum successiuum, ac continoationem per
tempus requisitum ad consuetudinem inducendam, is,
actus solus ad confirmandam, & inducendam con-
suetodinem sufficiens erit, vt per Molin. *de primog.*
lib. 2. c. 6. num. 26. Gutier. *pract. lib. 2. quæst. 73.*
num. 2.

12 *Non potest de Prioratu*, &c.] Notatur ad hoc, quòd
beoeficiom Regulare oon potest concedi Clericis sæ-
colaribus, vel è conuerso, sæculare Regularibus, vt
per Anchar. *n. 1.* Franch. & reliquos scribentes *in præ-*
senti, Concil. Trid. *sess. 14. de reform. c. 10. & sess. 25.*
de Regularibus, c. 21. Selu *de benefic. p. 3. q. 11. n. 130.*
& q. 58. Gomes. *de expectat. num. 68.* Cosm. *in pragm.*
Sanct. tit. de collat. §. illi verò, verbo Religiosis. Borgas.
de irregular. p. 1. q. 6. num. 23. Rebuff. *in praxi benef.*
tit. de dispensatione cum Regular. & in tract. de pacific.
possess. num. 259. Corras. *de benefic. p. 3. c. 5. num. 13.*
Couar. *in c. 2. n. 2. & 3. de testament.* Hojed. *de in-*
compatibil. benefic. in cap. fin. num. 92. Naoar. *conf. 3.*
hoc tit. Flamin. *de resignat. benefic. lib. 4. q. 5.* Fr. Emman.
quæst. Regul. tom. 1. q. 34. art. 3. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.*
gloss. 7. à num. 3. & gloss. 8. Card. Tusch. *lit. B, concl. 67.*
Aloys. Riec. *in collect. decis. p. 4. collect. 763.* Stephan.
Gratian. *discept. forens. c. 574. num. 15. cum seqq.* Regu- 13
laria enim beneficia sunt, quæ per Regulares, seu
Religiosos regi debent, Nicol. Garc. *de benef. p. 1. c. 6.*
num. 13.

Nisi hoc in literis, &c.] Notatur ad hoc, quòd sæ- 14
cularia præsumuntur in dubio omnia beneficia, nisi
Regularia probentur, vt per Nauar. *conf. 8. n. 1. sub hoc*
tit. Mascard. *de probat. concl. 172.* Zerol. *in praxi Episcop.*
p. 1. verbo beneficium, vers. decimosecundo, Couar. *in reg.*
possessor. p. 2. §. 1. n. 1. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 7.*
in princ.

In gloss. *Ab vno.* Notatur ad hoc quòd vnica præ- 15
sentatio sufficit ad constituendum præsentantem in
possessione præsentandi, si præsentatus per 40. annos
possederit, nec vnquam venerit casus nouæ præsenta-
tionis, vt per Franch. *hîc, num. 3.* Felin. *in cap. in no-*
stra, n. 41. vers. cæterum, de rescript. Feder. de Senis
conf. 234. num. 4. in princ. vers. ad id quod quæritur,
Card. *conf. 62. num. 8.* Dec. *conf. 134. num. 1. ante*
fin. versic. & in casu, Achil. *decis. 5. num. 1. de iure-*
patron Rot. *in Bergonen. capellania 18. Maij 1629.*
coram R.P.D. Merlino; quia quando actus habet cau-
sam successiuam, & permanentem, necnon continua-
tionem temporis requisiti, inducit præsumptionem
sufficientem, quamvis sit vnicus, Abb. *in cap. fin. n. 17.*
vers. distingue tamen, de consuetudine, Dec. *d. concl. 134.*
n. 2. circa fin.

SVMMARIVM.

1 *Personatum habere cum cura, & præbendam, cui annexa est Parochialis Ecclesia, non est contra Concilium generale*, & n. 2.

3 *Dignitas aliquando est sine cura, & administratione spiritualium.*

4 *Cura annexa non est facienda mentio.*

5 *Vicarius Ecclesiæ Parochialis vnitæ præbendæ an habeat illius curam, vel potius præbendarius? remissiuè.*

6 *Residere tenetur quis in Ecclesia principali, non autem in annexa.*

7 *Beneficia plura etiam incompatibilia possunt ratione vnionis ab vno obtineri.*

Cap. Super eo. VI.

PErsonatum habens, potest habere simul & præ- 1
bendam, cui sit annexa Ecclesia Parochialis cum
cura animarum sine dispensatione. Colligunt ex Or-
din. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid Anch Butr.
Domin. Franch. Viu. *in ration. lib. 2, pag. 73.* Alagona
in compend. pag. 385. remissiuè Ximen. *in concord.*
part. 1.

Hanc

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumnnt Abb. *in cap. exposuisti, n. 3. & in cap. extirpandæ, §. quia vero in 2. lect. n. 27 hoc tit. in Decret.* Rebuff. *in praxi benefic. tis forma, & declaratio nouæ prouis. verbo cum annexis,* Hoied. *de incompatibil. benefic. p. 1. c. 13. num.* 50. & *parte.* 2. c. 3. *à princ.* Fusch. *de visitatione, lib.* 2. c. 7. *num.* 8.

3 *Simul cum personatibus.*] Notatur ad hoc, quòd dignitas aliquando est sine curæ, & administratione spiritualium, vt per Boër. *decis.* 286. *n.* 6.

4 *Quibus Parochiales Ecclesiæ sunt annexa*, &c.] Notxtur ad hoc, quòd de cura annexa nun est facienda mentio, vt per Card. *in Clem. vnic. n. 6. q. 9. de offic. vicar. & cons. 30. ante n. 1. vers. ex hoc videtur,* Felin. *in cap. postulasti, n. 1. vers. si enim cura, de rescript.* Gutier. *alleg.* 8. *n.* 9. Menoch. *de arbitr. casu* 201. *n.* 67. Rebuff. *in tract. amnia. q. 9. n.* 14.

5 In gloss. *Annexa*, ibi, *sed aa ipse Vicarius, vel ipse præbendarius curam animarum illius Parochiæ habeat,* &c Hanc quæstionem latè disputaui *de offic. & potest. Episcop. p. 1. tit. 2. gloss. 17. à n. 41. & in collect. ad cap. vlt. de offic. Vicar. in Decretal.*

6 In gloss. *Non obuiet*, ibi, *quia in Ecclesia annexa præbenda non tenetur residere.* Notatur ad hoc, quòd in Ecclesia principali, non verò in annexa tenetur quis residere, vt per Rebuff. *in repet. cap. extirpandæ, §. qui verò, notab. 4. sup. hoc tit.* Nicol. Garc. *de benef. p. 12. c. 2. num.* 23.

7 In ead gloss. ibi, *Ergo constit. de multa hic locum aen habet.* Notatur ad hoc, quòd ratione vnionis possunt obtineri ab vno plura beneficia etiam incompatibilia, vt per Flamin *de resignat. benef. lib. 3. q. 1. n.* 119. Gutiert. *allegat.* 8. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 7. *num.* 21.

8 In gloss. *Dispensatio.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. eam te, de rescript. in Decret.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficiorum in impetratione inspicitur data, non præsentatio, vel receptio.*
2 *Prioritas iuris in beneficiis consideratur ex tempore vtili, non verò ex tempore traditionis.*
3 *Datæ tempus, non verò præsentationis in literis Apostol. inspicitur, si gratia sit perfecta,* vt n. 4.
5 *Declaratur text.* in cap. dilectus, hoc tit.
6 *Declaratur text.* in cap. super eo, de appell.
7 *Limitatur, & declaratur text.* in præsenti.
8 *Canonicatus absque præbenda conferri potest.*

Cap. Eum, cui. VII.

1 DAta, & non præsentatio, vel receptio in beneficiis assequendis consideratur, & is præfertur alij, qui priùs habuit datam. Colligunt ex Ordin. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 73. Alagona *in compend pag.* 185.

2 *Licèt nondum sit in ea receptus.*] Collige ex text. quòd prioritas iuris in beneficiis consideratur ex tempore tituli, non verò ex tempore traditionis, ita gloss. *verbo primò*, Franch. *n.* 1. Anchar. *n.* 1. Domin. *n. 3. in præsenti*, gloss. communiter recepta *verbo collatio in cap. penult. hoc tit.* tradunt omnes *in cap. si tibi absenti, infr. hoc eod. tit.* resoluunt Couar. *lib. 3 var. c. 16. n. 1. & in cap. quamuis pactum, p. 2. §. 4. n.* 15. Gom. *in reg. de non tollendo iure quæsito, q. 1. pag.* 34. Probatur, quia talis prioritas iuris, & prælatio non aliter consideratur quàm ex dominij translatione, ex reg. text. *in l. quoties, de rei vendic.* vbi omnes notant, & constat dominij translationem in beneficiis Ecclesiasticis non fieri ex traditione ipsius beneficij, sed solo titulo à superiore legitimè obtento, *cap. si tibi absenti, infr. hoc tit. c. 1. de eo, qui mittitur in possess. hoc lib.* ideo prioritas iuris in beneficiis Ecclesiasticis non ex traditione, sed ex titulo considerari dicendum est.

3 *Licèt isti*, &c.] Collige ex text. quòd in literia Apost. inspicitur tempus datæ, non verò tempus præsentationis, id enim probant text. *in cap. eam te, de rescript. & in cap. si eo tempore, & in cap. tibi qui, eod. tit. hoc lib.* tradunt Domin. Anchar. & alij *in præsenti*, gloss. *verbo tempore in c. 2. de decimis hoc lib.* gloss. *verbo Canonicus in cap. statutum, de rescript.* Innoc. *in cap. mandatum, eod. tit.* Abb. *in cap. dilectus, n.- hoc tit.* Dec. *n.* 5. Felin. *n. 18. in d. cap. eam te*, Molin. *de primog. lib. 2 c. 7. n.* 58. Cuch. *instit. maior. lib. 1. de rescript. tit. 4. num.* 26. Flamin. Paris *de resiga. benef. lib. 1. q. 6. n. 31. & lib. 8. q. 8. n.* 112. Mar. Ant. *var. resol lib. 1. resol. 24. n.* 12.

4 Intellige in gratia perfecta, non verò quando gratia proponitur imperfecta, patet si expẽdas data gratiæ perfectione statim acquiri ius impetranti, vt probat text. *in cap. si postquam, & in cap. quia sæpe* 25. & *in cap. pen. infr. hoc tit.* aduertunt Mandos. *reg. 12. Cancel. q. 5. n.* 2. Franch. *in cap. quia sæpe, infra hoc eod. tit. n. 2. & in d. cap. penult.* in quo iure omnibus aliis præferendus est ille, qui literas impetrauit, non sic si gratia imperfectæ proponatur, in qua ius statim non quæritur, sed postquam executioni mandatur, iuxta ea, quæ resoluunt Staphil. *de literis gratia, tit de mãdatis de prouidendo, §. octaua forma.* Fusch *de visitat. lib. 1. c. 3 2. n.* 9. idque colligitur ex verbis huius text. ibi, *collatus est*, quæ concludunt perfectam esse gratiam de qua *hic*, agitur.

5 Non obstat *cap. dilectus 27. hoc tit.* quia agit de gratia imperfecta, id est, de mandato de prouidendo, in quo non constat dari clausulam decreti irritantis, nec executorem ad prouidendum, qui data intimatione affectam faciant præbendam, iuxta text. *in d. cap. tibi qui, & in cap. si à Sede Apostolica, infra hoc eodem tit.*

6 Nec obstat *cap. super eo 12. in fine, de appellat.* quia si respondetur textum illum, & iura similia procedere quoad vsum, & exercitium potestatis, ad quod necessaria est præsentatio, vt docent Felin. *in d. cap. eam te, n.* 21. Molin. *d. c. 7. n.* 58. Gom. *in c. 1. de rescript. hoc lib. n.* 31. Staphil. *de literis gratia, tit. quibus modis expirent literæ ad beneficia, in princ. n.* 5.

7 Limita primò, text. *in præsenti*, non procedere quando secundo impetranti virtute literarum debetur dignitas, quæ habet annexam præbendam illam vacantem per ea, quæ notaui *ad cap. quia sæpe, hoc eod. tit.*

Limitx secundò non procedere si præbenda esset sacerdotalis, & secundus impetrans haberet ætatem requisitam, non verò primus, de quo vide posita *ad cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib.* Vtrùm autem text. procedat quando non constat quis prius literas Apostolicas obtineat, vide notata ad *cap. duobus, de rescript. hoc lib.*

8 *Canonicatus.*] Collige ex text. quod Canonicatus conferri potest absque præbenda, idem probat text. *in cap. dilectus, & in cap. relatum 9. & in cap. pro illorum 22. hoc tit. & in cap. vltim in princ. & in vers in illis, infr. de concess. præbend.* tradunt gloss. *verbo receperunt*, vbi Abb. *n.* 16. Dec. *n. 3. in cap. cum M. de constit.* vbi communis.

Cap. Si pro Clericis. VIII.

1 Papa si scribit alicui Ordinario quòd prouideat alicui de beneficio etiam Curato, & talis prouidendus non habet Ordinem requisitum, potest Episcopus illi prouidere de beneficio etiam Curato, sed prouisus tenetur primis temporibus à iure statutis accipere Ordines, quos beneficium requirit, quamvis in literis non fuerit facta mentio quòd Ordinem non habet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in rationali lib. 3. pag. 74.* Alagona *in compend. pag. 385.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. firmat Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 5. q. 9. vers. nec obstat, & c. 8. q. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Mandato alterius super prouisione facienda per Papam implete prouisio auctoritate Papa intelligitur esse facta*, & n. 2.

3 *Intellige quando Papa adiecit in rescripto*, auctoritate nostra, *vel apposuit in mandato de prouidendo verbum*, præcipimus, vt n. 4.

5 *Receptio in Canonicum facta per Legatum à Latere non censetur fieri auctoritate Apost.*

Cap. Si eum. IX.

1 Legatus quando mandat, quòd aliquis prouideatur de beneficio, vt de Canonicatu primò vacaturo, & deinde Papa dicit quòd secundùm literas sui Legati illum recipiant, recipitur tunc Apost. auctoritate, & Legati, & est præferendus in præbenda aliis receptis auctoritate Legati, vel alia auctoritate. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 75.* Alagona *in compend. pag. 387.*

2 Hanc eandem conclus. probat text. *in cap. si Apostolica 12. infr. hoc eod. tit.* gloss. *in verbo concedimus*, vbi Domin. *n. 5.* & Franch. *n. 4. in cap. cum aliquibus, de rescript. hoc lib. gloss. vlt. in cap. hi qui, infr. eod.* Cassad. *decis. vnic. de censirm. vtili.* Gom. *in c. 1. n. 12. de iudic. hoc lib.*

3 Intellige vt procedat quando Papa adiecit, prout *hic*, in rescripto verbum, *auctoritate nostra*, secus si tale verbum non addatur, patet si expendas in casu huius text. tractari de suscitanda, & confirmanda potestate Legati, ad quem aliàs attento iure prædicta potestas competebat, vnde necessarium fuit dictum verbum adiicere, vt prouisio Apostol. censeretur iuxta *suprà* resoluta, aduertit Domin. *n. 3. in d. cap. hi qui*, sic aliàs si mandatum de quo *hic*, processerit à Legato, qui de Latere non esset, tunc cùm talis Ordinarius non sit in collatione beneficij, ex *d. cap. 1.* quantumcumque verbum, *auctoritate nostra*, de quo *in text.* non apponeretur, adhuc receptus virtute mandati, auctoritate Apost. recipi diceretur, siquidem etiam semota confirmatione Pontificis ipsa prouisio à tali Legato facta Apostolica dicebatur, vt probat text. *in d. cap. hi qui, in 2. p.*

4 Vnde ex his infertur decisionem huius text. procedere similiter quando Pontifex verbum *præcipimus*, in mandato de prouidendo apponit, tunc enim eo modo prouisio, de qua *in text.* non Ordinaria, sed Apostolica reputatur, ex gloss. *verbo concedimus, in cap. cum aliquibus de rescript. hoc lib.* Gom. *in c. 1. n. 12. de iudic. hoc eod. lib.* & constat ratione, siquidem stante mandato de prouidendo certæ personæ Episcopus præcisè tenetur ad ea, ad quæ aliàs non tenebatur, ex reg. text. *in l. non quicquid, ff. de re iudic.* quicquid dubitent nonnulli, vt per Abb. *n. 8.* Felin. *n. 3. in d. cap. licèt*, Dec. *in cap. relatum n. 3. sup. hoc tit.*

Non Legati.] Collige ex text. quòd receptio in Canonicum facta per Legatum Sedis Apost. scilicet de Latere, non censetur fieri auctoritate Apost. idem probat text. *in d. cap. hi qui, & in cap. si à sede, infr. hoc tit.* tradit gloss. *verbo legationis, in cap. si Apostolica 12. inf. eod. tit.* intendit *gloss. vlt. in cap. literis, de rescript. & verbo deputatus in Clem. auditor, eod. tit. & verbo Apostolica in Clem. quia contingit, de Relig. domib.* tradunt Specul. *tit. de Legato, §. nunc tractemus, in princip.* Cosm. *in pragm. tit. de collat. §. item voluit, ad verbum Romanus, in fine.* 5

SVMMARIVM.

1 *Mandatum alternatiuè plures collatores includens verificatur in primo vacante, insimul verò vacantibus ordo scripturæ seruatur.*

2 *Mandatum de prouidendo à Papa concessum tenetur Episcopus executioni mandare vbi scandalum, vel aliquod malum non proponitur.*

3 *Ordo scripturæ seruandus est in mandato de prouidendo plures collationes alternatiuè concludente pluribus beneficiis vacantibus.*

4 *Mandatum de prouidendo adimpletur statim in primo beneficio vacante.*

5 *Verbum simpliciter prolatum de prima vice intelligitur.*

6 *Clausula*, Quod duxerit acceptandum, *addita in mandato de prouidendo operatur vt in primo beneficio vacante non sit necessario prouisio facienda, sed aliud beneficium expectabitur.*

7 *Prouisio an sit facienda in beneficio vacante ad alterius collationem pertinente virtute mandati de prouidendo.*

Cap. Mandato. X.

Papa quando mandat tibi Episcopo vt prouideas de beneficio pertinente ad tuam, vel alterius iurisdictionem, intelligitur de primò vacaturo; si verò plura simul vacent, est spectandum in literis quæ collatio primò nominetur, & illi beneficium est dandum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 75.* Alagona *in compend. pag. 386.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Prouidere debebis.] Collige ex text. quod Episcopus tenetur executioni mandare mandatum de prouidendo à Romano Ponrif. concessum, fatentur omnes *in præsenti*, tradunt Abb. *num. 2.* per text. *ibi in cap. pastoralis, §. quia verò, de officio deleg.* resoluunt omnes *in cap. si quando, de rescript.* vbi Nauar. *remed. 2. & in cap. cùm teneamur de præbend.* Couar. *lib. 1. var. c. 1. à num. 4. & n. 10.* Marant. *disp. 1. n. 4.* in specie Couar. *in reg. peccatum, part. 2. in princ. num. 8. & pract. cap. 35. num. 6.* Intellige vt procedat quando in executione mandati de prouidendo scandalum, vel aliquod malum non proponitur contra bonum publicum, patet si expendas mandatum à Pontifice Romano esse mandatum superioris, argum. text. *in cap. dudum, vers. nos quia infr. hoc tit.* ac proinde non posse ab inferiori suspendi, nisi aliquid proponatur ex quo verisimilis 2

meus

mens superioris colligatur, quæ quidem reperitur si scandalum in executione mandati immineat, vel malum aliquod contra bonum publicum, cùm superior mandans non videatur intendere aliquid iniustum cum scandalo, vel contra bonum publicum, aduertunt Dec. *n.* 3. Abb. *n.* 2. *in d. cap. cum teneamur*, facit text. *in cap. nihil, de præscript.* imò in dubio potius per importunitatem, quàm ex animo mandasse præsumitur, vt significat text. *in d. cap. si quando, in fine.*

3 *Si verò*, &c.] Collige ex text. quòd in mandato de prouidendo plures collationes alternatiuè concludentes pluribus beneficiis vacantibus scripturæ ordo seruandus est, tradunt gloss. *verbo scriptura*, Domin. & Franch. *n.* 2. Anch. & alij *in præsenti*, idem tradit gloss. *in reg in alternatiuis, de reg. iur. lib.* 6. Intellige vt procedat alternatiua ordinis, patet si expendas prædictam alternatiuam ordinis induci ex coniectura voluntatis disponentis, iuxta text. *in l. hæredes mei*, §. *vlt. ff. ad S. C. Trebell.* sic aliàs si mandatum de prouidendo ordine conuerso concipiatur, videlicet ad alterius, vel ad tuam collationem, eodem modo scripturæ ordo seruandus est, itavt pluribus simul vacantibus beneficiis prouisio fiat de beneficio pertinenti ad collationem alterius, aduertit gloss. *verbo, à te, in præsenti.*

In gloss. *Ad illum.* Vult gloss. quòd mandatum de
4 prouidendo, de quo *hîc*, adimpleatur statim in primo beneficio vacante, itavt de illo virtute mandati fiat prouisio, idem probat text. *in præsenti*, ibi, *de beneficio quod primò vacabit*, &c. tradunt Domin. *n.* 1. Anchar. Franch. & alij *hic*, Domin *n.* 2. *in cap. vlt. de renuntiat.*
5 *hoc lib.* & iuuat, quia verbum simpliciter prolatum de prima vice intelligitur, *l. boues*, §. *hoc sermone*, *ff. de verb. signif.* Socin. *cons.* 147. *n.* 5. *lib.* 5. Ias. *cons.* 36. *col. vlt.*
6 *lib.* 3. Alex. *cons.* 16. *n.* 9. *lib.* 4. Secus quando clausula in mandato de prouidendo additur, *quod duxerit acceptandum*, tunc enim virtute mandati in primo beneficio vacante non est necessariò prouisio facienda, sed aliud beneficium expectabitur, vt tradit hæc gloss. *in fin.* & Staphil. *de literis gratia, tit. quibus modis expirent litera*, §. 3. *n.* 3.

7 In gloss. *Ad te*, ibi, *dico tamen*, &c. Dubium est an prouisio sit facienda in beneficio vacante ad alterius collationem pertinente virtute mandati de prouidendo, quod concipitur sub hac forma, *ad tuam, alioquin ad cuiuscunque collationem pertinente?* In quo Franch. *n.* 2. & 3. Domin. *n.* 2. hic existimant in primo beneficio ad alterius collationem pertinente non esse faciendam prouisionem virtute mandati, quod sub tali forma concipitur. Contrarium tamen tenet Archid. quem refert, & sequitur Anchar. *in præsenti*, quas contrarias opiniones ad concordiam reduci posse veriùs censeo, vt scilicet posterior intelligatur quando mandatum de prouidendo ad Episcopum, prior verò quando ad alium dirigitur, ad quem potestas conferendi virtute alicuius priuilegij, consuetudinis, aut præscriptionis spectat.

SVMMARIVM.

1 *Clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primò vacante, si negligit petere præbendam sibi debitam extincta est gratia; si autem sibi collatus fuerit Canonicatus, tunc habebit præbendam, cùm nullus est ibi expectans auctoritate Apost.*

2 *Papa si simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de aliis.*

3 *Mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere si iterum vacet.*

4 *Iudex dicitur vir bonus.*

6 *Gratia extinguitur per negligentiam.*

Cap. Si Clericus. XI.

PApa quando mandat alicui prouideri de præbenda primò vacatura, & postea eundem recipi in Canonicum, si ipse est negligens in petenda prima præbenda, gratia expirat, & non potest secundam petere, quia non est Canonicus. E contra verò si Papa ei confert ius Canoniæ, & factus est Canonicus auctoritate Apost. & mandat Canonicis, vt conferant præbendam primò vacaturam, & ille fuit negligens in ea petenda, potest adhuc aliam petere, quia gratia non est extincta, & præfertur aliis (non tamen auctoritate Pontificia expectantibus) aliàs facta collatio alteri in illius præiudicium eo ipso non valet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 76. Alagona *in compend. pag.* 386. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2. 1

Aliam postmodum, &c.] Notatur ad hoc, quòd si Papa simpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, & non de aliis, vt per Tiraq *in l. boues*, §. *hoc sermone*, *n.* 27. & 39. *ff. de verbor. significat.* 2

Verùm si præfatus Clericus, &c.] Notatur ad hoc, quòd mandatarius potest præbendam, quam neglexerat, petere, si iterum vacet, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 162. 3

In gloss. *Negligenter*, ibi, *arbitrio boni viri, id est, iudicis.* Ita Tiraq. *de retract. lig.* §. 9. *gloss.* 1. *n.* 16. 4

In gloss. *Aliam.* Vide Tiraq. *de retract. lig. ad finem tit. n.* 41. 5

In gloss. *Extincta.* Notatur ad hoc, quòd per negligentiam extinguitur gratia, vt per Staphil. *de literis gratia, tit quibus modis expirent litera, vers. tertio expirat, n.* 1. *cum seq.* Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 24. *num.* 15. 6

SVMMARIVM.

1 *Receptus auctoritate Papæ etiam ad mandatum alterius, præferendus est aliis in præbendis.*

2 *Recepti à maiori, seu digniori, præferuntur cæteris receptis ab inferiori, etiamsi illi sint tempore posteriores.*

3 *Actus vt dicatur prorogatus oportet in eo eandem interuenire formam, & qualitatem, quàm habebat actus, qui prorogatur, aliàs magis dicetur nouus actus.*

Cap. Hi qui. XII.

REceptus in Canonicum auctoritate Apostolica est præferendus in præbenda aliis receptis etiam auctoritate Legati. Quòd si Legatus habeat speciale mandatum, tunc dicitur receptus auctoritate Apost. & præfertur. Colligunt ex Ordin. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Domin. Butr. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 76. Alagona *in compend. pag.* 383. 1

Cæteris anteferri, &c.] Notatur ad hoc, quòd recepti à maiori, seu digniori, præferuntur cæteris receptis ab inferiori, etiamsi illi sint tempore posteriores, vt per Tiraq. *de nobil. c.* 6. *n.* 8. 2

In gloss. *Specialiter*, ibi, *auctoritate Legati prorogata receptus videtur.* Notatur ad hoc, quòd vt actus dicatur prorogatus, oportet in eo eandem interuenire for- 3

mam,

mam, & qualitatem, quam habebat actus, qui prorogatur, aliàs magis diceretur nouus actus, vt per Gutier. *de iuram. confirm. p. 1. c. 49. n. 8.* D. Barbos. *in l. 1. art. 1. n. 74. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Papa vbi confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura si Canonici hoc ignorantes, & ignoranti præbendam conferunt postea vacantem, non tenet collatio.*
2 *Ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de proaidendo.*
3 *Dictio, Vacatura, in materia reseruationis, capit tunc vacantia.*

CAP. Si postquam. XIII.

1 PApa quando confert Canonicatum alicui, & mandat prouideri de præbenda primò vacatura, & nulli alij de iure debita, si Canonici ignorantes mandatum conferunt præbendam primò vacantem alteri ignoranti etiam mandatum, collatio tenet, quia Canonicus auctoritate Apostol. factus habet ius ad primam præbendam, quam iustè potest petere, & non potest alteri conferri, licèt ignoranti mandatum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ratioa. lib. 3. pag. 77.* Alagona *in compend. pag. 387.* remissiuè & Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Ius ad obtinendum præbendam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ius ad rem acquiritur dumtaxat ex mandato de prouidendo, vt per Gom. *ad reg. de non tollendo iure quæsito. q. 21. n. 13* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. §. 2. n. 56.* vbi dicit sic fuisse resolutum *in vna Burgen. Canonicatus 18. Aprilis* 1597. coram Card. Pamphilio.

3 In gloss. *Vacaturam*, ibi, *multò fortius ergo vacantem*. Notatur ad hoc, quòd dict. *vacatura*, in materia reseruationis capit tunc vacantia, vt per Dec. *consf. 333. Viso tenore, sub n. 4. vers. & videmus*, Simonet. *de reseruat. q. 74.* Gonzal. *ad dict. reg. 8. §. 5. proœm. num. 66.* Mandos. *in reg. 26. de vacaturis post promot. in proœm. n. 3. & 4.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Papa concedendo aliis potestatem; eandemmet sibi reseruat & maiorem.*
3 *Iurisdictionem alicui papa committens, eandem, & maiorem sibi retinet.*
4 *Princeps licèt concedat alicui iurisdictionem priuatiuè, tamen cum illis concurrere potest, quia semper maiorem potestatem videtur apud se retinuisse.*
5 *Princeps non dat tantam potestatem alteri quin plus sibi retineat.*
6 *Principis auctoritas semper censetur præseruata in concessionibus.*
7 *Præuentioni locus est inter Papam & Ordinarium.*
8 *Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficij in mense Ordinario vacantis, illius prouisio præualet, qui præcessit.*
9 *Gratia & dispensatio tacita veritate vitiatur quando est gratia finalis concessionis, secus quando est solùm causa impulsiua.*
10 *Mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato præcedenti, licèt de illo nulla expressa mentio habeatur.*
11 *Priuilegio generali de conferendis beneficiis derogatur per specialem gratiam alteri factam.*
12 *Clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*
13 *Certans de beneficio quærendo de lucro simpliciter tractare videtur.*
14 *Dispensatio quamuis odiosa sit ac strictè intelligenda, attamen potestas dispensandi commissa alicui est latè interpretanda.*
15 *Beneficia Curata possunt conferri vigore facultatis datæ ad conferendum.*
16 *Argumentum ex sequela absurditatis bonum est.*

CAP. Dudum. XIV.

PApa quando concedit suo Legato facultatem acceptandi resignationes beneficiorum, & illa conferendi, si Papa deinde facit aliquem Canonicum Ecclesiæ legationis, & mandat executoribus deputatis vt prouideatur hic de præbenda primò vacatura, si vacat per resignationem, & interim Legatus illam confert alicui, collatio non tenet, quia stat pro Canonico creato à Papa, licèt in mandatis nullam fecerit mentionem de potestate concessa Legato, quia sufficit decretum irritans quicquid attentatur contra decretum Papæ, cùm agitur de lucro electi ab Episcopo, & non de præiudicio Episcopi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Franch. Viuian. *in rationad. lib. 3. pag. 77.* Alagona *in compend. pag. 387.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Penes nos tamen nihilominus remansit maior.] Notatur ad hoc, quòd Papa concedendo aliis potestatem, eandemmet sibi reseruat, & maiorem, vt per Grammat. *voto 28. n. 4.* Roland. *consf. 1. num. 135. vol. 2.* Perez *consf. 1. n. 12. vol. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 2. proœm. n. 2. cum seqq.* asserentes ad hoc esse textum hunc singularem, peregrinum, & optimum. 2

Vnde Papa committens alicui iurisdictionem aliquam, eandem, & maiorem sibi retinet, Bald. *consf. 326. in fine, vol. 1* Grammat. *decis. 10. n. 4.* Menoch. *consf. 479. n. 9.* Ioan. Garc. *de nobilit gloss. 35. num. 59.* vbi ait quòd licèt Princeps concedat alicui iurisdictionem, non ideo eam à se abdicat, sed semper maior apud ipsum remanet, D. Barbos. *in l. 1 ff. de iudic. art. 4. n. 109.* vbi dicit quòd licèt Princeps concesserit aliquibus iurisdictionem priuatiuè, tamen cum illis concurrere potest, quia semper maiorem potestatem videtur apud se retinuisse. 3 4

Et Princeps non dat tantam potestatem alteri, quin plus sibi non remaneat, vt per hunc text. tradunt Afflict. *in c. 1. verbo potestas, n. 16. & in c. 1. §. iterum si quis in 3. notab. quibus modis feud. amit.* Natt. *consf. 387. n. 24. vol. 3.* 5

Et concessionibus Officiorum semper Principis auctoritas censetur præseruata, Bald *in l. qui se patris, vers. item in concessis, C. vnde vi,* Nat. *consf. 580. n. 4. vers. nam prædictis,* Menoch. *de success. creat. lib. 2. §. 17. à n. 88.* Surd. *consf. 152. n. 16.* Camil. Curt. *p. 1. diuers. iuris feud. §. potest. n. 5. fol. 28.* 6

Propter quod nostra, &c.] Notatur ad hoc, quòd inter Papam, & Ordinarium est locus præuentioni, vt per Cosm. *in pragm. sanction. tit. de collat. §. volens, verbo præuentionem*, Corras. *de benefic. part. 2. cap. 1. num. 7.* Simonet. *de reseruat. quæst. 2. num. 5.* Fusc. *de visitat. lib. 2. cap. 28. num. 10.* Anastas. Germon. *de indultis Cardinal. §. per quæ sublatis n. 80. & 81.* Menoch. *consf. 183. lib. 1.* Flamin. *de resign. benefic. lib. 1. quæst. 10. à num. 53. & lib. 7. quæst. 11. à num. 6.* Lælius Zechi. *de benefic. c. 2. num. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 3. proœm. num. 1.* vbi per hunc text. tradit quòd Papa, & Episcopo concurrentibus in collatione beneficij in mense Ordinario

dinario vacantis illius prouisio præualet, quæ præcessit.

9 *Non habita mentione de ipsa*, &c.] Notatur ad hoc, quòd solum vitiatur gratia, & dispensatio tacita veritate, quando est gratia finalis concessionis, secus quando est solùm causa impulsiua, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 1. *num.* 16. Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 11.

10 *Per speciem generi derogatur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd mandatum de prouidendo speciale derogat generali mandato præcedenti, licèt de illo nulla expressa mentio habeatur, idem probat text. *in c. quamvis* 38. *infr. hoc tit. & in cap. pastoralis* 14. §. *quoniam, de rescript.* tradunt gloss. *verbo sanctionis*, Domin. *n.* 6. Franch. *n.* 7. Anchar. & alij *in præsenti*, gloss. *in summ.* 25. *q.* 2. gloss. vbi DD. communiter *in reg. generali, de regulis iuris hoc lib.* resoluunt Abb. *à n.* 20. vbi Innoc. *n.* 5. Dec. *à n.* 4. Felin. *n.* 3. Rip. *n.* 75. *in c.* 1. *de rescript.* Innoc. *n.* 2. *vbi gloss. verbo non facta, in cap. cum ordinem eod. tit. de rescript.* Alexand. *cons.* 116. *n.* 1. *lib.* 6. Xuar. *alleg.* 38. *n.* 10. communis ex Dec. *cons.* 147. *à num.* 2. *vol.* 1. *& in d. cap. pastoralis*, §. *quoniam, n.* 2. Rot. *decis.* 17. *hoc tit.* Reboff. *in concord. tit. forma mandati, verbo data, in princ.* Gom. *in c.* 1. *de constit. hoc lib. n.* 59. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 9 *tit.* 6 *n.* 22. Cephal *cons.* 194. *à n.* 19. *lib.* 2.
11 Valasc. *cons.* 72. *num.* 2. Et quòd priuilegio generali de conferendis beneficiis derogatur per specialem gratiam alteri factam, tradit Rebuff. *in tract. nomin. q.* 4. *num.* 10.

12 *Statim ignorantes ligauerat.*] Notatur ad hoc, quòd clausula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, vt per Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de clausulis, claus.* 40. *à n.* 12. secundùm Lugdun. impress.

13 *Vbi de lucro dicti G. tantum agitur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd certans de beneficio quærendo de lucro simpliciter tractare videtur, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gl.* 10. *num.* 126. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 4. *q.* 9. *n.* 46.

14 In gloss. *Beneficia*, ibi, *sumitur hîc beneficium largè*, &c. Notatur ad hoc, quòd quamuis dispensatio odiosa sit, ac strictè intelligenda, attamen potestas dispensandi commissa alicui est latè interpretanda tanquam fauo-
15 rabilis, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 2. *n.* 1. Et per hanc gloss. tenet Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *n.* 24. quòd Curata beneficia possunt conferri vigore facultatis datæ ad conferendum, de quo etiam plures citaui per Nicol. Garc. *de benef. p.* 1 *c.* 6. *n.* 41.

16 In gloss. *Absurdum*, ibi, *nota bonum modum argumentandi ex sequela absurditatis.* Vide Euerard. *in topicis legalib. loco* 8. Menoch. *cons.* 12. *n.* 31. *& cons.* 37. *n.* 118. *& cons.* 76. *n.* 12. *& cons.* 84. *n.* 22. *& cons.* 95. *n.* 76. Surd. *cons.* 116. *n.* 45. Seraph. *de priuileg. iurament. priuil.* 30. *n.* 22. Flamin. *de confident. q.* 26. *n.* 20. Mari. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resolut.* 32. *n.* 12. *& resol.* 59. *casu* 19.

S V M M A R I V M.

1 *Secundus, qui impetrauit dignitatem, & præbendam, præfertur priori qui solum præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati est annexa, & præstatur ratio*, n. 2.

3 *Vnio beneficiorum non præsumitur, sed est probanda ab allegante.*

4 *Vacatio successionis non minus contingit per renuntiationem, quàm per mortem.*

Cap. Quia sæpè. XV.

Papa si mandat prouideri de præbenda, deinde mandat prouideri secundo de præbenda & dignitate in eadem Ecclesia, si præbenda, quæ vacat, est annexa dignitati, præfertur secundus, cui danda est, secus si est sola præbenda. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 78. Alagona *in compend. pag.* 388. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2. 1

Ratio decisionis est, quia præbenda annexa alicui dignitati, officio, vel personatui regulatur secundùm dignitatem, officium, vel personatum, cui annectitur, ex reg. *l. cum principalis, ff. de regulis iuris*, & reg. *accessorium eod. lib.* 6. & constat primum non esse prouisum de dignitate; præbenda verò, quæ vacat ob vnionem, sequitur naturam dignitatis; ergo meritò secundus in ea præfertur, non verò primus, qui de dignitate prouisus non fuit, sic aliàs limitabis reg. text. *in cap. cum cui* 29. *hoc eod. tit.* iunctis ibi resolutis. Intellige tamen quòd si secundus aliam obtinebat præbendam, per adeptionem istius vacare dicetur, quam primus impetrans virtute rescripti obtinebat, iuxta ea quæ tradit Franch. *in d. cap. ei cui, n.* 3. Anchar. *n.* 4. ibi, si in eadem Ecclesia præbenda non sit, ex *cap. duobus in fine, de rescript. hoc lib.* vbi notatur. Dubium tamen est an ille, cui mandatur prouideri de præbenda, & dignitate, & sic copulatiuè virtute rescripti possit prouideri de præbenda tantum, vel de dignitate tantum, si vna sine alia vacauerit, in quo respondendum est virtute rescripti posse præbendam, vel dignitatem tantùm obtineri, nisi alius prior offeratur, ita Domin. *num.* 5. Anchar. *n.* 2. Franch. *n.* 5. *in præsenti*, apud quos etiam videbis quid dicendum sit si verba proferantur, vt fiat prouisio de dignitate cum præbenda. 2

Notatur ad hoc, quòd vnio beneficiorum non præsumitur, sed est probanda ab allegante, vt per Mascard. *de probat. concl.* 1411. *n.* 2. 3

In gloss. *Vacat*, ibi, *morte, renuntiatione*, &c. Notatur ad hoc, quòd per renuntiationem non minus vacatio successionis contingit quàm per mortem, vt per Auendan. *l.* 45. *Tauri, gloss.* 2. *n.* 4. Gutier. *pract. lib.* 3. *q.* 71. *n.* 3. Azeued. *l.* 11. *n.* 2. *tit.* 3. *lib.* 7. *noua recopil.* 4

S V M M A R I V M.

1 *Mandatum prouideri de dignitatibus, vel beneficiis alius Ecclesiasticis Curata non includit non expressa cura.*

2 *Rescripta sunt stricti iuris.*

3 *Qualitas Curati beneficij si taceatur impetratio est ipso iure nulla.*

4 *Prouisio non est facienda in beneficiis Curatis quando alicui simpliciter prouideri mandatur.*

5 *Beneficiorum appellatione regulariter beneficia Curata, & dignitates non veniunt.*

6 *Electiuus modus non includitur in beneficij prouisione si alij modi prouidendi exprimantur.*

7 *Beneficij electiui in literis beneficialibus mentio fieri debet si beneficium huius qualitatis sit.*

8 *Beneficiales literæ vnum modum exprimentes alium non includunt.*

9 *Collationis appellatione non venit institutio.*

10 *Tituli vnius appellatione non venit alius.*

11 *Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non adstringit, & è conuerso directum vni, duos non afficit.*

12 *Gratia*

12 *Gratia ad collationem Episcopi non comprehendit collationem simultaneam Episcopi & Capituli, nec è conuerso.*

13 *Nominationes directa Capitulo non comprehendunt singulares Canonicos, nisi vice Capituli conferrent.*

14 *Commune quod est mei, & alterius, non est propriè meum.*

15 *Alternatiua non intrat in beneficiis simultanea collationis.*

16 *Mandatum de prouidendo diuisim conceptum non comprehendit beneficia, quæ ad simultaneam collationem pertinent, sed contrarium verum, vt* n.18.

17 *Alternatiuæ natura est vt in altero verificetur tantùm.*

Cap. Cùm in illis XVI.

1 PApa quando mandat aliquem prouideri de personatu, dignitate, vel aliis beneficiis quibuscunque, non intelligitur de Curatis, nisi mentionem faciat de habentibus curam animarum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin Monach. Anchar. Franch. Vin. *in ration. lib. 2. pag. 79.* Alagona *in compend. pag.* 288. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Intentionis nostræ nequaquam existit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd rescripta sunt stricti iuris, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo libertis, num. 55. C. de reuocand. donation.*

3 Notatur etiam ad hoc, quòd qualitas Curati beneficij si taceatur, impetratio est ipso iure nulla, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n 64.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. c. 6. n. 49.* De Cura autem annexa non esse faciendam mentionem resoluunt per me citati *suprà in collect. ad cap. super eo 6. n. 4. hoc eodem tit.*

4 *Possit, aut debeat prouideri.*] Collige ex text. quòd quando prouideri mandatur, prouisio non est facienda in beneficiis Curatis, ita gloss. *verbo prouideri*, Anchar. *n. 3.* Domin. Franch *n. 4. hic*, idem Franch. *n. 5* Domin. etiam *n. 5. in cap. quamuis, sup hoc tit.* Abb. *in cap. vltim. n. 3. hoc tit. & in cap. postulasti, n. 2.* vbi Dec. *num. 6. de rescript.* Card. *in Clem. 1. in princip. n 8. de suppl. negl. Prał.* Staphil. *de literis gratia, tit. de modo, & forma impetrandi, in princ. & tit de formis expectatiuarum, §. sexta forma, n. 1. & §. noua forma, num. 11.* Gig. *de pensionib q 19. n. 5.* Rebuff. *in praxi tit. de clausulis mand n. 34. & tit. de dispens. ad plura beneficia, num. 66. & tit. tertia pars*
5 *signatura, verbo qualitatum, n. 3.* Regulariter enim beneficiorum appellatione Curata beneficia, & dignitates non veniunt, vt per hunc text tradunt Gig. *de pensionib. q. 28. n. 9.* Corras. *de benefic. part. 1. c. 5. n. 4.* Franc. Marc. Delphin. *decis. 523. p 1.* Petr Gregor *de benefic. c. 6. n. 4.* Aloys. Ricc. *in collect decis part. 4. collect. 217.* Gonzal. *ad reg 8. Cancel gloss. 6. ex n. 1.* Sicut etiam collatio facta de Ecclesia ab Ordinario non comprehendit Ecclesiam Curatam, vt per Rote. *decis.* 301. 307. & 308. *lib. 1. in antiq* Tamen veritas est quòd licèt appellatione beneficij Ecclesiastici ex proprietate sermonis Curatum comprehendatur, vt patet ex definitione, nihilominus si defectus intentionis reperiatur, appellatione beneficij Ecclesiastici Curatum nequaquam in dispositione continetur; constat namque in concessionibus, sicuti in reliquis actibus, vltra intentionem non dari operationem, ex reg. text. *in l non omnis ff si certum petatur*; colligitur verò huiusmodi defectus intentionis non solùm ex verbis concessionis, verùm etiam ex materia subiecta, hoc supposito patet declaratio ad text. *in præsenti*, quatenus dicit prouisionem non esse faciendam in beneficiis Curatis virtute literarum, quæ ad beneficia conceduntur, vt procedat quando literæ ad impetrationem prouisi conceduntur, patet si expendas in huiusmodi literis ob ambitionem, quam continent, dari defectum intentionis, vt fatetur Pontifex *in præsenti*, quo defectu prædicta beneficia excluduntur, vt in specie aduertit Dec. *in d cap postulasti, num. 6.* Staphil. *tit. de modo, & forma impetrandi, in princ.* sic aliàs si literæ Motu proprio concedantur, quia cessat prædicta ambitio, ac proinde defectus intentionis, de quo *suprà*, meritò beneficia Curata comprehendunt, vt in illis prouisio fieri possit, cùm talia in rei veritate sub proprietate beneficij Ecclesiastici contineantur, aduertit in specie Staphil. *vbi proximè, n. 6.*

§. Illis verò.

Mandatum de prouidendo de personatibus, seu 6
dignitatibus, etiamsi curam habeant animarum ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem alicuius spectantibus, non extenditur ad beneficia electiua, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 19. n. 4.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 1. c. 6. n. 47.* Paris. *cons. 31.*
n. 4. lib. 4. Fieri enim debet mentio in literis beneficij 7
electiui si beneficium huius qualitatis sit, vt per Menoch. *de arbitr. casu 201. n. 84.* Flamin. *de resign. lib. 10. q. 2. n. 35.*

§. Cùm autem.

Cùm collatio, præsentatio, institutio maximè dif- 8
ferant, si Papa mandat prouideri de beneficio spectante ad collationem alicuius, non extenditur mandatum ad beneficium spectans ad præsentationem, *vel* institutionem. Colligunt Doctores *in princip. text. citati.*

Inter collationem, præsentationem, &c.] Notant ad 9
hoc, quod collationis appellatione non venit institutio, nec confirmatio, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 16. num. 10.* nam appellatione vnius tituli 10
non venit alius, ex Rebuff. *in tract. de pacificis possess. num. 57.*

§. Si verò.

Si Papa mandat prouideri de beneficio spectante ad 11
collationem, vel præsentationem aliquorum, non extenditur ad beneficium spectans ad collationem, vel præsentationem alterius illorum, nisi addatur communiter, vel diuisim, & è contra. Si verò mandatur prouideri de beneficio spectante ad collationem vnius, non extenditur ad spectans ad collationem plurium. Colligunt Doctores *in princ. text. citati.*

Vnde notari solet hic §. ad hunc, quod gratia ad col- 12
lationem Episcopi spectans non comprehendit collationem simultaneam Episcopi, & Capituli, nec è conuerso, vt per Gemin. *n. 2. & 5.* Franch. *n. 2. 3. & 5. in præsenti*, Simon. *de reseruat. q. 71.* Caputaq. *decis. 88. n. 4. p. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloss. 9. num. 15. & gloss. 45. n. 29.*
Et ad illud quòd nominationes directæ Capitulo non 13
comprehendunt singulares Canonicos, nisi vice Capituli conferrent, ex Rebuff. *in tract. nomin. quæst. 8. num. 51.*

Ratio est, quia illud, quod est commune mei, & al- 14
terius, non est propriè meum, sed impropriè. *gloss. in cap. penult. 12. q. 1. l. illud, ff. de ritu nupt.* Ioan. Monach. *in præsenti, n. 4.* Prob. *n. 2. & 5.* & Gemin ac Franch. *citatis locis*, Cagnol. *in l. id, quod nostrum 13. n. 20 ff. de reg. iuris.*

Vnde

15 Vnde in beneficiis simultaneæ collationis non intrat alternatiua, vt fuit dictum *in Pistorien. Canonicatus* 17. *Iunij* 1615. coram bon. mem. Card. Caualerio, inter eius impressas *decis.* 359. *n.* 7. *&* 15. *& in eadem Aprilis* 1616. coram eodem, *decis.* 390. *n.* 1. vbi allegat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. *in princ. n.* 1. *& seqq.*

16 *Adimpleri non posset*, &c.] Collige ex text. mandatum de prouidendo diuisim conceptum non comprehendere beneficia, quæ communiter ad collationem pertinent, idem probat text. *in cap. vlt. infr. hoc tit.* tradunt Anchar. *n.* 2. Franch. *n.* 3. *in præsenti*, idem Anch. *post princ.* Franch. *n.* 3. *in fine.* Domin. *n.* 4 & alij *in cap. in mandato, sup. hoc tit.* asserentes in mandato de prouidendo sub hac forma, *ad tuam, vel alterius collationem*, non contineri beneficia ad vtriusque collationem pariter spectantia. Pro quibus facit quòd mandatum de prouidendo alios casus quàm expressos non comprehendit, sed in specifica forma debet obseruari, vt expresè probat text. *in cap. de non sacerdotali* 27. *hoc eod. tit.* resoluunt Rebuff. *in praxi, tit. de dispens. ad plura beneficia, à num.* 65. Rot. *decis.* 14. *de præbend. in nouis*, Gom. *de expectat. n.* 49. Staphil. *de literis gratiæ, tit. de modo. & forma impetrandi*, *n.* 2. Hoied. *de incompatib. benefic. p.* 1. *c.* 24. *n.* 61. vnde cùm beneficium ad vtriusque collationem simul spectans non sit casus in tali mandato de prouidendo expressus, meritò in illo non comprehendatur, arg. text. *in l.* 4. §. *totus*, vbi notat Paul. *ff. de damno infecto*, & quæ tradit Guttier. *conf.* 1.
17 *n.* 1. Deinde facit quòd natura alternatiuæ ea est vt in altero verificetur tantùm, & in hoc à copulatiua differre dicitur, iuxta text. *in cap. inter cæteras, de rescript.* resoluunt Roland. *conf.* 58. *n.* 4. Cephal. *conf.* 134. *n.* 1. *lib.* 1. ac proinde si tale beneficium pertinens ad vtriusque collationem in tali mandato de prouidendo contineretur, nulla esset differentia inter coniunctiuam, & desiunctiuam contra decisionem text. *in l. si hæredes plures* 5. *ff. de condit. instit.*

18 Contraria tamen sententia verior esse videtur, pro qua adduci solet illud, quòd Papa in tali mandato grauans vnumquemque in solidum, à fortiori pro dimidia parte grauare intendit, ex text. *cap. in toto*, *in cap. plus semper*, *de reg. iur. hoc lib.* facit etiam text. *in l. si ita scriptum, ff. de liberis, & posth.* vbi dispositio in casibus distinctis habet locum si simul ambo illi casus eueniant; facit tandem, quia alternatiua respiciens personas in coniunctiuam resoluitur *l. cùm quidem, C. de verb. signif.* ac proinde in mandato de quo in text. magis comprehenduntur beneficia, quæ ad vtriusque collationem spectant. Qua tertia opinione ad text. *in d. cap. vlt.* respondetur procedere quando vnusquisque per se non grauatur, sed tantùm communitas Capituli, prout patet ex litera ibi in principio, tunc enim ait text. non censeri grauatum Canonicum in eo beneficio, quod peculiariter ratione alicuius rei ad illum pertinet nisi clausula addatur, de qua *in text.* Iuuátque quòd illa, quæ in communi competunt, non dicuntur esse propria singulorum, iuxta text. *in cap. ratio nulla* 3. *sup. hoc tit. l. sed si* §. *qui manumittitur, ff. de in ius vocando*; sic aliàs pro obligatione communitatis singuli non conueniuntur, iuxta text. *in l. sicut* 7. *in princ. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine.* Ad illam verò Doctorum rationem quòd mandata non debent extendi ad alios casus quàm expressos, respondetur veram quidem esse, nihilominus tamen non esse negandum prædictum casum esse expressum, si quidem eo ipso quòd vtrumque alternatiuè grauare intendit insolidum, itavt prouisio sit facienda siue in beneficio, quod ad Episcopum spectauerit, siue in alio, cuius collationem alius habuerit, statim expressus reperitur casus, quo beneficium & ad Ordinarij, & alterius spectauerit collationem. Ad vltimum denique fundamentum satisfit si dicas non esse inconueniens quòd alternatiua in coniunctam conuertatur, si tamen personas respiciat, ex text. *in d. l. cùm quidam, C de verbor. signif.* sicut in tali mandato reperitur, in quo tam Episcopus quàm alius grauatus est circa beneficij collationem, & sic verificari in casu, qui in huiusmodi alternatiua expressus est.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium mihi collatum ante dissensum meum, alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus, & tunc etiam post terminum, antequam alteri conferatur, potero consentire.*

2 *Beneficium absenti, & ignoranti conferri potest.*

3 *Ius in beneficium collatum absenti non acquiritur donec acceptet.*

4 *Ius in re in beneficio acquiritur per collationem acceptatam etiam ante adeptam possessionem.*

5 *Ius plenum transfertur in spiritualibus ex solo titulo absque traditione.*

6 *Ius ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem.*

7 *Beneficium vacare non dicitur per eum, cui facta fuit in absentia collatio, ante acceptationem.*

8 *Episcopus non potest variare re integra antequam absens beneficium acceptet.*

9 *Episcopus valet terminum præfigere intra quem absens acceptet beneficium, & eo lapso potest Episcopus alij prouidere.*

10 *Beneficium post terminum elapsum re integra potest acceptari.*

11 *Beneficij acceptatio fieri potest non tantùm ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine modò is habeat speciale mandatum.*

12 *Resignatio beneficij non potest fieri à procuratore sine speciale mandato.*

13 *Mandatum speciale semper requiritur in beneficialibus.*

14 *Mandatum speciale requiritur in possessionis beneficij apprehensione.*

15 *Emptor secundus si mala fide eandem rem emerit, licèt eidem tradita sit, nihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur.*

16 *Beneficij collationi sibi absenti facta dissentiens potest re integra mutare voluntatem, permanente conferente in eadem voluntate.*

Cap. Si tibi absenti. XVII.

Episcopus si conferat beneficium absenti licèt non acquirat ius in beneficio nisi ratum habeat, tamen Episcopus non potest alteri conferre, nisi & notificet collationem, & det terminum consentiendi, qui si non consentit, potest elapso termino alteri conferre, & si adhuc non contulit, poterit ille absens consensum præstare, licèt terminus sit elapsus, & Episcopus non poterit tunc alteri conferre. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 80. Alagona *in compend. pag.* 389. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Probat igitur hic text. beneficium absenti, & ignoranti conferri posse, itavt reuocatio collationis per Episcopum facta non admittatur, idem probant text. *in cap gratia, de rescript. hoc lib.* vbi gl. *verbo ignoranti*, *& in cap. accedens* 24. *sup. hoc tit. gloss.* 3. Domin. Anch. 2

*n.*1.Franch. & alij *in præsenti*, gloss. *verbo debitum in Clem. auditor, de rescript.* Abb. & Innoc. *in princ. in d. cap. accedens*, Gom. *in reg. de non tollendo iure quæsito, q.*1.Mandos. *in reg.*5. *Cancel. q.*5.*n.*6. Couar. *lib.*3.*var. c.*16.*n.*1.Menoch. *de arbitr casu* 185.*n.*47. Non obstat quòd collatio beneficij donatio censetur, *cap. consultationibus* 4. *de donat.* & constat donationem absenti factam ante acceptationem non sortiri effectum. & posse reuocari, ex text. *in l. absenti*, vbi omnes, *& in l.*2.*§.sed si quis. ff. de donat. & in l. qui absenti, in princ. ff de acquir. possess.* quia respondetur, prædicta iura, & similia procedere in illis actibus, qui non ex necessitate, sed ex mera liberalitate procedunt, veluti in donatione de qua agunt, vnde licita est reuocatio ante partis acceptationem, cùm adhuc alicuius iuris acquisitio non reperiatur, at verò collatio beneficij, de qua agunt text. *in præsenti*, & similia iura, cùm sit de actibus, quos Episcopus ex officio, & sic ex necessitate facere tenentur, arg. text. *in c.*3.*de iurepatr* notatur *in cap. nemo deinceps, de elect. hoc lib.* statim suum habet effectum, itavt ante partis declarationem reuocatio non admittatur, iuxta DD. *suprà* citatos. Non refragatur collationem continere donationem, satisfit enim si dicas quòd licèt ex parte beneficiarij emolumentum contineat, non proinde ex parte concedentis donatio reputatur, cùm non ex voluntate, sed ex officio, & sic ex necessitate procedat, iuxta *suprà* dicta, sic aliàs ex ingratitudine reuocari non potest vt donatio, ex text. *in cap. vlt. de donat.* provt in specie aduertit Dec. *in cap. relatum, n.*6.*hoc tit.* Nec obstat text. *in c.*1.*vers. nec obstaret, infr. de concess. præb.* ibi, *ad illorum quibus conceduntur*, dum dicit quòd gratiæ, & priuilegia non acquiruntur, nec tribuunt ius aliquod absenti, vel ignoranti, sed esse necessariam notitiam, & acceptationem, provt etiam dicit *gloss.*1.*in l. vlt. C. de consulib. lib.* 12. quia procedit quoad efficacem acquisitionem priuilegij, vsum, & exercitium eiusdem, non verò quoad effectum vt gratia sustineatur, nec ampliùs reuocetur.

3 *Donec eam ratam habueris.*] Notatur ad hoc, quòd ius in beneficium collatum absenti non acquiritur donec acceptet, at interim collatio reuocari non potest quovsque absens certior factus nolit acceptare, vt per Flamin. *de resign. benef. lib.*10.*q.*8.*n.*5.*cum seqq.* Sanch. *de matrim. lib.*1.*disp.*7.*n.*20. *& lib.*5.*disp.*36 *n.*4. vbi *n.*2. per hunc text resoluit quòd priuilegium tantum sortitur suum effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur.

4 *Ius in ipso beneficio, &c.*] Ergo per collationem acceptam ius in re in beneficio acquiritur etiam ante adeptam possessionem, vt per Rebuff. *in praxi super reg. de non tollendo iure quæsito, gloss.*6.*n.*28. Corras. *de benef. p.*4.*c.*1.*n.*14.Simon. *de resign. q.*55.*&* 56.Couar. *lib.*3.*var. c.*16. *n.*3. *&* 5. Flamin. *de resign. benef. lib.*2. *q.*16.*n.*2. *& lib.*10.*q.*6.*n.*2.*& n.*55.*& q.*8.*n.*5. Molin. *de iustit. tom.* 1. *tract.* 2. *disp.* 2. *vers. dixi superius, & disp.*3.*in fine*, Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel. gloss.*15.*§.*1.*n.*15.
5 *&* 33.Aloys. Rice *in collect. decis. p.*5.*collect.*1658. Vnde notari solet ad hoc, quòd in spiritualibus ex solo titulo absque traditione plenum ius transfertur, vt per Tiraq. *de iure primog. q.*27.*in* 11. *n.*5. *& opin.* 12. *n.*x.D.Barbos. *p.*2.*rubr. ff. solut. matrim n.*83.

6 Ius tamen ad rem dat collatio facta absenti ante eius acceptationem, ex Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel. gl.*16. *n.*14.vbi *n.*13. per hunc text. tradit quòd gratia beneficij concessa absenti non est perfecta donec absens
7 acceptet. Vnde notat idem Gonzal. *gloss.*15.*§.*2. *n.*6. quòd vacare non dicitur beneficium per eum, cui facta fuit in absentia collatio ante acceptationem.

8 *Ipse tamen Episcopus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd re integra antequam absens beneficium acceptet, non potest Episcopus variare, vt per Cald. Pereira *de potestat. eligendi, c.*6.*num.*14. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel. gloss.*26.*sub n.*14.vbi post Couar. *lib.*3. *var. c.*16.*n.*1. *ante fin.* dicit quòd ideo in hoc casu non est locus pœnitentiæ, quia Episcopus confert ex necessitate, cùm sibi retinere non possit, & iam functus est officio suo, secus asserens in donatione, & aliis actibus, qui ex mera voluntate fiunt.

Ad consentiendum terminum competentem assignet.] 9
Notatur etiam ad hoc, quod valet Episcopus terminum præficere, intra quem absens acceptet beneficium, & eo elapso potest Episcopus alij prouidere, vt per Tiraq. *in l boues, §. hoc sermone, n.* 56. *ff. de verbor. signif.* Sanch. *de matrim. lib.*5.*disp.*7.*n.*8.

Antequam tamen, &c.] Notatur ad hoc, quòd la- 10
psus termini ad acceptandum beneficium non nocet re integra, quia post terminum lapsum possit acceptari, vt per Mascard *de probat. concl.*1229.*n.*2. Zerol. *in praxi Episcop. p.*1.*verbo beneficia, vers. quartum.*

in gloss. *Habueris*, ibi, *vel procurator*, &c. Notatur 11
ad hoc, quòd acceptatio beneficij fieri poterit non tantùm ab ipso, cui collatum fuerit beneficium, sed etiam ab alio eius nomine, modò is habeat speciale mandatum, vt per Couar. *lib.*3.*var c.*16. *num.*4.*&* 5. Villalob. *tom.*1 *commun. opin. lib.*4.*tit.*24.*n.*15.*pag.*611. Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo mandatum, n.*14. Massobt. *in sua praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes prælud.* 25. *dub* 8. secundùm Rom. impress. Ego ipse *in tract. de claus. vsufr. claus.*35. *n.*41. secundùm Lugdun. impress. Flamin. *de resignat. benef. lib.*10.*q.*8.*n.*34. Camil. Bortel. *in summa omnium decis. tit.*66.*n.*165. Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.*7.*c.*23.
q. 5. Sic etiam resignatio beneficij non potest fieri à 12
procuratore sine speciali mandato, ex Flamin. *d. tract. lib.*9.*q.*7.*n.*9.Cardos. *in praxi iudicum verbo procurator. n.*40.vbi *n.*39. subdit idem esse dicendum in collatione, siue inuestitura beneficij, & in præsentatione nuncupatim tradunt Card. Mantic. *de tacitis, & ambiguis convent. tom.*1.*lib.*7.*tit.*16.*n.*49. Cald. Pereira *de empt. c.*15.*n.*11.Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles.*
*decis.*189.*n.*193. Nam in beneficialibus semper requi- 13
titur speciale mandatum, vt per Stephan. Gratian. *dis-*
ceptat. forens. c. 66. *n.* 35. Et in possessionis beneficij 14
apprehensione per procuratorem, requiri speciale mandatum, & non sufficere generale, tradunt Couar. *d. c.*16.*n.*19. Flamin. *d. lib.*10.*q.*6.*n.*13. non requiritur tamen in indiuiduo mandatum ad acquirendam possessionem talis beneficij, Alex. *in l.*1.*§. per procuratorem, ff. de acquir. possess.* Ferret. *cons.*220.*num.*12.*in fin.* Rot. *in Aduersana beneficij* 1. *Iulij* 1620. coram bonæ memoriæ Vbaldo.

In gloss. *Non acquiras*, ibi, *in secundo sic.* Notatur 15
ad hoc, quòd si secundus emptor mala fide, id est, non ignarus primæ venditionis, eandem rem emerit, licèt eidem tradita sit, nihilominus per primum emptorem res ab eo reuocabitur, & euincetur, vt per Cou. *lib.*2. *var. c.*19.*n.*5. Gutier. *de iuram. confirm. p.*1. *c.*30.*num.*8. Molin. *de iustit tract.*2.*disp.*369.*vers. septimum, num.*9. Less. *in simili tract. lib.*2.*c.*21.*dub.*20.*n.*142. Rebel. *de obligat. iustit. p* 2.*lib.*9.*q* 17.*sect.*1.*à n.*26. Ioan. Salas *de contractib. tractat. de empt dub.*46.*n* 6. Azor. *instit. moral. p.*3.*lib.*8. *c.*18.*q.*1.

In gloss *Eo elapso*, ibi, *quòd adhuc re integra possit* 16
consentire, &c. Notatur ad hoc, quòd dissentiens collationi beneficij sibi absenti factæ, potest re integra mutare voluntatem, & consentire, conferente permanente in eadem voluntate, vt per Sanch. *de matrim. lib.*8.*disp.*32.*n.*2.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Beneficium secundum Curatum qui vi, vel iniustè occupat, priuatus est primo, qui autem vi beneficium aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo, vel ad illud habebat.*

2 *Intrusus ille dicitur qui absque diœcesani, alteriúsque superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit.*

3 *Beneficij possessionem propria auctoritate, & vi occupans, eo ipso perdit ius, quod ad illud habebat, vacat ipso facto, secus si se intrudat in possessione alicuius prædij ipsius beneficij, vt n. 4.*

5 *Audax est qui contra ius facit.*

6 *Beneficij sibi collati possessionem quis sua auctoritate ingredi non debet, sed auctoritate sui superioris.*

7 *Beneficium secundum impetrans debet exprimere primum, quod de facto tenet.*

Cap. Eum, qui. XVIII.

1 BEneficium Curatum habens, si vi aliud Curatum occupat, vel scienter se iniustè introducit in eo, ipso iure est priuatus primo. Item qui non verentur occupare vi, & propria auctoritate dignitates, personatus, & alia quæcunque Ecclesiastica beneficia amittunt ius, quod habebant ad illa beneficia, vel eis competebant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 81. Alagona *in compend. pag.* 389. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Seu se scienter iniustè intrudit in eo.*] Notatur ad hoc, quòd ille dicitur intrusus, qui absque diœcesani, alteriúsque superioris consensu, vel auctoritate possessionem beneficij apprehenderit, vt per Mascard. *de probat. concl.* 936. *a.* 5. Spin *in speculo testam. gloss. 4. princ. n.* 91. Flamin. *de resignat. benef. lib. 7. q. 1. n.* 114. Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 35. q.* 10. Vnde quòd intrudens se in possessione absque ministerio executoris incurrat pœnas huius text. censuit Rot. *in Mutinen. Canonicatus* 13. *Iunij* 1614. coram bonæ memoriæ Vbaldo.

3 *Decernimus ipso iure fore priuatum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si quis propria auctoritate, & vi capiat possessionem beneficij, eo ipso perdit ius, quod ad illud habebat, & vacat ipso facto. vt per Conar. *lib. 3. var. c. 16. n. 6.* Aufrer. *ad Capel. Tholos. q. 444. num.* 4. Pontan. *de spol. lib. 1. c. 9. num. 91. cum seqq* Menoch. *remed. 9. recuperanda possess. n. 277. cum seqq. & n.* 306. Zerol. *in praxi Episcop. p. 2. verbo possessio beneficij, vers. ad secundum pag. mihi* 86. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. n. 58. & gloss. 57. n.* 46. Farin. *in praxi crimin. p. 6. q. 175. num. 64. cum seqq.* Less *de instit. lib. 2. c. 34. dub. 34. n.* 187. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect.* 1475. Rot. *decis. 66. n. 1. cum seqq.* apud Farin. *p. 4. sua praxis criminalis*, Massobr. *in praxi habendi concursum requis. 1. dub. 2. n.* 18. quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p. 1. alleg. 57. n.* 200. secundùm Lugdun. impress. Rot. *decis. 3. de præbend. in nouis, & decis.* 111. *per tot. p. 2. recentiss.* vbi fuit resolutum quemdam Annibalem esse priuatum Parochiali, de qua fuerat prouisus auctoritate Apostolica in forma Dignum, eo quòd approbaretur per quorundam actuū exercitium, possessionem dictæ Parochialis accepisse dicebatur, nam probatur gratiam dicti Annibalis in forma Digni nullum tribuisse illi ius in re, sed solùm importare mandatum de prouidendo, quatenus idoneus fuerit repertus, Cassad. *decis. 1. n. 6. vt lite pend.* Mandos. *in reg. de annali, q. 55. n.* 3. Rebuff *in praxi, tit. de rescripe. in forma Dignum, num. 2. & 3.* Gunzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 2. n.* 56. addebatur ignorantiam Annibalis credentis se habere aliquod ius in dicta Parochiali vigore gratiæ in forma Dignum, illum non excusare, sed solam facti ignorantiam, quod ex Mantica probatur *in d. decis. 151. n.* 8. Possessio dictæ Parochialis censebatur apprehensa per celebrationem Missarum, baptizationem, & aliorum Sacramentorum in dicta Ecclesia administrationem, & omnium spiritualium actuum ad Curatum pertinentium exercitium, Abb. *in cap. in Genesi, n. 5. de elect.* deinde per fructuum perceptionem, scilicet decimarum, primitiarum, & oblationum, ex quibus probatur possessio quod temporalia, ad text. *in l. Titia, ff. solut. matrim. l.* 2. vbi Bart. *C. de acquir. possess.* cum aliis per Monach. *remed. 3. retin. num.* 564.

Intellige in intrudente se in beneficio, non autem in se intrudente in possessione alicuius prædij ipsius beneficij, cùm sint diuersa, ad tradita per Tiraq. *de retract. lig. §. 36. gloss. 2. n.* 5. Rot. *decis. 19. num. 0. part. 2. diuers.* & ita declarauit ipsa Rot. *in Mutinen. Canonicatus* 14. *Martij* 1603. coram Cardinali Lancelloto. 4

Sua temeritatis audacia.] Ergo audax est qui contra ius facit, vt per Rebuff. *in auth. habita, C. ne filio pro parte, verbo tam audax, pag. mihi* 603. vbi alia adducit de audacia. 5

In gloss. casus positiuus, ibi, *Nota quod sua auctoritate non debet ingredi possessionem beneficij sibi collati, sed auctoritate sui superioris.* Ita Rebuff. *in praxi benefic. tit. de immissione in possessionem, n.* 2. Menoch. *de interdict. remed. 9. recup. possess. n. 227. cum seqq.* Couar. *lib. 3. var. c. 16. n.* 7. Petr. Greg. *rei benef. c. 40. n. 12. &* 15. Flamin. *de resignat. benef. lib. 8. c. 9. à n. 55. & lib. 10. q. 6. n. 27. cum seqq.* Vnde passim conceditur à Summo Pontifice Breue, quod executoriale dicitur, pro executoribus, qui prouisum mittant in possessionem beneficij, de quo multa tradunt Marches. *de commiss. p. 1. c. 15. à princ.* Nicol. Garc. *de benef. p. 6. c. 3. à princ.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 4. per totam.* 6

In gloss. *Obtinebat*, ibi, *quòd si aliquis iniustè detinens beneficium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd impetrans secundum beneficium debet exprimere primum, quod de facto tenet, vt per Menoch. *de arbitr. casu* 201. *n.* 45. 7

SVMMARIVM.

1 *Potestatem Apostolicam habens personæ idoneæ de beneficio prouidendi, aliàs beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantùm refertur, & contra factum est nullum.*

2 *Prouideri quando mandatur alicui vsque ad certam summam, non in vno (dummodo sufficiens non sit, aut personalem residentiam non requirat) sed in pluribus beneficiis est prouisio facienda.*

3 *Beneficij æstimatio quomodo sit facienda, ostenditur.*

Cap. Is, qui. XIX.

PApa quando dat facultatem alicui executori conferendi beneficium personæ idoneæ, non potest conferre habenti aliud etiam simplex, sed sufficiens. 1

Sed si in literis ponatur, vt prouideat de beneficio etiam habenti aliud, tunc si illud est vnicum, & non habet curam animarum, debet prouidere, si in literis dicatur vt prouideat de beneficio habenti plura, non extenditur nisi ad duo sine cura, prouisio autem aliter facta non valet. Colligunt ex Ordin Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 82.* Alagona *in compend. pag. 189.* remissiue Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Beneficium sufficiens.*] Collige ex text. quod si alicui personæ prouideri mandatur eidem beneficium habenti, prouisio est facienda si beneficium sufficiens non fuerit, vnde iam probare videtur, quòd si alicui vsque ad certam summam prouideri mandatur non in vno (dummodo sufficiens non sit, aut per qualem residentiam non requirat, vt explicat Pontifex *in præsenti*) verùm etiam in pluribus beneficiis est prouisio facienda, vt per gloss. Domin *n. 5.* Franch. *n. 4. in cap. quamuis sup. hoc tit. & lib. citato* à Conar. *lib. 1. var. c. 20. n. 7 vers. solet*; pro quibus facit *d. cap. quamuis*, ibi, *Sed in beneficiis Ecclesiasticis*, vbi proponitur vnus tantùm imperrans, patet ibi, *alicui*, &c. & tamen inquit text. prouisionem esse faciendam in beneficiis Ecclesiasticis, quæ verba saltem de duobus sunt intelligenda, ex reg. *pluralis locutio 45. de regulis iuris, lib. 6.* Quamvis contrariam sententiam teneat Host. quem refert, & defendit Gom. *de expect. n. 6.* Staphil. *de literis gratiæ, tit. formis expectat. 6. sexta forma, n 8.*

3 Quomodo autem sit facienda æstimatio beneficij, an in fructibus grossis, an verò in distributionibus quotidianis? dic quòd in fructibus dumtaxat grossis, non vero in distributionibus quotidianis, quæ non numerantur in valore beneficij, atq. text. *in cap. vnic. de Cleric. non resid. lib. 6.* iuncta communi opinione, de qua *in cap. cum adeo de rescript.* aduertit Staphil. *d. tit. formis expectat. vers. non in forma, n. 44.* Conar *d. n. 7.* Monet. *de distribut. quotid. p. 1. q. 8. n. 1. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium prius reseruatum, vel alteri collatum per Papam, si quis ignorans recipiat, & vbi primum hoc sciuerit illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia propter illud dimissa, alias non,* & n. 2.
3 *Verbum*, tenere, *aliquando accipitur pro*, possidere.
4 *Beneficia dimissa, non autem resignata recuperat qui recipit beneficium prius reseruatum, vel alteri collatum per Papam, & vbi primum hoc sciuit sine difficultate dimisit.*
5 *Ignorantia iusta causa non releuat Episcopum si postquam fuerit de reseruatione certioratus, insistit in contrauentione.*
6 *Beneficium permutans potest redire ad suum, altero sibi euicto.*

CAP. Si beneficia. XX.

1 ORdinarius si confert beneficium reseruatum per aliquod decretum Sedi Apostolicæ, & qui accipit ignorat talem reseruationem, vel collationem factam à Papa alicui, & accepto secundo renuntiat primo, quod fortè habebat incompatibile, si postquam sciuit fuisse reseruatum, vel collatum à Papa, statim dimittit secundum, recuperat primum sine noua collatione. Idem faciunt alij, qui hac occasione renuntiarunt, sed si difficultatem adhibent in dimittendis secundis, non possunt reuerti ad prima. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 83.* Alagona *in compend. pag. 390.* remissiuè Ximen *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desinit Tiraq *in l. bones, § hoc sermone, limit. 2 1. n. 7. ff. de verb. signif.* Et habete locum etiamsi appelletur à prouisione, quia non deuoluitur causa ad Curiam, ait Card. Tusch. *tom. 1. lit C, concl. 44. n. 23.* 2

Quæ illi tenebant antea.] Verbum, *Tenere*, aliquando accipi pro, *possidere*, ex hoc text. colligit Rebuff. *de nominat. q. 9. n. 11.* 3

Dimissa per eos, &c.] Procedit igitur in dimissione, non autem in resignatione, prout intelligit Rebuff. *in tract. de pacificis possessorib. n. 147. & n. 150.* 4

Ne talis ignorantia, &c.] Notatur ad hoc, quòd causa iusta ignorantiæ non releuat Episcopum, si postquam fuerit de reseruatione certioratus, insistit in contrauentione, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. glos. 56. n. 142.* vbi *n. 146.* ex hoc text. colligit quòd regressum habens ad suum beneficium vigore huius text. vtitur remediis possessoriis. 5

Ad beneficia sua priora, &c.] Notatur ad hoc, quòd permutans beneficium potest redire ad suum altero sibi euicto, vt per Rebuff. *in tract. de pacific. possess. num. 290.* 6

SVMMARIVM.

1 *Beneficij etiam modici taciturnitas viciat dispensationem super pluralitate beneficiorum, qua etiam legitime super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio, non obstante quod aliud habeat, dispensationem super vtroque retinendo non inducit.*
2 *Dispensatio ad beneficia intelligitur de duobus tantum.*
3 *Episcopus si alicui concesserit facultatem intrandi monasterium Monialium, intelligitur de prima vice.*
4 *Triennij vbi fit mentio, intelligitur de primo.*
5 *Obtentorum simplex narratio facta in postrema Apostolica prouisione non inducit dispensationem ad plura beneficia obtinenda.*
6 *Declaratur reg.* l. quoniam consulebant, ff. de re iud.
7 *Beneficia duo curam animarum habentia vbi alicui retinendi potestas data fuerit à Papa, non videtur ex hoc dispensatus vt in neutro resideat, sed debet in altero tantum, vel in vtroque alternatiuis vicibus residere.*
8 *Dictio*, Dummodo, *non habet vim conditionis, sed potius admonitionis.*

CAP. Non potest. XXI.

DIspensationem super pluralitate beneficiorum impetrans, si tacet aliquod beneficium, licèt modicum, dispensatio non valet. Item si dispensatur vt possit retinere duo beneficia Curata, si canonicè conferantur eidem, intelligitur de duobus primis, ita quòd si contingit habere post dictum indultum, id est, si postquam semel habuit duo Curata, vnum dimittit, non potest habere secundum. Item quando prouidetur vt quis possit habere aliquod beneficium non obstante quod aliud obtineat, non est dispensatum vt duo beneficia habeat, sed solùm quod gratia facta valeat, & non indicatur subreptitia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ioan Andr. Gemin. Anch. Bott. Domin Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 84.* Alagona *in compend. pag. 390.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1.* 1

Intelli

2 *Intelligitur de duobus primis beneficiis.*] Notatur ad
hoc, quòd dispensatio ad beneficia intelligitur de duo-
bus tantùm, vt per Titaq. *in l. boues, §. hoc sermone, n. 28.
& seq. & limit. 14. n. 1. & lim. 26. n. 1.* Rebuff. *in praxi
benefic. tit. de dispensat. ætatis, vers. illásque simul dimit-
tere*, Hoied. *de incompatibil benef. p. 1. c. vlt. n. 73.* Vnde
3 si Episcopus concesserit alicui facultatem intrandi
Monasterium Monialium, intelligitur de prima vice
tantùm, vt per Titaq. *d. §. hoc sermone, n. 73.* Fr. Emman.
4 *quæst. Regul. tom. 3. q. 6. art. 1.* Et facta mentione de trien-
nio intelligere debemus de primo, ex Surd. *decis. 189.
num. 1.*

5 *Non intelligitur dispensatum*, &c.] Collige ex text. simplicem narrationem obtentorum factam in postrema Apost. prouisione non inducere dispensationem ad plura beneficia obtinenda, sed excusationem tantùm subreptionis, quæ ex non expressione prodiret, ita gloss. Franch. *n. 1.* Anchar. Domin. & reliqui Nauar. *in tract. de orat. c. 22. miscel. 16. n. 64. & 65.* vbi subdit in hoc decipi plures credentes ex tali narratiua dispensatos remanere, Hojed. *de incompatib. benefic. p. 2. cap. vlt. n. 72.* Mil. *in repert. verbo dispensatio, vers. dispensare non intelligitur*, Rebuff. *de nomin. q. 9. n. 18.* Salzed. *ad Bernard in pract. cap. 48. aliàs 49. lit. C. in nouiss. edit. vers. circa quod admonendi sunt*, Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 31. n. 2.* Gonzal *ad reg. 8. gloss. 15. n. 27.* hinc colligit Flamin. Paris. *de resign. lib. 4. q. 9. n. 34.* quòd Papa admittendo renuntiationem, & conferendo per clausulas solitas in prouisione, non videtur dispensare, quamvis Mandos. *ad Lap. decis. 117. addit. 1.* existimet eum tutum esse, qui obtentorum meminerit in supplicatione Papæ porrecta.

6 Non obstat quòd in gratia concessa à Principe data certa scientia censetur dispensatum, ex text *in l. quidam consulebant, ff. de re iudic.* cum aliis citatis per Xuar. *alleg. 12. à princip.* quia respondetur regulam *dict. lib. quidam consulebant*, procedere quando aliàs gratia ex dicta certa scientia facta valere nequit, sine eo quod talis dispensatio inducatur, non verò quando gratia ex certa scientia facta absque tali dispensatione valere potest; constat autem gratiam ad beneficium, validam esse, licèt impetretur ab illo, qui aliud obtinet beneficium, dummodo de tali beneficio obtento in gratia mentio reperiatur.

7 In gloss. *Retinere*, ibi, *nunquid per talem indulgentiam videatur concessum quòd in neutro residere teneatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd si alicui data fuerit à Summo Pontifice potestas retinendi duo beneficia curam animarum habentia, non ex hoc indultum esse videtur, vt in neutro resideat, alternis vicibus residere, vt per Titaq. *de iure primog. q. 17. opin. 5. n. 4.* Sanch. *de Matr. lib. 8. disp. 1. n. 19.*

8 In ead. gloss. ibi, *Illud enim*, dummodo, *non habet vim conditionis, sed potius admonitionis.* Ita Bertachin. *in repertor. iuris, verbo dummodo*, Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 34. n. 63.* Rebuff. *ad l. maiore parte 156. vers. dummodo, ff. de verb. signif. pag. 544.* Menoch. *cons. 134. n. 36.* Azeued. *l. 11. n. 39. tit. 6. lib. 5. noua recopil.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 15. num. 28.* Cened. *post lib. pract. & Canon. quæst. sing. 11. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Legati super facienda prouisione per Papam confirmatum, Papalis gratia est censenda.*

2 *Confirmatio ex certa scientia facta dicitur si Principem eorum, quæ animum suum possent mouere, etiam extraiudicialiter instructum fuisse constiterit.*

3 *Confirmans videtur actum facere, actúsque confirmanti tribuitur.*

4 *Omnia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur.*

Cap. Si Apostolicæ. XXII.

PApa quando confirmat mandatum Legati super 1
prouisione facienda de aliquo Canonicatu vacaturo, censetur illud mandatum esse Papæ, & si Papa mandaret alios prouidendos in eadem Ecclesia, primus esset præferendus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 85.* Alagona *in compend. pag. 391.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Plena de his facta narratione, &c.] Ergo confirma- 2
tio ex certa scientia facta dicitur si Principem eorum, quæ animum suum possent mouere, etiam extraiudicialiter instructum fuisse constiterit, vt per Auend. *ad l. 42. Tauri, gloss. 3. n. 5.*

Auctoritate nostra procedant.] Notatur ad hoc, 3
quòd confirmans videtur actum facere, actúsque confirmanti tribuitur, vt per citatos à Melch. Phœbos *Lusit. decis. 18. num. 12. tom. 1.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c. 15. n. 54.*

Nostra censeatur effecta.] Notatur ad hoc, quòd om- 4
nia nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impartimur, vt per Boër. *decis. 151. n. 5.* Gom. *l. 40. Tauri, n. 89. vers. tertiò*, Melch. Phœbos *d. decis. 28. n. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij obtenti licèt modici taciturnitas obstat, nisi constet prouisionem factam proprio motu Papæ, quod demum intelligitur si hoc in literis exprimat.*

2 *Claus.* Motus proprij, *vis, & effectus, remissiuè.*

3 *Motu proprio dicitur gratia concessa quando Pontifex expressit in literis se motu proprio concedere, quamvis constet huiusmodi gratiam motu proprio fuisse ab impetrante petitam.*

4 *Dispensatio motu proprio concessa est latè interpretanda.*

5 *Rescriptum in dubio præsumitur ad postulationem partis, & non motu proprio concessum.*

6 *Subreptio ita vitiat vt obreptio in beneficialibus, & rescriptis gratiæ.*

7 *Verba*, Vires nolumus obtinere, *latam à iure sententiam continent.*

8 *Claus.* Motu proprio, *adiecta in rescripto, eius tollit subreptionem, licèt de beneficio obtento nulla mentio reperiatur.*

9 *Gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico, non habita mentione.*

10 *Declaratur text.* in cap. gratia, de rescript. huc lib.

11 *Exprimenda in literis sunt etiam ea ex quibus superior non redderetur facilior ad concedendum, vel denegandum.*

12 *Rescriptum impetrare potest alius pro alio.*

13 *Claus.* Motu proprio, *in gratia adiecta non inducit dispensationem.*

14 *Claus.* Motu proprio, *alias subreptiones non tollit, quæ dispensatione indigent.*

15 *Taciturnitas qualitatis, quam iura specialiter exprimi iubent, reddit gratiam subreptitiam, etiamsi ignoranter ea qualitas tacita fuerit.*

16 *Testibus probari non potest gratiam esse concessam motu proprio.*

Cap. Si motu proprio. XXIII.

1 Papa quando habenti beneficium confert aliud motu proprio, nulla facta mentione de primo, gratia valet, & cognoscitur concessisse motu proprio tunc quando hoc exprimitur in literis. Quando verò Papa confert ad petitionem alienius si non fiat mentio beneficij obtenti, licèt sit modicum, gratia est subreptitia, & nulla. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Archid. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Vivian. in rational. lib.3. pag. 86. Alagona in compend pag. 391. remissiuè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p.1. & 2.

2 *Motu proprio.*] De hac clausula latè egi in tract. de clausul. vsufreq. claus. 79. secundùm Lugdun. impress. vbi in princ. plures citavi Doctores de eius vi, & effectibus agentes.

3 *Motu quoque proprio tunc solùm gratia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tunc solum dicetur gratia motu proprio concessa quando Pontifex expressit in literis se motu proprio concedere, vt per Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 6. in princ. Monet. de commutat. vlt. volunt. c. 6. n. 168. vbi post Gabr. commun. lib. 6. tit. de clausul. concl. 2. n. 102. obseruat huiusmodi clausulam debere esse scriptam manu propria Principis, seu concedentis. Quod quidem procedit, etiamsi constet huiusmodi gratiam motu proprio fuisse ab impetrante petitam, quia hæc non repugnant, sed significant illis verbis Pontificem non illa petitione, sed proprio motu ductum, vt per Dec. in c. 2. n. 23. de rescript. & cons. 51. n. 3. vol. 1. & cons. 602. num. 2. vol. 5. Rebuff. in concord. in forma mandati Apostol. super verbo motu proprio, vers. notandum quod hoc clausula, & in praxi benefic. tit. de mandatis Apostol in clausul. mandat. num. 21. Anastas. Germon. de indultis Cardinal. §. nos itaque, n. 5. Menoch. de arbitr. casu 201. n. 79. Seraph. decis. 365. num. 1. & 2. Rot. in Asten. pensionis 11. Martij 1615. coram Reuerendiss. D. meo Coccino Decano, impressa per Farin. decis. 656. n. 1. part. 2. recentior. quos refero d. claus. 79. num. 6.

4 *Quæ de nostra mera liberalitate processit.*] Notatur ad hoc, quòd dispensatio motu proprio concessa est latè interpretanda, vt per Sanch. de Matrim. lib. 8. disp. 1. num. 5.

5 *Secus si ad petitionem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in dubio præsumitur rescriptum ad postulationem partis, & non motu proprio concessum, vt per Tiraquel. in l. si vnquam, verbo donatione largitus, num. 52. C. de reuocandis donat. Valasc. consult. 25. num. 18. nunquam enim præsumitur clausula motu proprio, ex Mascard. de prob. conclus. 1075. quem refero d. claus. 70. num. 9.

6 *Ipsam veluti subreptitiam*, &c.] Ergo in beneficialibus, ac proinde in rescriptis gratiæ, ita vitiat subreptio, vt obreptio, vt per Menoch. de arbitrar. lib. 2. casu 201. n. 161.

7 *Vires nolumus obtinere.*] Verba hæc continere sententiam à iure latam tradunt Says. in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 26. Tiraq. in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 231. cum seqq. C. de reuocand. donat. Virgil. Boccac. in constit. Piceni, gloss. 6. n. 134. Farinac. fragm. crimin. p. 2. lit. I, n. 144.

8 *Inualidam volumus reputari.*] Collige ex text. clausulam motu proprio adiectam in rescripto eius tollere subreptionem, licet de beneficio obtento nulla mentio reperiatur, idem probat text. in Clem. Romanus Pontifex 4. hoc tit. gl. verbo beneficium, Dominic. & Franch. n. 1. Anchar. in princ. & reliqui scribentes hîc, tradunt gloss. vltim in cap. vlt. de offic. Legati hoc lib. Abb. in cap. ad aures, num. 5. vbi Felin. n. 16. de rescript. idem Abb. in cap. cum nostris 19. de concess. præb. & in cap. quia circa, n. 7. de consang. & affin. Cardin. in d. Clem. si Romanus, à princ. Rot. decis. 7. hoc tit. in nouis, Cassador. dec. 3. de pension. num. 4. Mandos. in reg. Cancel. 16. q. 4. num. 3. Gom. in c. 1. n. 19. & 65. de rescript. hoc lib. & in reg. de non tollendo iure quæsito, q. 12. in fine, Gig. de pensionib. q. 9. n. 4. & q. 22. n. 7. Reboff. in praxi 3. part. signatura, n. 17. & tit. de clausulis mandatorum, n. 21. Staphil. de literis gratiæ, tit. de vi, & effectu clausularum, §. subsequenter, à princ. Anton. Gabr. commun. tit. de clausulis, concl. 2. in princ. Fusc. de visit. lib. 2. c. 7. num. 10. Ratio est, quia stante illa clausula motu proprio, non deficit intentio in concedente, vt gratia suum sortiatur effectum, licèt de beneficio mentio non fiat. Intellige text. procedere etiam præcedente aliqua partis petitione, vt fatentur Gom. in d. cap. 1. de rescript. hoc lib. num. 19. Rebuff. in concord. tit. forma mandati, verbo motu proprio, Couar. qui communem dicit in cap. alma, part. 1. §. 7. num. 2. Menoch. de arbitr. casu 201. à n. 81. Gabr. lib. commun. tit. de clausulis, conclus. 2. num. 4. Intellige etiam stante clausula, Non obstante subreptione, vel clausula, Habentes pro expressis ea, quæ tacita sunt, de quo vide posita ad Clem. si Romanus Pontifex, hoc tit.

Tunc enim quantumcunque medicum, &c.] Collige ex 9
text. quòd gratia ad beneficium impetrata nullius est momenti de beneficio obtento etiam modico, non habita mentione, ita gloss. verbo taceat, Domin. num. 7. Anchar. n. 5. Franch. n. 10. & reliqui scribentes in præsenti, Abb. num. 3. Dec. num. 1. vbi Innoc. in cap. cùm teneamur. hoc tit. idem Innoc. in cap. postulasti, vbi Abb. num. 1. de rescript. gloss. verbo de hoc. vbi Abb. num. 1. in cap. si proponente, de rescript. gloss. vltim. in cap. non potest 5. hoc eodem tit. resoluunt Dec. cons. 156. Selu. de benefic. p. 3. q. 12. colum. 2. Staphil. de literis gratiæ, tit. de vi & effectu clausularum, § sunt & alia, n. 2. Reboff. de nomin. q. 6. Couar. var. lib. 1. cap. 20. à princ. Menoch. de arbitr. casu 201. num. 42. & 43. Bursat. cons. 351. num. 12. lib. 4. Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 10. q. 2. n. 73. & 74. Nicol. Garc. de benefic. p. 1. cap. 2. à num. 122. Intellige, vt procedat de iure nouo, non verò de iure antiquo Decretalium, idque patet ex verbis huius text. ibi, *Vires nolumus obtinere*, quæ quidem verba ius nouum inducere censentur, iuxta doctrinam gl. vlt. in Clem. 1. de rerum permut. iunctis resolutis per Fortun. in l. iuregentium in princip. num. 13. de pactis, Staphil. de literis gratiæ, tit. de variis modis, §. modo, num. 11. Couar. lib. 1. variar. cap. 5. n. 5. Non obstat text. in cap. gratia, de re- 10
script. hoc lib. quia reiectis iis, quæ tradunt Abb. num. 5. Felin num. 6. Dec. n. 7. in d. cap. super literis, de rescript. Selu. de benefic. p. 3. q. 12. à n. 29. Menoch. d. casu 201. à n. 52. Satisfit si dicas in eo text. gratiam valere data ignorantia, quia potest reduci ad terminos iuris communis, inter quos Papa aliàs cognita veritate concessurus fuisset; idque ex eo, quia si impetrans ibi facta mentione beneficij impetraret, adiiciens ad effectum dimittendi alterum, si vtrumque attento iure esset incompatibile, Pontifex huiusmodi gratiam difficiliùs saltem notabiliter non concessisset. Vnde prædicta gratia ad illos terminos iuris communis reducitur, provt probat text. in d. cap. gratia in fine, secus si ignorantia non posset reduci ad terminos iuris communis, iuxta suprà dicta.

Quantumcunque modicum.] Ergo in literis sunt ex- 11
primenda etiam ea, ex quibus superior non redderetur facilior, vel difficilior ad concedendum, vel denegandum, vt per Rebuff. in tract. nomin. q. 9. n. 50. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 10. q. 3.

Vel alterius pro eodem.] Collige ex text. quòd potest 12
aliquis

aliquis pro alio rescriptum impetrare, idem probat text. *in l. vniuersis, C. de precibus Imper. offerendis*, tradunt gloss. *in cap. ad aures, gloss. pen. in cap. nonnulli*, §. *sunt & alij*, vbi omnes, *de rescript.* fatentur scribentes *in cap. si tibi absenti, sup. hoc eod tit.* Abb. *in cap. ex ore sedentis, n. 2. de his, quæ fiunt à maiori parte Capituli, & in d. cap. nonnulli, §. sunt & alij, n. 3.* Alex. *cons.* 135. *n.* 3. Nauar. *in cap. si quando, pag. 2. de rescript.* Intellige ad effectum vt gratia suum habeat effectum, secus ad effectum inquisitionis, tunc enim mandatum necessariò requiritur.

13 In gloss. *Beneficium*, ibi, *cùm per hoc secum dispensatum non sit.* Dum gloss. constituit clausulam *Motu proprio*, in gratia adiectam non inducere dispensationem, de quo Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 7. n. 2.* Menoch. *dicto casu* 201. *num.* 80. Mart. *de claus. part. 1. clausul.* 72. *num.* 15. & alij per me citati *dicta claus. 79. n.* 51.
14 iam probat prædictam clausulam *Motu proprio*, alias subreptiones non tollere, quæ dispensatione indigent, idem probat gloss. *verbo validam in Clem. si Romanus Pont. hoc tit.* resoluunt Franch. *num.* 5. & alij *in præsenti*, Gom. *in cap. 1. num. 19. & 65. de rescript. hoc lib.* Rebuff. *in praxi tit. tertia pars signaturæ, num. 15. & in concord. tit. forma mandati, verbo motu, versic. decimò*, Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 7. num. 2.* Gabr. *communium tit. de clausulis conclus. 2. à num.* 40. Menoch. *d. casu* 201. *à num.* 81. & iuuat ratio, quia clausula *Motu proprio*, non inducit dispensationem, iuxta text. *in cap. non potest supr. hoc eod. tit* quæ dispensatio requiritur ad tollendas alias subreptiones inhabilitatem personæ concludentes. Quicquid contradicat Dominic. *in præsenti, n. 5. & in c. 1. n. 14. de rescript. hoc lib.*

15 In gloss. *Taceatur.* Notatur ad hoc quòd taciturnitas qualitatis, quam iura specialiter exprimi iubent, reddit gratiam subreptitiam, etiamsi ignoranter ea qualitas tacita fuerit, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp.* 21. *num.* 14.

16 In gloss. *Expressè*, ibi, *ex quo non exprimitur in literis.* Notatur ad hoc quòd non potest testibus probari gratiam esse concessam *motu proprio*, vt per Gabr. *tom. 3. commun. opin. lib. 6. tit. de clausulis conclus. 2. n.* 103. Mascard. *de probat. conclus.* 1075. *n.* 25. Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 1. n. 6.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. c. 6. n.* 168. Ego ipse *d. claus. 79. n.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Collatio facta motu proprio Papæ pluribus benefitiis in eadem Ecclesia vacantibus simul intelligitur facta de pinguiori, sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa.*
2 *Gratia motu proprio concessa recipit ampliationem.*
3 *Gratia ad beneficia si motu proprio facta fuerit, virtute illius poterit fieri prouisio in pensione.*
4 *Electio cùm alicui datur intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium.*
5 *Mandatum de prouidendo obtinens, habet electionem casu quo plura preponantur beneficia vacantia, intelligendo vt ibi.*
6 *Maioritas consistit in multis.*
7 *Auaritia excæcat homines.*

Cap. Si pluribus. XXIV.

1 Beneficia plura nulli de iure debita si vacant simul, & Papa confert vni beneficium in genere; si contulit motu proprio, intelligitur de pinguiori; si sunt æqualia beneficiatus intra decem dies eligat quod vult, si non motu proprio, sed ad petitionem; intelligitur quòd est minoris valoris, & si sunt æqualia, is ad quem de iure spectabat conferre, intra decem dies eligat, & si non eligit, electio deuoluitur ad alium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin, Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Butr. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 88. Alagona *in compend. pag.* 192. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2.

Si motu proprio eam fecerimus, &c.] Notatur ad hoc 2
quòd licèt gratia ad beneficia obtenta præcedente petentis interpretatione restringatur, *cap. quamvis hoc tit. & lib.* tamen si motu proprio concedatur, recipit ampliationem, secundùm Anton Gabr. *commun. lib. 6. tit. de claus. concl. 2. n. 601. 603. & 607.* Monet. *de commutat vlt. volunt. c. 7. n.* 79. quas refero ego ipse *de claus. claus. 76. n.* 25. vnde licèt talis gratia ad petitionem concessa non verificetur in pensione, iuxta *dict. cap. quamvis*, facta tamen motu propriu virtute illius 3
in pensione poterit fieri prouisio, vt per Felin. *n. 7. in cap causam quæ de rescript.* Rebuff. *in concord. tit. forma mandatis, verbo motu proprio vers.* 1. Vnde etiam priuilegium concessum motu proprin latè esse interpretandum, resoluunt Natt. *cons. 340 num.* 5. Surd. *cons.* 140. *n. 59. cum seq.* Camil. Borrel. *de præstantia Regis Catholici, c. 33. n.* 19. Octau. Glorit. *resp. 1. p. 2. n.* 71. Ego ipse *d. claus. 79. n.* 26.

Ad alium ex tunc electio, &c.] Notatur ad hoc quòd 4
cùm alicui, siue à iure, siue à statuto datur electio intra certum aliquod tempus facienda, si id non faciat, transit electio ad alium, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 24. n.* 9.

Ad eam, quam is cui conferimus, &c.] Collige ex 5
text. illum pro quo conceditur mandatum de prouidendo, habere electionem casu, quo plura proponantur beneficia vacantia, ita gloss. *verbo elegerit.* Domin. *n. 2.* Franch. *n. 3.* Anch. & alij *in præsenti* relati à Cassad. *decis. 3. de pensionib. n.* 4. Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. num.* 2. Vnde iam videtur probare quod beneficiis simul collatis ille, qui habet mandatum de prouidendo cum clausula ad suam, vel alterius collationem pertinente, quodcunque voluerit repetere poterit. Intellige quando prædicta beneficia simul vacant eo quòd per mortem alicuius plura beneficia habentis vacauerunt, secus verò si de prioritate vacationis constiterit, tunc enim cum Ordinarius teneatur in primo beneficio vacante collationem facere illi, qui prædictum habet mandatum, iuxta text. *in cap. mandato, hoc eod. tit.* ibi, *de beneficio, quod primò vacauit*, &c. ac subinde aliter facta collatio nullius sit momenti, meritò facta alij collatione beneficium repetetur. Intellige rursus quando mandatum de prouidendo habuerit clausulam decreti irritantis, vel aliquid, quòd Ordinario auferat potestatem conferendi, iuxta text. *in cap. si soli, infr. de concess. præbend.* Intellige denique, siue mandatum de prouidendo ad beneficium vacans dirigatur, siue ad beneficium vacaturum, vtroque enim casu si simul vacauerint beneficia plura, idem dicendum est, provt aduertit gloss. *hîc verbo vacantibus*, facit quod tradit Staphil. *de literis gratiæ, tit. de vi, & effectu claus. §. 5. n.* 2.

In gloss. *Maioris*, ibi, *maioritas consistit in multis.* Ita 6
Tiraq *de iure primogen. q. 1. n.* 10.

In ead. gloss. ibi, *Excæcantur ergo auaritia.* Vide Guil- 7
lelm. Benedict. *in cap. Raynutius, §. & vxorem, decis. 1. n. 251. & decis. 2. n. 156. & seq.* Crauet. *consil. 10. n.* 16. Alciat. *in l. cùm in testamento* 202. *ff. de verb. signif.* Boër. *decis. 236. n. 6.* Mascard. *de probat. concl. 150. n.* 2.

SUMMARIUM.

1 *Praebenda, quae per Episcopi praebendarij mortem vacat non debetur expectanti.*
2 *Episcopus ubi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, & suffragium unum.*
3 *Beneficia qualitatibus annexa in nominationibus non veniunt.*

CAP. Cùm in Ecclesia. XXV.

1 PApa quando habenti beneficium confert aliud motu proprio cùm ex consuetudine Episcopus habet praebendam canonicalem in Capitulo, si quis provideatur de praebenda primò vacatura, & interim moriatur Episcopus, non intelligitur prouidendus de illa praebenda, quia Papa non intendit priuare successorem Episcopum, nec augere numerum Canonicorum, nec derogare consuetudini. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 88. Alagona *in compend. pag.* 392.

2 *Vocem habeat in Capitulo tanquam Canonicus*, &c.] Notatur ad hoc quòd Episcopus, vbi assistit in Capitulo tanquam Canonicus habet in eo vocem, vt per Steph. Grat. *discept. forens. c.* 106. *à n.* 9. Lotter *de re benefic. lib.* 1. *q.* 16. *n.* 104. *& seq.* D. Hieronym. Veneto *in examine Episcoporum, lib.* 4. *c.* 19. *n.* 28. vbi *n.* 30. subdit quòd tunc habet vnum suffragium sicut vnus de Capitulo, licèt magis ponderatiuum propter eius auctoritatem, refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 73. *n.* 18. secundùm Lugdun. impress.

3 *Praebendam, quae per mortem Episcopi*, &c.] Notatur ad hoc quòd in nominationibus non veniunt beneficia qualitatibus annexa, vel ex statuto, aut consuetudine; seu alio quovis modo, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. *n.* 29.

SUMMARIUM.

1 *Beneficium primum non vacat per adeptionem secundi Curati, cuius fructus alius ex causa percepit.*
2 *Beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex eo fructus percipere nequit.*
3 *Impetrans tenetur facere mentionem de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri reseruantur.*
4 *Mentio facienda est de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum.*
5 *Beneficij primi vacatio vt inducatur per adeptionem secundi incompatibilis, requiritur pacifica possessio nedum beneficij, & curae, sed etiam bonorum, & fructuum, seu maioris partis.*
6 *Text. iste non est coarctatus per* Extrauag. exocrabilis, de praebend.
7 *Beneficia priora vt vacent per adeptionem secundi incompatibilis, satis erit adipisci possessionem totius vel maioris partis rerum temporalium.*

CAP. Si tibi concessum. XXVI.

1 BEneficium Curatum habens quando acquirit aliud Curatum, dum alius accipit fructus secundi ex causa, v.g. Episcopus ex concessione Papae ad tempus, non tenetur relinquere primum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Dominic. Monach. Anchar. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 89. Alagona *in compend. pag.* 392. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 1.

Quandiu fructus ipsius perceperis, &c.] Notatur ad hoc quòd in effectu beneficium non dicitur obtinere ille, qui ex beneficio fructus percipere nequit, ita gloss. *verbo vacare*, Dominic. & Franch. *n.* 4. Anchar. & alij *in praesenti*, tradit Staphil. *de literis gratiae, tit. de statu beneficiatorum*, §. *huiusmodi*, *n.* 14. Vnde iam videtur probare quòd gratia valeat ad beneficium in qua non fit mentio de beneficio, cuius fructus loco pensionis sunt alteri reseruati, prout in specie tradit Bald. *in l. si is, qui*, §. *eum qui ff. de excusat. tutorum*. Contraria tamen sententia verior est, immò impetrantem teneri facere mentionem etiam de beneficio, cuius fructus loco pensionis alteri reseruantur, prout aduertit Dec. *in c. cùm teneamur*, *n.* 1. *de praebend.* Nec refragatur text. *in praesenti*, quia procedit ad effectum, ne poena amissionis incurratur, & hoc ex aequitate introducit, quasi innuens de rigore contrarium esse dicendum, vnde retorqueri potest pro ista sententia. Ex quibus colliges impetrantem teneri facere mentionem de beneficio, ex quo nulli fructus percipiuntur, putà de beneficio in habitu, in quo ob hostium incursus non potest beneficiatius inseruire, nec fructus ex illo percipere, constat namque beneficiarium adhuc habere beneficium. Sic aliàs erit mentio facienda de proprio beneficio, quod ab alio extiterit occupatum, communis ex Felin. *n.* 7. *in c. in nostra, de rescript.* Selu. *de benef. p.* 3. *q.* 11. *n.* 1. Rebuff. *in concord. tit. forma mandati Apostolici, verbo pro expressis*, *n.* 6.

Primum non debeat reputari vacare.] Collige ex his verbis quòd ad hoc, vt inducatur vacatio primi beneficij per assecutionem secundi incompatibilis, requiritur quòd habeat pacificam possessionem nedum beneficij, & tituli, seu exercitij curae, vel officij annexi beneficio, sed etiam bonorum, & fructuum beneficij, seu maioris partis eorum, vt per Villad *de Legato p.* 1. *q.* 14. *n.* 95. Cassad. *decis.* 9. *de causa possess. n.* 2. Corras. *de benefic. p.* 1. *c.* 10. *n.* 8. Hoied. *de incompatib. benefic. c.* 13. *n.* 48. *& n.* 80. *versic. declaratur*, Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 16. *q.* 9. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *c.* 5. *n.* 112. vbi *n.* 125. ex Oldrad. *consil.* 152. *n.* 3. subdit decisionem huius text. non esse correctam per *Extrauag. execrabilis*, quod etiam tradit Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. C. concl.* 44. *n.* 17.

In gloss. *Vacaret*, ibi, *sed quaero nunquid ille teneatur infra annum promoueri*, &c. Notatur ad hoc quòd requiritur pacifica possessio beneficij, seu tituli, & liberum curae exercitium, vt promisus teneatur ad sacerdotium intra annum promoueri, vt per Cassad. *citato loco*, Rebuff. *in praxi benefic. tit. de non promotis intra annum*, *à n.* 31. Iacob. de Graff. *in aureis decis. lib.* 2. *c.* 97. *n.* 49. Nicol. Garc. *d. c.* 5. *n.* 123. *&* 126. & *supra* dixi *ad cap. commissa* 35. *n.* 17. *de elect.*

Notatur etiam ad hoc quòd vt priora beneficia vacent per adeptionem secundi incompatibilis, satis erit adipisci possessionem totius, vel maioris partis rerum temporalium, vt per Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 296. *num.* 38. Vide quae dixi ad *d. cap. commissa*.

SUMMARIUM.

1 *Praebenda non sacerdotalis, vel integra, aut certi valoris cùm mandatur alicui conferri, praebenda sacerdotalis, dimidia, vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.*
2 *Praebenda sacerdotalis si vacet, & ex fundatione requiratur*

ratur quòd nominatus sit Sacerdos, tunc non debebitur nisi sacerdoti.

3 *Præbendarum sub nomine non comprehenduntur dimidiæ præbendæ.*

4 *Papa si mandauerit prouideri de beneficio certi valoris, non potest prouideri de beneficio minoris etiam volente eo, cui prouidendum est.*

5 *Mandati fines sunt diligenter obseruandi.*

6 *Argumentum à maiori in mandato non valet.*

Cap. Cui de sacerdotali. XXVII.

1 MAndata Papæ non debent extendi ad alios casus quàm ad expressos, ideo cùm mandatur alicui prouideri de præbenda non sacerdotali, non potest prouideri de sacerdotali etiam volenti. Ita si mandatur de integra præbenda, non potest prouideri de dimidia etiam volenti. Item si de præbenda certi valoris, non potest de minori etiam volenti. Colligunt ex Ordin. Archid. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 89. Alagona *in compend. pag.* 392. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.

2 *Sibi etiam volenti sacerdotalis*, &c.] Ergo si sacerdotalis præbenda vacet, & ex fundatione requiratur quòd nominatus sit Sacerdos, tunc non debebitur nisi Sacerdoti, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. *n.* 30. Capellania, seu præbenda sacerdotalis quando dicatur, vide quæ dixi *de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 24. *n.* 37. *cum seqq.*

3 *Similiter in Ecclesia in qua integra ac dimidiæ*, &c.] Ergo sub nomine præbendarum non comprehenduntur dimidiæ præbendæ, iuxta ea quæ post Gunzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 45. *in princ. à n.* 39. resoluo ego ipse *dict. tract. de offic. & potest. Episcop. p.* 1. *tit.* 2. *gloss.* 17. *n.* 51. secundùm Lugdunens. impress.

4 *Idem cum iniungitur prouideri alicui*, &c.] Notatur ad hoc quòd Pontifex, mandans prouideri de beneficio certi valoris, non potest prouideri de beneficio minoris, etiam volente, cui prouidendum est; vt per Menoch. *cons.* 72. *n.* 1. *&* 14. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 21. *n.* 35. *&* 36. *vers. vnde textus*, vbi reddit rationem huius decisionis, quia sic mandatum fuerit, cuius fines strictissimè seruandi sunt, & ita hoc est speciale in mandato, vt notant Dec. *in reg. in eo quod plus est*, *n.* 14. *ff. de regulis iuris*, Pelaëz *de Maiorata p.* 1. *q.* 4. *n.* 3. *in* 1. *edit.*

5 *Quorum fines diligenter seruari*, &c.] Notatur ad hoc quòd mandati fines sunt diligenter obseruandi, & custodiendi, vt per Menoch. *cons.* 134. *n.* 3. Ioseph. Ludou. *Perus. decis.* 37. *n.* 5. *& decis.* 117. *à n.* 12. Tiraq. *in lib. si vnquam, verbo libertis*, *n.* 59. *C. de reuocand. donat.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 209. *n.* 1. *in* 1. *edit.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis.*
6 *tit.* 66. *n.* 437. Et ideo non valet argumentum à maiori in mandato, cuius fines diligenter obseruandi sunt, vt per Cald. Pereira *de emption. & vendit. c.* 13. *num.* 55.

SVMMARIVM.

1 *Beneficio secundo Curato effectualiter adepto primum consimile eius possessore irrequisito, conferri, non autem eius possessio dari potest.*

2 *Beneficij primi incompatibilis vt inducatur vacatio per assecutionem secundi, non sufficit collatio sola, & eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacifica, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur.*

3 *Possessio secundi beneficij incompatibilis, vt inducatur vacatio primi, debet esse pacifica non solùm de facto, sed etiam de iure.*

4 *Beneficiarius duo beneficia obtinens non vocatus priuari non debet possessione primi, ac proinde si spoliatur est restituendus,* & n. 5. & 6. *respondetur contrariis.*

7 *Beneficium detinens etiam iniustè, non debet expelli non citatus.*

8 *Intrusus lite pendente non debet expelli non citatus nisi constet ex actis ipsum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam ei prorsus defensionem competere.*

9 *Vsufructu finito non potest dominus fructuarium expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vendicare per iuris remedia.*

Cap. Licèt Episcopus. XXVIII.

CVratus aliquis postquam accepit aliud beneficium simile, & est in pacifica possessione, vel per ipsum stat, tunc Episcopus potest primum beneficium alteri conferre, sed non potest dare corporalem possessionem non vocato primo Curato, quia adhuc posset illi competere ius retinendi. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 89. Alagona *in compend. pag.* 393. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Ac ipsius possessionem pacificam, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad inducendam vacationem primi beneficij incompatibilis per assecutionem secundi, non sufficit collatio sola, & eius acceptatio, sed requiritur adeptio possessionis secundi pacificæ, vel quod per prouisum stet quominus eam adipiscatur, vt per Corras. *de benefic. p.* 1. *c.* 10. *n.* 4. *&* 5. Nauar. *cons.* 14. *&* 18. *sub hoc tit. de antiq.* Caputaquen. *decis.* 294. *p.* 2. Bursat. *cons.* 353. *lib.* 4. Mascard. *de probat. concl.* 183. Flamin. *de resignat. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 129. Requiritur igitur possessio secundi pacifica non solùm de facto, sed etiam de iure, id est, non litigiosa, sed absque controuersia iuris, & facti iudicialis, & extraiudicialis, vt per Villad. *de Leg. p.* 1. *q.* 14. *n.* 96. Cosm. *in pragm. sanct. tit. de collat.* §. *item quod vniuersitates, verbo possederint*, Rebuff. *de pacificis possess. n.* 164. Cassad. *decis.* 9. *n.* 1. *de causa possess.* Mandos. *in reg.* 34. *Cancel. q.* 26. Hoied. *de incomp. benefic. c.* 13. *n.* 80. Mascard. *d. concl.* 183. *n.* 40. Quintanad. *Ecclesiast. lib.* 4. *n.* 77. Flamin. *d. q.* 1. *n.* 130. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 16. *q.* 9. 2 3

Non debebit te non vocato, &c.] Probat hic text. beneficiatum duo beneficia obtinentem non vocatum priuandum non esse possessione primi, ac proinde esse restituendum, nam licèt cùm quis priuatur beneficio, ipso iure statim id beneficium conferri possit, nulla expectata sententia, & sine vlla citatione possidentis de facto, non tamen potest priuari possessione inauditus, vt resoluunt Tiraquel. *in l. si vnquam, verbo reuertatur*, *n.* 335. *&* 337. *C. de reuocand. donat.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. cap.* 17. *num.* 24. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 15. §. 1. *num.* 39. *& seq.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 26. *num.* 12. quia nullus sine citatione, & actu iudiciali à sua possessione amouendus est, vt per Bald. *cons.* 135. *num.* 1. *lib.* 2. Menoch. *remed.* 1. *recup. possess. num.* 111. Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 11. *quæst.* 10. *num.* 10. *cum seqq.* Mantic. *decis.* 309. *num.* 4. 4

Obstare tamen videtur, quia ius commune resistit ne plura beneficia incompatibilia quis obtineat, *cap. de multa, hoc tit. in Decretalib.* & assistit Episcopo ad quem 5

quem pertinet prouisio Ecclesiarum vacantium, *cap. ex frequentibus, super de institut.* & succedit r. g. *cap. ad decimas, de restit. spoliat. hoc lib.* Com muniter responderi solet ius commune, quod in hoc casu assistit Episcopo spolianti, non resistere in eisdem terminis beneficiatio spoliatu, nam spoliato resistit ne beneficia incompatibilia accipiat, & retineat, Episcopo verò assistit non vt eadem retineat, sed tantùm vt priùs quod ipso iure vacanit, possit conferre; vnde resistentia respectu spoliati acquisitionem, & retentionem vtriusque beneficij respicit, assistentia verò respectu spoliantis solam conferendi potestatem, qui termini sunt longè diuersi à decisione text. *in d cap. ad decimas*, ibi, *Ius commune, quo spoliato resistis nè decimas retineas, assistit spolianti in eodem, vt eas consequatur, & retinere valeat.*

6 Verùm non incungruè considerari potest text. *in præsenti*, solùm allerere beneficiatium plura incompatibilia retinentem non vocatum spoliari minimè debuisse, ex quo non sequitur quòd si spolietur statim restituendus sit, tum in generali regula multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, *c. ad Apost. sup. de Regul.* & iuxta illud *turpius eiicitur*, &c. de quo *in c. quemadmodum, de iureiur.* tum etiam, quia illæ regulæ sunt longè diuersæ quòd non vocatus nemo priuetur sua possessione, *c. 1. de causa possess.* quod à iure prouenit naturali, *Clem. pastoralis, §. verum, de re iud.* & vix admittit limitationem; illa verò quòd statim restituatur reiectis exceptionibus proprietatem respicientibus à iure Ciuili procedit *in l. si quis ad se fundum, C ad l. Iuliam de vi*, multasque patitur limitationes, de quibus latissimè Menoch. *remed. 1. & 15. recuper. possess.* patet instantis in terminis *d. c. ad decimas*, in quo cautum est Ecclesiam Parochialem auctoritate propria spoliare non debuisse clericum, qui decimas intra eius Parochiam percipiebat, iuxta reg. *l. non est singulis, ff. de reg. iur.* & tamen spoliatus non restituitur, sed vide quæ *supr.* dixi *in collect. ad d. c. ad decimas*, vbi latè de eius intellectu.

7 In gloss. *Te non vocato*, ibi, *ex quo titulo possidet licèt iniustè.* Notatur ad hoc, quòd beneficium detinens etiam iniustè non debet expelli non citatus, vt per
8 Bern. *reg. 62.* Amplia quamvis sit intrusus lite pendente, nisi constet ex actis ipsum esse talem, & habere causam à litigante, & nullam ei prorsus defensionem competere, vt per Franc. *in cap. ex parte, n. 29. de appellat.* Hieron. Gabr. *cons. 31. n. 20. lib. 2.* & fuit dictum *in Bracharen. Archidiaconatus 31. Martij 1628.* coram Reuerendiss. Coccino Decano.

9 In ead. gloss. ibi, *Hinc est quòd vsufructuarius vsufructu finito*, &c. Notatur ad hoc, quòd finito vsufructu non potest dominus fructuarium expellere propria auctoritate, sed debet illum ab eo vendicare per iuris remedia, vt per Cald. Pereira *de resol. emphyt. c. 17. n. 17. & 41.* D. Barbos. *in l. si de vi, ff. de iudic. n. 363. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda.*
2 *Ætas requiritur ad Ordinem sacrum, quem habet annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio beneficium, aliàs prouisio de illo aliter facta est nulla.*
3 *Ordo quando est annexus præbendæ, seu beneficio, ex consuetudine, &c. non est facienda mentio ab impetrante quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita.*
4 *Habilitas impetrantis an attendatur secundùm tempus datæ*, n. 5.
6 *Concordatur text.* in præsenti, cum cap. si eo tempore, de rescript. hoc lib.
7 *Declaratur text.* in cap. si pro clericis 8. sup. hoc eodem tit.
8 *Declaratur text.* in cap. statutum, in princ. de rescript. hoc lib.
9 *Præbenda sacerdotalis non est danda ei, qui factus est Sacerdos ante legitimam ætatem.*

Cap. Ei, cui. XXIX.

QVando simpliciter mandatur, vt quis prouidea- 1
tur, non potest prouideri de præbenda sacerdotali, si non est in ætate ad suscipiendos Ordines, sed debet expectare aliam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 90.* Alagona *in compend. pag. 393.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Sacerdotalis præbenda conferri. &c.] Notatur ad hoc, 2
quòd in beneficiis habentibus Ordinem sacrum annexum ex fundatione, statuto, vel priuilegio, requiritur ætas ad eundem Ordinem annexum requisita, vt per Rot. *decis. 1. n. 3. hoc tit. in nouis*, Rebuff. *in praxi benef. tit. de requisita ad collationem bonum, n. 33. & in repet. cap. extirpanda, §. qui verò notab. 2. hoc tit.* Hojed. *de incompatib. benefic. c. 4. n. 20.* ita vt prouisio aliter facta etiam ex causa permutationis nulla sit, ex Put. *dec. 331. & 238. lib. 1. in antiq* Mohed. *decis. 7. de concess. præbend.* Flamin. *de resign. benefic. lib. 4. q. 9. n. 31. & 42.* Amplia procedere non solùm in beneficiis habentibus annexum Ordinem Presbyteratus, sed etiam in habentibus annexum Diaconatum, vel Subdiaconatum, vt pariter requiratur ætas ad talem Ordinem requisitum, ex Lambert *de iurepatron. p. 1. lib. 2. q. 7. art. 27. n. 8.* Petr.
Gregor. *de benef. c. 37. n. 2.* Et ideo quando Ordo est an- 3
nexus beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, &c. non est facienda mentio ab impetrante, quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita, vt per Selu *de benef. p. 2. q. 11. n. 42.* Corras. *eod. tract. p. 4. c. 4. num. 56.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 33 q. 2.*

Si nondum, &c.] Dum text. supponit data legiti- 4
ma ætate posse obtineri præbendam, iam probat habilitatem impetrantis non attendi secundùm tempus datæ, idem probat text. *in cap. is, cui, hoc eod. tit.* tradunt gloss. *verbo nondum*, Dominic. *n. 3.* Franch. *n. 8.* & reliqui *in præsenti*, Staphil. *de literis gratiæ tit. de vi, & effectu clausul. 6. post prædictas, n. 1.* Rebuff. *in praxi tit. requisita ad collationem à n. 32.*

Verùm obstat maximè text. *in cap. si eo tempore de* 5
rescript. hoc lib. vbi habilitas à tempore datæ consideratur. Pro quorum iurium declaratione, & concordia præmittendum est quasdam esse inhabilitates, vel defectus, qui iure communi, vel stylo Curiæ attento impetrationi literarum repugnant tam ad beneficia obtinenda, quàm ad lites, veluti si impetrans excommunicatus existit, ex *c. 1. de rescript. hoc lib.* alias verò inhabilitates, seu defectus, qui solùm beneficij collationem respiciunt, vt si defectus sit minoris ætatis, iuxta text. *in c. cùm in cunctis, §. inferiora, de elect.* Inter vtrasque inhabilitates illud maximè interest, quia in prioribus considerandum, & inspiciendum est tempus datæ, constat namque data tali inhabilitate rescriptum non valere, non ita dicendum est in posterioribus inhabilitatibus, in quibus tempus præsentationis, vel collationis inspicitur dummodo in literis Apost. vitium subreptionis non detur, si enim tale vitium subreptionis in impetratione reperiatur, non tempus præsentationis, vel collationis inspicitur, sed tempus datæ consideratur, patet si expendas in hac specie dari odium

impe

Impetrantis,qui expressie,vel suppressit aliquod necessarium, ex eeg.text.*in cap.ex tenore, de rescript.*

6 Ex quibus colliges primò concoediam ad text. *in præsenti*, cum text.*in d. cap. si ee tempore*, vt peocedat ille text.quando in foemà impeteationis vitium subreptionis eepeeitur,text.verò *in præsenti*, quando tale vitium in forma imperrationis non datur, & ita Abb. *n.8.in cap.dilectus, supr.hoc tit.* Felin. *in cap. eam te, de rescript.* communis secundum Nauar. *in cap.si quando, pag.*21. Et probatur intellectus ex eo, quia impeerans *in d.cap.si eo tempore*,non simpliciter, & in genere impetrauit beneficium, sed facta mentione de Curato, patet ex alternatiua, de qua *ibi*,vnde aduertere, & exprimeee debebat se tunc temporis non habere illam ætatem, quæ ad tale beneficium requiritur. Contrà verò *in hoc text.* simpliciter, & in genere nulla facta mentione de sacerdotali impetrans præbendam postulauit, vnde potuit probabilitee non aduerteee sacerdotalem peimò vacantam, & non est imputandum, sicut illi, quòd ætatis defectum non expresserit. Nec refragatur quòd sub nomine beneficij in impetratione Curatum beneficium non veniat, ac proinde videtur dicendum quòd nec appellatione præbendæ saceedotalis contineatur, ex *c. cum in illis, in princ.sup.hoc tit.* quia respondebis cum Franc.*n.2.* & Domin.*n.4. hic.*

7 Secundò collige intelligentiam ad text. *in cap.si pro clericis* 8. *sup. hoc eod.tit.* dum dicit valere impetrationem beneficij Curati licèt impetrans eempoee datæ sacrorum Ordinum defectum patiatur, constat namque attentu iure communi data ætate sufficienti illum esse idoneum ad Curatum beneficium, qui in minoribus Ordinibus,vel in prima Tonsura constitutus est,ex *c.2.de instit & ex cap.licèt canon.de elect.lib.6.* communis,vt per Roch.*de iurepatr.verbo honorificum,num.*24. Rebuff *in praxi tit. requisita ad bonam collat. n.*34. ac peoinde suppressio deficientium Ordinum sacrorum in impetratione Curati subreptionem non inducit, nec vitiat,vt text.habet. Vnde fit,vt in terminis Conc. Trid.*sess.24.de reform.c.*12. ad consequendam præbendam necessaeia sit ætas saltem eequisita ad Subdiaconatum,vt eesoluit in specie Hojed.*de incomp.benef.p.*1. *cap.vlt. num.*16. sic aliàs si beneficium ex statuto, vel consuetudine sacros Ordines eequieat ad hoc vt collatio eiusdem fieri possit,limitabitur text. *in d. cap.si pro clericis*, readit Dec. *in cap. cum in cunctis*, §. *inferiora, num.vlt.de elect.* Gutier. *cons.*1.

8 Teetiò collige intelligentiam ad text. *in cap. statutum,in princ.de rescript.hoc lib.* vt peocedat etiamsi iudex delegatus post tempus datæ desinat esse Canonicus.si modò talis erat tempore impetrationis, constat namque habilitatem requiri tempore datæ, in quo saltem in habitu iurisdictio conceditue, ac proinde si tempore datæ Canonicus existat,cùm tunc habilis sit, meritò delegatus esse potest. licèt ex postfacto non sit Canonicus,ita gloss.*verbo Canonicis, in d.cap.statutum, gloss.verb.principalis in Clem.etsi principalis,de rescript. & verbo receperunt,in cap dilectus, hoc eod.tit.* Dec.*in c. quoniam*, vbi Abb.*num 6.de offic.deleg.* Quod intellige non procedere,quando ille tempore datæ habens qualitatem eequisitam desinat illam habere ob aliquem defectum,vel incapacitatem superuenientem, quæ eepugnet iurisdictioni commissæ, veluti si post prædictum tempus matrimonium celebrauerit, arg.text.*in cap.vnic.de cleric.coniug.hoc lib.*& eorum,quæ notantur *in cap.decernimus de iudic.*non sic dicas si tempore datæ Canonicus non existens tempoee præsentationis sit effectus Canonicus,vt similiter si tempore datæ existat excommunicatus impetrans beneficium, & tempore collationis sit ab excommunicatione absolutus.

9 In gloss. *Ætate*,ibi, *sed quid dices si iam erat Sacerdos, licèt non esset in ætate legitima.* Notatur ad hoc, quòd præbenda sacerdotalis non est danda ei,qui factus est Sacerdos ante legitimam ætatem, vt per Nau. *cons.7.n.6.sub tit.de ætate,& qualit.in antiq.*Fr.Emman. *quæst.Regul tom.3.q.23.art.*12. Azor. *instit. moral.p.2. lib.6.c.6.q.*13.

SVMMARIVM.

1 *Pauperi Sacerdoti non habenti beneficium si mandatur Episcopo prouidere, & interim obtineat vnum, Episcopus non tenetur prouidere.*

2 *Pauperibus clericis prouidendum est de benefitiis vnde se valeant sustentare.*

3 *Pauper quis dicatur, remissiuè.*

4 *Mandati causa cessante cessat mandatum.*

5 *Expectatiua gratia amittitur per assecutionem incompatibilis.*

6 *Beneficium pauperi clerico conferre potius dicitur iustitia, quàm gratia.*

Cap. Si pauper. XXX.

Episcopo si mandatur prouidere Sacerdoti pauperi 1
nnn habenti beneficium, & interim obtineat
vnum,Episcopus non teneture prouidere. Colligunt ex
Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin.Ioan.Andr.Anchar.
Dominic.Monach.Anchar.Butr. Franch.Viu.*in ration.*
lib.3. pag 90. Alagona *in compend.pag.*393. remissiuè
Casal.*in annot.* & Ximen. *in concord.p.1.& 2.*

Pauper clericus,&c.] Notatue adhoc, quod paupe- 2
ribus clericis prouidendum est de beneficiis vnde se
valeant sustentare, vt pee Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.*
gloss.2.n.2. cum seqq. Quis autem dicatue pauper, dixi 3
in tract de clausulis vsufreq. claus.30.n.7. cum seqq. secundùm Lugdun. impress.

Cum cesset causa mandati.] Notatur ad hoc, quòd 4
mandati causa cessante cessat mandatum, vt per Tiraq.
*in tract.cessante causa, p.1.n.*180.

De cætero non tenetur.]Eego gratia expectatiua amit- 5
titue pee assecutionem incompatibilis, vt per Flamin.
Paris.*de resignat. benef.lib.1.q.1.n.*19.

In gloss. *Pauper*, ibi,*hac enim Decretalis loquitur de* 6
forma, quæ prouidet necessitati pauperum. Notatur ad
hoc,quòd confetre beneficium pauperi clerico potius
dicitur iustitia, quàm gratia, cùm illi sit debitum, &
propterea rescripta in foema pauperum dicuntur rescripta iustitiæ,vt pee Stapbil *de literis gratiæ*, §.*nona*
*forma pauperum sub n.*5. Cassad.*decis.8.n.9. de concess. præb.* Gonzal.*d.gloss.2.n.7.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficij pluribus collati prioritas, vbi non apparet, primò possessio, deinde maior prærogatiua præfertur,* & n.2.

3 *Collatio facta ab Episcopo tanquam maiore præualet facta ab ipsius Vicario.*

4 *Collatio quando est facta duobus à diuersis eodem die, nec apparet cui prius fuerit facta, potior est conditio possidentis.*

5 *Prouisus à Papa præfertur prouiso à Legato, vel Nuncio.*

6 *Legatus de latere concurrere potest cum Ordinariis.*

7 *Ordinarij collatio præualet quando in ea apposita est hora, & in collatione Papæ, vel Legati non.*

8 *Prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ.*

9 *Bene*

9 *Beneficij in collatione vbi est dubium quis debeat præferri, tunc præfertur qui prius adeptus est possessionem, & in ea est.*

Cap. Si à Sede. XXXI.

1 PApa, vel eius Legatus quando confert beneficium vni, & Ordinarius alteri eodem die, ita vt non possit constare de proprietate collationis, tunc erit potior conditio possidentis, & si neuter possidet, præfertur electus à Papa, vel Legato propter ampliorem prærogatiuam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 91. Alagona *in compend pag.* 393. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Gig. *de pensionib. q.* 6. *n.* 21. Cott. *in memorabil. verbo hora*, Mascard. *de probat. conclus.* 314. Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 11. *n.* 67. *vers. & hoc idem, pag.* 568. *col.* 2. Aloys. Ricc *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1412.

3 Vnde collationem factam ab Episcopo tanquam à maiore præualet, & factam ab ipsius Episcopi Vicario, qui inferior est, prorsus submouere, tradunt per hunc text. Mascard. *d. concl.* 314. *n.* 2. Rebuff. *in praxi benef. tit. forma Vicariatus, n.* 122. & 123. Cald. Pereira *de resolut emphyt. c.* 12. *n.* 16.

4 *Et potior conditio possidentis.*] Notatur ad hoc, quòd quando collatio est facta duobus à diuersis eodem die, nec apparet cui priùs fuerit facta, potior est conditio possidentis, vt per Menoch. *de interd. remed.* 4. *adipisc. possess. n.* 97. & *de arbitr. lib.* 2. *casu* 48. *n.* 10. *cum seqq.* Rebuff *de pacific. possess. n.* 297. *cum seqq.* Tiraq. *de iure primog. q.* 17. *opin.* 11. *n.* 1. & *opin.* 11. *n.* 2. Zerol *in praxi Episc. p.* 2. *verbo beneficium, vers. secundò, pag. mihi* 20. D. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim p.* 2. *n.* 4. Pot. *decis.* 120. *lib.* 1. *in correct.* vbi dicit decisum habere locum siue possessio eodem die, siue ex interuallo capta fuerit.

5 In gloss. *Legato*, ibi, *quid dices si Papa contulit vni, & Legatus alteri.* Notatur ad hoc, quòd prouisus à Papa præfertur prouiso à Legato, vel Nuncio, vt per 6 Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 3. *proœm. n.* 119. Nam Legatus de latere concurrere potest cum Ordinariis, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 17. *n.* 16. *vers. secundò*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 1 *proœm. n.* 54. & §. 3. *proœm. n.* 7. ait, quòd Legatus præuenire potest Episcopum, & quoslibet Ordinarios.

7 In gloss. *Nec appareat*, ibi, *vel in ipsis literis dicitur de hora.* Notatur ad hoc, quòd quando in collatione Ordinarij est apposita hora, & in collatione Papæ, vel Legati non, tunc collatio Ordinarij præualet, vt per Cassador. *decis.* 20 *de prebend.* Anton. Gomez. *lib.* 45. *Tauri, n.* 148. Rebuff. *in tract. de pacific. possessor. n.* 299. Tiraq. *de iure primogen. q.* 17. *opin.* 11. *n.* 3. & *de retractu lign* §. 11. *gloss.* 1. *n.* 10. D Barbos. *in l.* 1. *ff. soluto matrim. p.* 2. *n.* 10. vbi Rip. *n.* 7. & Ias. *n.* 4. *vers. secundò singulariter*, & Socin. *n.* 11. *vers. tertiò limita*, Rot. *in Salamantina præstimonij vltim. Ianuarij* 1614. coram Buratto *decis.* 514. *n.* 1. *p.* 2. *recentior.*

8 Vnde notari solet ad hoc quòd prius, & posterius dicitur ratione vnius horæ, vt per Tiraq. *de iure primog. q.* 2. *n.* 2.

9 In gloss. *Neuter*, ibi, *vel vterque nec apparet quis tunc primò*, &c. Notatur ad hoc, quod vbi est dubium quis debeat præferri in collatione beneficij præfertur qui priùs adeptus est possessionem, & in ea est, vt per Tiraq. *de iure primog. q.* 17. *opin.* 12. *num.* 2. Menoch. *cons.* 51. *n.* 40.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus habens Prioratum, vel Ecclesiam Curatam, si recipit secundum sine licentia Papæ, ipso iure vacat primum, quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroque*, & n. 2.

3 *Officia duo nemo potest exercere.*

4 *Officia duo quando vnus ex gratia Principis seruit, vtriusque debet habere salarium.*

5 *Prælatus non potest Regularem sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monastery.*

6 *Beneficium vnitum non causat incompatibilitatem.*

7 *Connexa habentur pro vno.*

8 *Beneficij principalis capta possessione aliorum illi vnitorum capta intelligitur.*

9 *Legis promulgatæ notitiam habentes ante lapsum duorum mensium ad legis obseruantiam tenentur.*

10 *Prioratus Ecclesiæ vel administrationes vnius Monastery solita per ipsius Monachos gubernari absque Sedis Apost. licentia alterius Monasterij Monachis non debent committi, nec commissa dimitti.*

11 *Prælatus non potest suum Regularem cogere ad accipienda beneficia alterius Monasterij eiusdem Ordinis.*

12 *Ecclesia prima vacat per translationem Prælati ad aliam*, & n. 13.

14 *Religiosus vt transeat ad strictiorem Religionem requiritur licentia Prælati sui, quamuis non obtineatur.*

15 *Papa solus dispensat vt Religiosus sine causa transeat ad laxiorem Religionem.*

16 *Religiosus ad parem Religionem ex causa transire poterit de licentia Abbatis, & Conuentus.*

Cap. Cùm singula. XXXII.

1 REligiosus sine auctoritate Sedis Apost. non præsumat habere duos Prioratus, vel Ecclesias curam animarum habentes, etiamsi cura debeat exerceri per Presbyteros à se præsentatos, & ab Episcopo institutos, nisi vnum beneficium ab alio dependeat, vel ad inuicem sint connexa. Et si habens vnum alterum recipit, primum statim dimittere tenetur, quo ipso iure est priuatus, quod si non fecerit, repelli debet ab vtroque, & efficitur ineligibilis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 91. Alagona *in compend. pag.* 394. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Hojed. *de incompatib. benefic. p.* 1. *c.* 21. *n.* 3. Campan. *in diuers. iuris Canon. rubr.* 12. *c.* 7. *n.* 17. subiicientes text. *in præsenti*, non modo explicandum esse de Monacho, sed de Religioso quocunque.

3 *Cùm singula officia sint singulis committenda personis.*] Notatur ad hoc, quòd nemo potest duo officia exercere, vt per Tiraq. *de constit. p.* 3. *limit.* 30. *n.* 38. Auil. *ad c.* 1 *Prætorum, n.* 1 *fol.* 29. *verso.* 4 Quando verò vna persona ex Principis gratia duo officia seruit, vtriusque debet habere salarium, vt per Auil. *ad d. cap.* 1. *Prætor. fol.* 30. Azeued. *ad Curiam Pisan. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 9. Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 13. Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo distributiones, vers. primum. pag. mihi* 116.

5 *Absque Sedis Apost. auctoritate.*] Ergo Prælatus non potest Regularem sibi subditum habilem facere ad duo beneficia etiam sui Ordinis, & Monasterij, vt per Nau. *comment.* 4. *de Regular. n.* 23. *vers. quartò.*

Nisi

6 *Nisi fortè vnus ex eis ab alio*, &c.] Notatur ad hoc, quod beneficium vnitum non causat incompatibilitatem, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 7. *n.* 21.
7 Nam connexa habentur pro vno, ea Surd. *decis.* 78. *num.* 13. itavt per collationem principalis habeatur vtrumque, gloss. *verbo de iure, in cap. gratia, de rescript. hoc lib.* Rot. *in Verdanen. Decanatus* 9. *Martij* 1590 coram Card. Lancel. seu impressa per Nicol Garc. *de benef.*
8 *p.* 5. *c.* 1. *n.* 270. Et capta possessione Ecclesiæ, seu beneficij principalis, aliorum illi vnitorum capta intelligitur, vt per Ferret. *cons.* 236. *n.* 8. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 7. *num.* 6.
9 In gloss. *Peruenerit*, ibi, *& sic si perueniat ante duos menses tempore publicationis*, &c. Notatur ad hoc, quòd habentes notitiam, & scientiam legis promulgatæ ante lapsum duorum mensium ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt per Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 3. *q.* 8. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 5. *n.* 10.

§. Prohibemus.

10 Prioratus, Ecclesia, administratio, vel officia vnius monasterij consueta gubernari per Monachos eiusdem monasterij non committantur Monachis alterius monasterij, & commissa reuocentur, qui secus fecerint, & commissa non reuocauerint ea vice sunt priuati potestate ordinandi, & si loca non sint exempta, ordinet, Episcopus, si exempta, Papa. Recipientes, & eligentes fiunt inelegibiles ipso iure. Colligunt Doctores citati *in princ. text.*
11 Ex principio huius §. colligitur Prælatum non posse suum regularem cogere ad accipienda beneficia alterius monasterij eiusdem Ordinis, vt per Nau. *comment.* 4. *de regularibus, n.* 23. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 2. *n.* 25.
12 *Nisi canonicè transferatur*, &c.] Notatur ad hoc, quòd per translationem Prælati ad aliam Ecclesiam vacat prima Ecclesia, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *n.* 48.
13 In gloss. *Canonicè*. De materia huius gloss. latè egi *in collect. ad cap. licèt, de regul in Decret.*
14 In ead gloss. ibi, *Vt si transeat ad strictiorem Religionem, sufficiat licentia sui Prælati, etiamsi non obtineatur.* Ita Menoch. *de arbitr. casu* 421. *n.* 37. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3 *q.* 52. *art.* 3. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 7. *n.* 32.
15 In ead. gloss. ibi, *Sed si transiret ad laxiorem sine causa solus Papa dispensat.* Ita Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 68. Menoch. *de arbitr. casu* 421. *n* 16. Fr. Bart. de Vech. *in praxi obseruanda in admiss. ad relig. stat. nouit. disp.* 15. *dub.* 5. *n.* 1.
16 In ead gloss ibi, *Si ad parem ex causa transire poterit de licentia Abbatis. & Conuentus.* Referunt, & sequuntur Monach. *hic n.* 4. & Anchar. *n.* 2. Rebuff. *in praxi benef. tit. de translat.* Monach *n.* 7. Less. *de instit. lib.* 2. *c.* 40. *dub.* 13. *n.* 107. *vers. dico secundò*, Sanch *d. c.* 7. *n* 49 Miranda *tom.* 1. *q.* 31. *art.* 5. *concl.* 2. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 5 *n.* 6.

SVMMARIVM.

1 *Monachi, vel Canonici absentes si non vocentur ad receptionem, vel collationem, possunt dicere de contempta nisi consuetudo habeat eos non vocari.*
3 *Canonici non eliguntur sed recipiuntur.*
2 *Canonicus si est in loco vnde vocari debet, & non vocatur potest facere cessare electionem factam eo absente.*

Cap. Cùm in Ecclesiis. XXXIII.

CAnonici quando in Ecclesia accipiendi sunt, vel conferenda beneficia, præsentes Canonici, si commodè fieri potest, debent vocare absentes, nisi consuetudo sit in contrarium. Et vbi non est talis consuetudo si absentes non vocati instant, omnia attentata sunt reuocanda. Colligunt ea Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Dominic. *in compend. pag.* 413. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 2. 1

Canonicorum receptio.] Ergo Canonici non eliguntur, sed recipiuntur, vt per Boer. *decis.* 223. *n.* 6. 2

Alioquin quòd in eorum absentia, &c.] Notatur ad hoc, quòd Canonicus si est in loco vnde vocari debet, & non vocatur, potest facere cessare electionem factam eo absente, vt per Rebuff. *de voce Canon. in Capitulo, q.* 39. *à princ.* 3

SVMMARIVM.

1 *Beneficia morientium etiam in loco vicino Curiæ Romanæ per duas diætas legales, vel Sede ipsa vacante, ibi causam, domicilium, vel originem non habentium sed Curialium, & ibi causa Romana Curia morantium, vel translata Curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit Curia, in quo remanserant infirmi, conferri nequeunt per alium, quàm per Papam.*
2 *Beneficia resignata coram Papa in Curia sunt reseruata reseruatione iuris.*
3 *Beneficium illud dicitur vacare apud Sedem, vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi Apost. & Rom Curiæ.*
4 *Reseruatio quoad beneficia Vrbis non habet locum in iis qui in vrbe degunt ratione originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur.*
5 *Subditus quis dicitur magis ratione domicilij quàm originis.*

Cap. Præsenti. XXXIV.

BEneficium vacans apud Sedem per solum Papam est conferendum, quod locum habet in Curialibus, seu Nuntiis, qui in eundo, vel redeundo moriuntur in locis vicinis Curiæ, id est, intra duas diætas legales. Idem si Sede vacante Curialis peregrinationis, infirmitatis, recreationis, seu alia causa in loco vicino moriatur, dummodo ibi domicilium, vel domus propria non existat. Item si quis habet domum, vbi degit in Curia, & ibi moriatur, beneficia non conferentur per solum Papam, quia non dicuntur vacare in Curia. Si verò Curia recedit ab vno loco, & aliquis Curialis officialis ibi remanet, vel dum sequitur Curiam moriatur, licèt in loco distanti, collatio spectat ad Papam, qui dicuntur vacare in Curia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.* 3. *pag.* 94. Alagona *in compend. pag.* 394. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Ab ipsa obtinere noscuntur, &c.] Notatur ad hoc, quòd beneficia resignata coram Papa in Curia sunt reseruata reseruatione iuris, qua beneficia vacantia in Curia dispositioni Sedis Apostol. reseruantur, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 1. *q.* 5. *n.* 54. 2

Si eos in locis vicinis ipsi Curiæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd illud beneficium dicitur vacare apud Sedem vt sit reseruatum, quod vacauit in locis vicinis ipsi Sedi 3

Apostol. & Romanæ Curiæ, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 43. *n.* 45. *cum seqq.* Azot. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 34. *q.* 6 *vers. porrò*, Nicol. Garc. *de benef p.* 5. *c.* 1. *n.* 70. Vivian. *in praxi iurisp̄atr. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 12. *in vltim. impress.* reseruantur enim in præsenti beneficia venientium ad Curiam, & recedentium ab ea, & decedentium intra duas diætas, Pute. *decis.* 190. *in fin. lib.* 1. Rot. *in Clusina Parochialis* 28. *Iunij* 1632. coram R. P. D. meo Pirouano, vbi etiam fuit dictum in hac reseruatione non esse faciendam differentiam personarum ad Vrbem venientium, aut recedentium siue Curiales sint, vel non, ibique allegatur eadem Rot. *in Sabinen. beneficij* 24. *Martij* 1631. coram R. P. D. Verospio. Item similiter *in d. Clusina Parochialis*, fuit resolutum non esse distinguenda negotia pro quibus quis Curiam ingreditur, & ab ea recedit, scilicet peregrinationis, recreationis, negotiationis, litis, & similium, aut pro eisdem ad quos destinantur accedentes ad Vrbem, & postea recedentes, & ibidem etiam fuit animaduersum, quòd ex lectura huius text. patent duæ partes principales, in prima disponitur de venientibus, & recedentibus à Romana Curia, qui obierunt intra duas diætas, & de hac non est quæstio inter scribentes quòd quis veniat ad Vrbem, vel ad Curiam, & stylus datariæ semper fuit non attendere hanc distinctionem. Secunda verò pars incipit *à vers. Idem est si aliquis Curialis*, & in casibus *ibi*, expressis bene habenda est ratio Curialitatis.

4 *Sanè si quis in loco*, &c.] Notatur ad hoc, quòd reseruatio quoad beneficia Vrbis non habet locum in iis, qui in Vrbe degunt ratione originis, vel domicilij, nisi etiam Curiam sequantur, & Curiales existant, vt per Rot. *decis.* 616. *n.* 1. *in* 1. *collect. nouissim. aliàs p.* 4. *diuers.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 13. *n.* 18. & 19. & fuit resolutum *in Romana beneficiatus S. Petri* 27. *Ianuarij* 1593. coram Card. Blanchetto, quam refert Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 83. latissimè Rot. *in Romana beneficiatus S. Petri* 8. *Aprilis* 1622. & *Nouembris* 1624. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in Romana Capellania* 20. *Nouembris* 1628. coram eodem. Licèt enim beneficia vacantia apud Sedem dicantur etiam vacare in Curia, non tamen quæ vacant in Curia vel ratione obitus, vel alterius reseruationis dicuntur vacare apud Sedem si deficiat qualitas Curialitatis, Sarnen. *in reg. de triennali*, *q.* 31. *vers. & ideo pro Clariori*, Gonzal *d. gloss.* 13. *n.* 49. & 59. Rot. *in d. Romana beneficiatus S. Petri* 8. *Aprilis* 1622. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in d. Romana capellania*, coram eod.

Curialis.] Curiales autem ad effectum prædictum dicuntur illi, qui Papæ, aut Cardinalibus, seu officialibus Romanæ Curiæ inseruiunt, aut aliàs occasione Curiæ in Vrbe commorantur. Mandos. *ad reg.* 5. *Cancel. q.* 1. *n.* 18. *vers. concludo igitur*, Rot. *decis.* 616. *n.* 2. *p.* 4. *diuers.* & *in d. Romana beneficiatus S. Petri* 21. *Nouembris* 1624. coram R. P. D. meo Pirouano, & *in d. Romana capellania*, coram eodem, in qua propterea fuit resolutum Protonotarios Apost. creatos à Legatis de latere non dici Curiales, quia nullum officium neque seruitium in Curia habent, sed creati sunt Notarij honoris causa tantùm; potestas enim omnimoda tam in scribendis actis Martyrum, quàm in aliis functionibus, quæ priùs ad istos Protonotarios spectabat ex constit. Sixti V. & aliorum Pontificum successorum, concessa fuit collegio Protonotariorum participantium priuatiuè quoad alios.

Non sufficit tamen ad effectum prædictum quòd quis semel fuerit Curialis, nisi etiam probetur Curialitas continuata vsque ad mortem, Anchar. Archid. & Ioan. Monach. *in præsenti*, Mandos. *in reg.* 8. *Cancel. q.* 3. *in fine*, Rot. *in d. Romana beneficiatus S. Petri* 29. *Nouembris* 1624. & 30. *Martij* 1626. coram R. P. D. meo Pirouano.

Præsumitur tamen Curialitas continuata vsque ad obitum, nisi mutata probetur, vt de familiaritate tradunt Sarnen. *de impetr. benef. per obit. fam. q.* 13. *n.* 6. Rot. *decis* 14. *n.* 4. *p.* 1. *recent.* & de ciuilitate firmat Bart. *in l. assumptio*, §. *vlt. ff. ad municip.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 25. *n.* 3. & *præs.* 42. *n.* 12. & de curialitate Mãdos. *super d. reg.* 5. *q.* 4. *in fine*, & *n.* 6. *vers. ad aliud.* Rot. *in d. Romana beneficiatus S. Petri.* Verùm in aduersùs hanc præsumptionem admittitur leuior probatio etiam per alias præsumptiones, & coniecturas, Alciat. *de præs. reg.* 2. *præs.* 21. *n.* 12. & 13. Menoch. *lib.* 4. *præs* 64. *n.* 65. Rot. *in d. Romana beneficiatus S. Petri* 20. *Nouembris* 1624. & 30. *Martij* 1626. coram R. P. D. meo Pirouano, refert Ferentil. *in annot. ad decis.* 540. *Buratti, litera C.*

In gloss. *Originis*, ibi, *certè satis idem puto*, &c. 5
Notatur ad hoc, quòd quis dicitur subditus magis ratione domicilij, quàm originis, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 9. *gloss.* 2. *n.* 22. Cald. Pereira *in responso pro Ferdinando Pereira*, *n.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Papæ mors tollit nè Parochiales Ecclesiæ in Curia vacare dicantur*, & n. 2.

3 *Text.* hic corrigit Extrauag. piæ, hoc tit. inter commun.

4 *Text.* in præsenti, *procedit tantùm in Parochialibus in Curia vacantibus*, & *non reseruatis alia ratione.*

5 *Dictio liberè, idem importat hîc, quod sine aliquo reseruationis obstaculo.*

CAP. Si Apostolica Sede. XXXV.

PArochi quando moriuntur Romæ Sede Apost. vacante, vel ante mortem Papæ, sed vacante Sede 1
huiusmodi Parochiales Ecclesiæ non sunt adhuc prouisæ, prouisio illarum spectabit ad Ordinarios non obstante dispositione *cap. licet* 2. *eod.* Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 132. Alagona *in compend. pag.* 413. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Hanc eandem conclus. firmant Rebuff *in praxi be-* 2
nefic. tit. forma noua promis. verbo dummodo tempore datæ præsentium, *n.* 14. Paul. Granut. *ad Simon. q.* 47. *num.* 14. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 5. *proœm. n.* 125. *cum seqq.* & *gloss.* 24. *num.* 11. & à 17. Ioan. Anton. Massob. *in sua praxi habendi concursum ad Parochiales Ecclesias vacantes requis.* 7. *dub.* 43. & 44. secundùm Roman. impress. Piasec. *in praxi Episcop. p.* 2. *c.* 5. *n.* 12. Nicol.
Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *à n.* 101. vbi *n.* 102. subdit quòd 3
cùm text. *in præsenti*, sit posterior *Extrauag. piæ* 1. *de prebend. inter communes*, illam quantum ad hoc correxit, & *n.* 106. ait quòd quamvis per *Extrauag Clem. V. Etsi in temporalium* 3. *de prabend. inter communes*, quæ est posterior, sit derogatum huic text. tamen illa Extrauag. erat temporalis, & cum suo conditore expirauit, vt apparet ibi.

Text. *in præsenti*, videtur solùm procedere in Paro- 4
chialibus in Curia vacantibus, & non in reseruatis alia ratione, vt per Franch. *in cap. statutum*, *n.* 6. *sub hoc eod. tit.* Gasp. de Perus. *de reseruat. q* 5. Nicol. Garc. *d. cap.* 1. *n.* 103. quicquid dicant Zerol. *in praxi Episcop. part.* 2. *verbo beneficium*, §. 3. *dicto* 10. & *p.* 2. *verbo.*

reseruatio

reſeruatio §. 5. Gonzal. *d.* §. 5. *proœm. à n.* 137. Vtrùm autem quoad Parochiales viuente Papa vacantes ſit derogatum huic *cap.* vide Nicol. Garc. *d. c.* 1. *num.* 107. *cum ſeqq.*

5 *Liberè.*] Id eſt, ſine aliquo reſeruationis obſtaculo intelligit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 53. *n.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Gratia alicui conceſſa vt prouidere poſſit perſonis idoneis in certa Eccleſia, perſonis non expreſſis, non expirat re integra obitu concedentis, ſecus ſi perſonæ eſſent expreſſa,* & n. 2.

3 *Declaratur text.* in cap. ſi ſuper gratia, 9. de officio deleg. huc lib.

4 *Clauſula* contradictores, *&c. vis, & effectus, remiſſiuè.*

5 *Diſpenſandi poteſtas eſt latè interpretanda quando ea conceditur ad diſpenſandum cum perſonis non expreſſis, at ſtrictè intelligitur vbi exprimuntur perſonæ cum quibus eſt diſpenſandum.*

6 *Delegati poteſtas expirat ipſo iure mortuo delegante re integra.*

Cap. Si cui nulla. XXXVI.

1 Gratia conceſſa alicui vt conferat beneficia reſeruata Sedi Apoſtol. perſonis idoneis, ſi re integra concedens moriatur, gratia non expirat ſi perſonæ prouidendæ non erant expreſſæ, ſecus verò ſi expreſſæ erant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Monach. Butr. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 95. Alagona *in compend. pag.* 395. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concluſionem firmant Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *q.* 9. *art.* 1. Sanchez *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 28. *n.* 64. 81. *&* 86. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 6. *c.* 2. *n.* 301. vbi intelligit. Gratia Principis etiam non expirat quando continet quid perfectum & abſolutum. Card. Tuſch. *tom.* 4. *concl.* 68. *n.* 6. Narbona *in l.* 10. *tit.* 6. *gl.* 3. *n.* 10. *lib.* 1. *noua recop.* Fontanel. *in tract. de pactis nupt. clauſ.* 4. *gloſſ.* 13. §. 1. *à n.* 42. & in gratia ſolo verbo facta Menoch *conſil.* 920. *ex n.* 1. Maximè in his quæ conceduntur ſub nomine dignitatis, Xuar. *alleg.* 10. *n.* 3. Mierez *de maior. p.* 4. *q.* 10. Matienc. *in l.* 2. *gloſſ.* 2. *n.* 1. *tit.* 7. *lib.* 5. *recop.* Azeued. *l.* 2. *n.* 3. *tit.* 1. *lib.* 2. *recop.* Gutier. *lib.* 2. *pract. q.* 74. *à n.* 1. *& q.* 75. *n.* 1. Maſtrill. *lib.* 2. *de magiſtrat. c.* 27.

3 Non obſtat text. *in cap. ſi ſuper gratia* 9. *ſup. de officio deleg hoc lib.* dum indiſtinctè habet, gratiam non expirare morte concedentis etiam re integra, quia diſtinguere oportet quando gratiæ reſcriptum refertur ad eum, cui gratia fit, etiamſi cauſa delegationem contineat alteri directam, quia tunc mortuo concedente gratia non expirat, arg. *cap. decet, de regulis iuris hoc lib.* & procedit *d. cap. ſi ſuper.* quod obtinet etiamſi gratia alterius fauorem, vel vtilitatem includat, & intelligitur text. hic in primo reſponſo. Quando verò reſcriptum gratiæ non refertur ad eum, in cuius fauorem gratia fit, mortuo concedente expirat, ſi res integra ſit, vel fuerit, quia ſi quis mandat ſeruum in genere emi, inſpicitur ſcientia ementis, ſi in ſpecie inſpicitur mandantis, ſic gratia in genere facta primo reſponſo huius text. menſurato ex perſona donatarij, id eſt, Epiſcopi, an expiret, vel non, & gratia in ſpecie facta in ſecundo reſponſo huius text. ex perſona donantis, id eſt, Papæ, cuius morte expirauit & ſic procedit text. *in verſ. ſecus ſi ſuper.* Colligunt hæc concordia ex Morla *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 2. *in prelud. n.* 108.

Contradictores eadem auctoritate, &c.] De vi, & effectibus huius clauſ. egi latè *in tract. de clauſulis vſufreq. clauſ.* 33. ſecundùm Lugdunen. Impreſſ. 4

Non expirat, &c.] Notatur ad hoc, quòd poteſtas diſpenſandi eſt latè interpretanda, quando ea conceditur ad diſpenſandum cum perſonis non expreſſis, at ſtrictè intelligitur, vbi exprimuntur perſonæ cum quibus eſt diſpenſandum, vt per Pute. *decis.* 39. *n.* 2. *lib.* 3. *in correctis,* Sanch *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 2. *n.* 6. Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 8. §. 8. *ſub n.* 9. 5

Illa quidem expirat omnino.] Notatur ad hoc, quòd poteſtas delegata expirat ipſo iure mortuo delegante re integra, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 28. *n.* 40. vbi citat Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *diſt.* 5. *an iudicium ſit ordinarium n.* 61. Bellam. *decis.* 542. *n. vnic.* Mendoſ. *ad reg.* 10. *Cancel de annali q.* 2. *n.* 4. Ceuall. *commun. contra communes q.* 424. *in fine,* & alios. 6

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus, qui ex licentia circa incertos conceſſa abſque titulo ad ſacros Ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere, ſi verò dedit licentiam ſuis, vt à quocunque ordinentur, tenetur ille, qui dedit licentiam.*

2 *Ordinans non habentem titulum an, & quando teneatur prouidere ſic ordinato remiſſiuè.*

3 *Ordinans non tenetur alere ordinatum ſine titulo, quando de alterius mandato ordinauit.*

4 *Patrimonium non eſt neceſſarium in ordinatis ad minores Ordines.*

5 *Expreſſio relatiua non ſufficit cùm quid certum, & expreſſum requiritur.*

6 *Tranſactio valet ſuper præteritis alimentis, non autem ſuper futuris.*

Cap. Si Epiſcopus. XXXVII.

Diœceſanus ſi dat facultatem alteri Epiſcopo ordinandi quos vult in ſua diœceſi, nullis expreſſis, & ille non habentem titulum ordinat, ordinans tenetur miniſtrare neceſſaria vitæ donec obtineat beneficium, ſi expreſſit perſonas, tenetur diœceſanus. Si verò dedit licentiam ſuis vt à quocunque ordinentur, tenetur qui dat licentiam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ioan. Andr. Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 96. Alagona *in compend. pag.* 396. remiſſiuè Ximen. *in concord. part.* 2. 1

Tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare.] An, & quando ordinantes non habentem titulum teneantur prouidere ſic ordinato de ſufficienti beneficio, illique interea ſubminiſtrare vitæ neceſſaria, dixi latè *in tract. de offic. & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 20. 2

Non qui ordinant, ſed qui tribuunt licentiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd ordinans non tenetur alere ordinatum ſine titulo, quando de alterius mandato ordinauit, vt per Surd. *de alimentis tit.* 7. *q.* 37. *n.* 51. 3

In gloſſ. *Ad Sacroſ.* ibi, *ideo dici quia pro ordinatis ad minores,* &c. Ita Fr. Emman. *in ſum. c.* 15. *concl. vlt. tom.* 1. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 2. *q.* 6. *n.* 5. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 18. *n.* 5. 4

In gloſſ. *Certas.* Notatur ad hoc quòd expreſſio relatiua non ſufficit, cùm quid certum & expreſſum requiritur, vt per Tiraq *de iure mariti gloſſ.* 7. *n.* 198. 5

In gloſſ. *Ad præmiſſa,* ibi, *& alimenta pacto alimentarij non tolluntur,* &c. Notatur ad hoc, quòd valet tranſactio ſuper præteritis alimentis, non autem ſuper futuris, vt per Gig. *de penſion. q.* 51. *n.* 26. Menoch. *de arbitr. caſu* 170. 6

casu 170. Lar. *in l. si quis à liberis*, §. *parens*, *n.* 52. *& n.* 75. *ff. de liberis agnos.* Gutiet. *de iurament. confir. p.* 3. *c.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 5. *q.* 1. *n.* 40. *& tit.* 6. *q.* 10. *num.* 1. *& tit.* 8. *priuil.* 56. *n.* 4. Morl. *in emporio iuris p.* 1. *tit.* 4. *in prælud à.* *a.* 40. Aldouin. *consf.* 73. *n.* 1. D. Barbos. *in l.* 1. *p.* 4. *num.* 9. *ff. soluto matrim.* Rebell. *de oblig. instit. p.* 2. *lib.* 16. *quæst. fin. n.* 2. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 26. *tit.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Papa si dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad Papam deuoluta, & deinde aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet, species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur.*

2 *Gratia specialis derogat generali in literis gratiæ.*

3 *Resignans non potest amplius se intromittere in beneficio resignato.*

4 *Resignans post expletam resignationem habetur pro mortuo quoad illud beneficium resignatum.*

Cap. Quamvis. XXXVIII.

1 PApa si dat facultatem, v.g. conferendi beneficia in genere vel beneficia deuoluta ad Sedem Apostol. si antequam Episcopus conferat, Papa alicui certæ personæ confert, vel mandat alicui conferri, tenet collatio Papæ, non Episcopi, quia posterior specialis derogat primæ gratiæ generali, licèt in speciali non fiat mentio de generali. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Butr. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 97. Alagona *in compend. pag.* 396. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Nam prima generali gratiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in literis gratiæ specialis gratia derogat generali, & ei præfertur, vt per Valasc. *consult.* 72. *n.* 3.

3 In gloss. *Cedentium*, ibi, *quòd cedens esset mortuus quoad beneficium, cui cessit.* Notatur ad hoc, quòd resignans nō potest amplius se intromittere in beneficio
resignato, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 1.
4 *q.* 16. *a.* 8. nam post expletam resignationem habetur
pro mortuo quoad illud beneficium resignatum, Campanil. *in diuersorio iuris Canonic. rubr.* 11. *c.* 27. *num.* 60. *versic. alterum quod in dicta*, abdicauitque à se propterea omne ius, teste Crescent. *decis.* 95. *aliàs* 6. *de indic.* omnémque perdidit possessionem, ita quòd in ea perdurando diceretur intrusus ad instar alterius cuiuscunque, qui esset titulo beneficij priuatus, Paris. *consf.* 144. *n.* 18. *vol.* 4. Granet. *consil.* 341. *num.* 3. Gig. *consil.* 20. *n.* 9. A quo tempore autem resignans beneficium desinat lucrari fructus, latè agit Nicol. Garc. *de benefic p.* 2. *c.* 3. *n.* 125. *cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærendum, nisi ius annexionis aliud inducat, nec tamen tollit ius quærendum annexum iuri digniori iam quæsitum.*

2 *Gratia re integra non extinguitur per mortem Papæ eam concedentis.*

3 *Consuetudine introduci potest quòd quis habeat dignitatem, & canonicatum in eadem Ecclesia.*

Cap. Si is, cui. XXXIX.

REuocatio gratiæ non tollit ius acquisitum, sed ac- 1
quirendum, quod non est cōnexum cum digniore acquisito, nec tollit acquirendū, quod non est cōnexum cum digniori acquisito, v.g. fuit facta gratia alicui de acquirendo Canonicatum, præbendam, dignitatem, acquisiuit Canonicatum, & non dignitatem, & reuocatur gratia, si Canonicatus erat coniunctus dignitati, non reuocatur gratia pro dignitate, si non erat annexus, admittitur, idem de præbenda. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Franc. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 95. Alagona *in compend pag.* 396. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Prædecessorum nostrorum, &c.] Ergo per mortem 2
Papæ concedentis gratiam non extinguitur gratia etiam re integra, vt per Doctores, quos citaui *in collect. ad cap. relatum* 29. *n.* 6. *de offic. deleg.*

Non sic autem si Canonicatum, &c.] Notatur ad hoc, 3
quòd consuetudine introduci potest quòd quis habeat dignitatem, & Canonicatum in eadem Ecclesia, vt per Doctores quos citaui *in collect. ad cap. eam te*, *n.* 7. *de rescriptis.*

SVMMARIVM.

1 *Reuocatio gratiæ obest expectanti præbendam, & decreti interpositio etiam ignoranti.*

2 *Clauf.* Anteferri, *quam vim, & effectum habeat, missiaè.*

3 *Clauf. decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*

4 *Ius ad rem facilius tollitur, quàm ius in re.*

5 *Clauf. decreti irritantis annullat actum contra factum ipso iure.*

6 *Dictio*, penitus, *denotat nullitatem actus ipso iure.*

7 *Collatio Canonica per se solum absque traditione possessionis, eiúsque apprehensione ius in re tribuit.*

8 *Beneficium non dicitur vacare per habentem solum ius ad rem.*

Cap. Quondam. XL.

SI tibi detur canonia cum expectatione præbendæ 1
vacaturæ, & mihi eadem gratia concedatur cum clausula, *Anteferri*, deinde vacat præbenda, & tibi confertur ignoranter, interim reuocatur gratia, & mox eadem præbenda mihi confertur. Quæritur cui debeatur? Resp. quòd nulli, non tibi propter clausulam, *Anteferri*, nec mihi, quia est reuocata gratia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gem. Ioan. Andr. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 98. Alagona *in compend. pag.* 397. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Voluit anteferri.] De vi, & effectibus clausulæ, *An-* 2
teferri, egi latè *in tract. de clausulis vsufreq. clauf.* 8. secundùm Lugdunens. impress.

Licèt ab ignorantibus, &c.] Ergo clausula decreti 3
irritantis ligat etiam ignorantes, vt per Doctores citatos *in collect. ad cap. si eo tempore, de elect. hoc lib. & dict. tract. clauf.* 40. *n.* 7.

Ius verò, &c.] Notatur ad hoc, quòd ius ad rem faci- 4
lius tollitur quàm ius in re, vt per Menoch. *consf.* 36. *n.* 5.

Penitus est sublatum.] Notatur ad hoc, quòd clausu- 5
la decreti irritantis annullat actum contra factum ipso
iure, vt per Menoch. *consf.* 83. *n.* 7. *cum seq.* Flamin. Paris.
de resignat. benefic. lib. 4. *quæst.* 9. *num.* 29. Nam dictio 6
illa, *penitùs*, denotat nullitatem actus ipso iure, vt tradunt Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *disput.* 21. *num.* 75.

Nicol.

Nicol. Garc. *de benefic. p.8. c.1. n.5.* & plures citati à Cened. *ad Sextum collect. 25. n. a.*

7 In gloss. Collatio, ibi, *quia si præcessisset collatio, ius habuisset non ad rem, sed in re.* Notatur ad hoc, quòd sola canonica collatio absque traditione possessionis, eiusque apprehensione ius in re tribuit, vt per Conar.

8 *lib. 3. var. c.16. n.1.* Vacare enim non dicitur beneficium per habentem solum ius ad rem, vt aduertit Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloss. 15. §. 2. n. a.*

SVMMARIVM.

1 *Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem Capituli pertinente non tangit ius singularis, & num. 2.*

3 *Mixtum nunquam comprehenditur sub simplici nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda.*

4 *Beneficia per vices mensium, vel alternis temporibus à pluribus conferri possunt.*

Cap. Mandatum. XLI. & vlt.

1 Mandatum Papæ, vt prouideatur quis de beneficio pertinente ad collationem Capituli, non extenditur ad beneficia, quæ Canonicus aliquis vt singularis solet conferre. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 99.* Alagona *in compend. pag. 397.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. a.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rot. *decis. 3. & 4. de concess. præbend. in antiq.* Felin. *in cap. eam te, n.13. vers. aliud singuli, & num. seq. de rescript.* Rebuff. *in tract. nominat. q. 8. num. 31. & 32.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. n. 18. & 19.*

3 Ratio est, quia sub simplici nunquam comprehenditur mixtum, & è conuerso, nisi simus in materia fauorabili, & latè interpretanda, Mandos. *in reg. 10. Cancel. q. 3. n. 9. & 10.* Surd. *cons. 453. n. 49.* Farin. *fragm. crim. p. 2. lit. M, n. 241.*

4 In gloss. *Statuto, ibi, est fortè consuetudo, vel statutum quòd beneficia vacantia primo mense, &c.* Notatur ad hoc, quòd beneficia per vices mensium, vel alternis temporibus à pluribus conferri possunt, vt per Tiraq. *de iure primog. q. 17. opin. 5. n. 2.*

De Clerico ægrotante.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Coadiutorum Episcoporum, & suorum Superiorum datio est de maioribus causis, & spectat ad solum Papam, potest tamen Episcopus senior, vel infirmitate perpetua impeditus de consensu maioris partis sui Capituli sibi auctoritate Apostolica vnum, vel duos coadiutores assumere, & si demens fuerit, Capitulum, aut maior partes ipsius hoc facient.*

2 *Papa solius est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare.*

3 *Delegata magis quàm ordinaria videtur concessa iurisdictio quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.*

4 *Mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, & mentis suæ sensum nescit explicare.*

5 *Statutum loquens de infirmis, habet locum in senibus.*

6 *Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum & ægroto.*

7 *Ætas LX. annorum requiritur quando coadiutoria conceditur propter ingrauescentem ætatem coadiuti.*

8 *Coadiutoria quando conceditur propter corporis debilitatem narratam, debet talis debilitas verificari, qua per se aggrauat corpus sine spe futuræ prosperitatis.*

9 *Coadiutor datus Episcopo, vel alteri collatori infirmo, vel aliàs impedito, potest conferre beneficia.*

10 *Præscriptio immemorialis non sufficit aduersus Principi reseruata.*

11 *Alienatio immobilium prohibita censetur, & mobilium pretiosorum prohibita.*

12 *Immobilium loco habentur res mobiles pretiosæ.*

Cap. Pastoralis. Vnic.

Bonifac. VIII.

Coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare spectat ad Papam, quia est de causis maioribus, non obstante Constitutione contraria. Item conceditur facultas Episcopo, qui ob senium, vel aliud impedimentum perpetuum suum officium nequit exercere, vt possit de sui consilio, & assensu Capituli, vel maioris partis vnum, vel plures coadiutores assumere ad officium exercendum; & si Episcopus fuerit demens, vel nequit exprimere quod velit, Capitulum, vel duæ partes eligant prædictos, & si in vtroque casu Episcopus teneat coadiutores, & dicat se illis non egere, Capitulum nil innouet, sed omnia notificet Pontifici. Item coadiutores Prælatorum recipiant sumptus moderatos ab eorum Ecclesiis. Item nihil alienent de bonis Ecclesiæ, & reddant rationem eisdem Prælatis si sunt sanæ mentis, & Capitulo, & si adhuc non reddiderint, reddant successoribus Prælatorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Dominic. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 115.* Alagona *in compend. pag. 405.* remissiue Ximen. *in concord. p. 1. & a.* 1

Et reseruandam ad Sedem Apostol.] Notatur ad hoc, quòd solius Papæ est coadiutores Episcopis, vel eorum superioribus dare, vt tradunt Gam. *de offic. & potest. Legati de Latere, tit. de coadiutorib. n. 4.* Flamin. *de resign. benefic. lib. 7. q. 20. n. 14.* Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, num. 9.* Campan. *in diuersorio Canonici, rub. 7. c. 6. n. 105. vers. est tamen,* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc p. 3. alleg. 50. n. 8.* 2

Auctoritate Apostol.] Notatur ad hoc, quòd quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit, magis delegata, quàm ordinaria, hoc casu videtur concessa iurisdictio, vt per D. Barbos. *in l. cum prætor, §. 1. n. 33. ff. de iudic.* 3

Demens fuerit, & quid velit, aut nolit exprimere nesciat.] Ergo mente captus dicitur ille, qui interrogatus ad rem non respondet, & mentis suæ sensum nescit explicare, aut memoriam non habet ordinatam, vt per Xuar. *alleg. 1. num. 4.* Mascard. *de probationib. concl. 1045. n. 5.* 4

Senio, aut curabili morbo] Ergo statutum loquens de infirmis, locum habet, in senibus, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 60. n. 7.* 5

Notatur ad hoc, quòd Episcopo senio confecto ita licet coadiutorem sibi assumere, quemadmodum 6

& ægroto, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. 46.*
7 *n. 3.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 5. §. 9. n. 2. cum seqq.*
vbi *n. 84. cum seqq.* tenet quòd ætas sexaginta annorum
requiritur quando coadiutoria conceditur propter in-
8 grauescentem ætatem coadiuti. Et quando propter
corporis debilitatem narratam conceditur coadiuto-
ria, debet talis debilitas verificari, quæ per se aggra-
uat corpus sine spe futuræ prosperitatis, ex Gonzal.
9 *d. §. 9. n. 88. & 89.* Et coadiutor datus Episcopo, vel al-
teri collatori infirmo, vel aliàs impedito, potest con-
ferre beneficia, vt per Gonzal *ad reg. 8. Cancel gloss. 23.*
n. 12. remissiuè Zerol. *in praxi Episcop p. 1. verbo coadiu-*
tor, pag. 100 quamvis ex Selu. distinguat Azor. *instit.*
moral p. 2. lib. 6 c. 25. q. 15. quòd quando coadiutor da-
tur Episcopo ob perpetuam amentiam, tunc potestα-
tem habet conferendi beneficium, secus verò quando
datur adiutor Episcopo ob senium, aliúmve corporis
morbum, qui vsum mentis non adimit, quia hic non
habet ius conferendi beneficia.

10 In gloss. *Non obstante*, ibi, *in his, quæ sibi in signum,* &c. Notatur ad hoc, quòd præscriptio immemorialis non sufficit aduersùs Principi reseruata, vt per Valasc. *de iure emphyt. q. 8. n. 36.*

11 In gloss. *Abstinentes*, ibi, *& intellige de alienatione immobilium, vel mobilium pretiosorum.* Notatur ad hoc, quòd prohibita alienatione immobilium, censetur & mobilium pretiosorum prohibita, vt per Tiraq *de retractu lig. 1. gloss. 7. n. 100. & seq.* Nam res mobiles pretiosæ loco immobilium habentur ex traditis per Molin.

De Institutionibus.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum Sede vacante licèt beneficia ad Episcopi collationem spectantia conferre non possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest*, & n. 2.

3 *Potestas instituendi præsentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuoluitur.*

4 *Beneficiorum ad Episcopum spectantium collatio quare ad Capitulum non pertineat, at institutio, & confirmatio sic ostenditur.*

5 *Vicarius generalis ex generali commissione beneficia vacantia conferre non potest, sed potest instituere præsentatos.*

CAP. Etsi. I. *Bonif. VIII.*

1 CAPITVLVM Sede vacante non potest conferre illa beneficia iurispatronatus, quorum collatio spectat ad Episcopum, sed potest præsentatos à patronis admittere si sint idonei, & instituere eos in beneficiis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Butr. Domin. Monach. Anch. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 121.* Alagona *in compend. pag. 407.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Azor. *instit. moral. p. 2. l. 3. c. 38. q. 1. & 2.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 4. proœm. n. 35. & glos. 9. §. 1. n. 77.* Steph. Quarant. *in summa Bullary, verbo Capitulum Sede vacante, vers. nono, & versic. quæ conclusio,* Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 7. n. 51. & 54.*

Præsentatos tamen à patronis, &c.] Expressè probat hic text. potestatem instituendi præsentatos à patronis ad Capitulum Sede vacante deuolui, vt per Abb. *n. 6.* & omnes *in c. 2. ne sede vac. & in c. cùm olim, de maioritat. & obed.* Rebuff. *in praxi tit. de deuolut. à n. 87. & tit. forma Vicariatus n. 132.* Selu. *de benefic. p. 2. q. 11. n. 4.* Nicol. Garc. *d. c. 7. n. 54.* 3

Quare autem collatio beneficiorum ad Episcopum spectantium ad Capitulum non pertineat iuxta hunc text. *in princ. & d. c. 2. ne sede vac.* at institutio, & confirmatio sic, dubitatur ab aliquibus; sed omissa solutione Ioan. Andr. *in cap. quanquam, de elect. lib. 6.* asserentis beneficiorum collationem non esse propriè iurisdictionis Episcopalis, iuxta *cap. conquerente, 16. de offic. Ordinar. cap. cum ex iniuncto, ad fin de hæret.* quam optimè conuincit Abb. *in d. cap. cùm olim,* & Selu. *n. 6.* post alios resoluentes beneficiorum collationem in Ecclesia libera de iure communi ad Episcopum spectare, iuxta *cap. omnes, 16. q. 7.* & ita esse propriè iurisdictionis Episcopalis, sicque inferiores hanc potestatem sibi vendicare non possunt, nisi ei aliquo priuilegio, seu legitima consuetudine competat, iuxta *cap. cùm olim, & cap auditis, de præscript.* Omissa, inquam, hac solutione, vera differentiæ ratio ex eo prouenit, quia cùm ex confirmatione electionis, seu ex institutione præsentationis nullum futuro Prælato præiudicium generetur, quia nulla ei aliquam donationem, seu liberalitatem exercendi occasio aufertur, quippe qui electum confirmare, & præsentatum instituere, si digni sint, tenetur, iuxta *cap. postquam 3. de elect. c. decernimus 16. q. 7.* rectè fit quòd Capitulum huiusmodi actus, vt pote non præiudiciales futuro Episcopo exercere possit, quamvis conferre, vt pote illius præiudicium continens, non valeat, & sic licèt collatio inter fructus Episcopatus computetur, non tamen confirmatio, & institutum, quam rationem assignat Abb *dictis locis, Selu. d n. 6.* & reliqui *suprà* citati Sic aliàs, quamvis Vicarius generalis ex generali commissione beneficia vacantia conferre non possit *cap. vt. de offic. Vicarij hoc lib.* gloss. per text. *ibi, verbo per se ipsos in cap. statutum. de præbend. hoc lib.* Rot. *antiq. decis. 1. de renuntiat*, Reboff. *in praxi tit. de Vicar. in princip. & tit. forma Vicariatus n. 53.* Staphil. *de literis gratia tit. de modo vacat. §. modo,* Couar. *var. lib. 3. c. 10. n. 6. in fine, & n. 7.* Flamin. *de resign. lib. 7. q. 24. n. 5.* cum aliis citatis per me *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 54. n. 62.* potest tamen instituere præsentatos, vt per *gloss pen. in d. cap. vlt.* Roland. *cons. 47. n. 45. lib. 1.* Flamin. *d. q. 24. n. 7.* 4

CAP. Si is. II. & vlt.

PRæsentatus si aliàs est idoneus, licèt non sit ordinatus, si intra tempus, id est, annum iuris, possit ordinari, non est repellendus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 121.* Alagona *in compend. pag. 408.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hinc eandem conclusionem ex hoc text desumunt Rebuff. *in praxi benefic. tit. de requis. ad collation. bonam n. 24.* Azor. *instit moral p. 2. lib. 6. c 8. q. 13.* 2

Dummodo aliàs sit idoneus.] Vide quæ latè dixi *in tract. de claus. vsufreq. claus. 151.* secundùm Lugdunens. impress. 3

De

De Conceſſione Prebendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Prouideri quando mandatur alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem Ordinarius confert, tenet ipſius collatio, etiamſi executor impetrantis ante acceptationem fecerit reſeruationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacante.*

2 *Beneficij non vacantis collatio facta non valet.*

3 *Priuilegium requirit ſcientiam reſpectu perſonæ priuilegiatæ, nam reſpectu alterius in cuius damnum eſt non deſideratur eius notitia.*

4 *Lex, ſeu conſtitutio Principis regulariter non ligat ignorantes.*

5 *Clauſula decreti irritantis ligat etiam ignorantes.*

6 *Epiſcopus depoſitus à Papa in Conſiſtorio non poteſt conferre beneficia à die depoſitionis, quamvis illam ignoret, & habeatur pro vero Epiſcopo.*

7 *Priuilegium ſuum tantùm ſortitur effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur.*

8 *Priuilegium conceſſum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, ſi abſens ſit, illud acceptet.*

9 *Prebendæ conceſſio prodeſt ei, cui conceditur, poſteaquam is de ea notitiam habuit.*

10 *Beneficium aliquod ſi quis vi gratiæ Apoſtolicæ elegerit, ſiue acceptauerit, conſummata eſt gratia, nec poterit, etiam hoc dimiſſo, aliud petere.*

Cap. Quia. I. *Innoc. IV.*

1 CVM mandatur prouideri alicui de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem, Ordinarius confert, tenet collatio, etiamſi executor impetrantis fecerit reſeruationem, inhibitionem, & proceſſus ſuper prima vacatura. Ratio eſt, quia per mandatum non tollitur Ordinario poteſtas conferendi niſi poſt acceptationem, ante quam nihil poteſt executor. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 131. Alagona *in compend. pag.* 12.

2 *Quòd cùm dicta Præpoſitura dum vacabat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd collatio beneficij non vacantis facta non valet vt per Boër. *deciſ.* 308. *n.* 1. *in princ.*

3 *Licèt id forſitan ſuus ignoret Epiſcopus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd priuilegium requirit ſententiam reſpectu perſonæ priuilegiatæ, nam reſpectu alterius in cuius damnum eſt, non deſideratur eius notitia, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 1. *diſp.* 36. *n.* 5.

4 *Niſi poſtquam ad notitiam peruenerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd lex, ſeu conſtitutio Principis regulariter non ligat ignorantes, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 3. *q.* 9. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 5. *collect.* 1580. Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. C*, *à n.* 685. *cum ſeqq.* & *p.* 4. *conſ.* 65. *in addit. lit. C*, vbi plures refert.

5 *Adiiciebantur inſuper*, &c.] Notatur ad hoc, quòd clauſula decreti irritantis ligat etiam ignorantes, ad quod plures citaui Doctores *in tract. de clauſ. vſufreq. clauſ.* 40. *n.* 7. & *in collect. ad cap. ſi eo tempore*, 45. *de elect. hoc lib.*

Collatio, quam idem Epiſcopus, &c.] Notari ſolet ad hoc, quòd Epiſcopus depoſitus à Papa in Conſiſtorio non poteſt conferre beneficia à die depoſitionis, quamvis illam ignoret, & habeatur pro vero Epiſcopo, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 137. 6

Ex parte verò tua, &c.] Notatur ad hoc, quòd priuilegium ſuum tantùm ſortitur effectum à tempore, quo certior de illo fit is, cui conceditur, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 3. *diſp.* 36. *n.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 3. *quæſt.* 5. 7

Priuilegium enim conceſſum non dicitur perfectum, nec habet vires, donec is, cui conceditur, ſi abſens eſt, illud acceptat, vt ex hoc text. colligunt Sanch. *d. tract. de matrim. lib.* 1. *diſp.* 6. *n.* 19. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gloſſ.* 26. *n.* 11. 8

Notatur etiam ad hoc, quòd conceſſio præbendæ prodeſt ei, cui conceditur, poſteaquam is de ea notitiam habuit, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 185. *num.* 31. 9

Vel ea omiſſa ex aliqua cauſa, &c.] Notatur ad hoc, quod ſi quis vi gratiæ Apoſtolicæ elegerit, ſiue acceptauerit aliquod beneficium, conſummata eſt gratia, nec poterit, etiam hoc dimiſſo, aliud petere, vt per Tiraq. *in l. boues*, §. *hoc ſermone*, *limit.* 21. *n.* 1. 10

Cap. Deteſtanda. II. *Bonif. VIII.*

PRomiſſio de beneficio cùm ſe facultas obtulerit, non valet, non obſtante deciſione text. *in cap. accedens ſup. eod.* ſicut non valet quæcunque alia promiſſio per quam directè, vel indirectè aperiri via valet ad beneficia vacatura. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 131. Alagona *in compend. pag.* 413. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Plura, quæ ad ornatum huius text. adduci poſſunt dixi *in collect. ad c.* 2. & *vlt. hoc tit. in Decret.* 2

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Pactum de ſuccedendo etiam in piis cauſis reprobatur.*

3 *Lex, vel ſtatutum vbi requirit aliquid eſſe certum, & expreſſum, quod fit in genere non dicitur certum, & expreſſum, etiamſi genus non poſſit verificari niſi in vna ſpecie.*

4 *Gratia alicui à Sede Apoſt. conceſſa, vt ei prouideatur de prebenda, dignitate, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia conceſſa eſt, admittitur ad ſecundum niſi ex cauſa.*

Cap. Ne captandæ. III.

LIteras Sedis Apoſtol. habens ſuper primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quo duxerit acceptandum, certum acceptare non poteſt, ſed primum, quod vacabit, vel ex cauſa, ſecundum, vel vlteriùs poterit acceptare; Reſeruationes, proceſſus, & decreta contra hoc facta non valent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3 *pag.* 132. Alagona *in compend. pag.* 413. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Mortis alienæ occaſio, &c.] Notatur ad hoc, quòd pactum de ſuccedendo etiam in piis cauſis reprobatur, vt per Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ*, *priuileg.* 105. 2

Licèt in genere primum, &c.] Notatur ad hoc, quòd

quando lex, vel statutum requirit aliquid esse certum, & expressum, quod fit in genere non dicitur certum, & expressum, etiamsi genus non possit verificari, nisi in vna specie, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss.7.n.147.*

4 In gloss. *Causa subdit.* Notatur ad hoc, quòd gratia alicui à Sede Apostol. concessa, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is, cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum, nisi ex causa, vt per Tiraq *in l.boues, §.hoc sermone, in princ. n.54.& lim.6. n.4.& limit.21.n.1.*

Cap. Executor. IV.

1 EXecutor super prouisione alicuius de vacaturo, non potest per generales literas inhibere Ordinariis generaliter ne procedant ad collationem beneficiorum donec illi, pro quo scribitur, prouideatur, nisi expresse hoc habeat in mandatis; potest tamen specialiter pro primo, vel secundo, vel tertio vacaturo inhibere si hoc habet in mandatis, & quicquid contra factum fuerit irritum est. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anchar. Butr. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 133.* Alagona *in compend. pag. 413.* remissiuè Ximen. *in concord. part. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Capitulo si mandetur vt me recipiat in Canonicum, & præbendam conferat, cùm id pertineret ad illud, dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factam Capitulo infra terminum per eum statutum me recipere. & præbendam conferre non vocato Capitulo id exequi poterit.*

2 *Collatio, seu præsentatio si spectat ad duos simul in mandatis Apostolicis, sufficit vni illorum insinuare.*

3 *Præsentatio mandati Apostol. si quis impedit ne sibi fiat, tunc ea pro facta habetur.*

4 *Morosus non dicitur qui impeditur facto aduersarij.*

5 *Præsentatio mandati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio facta vni ex duobus collatoribus adimitur vtrique potestas conferendi alteri.*

6 *Citatio, quæ fit ad congregandas vniuersitates quomodo fieri debeat, remissiuè.*

7 *Citatio debet fieri Capitulo capitulariter congregato.*

Cap. Si Capitulo. V.

1 SI mandatur Capitulo Ecclesiæ, ad quod spectat præsentatio, vt me recipiat in Canonicum, & præbendam, quæ vacat, vel primò vacaturam, & ego præsento literas, licèt meus executor non intimauerit ei, iam beneficium est affectum, & si vacat, Capitulum non potest alteri conferre, & si post administrationem executoris intra certum tempus mihi non conferunt, executor potest exequi, & mihi conferre sine Capitulo. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb Gemin. Ioan. Andr. Butr. Archid. Domin. Monach. Anchar. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 134.* Alagona *in compend. pag. 413.*

2 *Per solam illorum præsentationem Capitulo, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in mandatis Apost. si collatio, vel præsentatio spectat ad duos simul, videlicet ad Episcopum, & Capitulum, sufficit vni illorum insinuare, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. n. 80.* vbi *n. 74.* subdit, quòd quando diriguntur nominationes Capitulo, illi tunc debent insinuari congregatis Canonicis, vel Monachis, non autem sufficeret si separatim in domo cuilibet literæ præsentarentur.

In gloss. *Factam.* ibi, *si autem se incluserint, vel im-* 3
pedirent ne fieret citatio, &c. Notatur ad hoc, quòd si
quis impedit nè sibi fiat præsentatio mandati Apost.
ea pro facta habetur, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 2.*
gloss. 1. n. 8 & §. 36. gloss. 2. n. 47. Morosus enim non di- 4
citur, qui impeditur facto aduersarij, ex Gonzal. *ad
reg. 8. Cancell. §. 3. proœm. n. 41.* Cald. Pereira *post quæst.
forens. cons. 11. n. 2. & 12.*

In ead. gloss. ibi, *Dic quod sufficit præsentare Decano,* 5
&c. Notatur ad hoc, quòd per solam præsentationem
mandati Apostol. de prouidendo alicui de beneficio
factam vni ex duobus collatoribus, adimitur vtrique
potestas conferendi alteri, vt per Tiraq. *de retract. lig.
ad fin. tit. n. 63.*

In ead. gloss. ibid. *In dictis enim citationibus*, &c. 6
Qualiter autem fieri debeat citatio, quæ fit ad congregandas vniuersitates, latè ostendit Cald. Pereira *post
quæstiones forens. cons. 11. per totum*, & nuncupatim 7
quòd citatio debeat fieri Capitulo capitulariter congregato censuit Rot. *decis. 36. n. 4.* apud Farin. *in 1. col-
lect. nouiss.* & quòd citatio aduersùs moniales nulla sit,
si contra eas non congregatas capitulariter est exequuta, fuit dictum *in ead.* Rot. *decis. 382. n. 2.* apud Farin. *collect. 1. nouiss. aliàs p. 4 diuers.*

Cap. Si soli. VI.

MAndatum si dirigatur Episcopo soli, & Episco- 1
po ac executori, vel soli executori, vt tibi faciat prouideri de beneficio in certa Ecclesia, & præsentatur mandatum, per talem præsentationem non aufertur Ordinario potestas conferendi, quia collatio facta tenet, licèt Episcopus si non obediat sit puniendus, sed si in mandato ponitur quòd quicquid fit contra ipsum sit irritum, vel executor cum interpositione decreti interdicat Ordinario nè alteri conferat, vel si tu esses vi mandati receptus in Canonicum, & expectares præbendam, tunc Episcopus non posset alteri conferre, & collatio esset nulla. Colligunt ex Ordin. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 135.* Alagona *in compend. pag. 414.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Hanc eandem concl. in parte ex hoc text. desumit 2
Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ, tract. de euocationib. art. 1. n. 101. pag. 270.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Papa si alicui confert Canonicatum, & mandat executori vt illi prouideat mortuo Papa talis gratia, & auctoritas executoris non expirat, quin præbendam postmodum vacantem illi assignare possit.*

3 *Vincens vincentem te, multò magis vincit te.*

4 *Vniones, & gratiæ Apost. potius æquiparantur vltimis voluntatibus, quàm contractibus.*

Cap. Auctoritate. VII.

QVando præcedens Papa dat expectatiuam primæ 1
vacaturæ alicui, & sequens Papa dat secundo, ac deinde tertio, in cuius literis ponit vt præferatur prouisis à prædecessore Pontifice, non à se, tunc præbenda est danda secundo, secunda tertio, & tertia primo, sicut in successione adoptati ad intestato. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Viuian. *in ration lib. 3. pag. 136.*

pag. 136. Alagona *in compend. pag.* 414. remissiuè Ximen. *in concord p*. 1. *&* 2.

2 *Et tertiam primus debet obtinere præbendam.*] Notatur ad hoc, quòd si Papa alicui conferat Canonicatum, & mandat executori vt illi prouideat, mortuo Papa, talis gratia, & authoritas executoris non expirat, quin præbendam postmodum vacantem illi assignare possit, vt per Gig. *de pensionib.* q 91. *n*. 3.

3 *Qui primum superat illam habet.*] Notatur ad hoc, quòd vincens vincentem te, multò magis vincit te, vt per Surd. *de aliment. tit.* 2. *q*. 15. *n*. 95. *&* 96. *& conf*. 125. *n*. 14. *& conf*. 138. *n*. 18. *&* 19. *& conf*. 416. *n*. 2. *&* 25. Menoch. *consil*. 126. *num*. 25. Rauden. *de success. Regni Portug. resp*. 2. *n*. 117. Card. Tusch *tom*. 8. *lit. V*, *concl*. 208. *per totam*, vbi multipliciter ampliat, & limitat. Procedit verò hæc regula vbi victus vincitur ex eodem iure, non autem ex diuerso, vt censuit Rot. *decis*. 59. *n*. 2. *in fine*, apud Farin. *p*. 1. *recent*. Vtrùm autem, & quomodo procedat in successione, & aliorum actuum materia? Vide Couar. *lib*. 1. *var. c*. 7. *n*. 3. *vers. item aduersus principalem*, Menoch. *consil*. 4. *n*. 33. *& conf*. 214. *n*. 16. Gabr. *lib*. 4. *commun. tit. de success. ab intestato, concl*. 4. Molin. *de primog. lib*. 3. *c*. 5. *n*. 16. Philip. Purt. *lib*. 3. *reg*. 27. Card. Mantic. *de coniect. vlt. vol. lib*. 10. *tit*. 7. *num*. 6. Decian. *consil*. 13. *n*. 38. *lib*. 3. *& conf*. 58. *n*. 20. *lib*. 5. latè Castil. *lib*. 1 *quotid. c*. 30. *per totum*.

4 *Sicut contingit in successione.*] Notatur ad hoc, quòd vniones, & gratiæ Apostolicæ potius æquiparantur vltimis voluntatibus, quàm contractibus, vt per Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancel. gloss*. 5. §. 7. *n*. 100.

SVMMARIVM.

1 *Reuocatoria gratiarum includit receptos in Canonicos præbendam distinctam expectantes, etiamsi perciperent distributiones quotidianas, secus si præbendam distinctam non expectabant, sed augmentum portionis, includit etiam habentes ius ad vacaturam si nondum est deuentum ad collationem.*

2 *Præstimonia dicuntur beneficia Ecclesiastica.*

3 *Ius ad rem acquiritur per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ ad beneficium acceptatum ante collationem.*

4 *Augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est.*

5 *Papa quando mandat aliquem recipi in Canonicum non obstante certo Canonicorum numero ibidem statuto, talis recipiendus est, licèt in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonicorum numerus.*

Cap. Quoniam. VIII. & vlt.

1 Papa quando renocat gratias, & expectatiuas, includit Canonicos receptos expectantes distinctam præbendam, etiamsi perciperent distributiones quotidianas, includit etiam habentes ius ad vacatura beneficia si nondum fuit facta collatio, sed non extenditur ad eos Canonicos receptos vltra numerum, qui tanquam de numero per mortem aliorum non expectant, nisi augmentum distributionum, seu partium suarum. Colligunt ex Ordin. Lap Abb. Archid. Gemin Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Vin. *in ration. lib*. 3. *pag*. 137. Alagona *in compend. pag*. 414.

2 *Præstimonij.*] Ergo præstimonia dicuntur beneficia Ecclesiastica, ita Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib*. 3. *q*. 1. *n*. 140. Azor. *instit. moral. p*. 2. *lib*. 3. *cap*. 7. Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancel. gloss*. 5. §. 2. *n*. 7. & plures, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. p*. 1. *c*. 3. *n*. 117, quibus addo Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib*. 2. *c*. 8. *à n*. 53. Fagund. *in quinque Ecclesiæ præcepta, præc*. 1. *lib*. 2. *c*. 4. *n*. 17. Sebast. Cæs. *in relect. de Eccles. hierarchia, p*. 5. *disp*. 14. §. 5. *n*. 2. metipsum *de iure Eccles. lib*. 3. *c*. 8. *de præstimon. à princ*.

3 *In quibus ius non esset quæsitum in re, licèt ad rem.*] Notatur ad hoc, quòd per acceptationem vigore gratiæ expectatiuæ acquiritur ius ad rem ad beneficium acceptatum ante collationem, vt per Cassad. *decis*. 3. *n*. 3. *sub tit. de præbend.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib*. 2. *q*. 3. *n*. 15. Zerol. *in praxi Episcopi, p*. 1. *verbo ius ad rem*, §. 3. Aloys. Riec. *in collect. decis. p*. 4. *collect*. 1662. Gonzal. *ad reg*. 8. *Cancel. gloss*. 26. *n*. 20.

4 *Seu partium suarum augmentum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd augmentum est eiusdem naturæ ac id, quod additum est, vt per Tiraq. *de retractu lig*. §. 1. *gloss*. 18. *n*. 51. 52. *&* 53. Card. Tusch. *tom*. 1. *lit. A*, *concl*. 555. *à n*. 1. Rot. *decis*. 72. *n*. 4. *& decis*. 94. *n*. 3. *p*. 2. *recent*. Fusar. *de substitut. q*. 652. *n*. 6. & plures, quos refero ego ipse *in tract. Axiomatum iuris vtriusq. Axiom*. 34. vbi multipliciter declaro.

5 In gloss. *Distinctio*, ibi, *quòd etiamsi non sit certus numerus Canonicorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vbi Romanus Pontifex mandauerit Titium recipi in Canonicum Ecclesiæ, v.g. Salmanticensis, non obstante certo Canonicorum numero ibidem statuto, idem Titius recipiendus est, licèt in eadem Ecclesia nullus sit certus Canonicorum numerus statutus, vt per Couar. *lib*. 1. *var. c*. 20. *n*. 3. *vers. septimò*.

Ne, Sede vacante, aliquid innouetur.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Collatione communiter ad Episcopum, & Capitulum pertinente, vno ipsorum effecto inhabili alter confert.*

2 *Collatio prebendarum Ecclesiæ Cathedralis iure communi attento non est libera collationis Episcopi, sed potius simultanea cum Capitulo, nisi aliter ex consuetudine, seu concordia dispositum sit.*

3 *Capitulum mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso, potest conferre, si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat.*

4 *Capitulum Sede vacante auctoritatem præstat in beneficiorum permutationibus, quorum collatio ad ipsum, & Episcopum simul spectat.*

5 *Beneficium in collationibus, quæ communiter spectant ad Episcopum, & Capitulum, vno deficiente, vel inhabili existente alter confert.*

6 *Excommunicatus denunciatus, aut notorius Clerici percussor, non potest solus, vel cum aliis eligere.*

7 *Collatione spectante ad Episcopum de consilio, seu assensu Capituli, Episcopo existente inhabili, nisi sit in mora, non confert Capitulum.*

8 *Collatio quando spectat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tamen nominationes dirigi debent.*

9 *Canonici si tenebantur conferre cum consensu Episcopi non poterit Capitulum conferre non habito consensu Episcopi.*

10 *Beneficia solum ad prouisionem, & collationem Episcopi spectantia non transferuntur in Capitulum Sede vacante, sed Episcopo reseruantur.*

11 Bene

11 *Beneficia omnia vacantia Sede Episcopali vacante reseruantur dispositioni Summi Pont. ex Constit. Pij V. & reg. Cancel.*

12 *Consensus non solùm est habendus, sed etiam sequendus, alias actus erit nullus.*

13 *Iudicis arbitrio relinquitur quando quis dicatur esse in mora.*

14 *Morosus non dicitur qui impeditur facto aduersarij.*

15 *Collatio beneficij si ad aliquem pertineat, cum consilio Episcopi sine illo conferre poterit, morte Episcopi, seu remota eius absentia interueniente.*

Cap. Si ad Episcopum, Vnic.

Bonif. VIII.

1 BENEFICII collatio si pertinet ad Episcopum etiam vt Prælatum, & ad Capitulum simul, & vna pars fiat inhabilis, altera potest conferre, v.g. mortuo Episcopo, vel suspenso à collatione beneficij, Capitulum conferre potest præbendas, & si Capitulum sit suspensum à collatione beneficij, vel singuli Canonici sint excommunicati, Episcopus cōferre valet. Colligunt ex Ordin Lap. Abb. Archid. Gem n. Ioan. Andr. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.3. pag.* 141. Alagona *in compend. p.* 417. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 *Ad Episcopum, & Capitulum communiter, &c.*] Ergo iure communi attento collatio præbendarum Ecclesiæ Cathedralis non est liberæ collationis Episcopi, sed potiùs simultaneæ cum Capitulo, itavt Episcopus, & Capitulum insimul debeant conferre, & non vnus sine alio; vt Cassad. *decis. 22. de prabend.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect.* 1388. Rot. *decis.* 232. *num.* 2. apud Farin. *p. 1. recept.* vbi *n.* 3. subdit quòd ex consuetudine, vel concordia potest liberè ad solum Episcopum spectare sine Capitulo.

3 *Poterit Capitulum vacantes, &c.*] Notatur ad hoc, quòd mortuo Episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso potest Capitulum conferre si ad ipsum, & Episcopum simul collatio spectabat, vt per Abb. *in c. 2. n. 4. hoc tit.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de deuolat. à*

4 *n.* 74. Et ideo Capitulum Sede vacante auctoritatem præstat in beneficiorum permutationibus, quorum collatio ad ipsum tantùm, vel ad ipsum & Episcopum simul spectat, vt per Bellacomb. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 9. n. 11. pag.* 183.

5 *Idem poterit Episcopus, &c.*] Notatur ad hoc, quòd in beneficiis, quæ communiter spectant ad collationem Episcopi & Capituli, vno deficiente, vel inhabili existente alter confert, vt per Steph. Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, vers. qua conclusio, pag. mihi* 138.

6 In gloss. *Maioris*, ibi, *vel maiori excommunicatione*, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatus denuntiatus, aut notoriùs clerici percussor, non potest solus, vel cum aliis electionibus eligere, vt per Savr. *de censur. lib. 2. c. 5. n.* 4. nec beneficium conferre, secundùm Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 7. num.* 9. Soar. *tom. 5. de censur. disp. 14. sect.* 2, Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 11. q. 1. n.* 16.

§. Cùm verò.

7 Collatione spectánte ad Episcopum de consilio, seu assensu Capituli illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert Capitulum. Colligunt ex Ordin. Doctores *in princip. text. citati.*

8 Ex hoc §. colligit Rebuff. *in tract. nominat. q. 8. n.* 35.
quòd quando collatio spectat ad Episcopum cum consilio, & consensu Capituli, Episcopo tantùm nomina-
tiones dirigi debent. Si enim Canonici tenebantur cō- 9
ferre cum consensu Episcopi, non poterit Capitulum
conferre non habito Episcopi consensu, vt per Rebuff.
in praxi benefic. tit. forma Vicariatas, n. 91. cum seqq.

Capitulum se non potest intromittere, &c.] Notatur 10
ad hoc, quòd beneficia solùm ad prouisionem, & col-
lationem Episcopi spectantia non transferuntur in Ca-
pitulum Sede vacante, sed Episcopo reseruantur, vt per
Perez *l. 2. vers. nota tamen, tit. 6. l. 1. Ordinam. pag.* 155.
Hodie tamen beneficia omnia vacantia Sede Episco- 11
pali vacante reseruantur dispositione Summi Pont. ex
Bulla Pij V. de qua meminerunt Flamin. *de resignat. l. 2.*
q. 16. n. 3. & alij citati per me *de offic. & potest. Episcop.*
p. 3. alleg. 57. n. 35. & num. 90. vbi quòd reseruantur *in*
reg. 3. Cancel. in nouis.

In gloss. *Assensu*, ibi, *inter ista autem duo, scilicet con-* 12
silium, & assensum est magna differentia, &c. Notatur ad
hoc, quòd consensus non solùm est habendus, sed etiam
sequendus, aliàs actus erit nullus, vt per Gonzal. *ad*
reg. 8. Cancel gl. 46. n. 8. gl. 47. n. 8. Aloys. Ricc. *in decis.*
Curia Archiep Neapol. decis. 192. n. 3. p. 1.

In gloss. *In mora*, ibi, *arbitrabitur ergo hîc bonus iudex.* 13
Notatur ad hoc, quòd arbitrio iudicis relinquitur
quando quis dicatur esse in mora, vt per Tiraq. *de re-*
tractu lig. §. 9. gloss. 1. n. 26.

In ead. gloss. ibi, *Si autem malitiosè impediatur*, &c. 14
Notatur ad hoc, quòd non dicitur morosus, qui impe-
ditur facto aduersarij, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.*
§. 3. proœm. num. 41. Cald. Pereira *post. lib. quæst. forens.*
cons. 11. n. 2. & 12.

§. Vbi verò.

Collatio beneficij si ad aliquem pertineat, cum con- 15
silio Episcopi sine illo conferre poterit, morte Episco-
pi, seu remota eius absentia interueniente. Colligunt
ex Ordin. Doctores *in princip. text. citati*, & eandem
conclus. ex hoc desumit Tiraq. *de iure mariti, gloss. 8.*
n. 13. cum seqq.

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Alienatio perpetua facta de rebus Ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa non valet.*

2 *Episcopus etiam de consensu Capituli sui non potest partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ, non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti.*

3 *Tractatus Prælati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire.*

4 *Tractatus Prælati cum Capitulo suo in alienationibus rerum Ecclesiæ vnius tantùm sufficit, & in perpetuis alienationibus rerum Ecclesiæ, non tamen temporalibus requiritur, vt n.* 5.

6 *Alienationis rerum Ecclesiæ ad substantiam non pertinent tractatus, & reliqua solemnitates ad illam requisita, sed extrinsecam quandam, & accidentalem solemnitatem.*

7 *Solemnitas essentialis, seu substantialis vniuscuiusque actus est illa, sine qua nullus eiusdem speciei*

secundùm

secundùm naturam suam, & institutionem potest in esse produci.

8 *Solemnitates accidentales sunt illæ sine quibus aut omnes, aut saltem aliquis actus eiusdem speciei possunt in esse produci.*

9 *Tractatus non requiritur in facienda vnione per Episcopum, quemadmodum desideratur in aliis rerum Ecclesiæ donationibus.*

10 *Solemnitas, & causa copulatiuè in alienatione rerum Ecclesiæ requiruntur, nec vnum sinè altero sufficit.*

11 *Alienatio solemniter facta præsumitur ex diuturnitate temporis.*

12 *Solemniter omnia interuenisse præsumuntur ex antiquitate temporis.*

13 *Alienari non debent Ecclesiæ bona quando adsunt fructus beneficij pro satisfactione.*

14 *Consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt.*

15 *Consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet.*

16 *Solemnitas si in alienatione requiratur non sufficit vtilitas nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat.*

Cap. Dudum. I. *Innoc. IV.*

1 EPiscopus dum vacat aliqua Ecclesia sua, non potest alienare perpetuò bona illius, quia caret defensore. Similiter sine tractatu solemni, & diligenti, alienatio perpetua non valet, præsertim vbi deficit necessitas, vel euidens vtilitas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 162.* Alagona *in compend. pag. 425.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Quia verò in concessione*, &c.] Collige ex text. non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ, non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti, vt colligunt gloss. *hic verbo defensore*. & Doctores *suprà* citati. Verùm ex diametro obstat fortiter text. *in Clem. 2. hoc tit.* vbi Ecclesia vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat: facit etiam in contrarium text. *in cap. significatum 11 de præbend.* vbi Prælatus, & Capitulum præbendæ vacanti nullo ipsi dato defensore certum quoddam onus speciale, de quo *ibi*, imposuerunt, ad quod futurus præbendatius teneretur, patet ibi, *ita quòd Missam*, &c. quod quidem onus vacante beneficio rectè potuit adiici, vt *gloss. 1. vbi vers. sed Capitulum*, adnotauit, quam testatur communem Dec. *ibid. n. 10.* sequuntur Innoc. *in c. 3. ad fin. ne Prælati vices suas*, Abb. *in cap. Iacobus, n. 3. de simon.* D. Thom. *in 4. dist. 25. q. 3. art. 2. ad 5.* Syluest. *verbo simonia, q. 9.* Sed retento huius text. notabili ad contraria respondetur prout diximus *in collect. ad d. Clem. 2.* vbi latè.

3 *Quia etiam tractatus solemnis*, &c. Collige concessionem decimarum Ecclesiæ vacantis factam Archidiaconatui, de quo hîc, vltra defectum defensoris de quo *suprà*, inualidam item fuisse ex eo quòd in tali concessione non interuenit tractatus Prælati cum Capitulo suo, qui in alienationibus rerum Ecclesiæ debet necessariò interuenire, iuxta *cap. sine exceptione 12. q. 2. ibi*, & cum totius Clerici tractatu, *cap. cùm Apostoli c. 7. vers. ne quis Episcopus, & cap. tua 8. de his, quæ fiunt à Prælat.* resoluunt gloss. & Doctores vtrobique, Rebuff. *in compend. alien. n. 11. cum seqq. & à n. 81.* Couar. *lib. 2. var. c. 17. n. 1.* latè multis citatis Redoan. *de rebus Eccles. rub. de tractatu, per tot.* qui quidem priùs requiritur quàm consensus, iuxta *cap. sine exceptione*, argum. deducto ab ordine scripturæ, quod est validum, iuxta *cap. mandato, de præbend. hoc lib.* facit text. *in l. cum pater 79 §. à te peto, ff. de leg. 2.* Anton. Gomes. *tom. 1. var. c. 2. n. 4. vers. secundo.*

Primò intellige quòd quamvis vtile sit plures tra- 4
ctatus circa vnum, idémque negotium fieri, vt per gloss. *verbo tractatus in præsenti*, non tamen est necessarium cùm vnicus tantùm sufficiat, vt hoc text. colligitur, qui in singulari loquitur, *& d. cap. sine, & d. cap. tua*, quam sententiam sequuntur Specul. *tit. de locato, §. sequitur vers. sciat*, Ioan. Andr. Archid *n. 2.* Dominic. *n. 8.* & Franch. *n. 9. in præsenti*, citati à Couar. *d. num. 1.* Redoan *vbi supra à n. 26.* Rebuff. *d. loco n. 80.* nec contrarium probat *cap. tertiò loco, de probat. ibi quoties*, vbi text. innuit. multoties fuisse tractatum de huiusmodi alienatione, & ita plures requiri in rebus Ecclesiæ alienandis, quia respondetur id factum fuisse, quia est vtile fieri, non autem necessarium, iuxta *suprà* dicta.

Secundò intellige huiusmodi tractatum requiri in 5
perpetuis alienationibus rerum Ecclesiæ, non tamen in temporalibus, in quibus tacitus postea Capituli consensus sufficit, vt probat text. *in præsenti*, ibi, *concessionibus perpetuis*. vbi optimè notauit gloss. resoluunt Anchar. Archid. Domin. & Franch. vterque *n. 26. in præsenti*, Abb. *in c. 5. n. 5. & in c. 2. n. 6. de his quæ fiunt à Præl.* idem Abb. *in d. cap. tua, n. 5.*

Tertiò intellige huiusmodi tractatum, sicut & re- 6
liquas solemnitates in alienationibus rerum Ecclesiæ requisitas, quamvis ad ipsius validitatem omninò requirantur, iuxta *suprà* dicta, & expressè probat text. *in præsenti*, ad substantiam tamen alienationis minimè pertinere, sed ad extrinsecam quandam, & accidentalem solemnitatem; constat enim solemnitatem essen- 7
tialem, seu substantialem vniusquisque actus esse illam sine qua nullus actus eiusdem speciei secundùm naturam suam, & institutionem potest in esse produci, prout in venditione certum pretium, iuxta *l. 1. & l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. l. pretium, Instit. de empt.* in locatione merces pro patientia vtendi, *l. 2. ff. locati*, in fideiussione stipulatio, *l. blanditus, C. de fideiussor.* & sic de reliquis; sunt enim ista adeò intrinseca his actibus, vt nullus absque eis in esse produci valeat, aut existere. Per contrariū verò solemnitates accidēta- 8
les esse illas, sine quibus, aut saltem aliquis actus eiusdem speciei possunt in esse produci, prout in matrimonio publicæ denuntiationes, de quibus *in tit. de clandest. despons.* Concil. Trid. *sess. 24. de reform. matrim. c. 1.* in alienationibus rerum minoris auctoritas curatoris, decretum iudicis, de quibus *in l. 5. ff. de rebus eorum*, in iudiciis iuramentum calumniæ, *cap. vnic. §. 1. de iuram. calumn. hoc lib.* in testimonio iuramentum testis, *cap. tuis 39. de testib.* in testamentis testes, *l. 1. ff. de milit. testam. l. hac consultissima, §. ex imperfecto, l. omnium C. de testam.* quibus constat testamenta militum inter liberos, ad pia, & quæ coram Principe fiunt, testium solemnitatem non requirere. Vnde cùm rerum Ecclesiæ alienationes aliquando licitè fiant sine tractatu, & reliquis solemnitatibus, iuxta *cap. per tuas, cap. cæterùm*, cum aliis, *de donat.* rectè fit illas potius esse accidentales, quàm substantiales ipsarum alienationum.

Non fuit habitus in eadem.] Notatur ad hoc, quòd 9
in facienda vnione per Episcopum non requiritur tractatus, quemadmodum desideratur in aliis rerum Ecclesiæ donationibus, vt per Boer. *decis. 345. num. 2.* Rebuff. *vbi suprà n. 14.*

Præsertim cùm euidens necessitas, &c.] Notatur ad 10
hoc,

hoc, quòd in alienatione rei Ecclesiasticæ duo copulatiuè requiruntur, solemnitas, & causa, nec vnum sine altero sufficit, vt per Roland. *conf. 33. n. 12. vol. 1.* Cou. *lib. 2. var. c. 17. à n....* Alphons. de Villagut. *in tract. de rebus Eccles. non ritè alien. recuper. lib. 1. c. 3.* Spin. *in speculo testam. gloss. 8. princip. n. 45.* Kirchou. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 1. num. 56. pag. 152.* Mascard. *de probat. concl. 75. n. 15.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Ecclesia, n. 10.* Ioseph. Ludouic. *Perus. decis. 9. n. 15. cum seqq.* Card. Tusch. *tom. 1. lit. A, concl. 271.* Rot. *decis. 203. & decis. 222. n. 2. & decis. 596.* apud Farin. *in 1. collect. nouissimarum. aliàs p. 4. diuers.*

11 Verùm alienatio solemniter facta præsumitur ex diuturnitate temporis, secundùm Mascard. *de probat.*
12 *concl. 131. n. 13.* Gam. *Lusit. decis. 325. n. 3.* quia ex antiquitate temporis omnia solemniter interuenisse præsumuntur, vt tradunt Capyc. *dec. 16. n. 1.* Granm. *dec. 79. n. 1.* Gam. *Lusit. decis. 49. n. 3. & decis. 83. n. 2.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo solemnitas, n. 3.* Chartian. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 1. num. 38. pag. 150.* Mich. Grass. *eod. tom. 1. lib. 4. tit. 9. n. 348. pag. 511.* Mench. *controuers. illustr. c. 63. n. 1.* Mascard. *d. concl. 75. n. 14. & d. concl. 1. & 16.* Surd. *decis. 231. n. 19.* Auend. *l. 4. Tauri, gloss. 2. n. 7.* Quarant. *in summa Bullarij, verbo Alienatio rerum Ecclesiæ, n. 46. pag. ... ubi 34.* Flores de Mena *lib. 3. variar. q. 23. n. 40. & n. 89.*

13 In gloss. *Defensore*, ibi, *an de fructibus satisfieri possit*, &c. Notatur ad hoc, quòd alienari non debent Ecclesiæ bona, quando adsunt fructus beneficij pro satisfactione, vt per Socin. *conf. 29. n. 19. vol. 1.* Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Ecclesiast. post decis. 103. in notabilib. alienationis rei Ecclesiast. vers. alienari, aliàs resolut. 88. in 2. edit.*

14 In gloss. *Tractatus*, ibi, *inter decretum, auctoritatem*, &c. Ergo consensus, auctoritas, decretum, & licentia differunt, vt per Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo contractus, n. 22. vers. & quia.*

15 In gloss. *Perpetuis*, ibi, *in perpetuis expressus.* Notatur ad hoc, quòd consensus Prælati in alienatione rei Ecclesiasticæ expressus esse debet, nec sufficit tacitus, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 13. & n. 69.*

16 In gloss. *Præsertim.* Notatur ad hoc, quòd si solemnitas in alienatione requiritur, non sufficit vtilitas, nisi simul solemnitas per legem requisita interueniat, vt per D. Barbos. *in l. 1. ff. soluto matrim. p. 5. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium text. refertur,* & n. 2. *Doctores citantur de eius materia agentes.*
3 *Incorporalia alienari non possunt.*
4 *Iuspatronatus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest.*
5 *Episcopi auctoritas aliquando vocatur licentia.*
6 *Confessio appellatione contractus continetur.*
7 *Titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem.*
8 *Verbum,* incurrit, *denotat ipso iure.*
9 *Legis promulgatæ qui notitiam habuerunt ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur.*

Cap. Hoc consultissimo. II. & vlt.

1 PRælati Ecclesias sibi commissas, vel eorum bona immobilia, vel iura sine consensu Capituli, & expressa licentia Papæ laicis submittere non possunt, cognoscendo se ab illis tanquam à superioribus retinere, aliàs Prælati ipsi contra facientes sunt ipso facto suspensi ab officio, & administratione. Clerici verò qui sciunt aliquod esse præsumptum, & negligunt denunciare superiori, per triennium suspensi sunt à beneficio, si quod in Ecclesia grauata habent. At laici, qui compellunt clericos ad faciendam talem submissionem sunt excommunicati, & qui aliquid accipiunt nisi restituant, & resipiscant, vltra excommunicationem eorum terræ Ecclesiastico interdicto supponi poterunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ioan. Andr. Gemin. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 163.* Alagona *in compend. pag. 426.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Hance eandem concl. quoad primam partem ex hoc text. desumit Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 1. n. 63. vers. item*, quoad secundam verò partem firmant Filliuc. *tr. 14. n. 13. vers. octaua, & n. 61.* Gamb. *de casibus reseruat. c. 10. n. 9.* Iul. Lauor. *de Indulg. p. 2. c. 13. n. 23.* ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 50. n. 208.* secundùm Lugdunens. impress. nouissimè Bonac. *de censur. exer. Bullam, disp. 2. q. 2. puncto 20.* 2

Seu iura.] Ergo incorporalia alienari non possunt à Prælato, vt per Tiraq. *de retractu lig. 6. 1. gl. 5. n. 2.* 3

Ecclesias sibi commissas.] Ergo iuspatronatus ex concessione, & priuilegio Episcopi alicui competere non potest, vt per Rebuff. *in praxi in 1. p. Signatura, vers. nec non iurispatron.* Staphil. *de literis gratia, tit. de modo, & forma impetr. §. 1. de iurispatron. prærogat. n. 3. & 4.* Viu. *in praxi iurispatr. lib. 11. c. 5. n. 112.* 4

Consensu, & Apostol. Sedis licentia.] Notatur ad hoc, quòd auctoritas Episcopi aliquando vocatur licentia, vt per Rebuff. *in compend. alienat. n. 51. & 52.* 5

Seu profitendo ab illis.] Notatur ad hoc, quòd confessio appellatione contractus continetur, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 5. n. 117.* 6

Nec præscribendi etiam causam, &c.] Notatur ad hoc, quòd titulus illegitimus, qui ex errore iuris legitimus reputabatur, constituit præscribentem in mala fide, destruitque longissimi temporis præscriptionem, vt per Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. n. 68. vers. contrarium.* 7

Incurrat.] Id est, ipso iure, sine alia sententia, ex adductis per Tiraq. *in l. si vnquam. verbo reuertatur, n. 145. C. de reuocand. donat.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 21. vers. fallit.* 8

In gloss. *Hactenus* Notatur ad hoc, quòd ij, qui legis promulgatæ notitiam, scientiamque habuerint ante lapsum duorum mensium, ad legis obseruantiam tenentur, & obligantur, vt docent Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 185. n. 14.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. c. 3. q. 8.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 5. n. 10.* Paul. Comitul. *respons. moral. lib. 1. q. 109.* 9

De Rerum permutatione.

Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Permutatio fieri potest non obstantibus expectationibus beneficiorum.*
2 *Permutatio solùm fieri potest de beneficiis propriis.*
3 *Reseruatio generalis concessa in fauorem expectantium non comprehendit ex æquitate beneficia vacantia per viam permutationis.*
4 *Beneficia vacant renuntiatione facta ex causa permutationis.*
5 *Resignatio vera est illa quæ fit ex causa permutationis.*

6 Resigna

6 *Resignatio beneficiorum libera fieri potest in manibus Episcopi.*
7 *Permutatio impedit, & excludit literas Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum.*
8 *Gratia expectatiua non capit beneficium resignatum in fauorem.*
9 *Diœcesis appellatione regulariter venit ciuitas, quando profertur à lege.*
10 *Beneficij appellatione largè sumpto vocabulo, seu in generali significatione omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quàm minora, tam Curata, quàm simplicia, &c.*
11 *Consensus illorum ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, in permutatione requiritur.*
12 *Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere.*

Cap. Licèt. Vnic.

Bonif. VIII.

1 BENEFICII vacantiam quando quis expectat ex gratia Principis, non impedit quin permutent aliqui sua beneficia renuntiando liberè, ac sine fraode in manibus Episcopi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 292. Alagona *in compend. pag.* 436. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Sua beneficia.*] Ergo de beneficiis propriis permutatio solùm fieri potest, vt per Petr. de Perusio *de permut. benefic. p.* 1. *n.* 1. *&* 2. Bellamer. *in simili tractat. p.* 2. *q.* 1. Rossin. *eod. tract. c.* 35. Nauar. *in man. c.* 23. *n.* 100. *versic. tertiò quod, & cons.* 43. *de simonia, n.* 2. Capr. *tom.* 1. *commun. opinion. tit.* 42. *n.* 22. Boër. *decis.* 205. *n.* 3. Vgolin. *de simon. tab.* 1. *c.* 27. §. 1. *num.* 5. Læl. Zech. *de benefic. lib.* 2. *q.* 22. *num.* 4. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. convent. lib.* 25. *tit.* 9. *à n.* 2. Vnde de iure ad rem non posse fieri permutationem, tradunt Zech. *d. n.* 2. *versic. nonò*, Flamin. *d. lib.* 2. *q.* 21. *&* 23. Zerol. *in praxi Episc. p.* 2. *verbo renuntiatio*, §. 1. Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *q.* 22.

3 *Beneficia proximè vacatura,* &c.] Procedit in reseruatione generali concessa in fauorem expectantium, quam declarat Summus Pont. non extendi ex æquitate ad beneficia vacantia, per viam permutationis, ne per indirectum auferatur alicui libertas disponendi de rebus suis modo licito, & honesto, & debito, vt ait Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 13. *n.* 20.

4 *Permutare volentes,* &c.] Notatur ad hoc, quòd beneficia vacant renuntiatione facta ex causa permutationis, vt per Bellam. *de permut. benefic. p.* 9. *q.* 1. Petr. de Perusio *eod. tract. p.* 2. *num.* 11. 23. *&* 42. Staphil. *de literis gratia, tit. de variis modis vacationis, à n.* 10. Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 24. Boër. *decis.* 2. *n.* 2. Lambert. *de iurepatron. p.* 1. *lib.* 2. *q.* 6. *art.* 3. *& art.* 6. *n.* 2. *&* 16. Petr. Gregor. *de benefic. c.* 31. *n.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 1395. Flamin.
5 *de resign. lib.* 11. *q.* 5. *n.* 20. Vera enim resignatio est illa, quæ fit ex causa permutationis, ex Flamin. *d. q.* 5. *n.* 19. *& lib.* 12. *q.* 5. *n.* 19. Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *q.* 30. *& c.* 30. *q.* 10.

6 *In manibus tuis ipsa resignent.*] Ergo libera beneficiorum resignatio fieri potest in manibus Episcopi, ex Flamin. *de resignat. lib.* 7. *q.* 14. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 14. *n.* 32. *& seqq.* vbi etiam quòd coram Ordinario fieri potest in omnibus mensibus.

7 *Nolumus occasione præmissa,* &c.] Notatur ad hoc, quòd permutatio impedit, & excludit literas Pontificias eorum, qui expectant beneficium primò vacaturum, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 30. *q.* 8. Nam 8
gratia expectatiua non capit beneficium resignatum in fauorem, ex Put. *dec.* 273. *lib.* 1. Flamin. *lib.* 1. *q.* 4. *n.* 28.

In gloss. *Diœcesi,* ibi, *non excludit, imò includit ciuitatem.* Notatur ad hoc, quòd appellatione diœcesis regulariter venit ciuitas quando profertur à lege, vt per Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gloss.* 43. *num.* 195. *& gloss.* 51. *n.* 74. Nicol Garc. *de benefic. p.* 1. *c.* 6. *à n.* 76. 9

In gloss. *Beneficia,* ibi, *hic largè intellige,* &c. Notatur ad hoc, quòd appellatione beneficij largè sumpto vocabulo, seu in generali significatione omnia comprehenduntur beneficia tam maiora, quàm minora, tam Curata, quàm simplicia, dignitates, & præbendæ, & tam Regularia, quàm sæcularia, vt tradunt Selu. *de benefic p.* 1. *q.* . Rebuff. *in praxi benefic. tit quòd sit beneficium, n.* 10. *& tit. de vnionib. num.* 3. *& in reg. Cancel. de vnion gloss.* 2. *& in tract de nominat. q.* 9. *a.* 5. *&* 6. Medic. *de definit. p.* 2. *c.* 16. *n.* 5. Sahag. *in cap. fin. de sequest. posses. n.* 20. Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *c.* 6. *n.* 37. 10

In gloss. *Collationem,* ibi, *item quid si pertinent ad collationem sui, & alterius,* &c. Notatur ad hoc, quòd requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, vt per Bellam. *de permut. benefic. p.* 1. *q.* 7. *& p.* 2. *q.* 4. *a.* 5. *& p.* 4. *q.* 1. 2. 3. *&* 4. Petr. de Perus. *in simili tract. p.* 2. *q.* 9. *& vlt. & p.* 3. *q.* 1. *vsque ad* 6. *ex n.* 55. Rebuff. *in praxi tit. de permut. n.* 20. *&* 21. Læl. Zech. *de benefic. & pensionib. c.* 10. *n.* 2. Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 7. *n.* 9. Perez *l.* 1. *vers. offert se, tit.* 6 *lib.* 1. *Ordin. pag.* 144. Less. *de instit. lib.* 2. *c.* 34. *n.* 198. Azor *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 28 *q.* 6. *&* 12. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *c.* 32. *num.* 12. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *c.* 4. *n.* 65. *&* 66. vbi dicit hanc gloss. esse communiter receptam. 11

In ead. gloss. ibi, *Vnde per illa verba potiùs factum videtur narrari, quàm iuris diuersitas.* Notatur ad hoc, quòd verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti non inducunt dispositionem, nec licet ab eis arguere, vt per Bernard. *reg.* 781. & Emman. à Cost. Lusit. *tom.* 5. *repet. iuris Canon.* 12

De Testamentis, & vltimis Voluntatibus.

Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Quartarum deductio locum habet in fideicommissariis substitutionibus, non verò in directis,* & n. 2.
3 *Legatum inter virum, & vxorem valet.*
4 *Successio filiorum defertur etiam de iure naturali adiustar, & similitudinem liberorum, quibus illa iure naturali debetur.*
5 *Substitutio pupillaris expressa excludit matrem à successione fily.*
6 *Substitutio directa à patre facta filio pupillo, excludit matrem etiam à legitima ipsius fily.*
7 *Ætas certa vbi requiritur à iure ad intellectum, & discretionem, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio.*
8 *Legitima est relinquenda filio titulo institutionis.*
10 *Eleemosyna relicta quando non fuit declaratum inter quos pauperes diuidenda esset, diuidi debet inter pauperes illius loci in quo testator habitabat, & domicilium habebat.*

11 *Compendiosa substitutio quibus verbis fiat, ostenditur.*

12 *Substitutio facta hoc modo*, quandocunque decesserit filius, vel sine filiis decesserit, filiam substituo, vel volo quòd ei filia succedat, *licèt directè non valeat, valet tamen indirectè iure fideicommissi.*

13 *Falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas.*

14 *Trebellianica non deducitur ex legato ad pias causas.*

Cap. Si pater. I. *Bonif. VIII.*

1 IN substitutionibus semper est interpretandum quòd potiùs sit directa, quàm obliqua, dummodo conueniat personis, & earum verbis. Colligunt ex Ordin. Lap Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 232.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 453.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part. 1. & 1.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 253. C. de reuocand. donat.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 407. n. 19. & cap. 528.*

3 *Et vxori aliqua in suo testamento ligauit.*] Ergo legatum inter virum, & vxorem valet, vt per Costam *hic verbo legauit*, Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 1. n. 12.*

4 *Filius testamento suo matrem*, &c.] Notatur ad hoc quòd etiam de iure naturali defertur parentibus filiorum successio ad instar, & similitudinem liberorum, quibus illa iure naturali debetur, vt per Antón. Gom. *tom. 1. var resol. c. 4. n. 7. col. 1.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q. 19. n. 1.*

5 *Pater tamen in testamento*, &c.] Notatur ad hoc quòd substitutio pupillaris excludit penitus matrem à successione filij, vt per Gregor. *l. 7. verbo del moro, tit. 5. p. 6.* Afflict. *Neapol. decis. 38. n. 3.* Magon. *Florent. decis. 144. n. 21.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 70.* Menoch. *lib. 4. praes. 80.* Tiraq. *de iure mariti gloss. 7. n. 61.* Viuian. *tom. 1. commun. opin lib. 3. tit. 16. n. 57. pag. 411. & tom. 1. lib. 6. tit. 16. n. 19. pag 98.* Surd. *decis. 173.* plures refert Fusar. *de substitut. q. 156. n. 1.* & à legitima, vt per Mench. *de success. progressu lib. 2. §. 11. n. 24.* Crass. *§. substitutio q. 30. n. 1.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 5. tit. 11. n. 14. & tit. 15. n. 37.* Thesaur. *Pedem. decis. 200. n. 8.* Surd. *cons. 212 n. 1.* Fusar. *d. q. 156. n. 14.* Anton. de Amato *resol. 25. n. 1.* Rot *decis. 659. n. 4. p. 1.*

6 *recent.* Directa enim substitutio à patre facta filio pupillo excludit matrem etiam à legitima ipsius filij, vt per Menoch. *cons. 144. n. 1.*

7 In gloss. *Impuberes*, ibi, *licèt quoad matrimonium non inspiciamus solùm annos*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi certa ætas ad intellectum, & discretionem requiritur à iure, non potest suppleri malitia, nec præcoci iudicio, vt per Con. *de sponsal. p. 1. c. 2. n. 1.*

8 In gloss. *Instituit.* Notatur ad hoc quòd legitima est reliquenda filio titulo institutionis, vt per Greg. *l. 5. tit. 8. p. 6.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 15. n. 15.* Perez *l. 1. vers. est dubium tit. 2. lib. 5. Ordin. pag. 66.* Menoch. *de arbitr. casu 149. n. 29.* Surd. *decis. 293. n. 4.* Cald. Pereira *de nominat. emphyt q. 9. num. 15.* Valasc. *de part. cap. 17. num. 28.*

9 In gloss. *Eidem.* Vide Menoch. *de præsumpt. lib. 4. præs. 20. per totam.*

10 In gloss. *Pauperes*, ibi, *& de pauperibus loci proprij domicilij*, &c. Notatur ad hoc quòd si testator non declarauerit inter quos pauperes sit diuidenda eleemosyna, diuidi debet inter pauperes illius loci, in quo testator habitabat, & domicilium habebat, non verò inter alios ab illo loco extraneos, vt tenent Doctores citati à Cened. *ad Decretal. collect. 114. n. 8.* quibus adde Surd. *de aliment. tit. 1. q. 93. n. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 2. n. 59.* Et legatum relictum Ecclesiæ, vel pauperibus, cui, & quibus debeatur si scire cupias consule Abb. *in cap. iudicante, n. 4.* & Con. *n. 2. hoc tit* eund. Abb *cons. 99. n. 5. vol. 2.* Paris. *cons. 38. n. 28. vol. 3.* Tiraq. *de priuileg. pia causa priuileg. 56. n. 1.* Ias. *in §. ex maleficis, n. 46. cum seqq. Instit. de actionib.* Troil. Malu. *in tract. de oblation. in 3. & 4. dub.* Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 8. tit. 5. à n. 2.*

In gloss. *Absque deductione*, ibi, *compendiosa, quæ fit his verbis, quandocunque filius meus decesserit, vel si sine filiis decesserit.* Ita Menoch. *de præs. lib. 4. præs. 51. n. 7.* Surd. *decis. 37. n 8.* 11

In ead. gloss. ibi, *Si autem testator sic dixisset, quandocunque decesserit filius, vel sine filiis decesserit filiam substituo, vel volo quòd ei filia succedat, tunc licèt directè non valeat, valet tamen indirectè iure fideicommissi.* Ita Steph. Gratian. *discept. forens. c. 407. n. 1.* 12

In gloss. *Trebellianica*, ibi, *licèt ergo cesset falcidia*, &c. Notatur ad hoc quòd quarta falcidia non potest deduci ex legatis ad pias causas, vt per Cost. *hic verbo Trebellianica, n. 13. cum seqq.* Tiraq. *de priuileg. pia causa priuil. 26.* Couar. *in cap. Raynaldus, §. 3. n. 7. hoc tit.* Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib. 8. c. 27. §. verùm autem,* Surd. *de alim. tit. 8. priuileg. 18. à n. 2.* Peregr. *de fideicom. art. 3. à n. 62.* Flores de Mena *var. lib. 2. q. 21. n. 190.* 13

In ead. gloss. ibi, *secus videtur in Trebellianica*, &c. Notatur ad hoc quòd Trebellianica deducitur ex legato ad pias causas, cuius tamen contrarium tuentur Cost. *d. verbo Trebellianica. n. 21. vers.* Tiraq. *de priuileg. pia causa priuil. 21. vers. sunt tamen.* Fusar. *de substitut. q. 299. n. 7.* 14

SVMMARIVM.

1 *Religiosus non potest suscipere officium executoris testamenti, nisi prætia, & obtenta licentia à superiore*, & n. 2.

3 *Testamenti executio facta à Religioso absque licentia superioris, quamvis nihil oppositum fuerit, inualida est, secundum probabilem sententiam, sed contraria est probabilior*, ve n. 4.

5 *Licentiam acceptandi officium executoris testamenti potest quilibet superior etiam immediatus Conuentus concedere Religioso.*

6 *Religiosus ex sola Episcopi licentia Abbate suo contradicente munus executoris suscipere non potest.*

7 *Licentia, quam Religiosus à suo Superiore habere debet ad acceptandum officium executoris testamenti, non sufficit obtineri post illud susceptum, sed ad illud quoque acceptandum prærequiritur.*

8 *Fratres Minores munus executoris testamenti obire non possunt.*

9 *Fratres Minores possunt facere electiones pauperum.*

10 *Dicta de Fratribus Minoribus non extenduntur ad alios Mendicantes.*

11 *Religiosi, qui extra claustra sunt, vt beneficiis perpetuis præsint, possunt absque superioris licentia munus executoris obire.*

12 *Mulier non potest esse executrix testamenti.*

13 *Executoribus pluribus datis vno mortuo, vel in remotis existente, vel exequi nolente, alius potest liberè exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit*, & n. 14.

15 *Executor testamentarius non potest officium suum alteri committere, nisi in legatis ad pias causas.*

16 *Execu*

16 *Executorem testamenti quando quis reliquerit amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse.*

Cap. Religiosus. II. & vlt.

1 Religiosus executor testamenti ab aliquo deputatus non potest suscipere hoc officium nisi petita, & obtenta licentia à Superiote. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arehid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Anchar. Butr. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 233. Alagnna *in compend. pag.* 454. rmissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Nau. *commento 2. de Regular. n.* 64. Matienz. *l.* 14. *gloss.* 1. *n.* 2. *tit.* 4. *lib.* 5. *nona recop* Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 11. *q.* 1. latè Sancb. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 11. *a princ.*

3 *Non potest huiusmodi officium suscipere*, &c.] Ergo executio testamenti facta à Religioso absque licentia Superioris, quamvis nihil oppositum fuerit, inualida est, ex illo verbo, *non potest*, quod præcisam imporiat necessitatem, & ideò priuat potentia, vt actum contrà gestum irritet: quare ita tenent Rimin. iun. *cons.* 403. *n.* 13. *vol.* 4. Perez *l.* 4. *dub.* 8. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin.* Mench. *de success. creat. lib.* 2. §. 11. *n.* 178. Molin. *de iust. tract.* 2. *disp.* 247. *vers. Religiosus tamen*, Fr Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 65. *art.* 3. *&* *tom.* 3. *q.* 70. *art.* 1.

4 Verùm licet hæc sententia sit valdè probabilis, contraria tamen est probabilior, eámque sequuntur Roland. *cons.* 24. *n.* 8 *2 vol.* 1. Fulu. Pacian. *tom.* 1. *cons.* 162. *n.* 79. *cum seqq.* Menocb. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 46. *n.* 14. Hippol. *cons.* 19. *num.* 12. Azor. *d. c.* 11. *q.* 1. *vers. quæres*, Matienz. *l.* 14. *gloss.* 1. *n.* 14. *tit.* 4. *lib.* 5. *noua recop.* Cænall. *commun. contra commun. q* 88. *n.* 1. *&* *q.* 404. *in fin.* Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 17. *n.* 10. *vers. infero decimo octauò*, Sanch. *d. c.* 11. *n.* 44. vbi respondet verbum illud, *non potest*, minimè poni hîc respectu valoris facti, seu respectu iuris, sed respectu ipsius Monachi tale officium suscipientis, vel exequentis, cùm nec velle, nec nolle habeat.

5 *Nisi à Superiore suo*, &c.] Licentiam acceptandi officium executoris testamenti posse quemlibet Superiorem etiam immediatum Conuentus concedere Religioso, tradunt *in præsenti*, Ioan. Andr. *n.* 1. Archid. *n.* 1. Anchar. *n.* 3 *notab.* 2. Domin. *in princ. n.* 2. & Franc. *n.* 5. Molin *d. disp.* 247. *col. pen.* Sanch. *d c.* 11. *n.* 15. vbi *n.* 16.
6 hoc temperat, nisi consuetudine illius Religionis obtinuisset, aut eius constitutiones præscriberent, vt hæc licentia à solo Superiore mediato obtinenda sit, & *n.* 19. obseruat non posse Religiosum ex sola Episcopi licentia Abbate suo contradicente munus hoc suscipere, quia plus subditur ratione suæ professionis Abbati, & *n.* 20. quærit quis Superiore mortuo hanc licentiam concedere valeat, & *n.* 5. resoluit ipsum Religionis Superiorem etiam Conuentualem posse absque alicuius sui Superioris licentia hoc munus obire, & citat Molin. *d. disput.* 247. *col. pen.* ac Fr. Emman. *d. tom.* 3. *q.* 70. *art.* 1.

7 *Petita super hoc licentia, & obtenta.*] Non sufficit igitur licentiam obtineri post susceptum executoris officium ad illud exequendum, sed ad illud quoque acceptandum prærequiritur, vt docet Sanch. *d. c.* 11. *n.* 10. vbi *n.* 11. subdit quòd non sufficit tacita Superioris licentia, quæ habetur ex ratihabitione de præsenti, aut de præterito ad hoc munus acceptandum, & *n.* 12. disputat vtrùm licentiam hanc semel concessam possit Superior reuocare ad libitum quando res non est integra, quia cœpit Religiosos hoc monere vti? Aduertit bene idem Sanch. *d. c.* 11. *n.* 8. licentiam huiusmodi non requiri quando Religiosus ille executor esset testamenti quoad sola legata pia, & *n.* 9. etiam quando executio illa cedit in Monasterij vtilitatem.

8 In gloss. *Religiosus*, ibi, *intellige indistinctè*, &c. Additio marginalis ad hanc gloss. subdit, saluo quod de Fratribus Minoribus dicitur *Clem. de verb. sign. exiui*, §. *proinde*, ex quo text. colligunt Doctores Fratres Minores etiam obtenta suorum Superiorum licentia minimè posse vltimæ voluntatis executores esse, de quo latè Sanch. *d. c.* 11. *n.* 24. *cum seqq.*

9 Licèt autem Fratribus Minoribus interdictum sit munus executorum testamenti obire, illis tamen permissum est pauperum electionem facere, veluti si testator suis executoribus præcipiat pecunias aliquas pauperibus distribui eligendis per Fratres Minores, vel cum eorum consensu, quia hoc non est executoris munus obire, tum quia hæc electio est quid facti potius, quàm iuris, ex *l. cùm pater* 79. §. *hæreditatem*, *il.* 1. *ff. de legat.* 1. & ideo ita tenent Cov. *in c. tua not. n.* 1. *ad fin. de testam.* Quesad. *in suis variis quæst. cap.* 28. *n.* 10. Mench. *lib.* 3. *illust. cap.* 98. Spin. *in speculo testam. gloss.* 18. *princ. n.* 32. Fr. Emman. *quæst Regul. tom.* 3. *q.* 70. *art.* 2. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 88. *in fin.* Flam. Paris. *de resign. benefic. lib.* 5. *q.* 3. *num.* 25. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 6. *n.* 3. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 123. *n.* 25. Sanch. *d. c.* 11. *n.* 32. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disput.* 8. *dub.* 13. *n.* 1. *&* 2. Contra Dilect. *de arte testandi, tit.* 7. *caut.* 7. *in fine*, Nat. *cons.* 408. *n.* 4. *vol.* 1. Doen. *reg.* 181. *amp.* 6. *in fin.* Perez *l.* 4. *dub.* 7. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin.* Molin. *de iust. tom.* 1 *disp* 247. *vers. illud est obseru.*

10 In ead. gloss. ibi, *Mendicans*. Ergo dicta de Fratribus Minoribus non extenduntur ad alios Mendicantes, quia id genus paupertatis non vouent, vt per Domin. *hîc in princ. n.* 4. Perez *l.* 4. *dub.* 7. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ord.* Sanch. *d. c.* 11. *n.* 25.

11 In ead. gloss. ibi, *Et de Claustralibus intelligo.* Qui enim extra claustra sunt, vt beneficiis perpetuis præsint, possunt absque Superioris licentia munus hoc obire, quia huiusmodi Religiosi non sunt sub Abbatis obedientia, ac proinde cessat in eis ratio prohibitionis, vt per Domin. *hîc n.* 6. & Franc. *n.* 5. Greg. Lop. *l.* 2. *verbo frailes, tit.* 10. *p.* 6. Fulu. Pacian. *cons.* 161. *n.* 181. *tom.* 1 Sanch. *d. c.* 11. *n.* 4. Rot. *in Interamnen. bonorum*, 5. *May* 1603. *coram Gregor. XV.* impressa per Farinac. *decis.* 87. *n.* 2. *p.* 2. *recent.*

12 In ead. gloss. ibi, *Item de fæmina*, &c. Notatur ad hoc, quòd mulier non potest esse executrix testamenti, vt per Bened. Capr. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 21. *n.* 16. *pag.* 140. vbi resoluit contrarium verius esse, & consuetudine obseruari.

§. Sanè.

13 Executores plures quando deputantur à testatore simpliciter, & vnus vel moritur, vel est in remotis, vel non vult, alter potest liberè exequi testamentum, nisi testator aliud expresserit. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

14 Hanc eandem concl. ex hoc §. desumunt Bellacomb. *tom.* 2. *comm. opin. lib.* 6. *tit.* 11. *n.* 5. *pag.* 139. Ioseph. Sesse *Aragon. decis.* 51. *tom.* 1. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 522. *n.* 2. Perez *ad tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 141. nam quando omnes adsunt executores, vnus sine alio regulariter testamentum exequi non potest, vt per Gregor. Lop. *lib.* 6. *tit.* 10. *p.* 6. Chærian. *d. tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 28. *n.* 39. *pag.* 141.

15 *Officium executionis iniuncta*, &c.] Notatur ad hoc, quòd executor testamentarius non potest suum officium alteri committere, vt per Bern. *reg.* 269. Tiraq.

de priuil. pia causa, priuil. 31. vbi secus asserit in Legatis ad pias causas.

16 *Vel in remotis.*] Quando quis dicatur in remotis esse, vide Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 18.

17 In gloss. *Expresserit*, ibi, *quid si Abbas*, &c. Notatur ad hoc, quòd si quis reliquerit executorem testamenti amicum suum sub nomine dignitatis, videtur non dignitatem, sed amicitiam considerasse, ideo mortuo, ipso executore non transit officium in successorem in dignitate, vt per Tiraq. *de pœnis temper. causas* 22. n. 25.

De Sepulturis.

Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de sepultura eligenda prohibetur, & illo non obstante, sepeliendus est quis vbi aliàs erat de iure sepeliendus*, & n. 2.

3 *Sepulturam ad eligendam sub voto, vel iuramento, non potest quis induci à Religiosis & secularibus clericis.*

4 *Permissio sub fide quoad obseruantiam idem operatur quod iuramentum.*

5 *Lex, seu statutum vbi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licèt verba sint præcisa, & necessaria.*

Cap. Animarum. I.

Bonifac. VIII.

1 Religiosi, vel clerici sæculares non possunt inducere aliquem ad vouendum, vel iurandum, vel promittendum, vt apud eorum Ecclesias eligant sepulturas, vel electas non mutent, si secus fiat electio est nulla, & mortuus sepeliri debet vbi de iure sepeliendus esset si sepulturam non elegisset; & tales Religiosi, & Clerici si præsumant sepelire prædictum in suis Ecclesiis, tenentur intra decem dies restituere corpus si petatur, & omnes prouentus occasione sepulturæ habitos, alioquin Ecclesia, & cœmeterium, vbi est sepultus, sit interdictum, donec fiat integra restitutio vltra peccatum mortale. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anch. Ioan. Andr. Gemin. Monach. Domin. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 244. Alagona *in compend. pag.* 459. remissiuè Caîal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Filliuc. *tract.* 15. *c.* 7. *q.* 3. Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *de prisco, & recenti funerandi more, c.* 11. *n.* 3. Bonacin. *de censu ris extra Bull. disp* 2. *q.* 5. *puncto* 4. Vgolin. *de officio Episcop. c.* 17. *n.* 1. *vers. item locum*, Ego ipse *de offic. & potest. Parochi, c.* 26. *n.* 25.

3 *Prohibemus ne aliquos ad vouendum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non potest quis induci à Religiosis, & sæcularibus Clericis ad eligendam sepulturam sub voto, vel promissione de non mutando illam electionem, vt per Gutier. *de iuram. confirm. p.* 2. *c.* 4. *n.* 11. *cum seqq.* Cat. *in l. si quis à liberis, §. parens, n.* 96. *& seq. ff. de liberis agnosc.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 58. *art.* 7. Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 8. *in fin. tom.* 2.

4 *Iuramento, vel fide interposita*, &c.] Ergo quoad obseruantiam idem operatur promissio sub fide, quod iuramentum, vt per Surd. *decis.* 225. *n.* 1. *& de aliment. tit.* 9. *q.* 24. *n.* 2.

Quam nisi fecerit, &c.] Notatur ad hoc quòd lex, seu statutum vbi aliquid mandat fieri, intelligitur si petatur, licèt verba sint præcisa, & necessitatiua, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 10. *num.* 109. Surd. *decis.* 57. *n.* 2. 5

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia dimissa non debetur canonica portio, sed parochiali, & pluribus si sunt plures.*

2 *Domicilium in duobus diuersis locis quis habere potest.*

3 *Vagi dicuntur qui sunt sine domicilio, & iter faciunt quærentes quò se collocent.*

Cap. Cùm quis. II.

Qvando aliqui consueuerunt sepeliri, non in parochiali Ecclesia, sed in alia, & illa alia dimissa eligant deinde tertiam, illa tertia solvet quartam, seu portionem canonicam non Ecclesiæ relictæ, sed parochiali. Qui verò habet duo domicilia, & in vtroque se locat æqualiter, & eligit sepulturam in tertia Ecclesia, quarta est diuidenda inter Ecclesias domiciliorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 246. Alagona *in compend. pag.* 459. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Qui duo habet domicilia.] Ergo potest quis domicilium in duobus diuersis locis habere, vt per D. Barbos. *in l. heres absens, §. vlt. n.* 61. *ff. de indic.* 2

In gloss. *Domicilio*, ibi, *item posset quis esse sine domicilio, vt si relicto domicilio nauiget, vel iter faciat quærens quò se collocet.* Tales enim dicuntur vagi, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 25. *n.* 2. 3

SVMMARIVM.

1 *Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, Ecclesiæ ius sepulturæ non aufert.*

2 *Domicilium quando quis in aliquo oppido tenet, & aliud petit ad proprium domicilium breuiter rediturus, dicitur illius Parochianus, & non alterius ad quod accedit.*

3 *Parochianus dicitur, qui totum annum, partémve illius maiorem habitat in aliqua Parochia, ibique audit Diuina, & percipit Ecclesiastica Sacramenta.*

4 *Parochus proprius non dicitur ruralis.*

5 *Sepeliri potest vnusquisque in sepultura, qua Maiores sui sepeliri consueuerunt, vel alium elegerunt.*

6 *Filius sepeliendus est in sepulchro Maiorum, licèt in alia Ecclesia pater sepultus sit.*

7 *Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur*, & n. 8.

9 *Vxor per contractum matrimonii sortitur forum viri.*

Cap. Is, qui. III.

Qvi egreditur de sua Parochia recreationis animo, vel causa negotiandi, & moritur non electa sepultura, sepeliendus est in sua parochiali, vel in ea potiùs in qua Maiorum ipsius ab antiquo sepultura extitit, si commodè potest. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Bntr. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 247. Alagona *in compend. pag.* 459. remissiuè Caîal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Non in Ecclesia dicta villa, sed in sua parochiali, &c.] 2
Notatur

Notatur ad hoc, quòd quando quis domicilium in quodam oppido tenet, & petit aliud breuiter ad proprium domiciliũ rediturus, vt si causa recreationis, vel ad ruralia exercenda aliquò tendat, tunc est parochianus prioris oppidi, & non illius ad quod accedit, vt
3 per Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 23. n. 9.* Parochianus enim is dicitur, qui totum annum, partémve illius maiorem habitat in aliqua parochia, ibique audit Diuina, & percipit Ecclesiastica Sacramenta, vt per Menoch. *de praes. lib. 6. praes.* 88. Fr. Emman. *quaest. Regul. tom. 3. q. 46. art. 3.*

4 *Vel vt ruralia exerceat.*] Ergo proprius Parochus non dicitur ruralis, vt per Menoch. *cons.* 398. *n.* 51.

5 *In qua Maiores sui ab antiquo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd sepeliri potest vnusquisque in sepultura, qua Maiores sui sepeliri consueuerunt, vel aliam eligere, vt per Spin. *in speculo testam. gloss. 1. princ. à n.* 38. Gutier. *de iuram. confirm. p. 2. c. 4. à princ.* Ioan. Garc. *de expens. c. 8. n. 4.* Card. Tusch. *tom. 7. lit. S, concl.* 194. Vgol. *de offic. Episcop. c. 17. n. 3. in fine*, metipsum *de offic. & potest. Parochi, c. 26. n.* 31. vbi *n.* 32. ostendo qui Maiores dicantur.

6 In gloss. *Ab antiquo.* Notatur ad hoc, quod si in vna Ecclesia est sepultus pater, in alia reliqui Maiores, filius sepeliendus est in sepolchro Maiorum, vt per Fr. Emman. Roder. *quaest. Regul. tom. 3. q.* 58. *art.* 8.

§. Mulier.

7 Mulier, quæ habuit plures viros, si non electa sepultura moritur, est sepelienda in sepultura vltimi viri. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

8 Hanc eandem concl. firmat Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 136. cum seqq.* Nauar. *de electione fori, q. 3. sect. 3.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. p. 4. resol.* 293. *n.* 11. Ego ipse *de offic. & potest. Parochi, c. 26. num.* 29.

9 *Cuius domicilium retinet.*] Ergo vxor per contractum matrimonium sortitur forum viri, vt per Duen. *reg.* 377. Ioan. Garc. *reg.* 499. Tiraq. *de nobilit. c. 18. n. 5. cum seqq.* D. Barbos. *in l. exigere dotem, n. 12. cum seqq. ff. de iudic.* Bernard. Graæ. *ad pract. Cam. Imper. lib. 2. concl.* 80. *consid.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Pater in puberi ex consuetudine eligere potest sepulturam, pubes autem eligit per se ipsum*, & n. 4. & 5.
2 *Filiusfam. pro anima non legat sine consensu patris, bona non castrensia.*
3 *Minor* 14. *annorum non potest sibi eligere sepulturam.*
6 *Filiusfam. potest testari ad pias causas cum consensu patris.*
7 *Dictio*, liberè, *interpretatur sine quacunque obligatione.*

CAP. Licèt pater. IV.

1 Filiis impuberibus, qui nequeunt eligere sepulturam, eligere potest pater si consuetudo terræ id habeat, si verò non sit, sepeliri debet in sepultura
2 Maiorum. Pro anima tamen filiusfam. non legat sine consensu patris bona non castrensia. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Butr. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 247. Alagona *in compend. pag.* 460.

3 *Qui nequeunt*, &c.] Notatur ad hoc, quod minor 14. annorum non potest sibi eligere sepulturam, vt per Zerol. *in praxi Episcop. p. verbo sepultura*, §. 1. Tiraq. *de priuileg. pia causa priuileg. 9. vers. contrarium tamen*, Lanor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 117. cum seqq.* Barbos. Collect. Tom. IV. metipsum *de offic. & potest. Parochi, c. 26. num.* 28.

Eligere sepulturam possit.] Notatur ad hoc, quod pater potest eligere sepulturam pro filio impubere, vt 4 per Steph. Gratian. *discept. forens. c. 94. n.* 79. Bellet. *disquis. cleric. p. 1. tit. de cleric. debitore*, §. 3. *n.* 17. metipsum *d. c. 26. num.* 28.

Si consuetudo terræ, &c.] Ergo pater sepulturam filio suo impuberi eligere non valet, si id consuetudine 5 non obseruetur, vt per Nauar. *cons. 1. sub hoc tit. in antiq. aliàs 2. in nouis.*

Quamvis autem filiusfam. &c.) Notatur ad hoc quòd 6 filiusfam. potest testari ad pias causas cum consensu patris, vt per Soc. *reg.* 200. *vers. primò fallit*, Tiraq. *de priuil. pia causa priuil.* 78. *à princ. & de iure mariti, gl.* 8. *n.* 108. Cou. *in rubr. de testam. p. 3. n.* 23. Menoch. *de success. creat.* §. 21. *n.* 8. Clar. §. *testam. q. 5. n. 6.* Crass. *eod. verbo, q.* 17. *n.* 12. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo lasis, n.* 153. *vers. licet.* Molin. *de instit. tract. 2. disp.* 138. *vers. dubium*, Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 668. *n. 1. in 1. edit. aliàs resol.* 569. *in 2. edit.*

Liberè.] Id est, sine quacunque obligatione, vt 7 per Valasc. *cons.* 123. *n.* 8. vbi hunc text. allegat, & sic intelligit.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi nisi multum remoti à monasterio nequeunt alibi eligere sepulturam*, & n. 2.
3 *Regulares extra claustra decedentes possunt ad eorum Ecclesias deferri etiam Parochis inconsultis.*
4 *Religiosus si moriatur ita remotus à monasterio non electa sepultura sepeliendus est in Ecclesia parochiali in qua decessit instar sæcularium in itinere morientium.*
5 *Religiosus potest sibi eligere sepulturam quando moritur ita remotè à monasterio, vt ad illud commodè portari nequeat.*

CAP. Religiosi. V. & vlt.

Religiosi sunt sepeliendi in propriis monasteriis, 1 nisi sint ita remoti, vt commodè portari nequeant, quia tunc possunt eligere sepulturam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Gemin. Ioan. Andr. Archid. Anchar. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 248. Alagona *in compend. pag.* 360. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Fr. Emm. 2 *quaest. Regul. tom. 3. q. 60. art. 1. & 2.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. c. 11. n. 91. & 93.* latè Sanch. *in praecepta Decalogi, tom. 1. lib. 6. c.* 14. nouissimè Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. p. 4. resol.* 293. *n.* 39. Ego ipse *de offic. & potest. Parochi, c. 26. n.* 30.

Et quòd Regulares extra claustra decedentes possint 3 ad eorum Ecclesias deferri etiam parochis inconsultis, censuit S. Congreg. Illustr. Card. S. Concil. Trid. interpretum, *sub die 2. Iulij* 1620. vt refert Laorent. de Peirinis *in Constit. sui Ordinis Minimor. tom. 2. Constit.* 7. *Pij V. n. 13. vers. ad* 10. *pag.* 194.

In gloss. *In casus positione*, ibi, *sed quid si moriatur* 4 *non electa sepultura? respondet quidam quòd sepeliendus est*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si Religiosus moriatur ita remotus à Monasterio non electa sepultura, sepeliendus est in Ecclesia parochiali in qua decessit, instar sæcularium in itinere morientium, vt per Domin. Anchar. & Franch. *hic in fine*, Sanch. *d. c. 14. num.* 4. subdens contra hanc gloss. sepeliendum adhuc in Ecclesia parochiali, quamvis ibi sit monasterium aliud sui Ordinis, nisi ibi fuerit causa perpetuæ residentiæ

& *n.* 5. subdit quòd tenetur expensas factas in Monachi sepultura soluere, refero ego ipse *d.c.* 26.*n.* 30.

5 In gloss. *Sepulturam*, vlt. Notatur ad hoc, quòd Religiosus potest sibi eligere sepulturam quando moritur ita remotè à monasterio, vt ad illud commode portari nequeat, vt per Nauar. *comment.* 2. *de Regul. n.* 4.. Fr. Emman. *d. q.* 60. *art.* 2. *vers. aduertendum tamen est*, Sanch. *d.c.* 14.*n.* 3.

De Decimis,

TIT. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Populus vt Ecclesiis iura debita persoluat est in prædicationibus, & alibi exhortandus.*

2 *Iudex potest ex officio procedere contra non soluentem decimas tanquam contra notoriè delinquentem.*

3 *Decimæ an debeantur de iure diuino, remissiuè.*

4 *Decimarum in solutione consideratur consuetudo.*

CAP. Discretioni. I.

Gregor. IX.

1 PRÆDICATORES, & alij Fratres in sermonibus hortentur populum ad solutionem decimarum, seu aliarum rerum Ecclesiis debitarum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 2 *pag.* 276. Alagona *in compend. pag.* 472. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Imò verbo, & opere*, &c.] Iudex igitur potest ex officio procedere contra non soluentem decimas, tanquam contra notoriè delinquentem, vt per Monet. *de decimis, c.* 8.*n.* 76. Rot. *in Conchen. decimarum dell' Infantado* 2. *Iunij* 1614. coram Andrea, prout etiam poterat Episcopus in visitatione, vel visitator ab eo deputatus ex iusta causa, iuxta traditas per Fusch. *de visitat. lib.* 2.*c.* 2.*n.* 26. Læl. Zech. *de Episcop. c.* 6.*n.* 2. & 7. Pauin. *in tract. de visit. p.* 1. *q.* 2. *a.* 44. *cum seqq.* & *p.* 2. *q.* 5.*n.* 96. *cum seqq.* Monet. *d c.* 8.*n.* 77.

3 In gloss. *Decimarum.* An autem decimæ debeantur de iure Diuino? vide quæ dixi *in collect. ad cap. Parochianos, hoc tit. in Decret.*

4 In ead. gloss. ibi, *Vigore consuetudinis*, &c. Notatur ad hoc, quòd in decimarum solutione consideratur consuetudo, illáque stante diminui possunt, vt per Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 2 *vers. præterea*, Rebuff *de decim. q.* 13.*n* 46. Soar *de Relig. tom.* 1. *tract. de decim. lib.* 1.*c.* 12. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 37. *q.* 2. Perez *l.* 3. *tit.* 5. *lib.* 1. *Ordin. pag. mihi* 153. Monet. *de decim. c.* 5. *q.* 1. *n.* 87. plures, quos refert Cened. *ad Decretam collect. vlt. n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium decimas noualiũ concedens, non includit decimas noualiam per alios possessas tempore impetrationis, & loca tantùm includit vbi percipiebantur antiqua, & ad portionem antiquã,* & n. 2. & 3.

4 *Priuilegium decimarum nonaliam limitatum ad mensuram antiquorum non potest vltra dimidiam includere, fallit in Cisterciensibus, & Carthusiensibus,* & n. 5.

6 *Priuilegium si quis habeat percipiendi decimas intra alterius confinia, non satis est, vt percipere possit noualium decimas, nisi & quoad noualia priuilegium speciale fuerit assequutus.*

7 *Dispositio fauorabilis, & odiosa attenditur ex primario fine.*

8 *Priuilegiati super decimis recipiendis, Ecclesiis Parochialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis.*

9 *Decimas per laicos ante Lateran. Concil. in feudum recepta à Religiosis per eos recognita in feudum, non possunt ipsis Religiosis concedi sine diœcesanorum consensu.*

10 *Religiosa persona non possunt de manu laici sine Episcopi consensu decimas accipere.*

11 *Laici etiam in laicos accedente saltem Episcopi consensu transferre possunt decimas, quas iustè obtinuerunt ante Lateran. Concil.*

12 *Decima postquam in laicos licitè fuerunt alienata, efficiuntur de ipsorum patrimonio.*

13 *Laici quamvis iustè possideant decimas sibi in feudum ante Concil. Lateran. concessas à Prelatis, non tamen iustè possident illas, quæ post illud sibi concessa sunt.*

14 *Decima si ante Lateranense Concil. laicis fuerint in feudum, vel emphyteusim concessa, & finita generatione ad Ecclesiam reuertantur, an possit Prælatus eas iterum laicis dare in feudum, vel emphyteusim, ostenditur.*

15 *Diœcesani compellunt Religiosos exemptos soluere decimas Parochialibus Ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis.*

16 *Decimas habentes ex donatione laicorum antiquas nouales superuenientes in eodem loco non percipiunt.*

CAP. Statuto. II. & vlt.

Alex. IV.

QVando aliqui, veluti Monachi, obtinent priuilegium habendi decimas nonalium secundùm proprietatem decimarum, quas aliquo modo possident, tale priuilegium non extenditur ad decimas noualium, quas tempore impetrationis alij de iure possidebant, nisi fiat expressa mentio; similiter nec valet nisi pro illis locis in quibus Monachi habeant antiquas decimas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag* 276. Alagona *in compend. pag.* 472. remissiuè Caial. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 2. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Rebuff. *in tract. de decimis, q.* 14.*n.* 34. Xuar. *alleg.* 28.*n.* 9. Monet. *de decimis, c.* 4.*n.* 70. 2

Quas tempore illo, &c.] Si tamen probarent se possedisse per tempus immemoriale mediam, vel aliam partem veterum, & adhuc se possidere, tunc præsumeretur quòd tempore indulti illam partem possedissent, vt per Rebuff. *d. q.* 14.*n.* 35. Monet. *d. c.* 4.*n.* 71. 3

§. Statuimus.

Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum non extenditur vltra dimidiam partem decimarum, etiamsi ampliùs in veteribus haberentur, quia non est verisimile quòd si tunc de plena, & integra perceptione veterum fuisset expressum, Apostolica Sedes pariter noualium decimas in tam graue parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati. 4

Hanc

5 Hanc eandem concl. ex hoc §. desumunt Rebuff. *de decim. q. 14. n. 36.* Monet. *eod. tract. c. 4. q. 3. num. 72.* vbi *n. 73.* subdit hoc non habere locum in Monachis Cistercienſibus, & Carthuſienſibus, prout excipit Pontifex *in præſenti*, ibi enim ſi percipiant integram vel plusquam dimidiam decimarum antiquarum vigore talis indulti, tantundem quoque habebunt in noualibus, vt adnotarunt Ioan. Andr. & Gemin. *in præſenti*.

6 *Non poſſit in nonalibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non ſatis eſt quòd quis habet priuilegium percipiendi decimas intra alterius confinia, vt percipere poſſit noualium decimas, niſi & quoad noualia priuilegium ſpeciale fuerit aſſequutus, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 13.*

7 *Cùm non ſit dicendum aſperum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd diſpoſitio fauorabilis, & odioſa attenditur ex primario fine, vt per Sanch. *de Matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 4.* Conſtitutio enim poteſt dici fauorabilis ex quo principaliter emanauit ad fauorem alicuius, licet in conſequentiam reſultet ex ea damnum aliorum, vt per Cou. *var. lib. 3. c. 11. n. 5. verſ. ſolet enim adnotari*, Salas *de legib. q. 77. tract. 14. diſp. 11. ſect. 4. n. 10.* Rot. *in Sabinen. Caſtri montis Rotundi* 8. *Februarij* 1627. coram R. D. meo Coccino Decano.

§. Vbi autem.

8 Vbi per huiuſmodi decimarum conceſſiones Parochiales Eccleſiæ adeò grauantur, quòd earum Rectores de ipſarum redditibus congruè ſuſtentari, & iura Epiſcopalia exhibere non poſſunt, debent locorum Ordinarij prouidere quod eiſdem Rectoribus tantum de illorum prouentibus relinquatur, quo exinde competentem ſuſtentationem habere, & Epiſcopalia iura ſoluere aliáque onera debita ſupportare valeant. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati, & Monet. *de decimis, c. 4. q. 3. n. 74.*

§. Sanè.

9 Religioſi ſi decimas dederunt laicis in feudum, iidémque laici ſic per eos præſtitas recognoſcant, non poſſunt illas de manibus laicorum ipſorum acquirere, vel recipere abſque Diœceſanorum Epiſcoporum aſſenſu. Colligunt Doctores citati *in principio text.*

10 *Abſque Diœceſanorum Epiſcoporum aſſenſu.*] Ergo Religioſæ perſonæ non poſſunt de manu laici ſine Epiſcopi conſenſu decimas accipere, vt per Rebuff. *de decimis q. 10. n. 31.* Mench. *illuſtr. c. 89. à n. 2.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 14. &* 15. Lambert. *de iurepatron. p. 2. lib. 1. q. 1. art. 9. &* 10. Fachin. *contron. lib. 7. c. 72.* Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 7. c. 36. q. 13.* D. Barboſ. *in l. Titia n. 46. ff. ſolut. matrim.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de decim. lib. 1. c. 26. n. 7.*

11 *Quæ ante Lateran. Concilium*, &c.] Ergo licèt in Religioſos cum Epiſcopi conſenſu laici decimas transferre poſſint, non tamen in laicos id videri permiſſum tuentur Azor. *d. c. 36. q. 13.* D. Barboſ. *in d. l. Titia, n. 45. verſ. non obſtat ſecundò.* Verùm accedente ſaltem Epiſcopi conſenſu poſſe laicos etiam in laicos transferre decimas, quas iuſtè obtinuerunt ante Lateran. Conc. à Prælatis inferioribus, reſoluunt Mench. *illuſtr. c. 89. n. 2.* Gutier. *d. q. 15. n. 6.* Gilchen. *de præſcript. p. 3. c. 8. à n. 6.* Garc. *de expenſ. c. 9. à n. 97.* Ceuall. *commun. contra commun. q. 367.* Soar. *d. c. 26. n. 7.* Cabed. *Luſitan.*
12 *deciſ. 63. n. 8. p. 2.* quia poſtquam in laicos licitè fuerunt alienatæ efficiuntur de ipſorum patrimonio, & vt profana bona cenſeri debent, ex reg. *l. pater filium 36. §. quindecim ff. de legat. 3. & ex c. 2. de feudis*, cum aliis, de quibus Menoc. *de arbitr. lib. 1. q. 54. à n. 24.* Molin. *de primogen. lib. 4. c. 1. à n. 31.* Lara *in l. ſi quis à liberis §. item reſcripſit n. 56. ff. de liberis agnoſcendis.*

Notari ſolet hic text. ad hoc, quòd quamvis laici iuſtè poſſideant decimas ſibi in feudum ante Concilium Lateranenſe conceſſas à Prælatis, non tamen iuſtè poſſident illas, quæ poſt illud ſibi conceſſæ ſunt, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 17. n. 5. verſ. olim ſanè.* Azor. *d. c. 36. q. 11.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 86. n. 2.* Monet *de decim. c. 5. q. 3. n. 66.* Rot. *in Placentina decimarum 31. Iunij* 1589. coram Bubalo. 13

In feudum perpetuò, &c.] Vtrùm ſi decimæ ante Lateraněnſe Concil. laicis fuerint in feudum, vel emphyteuſim conceſſæ, & finita generatione ad Eccleſiam reuertantur, poſſit Prælatus eas iterum laicis dare in feudum, vel emphyteuſim? Partem affirmatiuam tuentur Borſat. *conſ. 127. n. 122. vol. 2.* Gilchen. *d. c. 8. à n. 10.* Negatiuam verò tenent Beroi. *conſ. 11. n. 12. cum ſeqq. vol. 1.* Couar. *d. num. 15. verſ. præter hæc*, Menoch. *d. lib. 6. præſumpt. 86. à n. 3.* latè Fachin. *controuerſ. lib. 7. cap. 72.* 14

§. Diœceſani.

Diœceſani compellunt Religioſos exemptos ſoluere decimas Parochialibus Eccleſiis, ſi non agatur de rebus exemptis. Colligunt DD. *in princ. text.* citati, & Rebuff. *de decimis q. 10. n. 5.* 15

§. Nec pro eo.

Religioſi etiam exempti in aliquibus Parochiis decimas antiquas, aut earum partem habentes ex donatione laicorum, non poſſunt pro eadem vel ſimili portione nouales ſuperuenientes ſine alia rationabili cauſa percipere, aut petere. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati, & monet. *de decimis c. 4. quæſt. 3. num. 75.* Priuilegium enim conceſſum monaſterio, vel aliis etiam laicis vt recipiant decimas alicuius Parochiæ non extenditur ad noualia, vt per Rebuff. *de decim. q. 14. n. 29.* 16

De Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem.

TIT. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Concil. Trid.* ſeſſ. 25. de Regular. c. 15 *refertur, & Doctores citantur de eius materia agentes.*
3 *Profeſſiones tacitæ non tolluntur per Concil. Trident.* ſeſſ. 25. de Regul. c. 15.
4 *Profeſſio tacita per habitus profeſſorum delationem vt inducatur quæ requirantur, oſtenditur,* & n. 5. 6. & 7.
8 *Habitus nouitiorum vbi non diſtinguitur ab habitu profeſſorum per delationem illius, tunc inducitur tacita profeſſio quando nouitius eum defert per annum.*

Cap. Is, qui. I.

Innoc. IV.

1 Religionem qui ingreditur ante decimum quartum annum, vt Monachus fiat, si in decimo quinto non fecit professionem, & si quam fecit in decimo quarto non habuit ratam, nec in 15. accepit habitum professorum, liberè potest reuerti ad sæculum infra 15. Si verò in toto 15. anno mansit in Monasterio, vbi professorum, & nouitiorum non est distinctus habitus, videtur per hoc fecisse professionem, vel ratam habuisse si quam prius fecerat, nisi habitus esset ita indistinctus, vt communis etiam laicis, & clericis sæcularibus videretur, tunc enim non præsumitur tacita professio. At quando ingrediens Monasterium est maior 14. & gestat habitum Religionis per annum præsumitur professus licèt habitus sit indistinctus à professis, vel laicis cohabitantibus, quia iam habet annos discretionis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ioan. Andr. Gemin. Archid. Anch. Butr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.3. pag.*298. Alagona *in compend.pag.*480.remissiuè Casal. *in annot.*& Ximen.*in concord. p.*1.*&* 2.

2 Innouatur hic text. per Concil. Trident. *sess.*25. *de Regul.c.*15. in hæc verba: *In quacumque Religione tam virorum, quàm mulierum professio non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicuius Reg. la, vel Religionis, vel Ordinis obseruationem, aut ad alios quoscumque effectus.* Hactenus Concil. de cuius Intellectu, & materia vide Nauar.*cons.*23.*de Regularib. in nouis, quod deest in antiq.* Sayr. *in floribus decis. sub illo tit. decis.*97. Zerol.*in praxi Episcop.p.*1.*verbo Moniales*, §.2. Petr.de Ledesma *in summ. p.*2. *tract. de las Religiones en comm. cap.*7. Franc. Leo *in thesauro fori Eccles.part.*2.*c.*1.*n.*36.Ioan. à Cruce. *de statu Religion. lib.*1.*c.*8.*dub.* 2.*&* 4. Sanch. *de Matrim. lib.*2. *disp.*24. *n.*22.*& in pracepta Decalogi, tom.*2.*lib.*5. *c.*4. *à princ.* Campan.*in diuers. iuris Canonici, rub.*12.*c.*11.*n.*1. Armendar.*in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.*2.*tit.*17. *lib.*7.*de Relig.num.*11.*cum seqq.*Fr.Ludouic.Miranda *in man.Prelat. tom.*1. *q.*24. *art.*2. D.Hieron.Venero, & Leyna *in exam.Episcop. lib.*6. *c.*15. quorum plures refero ego ipse *de offic.& potest.Episc.p.*3.*alleg.*101. *n.*3. *cum seqq.*

3 *Quod si per totum sequentem annum*, &c.] Agit hic text. quomodo, & quando tacitæ professiones inducantur, quæ non tolluntur per Concil.Trid.*d.c.*15. nec alibi, sed in suo pristino valore manent, illo tamen superaddito ex eodem Concil. vt non ducantur nisi expleto nouitiatus anno, & etiam completis sexdecim annis profitentis; ita docent Nauar. *cons.* 28. *n.* 5. *sub hoc tit.in nouis*, Sayr.*in floribus decis.sub eod.tit.decis.*42. Fr Emman.*quæst.Regul.tom.* 3. *q.*17. *art.*1. Azor. *instit. moral.p.*1.*lib.*12.*c.*4 *q.*6. Honded. *cons.*78. *n.*22. *lib.*2. Armendar.*loc.cit n.*6.*&* 8.Steph.Gratian *discept.forens. tom.*4.*c.*640.*n.*34.*adden. ad Gregor. decis.*385.*n.*6. Fr. Barthol.de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitius, disp.*13.*dub.*8. D.Hieron.Venero, & Leyna *d.c.*15.*n.*5. Rot.*decis.*579.*n.*2.*p.*1.*recent.* & in *Vlixbonen.professionis* 10. *Decembris* 1621. coram R.P.D.Merlino.

4 Poterat olim sicut & hodie professio tacita duplici modo emitti, primò per habitus professorum delationem, secundò per exercitium actuum, qui ad professos tantùm spectent. Ad hoc autem vt per habitus professorum delationem professio tacita inducatur quatuor requiruntur; primum, vt sic habitum deferens illum susceperit coram Priore, vel Superiore, & omnibus aliis simul, vt per Decian. *cons.*18.*n.*11. *lib.*3. Menoch *de præsum.p.lib* 6.*præs.*83.*n.*9.*cum seqq.* Adden. *ad d.decis.*385.*Gregor XV.* Steph.Gratian. *d.c.*640.*n.*37. *&* 38. Fr.Barthol.de Vecchis *d.dub.*8.*n.*4.nam aliàs si quis ex se ipso assumeret habitum professorum, non se obligaret Religioni, Calderin. *cons.*5.*colum* 2.*vers. reassumptio autem, de Regularibus*, Steph. Gratian. *d. c.*640. *n.* 39.

5 Secundum est vt sic susceptus habitus deferatur in ipso Monasterio, secundùm Menoch. *d. præs.*73. *n.*15. & Azor.*d.lib.*12.*c.*5.*q.*3. Rot.*in Meten. professionis* 25. *May* 1615.coram Vbaldo, ob delationem enim habitus Religionis extra Monasterium per quodcunque etiam magnum temporis spatium non induci tacitam professionem, ex aliis obseruat Fr.Barthol. de Vecchis *d.dub.*8.*n.*4.*in fin.*

6 Tertium, vt hi actus, per quos inducitur tacita professio, fieri debeant non solùm sponte, sed etiam scienter, ita vt sciat illis vtens ad solos professos illius Religionis pertinere, ita *supra* citati, qui ferè omnes subiungunt vtentem iis actibus non debere etiam ignorare per illos tacitam induci professionem, quia ratione huius ignorantiæ deesset consensus tacitè profitendi.

7 Quartum vt oporteat vtentem iis actibus animum emittendi professionem habere, nec satis est se habere negatiuè, non habendo scilicet animum non profitendi, nec faciendo vllam determinationem emittendi professionem, vt bene aduertit Nauar. *commento* 4. *de Regul.n.*75.*vers.quoniam autem*, & post illum Fr. Barthol.de Vecchis *d dub.*8.*n.*7.

8 *Vbi professorum, & nouitiorum sunt habitus indistincti*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in Religionibus, vbi habitus nouitiorum non distinguitur ab habitu professorum, per delationem illius, tunc inducitur tacita professio quando nouitius eum defert per annum (integrum scilicet, & continuum, ac expleto decimo sexto suæ ætatis anno ex noua decisione Concil.Trid.*cit.loc.*) vt per Nauar.*commento* 4.*de Regul.num.*74. Honded.*d. cons.*78.*n.*19. Mascard.*de probat.concl.*1237.*n.*15. Menoch.*de præsumpt.lib.*6.*præs.*83.*n.*25.Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.*2.*lib.*5.*c.*3.*n.*32.*&* 35. vbi subdit text. *in præsenti*, non esse correctum per *Clem.fin. hoc tit.* imo dictam Clem. intelligendam esse iuxta distinctionem factam *in hoc text.* Fr.Barthol.de Vecchis *d.dub.*8.*n.*10. vbi subdit statim impleto anno, sicut dictum est, induci tacitam professionem concurrentibus quatuor requisitis, de quibus *suprà, & n.*12. dicit quòd in Religionibus, vbi patenter distinguitur habitus nouitiorum ab habitu professorum, tunc inducitur tacita professio per exercitium actus proprij professorum, quando concurrentibus enarratis quatuor requisitis nouitius expleto de momento ad momentum sexto decimo suæ ætatis anno, & etiam completo probationis anno continuò se ingerit actui iure, vel consuetudine professis tantùm competenti, & perseuerat in hoc proposito per triduum.

SVMMARIVM.

1 *Prædicatores, & minores infra annum probationis quemquam ad sui Ordinis professionem recipere non possunt, quod si fecerint, receptus obligatus non est eorum Ordini, & ipsi à receptione professionis*

fessionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro grauioribus culpis eis consueuit infligi, & num. 2.

3 *Professionem in aliqua Religione qui facere voluerit, olim maior 14. hodie 16. annis existere debet.*

4 *Professus ante 14. annum hodie ante 16. completum potest liberè redire ad sæculum.*

5 *Ordinarius potest professionem ante 16. annum emissam nullam declarare.*

6 *Nouitius in Religionibus quibuscunque ad professionem admittentes ante expletum probationis annum peccant mortaliter.*

7 *Suspensio de qua hic non incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quemquam ante expletum probationis annum.*

8 *Suspensionem de qua hic incurrit ne dum Prælatus recipiens ad professionem ante expletum probationis annum, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt.*

9 *Suspensio de qua in hoc text. an habeat locum, etiam post Concil. Trid.* sess. 25. *de* Regul. c. 15. ostenditur.

10 *Verba,* sub pœna, *continent sententiam ferendam.*

11 *Nouitiis integrum est de bonis suis testari etiam attenta dispositione Concil. Trid.* sess. 25. de Regul. cap. 16.

Cap. Non Solùm. II.

Alex. IV.

1 PRædicatores, & Minores ante clapsum annum probationis quemquam ad sui Ordinis professionem, vel renuntiationem in sæculo faciendam sub pœna excommunicationis non possunt recipere, nec impedire, si infra hunc annum voluerit ad aliam Religionem, vel sæculum transire, nisi euidenter constet clara probatione, vel indiciis competentibus illum voluisse vitam mutare; si verò præsumpserint aliquem admittere contra talem Constitutionem, admissus non erit obligatus, & admittentes sunt ipso facto suspensi à receptione quorumlibet ad professionem, & puniendus erit pœnis, quæ in Religione solent infligi pro culpis grauioribus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Butr. Franch. Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 300. Alagona *in compend. pag.* 418. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Sayr. *de censur. lib.* 4. *c.* 13. *n.* 13. *&* 14. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.* 11. *dub.* 6 latè Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari disp.* 3. *q.* 8. *punct.* 5. *per tot.*

3 *Maior tamen 14. annis existens,* &c.] Hodie ex noua dispositione Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regul. c.* 15. maior decimo sexto anno existere debet, vt obseruat Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 15. *art.* 12.

4 *Omnino ad sæculum redeat.*] Ergo professus ante 14. annum, hodie ante 16. completum potest liberè redire ad sæculum, vt per Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 5. *n.* 5.

5 nam Ordinarius poterit professionem ante illud tempus emissam nullam declarare, prout refert decisum Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 2. *tit.* 17. *l.* 7. *de Relig. n.* 11. quem refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 101. *n.* 1.

6 *Quòd si fortè contra hanc nostram,* &c.] Transgredientes prohibitionem hîc contentam, lethaliter delinquere resoluit Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *n.* 3. *in princ.* ac generaliter recipientes in Religionibus quibuscunque nouitium ad professionem ante expletum probationis annum labe lethali se commaculare, cùm faciant contra præceptum Concil *in dict. c.* 15. resoluit Less. *de instit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 59.

Recipere præsumpseritis.] Ergo pœna suspensionis, de qua hic, non incurritur nisi intercedat dolus in admittendo ad professionem quempiam ante expletum probationis annum, vt per Fr. Barth. de Vecchis *dict. dub.* 6. *n.* 3. *vers. secundo,* Bonac. *d. punct.* 5. *n.* 2. *vers. obseru.* & faciunt quæ de verbo, *præsumere,* dixi *in tract. de dict. vsufreq dict.* 278. 7

Vosque à receptione quorumlibet, &c.] Notatur ad hoc, quòd huiusmodi suspensionem incurrit ne dum Prælatus recipiens ad professionem, sed etiam singuli Religiosi, qui in tali receptione suffragium dederunt, vt per Put. *decis.* 103. *lib.* 1. *in correctis,* Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 31. *sect.* 6. *n.* 6. Mar. Alter. *in simili tract. tom.* 2. *disp.* 17. *c.* 1. *col.* 9. *vers. de qua.* Bonac. *d. punct.* 5. *n.* 15. Fr. Barth. de Vecchis *d. dub.* 6. *n.* 3. *vers. cui pœna,* vbi post Domin. *hîc n.* 10. Syluest. *verbo Religio* 3. *q.* 17. & alios, sub lit non incurri à memoratis irregularitatem si non obstante hac suspensione admitterent aliquem ad professionem, quia irregularitas solùm incurritur quando suspensus ab Ordinis actu illum exercet, admissio autem ad professionem non est actus Ordinis. 8

Vtrùm autem præfata suspensio habeat locum etiam post Concil. Trid. *d. c.* 15. quæstio est dubia; nam adhuc illam in suo robore esse insinuat Pute. *decis.* 95. *num.* 1. *aliàs decis.* 90. *in correct. lib.* 1. dum ait tales Religiosos suspensos posse absolui, atque rehabilitari vigore priuilegiorum à suis superioribus. Nihilominus probabilius est tunc post Tridentinum hanc suspensionem sublatam esse, vt bene probant Sanch. *in præcepta Decalog. lib.* 5. *c.* 4. *num.* 10. Fr. Barth. de Vecchis *dict. dub.* 6. *n.* 9

In gloss. *Sub pœna.* Hæc verba continere sententiam ferendam, & non latam, tradit Sayr. *in claui Regia, lib.* 2. *c.* 8. *n.* 19. 10

In gloss. *Indiciis.* Notatur ad hoc, quòd nouitiis integrum est de bonis suis testari, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gl.* 8. *n.* 29. Couar. *in c.* 2. *n.* 7. *de testam.* Nau. *comment.* 2. *de Regular. num.* 49. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 2. *in fine,* Thesaur. *lib.* 2. *quæst. forens. q.* 56. *n.* 2. Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 139. *col.* 5. *vers. his ita constitutis,* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 64. *n.* 12. latè Fr. Barth. de Vecchis *in d. praxi disp.* 8. *dub.* 10. *num.* 2. Amplia procedere etiam attentata dispositione Conc. Trid. *sess.* 25. *de Regul. c.* 16. vt docent Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 27. *art.* 10. *& tom.* 3. *q.* 16. *art.* 1. Less. *de instit. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 4. *n.* 40. Stephan. Gratian. *discept. forens. tom.* 5. *c.* 587. *n.* 30. 11

SVMMARIVM.

1 *Suspensionem incurrunt omnes Religiosi Mendicantes, qui aliquem ad professionem admittunt non expleto probationis anno,* & n. 3.

2 *Professio in aliis Religionibus vltra Mendicantes potest de iure fieri expressa, vel tacita infra annum probationis,* & n. 6.

4 *Ordines Mendicantes etiam post hanc constitutionem institutos comprehendit text. in præsenti.*

5 *Moniales Ordinum Mendicantium subiiciuntur censura huius text.*

7 *Duo si inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex disponens in vno, non censetur idem disponere in alio.*

Cap.

Cap. Constitutionem. III.

1 PRæcedentem textum de Prædicatoribus & Minoribus tantùm agentem extendit ad omnes Mendi-
2 cantes. In aliis verò Religionibus potest fieri possessio expressa, vel tacita infra annum probationis si adsit ætas, sed expressa obligat illi Religioni præcisè quam profitens est professus, tacita verò facta intra annum probationis per susceptionem habitus professorum obligat tantùm Religioni in communi si est in ætate, & sciens, ac voluntarius, & perseueret in triduo. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Domin. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 301. Alagona *in compend. pag.* 481. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

3 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. colligit Bonac. *de suspensionibus omnibus in*
4 *particulari disp.* 3. *q.* 8. *punct.* 5. *n.* 12. Et vera est non solùm de Ordinibus Mendicantibus, qui tempore Alexandri IV. & Bonifacij VIII. instituti erant, verùm etiam de illis, qui postmodum creati, instituti, & approbati fuerunt, non lex perpetuò durat, nec afficit solùm natos tempore constitutionis, verùm etiam eos, qui nascuntur eo tempore quo lex viget, & durat; ita Soar. *tom.* 5. *de censur disp.* 31. *sect.* 6. *n.* 7. Mar. Alter. *in simili tract. tom.* 2. *disp.* 17. *c.* 1. *col.* 9. Bonac. *d. punct.* 5. *n.* 13. vbi etiam resoluit Moniales Ordinum Mendicantium huic censuræ subiici.

5 Hanc eandem conclus. quoad secundam eius partem ex hoc text. desumunt Nauar. *comment.* 2. *de Regul. n.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 4. *q.* 3. *&* *q.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 25. *n.* 22. *& in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 18. *&* 24. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.* 13. *dub.* 8. *num.* 8. *&* 9.

6 In gloss. *Prorogamus.* Notatur ad hoc, quòd si duo inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu tunc lex disponens in vno, non censetur idem disponere in alio, vt per D. Barbos. *in l. si constante, in princ. n.* 44. *ff. solut. matrim.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium ingredientis Religionem infra annum probationis (exceptis casibus hic exceptis) non est alteri conferendum, interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substituto congrua portione, vnde viuere possit.*

2 *Beneficij appellatione in præsenti text. continentur quæcunque beneficia siue maiora sint, siue minora, ac etiam pensiones.*

3 *Nouitius iustè priuari non potest suo beneficio infra annum probationis.*

4 *Nouitius si velit intra probationis annum beneficio suo renuntiare an hoc efficere debeat seruata solemnitate Concil. Trid.* sess. 25. de Regul. c. 16. ostenditur.

5 *Votum solemne censetur propositum mutandi vitam cum habitus susceptione.*

6 *Beneficium vacat post emissam professionem.*

7 *Patres Societatis Iesu non amittunt beneficia, & pensiones nisi per solemnem professionem, & vota coadiutorum formatorum.*

8 *Nouitius dum in anno probationis existit ex fructibus beneficij, quod obtinet, congrua portio Vicarij ipsius beneficij assignari debet.*

9 *Minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. hodie 16. annum expleuerit, quo tempore profiteri potest.*

10 *Nouitius non tantùm retinet ea beneficia, in quibus obtinet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet.*

11 *Beneficium non potest conferri constituto in probatione.*

12 *Nouitius gaudet priuilegio fori, & non potest collectari.*

13 *Canononicus Ecclesiæ Cathedralis, qui est in probationis anno ad electionem Episcopi vocandus non est.*

14 *Consentiens vt beneficium suum alteri conferatur; videtur illud renuntiare.*

Cap. Beneficium. IV.

BEneficium ingredientis Religionem non est alij 1
conferendum, nisi de consenso illius vel constet voluisse vitam mutare vel emiserit professionem tacitam, aut expressam. Sed interim seruiatur eidem beneficio per aliom assignata congrua portione de fructibus illius. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3 *pag.* 135. Alagona *in conpend. pag.* 482. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Beneficium.] Intellige de quibuscunque beneficiis 2
siue maiora sint, siue minora, eo quòd text. indistinctè de beneficio loquatur, ita Gig. *de pension. q.* 57. *num.* 5. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *n.* 3. vbi *n.* 13. id extendit ad pensiones.

Non est infra probationis annum alicui conferendum.] 3
Notatur ad hoc, quòd nouitius iustè priuari non potest beneficio suo infra probationis annum, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 2. Mandos. *in casibus annalibus casu* 192. *n.* 63. *ad finem,* Gig. *de pensionib. q.* 57. *n.* 7. *&* 8. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *c.* 16. *n.* 12. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis disp.* 8. *dub.* 7. *n.* 4. *vers. imo,* vbi subdit 4
nonnullos ex citatis Doctoribus hoc intelligere, etiamsi nouitiatus pluribus annis duraret, prout intellexit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 4. *n.* 6. Quod adeò verum est, vt si nouitius velit infra huiusmodi probationis annum beneficio renuntiare, hoc possit validè efficere etiam non seruata solemnitate Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular. c.* 16. prout cum Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 9. *n.* 12. *&* 13. resolui ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 99. *n.* 19. licèt communis Doctorum opinio sit in contrarium resoluens dispositionem dicti decreti vendicare sibi locum in renuntiatione beneficij, quia illud in vniuersum agit de renuntiatione, quódque tuentur Maiol. *d. c.* 6. *post n.* 1. Veg. *in summ. tom.* 2. *c.* 10. *casu* 3. Flamin. *de resign. benef. lib.* 3. *q.* 13. *à n.* 4. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 20. *q.* 6. Molfes. *tom.* 1. *ad consuet. Neapol. p.* 4. *tit. de renuntiat. q.* 16. *n.* 34. *&* 35. *& in summ. moralis Theologiæ tract.* 6. *c.* 12. *n.* 18. *in fine,* vbi *duobus num. seqq.* respondet contrariis, Ceual. *commun. contra communes, q.* 121. *num.* 4. *&* 5. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub.* 12. *c.* 3. *n.* 10. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 23. *art.* 5. Mar. Anton. *var. resol lib.* 1. *resol.* 112. *casu* 62. Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum, lib.* 5. *q.* 181. Soar. *citato loco,* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 7. *c.* 5. *n.* 38. Fr. Barth. de Vecchis *d. dub.* 7. *n.* 4.

Aut constet quòd vitam voluerit absolutè mutare.] 5
Ergo propositum mutandi vitam cum habitus susceptione censetur votum solemne, vt per Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 3. *n.* 7. Ad votum enim duo tantùm sufficiunt, deliberatio & propositum, ex Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 13. *n.* 5.

Vel

6 *Vel professionem expressam fecerit.*] Ergo post emissam professionem vacat beneficium, vt per Henriquez *in summ. lib.* 12. *c.* 5. §. 4. *in commento lit. X,* Flamin. *de resignat.lib.* 5.*q.*6.*à n.*64.*& lib.*7.*q.*14.*n.*28. Cald. Pereira.*in l.si curatorem, verbo implorare n.*27.Fr.Emman. *quæst. Regul.tom.*1.*q.*37.*art.* Sayr.*in claui Regia lib.*6.*c.*5. *n.*25. Sanch.*de matrim.lib.*9. *disp.* 33. *n.* 19. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloss.*15.*n.*45.Nicol. Garc *de benefic.p.*11. *c.*9.*à princip.* Molfes.*in summ.moralis Theologia tract.* 5. *c.*12.*n.*18.Massob.*in praxi habendi concursum requis.*1. *dub.* 2.*n.*9.secundùm Romanam impress. quarum plures refero ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.*3. *alleg.*57.*n.*208. Rot.*decis.*543.*n.*4.*p.*2. *recent.* Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.*7.*n.*4.*post med.* vbi subdit cum Rota *citat. loc.* statim post professionem integrum esse ei ad quem spectat collatio,illud liberè conferre; quod etiam procedere in pensione tenent Gig. *de pensionib.* *q.*96.*n.*11.*in fine, & n.*12. Mantic.*decis.*104. *num.*7. Sanch.*d.c.*5.*n.*13.

7 Circa Religiosos Societatis Iesu aduertendum est possessionem beneficiorum ab eis priùs obtentorum amitti post emissam solemnem professionem, vel vota coadiutorum formatorum per quæ redduntur omnino incapaces bona, & iura quæcunque acquirendi, & retinendi, non autem per emissionem simplicium votorum biennij, per quæ iuxta dictæ Societatis constitutiones à Sede Apostol. approbatas tales Religiosi non sunt incapaces retinendi dominium bonorum, & beneficia, quæ in sæculo habebant, vt habetur in dictæ Societatis constitutionibus *p.*4. *c.*4. §. 5. *in declarat. lit. E, & part.*6. *cap.*2. §. 11. *in declarat. lit. E. & in Const. Gregorij XIII. incip. Ascendente Domino, sub dat.*8. *Kalend. Iunij* 1584. *vers. & licèt qui ad gradum professorum.* Idem dicendum est de pensionibus, quæ per dicta biennij vota non extinguuntur, sed durant vsque ad professionem solemnem, sicut de beneficiis dictum est, quia text.*in præsenti*, intelligitur de omnibus beneficiis, secundùm Archid. *hic in princ.* Monald.*cons.*159.*num.*22.*vol.*2.& ideo ita resoluit Sanch. *in præcepta Decalogi lib.*7. *cap.*4. *n.*7. *& c.*27.*num.*31.*& cap.*29. *num.* 10. & fuit dictum *in nullius, seu Caputaquen pensionis* 18. *Aprilis* 1616.coram bonæ memor. Martino Andrea. Tenentur tamen iidem Religiosi finito probationis biennio antequam vota simplicia emittant, beneficia priùs obtenta resignare, pensiones tamen retinent vsque ad solemnem professionem, vel vota coadiutorum formatorum, vt obseruatur in praxi, de qua testatur Sanch. *dict.c.*29. *num.* 10.

8 *Assignata sibi congrua,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ex fructibus beneficij nouitij, dum in anno probationis existat, congrua portio Vicario ipsius beneficij assignari debet vt per Fr. Emman.*quæst. Regul. tom.* 1. *quæst.* 37.*art.*1.Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.*7.*num.* 5. obseruantes huiusmodi portionem per Ordinarium taxandam esse; residui verò fructus sunt ipsius nouitij, vt docent Mandos.*citato loco*, & Sanchez *dict.c.* 5. *num.* 18.

9 In gloss. *Probationis.* Notatur ad hoc, quòd minore 14. annis ingrediente Religionem non potest eius beneficium conferri donec 15. annum, & 16. expleuerit, quo tempore profiteri potest, vt per Gig.*de pension.q.*58.*n.*7. Lancel.*instit. iuris Canon. lib.*1. *tit. de Regularibus*, §. *etsi contigerit, verbo probationis.*

10 In gloss.*Conferendum*,ibi.*sed quid dices si non habeat ius in re, sed ad rem,* &c.] Notatur ad hoc, quod nouitius non tantùm retinet ea beneficia in quibus habet ius in re, sed & illa in quibus ius ad rem tantum habet, vt per Tiraq.*de retract.lig.*§. 1. *gloss.*8.*n.*28. Gemin.*hic n.*6. Gionag.*lib.*1.*resp.*88.*n.*18.*&* 19. Sayr. *in claui Regia lib.*6.*c.* 5. *n.* 25. Tapia *in auth. ingressi C. de sacrosanct. Eccles. verbo sua c.*2. *n.*8. Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.*7.*num.*4.*in princ.* Sanch. *d.lib.*7. *cap.*4. *num.*5.

In ead gloss. ibi, *Sed nunquid constituto in probatione poterit conferri beneficium? puto, quòd non.* Ita Azor. *inst.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*3.*q.*1. 11

In ead. gloss. ibi, *Quoad priuilegium immunitatis.* Notatur ad hoc quòd nouitius, vt Religiosus indicatur, & gaudet priuilegio fori, ac proinde non potest collectari, vt per Flores de Mena *var. lib.*2. *quæst.*21. *n.*198. nec conueniri nisi coram Iudice Ecclesiastico pro delicto ante professionem commisso, vt tenent *hic* Franc.*num.*4. & Gemin. *num.*7. Stephan. Gratian. *Marchiæ decis.*35 *n.*1. *in addit.* Caball. *resolut. crimin. casu* 108. *num* 20. Farinac. *in praxi crimin. part.*1. *q.*8.*num.*16. Fr.Barthol.de Vecchis *in d.praxi disp.*11. *dub.*11.*n.*2. 12

In eadem gloss. ibi, *Sed nunquid Canonicus Ecclesiæ Cathedralis, qui est in probatione habitus, & regula in aliquo monasterio, vocari debeat ad electionem Episcopi,* &c. Negatiuè respondet hæc gloss. quia talis hac religionis causa ritè, & legitimè abesse censetur, vt per Carol. Tapia *in auth.ingressi verbo sua c.*2.*n.*8. *C.de sacrosanct.* Leli. Zechi.*de Republ. Ecclesiast.tit.de Regul. c.*4.*n.*10.Azor.*inst.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*3.*q.*1.quos refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi p.*3. *alleg.*99. *n.*31.Contra Archidiac.*hic n.*1.*verbo assensus*, Card.*in Clem.fin.num.*8.*quæst.*1.*hoc tit.* Bertachin.*de gabell.p.*7. *in princip. n.*56. Mandos. *in casibus annalibus num.*66. *casu* 197. 13

In gloss. *Assensu.* Notatur ad hoc, quòd consentiens vt beneficium suum alteri conferatur, videtur illud renuntiare, vt per Flamin. *de resignat. benefic.lib.*1.*q.*2. *num.*23. 14

SVMMARIVM.

1 *Votum secundum solemne Religionis derogat priori simplici,* & n. 2.
3 *Votum solùm habens ingrediendi Religionem strictiorem, immunis est à peccato ingrediens laxiorem animo perseuerandi in ea.*
4 *Votum ingrediendi Religionem qui emisit, nè dum tenetur ad ingressum Religionis, sed etiam ad profitendum in ea, nisi superueniat aliqua insta, seu rationabilis causa egrediendi.*
5 *Professio emissa in laxiori Religione ab eo, qui votum strictioris emisit, non est reuocanda, quamuis sic vouens in ea emittenda crimen lethale non effugiat.*

CAP. Qui post votum. V.

VOtum simplex ingrediendi aliquam Religionem faciens, deinde aliam laxiorem, si ingrediatur, & in ea profiteatur, licitè potest in illa manere, quia votum solemne derogat simplici, sed pœnitentia pro non obseruato simplici voto ei imponi debet. Colligunt ex Ordin. Lap.Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Anchar. Franch. Viuian. *in ration. lib.*3. *pag.*302. Alagona *in compend. pag.*482. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text.desumunt Nauar. *in man. cap.*12. *num.*48. *& cons.*26. *n.*1.*sub tit. de voto, in nouis*, Azor. *institut. moral. part.*1. *lib.*11. *cap.*22.*quæst.*12.Sayr.*in claui Regia lib.*6. *c.*9. *num.*14. Sanch. 2

Sanch. *in precepta Decalog. tom.* 1 *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 16. *cum seqq.* latè Fr. Bartholom. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, dispnt.* 10. *dub.* 1.

3 Limita quoad eum, qui solum votum habet ingrediendi Religionem strictiorem, quia immunis est à peccato ingrediens laxiorem animo perseuerandi in ea, vt per Nauar. *d. c.* 12. *n.* 75. Valent. 2. 2. *disp* 6. *q.* 6. *puncto* 7. *col.* 10. Sayr. *d. lib.* 6. *c.* 12. *n.* 4. Sanch. *d. dub.* 4. *cap.* 49. *n.* 2. Fr. Barth. de Vecchis. *d. dub.* 1. *n.* 3. *vers. limitatur*, quicquid dicat Soar. *tom.* 3. *de Religione, lib.* 4. *c.* 9. *num.* 2.

4 *Ingreditur, & profitetur in ipsa.*] Ergo ille, qui votum ingrediendi Religionem emisit, tenetur nedum ad ingressum Religionis, sed etiam ad profitendum in ea, vt per Nauar. *d. c.* 12. *n.* 47. *in fine*, Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gl.* 8. *n.* 33. Azor. *d. lib.* 11. *c.* 22. *q.* 6. Fr. Bartholom. de Vecchis, *d. disp.* 10. *dub.* 2. *num.* 1. nisi intercedat aliqua iusta, seu rationabilis causa egrediendi, aut expellatur ob infirmitatem, vel aliud huiusmodi temporale impedimentum, quia tunc per ingressum tantummodo votum suum impleuit, nec sic egressus cessante impedimento tenetur redire ad eam, vt docent Nau. *d. cap.* 12. *n.* 47. *vers. quo circa*, Azor. *d. c.* 22. *q.* 6. *ad finem*, Lessi. *de iusti. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 5. *n.* 46. *vers. quarto*, Sanch. *d. lib.* 4. *c.* 16. *n.* 105. Soar. *d. tom.* 3. *lib.* 4. *c.* 3. *n.* 11. Bonac. *de legib. disp.* 4. *q.* 2. *puncto* 5. §. 6. *n.* 22. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *n.* 7. vbi tamen limitat in eo, qui voto perseuerandi in Religione est ligatus.

5 *Manere licitè in eadem.*] Notatur ad hoc, quòd emissa professione in laxiori ab eo, qui votum strictioris Religionis emisit, talis professio non est reuocanda, quamvis in ea emittenda crimen lethale non effugiat, vt per Sanch. *dict. cap.* 16. *num.* 21. & Fr. Barthol. de Vecchis *dict. dub.* 1. *num.* 3. *in fine*, addunt vterque *num. seqq.* huiusmodi voto non satisfacere qui ingreditur Religionem laxiorem penè collapsam quoad substantialia, nisi spes esset proximæ reformationis, nec ille, qui Religionem Militarem ingreditur.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus monasterio vacante nouum non recipit Monachum, si de consuetudine, vel priuilegio id spectet ad solum Abbatem, aliàs poterit si spectat insimul ad vtrumque.*

2 *Monachorum creatio quando pertinet ad Abbatem, & quando ad Conuentum, ostenditur.*

3 *Abbas adhibito, & sequuto maioris partis Conuentus consilio potest monachum recipere, vbi ex priuilegio, consuetudine, seu regula id ad solum Abbatem non spectat*, & n. 4.

5 *Consilium sequi non tenetur obligatus ad illud petendum, nisi ab alio tanquam à collega, & participe officij petendum sit.*

6 *Monachorum creatio attento iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, ne dum quando nouitij ad probationis habitum recipiuntur, sed etiam quando admittuntur ad professionem.*

Cap. Si ad solum. IV. & vlt.

1 MOnachum creare, si de consuetudine, vel priuilegio spectat ad solum Abbatem, non potest Conuentus, aliàs poterit si spectat insimul ad vtrumque. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 303. Alagona *in compend. pag.* 482. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Ex hoc text. iuncta *gloss. verbo, pertineat*, colligunt Doctores communiter creationem Monachorum spectare ad solum Abbatem, quando Religio habet ad hoc talem consuetudinem, aut priuilegium; vbi verò non adest talis consuetudo, aut priuilegium, seu regula, penes Abbatem adhibito Conuentus consilio residere huiusmodi facultatem, vt per Panorm. *in cap. ad Apostolicam, n.* 11. *ad fin. hoc tit.* Felin. *in cap. quoniam, n.* 2. *de simon.* Cuch *lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *de Regularib. n.* 56. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.* 7. *dub.* 4. *n.* 4. *& disp.* 12. *dub.* 1. *num.* 8. Rot. *in nullius iurisdictionis* 10. *Ianuar.* 1620. coram Card. Caualerio, quæ reperitur nouissimè inter eius impressas *dec.* 525. *n.* 5. vbi ex Oldrad. *cons.* 97. *n.* 1. *vers. sed contrarium*, subdit quòd eo ipso quòd Abbas se probauit Abbatem, dicitur constitutus in quasi possessione ratione tituli vniuersalis corrigendi Monachos, & eiiciendi illos, qui sine licentia monasterium suum occuparunt. 2

Vtrùm autem in his terminis teneatur Abbas sequi Conuentus consilium? quæstio est dubia; nonnulli negant, ex quorum numero sunt Panorm. & Felin. *citatis locis*, Syluest. *in summa, verbo Religio* 3. *q.* 13. *& q.* 18. *dicto* 4. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 5. *q.* 5. obseruantes suo valore carere professionem, quam recipit Abb. non adhibito præfato consilio; & è contrario validam esse, si audito Conuentus consilio illud non sequatur. 3

At verius est Abbatem teneri ad præfatum consilium, seu consensu maioris partis Conuentus sequendum, vt docent Anch. *hîc notab.* 2. Spin. *in speculo testament. gl.* 2. *princ. num.* 2. *&* 3. Lorich. *in suo thesauro, tit. de Regul.* 9. 13. *vers. tertiò*, Lessi. *de iustitia, lib* 2. *c.* 41. *dub.* 7. *n.* 60. *vers. quarto*, Menoch. *de præsumpt. lib* 6. *præs.* 83. *num.* 12. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom.* 1. *q.* 24 *art.* 4. Nauar. *cons.* 9. *à n.* 19. *sub tit. de const. in nouis.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 17. *art.* 7. Sanch. *in præceptu Decalogi, tom.* 2. *lib* 5. *c.* 4. *n.* 65. *in fine*, Fr. Barthol. de Vecchis *d dub.* 1. *n* 10. ex quorum quatuor vltimo loco citati attestantur sic habere consuetudinem omnium Religionum. Nam quamvis regulariter obligatus ad consilium petendum non teneatur illud sequi, hoc tamen fallit si ad id ab alio tanquam à collega, & participe officij petendum sit, vt docent Bart. *in l.* 1. §. *si plures, n.* 7. *ff. de execut. act.* Nauar. *d. cons.* 9. *n.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 46. *num.* 76. 4 5

In gloss. *Pertineat*, ibi, *aliàs de iure pertinet simul ad vtrumque.* Notatur ad hoc, quòd creatio Monachorum attento iure communi spectat ad Abbatem, & Conuentum, vt per Nauar. *cons.* 9. *n.* 12. *sub tit. de constit. in* 1. *edit. aliàs cons.* 17. *n.* 2. *de voto, in* 2. *edit.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religiosi statum nouitiis, disp.* 6. *dub.* 2. *n.* 2. vbi etiam post Lap. *alleg.* 31. *n.* 1. subdit creationem monialium spectare ad Abbatissam, & moniales. Quod quidem intelligitur nedum quando nouitij admittuntur ad professionem, sed etiam quando ad probationis habitum recipiuntur, sicuti docent Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 15. *art.* 1. *&* 2. Sanchez *in præceptu Decalogi, lib.* 4. *c.* 16. *n.* 52. Fr. Barthol. de Vecchis *vbi suprà*, & latiùs *disp.* 7. *dub.* 4. *à n.* 2. 6

De Voto, & voti redemptione.

TIT. XV.

SVMMARIVM.

1 *Votum solemne solemnizatum per susceptionem sacri Ordinis, vel per professionem factam alicui de Religionibus per Sedem Apost. approbatis, dirimit matrimonium post contractum, aliàs solum impedit, & non dirimit.*

2 *Votum solemne appellatur, cui additur solemnis aliqua iuris formula, qualitas, siue conditio.*

3 *Voti solemnitas ex solo statuto & constitutione Ecclesiæ introducta est.*

4 *Matrimonium postea initum dirimitur per Ordinem sacrum.*

5 *Votum solemne factum per professionem expressam, vel tacitam Religionis approbatæ impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit.*

6 *Clericus post sacrum Ordinem matrimonium contrahens ipso iure suspensionem incurrit.*

7 *Professio tacita eundem valorem, & omnes effectus habet, quibus gaudet expressa.*

8 *Votum simplex castitatis impedit matrimonium licitè iniri, non tamen dirimit contractum.*

9 *Matrimonium in Paradiso, & ante peccatum institutum fuit.*

10 *Matrimonium de præsenti non dissoluitur per susceptionem sacrorum Ordinum.*

11 *Subdiaconatum si quis recipiat ab eo, quem credebat Episcopum, sed non erat, si postea contrahat matrimonium, bene tenet.*

CAP. Quod votum. I. *Bonif. VIII.*

1 OTVM solemne, quod dirimit matrimonium deinde contractum, est illud, quod fit per susceptionem Ordinis sacri, vel per professionem expressam, aut tacitam in aliqua Religione approbata à Sede Apost. Alia verò vota impediunt contrahendum, non dirimunt contractum, & talibus tanto grauior pœnitentia est iniungēda, quantò manifestiùs vouerint propter scandalum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 3. pag.* 235. Alagona *in compend. pag.* 494. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Debeat dici solemne*, &c.] Notatur ad hoc, quòd votum solemne appellatur, cui additur solemnis aliqua iuris formula, qualitas, siue conditio, nimirum, vel sacri Ordinis susceptio, vel approbatæ Religionis professio, vt per Gregor. Lop. *l.* 2. *verbo per rason, tit.* 10. *p.* 4. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 1. *art.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 14. *in princ.*

3 *Voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd voti solemnitas, siue celebritas ex solo statuto, & Constitutione Ecclesiæ introducta est, vt per Azor. *d. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 9. *in* 1. *præcept. vers. animaduertendum est*, & *lib.* 12. *c.* 6. *q.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 25. *n.* 2. & *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 9. Sayr. *in claui Regia, lib.* 6. *c.* 2. *n.* 3. Ribadeneira *in lib. de statuto Soc. Iesu c.* 18. §. *però para responder*, Gabr. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 165. *c.* 6. & 7.

4 *Per susceptionem sacri Ordinis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd per Ordinem sacrum dirimitur matrimonium postea initum, vt per Sanch. *de matrim. d. lib.* 7. *disp.* 28. *n.* 2.

Aut per professionem, &c.] Notatur ad hoc, quòd votum solemne factum per professionem expressam, vel tacitam Religionis approbatæ impedit matrimonium contrahendum, & contractum dirimit, vt per Barthol. à S. Fausto *in thesauro Relig. lib.* 5. *q.* 254. Azor. *d. lib.* 12. *c.* 5. *q.* 4. Sanch. *d. lib.* 7. *disp.* 26. *n.* 1. per solum enim votum Religiosi matrimonium postea contractum dirimitur sola Ecclesiæ auctoritate, vt per Azor. *d. lib.* 12. *c.* 6. *q.* 3. *vers. deinde?* qui etiam *lib.* 13. *c.* 13. *q.* 6. subdit Clericum post sacrum Ordinem matrimonium contrahentem ipso iure in suspensionem incurrere. 5 6

Expressam, vel tacitam, &c.] Ergo professio tacita eundem valorem, & omnes effectus habet, quibus gaudet expressa, eo quòd constituit hominem verè, & propriè religiosum tribus votis solemnibus obligatum, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 1. Giouagn. *respons.* 39. *in fin. lib.* 2. Fr. Barth. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp.* 14. *dub.* 8. *n.* 1. 7

Reliqua verò vota, &c.] Notatur ad hoc, quòd votum simplex castitatis impedit matrimonium licitè iniri, non tamen dirimit contractum, vt per Sanch. *d. lib.* 7. *disp.* 11. *n.* 4. 8

In gloss. *In statu*, ibi, *in Paradiso, & ante peccatum institutum fuit, & per illa verba protoplasti, hoc nunc os ex ossibus meis*, &c. *Genes.* 2. Vide Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 4. *n.* 1. 9

In gloss. *Sacri Ordinis.*] Notatur ad hoc, quòd matrimonium de præsenti non dissoluitur per susceptionem sacrorum Ordinum, vt per D. Barbos. *p.* 2. *rubr. ff. solut. matrim. n.* 87. 10

In gloss. *Approbatis*, ibi, *recipit quis Subdiaconatum ab eo, quem credebat Episcopum, sed non erat, si postea contrahat matrimonium, bene tenet.* Ita Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 27. *n.* 13. 11

De Statu Regularium.

TIT. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Moniales tacitè, vel expressè professæ clausuræ Monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare, nisi causa legitima, & superioris licentia interueniente*, & n. 2.

3 *Constitutionem de clausura, & reformatione Monialium cuiuscunque Ordinis fecit Pius V.*

4 *Constitutionem aliam edidit Pius V. contra Moniales exeuntes à clausura nisi in quibusdam casibus, eásque comitantes, & receptantes, &c.*

5 *Gregorius XIII. circa loca & alia clausura pertinentia multa edidit.*

6 *Licentias quascunque ingrediendi monasteria, & loca Monialium reuocat Gregorius XIII. & prohibet vti licentiis ab Episcopis, vel superioribus concessis pro casibus necessariis, nisi in necessitatibus vrgentibus.*

7 *Prælati, & alij Monialium curam habentes vt non possint earum monasteria ingredi nisi in casibus tantum necessariis declarauit Gregorius XIII.*

8 *Reuocationem generalem licentiarum, & quorumcunque priuilegiorum ingrediendi monasteria Monialium fecit Gregorius XIII.*

9 *Licentiarum quarumcunque ingrediendi monasteria Monialium, & ibi permanendi concessarum mulieribus secularibus etiā Marchionissis, Ducissis, &c.*

renocationem fecit Sixtus V. & Paulus V. vt n.11. & S. D. N. Vrbanus VIII. vt n.12.

10 *Licentiis à Romanis Pontificibus concessis ingrediendi Monasteria Monialium quomodo quis vti possit statuit Paulus V.*

13 *Monasteria exire quibus ex causis liceat Monialibus, ostenditur.*

14 *Moniales an possint è Monasterio exire ex aliis casibus similibus, vel vrgentioribus vltra expressos in Constitutione Pij V. ostenditur*, & n.15.

16 *Belli tempore possunt Moniales è Monasterio exire, séque in locum tutum recipere, dum periculum est vt nisi egrediantur graui damno afficiantur.*

17 *Moniales de licentia Superioris possunt transire ab vno Monasterio ad aliud, vel causa noua fundationis, vel correctionis, vel reformationis, vel perfectionis.*

18 *Moniales possunt ad perfectiorem religionem transire.*

19 *Moniali licitum est exium, quæ dum in proprio Monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud Monasterium correctionis gratia transfertur.*

20 *Moniales è suis Monasteriis egredientes extra casus exceptos, & Prælati quicunque licentiam ei concedentes, comitantes, &c. ipso iure sunt excommunicati excommunicatione maiori Summo Pontif. reseruata.*

21 *Monialium claustra ex quibus causis, & in quibus casibus licitum sit ingredi, remissiuè.*

22 *Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale mandatum habens potest in Monasteriis sibi subiectis auctoritate ordinaria facultatem ingrediendi Monasteria Monialium concedere, auctoritate verò delegata in Monasteriis Summo Pontif. subiectis.*

23 *Licentiam concedere ad ingrediendum Monasteria Monialium Regularibus subiectarum pertinet ad earum Superiores Regulares, quorum est Monialibus clausuram indicere.*

24 *Licentia generalis non sufficit ad ingrediendum Monasteria Monialium.*

25 *Licentia ingrediendi Monasteria Monialium extenditur ad socium.*

26 *Licentia ingrediendi Monasteria Monialium primo actu finitur.*

27 *Licentia ad ingrediendum Monasteria Monialium nullatenus sufficit tacita, nec oretenus, sed in scriptis concessa.*

28 *Religiosi accedentes ad Monasteria Monialium quas pœnas incurrant, ostenditur.*

29 *Mendicantium in Monasteriis tot sorores sumantur quæ sine pecunia possint sustentari, & si secus quid fiat est irritum*, & n.30.

31 *Mendicantium Monialium in Monasteriis si sumantur sorores vltra numerum earum, quæ ex redditibus Monasterij absque penuria sustentari valerent, hodie talis receptio non irritatur.*

32 *Commodè viuere, & absque penuria sustentari in quo differant, remissiuè.*

33 *Abbatissæ Principibus sæcularibus ad fidelitatis Sacramentum præstandum adstrictæ, si non possunt per procuratorem iurare personaliter exeundo Monasterium iurabunt absque dilatione ad Monasterium reditura*, & n.34.

35 *Vasallus ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi præstare potest per procuratorem habentem ad id speciale mandatum.*

36 *Iuramentum quantumcunque personale sit ex parte iurantis potest præstari per procuratorem.*

37 *Episcopi, si opus sit, cogant per censuras dominos temporales, vt in suis tribunalibus, & Curiis causæ Monialium tractentur per procuratores speciales.*

38 *Causa, & occasio differunt.*

39 *Papa si quid roget precepti vim habet.*

40 *Ordinarij locorum in subiectis Monasteriis propria in exemptis Apost. auctoritate clausuram procurare debent*, & n.41.

42 *Episcopus potest & debet videre an clausura seruetur non solum in Monasteriis sibi subiectis, sed etiam in Monasteriis Monialium, quæ Regularibus subiciuntur, & non potest à Regularibus impediri, contra citatos*, n.43.

44 *Episcopus habet iurisdictionem in Moniales quæ priuilegio, vel indulto Papæ sunt immunes, in iis, quæ ad clausuram, & spiritualium rerum curam pertinent.*

45 *Moniales exemptæ possunt toties visitari ab Episcopo quoad obseruantiam clausuræ, quoties ei videbitur expedire.*

Cap. Periculoso. Vnic.

Bonif. VIII.

1 MONIALES quæcunque tacitè, vel expresse professæ è Monasteriis egredi non possunt, nisi constet eas laborare tali morbo euidenti, quòd non possint cum aliis absque graui periculo, siue scandalo commorari; nullique detur facultas ingrediendi prædicta Monasteria nisi cum rationabili, & manifesta causa, & de licentia Superioris, ad quem spectat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemio. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 3. pag. 341.* Alágona *in compend. pag. 498.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Innouatur hic text. per Concil. Trid. *sess. 25. de Regul. c. 5.* his verbis: *Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionem exire è Monasterio etiam ad breue tempus quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda; indultis quibuscunque, & priuilegiis non obstantibus. Ingredi autem intra septa Monasterij nemini liceat cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel Superioris licentia in scriptis excommunicationis pœna ipso facto incurrenda. Dare autem tantum Episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis, neque alius vllo modo possit etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi.* De cuius Decreti materia latè agunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 2. art. 7.* Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub. 12. c. 16. n. 18.* Galazza *in opusculo de clausura Monialium*, D. Hieron. Venero, & Leyna *in examine Episcoporum, lib. 6. c. 22.* Armend. *in addit. ad recopilationem legum Nauarræ, lib. 2. tit. 18. l. 7. de Religionibus, n. 100. cum multis seqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 15* Bonacin. *de clausura, & pœnis eam violantibus impositis, q. 4.* Laurent. de Peyrinis *in constit. sui Ordinis Minimor tom. 1. Constit. 6. Pij V. à n. 1.* latissimè Merol. *tom. 1. disput. in vniuersam Theolog. moral. disp. 1. c. 2. n. 451. cum multis seqq.* plures quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 192 per totam.*

3 Pius V. in sua Constit. incip. *Circa pastoralis sub dat. 4. Kalend. Iunij 1566.* super clausura, & reformatione Monialium cuiuscunque Ordinis, text *in præsenti*, & dictum Concil. Trid. Decretum renouauit, quam Constit. refero ego ipse *d. alleg. 102. n. 13.* & nouissimè Laurent. de Peyrinis *d. Constit. 6. Pij V.*

4 Idem Pius V. aliam edidit Constit. incip. *Decori, sub dat. Kalend. Februarij 1569.* contra Moniales exeuntes

exeuntes à clausura nisi in quibusdam casibus, eisque comitantes, vel receptantes, & contra superiores exeundi licentiam concedentes, nisi in casibus in ea expressis, est *in Bullario nouo, tom. 2. Constit.* 8 *eiusdem Pontif. pag.* 185. refert Quarant. *in summa Bullarij verbo Monasteria Monialium*, & ego ipse *d. alleg.* 102. *num.* 14.

5 Gregorius XIII. sua Constit. incip. *Deo sacris, sub dat.* 3. *Kalend. Ianuarij* 1572. circa loca, & alia clausuræ pertinentia multa edidit, quam refert Quarant. *d. verbo Monasteria Monialium*, & de illa meminit Sanchez *d. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 6.

6 Idem Gregorius XIII. alia sua constit. incip. *Vbi gratiæ, sub dat. Idibus Iunij* 1575. reuocat quascunque licentias ingrediendi monasteria, & loca Monialium, & virorum cuiuscunque Ordinis, & prohibet vti licentiis ab Episcopis, vel superioribus concessis pro casibus necessariis, nisi in necessitatibus vrgentibus, *vt in Bullario nouo, tom.* 2. *Constit.* 28. *eiusdem Pontif. pag.* 392. refert Quarant. *citato loco*, & ego ipse *d. alleg.* 102. *n.* 33.

7 Idem Gregorius XIII. in alia constit. incip. *Dubiis, sub dat.* 23. *Decembr.* 1581. declarauit quod etiam Prælati, & alij Monasteriorum curam habentes eatenus monasteria ingredi non possint, nisi in casibus tantùm necessariis, est *in Bullario nouo, tom.* 2. *constit.* 28. *eiusdem Pontif.* refert Quarant. *d. verbo Monasterium Monialium, pag.* 447.

8 Idem Gregorius XIII. in alia constit. incip. *Quæ sanctimonialium, sub dat.* 8. *Septemb.* 1584. generalem prædictarum licentiarum, & quotumcunque priuilegiorum reuocationem fecit, quam refero *d. alleg.* 102, *num.* 34.

9 Sixtus V. in sua constit. incip. *Sanctimonialium, sub dat.* 5. *Ianuarij* 1589. generalem reuocationem fecit omnium licentiarum quarumcunque ingrediendi monasteria, & ibi permanendi mulieribus sæcularibus cuiuscunque status, & conditionis existentibus etiam Comitissis, Marchionissis, & Ducibus concessarum.

10 Paulus V. in sua constit. incip. *Facultatum, de qua in Bullario nouo, tom.* 3. *constit.* 52. *eiusdem Pont.* statuit circa modum vtendi facultatibus concessis à Romanis Pont. ingrediendi monasteria Monialium, ac declarauit, & ordinauit quòd nulla persona cuiuscunque gradus, & conditionis existat, vigore licentiarum plura monasteria pluribus vicibus ingrediendi, possit ingredi aliqua, vel singula monasteria pluribus vicibus, sed quod licentiæ huiusmodi respectu vniuersorum, non autem aliquotum, vel singulorum monasteriorum suffragentur, itavt cuivis in anno seu amplius plura monasteria ingredi conceditur, bis, vel amplius tantùm vniuersa, non autem eorum aliqua, vel singula ingredi licet, etiamsi prædicta monasteria in diuersis Ciuitatibus, Terris, Diœcesibus, ac locis existant.

11 Idem Paulus V in alia sua constit. incip. *Monialium, sub dat.* 19. *Iunij* 1612. reuocauit omnes licentias ingrediendi monasteria Monialium concessas sæcularibus mulieribus, etiam Marchionali, & Ducali dignitate fulgentibus, est *in Bullario nouo, tom.* 3. *constit.* 74. *eiusdem Pontif.* & de illa meminit *Memor. Clericorum, c.* 9. *num.* 12.

12 S. D. N Vrbanus VIII. in suo Motu proprio incip. *Sacrosanctum Apostolatus ministerium, sub dat.* 27. *Octobr.* 1624. similes edidit reuocationes.

13 *Nisi fortè tanto ac tali morbo*, &c.] Ad causas expressas *in hoc textu* respexit Concil. Trid. *d. c.* 5. *vers. nisi ex aliqua legitima causa*, &c. vt aduertit Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 31. *in fine*, & eas clariùs exprimere curauit Pius V. *in sua constit. incip. Decori*, de qua *suprà*, in hæc verba: *Ordinarius nulli Abbatissarum, Priorissarum, aliarùmve Monialium de cætere etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorum, etiam eis subiectorum, aut domorum, parentum, aliorùmve consanguineorum visitandorum, aliáve occasione, & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ*, &c. *à monasteriis exire, sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere.*

14 Quæstio est dubia an Moniales possint è monasteriis exire ex aliis causis, vel vrgentioribus? Affirmant Nauar. *comment.* 4. *de Regular. num.* 48. *& in cap. statuimus* 19. *q.* 3. *n.* 49. Fr. Emman. *tom.* 1. *q.* 34. *art.* 3. *paulo post princ. & art.* 5. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *c.* 8. *q.* 1. *vers. tertio*. Llam *in methodo Curat. in append.* §. 1c. Ioan. à Cruce *de statu Relig. lib.* 1. *c.* 5. *dub.* 4. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 15. *num.* 37. ego ipse *d. alleg.* 102. *n.* 16. & me citato *in illo loco*; Bonac. *d. clausi. q.* 1. *punct.* 9. *num.* 6. *& de legib. disp.* 1. *q.* 1. *punct.* 3. *num.* 19. Diana *resol. moral. tract.* 1. *miscell. resol.* 23.

15 Quamvis contrarium, imo casus exceptos *in d. constit. Pij V.* non extendi ad casus similes, & vrgentiores, teneant Collect. compend. Mendicant. *verbo clausura Monialium, n.* 5. *vers. quæritur vtrùm minister generalis*, Fusch. *de visit. lib.* 2. *c.* 18. *n.* 17. Boll. *in œconom Canon. classe* 3. *c.* 4. *n.* 10. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 14. Cened. *ad Sextum collect.* 31. *n.* 2. Zetol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo Moniales*, §. 16. *vers. secundo, & p.* 2. *eod. verbo in fine*, addit. *ad Nauar. conf.* 70 *in fine de Regul.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 545. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 541. *in* 2. *edit.* Fr. Emman. *in summ. tom.* 3. *c.* 96. *n.* 3. Fr. Ludou. Miranda *de sacris Monialibus, q.* 3. *art.* 4. Campan. *d. rub.* 12. *c.* 16. *n.* 22.

16 Vnde tempore belli possunt Moniales è monasterio exire, séque in locum tutum recipere, dum periculum est, vt nisi Moniales è monasterio egrediantur, graui damno afficiantur, vt resoluunt Azor. *d. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. *ad fin. vers. tertio quæres*, Gutier. *d. c.* 14. *num.* 9. Nauar. *d. comment.* 4. *n.* 48. Sanch. *d. c.* 15. *n.* 44. Bonac. *d. q.* 1. *punct.* 9. *n.* 7.

17 Sic etiam possunt Moniales de licentia superioris transire de vno monasterio ad aliud, vel causa nouæ fundationis, vel correctionis, vel reformationis, seu prosessionis, vt tradunt Nauar. *d. cap. statuimus, n.* 48. *& conf.* 57. *n.* 6. *de Regular.* Fr. Emman. *tom.* 1. *q.* 49. *art.* 5. Sanch. *d. c.* 16. *à n.* 46. Armend. *d. l.* 7. *de Religionibus, n.* 101. Zetol. *p.* 1. *verbo Moniales*, §. 16. *& p.* 2. *eodem verbo, dub.* 8. *&* 12. Anton. Ricc. *de iure personar. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 11. Bonac. *d. punct.* 9. *n.* 10. ego ipse *d. alleg.* 102. *n.* 25. obseruantes ad hoc tutius esse recurrere ad Sedem Apost.

18 Sic etiam Moniales possunt ad perfectiorem Religionem transire, vt tenent Tap. Zetol. Fr. Emman. & alij, quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 6. quibus adde Barbul. à S. Fausto *in thesauro Relig. lib.* 5. *q.* 327. Anton. Ricc. *d. lib.* 5. *c.* 5. *à princ.* Bonac. *d. q.* 1. *punct.* 9. *n.* 11. metipsum *in collect. ad cap. licèt* 18. *n.* 3. *de Regul.*

19 Sic pariter licitus est exitus Moniali, quæ dum in proprio monasterio aliqua de causa commodè corrigi non potest, ad aliud monasterium correctionis gratia transfertur, iuxta resoluta per Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 15. *n.* 47. Ludon. Miranda *de sacris Monialib. q.* 3. *art.* 2. *vers. quartus casus, & art.* 3. Bonac. *d. q.* 1. *punct.* 9. *n.* 13. ego ipse *in collect. ad cap. vlt. de Regularibus, n.* 16.

20 Moniales è suis monasteriis egredientes extra casus exceptos ipso iure excommunicatas esse excommunicatione maiori latæ sententiæ Summo Pontif. reseruata, & in eandem incurrere Prælatos eisdem exeundi licentiam quocunque modo concedentes, necnon & ipsas comitantes, ac personas illarum receptatrices, censuit Pius V. *in d. sua Constit. incip. Decori*, & do-

cent Nauar. *in d. cap. statuimus*, *n.* 52. Zerol. *p.* 1. *verbo Moniales*, §. 16. *dub.* 1. Azor. *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 8. *q.* 1. *vers. tertio quares*. Fr. Ludou. Miranda *d. q.* 3. *art.* 6. Sanch. *d. c.* 15. *num.* 72. Bonac. *d. q.* 1. *punct.* 8. *num.* 6. ego ipse *d. alleg.* 102. *num.* 29. *&* 30. obseruantes supradictam pœnam contra recipientes, & concomitantes prædictas Moniales egredientes à suis Monasteriis non videri comprehendere illos, qui compassione quadam naturali in extrema, vel graui necessitate id faciunt.

21 *Nisi rationabilis*, &c.] Ex quibus autem causis, & in quibus casibus licitum sit claustra Monialium ingredi referunt Fr. Emman. *d. tom.* 1. *q.* 46. *art.* 4. *cum seqq.* Fr. Ludou. Miranda *de sacris Monialibus*, *q.* 2. *art.* 7. *cum seqq.* Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 16. Bonac. *q.* 4. *punct.* 4. ego ipse *d. alleg.* 102. *à n.* 48.

22 *Ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia.*] Episcopus, aut eius Vicarius generalis speciale mandatum habens potest in monasteriis sibi subiectis authoritate ordinaria facultatem ingrediendi monasteria Monialium concedere, authoritate verò delegata in monasteriis Summo Pontif. subiectis, prout referunt decisum Armend. *d. l.* 7. *de Religionibus*, *n.* 109. Bonac. *d. q.* 4. *punct.* 2. *n.* 2. ego ipse *d. alleg.* 102. *n.* 38. In aliis

23 verò Monasteriis Regularibus subiectis, hoc pertinet ad earum superiores Regulares, quorum est Monialibus clausuram indicere, vt per Nauar. *d. comment.* 4. *de Regularibus*, *n.* 60. Llam. *in methodo Curat. in append.* §. 5. *&* 6. Iacob. de Graff. *in aureis decis. p.* 1. *lib.* 4. *c.* 23. *n.* 6. Azor. *p.* 1. *lib.* 13. *c.* 8. *q.* 7. Fr. Emman. *tom.* 1. *q.* 46. *art* 2. Ludou. Miranda *d. q.* 2. *art.* 2. Campan. *d. rub.* 2. *c.* 16. *n.* 31. Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 16. *n.* 13. Soar. *tom.* 4. *de Religione*, *tract.* 3. *lib.* 1. *c.* 1 *c. n.* 12. Peyrinis *in Constit. sui Ordinis Minimor. Constit.* 6. *Pij V. n.* 29. ego ipse *d. allegat.* 102 *n.* 40. *&* 41. & n e citato *in illo loco*, Bonac. *d. q.* 4. *punct.* 2. *n.* 3. Quicquid dicant Læl. Zecb. *de Republ. Eccles. tit. de Regularibus*, *c.* 2. *n.* 5. & Zerol. *p.* 1. *verbo Moniales*, §. 8. *vers.* 4. existimantes Episcopum posse hanc facultatem concedere in monasteriis, quæ Regularibus subiecta sunt.

24 *Speciali licentia.*] Non sufficit igitur generalis, vt etiam attenta noua Concil. Trident. dispositione resoluunt Sanch. *d. lib* 6. *c.* 16. *n.* 28. Fr. Ludou. Miranda *de sacris Monialibus*, *q.* 2. *art.* 2. *ad fin.* Bonac. *d. q.* 4.

25 *punct.* 3. *n.* 1. Et extendi ad socium obtinentis obseruant Galet. *in margarita casuum Conscient. verbo licentia* 2. Fr. Emman. *tom.* 3. *q.* 6. *art.* 2. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 649. *in* 1. *edit. alias resol.* 6 32. *in* 2. *edit.*

26 Et primo actu finiti asserunt Aloys. Ricc. *in d. praxi resol.* 545. *in* 2. *edit.* Vgolin. *de offic. Episcop. p.* 1. *c.* 21. §. 3. ego ipse *d. alleg.* 102. *n.* 59.

27 Nullatenus sufficit tacita superioris licentia, quæ ex scientia, & patientia eorum facilè contradicere potentium colligitur, nec ore tenus, & verbis expressa, vt statuit Concil. Trid. *d. c.* 5. ibi, *in scriptis obtenta*, resoluunt Confect. *in priuileg. Mendicant. tit.* 20. *c.* 6. Sanch. *d. c.* 16. *n.* 29. *cum seqq.* Bonac. *d. q.* 3. *punct.* 3. *n.* 2. Itavt non euadat lethalem culpam, & pœnas contra ingredientes sine licentia impositas, qui eam etiam stante causa ingressus legitima à superiore legitimo oretenus concessam habuerit, vt aiunt Sanch. *d. c.* 16. *n.* 31. Bonac. *d. punct.* 3. *n.* 3. quicquid teneat Fr. Ludou. Miranda *de sacris Monialibus*, *q.* 3. *art.* 2. *ad finem*, dum existimat scripturam necessariam non esse quando causa ingressus clara est.

28 In gloss. *Honesta*, ibi, *vnde nec Monachi ad eas accedere debent*, *nec cum eis alloqui.* Contra Religiosos accedentes ad monasteria Monialium imposita est pœna priuationis officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ ipso facto incurrenda *in decreto S. Congreg. iussu Sixti V. edito de anno* 1590. quod refert Bonac. *de clausur. q.* 4. *punct.* 4. *n.* 3. vbi *n.* 4. subdit prædictum decretum sub mortali obligare, & *n.* 5. tenet Religiosum præfatis pœnis affici vnico accessu, & *n.* 6. resoluit Religiosum teneri in Conscientia pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ sponte subire ante sententiam iudicis declaratoriam. Nouissimè tamen per S. Congreg. Concil. Trid. *sub dat.* 12. *Kalend. Decembr.* 1621. de mandato S. D. N. Vrbani VIII. concessum fuit Episcopis, vt licentiam dare valeant Religiosis alloquendi Moniales seruatis certis regulis, & conditionibus ibi expressis.

§. Sanè.

In monasteriis Ordinum non Mendicantium tot sorores sumantur quæ sine penuria possint sustentari, & si secus quid fiat est irritum. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati. 29

Innouatur à Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular. c.* 3. *vers. is tantum numerus constituatur*, &c. & per *Constit. Pij V. incip. Circa pastoralis officij*, *sub dat.* 4. *Kalend. Iunij* 1566. statuentis ne plures Moniales in earum monasteriis recipiantur, & admittantur, quàm ex propriis redditibus ipsorum monasteriorum, vel consuetis eleemosynis commodè sustentari possint. Vide Quarant. *in summa Bullarij*, *verbo Monasteria Monialium*, *pag.* 359. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 48. *art.* 1. Pialec. *in praxi Episcop. p.* 2. *c.* 3. *n.* 55. *&* 56. Zerol. *in simili praxi*, *p.* 1. *verbo Moniales*, §. 6. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 13. *c.* 9. *q.* 1. Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 12. *c.* 16. *n.* 7. *&* 14. Fr. Ludou. Miranda *de sacris Monialibus*, *q.* 8. *art.* 6. Aloys. Ricc. *Neapol. decis.* 219. *p.* 4. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 98. 30

Si secus actum fuerit, &c.] Obseruat Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 23. *n.* 4. *vers. secunda conclusio*, quod quamvis attento hoc §. professio Monialis receptæ in monasterio non Mendicantium vltra numerum earum, quæ ex redditibus monasterij, & consuetis eleemosynis absque penuria sustentari valerent, esset irrita, hodie tamen hoc locum non habet, quia consuetudine abrogatum est, cùm compertum sit plures sæpe admitti, nec vnquam nostris temporibus auditum sit in controuersiam verti valorem professionis, ne dum illam irritari. 31

In gloss. *Absque penuria.* Quæ autem sit differentia inter commodè viuere, & absque penuria sustentari, dixi *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 19. *n.* 10. 32

§. Verum.

Abbatissa, vel Priorissa, quæ propter feudum tenetur præstare iuramentum fidelitatis alicui domino sæculari, si per procuratorem illud præstare nequit, potest cum honesta societate exire, modò statim præstito iuramento reuertatur. Colligunt DD. *in princ. text.* citati. 33

Hanc eandem conclus. firmant Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 15. *n.* 31. Bonac. *de clausur. q.* 1. *punct.* 9. *n.* 9. aduertentes in hoc casu superioris licentiam petendam esse, quòd si nulla causa ductus illam deneget, hoc constito posse auctoritate iuris Abbatissam ingredi. 34

Nisi quòd per procuratorem, &c.] Ergo potest vassallus ex consensu domini iuramentum fidelitatis ipsi domino feudi præstare per procuratorem habentem ad id speciale mandatum, vt per Maisobr. *de Synodo Episcopi*, *cap.* 4. *dub.* 40. secundùm Romanam impress. Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *l.* 3. *c.* 13. *n.* 21. vbi *n.* 17.

n. 17. ſubdit quòd iuramentum quantumcunque perſonale ſit ex parte iurantis poteſt præſtari per procuratorem.

§. Porrò.

37 Epiſcopi, ſi opus ſit, cogant per cenſuras dominos temporales, vt in ſuis tribunalibus, & Curiis cauſæ Monialium tractentur per procuratores, vt ſpirituales. Colligunt Doctores *in princ.text.*citati.

38 *Cauſam, ſeu occaſionem.*] Ergo cauſa,& occaſio differunt,vt per Tiraq.*in tract.ceſſante cauſa limit.* 13.*n.* 5.

39 *Cenſura Eccleſiaſtica compellantur,* &c.] Notator ad hoc, quòd ſi Papa quid roget, præcepti vim habet,vt per Tiraq.*de pœnis temper. cauſa* 35.*n.*4.

§. Et quoniam.

40 Ordinarij locorum in ſubiectis Monaſteriis propria, in exemptis Apoſtolica auctoritate clauſuram procurare debent, nec eſt propter hoc in aliis caſibus iuriſdictio in exemptos illis attributa. Colligunt DD. *in princ.text.*citati.

41 Innouatur, & ampliàtur per Concil. Trid. *ſeſſ.*25. *de Regular.c.*5.*in princ.*in hæc verba: *Bonifacij VIII. Conſtitutionem, quæ incipit Periculoſo, renocans ſancta Synodus vniuerſis Epiſcopis ſub obteſtatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ præcipit, vt in omnibus monaſteriis ſibi ſubiectis, ordinaria, in aliis verò, Sedis Apoſt. auctoritate, clauſuram Sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter reſtitui, & vbi inuiolata eſt, conſeruari maximè procurent, inobedientes, atque contradictores per cenſuras Eccleſiaſticas, aliáſque pœnas quacunque appellatione poſtpoſita compeſcentes, inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis. Quod auxilium vt præbeatur omnes Chriſtianos Principes hortatur ſancta Synodus, & ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda omnibus Magiſtratibus ſæcularibus iniungit.* Hactenus Concil. Trid.

42 Vnde colligitur Epiſcopum poſſe, & debere videre an clauſura ſeruetur non ſolùm in Monaſteriis ſibi ſubiectis, ſed etiam in Monaſteriis Monialium, quæ Regularibus ſubduntur, & non poſſe ab ipſis Regularibus impediri quominus ad hunc effectum ea viſiter, quoties id expedire iudicauerit, ita referunt à S. Congreg. Concilij deciſum Galet.*in margarita caſuum Conſcient.verbo Clauſura* 1.Zerol. *p.* 1.*verbo Moniales,* §.4.& §.8. *verſ.*4. Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarræ. lib.* 1.*tit.*18. *lib.*7.*de Epiſcop. n.*44. ego ipſe *d.p.*3.*alleg.*102.*n.*7.

43 Quamvis Fr Ludou. Miranda *de ſacris Monialibus, q.* 2.*art.*14.*n.*3. Sanch. *d.lib.*6.*c.*15.*n.*21. & Bonac. *d. q.* 1. *punct.* 6. exiſtimauerint non poſſe Epiſcopum ad clauſuram cogere Moniales exemptas ab eis, nec illis licere intrare huiuſmodi monaſteria exempta, Prælatiſque Regularibus ſubiecta etiam prætextu videndi an violata ibidem fuerit clauſura, niſi ſolummodo in caſu, quo publicè conſtaret illam eſſe violatam.

44 Hinc etiam infertur Epiſcopum habere iuriſdictionem in Moniales, quæ priuilegio, vel indulto Papæ ſunt immunes in iis, quæ ad clauſuram, & ſpiritualium rerum curam pertinent,vt per Armend.*in addit. ad recop.legum Nauarræ, lib.*2.*tit.*18.*l.*7.*de Relig.n.*95.

45 quem refero ego ipſe *d. alleg.* 102. *n.*4. Et huiuſmodi Moniales exemptas poſſe toties viſitari ab Epiſcopo quoad obſeruantiam clauſuræ, quoties ei videbitur expedire, aſſerit Galet. *in margarita caſuum Conſcient. verbo Moniales* 3.& ego ipſe *d.alleg.*152.*n.*5.& faciunt quæ Armend. *in d.addit. lib.* 1.*tit.*6.*l.*3. *de viſit. quoad Canonicos, n.*18.

Inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, &c.] Vide Sanch.*d. lib.*6.*c.*15.*n.*22. Bonac.*d. q.* 1. *punct.*6.*n.* 2. & *punct.*7. *n.*4.*in fine.* 46

De Religioſis domibus.

Tit. XVII.

SVMMARIVM.

1 *Ordinem nouum, aut Religionem vel habitum nouæ Religionis creare, & aſſumere non licet, & reuocati ſunt Ordines Mendicantium per Papam non approbati creati poſt Concil.*

2 *Papa ſolius eſt ſacros Religioſorum hominum Ordines, & inſtituta approbare.*

3 *Religioſi Mendicantes per Papam poſt Concil.approbati, & inſtituti non poſſunt aliquem ad profeſſionem recipere, domum, vel locum de nouo acquirere, nec acquiſita ſine licentia alienare, nec extraneis prædicare, Confeſſiones eorum audire, vel ad ſepulturam admittere, & contra factum non tenet.*

4 *Mendicantes exceptis domibus Fratrum S. Franciſci Capucinorum,& eorum.qui Minores,de Obſeruantia vocantur, bona immobilia poſſidere poſſunt.*

5 *Congregatio Societatis Ieſu ceſſit iuri prouenienti ex conceſſione Concil.Trid.*ſeſſ. 25.de Regul.c.3.*quoad habenda bona immobilia in communi in domibus profeſſorum, vel eorum Eccleſiis.*

6 *Mendicantes Religioſi approbati poſt Concil. Lugdun. qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptas mutant, ſine licentia Sedis Apoſt. incurrunt excommunicationem Papæ reſeruatam.*

7 *Mendicantes poſſunt capere etiam immobilia ſibi relicta, non quidem ad retinendum, ſed ad vendendum illa, & eorum pretio vtendum.*

8 *Prohibitus habere prædia in territorio non vtatur ſi illico ſit venditurus.*

9 *Mendicantium Ordinum appellatione quæ contineantur remiſſiuè.*

10 *Prædicatorum Ordo præfertur aliis Minorum.*

Cap. Religionum. Vnic.

Gregor. IX.

EMINI nouum Ordinem, vel religionem inuenire licet, aut habitum nouæ Religionis creare, & aſſumere, & reuocati ſunt omnes Ordines & Religiones Mendicantium poſt Concil.Lateran.ſub Innoc. III.ſine Sedis Apoſt.facultate facti.Colligunt ex Ordin.Lap.Abb.Archid.Ioan.Andr. Gemin. Anch. Domin.Monach. Franch. Vin.*in ration.lib.*3. *pag.*354. Alagona *in compend. pag.*502.remiſſiuè Caſal.*in annot.* & Ximen. *in concord. p.*2. 1

Ne aliquis de cætero nouum Ordinem, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſolius Romani Pontificis eſt ſacros Religioſorum hominum Ordines, & inſtituta approbare, vt per Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*13.*c.*23. *q.*5. & *p.*2. *lib.*5.*c.*7.*q.*1.Laurent.de Peyrinis *in Conſtit. in Ordinis Minim.tom.*1.*Conſtit.*1.*Archiepiſcopi Pirrhi.* Fr. Emm. *quæſt Regul.tom.*3.*q.*48.*art.*3. Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*18.*n.*364.*verſ.accedit,* meripſum *de offic. & poteſt.Epiſcop. p.*3.*alleg.*50.*n.*47. ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ. 2

§. Confirmatos.

3 Ordines illi Mendicantium post Concil. Lateran. sub Innoc. III. confirmati, qui neqeunt per regulam habere redditus, possessiones, &c. recipere non possunt in posterum aliquos ad professionem, nec de nouo domum, vel aliquem locum acquirere, nec acquisita alienare valent, & illis extinctis Sedes Apost. de bonis disponere poterit, & quicquid secus factum fuerit, sit irritum, & contrafacientes excommunicationem incurrant, & personæ talium Ordinum prædicare, Confessiones audire, vel sepelire non possint, ad alios tamen Ordines transire poterunt. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

4 *Quibus ad congruam sustentationem*, &c.] Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regular. c.* 3. *in princ.* concedit omnibus Monasteriis, & Domibus tam virorum quàm mulierum etiam mendicantium, exceptis domibus Fratrum S. Francisci Capucinorum, & eorum, qui Minores de Obseruantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex priuilegio Apost. non erat concessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat; de cuius materia tractant Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 29. *art.* 14. Ioan. à Cruce *de statu Religionis*, *lib.* 1. *c.* 4. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 2. *q.* 11. *art.* 6. *&* *q.* 28. *art.* 1. D. Hieron. Venero &

5 Leyua *de examine Episcoporum*, *lib* 6. *c.* 13. *à princ.* Cui tamen non prouenienti ex concessione Concilij *dicto loco* cessit Congregatio totius Societatis Iesu de anno 1566. quoad habenda bona immobilia in communi in domibus professorum, vel eorum Ecclesiis, vt refert Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 18. *n.* 11.

6 *Sententiam excommunicationis incurrant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosi Mendicantes, approbati post Concil. Lugdunense, qui de nouo domos ad habitandum recipiunt, vel receptas mutant, sine licentia Sedis Apost. incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam, vt per Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 127. *vers.* 20. Soat *de censur. disp.* 23. *sect.* 4. *n.* 19. Sayr. *in simili tract. lib.* 3. *c.* 34. *n.* 5. Filliuc. *tract.* 14. *n.* 130. Lauor. *de indulg. p.* 2. *c.* 13. *n.* 29. quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 56. *n.* 209. secundùm Lugdunen. impress. addo nouissimè Bonac. *de censur. extra Bull. disp.* 1. *q.* 8. *punct.* 1.

7 In gloss. *Domum*, ibi, *& si legetur eis domus vt vendant, bene poterunt recipere.* Ergo Fratres Mendicantes possunt capere etiam immobilia sibi relicta, non quidem ad retinendum, sed ad vendendum illa, & eorum pretio vtendum, de quo Nauar. *comment.* 2. *de Regularibus*, *n.* 54. Duen. *reg.* 381. *vers. amplia octauo ad med.* Mench. *illustr. c.* 32. *n.* 13. Pute. *decis.* 286. *lib.* 1. Petegr. *de iure fisci*, *lib.* 3. *tit.* 14. *n.* 2. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 125. *art.* 1.

8 Notatur etiam ad hoc, quòd prohibitus habere prædia in territorio, non vetatur si illicò sit venditurus, vt per Mench. *d. c.* 32. *n.* 3.

§. Sanè.

9 De quatuor Ordinibus Mendicantium, scilicet Prædicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini, & Carmelitan. eorúmque origine agunt S. Antonin. *in summ. p.* 3. *tit.* 6. *c.* 1. §. 8. *& tit.* 19. *c.* 3. *& tit.* 23. *&* 74. Cassan. *in catalogo gloriæ mundi*, *p.* 4. *consid.* 63. 69. *&* 70. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 2. *art.* 1. *cum seqq. & q.* 4. *art.* 1. *& tom.* 3. *q.* 49. *art.* 1. *& art.* 4. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 23. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 2. *verbo Mendicantes.*

10 *Sanè ad Prædicatorum, & Minorum Ordines*, &c.] Ergo Ordo Prædicatorum præfertur aliis Minorum, secundùm ea quæ latè resoluit dominus meus Felix Contelorius, olim in Romana Curia Aduocatus, nunc verò Vaticanæ Bibliothecæ custos vigilantissimus, & S. D. N. Vrbani Octaui Cubicularius honorarius, *in q.* 1. *de præcedentia*, *n.* 11.

De Capellis Monachorum.

Tit. XVIII.

SVMMARIVM.

1 *Instituti in Ecclesiis Monachorum ad Curam populi per Episcopum ad ipsorum præsentationem, per eundem, si causa subsit, amoueri poterunt.*
2 *Vicarij quando debeant esse perpetui, remissiuè.*
3 *Episcopi nomine vbi non excluditur Vicarius, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis.*

Cap. Presbyteri Vnic.

Bonif. VIII.

Resbyteri, qui à Monachis præsentantur pro cura populorum in Ecclesiis sibi subiectis, & ab Episcopo sunt instituti, debent esse perpetui, nec possunt à Monachis amoueri, non obstante quocunque priuilegio, vel consuetudine. Sed si subsit causa rationabilis vt amoueantur, debent amoueri ab Ordinario. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Ancbar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 366. Alagona *in compend. pag.* 505. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximeo. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Cùm debeant esse perpetui.] Vide quæ dixi *in collect. ad cap. vlt. n.* 2. *& 3. de officio Vicarij, in Decretalibus.* 2

In gloss. *Per Episcopos*, ibi, *quando per Vicarios*, &c.] Notatur ad hoc, quòd nomine Episcopi, vbi non excluditur Vicarius, & est res, quæ conuenit Vicario ex eius officio, intelligitur etiam eius Vicarius generalis, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 29. *n.* 16. de quo vide quæ latè dixi *in tract. de appellatiua verbor. vtriusque iuris signif. verbo Episcopus.* 3

De Iurepatronatus.

Tit. XIX.

SVMMARIVM.

1 *Donatio iurispatronatus laici facta loco Ecclesiastico etiam sine consensu Episcopi tenet, non tamen præiudicat iuri Episcopi*, & n. 2.
3 *Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum. Ecclesia verò semestre, licèt à laico acquisierit iuspatronatus*, & n. 4.
5 *Iuspatronatus Ecclesiasticum illud est, quod licèt originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen quouis titulo in Ecclesiam translatum.*
6 *Conditione personæ mutata, & bonorum conditio mutata videtur.*
7 *Priuilegiatarius efficitur illa, quæ cùm non esset priuilegiata, ad priuilegiatam peruenit.*
8 *Legatus an possit conferre, seu reseruare suæ prouisioni benefi-*

beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, ostenditur.

9 *Patroni clerici non solùm habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici.*

10 *Iuspatronatus mixtum assumit naturam Ecclesiastici.*

CAP. Si laicus. Vnic.

Bonif. VIII.

1 LAICVS potest sine consensu Episcopi dare suum iuspatronatus eidem, vel alteri Ecclesiæ, seu loco Religioso, non tamen præiudicat iuri Episcopi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Anchar. Ioan. Andr. Gemin. Munach. Dominic. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 385. Alagona *in compend. pag.* 514. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Roch. *de iurepatron. verbo pro eo quod q. 1. à n. 2. & q. 3. à n. 6.* Lambert. *in simili tract. lib. 1. p. 2. q 6. art. 4. n. 3. & q. 1. art. 10. à princ.* Syluest. *in summ. verbo iuspatronatus, n. 4.* Viuian. *tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 4. n. 9. pag.* 167. Azor. *instit moral. p. 2. lib. 6. c. 20 q 5.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 177. n. 3.* Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib. 2. c. 9. in principio.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. illud* 8. *de iurepatron.*

§. Verùm.

3 Laicus patronus licèt ad præsentandum tempus habeat quadrimestre, Ecclesia tamen habet semestre, etiamsi ab illo acquisiuerit iuspatronatus, quia Ecclesia quantum ad præsentandum reputatur patronus non laicus, sed Ecclesiasticus. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

4 *Patronus laicus ad præsentandum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd patronus laicus habet quadrimestre ad præsentandum, Ecclesiasticus verò semestre, vt per Perez *l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag.* 59. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 1. collect.* 119 *& Neapol. decis.* 228. *n.* 14. *&* 15. *p.* 2. Cardos. *in praxi iudicum, verbo iuspatronatus, n.* 15. *&* 16. Nicol. Garc. *de benef p. 5. cap. 9. n.* 209. vbi *n.* 210. subdit quòd quando sunt Ecclesiastici, & laici simul, omnes habent semestre etiam laici ratione communionis.

Vel Monasterium, &c.] Notatur ad hoc, quòd Ecclesiasticum dicitur iuspatronatus, quod pertinet ad præsentationem Monasterij, vt per Paris. *cons.* 118. *sub n. 19. cum seqq. lib.* 4. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gloss.* 18. *sub n.* 5. Rot. *decis.* 740. *n. 2. p. 2. diuers.* & *in Anagnina beneficij* 15. *Martij* 1627. coram R. P. D. Vbaldo.

5 *Et omninò quantum ad præsentandum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd illud est iuspatronatus Ecclesiasticum, quod licèt originem habuerit ex patrimonio laici, fuit tamen vel ab initio, vel fundatione, testamento, donatione, aut alio quouis titulo in Ecclesiam translatum, aut in Capitulum, seu Collegium Ecclesiasticum Canonicorum Regularium, aut sæcularium, vel in aliquam personam Ecclesiasticam ratione Ecclesiæ, dignitatis, aut beneficij, vt per Roch. *de iurepatr. verbo ius, q. 7. num.* 14. Lambert. *in simili tract. lib. 1. q. 1. art.* 1. Rebuff. *in praxi tit. de præsentat. n. 5. & 7. & p. 3. signaturæ, verbo necnon iurispatronatus, num.* 8. Conar *practic. c. 36. n. 2. &* 5. Flamin. Paris. *de resignat benef. lib. 2. q. 4. n.* 39. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel. gloss.* 8. *n.* 5. Valasc. *cons.* 163. *n.* 15. Nicol. Garc. *de benef p. 5. c. 1. n.* 551. Seraph. *dec.* 1420. *n.* 1. Rot. *in Forolinien. capella* 16. *Martij* 1615. coram bonæ mem. Butatto, *& decis. 41. n. 4. p 2. recent.* Illud tamen aduertere oportet quòd iuspatronatus spectans ad laicorum confraternitates laicale censetur, Rot. *in Romana beneficiatus S. Laurentij in Damaso* 7. *Februarij* 1628. coram R. P. D. Dotan.

Notatur etiam ad hoc, quòd mutata conditione personæ, & bonorum conditio mutata videtur, vt per Valasc. *de iure emphyt. q. 17. n. 15. col.* 2. 6

Notatur etiam ad hoc, quòd quando res non priuilegiata peruenit ad priuilegiatum, amittit naturam antiquam, & efficitur res priuilegiata, vt per Tiraq. *de iure primogen. in præfat. n.* 133. D. Barbos. *in l. heres absens in princ. n.* 176 *ff. de indic.* 7

In gloss. *Ecclesiasticus*, ibi, *vnde Legatus posset illas conferre*, &c. Sentit gloss. Legatum non posse conferre, seu reseruare suæ prouisioni beneficium, in quo iuspatronatus mixtum reperitur, vt per Felin. *in tract. quandò litera Apostolica noceant, ampl.* 6. Abb. *in cap. vlt. n. 9. hoc tit.* Lambert *de iurepatron. lib. 2. 3. p. q. 8. art.* 4. Intellige stante laici patroni repugnantia, secus verò si laicus consentiat, vt Legatus in præiudicium suæ præsentationis conferat beneficium, vel reseruet, tunc enim Legatus poterit conferre, vel reseruare, siquidem dato tali consensu Legatus vtitur iure Clerici, quo veluti suo vti potest, & ita in specie aduertit Abb. *d. n.* 9. Lambert. *vbi supr. n.* 1. 8

In ead. gloss. ibi, *Quid dices si Ecclesia, & patronus*, &c. Notatur ad hoc, quòd non solùm Ecclesiastici patroni habent semestre ad præsentandum, sed & eorum causa compatroni laici, vt per Perez *l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam pag.* 59. Nicol. Garc. *de benef p. 5. c. 9. n.* 210. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 458 Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg* 72. *n.* 131. & me citato Viuian. *in praxi iurispatron. lib. 7. c. 2. n. 9. in vlt. impress.* vbi *n.* 10 post me *d. alleg.* 72. *n.* 131. ampliat etiamsi laicus habeat maiorem partem. Iuspatronatus enim mixtum assumit naturam Ecclesiastici, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 1. q. 4. n.* 50. 9

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

TIT. XX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus volens Prouinciam visitare, priùs debet visitare Ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem*, & n. 2.

3 *Archiepiscopus visitata sua diœcesi in parte, vel in totum, visitat omnia loca Ecclesiastica, clerum, & populum Prouinciæ procurationem à visitatis recipiendo.*

4 *Hospitale pium, & Religiosum potest ab Episcopo visitari*

5 *Dictio*, liberè, *idem importat quod contradictione, præscriptione, vel appellatione non obstante.*

6 *Archiepiscopus post inceptam visitationem in vna diœcesi, transiens ad aliam ad primam redire non potest, nisi de nouo reiterat in tota Prouincia.*

7 *Fraus in dubio non præsumitur.*

8 *Dolus in dubio non præsumitur, & ideo per allegantem probari debet.*

9 *Visitatione Prouinciæ expedita non reiterat illam Archiepiscopus sine consilio Suffraganeorum, & diffinitione in scriptis priùs facta, debet tamen reincipere ab illis, qui in prima non fuerunt visitati.*

10 *Scriptura in quibus casibus requiratur, remissiuè.*

11 *Priuilegij ad probationem necessaria est scriptura.*

12 *Professio vt emittatur necessaria est scriptura.*

13 *Scriptura requiritur in contractu emphyteutico.*

14 *Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & pertinentibus ad diuinum Officium, absque iuramento infamatos Ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat.*

15 *Episcopus dum visitat debet semper pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus.*

16 *Episcopi in visitatione quoad mores inquirere, & interrogare debent sigillatim singulos clericos, vt quisque deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento.*

17 *Visitator non in pecunia, sed in victualibus recipere debet procurationem moderatam, nec familia sua aliquod etiam oblatum munus recipere potest etiam prætextu officij.*

18 *Victualia tantum ab Ecclesiis ministranda sunt Visitatoribus, qui ex iniuncto sibi munere visitare tenentur.*

19 *Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illa, quæ consistunt in victu, non autem illa, quæ concernunt alia necessaria personæ.*

20 *Victualia ministranda visitatoribus debent esse moderata secundum facultatem Ecclesiæ.*

21 *Procurationes an, quando, & à quibus recipere possunt visitatores, remissiuè.*

22 *Munera accipere non potest in visitatione præter procurationem ab Ecclesiis Episcopus, aut quisquam suorum sub grauibus pœnis.*

23 *Munera qualiacunque etiam comestibilia, non potest Episcopus à visitatis ratione visitationis accipere.*

25 *Visitandi ius, & potestatem habet omnis Prælatus Ecclesiasticus, cui iurisdictio, & administratio conuenit.*

CAP. Romani. I. *Innoc. IV.*

1 ARCHIEPISCOPUS, qui volt visitare prouinciam, priùs debet plenè visitare Capitulum suæ Ecclesiæ, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos, & laicos eorundem, & si commodè ipse nō potest ad vnamquamque accedere, de pluribus locis ad vnum congruum, clericos, & laicos studeat conuocare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 3. pag.* 408. Alagona *in compend. pag.* 523. remissiuè Casal. *in amor.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo visitatio, vers. ad tertium,* Perez *l. 4. in princ. tit. 3. lib. 1. Ordin. & l. 3. gloss. 1. tit. 4. lib. 8. pag.* 129. *col.* 2.

§. Deinde.

3 Archiepiscopus visitata sua diœcesi visitare debet vel totam, vel partem Prouinciæ visitando diœceses, ciuitates, Suffraganeos, eorum subditos, Capitula Cathedralium, & aliarum Ecclesiarum Monasteria, Ecclesias, alia loca pia, Religiosa, clericos, populos, & accipere procurationes tantùm à locis visitatis. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

4 In gloss. *Pia loca*, ibi, *hospitalia*, &c. Notatur ad hoc, quòd hospitale pium, & Religiosum potest ab Episcopo visitari, vt per Mascard. *de probationib. concl.* 869. *n.* 30. Azor. *instit. moral p. 2. lib. 9. c. 14. q. 6. vers. si roges.*

5 In gloss. *Liberè*, ibi, *scilicet contradictione, præscriptione, vel appellatione non obstante.* Ita Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss* 53. *n.* 11.

§. Ex quo.

Archiepiscopus si cœperit visitare vnam diœcesim 6
suæ Prouinciæ, non poterit illam dimittere, & mox
ad eandem reuerti, nisi priùs visitauerit omnes diœceses Prouinciæ, vel in toto, vel in parte, quas securè poterit visitare, & etiam suam visitauerit. Sed si aliqua diœcesis, vel aliqua Ecclesia indigeat visitatione plus aliis, si à diœcesano illius Ecclesiæ, vel à communi consensu maioris partis Suffraganeorum fuerit requisitus, tunc intermissa visitatione aliarum teneatur ad eandem, sed si hoc malitiosè difficultant, tunc Archiepiscopus petere debet licentiam à Sede Apost. confidenter. Colligunt ex Ordin. Doctores *in princ. text.* citati.

In gloss. *Malitiosè*, ibi, *qui allegat fraudem probare* 7
debet. Fraus enim in dubio non præsumitur, vt per
Farinac. *in praxi crimin. p. 3. q. 89. n. 4. & 5. & à num.* 17.
quod probatur per indicia, præsumptiones, & con- 8
iecturas, de quo etiam Mascard. *de probat. conclus.* 530.
Valasc. *cons.* 56. *n.* 2. Sic etiam dolus in dubio non præsumitur, & ideo per allegantem probari debet, *l. meritò. ff. pro socio*, cum multis adductis per Tiraq. *de retractu lig. §. 26. gloss. 1. n.* 35. Mascard. *de probat. conclus.* 531. *à princ. & concl.* 814. *cum seqq.* Card. Tusch. *lit. D. concl.* 573. Menoch. *de præs. lib. 5. præs. 3. num.* 42. Surd. *de aliment. tit. 4. q. 15. n.* 51. Sesse Aragon. *decis.* 109. *n.* 8. *tom.* 1.

§. Postquam.

Si Archiepiscopus finita visitatione Prouinciæ vel- 9
let denuò visitare, debet priùs requirere consensum
Suffraganeorum, & coram eis dare suam definitionem in scriptis, vt possit etiam esse nota aliis, & mox eandem visitationem iterare modo prædicto etiam sine consensu Suffraganei, & incipiat visitare illas Ecclesias, vel populos, qui non fuerunt visitati in prima, nisi opportuniùs esset alios visitare. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

In gloss. *In scriptis.* De casibus scripturam requi- 10
rentibus in hac gloss. enumeratis, vide Roman. *cons.*
397. Guid. *q.* 583. Perez *l. 3. vers. sextò*, facit *tit. 8. lib. 3. Ordinam. pag.* 612. Auil. *ad c. 1. Prætorum, verbo cartas, pag.* 25. vbi alios plures refert, remissiuè Cald. Pereira *de empt. & vendit. c. 19. n.* 12. latè Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordinam. in exemptos, part. 1. quæst. 7. à princ.*

In ead. gloss. ibi, *Tertius in priuilegiis.* Notatur ad 11
hoc, quòd ad probationem priuilegij necessaria est
scriptura, vt per Mascard. *de probat. concl.* 528. *n.* 19. Azeoed. *l. 22. & 23. tit. 14. lib. 6. nouæ recopil.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 8. à n.* 8. Auend. *l. 41 Tauri, gloss. 2. à n.* 24. Rot. *decis.* 529. *n.* 5. apud Farinac. *collect. 1. nouissimarum, alias p. 4. diuers.*

In ead. gloss. ibi, *Sextus in profitente.* Notatur ad 12
hoc, quòd ad emittendam professionem necessaria est
scriptura de iure communi, vt post Alex. de Neuo *in cap. rursus, n. 14.* & *ibi* Præpos. *n. 8. qui clerici, vel vouentes,* Zanard. *direct. Theolog. p. 2. cap. 26. num.* 14. Panor. Armill. Syluest. & alios, resoluit Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disput. 13. dub. 2. num.* 3. qui quid dicat Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 5. cap. 3. num.* 5.

In ead. gloss. ibi, *Octauus in emphyteusi.* Notatur 13
ad hoc, quòd scriptura requiritur in contractu emphyteutico

teutien, vt per Menoch. *cons.* 708. *n.* 2. Ruper. Rutand. *in thesauro iuris emphyt. quæst.* 7. *n.* 1. *&* 2. Surd. *decis.* 1 n. *n.* 1. Aldouin. *cons.* 80. *num.* 25. Molin. *de instit. tract.* 2. *disp.* 447. Azor. *instit. moral. p.* 3. *lib.* 10. *c.* 5. *q.* 3. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 188. *n.* 1. *cum seqq.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 8. *& tit.* 6. *n.* 12. *cum seqq.* Valasc. *de iure emphyt. q.* 7. *n.* 3. *cum seqq.* Cald. Pereira *de potest. elig. cap.* 7. *n.* 16. *& de renouat. emphyt. q.* 2. *n.* 2.

§. Sanè.

14 Archiepiscopus visitans debet proponere verbum Dei, quærere de vita, & conuersatione ministrantium in Ecclesiis, & aliis locis deputatis diuino seruitio, & de cæteris spectantibus ad officium ipsum absque coactione iuramenti, intendens ad emendationem ipsorum per salubria monita, siue lenia, siue aspera prudenter. Si verò contra eos orta fuerit infamia de aliquibus, denuntiet Ordinario, vt inquirat solemniter super his si iudicauerit expedire; sed notoria crimina, quæ examinatione non indigent, liberè corrigat infligendo pœnam debitam, quia præsumitur negligentia Ordinarij. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati.

15 *Proposito verbo Dei.*] Notatur ad hoc, quòd Episcopus debet per se, vel per alium alioquin idoneum proponere verbum Dei, & semper dum visitat pascere gregem suum prædicationibus, & sermonibus, vt per Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo visitatio, vers. ad quintum.*

Notoria verò crimina, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus notoria crimina subditorum Suffraganei punire potest, vt per Quarant. *in summ. Bullarij, verb. Archiepiscopi auctoritas*, *vers.* 24. Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiepisc. cap.* 70. *n.* 11. Nouissimè Sebast. Cæsar. *in relect. Ecclesiast. hierarchiæ*, *p.* 1. *disp.* 5. §. 2. *n.* 21. Et Archiepiscopum notoria crimina subditorum Suffraganei liberè punire posse omni tempore absque appellatione, & extra visitationem, asserit Abb. *in cap. ex frequentibus, n.* 10. *de institut.* quod tamen admittit Genuens. *loc. cit.* dummodo Episcopus non præuenerit in puniendo; sed Sylnest. *in summ. verbo Archiepiscopus, sub num.* 3. *in fine,* quem videtur sequi Quarant. *d. vers.* 24. illud intelligit quando Episcopus fuerit negligens, imò talis credendus, quia scilicet in illis puniendis eius negligentia notari potest, cùm sint notoria, vt aduertit Sebast. Cæsar. *d. n.* 21. refero ego ipse *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 75.

16 In gloss. *Coactione.* Notatur ad hoc, quòd Episcopi quoad mores inquirere, & interrogare debent sigillatim singulos clericos, vt quisque deponat circa vitam alterius etiam cum iuramento, vt per Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo visitatio,* §. 5. *vers. secundò.*

§. Procurationes.

17 Visitator, aut famulus non debet accipere procurationem in pecuniis, sed in moderatis expensis victualium, item nec ipse, nec quisquam suorum quodcunque munus accipere præsumat, qualitercunque sit oblatum, & si quis acceperit, non absoluatur nisi duplum restituat, & euitetur quælibet fraus. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

18 *Sed in victualibus expensas tantùm*, &c.] Notatur ad hoc, quòd visitatoribus deputatis ad Ecclesiarum visitationem, vt sunt Episcopi, qui ex iniuncto sibi munere ad hoc tenentur, alia expensa ab Ecclesiis non est ministranda præter victualia, vt per Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 22. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 42. *q.* 9. Zerol. *in praxi Episc. p.* 2. *verbo visitatio*, §. 6. Bellet. *disquisit. cleric. tit. de clerico debitore*, §. 11.

Victualium expensarum appellatione comprehenduntur illæ, quæ consistunt in victu, non autem illæ, quæ concernunt alia necessaria personæ, vt per Zerol. *d.* §. 6. *dub.* 1. quem refero ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 73. *n.* 57. Debent autem esse moderata secundùm facultatem Ecclesiæ, non autem indebitè grauandus est clericus, vt resoluit Bellet. *d.* §. 11. *n.* 6. ad illum tantùm diem, quo visitat Episcopus pro ipso, & suo moderato comitatu, vt tradit Piasec. *in praxi Episcop. p.* 2. *c.* 3. *n.* 64. *in princip.* 19

20

An autem, quando, & à quibus procurationes recipere possint visitatores latè dixi *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 73. 21

Caueant insuper, &c.] Notatur ad hoc, quòd in visitatione præter procurationem ab Ecclesiis non solùm Episcopus, sed quisquam suorum nihil muneris accipere potest sub pœna maledictionis, & interdicti ingressus Ecclesiæ, ac restituendi duplum infra mensem, non obstante remissione partium, ita Concil. Trident. *sess.* 24. *de reform. c.* 3. *vers. interimque caueant*, *& vers. nec munus*, Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 64. *n.* 6. *& tit.* 4. *q.* 22. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 42. *q.* 9. Marc. Anton. Genuens. *in man. Pastorum, c.* 35. *n.* 2. Ego ipse *d. alleg.* 73. *n.* 44. Et quòd munera qualiacunque etiam comestibilia non potest Episcopus à visitatis ratione visitationis accipere resoluunt Piasec. *in praxi Episc. p.* 2. *c.* 3. *n.* 73. Marc. Anton. Genuens. *d. c.* 35. *n.* 7. 22 23

§. Hanc autem.

Visitandi supradicta forma est etiam seruanda ab omnibus Episcopis, & Prælatis visitantibus suus subditos, saluis tamen rationabilibus, & approbatis Religiosorum consuetudinibus, & Regularibus institutis. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati. 24

Aliisque Prælatis, &c.] Notatur ad hoc, quòd omnis Prælatus Ecclesiasticus, cui iurisdictio, & administratio conuenit, ius, & potestatem habet visitandi, vt per Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1228. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 40. *q.* 6. 25

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Victualium nomine non veniunt equorum vectura, ac proinde illa visitatoribus præstanda non sunt, nisi essent à Summo Pont. delegati.*
3 *Visitator ratione officij sui aliquid malè accipiens quam pœnam incurrat, ostenditur.*
4 *Clerici non possunt etiam volentes, & sponte gabellas, & collectas, seu alia munera soluere sine licentia Papæ.*

Cap. Exigit. II. *Gregor. IX.*

Visitationis ratione exigens pro procuratione pecunias etiam à volente, vel recipiens munera, vel à non visitatis recipiens procurationem, vel aliud cum præsumptione, tenetur infra mensem reddere duplum accepto illi Ecclesiæ à qua acceperat. Et si non restituerent infra mensem, Patriarcha, & Archiepiscopi sunt interdicti ab ingressu Ecclesiæ, inferiores verò sunt suspensi à beneficio, donec plenariè restituant Ecclesiæ, nec possunt iuuari remissione, liberalitate, vel gratia dantium. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. 1

Franc.

Franc. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 407. Alagona *in compend. pag.* 525.

2 *In victualibus.*] Victualium nomine non veniunt equorum vecturæ, ac proinde illæ visitatoribus præstandæ non sunt, vt docent Zerol. *in praxi Episcop. p. 2. verbo visitatio*, §. 6. *dub.* 5. Piasec. *in simili praxi, p. 2. c.* 3. *n.* 63. *in fine*, Marc. Anton. Genuens. *in manuali Pastorum, c.* 35. *n.* 8. *in fin.* & *n.* 10. Bellet. *disquisit. cleric. tit. de clerico debitore*, §. 13. *n.* 4. Nisi visitator esset Prælatus à Summo Pontif. delegatus, tunc ei deberi mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit, per gloss. *verbo si voluerit, in Clem.* 2. *de censib.* tenet Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 41. *q.* 8. quem refero ego ipse *de offic.* & *potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 73. *num. vlt.*

3 *Duplum eius, quod receperit*, &c.] Notatur ad hoc, quod visitator ratione officij sui aliquid malè accipiens ipso iure suspensionem incurrit, ab ea tamen absolui potest, dummodo intra mensem duplum eius, quod recepit, Ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, restituat, vt consuluit Nau. *cons.* 11. *in antiq. aliàs* 2. *in nouis, sub tit. de censib.* Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis.* 11.

4 In gloss. *Volente.* Notatur ad hoc, quòd clerici non possunt etiam volentes, & sponte soluere gabellas, & collectas, seu alia munera subire sine licentia, vt per Viuian *in praxi iurispatron. lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 190. *in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis, sed vna die vltra vnam procurationem non recipiet, licèt plura visitauerit loca.*

2 *Visitatis liberum est, si velint, pecunia redimere procurationem, & tunc visitator tenetur recipere in ea specie, qua fuerit oblatum.*

3 *Visitator non potest in pecunia tenere id, quod per victum sibi necessarium contingebat.*

4 *Episcopo visitanti clerum ciuitatis vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio.*

5 *Episcopus si vna die duas parochias visitaret, vnam tantùm portionem habere debet.*

CAP. Felicis. III.

1 Visitans ex officio potest recipere procurationem in pecunia volentibus visitatis, sed in vna die vltra vnam procurationem recipere nequit, licèt plura visitauerit loca. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Franc. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 408. Alagona *in compend. pag.* 526.

2 *Pecuniam licitè recipere valeant.*] Hodie ex dispositione Concil. Trid. *sess.* 24. *de reformat. c.* 3. *vers. sit tamen in optione*, liberum est visitatis, si velint, pecunia redimere procurationem, & tunc visitator tenetur recipere in ea specie, quæ fuerit oblata, vt tradit Piasec. 3 *in praxi Episc. p.* 2. *c.* 3. *n.* 64. *in fine.* Non potest tamen visitator in pecunia taxare id, quod per victum sibi necessarium contingebat, vt ait Zerol. *in simili praxi, p.* 2. *verbo visitatio*, §. 6. *dub.* 2. quem refero ego ipse *de offic.* & *potestate Episcop. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 55. & 56.

4 *Diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt.*] Ergo Episcopo visitanti clerum Ciuitatis, vbi sita est Cathedra, nulla debetur procuratio, vt tenent Marc. Anton. Genuens. *in manuali Pastorum, c.* 35. *n.* 9. Piasec. *in praxi Episc. p.* 2. *c.* 3. *n.* 65. Ego ipse *d. alleg.* 73. *num.* 46. quicquid dicant Surd. *de aliment. tit.* 4. *q.* 22. *num.* 9. & Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *q.* 4. Bellet. *disquisit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore*, §. 11. *n.* 2. & 3.

Nisi vnam procurationem, &c.] Notatur ad hoc, quòd si Episcopus vna die duas parochias visitaret, vnam tantùm procurationem habere debet, vt obseruat Zerol. *dict.* §. 6. *dubio* 6. 5

SVMMARIVM.

1 *Vniuersitas, vel singularis persona, quæ Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, aut exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis, singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta, nec prodest contraria consuetudo.*

2 *Exemptio clericorum quoad forum est iuris Diuini.*

3 *Clerici immunes sunt à tributis, & gabellis.*

4 *Clerici res suas negotiationis causa deferentes immunes sunt à solutione gabellæ.*

5 *Clerici quando dicantur negotiationis causa res deferre, vel emere, ostenditur.*

6 *Clerici quando deferunt, vel vendunt fructus, & redditus suorum beneficiorum non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur.*

7 *Ecclesiasticas personas compellentes ad pedagia, & si fiue per se, siue per alium exigentes, incurrunt excommunicationem nulli reseruatam.*

CAP. Quanquam. IV.

Ecclesiæ, & personæ Ecclesiasticæ pro se, & pro rebus suis propriis, quas non causa negotiandi deferunt vel deferri faciunt, vel transmittunt, non tenentur soluere pedagia, vel guidagia; qui ergo pro personis, vel rebus exigit, vel extorquet per se, vel alium, suo, vel alieno nomine, vel compellit ad soluendum, si sit persona singularis cuiuscunque dignitatis, conditionis, vel status, sit excommunicatus, si Collegium, vel Vniuersitas, eius locus sit interdictus ipso facto, nec absoluatur, vel relaxetur interdicto, nisi plenè restituerit exacta, & competenter satisfecerit de transgressione, non obstante quacunque consuetudine contraria, quæ potiùs corruptela dicenda est. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 428. Alagona *in compend. pag.* 526. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. part.* 1. & 2. 1

Quinimò, & *Diuino*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exemptio clericorum est iuris Diuini, vt per citatos *in collect. ad cap. Ecclesia sanctæ Mariæ* 10. *de constitut. n.* 19. quibus addo Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 7. *q.* 9. *n.* 5. Perez *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 4. *Ordinam. pag.* 55. & *l.* 2. *vers. quæro vtrum Papa, tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 466. Anast. Germon. *de sacrorum immunit. lib.* 1. *c.* 15. *n.* 15. *cum seqq.* D. Sahag. *in cap. fin. de sequest. possess. n.* 52. *vers. primam sententiam*, Castil. *lib.* 2. *quotid. c.* 5. *n.* 29. *cum seqq.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *q.* 92. Mart. *de iurisdict. p.* 4. *casu* 64. *n.* 1. Cabed. *Lusit. decis.* 83. *n.* 10. *p.* 2. Fr. Anton. de Sousa *in relect. Bulla in Cœna Domini, c.* 19. *disp.* 91. Cenod. *pract.* & *Canonic. quæst. lib.* 1. *q.* 4. latè D. Ascan. Tambur. *in tract. de iure Abbatum, tom.* 1. *disput.* 15. *quæst.* 19. & *seq.* 2

Et personas Ecclesiasticas, &c.] Notatur ad hoc, quòd clerici immunes sunt à tributis, & gabellis, vt per Couar. *practic. cap.* 31. *num.* 9. Lazarr. *de decima vendit. cap.* 19. à *num.* 18. Azeued. *ad Curiam Pisanam* 3

Pisanam, lib. 2. c. 21. & l. 2. n. 1. tit. 4. lib. 1. noua recop. Olan. in antinom. iuris, verbo Clerici, n. 23. Girond. de gabell. p. 7. n. 4. Matiens. l. 11. gloss. 1. n. 4. tit. 4. lib. 5. noua recop. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis conclus. vnica, vers. infertur 10. pag. mihi 479. Gotier. pract. lib. 1. q. 8. Barthol. Humad. l. 49. verbo franquezas, tit. 6. p. 1. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo Clericus, vers. ad nonum, pag. mihi 69. Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de iure fisci resolut. 5. à num. 7. cum seqq. Mart. de iurisd. p. 4. cent. 1. casu 1. n. 6. Quaranr. in summa Bullario verbo vectigal. Cenal. communium contra communes, tom. 4. q. 899. à num. 153. Cardos. in praxi iudicum, verbo Clericus, n. 74. & verbo gabella, num. 5. Valasc. cons. 131. Christoph. de Paee in scholiis ad leges styli, l. 212. n. 2. & 3. Flores de Mena var. lib. 2. q. 21. n. 174. cum seqq. Viuian. in praxi iurispatron lib. 6. c. 1. à n. 186. in vlt. impress. quorum plures refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 2. allegat. 13. per tot. vbi disputo quid dicendum si sint Clerici in minoribus tantùm attentis Regiis Ordinationibus Hispaniæ, de quo etiam nuncupatim agunt Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 18. n. 110. Molin. de iustit tract. 2. disp. 671. n. 5. Flores de Mena d. q. 21. n. 199. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 46. n. 16. Gutier. de gabell. q. 91. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 3. cap. vnic. quæst. fin. Nicol. Garc. de benef. p. 1. c. 3. à n. 5. Felician. de censibus, lib. 2. cap. vlt. num. 13. Vasq. in opusc. de restit. c. 6. §. 1. n. 33. Less. de iustit. lib. 2. c. 33. dub. 5. num. 39. Malder. 2. 2. tract. 5. c. 6. dub. 8. Diana resol. moral. tract. 2. resol. 35.

4 *Quas non causa negotiandi deferunt.*] Ergo si deferant causa negotiationis, immunes non sunt à solutione gabellæ, vt resoluunt Duen. reg. 100. vers. fallit. 11. Lazarte d. c. 19. n. 65. & 66. Girond. de gabell. p. 7. n. 8. Foler. ad Marant. de ordine iudic. p. 4. n. 30. pag. 184. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. tit. de gabellis concl. vnic. vers. infertur decimò, Matiens. d. l. 11. gloss. 1. n. 3. Bobadil. in sua politica, lib. 2. c. 18. n. 123. lit. E, n. 142. Iuan. Garc. de nobilit. c. 9. n. 53. Mex in tract. tassa panis concl. 5. num. 22. Cened. ad Decretum collect. 37. n. 2. Cabed. Lusit. decis. 189. p. 1. & Aresto 45. part. 2. Quarant. in summa Bullarij, verbo vectigal. vers. tertiò quatenus, Alex. Trentacinq. var. resol. lib. 1. tit. de iure

5 fisci resol. 5. num. 8. Gotier. de gabellis, q. 93. Quando autem dicantur Clerici negotiationis causa res deferre, vel emere? Vide Lazart. d. c. 19. n. 51. Girond. d. p. 7. n. 31. Sot. de iustit. lib. 6. q. 2. art. 2. Molin. de iustit. tract. 2. disp. 341. ex vers. secundùm, Mart. d. p. 4. casu 3. n. 10. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 25. n. 325. vers. quarta, Iuan. de Salas de contract. tract. de empt. dub. 2. a. 1. Cened. d. collect. 37. n. 2. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis. 375. in 1. edit. Camill. Borrel. in summa omnium decis. tit. 7. de Clericis à n. 68. Ceoal. commun. contra commun q. 810. num. 16. & 17. & in tract. de cognit. per viam violentiæ, p. 2. quæst. 64. num. 21.

6 Quando Clerici deferunt, vel vendunt fructus, & redditus suorum beneficiorum, non dicuntur negotiari, ac proinde gabellam soluere non tenentur, vt resoluunt Bonacos. commun. crimin. p. 2. verbo gabella, pag. 32. versa, Gregor. lib. 49. verbo las franquezas, tit. 6. p. 1. Ioseph. Ludou. d. conclus. vnic. vers infertur 10. Mex. d. conclus. 5. num. 29. Cabed d. p. 2. Aresto 45. Gutier. de gabell. q. 93. num. 35. Marta d. casu 3. n. 9. faciunt quæ Aloys. Ricc. d. decis. 373. n. 8. Cened. d. collect. 37. num. 2. in fine, Valasc. consult. 131. à num. 6.

7 *Qui verò contra fecerint, &c.*] Compellentes Ecclesiasticas personas ad pedagia, guidagia, &c. siue per se, siue per alium exigentes excommunicationem nulli reseruatam incurrunt, vt per Soar. tom. 5. disp. 23. sect. 4. num. 21. Iul. Lauor. de Indulg. part. 2. cap. 13. num. 17. Filliuc. tract. 14. num. 53. vers. nonò, & num. 62. & alios, quos refero ego ipse de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. num. 21. secundùm Lugdun impress. nouissimè Bonac. de censur. extra Bullam disp. 2. q. 2. punct. 21.

Interdicti sententias ipso facto incurrant.] Notatur ad hoc, quòd ciuitas, castrum, vel locus, cuius Collegium, aut vniuersitas exigit, seu extorquet, aut soluere compellit per se, vel per alium suo, vel alio nomine pedagia, vel guidagia, aut exactiones ab Ecclesiis, vel Ecclesiæ personis exceptis rebus, quas causa negotiationis deferunt, Ecclesiastico interdicto subiiciuntur, vt per Mar. Alter. de censur. tom. 2. disp. 12. de interdicto c. 2. col. 1. Bonacin. de interdictis in particul. disp. 4. q. 3. punct. 1. n. 1. vbi aiunt, huiusmodi interdictum esse locale, non personale, & sufficere ad illud incurrendum, vt actiones præfatæ fiant ab vniuersitate sæculari, vel Ecclesiastica, iuxta gloss. hîc verbo vniuersitas, additque idem Bonac. n. 8. quòd non tenemur seruare interdictum locale antequam locus denuntietur interdictus, quia post Extrauag. Ad euitanda, non tenemur quemquam euitare ante denuntiationem, Ecclesia tamen censetur sufficienter denuntiata si dicatur, singulæ Ecclesiæ talis loci ipso facto sint interdictæ. 8

Nec ab excommunicatione huiusmodi, &c.] Notatur ad hoc, quòd absolutio, seu relaxatio istius interdicti reseruata est ante factam restitutionem, & prædictam competentem satisfactionem, vt per Alter. d. c. 2. col. 2. Bonacin. d. punct. 1. n. 4. resoluentes præstita satisfactione, & restitutione Prælatum inferiorem absoluere posse, quia Papa relaxationem interdicti in hoc casu non reseruat. Aduertere tamen oportet censuras, seu pœnas huius cap. adhuc vigore si locorum consuetudo habeat, vt tenent Soar. tom. 5. de censur. disp. 37. sect. 1. num. 14. Filliuc. tract. 18. c. 6. num. 144. Bonac. d. punct. 1. n. 6. 9

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus visitare potest Prouinciam, atque etiam iterare, licèt Suffraganei non sint negligentes, & tunc Confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere.*

2 *Archiepiscopi hodie non possunt diœceses suorum Comprouincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali.*

3 *Archiepiscopus dum actu visitat Prouinciam, potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares tam per se, quàm per alios.*

Cap. Perpetuo. V. & vlt.

ARchiepiscopus liberè potest suam Prouinciam visitare, licèt eius Suffraganei non sint negligentes, & reiterare visitationem eandem, & accipere procurationes à locis visitatis, non obstante contraria consuetudine. Item potest dum visitat audire Confessiones subditorum suffraganeorum, & absoluere cum salutari pœnitentia, ac per Prouinciam dare literas Indulgentiarum. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. in ration. lib. 3. pag. 409. Alagona in compend. pag. 526. 1

Suam Prouinciam visitare, &c.] Hodie verò attentata 2

dispo

dispositione Conc. Trid.*sess.24.de reform.c.3. in princ.* non possunt Archiepiscopi diœceses suorum Comprouincialium visitare, nisi causa cognita, & probata in Concilio Prouinciali, vt referunt Henriq.*in summ. lib.6.c.14.§.9.in com.lit.Z*, Sanch. *in precept.Decalog. tom.1.l.2.c.11.n.6.in fin.*Ego ipse *de offic.& potest. Ep. p.1.tit.4.n.50.in fin.& de iure Eccl.l.1.c.7.n.91.*

5 *Potest etiam*, &c.] Notatur ad hoc quòd Archiepiscopus dum actu visitat Prouinciam potest Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, & absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares, vt per Paui. *de visit.p.2.q.4.* Quarant.*in summ. Bull.vers. Archiepiscopi auctoritas,vers.33.*Henriq.*in sum.l.11.c.3. §.5.*Marc.Anton.Gen.*in pract. Archiep. Neap.c.70.n.9.* tam per se, quàm per alios, secundùm Soar. *tom.4.de Pœnit.disp.25.sect.1.n.14.*Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.1.n.34.* Molfes. *in summa moralis Theologie tract.7.c.14.n.75.*quos refero ego ipse *d.tit.4.n.47.& 48.*Ioan.Valer.*de different.inter vtrumque forum, verbo iurisdictio differ.4.* iterum ego ipse *d.c.7.n.90.*

De Consecratione Ecclesiæ, vel Altaris.

Tit. XXI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia polluta pollutum est cœmeterium illi contiguum, sed non remotum. Pollutio cœmeterij Ecclesiam non polluit, licèt contigua existat, polluto vno cœmeterio aliud illi contiguum pollutum non est, licèt per portam de vno in aliud detur ingressus.*

2 *Ecclesia polluitur, & violatur sanguinis humani effusione.*

3 *Ecclesia polluitur propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem.*

4 *Cœmeterio polluto non polluitur Ecclesia, secus è conuerso.*

5 *Dignius, & potentius trahit ad se naturam minus digni, seu minus potentis.*

6 *Ecclesia vt polluatur per sanguinis effusionem requiritur quod effusio sanguinis publica sit.*

7 *Sanguinis hominis viuentis, & non brutorum animalium effusio in Ecclesia illam polluit.*

8 *Sanguinis effusio debet esse iniuriosa, vt per illam Ecclesia polluatur.*

9 *Vulneratus extra Ecclesiam si ad eam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario.*

10 *Ecclesia non polluitur ex effusione sanguinis, aut seminis supra tectum contingente.*

11 *Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius Sancti.*

12 *Ecclesia polluitur si quis sua mentis compos ex ira, vel desperatione intra illam se occidat, vel iniuriosè percutiat.*

Cap. Si Ecclesia. Vnic.

Bonif. VIII.

1 ECclesia si polluatur effusione sanguinis, vel seminis, censetur etiam pollutum cœmeterium, si est illi contiguum, & in eo non potest quis sepeliri antequam sit reconciliatum, secus si est remotum ab ea. Si verò polluatur cœmeterium contiguum, non ideo censetur Ecclesia polluta, quia minus dignum non trahit maius. Verùm quando sunt plura cœmeteria contigua vno pariete diuisa, licèt ex vno in aliud per portam eatur, tamen si vnum polluatur, non censetur pollutum aliud. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Franch. Monach. Viuian. *in ration. lib.3. pag.417.* Alagona *in compend. pag.532.*remissiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*

Sanguinis, aut seminis effusione, &c.] Notatur ad 2
hoc quòd Ecclesia polluitur, & violatur sanguinis humani effusione; qualis autem debeat esse hæc effusio, & alia circa hanc materiam tradunt Syluest. *in sum. verbo consecratio, il.2 n.5.vers. secundus casus*, Sot.*in 4. dist.13.q.2.art.13.vers.ait quartò*, Abb.*in cap. cùm illorum,n.12.de sentent excom.*Sebast.Medic.*in tract.de regul.iuris in reg.5.ampl.179.& in summ.peccat. p.2.tit.9. q.10.* Nauar. *in man. c.27.n.251. vers. dixi effunditur*, Læl.de Zanebis *de priuileg. Ecclesiast.priuileg.5.à n.1. & priuil.127.n.8.in princ.*Alphons.de Castro *de potest. legis pœnit.lib.1.c.7.versic.ex eadem ratione infero*, Læl. Zeeb.*de casibus reseruat.casu 11.*Vinald.*in candel.aureo tit. de interdicto à n.54.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p.1.lib.2.c.48. n.22.* Henriq. *in summ.lib.9.c.27. §.5.* Auil.*de censur.p.5 disp.7.* Sayr.*eod.tract. lib.5.c.16.*Fagundez *in quinque Ecclesiæ precepta prec.1. lib.3.c.14. n.14.* latè ego ipse *de offic.& potest. Episcop. p.2. alleg.28.à n.30.cum seqq.*

Aut seminis, &c.] Notatur ad hoc quòd polluitur 3
Ecclesia propter voluntariam humani seminis effusionem intra illam contingentem, vt vltra citatos numero præcedenti tradunt Gambar.*de casibus reseruatis, c.15. casu 6.n.11.*Mar.Alter.*de censuris tom.2.disp.3.de interdicto c.1.vers.tertiò*, Vgolin.*de offic.& potest. Episc.c.29. §.3.*Fr.Ludou.Miranda *in man.Prelat.tom.2.q.39.art.5. concl.1.vers.secundus casus*, Azor.*instit.moral.p.1.lib.9. c.5. q.3.* Fagundez *d. c.14. n.20. cum seqq.* Ego ipse *d. alleg.28.n.42.cum seqq.*

Si contiguum sit eidem, censetur esse pollutum, &c.] 4
Notatur ad hoc quòd cœmeterio polluto, non polluitur Ecclesia, licèt è conuerso polluta Ecclesia polluatur cœmeterium, vt per Henriq.*in sum.lib.9.c.27. §.5.* Azor.*instit.moral p.1.lib.10.c.26.q.13. vers quintò est*, Sayr.*de censuris,lib.5.c.16.n.28.* Cened.*ad Sextum collect.11.n.7.*

Ne minus dignum, &c.] Notatur ad hoc quòd di- 5
gnius, & potentius trahit ad se naturam minus digni, seu minus potentis, vt per Anton. Gom. *var. tom.3. c.10.n.6.*Sanch.*de matrim.lib.3.disp.29.n.8.* Monet.*de decimis c.9.q.3.n.158.* Benedict. Ægid.*in repet.l.1.C.de sacros.Eccles.p.3.§.1.n.14.*

In gloss. *Pollui*.ibi, *quod si pollutio fuerit occulta, non* 6
debes reconciliari, &c. Notatur ad hoc, quòd vt Ecclesia polluatur per sanguinis effusionem, requiritur quòd effusio sanguinis publica sit, nam si occulta fuerit, reconciliatione non indigebit Ecclesia, vt per Soar. *tom.3.disp.81.sect.4.vers.secundò dubitari solet*, Sayr.*de censur.lib.5.c.16.num.10.*Sanch.*de matrim.lib.9.disp.15. n.10.* Fagundez *dict. c.14. à num.33.* metipsum *dict. alleg.28.n.37.*

In gloss. *Sanguinis*, ibi, *humani*. Notatur ad hoc, 7
quòd vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluatur, seu violetur, requiritur quòd sanguis hominis viuentis effundatur, & non sufficit quòd sanguis sit brutorum animalium, vt per Sayr.*d.c.16.num.6.* Ragus.*de Missa in Ecclesia q.60.n.2.* & plures quos refero *d. alleg.28.n.31.*

In ead. gloss. ibi, *Iniuriosè*. Notatur ad hoc, quòd 8
vt Ecclesia per sanguinis effusionem polluatur, seu violetur

violetur, requiritur quòd effusio sanguinis iniuriosa sit, nam si homicidium, aut vulnus casu contingat, aut in necessariam defensionem, aut quia sanguis naturaliter fluit, nulla iniuria infertur loco sacro, & consequenter pollutus censeri non debet, vt per Sayr. *d.c.* 16. *n.* 14. Nauar. *in man.c.* 27. *n.* 256. *vers. dixi effunditur.* Fr. Ludou. Lop. *in instruct. Conscient. p.* 1. *c.* 33. *vers. sed certè secundùm,* Azor *instit. moral. p.* 1. *lib.* 6. *c.* 26. *q.* 13. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 125. *n.* 22.

9 In ead. gloss. ibi, *Et si extra Ecclesiam vulneratus ad Ecclesiam fugiat, & ibi sanguinem spargat, non reconciliatur Ecclesia, secus è contrario.* Ita Vgolin. *de officio, & potest. Episcop. c.* 29. §. 5. *vers. tertiò non polluitur,* Fagundez *d.c.* 14. *n.* 89. ego ipse *d. p.* 2. *alleg.* 28. *n.* 23. *&* 26.

10 In ead. gloss. ibi, *Si autem supra tectum pone cum sagitta homo interficiatur,* &c. Notatur ad hoc, quòd ex effusione sanguinis, aut seminis supra tectum contingente non polluitur Ecclesia, vt per Sanch. *d. disp.* 15. *à n.* 21. Mat. Alter. *d.c.* 1. *vers. requiritur,* Fagundez *d. c.* 14. *à num.* 37. quos refero ego ipse *d. allegat.* 28. *num.* 45.

11 In ead. gloss. ibi, *Sed quid si sanctus vir ibi occidatur,* &c. Notatur ad hoc, quòd Ecclesia polluitur ex martyrio alicuius Sancti, vt per Iacob. de Graff. *d. loco n.* 24. Sayr. *d.c.* 16. *n.* 14. *vers. item,* Vgolin. *d.* §. 1. *statim in princ. vers. id quod locum habet,* Mat. Alter. *d.c.* 1. *vers. verum,* Fagundez *in quinque Ecclesiæ praecepta prae.* 2. *lib.* 4. *c.* 4. *n.* 17. quos refero ego ipse *d. alleg.* 28. *n.* 29.

12 In ead. gloss. *in addit.* ibi. *si vir sana mentis se ipsum occidat,* &c. Notatur ad hoc, quòd si quis suæ mentis compos ex ira, vel desperatione se ipsum occidat, vel iniuriosè percutiat, censebitur Ecclesia violata, & reconciliatione indigebit, vt per Sayr. *d. c.* 16. *num.* 4. *in fine.*

13 In gloss. *Seminis,* ibi, *vnde si vir cognoscit vxorem in Ecclesia, non reconciliabitur,* &c. *sed ipse Ioan. quod verum puto.* Notatur ad hoc, quòd per coitum coniugalem factum in Ecclesia polluitur Ecclesia, ac indiget reconciliatione, vt per Couar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 7. §. 2. *n.* 3. Perez *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordinam. pag.* 12. Fusch. *de visit. lib.* 1. *c.* 28. *n.* 9. *&* *lib.* 2. *c.* 25. *n.* 6. Cened. *ad Sextum collect.* 11. *n.* 2. Ragus. *de Missa in Ecclesia, q.* 58. Sayr. *d. c.* 16. *à n.* 19. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *disp.* 15. *à n.* 7. Gambar. *d. casu* 6. *n.* 11. *in fine,* Vgolin. *d.c.* 29. §. 3. *vers. tertiò locum habet,* Ludou. Miranda *d. q.* 39. *art.* 5. *concl.* 1. *vers. secundum est,* & plures per me citatos *d. alleg.* 28. *n.* 47. vbi *n.* 48. intelligo de coitu coniugali intra Ecclesiam contingente illicito, & peccaminoso.

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

Tit. XXII.

SVMMARIVM.

1 *Festa XII. Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum, & Confessorum Ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub Officio duplici debent solemniter celebrari.*

2 *D. Hieronymus an fuerit Cardinalis? remissiuè.*

3 *Papa solus potest Sanctos canonizare.*

4 *Papa errare non potest in canonizatione Sanctorum.*

5 *Preces solemnes, aut publicas fundere non licet defuncto non canonizato, seu non Beatificato.*

6 *Preces licet in secreto porrigere alicui defuncto, quem Sanctum credit aliquis, vt pro ipso ad Deum intercedat.*

Cap. Gloriosus. Vnic.

Bonif. VIII.

ESTA duodecim Apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor Doctorum, Sanctorum Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi præcipitur annis singulis in perpetuum per vniuersas mundi Ecclesias sub duplici Officio solemniter celebrari. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 248. Alagona *in compend. pag.* 543. 1

Ac Hieronymum Sacerdotij praditum titulo.] An D. Hieronymus fuerit Cardinalis? Vide Thesaur. *lingua Latina verbo Cardinalis,* Fr. Ioseph. à Seguenca, *in vita eiusdem Sancti, lib.* 3. *c.* 6. Illesc. *in chronica Pontificali, p.* 1. *lib.* 4. *c.* 30. *pag. mihi* 193. Card. Cæs. Baron. *annalium Ecclesiæ, tom.* 4. *anno Christi* 382. *pag.* 342. 2

In gloss. *Sedis Apostolica,* ibi, *sed etiam eos canonizare.* Notatur ad hoc, quòd solus Romanus Pont. potest Sanctos canonizare, vt per Doctores, quos citaui *in collect. ad c.* 1. *n.* 3. *hoc tit. in Decret.* 3

In ead. gloss. ibi, *Et si Ecclesia in canonizatione erraret,* &c. Quòd Papa errare non possit in canonizatione Sanctorum, tenent Doctores, quos plena manu citaui *in collect. ad d.c.* 1. *n.* 5. 4

In ead. gloss. ibi, *Licèt solemnes preces publicè emittere, vel solemne officium publicè dicere nequeat.* Notatur ad hoc, quòd non licet solemnes preces, aut publicas fundere defuncto non canonizato, seu non beatificato, vt resoluunt *in c.* 1. *sup. hoc tit.* Innoc. *n.* 3. *in fine.* Host. *n.* 11. Abb. *n.* 3. *notab.* 2. *vers. & hoc intelligo,* S. Antonin. *in summ. p.* 3. *tit.* 12. *c.* 8. §. 1. Carl. *in summa summarum, tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 17. *vers. tertium dictum,* Bertrand. *cons.* 285. *vol.* 3. *p.* 2. *seu vol.* 6. 5

In ead. gloss. ibi, *Dicimus enim quòd cuilibet licet in secreto alicui defuncto, quem Sanctum credit, preces porrigere, vt pro ipso ad Deum intercedat.* Ita Innoc. *in c.* 1. *in fine,* & Host. *n.* 11. *sup. hoc tit.* Zabar. *in c.* 2. *n.* 2. *vers. quarto,* & Anchar. *n.* 2. *sup. eod.* Iacob. Castellin. *de canonizat. Sanctorum, q.* 9. *art.* 1. 6

In ead. gloss. ibi, *Quarendum etiam est de miraculis,* &c. Vide quæ dixi *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 97. *n.* 9. 7

De Immunitate Ecclesiarum.

Tit. XXIII.

Cap. Quia nonnulli. I.

Alex. IV.

VRISDICTIONEM, vel iustitiam temporalem obtinentibus, siue exercentibus non licet imponere collectas, tallias, vel quascunque exactiones Ecclesiis, seu personis Ecclesiasticis, vel exigere ab eisdem pro bonis legitimè acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiamsi huiusmodi bona sint in ipsorum districtu, nec licet eis coarctare 1

Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas ad distrahendum, vel alienandum, vel extra manum suam ponendum dicta bona iam acquisita, vel acquirenda. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 460.* Alagona *in compend. pag. 550.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Scabini.*] Dicuntur consules, qui eo nomine in Gallia appellantur, per Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 11. consid. 7.*

3 *Nec etiam liceat illis,* &c.] Vtrùm valida sit consuetudo siue statutum cauens ne certa bona immobilia à laicis possessa in Ecclesias alienentur, aut ab eisdem retineri possint, vide Tiraq. *de iure mariti, gloss. 8. n. 171. & de retract. lig. §. 1. gloss. 13. n. 5.* Couar. *in reg. possessor, p. 2. §. 4. num. vlt. vers. tertiò,* Mexi. *in tract. tassæ panis, concl. 5. n. 27. cum seqq.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 140. vers. quin de iure,* Ceoal. *commun. contra commun. tom. 4. q. 899. n. 175. cum seqq.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. q. 66. art. 4.* Fr. Lodoo. Miranda *in manuali Prælat. tom. 2. q. 27. art. 7.* D. Barbos. *in priuatis schol. ad l. filiusfam. ff. de leg. 1. vers. ad Ordin.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo venundedisti, n. 2. C. de in integr. rest. minor. & de empt. c. 8. n. 27. 33. & 45. & lib. 1. quæst. forens. q. 23. n. 92.* latè Bened. Ægid. *in repet. l. 1. C. de sacros. Eccles. p. 5. §. 2. n. 3. cum seq.*

Quidquam vendant, molant, coquant, &c.] Notatur ad hoc, quod statutum ne laici vendant Clericis, nè molant, aut coquant panem, vel nè exhibeant aliqua seruitia, & obsequia, est contra libertatem Ecclesiasticam, vnde Principes sic statuentes in excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini incidere, resoluunt Soar. *de censur. disp. 21 sect. 2. n. 93.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 9. c. 24. n. 358.* Gambacorr. *in tract. de casibus reseru. c. 10. n. 10.* Filliuc. *in quæst. moral. tom. 1. tract. 16. c. 10. n. 271.* contra Nauar. *in man. c. 27. n. 119.* Anguian. *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contron. 15. n. 39. & seq.* Gabr. Pereira de Castro *de manu Regia, prælud. 3. n. 7.* existimantes Principes ita facientes non incurrere in excommunicationem Bullæ Cœnæ.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti exclusis clamoribus, & seditionibus, consiliis vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus, & nundinis,* & n. 2.

3 *Repræsentationes in Ecclesiis fieri non est permittendum.*

4 *Cœmeterium gaudet immunitate sicut Ecclesia.*

5 *Iudicium sæculare etiam Ciuile non potest in Ecclesia fieri.*

6 *Citatio non potest fieri in Ecclesia.*

7 *Verba,* omni careant roboris firmitate, *important ipso iure.*

8 *Contractus in Ecclesia celebrati valent.*

9 *Argumentum à contractibus ad iudicia, & è conuerso, facit cessare ratio diuersa.*

10 *Pœna vbi apposita est quasi contractu, non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso.*

11 *Annullatio actus est pœna.*

Cap. Decret. II.

1 AD Ecclesias debet esse humilis, & deuotus gressus, in eis quieta conuersatio, Deo grata, hominibus placita, reueretur nomen IHS V quando nominatur in Missa saltem capitis inclinatione, & oretur, in illis nemo excitet seditionem, conclamationem, impetum, cessent ibi vniuersitatum consilia, & parlamenta, vana colloquia, confabulationes, & omnia, quæ possunt turbare diuina Officia, vel Deum offendere. In Ecclesiis, & cœmeteriis cessare debent negotiationes, nundinæ, & tumultus fori, strepitus iudicij sæcularis, & omnis causa, maximè criminalis, itavt processus iudicum sæcularium, & sententiæ sint nullæ. Quæ omnia supradicta Ordinarij obseruari faciant per alios deputatos, vt contrafacientes timeant vltra peccatum mortale, pœnas, & censuras Ecclesiasticas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 460.* Alagona *in compend. pag. 551.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Id ipsum ex hoc text. colligentes firmant Nauar. *de orat. c. 5. n. 22. & 31. cum seqq. & in miscel. de orat. miscel. 56.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 4. n. 9. cum seqq. & c. 6.*

3 *Cesset vana,* &c.] Repræsentationes in Ecclesiis fieri non esse permittendum, multis comprobant Nau. *de orat. c. 5. n. 25.* Petr. Greg. *syntagm. iuris, p. 3. lib. 39. c. 11.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo repræsentationes, pag. mihi 302.* quos refert parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Lusit. lib. 4. tit. 5. n. 4.*

4 *Cessent in Ecclesiis earúmque cœmeteriis.*] Ergo cœmeterium gaudet Ecclesiastica immunitate, sicut Ecclesia, vt per Remig. *de immun. Eccles. ampl. 4.* Valasc. *cons. 81. in princ.* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. c. 14. n. 80.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de locis sacris, lib. 3. c. 9. n. 6.* Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. S. Thomæ, tom. 2. q. 99. art. 3. disp. 8. §. octauus gradus, vers. singula,* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 3. de iis, qui ad Ecclesias confugiunt, à n. 41.*

5 *Sæcularium iudiciorum strepitus,* &c.] Notatur ad hoc, quòd sæculare iudicium etiam Ciuile non potest in Ecclesia fieri, vt per Reboff. *in comment. ad tit. ff. de verb. signif. ad l. appellatione 72. vers. item sicut, pag. 350.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 1.*

6 Notatur etiam ad hoc, quòd citatio non potest fieri in Ecclesia, vt per Tiraq. *de retract. lig. ad fin. tit. n. 82.* Valasc. *cons. 81. n. 1. cum seqq.* Azeued. *ad Cur. Pisan. lib. 1. c. 5. n. 4. lit. E,* Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia, de immun. Eccles. p. 2. n. 27.* metipsum *de Parochis, c. 13. n. 15.*

7 *Omni careant roboris firmitate.*]Ergo ipso iure, iuxta ea, quæ de his verbis tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 86. C. de reuocan. donat.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 26.* Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. L, num. 129.*

8 In gloss. *Processus,* ibi, *tamen contractus tenent.* Notatur ad hoc, quòd contractus in Ecclesia celebrati valent, vt per Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 67. & 73. pag. 153.* Lud. Cort. *d. p. 2. n. 27.*

9 In ead. gloss. ibi, *Nam cùm tantùm processus,* &c. Notatur ad hoc, quòd ratio diuersa facit cessare argumentum à contractibus ad iudicia, & è conuerso, vt
per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 5. n. 214.* Et vbi pœna 10
apposita est in quasi contractu, non debet extendi ad verum contractum, nec è conuerso, vt per Abb. *in cap. qua fronte, n. 3. de appell.* Mandos. *reg. 19.* Cancel. *q. 3. n. 11.* Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo pœna, differ. 1. n. 1. vers. facit.*

11 In ead. gloss. ibi, *Et pœnalis sit constitutio,* &c. Ergo annullatio actus est pœna, vt per Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 4. n. 8.*

Cap. Clericis. III.

1 PApa dolenter refert quòd nonnulli Ecclesiarum Prælati, Ecclesiasticæque personæ timentes vbi non erat

erat timendum, & quærentes pacem temporalem, acquiescunt laicis imponentibus tallias, & alia onera Ecclesiasticis; omnes igitur Ecclesiastici, qui talia soluunt, vel promittunt, aut consentiunt se soluturos sub prædictis, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore, necnon etiam laici, qui ista imponunt, exigunt, vel recipiunt, aut faciunt attestari vel occupari, & dantes auxilium, consilium, vel fauorem, eo ipso excommunicationem incurrunt Papæ reseruatam. Vniuersitates verò Ecclesiastico supponuntur interdicto sine licentia speciali Papæ non tollendo, non obstantibus quibuscunque priuilegiis sub quacunque forma, &c. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 462. Alagona *in compend. pag.* 551. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant, & ex hoc text. desumunt Filliuc. *tract.* 15. *n.* 57. *vers. quinta, & num.* 70. & 71. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 92. secundùm Lugdunen. impress. vbi aduertu hanc excommunicationem esse sublatam quoad Clericus, soluentes, *in Clem. quoniam, hoc tit.* quo verò ad imponentes talia onera Clericis, & ipsorum bonis non solùm non esse sublatam, sed repetiri innouatam *in Bulla Cœna Domini casu* 18.

Vniuersitates quoque, &c.] Huius interdictæ meminerunt Filliuc. *in quæst. moral. tract.* 18. *c.* 6. *q.* 6. Bonac. *de interdictis in particulari disp.* 4. *q.* 1. *punct.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum Ecclesiasticum de iure, vel consuetudine pertinent, literas à Sede Apost. impetrari, vel super ipsis coram Ordinariis, vel delegatis Ecclesiasticis litigari*, & n. 2.

3 *Ballinus vox vulgaris apud Gallos, qua Iustitiarios, seu locorum Rectores significant.*

4 *Cautio, seu pignus non sufficit vbi requiritur satisfactio.*

Cap. Quoniam. IV.

1 EXcommunicati sunt qui in causis Ecclesiasticis, vel ad forum Ecclesiasticum ratione personæ, negotij, vel rei pertinentibus de iure, aut antiqua consuetudine, impediunt ne quis imperret literas Apost. vel litiget coram iudice Ecclesiastico, vel delegato tam indirectè, quàm directè per se, vel per alium, necnon dantes auxilium, consilium, vel fauorem, donec iudici Ecclesiastico, & parti impeditæ satisfecerint. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 463. Alagona *in compend. pag.* 552.

2 Hanc eandem concl. firmant, & ex hoc text. desumunt Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.* 9. *excom.* 66. Lauor. *in suo tract. de Iubileo, & Indulg. p.* 2. *c.* 13. *n.* 18. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *allegat.* 50. *n.* 211. secundùm Lugdun. impress. Bonacin. *de censur. extra Bullam, disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 18.

3 *Ballinorum.*] Vxor est vulgaris apud Gallos, qua iustitiarios, seu locorum Rectores significant, vt per Peni. *in Direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 53. *comment.* 78. *lit. C, pag. mihi* 372.

4 In gloss. *Satisfactum*, ibi, *ergo non sufficit cautio*, &c. Notatur ad hoc, quòd cautio, seu pignus non sufficit, vbi requiritur satisfactio, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 92. *n.* 53.

Cap. Eos. V. & vlt.

DOmini temporales prohibentes suis subditis nè cum personis Ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant, sunt excommunicati ipso iure. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 463. Alagona *in compend. pag.* 552. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem concl. firmant, & ex hoc text. desumunt Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 130. *vers.* 23. Iul. Lauor. *in tract. de Indulg. p.* 2. *c.* 23. *n.* 16. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 93. & 212. secundùm Lugdunen. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bull. disp.* 2. *q.* 10. *punct.* 4. 2

Ne Clerici, vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant.

Tit. XXIV.

SVMMARIVM.

1 Cap. super specula, *prohibens audientiam Legum, vel Physica, non includit habentes Parochiales Ecclesias, nisi sint Plebaniæ, quæ sub se capellas habent, in quibus Clerici perpetuò instituantur.*

2 *Plebanus quis dicatur, ostenditur.*

3 *Matrix Ecclesia vocatur Plebania.*

4 *Duo si inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu æquiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit.*

Cap. Statutum. I. *Bonif. VIII.*

A P. *super specula, hoc tit.* in Decretalibus prohibens audientiam Legum, vel Physicæ Clericis habentibus personatus, &c. non extenditur ad habentes parochiales Ecclesias, nisi sint plebaniæ sub se Capellas habentes ad quas Clerici sint perpetuò instituti, itavt sine rationabili causa ab illis amoueri non possint. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 471. Alagona *in compend. pag.* 555. 1

Nisi eadem Ecclesia sint plebania, &c.] Notatur ad hoc, quòd Plebanus vocatur is, qui est præfectus Ecclesiæ sine plebis habentis in sua iurisdictione, & potestate Capellas, seu minores Ecclesias, quibus Vicarij in perpetuum, vel ad tempus præficiuntur, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 21. vbi multa refert de plebanis, Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo statutum, vers. ad quartum pag. mihi* 323. Et ideo Matrix Ecclesia vocatur Plebania, Rebuff. *de decimis*, *q.* 6. *n.* 7. Azor. *d. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 12. *q.* 3. & *lib.* 9. *c.* 3. *q.* 14. *vers. Matrix*, Rot. *decis.* 172. *n.* 2. *cum seqq. p.* 2. *recent.* ego ipse *de officio, & potest. Parochi, c.* 1. *n.* 5. 2

In gloss. *Declaramus*, ibi, *quia constitutio illa pœnalis erat*, &c. Notatur ad hoc, quòd si duo inueniantur æquiparata in diuersa materia, & casu, tunc lex exorbitans disponens in vno, non censetur idem disponere in casu æquiparato in diuersa materia, non autem in ea de qua ipsa disponit, vt per D. Barbos. *in l. si constante, in princ. n.* 99. *ff. solut. matrim.* 4

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus est ipso facto Religiosus professus habitum temerariè dimittens, vel ad quæcunque studia accedens non obtenta licentia Prælati, & conuentus. Item similiter excommunicationem incurrunt Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad Leges, vel Physicam tales Religiosos,* & n. 2.

3 *Episcopus Regularis omittens habitum, & assumens illam albam, & candidam vestem, quæ ab Episcopis exterius defertur, incurrit excommunicationem latam in hoc text. sed contrarium verius, vt* num. 4.

5 *Habitus temeraria dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa.*

6 *Religiosus dimittens temerè habitum etiam absque apostatandi animo incurrit excommunicationem latam in hoc text.*

7 *Habitum dimittens Religiosus non statim incurrit excommunicationem latam in hoc text. sed quando eò peruenerit vt vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibeat.*

8 *Habitus vbi dimittitur à Religioso ex aliqua apparenti causa postea assumendus, quamvis illa causa non omnino honesta sit, nec excusans, non erit locus excommunicationi latæ in hoc text.*

9 *Habitum dimittens Religiosus ex causa turpi eo breui tempore non incurrit hanc excommunicationem.*

10 *Religiosus accedens ad quæcunque studia etiam permissa non obtenta licentia Prælati & Conuentus, incurrit excommunicationem latam in hoc text. Intellige si extra sua Religionis claustra sint, secus si intra, vt* n. 11.

12 *Consilium Conuentus sui, quod Prælatus requirere debet ad concedendam licentiam Religioso accedendi ad studia, non sufficit si audiatur, sed debet à Prælato sequi.*

13 *Conuentum totum ad consilium petendum pro concedenda licentia Religioso accedendi ad studia non est opus cogere, sed satis est maior eius pars.*

15 *Magister, & doctor an idem sit.*

16 *Doctores siue Magistri docentes quamvis non retineant in suis scholis Religiosos incurrerunt excommunicationem de qua in hoc text. & è contra si retinent quamvis non doceant,* & n. 17.

18 *Ignorantia quamvis culpabilis excusat Doctores ab excommunicatione, de qua in hoc text.*

19 *Doctores seu Magistri non incurrunt excommunicationem de qua in hoc text. si Religiosus habitu retento Medicinam, vel Leges audiat.*

20 *Monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessariis inito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra monasterium ex legitima superioris licentia.*

21 *Magistri docentes non incurrunt excommunicationem huius text. quamvis sciant Religiosos in domo propinqua audire.*

22 *Monachus si non vult exire è schola an, & quando Magister ob hoc effugiat excommunicationem huius text. ostenditur.*

Cap. Vt periculosa. II.

1 Religiosus professus, qui temerè habitum relinquit, vel sine licentia sui Prælati vnà cum consensu sui Conuentus, vel maioris partis eiusdem ad quæcunque studia accedit, est ipso facto excommunicatus. Item Doctores seu Magistri, qui scienter docent, aut in solitis suis scholis præsumpserint retinere Religiosos suo habitu dimisso, audientes Leges, vel Physicam, eo ipso excommunicationem incurrunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 471. Alagona *in compend. pag.* 556. remissiue Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Clar. §. 2
fin. q. 77. n. 16. Fichar. *tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 6. n. 16. pag mihi* 173. Soar. *tom. 4. disp. 23. sect. 4. num. 17. &* 28. Nau. *in man. c. 27. n.* 131. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 76. art.* 6. Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 6. q. 6. & c. 17. q. 4. 6. &* 8 *& c. 13. q.* 16. Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 3. c. 5. num. 17. & p. 2. lib. 3. c.* 18. Sayr. *de censur. lib. 3. c. 33 n.* 7. Aldret. *de Relig. discipl. tuenda, lib. 2. c. 18. n.* 12. Paul. Comit. *resp. moral. lib. 6. q. 8. n.* 6. Mart. *de iurisd. p. 4. casu* 168. *n.* 7. Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam in cœna Domini, c. 3. excomm. 12. & c. 8. excom.* 6. Valent. 2. 2. *disp. 1. q. 12. punct. 1. ad fin.* Ban. 2. 2. *q. 12. art. 1. vbi de apostasia à Religione,* latè & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 8. n. 37. cum multis seqq.* Laurent. de Peyrinis *de Religioso subdito tom. 1. c. 26. §.* 1. Iul. Lauor. *de Indulg. p. 2. c. 13. n.* 32. Filliuc. *tract. 14. n. 53. vers.* 10. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg.* 50. *n.* 210. secundùm Logdun. impress. nouissimè Bonacin. *de censur. extra Bull. disp. 2. q. 2. punct. 32. & q. 8. punct.* 6.

Imo & Episcopum Regularem omittentem habitum, & assumendo illam albam, & candidam vestem, 3
quæ ab Episcopis exteriùs defertur, incurrere excommunicationem latam *in hoc text.* contra Monachos omittentes habitum, tradunt Card. *in Clem. 1. in princ. n. 9. q. 6. de statu Monach.* & *ibi,* Imol. *n.* 17. Maiol *de irreg. lib. 2. c. 1. n.* 13 Cuch. *instit. maior. lib. 2. tit. 1. n.* 157. Rim. *cons. 6. n. 7. vol.* 1. Surd. *de aliment. tit.* 8 *priuil. 79. n.* 10. Fulu. Pacian. *cons. 112. n. 42. vol.* 1. & videtur sentire Henriq. *in summ. lib. 10. c. 35. in fine,* dum ait hunc esse apostatam.

Verùm contrarium optimo iure suadetur ex eo, quia 4
nullo iure est excommunicatio indicta Monacho, qui prætextu Episcopalis dignitatis habitum dimittit, & Episcopalem induit, quia text. *in præsenti,* loquitur de Religioso sub Abbatis obedientia manente, eiúsque regulis adstricto, atque ita etiam rationem reddit ne detur Monacho materia vagandi dimisso habitu, eo quòd à nemine cognosceretur quæ in Episcopo Religioso deficiunt, vtpote qui non est sub regulæ obedientia, & induens Episcopalem habitum, minus aptus est ad vagandum. Quare ita tenent Bonif. *in d. Clem. 1. §. rursus, n. 33. &* 34. Couar. *in c. 1. n. 18. de testam.* Tap. *in auth. ingressi, verbo sua, c. 6. n. 61. C. de sacros. Eccl.* Fr. Emman *d. tom. 2. q. 58. art.* 5. Azor. *d. lib. 12. c. 7. q.* 4. Sanch. *d. c. 6. n.* 23. Sanctar. *de apostas. c. 1. n.* 15. Bonacin. *d. q. 8. punct. 6. n.* 27.

Temerè habitum suæ Religionis dimittat, &c.] Teme- 5
raria habitus dimissio dicitur quando absque causa fit, secus si ex iusta causa, vt si Religiosus per loca Turcarum, aut hæreticorum, seu aliorum Religiosi habitus hostium transiturus esset, & oporteret ad se tuendum habitum dimittere, vel ex alia iusta causa; ita docent Soar. *d. disp. 23. sect. 4. n. 27. &* 29. Sanch. *d. lib. 6. c. 8. n.* 41. vbi *n.* 42. differit qualis ignorantia excuset nè dicatur temeraria transgressio.

Ex his colligitur primò illum non affici excommu- 6
nicatione huius cap. qui se vestibus spoliat vt dormiat, vt habitum purget, vel accommodet, vt meliùs studeat, vel quiescat, ita Soar. *d. disp. 23. sect. 4. n.* 29. Sayr. *lib. 3. c. 33. n.* 13. Sanch. *d. c. 8. n.* 55. Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 4. n.* 133. Sanctar. *de apostasia, c. 1. n. 6. &* 7.

Secundò

Secundò colligitur Religiosum, qui suis vestibus indutus à Monasterio absque superioris licentia fugit, non affici excommunicatione huius cap. quia ista excommunicatio non est lata in fugitiuos, & apostatas, sed in eos, qui habitum dimittunt, ita Bannez 2.2.q.12. art. 1 dub. 1. conclus. 6. de apostasia à Fide, Less. lib. 2. de iustit. c. 41. dub. 15. n. 109. Sanch. d. c. 8. n. 46. Sanctarel. d. c. 1. n. 9. Imò Less. loc. cit. Sanch. d. c. 8. num. 20. Soar. de censur. disp. 31. sect. 6. n. 1. & tom. 4. de Relig. lib. 3. cap. 1. num. 27. Sanctarel de apostas. c. 3. dub. 2. num. 19. contra Henriq. in summ. lib. 13. c. 40. §. 1. Armil. verbo apostasia 1. 2. Azor. d. p. 1. lib. 12. c. 17. q. 6. Alter. de censur. tom. 2. disp. 17. c. 2. col. 8. & alios existimant apostatam fugientem cum habitu iure communi non affici excommunicatione.

Tertiò colligitur excommunicationem huius text. incurrere Religiosum, qui proprium habitum ita occultat, vt à circumstantibus agnosci nequeat cuius ordinis Religiosus sit: ita Mandos. de signatur. gratia, verbo licentia, vers. qui licentia non obtenta, Clar. in pract. §. fin. q. 76. n. 16. Nauar. in man. cap. 27. num. 131. Bannes 2. 2. quaest. 12. art. 1. quaest. 3. dub. 3. concl. vlt. Fr. Emman quaest. Regul. tom. 1. quaest. 30. art. 2. Valent. tom. 3. disp. 1. quaest. 12. puncto 1. Sanch. d. c. 8. n. 63. Sanctarel. d. cap. 1. num. 20. contra Sayr. d. lib. 3. cap. 33. num. 9. Filliuc. dict. quaest. 4. num. 135. Soar. tom. 4. lib. 3. cap. 5. num. 12.

6 Amplia decisionem text. procedere quamvis Religiosus dimittat temerè habitum absque apostatandi animo, vt docent Nauar. cons. vnic. n. 6. sub tit. de apost. Fr. Emman. quaest. Regul. tom. 1. quaest. 30. art. 1. Valent. 2. 2. disput. 1. quaest. 12. puncto 1. ad fin. Less. de iustitia, lib. 2. cap. 41. dub. 1. num. 109. Sanchez d. cap. 8. num. 15.

7 Intellige tamen dimittentem habitum non statim incurrere hanc excommunicationem, sed quando eò peruenit vt vagetur, vel sic se hominum conspectui exhibeat, nec incurrere si ante hunc euentum mutata intentione indoat habitum, vt per Tabien. verbo excommunicatio 2. casu 23. q. 1. n. 2. Soar. d. disp. 23. sect. 4. n. 2. Sayr. de censur. lib. 3. c. 33. n. 11. Sanch. d. c. 8 num. 54. in fine.

8 Quando verò ex aliqua apparenti causa habitus dimittitur post ea assumendus, etsi illa causa non omnino honesta sit, nec excusans, non erit locus huic excommunicationi, vt si Religiosus habitum deponat, quò expeditius currat, aut saltet, aut lapidem proiiciat, quia huiusmodi dimissio, etsi non omnino careat culpa, at non est adeò temeraria, vt culpa mortalis sit, nec meritò temeraria dici potest, vt potè quae causam apparentem habet, ita docent Sayr. d. c. 33. n. 13. & 14. Fr. Emman. d. tom. 2. q. 76. art. 6. notab. 2. Azor. d. lib. 12. c. 23. quaest. 5. casu 16. & cap. 17. quaest. 9. Soar. d. sect. 4. num. 27. & 29. Sanch. d. c. 8. num. 55. vbi num. 56. subdit

9 dimittentem ex causa turpi habitum eo breui tempore non incurrere hanc excommunicationem, & num. 60. resoluit quòd non est opus ad hanc excommunicationem vt Religiosus recedat absque superioris licentia, habitumque deponat, sed quantumcunque obtentam licentiam habeat, incurret deponendo habitum, & num. 61. docet satis esse si intra priuatos Monasterij parietes Religiosus habitum temerè deponat, vt huic excommunicationi subdatur, & num. 68. tradit hanc excommunicationem non incurri quando assumitur habitus alterius Religionis ad illam transeundo contra iura.

10 *Ad quavis studia.*] Etiam permissa, vt intelligunt Archid. hic num. 2. Anchar. n. 1. & Ioan. Andr. statim in princ. Domin. n. 7. Franc. in princ. num. 3. Nauar. d. c. 27. n. 133. Sanch. d. c. 8. n. 73.

Nisi à suo Praelato cum consilio sui Conuentus, &c.] Intellige de adeunte studia, quae extra suae Religionis claustra sunt, nam vbi intra sunt, non exigitur licentia, nisi proprij superioris inconsulto Conuento, Azor. d. casu 16. vers. de altera excommunicatione, Soar. d. sect. 4. n. 35. Sayr. d. c. 33. n. 21. Sanctarel. de apostas. c. 2. n. 1. Bonacin. d. q. 8. puncto 8. n. 3. Sanch. d. c. 8. n. 75. vbi n. 77. ait decisionem huius text. non procedere in his Religionibus, in quibus licentia proficiscendi ad habitandum extra claustrum non pendet ab immediato Conuentus Praelato, sed à sola Prouincialis, vel Generalis facultate, tunc enim adiens studia ex sola huius superioris facultate inconsulto Conuentu non incurret, & n. 85. tenet hanc censuram non incurrere ipsum Monasterij Praelatum adeuntem studia absque sui superioris licentia. 11

Cum consilio sui Conuentus.] Non sufficere illud audire, ac proinde non esse liberum Praelato illud non sequi, docent Nau. d. c. 27. n. 133. Sayr. d. cap. 33. num. 20. Sanch. d. c. 8. n. 82. Quicquid dicant Franc. hic in fine, n. 3. & 5. & Soar. d. sect. 4. n. 37. 12

Vel maioris partis eiusdem.] Ergo non est opus totum Conuentum ad consilium petendum cogere, sed satis est maior eius pars, vt per Soar. d. sect. 4. num. 37. Sanch d. c. 8. n. 80. 13

Si quis autem horum, &c.] Intellige disiunctiuè, cùm satis sit alterius partis ex illis violatio, vt per Soar. d. sect. 4. n. 26. Sanch d. c. 8. n. 29. 14

Doctores quoque siue Magistri, &c.] Ergo non oportet retinentem in scholis fungi munere docendi, sed satis est vt Doctoris eius Academiae gradū obtinuerit, vt tenet Soar. d. sect. 4. n. 41. subdens non intelligi idem nomine Magistri & Doctoris, sed Magistri nomen ad officium docendi referri, Doctoris autem ad gradum. Verùm idem importare vtrumque nomen, atque ita Doctores appellari Magistros docentes, tenet Sanch. d. c. 8. n. 96. hinc inferens huiusmodi Doctores si hoc munere non fungantur, minimè incurrere hanc censuram, quamvis Doctoris gradu insigniti sint, retinendo in scholis praedictos Religiosos. 15

Docere, aut in scholis, &c.] Ergo Doctores siue Magistri docentes, quamvis non retineant in suis scholis huiusmodi Religiosos, incurrunt hanc censuram, & è contra si retinent quamvis non doceant, vt per Soar. d. sect. 4. n. 40. & 41. Sanch. d. c. 8. n. 93. 16

Retinere.] Est concurrere positiuè siue rogando, siue consulendo, siue defendendo sua auctoritate, & fauore, vel violentia aliqua, vt bene docent Soar. d. sect. 4. n. 41. Sanch. d. c. 8 n. 97. obseruantes non dici retinere quando adesset sola negatio, id est, non expellere nisi Magister ille esset Rector Vniuersitatis, cui ex officio incumberet expellere. 17

Scienter.] Ergo excusabit ignorantia quamvis culpabilia sit, vt per Soar. d. sect. 4. n. 39. Sanch. d. c. 8. n. 100. vbi ampliat, etiamsi sit crassa, & supina, dūmodo nō affectata, aut adeò crassa sit, vt possit dici ingēs temeritas. Sanct. de apost. c. 2. dub. 3. n. 13. Bonac. d. punct. 6. n. 19. 18

In gloss. *Donisso.* Contra hanc gloss. videtur tenendum Doctores, siue Magistros non incurrere hanc excommunicationem si Religiosus habitu retento Medicinam, vel Leges audiat, vt docent Nau. in man. c. 26. n. 134. Soar. d. sect. 4. n. 36. post Caiet. & Tabien. tenet Sanch. d. c. 8. num. 90. vbi optimè declarat Sanctar. de apostas. c. 2. dub. 2. n. 11. 19

In gloss. *Licentia*, in addit. ibi, *pro necessitate Monachi monasterium obligari*, &c. Notatur ad hoc, quòd monasterium obligatur ex contractu pro expensis necessariis inito à Religioso existente in scholis, vel in alio negotio extra monasterium ex legitima superioris licentia, vt per Ioan. Andr. num. 4. Archid. num. 6, 20

Domin.*n.9.* & Franc. *n.6.* Nauar.*comment.2.de Regul. n.65.ad fin.*Horat.Lut.*de priuil.scholar.priu.l.*87.Carol. Tapia *in auth.ingressi,C.de Sacros.Eccl.verbo sua, c.13. num.6.7.&* 8. Azor. *instit. moral. p.1.lib.12.c.21.q.11.* Ceuall.*q.446.n.15.*

21 In gloss. *Retinere*, ibi, *quod licèt Doctor sciat Monachum habentem domum iuxta scholas Doctoris*, &c. Notatur ad hoc, quòd Magistri docentes non incurrunt excommunicationem, de qua *in hoc text.* quamvis sciant Religiosos in domo propinqua audire, vt docent *in præsenti*, Ioan. Andr.*in fine*, Archid *prope fin.*Monach. *n.4.*Domin.*in §.Doctores,num.3.*& *ibi* Franc. *ad finem*, Sanch.*d.c.8.n.95.*

22 In ead. gloss. ibi, *Quid si Monachus non vult exire scholas*, &c. In hac quæstione gloss. tenet Magistrum posse ac debere vi expellere nolentem exire, sequuntur Archid. & Ioan. Andr.*in fine*, D[illegible] *Doctores n.3.*Franc. *eod. §.in fine*, Armil *verbo excommunicatio, casu 53.in fine*, Syluest. *eod. verbo, casu 26.n.57 q.3.* Attamen veriùs videtur non integrum esse Magistro eam vim inferre, nisi Rector sit Vniuersitatis, aut aliunde iurisdictione hac prædictus, quia hoc publicæ potestatis est, quali non fungitur magister ex solo docendi officio, vt docent Soar. *d. sect.4.n.*40. Sanch. *d. c.8.n.98.*

Cap. Episcopus. III. & vlt.

1 EPiscopus, seu quicunque alius Prælatus, seu clericus habens iurisdictionem temporalem si in sua iurisdictione committatur delictum dignum morte, & ipse deleget, seu iniungat alicui, vt veritatem inquirat, & iustitiam exequatur, si delegatus ad pœnam sanguinis processerit, non fit Prælatus, seu clericus irregularis, eo quia licèt ille non possit agitare causam sanguinis, tamen in sua iurisdictione temporali potest illam delegare sine irregularitate. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration.lib.3 pag.*472. Alagona *in compend. pag.* 556. remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Con. *in Clement.si furiosus,p.2.§.5.n.8. & lib.3,var.c.20.n.3. vers.tertio*, Henriq.*in sum.lib.14.c.12.§.6.lit.K*, Fr. Emman.*quæst.Regul.tom.2.q.6 2.art.9.* Sayr.*in claui Regia, lib.7.c.11.n.3.& de censur.lib.6.c.18.n.17.* Bonacin. *de censur.disp.7.q.4.puncto 1.num.25.& 26.* Auil *in simili tract.part.7.disp.5.sect.2. dub.4.* Molin. *de iust. tom.4. tract.3.disp.74.n.9.*

In Librum IV. Sexti Decretalium.

De Sponsalibus, & Matrimoniis.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Sponsalia pura, & certa ex consensu valida, licèt aliàs nulla, inducunt publicam honestatem, quæ dirimit sequentia sponsalia, sed non præcedentia.*

2 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus incertis.*

3 *Sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia, sed potius conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnum ex illis, quibus sub disiunctione facta est promissio.*

4 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex quibuscunque sponsalibus cum determinata persona initis, quamvis ea irrita essent etiam ratione impotentiæ, non tamen ex defectu consensus*, & n.5.

6. *Consensus defectus ob quem sunt irrita sponsalia, debet esse externus, qualis est in furioso, & infante.*

7 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponsalibus initis cum consanguineo, affine, frigido, Sacris initiato, Religioso, aut alio impedimento dirimenti laborante, licèt illa irrita sint.*

8 *Impedimentum publicæ honestatis est perpetuum, ita vt nec morte alterius sponsi extinguatur.*

9 *Matrimonium de præsenti si sponsus post sponsalia de futuro cum certa persona, contrahat cum eius consanguinea in gradu prohibito, illúdque consummauerit, cum neutra posset validè illud inire*

10 *Impedimentum publicæ honestatis non inducunt sponsalia conditionalia ante conditionis euentum*, & num.11.

12 *Impedimentum publicæ honestatis non contrahitur ex sponsalibus impuberis ante septennium, quæ pro filio ineunt parentes, nisi expressè, aut tacitè impleta ætate consenserint.*

13 *Impedimentum publicæ honestatis oritur ex sponsalibus conditionatis, quando conditio est de præsenti, aut de futuro.*

14 *Conditio de futuro si sit impossibilis, aut turpis, taliter vt non sit contra matrimonij substantiam oritur statim publicæ honestatis impedimentum.*

15 *Sponsalia conditionata dicuntur sub hac conditione, si Deo, & Ecclesiæ placuerit.*

16 *Impedimentum publicæ honestatis non oritur ex sponsalibus sub conditione, etiam quæ à iure inest contractibus.*

Cap. Ex sponsalibus. Vnic.

Bonif. VIII.

MPEDIMENTVM publicæ honestatis oritur ex sponsalibus puris. & certis, licèt illa sponsalia essent nulla ex alio capite, v.g. consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, Religionis, seu professionis, non tamen defectu consensus. Item, qui contrahit sponsalia cum vna purè, & determinatè, & postea contrahit cum eiusdem consanguinea, debet accipere primam, quia ex secundis non oritur impedimentum publicæ honestatis contra primam. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.4. pag.21.* Alagona *in compend. pag.567.*remissiuè Casal. *in annot.*& Ximen.*in concord. p.1.& 2.* 1

2 *Et certis.*] Notatur ad hoc, quòd ex sponsalibus incertis non oritur impedimentum publicæ honestatis, vt per Sanch. *de Matrim. lib.7.disp.69.n.1.* Bonac. *in simili tract.q.3.puncto 10.n.2.vers.dixi ex sponsalibus certis.*

3 Nam sponsalia incerta non sunt propriè, & perfectè sponsalia, sed potiùs conditionata, ad eligendum scilicet in futurum vnam ex illis, quibus sub disiunctione facta est promissio, vt per Chamerot. *de Matrim.c.2. dub.3.& 6.* Gutier. *in simili tract.c.16.* Bonacin. *in eod. tract. disp 1.q.1.puncto 3.n.2.*

4 *Dummodo non sint nulla*, &c.] Ex quibuscunque sponsalibus certis, id est, cum determinata persona initis, & absolutis, hoc est, absque conditione suspendenti, quæ nondum impleta est, contractis, quamvis ea irrita essent ex quacunque causa, oritur impedimentum publicæ

blicæ honeſtatis, dummodo non eſſent irrita ex defectu conſenſus, veluti ſi contracta eſſent ab infante, vel furioſo, qui conſenſus incapaces ſunt, quia tunc huiuſmodi impedimentum minimè orietur, at, ſi ratione impotentiæ, Ordinis, aut voti, aut alterius impedimenti dirimentis eſſent irrita, orietur vtique, vt per Sanch. *de matrim. l.7. diſp.68. n.5.* vbi *n.7.* intelligit ſiue contrahentes ſcirent, ſiue ignorarent impedimentum, contra Anchar. *hîc, n.3.* Verac. *in ſpeculo coniug. p.1. art.52. concl.3.* & Veg. *tom.2. ſumm. c.34. caſu 13.* ac alios exiſtimantes text. *in præſenti*, intelligi quando contrahentes ſciebant impedimentum, ſecus quando id ignorabant.

5 In gloſſ. *Puris*, ibi, *conditionalia non inducunt publicæ honeſtatis iuſtitiam.* Vide *infrà n.10. & ſeq.*

6 In gloſſ. *Conſenſus*, ibi, *putà contracta ab infante, vel furioſo.* Notatur ad hoc, quòd defectus conſenſus, ob quem ſunt irrita ſponſalia, debet eſſe externus, qualis eſt in furioſo, & infante, vt docent *in præſenti*, Archid. *n.9.* Ioan. Andr. *n.5.* Franch. *n.8. ad finem*, Domin. *in princ. n.12.* Couar. *de ſponſal. p.2. c.6. §.2. num.3.* Sanch. *d. lib.7. diſp.68. n.14.*

7 In gloſſ. *Diſſoluendum*, ibi, *impedire omnes conſanguineos*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi conſanguineus, affinis, frigidus, Sacris initiatus, Religioſus, aut alio impedimento dirimenti laborans, ſponſalia cum aliqua ineat, quamvis ea prorſus irrita ſint, eum tamen habebunt effectum, nempè impedire proprios conſanguineos vſque ad quartum gradum, ne poſſint validè eam fœminam ducere propter impedimentum illud publicæ honeſtatis ex illis ſponſalibus irritis conſurgens, vt per Sanch. *d. lib.7. diſp.68. n.6.* ſubdens non eſſe audiendum Cald. *in cap. ad audientiam, ſup. hoc tit.* dum negat ſponſalia à Monacho inita hoc impedimentum producere, eo quòd hic nec velle, nec nolle habeat, *cap. ſi Religioſus, de elect. in 6.*

8 In gloſſ. *Publica*, ibi, *ex quo conſanguineus meus viuens, vel mortuus*, &c. Ergo hoc impedimentum publicæ honeſtatis eſt perpetuum, itavt nec morte alterius ſponſi extinguatur, vt docent *in præſenti*, Ioan. Andr. *n.5.* Franch. *n.6.* & Domin. *in fine principij*, Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q.1. §.4. q.203. n.485.* Fr. Emman. *in ſum. tom.1. c.234. n.1.* Sanch. *d. lib.7. diſp.68. num.20.*

9 In gloſſ. *Idem fecit*, ibi, *vnde aduerte ſi cum prima contraxerit*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi poſt ſponſalia de futuro cum certa perſona contrahat ſponſus matrimonium de præſenti cum ſecunda conſanguinea in prohibito gradu, illudque conſummauerit, cum neutra poſſet validè illud inire, non cum priori ob impedimentum affinitatis conſurgens ex copula cum eius conſanguinea in gradu prohibito habita; non cum poſteriori propter impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus validè contractis cum prædicta eius conſanguinea, vt per Nauar. *in man. c.22. n.57.* Ludou. Lop. *in inſtruct. Conſcient. p.2. vbi de matrim. c.50. fol.1147.* Sanch. *d. lib.7. diſp.68. n.24.*

§. Ille verò.

10 Sponſalia contrahens cum aliqua ſub conditione, & ante impletam conditionem contrahit ſponſalia de præſenti cum conſanguinea primæ, eſt matrimonium cum ſecunda, quia ex ſponſalibus conditionalibus non naſcitur impedimentum publicæ honeſtatis. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

11 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.43. concl.2.* Fr. Emman. *in ſumm. tom.1. c.234. concl.3. n.3. in fine.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.69. n.2.* Gutier. *eod. tract. c.103. n.19. & 20.* Bonac. *in ſimili tract. q.3. punct.11. n.5.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.31. n.129.* ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.1. alleg.51. n.185.*

Vnde Henriq. *in ſumm. lib.12. c.10. §.2. lit. D*, docet ex ſponſalibus impuberis ante ſeptennium, quæ pro filio ineunt parentes, non contrahi impedimentum niſi expreſſè, aut tacitè impleta ætate conſenſerit, vel niſi iam diſcreti præſentes ſint abſque contradictione, vel abſentes dum id ſciunt conſenſerint externo ſigno. 12

Ante conditionem extantem.] Intellige igitur quando conditio eſt de futuro, ſi enim ſit conditio de præſenti, aut de præterito, orietur ſtatim impedimentum publicæ honeſtatis, ſi eæ conditiones veræ ſint, quia quando conditio eſt de præſenti, aut præterito, & eſt vera, iam extat, nec conſenſum ſuſpendit, ac proindè ſunt vera, & abſoluta ſponſalia, vt per Couar. *de ſponſalib. p.2. c.6. §.2. num. vlt.* Gaët. *in repet. cap. ad limina 3. q.1. §.4. q.203. n.486.* Anton. Cucb. *inſtit. maior. lib.3. tit.10. n.5.* Sanch. *d. lib.7. diſp.69. n.4.* 13

In gloſſ. *Conditionis*, ibi, *& intellige de conditione honeſta*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi conditio de futuro ſit impoſſibilis, aut turpis, taliter vt non ſit contra matrimonij ſubſtantiam, orietur ſtatim publicæ honeſtatis impedimentum, quia cùm ea conditio habeatur pro non adiecta, manent ſponſalia omnino abſoluta, ita poſt multos à ſe relatos docet Sanch. *d. lib.7. diſput.69. num.6.* vbi *num.7.* ſubdit quòd nihil refert ſi adiiciantur tales conditiones impoſſibiles, aut turpes ioco, & abſque conſenſu interno abſoluto, niſi iocus ille patens ſit, aut defectus conſenſus. 14

In ead. gloſſ. ibi, *Quòd ſi quis tali conditione*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſunt ſponſalia conditionalia contracta ſub hac conditione, ſi Deo, & Eccleſiæ placuerit, atque ita reperto impedimento, ob quod ea ſponſalia ſunt nulla, non oritur publicæ honeſtatis iuſtitia, vt per Sanch. *eod. tract. de matrim. lib.5. diſp.1. num. 8.* 15

In ead. gloſſ. ibi, *Conditiones enim tacitæ*, &c. Notatur ad hoc, quòd publicæ honeſtatis impedimentum non oritur ex ſponſalibus ſub conditione, etiam quæ à iure ineſt, contractis, vt per Couar. *de ſponſal. p.2. c.6. §.2. num.4.* 16

De Deſponſatione impuberum,

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia amborum infantium, vel alterius tantùm per ſuperuenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honeſtatem inducunt, niſi fuerint ratificata tacitè, vel expreſsè,* & n.2.

3 *Sponſalia ante ſeptennium completum non contrahuntur.*

4 *Impedimentum publicæ honeſtatis non oritur cum puella minori ſeptem annorum.*

5 *Sponſalia per verba de præſenti contracta inter impuberem, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati valent vt ſponſalia de futuro, & inducunt publicam honeſtatem.*

6 *Matrimonium contractum inter impuberes per verba de præſenti non valet in vim matrimonij, ſed tantùm in vim ſponſaliorum de futuro.*

7 *Sponſalia de futuro iuris interpretatione in matrimo-*

nium transeunt quando ætate perfecta superuenit copula, vel alius modus copulæ adæquatus, secus de iure Concil. Trid.

8 *Potentia impuberis ad copulam probatur si fœmina impubes ab alio fuerit cognita, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit.*

9 *Sponsalia pro absentibus filiis non tenent nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacitè, vel expressè ex postfacto.*

10 *Sponsalia contracta per parentes pro filiis præsentibus, & tacentibus valida sunt.*

11 *Sponsalia si parentes contrahant pro filiis absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, satis non est si postmodum nouerint, & tacendo non reclamauerint, nisi certiores facti tacitè, vel expressè ratificauerint.*

12 *Sponsalia si quis contrahat pro extraneo, non sufficit præsentia, & taciturnitas, sed desideratur aliud signum consensum internum exprimens, vt illa valeant.*

CAP. Si infantes Vnic.

Bonif. VIII.

1 VANDO infantes duo, vel vnus saltem minor septennio contrahunt sponsalia, sunt nulla, & quamvis deinde veniant ad ætatem non conualescunt, nec inducunt impedimentum publicæ honestatis, nisi septennio exacto cognoscatur de nouo consensisse expressè, vel tacitè, veluti verbo, seu facto, aut cohabitatione. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 4. pag.* 32. Alagona *in compend. pag.* 571. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Franch. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp.* 14. Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 16. num. 5.* vbi *n. 6.* subdit quòd facto censentur ratificare, vt quia post septennium simul iacent, vel se osculantur vt sponsi, aut si alter alterius Domum petat, vel mittat munuscula à sponsis mitti consueta; additque tacitæ ratificationis etiam signum esse si adueniente legitima ætate contrahentes mutuam habeant habitationem in domo viri, vel mulieris, vel cuiuscunque.

3 *Maior septennio,* &c.] Ergo ante septennium completum non contrahuntur sponsalia, vt per Greg. *l. 3. verbo sete annos, tit. 1. p. 4.* Couar. *de sponsalib. p. 1. c. 2. n. 2.* Henriq. *in summ. lib. 11. c. 13. §. 9. lit I,* Mandos. *de ætate minori, c. 14. num. 11.* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 16. n. 2.*

4 *Et alter minor,* &c.] Notatur ad hoc, quòd ex sponsalibus contractis cum puella minore septem annorum non oritur impedimentum publicæ honestatis, vt per Veracruc. *in specul. coniug. p. 1. art. 52. vers. secunda conclusio,* Steph. de Gaët. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. ex n. 465.* Cened. *ad Decret. collect. 19. n. 3.*

§. Idem quoque.

5 Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem, & puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro, nec in matrimonium transeunt ex sola perseuerantia ætatis, nisi aliter approbentur, inducunt tamen publicam honestatem. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

6 *In matrimonium non transeunt de præsenti,* &c.] Notatur ad hoc, quòd matrimonium contractum inter impuberes per verba de præsenti non valet in vim matrimonij, sed tantùm in vim sponsaliorum de futuro, vt per Couar. *de sponsal. p. 1. c. 3. à num. 1. cum seqq.* Boër *decis. 22. n. 37.* Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 220. n. 2.* Perez *l. 1. vers. dubitatur, tit. 1. lib. 5. Ordinam.* Spin. *in speculo testam. gloss. 15. princ n. 78.* Henriq. *in summ. lib. 11. c. 13. §. 2. & c. 5. §. 4.* Cald. Pereira *de empt. & vend. c. 3. n. 10.* Sanch *de matrim. lib. 1. disp. 21. n. 2.* Fr. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 11. n. 27.*

Nisi per carnis copulam, &c.] Notatur ad hoc, quòd sponsalia de futuro iuris interpretatione in matrimonium transeunt quando ætate perfecta superuenit copula, vel alius modus, scilicet copulæ adæquatus, vt per Ruin. *cons. 203. lib. 1.* Couar. *d. p. 2. c. 4. §. 2. n. 3.* Mascard. *de probat. concl. 1029. n. 3. & 4.* Menoch. *de præs. lib. 3. præs. 1. n. 60. cum seqq.* Spin. *d. gloss. 15. num. 61. ad med.* Franc. Molin. *d. lib. 1. comp. 11. n. 28. & comp. 14. n. 31.* vbi *n. 38.* declarat primò, vt procedat quoties signa illa fuerunt emissa ætate iam perfecta, secus imperfecta, etsi proxima pubertati, & licèt malitia ætatem suppleret, & *n. 42.* declarat secundò quando sponsalia fuerunt contracta à minoribus septennio, nam hac adueniente maiori ætate ex signis anterioribus non transeunt in matrimonium, & *n. 43.* declarat tertio, vt hæc procedant attento iure veteri, secus inspecto nouo Concil. Trid. nam licèt impuberes sponsalia in eum modum contraherent, licèt etiam consensum tunc coram Parocho, & duobus, vel tribus testibus iuxta S. Concilij decretum interponerent, adhuc adueniente pubertate, sequuta copula, & aliis signis non esset verum matrimonium nisi per verba de præsenti denuo contraherent, & mutuum consensum ostenderent coram Parocho, & testibus. 7

In gloss. *Supplebat,* ibi, *quòd si puer minor,* &c. Notatur ad hoc, quòd satis probatur potentia impuberis ad copulam si fœmina impubes ab alio fuerit cognita, vel puer impubes aliam fœminam cognouerit, vt per Sanch. *de matrim. lib. 7. dub. 104. n. 25.* 8

§. Porrò.

Sponsalia pro absentibus filiis non tenent, nisi ipsis præsentibus, vel nisi approbauerint tacitè, vel expressè ex postfacto. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati. 9

Vt si præsentes fuerint, &c.] Notatur ad hoc, quòd sponsalia contracta per parentes pro filiis præsentibus, & tacentibus valida sunt, vt per Villalob. *commu opin. lit. M, n. 60.* Nauar. *in man. c. 22. n. 58.* Azor *instit. moral. p. 1. lib. 1. c. 4. vers. filij,* Sanch. *de matrim. lib. 1. disp. 23. n. 3.* vbi *n. 4.* post Brunel. *de sponsalib.* Felin. & Verac. limitat nisi filius metu reuerentiali parentum taceat, & faciunt quæ eleganter tradit idem Sanch. *eod. tract. de matrim. lib. 4. disp. 9. n. 12.* 10

Post scientes ratificauerunt tacitè, vel expressè, &c.] Ergo quando parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, vel infantibus, qui capaces non sunt, satis non est si postmodum nouerunt, vel facti sunt doli capaces, idque notarunt, taceant non reclamantes, quia text. *in præsenti,* manifestè constituit differentiam inter sponsalia à parentibus nomine filiorum præsentium, & tacentium contracta, quo casu dicit valere si non contradixerunt; & inter contracta filiis absentibus, quo casu dicit non valere nisi certiores facti ratificauerint tacitè, vel expressè; ergo in hoc casu vltra taciturnitatem petit alia expressa, aut tacita signa consensus; quare ita docent *in præsenti,* Ioan. Andr. *n. 2.* Domin. & Franch. *n. 4.* Brunel *de sponsal. concl. 11. num. vnic.* Veg. *lib. 6. summ. c. 31.* Sanch. *d. lib. 1. disp. 24. n. 16. vers.* 11

vers. verius, subdens *in fine*, in hoc casu nullum esse discrimen siue parentes contrahant pro filiis, siue extranei. Quicquid teneant *hic* Imol. & Anch. *n. 3.* Henriq. *in sum. lib. 11. c. 13.* §. 5. Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 234. n. 5.* & alij per Sanch. *vbi suprà* citati.

12 In gloss. *Sponsalia*, ibi, *sed verius videtur quod dicit Host.* &c. Tenet hæc gl. non esse speciale dum parentes pro filiis contrahunt, vt sufficiat præsentia, & taciturnitas, sed idem dicendum esse de quocunque extraneo, sequuntur Domin. *hic in fine*, Fr. Emman. *d. c. 234. n. 4.* Contrarium tamen multò probabilius est, videlicet speciale esse in parentibus, vnde si alij respondeant, desiderabitur aliud signum consensum internum exprimens, vt valeant sponsalia, quia *in hoc text.* tanquam quid speciale hoc de parentibus statuitur, vt docent *in præsenti* Archid. *prope fin.* Ioan. Andr. *in fine*, Franch. *in hoc* §. *n. 3. & 4.* & Anchar. *n. 3.* Greg. *l. 10. verbo nolas puede tit. 1. p. 4.* Matien. *in rub. tit. 1. gloss. 1. n. 25. & 26. l. 5. noua recop.* Sanch. *d. l. 1. disp. 23. num. 7.* Franch. Molin. *d. lib. 1. compar. 11. n. 38.*

De Cognatione spirituali.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Cognatio spiritualis contrahitur inter baptizatum, & leuantem, filios, & vxorem leuantis antè carnaliter cognitam, & suscipientem ac patrem, & matrem suscepti, & similiter de baptizante.*

2 *Doctores referuntur agentes de materia Conc. Trid.* sess. 24. de reform. Matrim. c. 2.

3 *Cognatio spiritualis non contrahitur inter ipsosmet patrinos.*

4 *Cognatio spiritualis contracta à viro non transfunditur in vxorem, nec è contra.*

5 *Vir & vxor minimè peccant suscipientes alienum puerum in Baptismo.*

6 *Cognatio spiritualis contrahitur inter suscipientem, & parentes carnales suscepti, non verò adoptantis.*

7 *Cognationem spiritualem non contrahit suscipiens in Baptismo non solemni.*

8 *Cognationem spiritualem non contrahit suscipiens in Ecclesia, vbi seruatæ fuerunt solemnitates, domi baptizatum.*

9 *Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam spiritualem dirimentem subsequens matrimonium.*

10 *Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut Baptismum.*

Cap. Ne dum. I.

Bonif. VIII.

1 INTER baptizatum, ac suscipientem, ipsiúsque filios, & vxorem ante susceptionem carnaliter cognitam, & inter suscipientem, patrémque baptizati, ac matrem, & impedimentum dirimens contrahendum, & contractum, eisdem modis contrahitur cognatio spiritualis in Confirmatione. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 4. pag. 68.* Alagona *in compend. pag.* 184.

2 Innouatus à Concil. Trid. *sess. 24. de reform. matrim. c. 2.* in hæc verba, *statuit vt vnus tantùm siue vir, siue mulier iuxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum vnus, & vna baptizatum de Baptismo suscipiant, inter quos, ac baptizatum, & illius patrem, & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem, tantùm spiritualis cognatio contrahitur.* Hactenus Concil. super cuius declaratione Pius V. *in sua Constit. incip. Cùm illius vicem, sub dat. Romæ 4. Kalend. Decemb.* 1566. decreuit, & declarat nullum ampliùs impedimentum ratione cognationis huiusmodi subesse quominus inter maritum, vel vxorem suscipientis, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem, & quascunque alias personas, tam ex parte suscipientis, quàm baptizantis, & baptizati in Concil. Trid. nominatim non expressas matrimonium liberè, & licitè contrahi possit. Vnde Sacra Concil. Trid. Congregatio censuit liberè, & licitè posse matrimonium iniri inter personas nominatim non expressas *in d. c. 2. eiusdem Concilij*, vt refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarre, lib. 4. tit. 5. l. 1 de matrim. n. 78.*

Cognatio igitur spiritualis non contrahitur inter 3
ipsosmet patrinos, vt docent Lop. *in instruct. Consc. p. 2. c. 51. de matrim. col. 2.* Galleg. *de cognat. spirit. c. 9. num. 8.* Veg. *tom. 1. summ. c. 53. casu 40.* Galet. *in margarita casuum Conscientiæ, verbo Matrimonium, pag. 165. col. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 54. n. 12.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. l. 31. n. 150.* Bonac. *de matr. q. 3. puncto 5.* §. *2. n. 4.* Armendar. *d. l. 1. de matrim. num. 84.* ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 30. n. 55.*

Nec etiam contracta à viro eo quòd aliquem tenue- 4
rit in Baptismo, vel Confirmatione transfunditur in vxorem, vel è contra vt post Petr. de Ledesm. Soar. Fr. Emman. & alios tenet Sanch. *d. lib. 7. disp. 54. n. 11.* Henriq. *in summ. lib. 12. c. 11.* §. *2.* Valer. Reginald. *d. lib. 31. n. 149.* Ægid. de Coninck *tom. 2. disp. 32. n. 24. vers. inter fæminam*, Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 84.* ego ipse *d. alleg. 30. n. 56.* Ex quibus colligitur virum, & vxorem 5
minimè peccare suscipiêtes alienum puerum in Baptismo, vt tradunt Nauar. *in man. c. 22. n. 39.* Armendar. *d. n. 84.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 57. n. 5.* Bonacin. *d.* §. *2. n. 5.* ego ipse *d. alleg. 30. n. 57.* potest enim patrinus contrahere matrimonium cum ea, cum qua simul alienum filium suscepit, vt declarauit sanct. mem. Pius V. *in d. Constit. incip. Cùm illius vicem*, vt referunt Sanch. *d. lib. 7. disp. 54. n. 12.* & Bonac. *d.* §. *2. n. 6.*

Patrémque baptizati, ac matrem, &c.] Intellige car- 6
nales, vt tradunt Galleg. *de cognat. spirituali, cap. 7. n. 12.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 54. num. 16.* Valer. Reginald. *d. lib. 31. num. 150. vers. cæterùm*, ego ipse *d. allegat. 30. num. 54.*

Qui eundem suscepit de Baptismo, &c.] Intellige si 7
solemnis sit, quia cùm adhibere susceptorem sit cæremonia ab Ecclesia instituta pro Baptismo solemni, ideo vbi hic non est, non dicitur propriè, & verè susceptor, qui tenet, ac proinde cognationem spiritualem non contrahit, vt resoluunt Soar. *in 3. p. q. 67. art. 8. dub. vlt.* Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 226. n. 2. concl. 2.* Bonacin. *d. puncto 5.* §. *2. num. 11.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 62. n. 14.* quicquid dicant Gutier. *de matrim. c. 100. n. 7.* Nauar. Sà, & Viuald. quos refert, & sequitur Ægid. de Coninck *d. disp. 32. n. 39. concl. 5.*

Verùm suscipientem in Ecclesia, vbi seruatæ fue- 8
runt solemnitates, domi baptizatum nullam cognationem spiritualem contrahere cum ipso baptizato, vel cum suis parentibus, docent Nau. *in man. cap. 22. n. 40.* Petr. de Ledesm. *in sum. p. 1. vbi de Baptismo, c. 13. concl. 4. dub. 2.* Bonac. *d.* §. *2. n. 9.* Sanch. *d. l. 7. disp. 10. n. 13.* Valer. Reginald. *d. lib. 31. n. 154. vers. secundùm*, Armendar. *d. l. 1. de matrim. n. 81.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Baptismus, differ. 2. n. 2.*

Sunt

9 *Sunt etiam de baptizante censenda.*] Baptizans etiam laicus in extremo necessitatis articulo contrahit cognationem perfectam spiritualem dirimentem subsequens matrimonium cum baptizato, eiusque parentibus, vt docent Couar. *de sponsalib. p.2.c.6.§.4.num.4.* Nauar. *in man.c.16.n.34.in fine, & c.22.n.40.in fine, & cons.53.n.2.sub tit.de sponsalib.in antiq alias cons.5.n.2. de cognat.spiritual.in nouis,* Matien. *ad rub.tit.1.gloss.1. n.170.lib.5.noua recop.* Sanch. *d.lib.7.disp.62.n.10.*

§. Ex Confirmatione.

10 Confirmatio frontis inducit spiritualem cognationem sicut Baptisma. Colligunt Doctores *in principio text.* citati.

Innouatur à Concil. Trid. *sess.24.de reformat.matrim. c.2.* vbi in hæc verba: *Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur confirmantem, & confirmatum, illiúsque patrem, & matrem, ac tenentem non egrediatur,* & ita docent Sanch. *d.lib.7. disp.57. num.9.* Rebel. *de obligat.instit.p.2. lib.3.q.6.num.6.ad finem,* Bonacin. *de matrim.q.3.puncto 5.§.3.n.31.* Piasec. *in praxi Episcop. p.1.c.3.n.4.in fine, pag.73.* Fernand. *in examine Theologia moralis, p.3.c.3.§.6.*

SVMMARIVM.

1 *Compaternitas per catechismum contracta impedit matrimonium, sed non dirimit,* & n.2.
3 *Catechismi impedimentum prorsus sublatum est per Concil. Trid.* sess.24. de reformat. matrim. c.2. in fine.

Cap. Per catechismum. II.

1 Cognatio contracta per catechismum impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration.lib.4.pag.69.* Alagona *in compend. pag.585.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

2 Hanc eandem concl. firmat Sanch. *de Matrim.lib.7. disp.10. à num.2.* vbi *n.7.* ampliat etiamsi catechismus Baptismo præuius sit, respondétque ad hunc text. dum habet, ibi: *Per catechismum, qui præcedit Baptismum,* vt intelligatur frequentioris vsus gratia.

3 Vtrùm autem hoc catechismi impedimentum sublatum sit prorsus per Concil. Trident. *sess.24.de reform. matrim.c.2.in fin.* poterat dubitari, sed omnino sublatum esse tuentur plures quos refert, & sequitur Sanch. *d.lib.7.disp.10. n.12.* quibus addo Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.31.n.190.* Rebel. *de obligat.instit. p.2.l.3.q.18.n.20.cum seqq.* Gutier. *de matrim.c.84. per totum,* Bonac. *in simili tract.q.3 puncto 5.§.2.n.3.* Molfes. *in summ.Theologia moralis tract.4.c.10.n.121.* latè Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Baptismus, diff.2.n.2.cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vnus tantùm interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte, vel chrismatione frontis, tamen si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritualem, & ex aliis Sacramentis cognatio non contrahitur.*
2 *Concil. Trid. decretum hac de re editum refertur.*
3 *Patrinos designare ad parentes pertinet, vel illis non designantibus ad Parochos.*
4 *Patrini plures quando designantur à parentibus, an & quando cognationem spiritualem contrahant, ostenditur.*
5 *Parochus si non admittat designatum à parentibus baptizandi, sed alium casu in Ecclesia ingredientem vocauerit, cum eo spiritualis contrahitur cognatio.*
6 *Compaternitas non contrahitur deficiente contractu.*
7 *Filium Confessionis spiritualem carnaliter cognoscens, debet hoc in Confessione detegere, quia est circumstantia necessariò confitenda.*

Cap. Quamvis. III. & vlt.

Qvamvis vnus solus vir, vel vna mulier debeant 1
accedere ad suscipiendum in Baptismo, vel Confirmatione, si tamen plures accedant, eodem modo contrahitur cognatio spiritualis. Colligunt ex Ordin. I.ap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration.lib.4.pag 69.* Alagona *in compend.pag.585.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

Innouatur à Concil. Trid *sess.24.de reform. matrim.* 2
c.2. in hæc verba: *Parochus antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur quem vel quos elegerint, vt baptizatum de sacro fonte suscipiant, & eum, vel eos tantùm ad illum suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat, doceátque eos quam cognationem contraxerint ne ignorantia vlla excusari valeant. Quòd si alij vltra designatos baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant, Constitutionibus in contrarium facientibus non obstantibus.* Hactenus Concil.

Ad parentes igitur pertinere patrinos designare, vel 3
illis non designantibus ad Parochos, aduertunt Possenin *de officio Curati, cap.6.n.15.* Bonac. *de matrim.q.3. punct.5.§.2.n.27.* ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.2. alleg.30.n.46.* Si verò nullus specialiter designatus est patrinus ex negligentia, aut obliuione parentum, seu Parochi, & multi simul tenendo tangerent baptizatum, aut de fonte ij æquè susciperent, omnes fieri cognatos resoluunt Nau. *in man.c.22.n.39.* Iacob. de Graf. *in aureis decis. p.1.lib.2.c.85.n.4.* Petr. de Ledesma *de matrim.q.56. art.3. vers. est aliud dubium annexum, in summ.p.1.de Sacram.vbi de Sacramento Matrim.cap.17. concl.6.dub.2.* Vinald. *in candel.aureo p.1.vbi de impedim. matrim.n.5.vers. cognatio spiritualis,* Henriq. *in summ. l.11.c.12.§.1.* Ægid. de Coninck *tom.2. q.12.num.37.* Rebel. *de obligat instit.p.2.l.3.q.6.n.5. & in append. ad lib.4.num.95.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.l.31. num.152.vers.secundò,* Bonacin. *d.§.2.n.24.* ego ipse *d. alleg.30.n.48.* Sanch. *d.lib.7.disp.57.num.12.* Gutier. *de matrim. c.100.n.7.*

Quando plures designati à parentibus, vel ab aliis 4
curam infantis habentibus tangunt, omnes contrahere cognationem modò tangant simul; si verò tangant successiuè solum primum, qui baptizatum suscipit, vel ad summum duos, si fuerint masculus, & fœmina, contrahere cognationem asserunt Ægid. de Coninck *d. q.12.n.39.* Valer Reginald. *d.lib.31.num.152.* Sanch. *d. lib.7.disp.57.n.14.* Bonac. *d.§.2.n.25.* vbi *n.26.* dicunt, quòd quando plures designati sunt à parentibus, sed Parochus admittit vnum, & vnam tantùm, cognatio contrahitur tantummodo ab iis, qui fuerunt à Parocho admissi, & *n.27.* tenet cognationem contrahi à designatis à parentibus, non verò à cæteris, qui fuerunt admissi à Parocho, quando parentes designarunt tantummodo duos, sed Parochus plures admisit, & *num.28.* resoluit cognationem contrahi à designatis à parentibus, quamvis suscipiant puerum contra Parochi voluntatem, & *n.30.* asserit eum, qui tangit baptizatum

cum

eùm non ſit deſignatus à parentibus, vel ſaltem à Parocho, quando Parochus poteſt deſignare, non contrahere cognationem ſi adſint alij deſignati à Parocho, vel à parentibus.

5 Si Parochus non admittat deſignatum à parentibus baptizandi, & alium caſu in Eccleſiam ingredientem vocauerit, vt baptizatum puerum ſuſciperet, ac tangeret, eum eo ſpiritualem contrahi cognationem affirmat Ludou. Beia *reſponſ. caſuum Conſcient p. 2. caſu 4. verſ. alterum*, vbi à principio illius caſus probare intendit Parochum in hoc euentu peccare mortaliter.

6 Requiritur ſemper contractus, itavt eo deficiente compaternitas, non contrahatur: qui enim tantummodo aſſiſtit baptizato, vel confirmato, ipſumque non tangit, vel tangit tantùm extremitate digiti, non contrahi cognationem, eo quòd verè non dicitur tenere, vel ſuſcipere, docent Henriq. *lib. 12. c. 11. §. 3.* Verall. *deciſ. 164. p. 1.* Valer. Reginald. *d. lib. 31. num. 151.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 56. n. 5.* Bonac. *d. §. 2. n. 14.* Marian. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſolut. fin. caſu 33.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. n. 85.* ego ipſe *d. alleg. 30. n. 47.*

7 *Ex donatione verò aliorum Sacramentorum*, &c.] Ergo non eſt cur accedere ad filiam Confeſſionis, ſit circumſtantia neceſſariò confitenda, vt tenent Emman. Sa *verbo Confeſſio n. 26.* & Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 56. art. 2. dub. vlt. col. antepen.* Verùm hanc circumſtantiam eſſe neceſſariò in Confeſſione detegendam tenent Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 209. n. 1.* Henriq. *lib. 11. n. 1.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 55. n. 1.* vbi *n. 5.* reſpondet ad hunc text. quòd licèt huiuſmodi cognatio in hoc caſu non contraheretur, ſufficeret tamen ſpecialiter hoc prohiberi in reuerentiam Sacramenti.

In Librum V. Sexti Decretalium.

De Accuſationibus, Inquiſitionibus, & Denuntiationibus.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſus poſtquam aliquis eſt certa crimina coram iudice inquirente, non poteſt ſe excuſare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quod iudex non tradidit capitula ſuper quibus erat inquirendus, ſed condemnandus eſt.*

2 *Iudex poteſt procedere contra confeſſum proprium crimen.*

3 *Confeſſio ſponte facta abſque tormentis, vel tormentorum metu etiam nullis indiciis præcedentibus, vel non data indiciorum copia probat.*

Cap. Poſtquam. I. *Bonif. VIII.*

1 POSTQVAM aliquis eſt confeſſus certa crimina coram iudice inquirente, non poteſt ſe excuſare dicendo, quòd non fuit diffamatus in illis, vel quòd iudex non tradidit capitula ſuper quibus erat inquirendus, ſed condemnabitur. Colligunt ex Ordin. Abb. Gemin. Ioan Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 20.* Alagona *in compend. pag. 615.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Eadem crimina fuiſti confeſſus, &c.] Ergo poteſt iudex procedere contra confeſſum proprium crimen, vt per Sayr. *in claui Regia lib. 12. c. 11. n. 15.* Nam confeſſio ſpontè facta abſque tormentis, vel tormentorum metu, etiam nullis indiciis præcedentibus, vel non data indiciorum copia probat, & ſufficit ſine ratificatione ad condemnandum confitentem, vt per Viuian. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 19. n. 62. pag. 290.* Maſcard. *de probatio. concl. 353. n. 34.* 2 3

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitio facta ſuper veritate criminum omiſſa inquiſitione infamia valet ſi reus præſens tacuit.*

2 *Inquiſitio tunc valet, & tenet quando fit parte præſente, & non opponente de præcedenti infamia.*

3 *Præſens, & tacens in iudicialibus conſentire cenſetur etiam in ſibi praiudicialibus.*

4 *Inquiſitio quando formatur ex Motu proprio Principis non ad poſtulationem partis, nullis præcedentibus indiciis formari poteſt.*

Cap. Si is, cui. II. & vlt.

IVdex quando omiſſa inquiſitione infamiæ inquirit de criminibus coram reo præſente, & tacente, non poteſt ampliùs impugnari proceſſus ex eo, quòd priùs non fuit quæſitum de infamia. Colligunt ex Archid. Gemin. Ioan Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 21.* Alagona *in compend. pag. 615.* 1

Te præſente, nec reclamante, &c.] Notatur ad hoc, quòd inquiſitio tunc valet, & tenet quando fit parte præſente, & non opponente de præcedenti infamia, vt per Duen. *reg. 298. verſ. limita primò.* 2

Notatur etiam ad hoc, quòd in iudicialibus præſens, & tacens conſentire cenſetur etiam in ſibi præiudicialibus, vt per Tiraq. *de iure mariti gloſſ. 7. n. 37.* D. Barboſ. *in l. diuortio §. ob donationes n. 14. ff. ſoluto matrim.* 3

In gloſſ. *Fuerat*, ibi, *quia ſi Papa proprio Motu*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando inquiſitio formatur ex Motu proprio Principis non ad poſtulationem partis, nullis præcedentibus indiciis, talis inquiſitio formari poteſt, vt per Duen. *reg. 298. verſ. limita ſeptimò*, Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 1. n. 42.* 4

De Hæreticis.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Clericum in quibuſcunque ſacris Ordinibus conſtitutum propter crimen hæreſis ſolus eius Epiſcopus degradare poteſt.*

2 *Decretum Concil. Trid hac de re agens refertur.*

3 *Epiſcopi duodecim ſi degradabatur Epiſcopus, ſex ſi Preſbyter, tres ſi Diaconus, vel Subdiaconus olim in degradationibus à Canonibus requirebantur.*

4 *Epiſcopus proprius hodie ſolus per ſe ipſum poteſt ad actualem clerici in Sacris degradationē procedere.*

5 *Epiſcopus electus, & confirmatus ante conſecrationem non poteſt clericum actualiter degradare.*

6 *Prelati Religioſorum non habent facultatem deponendi, vel degradandi ſuos ſubditos, niſi illis conceſſum ſit per priuilegium, vel conſuetudinem à Romanos Pont. toleratam.*

Cap.

Cap. Quoniam. I.

Gregor. IX.

1 Clericus in sacris quando pro crimine hæresis est tradendus brachio sæculari, vel perpetuò murandus, sufficit solus eius Episcopus ad eum degradandum, conuocatis Abbatibus, & aliis Prælatis, & Religiosis, ac personis literatis suæ Ecclesiæ, si ita expedire iudicauerit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Ioan. Andr. Gemin. Anch. Domin. Monach. Franc. Vin. *in ration. lib. 5. pag.* 84. Alagona *in compend. pag.* 648. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hodie super hoc obseruabitur noua dispositio Concil. Trid. *sess.* 13. *de reform. c.* 4. in hæc verba: *Propterea statuit, & decernit Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra clericum in sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia numero à Canonibus præscripto requiritur, etiam absque illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus vsum Mitræ, & Baculi ex priuilegio Apost. habentibus, & si in ciuitate, aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint, alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant.* Hactenus Concil.

3 *Episcoporum numerus*, &c.] Videlicet duodecim Episcopi si degradetur Episcopus, sex si degradetur Presbyter, tres si Diaconus, vel Subdiaconus, vt ex *cap. si quis tumidus, &c. Felix.* 15. *q.* 7. tradunt Salzed *ad Bernard. in pract. c.* 143. *vers. non tamen, ad finem*, Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 2. *c.* 7. *à princip.* Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de fauore clericorum personali*, §. 19. *n.* 7. Piasec. *in praxi Episcop. p.* 2. *c.* 4. *n.* 93. *in fine*, ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 110. *n.* 22.

4 *Suus solus possit Episcopus degradare.*] Notatur ad hoc, quòd solus proprius Episcopus per se ipsum potest ad actualem clerici in Sacris degradationē procedere, vt per Spin. *in speculo testam. gloss.* 12. *rub. n.* 47. Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 43. §. 5. Soar. *de censur. disp.* 30. *sect.* 1. *n.* 19. Auil. *eod. tract. p.* 3. *disp.* 5. *dub.* 1. *concl.* 3. Sayr. *in simili tract. lib.* 5. *cap.* 20. *n.* 18. Franc. Leo *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 1. *c.* 4. *n.* 47. *&* 48. Aldrete *de Relig. disciplina tuenda, lib.* 1. *c.* 3. *n.* 18. Piasec. *d. c.* 4. *n.* 93. *in fine*, Bellet. *d.* §. 10. *n.* 7. Seraph. de Freitas *in addit. ad tract. de solicitantibus mulieres in Confessione Illustriss. D. mei Roderici à Cunha, q.* 24. *n.* 107. ego ipse *d. alleg.* 110. *n.* 23. obseruātes Vicarium generalem proprij Episcopi posse cōtra clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinem insignitum ad illius condemnationem, & verbalem depositionem procedere ex noua Concil. Trid. decisione *cit. loc.*

5 Episcopus electus, & confirmatus ante consecrationē non potest Clericum actualiter degradare, quia huiusmodi degradatio videtur quidam actus Ordinis dependens ab ipsa consecratione, potest tamen verbaliter deponere etiam in ordine ad actualem degradationem, quia est actus solius iurisdictionis, non Ordinis, vt resoluit Mar. Alter. *d. tom.* 2. *disp.* 2. *c.* 7. *vers. quærunt Doctores*, quem refero ego ipse *d. alleg.* 110. *n.* 24.

6 Prælati verò Religiosorum non habent facultatem deponendi, vel degradandi suos subditos, nisi illis concessum sit per priuilegium, vel consuetudinem à Romano Pont. toleratam, vt tenent Sayr *d. c.* 20. *n.* 28. Auil. *d. disp.* 5. *dub.* 4. Bonacin. *de censur. disput.* 4. *punct. vnic. n.* 8. ego ipse *d. alleg.* 110. *n.* 25.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorum receptores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus verò priuatur sepultura.*

2 *Sepelientes hæreticorum credentes, receptatores, defensores, vel fautores puniuntur pœna, qua punirentur sepelientes ipsos hæreticos.*

3 *Credentes, & receptatores hæreticorum qui dicantur, remissiuè.*

4 *Ignorans quem esse hæreticum si quis illum sepelierit, non incurrit excommunicationem.*

5 *Sepulturam Ecclesiasticam dantes hæreticis, eorúmque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, excommunicati sunt.*

6 *Hæreticum si quis sepelire curauerit non ex causa hæresis, sed ne illius cadauer putredine aërem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem, nullam excommunicationem incurrit.*

7 *Verba*, excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, *inducunt Canonem latæ sententiæ.*

8 *Sepelientes hæreticos, eorúmque credentes, &c. ab excommunicatione, quam incurrunt, non absoluuntur, nisi sepultorum ossa exhumauerint, quando possent ab aliorum ossibus discerni, vt* n. 12.

9 *Hæreticum si plures sepelinerint, & vnus tantùm ex illis, aut alius extraneus illius ossa extumulauerit, omnes absolui possunt.*

10 *Sepultura, in qua hæreticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet.*

11 *Industria persona electa censetur vbi propriis manibus aliquid fieri iubetur.*

13 *Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide Catholica, sunt excommunicati. &* n. 14.

15 *Clericus quamvis indoctus si de rebus Fidei disputet, licèt peccet mortaliter, nullam tamen incurrit excommunicationem.*

16 *Disputare in scholis ad acuenda ingenia, bene possunt laici absque incursu excommunicationis.*

17 *Laicis interdictum est de Fide disputare, etiam quòd sint personæ doctæ, & literatæ, nisi in casu magnæ necessitatis.*

18 *Excommunicatio, quam incurrunt laici disputantes de Fide Catholica non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia.*

19 *Hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum promotio, nec non filiorum suorum vsque ad secundam generationem ad beneficia Ecclesiastica, vel officia publica non valet.*

20 *Filij hæreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia Ecclesiastica obtinenda.*

21 *Filij nati ante hæresim patris an inhabiles sint ad beneficia obtinenda, remissiuè.*

22 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiā à iure latam continet.*

23 *Filij hæreticorum sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, & obtentis priuantur.*

24 *Verbum*, beneficium, *accipitur largè sumpto vocabulo in materia hæresis.*

25 *Incapaces beneficiorum sunt etiam incapaces pēsionis.*

26 *Beneficium aliquod qui ad preces alicuius hæretici adeptus fuerit, priuatur acquisito, & si illud scienter recipit, fit inhabilis ad alias, &* n. 27.

28 *Emancipatio filiorum, quorum parentes deteguntur fuisse hæretici ante emancipationem, est nulla.*

29 *Filij*

29 *Filij eximuntur à patria potestate propter hæresim paternam, & efficiuntur sui iuris.*

30 *Filij vt fiant sui iuris propter hæresim paternam non requiritur sententia declaratoria.*

Cap. Quicunque. II.

Alex. IV.

1 Sepulturæ Ecclesiasticæ qui scienter præsumpserit dare hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores, est excommunicatus donec satisfecerit idoneè, nec meretur absolutionem nisi propriis manibus publicè extumulet, & proiiciat huiusmodi corpora damnatorum, & ille locus debet carere perpetuò sepultura. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 84. Alagona *in compend. pag.* 649. remissiuè Ximen. *in concord. part.* 1. *&* 2.

2 *Hæreticos, credentes, receptatores*, &c.] Ergo pari pœna puniuntur sepelientes hæreticorum credentes, receptatores, defensores, vel fautores, qua puniuntur sepelientes ipsos hæreticos, vt resoluit Farin. *de hæresi,*
3 *q.* 182. *n.* 50. Qui autem dicantur credentes dixi *in collect. ad cap. excommunicamus* 13. *n.* 20. *cum seqq. hoc tit. in Decret.* vbi *n.* 33. *cum seqq.* de fautoribus, & qui dicantur receptatores, vide citatos per me ad *cap. sicut* 8. *n.* 3. *&* 4. *eod. tit.*

4 *Scienter præsumpserint*, &c.] Ergo secus si ignorantes quem esse hæreticum sepelierint, vt per Nau. *cons.* 11. *de hæret.* Vgolin. *in tract. de censuris Pontifici reseruatis in gloss. fautores, in princ. n.* 18. vbi loquitur ad effectum non incurrendi excommunicationem Bullæ in Cœna Domini, refert, & sequitur Farin. *de hæresi, q.* 92. *n.* 51. Merol. *tom.* 1. *disp. in vniuersam Theologiam moralem, c.* 2. *n.* 305.

5 *Excommunicationis sententia se nouerit subiacere.*] Notatur ad hoc, quòd excommunicati sunt dantes sepulturam Ecclesiasticam hæreticis, eorúmque credentibus, receptatoribus, defensoribus, vel fautoribus, vt per Alphons. de Castro *de iusta hæreticorum punit. c.* 18. *vers. at cum nullus possit*, Syluest. *in summ. verbo hæreticus*, §. 1. *n.* 14. *vers. decimatertia, & n.* 16. *vers. Clerici quoque*, Vmbert. Locat. *in indic. Inquisit. in verbo Clericus, n.* 8. *& in verbo pœna, num.* 9. Carrer. *in praxi, tit. de hæret.* §. *nunc de pœnis, n.* 6. *fol.* 277. Paul. Griland. *de hæret. q.* 9. *num.* 2. Ioan. Rojas *sing.* 181. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 18. *à num* 7. *& in enchirid. tit.* 62. *n.* 2. *cum seqq.* Perez *l.* 3. *vers. est præterea alia pœna, tit.* 4. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 92. Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 40. & *ibi* Penia *comment.* 89. *fol. mihi* 611. *col.* 2. *& comment.* 102. *vers. sed alterum iam caput*, Spin. *in speculo testam. gloss.* 2. *princ. n.* 17. Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 11. §. 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *q.* 8. *vers. sexta*, Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 41. *n.* 6. Cened. *ad Sextum collect.* 26. *n.* 1. Filliuc. *tract.* 14. *n.* 3. *vers. vndecima*, Iul. Lauor. *de Indulgent. p.* 2. *c.* 13. *n.* 30. Farin. *de hæresi, q.* 92. §. 3. *n.* 45. Sanctarel. *in simili tract. c.* 28. *n.* 12. *cum seqq.* nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 30. quorum plures refero ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 2. *allegat.* 50.
6 *n.* 214. secundùm Lugdunens. impress. Limitatur tamen in eo, qui hæreticum sepelire curauit, non ex causa hæresis, vel fauore hæresis, sed nè illius cadauer putredine aërem corrumpat, vel ob amicitiam, aut consanguinitatem, vt ex aliis aduertit Farin. *d. q.* 92. *num.* 50.

7 Et quod verba præcitata huius text. inducunt censurā latæ sententiæ, resoluunt Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n.* 149. *C. de reuocand. donat.* & Perez *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 95. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *num.* 21.

Nec absolutionis beneficium, &c.] Notatur ad hoc, 8
quòd sepelientes hæreticos, eorúmque credentes, &c. ab excommunicatione, quam incurrunt, non absoluuntur, nisi sepultorum ossa exhumauerint, vt tenent *in præsenti* Archid. *n.* 7. *ad med. & num.* 8. *&* 9. & Franch. *num.* 3. Penia *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 40. *comment.* 86. *vers. quod si quandoque de facto*, Dec. *d. lib.* 5. *c.* 41. *n.* 6. Farin. *d. q.* 92. §. 3. *n.* 41. vbi *n.* 43. post Gemin. *num.* 15. & Franch. *num.* 3. *in præsenti*, subdit quòd si 9
plures fuerint, qui hæreticum sepeliuerint, & vnus tantùm illius ossa extumulauit, vel eadem ossa fuerint ab aliquo alio extraneo extumulata, omnes absoluuntur.

Et locus ille perpetuò careat sepultura, &c. Notatur 10
ad hoc, quod sepultura, in qua hæreticus sepultus fuit, perpetuò aliorum sepultura carere debet, vt per Archid. *hic n.* 9. *in verbo locus, & verbo perpetua, & verbo careat*, Gemin. *n.* 3. *vers. nota quod quando*, & Franch. *ante n.* 1. *vers. locus verò*, Rojas *singul.* 102. Dec. *dict. lib.* 5. *c.* 41. *n.* 6. Farin. *d. q.* 92. §. 3. *n.* 41. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 37. *sect.* 1. *ad fin.* Alter. *eod. tract. tom.* 2. *disp.* 12. *de interdicto c.* 4. *in initio, n.* 28. Bonac. *de interdicto in particulari disp.* 4. *q.* 3. *punct.* 7. vbi etiam post Tabien. *verbo interdictum* 2. *n.* 2. Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 12. *n.* 10. resoluit in hac pœna non posse Episcopum dispensare.

In gloss. *Propriis manibus*, ibi, *nota casum*, &c. 11
Ergo censetur electa industria personæ vbi propriis manibus aliquid fieri iubetur. Vide Perez *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 96. Menoch. *de præs. lib.* 1. *præs.* 21. *num.* 7.

In gloss. *Extumulent*, ibi, *hoc verum intelligo quando* 12
ossa ipsorum possent ab ossibus aliorum discerni, aliàs secus. Ita Franch. Penia *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 4 . *comment.* 89. *vers. quod si quandoque*, Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 25. §. 2. *lit. H*, Farin. *dict. q.* 92. §. 3. *num.* 42.

§. Inhibemus.

Laici, qui publicè, vel secretè disputant de Fide 13
Catholica, sunt excommunicati. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

Hanc eandem conclusionem ex hoc §. desumunt 14
Syluest. *in summ. verbo disput. n.* 1. Vmbert. Locat. *in indic. Inquisit. in verbo disputare, n.* 1. *&* 2. *& in verbo laicus, n.* 4 *&* 6. Alphons. de Castro *de iusta hæreticorum punit. lib.* 1. *c.* 19. Albert. *de agnoscend. assert. Cathol. q.* 13. *n.* 4. Simanch. *de Catholicis instit. tit.* 20. *n.* 1. *cum seqq.* Perez *l.* 3. *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 97. *col.* 1. *vers. quo fit quod etiam, & pag.* 114. *vers. quæritur etiam octauò*, Ban. 2. 2. *q.* 100. *art.* 7. Penia *in direct. Inquisit. p.* 1. *q.* 10. *comment.* 25. *vers. laicis etiam*, Henriq. *in sum. lib.* 13. *c.* 32. §. 3. *lit. N*, Dec *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 18 *vers.* 46. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 26. *q.* 1. Cened. *ad Sextum collect.* 20. *n.* 1. Farin. *de hæresi, q.* 78. §. 5. *num.* 111. *cum seqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 6. *n.* 3. vbi *n.* 6. subdit procedere in verè laico, secus in Clerico primæ Tonsuræ, Sanctarel. *de hæresi, c.* 8. *num.* 5.

Laicæ personæ.] Ergo non includitur Clericus 15
quamvis indoctus, si de rebus Fidei disputet contra prohibitionem factam *in hoc text.* peccabit tamen contra legem naturalem exponendo se periculo errandi in multis, ita Becan. *de Fide c.* 15. *disp.* 7. *num.* 7.

Azor.*instit.moral. p.1.lib.8.c.26.q.1.* Sanch *d.c.6.n.8.* Sanctar.*d.c.8.dub.2.n.8.in princ.*

16 *Disputare.*] Intellige de disputatione formali, quæ fit ad fidei veritatem persuadendam, & non de disputatione materiali, quæ suscipitur in scholis ad acuenda ingenia, vt per Petr. de Ledesm. *in summ. tom. 2. tract.1.c.5.concl.13.* Valent.*2.2.disp.1. q.10. punct.4. concl.2.* Soat.*de Fide disp.20. sect.1.in princ.*Sanctarel. *d.c.8.dub.2.n.9.*

17 In gloss. *Laica*, ibi, *& doctor Decretorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd laicis interdictum est de Fide disputare etiam quòd sint personæ doctæ, & literatæ, vt per Gemin.*hic n.1.vers. gloss. & n.3.*ac Franch.*n.1.* Albert.*d.q.13. n.12.* Valent.*2.2. disp.1. q.10. punct.4. post 2.conclus.* Penia *d.q.10.comment.25.lit. I, vers.laicis autem cum seqq.* Azor. *instit.moral. p.1. lib.8. c.26. q.1.*Farin.*d.q.178.n.112.* Sanctar.*d.c.8.n.6.* Sanch. *d. lib.2.c.6 n.5.& n.7.*declarat nisi in casu magnæ necessitatis, vel vtilitatis, veluti quando in aliquo loco adesset aliquis hæreticus, qui fideles peruerteret, nec ibi adessent Ecclesiastici docti, qui Fidei partes susciperent, tunc enim laico docto non solùm non est prohibitum disputare cum illo hæretico, sed etiam tenetur, vt proximorum spirituali saluti consuleret, quod etiam tradunt Turtian. *in tract. de Fide q. 10. art. 7. disp.50.* Becan. *eod. tract. c.15.q.7.num.6.* Soat. *etiam tract. de Fide disp.20. sect.1. num.11.* Sanctarel.*d.c.8. num. 7.*

18 In gloss. *Innodetur*, ibi, *est igitur benignius vt intelligamus*, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatio, quam incurrunt laici disputantes de Fide Catholica, non imponitur ipso iure, sed opus est citatione, monitione, & sententia, vt per Nauar. *cons. 25. n.1. sub hoc tit.* Azor. *d.c.26. q.1. in fin. vers. postremò quæres*, Taq.*in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.246.* Perez *l.3.tit.4.lib.8.Ordin pag.98.col.1.post med.*Sanch.*d.c.6. n.3.*Farin.*d.q.178.n.120.* Becan.*d.q.7. n.7.* Sanctar. *d. c.8. sub n.8.*

§. Hæretici.

19 Hæretici, credentes, receptatores, defensores, fautores eorum, & ipsorum filij vsque ad secundam generationem non possunt admitti ad aliquod beneficium Ecclesiasticum, vel officium publicum, si secus fiat, factum est irritum, & inane. Colligunt Doctores *in princ.text.*citati.

20 *Ad nullum Ecclesiasticum beneficium, seu officium*, &c.] Notatur hic text. ad hoc, quòd filij hæreticorum propter suorum parentum hæresim sunt inhabiles ad omnia officia, & beneficia Ecclesiastica obtinenda, vt per Cou.*lib. 2.var.c.8.à n.2.*Castr.*de iusta haret. punit. lib.2. c.10.* Simanch. *de Cathol. instit. tit.9.& 29.* Rojas *de haret. p.2.assert.41.à n.336.& sing.66.*Hoied. *de incompatibil.benef. p.1. c.23.à n.97. & c.24.num.6.* Penia *in addit.ad direct. Inquisit. p.3.comment.63.vers. in hac breui quæstiuncula*, Farin.*de hæresi, q.191.n.48. & fragm.crimin. p.1.lit.C, n.348.* Garc.*de benef. p.11. c.10.n.72.* Cened. *ad Sextum collect. 28. n.11.* Less. *de iustit.lib.2.c.34. dub. 22.n.21.* Ricc. *de iure personarum, lib.5.c.29. n.2.& c.20. n 6.* Sanctarel. *de hæresi, c.34. dub. 2. num. 12.cum seqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.27. n.2. & c.28. n.4.cum seqq.* Vide quæ dixi *ad cap. satis peruersum 56.dist.*

21 Vtrùm autem sub pœnis *in hoc text.*contentis comprehendantur tantùm filij nati antequam patres in hæresim laberentur, an etiam filij postea nasciturì? dixi ad gloss. *verbo quia lapsi, in cap. statutum, il. 2. infr.hoc eod.tit.*

22 *Decernimus irritum, & inane.*] Notatur ad hoc, quod lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet, vt per Sayt.*in claui Regia, lib.3.c.8.n.26.*

23 In gloss. *Beneficium*, ibi, *largè sumitur*, &c. Ergo sicut filij, & nepotes hæreticorum sunt inhabiles ad beneficia in posterum obtinenda, sic etiam sunt inhabiles ad pensiones acquirendas, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.28. n.35.& 36.* Farin. *de hæresi, q.191.§.2.n.9.* Sanctarel. *in simili tract cap.34. dub.2.n.15.*Nicol.Garc. *de benef. p.11.c.10. §.1.n.74.*

24 quia in materia hæresis verbum, *beneficium*, accipitur largo sumpto vocabulo, vt docet Ricc.*de iure personarum, lib.5.c.19.n.7.* tum quia incapaces beneficiorum,

25 sunt etiam incapaces pensionis, Sanch. *de matrimon. lib.7. disp.44.n.9.*Zerol.*in praxi Episcop. p.2. verbo irregularitas, §.8. & verbo pensio, §.6.* Nicol. Garc. *de benef.p.1.c.5. num.121.*

§. Ad hæc.

26 Ecclesiasticus, qui ad preces alicuius hæretici aliquod beneficium Ecclesiasticum adeptus est, priuatur acquisito, & si illud scienter recipit, fit inhabilis ad alia, vel similia beneficia. Colligunt Doctores *in princ.text.*citati.

27 Hanc eandem concl. firmat Azor.*instit. moral. p.1. lib.8.c.13.q.8.vers.octaua pœna*, Gonzal.*ad reg.8. Cancel.gloss.15.n.68.* Ego ipse *de offic.& potest. Episc. p.3, alleg.57.num.230.*

§. Illorum.

28 Emancipatio filiorum, quorum parentes deteguntur fuisse hæretici ante emancipationem, est nulla, quia statim ac pater est hæreticus, filij sunt sui iuris, nec indigent emancipatione. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

29 *Filij esse in parentum hæreticorum desierunt potestate.*] Notatur ad hoc, quòd propter hæresim paternam filij eximuntur à patria potestate, & sui iuris fiunt, vt per Molin. *de iustit. tract. 2.disp. 9. vers. ab hac regula, & disp.229.vers.tertius modus*, Sayt.*in claui Regia, lib.3. c.9.n.30.& lib.9.c.7.n.7.* Less.*de iustit.lib.2.c.3. dub.5. num.23.* Azot.*instit.moral. p.2.lib.2.c.22.q.6.*Rebel.*de oblig.iustit. p.1. lib.1.q.7. sect.2.n.23.* Sanch.*in præcepta Decalogi, lib.2.c.16.n.18.& c.24.à n.5.* Sanctar.*de hæresi, c.37. n.9.* quorum plores citant *in collect. ad cap. vlt.n.3.hoc tit.in Decret.*vbi *n.5.* post multos à me relatos resolno mancipia Christiana ob dominorum hæresim libertatem consequi.

30 In gloss. *Desierint*, ibi, *etiam antequam per Ecclesiam fuerit declaratum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vt filij fiant sui iuris propter hæresim paternam non requiritur sententia declaratoria, vt per Dec. *in tract. crimin.lib.5.c.44.n.18.vers. & nota*, Azor.*d.p.2. lib.2. c.22.q.6.* Less. *de iustit.lib.2.c.3.dub.5.n.23.in fin.* Molin.*de iustit.tom.1.disp.9.vers.ab hac regula,& disp.229. vers. tertius modus*, Sayt.*in claui Regia, lib.9.c.7.n.7.* Sanch.*d.lib.2.c.24.n.9.*Farin.*de hæresi, q.197.n.29.*

Cap. Filij. III.

1 Filij, vel hæredes illorum, qui dum in lecto decumbunt, vocant hæreticos, vt ab ipsis cõsolentur, non admittuntur ad probandum quòd tunc eorum parentes iam defuncti, non erant sanæ mentis quando petierunt

runt illam consolationem, si dum viuebant erant diffamati de hæresi, vel suspecti, vel legitimè coostiterit, quòd quando petierunt hæreticos erant sanæ mentis. Si verò secus fuerit, admittuntur ad probandum præmissa, non tamen per vxores, filios, familiares, vel aliquos ex suis, sed per alios testes fide dignos specialiter Fidei zelatores. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 5 *pag.* 86. Alagona *in compend. pag.* 649. remissiuè Ximeo. *in concerd. p.* 1. & 2.

a *Qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam.*] Ergo non est sanæ mentis, qui non habet memoriam ordinatam, vt per Xuar. *alleg.* 1. *n.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Relapsi in hæresim sunt tradendi Curiæ sæculari, licèt pæniteat eos, & ad Fidem redeant, non tamen denegantur eis Sacramenta Pænitentiæ, & Eucharistiæ*, & n. 2.

3 *Relapsis indulgentia concessa non proficit nisi quoad pænam spiritualem, secus quoad temporalem.*

4 *Receptus ad gremium Ecclesiæ, dicitur receptus ad pænitentiam: receptus verò ad receptionem Sacramentorum dicitur receptus ad misericordiam.*

5 *Relapsis, si postea pæniteant Sacramenta Pænitentiæ, & Eucharistia deneganda non sunt.*

6 *Absolutio data relapso in foro pænitentiæ proficit ad remissionem peccati tantùm.*

Cap. Super eo. IV.

1 RElapsi, id est, qui abiurarunt errorem, vel se purgarunt in examinatione proprij Antistitis, & iterum reincidunt in abiuratam hæresim sine audientia sæculari iudicio relinqui debent, etiamsi conuertantur, quia tamen Ecclesia noo claudit suum gremium redeunti, non debent illis petita Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ denegari. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 87. Alagona *in compend. pag.* 649. remissiuè Ximen *in concerd. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. firmant Couar. *lib.* 2. *var. c.* 1. *n.* 11. Gam *in tract. de Sacram. præstandis vltimo supplicio damnatis, q.* 1. *n* 9. Relapsi autem qui dicantur dixi *in collect. ad cap. ad abolendam* 9. *n.* 15. *cum seqq. hoc tit. in Decretal.*

3 *Nos itaque Inquisitioni*, &c.] Notatur ad hoc, quòd indulgentia erga relapsum non proficit nisi quoad pœnam spiritualem, secus quoad temporalem, vt per Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 56. *n.* 7. Ludou. à Paramo *de origine S. Inquisitionis, lib.* 5. *q.* 9. *n.* 159. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 14. *q.* 7. *vers. obucitur*; vnde benè Farin. *de*

4 *hæresi, q.* 93. §. 2. *n.* 35. *ad finem*, tradit quòd is, qui recipitur ad gremium Ecclesiæ, dicitur recipi ad pœnitentiam, qui verò recipitur ad perceptionem Sacramentorum, dicitur recipi ad misericordiam, prout eum refert Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 5. *c.* 30. *n.* 37.

5 *Si tamen postea pæniteant*, &c.] Notatur ad hoc, quod relapsis si postea pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, Sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ deneganda non sunt, vt per Syluest. *in summ. verbo hæreticus* 1. *n.* 14. & 17. Squillac. *in tract. de Fide Cathol. c.* 27. *n.* 4. Sanctar. *de hæresi, c.* 42. *dub. vnic. n.* 17. *in fine.*

6 In gloss. *Deneganda*, ibi, *intelligitur in salute animæ.* Notatur ad hoc, quod absolutio data relapso in foro Pœnitentiæ proficit ad remissionem peccati in foro interiori, quæ nihil suffragatur io foro iudiciali, vt per Thom. Treuisan. *decis.* 36. *n.* 16. & 17. *p.* 2. Ricc. *d. c.* 30. *num.* 36.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati participes, & socij criminis admittuntur in testes contra hæreticos si sciunt verisimiliter veritatem deponere*, & n. 2.

3 *Excommunicatus produci valet in testem aduersùs hæreticum, qui aliàs non est idoneus testis.*

4 *Socij, & participes criminis possunt esse testes aduersùs hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros suspectos de Fide.*

5 *Testes alterius hæresim testificantes si sunt criminosi, & infames etiam concurrentibus adminiculis duo non sufficiunt.*

6 *Testes singulares in crimine hæresis an plenam faciant probationem, ostenditur*, & n. 7.

8 *Testes inhabiles in crimine hæresis tunc demum admittuntur, quando proceditur per viam Inquisitionis, secus per viam accusationis.*

9 *Lex exorbitans non est extendenda ea identitate rationis.*

10 *Statutum non extendendum ex simili ratione.*

Cap. In Fidei fauorem. V.

EXcommunicati, participes, & socij criminis admittuntur ad testificandum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores, si ex coniecturis verisimilibus, ex numero, & qualitate personarum, & ex aliis circunstantiis præsumantur non dicere falsa. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Vinian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 88. Alagona *in compend. pag.* 650. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximeo. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Zanchin. *in tract. de hæret. c.* 13. *à n.* 1. Carret. *eod. tract. n.* 104. & 118. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 64. *n.* 79. & 80. Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 65. & *q.* 66. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 35. *à princ.* plures quos refert Farinac. *de hæresi, q.* 166 *n.* 67. *cum multis seqq.* Sanctarel. *in simili tract. c.* 38. *dub. vnic. à n.* 6. 2

Excommunicati.] Notatur ad hoc, quod excommunicatus produci potest in testem aduersùs hæreticum, qui aliàs non est idoneus testis, vt per Felin. *in cap. veniens, il.* 2. *n.* 4. *de testib.* Philip. Port. *lib.* 4. *commun. opin. concl.* 16. Rojas *sing.* 58. Mascard. *de probat. conclus.* 705. *n.* 14. Cened. *ad Sextum collect.* 23. *n.* 2. Scacc. *de iudic. caus. ciuil. crimin. c.* 82. *n.* 2. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 56. *n.* 273. 3

Et participes, vel socij criminis, &c.] Notatur ad hoc, quod possunt esse testes socij, & participes criminis aduersùs hæreticos, defensores, receptatores, & cæteros omnes suspectos de Fide, vt per Repert. Inquisit. *verbo testis, vers. circa prædicta*, Nauar. *in man. c.* 18. *n.* 58. Corras. *lib.* 5. *miscel. c.* 20. Boss. *in praxi tit. de hæret. à n.* 2. Ioan. Rojas *de hæret. p.* 2. *assert.* 7. *à n.* 153. & *sing.* 84. 189. & 192. Simanch. *de Cathol. instit. c.* 64. *à n.* 36. & *in enchirid. c.* 35. *à n.* 17. & *in tract.* contra Zanch *c.* 2. Palat. Rub. *in alleg. de hæresi*, §. 15. Tiraq. *de pœnis temper. causa* 49. *n.* 24. & *seq.* Villadieg. *de hæret. q.* 13. Gig. *de crimine læsæ Maiestatis, lib.* 2. *q.* 5. *vers. tertiò fallit*, Menoch. *de arbitr. casu* 474. *n.* 28. Spin. *in speculo testam. p.* 12. *rubr. n.* 35. & *gloss.* 7. *in princ. n.* 23. Mascard. *de probat. conclus.* 857. & *conclus.* 1311. *num.* 22. Cened. *d. collect.* 23. *num.* 1. Ludou. à Paramo 4

de origine Inquisit.lib.3. q.6.n.97.cum seqq. Sanctar. de haeresi, c.38.dub.vnic.n.8.cum seqq.

5 *Et ex numero testium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd testes alterius hæresim testificantes si sunt criminosi, & infames etiam concurrentibus adminiculis duo non sufficiunt, vt per Azeued. l.1.n.109. tit.3. lib.8. noua recop. Tres enim testes requiruntur ad probandum quem esse hæreticum, vt docent Azeued.d.l.1.n.108. cum seqq.Menoch.cons.149.n.12.& 13.

6 Vtrùm autem testes singulares in crimine hæresis plenam faciant probationem ? quæstio est dubia, cuius pars affirmatiua foadetur ex eo, quia in hoc crimine hæreticæ prauitatis per hunc text. probationes minùs legitimæ requiruntur, tum quia maius præiudicium reperitur adhibere plenam fidem personis inhabilibus, & reprobatis per leges, vt sunt excommunicati, & so... criminis, quàm personis, qui singulariter deponunt, tum quia crimen hæreticæ prauitatis cum singularibus personis committi solet, & ita occultè, vt de illo constare commodè non possit; tum denique, quia omnes hæreses in sua substantia conueniunt, eo quòd omnes ipsa Catholica Fide impugnantur, vnde licèt de diuersis testes singulares deponant, in fine tamen rei de qua agitur, censentur conuenire; & ideo hanc sententiam tenent Iacob.Bottrig.in l. Arriam, C. de hæret.Guid.Pap.q.44 Boër. decis.23. n.44. Franch. Curt.in tract.de testib. concl.37.à n.77. Viuian.commun. opin.verbo Testes singulares, Caetalup. in repet.l.admonendi à n.84.vbi Ial.num.256. Hippol.cons.1.n.41.46. & 58.& cons.39. n.22.ad fin. Anton. Gom.var.tom.3. c.12.n.12.Albert.de agnoscend. assert.c.1.q.16.num.51. Monticel. in rubr. testes in crimine hæresis, vers. 1. cum seqq.Zanch.in tract.de hæret.c.16.num 6 Mench.de success.creat.lib.2.§.4 num.45. plures refert Farin. in praxi crimin. p.2.q.64.n.201.

7 Contrariam tamen sententiam affirmatiuam (quæ attento rigore iuris verior videtur) sequuntur Nell.de testib. n.213. vers. ad probandum certum crimen hæresis, Palat in alleg at hæresis, 9.12.Simanch.in tract.de hæret. tit.64.rubr.de testib. à n.69.Brun. eod. tract. lib.4.c.9. Rojas p.2.assert.6.n.134.cum seqq. & sign.204.num.2. Eymer.in direct. Inquisit. p...q.72.n.1 vbi Pena, commento 121. col.1. vers. primum est, Mascard. de probat. concl.856. Menoch.cons.82.n.139.& cons. 149.n.17. & 44. Delr. disquis. magic. lib.5.q.9.& 10. col. mihi 448.cum seqq. Sayr. in claui Regia, lib.12.c.21.n.16. Ludou.Miranda de ordine iudic.q.24.art.4. concl. vnic. in fine, Cœuall.commun.contra commun. q.721. Morl. in emporio iuris,p.1.tit.11.in prælud.n.51.Ignat.de Villar. in sylua respons.lib.1. resp.9.n.38.cum seqq. & num.40. ampliat, etiamsi cum testibus singularibus concurrat fama publica, Less.de iustit.lib.2.c.30. dub.4. num.33. Sanctar.de hæresi, c.39.dub.1.n.4.

8 In gloss. *Inquisitionis*, ibi, *Quid si non procedat per modum inquisitionis, sed accusationis*, &c.] Notatur ad hoc, quod in crimine hæresis tunc demum inhabiles testes admittuntur, quando proceditur per viam inquisitionis, secus per viam accusationis, vt per Farin. in praxi crimin. p.2.q.62.n.86.

9 In ead.gloss.ibi, *Contrarium credo*, &c. Notatur ad hoc, quòd lex exorbitans non est extendenda ex identitate rationis, vt per Tiraq.in tract cessante causa

10 p.1.n.162.& de priuil. piæ causæ priuileg.160. Et statutum non est extendendum ex simili ratione, vt per Tiraq.de iure mariti, gloss.2.n.22.

Cap. Præsidentes. VI.

1 Officiales alicuius Regni, Prouinciæ, vel loci, licèt sint excommunicati, & de facto tantùm, & non de iure habeant iurisdictionem, possunt tamen, & debent licitè requisiti ab Ordinariis, vel Inquisitoribus, vel delegatis contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores, exercere iustitiam, & suum officium, quando sine periculo moræ, vel negotij ad superiores legitimos recurri non potest. Colligunt ex Ordin. Archid.Gemin.Ioan. Andr. Anchar. Domin.Monach Franch.Viuian.in ration.lib.5.pag.88. Alagona in compend. pag.650.

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumit Palat. in repet.cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxorem notab.2.§.1.n.22.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus propter contumaciam non respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur vt hæreticus*, & n.2.

3 *Annus de quo in hoc text. debet esse continuus.*

4 *Perseuerantia per annum in excommunicatione ad hoc, vt suspectus quis de hæresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, qua includit contemptum Clauium.*

5 *Pœna corporalis imponenda non est quando ex præsumptione solùm proceditur ad condemnationem.*

6 *Contumax in excommunicatione per annum insordescens suspectus habetur de hæresi, beneficiisque priuatur, vbi esset excommunicatus pro crimine.*

7 *Contumax iudicio Ecclesiæ habetur tanquam conuictus, & verè pertinax velut hæreticus.*

Cap. Cum contumacia. VII.

Suspectus de hæresi vocatus ab Inquisitoribus, vt de Fide respondeat, & ob id quod fuit contumax non parendo, vel se absentando, excommunicatur, si per annum talem excommunicationem pertinaci sustinuerit animo, ex tunc condemnatur tanquam hæreticus. Colligunt ex Ordin.Lap. Abb.Archid. Gemin. Ioan.Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch.Viu. in ration.lib.5. pag.89. Alagona in compend. pag. 650. remissiuè Ximeo.in concord. p.1.& 2. 1

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Clar. in §.hæresis, n.21. vers. hac autem conclusio, Simanch. de Cathol.tit.22.n.9.& tit.24.n.2. Menoch.de arbitr.casu 374.n.10.Bursat.cons.7.n.23. Sigism.Scacc.de iudic. c.98.n.4.& 6. Dec. tract.crimin. lib.5.c.35.n.20. vers. illud tamen, & n.24.& c.38.n.8.& c.48.n.43. Ludou.à Paramo de origine S. Inquis.lib.3.q.4.n.21.& 22.Farin. de hæresi, q.192.n.14.cum seqq. Rojas sing. 2.n.4.& 5. & sing.60.n.3. Sayr. de censur. lib.2.c.10.n.11. Cened. pract.lib.1.q.15. Sanctar. de hæresi, c.4. n.1. Menoch. de arbitr. casu 416. & plures per me citari in collect. ad cap. excommunicamus 13. n. 10. cum seqq. hoc tit. in Decretal. vbi latè à n.11. teneo quod ille, qui ex alio delicto præter hæresim fuit excommunicatus, & in excommunicatione illa permansit per annum, non est habendus tanquam hæreticus, sed solùm vt suspectus de hæresi, & à n.12. quæ requirantur ad hoc, vt quis dicatur insordescens in excommunicatione ad effectum vt suspectus habeatur de hæresi, priueturque beneficiis.

Per annum.] Significat annum debere esse continuum, vt docent in præsenti, Gemin n.9. & Franch. num.2. Seraphin.decis 1285.num.4.cum seqq Ricciol. de iure personarum, lib.4. c.8. num. 3. Sanctarel. de hæresi, c.4. num. 6. in fin. Sayr. de censuris, lib. 2. c.10. num. 5. 3

Animo

4 *Animo sustineat pertinaci.*] Ergo perseuerantia per annum in excommunicatione ad hoc vt suspectus quis de hæresi habeatur, debet esse cum animi pertinacia, quæ includat contemptum Clauium, ita Rot. *dec.* 196. *n.* 5. apud Farin. *tom.* 2. *consil. & decis.* 838. *n.* 1. apud eundem *in* 1. *collect. nouissim. aliàs p.* 4. *diuers. & decis.* 132. *n.* 7. apud eundem *p.* 1. *recent.*

5 In gloss. *Vehementer.* Notatur ad hoc, quod non est imponenda pœna corporalis quando ex præsumptione solùm proceditur ad condemnationem, vt per Tiraq. *de pœnis temp. causa* 27. *n.* 10. vbi intelligit de præsumptione hominis, & non de præsumptione legis.

6 In gloss. *Hæreticus*, ibi, *sic & in aliis criminibus*, &c. Notatur ad hoc, quod contumax in excommunicatione per annum intordescens suspectus babetur de hæresi, beneficiisque priuatur quandocunque esset excommunicatus pro crimine, secus si pro causa ciuili, vt per Duen. *reg.* 153. *vers. quartò amplia*, Couar. *in cap. alma, p.* 1. §. 7. *n.* 10. *vers. tertiò*, Menoch. *de arbitr. casu* 416. *n.* 6. Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 289. Sayr. *d. c.* 10. *n.* 4. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *num.* 101. *cum seqq.*

7 In ead gloss. in addit. ibi, *Licèt habeatur pro conuicto*, &c. Notatur ad hoc, quod indicio Ecclesiæ habetur contumax tanquam conuictus, & verè pertinax velut hæreticus, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 27. *n.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem si iterato labitur, licèt non fuisset probatum plenè, relapsus dicitur, secus si leuis erat præsumptio.*

2 *Relapsus hæreticus dicitur is, qui de vehementi suspicione hæresis abiurauit, etiamsi de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus, si post abiurationem de vehementi in hæresim incidat.*

3 *Relapsus hæreticus probatur ex eo, quòd post hæresim abiuratam in tandem incidisse conuictus est.*

4 *Suspicio etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de hæresi.*

5 *Relapsus non est ille, qui primò de leui abiurauit quamvis post huiusmodi abiurationem de hæresi fuerit conuictus.*

6 *Culpabilis in vno articulo hæresis, generaliter postea abiurando; relapsus dicitur si committit etiam in alium articulum separatum*, & n. 7.

8 *Abiurans primo non simpliciter, aut generaliter, sed vnam tantùm hæresis speciem, non habetur pro relapso si in diuersam speciem hæresis inciderit.*

9 *Debitorum liberatio facta pro sorte extenditur ad omnia accessoria.*

10 *Religiosus dicitur qui post abiurationem hæresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur facto, vel verbis hæreticis communicat*, & n. 11.

12 *Fautores hæreticorum non dicuntur illi, qui hæretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam præbent.*

13 *Testis in causa hæresis falsum deponens, licèt periurus sit, probat dicendo contrarium, dum tamen ex indiciis constet dictum non corruptionem, sed veritatem continere*, & num. 14. *& declaratur*, num. 17.

15 *Testimonij correctio ex interuallo interuenientibus coniecturis de quibus in hoc* §. *admittitur, in quo Fidei fauor consideratus consistit.*

16 *Text. in præsenti limitat regulam* cap. præterea, de testib. cogend.

Barbos. Collect. Tom. IV.

19 *Inquisitores super hæresi deputati non se intromittunt de diuinationibus, vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam*, & n. 28.

20 *Diuinationes quæ, & quot sint eius species, remissiuè.*

21 *Doctores referuntur de sortilegiis agentes.*

22 *Dæmones inuocare, & eos consulere etiam sine adoratione, & exhibitione honoris, est hæreticale sortilegium.*

23 *Sortilegium est hæreticale, quando aliquis puer rebaptizatur.*

24 *Inquisitores non possunt se intromittere ad cognoscendum, an sortilegia sapiant hæresim manifestam.*

25 *Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt*, & n. 26.

27 *Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum, qui tamen hæretici non erant, ad implendam pœnitentiam iniunctam in bonis temporalibus, secus si mortui sint antequam fuerit pœnitentia iniuncta.*

29 *Bona verè hæreticorum, non autem de hæresi suspectorum, sunt publicanda.*

30 *Hæreticum quem fuisse potest declarari post ipsius mortem ad finem confiscationis*, & n. 31.

32 *Hæresis in crimine post mortem hæretici infra 40. annos potest procedi etiam ad confiscationem bonorum.*

33 *Clerici instruentes hæreticos nè inquisitores veritatem inuestigent puniri possunt per eos, & Religiosi grauius puniuntur*, & n. 34.

35 *Inquisitionis Officium impedientes in punitione hæreticorum dicuntur eorundem hæreticorum fautores.*

36 *Hæreticos instruentes ad celandam veritatem quando fuerint examinati, & ad negandam hæresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & pœna arbitraria puniuntur.*

Cap. Accusatus. VIII.

Abiurans in indicio hæresim propter vehementem præsumptionem, si iterato labitur (licèt non fuisset plenè probatum) censetur relapsus ex quadam iuris fictione, & punitur pœna relapsorum. Si autem suspicio fuit leuis, & modica non censetur relapsus sed lapsus, & licèt sit grauiter puniendus, non tamen debet relapsorum pœna puniri. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vio. *in ration. lib.* 5. *pag.* 89. Alagona *in compend. pag.* 651. remissiuè Ximen. *in concerd. p.* 1. *&* 2. 1

Magna, & vehemens suspicio, &c.] Notatur ad hoc quod hæreticus relapsus dicitur is, qui de vehementi suspicione hæresis abiurauit, etiamsi de primo lapsu per plenas probationes non fuerit conuictus, si post abiurationem de vehementi in hæresim incidat, vt per Syluest. *in summ. verbo hæreticus* 1. *n.* 15. Mascard. *de probat. conf.* 863. *n.* 3. *&* 4. Matt. Delr. *disquisit. magic. lib.* 5. *sect.* 12. quos refert, & sequitur Sanctar. *de hæresi, c.* 42. *dub. vnic. n.* 6. *in prine.* 2

Et postea committit in ipsa.] Ergo relapsus hæreticus quis probatur ex eo quod post hæresim abiuratam in eandem incidisse conuictus est, vt per Peniam *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 56. *n.* 4. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 12. Mascard. *de probat. concl.* 863. *à n.* 1. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 14. *q.* 2. Sanctar. *de hæresi*, *c.* 42. & citatos *in collect. ad cap. ad abolendam* 9. *num.* 15. *cum hoc tit. in Decret.* Hæreticus enim non auditur de correctione si geminata vice accedit, secundùm Mascard. *concl.* 838. *n.* 9. 3

Licet ante, &c.] Notatur ad hoc, quod suspicio etiam vehemens non sufficit ad condemnandum de hæresi, vt docent *in præsenti*, Archid. *ante num.* 1. *vers.* 4

vehementis, Gemin. *n.* 1. *vers. nota quòd propter vehementem*, & Franc. *n.* 1. *&* a. Paris. *cons.* 2. *num.* 91. *&* 99. *lib.* 4. Simanch. *de Cathol. tit.* 50. *n.* 3. Menoch. *de præsumpt. lib.* 1. *præs.* 100. *n.* 11. & alios citatos per Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existen. lib.* 5. *c.* 11. *n.* 21. Farin. *de hæresi, q.* 187. §. 3. *n.* 38.

5 *Si autem leuis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd relapsus non est ille, qui primò de leui abiurauit, quamvis post huiusmodi abiurationem de hæresi fuerit conuictus, vt per Carrer. *in tract. de hæret. n.* 159. Squillac. *de Fide Catholica, cap.* 31. *n.* 2. Rojas *sing.* 1. *n.* 26. Hieron. Gabr. *cons.* 16c. *n.* 23. *& seq. lib.* 1. Sanctarel. *d. c.* 42. *dub. vnic. n.* 6. *in fine.*

§. Eum verò.

6 Hæreticus in vna specie hæresis, vel secta, vel in vno articulo, vel Sacramento, & deinde specialiter, & generaliter abiurat hæresim, si postea in aliam speciem hæresis, vel sectam incidit, vel alio articulo, aut Sacramento, iudicatur vt relapsus in hæresim. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati.

7 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rojas *sing.* 172. *n.* 3. *in fin. & num.* 7. Bursat. *cons.* 7. *n.* 40. *l.* 1. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 57. *n.* 4. *& in enchir. tit.* 60. *num.* 2. Mascard. *de probat. conclus.* 863. *num.* 5. Decian. *tract. crim. lib.* 5. *c.* 56. *n.* 2. *& n.* 12. *&* 14. Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 40. *n.* 5. *in princ. & q.* 55. *n.* 13. *versic. eum verò, & num.* 14. *& q.* 57. *n.* 4. Farin. *de hæresi, q.* 195. §. 1. *num.* 42.

8 In gloss. *Simpliciter*, ibi, *per hæc verba puto quòd si adiurasset*, &c. Notatur ad hoc, quòd si quis primò non simpliciter, aut generaliter, sed vnam tantùm hæresis speciem abiorauerit, tunc non habetur pro relapso si sic specialiter abiurans in diuersam speciem hæresis inciderit, vt per Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 40. *n.* 5. *vers. secus si tantum*, vbi Penia *commento* 65. *lit. D*, Dec. *d. lib.* 5. *c.* 47. *n.* 10. *versic. quod quidem*, Menoch. *cons.* 82. *n.* 156. *cum seqq.* Farin. *de hæresi, q.* 195. §. 1. *num.* 43. vbi *n.* 44. plures contrarium tenentes refert, & *n.* 45. subdit hodie disputationem hac de re factam cessare; quia semper hæretici pœnitentes abiurant generaliter etiam quòd in vnam tantùm hæresim inciderint, idem refert Sanctarel. *de hæresi, c.* 42. *dub. vnic. n.* 2.

9 In gloss. *Iudicari*, ibi, *illa locum habent in non connexis*, &c. Notatur ad hoc, quòd liberatio debitorum facta pro sorte extenditur ad omnia accessoria, vt per Surd. *de aliment. tit.* 6. *q.* 3. *n.* 33.

§. Ille quoque.

10 Ille, dè cuius lapso in hæresim ante, vel post abiurationem constat, si postea hæreticos recipiat, deducat, visitet, vel associet, aut dona, vel munera eis donet, vel mittat, vel fauorem impendat, qui excusari non possit, etiamsi sine adoratione, vt dicunt, meritò iudicatur, vt relapsus, quia id fit ex conscientia probati erroris. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

11 Hanc eandem conclus. firmant Bursat. *cons.* 7. *n.* 36. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 82. *n.* 148. Sanctarel. *de hæresi, c.* 42. *dub. vnic. num.* 3. Mascard. *de prob. concl.* 863. *n.* 6. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 14. *q.* 3. Penia *in direct. Inquisit. p.* 2. *q.* 55. *schol.* 81. *&* 83.

12 In gloss. *Non possit*, ibi, *putà propter necessitatem famis*, &c. Notatur ad hoc, quòd fautores hæreticorum non dicuntur illi, qui hæretico in extrema, vel graui necessitate constituto ob Dei amorem eleemosynam præbent, non vt illi in hæresi faueant, vt per Nau. *in man. c.* 27. *n.* 55. Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 51. *num.* 39. Sanctarel. *de hæresi, c.* 11. *dub.* 2. *n.* 18.

§. Licèt.

13 Testis periurus licèt post pœnitentiam repellatur, tamen in causa hæresis si vult corrigere suum periurium deponendo contra se, vel alios suos complices si manifestis indiciis apparet talem non ex leuitate animi, vel fomite odij, vel corruptione pecuniæ, sed solo Fidei Catholicæ zelo suum dictum corrigere, nisi aliud obsistat, in fauorem Fidei admittitur. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

14 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Felin. *in cap. cùm in tua, n.* 7. *de testib. & in cap. per tuas, il.* 1. *n.* 9. *de simonia*, Villadieg. *de hæret. prauitate, q.* 13. *n.* 12. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 13. *n.* 9. *vers. ex his*, Simanch. *de Cathol. instit. c.* 64. *à n.* 56. *cum seqq.* Rojas *de hæret. p.* 2. *assert.* 9. *n.* 110. *& sing.* 194. *vers. sed speciale est in crimine hæresis, & sing.* 206. *vers. sed in causis hæreticæ prauitatis*, Rebuff. *in tract. de reprobat. testium, n.* 143. *versic. fallit primò*, Menoch. *de arbitr. casu* 108. *n.* 13. Mascard. *de probat. concl.* 857. *n.* 5. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 35. *n.* 3. Cened. *ad Sextum collect.* 5. *n.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 12. *c.* 21. *n.* 8. Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 62. *num.* 62. Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 66. *n.* 157. *cum seqq. & de hæresi, q.* 188. *num.* 86. *cum seqq.* obseruantes data repugnantia in duplici vnius testimonio in causa hæresis non priori, sed posteriori credendum esse.

15 Vnde infertur primò fauorem Fidei consideratum in hoc text. non consistere in eo, vt periurij in causa hæresis ad testimonium dicendum admittantur, sed in eo quòd in eadem causa hæresis admittatur correctio testimonij ex interuallo interuenientibus coniecturis, de quibus *in hoc* §. quæ ad talem effectum requiruntur, patet si expendas verbum, *postmodum* de quo *hic*, interuallum, & temporis dilationem importare, iuxta doctrinam Bart. *in l.* 1. §. *diuus, ff. de quæstionib.* tradit communis ex Couar. *cit. loc.* ac proinde quocunque tempore posterius testimonium proferatur, si coniecturæ supradictæ interueniant, reuocabitur prius, cui necessariò standum erit, iuxta quam considerationem decisio text. *in præsenti*, non procedit in crimine læsæ Maiestatis, vel in aliis exceptis criminibus, in quibus fauor Fidei non apparet, nec zelus illius, qui fundamentum est istius decisionis, ita in specie aduertit Felin. *in c. per tuas, il.* 1. *n.* 3. *de simonia*, Aym. *cons.* 6. *n.* 58. licèt contradicat Gig. *de læsa Maiestate, tit. quomodo, & qualiter probetur, q.* 11.

16 Secundò infertur text. *in præsenti*, solummodo limitando corrigere regulam text. *in c. præterea, de testibus cogendis*, quæ in causa hæresis per hunc text. limitatur, non verò limitare regulam text. *in cap. testimonium, de testib.* dum periurus inhabilis redditur ad testificandum, quæ quidem regula in prædicta causa hæresis salua manet, si expendas causam hæresis in qua propter illius grauissimum præiudicium cautius quàm in aliis proceditur, requirere probationem concludentem ad veritatem rei de qua agitur concludendam, & ita illam non admitti, quæ talis non est, & ex qua oppositum resultat, constat autem talem probationem ex testimonio periurij non resultare, sed magis oppositum, propter quod in reliquis causis periurus omnino redditur à iure inhabilis ad testimonium dicendum. Vnde nil mirum si in causa hæresis testimonium periurij, quatenus tale est nequaquam recipiatur, prout in effectu explicat Simanch. *de Cathol. c.* 64. *n.* 83. *& c.* 51. Corras. *lib.* 5. *miscel. c.* 20. Palat. *in alleg. hæresis,* 6. 12. *ad fin.* ac proinde cùm in hac specie de qua agimus, non consideretur

periurium

perfurinm fimpliciter propter correctionem, quæ in hac fpecie permittitur, meritò in fauorem Fidei tale teftimonium pofteriùs recipitur.

17 Tertiò infertur textum *in prafeati*, folùm effe intelligendum cafu, quo per pofterius dictum crimen propriom, & fociorum, quod dicena tacuerat, reuelatur; fecua verò fi pofterior teftificatio negaret culpam, quæ antea per priorem erat reuelata. Patet fi expendas in priori cufu ex cognitione propriæ culpæ, & confeffione eius apud iudicem maximam refultare veritatis præfumptionem, & oftendi verum pœnitentem; minimè verò in pofteriori cafu, ac fubinde confiderata Chriftianæ Religionis pernicie, quæ in occultando tali crimine confiftit, non erit mirum fi pofteriori cafu priori teftimonio ftetur, prout in fpecie refoluunt plures, quos, refert, & fequitur Conar. *vbi fuprà n.9. in fine*, Simanch. *d.c.64. n.60. & in praxi c.36. n.4.* Pro quibus expendi poffunt verba huius text. ibi, *contra fe, & alios fuos complices deponendo*, iunctia verbis præcedentibus, *tam de fe, quàm de aliis fuper facto hærefis*, &c. quæ quidem verba maximum mihi faciunt fundamentum, ad fupradictam differentiam conftituendam, licèt aliud teneat Simanch. *vbi proximè*; nec refragatur text. *in c. literas, verf. quamquam verofimilibus, de præfumpt.* fatisfit enim fi aduertas text. illum procedere, quando dictum extraiudiciale eft, & ex coniecturis probabile videtur, nec vnum nec alterum dictum effe verofimile.

§. Sanè.

18 Inquifitores non debent fe intromittere, nec punire exercentes diuinationes, & fortilegia, nifi manifeftè fapiant hærefim, fed relinquant eos puniendos fuis iudicibus. Colligunt Doctores *in princip. text.* citati.

19 Hanc eandem concl. ex hoc text. defumunt, Paul. Griland. *de fortileg. lib.2. q.11.* Eymeric. *in direct. Inquifitor. part.2. cap.42.* vbi Penia *comm.67.* Simanch. *de Cathol. inftit. c.62.* Perez *l.9. tit.1. lib.8. Ordin. pag.11.* remiffiuè Salzed. *ad Bernard. in pract. c.107. alias* 110. *lit. A, verf. & generaliter, in nouiff. impreff.* Azeued. *l.5. num.14. cum feqq. tit.1. lib.8. noua recopil.* Aloyf. Ricc. *in collect. decif. p.4. collect. c.378.* Mart. *de iurifdict. part.2. cap.12.* Azor. *inftit. moral. p.1. lib.9. c.26. q.4.* Soar. *de Religione tom.1. lib.2. de fuperftit. cap.19. n.11.* Farin. *in praxi crimin. p.1. q.20. n.79. cum feqq. & in tractat. de hærefi q.181. à num.91.* Emman. do Valle *de incant. & enfalmis opufcul.1. fect.3. cap.1. num.2. & 3.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom.1. lib.2. c.38. n.92.* Martin. Delri. *difquif. magic. l.5. fect.2. fub verf. feptimò requiritur.*

20 *Diuinationibus.*] De Diuinationibus, quæ, & quot fint eius fpecies? Vide Petr. Gregor. *fyntagm. iuris lib.34. c.3. de generali diuinationis prohibibitione, & c.15.* Petr. Binsfel. *de confeff. malef. prælud.15. caufa 3. verf. diuinat. & in rub C. de malefic. & mathem. notab.9.* Læl. Zechi. *in fum. tit. de Fide c.15. de fuperftit. diuinatiua, & c.21. de diuinat.* Iacob. de Graff. *in aureis dec. p.1. lib.2. c.3. à n.6.* Card. Tolet. *in inftruct. Sacerdot. lib.4. c.15.* Auiles *ad c.53. Prætorum in gloff. adeuinos.* Gregor. de Valentia *2.2. q.95. difp.6. q.12.* Azor. *inftit. moral. p.1. lib.9. c.24.* Raph. de la Torre *in 2.2. tom.2. q.95. art.1. cum feqq.* Martin. Delr. *difquifit magicar. l.4. c.2. q.1.4.5.6. & 7.* Soar. *de Relig. tom.1. lib.2. de fuperftit. c.7.8. & 10.* Leffi. *de iuftit. lib.2. c.43. dub.3.* Sanch. *d. lib.2. c.38. à n.12.*

21 *Sortilegiis.*] De iis latè Paul. Griland. *in fpeciali tract. de fortileg.* Petr. Greg. *d. lib.34. cap.1. cum feqq.* Boffi. *in praxi tit. de fortileg.* Lancel. Conrard. *in templo omnium iudic. lib.1. cap.1. §.3. de obligat. imperat. verbo fortilegia euitare à num.1.* Martin. Delr. *difquifit. magic. p.1. lib.3. q.1. cum feqq. & lib.4. cap.4. q.1.* Azor. *d. lib.9. c.21.* Soar. *d. lib.2. cap.38. à num.56.* Fr. Raph. de la Torre *d. tom.2. q.95. art.8. par. mihi 330.* Leffi. *d. lib.2. cap.43. dub.9.* Hortenf. Caualcan. *de brachio Regio p.1. num.84.* Farin. *d. q.20. à num.72. & de hærefi quæft.181.* Emman. de Valle *d. opufc.1. fect.3. cap.1. num.2. & c.3. num.28. & cap.5. num.31. & 32. & cap.9. num.5. 10. & 32.* Sanch. *d. cap.38. à num.56.* plures ex antiquioribus, quos refert Ceued. *ad Decretum collectan.21. num.1.*

22 In gloff. *Saperent.* ibi, *dæmones confulere.* Notatur ad hoc, quòd inuocare dæmones, & eos confulere etiam fine adoratione, & exhibitione honoris eft hæreticale fortilegium, vt per Martin. Delri. *d. lib.5. fect.15. in fine verf. dico fextò*, Azor. *p.1. lib.9. cap.23. in princ.* Farin. *d. q.181. §.2. num.72. cum feqq.* vbi latè difputat.

23 In ead. gloff. ibi, *puerum rebaptizant*, &c. Notatur ad hoc, quòd hæreticale eft fortilegium quando aliquis puer rebaptizatur, vt per Simanch. *de Cathol. tit.30. n.15.* Decian. *lib.5. c.17. verf. item quando interueniret rebaptizatio*, Matt. Delr. *d. fect.15. verf. dico quartò*, Farin. *d. q.181. n.23.*

24 In gloff. *Manifeftè.* ibi, *in dubio enim hoc cafu non habent iurifdictionem.* &c. Notatur ad hoc, quòd Inquifitores non poffunt fe intromittere ad cognofcendum an fortilegia fapiant hærefim manifeftè, vt per Simanch. *de Catholicis inftitut. tit.30. num.20.* Nauar. *conf.2. incip. Verùm Inquifitores n.4. fub hoc tit.* Eymeric. *in direct. Inquifitor. part.2. q.42. num.7.* Decian. *lib.5. c.23. num.9.* Rojas *fing.110. num.1. & 2.* Iacob. de Graffis *d. lib.2. c.3. n.21.* Martin. Delri. *difquif. magic. lib.5. fect.15.* Emman. de Valle *d. opufc. fect.3. c.6. num.1.* Farin. *de hærefi q.181. §.4. num.95.*

§. De quæftionibus.

25 Inquifitores non poffunt fe intromittere in caufis vfurarum, etiamfi fint contra illos, quibus pro crimine hærefis iniunxerunt reftitutionem vfurarum, & illi obligarunt fe, & fua bona. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

26 Hanc eandem conclus. ex hoc text. defumunt Simanc. *de Cathol. inftit. tit.66. de vfuris n.3. & in enchirid. tit.8. n.6.* Sylueft. *verbo hæreticus §.2. n.5.* Perez *l.1. tit.2. lib.8. Ordinam. pag.38. col.2.* Zanchin. *de hæretic. c.35. num.1.* Carrer. *in fimili tract. num.76.* Decian. *tract. crimin. lib.5. c.23. num.4.* Farin. *de hærefi q.186. §.2. n.42. cum feqq.*

§. Si verò.

27 Fautor hæreticorum, non tamen hæreticus quando promifit Inquifitoribus, & obligauit fua bona ad faciendam pœnitentiam, quam Inquifitores iniungere vellent, fi moritur antequam iniungatur ei pœnitentia, hæres mortui non poteft cogi ad fatisfaciendum; fi verò antequam moreretur fuit pœnitentia iniuncta, nondum tamen peracta, & pœnitentia erat complenda in bonis temporalibus, tunc hæres debet cogi ad explendam talem pœnitentiam, quia iam bona tranfierunt cum hoc onere. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

28 *Quam Inquifitores ipfi iniungere vellent.*] Vide Simanch. *de Catholicis inftit. c.4. n.4.*

29 *Eius hæredibus*, &c.] Notatur adhoc, quòd bona verè hæreticorum, non autem de hærefi fufpecto-

rum sunt publicanda, vt per Menoch. *cons.159.n.16. cum seqq.*

§. In eo verò casu.

30 Aduersùs hæreticos iam demortuos potest per sententiam declaratoriam ad confiscationem bonorum procedi. Colligunt Doctores *in princ.text.* citati.

31 Hanc eandem concl. & ex hoc text. desumunt Simanch. *de Catholicis instit.c.4.n.4.* Gondisalu. *in tract. de heret.q.22.per totam.* Clar. §. *heresis, n.21.* Decian. *in tract.crimin.lib.5. c.57.* Covar. *de sponsalib. p.2.cap.6. §.8.n.6.* Bursat. *cons.43.n.2.lib.1.* Roland. *cons.8.n.41. & 58. lib.3.* vbi verum dicit quamvis ante mortem non fuerit accusatus, Sanctarel. *de heresi c.20.dub.vnico, num.2.*

32 In gloss. *Post mortem*, ibi, *intellige hoc vsque ad 40. annos*, &c. Notatur ad hoc, quòd infra quadraginta annos potest in crimine hæresis post mortem hæretici procedi etiam ad confiscationem bonorum, non autem vltra, vt per Simanch. *de Cathol. instit. c.17.n.7.* Brun. *de haret.lib.5.c.17.* Gom. *de delictis c.1.à n.81.* Decian. *d.c.57.n.12.* Farin. *in praxi crimin.p.1.q.10. num.82.& q.25.à n.159.* Sanch. *in pracepta Decal.tom.1.lib.2.c.22. num.40.*

§. Sacerdotes.

33 Clerici, qui impediunt instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de veritate celanda, vel dicenda falsitate, vel eos indebitè liberando, possunt ab Inquisitoribus castigari debita pœna, vt incarceratione, vel alia prout culpa exigit; si verò sint Religiosi sunt immurandi, vel grauiori pœna puniendi quàm laici, si inuenti sint deliquisse in hæresi, vel consimilibus. Colligunt Doctor. *in princ.text.* citati.

34 Hanc eandem conclusionem ex hoc §. desumunt, Vmbert. Locat. *in indic.Inquisit.in verbo clericus n.9.& in verbo fautores n.7.& in verbo suspicio n.13.* Campeg. *in addit.ad Zanchin. de haret.c.20.lit.A, verbo suspecti in 4.casu*, Eymer. *in rect. Inquisit.p.2.q.56.n.4.* vbi Penia *comment.81.lit.A, in fine, vers. in quarto casu*, Decian. *in tract.crim.lib.1.c.51.n.56.* Farin. *de heresi q.182. §.1.n.8.*

35 *Seu eos indebitè liberando.*] Notatur ad hoc, quòd impedientes sanctum Inquisitionis Officium in punitione hæreticorum dicuntur eorundem hæreticorum fautores, vt per Eymer. *in direct. Inquisit.p.1.q.54.n.5.* Vgolin. *de censuris Pont.reseruatis, p.2.in gloss.fautores, in princ.n.5.* Azor. *inst.moral p.1.lib.8.c.12.q.6.* latè Farin. *de heresi, q.182.§.5.n.69.cum seqq.* vbi multipliciter ampliat, & limitat.

36 *In fauorem heretica prauitatis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd instruentes hæreticos ad celandum veritatem, quando fuerint examinati, & ad negandam hæresim, quam tenent, dicuntur eorum fautores, & pœna arbitraria puniuntur, vt per Syluest *in summ.verbo hereticus §.2 n.16.vers. tertium Sacerdotes*, Eymer. *in direct.Inquisit.p.2.q.56.n.4.* vbi Penia *comment.81.lit.A, in fine, vers. in quarto casu*, Decian. *d.lib.5.c.51.n.56.* Farinac. *de heresi, q.182.§.1.n.8.*

SVMMARIVM.

1 *Statuta non valent per qua Inquisitorum heresis officium impeditur, vel retardatur*, & n.2.

3 *Inquisitionis officium impedientes puniuntur ab Inquisitoribus.*

4 *Iudex secularis tenetur celeriter exequi literas, & mandata Inquisitorum heretica prauitatis, & illorum officium nullatenus impedire.*

5 *Inquisitionis officium directè impediri dicitur quando statutum mandat ne aliquis ciuis accusari, aut inquiri possit in crimine heresis, vel quòd nullus contra alium de crimine heresis testificari audeat.*

Cap. Statutum. IX.

Vrban. IV.

Statuta loci, quæ directè, vel indirectè impedire, 1
vel retardare possunt Inquisitorem nè procedat, non valent; & Rectores censuris compelli valent, vt statutum deferant Inquisitori, & si tale reperitur est reuocandum, vel moderandum nè impediatur, vel retardetur processus inquisitiuus aliquo modo. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Munach. Franch. Viu. *in ration. lib.5. pag.94.* Alagona *in compend. pag. 652.* remissiuè Ximen. *in concord.p.1.& 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, 2
Syluest. *in summ.verbo hereticus, §.2.n.8. vers. quartum domini*, Vmbert. Locat. *in ind.Inquisit. in verbo domini temporales, n.3.& in verbo ordinario n.1.* Zanchin. *de heretic.c.31.n.6.* Eymeric. *in direct. Inquisit. p.3.q.34* vbi Penia *commento 83.fol. mihi 605. & seq.* vbi quòd omnia huiusmodi statuta, seu leges directè, vel indirectè officium Inquisitionis impedientia sunt ipso iure nulla, & ibi recensentur Summorum Pont. rescripta super hoc expresè disponentia, refert Farin. *de heresi, q.182.§.5.n.76.*

Per censuram Ecclesiasticam, &c.] Ergo impedien- 3
tes Sanctum Inquisitionis Officium puniuntur ab Inquisitoribus, vt per Zanchin. *d.c.31.à n.1.* Carrer. *in tract.de haret.c.93.vers.& potest punire*, Eymer. *in direct. Inquisit.p.2.q.64.n.5.& p.3.q.36.* Decian. *tract.crimin. lib.5.c.51.n.57.* Farin. *d.q.182.§.5.n.77.*

Quod per illud Inquisitionis processus non impedian- 4
tur, &c.] Tenetur enim sæcularis iudex literas, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt per Lucern. Inquisit. *verbo impedientes n.1.* Simanch *de Cathol.instit.tit.23.n.9.* Azeued. *l.15.n.7.tit.1.lib.4.noua recop.* Bubadil. *in sua politica lib.2.c.17.n.81.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan.lib.2.c.1.n.16.*

In gloss. *Directè, ibi, putà nè aliquis ciuis*, &c. No- 5
tatur ad hoc, quòd Sanctum Inquisitionis Officium directè impediri dicitur quando statutum mandat nè aliquis ciuis accusari, aut inquiri possit in crimine hæresis, item quando mandaret quòd nullus contra alium de crimine hæresis testificari audeat, vt per Eymer. *in direct. Inquisit.p.2.q.54.num.1.& 3.* vbi Penia *comment.79.lit.A, vers.primo*, Farin. *d.q.182.§.5.n.75.*

SVMMARIVM.

2 *Inquisitoris officium non expirat morte concedentis*, & n.2.

3 *Inquisitores contra hereticam prauitatem an sint iudices delegati, vel Ordinarij, remissiuè.*

4 *Citatio partis non est necessaria, vt res dicatur non integra, sed sufficit qualitercunque cœperit iudex iurisdictione vti.*

Cap.

Cap. Ne aliqui. X.

Clem. IV.

1 INquisitoris officium non expirat morte concedentis, v.g. Papæ, &c. nec quoad negotia, quæ nondum erant cœpta, vel orta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Atchid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 94.* Alagona *in compend. pag. 652.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Simanch. *de Cathol. instit. tit. 34. num. 14.* Carrer. *in tract. de heret. n. 65. vers. & morte delegantis*, Eymeric. *in direct. Inquisitor. p. 4. q. 7. & 8.* vbi Penia *comment. 56. & 57.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. c. 20. n. 8. & c. 22. n. 5. & 29.* Sigism. Scacc. *de indic. c. 67. n. 8.* Rojas *sing. 114. n. 3.* Farin. *de haresi, q. 186. §. 2. n. 20.* vbi *n. 21.* limitat in delegato beneplacitum Sedis Apost. Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 18. q. 7.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 28. n. 34.*

3 Vtrùm autem Inquisitores contra hæreticam prauitatem iudices sint delegati, an verò Ordinarij? vide quæ dixi *ad cap. per hoc 17. infrà, hoc eod. tit.*

4 In gloss. *Incepta*, ibi, *etiam prater citationem iurisdictio perpetuatur*, &c. Notatur ad hoc, quod non est necessaria partis citatio, sed sufficit vt res dicatur non integra, sed cœpta, qualitercunque cœperit iudex iurisdictione vti, exercens quemcunque actum iudicialem, vt per Sanch. *d. disp. 28. n. 8.*

SVMMARIVM.

1 *Inquisitores quando sunt plures, singuli, vel coniunctì simul possunt cognoscere de causis, & in condemnandis, vel absoluendis reis secundùm Canones anteponere debent timorem Dei respectibus humanis.*

2 *Inquisitores sunt iudices delegati ad vniuersitatem causarum ad Fidei cognitionem pertinentium.*

3 *Inquisitores hæresis si in vna Prouincia plures deputati fuerint à Sede Apost. possunt ex speciali fauore omnes simul, vel singuli separatim procedere, nisi aliquis eorum esset in speciali causa specialiter deputatus.*

4 *Inquisitores possunt recipere hæreticos pœnitentes, illosque iniuncta pœnitentia Ecclesiæ reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro.*

5 *Inquisitores quomodo instruendi in modo examinationis testium, & in personis, quæ testificata scribere debeant.*

6 *Testium in examine in crimine hæresis vltra notarium adhibendæ sunt duæ Religiosæ, & discretæ personæ, & deficiente notario ipsius loco adhibendi sunt alij duo idonei viri.*

7 *Episcopi cùm procedunt contra hæreticos non habent necesse conuocare personas Religiosas ad examinationem testium.*

8 *Inquisitores contra hæreticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis.*

9 *Monachus, qui in sæculo erat tabellio, potest in causis Fidei id munus obire.*

10 *Monachus effectus post assumptum tabellionatus officium non potest illud exercere.*

11 *Monachus, qui in sæculo erat tabellio, si contra prohibitionem conficiat instrumentum, illud valebit.*

12 *Monachus, qui in sæculo erat tabellio, potest implere post professionem, & signare instrumenta, quæ in sæculo confecerat.*

13 *Inquisitores quomodo instruendi circa personas per quas impediri possit, vel differri Inquisitionis negotium, ostenditur.*

14 *Inquisitionis officium impedientes compescendi sunt ad desistendum per censuras Ecclesiasticas, etiam inuocato brachio sæculari.*

15 *Iudices delegati possunt inuocare auxilium brachij sæcularis.*

16 *Magistratus, qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & præstare auxilium recusat, potest prehendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de hæresi.*

Cap. Nisi aliqua. XI.

Clem. IV.

INquisitores plures quando sunt, singuli, vel coniunctim, simul possunt cognoscere causas, & in condemnandis, vel absoluendis reis secundùm Canones anteponant timorem Dei respectibus humanis, sed solerter considerent in absoluendo, ne simulatè, & fraudulenter conuertantur absoluendi, & se, & Inquisitores decipiant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Vinian. *in ration. lib. 5. pag. 94.* Alagona *in compend. pag. 652.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Officium est commissum, &c.] Ergo Inquisitores sunt iudices delegati ad vniuersitatem, causarum ad Fidei cognitionem pertinentium, vt per Spin. *in speculo testam. gloss. 12. rub. n. 37.* Emman. de Valle *de incantat. & ensalm. sect. 2. c. 1. n. 6.* 2

Simul vel separatim, &c.] Notatur ad hoc, quòd si in vna Prouincia deputati fuerint à Sede Apost. plures Inquisitores hæreticæ prauitatis, possunt ex speciali fauore Fidei omnes simul, vel singuli separatim, prout eis magis expedire videbitur, procedere, vt per Sylu. *in summ. verbo hæreticus, §. 2. n. 10. vers. tertium in aliquibus prouinciis*, Ioan à Rojas *sing. 27. à num. 3. & in tract. de hæret. part. 1. n. 439.* Simanch. *de Catholicis instit. tit. 4. num. 26.* Eymeric. *in direct. Inquisitor. p. 3. q. 46.* vbi Penia *commento 95. fol. 623. col. 1.* Decian. *tract. crim. lib. 5. c. 22. n. 7.* Sigism. Scacc. *in tract. de iudic. c. 67. n. 9.* Farin. *de hæresi, q. 186. §. 2. num. 24.* vbi *num. 25.* limitat non procedere quando in aliqua speciali causa esset à Papa deputatus aliquis Inquisitor specialiter, nam tunc cùm per hanc specialem delegationem censeatur aliis habentibus generalem iurisdictionem interdicta potestas procedendi in illa causa, hoc ideo omnes alij silere debent, & solum procedet Inquisitor specialiter in illa causa delegatus. 3

Absolutionis beneficium impendatis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Inquisitores possunt recipere hæreticos pœnitentes, illósque iniuncta pœnitentia Ecclesiæ reconciliare, & talis absolutio prodest in vtroque foro, ita docent *in præsenti*, Ioan. Andr. *ante n. 1.* Gemin. *sub n. 2. ad fin.* & Franch. *n. 2.* Zanchin. *de hæretic. c. 34.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 3. n. 1.* Mar. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. c. 67. n. 10.* Farin. *de hæresi, q. 192. §. 4. n. 52.* Stephan. Gratian. *discept. forens. tom. 3. c. 414. num. 52.* quos refert, & sequitur Reuerendiss. D. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist. lib. 5. c. 14. d. 1. & c. 15. n. 1.* 4

§. Verum.

Testes quando sunt excipiendi super crimine hæresis, vel ipsum tangentibus, debent coram publico notario 5

notario accipi, adbibendique sunt duæ personæ Religiosæ, & discretæ, & si notarius commodè haberi non potest, dispositiones testium per duos viros idoneos scribendæ sunt. Item Inquisitores possunt cogere ad scribendum testimonia loco notarij Religiosos, qui in sæculo exercuerunt officium notarij, non obstante iure, vel regula in contrarium, sic & clericos sæculares, & alios etiam, quibus est à Sede Apost. commissum. Colligunt Doct. *in princ. text.* citati.

6 *Duas Religiosas, & discretas personas*, &c.] Notatur
ad hoc, quòd in examine testium in crimine hæresis
vltra notarium adhibendæ sunt duæ Religiosæ, & discretæ
personæ, & deficiente notario ipsius loco adhibendi
sunt alij duo idonei viri, vt per Simanch. *de Catholicis instit. tit. 64. n. 9. 21. & 22.* Gundisal. *in tract.
de heret. q. 13. n. 18.* Eymeric. *in direct. Inquisit. p. 3. tit.
quot personæ esse debent in examine testium*, &c. *à n. 81.*
vbi Penia *comment.* 20. Rojas *sing.* 187. Menoch.
cons. 149. n. 18. vbi ait quòd testes contra inquisitum
de hæresi, vt probent, examinari debent coram duobus
Religiosis. Decian. *in tract. crimin. lib. c. 35. n. 4. &
c. 24. n. 26.* Sigism. Scacc. *de iudic. c. 87. n. 16.* Ludou. à
Paramo *de origine S. Inquisitionis, lib. 5. q. 4. à n. 5.* Farin.
7 *de heresi*, *q. 188. §. 1. n. 33.* vbi *n. 34.* limitat non procedere
in Episcopis, qui cùm procedunt contra hæreticos,
non habent necesse conuocare personas Religiosas
ad examinationem testium, sed sufficit eos solos
cum nutario testes examinare.

8 Notatur etiam ad hoc, quòd Inquisitores contra hæreticam prauitatem ideo subdelegare possunt, quia sunt delegati Principis, vt per D. Barbos. *in l. cùm prætor §. 1. n. 395. ff de iudic.*

9 *Ad conscribendas*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in causis Fidei potest Monachus, qui in sæculo erat tabellio, id munus obire, vt post alios resoluit Sanch. *in præcepta Decal. tom. 2. lib. 6. c. 13. n. 46.*

10 In gloss. *Præmissa*, ibi, *tabellio factus Monachus non
potest exercere*, &c. Notatur ad hoc, quòd Minnachus
effectus post assumptum tabellionatus officium, non
potest illud exetcere, per Farinac. *Fragm. crimin. p. 1.*
11 *lit. C, n. 216.* Sanch. *d. c. 13. n. 46.* Si tamen aduersùs hanc
prohibitionem Monachus, qui in sæculo erat tabellio,
conficiat instrumentum, valebit, quia nullibi
inuenitur verbum tale instrumentum irritans, vt docent
Syluest. *in sum. verbo tabellio, q. 3. dict. 5.* Couar.
pract. c. 19. n. 8. vers. quod si Sacerdos, Sanch. *d. c. 13.
num. 48.*

12 In ead gloss. ibi, *Quod veteres rogationes complebit*, &c. Notatur ad hoc, quòd Monachus, qui in sæculo erat tabellio, potest complere post professionem, & signare instrumenta, quæ in sæculo confecerat, vel in suo protocollo breuiter, & succinctè conscripserat, vt postea per otium, quoties opus sit, latiùs extenderet, quia complere vetera instrumenta, non est instrumenta denuò conficere, sed executio, atque consummatio instrumenti tempore habili confecti, ita docent *in præsenti*, Franch. *in §. ad conscribendas, in fine*, & Domin. *ibid.* Bernard. *in pract. c. 58. aliàs 61. num. 3.* vbi Salzed. *lit. E, in nouiss. impress.* Marian. Socin. *de oblation. libello 8. num. 61.* Nauar. *commento 2. de Regularib. n. 42.* Couar. *d. c. 19. num. 8. vers. Monachus*, Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 3. quæst. 8. art. vlt.* Sanch. *d. cap. 13. num. 49.* vbi *n. 50.* subdit ad hoc exigi licentiam superioris, & *num. 51.* quòd potest monasterium conueniri, vt Monachus ante notarius hæc instrumenta perficiat.

§. Compescendi.

13 Inquisitor potest inhibere prædicationem quæstori-
bus, & aliis quando ipse vult facere aliquem actum inquisitionis, vel vult prædicare hæreticis: potéstque inuocare auxilium brachij sæcularis ad capiendum hæreticum, vel impedientes, capturam remota appellatione, non obstantibus priuilegiis sub quacunque verborum forma conceptis. Item potest facere, vt Magistratus, vel Officialis iuret seruare, & facere seruari à suis subditis omnes Constitutiones à Sede Apost. promulgatas, ac probatas contra hæreticos, & si nolint iurare, vt infames, & fautores ac suspecti de hæresi priuari debent officio, & regimine, nec in posterum ad officium publicum assumantur. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

Coercitionis expedita, &c.] Notatur ad hoc quòd im- 14
pedientes quomodolibet S. Inquisitionis officium compescendi sunt ad desistendum à præstito impedimento per censuras Ecclesiasticas etiam inuocato brachio sæculari, vt per Archid. *hic n. 9.* Ioan. Andr. *n. 3.* & Franch. *in §. denique n. 1.* Farin. *de heresi q. 182. §. 5. n. 81.* Sanctarel. *in simili tract. c. 11. dub. 1. n. 15. vers. item impedientes.*

Inuocato auxilio brachij secularis, &c.] Ergo dele- 15
gati iudices possunt inuocare auxilium brachij sæcularis, vt per Couar. *pract. cap. 10. num. 1.* Nauar. *in cap. cùm contingat, de rescript. remed. 1. n. 1. cum seqq.* Menoch. *remed. 3. retin. n. 360.* Mandos. *reg. 17. Cancel. q. 2. num. 12.* Auiles *ad cap. 20. Prætorum gl. vsurpant. n. 27.* Azeued. *l. 15. n. 3. tit. 1. lib. 4. nouæ recop.* Bernard. Græuæ. *in pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 115. consid. 1.* Bobadil. *in sua politica lib. 2. cap. 17. num. 179.* Farin. *in praxi crimin. q. 97. num. 86.* Brunor. à Sole *in locis commumb. verbo brachium seculare* 1. Mart. *de iurisdict. p. 1. c. 50. num. 25.* Ludou. Rodolph. *in tract. de brachio seculari, num. 30.*

Ac de fide suspectus, officio, &c.] Notatur ad hoc 16
quòd Magistratus qui non obtemperat Inquisitorum mandatis, & præstare auxilium recusat, potest apprehendi, & iurisdictione sua priuari, & est suspectus de hæresi, vt per Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ tit. de literis requisit. in princ. n. 20.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præs. 6. n. 31.* Tenetur enim literas, & mandata Inquisitorum hæreticæ prauitatis celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, vt resoluunt Simanch. *de Cathol. instit. tit. 23. n. 9.* Lucern. Inquisit. *verbo impedientes, n. 1.* Azeued. *ad l. 15. n. 7. & 9. tit. 1. lib. 4. nouæ recopil.* Penia *in direct. Inquis. p. 3. commento 85.*

Statuimus insuper, &c.] Vide Sanctarel. *de heresi*, 17
c. 11. dub. 1. n. 15. vers. item in cap.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Sententia contra hereticos proferenda est de consilio peritorum.*
3 *Inquisitores non tenentur præcisè requirere consilium peritorum, sed tantùm si expedire visum fuerit eorum arbitrio.*
4 *Assessores, seu Consultores S. Officij ab Inquisitoribus reuocantur, vt in causis Fidei consilium eis præbeant.*
5 *Assessores, seu Consultores S. Officij debent esse personæ qualificatæ, prudentes, boni, in Theologia, vel iure Canonico periti.*
6 *Inquisitor in crimine heresis citare potest hereticum absentem etiam extra territorium.*
7 *Assessores S. Officij an salarium petere possint, remissiuè.*
8 *Inquisitores heresis non tenentur assessorum, & consultorum consilium necessariò sequi.*

9 *Inquisi*

9 *Inquisitores heretica prauitatis, & Episcopi ex iusta causa possunt minuere pœnas etiam post sententiam.*

10 *Heretici priuati sunt ipso iure à die commissi criminis omnibus beneficiis Ecclesiasticis ante heresim adeptis.*

11 *Episcopus punitur conferens scienter beneficium heretico, aut hereticorum fautoribus.*

Cap. Vt commissi. XII.

Bonif. VIII.

1 Inquisitoribus, vel eorum singulis facultas concessa est committendi citationes, & denuntiationes sententiarum, quas ferent contra hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, vocandi quoslibet peritos, vt eis assistant dum sententiam ferunt, & consilium dent prout iudicauerint expedire, & iniungendi ipsis peritis in virtute obedientiæ, vt super hia pareant: conuocandi clerum oppidi, vel ciuitatis, prout expedierit negotio Fidei, procedendi contra illos, de quibus constat quòd deliquerunt in Fide in prouincia talis Inquisitoris, licèt deinde se transtulerint in aliam; faciendi vt eis assignentur libri, & scripta in quibus continentur inquisitiones, & processus contra hæreticos facti per quoscunque auctoritate Apostolica, vel Legatorum; mitigandi vel mutandi pœnas illorum, qui humiliter obedientes suis mandatis sunt in carcere, vel muro reclusi, si ita expedire iudicauerint, quod quidem faciendum est simul cum Prælatis, quorum iurisdictioni subsunt; priuandi, & priuatos declarandi dignitatibus, & beneficiis Ecclesiasticis de consilio Diœcesanorum, vel eis absentibus, vicariorum suorum, & officiis publicis, ac honoribus quibuscunque eosdem hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & eorum filios, & nepotes. Sunt autem Diœcesani in priuando tales, vel nuntiando priuatos beneficiis huiusmodi requirendi, si non constet eos legitimè, & scienter talibus eadem beneficia contulisse, tunc enim in his non requirendi, sed à suo iudice erunt puniendi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag 97.* Alagona *in compend. pag. 553.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Aduocandi quoque*, &c.] Notatur ad hoc, quòd sententia contra hæreticos proferenda est de consilio peritorum, vt per Anchar. *n. 1.* Ioan. Monach. *num. 1.* Ioan. Andr. *n. 2.* Gemin. *n. 2.* Franch. *etiam n. 2. in 2. notab. in præsenti,* Conrad. Brun. *in tract. de heret. lib. 4. c. 10.* Zanch. *in simili tract. c. 15. n. 1. & 3.* Gondisal. *eod. tract. q. 15. n. 1.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 41. num. 11.* Rojas *sing. 99.* Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. q. 77.* vbi Penia *comment. 126. vers. cur autem Inquisitoribus,* Dec. *in tract. crimin. lib. 5. c. 24. n. 10. & c. 38. n. 10.* Ludou. à Paramo *de origine S. Inquisitionis, lib. 3. q. 4. n. 55. cum seqq.* Farin. *de heresi, q. 185. §. 12. n. 188.*

3 *Prout expedierit.*] Ergo Inquisitores non tenentur præcisè requirere consilium peritorum, sed tantùm si expedire visum fuerit eorum arbitrio, de quo vide Farin. *d. q. 185. §. 12. n. 195.* vbi *n. 196.* an dictis peritis consultoribus dandus sit integralis processus.

4 *Peritos quoque vt vobis assistant*, &c.] Qui quidem periti, siue assessores, siue consultores vulgò nominati, ab Inquisitoribus conuocantur, vt in causis Fidei consilium eia præbeant, vt per Lucern. Inquisit. *verbo Inquisitor, n. 21. & verbo Aduocatus, n. 2.* quem refert Cened. *ad Sextum collect. 27. n. 1.* & debent esse personæ qualificatæ, Simanch. *d. tit. n. 41. n. 11. & 12.* vbi quòd eligendi sunt ad hoc munus viri prudentes, boni, & periti, Dec. *d. c. 24. n. 10.* vbi quòd vel in Theologia, vel in iure Canonico, vel in iure Ciuili periti esse debent, & vlteriùs viri probatæ vitæ, vt corruptionis periculum tollatur, Rojas *de heret. p. 1. n. 404.* vbi quod consultores possunt eligi etiam laici coniugati, qui tamen sint in iure Canonico, & Ciuili periti, honesti, & prouidi viri, Direct. Inquisit. *p. 3. q. 77. n. 2.* vbi quod periti conuocandi erunt Theologi, Canonistæ, & Legistæ.

Et contra illos, &c.] Notatur ad hoc, quòd in crimine hæresis potest Inquisitor citare hæreticum absentem etiam extra suum territorium, vt per Archid. *n. 3.* Ioan. Andr. *n. 3. col. 2.* Gemin. *num. 1. & 2.* Farin. *d. q. 185. n. 104.* 6

Vtrùm autem huiusmodi accessorea salarium petere possint; examinat Eymer. *d. p. 3. q. 77.* Zanch. *de hereticis, c. 15. num. 3.* Lucern. Inquisit. *d. verbo aduocatus, num. 3.* Simanch. *de Cathol. instit. c. 41. num. 13. & in enchirid. tit. 19. num. 4.* Rojas *sing. 55.* Decian. *d. cap. 24. num. 10.* vbi quòd isti consultores periti non possunt exigere salarium, sed bene illud recipere. 7

Prebeant consilium opportunum.] Non vero tenentur Inquisitores illud necessario sequi, iuxta tradita per Lucern Inquisit. *d. verbo Aduocatus* 4. Arnald. Albert. *de agnosc. assert. q. 26. n. 11. cum seqq.* Simanch. *d. c. 41. n. 14.* Rojas *de heret. p. 1. n. 409. cum seqq. & p. 2. assert. 11. n. 166. & sing. 99. vers. Inquisitores;* Azeued. *ad Curiam Pisan. lib. 4 c. 6. n. 116.* Penia *in direct. Inquisit. p. 3. schol. 132.* Cened. *d. collect. 27. n. 2.* Farin. *d. q. 185. §. 11. n. 192. & seq.* 8

Pœnam vnà cum Prelatis, &c.] Notatur ad hoc, quod ex iusta causa possunt Inquisitores hæreticæ prauitatis, & Episcopi minuere pœnas etiam post sententiam, vt per Clar. §. *heresis, num. 8.* Mench. *illustr. c. 31. num. 3.* Penia *in direct. Inquisitor. part. 2. q. 47. schol. 72.* 9

Priuandi preterea, &c.] Notatur ad hoc, quod hæretici priuati sunt ipso iure à die commissi criminis omnibus beneficiis Ecclesiasticis ante hæresim adeptis, vt per Couar. *lib. 2. var. c. 8. num. 4.* Penia *in direct. Inquisit. p. 3. comment. 162.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 3. q. 1. num. 31. & 32.* Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 129. n. 3.* Petr. de Ledesma *in summ. p. 2. tract. 1. c. 4. concl. 14.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 13. q. 3. & 8. & p. 2. lib. 7. c. 17. in princ.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 15. num. 65.* Fariu. *fragm. crimin. p. 1. lit. C, num. 335. cum seqq.* Sanch. *in precepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 26. n. 5. cum seqq.* Anton. Ricc. *de iure personarum extra gremium Eccles. existent. lib. 5. c. 19. num. 8.* latè Fario. *de heresi, q. 189. §. 4. n. 69. cum multis seqq.* 10

Sed potius à suo indice puniendos.] Notatur ad hoc, quòd punitur Episcopus conferens scienter beneficium hæretico, aut hæreticorum fautoribus, vt per Lambert. *de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 6. art. 6.* Penia *in direct. Inquisit. p. 3. comment. 162. vers. secunda verò assertio,* Ricc. *d. lib. 5. c. 19. n. 5.* 11

SVMMARIVM.

1 *Christiani ad Iudaismum transeuntes, & redeuntes, heretici reputantur.*

2 *Iudai sponte facti Christiani si à Fide apostatantes redeunt ad Iudaismum, reputantur heretici, & contra illos vti hereticos proceditur.*

3 *Iudai facti Christiani dum erant infantes si ad Iudaismum*

daismum redeunt heretici reputantur, nec excusantur ex eo quòd ignorantes, & infantes Baptisma susceperunt.

4 *Iudæi facti Christiani non sponte, sed coactè si ad Iudaismum redeant non excusantur, nisi coactio fuerit præcisa, & absoluta.*

5 *Iudæi, & infideles receptatores, fautores, & defensores Christianorum ad Iudaismum transeuntium, vel redeuntium, puniuntur ad instar receptatorum, & defensorum hereticorum.*

6 *Iudæus in testimonium admittitur contra Christianum, quando agitur de illo conuincendo reuersum fuisse ad infidelitatem.*

7 *Heretici testimonium admittitur contra alios hereticos.*

Cap. Contra Christianos. XIII.

1 Christiani qui transeunt, vel redeunt ad Iudaismum, licèt in infantia fuerint baptizati, vel metu mortis, non tamen absolutè, & præcisè coacti, veniunt tanquam hæretici puniendi, si sint confessi, vel per Christianos, vel per Iudæos conuicti, & contra talium fautores, receptatores, & defensores est procedendum sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 97.* Alagona *in compend. pag. 654.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Qui ad ritum redierint Iudæorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod Iudæi sponte facti Christiani si à Fide apostatantes redeunt ad Iudaismum, reputantur hæretici, & contra illos vt hæreticos proceditur, vt per Simanch. *de Cathol. instit. tit. 35. n. 12. & in enchirid. tit. 37. n. 3.* Gundisal. *in tract. de heretic. q. 5. n. 8.* Eymeric. *in direct. Inquisitor. p. 2. q. 44. n. 1. & n. 4.* vbi Penia *comment. 69. vers. ac de his*, Decian *tract. crimin. lib. 5. c. 10. n. 21. & c. 15. n. 1.* Farin. *de heresi q. 178. §. 6. n. 136.*

3 *Etiamsi huiusmodi redeuntes dum erant infantes*, &c.] Notatur ad hoc, quod Iudæi facti Christiani dum erant infantes si ad Iudaismum redeunt, hæretici reputantur, nec excusantur ex eo quòd ignorantes, & infantes Baptisma susceperint, vt per Syluest. *in summa verbo hereticus, §. 2. n. 4. vers. secundùm*, Penia *ad Eymeric in direct. Inquisitor. p. 2. q. 44. n. 69. vers. iamque*, vbi subdit mitiùs esse agendum cum Iudæis infantibus factis Christianis, quàm cum baptizatis in maiori ætate, refert Farin. *d. q. 178. §. 6. n. 140.*

4 *Etiamsi huiusmodi redeuntes mortis metu*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Iudæi facti Christiani, non sponte, sed coactè si ad Iudaismum redeant non excusantur, nisi coactio fuerit præcisa, & absoluta, secus si non præcisa, & absoluta, sed conditionalis, vt per Syluest. *d. verbo hereticus, §. 2. n. 4. vers. secundum*, Decian. *d. lib. 5. c. 10. n. 21. & c. 40. n. 6. vers. 6.* Penia *vbi proximè*, Farin. *d. q. 178. n. 141.* Ioan. de Valboa *in cap. omnis num. 10. de pœnit. & remiss.* Cabreiros *de metu lib. 2. c. 17. n. 57.*

5 *Et sicut contra fautores*, &c.] Notatur ad hoc, quod Iudæi, & infideles, & receptatores, fautores, & defensores Christianorum ad Iudaismum transeuntium, vel redeuntium puniuntur ad instar receptatorum, fautorum, & defensorũ hæreticorum, vt per Hippol. Rimin. *cons. crim. diuers. 84. n. 4. lib. 2.* Rojas *de heret. p. 1. n. 557. cum seqq.* Decian. *d. lib. 5. c. 22. n. 16. & 17.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 22. q. 12.* Eymeric *p. 2. q. 44. n. 2. & 3.* Farin. *d. q. 178. n. 143.*

6 *Seu Iudæos conuicti.*] Collige ex text Iudæum in testimonium admitti contra Christianum quando agitur de illo conuincendo reuersum esse ad infidelitatem, vt per Felin. *n. 2.* & Mynsing. *n. 3. in cap. Iudæi, de testibus in Decretal.* Simanch. *de Cathol. instit. cap. 64. n. 42.* Mascard. *de probat. concl. 857. n. 9. & 10.* Sanctarel. *de heresi c. 38. dub. vnic. n. 17.* Ratio est, quia cùm per transitum ad ritus Iudaicos Christianus baptizatus transiens dicatur esse infidelis, iuxta resoluta per D. Thom. *2. 2. q. 10. art. 5. & q. 11. art. 1.* & infidelis contra alium infidelem à testimonio repellatur, vt latè dixi *in collect. ad d. cap. Iudæi*, meritò, effectum est, vt in specie huius text. Iudæi testes esse possint contra Christianos ad ritus Iudæorum reuertentes. Confirmatur hæc explicatio ex eo, quia licèt crimen apostasiæ grauissimum sit, & vti tale maximum inferens præiudicium illi, qui accusatur propter infamiam, bonorum confiscationem, & alias pœnas, quæ timeri possunt, nihilominus tamen tale crimen, vt plurimum, occultè & cum aliis similibus delinquentibus fieri solet, ac proinde satis consonum, seu consentaneum rationi lex putauit esse vt neglecto particulari iudicio propter bonum publicum, quod illi particulari anteponitur, Iudæi aliàs inhabiles ad prædictum testimonium ferendum habilitarentur, vt sic faciliùs, & meliùs crimen apostasiæ detegatur, prout in crimine læsæ Maiestatis agnoscit Mascard. *de probat. concl. 857. n. 9.*

His consequens est textum *in præsenti*, sic explicatum procedere etiam in hæreticis, contra quos alij hæretici in testimonium admitti debent, constat siquidem in hoc casu agi de causa hominis infidelis, iuxta text. *in cap. sup. de heret.* ac subinde nil mirum si contra illum alius infidelis testis esse possit, iuxta text. *in cap. si hereticus, in princ. 2. q. 7.* Accedit quòd hæreticus testis vt plurimum tanquam socius delinquentis deponit, qui quidem socius, licèt illius testimonium reprobetur, in causa tamen hæresis ad testificandum admittitur, vt probat text. *in cap. in fidei fauorem, hoc eod. tit. & lib.* 7

In gloss. *Procedendum.* Vide Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 14. n. 102. & in l. si vnquam in præfat. n. 119. C. de reuoc. donat.* 8

SVMMARIVM.

1 *Dotes vxorum innocentium non confiscantur propter heresim maritorum*, & n. 2.

3 *Pœna huius text. an extendatur ad alia bona vltra dotes, ostenditur.*

4 *Dotes ob heresim vxorum confiscari possunt.*

5 *Matrimonium inter Christianum, & hereticum an, & quando sit validum, remissiuè.*

6 *Catholicus vir matrimonium scienter cum heretica contrahens non incurrit pœnam amissionis bonorum.*

7 *Vxor contrahens matrimonium scienter cum viro heretico priuatur dote, & applicatur fisco.*

8 *Matrimonij tempore si maritus erat Catholicus, postea verò in crimen heresis incidit, tunc dos, seu alia quæcunque bona vxoris Catholicæ non confiscabuntur.*

9 *Mulier contrahens matrimonium cum heretico ignorans illum esse hereticum, non amittit dotem suam, quamuis post contractum matrimonium cognoscat maritum esse hereticum.*

10 *Leges, & Canones punientes incestas nuptias locum habent vbi ab initio scientes contractæ fuerunt.*

11 *Ignorans præsumitur quòd quis matrimonium contraxerat cum heretico.*

Cap.

Cap. Decreuit. XIV.

1 Catholicorum vxorum dotes non confiscantur propter hæresim maritorum, si quando contraxerunt matrimonium nesciebant illos esse hæreticos. Colligunt ex Ordinar. Arebid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 98. Alagona *in compend. pag.* 654. remissiue Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Repert. Inquisit. *verbo dotes*, Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 9. *n.* 66. *cum seqq. & tit.* 40. *n.* 24. Villadieg. *de heret. q.* 15. *n.* 9. Zanch *eod. tract. c.* 25. *ad finem*, vbi Campeg. *in addit. lit. A*, Quanter. *in quæst. crimin. c.* 1. *n.* 22. *vers. vers. aut contraxit ignoranter*, *& n.* 24. *vers. aut mulier ignorabat maritum*, Cassan. *in consuet. Burgund. rub.* 2. §. 2. *in princ.* Perez *l.* 1. *vers. vlterius dubitatur*, *tit.* 1. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 21. Hieron. Portoles *de consortib. c.* 37. *à n.* 18. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum*, *& vxorem*, §. 66. *n.* 23. *cum seqq.* Corduba de Lara *in l. si quis à liberis*, §. *si quis ex his*, *n.* 48. *ff. de liberis agnos.* Penia *in direct. Inquisit. p.* 3. *schol.* 153. Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 45. *num.* 10. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 17. *n.* 3. *cum seqq.* Sanctarel. *de heresi*, *c.* 9. *dub.* 3. *n.* 11. Cened. *ad Sextum collect.* 13. *num.* 2. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 25. *n.* 111. *cum seqq. & de heresi*, *q.* 190. §. 3. *n.* 43. vbi *num.* 44. *cum seqq.*

3 ampliat ad bona paraphernalia vxoris, ad donationes propter nuptias, ad quæsita ab vxore constante matrimonio, & ad res donatas vxori à consanguineis viri, nisi expresse fuerit tempore donationis dictum, vt marito acquiratur. Verùm Sanch. *d. c.* 17. *n.* 22. obseruat non esse tutum extendere pœnam huius text. ad alia bona, qui in dote tantum agit, in qua est maior ratio, cùm fuerit causa contrahendi, & cuius intuitu matrimonium cum hæretico celebratum est, & ita conueniens fuit vt vxor in illius amissione puniretur, quæ ratio cessat in bonis paraphernalibus, quæ sunt extra dotem, & in aliis bonis, quæ postea constante matrimonio ex accidenti acquisita sunt, nec fuerunt causa matrimonij turpiter contracti, sequitur Sanctarel. *d. c.* 9. *dub.* 3. *num.* 14.

4 *Propter heresim maritorum.*] Ob hæresim tamen earundem vxorum dotes confiscari posse resoluunt Cou. *de sponsal. p.* 2. *c.* 7. §. 5. *n.* 5. Simanch. *de Cathol. instit. c.* 9. *à n* 87. Gom. *l.* 78. *Tauri, à princ.* Clar. §. *fin. q.* 78. *n.* 15. D. Barbos. *in l. si constante*, §. *fin. in princ. ff. solut. matrim.* Sanch. *d. c.* 17. *n.* 25. *cum seqq.* vbi *n.* 31. post alios, quos refert, subdit hoc casu dotis confiscationem statim & absolutè fieri, nec relinquendam viro ad vitam vxoris fruendam ad sustinenda onera matrimonij.

5 *Nisi fortè mulieres*, &c.] Matrimonium inter Christianum, & hæreticum an, & quando sit validum: Vide Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 49. *vers. tertiò*, Dec. *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 41. *n.* 12. *vers. quartò matrimonium*, Couar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 6. §. 11. *num.* 4. Rojas *sing.* 128. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 40. *n.* 17. *cum seqq.* Mozz. *de contract. tit. de matrim.* §. *qui possunt contrahere matrim. n.* 27. Petr. Bollo *in œconom. Canon. classi* 2. *c.* 4. §. 7. *vers disparitas cultus*, Matiens. *in rub. tit.* 1. *gloss.* 1. *n.* 161. *lib.* 5. *noua recop.* Cened. *ad Sextum collect.* 13. *n.* 3. Ludou. Beja *respons. casuum Conscient. p.* 4. *casu* 30. Azor. *instit. moral. p.* 1. *c.* 11. *q.* 5. *& p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 2. *q.* 2. Sanch *de matrim. lib.* 10. *disp.* 15. remissiuè Farin. *de heresi*, *q.* 190. *num.* 51. inter quos, excepto Roia & Simanch. citra controuersiam est coniugium personæ fidelis cum hæretica baptizata, vel apostata à Fide, validum esse, quamvis illicitum, quia cùm matrimonium sit Sacramentum, solum petit paritatem Baptismi suscepti à contrahentibus, quamvis à Fidei professione disparitas sit, ita præter *suprà* citatos docent S. Thom. *in* 4. *dist.* 39 *quæst. vnic. art.* 1. *ad* 5. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de matrim c.* 23. *in princ.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 168. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 72. *n.* 2. Basil. Ponc. *de impedim. c.* 20. §. 2. *vers. de coniugio.* Matrimonium verò contractum à Catholico cum infideli non valere probat text. *cap. quoniam* 32. *dist.* ex Concil Carthag. desumptus, & alij Canones vel ex Sanctis, vel ex Conciliis prouincialibus desumpti, & quamvis nullus fortasse sit Pontificis textus, quo hæc irritatio inducatur, sufficit tamen vsus Ecclesiæ ex receptissima consuetudine, & Apostolorum traditione vim legis obtinente, vt per Sot. *in* 4. *dist.* 39. *quæst. vnic. art.* 2. *col* 5. *vers. hoc tamen.* Card. Bellarm. *d. c.* 23. *propos.* 2. *&* 3. Henriq. *lib* 12. *de matrim. c.* 23. §. 3. *in fine*, Sanch. *d. disp.* 71. *n.* 8. Rebell. *de obligat. instit. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 9. *circa fin.* Quamvis Basil. Ponc. *d. c.* 20. §. 2. *vers. cæterùm*, multum insudet probare lege Ecclesiastica scripta tale matrimonium non subsistere.

6 *Mulieres ipsæ*, &c.] Ergo non viri, quia quamvis vir, & vxor sint correlatiua, & dispositum in vno correlatiuorum, censeatur etiam in alio dispositum, iuxta *l.* 1. *C. de cupress lib.* 10. id tamen obtinet quando in vtroque datur eadem ratio, secus si diuersa vigeat, vt in hoc casu, & ideo virum Catholicum matrimonium scienter cum hæretica contrahentem non incurrere similem pœnam amissionis bonorum, resoluunt Sanchez *d. c.* 17. *n.* 22. & Sanctar. *d. c.* 19. *dub.* 3. *n.* 15.

7 *Quos hereticos*, &c.] Notatur ad hoc, quòd si vxor scienter contraxit matrimonium cum viro hæretico, tunc in delicti pœnam priuatur dote, & applicatur fisco, vt per Peniam *in direct. Inquisit. p.* 2. *comment.* 160. Sot. *in* 4. *dist.* 39. *art. fin. in princ.* Palat. *in repet. cap. per vestras de donat. inter virum*, §. 9. *n.* 11. *cum seqq.* Simanch. *de Cathol. instit. c.* 9. *n.* 73. Sanch. *d c.* 17. *à n.* 17.

8 *Tunc sciebant.*] Ergo si tempore matrimonij maritus erat Catholicus, postea verò in crimen hæresis incidit, tunc dos, seu alia quæcunque bona vxoris Catholicæ non confiscantur, vt docent Palat. *in repet. d. rub.* §. 66. *n.* 23. Simanch. *de Cathol. instit. c.* 9. *num.* 66. Segura *de bonis lucratis*, *n.* 13. *& à n.* 242. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 8. *n.* 2. *&* 7. Clar. §. *fin. q.* 78. *n.* 15. Cabed. *Lusit. decis.* 183. *n.* 8. *p.* 1. latè Sanch *d. c.* 17. *à n.* 1. *vsque ad n.* 16. vbi *n.* 17. subdit cum gloss *hic verbo tunc*, quòd exigitur, vt vxor tempore contractus sciat virum esse hæreticum ad hoc vt in delicti pœnam eius dos publicetur, secus si postea sciret.

9 In gloss. *Tunc*, ibi. *ergo si tunc ignorabant, licèt postea sciuerint, non habet locum pœna*, &c. Notatur ad hoc, quòd fœmina contrahens matrimonium cum hæretico ignorans illum esse hæreticum, non amittit dotem suam, quamvis post contractum matrimonium cognoscat maritum esse hæreticum, vt per Franch. *n.* 2. Gemin. *etiam n.* 2. Ioan. Andr. Domin. & Anchar. *in fine hic*, Penia *in direct. Inquis. p.* 3. *comment.* 160. *vers. in hac tractatione*, Læl. Zech. *in summ. tit. de Fide rub. de heresi*, *c.* 11. *n.* 16. *vers. quartò ampliatur*, Farin. *de heresi*, *q.* 190. §. 3. *n.* 52. Sanctarel. *in simili tract. c.* 19. *dub.* 3. *n.* 16.

10 nam leges punientes incestas nuptias, & etiam Canones locum habent vbi ab initio scienter contractæ fuerunt, secus tamen si ab initio bona fide contractis nuptiis postea detecto impedimento vir & fœmina in eodem coniugali contractu perseuerant, vt per Couar. *de sponsal. p.* 2. *c.* 6. §. 8. *num.* 19. Duen. *reg.* 150. *vers. secundo limita.*

11 In ead gloss. ibi, *Præsumuntur autem ignorare nisi probentur scire.* Notatur ad hoc, quòd in dubio præsumitur

quòd ignorans contraxerit cum hæretico, ad fiscum volentem vt dos publicetur, pertinet probare quòd scienter contraxerint, vt per Syloest. *in summa, verbo hæreticus*, §.1.*n*.13. Repert. Inquisit. *in verbo dotes vers. primo*, Farinac.*n*.53. & Sanctarel.*n*.16. *proximè citatis locis*.

SVMMARIVM.

1 *Filij hæreticorum vsque ad secundam lineam paternam, ad primam verò maternam sunt inhabiles ad beneficium Ecclesiasticum, vel officium sæculare si patres ante mortem Ecclesiæ reincorporati non fuerint*, & n. 2.

3 *Intellige tam de natis post hæresim, quàm etiam de natis ante hæresim patris.*

4 *Generationis appellatione comprehenduntur filiæ, fœminæ, & nepotes.*

5 *Sententia condemnans parentes hæreticos non exigitur, vt filij, ac nepotes incurrant pœnas irregularitatis, ac inhabilitatis ad beneficia.*

6 *Statutum loquens de nepotibus hæreticorum, seu reconciliatorum non habet locum in reconciliato sponte confesso promissa sibi venia.*

7 *Hæresis ascendentium non nocet descendentibus, quandocunque illi ascendentes fuerint Ecclesiæ reincorporati.*

8 *Filij hæretici pœnitentis, & ad Fidem redeuntis non priuantur beneficiis, nec ad alia obtinenda inhabiles redduntur.*

9 *Statutum inhabilitans filios hæreticorum ad beneficia, comprehendit filios hæretici, etiam pœnitentis, & ad Fidem redeuntis.*

10 *Filij hæretici relapsi, & traditi Curiæ sæculari sunt inhabiles ad beneficia Ecclesiastica, & officia, quamvis ille pœniteat, & decedat Catholicus.*

11 *Pœna contra filios hæreticorum à iure statuta locum habet propter hæresim matris.*

12 *Filius non debet portare arma familiæ maternæ, sed paternæ.*

13 *Masculinum concipit fœmininum in materia pœnali & odiosa.*

14 *Pœnæ omnes contra hæreticos, eorúmque fautores, &c. statutæ, habent locum etiam in quibuscunque filiis etiam illegitimis, & spuriis.*

Cap. Statutum. ij. XV.

1 Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, defensorum, & fautorum, ex paterna linea vsque ad secundum gradum, ex materna vsque ad primum, non possunt habere beneficia, vel officia, & intelligitur quando parentes vt tales, id est, hæretici, mortui sunt, secus quando constat eos fuisse emendatos, & reincorporatos Ecclesiæ, & ad mandatum Ecclesiæ pœnitentiam pro culpa egisse, vel paratos ad eam recipiendam fuisse. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas, Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 98. Alagona *in compend. pag.* 654. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Anton. Gom. *tom.* 3. *var. c.* 2. *n.* 4. Dec. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 45. *n.* 5. *in fin. vers. & hoc intellige*, Molin. *de instit. tom.* 3. *disp.* 658. *n.* 19. *vers. filij tamen*, Azor. *instit. moral p.* 1. *lib.* 8 *c.* 13. *post q.* 8. *in pœna* 8. *hæreticorum, & p.* 2. *lib.* 6. *c.* 4. *in princip.* Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 42. *sect.* 3. *n.* 1. Farinac *fragment. crimin. p.* 1. *lit. C, num.* 350. *& de hæresi q.* 191. *num.* 51. Sanctarel. *in simili tract. cap.* 34. *num.* 12. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 2. *cum seqq.*

Ipsorúmque filij.] Intellige tam de natis post hære- 3
sim, quàm etiam de natis ante hæresim patris, vt tenent Perez *tit.* 7. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 197. Menoch. *de præsumpt. lib.* 5. *præsumpt.* 33. *n.* 24. Farin. *in tract. de hæresi, q.* 91. §. 2. *n.* 57. *&* 58. censuit Rot. *in Conchen. pensionis* 9. *Martij* 1598 coram Peregrino, vbi argumentis contrariæ partis sigillatim respondet, prout eam refert Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 5. *c.* 30. *n.* 27.

Vsque ad secundam generationem.] Ergo generatio- 4
nis appellatione comprehenduntur filiæ, fœminæ, & nepotes, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9 *n.* 241. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 84. *n.* 26. *& cons.* 331. *n.* 12. Cald. Pereira *de potest. eligendi c.* 15. *n.* 27. *&* 28. Aloys. Ric. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 127. *n.* 5. *in prima editione.*

Qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur.] Er- 5
go non exigitur sententia condemnans parentes hæreticos, vt filij, ac nepotes incurrant pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad beneficia, sed satis esset si vel per euidentiam facti, vel per propriam confessionem parentum in iudicio constet parentes fuisse hæreticos, fautores, defensores, aut receptatores hæreticorum, vt per Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 42. *sect.* 3. *n.* 2. Sayr. *de censur. lib* 6. *c.* 10. *n.* 40. Sanctar. *de hæresi c.* 34. *dub.* 2. *n* 1. Sanch *in præcept. Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c* 27. *n.* 28.

Quòs emendatos esse constiterit, &c.] Notatur ad hoc, 6
quòd statutum loquens de nepotibus hæreticorum, seu reconciliatorum, non habet locum in reconciliato sponte confesso promissa sibi venia, vt per Put. *decis.*
526. *lib.* 2. Nam hæresis ascendentium non nocet des- 7.
cendentibus quandocunque illi ascendentes fuerint Ecclesiæ reincorporati, vt citato hoc text. censuit Rot. *in Colimbrien. Canonicatus* 13. *Iunij* 1616. coram Card. Sacrato, vbi etiam fuit dictum non esse faciendam distinctionem inter sponte confessum, & condemnatum, de qua Capiti aquen. *decis.* 69. *n.* 6. *p.* 2. & eadem Rot. *decis.* 105. *p.* 3. *lib* 2. *diuers.* qui loquuntur in terminis statuti Ecclesiæ Hispalen. inhabilitantis nepotes reconciliatorum, & concludunt statutum esse intelligendum strictè, & sic de nepotibus tantùm illorum, qui fuerunt reconciliati post condemnationem, quapropter dictæ decisiones coarctant statutum Hispalen. emanatum contra descendentes reconciliatorum, non autem ampliant pœnas iuris communis contra eosdem.

Vnde filius hæretici pœnitẽtis, & ad Fidem redeun- 8
tis non priuatur beneficiis, nec ad alia obtinenda inhabilis redditur, etiamsi eorum parentes ante peractam pœnitentiam obierint, dummodo tamen parati essent ad eam recipiendã, resoluunt Carrer. *de hæretic. n.* 241. *vers. limita nisi pater*, Gundisalu. *eodem tract q.* 23. Paris. *cons.* 2. *num.* 85. *lib.* 4. Surd *cons.* 368. *n.* 14. Didac. Quauter. *in quæst. crim tit de hæret. c.* 1. *n.* 11. *vers. quod supradictum est*. Dec. *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 45. *n.* 5. *vers. limita tertiò*, Sanch. *d. lib.* 2. *c* 27. *n.* 26. Ricc. *d. lib.* 5. *c.* 30. *n.* 41. vbi etiam post Verall. *decis.* 96. *n.* 7. *p* 2. subdit illos tamen comprehendi sub statuto inhabili. ante filios hæreticorum ad beneficia, Farin. *de hæresi, q.* 191. §. 2. *n.* 64.

Vtrùm autem pœna, de qua in hoc text. & alibi, lo- 9
cum habeat in filiis hæretici relapsi, & traditi Curiæ sæculari, qui tamen pœnituit, & decessit Catholicus? Ex dictis videbatur dicendum talium filios pœnas huiusmodi effugere, quod tanquam æquius probant *hic* Ioan Andr. & Gemin. *in* §. *hoc sanè n.* 1. *vers. dicit*, Repert Inquisit. *verbo filij*, §. *nunc*, Alphons. Montalu. *ad leges Castellæ l.* 2. *tit.* 26. *p* 7. *vers est ergo conclusio*, Sord. *conclus* 346 *num.* 24. & alij citati per Sanctarel.

de

de hæresi, *c.* 34. *dub.* 2.*n.*17. *in princ.* Verùm licèt hæc sententia probabilitate non careat, contraria tamen receptior est, illamque expresſè tenent *in præsenti*, Anchar.*n.*1.*in fine*, Ioan. Andr.*n.*5. & Franch. *num.*4. *verſ.in gloſſ.verbo rei incorporatus*, Simanch.*de Cathol. inſtit.tit.*29.*n.*17.*verſ ſed re attentius perpenſa*, Burſat. *conſ.* 289.*n.*16. *& ſeq. lib.*3. Penia *in direct. Inquiſit. p.*3.*q.*115. *verſ.circa ſecundum*, *& verſ. quamvis prior*, Dec.*tract.crimin.lib.*5.*c.*45.*n.*5.*verſ.amplia etiamſi parentes*, Azor.*inſtit. moral. p.*1.*lib.*8.*c.*13.*q.*8.*in* 8.*hæreticorum pœna, verſ. quod autem*, *& p.*2. *lib.*6.*c.*4. *q.*3. *verſ. dubia etiam quæſt.* Soar. *de cenſur.tom.*5. *diſp.*43. *ſect.* 3.*n.*4. Auil.*in ſimili tract. p.*7.*diſp.*4.*dub.*2. Farin. *d.q.*191.*n.*65.Paramo *de origine S. Inquiſitionis*, *lib.*3. *q.*9.*n.*209. Sanch.*d.lib.*2.*c.*27.*n.*23. Ricc.*d.lib.*5.*c.*30. *n.*32.*cum ſeqq.*id probantes ex hoc text.vbi ad dictum effectum duo requiruntur, nempè quod pater fuerit emendatus, & incorporatus Eccleſiæ vnitati, at relapſus non poteſt dici reincorporatus, quia Eccleſia illi denegat audientiam, *cap. ſuper eo*, *hoc eodem titul.*

21 In gloſſ. *Inane*, ibi, *item ſi mulier aliqua eſt hæretica*, &c. Notatur ad hoc, quòd pœnæ contra filios hæreticorum à iure ſtatutæ locum habent propter hæreſim matris, vt per Zaneh.*in tract.de hæret.c.*28.*n.*8.*&* 10. Dec.*d.lib.*5.*c.*45.*n.*3.*&* 5.Ricc.*d.c.*30.*n.*29. Farin. *de hæreſi*, *q.*191.*n.*63.

22 Notatur etiam ad hoc, quod filius non debet portare arma familiæ maternæ, ſed paternæ, vt per Tiraq.*de nobilit.c.*18.*n.*21.

23 In ead.gloſſ.ibi, *Cum mulier committit*, &c. Notatur ad hoc, quòd in materia pœnali, & odioſa maſculinum concipit fœmininum, vt per Tiraq.*de retract. lig.*§.1.*gloſſ.*9.*num.*213.Card Mantic.*de coniect. vltim. volunt.lib.*6.*tit.*7.*n.*18.Franc. Molin.*de ritu nupt. lib.*3. *q.*16.*à princ.*

24 In gloſſ. *Volumus*, ibi, *an filij illegitimi includantur hac prohibitione*, &c. Notatur ad hoc, quod pœnæ omnes contra hæreticos, eorúmque fautores, defenſores, & receptatores ſtatutæ habent locum etiam in quibuſuis filiis illegitimis, & ſpuriis, vt docent *in præſenti*, Ioan.Andr.*ſub n.*4. Anchar *n.*2. Franch. *n.*4. Gemin.*etiam n.*4.Couar.*var.lib.*1.*c.*8.*n.*3. Menoch.*de præſumpt.lib.*5. *præſumpt.*33.*n.*11. Surd. *conſ.*186.*n.*6. Soar.*tom.*5.*de cenſur.diſput.*43.*ſect.*3. *num.*2. Iacob.de Graff.*in aureis deciſ. lib.*2.*c.*11. *num.*19. Azor. *d. q.* 8. *in* 8.*hæreticorum pœna*, *& p.*2. *lib.*6.*cap.*4. *q.*3. Sanch. *d.lib.*2.*c.*27.*num.*1. Ricc. *d. lib.* 5. *c.*30. *n.*1. *cum ſeqq.* vbi *à n.* 7. diſputat quid dicendum de filiis adoptiuis, Sanctarel. *de hæreſi*, *c.*36.*dub* 1. *num.*5. vbi *cum ſeqq.* de filiis etiam adoptiuis, Farin. *in ſimili tract. q.* 191. *num.* 54.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor Papæ ſuper hæreſi ſine ſpeciali mandato non inquirit contra Epiſcopum, ſed ſi eum culpabilem ſciuerit, nuntiabit Papæ*, & n.2.

3 *Cauſa hæreſis in Epiſcopo reſeruatur Sedi Apoſt.*

4 *Epiſcopi electi, & confirmati quamvis nondum conſecrati; cauſa hæreſis reſeruatur Sedi Apoſtol.*

5 *Inquiſitor contra Epiſcopum hæreticum illo tantùm caſu procedere poterit, quando ſic procedendi poteſtas ipſi à Papa fuerit expreſsè conceſſa.*

6 *Inquiſitores debent habita notitia de hæreſi alicuius Epiſcopi illam Papæ nuntiare.*

7 *Epiſcopi, & alij Prælati inferiores debent nuntiare Papæ hæreſes, & hæreticos, qui ſunt in territoriis ſuis.*

8 *Dictio, expreſsè, requirit expreſſam mentionem, non autem quæ deprehenditur ex verbis quantumcunque generalibus.*

9 *Expreſſum aliquando dicitur quod continetur ſub generalitate verborum.*

10 *Commiſſio ſpecialis procedendi contra Epiſcopum Inquiſitori facta, debet prouenire ab ipſa Sede Apoſtol.*

11 *Inquiſitor poteſt de hæreſi Epiſcopi cognoſcere, vt mittat negotium inſtructum ad Papam.*

Cap. Inquiſitores. XVI.

Inquiſitor deputatus à Sede Apoſt. vel ab alio, non poteſt inquirere de hæreſi, vel procedere contra Epiſcopos, niſi in literis commiſſionis Sedis Apoſtol. expreſsè ponatur. Si tamen Inquiſitor ſciuerit, vel inuenerit Epiſcopum, vel eo ſuperiorem, commiſiſſe crimen hæreſis, aut eſſe diffamatos, vel ſuſpectos de hoc, tenetur denuntiare Sedi Apoſtol. Colligunt ex Ordin.Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach.Franch.Viu *in ration. lib.*5.*pag.*99. Alagona *in compend. pag.* 655. remiſſiue Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. 1

Hanc eandem concluſionem ex hoc text. deſumunt, Locat.*in opere indic.verbo Epiſcopus*, Villadieg.*de hæreſi. q.*7. *num.* 15. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 25. *num.*7. Rojas *ſing.*55. *num.*2. Penia *in direct. Inquiſit. p.*3. *comment.* 76. Henriq. *in ſumm. lib.*13.*cap.*55.§.2. *lit. P*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.*2. *q.*81. *art.*1. Iſidor. Moſcon. *de maieſtate militantis Eccleſiæ*, *p.*1. *cap.* 11. *de Inquiſit. pag.* 277. *verſ. item ne procedant*, Dec.*in tract.crimin. lib.*5.*cap.*21.*num.*5.*& cap.*23.*n.*2. Farin. *de hæreſi*, *q.* 186. §.5. *à num.*114. vbi *num.* 119. limitat quando Epiſcopus eſſet ſuſpectus de fuga, & *num.* 120. pariter limitat quando Epiſcopus aliquid in manifeſtum Fidei detrimentum, & fidelium perniciem moliretur, quia tunc poteſt capi, & cuſtodiri donec Summus Pontif. certior redderetur, Molin. *de iuſtit.tract.*5.*diſp.*28. *num.*19. Farin. *de hæreſi*, *q.* 186. *n.* 113. ipſe ego *de officio*, *& poteſtate Epiſcopi*, *p.*3. *allegat.*112.*n.*14. Illuſtriſſim. D. meus Roder. à Cunha *de Confeſſoribus ſollicitantibus mulieres in Confeſſione*, *q.*12.*num.*6. 2

Vnde cauſam hæreſis in Epiſcopo reſeruari Sedi Apoſtol. ſtatuit etiam Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform.c.*5.& per illud tenent Penia *d. p.*3. *comment.*77. & Fr. Emman.*d.art.*1.*verſ. aduertendum tamen.* Et procedere etiamſi Epiſcopus ſit titularis, poſt Molin. *d. diſp.* 28. *n.*19. obſeruat Illuſtriſſ. D. meus Roderic. à Cunha *d. q.*12.*n.*7 *in princ.* vbi *num.*11. ſubdit pariter 4 procedere in Epiſcopis electis, & confirmatis, licèt nondum conſecratis, per ea quæ tradunt Molin. *d. diſput.*28. *num.* 19. & Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 2. *num.* 11. 3

Niſi in literis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Inquiſitor contra Epiſcopum hæreticum illo tantùm caſu procedere poterit quando ſic procedendi poteſtas ipſi à Papa fuerit expreſsè conceſſa, in tantùm quòd ſub commiſſione, ſeu delegatione facta procedendi contra quaſcunque perſonas cuiuſcunque dignitatis, & quibuſcunque generalibus verbis concepta, Epiſcopi non comprehendantur, niſi expreſsè, & ſpecialiter de Epiſcopis facta fuerit mentio, vt per Gondiſal. *in tract.de hæret.q.*7.*n.*15.Carrer.*in ſimili tract.n.*74.*verſ. niſi ſpecialiter*, Simanch.*in enchirid. tit.*8.*n.*1. Decian. *d. lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 5. Farin. *dict. q.*186. §. 5. *num.* 117. 5

Tenebuntur Sedi Apoſtol. nuntiare.] Notatur ad hoc, 6

quòd licèt Inquisitores non possint contra Episcopum pro hæresi procedere, debent tamen habita notitia de hæresi alicuius Episcopi illam Papæ nuntiare, vt per Simanch. *d. tit.* 25. *n.* 7. *&* 10. Zanch. *de heret. c.* 8. *n.* 9. *vers. sed possunt.* Carrer. *in simili tract. n.* 74. Petr Greg. *syntagm. lib.* 37. *c.* 7. *num.* 3. *vers. in persona,* Dec. *d. lib.* 5. *c.* 21. *n.* 3. *vers. item quando*, Farin. *d. q.* 186. §. 5. *n.* 121.

7 Episcopi etiam, & alij Prælati inferiores debent nontiare Papæ hæreses, & hæreticos, qui sunt in territoriis suis, vt per Nauar. *cons.* 1. *de foro compet. in antiq.*

8 In gloss. *Expressè.* Notatur ad hoc, quod dictio *expressè*, requirit expressam mentionem, non autem quæ comprehenditur ex verbis quantumcunque ge-
9 neralibus, vt docet Cabed. *Lusit. decis.* 12. *n.* 7. *p.* 2. licèt aliàs dicatur expressum, quod continetur sub generalitate verborum, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 6. *q.* 2. *n.* 54. *& lib.* 8. *q.* 10. *n.* 23. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo expressum* 4. Flores de Mena *var. lib.* 2. *q.* 21. *n.* 26.

10 In gloss. *Apostolica*, ibi, *ab alio quàm à Papa*, &c. Notatur ad hoc, quòd specialis commissio procedendi contra Episcopum Inquisitori facta debet prouenire ab ipsa Sede Apostol. non autem ab alio superiore, Farin. *d. q.* 186. §. 5. *n.* 117. *in fine.*

11 In ead. gloss. ibi, *Etiam vt instructam remittant causam*, &c. Contra hanc gloss. tenet communis quod Inquisitor potest de hæresi Episcopi cognoscere vt mittat negotium instructum ad Papam, ita Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 25. *n.* 8. *& in enchirid. tit* 8. *n.* 2. Penia *ad direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 27. *comment.* 76. *vers. monendi tamen sumus*, Dec. *d. lib.* 5. *c.* 23. *num.* 2. Farin. *d. q.* 186. §. 5. *n.* 116.

SVMMARIVM.

1 *Ordinariis non derogatur super processu hæreticorum, licèt Papa generaliter alteri deleget, & super eodem facto Episcopus, & Inquisitor possunt procedere communiter, vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordent debent Papæ referre.*

2 *Episcopi qualitercunque procedant in causa hæresis debent seruare modum Inquisitoribus impositum.*

3 *Potestas ampla, quam Episcopi de iure communi habent ad cognoscendum de crimine hæresis, restricta est hodie quoad forum exterius ad Tribunal S. Officij.*

4 *Inquisitores contra hæreticam prauitatem sunt iudices delegati, & non Ordinarij, si attendamus primæuam eorum institutionem, vt* n. 10.

5 *Ordinarius iudex dicitur ille, qui iure sui officij, dignitatis, vel magistratus iurisdictioni, seu iuridicundo præest.*

6 *Inquisitores non habent iurisdictionem principaliter ratione Officij, cui illa adhæreat, sed magis eam obtinent ex speciali commissione, seu delegatione.*

7 *Ordinaria censetur iurisdictio, quæ à lege, vel à Principe ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus earum alicui vniuersaliter committitur.*

8 *Verba,* auctoritate Apostol. procedat, *indicant iurisdictionem commissam esse delegatam,* & n. 9.

11 *Inquisitores contra hæreticam prauitatem hodie possunt dici Ordinarij.*

12 *Inquisitores in Regnis Hispaniarum immediatè à Summo Pontif. iurisdictionem accipiunt, mediante sola nominatione facta personarũ per Inquisitorem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta.*

13 *Iurisdictio Inquisitoribus delegata non præiudicat iurisdictioni Episcopi cùm censeatur concessa cumulatiuè, non priuatiuè.*

14 *Inquisitor, & Episcopus in crimine hæresis, & in eadem causa, eodémque facto possunt insimul, diuisim, vel coniunctim procedere.*

15 *Inquisitore, & Episcopo discordantibus in prolatione sententiæ, seu in alio actu, quem quisque solus expedire non potest, debent Sedem Apost. consulere.*

Cap. Per hoc. XVII.

Papa quando delegat generaliter negotium hæreticorum alicui in aliqua diœcesi, non derogat Diœcesano quin possit procedere in eodem negotio auctoritate ordinaria, vel delegata si eam habet, & de eodem facto Ordinarius, & Inquisitor communiter, vel diuisim inquirere possunt, & si diuisim procedant, tenentur inuicem communicare processus, vt veritas meliùs inueniatur, & nisi in tali casu alter alteri iudicauerit deferendum, sententia proferatur simul per vtrosque, & si non conueniunt, mittatur ad Sedem Apost. negotium sufficienter instructum per vtrosque. 1
Item Episcopus siue Ordinaria, siue delegata potestate procedat, seruet in procedendo illum modum, quem Inquisitores per iura communia, vel speciales concessiones, seu ordinationes Sedis Apost. debent seruare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 99. Alagona *in compend. pag.* 655. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 2

Potestas autem illa ampla, quam Episcopi de iure communi habebant ad cognoscendum de crimine hæresis in vtroque foro, & in quacunque parte, & loco suarum diœcesum, restricta est hodie quoad forum exterius ad tribunal & domum Sancti Officij Inquisitionis, vbi omnes Episcopi, qui sunt in districtu cuiusque domus Inquisitionis assistunt per se, vel per suos delegatos ad decidendum causas Fidei suarum diœcesum, vt docent Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 66. Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum verbo hæresis, differ.* 3. 3

Ab Apostolica Sede generaliter, &c.] Ergo inquisitores contra hæreticam prauitatem iudices sunt delegati, non Ordinarij, vt docent Dec. *in cap. causam, n.* 10. *de offic. deleg.* Alciat. *in rub. n.* 19. *de offic. Ordin.* Simanch. *de Cathol. tit.* 34. *n.* 13. *direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 4. & *ibid.* Penia *comment.* 53. Param. *de origine Officij S. Inquisitionis, lib.* 3. *q.* 2. *n.* 37. Molin. *de iustit. tom.* 6. *disp.* 28. *n.* 1. D. Barbos. *in l. cùm prætor*, §. 1. *n.* 44. *& n.* 51. *cum seqq. ff. de iudic.* 4

Non obstat quòd Inquisitoribus non sine officio, magistratúve, sed magis iure, & ratione officij Inquisitoris iurisdictio mandata est, vt probat text. *in cap. ut aliquis*, ibi, *officium, cap. vt officium* 11. *c. vt commissi,* 12. ibi, *officij, sup. hoc eod. tit. & lib.* ac proinde iudex Ordinarios dicendus videtur, cùm talis dicatur ille, qui iure sui officij, dignitatis, vel magistratus iurisdictioni, seu iuridicundo præest, secundùm Morl. *in emporio iuris, tit.* 1. *in prælud. n.* 88. Molin. *d. tom.* 6. *disp.* 8. *n.* 1. *&* 3. D. Barbos. *in d. l. cùm prætor*, §. 1. *à n.* 15. quia respondetur Inquisitores non habere iurisdictionem principaliter ratione officij, cui illa adhæreat, nec sub illius ratione eisdem datam esse, vt contingit in Ordinariis, sed magis eam obtinere ex speciali commissione, seu delegatione, ratione cuius delegationis officium inquirendi, & iudicandi exercere dicuntur, sicut aliàs quilibet delegatus ratione iurisdictionis sibi delegatæ officium habere dicitur, iuxta verba *rub. de offic. & potest. iudic. deleg.* & in hoc sensu intelligenda sunt omnia iura *suprà* citata, quæ de Inquisitoribus loquentia officij mentionem faciunt. 5 6

Nec etiam obstat quòd eisdem Inquisitoribus intra prouin

prouinciam, vel destri&tum, ad quem sunt destinati, acquiritur cognitio vniuersalis negotiorum ad Fidem pertinentium, vt ita secundùm communem dicantur constituti ad vniuersitatem causarum; vel (vt alij nec impropriè loquuntur) si non ad vniuersitatem causarum, quia ad certum, & speciale negotium hæreticorum deputantur, saltem contra vniuersitatem personarum, nempè hæreticorum, sunt constituti; itavt eorum iurisdictio respectu personarum vniuersalis sit, vt probat text. *in præsenti*, ibi, *generaliter*, post aliorum Albert. *in c.1.q.7.n 6 hoc tit.* Penia *d. comm.53.versic. illud tamen*, & vbi ad vniuersitatem causarum, vel ad certum genus earum vniuersaliter tantùm iurisdictio à lege, seu à Principe committitur, Ordinaria censetur, vt per text. *in l.1.verbo cum Vrbem. ff. de offic. Præfecti Vrbis*, resoluunt Menoch. *de arbitr. lib.1.q.12.n.9.* D.Barbos. *in l.cum prætor, §.1 à num.37.40.& 54. cum*
8 *seqq. ff. de iud.* Quia respondetur ideo Inquisitores delegatos censeri, etiam si illis hæreticorum negotium, & ita certum genus causarum generaliter à Papa committatur, vt insinuat text. *in præsenti*, ibi, *generaliter*, ex eo quia in tali commissione adiectum requiritur, vt auctoritate Apost. procedant, & iudicent, *d. cap. vt officium, in princ.* ibi, *auct. Apost. & c. sup. hoc eod. tit.* ac subinde succedit regula text. *in c. cum aliquibus, vers. nisi quòd, de rescript. hoc lib.* vt eleganter aduertit Menoch. *de præsumpt. lib.2. præs.16.n.11.*

9 Cui considerationi non obstat illud, quod aduersùs eam adducit D.Barbos. *d.§.1.n.60.* dicens *d.c. vt officiũ*, non asserere quòd Inquisitores cognoscant auctoritate Apost. sed potiùs quòd habeant officium inquirendi auctoritate Apost. quod est longè diuersum, siquidem omnes Ordinarij officia sua auctoritate Principis obtinent; replicatur enim si attentè legatur, apertè dicere Inquisitores cognoscere auctoritate Apost. verba enim illa, *auctoritate Apost.* non construuntur cum præcedentibus, ibi. *officium est commissum*, quasi dicant quòd habeant officium auctoritate Apost. (nam inter vna, & altera verba virgula adiecta reperitur,) sed magis cum sequentibus, ibi, *auctoritate Apost. positis efficaciùs adimplere*, id est, exequi, & procedere, vt *infra* idem text. ait ibi, *procedatis*, sic docens Pontifex officium Inquisitionis auctoritate Apost. ab Inquisitoribus exequi, seu adimpleri, quo admisso necessariò delegati censendi sunt, iuxta reg. *d. cap. cum aliquibus.*

10 Licèt autem omnia supradicta procedant attenta illa primæua Inquisitorum institutione secundum quam à principio quidam destinabantur ad certas personas, alij ad certas causas, & nonnunquam ad certas prouincias prout necessitas exigebat, ac Summo Pontifici necessarium videbatur, nec officium eorum perpetuò erat stabilitum, vt constat ex iis, quæ circa illorum originem ex aliis tradunt Param. *lib.2. tit.1.c.1.2.& 5.*
11 & Molin. *d. disp.28.num.4.* Nihilominus tamen, quia postea in Regnis Castellæ, Lusitaniæ, Siciliæ, & aliis locis ita suadente necessitate, & vtilitate ad Catholicæ Fidei puritatem, & synceritatem conseruandam officium Inquisitorum perpetuò est constitutum sub vno Inquisitore generali, & cum generali illius senatu, ac aliis particularibus Tribunalibus, cum diuisione diœcesum, & denique cum vniuersali iurisdictione, circa omnes Fidei causas eidem officio veluti cohærentes, quæ quidem omnia propria sunt iudicum ordinariorum, ac iurisdictionis ordinariæ. Nec in hoc videtur admittenda differentia inter Inquisitorem generalem, & cæteros Inquisitores, quam in specie tradit D.Barbos. *d.§.1.n.65.* ex eo ductus quòd cæteri Inquisitores sunt remouibiles ad nutum Inquisitoris generalis; confunditur enim ex eo quòd sicut isti ad nutum Inquisitoris generalis, ita & ille ad nutum Summi Pont.
12 amouibilis est, nec verum est dicere cæteros Inquisitores esse delegatos eiusdem Inquisitoris generalis, & ab eo iurisdictionem accipere, omnes enim immediatè à Summo Pontif. iurisdictionem accipiunt mediante sola nominatione personarum facta per Inquisitorem generalem ex commissione Pontificis sibi indulta, vt post Direct. *p.2.q.3. & ibid.* Penia *commento 52.* comprobat latè Param. *lib.2.q.2.num.37.cum seqq.* Molin. *d. disp.28.num.7.* qui difficultatibus in contrarium satisfaciunt; quæ sententia, nempe Inquisitores esse iudices ordinarios, sine dubio amplectenda foret, si, prout hodie sunt, fuissent à principio à Summo Pont. instituti, quia tamen ab initio officium hoc delegatum incepit, vt *suprà*, modò verò omnes ferè Ordinarij muneris, ac iurisdictionis qualitates, & effectus habent, vt proximè, constanter dici potest illorum iurisdictionem in se quidem delegatam esse, haberéque omnes excellentias delegatæ iurisdictionis, ad ordinariam tamen valde accedere, & cum illa ferè in omnibus conuenire, itavt careat imperfectionibus delegatæ, vt eleganter in proposito tradit, & prosequitur Molin. *disp.28.n.1.& 4.*

13 *Diœcesanis Episcopis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd iurisdictio Inquisitoribus delegata non præiudicat iurisdictioni Episcopi, cùm censeatur concessa cumulatiuè, non priuatiuè, vt per Syluest. *in summ. verbo hæreticus, §.2.n.10. vers. quando negotium hæresis*, Rojas *sing.28. n.2.* Gondisalu. *in tract. de hæres. q.7.n.9.* Carrer. *in tract. n.67. vers. & operabitur*, Simanch. *de Cathol. instit. tit.25. n.4.* Decian. *in tract. crimin. l. c.21.n.10.* Sigism. Scacc. *de iud. c.67.n.9.* Farin. *de hæres. q.186.§.3.n.58.* vbi *n.59.* intelligit vt non censeatur derogatum iurisdictioni Episcoporum Ordinariæ per commissionem, seu delegationem factam Inquisitori generaliter de procedendo in omni crimine hæresis, secus si commissio esset restricta ad certa crimina, & certas personas specialiter, quia tunc etiam ordinariæ Episcoporum auctoritati censetur derogatum. Sed hodie obseruatur quod *supr.* dixi *n.3.*

14 *Concedimus quod per Episcopos, &c.*] Notatur ad hoc, quòd Inquisitor, & Episcopus in crimine hæresis, & in eadem causa, eodémque facto possunt insimul, diuisim, & coniunctim procedere, vt per Zanchin. *in tract. de hæret. c.8.n.4. in princ.* Gondisal. *in simili tract. q.8.n.3.* Carrer. *eod. tract. n.70.* Clar. *§. hæresis, n.5. vers. sed quis*, Rojas *sing.44.n.12. & de hæretic. p.1.n.439.* Simanch. *d. tit.25.n.5.* Decian. *d. lib.5.c.22.n.8.* Farin. *d. q.186.§.3.n.56.*

15 *In qua ferenda, &c.*] Notatur ad hoc, quòd discordantibus Inquisitore, & Episcopo in prolatione sententiæ, seu in alio actu, quam quisque solus expedire non potest, debent Sedem Apost. consulere, vt per Rojas *d.p.1.n.437.* Simanch. *d. tit.25.n.4. vers. si verò concordes*, Eymer. *in direct. Inquisit. p.3.q.50.* vbi Penia *comm.99.* Decian. *d.l.5.c.21.n.3. verbo item quando, & n.22.& c.23.n.18.* Farin. *d.q.186.§.3.n.64.* vbi *n.65.* ait quid faciendum si Episcopus, & Inquisitor discordant in tormentando inquisitum de hæresi.

SVMMARIVM.

1 *Episcopis, & Inquisitoribus hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine non cognoscant, aliàs puniuntur.*

2 *Principes sæculares, eorumque iudices tenentur literas & mandata Inquisitorum contra hæreticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire, sub pœna excommunicationis.*

3 *Incarceratus pro quibuscunque delictis, etiam atrocibus apud iudicem sacularem statim remittendus est ad Tribunal S. Officij quandocunque petatur ob negotium Fidei.*

4 *Iudex sacularis in causa haresis est merus executor, itavt nec de mandato Inquisitoris, nec de crimine illo cognoscere possit.*

5 *Index sacularis tenetur punire, & morti tradere haereticum sibi ab Inquisitoribus traditum, & ad id per censuras Ecclesiasticas compelli potest.*

6 *Appellatio non datur à sententia lata contra hareticos eorúmque credentes, fautores, &c. sed limitatur aliquibus modis.*

7 *Haresis cognitio nullo pacto spectat ad iudices saculares.*

8 *Haresis crimen est merè Ecclesiasticum.*

9 *Dictio,* quoquo modo, *quid denotet, ostenditur.*

10 *Inquisitionis S. Officium impedientes puniuntur non solùm si directè impediant, sed etiam si indirectè.*

11 *Officium S. Inquisitionis impediens excommunicationis vinculo est irnodatus.*

Cap. Vt Inquisitionibus. XVIII.

1 PRincipes & Rectoses saeculates obedire debent Episcopis, & Inquisitoribus, & intendere in captione, inuestigatione, & diligenti custodia haereticozum, & fautorum cùm fuerint requisiti, vt trudantor in carceres Episcoporum, & Inquisitorum, vel alibi in districto, vbi Episcopus, vel Inquisitos mandauerit, ac custodiantur arctè per viros Catholicos deputandos per Episcopum, vel Inquisirorem, donec eorum negotium terminetus per iudicem Ecclesiasticum, & quando condemnati de haeresi ipsis telinquuntur, statim eus accipere debent, & sine dilatione punire, non obstante appellatione, vel proclamatione eorum, quia haec sunt illis interdicta à legibus. Item prohibetur dominis, & officialibus praedictis, vt non cognoscanr, vel iudicent de crimine haresis, quia est Ecclesiasticum, nec liberent è carcere captos pro haeresi sine licentia, vel mandato Episcopi, aut Inquisitoris, nec executionem sibi iniunctam promptè facere, vel adimplere detractent, nec praesumant directè, vel indirectè impedire sententiam, vel processum iudicum, Inquisitorum, vel Episcopi. Si qnis praedictorum praesumpserit contrafacese, vel se opponere, seu impedire, & qui scienter in praedictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, est excommnnicatus, & si per annum pertinax in excommunicatione permanserit, ex tunc condemnabitnr, vt haereticus. Colligunt ex Ordin. Anch. Gemin. Ioan. Andr. Dominic. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 100. Alagona *in compend. pag* 655. remissiuè Ximen *in concord p.* 1. *&* 2.

2 *Parcant, & intendant,* &c.] Notaturad hoc, qnòd Principes saeculares, eorúmque iudices tenentor literas, & mandata Inquisitorum contra haereticam prauitatem celeriter exequi, & illorum officium nullatenus impedire sub poena excommunicationis, vt per Catrer. *in praxi tit. de haret. §. circa secundum, num.* 56. Lucern. Inquis. *verbo impedientes, n.* 1. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 23. *n.* 9. Azeued. *l.* 15. *n.* 7. *tit.* 1. *lib.* 4. *noua recop.* & ad hoc possunt Inquisitores praedicti eos compellere censusis, & poenis, vt docent Decian. *in tract. crimin. l.* 5. *c.* 22. *n.* 21. Bobadil. *in sua politica, l.* 2. *c.* 1. *n.* 16. Pasens meus *in comment. ad Ordinat. Reg. Lusit. lib.* 2. *tit.* 6. *in princip. n.* 1.

3 *In potestatem, seu carcerem,* &c.] Incarceratum pro quibuscunque delictis etiam atrocibus apud iudicem saecularem statim remittendum esse ad Tribunal S. Officij quandocunque petatur ob negotium Fidei, statuit sanct. mem. Pius V. *in sua constit. incipien. Sanctissimus Dominus,* cuius meminete Simanch. *in fin. tract. de Cathol. instit.* & Penia *in addit. ad tract. de Strigiis, quem inseruit in fine direct. Inquis.* Ioseph. Sesse *de inhib. c.* 30. *n.* 52. *cum seqq.*

Statim recipiant indilatè, &c.] Iudex ergo saecularis in causa haeresis est merus executor, nec de processu, nec de sententia, aut de mandato Inquisitoris, nec de crimine illo cognoscere potest, etiamsi mortis poena imponenda sit haeretico, quia totum hoc Inquisitoris prudentiae relinquitus, itavt locus non detur remissioni, vt docent Campag. *in addit. ad Zanch. in tract. de haeretic. c.* 8. *lit. A,* Villadieg. *in simili tract. q.* 19. *versic. an iudex saecularis,* Simanch. *de Cathol. instit. c.* 36. *à num.* 4. Fulch. *de visitat. lib.* 2. *c.* 21. *n.* 8. Rojas *de priuil. Inquisit. n.* 450. Locern. Inquisit. *verbo executio contra damnatos,* Bellog. *in speculo Principum, rub.* 11. *§. viso, num.* 1. vbi Borrel. *in addit. lit. B,* Palat. *in repetit c. per vestras, de donat. inter virum, notab.* 2. *§.* 1. *n.* 22. Azeued. *d. l.* 1. *n.* 125. Penia *in direct. Inquisit. p.* 3. *schol.* 99. *versic. ex hac assertione,* Cened. *ad Decretal. collect.* 55. *n.* 2. Soar. de Pace *in pract. tom.* 2. *pralud.* 2. *n.* 30. Fr. Ludou. Misand *de ordine iudic. q.* 1. *art.* 5. *concl.* 5. Curi. Philip. *p.* 3. *§.* 3. *n.* 19. Farin. *in pract. crimin p.* 3. *q.* 97. *num.* 103. Sanctarel. *de haresi c.* 40. *dub.* 4. *n.* 24. Mendez à Castro *d. lib.* 2. *c.* 1. *num.* 16. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 330. *in* 2. *edit.* 4

Itavt teneatur ipse iudex saecularis punire, & morti tradere haereticum sibi ab Inquisitoribus traditum, ad idque per censuras Ecclesiasticas compelli possit, quamvis dicat liquidò sibi constare sententiam esse iniustam, secundùm Farin. *d. q.* 97. *n.* 105. *cum seqq. & in tract. de haresi q.* 186. *n.* 162. 5

Non obstantibus appellationibus, &c.] Notatur ad hoc quòd à sententia contra haereticos, eorúmque credentes, fautores, defensores, & receptatores lata non datur appellatio, vt per Syluest. *in summ. verbo haereticus, n.* 4. *vers. octaua,* Zanchin. *in tract. de haret. cap.* 20. *num.* 1. Carrer. *in simili tract. n.* 129. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 6. *num.* 2. *& in Enchirid. tit.* 65. *num.* 1. Ioan. Rojas *sing.* 19. *num.* 1. *cum seqq. & sing.* 179. *num.* 2. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 20. *num.* 26. *& cap.* 58. *num.* 3. Ludouic. à Paramo *de origine S. Inquisitionis, lib.* 3. *quaest.* 4. *num.* 58. Farinac. *de haresi q.* 185. *§.* 15. *n.* 227. *cum seqq.* vbi *num.* 230. addit quòd sicut haereticus à sententia contra se lata appellare non potest, ita nec etiam appellare possunt illius haeredes, & *num.* 232. limitat in appellatione à sententia interlocutoria grauaminis illati ante diffinitiuam, & *num.* 235. limitat pariter in appellatione à decreto torturae, & *num.* 240. declarat quòd in casu limitationum supradictarum si Episcopus sit ille, qui grauat, & grauatus est de exemptis, à tali grauamine appellatur ad Papam; si verò grauatus non est de exemptis, tunc appellatus ad Metropolitanum, vel etiam ad Papam omisso medio, at verò si Inquisitor esset Religiosus, non appellatur ad Prouincialem, seu Generalem ipsius Inquisitoris superiorem, sed ad Papam. 6

Prohibemus quoque, &c.] Notatur ad hoc, quòd cognitio criminis haeresis nullo pacto spectat ad iudices saeculares etiam contra laicos, nec in eo iudex saecularis se intromittit nisi à iudice Ecclesiastico fuerit requisitus, & si se intromiserit, ipso iure est excommunicatus, vt per Alphons. de Castro *de iusta haeret. punit. lib.* 1. *cap.* 23. Simanch. *de Cathol. institut. tit.* 36. *n.* 1. *& in enchirid. tit.* 6. *num.* 1. *& tit.* 66. *num.* 1. Albertin. *de agnoscend. assert. q.* 25. *num.* 43. Zanchin. *de haret. cap.* 8. *num.* 1. *&* 2. Gundisalu. *in tract. de haret. q.* 7. *num.* 20. 7

&

& q.20.n.3. Carrer. *in eodem tract.n.61.& 64.ante fin.* Clar.§.*heresis n.4.vers.hoc crimen.heresis*, Petr.Gregor. *syntagm.lib.33.c.7.n.2.*Decian.*in tract.crimin.lib.5.c.25.n.1.& 2.*Sigismund.Seace. *de iudic.c.15.n.2.* Ludouic. à Paramo.*de origine S. Inquisit.lib.3. q.7. n.30. in fine*, Sanctarel. *de heresi c.40. dub.4. n.22.* Farinac. *in simili tract.q.186.§.9.n.153.cum seqq.*vbi *n.154.*ampliat, vt sæcularis iudex non cognoscat de crimine hæresis non solùm principaliter,sed nec etiam incidenter,& *n.158.* subdit quòd licèt iudex sæcularis non possit se intromittere in cognitione hæreticæ prauitatis, non tamen prohibetur hæreticos carcerare ad effectum illos remittendi iudici Ecclesiastico.

8 *Cùm merè sit Ecclesiasticum.*] Notatur ad hoc, quòd crimen hæresis merè est Ecclesiasticum,vt per Carrer. *in pract.tit.de heretic. n.71.* Brun. *de heretic. lib.4. c.1.* Clar.*in §.heresis à n.4.& §.fin.q.96.n.7.* Palat. *in repet. dicti cap.per vestras §.23.num.16.* Gregor.*l.7.verbo Catholicos, tit.7.p.6.* Villalob. *commun. opin. verbo heresis, num.41.* Petr. Gregor. *syntagm. lib.33. cap.7. num.2.* Param.*de origine S. Inquisitionis lib.3. quest.7. num.30. in fine*, Castro *de iusta heretic.punic. lib.1.c.23.* Perez *l.3.tit.4.lib.8. Ordin.pag.86. cum seq.* Duen. *reg.145. limit.2.* Decian.*in tractat.crimin.lib 5. cap.53.* Azened. *l.1.num.116.tit.3. lib.8. noua recopilation.* Marta *de iurisdict. part.1. cap.51. num 3. cum sequentib.* optimè Ignat.de Villar.*in sylua respons.lib.1.resp.12.n.18.* Peregrin. *de iure fisci lib.4. tit.5. n.29. vers. huiusmodi verò crimen.* Farinac.*in tract. de heresi,quast.189.§.9. n.152. cum seqq.*

9 *Quoquomodo.*] Denotat hæc dictio, vt sæculares non se intromittant in causis hæresis, neque in iure, neque in facto consistentibus, vt obseruat D. Barbos. *in l.Titia n.17.ff.solut.matr.*

10 *Directè,vel indirectè, &c.*] Notatur ad hoc, quòd impedientes Sanctum Inquisitionis Officium puniuntur non solùm si directè impediant, sed etiam si indirectè, vt per Vmbert. Locat.*in indic. Inquisit. verbo fautores, n.2.& verbo suspicio n.11.* Eymeric, *in direct. Inquisit.p.2.q.54. à n.1.* Farinac. *de heresi, q.182.§.5. num.74.*

11 *Si quis verò de prædictis, &c.*] Notatur ad hoc, quòd impediens S. Inquisitionis Officium, excommunicationis vinculo est innodatus quam si per annum animo sustinuerit pertinaci ex tunc violenta suspicione conuictus, est vt hæreticus condemnandus, vt docet Eymeric. *in direct. Inquisit. p.2.q.56. n.2.pag. mihi 380.*

12 In gloss.*Percussum*, ibi, *nota canonem latæ sententia.* Ita Tiraq. *in l si vnquam, verbo reuertatur, n.72. C.de reuocand.donation.*

SVMMARIVM.

1 *Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata, sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem nisi prius pronuntiatum fuerit super crimine per iudicem Ecclesiasticum.*

2 *Bona contrahentium incestas nuptias fisco ipso iure à die commissi criminis adiudicantur.*

3 *Hæreticorum bona confiscantur ipso iure.*

4 *Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, retinent rerum suarum dominium, donec per sententiam declarentur.*

5 *Hæreticus non censetur priuatus bonis suis ante sententiam iudicis declaratoriam.*

6 *Sententia declaratoria hæresis incursæ requiritur vt priuatio suum plenarium habeat effectum,nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione.*

7 *Hæreticus habet rerum suarum possessionem antequam feratur sententia declaratoria contra illum, itavt si de facto occupentur, contra occupantem potest agi ad restitutionem.*

8 *Sententia declaratoria necessaria est in casibus in quibus lex ipso iure pœnam inducit, vt amoueri possit reus à possessione.*

9 *Hæretici, & alij, quorum bona ipso iure confiscantur, minimè tenentur ante iudicis sententiam ea fisco restituere.*

10 *Sodomiæ vitium quod, & quæ persona incurrant illud exercentes remissiuè.*

11 *Pœna imposita per legem raptoribus, quæ cum raptis, parentibus suis non consentientibus, matrimonium contrahunt, habent locum, & seruantur de iure Canonico.*

CAP. Cùm secundùm. XIX.

HÆreticorum bona sunt ipso iure confiscata, executio verò confiscationis, vel occupatio bonorum non debet fieri ante sententiam promulgatam ab Episcopo,vel à persona Ecclesiastica habente potestatem, nec mirum, quia qui contrahit incestuosas nuptias vel raptores contradicentibus parentibus,vel qui prohibita transuehunt, priuantur ipso iure,multò magis hic colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin.Ioan Andr. Anchar. Dominic. Monach. Viuian. *in ration. lib.6. pag.101.* Alagona *in compend pag.656.* remissiuè Casal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* 1

Incestas nuptias contrahentes eo ipso, &c.] Notatur ad hoc, quòd bona contrahentium incestas nuptias fisco ipso iure à die commissi criminis adiudicantur, vt per Duen.*reg.150.* Couar. *de sponsalib. p.2. c.6.§.8. num.6.* 2

Bona hæreticorum, &c.] Notatur ad hoc,quòd bona hæreticorum confiscantur ipso iure, vt per Clar. *in §. heresis,n.13.* Menoch. *remed.1 recup.n.308.& cons.99. n.163.cum seqq & cons.195.n.2. & cons.185.num.8.& cons.289.n.10.*Mench.*de success.progress.l.1.§.4.n.166.* Gail.*de pace publica,l.1.c.19.n.18.*Bursat.*cons.7.n.30.& cons.14.n.3.*Henriq.*in summ.l.15.c.56.§.1.lit.Z*, Surd. *decis.247.n.1.& de aliment. tit.8. priuileg.35. & tit.9. q.32.*Peregrin.*de iure fisci,lib.5.tit.1.n.166.*Azor.*instit. moral p.1.l.8.c.12.q.1.*Roland.*cons.8.lib.3.* Carpan. *ad statuta Mediolan.tit.de bonorum confiscat. n.610.* Franc. Torreblanc.*in epit.direct.lib.3.c.11.n.7.* Paul.Comitol. *respons.moral.l.4.c.1.*Sayr.*in Claui Regia,lib.9.c.11.n.3.* Less.*de iustit.l.2.c.29.dub.8.* Farin. *in praxi crimin.p.1. q.25.n.13.& in tract.de heresi,q.190.§.1.n.1.cum seqq.* Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2.c.24. à num.1.* Reuerend.D.Ricciul.*de iure personarum extra gremium Ecclesiæ exist.l.5.c.31.num.3.* Sanctarel. *de heresi,c.21. dub.1. à princip.* 3

Eo ipso iure suarum dominium, &c.] Notatur ad hoc quòd hæretici, & alij, quorum bona ipso iure publicantur, amittunt bonorum suorum dominium à die commissi criminis, illudque in fiscum transfertur, vt docent Surd.*de aliment.tit.8.priuil.59.n.7.& 8.& tit.9. q.32.num.5.*Menoch.*cons.185.num.8.* Peregrin.*d.tit.1. num.166.*Lessi.*d.c.29.dub.8.n.64.* Sayr.*in claui Regia, lib.3.cap.9.num.30.*Azor.*d.part.1.lib.5.cap.7.q.2.& l.8. c.12.q.2.* Ricciul. *d.cap.31.num.6.* Contrariam tamen sententiam,quæ forsan sicut receptior, ita probabilior videtur, videlicet quòd ij omnes retinent rerum suarum dominium, donec per sententiam declarentur, probant Simanch.*de Cathol. instit.tit.9.n.173.& 187. & à n.229.*Vasq. *1.2.q.96. art.5. disp.170. toto cap.3.* 4

 Franc.

Franc. Bec. *conf.* 57. *sub num.* 15. Molin. *de iustit. tom.* 1. *disp.* 95. *col.* 11. *vers. dubium verò est*, Henriq. *in summ. l.* 13. *c.* 56. §. 2. *paulò ante finem*, Auil. *de censur. p.* 1 *dub.* 7. *col.* 5. Sanch. *d. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 2. & 3. plores, quos refert, & sequitur Sanctarel. *d. q.* 21. *dub.* 1. *n.* 2.

5 *Vel bonorum ipsorum occupatio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd hæreticus non censetur priuatus bonis suis ante sententiam iudicis declaratoriam, vt per Menoch. *conf.* 99. *n.* 168. *cum seqq.* & *conf.* 185. *n.* 7. & *conf.* 301. *n.* 20. & *de arbitr. casu* 416. *n.* 63. Mench. *vsufreq. c.* 7. *n.* 3. & 14. Mexi *in tract. tassa panis concl.* 6. *n.* 68. *cum seqq.* Henriq. *d. lib.* 13. *c.* 56. §. 2. *lit. F*, Surd. *decis.* 247. *num.* 2. Zerol. *in praxi Episcop p.* 1. *verbo priuatio, vers. ad quintum*. Fr. Emman. *quæst Regul. tom.* 2. *q.* 83. *art.* 1.

6 Priuatio enim vt suum plenarium sequatur effectum requiritur sententia declaratoria hæresis incursæ, nec ante poterit hæreticus remoueri à possessione, vt docent Sarnen. *in reg. de annali, q.* 52. *n.* 5. *vers. secunda ratio est*. Bursat. *conf.* 14. *n.* 18. & 19. *lib.* 1. Surd. *decis.* 247. *n.* 2. Sanch. *d. l.* 2. *c.* 26. *n.* 12. Ricciul *d. lib.* 5. *c.* 19. *n.* 12.

7 Antequam enim feratur sententia declaratoria contra hæreticum, habet ille veram rerum suarum possessionem, Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 9. *n.* 173. & *seqq.* Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 32. *n.* 14. Ricciul. *d. lib.* 5. *cap.* 51. *n.* 10. itavt si de facto occupentur ab aliquo, contra occupantem possit agi ad restitutionem, provt resoluunt Bursat. *conf.* 43. *n.* 22. *vers. crederem, lib.* 1. Molin. *d. disp.* 95. *in solut. ad* 3. Vasq. 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *disp.* 170. *c.* 4. *num.* 5. Sanch. *d. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 18. Ricciul. *d. c.* 31. *n.* 11.

8 Nam sententia declaratoria necessaria est in casibus in quibus lex ipso iure pœnam inducit, vt amoueri possit reos à possessione, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 400. *cum seqq. C. de reuocand. donat.* Menoch. *remed.* 5. *recuper. n.* 69. Capye. *decis.* 112. *n.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 9. *q.* 25. *n.* 73. & *seqq.* Peregrin. *de iure fisci, lib.* 4. *tit.* 5. *num.* 8. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 303. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. l.* 1. *concl.* 51. *n.* 3. Cald. Pereira *de resolut. emphyt cap.* 17. *num.* 25. & 29. & *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 23. *n.* 49. & *conf.* 2. *n.* 24.

9 Vnde hæreticos, & alios, quorum bona ipso iure publicantur, minimè teneri ante iudicis sententiam restituere fisco ea bona, sustinent Anton. Gomez *var. tom.* 3. *cap. vlt. n.* 3. Simanch. *d. tit.* 9. *à num.* 161. Penia *in direct. Inquisit. p.* 3. *commento* 158. Azeued. *in rub. tit.* 1. *n.* 24. *lib.* 2. & *l.* 1 *n.* 18. *tit.* 3. *lib.* 8. *noua recopil.* Molin. *de iustit. tom.* 1. *disput.* 95. *vers. contrariam sententiam*, Henriq. *d. c.* 56. §. 2. *paulò ante fin.* Sayr. *d. l.* 3. *c.* 9. *n.* 30. Lessi. *d. c.* 29. *dub.* 8. *n.* 64. Emman. Sà *verbo fiscus*, *n.* 4. & plures alij citati à Cened. *ad Decret. collect.* 2. *n.* 3. & à Sanch. *d. lib.* 2. *c.* 22. *n.* 6. & à Sanctarel. *d. c.* 21. *dub.* 1. *num.* 4.

10 In gloss. *Naturæ contrarias.* De Sodomiæ vitio, & de pœnis contra illud excrecentes egi latè *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 44.

11 In gloss. *Certòque casu*, ibi, *sed nunquid de iure Canonico habebit locum hæc pœna*, &c. Notatur ad hoc, quòd pœnæ impositæ per legem raptoribus, quæ cum raptis, parentibus suis non consentientibus, matrimonium contrahunt, habent locum, & seruantur de iure Canonico, vt per Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 1. *num.* 13. Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 12. *n.* 27.

12 In gloss. *Ipso iure*, ibi, *& puto confirmationem hanc locum habere, etiamsi ille Catholicos filios habeat*, &c. Vide Ricc. *d. lib.* 5. *c.* 28. *n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Hæreticorum in causis proceditur simpliciter & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij.*
3 *Clausula*, simpliciter, & de plano, &c. *in crimine hæresis non tollit solemnitates iuris gentium, vel diuini, nec per illam sublata sunt substantialia, & necessaria causæ.*
4 *Aduocatus, seu procurator non admittitur quando contra hæreticum proceditur.*
5 *Citatio partis vt videat iurare testes non requiritur, nec illorum, & accusatorum nomina publicantur in causis hæreticalibus, quod an procedat solùm si immineat graue testiū periculum, ostenditur.* n. 6. & 7.
8 *Specialitas huius tex. in quo consistat, ostenditur.*
9 *Citatio partis est facienda, & testium nomina sunt publicanda non dato graui testium periculo, sed timore tantùm alicuius leuis damni.*
10 *Periculum an sit graue, vel non, iudicum conscientiæ, & arbitrio relinquitur.*
11 *Citatio, & publicatio testium hodie indistinctè denegatur in crimine hæresis.*
12 *Hæreticalibus in causis post publicationem, vel aperturam testium possunt iidem, vel alij testes recipi.*
13 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *quam vim, & effectum habeat, remissiuè.*
14 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt ordo iudiciarius sit sublatus.*
15 *Clausula*, simpliciter, & de plano, &c. *non possunt vti inferiores à Papa.*
16 *Legatus de latere non potest committere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam.*
17 *Inferior non potest tollere legem inferioris.*

Cap. Statuta. XX. & vlt.

IN Inquisitionis hæreticæ prauitatis negotio procedi 1
potest simpliciter, & de plano, & absque Aduocatorum, ac iudiciorum strepitu, & figura. Item si propter potentiam reorum timetur imminere graue periculum accusatoribus, testibus, vel deponentibus, si publicentur nomina, tunc eorum nomina non publicè, sed secretè coram Episcopo, vel eo absente coram Vicario, quando Inquisitores procedunt, si verò procedit Episcopus, coram Inquisitoribus si haberi commodè possit copia eorundem, & semper etiam coram aliis personis, prouidis, honestis, & iurisperitis, quibus seriò manifestetur, & explicetur totus processus, & de eorum cōsilio procedatur ad sententiam, & condemnationem, & ad cognitionem iudicis instruendam adhibeatur plena fides depositionibus talium testium, non obstante quòd deponentium, vel testium nomina non fuerint eis ostensa. Item consultoribus prædictis possunt indicere secretum de præmissis, & si opus fuerit sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, si violent secretum, sed Inquisitores Episcopum, vel Episcopus Inquisitores hac de causa non excommunicet, sed in virtute sanctæ obediētiæ tenentur ad secretum. Item præcipitur Episcopis, & Inquisitoribus, vt vbi est securitas, non dicant esse periculum, & sic nomina supprimant, nec vbi est periculum, dicant esse securitatem, & sic nomina vulgentur. Item decreta, & responsa Pontificum circa Inquisitionem, quæ hic non contradicunt, maneant in suo robore. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.* 5. *pag.* 102. Alagona *in compend. pag.* 637. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Procedi

2 *Procedi possit simpliciter, & de plano*,&c.] Notatur ad hoc, quòd in causis hæreticorum procedirur simpliciter,& de plano, sine strepitu, & figura iudicij,vt per Syluest. in summ. verbo hareticus, §. 2. num.10. in princ.Simanch.de Cathol. instit. tit.5. num.1.& tit.44. num.30.Zanchin.de haretic. cap.9.in princip. Gondisal. in simili tract.q.21.num 1. Carrer. eod.tract.num.92. in fine, vers. item procedere possunt, & num.105.& 108. Rojas sing.145.num.3. Eymer.in direct.Inquisit.part.3. q.54. vbi Penia commento 103.Decian. in tract crimin. lib.5.cap.34. num.1. Sigism. Scacc. de iudic. causarum ciuil.crimin.haret.c.52. num.2. Ludou.à Paramo de origine S. Inquisitionis, lib.3.q.9.num.45. Farin. de haresi, 3 q.184.§.2.num.13.cum seqq.vbi num.16.declarat clausulam prædictam simpliciter,& de plano,&c.in crimine hæresis non tollere solemnitates iuris gentium, vel Diuini, nec per illam sublata esse necessaria, & substantialia causæ, illa scilicet, sine quibus nec iustè, & rectè, nec commodè negotium tractari potest, & n.18. subdit quòd in causis hæreticalibus requiritur etiam legitimatio personarum, aliàs processus redderetur nullus.

4 *Et absque aduocatorum*,&c.] Notatur ad hoc, quod in crimine hæresis quando contra hæreticum proceditur, Aduocatus, seu Procurator non admittitur, vt per Syluest.in summ.verbo hareticus,§.1.num.14.in fine, vers.decima quarta, Carrer.in tract.de haret. n.114. Simanch.de Cathol.instit.tit.5.n.1.Clar.in §.haresis,n.17. vers.vltimus,Decian.in tract. crimin. lib 5.c.51.n.13.in princip.lat. Farin.de haresi.q.197.§.3.num.54. cum seq. vbi num.64. dicit quòd non solùm aduocare,sed etiam supplicare pro hæreticis prohibitum est, & num.65. ampliat, quamvis sint accusati de alio crimine, vel de alia causa.

5 *Iubemus tamen*,&c.] Notatur ad hoc,quòd in causis hæreticalibus non requiritur citatio partis vt videat iurare testes,nec illorum, & accusatorum nomina publicantur vbi graue non immineret periculum, vt per Socin.reg.523.limit.4.Afflict.lib.1.const.rub.51.à n.18. Roman.singul.369.Zanchin.de haret.c.9.n.6.vers.si tamen inquirens, Decian. in tract. crimin. lib.5.c.33.n.16. & c.34.n.2. Nauar. in cap.inter verba,n.711. Simanch. de Catholicis instit.tit.44.n.25.cum seqq.& tit.64.n.18. & 18.& in praxi hareseos,c.35.à n.13.Rojas sing.440. vers. sed quando,& sing.207.& sing.196.n.6. Menoch. de arbitr.casu 37. n.5. & cons.383. Paris. cons.2.n.154. cum seqq.vol.1. Rebuff. de reprobat. testium, n.74. vers. septimo,Gregor.l.11.verb conducho,tit.17.p.3.Clar.§.fin. q.49.n.3.Repert.Inquisit.§.nomina, vers.nunc videndum est, vbi Mandos. in addit.lit.B,Villadieg.de haret.q.14. à princip.Azeued.l.13. n.3. vers. primo in causa haresis, tit.7. l.3. noua recopilat. Penia in direct.Inquisit.part.3. commento 29.num.119.& commento 124.pag.679. cum seqq. Rendin. de maiest.Princip. §. sed etiam per legitimos tramites, num.150. Segura Daualos in direct. indic. Ecclesiast. p.2.c.14.n.11.& 16.Salzed. ad Bernard. in pract.c.131.lit.D, vers. cum equidem, in nouiss. impress. Cened.ad Sextum collect.6.num.1. Fr.Emman.quast.Regular.tom.2.q.15. art.1. Mascard. de probat. concl.682. num. 36. Farinac. de haresi, q.188. §.1. num.7. cum seqq.

6 Plures ex citatis Doctoribus existimant text.in presenti, à iuris regulis deuiare in d. cap.2. de testibus, & cap.qualiter 24. vers. debet igitur de accusationib. quod non inconuenit propter potentiam delinquentium in plerisque facere,iuxta text.in cap. contingit, de dolo, & ita specialiter procedere quando graue testium imminet periculum, patet ibi, videant Episcopi, vel Inquisitores graue periculum imminere. Ratio autem specialitatis fundatur in bono communi, & vtilitate Reipub. quodquidem bonum commune, & vtilitas tolleretur si prædicta citatio, & publicatio fieret, siquidem testes timentes præsentiam deliquentis data notitia proprij testimonij ad vitandum damnum à testimonio facillimè desisterent; vnde ne copia testium subtraheretur, existimant ferè omnes supracitati legem occurrendo huic malo communi, & incommodo Reipubl. cum quali delinquentis præiudicio voluisse citationem partis, & testium publicationem denegate, auferendo medium ad defensionem ordinatum,quod non est inconueniens, vt ex iusta causa fiat propter aliquod maius bonum publicum consequendum, præsertim si aliis modis prædicta defensio manet conseruata, provt manet hic interuenientibus aliis requisitis necessariis.

7 Verùm licèt prædicta ratio specialitatis in se vera sit, & includat, scilicet imminenti graui testium periculo citationem partis, & testium publicationem non esse faciendam secundùm Farin. & ab eo citatos, in tract.de haresi,q.188.§.1.n.9.nihilominus tamen ad text.in prasenti, non videtur rectè accommodata, siquidem talis ratio licèt sit specialis respectu regulæ generalis, de qua in d. c.2. & in d. §. debet, non tamen specialis est respectu criminis, de quo in hoc text. eo quòd dato tali imminenti periculo in omnibus aliis criminibus, præsertim vbi agitur de periculo animæ, vel reipub. detrimento, eadem citatio, & publicatio delinquentibus denegatur, vt meliùs tuetur Anton. per text.ibi in cap.praterea il.2. de sponsalib. intendit Felin. d.n.13. fatetur expressè Nauar.vbi suprà n.711.dicit receptam sententiam in praxi Clar.in §.fin.q.49.n.3.cùm in omnibus supradictis criminibus ratio boni publici suprà considerata concludat. Licèt contrarium (quod forsan verius mihi in puncto iuris videtur) resoluant Franc. hic n.2. Villadieg.de haret praxis.q.14.vers.occurrit dubitatio, Rupert.Inquisit.verbo nomina col. vlt. Rojas d. sing.196.n.7. & sing.140.in princ. Martin.de Olano in antinom.lit.T,n.26. Segura d.c.14.à n.20. Gom. d.c.13. n.21. Salaed.d.c.131.lit.D,vers.sed silentio, latè Cened. d.collect.6.n.2.cum seq.

8 Vnde aduertimus specialitatem huius text. in eo consistere, quia licèt in aliis criminibus imminenti graui periculo citatio partis, & testium publicatio saltem eo modo, quem refert Clar. d.n.3. cessare debeat ex ratione de qua suprà, & in hoc casu cesset reg.text. in d. §. debet, tamen in crimine hæreticæ prauitatis contrarium dicendum videbatur, itavt,ab aliis in illa specie exceptum adhuc maneret in reg. de qua in text. in d.c.2. & in d.§.debet, eo quòd cùm sit aliorum omnium criminum nefandissimum, & Reipub. maximè nociuum,in illo igitur de maiori damno delinquentis, quàm in aliis criminibus, nempe de bonis illius, de fama propria,& honore suorum,quæ quidem omnia in testibus non proponebantur sicut in delinquentibus, in quibus prædictorum omnium defensio periclitabatur. Quibus tamen non obstantibus lex ista sanctissimè specialiter constituit, vt propter graue testium periculum prædicta citatio, & publicatio non fieret, non obstante grauissimo damno delinquentis, quod quidem minus reputauit quàm illud, quod ex citatione, vel publicatione resultare videbat, eo quòd datis illis cessabat accusatio hæresis,& ostensio,seu manifestatio illius, quibus cessantibus tota Respubl. corrumpebatur, & penitus destruebatur, quòd quidem esse multò maius damno delinquentis, imò omnium malorum maximum, nemo est qui ignoret, iuuat doctrina Abb. in d.cap.praterea, n.4.

9 Ex his igitur colliges non dato graui testium periculo, sed timore tantum alicuius leuis damni esse faciendam citationem partis, & testium nomina esse publi

publicanda. Constat namque in hac specie cessare rationem specialitatis, de qua *suprà*, & vigere rationem text. *in d.c. 2. & in d. §. debet*, prout in specie probat text. *in præsenti, vers. cessante*, communis ex Paris. *cons. 1. n. 164. l. 4.* Villadieg. *de hæretica prauit. q. 14.* Simanch.
10 *in praxi hæreseos, c. 35. à n. 13.* Et an periculum sit graue, vel non, iudicum conscientiæ, & arbitrio relinquitur, Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. q. 76. & ibi* Penia *commento 125.* Farin. *d. q. 188. §. 1. n. 11.* Sic aliàs cessante prædicto periculo in crimine læsæ Maiestatis talis citatio, & publicatio non denegatur, vt obseruat Bart *in extrauag. ad reprimendam, verbo publicationem, & verbo figura, n. 26.* Hodie tamen inspecta Extrauag. Innoc. VI. in praxi indistinctè denegatur prædicta citatio, & publicatio in hoc crimine, nec procedit text. *in præsenti, in*
11 *d. vers. cessante*, refert Simanch. *d. c. 35. n. 15.* idque meritò effectum est ad euitanda pericula, & scandala, quæ licèt immineant, sequi tamen possunt, & aliquando sequuntur. Quamvis Inquisitores etiam hodie aliquando soleant reo publicare non solùm dicta, verùm etiam quandoque nomina testium, quinimo ipsosmet testes confrontare, idque facere solent quando ex circumstantiis illud esset necessarium vel vtile ad conuincendum delinquentem, & probabiliter non appareat periculum, vel scandalum de quo *suprà*, ex Simanch *d. c. 35. n. 16.*

12 Hinc etiam ex hoc text. colligit Angel *in l. per hanc C. de temporib. appellat.* quod in causa hæreticæ prauitatis post publicationem, vel aperturam testium possunt iidem, vel alij testes recipi, sequuntur Dominic. *in c. vt officium, §. verum. n. 7. sup hoc eod. tit.* Felin. *in c. fraternitatis, n. 10. de testib.* Albertin. *in c. 1. sup hoc eod. tit. & lib.* plures, quos refert, & sequitur Simanch *de Cathol. inst. c. 64. n. 50.* Rojas *sing. 203.* Etenim cùm in hoc crimine ante fiat secretè publicatio, & stante illa reus in carcere detentus subornare nequeat, quinimo hodie indistinctà illi denegatur propter quod subornationis timor, & periculum non appareat, & cessante tali timore, & periculo prohibitio cessare debeat, ex reg. text. *in c. cùm cessante, in princ. de appellat*, rectè fit vt in hoc crimine post testium publicationem, vel denegationem illius iidem, vel alij testes recipiantur. Accedit quia Reipub. maximè interest, vt veritas in iudicio S. Inquisitionis quocumque tempore manifestetur, vel nè hæresis impunita maneat, vel ne per iniuriam puniatur innocens, sic aliàs sententia in tali causa hæresis prolata in rem iudicatam non transit, vt fatetur Rojas *sing. 103. post med.* Facit tandem, quòd iudex in hoc crimine non tantùm ad instantiam partis, sed ex officio pro bono publico recipit testes tam contra reum, quàm pro illo, & constat recipiendos esse testes post publicationem factam quando iudex ex officio in causa procedit, eo quòd in illo sic procedente non datur timor, & periculum subornationis sicut nec illum, sed tantùm litigantes prohibitio comprehendit, prout in specie probat text. *in c. cùm clamor*, vbi Doctores *de testib.* tradit Bellam. *in d. c. fraternitatis, n. 9.* & antea Bart. *in l. ex lege, § si publico, num. 17. ff de adulter.* communis ex Claro *§. fin. q. 61. n. 2.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 34. in fine*, Rojas *de sing. 203.*

13 In gloss. *Figura*, ibi, *simpliciter, & de plano, & sine iudiciorum strepitu.* De hac clausula egi latè *in tract. de clausulis vsufr. claus. 176.* secundum Lugdun. impress.

14 In ead. gloss. ibi. *Nullum ordinem iudiciarium seruare tenetur.* Notatur ad hoc quòd claus. *Simpliciter, & de plano*, &c. operatur vt ordo iudiciarius sit sublatus, secundùm Brun. à Sole *in locis communib. verbo claus. 48.* Mart. *de claus. p. 1 claus. 180. n. 5.* in vlt. impress. Ludou. Rodulph. *de absoluta Principis potest. lib. 2. q. 29. n. 1.*

15 In ead. gloss. ibi, *Sed dubitari potest an inferior à Papa*, &c. Notatur ad hoc, quòd inferiores non possunt vti claus. *simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij*, vt per Perez *tit. 1. lib. 3. Ordinam. pag. 452.* Mench. *tit. de testatoris potentia, lib. 1. § 6. n. 12.* Azeued. *l. 2. n. 58. tit. 14. lib. 4. noua recop.* metipsum *d. claus. 176. n. 2.*

Notatur etiam ad hoc, quòd Legatus de latere non potest committere causam sine strepitu, & figura iudicij definiendam, vt docent Mench. *illustr. c. 31 n. 23.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 300. n. 50.* ego ipse *d. claus. 176. n. 2. in fine.* 16

In ead. gloss. ibi, *Absurdum enim esset dicere*, &c. Notatur ad hoc, quòd inferior non potest tollere legem Superioris, vt per Surd. *cons. 58. num. 6.* Menoch. *illustr. c. 35. n. 10. cum seqq.* Brunor. à Sole *in locis comm. verbo inferior 4.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel gloss. 45. §. 1. n. 69.* 17

In gloss. *Iudiciis.* Vide Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 33. n. 3.* Clar. *§. fin. q. 49. n. 3.* 18

De Schismaticis.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Posterorum, & posteritatis appellatione regulariter fœminæ, & nati ex eis continentur*, & n. 3.
4 *Cardinales non comprehenduntur in nominationibus nisi exprimantur.*
5 *Verba*, omnino priuamus, *denotant latam sententiam.*
6 *Collegium Cardinalium Sede Apost. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat sicut Capitulum Episcopalis Sede vacante? remissiuè.*

CAP. Ad succidendos. Vnic.

Bonif. VIII.

PONTIFEX Bonifacius VIII. deponit in hoc text. à Cardinalatu Iacobum, & Petrum Columnenses, & imponit alias pœnas, & filios etiam ac posteros Ioannis, qui fuit frater Petri de Colonna, inhabilitat ad Cardinalatum, & dignitates *perpetuò* in Ecclesia Romana, alibi verò vsque ad quartam generationem, & qui prædictos Petrum, & Iacobum pro Cardinalibus habuerit, &c. excommunicationis Sedi Apost. reseruatæ sententia duxit innodandum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 111.* Alagona *in compend. pag. 663.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1.* 1

Et posteros, &c.] Notatur ad hoc, quod posterorum, & posteritatis appellatione regulariter fœminæ, & nati ex eis continentur, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 9. n. 242. & n. 249.* subdit quòd posterorum appellatione descendentes tam ex masculis, quàm ex fœminis continentur, de quo etiam Peregr. *de fideicom. art. 22. n. 37.* Surd *cons. 140. n. 8. & 57.* 2

Bonis, & iuribus publicatis, &c.] Vide Tiraq. *in l. si vnquam, verbo bona, n. 10. C. de reuocand donat.* latè Pinel. *in rub. de bonis maternis p 1. n. 26. cum seqq.* 3

Cuiuscunque fuerit praeminentia, conditionis, &c.] Ergo in nominationibus non comprehenduntur Cardinales nisi exprimantur, vt per Rebuff. *in tract. nomin.* 4

nomin.q.8.n.6. quiequid dicat Monet. *de decimis, c.9. q.3. n.122.* Vide plura quæ cumulat Gonzal.*ad reg.8. Cancel. gloss.24.*

5 *Omnino priuamus.*] Hæc verba denotant latam sententiam iuxta ea, quæ tradunt Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n.25.& à n.75. C. de reuocand. donat.* Ioan.de Salas *de legib.q.96.tract.14.disp.15.sect.7. sub n.79.& disp.16.sect.8.n.29.in fine,* Farin.*fragm.crimin. p.2.lit.L, n.121.*

6 In gloss. *Sede vacante.* Collegium Cardinalium Sede Apost. vacante an Pontificis iurisdictione gaudeat, sicut Capitulum Episcopali Sede vacante? Vide Henriq.*in summ.lib.14.de irregul.c.18.§.2.in fine,* Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.10.n.44.* Monet. *de commut.vlt.volunt.c.5.n.186.* & dixi latè ad *Clement.nè Romani 2.n.4.cum seqq. de elect.*

De Homicidio.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Assassinorum manu faciens vel mandans aliquem Christianum interfici tanquam ab omnibus diffidatus absque alicuius probatione sententias incurrit excommunicationis, & depositionis ab officio, & beneficio.*
2 *Assassini crimen nè dum atrocissimum, & grauissimum in iure reputatur, sed etiam crudele inhumanum, execrabile, & horrendum nuncupatur.*
3 *Assassinium committi dicitur à quacunque persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis.*
4 *Pœna contra assassinos ne dum contra personas sæculares, sed etiam contra quascunque alias Ecclesiasticas exequi debent.*
5 *Assassinus vt propriè quis dicatur quoad pœnas huius text. requiritur vt interfectus sit Christianus.*
6 *Assassinus dicitur mandans, & assassini pœna punitur, idem in mandatario, vt n.7.*
8 *Assassinij pœna locum habet etiamsi mors non sequatur.*
9 *Assassinij pœna punitur siue publicè siue secretè quis assassinos recipiat.*
10 *Assassinum defendens assassinij pœna punitur.*
11 *Excommunicationem incurrunt illi, qui per assassinos interficiunt aliquem Christianum, aut mandant interfici, quamvis non sequatur mors, aut illos receperint, defenderint, &c.*
12 *Depositionis pœnam statim incurrit delinquens in crimine assassinij.*
13 *Assassinus Clericus non degradatur actualiter.*
14 *Degradatio actualis non impeditur clero pro crimine læsæ Maiestatis.*
15 *Assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, ac beneficio.*
16 *Verba,* incurrat sententias ipso facto, *inducunt canonem latæ sententiæ.*
17 *Beneficia assassini vacant ipso iure.*
18 *Assassini bona occupantibus conceduntur.*
19 *Assassinus à quolibet priuato impunè offendi, & occidi potest.*
20 *Argumenta probabilia sufficiunt ad probationem criminis assassinij, non modò ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad pœnā ordinariam, & capitalem.*
21 *Argumenta probabilia quæ dicantur, ostenditur.*
22 *Pœna vbi ipso iure est imposita in casu contrauentionis, debet super dicta contrauentione præcedere sententia iudicis declaratoria facti parte citata.*
23 *Conatus punitur in crimine assassinij, etiamsi effectus sequutus non fuerit.*
24 *Assassini propriè qui dicantur, ostenditur.*
25 *Pœna contra assassinos statuta exequi possunt etiam contra Prælatū, Episcopum, vel Archiepiscopum.*
26 *Assassini in crimine sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta, nulla pœna punitur.*
27 *Assassini incurrunt excommunicationem à qua poterit Ordinarius reum absoluere.*
28 *Dictio, liberè, interpretatur, id est, nomine non vocato.*

Cap. Pro humani. I.

Innoc. IV.

PER assassinos faciens interficere aliquem Christianum, vel mandans, licèt mors non sequatur, vel eos receperit, defenderit, vel occultauerit, incurrit ipso facto excommunicationem, & depositionem à dignitate, honore, Ordine, officio, & beneficio, itavt aliis conferri possint ab eo, ad quem spectat collatio, & est etiam cum suis mundanis bonis perpetuò diffidatus à Christiano populo. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersùs eum sententia requiritur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.5. pag.128.* Alagona *in compend. pag.675.* remissiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.* 1

Scelus tam execrabile, &c.] Assassinij igitur crimen nè dum atrocissimum, & grauissimum in iure reputatur, sed etiam crudele, inhumanum, execrabile, & horrendum nuncupatur, vt tradunt Couar. *var. lib.2. c.20.n.10.* Monticel. *reg.crimin.6.num.2.& 3.* Roland. *cons.14.n.14.lib.4.* Dec. *cons.82.post n.4. lib.2. & consil.115.n.14.lib.3.& in tract. crimin.lib.9.c.30.n.4. & n.45.* Farin. *in praxi crimin. p.5.q.123.n.6.& 7.* 2

Vt quicunque Princeps, & Prælatus, &c.] Notatur ad hoc, quòd assassinium committi dicitur à quacunque persona cuiuscunque gradus, seu dignitatis existat etiam quòd sit Princeps, vt tenent *in præsenti,* Host. *n.19.* vbi ampliat siue Princeps sit maior, siue maximus, cùm hic text. sit fauorabilis, & medicinalis Reipubl. idcirco extendendus, & latè interpretandus, Archid. *post n.2. in verbo Princeps,* Gemin. *num.5.* & Franch. *n.3.* Capyc. *decis.155.n.23.& seq.* Dec. *in tract. crimin.lib.9.c.39.n.6.* vbi ampliat etiam in Imperatore Farin. *d. q.123. n.23.* Et extendi ad personas maximi gradus etiam Cardinales tradit Marc. *de iurisd. p.4. casu 85.n.11.& casu 129.n.2.* 3

Seu quevis alia Ecclesiastica, &c.] Ergo pœnæ contra assassinos statutæ ne dum contra personas sæculares, sed etiam contra quascunque alias Ecclesiasticas exequi debent, vt per Farin. *d.q.123. n.24.* vbi ex Host. *sub n.19.* Ioan. Andr. *n.4. col.3. post med. in verbo sæcularis,* Gemin. *in §. Sacri, n.6.* ac omnes *in præsenti,* extendit etiam ad Laicos Religiosos. 4

Quempiam Christianorum.] Ergo vt quis dicatur propriè assassinus, & consequenter in eo locum habeat dispositio huius text. requiritur quòd interfectus sit Christianus, vt docent Clar. §. *assassinium, num.2.* Gutier. *pract.l.3.q.7. num.8.* Couar. *var. lib.2.cap.20. num.10.vers.hinc apparet,* Plac. *in epitome delict. lib.1. c.19. num.29.* Peguer. *crimin. decis.5. num.29.ad med.* Zerol. *in praxi Episcop.p.1. verbo assassini, vers. hinc* 5

orium

oriuntur, Farin.*d.q.*123.*n.*133.*cum seqq.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.*, 8.

6 *Interfici fecerit, vel etiam mandauerit.*] Ergo mandans assassinus dicitur, & assassinij pœna punitur, vt per Gram. *voto* 9. Matth. de Afflict. *in constit. Neapol. lib.*1.*rub.*12.*n.*16. Vincent. de Franch *Neapol. dec.*176. Menoch. *de arbitr. casu* 360. *à n.*39. Salzed *ad Bernard. c.*96. *aliàs* 100. *vers. primus est casus*, in nouiss. impress. Mascard. *de probat. concl.*138. *n.*1. Dec. *in tract. crimin. tom.*1. *lib.*4. *c.*9. *n.*79. Gutier. *pract. lib.*3. *q.*7. *n.*23. Cardos. *in praxi iudicum verbo assassinus*, *n.*1. Farin. *d.q.*123. *num.*26. & 27.

7 Amplia procedere etiam in mandatario, vt docent Gutier *d.q.*7.*n.*18. Farin. *d.q.*123.*n.*19 & *p.*4.*conf.*101. *n.*3. Salzed *d.c.*100. *vers. secundus casus*, vbi *in vers. tertius casus*, subdit quòd quando mandans tentauit mandatarium vt pecuniam acciperet, & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extraordinaria pœna, cùm talis conatus remotus sit ab ipso effectu.

8 *Quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur.*] Notatur ad hoc, quòd assassini pœna locum habet etiamsi mors non sequatur, itavt mandans aliquem per assassinum interfici, etiam morte non sequuta, pari debeat easdem pœnas impositas *in hoc text.* vt per Bernard. Diaz. *d.c.*100. *n.*6. & Salzed. *ibi lit. D*, Anton. Gomez *de delict. cap.*3. *rub. de homicid. num.* 10. *in princ.* Monticel. *reg. crimin.* 7. *n.*77. & *reg. crimin.* 8. *num.* 11. & *seq.* Dec. *in tract. crimin. lib.* 9. *c.*36. *num.*2. & 4. Gregor. *l.*3. *verbo mandadole matar*, *tit.*27. *p.*7. Gutier. *d.q.*7. *num.*26. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo assassinum*, *n.*1. & 2. Farin. *d.q.*123. *à num.*79. vbi multipliciter declarat.

9 *Aut eos receptauerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd siue publicè, siue secretè quis assassinos recipiat, assassinij pœna punitur, vt per Farin. *d.q.*123. *num* 29. Bernard. Diaz. *in pract. c.*100. *n.*1. *in nouiss. impress.* Ant. Gabr. *commun. lib.*7. *concl.*1. *n.*33. Dec. *in tract. crimin. lib.*9. *c.*30 *n.*42.

10 *Et defenderit.*] Notatur ad hoc, quòd qui assassinum defendit assassinij pœna punitur, vt per Host. *n.*26. Ioan. Monach *in princ.* & *n.*6 *vers. quartus*, Gemin. *in* §. *Sacri*, *n.*2. *hic*, Bernard. Diaz. *d.c.*100. *num.*1. Farin. *d.q.*123. *n.*30. *cum seqq.*

11 *Excommunicationis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd illi, qui per assassinos interficiunt aliquem Christianum, aut mandant interfici, quamvis non sequatur mors, aut assassinos receperint, defenderint, vel celauerint, excommunicationem incurrunt, vt per Soar. *tom.*5 *disp.*22. *sect.*4. *num.*46. Rayner. *de censuris extra Bullam*, *c.*9. *excomm.*52. Iul. Lamor. *de Indulg. p.*2. *c.*13. *n.*15. Farin. *d.q.*123. *n.*11. Filliuc. *tract.*14. *n.*52. *vers. duodecima*, & *n.*65. quos refero ego ipse *de offic.* & *potest. Episcop. p.*3. *alleg.*50. *n.*216. secundùm Lugdun. impress. Bonac. *de censur. extra Bullam disp.* 29. *q.* 2. *punct.* 33.

12 *Et depositionis*, &c.] Collige ex text. delinquentem in crimine assassinij statim incurrere pœnam depositionis, vt per Barbat. *in cap. at si Clerici in princ. n.*129. *de iudic.* Boër. *decis.*69. *n.*18. Cou. *lib.*2. *var. c.*20. *n.*10. Clar. §. *fin. q.*36. *à n.*29. Bernard. *in pract. c.*100. *n.*3. in nouiss. impress. Farin. *d.q.*123. *n.*12.

13 Intellige text. non procedere in depositione provt ordinatur ad actualem degradationem, vt talis Clericus Curiæ sæculari tradatur, patet si expendas talem depositionem non fieri nisi in casibus à iure expressis, vt dixi *de offic.* & *potest. Episcop p.* 3. *alleg.*100. è quorum numero non est crimen assassinij, neque text. *in præsenti*, hoc dicit, siquidem tantùm asserit depositionem ipso iure à lege esse impositam, quæ depositio huiusmodi verbis, vel similibus à lege constituta, non est depositio, sed potiùs irregularitas censetur, vt alibi diximus; si autem dicatur text. *in præsenti*, etiam imponere pœnam diffidationis, respondendum occurrit pœnam illam esse constitutam respectu sæcularium, quibus etiam prohibitio de qua hic facta fuit, vt colligitur ex illis verbis, ibi: *Cum suis bonis mundanis*, iuncta *reg. odia, lib.*6. Accedit quòd crimen læsæ maiestatis grauius est quàm crimen assassinij, iuxta text. *in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiest.* & tamen pro il- 14
lo regulariter non imponitur depositio in ordine ad actualem degradationem vt Clericus Curiæ sæculari tradatur, vnde de rigore iuris idem dicendum videtur in crimine assassinij, provt in effectu videtur sentire Guillelm. *post repet. cap. Raynutius in quæst. de homicidio*, *n.* 3. quicquid contrarium teneant plures relati à Bernard *d.c.*100 *n.*4. vbi dicit communem, Gutier. *d.q.*7. *n.*22. Zerol. *d. verbo assassini vers. hinc oriuntur*, Cardos. *verbo assassinus*, *n.*9. & citati à Cened. *ad Decret. collect.*37. *n.*11. quorum sententia in praxi seruari testatur Clar. *q.* 36. *n.* 30. quæ si in praxi obseruatur, vt illi aiunt, temperanda est, dummodo circa crimen priùs procedat sententia declaratoria per Ecclesiasticum antequam à sæculari iudice Clericus delinquens capi, & puniri possit, arg. text. *in cap. cùm secundum, de heret. hoc lib.* obseruant Salzed. *ad Bernard. d. c.*100. *lit. B*, *vers. notabis*, Scacc *de iudic. lib.*1. *c.*11. *n.*70. Farin. *in praxi crimin. p.*1. *q.*8. *n.*85. & 86. Bellet. *disquisit. cleric. p.*1. *tit. de fauore clericorum personali*, §. 7. *n.*6. *vers. tamen.*

A dignitate, honore, Ordine, &c.] Notatur ad hoc, 15
quòd assassinus priuatur omni honore, dignitate, officio, & beneficio, vt per Farin. *d.q.*123. *n.*12.

Incurrat sententias ipso facto.] Notatur ad hoc, quod 16
pœnæ contra assassinos constitutæ ipso iure incurruntur absque alia iudicis sententia, vt per Dec. *d.c.*30. *in fine*, Mascard *concl.*128. *n.*16. Farin. *d.q.*123. *n.*15. vbi *n.* 17. subdit quòd requiritur sententia declaratoria, nam supradicta verba huius text. inducunt canonem latæ sententiæ, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur*, *n.*146. *C. de reuocand. donat.* Farin. *d.q.*123. *n.*1. Monet. *de distribut. quotid. p. q.*7. *n.*35. Franc. Leo. *in thesaur. fori Eccles. p.*1. *c.*15. *n.*31. & *p.*4. *c.*2. *n.*183.

Ad quos eorum collatio pertinet, &c.] Notatur ad 17
hoc, quòd assassini beneficia vacant ipso iure, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.*15. *n.*76. Azor. *instit. moral p.*2. *lib. c.*1. *q. vers. octauum est*, Massobr. *in praxi habendi concursum requis.*1. *dub.*2. *n.*34. secundùm Roman. impress. quos refero ego ipse *de offic.* & *potest. Episcop p.*3. *alleg.*57. *n.*238.

Sit etiam cum suis bonis, &c.] Notatur ad hoc, quòd 18
assassini bona occupantibus conceduntur, ac præsertim illis ad quos temporalis successio spectat, vt per Capyc. *decis.*155. *n.*5. Dec. *d.c.*30. *n.*42. Farin. *d.q.*123. *n.*9. & 10. post Marsil. *cons.*105. *n.*26. Anton. Gom. *de delictis*, *c.*3. *rub. de homicid. n.*10. *ad fin. vers. pen.* & *seq.* & alios subdit quòd si bona assassini possont à quolibet occupari, multò magis poterunt apprehendi à fisco, & sic confiscari.

A toto Christiano populo perpetuò diffidatus.] Notatur 19
ad hoc, quòd assassinus a quolibet priuato impunè offendi, & occidi potest, vt per Couar. *var. lib.*2. *c.*20. *n.*10. *vers. tertiò.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 7. *concl.*1. *n.*31 Hyppol. Riminald. *cons.*685. *num* 1. & *seq. lib.*6. Gutier. *d.q.*7. *n.*11. Cardos. *d. verbo assassinus*, *n.*3. Sayr. *in claui Regia*, *lib.*7. *c.*11. *n.*12. Farin. *p.*4. *cons.*101. & *d. q.*123. *num* 8.

Et postquam probabilibus constiterit argumentis.] 20
Notatur ad hoc, quòd in crimine assassinij ad illius probationem sufficiunt probabilia argumenta,

vt

vt per Gregor. *l. 3. verbo como los otros, tit. 27. p. 7.* Boët. *decis.* 164. *n.* 5. Roland. *cons.* 27. *n.* 4. *lib.* 1. Clar. §. *fin. q.* 20. *vers. scias tamen*, Bernard. *d. c.* 100. *n.* 2. Mascard. *de prob. concl.* 137. Gutier *d q.* 7. *n.* 11. Cardos. *d. verbo assassinus, n.* 8. Farin. *p.* 2. *q.* 86. *n.* 41. *cum seqq. & d. q.* 123. *num.* 46. *cum seqq.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol.* 36. *n.* 1. Intellige non modò ad pœnam extraordinariam, sed etiam ad pœnam ordinariam, & capitalem, sicuti docent Placa *in epitome delict. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 16. vbi dicit id esse consultissimum, refert, & sequitur Clar. *in §. assassinum, vers. quamvis*, Monticel. *in reg. crim.* 8. *num.* 23. & *reg.* 11. *n.* 24. *in* 3. *limit.* Ioseph. Luc. *concl.* 45. *in* 1. *ampl.*

21 Decian. *in tract. crim. lib.* 9. *cap.* 38. *n.* 22. Quæ autem dicantur in proposito probabilia argumenta non bene constat inter DD. quos in quatuor sententias diuisos inuenio. Prima tenet probabilia argumenta aliud non esse quàm iuris præsumptiones, secundùm Simanch. *in tract. de heret. tit. de præsumpt. cap.* 50. *n.* 6. Secunda ait quòd probabilia argumenta videntur esse semiplenæ probationes, ex Mascard. *de probat. concl.* 137. *n.* 1. Tertia firmat probabilia argumenta esse veras, & plenas probationes, vt per Hieron. Gabr. *cons.* 170. *n.* 26. *lib.* 1. qui in crimine assassinij loquitur. Quarta (cui tanquam magis probabiliori, & receptiori adhæreo) tenet probabilia argumenta esse illa, ex quibus oritur probatum indicium, sicuti tradunt Grammat. *voto* 13. *n.* 22. Cartet. *in pract. in* 3. *tract. de homicid. & assassin. §. circa igitur tertium, verbo de homicidio commisso, n.* 20. & *seq.* Placa *d. c.* 19. *n.* 14. Farin. *in praxi crimin. q.* 86. *n.* 43. & 48.

22 Ex his verbis colligunt Doctores communiter, quòd vbi pœna ipso iure est imposita in casu contrauentionis, debet super dicta contrauentione præcedere sententia iudicis declaratoria facti causa cognita, & sic parte citata, vt per Ioan. Andr. Archid. & alios *in præsenti*, Felin. *in cap. cùm non ab homine, n.* 9. & 10. *de iudic. & in cap. Rodulphus, n.* 35. *de rescript.* Grammat. *dec.* 105. *n.* 60. Magon Florent. *decis.* 16. *n.* 13. Hier. Gabr. *cons.* 88. *n.* 21. *lib.* 1. & *cons.* 67. *n.* 17. *lib.* 1. Afflict. *dec.* 97. *n.* 2. & 3. & fuit dictum *in Romana de Arronis* 15. *Ianuar.* 1614. coram Vbaldo impressa per Farin. *decis.* 555. *num.* 8. *p.* 1. *recent.*

23 In gloss. *In figurat. casus, in fine*, ibi, *& sic punitur affectus*, &c. Notatur ad hoc, quòd in crimine assassinij punitur conatus, etiamsi effectus sequutus non fuerit, vt docent plures citati à Cened. *ad Sextum collect.* 26. *per totum*, quibus adde Menoch. *de arbitr. casu* 360. *n.*... Mascard. *de probat concl.* 138. *n.* 5. *cum seqq* Brunor à Sole *in locis communib. verbo assassinus, n.* 1. Gutier. *d. q.* 7. *n.* 27. *cum seqq.* Cardos. *d. verbo assassinus, num.* 7. Aloys. Ricc. *in collect. dec. p.* 5. *collect.* 1867. Farin. *d. q.* 123. *n.* 77. *cū seqq.*

24 In gloss. *Formidantes, in addit.* ibi, *sunt illi sui serui*, &c. Assassini propriè dicebantur quidam infideles sub Principe pariter infideli, à quo ita edocti, & instructi erant, vt quos ille occidi iusserit, facillimè occidant, arbitrantes ex hoc mortem non esse timendam, nec vllam pœnam ob istud crimen post obitum passuros, imò se obsequium præstare Deo opinabantur, vt obseruant Conar. *l.* 2. *var. c.* 20. *n.* 10. Zerol. *d. verbo assassinus in princ.* Gutier. *d. q.* 7. *num.* 2. Cardos. *d. verbo assassinus, n.* 1. Farin. *d. pag.* 123. *n.* 21. vbi *n.* 22. subdit communi Doctorum interpretatione, & in praxi receptum esse, vt assassini iam dicantur quicunque pecunia, alióve pretio conducti homines occidunt, percutiúntve nihil tale ab iis præcauentes.

25 In gloss. *Prælatus*, ibi, *etiam Episcopus.* Notatur ad hoc, quòd pœnæ contra assassinos statutæ exequi possunt etiam contra Prælatum, Episcopum, vel Archiepiscopum, vt per Clar. §. *assassinium, num.* 2. *vers. quæro nunquid etiam Episcopus*, Decian. *in tract. crimin. lib.* 30. *c.* 30. *n.* 15. Farinac. *d. q.* 123. *n.* 25.

Barbos. Collect. Tom. I V.

In gloss. *Mandauerit*, ibi, *ergo cogitatio*, &c. Notatur ad hoc, quòd in crimine assassinij sola cogitatio si non fuerit ad aliquem actum producta, nulla pœna punitur, vt per Petr. Plac. *in epitom. delict. lib.* 1. *c.* 19. *n.* 10. *in fine, vers. quòd si mandatum*, Farin. *d. q.* 123. *n.* 11. *cum duobus seqq.* Brunor. à Sole *in suis quæst. legal. q.* 34. *n.* 35. 26

In gloss. *Excommunicationis*, ibi, *ex quo Papa non reseruauit absolutionem, puto quòd Ordinarius possit absoluere.* Ita tenent *in præsenti*, Host. *n.* 1. & 13. & *n.* 26. *in fin.* Archid. *col.* 2. *in verbo excommunicationis*, Monach. *n.* 4. Ioan. Andr. etiam *n.* 4. *ante fin* Farin *d. q.* 123. *n.* 11. & faciunt quæ ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 281. secundùm Lugdun. impress. 27

In gloss. *Liberè*, ibi, *etiam illo non vocato.* Ita Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 53. *n.* 2. 28

SVMMARIVM.

1 *Clerici sine irregularitatis incursu de suis malefactoribus coram iudice sæculari conqueri possunt etiam de criminibus ex quibus debetur pœna sanguinis, expressè protestando quòd ad pœnam sanguinis non intendunt*, & n. 2.

3 *Accusans alterum de iniuria illata personis extraneis, aut etiam consanguineis fit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiamsi præmiserit protestationem.*

4 *Clericus absque irregularitatis incursu potest accusare, detinere. & iudici tradere iniustum damnificatorem bonorum suæ Ecclesiæ.*

5 *Clericus indicans furem, qui fuit comprehensus, & furcâ suspensus, an & quando incurrat irregularitatem, ostenditur.*

6 *Irregularitas incurritur à laicis accusantibus delinquentes etiam ad consulendum sibi & rebus suis, si inde sequatur mutilatio, vel mors, non præmissa protestatione.*

7 *Protestatio per clericum accusantem malefactorem in rebus suis facienda, non sufficit tacita.*

8 *Protestationis huiusmodi forma ponitur.*

9 *Irregularitatem an incurrat ille, qui iustè denuntiat præmittendo protestationem ficto animo, & interius desiderat vindictam, & sanguinem, ostenditur.*

10 *Accusatio quando ponitur per clericum coram iudice Ecclesiastico non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit.*

11 *Offensus ab altero tenetur omnino sub mort. criminis reatu in anima iudicio rancorem, & odium illi remittere, non tamen ius accusandi apud iudicem.*

12 *Clericus accusando aliquem pro delicto, quo pœna sanguinis non imponitur præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam ab irregularitate excusatur.*

13 *Prælatus etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem, quamvis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis.*

Cap. Prælatis. II.

Bonif. VIII.

Prælati, & Clerici de suis malefactoribus possunt deponere querelam coram iudice sæculari, & petere emendam sibi fieri, & prouideri, ne contra eos de 1

Aa cætero

cætero talia fieri præsumant, etiamsi in tali casu pœna sanguinis à iudice irrogari debeatur, licèt deinde ille mortem inferat secundùm iura, tunc enim non fiunt irregulares, dummodo expresè protestentur quòd non intendunt ad vindictam, vel pœnam sanguinis, alioquin si timore irregularitatis non auderent conqueri, daretur occasio aliis ipsos trucidandi, & ipsorum bona deprædandi. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vinian. *in ration. lib. 5. pag.* 128. Alagona *in compend. pag.* 675. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Tiraq. *de iure marit., gloss. 7. num. vlt.* Felician. *de censur. tit. de irregul. cap. de secunda specie irregul. quæ contrahitur extra bellum, vers. Prælati, vel Clerici.* Couar. *in Clem. si furiosus, p. 2. §. 5.* Sot. *de iustit. lib. 5. q. 1. art. 9. vers. & pari iure etiam Clerici, & q. 5. art. 1. in fine, vers. de Clericis,* Anton. Gom. *tom. 3. c. 1. n.* 33. Syluest. *in sum. verbo homicidium, il. 2. n. 7. vers. octauo,* Ban. 2. 2. *q.* 23. *art.* 8. *vers. dubitatur septimò,* Clar. *lib. 5. §. fin. q.* 14. *n.* 2. Petr. à Nauar. *tom. 1. de restit. lib. 2. c. 4. n.* 219. Maiol *de irregulari, lib. 2. c. 7. n. 2.* Viuald. *in candelabro aureo tit. de irregul. ex homicid. volunt. n.* 242. Læl. Zech. *de casibus reseruatis casu 1. n. 34. vers. fallit in eo, qui,* Soar. de Pace *in pract. tom. 1. p. 5. c. 3. in princ. num. 21. cum seqq.* Salzed. *ad Bernard. etiam in pract. c. 101. n. 8. cum seqq. in nouiss. impress.* Cened. *ad Sextum collect. 12. n. 1.* Henriq. *lib. 14. c. 11. n. 4.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo accusatio, vers. sextò,* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. c.* 17. *n.* 85. Farin. *fragm. crimin. lit. C, n. 423. cum seqq.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis. 531. in 1. edit.* Vgolin. *de irregul. c. 6. §. 4.* Molin. *de iustit. tom. 2. tr. 3. disp. 8. n. 3. & tom. 4. eod. tract. 1. disp.* 74. Soar. *de censur. disp. 47. sect. 2. n. 10. & sect. 4. n. 9.* Bonac. *in simili tract. disp. 7. quæst.... punct. 2. à princ.*

3 *Suis malefactoribus.*] Ergo accusans alterum de iniuria illata personis extraneis, aut etiam consanguineis, fit irregularis sequuta mutilatione, vel morte, etiamsi præmiserit protestationem, vt per Nauar. *in man. c. 27. n.* 212. Salzed. *d. c.* 101. *n.* 7. Vgolin. *d. c. 6. §. 9.* Molin. *d.*
4 *disp. 8. n. 8.* Bonac. *d. punct. 2. n. 4.* vbi *n. 5.* subdit Clericum posse accusare iniustum damnificatorem bonorum suæ Ecclesiæ, additque excusari non solùm quando accusat, sed etiam quando detinet, & iudici tradit, modò præmittat protestationem cum ipsa accusatione, aut post accusationem, sed ante prolationem sententiæ, & *n. 7. verbo quartus,* limitat supradictam resolutionem quando non accusat de iniuria illata extraneis, sed inferenda, nec ipse potest aliter illa damna impedire, quàm accusando, & denuntiando.

5 *Petunt emendam, &c.*] Clericus etiam protestando coram iudice laico de fure se nolle eum pœna sanguinis puniri, sed tantùm vt cogatur ad damnum illatum restituendum, & iniuriarum emendam faciendam, si postea indicat locum vbi fur comprehendi possit, & fur ibi comprehensus, & postea suspensus sit, irregularis erit, si fur non erat fugitiua persona, secus autem si fugitiuus erat; ita quòd probabiliter crederetur quòd sententia contra eum lata parum profuisset, nisi persona detineretur, cum in hoc posteriori casu captura necessaria sit ad effectum sententiæ, etiam ciuiliter latæ, non autem in priori, & ideo in priori euentu irregularis erit, non autem in posteriori, ita Nauar. *cons. 9. in 1. edit. aliàs cons. 12. dub. 1. in 2. edit. sup. hoc tit.* Sayr. *in floribus decisionum sub eod. tit. decis.* 10. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q.* 105. *art.* 4.

6 *Vel Clericis quibuscunque.*] A Laicis accusantibus delinquentes etiam ad consulendum sibi, & rebus suis irregularitas incurritur, si inde sequatur mutilatio, vel mors non pr... ipsa protestatione, vt per Vgolin. *d. c. 6. §. 4.* Molin. *d. tom. 4. disp. 74. num 9.* Bonac. *d. q. 4. punct. 2. n. 12.*

Protestando expressè.] Ergo non sufficit quòd tacitè fuerit protestatus, vt per Salzed. *d. c. 101. n. 9.* obseruana praxim iam recipere quòd protestatio in limine querelæ, vel accusationis fiat, & formam protestationis 7
ponit Bonac. *d. punct. 2. n. 9.* in hunc modum. *Domine, peto curet mihi satisfactionem, vel restitutionem exhiberi à Titio, qui mihi damnum intulit, protestórque me nulla ratione intendere pœnam sanguinis, mutilationem, vel mortem;* additque ex Vgolin. *d. cap. 6. §. 7.* non esse necessarium protestationem fieri in scriptis, quia nullo iure probatur scripturam requiri. 8

Verùm autem qui instè denuntiat præmittendo protestationem ficto animo, & interiùs desiderat vindictam, & sanguinem, incurrat irregularitatem? In qua quæst. sunt qui teneant hoc casu talem incurrere irregularitatem, quia huiusmodi protestatio mendax & fallax est, nec talis, qualem eius Canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandam, ita Nau. *d. c. 27. n.* 226. Salzed. *d. c.* 101. *n.* 25. *vers. sed opinio,* Sim Maiol. *de irreg. lib. 5. c. 48. §. 6. n. 4.* Viuald. *d. tit. de irreg. & homicid. vol. à num.* 242. Cened. *d. collect.* 12. *n.* 2. Verùm contraria sententia affirmatiua sicut verior, ita receptior est, multisque rationibus fulcitur, videlicet quia protestatio ficta tantum valet apud iudicem ignarum fictionis, quantum valeret si ex animo, & non fictè fieret, tum quia Ecclesia non imponit irregularitatem ob intentionem, & actum internum, sed propter omissionem protestationis, tum denique quia versamur in materia pœnali, in qua benignior pars est accipienda, arg. *cap. in pœnis, de regulis iuris, l. 4.* Quare meritò hanc partem sustinent Cou. *d. §. 4. n. 1.* Vgolin. *d. c. 6. §. 8.* Henriq. *d. l. 14. c. 3.* Molin. *d. disp. 8. n. 4.* Bonac. *d. punct. 2. n.* 11. vbi *num.* 8. subdit quòd omittens protestationem ex obliuione in causa criminis incurrit irregularitatem, additque ab irregularitate excusari illum, qui accusauit reum de leui crimine, seu postquam reus in carcerem coniectus fuit; accesserunt alij accusationem præbentes aliorum criminum, propter quæ reus instè adiudicatur morti. Sic pariter non poterit Clericus ab irregularitate excusari, qui protestationem omisit, eo quòd in animo non habuit quòd iudex ad mortem, vel membrorum mutilationem procederet, sed potiùs contrariam voluntatem, quæ voluntas cùm in animo retexta fuerit, nihil operari potest, cùm actus exterior directè contrarius sit, vt ex Couar. resoluit Salzed. *d. c.* 101. *n.* 16. vbi *n.* 6. *xit* quòd si protestatione omissa non sequeretur effectus accusationis criminalis, nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset Clericus irregularis, etiamsi alia sanguinis vindicta imponeretur. 9

In gloss. *Laicis*, ibi, *coram iudice laico conqueretur* Quando autem accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur, non est necessaria protestatio, etiamsi delictum enormissimum sit, vt tenet Salzed. *d. c.* 101. *num* 14. 10

In gloss. *Emendam*, ibi, *licèt iniuriam passus rancorem dimittere teneatur.* Notatur ad hoc, quod offensus ab altero tenetur omnino sub mortalis criminis reatum in animæ iudicio, rancorem, & odium illi remittere, non tamen ius accusandi apud iudicem, & auctoritate publica vendicandi propriam iniuriam, vt per Cou. *lib. 2. var. c. 10. n. 7.* Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 1. n. 29. in fine,* Molin. *de primog. lib. 2. c. 5. n.* 12. Paul. Comitol. *resp. moral. lib. 4. q. 22. n.* 10. & plores citatos à Cened. *ad Sextum collect. 12. n. 5.* 11

Sot,

Sot. *de instit. lib. 5. q. 12. art. 1. vers. contra*, Fr. Emman. *in summ. tom. 1. c. 17. n. 3.* P. Molin. *de instit. tract. 2. disp.* 110. *num. 6. & 7.* Lessi. *eod. tract. lib. 2. c. 47. n. 21.* Vasq. 1. 2. *disp. 115. c. 3. num. 10. in fine*, Azor. *instit. moral. p. 3. lib. 3. c. 1. vers. & ibid.* Valent. *tom. 2. disp. 3. q. 3. punct. 1. vers. nec tamen tenetur aliquis*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 17. n. 116. 119. & 120.* Ioseph. de ortu Parochi *in speculo Parochorma, c. 16. n. 12.* Soar. *de Fide, tract. de bello, disp. 13. sect. 1. n. 3. in fine, & tract. de charitate, disp. 5. n. 10.* quorum plures refert & sequitur Ioan. Sancius *in select. & practic. disputat. disp. 2.* vbi *n. 11. in fine*, ait fas esse Deum deprecari infligere alicui damnum temporale non solùm vt à peccato puniendus cesset, verùm animo sumendi iustam vindictam; sicut enim fas est hanc inferendam à iudice terreno exoptare, etiam licebit à cœlesti, imo securiùs.

12 In gloss. *Iustitia*, ibi, *idem si contra iustitiam*, &c. Notatur ad hoc, quòd clericus accusando aliquem pro delicto, quo pœna sanguinis non imponitur? præmissa protestatione citra vindictam sanguinis, si iudex pœnam sanguinis imposuerit contra iustitiam ab irregularitate excusatur, vt per Farin. *fragm. crimin. p. 1 lit. C, n. 412. cum seqq.*

13 In eadem gloss. ibi, *Quod simili modo prouidis Prælatis temporalem iurisdictionem habentibus*, &c. Notatur ad hoc, quòd Prælatus etiam Episcopus temporalem iurisdictionem habens non incidit in irregularitatem quamvis alteri committat causam in qua postea ingeratur pœna sanguinis, vt per Farin. *d. lit. C, num. 385.* Bonac. *de censur. disp. 2. quæst. 4. punct. 1. n. 25.* vbi plures refert.

SVMMARIVM.

1 *Mandans aliquem verberari, licèt expressè prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis,* & n. 2.

3 *Mandans an, & quando puniatur eadem pœna, qua mandatarius, remissiuè.*

4 *Irregularis non fit mandans verberari discipulum, aut seruum causa correctionis, & disciplinæ, si mandatarius excedendo mandatum occidat.*

5 *Irregularitas contracta dicitur si aliquis mandatum tacitum dederit ad occidendum, vel mutilandum.*

6 *Mandatarius si occidatur, vel mutiletur, mandans incurrit irregularitatem.*

7 *Mandatum, seu consilium homicidij non facit quem irregularem, nisi sequatur mutilatio, vel homicidium.*

8 *Irregularitas non incurritur à mandante vbi mandatarius sine alicuius mandato occisurus erat.*

9 *Irregularitatem non incurrit mandans fieri homicidium, quando ille reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam committitur homicidium.*

10 *Irregularitas non incurritur ex homicidij sequuti ratificatione.*

11 *Membri appellatione qua veniant, remissiuè.*

Cap. Is, qui. III. & vlt.

1 MAndans aliquem verberari licèt expressè prohibeat ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedendo mutilet, vel occidat, fit irregularis, quia mandando fuit in culpa, & debuit cogitare hoc posse euenire. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 128.* Alagona *in compend. pag. 676.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt, 2
S. Anton. *part. 3. tit. 29. de irregul. cap. 2. §. 1.* Syluest. *in summ. verbo homicidium 1. q. 3. vers. tertium*, Nauar. *in manual. cap. 27. num. 231. & num. 240.* Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 2. num. 4. & 5. in ampl.* Couar. *in Clem. si furiosus, part. 2. §. 1. num. 2.* Sayr. *de censur. lib. 7. c. 2. n. 7.* Auil. *in simili tract. part. 7. disput. 6. sect. 2. dub. 1.* Anton. Gom. *tom. 3. variar. cap. 3. n. 18.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. quæst. 135. num. 166. & fragment. crimin. part. 2. lit. I, num. 568. cum seqq.* Soar. *tom. 5. disp. 45. sect. 2. num. 3.*

An autem, & quando mandans puniatur eadem 3
pœna, qua mandatarius, vide Doctores per me citatos *in collect. ad cap. sicut dignum, n. 15. de homicid. in Decret.* quibus addo Bonacos. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 24. n. 44 pag. 612. & commun. crimin. p. 2. verbo Mandans*, Clar. 9. *fin. q. 89. num. 1. & 5.* Farinac. *d. quæst. 135. num. 1. & 172.*

Amplia primò, vt conclusio huius text. procedat si 4
percussio, & verberatio sit illicita, secus si licita, veluti quando magister, pater, vel dominus, correctionis, & disciplinæ causa mandat verberare discipulum, filium, aut seruum, tunc enim si mandatarius excedendo mandatum occidat, mandans irregularis non est, vt per Maiul. *de irregul. lib. 5. c. 48. §. 2. n. 5.* Nauar. *in manuali, cap. 27. num. 232. vers. vigesimo*, Soar. *d. tom. 5. de censur. disp. 45. sect. 2. num. 4. vers. ex quibus*, Sayr. *in simili tract. lib. 7. c. 2. n. 8.*

Amplia secundò, vt procedat pariter non solùm 5
quando mandatum est expressum ad occidendum, vel mutilandum, sed etiam tacitum, puta quando pater, seu dominus, qui aliquam recipit iniuriam à Petro, dicat filio, seu seruo, Non reuertaris domum donec aliquid noui sentiam de Petro, nam tunc occiso Petro ex parte patris, seu domini dicitur contracta irregularitas, etiam quòd fuerit inhibitum ne Petrus occidatur. Couar. *in d. Clem. si furiosus, part. 2. §. 1. num. 3.* Nauar. *d. cap. 27. num. 233. vers. 20.* Maiol. *d. §. 2. num. 8.* Soar. *d. sect. 2. n. 14. & seq.* Sayr. *d. cap. 2. num. 9.* Auil. *d. sect. 2. dub. 2. in 1. conclus. vers. quæ conclusio habet verum.*

Amplia tertiò vt procedat etiam casu, quo manda- 6
tarius occidatur, vel mutiletur, cùm enim mandans homicidium sic mandando det operam rei illicitæ, ideo nihil refert si præter eius intentionem accidat mors mandatarij, quia cogitare debebat tale quid accidere posse, Maiol. *d. §. 2. num. 4.* Soar. *d. sect. 3. à num. 17.* Auil. *d. sect. 2. dub. 5. vers. ex dict. sequitur*, Sayr. *d. cap. 2. num. 12.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 2. cap. 11. num. 126.* quicquid dicat Diana *resolut. moral. part. 2. tractat. 1. miscellan. resol. 17.*

Limita primò mutilatione, seu homicidio non se- 7
quuto, quamvis mandatarius illud attentauerit, quia nullum mandatum, seu consilium homicidij facit quem irregularem antequam homicidium ipsum sequatur, vt per Couar. *in d. Clem. si furiosus, p. 2. §. 2. n. 2.* Soar. *d. disp. 44. sect. 3. num. 6. vers. quæri*, Auil. *d. sect. 2. dub. 3. in fine principij.*

Limita secundò, vbi mandatarius sine alicuius man- 8
dato occisurus erat, quia tunc irregularitas non incurritur à mandante, vt per Auil. *d. sect. dub. 3. concl. 5. vers. sed inquirit*, vbi tamen testatur oppositum esse probabilius. Verùm post Cou. *d. §. 2. n. 1.* sic distinguit Sayr. *d. c. 2. n. 11.* Quando mandatarius non erat aliàs facturus, tunc certum est mandantem irregularem esse.

esse sequuto effectu, si verò mandatarius erat aliàs facturus, & tunc si ex mandato dato citiùs occidit, pariter & mandans erit irregularis, cùm fit causa propinqua accelerationis; si verò ex mandato non citiùs occidit, & sic mandatum non auxit voluntatem mandatarij, tunc non erit irregularis.

9 Limita tertiò, quando mandans fieri homicidium reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam, commisit ille homicidium, Diana *resol. moral. p. 2. tr. 2. miscel. resol.* 17. Sayr. *d. c.* 2. *n.* 13. vbi *n.* 14. subdit censeri reuocatum mandatum per mortem mandantis re integra, & infecta, Auil. *d. sect.* 2. *dub.* 4. *concl.* 1. *&* 2.

10 Limita quartò, vt homicidio sequuto ex ratificatione non incurratur irregularitas, quamvis homicidium commissum fuerit nomine ratificantis, Couar. *d.* §. 1. *n.* 4. Soar. *d. sect.* 3. *n.* 24. Sayr. *d. lib.* 7. *c.* 4. *n.* 17. *cum seqq.* Auil. *d. sect.* 2. *dub.* 6.

11 *Vel membro aliquo mutiletur.*] Appellatione membri quæ veniant dixi *de officio, & potest. Episcopi, p.* 2. *alleg.* 42. *n.* 11. & latè *in tract. de appell. verb. vtriusque iuris signif. appell.* 245. *per tot.*

De Vsuris.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Hebræi an comprehendantur sub dispositione huius text. ostenditur, &* n. 3. & 4.
5 *Domos locare vsurariis an licitum sit ostenditur.*
6 *Nobiles, & alij in dignitate constituti an mitius puniantur quàm ignobiles, & plebei, remissiuè.*
7 *Excommunicationem incurrunt clerici, qui permittunt versari in terris suis feneratores publicos alienigenas, vel qui non expellunt eos intra tres menses, & qui locant illis, vel alio prætextu concedunt domos ad fœnus exercendum.*
8 *Verba*, ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto, *important ipso iure.*
9 *Vsurarius manifestus est qui crimen ipsum confessus est in iudicio.*

CAP. Vsurarum. I.

Gregor. X.

1 INVIOLABILITER obseruari præcipit Pontifex *cap. quia in omnibus, sup. hoc tit.* & sancit vt nulla vniuersitas, vel singularis persona permittat alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare: & huiusmodi vsurarios manifestos intra tres menses expellant de terris suis, nec alios admittant, & nemo illis domos locet, vel sub alio titulo concedat ad fœnus exercendum. Qui contra fecerint, si sunt Ecclesiastici, etiam Patriarchæ, & Archiepiscopi, suspensionis, si minores personæ singulares, excommunicationis, si Collegium, vel Vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto incurrant, & si per mensem sunt obstinati, ipsorum terræ sunt interdictæ, dum ibi habitant vsurarij, si fuerint laici, compelluntur per censuram Ecclesiasticã ab Ordinario ab huiusmodi excessu cessante omni priuilegio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 5. *p. pag.* 352. Alagona *in compend. pag.* 688. remissiuè Ximen. *in concord p.* 1. *c.* 2.

2 Vtrùm autem dispositio huius text. comprehendat etiam Hebræos? Affirmatiuam opinionem ante omnes probauit antiquus Doctor Laurent. de Rodulph. *in c. consuluit, q.* 176. *sup. hoc tit.* qui subdit ita fuisse consultum in Ciuitate Florentiæ, Felin. *in cap. quia, col. fin. vers. & quia tila ratio de Iudais.* Gemin. *in præsenti, n.* 6. *vers. vbi dubitari*, Deci. *in c.* 1. *sub n.* 90. *vers. sed prædictis non obstantibus. de probat. & in l.* 1. *sub n.* 13. *ad fin. & n.* 14 *C. de edendo*, Alex. *cons.* 75. *sub n.* 8. *lib.* 5. Roland. *cons.* 35. *n.* 44. *lib.* 2.

3 Contrariam tamen opinionem probarunt, Alex. sibi contrarius *cons.* 6. *n.* 10. *lib.* 6. Barbat. *cons.* 16. *n.* 17. *lib.* 4. Socin *cons.* 72. *circa med. lib.* 1.

4 Verùm D. Riccinl. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 2. *c.* 19. ponderatis hinc inde prædictorum Doctorum rationibus, tandem concludit eas fore conciliandas, videlicet vt si versemur in partibus in quibus Iudæi ex speciali Principis permissione recepti sint, in illis quidem non vendicet sibi locum dispositio huius text. quia si ens Princeps in ciuitate admittit, vtique per necessarium antecedens permissum videtur subditis eis domos locare, etiam ad fœnus exercendum ad exemplum Synagogarum, & aliorum rituum, quæ eis tolerantur, *c.* 1. *& cap. Iudæi, de Iudæis.* Si verò loquamur de Iudæis alienigenis, qui quamvis in ciuitate aliqua de causa versentur, tamen adhuc ibi à Principe non sunt admissi specialiter, & in tali casu credit sine dubio dispositionem huius cap. habere locum etiam in locantibus domos Hebræis, id probans ex verbis huius text. ibi; *Alienigenas, & alios non oriundos*, &c. quæ liquidò demonstrant Summum Pont. non loqui nisi de aduenis, & exteris, non autem de oriundis, vel de receptis.

5 *Et alios non oriundos.*] Ergo videtur permittere locationem vsurariis indigenis, secundùm Nauar. *in man. c.* 17. *n.* 195. *vers. quinto in fine*, qui intelligit in foro exteriori, non in interiori. Verùm probabilius mihi videtur id etiam licitum esse in foro interiori, quia hic agitur de locatione facta vsurariis indigenis, non quidem en fine fœnerandi, quod attinet ad intentionem locantis, quamvis talis finis detur ex parte vsurariorum, ad quos referuntur verba text. ibi, *ad hoc domos*, &c.) sed solùm ex fine, & causa iusta percipiendi vtilitatem moralem ex ipsa locatione, vt tenet Rebel. *de obligat. instit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 17. *n.* 8. & ex Valent. ac Azor. docet Sanch. *in præcepta Decalog. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 7. *num.* 20.

6 *Qua verò*, &c.] Ergo nobiles, sicut & alij in dignitate constituti mitius puniuntur quàm ignobiles, & plebei, quod tamen an & quando verum sit resoluunt Tiraq. *de nobilit. c.* 20. *n.* 108. *& de pœnis temper. causa* 41. *à num.* 9. Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p.* 8. *consid.* 33. Couar. *lib.* 2. *var. c.* 9. *à n.* 3. *vers. tertiò*, Lucern. Inquisit. *verbo nobilis, n.* 1. Mandos. *in gloss facultatum, in proœm in verbo personarum acceptione, vers. quod hic dicitur*, Clar. *lib.* 5. §. *fin q.* 60. *num.* 24. Simanch. *de Cathol. instit. c.* 47. *num.* 67. *cum seqq.* Aluar. Pelag. *de planctu Eccles. lib.* 2. *c.* 10. Pena *in direct. Inquisitor. p.* 2. *schol.* 13. *vers. volentes tamen*, Roj. *sing.* 158. Grammat. *decis.* 23. *n.* 9. *&* 10. *& decis.* 32. *à num.* 2. Mexi. *in tract. taxæ panis, concl.* 6. *num.* 21. *cum seqq.* Spin. *in speculo testament. gloss.* 16. *princip. num.* 72. *cum seqq.* Auil *ad cap.* 1. *Prætorum, in gloss. de reclamante, num.* 26. Anton. Scap. *de iure non scripto, lib.* 5 *cap.* 191. Perez *l.* 1. *vers. corroboratur etiam, tit.* 3.

tit.3. lib.3. Ordinam. pag. 66. & l.6. in gl. el hyodalgo enorir, tit.9. lib.4. Menoch. *de arbitr. caſu 392. num.16.* Iacob. Benni. *de priuileg. Iuriſconſult. p.2. priuil.41.*

7 *Excommunicationis.*] Fertur in præſenti excommunicatio contra clericos qui permittunt verſari in terris ſuis fœneratores publico alienigenas, vel ſi non expellunt eos intra tres menſes, qui locant illis, vel alio prætextu concedunt domos ad fœnus exercendum, referunt Nauar. *in manual. cap.27. n.136. verſ.13.* Soar. *tom.5. diſp.12. ſect.4 n.42.* Card. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.1. c.38. n.22.* Iul Lauor. *de Indulgent. p.2. c.23. n.12.* Sayr. *de cenſur. lib.3. c.32. n.12.* Filliuc. *tom.1. tract 14. n.108.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p.3. alleg.50. n.*247. ſecundùm Lugdon. impreſſ. addo Bonac. *de cenſur. extra Bullam Cœna, diſp.2. q.4. punct.9.*

8 *Ex tunc Eccleſiaſtico ſubiaceant interdicto.*] Id eſt, ipſo iure, ex latè adductis per Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n.149. C. de reuocand. donat.* Salas *de legib. q.96. tract.14. diſp.15. ſect.6. ſub num.78.* Soar. *in ſimili tract. lib.5. c.6. ſub n.25.* Farin. *fragm. crimin. p.2. lit. L., n.146.*

Collige ex text. Collegium vel Vniuerſitatem permittentem vſurariis conducere domum in terris ſuis ad fœnus exercendum interdicti cenſura ligati, vt per Bonac. *de interdictis in particulari, diſp.4. q.1. puncto* 8. Cui interdicto ſubiiciuntur ſolum Collegium, & Vniuerſitas, ſeu Communitas Eccleſiaſtica, laici verò puniendi ſunt ab Ordinariis per cenſuram, nam Papa *in hoc text.* primo loco fert pœnas contra Eccleſiaſticos diuerſas pro diuerſitate graduum, ita vt ſi ſint Epiſcopi, aut maiores Epiſcopis. incurrant ſuſpenſionem, ſi ſint ſingulares perſonæ inferiores Epiſcopis, excommunicatione afficiantur: ſi verò ſint Collegium, vel Vniuerſitas, ligentur interdicto, quam cenſuram ſi per menſem animo indurato ſuſtinuerint, ipſorum terræ interdicto Eccleſiaſtico ſubiiciuntur, quandiu vſurarij in eis commorantur: ſecundo verò loco loquens de laicis decernit ipſos per cenſuram compeſcendos, & retrahendos eſſe, quod valet ſiue laici ſint perſonæ ſingulares, ſiue ſint Communitas, & Vniuerſitas: nam Papa vniuerſaliter, & indefinitè loquitur *in præſenti* de laicis, ibi, *cæterùm ſi laici*, ita Gemin. *hic n.4.* Franch. *num.2.* Mar. Alter *de cenſur. tom.2. diſp.12. de interdicto, c.1. col.5.* Bonac. *d. punct.8. n.2.*

9 In gloſſ. *Manifeſtos*, ibi, *manifeſti dicuntur illi*, &c. Notatur ad hoc, quod manifeſtus vſurarius eſt, qui crimen ipſum confeſſus eſt in iudicio, vt per Couar. *lib.3. var. c.3 n.4.* Clar. *§. vſura, n.15.* Menoch. *de arbitr. caſu 235.* Maſcard. *de probat. concl.1418. num.4.* Spin *in ſpeculo teſtam. gloſſ.2. princip.18.* vbi etiam agit de aliis modis, quibus dicitur vſurarius manifeſtus.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Vſurarius manifeſtus quamvis in teſtamento mandet reſtitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non eſt in loco ſacro ſepeliendus quovſque fiat reſtitutio.*

3 *Parochus poteſt ſtipulari cùm agitur de reſtitutione vſurarum.*

4 *Stipulatio alteri per alterum facta non valet de iure Canonico.*

5 *Notarij ſolum poſſunt aliis ſtipulari.*

6 *Vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari niſi præſtita cautione de reſtituendo vſuras.*

7 *Pœnitentia in vſurario manifeſto, vel ſigna contritionis non ſufficiunt, ſed actus etiam exteriores requiruntur.*

8 *Codicillos facere non poteſt vſurarius manifeſtus, niſi præſtita cautione de reſtituendo vſuras.*

9 *Donationem cauſa mortis facere non poteſt vſurarius manifeſtus.*

10 *Iudæos non comprehendit diſpoſitio huius text.*

11 *Teſtamentum vſurarij conualeſcit, ſi ille poſtea caueat de vſuris reſtituendis.*

12 *Verbum*, valeat, *negatiuè poſitum denotat ſententiam latam.*

13 *Vſurarius manifeſtus quis dicatur, oſtenditur.*

14 *Notarij tum demum alteri ſtipulari poſſunt, ſi id fiat auctoritate iudicis, non aliàs.*

15 *Cautio idonea dicitur cùm pignora, vel fideiuſſores dantur.*

Cap. Quanquam. II. & vlt.

1 VSurariis manifeſtis in vltima voluntate mandantibus, vt reſtituantur vſuræ acceptæ non datur ſepultura Eccleſiaſtica, ſiue explicent quantitatem, ſiue non, donec fuerit ſatisfactum, provt patiuntur facultates eorum, vel niſi dent cautionem de reſtitutione facienda ipſiſmet dominis, vel aliis, qui dominis poſſunt eam acquirere, vel his abſentibus Ordinario, vel eius Vices gerenti; vel Parocho ſuæ Parochiæ coram aliquibus fide dignis, & ſic per hos acquiritur actio dominis, vel Notario publico de mandato Ordinarij, & ſi quantitas eſt certa, exprimenda eſt, ſi minùs arbitraria cum obligatione reſtituendi reſiduum. Qui autem contra prædictum modum tales in Eccleſia ſepelire præſumunt, pœnas *cap. quia in omnibus, ſup. hoc tit.* id eſt, excommunicationis, & ſuſpenſionis incurrunt. Teſtari minimè poſſunt publici vſurarij, & factum teſtamentum non valet, & nullus eorum teſtamentis intereſſe poteſt, niſi ſatisfaciant, vel dent cautionem, vt *ſuprà*, nulluſque admittere debet eos ad confeſſionem, vel abſolutionem, niſi ſatisfaciant, vel prædictam cautionem præſtent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.5. pag.153.* Alagona *in compend. pag.689.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *Eccleſiaſtica ſepultura denegetur donec*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vſurarius manifeſtus, etiamſi in teſtamento mandet reſtitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non eſt in loco ſacro ſepeliendus, quovſque fiat reſtitutio ipſis damnificatis, vel eorum hæredibus, aut loci Ordinario, aut cautio idonea recipiatur. & ſic tandem defraudatis actio acquiratur, vt per Sayr. *in claui Regia, lib.10. c.5. tract.5. num. vlt.*

3 *Cautionem huiuſmodi eorum nomine*, &c.] Ergo Parochus poteſt ſtipulari cùm agitur de reſtitutione vſurarum, vt per Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.264. verſ. Parochus*, Sanch. *de Matrim. lib.1. diſp.7. num.10.* ſubdens fauore piæ cauſæ poſſe alterum alteri ſtipulari, reſpondens text. *in præſenti*, procedere; quia hic non tam agitur de cauſa pia, quàm de conſcientiæ exoneratione, quod ad officium Parochi pertinet.

4 *Seruo publico*, &c.] Ergo etiam de iure Canonico non valet ſtipulatio alteri per alterum facta, vt per Guttier. *in cap. quamvis pactum in princ. num.55. ſup. de pactis hoc lib. in 2. edit* vbi mutauit ſententiam, quam priùs tenuerat *in 1. impreſſ.* Anton. Gom. *tom 2. var. c.9. n.1.* Molin. *d. tract.2. diſp.262. verſ. operæ pretium*, Sanch. *d. diſp.7. n.21.* 5 Soli enim Notarij poſſunt aliis ſtipulari, vt docent Gregor. *lib.7. verbo ſemeiante, tit.11. part.5.* Tiraq. *de iure conſt. p.3. limit.40. n.16.*

6 *Teſtamenta quoque*, &c.] Notatur ad hoc, quòd vſurarius manifeſtus non poteſt teſtari niſi præſtita cau-

esse sequuto effectu, si verò mandatarius erat aliàs facturos, & tunc si ex mandato dato citiùs occidit, pariter & mandans erit irregularis, cùm sit causa propinqua accelerationis; si verò ex mandato non citiùs occidit, & sic mandatum non auxit voluntatem mandatarij, tunc non erit irregularis.

9 Limita tertiò, quando mandans fieri homicidium reuocauit mandatum, & post reuocationem huiusmodi mandatario intimatam, & notificatam, commisit ille homicidium, Diana *resol. moral. p.2. tr.2. miscel. resol.* 17. Sayr. *d.c.2. n.*13. vbi *n.*14. subdit censeri reuocatum mandatum per mortem mandantis re integra, & infecta, Auil. *d. sect.2. dub.4. concl.1. &* 2.

10 Limita quartò, vt homicidio sequuto ex ratificatione non incurratur irregularitas, quamvis homicidium commissum fuerit nomine ratificantis, Couar. *d.* §.1. *n.*4. Soar. *d. sect.* 3. *n.*24. Sayr. *d. lib.7. c.4. n.17. cum seqq.* Auil. *d. sect.2. dub.6.*

11 *Vel membro aliquo mutiletur.*] Appellatione membri quæ veniant dixi *de officio, & potest. Episcopi, p.2. alleg.42. n.*11. & latè *in tract. de appell, verb. vtriusque iuris signif. appell.* 245. *per tot.*

De Vsuris.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text, refertur.*
2 *Hebrei an comprehendantur sub dispositione huius text ostenditur, &* n.3. & 4.
5 *Domos locare vsurariis an licitum sit ostenditur.*
6 *Nobiles, & alij in dignitate constituti an mitius puniantur quàm ignobiles, & plebei, remissiuè.*
7 *Excommunicationem incurrunt clerici, qui permittunt versari in terris suis fœneratores publicos alienigenas, vel qui non expellunt eos intra tres menses, & qui locant illis, vel alio prætextu concedunt domos ad fœnus exercendum.*
8 *Verba*, ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto, *important ipso iure.*
9 *Vsurarius manifestus est qui crimen ipsum confessus est in iudicio.*

Cap. Vsurarum. I.

Gregor. X.

1 NVIOLABILITER obseruari præcipit Pontifex *cap. quia in omnibus, sup. hoc tit.* & sancit vt nulla vniuersitas, vel singularis persona permittat alienigenas, & alios non oriundos de terris ipsorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut aliàs habitare: & huiusmodi vsurarios manifestos intra tres menses expellant de terris suis, nec alios admittant, & nemo illis domos locet, vel sub alio titulo concedat ad fœnus exercendum. Qui contra fecerint, si sunt Ecclesiastici, etiam Patriarchæ, & Archiepiscopi, suspensionis, si minores personæ singulares, excommunicationis, si Collegium, vel Vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto incurrant, & si per mensem sunt obstinati, ipsorum terræ sunt interdictæ, dum ibi habitant vsurarij, si fuerint laici, compelluntur per censuram Ecclesiasticā ab Ordinario ab huiusmodi excessu cessante omni priuilegio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.5. pag.*152. Alagona *in compend. pag.*688. remissiuè Ximen. *in concord p.1. &* 2.

Virùm autem dispositio huius text. comprehendat etiam Hebræos? Affirmatiuam opinionem ante omnes probauit antiquus Doctor Laurent. de Rodulph. *in c. consuluit, q.*176. *sup. hoc tit.* qui subdit ita fuisse consultum in Ciuitate Florentiæ, Felin. *in cap. quia, col fin. vers. & quia illa ratio de Iudæis*, Gemin. *in præsenti, n.6. vers. vbi dubitari*, Deci. *in c.1. sub n.90. vers. sed prædictis non obstantibus, de probat. & in l.1. sub n.13. ad fin. & n.14 C. de edendo*, Alex. *cons.75. sub n.8. lib.5.* Roland. *cons.35. n.44. lib.2.* 2

Contrariam tamen opinionem probarunt, Alex. sibi contrarius *cons.6. n.10. lib.6.* Barbat. *cons.16. n.17. lib.4.* Socin *cons.72. circa med. lib.1.* 3

Verùm D. Riccinl. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.2. c.19.* ponderatis hinc inde prædictorum Doctorum rationibus, tandem concludit eas fore conciliandas, videlicet vt si versemur in partibus in quibus Iudæi ex specifica Principis permissione recepti sint, in illis quidem non vendicet sibi locum dispositio huius text. quia si eos Princeps in ciuitate admittit, vtique per necessarium antecedens permissum videtur subditis eis domos locare, etiam ad fœnus exercendum ad exemplum Synagogarum, & aliorum rituum, quæ eis tolerantur, *c.1. & cap. Iudæi, de Iudæis.* Si verò loquamur de Iudæis alienigenis, qui quamvis in ciuitate aliqua de causa versentur, tamen adhuc ibi à Principe non sunt admissi specialiter, & in tali casu credit sine dubio dispositionem huius cap. habere locum etiam in locantibus domos Hebræis, id probans ex verbis huius text. ibi: *Alienigenas, & alios non oriundos*, &c. quæ liquidò demonstrant Summum Pont. non loqui nisi de aduenis, & exteris, non autem de oriundis, vel de receptis. 4

Et alios non oriundos.] Ergo videtur permittere locationem vsurariis indigenis, secundùm Nauar. *in man. c.17. n.195. vers. quinto in fine*, qui intelligit in foro exteriori, non in interiori. Verùm probabilius mihi videtur id etiam licitum esse in foro interiori, quia hic agitur de locatione facta vsurariis indigenis, non quidem eo fine fœnerandi, quod attinet ad intentionem locantis, quamvis talis finis detur ex parte vsurariorum, ad quos referuntur verba text. ibi, *ad hoc domos*, &c.) sed solùm ex fine, & causa iusta percipiendi vtilitatem moralem ex ipsa locatione, vt tenet Rebel. *de obligat. instit. p.2. lib.14. q.17. n.8.* & ex Valent. ac Azor. docet Sanch. *in præcepta Decalog. tom.1. lib.1. c.7. num.20.* 5

Quia verò, &c.] Ergo nobiles, sicut & alij in dignitate constituti mitius puniuntur quàm ignobiles, & plebei, quod tamen an & quando verum sit resoluunt Tiraq. *de nobilit. c.20. n.108. & de pœnis temper. causa* 41. *à num* 9. Cassan *in catalogo gloriæ mundi, p.8. consid.*33. Couar *lib.2. var. c.9. à n.3. vers. tertiò*, Lucern. Inquisit. *verbo nobilis, n.1.* Mandos. *in gloss. facultatum, in procem in verbo personarum acceptione, vers. quod hic dicitur*, Clar. *lib.5. §. fin q.60. num.24* Simanch. *de Cathol. instit. c.47. num.67. cum seqq.* Aluar. Pelag *de planctu Eccles. lib.2. c.10.* Pena *in direct. Inquisitor. p.2. schol.13. vers. volentes tamen*, Rojas *sing.*158. Grammat. *decis.23. n.9. &* 10. *& decis.32. à num.2.* Mexi. *in tract. taxa panis, concl.6. num.21. cum seqq.* Spin. *in speculo testament. gloss.16. princip. num.72. cum seqq.* Auil. *ad cap.1. Prætorum, in gloss. de reclamante, num.26.* Anton. Scap. *de iure non scripto, lib.5 cap.191.* Perez *l.1. vers. corroboratur etiam.* 6

tit. 3.

tit. 3. lib. 3. Ordinam. pag. 66. & l. 6. in gl. el hyodalgo enorir, tit. 9. lib. 4. Menoch. *de arbitr. casu 392. num. 16.* Iacob. Benni. *de priuileg. Iurisconsult. p. 2. priuil. 41.*

7 *Excommunicationis.*] Fertur in præsenti excommunicatio contra clericos qui permittunt versari in terris suis fœneratores publico alienigenas, vel si non expellunt eos intra tres menses, qui locant illis, vel alio prætexto concedunt domos ad fœnus exercendum, referunt Nauar. *in manual cap. 27. n. 136. vers. 13.* Soar. *tom. 5. disp. 12. sect. 4. n. 42.* Card. Tolet *in instruct. Sacerd. lib. 1. c. 38. n. 22.* Iul Lauor. *de Indulgent. p. 2. c. 23. n. 13.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 32. n. 12.* Filliuc. *tom. 1. tract 14. n. 108.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 50. n. 217.* secundùm Lugdun impress. addo Bonac. *de censur. extra Bullam Cœna, disp. 1. q. 4. punct. 9.*

8 *Ex tunc Ecclesiastico subiaceant interdicto.*] Id est, ipso iure, ex late adductis per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 149. C. de renocand. donat.* Salas *de legib. q. 96. tract. 14. disp. 15. sect. 6. sub num. 78.* Soar. *in simili tract. lib. 5. c. 6. sub n. 25.* Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. L, n. 146.*

Collige ex text. Collegium vel Vniuersitatem permittentem vsurariis conducere domum in terris suis ad fœnus exercendum interdicti censura ligari, vt per Bonac. *de interdictis in particulari, disp. 4. q. 1. puncto 8.* Cui interdicto subiiciuntur solum Collegium, & Vniuersitas, seu Communitas Ecclesiastica, laici verò puniendi sunt ab Ordinariis per censuram, nam Papa *in hoc text.* primo loco fert pœnas contra Ecclesiasticos diuersas pro diuersitate graduum, itavt si sint Episcopi, aut maiores Episcopis, incurrant suspensionem, si sint singulares personæ inferiores Episcopis, excommunicatione afficiantur: si verò sint Collegium, vel Vniuersitas, ligentur interdicto, quam censuram si per mensem animo indurato sustinuerint, ipsorum terræ interdicto Ecclesiastico subiiciuntur, quandiu vsurarij in eis commorantur; secundo verò loco loquens de laicis decernit ipsos per censuram compescendos, & retrahendos esse, quod valet siue laici sint personæ singulares, siue sint Communitas, & Vniuersitas: nam Papa vniuersaliter, & indefinitè loquitur *in præsenti* de laicis, ibi, *cæterùm si laici,* ita Gemin. *hic n. 4.* Franch. *num. 2.* Mar. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 12. de interdicto, c. 1. col. 5.* Bonac. *d. punct. 8. n. 2.*

9 In gloss. *Manifestos,* ibi, *manifesti dicuntur illi,* &c. Notatur ad hoc, quod manifestus vsurarius est, qui crimen ipsum confessus est in iudicio, vt per Conar. *lib. 2. var. c. 3. n. 4.* Clar. *§. vsura, n. 15.* Menoch. *de arbitr. casu 235.* Mascard. *de probat. concl. 1418. num. 4.* Spin. *in speculo testam gloss 2. princip. 18.* vbi etiam agit de aliis modis, quibus dicitur vsurarius manifestus.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Vsurarius manifestus quamvis in testamento mandet restitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non est in loco sacro sepeliendus quovsque fiat restitutio.*
3 *Parochus potest stipulari cùm agitur de restitutione vsurarum.*
4 *Stipulatio alteri per alterum facta non valet de iure Canonico.*
5 *Notarij solum possunt aliis stipulari.*
6 *Vsurarius manifestus non potest testari nisi præstita cautione de restituendo vsuras.*
7 *Pœnitentia in vsurario manifesto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores requiruntur.*
8 *Codicillos facere non potest vsurarius manifestus, nisi præstita cautione de restituendo vsuras.*
9 *Donationem causa mortis facere non potest vsurarius manifestus.*
10 *Iudæos non comprehendit dispositio huius text.*
11 *Testamentum vsurarij conualescit, si ille postea caueat de vsuris restituendis.*
12 *Verbum,* valeat, *negatiuè positum denotat sententiam latam.*
13 *Vsurarius manifestus quis dicatur, ostenditur.*
14 *Notarij tum deinum alteri stipulari possunt, si id fiat auctoritate iudicis, non aliàs.*
15 *Cautio idonea dicitur cùm pignora, vel fideiussores dantur.*

Cap. Quanquam. II. & vlt.

Vsurariis manifestis in vltima voluntate mandantibus, vt restituantur vsuræ acceptæ non datur sepultura Ecclesiastica, siue explicent quantitatem, siue non, donec fuerit satisfactum, prout patiuntur facultates eorum, vel nisi dent cautionem de restitutione facienda ipsismet dominis, vel aliis, qui dominis possunt eam acquirere, vel his absentibus Ordinario, vel eius Vices gerenti, vel Parocho suæ Parochiæ coram aliquibus fide dignis, & sic per hus acquiritur actio dominis, vel Notario publico de mandato Ordinarij, & si quantitas est certa, exprimenda est, si minùs arbitraria eum obligatione restituendi residuum. Qui autem contra prædictum modum tales in Ecclesia sepelire præsumunt, pœnas *cap. quia in omnibus, sup. hoc tit.* id est, excommunicationis, & suspensionis incurrunt. Testari minime possunt publici vsurarij, & factum testamentum non valet, & nullus eorum testamentis interesse potest, nisi satisfaciant, vel dent cautionem, vt *suprà*, nullusque admittere debet eos ad confessionem, vel absolutionem, nisi satisfaciant, vel prædictam cautionem præstent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 153.* Alagona *in compend. pag. 689.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Ecclesiastica sepultura denegetur donec, &c.] Notatur ad hoc, quòd vsurarius manifestus, etiamsi in testamento mandet restitutionem certæ, vel incertæ quantitatis, non est in loco sacro sepeliendus, quovsque fiat restitutio ipsis damnificatis, vel eorum hæredibus, aut loci Ordinario, aut cautio idonea recipiatur. & sic tandem defraudatis actio acquiratur, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 10. c. 5. tract. 5. num. vlt.* 2

Cautionem huiusmodi eorum nomine, &c.] Ergo Parochus potest stipulari cùm agitur de restitutione vsurarum, vt per Molin. *de instit. tract. 2. disp. 264. vers. Parochus*, Sanch. *de Matrim. lib. 1. disp. 7. num. 10.* subdens fauore piæ causæ posse alterum alteri stipulari, respondens text. *in præsenti*, procedere, quia hic non tam agitur de causa pia, quàm de conscientiæ exoneratione, quod ad officium Parochi pertinet. 3

Seruo publico, &c.] Ergo etiam de iure Canonico non valet stipulatio alteri per alterum facta, vt per Guttier. *in cap. quamuis pactum in princ. num. 55. sup. de pactis hoc lib. in 2. edit* vbi mutauit sententiam, quam priùs tenuerat *in 1. impress.* Anton. Gom. *tom 2. var. c. 9. n. 1.* Molin. *d. tract. 2. disp. 263. vers. operæ pretium*, Sanch. *d. disp. 7. n. 21.* Soli enim Notarij possunt aliis stipulari, vt docent Gregor. *lib. 7. verbo seruiante, tit. 11. part. 5.* Tiraq. *de iure const p. 3. limit. 30. n. 16.* 4 5

Testamenta quoque, &c.] Notatur ad hoc, quòd vsurarius manifestus non potest testari nisi præstita cau- 6

tione de restituendo vsuras, vt per Clar. §. *testamentum*, *q.* 16. *n.* 1. Perez *l.* 3. *tit.*... *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 27. Ant. Ricciul. *de iure personarum, lib.* 4. *c.* 58. *n.* 22. Rot. *decis.*
7 169. *n.* 1. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimæ.* vbi *n.* 2. subdit quòd pœnitentia in vsurario manifesto, vel signa contritionis non sufficiunt, sed actus etiam exteriores iuxta formam huius text. requiruntur.
8 Amplia primò supra proximam resolutionem huius text. decisionem procedere in codicillis, vt docet Couar. *lib.* 2. *var. c.* 3. *n.* 9. *vers. quintò.*
9 Amplia secundò habere locum in donatione causa mortis, illam enim facere non posse vsurarium manifestum, tradunt Clar. §. *donatio*, *q.* 7. Menoch. *cons.* 11. *n.* 21. & 22. Bonacos. *commun. crimen. p.* 1. *verbo vsurary. pag.* 186. *verso*, Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 79. *n.* 17. Quicquid dicant Cald. Pereira *in l. si curat orem, verbo hunc contractum, num.* 22. Aloys. Riec. *in collect. decis. p.* 2. *collect.* 356.
10 Limita inter Iudæos, quos quidem huius text. decisionem non comprehendere tradunt Marsil. *sing.* 609. Marquard. *de Iuda. p.* 2. *c.* 1. *n.* 2. Clar. *d.* §. *testamentum*, *q.* 26. *n.* 5. Couar. *d. c.* 3. *n.* 9. *vers. septimo*, Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 8. Anton. Gabr. *commun. lib.* 5. *tit. de testam. concl.* 3. *num.* 8. Mich de Grass. *de successiom verbo testamentum*, *q.* 36 *n.* 6. Card. Tusch. *verbo Iudæus, concl.* 361. *n.* 16. Tiraq. *de iure primogen. q.* 66. *n.* 21. Perez *l.* 5. *tit.* 2. *lib.* 8. *Ordinam. pag.* 49. Menoch. *de arbitr. casu* 440. *n.* 20. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 22. *q.* 15. contra Ludon. Peguera *decis. crimin.* 31. *n.* 11.
11 Vtrùm autem vsurarij testamentum conualescat, si postea caueat de vsuris restituendis? Affirmant Surd. *de alim. tit.* 7. *q.* 4. *n.* 20. Aloys. Riec. *d. collect.* 365. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 79. *n.* 13.
12 *Non valeant.*] Verbum, *valeat*, negatiuè positum denotare sententiam latam, & intelligi ipso iure docent Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.* 237. *C. de reuocand. donat.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 26.
13 In gloss. *Manifesti*, ibi, *tamen quoad casum nostrum satis posset etiam dici manifestus vsurarius si coram Sacerdote, & testibus publicè fatetur se vsurarium, & vsuras restitui mandat.* Ita Cuu. *lib.* 3. *var. c.* 3. *n.* 4. *vers. tertiò*, Mascard. *de probat. concl.* 1418. *n.* 11. *cum seqq.*
14 In gloss. *Mandato*, ibi, *nisi eam faciat de Ordinarij mandato*, &c. Ergo notarij tum demum alteri stipulari possunt si id fiat auctoritate iudicis, non aliàs, vt per Tiraq *de iure constituti, p.* 3. *limit.* 30. *n.* 20.
15 In gloss. *Idonea*, ibi, *nomine, idoneæ pignora, vel fideiussores intellige.* Notatur ad hoc, quòd cautio idonea dicitur cùm pignora, vel fideiussores dantur, vt per Bernard. *reg.* 75. Duen. *reg.* 89. Garc. *reg.* 192. Cou. *lib.* 3. *variar. c.* 3. *n.* 6. Pinel. *in l.* 1. *C. de bonis matern. p.* 2. *n.* 76. Menoch *de arbier. casu* 142. *num.* 3. Sanch. *de Matrim. lib* 10. *disp.* 18. *n.* 35. Gutier. *in repet. l. nemo potest, n.* 247. *ff. de legat.* 1. Cenal *commun. contra commun. q.* 66. Steph. Gratian. *in discept forens. cap.* 147. *n.* 22. Aloys. Rice. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 254. *n.* 3. *in* 1. *edit.*

De Excessibus Prælatorum.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare, vel mutare absque speciali licentia Papæ, quæ de hac prohibitione faciat mentionem, in acquirentibus tamen loca pro Eremitica vita cessat prohibitio, & num.* 2.
3 *Episcopi loci auctoritas vltra Papæ licentiam requiritur in erigendis Regularium Monasteriis.*
4 *Monasterium sine Papa, & Diœcesani licentia de vno in alium locum mutari non potest.*

CAP. Cùm ex eo. Vnic.

Bonif. VIII.

MENDICANTES Religiosi non possunt recipere de nouo domos, vel loca quæcunque, seu recepta mutare, vel alienare in alios sine Papæ licentia de hac prohibitione specialiter mentionem faciente, si secus, irritum sit. Per hæc tamen non interdicitur, vt qui de licentia suorum Superiorum voluerit agere vitam eremiticam, seu solitariam, non possit eligere, seu acquirere, ac mutare domos in eremo, seu locis solitariis, vbi non habitant sæculares. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 150. Alagona *in compend. pag.* 709. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. 1

Hanc eandem concl. quoad primam partem huius text. firmant Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 144 Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepisc Neapol. p.* 4. *decis.* 198. Ludouic. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 33. *art.* 2. *concl.* 1. ego ipse *de offic. & potest Episc. p.* 2. *alleg.* 26. *sub n.* 4. secundùm Lugdun. impress. nouissime Bonac. *de censur. extra Bullam Cænæ, disp.* 2. *q.* 8. *puncl.* 2.

Leo X. Prouincialibus Minorum concessit priuilegium transferendi ex causa necessaria Ecclesias, & Monasteria, tam Fratrum, quàm Monialium ab vno loco ad alium, & conuertendi priora loca ad vsus humanos, prout expedire visum fuerit; Suar. *de cens. disp.* 23. *sess.* 5. *n.* 35. Tolet. *lib.* 1. *c.* 40. *n.* 13. Filliuc. *tr.* 14. *c.* 8. *q* 8. *n.* 145. 2

Neque Concil. Trid. *sess.* 25. *de Regularib. c.* 3. *in fine*, abrogauit dispositionem huius text. petentis Summi Pontificis auctoritatem in erigendis Regularium Monasteriis, quia præterea illud induxit vt altera quoque adhiberetur Episcopi loci, sicuti declarauit Sacra Congregatio, & referunt Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo Monachi*, §. 2. Campan. *in diuersorio iuris Canonici, rub.* 12. *c.* 13. *n.* 80. *in fine*, ego ipse *d. allegat.* 26. *n.* 4. 3

Seu hactenus recepta mutare.] Ergo Ecclesia, seu Monasterium sine Papa, & Diœcesani licentia de vno in alium locum mutari non potest, de quo vide Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepiscop. Neapol. p.* 4. *decis.* 168. Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælator. tom.* 1. *q.* 33. *art.* 2. *concl.* 2. quos refero ego ipse *d. alleg.* 26. *n.* 8. 4

De Priuilegiis.

TIT. VII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Exemptus si extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinariis conueniri ratione delicti, contractus, aut rei sitæ, declarando, vt n.* 3.

4 *Declaratur auth. qua in prouincia*, C. vbi de crimine.

5 *Monasterio priuilegiato, vt eius Monachi à quocunque interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis Ordinariorum iurisdictio quoad illa, nisi illi Monachi mitterentur ad Prioratus subiectos Ordinariis*, & n. 6.

7 *Beneficium manuale illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, nisi ad nutum conferentis.*

CAP Volentes. I.

Innoc. IV.

1 Exempti à iurisdictione Episcopi, & ex priuilegio immediatè subiecti Papæ si delinquant in diœcesi Episcopi in loco non exempto, poterit Ordinarius loci de causa cognoscere, & punire, sic de causa ratione contractus, vel rei in loco non exempto idem dicendum est. Sed si delictum, vel contractus, vel res sunt in loco exempto, licèt qui conuenitur habeat domicilium in diœcesi Episcopi, tamen non potest conueniri coram Episcopo ratione priuilegij. Similiter si deliquit; vel contraxit, vel habet rem litigiosam in aliena diœcesi, sed domicilium in hac, non poterit cognoscere Ordinarius domicilij, nec ad se causam auocare. Et id ipsum procedit quando quis obtinuit priuilegium, vt non possit conueniri coram iudice nisi sub vno certo iudice, nam si concurrit domicilium, & delictum, vel contractus, vel res, in loco non exempto, poterit conueniri coram iudice domicilij, saluis aliis casibus, in quibus de iure subiiciuntur Episcopis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.* 5. *pag.* 208. Alagona *in compend. pag.* 720. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Nihilominus tamen ratione*, &c.] Notatur ad hoc quòd si exemptus extra locum exemptum delinquat, contrahat, aut alibi res sita sit, potest coram locorum Ordinariis conueniri ratione delicti contractus, aut rei sitæ, innouatur à Concil. Trid. *sess.* 7. *de reform. c.* 14. & docent Couar. *practic. c.* 11 *num.* 5. Afflict. *lib.* 1. *constit. rubr.* 41. *n.* 12. Paul. Fusc. *de visitat. l.* 2. *c.* 17. *à princ.* & *c.* 20. *à n.* 7. Nauar. *consil.* 2. *de Regularib. n.* 63. Henriq. *in summ. lib.* 7. *de Indulgent c.* 25. *n.* 7. Azeued. *l.* 1. *ex n.* 118. *tit.* 16 *lib.* 8. *noua recop.* Dec. *tract. crimin. lib.* 4. *c.* 17. *à n.* 13. Fr. Emman. *in summ. tom.* 1. *c.* 74. *n.* 4. *casu* 1. & *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 74. *art.* 10. *col.* 1. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 33. *n.* 23. Cabed. *Lusit. decis.* 86. *n.* 7. *p.* 2. Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. E, concl.* 244. & *concl.* 565. Cardos. *in praxi iudicum, verb exemptus, n.* 2. Franc. Molin. *de brachio seculari Ecclesiæ, c.* 31. *n.* 3. D. Barbos. *in l. hæres absens*, §. 1. *n.* 41. & 42. *ff. de iudic.*

3 Intellige secundùm Couar. *d. n.* 5. quando priuilegium exemptionis certo loco circumscriptum est, quo casu si exemptus extra illum locum delinquat, vel contrahat, poterit in loco delicti, vel contractus conueniri, non ita si tale priuilegium ratione personæ concessum sit absque illius loci præfinitione, quia tunc vbicunque deliquerit, vel contraxerit, eodem priuilegio potietur, vt neque in loco delicti, vel contractus valeat conueniri. Vel secundùm alios procedit vbi exemptio ita ampla, & absoluta est, vt in omnibus, & per omnia concessa dicatur non obstante quocunque Ordinariorum præiudicio, ita vt nulla detur coniectura, quæ restrictionem aliquam concludat.

4 Non obstat *auth. quia in prouincia. C. vbi de crimine, ibi, omni priuilegio cessante*, quasi omnia in vniuersum excluserit, respondetur enim primò textum illum in eo tantùm casu omne exemptionis priuilegium exclusisse, quo ambo actor & reus sint in eadem prouincia, patet expressè ex tenore text. Deinde respondetur, vt insinuat gloss. *ibi, verbo illic*, omnia priuilegia excludi respectu loci, quasi illis non obstantibus eo loci, quo delictum commissum est, indicari debeat, & puniri, interim tamen sub suo delinquentis iudice aliàs legitimo iuxta formam exemptionis, ita *d. gloss. verbo illic, vers. solutio secundùm quosdam.* Vel potiùs responderi poterit text. illum ad terminos iuris reducendum, vt scilicet non procedat in priuilegio exemptionis pleno, & absoluto, sed de restricto, vel ad certum locum, vel ad aliam similem causam, quæ in nihilo deuiat à regula *d. auth. qua in prouincia, & cap. vltim. de foro comp. in Decretal.*

§. In eos.

Priuilegium habentes quòd non possint interdici, suspendi, vel excommunicari ab Ordinario, vt sunt multi Religiosi, in quorum priuilegiis ponitur ne suorum monasteriorum Monachi excommunicentur, si prædicti Monachi habitent in Prioratibus subiectis Ordinario locorum, vt ibi tegant, vel resideant, possunt excommunicari, suspendi, vel interdici ab Ordinariis, dum ibi morantur. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati. 5

Hanc eandem conclus. firmat Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 33. *n.* 23. 6

Etsi liberè possint ad eadem Monasteria reuocari, &c.] Ergo manuale beneficium illud dicitur, quod non confertur in perpetuum, nisi ad nutum conferentis, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 6. *n.* 2. 7

SVMMARIVM.

1 *Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia.*

2 *Studentes iuri Canonico, vel Ciuili in studio generali in absentia integros suorum beneficiorum prouentus percipere possunt.*

3 *Studium generale quod dicatur, remissiuè.*

4 *Distributiones quotidianas non percipit absens causa studij.*

5 *Papa licentia ad non residendum non excusat ab amissione distributionum quotidianarum nisi eas sufficienter exprimeret.*

6 *Canonicorum statutum vbi cauetur, vt ij, qui in studia literarum versantur, beneficij fructus non percipiant, vim, & robur non habet si Theologiæ studeant.*

CAP. Cùm de diuersis. II.

Prouidit vt in Curia Romana vigeat studium, iuris Ciuilis, & Canonici, in eóque studentes gaudeant priuilegiis locorum, in quibus est studium generale, & recipiant integros prouentus suos Ecclesiasticos, vt illi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.* 5. *pag.* 210. Alagona *in compend. pag.* 721. remissiuè Casal *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Ac recipiant integros prouentus, &c.] Notatur ad hoc quòd studentes iuri Canonico, vel Ciuili in studio generali in absentia integros suos prouentus percipere possunt, vt per Rebuff. *in praxi tit. de dispensat. de non residen. num.* 25. & *in tract. de priuil. scholar. pri-* 2

 uileg.

uileg.29.& 31. Horat. Lut. *eod. tract. de priuil. scholar. priuil.87.& 100.* Duen. *reg.389.* Nauar. *in 1 ar. c.25. n.120.* Hojed *de incompatib. benef. c.17.n.28.* Fusc. *de visitat. lib.2. c.29. n.10.* Fr. Emman. *in sum. tom.1. c.32. n.2.& tom.2.c.36.n.2.* Veg. *in sum p.1. cap 36. casu 41.* Perez *l.1.tit.10. lib.1. Ordinam.* Zerol. *in praxi Episc. p.1. verbo studium, §.4.* Flores de Mena *var. lib.2.q.14. n.29.* Azor *instit. moral. p.2. lib.7.c.5.q.8.* latè Monet. *de distrib. quotid. p.1.q.10. ex n.5. cum seqq.*

3 *Vbi generale regitur studium.*] Ergo non sufficit, vt illud studium, ad quod aliquis accedit causa studij, qualecunque sit, sed debet esse generale, vt obseruat Monet. *d. q.10. num.17.* Quale autem dicatur studium generale, vide Cosm. *in pragm. sanct. in proœm. §. quibus attentè, verbo studiorum*, Perez, & Monet. *citatis locis.*

4 In gloss. *Integrè*. ibi, *quotidianis distributionibus exceptis*. Notatur ad hoc quòd absens causa studij non propter quotidianas distributiones, vt per Conar. *l.3. var. cap.13.n.2.* Horat. Lut. *d. priuil.100. limit.1.* Petr. Gregor. *de re benefic. cap.7. num.12.* Monet. *d. cap.10.* 5 *num.23.* vbi subdit id procedere etiam post Concil. Trident. & quòd licentia Papæ non excusat ab amissione harum distributionum, nisi eas sufficienter exprimeret.

6 In ead. gloss. ibi, *salua quod de sacra pagina dicimus*, &c. Notatur ad hoc, quod Canonicorum statutum vbi cauetur, vt ij, qui in studio literarum versantur, beneficij fructus non percipiant, vim & robur non habet si Theologiæ studeant; vt per Azor. *instit. moral. p.2. lib.7.c.5.q.8. vers. quartus.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas.*

3 *Abbates iurisdictionem quasi Episcopalem habentes quando possint benedictionem populo impertiri, ostenditur.*

4 *Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi, & Mitram, possunt minores Ordines subditis conferre*, & n.5.

6 *Abbates exempti habentes ius Baculum deferendi & Mitram, non possunt Tonsuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel sæcularibus, qui suorum Superiorum dimissorias habuerint.*

7 *Abbates exempti vbi promouent subditos suos Regulares ad Ordines minores, in interstitiis cum illis dispensare possunt.*

8 *Ecclesia dicuntur ad aliquem pleno iure pertinere quando in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt.*

9 *Nouitios sui monasterij ad minores Ordines promouere non possunt Abbates habentes ius Baculum deferendi, & Mitram.*

10 *Abbates exempti possunt conferre suis subditis Regularibus minoribus Ordines, vsque ad Lectoratum inclusiuè.*

11 *Abbates exempti benedicunt Calices, patenas, vestes Sacerdotales, Cruces, & similia.*

12 *Abbas an possit benedicere ea, in quibus interuenit sacra Vnctio, remissiuè.*

Cap. Abbates. III. *Alex.*

1 Abbates, qui habent priuilegium dandi benedictionem super populum, possunt tantùm benedicere solemniter populum in Ecclesiis sibi pleno iure subiectis, quando in eis celebrant diuina Officia, post solemnia Missarum, & Matutinum, Laudes, ac Vesperas, & non possunt alibi publicè, vt per vias, Ciuitates, &c. nisi hoc expressè sit in priuilegio concessum. Nec eis licitum est conferre primam Tonsuram, sed conuersis in monasterio, & in quibus habent quasi Episcopalem iurisdictionem, nisi aliter constet ex pleno indulto Apost. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib.5. pag.210.* Alagona *in compend. pag.721.* remissiuè Caisl. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

Quæ ad eos pertinent pleno iure, &c. Notatur ad hoc 2 quòd Abbates exempti habent Ecclesias pleno iure sibi subiectas, & per hoc habent ius Episcopale, & iurisdictionem quasi Episcopalem, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. l.7.q.15.n.4.* Quando autem dicantur Ecclesiæ pleno iure ad aliquem pertinere, dixi *infra, num 8.*

Possunt post Missarum solemnia, &c.] Notatur ad 3 hoc quòd Abbas habens iurisdictionem quasi Episcopalem potest solemnem benedictionem populo imperiri in Ecclesiis ad ipsum pleno iure pertinentibus post Missarum sacrificia, post Vespertinas preces, aut Matutinas decantatas, non autem alibi publicè, aut per vias, aut per ciuitates, castella, aut villas, nisi ex priuilegio speciali hanc potestatem sit consequutus, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.1. q.18. art.1.* Azor. *instit. moral. p.1. l.12. c.10. q.7.* Renat. Chopin. *Monast. lib.1. tit.2. num.18.* Tamburin. *de iure Abb. tom.2. d.2. quæst.7.*

Nec eis licitum sit, &c. Notatur ad hoc quòd Abba- 4 tes exempti habentes ius Baculum deferendi, & Mitram, minores Ordines possunt conferre suis subditis non solùm Monachis, verùm etiam & laicis, in quos ordinariam Ecclesiasticam habent iurisdictionem, vt per Sylnest *in sum. verb. Ordo, 1. 3. n.2.* Couar. *lib.1. var. c.10. n....* Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat 79. dist. in §. Tonsura, n.6.* Rebuff. *resp.2.* Fusc. *de visitat. lib.1.c.15.n.93.* & alios citatos à Cened. *ad Decretal. collect.105.n.1.* quibus adde Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.4. collect 955.* Flores de Mena *var. lib.2. q.24. n.14.* Fr Lud. Miranda *in man. Prælatorum, tom.1.q.38. art.9. concl.1.*

Hodie ex noua dispositione Conc. Trident. *sess.23.* 5 *de form. c.10.* non licet Abbatibus, & aliis quibuscunque quantumuis exemptis in posterum intra fines alicuius diœcesis existentibus etiamsi nullius diœcesis, vel exempta esse dicantur, cuipiam, qui Regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre, refert Fr Ludou. Miranda *d. art.9. conclus.2.* quem citani *de officio, & potestate. Episcopi, p.2. allegat.3. n.11.* & tangit Portel. *in dubiis Regularib. verbo Abbas 2.*

Abbates huiusmodi Regulares habentes ius Bacu- 6 lum deferendi, & Mitram, etiam postquam sacerdotalem Ordinem, & munus benedictionis susceperint, non possunt Tonsuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, qui dimissorias speciales suorum superiorum, & specialem licentiam Episcopi loci habuerint, neque etiam aliis sæcularibus suorum superiorum dimissorias afferentibus, vt censuit Rota apud Seraphin. *decis.985.* cuius memini ego ipse *d. alleg.3. num 11.* & sustinet Fr. Ludou. Miranda *d. conclus.2.* quicquid dicant Quarant. *in summa Bullaru, verb. Ordo, propè fin. vers. Abbatibus*, Bonac. *de Sacram. disp.8. q. vnica puncto 4. num.3.* Vgol. *de offic. & potest. Episc. c.26.§.19.*

In casu verò, quo huiusmodi Abbates primam cle- 7 ricalem

ticalem Tonsuram, minorésque Ordines suis subditis Regularibus conferre possunt, illis licitum est in interstitiis dispensare, tradit Sorb. *ad compend. Mendicant. verbo Ordines sacri, vers. quando verò Abbates*, neque tunc examinandos esse ab Episcopis, sed ab Abbatibus, non obstante Concil. Trid. dispositione consuluit Nau. *conf.* 13. *n.* 1. *in antiq. aliàs conf.* 14. *in nouis, sub hoc tit.*

8 In gloss. *Pleno iure*, ibi, *scilicet in spiritualibus, & temporalibus.* Dicuntur igitur Ecclesiæ ad aliquem pleno iure pertinere quando vtroque iure, id est, in spiritualibus, & temporalibus eidem subiectæ sunt, vt per Rebuff. *in concord. tit. forma mandati, verbo plenum*, Azor. *d. p.* 2. *l.* 12. *c.* 20. *q.* 7. Card. Tusch. *tom.* 6. *lit. P, concl.* 364. *n.* 3. Sayr. *de censur. lib.* 1. *c.* 6. *n.* 12.

9 In gloss. *Connolauerint*, ibi, *vt ibi conuertantur, & fiant Monachi.* Ex hac glossi. iuncto text. colligit Soar. *tom.* 4. *de Relig. tract.* 8. *l.* 2. *c.* 29. *n.* 12. posse Abbates, qui facultate gaudent conferendi suis subditis Ordines minores, illos conferre nouitiis, & refert tenere expressè hanc opinionem Rehnff. *in praxi, p.* 2. *tit. de Clericis, n.* 18. Verùm probabilius censeo tali facultate non gaudere, præcipuè attenta dispositione Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 10. vbi decernitur non licere imposterum suis Abbatibus conferre Tonsuram, vel Minores cuiquam; qui Regularis subditus sibi non sit; cùm ergo nouitius non possit strictè appellari Regularis, & cùm pendente probationis anno non habeatur quoad Ordines suscipiendos pro subdito Prælati Religionis, constat tunnm non esse Abbatibus hos Ordines conferre nouitiis; quare ita tenent Henriq. *in sum. lib.* 10. *c.* 23. §. 3. *in comment. lit. G*, Fr. Ludou. Miranda *in man. Pralat. tom.* 1. *q.* 38. *art.* 9. *concl.* 2. *in fin.* Sayt. *de censur. lib.* 4. *c.* 13. *n.* 5. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 23. *art.* 2. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. diss.* 31. *q.* 8. *n.* 4. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 3. *n.* 8.

10 In gloss. *Tonsuram*, ibi, *possunt tales Abbates conferre etiam superiores Ordines, vsque ad Lectoratum inclusiuè.* Ita Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 23. *art.* 2.

11 In ead. gloss. in addit. ibi, *Qui benedicunt Calices, Patenas, vestes sacerdotales, Cruces, & similia.* Ita Fr. Emman. *quæst. Regul tom.* 1. *q.* 36. *art.* 6. & citati per me *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 27. *num.* 36. latè Ascan. Tambutin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 22. *&* 23.

12 In ead gloss. ibi, *A consecratione Calicis*, &c.] Vide Azor. *instit. moral. p.* 1. *l.* 10. *c.* 28 *q.* 1. D. Ascan. Tamburin. *d. tom.* 1. *disp.* 23. *q.* 1, vbi, an Abbas possit benedicere ea, in quibus interuenit sacra Vnctio.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Interdictum generale tenentur obseruare exempti etiamsi ab Ordinario latum sit.*
3 *Exemptis non licet ædificare Ecclesias in diœcesi Episcopi sine eius licentia, alioquin cederent dominio, & iurisdictioni Episcopi.*
4 *Episcopi consensus an, & quando requirendus sit in Ecclesiarum, & Monasteriorum ædificatione, remissiuè.*

CAP. Auctoritate. IV.

1 Exempti in locis exemptis non præsumant construere Oratoria, vel Capellas sine licentia Ordinarij loci, nec in sic constitutis celebrent, vel celebrare Diuina faciant, nec in tempore interdicti, nisi in casibus à iure expressis, quòd si talia præsumpserint, compescantur ab Ordinario, reuocatis sententiis, quas ipsorum exemptorum Conseruatores tulerint; inhibitoque ne exempti in locis etiam exemptis audeant facere præmissa sine licentia; & priuilegio Papæ. Item exempti non accipiunt suo nomine tanquam actores, vel defensores causas, vel lites suorum hominum liberorum, etiamsi sint sui censuales, id est, qui in possessionibus habeant dominium vniuersale, & soluant census exemptis, vt dominis directis, dummodo causæ ad ipsos homines liberos tantùm pertineant. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration, lib.* 5. *pag.* 211. Alagona *in compend. pag.* 722.

2 *Nec tempore interdicti*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exempti tenentur obseruare interdictum generale, etiamsi ab Ordinario latum sit, vt per Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 3. *n.* 29.

3 *Exempti construere non præsumant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exemptis non licet ædificare Ecclesias in diœcesi Episcopi sine eius licentia, alioquin cederent dominio, & iurisdictione Episcopi, vt per Specul. *tit. de priuileg. p.* 4. *n.* 3. Angel. *in summ verbo exemptus, n.* 11. *& seq.* Anton. de Prætis *de iurisd. Episcop. cap.* 1. *n.* 14. *&* 7. Erasm. à Cochier. *de iurisd. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 36. *n.* 1.

4 Episcopi consensus an, & quando requirendus sit in Ecclesiarum, & Monasteriorum ædificatione, latè dixi *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 26. *per tot.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium Papæ quòd quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias Ordinariorum, nisi tale priuilegium sit concessum Regibus, Reginis, vel ipsorum filiis, aut Religioso loco, vel Ordini,* & n. 2. *ampliatur,* num. 3.
4 *Priuilegium concessum Regi non censetur concessum Reginæ, nec filiis, nisi id exprimatur.*

CAP. Ne aliquid. V.

Clem. IV.

1 Priuilegium, seu indulgentia concessa cuicunque Ecclesiastico, vel sæculari in quacunque dignitate quòd non possit excommunicari, vel interdici à quocunque, & quod ipsius terræ, vel Ecclesiæ non possint interdicto supponi, non intelligitur de sententiis latis ab Ordinario, & sic Ordinarius potest illos excommunicare, interdicere, &c. Excipiuntur Reges, Reginæ, & eorum filij, & Religiosi, non ratione personarum tantum, sed etiam Ordinum, vel locorum priuilegiatorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 212. Alagona *in compend pag.* 722. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem concl. firmant Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 25. §. 5. Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 10. *num.* 8. Erasm. à Cochier. *de iurisd Ordin. in exemptos, p.* 4. *q.* 14. *n.* 8.

3 Amplia etiamsi essent personæ Religiosæ, quibus ratione, seu intuitu personæ, huiusmodi personale priuilegium concessum est, vt per gloss. *hic verbo ratione*, Erasm. à Cochier *d. q.* 14. *num.* 8. *vers. quod ampliatur*

pliatur; secus verò si priuilegium concessum esset ratione loci religiosi, v. g. Monasterij, aut Ordinis, secundùm Henriq.*l.7.c.24.§.1.& lib.13.c.24.§.1.*quale priuilegium concessum esse Societati IESV, Prædicatoribus, Minoribus, & Benedictinis testatur Sayr.*d. num.* 8.

4 *Per qua Regibus*, &c.] Ergo priuilegium concessum Regi, non censetur concessum Reginæ, nec filiis, nisi id exprimatur, vt per Ioan. Andr.*in præsenti*, Tiraq.*de iure primog.q.32.in princ.& q.59,n.5.9.& 11.& de iure mariti, gloss.2.n.63.*D.Barbos.*in l.quia talo, n.8.& 22. verbo vltima, ff. solut.matrim.* Sanch.*de matrim. lib.7. disp.47.n.1.& 3.*Soar.*de legibus, l.8.c.11.n.1.*

SVMMARIVM.

1 *Prælati inferiores, quibus per priuilegium conceditur vsus Mitræ, si sunt exempti in Prouincialibus; & Episcopalibus Conciliis, vti possunt Mitris aurifrisiatis non habentibus laminas, aut gemmas, & si non sunt exempti, albis & planis vtentur, in aliis locis vtantur vt indulta permittunt*, & n.1.

3 *Abbates habentes populum, & territorium, interesse possunt Concilio Prouinciali.*

4 *Exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione Synodo interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, ad Synodum diœcesanam accedere tenentur.*

CAP. Vt Apostolicæ. VI.

1 ABbates, & alij Prælati inferiores, quibus à Sede Apost. conceditur vsus Mitræ, si sunt exempti quandò intersunt Prouincialibus Conciliis, & Episcopalibus Synodis, possunt vti Mitris aurifrisiatis, sed non habentibus gemmas, vel laminas aureas, vel argenteas: si verò non sunt exempti, vti debent simplicibus albis, & planis, id est, non aurifrisiatis. Sed in aliis locis exemptis vti possunt Mitris, prout indulta concessa à Sede Apostolica eis permittunt. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu.*in ration.lib.5. pag.212.* Alagona *in compend. pag.* 722. remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

2 Hanc eandem concl. firmant Ioan. Garc *de nobilit. gloss.48.§.2.num.62.*Zerol.*in praxi Episcop p.2. verbo Abbas, verbo secundò,* Tamburin.*de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam Regularium, quàm sæcularium Episcopis inferiorum tom.1. disp.20.q.2.n.12.* Ego ipse *de offic.& potest.Episcop. p.3. alleg.93. n.9.*secundùm impress. Lugdun.

3 *In Prouincialibus Conciliis.*]Ergo Abbates habentes populum, & territorium intersunt Concilio Prouinciali, vt tradunt Aloys. Ricc. *Neapol.decis.151.num.4. p.4.* Stephan. Quarant.*in sum. Bullarij verbo Concilium Prouinciale, n.2.vers. tertiò quæro,* vbi Prosp. de Augustino *post q.2.* subdit huiusmodi Abbates tanquam locorum Ordinarios in Concilio Prouinciali habere vocem decisiuam, additque illos teneri ad Concilium Prouinciale accedere etiamsi ab eorum sententiis immediatè ad Sedem Apostolicam, & non ad Archiepiscopum appelletur.

4 *Et Episcopalibus Synodis.*] Hodie ex noua dispositione Concil. Trid.*sess.24 de reform. c.2.* exempti omnes, qui aliàs cessante exemptione Synodo interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, ad Synodum diœcesanam accedere tenentur, vt docent Vgolin.*de offic. Episcop.c.48.§.2.n.1.*Erasm.à Cochier. *iurid. Ordin.in exempt. p.4.q.19.* quos refero ego ipse *d.alleg 93.n.8.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Priuilegium non præsumitur, sed ab eo, qui allegat, probandum est.*

3 *Priuilegij probatio per scripturam est facienda.*

4 *Priuilegium allegans, tenetur illud integraliter, & originaliter iudici exhibere, nec sufficit quod legatur.*

5 *Priuilegium quando non est notorium in titulo, & possessione, tenetur exemptus illud exhibere.*

6 *Ius commune quando resistit præscribenti, sufficit præscriptio 40. annorum cum titulo.*

7 *Ordinarij iudices cognoscere possunt an sua sit iurisdictio, & vtrùm concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronuntiare super exceptionibus declinatoriis sui fori, seu incompetentia.*

8 *Iudex in propria causa ius dicere potest quando interesse non principaliter venit sed in consequentiam.*

9 *Ordinarij ad euitandam manutentionem non sufficit exhibitio priuilegij, nisi vlterius adsit quasi possessio exemptionis.*

10 *Text. in præsenti emanauit ad fauorem iurisdictionis ordinariæ.*

11 *Causa finalis colligitur ex narratiua proœmij.*

12 *Ordinarius eo ipso quòd exercet iurisdictionem in vna parte suæ diœcesis, videtur constitus in quasi possessione exercendi quoad omnes, in quibus alter non habet particularem exemptionem.*

13 *Priuilegij exemptionis sola exhibitio non impedit manutentionem.*

14 *Exemptionis in quasi possessione constitutus non dicitur subditus ex eo quod non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quòd venerit casus exercendi.*

15 *Exemptus si alleget priuilegium, & possessionem, procul dubio erit manutenendus contra Episcopum intentem sola iuris communis dispositione.*

16 *Possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem iure communi quousque verus titulus demonstretur ex quo ipsa possessio sustineatur.*

17 *Possessionem rei quando quis habet, in ea defendi debet durante lite super proprietate.*

18 *Præscriptione se fundans eam probare tenetur.*

CAP. Cùm personæ. VII.

Bonif. VIII.

HI, qui se asserunt exemptos per priuilegium, vel 1 indulgentiam Sedis Apost. requisiti ab Ordinario loci, illi in loco congruo, & securo, vel aliis prudentibus viris sine suspicione ab eo deputatis ostendere debent integraliter iusto impedimento cessante legenda priuilegia præfata, vel indulgentias intra terminum competentem pro qualitate facti ab ipso Ordinario, vel eius delegato moderandum, nec non de articulis de quibus controuersia fuerit, reassumptum tradere tenetur. Si autem super huiusmodi libertate solummodo præscriptionem canonicam duxerit opponendam, ipsi Ordinario, vel eius delegato prudenti non suspecto de tali præscriptione fidem facere debent, & interim Episcopus in eos sua valet vti iurisdictione, donec plenè probetur præscriptio canonica, quia habet fundatam intentionem. At verò si tales priuilegio, & præscriptione simul asserant se munitos, & exhibent priuilegium, vt in principio dictum est, si exhibitum non probat plenè libertatem, sed

sed causam præscribendi, coram personis prudentibus præscriptionem annorum 40. tenentur probare, & quòd non fuerit violenta, clandestina, vel precario concessa, interimque Episcopus iurisdictionem in eos exercere non valet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 213. Alagona *in compend. pag.* 723. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Huiusmodi priuilegia, vel indulgentias*, &c.] Priuilegium enim non præsumitur, sed ab eo, qui allegat, probandum est, vt per Monach. *num.* 1. *vers. eesi priuilegium*, & Prob. *ad eum in princ.* Gemin. *n.* 2. & Anchar. *notab.* 1. *in præsenti*, Paris. *cons.* 95. *num* 8. *&* 9. *volum.* 4. Rot. *decis.* 145. *num.* 6. *part.* 2. *diuers.* Fusc. *de visit. lib.* 2. *cap.* 18. *à num.* 3. *& cap.* 20. *num.* 6. Mascard. *de probat. conclus.* 1200. *num.* 16. Card. Tulch. *tom* 6. *lit. P*, *conclus* 762. Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *quæst.* 14. *num.* 15. Cabed. *Lusit. decis.* 92. *num.* 3. *part.* 2. Verall. *decis.* 306. *num.* 7. *part.* 1. *& decis.* 201. *p.* 2. Seraphin. *decis.* 1067. *num.* 3.

3 *Ac ad legendam integraliter*, &c.] Ergo probatio
priuilegij per scripturam est facienda, iuxta doctrinam
gloss. *verb. volo in scriptis in c.* 1. *de censib. hoc lib.* & quæ
tradunt Mascard. *concl.* 528. *num.* 19. Azeued. *ad l.* 22.
4 *&* 23. *tit.* 14. *l.* 6. *noua recop.* Et qui allegat tenetur illud
integraliter, & originaliter iudici exhibere, nec suffi-
cit quòd legatur secundùm Henriq. *in summ. l.* 7. *c.* 24.
n. 2. *lit. K*, Couar. *pract. c.* 20. *n.* 7. vbi intelligit quando
agitur de priuilegio exhibendo iudici, quia tunc opor-
tet quòd totum præsente parte coram iudice legatur,
& iudici petenti exhibeatur, subdens quòd si agatur de
eo parti exhibendo, illud tantùm capitulum, quod ad
eum spectat, & subiectam tangit materiam exhiberi
oportet, iuxta text. *in c. contingit, de fide instrum.* & lon-
gam distinctionem gloss. *verbo die & consule*, *in l.* 1.
§. *editiones. ff de edendo.*

5 *Priuilegium quidem ipsum exhibeant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando priuilegium non est notorium in titulo, & possessione, tenetur exemptus illud exhibere, vt per Henriq. *in summ. lib.* 7. *cap.* 25. §. 6. *lit. X.*

6 *Annorum quadraginta præscriptionem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ad probandam exemptionem ab Ordinario in qua ius commune resistit præscribenti, ac proinde requiritur tempus immemoriale, sufficit præscriptio 40. annorum cum titulo, vt per Molin *de primogen. l.* 2. *c.* 6. *n.* 52. Gutier. *practic. l.* 3. *q.* 62. *num.* 12. Erasm. à Cochier *de iurisd. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* ... *num.* 8.

7 *Necnon de articulis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudices ordinarij cognoscere possunt an sua sit iurisdictio, & vtrùm concurrat qualitas necessaria ad fundamentum illius, & pronuntiare super exceptionibus declinatoriis sui fori, seu incompetentiæ, Ias. *n.* 6. per text. *ibi in l.* 2. *ff. si quis in ius*, Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 30. *n.* 21. Gam. *Lusit. decis.* 340. *n.* 3. testatur ita iudicatum Cabed. *Lusit. decis.* 41. *n.* 1. *p.* 1. refert plures Surd. *cons.* 286. *n.* 3. quinimò in consequentiam huius cognitionis, & pronuntiationis posse condemnare litigantes in expensis factis circa huiusmodi articulum, resoluunt Abb. *in cap. dilectus* 3. *num.* 1. *de præbend. & in cap.* 1. *num.* 20. *de iudic.* vbi Felin. *n.* 4. Dec. *cons.* 241. *in princ.* Cassad *super regulis Cancel decis.* 1. *n.* 3. Marant. *de ordine iud. p.* 4. *dist.* 8. *à n.* 2. Perez *ad rubr. tit.* 12. *lib.* 3. *Ordin. quæst.* 17.

8 Non obstat quòd iudex videatur in propria causa ius dicere, ex qua interesse prætendit, vt pro ratione dubitandi argumentatur *gloss.* 2. *in princip. in d. l.* 2. *& gloss. verb. Ordinariis, in præsenti, iuncta regula, l. unic. C. ne quis in propria causa, & l. qui iurisdictioni* 10. *ff. de iurisdict. omnium iud.* Respondetur enim cum Bart. *n.* 3. *& communi*, *in d. l.* 2. quem sequitur Cabed. *d. decis.* 41. *num.* 3. interesse in proposito non principaliter venire, tunc enim ius dicere non posset, vt voluit *gloss.* 2. necessariò sic intelligenda *in l. de iure* 37. *in princ. ff ad municip.* sed in consequentiam quod negligi solet, vt in legatario, qui in testamento testis esse potest, *l. qui testamento* 20. *ff de testam. § legatariis*, *In eod. tit.* in tutore, *l.* 2. *ibi*, *prima enim ratio*, *ff. de auctorit. tutor. gloss. vlt. in cap. quamvis pactum*, *de pactis*, *l.* 6. recepta communiter, vt per Hojed. *de incompatib. benefic. p.* 1. *q.* 23. *num.* 22.

9 *Quia de priuilegio faciunt fidem in libertatis, vel exemptionis possessione.*] Ergo ad euitandam Ordinarij manutentionem non sufficit exhibitio priuilegij nisi vlteriùs adsit quasi possessio exemptionis, si enim Papa mandat in hoc text. eos non turbari in possessione, per necessarium antecedens præsupponit quòd possideant, quia priuatio præsupponit habitum, iuxta notata *in l. decem*, *ff. de verbor. oblig.*

10 Et iste intellectus suadetur ex eo, quia text. *in præ-
senti*, emanauit ad fauorem iurisdictionis ordinariæ, vt
patet *in princ.* ibi, *Ordinarior. correctiones*, *& ordinatio-
nes subterfugientes*, *eorum forum ac sine iudicium decli-
nantes*, *nos volentes super hoc de salubri remedio proui-
dere*, *statuimus*, *vt hi*, *qui se asserant per priuilegia*, *seu
indulgentias Apost. Sedis exemptos à locorum Ordinariis
requisitis*, &c. ex qua narratiua proœmij colligitur causa 11
finalis *l. fin. ff. de hæred. instit.* Oldrad. *cons.* 103. *num.* 2.
Roman. *cons.* 38. *num.* 1. Alexand. *cons.* 206. *n.* 10. *l.* 6. Si
igitur allegantes priuilegium exemptionis per solam
exhibitionem priuilegij antequam de illius viribus
cognoscatur, liberarentur ab exercitio iurisdictio-
nis Episcopi, dispositio huius text. emanasset ad illo-
rum fauorem, siquidem per regulas iuris sola exhibi-
tio priuilegij non tolleret exercitium iurisdictionis
Ordinarij.

12 Nam eo ipso quòd ordinarius exercet Iurisdictionem in vna parte suæ diœcesis, videtur constitui in quasi possessione exercendi quoad omnes in quibus alter non habet particularem quasi possessionem, Abb. *cons.* 71. *col. fin. tertiò ad idem*, ibi, *nec alius erat in possessione*, *l.* 2. Felin. *in c. audiuis*, *n.* 19. *in* 3. *declar. de præscript.* Rebuff. *in tract. de decimis*, *q.* 9. *n.* 4. Menoch. *remed.* 5. *retin.* 135. Cephal. *cons.* 369. *n.* 15. *cum seq.* Rot. *in Causa Oriolea. decimarum.* 19. *Iun.* 1591. coram Gyptio, & *in Valentina decimarum* 27. *Octobris* 1598. coram Seraphin. & in terminis iurisdictionis, tradit Innocent. *in c. dilectus*, *num.* 3. *vers. possessorum ex eo*, Host. *n.* 1. *vers. ex prædictis etiam*, Ioan. Andr. *n.* 8. Butr. *num.* 15. Boich. *num.* 11. *de capellis monach.* Verall. *decis.* 306. *part.* 1.

13 Et proinde per istam exhibitionem priuilegij, quæ concernit petitorium, remaneret Episcopus priuatus sua quasi possessione, contra notata per Abb. *in c.* 1. *n.* 4. & Butr. *n.* 2. *vt lite pend.* Cancel. *de attent. p.* 2. *c.* 17. *n.* 16 *& seq.* Et in specie quòd sola exhibitio priuilegij exemptionis non impediat manutentionem fuit decisum *in causa Carthaginens. decimarum* 27. *Iunij* 1590. coram Gyptio.

14 Nec potest subditus dici constitutus in quasi possessione exemptionis ex eo quod non appareat superiorem in illum exercuisse iurisdictionem, nisi probetur quòd venerit casus exercendi, & volens exercere fuerit repulsus; & repulsioni acquieuerit, vel aliàs habuerit se pro spoliato, vt per Innoc. Host. Ioan. Andr. Butr. Boich. & Verall. *locis suprà allegatis.*

15 Et licèt gloss. *verb turbentur, in hoc text.* innuat quod sola exhibitio priuilegij sufficiat, attamen loquitur

contra

contra regulas iuris, & patet ex prædictis, & ducit argumentum suum à contrario sensu, vt aduertit Lap. Anchar. & alij *infrà* allegandi, quod argumentum non valet ad inducendam correctionem iuris, vt latè per Euerard. *in loco à contrario sensu*, *n.*8. prout induceretur in proposito casu, & iste videtur communis intellectus huius text. vt per Lap. *hic n.*4. *vers.* & *hoc videtur*. Franc. *n.*3. *vers.* & *hoc procedit*, dum dicunt exhibentem priuilegium ita demum esse manutenendum contra Episcopi, si ipse est in quasi possessione exemptionis; quibus rationibus, ita censuit Rota *in Sipontina iurisdictionis* 23. *Maij* 1613. coram Cardin. Sacrato *decis.* 491. *n.*4. *cum seqq. p.*1. *recent.* Vnde si exemptus alleget priuilegium, & possessionem, proculdubio erit manutenendus contra Episcopum nitentem sola iuris communis dispositione, vt tenet Rot *decis.* 447. *n.*3. *p.*2. *recent.* & *decis.* 377. *n.*3. *p.*2. *etiam recent.*

16 *Cùm de iure communi Ordinariorum intentio*, &c.] Notatur ad hoc quòd possessio nihil releuat contra eum, qui fundatam habet suam intentionem iure communi, quousque verus titulus demonstratur, ex quo ipsa possessio sustineatur, vt per Cou. *pract. c.*17. *n.*9. Gutier. *pract. l.*3. *q.*19. *n.*11. *cum seqq.* Fr. Emman. *q. reg. tom.* 2. *q.*63. *art.*7.

17 Notatur etiam ad hoc quòd quando quis est in possessione rei, iurisdictionis, census, vel alterius iuris, debet in ea defendi, & nullo modo inquietari durante lite super proprietate, vt per Anton. Gom. *l.*45. *Tauri*, *n.*198. *col. pen.* Rot. *in Valuen. iurisdictionis* 4. *Decemb.* 1615. coram bonæ mem. Buratto, vbi quòd ex sola iuris assistentia, qua Episcopus habet fundatam intentionem exercendo iurisdictionem in locis in sua diœcesi existentibus, in ea iurisdictione Episcopali manutenendos est

18 In gloss. *Munitos* Notatur ad hoc quòd in præscriptione se fundans eam probare tenetur, vt per Burg. de pace *cons.*4. *n.*11.

SVMMARIVM.

1 *Interdictus est ingressus Ecclesiæ Regularibus, vel sæcularibus, quamuis exemptis, qui scienter celebrant, vel celebrari faciunt Diuina in ciuitatibus, vel locis interdictis, nisi secundùm permissionem iuris, vel excommunicatos, aut interdictos publicè ad diuina Officia, Sacramenta, vel sepulturam admittunt*, & n.2.

3 *Irregularis an fiat celebrans coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur ingressus Ecclesiæ, si postea celebret, ostenditur.*

Cap. Episcopum. VIII.

1 Priuilegiatis, siue sæcularibus, siue Regularibus qui scienter celebrant, vel celebrare faciunt Diuina in Ciuitate, vel loco interdicto ab Ordinario, vel delegato, vel à iure, nisi in casibus à iure concessis, & qui publicè excommunicatos, vel interdictos ad diuina Officia, Ecclesiastica Sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittere præsumunt, præter alias pœnas iuris, interdicitur ingressus Ecclesiæ, donec ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserunt, satisfaciant competenter. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viuian. *in ration. lib.*5. *pag.*214. Alagona *in compend. pag.* 724. remissiuè Ximen. *in concord. p.*1. & 2.

2 Hanc eandem concl. firmant Conar. *in cap. alma mater*, *p.*1. § 6. *in fin.* Henriq. *in sum. lib.*13. *c.*8. §. 2 *lit.* O, Sayr. *de censuris*, *lib.*5. *c.*14. *n.*11. & 34. Soar *eod. tract. tom.*5. *disp.* 32. *sect.*2. *n.*2. *cum seqq.* Mar. Alter. *in simili tract. tom.*2. *disp.*11. *c.*2. Filiuc. *in quæst. moral. tract.*17. *c.*6. *q.*2. Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari*, *disp.*3. *q.*2. *puncto* 1.

Ingressum Ecclesiæ, &c.] Vtrùm autem celebrans coram excommunicatis, vel interdictis, aut illis, quibus interdicitur Ecclesiæ ingressus, fiat irregularis si postea celebret, quæstio est dubia, & fieri irregularem tradunt gloss. *hic verb. ingressum*, gloss. *verbo nodatis, in cap. is, cui, de sentent. excom. hoc lib.* citati per Conar. *d. p.*2. § 6. *n.*9. *vers. qui verò*, tuetur Sayr. *de censur. l.*2. *c.*15. *n.*6. & *lib.*7. *c.*9. *n.*16. Ab hac tamen opinione recedit Conar. *citato loco*, ea ratione motus, quia text. *in præsenti* solùm procedit in exemptis, qui excommunicatos, vel interdictos ad diuina admittunt Officia, vt colligitur ex *princ.* ibi, *quantumcunque exemptionis, seu libertatis Sedis Apost. priuilegiis communiti*; vnde ad alios pœna illa interdicti ingressus Ecclesiæ trahenda non est, multò minus sequitur irregularitas, vt vltra Con. contendunt Nau. *in man. c.*25. *n.*94. & communem dicit *cap.*27. *num.*157. *vers. vndecimò*, Vgolin. *tab.*1. *de censur. cap.*14. § 1. *num.*25. & multis adductis Henriq. *lib.*14. *cap.*7. § 3 *lit. R*, Soar *de censur. disp.*34. *sect.*4. *num.*10. Sed prior opinio in rigore iuris longè verior est, literæ enim huius text. magis adaptatur, vt benè aduertit Sayr. *d. lib.*5. *c.*14. *n.*11. quia verba illa, *quantumcunque exempti*, non sunt restrictiua, sed magis ampliatiua; posterior tamen quia benignior, & grauissimorum auctoritate suffulta in praxi poterit defendi. 3

Quantumcunque exemptionis; &c.] Ergo comprehendit non solùm priuilegiatos, sed etiam alios quoscunque, vt per Soar. & Filliuc. *citatis locis*, Bonacin. *d. puncto* 1. *num.* 1. vbi etiam limitat, nisi fiat ignoranter, quia in hoc text. habetur verbum, *præsumpserit*, quod indicat scientiam, seu dolum, & *num.*4. post Soar. *d. tom.*5. *disput.*34. *sect.*4. *num.*14. resoluit celebrantem, vel celebrari facientem in loco interdicto affici hac pœna, etiamsi locus non sit declaratus, seu nominatim denontiatus interdictus, quia post Extrauag. *Ad euitanda*, non tenetur quemquam ex vi prohibitionis Ecclesiasticæ euitare, nisi præcesserit denuntiatio nominatim, excepto notorio clerici percussore. 4

Nisi quatenus eis à iure conceditur.] Notatur ad hoc quòd interdictum huiusmodi incurritur celebrando, aut celebrari faciendo in loco interdicto nominatim denuntiato, quoties Diuina fiunt extra casus à iure concessos, & non seruata forma à iure præscripta, vt per Soar. *d. disp.*31. *sect.*2. *à n.*2. Filliuc. *d. q.*2. *n.*98. Bonac. *d. puncto* 2. *n.*5. 5

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Ecclesia exempta, exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælatus, Canonici, & Clerici Ecclesiæ.*

3 *Exemptis Clericis alicuius Ecclesiæ tam Canonici, quàm alterius cuiusuis Ordinis Clerici exempti quoque censentur.*

4 *Canonicis exemptis, neque Ecclesia, neque conuersi, vel alij clerici censentur exempti.*

Cap. Per exemptionem. IX.

Ecclesia quando eximitur, intelliguntur etiam exempti & Clerici eius Monachi, vel Canonici conuersi, 1

conuersi, & perpetuò oblati, sed non eius Ecclesiæ Parochus quoad pertinentia ad Parochiam, nec Parochiani. Quando verò eximuntur Canonici Ecclesiæ, non est exempta Ecclesia, seu alij Clerici illius. Si autem eximantur Clerici, intelliguntur exempti tam Canonici, quàm Clerici, sed non Ecclesia, nisi aliud in priuilegio exemptionis exprimatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 215. Alagona *in compend. pag.* 724. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Ipsa Ecclesia, & ipsius Monachi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exempta Ecclesia exempti quoque censentur Vicarius perpetuus, Prælatus, Canonici, & Clerici Ecclesiæ, vt per Rebuff. *in praxi benef. p.* 1. *tit. de Vicariis perpetuis, n.* 16. Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 4. *q.* 37. *n.* 1. vbi *n.* 2. id limitat si Prælatus, seu Vicarius non esset de corpore Ecclesiæ.

3 *Si autem Clerici*, &c.] Notatur ad hoc, quod exemptis Clericis alicuius Ecclesiæ tàm Canonici quàm alterius cuiusuis Ordinis Clerici exempti esse censentur, vt per Erasm. à Cochier. *d. tract. part.* 1. *q.* 13. *num.* 7.

4 *Nec ipsi Parochiani etiam.*] Notatur ad hoc quòd exempta Ecclesia non censetur exemptos populus, ideo Episcopus ordinariam potestatem exercere poterit in Parochianos, vt per Franc. *hic n.* 3. *vers. quintò*, Angel. *verbo exemptus, n.* 1. *vers. & exempta*, Erasm. à Cochier. *d. q.* 13. *n.* 4. vbi *n.* 5. subdit quòd exempto populo non censetur Ecclesia exempta.

5 *Verùm si Canonici*, &c.] Notatur ad hoc, quòd exemptis Canonicis, neque Ecclesia, neque conuersi, vel alij Clerici censentur exempti, vt per Erasm. à Cochier *d. p.* 4. *q.* 37. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Exemptio, aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non fiunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud.*
3 *Exemptio à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio contineatur, vt Ecclesia existat iuris B. Petri, vel sit libera, seu quòd potiatur libertate Ecclesiæ Romanæ, aut quòd eius speciali prærogatiua gaudeat*, & n. 4.
5 *Exemptio à potestate Ordinariorum an, & quando probetur ex solutione facta Sedi Apost.* & n. 7.
6 *Exemptio à potestate Ordinariorum probatur si Papa Ecclesiam priuilegio eximat ab Ordinarij potestate, vel si Papa dicat in priuilegio nè Episcopus audeat Cathedram suam collocare, &c. vt* n. 7. *vel si aliquos recipiat in proprios, & speciales subditos* vt n. 8.
9 *Verba narratiua habent vim dispositionis, & veritatis quando in illis fundatur intentio.*

CAP. Si Papa. X.

1 Exemptio in priuilegiis, quibus formis, modis, & clausulis, vel verbis probetur, declarat text. *in præsenti*, v.g. si Papa in priuilegio, vel scriptura facta non principaliter super sententia exemptionis narret aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem Romanæ Ecclesiæ, vel similia verba, non ideo probatur exemptio, nisi de libertate aliter doceatur: probatur verò si super Ecclesiæ exemptione sententiando, vel agendo negotium de exemptione, afferat ipsam Ecclesiam esse exemptam, vel esse iuris Diuini Petri, vel ad Romanam Ecclesiam specialiter, vel sine medio, vel simpliciter pertinere, quia cùm omnes Ecclesiæ mundi pertineant ad Ecclesiam Romanã, ista verba priuilegij aliquid operari debent. Idem procedit si dicatur in priuilegio, Ecclesia sit libera vel potiatur libertate Ecclesiæ Romanæ, vel soluat Ecclesiæ Romanæ annuum censum ad indicium perceptæ libertatis, vel quòd Ecclesiam illam eximit ab ordinarij potestate, vel quòd in ea non exerceat Episcopus iurisdictionem, seu si recipiatur in proprium, & specialem subiectum, secus si in specialem filium Romanæ Ecclesiæ. Item si priuilegium alicui concedatur circa aliqua, vt quòd non possit excommunicari, suspendi, vel quod in specialem filium Romanæ Ecclesiæ sit assumptus, etiamsi postea sequatur quòd annuum censum soluat Ecclesiæ Romanæ, non dicitur exemptus licèt per prædicta non derogetur aliis modis, & effectibus exemptionum, qui reperiuntur in literis Ecclesiasticis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franc. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 215. Alagona *in compend. pag.* 624. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.* 1. & 2.

Aliquam Ecclesiam ad ius, & proprietatem, &c.] Notatur ad hoc, quod exemptio, aut libertas non probatur quando priuilegium, sententia, aut scriptura non fiunt principaliter super exemptione, seu libertate, sed incidenter propter aliud narrant aliquam Ecclesiam, vel personam esse iuris B. Petri, vel ad Ecclesiam Romanam pertinere: constant enim ex generalibus principiis, quæ docent verba narratiua, quæ non proferuntur principaliter propter se, plenam probationem non efficere, vt probat text. vbi notant omnes, *in l. ex hac, ff. de donation. & in l. ex his verbis, C. de testam. milit.* cum similibus, de quibus Garc. *reg.* 175. & 483. Mascard. *de probat. concl.* 622. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 3. *tit.* 12. Menoch. *de præs. lib.* 3. *præs.* 133. *in princ.* & verbis narratiuis Summi Pont. probat generaliter text. *in Clem.* 1. *de probat.* 2

Aut eam iuris, B. Petri existere.] Notatur ad hoc, quod exemptio à potestate Ordinariorum probatur si in priuilegio contineatur, vt Ecclesia existat iuris B. Petri, aut ad Ecclesiam Romanam pertineat, quando scilicet Princeps priuilegium exemptionis concedendo aut iudex de exemptione ipsa sententiam proferens apponunt prædicta verba, vt illa aliquid operentur, & nè maneant sine effectu, quemadmodum remanerent, nisi concedendo quod iuris B. Petri specialiter existat, concessa censeatur exemptio ab Ordinariorum potestate, & quod soli Papæ B. Petri successori subiiciantur; quo casu accipienda est resolutio Abb. *n.* 2. Socin. *n.* 7. & 32. *in cap. recepimus* 8. *de priuileg.* Mascard. *de probat. concl.* 713. Card. Tuscli *tom.* 2. *lit. E, concl.* 552. *n.* 11. Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 9. *n.* 1. *vers. in primis* Ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 123. *n.* 15. secundùm Lugdun. impress. 3

Quòd Ecclesia sit libera, &c.] Notatur ad hoc, quod exemptio probatur, si in priuilegio dicatur locum siue Ecclesiam esse liberam, seu quòd potiatur libertate Ecclesiæ Romanæ, aut quòd eius speciali prærogatiua gaudeat, vt per Erasm. à Cochier. *d. q.* 9. *n.* 1 *vers. si dixerit*, quem refero ego ipse *d. alleg.* 123. *n.* 13. 4

Quòd Ecclesia Romana annuum censum soluat ad perceptæ indicium libertatis.] Ergo ex solutione census facta Sedi Apostolicæ exemptio non probatur à potestate Ordinariorum nisi appareat, quòd fit in signum subiectionis, & perceptæ libertatis, vt per Socin. *num.* 3. & Dec. *n.* 2. *cum seqq. in d. cap. recepimus*, Valasc. *de iure emphyt. q.* 32. *num.* 6. Felician. *in tract.* 5

de

de censibus in proœm. n.6. Erasm. à Cochier. *d. q.9.n.1. vers. item si indefinitè.* Ego ipse *d.alleg.23.à n.21.*& ratione confirmatur, quia nomen *census*, est æquiuocum varias habens significationes, ex traditis per Valasc.& Felic.*citatis locis*, & per Gasp. Roder.*de annuis reditib. lib.2.q.22.n.66.cum sequentib.* Brisson. *de verb.iuris significat.verbo census*, ac proinde propter suam generalitatem ex solutione census necessario non probatur specialis subiectio, & exemptio ab Ordinariorum potestate, iuxta vulgarem regulam, quòd probatio debet concludere per necesse, non per potest esse, vt colligunt Doct.*in l.neque neque natales, C.de probation. & in cap. in præsentia, eod. tit.* cum similibus, de quibus Mascard. *de probat. concl.671.n.11.*Card.Tusch.*tom.6. lit.P, concl.765.*

Intellige autem regulam prædictam deficere vbi aliæ coniecturæ concurrunt cum solutione census, succedit enim vulgaris regula, quæ non prosunt singula, multa collecta iuuant, de qua gloss. *verbo legitimus in l.2 ff.de excusat.tutor.* recepta ex multis, quos latè adducit Gabr. *lib.1.commun.tit. de probationibus concl.1.à princ.* Exemplum ad nostrum propositum adducunt Doctores, veluti si Ecclesia soluens censum existat in diœcesi Episcopi, cui soluitur, nam cùm Episcopus in tota sua diœcesi habeat iure communi fundatam intentionem, *cap.cùm Episcopus, de offic.Ord.hoc lib.* meritò solutio census facta ab Ecclesia intra eâdem diœcesim existente concludit quòd fiat in signum subiectionis, vt consuluit Feder.de Senis, quem referunt, & sequuntur Abb.per text. *ibi in cap.1.n.4.de relig.domib.* Dec.*n.6.in d.cap.recepimus.*

6 *Sine quod ipsam Ecclesiam eximit ab Ordinarij potestate.*] Notatur ad hoc, quòd exemptio probatur si Pontifex Ecclesiam priuilegio eximit ab Ordinarij potestate, vt per Bellencin. *de charitatiuo subsid. q.32. n.8.*Erasm.à Cuchier.*d.q.9.n.1.vers. deinde*, metipsum *d.alleg.25.n.11.*

7 *Vel quòd non audeat illic Episcopus cathedram collocare.*] Notatur ad hoc quòd plena exemptio indicatur si dicat Papa in priuilegio, ne Episcopus audeat illic Cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere, aut ordinationem aliquam quamvis leuissimam facere, vt per Bellencin *d q.32.n 3.* Erasm. à Cochier.*d.q.9.n.1 vers.si dicat ne audeat.*

8 *Similiter si aliqui recipiantur in proprios, & speciales subiectos.*] Vide Erasm. à Cochier. *d. quæst. 9. num.1. versic. si recipiat*, & quæ latè scripsi *d. allegat.123. num. 20.*

9 *Idem dicimus, &c.*] Collige ex text. non probari exemptionem si circa aliquod specialiter libertas concedatur, veloti ne quis ab Ordinariis excommunicari, aut interdici possit, & deinde adiiciatur clausula, quòd in signum perceptæ libertatis census annuus persoluatur, cùm enim census præstetur in signum illius libertatis, quæ percepta est, hæc autem non simpliciter data sit, sed specialiter quoad certum articulum, meritò quoad illum restringitur exemptio, & quoad alia Ordinariis manet subiectus, nec duplex clausula cùm restricta sit, & limitata vltra expressa operatur iuxta generalem regulam *l.in agris, ff. de acquir. rerum domin.* & ad nostrum propositum consuluit Bart. *cons. 59.* quem sequuntur plures alij, de quibus Dec. *in d. cap. recipimus, n. 9.* & magis ad nostros terminos, & intellectum text.*in c.cùm capella, hoc tit. in Decretalib.* censuit Rot.*decis.744.p.1.diuers.* quòd licèt iuxta priuilegij sui formam excommunicari non possint, vel suspendi ab Ordinario capellani, de quibus ibi, aliis tamen pœnis ab eo puniri valent.

10 *Vel consimilia verba narret.*] Notatur ad hoc quòd verba narratiua habent vim dispositionis, & veritatis quando in illis fundatur intentio, vt per Gutier. *pract. lib.2.q.17.n.65.*

Cùm verba aliquid operari debeant.] De quo principio, vide Surd. *decis.64.n.19. & cons.127. n.9. & cons. 218.n.15.& cons.270.n.10.*Burg.de Pace *cons.25.n.21.* Tiraq.*de iure constituti,p.3.limit.30.n.36.& de retractu tit.1.§.1.gl.n.24.& 45.* Gutier. *pract.lib.3.q.15.n.30.* Cald. Pereira *de renouat.emphyt.q.11.n.14.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.§.7.proœm.n.127.* Stephan. Gratian. *Marchia decis.47. n.17.& decis.106.n.19.* Benedict. Ægid. *in repet.l.ex hoc iure, ff.de iustit.& iure, c.8.n.2.* 11

In gloss. *Probata, ibi, in qua continetur de finibus Episcopatum, licet ista sint facta ob aliud.* Notatur ad hoc quòd verba enuntiatiua emissa propter aliud probant in confinibus, vt per Mascard. *de probat. concl. 393 n.4.* Vide quæ dixi *in collect.4.ad cap. cùm causam de probat.in Decret.* 12

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiati vt tempore interdicti celebrare possint Diuina clausis Ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt; & si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit, secus in familia Conuentus taliter priuilegiati*, & n.2.

3 *Priuilegium alicui concessum, eius familiaribus prodest, si aliàs inutile remaneret.*

4 *Familiarium nomine propriè illi veniunt, qui dominicæ, vel patria potestati subiiciuntur, & expensis domini continuè aluntur.*

5 *Priuilegium audiendi Diuina tempore interdicti ad illos tantum familiares extenditur, qui priuilegiatum solent comitari.*

6 *Religiosus in Conuentu si vnus tantum reperiatur, poterit tempore interdicti assumere familiarem, vt ei celebranti ministret.*

7 *Religiosis iam hodie ferè omnibus ex priuilegiis Romanorum Pontif. licet tempore interdicti celebrare coram suis familiaribus.*

8 *Priuilegia concessa aliquibus, vt tempore interdictis Diuinis intersint, illis tantum prosunt, qui interdicto causam non dederunt, seu aliàs in eo culpabiles non sunt.*

Cap. Licèt. XI.

Priuilegiati, qui tempore interdicti ianuis clausis exclusis excommunicatis, & interdictis submissa voce celebrare Diuina possunt, ad ea aliquem nisi priuilegiatum recipere non valent. Si verò priuilegium particulari personæ concessum fuerit, familiares suos domesticos admittere potest, dummodo non sint familiares alicuius Conuentus, vel Collegij, quia non admittuntur si non sunt priuilegiati. Prædicta tamen concessione non gaudet is, cuius causa, culpa, dolo, vel fraude fuit prolata sententia interdicti, sicut nec is, qui ad perpetrandum delictum, ob quod fuit positum interdictum, dedit consilium, auxilium, vel fauorem. Colligunt ex Ordin. Lap. Abbas Archid. Gemin. Ioan.Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.5. pag.216.* Alagona *in compend. pag. 725.* remissiuè Ximen. *in concordant. part. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Henriq. *in summ.lib.13.c.48.§.5. in fine*, Auil.*de censur.p.5. disput.4.sect.2. dub.7.* Paul. Laymann. *in Theolog. morali, lib.1.tract.5.p.4.c.2.num.2. vers.tertia est ex priuilegio.*

Eius

2 *Eius familiares domestici*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando priuatis personis, veluti Episcopis, Ducibus, Comitibus, vel aliis singularibus personis conceditur tempore interdicti celebrare, vel diuinis interesse, eorum quoque familiares, ad diuina audienda admitti possunt, secus verò in familiaribus Collegij, seu Conuentus; differentiæ autem rationem assignat gloss. *hic verbo non debet*, quia in primo casu inutile esset priuilegium si priuata persona, cui conceditur, familiares, qui eum comitari solent, secum ducere non posset, imò credibile est nobiles non adituros Ecclesias, si eos de more familiares non comitarentur, quæ ratio cessat in Collegiis, & Conuentibus, quia in illis conuenientius est, vt sine familiaribus celebrentur;
3 Generaliter enim receptum est priuilegium alicui concessum eius familiaribus prodesse, si aliàs inutile remaneret, vt in famulis scholasticorum latè explicat Rebuff. *de priuileg. scholast. n.* 179. *aliàs priuileg.* 100. atque ita glossæ rationem sequuntur Doctores communiter, vt per Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 181. Fr. Emman. *tom.* 2. *quæst. Regul. q.* 67. *art.* 1. *& in addit. ad Bullam Cruciatæ, p.* 2. *pag.* 9. Cabed. *Lusit decis. pen. à n.* 11. *p.* 1. Henriq *in summ. lib.* 13. *c.* 48. §. 5. Vgol *de censur. tab.* 5. *c.* 8. §. 4. *n.* 2. Sayr. *eod. tract. lib.* 5. *c.* 5. *à n.* 19. Auil. *in similis tract. p.* 2. *disp.* 4. *sect.* 2. *dub.* 7. & in priuilegio, vt alicui liceat Sacrum facere post meridiem, quòd procedat etiam respectu socij testatur Soar. *de legib. lib.* 8.
4 *c.* 11. *n.* 7. cum quibus aduertunt contra alios recentiores quòd licèt aliàs familiarum nomine intelligi soleant omnes illi, qui dominicæ, vel patriæ potestati subiiciuntur, & expensis domini continuè aluntur, indéque commensales dicuntur, vt explicat text. *in cap. vlt. de verbor. signif. hoc lib.* ion&is multis, quæ latè tradunt Mascard. *de probat. conclus.* 755. *cum seqq.* Card. Tusch. *tom.* 3. *lit. F, concl.* 72. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.*
5 *gloss.* 51. *à n.* 16. in proposito tamen priuilegium audiendi Diuina tempore interdicti illis tantùm familiaribus prodest, qui priuilegiatum solent comitari, vt euincit ratio prædicta nè priuilegium maneat inutile, quæ non adaptatur toti familiæ. Quare vno, vel pluribus ex famulis absentibus, aut infirmis totidem alios assumi posse, absque fraude tamen, notant Nauar. & alij *proximè* citati, & ex Ioan. Andr. *in reg. qui sentit, hoc lib.* 6 pluribusque aliis comprobat Sud. *cons.* 162. *num.* 35.
6 Ex eadem ratione si in Collegio, aut Conuentu vnus tantùm reperiatur, posse celebrantem assumere familiarem, qui ei ministret, contra Archid. cum Host. post gloss. *dicto verbo non debet*, tenent Doctores communiter, vt post Syluest. & alios resoluit Sayr. *d. c.* 5. *n.* 30. *vers. si quæras*, Henriq. *d. c.* 48. §. 5. *in fin.* & Fr. Emman.
7 *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 114 *per tot.* Verùm iam hodie Religiosis plenè prouisum est priuilegiis Roman. Pont. vt scilicet possint celebrare coram familiaribus suis, vt de singulis Religionibus prosequitur Fr. Emman. *vbi proximè*; quinimò generaliter in Bulla Cruciatæ nobilibus conceditur, & matronis, vt famulos, & consanguineos ducere possint, & quòd in Oratorio priuato celebrent, vel faciant celebrari in sua præsentia, & familiarium, & consanguineorum, de quo post Fr. Emman. *in ead. Bulla*, §. 5. multa scribunt Henriq. *lib.* 7. *c.* 13. §. 3. *&* 4. Auil. *d. dub.* 7. *concl.* 3. *& seq.* Sebast. Acosta *in Bull. Cruciat. q.* 27. *per tot.*
8 *Huiusmodi quoque concessione*, &c.] Notatur ad hoc, quod priuilegia concessa aliquibus vt tempore interdicti Diuinis intersint, illis tantùm prosunt, qui interdicto causam non dederunt, seu aliàs in eo culpabiles non sunt, vt per Nau. *d. c.* 27. *n.* 180. Henriq. *d. lib.* 13. *c.* 48. §. 5. *lit. A*, post alios Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 9. *&* 31. *& c.* 53. *n.* 2. *vers. nota secunda*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 27. *n.* 33. Erasm. à Cochier. *de iurisd. Ordinarij in exemptos, p.* 4. *q.* 14. *in fine.*

In gloss. *Non debent.* Recipitur à Nau. *in man. c.* 27. *n.* 181. & ab aliis, quos refert & explicat Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 5. *à n.* 29. 9

SVMMARIVM.

1 *Episcopi cum Altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari, ita tamen quòd non violent interdictum.*
2 *Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam.*
3 *Priuilegium concessum Episcopo celebrandi cum Altari viatico, & sibi faciendi celebrare, non est sublatum per Concil. Trid.*
4 *Episcopus in sua diœcesi ante Concil. Trid. concedere poterat vt extra locum sacrum in Altari portatili quis posset celebrare, & an sit hoc illi licitum post Concil. Trid. vide num. seqq.*

CAP. Quoniam. XII. & vlt.

Episcopi vbique possunt vti Altari portatili, vt in eo quotidie celebrent, vel celebrari faciant, vbi illis permittitur, modò seruent interdictum, quia eos non decet absque causa rationabili transire aliquem diem sine Missa. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 217. Alagona *in compend. pag.* 725. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Sine qua eos transire non decet absque causa, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopi debent singulis diebus dicere, vel audire Missam, vt per Syluest. *in sum. verbo Missa* 2. *q.* 1. Nau. *in man. c.* 21. *n.* 2. *propè fin.* Azor. *instit. moral. p.* 1. *l.* 7. *c.* 4. *q.* 3. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 203. *n.* 6. Fagund. *in quinque Ecclesiæ præcepta, præcept.* 1. *lib.* 2. *c.* 2. *n.* 11. obseruantes id intelligi de congruentia, & consilio, refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *allegat.* 24. *n.* 1. secundùm Lugdunen. impress. 2

Vt Altare possint habere viaticum, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus cum Altari viatico celebrare potest, & sibi facere celebrari, vt per Nau. *conf.* 5. *hoc tit. in nouis*, vbi licet dubitet an hoc priuilegium sublatum sit per Conc. Trid. *sess.* 22. *in decreto de obseruandis in sacrificio Missæ*, tamen verius est non esse sublatum, vt docent Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *q.* 4. Lud. Beja *respons. casuum conscient. p.* 4. *casu* 33. *ferè per totum*, Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo Missæ differ.* 2. *vers. hæc tamen regula*, Fagundez *in quinque Eccles. præcepta prac.* 1. *lib.* 3. *c.* 13. *n.* 19. Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarræ, lib.* 1. *tit.* 18. *lib. de Episcopis, n.* 73. Ego ipse *d. p.* 2. *alleg.* 23. *n.* 5. 3

Notatur etiam ad hoc, quòd Episcopus in diœcesi concedere potest, vt extra locum sacrum in Altari portatili quis valeat celebrare, & ante Trid. hanc fuisse receptam sententiam tradunt, Henriq. *in sum. lib.* 9. *c.* 27. §. 2. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 30. *num.* 25. Soar. *tom.* 3. *disp.* 81. *sect.* 3. *vers. secundò obseruandum.* Azor. *instit. moral. p.* 10. *c.* 26. *q.* 2. Card Tusch. *tom.* 1. *lit. A, concl.* 31. Fagundez *d. precepto* 1. *lib.* 3. *c.* 1. *n.* 6. refero ego ipse *d. p.* 2. *alleg.* 23. *n.* 6. 4

Quæstio est dubia, an hæc facultas sit reuocata per Concil. Trid. *dicto loco?* Reuocatam esse absolutè tradunt Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 81. Fusch. *de visitat. lib.* 1. *c.* 21. *num.* 8. Gutier. *d. cap.* 30. *num.* 25. Cened. *canon. & pract. quæst. lib.* 1. *q.* 44. *num.* 6. *cum seqq.* 5

Azor. *d.c.*26. *q.*3. Fagundez *d. precept.*1.*lib.*3. *cap.*13. *à num.*8.

6 Verùm per illud Concil. Trid. decretum prædictæ potestati concedendi has licentias iure communi Episcopis competenti derogatum non esse tuentur Emman. Sà, *verbo Missa*, *n.*20.*in fin.* Henriq.*d.c.*27.§.1. Beja *d.c.*33.*vers.tertiò dico*, Nauar.*cons.*5.*n.*2.*sub hoc tit. in nouis*, plures relati à Cened.*d.q.*44.*n.*4.cum quibus consentire videtur Soar.*tom.*3.*disp.*81. *sect.*2.*vers.adde verò*, Fr. Emman. *quæst. Regul.tom.*1.*q.*43.*art.*6.& non dissentit Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. resol.*460.*n.*2. Raguſ. *de Missa in Ecclesia*, *q.*57.Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum verbo Missa different.* 2. *vers. vno tamen in casu*. Bonac. *de Sacrament. disp.*4.*quæst.vlt. punct.*9.*n.*10. Piasec.*in praxi Episcop. p.*1.*c.*5.*n.*8.*pag.*77.*&* *p.*2.*c.*3.*n.*21.*in fine.* Quas contrarias opiniones distinctione ad concordiam reduco ego ipse *de allegat.*23.*num. vlt.* vt scilicet prior, quæ hanc potestatem negat Ordinariis, procedat deficiente necessitate, vel iusta causa, posterior verò, quæ eandem alli impartitur, habeat locum illa stante, quod & admittit Fagundez *d.c.*13. *n.*14.

De Iniuriis, & damno dato.

TIT. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Represalias contra personas Ecclesiasticas concedi, vel concessas extendi non debent, contra facientes, nisi reuocent intra mensem singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdicta*, & n. 2.

3 *Represaliarum materiam qui tractent, referuntur.*

4 *Excommunicati sunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem à concessione, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint.*

5 *Sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, & iudicio.*

6 *Lex vbi punit actum, & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro.*

CAP. Etsi pignorationes. Vnic.

Gregor. X.

1 REPRESALIÆ, quibus vnus pro alio grauatur, sunt legibus, & iuri naturali contrariæ, ac prohibitæ, si tamen concedantur in legibus, non extenduntur ad personas Ecclesiasticas, vel bona ipsorum, non obstante consuetudine contraria, quæ potiùs est corruptela; & qui hæc concedunt, vel extendunt contra prædictas personas, si intra mensem non reuocant, si sunt personæ singulares, sunt excommunicati, si vniuersitates, sunt interdicti. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.*5. *pag.*237. Alagona *in compend. pag.*735. remissiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Bart. *in tract. de represal. in* 2.*q.n.*6.*&* 7. Matth. Brun. *in tract. de cess. honor. in* 3.*q. princ.n.*3. Bertachin. *in suo repert. verbo Clerici pro represaliis*, Carol. de Grass. *de effectibus cleric. effectu* 22.*n.*1. vbi *n.*2. ampliat, vt procedat in quibuscunque Religiosis, ac tam in maioribus, quàm in minoribus Ordinibus constitutis.

Represalias nominat.] De materia represaliarum, vide Bart. & Ioan. Iacob. à Canibus, qui de illis faciunt peculiares tractatus, Gregor. *l.*15. *verbo in otros*, *tit.*10. *p.*7. Victor. *in relect. de iure belli*, *n.*41. Couar. *in reg. peccatum*, *p.*2.§.9.*n.*5.*vers. hinc denique*. Syluan. *cons.*34. *ad fin.* Peguera *decis.*11. Bonac. *commun. crimin. p.*2. *verbo represaliæ*, *pag mihi* 67. Henriq. *in summ. lib.*13.*c.*43. §.5.*lit.G.* Perez *l.*6.*tit.*16.*lib.*8.*Ordin.pag.*330. Azeued. *l.*6. *n.*1. *tit.*12. *lib.*8. *noua recop.* Valdel. *ad Xuar. p.*2. *pag.*93. Sebast. Næu. *in auth. vt non fiant pignorationes collat.*5.*n.*4. Mart. *de iurisdict. p.*4. *casu* 41.*n.*13. Ioan. Bapt. Costa *de remed. subsid. remed.*17. *ex n.*9. Tiraq. *in l. si vnquam, verbo susceperit liberos*, *n.*147. *C. de reuocand. donat.* & quo tempore duret ius agendi ad represalias, vide eundem Tiraq. *de retract. lig.*§.36. *gloss.*2. *num.*41. 3

Sententiam excommunicationis incurrat, &c.] Notatur ad hoc quòd sententiam excommunicationis incurrunt illi, qui concedunt represalias contra personas Ecclesiasticas, vel eorum bona, nisi intra mensem à concessione, vel extensione abstinuerint, & reuocauerint, si autem est vniuersitas supponitur interdicto, vt per Syluest. *verbo excommunicatio* 9.*num.*6 *a casu* 32. Nauar. *in man.c.*27.*n.*136. Rayner. *in catal. censurarum extra Bullam*, *c.*7. *excomm.*9. Lauor. *de Indulg. p.*2.*c.*13.*n.*19. Filliuc. *tract.*14.*n.*53. *vers. decima tertia*, *&* *n.*66. Camb. *de casibus reseruatis*, *c.*10 *&* 17 quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.*3.*alleg.*50. *n.*218. secundùm Lugdun. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam*, *disp.*2.*q.*2. *punct.*2. 4

In gloss. *Prægrauatur*, ibi, *an condemnato debitore intelligatur condemnatus fideiussor*, &c. Notatur ad hoc quòd sententia lata contra principalem debitorem potest mandari executioni contra fideiussorem sine nouo processu, vel iudicio, vt per Anton. Gom. *tom.*2. *var. c.*13.*n.*1. Mascard. *de probat. concl.*707. Cald. Pereira *de empt. & vendit. c.*33.*n.*-. 5

In ead. gloss. ibi, *Quid si intra mensem istum processum fuit ad actum*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi lex punit actum, & eius executionem, trahitur ad actum habentem originem ante constitutionem si habet executionem de futuro, vt per Tiraq. *de iure primogen. q.*43. *num.*13. 6

De Pœnis.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopus, vel Metropolitanus dum visitat prouinciam, vel Concilium conuocat, aut iurisdictionem exercet, potest punire notorios iniuriantes sibi nunciis, & familia sua, etiamsi per has iniurias minimè impediatur sua iurisdictio.*

2 *Manifesta dicuntur illa quæ notoria sunt, & patentia, nullâque probabili tergiuersatione celari possunt, & in quibus nulla probatione, seu examinatione opus est.*

3 *Manifestum, notorium, euidens, publicum, sunt synonima, & ferè pro eodem in iure accipiuntur, nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnent.*

4 *Prælatus in causa sua Ecclesiæ, in qua vertitur ipsius*

commo

commodum in quandam consequentiam potest esse iudex.

5 *Prælatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ.*

Cap. Romana. I. *Innoc. IV.*

1

ARchiepiscopvs, vel Metropolitanus potest punire percutientes se, vel suos nuncios, vel familiam suam, dum visitat prouinciam, vel suos ad visitandum dirigit, vel dum Concilium conuocat, vel iurisdictionem exercet, dummodo iniuria illata sit notoria, & manifesta, etiamsi per has iniurias non impediatur sua iurisdictio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 243.* Alagona *in compend. pag. 739.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1 & 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Quarant. *in summ. Bullary verbo Archiepiscopi auctoritas vers. 21.* Marc. Anton. Genuens. *in pract. Archiep. c. 70. n. 12.* Ego ipse *in tract. de iure Eccles. lib. 1. c. 7. num. 73.*

2 *Manifestas.*] Manifesta intelliguntur illa, quæ notoria sunt, & patentia, nullâque probabili tergiuersatione celari possunt arg. text. *in cap. vlt. de cohabit. cleric. cap. cum olim 24. de verb. signif. cum similibus*, & in quibus nulla probatione, seu examinatione opus est, iuxta text. *in cap. manifesta 2. q. 1. cap. euidentia*, cum *ibi* notatis, *de accusat. c. 1. §. sanè, vers. notoria, de censibus hoc lib.* sequuntur Menoch. *n. 3.* Ioan. Andr. *col. 3.* Host. & Domin. *n. 5. in fine, in c. 1. de offic. deleg. hoc lib.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 5. c. 34. q. 7.* secundùm quos licèt aliàs manifestum in iure aliquando pro eo tantùm accipiatur, quod nec publicum, nec occultum est, sed manifestari, & probari potest, & ita pro eo, cui licèt probatio non desit, eam tamen exigit, *lib. ciues 11. iunct. gloss. 2. C. de appell l. iubemus 29. in princ.* ibi, *vt sit manifestum, C de testam. c. 1.* ibi, *manifestè apparet, de in integr. restit.* gloss. *in d. cap. manifesta*, & *verbo notorium in cap. vestra, de cohabit. cleric.* notant-
3 que Doctores *infrà* citandi, nihilominus tamen hic, sicut & magis frequenter, manifestum idem significat, atque notorium, euidens, seu publicum, vt per citatos, nam hæ nomina velut synonyma sunt, & ferè pro eodem in iure accipiuntur, nisi materia subiecta, aut mens disponentis repugnent, vt probant text. *in d. cap. manifesta*, cum suprà adductis, *cap. ad nostram, il. 3.* ibi, *manifesta*, iuncto ibi, *manifestis & notoriis, de iureiur.* melior text. *in cap. ab eo 31. in princ. & ibi gloss. verbo manifestum, de elect. hoc lib* tradunt dictæ glossæ *in d. cap. manifesta, & in d. cap. vestras* Anton. de Butr. *in tract. de notorio, art. 1. n. 13. & art. 2. à n. 18. vol. 4. tractat. diuers.* Bart. *in l. heredes palam, ff. de testament.* Castr. *lib. 2. de lege pœnali, c. 15.* cum multis citatis à Mascard. *de probat. concl. 1017. à n. 2. & 13. cum seqq. & concl. 1106. n. 1.* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 21. num. 5. & 6.*

4 In gloss. *Punire*, ibi, *& sic est iudex in causa sua*, &c. Notatur ad hoc, quod Prælatus in causa suæ Ecclesiæ in qua vertitur ipsius commodum in quandam consequentiam, potest esse iudex, vt per Tiraq. *in tract. res inter alios acta, vers. & idem, pag. 5.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo Episcopus, pag. 155. vers. 34.* Surd. *cons. 50. per tot.*

5 In ead. gloss. ibi, *Imò nec talem iniuriam remittere posset*, &c. Notatur ad hoc, quod Prælatus non potest remittere iniuriam factam Ecclesiæ, vt per Clar. §. *vlt. q. 58. num. 23.* Azeued. *l. 2. num. 193. tit. 10. lib. 8.*

noua recop. Farin. *in proximi crimin. p. 3. quæst. 105. num. 292.*

SVMMARIVM.

1 *Degradatio qualiter facienda.*
2 *Clericus præsens quando degradatur qua cæremonia & solemnitate hodie vtendum sit, remissiuè.*
3 *Concil. Trident. quid statuat circa degradationem, refertur.*
4 *Degradatio verbalis, & depositio sunt idem.*
5 *Crimina quæ merentur verbalem degradationem, seu depositionem quot? remissiuè.*
6 *Crimina quæ merentur actualem degradationem quot sint, referuntur.*
7 *Clerici degradandi exui debent vestibus sacris, & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt.*
8 *Clericus actualiter degradatus vtrunque priuilegium Canonis, & fori, & omne aliud Ecclesiasticum amittit.*
9 *Clericus verbaliter degradatus fruitur priuilegio canon. si quis suadente 17. q. 4.*
10 *Sacerdos vtcunque solemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum, si vtatur debita materia, & forma cum intentione.*

Cap. Degradatio. II.

Bonif. VIII.

DEgradandi modus in hoc text. describitur, v.g. 1
quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris, & instrumentis in degradatione fiat explicatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans, quòd latè prosequuntur. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 244.* Alagona *in compend. pag. 739.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Item qua cæremonia, & solemnitate hodie vtendum 2
sit cùm Clericus præsens degradatur, vide Repert. Inquisit. *verbo degradatio, vers. forma autem*, & *ibi* Mandos. *lit. B*, Direct. Inquisit. *p. 3. n. 215.* & *ibi* Penia *comment. 49. lit. D*, Marant. *de ordin. iudic. p. 4. distinct. 11, n. 71. & 72.* Menoch. *de arbitr. casu 415. n. 8. cum seqq.* nouissimè Andr. Piscara Castaldo *in praxi cæremoniarum, lib. 2. sect. 15. c. 9.* Bellet. *disquisit. Cleric. p. 1. tit. de fauore cleric. personali, §. 10. à n. 7.* & circa hoc Concil.
Trid. *sess. 13. de reform c. 4.* disponit in hæc verba. Cùm 3
verò tam grauia nonnunquam sint delicta ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem à sacris Ordinibus deponendæ, & Curiæ sint tradendæ sæculari, in quo secundùm sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur; si quando autem interuenire possent, eorum residentia intermitteretur, propterea statuit, & decreuit Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem contra Clericum in Sacris etiam Presbyteratus Ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualem atque solemnem degradationem ab ipsis Ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis in casibus in quibus aliorum Episcoporum præsentia in numero in Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, vsum Mitræ, & Baculi ex priuilegio Apostol. habentibus, si in Ciuitate,

ant diœcesi reperiri, & commodè interesse possint; alioquin aliis personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant. Hactenus Concil. De cuius decreti, & huius text. materia agunt Locat. *in opere iudic. verbo degradatio*, Conrad. Brun. *de hæret. lib. 4. c. 13.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 46. n. 68.* Rojas *sing. 48.* Bernard & Salzed. *in pract. cap. 143. in nouiss. edit.* Clar. §. *fin. q. 74.* Menoch. *de arbitr. casu 415.* Direct. Inquisit. *p. 3. q. 46.* vbi Penia *comment. 46. & 49.* Henriq. *in summ. lib. 13. cap. 55. §. 2.* Zerol. *in praxi Episcop. verbo degradatio*, Piasec *in simili praxi, p. 2. c. 4. n. 93. & 94.* Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib. 2. q. 157.* Mar. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 2. c. 1. vers. degradatio*, Carol. de Graff *de effectibus cleric. effectu 1. à n. 814.* Paul. Layman. *in Theolog. Moral. lib. 1. tract. 5. p. 3. c. 6. n. 4.* Monet. *de distribut. quotid. q. 17. à princ.* Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de fauore Clericorum personali, §. 10. n. 2. cum seqq.* Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. p. 1. c. 4. à n. 47.* Fernandez *in examine Theologia Moralis, p. 2. c. 14. §. 1.* Illustr. D. Roder. à Cunha *in tract. de Confessoribus sollicitantibus mulieres in Confessione, q. 24.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. allegat. 110.* & plures ex antiquioribus, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect. 65. num. 2.*

4 *Quòd verbalis degradatio, seu depositio*, &c.] Hinc ignor collige quòd degradatio verbalis, & depositio sunt idem, vt per Flamin. Carthar. *in tract. de execat. sent. capt. bann. c. 1. n. 289.* Menoch. *de arbitr. casu 415. n. 5. & 7.* Scacc. *in tract. de iudic. p. 1. c. 11. n. 71.* Farin. *in praxi crimin. q. 8. n. 72.* Carol. de Graff. *de effect. cleric.*
5 *effectu 1. n. 816.* Crimina autem quæ merentur verbalem degradationem, seu depositionem, referunt Bertachin. *de Episcop. p. 8. lib. 4. tit. de causa materiali degradationis*, Henriq. *d. c. 55. §. 5.* Monet. *d. q. 17. num. 6.* Ego ipse *d. alleg. 110. n. 10.*

6 *Actualis vero*, &c.] Tria principaliora esse crimina, quæ merentur actualem degradationem, & Curiæ sæculari traditionem, videlicet hæresis, falsi in literis Apost. commissi, & conspirationis contra proprium Episcopum, tradidi *d. alleg. 110. n. 11.* quibus addenda duxi plura alia, videlicet crimen nefandum *ibid. n. 19.* crimen abortus animati, *n. 20.* item addo sollicitantes mulieres in Confessione si delicti grauitas petat, *n. 21.* non ordinatos celebrantes, vel sacerdotalem Confessionem audientes, *n. 18.* incorrigibiles qui transierint in profundum omnium malorum, ac commiserint aliquod immane, & horrendum delictum, *n. 13.* & *ibi* citatis addo Layman. *d. c. 6. n. 6.*

7 *Poterit autem Episcopus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clerici degradandi exui debent vestibus sacris, & auferri ab eis omnia per Episcopum, quæ in eorum ordinatione collata sunt, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 123. art. 3.*

8 *Omni Ordine, beneficio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Clericus actualiter degradatus vtrumque priuilegium Canonis, & fori, & omne aliud Ecclesiasticum amittit, vt per Farin. *in praxi crimin. q. 8. num. 73.* Roland. *cons. 4. n. 24. vol. 1.* Clar. *in §. fin q. 36. à n. 30.* Bobadil. *in sua politica, lib. 2. c. 18. n. 38.* Carol. de Graff. *de effectib. cleric. effectu 1. n. 824.* Sanctarel. *de hæresi, c. 26. dub. 1. n. 5.* Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de fauore clericorum personali, §. 6. num. 4.* itavt possit coram iudice sæculari conueniri absque alia traditione, vt resoluunt Clar. *d. q. 36. n. 37.* Marant. *p. 4. dist. 11. n. 75.* Menoch. *d. casu 455. n. 6.* Scacc. *d. p. 1. c. 11. n. 58.* Farin. *d. q. 8. num. 73.* Graff. *d. effectu 1. n. 823.* Bobadil. *d. c. 18. n. 38. & 7.* Bellet. *vbi suprà, §. 10. n. 11.*

9 In gloss. *Priuilegio*, ibi, *qua opinio adhuc fortè est vera in verbaliter deposito*, &c. Notatur ad hoc, quòd Clericus verbaliter degradatus fruitur priuilegio *can. non. si quis suadente 17. q. 4.* itavt qui illum percusserit incidet in excommunicationem, vt per Abb. *in cap. ad abolendam, n. 11. de hæret.* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 55. §. 3.* Sanctarel. *de hæresi, c. 26. dub. 1. n. 4.* Clericus verò actualiter degradatus priuilegium dicti canon. amittit, vt *in collect. ad illum*, latè dixi.

In ead. gloss. ibi, *Qui dixerunt degradatum conficere verum. Sacramentum Eucharistia.* Notatur ad hoc, quòd Sacerdos vtcunque solemniter degradatus conficit Eucharistiæ Sacramentum, si vtatur debita materia, & forma cum intentione; vt per Cou. *variar. lib. 1. c. 10. n. 8.* Nauar. *comment. 2. de Regularibus, n. 36.* Sayr. *de Sacram. in genere, lib. 2. c. 6. art. 5. vers. ad quintum*, Cened. *ad Decret. collect. 65. n. 4. & pract. ac canon. quæst. lib. 1. q. 30 n. 85.* Perez *l. 1. gloss. 1. tit. 3. lib. 1. Ordinam. pag. 62. col. 2. & l. 1. gloss. 5. tit. 2. lib. 5. pag. 40. colum. 2.* 10

SVMMARIVM.

1 *Carceris inuentio licèt fuerit ad custodiam, tamen potest quis puniri pœna carceris perpetuò, & ad tempus*, & n. 2.

3 *Carcer est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum.*

4 *Pœna carceris perpetui non est in vsu apud laicos.*

5 *Carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus.*

Cap. Quamvis. III.

Carcer licèt sit inuentus specialiter ad custodiam, tamen conuictis, vel confessis de criminibus potest dari in pœnam in perpetuum, vel ad tempus ad arbitrium, pensatis excessibus, personis, & circumstantiis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 245.* Alagona *in compend pag. 739.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Menoch. *de arbitr. lib 1. q. 79. n. 10.* Azeued. *l. 15. n. 9. tit. 6. lib. 3. noua recop.* Sayr. *in claui Regia, lib. 12. c. 18. n. 6.* Aldret. *de Relig. disciplina tuenda, lib. 2. c. 27. n. 14.* Fr. Emman. *quæst. Regal. tom. 2. q. 22. art. 4.* 2

Carcer enim, vt vulgò dicitur, est sepultura viuorum, consummatio bonorum, consolatio inimicorum, & experientia amicorum, vt referunt Bobadil. *in sua politica, lib. 3. c. 15. n. 133.* Farin. *in praxi crimin. q. 27. num. 2.* 3

In perpetuum.] Hæc autem pœna carceris perpetui non est in vsu apud laicos, vt ait Clar. §. *vlt. q. 70. n. 4.* vbi subdit quòd apud Clericos multum frequentatur; & quod de iure Regio Hispaniæ detur carcer perpetuus est *l. 2. titul. 4. lib. 4. Ordinam.* vbi Perez *gloss. 3.* 4

In gloss. *Expedire*, ibi, *sicut in carcere quoad custodiam non debet fieri mixtio sexuum.* Notatur ad hoc, quòd carcer virorum, & mulierum debet esse distinctus, vt per Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verbo mulieres, fol. mihi 118.* Gregor. *l. 5. tit. 29. p. 7.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 88. n. 21. & 25.* Azeued. *per text. ibi, in l. 2. tit. 24. lib. 4. noua recop.* Farin. *d. q. 27. n. 52. & 59. Ordin Reg. Lusit. lib. 1. tit. 33. §. 4.* 5

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros ex linea fœminina, nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum,* & n 2.
3 *Posterorum appellatione tam descendentes ex masculis, quàm ex fœminis continentur.*
4 *Filiorum appellatione in numero plurali masculus, & fœmina comprehenditur.*
5 *Communis vsus loquendi proprietati præualet, & ab illo dubia dispositio interpretationem accipit.*
6 *Declaratur text. in præsenti.*

CAP. Vbicunque. IV.

1 POEna ab homine, vel à iure imposita alicui, & eius filiis, vel posteris vsque ad certam generationem, non extenditur ad descendentes ex linea fœminina, sed tantùm ex masculina, nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 245.* Alagona *in compend. pag. 740.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Conar. *in c. Raynaldus in princ. n. 16. de testam.* Gom. *tom. 3. var. c. 2. n. 4.* Azeued. *l. 3. n. 20. in gloss. verbo pro linea fœminina, tit. 3. lib. 8. noua recop.* Decian. *tract. crimin. l. 5. c. 45. n. 4. vers. ex hoc intellige,* Rebuff. *in praxi tit. de modis amittendi beneficia, n. 26.*

3 Intellige de pœna temporali secundùm rationem medicinæ accepta, vt quis minori bono priuetur, vt in maiori augeatur, vel data iusta causa ad maiorem Reipubl. vtilitatem ex auctoritate legis contra verborum rigorem, qui dictabat posterorum appellatione descendentes tam ex masculis, quàm ex fœminis contineri, ex *l. cùm acutissimi, C. de fideicommiss. l. filiusfam. 114. §. diui. ff. de legat. 1.* cum aliis adductis per Dec. *in l. fœmina, n. 62. ff. de reg. iur.* Peregr. *de fideicomm. art. 22. n. 37.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 9. n. 239. aliàs* 249. Surd. *consf. 140. n. 8 & 57.* D. Barbos. *in l. quia tale, n. 37.*
4 *ff. soluto matrim.* Et filiorum nomine in numero plurali masculum, & fœminam comprehendi, probat, *l. si quis ita 16. ff. de testam. tutel. l. si ita scriptum 45 ff. de legat. 2.* Ias. *in l. qui filiabus, n. 14. ff. de legat. 1.* licèt hoc non ex verbi proprietate procedere non immerito contendant Cost. *in cap. si pater, verbo vtrumque, n. 1. de testam. hoc lib.* nec ex interpretatione extensiua deduci parum ineptè opinentur. Peregr. *d. art. 25. n. 4.* & Card Mantic. *de coniectur. vltim. volunt. l. 6. tit. 7. n. 18. & lib. 11. tit. 14. n. 12.* Tiraq. *d. gl. 9. n. 180. & 181.* ac proinde videatur saltem ex communi vsu loquendi, vt experientia docet, deriuari, qui proprietati præualet, *cap. ex literis 7.*
5 *de sponsalib.* & à quo dubia dispositio interpretationem accipit ex Valasc. *consult. 146. num. 2.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 6. n. 58.*

6 Quare procedente huius text. decisione ex auctoritate legis ita in pœnis benigniorem faciens interpretationem contra verborum rigorem, quæ aliud dictabant, vt suprà innuimus, iam colligitur veram non esse illorum sententiam, qui asserunt ex eo solum in terminis huius text. descendentes ex fœminis non comprehendi nomine posterorum, quasi in pœnis strictior facienda est interpretatio, quasi senserint nullum fore legis adminiculum necessarium, sed totum id tribuendum esse materiæ pœnali, aduertere namque debuissent materiam pœnalem per se solùm ad hoc non sufficere, cùm alia reperiantur iura in quibus de illa agitur, & tamen pœna imposita alicui, & posteris eius, descendentes etiam ex fœminis afficit, vt *in cap. vnic vers. contra natos de schism. at. hoc lib. & in cap. in quibusdam 12. prope fin.* secundùm vnum intellectum, *hoc tit. in Decretalib.* prout etiam ponderari debuissent finalia verba huius text. ibi, *Nisi aliud in iure, vel sententia sit expressè,* per quæ verba limitatur regula in principio huiusmet text. posita, sic planè ostendens hoc, quòd est descendentes ex masculis, vel ex fœminis comprehendi per pœnam alicui, & eius posteris impositam, non dependere ex materia pœnali, sed ex legis auctoritate, quæ contra verborum rigorem in specie huius text. statuit, vt nomine posterorum descendentes ex masculis tantùm comprehendantur, ea scilicet ratione, quia in pœnis strictior facienda est interpretatio; iuxta quam resolutionem vti veriorem & literæ textus magis conformem, intelligi potest text. *in d. cap. vnic. vers. contra natos,* dum enim in ea pœna Ioanni de Columna, & eius posteris imposita comprehendit descendentes per lineam masculinam, & fœmininam, vt patet ex his verbis eiusdem, ibi, *Ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam, & fœmininam lineam descendentibus,* &c. intelligendus est procedere secundùm limitationem huius text. quia scilicet in eo ita expressum reperitur, sicuti etiam reperitur *in cap statutum 15. de hæret. hoc lib.* cum similibus, in quibus pro crimine hæresis parentum puniuntur filij, filiæve, & ex vtrisque nepotes, vt aduertunt gloss. *hic verbo iudice, & verbo volumus, in d. cap. statutum.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur, & de eius materia Doctores citantur,* & n. 2.
3 *Sacrilegium committit offendens Cardinalem.*
4 *Cardinalem hostiliter insequens, licèt non cœperit,*
5 *Percutiens licèt non vulnerauerit,*
6 *Capiens reali captura sequuta,* & n. 7.
8 *Socius offendentis,*
9 *Mandans offendi sequuto effectu,*
10 *Ratificans offensionem si eius nomine sit facta,*
11 *Consulens fraudulenter,*
} *pœnam læsæ Maiestatis incurrit.*
12 *Auxilium, & fauorem dolosum præstans vt Cardinalis offendatur, punitur eadem pœna, qua ipse offendens.*
13 *Receptans eum, qui offendit Cardinalem, pari pœna punitur vt ipse offendens, intellige, vt* n. 14.
15 *Infamis perpetuò est Cardinalem offendens.*
16 *Pœna imposita offendentibus Cardinalem ipso iure incurruntur.*
17 *Cardinalem offendens habetur pro bannito, & diffidato.*
18 *Testamenti factionem actiuam, & passiuam amittit offendens Cardinalem.*
19 *Domus offendentis Cardinalem diruitur, & deuastatur, quid si sit communis cum aliis, remissiuè* n. 20. *& quid si sit alicuius maioratus,* n. 21.
22 *Domus hæretici dogmatizantis quare dirui iubeatur, & sale conspergi, remissiuè, & an illam sic destructam liceat reædificari,* n. 23.
24 *Debitor eius, qui Cardinalem offenderit, non tenetur illi soluere.*
25 *Bona offendentis Cardinalem confiscantur.*
26 *Locationibus, & feudis priuatur offendens Cardinalem, & liberè ad dominos reuertuntur.*

27 *Beneficiis & officiis omnibus temporalibus, & spiritualibus priuantur offendentes Cardinalem.*

28 *Emphyteusis Ecclesiastica, qua nequit ad haredes extraneos transire, non transfertur in fiscum ob emphyteuta delictum, sed cum fructibus redit ad Ecclesiam habentem directum illius dominium.*

29 *Filij, & nepotes o[illegible] Cardinalem priuantur omnibus benef[illegible] dignitatibus Ecclesiasticis, & ad illas po[illegible] obtinendas efficiuntur inhabiles.*

30 *Excommunicati [illegible] facto sunt offendentes Cardinalem.*

31 *Excommunicatus potest fa[illegible]e, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati valent.*

32 *Bona futura non comprehenduntur in confiscatione bonorum, sed à quo tempore computentur, ostenditur,* n. 33 & 34.

35 *Familiares Papa, aut Cardinalis offendentes sunt acriter puniendi.*

36 *Cardinalem offendens punitur non solùm à iudice Ecclesiastico Canonicis pœnis, sed etiam legalibus à saculari.*

37 *Accusatus & iudicatus de aliquo ex criminibus mixti fori in iudicio Ecclesiastico, an possit iterum accusari, & puniri in saculari, & è conuerso, ostenditur, &* n. 38. & 39.

40 *Declaratur text.* in l. placet, vers. si quis, C. de sacrosanct. Eccles.

41 *Declaratur text.* in c. 2. de maledic.

42 *Declaratur text.* in l. 2. de sportul.

43 *Excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt omnes Principes, & alij domini, ac iudices percutientes, vel hostiliter insequentes aliquem Cardinalem.*

44 *Ciuitates, qua offendentibus Cardinalem consilium, auxilium, vel fauorem dederunt, puniuntur.*

45 *Ciuitas quomodolibet Cardinalem offendens remanet ipso iure interdicta.*

46 *Episcopum offendens non tenetur pœna huius text.*

47 *Cardinalem offendens se defendendo non incurrit aliquam pœnam, si defensio fuit necessaria.*

48 *Bannitum, seu aliquem delinquentem consanguineum receptans punitur non ordinaria pœna, sed minori.*

49 *Beneficiis Ecclesiasticis ipso iure priuantur offendentes Cardinalem, & à possessione eorum illis minimè vocatis amoueri possunt.*

50 *Clericum insequens, & vibrans, non tamen percutiens, non est excommunicatus.*

51 *Vicina loca qua dicantur relinquitur arbitrio iudicis.*

Cap. Felicis. V.

1 CArdinalem S.R.E. qui fuerit hostiliter insequutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facienti, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut consilium, auxilium, vel fauorem dederit, vel postea receptauerit, aut scienter defensauerit, fit reus læsæ Maiestatis, perpetuò infamis, diffidatus, & bannitus, non potest testari, nec succedere etiam ab intestato, eius ædificia dari debent in ruinam nullo tempore reparanda, nullus ei obligatur reddere debitum, vel respondere in iudicio, eiusque bona applicantur Fisco: fit ipso facto priuatus omni feudo, gubernatione, beneficio Ecclesiastico, de quibus rector Ecclesiæ disponere poterit. Eius filij, nepotes, vel pronepotes per rectam lineam priuantur beneficiis sine spe ascensionis ad dignitates, regimen, honores etiam mundanos, non sunt apti ad Ordines, nec ad testificandum, nec ad actus legitimos, & prædictus, atque alij tanti mali participes sunt excommunicati, & singulis diebus festiuis, vt tales publicari debent, dum sunt contumaces, nec absolui possunt nisi à Papa præmissis fustigationibus in nodo ad cautelam, & vltra mare ad triremes relegari debent. Illum autem, qui fuit simpliciter consiliarius, vel fautor, iudex pro qualitate culpæ castigare poterit. Prædictæ item pœnæ per Papam extendi poterunt ad collaterales, fratres videlicet, nepotes, & pronepotes talium. Contra verò offendentes familiares Papæ, vel Cardinalis pœna imponi poterit pro qualitate culpæ; Tamen contra occidentes Cardinalem, vel dantem causam mortis acriùs etiam à laicis, & sæcularibus insurgi debet, qui si non fecerint hæc obseruari, intra mensem sunt excommunicati, & eorum ciuitas priuatur Pontificalibus, & est interdicta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Vin. *in ration. lib. 5. pag. 246.* Alagona *in compend. pag. 740.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

De materia huius text. latè agunt Molin. *de instit. tom. 1. tract. 3. disp. 65. à princ.* Farin. *in praxi crimin p. 5. q. 112. n. 75. cum multis seqq.* Azeued. *l. 1. n. 7. cum seqq. tit. 18. lib. 8. noua recop.* 2

In hoc sacrilegij genus irrepserit.] Ergo offendens Cardinalem committit sacrilegium, vt per Monach. *n. 1.* Archid. *etiam n. 1.* Gemin. *in princ. n. 1. in 2. notab. in præsenti,* Gig. *de crimine læsæ maiest. lib. 1. rub. qualiter, & à quibus crimen læsæ maiestatis, committ. q. 5. n. 1. & 11.* Farin. *d. q. 112. n. 107.* Dec. *in tract. crimin. lib. 7. c. 5. n. 8. vers. quin immo & hos offendens.* 3

Fuerit hostiliter insequutus, &c.] Notatur ad hoc quòd Cardinalem hostiliter insequens tenetur crimine læsæ maiestatis, etiam quòd non ceperit, aut percusserit, vt per Clar. § *fin. quæst. 77. n. 21. vers. offendentes.* Farin. *d. q. 112. num. 81.* vbi dicit quòd concordat Bulla lecta in Cœna Domini, ibi, *vel hostiliter insequentes.* Hostiliter autem insequi in hoc casu nihil aliud significare videtur quàm aliquem iniustè insequi animo nocendi ipso aduertente, sibique cauente, seu fugiente vt manus insequentis euadat. Nauar. *cons. 31. num. 4. de sent. excommun.* Filliuc. *tract. 16. c. 9. quæst. 8. n. 146.* Anton. de Sousa *de censuris in Bulla Cœnæ, c. 12. disp. 59. n. 2.* Bonac. *eod. tract. disp. 1. quæst. 12. puncto 1. num. 6.* 4

Percusserit, &c.] Ergo percutiens Cardinalem fit reus læsæ maiestatis, etiam quòd non occiderit, seu vulnerauerit, vt per Gig. *d. q. 5. n. 13.* Clar. *in §. fin. q. 77. num. 21.* Farin. *d. c. 112. num. 76.* percutere autem est cum dolore cædere, seu verberare, aut corporaliter pulsare manu, pugno, baculo, saxo, vel alio instrumento, ita Duard. *in Bullam Cœnæ, lib. 2. can. 11. quæst. 3.* Alter. *de censur. lib. 5. disp. 12. cap. 4. column. 1. vers. percutientes,* Bonac. *d. punct. 1. n. 2.* An autem pœna huius text. procedat in percussione verbali, hoc est, an habeat locum contra illum, qui contra Cardinalem verba iniuriosa protulit, solet ab aliquibus in dubium reuocari: in quo contra Ananiam, & Felin. negatiuè respondent Bernard. Diaz *in pract. c. 69. n. 3. in nouiss. impress.* Couar. *l. 1. c. 12. n. 5.* Petr. Plac. *delict. lib. 1. cap. 2. num. 28.* quia licet verbum *percutere*, comprehendat verbalem iniuriam, non potest ex hoc inferri, quòd pœna grauis imposita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem; tum quia non est crimen læsæ Maiestatis in Principem verba iniuriosa dicere, cùm hæc vti diuersa diuersis titulis à Iustiniano explicentur, *C. ad leg. Iuliam maiest. & C. si quis Imper. maledixerit.* 5

Ceperit

6 *Ceperit*, &c.] Notatur ad hoc quòd Cardinalem capiens, & carcerans, committit crimen læsæ maiestatis, vt per Farin. *d.q.*112. *n.*80. Gig. *d. q.*5.*n.*13. Clar.*d.q.*77.*n.*21.*vers.offendentes*.

7 Intellige cum effectu, id est, reali captura sequuta secundùm Sayr.*de censuris*, *lib.*3.*cap.*15. *num.*6. secus in clandestinbus in aliqua domo animo illis verecundiam faciendi, Vin. *opin.*88. *n.*6. & 7. Farin. *d.q.*112. *num.*130.

8 *Vel socius fuerit fauentis.*] Ergo socius offendentis Cardinalem eadem pœna punitur ac ipse offendens, vt per Farin. *d.q.*112.*n.*99. vbi citat Monach. Gemin. & Afflictum.

9 *Aut fieri mandauerit.*] Notatur ad hoc, quòd mandans offendi Cardinalem tenetur crimine læsæ maiestatis,sicut mandatarius,vt per Gig.*d.q.*5.*n.*13.Farin. *d. q.*112. *n.*91. Intellige sequuto effectu secundùm Sayr.*d.c.*15.*n.*9. Fr. Anton.à Sousa *in relect. de censuris Bulla Cœnæ c.*12.*disp.*63.

10 *Vel factum ratum habuerit*, &c.] Notatur ad hoc quòd ratificans offensionem Cardinali factam tenetur ac si ipse offenderit, vt per Gig. *d. q.*5. *num.*13. & 16.Decian.*d.lib.*7.*c.*34.*num.*8. Farin. *d.q.*112.*n.*96. Intellige si eius contemplatione, & nomine sit factum, aliàs ratum habere non posset secundùm gloss. *verba ratum habuerit*, *in præsenti*, Gig.*d.q.*5.*num.*16. Decian.*d.lib.*-*cap.*34. *num.*8. Sayr.*d. cap.*15. *num.*11. & Fr. Anton.à Sousa *d.cap.*12. *disp.*64. Farin.*d.q.*112. *num.*97.

11 *Aut consilium dederit.*] Notatur ad hoc quòd consulens vt Cardinalis offendatur, tenetur pœna læsæ maiestatis,vt per Farin.*d.q.*112.*n.*85.Intellige de consilio fraudulento,non nudo,iuxta ea,quæ tradunt Sayr. *d c.*15.*n.*12. Fr. Anton à Sousa *d.c.*12.*disp.*62.*n.*5.*cum seqq.*Menoch.*de arbitr.casu* 551. *à princ.* Farin.*vbi sup. num.*86.

12 *Vel fauorem*, &c.] Notatur ad hoc,quòd auxilium, & fauorem præstans vt Cardinalis offendatur,punitur eadem pœna, qua ipse offendens, vt per Gig. *d.q.*5. *n.*13. Afflict.*in tit.qua sint regalia*,*verba*, & *bona committentium n.*105.Farin.*d q*112.*à n.*88.Intellige de fauore doloso, qui aliquid operatur ad huiusmodi insecutionem, persecutionem, &c. non verò de fauore nudo, & simplici, qui nihil adiicit ad peccandum, secundùm Sayr. *d.c.*15. *n.*13. Farin.*d.q.*112.*n.*90. vbi per gloss.*in præsenti*, declarat simplicem fauorem intelligi illius, qui ad maleficium faciendum nihil adiicit.

13 *Aut postea receptauerit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd receptans eum, qui offendit Cardinalem, pari pœna punitur vt ipse offendens, vt per Gig. *d. q.*5. *num.*17. Afflict.*in tit.quæ sint Regalia*, *verb.*& *bona committentium num.*105.Bonac.*de censur.in Bulla Cœna contentis*, *disp.*1.*q.*12.*puncta* 3.*n.*12. Farin. *d. q.*112. *à n.*92: vbi *num.*95. limitat nisi receptans fuerit consanguineus, vel affinis, qui tamen tunc non excusatur à totali pœna.

14 Intellige quando ex eius receptione,& fauore, vel crimen committitur, vel in fieri conseruatur, ex traditis per Fr.Anton.à Sousa*d.c.*12.*disp.*65.*n.*3.Intellige etiam vbi quis receptauerit scienter hunc, qui Cardinalem offendit, Menoch.*de arbitr.casu* 551.*n.*5. Farin. *d.q.*112.*n.*94.

15 *Perpetuò sit infamis.*] Notatur ad hoc, quòd Cardinalem offendens est perpetuò infamis, vt per Farin. *d. q.*112. *n.*109. & hæc pœna incurritur ipso iure, propter verbum, *sit*, quod est canon latæ sententiæ, secundùm Azeued.*l.*11.*num.*9.*tit.*10. *lib.*5.*noua recop.* Gutier. *pract.lib.*2. *q.*118. *n.*11. Ioseph Sesse *Arag. decis.*230. *num.*18. & alios per me citatos *in tract. de dictionibus vsufreq. dict.*374. & quod pœnæ impositæ 16 offendentibus Cardinalem ipso iure incurrantur tradit Farin. *d.q.*112. *num.*120. vbi post Clar.*s. fin.q.*77. *num.*21. *vers. offendentes*, subdit requiri declaratoriam.

Diffidatus nihilominus, & *bannitus*, &c.] Notatur 17 ad hoc, quòd Cardinalem offendens habetur pro bannito, & diffidato,vt per Archid. *in præsenti*,*sub n.*13. *verba diffidatus*, Clar. vbi proximè Farinac. *d. q.*112. *num.*11.

Sit intestabilis, &c.] Notatur ad hoc, quòd Cardi- 18 nalem offendens amittit testamenti factionem actiuam, & passiuam, vt per Farin.*d.q.*112.*n.*112.Duen. *reg.*272. *n.*2. Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ*, *exist.lib.*4.*c.*58.*n.*11.

Dentur cuncta ipsius edificia in ruinam, &c.] No- 19 tatur ad hoc, quòd domus offendentis Cardinalem diruitur, & deuastatur, vt per Farinac. *d. part.*5. *quæst.*112.*num.*116. *cum duobus*, *seqq.* & *q.*116. *n.*28. *cum seqq.*

Quid si domus sit communis cum aliis, vel alius 20 habeat in ea ius hypothecæ? Vide Stephan. Gratian. *discept forens. c.*117. *n.*73. *cum seqq.* Ignat. del Villar. *in sylua resp.l.*1. *resp.*4.*n.*8. vbi resoluit quòd si domus communis propter delictum socij destruitur, pretium partis domus destructæ solui debet socio innocenti.

Quid autem si domus sit alicuius mainrati, qui 21 debet deuenire ad alium, an illa possit dirui; vide Sanch.*in præcept.Decal.tom.*2.*c.*18.*n.*56.

Quare domus hæretici dogmatizantis dirui iubea- 22 tur,& sale conspergi? Vide direct. Inquisit. *p.*3.*q.*43. *ad fin.pag.mihi* 575. Perez *l.*2.*tit.*16.*lib.*8. *Ord.p.*325. & *seq.* Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. l.*2. *cancel.*61.Cencd.*pract.*& *canonic.quæst.lib.*1.*q.*16.*n.* 18. latè,& eleganter Steph.Gratian.*vbi suprà c.*179.*n.*1.*cū seqq.* vbi subdit quòd domus delinquentis iubetur dirui in criminibus atrocissimis, & à *n.*54. multa adducit circa salis aspersionem. An autem liceat præ- 23 dictam domum sic destructam rædificare? vide Perez *l.*2.*gl.*1.*pag.*326.*col.*1.*vers.dubium*, *tit.*16.*lib.*8. *Ordinam.*

Nullus ei debita reddere,&c.] Notatur ad hoc,quod 24 debitor eius, qui Cardinalem offenderit, non tenetur ei soluere, vt per Farin.*d.q.*112.*n.*119.

Quicquid etiam in bonis inuenitur ipsius fisci, &c.] 25 Notatur ad hoc, quòd confiscantur bona offendentis Cardinalem, vt per Farin.*d.q.*112.*n.*113.

Si quæ verò feuda, *locationes*, &c.] Notatur ad hoc, 26 quòd offendens Cardinalem priuatur etiam locationibus, & feudis, si quæ habet, & liberè ad dominos reuertuntur, eorumque dispositioni, & voluntati reseruantur, vt per Farin. *d.q.*112.*n.*114. Peteg. *de iure fisci lib.*5.*tit.*1.*n.*108.

Officium, *vel beneficium spirituale*, *vel temporale*, 27 &c.] Notatur ad hoc, quòd Cardinalem offendentes priuantur omnibus officiis, & beneficiis spiritualibus & temporalibus, vt per Farin.*d.q.*112.*n.*113.Et quòd vacent ipso iure beneficia percutientis Cardinalem, tradunt Rebuff.*in praxi tit.de modis amittendi beneficia*, *n.*39.Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gl.*15.*n.*74. Nicol. Garc. *de benefic.p.*11.*c.*10.*n.*55. Azor. *inst. moral p.*2. *lib.*7. *c.*17.*q.*1.*vers.tertium*, Massobr.*in praxi habendi concursum*, *req.*1.*dub.*2. *n.*12. ego ipse *de officio*, & *potestate*, *Episc.p.*3.*alleg.*53.*n.*235.

Quæ sic liberè ad Ecclesiam reuertantur, &c.] Nota- 28 tur ad hoc,quòd ob emphyteutæ delictum, emphyteusis ab Ecclesia accepta, quæ ex sua institutione nequit transire ad hæredes extraneos, non transfertur in filium, nec eius fructus publicantur,sed integrè cum emphy

emphyteusi tedeunt ad Ecclesiam habentem directum illius dominium, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.19.n.22.* vbi *n.28. cum seq.* secus dicit in emphyteusi Ecclesiastica, quæ potest transire ad hæredes extraneos.

29 *Quòd si quis prædictorum filium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd filij & nepotes offendentium Cardinalem priuantur omnibus beneficiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, & ad illas in posterum obtinendas efficiuntur inhabiles, vt per Decian, *in tract.crimin.lib.7.cap.41. num.32.* Farin. *d.q.112.n.181. & 122.* Sanch. *d.lib.2. cap.28.num.20.* latè Menoch. *de arbitr.casu 551. n.7. cum seqq.*

30 *Ipso facto excommunicationis sententiam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Cardinalem offendentes, tantique mali participes ipso facto sunt excommunicati, vt per Clar. *§.fin.q.77.n.21.* Vin. *opin.88.n.2.* Farin. *d. q.112. n.108.*

31 *Verùm cùm talis gratiam*, &c.] Ergo excommunicatus potest facere, & celebrare contractus, & ab eo facti, & celebrati valent, de quo vide *tom.1. commun. opin. lib.1.tit.12.n.26.pag.199.* Spin. *in speculo testam. gl.11. rub.n.87.* Massobr. *de prob concl.705.n.13.* Peregr. *de iure fisci, lib.3.tit.11.num.28.* Sayr. *de censur.lib.7.c.9.n.11. cum seqq.*

32 *De postmodum acquisitis repetitio non negetur.*] Ergo in confiscatione bonorum non comprehenduntur bona futura, vt per Simancb. *de Cathol.instit.tit.9.n.113.* Anton.Gom. *tom.3.de delictis, cap.14.num.1.* Menoch. *cons.101.num.13. & 11.vol.1.* Pinel. *in rub. C.de bonis matern.in princ.n.2.* Peregr. *de iure fisci, lib.5.tit.1.n.132.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloss.9.§.5.n.32.* Farin. *in praxi crimin. part.1. q.25. à num.138.* Sanch. *d.lib 2.cap.14. num.7.*

33 Vtrùm autem hæc bona futura computentur à tempore sententiæ criminis declaratoriæ, an potius à tempore delicti? quod à tempore sententiæ computentur, tenent Boss. *in practic.crimin.tit.de public.bonorum, n.80.* Azor. *instit.moral.p.1.lib.5.c.7 q.8.* Azeued. *l.10.n.15. tit.9.lib.5. noua recop.* Tell. *l.22. Tauri, n.48.* refert plures & sequitur Vasquez *1.2.q.96. art.5. disp.169. c.1. num.8.*

34 Verùm quòd à tempore delicti computentur bona futura, meliùs sustinent in hæretico Borsat. *cons.14. n.28.& cons.43.n.4.vol.1. & cons.289. n.10. volum.5.* Matiens. *l.3.gl.7.n.9.tit.4.lib.5.noua recop.* Auend. *inn. l.4.Tauri, gl.7.num.17.in crimine sodomiæ*, Gotier. *pract. lib.2.q.39.n.6.* quos refert, & sequitur Sanch. *d.c.14. num.8.*

35 *Quamquam de Clericis, vel Religiosis nostra familiæ*, &c.] Notatur ad hoc, quod offendentes familiares Papæ, aut Cardinalis sunt acriter puniendi, vt per Farin. *d.q.112.n.103.cum seqq.* Fr.Anton. à Sousa *in relect.de censuris Bullæ Cœnæ, cap.12.disp.66.n.3.* vbi obseruat offendentes Clericos, aut Religiosos de familia Cardinalium etiam in eorum præsentia, & eorum intuitu, non esse excommunicatos per Bullam in Cœna Domini.

36 *Per hoc neque sæcularibus potestatibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Cardinalem offendens punitur non solùm à iudice Ecclesiastico Canonicis pœnis, sed etiam legalibus à sæculari, vt per Farin. *d.p.5.q.112.n.125.* vbi citat Bernard. & Clar. *d.q.77.n.27.*

37 Vnde inferunt Doctores communiter accusatum, & iudicatum de aliquo ex criminibus mixti fori (quale constat esse sacrilegium de quo hic iuxta *c.cùm sit generale, de foro compet.*) in iudicio Ecclesiastico posse iterum in sæculari accusari, & puniri, & è conuerso, idem probat text. *in l. placet, vers. si quis, C.de sacrosanct. Eccles.* Abb. *n.4.* Felin. *n.13.in c.de his, de accusat.* idem Abb. *n.1.* Felin. *n.21.* Barbat. *à n.39. in d.cap.cùm sit generale*, Alciat. *in cap.1.n.134. de officio Ordinar.* Couar. *lib.2.var.c.10.n.6.* Clar. *§.fin.q.57.n.11.* Anton. Gom. *variar.tom.3.cap.1.num.40.* Guttier. *canon.lib.1.cap.11. n.12.& 13.*

Contrariam tamen sententiam, Imo semel in iudi- 38
cio Ecclesiastico accusatum de crimine mixti fori, & pœna ordinaria iudicatum non posse ampliùs in sæculari iudicio conueniri, & è conuerso, probant glos. *verbo audiuimus, in præsenti*, dum resoluit in hoc text. ius speciale constitui, sic planè significans contrarium fore secundùm regulas iuris, quam sequuntur Domin. & Franch. *hic num.3.* Host. & Ioan. Andr. *in d.cap.1.& fin.de offic.Ordin.* Innoc. Ansn. *num.6.* & Beroi. *n.23. cum seqq.* per text. *ibi in c. de his, de accus.* Soar. de Pace *in pract.tom.2.prælud.2.num.49.cum multis seqq.* Bobadil. *in sua politic. lib.2. cap.17. num.98. & cap.18. num.234.* Curi. Philip. *part.3.§.2.num.33.* Ludou. Mirand. *de ordine iudic. quæst.1. art.7. concl.2.* Mendez à Castro *in praxi Lusitan. lib.2.cap.4.à n.17.* & plures citati à Cened. *ad Decretal. collectan. 126. num.4.*

Qua vltima sententia retenta non obstat text. *in* 39
præsenti, respondetur enim per locum à speciali potiùs probare contrarium, nam si secundùm iuris regulas accusatus in foro Ecclesiastico poterat iterum puniri in sæculari, necessarium non erat vt Summus Pontif. protestaretur non esse suæ intentionis per pœnas fori Ecclesiastici adimere pœnas fori sæcularis; cùm igitur necessarium esse dixerit id exprimere, aptè sentit secundùm iuris regulas contrarium fore dicendum, & ita intelligit *d. gloss. verbo audiuimus, in præsenti*, probat Alciat. *in d.cap.1. num.85. de offic. Ordin.* alium intellectum præstat Aretin. *in d. cap. de his*, quem refert, & explicat, licèt non sequatur, Anton. Gom. omnino videndus *d. num.40. colum.4.*

Ad text. verò *in d.l.placet*, si verbum, *acrimonia, cum* 40
gloss. ibi, & communi sumatur pro excommunicatione, respondetur excommunicationem non esse pœnam ordinariam criminis ad publicam vindictam, sed magis censuram medicinalem ad emendationem, iuxta *c.1.de sent.excomm.hoc lib.* ac subinde per eam non tollitur, nec impeditur accusatio criminis ad publicam vindictam, vt post Bald. Paul. & alios, intelligit Gom. *d.n.40.*

Ad *cap.2. de maledic. vers. per temporalem*, respon- 41
detur text. illum varios habere sensus, vt per Card *ibi opposit.2.* Anchar. *n.6.* & Abb. *n.4.* inter quos ille videtur magis literæ consentaneus, quod agat casu, quo blasphemus Ecclesiastico non vult obedire, & propterea inuocabitur ibi auxilium brachij sæcularis, non vt sæcularis iudex iudicet, & cognoscat, sed vt condemnationem ab Ecclesiastico factam exequatur contra eum, qui renuit obedire. Tandem ad *l.a de sportul:* 4
vltra Alciat. *d. n.81.* dicendum est maiores pœnas ibi à maioribus iudicibus non imponi pro iis delictis de quibus rei apud alios iudices minores damnati, & puniti sunt ad minorem pœnam, sed pro his de quibus adhoc condemnati non fuerant, quia iudices minores illas pœnas maiores imponere non poterant, & tunc crimen maioribus iudicibus puniendum traditur, prout aduertunt Bald. *ibi num.6.* & Salicet. *num.1.*

Quapropter si Princeps, &c.] Notatur ad hoc, quod 43
omnes Principes, & alij domini, ac iudices non obseruantes contenta in hoc text. contra percutientes, vel hostiliter insequentes aliquem Cardinalem eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, vt per Nauar. *in man. cap. 27. num. 136.* Rayner. *in catalogo* de

de censuris extra Bullam, c.7. excomm. 4. Gambat. *de casibus reseru. c.* 10. *in fine*, Farin. *d.q.* 112. *n.* 123. *cum seq.* Filliuc. *tract.* 14. *n.* 53. *in fine, & n.* 133. & 134. Lauor. *de Indulgent. p.* 2. *c.* 13. *n.* 14. quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 50. *num.* 219. secundùm Lugdun. impress.

44 *Ciuitas verò quævis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ciuitates, quæ offendentibus Cardinales consilium, auxilium, aut fauorem dederunt, puniuntur, vt per Farin. *d.q.* 111. *num.* 101. Et sic res inanimata punitur, vt ponderat Perez *l.* 3. *gloss.* 1. *pag.* 97. *col.* 1. *tit.* 9. *lib.* 8. *Ordinam.*

Collige ex text. subiectum interdicti, de quo in eo, esse quamlibet ciuitatem, excepta Vrbe Roma, ac proinde diœcesim non ligari hoc interdicto, quia nomine ciuitatis non intelligitur diœcesis, ita Bonac. *in interdictis in particulari disp.* 4. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 4. vbi *n.* 5. post Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 37. *sect.* 1. *n.* 17. Filliuc. *tract.* 18. *c.* 6. *q.* 3. *n.* 139. resoluit hoc interdictum non cadere in totam Prouinciam, seu Rempubl. cuius Senatus præfatas actiones facit, sed solùm cadere in illam ciuitatem in qua Senatus resìdet, nisi fortè aliæ ciuitates illius Prouinciæ contra hunc text. delinquerint; additque villam, seu castrum, aut populum non ligari hac censura.

Vel infra mensem.] Qui incipit currere à die scientiæ etiam per famam habitæ de momento ad momentum, vt per Gemin. *hic n.* 4. & Franch. *n.* 2. Mar. Alter. *de censur. tom.* 2. *disp.* 12. *de interdicto, c.* 3. *col.* 3. Bonac. *de interdictis in particulari, disp.* 4. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3.

45 *Et nihilominus remaneat interdicta.*] Notatur ad hoc, quòd ciuitas quomodolibet Cardinalem offendens, remanet ipso iure interdicta, vt per Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 43. §. 5. *lit. H*, Bonac. *de interdictis in particulari, disp.* 4. *q.* 3. *punct.* 2.

46 In gloss. *Cardinalem.* Notatur ad hoc, quòd offendens Episcopum non tenetur pœna huius text. vt per Zerol. *in praxi Episc. p.* 2. *verbo Episcopi, vers. Dico secundò*, Farin. *d.q.* 112. *n.* 131.

47 In gloss. *Percusserit*, ibi, *quia non se defendendo*, &c.] Notatur ad hoc, quòd offendens Cardinalem se defendendo non incurrit aliquam pœnam, si defensio fuit necessaria, vt per Duen. *reg.* 192. *vers. primò amplia, & tom.* 2. *commun. opin. lib.* 9. *tit.* 6. *n.* 11. *pag. mihi* 462. Clar. *d.q.* 77. *n.* 63. *vers. percutientes*, Gig. *d.q.* 5. *n.* 14. Viuian. *opin.* 78. *n.* 4. Sayr. *de censur. lib.* 3. *c.* 15. *n.* 5. Farin. *d.q.* 112. *n.* 129.

48 In gloss. *Receptauerit*, ibi, *nisi essent consanguinei, vel affines.* Notatur ad hoc, quòd receptaos bannitum, seu alium delinquentem consanguineum, punitur non ordinaria pœna, qua de iure receptatores huiusmodi puniuntur, sed mitiori, vt per Duen. *reg.* 393. *vers. amplia primò*, Titaq. *de pœnis temp. causa* 20. *à princ.* Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 30. *n.* 99.

49 In gloss. *Disponant*, ibi, *illis non vocatis etiamsi de facto possiderent.* Notatur ad hoc, quòd offendentes S. R. E. Cardinales priuantur beneficiis Ecclesiasticis ipso iure, & deiiciuntur eis minimè vocatis, Flamin. Paris. *de resign. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 55. & *lib.* 11. *q.* 10. *n.* 1. & 24. vbi intelligit specialiter procedere in hoc casu propter atrocitatem criminis.

50 In gloss. *Insecutione*, in addit. ibi, *quòd insequens, & vibrans, non tamen percutiens clericum, excommunicatus non sit.* Ita Duen. *reg.* 99. *vers. limita primò.*

51 In gloss. *Vicinarum*, ibi, *quæ sint loca vicina dico iudicis arbitrio quoad hoc relinquendum.* Ita Menoch. *de arbitr. casu* 222. *n.* 26. Perez *l.* 11. *gloss. fin. in med. tit.* 1. *lib.* 3. *Ordinam.* vbi tradit plura, quæ arbitrio iudicis relinquuntur.

De Pœnitentiis, & Remissionibus.

Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Questores non citant aliquos licèt eos monere possint.*
2 *Archiepiscopus in concedendis Indulgentiis statutum Concilij generalis excedere non debet.*
3 *Prædicatores questuarios omnino sustulit Concil. Trid.*
4 *Archiepiscopus in Prouincia sua potest Indulgentias concedere.*

Cap. Cùm Romana. I. *Innoc. IV.*

VÆSTORIBVS, v.g. pro fabrica Eccle- 1
siæ, dari non debet ab Ordinario facultas citandi alios, sed satis est vt soleant
charitatiuè monere. In concedendis 2
quoque Indulgentiis Archiepiscopus non excedat statutum Concilij generalis *in c. cùm ex eo, sup. hoc tit.* Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 259. Alagona *in compend. pag.* 748. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Collige ex text. posse Archiepiscopum mittere quæstores eleemosynarum per totam Prouinciam pro fabrica Ecclesiæ Metropolitanæ, vt per Quarant. *in sum. Bullary, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers.* 26. & per meipsum *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1. *c.* 7. *n.* 78.

Prædicatores quæstuarios omnino sustulit Concil. 3
Trid. *sess.* 5. *de reformat. c.* 2. *in fine, & sess.* 21. *de reform. cap.* 9. sicut asserunt plura de illis referentes, Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo quæstores*, Vgolin. *de offic. Episc. c.* 8. §. 4. *n.* 6. Aloys. Riec. *in praxi aurea, resol.* 290. Quarant. *in summ. Bullary, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers.* 26. *in fine*, & multi per me citati *de offic. & potest. Episcopi. p.* 3. *alleg.* 109.

In concedendis quoque Indulgentiis, &c.] Dixi *in col-* 4
lect. ad c. cùm ex eo, n. 5. *cum seqq. hoc tit. in Decretalibus.* Et quòd Archiepiscopus in prouincia sua possit Indulgentias concedere resoluunt Doctores per me citati *in collect. ad c. nostro* 15. *illo tit. & de offic. & potest. Episcop. p.* 1. *tit.* 4. *n.*.... secundùm Lugdun. impress.

SVMMARIVM.

1 *Confessoris concessio generalis non tangit Episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere Confessorem*, & n. 2.
3 *Archipresbyter est Parochus totius Diœcesis, & potest quæcunque Sacramenta in tota illa ministrare.*
4 *Casus quot Episcopis reseruentur, remissiuè.*
5 *Episcopo tantùm, & non simplici Sacerdoti competit absoluere excommunicatos maiori excommunicatione.*
6 *Episcopus potest prohibere Confessario ne absque consilio suo absoluat eum, qui bona incerta nondum restituit, atque eorum absolutionem sibi reseruare.*

Cap. Si Episcopus. II.

Bonif. VIII.

EPiscopus quando concedit suo subdito vt sibi 1
possit eligere idoneum Confessorem, electus non

potest

potest absoluere à casibus specialiter reseruatis Episcopo, quia in generali concessione non veniunt illa quæ verisimiliter in specie non esset quis concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci quòd aliquis præter sui superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere, vel ligare. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 259. Alagona *in compend. pag.* 748. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1.

2 Hanc eandem concl. quoad primam partem firmant Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 20. *art.* 27. Paul. Comit. *respons. moral. lib.* 1. *q.* 28. *n.* 2.

3 In gloss. *Suo subdito*, ibi, *vel Archipresbyterum Cathedralis Ecclesia, qui quoad hoc est Vicarius Episcopi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archipresbyter est Parochus totius diœcesis, & potest quæcunque Sacramenta in tota illa ministrare, vt per Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disp.* 17. *n.* 1.

4 In gloss. *Reseruantur*. De casibus Episcopo reseruatis, & reseruari solitis, latè egi *in tract. de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 51. *per totam.*

5 In ead. gloss. ibi, *Absoluere excommunicatos maiori excommunicatione competit simplici Sacerdoti, sed Episcopo.* Ita Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 12. *n.* 5.

6 In ead. gloss. ibi, *Dispositio malè ablatorum incertorum, vel certorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus potest prohibere Confessario ne absque consilio suo absoluat eum, qui bona incerta nondum restituit, atque eorum absolutionem sibi reseruare, vt per Sayr. *in claui Regia lib.* 10. *tract.* 5. *c.* 2. *n.* 29. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 32. *q.* 6.

Cap. Indulgentiæ. III. & vlt.

1 INdulgentiæ, quæ ab vno, vel pluribus Episcopis in dedicationibus Ecclesiarum, vel aliis casibus conceduntur, non habent vires si excedunt statutum Concilij generalis, de quo *in cap. cùm ex eo, hoc tit. in Decretal.* Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 160. Alagona *in compend. pag.* 749. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Nauar. *de Iubilæo, notab.* 31. *n.* 16. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 55. *q.* 6. Bonac. *de Sacram. disp.* 6. *q.* 1. *punct.* 3. *num.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 7. *num.* 120. Iul. Lauor. *de Indulgent. p.* 2. *c.* 11. *n.* 41. Sanctarel *de Iubilæo, c.* 3. *dub.* 2. *lit. G*, obseruantes Indulgentiam concessam vltra numerum taxatum, esse ipso iure nullam quoad excessum, ac proinde valere vsque ad facultatem concessam inclusiuè, quia numerus dierum est separabilis, quo casu vtile per inutile non debet vitiari, tum quia hæc est quædam liberalitas, & donatio, quæ valida est vsque ad legitimum modum.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti.

Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Index, qui excommunicat, suspendit, vel interdicit, in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententia tradat infrà mensem.*
2 *Excommunicatio medicinalis est, non mortalis.*
3 *Excommunicationis sententia ferri debet in scriptis.*
4 *Excommunicationis causa exprimenda est in sententia.*
5 *Prælati sola voce absque scriptis excommunicantes suspenduntur.*
6 *Excommunicationis copia si petita fuerit pro parte excommunicati, dari debet petenti.*
7 *Lex vel statutum vbi aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur.*
8 *Verbo futuri temporis quando iungitur principium præteriti temporis, tunc est lata sententia.*
9 *Clericus excommunicatus, interdictus, aut suspensus celebrans, est irregularis.*
10 *Contemptus in quacunque præcepti materia mortalem culpam inducit.*
11 *Excommunicatio ligat etiamsi falsa sit causa.*
12 *Religiosus suspensus à temporalibus si contrauenit an fiat irregularis, remissiuè.*

Cap. Cùm medicinalis. I.

Innoc. IV.

EXCOMMVNICATIO cùm sit medicinalis, & disciplinaris, ideo qui excommunicat, debet proferre excommunicationem in scriptis, in quibus expressè ponat causam excommunicationis, & requisitus tradere debet infra mensem exemplum scripturæ excommunicationis excommunicato, super qua requisitione est faciendum instrumentum publicum, vel literæ testimoniales signatæ sigillo authentico, & qui temerè contra facit est suspensus ab ingressu Ecclesiæ, & à diuinis Officiis per vnum mensem. Superior verò ad quem recurritur sententiam ipsam sine difficultate relaxans debet latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnare, & condigna animaduersione punire; & hæc eadem in sententia suspensionis, & interdicti seruari debent. Excómunicans autem quia non seruauit prædicta, est suspensus per mensem, & si infra mensem exequitur diuina Officia vt prius, fit irregularis, in qua non potest dispensari nisi à Papa. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Stephan. à Costa. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 302. Alagona *in compend. pag.* 773. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Medicinalis sit excommunicatio, &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicatio medicinalis est, non mortalis, vt per Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. *in princ. n.* 9. Sayr. *de censur. lib.* 1. *c.* 3. *n.* 9. 2

Quisquis igitur excommunicat, &c.] Intellige de maiori, non verò de minori excommunicatione, quia nomine excommunicationis absolutè positæ intelligitur maior, iuxta ea quæ citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appel.* 91. *n.* 1. & in terminis Bonacin. *de suspensionibus omnibus in particulari disp.* 3. *q.* 5. *punct.* 1. §. 1. *n.* 3. Intellige etiam de excommunicatione lata per sententiam hominis, non verò de excommunicatione lata à iure, seu per modum statuti, quia in hoc text. sermo est de illis censuris quarum exemplar cum expressione causæ tradendum est delinquenti, vt seipsum coram alio superiore tueatur, hoc autem contingere solet in censuris latis ab homine, ita Gemin. & Costa *n.* 73. *in præsenti*, Sayr. *de censur. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 2. & 17. Mar. Alter. *in simil i tract. tom.* 2. *disp.* 4. *c.* 2. *in princ.* Bonac. *d.* §. 2. *n.* 4. *vers. secundò.*

Excommunicationem in scriptis proferat, &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicationis sententia ferri debet in scriptis, vt per Sayr. *d. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 1. *cum seqq.* Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. E, num.* 15. limitando 3

cum

enm Aloys.Ricc. *in collect.decis p.4.collect.*757. Et censuræ huius text. subiicitur qui prolata censura sine scriptura, eam postea in scriptum redigit, vt per Soar. *tom.5 de censur.disp.3. sect.*13.*n.*2. Bonacin. *d.*§.2.*n.*2. non debet tamen scriptura ex qua profertur censura, esse authentica, & publica, & manu Notarij conscripta, Costa *hic num.*25. Sayr. *d.c.*13.*n.*5. Soar. *d.disp.*3. *sect.*13.*n.*3.

4 *Et causam excommunicationis expressè conscribat.*] Notatur ad hoc, quòd excommunicationis causa exprimenda est in sententia, vt docent Sayr. *d. cap.*13. *n.*6.*&* 7. Farin.*d.lit.E, n.*12. Bonac. *d.*§.2.*n.*7. vbi *n.*8. ampliat non solùm quando censura fertur in specie contra certam personam, verùm etiam quando fertur in genere, non expressa certa persona, & *n.*10. tenet requiri expressionem causæ, & *n.*11. tenet validam esse censuram latam sine scriptura, vel sine expressione causæ.

5 *Si quis autem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Prælati sola voce absque scriptis excommunicantes suspenduntur, vt per Fr.Emman. *quæst.Regul. tom.*1.*quæst.*20. *art.*14. Sanch. *de Matrim.lib.*2.*disp.*2.*n.*5. Marc. Anton. Genuens. *in practicab. Ecclesiast.q.*739. vbi ait procedere si non proferat ore, sed facit legi per Notarium ipso præsente, de quo etiam Nauar. *cons.*1. *de sent.excomm.* Stephan. à Costa *in præsenti, n.*26. Sayr. *de censur.lib.*1. *cap.*13.*n.*3. Vgolin. *eod. tract.tab.*1.*cap.*21.§.1.*n.*2. Sed alij probabilius tenent necessarium non esse vt iudex per seipsum excommunicationem proferat, vt per Soar. *de censur.tom.*5.*disp.*3.*sect.*13.*num.*4. Bonacin. *d.* §.2.*n.*5.

6 *Exemplum verò huiusmodi scripturæ*, &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicationis copia si fuerit petita pro parte excommunicati, dari debet petenti, vt per Gig. *de pensionib.q.*77.*n.*6. Sayr. *d.c.*13.*n.*9.*cum seqq.* Farinac. *d.lit.E, n.*16.*&* 17. Intellige procedere modò requisitus sit congruo loco, & tempore, vt per Sayr. *dict. cap.*13. *num.*11. Bonacin. *d.* §.2. *num.*12. *vers. hoc tamen.*

Tradere intra mensem, &c.] Computandum à die sententiæ, non autem à die requisitionis, vt per Stephan. à Costa *in præsenti, n.*41. Sayr. *d.cap.*13.*num.*12. ac Bonacin. *d.*§.2.*n.*12.*vers. sed mihi*, dicit sibi improbabile non videri spatium mensis inchoandum esse à die requisitionis, itavt iudici competat spatium mensis post requisitionem ad tradendum exemplari, subditque iudicem, qui semel denegauit exemplar, si postea illud tradat, antequam elapsus sit terminus mensis à die requisitionis inchoati, non affici pœnis huius text.

7 *Si fuerit requisitus.*] Ergo vbi lex, vel statutum aliquid mandat fieri, id intelligitur si petatur, vt per Surd. *decis.*57.*n.*2.

Si quis autem, &c.] Comprehendit igitur omnes iudices non solùm Ecclesiasticos sæculares, sed etiam Regulares, vt per Nauar. *in man.cap.*27. *n.*7. Costa *in præsenti, n.*79. Vgolin. *de censur. tab.*1. *c.*14.§.6.*num.*2. Auil. *eod.tract.*3.*part.disp.*3.*dub.*1.*post* 4.*conclus.* Alter. *in simili tract. tom.*1. *lib.* 3. *disput.* 4. *cap.* 3. *dub.*1. Bonacin. §.2. *num.*14. vbi excipit Episcopos, & ipsi superiores.

Temerarius extiterit violator.] Ergo ignorantia, vel bona fides excusat, is enim dicitur temerarius, qui scienter & per dolum aliquid facit contra constitutionem, vt per Gemin. *hic n.*2.& Franc. *n.*3. Soar. *d.tom.*5. *disp.*37.*sect.*2.*n.*2. quicquid dicat gloss. *in præsenti, verbo temerarius*, & Sayr. *d.lib.*1.*c.*13.*n.*15.

8 *Nouerit se suspensum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando verbo futuri temporis iungitur participium præteriti temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n.*74. *C. de reuocand. donat.*

Irregularitatem non effugient, &c.] Notatur ad hoc, quòd clericus excommunicatus, interdictus, aut suspensus celebrans est irregularis, vt per citatos à Cened. *ad Decretal.collect.*25.*n.*1. quibus adde Sayr. *de censur. lib.*2.*c.*15.*n.*2.*cum seqq.& lib.*5.*c.*14.*n.*18 Nicul.Garc. *de benefic.p.*7.*c.*14.*n.*13. 9

In gloss. *Non contemnat*, ibi, *& tunc amplius ex contemptu ligatur.* Notatur ad hoc, quòd contemptus in quacumque præcepti materia mortalem culpam inducit, vt per Gutier. *canon.lib.*1.*c.*30.*n.*16. Contemnere autem quis dicatur, vide Couar. *in cap. alma mater, p.*1.§.7.*num.*6. Ricciul. *de iure personarum, lib.*4.*cap.*1. *num.*7. 10

In gloss. *Propter quam*, ibi, *& licèt falsa sit causa, ligat tamen excommunicatio.* Ita Couar. *in c. alma mater, p.*1.§.11.*n.*14. Cord. *in quæst.lib.*1.*q.*43. Clar. §.*fin.q.*77. *n.*33. Ricciul. *d.lib.*4.*cap.*1.*n.*8. vbi declarat procedere dummodo iudex intelligat causæ falsitatem & hoc non obstante proferat excommunicationem secus si credebat veram causam eam, quæ erat falsa, & si sciuisset, non fuisset excommunicaturus, quia excommunicatio sumit etiam vires ab intentione excommunicantis. 11

In gloss. *Obseruari.* Vtrùm Religiosus suspensus à temporalibus si contraueniat, fiat irregularis? Vide Fr.Emman. *tom.*3.*quæst.Regul.q.*65.*art.*6. 12

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Excommunicationem fuisse nullam allegans, & petens absolutionem, absoluendus est non simpliciter, sed ad cautelam.*
3 *Absolutio ad cautelam potest dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite ignorantiæ.*
4 *Iudex inuitus cogi potest ad dandam absolutionem ad cautelam, cùm allegatur excommunicationem fuisse nullam.*
5 *Sententia quando continet errorem patenter expressum conceditur absolutio ad cautelam.*
6 *Absolutionem ad cautelam petenti obiici potest de manifesta offensa.*
7 *Excommunicationem pro manifesta offensa excipiens ad impediendam absolutionem ad cautelam, debet talem exceptionem infra terminum octo dierum probare, quo elapso, & offensa manifesta non probata, absolutio huiusmodi datur, & obiiciens condemnatur in expensis.*
8 *Delegatus Papæ an absoluat ad cautelam ex generali causæ commissione, ostenditur.*
9 *Auditores Rotæ sunt iudices Ordinarij.*
10 *Offensa manifesta quæ dicatur, ostenditur.*
11 *Clericus excommunicatus si post appellationem credat bona fide suam appellationem tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licèt postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam.*

Cap. Solet. II.

EXcommunicatus quando petit absolui à superiore ad cautelam, dicens excommunicationem fuisse nullam, tunc est absoluendus, licèt excommunicator, vel aduersarius se opponat, nisi obiiciat quòd sit excommunicatus pro manifesta offensa, & si hoc dictum infra octo dies probet, non absoluetur 1

nisi priùs sufficientem præstet emendam, seu competentem cautionem parendi iuri, si offensa est dubia, proponat. Excommunicatus verò, qui in iudicio vult probare se post appellationem legitimam fuisse excommunicatum, vel continere intolerabilem errorem, pendente probatione in cæteris, quæ vt actor attentat, in iudicio est vitandus, sed extra iudicium in officiis, postulationibus, electionibus, & aliis actibus legitimis non est vitandus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Steph. Costa, Vin. *in ration. lib. 5. pag.* 313. Alagona *in compend. pag.* 774. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.

2 *Asserit esse nullam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd qui allegat excommunicationem fuisse nullam, & petit absolutionem, absoluendus quidem est non simpliciter, sed ad cautelam, vt per Couar. *in c. alma mater, p.* 12. *n.* 7. Stephan. Quarant. *in summa Bullary verbo Archiepiscopi auctoritas, n.* 14. Intellige procedere in quacunque specie nullitatis, licèt enim text. *in præsenti*, loquatur tantùm de quabus speciebus nullitatis, videlicet de nullitate insurgente ex eo quòd excommunicatio fuerit lata post interpositam appellationem legitimam, & propter errorem patenter expressum, 3 nihilominus quòd illi sint expressi gratia exempli, & absolutio possit dari in quocunque casu contingat excommunicationem impugnari ex capite nullitatis, concludunt communi consensu *in præsenti*, Ioan. Andr. *n.* 1. *versic. tu dic*, Anchar. *n.* 1. Gemin. *n.* 6. Franc. *num.* 9. *versic. imo quòd in quocunque*, Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. *§. sub n.* 7. *vers. primum non tantùm*, Henric. Bott. *in tract. de synodo Episcopi, p.* 3. *couel.* 13. *n.* 112. D. Anton. Ricc. *in tract. de iure person. lib.* 4. *c.* 66. *n.* 7. vbi *n.* 8. hinc infert quòd petẽs absolutionem ad cautelam ex capite nullitatis non tenetur in libello specificare speciem nullitatis, cùm qualibet nullitas sufficiat, quamvis ad effectum vt absolutionem obtineat, nullitatem ad speciem deducere teneatur, & *n.* 9 extendit vt procedat etiamsi nullitas prætendatur ex defectu iurisdictionis, quia nihilominus datur absolutio ad cautelam.

4 *Vt petenti absolutio non negetur.*] Ergo potest iudex in his terminis inuitus cogi ad dandam absolutionem ad cautelam, quia illa citra iniuriam negari non potest, ita Vgolin. *de censur. tab.* 1. *c.* 22. *§.* 1. *n.* 15. Ricc. *d. c.* 66. *n.* 18. vbi *n.* 19. respondet ad text. *in cap. venerabilibus, infra hoc eodem titulo.*

5 *Vel intolerabilem errorem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando sententia continet errorem patenter expressum, conceditur absolutio ad cautelam, vt per Abb. *in cap. per tuas sub, n.* 11. *vers. aut causa non est impossibilis, sub. hoc tit.* Ricc. *d. c.* 66. *n.* 32.

6 *Nisi eum excommunicatũ pro manifesta dicat offensa*] Ergo petenti absolutionem ad cautelam potest obiici de manifesta offensa, vt per Ricc. *d. c.* 66. *n.* 50. vbi *n.* 51. post Gemin. *hic n.* 14. & Steph. Costa *sub n.* 15. subdit offensam propriè illam dici, quæ constat in faciendo, veluti quando monitus non dat, vel non facit illud, quod est obligatus dare, vel facere, quòd si moneatur vt veniat, & non venit, non diceretur offensa, sed contumacia.

7 *In quo casu terminus octo dierum*, &c.] Requiritur ergò vt probatio fiat intra terminum octo dierum, quo elapso, & manifesta offensa non probata, absolutio ad cautelam datur, & obiiciens condemnatur in expensis in articulo huius probationis factis, vt per Ricc. *d. c.* 66. *n.* 58. vbi *n.* 59. post Gemin. *n.* 14. *vers. an isto termino*, & Franch. *n.* 7. *in præsenti*, subdit hunc terminum incipere currere à die exceptionis propositæ, etiam nulla facta assignatione per iudicem, & currere de momento ad momentum, computata die in qua fuit proposita exceptio, & *n.* 60. tradit huiusmodi terminum esse communem tum obiicienti offensam, tum etiam ipsi excommunicato, qui si velit probare offensam fuisse factam ad propriam tutelam, debet probare in eodem termino octo dierum, aliàs eo elapso licèt non excludatur à facultate probandi, tamen interim non absoluitur ad cautelam.

In gloss. *Per superiorem*, ibi, *delegatus etiam Papa non absoluit ad cautelam, ex generali causa commissione*, &c. Ita *in præsenti*, Gemin *n.* 15. Franc. *n.* 4. & Steph. Costa *n.* 55. dicit receptionem Couar. *d. §.* 12. *col. pen. circa finem.* Contrà tamen tenent Archid. & Ancb. *hic*, Nau. *in man. c.* 27. *n.* 278. Ex consuetudine verò iuris interpretatiua prima glossæ opinio habet locum in Curia ex quo facilis aditus ad Principem datur; secunda verò habet locum extra Curiam, vbi passim iudices delegati absoluunt ad cautelam etiam sine speciali commissione; & ita has contrarias opiniones fœdere distinctionis componere nititur. Ricc. *d. c.* 66. *n.* 25. *&* 26. 8

In ead. gloss. ibi, *Quasi Auditores habeant Ordinariam*, &c. Ergo Rotæ Auditores sunt iudices Ordinarij, vt per D. Barbos. *in l. cum prætor, §.* 1. *n.* 75. *ff. de iudic.* & citatos *in collect. ad Clem. Auditor, de rescript.* 9

In gloss. *Manifesta*, ibi, *id est notoria.* Notatur ad hoc, quòd offensa manifesta illa dicitur, quæ est notoria, nempe quæ constat per confessionem, vel probationem legitimè factam, vel per rei euidentiam, quæ nulla possit tergiuersatione celari, vt per Ricc. *d. c.* 66. *n.* 52. vbi post Rot. *decis.* 1. *de sent. excom. in nouis*, subdit quòd licèt tempore, quo obiicitur, non teneatur obiiciens specificare in libello speciem offensæ, nihilominus tempore probationis tenetur specificare. aliàs non suffragatur, & *n.* 53. post eandem Rot. *decis.* 6. *illo tit.* etiam in nouis, asserit hinc deduci quòd obiicienti de iniuria manifesta non sufficit probare veritatem iniuriæ, nisi simul probetur notorium iuris, vel facti, veluti quòd non paruerit rei iudicatæ insurgentis ex sententia lata per iudicem, cuius iurisdictio est notoria. 10

In gloss. *In officiis*, ibi, *vnde ex quo de appellatione confidit securè celebrat.* Notatur ad hoc quòd si Clericus excommunicatus post appellationem credat bona fide suam appellationẽ tenere, & ea fiducia ductus celebret, non efficitur irregularis, licèt postea apparuerit, & iudicatum fuerit appellationem non fuisse legitimam, vt per Spin. *in speculo testam. p.* 11. *rubr. n.* 44. Rebuff. *in rub. de excomm. non vitan. vers. is tamen, qui est excommunicatus*, Lancellot. *de attent. p.* 2. *c.* 12. *ampl.* 8. *n.* 7. Cou. *in cap. alma mater, p.* 1. *§.* 7. *n.* 7. *in fine*, & plures, quos refert, & sequitur Cen. *ad Decret. collect.* 25. *n.* 6. 11

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, & similibus, Canonica monitione non præmissa, non tenet.*

2 *Censura nonnisi præcedente citatione, seu Canonica monitione, ferri possunt,*

3 *Excommunicationis maioris pœna coërceri non potest ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus.*

4 *Excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in loquutione, salutatione, & similibus, absque Canonica monitione nulla est ipso iure.*

5 *Verbum*, teneat, *negatiuè prolatum intelligitur ipso iure.*

CAP.

Cap. Statuimus. III.

1 IVdex non potest excommunicare maiori excommunicatione participantes cum excommunicatis ab eo, nisi præmittat canonicam monitionem, saluis tamen Constitutionibus latis contra eos, qui præsumunt participare in crimine damnato, aliter autem in participantes excommunicatio lata non teneat, & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 304. Alagona *in compend. pag.* 774. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Ante monitionem canonicam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd censuræ nonnisi præcedente citatione, seu canonica monitione ferri possunt, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 9. à n. 4.* Nauar. *in man. c. 27. n. 11.* Vgolin *de censur. tab. 1. c. 18. à princip.* Garc. Falcon. *reg.* 68. Card. Tolet. *in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 3.* Gabr. *commun. opin. tom. 3. tit. de citationibus, concl. 1. n. 165. & 168.* Gutier. *canon. lib. 2. c. 16. à princip.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 3. sect. 8. à princip.* Sayr. *in simili tract. lib. 1. cap. 12. num. 5.* Stephan. de Auil. *eod. tract. disput. 1. cap. 5. dub. 7. cum seqq.*

3 *Quod si ex locutione*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non potest maioris excommunicationis pœna coërceri ille, qui cum excommunicato participat in humanis, nisi fuerit ter admonitus, vt per Paul. Comitol. *resp. moral. lib. 6. q. 29 n. 7.*

4 *Aliter autem in participantes*, &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicatio lata in participantes cum excommunicatis in locutione, salutatione, & similibus absque canonica monitione nulla est ipso iure, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 3. n. 6.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 4. n. 31.* Ricciul. *de iure personarum, lib. 4. c. 66. n. 33.* vbi refert ita respondisse Sacram Congregationem Episcoporum Episcopo Vestano *sub die* 30. *Maij* 1592. & iterum Episcopo Vmbraticen. *de anno* 1619.

5 In gloss. *Non teneat*, ibi, *nota casum in quo non tenet ipso iure excommunicationis sententia.* Notatur ad hoc, quòd verbum, *teneat*, negatiuè prolatum, intelligitur ipso iure, vt tradunt Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 231. C. de reuocand. donationib.* Virgil. Boccac. *in constit. Piceni, gloss. 6. n. 134.* Farinac. *fragment. crimin. p. 2. lit. L, verbo lex, n. 144. per text. in l. si tutor, C. in quibus causis in integrum restit. non est necessaria, & in l. non dubium, C. de tutor. & curat.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopi nullam interdicti, vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi,* & num. 2.
3 *Episcoporum appellatione etiam in materia stricta & pœnali veniunt regulariter Patriarcha, & Archiepiscopi.*
4 *Ordo nullus superior est Episcopali.*
5 *Papa cur Episcopus nominetur.*

Cap. Periculosum. IV.

1 EPiscopi non incurrunt sententiam interdicti, vel suspensionis nisi in ipsa sit expressa mentio de Episcopis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 305. Alagona *in compend. pag.* 775. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Henriq. *in summ. lib. 13. c. 34. §. 2. lit. V, & c. 43. §. 5. lit. I,* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 65. art. 3.* Azor. *institut. moral. p. 2. lib. 3. c. 32. q. 8. versic. quæres,* Perez *l. 31. gloss. 1. tit. 3. lib. 2. Ordinam.* Alter. *de censur. tom. 1. disp. 10. lib. 3. c. 5. versic. sed quæri potest,* Sayr. *in simili tract. lib. 1. cap. 8. num. 25.* Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de disciplin. cler. §. 2. n. 47.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resolut. 211. num. 1.* Iul. Lauor. *de Indulgent. part. 2. cap. 23. num. 94.* ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part. 3. allegat. 111. num. 1.* 2

In gloss. *De Episcopis*, ibi, *sed dic contra*, &c.] Notatur ad hoc, quod Episcoporum appellatione etiam in materia stricta, & pœnali veniunt regulariter Patriarchæ, & Archiepiscopi, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 41. n. 19.* 3

In ead. gloss. ibi, *Quia non est superiorem Ordinem Episcopo reperire.* Ita Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, part. 4. consider. 25.* Anastas. Germon. *de indultis Cardin. verbo Episcopus.* 4

In ead. gloss. ibi, *Et ob hanc causam Papa dicitur Episcopus.* Ita Gambar. *de casibus reseruatis, c. 1. n. 7. & 8.* quem refero ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p. 1. tit. 1. c. 2. n. 11.* 5

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Excommunicatio ferenda non est pro futuris culpis, nec etiam sub conditione potestatiua, si tale quid feceris, sed obiicitur,* n. 3.
4 *Censura qualibet principaliter ad correctionem instituta non aliter, quam præcedente contumacia, & ad eam conuincendam præuia Canonica monitione ferri potest.*
5 *Monitio competens, seu Canonica qua dicatur, ostenditur.*
6 *Excommunicatio tripliciter potest contingere, primò pro præteritis omnino culpis, secundò pro culpis præteritis habito respectu in tempus futurum, tertiò pro culpa futura omnino.*
7 *Excommunicatio lata pro præteritis omnino culpis non solùm iniusta, sed inualida omnino censeri debet, etiamsi culpæ notoriæ sint, vt* n. 8.
9 *Excommunicatio ferri potest pro culpis præteritis habito respectu in tempus futurum, dummodo ex parte subditi detur mora, seu negligentia in non satisfaciendo.*
10 *Monitio nulla requiritur vbi excommunicatio fertur existente mora, & negligentia notoria in non satisfaciendo.*
11 *Negligentia, & mora in non satisfaciendo si notoria non sit, tunc ad iustitiam excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem verò vnica tantùm, quæ inuoluitur sub præcepto de restituendo.*
12 *Excommunicatio pro culpis futuris omnino licèt iniusta eo quòd deficiat trina monitio, valida tamen est cùm detur saltem ea monitio, quæ sub præcepto inuoluitur.*
13 *Declaratur text.* in præsenti.
14 *Excommunicationes latæ pro culpis præteritis vbi reperiuntur à Pontificibus approbatæ, debent intelligi de culpis præteritis modo aliquo pendentibus in futurum.*
15 *Declaratur text.* in cap. ex parte, de verborum signific.
16 *Declaratur text.* in cap. quidam maligni 5. quæst. 1.

17 *Declaratur text.* in c. si quis Episcopus 27. q. 1. & in cap. eos, cum seqq. 36. q. 2.

18 *Declaratur text.* in cap. vlt. 2. q. 1.

19 *Declaratur text.* in cap. Guilisarius 23. q. 4. & in cap. duo sunt, vers. nam si 96. dist.

20 *Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamvis singuli de illis possent excommunicari.*

21 *Monitio trina ad solam iustitiam excommunicationis necessaria est, non ita ad validitatem.*

22 *Tractus futuri temporis non spectat ad iudicem.*

23 *Excommunicationis sententia ab homine non potest ferri pro futuris culpis.*

24 *Clerici si negligentes fuerunt in diuinis Officiis dicendis, poterit iudex dicere, Excommunico omnes, qui non interuenerunt horis Canonicis.*

25 *Excommunicationis sententia licèt prohibeatur proferri in Vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit, tenet.*

Cap. Romana. V.

1 Officiales Archidiacnnorum, seu quilibet alij iurisdictionem habentes Suffraganeorum, quando excommunicant suos subditos, vel suspendont, aut interdicunt, non potest Archiepiscopus relaxare sententias illis subditis antequam recurratur ad immediatos superiores, nisi sit consuetudo in contrarium. Item sentētia excnmmunicatinnis Archiepiscopi etiam generaliter lata solùm ligat subditos, qui sunt in iurisdictione Archiepiscopi, & non suffraganeorum. Item sententia excommunicationis prolata siue in genere, siue in specie pro culpis, & offensis præteritis, vel præsentibus sine competenti monitione præmissa, est iniusta. Item sententia excommunicationis ferri non debet in Vniuersitatem, vel Collegium ne irritentur innoxij, sed solùm in culpabiles de Collegio, vel Vniuersitate. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 306.* Alagona *in compend. pag. 775.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Caueant etiam ne tales, &c.*] Probat hic text. pro futuris culpis excommunicationem ferendam non esse, nec etiam sub conditione potestatiua si tale quid feceris, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 10. n. 1.* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 18. §. 6. lit. R,* Gutier. *canonic. lib. 1. c. 4. à princ.* Spin. *in speculo testam. p. 11. rub. n. 17. cum seqq.* latè Aloys. Riec. *in praxi aurea resol. 45.* Ce- ned. *ad Sextum collect. 8. n. 1.*

3 Verùm obstat maximè, quia sententia excommunicationis, & quævis alia censura non est propriè, & verè actus legitimus, quæ conditionem non recipiat, iuxta *reg. actus legitimi, de regulis iuris hoc lib.* quippe quæ nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, imò approbatio, iuxta quam excommunicatio sub conditione potestatiua, nempe, Excommunico te nisi intra vigintiquinque dies satisfeceris, valet, vt habetur *in c. preterea 40. de appellationibus, c. si quis suadente 17. quæst. 4. cap. quidam maligni,* ibi, *nisi exierit. 5. quæst. 1. cap. Salonitana,* ibi, *quod ei sub excommunicationis,* &c. *63. distinct.*

4 Quare pro resolutione prænotandum est primò excommunicationem, sicut & quamlibet aliam censuram principaliter ad correctionem institutam non aliter, quàm præcedente contumacia, & ad eam conuincendam præuia competenti, & canonica monitione ferri posse, *c. certum, vbi gloss. pen. gloss. 1.* recepta *in cap. Episcopi, c. nemo Episcoporum,* ibi, *qui aliter non poterunt corrigi 11. q. 3. cap. omnes decima 16. q. 7.* latè Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 9. n. 4.* Concil. Trident. *sess. 25. de reformat. cap. 3.* iuncta auctoritate Christi Domini Matth. 19. *Si peccauerit,* &c. refertur *in cap.*
nouit. de iudic. ad cuius auctoritatis exemplum com- 5
petens monitio, seu canonica regulariter dicitur quando ab homine fertur excommunicatio, & ad eiusdem excommunicationis iustitiam si trina concurrat, de quo *in cap sacro, & in cap. contingit, hoc tit. in Decretal.* vbi dixi, secus ad validitatem, ad quam vnica tantùm sufficit, vt probat gloss. *verbo iniuncta, hic,* vbi notaui, quinimo & ea sufficit quæ sub præcepto iuditis inuoluitur, quādo sub ea forma fertur, *si tale quid feceris,* &c. in qua specie licèt iniusta sit, erit tamen valida, in quem sensum venit intelligendus text. *in præsenti, in supradicto, vers. caueant,* quod limitandum est præterquam in excommunicatione in participantes lata, in qua trina monitio pro validitate requiritur ex speciali prouisione *cap. statuimus 3. hoc eod tit.* In excommunicatione verò lata à lege, seu statuto tam quoad iustitiam, quàm etiam quoad validitatem, ea tantùm sufficit monitio, quæ sub præcepto eiusdem legis, seu statuti inuoluitur, de quo *in d. cap. si quis suadente, c. 1. vers. statuto, de constitut. in sexto,* idque ex eo, quia lex, seu statutum, cùm generalis, & in futurum concipiatur, *cap. 2. de constitut.* perpetoa est, & semper admonet.

Secundò prænotandum est excommunicationem 6
tripliciter posse contingere, primò pro præteritis omninn culpis, quæ nec habent tractum successiuum, nec reincidentiæ suspicionem, veluti si quis aliquem excommunicauerit pro adulterio, aut homicidio iam commisso sub hac forma, quia occidisti, aut adulterasti. Secundo modo pro culpis præteritis, habito tamen respectu in tempus futurum, vtpote quia crimen habet tractum successiuum, vel reincidentiæ suspicionem, veluti si quis aliquem excommunicat latronem, vel aliter alienum detinentem, aut concubinarium ad affectum vt restituat, vt soluat, vt à peccato discedat, in quo persistit, quo casu licèt Pontifex *hic in vers. caueant,* dicat talem excommunicationem latam esse pro præteritis culpis, verius tamen videtur latam pro futuris, quæ habent causam, seu fundamentum de præterito, non enim excommunicatio imponitur in ea specie pro furtu præterito, aut alio peccato, sed potiùs vt ab eo discedat. Tandem imponi potest excommunicatio pro culpa futura omnino nullam habente causam de præterito, sed quæ in totum ex futuro euentu pendet, veluti si iudex aliquem excommunicet si furtum fecerit, vel quodvis aliud crimen pa-
trauerit. Inter has autem species ea est notabilis dif- 7
ferentia, excommunicatio lata priori modo non solùm iniusta, sed inualida omnino censeri debet. Primò, quia nulla in eadem ferenda præcedit contumacia, aut monitio ad eandem conuincendam contumaciam necessaria, quæ aliquo modo præcedens requiritur pro validitate excommunicationis iuxta suprà notata. Secundò, quia de intrinseca ratione excommunicationis est vt ad correctionem, & sub ratione medicinæ, non verò ad vindictam feratur, *c. 1. hoc tit. & lib. cap. inter hæc, in fine 33. quæst. 2.* quæ ratio correctionis & medicinæ considerari nequit, quando pro culpis iam præteritis excommunicatio imponitur. Vltimò, quia contingere potest quod erogetur ei, qui per contritionem iam sit emendatus, & in gratia repositus; vt rectè considerat Sot. *in 4. distinct. 22. quæst. 1. art. 2. col. 6.* atque ita tenet Innoc. receptus *in cap. 1. de excessib. Prælat.* constanter quidem quoad excommunicationem, licèt quoad cæteras censuras existimet in vindictam multoties imponi

posse.

posse, Doctores communiter, vt per Abb.*n.4.*Dec.& alios *in cap.reprehensibilis, de appellat.*idem Abb *n.33.*
8 per text. *ibi in cap. tam literis , de testibus.* Quod ampliandum est, etiamsi culpa, ratione cuius excommunicatio infertur, sit notoria , adhuc enim vigent suprà positæ rationes , ob quas pro culpis præteritis hoc modo excommunicatio fieri non potest. Nec obstant *cap.illud,* ibi, *notorium,* &c.iuncto *vers.ipse,* ibi, *monitione non præmissa, de cleric.excommun. cap duo sint 96. distinct.cap.cùm apud 11.q.3.cap.quidam maligni 5.q.1.* quorum & aliorum iurium argumento nonnulli existimant excommunicationem pro præteritis culpis ferri posse prædicto modo.si fuerint notoriæ, Doct *in c.1. per text.*ibi, *de iudic.* Retenta enim supradicta resolutione responderi potest præcitata iura (de quibus *infrà* latiùs agemus) procedere iuxta secundam speciem,de qua modò dicendum est, quando contumacia præcedens notoria est,itavt monitio necessaria non sit.

9 In secundò vero casu rectè , & legitimè excommunicatio fertur , dummodo ex parte subditi detur mora seu negligentia in non satisfaciendo, & ita contumacia, (ad quam conuincendam præcedens monitio trina quidem pro iustitia excommunicationis, vnica verò, quæ sub præcepto in excommunicatione contento inuoluitur pro validitate requiritur) quo pacto intelligendus est text. *hic in d. vers. caueant,* ibi , *vel etiam pro iam commissis sub hac forma si de illis infra tale tempus minimè satisfecerunt , proferre præsumant, nisi mora*
10 *in exhibenda satisfactione ,* &c. itavt iuxta dispositionem illius text. mora , & negligentia præcedens in non satisfaciendo requiratur sub ea distinctione , vt si notoria sit, nulla alia monitio tam ad iustitiam, quàm ad validitatem excommunicationis requiratur, præter illam , quæ sub præcepto contento in eadem excommunicatione inuoluitur, text. sic intelligendus *in c.1. de iudic. & in cap, Romana , §.vlt.de appellat.hoc lib d. cap.illud, de cleric.excommun minist.*quæ omnia, & similia iura dum disponunt absque monitione excommunicationem latam fuisse, intelligenda sunt quando mora, & negligentia in non satisfaciendo notoria est, text.opt. *in cap. venerabilibus, §. porrò vers. secus,* ibi, *quia fortè ,* &c. *hoc tit.& lib.d.cap. reprehensibilis vers. nisi fortè, de appellat.* iunctis traditis per Couar. *d.loco.* Quamvis Doctores communiter varij existant circa præstandum intellectum prædictorum iurium , vt videre est per gloss. & Abb. *n 8.* ac Dec. *n.1. & 2.in d.*
11 *cap.reprehensibilis.* Si verò negligentia & mora in non satisfaciendo notoria non sit , tunc ad iustitiam quidem excommunicationis trina monitio requiritur, ad validitatem verò vnica tantùm , quæ inuoluitur sub præcepto de restituendo , seu satisfaciendo contento in eadem excommunicatione , secundùm gloss. *verbo iniusta, in præsenti,* vbi Anchar *n.5.*& Domin *n.3.*obseruat Abb.*n.8.in cap à nobis il.1.hoc tit. Decretal.*

12 In tertio tandem casu similiter licèt iniusta sit excommunicatio , valida tamen censebitur siue generalis, siue specialis à iudice feratur, siquidem licèt deficiat trina monitio, quinimo dari nequeat quando crimen , seu culpa est de futuro , nec habet causam de præterito , & ex consequenti iniusta sit excommunicatio, est tamen valida, cùm detur saltem ea monitio, quæ sub præcepto inuoluitur imposito ad aliquid faciendum , vel non faciendum in futurum , in cuius transgressione cùm præuia consideratur contumacia, quæ ad excommunicationis validitatem requiritur, vt per gloss.Anchar.Domin.& Abb.*dictis locis,* differentiam in eo constituentes inter excommunicationem, & illam quæ fertur à lege,vel statuto,pro futuris omnino culpis semper iusta est, & valida de qua *in d.cap. si quis suadente, d.c.vers.2.statuto, sup.de const is.hoc lib. d. c.à nobis il.1.* Ratio differentiæ est, quia non hominis , sed legis proprium munus est futura prospicere, arg.*l.1, ff.de vsuris, l.legis virtus, ff.de legib* & insuper quia in præcepto legis,quod generale est,& non vnica tantùm , sed continua , & perpetua datur monitio, cuius ignorantia non præsumitur , sicut in præcepto iudicis contingere potest, quod temporale est.

Ex quibus sic propositis infertur intellectus ad nostrum text.*in d.cap.caueant,*si intelligatur quòd prohibitio illius non eò tendit , vt excludat conditionem potestatiuam ab excommunicatione , sed ad effectum nè excommunicatio feratur absque præuia contumacia,quæ ex præuia monitione conuincitur,iuxta suprà resoluta,quæ monitio & præuia contumacia non præcedit , qualis ad iustitiam excommunicationis requiritur,quando ab homine,& pro futura culpa excommunicatio imponitur, vel etiam pro præterita non data mora, seu negligentia in non satisfaciendo, qua interueniente non negat Pontif. imo expressè statuit posse ferri sub prædicta conditione potestatiua, vt colligitur ibi , *vel etiam pro iam commissis sub hac forma. Si de illis infra tale tempus,* &c. iunctis verbis, sequitur ibi.*nisi mora in exhibenda satisfactione,*&c.quinimo apposita conditione prædicta quocunque modo, & ita pro futura culpa , etiamsi excommunicatio iniusta sit ex defectu monitionis præcedentis, est tamen valida, iuxta proximè resoluta. 13

Infertur etiam intellectus ad plura iura , in quibus nostri Pontifices admittunt, seu approbant excommunicationes latas pro culpis præteritis , quia agunt de culpis præteritis modo aliquo pendentibus in futurum, vt *in hoc text. in vers. porrò,* vbi agitur de culpis præteritis , pro quibus monitio adhuc necessaria erat, qua peccator moneatur à præsenti culpa recedere , vel à præterita , quæ aliquo modo duret per impœnitentiam, vel propter debitam satisfactionem omissam. 14

Ad text.verò *in cap. ex parte , de verbor. signif.*idem respondetur, vt colligitur ex illis verbis. ibi.*vel etiam pro offensa , quia scilicet iussus noluit maleficium emendare ,* quæ verba ostendunt agere textum de culpa, quæ durabat per impœnitentiam. 15

Ad text.*in d. cap.quidem maligni 5.q.1.*variis modis respondent Doctores Caiet. 2.2 .*q.69.*intelligit textum ea ratione procedere , quia Papa non excommunicat simpliciter malefactorem , sed sub conditione , si non exierit. Adducunt alij Pontificem non primò,& principaliter malefactorem illum excommunicasse pro culpa præterita, sed primò præcepisse vt si non exierit abstineat à participatione corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi,quòd si non obediens corpus, & sanguinem Domini perceperit, anathemate, id est, excommunicatione feriatur. Sed quia hæc solutio plenè non resoluit difficultates , & præcipuè illam ex reg. text.*in c.quis aliquando , §. non tibi dico , de pœnit. dist.1.& in cap.officij, de pœnit.* quare scilicet poterit Pontifex compellere illum infamatorem cum propriæ famæ detrimento se prodere. Meliùs difficultas resoluitur posita distinctione,quòd scilicet quamvis cum detrimento propriæ vitæ, vel famæ non teneatur quis restituere debitum pecuniarium , neque generaliter cum detrimento bonorum ordinis Superioris restituere bona ordinis inferioris , vt benè probat text.*in d cap. officij* , si tamen bona sint eiusdem ordinis , & aliter restitutio fieri non possit , tenetur qui alterum iniustè læsit , facere restitutionem , veluti si iniustè alium infamauit , & aliter famam læsam r. sarcire non potest , tenebitur publicè confiteri se falsum dixisse etiam cum propriæ famæ detrimento , vt docent D. Th. 2.2. *q.62.art. 2. ad 2.* Sot. *de iustit.lib.5.q.6.art.2. vers.illud tamen ,* Nau.*in rub. de iudic. n.61.& in man.* 16

c. 18. n. 15. Couar. *in reg. peccatum*, p. 1. *in princ.* n. 6. *vers. tertio*, Fr. Ludou. Lop. *in instruct. conscient.* p. 1. c. 116. *concl.* 1. Iacob. de Graff. *in aureis decis.* lib. 2. c. 138. n. 5. p. 1. cùm ergo *in d. cap. quidam maligni*, auctor libelli famosi debitor esset famæ Castorij iniustè læsæ, eamque aliter resarcire non posset quàm se prodendo, benè sequitur excommunicationem iustè ferri non pro culpa præterita, sed quia in futurum pendebat adhuc satisfactio, & peccatum versabatur in non restituendo debito famæ iniustè læsæ.

17 Ad text. *in cap. si quis Episcopus* 27. q. 1. *& in cap. eos, cum seqq.* 36. q. 2. respondetur non agere de excommunicatione pro culpa præterita, sed præcipere, vt excommunicentur illi, qui rapuerunt Virginem, vel cum Monialibus mœchati fuerint, & per consequens, non fertur ibi censura pro culpa præterita, sed pro futura ferendam esse decernitur, quemadmodum etiam in multis aliis pro culpa futura fertur ipso iure excommunicatio *d. cap. si quis suadente, cum similibus.*

18 Ad text. *in cap. vlt.* 2. q. 1. dupliciter respondetur, primò ibi necessariam fuisse satisfactionem pro scandalo publico sedando, quod ortum erat ex facto Regis turpissimo, cui Episcopi fauebant, patet ex text. ibi, *totius orbis vndique*, & per consequens non erat culpa omnino præterita. Secundò respondetur non agere text. ibi de excommunicatione propria, quæ censura est Ecclesiastica, sed magis de suspensione perpetua ab officio sacerdotali, quæ ex dictis censura Ecclesiastica non est, vt patet ex text. ibi, *depositi, & ab officio, sacerdotali excommunicati*, accipiendo verbum, *excommunicati*, in generali significatione, hoc est, separati, & explicat ibi Turrecrem. & sentit Soar. *de censur. disp.* 4. *sect.* 5. *n.* 25.

19 Ad text. *in cap. Guilisarius* 23. *quæst. & in cap. duo sunt, vers. nam si* 96. *dist.* respondetur culpam ibi non fuisse omnino præteritam, sed potiùs pendere in futurum, quia Senatores, qui Syluerium Papam in exilium miserunt, & Imperator, qui Chrysostomum à sua Sede expulit, adhuc in sua culpa impœnitentes perseuerabant, eósque ad dignitatem non restituebant.

20 *In vniuersitatem*, &c.] Notatur ad hoc, quod Ciuitas, Vniuersitas, Collegium, seu Capitulum excommunicari non potest, quamvis singuli de Ciuitate, Collegio, seu Capitulo possint excommunicari, vt per Couar. *lib.* 2. *var.* c. 8. n. 8. *in fine*, Nauar. *conf.* 24. n. 1. *sub hoc tit. in antiq.* Henriq. *in summ.* lib. 13. c. 25. §. 4. *lit. B*, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 37. *num.* 7. Auil. *ad cap.* 1. *Prætor gloss. de magna persona.* p. 7. Felician. *de censur. tit. de excommun.* c. 26. *vers. animaduertat*, Lxl. Zech. *de casibus reseruatis casu* 1. n. 5. *vers. præterea*, Cened. *ad Sextum colleg* 25. n. 1. Cardos. *in praxi iudicum, verbo Ciuitas*, n. 5. *& verbo excommunicatio, num.* 4. Sayr. *de censur.* lib. 1. c. 8. n. 15. Fr. Anton. de Sousa *de censur Bullæ Cœnæ*, c. 3. n. 3. *& c.* 16. *dist.* 83. n. 8.

21 In gloss. *Iniustas*, ibi, *ligat ergo excommunicatio lata non præmissa monitione.* Notatur ad hoc, quod trina monitio ad solam iustitiã excommunicationis necessaria est, non ita ad validitatem, vt per Couar. *in cap. alma mater*, p. 1. §. 9. n. 7. Gutier. *canon.* lib. 1. c. 4. n. 4. *& lib.* 2. c. 16. n. 18. *vers. quæ retenta*, Vgolin. *de censuris, tab.* 1. c. 18. n. 4. Soar. *in simili tract. disp.* 3. *sect.* 12. *à princ.* Sayr. *eod. tract.* lib. 1. c. 12. n. 26. Auil. *eod. tract. disp.* 1. c. 5. *dub.* 9. Farin. *fragment. crim. in.* p. 1. *lit. E*, n. 27. Vnica tamen monitio, siue citatio ad eius substantiam, & validitatem requiritur, vt per Sot. *in* 4. *dist* 22. q. 1. *art.* 2. *concl.* 4. *&* 5. Ledesm. 2. 4. q. 23. *art.* 3. *dub.* 4. *incip. sed hæsitabis.* Nauar. *in man.* c. 27. n. 11. *vers. quod adeò verum est*, Henriq. *d. lib.* 13. c. 16. §. 2. *uncta lit. N, & c.* 1. §. 2. Gutier. *d. c.* 16. *à n.* 1. Auil. *d. cap.* 5. *disp.* 1. *dub.* 10. Bonac. *de censur. disp.* 1. q. 1. *punct.* 9. n. 4. quicquid dicat Cordub. *in suo quæst.* lib. 2. q. 27. *vers. ad secundam probationem.*

22 In gloss. *Futuris*, ibi, *quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicem.* De hoc principio agunt Surd. *decis.* 120. n. 5. *& conf.* 340. n. 9. Ceual. *commun. contra commun.* q. 899. n. 3. Couar. *in cap. alma mater*, p. 1. §. 9. n. 5. *vers. trina*, & §. 10. n. 1. Aloys. Ricc. *in praxi aurea resolut.* 45. n. 1. *in fine.*

23 In ead. gloss. ibi, *Aliud est statutum*, &c. Notatur ad hoc, quòd sententia excommunicationis ab homine non potest ferri pro futuris culpis, vt per Couar. *in cap. alma mater*, p. 1. §. 10. n. 1.

24 In gloss. *Culpa*, ibi, *quia negligentes fuerunt Clerici in diuinis Officiis dicendis, poterit iudex dicere, Excommunico omnes, qui non interuenerunt horis Canonicis, hic enim culpa præcessit casum.* Ita Marc. Anton. Genuens. *in practic. Eccles.* q. 777.

25 In gloss. *Penitus*, ibi, *quod si sententia fuit lata, benè tenet, & hoc est tutius.* Notatur ad hoc, quòd quamvis in hoc text. penitus prohibeatur proferri sententia excommunicationis in Vniuersitatem, vel Collegium, si tamen lata fuerit, tenet, vt per Cened. *d. collect.* 25. n. 3. Zerol. *in praxi Episcop.* p. 2. *verbo excommunicatio, vers. septimo pag. mihi* 49.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus contra potentiam temporalem etiam spirituali gladio, scilicet Ecclesiastica censura, se tueri potest.*
2 *Vim vi repellere licet.*
3 *Episcopus tanquam pars extraiudicialiter procedendo potest vti gladio spirituali non solùm quando agit ad defensionem bonorum, & iurium Ecclesiæ, sed etiam si agat pro defensione iurium, & bonorum patrimonialium ipsius Prælati.*
4 *Defendere quis potest bona propria etiam vsque ad occisionem iniusti aggressoris, quando aliter illa defensio expedire non poterit.*
5 *Prælatus non solùm potest per censuras tueri bona, & iura Ecclesiæ suæ, ac bona patrimonialia, sed etiam propriam personam ab iniuria, siue violentia.*
6 *Excommunicatio à Prælato ferri potest in aliquem absque canonica monitione quoties ea pronuntiatur ad defensionem proprij iuris.*
7 *Laici perturbantes iurisdictionem Ecclesiasticam fiunt de foro illius.*
8 *Episcopus pro tuitione suorum iurium potest vti gladio spirituali extraiudicialiter procedendo.*
9 *Defendere proximum tenetur quis ab offensa, & iniuria.*
10 *Iudex Ecclesiasticus, & sæcularis mutuò sibi præstant, & præstare tenentur auxilium in exequendis mandatis.*

Cap. Dilecto. VI.

Prælatus contra nimiam potentiam illius, qui eum vult suis bonis mundanis iniuriosè spoliare, vel illa violenter occupare, potest, si defensio temporalis sibi fortè sufficiens non adsit, spiritualibus armis vti, id est, excommunicatione, aut interdicto, quia omnia iura permittunt singulis vim vi repellere, & se defendere, & vtroque gladio vti, imo etiam præbere tale auxilium cuilibet proximo ad repellendum ipsius iniuriam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. 1

Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Vioian. *in ration. lib. 5. pag.* 388. Alagona *in compend. pag.* 776. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Vim vi repellere*, &c.] De hoc principio vide Perett.
ad Extrauag. ambitiosæ, de rebus Eccles. non alien. verbo
infringere, *n.* 18. Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiep.*
Neapol. decis. 16. *n.* 10. *p.* 2. Vgolin. *de officio Episcopi,*
c. 29. §. 1. *vers. secundò non polluitur*, Bellet. *disquisit.*
clerical. p. 1. *tit. de discipl. clericali*, §. 5. *n.* 103. *pag.* 67.
Cardin. Tusch. *tom.* 8. *lit. V, concl.* 213. Ioseph. Aldrete
pro omnimoda Regularium exempt. p. 2. *c.* 1. *n.* 2. Fr. Anton.
à Sousa *in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, c.* 12. *disp.* 62. *n.* 2.
& *c.* 15. *disp.* 78. *n.* 5. Thom. de Thomasset *reg.* 306. vbi
subdit procedere quando vis vi repellitur ob necessa-
riam defensionem sui corporis, & cum moderamine
inculpatæ tutelæ, cui subscribit Bellet. *d. p.* 1. *tit. de fa-*
uore clericorum canonis, §. 2. *n.* 2.

3 *Bonis suis mundanis iniuriosè spoliare*, &c.] Notatur
ad hoc, quòd Episcopus tanquam pars extraiudiciali-
ter procedendo potest vti gladio spirituali non solùm
quando agit ad defensionem bonorum, & iurium
Ecclesiæ, sed etiam si agat pro defensione iurium, &
bonorum patrimonialium ipsius Prælati, vt docent
hic Gemin. *sub n.* 2. & Sephan. Costa *n.* 12. Ricciul. *de*
4 *iure personarum*, *lib.* 4. *c.* 61. *n.* 29. defendere enim quis
potest bona propria, etiam vsque ad occisionem in-
iusti aggressoris, quando aliter illa defensio expedire
non potuerit, vt per Duen. *reg.* 191. Clar. §. *homicidium,*
n. 25. Couar. *in Clement. si furiosus*, *p.* 3. §. *vnic. n.* 6. Sot.
de iustit. lib. 5. *q.* 1. *art.* 8. & 18. *n.* 5. Nauar. *in man. c.* 15.
n. 2. Meneh. *illustr. c.* 2. *n.* 5. Soar. *de censur. tom.* 5. *disp.* 46.
sect. 2. Sayr. *eod. tract. lib.* 6. *c.* 17. *n.* 24. & *in claui Regia,*
lib. 7. *c.* 10. *n.* 30. Molin. *de iustit. tract.* 3. *disp.* 16. *n.* 1. *vers.*
contrarium, Less. *in simili*, *tract. lib.* 2. *c.* 9. *num.* 66. *cum*
seqq. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 4. *quæst.* 10. *n.* 17.
Azor. *instit. moral. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 19. Beja
respons. casuum Conscientiæ, *p.* 2. *casu* 23. Cardos. *in praxi*
iudicum, *verb. homicidium*, *n.* 4. & 8. Rebell. *de obliga-*
tion. iustitiæ p. 1. *lib.* 3. *quæst.* 12. *n.* 2. Farinac. *in praxi*
crimin. p. 5. *q.* 125. *num.* 168. *cum seqq.* & *num.* 228.
cum seqq.

5 *Potuit se etiam spiritualiter gladio*, &c.] Notatur ad
hoc, quòd non solùm Prælatus potest per censuras
tueri bona, & iura Ecclesiæ suæ, ac bona patrimonia-
lia, sed etiam, & multò fortiùs potest tueri propriam
personam ab iniuria siue violentia, vt per Ricciul.
6 *d. c.* 61. *n.* 30. nam excommunicatio potest ferri in ali-
quem absque canonica monitione, quoties ea pronun-
tiatur ad defensionem proprij iuris à Prælato potius, vt
priuato, quàm vt iudice, nempe contra occupantem
res Ecclesiæ, vt per Conar. *in cap. alma mater*, *p.* 1.
7 §. 9. *n.* 6 & turbantem iurisdictionem Prælatorum, se-
cundùm Mart. *de iurisdict. p.* 3. *c.* 1. *n.* 3. laici enim pertur-
bantes iurisdictionem Ecclesiasticam fiunt de foro
illius, vt per Bobadil. *in sua politica*, *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 87.
8 & ita posse Episcopum pro tuitione suorum iurium
vti gladio spirituali extraiudicialiter procedendo, tra-
dunt Marant. *de ordine iudic. p.* 4. *vers. sæculare*, *vel Ec-*
clesiasticum, *n.* 26. Borgnin. *decis.* 28. *n.* 40. *p.* 1. Ricciul.
de iure person. lib. 4. *c.* 61. *n.* 2. vbi *à n.* 4. declarat quæ
vtilitas resultet ex hac facultate procedendi extraiu-
dicialiter.

9 *Liceat cuilibet suo vicino*, &c.] Notatur ad hoc, quòd potest quilibet, & tenetur ab offensa, & iniuria proximum defendere, vt per Couar. *in Clement. si furiosus, p.* 3. §. *vnic. n.* 5. & *in reg. peccatum p.* 2. §. 3. *n.* 45. & 6. Nauar. *in man. c.* 24. *n.* 16. *cum seqq.* Clar. §. *homicidium, n.* 27. & 28. Syluest. *in summ. verbo homicidium* 1. *n.* 5. *in fine*, Gregor. *l.* 3. *gloss.* 1. *tit.* 8. *p.* 2. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *c.* 3. *n.* 21. Soar. *d. tom.* 5. *disp.* 22. *sect.* 1. *num.* 29. Fr. Emman. *in summ. tom.* 1. *c.* 137. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D, concl.* 131. *n.* 1. Molin. *d. tract.* 3. *disp.* 18. *n.* 1. *cum seqq.* Less. *d. lib.* 2. *c.* 9. *n.* 87. *cum seqq.* Rebello *d. lib.* 3. *q.* 12. *n.* 2. Farin. *d. q.* 125. *n.* 301. *cum seqq.* vbi *n.* 296. ex hoc text. colligit licere occidere aggressorem etiam pro defensione sui vicini.

Sicque vtrumque quodammodo gladio, &c.] Notatur 10
ad hoc, quòd iudex Ecclesiasticus, & sæcularis mutuò sibi præstant, & præstare tenentur auxilium in exequendis mandatis, & sententiis, vt per Couar. *pract. c.* 10. *n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatos à subditis Suffraganeorum Archiepiscopi non possunt absoluere, sed excommunicatos à suffraganeis, vel officialibus benè, si ad eos appellatum fuerit.*

2 *Episcopus pro defensione etiam rerum incorporalium potest vti gladio spirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo.*

3 *Querela noua prætextu sententiæ erroneæ, aut similis proponenda est coram eo, qui adiri potest per simplicem querelam.*

4 *Archiepiscopus in casibus in quibus iurisdictionem habet ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis, vel officij, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa, vel contumacia.*

5 *Metropolitanus ante litis ingressum probato propriùs quòd appellatio præcesserit, dat absolutionem ad cautelam in quantum opus sit præstita cautione de parendo mandatis Ecclesiæ.*

6 *Absolutionem ad cautelam petenti potest obijci de manifesta offensa.*

7 *Absolutionis ad cautelam in concessione citari debet pars, cuius interest.*

8 *Appellatio interposita ad Metropolitanum vbi non esset legitima, ac proinde admittenda non veniret, absolutionem ad cautelam minimè operaretur.*

9 *Contumacia manifesta dicitur cùm citatus fatetur in iudicio se contumacem, vel cùm constat eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad iudicem accedere.*

10 *Offensa manifesta quæ dicatur, remissiuè.*

11 *Excommunicatio lata post sententiam intra tempus datum ad appellandum, valet mero iure, & ligat.*

12 *Excommunicatio lata post appellationem interpositam ex causa probabili non statim pronuntiatur nulla, sed fieri potest relaxatio ad cautelam etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere,* & n. 13.

14 *Absolutio ab excommunicatione obtenta ab eo, qui potestatem habet absoluendi, valida est, etiamsi iniusta sit, & iniquè præstita.*

15 *Citationis defectus non annullat absolutionem.*

16 *Archiepiscopus in casibus, in quibus excommunicare potest, si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere valet.*

17 *Excommunicatum se dicent post appellationem, vel eam sequuta fuerit si dubitetur, præsumendum est in dubio ipsam excommunicationem præcessisse.*

19 *Actus ad substantiam quod requiritur præsumitur præcessisse.*

Cap. Venerabilibus VII.

1 ARchiepiſcopus non poteſt abſoluere excommunicatos ab aliquibus, qui ſunt ſubditi ſuffraganeorum, ſed excommunicatos ab ipſis Suffraganeis, ſi ad eos appellatum fuerit. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Mnnach. Franch. Steph. Coſta, Viu. *in ration. lib. 5. pag. 308.* Alagona *in compend. pag. 776.* remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Extra iudicium pro ſuorum defenſione iurium.*] Ergo Epiſcopus pro defenſione etiam rerum incorporalium, & ſic iurium poteſt vti gladio ſpirituali tanquam pars extraiudicialiter procedendo, vt per Ricc. *de iure perſonarum, lib. 4. c. 61. n. 28.*

3 *Neutra verò partium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd noua querela prætextu ſententiæ erroneæ, aut ſimilis proponenda eſt coram eo iudice, qui illam tulit, vel coram eo, qui adiri poteſt per ſimplicem querelam, non autem coram Archiepiſcopo Metropolitano, qui iudex eſt ſolùm ex cauſa appellationis inter ſubditos Epiſcopi, vt per Conar. *de ſponſalib. p. 2. c. 8. §. 12. n. 12. verſ. tertiò, & in verſ. quartò*, ſubdit procedere etiamſi agatur contra ſententiam ex eo quòd nulla fuerit, quia Archiepiſcopus Metropoleos per viam hanc, qua ſententia nulla dicitur, non eſt iudex inter Epiſcopi ſubditos.

§. Porrò.

4 Archiepiſcopus debet abſoluere excommunicatos à Suffraganeo antequam incipiat cauſam audire in caſibus in quibus ei cõpetit iuriſdictio, vt quòd quis poſt definitiuam fuit excommunicatus, & appellat, exceptis caſibus in quibus iura prohibent appellare. Sic ſi Suffraganeus extra iudicium, ſed pro ſua offenſa, vel defenſione ſui iuris, aliquem excommunicat, & ſuper hoc illi querelam ponit, priùs eſt abſoluendus ſecundùm formam Eccleſiæ, niſi Suffraganeus ſe offerat probaturum quòd eum pro manifeſta offenſa excommunicauit. Sic ſi fuit excommunicatus ob contumaciam, quia non comparuit in termino, ſiue cauſa ſit contra partem, & appellauit, & pars contradicat abſolui, ſiue cauſa ſit cum Epiſcopo, & excommunicatus dicit, quòd verè contumax reputari non debet, quia fuit itinere captus, vel legitimè impeditus, eſt priùs abſoluendus iuxta formam Eccleſiæ, ſecus ſi fatetur ſe contumacem, vel conſtet de contumacia manifeſta, vel offenſa, tunc non eſt abſoluendus niſi priùs ſatisfaciat de expenſis, & det cautionem de ſtando iudicio Eccleſiæ, mox abſolui poterit, quare contumacia debet eſſe manifeſta, & non præſumpta. Idem in ſimilibus caſibus, vt ſi iudex vocat aliquem ad certum locum, & ille dicit locum ei non eſſe tutum, quod non probat, & non comparet, ſi dein appellat, eſt abſoluendus, vt ſuprà. Colligunt Doct. *in princ. text. citati.*

5 *Semper antequam audire cauſam incipiant*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Metropolitanus ante litis ingreſſum probato ſolùm quòd appellatio præceſſerit, dat abſolutionem ad cautelam in quantum opus ſit præſtita cautione de parendo mandatis Eccleſiæ, qua præſtita litigatur ſuper veritate rei, & ſi fuerit receptus culpabilis, compelletur ſatisfacere, aliàs abſoluitur in totum, vt per Rot. *deciſ. 8 ſub num. 2. de ſentent. excommun.* Ricc. *de iure perſonarum, lib. 4. cap. 66. n. 65.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo appellatio, verſ. ad ſecundum.*

6 *Niſi Suffraganeus probaturum ſe offerat quod pro manifeſta offenſa*, &c.] Ergo petenti abſolutionem ad cautelam poteſt obiici de manifeſta offenſa, vt per Ricc. *d. c. 66. n. 50.*

7 *Et ab aduerſario proponatur quòd abſoluendus non ſit*, &c.] Ergo in abſolutione ad cautelam concedendam citari debet pars, cuius intereſt, videlicet is, ad cuius inſtantiam fuit lata excommunicatio, vel ipſe communicator ſi fuit lata ex officio, nam cùm talis abſolutio poſſit impediri in caſu offenſæ manifeſtæ, neceſſe eſt partem citari, vt per Ricciul. *d. c. 66. n. 43.* & latiùs cum ampliationibus, & limitationibus, *eod. lib. 4. c. 70.*

8 *Exceptis caſibus*, &c.] Ergo in caſu, quo appellatio non admittitur, vtique appellatio interpoſita non eſſet legitima, & conſequenter non operaretur abſolutionem ad cautelam, vt per Ricciul. *d. lib. 4. cap. 66. n. 29. verſ. dixi.*

9 *Cùm manifeſta ſit contumacia*, &c.] Notatur ad hoc, quòd dicitur manifeſta contumacia cùm citatus fatetur in iudicio ſe contumacem, vel cùm conſtat eum reſpondiſſe nolle ad iudicium, nec ad iudicem accedere, vt per Couar. *in c. alma mater, p. 1. §. 11. n. 11. col. 3.*

10 *Et manifeſta reputetur offenſa.*] Quæ dicatur habes *in collect. ad c. ſolet, ſuprà hoc eod. tit.*

11 In gloſſ. *Appellatum*, ibi, *imo eſt neceſſaria abſolutio.* Notatur ad hoc, quòd excommunicatio lata poſt ſententiam intra tempus datum ad appellandum, valet mero iure, ac ligat, vt per Couar. *pract. c. 23. n. 2. verſ. illud tamen.*

§. Sed ſi, cum ſeq.

12 Quando quis ex cauſa legitima, vel probabili, v.g. quia locus non eſt tutus, appellat, & actu excommunicatur, ſuperior ad quem fuit appellatum, non ſtatim declarari debet excommunicationem nullam, ſed ad cautelam relaxare ad tempus ſecundùm formam Eccleſiæ. Item quando conſtat excommunicationem fuiſſe iuſtam, iudex ſuperior remittat excommunicatum ad excommunicatorem, nec abſoluat, niſi periculum ſit in mora, vel niſi excommunicator requiſitus malitiosè deneget illi abſolutionem. Si verò conſtat eſſe iniuſtá, non remittat, ſed abſoluat, ſi res eſt dubia, ſuperior poteſt eum abſoluere, niſi velit deferre excommunicatori, quod honeſtius, & conueniens eſt. Quando Archiepiſcopus de excommunicatione cognoſcere poteſt, ſi abſoluit, abſolutio tenet, licèt ſit iniuſta, quia etſi contra ius litigatoris, non tamen conſtitutionis abſoluit. Colligunt Doctores *in princ. citati.*

13 *Ex cauſa legitima, ſeu probabili*, &c.] Ergo excommunicatio poſt appellationem interpoſitam ex cauſa rationabili, & probabili eſt nulla, vt per Federic. de Senis *conſ. 198. in princ.* Ricciul. *d. lib. 4. c. 66. num. 29.* vbi *n. 19.* ſubdit ex hoc text. non illico pronuntiare debere huiuſmodi excommunicationis ſententiam fore nullam, ſed poſſe eam ad cautelam relaxare.

14 *Vbi autem Superiori*, &c.] Notatur ad hoc, quòd abſolutio ab excommunicatione obtenta ab eo, qui poteſtatem habet abſoluendi, valida eſt, etiamſi iniuſta ſit, & iniquè præſtita, vt per Cou. *in c. alma mater, p. 1. §. 11. n. 7.*
15 Vnde defectum citationis non annullaſſe abſolutionem poſt Roman. *conſ. 354. ſub n. 3. verſ. veritas eſt*, & Ordinarios *in c. qua fronte, de appellat. in Decretalib.* reſoluit Ricciul. *d. lib. 4. c. 70. n. 12.*

§. Denique, cum ſeqq.

16 Archiepiſcopus in caſibus in quibus poteſt excommunicare ſubditos Suffraganei, poteſt ab eis exigere emendas pecuniarias ſecundùm conſuetudinem regionis. Item quando excommunicatus dicit ſententiam continere errorem intolerabilem, Epiſcopus negat, tunc

tunc Archiepiscopus potest eum absoluere ad cautelam. Item similiter si dicat se excommunicatum ante diffinitiuam sententiam in indicio, vel extra post legitimam appellationem potest Archiepiscopus eum absoluere ad cautelam, iuxta formam Ecclesiæ etiam antequam incipiat cognoscere de veritate causæ appellationis. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

17 In gloss. *Postquam*. Notatur ad hoc, quòd si quis dicat se excommunicatum post appellationem, debet hoc probare, vt per Rebuff. *in tract. de nominat. q.* 14. *num.* 16.

18 Notatur etiam ad hoc, quòd in dubio quoties agitur an excommunicatio præcesserit appellationem, vel eam sequuta fuerit, præsumendum est ipsam excommunicationem præcessisse, vt per Couar. *in cap. alma mater*, *p.* 1. §. 2. *n.* 4. *col.* 5. In dubio enim illud præcessisse præsumitur, quod requiritur ad substantiam actus, vt per Mascard. *de probat. concl.* 1378. *num. vlt.*

SVMMARIVM.

1 *Iudex Ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatos ab actibus iudiciariis sibi prohibitis*, & n. 2.

3 *Exceptio excommunicationis maioris non tantùm in foro Ecclesiastico, sed etiam in sæculari actorem à iudicio excludit.*

4 *Aduocatus esse non potest in iudicio, qui fuerit excommunicatus.*

5 *Index sæcularis an cognoscere valeat de quæstione facti circa excommunicationem, remissiuè.*

6 *Excommunicatus maiori excommunicatione testificari non potest.*

7 *Excommunicatus potest facere testamentum.*

8 *Instrumentum factum à Notario publicè excommunicato est nullum, valet tamen quandiu eius excommunicatio est occulta, vt n.* 9.

10 *Gesta per excommunicatum occultum existente communi errore valida sunt.*

Cap. Decernimus. VIII.

Alex. IV.

1 IVdices Ecclesiastici compellere debent per censuram Ecclesiasticam iudices sæculares præmissa canonica admonitione, vt repellant excommunicatos ab agendo, patrocinando, restificando in suis Curiis, & iudiciis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Cost. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 312. Alaguna *in compend. pag.* 7-8. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Vt iudices sæculares*, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex Ecclesiasticus compellit iudicem laicum repellere excommunicatum ab actibus iudicialibus eidem prohibitis, vt per Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 1. *collect.* 214.

3 *Repellere excommunicatos ab agendo.*] Notatur ad hoc, quòd exceptio excommunicationis maioris non tantùm in foro Ecclesiastico, sed etiam sæculari actorem à iudicio excludit, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 281. Couar. *var. lib.* 1. *c.* 18. *n.* 5. vide quæ latè dixi *in collect. ad cap. intelleximus*, *de iudic. in Decret.*

4 *Patrocinando.*] Ergo Aduocatus esse non potest in iudicio qui fuerit excommunicatus, vt per Abb. *in d. cap. intelleximus*, *n.* 2. vbi Barbat. *n.* 1. Dec. *num.* 6. & 7. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 16. *sect.* 7. *n.* 1. Sayr. *in simili tract. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 5. Ant. Ricc. *de iure personarum*, *lib.* 4. *c.* 2 *t. n.* 1. vbi *n.* 6. post Arch. *in princ.* Ioan. Andr. *ante n.* 1. *vers. repellere, in præsenti*, extendit vt nisi excommunicatos ab aduocationis exercitio se abstineat, possit, & debeat repelli à iudice coram quo litigatur, siue sit iudex Ecclesiasticus, siue sæcularis, additque stante notoria excommunicatione debere iudicem repellere excommunicatum ex officio, nullo opponente, & etiam partibus inuitis, & contradicentibus, & *n.* 8. similiter extendit per hunc text. vt si iudex sæcularis negligat repellere excommunicatum ab exercitio aduocationis, quòd poterit ipse cogi à iudice Ecclesiastico per censuras ad repellendum.

Vtrùm autem iudex sæcularis cognoscere possit de quæstione facti circa excommunicationem, an scilicet comparens in iudicio fuerit declaratus pro excommunicato per iudicem Ecclesiasticum, vel non fuerit, vel non pronuntiata contra aliquem excommunicationis sententia. Vide Mostl. *in emporio iuris*, *p.* 1. *tit.* 2. *in præalud. n.* 133. D. Barbos. *in l. Titia*, *n.* 26. *ff. solut. matrim.* 5

In gloss. *Et testificando*, ibi, *excommunicatus ergo, maiori intelligas, testificari non potest*. Ita Gabr. *commun. tit. de testib. concl.* 19. *n.* 1. Vivian. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.* 10. *n.* 153. Mascard. *de probat. concl.* 705. *n.* 1. & *concl.* 1356. *n.* 26. Rebuff. *in tract. de reprobat. testium*, *n.* 202. Sayr. *de censur. lib.* 1. *c.* 8. *n.* 1. Amat. Rodetic. *in pract. de modo*, & *forma examinandi processum*, *cap.* 9. *n.* 40. latè Farin. *in praxi crimin p.* 2. *q.* 56. *n.* 240. *cum seqq.* vbi *n.* 163. subdit procedere in excommunicato maiori excommunicatione, & *n.* 237. limitat in crimine hæresis. 6

In ead. gloss. ibi, *Sed nunquid excommunicatus poterit testari*, &c. Tenet hæc gloss. excommunicatum non posse testamentum concedere; sed contrariam sententiam quòd imo testamentum valeat, sustinent Duen. *reg.* 272. *vers. licèt*, Rojas *sing.* 61. Clar. *in* §. *testamentum*, *q.* 24. Couar. *in rub. de testam. p.* 2. *num.* 18. Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri*, *n.* 15. Spin. *in speculo testam. p.* 11. *rub. num.* 57. Soar. *tom.* 5. *disp.* 15. *sect.* 2. *num.* 1. Sayr. *d. lib.* 2. *c.* 6. *num.* 2. latè Ricc. *d. lib.* 4. *cap.* 58. *à n.* 17. vbi *numeris sequentibus*, multipliciter ampliat, & limitat. 7

In ead. gloss. ibi, *Quid dices de tabellionatu*, &c. Notatur ad hoc, quòd instrumentum confectum à notario publicè excommunicato est nullum, vt per Gemin. *n.* 8. *vers. sed Innoc* & Franch. *sub n.* 8. Soar. *d. tom.* 5. *disp.* 16. *sect.* 5. *n.* 2. Gam. *Lusit. decis.* 133. Sayr. *d. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 4. Farin. *d. q.* 56. *n.* 258. Mar. Alter. *de censur. lib.* 2. *disp.* 3. *c.* 4. *vers. hac secunda responsio*, latè Ricc. *d. lib.* 4. *c.* 30. *n.* 9. 8

In ead. gloss. ibi, *Quandiu eius excommunicatio est occulta, valet instrumentum ab eo confectum, vel si sic manifesta, nec potest probari*. Ita Ricciul. *d. lib.* 4. *c.* 30. *num.* 11. *verbo dixi autem*. Omnia enim gesta per excommunicatum occultum existente communi errore valida sunt, vt tradunt Tiraqoel. *de iure mariti*, *gloss.* 8. *num.* 150. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disput.* 22. *num.* 31. 9 10

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio lata in participantes non valet nisi fuerint moniti nominatim.*

2 *Monitio canonica dicitur, quæ habet dierum interualla nisi necessitas facti aliud suadeat.*

3 *Monitione canonica requiritur quòd nominatim exprimantur qui monentur.*

4 *Monitio vnica, quæ tres complectutur, sufficit vt feratur excommunicatio comminatoria.*

5 *Monitiones illæ tres, siue vna pro omnibus, quæ faciendæ sunt in excommunicatione comminatoria, continere debent congruum tempus per aliquot dierum interuallum.*

6 *Interuallum inter monitionem, & monitionem est iudici arbitrarium.*

7 *Excommunicationem minorem incurrit quis mittendo nuncium, vel literam excommunicato.*

8 *Nominatim id fieri dicitur cùm vel nomen proprium exprimitur, vel aliis circunstantiis, quibus vice nominis vtimur.*

9 *Monitio dicitur nominatim facta ad hoc, vt possit excommunicari, qui participat cum Excommunicato si dicitur, moneo filium Petri, si ipse Petrus vnicum filium habeat.*

Cap. Constitutionem. IX.

Gregor. X.

1 PArticipantes cum excommunicato quando excommunicarur præmissa canonica monitione, & seruatis seruandis, debent etiam exprimi nominatim hi,
2 qui monentur. Iudices verò quando faciunt canonicas monitiones siue citent tribus, siue vna pro tribus, interualla competentia aliquotum dierum obseruare debent, nisi necessitas facti suaserit aliter illa esse moderanda. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Cost. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 212. Alagona *in compend. pag.* 778. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

3 *Eos, qui monentur, exprimat nominatim.*] Ergo requiritur in canonica monitione quòd nominatim exprimantur qui monentur, vt per Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de fauore clericorum canonis*, §. 4. *n.* 42.

4 *Siue vna pro omnibus*, &c.] Sufficit igitur vnica monitio, quæ tres complectatur, vt per Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 9. *n.* 5. Bellet. *d.* §. 4. *n.* 21.

5 *Obseruent aliquorum dierum competentia interualla.*] Notatur ad hoc, quòd illæ tres monitiones, siue vna pro omnibus, quæ faciendæ sunt in excommunicatione comminatoria, continere debent congruum tempus per aliquot dierum interuallum, vt per Couar. *d.* §. *n.* 5. Grauat. *ad Vestrium in pract. ciuili, lib.* 7. *c. fin. n.* 29. Sayt. *de censur. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 32. *&* 33. Bellet. *d.* §. *n.* 39.

6 Huiusmodi autem tempus, siue interuallum inter monitionem, & monitionem est arbitrarium iudici, vt tradunt Host. *in cap. reprehensibilis, n.* 2. *de appellat.* Bellet. *d.* §. 4. *n.* 39. *vers. huiusmodi*, Tiraq. *in l. si vnquam, verbo susceperis liberos, n.* 256. *C. de reuocand. donat.* vbi ait quòd licèt text. hic loquatur in plurali de dierum interuallis, tamen non est necesse duos dies pro quolibet termino assignari, sed vel vnum, vel duos, vel plures vt iudici videbitur.

7 In gloss. *Participatione*, ibi, *incurrit quis minorem excommunicationem mittendo nuncium, vel literam excommunicato.* Ita Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 2. *n.* 1. Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 15. *sect.* 1. *n.* 2. Sayr. *in simili tract. lib.* 2. *c.* 13. *n.* 2. Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 4. *c.* 46. *n.* 5.

8 In gloss. *Nominatim*, ibi, *scilicet propriis nominibus expressis, vel aliis indubitabilibus circumstantiis.* Notatur ad hoc, quòd nominatim id fieri dicitur, cùm vel nomen proprium exprimitur, vel aliis circumstantiis, quibus vice nominis vtimur, res designatur, per Menoch. *cons.* 3. *n.* 27. *&* 29.

In ead. gloss. ibi, *Item si dicat, moneo filium Petri*, &c. Notatur ad hoc, quod monitio dicitur nominatim facta ad hoc, vt possit excommunicari, qui participat cum excommunicato, si dicatur, moneo filium Petri, cùm ipse Petrus vnicum filium haberet, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss.* 7. *n.* 129.

SVMMARIVM.

1 *Relaxatio ad cautelam in generali interdicto non habet locum*, & n. 2.

3 *Excommunicatio non potest suspendi nisi in totum relaxetur.*

4 *Episcopi an interdictum suspendere possint ad tempus, vel ad certum effectum, remissiuè.*

5 *Excommunicationis sententia in quibus casibus dicatur ipso iure nulla, remissiuè.*

6 *Excommunicatio nulla est quando lata fuit post interpositam appellationem legitimam.*

7 *Excommunicatio est nulla quando in sententia expressus est error intolerabilis.*

8 *Excommunicationis sententia est nulla quando eam ferens est excommunicatus denuntiatus.*

9 *Excommunicatio nulla est, quæ fertur à suo iudice, sed intruso.*

10 *Excommunicatio nulla est quando iudex communicat exemptum, aut habentem priuilegium in contrarium.*

11 *Interdictum speciale potest bene ad cautelam relaxari.*

12 *Verbum*, habere, *negatiuè prolatum est lata sententia.*

Cap. Præsenti. X.

INterdictum positum generaliter in ciuitates, castra, 1
vel alia loca, seu terras, non relaxatur ad cautelam. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Stephan. Cost. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 312. Alagona *in compend. pag.* 708.

Hanc eandem concl. firmant Henriq. *in sum. lib.* 13. 2
c. 51. §. 4. *lit. R*, Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 15. *n.* 7. Bonac. *in simili tract. disp.* 5. *punct. vlt. n.* 9. Anton. Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 4. *c.* 66. *n.* 13. vbi subdit dari tamen absolutionem ad cautelam ab interdicto personali, & speciali.

In gloss. *Declaramus*, ibi, *excommunicatio non potest* 3
suspendi nisi in totum relaxetur. Ita Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 11. *n.* 6.

In ead. gloss. ibi, *Interdictum potest suspendi*, &c. 4
Vtrùm autem Episcopi, & alij inferiores Romano Pont. Interdictum suspendere possint ad tempus, vel ad certum effectum, latè disputaui *in tract. de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *allegat.* 38. quam me citato transcripsit Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc. Neapol. p.* 4. *decis.* 123.

In gloss. *Ad cautelam.* Hæc gloss. enumerat plures 5
casus, in quibus excommunicationis sententia dicitur ipso iure nulla, quos percurrunt Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 7. *n.* 7. *concl.* 4. Henriq. *in sum. lib.* 13. *c.* 16. §. 1. *lit. A*, Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. E, num.* 35. Syluest. *in summ. verbo excommunicatio*, *il.* 2. *n.* 1. Viuald. *in candel. aureo, tit. de excommun. n.* 58. Spin. *in speculo testam. p.* 11. *rub. n.* 29. *vers. & plures casus*, Cened. *ad Decret. collect.* 25. *n.* 5. Sayr *de censur. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 12. *cum seqq.* Ant. Ricc. *d. lib.* 4. *c.* 66. *n.* 29. *cum seqq.*

In ead. gloss. ibi, *Vt si post appellationem legitimam.* 6
Notatur ad hoc, quod excommunicatio nulla est

quando

quando lata fuit post interpositam appellationem legitimam, nempe post appellationem interpositam ex causa rationabili, & possibili, vt per Sayr.*d.c.16.n.18. cum seqq.* Ricc.*d.c.66.n.29.*vbi *n.30.* extendit vt procedat siue quis ante excommunicationem appellauerit, siue adhæsisset appellationi interpositæ per alium, dummodo probet adhæsisse intra decem dies concessos ad appellandum, & appellationem iudici debito tempore intimasse.

7 In ead.gloss.ibi, *Secundò si continet intolerabilem errorem.* Notatur ad hoc quòd excommunicatio est nulla quando in sententia expressus est error intolerabilis, vt per Abb.*in c. per tuas, sub n.11. vers. aut causa non est impossibilis, hoc tit.*Sayr.*d.c.16.n.31.cum seqq.*Rice.*d.c.66.n.32.*

8 In ead.gloss. ibi, *Quintò si à iudice suo lata est, sed excommunicato.* Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententia nulla est, quando qui eam fert est excommunicatus denuntiatus, vt per Sayr.*d.c.16.n.12.*

9 In ead.gloss.ibi,*Septimò, si ab intruso,* &c. Notatur ad hoc quòd excommunicatio nulla est, quæ fertur quidem à suo iudice, sed intruso, vt per Sayr.*d.c.16. num.13.*

10 In ead.gloss.ibi, *Nonò vbi annque Prelatus subditum excommunicat contra priuilegij sui tenorem.* Notatur ad hoc, quòd excommunicatio nulla est quando iudex excommunicat exemptum,aut habentem priuilegium in contrarium, vt per Sayr.*d.c.16.n.17.*

11 In gloss.*Generaliter*, ibi, *quid si feratur non generaliter in loca, sed specialiter in personam,* &c. Notatur ad hoc quòd interdictum speciale benè potest ad cautelam relaxari,vt per Couar.*in c.alma mater, p.2.§.2.n.6.* Rice.*d.c.66.n.13.*

12 In gloss. *Non habere.* Notatur ad hoc, quòd verbum, *habere* negatiuè prolatum est latæ sententiæ, vt per Tiraq.*in l.si vnquam verbo reuertatur, n.223. C. de reuocandis donat.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur*, & n.2.*referuntur Doctores de eius materia agentes.*
3 *Consanguineum clerici offendens aquè punitur ac si ipsum clericum offendisset.*
4 *Ordinarius Regis est is Episcopus in cuius Diæcesi domicilium habet.*

CAP. Quicunque. XI.

1 Excommunicati sunt omnes, qui dant licentiam molestandi, vel grauandi in personis,vel in bonis illorum,qui excommunicauerunt, interdixerunt, vel quorum occasione hæ sententiæ sunt prolatæ, vel obseruantes illas sententias, vel eos,qui nolunt communicare cum prædictis, nisi re integra licentiam reuocauerint, vel re non integra si occasione licentiæ sit processum ad bonorum captionem, nisi infra octo dies restituant, vel satisfaciant. Item sunt excommunicati, qui ausi sunt,vti dicta licentia, vel qui sine licentia suo motu aliquid prædictorum prohibitorum committunt.Ille verò, qui in hac excommunicatione manserit per duos menses, non poterit deinde absolui nisi per Sedem Apost. Collignnt ex Ordin. Archid. Gemin.Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph.Costa, Viu. *in ration.lib.5.pag.313.* Alagona *in compend.pag.779.*

2 Hanc eandem conclus.ex hoc text. desumunt Henriq.*in sum.lib.13.c.43.§.3.lit.F.*Sanch.*de matrim.lib.4. disp.4.n.8.*Filliuc.*tract.14.n.54.versic.secundo,& n.60.* Iul. Lauor.*de Indulgent. p.2.c.21. n.16.* latè Bonac. *de censur.extra Bullam disp.2.q.3.punct.15.* Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.9. excom.7.*vbi cum Soat.*tom.5.disp.22.sect.3.n.2.cum seqq.*obseruat huiusmodi grauamen debere esse per actionem iniuriosam & contra iustitiam vt incurratur censura, siue illud fiat contra iudicem, qui sententiam tulit, siue contra eum, qui dedit occasionem ferendæ censuræ,siue contra illum,qui talem sententiam obseruat, vel non vult communicare cum tali excommunicato, refero ego ipse *de officio & potestate Episcopi,p.3.alleg.50.n.94.* secundùm Lugdunen.impress.

3 *In bonis suis, vel suorum.*] Paria ergo sunt aliquem vexare,opprimere,grauare, aut consanguineos ipsius, & æquè punitur offendens consanguineum clerici, ac si ipsum clericum offendisset,vt per Tiraq.*de pœnis temperand.causa 51.n.67.& 74.* Hippol *sing.204. n.1.* & alios citatos per Cened.*ad Decretum,collect.24.n.15.*

In gloss.*Reges*,ibi,*est autem Ordinarius Regis is Episcopus in cuius Diæcesi domicilium habet.* Ita Boër. *decis.69.n.5.* 4

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Clericus an quis sit prima Tonsura,vel minorum Ordinum, deferatque habitum,& cæteras qualitates obtineat necessarias,spectat ad Iudicem Ecclesiasticum,& non ad sæcularem,*& n.3.*reprobantur contrarium tenentes,nisi accedat Papa priuilegium.*
4 *Clericum quando notoriè constat per iudicem sæcularem deprehensum esse beneficiatum, seu in Sacris Ordinibus constitutum, statim remitti debet ad iudicem Ecclesiasticum absque alia cognitione.*
5 *Iudex Ecclesiasticus potest petere vt sibi remittantur clericus detentus à iudice sæculari etiam ipso clerico inuito, & contradicente.*
6 *Clericus coniugatus vt priuilegio fori fruatur, necessarium est vestes omnes induere clericales, & bonisstas.*
7 *Clericatus non probatur ex eo quòd quis incedat in habitu & tonsura, nisi doceat de titulo.*
8 *Iudex Ecclesiasticus dum cognoscit de clericatu debet sæcularis superfedere.*
9 *Clericatus probatur per famam, vel communem existimationem.*
10 *Clericatus qualitas non præsumitur, & propriè qui dicit se clericum, probare debet.*
11 *Clericatus probatur per literas Episcopi attestantis se tonsurasse Ordines illi, qui se clericum asserit.*
12 *Clericatus potest per testes probari deficiente, seu deperdito Ordinationis instrumento.*
13 *Testis vnus probat clericatum,si non agatur de alicuius præiudicio.*

CAP. Si iudex laicus. XII.

Bonif. VIII.

Si iudex laicus detineat captum malefactorem, dicit se esse clericum, ideo petat remitti ad Ecclesiasticum, vel iudex Ecclesiasticus illum repetat, & laicus neget esse clericum, cognitio huius causæ spectat ad iudicem Ecclesiasticum, id est, an ille sit clericus,vocato tamen iudice sæculari. Vtrùm si notorium sit,vt est fama publica quod ille sit clericus, vel si pro clerico communiter habetur,tunc statim in continenti etiam 1

etiam ante cognitionem an ille sit Clericus, debet reddi Curiæ Ecclesiasticæ: similiter debet statim remitti si ante capturam reus non gerebat se vt laicum publicè, & fuit captus vt Clericus, id est, in tonsura, & vestibus, quia status alienios videtur esse in quo ipse deprehenditur donec contrarium constet, sicut qui est in possessione ingenuitatis. Si verò antequam caperetur, publicè se pro laico gerebat, & pro tali communiter habebatur, quamvis in tempore capturæ fuerit inuentus in habitu Clericali, tunc non est statim restituendus, quovsque ipse probet de titulo, est enim præsumptio contra ipsum, tamen contra eum iterum non procedatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Arcbid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Vio. *in ration. lib. 5. pag. 313.* Alagona *in compend. pag. 779.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Probat hic text. quòd quando reus per iudicem sæcularem est captus, & controuertitur an sit Clericus primæ Tonsuræ, vel minorum Ordinum, deferátque habitum, cæterasque qualitates obtineat necessarias, ad iudicem Ecclesiasticum pertinet prædictorum cognitio, & non ad sæcularem, vt docent Clar. §. *fin. q. 36. n. 21.* Couar. *pract. c. 33. à n. 1.* Rebuff. *in tract. except. n. 200. & in declarat. arbor. except. n. 5.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. n. 34.* Mascard. *de probat. concl. 689. n. 7.* Azeued. *l. 1. n. 53. verbo debet tamen, tit. 16. lib. 8. noua recop.* Gam. *de Sacrament. præstandis vltimo supplicio damnatis, q. 5. n. 26. & 29.* D. Barbos. *in l. Titia, n. 26. & 28. cum seqq. ff. solut. matrim.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 190. n. 13. cum seqq.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo Clericus, vers. ad tertium,* Morl. *in emporio iuris, p. 1. tit. 2. in prælud. num. 135.* Ioseph. Sesse *de inhibit. c. 5. §. 6. num. 78.* Mar. Anton. *var. resolut. lib. 3. resol. 48.* Ioan. de la Cruz. *in direct. Conscient. p. 2. de Sacram. Ordin. q. 5. dub. 8. tom. 1.* Molin. *de instit. tom. 4. tract. 3. disp. 49. num. 6. & 11.* Layman. *in Theolog moral. lib. 4. tract. 9. c. 7. n. 6.* Diana *resolut. moral. p. 1. tract. 2. resol. 27.* Farin. *in praxi crimin. q. 8. num. 33.* vbi *num. 34.* ampliat procedere non solùm quando quæstio est super Clericato, an scilicet captus sit Clericus, sed etiam quando est super vestibus, an scilicet in habitu incesserit, & tonsura.

3 Verùm contra hanc resolutionem est Ordin. Regia Lusit. *lib. 2. tit. 1. §. 22. & 27.* quam defendunt D. Barbos. *in d. l. Titia, n. 34.* Thom. Valasc. *allegat. iuris, tom. 1. allegat. 24. n. 10. & 12.* Et apud Gallos contra illam communiter obseruari testantur Guid. Papæ *decis. 138.* Rupelan. *forens. instit. lib. 4. c. 6. ad finem,* Ruffin. *ad leges Galliæ, tom. 1. tit. de literis oblig. art. 11. gloss. 3. n. 15.* Et apud Hispanos hoc ipsum esse praxi receptum asserunt Couar. *pract. c. 33. n. 1.* Perez *ad l. 2. verbo item probatur, tit. 1. lib. 3. Ordin. pag. 466.* Et in Regno Neapolitano practicari referunt Vincent. de Franch. *Neapol. decis. 329. n. 9.* Camil. Borrel. *de præstantia Regis Catholici, c. 71. à n. 304. & in summa omnium decis. tit. 94. de citat. n. 425.* ea ratione comprobantes, quia huiusmodi quæstio facti est, & in facto consistit, cuius cognitio ab omni iuris spiritualis cognitione remota est, & consequenter cessat reg. *c. 2. de iudic.* vnde recepta est conclusio iudicem laicum de his quæstionibus facti circa Ecclesiastica, seu spiritualia negotia posse cognoscere, veluti si circa filiorum legitimitatem dubium sit non de viribus matrimonij, sed an de facto matrimonium fuerit contractum, & in multis aliis similibus, quæ explicant Bart. *in l. omni nouatione, C. de sacros. Eccles & in l. quoties. C. de iudic.* atque aliis comprobat D. Barbos. *in d. l. Titia, num. 2. vers. secunda concl.* Menoch. *concl. 66. n. 11.* Ioseph. Sesse *d. c. 8. §. 1. n. 23.* Cabed. *p. 1. decis. Lusit. aresto 202.* Mart. *de iurisd. p. 2. c. 8. n. 19. & c. 16. n. 8. & 10.* Quare omissis quamplurimis distinctionibus, quas refert, & comprobat D. Barbos. *in d. l. Titia, à n. 26.* & citati per Sanch. *lib. 7. de matrim. disp. 46. n. 7.* non est recedendum à supradicta decisione ex hoc text. desumpta, & ad contrariam obseruantiam, si verum est quòd adsit in Regnis suprà adductis, responderi potest id fortasse tribuendum alicui speciali Summi Pont. priuilegio, vel consuetudini immemorabili, quam in hoc proposito tribuere posse iurisdictionem laico iudici, contra reg. *cap. Clerici, de iudic.* super criminibus Clericorum in minoribus multis latè adductis comprobat D. Barbos. *in d. l. Titia, n. 32.*

Et si notorium fuerit, &c.] Notatur ad hoc, quòd 4 quando notoriè constat Clericum per iudicem sæcularem deprehensum esse beneficiatum, seu in Ordinibus sacris constitutum, statim remitti debet ad iudicem Ecclesiasticum absque alia cognitione, vt docent Boss. *de delict. tit. de foro compet. à n. 151.* Couar. *pract. c. 23. n. 3. vers. fortassis in hac materia,* Dec. *in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. c. 9. n. 25. & 99.* Fulu. Pacian. *de probat. c. 34. n. 21.* Farinac. *in praxi crimin. q. 8. num. 56.* Etiam ipse Clerico inuito, & contradicente, secun- 5 dùm Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 191. n. 11.* Dec. *in tract. crimin. lib. 4. c. 4. n. 116.* Carol. de Grass. *de effectibus cleric. effect. 1. n. 329.*

Idem esse censemus, &c.] Notatur ad hoc, quòd vt 6 Clericus coniugatus priuilegio fori vtatur, necessarium est vestes omnes inducere Clericales, & honestas, illas saltem, quæ facilè videri possunt, vt per Cou. *pract. c. 31. n. 7. vers. secundo.*

Quovsque fidem de titulo fecerit Clericali.] Notatur 7 ad hoc, quòd Clericatus non probatur ex eo quòd quis incedat in habitu, & tonsura, nisi doceat de titulo, vt per Mascard. *de probat. concl. 302.*

Contra eum tamen, &c.] Notatur ad hoc, quod 8 dum iudex Ecclesiasticus cognoscit de clericatu, debet sæcularis supersedere, vt per Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 62. n. 21.* Farin. *d. q. 8. n. 35.*

In gloss. *Cognitione*, ibi, *scilicet cùm est fama, vel* 9 *communis existimatio.* Notatur ad hoc, quòd Clericatus probatur per famam, vel communem existimationem, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 4. q. 2. n. 70. & lib. 10. q. 3. num. 34.* Mart. *de iurisd. p. 2. c. 31. num. 7.* Nicol. Garc. *de benef. p. 7. c. 1. num. 140.* Rot. *decis. 257. n. 6. decis. 613. num. 4. part. 1. recent. & decis. 99. n. 4. & decis. 116. num. 3. & decis. 736. n. 4. p. 1. recent.*

In gloss. *Fecerit*, ibi, *coram iudice*, &c. Notatur ad 10 hoc, quòd Clericatus qualitas non præsumitur, & propterea qui dicit se Clericum, probare debet, vt per Azeued. *l. 10. n. 1. tit. 2. lib. 4. noua recop.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 76. n. 1.* Mascard. *de probat. concl. 308. n. 13. & concl. 963. n. 1.* Fulu. Pacian. *in simili tract. lib. 2. c. 74. n. 9.*

In ead. gloss. ibi, *Hanc autem fidem faciet per publi-* 11 *cum instrumentum suæ ordinationis.* Notatur ad hoc, quòd Clericatus probatur per literas Episcopi attestantis se contulisse Ordines illi, qui se Clericum asserit, vt per Mascard. *conclus. 305.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 10. quæst. 3. num. 30. d. quæst. 8. num. 40.* Rot. *decis. 101. n. 1. & decis. 248. num. 2. & decis. 221. n. 5. & decis. 700. num. 5. & decis. 715. num. 3. part. 1. recent. & decis. 17. n. 1. & decis. 312. n. 1. & decis. 401. n. 4. & decis. 523. num. 1. & decis. 699. num. 1. p. 2. recent.*

In ead. gloss. ibi, *Per testes poterit etiam probare.* 12 Ergo deficiente, seu deperdito ordinationis instrumento Clericatus potest per testes saltē duos probari,

vt

vt docent Couat. *pract.c.33.n.3.* Salzed. *ad Bernard. in pract.c.62.à n.16.* Mascard. *concl.303.num.6.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p.1.lib.4.c.18.n.155.* Farin. *d.q.8.n.41.* Marc. *de iurisd. p.2. c.3.n.5.* Rot. *decis.509.n.2.p.2. recent.* etiam singulares ex Farin. *in praxi crimin.*
13 *p.2.q.64.n.281.* Et sufficit vnus tantùm si non agatur de alicuius præiudicio, vt docent Rebuff. *in tract. nominat. q.22.num.14.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1.verbo Bullæ, vers.ad tertium.* Mart. *d.c.31.n.6.* Farin. *in d.praxi crimin.p.3.q.87.n.42.* Camil.Borrel. *in sum.omnium dec. tit. 7. n.22.* qui deponant vidisse Clericum celebrantem, & quòd communiter, & publicè pro Clerico habebatur, Mascard. *d. concl.303.n.1. & 2.* Surd *consil.369.n.13.* Flamin. *d.q.3.n.33.* Rot. *decis.629.n.3.p.1. recent.& decis.252.n.6.p.2.recent.*

Cap. Statutum. XIII.

1 SVspensio, vel interdictum lata in participantes non tenet nisi præmissa monitione canonica. Colligunt ex Ordin. Lap Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viu. *in ration. lib.5 pag.314.* Alagona *in compend. pag.780.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 *Et interdicti sententiis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd interdictum Ecclesiasticum ferri non potest nisi canonica monitione præmissa, vt per Vgolin. *de censur.tab.1.q.13.c.18. in princ. n.1.in fine*, Sayr. *in simili tract.lib.5.c.11.n.25.*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio post appellationem lata non conualescit per negligentiam non prosequentis illam debito tempore, sed eo elapso est publicè denuntiandus, & vitandus.*
2 *Contra conclusionem ex text. desumptam opponitur.*
3 *Declaratur text. in præsenti.*
4 *Respondetur obiectis.*

Cap. Licèt. XIV.

1 EXcommunicatus post legitimam appellationem si per negligentiam non fuit eandem appellationem prosequutus post tempus elapsum, non ideo conualescit excommunicatio lata, sed elapso tempore est publicè denuntiandus excommunicatus, & est vitandus in iudicio, & extra illud, & remouendus ab actibus legitimis donec doceat quòd fuit excommunicatus post appellationem, vel aliàs de nullitate excommunicationis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Steph. Cost. Viu. *in ration.lib.5.pag.315.* Alagona *in compend. pag.780.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.*

2 Text. hic in prima eius parte reputatur difficilis à Doctoribus; difficultas autem ex eo oritur, quia ille, qui debito tempore appellationem non prosequitur, proinde habetur ac si à principio non appellasset, vt probat text. *in cap personas 4. & in cap. cùm sit Romana 5.de appellat.* sed non data appellatione excommunicatio absque dubio valet. Igitur, &c. Confirmatur hæc dubitatio, quia sublato impedimento resistente actui nihil proponitur quod impediat illius validitatem, vt in proposito aduertit gloss. *verbo prouocationis in l. furti 6. ff. de his, qui notantur infam.* cùm ergo lex appellationem remouerit, quæ impediebat excommunicationis validitatem, omnino debuit conualescere. Sic aliàs damnatus furti si appellet, & postea appellationem deserat, retro infamis efficitur, *d.l.furti, vers.si autem, iunct.d. gloss. verbo prouocationis*, quæ textum intelligit de tempore lapso ad prosequendam appellationem; ergo similiter excommunicatus, qui appellationem non fuit prosequutus, retro excommunicatus debuit censeri, vt per gloss. *hîc verbo conualescat & gloss. verbo sententia in cap. sæpe 44. de appellat.* quæ sic contra text. *in præsenti*, opponunt.

Circa intellectum laborant glossæ proximè citatæ, 3
& Doctores *ibid.* Lap. *alleg.1. n.10.& alleg.47. num.5.* Domin. *cons.99.n.4.* Cou. *in cap.alma mater, p.1.§.10.* Nauar. *in cap. cùm contingat, de rescript. remed.2.n.10.* Quare reiecta communi, & gloss. *d. verbo sententia*, distinguente inter excommunicationem, & inter alias sententias, quæ licèt forsan sustineri posset, attamen rem non aperit, nec prædictas tollit difficultates; idcirco in proposito idem in excommunicatione, & in quacunque alia sententia datis paribus terminis dicendum esse arbitror, idque facilè deprehenditur si consideremus per appellationem legitimè interpositam de qua agitur in hoc text. suspendi iurisdictionem iudicis à quo, vnde durante ea suspensione actus quicunque ab eo iudice gesti nullius sunt momenti, iuxta doctrinam gloss. *verbo suspecti, in cap.cùm bona 8.* per text. *ibi de ætate, & qualit. cap. cum dilectus 8.vers. quia nobis*, vbi gloss. *verbo cessauimus, de consuet.* ac subinde tam excommunicatio, vel quævis alia censura, quàm cæteri actus gesti ab eodem valere non possunt, & per consequens neque ex postfacto conualescere, vt habetur in hoc text. iuncta *d. reg.non firmatur*, & hic verus est sensus huius text. absque vlla speciali ratione, vt satis voluere gloss. *hîc d. verbo conualescat, & d.verbo sententia.* & DD. communiter *ibid.* Lap. *cit. loc.* Præpos. *in d.cap.sæpe, n.16.* & est de mente Nau *vbi proximè.* Quamvis Couar. *d.n.6.* alium esse velit intellectum affirmans ex eo ibidem excommunicationem non conualescere, quia excommunicatio sicut aliæ retrotrahi non possunt per fictionem, cùm in spiritualibus sola veritas præualeat, neque vlla fictio, aut retrotractio possit considerari. Conuincitur enim manifestè ex eo quia *ibid.* censura non valuit propter defectum iurisdictionis in excommunicante, vtpote lata à iudice suspenso iuxta modò resoluta; quòd autem censura non patiatur fictionem retro, vel patiatur, ad propositum non facit.

Neque iam adducta in contrarium multum obstant 4
si respondeatur non esse sublatum impedimentum quando appellatio deseritur, quamvis enim sublatum fuerit respectu primæ sententiæ, à qua appellatum est, non tamen respectu illorum, quæ iudex à quo ex postfacto iam suspensus temerè gessit in præiudicium appellationis, quam legitimè interpositam fuisse supponimus. Similiter nobiscum non pugnat difficultas ex *d.l.furti*, fatemur enim damnatum furti si appellauerit, & postea appellationem deseruerit, retro infamem fieri, quia infamia illa à principio simul cum ipsa condemnatione iniuncta est, in quibus terminis proinde habetur ac si non appellasset, ex eo quod appellationem deseruerit, in quibus terminis minimè loquimur, sed in excommunicatione, quæ non à principio, sed post appellationem legitimè interpositam ex postfacto fuit prolata, vt habetur in hoc text.

Cap. Si Clericos. XV.

PRælatus capi faciens suos Clericos propter exces- 1
sus commissos, etiamsi capiat per laicos ne fugiant, & custodiant in carcere, quamvis nondum constet illos esse incorrigibiles, non est excommunicatus, nec

capientes sunt excommunicati, quia non a lest temeritas, nec iniuria, nisi ex proposito excedant. Item si clerici dant cautionem fideiussoriam Episcopo de parendo iuri, Prælatus non debet eos detinere, nisi enormitas excessus, vel alia causa rationabilis persuaserit illos esse detinendos. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneh. Dominic. Monach. Franch. Stephan. Costa, Viu. *in ration. lib. 5. pag. 316.* Alagona *in compend. pag. 780.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 *Eosdem quoque clericos*, &c. Notatur ad hoc, quòd clericus carceratus, vbi agitur de pœna corporali, non est fideiussoribus relaxandus, vt per Duen. *reg. 331. vers. tertiò fallit*, Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 33. n. 58.*

SVMMARIVM.

1 *Interdicto clero non est interdictus populus, nec è conuerso. Interdicta ciuitate propter delictum domini, ciues non interdicti extra ipsam audiunt Diuina. Interdicto populo singulares de populo censentur interdicti*, & n. 2.

3 *Populi appellatione clerus non continetur in odiosis.*

4 *Interdictum ligat etiam non culpabiles.*

5 *Ciuitate interdicta singulares ex ea personæ interdicta censentur.*

6 *Verba vt aliquid operentur, debent potiùs ad impropriam trahi significationem, quàm vt sint superflua.*

7 *Clero alicuius Ecclesiæ interdicto non propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta.*

8 *Clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur.*

9 *Interdictum si latum sit ob culpam domini, aut populi, non ligando singulares illius personas, possunt non culpabiles Diuinis interesse.*

Cap. Si sententia. XVI.

1 INterdicto Clero non intelligitur populus interdictus, nec è conuerso, quare alter potest interesse Diuinis. Cùm propter delictum domini, vel Rectoris ciuitas est interdicta, ciuesque non sunt culpabiles, nec interdicti, possunt extra ciuitatem interesse Diuinis. At interdicto populo, singulares de populo sunt interdicti, nec possunt audire Diuina, vel accipere Sacramenta, nisi in casibus à iure concessis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Stephan. Costa, Viu. *in ration. lib. 5. pag. 316.* Alagona *in compend. pag. 781.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Nau. *in man. c. 28. n. 167.* Vgolin. *de censur. tab. 5. c. 6. & c. 12.* Couar. *in c. alma mater, p. 2. §. 1. à n. 6.* Henriq. *in sum. lib. 13. c. 42. per totum*, Sayr. *de censur. lib. 5. c. 2. n. 6. & 7. & c. 3. à n. 2.*

3 *Non intelligitur interdictus populus.*] Ergo in odiosis appellatione populi Clerus non continetur, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gl. 8. n. 32.*

Cæterùm cùm propter delictum, &c.] Notatur ad hoc, quòd dans causam interdicto locali personale interdictum incurrit, & non solùm in eo oppido interdicto diuina audire non potest, verùm neque alibi, vt per Syluest. *in summ. verbo interdictum 4. q. 2.* Nauar. *in man. c. 27. n. 169.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 37. sect. 1. n. 5.* Sayr. *in simili, tract. lib. 5. c. 12. n. 11.* Alter. *eod. tract. tom. 2. disp. 12. de interdicto, c. 1. col. 3.* Filliuc. *tract. 18. c. 6. q. 7. n. 144.* Bonac. *de interdictis in particulari, disp. 4. q. 1. puncto 1.*

Qui culpabiles non existunt, &c.] Notatur ad hoc, quòd interdictum non culpabiles etiam ligat, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 2. §. 1. à n. 6. & var. lib. 2. c. 8. n. 10.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 36. sect. 3. à n. 2.* Sayr. *in simili tract. lib. 5. c. 4. n. 12. & c. 10. n. 4. & 7.* 4

Cùm verò alicuius terræ, &c.] Notatur ad hoc, quòd interdicta ciuitate singulares ex ea personæ interdictæ censentur, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 51. art. 10.* 5

Ne sententia effectu careat.] Notatur ad hoc, quòd verba vt aliquid operentur debent potius ad impropriam trahi significationem, quàm vt sint superflua, vt per Surd. *de alimentis, tit. 2. q. 1. n. 39. & decis. 195. n. 2.* Cald. Pereira *de resol. emphyt. c. 7. n. 33.* 6

In gloss. *In clerum*, ibi, *interdicto clero alicuius Ecclesiæ non propter hoc intelligitur Ecclesia interdicta.* Ita Sayr. *d. lib. 5. c. 4. n. 24.* 7

In gloss. *E conuerso.* Notatur ad hoc quòd clerus sub interdicto generali populi non comprehenditur vt per Sayr. *d. c. 4. n. 15.* 8

In gloss. *Domini*, ibi, *nota quia si propter delictum ciuium.* Hæc gloss. quatenus probat non culpabiles Diuinis interesse non posse si interdictum latum sit ob culpam populi, siue ciuium, displicuit Angel. *verbo interdictum 2. in princip.* quem sequitur Sayr. *d. lib. 5. c. 2. n. 5.* nam si interdictum loci solius esse proponamus, non verò populi, ita vt personas non liget, siue ob culpam domini, siue ob culpam ipsius populi prolatum sit, semper colpabiles tantum comprehendit, vt concludunt expressa verba huius text ibi, *dummodo & ipsi propter dominum*, &c. *non fuerint interdicti.* 9

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Ciuitate interdicta intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia.*

3 *Arbitrium concessum in Ciuitate ex iusta causa ad suburbia extenditur.*

4 *Ciuitatis appellatione propriè non veniunt suburbia, sed id solùm, quod murorum ambitu terminatur.*

5 *Ecclesia interdicta intelliguntur interdicta capellæ, & cœmeteria contigua Ecclesiæ.*

Cap. Si ciuitas. XVII.

CIuitas, castrum, vel villa si interdicatur, intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia, ideo enim hæc interpretatio fit latior nè contemnatur interdictum, si verò interdicatur Ecclesia, sunt interdictæ capellæ & cœmeteria contigua & sic non potest in eis sepeliri, secus si non sunt contigua. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Aneh. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viu. *in ration. lib. 5. pag. 317.* Alagona *in compend. pag. 781.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Illorum suburbia, & continentia, &c.] Notatur ad hoc quòd interdicta ciuitate intelliguntur etiam interdicta suburbia, & continentia ædificia, vt per Fr. Emman. *q. Regularium, tom. 2. q. 108. art. 1.* Bonac. *de censuris disp. 5. puncto 1. n. 20.* Sayr. *in simili, tract. lib. 5. c. 3. n. 3.* vbi *n. seqq.* explicat quid in hac materia suburbiorum, & continentium ædificiorum nomine intelligatur, pluráque alia adducit circa materiam huius textus. 2

Vnde arbitrium concessum in ciuitate ex iusta causa ad suburbia extendi tradit Menoch. *de arb. lib. 1.* 3

q. 99

lib. 1. *q.* 99. *n.* 10. vbi *n.* 11. ſubdit quòd morbo affecti prohibiti eſſe in ciuitate, prohibentur etiam eſſe in ſuburbiis.

4 *Nam licet prodicta videntur aliùs murorum ambitu terminari*, &c.] Ergo ciuitatis appellatione propriè non veniunt ſuburbia, ſed id ſolùm, quod murorum ambitu terminatur, vt per Cott. *in memorab. verbo ciuitatis, pag. mihi* 107. Azeued. *ad Curiam Piſanam, lib.* 2. *c.* 5. *num.* 3.

5 *Ratione quoque ſimili*, &c.] Notatur ad hoc, quòd interdicta Eccleſia intelligontur interdictæ Capellæ, & cœmeteria contigua Eccleſiæ, vt per Nauar. *d. c.* 27. *n.* 167. Henriq *in ſum. lib.* 13. *c.* 42. §. 4. Sayr. *d. c.* 3. *n.* 16. Bonac. *d. punct.* 1. *n.* 22. vbi ſubdit quòd cœmeterium dicitur contiguum Eccleſiæ quando inter parietem Eccleſiæ, & ipſum cœmeterium non interponitur aliquid aliud.

SVMMARIVM.

1 *Celebrans ſcienter in Eccleſia ſanguinis, vel ſeminis effuſione polluta irregularitatem non contrahit*, & num. 2.

3 *Celebrans ſcienter coram interdicto, vel excommunicato irregularitatem non incurrit.*

4 *Irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis.*

5 *Celebrans ſcienter coram excommunicato fit interdictus ab ingreſſu Eccleſia, & ſi iterum celebret fit irregularis.*

6 *Suſpenſio, quæ à Confeſſario in foro pœnitentiæ infligitur, quamvis ſeruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas.*

7 *Celebrans ſcienter in loco interdicto in caſibus non permiſſis irregularis, & ineligibilis eſt*, & num. 8.

9 *Laici priuilegium habentes poſſunt tempore interdicti Diuinis intereſſe dummodo interdicto cauſam non dederint.*

10 *Beneficium non poteſt conferri irregulari.*

11 *Irregularitas non incurritur ex celebratione in loco interdicto niſi per ſcientem locum eſſe interdictum.*

Cap. Is cui. XVIII.

1 CElebrans ſcienter in Eccleſia ſanguinis, vel ſeminis effuſione polluta, vel præſentibus maiori excommunicatione nodatis, licèt temerariè agat, tamen irregularis non fit, quia hoc non eſt expreſſum in iure. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Coſt. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 317. Alagona *in compend. pag.* 781. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concluſ. quoad primam eius partem firmant Couar. *in Clem. ſi furioſus in initio, p.* 1. *num.* 3. Villadieg. *de irregul. c.* 5. *n.* 25. *verſ. item quia irregularitas*, & plures citati à Cened. *ad Decret. collect.* 135. *n.* 5. quibus addo Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *q.* 16. Sayr. *de cenſur. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 36.

3 *Præſentibus maiori excommunicatione nodatis*, &c.] Notatur ad hoc, quod ſcienter celebrans coram interdicto, vel excommunicato irregularitatem non incurrit, vt per Salzed *ad Bernard. in pract. c.* 33. *lit. A, verſ. Clericus verò, in nouiſſ. impreſſ.* Vgolin. *de cenſur. tab.* 5. *c.* 17. §. 1. *n.* 5. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *c.* 7. §. *ſtatim in princ.* Sayr. *in ſimili tract. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 6. Squillante *de oblig. Cleric. p.* 3. *n.* 41. vbi intelligit de vitando poſt *Extrauag. ad euitanda*. & poſt Tolet. *lib.* 1. *c.* 12. *n.* 5. & Soar. *tom.* 5. *diſp.* 9. *sect.* 4. *n.* 8. addit poſſe Sacerdotem celebrare coram excommunicato propter vrgentem neceſſitatem mortis, vel grauiſſimi ſcandali, aut infamiæ vitandæ, niſi comminatio mortis fieret in odium Religionis Chriſtianæ, vel in contemptum Eccleſiæ, & *n.* 46. cum Sayr. *de cenſur. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 22. aduertit quòd ſi plures Sacerdotes celebrant in eadem Eccleſia, excommunicatus verò in vna Capella Miſſam audiat, tunc tales Sacerdotes extra Capellam celebrantes non dicuntur communicare in Diuinis cum excommunicato.

Cùm id non ſit expreſſum in iure.] Notatur ad hoc, quòd irregularitas non incurritur niſi in caſibus à iure expreſſis, vt per Couar. *in d. Clem. ſi furioſus, p.* 1. *in initio, à n.* 3. Villadieg. *de irregul. c.* 1. *à n.* 16. & *c.* 2. *à n.* 11. Caſtr. *de lege pœnali, lib.* 2. *cap. vlt.* Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 192. & *in cap. ſi quis autem, n.* 39. *de pœnit. diſt.* 7. Azeued. *l.* 2. *verſ. ſexta regula, tit.* 1. *lib.* 2. *nouæ recopil. pag.* 137. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *c.* 1. §. 3. *lit. Q*, Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 40. *sect.* 4. *à n.* 8. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo irregularitas*, *n.* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 2. *n.* 14. Vnde pœnam priuationis beneficij non imponi niſi in caſibus à iure expreſſis reſoluit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 15. *n.* 136. *cum ſeqq.* Quia caſus omiſſus inducens pœnam non debet extendi ad alias perſonas præter enumeratas in lege, vt ait Perez *l.* 3. *verſ. ſed eſt dubium, tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 45. 4

In gloſſ. *Nodatus*, ibi, *quia proximus eſt irregularitati*. Poſtquam quis coram excommunicato ſemel celebrauerit cùm fiat interdictus ab ingreſſu Eccleſiæ per *cap. Epiſcoporum, de priuileg. hoc lib.* ſi iterum celebret, fieri irregularem notant Couar. *in cap. alma mater, p.* 2. §. 6. *n.* 9. *verſ. qui verò*, & conſtanter Sayr. *de cenſur. lib.* 2. *c.* 15. *n.* 6. & *lib.* 7. *c.* 9. *n.* 11. Henriq. *d. c.* 7. §. 3. *lit. R.* 5

In gloſſ. *In iure*. Notatur ad hoc, quòd ſuſpenſio, quæ à Confeſſario in foro pœnitentiæ infligitur, quamvis ſeruari debeat, contraueniendo tamen non incurritur irregularitas, vt per Sayr. *de cenſur. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 4. 6

§. Is verò.

Celebrans ſcienter in loco interdicto niſi in caſibus permiſſis, vel ex priuilegio, fit irregularis, in quo nemo poteſt diſpenſare niſi ſolus Papa, & non poteſt eligere, nec eligi. Colligunt DD. *in princ. text.* citati. 7

Irregularitatem incurrit.] Notatur ad hoc, quòd celebrans in loco interdicto fit irregularis, vt per Cou. *in cap. alma mater*, *p.* 2. §. 2. *à n.* 2. Salzed. *ad Bernard. in* 2. *pract. c.* 33. *lit. B.* Henriq. *in ſum. lib.* 13. *c.* 43. §. 3. *lit. V*, Nauar. *conſ.* 2. *ſub hoc tit. in antiq.* Vgol. *de cenſur. tab.* 5. *c.* 11. §. 1. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 5. *c.* 14. *n.* 18. *cum ſeqq.* & *c.* 17. *num.* 9. Auil. *in eod. tract. p.* 5. *diſp.* 5. *dub.* 4. *concl.* 4. Cardoſ. *in praxi iudicum verbo interdictum*, *n.* 7. Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 3. *c.* 3. *num.* 1. 8

Niſi ſuper hoc priuilegiatus exiſtat.] Notatur ad hoc quòd quamvis regulariter laici omnes tempore interdicti diuinis Officiis intereſſe prohibeantur, qui tamen priuilegium habent (dummodò illi cauſam interdicto non dederint) eis licitè intereſſe poſſunt, vt per Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 5. *n.* 29. 9

Efficitur ineligibilis, &c.] Collige ex text. quòd Clericus perſonale aut locale interdictum violans exercendo actum ſacri Ordinis, vel celebrando Officia diuina fit ineligibilis, vt per Syluest. *verbo interdictum* 6. *q.* 2. *verſ. ſecundum*, Soar. *tom.* 5. *diſput.* 34. *sect.* 4. *num.* 28. Azor. *inſtitutionum moralium*, *part.* 2. *lib.* 6. *c.* 14. *q.* 8. *verſ. ius item.* Sigiſm. à Bononia de 10

*elect. dub.*68. *n.*1. Auil. *p.*5.*disp.*5.*dub.*4.*concl.*3. Paul. Layman. *d. c.*3.*n.*3. *vers. secunda*, quos refero *de iure Eccles.lib.*1.*c.*19.*n.*63. Notatur ad hoc, quòd irregulari non potest conferri beneficium, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.*5.*q.*3.*n.*180. Sayr. *d. lib.*5. *c.*14. *num.*9.

11 In gloss. *Scienter.* ibi, *secus ergo si ignoranter*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex celebratione in loco interdicto non incurritur irregularitas nisi per scientem locum esse interdictum, vt per Perez *tit.*1.*lib.*5. *Ordinam. pag.mihi.*27.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Sacramenta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia praescriptum.*
3 *Chrisma confici potest tempore interdicti in die Cœna Domini.*

Cap. Quoniam. XIX.

1 QVando terra est interdicta licitè potest fieri Chrisma in die Cœnæ Domini, quia est necessarium in Baptismo, & Confirmatione quæ tempore interdicti licitè dantur pueris, & adultis. Colligunt ex Ordin. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Cost. Viuian. *in ration.lib.*5. *pag.*244. Alagona *in compend. pag.*782.

2 *In Baptismum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacramenta Baptismi, & Confirmationis licitè administrari possunt etiam adultis tempore interdicti iuxta ritum ab Ecclesia præscriptum, Baptismum scilicet cum exorcismo, vnctione, oleo & Chrismate, vt per Cou. *in cap.alma mater, p.*2.§.2.*n.*7. Nau. *in man.c.*7.*n.*178. Henriq. *in sum.lib.*2.*c.*16.§.3.*& lib.*3.*c.*6.§.7. Vgolin. *de censur. tab.*5 *c.*7. §.4. *&* 5. Auil. *in simili tract. p.*5. *disp.*4. *sect.*1. *dub.*4. Sayr. *in eod.tract.lib.*5.*c.*7. Bonac. *disp.*5. *punct.*2.§.1. Soar. *tom.*5.*disp.*26.*sect.*1.*à num.*7. cum aliis per me citatis *de offic.& potest. Episcop. p.*2. *alleg.*31.*n.*22.*&* 23.

3 *Chrisma die Cœna Domini*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Chrisma confici potest tempore interdicti in die Cœnæ Domini, vt per Couar. *d.*§.2.*n.*8. Fr. Emman. *quæst. Regul.tom.*2.*q.*109.*art.*3. Sayr. *d. lib.*5.*c.*6. *n.* 5. Benzon. *de iustitia Pontificij interdicti*, *c.*6. *vers. præterea, cum seq.* vbi intelligit si Episcopus non sit interdictus specialiter, Mar. Alter. *de censur.tom.*2.*disp.*4. *c.*2.*vers.communis*, Bonac. *in simili tract.disp.*5.*punct.*2. §.1. *n.* 2. intelligendo tamen provt ego intellexi *d. allegat.*31.*n.*25.

SVMMARIVM.

1 *Suspensus ab ingressu Ecclesiæ in ea Diuina celebrans est irregularis, & moriens impœnitens suspensione illa durante caret Ecclesiastica sepultura.*
2 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ, vel officio per appellationem sequentem non suspenditur.*
3 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quos effectus operetur, remissiuè.*
4 *Ecclesiæ ingressus cui est interdictus poterit extra Ecclesiam celebrare diuina Officia.*
5 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ non prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantùm eum, qui est ad celebrandum diuina Officia.*
6 *Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur diuina Officia, potest recipere ille, cui est ingressus Ecclesiæ interdictus.*
7 *Suspensi ministrando fiunt irregulares.*
8 *Interdictus ab ingressu Ecclesiæ non potest in Ecclesia, vel cœmeterio sepeliri, nisi fortè dederit signa contritionis.*
9 *Excommunicationis sententia non suspenditur per appellationem.*

Cap. Is cui. XX.

SVspensus ab ingressu Ecclesiæ cùm sibi per consequens censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta, fit irregularis si agens in suo officio, vt priùs se ingerat Diuinis in illa Ecclesia, & si moriatur in tali suspensione non potest sepeliri in Ecclesia, vel cœmeterio Ecclesiastico nisi priùs pœnituerit. Et suspensio ab ingressu Ecclesiæ, vel officio sicut excommunicatio, per sequentem appellationem non suspenditur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Stephan. Costa, Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 318. Alagona *in compend. pag.* 782. remissiuè Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2. 1 2

Et Ecclesiæ interdictus ingressus.] Suspensio ab ingressu Ecclesiæ quos effectus operetur differunt Cou. *in cap.alma mater, p.*2.§.1.*n.*3.*cum seqq.* Nauar. *in man. c.*27.*n.*17?. Henriq *in sum.lib.*13.*c.*32.§.2. Soar. *tom.*5. *de censur.disp.*35.*sect.*4. Auil. *in simili tract. p.*3.*disp.*2. *dub.*1.*concl.*13.*& p.*5.*disp.*4.*dub.*5.*concl.*5.6.*&* 7. Sayr. *eod. tract.lib.*4.*cap.*7.*num.*11. *cum seqq. & lib.* 5. *c.*9.*à num.* 14. latè Bonac. *in eod. tract. disp.* 5. *puncto* 4. *à num.* 11. 3

Censeatur in ipsa diuinorum celebratio interdicta.] Ergo is, cui est interdictus Ecclesiæ ingressus, poterit extra Ecclesiam celebrare diuina Officia, vt per Cou. *in cap.alma mater, p.*2.§.1.*n.*3. Fr. Emman. *in explic. Bulla Cruciata in addit. ad* §.5. *n.* 14. *pag.* 20. *versa*, Auil. *de censur. p.*5. *disp.*4. *dub.* 5.*concl.* 5.*vers. præterea* Bonac. *eod tract.disp.*5. *punct.*4.*n.*15.*vers. primo*, Paul. Comitol. *respons.moral.lib.*6.*q.*49. 4

Si contra interdictum huiusmodi Diuinis in ea se ingerat.] Notatur ad hoc, quod suspensio ab ingressu Ecclesiæ, non prohibet omnem introitum in Ecclesiam, sed tantùm eum, qui est ad celebrandum diuina Officia, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.*1. *q.*20. *art.* 14. & non prohibet quin recipiantur Sacramenta in Ecclesia quando in ea non celebrantur diuina Officia, ex Soar. *d. sect.*4. *num.*5. Bonacin. *d. punct.*4. *num.* 12. 5 6

Irregularis efficitur.] Notatur ad hoc, quòd suspensi ministrando fiant irregulares, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.*5. *q.*6. *n.*83. *& n.*202. *cum seqq.* Fr. Emman. *in sum. tom.*1.*c.*68.*n.*5. & plures quos refert Cened. *ad Decretal. collect.*25.*n.*1. 7

Non debet in Ecclesia, vel cœmeterio, &c.] Notatur ad hoc, quòd interdictus ab ingressu Ecclesiæ, non potest in Ecclesia, vel cœmeterio sepeliri, nisi fortè dederit signa contritionis, tunc enim potest absolui, & sepeliri in loco sacro, vt per Sayr. *d.lib.*4.*c.*7.*n.*20. *& c.*9.*n.*24. Soar. *tom.*5. *disp.*38. *sect.*1. *n.*20. Auil. *d. disp.*4. *sect.*3. *dub.*5. *concl.*5. Bonac. *d. punct.*4.*num.*11. *in princ.* 8

Sanè sicut excommunicatio, &c.] Notatur ad hoc, quòd sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem, vt per Capell. Tholos. *decis.* 299. Rebuff. *in concord. tit.de excommun. non vitan. vers.* 54. Hunad. *l.*21. *gloss.*1.*à n.*1.*tit.*9. *partit.* 2. Garc. *reg.*173. 9

Azeued.

*Azeued.lib.*1 2.*n.*3.*tit.*5.*lib.*3.*noua recop.* Ceued.*ad Decretal.collect.*42.*n.*1.

SVMMARIVM.

1 *Religiosum clericum verberantem absoluit Episcopus in casu, quo absolueret clericum*, & n.2.
3 *Nouitium Religionis percutiens est excommunicatus*, & n.4.
5 *Nouitius propriè Religiosus appellari non potest.*
6 *Nouitius non ligatur casibus in Religione ab Abbate, vel aliis Superioribus reseruatis.*
7 *Nouitius fori priuilegio, & aliis gratiis, & absolutionibus gaudet.*

Cap. Religioso. XXI.

1 Religiosus quando percutit clericum sæcularem, potest Episcopus absoluere Religiosum in eo casu in quo posset clericum sæcularem, qui alium percussisset. Colligunt ex Ordin.Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan.Andr. Anchar.Domin.Monach. Franch.Stephan. Costa,Viu.*in ration.lib.*5.*pag.*319.Alagona *in compend. pag.*782.remissiuè Ximen.*in concord.p.*1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. Emman.*quæst.Regular.tom.*1.*q.*20.*art.*12.Soar.*de censur. tom.*5.*disp.*22.*sect.*1.*n.*74. Ego ipse *de officio, & potest. Episc.p.*3.*alleg.*41.*n.*18. Bellet.*disquisit.cleric.p.*1.*tit.de fauore Canonis*, §.3.*n.*7.Ascan. Tambur. *de iure Abbatum, tom.*2.*disp.*17.*q.*10.*n.*3.

§. Quamvis.

3 Nouitium Religionis percutiens est excommunicatus, licèt antequam fecerit professionem Religiosus censeri non possit. Colligunt DD.*in princ.text.*citati.

4 Hanc eandem conclus. ex hoc §. desumunt Duen. *reg.*99. *vers. amplia nonò*, Tiraq. *de retractu lig.* §.1. *gl.*8.*n* 21.& *de iure mariti*, *gl.*2.*n.*9. Azor. *inst.moral. p.*1.*lib.*12.*c.*3.*q.*2.Fr.Barthol.de Vecchis *in praxi obseruanda ia admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.*11.*dub.*10.*n.*1.*in med.*

5 *Religiosus censeri cum effectu non possit.*] Notatur ad hoc, quòd nouitius propriè Religiosus appellari non potest, vt per Hondcd.*consi.*94.*à n.*3.*volum.*1.Fr.Emman. *in explicat. Bulla Cruciata*, §.9.*pag. mihi* 88. Magon. Florent.*decis.*141.*n.*1.*cum seqq.*Fr. Barthol.de Vecchis *citato loco.*

6 Intellige in oneribus, & odiis, & ideo non ligari casibus in Religione ab Abbate, vel aliis superioribus reseruatis resoluunt Iacob.de Graff.*in append. ad lib.*1. *decis.aur.c.*7 *n.*69.Fr. Emman. *quæst.Regul.tom.*1.*q.*21. *art.*11. Azor.*d.lib.*12.*c.*2.*q.*10. Ioan. à Cruce *de statu Relig.lib.*1.*c.*6.*dub.*10. *concl.*2. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat.tom.*2.*q.*34.*art.*16. Coriolan.*de casibus reseruat. p.*1.*sect.*3.*art.*18. quicquid dicat Fr. Barthol. à Vecchis *d.disp.*9.*dub.*26.*à n.*3.gratiis etiam & priuilegiis Religionis concessis gaudere possunt,ex adductis per Henriq.*in sum.lib.*7.*c.*22.§.7. Sayr. *de censur.lib.*7. *c.*13.*n.*6. Molin.*de iustit. tract.*2. *disp.*139. *col.*3. *vers. præter hos*,Azor.*d.lib.*12.*c.*2.*q.*10.*ad fin.* Sanch.*in præcepta Decalogi, lib.*4. *c.*39.*n.*17.& *lib.*6. *c.*10. *in fine*, Soar.*tom.*3.*de Relig.lib.*5.*c.*16.*n.*17.*in fine*, Fr.Barthol. de Vecchis *d. disp.*11. *dub.*10. quicquid dicant Mandos.*de priuil.ad instar.gl.*7.*n.*34. Fr. Emman. *quæst. Regal. tom.*3. *q.*51. *art.*12. Vndo pariter fori priuilegio

7 gaudere resoluunt per me citati *de offic. & potest. Episcopi, p.*2.*alleg.*12.*n.*37. & aliis gratiis, & absolutioni-

Barbos.Collect. Tom. IV.

bus, quas latè prosequitur Fr. Bart. de Vecchis *in d. praxi, disp.*9.*dub.*5.*cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat, si cessante impedimento, se non præsentat cùm commodè potest ei à quo aliàs absolui debet, reincidit in eandem excommunicationem*, & n.2.
3 *Mortis periculum, & articulus à pari procedunt.*

Cap. Eos. XXII.

Qui est in aliqua censura,à qua non potest absolui nisi à Papa, & propter mortis periculum, vel aliud impedimentum legitimum,absoluitur ab alio, si deinde cessante periculo,vel impedimento, quàm citò commodè poterit,contemnit se præsentare illi, à quo erat absoluendus ad recipiendum mandatum, & satisfaciendum, reincidit in eandem censuram. Item qui absoluti à Sede Apost. vel ab eius Legato cum hoc vt se præsentent superiori immediato ad accipiendam pœnitentiam,& satisfaciendam passis iniuriam, si hæc non implent cùm commodè possunt, reincidunt in eandem pœnam. Colligunt ex Ordin.Archid. Gemin. Ioan.Andr.Anchar.Domin.Monach. Franch. Steph.à Costa,Viu.*in ration lib.*5.*pag.*320. Alagona *in compend. pag.*783.remissiuè Ximen.*in concord.p.*1.& 2. 1

Hanc eandem conclus. firmant Conar. *in cap. alma mater,p.*1.§.11.*n.*6.*col.*4.*ad finem*,Henriq.*in sum.lib.*3. *c.*29.§.9.*lit.T,& V*,Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.*1. *lib.*2.*c.*13.*n.*24.*cum seqq.* Soar.*tom.*4.*de pænit. disp.*30. *sect.*3.Melch. Zambran.*in decis.pro mortis articulo, c.*4. *de pœnit.dub.*4. Bonac.*de censur. extra Bullam, disp.*3. *q.*3. *punct.*23. ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.*2. *alleg.*25.*n.*80.secundùm Lugdun.impress. 2

Propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum, &c.] Ergo eadem est ratio de probabili periculo mortis, & de articulo, vt per Henriq. *lib.*6. *c.*11.§.3.*in commento, lit.Q.* Articulus mortis quando dicatur dixi *d.alleg.*25.*n.*81. 3

In eandem sententiam, &c. Vide Azeued.*l.*1.*n.*151. *cum seqq.tit.*5. *lib.*8.*noue recop.* vbi extendit ad quamcunque excommunicationem. 4

SVMMARIVM.

1 *Excommunicationem incurro si percussionem in clericum, sine meo mandato tamen, nomine meo factam, ratam habeam, secus si meo nomine non sit facta*, & n.2
3 *Ratificans tunc punitur eadem pœna, qua punitur delinquens, dummodo delictum sit commissum nomine ratificantis, aliàs secus.*
4 *Ratificatio in criminalibus obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti.*
5 *Ratificatio delicti inducitur ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit.*
6 *Clericum percuti mandans si ante percussionem reuocat mandatum, licèt reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animæ, benè tamen quoad forum exterius.*
7 *Clerici percussionem solo corde ratam habentes ligantur quoad Deum, etsi non quoad Ecclesiam.*

8 *Delicti ratificatio non inducitur ex receptatione delinquentis, & auxilij præstatione, quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantio auxilium.*

Cap. Cùm quis. XXIII.

1 CLericum quando quis percutit nomine meo, sed sine meo mandato, si postea ego ratum habeo, sum excommunicatus, quia ratihabitio retrotrahitur, & debet mandato comparari. Si verò percussio non fuit facta meo nomine, & ego deinde ratum habeam; non sum excommunicatus, licèt peccem, quia nullus potest habere ratum, quod suo nomine non est factum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Steph. Costa, Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 321.* Alagona *in compend. pag. 783.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 5.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem eius firmant Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 135. num. 55 cum seqq.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 6. q. 63. n. 4.* vbi ait quòd is, qui aut verbo, aut signo minimè fallaci probauit scelus homicidij suo nomine facti, est irregularis: in delictis enim ratificatio æquiparatur mandato, secundùm Farin. *d. q. 135. n. 43. cum seqq.*

3 *Cum quis ratum habere nequeat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tunc demum ratificatio æquiparatur mandato, & ratificans punitur eadem pœna, qua punitur delinquens, si delictum fuerit commissum nomine ratificantis, aliàs secus, vt per Farin *d. q. 135. num. 84. cum seqq.*

4 In gloss. figurationis casus, ibi, *Sed quid in primo casu*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in criminalibus ratificatio obligat ratificantem à die ratificationis, non à die commissi delicti, vt per Farin. *d. q. 135. n. 74.*

5 In ead. gloss. ibi, *Quæritur de qua ratificatione*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex receptatione, & occultatione delinquentis, qui delictum nomine receptantis commisit, eiusdem delicti inducitur ratificatio, vt per Farin. *d. q. 135. n. 48.*

6 In gloss. *Mandato.* Notatur hæc gloss. ad hoc quòd mandans Clericum percuti, si ante percussionem reuocat mandatum, licèt reuocatio ad mandatarium non perueniat, non incidit in excommunicationem in foro animæ, benè tamen quoad forum exterius, vt per Felin. *in cap. sicut dignum, n. 14. fallent. 1. de homicid.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo mandatum, differ. 1. n. 1.* sicque intelligenda est alia gloss. *verbo auctoritate in cap. mulieres, hoc tit.* vbi plura iura allegat in argumentum ad probandum quòd mandans incidit in excommunicationem, nisi reuocauerit mandatum: nam procedit quoad forum exterius, vt tradit Hyppol. *sing. 181. incip. mandans*, quem refert Ioan. Valer. *d. differ. 1. n. 1. in fin.* vbi *n. 2.* subdit quòd irregularitatem incurrit in foro animæ, & dat rationem diuersitatis.

7 In gloss. *Tuo nomine*, ibi, *sed tamen in veritate ratum habuit in corde*, &c.] Notatur ad hoc, quòd habentes solo corde ratam percussionem Clerici, ligantur quoad Deum, quamvis non quoad Ecclesiam, quæ de occultis non iudicat, per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 8. n. 1.*

8 In gloss. *Non sit facta.* Ex receptatione tamen delinquentis, & auxilij præstatione non inducitur ratificatio delicti. quando delictum non est gestum nomine receptantis, & præstantis auxilium, vt per Farin. *d. q. 135. num. 49.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Interdicti Ecclesiastici prohibitione per viam regulæ, certis casibus exceptis, Sacrificium Missæ, & alia Ecclesiæ Sacramenta continentur.*
3 *Pœnitentiæ Sacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quàm etiam sanis, & beneuolentibus concedi debet.*
4 *Declaratur text. in præsenti in illis verbis*, dum tamen excommunicati non fuerint.
5 *Interdicto causam dantes, vel consilium, auxilium, seu fauorem delicto propter quod latum est, non debent admitti ad Pœnitentiæ Sacramentum, nisi prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem.*
6 *Cautionis idoneæ appellatione non venit nuda.*
7 *Missæ atque alia diuina officia celebrari possunt tempore interdicti generalis loci singulis diebus in Ecclesiis, & Monasteriis submissa voce, ianuis clausis, campanis non pulsatis, excommunicatis, & interdictis exclusis.*
8 *Laici non interdicti an diuinis officiis possint interesse, eisque præsentibus celebrari valeat tempore interdicti, ostenditur.*
9 *Clerici, & reliqui omnes priuilegiati tempore interdicti Missam audire tenentur sub peccato mortali.*
10 *Clerici omnes quamvis prima tonsura etiam extranei admittendi sunt ad diuina tempore interdicti localis generalis.*
11 *Campanæ tempore interdicti pulsari non debent.*
12 *Campanas magnas, aut paruas pulsare non licet tempore interdicti, exceptis festiuitatibus, quibus publicè celebrare conceditur.*
13 *Interdicti tempore loco campanarũ instrumento tabula, aut simili vtendum est ad Clericos conuocandos.*
14 *Campanæ laicorum pulsari possunt, ac etiam Clericorum tempore interdicti, vt moneantur laici de horis, quibus ire solent.*
15 *Text. in præsenti in §. Adiicimus, solùm procedit quando locus generaliter interdicitur, non in Ecclesia specialiter interdicta.*
16 *Cessationis à diuinis etiam generalis tempore licitum non est diuina celebrare cum moderationibus, §. Adiicimus, huius text.*
17 *Festiuitates, in quibus tantùm pulsatis campanis, & ianuis apertis alta voce diuina Officia solemniter interdicti tempore celebrari possunt, quod & quæ sint, ostenditur.*
18 *Festiuitates, quibus licet publicè diuina Officia tempore interdicti celebrare, incipiunt à primis vesperis & finiuntur in secundis.*
19 *Cessatio à diuinis, suspenditur, & diuina Officia celebrari possunt in ciuitatibus, quibus publicè & solemniter diuina Officia tempore interdicti celebrari possunt.*
20 *Interdicti prohibentur Altari appropinquari.*
21 *Sacramenta quæ celebrari permittantur tempore interdicti, remissiuè.*
22 *Matrimonium contractum tempore interdicti tenet.*
23 *Chrismatis confectio permittitur tempore interdicti.*
24 *Missa non solùm ordinaria, sed etiam extraordinaria in festiuitatibus exceptis in hoc text. publicè celebrari possunt tempore interdicti.*
25 *Dies Ecclesiasticus quantum ad indulgentias, & cætera priuilegia, constituitur à vesperis in vesperas inclusiuè.*
26 *Priuilegia Prædicatoribus, & Minoribus ad celebrandum*

brandum tempore interdicti, ante hunc text. conceſſa hic reuocata ſunt, non autem quæ deinde conceſſa reperiuntur.

7 *Priuilegia Regularibus conceſſa poſt huius text. deciſionem ad celebrandum tempore interdicti, & ad admittendos laicos ad Diuina eodem tempore an reuocata ſint per Concil. Trid. oſtenditur.*

Cap. Alma mater. XXIV.

1 INterdicti tempore ſiue ab homine, ſiue à iure omnes tam infirmi, quàm ſani admittuntur ad ſacramentum Pœnitentiæ, dummodo non ſint excommunicati, hi enim non admittuntur niſi in mortis articulo; nec etiam admittuntur hi propter quorum culpam, dolum, vel fraudem fuit poſitum interdictum, nec qui ad talem culpam interdicti dederunt conſilium, auxilium, vel fauorem, niſi pro ipſo delicto priùs ſatisfaciant, ſi poſſunt, vel dent idoneam cautionem de ſatisfaciendo, vel ſi non poſſunt, iurent quòd ſatisfacient quando potuerint, & laborabunt pro poſſe dando conſilium, auxilium, vt qui debent ſatisfaciant, non tamen ideo relaxatur interdictum; ſed tantùm conceditur eis pœnitentia. Item tempore interdicti in Eccleſiis, & Monaſteriis ſingulis diebus Miſſæ, & alia diuina Officia celebrentur vt priùs; ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, excluſis excommunicatis, & interdictis, & non pulſatis campanis; ita vt Canonici, & alij clerici, qui horis diuinis non interſunt, amittant diſtributiones, ſicut quando non eſt interdictum. In feſtiuitatibus verò Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumptionis B. Mariæ Virginis pulſentur campanæ, & ianuis apertis, & alta voce ſolemniter celebrentur diuina Officia excluſis excommunicatis, ſed admiſſis interdictis; illi verò interdicti pro quibus expreſsè fuit poſitum interdictum nullatenus appropinquent Altari, cum derogatione Bullarum prædeceſſorum in hac materia, remanentibus cæteris circa obſeruantiam interdictorum in ſuo robore, non obſtantibus quibuſcunque. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anch. Domin. Monach. Franch. Steph. Coſta, Couar. qui amplam repetitionem ſuper hunc text. edidit, Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 321. Alagona *in compend. pag.* 783. remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Nulla diuina celebrentur Officia*, &c.] Notatur ad hoc quòd interdicti Eccleſiaſtici prohibitione per viam regulæ certis caſibus exceptis Sacrificium Miſſæ, & alia Eccleſiæ ſacramenta continentur, vt per Nau. *in man. c. 27. n.* 171. Henriq. *lib. 13. ſumm. c. 45. per totum*, Vgolin. *de cenſ. tab. 5. c. 7.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 5. c. 5. in princ. & c. 7.* Aula *eod. tract. p. 5. diſp. 4. ſect. 1 in princ. & dub. 3. cum ſeqq.* latè Soar. *tom. 5. diſp. 33. ſect. 1. à princ.* Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. p. 4. c. 2.*

3 *Concedimus quòd tempore interdicti*, &c.] Notatur ad hoc quòd Pœnitentiæ ſacramentum tempore interdicti tam morientibus, & infirmis, quàm etiam ſanis, & beneualentibus concedi debet, vt per Couar. *hic p. 2. §. 2. n. 7.* Vgolin. *d. c. 7. §. 7.* Card. Tolet. *in inſtr. Sacer. lib. 1. c.* 53. Soar. *tom. 5. diſp. 34. ſect. 1. à n. 25.* Sayr. *d. lib. 5. c. 7. n.* 8. Fr. Emman. *in addit. ad Bullam Cruciatæ*, §. 5. *n. 21. & q. Regul. tom. 2. q. 109. art. 3.* Aul. *d. p. 5. q. 4. ſect. 1. dub. 3.*

4 *Dum tamen excommunicati non fuerint.*] Super intellectu horum verborum non mediocris eſt inter ſcribentes varietas: Angel. enim, Syluest. & alij Summiſtæ, quibus magis aſſentire videtur Soar. *d. ſect. 1. n. 16. in fine*, iuncto præcedenti, exiſtimant intelligenda eſſe de ſolis excommunicatis propter cauſam interdicti. At verò Vgolin. *d. c. 7. §. 7.* quem ſequitur Sayr. *d. c. 7. n. 9.* contendunt textum generaliter eſſe intelligendum de excommunicatis quocunque alio nomine, etiam extra cauſam interdicti ex generalitate text. qui violenter reſtringitur ad excommunicatos ob ſolam interdicti cauſam: & quia inquiunt abſolutionem excommunicati fieri non poſſe niſi adhibitis precibus, & orationibus, de quibus *in cap. à nobis 28. in fin. hoc tit. in Decretalib.* iunctis multis, quæ latè de hac abſolutionis forma tradunt Nau. *in man. cap. 26. num.* 8. Vgolin. *tab. 2. cap. 31. à princ.* Sayr. *lib. 2. cap. 17. num.* 17. Soar. *tom. 5. diſp. 19. ſect. 2. à num.* 10. quas preces, & orationes cùm Officium Eccleſiaſticum importent, tempore interdicti prohiberi non eſt dubium. Verùm hæc ratio Vgolin. minimè concludit, ſi aduertamus text. agere de abſolutione excommunicati ad effectum conſequendi ſacramentum Pœnitentiæ, ad quem effectum conſtat ſatis eſſe abſolutionem præſtitam in foro conſcientiæ, etiamſi non fiat in forma Eccleſiæ ſolemni, vt iidem proximè citati Doctores fatentur. Quare verius cenſeo eſſe quod auctores prioris ſententiæ reſoluunt, quòd ſcilicet text. hic vel debet intelligi de abſolutione excommunicationis reſeruatæ, vel de abſolutione ſolemni, vel quòd magis literæ textus adaptatur, de excommunicatis ob cauſam interdicti, & ſecundùm hunc ſenſum erit differentia inter hunc verſ. & ſequentem, in quo agitur de interdictis, qui cauſam interdicto dederunt, vt hi admittantur ſi excommunicati non ſint præſtita cautione, vt ſtatim explicandum eſt, ſi verò vltra interdictum ſint excommunicati, abſolui non poſſunt niſi in mortis articulo.

Illis etiam propter quorum culpam, &c.] Notatur ad 5
hoc quòd interdicto cauſam dantes, vel conſilium, auxilium, ſeu fauorem delicto, propter quod latum eſt, non debent admitti ad Pœnitentiæ ſacramentum, niſi priùs ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo idoneam dederint cautionem, vnde pignoratitiam, aut fideiuſſoriam neceſſariam eſſe, nec nudam ſufficere, rectè notat gloſſ. *hic verbo idoneam*; licèt enim quando 6
cautionis ſimpliciter fit mentio, nuda ſufficiat, iuxta text. *in l. ſancimus, C. de verb. ſign.* non ita tamen quando idonea requiritur, vt per text. *in l. ſi mandato 59. §. vlt. ff. mandati*, pluribúſque aliis poſt gloſſ. *verb. idonea in c. quanquam, de vſuris hoc lib.* communiter receptum teſtatur Couar. *lib. 3. var. c. 3. num.* 6. & poſt Bernard. Diaz. *reg.* 73. Duen. *reg.* 86. Garc. Falcon. *reg.* 162. planè relati per Sanch. *de matrim. lib. 10. diſp. 18. à n.* 35.

Adiicimus præterea, &c.] In hoc §. conceſſum eſt vt 7
tempore interdicti generalis loci ſingulis diebus in Eccleſiis, & Monaſteriis Miſſæ celebrentur, atque etiam alia diuina Officia, ſicut priùs, cum modificationibus tamen de quibus *hic*, ſcilicet ſubmiſſa voce, ianuis clauſis, campanis non pulſatis, excommunicatis, & interdictis excluſis, de quibus omnibus explicandis agunt Nauar. *d. c. 2. 27. n. 173. cum ſeqq.* Cou. *d. p. 2. §. 4.* Henriq. *d. lib. 13. c. 46.* Vgolin. *d. tab. 5. c. 8. §. 1. cum ſeqq.* Sayr. *d. lib. 5. c. 5. à n.* 18. Auil. *d. diſp. 4. ſect. 2. dub. 2. cum ſeqq.* Soar. *d. tom. 5. diſp. 34. ſect. 1. num. 3. cum ſeqq.*

Excommunicatis, & interdictis excluſis.] Ergo à con- 8
trario ſenſu colligi videtur reliquos omnes non interdictos, nec excommunicatos, atque ita etiam laicos diuinis poſſe Officiis intereſſe, eiſque præſentibus poſſe celebrari tempore interdicti, quod tamen eſt contra receptiſſimam omnium ſcribentium ſententiam, & gloſſ *verb. interdictis, hic*, quam ſequuntur Domin. Anchar. Franch. & alij, *in præſenti*, & Couar. *d. p. 2. §. 4. num.* 4. Nauar. *d. cap. 27. num.* 174. Vgolin,

d.§.4.n.1.Henriq.d.c.46.§.3.Sayt.d.lib.5.c.5.n.24.Soar.
d.sect.1.à num.21. Auil. d. sect.2. dub.4.conclus.1. amplia-
ntea non solùm ab integris Officiis diuinis, sed
etiam à qualibet eorum parte laicos esse excludendos,
ita vt nec ad faciendam oblationem in medio Missæ,
nec extra Ecclesiam ad pacem sint admittendi tempo-
re, quo in Missa dari solet; quorum sententia vera
est; argumentum verò à contrario sensu ex hoc text.
deductum non procedit quando contrarium iure re-
periitur expressum, vt latè dixi *in tract.de locis commu-
nibus argument. iuris.* Contrarium autem probat text.
in cap.licèt 11.in princ.de priuil.hoc lib. & expressiùs in
Clem.3.hoc tit.de sentent. excommunic. & deducitur ex
hoc eodemmet text. nostro in illis verbis, *ianuis clau-
sis, submissa voce*, &c. quæ alium finem non respiciunt,
nisi hunc, vt laici non priuilegiati ad diuina audienda
minimè admittantur, vt bene aduertit Auil. *d.disp.4.
sect.2.dub.4.* Nec otiosa manent verba supradicta, *ex-
communicatis, & interdictis exclusis*, operantur enim
quoad excommunicatos, & interdictos, qui aliàs
essent admittendi, vel quia super hoc habent priuile-
gium, vel clerici sunt, qui cùm regulariter aliàs in-
terdicti tempore diuinia possint interesse, non ita ad-
mittentur si excommunicati, aut personaliter fuerint
interdicti.

9 *Missa celebrentur.*] Quam sub præcepto peccati
mortalis audire tenentur clerici, & reliqui omnes
priuilegiati tempore interdicti, vt tenent plures, quos
refero ego ipse *de offic.& potest. Episc.p.2.alleg.48.n.12.*
secundùm Lugdun.impress. contra alios contendentes
nullam culpam committere habentes priuilegium in-
teressendi diuinis tempore interdicti si Sacrum omit-
tant diebus festis, quorum sententiam improbaui
citato loco.

10 *Et alia dicantur diuina Officia sicut priùs.*]Ergo om-
nes clerici etiam extranei admitti debent ad diuina
tempore interdicti localis generalis, quia hoc est eo-
rum officium, vt docet Couar. *d.§.4.n.4.versic.nonò*, &
consuetudine generali Hispaniæ, & Lusitaniæ rece-
ptum testatur Nauar.*d.c.27.n.174.* Vgolin.*d.tab.5.c.8.
§.5.n.5.*Henriq.*d.lib.13.cap.44.§.6.lit.I,* Auil. *d.dub.4.
concl.3.*multiplicique ratione confirmat Sayr.*lib.5.c.5.
n.35.* Soar. *tom.5.disp.34.sect.1.n.10.* qui omnes expli-
cant hanc resolutionem procedere in omnibus clericis
etiam Minorum Ordinum, & primæ Tonsuræ, non
ita si fuerint coniugati argum.text. *in cap. vnic. de cle-
ricis coniugatis, lib.6.* & Concil.Trident.*sess.23. de re-
format cap.6.* vt præ omnibus meliùs explicat Sayr. *d.
c.5.n.34.* & Paul. Layman. *d. part.4.cap.2.num.2.vers.
quartò.*

11 *Et campanis etiam non pulsatis.*] Notatur ad hoc,
quòd tempore interdicti campanæ pulsari non debent,
cùm enim pulsentur veluti signa, vt populus conue-
niat ad diuina audienda, & interdicti tempore licèt
Missas fieri, & diuina celebrari clericis permittatur,
populum tamen, laicosque omnes excludi oportet, vt
suprà diximus, meritò sequitur campanas pulsandas
non esse; quam rationem bene *hîc* tradit Steph. Costa
num.12. & Couar. *p.2.§.4.n.5. versic.13.* & post eum,
Nauar. Vgolin. latissimè prosequitur Sayr. *de censur.
lib.5.c.9.à princ.*quibus addo Auil. *eod.tract.p.5.disp.4.*
12 *sect.2.dub.8.* Soar.*tom.5.disp.34.sect.1.à n.15.*cum qui-
bus aduertere oportet exceptis festiuitatibus quibus
publicè celebrare conceditur, licitum non esse pulsare
campanas magnas, aut paruas etiam cùm eleuatur
13 Hostia, vel etiam vt signum fiat clericis veniendi ad
horas, quibus interesse tenentur, sed instrumento ta-
bulæ, aut simili vtendum est ad clericos conuocandos,
vt bene probat Soar.*n.16.loco proximè citato*, licèt cum
Vgolin.& aliis contradicat Sayr.*d.c.9.n.3.*quamvis *n.2.*
rectè doceat pulsari posse campanas laicorum, atque 14
etiam clericorum, vt moneantur laici de horis, quibus
ire solent, & debent ad sua exercitia, dummodo fraus
cesset ex parte clericorum, qua etiam cessante fraude
fieri posset ad denotandum interdictum, prout Sala-
manticæ fieri consueuit; duo tamen supersunt circa
prædicta adnotanda.

Primò aduertere oportet concessionem huius §. 15
Adiicimus, solùm procedere quando locus generaliter
interdicitur, non ita Ecclesia specialiter interdicta, vt
probatur ex litera huius text. *in princ.* ibi, *in terris, &
locis*; & deinde quia rationes, quas subiungit *in §.
quia verò*, vigent, & militant tempore interdicti gene-
ralis loci, non ita efficaciter in particulari interdicto,
siquidem si in hac parte ciuitatis, quæ interdicta est,
fideles diuinia interesse non possint, in altera non ita,
& consequenter nec indeuotio populi crescit, nec hæ-
reses pullulant ex Sacramentorum, & diuinorum om-
nimodo defectu, quemadmodum in generali conside-
rat Pontifex, & experientia compertum fuisse notauit
gloss. *verbo insurgunt hîc*, licèt figmentum esse histo-
riam, quam narrat in Marchia contigisse, post Viuald.
scribat Sayr.*d.c.5. n.3.* ex quibus hanc declarationem
quòd concessio *d.§.Adiicimus*, non procedat in Eccle-
sia specialiter interdicta, notauit gloss.*hic verbo Eccle-
siis*, vt testatur Couar. *d.§ 4.n.1.* Nau. *d.c.27.n.175.in
fin.* & post illos Sayr. *d.cap.5.num.20.* Soar. *d. tom.5.
disput.34.sect.2.num.1.* Auil.*dict.disput.4.sect.2.dub.3.
concl.2.*

Secundò obseruandum duximus tempore cessatio- 16
nis à diuinis etiam generalis licitum non esse diuina
celebrare cum illis moderationibus *d. §. Adiicimus*,
prout respondit grauissima Congregatio Doctorum
Salmanticensium facta hac de re anno 1566. vt paucis
verbis expressit Nau. *d. c.27. num.189.* & latè dispu-
tans concludit Couar. *dict. part.2. §.2. num.7.* & post
eum Henriq. *d.lib.13. cap.53. §.2.* Gutier. *canon.lib.1.
c.10. per totum*, Viuald.*in candel.aureo, tit.de cessatione
à diuinis, num.6.* Sayr. *d. lib.5. cap.19.num.2.* Auil.*de
cens.p.6.disp.1.dub.3.*latè Soar. *d. tom.2.disp.39.sect.1.
à num.3.*

In festiuitatibus verò, &c.] Licèt hic quatuor tan- 17
tùm festiuitates, videlicet, Natalis Domini, Paschæ,
ac Pentecostes, & Assumptionis Virginis numeren-
tur, in quibus tantùm pulsatis campanis, & ianuis
apertis alta voce diuina Officia solemniter celebrari
possunt, nouiorum tamen Pontificum priuilegiis aliæ
superadditæ reperiuntur, festum scilicet Corporis
Christi cum suis octauis, per Martinum V. & Euge-
nium IV. & prædixerat gloss. *verbo reuelatum in
Clem.1. de reliq. & vener. SS.* notant statim referendi,
& præ cæteris Vgolin. *d.cap.8.§.6.num.2.* atque etiam
Conceptionis Immaculatæ Virginis cum sua octaua
per Leon. X. vt testatur post alios antiquiores Couar.
d.§.5.num.5. cum seqq. Nau. *d.c.27.num.182.* Henriq.
d.lib.13.cap.47.§.4. Auil. *d. sect.2. dub.9.vers. secundò
notandum*, Soar. *d. disput. 34. sect.1. à num.41.* Paul.
Layman.*dict.part.4.cap.2. num.2. vers.quarta exceptio*,
Sayr.*dict.lib.5.cap.13. à num.16.* vbi *à num.5.* explicat 18
in proposito incipere festum à primis Vesperis, &
finiri in secundis; dicto tamen Completorio, licèt
aliqui contradixerint, quos refert *num.8.* quos etiam
improbat Viuald.*tit.de interdict.§.5.n.13.* Sicut etiam
idem Sayr. *dicto loco, n.13.* contra Sot. & alios, quos
sequitur Auil. *vbi proximè, vers in explicando*, bene
resoluit festiuitatem Natalis, Paschatis, Pentecostes,
& Assumptionis, intelligi de primis diebus tan-
tùm, non de duobus, vel tribus sequentibus, & hanc
testatur esse communem sententiam ex Nau. Henriq.
Vgolin.& aliis, quos refert, & sequitur Soar. *vbi pro-
ximè,*

ximè, n.38. Quamvis autem Palud. vt refert Vinald. d. §.5. n.12. addant his festiuitatibus diem omnium Sanctorum, & dimidium omnium defunctorum, loquuntur sine iuris fundamento, vt sentit proximè citatus c.13. n.20. nec Palud. affirmat quod ei imponit Viuald. sed solùm quòd illum vehementer desiderabat, interim tamen legem quamvis doram setuandam esse subdit ex reg.l.prospexit, ff.qui, & à quibus. Sicut etiam quod aliqui scribunt de primo Regis adnentu iure non probari contra alios, quos refert Henriq. d. c.47.in fin.lit.S, bene aduertit Vgolin.d.§.6.n.2. & fatetur Sayr. d.c.13.n.19. licèt addat probabile esse non videri intentionem Pontificis in hoc casu communem ciuitatis lætitiam velle turbare, aut impedire.

19 In festiuitatibus prædictis cessatio à diuinis suspenditur, & diuina Officia celebrari possunt, non ex concessione huius text.qui solùm de interdicto loquitur, & ideo secundùm rigorem ad cessationem trahi non poterat, sed ex consuetudine, & auctoritate grauissimorum Doctorum Academiæ, & Religionum Salmaticen. & sic practicatum fuisse in festo corporis Christi de anno 1584. testantur post Couar. d.§.5.num.3. Henriq.d.lib.12.c.53.§.5. Viuald. d.tit.de cessat.à diuinis,n.9.Sayr.d.lib.5.c.19.n.6.Auil.p.6.disp.1.dub.6. qui omnes fatentur hanc resolutionem procedere ex vi consuetudinis,non ex concessione aliqua iuris scripti, quia in hoc text.respectu cessationis nihil concessum reperitur, & ad hæc reducenda sunt omnia, quæ latè in hoc articulo scribit Soar.d.disp.19.sect.2.à n.12.

20 *Altari nullatenus appropinquent.*] Vide Sayr.de censuris, lib.5.c.13.n.13.cum seqq vbi ait interdictos prohiberi Altari appropinquare, & eorum oblationes accipi.

21 In gloss. *Sacramenteis*, ibi, *permittebatur enim Baptisma paruulorum, pænitentia morientium, & viaticum, Confirmatio in fronte*, &c. De his omnibus dixi in collect. ad cap.non est vobis, de spons. & ad c. quod in te, de pænit.& remiss.

22 In ead.gloss.ibi, *Tenee etiam matrimonium contractum tempore interdicti*, latè probaui de offic. & potest.Episc. p.2.alleg.32.à n.198.cum seqq.

23 In ead.gloss.ibi, *Permittebatur etiam confessio Chrismatis.* Vide quæ notaui supr. in collect. ad c. quoniam, n.3.hoc eod.tit.& lib.

24 In gloss. *Sicut prius*, ibi, *& per hoc dic quòd non solùm Missa ordinaria poterunt dici, sed etiam peculiares.* Notatur ad hoc, quòd in festiuitatibus exceptis licèt honestius, & iustius sit saltem quantum ad principalem Missam, quæ in Ecclesia celebratur, vt de festo ipso proprio dicatur, nihilominus tamen alia quæcunque Officia diuina, tam publica, quàm priuata, tam ordinaria, quàm extraordinaria, siue coniuncta sint cum benedictionibus, siue absque benedictionibus fiant, publicè celebrari possunt, vt per Sayr.dict. lib.5.c.13.n.10.

25 In gloss. *Assumptionis*, ibi, *ad vesperas, quia tunc quoad Officiorum celebrationem incipit dies.* Notatur ad hoc, quòd dies Ecclesiasticus incipit ad Indolgentias, & cætera priuilegia, constituitur à vesperis in vesperas inclusiuè. vt per Tiraquel.de retractu lig.§.1. gloss.11.n.13.

26 In gloss. *Concessis*, ibi, *erant Fratres Minores, Prædicatores, & quidam alij priuilegiati, vt eorum suis festiuitatibus celebrari possint tempore interdicti, hæc & similia priuilegia sunt reuocata.* Intellige de priuilegiis, quæ ante hunc text. non verò quæ postea concessa sunt, ac proinde hîc reuocata esse solùm ea priuilegia celebrandi actiuè, non verò illa passiuè audiendi Diuina tempore interdicti, vt colligitur ex fine huius text.ibi, *Sufficere debeat, vt tempore interdicti modo præmisso dicebus celebrent supradictis*, & ita explicant Henriq. dict. lib.12.c.48.§.1.latè Sayr.d.c.13.à num.2. Fr Emman. quæst.Regul.tom.2.quæst.112.art.1.qui bene aduertunt Sixt. IV. & alios recentiores Pontifices post Bonifacium omnia priuilegia Prædicatoribus, & Minoribus antea concessa ad celebrandum tempore interdicti confirmasse, & de nouo, si opus esset, concessisse: vnde claus. *Non obstantibus priuilegiis*, de qua in hoc text. non operatur respectu sequentium priuilegiorum, quoniam nus vel ipse Pontifex, vel sequentes successores, per clausulas speciales, vel generales modo prædicto contrarium valeant concedere, neque enim ipse sibi, nec etiam successoribus suis potuit legem imponere à qua non possint recedere, iuxta text. in l.si quis, in princ. ibi, *Nemo enim sibi potest eam legem dicere*, &c. iuncto cap. innotuit, versic. quamvis, de elect. cum multis, quæ post Gabr. commun.tit.de iure quæsito concl.9. tradit Gonzal. ad reg.8.Cancel.gloss.35. à n.31.

27 Verùm autem hæc priuilegia Regularibus concessa post huius text.decisionem ad celebrandum tempore interdicti, & admittendos laicos ad diuina eodem tempore, reuocata sint per Concil.Trid.sess.25.de Regularib.cap.12.& 22. quæstio est dubia. Partem negatiuam, quòd scilicet non sint reuocata, tuentur Henriq. d lib.13.c.48.§.1.Fr.Emman.d.tom.2.q.112.art.1.Sayr. d.c.13.n.24.& 25. Contrariam tamen sententiam affirmatiuam constanter tuetur Nau.d.c.27.n.190.& latiùs cons.7. sub tit.de priuilegiis in nouis, cuius sententiam verissimam esse contendit Nicol.Garc.de benefic. p.3.c.2. n.278. cum seqq. & ita consultos ab Episcopo Abulensi respondisse Illustriss. Card. S. Concil. Trid. interpretes testis est ipse Garc. p.5. c.8. n.87. versic. ad octauum.

De Verborum significatione.

Tit. XII.

Summarium.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Papa non ideo videtur exemisse si aliquos recipiat in filios.*
3 *Exempti subiecti sunt iurisdictioni Legati de latere.*
4 *Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de latere.*

Cap. Veniens. I. *Innoc. IV.*

1 Per illa verba, posita in priuilegiis, v. g. Hospitalariorum, *Recipimus vos in proprios filios Romanæ Ecclesiæ*, non fiunt exempti à iurisdictione Ordinarij, tamen non possunt excommunicari, suspendi, vel interdici ab aliquo nisi à Papa, vel eius delegato. Quando autem datur priuilegium, v.g. ædificandi Ecclesias sine licentia in locis desertis, per loca deserta intelliguntur illa, quæ non fuerunt culta à Christianis vltra hominum memoriam; per hanc tamen declarationem non intendit Papa derogare defensionibus, & aliis iuribus partium. Colligunt ex Ordin.Lap. Abb. Archid.Gemin.Ioan.Andr. Anchar. Domin.Monach. Franch. Viu.in ration. lib.5.pag.340. Alagona in compend.pag.794. remissiuè Ximen.in concord.p.2.

Dictus

2 *Dictos Fratres exemptos non intelligi*, &c.] Notatur ad hoc, quòd non ideo Pontifex videtur exemisse si aliquos recipiat in filios, vt docet Erasm. à Cochier *de iurisd. Ordin. in exemptos, p. 1. q. 9. n. 2.*

Reuocare, & suspendere valeant, &c.] Ergo aliud est suspendere, aliud reuocare, vt per Bald. Angel. Imol. & alios *in l. illa institutio, §. fin. ff. de hered. instit.* Anchar. *cons. 339. col. fin.* Burat. *decis. 452. n. 2.*

3 *Vel Legato ab eius latere*, &c.] Ergo exempti subiecti sunt iurisdictioni Legati de latere, vt per Felin. *in cap. graue, n. 3. de offic. Ordin.* Abb. *in cap. 1. n. 8. de offic. Leg.* *Rom. cons. 398.* Villadieg. *in tract. de Legato, p. 1. q. 8. n. 20.* latè Paris. *cons. 23. num. 31. cum seqq. vol. 4.* Erasm. à
4 Cochier *d. tract. p. 2. q. 2. n. 7.* Nam Papa eximendo à iurisdictione cuiuslibet Ordinarij non videtur eximere à potestate Legati de latere, vt tradit Nau. *de datis, & promissis pro iustitia notab. 4. n. 10. vers. secundò per ea, quæ.*

Cap. De Constitutione. II.

Nicol. III.

1 IN *cap. si fortè, de elect.* manifestum, & euidens sunt sinonyma. Item Canonici alicuius Ecclesiæ, qui statuunt non recipere in Canonicum aliquem mandante Papa, sunt conspiratores, & coniuratores contra sanctam Ecclesiam Romanam, ac libertatem, obedientiam, & auctoritatem ipsius, & vt tales sunt puniendi secundùm ius. Item statutum de non recipiendo aliquem ad mandatum Papæ est conspiratio, & coniuratio contra libertatem, & auctoritatem Sedis Apost. & est detestabile, & illicitum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Dominic. Monach. Franch. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 340.* Alagona *in compend. pag. 794.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Professores regulæ S. Francisci non ita Deo obligantur vt compellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solùm ad vota emissa seruanda.*
3 *Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi.*
4 *Fratribus Minoribus nullum ius, aut obligatio pro re temporali acquiritur.*
5 *Legari an possit Religioni Minorum, ostenditur.*
6 *Dominium pecuniarum, quæ Franciscanis in eleemosynas dantur, remanet apud donantem, aliorum verò omnium apud Papam.*
7 *Donanti pecunias in vsum Fratrum Minorum integrum est illas liberè, & absque vlla causa sibi reuocare antequam alienata in alium sint.*
8 *Reuocandi ius expirat donantis morte, nec transit ad eius hæredes.*
9 *Legatum factum Fratribus Minoribus valet quando in legando modum licitum testator expressit, & tūc res est vendenda, vt Fratribus æstimatio detur.*
10 *Legatum non valet quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam si non egeant ea domo.*
11 *Legatum rei immobilis quando fit absolutè Fratribus Minoribus, valet, & debetur æstimatio.*
12 *Legatum Fratribus Minoribus relictum non valet, si in eo exprimatur modus non illis permissus.*
13 *Legatum annuorum redditmum Fratribus Minoribus relictum an valeat? remissiuè.*
14 *Iudex tam Ecclesiasticus quàm sæcularis potest ex suo mero officio nemine petente compellere hæredem, vt adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum.*
15 *Fratribus Minoribus illicitum est denuntiare iudici, vt ex officio compellat hæredem adimplere legatum ei relictum.*
16 *Verba in statuto debent fideliter sicut prolata sunt, & ad literam exponi.*
17 *Nouitios ad professionem admittere in Religionibus Minorum est primariò, & originaliter apud Generalem, & secundariò apud Prouinciales.*

Cap. Exiit. III.

COnstitutio hæc amplissima multa dubia declarat, quæ possunt occurrere circa regulam sancti Francisci, præcipuè an Fratres Minores illius Regulæ professores sint ad omnia Euangelij consilia obligati, & vtrùm aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legatáque sibi relicta agnoscere valeant, cùm multis aliis hic luculentissimè resolutis. 1

In primis quia, &c.] Notatur ad hoc, quòd professores regulæ S. Francisci non ita Deo obligantur, vt compellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solùm ad vota emissa seruanda, & ad ea, quæ in regula tanquam præcepta, prohibita exprimuntur, vt docet Azor. *instit. moral p. 1. lib. 12. c. 24. q. 1.* 2

Porrò cum ipsa regula, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores sunt incapaces bonorum in proprio, & in communi, vt per Nau. *commento 2. de Regularib. n. 3.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 14. num. 1.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 29. art. 8.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 2. c. 9. col. mihi 107.* 3

Si tamen ipse, &c.] Ex hoc vers. ibi, *In ipsa pecunia nihil omnino Fratres iuris habeant*, &c. colligitur pro re temporali nullum ius, aut obligatio Fratribus Minoribus acquiri, vt per Bart. *lib. 2. Minoritarum, dist. 7. c. 1. n. 38.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 26. n. 58.* 4

Ad hæc quia Fratribus, &c.] Notatur ad hoc, quod potest Religioni Minorum legari, vt per Sanch. *d. c. 26. n. 9.* vbi *n. 11.* limitat modò id legatum non sit tantæ quantitatis, vt præsumatur fieri in fraudem, id est, relinqui hæreditatem sub nomine legati. 5

Cæterum cùm in eadem regula, &c. ibi, *ita tamen quòd penes ipsum dantem dominio*, &c.] Colligunt ex his verbis Doctores dominium pecuniarum, quæ Franciscanis in eleemosynas dantur, remanere apud dantem, aliarum verò omnium siue vnico, siue pluribus vsibus consumptibilium, & aliorum omnium vt domorum, & Ecclesiarum, quas Franciscani habent, dominium esse penes Pontificem. Ita Sot. *lib. 4. de iustit. q. 1. art. 1. col. antepen. vers. hisce tamen minimè obstantibus*, Alcoz. *lib. de ludo, c. 17. ad fin.* Salon. *2. 2. q. 62. in init. tract. de dominio, q. 1. art. 2. concl. 1.* quod infert ex conclus. vnica. Rebel. *de obligat. iustit p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. num. 33.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 125. art. 6.* quos refert, & sequitur Sanch. *d. tom. 2. lib. 7. cap. 18. num. 15.* Quamvis Nauar. *in apolog. de reditibus q. 1. toto mon. 17.* indistinctè tenuerit dominium rerum donatarum Franciscanis esse apud Pontificem, & quicquid Mench. *illust. lib. 1. c. 17. num. 10.* & Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 24. q. 5.* dicant omnium rerum, quæ in numero, pondere, & mensura consistunt, & vsu ipso consumuntur, dominium esse penes eos, qui eas donant, donec illas ipsi Franciscani consumpserint, donando, vendendo, & permutando; aliarum verò rerum dominium esse penes

nes Sedem Apostolicam. Nec obstat Ioan. XXII. *in Extrauag.ad conditorem,de verb. signif.* abdicasse à se, & à Sede Apost.totum dominium rerum Fratrum Minorum, quia postea Alex. VI. & alij Pontifices idem dominium recepere,vt habetur in priuilegiis Fratrum Minorum, *verbo Paupertas*.

7 Vnde deducitur integrum esse donanti pecunias in vsum Fratrum Minorum eas liberè, & absque vlla causa sibi reuocare antequam alienatæ in alium sint, quia remanet verus illorum dominus, sicuti bene docent Bart.*in tract. Minoritarum*, *lib.2. dist.3. cap.2.* Meneh.*d.c.*27.Azor.*d.lib.*12.*c.*24.*q.*5.ac proinde Pontifex poterit ad libitum reuocare omnia alia Fratrum Minorum bona, quorum dominium diximus *suprà* ad Pontificem transferri, quia eadem est ratio eùm sit verus eorum dominus, ita Sot. & Salon. *citatis locis*, Less. *de instit. lib.2. cap.4. dub.5. num.* 19. *vers. contra quia Sedes.*

8 *In eo verò casu.*&c.ibi.*non obstante concedentis morte.*] Ex his verbis colligitur huiusmodi reuocandi ius expirare donantis morte, nec transire ad eius hæredes, ita Cordub.*in reg.S Francisci*,*c.*6.*q.*11.*punct.*4.Conar. *lib.*1.*var c.*1.*n.*16. *immediatè ante, vers. bis equidem*, Fr.Emman *quæst.Regul.tom.*2.*q.*126.*art.*1. Saneh.*dict. lib.*7.*c.*18.*n.*18.

9 *Si verò modum licitum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando modum licitum Fratribus Minoribus in legando testator expressit,tunc valet legatum, & res est vendenda, vt Fratribus æstimatio detur, vt per Saneb. *d.c.*26.*n.*16 vbi *n.*22. post Cordub.*in reg.D.Francisci*,

10 *c.*6.*q.*11.*punct.*2.*dub.*1.*ad finem*, resoluit quòd non valet legatum quando Fratribus Minoribus legatur domus ad habitandum, aut ibi construendam Ecclesiam, si Minores non egeant ea domo,vt propriam domum, aut Ecclesiam extendant, & vt cum illa contineant, vel vt inhabitent, aut Ecclesiam in ea ædificent, contra Fr.Emman. *quæst Regul. tom.*2. *quæst.*126.*art.*1. *ad finem.*

11 *Absque modi expressione*,&c.] Notatur ad hoc,quòd quando legatum rei immobilis fit absolutè Fratribus Minoribus, nempe illum explicando vsum, valet tale legatum, & debetur æstimatio, vt per Bart. *in tract. Minoritarum*, *lib.*2.*dist.*4 *cap.*1.*n.*19. Sorb. *in compend. priuil. Mendicant. verbo legata, in suis annot. vers. idem dicendum*, Spin. *in speculo testament. gloss.*12. *in princ. n.*39. Fr.Emman. *d.tom.*2.*q.*126.*art.*1.Sanch.*d.cap.*26. *num.*28.

12 *A tali legato, & eius receptione per omnem modum Fratres abstineant.*] Probat hic §.quòd si in legato Fratribus Minoribus relicto exprimatur modus non illis permissus, vt si legetur vinea, vt ab eis excolatur, vel alia res immobilis vt ab ipsis retineatur, debent per omnem modum abstinere à receptione talis legati, vt colligit Sanch.*d.cap.*26.*n.*17. vbi *n.*28. post Bart.*d. lib.*2.*dist.*2.*c.*1.*n.*9. & Sorb. *d.vers.idem dicendum*, ac Fr.Emman.*d.art.*1.subdit tale legatum prorsus non valere, nec tunc deberi æstimationem, nec eam posse recipi à Fratribus tanquam debitam.

13 Vtrùm autem & quando legatum annuorum redituum Fratribus Minoribus relictum valeat,latè differit Sanch.*d.cap.*26.*n.*33.*cum seqq.* & diximus *in collect.ad Clem.exiui*, §.*cùmque annui reditus*,*hoc tit.*

14 *Etiam Prælati, & sæculares*, &c.] Notatur ad hoc, quòd potest iudex tam Ecclesiasticus, quàm sæcularis ex suo mero officio nullo petente compellere hæredem, vt adimpleat legatum Fratribus Minoribus relictum, vt per Bart.*in tract. Minoritarum, lib.*2.*dist.*7.

15 *cap.*3. *num.* 41. Sanch. *d. cap.*26. *num.*61. non ideò illicitum est ipsis Fratribus denuntiare iudici, vt ex officio compellat, quippe hoc non faciunt quasi habentes aliquid iuris in tale legatum, sed admonendo iudicem extraiudicialiter, vt ille ex officio suo cogat: ita Sylvest.*in sum.verbo hæreditas* 1.*q.*7.*dub.*1.*n.*10.Redoan.*de spoliis clericorum*, *q.*8.*in princ.n.*47.Cordub.*in reg.* D.Francisci *c.*6.*q.*11.*punct.*4. Fr. Emman.*d.q.*126. *art.*4.*in fin.*Saneh.*dicto c.*16.*n.*62.

Itaque sub pœna, &c.] Ex hoc text.ibi, *sicut prolata est, sic fideliter exponantur ad literam*, colligitur quòd in statuto verba debent fideliter sicut prolata sunt, & ad literam exponi quadam grammaticali intelligentia, vt per Cott.*in memoralib.verbo statuta*, *pag.*786. 17

Sed quoniam, &c.ibi, *licere non solùm Generali, sed etiam Prouincialibus Ministris personas fugientes à sæculo in Fratres recipere.*] Ex hoc text. colligitur in Religionibus Minorum ius admittendi nouitios ad professionem esse primariò, & originaliter apud Generalem, & secundariò apud Prouinciales, vt post multos à se relatos docet Fr. Barth. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis*, *d.*11.*dub.*1.*n.*13. vbi *n.*14. ampliat ad Fratrem laicum in Ministrum electum. 18

Cap. Priuilegium. IV.

Bonif. VIII.

Priuilegium quando conceditur vt Monachi, vel Fratres habitantes in cellis spectantibus ad monasteria non possint excommunicari ab Ordinario,nec cellæ interdici, nomine cellæ intelliguntur tantùm loca solitaria, & secreta ab hominum conuersatione separata ad Deo vacandum, non Prioratus Ecclesiæ, nec capellæ, nec in eis commorantes. Colligunt ex Ordinar. Archid. Gemin. Ioan. Andr. Anchar. Domin. Monach. Franch. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 431. Alagona *in compend.pag.*795. remissiuè Ximen. *in concord. p.*2. 1

SVMMARIVM.

1 *Priuilegiato aliquo vt possit conferre beneficia clericorum, appellatione clericorum suorum qui contineantur, ostenditur.*
2 *Familiares verè dicuntur illi, qui expensis alicuius continuè domestici commensales existunt.*
3 *Familiaritas vt contrahatur requiritur mens, & deus.*
4 *Familiaris de preterito præsumitur familiaris in futurum, nisi probetur contrarium.*

Cap. Sicut nobis. V. & vlt.

Priuilegium quando conceditur alicui, vt possit conferre beneficia suorum clericorum cedentium, vel decedentium, tunc in hoc, vel similibus casibus nomine suorum clericorum intelliguntur illi clerici, qui sunt familiares, & viuunt expensis priuilegiati continuè domestici commensales, etiamsi contingat aliquando aliquos ex illis abesse pro negotiis gerendis priuilegiati. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Archid. Gemin. Ioan.Andr. Anchar.Domin.Monach. Franch. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 341. Alagona *in compend. pag.*796. remissiuè Ximen. *in concord.p.* 2. 1

Verè tui clerici familiares existunt, & in tuis expensis,&c.] Notatur ad hoc, quòd familiares verè dicuntur illi,qui expensis alicuius continuè domestici commensales existunt, vt per Gom. *in reg.de impetr.benef. vacant.* 2

vacant. q. 13. Boër. *decis.* 213. *num.* 13. *&* 15. Mascard. *de probat. concl.* 755. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 67. *art.* 1. Surd. *decis.* 35. *num.* 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.*
3 *gloss.* 51. *à n.* 16. Ad contrahendam enim familiaritatem requiritur mens, & dens, & sic præstatio victus, vt per Menoch. *de arbitr. casu* 552. *n.* 2. *&* 5. Rot. *in Hispalen. portionis* 2. *Martij* 1614. coram Andrea, impressa per Farinac. *decis.* 584. *n.* 3. *p.* 1. *recent.* cuius memini *de offic. Episc. p.* 2. *alleg.* 5. *n.* 10.

4 Et sic familiaris de præterito præsumitur etiam familiaris in futurum nisi probetur contrarium, vt per Gom. *d. q.* 13. *n.* 5. *in fin. vers. est tamen verum.* Simonet. *de reseruat. q.* 36. *num.* 4. Gambar. *de officio Legati, lib.* 3. *n.* 164. Rot. *d. decis.* 584. *n.* 2. vbi *n.* 3. subdit quòd familiaritas cessat vbicunque familiaris fuit licentiatus, & dimissus; & quòd familiaritas plenè probetur per testes deponentes de scientia, & communi reputatione censuit eadem Rot. *decis.* 116. *n.* 1. apud Farin. *part.* 2. *recent.*

DE REGVLIS IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Regula in dubio inhærendum est donec exceptio probetur.*
2 *Iudicandum est semper secundum regulam.*
3 *Intentionem suam fundatam habet, qui habet regulam pro se.*

1 IN gloss. rubr. ibi, *Potior est eius causa pro qua facit regula,* &c. Notari solet ad hoc quod regulæ in dubio inhærendum est donec exceptio probetur, sequuntur omnes *hic,* gloss. & Doctores *in l. omnis definitio, ff. eod.* Bart. *in l. quoties, ff. si quis caution.* Ias. *in l. cætera, n.* 9. *ff de legat.* 1. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 11. Paris. *cons.* 11. *n.* 17. *lib.* 2. Aym. *cons.* 25. *n.* 8. Roland. *cons.* 81. *n.* 4. *lib.* 1. Molin. *de primog. lib.* 3. *c.* 4. *n.* 33. Burg. de Pace *l.* 3. *Tauri, n.* 84. Menoch. *remed.* 14. *recup. n.* 32. *& cons.* 88. *n.* 61. *& cons.* 187. *n.* 25. Couar. *variar. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 4. Riminald *in* §. *vlt. n.* 77. *Instit. quibus alienare licet,* Surd. *decis.* 255. *n.* 2. *& decis.* 322. *n.* 40. *cum seqq. & cons.* 356. *num.* 18. Card. Mantic. *de coniect. vltim volunt. lib.* 5. *tit.* 15. *n.* 31. Brunor. à Sole *in locis communib. verb. regula,* Cald. Pereira *de extinct. emphyt. c.* 2. *n.* 26. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 8. *n.* 70. *cum seqq.* Moner. *de distribut. quotid. p.* 1. *q.* 9. *n.* 56. *& p.* 2. *q.* 10. *n.* 25. Aloys. Ricc. *in decis. Curia Archiepisc. Neapol decis.* 138. *n.* 1. *p.* 2. & regulæ est standum donec probetur limitatio, idem Aloys. Ricc. *d. p.* 2. *decis.* 107. *n.* 1.

2 Et secundum regulam semper est pronuntiandum, vt per Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 211. Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib.* 3. *c.* 15. *n.* 9. ita vt ab ea non sit recedendum, nisi contrarium expressè reperiatur in iure, Bertazol. *in repet. l. si quis maior, num.* 604. *C. de transact.*

3 Et qui habet regulam pro se, habet intentionem suam fundatam, secundùm Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 1. *n.* 64. *& pract. lib.* 3. *q.* 4. *n.* 13. *& q.* 76. *n.* 8. Bernard Græu. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *conclus.* 36. *consid.* 1. Card. Tusch. *tom.* 6. *lit. R, concl.* 94. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 59. *casu* 12. ita vt ab onere probandi releuetur, ex Mascard. *de probat. concl.* 1261.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione Canonica obtineri.*
2 *Beneficium Ecclesiasticum qui sine Canonica institutione obtinet an sit verus beneficij possessor, ostenditur,* n. 3. & 4.
5 *Beneficium largo modo sumptum comprehendit dignitates, personatus, & Ecclesias omnes cum cura, & sine cura.*
6 *Beneficium Ecclesiasticum non præscribunt à principio Canonicam institutionem non habentes, quamuis cum titulo colorato, & bona fide possideant.*
7 *Verbum,* potest, *negatiuè positum necessitatem importat.*
8 *Posse id dicimus quod licitè possumus.*
9 *Posse quis non dicitur, quod inhonestè potest.*
10 *Clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere si requiratur ab ordinario Superiore.*
11 *Ordinarius non excluditur per regulam de triennali possessore, licet excludatur tertius inquietans in beneficio.*
12 *Princeps ad ostensionem titulorum cogere potest Magnates Regni obtinentes iurisdictionem, & alia iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem iure communi.*
13 *Emphyteuta compellitur à domino directo ad ostendendum titulum.*
14 *Vassallus compelli potest à domino ad ostendendum titulum inuestituræ.*

REGVLA I.

Beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine institutione Canonica obtineri.

DEsumitur ex *c.* 3. *de instit. & ex cap. relatum* 11. *de* 1
iurepatron. & tradunt multipliciter explicantes Duen. *reg.* 77. Ioan. Selu. *de benefic. part.* 3. *q.* 25. *à princ.* Rebuff. *in cap. postulastis in gloss. verbo pertinere, n.* 11. *cum seqq. de cleric. excomm. minist.* Lambert. *de iurepatron. p.* 3. *lib.* 2. *in* 2. *art.* 3. *quæstionis princip. à n.* 4. Brunor. à Sole *in quæst. legal. q.* 38. *à n.* 1. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1814. & ad beneficia Regularia ampliat Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 8. *n.* 18. vbi *gloss.* 15. §. 1. *n.* 14. per hanc regul. tenet vacationem beneficij dici per obitum ius habentis, & non possessionem solam obtinentis.

Hinc illum, qui beneficium Ecclesiasticum sine Ca- 2
nonica institutione obtinet, verum beneficij possessorem dicendum non esse resoluunt Oldrad. *consil.* 1. *num.* 4. Panorm. *in cap. pastoralis, n.* 27. *de causa possess.* Cosmas *in pragm. sanct. tit. de pacificis possess.* §. *Ordinarij, verbo inquirant, col.* 6. *in paruis, & verbo possideat ad fin.* ex ea ratione, quia vbi ius resistit, possessio dari non potest, *l. qui vniuersas* 30. §. 1. *vers. namque locum, ff. de acquir. possess.* atqui ius resistit, & prohibet ne beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institutione obtineatur, patet ex hac reg. ibi, *non potest,* quod verbum manifestam denotat legis resistentiam, ex citatis *infrà num.* 7. Igitur, &c. Deinde probatur quia id, quod non potest obtineri nisi habito respectu ad certam causam si sine illa obtineatur, verè, & propriè non possidetur, *cap. ex transmissa* 8. *vbi gloss. verbo, & ab eo, de restitut. spoliat.* atqui beneficium Ecclesiasticum non potest obtineri, nisi habito respectu ad certam causam, nempe ad Canonicam institutionem,
quæ

quæ nihil aliud est quàm promisio superioris, ex Dyn. *hic*, *à n.17*.& Rebuff. *in praxi*, *tit.quot modis beneficia acquirantur*, *& tit.canonica institutio*. Igitur, &c.

Verùm contrariam sententiam probatunt Anchar. *in princ.* Innoc. Butr. & Panorm. sibi contrarius *n.21.* Bero.*n.86.in cap.in literis 5.de restit spoliat.*Pro quibus facit, quia regula est, quòd proprietas, & possessio longè differunt, & ita vnum sine altero haberi possunt, *l.naturaliter 12. ff.illo tit.in §.nihil commune*; sed hæc regula In beneficio Ecclesiastico immutata non reperitur: ergo beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institutione verè, & propriè non possideretur, nec daretur spoliato de illo restitutio, nisi priùs probaret canonicam institutionem: patet, quia spoliatus non aliter restituitur ad beneficium, quàm si probet se de illo tempore spoliationis possedisse, *cap. consultationibus 10.ad fin.*ibi, *possessionem*, *de offic.deleg.*atqui spoliato de beneficio datur restitutio absque eo quòd probet canonicam institutionem, *d. cap.in literis*, ibi, *Prius de violenta eiectione, quàm de canonica institutione*. Igitur, &c. Iuoat text. *in cap.cùm nostris, vers. auditor*, ibi, *quia talis possessio*, vbi expendit Panorm.*n.6. de concess. prab.*text.etiam *in cap. licèt 28. iuncta gloss. verbo te non vocato, de prab.hoc lib.*

4 Qua sententia retenta non obstant quæ pro prima *suprà* expendimus, nam ad text.*in præsenti*, respondetur non simpliciter resistere cuicunque acquisitioni beneficiorum,sed resistere tantùm licitæ acquisitioni, vt patet ex verbo, *licitè*, quasi sit sensus, beneficium Ecclesiasticum non potest licitè sine canonica institutione obtineri, non tamen negat Pontifex quòd illicitè etiam sine canonica institutione obtineri, & consequenter possideri potest, vt considerant Panorm.*d. n.21.* Cosm.*d.verbo possideat ad fin.*quicquid hoc non aduertat gloss.*hic verbo licitè*. Ad secundum antequam respondeamus, notanda est differentia inter ea, quæ simpliciter, & absolutè obtineri possunt, & inter ea, quæ obtineri non possunt nisi habito respectu ad certam causam, quòd priora non sint simpliciter, & absolutè possibilia, vt sic loquamur, si cum animo possidendi simpliciter, & sine respectu ad illam causam apprehendantur, verè & propriè possidentur, iuxta reg. *l.6.§.qui ad nundinas,in fine*,ibi, *intelligitur possidere, ff. de acquir. possess.* posteriora verò non ita, sed oportet quòd apprehendantur per respectum ad illam causam ex qua obtineri possunt; nam cùm simpliciter, & absolutè possibilia non sint, *d. vers. namque locum*, sed tantùm possideri possint per respectum ad aliquam causam, iuxta supradicta, si absque illo respectu apprehendantur, non dati potest animus possidendi rem eo modo, quo possideri potest, vt patet, subindéque deficit possessio, arg.*l.3.in princ.*ibi, *animo, & §.quemadmodum* 8.ibi,*nisi animo, ff. eod.tit.de acquir. possess.* Ad argumentum igitur in forma negamus maiorem, nam etiamsi ea,quæ non possunt obtineri nisi habito respectu ad certam causam si sine respectu ad illam obtineantur, non dicuntur verè, & propriè possideri, iuxta modò dicta, si tamen per respectum, ad illam, hoc est,habita ratione illius causæ acquirantur, etiam sine illa causa,quia fortasse à parte rei nulla est,verè & propriè possidentur, nec contrarium probat *d. cap. ex transmissa*, etenim text.ille ad probandam mariti possessionem non requirit desponsationem legitimam in particulari, id est,validam,& canonicam in illo casu; patet, nam quamvis,matrimonium dé nullitate in illo casu arguatur, nihilominus maritus dicitur verè, & propriè possidere,*cap ex conquestione 10.eod.tit.*sed requirit desponsationem legitimam, id est, apparentem, seu coloratam, vt appellant,quæ legitima dicitur,quia ex se secundùm leges in communi non consideratis impedimentis in particulari valere poterat,& satis est ad ostendendum, quòd maritus vxorem aliquandn liberam, & vti talem simpliciter impossibilem per respectum ad causam, nempe matrimonium, & ita verè, & propriè possidebat, iuxta supradicta.

In gloss. *Beneficium*, ibi, *sumitur hîc beneficium largo modo,vt comprehendat dignitates, personatus, Ecclesias omnes cum cura, & sine cura.*Ita Rebuff *in tract. nomin.q.9.n.5.*Nicol.Garc.*de benef. p.1.c.6.n.37.* 5

In ead.gloss.ibi, *Et sic nota casum in quo non currit præscriptio*, &c. Notatur ad hoc, quòd à principio canonicam institutionem non habentes beneficium Ecclesiasticum non præscribunt,qnamvis cum titulo eolorato,& bona fide possideant, vt tenent gloss.magna *ad med.in cap.contingit,de dolo*,communis, vt per Balb. *de præscript.* 1. *p.5. princ.n.8.*Bero.*in cap cura, n.11. de iurepatr.* Cou.*in reg. possessor, p.2.§.10.n.9.* Cald.Pereira *de renouat. emphyt. q.15.n.22.* monentur, quia si beneficium Ecclesiasticum præscriberetur, per præscriptionem, & ita sine canonica institutione, posset licitè obtineri;patet, nam ea, quæ præscribuntur post impletam præscriptionem absque vllo alio titulo ex vi præscriptionis licitè obtinentur, gloss.*verbo nouerit, in cap.vigilanti 5.de præscript.& in cap.vlt.verbo nulla, eod.tit.*Anton. Gom. *l.3. Tauri, n.125.* Mench. *illustr. c.74. à princ.* Perez *lib.5. Ordin.col.2. ad fin. pag.140.* Atqui beneficium Ecclesiasticum non potest sine canonica institutione obtineri, vt dicit hæc reg. Igitur, &c. Secundò pro hac parte adducitur text.*in cap.vnic. de eo qui mittitur in possess. hoc lib.* vbi in beneficiis Ecclesiasticis prohibetur missio in possessionem ex primo, & secundo decreto, propter contumaciam rei absentis, nè (inquit Pont.) ad ea ingressus patere valeat vitiosus, atqui si præscriptio admittatur, patebit vitiosus ingressus ad beneficia, vt palàm est. Igitur, &c. Tertiò probari solet hæc sententia ex eo, quia iura publiea non præscribuntur, *l. præscriptio 5.* ibi, *iuri publico non debet obsistere, C.de operib. publ.*

In gloss. *Non potest*, ibi, *hac dicta potest, negatiuè posita, vt hîc, necessitatem importat.* Ita Auil. *ad c. 3. Prætorum in gloss. pnedan*, Lancel. Gallia *in consuetud. Alex.in gloss.non possit, in princ.* Fusch. *lit. P, sing.57.* Molin.*de primog lib.2.c.11.num.12.* Bernard.*reg.487.* Tiraq.*de iure mariti, gloss.4. n.1. & 11.*Conar. *in cap. quamvis pactum, p.2.§.4.n.4.* Mench. *quæst. frequent. c.14.n.3.* Hyppol.*cons.65.n.17. vol.1.* Azeued.*l.1.n.1. tit.5.& l.4.n.1.tit.6.& l.8. n.1. tit.10.lib.3.noua recop.* Gutier.*in repet.l.nemo potest, n.145. ff.delegat.1.* Cald. Pereira *de potest. eligendi, c.10 n.1. & n.42.& de resol. emphyt.c.3.n.1.* Sanch. *de matrim. lib.6. disp.38. n.20.* Cened.*ad Sextum collect.18. n.4.* Petr. Henriq.*respons. opusc.2.n.33.*Franc.Molin.*de ritu nupt.lib.3.q.41.n.31.* Rot. *decis.515.n.3.p.1. recent.* quorum plures refero ego ipse *in tract.de diction.vsufreq.dict.267.n.3.*secundum Lugdun impress. 7

In gloss. *Licitè*, ibi, *id enim dicimus posse quod licitè possumus.* Ita Alciat.per text.*ibi. in l.Nepos Proculo, ff. de verbor. signif.* Bertaz. *de clausulis instrum. claus.27. gloss.13.n.5.* Ego ipse *d.dict.267. n.7.* Hine è contrario posse quis non dicitur quod inhonestè potest, *d.l. Nepos Proculo*, Surd.*cons.203.n.44.*Menoch.*cons.901. num.61.* 8 9

In gloss. *Obtineri*, vlt. ibi, *& nota quòd hæc regula est in argumento contra Clericum, qui est in quieta possessione beneficij sui, & petitur ab eo titulum possessionis*, &c.Notatur ad hoc, quòd Clericus possessor beneficij tenetur titulum suæ possessionis ostendere, si requiratur ab Ordinario superiore, vt per Couar. *in reg. possessor, p.2. §. 10. num.9. col.2.* Marant.*de ordine iudic. p. 4. dist. 13. num. 4.* Caputaquen. *decis. 116.part. 1.* 10

Nau.*conf.4.sub tit.de offic Ordinar.* Selu. *de benef. p.3. q.25.verf.& concludendo*, Cosm. *in pragmat sanct.tit.de pacificis possessoribus,in §. Ordinarij,in gloss. verbo inquirant*, Duen.*reg.77.* Valasc.*de iure emphyt. q.8. n.6.* Bernard.*reg.236.*vbi Salzed. *in addit.* Fulc. *lit.C, fiag.*8. Menoch. *de praesumpt.lib.2.praes.132.num 46.cum seqq.* Perez *l.3.tit.16.lib.8.Ordin. pag.327.*vbi ait, quòd licèt per regulam de triennali possessore excludatur tertius inquietans in beneficio,non tamen excluditur Ordinarius.Mascard.*de probat.concl.1372.* Azened.*l.2.n.5.tit.1. lib.4.noua recop.*Zerol.*in praxi Episcop.p.1.verbo Bulla, vers.ad quintam*, Aloys.Ricc.*in collect. decis. p.5. collect.* 1817.Mar.Anton.*var.resol.lib.1.resol.90.n.7.*

12 Amplia in profanis, & primò vt possit Princeps ad ostensionem titulorum cogere Magnates Regni obtinentes iurisdictionem, & alia iura Regalia super quibus habet fundatam intentionem iure communi, vt

13 post multos receptum asserit Valasc. *de iure emphyt. lib 1 q.8.n.21.*Secundò vt possit emphyteuta compelli à domino directo ad ostendendum titulum, secundùm Corbol.*de iure emphyt.sub tit.de causa priuationis ex eo, quòd emphyteuta non ostendit domino instrumentum renouationis*, Bellug.*in speculo Principum,rub.28. §.praterquam durum,n.*19. Steph. Gratian.*discept.forens.c.*188. *n.31.cum seqq.* Tertiò amplia in vassallo ex Mascard.*d. concl.1372.n.56.* Stephan.Grattan. *proximè citato loco*, quicquid dicat Bernard Graeu. *ad pract. Camerae Imper.lib.2. concl.69. in considerat.*

SVMMARIVM.

1 *Possessor malae fidei vllo tempore non praescribit*, & n.2. & *ratio praestatur*, n.3.

4 *Possessor malae fidei, nec immemoriali tempore praescribit.*

5 *Bona fides in dubio in omni praescriptione praesumitur praesumptione iuris.*

6 *Bona fides in praescriptione immemoriali praesumitur praesumptione iuris, & de iure.*

7 *Praescriptione immemoriali mala fides probari non potest nisi illis modis,quibus aliquid probatur contra praesumptionem iuris, & de iure.*

8 *Leges Ciuiles praescriptionem cum mala fide admittentes sunt abrogatae, ita quòd etiam in foro Ciuili vim non habeant.*

9 *Iuri Canonico, non verò legi Ciuili standum est in materia peccati.*

10 *Consuetudines iniustae, & peccati nutritiuae inter laicos, & in foro Ciuili ex Pontificum auctoritate per Canones abrogantur.*

11 *Lex peccatis voluntariis subditorum vti potest in bonum commune, nunquam tamen poterit ob aliquam causam boni publici praestare auctoritatem peccatis.*

12 *Praescriptione completa, si quis incipiat habere malam fidem, an teneatur rem restituere, remissiuè.*

REGVLA II.

Possessor malae fidei vllo tempore non praescribit.

1 DE materia, & intellectu huius reg. vide Balb.*de praescript.p.3.q.13.num.2. cum seqq.* Conar. *in reg. possessor,p.2.§.8.n.4.& §.11.num.3.cum seqq.* Caballin. *milleloq.*797.Bernard.*reg.*578. Cranet.*de antiq.tempor. p.4.§.materia illa,à n.16.& consil.146.à princ.*Ludouic. Mexia *in tract. tassae panis, concl.1.à num.134.* Lael.de Zanch.*de priuileg.Ecclesiast. priuileg.22.n.10.& priuileg.69.à princip.* Anton.Gabr.*commun. tit. de praescript. concl.1.n.55.cum seqq.& conclus.3.* Molin. *de primogen. lib.2.c.6.n.67.*Gutier.*canonic.lib 1.c.34.n.68. cum seq.* Menoch.*de arbitr.casu 225.à princ.* Ceued.*ad Decret. collect.50.n.1.*Valasc.*consult.8. n.25.* Bonacos. *commun. crimin.p.2.verbo praescriptio, fol.62.* Mascard. *de probationib.concl.999.n.1.& concl.1215.n.20.*Beocìd. Aegid. *in comment.ad l.ex hoc iure, ff. de iustit. part.1.c.2.n.24.* Caputaq.*decis.24.n.1.& 2.*Rot *decis.197.n.6. & decis. 221.n.7.* apud Farin. *p.1.recent.*

Licèt autem circa rationem varient scribentes tam in *cap.vltim. de praescript.* quàm *hic*, vbi Ioan.Andr.*in mercurialib.q.3.* Dyn. Monach. & alij, Mench. *illustr. cap.22.num.8.*tamen ex mente communis,& Sot.*lib.4. de iustit. q.5. art. 4.* & aliorum, praesertim ex mente *d.cap.vlt.& cap.vigilanti, eod.tit.* dici potest rationem in hoc esse, quia nullus delinquens per suum peccatum, & eius continuationem ex legis auctoritate acquirit praemium, vel commodum aliquod, vt colligitur, tum ex reg. *cap intelleximus, de iudic.& cap.ex tenore de rescript.* cum aliis,tum etiam quia absurdum, & omnino iniustum est praemia, quae virtutis tantùm propria sunt, & secundùm omnem iustitiam constitui debent,vt boni,vel meliores efficiantur,*l.1.ff.de iustit.* ex legis auctoritate deferantur iniquis, qui supplicia promerentur, & ita quòd lex sit nutritiua peccatorum, quibus faueat, & ad quae inuitat subditos, quibus pro suppliciis praemia, pro incommodis, quae promerebantur contra iustitiam, commoda deferat, contra reg.*cap.erit autem lex, 4. dist. & cap.quae contra mores* 8.*dist.& cap. ex parte, de consuetud.* iunct.*l. bona fides, vers. nam mala, ff.depositi, l.inficiando, §.1.* ibi, *quid tam ridiculum, ff. de furtis*; constat autem quòd si malae fidei possessor vllo tempore praescribat iam delinquens ipse per suam malitiam, nequitiam, & peccatum etiam continuatum, contra omnem iustitiam retinens alienam rem, praemium, & commodum acquirit, scilicet dominium eiusdem rei, vel ius alienum, quòd praescribit, *l. 3. ff. de vsucap.* Igitur, &c. 3

Vllo tempore.] Et ita nec immemoriali, vt intendit *d.cap.vigilanti*, ibi, *nulla antiqua*, & docent Conar.*d. part.* 6. *num.4.* Valasc. *de iure emphyt. quaest.8. n.25. & col.8.num.25.* Gabr. *d. tit. de praescript. conclus.1. num.55.vers.contrarium*, Molin. *de primog. lib.2.cap.6. num.6.* Pinel.*in auth.nisi,à num.14. C. de bonis matern.* Mench.*illustr.c.81.num.10.* Menoch. *remed.15. recup. num.417.& de arbitrar.lib.2.casu 225.à princ.*Mascard. *de probat. concl.1213. num.45. cum seq* Et suadetur, quia ratio suprà adducta, ob quam praescriptio cum mala fide prohibetur, multò magis in praescriptione immemoriali viget, in qua peccatum malae fidei possessoris eo grauius est, quo ille diutius alienum retinens commoratur, *cap. vlt. in princ. de consuetud.* quamvis contradicant, Salicet. *in l.2.num.8.C. de seruitut.* & alij citati per Conar. Gabr. & Mench. *citatis locis.* Verùm ex mente Dec. *in l. traditionibus, num.11.C de pactis*,& Alciat.*de praesumpt. part.2.n.14.* ac aliorum praedictae opiniones ad concordiam reduci possent, ita vt iuxta communem necessaria sit bona fides ad effectum, vt si mala constiterit, praescriptio etiam immemorialis locum non habeat; at verò iuxta sententiam Saliceti, & aliorum huiusmodi bona fides in praescriptione etiam immemoriali adeò iure praesumitur, vt de illa tractandum non sit, hoc est, non sit probanda ab eo, qui praescriptione nititur, quamvis ab aduersario legitimè probata praescriptionem inficiat, & impediat iuxta communem, licèt 4

licèt autem in omni præscriptione bona fides in du-
bio præsumatur, vt per *gloss. pen. in cap. Sanctorum*,
gloss verbo bona, in cap. si diligenti, de præscript. Tiraq.
de præscript. gloss. 2. *vers. bona autem*, Couar. *in reg. pos-*
sessor, p. 2. §. 8. *n.* 2. præsumptione scilicet iuris tantùm,
ita, vt mala fides ex aduerso legitimis modis, vel etiam
indiciis probari possit, iuxta tradita per Gam. *Lusit.*
6 *decis.* 290. *n.* 2. Menoch. *de arbitr. casu* 225. *à princ.* Ni-
hilominus tamen in præscriptione immemoriali præ-
sumitur bona fides præsumptione iuris, & de iure, vt
intendit Brutie. quem refert Salicet. *in l.* 2. *n.* 8. *C. de*
seruit. post alios Alciat. *d. n.* 14. Bursat. *cons.* 41. *n.* 9. *lib.* 1.
7 Gabr. *d. tit. de præscript concl.* 1. *n.* 50. vnde consequitur
in præscriptione immemoriali malam fidem probari
non posse, nisi illis modis, quibus aliquid probatur
contra præsumptionem iuris, & de iure, iuxta gloss.
& communem *in cap. is, qui fidem, de sponsal. & in l.*
contractibus, verbo nullo modo, C. de non n. pecun. Tiraq.
de retract. lig. §. 4. *gloss.* 1. *à n.* 37. Couar. *de sponsal. p.* 1.
c. 4. §. 1. *n.* 3.
8 In gloss. *Possessor*, ibi, *nisi velis dicere leges esse cor-*
rectæ. &c. Iniustæ igitur, & vt tales meritò abrogan-
tur leges Ciuiles præscriptionem cum mala fide ad-
mittentes, ita quòd etiam in foro Ciuili vim non ha-
beant, vt per Couar. *hic, p.* 2. §. 11. *n.* 3. & 5. Fortun. *de*
vltimo fine illat. 4. *à princ.* Tiraq. *de præscript. gloss.* 2. *à*
princ. Padil. *in l.* 2. *à num.* 78. *C. de seruit.* Perez *ad rubr.*
tit. 14. *lib.* 3. *Ordin.* Aoendan. *de exequend. mand. lib.* 2.
9 *c.* 11. *col.* 2. Etenim in materia peccati (de qua *hic* agi-
tur propter malam fidem præscribentis) in vtroque
foro standum est legi Canonicæ, non verò Ciuili, quæ
tanquam iniusta etiam in suo foro per illam reproba-
tur, ex resolutis per Surd. *decis.* 158. *n.* 9. & *de aliment.*
tit. 7. *q.* 29. *n.* 11. Azeued. *ad tit.* 1. *n.* 17. *lib.* 2. *nouæ recop.*
Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ, gloss.* 5. *n.* 120. Camil.
Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 13. *de legibus, n.* 82.
Sic decisio *auth ex complexu, C. de incestis nupt.* abro-
gata est per *cap. cùm haberet, in fine, de eo qui duxit in*
matrim. Sic *l. eos, C de vsuris*, cum similibus probans
vsuras, & ad illas actionem, & iuris remedia conce-
dens, indistinctè in vtroque foro abrogatur per
10 *Clem.* 1. *de vsuris*. Sic similiter etiam inter laicos, & in
foro Ciuili consuetudines iniustæ, & peccati nutri-
tiuæ ex Pontificum auctoritate per Canones abrogan-
tur *in cap. ex parte, de consuet. in c.* 2. *de probat. & in c.* 1.
de torneam. Non obstat quòd vti iustæ in suo foro ser-
uantur leges Ciuiles, quæ publico bono prouidentes
mala aliqua permittunt, & subditorum peccata impu-
nita relinquunt ad vitanda maiora mala, sic deceptio
intra dimidiam iusti pretij ex *l.* 2. *C. de rescind. vendit.*
11 *cap. cùm dilecti, de empt.* Sic etiam meretrices passim
tolerantur, & permittuntur impunè, nè adulteria, &
grauiora carnis peccata insurgant, iuxta ea, quæ dixi
in collect ad cap inter opera, de sponsalibus, quia respon-
detur legem humanam iustè posse peccata aliqua per-
mittere, impunita relinquendo, vt in prædictis
exemplis, & aliis, quia punitio neque semper, & in-
distinctè est in præcepto, sed ex causa pro loco, &
tempore attentis circumstantiis secundùm pruden-
tiam iustè omittitur. Sic etiam potest lex peccatis vo-
luntariis subditorum vti in bonum commune, nun-
quam tamen poterit ob aliquam causam boni publici
præstare auctoritatem peccatis, & illa fouere præmiis
propositis ad delinquendum inuitando, quia hoc
semper, & omni casu, est illicitum, & contra iustitiam
legis naturalis, & diuinæ, secundùm quam non licet
facere malum, vt inde sequatur bonum, ex D. Paulo *ad*
Rom. 3. Sanè lex Ciuilis admittens præscriptionem
cum mala fide non permittit aut dissimulat, neque
peccatis voluntariis subditorum vtitur, sed magis au-

ctoritatem præstat, fouet, & ad peccandum inuitat subditos aliena retinentes, propriis præmiis, scilicet acquisitione rei, vel iuris præscripti; vnde licèt lex illa bonum finem intenderet, medium tamen, quo vtitur ad illum finem consequendum, est omnino ineptum & illicitum, ac subinde omnino fugiendum vtpote magis nociuum; & periculosum, quàm sint reliqua omnia, quæ euitare intendit, vt in simili docet text. *in cap. de hoc, de celebrat. Missar.*

In ead. gloss. ibi, *Si autem quæratur de eo, qui com-* 12
pleta præscriptione incipit habere malam fidem an tenea-
tur rem restituere? De hac quæstione vide Guid. Pap. *sing.* 836. Alciat. *in cap. uenit de iudic. n.* 31. Sot. *de iustit. lib.* 4. *q.* 5. *art.* 4. Palat. *in repet. rubr. de donat. inter virum, & vxor.* §. 65. *n.* 28. & *l.* 63. *Tauri, n.* 39. Balb. *de præscript. p.* 3. *q.* 9. *in princ.* Tiraq. *de præscript.* §. 1. *gloss.* 2. *n.* 13. & *in tract. cessante causa, limit.* 12. *n.* 26. *cum seqq.* Boër. *decis.* 211. *n.* 13. *cum seqq.* Medin. *in C. de restitut. q.* 18. Anton. Gom. *l.* 3. *Tauri, n.* 135. Reboff. *in repet. cap. postulastis, in gloss. verbo retinere, à n.* 25. *de cleric. excommun. ministr.* Couar. *hic, p.* 3. §. 2. *à princ.* Mench. *illustr. lib.* 2. *c.* 74. Sarmient. *lib.* 2. *select. c.* 10. *à princ.* Spin. *in speculo testam. gloss.* 32. *princ. n.* 70. Gutier. *pract. lib.* 2. *quæst. à num.* 24. Castr. *de lege pœnali, lib.* 2. *cap.* 5. Menoch. *remed.* 16. *recup. n.* 17. Less. *de iustit. lib.* 2. *c.* 6. *dub.* 17. *n.* 50. & *seq.* Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo præscriptio, differ.* 6. Ioan. Sanct. *in select. disp.* 48. *num.* 58.

SVMMARIVM.

1 *Præscriptio non procedit sine possessione.*
2 *Possessio est corporalis rei detentio animo, & opinione domini, vel secundùm alios, corporalis rei detentio corporis, & animi iuris adminiculo concurrente.*
3 *Possessio duplex, est naturalis, & ciuilis.*
4 *Possessio naturalis ad vsucapiendum non sufficit, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiritur ciuilis, quam ipse absens animo retinet.*
5 *Possessionis veræ ad similitudinem introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quæ eosdem, vel similes effectus operatur ac vera possessio.*
6 *Furiosi, infantes, & similes, qui intellectu carent, possessionem acquirere, seu incipere, possidere non possunt.*
7 *Possessio vera non transfertur, quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem.*
8 *Locatio dominium non transfert.*
9 *Possessio non transfertur in eum apud quem res deponitur.*
10 *Possessio transit in sequestrem quando sequestratio fit voluntate, & consensu partium, secus verò si sit necessaria, iubente scilicet iudice.*
11 *Creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possident, sed potiùs debitor qui tradit.*
12 *Possidere verè non dicuntur illi, qui in possessionem mittuntur causa custodiæ ex iudicis decreto.*
13 *Precario rem accipiens verè, & propriè non possidet.*
14 *Commodataria rei possessio in commodatarium non transit.*
15 *Vsufructuarius rem, in qua habet vsum fructum, non possidet.*
16 *Possessio non acquiritur ex actibus, qui iure amicitiæ & familiaritatis fiunt.*

Ee 2

17 Præ

17 *Praescribi non possunt ea, quae consistant, in mera voluntate.*

REGVLA III.

Sine possessione praescriptio non procedit.

1 DEsumitur ex *l. fine possessione, ff. de vsucap.* cum aliis citatis à gloss. *hic* exornant Balb. *de prascr. 2. part. 4. princ. n.* 8. Honded. *conf.* 8 *1. n. 4. lib.* 1. Anton. Monach. *Lucensi decis.* 14. *num.* 59. & hinc vulgò dicitur, præscriptum tantum censetur, quantum possessum, *l.* 1. §. *si quis hoc interdicto, ff. de itin. actúque priuato,* Abb. *in c. accedentibus, in fin. de priuileg. & conf.* 101. *n.* 7. *vol.* 1. Octau. Gloric. *resp.* 1. *p.* 3. *num.* 147. *cum seqq.* Aufrer. *ad Capell. Tholos. q.* 323. Paris. *conf.* 27. *num.* 150. *vol.* 1. *& conf.* 73. *n.* 15. *vol.* 4. Put. *decis.* 107. *lib.* 1. Capyc. *decis.* 109. *n.* 32. Boët. *decis.* 58. *nam.* 6. Mascard. *de probat. concl.* 14. *n.* 23. *& concl.* 946. *n.* 8. Honded *conf.* 79. *n.* 47. *lib.* 1. Mat. Anton. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 10. *n.* 20. Anton. Monach *d. decis.* 14. *num.* 56. Ioseph. Aldrete *in allegat. pro omnimoda Regalarium exempt. part.* 2. *cap.* 4. *num.* 12.

2 Possessio, quæ secundùm Duaren. *lib.* 1. *disputt. c.* 18. *& ad tit. de acquir. possess. cap.* 1. VVezembec. *in paratitl. sub tit. de acquir. possess. num.* 2. & Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib.* 5. *c.* 6. *col.* 1. *vers. sit ergo,* est corporalis rei detentio animo & opinione domini. Vel meliùs forsan corporalis rei detentio corporis, & animi iuris adminiculo concurrente, vt definiunt Cancl. *in reg.* 3. *lib.* 6. §. *is autem,* Petr. Gregor. *syntagm. lib.* 1. *c.* 13. *nam.* 4. Azor *institut. moral. tom.* 3. *lib.* 1. *c.* 31. Molin. *de iustit. tom.* 1. *disp.* 12. Less. *eod. tract. lib.* 2. *c.* 3. *num.* 40. Rebello *de obligat. iustit. part.* 1. *q.* 8. *sect.* 3. du-

3 plex est, naturalis scilicet, id est, quæ corpore; & ciuilis, id est, quæ iure consistit, ita *gloss.* 1. Cuiac. & alij *in l. nemo* 10. *C. de acquirend. possess. gloss. in l.* 1. §. *deiicitur, ff. de vi arm & in l.* 1. *verbo naturaliter, & verbo ait, ff. de acquir. poss.* Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, n.* 19. Couar. *in reg. possessor, p.* 2. *in initio, n.* 4. Vacon. *declarat.* 34. *à princ. & declar.* 36. *in fin.* Fachin. *controu. iuris lib.* 8. *c.* 5. Peregr *lib.* 3. *var. à n.* 22. *&* 41. Ant. Fab. *in suo C. lib.* 7. *tit.* 7. *definit.* 24. *n.* 8. Marescot. *var. lib.* 2. *c.* 74. *à n.* 6. Valasc. *de iure emphyt. q.* 18. *n.* 5. Cenall. *commun. contra commun. q.* 640. *vers. sed contrarium,* Gilchen. *de prascr. p.* 2. *membr.* 2. *c.* 3. *n.* 34. qui omnes resoluunt possessionem ciuilem à naturali differre, quia hæc corpore tenetur, in præsentia rei, illam tenet absens in ipsius rei absentia.

4 Circa materiam vsucapionis non sufficere dictam possessionem naturalem, quam habet ille, qui absentis, & ignorantis possessionem ingreditur, sed requiri ciuilem, quam ipse absens animo retinet, resoluunt gloss. magna *in fin. in l.* 1. *C. de seruis fugit.* Gom. *d. l.* 45. *Tauri, n.* 105. Bald. *de praescript.* 2. *p.* 3. *princ. q. vlt.* Cou. *in reg. possessor, p.* 2. *in initio, n.* 7. & plures alij, quos refert, & sequitur Gilchen. *d. p.* 2. *memb.* 3. *c.* 2. *num.* 6. arguentes ab absurdo, quia cum certum sit Ciuilem sufficere, ex text. *in l.* 1. §. *per seruum, qui in fuga, ff. de acquir. possess.* dum probat seruum, qui in fuga est, à domino vsucapi posse, vnde dicere non possumus habentem naturalem etiam vsucapere propter absurdum, quod sequitur si vterque vsucapione eiusdem rei dominium acquirat, contra vulgarem reg. text. *in l. si vt certo,* §. *si duobus, ff. commodati.*

5 Ad similitudinem veræ possessionis introducta est pro iuribus incorporalibus quasi possessio, quæ eosdem, vel similes effectus operatur, ac vera possessio, de qua facit mentionem text. *in l.* 3. §. *vlt.* ibi, *quasi in possessione, ff. de vi, & vi armata, & in l. quis diuturno,* ibi, *longa quasi possessione, ff. si seruitus vend.* & docent Couar. *in reg. possess. p.* 2. *in princip. num.* 6. & S. Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib.* 1. *c.* 13. *n.* 12. Gilchen. *de praescript. part.* 2. *membr.* 3. *cap.* 12. Fachin. *controuers. lib.* 3. *c.* 20. *à num.* 22. Ideo pro hac quasi possessione tuenda interdicta velut, seu quasi possessoria constituta esse ait text. *in l. pen. ff. de seruitut.* aliàs *l. vlt.* secundùm Anton. August. *lib.* 1. *emendat. cap.* 7. *& lib.* 3. *cap.* 1. *ad med.* prosequuntur eandem materiam quasi possessionis multis adductis ex antiquioribus, & recentioribus, Castill. *lib.* 1. *de vsufructu, cap.* 12. *à princip.* & omnino *à num.* 6. Peregrin. *variar. lib.* 3. *à num.* 48.

Primò ex dictis infertur furiosos, infantes, & similes, qui intellectu carent, possessionem acquirere, seu incipere possidere non posse, vt per text. *in l.* 1. §. *adipiscimur, ff. de acquirend. possessione, & l. quamuis* 32. §. *infans, ff. eod. tit.* docent Conan. *comment. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 4. Donel. *comment. lib.* 5. *c.* 11. Menoch. *remed.* 4. *adipisc. à n.* 296. 6

Secundò infertur veram possessionem minimè transferri quoties res traditur ex causa, vel titulo non habili ad dominij translationem, vt resoluunt Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tit. de materiis possessor. in praefat. à num.* 29. Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, à num.* 6. Peregrin. *lib.* 4. *var. à n.* 44. Vnde euenit eo quòd locatio dominium non transfert. *l. non solet. ff. locati,* per eam in conductorem non transire possessionem, sed illam à domino locante retineri, vt probat text. *in l. qui vniuersas* 30. *in. vlt. ff. de acquir. possess.* comprobant Donel. *comment. lib.* 5. *c.* 13. *vers. sed in hac,* Menoch. *remed.* 3. *retin. à nam.* 46. Valasc. *de iure emphyt. q.* 20. *num* 10. Caroc. *de locato, part.* 2. *tit. vnde vi, pag.* 1-3. intellige procedere in locatione ad modicum tempus, non verò in ea, quæ fit ad vitam, vel ad longum tempus decennij, & vltrà, vt docuit gloss. magna *in d. l. si vt certo,* §. *si duobus, ff. commodati,* quam receptam testatur Valasc *de iure emphyt. q.* 18. *n.* 2. 7 8

Tertiò infertur minimè transferri possessionem in eum, apud quem res deponitur, vt probat *l. licèt* 17. §. *rei depositae, ff. depositi, l. qui vniuersas,* §. *vlt. ff. de acquir. possess.* Anton. Gom. *tom.* 2. *variar. c.* 7. *n.* 2. Petr. Gregor. *syntagm iuris lib.* 23. *c.* 3. *n.* 4. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tit. de sequestris art.* 1. *gloss.* 1. *n.* 13. Donel. *comment. lib.* 12. *c.* 13. Caroc. *de deposito, p.* 2. *q.* 60. Azor. *instit. moral. p.* 3. *lib.* 7. *tit. de deposito, c.* 1. Rebello *de obligat. iustitiae, p.* 2. *lib.* 16. *q. vnica, n.* 1. *pag.* 830. Comitol. *de contractib. p.* 3. *c.* 8. *n.* 5. Quidam verò distinguunt inter sequestrationem voluntariam, quæ scilicet fit voluntate, & consensu partium, in qua inquiunt possessionem transire in sequestrem, iuxta *d.* §. *rei depositae,* & necessariam, quæ iubente iudice fit, in qua negant possessionem transire in sequestrem, nisi id expressè actum sit, & procedere text. *in l. interesse* 39. *ff. de acquir. possess.* ita distinguit Bart. & esse communem profitetur Abb. *in cap. examinata, n.* 14. *de iudic.* Corras. *lib.* 3. *miscel. c.* 2. *a.* 12. Greg. Lop. *ad l.* 1. *gl.* 1. *tit.* 9. *p.* 3. & post Card. Felin. Graua. & Menoch. *d. remed.* 3. *retin. à n.* 86. & plures alios, quos refert, & sequitur Caroc. *de sequestr. dict. p.* 1. *quaest.* 4. *à n.* 1. Gam. *Lusit. decis.* 177. *num.* 3. *& decis.* 331. *n.* 3. Azeued. *tit.* 1 2. *in princip. n.* 7. *cum seqq. lib.* 4. *noua recopil.* & ab hac minimè esse recedendum concludit Cald. Pereira *quaest. forens. lib.* 1. *quaest.* 21. *num.* 3. sequitur Rota apud Seraph. *decis.* 756. *num.* 3. 9 10

Quartò infertur creditores, quibus ad securitatem debiti res pignori traditur, minimè possidere, sed potiùs debitorem, qui tradit, vt probat text. *in l. secundum* 15. §. *creditor, ff. qui satisd. cogantur, & in l. qui pignoris* 36. *ff. de acquir. possess.* docent Balduin. *in tract.* 11

de

de pignorib. c. 15. per totum, Anton. Fab. in ration. ad dictum, §.creditor, distinguendo tamen cum Menoch. remed. 3.retin.n.160.& Gilchen. de prascript.p.3.c.12. num.8. & 25.

12 Quintò infertur illos, qui in possessionem mittuntur causa custodiæ ex indicis decreto, verè possidere dici non posse, cùm animo, & opinione domini rem non teneant, sed custodiæ causa, l.i nm legati 12.ff.quibus ex causis eatur, Neguz.de pignorib. p.3.membr.2.à n.6.Anton.Gom.in d.l.45. Tauri, n.9.& latissimè Menoch.remed.3.retin.à num.163. Scacc.de appellat.q.17. limit.6.membr.4.à n.323.

13 Sextò infertur eum, qui precario rem accepit propriè, & verè non possidere, vt probat l. si seruus 22. §.1.ff.de noxalib. action. l.certè 6. §.is, qui rogauit, ff. precario, docent Conan. comment. iuris Ciuilis, lib.3. c.10.n.6. Donel. comment.lib.5.c.14. ad fin. Concinac. lib.4.q...c.21.n.8.

14 Septimò infertur rei commodatariæ possessionem in commodatarium non transire, l.rei commodata, 8.ff. commodati, d.l. qui vniuersas, §.vlt. ff.de acquir. possess. notant Anton. Gom d.l.45. Tauri, n.8.& tom.2. var. c.7.n.1. Conan. lib.-. c.3. num 1. ad fin. Petr. Gregor, syntagm.iuris, lib.23.c.1.n.6. Azor. instit. moral. p.3. lib.-. cap 6.

15 Octauò infertur vsufructuarium rem, in qua habet vsumfructum, non possidere, vt probant l. sciendum, §.item qui, ff. qui satisdare cog.l.1.§. per eum, ff. de acquir. possess.l.1.§.quod ait Prætor, ff. quorum legatorum, cum similibus, docent Cujac.in l. naturaliter, ff. de acquir. possess.& lib.9.obseru.33.Cou.in reg. possessor, p.1. in initio, n.5.Vacon.declar.38.n.4.Duar.in l.1. in princ. col.2. ff. de acquir. possess. Iacob. Coneinae.d.c.21.n.5. Fachin.lib 8.controuers.c.18. Donel. comment.lib.5.c.6. col. 2. vers. in omnibus; ac proinde ipsum vsufructuarium non verè, neque sibi, sed domino proprietatis possidere, solamque habere possessionem non aliter quàm colonum, quem in eodem proposito vsufructuario æquiparat text.in l.certa 6.§.is qui rogauit, ff. precario, tradunt Valase. de iure emphyt. q.12. num.3. Gilchen.de prascrips. n.emb.3. c.2.n.3.& 4. Molin. de iustit. tract.2. disp.12. vers. dubium. Quamvis contrariam sententiam, quòd vsufructuarios sibi, & nomine proprio naturalem, & veram possessionem habeat ipsius rei in qua vsumfructum habet, teneant Ias. in d.l. naturaliter, n.5. cum seqq Valase. de iure emphyt. q.18.n.6.Anton. Gom. d.l.45. Tauri, n.100. Menoch. remed.1.recup.n.7.Boër. Tiraq.Villalob.Surd.Sfort. & plures alij, quos refert, & sequitur Castil. controuers. lib.1.de vsufruct.c.6.à n.28.vsque ad finem.

16 Nonò infertur ex actibus, qui iure amicitiæ & familiaritatis fiunt, possessionem non acquiri, vt in eo, qui ortum, aut fundum amici ingreditur, vel similem actum exercet leuandi animi causa & iure amicitiæ, probat text.in l. qui iure 41. ff. de acquirend. possess.simile exemplum de eo, qui hospitem iure amicitiæ sæpiùs recipit, probat text.in l.& habet,§.hospites, ff. precario, & in rustico,qui singulis annis solet ad amicum afferre par caponum, tradit gloss. verbo qualitatem in l.solet, ff.de offic.Proconsul.multisque aliis exemplis exornant Rip.in c.3.n.39.cum seqq. de causa possess. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de modis possess. in præfat. à n.17.Tiraq.in tract.de mort.p.3.declar.3. Couar.in reg. possessor, p.2.§.4.n.6. Menoch.de arbitr.casu 160. Mascard. de probat. concl.1184.n.12. Cald. Pereira cons.2.

17 n.17.cum seqq.& ideò ea, quæ consistunt in mera voluntate, præscribi non possunt,l.Proculus, ff.de damno, infecto,l.1.§. denique, & l. si in meo, ff de aqua pluuia arc.Tiraq.de retract.tit.2.§.1.gloss.2.n.21.Conar.lib.1. var.c.9.n.1.& 2. Menoch. de arbitr. casu 44.à n.6.& cons.143.n.3.& 29. Mench.vsufreq.c.4.n.9. Cald. Pereira de renouat. emphyt. q.15. n.42. Gonzal. ad reg.8. Cancel.gloss.5.§.6. n.37. Stephan. Gratian. discept. forens.c.88.n.15.& c.89.à n.12. Monet.de option. Canon. c.8.n.21.nec etiam consuetudo, quamvis immemorabilis, potest cadere super ea, quæ sunt facultatis,Surd. decis.127.n.81.cum seqq. Stephan. Gratian.discept. forens.tom.1.c.87.n.14.& c.297.n.10.Card.Tusch.lit.C, concl.802.& concl.709.ex n.59. Beltramin.in annot.ad decis.162. Gregorij XV.lit.C, Gonzal. ad reg.8.Cancel. gloss.5.n.39 in fin.Rot.decis.778.n.5. p.1.diuers. & decis. 536. sub n. 4. p. 1. recent. Quando verò concurrit actuum pluralitas per longum temporis internallum gestorum excluditur præsumptio facultatis, & dici debet actus esse gestos ex necessitate, ex traditis per Rip.in cap. cùm Ecclesia Sutrina, n.75.de causa possess. Cæs.de Grass. decis.5. n.3. eod tit. Seraphin.decis.212. n.2.& decis.323.n.4. Beltramin.in annot.ad d.dec.162. lit.C, nouissimè Ioseph.Ramon.cons.65.n.21.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.*
2 *Reatus ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter adimitur quàm si id quod verè, aut virtualiter ablatum est restituatur.*
3 *Peccatum mortale duplicem continet deformitatem, pro qua duplex quoque pœna illi debetur.*
4 *Peccatum quomodo dicatur in præsenti esse reatus ad pœnam æternam, ostenditur.*
5 *Peccatum, id est, reatus pœnæ æternæ de quo hìc, non est simpliciter & absolutè quicunque actus, sed est ille tantùm, qui insurgit ex alicuius rei ablatione.*
6 *Iustitia commutatiua offenditur vbicunque aliquid verè, aut virtualiter aufertur.*
7 *Anima defuncti propter dilationem restitutionis ab herede faciendæ, in Purgatorio non detinetur.*
8 *Declaratur text.* in cap. in literis, de raptoribus.
9 *Peccatum, & delictum, & crimen inter se differunt.*
10 *Furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptatione rem alienam acquirens, tenetur restituere, etiamsi res sic ablata periret casu fortuito, & etiam sine culpa eius leuissima.*
11 *Satisfactum intelligitur, si is, cui facienda erat restitutio, liberaliter remittat, nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit.*
12 *Restitutio facienda est expensis eius, qui iniustè rem accepit, & mittenda ad dominum vbicunque fuerit.*
13 *Restitutio vbi nescitur cui sit facienda, res sic iniustè possessa prouidentia Episcopi pauperibus debet erogari.*
14 *Restitutio non competit, sed pauperibus erogabitur, vbi turpitudo versatur ex parte vtriusque.*
15 *Restituenda non sunt danti, sed pauperibus eroganda data ob turpem causam.*
16 *Verbum,* restitutio, *latè sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit.*

REGVLA IV.

Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.

DEsumitur ex S. August. epist. 54. ad Macedon. cuius verba habentur in cap. si res 14. q. 6. & 1
in cap. cùm tu 5. de vsuris, latè de materia restitutio-

nis agnnt D. Thom. 2.2. q.62. Medin. *per aliquot quæstiones de rebus restit.* Sot. *lib.4. de instit. q.6. & 7.* D. Antonin. *p.2. tit.2. à c.1. vsque ad* 8. Couar. *in repet. huius reg.* Nau. *in man. c.17. n.6. cum seqq.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.4. de restit.* Gabr. Vasq. *in opusc. moral. tract. de restit. in foro conscientia.*

2 Ratio decisionis est, quia reatus ad pœnam æternam, qui insurgit ex violatione iustitiæ commutatiuæ, non aliter admittitur quàm si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, vt constat ex septimo præcepto Decalogi, de quo Exodi 20. *non furtum facies*, in eo enim implicitè, & reductiuè continetur aliud præceptum licèt formaliter sit distinctum, de restituendo ea, quæ contra iustitiam commutatiuam verè, aut virtualiter auferuntur, vt per D. Thom. 2.2. *q.66. art.3.* Sot. *de instit. lib.4. q.6. art.1.* Ledesm. 2.4. *q.18. art.2. post princ.* Sed hic agitur de reatu ad pœnam æternam, qui insurgit ea violatione iustitiæ commutatiuæ. Igitur, &c. Ad probationem minoris ad-
3 uertendum est peccatum mortale duplicem continere deformitatem, altera est auersio à Deo summo atque incommutabili bono, in qua consistit ratio formalis peccati; altera est inordinata conuersio ad bonum commutabile, nempe ad creaturas: propter hanc duplicem deformitatem duplex quoque pœna peccato debetur; vna est, quæ respondet auersioni à Deo, & dicitur damni, nimirum carentiæ visionis diuinæ, altera est, quæ respondet inordinatæ conuersioni ad creaturas, & dicitur pœna sensus, nimirum ignis, & cruciatus; colliguntur hæc ex D. Thom. 1.2. *q.78. art.4. & p.3. q.86. art.4.* Vtraque autem pœna quandiu peccator ad Deum non conuertitur est æterna, prior, quia respondet culpæ infinitæ, nempe auersioni à Deo, & conueniens est, vt qui in bonum æternum peccauit, in æternum quoque puniatur; posterior verò, quia etiamsi respondeat culpæ finitæ, nempe inordinatæ conuersioni ad creaturas, quæ in vnoquoque vitio certos mali gradus habet, & ita ex parte obiecti & secundùm se, sit pœna temporalis; nihilominus tamen ex parte peccantis quandiu ille ad Deum non conuertitur, est æterna, patet quia non solùm respondet inordinatæ conuersioni ad creaturas, secundùm se, sed etiam inordinatæ conuersioni ad creaturas prout est causa durationis prioris deformitatis, nempe auersionis à Deo. Vnde cùm inordinata conuersio ad creaturas, prout est causa durationis prioris deformitatis, nempe auersionis à Deo, quodammodo contineat culpam infinitam, vt patet, meritò etiam pœna, quæ respondet huic culpæ, quandiu peccator ad Deum non conuertitur, in hunc sensum æterna est, & vti talis in inferno luenda, iuxta illud Matth. 25. *Discedite à me maledicti in ignem æternum*, significat Concil. Trid. *sess.6. de iustific. can.30.* & ad hæc reducenda sunt quæ tradunt S. Thom. *d. q.87. art.6.* Magist. & communis *in 2. dist.42.*

4 In hunc igitur sensum dicimus peccatum de quo *hic*, esse reatum ad pœnam æternam. Probatur, quia in hac reg. agitur de peccato, id est, de macula, seu labe peccati ante dimissionem, & ita antequam peccator ad Deum conuertatur; constat ex verbis text. ibi, *non dimittitur*, atqui macula, seu labes peccati ante dimissionem importat reatum ad pœnam æternam, scilicet damni, quæ æterna est, iuxta supradicta. Igitur, &c. Addimus postquam peccator ad Deum conuertitur, tollitur omnino reatus ad æternam pœnam damni, & reatus ad æternitatem pœnæ sensus. Patet, nam quemadmodum hæc per auersionem à Deo tanquam per malum infinitum incurruntur, & sunt veluti consequentia inimicitiæ Dei, in qua qui est necessariò pœnas æternas luere debet, ita etiam per conuersionem, quæ peccator reordinatur in Deum, tanquam per bonum quoddam infinitum, omnino tolluntur, & illorum sublatio est etiam veluti consequens amicitiæ Dei, cum qua non est compatibile, vt quis sit reus pœnarum æternarum, quare in his terminis tantum manet, in peccatore reatus ad pœnam sensus secundùm se, & ita temporalem iuxta supradicta, qui compatibilis est cum conuersione, & cum amicitia Dei quovsque in hoc sæculo, vel in Purgatorio per opera pœnalia luatus.

Peccatum namque, id est, reatum pœnæ æternæ de 5
quo *hic*, non est simpliciter & absolutè quicunque actus, sed est ille tantum, qui insurgit ex alienina rei oblatione, patet ex hac reg. ibi, *ablatum*, quod in hac materia dicitur omne illud, quod verè & virtualiter aufertur, verè vt si quid furto, rapina, & similibus auferatur, virtualiter vt si quid iniustè retineatur, *cap. sæpè 13. de restit. spoliat.* vel si debitum purum & simplex non soluatus, iuxta modos de quibus per Nau. *in man. c.17. à n.12.* vel tandem si aliquod ius probabiliter speratur, & ita in re, vel ad rem impediatur, vt *in cap. vlt. de sepult. & in cap. in literis 5. de raptorib.* & in aliis speciebus, de quibus per Nau. *d. c.17. n.69. & 71.* Vbicunque autem aliquid verè, aut virtualiter aufertur, offenditur iustitia commutatiua, Caiet. *2.2. q.62. art.6.* Sot. *de instit. lib.4. q.6. art.1. in corpore*, Couar. *in præsenti, p.2. in princ.* Et ex tali offensione, seu violatio- 6
ne procedente ex alicuius rei ablatione insurgit peccatum, seu reatus ad pœnam æternam, quod non aliter deletur quàm si id, quod verè, aut virtualiter ablatum est, restituatur, hæc verò restitutio dupliciter consideratur, scilicet, vel ratione iniustæ acceptationis, vt quia quis iniustè abstulit, vel ratione solius rei acceptæ, vt quia quis rem ab alio ablatam possidet, inter vtramque vltra alias differentias illa principalis constituitur quòd restitutio, quæ fit ratione solius rei acceptæ, tantùm est propriè restitutio, quando res ablata, quæ ad tertium peruenit, ad illum scienter & iniustè retinetur, & ita iam virtualiter aufertur ex dictis, vnde restitutio iam non est ratione solius rei acceptæ, sed ratione iniustæ acceptationis, seu retentionis, vt patet; cæterùm si tertius ille quamprimum scit rem alienam esse, statim domino restituit, non dicitur verè & propriè restituisse, nec enim aliquid contra iustitiã commutatiuã commisit, sed potiùs dicitur rem reddere, vt etiã de eo, qui debitũ statuto tẽpore soluit, quod scilicet propriè restituere nõ dicatur, aduertit Sot. *de inst. lib.4. q.6. art.2.*

Nisi restituatur ablatum.] Intellige quoad hoc sæcu- 7
lum, restitutio enim post mortem pœnitentis non liberat à pœna in alio sæculo purganda, nec propter ipsius restitutionis dilationem anima in Purgatorio detinetur, ex multis, quæ adducit Sot. *lib.4. de instit. q.6. art.1.* ad conuincendam ineptam vulgi opinionem contrarium sententia, idem tenent etiam Nau. *in man. c.17. n.68.* Card. Bellarm. *de Purgat. lib.2. c.16.* & est vulgatis Theologorum traditio *in 4. dist.16.* quicquid Anan. Abb. & alij ex nostris diuersum videantur sentire, arg. text. *in cap. in literis, de raptorib.* ibi, *vt sic à peccato valeat liberari*; cùm tamen satisfactio, prout est tertia pars Pœnitentiæ, & in hoc sæculo, & in futuro, nempe in Purgatorio, locum habeat, id quod euidenter patet, aliàs enim iniqua esset lex Diuina, quæ statueret animam defuncti in gratia decedentis ex culpabili mora hæredum in non restituendo in Purgatorio detineri: insuper ex eadem mora culpabili pœna Purgatorij temporalis natura sua fieret æterna, non ex propria defuncti, sed hæredum culpæ, & consequenter Purgatorium eidem animæ redderetur infernus, cùm præcipua inter vtrumque differentia ex perpetua, vel temporali temporis diuturnitate, quod attinet

attinet ad pœnalitatem, desumatur, vt est de fide, & colligitur ex Concil. Trid. *sess.6. can.30.* tradis Bonauen. *in 4.dist.20.n.34.* vbi Ouand *prop.4.& dist.44. prop.18.* Hæc autem consideratio non solùm obtinet in eum sensum ne restitutionis dilatio hæredibus iniunctæ animæ defuncti, noceant, sed ad affectum etiam vt nec prosit, quasi sit in causa, vt citiùs, vel tardiùs à pœna purgatorij eripiatur. Aduertimus namque restitutionis opus ab hærede præstitum non posse considerari satisfactorium tanquam gestum à defuncto, cùm defunctus sit extra viam merendi: vnde nullo modo ad hos terminos adaptari potest *reg. qui per alium, & reg. potest quis per alium, hoc tit. & lib.* quatenus verò restitutio opus consideratur ipsius hæredis, iustitiæ opus est, quod licèt moraliter sit bonum, ac proinde habeat rationem meriti, hoc tamen quoad ipsum hæredem considerari debet, non verò quoad defunctum, cui in alio sæculo existenti sola opera fidelium charitatis, per modum suffragij opitulantur, iuxta illud 2. Mach. *c.11. Sancta, & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur*, iuncto illo Danielis, *peccata tua eleemosynis redime, cap. medicina, de pœnit. dist.1.* in quem sensum Sacrificia, & oblationes pro defunctis continent satisfactionis rationem, de quo Conc. Trid. *sess.25. in decreto de purgat. & sess.14 c.8. c. animæ defunctorum 13. q.2.* At dici nequit quòd restitutio cùm sit merus actus iustitiæ ab hærede gestus tendens in propriam ipsius deobligationem, per modum suffragij in commodum defuncti offeratur, tenetur enim hæres ciuiliter, naturaliter ex delicto defuncti ad damnum datum, etiamsi nihil ad ipsum ex delicto perueniat, nec lis cum defuncto fuerit contestata, inspecta æquitate canonica, vt notant Doctores omnes, *in d. cap. in literis, cap. fin. de sepultur. cap. tua nos, de vsuris, cap. Episcopus qui filios 12. q.2.*

8 Ad text. verò *in d. cap. in literis, de raptoribus*, respondetur dupliciter intelligi posse, primò legendo iuxta veriorem literam prædicta verba non in numero singulari, nempe *valeat*, ita vt ad defunctum, sed in plurali, nempe *valeant*, ita vt ad ipsos hæredes referantur, quibus Pontifex iubet, vt compellantur restituere, in quem sensum non impropriè accipitur verbum *peccatum*, pro reatu ad pœnam æternam, quo hæredes tenentur ex culpa mortali interim dum non restituunt, iuxta verba D. August. *in c. si res aliena 14. q 6.* & in hac nostra reg. quæ similia sunt, & in eundem sensum accipienda, quam literam esse efficaciter in originali, & antiquioribus codicibus contensam aduertit Abb. *in eodem cap. in literis n. 4.* licèt vulgarem magis communem dicat. Potest etiam intelligi text. ille retenta vulgari litera referendo prædicta verba in numero singulari ad defunctum, ita vt opus restitutionis prosit eidem, vt citiùs liberetur à reatu pœnæ temporalis, non per se directè, & immediatè, sed per accidens, seu per indirectum, quia cùm in eo text. corpus defuncti si non de iure, vt text. indicat *in verbo mandamus*, saltem de facto careret Ecclesiastica sepultura, idque non sine colore fundamenti, cùm agat text. de defuncto incendiario manifesto, qui regulariter, absque prærmia satisfactione non absoluitur, nec potitur Ecclesiastica sepultura, ex text. *in cap. super eo, eodem tit.* iunctis notatis per Doctores *in cap. ex parte 13. de verborum signif. cap. venerabilibus, §. porrò vers. secus autem, de sent. excom. hoc lib.* atque ita denegata interim Ecclesiastica sepultura priuaretur precibus, suffragiis, & oblationibus in funere fieri solitis, & in posterum, iuxta *d. c. super eo, Clem. 5. de sepul.* meritò præcipit Pontifex vt hæredes restituant, quia licèt opus tertij per se directè ad satisfaciendum pro defuncto non tendat, est tamen in causa, vt corpus sepulturæ restituatur, & ex consequenti anima defuncti suffragiis, & oblationibus iuuetur; quæ continent rationem satisfactionis natura sua, atque ita prosunt, vt citius anima à reatu pœnæ temporalis liberetur, vt text. habet.

In gloss. *Peccatum*, ibi, *quid est peccatum, delictum, & crimen, inter hæc secundum Aug. est differentia*, &c. Vide Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 1. lib. 14. c. 14. num. 2.* 9

In ead. gloss. ibi, *Etiamsi res illa casu perierit sine culpa sua*, &c.] Notatur ad hoc, quod ille, qui furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptione rem habuit alienam, cuius dominium non acquisiuit, tenetur eam domino restituere, non tantùm ratione rei acceptæ, sed ratione iniustæ acceptationis, adeò quòd si res illa sic ablata pereat, etiamsi sine leuissima culpa eius, qui eam detinet, sed fortuitò, tenetur nihilominus restituere, quia qui sic accepit à die acceptationis dicitur esse in mora, vnde ei imputatur omnis casus fortuitus: ita docent S. Thom. *2.2. q.62. art.6.* Sot. *de iust. & iur. lib. 4. q. 7. art. 2.* Syluest. *in sum. verbo furtum, q.16.* Medin. *in C. de restit. q.6.* Couar. *hic p.2. §.6. num.1.* Nauar. *in man. cap.17. num.26.* bene Vasq. *in opusc. de rest. cap.5. §. dub.11. num.64. & 65.* vbi *num.66.* subdit quòd si res perit eo modo, quo erat peritura apud dominum, & ita moraliter intelligeretur futurum, tunc non tenetur fur, vel alius, qui iniustè acceperat, & detinebat aliquid, domino satisfacere pro re perempta. 10

In gloss. *Restituatur*, ibi, *quod dicit de restitutione, intelligas, nisi is, cui facienda restitutio, liberaliter remitteret, quia satisfactum intelligitur.* Ita Mex *in tract. tassa panis concl.6. num.59.* Tiraq. *de retractu, tit.1. ad fin. num.153.* Couar. *hic part. 2. in princ. num. 5. & p.3. §.1. num.2.* Nauar. *in man. cap.17. num.75.* vbi *num.66.* ampliat etiamsi pecunia, seu ablatum remittensi præsentialiter non offeratur. Limita nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit, vt si quis fraudolenter paupertatem simulet, aut impotentiam, debitum neget, aut soluere recuset, nisi pars aliqua remittatur, tunc enim talis remissio tanquam non spontanea, sed quodammodo coacta à restitutione non excusat, vt per Caiet. *2.2. q.62. art.6.* Sot. *lib.4. de iustit. quæst.6. art. vlt.* Mercad. *de contract. lib. cap.12. ante fin.* Sic sanè remissiones, & pacta per quæ decoctores foro cedentes conficta paupertate cùm possint solidum, vel aliquid ampliùs soluere, partem debiti consequuntur, in foro conscientiæ nihil prosunt, vt per Mercad. *vbi sup.* quinimò & in foro exteriori detecta fraude ad partem taliter remissam agi potest, Alex. & Ias. per text. *ibi in l. vlt. ff. de condict. ob turpem causam*, Strach. *de mercat. tit. de decoctorib. p.6. n.1.* Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. cap. vltim. n.7.* Menoch. *vsufrequent. cap.93. num.13.* 11

In ead. glos. ibi, *Cuius autem expensis mitti debeat ad eos si sint remoti*, &c. In hac q. ex sententia Caiet. *2.2. q.62. art.5. circa solut. ad 3.* & Sot. *de iustit. lib 4. q.7. art.3. circa solutionem tertij argum. D. Thom.* quos refert & sequitur Vasquez *d. opusc. de restitut. cap.50. dub.10. num. 26.* dicendum est quòd expensis eius, qui iniustè rem accepit, & detinet, restituenda est, & remittenda ad dominum vbicunque fuerit, additque Couar. *hic p.1. in initio, num.7.* quòd in hac restitutione absenti facienda illud certum est quòd quando debitor è loco recessit, vbi creditor erat, & mansit, cui restitutio erat facienda, tunc simpliciter tenetur in omni euentu suis sumptibus debitor rem restituendam ad dominum mittere, cùm ipse recesserit à loco vbi facere debuit restitutionem; sed quid dicen- 12

dum quando creditor ipse recessit è loco in quo res sublata est, & erat antea restituenda, distinctione tem componit Vasq.*d.c.*10.*dub.*1.*n.*28.

13 In ead. gloss. ibi, *Si verò nescitur à quo, pauperibus erogabitur prouidentia Episcopi.* Ita Couar. *hic part.*3. §.1.*n.*2.

In ead. gloss. ibi, *Item dico id verum cùm turpitudo*
14 *versatur ex parte recipientis tantùm; si verò ex parte utriusque, & transfertur dominium, nec restitutio competit, nec restituetur danti, sed pauperibus erogabitur.* Ita
15 Paul.Comitol.*respons.moral.lib.*3.*q.*5. Vnde data ob turpem causam, veluti ob homicidium perpetrandum, &c. non esse danti restituenda, sed pauperibus eroganda, tenent Cou.*hic p.*2.§.2 *n.*7.*vers.ex tertia*, Sanch. *de Matrim.lib.*6.*disp.*20.*n.*7.

16 In ead.gloss. ibi, *Quia satisfactum intelligitur qualitercumque satisfaciat*, &c. Notatur ad hoc, quòd verbum *restitutio, in hoc text.* & in tribus similibus non propriè, sed latè sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit, vt per Cou.*hic p.*2. *in initio, n.*2. Nau.*in man.c.*17.*n.*11. Ledesm.*in* 2.4.*q.*18.*in princ.* Sot. *de iustit.lib.*4.*q.*6.*à princ.*

SVMMARIVM.

1 *Peccati venia non datur nisi correcto.*
2 *Peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad pœnam aternam.*
3 *Reatus ad pœnam aternam, prouenit ex peccato actuali in terminis huius reg.*
4 *Peccatum originale non est voluntarium voluntate persona, sed tantùm voluntate primi parentis.*
5 *Reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, id est, absque pœnitentia, non remittitur.*
6 *Venia multipliciter accipitur.*
7 *Remissio culpa, id est, reatus ad pœnam aternam, non datur sine gratia infusione.*
8 *Lapso necessaria est gratia actualis, excitans atque adiuuans.*
9 *Gratia gratis data, seu praeueniens, & gratia excitans atque adiuuans secundùm suam essentiam non sunt plures, sed vna tantùm, qua distinguitur per diuersos effectus.*
10 *Gratia gratum faciens, est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vnimur, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem.*
11 *Lapso nulla dari potest conueniens praparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam, seu remissionem culpa consequendam, nisi ipsiusmet lapsi correctio.*
12 *Culpa venia, seu remissio non datur sine infusione gratia gratum facientis in qua nostra iustificatio consistit.*
13 *Correctio, seu pœnitentia duplex est, altera formata & perfecta, qua appellatur contritio, altera informis, & imperfecta, qua dicitur attritio.*
14 *Correctio, seu pœnitentia quando charitate perficiatur, & ita quando sit contraria, & quando sine charitate fit, ac proinde sit attritio, ostenditur.*
15 *Contritio sine Confessione sacramentali saltem in voto non sufficit ad consequendam veniam, seu remissionem culpa.*
16 *Baptismi copia vbi deest applicatio Passionis Christi in ordine ad remissionem culpa originalis, quamuis sine Sacramento, non tamen sine voto Sacramenti, fieri potest.*
17 *Attritio cum aliquo impedimento seu obice ad gratiam ex parte pœnitentis, adiuncta Confessione sacramentali, an sufficiat ad remissionem culpa, ostenditur*, & n.18.

REGVLA V.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Desumitur ex *cap. legatur* 24. *q.*2. cum aliis exor- 1
nant Sot. *in* 4.*dist.*17. *q.*2. *art.*6. Vega *in Concil.*
*Trid.lib.*15.*c.*19. Ledesm.1.*p.q.*26. *art.*5.*col.antepenult.*
Ratio est, quia venia reatus ad pœnam æternam in-
surgentis ex peccato actuali de quo *hic*, non datur nisi
ei, qui ex sua parte conuenientem adhibet præpara-
tionem per motum liberi arbitrij: at solus correctus,
seu pœnitens ex sua parte conuenientem adhibet præ-
parationem per motum liberi arbitrij. Igitur, &c. Pro-
batur ex *infrà* dicendis.

Pro totius igitur materiæ cognitione, & huius re- 2
gulæ intellectu primò præmittendum est, quòd pec-
catum in hac regul. accipitur pro reatu ad pœnam
æternam, vt *in reg. pracedenti*, notauimus. Patet, nam
reatus ad pœnam temporalem, si insurgit ex peccato
veniali absque correctione, de qua *hic*, id est, absque
pœnitentia pro qua correctio accipitur in hac regul.
ex *infrà* dicendis, remitti potest, D. Thom. 3.*p.* *q.*83.
defendit, & declarat Sot.*in* 4.*dist.*15.*q.*2.*art.*1. Si verò
insurgit ex ipsomet peccato mortali nec etiam per
correctionem, id est, per pœnitentiam semper remitti-
tur, vt probant text.*in cap.si peccatum, & in cap.nullus,*
*& in cap.sicut, de pœnit.dist.*1. Concil.Trident. *sess.*6.*de*
*iustific.can.*30. D.Thom.*vbi supr.q.*86.*art.*4. Sot.*d.loco,*
*q.*1.*art.*4 *cum seqq.* Vasq. *de pœnit. q.*87.*art.*3. Valent.
*tom.*4.*disp.*7. *q.*4. *puncto* 2. alij apud Bonac. *de Sacram.*
*disp.*5. *quest.*6. *sect.*1. *puncto* 4. Adde quòd reatus ad 3
pœnam æternam, de quo *hic* agitur, iuxta supradicta,
intelligendus est de reatu proueniente ex peccato
actuali, nam reatus proueniens ex peccato originali,
id est, ex eo quòd ex labe primi parentis per quam-
dam regeneratiuam motionem in nos transit, D. Th.
2.2.*q.*8.*art.*1. cùm non sit voluntarium voluntate per- 4
sonæ, sed tantùm voluntate eiusdem primi parentis
per regenerationem, id est, per Baptismum absque
correctione, id est, absque pœnitentia, de qua in hac
regula, remittitur, *cap.firmissimè, cap.ex quo,* cum mul-
tis aliis *de consecr.dist.*4. Nec ad rem facit quòd reatus 5
insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis
absque correctione, id est, absque pœnitentia, non re-
mittitur, iuxta illud Act.2. *Pœnitentiam agite, & bapti-*
zetur vnusquisque vestrùm, probat text.*in cap.omnis cum*
seq. eadem dist. 4. resoluit D. Thom. *dicto loco*, *q.*69.
*art.*7. Sot.*vbi suprà, dist.*6.*q.*1.*art.*7. respondetur enim
id per accidens contingere, quia scilicet implicat con-
tradictionem quod reatus insurgens ex peccato origi-
nali remittatur, & maneat reatus ad pœnam æternam
insurgens ex peccato actuali, vt egregia ratione osten-
dit Pont.*in c.*3. §.*sed adhuc, de Baptismo.* Vnde in ordi-
ne ad reatum ex peccato actuali quasi ad antecedens
per accidens necessariò correctio, seu pœnitentia re-
quiritur: at verò per se & in ordine ad ipsum reatum,
qui prouenit ex peccato originali, correctio, seu pœ-
nitentia non requiritur, imò reatus ille sola virtute
Sacramenti regenerationis, nempè Baptismi remitti-
tur, *d.cap.firmissimè, d.cap.*3.§.*verum*, Rofens. Castr. &
Sot. citati per Couar. *in cap.alma mater*, *p.*1.§.1 *u.n.*15
Luys. Turrian. *de Gratia, opusc.*8. *disput.*3. *dub.vlt.* &
alius, quos refert & sequitur Bonacin. *in suo nouissimo,*
tract.de Gratia, *q.*4.

Secundò præmittendum est quòd licèt venia mul- 6
tipliciter

tripliciter accipiatur, scilicet pro impunitione pœnæ in foro exteriori *in cap.denique dist.*4.de quo *gloss.*1.& Doctores *hic*, pro remissione reatus ad pœnam temporalem in hoc sæculo, vel in purgatorio luendam *Extrau.* 2.ibi, *plenissimam veniam, de pœnit.inter communes*,& passim alibi, nihilominus tamen in præsenti accipitur pro remissione culpæ, idest, reatus ad pœnam
7 æternam, vt diximus *suprà*. Notandum est autem quòd remissio culpæ, id est, reatus ad pœnam æternam, non datur fine gratiæ infusione. Patet, nam remissio culpæ, id est, maculæ, & reatus ad pœnam æternam, præsupponit eum, quem antea Deus oderat, & qui pœna æterna dignus erat, ex dictis in reg. præcedente, nunc ab ipso Deo iam diligi, & iam vita æterna dignum esse, vt inter omnes conuenit; at hoc non potest esse nisi per gratiæ infusionem, per quam homo fit gratus Deo, & dignus vita æterna, vt statim explicabitur. Igitur, &c.atque ita in specie D.Thom. 1.2.q.113.art.4. huiusmodi verò gratiæ infusio, quæ est iustificatio, seu reparatio lapsi, quamuis sit opus Dei, non hominis, iuxta illud Pauli ad Roman. 3. *Vnus est Deus, qui iustificat*, & rursus cap.9. *Non volentis, nec percurrentis, sed miserentis est Dei*, nihilominus tamen ex parte ipsius lapsi necessaria est conueniens sui ipsius præparatio per modum liberi arbitrij, Concil.Trid.*sess.*6 *c.*5.explicat D.Thom.*vbi suprà* 112. *art.*2.iuxta illud *Prouerb.*16.hominis est animam præparare, & sententia D. August. de verbo Apostol. serm. 13. *Qui fecit te sine te, non iustificat te sine te.*

8 Ad hanc conuenientem præparationem necessaria est ipsi lapso in primis gratia actualis, quæ est specialis quidam concursus, seu auxilium, & dicitur gratia gratis data, id est, nullis meritis præcedentibus concessa, D.Thom. *vbi suprà* q.111.*art.*1. dicitur etiam gratia proueniens, quia præparationem ipsam singulari Dei beneficio antecedit, Concil. Trident. *dicto loco*, D. Thom. *vbi proximè, art.*3. Deinde necessaria est ipsi lapso gratia excitans, atque adiuuans, quæ est etiam quidam concursus, seu auxilium, quod, postquam à gratia proueniente moti sumus, voluntatem nostram confirmat, & facultatem operandi præbet. Dicitur gratia excitans atque adiuuans, quia nos excitat, atque adiuuat ad progrediendum in dicta præparatione, Concil.Trident.*vbi suprà*.Dicitur etiam gratia cooperans, quia nobiscum in ordine ad illum effectum co-
9 operatur, id est, simul operatur. Hæc autem gratia gratis data, seu proueniens, & gratia excitans atque adiuuans secundùm suam essentiam non sunt plures, sed vna tantùm, quæ distinguitur per diuersos effectus, percutiendi scilicet, & cooperandi, ex D.Thom.
10 *d.art.*3.*ad* 2. Post hanc igitur præparationem, seu in ea ipsa infunditur gratia gratum faciens, quæ est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vnimur, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem, D.Thom. *vbi suprà art.*1. August. & Vega, quos citat Conar. *in cap.alma mater* 1.*part.*§.4.*num.*2. & in hac consistit lapsi iustificatio, seu reparatio, quæ est venia, id est, remissio culpæ, de qua *hic*, Concil. Trid. *dicta sess.*6. *cap.*7. Coloniens. Concil. *in tract.de Sacrament.Pœnit. fol.*91.

11 Tertiò præmittendum est quòd nulla dari potest in lapso conueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi ipsiusmet lapsi correctio. Patet, nam correctio in lapso per motum liberi arbitrij duo importat, scilicet detestationem peccatorum, & propositum ampliùs non peccandi. Sic aliàs correctio generaliter, & in quocunque actu importat statum, qui corrigitur, improbationem, seu detestationem, & propositum ampliùs non faciendi, &c. vt patet, atqui nulla dari potest in lapso conueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi detestatio peccatorum, & propositum ampliùs non peccandi.
Probatur, quia venia, seu remissio culpæ non datur 12
sine infusione gratiæ gratum facientis, in qua nostra iustificatio consistit, ex dictis in præmisso præcedenti, & constat quòd nulla dari potest in lapso conueniens præparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad infusionem gratiæ gratum facientis, quàm detestatio peccatorum, & propositum ampliùs non peccandi; patet, nam per peccatum lapsus ad creaturas inordinatè conuersus est, & à Deo auertit, ex dictis *reg. præcedenti*, & nullus est conueniens modus, vt per gratiam gratum facientem gratus fiat, vniatur, & quasi consubstantietur Deo, quàm si per detestationem peccatorum à creaturis auertat, & per propositum non peccandi ad Deum conuertatur, vt patet, & ex August. probat D. Thom. 1.2.q.113.art.5. Igitur &c.Sic sanè correctio, de qua *hic*, nihil aliud est quàm pœnitentia, quippe cùm pœnitentia propriè nihil aliud sit, quàm detestatio peccatorum cum proposito ampliùs non peccandi, *c.*1. *de pœn.dist.*3. declarat Sot. *in* 4.*dist.*14.*q.*2.*art.*1.*col.*3.

Correctio autem, seu pœnitentia duplex est, altera 13
formata, & perfecta, altera verò informis, & imperfecta. Formata, & perfecta dicitur illa, quæ charitate perficitur, & appellatur contritio, *cap. charitas, vers. item sine charitate, de pœnit.dist.*2. docet Concil. Trid. *sess.*14.*c.*4. Informis verò, & imperfecta dicitur illa, quæ sine charitate est, & appellatur attritio. Concil. Trid. *dicto loco*, D. Thom. *in* 4.*dist.*17. *quæst.* 2.*art.*1. & *eo loco*, Sot. *ead. quæst.art.*5.Caiet. *ad* 3. *part.*1.*q.de contrit.* Victor. *de Sacram.num.*110. Bonac. *de Sacram. disp.*5.*q.*5. *punct.*4. *num.*11. Ad cognoscendum autem quando correctio, seu pœnitentia charitate perficiatur, & ita quando sit contritio, quando sine charitate sit, & ita quando sit attritio, quinque differentiæ assignantur à Sot.*d.art.*5.quatuor refert Ledesm.1.*p.q.*32. *art.*3. sed duæ priores quæ tantùm nostro proposito deseruiunt, non satis rem absoluisse videntur, tertia dum ait attritionem ex viribus naturalibus elici posse, est contra Concil. Trid. *vbi suprà*, expressè docens attritionem donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsum; duæ tandem posteriores distinguunt contritionem, & attritionem circa ea, quæ sunt ex parte Dei, nempe circa gratiæ infusionem, nos verò agimus de distinguenda contritione ab attritione circa ea, quæ sunt ex parte pœnitentis. Dicendum tamen nobis 14
est quod correctio, seu pœnitentia formata, & ita contritio in eo differt à correctione, seu pœnitentia informi, & ita ab attritione, quòd contritio tres habet speciales perfectiones, prima est circa detestationem peccatorum, hoc est, circa dolorem cordis, vt scilicet sit dolor maximus appretiatiuè, ita quòd pœnitens super omnia, quæ sunt odibilia, sua peccata detestatur, D. Thom. *quodlib.*1. *art.*9. Sot. *vbi proximè art.*4. Vict.*vbi suprà num.*100. Nauar.*in manual.cap.*1. *num.* 21. Secunda est circa obiectum, vt scilicet sit propter offensam Dei, ita quòd non metus pœnarum, non verecundia, aut peccati turpitudo, sed sola offensa Dei sit potissima causa illius doloris, Adrian. *in* 4. *de pœnit.q.*1. *vers. sublatum*, Medin.*de pœnit.tract.*1.*q.*4. Sot. *d. art.*5. Victor. *d. loco num.* 118. Tertia est circa propositum non peccandi, vt scilicet sit fortissimum, ita quòd pœnitens proponat se pro nulla re mundi peccaturum, D. Thom.*d.art.*9. Nauar. *dicto loco*. Per contrarium verò correctio, seu pœnitentia, quæ charitate

ritate non perficitur, & ita attritio non habet illas tres perfectiones, nam etsi præseferat detestationem peccatorum, & ita dolorem cordis, iuxta supradicta; non tamen est appretiatiuè, id est, super omnia odibilia, nec est potissimum propter offensam Dei, sed propter inferni pœnas, vel alia incommoda, rursus etiamsi importet propositum non peccandi iuxta *suprà* resoluta, non tamen ita infirmum, vt pro nulla re mundi, &c. sicut omnes fatentur. Hinc fit quòd licèt correctio, pœnitentia, seu contritio in communi definiatur quod sit detestatio peccatorum cum proposito ampliùs non peccandi, vt *suprà* notauimus, particulariter tamen correctio, pœnitentia, seu contritio formata, & perfecta definiri potest, vt sit detestatio peccatorum, maximè appretiatiuè propter offensam Dei, cum firmissimo proposito non peccandi; correctio verò, pœnitentia, seu contritio infirmis, & imperfecta quamvis sit detestatio peccatorum, non tamen maximè appretiatiuè, propter pœnas inferni, vel alia incommoda cum proposito, licet non ita firmo, &c.

15 Ex quibus consequitur correctionem, seu pœnitentiam formalem, & ita contritionem fine Confessione Sacramentali saltem in voto, non sufficere ad consequendam veniam, seu remissionem culpæ, nam quando Confessio commodè adhiberi non potest, quamvis applicatio Passionis Christi in ordine ad veniam seu remissionem culpæ, de qua *hic*, per correctionem, pœnitentiam, seu contritionem formatam sine Sacramento in re fieri possit, fieri tamen non potest fine Sacramento in voto, hoc est, fine voluntate, seu desiderio Confessionis Sacramentalis, secundùm S. Thom. 3. p. q. 85. art. 5. Sot. *vbi proximè*, concl. 1. do-
16 cet Concil. Trid. *sess.* 6. c. 14. Sic aliàs vbi deest copia Baptismi, appellatio passionis Christi in ordine ad remissionem culpæ originalis quamvis fine Sacramento, non tamen fine voto Sacramenti, hoc est, fine voluntate, seu desiderio Baptismi, fieri potest. *cap. debitum* 4. ibi, *propter Sacramenti fidem, de Baptismo*, D. Thom. *vbi proximè*, q. 68. art. 2. Sot. *vbi sup dist.* 5. *quest. vnic.* & alij communiter, teste Bonac. *de Sacram. disp.* 5. q. 5. *sect.* 1. *punct.* 2. n. 1.

17 Hinc etiam fit vt correctio, seu pœnitentia Infirmis, & ita attritio cum aliquo impedimento, seu obice ad gratiam ex parte pœnitentis, adiuncta Confessione Sacramentali sufficiat ad remissionem culpæ. de qua *hic*, vt tenent *gloss. vlt. in cap. vlt de pœnit. dist.* 3. D. Thom. *in* 4. *dist.* 17. q. 1. art. 4. Caiet. *in opusculo de Confessione*, q. 5. Sot. *in* 4. *dist.* 18. q. 3. art. 2. & 3. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 8. art. 1. Cou. *in cap. alma*, p. 1. §. 4. n. 13. Naoar. *in man c.* 9. n. 10. Soar. Nugn. Pesant. & alij, quos refert, & sequitur Bonac. *de Sacram. disp.* 1. q. 6. art 1. *punct.* 6. Probatur ex eo, quia Confessio in prædictis terminis quoad sui substantiam, & essentiam valida fuit, etsi non statim; & præsenti, saltim ex postfacto, nimirum cessante impedimento, seu obice ad gratiam, & remissionem operatur. Patet, nam alinquin validitas nihil omnino operaretur, & Sacramentum otiosum esset, quod nullo modo dicendum est, Igitur, &c. Deinde eadem ratio est in Sacramento Confessionis in ordine ad culpam actualem, qua in Sacramento Baptismi in ordine ad culpam originalem, iuxta ea quæ resoluunt DD per text. *ibi in c.* 1. cum multis *ibid. de pœnit dist.* 1. atqui Baptismus cum impedimento, seu obice ad gratiam susceptus, etsi non statim, & de præsenti, saltem ex postfacto, nimirum cessante obice, gratiam confert, & remissionem operatur, vt probat text. aliàs difficilis *in cap. tunc valeret*, *de consecr. dist.* 4. Igitur, &c.

18 His tamen non obstantibus contrariam partem negatiuam tenent Card. S. Sixti, & communis *in d. cap. vlt.* Mai. *in* 4. *dist.* 17. q. 3. & 9. Adrian. q. 4. *de Confess. dub.* 9. Medin. *in C. de Confessione p de Confessione ficta*, Vasq. *de pœnit.* q. 92. art. 3. dub. 4. vbi alios refert, quorum sententia longè tutior est, & probatur, nam si correctio, seu pœnitentia infoimis, & ita attritio cum impedimento, seu obice ad gratiam adiuncta Sacramentali Confessione saltem ex postfacto gratiam conferret, vel esset ex absolutione, quæ de præsenti, id est, tunc temporis fit vel ex absolutione, quæ ex postfacto, id est, postquam impedimentum, seu obex ad gratiam cessauerit, indulgetur; atqui ex neutra, &c. de prima patet, quia absolutio Sacramentalis est actus legitimus, id est, suam secum executionem trahens, Ioan. 20. *Quorum remiseritis*, &c. & vti tales suum effectum, nempe gratiam ipsam suspensam habere non potest, *reg. actus* 50. *infrà hoc tit.* vbi notauimus; de secunda absolutione itidem patet, quia nihil potest operari circa remissionem culpæ, quam pœnitens tunc temporis non confitetur, iuxta reg. *l. de qua re*, *ff. de iudic.* Igitur, &c. Ad argumenta verò in contrarium respondetur, & ad primum negando maiorem, nam in prædictis terminis Confessio quoad sui substantiam nulla est, nec fit cum vera detestatione peccatorum, nec cum vero proposito ampliùs non peccandi, neutrum enim habet ille, qui peccata non relinquit; sed in eorum occasionibus persistit. Ad text. verò *in d. cap. tunc valeret*, respondetur prout *in collect. ad eandem*.

SVMMARIVM.

1 *Nemo potest ad impossibile obligari.*
2 *Impossibile quod dicatur, ostenditur.*
3 *Conditio impossibilis, quæ vel à natura, vel absolutè talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quàm à matrimonio reiicitur, & declaratur*, &c n. 5.
4 *Conditiones difficiles ab vltimis voluntatibus, & matrimonio an, & quando reiiciantur, ostenditur.*

REGVLA VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Desumitur ex *l. si quis in graui*, *in princ.* vbi Bart. *ff. ad Syllan. l. si stipuler*, *ff. de verbor. oblig. l. Paulus*, *ff. quæ sunt. sine appell. rescind. l. impossibilium*, *ff. de regul. iuris*, *§. impossibilis*, *Instit. de hered. instit.* tradunt Thom. de Thomas. *reg.* 194. Surd. *decis.* 287. *num.* 21. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. tom.* 2. *lib.* 11. q. 13. n. 8. Bellet. *disquisit. cleric. p.* 1. *tit. de Clerico debitore*, §. 1. n. 4. Ratio est quia cùm omnis obligatio consistat in dando, vel faciendo, *l.* 2. *in princ. ff. de verbor. obligat. l.* 3. *ff. de action. & obligat.* impossibilia autem de facto, vel de iure à nemine fieri possint, vt *infrà* ostenditur, meritò disponitur, vt nemo ad aliquod impossibile possit obligari, siquidè obligari, & obligari ad impossibile sunt repugnantia, quam rationem ex Monacho intendit *gloss.* 1. *hic*, & alij *in d. l. impossibilium*. 1

Impossibile iure nostro dicitur omne illud, quod inspecta humana potentia fieri nequit ab vllo mortalium, siue quia natura impedit nè fiat, *l. continuus* 137. *§. illud*, *ff. de verbor. obligat.* siue quia à iure prohibetur, id est, quia inspecto iure naturali, diuino vel humano, & ita moraliter fieri non potest, *l. filius*, *in fine*, *ff. de condit. instit. cap. faciat*, & *ibi gloss.* 22. q. 2. resoluit Gerard. *singul.* 82. Vnde licet varias species impossibilium referant *gloss.* 1. *hic*, & Doctores *in dicto* §. *impossibilis*, *Institut. de hared. instit.* & *in princip. Instit. de inutilibus stipulat.* tamen omnes reducuntur ad duas 2

duas species, scilicet ad impossibile de facto, sub quo impossibilia de natura, & perplexa continentur, & ad impossibile de iure, cuiusmodi est turpe, & inhonestum, vt probat *cap. vlt. de pactis, cap. sciscitamur, de rescriptis*, quo fit vt licèt ea, quæ sunt difficilia dicantur in iure, *l. 2. vbi gl.* refert similes, *ff. de iis, quæ vi*, cum aliis adductis per Castr. *de lege pœnali. lib. 1. c. 1. fol.* 4. tamen propriè iuxta hanc materiam impossibilia sunt illa, quæ in se sunt infactibilia, & ita quibus factum, vel ius repugnat, nec ab vllo fieri possunt. Difficilia verò, quæ licet in se sint factibilia, tamen propter defectum personæ fieri nequeunt, vt explicat Iureconf. *in d. §. illud*, vbi Aret. *in princ. l. vlt. ff. de actionib. empti.*

3 Inter has autem impossibilium differentias illud obseruandum discrimen, quòd impossibilis conditio, quæ vel à natura, vel absolutè talis est, tam ab vltimis voluntatibus, quàm à matrimonio reiicitur sine controuersia ex coniecturata voluntate disponentium *l. 3. ff. de cond. & demonstr. d. §. impossibilis, cap. vlt. de condit. appos.* Molin. *de primog. lib. 2. cap. 12. num. 36.* alter Molin. *Theolog. de instit. tract. 2. d. 206. concl. 2.* Sanch. *de matr. lib. 5. d. 4. num. 7.* quia in illis iusta impossibilitatis ignorantia dari non potest, tum quia earum euentus inanis est. Vnde matrimonium tali conditione impossibili reiecta, statim valere resoluunt Sanch. *d. lib. 5. disp. 3.* Gotier. *de matrim. cap. 82. n. 38. cum seq.* Fr. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. comp. 26. n. 156.* quæ autem per suppositionem fuerit impossibilis, pariter vitiabitur, si disponens impossibilitatis conscius eam adiecerit, vt *in l. multa, §. si seruos, ff. de cond. & demonstr. & in l. si Mauia 45. ff. de hered. inst.* Si verò possibilem credebat vti manifestum defectum voluntatis, depositio non vitiabitur, vt probat *l. seruo manumisso. ff. de condict. indeb.* iuxta communem Doctorum interpretationem *ibid.* quod ipsum docet Bart. *in l. 1. n. 5. ff. de condit. & instit.* Imol. *ibid. n. 11.* quam tamen communem sententiam post alios impugnat Costa *lib. 1. select. c. 9.* aliter intelligens *d. l. seruo manumisso*, & Sarmien. *lib. 2. select. c. 1.* cuius noua interpretatio manifestam vim infert verbis illius text. atque ideo cùm ratio ostendat immeritò reiici conditionem, quam disponens probabiliter credebat possibilem, cùm eo animo apposita videatur vt adimpleri debeat, neque aliter videtur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili, ac de impossibili, quam possibilem credebat, text. verò *in l. ab omn. 107. §. in testament. ff. de leg. 1.* qui in contrarium adduci solet, cùm agat de facto testatoris, rectè cum Bart. & communi *vbi supr.* intelligi potest, vbi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Ias. *in d. l. seruo*, Aret. *in d. l. impossibilis, ff. de verbor. oblig.* Ex quibus inferes ad intellectum *d. cap. vlt. de condit. apposit.* quem *ibi* præstiti *n. 12.*

4 Circa verò difficiles conditiones iam dicendum videtur illas ab vltimis voluntatibus, & à matrimonio non reiici, quia & cessat voluntatis coniectura, & illa dubia, ac difficilis iuris interpretatio in vltimis voluntatibus, & matrimoniis facta, cùm de impossibilibus conditionibus tantùm agat, non est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod benè docet gloss. recepta *in d. §. impossibilis*, communis *in d. l. 1. ff. de condit. instit.* Costa *select. lib. 1. c. 8. n. 14.* sentit Con. *de sponsal. p. 2. c. 3. 81.* Menoch. *de arbit. casu* 89 *n. 8.* Molin. *d. lib. 2. c. 13. à n. 8.* Vnde in his difficilibus constituendum est, quòd si ita sint difficiles vt considerata qualitate personæ, cui iniunguntur, æquè pereat, manifestè non posse per eam aliquo modo præstari etiam ex amicorum auxilio, dispositio ab initio non valeat, iuxta text. sic intelligendum *in l. cùm hæres, §. 1. ff. de statu lib.* sin autem difficultas talis est, quam persona, cui iniungitur, per amicos, per fidem atque æstimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futurus euentus, vt si adimpleatur actus, valeat, si verò deficiat conditio non valeat, iuxta text. *in l. Arethusa, ff. de stat. hom. & in l. Stichum 39. §. si Stichus, ff. de stat. lib.*

Circa autem conditiones impossibiles de iure, quæ propriè turpes appellantur, indistinctè reiiciuntur in vltimis voluntatibus in pœnam adiicientis; in matrimonio verò ex præsumpta voluntate, quæ omnia si non ex verbis, ex mente DD. colligi possunt, & Iureconsultorum auctoritatibus manifesta sunt, & faciunt quæ dixi *in collect. ad cap. vlt. de condit. apposit. n. 10.* 5

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.*

2 *Priuilegia omnia, vel realia sunt, vel personalia, hæc vulgo dicuntur ea, quæ in personam, illa quæ in rem diriguntur.*

3 *Priuilegium personale censetur, cùm persona conditio ei locum facit.*

4 *Filij priuilegijs, quæ parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possunt.*

5 *Priuilegium marito personaliter concessum ad vxorem sine lege non extenditur.*

6 *Priuilegium personaliter dominis concessum, non extenditur ad eorum famulos, & familiares, nisi colligantur ex lege, seu forma priuilegij.*

7 *Exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessa destructo loco, vel perempta re, amittuntur.*

8 *Iura omnia, priuilegia, & exemptiones concessæ loca sublata sunt, vbi locus fuerit destructus auctoritate Superioris sine spe refectionis.*

9 *Locus destructus ab hostibus retinet omnia sua priuilegia.*

10 *Ecclesia, ciuitas, castrum, collegium, aliáve loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones, si Superioris auctoritate in alium locum transferantur.*

11 *Beneficium restitutionis in integrum ad heredes transit.*

REGVLA VII.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

DEsumitur ex *l. in omnibus causis 68. & ex l. priuilegia 157. ff. hoc tit. l. 1. §. permittitur, ff. de aqua quotid. & æstiua, l. quia tale, ff. solut. matri. l. 3. ff. de censib. l. sordidorum, C. de excus. mun. lib. 10.* cum multis aliis quæ post antiquiores adducunt, & explicant Tiraq. *de retract. lig. §. 26. gl. 1. n. 6. & de iure primog. q. 37. n. 1.* Xuar. *ad l. quoniam in prioribus super leg. Regni, limit. 11. dub. 1. n. 1.* Menoch. *cons. 1007. à n. 95. & cons. 136. n. 21 & de præsumpt. lib. 2. præs. 103. n. 45.* Mari. Anton. *var. resol. lib. 1. resol. 109. n. 6.* Gail. *lib. 2. obs. 144. n. 8. cum seq.* D. Barbos. *in d. l. quia tale*, Card. Tusch. *tom. 6. lit. P. concl. 746.* Soar. *de leg. lib. 8. c. 10. & 11.* Salas *in simili tract. disp. 17. sect. 6. & 8.* Azor. *instit. mor. p. 1. lib. 5. c. 22. q. 6.* Cardos. *verb. priuilegium 4.* ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. axiom. 190. n. 5.* 1

Priuilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, vt colligitur ex *d. l. priuilegia*; personalia vulgò dicuntur ea, quæ in personam, realia, quæ in rem diriguntur, *d. l. priuilegia, d. l. 1. §. permittitur, l. 1. §. personis, ff. de iure immun.* explicant D. Barbos. *in d. l. quia tale, n. 2. vers.* 2

sed

sed distinctius, Card. Tusch. *d. lit. P, concl.* 744. Soar. *d.*
3 *lib.* 8. *c.* 1. Menoch. *d. praes.* 103. *à princ.* Clariùs tamen explicabitur si dixerimus priuilegium personale censeri, cùm personae conditio ei locum facit, itavt quamvis detur ob causam, aut rationem, quod motiuum dici solet, quae in aliis quoque personis reperitur, non tamen eisdem priuilegium sit tribuendum; at verò reale est quando res, seu causa ei locum facit, id est, vt causae ipsi tribuatur, & omnibus competat, qui in eadem causa sunt, & ad quos eadem causa pertinet, quamvis motiuum concedendi fuerit sola persona, vt prae omnibus meliùs explicat Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib.* 21. *c.* 14. *à princ.* Soar. *d. c.* 3. *n.* 6. vbi *n.* 10. aduertit ad hoc, vt appareat quando personae, an verò magis causae priuilegium concessum videatur, in primis esse attendenda verba an in personam, an verò in rem ipsam dirigantur, deinde attendendam materiam subiectam, postea recurrendum esse ad speciales coniectutas.

4 His ita breuiter praenotatis primò ampliatur haec regula, vt etiam procedat in filiis, vt scilicet priuilegiis, quae parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possint, vt ex *l. pen.* §. *si puella, ff. de ritu nupt. & ex l. priuilegio in princ. l. in filiis, C. de decurionibus, lib.* 10. resoluunt communiter DD. & praecipuè D. Barbos. *in d l. quia tale, n.* 36. subdens manifestissimum esse priuilegium simpliciter datum personae filiis non communicari, sed tunc demum si adiiciatur terminus aliquis ex quo colligatur filiis primi gradus, vel etiam vlterioris idem priuilegium communicare voluisse, quibus casibus asserit venire filios ex propria vocatione, non autem ex persona patris.

5 Secundò amplia, vt procedat etiam in vxore, ad eam enim sine lege extendi non posse priuilegium marito personaliter concessum tradunt D. Barbos. *in d. l. quia tale, à n.* 21. *vers. vltima ampliatio*, Sanch. *de Matrim. lib.* 7. *disp.* 47. *n.* 1. & 3. Soar. *d. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 1. Iura autem quae in contrarium adduci solent procedunt vel ex tenore ipsius priuilegij, quia de certis personis, & earum vxoribus expressam facit mentionem, vel ex vi aliorum iurium, quae communicant mariti priuilegium eius vxori.

6 Tertiò amplia vt procedat etiam in famulis, & familiaribus, ad illos enim priuilegium personaliter eorum dominis concessum extendi non potest, vt probat text. *in cap. pen. vers. non sic, de priuil. lib.* 6. & *in l. ferinarios* 16. *C. de testam. militis*, notat Dec. *in c. sanè* 9. *à n.* 13. *de priuil.* nisi colligatur ex lege vt *in auth. habita, C ne filius pro patre*, ibi, *tam ipsi, quàm eorum nuntii, l.* 3. *ad fin. de priuil. schol. lib.* 12. *cap. magna ad fin.* ibi, *pro te, & famulis tuis, de voto*; seu ex forma priuilegij, vt ipsum priuilegium maxima ex parte maneret inutile, nisi ad familiarê, seu familiares extenderetur, vt notauit gloss. *verbo non debent, in d. cap. pen.* recepta secundùm Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 181. & Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 5. *à n.* 29. vnde si alicui concedatur, vt post meridiem licitè Sacrum faciat, vel recitet Matutinum, Ministrum ad Sacrum faciendum, atque etiam socium ad recitandum Officium eodem priuilegio vti posse refert Soar. *d. lib.* 8. *c.* 11. *n.* 7.

7 In gloss. *Priuilegium*, ibi, *vt scilicet extincta re extinguatur priuilegium.* Notatur ad hoc, quòd destructo loco, vel perempta re amittuntur exemptiones, seu priuilegia loco, aut rei concessa, vt per Afflict. *in c.* 1. *n.* 12. *cum seq. de capite Conradi*, Alex. *cons.* 43. *n.* 2. *vol.* 1. Curt. *sen. cons.* 29. *n.* 4. Albert. Brun. *in tract. de interitu, & perempt. concl.* 5. latè Erasm. à Cochier *de iurisd. Ord. in exemptos, p.* 3. *q.* 19. *à princ.*

8 In ead. gloss. ibi, *Quod dic verum*, &c. Notatur ad hoc, quòd omnia iura, priuilegia, & exemptiones concessae loco sublata sunt vbi locus fuerit destructus auctoritate superioris sine spe refectionis nullis remanentibus reliquiis, vt per Felin. *in c. dilecta, col. fin. vers. destructo Monasterio, de rescript.* Bald. *in cap. imperialis, n.* 10. *de pace Const.* & *in c.* 1. *col.* 1. *de elect.* Albert. Brun. *in tract. de mutat. & transformat. memb.* 2. *concl.* 10. *n.* 68. Petr. de Perusio *tract. de mutat. status Ecclesiae in princ. n.* 3. & 4. & *cap.* 3. Erasm. à Cochier *d p.* 3. *q.* 20. *n.* 5. vbi *n.* 6. post Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 3. *n.* 16. subdit quòd si locus fuerit destructus fatali casu, seu à non habente auctoritatem, eo restaurato reuiuiscet etiam exemptio; est autem ratio differentiae, quia quando de iure destruitur, titulus cassatur, at verò facti calamitas nec ius, nec titulum aufert, nec nomen, *l. seruitutes*, §. *si sublatum, ff. de seruitut. vrban. praed.*

9 In ead. gloss. ibi, *Si autem destruatur ab hostibus, retinet omnia sua priuilegia.* Ita Brun. *in tract. de refect. concl.* 9. *in fin.* Gail. *lib.* 2. *obseru.* 61. Erasm. à Cochier *d. q.* 20. *n.* 6. *in fine.*

10 In ead. gloss. ibi, *Item si auctoritate superioris transferatur in alium locum.* Notatur ad hoc, quòd Ecclesia, Ciuitas, Castrum, Collegium, aliave loca retinent sua iura, priuilegia, & exemptiones si superioris auctoritate in alium locum transferantur, vt per Alexand. *cons.* 43. *vol.* 1. Gail. *lib.* 2. *obseru.* 61. *n.* 10. Albert. Brun. *in tract. de mutat. & reformat. memb.* 3. *concl.* 2. *num.* 78. VVames. *cons.* 63. *n.* 2. & *cons.* 64. *n.* 3. *de indic.* Erasm. à Cochier *d. p.* 3. *q.* 21. vbi *q.* 22. an exemptio amittatur si locus alteri vniatur.

11 In ead. gloss. in addit. ibi, *Quod opponitur de in integrum restitutione minoris*, &c. Beneficium restitutionis in integrum licèt personale sit, cùm minorum personis personaliter concedatur, quia tamen principalis causa illud concedendi est laesio, iuxta text. *in l. non omnis, & in l. quod si minor*, §. *non semper, ff. de minoribus*, cum similibus, concludunt Doctores ideo ad haeredes nansire, iuxta text. *in l. solum, ff. de restitut. in integr. & ol. minor.* 19. §. *vlt. ff. de minoribus*, quas sic interpretatur Dyn. *hic, n.* 7. & alij communiter secundùm Pechium *n.* 10. *in solut. secunda difficult.* Anton. Gom. *variar. tom.* 2. *de contract. lib. c.* 14. *n.* 6. Menoch. *d. praes.* 103. *à num.* 16. & alij citati à D. Barbos. *in d. l. quia tale, num.* 49. & esse communem ex Gom. & aliis testatur Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo minoribus, num.* 44. quod etiam videtur voluisse Maurit. *de restit. in integr. cap.* 15. & eum sequutus Mynsing. *lib.* 4. *obseruat.* 19. & caeteri, qui dicunt huiusmodi beneficium restitutionis reale esse, & ideo ad haeredes transire, quia scilicet causae datur, seu laesioni, vt explicat Soar. *d. lib.* 8. *c.* 3. *num.* 6. Ex qua etiam ratione inquiunt procedere text. *in l. haeredes, C. ad Velleian.* dum probat Velleianum, quòd mulieribus pro alio intercedentibus datur, transire ad haeredes, quia, scilicet quamvis personae mulierum ex ratione fragilitatis sexus concessum videatur, reale tamen est, seu mixtum, & quatenus non tam persona, quàm causa illa in persona existens fuit principalis causa concessionis, quòd etiam simili ratione decisum esse aiunt in Macedoniano, quo filiusfamil. mutuum accipientibus succurritur, & ad haeredes transire, ac fideiussoribus prodesse probat text. *in l. exceptiones, vers. intercessionis, iuncta gl. ff. de except.* & *in l. sed etsi*, §. *non solum, ff. ad Macedon.* quae ex illo eodemmet fundamento procedere aduertunt Pechi. & Soar. *citatis locis*, Donel. *lib.* 21. *comm. c.* 14. *vers. enim verò.* Menoch. *d. praes.* 103. *n.* 18.

SVMMARIVM.

1 *Malus semel semper praesumitur malus, declara, vt n.* 8.

2 *Bonus*

2 *Bonus quilibet in dubio præsumitur, & non malus.*
3 *Natura humana per primum peccatum prona est ad malum.*
4 *Inclinatio naturalis ad malum non est peccatum.*
5 *Homo bonus à Deo creatus est, & potentiam, ac aptitudinem habet ad bonum.*
6 *Malus ex quo aliquis semel apparuit non potest bonus fieri aliter quam per pœnitentiam.*
7 *Accidens malitiæ semel commissa in esse productum durare præsumitur donec probatur sublatum.*
9 *Tabellio, qui falsarius conuincitur, licèt præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, non tamen præsumitur retro falsarius.*
10 *Suspicione leui, non vrgenti semel malus, præsumitur semper malus.*

REGVLA VIII.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

1 DEsumitur ex *l. filius*, §. 1. vbi Bart. *ff. de accusat.* & *ex cap. scribam, de præsumpt.* cum aliis citatis à gloss. *hic*, tradunt Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 7.* Hippol. *sing. 64. & 393. & in rubr. de fideiussoribus, à n. 67.* Mantu. *dial. 89. & sing. 401.* Lanstanc. *in Clem. dispendiosa, n. 26. de iudic.* Roland. *cons. 63. n. 3. cum seqq. vol. 2. & cons. 98 n. 16. vol. 4.* Corset. *sing. verbo præsumptio, il. 1.* Eneraid. *loco 90. de tempore ad tempus, fol. 262.* Aym. *cons. 198. n. 6.* Paul. Granut. *theorem. 23.* Ioan Roias *sing. 195. n. 9.* Iacob. Simanch. *de Cathol. instit. c. 50. n. 15.* Guliel. Benedict. *in cap. Raynutius, verbo in eodem testamento, il. 2. n. 44.* Gig. *cons. 30. n. 9. & cons. 38. n. 77. cum seqq.* Hieron. de Monte. *var. iuris quæst. 13. num. 17.* Cot. *in memoralib. verbo malus semel, pag. mihi 559* Duen. *reg. 303.* Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præs. 32.* Mascard. *de probationib. concl. 2003. num. 17.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 2. q. 12. art. 3.* Cened. *ad Sextum collect. 29. num. 2.* Farinac. *in praxi crimin. part. 1. quæst. 23. num. 21.* Card. Tusch. *tom. 5. lit. M. conclus. 28. per totam.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufrequent. axiom. 142.*

2 Quamvis in dubio quilibet regulariter præsumatur bonus, & non malus, vt latè ostendi *in collect. ad cap. vlt. de præsumpt.* & nemo præsumatur delinquere, *l. meritò, ff. pro socio, cap. vnic. de scrut. in Ord. facien. reg. estote, hoc tit. in Decretalibus*, cum traditis per Alciat. *reg. 3. præs. 1.* Duen. *reg. 71.* Hippolyt. *in l. 1. à num. 63. C. de sicar.* Mantu. *lib. 1 locorum, cap. 3.* Tiraquel.
3 *de pœnis temper. cap. 3. à num. 18.* quia licèt per primum peccatum natura humana prona sit ad malum *Genes. 8. cap. omnis 12. quæst. 1.* vnde & fomes peccati ortum habet, Paul. *ad Rom. 7. cap. si Paulus 32. quæst. 5.* latè
4 Couar. *in c. alma mater, part. 1. §. 10. num. 11.* tamen quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit Sot. *l. 3. de Iustit. quæst. 4. art. 2.* Felin. *in dicto cap. vlt.*
5 *num. 15. de præsumpt.* non tollit quominus homo, qui bonus à Deo creatus est, *cap. 1. post princip.* vbi gloss. *verbo dæmones, de Sum. Trinit.* & qui potentiam, & aptitudinem habet ad bonum, D. Thom *1. 2. quæst. 63. art. 1.* & alij, quos sequitur Felin. *dicto n. 15.* ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinione, ex D. Thom. *2. 2. q. 60. art. 3.* & Sot. *dicta quæst. 4. art. 3.*

6 Attamen, quia ex quo aliquis semel malus apparuit, nec bonus potest fieri aliter, quam per pœnitentiam, *reg. peccatum, sup. hoc tit.* meritò interim dum de illa non constat, præsumitur in eodem malo, quia mutatio non præsumitur, *cap. maiores, §. vlt. de Baptismo,*
7 imo accidens malitiæ semel commissæ in esse productum, (quippe quod non tollitur tempore, sed pœnitentia) durare, præsumatur donec probetur sublatum, arg. *l. sine possidetis*, vbi Gloss. & Doctores, *C. de probat.* docent Bart. *d. §. 1. n. 1.* Abb. *in cap. accedentibus, n. 6 de priuileg.* & ita hanc rationem intendit Alciat. *vbi supr.* iuncta *reg. 2. in princip.* Mantu. *dialog. 4.* & satis
Dyn. *hic n. 2. & 3.* & ideo semel malus semper præsumitur malus existere in eodem malo semel commisso, 8
vel in eadem voluntate respectu mali eiusdem speciei, non verò præsumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest coniectura, vnde succedit *reg. l. Papinian ff. de minor.* & ita aduertit Bart. *in l. Cassius, in fine, ff. de Senatorib.* communiter receptus per Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præs. 7. n. 2.* & docent Greg. *l. 1. verbo procurando, tit. 18. p. 6.* Vezin. *tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 2. n. 215.* Grammat. *decis. 25. n. 7.* Hyppol *cons. 15. num. 9. & cons. 14 n. 18. cum seqq.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 11. n. 1. ad fin.* Thom. de Thomasset. *reg. 278.* Mascard. *de probat. conclus. 221 n. 20. & d. concl. 1003. n. 38.* Galet. *in margarita casuum Conscient. verbo præsumere*, Aloys. Ricc. *in decis. Curiæ Archiepisc Neap decis. 4 p. 2.* Farin. *d. q. 23. n. 30.* Card. Tusch. *tom. 5. lit. M, concl. 28. n. 2.*

Semper.] Intellige ab eo tempore, quo semel malus extitit in futurum, non verò respectu temporis 9
antecedentis, vnde licèt tabellio, qui falsarius conuincitur, præsumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, *l. si aliquid, C. de susceptor. lib 10. gloss. 4. in l. si quis ex argentariis, ff. de edendo*, tradit Felin. *in c. fraternitatis, n. 4. de hæret.* non tamen præsumitur retro falsarius quoad instrumenta confecta ante compertam falsitatem, vt resoluunt Innoc. & alij citati à Felin. *vbi proximè, num. 5.* tradit in simili cas. *in l. prius, num. 45. ff. de noui operis nuntiat.*

Præsumitur.] Suspicione quadam leui, non vrgenti, 10
cùm non sit vrgens signum ex quo colligitur, vnde non sufficiet vt accusatus de crimine conuincatur ex eo quòd semel in eodem crimine malus fuerit, vt docet *hic* Anchar. *n. 4.* Alciat. *d. reg. 2. præs. 7 n. 3.*

Intellige procedere in præsumptione definitiua, per 11
quam determinatè de actu iudicatur, illa verò præsumptio, per quam nihil definitur, sed solum supponitur possibile esse malum ab aliquo fieri ad effectum præcauendi, non est illicita, quippè quæ non ex iudicio, sed ex prudentia procedit, D. Thom. *d. q. 10. art. 3. ad 3.* Sot. *d. q. 4. art. 4. vers. certium*, pro quibus est text. qui in hac præsumptione suppositiua loquitur, *in cap. 2. de elect.* vt patet ibi, *potuisse plures*, &c. vt bene aduertit ibi Dec. *n. 6.* sic procedit id, quod de filiis ob timorem incontinentiæ paternæ repellentis ab Ordinibus, & officiis probat *c. 1. de filiis Presbyter.* iuncto *c. 1. & cap. si gens, 56. dist.*

SVMMARIVM.

1 *Ratum quis habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.*
2 *Fictio triplex est inductiua, priuatiua, & translatiua.*
3 *Inductiua fictio est quando lex fingit esse, quod non est.*
4 *Priuatiua fictio est quando per contrarium lex fingit non esse, vel non existere, quod in veritate existit.*
5 *Translatiua fictio est quando lex actum certo tempore vel modo factum, alio factum fingit.*
6 *Ratihabitio non aliter fieri potest quàm per translatiuam fictionem, ad quam spectat duo extrema iungere data vtriusque habilitate.*
7 *Ratihabitio non inducitur ex taciturnitate propter præiudicium quod continere potest.*

8 *Ratihabitio inducitur non tantùm per verba, sed etiam per facta.*

9 *Consensus per ratihabitionem transire non potest in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, itavt actus ille meus efficiatur.*

10 *Declaratur* text.in l.si fundus, §.1.ff.de pignorib.& in l.aliena 20.in princip. ff. de pignorat.act.& in l.mater 3.C.de rei vendicat.

11 *Ordinatio facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licèt non quoad executionem.*

REGVLA IX.

Ratum quis habere non poterit quod ipsius nomine non est gestum.

DEsumitur ex *l. si pupilli 6.§. sed si ego, ff.de negot.
gestis,c.pen.de sentent.excom.hoc lib.*cum aliis citatis à Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloss. 9. n.247. & seqq.*
Menoch.*cons.191.n.83.cum seq.* Surd *decis. 22.n.15.*
2 Circa fictionis diuisionem licèt certent DD. aliter
atque aliter diuidentes, recepta est illa, quam docuit
Bart.*in l.si is qui pro emptore, n.25. ff. de vsucap.* quòd
scilicet triplex sit inductiua, priuatiua, & translatiua,
quod etiam fatentur Philip.*de fiction.p.2 c.4.*Mascard.
3 *de probat. q.16. à n.15.* Industria est quando lex fingit
esse quod non est, veluti quòd mortuus in bello viuit
per gloriam *l. bello amissi,ff.de excusat.tut.* vel quòd in
dote intercessit stipulatio,*l. vnic.§.accedit, C de rei vxo-*
4 *ria act.* Priuatiua quando per contrarium lex fingit non
esse, vel non existere quod in veritate existit, veluti
quod Monachus, deportatus, aut seruus habeatur pro
mortuo,iuxta *c.placuit 16.q.1.l.1.§.1.ff.de bonor.posses.*
5 *contra tab l.seruitutem,ff.hoc tit.* Translatiua quando lex
actum certo tempore, vel modo factum, alio factum
fingit, quasi ad aliud tempus, vel ad aliam formam
transferat in ratihabitione actus gesti meo nomine,
fingit enim non modò quando ratum habeo, sed à
principio interuenisse, & tunc licèt actus gestus fuesit sine mandato meo, per ratihabitionem cum illo
gestum fuisse fingimr.

6 Quibus præhabitis patet ratio huius reg. nam cùm
ratihabitio non aliter fieri possit quàm per translatiuam fictionem,ad quam spectat duo extrema iungere
data vtriusque habilitate,tam in extremo à quo, id est
secundùm tempus præsens ex quo fictio inchoatur,
quàm etiam in extremo ad quod, id est, ad quod fictio
extenditur, vel refertur, aliter enim deficiente extremorum habilitate fictio fieret super impossibili de se,
& operaretur plusquam veritas, ita ex multorum iurium auctoritate obseruat Bart.*in l.si is,qui pro emptore,
ff.de vsucap. n.28.* vbi Ias. *n.105.& 128.* Abb.*in c.1.n.
vlt.de conuers.infidel.* communis, vt per Couar.*de sponsalib.p.2.c.8.§.2.n.19.*iunctis traditis per Philipp.*de fictionib p.3.c.3.cum seqq.* Atqui habilitas in extremo ad
quod tantum datur in ratihabitione vbi negotium gestum est nomine mei ratum habentis, adest enim tunc
aliquid habens effigiem, symbolum actus mei, in quẽ
consensus per ratihabitionem facilè transit, arg. *l. in
rem 24.§.item vers non idem,ff de rei vendicat.* cum latè
traditis per Mant.*lib.1.locorum, c.22.*& ita actus, vel
negotium efficitur illius, qui ratum habuit, perinde,
ac si mandasset, vt colligitur ex *l.12.vers.ratum, & ex
l.Paulus,*aliàs,*non tantum,ff.rem rat.haberi,l.si pupilli 6.
§.item quæritur, ff. de negot. gestis,* intendit Bart.*l.§.sed*
7 *etsi, ff. de vi armata*, Philip. *de fictionib p.4.c.1.* Vnde
notabis quòd licèt ratihabitio non inducatur ex taciturnitate propter præiudicium, quod continere potest,
argum.*l.qui vos 49. vers. vetare, ff.de furtis,*obseruans
Dec.*cons.98.in fine.* Menoch.*cons.3.n.34.*inducitur ta- 8
men non tantùm per verba, & ita expressè, sed etiam
tacitè per facta,*d.l.Paulus,c.vnic.in fine, de spons.impub.
hoc lib. gloss.3. in cap. cùm insuper 23.de offic. deleg.* tradunt Dec.*in l. semper, quia n.8.ff. hoc tit.*& Tiraquel.
de constituto, p.3. limit.30.num.11. apud quos videbis
varia exempla tacitæ ratihabitionis, quæ ex facto
inducitur.

Hæc autem ratio si omnino deficit in actu gesto no- 9
mine alterius; fieri non potest, vt in actum omnino
alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum
actus mei, consensus per ratihabitionem ita transeat,
vt actus ille meus efficiatur, iuxta *l.verum 32.iuncta l.
aliud est 121. in princ.ff.hoc titulo.*

Non obstant text.*in l.si fundus, §.1.ff. de pignorib.&* 10
*in l.aliena 20.in princ.ff de pignorat.act.& in l.mater 3.
C. de rei vend.* vbi admittitur ratihabitio, & tamen
actus,de quibus ibi,non sunt gesti nomine ratum habentis,quia reiecta concordia Bart.*in dictis iuribus, &
in l.1.§.sed etsi, ff. de vi, & vi armata,* existimantis regulam hanc tantum procedere vbi agitur de ratihabitione in vtilitatem ratum habentis, vt actus ad illum
trahatur, & efficiatur ipsius,non verò vbi agitur de
ratihabitione in præiudicium solius ratum habentis
quo casu procedere ait prædicta iura; meliùs respondetur hanc nostram regulam tantùm locum habere,
vbi agitur de negotio,quod nullo modo meum est,nec
ad me pertinere potest, nisi ex voluntate agentis, tunc
enim oportet illud meo nomine geri, vt ratihabitio
sequatur;at verò vbi negotium à principio meum est,
vel ad me spectat re ipsa, id est, quia super re mea celebratur, vel alio ex iis tribus modis, de quibus per
gl.*in d.l.si pupilli, §.item verbo ipso gestu,* vbi communis tunc licèt non fiat nomine meo, ratihabitio locum
habet,nec procedit hæc reg. Sic intelligitur text.*in d.
§.1. & in d.l.mater*, agitur enim *ibi,* de ratihabitione
venditionis,& hypothecæ rei meæ,vt intelligit Modæ.
de pignorib.cap.quis possit hypothec.n.9. Differentiæ autem ratio illa videtur, quia primo casu ratihabitio
eò tendit, vt per illam actus alienus ex voluntate gerentis efficiatur meus per ratihabitionem, iuxta supradicta, & propterea oportet quòd præcedat aliquid habens effigiem actus mei,super quo ratihabitio fundetur, & adsit habilitas in termino ad quem, vt ita actus
fiat mihi, id est, meo nomine:at verò vbi negotium
ad me pertinet re ipsa, iam ex se habet effigiem actus
mei, & est habile, vt sequuta ratihabitio meum verè
efficiat, nec pendet à voluntate gerentis, an fiat mihi
necne,& propterea non requiritur,quòd constet illum
facere meo nomine, imo præsumendum est illum
agere contemplatione mei, nè aliter delictum præsumatur, hoc est, quòd animo deprædandi,& acquirendi
fecit aliquid in re mea, contra reg. *l.merito.ff.pro socio;*
id quod non contingit vbi actus non est meus, nisi
ex voluntate gerentis, & propriùs efficitur per ratihabitionem.

In gloss. *Contradicit*, ibi, *verius dic quòd ordinatio* 11
facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem,licèt non quoad executionem, &c. Hic est verus intellectus *cap. Lugdun. 9. q.2.* quem sequuntur omnes
hic Innoc.*in cap.prudentiam, n.4.de offic.deleg.* Mayn.*in
l.hoc iure,§.deiecit, n.2.ff.hoc tit.*quicquid aliter intelligant de ratihabitione gloss.*in d.cap.Lugdun.*& Mench.
vsufreq.c.49.n.9.

SVMMARIVM.

1 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*

2 *Intellige vbi mandatum ab initio potuit interuenire, limita*

limita vbi facta retrotractione non potuit ratum habens id ipsum mandare.

3 *Negotium infantis, vel furiosi nomine gestum non potest ab eisdem etiam, cessante impedimento, ratum haberi.*

4 *Ratihabitio cessat vbi negotium à principio nullum est, itavt non sit in potestate ratum habentis.*

5 *Ratihabitio vt sit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur.*

6 *Ratihabitio requiritur vt fiat eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset.*

7 *Ratihabitionis tempore vt ea legitimè fiat, debent omnia esse in eo statu quo fuerant tempore, quo negotium gestum est.*

8 *Ratihabitionis effectus cessat vbi per illam fieret præiudicium tertio.*

9 *Fictio retrotractionem non operatur stante præiudicio tertij.*

10 *Ratihabitio retrahitur non solùm ad tempus, sed etiam ad locum actus à principio gesti.*

11 *Contractum, vel delictum ratum habens non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gesti forum sortitur.*

12 *Ratihabitio legitima æquiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, etiam in delictis, vt* num. 14.

13 *Mandato speciali æquiparatur ratihabitio.*

14 *Restitutioni obnoxius est ille, qui ratum habet damnum suo nomine illatum ac si mandasset.*

15 *Ratihabitio mandato non æquiparatur in iis in quibus à principio mandatum pro forma requiritur.*

16 *Irregularitatem non incurrit ratam habens occisionem, vel membri mutilationem.*

REGVLA X.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

1 Desumitor ex *l. si fundus* 16. §. 1. *ff. de pignorib. & ex l.* 1. §. *deiecisse, ff. de vi, & vi armata, & ex l. vlt. C. ad Macedon. cum citatis hic*, à gloss. quæ ostendit regulam obtinere in omni actu, similis gloss. *verbo petere, in c. quam sit 6. de elect. hoc lib.* tradit latè Felin. *in cap. sicut tuis, n.* 1. *de simon.* refert plures varia decidentes per hanc reg. addit ad Dyn. *hic in princ.* Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 10. *n.* 64. Plac. *de delictis, c.* 18. Couar. *in Clem. si furiosus, p.* 2. §. 1. *n.* 4.

2 Ratio est, quia ratihabitio fit per fictionem translatitiam ex coniunctione duorum extremorum, per quam fingitur actum de cuius ratihabitione agitur fuisse à principio gestum ex mandato ratum habentis, vt *hic*, & dixi *in reg. præcedenti*; hæc autem coniunctio fieri non potest nisi aliquod extremum trahatur ad aliud; vnde oportuit ratihabitionem ipsam, quæ est extremum à quo fictio inchoatur, trahi retro ad actum præcedentem, tanquam ad id quod per fictionem principaliter prætenditur, iuxta quæ constat necessariò requiri quòd vtrumque extremum à quo, & ad quod 4 sit habile ad eliciendum actum de quo agitur, & insuper quòd nihil impediat vtriusque coniunctionem; alter enim ratihabitio nec retrotrahi, nec mandato comparari potest. Requiritur insuper quòd actus ille potuerit fieri ex mandato ratum habentis, siquidem cùm ratihabitio retrotrahatur & mandato comparetur, in iis tantùm negotiis versatur, in quibus mandatum à principio potuit interuenire, cessabit tamen vbi

facta retrotractione non potuit ratum habens idipsum mandato, vt aduertit Bald. *in l.* 1. *n.* 29. *C. qui admitti*, prosequitur post alios Ias. *in l. qui in aliena, in princip. n.* 19. *ff. de acquir. hered.* Vnde negotium infantis, vel 3 furiosi nomine gestum non potest ab iisdem etiam cessante impedimento haberi ratum. Abb. *in c. vltim. de conuers. infidel.* sequitur Mayn. *in l. hoc iure*, §. *deiecit, n.* 3. *ff. hoc tit.* Syluest. *in summ. verbo consensus* 6. *vers.* 4. Sie similiter vbi negotium à principio nullum est, itavt 4 non sit in potestate ratum habentis illud validum efficere, cessat ratihabitio, & retrotractio, cùm à principio ex mandato ipsius fieri nequiuerit, probat *l. obseruare, in fine, ff. de officio Proconsf.* vbi Bart. *n.* 4. Innoc. & Abb. *n.* 19. *in c. prudentia, ff. de offic. delegat.* Dec. *l. semper qui, in n.* 16. *ff. hoc tit.* communis ex Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 154. & 156.

Ratihabitionem.] Quæ vt sit legitima, & habilis in 5 extremo à quo duo requiruntur, primò quòd quis ratum habeat tanquam gestum suo nomine, aliter enim si gestum approbet, non tamen qualitatem illam, scilicet quòd suo nomine gestum sit, ratihabitio deficit, quia nihil est in extremo à quo, per quod retrotractionem actus efficiatur illius, qui ratum habet, idque docet gloss. *verbo ratum, in l.* 1. §. *deiecisse, ff. de vi & vi armata*, vbi Bart. *num.* 3. & Bald. *num.* 2. *in l. non ideo C. de accusat.* Syluest. *in summa verbo census, n.* 5. Nauar. *in manuali, c.* 17. *n.* 133.

Secundò requiritur quòd fiat ratihabitio eo tem- 6 pore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur fieri potuisset, *l. penult. in princ. ff. rem ratam haberi*, vbi Bart. & communis, *c. non solet* 2. *q.* 6. *gloss. verbo petere, in d. c. quam sit, & verbo adhærentes. in fine, in c. vt circa* 4. *de electione, hoc lib.* communis, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 10. *n.* 89. Anton. Gom. *l.* 45. *Tauri, num.* 83. Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 16. *num.* 5. & satis innuit quòd hæc regula cum similibus satis probant quòd ratihabitio æquiparatur mandato; igitur oportet illam eo tempore fieri, quo res ex mandato ratum habentis perfici potuisset, quamuis contrarium contra communem intendant nonnulli, vt per Ias. *in l. si is qui, n.* 130. & 134. *ff. de vsucap.* Philip. *de fideiuss. p.* 4. *c.* 4. Non obstat quòd ratihabitio datur etiam in homicidio, *cap. pen. de sentent. excommun. hoc lib.* & tamen illud non potest committi tempore ratihabitionis cùm semel occisus iterum occidi nequeat, cui argomento non satisfacit Angel. *in d. l. pen.* nec etiam Paul. quem sequitur Menoch. *controuers. vsu freq. cap.* 40. *num.* 17. & tandem illi succumbit Felin. *in c. sicut tuis, num.* 5. *de simon.* sed refellitur, si intelligas cum communi oportere quòd actus præsenti tempore fieri possit non simpliciter, & rebus sic stantibus, hoc est supposito quòd actus iam sit gestus, sed in hoc sensu, quòd scilicet nisi gestus ab alio meo nomine, posset modò fieri ex meo mandato, id quod etiam in actu homicidij reperitur.

Retrotrahi.] Intellige vbi nihil est quod impediat 7 retrotractionem, & vtriusque extremi coniunctionem, vnde oportet rem esse integram, id est, tempore ratihabitionis omnia esse in eo statu, quo fuerunt tempore, quo negotium gestum est, Bart. *in l. si vxor. §. si quis vxorem, num.* 3. *ff. de adult.* Dec. *in l. semper qui num.* 13. *ff. hoc tit.* Menoch. *de successione.* §. 18. *n.* 91. Surd. *decis.* 111. *n.* 1. Sic similiter cessat effectus ratihabitio- 8 nis vbi per illam fieret præiudicium tertio, cui vel medio tempore, vel aliter vtrumque ius quæsitum est, arg. *l. si partem*, §. *vlt. ff. quemadm. seruitutes*, docet Bart. *in l. aliena in princip. ff. de pignorat. act.* communis, vt per Tiraquel. *de constitut. part.* 2. *ampliat.* 17. *num.* 5. Plac. *de delict. cap.* 18. *num.* 3. & satis voluit gloss. *hic in princ.* stante enim præiudicio tertij mi-

nimè

nimè huiusmodi fictio retrotractionem operabitur, vt probat expressè text. *in c. si pro te, & in cap. quamvis, de rescript. hoc lib.* cum multis; quos copiosè refert Tiraq. *de primogen. q. 14. num. 19. & de retractu lig. §. 1. gloss. 10. n. 71.* Brunor. *in locis commun. verbo ratificatio 2.* Surd. *decis. 345. n. 8.* Vasq. *in opusc. de restitut. cap. 6. §. 2. dub. 5. n. 25.* iunctis iis quæ resoluunt Anton. Gom. *l. 9. Tauri, n. 64.* & latè Pinel. *in rub. C. de rescind. vendit. p. 1. c. 2. per totum*, præcipuè *n. 8. & 17.* Non obstat *l. cùm decem, §. vlt. ff. de solut.* quia respondetur in ea non posse considerari præiudicium tertij respectu debitoris, cuius filio, vel seruo post solutionem factam procuratori creditoris ipse creditor ignorans solutionem, fecit acceptilationem.

10 Intellige ratihabitionem retrotrahi non solùm ad tempus, vt *hic*, & *in l. si fundus, §. 1. ff. de pignorib.* & sic ad diem actus celebrati, vt docent Bertachin. *in reper. verbo ratificatio, pag. mihi 264.* Surd. *decis. 70. n. 20. cum seqq.* Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 47. consid. 1. n. 9.* sed etiã ad locum actus à principio gesti, in quo ratum habens id ipsum fingitur gessisse, vel mandasse, *d. l. cùm decem, §. 1.* ibi, *quasi tunc præstiti*; Card. *in Clem. 1. q. 28. vt lite pendente*, Felin. *in c. nonnulli, n. 46. col. 2. de rescript.* contra gloss. *verbo collato, in d. Clem. 1.* quam sequuntur Abb. *ibi*, & Imol. 11 *n. 20.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. gl. 10. n. 68.* Vnde fit vt is, qui ratum habet contractum, vel delictum non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gesti, forum sortiatur, iuxta *cap. vlt. de foro compet.* obseruat Bart. *in l. si pecuniam, C. de negot. gestis*, vbi Fulgos. Placa *d. c. 18. num. 7.*

12 *Et mandato non est dubium comparari.*] Ergo ratihabitio legitima æquiparatur mandato, imo inducit mandatum fictum, secundùm communem ex Bart. *in l. si is n. qui 4. ff. de vsucap.* Conar. *in Clem. si furiosus, p. 2. §. 1. n. 5. col. 3.* Fernard. Græuæ. *d. consid. 1. n. 9.* Fr. Ant. à Sousa *in relect. de censuris Bullæ Cœnæ, c. 3. disp. 22. n. 4. & c. 12. disp. 64. n. 1. & 2.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 135. n. 84. cum seqq.*

13 Amplia primò etiam quoad ea quæ mandatum speciale requirunt, cui ratihabitio æquiparatur, *l. quod speciale ff. de minorib. l. 3. §. si procurator, ff. quod quisque iuris, cap. vlt. de iureiurand. hoc lib.* communis, vt per Tiraq *d. gl. 10. n. 64.* Conar. *lib. 3. var. c. 16. num. 5.* Surd. *decis. 159. n. 12. & decis. 231. num. 21.* Flamin. *de resign. lib. 9. q. 8. n. 16.* quamvis contradicat gloss. magna *in l. si per procuratorem, ff. de acquirend. hered.* & Franch. *hic num. 5.* Communis tamen non procedit in specie *cap. nonnulli 28. §. sunt, de rescript.* vt aduertit gloss. *ibi, verbo fine*, vbi Abb *num. 4.* dicit communem gloss. *hic ante finem*, ex eo quia mandatum speciale in ea specie non requiritur propter grauitatem negotij, vel præiudicium partis, sed propter bonum publicum vitandi lites.

14 Secundò amplia æquiparationem, de qua hîc, procedere etiam in delictis, vt probant text. *in d. l. 1. §. deiecisse, & in cap. penult. de sentent. excommun. hoc lib.* gloss. *verbo petere in cap. quàm sit, de elect. hoc lib.* Conar. *in d. Clem. si furiosus. p. 2. §. 1. n. 4.* Plac. *d. c. 18.* Intellige in illis tantùm delictis, quæ per alios committi possunt, secus in his, quæ consistunt in propria libidine committentis, tantùm veluti adulterium & stuprum, sicut enim hæc non nisi proprio instrumento fiunt, ita nec mandari, vel ab aliis gesta ratihaberi possunt, secundùm gloss. *verbo mandato, in d. §. deiecisse*, declarando tamen, vt per Plac. *d. c. 18. n. 2.* & Philip. *de fiction. p. 4. c. 9. ad finem.*

15 Tertiò amplia etiam ad effectum restitutionis, vt proinde quis teneatur ad illam si ratum habeat damnum suo nomine illatum, ac si mandasset, vt per hanc reg. post Palud. probant Syluest. *in summa verbo restitutio 4. §. 6.* Nauar. *in manual. cap. 17. num. 133.* quamvis contradicat Medin. *de restitut. quæst. 7. ad 4. argum.* cuius sententia ex ipsius fundamentis satis defendi posset, tum etiam ex aliis, quæ adducit Vasq. *in opuscule, de restitut. cap. 9. §. 1. à num. 19.* vbi illum sequitur.

Limita primò æquiparationem de qua hic, non 16
procedere in iis, in quibus mandatum à principio pro forma requiritur, vel in vim auctoritatis, cui non satisfit per ratihabitionem, argum. *cap. cùm dilecta, de rescript.* cum traditis *ibi*, à Felin. *n. 6. vers. amplia primò, cum seqq.* Surd. *decis. 159. n. 16.*

Limita secundò non procedere æquiparationem 17
quoad irregularitatem incurrendam ex homicidio, vel membri mutilatione, vt per gloss. *in c. si quis viduam 50. dist.* Conar. *in d. Clem. si furiosus, p. 2. §. 1. n. 5.* Vgolin. *tract. de irregular. c. 15. §. 2.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 44. sect. 1. n. 24.* Sayr. *eodem, tractat. lib. 7. c. 4. n. 17.* Bonac. *in simili, tract. disp. 7. q. 4. puncto 8. n. 42.* Contra Nauar. *in manual. c. 27. n. 233.* & Molin. *de iust. tom. 4. tract. 3. disp. 33. memb. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Reo fauendum est potius quàm actori cùm sunt partium iura obscura.*

2 *Sententia est ferenda pro reo data paritate probationis ex parte actoris & rei.*

3 *Declaratur* l. si quis intentione 66. ff. de re iudic.

4 *Actor vbi tuetur causam aliquam iure fauorabilem illi potius fauendum est quàm reo.*

REGVLA XI.

Cùm sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quàm actori.

DEsumitur ex *l. fauorabiliores, ff. hoc tit. & ex §. retinendæ Instit. de interdict.* cum aliis citatis *gl. 1.* 1
hic, tradunt multa Hippol. *in l. vnius, §. in ea, à n. 6. ff. de quæst. & cons. 51. n. 41.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præs. 44.* Menoch. *in simili, tractat. lib. 2. præsumpt. 91.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1. c. 9. n. 51.* ego ipse *in tract. Axiom. vsufreq. axiom. 204. n. 1.* Facit etiam 2
quòd data paritate probationum ex parte actoris, & rei, sententia est ferenda pro reo, secundùm *gl. 2. in c. clerici 81. dist.* Hippol. *cons. 2. n. 12. & n. 18. cum seqq.* Duen. *reg. 313. lim. 2.*

Non obstat quòd obscura petitio actoris declaratur 3
in fauorem ipsius, actoris & non rei, *l. si quis intentione 66. ff. de re iudic.* cum aliis, quia reiecta solutione gl. *hic verbo Actori, & gl. 2. in c. cùm ad Sedem, de restit. spol.* asserentium hanc reg. procedere in fine iudicij, hoc est, in decisione causarum: at verò *d. l. si quis*, in principio litis, quo tempore magis fauetur actori, respondetur sensum huius regul. & similium esse quòd vbi iura partium, id est, actoris, & rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrinque adducta, & allegata sunt, res adhuc est obscura, omniaque sunt paria, & necessariò facienda est interpretatio in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potiùs reo fauendum est, tum propter conditionem ipsius miserabilem, secundùm quam cùm præsumatur eum non plenè instructum accessisse, & tamen æqualiter doceat de iure suo, plus aliquid egisse videtur quàm actor, & par est credere quòd si plenè

esset

esset instructus, plenissimè suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam absolutionis, quæ in re dubia securior, & fauorabilior est, *l. absentem, ff. de pœnis, cap. allegant, vers. nonne 26. q. 7.* Vnde fit vt hæc regula non tantùm in fine respectu sententiæ ferendæ, sed etiam in principio, & in medio litis procedat, vt quia reus aliquid petit, quod re hinc inde discussa pro vtraque parte dubium est an concedi debeat. Vnde cùm *in d. l. si quis,* non agatur de interpretatione eorum, quæ vtrinque sunt obscura, sed de declaranda petitione; quæ dubia proponitur per actorem, meritò tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem rei, cui sat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet infr. hoc eod. tit.*) idem conceditur, vt videlicet exceptio, quam dubiam proposuit, in ipsius fauorem explicetur, iuxta *dictam l. si quis.*

4 Limita tamen regulam hanc non procedere si actor tueatur causam aliquam iure fauorabilem, ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro actore fertur, *cap. ex literis, de probat. cap. vlt. in princ. de re iudic. l. in pares 38. ff. illo tit.* resoluit Alciat. *de præs. 44. n. 13.* Tiraq. id extendens ad quamcunque causam piam, *de priuil. piæ causæ, priuil. 146. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Acceptatio personarum in iudiciis non est habenda.*
2 *Personam hominis accipere, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est honorare.*
3 *Iudiciorum nomine quid veniat in præsenti materia ostenditur.*
4 *Acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, non ex gratia distribuit.*
5 *Deus nemini est gratiæ debitor, sed ipse benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter.*

REGVLA XII.

In iudiciis non est acceptatio personarum habenda.

1 Desumitur ex *Prouerb. c. 18. cap. nouit. vers. cæterùm, de iudic.* cum aliis citatis *hic* à gloss. *verbo in iudiciis,* tradunt D. Thom. *2. 2. q. 63. art. vlt.* Sot. *de iustit. l. 3. q. 6. art. 5.* S. Ant. *p. 2. tit. 1. c. 19. & 20.* Aldobrand. *in §.*
2 *Iustitia, n. 4. Instit. de iustitia, & iure.* Personam hominis accipere, ait Gregorius, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare, propterea iure dicitur personæ acceptationē quandam esse fatuam reuerentiam alicui non causa debiti, sed ex timore, vel propter vtilitatem exhibitam.

3 Iudiciorum nomine in præsenti intelliguntur illa omnia, in quibus de meritis qualitercunque iudicatur, & examinandæ sunt qualitates necessariæ secundùm iustitiam in ordine ad id, de quo agitur, & ita includuntur non tantùm iudicia inter actorem, & reum, sed etiam distributiones quorumcunque bonorum, quæ fiunt per modum definitionis & iudicij. Excluduntur autem actus illi, in quibus non agitur de qualitatibus, nec oportet ad illas extendere, vt quia distributio non fit secundùm leges iustitiæ, sed ad voluntatem; prout contingit vbi quis bona propria ad suum arbitrium distribuit, cessat enim tunc acceptatio personarum, iuxta illud Matth. *Nonne licet mihi, &c.* docent D. Thom. *d. q. 63. art. 1. ad vlt.* Sot. *d. q. 6. art. 1. ad 1.* Syluest. *in summ. verbo acceptatio, in princ.* Et ita 4
acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, quare si quis aliqua non ex debito, sed ex gratia distribuit magis vni quam alteri; non per hoc acceptor dicendus est personarum, vnde cùm Deus nemini sit gratiæ debitor, iam enim gratia non esset gratia si ex debito daretur, ideo nequaquam dici potest personarum acceptor, quando vni gratiam communicat, quam alteri nequaquam impartitur, imo potiùs benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter, dicitur enim eleganti metaphora in Sacris literis, vel gratia, vel Deus ipse fons hortorum, puteus aquarum viuentium; nam sicut hortorum aquæ in varios ductæ fontes ad singulas madefaciendas herbulas fluunt, è planta in plantam currunt, ita vt placida irrigatione totus dicatur hortulus omninò madefactus, sic planè gratia diuina fons hortorum, puteus aquarum viuentium appellatur, vt siquidem agnoscatur nulli ipsam Diuinam denegari gratiam, at quemadmodum hortorum aqua fluens ibi manet vbi concauum, & bassum reperit, imminens verò non attingit, ita pariter diuina gratia in omnes ex se fluit, vult enim Dominus omnes homines saluos fieri, in humili verò firma consistit, Isai. 66. *Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, quietum, & timentem Deum?*

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia est simplex, & imperfecta notitia, seu scientia, ac etiam cognitionis rei priuatio.*
2 *Ignorantia est actus priuatiuus habens annexam negatiuam de iure improbabilem.*
3 *Ignorantiam habere ille dicitur, qui nihil omnino scivit, nec per famam, nec per aliam quamvis rationem.*
4 *Ignorantia an differat ab errore, & in quibus, ostenditur.*
5 *Ignorantia per se non est peccatum, nec importat culpam aliquam nisi vel malitia, vel negligentia præcedat.*
6 *Ignorantia alia iusta, & probabilis, seu, vt Theologi dicunt, inuincibilis, alia crassa, seu supina, alia affectata.*
7 *Probabilis, & iusta ignorantia illa dicitur, quam nulla præcedit malitia, vel negligentia.*
8 *Crassa, seu supina ignorantia est nescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur.*
9 *Episcopus non præsumitur ignorare vacationem beneficij in sua diœcesi.*
10 *Iurispatronatus deuolutionem præsumitur scire Episcopus cùm semel in anno Ecclesiã visitare teneatur.*
11 *Ignorantia crassa, & supina non excusat.*
12 *Affectata ignorantia est illa, quam habet is, qui cum posset, & deberet noluit scire, vt liberius peccaret.*
13 *Ignorantia considerata respectu rei ignoratæ diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris.*
14 *Factum prout opponitur iuri dicitur omne illud in quo consistit actus in se prout est ex parte agentis.*
15 *Ius prout opponitur facto est quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum.*
16 *Iuris appellatione non tantum venit naturale, Diuinum, & commune, sed etiam statutarium, & municipale.*

17 *Ignorantia facti, quæ regulariter probabilis est, regulariter excusat.*

18 *Ignorantia affectata non excusat.*

19 *Ignorantia facti proprij non excusat tanquam crassa, & improbabilis.*

20 *Factum proprium quando est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, excusat illius ignorantia.*

21 *Ignorantia facti proprij excusat, quando illud est intricatum, & obscurum, vel vbi ignorans multis negotiis implicitus est, aut in extremis laborat.*

22 *Ignorantia facti alieni in dubio præsumitur, & excusat, nisi sit publicum, graue, & ponderosum.*

23 *Ignorantia iuris non præsumitur, nec excusat. Intellige siue humani, siue communis, siue municipalis, siue statutarij, vt n. 25.*

24 *Leges scire omnes debent, & lata culpa est iuris dispositionem ignorare.*

26 *Ignorantia iuris excusat quando habet admixtam ignorantiam, seu errorem facti.*

27 *Ignorantia iuris, an & quando excuset rusticum, militem, & minorem? remissiuè.*

REGVLA XIII.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

1 ANtequam ad materiam huius reg. deueniamus,
pro faciliori illius declaratione aliqua à nobis
sunt præmittenda, & primò præmittendum ignoran-
tiam ex mente Azor. *in sum. C. de iuris, & facti ignor.*
Arch. *in cap. quamuis 38. distinct.* Syluest. *in summ. verbo*
ignorantia, in princ. D. Thom. *1. 2. q. 66. art. 2.* nihil aliud
esse quam priuationem scientiæ, quam quis potuit
adipisci, quod & alij clariùs protulerunt dum dicunt
ignorantiam esse simplicem, & imperfectam noti-
tiam, seu scientiam, aut etiam cognitionis rei priua-
tionem, cùm ignorare sit nihil approbare, vt per Ro-
land. *cons. 36. n. 3. lib. 2.* quem refert Mascard. *de probat.*
2 *concl. 45. num. 51.* qui propterea ait ignorantiam esse
actum priuatiuum habentem annexam negatiuam de
3 iure improbabilem. Aliqui autem, vt refert Put. *de-*
cis. 77. n. 4. lib. 2. in vtraque edit. dixerunt ignorantiam
habere dici illum, qui nihil omnino sciuit, nec per
famam, nec per aliam quamuis rationem; simile est
quod scripsit Bertaz. *de claus. instr. claus. 11. gloss. 4. n. 1.*
& Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. n. 3.* dicen-
tes ignorantiam esse cùm quis de facto nihil scit, sed
nec aliquid suspicatur, refert, pluraque in hac materia
adducens Ioan. Bapt. Costa *de facti scientia, & ignor.*
4 *insp. 80.* Licèt à nostris Iurisperitis ignorantia sumatur
pro errore, & è contra, vt obseruant Menoch. *d.*
præs. 23. n. 2. cum seqq. veritas tamen est quòd ignoran-
tia differt ab errore, quia, vt dixit D. Thom. *in 4. sent.*
dist. 30. art. 1. ignorantia de sui natura non ponit ali-
quem cognitionis actum, error verò ponit iudicium
peruersum, & sic aliquam notitiam eius circa id quod
erratur, quod & idem in substantia voluerunt Azor. *in*
d. sum. C. de iuris, & facti ignor. n. 1. & 2. Arch. *in cap. in*
quibus 22. q. 2. Alberic. *in l. error, n. 4. C. de iuris, &*
facti ignor. scribentes ignorantiam esse cùm de facto
nihil sciunt, nec inde aliquid suspicatur, & S. Aug.
in cap. quamuis 38. distinct. vbi præsertim Præposit. &
Turrecr. rectè propterea dicit errorem esse vera pro
falsis approbare, ignorare verò, nihil approbare, cùm
ignorantia sit, vt dixi, simplex scientiæ priuatio, &
in summa plus est ignorare, quam errare; ignorantia
enim nullam supponit scientiam, error verò aliquam,
vt per Seraph. *de priuil. iuram. priuil. 4. n. 125.* vbi am-
plius dicit errorem differre ab ignorantia tanquam
effectum à sua causa, & ignorantiam propriè consiste-
re in omittendo, errorem verò in committendo. Vnde 5
infertur ignorantiam per se non esse peccatum, nec
importare culpam aliquam, cùm enim scientia non sit
virtus aliqua moralis, vtique nec priuatio illius pec-
catum esse potest, & præterea quia ignorantia est vi-
tium intellectus, non voluntatis, quam ignorans non
habet respectu rei ignoratæ, *l. nihil, 117. ff. de reg. iuris.*
& in qua tantùm peccatum consistat, non verò in in-
tellectu, text *in princ. 15. q. 1.* resoluit S. Thom. *d. q. 70.*
art. 2. ad 2. Durand. *in 2. senten. distinct. 22. q. 3.* Castr.
lib. 2. de lege pœnali, c. 14. fol. mihi 291. Cou. *in reg.*
possess. p. 2. §. 7. n. 7. & satis significat text. *in d. princ.*
Intellige nisi vel malitia, vel negligentia præcedat,
tunc enim ignorantia per accidens, & indirectè cen-
setur volita, & consequenter peccatum importat se-
cundùm præcitatos, sic procedit *l. 1. ff. de legib.* vbi
gloss. refert similes, *cap. excellentiss. 11. q. 3.* & illud
Paul. 1. ad Corinth. c. 14. *Ignorans ignorabitur*, cum
aliis per Tiraq. *de pœnis temp. c. 11. in princ.*
Secundò præmittendum est ignorantiam aliam esse 6
iustam, & probabilem, seu, vt Theologi dicunt, inuin-
cibilem, aliam crassam, seu supinam, aliam autem af-
fectatam, quas species declarant B. Ioan. à Capistr. *in*
spec. Conf. n. 145. & 186. Carbon. *in tract. de legib. l. 8.*
disp. 13. Iacob. Ayrer. *in repet. l. vt vim, p. 3. n. 4. & seq.*
ff. de iustit. & iure, Cordub. *in suo quæst. lib. 2. q. 1.* Azor.
instit. moral. p. 1. lib. 1. c. 12. Sayr. *in claui Regia, lib. 2.*
c. 2. n. 15. cum seqq. & c. 9. n. 4. cum seqq. Farin. *in praxi*
crimin. p. 3. q. 90. disp. 2. Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 32.*
n. 23. cum seqq. & in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 1.
c. 16. & c. 23. à num. 162. Paul. Comitol. *respons. moral.*
lib. 5. q. 2. Iusta, & probabilis ignorantia illa est, quam 7
nulla præcedit malitia, vel negligentia, vt quia præ-
missa debita diligentia non potuit quis scientiam adi-
pisci, vt tenent D. Thom. & alij *suprà* citati. Crassa 8
verò, seu supina ignorantia (à Theologis improbabilis,
vel vincibilis dicta) est nescire id, quod quis inuesti-
gare, & scire tenetur, & debet, præsertim ratione
officij, tunc enim ignorans habetur pro sciente, vt
per Lap. *alleg. 51. circa fin. n. 17. vers. ad tertium*, vbi de 9
Episcopo, quòd non præsumatur ignorare vacationem
beneficij, quia cùm debeat visitare Ecclesias, præsu-
mitur hoc scire, Bellam. *cons. 10. n. 23. vers. sed oportet,*
vbi quòd Episcopus præsumitur sciuisse collationem
beneficij diu obtentam ab inferiore collatione in sui
præiudicium, eo quia ex officio tenetur inquirere be-
neficiorum collationes, Rom. *cons. 481. n. 4. vers. ad*
hoc, & n. 8. vbi etiam de Episcopo quòd præsumitur 10
scire deuolutionem iurispatronatus, cùm semel in an-
no Ecclesiam visitare teneatur, Gabr. *commun. sub hoc*
tit. concl. 5. n. 11. & n. 31. & seq. & concl. 6. à num. 40.
Sfort. Odd. *de restit. in integr. p. 1. quæst. 8. num. 48. cum*
seqq. & n. 66. Mascard. *de probat. concl. 637. num. 13. &*
conclus. 8-9. num. 7. cum seqq. Menoch. *d. præsumpt. 23.*
num. 66. Seraphin. *d. priuil. 4. à num. 115.* Ioan. Bapt.
Costa *de facti scientia, & ignor. reg. 2. per tot.* ac proin- 11
de huiusmodi ignorantia, crassa, & supina non excu-
sat, *cap. 1. de postul. Prælat. cap. cùm in tua, qui ma-*
trimon. accus. poss. l. nec supina, ff. de iuris, &
facti ignor. cum aliis citatis à Sfort. *d. quæst. n. 57.* Gabr.
d. concl. 6. n. 41. Sebast. Medic. *d. cas. fort. p. 1. quæst. 1.*
n. 10. Ioan. Bapt. Costa *d. tract. inspect. 8. n. 16.* Affe- 12
ctata ignorantia est illa, quam habet is, qui cùm pos-
set, & deberet, noluit scire, vt liberiùs peccaret, iux-
ta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, vt benè ageret, c.*
penult. 37. dist. de qua ignorantia habetur *in c. eos, de*
temporibus ordin. hoc libro, Andr. Gail. *lib. 2. obseruat. 58.*
n. 18. vbi aliis relatis dicit ignorantiam affectatam
esse quando quis per simulationem aliquid ignorat,
hoc est, quando scire potuit, sed noluit, quia dissimu-
laute

lanit,quod idem asserunt Mascard. *concl.*879. *num.*33.
Sfort.Odd.*d.q.*8.*n.*58. Ioan.Baptist.Costa *d.inspect.*81.
quæ quidem nullo pacto ignotantem excusat, Gail.*d.
obseruat.*48.*n.*18. Honded.*conf.*87.*n.*41.*lib.*1. Seraph.
*d.priuil.*4.*à n.*102. Ioan. Bapt. Costa *d. inspect.*81.*n.*9.
cum seqq.
13 Tertiò præmittendum quòd etsi ignorantia multi-
pliciter diuidatur, vt latè per Syluest. *vbi suprà*,
Castr.*d.cap.*14. *per totum*, tamen considerata respectu
rei ignoratæ, diuiditur in ignorantiam facti, & igno-
rantiam iuris,vt *hic*, *& in tit.ff. & C.de iuris*, *& facti
ignor.* licèt autem valdè controuersum sit, quid fa-
ctum, & quid ius dicatur, vt ita dignoscantur ea circa
quæ vtrumque versatur,vt per Bald. *in princip. de pace
Constant.n.*23. Alciat. *lib.*1. *paradox.cap.vlt.* Philip.*de
fictionibus,p.*1.*c.*5.Loriot.*axiomate* 14.*cum seqq.* tamen
ex mente communis *in l.*1.*ff.de acquir.possess.* vbi Ias.
14 *num.*32. Philip *vbi proximè*, dici potest factum prout
opponitur iuri, esse omne illud in quo consistit actus
in se, prout est ex parte agentis, ius verò prout op-
ponitur facto, esse quicquid consistit in decisione, &
auctoritate legum, vt patet ex *l.*1. vbi proponuntur
15 exempla,*ff.de iuris,& facti ignor.* Vnde fit vt sicut ap-
pellatione facti quicunque actus continetur siue ab
homine, siue à Deo, vel à natura proueniat; sic sub
iuris nomine non tantùm naturale, diuinum, & com-
16 mune.iuxta *tit.Instit.de iure naturali*, sed etiam statuta
locorum municipalia, vel synodalia, iuxta §.1.*Instit de
iure natur. & c.ius ciuil.*1.*dist.* docent gloss.*verbo iuris,
in proœm.Clement.* Tiraq. *in tract. le mort,in præfat.de-
clar.*7.*n.*5.
17 *Ignorantia facti*, &c.] Intellige de sola ignorantia
simplici, vel probabili, hæc enim solùm excusat sim-
pliciter, id est, in totum, & absolutè, iuxta ea, quæ in
secundo præludio dixi; & ideo hæc regula idem im-
portat ac si diceret, ignorantia facti, quæ regulariter
probabilis est, regulariter excusat, ignorantia verò
iuris non excusat regulariter, quia regulariter est im-
18 probabilis. Vnde constat primò regulam hanc non
procedere in ignorantia affectata, quæ cùm habeat
admixtam malitiam scire nolentis, vt liberiùs peccet,
iuxta ea,quæ dixi in præcepto *prælud.*2. tantum abest
vt excuset, vt imo ex ea delinquens magis incusetur,
cap.eos, de tempor.ordin. hoc lib. vbi gloss.*cap.cùm inhi-
bitio*,§.1.*de clandestin.despons.l.qui contra.*ibi, *affectato
errore,C.de incestis nupt.* Tiraquel.*de pœnis temper.c.*13.
*num.*12.*& de retract.lig.*§.35. *gloss.*4. *num* 28. Castr.
*dict.cap.*14.Gabr.*commun.tit.de regulis iuris*, *conclus.*6.
*num.*43. Sebast. Medic.*de casibus fortuitis, part.*1. *q.*5.
*num.*10. Sfort. *de in integr.restit p.*1.*q.*8.*num.*57.*&* 58.
ego ipse *in tract.Axiom. iuris vsufrequent.Axiom.*112.
*num.*1.
19 Secundò constat regulam non procedere in igno-
rantia vincibili, crassa, aut improbabili, quæ propter
rationem præcedentis negligentiæ volita censetur, &
ita culpam habet ex dictis in præcitato *prælud.*2. Vnde
fit vt ignorantia facti proprij non excuset tanquam
crassa,& improbabilis, *l.quanquam, ff.ad Velleian.cap.
ab excommunicato, in fine, de rescript.* Ias. *in* §. *si quis
agens,num.*6.*Instit.de actionibus*,Socin *reg.*219. Mantu.
*Paralipomen.c.*34. Marant. *in repet. l.is potest,n.*227 *ff.
de acquirend.haredit.* Ruin.*conf.*127.*n.*16. *lib.*3. Gail.
*lib.*2.*obseru.*48.*n.*19.Sfort.*d.q.*8.*n.*61. Mascard. *conclus.*
637.*n.*3.*& concl.*879 *n.*40.Menoch.*lib.*6.*præsumpt.*23.
*n.*32.Card.Tusch.*verbo ignorantia,concl.*22.*n.*1.*& n.*10.
20 *& concl.*23.*n.*25.ego ipse *d Axiom.*113.*n.*2. Intellige
præterquam in illis casibus in quibus ex circumstan-
tiis negotij & personarum etiam in factis propriis ad-
mittitur probabilis excusatio, veluti quando factum
est antiquum in quo sit verosimilis obliuio, secundùm
Marant.*in d.l.is potest.n.*227.*in* 2.*limit.*Gail.*d.obseru.*48.
*n.*20.Sebastian.Medic.*de casu fortuito,p*.1.*q.*3.*num.*17.
Menoch.*d præsumpt.*23.*n.*28.*& seq.* Card.Tusch.*verbo
ignorantia*, *concl.*22. *num.* 15. Vel quando factum est 21
intricatum,& obscurum, Marant.*in repet.dict.l.is post,
num.*227.*in* 4.*limit.*Gail.*dict.obseru* 48. *num.*207. *vers.
item si factum*, Sfort. *dict. q.*8. *num.*28. Menoch. *dict.
præs.*23.*num.*41. Vel in eo, qui multis negotiis impli-
citus est, Marant. *dict. num.* 227. *in* 5. *limit.* Sebastian.
Medic *dict.q.*3.*num.*12.*& n.*18. Honded.*conf.*55.*n.*57.
& 58.*lib.*1.Menoch *dict præsumpt.*23. *num.*47.*& seq.*
aut in extremis laborat, Marant. *d.num.*227.*in* 2.*limit.*
Seraphin.*d priuil.*4. *num.*28. Mascard. *dict. concl.*879.
*num.*51. *cum sequentibus*, Menoch. *dict. præsumpt.* 23.
*num.*49.
Sic similiter,licèt regulariter Ignorantia facti alieni 22
in dubio præsumatur, & excuset, *l.verius, ff.de proba-
tion l.hoc autem ff.de administrat.tut.l.fin.in fine, ff. pro
socio*, cum aliis citatis ab Honded. *conf.*9. *num.*15. *&
conf.*55.*num.*48.*& conf.*109.*num.*26.*lib.*1. Gabriel.*sub
hoc tit.concl.*5.*num.*11. Gail.*d.obseru.*48. *à n.*1.*& n.*19.
vers. secus, Menoch.*d.præsumpt.*23.*à num.*51. Sfort. *d.
q* 8.*à num.*55.*& num.*60.*& quæst.*38.*num.*5.ego ipse *d.
Axiom.*113.*num.*6. non procedit hæc nostra regula in
ignorantia facti alieni, vbi aliquid proponitur pro-
pter quod & potuit, & debuit sciri per mediocrem
diligentiam, vt quia factum vel est publicum, *cap.*1.
*de postulat Prælat.cap.vlt.qui matrim. accus.pos cap cùm
illorum, de senteut.excommun.* Gabr.*d.concl.* 5. *à num.*18.
Mascard.*concl.*879.*sub num.*11.12.16.*&* 17. Menoch.
*d.præsumpt.*23.*num.*68.*cum seqq.*Gail *d.obseru.*48.*n.*16.
Sfort.*d.q.*8.*num.*67.Sebastian.Medic.*d q.*3.*n.*4. *vers. si
erat publicè notum*, *& num.* 10. *vers. octauo.* Vel nota-
bile, graue, ponderosum, Mascard. *d concl.*879. *n.*47.
Menoch *d.præsumpt.*23.*n.*81.*& seq.* Card.Tusch.*verbo
Ignorantia, concl.*21.*num.*16.*& verbo Scientia, concl.*64.
*num.*38.
Non iuris excusat.] Probat hæc reg. in hac secunda 23
parte ignorantiam iuris non præsumi, ac proinde non
excusare,vt per Gail.*d.obseru.*48.*n.*22.Gabr.*sub hoc tit.
concl.*7.*n.*1. Paris. *conf.*68. *à n.*302.*lib.*4. Valasc. *de iure
emphyt.q.*38.*n.*15.Sebastian.Medic.*d.q.*3.*n.*1.Menoch.
d. præsumpt 23. *à num.*10. Sfort. *d. q.*8. *num.*39.*&* 40.
Card.Tusch. *d. verbo Ignorantia*, *concl.*11.*num.*1.*&*.2.
leges enim scire omnes debent, & lata culpa est iuris 24
dispositionem ignorare, *l.leges sacratissimæ, C de legi-
bus*, Socin *conf.*108.*n.*12. *vers. & licèt*,Aym.*conf.*671.
*num.*11.
Amplia procedere non tantùm in ignorantia iuris 25
diuini,naturalis,vel gentium,*c.turbatur*, §.*notandum* 1.
*q.*4.*l.*2.vbi gloss.*C.de in ius vocando*, *gl.in sum.*38.*dist.
Ignor.in l.*§.*si conditioni,à num.*3.*ad Syllan.*sed etiam in
ignorantia iuris humani, siue communis, siue munici-
palis, vel statutarij, vt per Gabr.*d.concl.*5.*n.*12.Sebast.
Medic.*d.q.*3.*num.*42.*vers. item statuti ignorantia*, Gail.
*d.obseru.*48.*num.*26.Mascard.*concl* 879. *num.*24. Card.
Tusch.*verbo Ignorantia,concl.*11. *num.*3. nisi ciuis esset
nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi,&
ipsum excusare voluerunt Gail. *d. obseru.*48. *num.*28.
& Seraphin. *d.priuil.*4.*n.*177.*cum seqq.* vbi etiam re-
soluit quòd licèt ignorantia nedum iuris, sed etiam sta-
tutorum, seu constitutionum non excuset, benè ta-
men excusat ignorantia alicuius Extrauagantis, non
positæ in librorum, statutorum, seu constitutionum
corpore.
Limita tamen quando ignorantia iuris habet ad- 26
mixtam ignorantiam,seu errorem facti, Socin.*conf.*47.
*n.*11.*lib.*1. Mascard.*conclus.*639.*num.*20. Card.Tusch.
*verbo Ignorantia, concl.*13. *num.*18. Vel quando ius est
dubium, obscurum, difficile, seu arduum, Sebastian.

Medic. *d.q.3.n.1.verſ.niſi eſſet*, Sfort. *d.q.8.n.44.* Seraph.
27 *d.priuil.4.n.16.& 17.* Maſcard. *concl.639.n.9.* Ignorantia iuris nunquid excuſet ruſticum, mulierem, militem, vel minorem? Vide Sfort. *d.p.1.q.9.* Card Tuſch. *d.verbo Ignorantia, concl.13.* latè Farin. *fragment. crimin. p.2. verbo Ignorantia, n.17.* cum multis ſeqq.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia iuſtam cauſam habere cenſetur cùm quis in ius ſuccedit alterius.*
2 *Subrogatus Motu proprio in lite ab altero cœpta præſumitur ignorare ſententiam contra ſuum anteceſſorem latam.*
3 *Succeſſor in Eccleſia præſumitur ignorare geſta tempore ſui anteceſſoris.*
4 *Succeſſor ſingularis præſumitur ignorare factum defuncti.*
5 *Hæres regulariter præſumitur ignorare factum defuncti illiúſque teſtamentum, & omnia in eo contenta, quando agitur de damno vitando.*
6 *Filius hæres adhuc præſumitur ignorare factum patris defuncti.*

REGVLA XIV.

Cùm quis in ius ſuccedit alterius, iuſtam ignorantiæ cauſam cenſetur habere.

1 DEſumitur ex reg. *l.qui in alterius 43.ff hoc tit.* vbi Dec. tradunt Tiraq. *de retractu tit.2. §.4. gloſſ 6. n.5.* Rot. *Bononien. deciſ.69.* Caſſad. *deciſ.2. vt lite pend.*
2 vbi in ſpecie quòd ſubrogatus Motu proprio in lite ab altero cœpta præſumitur ignorare ſententiam contra ſuum anteceſſorem latam, Roin. *conſ.166. n.27. lib.1.*
3 vbi de ſucceſſore in Eccleſia quòd præſumatur ignorare geſta tempore ſui anteceſſoris, & *conſil.54. n.3. in fine, lib.5.* Natt. *conſ.566. num.19. lib.3.* Afflict. *deciſ.37. n.2.* Menoch *de præſumpt. lib.6. præſumpt.23.n.56.* Card. Tuſch. *verbo Ignorantia, concl.18. à n.1.* Ratio eſt, quia huiuſmodi ignorantia verſatur circa factum alienum, *l.vlt.ff.pro ſocio*, & conſequenter cenſetur iuſta, *l.2.ff. de iuris, & facti ignorantia*, cum aliis adductis *in regula præcedenti.*
4 Intellige regulam non tantùm procedere in ſucceſſione ſingulari declarando, vt per Menoch. *remed.16.*
5 *recuper.n.19. cum ſeqq.* ſed etiam in vniuerſali, qualis eſt hæres, ille enim regulariter præſumitur ignorare factum defuncti, illiúſque teſtamentum, & omnia in eo contenta, *d.l.vlt.* Menoch. *remed.10.recuper.n.52.& de præſumpt.23.n.55.* Sebaſtian. Medic *de caſu fortuito, p.1.q.3.num.31.verſic.item hæredes*, Card. Tuſch. *verbo hæres, concl.73.* Cald. Pereira *de reſolut. emphyt.c.7.n.18. & de renouat. emphyt.q.5.n.28.& q.6.n.27.* quando ſcilicet agit de damno vitando, ſecus de lucro captando, tunc enim præſumitur ſcientia ſecundùm Dyn. *in regul. præſumitur, in fin. infrà hoc tit.* vbi Ioan. Andr. *ſub n.1.* Maſcard. *concl.779.n.37.* Card. Tuſch. *d.concl.73.n.43.*
6 & amplia, quamvis hæres ſit filius, adhuc enim præſumi ignorare factum patris reſoluunt Duen. *reg.125. limit.5.* Honded. *conſ.83.n.12.lib.1.* Maſcard. *concl.413. num.8.& concluſ.780. à n.3.* Menoch. *d. præſumpt.23. num.57.*

SVMMARIVM.

1 *Odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari.*
2 *Odium in hac reg. accipitur latius prout ſignificat tædium, & moleſtiam.*
3 *Fauor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat.*
4 *Diſpoſitio an cenſeatur fauorabilis, vel odioſa colligitur ex principali intentione diſponentium.*
5 *Fauor in dubio conſiderandus eſt potius quàm odium.*
6 *Extenſio non admittitur in odioſis etiam ex identitate rationis.*

REGVLA XV.

Odia reſtringi, & fauores conuenit ampliari.

DEſumitur ex *l.cùm quidam, ff.de liberis, & poſthum.* 1 *c.renouantes 22.diſt.* tradunt Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum, reg.209.* Ioſeph. Aldrete *de religioſa diſciplina tuenda, lib.2.c.14.n.6.* Monet. *de diſtribut. quotid. p.1.q.10.n.1.* Ioſeph. de Seſſe *Aragoniæ deciſ.18.n.102. & deciſ.45.n.7.* Marc. Ant. Genuenſ. *in practica Eccleſiaſt.q.541.* Menoch. *conſ.900.n.13.* Card. Tuſch. *pract. concl.tom.5. lit.O, concluſ.67. per tot.* ipſe ego in *tract. Axiom. iuris vſufreq. Axiom.166.n.1.*

Odium in hac materia non accipitur formaliter 2 prout importat appetitum diſſonantem à charitate, de quo S.Thom. *2.2.q.34.& c.1.* vbi gloſſ. *de re indic. hoc lib.* ſed accipitur latiùs prout ſignificat tædium, & moleſtiam, in quo ſenſu reperitur paſſim apud bonos auctores, & ita comprehendit ea, quæ præſtant materiam odij, id eſt, faſtidij, cuiuſmodi ſunt omnia illa, quæ pœnam, vel diſpendiū alicuius continent & primo aſpectu videntur acerba, & iniuſta. Per contrarium verò fauor 3 in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat, & ita gratiam, vt vtrumque benè deducitur ex *l. qui exceptionem, in princ. ff. de condict. indeb. & l.quod fauore, C.de legib.* iunctâ *reg. quod ob gratiam, infr. hoc tit.* An & quando diſpoſitio cenſeatur 4 fauorabilis, aut odioſa, colligitur ex principali intentione diſponentium, Tiraq. *de retractu lig.§.30.gloſſ.2.n.5.* Sanch. *de Matrim.lib.1.diſp.1.n.4.* In dubio verò potius 5 eſt conſiderandus fauor, quàm odium, Gonzal. *ad reg.8. Cancel.§.6.proœm.n.37.* ego ipſe *d.Axiom.166.n.6.*

Amplia vt in odioſis non admittatur extenſio etiam 6 ex identitate rationis, Corſert. *in ſing. verbo extenſio, il.2. num.1.* Tiraq. *de retract. in præfat.n.62. & 63.* Honded. *conſ.95.n.98.& 112.lib.1.* Farinac. *fragment. crimin. p.2. lit.E.n.115.* vbi *n.117.* ſubdit quòd extenſio non conceditur ex identitate rationis, etiam quòd ratio ſit expreſſa in diſpoſitione. quando ſumus in materia, & odium eſt irrationabile: ego ipſe *d.Axiom.166.n.7.*

Quibus autem lex, vel alia diſpoſitio dici poſſit fauorabilis, vel odioſa, vide Mil. *in repert. verbo lex dicitur fauorabilis*, Pariſ. *conſ.14.n.34. & conſ.34. n.32.& conſ.83.n.27.lib.2.* & *conſ.44.n.21. & conſ.46.n.24 & conſ.69.n.5.lib.4.* Gom. *ad reg. de annali, q.1. in princ.* Sarm. *ſelect.lib.1.c.12.n.1.* Pariſ. *de reſign.lib.11.quæſt.1. n.16.& ſeq.* Menoch. *remed.1.recup n.1.* Gonz. *ad reg.8. Cancel. §. 6. proœm. num. 24. in fin.* Soar. *de leg. lib.5. num.2.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficium conceſſum à Principe decet eſſe manſurum.*

2 Con

2 *Concessiones gratiæ per obitum Principis non expirant etiam re integra.*
3 *Dispensatio non corruit quando causa, quæ à principio fuit vera erat impulsiua, licèt postea cesset.*
4 *Princeps potest etiam post ius quæsitum priuilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito suæ voluntatis reuocare.*

REGVLA XVI.

Docet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

1 DEsumitur ex *cap. si super gratia* 9. *de officio, deleg.*
hoc lib. & ex *cap. si cui nulla* 36. *de præbend. hoc eod.*
2 cum aliis citatis *hic* à gloss. ex quibus colligitur quæcunque Principum beneficia secundùm honestatem debere esse permansura, nisi contrarium ex intentione, vel aliunde colligatur, etenim Princeps intendit beneficium quàm perfectum, & firmum conferre, vt ita plenior sit liberalitas, *c.* 1. *de don.* Molin. *de primog. lib.* 4. *c.* 3. *n.* 20. Vnde infertur concessiones gratiosas per obitum Principis non expirare etiam re integra, iuxta hanc reg. quam sic interpretatur Pontifex *in d. cap. si cui in* 1. *p.* probat *d. cap. si super gratia*, Rot. *decis.* 12. *de officio, del. in nouis*, Boer. *decis.* 346. Couar. *pract. c.* 11. *n.* 2. Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 15 *n.* 36. cum aliis adductis *in collect. ad d. cap. si super gratia*, & *ad cap. si gratiosè, de rescript.*
3 In gloss. *Docet.* in addit. ibi, *etiamsi cesset causa concessionis priuilegij, dummodo illa causa fuerit impulsiua.* Notatur ad hoc quòd dispensatio non corruit quando causa, quæ à principio fuit vera, erat impulsiua, licèt postea cesset, ex adductis per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 30. *n.* 7.
4 In gloss. *Mansurum*, ibi, *ipsum enim priuilegium per se concessum diminuere, vel moderari*, & *etiam in totum tollere potest.* Notatur ad hoc, quòd Princeps potest etiam post ius quæsitum priuilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito suæ voluntatis reuocare, vt per Cou. *lib.* 3. *var. c.* 6. *n.* 1. Peregr. *de iure fisci, lib.* 1. *tract.* 3. *n.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium à iure indultum non est alicui auferendum.*
2 *intellige vbi beneficium aufertur à iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere.*
3 *Legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non potest, benè tamen minuitur à consuetudine, lege, vel Principis auctoritate.*
4 *Beneficia si concedantur à iure non simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc si homo prouideat, cessat beneficium legis.*
5 *Dilationes à iure concessa non possunt per iudicem auferri.*

REGVLA XVII.

Indultum à iure beneficium non est alicui auferendum.

1 DEsumitur ex *l.* 1. *vers. nec enim, ff. de feriis, l. adulter, C. ad l. Iul. de adult.* cum similibus, ex quibus colligitur quæcunque beneficia simpliciter alicui concessa à iure non posse inuito temerè per inferiorem auferri, quia dispositiones iuris communis, maximè in alicuius gratiam specialem, sine facto eiusdem per inferiores auferri nequeunt, iuxta regulam, *cap. cum inferior, de maior.* & *obedient.*
Ex quibus infertur primò regulam tantùm proce- 2
dere vbi beneficium aufertur à iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere, secus si ab ipsa lege auferatur, quia par in parem, &c. *c. innotuit. de elect.* aduertit gloss. *hic*, per iura quæ citat, probat communis, vt per Cuman. *in l.* 2. *n.* 4. *ff. de re iudic.* Vnde licèt 3
legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non possit, vt per *totum, tit. de inoffic. testam.* consuetudine tamen, lege, vel Principis auctoritate rectè minuitur. Dyn. *hic*, communis, vt per Cou. *de sponsal. p.* 2. *c.* 8. §. 6. *n.* 4. Xuar. *in l. quoniam ad leges Regni limit.* 2. *à num.* 6. Secundò infertur regulam non obti- 4
nere in beneficiis, quæ à iure conceduntur non simpliciter, sed in defectum prouisionis hominis, tunc enim si homo prouideat, cessat beneficium legis, vt probat text. sic intelligendi *in l. ex hac*, & *in l. vlt. C. de pactis conuent.* & *in l.* & *habet*, §. *cùm quis, ff de precar.* cum aliis. per quæ vulgò dicitur quòd prouisio hominis tollit prouisionem legis, scilicet introductam non simpliciter, sed in defectum hominis, de quo per gloss. magnam *ad med.* vbi post Bart. & alios tradit Ias. *à n.* 143. *in l.* 2. *C. de iure emphyt.* Palat. *in repet. rub.* §. 14. Rip. *in l. ita stipulatus à n.* 82 *ff. de verbor. obligat.* Deni- 5
que infertur dilationes à iure concessas non posse per iudicem auferri, vt probat gloss. magna *in fin. in l. quod iussit. ff. de re indic.* quam *ibi* sequuntur Doctores, Dec. *in c. cùm sit Romana*, *n.* 23. & *ibi* Felin. *n* 7. *de appellat.* Rip. *d. l.* 2. *n.* 18. *ff. de re iudic.* & in notabili casu tradit Roman. *singul.* 459. *aliàs* 465.

SVMMARIVM.

1 *Tracta temporis non firmatur quod de iure ab initio non subsistit.*
2 *Nullitatis effectus iam productus nunquam cessat, etiam sublata causa.*
3 *Actu ab initio nullo existente si ex postfacto tacitè saltem superueniant ea omnia ex quibus ille constituitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus.*
4 *Declaratur text.* in c. auditis 29. de elect.

REGVLA XVIII.

Non firmatur tractu temporis quod de iure ab initio non subsistit.

DEsumitur ex *l. quod initio* 30. & *l. pen. ff. hoc tit.* & 1
ex c. auditis 29. *de elect.* cum aliis, per quæ iura ita tradunt, & varias quæstiones decidunt Imol. *in l.* 1. §. *vltim. ff. de verb. oblig.* Rot. *decis.* 26. *de procurator. in antiq.* Calderin. *cons.* 1. *de elect.* Barbat. *cons.* 70. *col.* 1. & 2. *lib.* 3. Dec. *cons.* 665. *n.* 24. D. Barbos. *in l.* 1. *ff. solut. matrim. p.* 4. *n.* 95. vbi *n.* 96. ait regulam non procedere in actu conditionali.
Licèt autem non conualescat illemet actus, qui à 2
principio nullus fuit, quoniam affectus nullitatis iam productus nunquam cessat etiam sublata causa, *l. vlt. in princ. ff. vnde liberi*, cum aliis, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa, limit.* 12. *in princ.* & *limit.* 19. tamen si ex 3
postfacto tacitè saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipiet ex nunc actus nouus, & validus, sic procedit *l.* 1. §. 1. ibi, *quasi nūc datum, ff. de leg.* 3. *l. eos* 65. ibi, *effici, ff. de ritu nupt. c.* 2. *de coniug. seru.* cum aliis, de quibus per *gloss hic*, & in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum

actum à principio nullum conualescere si superueniat causa confirmans, id est, incipit actus valere si superueniat causa confirmans, ex qua actus ille nunc constituitur, & de nouo conficitur, intellige esto quòd actus prior nullus fuerit ipso iure, cùm enim non agatur de ipsius conualescentia, aut confirmatione de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipso iure inducta non obstat, id quod satis probat text. *in l. 1. §. 1. ff. de legat. 3.* cum aliis, quamuis *gloss. vlt. in fin. cap. cum nos 3. de iis, quæ fiunt à Prælatis*, & plures relati per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 4 1 5.* aliud innuere videantur, quorum sententia, vt ille explicat *num. seq.* procedit tantùm ad effectum, vt actus idem à principio nulliter gestus confirmetur, & valeat vt ex tunc.

4 Non obstat text *in c. auditis 29. de elect.* vbi electio nulla propter defectum consensus electorum non valet, vt ex nunc etiam eisdem consentientibus propter hanc reg. quoniam quicquid aliud intendant gloss. *ibi, verbo ex post facto*, gloss. *verbo tractatus in c. 1. de rebus Eccles. non alien. hoc lib.* gloss. *hic post medium*, & vtrobique Doctores, veriùs videtur electionem illam non constitui validam, etiam vt ex nunc, quia consensus ille superueniens non sufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per se absque auxilio illorum, qui nulliter processerunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

SVMMARIVM.

1 *Culpa obnoxius est qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.*
2 *Falcem in messem alienam quis ponere non debet.*
3 *Medicus imperitus, & culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando punitur.*
4 *Iudex per imperitiam iniquè iudicans de damno sequuto tenetur & punitur.*
5 *Nauis magister imperitus quando teneatur ad damna sequuta? remissiuè.*

REGVLA XIX.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

1 Desumitur ex *l. culpa 37. ff. eod. tit. & ex c. tua, il. 1. de homicid.* tradunt Thom. de Thomas. *reg. 203.* Corras. *miscel. lib. 4. c. 1. n. 10.* Ego ipse *in tract. Axiom.*
2 *iuris vsufruct. Axiom. 61. n. 6.* nam falcem in messem alienam quis ponere non debet. Bald *consil. 396. Quod autem, n. 2. lib. 4.* Card. Tusch. *tom. 3. lit. F. concl. 35.* & facit illud vulgare, tractent fabrilia fabri, & quam quisque norit artem in ea se exerceat, de quo Strach. *de mercat. p. 3. tit. de nautis, n. 33.* Card. Tusch. *tom. 2. lit. F, concl. 2.* Vnde colligitur non esse sine culpa omnes illos, qui absque competenti peritia artis eandem profitentur, immiscentes se officiis non pertinenti ad eos-
3 dem. Sic medicus imperitus vt culpabilis de damno sequuto tenetur, & aliquando puniri potest, *l. idem iuris, §. vlt. ad leg. Aquil. l. illicitas, §. veritas, ff. de officio Præsidis*, tradunt gloss. & communis *in cap. ad aures, de ætate, & qualit.* Felin. *in d. cap. tua in princ.* latè Rip. *de peste, p. 4. §. videamus à princ.* & citati per Farinac. *fragm.*
4 *crimin. p. 2. lit. I, n. 428.* Sic similiter in iudice per imperitiam iniquè iudicante probat text. *in l. vlt. ff. de variis & extraord. cognit.* text. *in princ. Instit. de oblig. quæ ex quasi delicto*, Menoch. *de arbitr. cent. 4. casu 339.* Valasc. *consf. 26. n. 4.* Mascard. *de probat. concl. 532. num. 20.* Farinac. *in praxi crimin. q. 87. n. 44.* D. Barbos. *in l. filiusfam. n. 41. ff. de iudic.* Idque etiam in magistro nauis 5 imperito per hanc regulam tradit Strach. *d. p. 3. n. 32.* Illa enim dicuntur non pertinere, vel impertinentia, quæ aliquo respectu indicuntur alicui, quia saltem propter circumstantias non conueniunt, sed repugnant personæ, officio, vel statui, vt *in d. cap. tua*, & ita perinde est immiscere rei, quæ ad eum non pertinet, vt hic dicitur, ac immiscere se rei, quæ ponit aliquid contrarium, & repugnans his, quæ ad illum, vel statum ipsius ob quamcunque circumstantiam pertinent, vt intendunt *gloss. 2.* & omnes *in d. l. culpa.*

SVMMARIVM.

1 *Defensionibus pluribus nullus vti prohibetur.*
2 *Reus ad sui defensionem potest multiplicare titulos sui iuris.*
3 *Dominij seu iuris acquisitio semel ex certo titulo perfecta non potest ex alio fieri, secus quoad conseruationem iuris iam quæsiti.*
4 *Multiplicatio titulorum datur in beneficialibus.*
5 *Reo non licet vti pluribus exceptionibus, quæ necessariam, & immutabilem contrarietatem continent.*

REGVLA XX.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Desumitur ex *l. is, qui 5. & l. nemo 8. ff. de except. l. nemo ex his 44. ff. hoc tit.* cum aliis citatis per Cou. 1 *lib. 1. var. c. 2. n. 2.* Potest enim reus ad sui defensionem 2 multiplicare titulos sui iuris, quia ex hoc nulla insurgit contrarietas, cùm possibile fuerit reum saltem ad cautelam vtrumque titulum de facto habuisse, veluti si dicat rem ad se pertinere ex titulo donationis, & ex titulo emptionis, & ex priuilegio, & præscriptione, vt satis insinuat *d. l. nemo*, & probat *c. auditis, de præscript. c. constitutus, cap. pen. de relig. domib. c. cum persona, vers. quod si, de priuileg. hoc lib. cap. post electionem de concess. preb.* & vtrobique Doctores, resoluunt Felin. *in c. inter* 3 *dilectos, n. 19. de fide instrum. & in c. in nostra, n. 2. de rescript.* Iaf. *in l. 3. §. pluribus, n. 13. ff. de acquir. possess.* Dec. *in d. l. nemo, §. quoties, n. 2. ff. hoc tit.* Bellam. *in c. imputari, à num. 19. de fide instrum.* Nauar. *in cap. accepta opposit. n. 2.*

Non obstat quòd dominium, vel ius ex pluribus 4 titulis acquiri non potest, *d. §. ex pluribus*, & quod nostrum est, ampliùs nostrum effici nequit, *d. c. inter dilectos*, vnde sibi contrarius videtur qui plures titulos proponit, quasi id, quod per alterum acquisiuit, rursus ex reliquo de nouo acquisierit, ex qua ratione effectum est, vt non liceat actori titulos multiplicare, ex quibus multiplicatis ius prætensum acquirere non potuit, *cap. vt quis duas de elect. hoc lib.* & est recepta sententia. Respondetur enim argumentum concludere quoad acquisitionem dominij, vel iuris, quæ perfecta semel ex certo titulo non potuit ex alio fieri, iuxta tradita *in dict. §. ex pluribus*, non verò procedit quoad conseruationem iuris iam quæsiti, ad quem effectum potest quis dubius de iure sui tituli alios titulos multiplicare ad cautelam, argum. *l. testamentum. C. de testament.* & vtrumque in iudicium deducere non simpliciter quasi ex vtroque simul ius acquisierit, vel vt ex vtroque simul obtineat, sed in eum sensum, vt si alter non sufficiat, ex altero tamen defendatur, vt, docet Innocent. *in d. cap. auditis, num. 2.* communiter receptus ex Cagnol. *in d. l. nemo, num. 3.* & ideo in

4 in beneficialibus dari multiplicationem titulorum censuit non semel Rota, vt ipsa testatur *decis.742.n.3.* apud Farin. *p. 2. recent.* Nec item obstat quòd actor non potest vti pluribus actionibus, sed alteram eligere debet, *d.l.nemo ex his, §.quoties*, cum aliis, quia respondetur aliud esse multiplicare actiones, aliud verò multiplicare titulos, quorum plures contineri possunt sub vna, & eadem actione, vt si quis agens rei vendicatione intendat rem ad se pertinere ex titulo damnationis vel emptionis, aut simili.

5 *Pluribus vti defensionibus.*] Etiam diuersis, hoc est, quibus nihil aliud obstat, quominus proponatur à reo, quàm earundem pluralitas, non verò vbi aliud obstat, nempe contrarietas, reo enim non licet vti pluribus exceptionibus; quæ necessariam, & ineuitabilem contrarietatem continent, id est, quæ ad nullum rectum sensum possunt simul esse veræ, iuxta exemplum gloss. *in d.cap.imputari*, & similia, & ita resoluunt Cum. & Soc. *in d.l nemo* 8. Cagnol. *in d. l. nemo ex his, n.*8. Couar. *d.c.2. n.2.* Bellam. *in d.cap. imputari, n.*18. quo casu si rectè aduertas nec plures dici possunt exceptiones cùm alia detrahat illi, cui repugnat, *d. cap. imputari.* Non obstant *d.l.nemo ex his, & l.cùm de indebito, in princ. ff de probat.* procedunt enim vbi negatio non est omnino contraria exceptioni secundo loco propositæ.

SVMMARIVM.

1 *Displicere amplius non potest quod semel placuit.*
2 *Perseuerantia in bono est tenenda.*
3 *Perseuerantiam si tollas nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam.*

REGVLA XXI.

Quod semel placuit ampliùs displicere non potest.

1 DEsumitur ex *l.sicut, C.de action. & oblig.* cum aliis citatis per gloss. *hic*, tradunt Mayn. *in l.nemo potest mutare, ff. hoc tit.* gloss. *verbo partibus, ad fin. in Clem. sæpè de verbor. signif.* Mant. *dialog.*94. Surd. *decis.*265.*n.*25. *& decis.*288.*n.*5. Cald. Pereira *de potestate eligendi, c.*16.*n.*15. *& de resolut.emphyt.c.*15.*n.*7. Card. Tusch. *pract.conclus.tom.*6.*lit.Q, concl.*48.

2 Perseuerantiam in bono docet hæc regula, quia, vt
inquit Bernard. *epist.*139. absque perseuerantia nec qui
pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur,
nutrix est ad meritum, mediatrix ad præmium, soror
patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum
nodus, vnanimitatis vinculum, sanctitatis propugna-
culum; è contra, *Væ tibi*, ait Bernardus, *qui reuerti de-
sideras ad vomitum, redire ad lutum.* Nam sicut nauis
quæ multos fluctus transit, multásque tempestates ef-
fugit, in ipso autem portu tandem in scopulum im-
pingit, ita inquit Chrysost. multi postquam sustinuere
labores, ieiunia, aliásque virtutes, tunc autem quando
in portu iam & magis securi esse possunt, naufragium
3 faciunt. Tolle perseuerantiam, inquit Bernardus, nec
obsequium mercedem habet, nec beneficium gra-
tiam, nec laudem fortitudo, sola est, cui æternitas red-
ditur, vel potiùs quæ æternitati hominem reddit, di-
cente Domino, *qui perseuerauerit vsque ad finem, hic
saluus erit.* Refert Thom. Boss. *lib.*3.*c.*2. quod Theodo-
ricus Imperator quamvis hæreticus esset Arrianus,
cùm seruum haberet relicta Fide Catholica, vt ei pla-
ceret, Arrianus est factus, eum ipsemet pugione con-
fodit, dicens esse non posse, vt qui Deo fidelis non
fuit, homini seruet fidem.

SVMMARIVM.

1 *Odio alterius non debet aliquis prægrauari.*
2 *Regula hæc in quo differat à sequenti ostenditur.*
3 *Pœna æterna nunquam punitur vnus pro alio.*
4 *Pœnis temporalibus sæpè punitur quis pro alio.*
5 *Filius pro peccato patris non semper puniendus.*
6 *Filius iustus nascitur nonnunquam ex patre peccatore.*
7 *Filius peccator, & vilissimus aliquando nascitur ex patre iusto, & illustri.*
8 *Romam plures inclyti, & illustres, vilissimos reliquerunt filios.*
9 *Filius alter optimus, alter pessimus ex eisdem parentibus aliquando surgit.*

REGVLA XXII.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

DEsumitur ex *l. non debet alteri* 75. *& ex l. factum* 1
195. *ff. hoc tit.* exempla huius reg. constant *in l. vltim. C.de acquir. possess. & in c.*11 *de iniur. hoc lib.* cum aliis adductis à gloss. *hic*, tradunt Rebuff. *ad l.Vrbis appellatio* 2. *vers.in quantum, prope fin. ff.de verbor. signif. pag.mihi* 19. Surd. *decis.*102.*n.*1. Farin. *in praxi crimin. p.*4. *cons.*40.*n.*45. *& cons.*65.*n.*98. Palat. *in repet.cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor.* §.8.*n.*6.7. *&* 8. Tiraq. *de iure marito, gloss.*8. *n.*141. ego ipse *in tract. Axiom.iuris vsufreq. Axiom.*93.*n.*21.

Vulgò creditur regulam hanc probare id ipsum, 2
quod *in reg. sequenti*, deciditur, scilicet neminem esse afficiendum pœna pro delicto alterius, sed minùs bene, quia non est verisimile Summum Pontif. Bonifacium VIII. vtramque regulam immediatè ad idem retulisse, quare dicendum est in hac regula non tractari de pœna alicui non inferenda pro delicto alterius, de quo *in reg. sequenti*, sed magis quòd nullus damnum pati debet ex pacto, contractu, vel odio alterius in se considerato, & cui nulla infligitur pœna à lege, vel à iudice, id quod denotat verbum, *prægrauari, l.si quando §.illud C.de inoffic.testam.*

Intellige regulam hanc veram esse de pœna æterna, 3
pœna enim æterna nunquam punitur vnus pro alio,
*c.*1.*cap.iam itaque & seq.*1.*q.*4. De pœnis verò tempo- 4
ralibus sæpè puniri potest qui pro alio, & pœna spiri-
tuali, & pœna corporali; nam *Exodi* 20. ait Dominus,
*Ego Deus Zelotes visitans iniquitates patrum in filios in
tertiam & quartam generationem.* Vnde pro peccato
Cam. Chanaam filius eius maledictus est, vt habetur
*Genes.*7. & pro peccato Achan, *Iosue* 7. populus Israël
in manus traditus hostium; imo & bruta etiam ani-
mantia, quæ ratione carent, iussa sunt interfici pro
Amalechitarum peccato 1.*Regum* 15. De qua re bene
D.Thom. 2.2. *q.*108. *art.*4. firmat hominem pœna me-
rè spirituali, quæ scilicet animæ salutem directè con-
cernat, nunquam puniri pro peccato alterius, bene
tamen pœna temporali, triplici ratione, primò quia
vnus homo temporaliter est res alterius, & ita in pœ-
nam eius etiam ipse punitur; sicut filij secundùm
corpus sunt quædam res patris, & serui quædam res
dominorum, alio modo in quantum peccatum vnius
deriuatur in alterum, vel per imitationem, sicut filij
peccata parentum imitantur, & serui peccata domi-
norum, vt audaciùs peccent, vel per modum me-
riti sicut peccata subditorum merentur peccato-
rem

rem Prælatum secundùm illud *Iob.34.* qui regnare fecit hominem hypocritam propter peccata populi, vnde pro peccato Dauid populum numerantis, populus Israël punitus est. Secundò per aliqualem consensum, seu dissimulationes, sicut etiam boni interdum temporaliter puniuntur cum malis, quia eorum peccata non redarguerunt, vt August. 1. *de ciuitate Dei*, dicit. Tertiò ad commendandum vnitatem humanæ societatis ex qua vnus debet pro alio sollicitus esse, nè peccet, & ad detestationem peccati, dum pœna vnius redundat in omnes, quasi omnes essent vnum corpus, sic docente Augustino de peccato Achan.

5 Verùm semper non est filius pro peccato patris puniendus, vt habetur *in cap. si habes* 24. *q.* 3. vbi dicitur quòd non excommunicatur filius pro peccato patris, & Ezech. 18. *Filius non portabit iniquitatem patris.* Non est vtique grauandus, aut culpandus filius propter peccatum patris. Ideo August *super Matth.* ait: Nunquam de vitiis erubescamus parentum, sed vnum illud quæramus, amplectamur virtutem; non est, addit ille, omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verè, aut obscurus, aut clarus est. Et D. Hieron. *ad Pammach.* Nasci de adulterio non eius culpa est, qui nascitur, sed illius, qui generat.

6 Vidimus namque ex patre peccatore filium nasci iustum, vt eleganter ostendit D. Chrysost. super illud *Matth.* 4. *Patrem habemus Abraham.* Quid, inquit, Timotheo nocuisse creditur quòd patrem habuit Tharam Iutentum Deorum cultorem, nónne separatus à genere suo positus est in caput fidelium, vt non tam diceretur filius peccatorum, sed pater Sanctorum; nec potuerunt eius gloriam sordidare paterni errores?

7 Per contrarium ex patre iusto, & illustri, aliquando
nascitur peccator, & vilissimus filius, & est mirabile
quod animaduertit Auidius Cassius *in vita Imperat.*
Seueri, & refertur à Pogio Florentino *in lib. de infeli-*
8 *citate Principum*, nempè nullos ex magnis, & inclytis
viris Romanis illustres reliquisse filios, sed vilissimos,
quod etiam retulit Elius Spartianus Imperatori Dio-
cletiano, & scriptum reliquit Petrus Crinit. *lib.* 21.
de honesta disciplina. Sic Scipio Africanus filium pro-
creauit tam excellenti indignum patre, vt Valer. Max.
lib. 3. eum obscuritatem ex maximo splendore exor-
tam iure appellet. Ita etiam narrat Quintus Fabius
quòd de inuictissimo Imper. Marco Aurelio Commo-
dus filius est ortus insanis penitus, ac deperditus.

9 Ex eisdem nonnunquam parentibus alter optimus, alter pessimus surgit filius. Ex Adam si nascitur Caïn malus, probus quoque Abel producitur. Ex Abraham oritur Ismaël impius, oritur etiam Isaac pius. Ex Isaac venit Esaü reprobus, venit ex eodem Iacob electus. Mundi igitur deliramentum est, & fallax omnino præsumptio si propter parentum peccata descendentes vsque ad septimam generationem sine personarum distinctione puniantur, & infamia notabili excludantur. Videant Principes quomodo hac state, & Deo placere possint.

Regvla XXIII.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

1 Desumitur ex *l. si putator, ff. ad legem Aquil. & ex cap. cognoscentes, de constit. ex cap. cum voluntate, de sentent. excommun.* tradunt Thom. de Thomas. *in floribus legum reg.* 283. Barth. Perett. *ad Extrauag. ambitiosa, de rebus Eccles. non alien. pag.* 94. *n.* 30. Ioseph. Aldret. *de Relig. disciplina tuenda, lib.* 2. *c.* 10. *n.* 8. Nam vbi non adest culpa propria respectu puniri, cessat consideratio, & mensura supplicij, & deinde quia causa deficit, cessat ratio medicinæ, quæ sine causa, & necessitate non adhibetur, iuxta illud Matth. 9. *Non est opus valentibus medico.* Necessitas verò boni publici potest esse iusta causa vt pœna innocentes comprehendat quatenus in illis, & delinquens condignè punitur, & medicinæ ratio conseruatur; hæc enim necessitas boni publici est iusta causa, vt pœna delicti aliquando comprehendat omnes partes, & res delinquentes vt in illis omnibus condignè puniatur iuxta mensuram delicti, & insuper ratio medicinæ in Republ. conseruetur, vt constat ex reg. *l. item vulneratus, ff. ad legem Aquil.* contingit autem inter delinquentes, & innocentes eam esse connexionem, vt hîc censeantur veluti pars, & res illius, vt est filius, respectu patris, *l. cùm scimus ad fin.* ibi, *pars quodammodo, C. de agricol. lib.* 11. *l. vlt. C. de impub. & aliis,* subditus respectu Superioris, in quibus veluti in partibus sui pater, & dominus delinquentes condignè puniuntur, *l. iusti quidem, ad fin. ff. quod metus causa, cap. si sententia* 16. *de sentent. excommun.* & simul medicinæ ratio conseruatur dum enim parti proximiori applicatur, magis affligit, & citius medetur non solum delinquentibus, sed etiam partibus ipsis. in quibus infirmitas magis timetur, *l. quisquis,* §. 1. ibi, *exemplo metuuntur, C. ad leg. Iul. maiest.* Hinc fit vt pœna spirituali nullus innocens pro delicto alterius puniri debeat, quia cùm pœna hæc animam afficiat, quoad illam innocens non potest considerari vt res, vel pars delinquentis, in qua delinquens ipse puniatur; & rursus non conseruatur medicinæ ratio, imo offenditur dum pro remedio boni temporalis fit priuatio in bono spirituali, quod est dignius, *cap. solitæ, de maiorit. & obed.* & ita in pœna spirituali excommunicationis probat text. *in cap. non imputatur* 1. *q.* 4. *& in c.* 1. 24. *q.* 3. *gloss.* 4. *in cap. si sententia, de sentent. excommun.* D. Thom. 2. 2. *q.* 108. *art. fin.* Couar. *lib.* 2. *var. c.* 8. *n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis mandato quod quis facit dolo facere non videtur.*

2 *Agens ex mandato Superioris præsumitur facere ex necessitate obedientia.*

3 *Mandato Superioris iniusto contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem Superioris, non tenetur subditus parere.*

Regvla XXIV.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur.

Desumitur ex *l. non videtur.* 128. §. *qui iussu, ff. hoc tit.* cum aliis citatis à gloss *hîc, & gloss.* 4. *in l.* 4. 1
ff. de aqua pluuia arc. tradunt Greg. Lop. *l.* 3. *verbo por mandado, tit.* 16. *art.* 2. Bonacos. *commun. crimin. p.* 1. *verbo mandatum, pag. mihi* 109. Tiraq. *de pœnis tempor. causa* 34. *num.* 4. *& causa* 35. *n.* 1. Capye. *decis.* 132. Grammat. *decis.* 36. *num.* 81. *cum seqq.* Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 89. *num.* 126. *& q.* 97. *num.* 109. Ratio est, quia agens ex mandato Superioris, cui parere tenetur, iuxta *c.* 2. *de censib & l.* 2 *ff. de inst. & iure,* præsumitur facere ex necessitate obedientiæ, & ita non habere animum machinandi, sine quo dolus non contrahi-

trahĩ

trabitur, vt satis intendit text. *in præsenti*, vnde infertur hanc reg. procedere in iis, quæ licet primo aspectu, & regulariter sint illicita, aliquando tamen cum causa, & ex auctoritate Superioris licita fiunt, cuiusmodi est occisio, vel verberatio alicuius, adhuc enim in iis pro Superiore præsumitur; vt in dubio licita censeantur, & subditus parere teneatur, *cap. qui culpatur 23. q. 5. gloss. in c. 2. de maiorit.* communis ex Cagnol. *in l. velle, n. 15. ff. hoc tit.* Afflict. *lib. 1. constit. rub. 8. n. 58.* & consequenter subditus in iis dolo facere non videtur, ex ratione de qua *hic*, intendunt *gloss.* 1. Dyn. & omnes *hic, & in d. §. qui iussu.*

3 *Mandato.*] Dummodo illud non sit notoriè iniustum contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem superiorem, quo casu subditus non tenetur, nec debet parere, vt probat text. *in cap. non semper, cum seqq. 11. q. 3. cap. inter cæteros, de re iudic.* Abb. & communis *in cap. si quando, de offic. deleg.* D. Thom. 2. 2 *q. 64 art. 6. ad 3.* Cou. *lib. 1. var. c. 1. n. 10.* in qua specie potest subditus violenter resistere superiori temerè persistenti, *l. prohibitum, C. de iure fisci, lib. 10.* vbi gloss. *verbo resistentibus*, post alios Con. *lib. 1. var. c. 2. n. 12.* Menoch. *remed. 8. recup. n. 9.* ac subinde cùm cesset necessitas in qua hæc reg. fundatur, vtique cessabit illius decisio.

SVMMARIVM.

1 *Mora appellatur nonnunquam dilatio culposa circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum.*

2 *Mora est culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendóve debito, quæ alteri damnosa est.*

3 *Mora alia dicitur regularis, alia irregularis.*

4 *Mora regularis illa est quæ ex legitima hominis interpellatione, vel oblatione inducitur.*

5 *Mora in facto consistit, ac proinde probari debet.*

6 *Mora irregularis est quæ re ipsa solummodo nulla interpretatione vera, vel ficta contrahitur, sed fit absque hominis facto legis ministerio.*

7 *Mora omnis quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex iuris æquitate liberetur.*

8 *Mora rei principalis quando noceat fideiussori ostenditur.*

9 *Mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta est, adiecta pœna statim incurrenda ex lapsu diei.*

REGVLA XXV.

Mora sua cuilibet est nociua.

1 DEsumitur ex *l. in condemnatione 33. §. vnicuique, ff. hoc tit. & ex l. emptori, ff. de aqua pluuia arc.* cum aliis citatis à gloss. *hic.* Sed pro terminorum cognitione primò præmittendum est moram, de qua *hic*, importare tarditatem, quæ cum alicuius culpa coniuncta alteri damnosa est, vnde dilationem culposam circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum moram appellari tradunt Petr. Gregor. *syntagm. iuris, p. 3. lib. 21. c. 14. à num. 1.* Mascard. *de probation. concl. 1070. n. 1. & 4.* D. Barbos. *in l. mora 10. in princ. ff. solut. matrim.* quos refert Pichard. *in tract. de mora, n. 10.* Definitur autem multipliciter, vt per gloss. magnam *in l. mora, ff. de vsur.* Salicet. *in l. quod te, n. 2.* vbi Alex. & alij, *ff. si certum petat.* Corras. *lib. 2. miscel. cap. 6.* Mayn. *lib. 3. actioa. c. 13.* Loriot. *de mora axiom. 1.* Cujac. *in l. si ex legati causa, ff. de verbor. oblig.* Mndz. *in l. Iulianus, §. 1. de action. empt.* Ferret. *in tract. de mora, col. 3.* Sapor. *eod. tract. c. 1. num. 5.* Forcatul. *in simili tract. p. 5. n. 1.* breuiter definiri potest, vt sit culpa præ- 2 termittendi officij in soluendo, recipiendóve debito, quæ alteri damnosa est, quam definitionem amplectitur, & declarat Pichard. *vbi suprà num. 23. cum sequentibus.*

Secundò præmittendum est duplicem in iure mo- 3 ram reperiri, alia est ex persona, quæ regularis à Doctoribus dicitur, quia regulariter in omnibus casibus & modo ordinario secundùm regulas moræ inducitur; alia verò est ex re, quæ vulgò irregularis dicitur, tum quia procedit per modum irregularem, & extraordinarium, & insuper quia in certis tantùm casibus præter, vel contra regulas moræ inducitur; vt colligitur ex text. sic intelligendo *in l. mora in princ. & in l. sed etsi Reipubl. §. vlt. ff. de vsur. & ex l. 5. ff de minoribus,* & passim fatentur Doctores, quos refert Pichard. *dicta tract. de mora, n. 37.*

Mora ex persona vel regularis illa est, quæ ex legi- 4 tima hominis interpellatione inducitur, vt satis probat *d. l. mora, l. si ex legati 23. ff. de verbor. oblig.* nam cùm mora in facto consistat, iuxta ea, quæ adducit Pichard. *vbi sup. n. 13. cum seq.* probari omnino debet non aliter quàm ex interpellatione, Mascard. *d. concl. 1070. n. 7.* Pichard. *dicto loco, n. 43.* quæ vnica sufficit præcedere ex Menoch. *de arbitr. casu 220. à n. 26.* Petr. Gregor. *d. p. 3. lib. 21. tit. 14. n. 4.* Mascard. *d. concl. 1070. num. 11.* Garc. *reg. 118. num. 2.* D. Barbos. *in d. l. mora, num. 9.*

Irregularis verò mora est, quæ re ipsa solummodo 5 nulla interpretatione vera, vel ficta contrahitur, sed fit absque hominis facto legis ministerio, *l. in minorum 3. C. in quibus causis in integr. restit.* Pichard. *vbi suprà, n. 38.* Quibus autem casibus contrahatur hæc ir- 6 regularis mora tradunt Cujac. *in d. l. si ex legati causa lit. B,* vbi Segura *n. 185. cum seqq.* Tiraq. *de priuileg. piæ causæ priuil. 141.* Baner. *in tract. de mora, p. 2. à n. 1.* Saliect. *eod. tract. p. 1. n. 2. in praamb.* Ferret. etiam *in simili tract. col. 3. à num. 9.* Sapor. *c. 2.* Caballin. *de vsuris, q. 70. num. 537. cum seqq.* Lucan. *in tract. de fisco, p. 1. num. 34.* Menoch. *de arbitr. casu 220. num. 8. cum multis seqq.*

His ita constitutis conclusio sit quòd omnis mora 7 quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex iuris æquitate liberetur, nam cùm omnis culpa noceat delinquenti quoad pœnam nisi ab illa ex æquitate, vel iusta causa liberetur, vt paret *in l. sancimus, C. de pœnis, & in cap. vt fama 35. de sentent. excommun.* iuncta *l. auxilium 38. §. in delictis, ff. de minoribus l. ad ea 199. ff hoc tit.* & omnis mora culpam, ac omnes moræ effectus contineant pœnam, ideo conclusio suprádicta procedit. Dixi, *per legitimam purgationem*, &c. quia licèt mora, sua natura inspecto rigore iuris perpetuò nociua sit moroso; vt probatur *hic, & in l. Titia 89. §. vsuras,* ibi, *semel, ff. de legat. 2.* ex æquitate tamen inductum est, vt si morosus legitimè satisfecerit suæ obligationi absque detrimento creditoris, moram ipsam purget, & ab illius effectibus liberetur, *l. si seruum 91. §. sequitur, & l. interdum 73. §. vltim. ff. de verborum obligation.* hinc fit vt regula hæc generaliter procedat in omni mora, & quoad omnes illius effectus, dummodo hæc mora non alij noceat, quàm moroso, quia nullum delictum quoad suos effectus pœnales nocere debet alij quàm delinquenti, *d. l. sancimus, C. de pœnis, c. 2. de iis, quæ fiunt à Prælatis*; sed omnis mora censetur delictum propter culpabilem dilationem, arg. *l. hominem 33. in fine, & l. si dolus 47. ff. mandati,* effectus autem illius censetur pœna, qua morosus iure afficitur, *l. quod te, ff. si certum pet.* cum aliis

quæ prosequitur gloss. magna in d.l.mora 32. de vsur. Igitur, &c.

8 Non obstat quòd mora rei principalis nocet fideiussori, l.mora rei 88. ff. de verb. oblig. siquidem fideiussor (quatenus ipsius obligatio se extendit velut accessorium repræsentans obligationes principalis) non censetur alius, imo ipse cum reo moroso, §. fideiussores, Instit. de fideiuss. iuncta reg. accessorium hoc tit. Vnde meritò mora rei nocet fideiussori quoad ipsam obligationem perpetuandam, non verò quoad augmentum eiusdem velut pœnam, seu interesse debitum à moroso, quia in his, in quibus se fideiussor non obligauit, cessat prædicta ratio, & mora rei censetur omnino aliena, nisi in omnem causam fideiussissent, l.vlt. ff. de fideiuss. l.centum Capuæ, ff. quod certo loco, resoluunt gloss. in l. siue in duplum, ff. qui satisdare cog. omnes in d.§. vnicuique, communis secundùm Hippol. in rub. de fideiussoribus, n.91. & 96. Sic similiter eadem ratione mora tutoris pupillo, defuncti verò hæredi nocet; l. sed si ex stipulatu 24. ff. de verb. oblig. l.cum paterfam. ff. de vsuris. Nec obstat l. pen. ff. de duobus reis, ibi, alterius factum, quia cum Roncheg. ibi n. 3. respondetur illum text. agere de facto, vel mora vnius ex reis, vt noceat alij tantùm quoad effectum perpetuandæ obligationis, nam cùm illa inter ipsos vnica sic sit, & vniformis, & insuper vniens contractus, l. a.l. 3. §. vltim. ff. eod. tit. de duobus reis, l.vltim. C. eod. meritò propter hanc vnionem obligatio, quæ perpetuatur quoad vnum propter moram, quoad alium etiam perpetuari debet, nè aliter vna, & eadem obligatio maneat quoad vnum, dissoluatur verò omnino quoad reliquum, contra id, quod intendit text. in l.vlt. ff. de duobus reis, & contra reg. text. in cap. cum in tua 30. de decimis. Nec item obstat d. §. vnicuique, quia dum dicit moram nocere solùm moroso, quod in duobus reis obseruatur, planè procedit in his, in quibus duo rei non censentur vnom, & idem, & considerantur vt diuersi, veluti quoad augmentum obligationis, interesse scilicet, vel pœnam, quoad hæc enim diuersa est cuiusque obligatio, & propterea mora vnius non nocet alij, vt diximus suprà in fideiussore, secus verò quoad effectum obligationis perpetuandæ, iuxta supradicta, quicquid contradicat gloss. in præsenti.

9 In gloss. Mora sua, ibi, dic quòd vbi dies, &c. Ergo mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta adiecta pœna statim incurrenda ex lapsu diei, similis gloss. in l. etsi post, ff. si quis caut. gloss. 3. in l. interdum 73. §. vlt. ff. de verbor. obligat. sequuntur Bart. n. 5. Bald. in lect. n. 31. & in repet. n. 20. Paul. n. 4. Alex. n. 9. & 14. & Ias. à n. 20. in l. si insulam 84. ff. eod. tit. de verbor. obligat. Loriot. tract. de mora axiom. 26. Fachin. lib. 1. controuers. c. 98. Conar. lib. 3. var. c. 17. n. 4. Gregor. Lop. l. 35. tit. 11. p. 5. Valasc. de iure emphyt. q. 5. n. 13. Anton. Gom. l. 33. Tauri, n. 3. Caroc. in tract. de locato, & cond. p. 4. lit. de mora, n. 52. cum seqq. Garc. reg. 397. n. 1. Matiens. l. 10. gloss. 2. n. 3. tit. 17. lib. 5. nouæ recop.

SVMMARIVM.

1 Facta à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.
2 Facta per iudicem extra territorium, aut sine iuris ordine procedentem, vel quia omnino incompetens est, viribus non subsistunt.

REGVLA XXVI.

Ea, quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Desumitur ex l. factum à iudice 131. ff. hoc tit. cum 1 aliis citatis à gloss. hic, & tradunt Cou. lib. 1. var. c. 17. n. 13. ad fin. Aloys. Rice. in collect. decis. p. 3. collect. 1013. Ratio est, quia officium iudicis fundatur in iurisdictione, hoc est, in potestate de publico introducta, à qua validitas gestorum per iudicem pendet, cap. ferus, vers. iudex, de verbor. signif. iuncta gloss. 4. communiter recepta in l. 1. ff. de iurisd. omnium iud. Vnde in his, quæ ad iudicis officium, & potestatem non spectant, priuatus censetur, cap. conquerente, de restit. spoliat. & consequenter gesta ab illo tanquam à priuato propter defectum publicæ potestatis nullius sunt momenti.

Vnde infertur primò regulam procedere in omnibus actibus, qui quacunque via non pertinent ad 2 iudicis officium, siue quia extra territorium ius dicit, cap. vltim. de constit. hoc lib. siue quia est omnino incompetens, cap. atsi Clerici, in princ. de iudic. & per totum C. si à non compet. vel tandem, quia licèt sit competens tamen sine iuris ordine procedit, d. cap. conquerente, l. prolatam, C. de sentent. & interloc. tradit latè Menoch. remed. 9. recup. à n. 8. Secundò infertur procedere similiter in quocumque iudice, vel superiore etiam supremo, cuiusmodi est Princeps sæcularis in iis, quæ pertinent ad officium, vel potestatem Ecclesiasticorum, cap. Ecclesia S. Mariæ, de constit. gloss. 1. hic. Vel è conuerso cap. causam quæ, qui filij sint legit. gloss. verbo vsuris in Clem. 2. de iudic. docet Innoc. in cap. inquisitioni, in fine, de sentent. excommun. sequuntur & alij, vt per addit. Abb. in fine, Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. notab. 1. §. 1. à n. 16. Tertiò infertur regulam procedere tantùm in iis, quæ constat notoriè ad iudicis officium non pertinere, in quibus viget ratio superior, & locum habent verba huius text. ibi, non spectat; secus verò in iis de quibus an pertineant dubitatur nécne, circa quæ pro iudice præsumitur, ad eius officium spectat examinare ea, quæ ad ipsius iurisdictionem pertinent, cap. super literis, de rescript. l. si quis aliena 15. ff. de iudic. & proptereà interim gesta per illum valent mero iure, gloss. 2. hic, & omnes.

SVMMARIVM.

1 Scienti & consentienti non fit iniuria, nec dolus.
2 Iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illatam patitur.
3 Declaratur text. in cap. quod verò 22. q. 2.

REGVLA XXVII.

Scienti, & consentienti non fit iniuria nec dolus.

Desumitur ex l. nemo videtur 187. ff. hic tit. l. cum 1 donationis, vbi Padil. C. de transact. cum aliis vt pes gloss. hic, tradunt Aristor. lib. 5. ethicor. c. 9. & 11. S. Thom. 2. 2. q. 59. art. 3. Sot. lib. 3. de iustit. q. 3. art. 3. Menoch. consil. 98. n. 39. cum seqq. Thom. de Thomas. in floribus decis. reg. 275. Surd. decis. 194. n. 1. Sebast. Nævi. ad l. 1. n. 15. ff. de iniur. Ioseph. Sesse Aragon. decis. 189. n. 15. Cyr. Argel. de contrad. legit. q. 10. n. 66. & n. 97. Ego ipse tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom 126.

Ratio est, quia iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio 2 illatam

illatam patitur *l.3.in princip.& §.1.ff.de iniur.* nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundùm S.Thom.2.2.
3 *q.58.art.2.* non obstante text. *in cap.quod verò 25.q.2.* ibi, *iniuriam mihi facio*, quia intelligitur, scilicet per indirectum, & retorquutionem secundùm Archid. & alios *ibi*, planè sciens, & consentiens non patitur ab alio; quia de natura patientis iniustitiam est quòd resistens, & inuitus patiatur, sunt de natura agentis quod sponte agat ex Arist. & Sot. *vbi suprà*, & ita qui consentit potius ex se spontè agit, quàm ab alio patiatur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio exorbitans dicitur quæ non in totum, sed in aliquo ius commune corrigit.*
2 *Statutum est correctorium iuris communis quando illud in totum corrigit, exorbitans verò quando illi in aliqua parte tantùm derogat.*
3 *Extensio regulariter non fit in exorbitantibus.*
4 *Extensio fit in exorbitantibus fauore piæ causæ, & fauore animæ, vt n.5.*

REGVLA XXVIII.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

1 DEsumitur ex *l.quod contra rationem, ff. hoc tit.* & ex aliis iuribus citatis à gloss. *hic*. Dicitur autem dispositio exorbitans, quæ non in totum, sed in aliquo ius commune corrigit, vt per Aym. *de antiq.temp. p.4. in princ.n.75.* Tiraq. *in l.si vnquam, verbo libertis, n.19.* Villag. *in tract.de extensione legum, rub. de extensione legum exorbitantium, & in rub. de different.inter disposit. limit.& correct.num.1.* Menoch. *remed.1.recuper.possess. n.20.* Honded. *cons.95.n.29.lib.1.* & Corn. & *num.29.*
2 Rimin. subdit statutum esse correctorium iuris communis, quando illud in totum corrigit, exorbitans verò quando illi in aliqua parte tantùm derogat, refert Farin. *fragm.crimin.p.1.lit.E,n.120.*

3 Vnde extensionem regulariter non fieri in exorbitantibus per hanc reg. resoluunt Tiraq. *d. verbo libertis, sub num.27.* Aym. *cons.6.n.10. in fin.* Olasc. *Pedem. decis.120.n.8. & decis.126.n.12.* Menoch. *remed.15. recup.n.27.* Honded. *d.cons.96.num.121.lib.1.* Villag. *d. rub.de extens.legum exorbitantium, n.3.* vbi intelligit in odiosis, & pœnalibus, quem refert, & sequitur Farin. *d.lit.E, n.124.* vbi *n.125.* subdit extensionem fieri de caso ad casum, in quo adest eadem ratio quando dispositio non est contra ius, sed præter ius, & *n.126.* quòd in exorbitantibus faciliùs admittitur extensio quàm in correctoriis, & ius correctorium difficilius extenditur, quàm ius exorbitans.

4 Limita vt in exorbitantibus fiat extensio fauore piæ causæ, vt per Aym. *de antiquit. tempor. p.4.in princip. n.79.* vbi loquitur quando agitur de fauore Religionis, & de extensione facienda fauore relictorum pro anima, Villag. *in tract.de extens. legum rub. de extens.legum limitatiuarum, num.9.cum seq.* refert Farin. *d.lit.E, num.108.*

5 Item & fauore animæ, ex allegatis per Crot. *in repet.l.omnes populi, n.189.concl.12.ff.de iust.& iure.* Aym. *d.n.79.* Villag. *d.rub.de extens.legum exorbitantium, n.3. in fin.in vlt.ampliat.* Farin. *d.lit.E,n.109.*

SVMMARIVM.

1 *Approbari ab omnibus debet quod omnes tangit.*
2 *Intellige in iis, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, secus in iis, quæ spectant tanquam ad vniuersos, vel in communi.*
3 *Pertinentia ad aliquos velut ad singulos, de quorum præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbari, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiatur.*
4 *Approbatio illorum de quorum præiudicio secundariò agitur, non est necessaria.*
5 *Verbum,* tangit, *per prius & non per posterius verificatur tantùm in iis, quorum detrimentum principaliter vertitur.*
6 *Pars maior etiam in iis, quæ tanquam ad singulos pertinent sufficit ex iusta causa, vel vbi sequeretur absurdum aliquod, aut iniquitas, quæ vitari debent, exiguum esset præiudicium.*

REGVLA XXIX.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

DEsumitur ex *l.1. & vlt. C.de auctorit. præst.& ex.* 1
per fundum 11.ff. de seruit.rustic. præd. cum aliis vt per gloss. *hic*. Pro solutione autem multorum, quæ 2
solent obiici in contrarium, communis distinguit inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea, quæ pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantum procedat hæc reg. in iis verò sufficiat maior pars, *c.1.de iis, quæ fiunt à maiori parte Capit.* ita Dyn. gloss. & omnes *hic, gloss.1.in c.cùm omnes, de constit.* vbi Dec. *n.5.* Felin. *à n.15.* & Exea. *à n.144.* Padil. *in l.aquam, num.3.C.de seruitut.* Gom. *var. tom.2.c.3.n.14.* Duen. *reg.195.* Salzed. *ad Bernard.reg.449.* Garc. *reg.95.n.4.* Azeued. *ad Cur.Pisan.lib.2.c.14.lit B.*

Verùm quia adhuc huius distinctionis membra pe- 3
culiares habent difficultates, videtur melius dicendum quòd ea, quæ pertinent ad aliquos velut ad singulos, de quorum præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbari, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperiatur. Dixi, *de quorum*
præiudicio, &c. tum ad excludendos illos, de quorum 4
præiudicio secundariò agitur, quorum approbatio non est necessaria, arg. *l.1.§.denuntiari*, ibi, *primo gradu, ff.de ventre insp.* docet glos. *magistra 2. in l.de vnoquoque 47. ff.de re iudic.gloss.vlt.in c.quamvis pactum, de pactis, l.6.* communiter recepta, vt per Tiraq. *in tract. res alios,*
pag.2. Nau. *in c.si quando, de rescript.pag.77.* tum etiam, 5
quia verbum, *tangit*, de quo *hic*, per prius & non per posterius verificatur tantùm in iis, quorum detrimentum principaliter vertitur, iuxta *d.l.de vnoquoque, iũcta gloss.verbo singulorum, in l.1.§.huius*, vbi Paul. & Bald. *ff.de iustit.* Tiraq. *vbi supr.pag.5.vers.huic.* Dixi insuper,
nisi ex iusta causa, &c. quia per illam iure induci po- 6
test, vt maior pars etiam in iis sufficiat, *c.1.de iurepatr.* ibi, *plurimorum*, in quo speciale est, vt in negotio præsentationis, quæ ad singulos patronos pertinet, sufficiat maior pars, vt aduertit Roch. *de iurepatron. verbo honorificum, n.91.* vel quia aliàs sequeretur absurdum aliquod, vel iniquitas, quæ vitari debent, *l. nam absurdum, ff. de bonis libert.* vel quia exiguum est præiudicium, *l.scio, ff.de in integr.restit.* vel tandem quia vtilitas, & bonum publicum maximè vrgeat argum. *l.Lucius 11.ff.de euiction.*

REGVLA XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

1 DEsumitur ex *l. semper in obscuris*, *& ex l. semper stipulationibus*, *ff. hoc tit.* enim aliis eitatis à gloss. *hic*, tradunt Tiraq. *de retractu lig.* §. 30. *gloss.* 1. *num.* 27. *& 29. cum seqq.* Roland. *cons.* 16. *num.* 32. *lib.* 3. Alciat. *resp.* 491. *n.* 6. Menoch. *de praesumpt. lib.* 4. *praesumpt.* 106. *n.* 17. Surd. *decis.* 298. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. O, concl.* 55. *n.* 3. ego ipse *in tract. Axiom. iuris vtriusq. Axiom.* 165. *n.* 2.

REGVLA XXXI.

Eum qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

1 DEsumitur ex *l.* 1. *ff. de action. empt.* tradunt gloss. *verbo cognouerunt*, *in princip. in c. cum inter* 18. *de elect.* Tiraq. *de retractu lig. gloss.* 2. §. 36. *n.* 24. Gemin. *cons.* 32. *n.* 5. vbi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit vt quis sciat quomodocũque, etiamsi non sequatur intimatio prohibitionis, & *num.* 13. *vers. item quando*, pariter ampliat, vt procedat etiam in casibus, in quibus requiritur insinuatio, & intimatio, quãdo quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, Rimin. iun. *cons.* 238. *n.* 37. *vol.* 3. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 14. *num.* 17. *cum seqq.* Thesaur. *Pedem. decis.* 221. *in fine*, Menoch. *cons.* 825. *n.* 11. *vol.* 9. Surd. *cons.* 2. *n.* 12. *& decis.* 288. *n.* 44. Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 1. *lit. C, concl.* 199. *à princip.*

2 Declara multipliciter cum Alex. *cons.* 27. *viso themate, in princip. lib.* 6. *& cons.* 138 *viso puncto lib.* 7. vt scilicet quando denuntiatio, intimatio, vel certioratio fit solùm ad finem vt quis sciat, tunc sufficiat quòd quis sciat, & isto casu certus non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, prout quando lex mandat denuntiari, aliàs actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denuntiatio ei, qui certus est. Vel alio modo, vt scilicet quando notificatio, & intimatio fit, vt quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non sit necessaria alia notificatio, vel certioratio; si verò fiat ad incitandum notificatum vt aliquid faciat, vel ad prohibendum nè aliquid faciat, tunc non sufficiat scientia, & quando res esset dubia an sit facienda ad effectum notificandi vt sit certus, an verò incitandi vt aliquid faciat, vel non, in dubio praesumitur, vt certus reddatur, adeò quòd si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non sit necessaria. Vel denique distingui potest, aut intimatio, vel denuntiatio requiritur ad commodum denuntiantis, aut requiritur ad commodum denuntiati; primo casu si ad commodum denuntiantis, & tunc si agitur vt ex notificatione notificans ius acquirat, vel vt notificatus poenam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificati; si verò agitur solùm vt notificatus incidat in malam fidem, sola scientia sufficit; si verò agitur vt fiat denuntiatio ad commodum eius, cui denuntiatur, semper sufficit sola scientia, ex Card. Tusch. *d. concl.* 196. *num.* 8. *cum seqq.* refero ego ipse *in tract. Axiomat. iuris vtriusq. Axiom.* 41. *n.* 2.

REGVLA XXXII.

Non licet actori quod reo licitum non existit.

1 DEsumitur ex *l. non debet*, *ff. hoc tit.* tradunt Thom. de Thomasset. *in florib. legum reg.* 204. Sigism. Scacc. *de appellat. q.* 18. *limit.* 7. *n.* 23. Card. Tusch. *pract. concl. lit. A, concl.* 119. Dyn. *cons.* 24. *quaestio talis est*, Put. *decis.* 316. aliàs 307. *lib.* 2. *in correctis*, ego ipse *in tract. Axiom. iuris vtriusq. Axiom.* 10. *n.* 7. Nam à pari procedunt actor, & reus, vt ex reg. *c.* 2. *de mutuis petit. & l. vlt. C. de fruct. & litium expen.* prosequuntur Anton. Gabr. *commun. opin. tom.* 3. *tit. de clausulis, concl.* 5. *à n.* 66. Card. Tusch. *tom.* 6. *concl.* 49. Valasc. *consult.* 25. Et actor, & reus sunt correlatiua, Marc. Antonin. *var. resol. lib.* 3. *resol.* 9. *n.* 3. refero ego ipse *in nouissimo tract. Axiomat. iuris vtriusq. Axiom.* 10. *n.* 8.

SVMMARIVM.

1 *Consilium mutare quis non potest in alterius detrimentum.*
2 *Intellige vbi ex consilio alicui ius quaesitum est.*
3 *Consilium mutare in melius sapientis est vbi iuri tertij quaesito non praeiudicatur.*

REGVLA XXXIII.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

DEsumitur ex *l. nemo potest mutare*, *ff. hoc tit.* tradunt Thom. de Thomass. *in florib. legum reg.* 186. Surd. *de aliment. tit.* 5. *q.* 3. *n.* 39. *& seq.* Cald. Pereira *de potest. eligend. c.* 5. *n.* 1. *& de resolut. emphyt. c.* 14. *n.* 5. *cum seqq.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 5. *lit. M, concl.* 435. ego ipse *in tract. Axiom. iuris vtriusquent. Axiom.* 55. *num.* 3. 1

Intellige vt procedat tantùm vbi ex consilio alicui ius quaesitum est, vt patet in electione, praesentatione vel sententia iudicis, & aliis per quae ius acquiritur electo, praesentato, vel iis, pro quibus sententia fertur, *c. cum inter*, ibi, *ius ex sententia factum*, *de sententia, & re iudic. cap. quàm sit* 6. *vers. electus, de elect.* tunc enim cùm ius alteri quaesitum nemo possit auferre inuito, *l. id quod nostrum*, *ff. hoc tit.* vtique nec consilium mutare, & ita interpretantur Archidiac. *in c. certè, verbo muto* 12. *q.* 1. Abb. *in c. bone, il.* 2. *n.* 11. *de postulat. Praelat.* post alios Tiraq. *in l. boues, §. hoc sermone lim.* 23. *à n.* 2. *ff. de verbor. signif.* & est de mente communis *hic*, cui satis consonant verba illa, *in alterius detrimentum*, quae propriè respiciunt damnum iuris quaesiti, *c.* 2. *de constit.* Vnde circumscripto hoc damno iuris tertio quaesiti consilium mutare in melius sapientis est, *l. nemo unnquam*, vbi gloss. *ff. de collat. bonor. princ. Instit. de legatis*, Rebuff. *in tract. nominat. q.* 17. *n.* 4. Bertaz. *in repet. l. si quis maior. C. de transact. n.* 282. Card. Tusch. *pract. concl. lit. M, concl.* 435. Surd. *cons.* 167. *n.* 50. Sigismund. Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 47. *memb.* 1. *num.* 33. refero ego ipse *in nouiss. tract. Axiom. iuris vtrusq. Axiom.* 55. *num.* 3. 2 3

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur.*
2 *Dispositiones duae vbicunque sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci salua quoad fieri potest vtriusque natura, & verborum proprietate.*
3 *Limita regulam in specie subiectiua generi & aliis modis, vt n.* 4.
5 *Legibus generalibus per sequentes speciales derogatur, & è conuerso.*

REGVLA

Regula XXXIV.

Generi per speciem derogatur.

1 Desumitur ex *l. in toto iure* 81.*ff. hoc tit.* & *l. sanctio* 41.*ff. de pœnis*, *c.* 1.& *cap. pastoralis*, §. *quoniam*, *de rescript.* cum aliis, vt per gloss. *hic* tradunt Menoch. *conf.* 141.*n.* 26.*cum seqq.* & *n.* 37. Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra*, *num.* 5. Surd. *de aliment. tit.* 2.*q.* 15.*n.* 30.vbi ampliat in legatis, & *tit.* 9.*q.* 8.& *decis.* 55.*n.* 21.& *conf.* 352.*n.* 1. Thom. de Thomass. *in floribus legum*, *reg.* 132.Gutier. *practic. lib.* 3.*q.* 24.*num.* 6. Cæs. Argel. *de contradict. legit. q.* 2. *num.* 132. Aldrer. *de relig. disciplina tuenda*, *lib.* 2. *cap.* 7.*num.* 26.Card. Tusch. *practic. concl. tom.* 4.*lit.* G, *concl.* 32.& 36. Octau. Glorit. *resp.* 11.*n.* 31. Sanctarel. *var. resol. q.* 14.*n.* 5. ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 107.*num.* 1.*cum seqq.* vbi multis ampliationibus, & limitationibus hanc regulam exornaui.

2 Ratio verò in eo consistit, vt genus, & species diuersa concordentur: nam vbicunque duæ dispositiones sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci, salua quoad fieri potest vtriusque natura, & verborum proprietate, *cap. cùm tu* 16.*de testib.* *c. cùm expediat* 29.*in princip. de elect.* planè vbi genus, & species sibi inuicem aduersantur, possunt ad concordiam reduci, saluà vtriusque natura, & proprietate, si generi per speciem derogemr; igitur, &c. vt per Bald. *conf.* 291.*n.* 3. *lib.* 2. Perus. *hic in princip.* Mantu. *dialog.* 90. *vers. quia*, Castr. *lib.* 2. *de lege pœnali*, *c.* 8. *fol. paruo* 101.*cum seqq.* & ad hoc reducendæ sunt rationes. Monach. *hic n.* 7. Bart. *in l. si alij*, *ff. de vsufr. leg.* quæ per se non concludunt, & ita intelligitur gloss. *in l. si domino* 107.*ff. de legat.* 1. dum inquit speciem derogare generi ex iuris interpretatione, sequuntur Bald. *ibi*, Manm. *vbi suprà*, *vers. gloss.* Sic cessat difficultas, quam contra hanc regmouet Gammar. *in topicis*, *lib.* 3.*c.* 3.*num.* 2. quia regul. *l. semper in generalibus* 190. *hoc tit.* cum aliis non procedit in specie excepta, quæ generi aduersatur, vt *hic.*

3 Limita igitur regulam non procedere in specie subiectiua generi, veluti cùm genus, & species respiciunt idem, & possunt concurrere simul, cessat enim tunc contradictio, & necessitas concordiæ, & consequenter species non derogat generi, sed gratia exempli ad tollendam dubitationem; vel ex superabundanti censetur adiecta, sic procedunt text. *in l. quæsitum* 12.§. *vlt. in princip. ff. de fundo instr.* vbi Bart. & communis, & *in l. legata* 9.*in primo casu*, *ff. de supellect. leg.* resoluunt Dyn. & Perus. *hic*, Paris. *conf.* 92.*a n.* 35.*lib.* 1.declarando tamen vt per eosdem, & per Abb. *in cap. sedes*, *n.* 12. *de rescript.* vbi Dec. *n.* 8. nisi ex mente disponentis, vel aliunde colligatur speciem fuisse adiectam ad restrictionem generis præcedentis, *dict. l. legata*, *in secundo casu*, *l. pediculis* 35.§. *Labeo in princip.* & *in fine*, *ff. de auro*, & *argento leg.* quod tamen non ex vi huius regulæ, sed aliunde ex mente testatoris procedit.

4 Limita etiam in iurisdictionalibus fauore publico ex Gutier. *d. q.* 15.*num.* 6. vel quando genus est certum, determinatum, & præcisum, ex Surd. *d. conf.* 352.*n.* 11. Vel denique quando genus exprimitur per verba dispositiua, species autem per verba enuntiatiua. Surd. *eod conf.* 352.*n.* 17.

5 *Per speciem.*] Siue illa sequatur, siue præcedat genus, vtrumque enim casum comprehendunt verba hæc, & ratio de qua *suprà*, probat *l. seruo* 15.*ff. de pecul. leg.* cum aliis, vt post Dyn. resoluunt Dec. *n.* 7.& 14. *in l. in toto iure*, *ff. hoc tit.* idem Dec. *n.* 6. & Baroi. *n.* 45.*in cap.* 1.*de rescript.* Vnde sicut legibus generalibus per sequentes

speciales derogatur, ita & è conuerso, *l. sed* & 28.*ff. de legib.* docet gloss. *in l. sciendum*, *ff. qui satisd. cog.* cum aliis, quas communiter recipi testatur Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 14. *n.* 93. Sic etiam legi specialiter concedenti.

SVMMARIVM.

1 *Plus & minus multipliciter consideratur.*
2 *Plus in quantitate necessariò, & naturaliter continet id quod est minus, sicut & totum suas partes.*
3 *Intellige regulam procedere ex ipsa rei natura, non verò ex iuris interpretatione, item & in omni casu & in qacumque materia.*
4 *Dispositio concepta super summa, vel quantitate maiori, verificatur etiam in minori per se, declarando vt n.* 6.
5 *Dispositio non verificatur nisi secundùm verba, vel mentem disponentis.*
6 *Declaratur* l. in eo quòd plus 111.ff. hoc tit.
7 *Declaratur* l. si decem 54.in princ. ff. locati.

Regula XXXV.

Plus semper in se continet quod est minus.

1 Desumitur ex *l. in eo quod plus* 111.*ff. hoc tit.* cum aliis *hic* citatis à gloss. ad cuius veram intelligentiam præmittendum est plus & minus, quòd attinet ad hanc materiam multipliciter considerari. aliquando in quantitate, vt in maiori summa, mensura, vel pondere respectu minoris, de quo *hic*, & *in l.* 1.§. *si stipulanti*, *ff. de verb. obligat.* Aliquando in toto, & suis partibus, vt *in reg. in toto*, *infra eod* cuiusmodi est domus, & partes respectu illius *l. eum qui ades* 23.*ff. de vsucap.* Aliquando in genere respectu specierum *l. si eborns* 87.*in princip. ff. de legat.* 3. Aliquando tandem in qualitate, vt in obligatione pura, vel in diem respectu conditionalis, iuxta text. *in* §. *fideiussores*, *ibi*, *plus*, *Instit. de fideiussorib.* tradit gloss. *in* §. *præterea*, *Instit. de inutilib.* Vel etiam per comparationem duobus inter se comparatis, alterum plus, id est, maius, alterum verò minus apparet, vt *in reg. cui licet*, *infr. eod.* quæ omnia colliguntur ex traditis *in d. l. eum qui*, & per Dec. & Cagnol. *in l. in toto* & *pars*, *ff. hoc tit.* *gloss. hic ad fin.* Mench. *de success.* §. 13.*n.* 109. Euerard. *loco* 8 *fol.* 49.*cum seqq.* vbi latè explicat, quo pacto procedit argumentũ *d. l. in toto*; in hac verò regula tantùm agitur de eo, quod est plus quantitate, vel toto, quia in his tantùm, & non in aliis, plus semper continet sub se quod est minus.

Quibus præhabitis colligitur conclusio indubitabilis. Plus in quantitate necessariò, & naturaliter continet id, quod est minus, sicut & totum suas partes; idque patet omnino, quia impossibile est plus quantitatiuum, vel totum aliquod consistere, vel considerari absque eo quòd est minus, vel sine aliqua parte totius tradit Card. Tusch. *tom.* 7.*lit.* S, *concl.* 885. 2

Vnde constat hanc regulam procedere ex ipsa rei natura, non verò ex iuris interpretatione, vt satis denotat verbum, *continet*, & text. *in d. l. in eo*, *verbo inest*, resoluit, Ias. *l.* 1.§. *si stipulanti*, *num.* 4. vbi Alciat. *n.* 13. & communis ex Grot. *num.* 3.*ff. de verbor. obligat.* Dec. *in d. l. in eo*, *num.* 2. Menoch. *de arbitrar. casu* 38.*num.* 6. quicquid contra communem intendat Conar. *lib.* 1. *variar. cap.* 2.*num.* 5. *vers. in oppositum*, *ad fin.* Deinde constat regulam similiter procedere in omni casu, & in quacunque materia sine vlla exceptione, vt significat text. tam *hic*, quàm *in d. l. in eo*, verbo *semper*, 3

 quam

quamvis vulgò Doctores *in d. §. si stipulanti*, vt per Ias. *ibi à n. 9.* Crot. *n. 5.* & Dec. *vbi supr. n. 5.* gloss. *hic ad fin.* perperam plures referant limitationes. Non obstat quòd genus dicitur plus respectu singularium specierum, quæ sunt minus, & tamen genus in multis casibus non continet suas species, vt *suprà* reiigi, quia respondetur si aduertas plus continere quod est minus, sicut & totum suas partes necessariò, & actualiter, vt in hac regula cum similibus, genus verò comprehendit species habitu tantùm, vnde ad destructionem vnius partis, vel membri contenti in toto, vel in eo quod est plus, destruitur totum ipsum, vel plus, *d. l. eum qui ades, ff. de vsucap.* ibi, *separatis*, quod secus est in genere ad destructionem speciei, vt ex Agricola, & aliis hanc & alias differentias annotauit Euerard. *in topicis loco 6. ad fin.*

4 Quapropter dispositio concepta super summa, vel quantitate maiori, verificatur etiam in minori per se, itavt super ea disponens tantum sit contentus, id quod pro regula firmant Doctores, per text. *hic, & in l. 1. §. stipulanti, ff. de verbor. oblig.* vbi Ias. *n. 8.* Alciat. Crot. & nouiores *in l. debet cui, hoc tit. post princip.* omnes *in l. eo*
5 *quod plus, eod. tit.* Bernard *reg. 718.* Verum obstat maximè quia dispositio non verificatur nisi secundùm verba, vel mentem disponentis, *l. si ancillas 66. & l. ab omnibus 105. ff. de legat. 1.* latè Tiraq. *in l. si vnquam, verbo Libertus, n. 53. C. de renoc. donation.* Verba autem, quæ maiorem quantitatem significant, vt putà viginti, non verificantur in decem tantùm, sicut etiam nec mens, quæ (vt ex verbis colligitur, dum aliud nō apparet *l. non aliter 63. ff. de leg. 3.*) ad integram summam, non verò ad partem aliquam per se attendit *l. Lucius, §. tutor ff. de vsuris.* Igitur, &c. Accedit quòd stipulatio omnis in qua aliquis ex contrahentibus expressit maiorem summam nisi aliud constet, non valet etiam in minori *§. preterea. Instit. de inutilib.* Vrgent text. *in l. diligenter, vers. item, ff. mandati, si decem 54. in 1. casu, ff. locati.* Quare verius videtur regulam esse constituendam negatiuam, vt scilicet dispositio super maiori quantitate non verificetur in minori per se solam, nec disponens ea tantùm sit contentus, iuxta supradicta, nisi verosimiliter aliud appareat de mente illius, cui standum est, *d. l. non aliter.* & in hoc casu procedunt text. *in l. qui quartam 15. in princip. ff. de legat. 1. l. quoties 9. §. 1. ff. de hared. instit. l. si decem in 2. casu, ff. locati*, cum aliis, quæ
6 pro communi citantur. Nec obstat hæc reg. & *d. l. in eo*, quia solùm probant in eo quod est plus contineri minus, non quidem per se solùm, sed velut membrum & partem ad integrandum ipsum plus, vt patet, & intendit text. *in d. l. in eo, & in d. §. stipulanti*, ibi, *& minus inest*, quasi aliud etiam insit, scilicet id quod deficit ad integrandum plus, vt aduertunt Dec. *num. 4. 5. & 9. ibi* Cagnol. *in d. l. in eo*, Dec. *in l. nemo potest n. 4. ff. hoc tit.* Alciat. *n. 11. in d. §. si stipulanti*, & ita hæc regula tantùm euincit eum, qui consentit in maiori quantitate, consentire etiam in minori, eo modo, quo hæc sub illa continetur, id est, tanquam in parte illius, quod nemo negat, non verò euincit consentire in minori per se, de quo est dubitatio. Cætera de materia & intellectu *d. §. si stipulanti*, vide per Anton. Gom. *variar. tom. 2. cap. 9. num. 4.* Mench. *de successionibus, §. 10. num. 142. cum seqq.*

7 Nec obstat *d. l. si decem 54. in princip. ff. locati*, vbi dispositio concepta super maiori summa non verificatur in minori, quia communis respondit propterea dispositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori, quia agitur de causa onerosa, in qua non procedit principium illud, sed tantùm in causa lucratiua, ita Bart. *in d. l. stipulantis*, Ant. Gom. *d. c. 9. n. 4.* Conan. *comment. lib. 7. c. 11. n. 4.* Costa *lib. 1. selectar. c. 2. n. 1.* Verùm hinc intellectus conuincitur ex eadem *l. si decem, in 2. casu*, vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se. Quare reiecto prædicto Bart. & sequacium intellectu considero depositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori, nisi appareat verisimiliter disponentem intendisse quancumque summam contentam sub maiori, cùm verò primo casu dictæ *l. si decem*, maior summa proferatur à petente, scilicet à domino rei locatæ, ideò non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudiciale: attamen in secundo casu maior summa profertur à promittente, scilicet conductore, & ideo in minori consensisse videtur: nam verisimiliter præsumitur conductorem, qui in maiori summa consentit, à fortiori consentire in minori, si intelligeret locatorem minus velle locare, quia per hoc fit melior conditio ipsius.

Regula XXXVI.

Pro possessore habetur qui dolo desiit possidere.

Desumitur ex *l. qui dolo desierit, l. non parem esse, l. 1 ad ea, §. semper, ff. hoc tit.* & ex aliis iuribus in gloss. citatis iunctis adductis per Menoch. *remed. 1. adipisc. possess. num. 65. cum seqq.* Mascard. *de probat. conclus. 532. n. 100.* & meipsum *in tract. Axiom. iuris vsufruct. Axiom. 182. n. 5.*

Summarium.

1 *Vtile non debet per inutile vitiari, in diuiduis & separabilibus scilicet, secus in indiuiduis.*
2 *Testis in aliqua testimonij parte falsum dicens, in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium.*
3 *Fidei articulo vni non credens, in nullo retinet Fidem Catholicam.*
4 *Notarij fides & auctoritas vbi deficit, quia in aliqua parte instrumenti falsum dixit, totum corruit instrumentum.*
5 *Literæ Apost. habentes in aliqua parte vitium falsæ Grammaticæ, quare in totum corruant, ostenditur.*
6 *Declaratur text.* in l. libertus 16. vers. si quis plures de iurepatron.

Regula XXXVII.

Vtile non debet per inutile vitiari.

Desumitur ex *l. §. sed si mihi, ff. de verbor. oblig.* cum 1
aliis, vt per gloss. *hic*, & per Rot. *decis. 299. n. 6.* impressa per Pacific. post suum tract. *de Saluiano interdicto*; vbi hoc format in speciebus, & summis, contra quam tamen reg. obstant plura iura, vt per eandem gloss. *in præsenti, & in c. pura 3. quæst. 9.* vnde Doctores communiter aliam insuper regulam contrariam adiiciunt, vt hæc negatiua in diuiduis, & separabilibus, contraria affirmatiua in indiuiduis procedat, vt per gloss. *hic, & in cap. vlt. in gloss. pen. de pœnit. hoc lib. gl. 4. in l. pecunia 9. ff. de vsuris*, communis, vt per Anch. *cons. 215. n. 5. & seq. vers. septimò inducitur*, Alexand. *consil. 38. Consideratis iis, colum. fin. l. 2.* Ægid. Bellam. *cons. 42. n. 11.* Tiraquel. *de retract. tit. 1. ad fin. num. 74. & tit. 2. ad fin. num. 45.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 2. num. 28. vers. vt autem*, Viscon. *in conclus. quæ incip. Vtile per inutile, fol. 191.* Petrus *ad Capyc. decis. 44. vers. vtile*, Cartar *decis. 39. n. 11.* Gizzarel. *decis. 22. n. 29.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 17. num. 27. & decis. 7. num. 35.*

Seraph.

Seraphin.*decis*.483.*n*.8. Cald.Pereira *de empt.& vend.*
c.32.*n*.36.Cæs.Argel.*de contract.legit.q*.10.*n*.149.Rot.
decis.135.*n*.9.*& decis*.552.*n*.10. *p*.1.*recent*. *& ibid decis*.949.*n*.4.Card. Tusch. *lit. V*, *concl*.373.*per tot*.cum
alijs per me plenè citatis *in tract. Axiom.iuris vsufruq.*
verbo Axiom.231. Sic intelligentes text.*in l. Padius* 7.
aliàs incip. *Parui*, §. 1. *ff. de arbitr. & in cap. cùm super* 23. *de offic. deleg. & in cap. ad probandum* 24.*de re*
iudic. in quibus propterea vtile vitiatur, quia agitur
de sententia, quæ est quid indiuiduum, *l. in hoc iudicio* 28. *ff.familia hercisc.*sicut propter eandem indiuisibilitatem in negotio electionis procedit text. *in cap.*
Moßana 56. *de elect*. & satis hanc differentiam inter
diuidua & indiuidua vltra alia, quæ citat gloss. *hic*.probat Iurisconſ. *in l.* 1. *vers. item quaritur*, ibi, *non posse*
diuidi, iuncto, *vers.seq*.ibi, *pecora separari poßunt*, *ff.de*
aqua quotidiana & astiua.

2 Non obstat quòd vbi testis in aliqua testimonij
parte falsum dixit,in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium, vt probat text.*in cap. pura*, ibi, *aliquid*,& ibi, *totum testimonium fidem partis mendacio decolorat*. 3. *q* 9. iuuat *cap. si ad scripturas* 9. *distinct.* resoluunt *gloss*.2. *in cap. quid ergo*, iuxta veram literam,
ibi, *vel testimonium* 23.*q*.5.*gloss*.1.*in princ*.ibi, *idem videtur*, *in cap.in nostra* 32.*de testib*. recepta communiter
ibi, & alibi, vt per Bald.*in l. si ex falsis*, *num.vlt.C.de*
transact.Bernard.& addit.*reg*.348.communis ex Tiraq.
de pœnis temper. c. 44. *num*.42. consonat doctrina D.
3 Thom.2.2.*q*.5.*art*.3.secundùm quam non credens vni
articulo Fidei, in nullo retinet Fidem Catholicam,
quemadmodum etiam literæ Apostolicæ ob vitium
constructionis, & falsæ Grammaticæ in aliqua parte
repertum in cæteris omnibus fidem, & auctoritatem
non habent, quoad omnia alia etiam separata quæ in
eisdem literis absque aliquo vitio continentur, vt
colligitur ex text. *in cap. ad audientiam* 11. *de rescript.*
dum simpliciter, & absolutè non vult fidem huiusmodi literis adhiberi, resoluunt Bald. & Felin. *ibid.*
Rebuff.*in praxi benef.tit.opponi,qua possunt contra Bullam*, *n*. 20. sicut etiam vbi deficit auctoritas & fides
notarij, quia in aliqua parte instrumenti falsum scripsit, totum corruit instrumentum, etiam quoad alias
4 partes, & capitula separata, arg. *l*. 2. vbi gloss. *verbo*
libri, *C.de veteri iure enucl. cap.quanto*, *vers.absentium*,
de his qua fiunt à Prælat.gloss.*in d.cap. si ad scripturas*,
in fine, *d.gloss*.2.*in d.cap.quid ergo*, Bart.*in d.l.si ex falsis*, vbi communis ex Padil.*num*.14. Bernard. & addit.
dictis locis.

5 Non, inquam, hæc obstabunt, quia respondetur
quòd cùm fides testimonij, & fides notarij sit omninò indiuisibilis, iuxta *d.cap. si ad scripturas*, *& d. cap.*
pura, rectè fit, vt falsitas in vna parte commissa, in
totum reddat suspectum testimonium testis, & fidem
notarij. Quod verò attinet ad literas Apostolicas babentes in aliqua parte vitium falsæ Grammaticæ,vt in
totum corruant, respondetur quòd ex illa insurgit vehemens quædam præsumptio per quam prædictæ literæ non censentur à Sede Apost. emanasse, & ita absurdum erat, vt stante huiusmodi vitio quod aliquam
partem literæ Apostolicæ non censerentur, nec fidem
facerent, iuxta *d.cap.ad audientiam*, & quoad alias &
fidem facerent, & Apostolicæ censerentur.

6 Nec etiam obstat text.*in l. Libertus* 16. *vers. si quis plures*, *ff.de iurepatron.* vbi alienatio plurium rerum in
totum vitiatur, cùm tamen in aliquibus rebus potuisset valere, sufficiebat namque reuocare illas res per
quas libertus minor centenario non maneret,quia respondetur ideo tibi vtile per inutile vitiari, quia cùm
plurium rerum simul alienatio facta fuerit, non apparet cur magis hæc, quàm illa debeat reuocari, & ita
non constat de parte vtili, quæ manere debeat, & suadetur ex *vers.si quis planè*, *infra proximo*, vbi diuersum
ius constituitur eo casu, quo plures res diuersis temporalibus alienantur, quia tunc de vtili constare poterit, quam resolutionem colliges ex Ias.*n*.7. Alciat.36.
in l.§.sed si mihi, *ff.de verbor.obligat*. Alex.*in l.stipulatio*
hoc modo, *n*.21.*ff.eod.tit*.Gom.*l*.69.*Tauri*, *n*.21.

SVMMARIVM.

1 *Approbare quis non potest quod semel reprobauit.*
2 *Approbatum semel non potest ampliùs reprobari.*
3 *Approbare & improbare potest quis diuersis respectibus.*

REGVLA XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum consequi quod nisus extitit impugnare.

HInc prouenit vt quis approbare non possit, quod semel impugnauit, sicuti per *l.dispensatorem*, *ff.de* 1
solution.tradunt Menoch.*cons*.295.*n*.89.Surd.*cons* 157.
n.10.*& cons*.196.*n*.2.*cum seqq.& cons*.364. *n*.27. Rot.
decis.636.*n*.8.apud Farin.*p*.1.*recent*. Ego ipse *in tract.*
Axiom.iuris vsufreq.Axiom.31.*n*.1.

Semel enim approbatum non potest ampliùs repro- 2
bari, *l. Pomponius*, *ff.de negot.gestis*, Surd. *cons*.18.*n*.2.
& cons.351.*n*.41. *& decis*.132.*n*.4. Mantic.*decis*.274.
n.2.*&* 3. Mar. Anton.*var.resol.lib*.2.*resol*.30.*num*.25.
Sanch. *de matrim. lib*.9.*disp*.6.*n*.9. Rot. *decis*.456.*n*.4.
apud Farin.*p*.2.*recent*. Diuersis tamen respectibus potest quis approbare, & improbare, vt per Tiraq. *de*
nobilit.c.28.*n*.15.quem refert Card.Tusch.*tom*.3.*lit.E*,
concl.54.*n*.6.

REGVLA XXXIX.

Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

DEsumitur ex *l.oratio*, *ff. de sponsalib.l. pupillus*, §. 1
sed si per interpositam, *ff. de auctorit.tutor.l.eos*, *in*
fin. C.de vsuris, *l.legem in fin.C.de naturalib.liber.l. fin.*
C.de rebus alien.non alien.cap.praterea, *de offic.deleg*.tradunt gloss. *verbo contrahere*, *in Clem*.1. *de consang. &*
affin.Dec.*cons*.502.*n*.3.Vital.de Camban.*in tract.claus.*
pag.mihi 293.*n*.22.Surd.*cons*.301.*n*.74.latè Mascard.*de*
de probat.concl.102.*per tot*.vbi diuersimodè limitat, &
principaliter quando actus non esset perpetuò prohibitus, Franc. Galet.*in margarita casuum conscientia verbo prohibere*, Ioan. Franc. Leo *in thesauro fori Eccles.*
p.1. *c*.15. *n*.20. Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq.*
Axiom.103.*n*.3.

Intellige in bis per quæ necessariò peruenitur ad 2
rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam
perueniri potest contingenter, aut possibiliter, iuxta
tradita per Bart.*in l. ambitiosa*, *n*.22. *ff.de decret. ab ordin. facien. & in l*.2. *ad fin.ff. de iurisd.omn.indic*.receptum communiter, vt ex Purpur. refert, & sequitur
D.Barbos.*in l*.1. *p*.3. *n*.57. *ff. solut. matrim*. Ego ipse *d.*
Axiom.193.*n*.4.

REGVLA XL.

Pluralis locutio duorum numero est contenta.

1 DEsumitur ex *l. vbi numerus, ff. de testib. & ex l. libertas, §. vlt. ff. de manum testam. l. inter illa. §. fin. ff. de verber. obligat.* cum similibus, tradunt Oldrad. *cons.* 215. *Puncta breuia, col. fin. n.* 8. *vers. deinde opponitur,* Ioan. de Imol. *cons.* 101. *n.* 2. Calderin. *cons.* 438. *in princ. aliàs* 21. *de iurepatron.* Euerard. *in topicis legalib. loco* 54. Mascard. *de probat. concl.* 838. *n.* 12. Escob. *de ratiocin. c.* 18. *n.* 43. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 109. *n.* 37. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D, concl.* 333. *n.* 1. *& lit. P, conclus.* 367. & latè ego ipse *in tract. Axiomatum iuris vsufreq. Axiom.* 179. *à num.* 2. Fusar. *de substit. quæst.* 358. *num.* 12.

2 Pluralis tamen locutio verificatur in singulari, quando est eadem ratio vnius, & multorum, vt per Reboff. *in l. non est sine liberis, col.* 3. *vers. notandum est igitur, ff. de verbor. signif.* Rustic. *ad l. cùm anus, lib.* 6. *c.* 7. *n.* 18. *ff. de condit. & demonstr.* Steph. Grat. *discept. forens. c.* 621. *n.* 31. *& c.* 741. *n.* 13. vbi dicit quòd pluralitas resoluitur in singularitates quando concurrit mens contrahentis, & non sequitur absurdum, aut aliquid repugnans iuri naturali, aut Ciuili, iustitiæ, & æquitati.

REGVLA XLI.

Imputari non debet ei per quem non stat si non faciat quod per eum fuerat faciendum.

1 DEsumitur ex *cap. vlt. de elect. & cap. quia diuersitate, de concess. præbenda,* cum aliis citatis à glos. *hic,* quæ etiam eleganter resoluit, quòd quando culpa non est ordinata ad impedimentum, tunc ipsum impedimentum excusat, etiamsi culpa impediti proueniat, at verò quando est ordinata, tunc excusat, sequuntur Boni. *de præscript. statut. gloss.* 21. *num.* 92. Sfort. Odd. *de restitut. in integr. quæst.* 28. *art.* 6. *n.* 52. Corbul. *de iure emphyt. tit. de causis priuat. ob non solut. canon. limit.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Accessorium sequitur naturam sui principalis.*
2 *Dispositio concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale.*
3 *Sepultura concessa censetur concessa celebratio pro defunctis, & delatio mortui processionaliter.*
4 *Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest.*
5 *Accessorium sequitur naturam sui principalis etiam in pœnalibus, correctoriis, & exorbitantibus.*
6 *Accessorium quamuis sit dignius ipso principali, sequitur ipsius naturam.*
7 *Ecclesia Parochialis si vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.*
8 *Ratio diuersa vbi militat accessorium non sequitur naturam sui principalis.*
9 *Accessorium non sequitur naturam sui principalis in actibus denotantibus translationem dominij.*
10 *Accessorium quando est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, tunc illud non censetur concessum concesso principali.*
11 *Principale illud dicitur quod per se stat, & in propria virtute subsistit.*
12 *Accessorium quot modis accipiatur, ostenditur, & qualiter interuenire possit in quacunque dispositione,* n. 13.
14 *Principale non regulatur secundùm naturam accessorij.*
15 *Pignore remisso non censetur remissum debitum principale.*
26 *Declaratur* l. 2. ff. de pactis.
17 *Declaratur regula de qua in præsenti.*
18 *Declaratur* l. 1. C. de licit. pignor.
29 *Declaratur* auth. ex causa, C. de liber. præt.
20 *Declaratur* cap. debitores, de iniur.

REGVLA XLII.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

DEsumitur ex *l. cùm principalis* 139. *& l. nihil dolo* 172. *vers. cum principalis. ff. hoc tit. l. etiam, C. de iure dot.* & ex aliis citatis à gloss. *hic,* tradunt gloss. *verbo neque in cap. inter dilectos, de fide instrum.* Socin. *reg.* 5. Put. *decis.* 1. *n.* 2. *lib.* 1. *in vtraque edit.* Menoch. *cons.* 58. *n.* 13. *cum seq.* Ias. *in l. eius, qui,* 6. *quæs, n.* 3. *ff. si certum petat.* Afflict. *lib.* 3. *constit. rubr.* 5. *à n.* 50. Mant. *dialog.* 93. Hippol. *in l. penult. à num.* 67 *ff. de quæst. & in pract. §.* 2. *à n.* 3. Tiraq. *de constit. p.* 3. *limit.* 7. *à n.* 24. *& de retract. tit.* 1. *§.* 2. *gloss.* 18. *à n.* 51. Conat. *in cap. quamuis pactum, p.* 2. *§.* 3. *n.* 2. *vers. tertiò,* Suad. *de aliment. tit.* 9. *q.* 31. *n.* 8. *cum seqq. & decis.* 88. *n.* 10. Pichard. *ad §. si quis alium, n.* 32. *Instit de inutilib. stipul.* Franc. Leo *in thesauro fori Eccles. p.* 2. *c.* 16. *n.* 70. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 27. *n.* 4. *& decis.* 28. *n.* 56. Mar. Ant. *var. resol. lib.* 1. *resol.* 72. *n.* 6. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 76. Ego ipse *in tract. de Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 4. vbi plura colligo notabilia, Rot. *decis.* 97. *n.* 2. apud Farin. *p.* 2. *recent.* 1

Dispositio igitur concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessoriè venit ad illud principale, *cap. ad prudentiam, §. si verò, de offic. deleg.* vbi notant Doctores quòd delegata causa principali censentur etiam delegata omnia necessaria ad causam, quem text. ad id notauit Alberic. *ad l. cùm principalis, ff. de reg. iuris,* & aduertit Euerard. *in loco à concessione antecedentis ad concessionem consequentis,* post *n.* 2. Aym. *de antiq. tempor. p.* 4. *in princ. n.* 67. vbi propterea subdit quòd consuetudo, seu præscriptio etiam quòd sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & præscribens fundum censetur etiam præscribere seruitutem fundo competentem. Hinc etiam concessa sepultura censetur concessa celebratio pro defunctis. Federic. de Senis *cons.* 186. *in princ.* & delatio mortui processionaliter. Oldrad. *cons.* 225. *n.* 14. *in fin. vers. vltimò videtur.* Cardin. Tusch. *d. lit. A, concl.* 77. *n.* 9. *&* 10. 2 3

Hinc etiam quando accessorium venit in necessariam consequentiam principalis, concesso principali, censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest, *l.* 2. *ff. de iurisd. omn. iud.* Feder. de Senis *cons.* 163. *in princ. vers. in contrarium, & cons.* 176. *in princ.* Aym. *d. p.* 4. *in princ. num.* 64. *cum seqq.* Villag. *in tract. de extensione legum, rubr. de extens. legis correctoria, num.* 17. *in* 9. *fallent.* Card. Tusch. *d. lit. A, concl.* 77. *num.* 2. 4

Amplia primò hanc regulam vt procedat etiam in 5
pœna

pœnalibus, correctoriis, & exorbitantibus, vt per
Aym. d. p. 4. §. Videamus modò, n. 36. Nicol. Euerard. in
loco à ratione legis larga, num. 35. Villagut. d. rubr. de
extens. legis correctoriæ, & pœnalis simul, n. 266. cum
sequenti.
6 Amplia secundò vt procedat etiamsi accessorium sit
dignius quàm principale, Roman. cons. 330. Circa
primum, n. 13. in fin. vbi Apostil. in verbo dignius, Card.
Tusch. d. concl. 76. n. 26. D. Barbos. in l. cum prætor, §. fin.
n. 21. ff. de iudic. Et ideo ea, quæ habent diuersam na-
turam si annectantur accessoriè alteri rei diuersæ, tunc
res annexa antequam accessoria perdit suam naturam,
& recipit naturam principalis, cui fit annexio, Ro-
7 man. d. cons. 330. num. 14. putà si Parochialis Ecclesia
vniatur accessoriè beneficio simplici, omnimodam
naturam, & conditionem beneficij simplicis assu-
mit, ex Nauar. cons. 10. num. 3. de maiorit. & obed.
in nouis, Azor. instit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 28.
q. 20. in fin. Nicol. Garc. de benefic. part. 11, cap. 5.
num. 195.
8 Limita primò vbi militat diuersa ratio, & in sepa-
ratis, Alexand. cons. 4. Circa primum, n. 5. lib. 1. Thom.
de Thomas. in floribus legum, reg. 8. in declar. Brunor. à
Sole in locis commun. verbo accessorium, Card. Tusch.
lit. A, concl. 76. n. 39. & concl. 79. n. 4. Franc. Molin. de
ritu nupt. lib. 1. comp. 12. num. 22. Vt quia in principali
tractatur de damno, & in accessorio de lucro, Cranct.
in quæst. de indemnit. mul. n. 47. Menoch. cons. 58. in fin.
vers. ita etiam non refragetur, Card. Tusch. d. concl. 76.
num. 34.
9 Limita secundò in actibus denotantibus translatio-
nem dominij, quando omnino non cohæret princi-
pali, sed ab eo est diuisibile, Oldrad. cons. 121. n. 9.
vers. quartò in actibus, Card. Tusch. d. lit. A, concl. 79.
n. 2. vbi n. 3. subdit idem esse in adiacentiis ad ipsum
principale, quia non censentur translatæ, nisi de il-
lis sit dictum, & citat l. si quoniam, C. de bonis va-
cant. Oldrad. cons. 121. num. 11. vers. sextò videtur
expressum.
10 Limita tertiò quando illud quod dicitur accesso-
rium, est arduum, & non fuit verisimiliter cogitatum
à concedente, quia tunc accessoria non censentur con-
cessa concesso principali Feder. de Senis cons. 191. n. 3.
vers. si opponatur, quem refert Card. Tusch. d. lit. A,
concl. 79. n. 3.
11 Verùm quia obstant contra hanc reg. plura iura,
quæ in contrarium solent per Doctores adduci, ideo
pro eorum solutione, & totius materiæ cognitione
præmittendum est primò quod licèt principale tam
apud bonos Auctores quàm in iure nostro multiplici-
ter accipiatur, vt per Bart. in l. ambitiosa, n. 19. ff. de
decret. ab ordin. facien. Tiraq. de iure primog. q. 12. in
princ. tamen & in hac materia dicitur principale illud
quod per se stat, & in propria virtute subsistit; ac-
cessorium verò multipliciter quoque accipitur, vt
per Bald. & Præpos. in cap. dilectus, in princ. de appellat.
Anchar. in præsenti, n. 1. Mant. d. dialog. 93. vers. longum;
sed in hac materia nihil aliud est quàm id, quod pen-
det à principali, & per se non subsistit, sed alteri in-
est, & accedit, sicut apud Philosophos accidens ad-
hæret subiecto, colliguntur hæc ex cap. super gratia,
12 de offic. deleg. hoc lib. Hoc autem accessorium quatuor
modis potest accipi; Primo modo dicitur id, quod ita
rei prodest, vt sine eo res vel nulla, vel inutilis redda-
tur, d. cap. si super gratia, text. in l. cùm fundus 21. ff. de
fund. instrum. ibi, paucis exceptis, quasi dicat exceptis
paucis sine quibus fundus maneret inutilis, quæ cùm
accessoriæ sint, fundo legato cedunt. Secundo modo
dicitur accessorium id, quod alicui rei inest, itavt sit
portio, vel pars illius text. opt. in l. etsi non sunt 21. §.
prævenianus, ff. de auro & arg. leg. d. l. cum fundus, ibi,
& quæcunque infixa, &c. l. in rem. 24. §. 1. & 2. ff. de rei
vendic. Tertio modo dicitur accessorium, quod vel ex
natura rei, vel legis dispositione, aut mente partium
ita aliquid concomitatur, vt semper illud sequatur, l.
hæres meus 98. §. pen. l. liberorum 50. §. chartis ad fin. ff.
de legat. 3. Quarto tandem modo dicitur accessorium
id, quod pendet ex aliqua re immediatè tanquam ef-
fectus à causa, talis enim effectus suæ causæ inesse
videtur, secus si non immediatè dependeat, text. sic
intelligendus in l. verum 40. ff. de furtis. Intellige
autem per naturam in hac reg. sumi vim, conditio-
nem, & qoalitatem rei, vt notat Brisson. verbo
natura.
Secundò præmittendum est accessorium dupliciter 13
posse in quacunque dispositione interuenire, vel tan-
quam tale verè & propriè, scilicet aliquo ex modis,
de quibus præludio præcedenti, vel non tanquam tale,
id est, quod licèt vt accessorium constitui videatur, &
illius figuram habeat, verè tamen, & propriè est prin-
cipale, & per se subsistit in sua propria virtute, prout
in specie cap. debitores, de iniur. vbi iuramentum de
soluendis vsuris accedens illarum promissioni non vt
accessorium, sed vt principale indicatur, vt infrà
ostenditur, iuxta quem etiam sensum accipienda est l.
ex placito, C. de rerum permut. vbi similiter stipulatio
per se subsistit, licèt figuram accessorij habere videa-
tur. Inter vtrumque accessorij genus illa est differen-
tia, quod prius sui principalis naturam & conditio-
nem sequi debet, cùm per se non possit subsistere,
iuuat illud Philosophicum axioma: Propter quod vnum-
quodque tale, & illud magis, auth. multò magis, C. de
sacros. Eccles. Clem. 1. in princ. de reliq. & ven. Sanctor. po-
sterius autem non ita, cùm tanquam principale consi-
deretur, ac per consequens propria virtute nitatur,
iuxta supradicta.
Tertiò, & vltimò præmittendum est quòd licèt 14
maximè congruum, & conueniens sit vt accessorium
principalis naturam sequatur, secus tamen è conuer-
so, quia non conuenit principali regulari secundùm
naturam accessorij; quod cùm sit accidens, potest ad-
esse, & abesse sine principalis corruptione. Hinc fit
quòd quemadmodum ex accessorio legitimo princi-
pale vitiosum non sustinetur, l. ex pupillari 44. vbi Ias.
ff. de vulgari, sic per contrarium nec ex accessorio vi-
tioso principale legitimum vitiatur, l. fundi 8. ff. qui-
bus modis vsufreq. amit. quicquid gloss. vlt. ibi rationem
Iurisconsulti non percipiat. Fit item quòd remissio 15
pignore non censetur remissum debitum principale,
iuxta l. 3. ff. de pactis, l. seruo 25. C. de pignor. sequuntur
citati à Negusant. de pignorib. p. 6. memb. 3. à n. 9. Co-
nan. lib. 4. comment. c. 13. cuius rei ratio patet ex supra-
dictis, cùm enim pignus sit accessio inducta ad secu-
ritatem debiti principalis, l. in omnibus 43. ff. de solut.
rectè fit, quòd eo remisso, vel extincto, non remitta-
tur, vel extinguatur debitum principale. Non obstat 16
text. in l. 2. ff. de pactis, cum aliis, quibus habetur quòd
si creditor reddat debitori instrumentum debiti, vi-
detur debitum remisisse, quia respondetur diuersam
esse rationem in vno ac in alio casu, nam in instru-
mento debiti ipsum debitum continetur, & ideo eius
traditio remissionem præseferre videtur, iuuat l. 1. C.
de donat. vbi traditio instrumenti, traditionem im-
portat eius, quod in instrumento continetur, latè
Gom. l. 45. Tauri, n. 59. at verò pignus non ipsum de-
bitum, sed tantùm debiti accessionem continet, si-
cut & fideiussio, iuxta d. l. in omnibus, ac proinde red-
dito pignore debitum non censetur remissum sicut
nec liberato fideiussore, l. fideiussoris 34. ff. de pactis,
facit quod in dubio donatio non præsumitur vbi
alia

alia interpretatio commodè fieri potest, *l. cùm de indebito, ff. de probat.* constat autem pignoris redditionem posse debitori vtilitatem afferre, scilicet vsum ipsius pignoris, ex redditione autem chirographi nulla vtilitas potest debitori resultare, & ita si ex remissione pignoris debitum principale non censeri remissum, iuxta *d. l. 3.* quia non congruit vt principale sequatur naturam accessorij, iuxta supradicta.

17 Ex quibus patet vera ad nostram reg. intelligentia vt procedat in quocunque accessorio, quandiu tale verè & propriè permanet, non autem in eo, quod licet illius figuram habere videatur, verè tamen non est; insuper nostra regula non procedit è conuerso, non enim conuenit principale secundùm naturam accessorij regulari, qui intellectus quoad omnia membra euidenter deducitur ex præmissis, & ita in effectu hanc regulam interpretantur plures ex Doctoribus in principio citati.

18 Non obstat *l. 2. C. de luit. pignor.* dum probat sublata actione personali, & ita extincto debito principali pignus stare posse, cùm illud ad prædictum debitum sit accessorium, iuxta *l. in omnibus 43. ff. de solution.* ac per consequens illius naturam sequi debebat, iuxta regulam *in præsenti*. Omissis namque pluribus, quæ ad ios intellectum cumulant Alex. *in l. debitor, n. 59. ff. ad Trebel.* Fab. *in d. l. cum principalis, in fine*, Tiraq. *de retractu, tit. 2. §. 1 gloss. 2. n. 41.* Sarmient. *lib. 2. select. c. 9.* Padil. *in l. 3. n. 34. cum seqq. C. de fideicomm.* Balb. *de præscript. 4. part. quarta, q. 1.* quorum nonnulli illum text. exemplificant cum *gloss. fin. ibi vers. tu dic*, quando videlicet actio personalis extinguitur præscriptione 30. annorum, tunc enim adhuc durat hypothecaria per decem annos sequentes, quia scilicet non minus quàm 40. annis illa extinguitur, iuxta *l. cùm notissimi, §. 1. C. de præscript. 30.* quod quidem exemplum licèt in se verissimum sit, quippe quòd expressè probatur ibi, nihilominus dicendum videtur text. *in d. l. 2.* non potuisse habere respectum ad constitutionem *d. l. cùm notissimi*, quia ille text. *in d. l. 2.* fuit conditus à Gordiano Imper. qui regnauit anno Dom. circiter 240. at verò hic text. *in d. l. cùm notissimi*, fuit conditus à Iustino, Arcadio, & aliis Imper. qui regnauerunt multò post, scilicet post annum Domini circiter 400. vt notat gloss. *in l. qui occiderit 39. ff. ad leg. Aquil.* Respondetur igitur iuxta ea, quæ tradunt gloss. & Bart. *in l. debiter, ff. ad Trebell. & in l. fideiussor, in princ. ff. de fideiuss.* Alex *cons. 47. n. 5. lib. 3.* Imperatorem *in d. l. 2.* habuisse respectum *ad l. 1. cod. & ad l. 1. & 2. infr. tit. proximo, si vnus ex pluribus hæredibus*, &c. quibus iuribus probatur quòd si debitor hypothecarius decedat duobus hæredibus relictis; & vnus ex iis debitum pro sua parte soluat, liberatur ab obligatione personali, qua tenebatur creditori, cùm illa inter hæredes debitoris pro portionibus hæreditariis sit diuersa, *l. 1. C. si certum pet.* & tamen vinculum pignoris, quod erat obligatum creditori, adhuc durat etiam pro parte illius hæredis soluentis, quia scilicet pignus indiuiduum permanet vsque ad totam debiti solutionem, iuxta text. *in l. in executione, §. pen. ff. de verbor. oblig.* & ideo meritò inquit text. *in d. l. 2.* actione personali semota pro parte alicuius hæredis soluentis adhuc durare vincula pignoris, quia videlicet est indiuiduum, neque soluitur nisi toto debito soluto, iuxta *d. l. 1. C. de luit. pignor.*

19 Nec etiam obstat *auth. ex causa, §. cætera, C. de liber. præter.* dum probat quòd si testamentum ex causa præteritionis, vel exhæredationis filij irritum fiat, non proinde inualida erunt legata, fideicommissa, libertates, tutorum dationes, & cætera testamenti capitula, respondetur enim ideo prædicta deberi à venientibus ab intestato, quia ab ipsa lege grauati censentur, sequuta in hoc præsumptam patris voluntatem, idque ex noua Imperatoris decisione, qui irrito testamento voluit vt legata deberentur, cuius constitutionis ea potuit esse ratio, nam cùm filius præteritus, vel exhæredatus solùm agat ad impugnandam hæredis scripti institutionem in eo, quod sibi præiudicium, & iniuriam inferebat, & ita solùm intendat reponi in eum statum, quem semota tali præteritione, vel exhæredatione habuisset, meritò testamentum fit irritum quoad institutionem in eo, quod sibi nocet, non autem quoad legata, libertates, & cætera testamenti capitula, propter quæ nec damnum, nec iniuriam patitur cùm parens relicta debita portione posset de cæteris bonis ad libitùm disponere, & ita limitata causa limitatum producet effectum, *l. in agris 16. ff. de acquir. rerum domin.*

Nec denique obstat *cap. debitores, de iuriur.* dum 20
probat vsurarum promissionem nullius esse momenti, & iuramentum de illis soluendis obligare ipsum iurantem ad illarum solutionem, quia omissa responsione quòd hæc reg. non procedat in iuramentis accessoriis, quia iuramenta valent, licèt non teneat principale propter diuersam vtriusque rationem, meliùs respondetur hanc reg. non habere locum in iis, quæ licet habeant figuram accessorij, verè tamen sunt principalia, quippe quæ nulli accedunt principali, sed per se subsistunt, vt docent Cyn. *in l. eos, n. 3. C. de vsur.* Salicet. *in l. 2. n. 7. C. de luit. pign.* Dec. *in d. l. cum principalis, n. 10. & seq. ff. hoc tit.* vnde cùm in specie *d. cap. debitores*, promissio vsurarum sit nulla, & per consequens nullum detur principale, cui possit accedere iuramentum, quippe quod & principale est, & per se subsistit, cùm in eius obseruantia nullum detur peccatum, meritò in hac specie cessat reg. *in præsenti*, vt post Fortun. quem refert, resoluit Cou. *in cap. quamuis pactum, p. 2. §. 3. n. 2. vers. tertiò*, & iuxta hunc sensum procedit similiter *l. ex placito, C. de rerum permut.* sicut etiam *l. stipulatio 37. §. alteri, vers. planè, ff. de verb. oblig.*

SVMMARIVM.

1 *Tacens consentire videtur.*
2 *Legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur, non satisfit per illum, qui ex taciturnitate colligitur.*
3 *Iura plura referuntur in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non præsumitur consensus.*
4 *Regulam hanc non affirmatiuè, vt hic, sed negatiuè esse concipiendam tenuerunt aliqui.*
5 *Tacens quod regulariter non consentiat si agatur de amittendo res propria dominio, tenuit* gloss. in cap. nónne de præsumpt.
6 *Tacens quòd consentire præsumatur in actibus, quos poterat contradicendo impedire, non ita in illis, qui eo inuito, & contradicente validè celebrantur, fuit communis DD. opinio.*
7 *Pignoris constitutio in re aliena absque domini consensu non valet.*
8 *Venditio rei pignori obligata si fiat præsente creditore, & tacente, consentire præsumitur in liberatione pignoris.*
9 *Præsens, & tacens quòd in fauorabilibus præsumatur consentire, non ita in præiudicialibus, tenuit communis DD. opinio, quæ confutatur*, & n. 10.
11 *Tacens si ignoret actum fieri, nunquam censebitur consentire.*
12 *Consensus ferri non potest in illud, quod est omnino ignoratum.*

13 Tacens

13 *Tacens præsumitur consentire quando res hinc inde est æqualiter dubia, & legitima in contrarium non datur coniectura.*
14 *Tacens præsumitur consentire in sibi vtilibus, & in illis circa quæ dubium est an sint vtilia, an præiudicialia.*
15 *Sciens, & præsens si tacet ipsa taciturnitate ostendit proprium consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura, vel nutu, aut signo ostendat contradictionem.*
16 *Declaratur text.* in l. 2. C. si res aliena.
17 *Declaratur* l. filiusfam. 8. §. inuitus, ff. de procurator.
18 *Declaratur* l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.
19 *Declaratur* l. fideiuss. 26. §. pater, ff. de pign.
20 *Declaratur text.* in l. qui vas 49. vers. vetare, ff. de furt.
21 *Declaratur text.* in l. inuitum 4. ff. de seruitut.

REGVLA XLIII.

Qui tacet consentire videtur.

1 DEsumitur ex *l. 2. §. voluntatem, ff. soluto matrim. l. qui tacet*, vbi Dec. & Cagnol. *ff. hoc tit. l. 2. C. de acquir. possess. l. si fine, C. ad Velleian. l. si hypothecas, C. de remiss. pignor. cap. nónne, de præsumpt.* cum similibus citatis à gloss. *hic* tradunt gloss. *in l. quoniam*, vbi Bart. *ff. rem ratam hab.* gloss. *in l. filiusfam. §. inuitus. ff. de procuratoribus*, Gerard. *sing. 36.* Corset. *in sing. taciturnitas*, Caballin. *milleloq. 453.* Anton. Scap. *de iure non scripto, lib. 5. c. 101.* Sebast. Medices *in tract. mors omnia soluit, p. 2. concl. 5. n. 21.* Ioseph. Lud. *Perus. decis. 9. n. 21. cum sequentibus*, Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 9. n. 20.* Mascard. *de probation. concl. 1218.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1040.* Mar. Anton. *var. resol. lib. 1. resol. 92. n. 6.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. axiom. 217. n. 1.*

2 Verùm obstat quòd vel consensus collectus ex taciturnitate est expressus, vel præsumitur, vt constat à sufficienti partium enumeratione. Primum non dabis, qui legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur, non satisfit per illum, qui ex taciturnitate colligitur, vt videre licet in terminis *cap. statutum 11. §. in nullo, de rescript. lib. 6.* iuncta gloss. *verbo expressus in l. 3.* vbi gloss. *verbo probare, ff. de auctoris. tutor. c. pen. de re iud. lib. 6.* & *ibi*, gloss. *verbo mandantibus.* Secundum si intelligas de consensu præsumptum videtur falsum, quia præsumptio fundatur in signis verosimilibus, planè in dubio non est verosimile quòd tacens in sibi præiudicialibus consentiat, arg. *l. cum de indebito 25. vers. qui enim, ff. de probat. cap. super hoc 5. de renuntiat.* Vnde est quòd Doctores communiter in sibi nociuis regulam constituunt negatiuam, vt *infrà* dicemus.

3 Rursus obstant plura iura citata à *gloss. vlt. in d. cap. nónne*, in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non præsumitur consensus, *l. 3. C. si res aliena, l. filiusfam. 8. in fine princip. ff. de procurator. l. si filiusfam. absente 18. ff. ad Macedon. Clem. 1. vbi gloss. vlt. de procurator. l. fideiuss. 26. §. pater, ff. de pignoribus, l. qui vas 49. vers. vetare, ff. de furtis, l. in eo 45. vers. inuitum, ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. de seruitut. vrban. præd.* cum aliis citatis à gloss. *hic, & in d. l. qui tacet.*

4 Propter quorum aliqua nonnulli mole difficultatum succumbentes opinantur regulam circa consensum ex taciturnitate collectum non affirmatiuè, vt *hic*, sed negatiuè concipiendam esse; ita ex aliis refert Abb. *in dicto cap. nónne, num. 1. vers. & sic*, Cyn. *in l. inuitus, num. 7. C. de procurator. & in l. si fine, C. ad Velleian.* Socin. *reg. 488.* Sed loquuntur contra hanc regulam vbi expresè illa ponitur affirmatiuè.

Idcircò *gloss. vlt. in dicto cap. nónne*, intelligit quòd si agatur de amittendo rei propriæ dominio, tacens regulariter non consentiat, quasi in tacente tunc solùm præsumatur consensus quando rei suæ dominium non amittit; ratio est, quia in dubio nemo præsumendus est ita supinus, vt res suas, quarum dominium multis fortasse laboribus comparauit, velit profundere, *d. l. cùm de indebito, vers. qui enim, in cap. super hoc.* Sed confunditur per text. *in l. si seruus communis 39. ad fin. ff. de donation. inter virum*, vbi ex præsentia, & taciturnitate inducitur donatio pro parte dominij, quod dominus habet in seruo, & per text. *in cap. si seruus sciente 54. distinct.* vbi agitur inter extraneos de dominio serui amittendo, & tamen tacens habetur pro consentiente. 5

Quamobrem exploso primo intellectu dictæ *gloss. vlt. in dicto cap. nónne, eadem gloss. in vers. vel melius*, Abb. *dicto loco*, & alij statim citandi, qui rem altiùs tetigisse putarunt, distinguunt inter actus, quos tacens poterat contradicendo impedire, & inter illos, qui eo inuito, & contradicente validè celebrantur, vt in prioribus tacens consentire præsumatur, iuxta hanc regulam, & ita procedat *dicta, l. 2. §. voluntatem, ff. soluto matrim. dict. cap. si seruus, c. 2. de iis, quæ fiunt à Prælat.* cum similibus. Non sic dicendum in posterioribus v.g. in venditione, & legato rei alienæ, quorum vtrumque de re aliena validè fieri potuit, *l. rem alienam 28. ff. de contrah. empt. §. non solùm Instit. de legat.* & iis, ac similibus rectè procedere aiunt *l. sicut 8. §. non videtur, in princip. ff. quibus modis pignus, l. Caius 39. ff. de pignorat. act.* Ratio differentiæ est, quia priores, vt supponimus, omnino pendent à consensu tacentis, itavt liberum foret, ac facillimum contradicendo impedire, vnde si tacet imputet sibi si præsumatur consentire. Iuuat maximè naturalis hominum propensio ad contradicendum illis, quæ fieri nolunt, quando negotium ab ipsorum libero pendet arbitrio, vt experientia docet, quæ ratio prorsus cessat in posteriori, qui inuito, & contradicente, & tacente fieri possunt, & quos, licèt maximè vellet non poterat contradicendo impedire, vt supponimus, ita obseruant, & distinguunt sic intelligentes hanc regulam cum concordantiis *suprà* citatis *dicta gloss.* Abb. *n. 1.* Felin. *n. 11.* & communis *in dicto cap. nónne, glos. 3. in c. 1. 27. dist. gl. vlt. post med. in dicta, l. Caius, gl. verbo non probatur, in vers. item in eo, qui impedire non potest, in dicta, l. filiusfam. 8. §. inuitum*, Bart. *in l. qua dotis, n. 22.* vbi Ias. *n. 76. ff. soluto matrim.* communis ex Ias. *n. 7. in l. si fundum per fideicommissum in princip. ff. de legat. 1.* Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 1. gl. 9. n. 149.* omnes vt per Menoch. *cons. 110. n. 10.* Surd. *decis. 194. n. 13. & decis. 302. n. 2.* Couar. *pract. c. 1. n. 5. vers. tertiò*, Gam. *Lusit. decis. 215. n. 6.* communis, vt per D. Barbos. *in dicta, l. qua dotis, num. 152. ff. solut. matrim.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 38. num. 21. & cap. 68. num. 16.* Cald. Pereira *de empt. cap. 33. num. 81.* 6

Verùm si exactè rem consideremus, adhuc communis non omni ex parte satisfacit, & plures contra se patitur instantias, esto prima, etenim pignoris constitutio est de illis actibus, quos dominus præsens poterat contradicendo impedire; patet quia in re aliena absque domini consensu non valet pignoris constitutio, *l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. quæ prædium, C. si aliena res pignori, l. si fine 5. in princ. C. ad Velleian.* Neguzan. *de pignor. 2. p. membr. 3. num. 4.* & tamen licet dominus præsens sit, ac taceat, non præsumitur consentire, nisi aliud addatur, de quo *in l. a.* 7

C. si

C. si aliena res pignori, ibi, in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti, d.l. si sine, vers. quod si patientiam.

8 Altera sit instantia. Venditio rei pignori obligatæ, sicut & venditio rei alienæ, est actus, qui à creditore, vel à domino prohiberi non potest, d.l. rem alienam. 28. & tamen si venditio fiat præsente creditore, & tacente, consentire præsumitur in liberatione pignoris, cùm ius pignoris remisisse censeatur, l. 2. C. de remiss. pig. l. si debitor 4. §. 1. ff. quibus modis pignus, Bart. qui rationem reddit, in l. qui Romæ, §. duo fratres n. 5. ad fin. ff. de verb. oblig. D. Barbos. in d. l. quæ dotis, num. 151. agnoscimus enim circumstantiam illam quòd tacens possit actum contradicendo impedire, vel non possit, alicuius esse considerationis, non tamen sufficere, vt tacens consentire, vel dissentire præsumatur.

9 Quare Doctores magis communiter vulgò distinguunt vt in fauorabilibus præsens, & tacens præsumatur consentire, atque ita procedat hæc regula cum concordantiis l. qui patitur 18. ff. mandati, l. si absentis 4. C. si certum pet. Bart. n. 21. ad fin. in d. l. quæ dotis, & ibi, Ias. n. 70. Abb. in c. non iniustè, n. 7. de procurat. gloss. magna in fine in l. illud 17. C. de sacrosanct. Eccles. quam sic intellexit communis, vt per Cou. in rub. de testam. p. 3. n. 13. verb. verum, Mench. illustr. c. 62. à n. 8. Molin. de primogen. lib. 4. c. 2. n. 76. Clar. §. donatio, q. 14. n. 5. Cost. in l. si ex cautione fallent. 4. n. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 42. n. 11. & n. 24. & lib. 6. præs. 99. n. 11. Mascard. de probation. concl. 1158. num. 25. D. Barbos. in l. quæ dotis, num. 153. & 164. ff. soluto matrim. Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 5. num. 5. Card. Tusch. pract. concl. tom. 8. lit. T, concl. 2. Ego ipse d. Axiom. 217. num. 2. In præiudicialibus verò non pro consentiente, sed pro dissentiente regulariter habeatur, ita gloss. in tertio intellectu in reg. 43 qui tacet, infrà hoc tit. gloss. 2. in cap. sicut 21. de elect. hoc lib. communis vt per Couar. pract. cap. 15. num. 5. vers. quinto deinde, Felin. in d. c. nónne, num. 3. Philip. de fictionib. part. 4. cap. 3. Castr. lib. 1. de iusta hæret. punit. c. 4. Menoch. dicta præsumpt. 99. n. 53. Fachin. controuers. lib. 8. cap. 64. Surd. decis. 302. num. 3. & cons. 349. num. 4. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 11. num. 11. & de empt. cap. 33. num. 81. & seq. D. Barbos. in l. 2. §. vlt. à num. 6. ff. soluto matrim. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 38. num. 20. & cap. 68. num. 16. Sanch. d. disput. 5. num. 5. Benedict. Ægid. in repet. l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure, tom. 1. c. 9. num. 81. Card. Tusch. d. lit. T, concl. 1. per tot. Ego ipse d. Axiom. 217. n. 3. per text. quem sic intelligunt in l. filiusfam. 8. §. inuitus, ff. de procurat. l. qui vas 49. vers. vetare, ff. de furtis, l. in eo 45. vers. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. ff. de seruit. vrbanor. & argumento à speciali per text. in d. c. si seruus, d. c. 2. de iis, quæ fiunt à Prælat. Clem. sæpe, ad fin. ibi, non contradicentibus, de verborum significat. l. 4. §. vlt. ff. de fideiussor. tutor. l. 1. §. 2. vers. cæterum, ff. de exercitor. in quibus Felin. in d. cap. nónne, num. 7. & Ias. d. loco, num. 80. constituunt speciale esse vt in præiudicialibus tacens præsumatur consentire, quasi regula in eisdem in contrarium sit statuenda.

10 Sed hæc vulgaris opinio quamvis magis communiter recepta, improbabilior est, & confutatur primò ex text. in d. cap. nónne, de præsumpt. vbi D. Gregorius regulam statuit affirmatiuam, ibi, tacendo consensit, nempe distinguit inter fauorabile, & præiudiciale, quinimo si ad originale recurratur, saltem ad nefandam, & impiam Pharisæorum intentionem secundùm sensum literalem, deprehendetur agi, ibidem, de præiudicialibus. Deinde Bonifacius in hac nostra reg. indistinctè affirmat tacentem videri consentire, planè si regula in solis vtilibus verificaretur, facillimum foret illud exprimere, quinimo cùm experientia doceat longè frequentiùs contingere præiudicialia quàm vtilis, oportebat potius regulam negatiuam concipere in præiudicialibus, quia frequentiora, arg. l. iura 3. & l. nam ad ea 5. cum multis ibidem, ff. de legib. gloss. verbo placere, post princ. in cap. literas 4. de despons. impub. D. Thom. 2. 2. q. 120. art. 1. Igitur, &c. Deinde confutatur ex plerisque iuribus in quibus agitur de materia præiudiciali, & tamen tacens præsumitur consentire, bonus text. in d. l. 4. §. vltim. d. cap. si seruus, d. cap. 2. cum aliis citatis à gloss. verbo non probatur in d. §. inuitum.

Ideirco vt Pontificum, & Iurisconsultorum regulam tueamur retenta sermonis proprietate absque eo 11 quòd suppleamus, vel restringamus, sciendum est primò quòd si tacens ignoret actum fieri, nunquam censebitur consentire. Ratio est, quia consensus ferri non 12 potest in illud, quod est omninò ignoratum, nec dicitur volitum nisi illud, quod vel aliquo modo scimus, vel scire tenemur, l. nihil. 117. in fine, ff. hoc tit. notant Doctores in l. reg. 9. ff. de iuris, & facti ignor. & in c. turbatur, §. notandum 1. q. 4. D. Thom. 1. 2. q. 76. art. 2. ad 2. Castro lib. 2. de leg. pœnali, c. 14. Cou. in reg. possess. p. 2. §. 7. n. 7. Card. Tusch. tom. 2. lit. C, concl. 754. magis in specie l. in eo 45. §. deinde, ff. de ritu nupt. ibi, nec si ab ignorante diuerterit.

Secundò sciendum est in dubio siue agatur de amittendo rei dominio, siue non, siue de vtilibus, aut præ- 13 iudicialibus, & tandem siue actus validitas possit impediri per contradictionem, siue non, illum qui tacet præsumi consentire præsumptione de qua infrà n. 15. dummodo tamen res hinc inde sit æqualiter dubia, & legitima in contrarium non detur coniectura, constat ex text. in d. c. nónne, secundùm communem literam, ibi, tacendo consensit, & ex text. in præsenti, si consideremus vtrobique solam taciturnitatem expendi, vt in dubio consensus ex illa præsumatur, l. 2. §. voluntatem, ibi, Nisi euidenter contradicat videri consentire, ff. soluto matrim. c. 2. ibi, sciente, de his, quæ fiunt à Prel. vbi gloss. r. Doctores vtrobique notiores, qui regulam agnoscunt, quamvis diuersos cogantur assignare intellectus, constat d. c. si seruus, cum similibus suprà citatis. Fauet ratio, etenim in dubio nulla proponitur coniectura impediens facultatem contradicendi, vt supponimus, & ideo facillimum foret vnicuique contradicendo ostendere proprium dissensum, & voluntatem, cùm ergo sit nobis omnibus natura insitum contradicere illis, quæ fieri nolumus, nisi aliàs impediamur, fit consequens in dubio indistinctè præsumendum tacentem consensisse propter naturalem in nobis ad contradicendum propensionem: sic aliàs in dubio dum aliud non constat, in nobis præsumuntur illa, ad quæ nos ducit naturalis propensio l. isti quidem, ff. de eo quod metus causa, c. 2. de præsumpt. sic in dubio nemo præsumitur velle suum patrimonium iactare, c. quia verisimile 10. eodem tit. l. cùm de indebito 25. ff de probat. cap. super 5. de renuntiat. Sic neque in iudicem suspectum in dubio quis consentire præsumitur, Clement. pastoralis, d. cæterùm, ibi, hac abhorret natura, de re iudic.

Quibus primò consequens est, & satis probabiliter 14 hoc ipsum procedere in vtilibus respectu tacentis, d. l. qui patitur, d. l. si absens, cum aliis, gloss. Bart. Ias. & notiores citati suprà n. 9. quibus addantur Corras. de iure ciuili, p. 3. c. 8. Clar. §. donatio, q. 14. Mench. vsufruct. c. 23. num. 3. & illustr. cap. 64. num. 3. & apud omnes in confesso est: Iuuat maximè naturalis hominum inclinatio, qua sibi vtilia amplectuntur, d. cap. quia verisimile.

Secundò consequens est illum, qui tacet, etiam præsumi consentire illis, circa quæ dubium est an

sint

sint vtilia, an præiudicialia, *l. item quæritur* 14. §. *qui impleto, ff. locati, l. in adoptionibus* 5. *ff. de adoptionibus, l. si vt proponis, C. de nupt. c.* 1. §. *vlt. de desponsat. impub. lib.* 6. cum iis, quæ Tiraq. *de nobilit. c.* 6. *n.* 31. Sot. *in* 4. *dist.* 27. *q.* 1. *art.* 3. Conar. *de sponsalib. p.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Ant. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 3. *n.* 16. Gam. *Lusit. decis.* 57. *n.* 4. Iuuat maximè *d.* §. *voluntatem*, vbi habetur familiam tacentem videri consentire, nisi euidenter contradicat, planè quando dubium an res sit vtilis, vel præiudicialis nisi aliud addatur, non proponitur euidens contradictio, vt patet. Igitur, &c. Tertiò consequens est quòd licèt materia sit merè præiudicialis, adhuc tacens præsumitur, dummodò in contrarium nulla detur fortior coniectura, *l.* 4. §. *vlt. ff. de fideiussoribus tutor.*

15 Tertiò sciendum est illum, qui sciens, & præsens tacet, ipsa taciturnitate ostendere proprium consensum, nisi legitima in contrarium detur coniectura, arg. *cap. vlt.* 23. *q.* 3. cum *suprà* adductis; ratio est quia qui tacet cùm posset dissentire ipsa taciturnitate, ostendit se simul sentire, vt *suprà* probauimus, idque ex verosimili iuris præsumptione, quam satis significat verbum, *videtur*, de quo *in d. reg. qui tacet*, quod sanè vtplurimum ad præsumptionem refertur, *l. sciendum* 30. vbi gloss. *ff. de verbor. obligat. cap. quod quis mandato, sup. hoc eod. tit.* consonat maximè *d. l. qui patitur*, ibi, *intelligitur*, id est, præsumitur, gloss. *verbo intelligitur*, id est, præsumitur, & *verbo, intellige*, id est præsume, *in cap. ex studiis* 3. *de præsumpt.* & ideo data in contrarium legitima, fortiorique coniectura cessabit, arg. *cap. literas* 14. *cap. licèt causam, de probat.* Vnde est quòd si nutu, vel alio signo ostendat contradictionem, cessabit omnino præsumptio, quia nutu, vel gestu contraria voluntas ostenditur, *l. si tamen* 48. §. *ei qui, ff. de ædilit. edicto, l. Paulus respondit* 5. *in princ. ff. rem ratam haberi, l. reprehendenda* 5. *in princ. C. de instit. & substit. gloss.* 1. & 2. *in c.* 1. 74. *dist.* post Roman. quem citat Felin. *in d. cap. nónne, n.* 20. ex quibus colligitur consensum in proposito non fictum, sed præsumptum ex verosimili indicio collectum indicandum esse, vt per Corras. *de iure Ciuili in methodo, p.* 3. *c.* 7. D. Barbos. *in l.* 2. §. *vlt. n.* 29. *ff. solut. matrim.* ac proinde ex omnibus supradictis iam deprehenditur quòd in dubio præsens, & sciens si taceat, regulariter, & indistinctè præsumitur consentire, dummodo nullatenus contradicat, vel alia fortior coniectura non detur, quæ faciat præsumptionem euanescere.

16 Non obstat *d. l.* 2. *C. si res aliena*, dum probat mulierem non præsumi consentire in hypotheca rei suæ, nisi quando sciens hoc agi per fraudem dissimulauit in præiudicium creditoris; ergo cessante fraude quamvis præsens, & tacens, non præsumitur consentire, eo maximè cùm in manu sua esset impedire hypothecam protestando res illas suas esse, non hypothecantis, ac subinde minimè consentire, *l.* 1. 1. *C. illo tit. l. aliena res* 20. *ff. de pignor. act. l. fideiuss.* 26. §. 1. *vbi gloss. verbo manifestum, ff. de pignorib.* & esse magis receptum ex Negozant. & Curt. iun. quos refert, & sequitur, fatetur D. Barbos. *in d. l. quæ dotis, n.* 159. *in fin. ff. solut. matrim.* Respondent enim Alex. *in d. l. quæ dotis, n.* 28. & Doctores communiter *ibid.* Ludou. Gom. *in* §. *item Seruiana, n.* 24. *Instit. de action.* Gam. *Lusit. decis.* 245. *n.* 3. & hoc verius, & receptius esse affirmat D. Barbos. *vbi proximè, n.* 162. quòd mulier, de qua *ibi*, tacens, & præsens, si aliud non addatur, non præsumitur consentire, quia in præiudicialibus (vt illi credunt) non procedit hæc nostra regula, quia tamen *ibid.* per fraudem dissimulauit, reputatur consentire in hypotheca rei suæ, per text. *in l. si sine* 5. *vers. quod si patientiam, C. ad Velleian. l. mulier,* 11. *C. de distract. pignor.* Verùm hæc solutio offendit generalia verba huius reg. & resolutionem *suprà* positam, quæ indistinctè procedit tam in vtilibus, quàm in sibi damnosis vt *suprà* resoluimus. Idcircò cum Imper. *in d. l. si sine, vers. quod si consensisti, & vers. sequenti*, salua manebit nostra resolutio si distinguantur sequentes casus. Primus erit; Pignoris, vel hypothecæ constitutio in re vxoris absque illius voluntate nulla est, *d. l. si sine, in princ. d. l. aliena res*, cum *suprà* citatis. II. Si tacente & præsente muliere res ipsius pignori obligantur ex tacito mulieris consensu, mero iure sustinetur obligatio, seu auxilio Senatusconsulti Velleiani vti poterit, *d. vers. quod si consensisti*, si intelligas de mulieris consensu expresso, vel præsumpto, ex text. *in præsenti, & l.* 4. *C. ad Velleian.* III. Si mulier tacens, vel aliter patientiam præstans, vt maritus quasi suas res pignori dedisset, voluit decipere ignorantem creditorem, auxilio Velleiani minimè iuuabitur, *d. l. mulier, d. l. si sine*, ibi: *Decipere voluisti mutuam pecuniam dantem, & ideo tibi non succurretur, &c.* & in his terminis rectè procedit *d. l.* 2. ibi: *Si non sciens hoc agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti.* Sensus ergo ille erit quòd licèt pignoris constitutio in re mulieris præsentis & tacentis consistat ex præsumpto illius consensu, vt probat nostra reg. iuuabitur tamen Velleiano, nisi hoc sciens agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulauerit, vt ex iuribus modò citatis satis probabiliter deprehenditur, quidquid aliter intelligant, & limitent nouiores modò citati.

Nec obstat *d. l. filiusfam.* 8. §. *inuitus*, quia quicquid respondere conentur plures, quos refert, & sequitur D. Barbos. *d. loco, n.* 159. *vers. tertia limitatio*, distinguentes inter casum in quo agitur de obliganda persona præsentis & tacentis, & inter illum, quo agitur de iure reali, vt in primo præsens & tacens minimè præsumatur consentire, & ita procedit *d.* §. *inuitus*, vbi agitur de iure personali, nempe de obliganda persona procuratoris; in secundo autem sub distinctione iterum resoluendũ arbitrantur, sed nullam differentiæ rationem proponunt, & manifestè pugnant cum aliquo responso eiusdem Vlpian. *in l. si defunctus* 15. *ad fin. princ.* ibi: *Sciente procuratore, & non contradicente, ff. illo tit.* Respondetur enim, (reiecto supradicto intellectu, & altero gloss. *ibid. verbo non probatur*, quæ putat in eo casu taciturnitatem consensui non æquiparari) facillimè intelligi si series expendatur, prædixerat enim Vlpianus procuratorem inuitum dari non solere, explicat deinde quando inuitus debeat censeri in hunc modum, vt non tantùm ille, qui contradicit, verùm & ille, qui consensisse non probatur, atque ita solus inuitus dicitur ille qui vel contradicit, vel non probatur consensisse, nec verè, nec præsumptiuè, planè cùm ille, qui præsens est & tacet, præsumptiuè consentiat, vt satis ostensum est, & ea stante præsumptione probetur consensisse, fit consequens *ibid.* non contineri, nec pro inuito accipiendum, ac subinde nihil *ibid.* proponi contra eam, quam sequimur, resolutionem. 17

Nec item obstat *d. l. si filiusfam.* 18. *ff. ad Macedon.* 18
dum probat patrem præsentem ac tacentem non præsumi consentire, nisi vlteriùs literas, in quibus agitur de eo obligando, recipiat absque vlla protestatione contrariæ voluntatis, responderi namque potest satis nobiscum conuenire, dum inquit, in dubio patrem recipientem filij literas in quibus agitur de eo personaliter obligando si taceat videri consentire, quamvis actus sit tãtopere nociuus, id quod satis deprehenditur ex verbis text. ibi: *Debet pater si actum improbat continuò testationem imponere contrariæ voluntatis*, quasi sit sensus patrem in dubio tacentem & literas filij recipientẽ obligari, quòd si non taceat, sed contradicendo actum improbet, debet statim protestari de contraria

voluntate, vnde *gloss. vlt. ibid.* rectè aduertit etiam in præiudicialibus eum, qui non improbat, approbari censeri. Quòd si vlteriùs aliquis vrgeat inibi non solùm præsentiam, & taciturnitatem, sed insimul cum facto tacentis in literarum receptione consensum inducere, *Clem. 1. à te sciente receptis, de procurat* adhuc respondendum erit in prædictis iuribus factum recipientis cum taciturnitate insimul concurrere, & ex illis insimul à fortiori consensum præsumi, sed huiusmodi præsumptionem potissimum resultare ex taciturnitate illius, qui cùm posset non contradicit, patet in audiente nuncium, & tacente, qui absque vllo facto interueniente præsumitur consentire, Bald. *in l. 1. col. 2. ff. mandati*, fatetur, D. Barbos. *in d. l. quæ dotis, n. 19.* propter eandem in vtroque casu rationem, itaque si vltra taciturnitatem illius, qui non contradixit, concurrat aliquod ipsius factum consensui adæquatum, à fortiori præsumetur consensus, sed ex eo non sequitur præsentiam & taciturnitatem non sufficere si aliud non impediat, argum. *d. l. filiusfamil.* eapensæ vt *suprà.*

19 Non item obstat *d. l. fideiuss. 26. §. pater, ff. de pignoribus*, quia quicquid respondere conatur gloss. *ibi, verbo manifestum*, quam magis communiter receptam ex Negnzant. & Curt. iun. affirmat D. Barbos. *vbi suprà, n. 159. propè fin.* propterea *ibid.* patientiam, & taciturnitatem filio præiudicare, quia agebatur de obliganda re propria filij, cuius validitatem ipse contradicendo poterat impedire, protestando rem suam esse, non hypothecantis cuius solutionem *suprà* impugnauimus, respondet Alex. *in d. l. quæ dotis, n. 27. in fin.* præsentiam filij & taciturnitatem minimè sufficere ad præsumendum consensum, nisi insuper concurrisset actus subscriptionis, qui plus operatur, *l. sicut 8. §. non videtur vers. sed si subscripserit, ff. quibus modis pignus*, Bart. *in d. l. quæ dotis, n. 23.* vbi Ias. *n. 94.* Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 9 à n. 142.* Sed adhuc non declarant quæ fuerint in causa cur *in d. §. pater*, ex sola filij præsentia, & taciturnitate non præsumatur consensus in hypotheca rei propriæ. Idcirco omissis multis, quæ congerunt modo citati circa illius text. interdictum, probabilius dicendum videtur in dubio dum ex coniecturis aliud efficaciter non apparuerit, si quis præsens sit, & taceat in hypotheca rei propriæ absque protestatione præsumendum esse consentire, sicut in quacunque alia re, quamvis præiudiciali, vt *suprà* probauimus, quòd si vltra præsentiam & taciturnitatem tanquam principalis persona subscribat; tunc à fortiori id ipsum resoluendum erit propter coniecturam subscriptionis, quam fecit tanquam principalis persona, vt statim clariùs apparebit. Si verò vlteriùs replicetur, multò maiorem coniecturam ad consensum præsumendum dari in illo, qui præsens est, & tacet, & insimul se vt testis subscribit, quàm si sola præsentia & taciturnitas detulit, quippe cùm vltra præsentiam & taciturnitatem concurrunt subscriptio, cui Iureconsulti tantopere detulerunt circa consensum præsumendum, *d. §. pater.* Respondendum erit negando maiorem dari coniecturam, quinimò nec æqualem, etenim qui cùm præsens sit, ac tacens se vt testis subscribit, ex tali subscriptione significat se non aliter consentire quàm sub ratione testis, ad illius officium exercendum, non autem tanquam principalis persona, propria obligatio consistat, ac subinde ex coniectura limitatæ subscriptionis limitatus sequitur effectus, arg. *l. in agris 16. in princ. ff. de acquir. rerum domin.* Contrà verò in illo, qui simpliciter & absolutè præsens est ac tacet absque vlla protestatione, vel qui se subscribit absque aliqua restrictione, vt in iuribus modò citatis, ex quibus deprehenditur rectè procedere responsum Iureconsulti *in l. Titia 15. §. Lucia*, ibi, *quasi testis adfuit, ff. de legat. 2. l. Caius 39. ff. de pignor. act. l. si pater 6. C. de fideiuss.* Bart. & Doctores communiter vtrobique plures, vt per Tiraq. *de retract. tit. 1. §. 1. gloss. 9. n. 141.* expendens illud vulgare, officium suum nemini debet esse damnosum, *l. sed & si quis 7. ff. quemadmod. testam.* Quòd si quis adhuc vrgeat acriter de text. *in cap. ex literis 6. de transact.* ibi, *& testis inscriptus fuerat, &c.* reiecto intellectu gloss. *ibid. verbo testis, & verbo inficeretur*, & Abb. *n. 5.* qui rem satis inuoluit, & aliorum, vt per Tiraq. *vbi proximè* respondebitur *ibid.* propterea silentium imponi testi, qui se transactioni inscripserat, quia subreptionem commisit in impetratione, tacendo transactionem, cuius scientiam habebat, ex eo quòd eidem tanquam testis interfuerat, & insuper, quia tempore impetrationis nondum habebat primam Tonsuram, vt text. habet, in ratione, quam reddit, non verò ea eo quòd testis subscribendo qua talis suo iuri præiudicet contra iura modò citata.

Nec item obstat text. *in l. qui vas 49. vers. vetare, ff. de furtis*, respondetur namque cum D. Barbos. *in d. l. quæ dotis, num. 151. vers. prima sit conclusio*, procedere in tacente, qui ignorat actum fieri, is enim qua talis nunquam censetur consentire, sic intelligendo *l. in eo 45. §. inuitum, ff. de ritu nupt.* cuius rei totalis ratio in eo est quod ignorans non consentit, vt notatur *in reg. ignorantia, suprà hoc tit.* qui quidem intellectus, etsi nullam inuoluat nec dirimat controuersiam, literæ tamen vtriusque textus non parum consonat, quamvis aliter intelligant Doctores *hîc*, vbi Dyn. *num. 4.* 20

Nec denique obstat text. *in l. inuitum 4. ff de seruitutibus vrban.* dum probat in seruitutibus vrbanis inuitum censeri illum non solùm, qui non contradicit, sed etiam qui non consentit, quia respondetur textum illum cum similibus, qui tali verborum tenore vtuntur, in nihilo nobiscum pugnare, si attentè legatur absque vlla verborum iniuria, non enim probat eum, qui præsens est, & tacet, censeri inuitum contra *suprà* resoluta, sed solùm inuitum accipi illum, qui contradicit, & illum, qui non consentit, vt ita excludatur omnis ille, qui vel expressè, vel tacitè & iuris censura præsumitur consentire, quibus est præsens, & tacens absque vlla protestatione, vt *suprà* ostendimus. 21

SVMMARIVM.

1 *Tacens non fatetur, sed nec vtique negare videtur.*

2 *Intellige vbi absolutè tacet absque aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponatur.*

3 *Præsens & tacens cur regulariter præsumatur consentire, non verò præsumatur fateri, vel negare ostenditur.*

REGVLA XLIV.

Is qui tacet non fatetur, sed nec vtique negare videtur.

DEsumitur ex *l. qui tacet 185. ff. hoc tit. l. 1. §. scientiam, ff. de tribut. act.* cum aliis citatis à gloss. *hîc*, tradunt gloss. *verbo non contradicentibus, in fin. in Clem. sæpè, de verbor. signif.* Bart. *in l. quæ dotis, num. 21. ff. solut. matrim.* Sot. *in 4. dist. 27. q. 1. art. 3.* Lanfranc. *de arbitr. p. 1. num. 41.* Ratio est, quia tacens medium tenet 1

tenet inter confitentem, & negantem; ergo non eligit aliquid ex prædictis extremis.

4 Verùm obstat maximè *reg. qui tacet, suprà proxima*, cum *ibi* adductis, sed pro materiæ explicatione sciendum est illum, qui præsens est, & tacet dupliciter posse considerari, vel enim simpliciter, & absolutè tacet absque aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponitur, vel si ex duobus illatis alterum neget, vel fateatur. Primo casu medium datur inter confessionem & negationem, ita vt tacens neque fateri, neque negare videatur, & ita procedit hæc reg. *& d. l. qui tacet*. cum similibus. In secundo verò aduersatiuè ex sibi illatis alterum fatetur, vel negat *d. cap. nonne de præsumpt. c. 1. de postulat. Prælat.* ibi, *non negauit in Fratrum nostrorum præsentia requisitus*, *cap. qualis*, ibi, *de vno negatur consequens est*, *& c. 25. dist. l. tribunus 21. §. vlt. vers. amplius, ff. de milit. testam.* Ratio differentiæ est, quia in primo casu quando aliquis simpliciter & absolutè tacet, nihil affirmat verum vel falsum; deinde nihil negat quod hoc, vel illo modo acciderit, & subinde neque confitetur, iuxta illa, quæ de confessione, vel negatione viri, aut falsi boni Auctores, & Philosophi docent. Contrà verò in secundo si ex duobus illatis alterum fatetur, vel negat ex eo quòd vnum negaint, alterum tacendo fateri videtur text. *in d. cap. nonne*, cum *suprà* citatis, & vice versa si vnum fatetur, alterum tacendo negat, ex coniectura enim quòd sese ad vnum restrinxerit, in aliis oppositum significat approbando vel negando, *d. l. cum prætor, d. vers. amplius, d. cap. qualis*, ibi, *consequens est, & c.* iuncta gloss. *in fine in casus positione*, quæ coniecturæ restrictionis in primo casu non reperitur, vt supponimus.

5 Si verò vlteriùs illud difficile perquiratur quid sit in causa cur præsens & tacens regulariter præsumatur consentire ex eo, quia liberum erat contradicere, non verò præsumatur confiteri, vel negare cùm liberum sit alterum eligere, eo maximè cum is, qui consentit, in effectu fateri, seu approbare videatur. Dubium excitant Doctores *in præsenti*, vbi Franch. *n. 1.* sed insolutum relinquunt, neque sanè nodus dissoluitur si Doctores communiter sequimur qui inter consensum, & dissensum, inter confessionem, & negationem non distinguunt, & dictam *reg. qui tacet*, cum hac nostra reg. ad idem reducunt: offendunt enim manifestè verba, & mentem vtriusque regulæ, cùm hæc nostra aduersatiuè ad priorem *reg. qui tacet*, illum sensum faciat, quòd licèt tacens in dubio consentire præsumatur propter rationes expensas *suprà in reg. præcedenti*, non tamen confiteri, vel negare, vt modò considerauimus. Ratio igitur est, quia cù n consensus sit actus voluntatis eligentis, hæc datur vbi quis cùm posset verbis, vel signis contradicendo contrariam voluntatem ostendere, non contradicit, iuxta ea, quæ *suprà* diximus reg. præcedenti. At verò confessio, vel negatio in affirmatione veri, vel falsi consistit, vt modò tetigimus planè qui simpliciter, & absolutè tacet, non ostendit, neque affirmat quodnam sit verum, vel falsum, cùm neque vllum verbum, aut signum protulerit veritatis, aut falsitatis à se significatæ, vt supponimus. Igitur, &c. Vnde est quòd licèt regulariter per partis negationem res efficiatur dubia *l. 3. vbi gloss. verbo dubium, C. quibus ad libertatem procl.* cum concordantiis citatis à Felin. *in cap. super eo, n. 2. de testib. cogen.* vbi regulam ponit cum sex fallentiis; per solam tamen taciturnitatem, nisi aliud concurrat, res non efficitur dubia, *l. nego 10. C. de acquir. possess.* Felin. *n. 3. in cap. vlt. de probat.*

REGVLA XLV.

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius; vel quod plerumque fieri consueuit.

1 Desumitur ex *l. in obscuris inspicimus, ff. hoc tit.* & aliis citatis à gloss. *in præsenti*, Roman. *cons. 355. in casu præsenti, n. 5.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 5. lit. O, concl. 55. n. 4.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom. 165. n. 5.* Verosimile autem dicitur quod vel iuri, vel naturæ rei conforme est, vt scripserunt Gozad. *cons. 13. n. 26.* Aym. *cons. 75. n. 24.* Menoch. *cons. 191. n. 85.* & ideo verisimilitudo dicitur naturæ cognata, idem Menoch. *cons. 114. n. 12.* & *n. 13.* subdit quòd habetur pro lege, Mascard. *de probat. concl. 1402. n. 2. 5. & 6.* vbi quod est omnium interpretationum caput, & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt; vide quæ cumulaui *in collect. ad cap. quia verisimile, de præsumpt. & in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom. 223.*

REGVLA XLVI.

Is qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, vti debebit.

1 Desumitur ex *l. qui in ius, & l. aliud, §. fin. & l. non debeo, ff. hoc tit.* tradit Rebuff. *in tract. nomin. q. 8. n. 12. cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8.* Cancel. *gloss. 15. §. 1. n. 79.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 5. collect. 1784.* Monet. *de decimis, c. 8. q. 4. n. 50.*

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia præsumitur vbi scientia non probatur.*
2 *Ignorantia dicitur probata eo ipso quòd non probatur scientia.*
3 *Ignorantia facti alieni regulariter in dubio præsumitur, & excusat.*
4 *Scientia præsumitur circa ea, quæ publicè fiunt.*
5 *Scire quis id præsumitur quod aliàs indagare tenetur.*
6 *Nescire id, quod quis inuestigare & scire tenetur, est ignorantia crassa, & supina.*
7 *Episcopus non præsumitur ignorare vacationem beneficij.*
8 *Heres conficiens inuentarium præsumitur scire bona defuncti.*
9 *Episcopus præsumitur scire deuolutionem beneficij iurispatronatus cùm quolibet anno Ecclesiam visitare teneatur.*
10 *Tutor præsumitur scire facta pupilli, cuius bona administrat.*
11 *Ignorantia iuris naturalis, vel quasi, nec minorem, nec mulierem, nec militem excusat.*

REGVLA XLVII.

Præsumitur ignorantia vbi scientia non probatur.

1 Hanc regulam exornant Anton. Gabr. *tom. 3. comm. opin. lib. 6. tit. de regul. iur. concl. 5. per tot.* Menoch. *de interdict. remed. 16. recup. poss. n. 28. & de præsumpt. lib. 6. præs. 13. n. 51.* Mascard. *de probat. concl. 8-9.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo ignorantia, n. 5.* Azeued. *l. 2. n. 10. cū seqq. tit. 20. lib. 6. noua recop.* Ioseph. Ludou. *Perus. decis. 19. n. 22.* Magon. *Lucens. decis. 49.*

 n. 11.

n.11. Surd. *decis. 221. in princ. & n.14.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 5. n. 4. cum seqq.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 3. n. 5.* Octan. Glotit. *resp. 30. a. 109.* Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 32. a. 4.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1015.* Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 4. litera I, concl. 23.* Octau. Glorit. *resp. 6. n. 76. & resp. 10. n. 109.* Ego ipse *in tract. Axiomat. iuris vsufreq. Axiom. 113. num. 12.*

2 Satis igitur ignorantia dicitur probata eo ipso quòd non probatur scientia, secundum gloss. *verbo edocere potes in l. 1. C. ad Maced. & verbo ostenderis in l. si tutor periens, C. de perit. tutor. Nouell. reg. 145. in princ.* Menoch. *remed. 16. recup. n. 28.* Sebast. Medic. *de cas. fort. p. 1. q. 3. n. 16.* Gail. *lib. 2. obseru. 48. post num. 22. vers. probatur autem ignorantia*, Honded. *cons. 52. num. 50. & cons. 55. n. 75. lib. 1.* Mascard. *concl. 880. n. 3.*

3 In gloss. *Præsumitur, in addit. margin.* ibi, *& vt dicit Dyn. ad ignorantiam facti restringitur hæc regula.* Ergo ignorantia facti alieni regulariter in dubio præsumitur, & excusat, vt per Roman. *cons. 54. n. 3. in fin. vers. contrarium puto verum, & cons. 59. n. 5. vers. primò ex regula.* Roland. *cons. 36. n. 1. cum seqq. lib. 2.* Honded. *cons. 9. n. 35. & cons. 55. n. 48. & cons. 109. n. 26. lib. 1.* Grammat. *decis. 37. n. 16* Viuian. *opin. 835. n. 1. cum seqq.* Anton. Gabr. *d. concl. 5. n. 11.* Honded. *cons. 9. n. 35. & cons. 55. n. 48. & cons. 109. n. 26. lib. 1.* Mascard. *conclus. 879. n. 1. & 2. & concl. 880. n. 3.* Sfort. Odd. *de restitut. in integr. p. . q. 8. num. 55. & 60. & q. 38. n. 5.* Card. Tusch. *d. verbo ignorantia concl. 18. num. 9. & 11. & concl. 23. n. 1. & 24.* Polyd. Rip. *de nocturno temp. c. 64. n. 1.*

4 In ead. gloss. ibi, *Circa ea, quæ publicè fiunt, præsumitur scientia*, &c. Ita gloss. *verbo publicè in cap. cùm tua, qui matrim. accus. pos. & verbo ostenderis, in princ. in l. si tutor, C. de perit. tutor. & verbo publicè in c. 1. §. verùm, de postulat. Prælat.* Marsil. *in l. qui ignorans, n. 24. & in l. qui falsam, n. 94. ff. ad leg. Cornel. de falsis*, Roman. *cons. 227. in fine, & cons. 340. post n. 11. in fin.* Ioan. de Anan. *cons. 70. in fine*, Nouell. *reg. 145. vers. fallit in arbitriis*, Cephal. *cons. 147. n. 9.* Socin. *reg. 176. in 2. fallent.* Roland. *cons. 54. n. 3. lib. 1.* Grammat. *decis. 36. n. 16.* Gabr. *d. concl. 5. n. 18. cum seqq.* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 23. n. 68. cum seqq. & remed. 16. recup. n. 34.* Mascard. *concl. 637. n. 14. & concl. 879. sub n. 11. 12. 16. & 17.* Sebast. Medic. *de casib. fort. p. 1. q. 3. n. 4. vers. si erat publicè notum, & n. 10. vers. octauò*, Anton. Mar. Corat. *in tract. commun. opin. lib. 3. tit. 13. n. 14.* Andr. Gail. *d. obseru. 49. n. 16.* Vio. *opin. 695. n. 1. 2. & 5. & opin. 835. num. 10. & 11.* Sfort. Odd. *de restit. in integr. p. 1. q. 8. n. 67.*

5 In ead. gloss. ibi, *In his autem, quæ quis scire, vel in-*
dagare tenetur, non habet locum, &c. Notatur ad hoc,
quod quis id scire præsumitur, quod aliàs indagare te-
6 netur, vt per Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 4. n. 29.* Nescire
autem, id, quod quis inuestigare & scire tenetur, est
ignorantia crassa, & supina, & tunc ignorans habetur
pro sciente, sicuti docent Socin. *reg. 176. in prima fal-*
lentia, Lap. *alleg. 51. circa finem, n. 17. vers. ad tertium,*
7 vbi de Episcopo quòd non præsumitur ignorare vaca-
tionem beneficij, quia cùm debet visitare Ecclesias,
præsumitur hoc scire, Crescent. *decis. 10. n. 11. de dolo,*
& contum. Grammat. *decis. 103. n. 36. & seq.* Abb. *con-*
sil. 73. Circa primum, n. 7. in fin. vers. præterea non fue-
8 *runt, lib. 2.* vbi loquitur in hærede conficiente inuen-
tarium, qui præsumitur scire bona defuncti ex quo
illa indagare tenetur, Bellam. *cons. 10. n. 23. vers. sed*
9 *oportet*, vbi quòd Episcopus præsumitur sciuisse colla-
tionem beneficij diu obtentam ab inferiore collatore
in sui præiudicium ex eo, quia ex officio tenetur in-
quirere beneficiorum collationes, Roman. *cons. 481.*
n. 4. vers. ad hoc, & n. 8. vbi etiam de Episcopo quod
præsumitur scire deuolutionem iurispatronatus, cùm
semel in anno Ecclesiam visitare teneatur, *& cons. 342.*
Quoad primum, n. 4. vers. & huius est ratio, Aym. *con-*
sil. 225. n. 8. Alba *cons. 28. n. 4. & addit. lit. D*, vbi quòd 10
tutor præsumitur scire facta pupilli, cuius bona admi-
nistrat, cùm ratione officij illa perquirere teneatur,
Roland. *cons. 72. n. 20. cum seqq. lib. 3.* Gabr. *d. concl. 5.*
n. 11. & à n. 31. & concl. 6. à n. 40. Menoch. *de præsumpt.*
lib. 6. præsumpt. 23. n. 66. Mascard. *concl. 638. num. 13. &*
concl. 879. n. 7. cum seqq. & concl. 881. n. 17. Sebast. Me-
dic. *d. p. 1. q. 3. n. 29.* Sfort. Odd. *de in integr. restit. p. 1.*
q. 8. n. 48. cum seqq. & n. 69. Seraph. *de priuileg. iuram.*
priuileg. 64. num. 98. & 99. Bapt. Costa *in tract. de facti*
scient. & ignor. reg. 2. per tot.

In ead. gloss. ibi, *Quia ignorantia iuris præcipuè na-* 11
turalis non excusat, &c. Notatur ad hoc, quòd ignorantia iuris naturalis, vel quasi nec minorem, nec mulierem, nec militem, nec rusticum excusat, vt per Tiraq. *de pœnis temper. causa 11. n. 7.* Sebast. Medic. *de casibus fort. p. 1. q. 3. n. 1. vers. iuris tamen naturalis ignorantia non excusat, & n. 4.* Stephan. Lamberteng. *de contract. eorum, &c. gloss. 1. n. 358. cum seqq.* Plot. *de in litem iurando, n. 259.* Menoch. *remed. 9. recup. n. 18. cum seqq. & de præsumpt. lib. 6. præs. 2 . num. 23.* Mascard. *de probat. concl. 639. n. 14. & concl. 640. n. 4. & seq.* Ludou. Peguer. *crimin. decis. 34. n. 3. vers. neque huius iuris*, latè Sfort. Odd. Perus. *d. p. 1. q. 8. n. 80. & q. 9. n. 4. cum seqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 98. n. 49.*

REGVLA XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

DEsumitur ex *l. iure naturæ 206. ff. hoc tit. l. nam hoc* 1
natura, l. naturaliter, §. fin l. hæc conditio 66. ff. de cond. indeb. l. vlt. C. de vsucap. pro emptore, tradunt Natt. *cons. 384. n. 13.* Vital. *de Campan in tract. clausul. pag. mihi 15. n. 1.* Cæs. Argel. *de contradict. legit. q. 20. n. 48.* Thom. de Thomass. *reg. 24.* Pichard. *ad §. sed naturalia, Instit. de iure naturali, n. 3. & in disp. de nobilitate communic. n. 73.* Anton. Monach. *Lucens. decis. 23. num. 23.* Mar. Anton. *var. resol. lib. 1. resol. 23. n. 3. & lib. 2. resol. 41. n. 13.* Vgolin. *de offic. & potest. Episcop. c. 18. §. 2. n. 4.* latè Ioan. Bapt. Costa *de facti scient. & ignor. dist. 28. per tot. cent. 1.* Card. Tosch. *pract. conclus. tom. 5. lit. L, conclus. 438. per tot.* Rot. *decis. 47. n. 3. & decis. 524. n. 4. p. 2. recent.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiomat. 139. n. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio benignior facienda est in pœnis.*
2 *Pœnæ non sunt extendendæ, sed restringendæ.*
3 *Iudex debet imponere pœnam secundum qualitatem loci, temporis, & personæ, & durius, ac remissius, secundum quod magis videbitur Reipubl. expedire.*
4 *Verba huius regulæ non important necessitatem.*

REGVLA XLIX.

In pœnis benignior est interpretatio facienda.

DEsumitur ex *l. factum cuique, §. in pœnalib. hoc tit. l.* 1
pen. ff. de pœnis, cap. pœna, de pœnit. dist. 1. cap. ex literis, de constitut. tradunt Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg. 158.* Tiraquell. *in l. si vnquam, verbo*

*verbo reuertatur,n.*2 46. *C. de reuocan. donation.* Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol.*303.*num.*2.*in* 2.*edit.* Vgolin. *de offic. & potest. Episc.c.*6.§.1.*n.*3. Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.*18 1.*n.*12.

2 Vnde pœnæ non sunt extendendæ, sed restringendæ secundùm Burg. de Pace *cons.*8. *num.*2. Thom. de Thomass. *reg.*227. Snrd. *de aliment. tit.*1.*q.*51.*num.*12. etiamsi extensio fiat ex similitudine rationis, Imol. *in l. si verò,§.de viro, col.*8.*ff. solut.matrim.* Duen. *reg.*287. Garc.Girond. *de priuilegiorum explicat.*540. Ego ipse *d. Axiom.*181.*n.*9. nisi detur omnimoda æquiparatio secundum gloss. *verbo prorogamus, in c. constitutus, de Regularib.& verbo sane,in c.*1. *de voto, lib.*6. Gironda *vbi suprà, n.*539.*& n.*561.

3 Illud tamen aduertere oportet iudicem esse ministrum legis, ac proinde debere imponere pœnam secundùm qualitatem loci, temporis, & personæ, & doriùs, ac remissiùs agere secundùm quod magis videbitur Reipubl. expedire ad *l. respiciendum, in princ. & l. aut facta, in fin. ff. de pœnis*, Menoch. *de arbitr. lib.*1. 4 *q.*85. *in princ.* vbi dicit quòd fuit traditum per modum consilij, non autem per modum necessitatis, vt in pœnis alternatiuis iudex eligat mitiorem, & respondet ad text. in præsenti cum similibus concordant, vt eius verba non importent necessitatem, refert Bucearon. *de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia, differ.*207.*n.*9.

SVMMARIVM.

1 *Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.*
2 *Actus legitimi à legibus sunt instituti vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiæ.*
3 *Conditio est qualitas dispositioni adiecta, vel inhærens eandem dispositionem in dubium futurum euentum suspendens.*
4 *Conditio expressa actum suspendit, tacita verò potiùs suspendit executionem & effectum obligationis, quàm obligationem ipsam.*
5 *Actus omnes, qui à nostra voluntate procedunt, regulariter conditionem & diem recipiunt.*
6 *Actus legitimi illi solùm dicuntur quoad effectum huius reg. qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit nè conditio eis apponatur.*
7 *Declaratur hæc reg.*
8 *Matrimonium conditionem propriam & suspensiuam recipit.*
9 *Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ conditionem propriam suspensiuam non recipiunt.*
10 *Declaratur text.* in c.2. de Baptismo.
11 *Absolutio in Sacramento Pœnitentiæ an, & quando sub conditione præstari possit, ostenditur.*
12 *Excommunicationis sententia, seu quauis alia censura non est propriè & verè actus legitimus.*
13 *Actus legitimi recipiunt modum.*
14 *Actus legitimi recipiunt conditionem, quæ inest ex natura rei, & actus de quo agitur.*
15 *Declaratur text.* in l. qui hæredi, §.1. ff. acquir. hæred.
16 *Tacitè quod inest si exprimatur, nihil operatur.*
17 *Tutoris datio licèt sit actus legitimus, ac proinde apposita conditione vitietur, potest tamen sub conditione tolerari si fatis dederis, ex eo quia talis conditio iam tacitè à iure inerat.*
18 *Beneficij collatio potest fieri sub conditione si vacat, quippe quæ intrinseca est, & à iure inest.*

19 *Conditionis tacita in futurum concepta duplex species assignatur.*
20 *Conditio resolutiua non repugnat actui legitimo.*

REGVLA L.

Actus legitimi conditionem non recipiunt, neque diem.

Desumitur ex *l. actus legitimi, ff. hoc tit.* exornant Roman. *cons.*403.*n.*19.*&* 20. Card. Tusch. *tom.*1. *lit. A, concl.*129. Sanch. *de Matrim. lib.*5.*disp.*1.*à n.*5. Ego ipse *in tract. de Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 12. *n.*13. Rot. *decis.*638.*n.*2. apud Farinac. *p.*2. *recent.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.*12.*n.*13. Sunt 2 enim huiusmodi actus à legibus instituti, vt statim suum effectum consequantur, ac proinde conditio suspendens aduersatur ipsorum substantiæ, sicuti docent Sot. *in* 4.*dist.*29.*q.*2.*art.*1.*ante* 2. *concl. vers. rursus*, Conar. *de sponsal. p.*2.*c.*3.*in init.n.*4. quos refert, & sequitur Sanch. *de Matrim. lib.*5.*disp.*1.*num.*5.*vers. & hinc.*

Verùm, quia hæc reg. varios patitur intellectus, & 3 difficilis solet reputari, vt verus pateat omissis aliis qualitatibus & adiectionibus, quæ quibuscunque humanis actibus adiici possunt, prout est modus, de quo *in l.*1.*& per tot. C. de condit. quæ sub modo, l. quibus diebus, §. Termilius, l. Titio centum, §. Titio centum, il. 1. ff. de condit. & demonstrat.* & notat scribentes per text. *ibi in cap. verum, de condit. appos.* & demonstratio, de qua *in l. demonstratio falsa, & in l. falsa demonstratio, & per tot. ff. illo tit. de condit. & demonstr.* & insuper ea, de qua in *d. l. demonstratio falsa, §. tot. tit. C. de falsa causa adiecta leg.* dicendum est duas esse potissimas & principales, quibus appositis in quibusvis actibus, vel ipsa obligatio, vel saltem eiusdem effectus & executio suspenditur, prout est conditio, & dies, de priori adest prædictus *tit. ff. de condit. & demonstr.* de posterioribus totus *tit. ff. de in diem adiectione, l. in diem, ff. de condit. indeb. l. cedere diem, ff. de verbor. signif.* Licèt autem definiat aliter Bart. communiter receptus *in l. cùm ad præsens, ff. si certum petatur.* Alciat. *in l. debitor, num.* 2. *ff. de pactis*, conditio legitimè definiri potest, vt sit qualitas dispositioni adiecta, vel inhærens eandem dispositionem in dubium futurum euentum suspendens. Ponitur verbum, *qualitas*, loco generis, quia conuenit cæteris qualitatibus, de quibus suprà, quæ conditiones non sunt. Diximus, *dispositioni adiecta, vel inhærens*, ad comprehendendas tam expressas, quàm tacitas conditiones de quibus *in l.*1.*in fin. ff. de condit. & demonstr. l. conditiones quæ extrinsecus, ff. eod.* Diximus, *in futurum euentum*, ad excludendas conditiones de præsenti, vel de præterito, quæ cùm actum non suspendant in futurum euentum, propriè conditiones non sunt *d. l. cùm ad præsens, ff. si certum petat.* text. singularis *in l.*3. *vers. si tamen, ff. de bonis libert.* Posuimus verbum *dubium*, ad excludendas conditiones necessarias, & quæ licèt in futurum concipiantur, non tamen pendent ex dubio euento, sed necessariò debent existere, veluti si cras sol orietur, & similes *l. illa, §. vlt. de verbor. oblig. l. si pupillus, §. qui sub conditione, ff. de nouation.* Bart. *in. d. l.*1. Ripa *in l. hæc verba, n.*1. *ff. de legat.* 1. Ponitur denique verbum, *suspendit*, ad excludendam conditionem resolutiuam, quæ non suspendit actum, sed potiùs illum purum, & perfectum resoluit, de quo *in l.*1.*& per tot. ff. de lege commiss.* text. singularis *in l.*2. *ff. de in diem adiect.*

Secundò præmittendum est inter vtrasque suprapositas conditionum species eam esse differentiam 4

quòd expressa conditio actum suspendit, ac proinde ante adimplementum licet obligatio oriatur vt stetur pactioni, nec licita sit pœnitentia pendente conditione, text. sic intelligendus *in l. si vsusfructus*, ibi, *ex præsenti, die vices accipit, ff. de stipulat. seru.* cùm tamen ea apposita, actus & illius obligatio sint in suspenso, non debitum, sed spes tantùm consideratur, vt *in d. l. cedere diem, ff. de verb. sign.* vnde & in vltimis voluntatibus talis expressa conditio transmissionem impedit, *l. vnica, §. sin autem aliquid, C. de caduc. tollen.* secus dicendum in conditione tacita, quæ inest ex rei natura, qua extante potius executio, & effectus obligationis, quàm obligatio suspenditur, nec transmissio impeditur, vt *in d. l. conditiones, quæ extrinsecus*, præterquam si insunt ex voluntate testatoris, veluti si legatum purè relictum postea sub conditione relictum censetur, quo casu sub contraria conditione relictum censetur, & ita non ex rei natura simpliciter, sed potiùs ex expressa mente, & voluntate testatoris, quo casu vera datur conditio actum suspendens, text. singularis *in l. si legatum, ff. de adimend. leg.* idem dicendum, nempe tacitam conditionem non suspendere, etiamsi eo modo exprimatur, quo inest, secus si diuerso, de quo *in l. si ita legatum, §. illi si volet, ff. de legat. 1. l. si ita expressum* 68. *ff. de condit. & demon. d. l. actus, vers. nonnunquam, iuncta l. expressa nocent, ff. hoc tit.* declarant Ias. *in d. l. §. si ita legatum, n.* 5. & 8. Alcia. *in l. 1. n. 17. ff. de vulgari*, communis ex Alciat. *in l. 3. n. 18. ff. de legat. 1.* Insuper eadem est differentia inter conditiones de futuro, certas tamen, & conditiones dubias, cùm illæ propriè conditiones non sint, nec actum suspendunt iuxta præcitata iura.

5 Tertiò & vltimò præmittendum est omnes actus, qui à nostra voluntate procedunt regulariter conditionem & diem recipere, sicut quamcunque aliam ex prædictis qualitatibus, exceptis illis actibus, in quibus vel rei natura repugnat, vel specialis aliqua legis prohibitio reperitur. Patet hoc; nam cùm omnes actus humani à nostra voluntate proueniant & consensu vero, vel interpretatiuo, qui habet se in eisdem actibus per modum substantiæ *l. consensu, l. obligationum substantia, ff. de actionib. & obligat. §. per traditionem*, ibi, *nihil enim, &c. Instit. de rerum diuis.* Sic naturalis libertas voluntatis petit vt quilibet possit hoc, vel illo modo licito & honesto contrahere, ac proinde modum, conditionem, & quicquid aliud adiicere, facit text *in c. intelligentia, de verbor. signif.* iuncta reg. *l. in re mandata, C. mandati*; confirmatur insuper ex vulgari axiomate, quòd omnia licent, quæ non prohibentur, de quo *in l. necnon, §. quod eis, ff. ex quibus causis maiores, l. ab ea*
6 *parte, cùm similibus, ff. de probat.* Inde fit, vt solùm illi actus legitimi dicantur quoad effectum, de quo in hac nostra regula, qui vel ex rei natura repugnante conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit ne conditio in eisdem apponatur. Ad priorem speciem pertinent actus, qui certam habent verborum formam, sub qua concipiuntur, cuius est natura per conditionem, aut diem vitiari, iuxta reg. *d. §. qui rem, & d. l. Iulianus, c. cùm dilecta, de rescript. d. l. cùm hi, §. si prætor, ff. de transaction.* Ad posteriorem speciem pertinent non solùm actus, de quibus *in d. l. actus*, fit mentio, sed cæteri quicunque in toto corpore iuris reperiantur, in quibus specialis prohibitio reperitur ne conditionem recipiant; quibus adde vtramque actuum legitimorum speciem in eo conuenire, quòd omnes per temporis, aut conditionis appositionem vitiantur, vt de posterioribus patet *in d. l. actus*, ibi, *vitiantur in totum per temporis, aut conditionis adiectionem.*

7 Ex quibus ita prænotatis iam primò infertur intellectus ad nostram regulam in priori parte, quatenus de actibus legitimis agit, vt intelligatur de illis qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, & verba quæ sequuntur, *conditionem non recipiunt*, idem important ac si Pontifex diceret, vitiantur per conditionis, aut diei appositionem, id enim importat verbum, *non recipiunt*, hoc est, non sunt capaces conditionis, vel diei, vt sic reducatur hæc reg. ad sensum, & dispositionē *d. l. actus*; quæ non eò tendit vt ostendat, quinam sint actus legitimi, sed vt ostendat actus legitimos, quicunque illi sint, illos esse, nempe qui vel ex rei natura, vel speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere per temporis, aut conditionis adiectionem vitiari, non obstante reg. *c. ad Apostolicam, de Regul. c. biduum 2. q. 6.* in specie text. *in l. obtinuit, ff. de cond. & demonst. c. fin. de condit. appos.* quibus, & aliis iuribus constat sæpè actus contra legis prohibitionem celebratos obtinere, vbi non simplex, & absoluta proponitur prohibitio, sed secundùm quid, & conditiones adiectas contra iuris prohibitionem nullatenus dispositionem vitiare.

Secundò infertur matrimonium conditionem pro- 8
priam, & suspensiuam recipere. Probatur primò, nam illi tantùm actus dicuntur legitimi ad effectum, vt cōditionem non recipiant. & eadem apposita vitientur, qui vel ex rei natura, vel ex aliqua speciali legis prohibitione conditionem recipere prohibentur, sed in matrimonio neutrum datur, propterea quòd non habet à lege diuina, aut humana certam verborum formam, neque lex aliqua est, quæ directè, aut indirectè prohibeat sub suspensiua conditione contrahi, vt patet ex *toto tit. de condit. appos.* Igitur, &c. Secundò probatur. Vel matrimonium non recipit conditionem, quia Sacramentum est, vel quatenus contractus; sed nihil horum impedit conditiones. Ergo, &c. Maior patet. Prior pars minoris probatur ex eo, quia Sacramentum hoc matrimonij ab aliis ex eo differt, quòd alia à Christo Domino etiam quoad materias, & formas de nouo instituta sunt; hoc autem ita factum est, vt naturalis eius ratio, materia, & forma non fuerit immutata, sed id, quod erat contractus, inter Catholicos Sacramenti excellentiam recipit, atque ideo rectè sequitur quòd si quatenus contractus conditionem admittit, quatenus Sacramentum nihil prohibet, cùm tunc temporis Sacramentum sit, cùm verus, & purus est contractus: posterior pars minoris, vel ex eo manifesta est, quòd neque ratione atque lege aliquid habet contractus iste, quod conditionem excludat quemadmodum excludunt actus legitimi, qui sub conditione fieri prohibentur, quinimò naturalis, & ciuilis ratio dictat, vt vnusquisque in traditione, & conuentione rei suæ liberam habeat facultatem, vbi expressè non prohibetur, iuxta *l. in re mandata, C. mandati, § per traditionem, Instit. de rerum diuis.* & omnia iure licent, quæ non prohibentur, *l. necnon, §. quod eis, ff. ex quibus caus. maior.* Tandem hoc idem probatur *in c. super eo, & in c. de illis, de condit. appos.* in quibus eodem modo conditiones recipiuntur, & interpretantur in matrimonio, quo in cæteris contractibus. Quo fit, vt hanc sententiam probauerint meritò gloss. Card. Abb. Præpos. *in d. c. 1. de cond. appos. Magistr. in 4. dist. 28. c. 3. cum seqq.* vbi S. Thom. *dist. 29. q. 2.* Durand. *dist. 28. q. 2.* Banacs. *q. 3.* Palud. & Ricard. *ibid. art. 2. q. 2.* Quare otiosa est distinctio Sot. *in 5. dist. 29. q. 3. art. 1.* & Cooar. *d. cap. 3. in initio, n. 3.* ac Sanch. *d. l. 5. disp. 1. n. 5.* asserentium consensum recipere cōditionem, non verò matrimonium, quia in omnibus contractibus conditio ideo actum suspendit sicut consensum, neque enim aliter vult ille qui conditionem adiicit, quàm si illa adimpleatur, vnde semper illa respicit immediatè consensum, & in consequentiam impedit perfectionem actus, & ideò

inceptè

ineptè specialiter in hoc contractu ponunt conditionem in consensu, quasi in aliis sit diuersum.

9 Vnde his consequens est Sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ conditionem propriam suspensiuam non recipere, secundùm S. Antonin. *part. 3. tit. 14. c. 77. §. 1.* Nauar. *in man. c. 26. num. 12.* patet ex dictis, nam ille actus legitimus censetur, & vt talis conditionem non recipit, nec diem, & insuper ea apposita vitiatur, quæ vel certam habet verborum formam, vel quando aliqua datur specialis legis prohibitio conditionis impeditiua; atqui prædicta Sacramenta certam habent verborum formam ex ipsa diuina institutione, vt constat *Matth. vlt. & ad Ephes. cap. 5.* Circa Sacramentum Baptismi colligitur ex *cap. detrahe 1. quæst. 1.* latè Henriq. *in summ. lib. 2. c. 9.* Victor. *de Sacrament. tit. de Baptismo, quæst. 23.* Matth. *cap. 18.* Ioan. *cap. vlt.* Amplia idem dicendum in cæteris Sacramentis præter matrimonium, quorum forma licèt in Euangelio non reperiatur expressa, est tamen de Fide omnia indistinctè à Christo Domino instituta, vt colligitur ex Concil. Trid. *sess. 7. de Sacrament. in genere*
10 *can. 1.* Non obstat text. *in cap. de Baptismo*, vbi quando proponitur dubium facti, vel iuris an quis fuerit baptizatus, præscribitur forma ab Ecclesia sub qua talis debet baptizari ad vitandam Baptismi reiterationem, quia respondetur quòd conditio de qua *in eo text.* non subintrat, nec inuertit formam verborum præscriptam ex ipsa diuina institutione, quia illam antecedit, & insuper, quia non mutat sensum eorundem verborum, cùm sit de præsenti, seu de præterito, quæ non suspendit, argum. text. *in l. cùm ad præsens, ff. si cert. pet. d. l. 3. §. si tamen, ff. de bon. libert. l. institutio talis, ad fin ff. de condit. instit.* id quod à fortiori dicendum est, si adiiciatur quævis alia conditio de eo, quod tacitè inest, veluti si dicatur, si es viuus, si es animal rationale, si non contradicis, Ego te baptizo, &c. argum. text. cum *ibi* notatis per Doctores *in l. si ita legatum, §. illi si volet, ff. de legat. 3.* non obstante *d. l. actus legitimi, in vers. nonnunquam*, iuncta reg. *l. expressa, ff. hoc tit.* quæ procedunt quando conditio tacita exprimitur, quæ tamen de futuro est, & actum suspendit, vt patet in exemplis per Iureconsult. adductis *in eadem l. actus.*

11 Quod idem ex eadem ratione Sacramento Pœnitentiæ procedit, veluti si Sacerdos dicat, *si es contritus, si habes votum satisfaciendi, ego te absoluo*, &c. cum talis conditio, quæ de præsenti est, id solum contineat, quod tacitè inest, nempe contritionem, & satisfactionem in voto, quæ insimul cum Confessione necessariò requiruntur ex parte pœnitentis, & habent se vt materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ, Concil. Trid. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 4.* Vnde fit quòd si Sacerdos in absolutione sacramentali Pœnitentiam iniungat per modum conditionis, veluti si dicat: *Ego te absoluo si ieiunaueris tot diebus, vel si tot eleemosynas erogaueris, vel quid simile feceris*; quod attinet ad validitatem absolutionis, sic distinguendum est. Vel enim profert talia verba in vim exhortationis, & monitionis tantùm, qua intendit pœnitentem obligare, vt *in l. muto, §. sub conditione, ff. de tutel.* gloss. notabilis *in c. non potest, de elect. hoc lib.* itavt non intendat absolutionem suspendere donec pœnitens satisfaciat, sed tantùm illum ad satisfaciendum exhortari. Vel è conuerso profert prædicta verba in vim propriæ conditionis, itavt non aliter intendat absoluere quàm si pœnitens satisfaciat, & pœnitentiam adimpleat; priori casu manebit absolutus si tempore absolutionis habebat satisfaciendi votum, quantumvis postea non satisfaciat, cùm absolutio sacramentalis pura semel præstita suum effectum operetur, nec sit in suspenso, licèt pœnitens ex postfacto non satisfaciens mortaliter peccauerit; in posteriori verò casu absolutio non valebit propter conditionis adiectionem, quam non recipit, cùm sit actus legitimus.

Tertiò infertur sententiam excommunicationis, & 12
quamvis aliam censuram non esse propriè, & verè actum legitimum, quippè quòd nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, imò approbatio, de quo latè egi *in collect. ad cap. Romana, vers. caueant, de sent. excomm. hoc lib.* vbi vide.

Quartò infertur, actus legitimos, de quibus *in d. l.* 13
actus, licèt conditionem, aut diem non recipiant, recipere tamen modum, quia licèt conditio, & dies suo modo dispositionem suspendant, quæ suspensio repugnat actui legitimo, quem lex voluit purè, & perfectè celebrari, secùs tamen dicendum est in modo, qui nequaquam dispositionem, aut illius effectum suspendit, quando data cautione de eodem modo adimplendo statim suum effectum sortiatur, *l. quibus diebus, §. Termilius*, vbi Batt. *n. 1.* Socin. *n. 7. ff. de condit. & demonstr. l. cum ab eo, ff. de contr. empt.* Hinc fit vt licèt acceptilatio actus legitimus sit, nec conditionem recipiat, *d. l. actus*, possit tamen sub modo celebrari ex prædicta ratione, iuncta *l. 4.* vbi notant Paul. Alex. & Ias. *ff. de condict. ob causam*, quod intelligitur, & declaratur, itavt quando actus talis est, quòd semel perfectus reuocari, aut inualidari nequit, provt sunt Sacramenta nouæ legis non solùm purus, & perfectus, etiam adiecto modo consideretur, sed etiam postea non adimpleto modo minimè dissoluatur, aut retractetur provt aliàs in conditione resolutiua alibi diximus. Vnde si quis Baptismi, aut Pœnitentiæ Sacramentum ministrauerit sub hac forma: *Ego te baptizo, vel absoluo, &c. vt tale quid facias*, absolutio, sicut & Baptismus valebit, itavt quantumvis postea non adimpleto modo nullatenus inualidetur, nisi aliàs aliunde nullitas proueniat, velut quando modalis vel pecuniam continet, vel aliquid aliud temporale pecunia æstimabile, quod in materia Sacramentorum simoniam inuoluat, veluti si Minister dicat: *Ego te absoluo, &c. vt centum mihi des, vel vt tale quid facias*, quod sit pecunia æstimabile, non aliter intendens absoluere, seu baptizare, quo casu actus tanquam simoniacus non valebit, ex reg. text. *in c. quàm pio, & per tot. 1. quæst. 1. ad Apostolicam, & per tot. de simon.* Non obstat quòd modus, & conditio æquiparantur, ex *l. 1. C. de condit. quæ sub modo*, vnde sicut conditionem; sic etiam modum actus legitimus recipere non debuisset, quia respondetur æquiparationem tantùm procedere quoad necessitatem adimplementi, quæ in vtraque dispositione tam conditionali, quàm modali eadem est, non verò quoad suspensionem eiusdem dispositionis, vt aduertit gloss. *in eadem l. 1.* communis, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 2. n. 34.*

Quintò infertur hanc nostram reg. non procedere 14
in conditione de præsenti, seu de præterito, vel etiam de futuro, quæ tamen inest ex natura rei, & actus de quo agitur. Ratio prioris membri est, quia conditio de præterito, seu de præsenti cùm non pendeat ex dubio rei euentu, sed statim de præsenti, & à parte rei certa sit, *l. cùm ad præsens, ff. si certum petat. l. institutio talis, ad fin. ff. de condit. instit. l. 3. vers. si tamen, ff. de bonis lib.* conditio propriè dici non potest, & ideo prædictorum iurium argumento illationem tenent Fab. *in §. pen. Instit. de verb. obligat.* Anton. Gom. *de contract. lib. cap. 11. n. 37. vers. quartò infero*, Nauar. *in man. c. 26. n. 12.* iuuat text. *in c. 2. de Baptismo.*

Non obstat difficilis text. *in l. qui heredi, §. 1. ff. de ac-* 15
quir. heredit. vbi aditio hæreditatis, quam constat esse actum legitimum, ex *d. l. actus*, non sustinetur, imò

vitiatur apposita conditione de præsenti, nempe si hæreditas est soluendo; respondetur enim quòd prædicta conditio licèt quoad figuram verborum videatur de præsenti, resoluitur tamen in conditionem de futuro ex mente adeuntis, qui cùm possit deliberare an velit adire, ex *l. 1. & per tot. ff. & C. de iure delib.* non tamen aliter vult adire quàm sub prædicta conditione, quæ in effectu in illam resoluitur si postea apparuerit quòd hæreditas quoad omnia debita sit soluendo. Vel meliùs, & veriùs dici potest ex ea ratione conditionem de qua ibi, vitiare aditionem, quia repugnat substantiæ eiusdem, iuxta quam qui adit hæreditatem ex quodam quasi contracto sicut tenetur, ita intendit se obligare ad omnia debita defuncti, etiam vltra vires hæreditarias, & ideo ius deliberandi ei competit antequam adeat, §. *hæres, Instit. de oblig. quæ ex quasi contractu:* vnde cùm tali obligationi repugnet conditio, si hæreditas est soluendo, per quam qui adit non simpliciter, sed intra vires hæreditarias seipsum obligare intendit, necessariò talis aditio vitiari debet, iuxta notata *in c. fin.* per text. ibi, *de condit. appos. l. cum manu sata, ff. de contrah. empt.* sic similiter licet copula non sit de substantia matrimonij, est tamen de substantia obligatio ad eandem, & ideo matrimonium contractum sub conditione, *si copulam euitaueris*, vtpote contra substantiam vitiat matrimonium, iuxta text. *in dicto cap. final.* Sic similiter licèt translatio dominij non sit de substantia contractus emptionis, *l. rem alienam, ff. de contrah. empt.* est tamen de substantia obligatio ad illud transferendum quando venditor est dominus, ideo conditio apposita ad impediendam translationem dominij reddit contractum nullum, *d. l. cum manu sata.*

16 Posterioris verò membri ratio est, quia quod tacitè inest si exprimatur, nihil operatur, ex regula, *l. cum quid ff. si certum petatur, l. conditiones quæ extrinsecus, ff. de condit. & demonstr. l. 3. ff. de legat. 1. c. significasti, de elect.* atque ita resoluunt Dec. *in d. l. actus*, Tiraq. *in l. si vnquam, verbo donatione largitus, n. 30. C. de reuocand. donat.* Rimin. Hippol. *in §. item vobis, n. 66. Instit. per quas person.* obseruat gloss. *in l. iudex C. de sent. interlocut.* Vnde fit vt licèt tutoris datio actus legitimus sit, & apposita conditione vitietur ex nostra reg. iuncta *l. mu-*
17 *tuo 6. §. 1. ff. de tutel.* potest tamen sub conditione celebrari si satis dederit, ex eo, quia talis conditio iam tacitè à iure inerat, *l. 1. & 2. C. de tutor. vel curat.* atque ita potius monitionem quàm conditionem inuoluit,
18 iuxta text. *in d. §....* Hinc etiam fit vt collatio beneficij fieri possit sub conditione si vacat, quippe quæ intrinseca est, & à iure inest. argum. text. *in c. 1. & 2. de concess. præbend.* gloss. *verbo incerta, in c. 2. de elect. hoc lib.* communiter recepta ex Couar. *lib. 3. var. c. 16. n. 2.* licèt in electione contrarium teneat, in quo, & communiter recepta est, secundùm Couar. *d. loco*, idque ex eo procedit non quòd conditio vitiet electionem ex capite actus legitimi, sed potiùs quia in electione suffragia electorum non solùm pura, & sine conditione, sed etiam certa præstari debent, ex eodem *c. 2.* ibi, *conditionalia*, quæ certitudo non datur qualis requiritur apposita conditione etiam de præsenti sub prædicta forma, vt post Paul. aduertit Mayner. *in d. l. actus, n. 28.*

19 Non obstat quòd tacita conditio in futurum concepta propriè, & verè suspendit, & quoad effectum suspensiuum vera est conditio, *l. 1. §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. interdum 73. ff. de verb. oblig. l. sub conditione 16. ff. de solut.* gloss. recepta, *verbo mala in l. item quia, ff. de pactis, & in l. 2. §. creditum verbo post, ff. si cert. pet.* Respondetur enim si aduertatur duplicem esse tacitæ conditionis speciem, vna, quæ ex ipsa rei seu actus natura principaliter prouenit, veluti quando partus ancillæ, vel fructus nascituri in obligationem deducuntur, quo casu tacita conditio intelliguntur si nascantur, ex *d. l. 1. ff. de condit. & demonstr. l. nonnunquam, ff. de verb. oblig.* Altera verò, quæ non ex rei, seu actus natura principaliter, sed potiùs extrinsecùs aduenit, nempe ex voluntate disponentis, prout quando legatum purè relictum sub conditione admittitur, quo casu censetur sub contraria conditione relictum, tacita quidem, non tamen ex natura actus, sed extrinsecùs adueniente, de quo *in l. si legatum, ff. de adimend. leg.* exemplum etiam est *in d. l. actus, vers. nonnunquam; ff. hoc tit.* Inter has species ea est differentia, quòd prior conditio sicut tacita non vitiat, sic etiam expressa vitiare non debet actum legitimum, quo pacto procedit reg. text. *in l. cùm quid ff. si certum pet.* posterior verò licèt tacita non vitiat, vitiat tamen quando exprimitur, iuxta text. *in d. l. actus, vers. nonnunquam*, iuncta reg. *l. expressa, ff. hoc tit.* Nec intelligi potest id procedere ex eo quòd data expressione talis conditionis vitietur forma actus legitimi, quasi lex, quæ prohibet eidem actui conditionem adiici, certam formam præscripserit, quæ per conditionis oppositionem vitietur, ex reg. text. *in c. cùm delicta, de rescript. l. Iulianus, §. qui rem, ff. ad exhibendum*: id enim falsum est & absurdum, primò, quia ex tali prohibitione forma non inducitur, deinde quia etiamsi induceretur, ea quidem non vitiatur per expressionem conditionis, quæ tacitè inest, iuxta *suprà* resoluta. Vnde meliùs dici potest in specie *d. l. actus, vers. nonnunquam*, propterea acceptilationem vitiari per conditionem expressam, quia quæ tacitè inerat, per accidens inerat, quatenus scilicet ab antecedenti obligatione conditionali debitor non aliter liberatus dicitur per acceptilationem, nisi adimpleta conditione stipulationi adiecta, cùm antea debitum non consideretur, ex vulgata *l. cedere diem, ff. de verb. signif. §. ex conditionali, Instit. de verb. oblig.* quando verò eadem conditio acceptilationi adiicitur expressè, non per accidens, iam tunc ex voluntate disponentis adiici censetur, ac proinde sicut quævis alia actum legitimum vitiat iuxta nostram reg. operatur enim eo casu plus natura, & rei veritas, & tanquam magis dignum attrahit ad se minus dignum, nempe id, quod per accidens contingit, argum. text. *in l. 3. ff. de tutel. l. quæritur, ff. de statu homin. cap. quod in dubiis, de consecr. Ecclesiast.*

Sextò infertur, regulam nostram limitari quoad 20
conditionem resolutiuam, quæ cùm non habeat effectum suspensiuum, sed tantum resolutiuum, actui legitimo non repugnat, de qua *in l. 2. ff. de in diem adiect. l. 1. & per tot. ff. de lege commiss. cap. illo vos, de pig.* obseruat Alciat. *lib. 3. parerg. c. 8.* Vnde fit vt licèt emancipatio vtpote actus legitimus conditionem non recipiat suspensiuam, recipit tamen resolutiuam, argum. text. *in l. vnic. C. de ingrat. lib.* Sic etiam licèt tutoris datio sub conditione suspensiua constitui non possit, de quo est text. *in d. l. mutuo, §. 1. ff. de tutel.* recipit tamen resolutiuam, argum. text. *in §. 1. & per tit. Instit. quibus modis tutor.*

REGVLA LI.

Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos vlterius transferendum.

AD comprobandam hanc regulam allegatur text. 1
in cap. quæ semel 19. quæst. 3. & in cap. ligna, & in cap. vestimenta, de consec. dist. 1. & in cap. mancipia, de rerum permut. & illius materiam prosequere cum Bruno *lib. 3. de ceremon. cap. 2.* Remig. *in tractat. de immunit. Eccles.*

Ecclesi. ampl. 20. Petr. de Perus. *de permut. status Ecclesia, col.* 2. Naoar. *de spoliis Clericorum*, §. 18. *n.* 7. & 8. Intellige regulam in rebus inanimatis, secus autem in animatis, vnde serui Sacris initiati contradicentibus dominis & nescientibus Episcopo ordinante, ac præsentantibus ad Ordines ipsis dominis restituuntur, ita Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 11. c. 8. *n.* 11. *vers. postremo*, Illustriss. D. meus Roder. à Cunha *in comment. ad c.* 11. *n.* 2. *in fine dist.* 54.

2 Ex hoc text. infert D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. non posse Papam dispensare cum Monacho professo, vt contrahat matrimonium, & illum sequuntur Sot. *de Iustie. lib.* 8. *q.* 4. *art.* 2. & alij citati per me *in collect. ad c. cum ad monasterium, n.* 12. *de stata monach.* vbi tamen *n.* 13. contrariam opinionem sequutus sum multis ad id ductus rationibus, & auctoritatibus, vt *ibi* videre poteris.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum non præstat quod de iure non sortitur effectum.*
2 *Nullum quod est nullum producit effectum.*
3 *Paria sunt nullum esse, vel esse sine effectu.*
4 *Paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum.*

REGVLA LII.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

1 Hanc regulam exornant Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.* 205. Cald. Pereira *de potestate eligendi*, c. 13. *n.* 5. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 139. *n.* 2. & *tom.* 5. *lit. N, concl.* 140. Sanch. *de Matrim. lib.* 8 *disp.* 22. *n.* 21. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 57. *n.* 30. *cum seqq.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 58. *n.* 6. *cum seqq.* cum aliis per me citatis *in tract. Axiomatum iuris vsufrequentiur. Axiom.* 115. *n.* 1.

2 Quod enim nullum est, nullum producit effectum, *l.* 4. §. *condemnatam, ff. de re indic. l. non putauit*, §. *non quanis, ff. de bonorum possess. contra tab. l.* 2. *ff. de auctor. tutor. l. si aut nullam, C. de legit. hered. l. non dubium, C. de legib. l. fin. de sent. ex breuic. recit. c. illud. de iurepatr.* Barthol. Peret. *in extrauag. ambitiosæ, de rebus Ecclesiæ non alienan. verbo infringere*, *n.* 4. Cott. *in memorab. verbo actus nullus*, Surd. *decis.* 40. *n.* 8. & *cons.* 3. *n.* 11. & *cons.* 573. *num.* 24. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 7. *q.* 1. *n.* 26. Aloys. Ric. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 623. Cæsar. Argel. *de contradict. legit. q.* 7. *n.* 146. Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib.* 3. *c.* 21. *n.* 43. Rot. *decis.* 572. *n.* 9. *p.* 1. *recent.*

3 Paria enim sunt nullum esse, vel esse sine effectu, Surd. *decis.* 51. *n.* 21. & 22. & *cons.* 3. *à n.* 8. & *cons.* 157. *à n.* 13. & *cons.* 179. *à num.* 49. & *cons.* 381. *à n.* 15. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 40. *puncto* 7. *n.* 20. Mar. Anton. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 61. *n.* 24. ego ipse *Axiom.* 147. *num.* 23.

4 Sic & paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum, *l.* 1. §. *nihil ff. de inoffic. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testament. tutel. l. ex consensu*, §. 1. *ff. de appellat.* Surd. *cons.* 245. *n.* 14. Anton. Monach. *dicto puncto* 7. *n.* 18. ego ipse *Axiom.* 174. *n.* 20.

SVMMARIVM.

1 *Plus cui licet, vtique quod est minus licere debet.*
2 *Argumentum de maiori ad minus validum est.*
3 *Intellige regulam procedere in iis tantùm, quæ propriè, & absolutè à iure communi concedantur.*
4 *Argumentum de maiori ad minus non habet locum in dispensationibus ab homine scilicet concessis, non verò à lege*, vt *n.* 10.
5 *Declaratur text.* in cap. per venerabilem, qui filij sint leg. & n. 6. 7. & 8.
9 *Maius & minus quando sunt in eodem genere, tunc dispensatio in maiori verba pragnantia habent, extenditur ad minus.*
11 *Declaratur text.* in c. ex p. 17. de decimis.
12 *Dispensatio ad Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores.*
13 *Minus cui non licet, nec licere debet quod est plus.*

REGVLA LIII.

Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus.

1 Desumitur ex *l. non debet, ff. hoc tit.* facit text. *in l. in suis ad fin. ff. de liberis, & posthum.* dum inquit licitum esse exhæredare quos lex occidere permittebat, *l. nec in ea* 22. ibi, *qui occidere potest adulterum, multò magis contamelia afficere, ff. ad leg. Iul. de adulter.* Sanch. *de Matr. lib.* 8. *disp.* 2. *n.* 15. vbi ait hanc regulam locum habere quando minus continetur in maiori tanquam pars in toto, vel species in genere. Et summæ maiori inest minor, *c.* 1. *de arbitr. lib.* 6. *l.* 1. §. *si flapulanti, ff. de verber. obligat.* Bald. *cons.* 307. *vers. in contrarium, lib.* 1. Seraph. *dec.* 267. *n.* 4. Menoch. *cons.* 265. *n.* 4. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 7. *lit. S, concl.* 885. latè ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 215. Vnde fit vt validum

2 fit argumentum de maiori ad minus, *auth. multò magis, C. de sacros. Eccles. cap. si ergo* 8. *q.* 1. *c. si Paulus*, & *ibi* gloss. 32. *q.* 5. *cap. per venerabilem, qui filij sint legit.* cum aliis adductis per Eoerard. *in topicis legalibus loco* 66. Petr. Andr. Gammar. *in dialog. legali, lib.* 2. *loco à maiori ad minus*, Roland. *cons.* 15. *n.* 41. *vol.* 1. Aym. *cons.* 290. *n.* 7. & *cons.* 326. *n.* 10. Flamin. Paris. *de resignat. lib.* 1. *q.* 13. *n.* 19. & *de confident. q.* 10. *n.* 4. vbi *n.* 6. subdit quòd valet in statutis, & etiam in correctoriis, quando verba possunt trahi ad casum in quo concluditur maioritas, vel paritas rationis, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 9. §. 2. *n.* 24. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 1. *lit. A, concl.* 501. *per tot.* vbi *n.* 10. declarat quòd valet etiam affirmatiuè quando maius, & minus sint eiusdem qualitatis, secus si diuersæ, latè ego ipse *in tract. de locis communibus argum. iuris loco* 67. *à n.* 1.

3 Intellige regulam hanc procedere in iis tantùm, quæ propriè, & absolutè à iure communi conceduntur, secundùm Ias. *in l.* 3. *n.* 43. *ff. de constit. Princip.* Felin. *in cap. postulasti, n.* 9. *de rescript.* Paul. Æmil. *decis.* 8. *n.* 6. *part.* 1. Rebuff. *in praxi, tit. de dispensat. ad plura, num.* 64. Campan. *in diuers. iuris, Canon. rubr.* 11. *cap.* 13. *num.* 92.

4 Vnde in dispensationibus non habet locum argumentum de maiori ad minus, se proinde in eis fallit regula *in præsenti*, ex reg. *quæ à iure, sup. hoc tit.* & *c. fin. de transl. Episcopi*, vbi dispensatio vt quis ad Archiepiscopatum promoueatur non extenditur ad Episcopatum, & *c. cui non de Sacerdotali, de preb. in* 6. vbi decidit eum, cui integram præhendam conferri mandatur, non posse accipere dimidiam, licèt in ea Ecclesia sint integræ, & dimidiæ præbendæ, & si mandatur conferri præhendam certi valoris non posse minoris recipere. Et ideo hanc partem tenent Gig. *de pension. quæst.* 18. *ad fin.* Couar. *de sponsalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 8. *num.* 11. Maiol. *lib.* 5. *de irregul. c.* 51. *num.* 10. Molin. de

de primog. lib 2.c.4.n.48.& 49. Gutier. *canon. lib*. 2.c.15. *n*.124.& 126. Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo dispensationes sunt odiosa*, Surd. *decis*.268.*n* 20.& 21. Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q*.21.*n* 65. Rendina *in prompt. recept. sentent. tom*. 1. *tit*.29.*n*.12. Molin. *de Instit. tract*.2.*disp*.591.*n*.2. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. *de Matrim. lib*.8.*disp*.1.*n*.32. & *disp*.24. *num*.17.

5 Non obstat difficilis text. qui loquitur in dispensatione, *in c. per venerabilem, qui filij sint leg*. ibi, *quod in maiori conceditur, licitum esse videtur & in minori*, quia multipliciter responderi potest. In primis sunt qui distinguant inter dispensationes odiosas, & fauorabiles, vt in iis posterioribus procedat *d. c. venerabilem*, qui de legitimatione agit, quam inquiunt ea ratione fauorabilem, quia per eam fit regressus ad ius naturale secundùm quod omnes homines legitimi nascebantur, *auth. quibus modis naturales efficiantur sui. §. illud*, iuncta regula text. *in l. si vnus, §. pactus in fine, ff. de pactis*, notat gloss. *verbo alpha, in c. ab exordio*, 35. *dist*. recepta vt per Mantu. *dialog*. 82. At verò in prioribus scilicet odiosis, procedit communis sententia, quam sequimur & iura pro ea adducta, ita Abb. *in cap. ad aures, n*.8. *de rescript*. Dec. *in c. at si clerici, §. de adulteriis, à n*.91. *de iudic*. quorum sententiam videtur sequutus Soar. *de legibus, lib*.8.*c*.27 *à n*.1.

6 Sed contra hanc distinctionem multis insurgit Felin. *in cap. postulasti, n*.9. *vers. limita secundò, de rescript*. tum quia omnis dispensatio eo ipso quòd à iure communi recedit odiosa censeri debet, & exorbitans, ac restringenda, *l. singulare. ff. de legib. reg. quæ à iure communi suprà hoc tit*. tum quia omnes resoluunt fauorabilem non censeri concessionem, quæ tertij odium, seu præiudicium continet, ex reg. *c. super eo, de offic. deleg*. Abb. *in cap. certificari, n*.9. *de sepult*. & post alios Soar. *d. c*.27. *n*.9. legitimatio autem quamvis personæ legitimatæ fauorem respiciat, odium tamen continet respectu eorum ad quos deficiente legitimatione hæreditas debuit peruenire: tum denique, quia falsò supponitur *in d. c. per venerabilem*, agere Pontificem de legitimatione fauorabili, per quam fit regressus ad ius naturale, cùm potiùs agat de dispensatione, quia cùm in matrimonij radice legitimi fieri non potuerint filij de quibus illic, neque ad omnia simpliciter legitimentur, sed quoad aliqua tantùm, scilicet spiritualia, minimè legitimatio dici potest, iuxta differentias dispensationis, & legitimationis, & confirmatur ex verbis *d. c. per venerabilem, in princip*. ibi, *cùm adulterinis etiam dispensauit*, & meliùs ex *vers. videbatur*, ibi, *cùm tuus videbatur ex benignitate Sedis Apost. dispensandum*, quibus verbis clarè probatur de dispensatione agere Pontificem, non de legitimatione.

7 Alij igitur distinguunt inter legitimationem, quam fatentur odiosam, & restringendam sicut dispensationem, & inter potestatem legitimandi, seu dispensandi, de qua intelligunt *d. c. per venerabilem*, quam inquiunt esse fauorabilem, & extendendam iuxta *c. vlt. de simon*. ita Couar. *d. §*.8.*n*.6. & alij de quibus Sanch. *d. lib*.8. *disp*.2. *num*.1. Sed non satisfaciunt, quia text. non solùm de potestate agit legitimandi, sed etiam de ipsa legitimatione facta, vt patet *ibi, cùm in spiritualibus dispensetur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum*: & deinde quia, vt benè Alciat. *lib*. 1. *paradox. cap*. 16. frustrà distinguitur inter potestatem legitimandi, & ipsam legitimationem, vtrùm enim potestas illa fauorabilis sit, vel odiosa, non aliunde expendi potest, quàm ex fine, seu effectu propter quem conceditur, & in quem dirigitur, & denique quia ex hac distinctione probat ille text. Pontificem, qui potestatem habet legitimandi ad spiritualia, legitimare ad temporalia, quæ sunt minora, quod tamen est falsum ex dictis.

8 Quare his & aliis intelligendi modis reiectis facilis & verus sensus est argumentum illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus *in d. c. per venerabilem*, non esse Pontificis, sed partis petentis ad temporalia legitimationem, quam Pontifex ibidem negauit, & ita nihil nobiscum pugnat.

9 Intellige limitationem suprapositam, quam in dispensationibus ad nostram regulam adduximus, procedere quando maius, & minus sunt in diuersis generibus, secus verò si vtrumque sit in eodem genere, quia tunc dispensatio in maiori verba prægnantia habens, extenditur ad minus, ita Felin. *in d. c. postulasti, n*.13. *in fin. limit*. 8. Borgas. *de irregularit. p*.2. *tit. de interpretat. dispensat. n*.17. quos refert & sequitur Sanch. *d. lib*.8. *disp*.1. *n*.37. vbi *n*.38. post multos, quos ibi refert, hinc infert Episcopum, aut Monachum, cui concedit Pontifex testandi facultatem, posse quoque codicillum facere, aut causa mortis donare, quia hæc sunt partes vltimæ voluntatis, quæ concesso testamento conceduntur.

10 Intellige etiam procedere eandem limitationem in dispensationibus ab homine concessis, secus in iis, quæ à Canone, vel lege inducuntur, quia illæ strictè, hæ verò largè interpretandæ sunt, ita Couar. *d. §*.8. *n*.11. Sanch. *d. lib*.8. *disp*.1. *n*.36.

11 Vnde patet intellectus *ad c. ex parte* 27. *de decimis*, quod non agit de priuilegio, aut concessione speciali circa decimas recipiendas, sed magis de concessione iuris communis, per quam eodem attento poterat Abbas, vel Parochus illè percipere decimas de laboribus terræ Parochiarum suarum, & ita illius textus sensus est, *cùm tibi concessum sit*, similiter à iure communi de quo *in cap. cùm contingat, vers. vnde de decimis, quod maius est*, nempe vt percipias decimas de laboribus, *& minus concessum esse videtur*, nempe vt eas percipias de noualibus.

12 Declara tamen eandem limitationem non procedere quando id minùs est annexum, vel inclusum in maiori tanquam pars eius, tunc enim dispensatio in casu maiori extenditur ad minorem, vt dispensatio ad sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores, vt per Sarmien. *de reddit. Ecclesiast. p*.4. *cap*.4. *num*.5. Maiol. *lib*.5. *de irreg. cap*.51. *num*.10. Sayr. & alios, quos refert, & sequitur Sanch. *d. lib*.8. *disput*.1. *num*.35.

13 Nota validam esse hanc regulam negatiuè conceptam, putà cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, vt per Ferr. *in constitutiones Catalon. gloss*.4. *num*.43. Surd. *decis*.254. *num*.15. Farinac. *cons*.65. *n*.84. *tom*.1. Mascard. *de probation. concl*.1252. *num*.2. vbi ait locum habere in delictis. Limita in mandatis, in quibus hæc nostra reg. tam affirmatiuè, quàm negatiuè concepta locum non habet, ex Tiraq. *in l. si vnquam, verbo libertis, num*.59. *C. de reuocand. donat*. Nauar. *d. redditibus Ecclesiast. quæst*.3. *mon*.10. *num* 2.

Regula LIV.

Qui prior est tempore, potior est iure.

1 Desumitur ex *l. qui balneum, in princ. & ex l. potior, in princ. ff. qui potiores in pignore habeantur, l. si fundum, C. eod. tit. l. distractis, cum seq. C. de pignoribus*, exornant Duen. *reg*.198. Cassan. *in catalogo gloriæ mundi. p*.52. *consider*.99. Balb. *in tract. de pignorib. cap*.19. Neguzant. *in simili tract. part*.5. *princ. memb*.2. *n*.11.

&

& n.39. Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, tit. de constitut. redditnum glos.* 8. Felician. *tom.1. de censibus, lib. 3. c. 5. n. 12.* Cæpol. *caut.* 122. *&* 124. Cott. *in memorabil. verbo, creditor.* 7. Mascard. *de probat. concl.* 1228. Ioseph. Ludouic. *Perus. decis.* 45. *n.* 7. Matien. *l. 7. gl. 5. n. 3. tit.* 16. *lib. 5. nouæ recopilat.* Surd. *de aliment. tit. 1. q. 94. n.* 15. *& decis.* 255. *n.* 1. Gom. de Leon. *in centur. c.* 85. *&* 86. Bertazol. *in tract. clausur. instrument. claus. 1. gloss. 5. n.* 42. Gate. Gitonda *de priuileg. seu exempt. explicat. n.* 357. Seraphin. *decis.* 187. *n.* 1. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo ius, n.* 15. *& verbo pignus, n.* 26. Mari. Antonin. *var. lib. 1. resol.* 81. *n.* 7. *& lib. 2. resolut.* 50. *n.* 82. latè Card. Tusch. *pract. concl. tom. 6. lit. P, concl.* 465. Flores de Mena *var. q. 6. art. 3. n.* 24. Donel. *de pign. c.* 12. *& comment. iuris Ciuilis, lib.* 23. *c.* 15. latè Aloys. Riec. *in collect. decis. p. 3. collect.* 473. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 11. tit.* 22. *à n.* 1. latè ego ipse *in tract. Axiom. iuris, vsufreq. Axiom.* 184. *à princ.* vbi *n.* 2. amplio procedere etiamsi prioritas sit in hora, & in puncto, & *n.* 3. etiam amplio vt procedat tam in agendo quàm in excipiendo, & replicando.

REGVLA LV.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.

1 DEsumitur ex *l. secundùm naturam, ff. hoc tit.* cum aliis citatis à *gl. 1. in præsenti*, exornant Thom. de Thomass. *in floribus legum reg.* 15. Alex. *consil.* 46. *Perspectis, col. pen. n. 4. lib.* 5. Anchar. *cons.* 217. *Dubium facit, num.* 4. vbi ait, quòd non est ferendus is qui vult commodum, & non vult sentire onus, Menoch. *cons.* 738. *n.* 9. Bellet. *disquisit. clerical. p. 1. tit. de fauore clericor. canonis, §. 2. n.* 28. latè Card. Tusch. *practic. concl. tom. 5. lit. O, concl.* 144. Ferret. *in constit. Cathaloniæ gloss. 3. n.* 89. vbi quòd incommoda eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur, Roman. *cons.* 477. *In casu. n.* 19. *vers. quartò*, vbi quòd à quo remouetur officium oneris, debet remoueri officij præmium, & *cons.* 514. *In quæstione, in princ.* vbi quòd Episcopus qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta einsdem iurisdictionis, cum aliis per me citatis *in tract. Axiom. iuris, vsufreq. verbo damnum Axiom.* 63. *n.* 2. *& Axiom.* 169. *n.* 3. Castill. *controuers. iuris, lib. 2. c. 5. n.* 56. vbi ait procedere in iis, quæ obueniunt ex ipsius actus natura, non verò in iis, quæ ex accidenti contingunt.

SVMMARIVM.

1 *Probibentis conditio potior est in re communi.*

2 *Commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicit plures primò, & principaliter, & tunc omnium consensus requiritur, aut minus principaliter, & secundariò, & tunc sufficit maioris partis.*

3 *Sententia lata contra hæredem institutum nocet substituto non vocato, & lata contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis præiudicium infert.*

4 *Declaratur text.* in l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re iudic.

5 *Declaratur text.* in l. & suum §. hodie ff. de pactis, & n. 6.

7 *Declaratur text.* in c. 3. de iurepatron.

8 *Declaratur text.* in cap. vlt. de iis, quæ fiunt à maiori parte Capit.

REGVLA LVI.

In re communi potior est conditio prohibentis.

DEsumitur ex *l. Sabinus, ff. communi diuid. l. in concedendo, ff. de aqua pluu. arc.* cum similibus, de 1
quibus gloss. *hîc, & in reg. quod omnes tangit* 29. *sup. hoc tit.* vbi rationem præstiti quare in negotiis tangentibus plures in singulos concors requiratur omnium consensus, vt *hîc*, & *ibi*, in tangentibus verò plures vt vniuersos, sufficiat maior pars, prosequuntur citati ad *d. reg. quod omnes, in princ.*

Pro resolutione materiæ, & difficultatum, quæ con- 2
tra hanc regulam solent adduci, aduertere oportet commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicere plures primò, & principaliter, aut minus principaliter, & secundariò, in prioribus procedit hæc reg. omniúmque consensus est necessarius, nisi lex ex iustis rationibus aliter disposuerit ex *infrà* resoluendis, in posterioribus verò, eorum scilicet, quos secundariò res tangit, consensus non spectatur, vel non est necessarius, probat text. elegans *in l. 1. §. pen. vers. denuntiari, ff. de ventre, inspic.* notat gloss. *vlt. in c. quamvis pactum, de pact. hoc lib. gloss. 2. in l. de vnoquoque, ff. de re iudic.* cum multis aliis, quæ congerit Tiraq. *in tract. res inter alios acta limit.* 1. Cou. *in c. Raynutius, §. 3. n.* 10. *de testam. & in d. cap quamvis pactum p. 3. §. 2. n. 7. ad fin.* & aliis de
quibus Alphan. *collect.* 688. Vnde notant scribentes sen- 3
tentiam latam contra hæredem institutum nocere substituto non vocato, & latam contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis præiudicium inferre, arg. *l. ex contractu, ff. de re iudic.* prosequuntur Conar. *pract. c. 13. n.* 6. Anton. Gom. *l. 40. Tauri, n.* 3. Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. p. 3. à n.* 48. Molin. *de primogen. lib. 4. c. 8. à n.* 3. Gutier. *canon. lib. 1. c. 34. à n.* 34.

Ex quibus iam primò colligitur facilè procedere 4
decisionem Iurisconsulti, *in l. duo ex tribus* 39. *vers. sed si ff. de re iudic.* dum probat sententiæ latæ à maiori parte iudicum standum esse: quamvis enim iudicandi officium singulos respiciat, atque ita videretur concors omnium consensus necessarius, iuxta hanc reg. quia tamen diximus illam procedere vbi commodum, & incommodum negotij omnes, & singulos tangit primò, & principaliter, planè officium iudicandi, & illius commodum, & incommodum non ipsos iudices principaliter respicit, sed vel litigantes, vel publicum fauorem; publicum enim munus est, & inde ad illud acceptandum quis cogi potest, *l. vlt. ver. iudicandi ff. de mun. & honor. c. pastoralis, in princ. de offic. deleg.* notat Boër. *decis.* 222. *à n.* 1. Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 41. n.* 3. Et constat deinde, quia cùm ius dicere ad iustitiam pertineat, *l pen. ff. de iustitia, & iure* & Iustitia virtus sit non ad se, sed ad alios, vt docent D. Thom. 2. 2. *q. 58. art.* 1. Sot. *de iustit. lib. 3. quæst. 2. art.* 2. sequitur manifestè commodum, & incommodum iudicandi principaliter non respicere ipsos iudices, & per consequens omnium consensum non esse necessarium: quia verò certius est iudicium, quod plurimorum arbitrio comprobatur, *cap. prudentiam* 21. *in fine princip. de offic. deleg.* meritò maioris partis consensus requiritur.

Secundò colligitur contra strictum iuris rigorem 5
procedere decisionem text. *in l. & suum* 8. *§. hodie, cum seqq ff. de pact.* dum probat quòd si plures sint creditores, & dissentiant circa partem debiti remittendam debitori, sequendam esse maiorem partem; facit in simili circa spatium, seu inducias debitori concedendas, decisio text. *in l. vlt. vers. pari C. qui bonis cedere pos.* notant *ibi* scribentes omnes, Tiraquel. *in tract. res inter alios*

alios, limit. 34. Afflict. decis. 288. Sanch. de mercat. tit. de decoctor. p. 6. à n. 5. plures, de quibus Alphan. collect. 191. Duen. reg. 194. Rot. Genuens. decis. 17. n. 12. quod tamen omnibus supradictis videtur repugnare, cùm enim in iis, quæ singulorum commodum, vel incommodum principaliter respiciunt, requiratur omnium consensus, & constet commodum, & incommodum ex debiti remissione singulos respicere principaliter, iam secundùm iuris rigorem videbatur dicendum maiorem partem creditorum non sufficere, neque aliis non consentientibus præiudicium inferre, atque ita cõtra iuris rigorem hoc introductum fuisse ex speciali Imperatoris D. Marci rescripto colligitur ex d. §. hodie, iuncta l. rescriptum 11. ff. de pactis, atque ita intelligendus est Bald. in d. c. cum omnes, de constit. n. 10. ad fin. & ibi Abb. n. 5. circa fin. dum hoc tribuunt fauori liberationis, vt dicamus propter fauorem liberationis legem id induxisse, non autem quòd fauor ille absque lege sufficeret, vt benè sentit Dec. in d. cap. cum omnes, n. 24. & ibid. Bero. à n. 63. & post Paul. de Castr. Strach. vbi suprà n. 8.

6 Vnde iam fit consequens decisioni illorum iurium locum non esse, neque maiori parti creditorum standum esse extra casus illis legibus specialiter expressos, scilicet quando pactum de remittenda parte debiti fit hæredibus defuncti debitoris, qui aliter nolunt adire hæreditatem, in quibus terminis loquitur text. in l. iurisgentium. §. fin ff. de pactis, cum similibus. Vel si debitor paratus sit bonis cedere si creditores dilationem concedant, iuxta terminos d. l. vlt. C. qui bonis cedere pos. Addunt DD. tertium casum, scilicet quando debitor aufugit, & ita non est qui conueniatur, quo casu inquiunt vigere etiam rationem, d. §. hodie, atque ita extra hos tres casus non esse trahendam decisionem illorum iurium iudicauit Senatus Neapolitanus, teste Afflict. d. decis. 288. num. 4. & notat Dec. vbi proximè, quamvis post Angel. Strach vbi suprà n. 21. contendat ad omnes debitores esse trahendam æquitatem illorum iurium.

7 Tertiò ex dictis consequitur non fine maxima difficultate procedere decisionem text. in c. 3. de iurepatron. dum probat quòd si plures fundatores Ecclesiarum, aut hæredes earum, atque ita patroni, quibus non iure Collegij, sed vt singulis ius competit patronatus, dissentiant plurimos præsentantes, is præsiciendus est Ecclesiæ qui plurimorum approbatur assensu. Dixi in his, quæ pertinent ad plures vt singulos maiorem partem non sufficere, sed omnium concordem consensum esse necessarium, in iis autem terminis proponebatur iuspatronatus ad plures vt singulos pertinere; ergo videbatur maiorem partem non sufficere, iuxta d. reg. quod omnes, & ibi notata, atque ita iure nouo hoc inductum fuisse videtur comprobari ex verbis ipsius text. ibi, præsenti decreto statuimus, notat Card. Imol. & alij, de quibus Dec. in d. cap. cùm omnes, n. 16. Sed melius cum eodem tentari potest textum illum nihil noui in eo induxisse, patè que ex nostra resolutione si aduertas regulam hanc, & d. reg. quod omnes, procedere vbi negotium commune singulos principaliter tangit quoad ipsius negotij principale commodum, vel incommodum, non ita si principaliter alium tertium respiciat. Planè præsentationis commodum non principaliter ipsos patronos respicit, sed vel Ecclesiam, cui prouidetur, vel præsentatum ipsum, nihil ergo mirum si omnium consensus necessarius non sit, vnde iam sequitur legem non de nouo induxisse vt maior pars sufficiat, sed vt esset necessaria, quia scilicet lex magis fidit plurimorum iudicio, iuxta reg. d. cap prudentiam, in princip. & quæ circa iudices suprà resoluimus.

8 Quartò ex dictis consequitur non sine maxima ratione Doctores admodum defatigari circa interpretationem text. in cap. vlt. de iis, quæ fiunt à maiori parte Capituli, agitur ibi de certa parte fructuum præbendarum deputanda à Canonicis ad fabricam Ecclesiæ reparandam, & inquit text. quòd si aliqui duxerint resistendum, obtineat sententia plurimorum, cùm tamen agatur de fructibus singularum præbendarum, quorum commodum principaliter singulos respicit in particulari: vnde per consequens dicendum videbatur meliorem esse prohibentis, vel etiam vnius contradictionem iuxta nostram reg. Sed reiecta communi interpretatione, quæ firmabat hanc reg. & nostram resolutionem procedere in tangentibus plures vt singulos iure singulari, secus si singulos tangant iure Collegij, de qua per Abb. in d. c. cum omnes, n. 5. vers. item procedit, Felin. n. 15. vers. fallit sexto, & ibi Bero. num. 60. Mayner. in l. aliud, § refertur, n. 69. ff. hoc tit. Sarmien. de reddit p. 3. c. 3. à n. 8. Dicendum est contra strictum iuris rigorem statuisse Pont. in d. c. vlt. suadente æquitate, atque fabricæ necessitate, quod confirmatur ex verbis eiusdem text. ibi, statuimus, ratio verò deducitur ex illis verbis, operi tam pio & necessario.

Limitatur tamen hæc nostra reg. plerisque casibus, 9 in quibus contrarium iure expressum est, veluti fauore fisci, vt in l. 2. commun. rerum alien. cum aliis, de quibus Duen. reg. 295. limit. 3. & reg. 375. atque etiam fauore libertatis, vt in l. 1. C. communi seruo manum. cum aliis de quibus Anton. Gom. l. 40. Tauri, num. 9. Couar. lib. 3. var. c. 14. n. 7. & seq.

SVMMARIVM.

1 *Lex id noluisse præsumitur cùm facilè id exprimere potuisset, neque expressit.*
2 *Verba dubia contra proferentem sunt interpretanda.*
3 *Testis verbum ambiguum contra producentem interpretatur.*

REGVLA LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, est interpretatio facienda.

Desumitur ex l. in contrahenda venditione. ff. hoc tit. 1 & aliis citatis à gloss in præsenti. Lex enim id noluisse præsumitur, cùm facile id exprimere potuisset, neque expressit, Menoch. cons. 30. num. 8. Armendar. in proœm addit. ad recop. legum Nauarræ, n. 150. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n. 33.

Vnde verba dubia contra proferentem esse interpretanda, probant text. in l. veteribus 40. vbi Bart. ff. de pact. l. quicquid astringendæ, ff. de verb. oblig. l. Labeo, ff. de contrah. empt exornant Menoch. cons. 110. n. 31. & cons. 179. n. 19. Surd. decis. 322. n. 63. & de aliment. tit. 6. q. 1. n. 26. D. Barbos. in l. si quis intentione ambigua 66. num. 28. ff. de iudic. Mendez à Castro in praxi Lusitana, lib. 1. c. 3. n. 41. Cardos. in praxi iudicum, verbo Verbum, n. 9. latè Card. Tusch. tom 8. lit. V. concl. 107. Card. Mant. de tacitis, & ambig. convent. lib. 1. tit. 9. n. 99. cum seqq. vbi rationem reddit quare in contractibus fiat interpretatio contra proferentem, non sic in iudiciis. 2

Eodem modo verbum ambiguum testis contra producentem interpretari per gloss. hic, tradunt Tiraq. de retract. lig. §. 1. gloss. 16. n. 4. Bellacomb. tom. 1. commun. opin lib. 4. tit. 10. n. 389. Surd. decis. 160. n. 10. plures refert Farinac. in praxi crimin. p. 2. q. 60. n. 60. vbi n. 61. limitat. 3

REGVLA LVIII.

Non eſt obligatorium contra bonos mores præſtitum iuramentum.

1 EXornant Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.* 3. §. 28. *num.* 7. *iunct. n.* 10. & 17. Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *c.* 40. *n.* 4. Marcheſ. *de commiſſ. p.* 3. §. 1. *n.* 44. *pag.* 193. Card. Tuſch *pract. concl. tom.* 4. *lit. I, concl.* 511. *n.* 29. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 151. *col.* 6. *in ſolut. ad* 1. & *diſp.* 271. *col.* 6. *verſ. ad id vnde*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 11. *c.* 6. *ad fin.* & *c.* 7. *à princ.* Soar. *tom.* 2. *de Relig. tract. de iuram. l.* 2. *c.* 21. *per tot.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.* 2. *lib.* 1. *q.* 9. *n.* 1. Cald. Pereira *de empt. c.* 30. *n.* 18. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 17. *dub.* 7. *n.* 50. D. Barboſ. *in l. cum pretor*, §. *vlt. n.* 266. *ff. de iudic.* quorum plures aſſerunt hanc reg. eſſe intelligendam de iuramento contra bonos mores naturales, qui ſcilicet retrahunt nos à via recta, & optimo modo viuendi, non autem contra ciuiles.

2 Vnde cùm pactum affirmatiuum de ſuccedendo, quando ſcilicet quis promittit alteri ſe eum hæredem inſtituturum, iuxta *l. ſtipulatio hoc modo* 61. *ff. de verb. oblig. l. pactum, quod dotali* 15. *C. de pact.* bonis moribus naturalibus aduerſetur, & turpitudinem contineat, vt probant *d. l. ſtipulatio*, & *d. l. pactum*, quia ſcilicet liberam teſtandi facultatem aufert contra naturam vltimæ volontatis, quæ eſt vſque ad mortem deambulatoria, *l.* 1. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ideo tali pacto non poteſt accedere iuramentum, & proinde ſuccedit hæc reg. Ita reſoluunt communiter Doctores *in d. l. ſtipulatio hoc modo concepta*, & *in d. l. pactum quod dotali*, eſt communis ex citatis ab Anton. Gom. *l.* 22. *Tauri, n.* 1. *cum ſeq.* Couar. *in cap. quamuis pactum, p.* 2. *in princ. num.* 3. Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 1. *n.* 17. & §. 18. *à n.* 191. Canon. *comment. lib.* 6. *c.* 4. *poſt princ.* communem etiam dicit Valaſc. *conſ.* 130. *n.* 12. *verſ. ſed neque*, quamvis in puncto iuris contrarium longe verius ſit, vt per Cou. *in rub. de teſtam. p.* 2. *ex n.* 5. Cujac. *in l. generaliter*, *ff. de verb. oblig.* Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 3. *n.* 22.

REGVLA LIX.

Dolo facit qui petit quod reſtituere oportet eundem.

1 DEſumitur ex *l. in condemnatione*, §. *dolo facit*, *ff. hoc tit.* cum aliis citatis à gloſſ. *in præſenti*, exornant Duen. *reg.* 209. Maſcard. *de probat. concl.* 531. *n.* 81. Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 3. *n.* 88. Cardoſ. *in praxi iudicum & Aduocat. verbo dolus*, *n.* 3. ego ipſe *in tract. Axiom. iuris vſufreq. verbo dolus Axiom.* 76. *n.* 3.

REGVLA LX.

Non eſt in mora qui poteſt exceptione legitima ſe tueri.

1 DEſumitur ex *l. nulla intelligitur*, *ff. hoc tit.* refert Pichard. *in diſp. de mora*, *n.* 29. *propè fin.* Ratio eſt, quia mora dici non poteſt, quæ inculpata inuenitur, *l. pecunia fœnebris* 9. §. *fin. ff. de vſur.* & ſic in mora non conſtituitur debitor qui iuſtam cauſam habuit ignorandi ſe debere, *l. qui ſine dolo male. ff. hoc tit. l. ſi quis* 24. *verſ. vtique ſi iuſtè, l. paratum* 47. *ff. de vſuris*, & qui iuſtam cauſam litigandi habet erſi retardetur, non tamen moram facit, vt ex Tiraq. colligit Piehard. *d. diſp. de mora*, *n.* 33.

REGVLA LXI.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non eſt in eius diſpendium retorquendum.

DEſumitur ex *l. nulla iuris ratio* 24. *ff. de legib.* & ex *l. quod fauore, C. eod. tit.* exornant Thom. de Thomaſſ. *in floribus legum reg.* 143. Sord. *dec.* 195. *n.* 5. Card. Mantic. *de tacit.* & *ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 12. *n.* 27. Monach. *de optione can. c.* 3. *n.* 142. ego ipſe *in tract. Axiom. iuris vſufreq. Axiom.* 96. *n.* 1. Glorit. *reſp.* 1. *p.* 3. *n.* 39. 1

REGVLA LXII.

Nullus ex conſilio, dummodo fraudulentum non ſit, obligatur.

DEſumitur ex *l. conſilij* 48. *ff. hoc tit.* & ex *l.* 2. *in fin. ff. mandati*, Sayr. *in claui Regia*, *lib.* 10. *tr.* 1. *c.* 8. *n.* 9. Cuius rationem *gl.* 1. *hic*, ex eo deducit, quia conſilium non inducit neceſſitatem, nec cogit illum, cui datur, ſed magis vt deliberet, & ita liberum eſt ei acceptare, vel non, *d. l.* 3. *c. vlt. in fin.* 4. *diſt.* cum aliis *infrà* citandis, quam rationem ſequuntur Doctores *hic*, Dec. & Cagnol. *in d. l. conſilij*, ſed non placet, tum quia obligatio cuiuſque non pendet à neceſſitate quam alius imponit, ſed ab ea, quam ipſe ſibi per propriam voluntatem imponit, *l. ſicut, C. de act.* & *oblig. c. licèt, de voto*, & tam in donatione patet, quàm in aliis contractibus, in quibus conſentiens obligatur, & tamen alij neceſſitatem non imponit, tum etiam quia conſilium fraudulentum obligat, vt habetur in hoc text. & tamen in eo viget ratio gloſſ. quia non imponitur neceſſitas ei, cui præſtatur, & tandem quia licèt conſilium neceſſariò ſit obſeruandum, aliquando adhuc non obligat, vt *infrà* dicetur, nec contrarium probat, *d. l.* 2. *in fine*, ibi, *quia liberum*, quoniam illa verba tantùm reddunt rationem propter quam non obligatur quis ex conſilio, quod non exponitei, cui datur, cùm tamen obligetur ex mandato. Dicendum ergo rationem eſſe, quia cùm conſilium procedat à dictamine rationis, & iudicio intellectus circa ea, quæ agenda ſunt ex D. Thom. 1. 2. *q.* 14. *art.* 1. *cum ſeq.* ſua natura non habet conſenſum ſine quo obligatio non contrahitur, quia nulla obligatio contrahi poteſt abſque conſenſu & complacentia voluntatis vera, vel interpretatiua, per quam quis applicat appetitiuum motum; *l.* 1. §. 1. *in fine*, *ff. de pactis*, *l. obligamur*, *ff. de act.* & *oblig.* vnde ſequitur regulam procedere etiamſi conſilium ex neceſſitate ſit obſeruandũ, vt in ſpecie *cap. vlt. verſ. iubemus*, ibi, *conſilij, de haret.*

2 Declara regulam noſtram non procedere in eo, qui vt peritus in arte officium profitetur, & ita ratione talis officij, vel artis tenetur ad aliquod opus conſilij, id eſt, procedens per modum conſilij ab intellectu, vt ſunt Aſſeſſores, Aduocati, Iudices, & alij, qui obligantur ex iniquo conſilio etiam per imperitiam præſtito, *l.* 2. *in fine*, *ff. quod quiſque iuris*, Butr. Abb. & Felin. *in cap. tua, de homicid.* Nauar. *in man. c.* 25. *n.* 15.

3 In gloſſ. *Nullus ex conſilio*, ibi, *nullus enim tenetur conſilium ſequi, imo explorare, & deliberare debet apud ſeipſum an ſibi expediat necne.* Notatur ad hoc, quod conſilij natura eſt, vt quamvis excitet ad deliberandum, non tamen obliget ad ſequendum, *l. cum pater* 77. §. *mandate*, & *ibi* Bart. *ff. de legat.* 2. *l.* 1. §. *idem Pomponius*, vbi gloſſ. *ff. depoſiti*, Cou. *in cap. quamuis pactum*, *p.* 2. §. 2. *n.* 6. & 7. *verſ. ſecundum*, & *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 1. §. 8. *n.* 3. Garc. *reg.* 10. *num.* 1. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 54. *n.* 25. *cum ſeq.* Gonzal.

ad reg. 8. *Cancel. gloss.* 46. *n.* 56. *cum seq.* Sanch. *de matrim. lib.* 1. *disp.* 34. *num.* 24. cum aliis per me citatis *in tract. Axiom. iuris vsufreq. verbo consilium Axiom.* 55. *num.* 2.

REGVLA LXIII.

Exceptionem obiciens non videtur de intentione aduersary confiteri.

1 EXornant Couar. *var. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 2. *vers. eodem iure,* Anton. Gom. *var. tom.* 3. *c.* 12. *n.* 16. Cacheran. *Pedem. decis.* 178. *n.* 9. Franc. Milaneu. *Sicilia decis.* 3. *n.* 46. *lib.* 2. Bellon. *Genuens. decis.* 38. *n.* 8. *& decis.* 91. *num.* 1. Petr. Greg. *syntagm. iuris, lib.* 21. *c.* 17. *n.* 3. Surd. *dec.* 24. *n.* 5. Alex. Trentacinq. *var. resol. lib.* 2. *tit. de except. resolut.* 2. *n.* 1. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo exceptio, n.* 26. Stephao. Gratian. *Marchia decis.* 19. *n.* 19. Mar. Anton. *var. resol. lib.* 2. *resol.* 50. *n.* 31. Card. Tusch. *pract. conclus. tom.* 3. *lit. E, concl.* 427. ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 85. *n.* 9. vbi *n.* 10. intelligo procedere quoad fundandam intentionem actoris.

REGVLA LXIV.

Qua contra ius fiunt, debent vtique pro infectis haberi.

1 EXornant Cardos. *in praxi iudicum, & Aduocat. verbo factum, n.* 2. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 16. *q.* 17. Brunor. à Sole *in locis communibus verbo factum* 12. Paria enim sunt inualidè fieri, & non fieri, *l. non putauit §. non quavis,* vbi Bart. *ff. de boner. possess. contra tab.* Surd. *cons.* 157. *n.* 13. Rot. *decis.* 345. *n.* 3. *p.* 2. *recent.* ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 174. *n.* 20. Actus enim corruit omissa forma legis, *l. cum hi §. si praetor. ff. de transact. l. traditionibus, C. de pact. cap. cùm dilecta, de rescript. cap. quia propter, de elect. c.* 1. *de rebus Eccles. non alien. lib.* 6. Tiraq. *de retractu conuent.* §. 4. *gloss.* 6. *n.* 31. Surd. *decis.* 268. *n.* 8. Cald. Pereira *de potest. eligend. c.* 7. *n.* 13. Anton. Monach. *Lucens. decis.* 53. *n.* 35. Ioseph. Sesse *Aragon. dec.* 30. *n.* 10. Escob. *de ratiocin. c.* 11. *n.* 19. Ferrer. *in constit. Catalonia, gloss.* 1. *n.* 350: plores per me citati *in tract. Axiomat. iuris vsufreq. verbo actus Axiomat.* 12. *n.* 24.

SVMMARIVM.

1 *Possidentis potior est conditio in pari delicto, vel causa.*
2 *Procedit in materia iustitia, & aliarum virtutum.*

REGVLA LXV.

In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.

1 DEsumitur in quantum agit de delicto, ex *l. cùm part. delictum, ff. hoc tit.* & in quantum dicit de causa ex *l. in pari causa, ff. eod.* exornant citati per me *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 182. *n.* 5. Sanch. *in praecepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 10 *n.* 10. *ad finem.*

2 Et haec regula quòd in dubio, & pari causa melior est conditio possidentis, non solùm procedit in materia iustitiae, vt tenet Maiol. *de irregul. lib.* 5. *c.* 51. *n.* 10. Anton. Perez *certamine* 10. *scholastico, dub.* 2. *n.* 132. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 19. *q.* 10. *& lib.* 11. *c.* 15. *q.* 2. Vasq. 1. 2. *q.* 19. *art.* 6. *disp.* 65. *c.* 3. *n.* 36. *& disp.* 66. *c.* 1. Salas etiam 1. 2. *q.* 21. *tract.* 8. *disput. vnic. sect.* 17. *n.* 152. Sayr. *de censur. lib.* 1. *c.* 16. *n.* 30. *casu* 1. *& in claui Regia, lib.* 1. *c.* 13. *n.* 36. sed etiam in materia aliarum virtutum secundùm Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 40. *sect.* 5. *n.* 15. *& tom.* 2. *de Relig. tract.* 4. *lib.* 2. *c.* 33. *n.* 2. *& tract.* 6. *de voto, lib.* 4. *c.* 5. *à n.* 7. *cum seqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *disp.* 41. *n.* 32. *& d. c.* 10. *n.* 11.

REGVLA LXVI.

Cùm non stat per eum ad quem pertinet quominus conditio impleatur, haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

DEsumitur ex *l. in iure Ciuili* 24. *ff. hoc tit.* & aliis citatis à gloss. *in praesenti,* exornant Coman. *consil.* 38. *circa fin.* Angel. *cons.* 301. *Factum tale, n.* 3. Cephal. *cons.* 8. *n.* 6. Put. *decis.* 19. *lib.* 1. *in correctis,* vbi ait quòd haec reg. non habet locum in conditione potestatiua, Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 223. *n.* 41. vbi declarat dummodo non simus in conditione dependente à mera potestate promittentis, Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo conditio, num.* 7. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. C, concl.* 595. *n.* 32. *cum seqq.* Rot. apud Farin. *decis.* 493. *n.* 3. *&* 6. *p.* 1. *recent.* ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. verbo conditio, Axiom.* 48. *num.* 4.

REGVLA LXVII.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

VIde ad materiam huius reg. Menoch. *de arbitr. casu* 459. 1

SVMMARIVM.

1 *Facere quis potest per alium quod potest facere per seipsum.*
2 *Facere per se videtur qui per aliud facit.*
3 *Professio Fidei potest fieri per procuratorem.*
4 *Professio in Religione fieri potest per procuratorem.*

REGVLA LXVIII.

Potest quis per alium quod potest per seipsum.

DEsumitur ex *l.* 1. *deiecisse, ff. de vi, & vi armata, l. ita §. quod si quis, ff. de administr. tutor. l. si per alium, ff. ne quis eum, l. is damnum dat,* vbi Dec. & Cagnol *ff. de regul. iur. l. non ideo, C. de accusat. cap. mulieres, §. illi verò, de sent. excomm.* ex quibus iuribus vulgò colligitur quòd per se facere videtur, qui per alium facit, exornant Duen. *reg.* 378. *ampl.* 3. Corras. *lib.* 2. *miscellan. c.* 22. Clar. §. *vlt. q.* 38. *n.* 6. Plac. *de delictis, lib.* 1. *c.* 15. *n.* 17. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *c.* 3. *num.* 39. *& l.* 45. *Tauri, n.* 91. Menoch. *remed.* 1. *recup. n.* 407. *& cons.* 1. *n.* 304. Flamin. Paris. *de confid. q.* 28. *n.* 83. *& q.* 31. *n.* 12. Dec. *in tract. crimin. lib.* 4. *c.* 17. *n.* 2. Surd. *cons.* 360. *n.* latè Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 3. *lit. F, concl.* 7.

Vnde prouenit vt etiam Fidei professio, quam prouisi de beneficiis quibuscunque curam animarum habenti 3

habentibus, ac de dignitatibus, & Canonicatibus in Ecclesiis Cathedralibus emittere tenentur iuxta terminos Concil. Trid. *sess.* 24. *de reform. c.* 12. *vers. promiss,* per procuratorem præstari possit, prout arg. huius regulæ resoluunt Nauar. *cons.* 11. *n.* 2. *de iureiur. in antiq. aliàs cons.* 4. *n.* 2. *sub tit. de summa Trinit. in nouis*, Petr. de Ledesma *in summ. tom.* 2. *tract.* 1. *c.* 4. *post* 10. *conclus. diffic.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 1. *q.* 6. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 2. *verbo Fidei professio*, Campan. *in diuers. iuris Canon. rub.* 8. *c.* 3. *n.* 19. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 5. *n.* 7. Ant. Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 21. *cum seq.* Rot. *in vna Vermien. Canonicatus* 13. *Iunij* 1608. coram Card. Sacrato quorum opinionem sequutus fui *in tract. de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 60. *n.* 20. Quidquid absque bono fundamento contrarium tenuerint Nicol. Garc. *de benef. p.* 3. *c.* 3. *n.* 75. Vgolin. *de offic. Episcop. c.* 50. *§.* 16. *n.* 1. & Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 166. *n.* 22. & acriter nimis Fr. Sigismund. à Bonon. *de elect. dub.* 26. quorum fundamentis optimè satisfecit me à eiusdem cauillationibus defendens Massobr. *in tract. de Synodo Episcopi*, *c.* 40. *dub.* 40. secundùm Roman. impress.

4 Hinc etiam infertur professionem in Religione per procuratorem fieri posse, vt per hanc reg. resoluunt Syluest. *verbo Religio* 3. *q.* 15. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 3. *n.* 8. vbi refert quinque conditiones, quæ desiderantur vt procurator nomine absentis profiteri valeat, Fr. Barth. à S. Fausto *in thesauro Relig. lib.* 5. *q.* 217. Fr. Barth. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouit. disp.* 13. *dub.* 3.

REGVLA LXIX.

In malis promissis fidem non expedit obseruare.

1 EX hac reg. iuncto *cap. in malis* 22. *q.* 4. probari videtur promissiones malas, & turpes validas esse ex se, & in illis fidem præstari, & accipi, & obligationem producere, id enim important *in hoc text.* verba *fidem non expedit*; & *in d. cap. in malis*, ibi, *rescinde fidem*, arg. *l. decem* 116. *ff. de verb. oblig. cap. ad dissoluendum, de desponf. impub.* ac per consequens quòd dabatur fidei violatio in actionibus, quì deuiant à virtute, nisi horum iurium auctoritate contrarium statueretur. In cuius rei confirmationem expendi potest *d. cap. in malis*, cùm enim text. ille retulisset duas turpium promissionum classes, alteram illarum, quæ inter homines fiunt, alteram verò illarum eorum, quæ Deo præstantur, prout sunt turpia vota, in prima inquit text. illam rescinde, in secunda vtitur alia phrasi, scilicet, *muta decretum, quod incautè vouisti ne facias*; igitur vt thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quòd licèt promissiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus, secus dicendum sit.

2 Verùm in contrarium est veritas, quia non potest dari periurium in transgressione iuramenti promissorij quando res sub iuramento promissa deuenit à virtute; patet hoc si expendas has transgressiones non alio ex capite esse periuria quando ob violatam fidem sub iuramento præstitam, ac subinde cùm non sit dabilis fidei violatio in iis, quæ deuiant à virtute, fides enim est virtus. D. Thom. 2. 2. *q.* 8c. *art.* 1. *ad* 1. latè Caiet. a. 2. *q.* 113. rectè fit quòd quicquid deuiat à virtute, nequit esse actus fidei, imò cesset eo casu eiusdem fidei violatio, & consequenter periurium. Et ideo iuramentum promissorium de actu qui sine peccato mortali fieri non potest, nullam inducere obligationem, per *cap. si verò, de iureiur.* tenent D. Thom. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *ad* 2. & *q.* 98. *art.* 2. *ad* 1. Cou. *in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 6. *n.* 6. Nau. *in man. c.* 12. *n.* 15. *versi.* 16. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 6. *n.* 1. & *c.* 7. *n.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract. de iuram. lib.* 1. *c.* 14. *per tot.*

3 Quare omissis his, quæ tradunt Abb. *in cap. ult. de pact.* Rip. *in l. si plagy, ff. de verber. oblig.* Ias. *in l. generaliter, ff. eod. tit.* D. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 2. *ad* 2. respondetur regulam nostram, & *d. cap. in malis*, procedere in malis promissis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, videlicet per dolum, metum, vel similem modum peccaminosum, licet enim huiusmodi promissiones valeant mero iure, iuxta text. *in princ. Instit. de except.* ibi. *Palàm est te iure Ciuili obligatum esse non tamen expedit Reip. fidem datam obseruari*; vnde meritò promissoribus iure succurritur per acceptionem, vel alia opportuna remedia, iuxta d. princip. ibi, *sed iniquum est condemnari*; probat *rub. ff. doli mali, seu metus except.* & ita ad argumentum in forma respondemus, quod quamvis verum sit nullam obligationem oriri ex malis promissis, quæ, ex se, & in sui substantia talia sunt, veluti promissio de homine occidendo, vel de mentiendo, aut similis, & in his nulla dabilis sit fidei violatio, vt euincunt quæ dixi *in vers. Verùm*. Secus tamen dicendum est in malis promissis; quæ ex se talia non sunt, sed supposita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licèt mero iure fides data valeat, expedit tamen illam non seruari, iuxta hanc reg. & *d. cap. in malis.*

SVMMARIVM.

1 *Debitoris est electio in alternatiuis.*
2 *Interpretatio in obligationibus sæpe fit in dubio contra debitorem.*
3 *Alternatiuarum plures species recensentur.*
4 *Eligendi facultas in alternatiuis non solùm debitori competit, sed etiam ad ipsius hæredes transit.*
5 *Ius declarandi defuncti voluntatem non transit in hæredem.*
6 *Legatarius legati alternatiui si pendente conditione decedat, electio non transit ad hæredes.*
7 *Debitori alternatiuo non solùm in soluendo, sed etiam in repetendo competit electio.*
8 *Electio in alternatiuis debitori competit etiam perempta alia re ex alternatiuè debitis, itavt vel superstes, vel perempte æstimatio ab eodem præstari possit.*
9 *Debitori in alternatiuis ita electio competit vt etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, declarando, vt n.* 12.
10 *Declaratur text.* in l. huiusmodi 86. §. Stichum, ff. de legat. 1.
11 *Declaratur text.* in l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de verb. oblig.
13 *Eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiuè si expressa facultas concessa sit, putà in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irreuocabilem an variatio licita sit? remissiuè.*
14 *Legatis alternatiuis electio est legatary, & ita creditoris, declarando vt n.* 15.
16 *Principum in gratiis, & beneficiis non est concedentis electio quam gratiam velit concedere, sed potiùs recipientis arbitrium, declarando vt n.* 17.
18 *Actiorum, seu remediorum in alternatiua, electio creditoris est, cui prædictæ actiones competunt, vt. scilicet, quæ voluerit experiatur, non verò debitori tribuitur.*

19 *Promittens in certo termino centum soluere, vel pignoru, aut fideiussores dare, electio spectabit ad creditorem, vt possit vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem præcisè ad debitum soluendum compellere.*

20 *Pœnis alternatiuè impositis an electio ad reum, vel potiùs ad iudicem spectet, ostenditur*, & n. 21.

22 *Reo electio tribuitur in pœnis alternatiuè impositis etiam casu, quo verba ad illum passiuè referantur.*

23 *Promittens Romæ, vel Neapoli soluere, electio non ad promissorem, sed ad creditorem spectabit.*

24 *Alternatiuis ordinis, summarum, temporum, ac similium, & personarum, non procedit hac regula*, & n. 25. & 26.

27 *Alterum adimplere sufficit in alternatiuis.*

28 *Conditionibus desiunctiuo modo comprehensis sufficit altera tantùm pars adimpleri.*

29 *Alternatiuis non solùm affirmatiuè, sed etiam negatiuè conceptis sufficit alterum adimpleri.*

30 *Alternatiua personarum in coniunctiuam resoluitur.*

31 *Alternatiua vbi concipitur per particulam*, seu, *non sufficit alterum adimpleri, declarando vt ibi.*

32 *Alternatiua quoties ponitur inter genus, & speciem, partem, & totum, non sufficit alterum adimpleri.*

33 *Alternatiua legis non sufficit alterum adimpleri.*

34 *Alternatiuis non sufficit alterum adimpleri, quoties lex, verosimilis mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgit iniquitas, si alternatiua in coniunctiuam non resolueretur.*

35 *Alternatiua ordinis non procedit hæc reg. sed necessariò ordo scripturæ seruandus est.*

36 *Alternatiua apposita inter personas honoratas licèt in coniunctam resoluatur, non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo literæ.*

37 *Maioratus institutio cum clausula, vt succedat filius, aut filia maior, est ex ordine scripturæ præferendus filius, licèt iunior, existente filia etiam maiori.*

38 *Maioratum instituendi in filio aut filia Regiam facultatem obtinens, si instituat in filia existente filio an valeat? remissiuè.*

39 *Repræsentatio excluditur quoties ad maioratum alternatiuè vocati fuerint filij, vel nepotes.*

40 *Testator si substituat Titium, aut Seium, tunc censetur priùs vocatus Titius, postea Seius.*

41 *Declaratur text.* in cap. mandato, in fine, de præbend. hoc lib.

REGVLA LXX.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

1 Desumitur prima pars huius reg. ex *l. plerumque* 8. *vers. vlt. ff. de iure dot. l. si in emptione* 34. §. *si emptio, l. si ita* 25. *ff. de contrah. empt. l. si quis, pen. C. de condict. indeb.* §. *hinc autem*, vbi Corras. *n.* 3. *Instit. de actionibus*, cum multis aliis concordantibus, de quibus gloss. *in d.* §. *vers. vlt.* gloss. & Doctores communiter in dictis iuribus, & *in l. Lucio* 23. *ff de legat.* 2. & *in cap. inter cæteras* 4. *de rescript.* notant post antiquiores plura adducentes Euerard. *in loco à natura alternatiuæ, in princ.* Anton. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 11. *n.* 28. Cald. Pereira *de nomin. ac emphyt. q.* 10. *n.* 52. & *de renouat. q.* 18. *n.* 34. *de potest elig. c.* 11. *n.* 29. Surd. *decis.* 318 *n.* 3. & *cons.* 225. *n.* 6. Cott. *in memorab. verbo Alternatiuarum*, Tiraq. *de iure primog. q.* 17. *opin.* 2. *n.* 22. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo debitor, n.* 62.

Ratio verò ex eo deducitur, quia cùm in obligationibus in dubio sæpè fiat interpretatio contra debitorem, ex ratione regulæ *l. veteribus* 39. *ff. de pact. l. quicquid astringendæ, l. stipulatio* 38. §. *in stipul. ff. de verbor. oblig.* & alternatiua dispositio dubia sit, cùm incertum continere dicatur, *l. vbi autem* 75. §. *qui illud, ff. eod. tit.* ideo censebitur debitor in dubio electionem sibi concessisse, & ita minus quàm ei sit possibile se obligasse, iuxta reg. *l. cum de indebito. ff. de probat.* 2

Alternatiuarum plures species à Doctoribus annumerantur habito respectu ad materiam in qua singulæ versantur, septem autem, aut sex post antiquiores constituit Ias. *in l.* 3. §. *non vtique, n.* 1. *ff. de eo quod certo loco, & in* § *huic, n.* 4. vbi Fab. Plat. & Angel. *Instit. de action.* sequitur Mantu. *lib.* 2. *obseru.* 11. *in fine*, Cald Pereira *d. q.* 10. *n.* 51. *in fine*, ex quorum tamen dictis resoluere oportet omnes alternatiuarum species à Doctoribus traditas ad quatuor principales reduci, scilicet personarum, quando inter plures personas alternatiua ponitur, de qua *in l. cùm quidam, C. de verbor. signif.* rerum, cùm inter plures, vt *in d. l. cùm quidam*, §. *fin autem, l cum res* 48. *vers. sed si Stichus. ff de legat.* 1. Locorum vbi inter diuersa loca, vt *in d.* §. *non vtique*, & denique temporum cùm inter plura tempora disiunctiua constituitur, vt *in l. si ita stipulatus* 109. *de verbor. oblig. l. si ita relictum*, § *fin. ff. de legat.* 2. secundùm quas species totidem aliæ mixtæ, nempe locorum, & rerum simul, vt *in d.* §. *non vtique, vers. proinde*; locorum rerum, & personarum, sic de cæteris constitui poterunt; similiterque iuxta materiam subiectam plures aliæ poterunt reperiri alternatiuarum species, videlicet alternatiua pœnarum, cùm plures pœnæ alternatiuè pro eodem delicto imponuntur, vt in terminis *l. quicunque*, vbi notatur, *C. de seruis fugit.* alternatiua remediorum, seu actionum, de qua *in l. rescriptum* §. *si pacto. ff. de pactis*, & similes quibus adde alternatiuam ordinis, quam ponit Cald Pereira *d q.* 10. *n* 52. vt in specie *l. cùm pater* 79. § *à te peto, ff. de legat.* 2 & *in l hæredes mei*, §. *vlt. ff. ad Trebell.* quæ tamen omnes ad prædictas quatuor reducuntur, vt rectè intuenti perspicuum apparebit. 3

His ita præmissis iam amplia primò facultatem eligendi in alternatiuis non solùm debitori competere, sed etiam ad ipsius hæredes transire, similiterque ad hæredes legatarij, vel similium, vbi ad illos electio spectauerit, vt ex text. *in l. si stipulatus fuerim* 76. *in princ. ff. de verbor oblig l. illud* 19. *ff. de opt. leg* notant Doctores *ibid.* in specie Anton. Gom. *d. c.* 11. *n.* 41. Cald. Pereira *d. q.* 10. *n.* 82. *in fine*; quamvis enim facultas eligendi competens nomine alieno, vel in vtilitatem alterius, veluti in fideicommisso, aut aliis bonis relictis vni ex certis personis, quem hæres elegerit, personalissima sit, neque ad hæredes transitura, vt in terminis text. *in l. vnum ex familia* 67. §. *rogo ff. de legat.* 2. nec similiter ius declarandi defuncti voluntatem iuxta gloss. *pen. in fine*, quam Doctores reputant singularem *in l. idem Pomponius scribit* 5. §. *vlt ff. de rei vend.* & vtrobique DD. plures, de quibus Tiraq. *d. retract. tit.* 1. 26. *gloss.* 1. *n.* 76. & *gloss.* 3. *n.* 33. Molin. *de primog. lib.* 2. *c* 4. *n.* 62. & in notabili casu Gam. *Lusit. decis.* 18. vbi Flores Mena *in addit.* plures refert, nihilominus tamen quando electio venit in consequentiam alicuius iuris præambuli iure proprio competentis, seu in proprium commodum, & vtilitatem, vt in nostris terminis, sine dubio in hæredes transmittitur, iuxta text. *in d. l. ff. ita, & in d. l. illud*, qui in hoc casu procedunt, declarant Gom. Molin. & Flores *citatis locis.* Limitatur tamen hæc ampliatio, vt non procedat in legato alternatiuo, quando altera illius pars conditionalis fuerit, tunc enim si pendente conditione legatarius decedat,

deeedat, ficut nec legatum, ita nec electio ad bæredes transibit, iuxta text. *in l. cum illud 25. in fine princ. ff. quando dies leg.* quem extollunt Rom. *sing.* 89. Euerard. *in loco à natura alternatiua, limit.* 5. Corn. *in l. vnic. §. in nouissimo, n. 3. C. de caduc. tollend.*

7 Amplia secundò vt non solùm in soluendo, sed etiam in repetendo debitori alternatiuo competat electio, itavt si vtrumque per errorem ab eo solutum, & alterum repetere possit, ac in repetitione eius, non creditoris sit electio, ita probat text. elegans *l. pen. C. de condict. ind.* & *ibid.* Salicet. Bald. & cæteri scribentes, Bart. *in l. plane 21. & in l. si non sortem, §. si decem, ff. de condict. indeb.* Fulgos. *in l. si pœna 19. vlt. n. 2. ff. eod. tit.* Felin. *in cap. inter cæteras, n. 3. in fine*, post Ioan. Andr. & Imol. *ibi, de rescript.* Duar. *in tit. de condict. indeb. c. 9.* Cujac. *lib. 8. obseru. c. 35.* Non obstant *d. l. planè 21. vers. igitur, & d. l. si non sortem, §. si decem, vers. vlt. de condict. indeb.* vbi prædicta specie creditori retinendi, & soluendi quod velit, non verò debitori electio tribuitur, quia omissa distinctione Accurs. *in d. l. planè, verbo creditoris*, quem *ibi* sequuntur Bart. & Folgos. *d. n. 2.* responderi potest non dubitari *in d. l. planè*, an si duo rei debendi alternatiui, Stichi, v. g. aut Pamphili vtrumque seruum per errorem soluant, in repetitione electionem habeant ad repetendum scilicet Stichum, vel Pamphilum, an verò creditoris sit electio, vt quem maluerit restituat, (quæ nostra est huius ampliationis disputatio) sed solùm in specie illius *l. planè*, agitur de duobus reis debendis alternatiuis (neque enim aliter dici potest propter exempla, & rationem Iureconsulti, quæ in obligatione alternatiua locum habet, iuxta text. *in l. in executione 85. §. pro parte, ff. de verbor. oblig.*) qui rei cum in effectu vnum tantùm seruum, seu vnam drogam, vel denaria mille soluere tenerentur, iuxta reg. *l. 3. §. vlt. ff. de duobus reis*, pariter duos seruos, Stichum scilicet, & Pamphilum, seu drogas duas, aut denaria duo millia per errorem soluerunt, vt satis colligunt ex litera text. & ex text. immediatè præcedenti, ad quem *d. l. planè*, se refert, & principium est quæstionis *in l. si pœna 19. vlt. eod. tit.* vbi similiter agitur de duobus reis quantitatis, qui cùm decem tantùm deberent, viginti persoluerent, vnde quia in prædicta specie ambæ partes repetere non poterant, sicut *in d. §. vlt.* ea ratione de qua in eandem *l. planè*, videlicet quia ab initio partes soluere non poterant, cùm obligatio alternatiua indiuidua sit solutione *d. l. in executione, §. pro parte, l. 2. §. & harum, in fine, de verbor. oblig.* Nec insuper cum pariter & eodem tempore soluissent, locum habere poterat decisio text. *in l. cùm duo 25. l. vlt. §. Titius, ff. de condict. indeb.* vbi pluribus idem debitum soluentibus vltimo soluenti conceditur repetitio, atque ita cùm mutuo se inuicem impedirent, neutri conditio dabatur, meritóque decidit Iurecons. eo casu creditoris, esse electionem, non quòd velit soluere, scilicet, vnum vel alterum seruum (de hoc enim, quod est nostra quæstio, non agitur, ac subinde iuris dispositioni relinquitur) sed cui velit soluere, hoc est cui reo, quia videlicet nec ambo ad partes repetendas, vt *in d. §. vlt.* nec vnus tantùm ad totum condicendum poterat admitti, iuxta supradicta, & hæc videtur mens, & sensus Iureconsul. *in d. l. planè*, licèt Doctores communiter aliter intelligere nitantur.

8 Amplia tertiò electionem in alternatiuis debitori competere etiam perempta alia re ex alternatiuè debitis, itavt vel superstes, vel peremptæ æstimatio ab eodem præstari possit, vt probat Iureconsul. *in l. cum res 47. ad finem principij, vers. sed si Stichus, & vers. qua ratione, ff. de legat. 1.* notant gloss. & Doctores *ibi gloss.* 3. *in l. si Stichus 16. in princ. ff. de verbor. oblig.* Paul. Bart. & Imol. *in l. Stichum 95. in princ. & §. 1. ff. de solution.* Paul. *in d. l. cum res, n. 7.* Anton. Gom. *tom. 4. var. c. 11. n. 40.* Cujac. *in comment. ad Papinian. lib. 28. q. ... ad l. 95. de solution.* qui optimè respondent ad plures textus iuris Ciuilis, qui huic resolutioni obstare videntur, & præcipuè Gom. *relato n. 40.* subdit ideo in specie *l. electio 46. §. si is quem, ff. de noxalibus action.* seruo, & ita re noxali perempta neque æstimationem deberi, & obligationem in totum extingui, quia æstimatio debetur ratione serui principaliter, & ab eo fuit causata, vnde seruo extincto extinguitur etiam altera pars alternatiuæ, nempe æstimationis, quæ ab eo causam, & originem habuit; secus verò quando vtraque res, seu pars alternatiuæ est in obligatione principaliter, & de per se, vt in nostris terminis, quia tunc altera extincta manet præcisè obligatio in alia, iuxta *d. l. Stichum, in princ. & §. 1. l. si Stichum 16. in princ. ff. de verb. oblig.*

9 Amplia quartò in alternatiuis ita debitori electionem competere, vt etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, ita probat text. notabilis *in l. cum qui 138. §. 1 ff. de verbor. oblig.* text. similis loquens de obligatione generis *in l. qui ex pluribus 106. ff. eod. tit.* notant vt vbique Doctores, post Bart. Paul. Imol. Aretin. Duaren. *in d. l. cum qui, §. 1.* plures de, quibus Tiraq. *de retractu, tit. 1. §. 24. gloss. vnica, n. 7. & in l. boues, §. hoc sermone, limit. 29. & limit. 9. num. 9. ff. de verbor. signif.*

10 Non obstant text. *in l. huiusmodi 86. §. Stichum, ff. de legat. 1. & in l. statuliberum, §. 1. in fine, ff. de legat. 2.* vbi in legato alternatiuo facta semel electione non licet debitori, hoc est hæredi, sententiam mutare, quia procedunt in legato, seu quacunque alia vltima voluntate alternatiua, tunc enim neque hæredi, hoc est, debitori, neque legatario, hoc est, creditori facta semel electione licitum esse variare, siue tacitè, siue etiam expressè, quibuscunque verbis electio competat, probant iura proximè citata, sequitur dicens communem Costa *l. 2. select. cap. vlt. n. 7.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 4. n. 35.* Autel. *lib. 1. sent. c. 9.*

11 Nec etiam obstat text. *in l. si quis stipulatus 112. in princ. ff. de verb. oblig.* vbi si in stipulatione alternatiua electio competat creditori, tunc solum permittitur variatio quando concessa fuerit electio per verbum, *volam*, & tunc vsque ad litem contestatam, quia procedit ex eo quòd alternatiuus libellus non admittitur tanquam incertus iuxta *c. 2. de libelli obligat.* iuncta reg. *l. prætor 7. §. quod autem, ff. de iniur.* Vnde postea litem super illa re contestando nouum negotium super eadem contrahere censetur, ex reg. *l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul.* ac subinde vocationi locus non relinquitur, iuxta reg. text. *in l. sicut, C. de action. oblig.* ita in specie declarant Ias. *n. 7. in d. l. si stipulatus*, vbi Alciat. *etiam, n. 7.* Duar. *in d. l. cum qui, §. 1. eod. tit.*

12 Quod tamen vt meliùs percipiatur aduertere oportet stipulatione, seu quacunque alia obligatione alternatiua contractus celebrata circa facultatem variandi differentiam esse constituendam inter eum casum, quo potestas eligendi expressè competit ex pactorum conuentione, & illum in quo tacitè, scilicet ex iuris dispositione, in primo casu quando scilicet expressè competit si talis potestas detur per verbum *volueris*, electione semel facta, amittitur, si verò per verbum *voles*, variatio licita est, vt probat *d. l. si stipulatus, vers. an autem, vbi gloss. 2.* cuius differentiæ ratio desumitur ex verborum vi & proprietate, quæ in contractibus maximè attenditur *l. quicquid adstringendæ, ff. de verbor. oblig.* ita explicat Cujac. & Alciat. *in d. l. si quis stipulatus*, Costa *d. n. 7.* Autel. *d. c. 9. ad fin.* Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib. 7. c. 3. num. 2. in fine.* In secundo

verò easu quando neutro ex his verbis, sed taeitè competit electio, provt in debitore alternatiuo, cui etiamsi id non exprimatur à iure, tamen electio conceditur iuxta nostram regulam, & tunc decidit Iureconf. *in d. l. eum qui* 138. §. 1. *ff. de verb. oblig.* posse debitorem indistinctè variare, reddens rationem, quia diuersa eausa est voluntatis expressæ, & eius quæ inest, quasi apertiùs doceret quòd quamvis si debitori expressè electio daretur, distinctio esset facienda inter verbum *voles*, & *volueris*, tamen si id non exprimatur, quo casu facultas eligendi tacitè inest, vacatio indistinctè licita erit. Cuius decisionis, & differentiæ licèt plures rationes assignent Doctores, quas *ibi*, post alios tradit Alçiat. *num.* 14. vnamque satis congruam censeat Conan. *d. cap.* 3. *num.* 2. ea tamen potior videtur quòd cùm in dubio illa sit interpretatio facienda per quam debitor minus obligetur *d. l. quicquid* 99. *ff. de verb. oblig* cum similibus, & electio tacitè competens debitori possit intelligi concessa vel per verbum, *voles*, vel per verbum *volueris*, potiùs per verbum, *voles*, concessa intelligitur, vt sic iuxta verbi proprietatem variatio admittatur, & debitori minùs præiudicetur, quam resolutionem præsensit Aurel. *d. cap.* 9. *ad fin.* licèt aliàs text. illum interpretetur Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 22. *n.* 14. Vtrùm autem si expressa facultas eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiuè concessa sit, putà in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irreuocabilem variatio licita sit? vide Peralt. *in l. cùm pater*, §. *à filia*, *n.* 89. *ff. de legat.* 2. Valasc. *consult. vlt. n.* 32. *&* 33. Moliu. *de primog. lib.* 2. *c.* 4. *à num.* 35. Flores de Mena *d. q.* 22. *n.* 32. *& in addit. ad* Gam. Lusit. *decis.* 36. *n.* 1. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 10. *n.* 83. *& seq. & de potest. elig. cap.* 2. *&* 3. *à princip. & cap.* 4. *à num.* 20. *cum multis sequentibus.*

14 Limita primò regulam non procedere in legatis alternatiuis, in quibus electionem esse legatarij, & ita creditoris, probant manifestè text. *in l. planè* 24. §. *pen. ff. de legat.* 1. *& in l. si is cui* 19. *in* 1. *part. & in l. Lucio* 23. *ff. de legat.* 2. *& in l. si Titio* 10. iuncto summario Bartoli *ibi*, *ff. de vsuf. leg.* notant plures de quibus Euerard. *in loco à natura alternatiua, limit.* 1. & alij citati à Cald. Pereira *d. q.* 10. *n.* 62. In contrarium tamen vrgent maximè text. *in d. l. si is cui in* 2. *par. l. si ita relictum* 43. §. *vlt. in fine*, *ff. de legat.* 2. *l. Titio* 21. *ff. de vsufr. leg. l. cum res* 49. §. *sed si Stichus, vers. toties*, *l. si quando* 109. §. *vlt. in princip. ff. de legat.* 1. *l. qui concubinam* 29. §. 1. *in fine de legat.* 3. in quibus ferè iuribus agitur de legatis alternatiuis, & tamen electionem hæredis esse, & ita debitoris apertè probant.

15 Vnde in hoc iurium conflictu rem ita componit Accurs. *in d. l. Lucio*, *ff. de legat.* 2. *verbo vendicare*, vel si verba testatoris legantis ad hæredem referantur, ipsius sit electio, & ita procedant *d. l. si is cui in* 2. *part. d. l. si ita*, §. *vlt.* cum aliis *suprà* in contrarium adductis; si verò versùs legatarium dirigantur, ad illum spectet electio, & ita intelligatur *d. l. planè*, § *pen.* cum similibus, de quibus *suprà*. Denique si sumus in dubio, vt si testator simpliciter legauerit electionem legatarij esse, & ita creditoris, iuxta *d. l. Lucio*, & in hoc tantùm casu discrimen constitui putat inter legata, in quibus in dubio ad creditorem, & contractus in quibus in dubio electio ad debitorem pertinet, iuxta hanc reg. cuius discriminis rationem desumit idem Accurs. ex reg. *text. in l. ex testamento*, *ff. de reg. iuris*, aliamque subtiliorem ex Fulgos. ponit Coran. *in d. l. pen. num.* 3. *C. de verb. signif.* scilicet quòd lex præstans legatario actionem personalem, vel rei vendicationem pro legato provt magis elegerit iuxta tex. *in l. cum filius* 76. §. *variis*, *ff. de legat.* 2. quæ rei vendicatio necessariò in rem certam dirigitur *l. si in rem* 6. *ff. de rei vendic.* per consequens eidem legatario electionem etiam circa res alternatiuè legatas concessisse intelligitur, vt ita possit in rem certam, quam voluerit, prædictam rei vendicationem intentare, quod non potuisset, prædictámque electionem eidem abstulisse videretur, si electio hæredi competeret & in manu eius esset quam vellet præstare, quam rationem sentit in proposito Iureconsult. *in l. si seruus* 108. §. *cùm homo*, *in fine*, *ff. de legat.* 1. atque ita prædictam Accus. distinctionem sequuntur Doctores communiter, *ibi*, Bart. *n.* 1. Paul. *n.* 2. Coman. *in princ.* Peralt. *n.* 4. *in fine cum seqq.* Dyn. & Ioan. Andr. *in præsenti*, post Imol. Felin. *n.* 4. *in c. inter cæteras*, *de rescript.* testantur receptam Igne. *in l.* 3. §. *si cum omnes*, *n.* 73 *ff. ad Syllan.* Roman. *in l.* 2. §. *ex his*, *n.* 19. *ff. de verb. oblig.* tradunt Barbat. *n.* 11. & *ibi*, Con. *n.* 3. *in cap. indicante*, *de testam.* Alex. *n.* 3. & alij *in l. qui duos* 20. *ff. de legat.* 1. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 11. *n.* 43. Medera. *animaduersionum iuris*, *c.* 23. *n.* 4. & alibi latiùs explicabimus.

Limita secundò hanc regulam non procedere in 16
gratiis, seu Principum beneficiis alternatiuè concessis, in quibus non concedentis electionem esse quàm gratiam velint concedere, sed potiùs recipientis arbitrium quam velit eligere, notant omnes Doctores per text. *in l.* 2. *C. de castrensib. & min. lib.* 12. ibi, *vltimus forma tertia*, iuncta explicatione glossæ, quam sequuntur & induerunt Platea, & Rebuff. *ibi*, tradunt Balt. Alberic. *num.* 2. & alij *in l beneficium*, *ff. de constition. Princip.* Alex. *num.* 4. Imol. *num.* 2. *in l. qui duos* 20. *ff. de leg.* 1. Felin. post alios *in cap inter cæteras*, *n.* 4. *vers. fallit quartò*, *de rescript.* Euerard. *in loco à natura alternatiua limit.* 5. & plures, quos sequuntur Peralta *in l. Lucio*, *num.* 10. *ff. de legat.* 2. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæst.* 10. *num.* 61.

Quamvis autem prædicta limitatio non ita suffi- 17
cienter probetur ex text *in d. l.* 2. secundùm explicationem Cuiac. *ibi*, in se tamen vera videtur, ex reg. *d. l. beneficium*, cum similibus, in quibus habetur in beneficiis Principum plenissimam semper in fauorem partium esse interpretationem faciendam, ac subinde cessat ratio in qua regula nostra nititur, vt *suprà* in principio ad illam notauimus. Vnde hanc limitationem declarant nonnulli locum habere tantùm in gratiis motu proprio factis, non ita in iis, quæ ad partis petitionem conceduntur, in quibus non recipientis, sed potiùs contendentis electionem esse putant per text. *in cap. si pluribus* 24. *de præbend. hoc lib.* iunctis traditis per Ias. *in l. imperium*, *num.* 13. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* addit. *ad Bernard. reg.* 579. *vers. quarto*, generaliter contendentes quòd in Principum beneficiis ad partis petitionem concessis non lata, sed stricta debet fieri interpretatio, ac subinde cessat ratio *d. l. beneficium*, de qua *suprà*, sequuntur in specie Imol. *d. num.* 2. Aretin. aliter subdistinguens in eadem *l. qui duos*, *ad fin.* Verùm prædicta differentia generaliter vera non est, imò videtur contra text. *in d. l.* 2. *C. de castrens. lib.* 12. ibi, *valuit impetrari*, vbi text. loquitur gratia ad impetrationem partis facta, provt eleganter dictam differentiam reprobans expedit Alex. *d. n.* 4. sequuntur Peralt. & Cald. Pereira *locis proximè citatis*; indistinctè tenentes in vtraque gratia tam Motu proprio, quàm petitione partis concessa electionem ad recipientem pertinere. Nec obstat text. *in d. cap. si pluribus*, iuncta resolutione Iasonis, de qua *suprà*, quia respondetur text. specialiter procedere in gratiis ad beneficia Ecclesiastica; cùm enim in illis strictè, vel latè interpretandis distinctio fiat inter eas gratias, quæ Motu proprio, & illas, quæ ad postulationem emanant, itavt in posterioribus, quia ambi-

tiosæ

tiosæ sunt, & præseferunt quandam petentis ambitionem, stricta fiat interpretatio, *cap. quamvis, in princip. eod. tit. de prebendis, hoc lib.* non ita in prioribus, in quibus ob defectum postulationis prædicta cessat ambitio, sic etiam ex eadem quoque ratione distinctio circa facultatem eligendi erit admittenda, quando tales gratiæ ad beneficia alternatiuè fuerint concessæ, iuxta *d. cap. si pluribus*, cuius distinctio ex prædicta ratione debet explicari. Secus dicendum in aliis gratiis, seu beneficiis, quæ sicut nulla facta distinctione latè interpretanda sunt ex generalitate *d. l. beneficium*, & bene probat *d. cap. quamvis*, si rectè expendatur in regula, quam proponit, & exceptione, quam facit *c. ad audientiam* 12. *de decim.* cum aliis, quicquid contradicant Iaf. & alij, de quibus *suprà*; sic etiam in illia alternatiuè factis electio non datur, iuxta supradicta. Nec obstat text. *in cap. mandato* 10. *illo tit. de prebend. hoc lib. in princ. & vers. si verò*, vbi in gratia alternatiua ad beneficia Ecclesiastica electio non datur, quia respondetur text. procedere in alternatiua ordinis, iuxta ea, quæ *infrà* dicemus.

18 Limita tertiò locum non habere regulam nostram in alternatiua actionum, seu remediorum, in qua electio creditori, cui prædictæ actiones competunt, vt scilicet qua voluerit, experiatur, non verò debitori tribuitur, probant limitationem text. *in l. si seruus* 588. *§. cum homo, in fine, ff. de legat.* 1. *l. cum filius* 76. *§. varis, & ibi gl. verbo electa, ff. de legat.* 2. *l. scriptum* 10. *§. si pacto, ff. de pactis, l. quod in haredem* 9. *§. eligere, ff. de tributor. l. nemo* 43. *vers. quoties, vbi gloss. pen. in fine vers. item dic ff. hoc tit.* cum similibus, deducitúrque primò ex eo, quia cùm alternatiua actionum competat pro maiori securitate creditoris, & in eius fauorem, eidem etiam electio competere debeat; deinde comprobatur ex ratione text. *optimi, in l.* 2. *§. Scaeuola, in fine; aliàs, l.* 3. *vers. alioquin, ff. de eo quod certo loco*, ne scilicet aliàs si debitori electio relinqueretur, in manu ipsius maneret ius, & intentionem actoris perpetuò eludere notant Franc. *in præsenti, n.* 1. Bald. *num. vlt.* Paul. 4. Curt. sen. 8. *& num.* 7. & alij, quos refert & sequitur Padil. *n.* 8. *in l. cùm proponas post, gl. ibi, C. de transact.* Anton. Gom. *tom.* 2. *var. c.* 11. *n.* 42. gloss. & scribentes *in d. §. eligere, & in d. l. nemo, vers. quoties, & in reg. nullus* 20. *sup. hoc tit.* infiniti, de quibus Anton. Gabr. *commun. tit. de action. concl.* 1. *à princ.* latè disputantes an & quando actor, seu creditor vnam tantùm ex pluribus actionibus sibi competentibus teneatur eligere, vel possit plures insimul cumulare, vel denique vna electa ad aliam regressum habere, ad intellectum text. *in d. §. eligere, & in d. vers. quoties*, cum similibus; de quo vltra præcitatos (quia ad præsens non attinet institutum) vide Dyn. & omnes *ibi in d. regul. nullus, gloss. vlt.* & communem *in cap. pen. de relig. domib.* Marian. *in c. vlt. de libelli oblat. n.* 12. *&* 17. *cum seqq.* Lotiot. *de regulis iuris, axiom.* 181. *cum seqq.* Mayn. *lib.* 2. *actionum, c.* 34. *& lib.* 4. *c.* 8.

19 Ex quibus illud Doctores ad praxim deducunt quòd si quis alternatiuè promittat in certo termino centum soluere, vel pignora, seu fideiussores dare, electio similiter ad creditorem spectabit, vt possit, vel pignora suscipere, vel si voluerit debitorem præcisè ad debitum soluendum compellere, quod ex dictis rationibus manifestè sequi putant, eùm enim altera pars alternatiuæ de præstandis pignoribus solùm in fauorem creditoris videatur adiecta pro maiori ipsius securitate, non debet in illius odium retorqueri, quod planè contingeret si debitori electio competeret, in cuius potestate maneret pignora præstando debitum nunquam persoluere contra *reg. d. vers. alioquin, in d. l.* 3. *ff. de eo quod certo loco*, prout ex his & aliis ita notant Paul. *n.* 4. Curt. sen. 9. Iaf. 6. *in d. l. cùm proponas*, vbi Padil. *n.* 9. & fuit originalis doctrina Bart. per text. *ibi in l. quamvis, n.* 2. *&* 3. *ff. de pignorat. act.* quam sequuntur Doctores *ibi*, plures de quibus Tiraq. *de retract. lig. §.* 3. *gloss.* 3. *n.* 16. Gom. *d. n.* 42. Padil. *vbi proximè*, latè Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.* 10. *n.* 53. sic generalitet limitantes regulam nostram, vt non procedat quoties altera pars alternatiuè non fuerit in obligatione, sed tantùm in fauorem creditoris adiecta, prout in proposito. Verùm licèt prædicta communis sententia in praxi omnino sequenda sit, nec ab ea ausus fuerit recedere Alciat. *resp.* 109. in rigore tamen vera non videtur, neque enim prædicta alternatiua fauore creditoris, sed potiùs debitoris videtur adiecta, qua ratione de prædicta communi dubitauit Iaf. *in l.* 1. *num.* 6. *ff. qui satisdare cog.* & arg. text. *in l.* 4. *§. ait prætor, ff. de re iudic.* contrarium constanter tenuere Rip. *ibi in §. si ex conuentione, num.* 4. vbi prædictum textum induxit Dec. *num. vlt. in cap. inter cæteras, de rescript.* Cald. Pereira *num.* 54. *cum seqq. dicto loco*, quicquid communem sententiam defendere, & explicare nitantor Negusant. *de pignorib. membr.* 1. *part.* 5. *num.* 5. *cum sequent.* cuius resolutio confunditur ex adductis per Iaf. Rip. & Cald. Pereira *dictis locis*, cum quibus satisfieri potest fundamentis in contrarium adductis.

Limita quartò regulam nostram locum non habere in pœnis alternatiuè impositis, in quibus electionem non ad reum, scilicet debitorem, sed potiùs ad iudicem spectare contendunt ex decisione text. *in c. quoniam frequenter, §. vlt. vers. si autem, vt lite non contest. l.* 1. *C. de his qui latrones*, & ex eo, quia iudex legis minister censetur, pœnamque delicto commensuratam imponet, reus autem semper minorem eliget; ex quibus hanc limitationem probant *gloss. vlt. in c. sicut, de Iud. & in c. à crapula, de vita, & honest. cleric. & in cap. fraternitatis* 34. *dist.* & vtrobique scribentes, Franc. *in præsenti, n.* 1. Felin. *n.* 5. & Dec. *n.* 9. *in c. inter cæteras, de rescript.* plures de quibus Cald. Pereira *de nominat. emphyt. q.* 10. *n.* 81. & alij citati à Cened. *ad Decretal. collect.* 59 *n.* 4. 20

Verùm hæc limitatio indistinctè vera non est, vt etiam supracitati fatentur, ideóque ex doctrina Bart. *in l.* 1. *vers. expilatores, n.* 2. *ff. de effractorib.* quam sequuntur Abb. Felin. & Dec. *dictis locis*, Clar. *in pract. §. fin. q.* 85. *n.* 6. Menoch. *de arbitrar. q.* 94. *n.* 1. *cum seqq.* & aliis de quibus Cened. *vbi sup.* ac planè Bucearon. *de differ. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.* 207. *per tot.* distinguendum est quòd si verba legis pœnas alternatiuè irrogantis ad iudicem referantur, ipsius erit electio, & ita procedant *d. l.* 1. *C. de his qui latrones, d. cap. quoniam frequenter, §. vlt. l. si fugitiui*, vbi Bald. *n.* 8. *C. de seruis fugit.* cum similibus. Si verò reum respiciunt, veluti soluat centum, vel recedat à ciuitate, ad illum electio spectabit, & ita intelligatur *l. quicunque in princ.* iuncta *gl.* 2. *C. de seruis fugit.* in dubio autem electio sit delinquentis, ex reg. *l. si præses in fine, l. interpretatione, ff. de pœnis*, & in decisione nostri text. iuncta *reg. l. omnem, ff. de iudic.* lex enim duas, vel plures pœnas alternatiuè imponens, altera licet minori, quàm in dubio reum electurum præsumit, contenta esse videtur, & ita cessat argumentum de quo suprà, quod tamen non procedit, quando vtraque pœna fuerit corporalis, arg. text. *in l. aut damnum, in princ. vers. proinde, ff. de pœnis, l. liber homo, ff. ad leg. Aquil.* latè Dec. *n.* 10. *dicto loco*, omnibus satisfacit, quæ in contrarium poterant adduci. 21

Ampliatur autem supradicta vt reo electio tribuatur etiam casu, quo verba ad illum passiuè referantur, 22

veluti patiatur hanc, vel illam pœnam, vt per Dec. *d. n.10. & in d.l.si fugitiui,n.96.* Menoch. *n.5.vbi suprà,* quicqoid contradicat Abb. *d. loco per text.in d.c.sicut, iuncta gloss.vlt.de Iuda.* quod tamen nihil obstat, quòd cùm in altera parte alternatiuæ agat de excommunicatione, quæ à iudice imponi debet, eodem etiam modo altera pars est intelligenda, nempe quòd à iudice priuatio, de qua *ibi* fiat arg. *l.1.*cum *ibi* notatis, *ff. de rebus dub.* declarat Dec. *d.n.10.* Menocb. *num.6.vbi proximè.*

23 Limita quintò regulam nostram non procedere in alternatiua locorum, cùm videlicet quis promisit Romæ, vel Neapoli soluere, tunc enim electionam vbi petatur non ad promissorem, sed potiùs ad creditorem spectare probat expresè text. *in l. 2. §. Scæuola, vers. quia aliàs l.3.in princip.ff.de eo quod certo loco,* reddens rationem, qoia aliàs concessa electione debitori in manu ipsius esset, an deberet, quod iura non permittunt, notant latè explicantes Bart. *ibi n.7.* Salicet. *n.1. & 2.* Ias.& Paul. *n 4.* Fulgos. *n.1 in fine,* Socin. post alios *in c.dilectis,n.28.de foro compet.* Duaren. *in d.tit.de eo quod certo loco,c.3.* Mayn. *lib.4.action.c.3.* Quæ quidem limitatio procedit etiam in alternatiua mixta rerum & locorum, itavt si quis promittat soluere Romæ, vel Neapoli decem, vel Stichom, non tantùm loci vbi petatur, sed etiam rerum electio ad creditorem spectet *d.l.3.vers.proinde,* vbi notant Paul. *num.vlt.* Ias. *n.5.* dicentes esse singulare, vt in consequentiam electionis loci creditor etiam rerum electionem habeat ex ratione, de qua Iureconsul. *ibi,* tradit Mayn. *d.c.3.vers.idemque iuris.* Vnde si creditor in proposito alteram tantum rem præcisè petat, non dicetur plus petere, sic limitato text. *in §.plus autem, Instit. de action.* quæ tantùm procedunt in simplici alternatiua rerum, cuius diuersitatis rationem nititur assignare Mayn. *vbi proximè* Illud tamen aduertere oportet quòd licèt creditori detur electio locorum vbi petat, debitori tamen competit electio vbi soluat ante petitionem creditoris, id est, antequam creditor petendo in altero loco eligat, *d.l.3. vers. & generaliter,* vbi Bart. *n.9.* Bald. *n.6.* Duaren. & Mayn. *d.c.3.in princ.*

24 Limita sextò regulam nostram non procedere in alternatiua, quam vocant ordiuis, vt dicam commodiùs *infrà n.25.*

25 Limita septimò in alternatiua summarum, & temporum, ac similium, in quibus affectio non datur, vt per text. *in l.si ita relictum 43.§.fin ff de leg.2.* resoluit Cald.Pereita *de nomin. emphyt.q.10.n.80.* in illis enim cùm vnum tantùm, scilicet quod minus est, in obligatione esse censeantur, iuxta *l. si stipulatus 12.l.inter stipulantem 83.§.si stipulantem, l.si ita 69.ff.de verbor. oblig.* nullatenus alternatiua suum effectum operari, aut electio propriè verificari potast, quæ non nisi inter duas saltem res versatur, ex reg. text. *in l.si tibi 8. §.1.ff.de opt.leg.* Auendan. *de exequend. mand p.1.c.19. num.22.*

26 Limita octauò in alternatiua personarum, de qno latiùs dicemus *infrà n.36.cum seq.*

27 *Sufficit alterum adimpleri.*] Desumitur ex *l.in eo 111. §.vbi verba, ff. illo tit.* idémque probant *l.si heredi 5. vers.si disiunctim, ff.de condit. instit. l.cùm pupillus 78. §.1.ff.de condit. & demonstr.c.inter cæteras 4.de rescript. §.pen.Instit.de hered.Instit.* cum aliis citatis à gloss. *hîc, & in d. §.vbi verba,* & vtrobiqne scribentes, tradunt Doctores *in l.si is,qui ducenta, §.vtrùm.ff.de rebus dub. & in l.pen.C.de verber.signif.* Rebuff. *in l.sapè 53.ff.illo tit.* vbi Alciat. *num.10. cum seqq.* Cott. *in memorabil. verbo alternatiuarum electio,* & alij plures, de quibus Gar. Falcon. *reg.22.in princ.* Doén. *reg.435.* Accedit & illa ratio quòd vbi in alternatiua dispositione altera tantùm pars adimpletur, & verborum proprietas sustinetur, & natura eiusdem dispositionis seruatur.

28 Amplia primò hanc regulam in hac secunda parte, vt procedat in conditionibus disiunctiuo modo comprehensis, in quibus vt dispositio verificetur sufficere alteram tantùm adimpleri, siue casuales, siue potestatiuæ sint, probant *d.l.si heredi 5.ff.de condit.instit.l.cùm pupillus 78.§.1.ff.de condit. & demonstr. d. §.pen.Instit. de hered.instit.* notant gloss. & Doctores *eisdem locis.* Non obstant *l.sub diuersis 51. in princ. vers. legato, l. quod traditum 86.ff.de cond.& demonst.* vbi conditionibus separatim & disiunctim eidem legato adscriptis non sufficit alteram, sed necessarium est nouissimam conditionem adimpleri, quia respondetur non agere de conditionibus disiunctiuo, seu alternatiuo modo in legato conceptis, de quibus *hic,* sed potiùs de diuersis conditionibus separatim, id est, in diuersis testamenti partibus eidem legato adscriptis, sic explicandum est verbum *disiunctim,* hoc est, separatim, de quo *in d.l. sub diuersis.*

29 Amplia secundò regulam procedere in alternatiuis non solùm affirmatiuè, sed etiam negatiuè conceptis, vt exempla tradendo probat text. *in l.si quis ita stipulatus 129.vers.atsi sit.ff.de verb.oblig.* notantque Doctores communiter *ibi* ex Ias. *num vlt.* Dyn. *n.5.* & Franc. *n.1.* Ioan. Andr. *hîc,* quicquid in alternatiuis negatiuis hanc regulam limitent Aret. *n.12.* Abb. *n.2.* Bellam. *in fine, in d.cap.cæteros,* Cagnol. *in d. §. vbi verba, num vlt.* existimantes in illis oportere vtrumque non fieri Nec pro illis facit text *in l.si res qui ducenta, §.cùm ita, & §. vtrùm, ff.de reb.dub.* quia omissa resolutione Zaz. *in d. §. ea lege, à n.2.* distinguendum est quòd si agatur de obligatione inducenda, & stipulatione committenda, quemadmodum in affirmatiuis sufficit alteram fieri, ita in negatiuis sufficit alteram non fieri, *d. vers. at si sit, d.§.cùm ita, in princip. d.§.vtrùm, vers.nam cùm ita.* Si verò de obligatione non inducenda & stipulatione non committenda tractetur, sicut in affirmatiuis requiritur quòd vtrumque fieri oporteat, & hoc intendunt text. *in d.§.cùm ita, & in d.§.vtrùm,* exemplisque propositis clarum erit, quicquid hac in re Doctores illi iuribus suis scriptis tenebras potius quàm lumen addiderint, tradit post Imol. *ad fin.* Felin. *n.16.* Dec. *n.6. in d.c. inter cæteras,* eleganter Madeira *animaduersionum.c.24. per tot.*

30 Limita primò hanc regulam non procedere in alternatiua personarum, quæ in coniunctiuam resolui probat expresè text. vbi exempla referuntur, *in l.1.C. de verb. signif.* post alioa Ias. *ibi n.2.* plures de quibus Euerard. *in loco à natura alternatiu. vers. secundò, limit.1.* Garc. Falcon. *d.reg.22. num.1.* Maynet. *in d.§.vbi verba, n.3.* Rebuff. *in d.l.sapè, vers. secundò, ff de verbor. signif.* & alij quibus Crass. *receptarum sent. §. legatum, q.66.num.vlt.*

31 Limita secundò non procedere, quoties alternatiua concipitur per particulam *seu,* quam non distinguendi, sed potiùs copulandi, & augendi vim habere probari videtur, ex text. *in l.si quis ita 22.iuncto vers.hoc enim, ff de auro & arg.leg.* vbi gloss. & scribentes, *gl.4. in c. Ego Ludouicus 63. dist.* plures de quibus Cou. *in d §. legatum, q.66.n.2.* Mayner. *in d l.in eo, §.vbi verba, n.8. ff. hoc tit.* Verùm quia hæc limitatio secura non est ex multis, de quibus post alios Couar. *vbi proximè,* Madeira *animaduersionum c.22.* dici potest dict *seu.in d.l. si quis ita,* ideo non distinguere, sed copulare, quia non inter res legatas, sed potiùs inter demonstrationes legati gratia ampliandi à testatore fuit interposita, vt intelligit Madeira *vbi suprà,* & videtur sentire Menoch. *de success.progressu, §.27.n.21.*

Limita

32 Limita tertiò, vt locum non habeat quoties alternatiua apponitur inter genus & speciem, partem & totum, vt per text. in l. sæpè 53. vers. & cùm diximus, ff. de verber. signific. tradit Bart. communiter receptus in l. 1. ff. de rebus dub. & plures de quibus Euerard. in dicto loco à natura alternatiuarum, limit. 5.

33 Limita quartò in alternatiuis legis, vt sunt illæ, quibus in progressu suorum responsorum Iureconsulti vtuntur, vel quibus aliquando leges, vel statuta concipiuntur, has enim sæpè in copulam conuerti, & sæpè non posse in alterutra parte effectum sortiri contendunt, vt patet ex text. in l. pen. vers. quemadmodum, C. de verb. signif. l. vbicunque, in fin. ff. de fideiussoribus, expenduntque etiam text. in l. Quintus 1. vers. planè, iuncta gloss. verbo quæ, ff. de auro, & arg. leg. cum aliis, de quorum tamen intellectu, & vera resolutione in hoc articulo post Cyn. in d. l. penult. n. 4. agunt Bart. in d. l. si is, qui ducenta, §. vtrum. n. 1. & 3. ff. de rebus dub. Mayner. in d. §. vbi verba, n. 17. latè Madeira animaduers. c. 21.

34 Limita quintò, vt non procedat quoties lex, verisimilis mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgeret iniquitas si alternatiua in coniunctam non resolueretur, vt videre licet in specie l. generaliter in princ. C. de instit. & substitut. l. Lucius, la 2. ff. de hered. instit. tradunt latè hanc limitationem, illorum iurium intellectum disputantes vltra scribentes ibid. Sociu. in l. si is qui ducenta, §. vlt. col. 1. & 2. ff. de rebus dub. & cons. 52. col. 1. & 2. vol. 1. Alex. in l. Gallus, §. quidam rectè, num. 6. ad fin. vbi Bart. n. 4. & Ias. 23. ff. de liber. & posthum. Mayner. in d. §. vbi verba, n. 18. & 19. Tiraq. in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, n. 42. de reuocand. donat. Xuar. ad leges Regni, alleg. 27. vers. sed audio, Mench. de success. progressu, §. 4. n. 7. in fin. & n. 8. Bellon. lib. 3. supput. c. 9. Madeira animadu. c. 33. per tot. & alios citatos à Garc. Falcon. reg. 22. num. vlt. apud quos videbis an prædictæ leges fauore tantùm liberorum, vel etiam in extraneis locum habeant, quibus adde Peregr. de fideicom. art. 13. n. 31. & 34. & art. 17. n. 8.

35 In gloss. In alternatiuis, ibi, sunt tamen quædam, &c. Probat gloss. iuncto text. quem citat in alternatiua ordinis (quæ tunc dicitur quando apponitur inter plures res, seu personas inter quas cadit ordinata affectio) non esse locum huic regulæ iam in prima quàm in secunda parte, sed necessariò ordinem scripturæ seruandum esse, idem probant text. in l. hæredes mei, §. vlt. ff. ad Trebel. & alij, de quibus gloss. notant Felin. num. 4. & Rip. n. 50. in cap. inter cæteras, de rescript. Euerard. dicto loco à natura alternatiuarum, limit. 4. Cald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. n. 52.

36 Vnde licèt aliàs alternatiua apposita inter personas honoratas in coniunctam resoluatur l. pen. C. de verbor. signif. non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo literæ, l. cùm pater, §. pen. ff. de legat. d. l. hæredes mei, §. vlt. tradunt latè scribentes vtrobique, Bald. in d. §. pen. Rip. in d. §. vlt. col. 3. Fortun. in l. Gallus, §. quidam rectè, col. 6. Alexand. ead. l. §. etiamsi parente, col. pen. ad fin. ff. de liberis, & posthum. Ias. in d. l. pen. n. 2. Pelaëz de maioratib. p. 2. in initio, n. 34. & seq. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 6. num. 7. & quoad substitutionem notant, & declarant Peregr. de fideicom. art. 18. num. 24. nouissimè Fusar. de substit. q. 476. n. 77. & 78.

37 Indéque inferunt Doctores ad maioratum in quo si dicatur, succedat filius, aut filia maior, asserunt ex ordine scripturæ præferendum esse filium, licèt iuniorem existente filia etiam maiori, de qua quæstione latè Anton. Gom. in l. 40. Tauri, n. 62. Couar. lib. 3. var. c. 5. n. 5. Gam. Lusit. decis. 337. n. 11. cum seq. vbi Flores de Mena in addit. Idémque etiam admittendum putant in emphyteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, cuius tamen contrarium in Portugalliæ regno seruari asserit Gam. decis. 260. n. 2. quicquid aliud sentire videatur Cald. Pereira d. n. 52. in fine.

Inferunt etiam ad resolutionem quæstionis vtrum 38
vigore regiæ facultatis instituendi maioratum in filio, aut filia, valeat in filia, existente filio instituere, de qua latè Pelaëz de maiorat. p. 1. q. 16. n. 4. & q. 15. n. 20. Molin. de primog. Hispan. lib. 2. cap. 1. n. 35. cum multis sequent.

Sic illorum Iurium decisionem notant Doctores ad 39
excludendum repræsentationem quoties ad maioratum alternatiuè vocati fuerunt filij, vel nepotes, iuxta celebrem doctrinam Cumani per text. ibi, in l. hæredes mei, §. vlt. quam post Couar. & ab eo citatos pract. cap. 24. n. 4. vers. septimò, probat Valasc. de iure emphyt. q. 50. n. 29.

Quid autem dicendum sit quando testator vocat 40
alios per alternatiuam, hoc modo, substituo Titium, aut Seium, & tenendum est Titium censeri priùs vocatum, postea Seium, l. cùm pater, §. pen. ff. de legat. 2. l. hæredes mei, §. vlt. ff. ad Trebel. Roman. cons. 35. num. 1. Ruin. cons. 162. n. 8. & cons. 193. n. 9. lib. 1. quos referunt, & sequuntur Cephal. cons. 656. n. 35. Fusar. de substit. q. 476. num. vlt.

In ead. gloss. ibi, Eo lib. de præbendis, cap. mandato, in 41
fin. Intellige hunc textum procedere ex eo, quia similiter ordo literæ seruandus est quando alternatiua ponitur inter personas inter quas verosimiliter maior datur ratio grauaminis in priores, quàm in posteriores. ex doctrina Ias. in l. pen. n. 2. vers. tertiò, C. de verb. signif. quæ coniectura in proposito reperitur eo ipso, quòd mandatum ad ipsum Episcopum dirigitur, & priùs in sua collatione grauatus proponitur, quod ampliabis cum gloss. vlt. ibi.

Regvla LXXI.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multò magis admittendus.

DEsumitur ex l. inuitus, §. cui damus, ff. hoc tit. & ex 1
l. 1. §. qui superficiem, ff. de superficieb. exornant Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. 8. n. 2. vbi limitat, Surd. cons. 377. n. 45. Federic. de Senis cons. 90. num. 3. vers. dixi, Alexand. cons. 62. In causa, n. 6. & 7. lib. ... Card. Tusch. pract. concl. tom. 3. lit. E, concl. 374. per tot. Vnde qui habet actionem vt aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem vbi liberetur, Fulgos. cons. 186. col. pen. vers. postremo, Alexand. cons. 47. Visis instrumentis, in fin. lib. 3. cum aliis per me adductis in tract. Axiom. iuris vsufrequent. Axiom. 85. n. 1. & 2.

Regvla LXXII.

Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.

DEsumitur ex l. quod iussu alterius, ff. hoc tit. exor- 1
nant Menoch. remed. 1. recup. possess. n. 407. Surd. cons. 360. n. 19. Tusch. pract. concl. lit. F, concl. 7. Quod enim facimus, per nostros procuratores, per nosmetipsos facere videmus, Roman. cons. 94. Visis, n. 3. vers. ea enim, Card. Tusch. d. concl. 7. n. 3.

In gloss. Perinde. Notatur ad hoc, quòd consensus 2
per procuratorem præstitus non est propriè, sed fictè, & interpretatiuè consensus contrahentium, vt per Dyn,

Dyn.hic n.6.Bart.in l.ſi is,qui pro emptore, à n.57. ff de vſucap. & plures alij, quos refert, & ſequitur Tiraq. ad leges connub.gloſſ.6.verbo conſentement,n.2·. & ideò Ziler.in conſiliis matrimonial.conſ.83.n.13.ait quodammodo videri præſentes, qui per procuratorem adſunt.

Regvla LXXVIII.

Factum legitimè retractari non debet, licèt caſus poſtea eueniat, à quo non potuit inchoari.

1 DEſumitur ex l.in ambiguis,§.1.ff.hoc tit.& aliis iuribus citatis à gloſſ. in præſenti, exornant Tiraq. in tract.ceſſante cauſa,limit.12.n.15.cum ſeqq. Couar.in cap.quamuis pactum, p.2.§.1.n.7. verſic. quartò, bene Bald.in l. ſi Gaudentius 6, C. de contrah. empt. vbi cum Bart.in l pluribus,§.et ſi placeat; ff.de verb oblig. diſtinguit. quòd vel res deducitur ad impoſſibile tempus fiendi,& non vitiatur ſi erat perfect: per prius, vt in l. patre furioſo,ff.de iis,qui ſunt ſui.aut euenit ad poſſibile tempus eſſendi,& vitiatur ad not.in l Vranius ff.de fideiuſſ. refert Burat.deciſ.106.n.11.& 12.

Regvla LXXIV.

Quod alieni gratioſè conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

1 EX hac reg. vulgò colligitur quòd priuilegia, & diſpenſationes per quas dum aliquid gratioſè conceditur, ius commune pro parte corrigitur, de caſu ad caſum ſimilem,de perſona ad perſonam,& ita in exemplum, vel conſequentiam non trahuntur, iuxta reg. quæ in argumentum hoc tit.c.1.ad fin de filiis Preſbyt.hoc lib.c.ſanè 9.de priuil.l.1.in fin.ff.de conſtit.princ. tradunt Alex.in l.non tantum,ff.de re iud. Iaſ. in l.vlt.à n.38.ff. de conſtit.princ.Rebuff.in praxi tit.de differ inter reſcriptum,& priuilegium, à n.6. iunctis iis, quæ dixi in collect.ad d.c. ſanè,& ad reg priuilegium, ſup hoc tit.& ad reg.cui licet 53.eod.tit. Ratio eſt, quia cùm priuilegia, & diſpenſationes præmiſſa per ſuperiorem cauſæ cognitione concedantur,gloſſ.recepta in c.requiſitis,§ niſi rigor 1.q.7. & ius ſingulare conſtituant l.ius ſingulare, ff. de legib. meritò ſuperior, qui cauſæ cognitionem præmiſit tantùm ſuper caſu expreſſo voluit in eo ſolùm ius ſingulare conſtituere, & conſequenter deficit omnino voluntas illius quoad caſus ſimiles eandem, vel maiorem rationem habentes, inde contra ſuperioris intentionem nequeunt inferiores ſuper aliis cauſæ cognitionem adhibere, nec ius illud ſingulare velut ius commune extendere, idque intendit text. in d.cap. ſanè.

Regvla LXXV.

Fruſtrà ſibi fidem quis poſtulat ab eo ſeruari cui fidem à ſe præſtitam ſeruare recuſat.

1 EXornant Panorm.conſ.61.Videtur primò,col.2.lib.2. Rom.conſ.204.pro diſcutienda veritate,col.2.verſic. ſecundò,& idem probatur,& conſ.517. In caſu propoſitæ quæſtionis, col 1. Barbat. conſ.36.Sapienter ſcripſit Propheta.col.12.verſic. præterea pondero, Corn.conſ.343.In cauſa vertente, col.2. verſ his tamen non obſtantibus, Tiraquel.l.13.connub.gloſſ.1.p.a3.n.42.

2 In gloſſ. Fruſtrà. Notatur ad hoc quòd fides non ſeruatur ei,qui eandem fidem frangit, l.eum qui,§.1.ff. de inoff.teſtam. l.quæro 56. §.inter locatorem, ff. locati,l. qui fidem, ff de tranſact. l.cùm proponas 21. ad fin. vbi gloſſ.vlt. Bartol.Bald.& Alexand.C.de pactis, cum aliis adductis per Roland.conſ.57.n.21. & ſeq. lib.1.Tiraq. de retractu tit.2.§.3.gloſſ.vnic.num.19. Ioſeph.Ludou. tom.3.commun.opin tit.de probat.concl.vnic.verſ.qualibet enim,pag.473. Menoch. conſ.1 n.364. Surd. conſ.359. n.9.Chriſtoph.de Pace in ſchol.ad leges ſtyli,l.41.n.26. Seraph de priuileg.iuram prin.74.n.154.Cardoſ.in praxi iudicum,& Aduocat.verbo fides,n 2. Farin.in praxi criminn.p.1.q.29.n.65.Card.Tuſch pract.concl.tom.3.lit.F, concl.337.Alex.Trentacinq.var.reſol.lib.3.tit.de verb. oblig.reſol.2. iunctis iis,quæ cumulaui in tract.Axiom. iuris vſufreq.verbo fides.

Regvla LXXVI.

Delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare.

1 PEr hanc reg. vulgò tradi ſolet Monaſterium non teneri de depoſito illo, quod culpa Religioſi eſt deperditum, aut deterius effectum, niſi quatenus res depoſita in Monaſterij vtilitatem conuerſa fuerit, quod ſcilicet ex illa factum eſt locupletius, vt per Molin.de iuſtit.tract.2.diſp.525.col.antepen.verſ.non ſolùm,Leſſ.de iuſtit.lib.2.c.27.dub.3.n.12.qui bene addit idem dicendum eſſe ſi depoſitum ſit apud Abbatem, quia neque ex delicto peculiaris Abbatis tenetur Monaſterium, refert Sanch. in præcepta Decalogi, tom.2. lib.2.c.14.n.29.

Regvla LXXVII.

Rationi congruit vt ſuccedat in onere, qui ſubſtituitur in honore.

1 ERgo à contrario ſenſu quem quis non honorat grauare non poteſt,vt per text.in l.ab eo,C.de fideicommiſ.tradunt Molin. de primog.lib.1.c.1.n.8. & lib.2. c.4.n.15.cum ſeqq. Peregr.de fideicom.art.33.n.3. Card. Mantic.de coniect.vltim.volunt.lib.8.tit.1.n.33.Menoch. conſ.707.n.1.Surd.de aliment.tit.8. priuileg.14.n.1.& conſ.236.num.16. Benedict.Pinel. ſelect.iuris interpret. lib.1.c.1.n.13.Cald.Pereira quæſt forenſ.conſ.31.n.3.

Regvla LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter neceſſitatem aliquando ſunt conceſſa.

1 DEſumitur ex l.quæ propter neceſſitatem, ff.hoc tit.& faciunt multa, quæ tradidi in tract. Axiom. iuris vſufreq. verbo neceſſitas, Axiom.157.n.1.

2 In gloſſ. In argumentum ibi,& nota ex hac regula illud generale,&c.Notatur ad hoc,quòd neceſſitatis cauſa ceſſante ceſſat quod ob cauſam ſtatutum eſt, vt per Tiraq.ceſſante cauſa, p.1 n.184.& 185.

3 In ead.gloſſ.ibi, Quod verum eſt circa facienda.&c. Notatur ad hoc, quòd regula hæc procedit circa facta non facienda,vt per Tiraq.d.tract.limit.12 n.3.

Regvla

REGVLA LXXIX.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.

1 DEsumitur ex *l. nemo plus, ff. hoc tit.* & ex aliis citatis à gloss. *in præsenti*, exornant Ioseph. Sesse Aragoniæ *decis.* 188. *n.* 15. & 23. Pichard. *ad princ. Instit. ad acquisit. per arrogat. n.* 49. Surd. *cons.* 126. *num.* 31. Cæs. Argel. *de contradict. legitimo, q.* 9. *n.* 58. Rot. *decis.* 686. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 160. *n.* 2. Nemo enim dat quod non habet, vt per hanc reg. tradunt Ioan. de Imola *cons.* 8. *num.* 6. & *cons.* 40. *per tot.* Anchar. *cons.* 318. *In quæstione, n.* 4. & 5. Thom. de Thomass. *in floribus legum, reg.* 191. Surd. *cons.* 194. *n.* 17. & *cons.* 247. *n.* 10. & *cons.* 265. *n.* 6. Cæs. Argel. *de contradict. legitimo, q.* 5. *n.* 28. Anton. Monach. *Bononien. decis.* 19. *n.* 4. Franc. Molin. *de ritu nuptiarum, lib.* 3. *q.* 10. *n.* 19. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. D, concl.* 17. & alij per me citati *in tract. Axiom. iuris vsufreq. verbo dare, Axiom.* 64. *à n.* 1. *cum seqq.*

REGVLA LXXX.

In toto partem non est dubium contineri.

1 DEsumitur ex *l. in eo quod plus*, 111. & *ex l. in toto* 114. *ff. hoc tit.* cum aliis citatis à gloss. *in præsenti*, & *in reg. plus semper, hoc eod. tit.* vbi latè dixi, exornant Couar. *lib.* 1. *var. c.* 2. *ex n.* 5. & *cap. vlt. n.* 7. citati ab Alphan. *collect.* 82. Ant. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 9. *n.* 4. Menoch. *de arbitrar. casu* 47. *n.* 6. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 8. *lit. T, concl.* 336. *per tot.* vbi *n.* 6. limitat quando totum constituens in partes diuersas est diuisum, & distinctum, quia tunc vnaquæque pars per se stat, secus quando sunt indiuisæ, vide quæ latè resolui *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 215.

REGVLA LXXXI.

In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus.

1 EXornant Corn. *cons.* 89. *Viso prædicto, n.* 12. *lib.* 3. & *cons.* 83. *Circa primum, n.* 2. *lib.* 4. & *cons.* 181. *n.* 11. *lib.* 3. vbi loquitur in generali commissione, Surd. *cons.* 73. *num.* 17. Card. Tusch. *pract. concl. tom.* 3. *lit. G, concl.* 31. *n.* 2. vbi cum Corn. *cons.* 176. *n.* 22. *lib.* 2. extendit in generali mandato. Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 106. *n.* 14. Nunquam enim quis præsumitur velle comprehendere sub generali dispositione illud de quo specialiter disponere non potuisset, Roman. *cons.* 155. *n.* 2. *vers. nec refragatur*, Card. Tusch. *d. lit. G, concl.* 31. *n.* 16.

REGVLA LXXXII.

Qui contra iura mercatur, bona fidem præsumitur non habere.

1 VVlgò allegatur hæc reg. ad hoc quòd contrahens sine solemnitatibus à iure requisitis, & in dolo præsumptu, & mala fide, vt per Menoch. *remed.* 15. *recup. possess. num.* 179. & *de præs. lib.* 5. *præsumpt.* 130. *n.* 33. & *lib.* 5. *præsumpt.* 3. *n.* 76. & *cons.* 314. *n.* 6. Menoch. *illustr. c.* 81. Farin. *in praxi crimin. p.* 3. *q.* 89. *n.* 83.

Notari etiam solet ad hoc, quòd errans in iure præsumitur in dolo, vbi ius contrauenit, vel actui resistit, vt per Mascard. *de probat. concl.* 640. *n.* 2.

REGVLA LXXXIII.

Bona fides non patitur vt semel exactum iterum exigatur.

DEsumitur ex *l. bona fides, ff. hoc tit.* cum aliis citatis à gloss. *in præsenti*, exornant *l.* 6. *in fin. tit.* 3. *p.* 5. Tiraq. *de retractu lig.* §. 29. *gloss.* 4. *n.* 13. Afflict. *Neapol. decis.* 150. *n.* 19. & 20. 1

REGVLA LXXXIV.

Cùm quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

ALlegari vulgò solet hæc regula ad hoc, quòd prohibitum vna via non censetur alia permissum, *l. quod dictum, ff. de pactis, l. cùm hi*, §. *si cum iis, ff. de transaction. l. athletas*, § *ait prætor, ff. de infam. l. si quis*, §. *minor, ff. qui, & à quibus, l. illud, ff. ad leg. Aquil.* Surd. *cons.* 301. *n.* 75. D. Barb. *in l. cùm prætor*, §. *vlt. n.* 235. *ff. de iud.* Menoch. *cons.* 285. *n.* 41. Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 193. *n.* 1. Prohibitum enim directè non potest fieri per interdictum, *l. Seius, & Augerius*, vbi Bart. *ff. ad leg. Falc. l. scire oportet*, §. *si mater, ff. de tutor. & curat.* Menoch. *de præs. lib.* 4. *præs.* 189. *num.* 82. Surd. *decis.* 21. *n.* 4. Bellet. *disquis. cler. p.* 1. *tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis*, §. 7. *n.* 6. Ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. Axiom.* 193. *n.* 5. 1

REGVLA LXXXV.

Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur.

DEsumitur ex *l. contractus, ff. hoc tit.* & *ex l.* 1. §. *si conueniat, ff. depositi, l. lege, ff. de pactis conu. l.* 1. *C. commodati*, exornant Castr. *cons.* 472. *Viso supradicto, in princ. lib.* 1. & *cons.* 145. *Videndum est, in fine*, & *cons.* 219. *in causa qua vertitur, col.* 1. *vers. contractus autem, lib.* 2. Petr. de Gregor. *de concess. feudi, p.* 3. *q.* 1. *vers. ex præmissis*, Menoch. *cons.* 52. *n.* 58. & *cons.* 477. *n.* 3. Pichard. *ad* §. *si quis alium, num.* 2. *Instit. de inutilib. stipulat.* Surd. *cons.* 383. *n.* 6. Cald. Pereira *de renouat. emph. q.* 31. *n.* 19. & *quæst. forens. c.* 38. *n.* 1. Octau. Glorit. *resp.* 7. *num.* 61. Seraph. *decis.* 787. *num.* 2. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo contractus, num.* 12. Tusch. *pract. concl. tom.* 2. *lit. C, concl.* 980. Rot. apud Farinac. *decis.* 669. *n.* 4. *p.* 1. *recent.* vbi quòd à partium conuentione recipit formam contractus, & *decis.* 415. *n.* 4. *ead. p.* 1. *recent.* vbi ampliat etiamsi fuerit conuentum vltra, vel præter naturam contractus, refero ego ipse *in tract. Axiom. iuris vsufreq. verbo contractus, Axiom.* 57. *n.* 1. 1

REGVLA LXXXVI.

Damnum quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis imputari.

DEsumitur ex *l. quod quis ex sua culpa, ff. hoc tit.* casum ponit gloss. *ex l. emptor fundi, C. de euict.* vbi 1

dicitur

dicitur quòd si emptor in iudicio non fuit, te euicta de euictione non agit contra venditorem, quia sua culpa res euicta videtur, de quo Marant. *de ord. iudic. p. 6. memb. 3. in princ.* Perez *ad tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 194.* Moli. *in emporio iuris, p. 1. tit. 9 in prelud. num. 40. vers. septimus*, D. Barbos. *in l. 2. §. fin. n. 41 ad fin. & n. 42. ff. solut. matrim. & in l. venditor, n. 7. ff. de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Infamibus porta non pateat dignitatum.*
2 *Infamia quid sit, & quomodo contrahatur, & de multiplici eius genere, remissiuè.*
3 *Infamia iuris non solum impedit prasici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis.*
4 *Infamia facti licèt repellat quem à dignitatibus habendis, non tamen repellit ab obtentis.*
5 *Infames iuris vt patiantur eosdem effectus, quos ipsamet iuris infamia parere solet, oportet quòd sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, & sententia declaratoria condemnati.*

REGVLA LXXXVII.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

1 Exornant Gregor. Lop. *per text.* ibi, *in l. 7. tit. 6. p. 7.* Cooar. *in c. quamuis pactum, p. 1. §. 7. n. 3.* & alij plures per me citati *de offic. & potest. Episcop. part. 2. alleg. 43. per tot.*

2 In gloss. *Infamibus*, ibi, *de infamia autem quid sit, & quomodo contrahitur, & de multiplici eius genere*, &c. De his omnibus satè egi *d. alleg. 43.*

3 In gloss. *Dignitatum*, ibi, *non solùm impedit, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis*, &c. Ita de infamia ioris tradunt Cou. *pract. c. 19. n. 5. col. 5.* Nicol. Garc. *de benef. p. 7. c. 8. n. 33.* Tiraq. *de nobilit. c. 8. n. 7. & c. 15. n. 30.* D. Barbos. *in l. cum prator, §. vlt. n. 182. ff. de iudic.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 28. n. 27.*

4 Ego ipse *d. alleg. 43. n. 19.* Nam infamia facti licèt repellat quem à dignitatibus habendis non tamen repellit ab obtentis, vt obseruant Henriq. *in sum. lib. 13. c. 38. §. 3. in med.* Campan. *in diuersor. iuris Canon. rub. 18. c. 18. n. 5. in fine*, Nicol. Garc. *d. c. 8. n. 35. & 36.* vbi *n. 7.* subdit id procedere in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales, quia in eis non est text. hoc dicens.

5 Illud autem aduertere oportet, quòd vt ioris infames patiantur eosdem effectus, quos ipsamet ioris infamia parere solet, oportet quòd sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, secundùm Farin. *in praxi crimin. p. 2. q. 59. n. 5. & num. 18.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 48. sect. 1. n. 8. & 9.* Sayr. *de censur. lib. 7. c. 11. n. 3.* Moisef. *in summ. Theologie moralis, tract. 6. c. 8. n. 12.* Fr. Sigism. à Bononia *de elect. dub. 86. n. 1. vers. ad hanc*, ac proinde sententia declaratoria de crimine famoso, quod infamet, condemnati, vt ex Rotæ decisione dixi *d. alleg. 43. n. 14.* & me citato in illo loco tradiderunt Homobon. de Bonis *de examine Eccles. tract. 1. 2. c. 3. q. 7. suppos. 2.* Fr. Sigism. à Bononia *d. dub. 86. n. 6.* de quo tamen sententia vbi infamia prætexto illios incorsa prætenditor, constare debet, ita vt non sofficiat si testibos probaretor iatam fuisse secundùm Lanfranc. *in c. quoniam contra, n. 72. de probation.*

REGVLA LXXXVIII. & vlt.

Certum est quòd is committit in legem, qui verba legis complectens contra legis nititur voluntatem.

Desomitur ex *l non dubium, C. de legib.* vbi habentor hæc eadem verba. Ratio est, quia mens magis debet attendi quàm verba, *l. 3. C. de liber. prater. l. quoniam indignum, C. de testam. c. quanto 26. de priuileg.* Sigism. Scac. *de appellat. q. 4. n. 21.* Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarra, n. 19.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 1. n. 11.* Verba enim se habent vt corpus, & soperficies, ratio verò ac mens, vt spiritus & anima, Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloss. 48. n. 56.*

FINIS.

ADDENDVM.

CAP. Fideli, vnic. de Summa Trinit. *post num. 1. supr. pag. 3.*

Hanc Decretalem celebrem, contra errorem potissimum Græcorum, qui negant Spiritum sanctum à Filio quoque procedere, dicit Pegna *ad Eymeric. in Direct. Inquisit. part. 1. comment. 2.*

COLLECTA

COLLECTANEA DOCTORVM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Clementinarum ex professo, vel incidenter scripserunt.

IN PROOEMIVM CLEMENTINARVM.

SVMMARIVM.

1 *Clementinarum libros quis ediderit, & Glossis illustrauerit, ostenditur.*
2 *Iuris appellatione venit ius municipale.*
3 *Partium ex conuentione quando aliquid fieri debet secundùm ius, intelligitur secundùm leges Regni.*
4 *Consuetudo venit appellatione iuris.*
5 *Arbiter si habeat potestatem terminandi causam de iure, potest pronuntiare secundùm consuetudinem.*
6 *Fieri dicitur de iure, quòd fit secundùm consuetudinem.*
7 *Papa vnde dicatur.*
8 *Papa dicitur quasi Pater Patrum.*
9 *Priuilegia, quæ per se dantur, id est, non per viam legis, non promulgantur.*

1 CLEMENS Papa V. natione Gallus, Prouincia Vasconia diœcesis Burdegalensis anno 1305. Romanus Pontifex creatus non modò in Concilio Viennensi, sed etiam ante, & post ipsum Concilium plurimas Constitutiones edidit, quas cùm & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere, vt decreuerat, non potuisset, illas Ioannes XXII. eius successor promulgauit, & deinde ipsas Ioan. Andreas Bononiensis Glossis illustrauit.

2 In gloss. *Vel municipale*. Notatur ad hoc, quòd iuris
appellatione venit ius municipale, vt per Menoch.
cons. 95. *n.* 92. Peregrin. *de fideicommiss. art.* 25. *n.* 53. Fusar.
de subst. q. 477. *n.* 54. quos refero ego ipse *in tract. de*
appellat. verbor. vtriusque iuris significat. appellat. 123.
3 *n.* 2. & ideò quando ex partium conuentione aliquid
fieri debet secundùm ius, intelligitur secundùm leges
Regni, ac proinde secundùm ius municipale, vt per
Mart. *in votis nouiss. decis. voto* 154. *n.* 4. Steph. Gratian.
discept. foreas. c. 99.
4 Notatur etiam ad hoc, quòd appellatione iuris venit
consuetudo, sicuti docent Menoch. *vsufrequent. c.* 3. *n.* 2.
5 Bertaz. *de clausulis instrum. claus.* 4. *glos.* 35. *n.* 2. Vnde
euenit vt si arbiter habeat potestatem terminandi causam de iure, potest pronuntiare secundùm consuetudinem, vt docent Duen. *reg.* 57. *in princip.* Mich. Grass.
6 *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 3. *tit.* 26. *n.* 85. *pag.* 355. De
iure enim dicitur fieri quod fit per consuetudinem; Tiraq. *in tract. le mort, in præfat declar.* num. 5.

In gloss. *Papa*, ibi, *id est, admirabilis*. Notatur ad hoc, quòd Papa deriuatur à dictione Græca Papè, quod est interiectio admirantis, & verè admirabilis, quia vices Dei in terris gerit; ita Archid. *in cap. quia Sacerdotes, n.* 2. & 10. *q.* 1. Syluest. *in summ. verbo Papa*, Petrarch. *de vita sollicit. lib.* 2. *sect.* 3. *c.* 18. Nau. *de spoliis, c. clericor.* §. 2. *n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 1. *num.* 23. Isidor. Moscon. *de maiest. militant. Eccles. part.* 1. *cap.* 1. *pag.* 21. Ego ipse *in tract. de iure Ecclesiast. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 1. 7

In ead. gloss. ibi, *Etymologia verò nominis, id est, Pater Patrum*. Ita Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Gonz. *d. glos.* 1. *n.* 49. & *seq.* Isidor. Moscon. *citato loco*. Ego ipse *d. c.* 2. *n.* 3. 8

In gloss. *De cætero*, ibi, *nisi dicas aliud in priuilegio simpliciter dato*, &c. Notatur ad hoc, quòd priuilegia, quæ per se dantur, id est, non per viam legis, non promulgantur, vt per Bart. *in l. leges, num.* 1. *C. de legib.* Felin. *in c.* 1. *n.* 7. *versic. tertia limitatio, de constit.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 7. *art.* 6. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 23. *quæst. vlt.* Salas *de legib. lib.* 3. *c.* 24. Vtrùm autem scientia aliorum, quibus præiudicat, necessaria sit? vide scribentes *in c.* 2. *de constit. lib.* 6. vbi Felin. 7. Dec. *à n.* 17. aliàs *à n.* 42. *in* 1. *lect.* Bero. *à num.* 28. Ias. *in l. vltim. à n.* 39. *ff. de constit. princip.* Molin. *de primog. lib.* 2. *c.* 7. *n.* 68. Menoch. *de arbitrar. casu* 185. *à n.* 30. Salas *d. sect.* 5. Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *disput.* 36. vbi plenissimè ad hoc sex refert opiniones. 9

In Librum I. Clementinarum.

De Summa Trinitate, & Fide Catholica.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Mysteria Christi fatetur Pont. & approbat Euangelium Ioannis.*
2 *Anima intellectiua est vera, & propria hominis forma.*

3 *Paruulis in Baptismo infunduntur gratia, & virtutes.*

4 *Anni inchoantur, & computantur secundùm loci consuetudinem.*

5 *Perusij, & Padua anni à Natiuitate Domini inchoantur.*

6 *Crux an habuerit quatuor genera lignorum? remissiuè.*

Clem. Fidei. Vnic. *Clem. V.*

1 ATETVR mysteria Christi, & approbat Euangelium Ioannis, reprobátque ac hæreticam indicat doctrinam, quæ habet quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ verè, & per se humani
2 corporis non sit forma. Hanc Decretalem commentatur eleganter Pegna *ad Eymeric. in directorio Inquisit. comment. 3. part. 1.* vbi citat plures Doctores.

§. Ad hoc.

3 Probat paruulis in baptismate infundi gratiam, & virtutes, ita Petr. de Ledesma *in sum. p. 1. vbi de Sacramento Baptismi, c. 9. concl. 3.* Chamerot. *de Baptismo, c. 6. dub. 2. & 3.* Azor. *instit. moral part.... lib. 4. c. 34. q. 1. vers. octaua, & lib. 8. c. 2. q. 2.* Bonacin. *de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 7. n. 2. cum seqq.*

4 In gloss. *Et tempore*, ibi, *& ab hac Incarnatione computant quidam annos Domini*, &c. *alij à Natiuitate.* Ideo seruandam esse consuetudinem loci, & secundùm eam annos inchoandos esse meritò dicit Specul. *in §. 2. de instr. edit. in vers. subsequenter*, sequitur Bart. *in*
5 *auth. vt prap. nomen Imper. n. 12.* dicens in Tuscia annos computari ab Incarnatione, Perusij verò à Natiuitate, Imol. Alex. & Ias. *de diuisione, in princ. ff. solut. matrim.*
6 Dec. *in c. 1. de relig. domib. lib. 6.* quo loci ait Paduæ esse consuetudinem annos à Natiuitate inchoari, prout eos refert Bertaz. *de claus. instrum. claus. 1. gl. 2.* & latè Camil. Borrel. *in summ. omnium decis. tit. 14. de consuetud. n. 103.*

7 In gloss. *Cruci*, ibi, *fertur etiam Crucem quatuor genera lignorum habuisse*, &c. De hoc vide latè Fr. Iayme Bleda *in libro, quem inscripsit Hispanico sermone, milagros de la Cruz en el tratado de la Cruz, c. 1.* Iacob. Gretser. *de sancta Cruce, tom. 1. lib. 1.*

De Rescriptis.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Abbates, & Præsidentes alicui administrationi quando possint auctoritate literarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum.*

2 *Iudex delegatus cognoscere potest vtrùm sua sit iurisdictio si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa.*

3 *Constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione.*

4 *Frequentioris vsus ratione posita non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes.*

Clem. Abbates. I. *Clem. V.*

1 ABBATES & Præsidentes alicui administrationi ad tollendas fraudes contra *cap. statutum, de rescript. in 6.* non possunt auctoritate literarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum, nisi vbi, & coram quibus sunt subditi immediatè; vel nisi vbi conuenirent, si haberent specialem administrationem talium beneficiorũ, quamuis illa beneficia sint de mensa Abbatis; si verò aliquem contra dispositionem huius text. vexauerint, iudex apud quem vexatur, condemnabit Abbatem in expensis, & omnis processus contra præmissa habitus est ipso iure irritus. Colligunt ex Ordin. Lap. Panorm. Paul. de Elcazar. Anch. Zabar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 78.* Alagona *in compend. pag. 29.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Coram quo vexatio fiet, &c.] Notatur ad hoc, quòd iudex delegatus cognoscere potest vtrùm sua sit iurisdictio, si opponatur nullam habere iurisdictionem in causa, vt per Surd. *cons. 286. n. 6.* Cabet. *Lusit. decis. 41. n. 2. p. 1.* D. Barb. *in l. si quis ex aliena, n. 112. ff. de iudic.* 2

In gloss. *Præsidentes*, ibi, *idem si denominetur*, &c. Ergo constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione, secundùm Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 303. C. de reuocand. donat.* 3

Et in ead. gloss. ibi, *Sed quia id rarum, hoc frequentatum, ideò de Religiosis loquitur.* Notatur ad hoc, quòd posita ratione frequentioris vsus non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minùs frequentes, vt per Tiraq. *de retract. lign. 9. 20. n. 6.* Surd. *decis. 19. n. 3.* Sanch *de Matrim. lib. 9. disp. 14. num. 16.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 21. n. 20.* D. Barbos. *in l. cùm prætor, in princ. n. 51. ff. de iudic.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 4. n. 15.* 4

SVMMARIVM.

1 *Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis licèt obedientiarius, delegari possunt à Papa, non autem officialis foraneus, & Prior claustralis.*

2 *Vicarius generalis Episcopi potest à Sede Apostol. dari delegatus, idem in Vicario Episcopi electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, & in Vicario Capituli Sede vacante.*

3 *Prior Conuentualis potest dari delegatus à Sede Apost.*

4 *Prior Conuentualis quis dicatur, ostenditur.*

5 *Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apost.*

6 *Priori claustrali delegatio fieri non potest*

7 *Prior claustralis quis dicatur, ostenditur.*

8 *Religiosus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis an possit à Sede Apost. dari delegatus, & 0. 9. & 12.*

9 *Monachis, ne iudices esse possent prohibitum erat ante* cap. statutum.

10 *Qualitates duæ quando concurrunt, quarum vna nocet, altera prodest, ea, quæ nocet debet præualere.*

11 *Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam dignitatem habere censetur.*

13 *Monachus ex legitima dispensatione factus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis non potest esse delegatus Pontificis.*

14 *Officiales duo Episcopi vbi sunt, & delegatio fit simpliciter Officiali, & alter ex illis est principalior illi soli censetur facta commissio.*

15 *Commissio vbi fit Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.*

16 *Vicarius Episcopi dicitur Officialis.*

17 *Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Papæ.*

18 *Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt*

possun iudices esse delegati, & constitui executores gratiarum beneficialium.

19 *Vicarius Episcopi confirmati, nondum tamen consecrati, capax est delegationis Apost.*

20 *Beneficium Regulare collatum à Prælato potest ab eo ad illius nutum & libitum reuocari.*

21 *Vicarius Episcopi potest in Conseruatorem deputari.*

22 *Priores, & Guardiani Conuentuales non possunt in Conseruatores deputari,* & n. 23.

24 *Subscriptiones faciat ius.*

25 *Papa ex certa scientia Monacho causam committit, expresso scilicet nomine monachatus.*

Principis de certa scientia an necessarium sit quòd constet in rescripto, vel sufficiat quòd aliunde probetur per testes? remissiuè.

Clem. Et si principalis. II.

1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis, licèt obedientiarius, delegari possunt à Papa, Officialis verò foraneus, seu Prior claustralis non. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panot. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. p. 79.* Alagona *in compend pag. 30.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Principalis Officialis Episcopi*, &c.] Notatur ad hoc quòd Vicarius generalis Episcopi potest à Sede Apost. dari delegatus, ac proinde mandatorum & gratiarum Apostolicarum deputari executor, vt per Steph. Gratian. *discept. forens. c. 106. n. 28.* Menoch. *cons. 51. n. 33.* Sbroz. *de officio Vicarij, lib. 2. q. 23. n. 6.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 4. n. 6.* vbi *à n. 14. cum seqq.* ampliat in Vicariis nominatis à Prælatis inferioribus habentibus Episcopalem, & ordinariam iurisdictionem, latè ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 54. n. 122. cum seqq.* vbi *n. 137. & seqq.* ampliaui ad Vicarium Episcopi electi, & confirmati, licèt nondum consecrati, & ad Vicarium Capituli Sede vacante, refert me citato, Massobr. *de Synodo diœcesana, c. 4. dub. 13. à n. 10. vsque ad n. 16.*

3 *Aut Religiosus Conuentualem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Prior Conuentualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. cap. 20. propè fin.* Massobr. *dict. tract. de Synodo diœces. cap. 4. dub. 13. n. 40.* hic enim propriè dignitatem habere di-
4 ficitur, & est ille, qui Conuentui Religiosorum præficitur cum administratione bonorum, iurium, & iurisdictionis in iis quæ regulam concernunt, de quibus agit text. *in cap. nullam 18. q. 2.* vbi Nan. *à n. 4. & in cap. nisi essent de prabend. & in Clem. 1. §. caterùm, de statu monach.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. Regularia benef. n. 4.* Corras. *de Sacerdot. part. 4. cap. 3. num. 4.* Petr. Gregor. *syntag. lib. 18. cap. 18.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell gloss. 8. num. 113.*

5 *In Officiali tamen foraneo*, &c.] Notatur ad hoc, quod Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apostolicus, vt docent Sbroz. *de Vicario Episcopi, l. 2. q. 22. n. 13.* Flores de Mena *d. q. 4. n. 6. cum seqq.* Ego ipse *d. alleg. 54 n. 139. cum seqq.* & me citato Massobr. *d. c. 4. dub. 13. à n. 18.*

6 *Aut Religioso Monasterij sui Priore claustrali*, &c.] Notatur ad hoc quòd Priori claustrali delegatio fieri non potest, vt per Azor. *citato loco*, & Massob. *d. dub. 13. n. 40.* Sanch. *in pracepta Decalog. tom. 2. lib. 6. c. 13.*
7 *num. 75.* Sunt enim illi, quos Subpriores, vel Vicarios nuncupamus, quia monasterio, & claustro præficiuntur cum administratione iurisdictionis tantùm circa ea, quæ ad claustrum, & regulam monachalem spectant, de quibus agit text. *in cap. cùm monasterium, vers. Prior, de statu monach. gloss. verb. Prioratus in Extrauag. Execrabilis, de praben. inter communes*, Selu. *de benef. p. 1. q. 2. à n. 41.* Rebuff. *d. tit. Regularia beneficia, n. 5.* Petr. Greg. *res benef. c. 10. num. 22.* Azor. *d. c. 20.* Gonzal. *d. gloss. 8. n. 114.*

Quæstio est autem controuersa vtrùm Religiosus 8
Ecclesiæ Cathedralis Regularis possit à Sede Apost. dari delegatus? non enim agimus quando Summus Pont. ex certa scientia id facit, quia tunc etiam simplici monacho potest causa à Sede Apost. committi, seu delegari, vt constat ex text. *in cap. cùm olim 14.* ibi, *Abbatibus, & F. Monacho, de priuileg.* & ex resolutis per Vant. *de nullitatibus, tit. ex defectu iurisdictionis delegata, n. 79.*

In qua Doctores communiter post Calderin. re- 9
soluunt commissionem non valere, vt multis probant Archid. *num. 1. in fin.* Ioan. Andr. *statim in princip.* Anchar. *num. 2. quæst. 2.* Franc. *in prin num. 5.* & Domin. *num. 3. in d. cap. statutum, de rescript. in 6.* Felin. *in cap. causam, qua num. 4. de iudic.* Ludou. Gom. *in d. cap. statutum, num. 32. de rescript. lib. 6.* Duen. *reg. 78.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 270. num. 6.* Massobr. *de Synodo diœces. c. 4. dub. 13. num. 30.* Ex pluribus rationibus, eaque præcipuè, quia ante dictum *caput statutum*, prohibitum erat Monachis, ne iudices esse possent, iuxta *cap. de prasentium, & ibi, gloss. verbo defensor 16. quæst. 1.* iuncta generali reg. text. *in c. 1. & in cap. clericis, vers. iubemus, ne clerici, vel monachi*, quia mortui sunt mundo, & velle non habent, nec nolle, & sine Prælati sui licentia actum aliquem legitimum, aut ciuilem exercere non possunt, nec consentire electioni, *cap. si Religiosus 27. de elect. lib. 6.* nec suscipere executoris officium, *cap. 2. de testam. eod. lib.* aut procuratoris, *Clem. Religiosus, de procurat.* cum multis aliis, quæ latè prosequitur Iacob. de Graff. *in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 5. à num. 112.* Azor. *instit. moral part. 1. lib. 12. cap. 11.* Quare noua Constitutio *d. cap. statutum*, quæ facta est ad restringendas iudicum à Sede Apost. delegatorum commissiones, requirendo in eis plures qualitates, non sustulit prohibitionem, seu impedimentum procedens in monachatu, quemadmodum etiam in habente dignitatem non sustulit impedimentum minoris ætatis, vt omnes notant *in eodem cap. statutum*, & vltra illos resoluunt Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 270. n. 7.* D. Barbos. *in lib. cùm prator, §. vlt. num. 60. ff. de iudic.* Massobr.
de Synodo diœces. cap. 4. dub. 11. Facit etiam, quia 10
quando concurrunt duæ rationes, quarum vna nocet, altera prodest, ea quæ nocet debet præualere, iuxta text. *in l. si quis in graui, §. vlt. cum seqq. ff. ad Sylan. l. 3. ff. de suspect. tutor.* & in impedimentis si duo concurrant, vno sublato alterum remanere optimè probat text. *in §. affinitatis*, ibi, *alia ratione, &c. Instit. de nupt.* commendat Valasc. *cons. 60. num. 6.* & multi citati à Garc. Falcon. *reg. 78. num. 2.* licèt igitur in Religioso Canonico Cathedralis concurrat ratio Canonicatus, quæ potens est vt ei fieri possit delegatio, cùm tamen in eo reperiatur altera monachatus, quæ impedit, hæc attenditur & præualet.

Contrariam tamen sententiam tenet Abb. *in d. cap.* 11
cùm olim 14. n. 13. priuil. & latiùs *in d. causam qua, n. 9.* & in eius sententiam videtur magis inclinare Dec. *ibi à n. 4.* sequitur Vant. *d. tit. ex defectu iurisdictionis delegata, n. 82.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 124. art. 1.* & hanc esse veriorem profitetur Ludou. Gom. *in d. c. statutum, n. 32.* & tenet Sanch. *in pracep. Decal. tom. 2. l. 6. c. 13. n. 83.* mouentur ex auctoritate huius Clem. dum decidit sufficere vt valeat commissio facta Religioso à Sede Apost. quòd in eo reperiatur qualitas, quæ sufficit

in Clerico sæculari, veluti quòd Prior sit conuentualis, atque ita dignitatem habeat, iuxta text. *in d. cap. statutum*, sed Religiosus Canonicus Cathedralis habet dignitatem, quæ sufficit, iuxta eundem text. ergo etiam illi fieri potest commissio: & facit quia Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam, dignitatem habere censetur, vt argum. text. *in cap. quamuis, de prabend. in* 6. multis adductis probat Gom. *in d. c. statutum à n.* 24. Rot. & plures alij, de quibus Gonz. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 2. *n.* 39.

12 Verùm à communi recedendum non existimo, & ad oppositionem Abb. respondetur cum Felin. & aliis pro communi adductis negando in proposito argumentum de Abbate, aut Priore Conuentuali ad Canonicum: nam Abbatibus, & aliis administrationem plenam habentibus iure communi prohibitum non erat, quòd iudices esse possunt, vt docuit *gloss.* 1. *in d. c. de præsentium* 16. *q.* 1. ex ratione, quam reddit, quòd alteri subiecti non sint, & consequenter ad Canonicum Regularem, vel aliàs Monachum, qui iure antiquo prohibitus erat, & Superiori subiectus est, sine cuius licentia velle non habet, nec nolle, trahenda non est, vt benè resoluit communis.

13 Ex quibus deducitur Monachum ex legitima dispensatione factum Canonicum Ecclesiæ Cathedralis sæcularis non posse esse delegatum Pôtificis, vt tenent Felin. *in d. cap. causam qua num.* 5. Rimin. iun. *cons.* 403. *num.* 9. *vol.* 4. quicquid dicant Gamb. *de offic. Legati à latere, lib.* 8. *cap. vltim. à num.* 31. & Sanch. *d. cap.* 13. *num.* 83.

14 In gloss. *Principalis*, ibi, *quid ergo si plures Officiales in solidum habet Episcopus*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi sunt duo Officiales Episcopi, & delegatio fiat simpliciter Officiali, & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio, vt per Squillante *de priuileg. cleric. c.* 2. *n.* 201. *in princ.* Sbroz. *de offic. vicar. lib.* 2. *q.* 62. *n.* 3. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 27. *n.* 36. vbi etiam ex Bellam. *in cap. quoniam Abbas, n.* 4. & *ibi* Imol.
15 *n.* 5. *de offic. deleg.* tradit in simili quòd vbi fit commissio Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.

16 In gl. *Officialis*, ibi, *alibi Vicarius*. Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi dicitur Officialis, secundùm Menoch. *cons.* 51. *n.* 38. Sanch. *d. disp.* 27. *n.* 29. & alios quos citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appell.* 174. *n.* 1.

17 In gloss. *Episcopi*, ibi, *ergo secus in Officiali Archidiaconi, vel inferioris ab Episcopo*. Notatur ad hoc quòd Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Apost. sequuntur *hîc* Cardin. 14. *q.* 12. Imol. *n.* 19. Bonif. *n.* 30. & resoluunt Sbroz. *de Vicario Episcopi, lib.* 2. *q.* 23. *n.* 8. Ego ipse *de officio & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 54. *n.* 141. & me citato *in illo loco*, Massobt. *de Synod. diœces. c.* 4. *dub.* 13. *n.* 20. quidquid dicant Sanch. *d. lib.* 8. *disp.* 27. *n.* 34. & Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 14.

18 In eadem gloss. ibi, *Sed quid de Officiali, quem dat Capitulum Episcopali sede vacante*, &c. Notatur ad hoc quòd Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt iudices esse delegati, ac proinde exequutores gratiarum beneficialium, quæ expediuntur in Romana Curia, vt per Menoch. *cons.* 320. *n.* 42. Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 4. *n.* 11. Sanch. *d. disp.* 27. *n.* 32. Ego ipse *d. alleg.* 54. *n.* 137. & me citato Massobt. *d. dub.* 13. *n.* 16.

19 In ead. gloss. ibi, *& idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati*. Notatur ad hoc quòd Vicarius Episcopi confirmati, nondum tamen consecrati, capax est delegationis Apostolicæ, vt per Pauin. *de potestate Capituli sede vacãt. p.* 2. *q.* 10. *n.* 6. Sbroz. *de Vicario Episcopi, p.* 2. *q.* 23. *n.* 4. Sanch. *d. disp.* 27. *n.* 55. Ego ipse *d. alleg.* 54. *n.* 138. & me citato Massobt. *d. dub.* 13. *num.* 15.

20 In gloss. *Per electionem*, ibi, *qui remoueri potest ad nutum sui maioris*, &c. Notatur ad hoc quòd beneficium Regulare collatum à Prælato potest ab eo ad illius nutum & libitum reuocari, vt per Nauar. *comm.* 4. *de Regular. n.* 22. *vers. ex quibus facilè, & n.* 23. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 9. *q.* 8. *& p.* 2. *lib.* 3. *c.* 26. *q.* 12. 13. *&* 14. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *quæst.* 34. *art.* 2. Sanch. *in præcepta Decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 111.

21 In gloss. *Delegatus*, ibi, *quid dices de Conseruatore*, &c. Hæc gloss. videtur tenere Vicarium Episcopi posse in Conseruatorem deputari, quæ licèt in hoc dubia resideat, cùm in fine dicat quòd eius dictum eget declaratione, tamen hanc partem sustinent *hîc* Abb. *n.* 17. Ioan. Pichard. *cons.* 52. *n.* 33. *inter consilia Menochij*, Pauin. *d. quæst.* 10. *n.* 6. Sbroz. *dict. lib.* 2. *q.* 27. *n.* 4. *cum seqq.* Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 19. *n.* 4. Massob. *d. dub.* 12. *n.* 11. declara tandem iuxta ea, quæ dixi *de officio, & potestate Episcopi p.* 3. *alleg.* 106. *num.* 13. vbi etiam *n.* 15. ex decreto 22
Sacræ Congregat. negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ, resoluo Priores, & Guardianos Conuentuales minimè in Conseruatores deputari.

23 In gloss. *Foraneo*. De materia huius glossæ dixi latè *ad c.* 2. *limit.* 3. & *per tot. de consuet. lib.* 7.

24 In gloss. *Claustrali*, ibi, *ex quarum subscriptionibus patet*, &c. Notatur ad hoc quòd subscriptiones faciunt ius, vt per Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 48. §. 3. *num.* 33.

25 In gloss. *Obseruari*, ibi, *nisi id fieret ex certa scientia Principis*, &c. Ergo Summus Pontifex ex certa scientia Monacho causam committit, expressè scilicet nomine Monachatus, vt fecit *in d. cap. cùm olim* 14. ibi, *Abbatibus, & F. Monacho, de priuileg.* comprobat Ludou. Gom. *in d. cap. statutum, n.* 53. & Vant. *de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis delegata, n.* 79. Sicut quando inhabilitas non fuit expressa in literis promotionis, sed fuit adiecta clausula, ex certa scientia, tunc præsumitur dispensatum, & sufficit tacita expressio inhabilitatis, vt ex hac gloss. colligit Menoch. *de præsumpt. lib.* 2. *præs.* 20. *n.* 2.

26 Vtrùm autem necessarium sit quòd in ipso rescripto constet de certa scientia Principis, vel sufficiat, quòd aliundè probatur per testes? Vide Anton. Gabr. *comm. tit. de clausulis, num.* 65. *cum seqq.* Mascard. *de probat. concl.* 282. *à princ.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præs.* 20. *num.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Auditor in Romana Curia deputatus à Papa de beneficio, quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum, poterit eidem, absque commissione alia prouidere.*
2 *Reseruatio reg.* 8. *Cancel. ligat etiam Auditorem Rotæ, vt de beneficio reseruato conferre non valeat vigore huius text.*
3 *Circuitus sunt vitandi.*
4 *Auditores Rotæ sunt iudices delegati.*
5 *Doctores referuntur de Auditoribus Rotæ, & eorum institutione agentes.*
6 *Beneficij appellatione largè sumpto vocabulo venit dignitas.*
7 *Extensio ex identitate rationis in materia odiosa admittitur ad casum, qui sublata vocabuli significatione contineri potest.*

8 *Extensio*

8 *Extensio, quæ fit in correctoriis ex lata verborum significatione ad casus, quos ratio legis correctoria comprehendit, dicitur intellectiua, & virtualis.*
9 *Lex generaliter concepta comprehendit non solùm casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest.*
10 *Aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum.*

Clem. Auditor. III.

1 Auditor in Romana Curia deputatus à Papa de beneficio, quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum, poterit eidem absque commissione alia, vt euitetur circuitus, prouidere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. *in ration. lib. 1. pag.* 80. Alagona *in compend. pag.* 30. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Selu. *de benef. p.* 2. *q.* 13. *per tot.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 23. *n.* 14. vbi *gloss.* 31. *n.* 51. *cum seqq.* tenet reseruationem dictæ regulæ ligare etiam Auditorem Rotæ, vt de beneficio reseruato conferre non valeat vigore text. *in præsenti.*

3 *Vt euitetur circuitus.*] Notatur ad hoc, quòd circuitus sunt vitandi, vt per Tiraq. *de retract. tit.* 2. §. 2. *gloss.* 1. *n.* 24. & 71. Vincent. de Franch. *decis.* 273. *ad fin.* Menoch. *cons.* 68 *n.* 19. *cum aliis per me citatis Axiom.* 43.

4 In gloss. *Auditor*, ibi, *de aliis Auditoribus causarum non*, &c. Notatur ad hoc, quòd Auditores Rotæ sunt delegati, vt per Specul. *in tit. de iudice deleg.* §. *nunc dicendum, n.* 9. Card. *q.* 2. Imol. *n.* 15. & Sicul. *col.* 3. *in præsenti*, Alciat. *in rub. de officio Ordin. num.* 20. Anton. Natt. *cons.* 514. *n.* 14. *lib.* 1. quidquid dicant Iac. Purpurat. & alij, de quibus D. Barb. *in l. cum prætor*, §. 1. *n.* 75 *ff. de iudic.*

5 De Auditoribus Rotæ, & eorum institutione latè agunt Octauian. *de stylo Curiæ lib.* 2. *c.* 17. Lxl. Zechi. *de Republica Ecclesiast. c.* 11. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 41. Lotter. *de re benefic. in apparatu.*

6 In gloss. *Beneficio*, ibi, *largè sumitur vt comprehendat etiam dignitates.* Notatur ad hoc, quod beneficij appellatione largè sumpto vocabulo venit dignitas, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 9. *n.* 5. & alios, quos citaui *in tract. de appellatiua verbor. vtriusque iuris significat. verbo beneficium.*

7 Vnde colligi videtur, quod in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sublata vocabuli significatione contineri potest, vt
8 obseruat D. Barbos. *ad rub ff. solut. matrim. p.* 4. *n.* 51. Extensio enim, quæ fit in correctoriis ex lata verborum significatione, ad casus, quos ratio legis correctoriæ comprehendit, dicitur intellectiua, & virtualis, secundùm Fetter. *in constit. Cataloniæ gloss.* 2. *n.* 33.

9 Hinc etiam prouenit, quod si lex generaliter concepta sit, & ratio etiam generalis existat, vt postea lex aliquos casus particulares enumeret, lex illa non solùm casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest, videtur comprehendere quando verba legis possunt saltem secundùm largam significationem illos comprehendere, vt per D. Barbos. *in l. si constante in princ. n.* 103. *ff. soluto matrim.*

10 In gl. *Debitum*, ibi, *est ergo differentia inter suum, & debitum*, &c. Notatur ad hoc, quod aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum; vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 2 *proœm. n.* 68.

SVMMARIVM.

1 *Dignitatem, vel beneficium Curatum expectans si antequam gratia habeat effectum, obtinet pacificè aliud beneficium incompatibile cum præmisso, non potest ampliùs expectatiua vti gratia, etiamsi renuntiauerit beneficio obtento*, & n. 2.
3 *Liti renuntiatur per assecutionem incompatibilis.*
4 *Beneficij appellatione latè sumpto vocabulo venit Curatum, dignitas, vel personatus.*

Clem. Gratiæ. IV.

Expectans dignitatem, vel beneficium Curatum si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatibile cum præmisso, non potest ampliùs expectatiuæ vti gratia, etiamsi renuntiauerit beneficio obtento. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 1. *p.* 80. Alagona *in compend. pag.* 30. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Duen. *reg.* 71. & Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *q.* 9. & aliqua de vi & effectu tacitæ renuntiationis super hunc text. tradit Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1427. 2

In glos. *Renuntiare*, ibi, *per hoc renuntiat liti.* Notatur ad hoc, quòd liti renuntiatur per assecutionem incompatibilis, vt per Flamin. Paris. *de resign. benefic. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 20. Aloys. Rice. *d. collect.* 142. *vers. secundo.* 3

In glos. *Beneficium*, ibi, *Curatum scilicet, vel dignitatem*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficij appellatione, latè sumpto vocabulo, venit Curatum, dignitas, vel personatus, vt per Selu. *de benef. p.* 1. *q.* 3. *à princip.* & plures quos retuli *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verb. beneficium.* 4

SVMMARIVM.

1 *Literæ super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datam creatum non comprehendunt.*
2 *Beneficiorum sub reseruationibus per regulas Cancellariæ, vel Constitutiones Apost. factis non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata.*
3 *Literæ beneficiales sunt odiosæ, & præsentia tantùm comprehendunt.*
4 *Iura, quæ obstant referuntur.*
5 *Indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur.*
6 *Principum in concessionibus non est lata interpretatio adhibenda quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare posset.*
7 *Verus intellectus ad hunc text. præstatur.*
8 *Decisio huius text. non est iuris noui inductiua.*
9 *Vicarius, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia suæ diœcesis an possit virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, ostenditur.*
10 *Nouum non censetur quod reficitur.*

Clem. Literas. V. & vlt.

Literæ super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datam creatum non comprehendunt. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Aucb. Imol. Zab. 1

Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vinian. *in ration. lib. 1. pag.* 81. Alagona *in compend. pag.* 31. remissiuè Ximen. *in concord. pag. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Azot. *institutionum moral. p. 2. lib. 6. c. 33. q. 13. & c. 34. q. 13. in fin.* vbi subdit quòd sub reseroationibus beneficiorum per regulas Cancellariæ, vel Constitutiones Apost. factis, non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata, idem dicit Gonzal. *ad reg. 8. Canc. gloss. 9. §. 5. in princ.*

3 Ratio est, quia literæ beneficiales sunt odiosæ, & vt tales restringendæ, vt probat text *in cap quamuis 4. de praben. lib. 6. cùm in illis 16. eod. tit.* vbi Anchar. *n. 3.* & Franch. *n. 4.* Staphil. *de literis gratiæ tit. de modo, & forma interpretandi, à princ.* & *tit. de dispensat. ad plura, n. 66.* ergò mirum videri non debet si præsentia tantùm comprehendant, nec ad futura trahantur, vt notant Menes. *in l. non modus, n. 5. C. de seruitut.* Afflict. *lib. 3. constitut. rub. 4. n. 10.* Albert. Brun. *de statutorum q. 116.* Petr. Antib. *in tract. de muneribus, §. 4. in c. de pluribus quæstionibus, à n. 140.* Mandos. *ad reg Cancell. reg. 2. q. 7.* D. Barbos. *in l. diuortio, §. in anno, n. 18. ff. soluto matr.* Valasc. *cons. 58. à n. 7. tom. 1.* Gabed. *Lusit. decis. 22. in fin. part. 2.*

4 Verùm prædictæ resolutioni multa, eaque grauissima obstant, & præcipuè text. *in cap. quia circa 22. in fin. de priuil.* vbi probatur, quòd in gratiis ac beneficiis non solùm præsentia, sed etiam futura veniunt, *& in cap. cum M. 9. de constit. & in c. dilectis 19. de prabend.* vbi quòd habens expectatiuam ad proximam vacaturam præbendam, potest ex vi ipsius consequi præbendam de nouo ordinatam, ac constitutam, *& in l. si seruitus 22 vers. quod si ff. de seruit. vrb.* quo loci Iureconsultus decidit stipulationem illam ne luminibus officiatur, non solùm ad præsentia, sed etiam ad futura trahi, *& in l. placet, de liber. & posthum.* vbi institutio posthumi, non solùm comprehendit eum, qui in vtero est, sed qui post testamentum factum suscipitur, de quo memini *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris, signif. appell.* 209.

5 Propter quæ sunt qui existiment ex eo in specie huius text. mandatum de prouidendo non comprehendisse beneficia nouiter creata, quia scilicet erat conceptum per verba particularia, id ipsum probantes, quia licèt verbum, *beneficium*, de quo *in hoc text.* simpliciter prolatum sit indefinitum, cùm ex sua natura adeptum sit quodlibet comprehendere beneficium, vt dixi *d. tract. verbo beneficium*, tamen cùm restringatur ac denominetur per verbum, *vacaturo*, quod ad certum, videlicet quod priùs vacauerit, tantùm refertur, particulare redditur, iuxta illud tam Philosophorum, quàm nostrorum axioma, indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur, secundùm Aristotel. *in princ. priorum*, Titelm. *in lib. Dialectica, lib. 3. c. 7.* Teixeira *in l. si is qui, §. vtrum ff. de rebus, dub.* late Cou. *lib. 1. var. c. 13. n. 1. cum seqq.* ita in effectu Card. *hic col. 5. ad med.* Bellapert. *in l. non modus, n. 3. C. de seruitut.* quorum sententia non displicuit D. Barbosa *in d. l. diuortio, §. quod in anno, n. 7. ad fin.*

6 Alij verò, ex quorum numero sunt Mendos. *ad reg. 3. Cancell. q. 7.* Rot. *decis. 33. n. 4. vers. secunda ratio, de prab.* Forton. *in l. Gallus, §. & quid si tantum, n. 16. ff de liber. & posthum.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de forma Vicariatus, n. 124.* & alij quos refert Valasc. *cons. 58. num. 11.* arbitrantur ex eo mandatum de prouidendo de quo *in hoc text.* nouiter creata beneficia non comprehendisse, vt ita per illud minus præiudicium inferatur Ordinariis, ad quos aliàs spectat prouisio omnium beneficiorum in sua diœcesi existentium, iuxta *reg. cap. omnes Basilica 16. q. 7.* cum similibus, quia licèt in concessionibus Principum regulariter latissima sit interpretatio adhibenda, ex reg. text. *in l. 3. ff. de constit. princ.* cum similibus, tamen quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare posset, illa restringenda est, & verba ita interpretanda, vt ius tertij saluum maneat, vel saltem minus lædatur, vt probat text. *in cap. super eo 14. de offic deleg. c. 2. de relig. domib cap super iis, de priuileg. l. 2. §. si quis à principe, ff. ne quid in loco publico,* notant Roias *in epitome successionum, c. 21. n. 41.* Capic. *decis. 194. In causa, n. 3.* Sarmien. *lib. 1 select. c. 8. n. 16. cum seqq.*

7 Ego verò dicendum puto ideò Clement. V. decidisse in hoc text. mandatum de prouidendo beneficium, nouiter creatum non comprehendisse, quia in literis expressus fuit certus vacationis, ac prouisionis modus, scilicet beneficij vacaturi, qui quidem verificari non potest in beneficio de nouo creato, cùm illud vacasse minimè dici possit ex eo, quòd nunquam fuerit prouisum, ex vulgari regula text. *in c. ad dissoluendum, de despons. impub. & l. decem 116. ff de verbor. oblig. cum similibus*, tum quia noua beneficij creatio, vel erectio non est modus, per quem beneficium vacare dicatur, sed potiùs per quem ipsum beneficium in esse producatur, duo enim in iure nostro præcipui sunt modi per quos beneficium vacare censetur, per resignationem scilicet, & per obitum obtinentis, *cap. quamuis, cap. vlt. de prabend lib. 6.* Flamin. *de resignat. beneficior lib. 1 q. 4. n. 12. & q. 6. n. 15.* Bursat. *cons. 362. num. 1.*

8 Ex quibus primò respuenda venit opinio gloss. *in præsenti, verbo statuimus, in princip.* existimantis huius text. decisionem iuris noui esse inductiuam, contrariamque antiqui iuris regulis, pro qua non facit, quòd verbum, *statuimus*, quo Pontifex vtitur, natura sua noui iuris constitutionem inducit, vt notat *gloss. verb. decernimus in Clem. per literas, de prabend.* iunctis iis, quæ dixi *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 384. quia respondetur, quòd licèt regulariter verbum, *statuimus*, prout etiam verbum, *decernimus*, *præcipimus*, & similia ius nouum importent, tamen multoties ex materia subiecta solùm antiqui, & eius, quod iam erat, declarationem significant, vt notant Abb *n. vlt.* & Rip. *n. 1.* per text. *ibi in c. 2. de iudic.*

9 Secundò ex dictis infertur veram non esse opinionem Rebuffi, qui *in praxi benef. sub tit. forma Vicariatus, n. 124. vers. item non poterit*, asserit Vicarium, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia suæ diœcesis, non posse virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, per text. *in præsenti*, quia vt *suprà* dixi, in specie huius text. non fuit gratia indiffinitè concepta, sed restrictè limitata per verbum, *vacaturum*, cùm tamen in beneficiis, quæ vacant per resignationem, aut mortem, verificetur iuxta supradicta: igitur nil mirum videri debet, si ad nouiter creata non referatur, at verò in casu, de quo loquitur Rebuf. facultas non fuit restricta ad beneficia vacatura, sed concessa ab Episcopo indefinitè ad conferendum beneficia suæ diœcesis, in qua concessione iuris communis dispositioni non derogatur, quia licèt Vicarius de iure, & ratione proprij officij prohibeatur beneficia conferre, non tamen prohibetur, quinimò expressè ad hoc admittitur, accedente Episcopi commissione, vt est text. expressus *in c. vlt. de offic. Vicarij, lib. 6.* item nec alicui præiudicium infertur præterquam ipsi Episcopo concedenti, in cuius tamen manet arbitrio talem facultatem quoties voluerit reuocare, vt probat text. *in cap. dudum 14. vers. considerantes, de prabend. lib. 6.*

10 In gloss. *Creatum*, ibi, *& de creato tantùm loquitur,* non

non de renouato. Ergo nouum non censetur, quod reficitur, vt per Ioseph.Sesse *Aragon.decis.*153.*n.*23.

De Electione, & Electi potestate.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, & si contrà fiat electio est nulla, in Episcopum tamen sæcularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesiæ licitè eligi poterit,* & n. 2.
3 *Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur.*
4 *Dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia Constitutione extenditur in correctoriis, & exorbitantibus.*
5 *Ratio ampliat & extendit dispositionem.*
6 *Ratio expressa in lege habetur pro lege.*
7 *Extensio in materia odiosa ex identitate rationis admittitur ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest.*
8 *Nouitius venit appellatione Religiosorum.*

Clem. Cùm rationi. I. *Clem. V.*

1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatum alterius Religionis, & si contra fiat, electio est nulla, in Episcopum tamen sæcularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesiæ licitè eligi poterit. Colligunt ex Ordin.Lap.Abb.Anch.Imol.Zabarel. Panorm.Paul. de Eleaz.Bonif.de Vital. Viuian.*in ration.lib.*1.*pag.*221. Alagona *in compend.pag.*79.remissiuè Casal.*in annot.*& Ximen.*in concord.p.*1.& 2.

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text.desumunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.*2. *q.*52.*art.*8.*in fine*, Zerol.*in praxi Episcopali*, *p*1.*verbo Abbatissa vers. ad quartum*, Gonz. *ad reg.*8. *Cancell. gloss.*8.*n.*78. Soar.*de Relig. tom.*4.*tract.*8.*lib.*2.*c.*6. *n.*3. *cum seqq.& c.*3.*n.*11. Iul. Lauor. *variar.lucubrat.tom.*1. *tit.*4.*c.*16.*num.*127. *& seq.* Sigism. à Bononia *de elect. dub.*60. *n.*4. Ascan. Tamburin. *de iure Abbatum tom.*1. *disp* 5.*q.*11. Paul. Laym.*canon.quæst.de Præl. Ecclesiast. elect.q.*192.*resp.*1.Azor.*instit.moral.p.*1.*lib.*12.*c.*13.*q.*11. Mirand *in Man.Prælat.tom.*2.*q.*23.*art.*11.*concl.*4.

Eiusdem Religionis, professionis, & habitus, &c.] Tria hæc verba an æquipolleant, solúmque sint posita ad maiorem rei declarationem, vel expressionem, an verò singula aliquid addant, vide Soar.*de Relig. tom.*4. *tract.*8.*lib.*2.*c.*6.*n.*4.vbi *n.*7.resoluit decisionem huius text.locum habere etiam in Monialibus.

3 In glos.*Prælatum*, ibi, *Ministrum*, &c. Notatur ad hoc, quòd Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur, vt per Rebuff.*de pacificis*, *possess.n.*95.

4 In glos.*Eligatur*,ibi, *probationem hic expressam,quæ communis est.* Notatur ad hoc quòd in correctoriis, & exorbitantibus extenditur dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia constitutione, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa*, *n.*158. Cald. Pereira *de empt. & vendit.c.*33.*n.*52. Corduba de Lara *in l.si quis à liberis*, *§.idem rescripsit,n.*43 *ff.de liber.agnosc.*Surd.*de aliment. tit.*1.*q.*44.*n.*15. *vbi quòd ratio ampliat, & extendit dis-*
5 *positionem*, Mench.*illustrium*, *quæst.c.*36. *n.*4.*& c.*57. *n.*15. *& c.*76. *n.*1. *& c.*87. *n.*27. vbi ratio expressa in lege habetur pro lege, Mascard. *de probat. concl.*312. *n.*10. vbi quòd ratio generalis efficit, vt dictum extendatur ad casum ad quem aliàs non adaptantur verba etiam in materia stricta, Gutier.*canon.lib.*1.*cap.*10.*n.*3. vbi quòd ex ratione expressa in lege, vel quacunque 6 alia constitutione licita est extensio ad casum omissum vbi eadem ratio concurrit, ac militat etiam in correctoriis, D. Barbos.*in rub.ff.soluto, matrim.p.*4. *n.*51. vbi quòd in materia odiosa ex identitate rationis ad- 7 mittitur extensio ad casum,qui sub lata vocabuli significatione contineri potest, *& in l.si constante, in princ. n.*102.*ff.eod.tit.*vbi quòd si in lege correctoria ratio sit expressa, admittitur extensio ad omnes casus, quibus ea ratio adaptari potest, quasi tunc præcipuè non dicatur extensio, sed magis comprehensio, Ioan.Valer. *de different.inter vtrumque forum, verbo lex differ.*5.

In glos. *Religiosus*, ibi, *etiam nouitius.* Ergo noui- 8 tius venit appellatione Religiosorum, de quo diai latè *in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris signific. appell.*233.*n.*16.*cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Cardinalium cœtus Sede Apost. vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil.Lugdunen.*& n. 2.
3 *Lex Superioris per inferiorem tolli non potest.*
4 *Constitutiones Summorum Pontificum per Collegium Cardinalium Sede vacante corrigi, immutari, vel moderari non possunt.*
5 *Cardinales creare non potest Collegium Cardinalium Sede Apost.vacante.*
6 *Legatos Sedis Apost.non potest mittere, non reuocare transmissos Collegium Cardinalium Sede vacante, nisi vrgeret necessitas.*
7 *Lex Superioris per pœnæ adiectionem potest iuuari ab inferiore.*
8 *Princeps sæcularis potest pœnæ constitutæ à Papa contra hæreticos pœnam addere.*
9 *Vsurarios punire possunt Principes sæculares addenda pœnas, & adiuuando Ius Canonicum.*
10 *Cardinales eligere & creare solius est Romani Pont.*
11 *Camerarij, & Pœnitentiariorum Officia durant eo mortuo. qui si deficiunt poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare.*
12 *Pœnitentiariorum Papæ officium extra forum conscientiæ conquiescit eo mortuo.*
13 *Officia omnia præter expressa, in Vrbe Romana suspenduntur Sede Apost. vacante vsque ad electionem noui Pontificis.*
14 *Auditor Cameræ Apostolicæ est iudex Ordinarius.*
15 *Papa eligendus est in ciuitate, in cuius districtu, seu territorio moritur.*
16 *Districtus à ciuitate distinguitur.*
17 *Curia Romana ibi est, vbi est causarum, & literarum Apost.audientia, quamuis ibi non sit Papa.*
18 *Papam obijsse, vel Papatui renunciasse parin sunt.*
19 *Iurisdictionis diuisio non importat diuisionem territorij.*
20 *Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.*
21 *Cardinales omnes si Romano Pont. non electo exiuerint simul de Conclaui quid faciendum.*
22 *Papæ electio ad quos pertinent si omnes Cardinales mortui fuerint*, & n. 23.24.& 25.
26 *Electio Papæ spectabit ad vnum Cardinalem, si ille tantùm remanserit in Conclaui.*
27 *Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur*, & n.28.

Clem. Ne Romani. II.

1 COEtus Cardinalium Sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdun. nec illud vel eius partem alterare potest. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 223. Alagona *in compend. pag.* 79. remissiuè Casal. *in anaot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. firmat ad multa inferens Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 3. *de conclaui, & conclauistis, c.* 3. *n.* 10. *cum multis seqq.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 3. *q.* 1.

3 *Lex superioris per inferiorem tolli non potest.*] Ita Mench *illustr. quæst.* ... *c.* 35. *n.* 10. *cum seq.* Surd. *cons.* 58. *n.* 6. Azeued. *l.* 2. *n.* 56. *tit.* 14. *lib.* 4. *noue recop.* Brunor à Sole *in locis communib. verbo inferior*, 4. Goozal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 45. §. 1. *n.* 69.

4 *Modificari possit, corrigi,* &c.] Notatur ad hoc, quòd per Collegium Cardinalium Sede vacante non possunt corrigi, immutari, vel moderari constitutiones Sum. Pont. nec eis quicquam addi, vel detrahi, præsertim circa illa, quæ de electione futuri Pont. disponunt, ita Balbat. *cons.* 1. *n.* 1. Henric. Boich. *de simon. p.* 3. *n.* 114. Manfred. *decis.* 261. quos refert, & sequitur Iul Lauor.

5 *d. tit.* 3. *c.* 3. *n.* 10. vbi *n.* 11. quòd nec potest creare Cardinales, & *n.* 13. quòd nec potest mittere Legatos Se-

6 dis Apost. nisi vrgeat necessitas, & *n.* 14. quòd è conuerso nec potest reuocare Legatos transmissos à Pontifice defuncto, nisi similiter vrgeret necessitas, *n.* 15. quòd nec potest dare pileum, vel alia insignia Cardinalitia, & similiter nec claudere, nec aperire os Cardinalibus de recenti creatis.

7 In gloss. *Tolli*, ibi. *iuuari posset per pœnæ adiectionem.* Notatur ad hoc, quòd lex Superioris per pœnæ adiectionem potest iuuari ab inferiore, vt docent Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 1. *n.* 14. Perez *l.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin pag.* 23. Sanch. *de matrim. lib.* 3. *disp.* 47. *n.* 12. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.* 2. *differ.* 7. *n.* 63.

8 Vnde per hanc *gloss.* tenet Cordub. *in l. si quis à liberis,* §. *si mater, n.* 19. *ff. de liberis agnosc.* quòd Princeps sæcularis potest pœnæ constitutæ à Romano Pontif. contra hæreticos pœnam addere, & D. Barbos. *in l. Ti-*

9 *tia, n.* 49. *ff. solut. matrim.* dicit, quòd sæculares possunt addere pœnas, & punire vsurarios adiuuando ius Canonicum.

10 In gloss. *Potestatis.* Notatur ad hoc, quòd solius Romani Pont. est Cardinales eligere, & creare, vt per Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *q.* 7. Camil. Burrel. *in summa decis. tit.* 5. *n.* 1.

§. Eo tamen.

11 Camerarij, & Pœnitentiariorum Papæ officia durant eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Colligunt DD. *in text.* citati, & latè Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit. de conclaui, & conclauistis, c.* 3. *n.* 26. *cum seqq.* & aliquid Azot. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 37. *à princip.*

12 De Pœnitentiariis id solùm intelligit Lauor. *vbi sup. n.* 39. quoad forum conscientiæ ad vitandum periculum animarum, ac proinde *n.* 40. subdit extra forum conscientiæ eorum officium conquiescere, velnti in dispensationibus matrimonialibus, absolutionibus, necnon quibuscunque aliis expeditionibus, forum, vt aiunt, fori mixtim, vel separatim quomodolibet concernentibus, vt statutum reperitur à Pio IV. *in constit. sua incip. in eligendis*, §. 10. *vers. Pœnitentiarios verò*, quæ est *in Bullario nouo in ord.* 63. Subiungit idem Lauor. *citato loco, n.* 41. quòd nec in foro conscientiæ Summus Pœnitentiarius possit aliquid expedire dum manet inclusus in conclaui, quia licèt retineat iurisdictionem, non tamen retinet exercitium, cùm sit impeditus extrà negotiari, quo impedimento cessante, veluti si vellet manere extra Conclaue, (prout fecit Cardinalis Tusculanus) benè posset concernentia conscientiam expedire, prout etiam posset intra Conclaue quoad illos, qui in eodem Conclaui existunt.

Quorum officiam, &c.] Ergo non in vrbe Romana omnia alia officia præter expressa suspenduntur vsque ad electionem noui Pontificis, vt obseruant D. Barbos. *in l. quia tale, n.* 84. *ff. solut. matrim.* & Lauor. *d. c.* 3. *n* 51. *cum seq.* 13

In gloss. *Expirare*, ibi, *& Auditor Cameræ habet Ordinariam*, &c Notatur ad hoc, quòd Auditor Cameræ Apostolicæ est iudex Ordinarius, vt per Iaf. Purpur. & alios, de quibus D. Barbos. *in l. cum prætor*, §. 1. *n.* 75. *ff. de iudic.* Flores de Mena *var. lib.* 1. *q.* 12. *n.* 6. Iul. Lauor. *d. c.* 3. *num.* 49. 14

§. Sanè.

Papa eligendus est in ciuitate, in cuius districtu, seu territorio moritur, id est, in diœcesi, nisi in certo loco causarum, & literarum Apost. audientia remanente, Papam alibi mori contingat, quia in eo electio fieri debet, dummodo ante mortem Papa de Curia transferenda nihil ordinasset. Colligunt ex Ordin. Doctores principio in *text.* citati. 15

In ciuitate in cuius districtu, &c.] Ergo districtus à ciuitate distinguitur, vt per Bonacos. *commun. crimin. p.* 2. *verbo districtus fol.* 23. *verso, & fol.* 120. *verso, n.* 62. 16

Causarum & literarum Apost. audientia, &c. Notatur ad hoc, quod ibi est Curia Romana vbi est causarum, & literarum Apost. audientia, quamvis ibi non sit Papa, vt per Cou. *pract. c.* 4. *n.* 10. Perez *l.* 39. *tit.* 19 *lib.* 8. *Ordin. pag.* 389. & alios, quos refert Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 388. 17

In gloss. *Moriente*, ibi, *vel cedente.* Notatur ad hoc, quòd paria sunt Papam obiisse, vel Papatui renunciasse, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 5. *proœm. n.* 27. Mors enim ciuilis æquiparatur naturali, quando vtraque eundem operatur effectum, iuxta ea, quæ latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appell.* 156. *n.* 4. 18

In gloss. *Diœcesim.* Notatur ad hoc, quòd diuisio iurisdictionis non importat diuisionem territorij, vt per Cou. *pract. c.* 37. *vers. primus siquidem casus*, Vincent. de Franch. *decis.* 23. *& decis.* 316. *n.* 4. à Ponte *consil.* 51. *n.* 6. *tom.* 1. Gloris. *resp.* 10. *n.* 104. 19

In gl. *Vacare*, ibi, *ita mulier vidua vacans denominatur à dignitate prioris mariti*, &c. Notatur ad hoc, quòd vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui, vt per Tiraq. *de nobilit. c.* 18. *n.* 5. Garc. Gironnd. *de priuileg. & exemp. explicat. n.* 175. *cum seqq.* 20

§. Porrò.

Cardinales omnes si Romano non electo Pontifice simul vel successiuè exiuerint de Conclaui, executores constitutionis Gregorij X. illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem Conclaue, quàm citò poterunt, reintrare compellant, pœnas in dicta Constitutione 21

con

contentas nisi hoc fecerint, incursuri. Cardinales reintrantes ad electionem procedant, & constit. præfatam obseruent secundùm statum, in quo erant in eodem Conclaui, quando ipsum exiuerunt. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

22 Ad quem autem spectabit electio Pontificis, si omnes Cardinales (quod Deus auertat) mortui sint, & nullus extaret, solet ab aliquibus in dubium reuocari.

23 Quidam tenent electionem hoc casu spectare ad Canonicos Lateranenses, quorum Ecclesia est propria Sedes Pontificis super omnes Orbis & Vrbis Ecclesias, ita S. Antonin. *p. 3. sum. tit. 22. §. 2. n. 4.* Syluest. Aldobrand. *in schol. ad Philipp.* Dec. *in cap. licet de vitanda, de elect. sub n. 52. alias 31. in verbo altera opinio*, Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 16. num. 13.* Iul. Lauot. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. c. 6. n. 27. in princ.*

24 Alij verò affirmant spectare ad Concilium generale, quia Pontifex non solùm vrbis Romæ, sed totius Ecclesiæ vniuersalis est Pastor, ita August. de Ancona *in sum q. 3. art. 3.* & Host. *in d. cap licet.*

25 Nonnulli tamen aiunt tunc temporis electionem pertinere ad Patriarchas, vt per Bald. *in l. vbi absunt ff. de tutor. & curat.* Lancel. Conrad. *in templo omnium iud. lib. 2. c. 1. §. 2. in princ. n. 6.* Sed priores opiniones magis probabiles dicit Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 2. q. 11.* & ego primam probabiliorem duco.

26 In gloss. *Omnes*, ibi, *in illos, vel illum resederit ius eligendi*. Notatur ad hoc, quod si vnus Cardinalis tantùm remanserit in Conclaui, ad illum spectabit electio, Landen. *de Cardin. q. 14.* Pauin. *de officio Capituli Sede vacante pral. 5. n. 8.* Manfred. *decis. 196.* An autem dictus Cardinalis solus possit seipsum eligere? negat Abb *in cap. gratum, de postulat. Pral.* qui tamen *in d. cap. licet, in fine*, dat remedium, quo possit seipsum eligere, vt scilicet in totum Sacri Collegij nomine alteri eligendi potestatem demandet, qui velut compromissarius ipsum eligat; Alban. verò *q. 24.* dicit opinionem Abb. procedere, quando ille solus remansisset cæteris exeuntibus, vel absentibus, non autem mortuis.

§. Cæterùm.

27 Cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti ab electione Papæ non repelluntur. Colligunt Doctores *in princ. text.* citati.

28 Hoc idem statutum fuit à Pio V. *in sua Constit. incip. In eligendis sub dat. 9. Octob. 1562. in vers. & ne dissensiones*, & à Greg. XV. *in sua Bulla incip. Greg. Episcop. in vers. volumus etiam, & decernimus, sub dat. 17. Kalend. Decemb. anno Incarn. Dom. 1621.* confirmata per Sanctiss. D. N. VRBANVM VIII. *in sua Bulla incip. Ad Romani Pontif. prouidentiam sub dat. 5. Kalend. Febr. 1625.* refert Iul. Lauot. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 3. de Conclaui, c. 3. n. 18. & tit. 4. de elect. c. 6. num. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Electionis, postulationis, seu prouisionis causa per appellationem ad Sedem Apostol. emissa non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quàm citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitimè intimata.*
2 *Dispositio huius text. procedit tantùm in beneficialibus.*
3 *Præsentia habet vim citationis.*
4 *Mandatum speciale requiritur in denuntiatione.*
5 *Commodè venire quando dicatur, relinquitur arbitrio iudicis.*
6 *Intimantis expensis debet intimatio fieri.*
7 *Dictio, videlicet, est de sui natura præcedentium declaratiua.*
8 *Citatio fieri potest ad domum habitationis citati, etiamsi non sit eius propria, sed conductitia.*
9 *Habitare quis dicitur vbi pro maiori anni parte habitat.*
10 *Publicum dicitur, quod fit solemniter inter Missarum solemnia*, & n. 11.
12 *Denuntiatio simplex non sufficit, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori præmissa, vt liti mota assistat.*

CLEM. Causam. III.

Causa electionis, postulationis, seu prouisionis 1 per appellationem ab ipsa, vel occasione ipsius ad Sedem Apost. emissa non intelligitur ad illam deuoluta nisi infra mensem, vel post mensem, quam citò commodè fieri potest ab interpositione ipsius legitimè intimata, & qualiter intimatio fieri debeat multipliciter declaratur. Colligunt ex Odin. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 229.* Alagona *in compend. pag. 80.* remissiuè Cafal. *in annot.* & Ximen. *in concordant. p. 1. & 2.*

Dispositionem huius text. procedere tantùm in beneficialibus censuit Rot. apud Seraph. *decis. 1125. n. 2.* 2 & sic hospitale religiosorum gaudere hoc priuilegio dicit Mascard. *de probat. concl. 869. n. 26.*

Præsentia interposita, &c.] Notatur ad hoc, quòd 3 præsentia habet vim citationis, vt per Cott. *in memorab. verbo citatio, il. 3. vers. fallit tertiò*, Fichard. *tom. 2. commun. opin. lib. 2. tit. 2. n. 6.* Rutg. Ruland *de commission. lib. 2. c. 3. n. 1. p. 1.* Vant. *de nullit. tit. qualiter sententia, & processus, n. 116.* Menoch. *consf. 100. n. 11.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 133. n. 12.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo citatio 7.* Gunzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. in annot. n. 158.* Amat. Rodet. *in pract. videndi, seu examinandi processum, c. 4. n. 19.* D. Barbos. *in l. si mora, n. 53. ff. solut. matrim.* Cabed. Lusit. *decis. 15. n. 13. p. 2.* Mendez à Castro *in praxi Lusit. lib. 3. c. 1. n. 1.* Et sic à nullitate saluatur citatio si postmodum procurator citatus comparear, vt per Roman. *consf. 410. n. 2.* Rot. *decis. 11. & decis. 17. de dolo, & contum. in nouis*, Ægid. *decis. 564. & 539.* Sarnen. *in reg. de annal. q. 65. & 76.* Achil. *decis. 7. n. 1. de dolo, & contum.* Cæs. de Graff. *decis. 15. de fide instrum.* si duo copulatiuè accedant, primò quòd procurator post citationem sit constitutus ad illam causam, & quòd in dicta causa compareat, Achil. *d. decis. 7. n. 3.* Sarnen. *in compend. vtriusque signat. n. 68.* Vestr. *in praxi, lib. 7. c. 1. n. 6.* Lancel. *de attent. lite pend. in præfat. n. 121.* Seraphin. *decis. 1366.* Rot. *in Iannen. separationis thori 16. Februarij 1632.* coram R. D. meo Coccino Decano.

In gloss. *specialiter*. Notatur ad hoc quòd in denuntiatione requiritur speciale mandatum, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 36. gloss. 2. n. 12. cum seqq.* 4

In gloss. *Commodè*, ibi, *veniet hoc in arbitrium boni viri*. Sequitur Tiraq. *de retractu lig. §. 9. gloss. 3. num. 26. & in l. si vnquam verbo omnia, n. 31. C. de reuocand. donation.* Menoch. *de arbitrar. casu 227.* 5

Gloss. *porrectio*, ibi, *Per hoc patet quòd expensis intimantis habet hoc fieri*. Vide Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 10. n. 107.* Boër. *decis. 303. n. 7.* 6

In gloss. *videlicet*, ibi, *declarat verbum legitimè, quod præmisit*. Notatur ad hoc, quòd dictio, *videlicet*, est 7

de

de sui natura præcedentium, declaratiua, vt docent plores Doctores, quos citaui *in tract. de dict. vtrifreq. dict. 423. n. 1.*

8 In gloss. *Habitare*, ibi, *etiamsi sit inquilinus*. Notatur ad hoc, quòd denuntiatio, siue citatio fieri potest ad domum habitationis citati, etiamsi non sit eius propria, sed conductitia, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 9. gloss. 2. n. 3.*

9 In gloss. *Communiter*, ibi, *ex quo tamen ibi habitat plus*, &c. Notatur ad hoc, quòd dicitur quis habitare vbi pro maiori parte anni habitat, vt per Afflict. *decis. 384. n. 11.* Et ideo si citandus habeat plura domicilia, in quibus habitet, nunc hic, nunc illic, illud, quod frequentiùs habitare consueuerit, inspiciendum est, secundùm Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 6. num. 11.*

10 In gloss. *Solemniter*, ibi, *in publica Missa*. Notatur ad hoc, quòd publicum dicetur, quod fit solemniter inter Missarum solemnia, vt per Ludou. Gom. *de publicand. q. 9. col. pen. vers. tertius casus*, Flamin. *de resignat. benef. lib. 11. q. 6. n. 17.*

11 In gloss. *Plena*. De materia huius gloss. vide Poët. *decis. 347. n. 14. & 15.* Tiraq *de retract. lig. §. 9. gloss. 2. n. 16. & §. 36. gloss. 2. n. 30.* Anton. Gabr. *de commun. lib. 7. tit. de crimin. concl. 8. n. 59.*

12 In gloss. *In aliis casibus*, ibi, *tenetur quis non solùm intimare, sed requirere*. Notatur ad hoc, quòd non sufficit denuntiatio simplex, sed fieri debet cum protestatione, & requisitione venditori præmissa, vt liti moræ assistat, causámque defendat, sicut docet Cou. *var. lib. 3. c. 17. n. 3. vers. secundo.*

SVMMARIVM.

1 *Declaratur* cap. vt circa, hoc tit. in 6.
2 *Constitutio quando requirit expressionem per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.*
3 *Tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur.*
4 *Casus omissus à Canone habetur pro omisso.*

CLEM. Constitutionem. IV.

1 Constitutio, *vt circa, hoc tit. in 6.* non habet locum quando quæ opponuntur directè respiciunt ius Ecclesiæ, vel opponentis personæ, sed quando per competitorem quemlibet appellantem in formam, aut personas, defectus, vel crimina opponuntur, & in hoc casu si omittit specificationem circunstantiarum, non est amplius audiendus, etiamsi sciret de nouo illas accepisse. Si vero aliquis habet interesse proprium contra appellatum, potest illud prosequi, sed non debet admitti pro interesse communi contra appellatum, non seruata forma circa eosdem articulos, licet possit appellanti assistere. Qualiter autem appellans possit agere per viam simplicis querelæ vide *hic*. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 232.* Alagona *in compend. pag. 80.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Specificationem prædictus omittit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd cum Constitutio requirit expressionem per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 117.*

3 *Licèt appellanti possit assistere*, &c.] Notatur ad hoc, quod tertius comparens in iudicio prosequitur causam in statu, quo reperitur, vt per Surd. *decis. 60. n. 6. & decis. 147. n. 6.*

4 *Præterquam in casibus*, &c.] Notatur ad hoc, quod casus omissus à Canone pro omisso habetur, vt per Tiraq. *de iure primog. q. 40. n. 194.* Ferret. *in consil.* Catalan. *gloss. 1. n. 140.* & alios quos retuli *Axiomat. 39. n. 1. cum seqq.*

SVMMARIVM.

1 *Cathedrali Ecclesiæ, quæ clero caret, & populo Christiano sibi subiecto nullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest de Pastore*, & n. 2.
3 *Populi appellatione an comprehendatur clerus, remissiuè.*

CLEM. In plerisque. V.

Nullus sine speciali licentia Papæ prouidere potest Ecclesiæ Cathedrali sibi subiectæ de Pastore, quæ clero caret, & populo Christiano. Religiosus igitur per Prælatum licentiari non debet, vt tali prouisioni consentiat, consentiens enim quamvis fuerit consecratus, non recipitur in Episcopali honore, & in pœnam manet subditus in sua Religione, nec ad aliquem illius gradum, seu dignitatem ascendere valet; circa prouisionem verò aliarum Ecclesiarum, id est, habentium populum, & Clerum, Cathedralium, & non Cathedralium, nihil coarctat, vel limitat. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 256.* Alagona *in compend. pag. 80.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Communiter allegari solet hic text. ad hoc, quod non potest aliquis Religiosus præfici in aliqua Ecclesia, quæ Clero careat, & populo Christiano, vt per Mirand. *in man. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 14. concl. vnica in fine.* 2

In gloss. *Vt populo*. An & quando populi appellatione comprehendatur Clerus, vide quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. appel. 204.* 3

CLEM. Quod circa. VI.

Cap. quorundam hoc tit. in 6. quoad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur de discordia, & numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione, vel iuris effectu consistunt. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 237.* Alagona *in compend. pag. 80.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

SVMMARIVM.

1 *Declaratur* cap. quia sæpè, hoc tit. in 6.
2 *Bona relicta à Prælatis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent.*
3 *Consuetudo de relictis, vel obuentionibus tempore vacationis non reseruandis futuro successori, est specialiter reprobata quando vacat Cathedralis, Collegiata, vel Regularis Ecclesia, secus in aliis.*
4 *Fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis.*
5 *Lex prohibens consuetudinem vult etiam nouam, & futuram improbare, intellige, & concorda vt n. 6.*

CLEM. Statutum VII.

Cap. quia sæpè, *hoc tit. in 6.* dum dicit quòd bona Sedis vacantis non occupentur, extenditur ad emolumẽta, quæ proueniũt ex iurisdictione, & sigillo Curiæ 1

Curiæ Ecclesiasticæ, vel sæcularis, & ad omnia, quæ spectarent ad Prælatum Sede non vacante, non obstante consuetudine contraria, quæ omnia deductis rationabilibus expensis reseruanda sunt successori, nisi tunc certæ dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Colligunt ex Ordin. Aneh. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 238.* Alagona *in compend. pag. 81.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Futuris successoribus fideliter reseruandis.*] Notatur ad hoc, quòd bona relicta à Prælatis Cathedralium, seu Collegiatarum Ecclesiarum, vel obuenientia tempore vacationis ad futurum successorem pertinent, vt per Boër. *decis. 340. n. 2. cum seqq.* Couar. *in cap. relatum, il. 2. n. 3. de testament.* D. Barbol. *in l. diuortio. p. 2. n. 59. ff. soluto matrimonio.*

3 *Consuetudine qualibet contraria non obstante.*] Intellige quando vacat Ecclesia Cathedralis, Collegiata, vel Regularis, quia hoc casu consuetudo de relictis, vel obuentionibus tempore vacationis non reseruandis futuro successori est specialiter probata, vt reprobat text. *in præsenti, & in c. quia sæpè, vers. non obstantibus, hoc tit. lib. 6.* Secus autem erit quando vacat Ecclesia, quæ talis non est, tunc enim valet consuetudo, & admittitur, & procedit text. *in cap præsenti, vers. nisi, & vers. porrò, de officio Ordin. lib. 6.* vbi Franc. *n. 2.*

4 *Rationabiles deducantur expensæ.*] Ratio est, quia fructus percipiens in omni casu non potest excusari ab impensis factis in illis colligendis, *l. fundus 52. in fin. princip. ff. familiæ, hercis.* Tiraq. *de retractu lign. §. 15. gloss. 1. à princip.* Alphan. *collect. 386.* Duen. *reg. 387.* Garc. Falcon. *reg. 183.* Ioan. Garc. *de expens. c. 1. n. 11. cum seqq.* Valasc. *cons. 83. n. 5.*

5 In gloss. *Consuetudine*, ibi, *tollere noluit*, &c. In aliquibus Codicibus affirmatiuam literam reperiri, scilicet, *tollere voluit*, asserit Azeued. *l. 3. n. 19. tit. 1. lib. 2. noua recop.* & in hunc sensum glossam hanc communiter approbari, vt scilicet lex prohibens consuetudinem, velit etiam nouam & futuram improbare, tenuit *glos. vlt. in l. de quibus, ff. de legib.* & Doctores communiter ex Ias. *n. 11.* Oros. & aliis *ibi*, & citati à Duen. *reg. 144.* & in hanc videtur inclinare Couar. *lib. 3. var. c. 13. n. 4.* Mench. *vsufreq. lib. 1. c. 3. n. 10.* Armendar. *in proœm. addit. ad recop. legum Nauarræ, n. 186.*

6 Verùm contraria litera negatiua, scilicet, *tollere noluit*, habetur in omnibus libris, quos vidi, & testantur auctores grauissimi, & ideò in hunc sensum sequuntur hanc gloss. Abb. *in c. vlt. col. vlt. de consuetud.* Azeued. *d. l. 3. n. 20. cum seqq.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 31. n. 2.* Pro conciliatione tamen vide ea, quæ latè dixi *in tract. de clausulis, vsufreq. claus. 87. n. 12.* secundùm Lugdunen. impress.

SVMMARIVM.

1 *Concessio licentiæ generalis data Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni, vel prouisioni, si quam de ipso fieri contigerit, non valet.*

2 *Verbum*, prouisio, *comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem*

Clem. Cùm concessa. VIII. & vlt.

1 Concessio licentiæ generalis datæ Religioso à suo Superiore, vt possit consentire electioni, vel prouisioni, si quam de ipso fieri contigerit, non valet. Colligunt ex Ordin. Aneh. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 239.* Alagona *in compend. pag. 81.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 56.*

In glos. *Prouisioni*, ibi, *latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, præsentationem, & collationem*, &c. ita Rebuff. *in concord. rub. de collat. §. præfati Ordinarij in gloss. verbo prouisionem, & in praxi benefic. tit. de forma Vicariatus n. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 17. n. 1.* Rot. *decis. 791. n. 9. p. 1. diuers. & decis. 638. n. 4.* apud Farin. *in prima collect. nouissimarum, alias, p. 4. diuers.* & plures alij, quos refero ego ipse *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appell. 227. n. 1.* 2

De Renuntiatione.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Renuntiatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum, licèt priùs ipse procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata.*

2 *Episcopatus, & omnia beneficia simplicia, & Curata per procuratorem resignari possunt.*

3 *Procurator datus ad resignandum potest reuocari.*

4 *Reuocatio procuratoris constituti ad resignandum debet intimari.*

5 *Resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis est valida, nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti.*

6 *Intimatio sufficit deduci ad notitiam Superioris.*

7 *Procuratoris reuocatio an sufficiat intimari resignatario absque eo quòd intimetur procuratori constituto ad resignandum.*

8 *Resignatio facta per procuratorem reuocatum, non autem intimatum minimè valet quoties per malitiam illius, aut Superioris, in cuius manibus renunsiatio erat facienda, nō potuit fieri intimatio ante cessionē.*

9 *Laicus potest constitui procurator ad resignandum beneficia Ecclesiastica.*

10 *Procuratoris constitutio vbi esset facta per metum, tunc tenet reuocatio etiamsi non peruenerit ad notitiam procuratoris.*

11 *Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vt ea prosit.*

12 *Mandatum datum ad resignandum beneficium cessat morte ipsius mandantis, & declaratur multipliciter.*

13 *Dominium nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiamsi ipse bona fide rem tradiderit minimè certus de reuocatione.*

Clem. Cùm illusio. Vnic.

ENVNTIATIO dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum, licèt priùs ipse procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & Superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsorum, vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Colligunt ex Ordin. Anchar. Zabarel. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 266.* Alagona *in compend. pag. 92.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Pro

2 *Vt si quis ad cedendum Pontificali,&c.*] Notatur ad hoc, quòd Episcopatus, & omnia beneficia simplicia & Curata per procuratorem resignari possunt, vt resoluit Flamin. Paris. *de resign. benef. lib. 9. q. 2 per tot.* Interueniente scilicet speciali mandato, sicut docent Rebuff. *de nominat. q. 14. n. 112.* Flamin. *d. lib. 9. q. 7. n. 9.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo Procurator, n. 40.*

3 *Duxerit quomodolibet reuocandum.*] Ergo procurator datus ad resignandum potest reuocari, vt per Flamin. Paris. *d. lib. 9. q. 25. à principio*, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 22. q. 14.*

4 *Tenet cessio facta per eum antequam, &c.*] Notatur ad hoc, quòd reuocatio procuratoris constituti ad resignandum debet intimari, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de procur. ad resign. reuoc. n. 2. & cons. 90. n. 13.*
5 *vers. tertio*, Flamin. *d. lib. 9. q. 25. n. 12.* vbi *n. 29.* subdit quòd non sufficit scientia reuocationis, sed requiritur intimatio; & ideò resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis est valida, vt tenet idem Flamin. *d. lib. 9. q. 25. n. 17. cum seqq.* Nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti, quia tunc non requiritur intimatio, sicut docet idem Flamin. *lib. 13. q. 1. n. 48.*

6 *Ad ipsius, vel alterius notitiam, &c.*] Ergo sufficit intimationem deduci ad notitiam superioris, vt per Flamin. Paris. *d. lib. 9. q. 26. n. 2. cum seqq.*

7 Vtrùm autem sufficiat reuocationem procuratoris intimare resignatario absque eo quòd intimetur procuratori constituto ad resignandum? Vide latè Flamin. *d. lib. 9. q. 27. per tot.* & de intimatione vide multa apud Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 191. n. 20. cum seqq.*

8 *Nisi fortè, &c.*] Notatur ad hoc, quòd resignatio facta per procuratorem reuocatum, non autem intimatum, minimè valet quoties per malitiam illius, aut superioris in cuius manibus renuntiatio erat facienda, non potuit fieri intimatio ante cessionem, vt per Ioann. Selu. *de benefic. p. 3. q. 16. n. 2. versic. & præmissa*, Flamin. *d. lib 9. q. 25. n. 39. & 53.*

9 In gloss. *Procuratorem*, ibi, *Laicum, vel clericum, &c.* Notatur ad hoc, quòd laicus potest constitui procurator tot ad resignandum beneficia Ecclesiastica, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q. 14. n. 96.* Flamin. Paris. *d. lib. 9. q. 3. n. 12.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 20. q. 3. & c. 22. quæst. 2.*

10 In gloss. *Liberè*, ibi, *potest respicere libertatem constituentis.* Notatur ad hoc, quòd vbi constitutio procuratoris esset facta per metum, tunc tenet reuocatio, etiamsi non peruenerit ad notitiam procuratoris, ita Ioan. Selo. *de benefic. p. 3. q. 16. n. 2.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de reuocat. procur. n. 10.* Paris. *d. lib. 9. q. 25. num. 34.*

11 In gloss. *Ignorante*, ibi, *quia talis procurator censetur constitutus ad negotia, &c.* Notatur ad hoc quòd procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vt ea prosit, sicut docet Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 11. n. 6.*

12 In gloss. *Quomodolibet*, ibi, *si verò mortuus fuisset, &c.* Notatur ad hoc, quòd mandatum datum ad resignandum beneficium cessat morte ipsius mandantis, vt per Azor. *d. p. 2. lib. 7. c. 22. q. 13.* Flamin. Paris. *d. lib. 9. q. 44. per tot.* vbi *à n. 3.* ampliat procedere etiam procuratore ignorante ipsam mortem, & *à n. 14.* limitat quoties procurator constitutus ad resignandum beneficium porrexit supplicationem, quæ fuit signata, & data viuo resignante, namque si postea moriatur resignans, & sic ante præstitum consensum formalem, poterit procurator illum præstare post mortem ipsius constituentis, nisi principalis porrexerit supplicationem, & postea constituerit procuratorem ad consequendum resignationi, quia si moriatur principalis, iste procurator post eius mortem non potest præstare consensum, prout sublimitat idem Flamin. *d. q. 24. n. 28.*

In gloss. *Teneat*. ibi, *exemplum in translatione dominij* 13
rei meæ, &c. Notatur ad hoc quòd dominium nusquam transfertur à procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiamsi ipse bona fide rem tradiderit minimè certus de reuocatione, sicuti docet Couar. *practic. c. 11. n. 2.*

In gloss. *Manibus*. Renuntiatio beneficiorum in 14
cuius manibus sit facienda, vide quæ latè dixi *in tract. de officio, & potestate Episcopi, p. 3 alleg. 69.*

De Supplenda negligentia Prælatorum.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1. *Regularium Prælatorum negligentiam in beneficiis prouidendis quis supplere possit.*
2. *Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorum Regularium, si Prælatus Regularis infra semestre non prouiderit.*
3. *Legatus non potest conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apost.*
4. *Delegata magis, quàm Ordinaria videtur concessa iurisdictio quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.*
5. *Superior ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda.*
6. *Regularia beneficia à Prælato collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum, etiam absque iusta causa reuocari, seu conferri.*
7. *Abbas non potest monacho beneficia Regularia, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad vitam eius, conferre.*
8. *Beneficia Regularia mannalia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia.*
9. *Beneficium Regulare obtinens ad libitum Abbatis quandocunque, & quomodocunque amoueri potest.*
10. *Verbum*, dispositio, *latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi.*
11. *Patronus Regularis quando neglexerit ad beneficium Ecclesiasticum præsentare intra tempus sibi præfixum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem, etiamsi non sit Episcopus, sed eius inferior.*
12. *Collationis in materia attenditur locus vbi situm est beneficium, & non locus vbi est persona ad quam spectat collatio.*
13. *Monachi Regularem præsentare non possunt ad Ecclesiam, quæ consueuit regi per clericos sæculares.*
14. *Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia consueta regi per sæculares, præsentare, aut prouidere Regulares.*
15. *Beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione.*
16. *Beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris.*
17. *Beneficia manualia, siue sæcularia, siue Regularia non includuntur sub reseruationibus.*

18 *Papa,*

18 *Papa, aut Episcopus quando confert per deuolutionem beneficium aliquod Regulare manuale, nullatenus censetur alterare naturam illius.*

Clem. Quia Regulares. Vnic.

1 EGVLARES Prælati, qui possunt beneficia conferre, si illa intra sex menses non conferant, tunc diœcesani locorum in exemptis, propria, in exemptis verò Apostolica auctoritate conferre possunt, dummodo Regularia Regularibns, sæcularia sæcularibus conferant, nec permittant illa incorporari mensæ, nec augeri, vel imponi pensionem. Hoc autem intelligi debet de beneficiis, quæ non sunt de mensa Prælatorum, sed de aliis, quæ habent suos Rectores, ad quæ beneficia extenditur Constitutio Bonifacij de qua *in cap. præsenti, de Offic. Ordin. lib. 6.* Prohibetur denique Regularibus quòd non possint præesse pluribus Prioratibus, aut Ecclesiis curam animarum habentibus, etiamsi cura per alium exerceatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 273.* Alagona *in compend. pag. 95.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Diœcesani locorum*, &c.] Notatur ad hoc, quod Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorum Regularium si Prælatus Regularis infra semestre non prouiderit, vt per Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia, vers. ad tertium.*

3 *In exemptis verò Apost. auctoritate* &c.] Notatur ad hoc, quòd Legatus non poterit conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quæ Episcopus confert auctoritate Apost. vt per Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 3. n. 32.*

4 Notatur etiam ad hoc quòd quando constat ex verbis quòd non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscat, magis delegata, quàm Ordinaria, hoc casu videtur concessa iurisdictio, vt per D. Barbos. *in l. cùm prætor, §. 1. n. 33. ff. de iudic.*

5 *Illa videlicet quæ consueuerunt*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Superior, ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis, & formæ, quæ ab inferiore erat obseruanda, vt per Cald. Pereira *de potest. eligendi, c. 1. n. 58.*

6 *Liberè possint ad claustrum, cùm oportuerit, reuocari.*]
Notatur ad hoc, quòd beneficia Regularia à Prælato
collata possunt ab eo ad solum eius nutum, & libitum
etiam absque aliqua iusta causa reuocari, seu auferri,
vt per Nauar. *comm. 4. de Regul. n. 22. vers. ex quibus,*
Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 9. q. 9. & c. 22. q. 10. &*
p. 2. lib. 3. c. 26. q. 12. 13. & 14. Sanch. *in præcepta Deca-*
7 *logi, lib. 7. c. 29. n. 11.* & ideò Abbas non potest mona-
cho beneficium Regulare, aut Ecclesiæ administra-
tionem perpetuam, hoc est, ad vitam eius, conferre,
8 ita Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 9. q. 8.* Nam Regula-
laria beneficia manualia sunt, atque ad nutum Abba-
tis reuocabilia, Ioan. Selu. *de benef. p. 3. q. 68.* Cassad.
decis. 4. n. 3. de præbend. Mandos. *ad reg. 3. Cancell. q. 11.*
n. 13. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 6. n. 6. & gloss. 8.*
9 *n. 7.* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub. 12. c. 7. n. 21.* ac
proinde illud obtinens ad libitum Abbatis quando-
cunque, & quomodocunque amoueri potest, Azor.
d. p. 1. lib. 10. c. 4. q. 2. Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5.*
§. 6. num. 46.

10 In gloss. *Dispositionem*, ibi, *id est, collationem, vel prouisionem.* Notatur ad hoc, quòd dispositionis verbum latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi, vt per Selu. *de benef. p. 3. q. 1. n. 36.* Mandos. *reg. 32. Cancel. q. 4. n. 5.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 20. n. 1.* Viuian. *in praxi iurispatron. lib. 5. c. 1. n. 47.*

In ead. gloss. ibi, *Quia si ad solam præsentationem*, 11
&c. Notatur ad hoc, quòd quando patronus Regularis neglexerit ad beneficium Ecclesiasticum præsentare intra tempus sibi præstitutum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem; etiamsi non sit Episcopus, sed alius ipsi inferior, vt per Imol. *n. 33.* & Card. *num. 5. in præsenti,* Rebuff. *in praxi, tit. de deuolut. n. 26.* quos refero *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 126. n. 66.* secundùm Logdun. impress.

12 In gloss. *Locorum*, ibi, *ergo non personarum*, &c. Notatur ad hoc, quòd in materia collationis attenditur locus, vbi situm est beneficium, & non locus, vbi est persona, ad quam spectat collatio, ac proinde attenditur beneficium, non persona negligens, vt per Simonet. *de reseruat. q. 75.* Tiraq. *de retract. lig. §. 36. gloss. 3. n. 27.* Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 3. n. 28.* Cald. Pereira *de empt. & vendit. c. 14. n. 14.*

13 In gloss. *Sæcularibus*, ibi, *vbi dicunt quòd ad Eccle-*
siam, quæ consueuit regi per sæculares Clericos, Monachi
Regularem præsentare non possunt; sequitur Gonzal. *ad*
14 *reg. 8. Cancell. gloss. 8. n. 39.* vbi loquitur è conuerso, vi-
delicet, quòd Abbates, & alij Superiores Regulares
nequeunt ad beneficia consueta regi per sæculares,
præsentare, aut prouidere Regulares, & *n. 40. & seq.*
subdit quòd si de facto prouiderentur Regulares, es-
set prouisio ipso iure nulla, nec excusaret negligen-
tia habentis præsentare, vel conferre quominus locum
habeat deuolutio ad superiorem.

15 In gloss. *De mensa*, ibi, *illa ergo non intelligerentur vacare*, &c.] Notaur ad hoc, quòd beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 6. n. 63.* Flores de Mena *var. lib. 2. q. 10. num. 14.*

16 In gloss. *Reuocari, in vers. Et scias*, ibi, *& temporales Prioratus vacant per mortem*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Soperioris, vt tenent *in præsenti*, Card. *in §. præmissa, q. 5. n. 8.* Imol. *n. 44. post med. vers. redeo ad gloss.* Abb. *n. 17.* Et Vitalin. *n. 9.* Anastas. Germon. *de indultis Cardin. §. regularia, n. 16.* Rot. *decis. 739. n. 4. p. 1. diuers.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 2. q. 11. n. 4. & lib. 11. q. 3. num. 94.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 6. num. 14.*

17 In ead. gloss. *In fine*, ibi, *Et ob hanc causam*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficia manualia, siue sæcularia, siue regularia non includuntur sub reseruationibus, vt per Gonzal. *d. gloss. 5. §. 6. num. 9.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 5. cap. 1. num. 510.* vbi plures refert Doctores.

18 In ead. gloss. ibi, *Quia nec plus, nec aliter confert supplens, quàm negligens*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quando Pontifex ipse, aut Episcopus confert per deuolutionem beneficium aliquod regulare manuale nullatenus censetur alterare naturam illius, sed postea integrum erit Abbati reuocare, ac si ipsemet contulisset, vt per Lap. *alleg. 9. num. 4.* vbi Mandos. *lit. E*, eundem Mandos. *de priuileg. ad instar gloss. 6. n. 4.* Selu. *de benef. p. 3. q. 69. num. vlt.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 7. c. 29. num. 133.*

De Ætate, & Qualitate, & Ordine præficiendorum.

Tit. IV.

Clem. Cùm Ecclesiæ. I.

1 Iocesani locorum diligenter seruare debent, à suis subditis seruari facere statuta Canonica circa præficiendos Ecclesiis sub pœna diuinæ offensæ, & Apostolicæ vltionis. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 306.* Alagona *in compend. pag. 108.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Vocem nullus habet in Capitulo nisi sit Subdiaconus.*
2 *Dignitatem, personatum, officium, vel præbendam obtinens, cui certus Ordo annexus est, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promoueatur, in Capitulo vocem non habet, & dimidiam perdit distributionum partem.*
3 *Cathedralibus in Ecclesiis omnes Canonicatus, ac portiones habere debent annexum Ordinem presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus.*
4 *Canonicus, qui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo.*
5 *Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonicatui annexus est Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo.*
6 *Dispensatus à Papa vt in minori ætate fiat Subdiaconus, iste talis sic factus habet vocem in Capitulo.*
7 *Canonicus in Sacris minimè constitutus collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum fiunt.*
8 *Canonicus in Sacris præbendam, & domum optare potest.*
9 *Subdiaconatus Ordinem sufficit habere Canonicum tempore electionis ad hoc vt in ea vocem habeat.*
10 *Habilitas quoties à principio requiritur, non sufficit quid postea interueniat.*
11 *Canonicus in Sacris non constitutus si velit promoueri intra quatuor tempora proxima, non erit expectandus si immineat tempus electionis.*
12 *Prælatus principalis Ecclesiæ quamvis non sis in Sacris, habet vocem in Capitulo.*
13 *Capitulum conuocare de consuetudine Ecclesiæ spectat ad Archidiaconum, etiamsi non sit in Sacris.*
14 *Prælatus, & Capitulum sunt diuersa.*
15 *Collegij, vel Capituli appellatione non comprehenditur Prælatus.*
16 *Prælatus de quadam longissima verbi significatione nomine Capituli comprehenditur.*
17 *Lex pœnalis simul, & correctoria non potest extendi etiamsi habeat expressam rationem, quamvis si esset solùm pœnalis, vel correctoria extenderetur.*
18 *Dictionis*, donec, *vis, & effectus remissiuè.*
19 *Dictio*, nullo modo, *quam vim, & effectum habeat remissiuè.*
20 *Portio debet fieri pro qualibet hora.*
21 *Alimenta non dantur ex fructibus beneficij clerico suspenso propter contumaciam, à qua parendo exire potest.*
22 *Distributiones quotidianæ Clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt aliis.*

Clem. Vt ij. II.

In Capitulo Cathedralis, vel Collegiatæ Ecclesiæ 1 etiam Regularis, nullus habet vocem, nec illi concedi potest nisi sit Subdiaconus; obtinens verò dignitatem, personatum, officium, vel præbendam, cui certus annexus est Ordo, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promoueatur in Capitulo vocem non habet, & interim dimidiam perdit distributionum partem, aliis tamen pœnis contra tales in suo robore permansuris. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol Zabar. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 307.* Alagona *in compend. pag. 109.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

De materia text. dixi latè *in tract. de Canon. & Dignit. c. 37.* vbi plures citaui Doctores, & *ibi*, adductis addo Soar. *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. c. 4. n. 5.* vbi ait comprehendere monasteria Regularium, qui ad diuina Officia destinati sunt, & coram Capitulo. 2

Ad suscipiendos sacros Ordines, &c.] Sacrum Concil. Trid. *sess. 24. de reform. c. 12.* circa id ipsum ita nouissimè disponit, *In omnibus verò Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus; Episcopus autem cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex Sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen vt dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi, vbi verò consuetudo laudabilior habet, vt plures, vel omnes sint Presbyteri, omnino obseruetur.* Hactenus Trid. cuius decisionem referunt Flamin. Paris. *de resign. lib. 4. q. 9. n. 10.* Aloys. Ricc *in praxi aurea resol. 238.* illam tamen in Collegiatis Ecclesiis locum non habere tradunt Nauar. *conf. 3. de temp. ordin. in antiq. aliàs consil. 51. de ætate, & qualit. in nouis*, Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo beneficia, §. 5.* 3

Statuimus vt nullus, &c.] Notatur ad hoc, quòd Canonicus, qui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo, innouatur, & ampliatur per Concil. Trid. *sess. 22. de reform. c. 4.* & docent Rebuff. *in tract. nomin. q. 8. n. 3.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 51. art. 5.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 11. q. 20.* latè Monet. *de distribut. quotid. p. 1. c. 20. n. 3. cum seqq.* Villar. *del patronado de Calataind, p. 7. §. 1. n. 15.* Vgulin. *de offic. & potest. Episcop. c. 19. §. 3. n. 1.* Piasec. *in praxi Episcop. p. 2. c. 3. n. 7.* Paul. Layman. *canon. quæst. de Prælatorum Eccles. elect. q. 181. resp. 3. & q. 28. resp. 2.* Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 25. art. 5. concl. 5.* Rot. apud Farin. *decis. 600. n. 4. in 1 collect. nouiss. aliàs p. 4. diuers.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. cap. 4. num. 24.* Raguc. *de voce Canonicorum in Capitulo, quæst. 24.* Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. 4. c. 15. ex n. 13.* Sebast. Cæs. *in relect. de Eccles. hierarch. disp. 12. §. 1. n. 22.* Tamburin. *de iure Abbatum tom. 1. disp. 5. q. 8. n. 8.* Ego ipse *de Canonicis, c. 37. à princip. & de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n. 51. cum seq.* 4

Illi verò, &c.] Notatur ad hoc, quòd Canonicus 5 etiam Subdiaconus, cuius Canonicatui annexus esset Ordo superior, nisi ad eum infra annum promoueatur, statim post annum amittit vocem in Capitulo, ita vt nullo modo, nec ex Capituli concessione, nec ex Episcopi dispensatione post annum eam habere possit, donec ad illum requisitum Ordinem fuerit promotus, vt per Monet. *de distribut. quotid. p. 2. c. 20 n. 9.*

Illud

6 Illud aduertere oportet quòd si Pontifex dispenset in ætate cum Canonico, vt fiat Subdiaconus, is sic ex dispensatione factus Subdiaconus vocem habebet in Capitulo, vt resoluunt Felin. *in cap. postulasti, num.* 11. *de rescript.* Sanch. *de Matrim. lib.* 8. *disp.* 1. *n.* 23. Ragnc. *de voce Canonicorum in Capitulo, quæst.* 5. *num.* 7. Soar. *de Relig. tom.* 4. *tract.* 8. *lib.* 2. *c.* 4. *n.* 7. Tamburin. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 5. *q.* 8. *n.* 10. Ego ipse *d. c.* 37. *n.* 9. Et procedere etiam in Canonico dispensato à Papa vt in ætate sexdecim annorum possit obtinere Canonicatum in Cathedrali censuit S. Coogr. Conc. *in Reatina* 10. *Iulij* 1627. & *in Montis Politiani* 13. *Ianuarij* 1629. & *in S. Miniati* 15. *Septembris* 1629. intelligendo prout dixi *d. c.* 27. *n.* 13.

7 In gloss. *In Capitulo.* Notatur ad hoc, quòd Canonicus in Sacris minimè constitutus, collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum fiunt, vt per Bonifac. *hic, n.* 16. & 17. Nicol. Garc. *d. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 29. vbi *num.* 3. subdit ex decisione Rotæ quòd Canonicus etiam in Sacris non constitutus ad effectum conferendi suam hebdomadam habere debet, & ratione suæ hebdomadæ potest conferre, & *num.* 31. subiongit quòd Capitulum potest committere collationem, vel nominationem beneficij ad illud pertinentis Canonico, qui non sit in Sacris.

8 In ead. gloss. ibi, *Quod talis Canonicus non in Sacris prabendam, & domum optare potest.* Itá Gonzal *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 34 *à n.* 128. Nicol. Garc. *d. part.* 3. *cap.* 4. *num.* 21.

9 In gloss. *Constitutus*, ibi, *sed pone*, &c. Notatur ad hoc quod sufficit, vt Canonicus habeat Ordinem Subdiaconatus tempore electionis ad hoc, vt in ea vocem habeat, sic docet Monet. *de distribut. quotid. part.* 2. *q.* 20. *num.* 6. quamuis tempore vacationis non erat ordinatus in sactis, Soar. *de Relig. tom.* 4. *lib.* 2. *c.* 4. *num.* 6.

10 In ead. gloss. ibi, *Si ponderemus initium*, &c. Notatur ad hoc, quòd quoties à principio requiritur habilitas, non sufficit quòd postea superoeniat, vt per Flamin. Parif. *de resignat. benefic. lib.* 4. *q.* 1. *n.* 14.

11 In ead. gloss. ibi. *Sed fortius quæro*, &c. Notatur ad hoc, quod Canonicos in Sactis non constitutus si velit promoueri intra quatuor tempora proxima non erit expectandus si imminet tempus electionis, vt per Monet. *d. q.* 20. *n.* 5.

12 In gloss. *In eisdem*, ibi, *sed mihi remanet dubium an hoc cap. in vtroque responso locum habeat in principalibus Prælatis*, &c. Notatur ad hoc, quòd principalis Prælatus Ecclesiæ quamuis non sit in Sacris vocem habet in Capitulo, vt per Raguc. *de voce Canonicorum in Ca-*
13 *pitulo, q.* 24. *n.* 3. Ego ipse *d. c.* 27. *n.* 11. Vnde Archidiaconus, ad quem de consuetudine Ecclesiæ spectat, absente Decano, conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiamsi non sit in Sacris, cùm iste sit actus iurisdictionis, qui competit Archidiacono, etiam in Sacris non constituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & superioritatis, ita per Sacram Congregationem decisum fuisse refert Nicol. Garc. *d. p.* 3. *c.* 4. *num.* 26. & *in addit.* hoc ipsum multis rationibus confirmat.

14 In ead. gloss. ibi, *Vnde potest dici quòd cùm Prælatus & Capitulum sint diuersa*, &c. Ita Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 45. *n.* 54. Non enim Prælatus Collegij, vel Capituli appellatione comprehenditur, vt per Fr. Em-
15 man. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 51. *art.* 8. & citatos per me *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo Capitulum*, quibus addo Paul. Laym. *quæst. canon. de Pral. Ecclesiast. elect. q.* 18. *vers. quia.*

In ead. gloss. ibi, *Etsi dicatur quòd de quadam largissima verbi significatione Prælatus nomine Capituli comprehendatur.* Ita Rebuff. *in tractat. nominat. quæst.* 8. *num.* 34. 16

In ead. gloss. ibi, *Mihi satis est*, &c. Notatur ad hoc, quòd lex pœnalis simul & correctoria non potest extendi, etiamsi habeat expressam rationem, quamuis si esset solùm pœnalis, vel correctoria extenderetur, vt per Tiraq. *in tract. cessante causa*, *p.* 1. *n.* 162. Farin. *in praxi crimin. p.* 4. *consf.* 65. *n.* 124. & *fragment. crimin. p.* 1. *lit. E, n.* 77. 17

In gloss. *Donec.* De hac dict. dixi *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 9. secundùm Lugdun. impress. 18

In gloss. *Nullo modo.* De vi, & effectibus horum verborum dixi *in dicto tract. dict.* 228. 19

In gloss. *Certis horis*, ibi, *vt per omnes horas fieret ipsarum compartitio*, &c. Notatur ad hoc, quòd pro qualibet hora debet fieri portio, vt per Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo distributiones, vers. ad quartum.* 20

In gloss. *Pars dimidia*, ibi, *& imputent sibi*, &c. Notatur ad hoc, quòd clerico suspenso propter contumaciam, à qua suspensione parendo exire potest, non dantur alimenta ex fructibus beneficij, vt per Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 36. *n.* 4. 21

In ead. gloss. ibi, *Et sciat quòd ista dimidia substracta accrescit aliis interessentibus*, &c. Notatur ad hoc, quòd distributiones quotidianæ clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt aliis, vt per Surd. *de aliment. tit.* 1, *q.* 82. *n.* 16. 22

SVMMARIVM.

1 *Ætas ad Ordines sacros de iure communi requisita qua? ostenditur*, & n. 2. & *qua ex noua dispositione Concil. Trid. refertur*, n. 3.
4 *Verbum*, decernimus, *inducit ius nouum*, & *non declarat antiquum.*
5 *Liberè significat idem quòd sine dispensatione*, & n. 6.
7 *Anno certo, qui debet facere actum, sufficit facere in quacunque anni parte.*
8 *Annus inceptus an, & quando sufficiat, & habeatur pro completo, ostenditur.*
9 *Verba, cùm peruenerit ad* 25. annum, *ex proprietate non verificantur in* 25. *anno cœpto.*

CLEM. Generalem. III. & vlt.

AD Subdiaconatum promoueretur quis in 18. anno, ad Diaconatum in 20. ad Presbyteratum in 25. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 308. Alagona *in compend. pag.* 109. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Gutier. *canon. lib.* 1. *cap* 26. Menoch. *de arbitr. casu* 427. *n.* 15. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *quæst.* 23. *art.* 6. Ego ipse *de officio*, & *potestate Episcopi*, *part.* 2. *alleg.* 16. *num.* 1. 2

Attenta verò noua dispositione Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. cap.* 12. nullos in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueri potest, ex quo ita tradunt Gutier. *dict. cap.* 26. *num.* 8. Henriq *in summ. lib.* 10. *c.* 19. §. 2. Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo Ordo*, §. 1. Piasec. *in simili praxi*, *p.* 1. *c.* 1. *sub rub. de requis. ætatis*, *n.* 23. Fr. Emman. *quæst. Regul.* 3

*tom.3.q.23.art.6.*Galganet.*de iure publico, lib.3. tit.24.* 15.& 26. Monet.*de distribut. quotid. p.2.q.19.num.12.* Nicol.Garc.*de benefic.p.7.c.4.n.21.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit.lib.30.tract.3.n.166.*Fr.Ludou.Mirand. *in manuali Prælat.com.1.q.39.art.2.*Carol. de Grassis *de effect.ib.cleric.in præľud.n.289.291.& 295.*Steph.Quarant. *in summa Bullarij,verbo ordo, vers. colliguntur,* Armendar.*in addit. ad recopil. legum Nauarræ, lib.1.tit.2. l.1.de ætate,in declar.n.4.* Ægid.de Coninck *de Sacram. tom.2.disp.20.n.102.* Zip.*in analytica posteriori iuris Ecclesiast.enarratione, sub tit. de elect.num.11.* Campan. *in diuersorio iuris Canon.rub.7.c.3.*Vgolin.*de offic.& potest. Episcop.c.26.§.6.n.4.& 5.* Homobon.de Bonis *de examine Ecclesiast. p.1. tract.1. c.10. q.60.vers.ad maiores.* Ego ipse *d.alleg.16.n.1.*

4 In glos. *Decernimus*,ibi,*non dicit declaramus*. Notatur ad hoc quòd verbum, *decernimus*, inducit ius nouum, & non declarat antiquum, vt per Flamin. Paris. *de resignat.lib.13.q.2.n.3.* Sanch. *de Matrim. lib.7. disp.82. num.18.* cum aliis, quos refero ego ipse *in tract, de dictionib. vsufrequent. dict.79.* secundùm Lugdunens. impress.

5 In gloss. *Liberè*,ibi, *id est, sine dispensatione.* Ita hanc dictionem interpretatur Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gl.53. n.9.* & faciunt, quæ dixi *d. tract. de dictionib. vsufreq. dict.190.*

6 In gloss. *In decimo octauo*, ibi, *intelligo inchoato*. Ita Perez *ad tit.2. lib.2. Ordinam.pag.409.* Fr. Emman.*d. q.2 part.7.*

7 Et notatur etiam ad hoc, quòd in quacunque parte anni sufficit actum facere,qui debet facere certo anno, vt per Surd.*decis.178.n.2.*

8 Controuersum est in iure an, & quando annus inceptus sufficiat, & habeatur pro completo? de quo agunt Gloss. & Doctores per text. *ibi, in l. ad Remp ff. de muner.& honor.& in l.3.§.minore, ff. de minorib.& in l.si cui,fin ff.de legat.1.*gloss.*in cap.Subdiaconus,77.dist. gloss.2.in cap.ad nostram,de regular.* Felin. *n.7. in c.cùm vigesimum,de offic.deleg.* Conan.*lib.3.comm.c.12.num.7.* Nau.*in man.c.25.n.117.vers.ad 9.* communiter distingui solet inter dispositionem fauorabilem,& odiosam, sed cum annus secundùm veritatem, & proprietatem sermonis completus intelligatur,iuxta *l anniculus 134. ff.de verb.signific.*& cœptum haberi pro completo procedat ex fictione, & mente disponentis, planius videtur semper attendenda esse verba dispositiuus, quæ si expresse ad annos perfectos, & consummatos vel simpliciter ad tot annos referantur non sufficiet annum inchoari; si verò ad solam existentiam in tali anno,& ingressu illius referantur, sufficiat inchoasse, vt sic, si aliud ex mente disponentis non colligitur, verborum proprietas attendatur,tam in materia fauorabili, quàm in odiosa iuxta *l. non aliter, 67. ff. de legat. 3.*,iuncta *l. cum lege 24.ff.de testam.* Sic verba hæc, *post viginti annos, post vigesimum, cum expleuerit*, & similia procul dubio annum completum præerequirunt, *l. si ita 41. vers.& inter, ff. de man. testam.l.2.in princ. ff. de excus. tutor.cap.cùm in cunctis, in princ. de elect.* Sic etiam dispositio *cum quis fuerit viginti annorum, vel habuerit viginti annos*, completos exigit, quia antequam compleantur verum non esse quem viginti annorum, vel illos habere,arg.*d.l.anniculus*, sic procedit text.*in d.l.si cui*,vbi gloss.& Doct.*communiter*,intendit gloss. *hic* recepta ab omnibus,vt per Tross.*de vero, & perfecto clerico, lib.2.c.17.n.2.* Couar. *de sponsal.p.1.c.2.n.2.* Per contrarium verò ad annum inceptum referuntur verba illa, *cùm fuerit in vigesimo anno, cùm attigerit*, vel quæ prohibent,*ne qui ante vigesimum annum faciat*,qui propriè loquendo qui iam incepit, attingit, & qui iam est in vigesimo anno, ante illum non facit, sed potius in illo, *d. cap. cùm in cunctis, §.inferiora*, text. & gloss. *in præsenti,d.l.si ita in princ.*Concil.Trid.*sess.23.de reform. cap.12.* resoluunt gloss. *in d. l. si cui*, vbi communis, Nauar.& alij, *vbi suprà.*

Vnde infertur verba hæc, *cùm peruenerit ad 25.annum*,ex proprietate non verificari in 25. anno cœpto, sed completum requirere, vt est de natura illius dict. per *l.vrbana,198.ff. de verb.signif.gloss.verb.pernoctauit, in cap.si constiterit,de accusat.*latè Tiraq. *in l.si vnquam, verb.reuertatur,à n.194.C.de reuoc.donat.*probat in specie text.*in l.non putabam,47.ff.de condit. & demonstrat.* quamvis aliter intelligat Conan. *vbi suprà.* Nec obstat text.*in l.qui filium 73.§.1.ff.ad Trebel.* ibi, *cùm ad annum vigesimum peruenisset*, per quem Conan.*d.loco* recedit à communi,quia reiecto intellectu gloss. & Doctorum *ibi, & in dictis locis*, qui existimant textum illum procedere simpliciter fauore filij, cui intellectui repugnat idemmet text. dum probat Imperatorem motum fuisse verbis testamenti, dici potest testatorem illic non tantùm dixisse,*cùm filius ad annum vigesimum peruenerit*, sed adiecisse, *quòd si ante vigesimum annum decesserit*, &c. quæ verba sequentia iuxta supradicta significant testatorem non accepisse verbum *peruenerit*, in proprio significatu,imò sensisse de anno inchoato,vel saltem res erat dubia, ita vt in hoc dubio Imperator motus verbis, quæ ad vtrumque sensum referri poterant, ex æquitate in fauorem filij pronuntiauerit. 9

In gloss. *Diaconatus*. Hæc gloss.communiter recipitur secundùm Con.*de sponsal.p.1.c.2.n.2.* 10

De Officio Vicarij.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Iura loquentia de Ecclesiis Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac ipsarum Rectoribus promouendis ad Sacerdotium,ac de eorum ætate, habent locum in perpetuis Ecclesiarum Parochialium Vicariis,* & n.2.

3 *Vicaria perpetua sunt vera beneficia Ecclesiastica.*

4 *Vicarius perpetuus in Ecclesia Parochiali intra annum Sacerdos fieri debet.*

5 *Beneficium simplex quando vnitur non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis.*

Clem. Quæ de Ecclesiis. Vnic.

VRA loquentia de Ecclesiis Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac de ipsorum Rectoribus promouendis ad Sacerdotium, necnon de eorum ætate, in perpetuis Ecclesiarum Parochialium Vicariis locum habent. Colligunt ex Ordin. Lap.Abb. Anchar.Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar.Bonif.de Vital Viuian.*in ration. lib.1. pag.356.* Alagona *in compend. pag.130.* remissiuè X.men.*in concord.p.1.& 2.* 1

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Rebuff. *in tract. nominat. q.9. num 7. & q. 6.num.13.* Flamin.Paris.*de resignat. benef lib.3. q.1.num.315.cum seqq.* Gonzal.*ad reg 8. Cancel. gloss.5. §.3.num.21.* Vicariæ enim perpetuæ sunt vere beneficia Ecclesiastica, vt per Flamin.*d.tract.lib.2. q.1. n.112.* Gonzal. *d.§.3. à num.19.* Azor. *instit. moral. part.2. lib.3. cap.6.q.5.* 3

vbi

4 vbi *c.8.q.5.* obſeruat Vicarium perpetuum In Eeeleſia Parochiali intra annum Sacerdotem fieri debere.

5 In gloſſ. *Parochialium*, ibi, *quia ſolum in Eccleſiis Parochialibus annexis perpetua Vicaria videtur permiſſa.* Ergo quando vnitur beneficium ſimplex, non ſolet conſtitui Vicarius perpetuus, ſed temporalis ſecundùm Rebuff. *in praxi benef. tit. de Vicaria perpetua, num. 5.* Rota *deciſ. 758. n. 2. p. 1. diuerſ.* Gonzal. *d. §. 3. n. 15.* Hic autem Vicarius temporalis, ſeu ad nutum amouibilis, an habeat actualem curam, ſiue habitualem, aut ſolum exercitium, latè diſputauimus *in collect. ad cap. vlt. hoc tit. in Decretalib.*

De Officio, & Poteſtate Iudicis delegati.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudices ſuper receptione teſtium in cauſa ciuili, necnon executores ad prouidendum aliquibus ſi per inquiſitionem ſolertem eos eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ repererint, à Sede Apoſt. deputati aliis poſſunt committere licitè vices ſuas,* & n. 2.

3 *Teſtes quando iurarunt in die iuridico poſſunt tunc examinari in die feriato.*

4 *Rubrica oſtendit poteſtatem eius, de quo in titulo agitur.*

5 *Iudex delegatus poteſt teſtem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo teſtimonio commiſerit.*

6 *Clauſula,* ſi perſona ſit idonea, *ſonat in monitionem, non in conditionem.*

7 *Beneficia conferri debent magis incolis, quam exteris.*

8 *Examinatio quando fit ſuper idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri poteſt abſente eo, cuius intereſt.*

9 *Iuris communis forma quoties exprimitur in commiſſione eo modo, quo iure ineſt, non eſt intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, ſed eſt admonitio quædam, vt ſeruetur forma.*

Clem. Iudices. Vnic.

1 IVDICES ſuper receptione teſtium in cauſa ciuili, necnon executores ad prouidendum aliquibus ſi per inquiſitionem ſolertem eos eſſe vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ repererint, à Sede Apoſt. deputati aliis poſſunt committere licitè vices ſuas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul de Elcazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 411.* Alagona *in compend. pag. 149.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. deſumunt D. Barb. *in l. cùm prætor, 6. 1. n. 113. cum ſeqq. ff. de iudic.* & Steph. Gratian *diſcept. forenſ. c. 60. n. 33.*

3 In gloſſ. *Iudices*, ibi, *& talis actus fieret die feriatò.* Notatur ad hoc, quòd quando teſtes iurarunt in die iuridico, poſſunt tunc examinari in die feriato, vt per Vezin. *tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. n. 294. pag. 544.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 30. n. 15.* Maſcard. *de probat. in proœm. q. 5. n. 91.* Farin. *in praxi crimin. p. 2. q. 80. n. 56.*

In ead. gloſſ. ibi, *Et not. hoc principium,* &c. Notatur ad hoc, quòd rubrica oſtendit poteſtatem eius, de quo in titulo agitur, vt per Maſcard. *de probat. concl. 1284. num. 3.* 4

In ead. gloſſ. ibi, *Punit teſtem,* &c. Notatur ad hoc, quod iudex delegatus poteſt teſtem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo teſtimonio commiſerit, vt per Couar *practic. c. 18. n. 8.* 5

In gloſſ. *Receperint*, ibi, *quòd ſunt clauſulæ, quæ ſonant in monitionem, non in conditionem, puta, ſi perſona ſit idonea, & ſimilia.* Vide quæ dixi *in tract. de clauſulis vſufreq. clauſ. 151. n. 1.* ſecundum Lugdunen. impreſſ. 6

In ead. gloſſ. ibi, *Si de tali vico ſit oriundus.* Notatur ad hoc, quòd beneficia conferri debent magis incolis quàm exteris, vt per Zerol *in praxi Epiſc. p. 1. verbo beneficia, verſ. ad octauum.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib. 4. q. 7.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 4. q. 25.* Gonzal. *ad reg. 8.* Cancel *gloſſ. 9. §. 1. n. 37.* 7

In ead. gloſſ. ibi, *Et non vocatis iis, quos res tangit.* Notatur ad hoc, quòd quando fit examinatio ſuper idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri poteſt abſente eo, cuius intereſt, vt per Tiraq. *in tract. res inter alios acta, verſ. limita quartò, pag. mihi 20.* Rebuff. *in tract. nominat q. 13. n. 3.* 8

In ead. gloſſ. ibi, *Dicit demum Innocent.* &c. Notatur ad hoc, quòd quoties exprimitur in commiſſione forma iuris communis eo modo, quo iure ineſt, non eſt intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, ſed eſt admonitio quædam vt ſeruetur forma iuris communis, quare ea prætermiſſa non irritatur actus, qui alias validus eſſet, niſi vt commiſſione ea forma exprimeretur, vt docent *in præſenti*, Imol. *n. 20. & 21.* Cardin. *q. 13.* & Bonifac. *n. 36.* Nan. *in man. c. 27. n. 37.* Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 9. n. 8.* Sanch. *de Matrim. lib. 3. diſp. 33. n. 3.* 9

De Officio Iudicis Ordinarij.

Tit. IX.

Clem. Vt Clericorum. I.

1 EPISCOPI ita debent diligenter corrigere ſcandaloſos clericorum exceſſus, vt ipſi Clerici metu pœnæ arceantur ab inſolentiis, & alij eorum exemplo timeant ſimilia perpetrare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 465.* Alagona *in compend. pag. 163.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Ad materiam huius text. conducunt plura quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 1. tit. 2. gloſſ. 12.* 2

SVMMARIVM.

2 *Beneficij collatio facta à collatore quolibet citra Legatum Apoſt. valet non facta mentione de beneficio, quod prius habebat, cui fit,* & n. 2.

3 *Mentionem de obtentis facere non tenetur impetrans in prouiſione facta ab Ordinario.*

4 *Epiſcopi & Ordinarij intelliguntur prouidere Eccleſiis Motu proprio.*

5 *Iuriſdictio Ordinaria dicitur naturalis & fauorabilis.*

CLEM. Etsi ab Apost. II. & vlt.

1 ETsi ab Apostolicæ Sedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, nisi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis, in aliis tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus hoc non obseruatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Aneh. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 466.* Alagona *in compend. pag. 163.* temissiuè Ximen. *in concord. pag. 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Tiraq. *de iure mariti, glos. 7. n. 114.* Azor. *instit. moral. pag. 2. lib. 6. c. 10. q. 5. & 6.* & citati per me *in collect. ad cap. si motu proprio, de prab. lib. 6.*

3 *In aliis tamen*, &c.] Notatur ad hoc, quòd in prouisione facta ab Ordinario non est opus impetranti facere mentionem de obtentis, vt per Azor. *d. c. 10. q. 4.* Nicol. Garc. *de benef. pag. 11. c. 4. n. 99.* Sanct. *var. resol. q. 50.*
4 *n. 5.* Nam Episcopi, & ordinarij intelliguntur prouidere Ecclesiis Motu proprio cùm ad hoc teneantur, sed Papa, & Legati prouident personis, & non Ecclesiis, vt dicit Card. *in præsenti sub n. 13. q. 17.* quem sequuntur Fel. *in cap. ad aures, n. 15. vers. vnde dicit Card. de rescript.* Menoch. *de arbitr. casu 201. n. 154. & seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §. 6. proœm. n. 10. & gloss. 5. num. 173. & 184.*

5 In gloss. *Nolumus*, ibi, *Ordinariorum verò collatio vt naturalis, vel fauorabilis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd iurisdictio Ordinaria dicitur naturalis, & fauorabilis, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 6. proœm. n. 7.*

6 In eadem gloss. ibi, *Nec sunt collatores Ordinarij*, &c. Notatur ad hoc, quòd Capitulum prouidens ex indulto non est Ordinarius, vt per Felin. *in cap. cùm olim, n. 1.* Buratt. *decis. 484. n. 4.*

De Procuratoribus.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum, vel literas sua procurationis scienter sine protestatione recipiens, quibus constituens pro ipso cauebat super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur.*

2 *Mandatum datur per literas missiuas, seu epistolas.*

3 *Procurator constitutus si recipiat literas mandati, & taceat, videtur consentire.*

4 *Instrumentum procuratoris scienter sine protestatione recipiens, videtur acceptare, & certus de suo iure potest substituere, si potestatem habeat substituendi.*

5 *Debiti confessionem per epistolam missiuam quomodo quis extorquere possit, ostenditur.*

6 *Præsens, & tacens sibi præiudicat etiam in præiudicialibus, quando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus.*

7 *Literas recipiens scienter præsumitur approbare actum in eis contentum, secus si ignoranter.*

CLEM. Instrumento. I.

1 PRocvratorem, quando quis eligit, & misit ei instrumentum, in quo cauet de iudicatu soluendo, si procurator simpliciter, & scienter acceptat literas, nulla facta protestatione, non potest retrocedere, sed tenetur, & potest cogi defendere reum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Aneb. Imol. Zabat. Pan. Paul. Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 533.* Alagona *in compend. pag. 186.* temissiuè Ximen. *in concord p. 1. & 2.*

Vel literis.] Ergo per literas missiuas, seu epistolas 2
datur mandatum, Achil. *decis. 17. n. 2. de procuratoribus,* Caputaq. *decis. 183. n. 1. & decis. 185. n. 8. pag. 2.* quos refert, & sequitur Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 63. n. 20.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. l. 9. q. 6. n. 3.*

Simpliciter nulla facta protestatione à te scienter rece- 3
ptis.] Notatur ad hoc, quòd si procurator constitutus recipiat literas mandati, & taceat, videtur consentire, vt per D. Barbos. *in l. qua dotis, n. 158. ff. sol. matrim.*
ac proinde mandatum acceptasse, & certus de suo iure 4
potuisse substituere, si potestatem habeat substituendi, vt per Mil. *in repert. verbo procurator non dicitur, nec censetur, n. 42.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu mandati, n. 103.* quos refert, & sequitur Rot. *decis. 451. num. 2.* apud Farin. *pag. 2. recent.*

Ex verbis *suprà* relatis bona desumitur cautela ad 5
extorquendam confessionem debiti, cuius creditor probationem non habet, scilicet epistolam, in qua debitum narretur, debitori mittat quam priùs coram testibus legat, qui postea præsentes sint receptioni talis epistolæ, qua recepta, si debitor tacuerit, sibi præiudicat, ita Bart. per text. *ibi, in l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.* addit. *ad Alex. lit. B, in l. qua doti, n. 34. ff. soluto matrim.* Mathesil. *notab. 21.* Pola *cautel. 9.* plures vt per Hippol. *in rub. de probationibus, n. 246. & in pract. §. si diligenter, n. 138.* Cou. *in cap. Ioannes, n. 4. de testam.* Menoch. *de arbitr. casu 23.* Anton. Gabr. *commun. tit. de præsumptionibus, concl. 2.* Brunor. *in locis communibus, verbo litera, n. 6.* D. Barbos. *in d. l. qua dotis, n. 158.* vbi, *n. 159.* ex aliis idem affirmat resoluendum in audiente nuntium alterius, & tacente, vt nisi statim arbitrio boni viri contradicat, similiter præsumatur consentire, sicut quando literas recepisset, vt *in d. l. filiusfam.* quinimo vlteriùs addit idem D. Barbos. quòd siue in literis contineatur quòd recipiens aliquid soluat tanquam debitor, vel contineatur aliquid nociuum, & præiudiciale recipienti, nisi recipiens de contraria voluntate protestetur, consentire præsumatur, idque ex taciturnitate insimul cum facto accipientis, arg. *d. l. si filiusfam.* & text. *in præsenti.*

Non potest postea recedere, &c.] Notatur ad hoc quòd 6
præsens, & tacens sibi præiudicat etiam in præiudicialibus, quando vltra taciturnitatem concurrit aliquis actus positiuus, vt per Mascard. *de probat. concl. 1218. n. 51.* Surd. *decis. 29. n. 11. & decis. 264. n. 8.*

In gloss. *Scienter*, ibi, *Secus ergo si ignoranter*, &c.] 7
Notatur ad hoc quòd literas recipiens scienter præsumitur approbare actum in eis contentum, secus si ignoranter, vt per Anton. Gabr. *lib. 1. commun. opin tit. de præsump. concl. 2.* Mascard. *de probationibus concl. 480.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 65. n. 13.*

SVMMARIVM.

1 *Procurator habens mandatum iurandi, & omnia faciendi, qua requirunt speciale mandatum, contra electum, vel prouisum opponere non potest crimina, vel defectus,* & n. 2.

3 *Generalis facultas cum expressione aliquorum casuum exigentium speciale mandatum, non extenditur ad speciales casus maiores expressis.*

4 *Minor non est restituendus ad opponenda crimina, vel defectus contra electum.*

5 *Renuntians generaliter casibus fortuitis non videtur renuntiare grauioribus, & maioribus.*

CLEM.

Clem. Non potest. II.

1 PRocurator generaliter constitutus ad agendum, defendendum, iurandum de calumnia, vel veritate dicenda, & ad omnia quæ speciale mandatum exigunt, non potest opponere in personam electi nisi specialiter hoc in mandatis habeat, quia cum illa generaliter non veniunt maiora, vel grauiora, quæ in procuratorio sunt expressa. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 134. Alagona *in compend. pag.* 189. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Perez *l.* 1. *tit.* 4. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 556. Ceuall. *commun. contra commun. q.* 808. *n.* 47.

3 *Cùm sub generalitate tali*, &c.] Notatur ad hoc, quòd generalis facultas cum expressione aliquorum casuum exigentium speciale mandatum non extenditur ad speciales casus maiores expressis, vt per Narbon. *de appellat. à Vicario ad Episcopum*, *p.* 1. *num.* 253. Shroz. *de Vicario Episcopi*, *lib.* 1. *q.* 65. *n.* 12. vbi citat Paris. *conf.* 40. *n.* 1. & 2. *lib.* 4. Crauet. *conf.* 95. *n.* 10. *vol.* 1.

4 In gloss. *Grauiora*, ibi, *in tantum quòd Ecclesia exclusa per peremptorium non restituitur ad ista proponenda.* Notatur ad hoc, quòd minor non est restituendus ad opponendum crimina, vel defectus contra electum, vt per Couar. *pract. c.* 20. *n.* 4. *vers. secundò*, Maurit. *de in integr. restit. p.* 2. *q.* 64. *art.* 6. *n.* 41.

5 Et ex hac gloss. iuncto text. colligit Fr. Emman. *in summ. tom.* 1. *c.* 22. *n.* 5. *ante fin.* quòd etiam si quis generaliter renunciet casibus fortuitis, non videtur renunciare grauioribus, & maioribus.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus etiam pro conreligioso, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia Superioris, nec etiam alium constituere, licèt habeat in mandatis.*
2 *Religiosis interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licentia.*
3 *Monachus procurator constituitur extra res sui Monasterij concurrente Superioris licentia.*
4 *Religiosus potest procurator institui ante licentiam Superioris, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.*
5 *Superior immediatus sufficiens est ad daudam licentiam Religioso, vt procuratoris officium suscipere valeat.*
6 *Religiosus si absque Superioris licentia procurator constituatur, non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem.*
7 *Religiosus non potest ex quantouis alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere.*
8 *Nouitius potest sine Superioris licentia procurator constitui.*
9 *Prælatus potest procuratoris munus obire.*
10 *Monachi plures vbi admittuntur in prosequutione cuiusuis negotij, & conueniunt in idem, potest vnus ex illis constitui procurator pro aliis.*
11 *Exceptio defectus licentiæ post litem contestatam opponi potest.*
12 *Religiosus quoties potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere absque illa.*

Clem. Religiosus. III.

RElligiosus sine licentia Superioris non potest esse procurator nisi pro suo consorte in eadem lite, nec etiam alium constituere, nec substituere, licèt habeat in mandatis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zahar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 525. Alagona *in compend. pag.* 186. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

Sicut non potest sine sui Superioris licentia, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosis interdicitur procuratoris officium obire sine Superioris licentia, vt per Franc. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 41. *art.* 2. D. Barbos. *in l. si longius*, *§. si filiusfam. n.* 50. *ff. de iudic.* late Sanch. *in præcepta Decalogi*, *tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *n.* 13. *cum seqq.* Vnde colligitur posse Monachum procuratorem constitui extra res sui Monasterij concurrente sui superioris licentia, sicuti docent Card. *hic*, *n.* 8. Vital. *n.* 22. & 23. Innoc. *in cap. cum I*, & *A*, *n.* 2. *in fin.* & *n.* 3. *de sent.* & *de re iudic.* vbi Felin. *num.* 21. *vers.* & *illud*, Roman. *reg.* 278. *in cap. Monachus*, *n.* 2. Achil. *decis.* 5. *de procur.* & aliis, quos refert, & sequitur Rot. *decis.* 445. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* vbi reprobat Ioan. Andr. Abb. & Anchar. contrarium tenentes. 2 3

Sine sui Superioris licentia.] Obtenta scilicet, vt docent *in præsenti*, Card. *n.* 3. *oppos.* 2. & Imol. *n.* 8. quos refert, & sequitur Sanch. *d. c.* 13. *n.* 5. vbi *n.* 6. subdit quòd ante licentiam potest Religiosus procurator institui, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat. 4

Sui Superioris.] Etiam immediati, vt tenet *hic*, Card. *n.* 2. *notab.* 2. & Imol. *n.* 8. quos refert, & sequitur Sanch. *d. c.* 13. *num.* 8. 5

Non potest, &c.] Ergo si Religiosus absque Superioris licentia procurator constituatur, non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem, vt per Dec. *in c.* 2. *à num.* 78. *cum multis seqq. de iudic. in* 2. *edit.* Card. *in præsenti*, *n.* 7. *oppos.* 11. Imol. *num.* 13. & Bonifac. *n.* 26. & 27. & vide Sanch. *d. c.* 13. *num.* 39. *cum seqq.* 6

Ita non potest alium procuratorem constituere, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosus non potest ex quantouis alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere; ratio est, quia substituens non recipit officium absque actu substituentis, atque adeò etsi potestas substituti deriuetur à primo constituente, fit tunc mediante actu Religiosi; si autem adsit Superioris licentia potest Religiosus constituere ac substituere procuratorem, quia etsi text. *in præsenti*, decidat non posse constituere, & non dicat absque licentia, cùm tamen id addiderit in priori parte, vbi dixerat non posse constitui ipsum Religiosum procuratorem, censetur idem repetitum in posteriori, quippe vtitur hic text. particula, *ita*, quæ eius est naturæ, vt præcedentia repetat, ita docent *in præsenti*, Card. *n.* 4. *oppos.* 7. 10. & 12. Imol. *num.* 15. & Bonifac. *num.* 35. & 36. quos refert Sanch. *d. lib.* 6. *c.* 13. *n.* 12. & 13. subiicit quod si Religiosus habeat licentiam, vt fit procurator, & talis constituatur cum facultate sustinendi, non indiget noua Superioris facultate, vt substituere valeat, quia eo ipso quod facultas acceptandi officij procuratoris est sibi concessa, censetur quoque concedi facultas substituendi ex solo substituentis mandato concessa. 7

In gloss. *Religiosus*, ibi, *includit omnem professum.* Ergo Nouitius in hac prohibitione non comprehenditur, quia non est verus Religiosus, vt per Abb. *hic*, *num.* 11. & Imol. *num.* 10. Sanch. *d. lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 24. quicquid dicant Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 8. *n.* 23. 8

Anton.Cuch.*lib.3.instit.maior.tit.1.n.95.* & Læl.Zech. *de Republ.Eccles.in.de Regalar.c.3.n.10.*

9 In ead. gloss. ibi, *Secus in Prælato.* Notatur ad hoc, quòd Prælatus potest procuratoris munus obire, quia sicut potest dare subditus licentiam huius muneris obeondi, ita ipse potest id obire, ita tenent *in præsenti*, Card.*n.3.oppos.*1. Imol. *n.*12. Abb.*n.*4. & Bonif.*n.* 21. *&* 22.Dec.*in c.2.num.71.de iudic.in 2.edit.* Nauar.*comment.2.de Regal.n.64.* Azor. *instit. moral. pag.1.lib.12. c.11.q.9.*Fulu. Pacian.*cons.162.n.176.cum seqq. tom.1.* Sanch.*d.lib.6.c.13.n.*18.vbi intelligit, dummodo adsit vtilitas Monasterij.

10 In gloss. *Consorte.* Notatur ad hoc, quod in prosequutione cuiusvis negotij, vbi plures Monachi admittuntur, & conueniunt in idem, potest vnus ex illis constitui procurator pro aliis, puta si plures accusent Abbatem, vel prosequantur electionem, vel alio simili modo sit res communis, vt docent *in præsenti*, Card. *n.13.q.10.*Innoc.*in cap.cum I, & A. à n.4.*& *ibi* Host. *n.* 2.Ioan.Andr.*n.*2.Abb.*n.*19. Anchar.*n.*12.Imol.*num. pen.* & Bellam. *n.7. de sent. & re iudic.* Sanch. *d.lib.6. c.13.num.*25.

11 In gloss. *Suscipere*, ibi, *verius tamen est quòd excipi potest*, &c. Notator ad hoc, quòd exceptio defectus licentiæ etiam post litem contestatam opponi potest, sicuti docent *in præsenti*, Abb.*n.*5.Card.*n.13.q.9.* Imol. *n.*13.& Bonif.*n.*28.Dec.*in c.2.n.88. de iudic.in 2.edit.* Sanch.*d.lib.6.c.13.n.*41.

12 In gloss. *Constituere*, ibi, *repete sine Superioris licentia.* Notatur ad hoc, quòd quoties Religiosus potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere procuratorem absque illa, quia cùm possit per se ipsum in iudicio tunc comparere, poterit similiter per alium, iuxta *reg. potest, de reg.iur. lib.6.* quare ita docent *in præsenti* Imol. *n.* 15. Card.*n.3.oppos.*3.Abb.*n.*7.Doctores *in cap.cum I, & A, de re iudic.*Sanch.*d.lib.6.c.12.n.*32.

SVMMARIVM.

1 *Procurator à Rectore Ecclesiæ pro ea constitutus reuocatur per obitum ipsius etiam quoad iam cœpta*, & n.2.

3 *Morte ciuili Rectoris Ecclesiæ reuocatur procurator ab eo constitutus.*

4 *Episcopi per mortem censetur reuocata iurisdictio ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam cœpta.*

5 *Vicarij iurisdictio suspenditur excommunicatione Episcopi.*

6 *Mandatum per mortem Rectoris reuocatur etiamsi causa sit eius propria.*

CLEM. Procuratorem. IV. & vlt.

1 PRocurator constitutus à Prælato, Rectore, vel alio quolibet pro Ecclesia sua, vel beneficio, censetur reuocatus per mortem ipsius Rectoris etiam quoad negotia iam cœpta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif.de Vitalin. Viuian.*in ration. lib.1. pag.536.* Alagona *in compend.pag.186.*remissiuè Ximen.*in concord. part.* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Cald. Pereira *de resolut.emphyt.c.15. num.46.* Aloys. Ricc.*in collect.decis.p.2.collect.319.in princ.* Put.*decis.186.aliàs 182.n.3.lib.2.*Mantic.*decis.213.n.5.*vbi ampliat etiamsi procurator huiusmodi dominus litis sit effectus.

Per mortem.] Etiam ciuilem, vt tenent Rot.*dec.28. de procurat in nouis*, Cassad.*decis.2.de appellat.* Flamin. Paris.*de resignat. benef.lib.1.q.5.n.43.* Cald. Pereira *de empt.& vendit.c.15.n.33.*Aloys.Ricc.*d.collect.*319. 3

In gloss. *Contestata*, ibi, *quod mortuo*, &c. Notatur ad hoc, quòd per mortem Episcopi censetur extincta iurisdictio ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam cœpta, vt docet Sbroz.*de Vicario Episcopi, lib.3.q.43.*Surd.*cons.50.n.30.* Vgolin.*de officio Episcopi, p.1.c.4.§.6.n.3.* Sanch. *de matrim.lib.3.disp.10.à n.1.*Steph.Gratian.*discept. forens.c.106.n.27.* D.Barbos. *in l.quia tale, n.93.ff.solut.matrim.* Narbona *de appell.à Vicario ad Episcopum, p.1.n.157.* 4

In ead. gloss. ibi, *Sed excommunicatus suspenditur*, &c. Notatur ad hoc, quod excommunicatione Episcopi suspenditur iurisdictio Vicarij. Sbroz. *d.lib.3. q.17. n.1.& 2.*Sanch *d. lib.3.disp.30. n.2.cum seqq.* Iacob. de Laurent. *de iudice suspecto, c.4. n.* 10. Zerol. *in praxi Episcop. p.1.verbo Vicarius, §.8.*Narbona *d.p.1.n.118.* Gonzal.*ad reg.8.Cancell. gloss.5.§.9.num.127.* vbi citat Marant.Gutier.& Rebuff. 5

In gloss. *Pro Ecclesia*, ibi, *innuit quòd secus si pro causa propria*, &c. Vide Mantic.*decis.213.n.9.* vbi post Cassad.*decis.vlt.n.3.vt lite pend.& decis.2.n.3.de appel.* resoluit hanc gloss. dum insinuare videtur mandatum per mortem Rectoris non reuocari si causa sit eius propria, non esse veram, vel non seruari. 6

De Restitutione in integrum.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Ecclesia probans se læsam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore læsionis.*

2 *Restitutio aduersus lapsum quadriennij non conceditur.*

3 *Quadriennium restitutionis statutum est non solùm ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.*

4 *Quadriennij spatium solùm ad implorandam restitutionem tam in foro Ciuili, quàm Ecclesiastico hodie obseruatur.*

5 *Quadriennium restitutionis à principio est vtile, & in progressu continuum.*

6 *Ecclesia licet restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit.*

7 *Quadriennij lapsus nullatenus Ecclesiæ nocebit si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finiatur.*

8 *Restitutio concessa post quadriennium est nulla.*

9 *Appellandi terminus non currit quando aduersarius vel iudex fuit in culpa ne appellaretur.*

10 *Tempus continuum illud dicitur, quòd omni tempore, & omnibus currit etiam legitimè impeditis.*

11 *Quadriennium non currit in minori ætate, sed ex eo demum est computandum, quo maior est effectus.*

12 *Quadriennium Ecclesiæ statim currit à tempore læsionis.*

CLEM.

Clem. Ab Ecclesia. Vnic.

1 Ecclesia potest petere restitutionem in integrum aduersus lapsum temporia in quo se læsam affirmat, & ad illud tempus tantum restituitur, & infra qoadriennium à tempore læsionia. Colligunt ea Ordinar. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 553.* Alagona *in compend. pag. 193.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Aduersus lapsum temporis*, &c.] Nusquam tameu aduersua lapsum quadriennij erit restitutio concedenda, aliàs euim daretur restitutio ad restitutionem implorandam, & ita sequeretur processus iu infinitum, iuxta doctrinam *gloss. vlt. ad non in l. interdum, ff. de minorib.* Morl. *in emporio iuris, p. 1. tit. 5. in prælud. n. 15. vers. minus obstat, & q. 5. num. vlt. vers. neque obstat.*

3 *Finiri debet*, &c.] Ergo quadriennium, de quo *hic*, statutum est nou solom ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis, vt per Bernard. *reg. 653. in princ.* Mascard. *de probat. concl. 1282. n. 1.* Duar. *ad tit. C. de temporib. restit. col. 2.* Sfort. Odd. *de restit. in integr. q. 19. n. 38. & 94.* Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q. 23. de restit. §. 1. n. 1.*

4 Verùm cùm iam hodie terminus litium fiuiendarum nollus sit, antiquata decisione *l. properandum, C. de iudic.* huiusmodi quadriennij spatium solùm ad imploran lam restitutionem obseruari, idqne tam in foro ciuili, quàm Ecclesiastico testantur Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ, art. 2. gloss. 1. n. 4. cum seqq.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo infra legitimum, n. 1. C. de in integr. restit. minor.* Morl. *d. tit. 5. in prælud. n. 16.* Picard. *in §. extraneus, n. 67. Instit. de hæredum qualit. & differ.*

5 *Intra quadriennium continuum.*] Quamvis quadriennium restitutionis sit vtile à principio, itavt non incipiat currere nisi omni impedimento cessante; postquam verò incœpit, & ita in progressu continuum est, in qno sensu accipi debet text. *in præsenti*, secundum Card. *hic, n. 28. & 30.* & vtrumque probat text. sic intelligendus *in l. vlt. C. de tempor. in integr. restit.* ibi, *continuum*, & ibi, *ex die ex quo annus vtilis currebat*, & obseruat Fab. *in ration. l. intra vtile, in princ. ff. de minorib.* Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, n. 3.* Card. Tusch. *lit. R, concl. 298. n. 9. & 16.*

6 *Etiamsi minus quadriennio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd licèt Ecclesia restitui velit aduersùs lapsum temporis, quod minus fuerit qnadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit, vt per Sfort. Odd. *de in integr. restit. q. 19. n. 39. vers. quartò*, Bursat. *cons. 291. num. 59.* Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, n. 8.* Surd. *decis. 136. num. 2.*

7 In gloss. *Finiri*, ibi, *Si tamen non staret per Ecclesiam, sed per iudicem, vel aduersarium*, &c. Notatur ad hoc, quòd si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud tempua finiatur, lapsus illius nullatenus Ecclesiæ nocebit, vt per Cassad. *decis. 2. sub hoc tit.* Paris. *cons. 65. n. 60. lib. 3.* Afflict. *decis. 210. n. 4. & 5.* Donel. *comment. iuris Ciuilis, lib. 21. c. 10. §. pen.* Sfort. Odd. *de restit. in integr. q. 19. n. 56. & q. 20. n. 53. & 54.* Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, n. 2.*

8 In ead. gloss. ibi, *Sed quid si post finitum quadriennium detur restitutio*, &c. Notatur ad hoc, quòd restitutio concessa post quadriennium est nulla, vt per Bernard. *reg. 653.* Mascard. *de probat. concl. 1276. n. 1.*

9 In ead. gloss. ibi, *Vnde si per appellationem*, &c. Notatur ad hoc, quòd terminus appellandi non currit quando aduersarius, vel iudex fuit iu culpa nè appellaretur, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 3. proœm. num. 40.*

In gloss. *Continuum*, ibi, *continuum est, quod continuè currit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd tempus continuum illud dicitur, quòd omni tempore, & omnibus currit etiam legitimè impeditis, & in hoc à tempore vtili discriminatur, quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit vt per Bard. *de tempore vtili, & continuo, c. 2. n. 6. cum seqq.* Balb. *de præscript. p. 4. q. 6. n. 3.* Perez *l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 599.* Azeued. *d. l. 5. n. 15. tit. 4. lib. 8. nouæ recop.* Sfort. *d. q. 19. n. 13. cum seqq.* Card. Tusch. *tom. 8. lit. T, concl. 33.* 10

In gloss. *A tempore*, ibi, *in hoc differt Ecclesia à minori*, &c. Notatur ad hoc, quòd licèt quadriennium minori non currat à tempore contractus, aut læsionis, nec proinde in minori ætate, sed ea eo demum est computandum, quo maiores sunt effecti, vt per text. *in l. vlt. C. de tempor. in integr. restit.* tradunt Cald. Pereira *d. verbo infra legitimum, n. 1.* & Sfort. *d. q. 20. à n. 1.* tamen Ecclesiæ quadriennium statim currit à tempore læsionis, vt bene explicant Bernard. *reg. 19.* Bero. *in c. 1. n. 9. sup. hoc tit. in Decret.* Balb. *de præscript. p. 6. n. 28.* Sfort. *d. q. 20. n. 27. cum seqq.* inde aduertentes vulgarem illam traditionem, quæ habet Ecclesia circa restitutionem fungi iure minoris, esse intelligendum de minore etiam maiore effecto, vt in specie dicit gloss. *verbo iure minoris in c. 1. & verbo Ecclesia, in fin. sup. hoc tit. & gloss. 1. in c. 1. eod. tit. in 6.* Morl. *d. tit. 5. in prælud. n. 15.* 11

In Librum II. Clementinarum.

De Iudiciis.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Bonifacij restringitur ad eos, qui impediunt nè ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè non potest adiri.*
2 *Personarum appellatione non veniunt Collegia, Vniuersitates, Capitula, & conuentus.*
3 *Papa mandat reum citari per edictum.*
4 *Citatio per edictum potest fieri contra eos, qui sunt in loco non tuto.*
5 *Tempus, quo citationes in audientia literarum Apostolicarum debent remanere affixæ est iudici arbitrarium.*
6 *Rex vt dicatur non integra sufficit vnica citatio.*
7 *Verba*, cuiuscunque sint status, dignitatis, &c. *quam vim, & effectum habeant.*
8 *Specialiter cùm aliquid debet fieri, non sufficit verbis generalibus fieri.*

Clem. Dudum. I. *Clem. V.*

Onstitvtio Bonifacij VIII. quæ habet quòd citationes etiam extra dies solemnes publicè dictæ de mandato Papæ in audientia literarum Apostolicarum, vel Papali Palatio affixæ iannis maioris Ecclesiæ loci, in quo Papa cum Curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter deuenissent, restringitur ad eos qui impediunt nè ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè non 1

non poteſt adiri. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Elcaz. Bonif. de Vital. Vivian. *in ration. lib. 1. pag. a 20.* Alagona *in compend. pag. 207.* remiſſiuè Ximen. *in concord p. 1. & 2.*

2 *De perſonis quibuſcunque.*] Non tamen Collegiis, Vniuerſitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docent Bonif. *hic, n. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 3-. n. 17.* cum latè per me adductis *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignif. appell. 197.*

3 *In mandante*, &c.] Papa ergo mandat reum citari per edictum, ſecundùm Menoch. *conſ. 100. n. 95. cum ſeqq.* quia de iure Canonico requiritur ſpeciale reſcriptum Papæ vt poſſit Ordinarius procedere per edictum, vt per Felin. *in cap. quoniam frequenter, §. porrò, n. 13. verſ. circa gloſſ. & n. 14. verſ. caterum ſi loquimur, vt lite non conteſtata*, Rot. *deciſ. 8. in addit. de dolo, & contumacia in nouis*, & *in Iannen. ſeparationis thori 16. February 1632.* coram R. D. meo Coccino Decano, Vant. *de nullit. tit. ex defectu citationis, n. 126.*

4 *Vel quorum domicilia, ſiue loca non poſſunt tutè*, &c.] Notatur ad hoc, quòd citatio per edictum fieri poteſt contra eos, qui ſunt in loco non tuto, vt per Mar. *de citat. art. 23.* Marant. *de ordin. iudic. part 6. tit. de citat. membr. 1. n. 85.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu citat. n. 124. cum ſeqq.* Menoch. *remed. 8. recup. n. 114. & conſ. 666. n. 4.* Ceual. *commun. q. 809. n. 30.* Melch. Phœbus *Luſit. deciſ. tom. 1. Areſto 131.* Camil. Bottel. *in ſumma omnium deciſ. tit. 4. de citat. n. 47.*

5 *Ianuis affigenda*, &c.] Tempus autem quo remanere debent ſic affixæ eſt iudici arbitrarium, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 463. n. 3.* quem refert Mar. Antonin. *var. reſol. lib. 1. reſol. 20. n. 11.* vbi ſubdit cum Suid. *conſ. 181. num. 36.* ſatis eſſe quòd Nuncius referat ſe affixiſſe.

6 In gloſſ. *Citationes*, ibi, *vt ſciatur ſuper tali citatione poſſe firmari iudicium*, &c. Notatur ad hoc, quòd vt res dicatur non integra, ſufficit vnica citatio, & non requiritur trina vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 28. num. 14.*

7 In gloſſ. *Quibuſcunque*, ibi, *cuiuſcunque ſint ſtatus, dignitatis, vel praeminentiæ*, &c. De vi autem, & effectu horum verborum, vide Rebuff. *in tract. nomin. q... n. 21.* Monet. *de decimis, c. 9. q. 3. n. 182.* vbi quòd comprehendit etiam S. R. E. Cardinales, Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 38. per totum.*

8 In gloſſ. *Specialiter*, ibi, *non ſufficeret ergo generale mandatum*, &c. Notatur ad hoc, quod per generale mandatum de citando à Papa factum non poteſt per edictum citari, ſed requiritur quòd Papa ſpecialiter, & ex certa ſcientia hoc mandet, vt per Abb. *in præſenti poſt princ. verſ. per generalem.* Rot. *in D. Iannen. ſeparationis thori*, cùm etiam aliquid debet fieri ſpecialiter, non ſufficit verbis generalibus fieri, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloſſ. -. n. 119.*

9 In gloſſ. *Ex certa ſcientia*, ibi, *quare litera iſta videtur excludere mandatum quod Papa faceret per ignorantiam, vel errorem*, &c. Notatur ad hoc, quòd tunc dicitur aliquid fieri ex certa ſcientia, quando non fit per ignorantiam, vel errorem, vt per Xuar. *allegat. 12. num. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Simpliciter, & de plano abſque iudiciorum ſtrepitu, & figura iudicij procedìtur in cauſis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vſurarum, & ipſas tangentibus.*

2 *Decimarum in cauſis procedìtur ſummariè, præcipuè quando eſt inter Clericos, quibus de iure debentur decimæ, vel quando quæſtio inter duas Eccleſias ſuper iure percipiendi decimas*, & n. 3.

4 *Decimarum controuerſia vbi quæſtio iuris eſt etiam incidens, ſpectat ad iudicem Eccleſiaſticum.*

5 *Decimas non ſoluens poteſt & debet excommunicari.*

6 *Iudex, qui fuit competens ad cognoſcendum de cauſa principali, efficitur etiam competens ad cognoſcendum de connexis, & dependentibus à cauſa principali.*

7 *Quæſtio dependens illa eſſe dicitur, quæ quoquomodo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit.*

8 *Clauſula*, ſimpliciter, & de plano, *quam vim & effectum habeat, remiſſiuè.*

9 *Simpliciter, & de plano, & abſque ordine iudiciario procedìtur in cauſis ſummariis.*

10 *Eccleſia, & hoſpitalia parificantur.*

11 *Monachatus eſt beneficium Regulare.*

12 *Canonicatus ſub nomine venit etiam Canonicatus Regularis.*

13 *Beneficialis cauſa tunc dicitur quando agitur dumtaxat de collatione iam facta, vel facienda, & ſic de titulo in re, vel ad rem, tam in petitorio, quam poſſeſſorio.*

CLEM. Diſpendioſam. II. & vlt.

AD euitandam diſpendioſam prorogationem litium, quæ naſcitur ex ſubtili obſeruatione iuris, ſtatuitur vt in cauſis ſuper electione, poſtulatione, prouiſione, dignitatibus, officiis, canonicatibus, præbendis vel quibuſuis beneficiis Eccleſiaſticis, aut ſuper decimis, matrimonialibus, vſuris vel eas quomodolibet tangentibus, procedi poſſit ſimpliciter, & de plano, & ſine ſtrepitu, & figura iudicij. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 10.* Alagona *in compend. pag. 207.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Super decimis.] Notatur ad hoc, quòd in cauſis decimarum procedìtur ſummariè, præcipuè quando eſt inter Clericos, quibus de iure debentur decimæ, & eos, qui ſoluere debent. Monet. *de decimis, c. 8. n. 41.* imò & procedi poterit ſine aliqua iuris ſolemnitate, vt tradit. Card. *hic, n. 28.* & Imol. *n. 7.* item tempore feriarum ob neceſſitates, ſicuti docet Euerard. *in topicis lega. in loco à tribut. ad decim. n. 4.* 2

Amplia vt procedat etiam quando quæſtio fuerit inter duas Eccleſias ſuper iure percipiendi decimas, ſecundùm Rot. *deciſ. 14. n. 2. de decim. in nouis*, Marant. *de ordin. iudic. p. 4. diſt. 9. n. 174.* Zerol. *in praxi Epiſcopi p. 1. verbo decima verſ. ad ſextum*, Monet. *d. c. 8. num. 43.* vbi *num. 271.* diſputat an quando exactio, vel ſolutio decimæ Papalis in iudicium deducitur ſummariè tractari poſſit iuxta diſpoſitionem textus *in præſenti.* 3

Notatur etiam text. *in præſenti* ad hoc, quòd decimarum controuerſia, vbi quæſtio iuris eſt etiam incidens, ſpectat ad iudicem Eccleſiaſticum, vt per Rebuff. *in tract. de decim. q. 10. n. 2. & 38.* Monet. *in ſimili tract. c. 8 à princ.* Perez *l. 1. verſ. dubitatur vlterius, tit. 5. lib. 1. Ordin. pag. 129.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 36. q. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. q. 26. n. 3. & 4.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo decima, §. 6.* Seraphin. *deciſ. 1047. n. 3.* D. Barboſ. *in l. Titia, n. 39. ff. ſolut. matrim.* 4

Cenſura Eccleſiaſtica coerceri.] Notatur ad hoc, quòd non ſoluens decimas poteſt, & debet excommunicari, Concil. Trid. *ſeſſ. 25. de reform. c. 12.* Monet. *d. c. 8. num. 64.* 5

Et

6 *Et eas quoquo modo tangentibus.*] Eadem ergo esse solet natura quæstionis incidentis, atque emergentis in causa principali, quæ est ipsius causæ principalis, vt per Menoch. *remed. 4. adipiscendæ possess. n.813.* Et ideo iudex. qui fuit competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiam competens ad cognoscendum de conneais, & dependentibus à causa principali, secundùm D.Barbosa *in l.venditor, n.185. ff.de iudic.* quia conneaorum idem est iudicium, vt dixi *Axiomate 51.*

7 Notatur etiam ad hoc, quòd dependens quæstio illa esse dicitur, quæ quoquo modo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit, sicut docet Menoch. *de arbitr.lib.1.q.45.n.6.cum seqq.*

8 *Simpliciter, & de plano, &c.*] De vi,& effectibus huius clausulæ dixi latè *in tract. de clausulis vsufreq. claus.176.*secundùm Lugdunen impress.

9 Notatur ad hoc quòd in causis summariis proceditur simpliciter, de plano, & absque ordine iudiciario, vt per Guid.Pap.*decis.369.* Ozase.*decis.1.*Aloys. Ricc. *in collect.decis.p.4.collect.1202.*vbi enumerat multa priuilegia, quæ habet iudicium summarium.

10 In gloss.*Beneficiis*, ibi, *nunquid in causis super hospitalibus, &c.* Notatur ad hoc quòd quando purificantur Ecclesiæ.& hospitalia tūc quòd in beneficiis statuitur, habet locum & in hospitalibus vt per Rebuff.*in tract. nominat.q.9.n.8.*Vbi enim materia est fauorabilis, appellatione beneficiorum hospitalia continentur, prout ea hac gloss. colligunt Ioann. Sclu. *de benefic.p.1.q.3.* Flamin.Paris.*de resignat.benef.lib.11.q.3.n.49.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel gloss.5.§.4.n.2.*

11 In ead. gloss. ibi, *eadem ratione cùm monachatus sit officium, &c.* Notatur ad hoc quòd monachatus est beneficium Regulare, vt per Azor. *instit. moral. p.2. lib.3.c.26.q.7.*

12 In ead.gloss. ibi, *Negari non potest quin Canonicatus Regulares, &c.* Notatur ad hoc quòd sub nomine Canonicatus venit etiam Canonicatus Regularis, vt per Card.*hic q.5.n.13.* & Imol.*n.2.* Nauar. *in comment.1.de Regularib. n.4. & comm.2. n.67.vers. addo 14.*Flamin. *de resignation.lib.11.q.3.n.88.* Rot. *decis.667.n.1.*apud Farin.*in collect. nouiss.aliàs, p.4.diuers.*

13 In ead.gloss. ibi, *cùm illa quæstio beneficialis non sit, &c.*Notatur ad hoc quòd tunc dicitur causa beneficialis quando agitur dumtaxat de collatione iam facta,vel facienda, & sic de titulo in re, vel ad rem,tam in petitorio,quàm in possessorio,ita Gonzal.*ad reg.8.Cancel. §2.proœm.n.65.cum seqq.*quem tacitè transcripsit Aloys. Ricc.*in collect.decis.p.5.collect.1564.*

14 In glos.*Ecclesiasticis*, ibi,*in sæcularibus ergo nihil est mutatum, quamvis in Ecclesiastico foro tractentur.* Ita Gig *de pensionib.q.71.n.5.*

15 In gloss.*Decimis*,ibi,*quid de decima Papali*, &c. An & quando exactio, vel solutio decimæ Papalis in iudicium deducitur, causa summariè tractari possit? vide Monet *de decimis, c 9.q.5.n.271.*

16 In ead.gloss.ibi,*ergo si dicebantur ex pacto*, &c. Notatur ad hoc quòd vbi fuerit quæstio de decimis debitis ex pacto, vel pollicitatione, tunc causa non est summaria, vt tenet Monet. *de decim. quæst.8. n.46.*

17 In gloss.*Præmoniti*, ibi,*quod faciant monitionem*,&c. Notatur ad hoc quòd non soluens decimas excommunicari potest monitione præmissa, vt per Monet. *de decim c.8.n.69.*

18 In gloss.*Coerceri*,ibi, *& contra pertinaces inuocari potest brachium sæculare.* Notatur ad hoc, quòd contra pertinaces in solutione decimarum inuocari potest brachium sæculare, vt per Rebuff. *de decim. quæst.vlt. n.18.*Monet.*in simili tract.c.8.n.57.*

Notatur etiam ad hoc quòd iudex Ecclesiasticus non debet inuocare brachium sæculare antequam procedat primò excommunicando, deinde anathematizando, & interdicendo, vt per Palat. *in repet. cap.per vestras, de donat.inter virum & vxor.notab.2.§.1.n.17.* 19

In gloss. *Matrimoniis.* Quis sit competens in causis matrimonialibus, & vbi est quæstio successionis, & natalium, in qua incidit causa matrimonialis in principali, dixi latè *de officio, & potest. Episcop. part.3. alleg.84.* 20

In gloss.*Vsuris.* In causis vsurarum quis sit verus, & competens iudex, vide quæ dixi *in collect. ad cap.post miserabilem 12.de vsuris, in Decretal.* 21

In gloss.*Pendentia.*Notatur ad hoc quòd quando lex concernit modum ordinandi, seu præparandi causas, includit etiam pendentes in quocunque statu sint, vt per Melch.Phœbos *Lusitan.decis.50.n.6.tom.1.* 22

De Foro competenti.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text.refertur.*
2 *Episcopus gaudet alternatiua si non potest ingredi, nec residere in sua diœcesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.*
3 *Partis nomine continetur dimidia.*
4 *Dictio*, Pars., *iuncta verbo*, aliqua, *verificatur in qualibet minima parte.*
5 *Exemptus locus intra diœcesim iudicatur vt extra diœcesim.*
6 *Publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis. & solemnibus, dum celebrantur diuina, sufficit fieri tempore prædicationis.*
7 *Subditus propriè quis dicitur ratione domicilij, & habitationis.*
8 *Dictio*, omnimoda, *est vniuersalis omnia comprehendens.*
9 *Princeps si concedat castrum cum tota iurisdictione, concessum, dicitur etiam merum, & mixtum imperium.*
10 *Diœcesani dicuntur illi, qui in loco habent Episcopalem iurisdictionem, vel quasi.*
11 *Consuetudine quacunque reprobata, censetur reuocata, & sublata etiam immemorialis.*

Clem. Quamvis. Vnic.

Icat sacris Canonibus prohibitum sit Episcopum exercere iurisdictionem in diœcesi aliena,tamen conceditur Episcopo, qui expulsus à sua diœcesi non potest per se,vel per alium in aliqua parte suæ diœcesis residere,vel iurisdictionem exercere,vt valeat in ciuitatibus, vel locis insignibus alienæ diœcesis viciniotibus suæ diœcesi, quibus securè morari poterit, & iurisdictionem suam exercere,contra expulsores,eorum consiliarios, & fautores liberè procedere, prout iustitia postulauerit; & si Episcopus non audet modo præfato, citare illos, vel ipsi mer malitiosè impediunt, citentur in pluribus diebus festiuis,cùm concursus populi sit ad Diuina in solénibus Ecclesiis alienæ diœcesis,vt verisimiliùs citatio ad illos perueniat,& transacto 1

termino

termino procedat. Item Episcopus expulsus si per se, vel per alium non audet, vel non possit in propria diœcesi, exerceat iorisdictionem inter suos subditos in aliena, itavt sobditi, qui non sunt expulsores, vel adiutores, non trahantur extra fines diœcesis vltra duas dietas; item ante omnia petat licentiam à Diœcesano illius loci, & si petitam non obtinet, potest exercere iurisdictionem. Item si Episcopus dicat quòd in sua diœcesi contra præfatos nequit, vel non audet exercere iurisdictionem, vel non tutè possit citare, standum est simplici dicto illorum, & caueant ne mendacium dicant. Item conuicini Episcopi locorum requisiti faciant denuntiare sententias, & processus in propria diœcesi, & per prædicta nullum generetor præiudicium superioribus eorumdem locorum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitàl. Viu *in ration. lib. 2. p. 39.* Alagona *in compend pag.* 214. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumit Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 43. n. 200.* hinc inferens quòd gaudere valet alternatiua Episcopus, qui non potest ingredi, nec residere in diœcesi ob proteruiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupatam habent.

3 In gloss. *Aut earum parte*, ibi, *quia nomine partis continetur dimidia.* Ita Card. *in præsenti, q. 9.* Tiraq. *in l. si vnquam, verbo omnia, vel partem, n. 8. C. de reuocand. donat.* Brun. *cons. 9. n. 3. & cons. 154. n. 28.* vbi ait procedere in dubio Bald. *cons. 54. Casus breuis, in fine, vers. vnde, lib. 1.* vbi dicit quòd testes deponentes simpliciter de parte intelligontur de dimidia, *& cons. 326. Acturus petitione, n. 2. versic. sequitur, lib. 2.* Sim. de Prætis *de interpr. vltim. volunt. lib. 4. solut. 4. n. 8. fol. 380.* Surd. *decis. 102. n. 1.* Card. Tusch. *pract conclus. tom 6. lit. P, conclus. 103. n. 2. &* 3. quos refero ego ipse *de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appellat. 85. num. 1.*

4 In ead. gloss. *In addit. marginali*, ibi, *dictio*, pars, *iuncta verbo*, aliqua, *verificatur in qualibet minima parte.* Ita Gemin. *cons. 6. n. 6. vers. similiter dicitur*, Anch. *cons. 160. n. 4. vers. præterea.* Curt. sen. *cons. 49. num. 96.* Matth. Brun. *d. cons. 154. n. 29.* Ranchin. *lib. 2. concl. 237.* Bernard. *reg. 529. vers. secundò limita*, Surd. *decis. 283. n. 8.* Valasc. *de iure emphyt. q. 37. n. 24. colum. fin.* Ferrer. *in constit. Cathaloniæ, gloss 4. n. 187.* Mantic. *decis. 192. n. 2.* Card. Tusch. *d. lit. P, concl. 103. n. 7.* ego ipse *de appellat. 85. n. 3.* Et faciunt quæ de *dict. Aliquis*, dixi *in tract. de diction. vsufreq. d. 22.*

5 In ead. glos. ibi, *Quid si in alieno loco suæ diœcesis tamen exempto*, &c. Notatur ad hoc, quòd locus liber, seu exemptus intra diœcesim iodicatur vt extra diœcesim, vt per Flores de Mena *var. lib. 3. q. 24. n. 32.*

6 In glos. *Ad Diuina*, ibi, *quid si conuenissent ad audiendum verbum Dei*, &c. Ergo publicatio, quæ fieri debet diebus festiuis, & solemnibus dum celebrantur Diuina, sufficit tempore prædicationis secondum Flamin. Paris. *de resignat benefic. lib. 11. q. 6. n. 14.*

7 In gloss. *Subditos*, ibi, *qui non ratione domicilij*, &c. Notatur ad hoc quòd propriè quis dicitur subditus ratione domicilij, & habitationis, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 9. gloss. 2. n. 22.* Conat. *pract. c. 11. n. 4.* Surd. *cons. 313. n. 66.* Cald. Pereira *in resp. pro Ferdinando Pereira, n. 3.* D. Barbos. *in l. hæres absens, §. vlt. n. 39. ff. de iudic.*

8 In gloss. *Omnimodam* Notatur ad hoc, quòd dict. *omnimoda*, est vniuersalis omnia comprehendens, vt per Anton. de Butr. *cons. 19. n. 5.* Decian. *cons. 35. n. 47. lib. 2.* Card Tusch. *pract concl. tom. 2. lit. D, concl. 320. n. 1.* quos refero ego ipse *in tract. de diction. vsufreq. d. 238.* secundùm Lugdunen. impressionem.

9 In ead. gloss. ibi, *Etiam merum, & mixtum imperium*, &c. Notator ad hoc, quòd si Princeps concedat castrum cum omnimoda, siue tota iurisdictione, tunc concessisse dicitur etiam merum & mixtum imperium, vt tradunt Conat. *pract. c. 1. n. 10. vers primum*, Menoch *de præsumpt. lib. 3. præs. 97. n. 34.* faciont quæ dixi *d. tract. dict. 339.*

10 In gloss. *Diœcesanis*, ibi, *per Diœcesanos intelligo eos, qui habent in loco Episcopalem iurisdictionem, vel quasi.* Ita Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 29. n. 14. & 16.* Flores de Mena *var. lib. 3. q. 24. n. 9.* cum aliis per me citatis *in tract. de appellatiua verborum iuris significat. verbo Diœcesanus.*

11 In gloss. *Quanticunque*, ibi, *etiam cuius initij, vel contrarij non sit memoria*, &c. ergo reprobata consuetudine quæcunque censetur reuocata, & sublata etiam immemorabilis, secundùm Conar. *var. lib. 3. c. 13. n. 5.* Flores de Mena *var. lib. 2. q. 21. n. 16.* Gutier. *practic. lib. 3. q. 31.* & alios plures, quos citaui *in tract. de clausulis vsufreq. clausul. 87. n. 3.* vbi tamen *n. 8.* refero multò plures contrarium tenentes.

De Causa possessionis, & proprietatis.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij in causa delata etiam per appellationem ad Curiam vtraque pars potest petitorium & possessorium intentare, & ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo, vel aduersarij, possessorium prosequi*, & n. 2.

3 *Beneficij appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia, ac prebendæ.*

4 *Spoliatus, qui petit restitutionem beneficij Ecclesiastici remedio recuperandæ possessionis nequit restitui, nisi probato titulo saltem apparenti, seu colorato.*

5 *Titulus coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare poterat, & ita est ex se legitimus.*

6 *Tituli color quomodo probetur, remissiuè.*

7 *Declaratur* text. in cap. in literis, de restitut. spoliato.

8 *Restitutio non fit vbi agitur de beneficio Pontifici reseruato etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verè, & realiter reseruationi derogauerit.*

9 *Restitutio beneficij tam reseruati, quàm non reseruati, quando petitur ex remedio attentatorum, tunc conceditur etiamsi non probetur titulus coloratus.*

CLEM. Causa. Vnic.

1 N causa beneficiali per legitimam appellationem deuoluta ad Curiam, vtraque pars potest intentare petitorium, & possessorium, & ante causæ conclusionem potest spoliatus suspenso petitorio suo, vel ab aduersario intentato, possessorium prosequi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 2. pag. 90.* Alagona *in compend. pag. 230.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. &* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt, &

& declarant multipliciter Couar. *lib. 1. var. c. 16. n. 13.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss. 1. §. 1 n. 21.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 2. collect. 254. per tot.* Valasc. *cons. 91. n. 2. cum seqq.* D. Barbos. *in l. si de vi, n. 453. cum seqq. ff. de iudic.* Nota quòd quando super possessorio & super petitorio simul causa agitatur, in quacunque parte iudicij ante conclusum in causa potest petitorium suspendi, vt super possessorio tantùm sententia proferatur, *cap. pastoralis.* vbi Imol. *n. 6 hoc tit. in Decret.* Rot. *decis. 24. p. 2. diuers.* Gosad. *cons. 10. n. 22.* quod procedit non solùm in prima instantia, sed etiam in secunda & tertia, text. *in præsenti.* Alciat *cons. 69. n. 12. lib. 5.* Capyc. *decis. 28.* vbi discutit de intellectu huius Clem. & an locum habeat suspensiu petitorij non solùm in secunda instantia appellationis, sed etiam in causa supplicationis, & tandem in fine decisum fuisse affirmat per omnes de Consilio, quòd dicta suspensio locum habeat, facit decisio Rotæ 8. *n. 2. de causa possess. in nouis,* Verall. *decis. 423. lib. 2.* Anton. Gabr. *commun. tit. de restit. spoliat. concl. 1. n. 105.* Honded. *cons. 24. n. 61. vol. 2.* Marescot. *var. lib. 1. c. 36. n. 6.*

Et quamvis controuersum sit inter Doctores an petitorium in secunda instantia possit suspendi ab eo, qui illud in iudicium non deduxit, sed possessorium tantùm intentauit, alter verò de dominio excepit, illud quippe nullum desidium patitur, quòd quando ab vna parte vtrumque iudicium proponitur, si prius constet de possessorio quàm petitorium iustificetur, illo petente priùs de possessorio iudicandum, tradit Cyn. *in l. incerti, C. de interdictis,* Alex. *cons. 117. Viso processu lib. 2.* Socin. sen. *cons. 262. n. 3. vol. 2.* Purpur. *cons. 145. n. 15. vol. 1.* Abb. *in d. cap. pastoralis, n. 34.* vbi *in fine*, docet hanc Clement. potius procedere in prophanis, & nullam versari differentiam, ac per consequens quòd in causa appellationis potest suspendi petitorium quando vtrumque sit deductum, & ad iudicem appellationis deuolutum.

3 In gloss. *Beneficiali,* ibi, *comprehendit minora, & maiora beneficia, & præbendas,* &c. Notatur ad hoc, quòd beneficiorum appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia ac præbendæ lato sumpto vocabulo, vt tradunt per me citati *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo beneficium, in principio.*

4 In gloss. *Solo*, ibi, *contra de filiis*, &c. Notatur ad hoc, quod spoliatus, qui petit restitutionem beneficij Ecclesiastici ex remedio recuperandæ possessionis, nequit restitui, nisi probato titulo saltem apparenti, seu colorato, sicuti docent Couar. *pract. c. 23. n. 4.* Mich. Grass. *tom. 2. commun. opin. lib. 7 tit. 21. n. 191. pag. 316.* Anton. Gabr. *lib. 7. commun. tit. de restit. spoliat. conclus. 1. n. 121. cum seqq.* Menoch. *remed. 15. recup. n. 459. cum seqq. & n. 464.* Mascard. *de probat. concl. 1322.* Brunor. à Sole *in locis communibus, verbo beneficia, n. 5.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 13. q. 5. n. 100. cum seqq.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 7. lit. S, concl. 187.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib. 1. q. 11. n. 38.* Valasc. *cons. 79. n. 4. cum seqq. & cons. 93. n. 2.* D. Barbos. *in l. si de vi, n. 137. ff. de iudic. & in l. si Prætor, §. Marcellus, n. 37. ff. eod. tit.*

5 Titulus verò coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui date poterat, & ita est ex se legitimus, idest, secundùm leges in communi, vt obseruant Cosm. *in pragmat. tit. de pacif. possess. verbo colorata*, Rebuff. *in concord. rub. de annatis, vers. septima regula,* Afflict. *lib. 1.*
6 *constit. rub. 74. n. 45.* Quomodo autem probetur tituli color, tradit Mascard. *de probat. concl. 1374. cum seqq.*

7 Non obstat text. *in cap. in literis, de restit. spoliat.* tantùm enim probat non esse agendum de canonica institutione; idest, vtrùm sit vera & valida, non tamen negat, imo supponit, agendum esse de colorata, sine qua in beneficiis possessio probari non potest; similitudo verò prædonis, quam text. in fine habet, est veluti argumentum à fortiori, quasi dicat, si prædo, qui nullum titulum probat, secundùm iuris rigorem, restituendus est, multò iustius restituetur is, qui beneficij restitutionem petit, quia etiamsi canonicum titulum non probet, probat tamen saltem coloratum, vt intendit Panorm. *in d. cap. in literis, n. 23. in fine,* vbi Bero. *n. 77.* Menoch. *remed. 1. recup. n. 131.* apud quos vide alios illius text. intellectus.

Si vero agatur de beneficio Pontifici reseruato non 8
fit restitutio, etiamsi probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verè, & realiter reseruationi derogauerit, Rot. *decis. 3. de restit. spoliat. in nouis,* Nauar. *in cap. accepta, opposit. 10. illo tit.* Cassad. & infiniti alij, vt per Menoch. *d. remed. 15. n. 441.* Valasc. *de iure emphyt. q. 8. n. 27.* ratio est secundùm illos, quia reseruatio non solùm titulum, sed etiam possessionem annullat, propter decretum, quod semper habet annexum irritans collationem in contrarium factam, & omnia inde sequuta, & ita etiam possessionem, argum. *cap. si eo 45.* ibi, *vt effectu careant ea, quæ postmodum,* &c. *de elect. hoc lib.* atqui restitutio non fit nisi probetur possessio. Igitur, &c.

Sic etiam quando restitutio beneficij tam non re- 9
seruati, quàm etiam reseruati petitur ex remedio attentatorum, vt quia spoliatus lite, vel appellatione pendente spoliatus fuit, tunc conceditur, etiamsi non probetur titulus coloratus, vt videri potest ex generalitate text. *in cap. bonæ 51. ad fin.* ibi, *decernimus reducendos,* &c. *de appellat.* in specie Nau. *in d. cap. accepta, opposit. 2. n. 5.* Couar. *d. c. 23. n. 4.* Anton. Gabr. *d. concl. 1. n. 123.* Mandos. *in formis commissionum, forma 14. vers. casum, col. 2.* Ratio etiam illa est, quia remedium attentatorum non requirit probationem possessionis, iuxta generalitatem *tit. vt lite pendente, & ff. nil nouari,* atqui vbi possessio non requiritur, titulus coloratus necessarius non est, iuxta supradicta. Igitur, &c.

De Dolo, & contumacia.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiua lata eo absente citato, vel non, appellare potest, nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè, quo casu non appellat tantùm manifestus contumax.*

2 *Contumax fictus, qui fuit ad domum citatus, non in personam, auditur appellando.*

3 *Contumax verus dicitur, qui fuit citatus personaliter.*

Clem. Si ante. Vnic.

PPELLANS ante diffinitiuam sententiam, si iudex non deferens eius appel- 1
lationi eo citato, vel non citato vlterius in causa procedat, & sententiam diffinitiuam contra ipsum etiam absentem ferat, vbi prima appellatio non fuerit manifestè friuola, potest ab illa sententia definitiua intra tempus debitum appellare. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin.

Viuian. *in ration. lib.* 2. *pag.* 115. Alagona *in compend. pag.* 241. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 *Eo citato, vel non citato,* &c. Notatur ad hoc, quòd
fictus contumax, qui fuit ad domum citatus, & non
in personam, auditur appellando, vt per Perez *l.* 1.
3 *vers. quaro* 17. *tit.* 2. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 493. Dicitur
enim verè contumax, qui fuit citatus personaliter, si-
coti latè docet Sigism. Scacc. *de appellat. q.* 17. *limit.* 3.
n. 3. *cum seqq.* vbi *à princ. d. limit.* 3. probat verum con-
tumacem non appellare.

Vt lite pendente nil innouetur.

Tit. V.

SVMMARIVM.

1 *Litigantes duo super beneficio si moriantur, siue vterque in Curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantùm altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus ad Ordinarium spectat collatio si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantùm moritur, si superstes, vel alius, cuius interfit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat.*

2 *Titulus ex possessione prasumitur nedum in fauorem possessoris, sed etiam tertij.*

3 *Possessor obtinere debet vbi vtriusque iura obscura sunt.*

4 *Possessio consideratur vt quis possit conferre, prasentare, eligere, & fructus percipere, non autem quis bonum ius habeat.*

5 *Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur donec futurus litis declaretur euentus.*

6 *Lis extinguitur per obitum vtriusque collitigantis in beneficialibus, & beneficium manet liberum.*

7 *Vacare non dicitur in Curia beneficium per electum non confirmatum.*

8 *Electio sine confirmatione non tribuit ius in re, sed ad rem.*

9 *Beneficium esse collatiuum aliud est dicere, & aliud sibi debitum.*

10 *Vacatio durat vsque ad confirmationem.*

11 *Episcopalis Sedes dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis vbi per electionem processum fuit.*

12 *Beneficium non dicitur vacare ex parte prasentati ante institutionem.*

13 *Beneficium non vacat per mortem prouisi in forma Dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, sed per mortem sui vltimi possessoris.*

14 *Beneficia priora non dicuntur vacare, nisi post adeptam pacificam possessionem secundi.*

15 *Collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacantium in mense Ordinario spectat ad illum non obstante quòd beneficiarius tunc temporis existebat in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium vbi apprehenditur possessio.*

16 *Beneficium existentis in partibus renuntiatum per procuratorem in Curia, in ea vacat.*

17 *Ordinarij collatores sunt, qui suo iure conferre possunt beneficia Ecclesiastica, siue habeant à iure, siue à Papa, vel consuetudine.*

18 *Possidens meliùs ius habere prasumitur.*

19 *Dominium prasumitur ex possessione beneficij, modò titulus incidenter deducatur.*

Clem. Si duobus. I.

SI duo litigant super beneficio ipsis col- 1
lato, & moriantur in Curia, tunc colla-
tio beneficij spectat ad Papam; si ambo
moriantur extra Curiam spectat ad Or-
dinarium, dummodo ius beneficij fuerit
penes defunctos, non penes tertium. Si vnus moritur
in Curia, alter extra, si moriens in Curia beneficium
possidebat, ad Rom. Pontif. si verò alius, ad Ordina-
rium; si neuter possidebat, & moriantur vnus extra, al-
ter intra, præfertur Papa in collatione facienda, si vnus
tantùm moritur, alter prosequitur litem, interim be-
neficium non confertur, & si postea cognoscatur be-
neficium spectasse ad defunctum, si mortuus fuit in
Curia, spectat ad Papam, si extra, ad Ordinarium, si ad
neutrum spectabat, tunc Ordinarius confert. Salua, &c.
Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar.
Panorm. Paul. de Eleazat. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in
ration. lib.* 2. *pag.* 125. Alagona *in compend. pag.* 246. re-
missiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Beneficium possidebat, &c.] Notatur ad hoc, quòd ex 2
possessione præsumitur titulus nè dum in fauorē pos-
sessoris, sed etiam tertij, vt per Tiraq. *de iure primogen.
q.* 17 *opin.* 11. *n.* 20. Rebuff. *in tract. nominat. q.* 17. *a.* 2.

Notatur etiam ad hoc, quòd vbi vtriusque iura ob- 3
scura sunt, obtinere debet possessor, vt per Mascard.
de probat. conclus. 1194. Et quod ad effectum vt quis 4
possit conferre, præsentare, eligere, & fructus perci-
pere, solùm consideratur quis possideat, non autem
quis bonum ius habeat, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.
gloss.* 15. §. 1. *n.* 54. *cum seqq.*

Si verò alter tantum modo, &c.] Notatur ad hoc, quòd 5
Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium
litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur, do-
nec futurus litis declaretur euentus, vt per Couar.
pract. concl. c. 36. *sub n.* 7. *vers. quinto ad idem,* Simonet.
de reseruat. q. 10. *n.* 5. Mandos. *in reg. de impetrantibus be-
neficia per obitum famil. Card. q.* 9. *n.* 5. 6. *&* 7. Gonzal. *ad
reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm. n.* 118. *& gloss.* 6. *num.* 146. *cum
seqq.*

Mori contingat vtrumque, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6
per obitum vtriusque collitigantis in beneficialibus
extinguitur lis, & beneficium manet liberum, vt per
Card. *in præsenti, n.* 3. & Vital. *n.* 1. 2. *&* 34. Couar. *c.* 36.
n. 7. *vers. primus casus,* Put. *decis.* 354. aliàs 353. *n.* 1. *lib.* 3.
in correctis, Gonzal. *d. gloss.* 6. *n.* 151.

In gloss. *Collato,* ibid. *& per hoc puto solui.* Notatur 7
ad hoc, quòd vacare non dicitur in Curia beneficium
per obitum electi non confirmati, vt per Vital. *in præ-
senti, n.* 47. Couar. *pract. c.* 36. *n.* 7. *vers. primus casus con-
stituitur,* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 15. §. 2. *n.* 3.

Et ideò per hanc gloss. probatur electionem sine 8
confirmatione non tribuere ius in re, sed ad rem, vt
dicit Mascard. *de probat. concl.* 1375. *n.* 5.

Et ex illa etiam colligitur quòd aliud est benefi- 9
cium esse collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt
testatur Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel.* §. 2. *proœm. n.* 68.

In ead. gloss. ibid. *Durat enim prima vacatio vsque ad* 10
confirmationem. Notatur ad hoc, quòd vacatio durat
vsque ad confirmationem, vt per Flamin Paris. *de resi-
gnat. benef. lib.* 7. *q.* 23. *num. pen.* Vnde Sedes Episcopalis 11
dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis, vbi
processum fuit per electionem, Rota *in Placen. benefi-
ciorum* 10. *Nouemb.* 1617. coram R. D. meo Coccino
Decano, cuius meminit Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4.
c. 25. *sub n.* 19. Hinc etiam ante institutionem benefi- 12
cium non dicitur vacare ex persona præsentati, secun-
dùm Aloys. Ricc. *in collect. decis. part.* 5. *collect.* 1742.

Et

13 Et ideò sequuta morte prouisi in forma Dignum ex causa resignationis antequam dignus repertus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem vltimi possessoris, vt nouissimè fuit tentum *in Rota in vna Ampurian. beneficij* 18. *Februarij* 1615.coram R.P.D.Merlino, sicut refero ego ipse *in tract.de clausulis vsufreq.claus.66.n.7.*secundùm Lugdunens.impress.

14 In ead.gloss.ibi, *Sed per possessionem pacificam*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficia priora non dicuntur vacare, nisi post adeptam pacificam possessionem secundi, vt per Zerol. *in praxi Episc. p.1.verbo vacatio,*
15 *vers.primo*, & ideò collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacantium in mense Ordinario spectat ad illum. non obstante quòd beneficiatus tunc temporis existebat in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium, vbi apprehenditur possessio, & attendendus est locus vbi procurator exercet illud ministerium, ita *in præsenti*,docent Bonif Vitalin.*n.*73.Card.*n.* 18.& Imol. *n.*19 *in fine*. quos refert Gonzal.*d.gloss.*15.§.1.*n.*8. vbi *n.*9.subdit hanc gl. respõdere tacitæ obiectioni,scilicet quòd talis possessio quoad primum beneficium fingit illum mortuum, sed mori non potest nisi in Curia,vbi personaliter est, quia respondet negando esse verè mortuum, sed fictè,& illa fictio trahitur ad locum vbi
16 capta fuit possessio:nam aliter sequeretur quòd beneficium existentis in partibus, renuntiatum per procuratorem in Curia, vacaret in partibus, & non in Curia, quod falsum est,vt docent Cou.*pract.c.*36.*n.*4. *vers.cæterum*, Flamin. Paris.*de resignat.lib.*1.*q.*3.*n.*56. Gonzal. *ad reg.*8.*Cancel.gloss.*13.*n.*43. Imol. *hic n.*19.vbi *n.*20. subdit aliud esse dicendum si possessio in partibus capta non fuisset per procuratorem, sed per amicum, vel gestorem, & postea esset ratificata per existentem in Curia, quia ante ratificationem non vacat, sed in ipsa die ratificationis, & sic in Curia; vnde Surd. *decis.*245. *n.*7. colligit argumento huius glossæ quòd locus ratificati, non autem celebrati contractus attenditur quando contractus nullus ratificatur.

17 In gloss. *Ordinarium*, ibi, *id est, collatorem, etiamsi aliàs non haberet ordinariam iurisdictionem*. Notatur ad hoc, quòd Ordinarij collatores sunt, qui suo iure conferre possunt beneficia Ecclesiastica, siue id habeant à iure, siue à Papa, vel consuetudine, quamvis aliàs non habeant ordinariam iurisdictionem, vt per Rebuff. *in tract.nominat.q.*8.*n.*2.*& in concord. tit. de collation.* §.1. *verbo Ordinarius collator*, *&* §.*præfatique Ordinarij, verbo Ordinarij collatores*, Curtal.*de benefic.p.*2.*c.*4.*n.*1. *& p.*4 *c.*1.*n.*11.Petr.Greg.*eod tract.c.*38.*num.*1.Flamin. Paris *de resignat benefic.lib.*8.*q.*9.*n.*23.*&* 27.Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*21.*n.*43.*cum seqq.*

18 In gloss. *Possidebat*,ibi,*sicut ergo in multis*,&c.Notatur ad hoc,quòd possidens melius ius habere præsumi-
19 tur,vt per Gonz.*ad reg.*8. *Cancel.*§.3.*proœm.n.*52. nam ex possessione beneficij præsumitur dominium,vt notat Imol. *hic n.*2. modò titulus incidenter deducatur, Menoch.*de præsumpt.lib.*6.*præs.*63.*n.*11.*cum seqq.*quem refert Gonzal.*vbi proximè n.*53. vbi *n.*55. subiicit, quòd eo ipso quòd constat de possessione beneficij præsumitur titulus, cùm sine illo possideri non possit, & *n.*59. quòd propterea dicitur vulgariter, *beatus, qui possidet.*

SVMMARIVM.

1 *Lis dicitur pendere quoad hoc vt nihil debeat innouari, cùm citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret cum tali expressione, quod potuit instrui, super quo conuenitur*,& n.2.
3 *Lis quoad hoc vt nihil debeat innouari, probatur ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem.*
4 *Attentatum vt dicatur, necessarium est quòd pendeat lis inter easdem partes, saltem per citationem factam cum effectu.*
5 *Litis pendentia vt per citationem inducatur, necesse est vt citatio emanauerit à iudice competenti.*
6 *Lis nulla non inducit litis pendentiam, quia habetur pro non facta, nisi citatus comparuerit, vel procuratorem ad illam causam constituerit.*
7 *Litis pendentia censetur inducta per citationem etiam non exequutam, & ad partis instantiam non deuentam, quando ab eadem parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret.*
8 *Citari impediens, vt habeatur pro citato necesse est vt dolosè impedierit.*
9 *Attentatum reuocatur per solum iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata.*
10 *Attentatum committit qui alienat rem litigiosam.*
11 *Attentare non dicitur ille, qui vtitur eadem possessione, qua antea vtebatur.*
12 *Attentare non videtur continuans.*
13 *Lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in rem iudicatam.*
14 *Lis non dicitur finita per sententiam interlocutoriam.*
15 *Lis non dicitur amplius pendere si iudex per sententiam interlocutoriam, se incompetentem pronuntiauit.*
16 *Lis dicitur finita per sententiam diffinitiuam latam ad fauorem rei, secùs si ad fauorem actoris.*
17 *Litis pendentia non inducitur per recursum petitum in casu, in quo non poterat appellari.*
18 *Lis durare censetur quando petita fuerit restitutio in integrum ad appellandum saltem super restitutione.*
19 *Iudex competens ille est, qui causa iurisdictionem habet cum exercitio.*
20 *Res vt desinat esse integra sat est à iudice prolatum citandi decretum, quamvis citatio non sit intimata citato.*

CLEM. Cùm lite. II. & vlt.

Lis dicitur pendere quoad hoc, vt nihil debeat lite pendente innouari, cùm citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret, si tamen in citatione sint ea expressa per quæ possit plenè instrui super quibus in iudicio conuenitur. Colligunt ex Ordin. Lap.Abb.Anchar.Imol.Zabar.Panorm.Paul. de Eleazar.Bonif.de Vital.Viu. *in ration.lib.* 2. *pag.*126. Alagona *in compend. pag.* 247. remissiuè Ximen. *in concord. p.*1.*&* 2. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text.desumunt Turzan. *tom.*1.*commun.opin.lib.*3.*tit.* 11.*n.*94. *pag.*394. Tiraq.*de retractu lig.*§.8 *gloss.*2.*n.*5. Menoch.*de arbitr.casu* 202. *n.*5.*cum seqq.* Vestr. *in praxi lib.*4.*c.*1.*n.*1. Mascard.*de probat.concl.*984.*n.*3. Cabed. *Lusit. decis.*15.*n.*11. *cum seqq.p.*2.Steph.Gratian.*discept forens.c.*2.*n.*33. *& c.*66. *n.*30.D.Barbos.*in l.si quis posteaquam*, *n.*32.*ff.de iudic.* remissiuè Cened. *ad Decret.collect.*53.*n.*6. Vnde Rota tenet quoad hunc effectum litem probari ex citatione ad dicendum contra commissionem executa contra collitigantem,vt per Cassad. *decis.*1.*n.*4.*sub hoc tit.* & fuit dictum *in Gerunden.Canonicatus* 14.*May* 1601.coram Greg.XV.apud Farin.*decis.*42.*n.*1.*p.*2.*recent.* 2 3

Et ideò hinc argumento huius text. colligi solet ad hoc vt dicatur attentare,necessarium esse quòd pendeat lis inter easdem partes, & saltem quòd pendeat lis per citationem factam cum effectu, vt docent Valasc. *cons.*156.*n.*14.Cabed.*Lusit.decis.*120.*n.*14.*p.*1. 4

5 *A iudice competenti.*] Ergo vt per citationem litis pendentia inducatur necesse est, vt eadem citatio emanauerit à iudice competenti, vt per Anchar. *n. 4. in 3. notab.* Imol. *n. 2. vers. secundò. & n. 5.* Bonifac. de Vital. *n. 38. in praesenti*, Lancel. *p. 2. c. 4. n. 49. cum seq. in praefat.* Farin. *fragm. crimin. p. 2. verb. litigiosa, n. 391.*

6 *In ea citatio*, &c.] Limita nisi sit nulla, quae propterea habetur pro non facta, Bonifac. *hic n. 33. & seqq.* Afflict. *decis. 336. n. 14. cum seqq.* Lancel. *d. c. 4. in praefat. à n. 82.* Farin. *vbi supr. n. 388.* Vel per iudicem circunducta Grauat *ad Vestr. in pract. lib. 4. c. 1. n. 10.* Afflict. & Lancel *locis proximè citatis.* Sublimita tamen quando citatus comparuerit, vel procuratorem specialem ad illam causam constituit, eum per comparitionem omnis citationis defectus purgetur, Roland. *consil. 0. n. 36. lib. 1.* Mandos. *super reg. de annali, q. 4. n. 2.* Lancel. *d. cap. 4. in praefat. n. 115. cum seqq.* Farin. *vbi proximè n. 394.*

7 *Vel per eam factum fuit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd litis pendentia censetur inducta per citationem etiam non executam, & ad partis notitiam non deuentam, quando ab eadem parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret, vt docent *hic* Anch. *n. 5. in 4. notab.* Card. Zabar. *in summ. & n. 3. & 5.* Bonif. *ante n. 1. in figurat. casus, & n. 2. & n. 11. in 2. notab.* Rot. *decis. 261. aliàs 11. de dolo, & contum. in nouis,* Lancel. *d. c. 4. in praefat. n. 92. cum seqq. & n. 108. & 109.* vbi de eo, qui quando audiuit se citari, minatus fuit notario si eum citasset, Farinac. *d. verbo litigiosa, n. 384.*

8 vbi *n. 385.* cum Zabarel *hic n. 12. in 8. opposit.* declarat, quia ad hoc vt impediens citari habeatur pro citato, necesse est vt dolosè impedierit.

9 In gloss. *Cum lite pendente.* ibi, *siue libello ex puro, & mero iudicis officio*, &c. Notatur ad hoc, quòd attentatum reuocatur per solum iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata, vt per D. Barbos. *in l. si de vi, n. 207. ff. de iudic.*

10 In gloss. *Innouari* ibi, *vel alienaretur res litigiosa.* Ergo attentatum committit, qui alienat rem litigiosam, vt per Farin. *fragm. crimin. p. 2. lit. L. n. 355.*

11 In ead. gloss. ibi, *Antiqua verò possessione vti non est innouari*, &c. Notatur ad hoc, quòd attentare non dicitur ille, qui vtitur possessione, qua antea vtebatur, vt per Bertrand. *consil. 137. num. 3. lib. 5.* Menoch. *remed. 17. recup. possess. n. 49. & 50.* Lancel. *de attent. p. 2. c. 4. limit. 1.*

12 *à n. 2.* Valasc. *consil. 156. n. 6.* Et continuans non videtur attentare, sicuti docent Lancel *d. p. 2. in praefat. à n. 84. & limit. 26. & p. 2. c. 14. q. 20.* Surd. *decis. 16. num. 12. & decis. 45. n. 79.* Mascard. *de probat. concl. 148. n. 24.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 2. q. 2. n. 29. & 72.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 10. n. 67.* Rot. *decis. 652. n. 2. & decis. 693. num. 3.* apud Farin. *in 1. collect. nouissimarum, alias p. 4. diuers.*

13 In gloss. *Postquam*, ibi, *quod esse potest per sententiam*, &c. Notatur ad hoc, quòd lis dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in iudicatum, vt per Paris. *consil. 30. n. 36. lib. 4.* Afflict. *decis. 342. n. 3.* Mandos. *ad reg. 8. de subrog. collitig. q. 12. n. 2.* Lancel. *de attent. p. 2. c. 4. in praefat. à n. 213. vsque ad num. 243.*

14 Intellige si huiusmodi sententia fuerit diffinitiua, secus si interlocutoria, vt per Mohed. *decis. 105. incip.*

15 *Postea, sub hoc tit.* nisi essemus in interlocutoria per quam iudex se incompetentem pronuntiaret, tunc enim lis non dicitur pendere, ex allegatis per Menoch. *de arbitr. casu 202. n. 22.* refert, & sequitur Lancel. *d. c. 4. in praefat. n. 239. & seq.*

16 Intellige etiam vbi sententia diffinitiua lata fuerit ad fauorem rei, secus si ad fauorem actoris, sicuti docet Lancel. *d. c. 4. in praefat. num. 241.* Card. Tusch. *verbo lis finita, concl. 385. n. 8.*

Amplia etiamsi petitus fuerit recursus in casu, in 17 quo non poterat appellari, nam per talem recursum non inducitur litis pendentia, secundùm Franc. Marc. *decis. 624. Quaeritur, n. 7.* Lancel. *d. c. 4. in praefat. n. 215.*

Limita quando ad appellandum petita fuerit in integrum restitutio, tunc enim lis adhuc durare censetur 18 saltem super restitutione, Rot. *decis. 379. aliàs 51. de appellat. in nouis,* Lancel. *d. c. 4. in praefat. n. 217. cum seqq.* vbi extendit quamuis nondum fuerit obtenta, sed tantùm commissa causa restitutionis in integrum cum clausula *prout de iure*, quod limitat, & declarat, duobus modis.

In gloss. *Competenti*, ibi, *competentem autem hic dico* 19 *eum, qui causa iurisdictionē habet cum exercitio*, &c. Vide D. Barbos. *in l. si quis ex aliena, n. 45. & 73. ff. de iudic.*

In gloss. *Ad partem*, ibi, *licèt ergo quoad perpetuandam* 20 *iurisdictionem sufficiat citationem emanasse*, &c. Notatur ad hoc, quòd satis est à iudice prolatum citandi decretū, vt res desinat esse integra, quamuis citatio non sit intimata citato, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 28. n. 13.*

In gloss. *Plenè*, ibi. *sed nuntius non sufficienter retulit*, &c. Vide Tiraq. *de retractu lig. §. 36. gloss. 2. n. 45.* 21

De Sequestratione possessionum, & fructuum.

Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Beneficij sequestratio per loci Ordinarium fieri debet si super illo contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit, in petitorio, vel possessorio vna diffinitiua fertur in curia, etiamsi nulla fore dicatur, quam sequestrationem impediens, vel sequestratos fructus occupans excommunicatus est, & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respicit pendentia.*

2 *Sequestratio per Ordinarium loci fieri debet vna in Romana Curia contra possessorem Ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiua.*

3 *Sequestratio necessaria, seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.*

4 *Verbum, diffinimus, est iuris noui inductiuum.*

5 *Sententia vna, qua requiritur in Curia Romana promulgata contra possessorem beneficij ad hoc, vt sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, non respectu causa, sed loci.*

6 *Sequestrationi per Ordinarium facienda locus non est si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra ipsum pro peritorio promulgetur.*

7 *Beneficium Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicere potest sequestrationem Ordinarius loci, sententia vna in Curia Romana contra talem possessorem promulgata sufficit, siue illud sit simplex, siue Curatum, siue dignitas, siue personatus, siue pensio, qua in titulum conceditur Ecclesiastici beneficij.*

8 *Hospitalium in bonis habet locum dispositio huius text.*

9 *Abbatissatus est certo modo beneficium, & ideò vbi lata est sententia contra Abbatissam, debet contra ipsam fieri sequestratio secundùm terminos huius text.*

10 *Sequestrum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius text.*

11 Sen

11 *Sententia quando est lata in causa beneficiali super attentatis, non habet locum text. in præsenti.*

12 *Sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis si violaretur, talis violans non incideret in pœnam huius text.*

13 *Lis pendere debet apud Sedem Apostolicam in Curia, vt locus sit dispositioni huius text.*

14 *Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio, sequestrari possunt in casu huius text.*

15 *Dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium beneficij pacificam habuerit possessionem.*

16 *Ordinarius habet facultatem apponendi sequestrum, quamvis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota vbi prima sententia prolata fuerit.*

17 *Beneficium non debet apud duas, sed apud vnam tantum idoneam personam sequestrari.*

18 *Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante.*

19 *Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam Ecclesiæ, & circa curam redituum.*

20 *Sequester in tribus præcipuè idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.*

21 *Possessor reus quando à sententia contra eum lata appellat, rei petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.*

22 *Beneficij Ecclesiastici in sequestratione iuxta terminos huius text. non tantùm fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur.*

23 *Sequester habet possessionem beneficij sequestrati, & potest validè & rectè omnia ipsius beneficij iura exercere.*

24 *Sequester apud quem beneficiũ pendente lite est sequestratum, potest ea pendente præsentare, eligere, &c.*

25 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio Ecclesiastico per triennium pacificè non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel petitorio contra ipsius possessorem.*

26 *Dictio*, ipso facto, *quam vim, & effectum habeat, remissiuè.*

27 *Sequestrationem iuxta terminos huius text. impediens eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa.*

28 *Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestri impositi vigore sententiæ diffinitiuæ in Romana Curia prolatæ in causa beneficiali.*

29 *Beneficium, quod vacat per violationem sequestri, an possit impetrari per quemcunque, & an comprehendatur sub claus.* siue alio quovis modo, *remissiuè.*

30 *Text. in præsenti procedit in causis tunc per appellationem pendentibus.*

31 *Sequestri relaxationem petens ex capite sententiæ nullæ non auditur.*

32 *Lex, vel statutum vbi tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.*

33 *Sequestratio per satisdationem, vel cautionem an renocetur, seu impediatur, ostenditur.*

34 *Sequestrationi locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia, contra ipsum pro petitore promulgetur.*

35 *Sententia dicitur interlocutoria vbicumque pendente principali controuersia contingit disputari super aliquo emergenti.*

36 *Sententia illa censetur merò diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota fuerat quæstio.*

37 *Sententia lata super possessione, de qua principaliter agitur, diffinitiua est.*

38 *Sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata.*

39 *Triennium de quo in hoc text. debet esse completum, & consummatum, nec sufficit inchoatum, aut inceptum.*

40 *Inferior in quo casu de causa deuoluta ad Curiam se intromittat, ostenditur.*

41 *Absolutio absque forma præstita in hoc text. valet.*

42 *Sententia nulla non meretur habere nomen sententiæ.*

43 *Nullitatis exceptione sublata, non censetur sublata quæ ex iurisdictionis defectu prouenit.*

44 *Nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest etiam ille, qui iurauit se de nullitate non oppositurum.*

45 *Iurisdictionis defectus est insanabilis.*

46 *Acta per iudicem incompetentem nulliter facta etiam de partium consensu conualidari non possunt.*

47 *Sententia iustè lata ab incompetenti iudice potest ex eisdem actis approbari.*

48 *Nullitas prouenient ex defectu iurisdictionis quandocumque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit.*

49 *Exceptio nullitatis ratione incompetentiæ proponi potest etiam post sententiam, & impedit illius executionem.*

CLEM Ad compescendas. Vnic.

VM in Curia Romana super beneficio 1
contra ipsius possessorem, qui triennio
non possedit, in petitorio, vel possesso-
rio vna diffinitiua fertur etiamsi nulla
fore dicatur, tunc ipsius beneficij seque-
stratio apud idoneam personam, quæ plenam de ipso,
& debitam curam gerat, per Ordinarium fieri debet,
itavt fructus, qui supersunt solutis oneribus restituan-
tur ei, qui in causa finalem victoriam habebit qui verò
sequestrationem huiusmodi impedire, vel quomodo-
5 libet sequestratos fructus occupare præsumpserit, ipso
facto est excommunicatus, & absolui non debet, nisi
facta restitutione, vel amoto impedimento, & si est ex
litigantibus cadit è iure, quòd habet in beneficio, vel
ad beneficium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol.
Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in
ration. lib. 2. pag.* 130. Alagona *in compend pag.* 249. re-
missiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

Diffinimus vt vna contra possessorem diffinitiua senten- 2
tia, &c.] Collige principaliter ex text. vna in Romana
Curia contra possessorem Ecclesiastici beneficij sen-
tentia promulgata diffinitiua ipsius beneficij seque-
strationem per Ordinariũ loci fieri debere, ita *in præ-
senti* tenent Imol. *n.* 3. Bonif. *n.* 1. Abb. *n.* 3. Octau. Vestr.
in introduct. Rom. aula, lib. 7. *c.* 2. *à n.* 5. Cassad. *decis.* 1.
cum seqq. Gig. *de pension. q.* 46. Duen. *reg.* 42. *n.* 15. Mant.
lib. 5. *dial.* 97. Caroc. *de sequest. p.* 2. *q.* 1. *à n.* 2. Cald. Pe-
reira *quæst. forens. lib.* 1. *q.* 21. *à n.* 52. Hercul. Maresc. *var.
lib.* 2. *c.* 77. *n.* 2. Sahag. *in cap. vnic. n.* 36. *hoc tit. in Decret.*

Quamvis in contrarium esset negatiua, & prohibi- 3
tiua regula sequestrationis faciendæ contra talem pos-
sessorem, qua attenta necessaria; seu iudicialis seque-
stratio non admittitur, sed potiùs regulariter prohibi-
ta est, iuxta *l. vnic. C. de probib. sequestr. pecun* gloss. *ver-
bo sequestrari in c.* 2. *hoc tit. in Decret.* vbi Abb. *num.* 16.
Curt. *in tract. de sequestris in princ. n.* 6. Iacob. de Arena
in tract. de sequestr. n. 2. Perus. *eod. tract. num.* 2. Caroc. *d.
p.* 2. *in princ. n.* 1. Cald. Pereira *d. q.* 21. *n.* 31. Marescot. *d.
c.* 77. *n.* 1. Tamen de nouo emananit text. *in præsenti,* 4
nouũ faciendæ sequestrationis casum meritò statuens,

vt notauit gloss. 1. & omnes hic, id quod clarè patet ex verbo, dissinimus, quo Pontifex vtitur, quod quidem iuris noui inductorium est, vt in terminis dicit Card. hic, n. 2. Finalis autem causa, & intentio huius Constitutionis fuit vt & litigantium malitiæ compescantur, vt illa exorditur, nè aliàs Ecclesiastici beneficij possessores de suo iure parum confidentes malitiis, & cauillationibus vtantur, & immodicis dilationibus beneficiales lites differant, & interim beneficiorum fructus potiantur cum maximo & suæ, & aliarum animarum periculo, Ecclesiarúmque detrimento, quibus maximè conuenit, vt in eis vitiosus ingressus non detur, iuxta text. in c. 1. de eo, qui mittitur in possess. lib. 6. & lites, quæ super Ecclesiasticis beneficiis plerumque immortales esse solent, præscindantur, & finiantur, cùm Ecclesiastica beneficia sine dispendio diu vacare non possint, & longa in eis mora, quæ valde suspecta est, magnam in temporalibus, & spiritualibus Ecclesiæ læsionem pariat, vt colligitur ex text. in cap. finem litibus, de dolo. vbi dixi, & ex cap. quoniam frequenter, §. 1. vt lite non contest. cap. cum inter 18. §. quia verò, cap. nè pro defectu 41. in princ. de elect. cum similibus.

5 *Vna sententia.*] Id est, prima sententia, non quidem respectu causæ, sed respectu loci, quamuis enim in partibus pro possessore sententia feratur, si tamen postquam causa ad Sedem Apostolicam delata est contra possessorem in Romana Curia, prima sententia promulgatur, habet locum decisio huius text. vt colligitur ex gloss. in præsenti verbo promulgata, vbi tenent Abb. n. 7. & Bonif. n. 8. Caroc. de sequest. p. 5. q. 1. n. 19.

6 Vnde fit quòd si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, huiusmodi sequestrationi locus non erit, iuxta doctrinam gloss. verbo possessorem, & declarat Card. hic, n. 13. Ioan. Andr. ad Specul. sub hoc tit. vers. sed propter; Vestr. d. lib. 7. c. 2. n. 7. & alij, quos refert, & sequitur Cald. Pereira d. q. 21. n. 63. secundùm quos ratio est, quia eo casu, tam possessor, quàm petitor habent pro se vnius sententiæ in Curia datæ præsumptionem, & in pari præsumptionis causa melior possidentis conditio est, iuxta reg. in pari, de reg. iur. lib. 6. Sicque dantur duæ præsumptiones contrariæ, alia pro possessore, alia vero pro petitore, quæ quidem faciunt deficere rationem huius text. vt aduertunt Card. hic, n. 13. Cald. Pereira vbi proximè.

7 *Super beneficio,* &c.] Collige text. in præsenti. procedere in sententia lata super quocunque beneficio Ecclesiastico, siue illud simplex, siue Curatum sit, siue dignitas, siue personatus, &c. vt docent in præsenti, Bonif. n. 38. Imol. n. 16. & Card. n. 6. Marescot. d. c. 77. n. 20. subdens n. 39. locum etiam habere in pensione perpetua, quæ conceditur in titulum Ecclesiastici beneficij, & faciunt, quæ dixi in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. verbo beneficium, quamvis decisionem huius text. in pensione locum non habere resoluat Gig. de pension. q. 46. nisi eius opinio intelligenda veniat in pensione concessa ad tempus, quæ beneficium Ecclesiasticum non est, nec beneficij nomine intelligitur.

8 Amplia primò vt dispositio huius text. locum habeat in bonis hospitalium, sicut docet Perez in l. 1. vers. quæro 23. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665. & conducunt ea, quæ dixi d. verbo beneficium.

9 Amplia secundò vbi lata est sententia contra Abbatissam, quo casu debere contra ipsam fieri sequestrationem refert in Rota decisum Flamin. Parif. de resign. benef. lib. 2. q. 1. n. 72. ex ea ratione, quia Abbatissatus est certo modo beneficium, tum quia militat eadem ratio nè bona familiæ dilapidentur.

Limita primò quando sequestrum non est appositum principaliter super beneficio, sed super membro, vel re ipsius, vt per Caputaq. decis. 153. p. 3. Aloys. Riec. in collect. decis. p. 1. collect. 223. vers. limita secundò. 10

Limita secundò quando sententia est lata in causa beneficiali super attentatis, Bellam. decis. 54. Put. decis. 35. aliàs 35. lib. 2. in correctis, Aloys. Riec. d. collect. 223. vers. limita tertiò. 11

Limita tertiò si violaretur sequestrum interpositum post sententiam latam super attentatis, quia talis violans non incideret in pœnam huius text. sicut docent Put. dec. 45. aliàs 46. lib. 2. in correctis, Aloys. Riec. d. collect. 223. vers. limita quartò. 12

Apud Sedem Apostolicam duntaxat, &c.] Ergo vt locus sit dispositioni huius text. debet lis pendere apud Sedem Apostolicam, secundùm Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 38. 13

Beneficium ipsum, &c.] Notatur ad hoc, quòd in eo sit huius text. non solùm sequestrantur fructus, sed etiam possessio, & ipsummet beneficium vt obseruat Gonzal. d. §. septimo proœm. n. 41. & quod fructus beneficij sequestrari possunt ait Perez, l. 1. vers. quæro 24. tit. 10. lib. 3. Ordinam. pag. 665. 14

Dum tamen triennio pacificè, &c.] Notatur ad hoc, quòd dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium illius beneficij pacificam habuerit possessionem, vt per Vestr. lib. 7. c. 2. n. 8. Cassad. decis. 4. n. 1. sub hoc tit. Put. decis. 347. aliàs 346. n. 2. lib. 3. in correctis, Caputaq. decis. 354. n. 1. & 2. p. 2. Cald. Pereira d. lib. 1. q. 21. n. 54. Marescot. d. lib. 2. c. 77. n. 55. cum seq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proœm. n. 72. Ratio autem ob quam contra huiusmodi triennalem possessorem sequestrum non fit illa communiter circumfertur, quia iniquum lex iudicauit, vt possessor, qui pacificè triennio possedit, sua possessione priuetur, propter primam tantum sententiam In Romana Curia latam, à qua appellatum est, licèt enim pro ipsa in fauorem actoris aliàs præsumatur, vt suprà diximus, contra ipsum tamen actorem, qui tanto tempore tacuit, præsumptio est, quæ quidem triennali possessori fauet, sic iustum, & conueniens fuit, vt hæc præsumptio triennalis possessionis præsumptionem sententiæ excluderet, vt optimè aduertit Card. hic, n. 18. 15

Per loci Ordinarium.] Ergo loci Ordinarius facultatem habet apponendi sequestrum, quamvis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota, vbi prima sententia prolata fuerit, vt tenent in præsenti Card. n. 8. & 20. Anchar. n. 7. vers. in casu ergo, & Imol. n. 15. vbi notat casum in quo de causa ad Curiam deuoluta se intromittit Ordinarius, refert Gonzal. d. §. 7. proœm. n. 47. 16

Apud aliquam personam idoneam.] Textus hic dum personæ solius meminit in numero singulari satis probat beneficium non debere apud duas, sed apud vnam tantum personam idoneam sequestrari, vt notant Card. n. 3. & omnes hic, Ioan. Andr. in addit. ad Speculat. sub hoc tit. vers. secundò quæro, Vestr. d. lib. 7. c. 2. n. 10. post alios Caroc. in tract. de sequestro, p. 2. q. 1. n. 36. qui omnes illam adducunt rationem, quia si de duobus, vel pluribus Pontifex sensisset, idem expressisset, sicut fecit de duobus coadiutoribus Episcopi in cap. vnic. de clerico ægrot. lib. 6. Et comprobatur, quia cùm de regimine vnius beneficij agatur nulla causa suadet, vt plures sequestro in locum vnius beneficij subrogentur, maximè cum vna tantùm idonea persona possit ipsius beneficij plenam, debitámque curam habere, & ipsius fructus conseruare, restituerèque iuxta formam in hoc text. præscriptam; quæ licèt ita sint, practica tamen Curiæ obseruatur, vt successiuè plures sequestri deputentur data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante, 17 18

seu

seu aliter impedito, vt post Ioan. Andr. & Cardin. secundùm stylum Romanæ Curiæ docet Vestr. *d. n. 10. cum seq.*

19 Idoneitas autem principaliter in sequestro circa duo
in præsenti requiritur, videlicet circa curam Ecclesiæ,
& circa curam redituum, vt benè considerauit Imol.
hic notab. 3. & probat text. *in sequentibus verbis*, ibi, *qui*
20 *plenam de ipso*, &c. meritò igitur debet sequester in
tribus præcipuè idoneus esse, in fide, seu bona fama,
in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine, quem
sequestratum beneficium requirit, vt docent Bonif.
hic n. 2. & 3. Vestr. *d. lib. 7. c. 2. in princ.* Caroc. *d. p. 2. q. 1.
num. 2.*

21 *Quæ plenam de ipso*, &c.] Licèt attento iure communi, de quo *in cap. vlt. hoc tit.* cum similibus, quando
reus possessor à sententia contra eum lata appellat, rei
petitæ fructus, non autem res ipsa sequestrari debeant,
22 in hac tamen noua Ecclesiastici beneficij sequestratione non tantùm fructus, sed & ipsum beneficium in
totum sequestratur, vt notat gloss. *verbo beneficium
hic*, omnes *in cap. examinata, de iudic.* atque ita ille,
qui beneficium vsque ad tempus sequestrationis possedit, non poterit amplius in eodem beneficio pendente sequestro se intromittere non solùm colligendo,
seu recipiendo eius fructus, sed nec Ecclesiæ inseruiendo, Missas celebrando, vel verbum Dei prædicando, vel etiam reliqua Ecclesiastica Sacramenta tanquam Parochus, seu Rector illius beneficij ministrando, vt in terminis docent Vestr. *d. c. 2. n. 2.* Cald.
Pereira *d. q. 21. num. 52. post med.* Caroc. *d. p. 2. quæst. 1.
num. 4.*

23 Per hanc igitur Ecclesiastici beneficij sequestrationem ab Ordinario factam, quamvis ipse non exprimat, ipsius tamen beneficij possessio adeò in sequestrum recta via transfertur, vt possit ipse validè, & rectè omnia ipsius beneficij iura exercere, iuxta doctrinam gloss. *verbo beneficium, in præsenti*, vbi etiam notauit Abb. *n. 8.* Vestr. Caroc. & Cald. Pereira *proximè*
24 *citatis locis*. Vnde fit quòd cùm persona illa apud quam
beneficium sequestratur ipsum possideat, & debitam,
plenámque de eo curam habere debeat, vt text. habet,
rectè fit quòd si tale beneficium fuerit Episcopatus,
vel alia dignitas, ad quam pertineat beneficia conferre, eligere, vel præsentare, sequester hæc omnia pendente lite facere poterit, vt ex hoc text. deducunt Card.
num. 9. hic, Innoc. *in cap. examinata, de iudic.* vbi etiam
Imol. *n. 11.* Felin. *in cap. cùm Bertoldus, n. 29. cum seq. de
re iudic.* Corras. *lib. 3. miscel. c. 2. n. 16.* post alios Cened.
practic. & canon. quæst. lib. 1. q. 10. num. 3. Nicol. Garc. *de
benef. p. 5. c. 6. à princ.*

25 *Excommunicationis sententiam*, &c.] Notatur ad
hoc, quòd excommunicationis sententiam ipso facto
incurrunt præsumentes impedire sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio Ecclesiastico
per triennium pacificè non possesso lata in Curia Romana vna sententia diffinitiua in possessorio, vel proprietate contra ipsius possessorem, vt per Soar. *tom. 5.
disp. 23. sect. 5. n. 1.* Lauor. *de Indulgent. p. 2. c. 13. n. 41.*
Filliuc. *tract. 14. n. 67. vers. prima*, refero alios ego ipse
de officio Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 220. secundùm Lugdunens. impress. addo nouissimè Bonacin. *de censur. extra
Bullam, disp. 2. q. 2. puncto 25.*

26 *Ipso facto.*] De vi, & effectibus horum verborum
dixi *in tract. de dictionib. vsufruct. dict. 178.* secundùm
Lugdunens. impress.

27 *Et nihilominus si de litigantibus*, &c.] Litigans igitur, qui sequestrationem huiusmodi impedit, vel sequestratos fructus occupare præsumit, vltra sententiam excommunicationis, quam ipso facto incurrit,
eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa, vt docent
Viuian. *in praxi iurisp. lib. 8. c. 8. num. 12. in vlt. impress.*
Perez *l. 1. vers. quærere oportet, tit. 10. lib. 3. Ordin. pag.
661.* Gonzal. *d. §. 7. proœm. n. 45.* vbi *n. 46.* subdit pœnam 28
huius text. tanquam odiosam non extendi ad casum
similem, & vltra terminos, de quibus loquitur, & *n. 59.*
subiungit quòd vacat ipso iure beneficium per violationem sequestri imposito vigore sententiæ definitiuæ
in Romana Curia prolatæ in causa beneficiali. Vtrùm 29
autem beneficium, quod vacat per violationem sequestri possit impetrari per quemcunque, & an comprehendatur sub claus. *siue alio quovis modo*, &c. vide
Mohed. *decis. 2. sub hoc tit.*

Præmissis ne dum circa futura, &c.] Procedit ergo 30
text. *in præsenti*, in causis tunc per appellationem
pendentibus, vt obseruat Gonzal. *dict. §. 7. proœm.
num 92.*

Non obstante si contra, &c.] Notatur ad hoc, quòd 31
opponens de nullitate sententiæ non potest excusare
sequestrum, atque ex capite sententiæ nullæ petens
relaxationem sequestri non auditur, sicuti docent
Vestr. *dict. lib. 7. cap. 2.* Caroc. *d. part. 2. quæst. 1. num. 25.*
Marescot. *dict. lib. 2. cap. 77. n. 4. cum duobus seq.* Aloys.
Ricc. *dict. collect. 223. vers. amplia dispositionem*, Gonzal.
dict. §. 7. proœm. num. 77. quod tamen limitatur, vt non
procedat quando opponitur nullitas ex defectu iurisdictionis, hæc enim sequestrum impedier, vt notant
post alios Vestr. *dict. cap. 2. num. 7.* Caroc. *dict. quæst. 1.
num. 15. & 35.* post gloss. vlt. *in præsenti* communiter
receptam, quam singularem dicit Cardin. *hic num. 1.*
& ad quam, teste Imola, quotidie omnes Aduocati 32
concurrunt, illam allegantes ad hoc quòd vbi lex vel
statutum tollit facultatem dicendi de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublata
facultas dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis,
seu personæ iudicis, vt ad eam commodiùs notabimus.

Vtrùm autem huius text. sequestratio per satisdationem, vel cautionem reuocetur, seu impediatur, 33
ab aliquibus in dubium reuocari solet, in quo negatiuam partem sustinent Ioan. Andr. *in addit. ad Spec. sub
hoc tit. vers. quid si sequester*, Curt. *in tract. de sequestr.
num. 55.* Vestr. *dict. lib. 7. cap. 2. num. 9.* Caroc. *dict. part. 2.
quæst. 1. num. 10.* Sicut etiam non reuocatur quamvis
prima sententia contra possessorem beneficij in Romana Curia lata per secundam in eadem Curia confirmetur, sed in aliis victoria expectanda est, iuxta
nostrum text. vt post alios resoluit Vestr. *dict. num. 9.*
& post Roman. *cons. 405.* notat Caroc. *dicta quæst. 1.
num. 21.*

In gloss. *Contra possessorem.* Notatur ad hoc, quòd 34
si in Romana Curia prima sententia pro possessore
beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra
ipsum pro petitore promulgetur, sequestrationi locus
non erit, vt per Vestr. *d. lib. 7. c. 2. n. 7.* Cald. Pereira *d.
lib. 1. q. 21. n. 63.*

In gloss. *Diffinitiua*, ibi, *est autem interlocutoria*, &c. 35
Notatur ad hoc, quòd vbicumque pendente principali
controuersia contingit disputari super aliquo emergenti, sententia exinde tanquam inter principium & finem
causæ lata dicitur interlocutoria, vt per Surd. *de aliment.
tit. 9. q. 7. n. 2.* Menoch. *cons. 360. n. 1.* Azeued. *l. 3. à n. 7.
tit. 18. lib. 4. noua recop.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo
sententia, n. 4.*

In ead. gloss. ibi, *Diffinitiua verò*, &c.] Notatur ad 36
hoc, quòd omnis illa sententia censetur merè diffinitiua, quæ definit articulum, de quo principaliter mota
fuerat quæstio, vt per D. Barbos. *in d. l. si debitori,
n. 204. ff. de iud.*

In gloss. *Possessorio*, ibi, *etiam super possessorio fertur* 37
sententia diffinitiua. Notatur ad hoc quòd sententia,

quæ fertur super possessione, de qua principaliter agitur, & sic in causa, & iudicio possessorio diffinitiua est, vt per Marant. *de ordine indic.* 3. p. 6. *princ. num.* 15. Menoch. *remed. vlt. recuper. possess. n.* 51. *& remed.* 3. *retinenda, à n.* 841.

38 In gloss. *Beneficium*, ibi, *iura ergo beneficij*, &c. Notatur ad hoc, quòd sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuios possessio est sequestrata, & est illius legitimus administrator sicut is, qui Sede vacante administrat, vt per Gig. *de pens. q.* 72. *n.* 2.

39 In gloss. *Triennio* ibi, *nec puto sufficere annum tertium inchoatum*, &c. Notatur ad hoc, quòd huiusmodi triennium completum, & consummatum debet esse, nec sufficit inchoatum, aut inceptum, vt per Vestr. *d. lib.* 7. *c.* 2. *n.* 8. Cald. Pereira *d. lib.* 1. *q.* 21. *n.* 54.

40 In gloss. *Loci ordinarium*, ibi, *& nota casum in quo de causa deuoluta ad Curiam se inferior intromittit*. Obseruant Catoc. *d. p.* 2. *q.* 1. *n.* 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *procem. n.* 47.

41 In gloss. *Nullatenus*, ibi, *in contrarium videtur*, &c. Absolutionem absque forma præstita *in hoc text.* ab excommunicatione valere per hanc gloss. *in vltim. opin.* tenent Card. *hic, q.* 6. & alij, quos refert, & sequitur Couar. *in sap. alma mater. part.* 1. §. 11. *n.* 7. *in med. vers. etenim*, licèt *in præsenti* de hoc dubitauerint, Abb. Imol. & Barbat. atque contrarium tenuerit Bonifac. secutus priorem opinionem huius glossæ, quam Iaf. sequitur *in l. vlt. ff. de feriis, num.* 15. & plures alij eandem annotauerint ad hoc quòd dictio, *nullatenus*, inducit decretum irritans, seu irritum decernens contrarium actum, quod minimè oberit priori sententiæ, siquidem id intelligendum est nisi materia subiecta dictet actum alioquin absque ea forma validum fore, gloss. *in sap. pueri*, 1. *q.* 1. Plura de dictione, *nullatenus*, dixi latè *in meo tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 226. secundùm Lugdun. impress.

42 In gloss. *Non obstante*, ibi, *sententia nulla non meretur habere nomen sententia*. Ita Tiraq. *in l boues, §. hoc sermone, limit.* 1. *n.* 9. *ff. de verb. signific.* Et ideo non transit in rem iudicatam, Azeued. *l.* 2. *n.* 23. *tit.* 17. *lib.* 4. *noua recop.* Amat. Roder. *in pract. videndi seu examinandi processum, cap. vlt. p.* 2. *n.* 10 *&* 11. Cald. Pereira *quæst. forens. lib.* 2. *q.* 37. *à princip.* Nec parit exceptionem rei iudicatæ, *l.* 4. §. *condemnatum. ff. de re iudic.* Tiraq. *de retractu lign.* §. 1. *gloss.* 1. *à num.* 5. Rebuff. *tom.* 1 *ad leges Galliæ, tit. de sentent. execut. art. vlt. n.* 4. *pag. mihi* 256.

43 In ead. gloss. ibi, *Licet alia nullitas non possit opponi illa tamen opponi poterit per quam negetur iurisdictio*. Notatur ad hoc, quòd exceptione nullitatis sublata, non censetur sublata, quæ ex iurisdictionis defectu prouenit, sicuti docent Dec. *conf.* 38. Alexand. *conf.* 79. *in fin. lib.* 7. Vant. *de nullit. tit. ex defectu iurisd. num.* 4. Anton. Gabr. *lib* 6. *commun. tit. de statutis, conclus.* 3. Menoch. *remed.* 5. *recuper. n.* 13. *& conf.* 2. *num.* 152. Couar. *pract. c.* 25. *n.* 4. *in princip.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 1. §. 2. *n.* 24. Hieron. Magon. *Lucensi decis.* 22. *n.* 18. Veral. *decis.* 97. *n.* 4. *lib.* 1. Nicol. Reusner. Germ. *decis.* 21. *n.* 16.

44 *lib.* 4. Camil. Borrel. *in summa decis. tit.* 41. *à n.* 86 quod adeò verum est vt quamuis se de nullitate non oppositurum quis iurasset, tamen hanc nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest, pro vt ex Felin. & aliis inducit Crauet. *conf.* 383. *num.* 16. & post alios resoluit Ant. Gabr. *tom.* 3. *commun. opin. lib.* 6. *de statutis, concl.* 3.

45 *n.* 6. *pag. mihi* 355. cùm talis defectus iurisdictionis dicatur insanabilis, Veral. *decis.* 38. *n.* 2. *lib.* 3. Thom. Triuis. *Venetia decis.* 11. *n.* 2. *lib.* 2. Camil. Borrel. *d. tit.* 31. *n.* 124.

46 ita vt nec de partium consensu acta per iudicem sic incompetentem nolliter facta conualidari possint, ex Thom. Triuis. *decis.* 68. *n.* 4. *&* 5. *lib.* 1. Camil. Borrel. *d. tit.* 41. *n.* 191. contra Stephan. Gratian. *discept. at. forens.* *c.* 16. *n.* 35. nisi sententia ista lata ex eisdem actis approbaretur, secundùm Gam. *decis.* 219. Cabed. *part.* 1. *decis.* 36. *num. vlt.* Camil. Borrel. *d. tit.* 41. *n.* 90. Bapt. Cost. *de facti scientia, cent.* 1. *dist.* 100. *n.* 78. 47

48 Vnde nullitas, quæ prouenit ex defectu iurisdictionis, quandocunque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit, secundùm Azeued. *l.* 2. *num.* 26. *tit.* 17. *lib.* 4. *noua recop.* & adhuc sententia lata, vt tradunt Perez *l.* 2. *vers. dubitatur vtrum, tit.* 6. *lib.* 3. *Ordinam. pag.* 580. *& tit.* 16. *eod. lib.* 3. *pag.* 737. Gam. *de Sacram. prastan. vltimo supplicio damnatis q.* 5. *n.* 25. Azeued. *ad Curiam Pisanam, lib.* 4. *c.* 6. *n.* 31. *& l.* 7. *n.* 25. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua recop.* eius exequutionem exceptio huiusmodi nullitatis impedire potest secundùm Gam. *Lusitan. decis.* 342. Cabed. *p.* 1. *decis.* 22. Mendez à Castro *in praxi secularij Lusit. lib.* 5. *c.* 21. *n.* 44. Cald. Pereira *quæst. forens. quæst.* 36. *à num.* 12. Alex. Trentacinq. *variar. lib.* 2. *tit. de execut. rei iudicata, resolut.* 1. *num.* 8. & etiam post tres sententias conformes, sicuti docent Hippol. *conf.* 31. *num.* 37. *cum seqq.* Perez *l.* 1. *tit.* 8. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 601. Gutier. *pract. lib.* 1. *q.* 96. *n.* 8. Trentacinq. *citato loco*.

De Probationibus.

TIT. VII.

SVMMARIVM.

1 *Verba litterarum Apostolicarum, quibus Papa proprium factum narrat, plenè probant, si super illis gratia, vel intentio Papæ fundatur*, & num. 2.

3 *Papa assertio attestantis de suo facto proprio, ita probat vt in contrarium probatio non admittatur.*

4 *Verba enunciatiua Summi Pontificis, seu alterius Principis super facto alieno, quamuis super eo innitatur intentio rescribentis, regulariter non probant.*

5 *Principi asserenti de benemeritis est credendum.*

6 *Papæ, seu alterius Principis assertioni creditur præsumptiuè, scilicet quousque non constat de contrario*, vt n. 7.

8 *Narratiua Papæ de facto alieno Motu proprio est standum, donec contrarium probetur.*

9 *Enunciatiua Papa etiam in facto alieno in antiquis plenè probat.*

10 *Principis attestationi statur, quamuis narret factum prædecessoris.*

11 *Papa, & alij Principes seculares superiorum non recognoscentes, non autem inferiores gaudent prærogatiua huius text.*

12 *Papa literis creditur attestantibus tale beneficium fuisse in eius manibus resignatum.*

13 *Papa quoties asserit renuntiationem factam fuisse in manibus commissarij, aut Ordinarij, vel alterius, tunc eius assertioni non statur.*

14 *Legati de Latere attestatio de consuetudine plenam probationem facit.*

15 *Inferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi resignationes beneficiorum, non possunt committere receptionem resignationis, & collationem.*

16 *Principis assertio recipit probationem in contrarium per indirectum.*

17 *Præsumptio iuris, & de iure admittit probationem in contrarium per indirectum.*

CLEM.

CLEM. Literis. Vnic.

1 ERBA narratiua in literis Apostolicis, super quibua fundatur gratia, vel intentio Papæ proprium factum narrantis, plenam fidem facinnt. Collignnt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Ponif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 2. pag.* 146. Alagnna *in compend. pag.* 257. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Tiraq. *de
retract. lig.* §. 1. *gloss.* 14. *n.* 49. vbi intelligit quando Pa-
pa de sun ipsius facto agit, non sic de alieno, Mascard.
3 *de probation. concl.* 139. vbi dicit quòd assertio Papæ
attestantis de suo facto proprio ita probat, vt in con-
4 trarium probatio non admittatur, *& concl.* 621. *n.* 3. vbi
quòd enunciatina verba Summi Pontificis, seu alte-
rius Principis super facto alieno, quamvis super eo
innitatur intentio rescribentis, regulariter non pro-
bant, Menoch. *conf.* 2. *n.* 19. vbi quòd verba enuncia-
tiua Principis probant, Ioan. Garc. *de nobilit. gloss.* 2.
n. 20. *cum seqq.* vbi qoòd Principi asserenti de beneme-
ritis est credendnm, Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5.
5 *collect.* 1825. vbi qnòd verba narratiua Papæ inducunt
probationem, Ceual. *comm un. contra commun. tom.* 4.
q. 897. *n.* 178. Flamin. Paris. *de resign. benef. lib.* 8. *q.* 11.
d. n. 1. Azened. *ad tit.* 2. *in rubr. n.* 22. *lib.* 6. *none recop. &*
l. 8. *n.* 3. *cum seq. tit.* 1. *eod. lib.* 6. Rot. *in Oxomen. benefi-
cij* 24. *Octobris* 1611. coram Card. Sacrato, impressa
per Farin. *decis.* 361. *n.* 1. *p.* 2. *recent.* Iacob. Valdes. *de
dignitate Regum, Regnorumque Hispania, c.* 22. *num.* 10.
vbi tradit Gallos non admittere decisionem text. *in
præsenti.*

6 Vnde hic text. solet allegari ad hoc, qnòd assertioni Summi Pontifici creditnr, vt per Xuar. *allegat.* 8. *n.* 20. Mascard. *de probat. concl.* 1143. Valasc. *conf.* 167. *num.* 10. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 63. *n.* 79. *cum seqq.* & sic alterius supremi Principis, sicuti docent Bart. *in l. ambitiosa, n.* 28. *ff de decret. ab ord. faciend.* Gozadin. *conf.* 8. *n.* 43. Curt. iun. *conf.* 157. *n.* 14. *&* 21. Afflict. *in cap.* 1. *n.* 27. *qui success. tent.* Ruin. *conf.* 31. *n.* 10. *volum.* 1. Grammat. *conf.* 100. *n.* 66. Alexand. *conf.* 15. *vol.* 5. Socin. iun. *conf.* 65. *n.* 10. *& conf.* 66. *n.* 6. *vol.* 1. Rip. *resp.* 1. *num.* 28. *p.* 1. Mandel. *conf.* 75. *n.* 6. Natt. *conf.* 487. *n.* 39. *volum.* 3. Franc. Bec. *conf.* 56. *n.* 25. *vol.* 1. Menoch. *conf.* 1. *n.* 8. *& conf.* 2. *n.* 19. *& conf.* 402. *n.* 25. Anton. Gabr. *commun. tit. de probat. concl.* 2. Mascard. *de probat. concl.* 1227. *num.* 1. Ceual. *d. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 179. Octau. Glurit. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 61. *& resp.* 3. *n.* 7. vide nouissimè Castil. *tom.* 7. *de tertiis, c.* 6. *per tot.*

7 Intellige præsnmptiuè, qnnvsque nnn constat de contrario, vt per Roman. *conf.* 169. *n.* 38. Ruin. Cranet. *de antiq. tempor. p.* 1. *n.* 13. *& conf.* 235. *n.* 42. Anton. Gabr. *d. concl.* 2. *n.* 49. Menoch. *d. conf.* 100. *n.* 25. Mascard. *d. concl.* 1227. *n.* 64. *&* 67.

8 Narratiua Papæ de facto alieno Motu proprio est standum dnnec contrarium probetur, vt per Card. *hic, q.* 10. Petr. de Anchar. *q.* 1. Imol. *in* 4. *col. vers. prædicta*, & alios, qoos refert, & sequitur Put. *decis.* 102. *aliàs* 100. *lib.* 3. *in correctis.*

9 In antiquis enunciatiua Papæ etiam in facto alieno plenè probar, Rot. *decis.* 142. *n.* 6. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissim. aliàs p.* 4. *diuers.*

10 Principis etiam attestationi statur, quamvis narret factum prædecessoris, sicuti dncent *in præsenti*, Imol. *col. pen. vers. idem per omnia*, & Card. *q.* 9. Paris. *conf.* 99. *n.* 3. *vol.* 4. Rip. *d. resp.* 1. *n.* 28. *lib.* 1. Gabr. *d. concl.* 1. *n.* 17. Mascard. *d. conclus.* 1227. *num.* 48. Flamin. *d. quæst.* 11. *num.* 11.

Literis nostris.] Ergo procedit tantùm in Summo 11
Pontifice, vt tenent Paul. de Castr. Gemin. Felin. Alex. Ias. Dec. Curt. iun. & Cranet. quos refert Anton. Gabr. *d. concl.* 2. *n.* 20. & Mascard. *d. concl.* 1227. *n.* 14. Flamin. *de resign. lib.* 8. *q.* 11. *n.* 6. sed extendi etiam ad Principes sæculares superiorem non recognoscentes sustinent Doctores citati à Gabr. *n.* 18. & Mascard. *n.* 23. Flamin. *n.* 7. *proximè citatis locis*, & ex Bellug. & Reudina tradit Ceual. *d. tom.* 4. *q.* 897. *n.* 179. & ideo in aliis inferioribus prærogatiuæ huius text. locum non esse obseruant Gabr. *d. concl.* 2. *n.* 21. Mascard. *d. conclus.* 1227. *n.* 26. & Peregr. *de iure fisci, lib.* 4. *tit.* 5. *n.* 26.

Aut resignationem beneficij, &c.] Notatur ad hoc, 12
quòd creditur literis Papæ attestantibus tale benefi-
ctum fuisse in eius manibus resignatum, vt per Flamin.
Paris. *de resignat. benefic. lib.* 8. *q.* 11. *num.* 1. *cum seq.* vbi
num. 10. ampliat vt procedat non solùm si attestetur
fuisse in suis manibus factam resignationem, & ab eo
receptam, sed etiamsi attestetur in manibus præde-
cessoris, & per ipsum acceptatam, & *num.* 13. limitat 13
quoties Papa asserit renuntiationem factam fuisse in
manibus Commissarij, aut Ordinarij, vel alterius,
quia tunc eius assertioni non statur, & *n.* 16. limitat
etiam si Summus Pontifex asserat renuntiationem ta-
lis beneficij esse factam coram se in eius manibus per
procuratorem, quia tunc licèt probet huiusmodi as-
sertio renuntiationem, non tamen probat illum fuisse
verum procuratorem, & habuisse legitimum man-
datum.

In gloss. *Reseruasse*, ibi, *Salua consuetudine Curiæ*, 14
&c. Notatur ad hoc, quod Legati de latere attestatio de consuetudine plenam probationem facit, vt per Gondisal. *in tract. de Legat. in* 6. *q.* 1. *part. col.* 4. Alex. *conf.* 106. *n.* 13. *lib.* 1. Flamin. Paris. *d. lib.* 8. *q.* 11. *num.* 31. vbi etiam post Mascard. *concl.* 269. *n.* 7. id procedere ait in iis, quæ veniunt de iure Ordinario ex effectu Legationis.

In gloss. *Commisisse*, ibi, *non tamen posset concedere* 15
facultatem recipiendi, &c. Notatur ad hoc, quòd inferiores à Papa habentes facultatem conferendi, & recipiendi resignationes beneficiorum non possunt committere receptionem resignationis, & collationem, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 7. *q.* 29. *n.* 1.

In gloss. *Fecisse narrar us*, ibi, *nisi contrarium probe-* 16
tur. Ergo Principis assertio recipit probationem contrariam per indirectum, vt per Mascard. *de probation. concl.* 1236. *num.* 39. Rot. *decis.* 523. *num.* 7. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimarum, aliàs p.* 4. *diuers.* vbi decisum constat quòd contra attestationem Papæ factam Motu proprio admittitur probatio in contrarium.

Et hinc inferri solet ad hoc, quòd præsumptio iu- 17
ris, & de iure admitti probationem in contrarium per indirectum, vt tradunt Mascard. *concl.* 1371. *num.* 44. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *disp.* 37. *n.* 33.

De Testibus.

TIT. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos, non obstantibus contrariis priuilegiis Regum, & Principum, quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium*, & num. 2.

3 Exhor,

3 *Exhortatio licèt videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessariò parendum est.*

Clem. Cùm Iudæi. I.

1 IVdæi, & Sarraceni conuinci possunt per testes Christianos, non obstantibus priuilegiis Regum in contrarium; & si Iudæi, & Sarraceni præsumpserint talibus priuilegiis vti, illis subtrahi debet Christianorum Commercium, & si opus fuerit Christiani censura Ecclesiastica compellantur ab eorum communione abstinere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ratien. lib. 2. pag.* 186. Alagnna *in compend. pag.* 275. remissiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. deducunt Perez per text. *ibi, in l. 3 2. gloss. 1 post princ. tit. 3. lib.* 8. *Ordin.* Marquard. de Susanis *in tract. de Infidelib. p. 2. c. 5. n. 9. in princ.*

3 In gloss. *Exhortamur*, ibi, *licèt autem hæc exhortatio videatur consilium, est tamen reuerentia, cui necessariò parendum est.* Vide Tiraq. *de pœnis temper. causa* 35. *n.* 4. Auil. *ad c. 1. Prætorum, verbo Mendamento, n.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Testes publicatis attestationibus produci non possunt etiam in causa appellationis super eisdem articulis, vel directò contrariis,* & n. 2.

3 *Testes in causa appellationis produci non possunt super eisdem articulis, vel directè contrariis,* & n. 4.

5 *Declaratur text.* in l. eos, §. si quid autem, C. de appellat.

6 *Declaratur text.* in l. fin. C. eod. tit.

7 *Testes nulliter recepti per iudicem possunt, & debent iterum examinari etiam post publicatas attestationes.*

8 *Articulus nouus dicitur, qui directò addita aliqua qualitate non deducta primo contrariatur.*

9 *Testes post publicationem possunt ex consensu litigantium produci super eisdem articulis, vel directò contrariis.*

Clem. Testibus. II. & vlt.

1 PVblicatis attestationibus non licet accipere nec eosdem testes, nec alios super eisdem, vel directò contrariis articulis, tam in causa principali quàm in causa appellationis, quia in vtraque subornatio est timenda. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration lib 2. pag.* 187. Alagona *in compend pag.* 276. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *In principali causa,* &c.] Collige ex text. publicatis, seu editis attestationibus vlteriorem testium productionem non dari super eisdem articulis, vel directò contrariis, de quo latè egi *ad cap. ex tenore* 35. *hoc tit. in Decret.* vbi circa hoc sexdecim retuli limitationes.

3 *Sic non debet in appellationis causa licere.*] Collige ex text. in causa appellationis non posse produci testes super eisdem articulis, vel directò contrariis, de quibus in prima instantia actum est, ita gloss. *verbo in appellationis,* Card. *n.* 2. & alij. *in præsenti,* Couar. *pract. c.* 18. *num.* 6. Marant. *de ordin. iudic. p. 6. de testium product. num.* 22. Perez *l. 4. tit. 11. lib. 3. Ordin.* Roland. *consil.* 45. *num.* 14. *lib.* 2. Mascard. *de probat. q. 5. à n.* 45.

Ratio est, quia in causa appellationis datur eadem ratio, quæ in causa principali apparet, siquidem idem periculum, & idem timor subornationis resultat, vt fatetur Pontifex *in præsenti, vers. cùm non minus,* qua data ratione necessariò dari debet eadem dispositio, iuxta reg. *l. illud, ff. ad legem Aquil.* Accedit quod licèt instantia appellationis alia esse videatur, non tamen diuersa reputatur, & vti talis licèt diuersum tribunal efficiat, non tamen diuersum omnino iudicium in effectu constituit, ac proinde cùm res non in diuerso, sed in eodem iudicio pertractetur, arg. text *in l. 1. in fin. ff. ad Turpil.* aduertit in specie Card. *in præsenti, n. 3. in fin.* vtique necessariò dicendum videtur quod in illo similiter testes produci nequeunt super eisdem articulis causæ, vel directo contrariis illius. 4

Non obstat text. *in l. eos, §. si quid autem, C. de appellat.* vbi manifestè probari videtur in causa appellationis, & ita in secunda instantia licitum esse non allegata allegare, & non probata probare, quod etiam dicit text. *in l. per hanc,* vbi Bart. *C. de tempor. appellat.* quia reiecta aliquorum responsione asserentium hæc iura correcta esse, & emendata, respondetur procedere quando super nouis articulis dependentibus ex prioribus, qui vti tales tantummodo in eadem instantia proponi possunt, vt aduertit Alberic. *in d. l. per hanc n. 2. & 5.* testes producuntur, tunc enim non est inconueniens, vt recipiantur sicut in causa principali, prout aduertunt eleganter Innoc. *in cap. fraternitatis, n. 2. de testibus,* vbi Abb. *n.* 3. Bellam. *n.* 42. & Mynsing. *num.* 9. per text. quem sic intelligunt, *in cap. ex tenore, in cap. tam literis, & in cap. causam quæ* 19. *hoc tit.* in quibus terminis procedit etiam text. *in cap. Ioan.* 10. *vers. cùm igitur, de fide instrum.* secus vero esset super eisdem articulis, quibus testes iam fuerunt recepti, iuxta resoluta *in d. cap. fraternitatis.* 5

Nec etiam obstat text. *in l. fin. C. hoc tit.* satisfit enim si dicas verum quidem esse text. illum agere de articulis antiquis, in quibus testes fuerunt recepti, interim tamen non à iudice habente iurisdictionem ad recipiendos illos, sed ab arbitrio carente illa, ex reg. text. *in l. priuatorum, C. de iurisd. omn. iud.* & ea de causa minus iudicialiter iuxta decisionem text. *in l. 1. ff. de arbitr.* Vnde nil mirum si quantumcunque fuissent publicatæ illorum depositiones iidem testes iterum, atque etiam alij super eisdem articulis possint interrogari, & examinari, excepto casu, de quo *ibi.* 6

In gloss. *Ritè*, ibi, *quia si receptio testium non teneret,* &c. Notatur ad hoc, quòd testes nulliter recepti per iudicem, possunt & debent iterum examinari, etiam post publicatas attestationes, vt per Soar. *tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 10. n. 316. pag.* 552. Farin. *in praxi crimin. p. 1 q.* 75. *à n.* 158. 7

In gloss. *Directò contrariis,* ibi, *essent autem directè contraria,* &c. Notatur ad hoc, quòd articulus nouus dicitur, qui directò addita aliqua qualitate non deducta primò contrariatur, vt per Xuar. *alleg. 5. n.*.. 8

In gloss. *Producere,* ibi, *contra partem inuitam,* &c. Notatur ad hoc, quòd post publicationem testium possunt ex consensu litigantium produci testes super eisdem articulis, vel directò contrariis, sequuntur Abb. *n.* 4. Felin. & Imol. *n.* 6. & Bellam. *n.* 20. ac Paris. *n. 53. in cap. fraternitatis, hoc tit.* Lanfranc. *in repet. cap. quoniam contra, n. 73. de probat.* Duen. *reg.* 23. *n.* 2. Menoch. *vsufrequ. c. 31. n. 20. ad fin.* Farin. *d. q. 75. n.* 179. Surd. *de aliment. tit. 8. priuil. 75. n.* 3. 9

Do

De Iureiurando.

Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenta, quæ Romanæ Ecclesiæ præstant Romani Principes, fidelitatis existunt.*

2 *Imperator vnctionem, consecrationem, & Imperij coronam accipit à Summo Pont.*

4 *Scholaris notoriè peritus quando gradum suscipit licentiatura non debet examinari.*

5 *Imperator ante confirmationem, & coronationem non est Imperator.*

6 *Papa cognoscit de causa, vel dubio aliquo inter ipsum, & Imperatorem.*

7 *Arnulphus Caroli Magni filius nunquam ab antiquis scriptoribus Imperator fuit nominatus, sed semper Rex.*

8 *Imperator coronatur triplici corona.*

9 *Parentelæ appellatione qui veniant? remissiuè.*

10 *Electis duobus in discordia vterque administrat quando sunt suffragiis vtrique pares.*

11 *Imperator si non potest recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi Archiepiscopo.*

12 *Donatio Constantini facta Ecclesiæ Romanæ vbi dissentiatur, ostenditur.*

Clem. Romani. Vnic.

1 REges Romanorum, qui succedunt Imperio, iurant fidelitatem Ecclesiæ Romanæ, vt fecerunt Henricus, & eius prædecessores. Colligunt ex Ordin Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 2.8.* Alagona *in compend. pag. 302.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. &*

2 *Necnon vnctionem, consecrationem, &c.*] De hoc latè dixi *in collect. ad cap. venerabilem, n. 5. cum seqq. de elect. in Decretal.* & *ibi* citatis adde Anast. Germon. *de sacrorum immunit. lib. 3. in proœm. a. 5.* Ioan. à Cochier. *in schol. ad preces primarias Imperat. sect. 1. verbo confirmatam, pag. 18.*

3 *Quæ à Græcis Imperium transtulit in Germanos.*] De hac Imperij translatione dixi latè *in collect. ad d. cap. venerabilem, n. 3. de elect.*

4 *Cuius etiam nos, & Fratres nostri aliqualem priùs notitiam habebamus.*] Hinc colligit Rebuff. *de priuileg. schol priuileg. 86.* quòd scholaris notoriè petitus quando gradum suscipit licentiaturæ, non debet examinari.

5 *Ego Henricus, Romanorum Rex annuente Domino futurus Imperator.*] Ergo nullus ante confirmationem, & consecrationem dicitur esse Imperator, sicut docent Perez *l. 2. vers. ex quibus, tit. 6. lib. 1. Ordin. pag. 155.* Cott. *in memor. verbo Imperator, il 2.*

6 *Auctoritate Apostolica, &c.*] Notatur ad hoc, quòd de causa, vel dubio aliquo inter Papam, & Imperatorem cognoscit Papa, vt per Peregr. *de iure fisci, lib. 1. tit. 2. n. 34.*

7 In gloss. *Futurus, ibi, vides enim quòd etiā approbatus ab Ecclesia, &c.* Hinc rectè animaduertit Card. Baron. *tom. 10. annalium Ecclesia, sub anno Christi* 888. Arnulphum Caroli Magni filium nunquam ab antiquis scriptoribus Imperatorem fuisse nominatum, sed semper Regem, eo quòd nefas esset Imperatoris nomen assumere, nisi illud ab Apostolica Sede collatum esset, vnctus itaque, & coronatus demum Imperatoris nomine donabatur, vt per Rest. Castald. *in tract. de Imperat. q. 45. n. 1.*

In gloss. *Vestigiis, ibi, Rex Romanorum coronatur triplici corona, &c.* Coronatur igitur Imperator triplici corona, prima ferrea, idque Aquisgrani, quam recipit ab Archiepiscopo Coloniensi; secunda argentea, quam Italiam ingressus recipit à Mediolanensi Archiepiscopo; tertia aurea qua per Papam Romæ in Ecclesia S. Petri ad altare S. Mauritij coronatur: quid autem istæ coronæ designent, consule Rest. Castald. *de Imperat. q. 33.* Carol. Sigon. *lib. 7. de Regno Italiæ*, Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 10. c. 5. vers. quicquid senserunt*, Cott. *in memorabil. verbo Imperator, il. 2. pag. mihi* 404. 8

In gloss. *Parentelam, ibi, & ponitur pro affinitate.* Parentelæ appellatione qui veniant, dixi latè *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. appel. 183.* 9

In gloss. *Reges, ibi, quod duobus electis in discordia vterque administrat Rex, &c.* Sequuntur Castal. *de Imperat. q. 70.* & Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 10. cap. 6. q. 2. vers. insuper quæri solet*; vbi intelligit cùm electores ita dissentiunt vt sint suffragiis vtrinque pares, hoc est, cùm tres vnum eligunt, & totidem eligunt alterum in Imperatorem. 10

In ead. gloss. ibi, *Quòd si Imperator non possit recipere coronam in loco debito, nihilominus auctoritatem administrandi recipere potest à Coloniensi Archiepiscopo.* Ita Castald. *de Imperat. q. 49.* Ioan à Cochier. *in schol ad preces primarias Imper. schol. 1. verbo Aduocatum denouisti, pag. 19.* vbi dicit hoc verum nisi sit à Papa confirmatus. 11

In gloss. *Constantinam, ibi, disputant aliqui an donatio per Constantinum facta Ecclesiæ Romanæ, &c.* De hac donatione latè egi *de offic. & potest. Episc p. 1. tit. 3. c. 2. n. 77. cum seqq.* 12

De Exceptionibus.

Tit. X.

Clem. Excommunicationis. Vnic.

EXCOMMVNICATIONIS exceptio potest semper opponi etiam postquam lis fuerit contestata, & iudex præfixerit terminum peremptorium ad probandas exceptiones dilatorias, & declinatorias, & terminos fuerit transactus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 250.* Alagona *in compend. pag. 308.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Specul. *in tit. de except. §. 2. vers. sed nunquid*, Felin. *in cap. exceptionem, n. 12. vers. primò igitur, hoc tit. in Decretal.* Soar. de Pace *in pract. tom. 1. p. 1. temp. 5. n. 59.* Sord. *de aliment. tit. 8 priuil. 8 3. n. 4.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 11. n. 14.* Moscatel. *in praxi ciuili Neapol. p. 3. gloss. similes, num. 2.* Amat. Rodet. *in practica videndi, & examinandi processum, c. 5. n. 72.* Anton. Ricc. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 4. c. 31. n. 27.* 2

Amplia, vt procedat etiamsi quis iurauerit non opponere exceptionem excommunicationis, quia poterit nihilominus illam opponere iuramento non obstante, nam talis oppositio non concernit ius partis, sed publicam, cui non potest iuramento renuntiari, 3

vt

vt per Felin. *in cap. intelleximus, sub n. 7. versic. item facit, de iudic. & in cap. exceptione, num. 15. hoc tit.* Gemin. *in cap. 1. ad fin. princip. eod. tit.* Anton. Ricc. *d. c. 31. num. 28.*

De Sententia, & re iudicata.

TIT. XI.

SVMMARIVM.

1 *Sententias tres contrarias in quavis causa reportans de illarum nullitate non agit, nec excipit ipsarum executione non facta, ac respicit etiam pendentia,* & n. 2.

3 *Tertius pro suo interesse potest de nullitate dicendo impedire executionem etiam trium sententiarum conformium.*

4 *Sententia executio, vt impediatur debet prius pronuntiari super ipsius nullitate.*

5 *Nullitas vbi apparuerit ex inspectione ipsius sententia, vel ex eisdem actis, tunc opponi potest contra tres sententias conformes.*

6 *Commissio data ad exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis.*

7 *Nullitas ex defectu iurisdictionis potest opponi etiam contra tres sententias conformes.*

8 *Sententia dua conformes ex statuto Vrbis faciunt iudicatum inter ciues Romanos.*

10 *Sententia appellatione an, & quando veniat diffinitiua, & interlocutoria, remissiuè.*

11 *Sententia dicuntur conformes quando vna confirmat aliam.*

12 *Conformitas trium sententiarum vt appareat, non requiritur quòd prima expressè confirmet secundam, secunda tertiam, sed quòd in substantia idem contineant.*

CLEM. Vt calumniis. I.

1 IS, qui in beneficiali, vel alia quavis causa tres contra se in petitorio, vel possessorio sententias reportauit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullaenus admitti debet, donec huiusmodi sententiæ plenariè fuerint executioni mandatæ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. An[illegible]. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. [illegible] Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 2. pag.* 2[illegible]6. Alagona *in compend. pag. 323.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Barbat. *cons. 10. lib. 1.* Socin. *reg. 162.* Gasp. Caball. *in addit. ad cons. 18.* Anton. de Butrio *lit. B,* Roman. *singul. 291.* Hippol. de Marsil. *sing. 10.* Brunor à Sole *in quæst. legal. q. 24. n. 84.* Martin. de Olano *in antinom. lit. E, num. 23.* Mich. Grass. *tom. 2. commun. opin lib. 7. tit. 16. n. 116. pag. 282.* & Fichar. *ibid lib. 8. tit. 28. pag. 326.* Anton. Gabr. *commun. lib. 2. tit. de execut. rei iudicata, concl. 1.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 96. n. 5. cum seqq.* Menoch. *de arbitr. casu 9. per tot. & casu 202. num. 52. & cons. 345. n. 39. cum seqq. & cons. 353. n. 40. cum seqq.* vbi limitat quando nullitas ex actis manifestè apparet, vel aliàs, Mascard. *de probationibus, concl. 686. n. 5. cum seqq.* Marches. *de commissionib. p. 2. 6. 4. c. 4. pag. 139. cum multis seqq.* Cenall. *commun. contra commun. q. 808. n. 98. & n. 104. & q. 830. num. 52.* latè Card. Tusch. *pract. conclus. tom. 2. lit. C, concl. 374. à n. 1.* vbi multipliciter ampliat, Steph. Gratian. *discept. forens. c. 42. à princip.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 56. n. 67.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib. 1. q. 36. n. 7.*

3 Limita primò in tertio, qui pro suo interesse potest opponere de nullitate sententiæ, impedire executionem etiam trium sententiarum conformium, vt per Benitend. Bononien. *decis. 67. num. 12.* Couar. *practic. cap. 15. num. 9.* Mich. Grass. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 16. num. 115. vers. secundo limita, pag. 282. & n. 120. pag. 283.*

4 Secundò limita si victor est passus quòd per victum probetur nullitas, nam ad impediendam executionem sententiæ debet pronuntiari super ipsa nullitate, & tunc impeditur executio, vt per Hippol. *consil. 19. num. 9.*

5 Tertiò limita in exceptione nullitatis notoriæ, vbi nullitas apparuerit ex inspectione ipsius sententiæ, vel ex eisdem actis, quia tunc poterit opponi contra tres sententias conformes, ita Beltran. *cons. 250. in fin. lib. 2.* Franc. Marc. *decis. 489. in fin.* Hieron. Gabr. *cons. 43. n. 47. & 48.* Cassian. *cons. 6[illegible]. n. 70.* Hippol. *cons. 64. n. 26. & cons. 89. num. ...* Couar. *pract. c. 25. num. 1. in fin.* Card. Tusch. *d. concl. 374. num. 2.* Steph. Gratian. *d. c. 42. n. 2. & c. 118. n. 48.* Et ideò commissio data ad exequendum tres sententias conformes intelligitur de validis, secundùm Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 57. n. 20.* 6

7 Quartò limita in nullitate, quæ ex defectu iurisdictionis prouenit, hæc enim opponi potest etiam contra tres sententias conformes, sicuti docent Anchar. *cons. 62. n. 2. vers. non obstat,* Gig. *de pensionib. q. 100. n. 20.* Hippol. *cons. 81. n. 37. cum seqq.* Couar. *pract. cap. 25. n. 4.* Perez *l. 1. tit. 8. lib. 3. Ordin pag. 600.* Gutier. *pract. lib. 1. q. 96. n. 8.* Card. Tusch. *d. concl. 374. n. 5.* Franc. Marc. *d. decis. 469. in fine, p. 1.*

8 *Contra quem tres sententia, &c.*] *Ex statuto Vrbis, lib. 1. c. 178.* duæ sententiæ conformes faciunt rem iudicatam inter ciues Romanos, incolas, & districtuales, vt censuit Rota *decis. 647. n. 1.* apud Farinac. *p. 1. recent.* vbi subdit quòd huiusmodi statutum seruatur in omnibus Curiis, ac etiam in Rota.

9 In gloss. *Contra se, ibi, de tertio, qui vult propter suum interesse executionem sententia impedire.* De hoc dixi *suprà limit. 1. n. 3.*

10 In gloss. *Sententias,* ibi, *per quod patet,* &c. An & quando appellatione sententiæ veniat diffinitiua, & interlocutoria, latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif: appel. 241.*

11 Illud aduertere oportet quòd sententiæ dicuntur conformes, quando vna confirmat aliam, sicuti docent Couar. *pract. c. 25. n. 5. & 6.* Anton. Gabr. *commun. tit. de execution. rei iudic. concl. 1. num. 33. & seq.* Thesaur. *decis. 228. n. 2.* Surd. *cons. 102. n. 9. & 10.* quos refert Rot. *in vna Romana pecuniaria 23. Iunij* 1614. coram Vbald. impressa per Farinac. *decis. 647. n. 1. p. 1. recent.* Imò ad hoc, vt constet de conformitate trium sententiarum, non requiritur quòd prima expressè confirmet secundam, & secunda tertiam, sed sufficit quòd in substantia idem contineant, sicuti docet Bald. *in l. creditor, §. cùm de sorte, n. 1. ff. de solut.* & censuit Rot. *decis. 98. n. 1. p. 1. recent.* & quòd non adsit difformitas circa substantiam, vel qualitatem principalem, Alex. *cons. 77. n. 3. vers. sicut ergo, lib. 2.* & fuit resolutum *in vna Brachar. fructuum 18. Aprilis* 1625. coram bonæ memoriæ Buratto.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure,* & n. 2.
3 *Crimen læsæ maiestatis committitur in confœderatione, seu liga facta cum hostibus Principis.*
4 *Citatio quòd quis veniat responsurus in loco notoriè non tuto, arctat citatum ad comparendum.*
5 *Citatus sibi imputare debet si non potest tutè comparere in loco non tuto ob inimicitias à se causatas.*
6 *Citari nullus potest à iudice extra suum territorium,*
7 *Delicti ratione sortitur quis forum eo loci, quo deliquit.*
8 *Crimen læsæ maiestatis non committitur nisi per subditum.*
9 *Domicilium licèt quis mutet, & illud transferat in aliud Regnum, tamen ratione originis semper remanet subditus primo Regi.*
10 *Citatio cùm à iure proueniat naturali, à Principe tolli non potest.*
11 *Sententia absque citatione etiam à Principe lata nulla est.*
12 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio & passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet.*
13 *Verbum duplex seu geminatum futuri temporis vbi in eadem constitutione esset, tunc est lata sententia.*
14 *Citatio non arctat etiam sine appellatione ad comparendum in loco notoriè non tuto.*
15 *Captus ad pœnam, vel periculum mortis si relaxetur iuramento suo de redeundo ad carcerem certo die si mors erat iniuriosa, redire non tenetur.*
16 *Delinquens est ad locum delicti remittendus quamvis detentus sit à iudice originis, vel domicilij.*
17 *Iudex à quo petitur remissio delinquentis debet adhibere cognitionem, vtrum qui petit remitti re vera delictum commiserit.*
18 *Feudum ligium quod dicatur, ostenditur.*
19 *Homo ligius vnius non potest esse ligius alterius.*
20 *Iuspatronatus non perditur per confiscationem iudicis sæcularis.*

CLEM. Pastoralis. II. & vlt.

1 SEntentia lata contra citatum extra citantis territorium existentem nulla est ipso iure, & ideo declaratur hîc sententiam Henrici Imperatoris contra Robertum Regem Siciliæ esse nullam. Colligunt ex Ordio. Lap. Abb. Arch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 287.* Alagona *in compend. pag. 323.* nouissimè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Mich. Grass. *tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 8. n. 33. pag. 245.* Perez *l. 1. gloss. 1. pag. 488. in princip. tit. 2. lib. 3. Ordin.* Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 1. c. 1. §. 3. vers. 3.*

3 *Confœderationes, & conspirationes,* &c.] Notatur ad hoc, quòd crimen læsæ maiestatis committitur in confœderatione, seu liga facta cum hostibus Principis, vt per Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 113. n. 32.*

4 *Esto igitur quòd Rex ipse,* &c.] Notatur ad hoc, quòd citatio quòd quis veniat loco responsurus in loco notoriè non tuto, non arctat citatum ad comparẽdum, vt docet Bonacos. *commun. crimin. p. 1. verbo citatus, pag. 24.*
5 Menoch. *cons. 100. num. 138. cum seqq.* vbi *n. 208.* subdit quod citatus sibi imputare debet si non potest tutè comparere in loco non tuto ob inimicitias à se causatas, Bernard. Græuæ. *ad practic. Camer. Imper. lib. 1. concl. 52 consid. 5.* D. Barbos. *in l. si quis ex aliena, n. 46. ff. de iudic.*

Desiperet igitur, &c.] Notatur ad hoc, quòd nullus 6
citari potest a iudice extra suum territorium, vt per Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ tit. de citat. art. 1. gloss. 1. num. 2.* Baptist. Costa *de remed. subsid. remed. 16. à n. 7.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 44. dec. citat. à num. 62.*

Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inuentus.] Notatur ad hoc, quòd ratione delicti sortitur quis 7
forum eo loci, quo deliquit, de quo dixi *in collect. ad c. postulasti 14. de foro compet.* & *ibi* citatis addo Hieron. Buccaron. *de different. inter iudicia ciuilia & crimin. differ. 130. n. 1.*

Rursus non est silentio relinquendum, &c.] Notatur ad 8
hoc, quòd crimen læsæ maiestatis non committitur nisi per subditum, vt per Clar. *in §. læsa maiest. n. 6.* Menoch. *cons. 99. à n. 19.* Peregr. *de iure fisci, lib. 5. tit. 1. n. 18.* Decian. *in tract. crimin. lib. 7. c. 8. n. 5. & c. 32. n. 10. & c. 49. n. 5.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p. 4. collect. 1446.* Molin. *de iustit. tract. 2. disp. 658. verbo item vt aliquis.* Bernard. Muscatel. *in pract. crimin. tit. de crimine læsæ maiest. n. 14.* Matt. *de iurisdict. p. 4. casu 135. n. 16.* Farin. *in praxi crimin. q. 51. n. 80. & q. 112. n. 240. cum seqq.* vbi *n. 258.* subdit etiam per hunc text. quòd ad hoc vt cri- 9
men læsæ maiestatis commissum dicatur ab aliquo, sufficit quod sit subditus ratione domicilij. Sic etiam per hunc text. dicit D. Barbos. *in l. hæres absens, §. proinde in art. de foro ratione originis, n. 7. ff. de iud.* quod licèt quis mutet domicilium, & illud transferat in aliud Regnum, tamen ratione originis semper remanet subditus primo Regi, ac proinde si illum offendat, incurrit crimen læsæ maiestatis.

Quæ à iure prouenit naturali, &c.] Notatur ad hoc, 10
quòd citatio cùm à iure proueniat naturali à Principe tolli non potest, de quo plures citaui Doctores *in collect. ad c. 1. n. 7. de caus. possess. & propriet.* quibus addo nouissimè Octau. Glorit. *resp. 7. n. 51.*

Sententiam, & processus omnes, &c.] Notatur ad hoc, 11
quòd sententia absque citatione etiam à Principe lata nulla est, vt per Soar. *tom. 2. commun. opin. lib. 7. tit. 14. n. 15. pag. 166.* Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo cum non absimilis, n. 7. vers. quod autem, C. de in integr. restit. minor.* Aloys. Ric. *in collect. decis. p. 5. collect. 1753.*

Esse omnino irritos, & inanes.] Notatur ad hoc, quod 12
lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iure latam continet, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 8. n. 26.*

Notatur etiam ad hoc quod vbi in eadem constitu- 13
tione esset duplex, seu geminatum verbum futuri temporis, tunc est latæ sententiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, num. 46. & 47. C. de reuocand. donat.*

In gloss. *Notorio*, ibi, *quod non solùm assignato loco* 14
notorio non tuto possit appellari etiam exceptione non opposita, sed etiam, quòd sine appellatione citatio non arctet. Ita Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera Imper. lib. 1. conclus. 52. consid. 1. n. 4.*

In gloss. *Per violentiam*, ibi, *si captiuus ad pœnam,* 15
vel periculum mortis relaxetur iuramento suo de redeundo ad carcerem certo die si mors erat iniuriosa redire non tenetur. Ita Duen. *reg. 393. vers. quartò limita*, Clar. *§. fin. quæst. 21. num. 27.* Couarru. *variar. lib. 1. cap. 2. num. 7.* Nauar. *comment. 4. de Regularib. num. 63.* Menoch. *cons. 72. n. 125.* Gutier. *de iuram. confirmat. part. 1. c. 57. num. 29.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo defensio, different. 8.* quia licitum est mortem

violentam fugere, Perez *tit.7.l.5.Ordin.pag.mihi* 200. *col.2. ad fin.*

16 In gloss. *De mere*, ibi, *dicunt in omni graui delicto remissionem fieri ad iudicem delicti.* Notatur ad hoc, quòd delinquens est ad locum delicti remittendus, quamvis detentus sit à iudice originis, vel domicilij, vt per Conar. *variar. lib.2.c.20.num.15.versic.28. & practic. c.11.num.8.* Azeued.*l.1.n.24 tit.16.lib.8. nouæ recopil.* Perez *l.2.gloss.1. post princ.tit.17.lib.8.Ordin.* vbi notat ex hoc textu, quod remissio non habet locum in delicto leni.

17 In ead. gloss. ibi, *Quidam contrà quod præcedat aliqualis cognitio*, &c. Notatur ad hoc, quòd iudex à quo petitur remissio delinquentis debet adhibere cognitionem, vtrùm qui petitur remitti, reuera delictum commiserit, ne aliàs per capturam afficiatur iniuria absque vlla iusta causa, vt per D.Barbos.*in l. hæres absens, §.proinde in art.de foro delicti, num.74.ff. de iudic.* Azeued.*d.l.1.n.40.*

18 In gloss. *Homóque ligius*, ibi, *hominis ligium fit Imperatori, vel Regi*, &c. Notatur ad hoc, quòd feudum ligium dicitur si conceditur ab Imperatore, vel Rege præstita fidelitate absolutè, & nullius alterius domini fida conteruata, vt per Cott. *in memorabilib. verbo feudum. il.* . Et de vassallitio, & cæteris, de quibus *in hac gloss.* vide Perez *l.4 gloss.1.col.2.ante fin.tit.3.lib.4. Ordin.*

19 In ead. gloss. ibi, *Nec videtur quis esse posse ligius duorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd homo ligius vnius non potest esse ligius alterius, & ita non potest aliquis esse homo ligius duorum dominorum, vt per Clat.§.*feudum, q.21.* Menoch. *cons.2.n.24.cum seqq.& cons.32.n.7.*

20 In gloss. *Subiecta*, ibi, *quòd per confiscationem iudicis sæcularis non perdit quis iuspatronatus.* Ita Azor. *instit. moral p.2.l.6.c.20.q.14.* Farin.*in praxi crimin.p.1.q.25. num.151.* Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1.lib.2.c.19. num.5.*

De Appellationibus.

Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio coram maiore parte plurium iudicum valet, sed appellatio, dilatio, & termini præfixio est intimanda.*

2 *Iudicum appellatione qui contineantur, remissiuè.*

3 *Index vnus ex pluribus quoties procedere potest, ab ipso solo si procedit poterit appellari.*

4 *Iudicem qui non potest habere coram publicis, & honestis personis appellare debet.*

Clem. Si à iudicibus. I.

1 PLVRES iudices quando sunt in vna causa si appelletur coram maiori parte eorum valet appellatio, ac si ab omnibus simul præsentialiter fuisset appellatum, sed appellatio ignotanti est facienda legitima intimatio appellationis, dilationis, & termini præfixi. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viu. *in ration.lib.2. pag.356.* Alagona *in compend. pag.347.* remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen.*in concord.p.1.& 2.*

2 In gloss. *Si à iudicibus*, ibi, *& quod dicis iudicibus, intelligo Ordinariis, vel delegatis*, &c. Iudicum appellatione qui contineantur dixi *in tract.de appellatiua verbor.vtriusque iuris signific. appellat.121.*

In gloss. *Simul*, ibi, *hoc tamen scias quod quoties vnus ex pluribus iudicibus procedere potest, & ab ipso solo si procedit poterit appellari.* Vide Tiraq.*in l.si vnquam verbo susceperit liberos, n.257.C.de reuocand.donat.* 3

In gloss. *Maiori*, ibi, *coram publicis, & honestis personis.* Vide *l.17.tit.2.l.3.Ordin.vbi gloss.1.* Azeued.*l.3. n.148.tit.10.lib.4. nouæ recop.* 4

SVMMARIVM.

1 *Apostolos peti sufficit vno contextu sæpiùs, & instanter, ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat appellans illos non petens in termino, appellationi renuntiat, idem cum iudex statuit terminum iuris incertum intra quem appellans illos debitè non petiuit, vel oblatos recipere renuit.*

2 *Apostoli non semel petendi sunt, sed debent pluries, & instantissimè peti.*

3 *Appellationi renuntiare præsumitur is, qui appellauit, & non petit sibi de apostolis responderi infra terminum iuris scilicet triginta dierum.*

4 *Appellans, qui non redijt pro apostolis appellationi renuntiare videtur.*

5 *Apostoli peti debent intra triginta dies.*

6 *Spatium triginta dierum intra quod apostoli peti debent, connumerandum est à tempore latæ sententiæ datæ illius scientia, non verò interpositæ appellationis.*

7 *Iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, & data causa potest breuius præfiniri.*

8 *Apostoli exhibendi sunt expensis appellantis.*

9 *Offerre debens aliquid, tenetur id propriis ipsius offerentis sumptibus, & expensis facere.*

10 *Iudex si congruo loco, & tempore requisitos apostolos expressè denegauerit, aut malitiosè, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat, inualidus erit processus.*

Clem. Quamvis. II.

LIcèt iuris rigor velit vt apostoli petantur sæpiùs, & instanter congruo loco, & tempore, tamen sufficit si vnico contextu sæpiùs, & instanter petantur, ad quos recipiendos si iudex certum terminum statuat, & appellans in illo termino eos non petierit, suæ appellationi renuntiasse censetur. Idem dicendum cùm iudex statuit terminum iuris incertum intra quem appellans illos debitè non petiuit, vel oblatos recipere renuit. Si vero iudex non dederit apostolos appellanti petenti intra præfixum tempus, vel si dixit se daturum intra præfixum iuris terminum, & postea non curat dare petenti congruo loco, & tempore, sæpiùs, & instanter vnico contextu, tunc appellans potest prosequi suam appellationem, ac si fuissent expressè illi negati apostoli. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 2. pag. 356.* Alagona *in compend. pag. 348.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1.& 2.* 1

Sæpius, & instanter.] Ergo apostoli non semel petendi, sed debēt plures, & instantissimè peti, vt per Lancel. *de attent.p.2.c.12.limit.50.n.196.* Sigism. Scacc. *de appellat.lib.2.c.2.q.13.n.25.vers. extende primò.* 2

Appellationi suæ renuntiasse videtur.] Notatur ad hoc quòd is, qui appellauit, & non petit sibi de apostolis responderi infra terminum iuris scilicet 30. dierum, præsumitur appellationi renuntiare, vt per 3

Cassador.

Cassad.*decis*.8.*sub n*.1.*hoc tit*. Rot. *decis*.57. *alias* 460. *sub num*.4.*eod.tit*. Sigism. Scacc.*d.q*.13. *n*.25. *vers. extende primo*, Mantic.*decis*.92.*n*.1.vbi ampliat quamvis appellans die 31.pro apostolis reuersus fuerit, & *de-*
4 *cis*.128.*n*.3.vbi resoluit quòd appellans, qui non rediit pro apostolis, appellationi renuntiasse videtur, nisi intra terminum iuris ei assignatum causam commiserit, quia tunc non tenebatur amplius redire, & citat Crescent.*dec*.6 5.*lib*.1.

5 In glos. *Tempore*, ibi, *triginta dierum*, &c. Notatur ad hoc quòd apostoli peti debent intra triginta dies, ita Guid.*in tract.huius tit.n*. 27. Federic.*eod.tract.n*.31. Vestr.*lib*.7.*c*.3.*n*.23.vbi Grauat. *n*.63. Soar. de Pace *in pract.tom*.2.*p*.2.*n*.6.quod quidem spatium est parti, & iudici commune, sicut enim appellans petere, sic iudex intra illud apostolos exhibere tenetur, Franc.*n*.2. *per text.ibi in cap.ab eo hoc tit.lib*.6. Vestr.& Soar.*citatis locis*.

6 In ead.gloss.ibi, *qui currant à tempore sententiæ*, &c. Notatur ad hoc quòd dictum spatium 30.dierum connumerandum est à tempore latæ sententiæ data illius scientia, non verò à die interpositæ appellationis, vt per Guid.*in tract.huius tit.n*.23. Vestr.*d.lib*.7.*c*.3.*n*.65. Soar.de Pace *dict.n*.6.vide DD.citatos in glos. *verbo à die Clem*.1.*infra,hoc tit*.

7 In glos. *Videtur*, ibi, *tutius est ex quo secundus terminus*, &c. Notatur ad hoc quòd iudex potest prorogare tempus à se datum pro recipiendis apostolis, vt per Tiraq.*de retract.tit*.1.§.1. *gloss*.7. *n*.29. Sic etiam data causa poterit breuius spatium præfinire ad apostolos petendos, vt per Marian.*in cap.de appellatione*, *n*.223. *hoc tit*. Afflict.*lib*.2.*constituti.rub*.45.*n*.40.& ita seruari generali consuetudine testatur Ferrar.*in pract.tit.forma responsionis iudicis à quo appellatur,verbo statuit*, *n*.2.& Grauat. *dict*. *o*.3. *n*.71. pertransit tanquam sine dubio Soar.de Pace, *dict.n*.6.

8 In glos. *Oblatos*, ibi, *communis seruat quòd expensis appellantis*, &c. Notatur ad hoc quòd communiter seruatur apostolos exhibendos esse expensis appellantis, vt per Tiraq.*de retractu tit*.1.*glos*.10. *num*.107. & *glos*.17.*n*.7. Afflict.*lib*.2.*constit.rubr*.45.*n*.22. Boër.*decis*.303.*n*.5. Soar.de Pace *in pract.tom*.2.*p*.5. *cap.vnic. num*.7.

9 Vnde hæc conclusio ad multa notabilia per Doctores adduci solet, ex quibus Tiraq. *d. glos*.17. *num*.7. notat quòd quis offerre debet aliquid, intelligitur vt propriis ipsius offerentis sumptibus, & impensis id faciat, & non illius, cui illa oblatio fieri debet, & Duen.*reg*.5. *vers. tertiò limita*, obseruat ad hoc quòd copia libelli debet dari sumptibus actoris.

10 In glos. *Denegauit*, vlt.ibi, *contra iudicem*, &c. Notatur ad hoc quòd si iudex congruo loco, & tempore requisitos apostolos expresse denegauerit, aut malitiosè, vel negligenter tradere omiserit, ex tunc si in causa procedat, omninò inualidus erit processus, vt per Lancellot.*de attent.p*.2.*c*.13.*n*.6.

SVMMARIVM.

1 *Appellans prosequi, & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum à die interpositæ appellationis, vel illati grauaminis, quo non facto* (*impedimento iusto cessante*) *appellatio est deserta*, & n. 2.
3 *Tempus appellationis quando debeat currere, remissiuè*.

Clem. Sicut appellatione. III.

1 Appellans tenetur infrà annum prosequi, & definite suam appellationem iudicialem, vel extraiudicialem incipiendo à die appellationis, vel grauaminis, si appellauit à grauamine, quod si non fecerit, nec aliquod iustum impedimentum habuit, appellatio censetur deserta. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabarell. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib*.2. *pag*.356. Alagona *in compend. pag*.348. remissiuè Ximen. *in concord. p*.1. & 2.

2 De hac materia dixi latè ad *cap.cùm sit Romana* 5. *hoc tit.in Decretalib*.

3 In glos. *A die*, ibi, *scire debes quòd olim hanc quæstionem deputari, scilicet quando deberet currere tempus appellationis*, &c. De hac quæst.vide Putc.*decis*.147. *lib*.2.*in correctis*, Tiraq.*de retractu lig*.§.1.*gloss*.11.*n*.30.& *n*.51. & *in tractat.cessante causa*, *p*.1. *n*.82. Rebuff. *tom*.1.*ad leges Galliæ in proœm.glos*.5.*n*.3. Perez *l*.1.*glos*.1. *col*.2. *tit*.16.*lib*.3.*Ordin*.

Clem. Quamdiu. IV.

1 Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum non currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu nisi periculo iminente ex mora iudex aliud decernat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital Viu.*in ration. lib*.1.*pag*.357. Alagona *in compend. pag*.348. remissiuè Casal.*in annot*.& Ximen.*in concord.p*.1.& 2.

2 Hanc eandem conclus. firmant Perez *in rubric.tit*.1. *gloss*.1.*pag*.446.*lib*.3.*Ordinam*.& *l*.3.*gloss*.2.*versic.item etiam durante tit*.16. *eod. lib*.3. *Ordinam*. Bellacomb. *tom*.2.*communium opinion*. *l*.7. *tit*.32. *num*.19.*pag*.319. Gutierr. *de iuram. confirm. p*.3. *cap*.5. *num*.15. Parens meus *in comment.ad Ordin. Regiam Lusitan. l*.3.*tit*.70. §.3.*n*.9.

3 In glos. *vel aliàs*. Hanc glos.dicit singularem Perez *in proœm. Ordin. q*.7. *ad med*. & de ea meminit, *l*.6. *glos*.6.*col*.4. *Ordin.tit*.2. *lib*.4. Azeued. *l*.1.*n*.39.*tit*.5. & *l*.2.*n*.14.*tit*.8.*l*.4.*noua recop*.

SVMMARIVM.

1 *Appellanti ante diffinitiuam non licet prosequi causas in appellatione nominatim non expressas, nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest nisi ex actis coram eo*, & n. 2.
3 *Notorium licèt releuare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab ere proponendi*.
4 *Notorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur*.

Clem. Si appellanti. V.

1 Appellans ab interlocutoria, vel à grauamine, non potest prosequi alias causas, sed illas tantùm, quæ nominatim sunt expressæ in appellatione, nec processus primi iudicis iustificari, vel impugnari potest ex nouis, vel de nouo probandis, sed tantùm ex illis, quæ coram ipso fuerunt exhibita, vel acta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viu. *in ration.lib*.2.*pag*.358. Alagona *in compend.pag*.348. remissiuè Casal. *in annot*. & Ximen. *in concord.p*.2.

2 Hanc eand. conclus. ex hoc text. desumunt Duen. *reg*.47.*à princ*. Socin.*in reg*.38. Marant.*de ordine iudic. p*.6.*tit*.& *quandoque appellantur n*.159. *cum seqq. pag. mihi* 441. Bernard. Græuæ *in pract. Camera Imper.l*.1. *concl*.128.*consid*.1.*n*.1. Alous. Ricc.*in collect. decis.p*.5. *collect*.2004.vbi diuersimodè limitat.

3 In ead. gloss. *Alias causas*, ibi, *licet enim notorium relevare possit ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi*. Ita Bern. *reg.* 497. Bellacomb *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 2. *tit.* 1. *n.* 32. *pag.* 280. Don. à Fin. *ibid. lib.* 4. *tit.* 9. *n.* 30. *pag.* 478. Mascard. *de probat. concl.* 1104. Et ideo notorium non indiget probatione, sed sufficit quòd allegetur, secundùm Hippol. *consil.* 100. *n.* 7. & *consil.* 125. *n.* 12. & 13. Tiraq. *de retract. lig.* §. 32. *gloss.* 1. *n.* 98. & *de praescript. p.* 1. *gloss.* 2. *vers. sed quaestionis est*, Perez *l.* 16. *tit.* 2. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 58. & *lib.* 6. *tit.* 2. *lib.* 4. *pag.* 798. Mascard. *de probat. concl.* 78. *num.* 50. & *concl.* 1103. *n.* 1. & *concl.* 1267. *n.* 1. & 10. Valdes. ad Xuar. *p.* 2. *in prooemium fori, n.* 14. *pag.* 7.

SVMMARIVM.

1 *Processus appellationis deserta non impedit quin sententia censeatur in rem iudicatam transiuisse*, & nom. 2.

3 *Terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest.*

4 *Dilatio vni parti concessa alteri est communis, quamvis sit concessa minori iure speciali per restitutionem in integrum.*

CLEM. Si appellationem. VI.

1 Appellatio quando per negligentiam appellantis est deserta, vt si appellans non petiit Apostolos, vel non comparuit in termino assignato, vel non introduxit suam appellationem intra terminum, non quòd appellationem sic desertam prosequatur, sententia lata transit in rem iudicatam ac si non fuisset appellatum. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 369. Alagona *in compend. pag.* 349. remissiue Casal. *in annot.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 100. *n.* 10. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 645. vbi multipliciter declarat quando dicatur appellatio deserta.

3 In glos. *Desertam*, ibi, *Fortius in expressa deserta per renuntiationem*. Notatur ad hoc quòd terminus ad appellationem interponendam de consensu partium prorogari non potest, de quo vide Tiraq. *de retract. lig.* §. 1. *gloss.* 7. *n.* 29. Bellacomb. & Viu. *tom.* 1. *commun. opin. l.* 7. *tit.* 22. *n.* 5. & 6. Marant. *de ordine iudic. p.* 6. *tit. de appellat. n.* 140. Bronor. à Sole *in locis commun. verbo appellatio* 38. Azeued. *l.* 2. *n.* 4. *tit.* 18. *l.* 4. *noua recop.* Bederod. *de appellat. p.* 2. *tit.* 9. *col.* 212. *vers. appellatio est deserta*. Soar. de Pace *pract. tom.* 2. *p.* 5. *cap. vnic. n.* 5. Gam. Losit. *decis.* 217. *in fine*, Zerol. *in praxi Episcop. verbo instantia, vers. septimò*, Igoat. del Villar *in sylua respons. l.* 1. *resp.* 15. *q.* 4. *n.* 1. *cum multis seqq.*

4 In gloss. *Cum appellate*, ibi, *licet ergo dilationes*, &c. Notatur ad hoc, quòd dilatio vni partium concessa, alteri est communis, quamvis sit concessa minori iure speciali per restitutionem in integrum, de quo vide Marant. *de ord. iudic. p.* 6. *tit. de dilation. num.* 18. Ozasch. *Pedem. dec.* 97. *n.* 4. Vincent. de Franch. *dec.* 269. *num.* 3. Petr. Gregor. *syntagm. iuris lib.* 48. *c.* 8. *n.* 18. Cald. Pereira *in l. si curatorem, verbo, vel aduersarij dolo, n.* 21. Gutier. *practic. lib.* 2. *q.* 32. *n.* 8. Menoch. *consil.* 367. *num.* 23. vbi *n.* 28. *vers. primò*, subdit quòd non est communis ei, qui iam probationibus renuntiauit, & *n.* 35. & 38. idem asserit vbi verisimiliter subornationis periculum in aduersario dilationem sibi communem esse contendente, timeri possit, Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo dilatio, n.* 8. Curi. Philip. *p.* 1. §. 16. *n.* 9. Amat. Roderic. *in pract. videndi, seu examinandi processum, c.* 7. *n.* 25. Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.* 47. *de dilationib. n.* 50.

SVMMARIVM.

1 *Appellans secundò, & succumbens à peremptoria repulsa ex alio quàm propter ineptitudinem, non auditur super appellatione à diffinitiua*, & n. 2.

3 *Sententia lata super exceptionibus est interlocutoria.*

4 *Iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare.*

5 *Interlocutoria geminata reuocari amplius non potest, quamvis aliàs semel, pronuntiata reuocari rectè valeat.*

CLEM. Cùm à repulsione. VII. & vlt.

Appellans à repulsione exceptionis peremptoriae bis, & succumbens prima, & secunda vice, non potest in causa appellationis postmodùm à diffinitiua emissae super ea vlteriùs audiri, nisi tunc ritè proposita ex eo priùs repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 360. Alagona *in compend. pag.* 349. 1

Hanc eandem concl. 2. ex hoc text. desumit Tiraq. *in l. bonis*, §. *hoc sermone, limit.* 1. *n.* 18. *ff. de verb. signif.* 2

In gloss. *Repulsione*, ibi, *quòd sententia lata super peremptoria interlocutoria est*, &c. Notatur ad hoc, quòd sententia lata super exceptionibus est interlocutoria, vt per Bernard. *regul.* 671. 3

In gloss. *Super ea*, ibi, *per quod videtur quòd etiam index causa*, &c. Notatur ad hoc, quòd iudex suam interlocutoriam potest tantùm regulariter bis reuocare, vt per Fichard. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 26. *pag.* 244. & attenta Ordin. Regia Lusitan. *lib.* 3. *tit.* 65. §. *vlt.* semel tantùm reuocari potest, vt testatur parens meus *in comment. ad eundem, tit.* 65. *in princip. n.* 4. Licèt interlocutoriam sententiam millies reuocari posse dixerit Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 147. *n.* 11. & *c.* 155. *n.* 16. *cum seqq.* & ideò notari solet haec gloss. ad hoc quòd interlocutoria geminata reuocari ampliùs non potest, quamvis aliàs semel pronuntiata reuocari rectè valeat, sicuti docent Cald. Pereira *de potestate eligendi, seu nominandi, c.* 2. *n.* 38. Stephan. Gratian. *d. c.* 155. *n.* 26. Parens meus *d. tit.* 65. *in princip. sub n.* 3. *in fine.* 4 5

In Librum III. Clementinarum.

De Vita, & Honestate Clericorum.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati puniuntur, & alij personaliter, & in publico carnificum, & tabernariorum officium exercentes, qui per dioecesanos nominatim & tertiò moniti illud officium non dimittunt vel dimissum reassumunt, & excitantur dioecesani contra illos clericos, qui saeculares actus exercent.*

2 Clericus-

2 *Clericus exercens macellum, ſeu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit.*

3 *Clericus coniugatus cum vnica & virgine, reaſſumendo veſtes clericales, quas depoſuerat, priuilegia clericalia recuperat.*

4 *Diœceſanorum appellatione non veniunt Ordinarij, qui in loco iuriſdictionem habent.*

5 *Taberna dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta vendantur.*

6 *Clericus exercens macellum, ſeu tabernam incurrit pœnas huius text. ſi per ſe, & perſonaliter exerceat, ſecùs per alium.*

7 *Statutum infligens pœnam perſonaliter mandatario propter ius commune mandantem non comprehendit.*

8 *Dictio*, nominatim, *intelligitur propriis nominibus expreſſis.*

9 *Nominatim excommunicatus quis dicatur, oſtenditur.*

10 *Monitio, quæ debet fieri clericis in minoribus vt reaſſumant habitum, & tonſuram, & quod aliàs amittant priuilegium, debet eſſe ſpecialis in perſona nominati facta.*

11 *Clericus incedens ſine habitu, & tonſura non perdit priuilegium fori niſi præceſſerit trina monitio ſpecialis, nominatim, & in perſona facta.*

12 *Citatus vt incurrat pœnam ratione contumaciæ requiritur præcisè trina monitio.*

13 *Adimplendum vbi requiritur aliquid pacificè pro forma, non ſufficit ſi per æquipollens adimpleatur.*

Clem. Diœceſanis. I.

1 RDINARII monere debent Clericus exercentes publicè officia carnificum, ſeu macellariorum, vel tabernariorum, vt infra certum terminum à ſe præfigendũ deſiſtant, & quòd nullo vnquam tempore illa reaſſumant, & ſi ter perſonaliter moniti non deſiſtunt, vel deinde reaſſumunt, tunc clerici coniugati omni careant priuilegio clericali, & ſi tanquam laici incedant, careant etiam in perſonis eo ipſo, quamdiu in præmiſſis præſtiterint. Aduerſus verò alios clericos negotiationibus, vel commerciis ſæcularibus, vel officiis non conuenientibus clericali propoſito publicè inſiſtentes, vel arma portantes, ſic canonica ſeruare ſtudeant ſtatuta, quòd & illi ab exceſſibus compeſcantur huiuſmodi, & ipſi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 13. Alagona *in compend. pag.* 358. remiſſiuè Caſal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

2 *Seu macellariorum, aut tabernariorum*, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus exercens macellum, ſeu tabernam deponitur, & clericale priuilegium amittit, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 412. Farinac. *fragment. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 127. latè Bellet. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali*, §. 20. cum aliis per me citatis *ad c. clerici* 15. *n.* 4. *hoc tit. in Decretalib.*

3 *Ab his non deſtiterint, aut ipſa exercendo reſumpſerint*, &c.] Ergo clericus coniugatus cum vnica, & virgine reſumendo veſtes clericales, quas depoſuerat, priuilegia clericalia recuperat, vt per Cou. *pract. c.* 31. *n.* 8. *verſ. quinto, in fin.* Clar. §. *fin. q.* 36. *n* 19. D. Barboſ. *in l. Titia* 35. *a.* 32. *ff. ſoluto matrim.* Zetl. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo clericus, verſ. ad decimum tertium*, & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de Matr. lib.* 7. *diſp.* 46. *n.* 29. vbi ſubdit quòd licèt varia ſit interpretatio Doctorum an dictio, *omninò*, denotet priuationis perpetuitatem, an ſolam priuationem omnium priuilegiorum, quibus gaudet clericus coniugatus; at re vera non denotat perpetuitatem, ſed particula, *quamdiu*, refert ad omnia, nam eſt vnica oratio, & clauſula omnia contenta in eadem oratione determinat, *l. in repetendis, ff. de legat.* 3. non ergo per contrarium actum amittitur perpetuum priuilegium, ſed dum ab illo non deſiſtitur.

In gloſſ. *Diœceſanis*, ibi, *non dicit Ordinariis locorum*, &c. *per quod videtur quòd alij Ordinarij, licèt in loco iuriſdictionem habeant, hoc non poſſint.* Vide Sanch. *de Matrim. lib.* 3. *diſp.* 29. *n.* 14. & quæ dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Diœceſanus.* 4

In gloſſ. *Tabernariorum*, ibi, *dicitur domus, in qua panes, vinum, & carnes cocta venduntur.* Ita Rebuff. *in l. taberna appellatione* 183. *ff. de verb. ſignif. pag.* 596. & *ſeq.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom.* 8. *lit. V, concl.* 1. quos refero ego ipſe *in tract. de appellatiua, verb. vtriuſque iuris ſignif. appel.* 257. *n.* 1. 5

In gloſſ. *Publicè, & perſonaliter*, ibi, *vel per alium hoc exercetur.* Notatur ad hoc, quòd tunc demum punitur pœna huius text. exercens macellum, ſeu tabernam, ſi huiuſmodi artes exerceat per ſe, & perſonaliter, ſecùs ſi per alium, vt per Duen. *reg.* 99. *verſ. limita tertiò*, Menoch. *de arbitr. caſu* 412. *n.* 6. Perez *l.* 3. *gloſ.* 1. *pag.* 96. *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordin.* Azeued. *l.* 15. *n.* 2. *tit.* 7. *lib.* 7. *nouæ recop.* & hinc colligit Couar. *in c. quamuis pactum, p.* 1. §. 5. *n.* 9. *col.* 3. non poſſe per alium fieri quod ex lege, vel Canone à propria perſona agendum eſt. 6

Hinc etiam ſtatutum indicens pœnam perſonaliter mandatario præter ius commune mandantem non comprehendit, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 353. *num.* 18. 7

In gloſſ. *Nominatim*, ibi, *propriis nominibus eorum expreſſis.* Vide Anton. Gomez. *var. tom.* 1. *c.* 2. *n.* 6. Couar. *in cap. cum tibi, num.* 5 *de teſtam.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 9. *à num.* 5. Et hinc nominatim dici excommunicatum, vel interdictum quando proprium nomen exprimitur, tradunt gloſſ. *verbo nominatim, in c. cùm & plantare*, §. *excommunicatus, de priuileg.* & *alia verbo nominatim, in c. conſtitutionem, de ſentent. excomm.* Couar. *in c. alma mater, p.* 1. §. 2. *n.* 8. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 1. *n.* 27. Soar. *tom.* 5. *de cenſuris, diſp.* 9. *ſect.* 2. *n.* 10. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 2. *c.* 12. *n.* 17. & *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 11. 8 9

In ead. gloſſ. ibi, *Quaſi non ſufficiat diœceſano monere in genere*, &c. Notatur ad hoc quòd monitio, quæ debet fieri clericis in minoribus, vt reaſſumant habitum, & tonſuram, & quòd aliàs amittant priuilegium, debet eſſe ſpecialis in perſonam nominati facta, vt per Cou. *pract. c.* 32. *n.* 1. *verſ. ſed D. Barboſ. in l. Titia, n.* 35. *ff. ſoluto matrim.* Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 140. 10

In gloſſ. *Tertiò*, ibi, *debet ergo habere aliquorum dierum interualla*, &c. Notatur ad hoc, quod clericus incedens ſine habitu, & tonſura non perdit priuilegium fori niſi præceſſerit trina monitio ſpecialis, nominatim, & in perſonam facta, itavt nec vnica nec generalis ſufficiat, ſic vt tradunt Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 190. *n.* 11. Farin. *fragm. crimin. p.* 1. *lit. C, n.* 143. 11

Et ideo hinc colligit Clar. §. *fin. q.* 31. *num.* 22. quod quando lex diſponit quod citatus incurrat pœnam ratione contumaciæ requiritur præcisè trina citatio. Et pari modo ex hac gloſſ. infert Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloſſ.* 21. *n.* 11. & §. 36. *gloſſ.* 2. *n.* 68. quod quando aliquid requiritur à lege pro forma, id eſt, ſpecificè adimplendum, non ſufficit ſi per æquipollens adimpleatur. 12

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Vestes quales deferre debeant clerici, remissiuè.*
3 *Priuationis pœna simpliciter imponenda non est, nisi à iure exprimatur.*
4 *Monachus portans habitum suum coopertum habitu clericorum sæcularium, an sit apostata.*
5 *Præstimonia aliquando dantur in titulum.*
6 *Beneficij appellatione continetur pensio cum lex vtitur verbis generalibus.*
7 *Pensio perpetua, quæ conceditur in titulum Ecclesiastici beneficij, est beneficium Ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur.*
8 *Monachus ex legitima superioris licentia causa studij, seu peregrinationis extra Monasterium versans potest facere gratuitam eleemosynam moderatam.*
9 *Eleemosyna moderata censetur quando Religiosus ex legitima superioris licentia studens eam elargitur, quam alij scholares, aut peregrini honesti eiusdem conditionis solent erogare.*

CLEM. Quoniam. II. & vlt.

1 CLericus beneficiatus, qui sine causa rationabili vtitur veste virgata, est suspensus ipso iure per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, si non est beneficiatus, sed Diaconus, vel Subdiaconus inhabilis fit statim ad habenda beneficia Ecclesiastica, idem de Clericis aliis vestem talem simul, & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Habentes verò dignitatem, personatum, beneficium Curatum, Sacerdotes & Religiosi si publicè ferant talem vestem, vel infulam, seu pileum lineum publicè portent in capite, sunt suspensi à fructibus per annum, Sacerdotes autem & Religiosi sunt inhabiles ad beneficium per annum. Sed & tales & cæteri quicunque Clerici vtentes tabardo foderato vsque ad oram ita breui, quòd vestis inferior notabiliter videatur, dent tabardum pauperibus infra mensem, siue sint Religiosi habentes administrationem, siue Clerici sæculares. Religiosi verò non habentes administrationem infra idem tempus tenentur illud consignare suis superioribus in vsus pios conuertendum. Item Clerici præsertim beneficiati vti non debent publicè caligulis scacatis rubeis aut viridibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Elcazat Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 13. Alagona *in compend. pag.* 358. remissiuè Ximen. *in concord p.* 1. *&* 2.

Hanc eandem conclus. cum declarationibus ex hoc text. desumit Bonacin. *de suspensionibus in particulari, disp.* 3 *q.* 6. *punct.* 6. *à n.* 1.

2 Vestes quales deferre debeant Clerici dixi latè *de officio & potest. Episc. p.* 2. *allegat.* 9. *per totam*, & aliqua tetigi *in collect. ad c. clerici* 15. *à num.* 12. *hoc tit. in Decret.*

Nisi causa rationabilis subsit.] Veluti si quis præfatis vestibus vtatur dum transiturus est per loca infidelium, vel hæreticorum, aut si hoc faciant ob metum seruitutis, verberum, vel alterius grauis incommodi vt per Bonac. *d. puncto* 6. *n.* 2.

Virgata, vel partita veste.] Hoc est, veste habente diuersos colores intextos cum ipso panno, vel artificiosè superinductos, & superecompositos, vt per Bonacin. *d. puncto* 6. *num.* 3. post gloss. *in præsens, verbo practica.*

Publicè vtantur.] Ergo deferentes huiusmodi vestes domi non incurrunt suspensionem de qua *in hoc text.* quia domus rem secretam, & non publicam denotat, prout etiam nec incurrunt præfatas vestes extra domus sub aliis vestibus ita deferentes vt publicè non appareant, ita Bonacin. *dict. puncto.* 6. *num.* 1. *vers. hoc tamen.*

A perceptione fructuum beneficiorum, &c.] Vide latè Bonacin *dict. puncto* 6. *à num.* 5. vbi *num.* 6. resoluit nomine fructuum non intelligi distributiones, & *num.* 8. ait nec comprehendi pensiones, & *num.* 9. tenet non posse intra illud tempus validè beneficium obtinere.

3 In gloss. *Suspensus.* ibi, *cùm hoc non sit expressum à iure.* Notatur ad hoc, quòd pœna priuationis simpliciter imponenda, non est nisi à iure exprimatur, vt per Tiraq. *in l. vnquam, verbo reuertatur. n.* 249. *C. de reuocand. donation.*

In ead. gloss. ibi, *puto quòd quotidianæ distributiones accrescant sociis.* Notatur ad hoc, quòd suspensus à beneficio non lucratur distributiones quotidianas, sed illæ tribui solent iis, qui intersunt diuinis Officiis, vt per Vgolin. *de censur. tab.* 4. *c.* 8. §. 2. præcipuè si darentur solis beneficiariis secundùm Sayr. *in homil. tract. lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 11. Squillante *de obligat. cleric. part.* 6. *num.* 35.

4 In gloss. *Extrinseci.* ibi, *facit ad quæst. olim disputatam de monacho, qui benè portat habitum suum, quem tamen cooperit habitu clericorum secularium quòd sit Apostata.* Vide Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 2. *q.* 76. *art.* 3. Paul. Comitol. *resp. moral. lib.* 6. *quæst.* 8. *n.* 9. latè Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 8. *num.* 5. *&* 62. *cum seqq.*

5 In gloss. *Quodcunque beneficium*, ibi, *includit præstimonia.* Ergo præstimonia sunt beneficia Ecclesiastica, & inter beneficia Ecclesiastica debent connumerari, vt per Mandos. *reg.* 34. *q.* 12. *n.* 3. *& de monitor. quæst.* 60. *num.* 32. Sandoual. *de offic. Canon. part.* 5. *c.* 5. Iacob. de Graff. *in aureis decis. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 97. *num.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 2. *ex n.* 7. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3 *cap.* 7. *quæst.* 1. Anton. Fabric. *de re benefic. tit. de præstimon. n.* 4. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *cap.* 2. *à num.* 117. Perez de Lara *de anniuers. & capellan. lib.* 2. *cap.* 8. *à num.* 53. Fagundez *in quinque Eccles. præcepta præc.* 1. *l.* 2. *c.* 4. *num.* 17. Sebast. Cæs. *in relect. de Eccles. hierarch. part.* 3. *disp.* 14. §. 5. *num.* 2. Meipsum *de iure Ecclesiast. lib.* 3. *c.* 8. *de præstimon. à princ.* præstimonia enim aliquando dantur in titulum, vt per Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo beneficia, vers. septimo, vbi in vers. decimo*, subdit per dict. *quodcunque*, venire hospitale, & quòd præstimonia, præsertim in Hispania, solis clericis conferuntur, & dantur in titulum perpetuum beneficij, & inter beneficia Ecclesiastica connumerantur, tradunt plures Doctores, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *c.* 2. *n.* 117. contra nonnullos, quos *ibi* refert. *num. seq.*

6 In ead. gloss. ibi, *vel pensionem.* Notarunt ad hoc, quòd cùm lex vtitur verbis generalibus, appellatione beneficij continetur pensio, sicuti docent Gig. *de pensionib. quæst.* 19. *n.* 1. *& quæst.* 28. *n.* 11. *&* 12. *& quæst.* 86. *n.* 2. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *c.* 28. *n.* 36.

7 In ead. gloss. ibi, *quæ haberet in titulum.* Notatur ad hoc quòd pensio perpetua, quæ conceditur in titulum Ecclesiastici beneficij, & beneficium Ecclesiasticum, & sub eius propria appellatione comprehenditur, vt per Couar. *practic. cap.* 36. *num.* 10. *vers. quarto*, & alios, quos refert. & sequitur Nicol. Garc. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 5. *&* 8. quibus adde Bonacin. *de simon. quæst.* 4. §. 13. *n.* 1. *&* 2. Sebast. Cæs *de Eccles. hierarch. p.* 3. *disp.* 14. §. 10. Paul. de Layman *in Theologia morali lib.* 1. *tract.* 5. *p.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. *& lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 18. *n.* 2.

n. 2. metipsum *de iure Eccles. lib.* 3. *c.* 11. *de pensionibus in princ.*

8 In gloss. *Conuertendum*, ibi, *sed quid si talis monachus erat in studio*, &c. Notatur ad hoc, quòd Monachus ex legitima Superiori licentia causâ studij, seu peregrinationis extra Monasterium versans potest facere gratuitam eleemosynam moderatam, vt per Nauar. *commun.* 2. *de Regularib. n.* 8. *concl.* 2. Mendoza *in suis quodlib. q.* 8. *concl.* 3. Valent. 2. 2. *disp.* 10. *q.* 4. *puncto* 3. *corol.* 5. Iacob. de Graff. *in decis. aureis p.* 1. *lib.* 3. *c.* 5. *n.* 63. Petr. de Ledesma *in summ. tom.* 2. *tract.* 4. *c.* 3. *concl.* 31. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 12. *c.* 10. *q.* 3. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 57. *art.* 2. Moliu. *de Iustit. tract.* 2. *disp.* 276. *ad fin.* Lessi *in simili tract. lib.* 2. *c.* 18. *dub.* 11. *n.* 85. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *l.* 7. *c.* 19. *n.* 98. vbi *n.* 99 subdit censeri eleemosynas moderatas quando talis Religiosus eas eleemosynas largitur, quas alij scholares aut peregrini honesti eiusdem conditionis solent erogare.

De Præbendis, & Dignitatibus.

TIT. II.

SVMMARIVM.

1 *Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur ne animarum cura, si dignitati imminet, negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis, non facit extendi gratiam ad dignitatem Curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur.*

2 *Beneficium Curatum non venit in expectatiuarum literis, nisi de cura expressa fiat mentio.*

3 *Clausula executiua non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem.*

4 *Beneficialibus in impetrationibus illa tantùm sunt exprimenda, quæ in iure expressa reperiuntur.*

5 *Qualitates requisitæ à iure, vel à Curia stylo, si non exprimantur in literis vitiant gratiam.*

6 *Gratia redditur subreptitia ex omni veritatis taciturnitate, quamvis ea cognita Princeps non concessisset.*

7 *Ordinis annexi beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, statuto, priuilegio, seu fundatione non est necessariò facienda mentio ab impetrante, quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita.*

8 *Gratiam ad aliquod beneficium impetrans à Romano Pontif. tenetur beneficia obtenta, & eorum valorem exprimere.*

9 *Dictio*, nullus, *est vniuersalis negatiua.*

10 *Adiectiuum resoluitur in relatiuum.*

11 *Vacationis nullo modo expresso omnis vacandi modus continetur.*

12 *Participium aliquando resoluitur in relatiuum.*

CLEM. Si dignitatem. I.

1 DIGNITATAM habenti si de alia prouideri præhabita dispensatione mandatum sit, quæ curam animarum obtineat, nulla de ea facta mentione, gratia huiusmodi nullius est penitùs momenti, quamvis in prouisione apposita fuerit clausula quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis, vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. Item si Papa mandat prouideri de dignitate pertinente ad collationem, prouisionem, seu quamvis aliam dispositionem quorumcunque, &c. & inhibet illis, ad quos spectat collatio, prouisio, vel electio, non potest prouideri de beneficio electiuo, cùm in concessione gratiæ (ad quam non augendã, sed exequẽdam debent, quæ de inhibitione sequuntur, referri) nulla de electione facta fuerit mentio. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 99. Alagona *in compend. pag.* 397. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2.

Non habita mentione, &c.] Notatur ad hoc, quòd in expectatiuarum literis non venit beneficium Curatum, nisi de cura expressa fiat mentio, vt per Staphil. *de literis gratia, tit. de formis expectatiuarum* §. *nona forma, n.* 35. & 36. Ludou. Gom. *in tract. de expectatiuis n.* 94. *vers. post prædicta verba*, quos refert, & sequitur Gunzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *n.* 6. In impetratione enim beneficij si non fit mentio quòd sit Curatum, gratia est ipso iure nulla, Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 11. *n.* 12. Gonzal. *dict. glos.* 6. *n.* 3. & 4. 2

Ad quam non agendam, &c.] Notatur ad hoc quòd clausulæ executiuæ non ampliant, nec alterant, aut mutant principalem dispositionem, vt per Couarr. *in rub. de testam. p.* 2. *n.* 13. *vers. tertio conclusio*, Molin *de primog. l.* 4. *c.* 2. *num.* 42. & 49. *cum seq.* Menoch. *cons.* 2. *n.* 58. & *cons.* 84. *n.* 45. & *cons.* 285. *n.* 35. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 786. Seraph. *decis.* 574. *n.* 2. & *decis.* 716. *n.* 3. & *decis.* 1235. *n.* 5. Greg. *decis.* 311. *n.* 5. Monet. *de commutat. vltim. volunt. c.* 7. *n.* 48. *cum seqq.* refero plures ego ipse *in tract. de claus. vsufreq. claus.* 60. secundùm Lugdunens. impress. vbi multipliciter amplio, & limito. 3

In gloss. *vel alteri*, ibi, *non enim habetur in iure expressum*, &c. Notatur ad hoc quòd in impetrationibus beneficialibus illa tantùm sunt exprimenda, quæ in iure expressa reperiũtur, vt per Menoch. *de arbitr. casu* 205. *n.* 26. *cum seqq* & *n.* 156. Azeued. *l.* 2. *n.* 19. *tit.* 5. *lib.* 2. *nouæ recep.* Azor. *instit. moral p.* 2. *lib.* 7. *c.* 23. *q.* 2. 4

Et ideò ex hac gloss. deduci solet quòd qualitates requisitæ à iure, vel à Curiæ stylo si non exprimantur in literis, vitiant gratiam, secundùm Menoch. *cons.* 316. *n.* 12. Flamin. Paris. *de resignat. benefic. l.* 10. *q.* 2. *num.* 131 Hinc etiam infert Sanch. *de matrim. l.* 8. *disp.* 12. *n.* 12. quòd non ex omni veritatis taciturnitate redditur gratia subreptitia, quamvis ex cognita Princeps non concessisset, sed tunc solùm quando tacetur veritas, quæ iura iubent exprimi. 5 6

In eadem, glos. ibi, *qualis Ordo sit annexus beneficio*, &c. Notator ad hoc quòd de Ordine annexo beneficio, seu præbendæ ex consuetudine, statuto, priuilegio, vel fundatione non est necessariò facienda mentio ab impetrante, quòd sit in ætate ad talem Ordinem requisita, vt docent Doctores, quos refert, & sequitur Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 1. *n.* 45. 7

In ead. gloss. ibi, *vel quantitatem reddituum, quam habet ex vno beneficio*, &c. Notatur ad hoc quòd impetrans gratiam ad aliquod beneficium à Romano Pontifice licèt teneatur beneficium obtentum exprimere, de illius tamen valore non tenetur mentionem facere, sicuti resoluunt Felin. *in cap. ad aures num.* 5. *de rescript.* Nauarr. *cons.* 1. *de constit. quæst.* 19. *num.* 50. Mascard. *de probat. conclus.* 887. *num.* 3. dum ait propter non expressionem valoris gratiam non probari subreptitiam. Sed contraria sententia verior est, eamque contra glossam in præsenti, tuentur Staphil. *de literis gratia tit. de formis expectat.* §. *nona forma à num.* 43. Selu. *de benefic. part.* 3. *quæst.* 12. Ludouic. Gom. *in reg. de valore benefic. exprim. quæst* 5. & 5. Couar. *lib.* 1. *var. c.* 20. *n.* 7. & *lib.* 3. *c.* 13. *num.* 14 8

9 In gloss. *Nullius*, ibi, *vniuersale negatiuum est*, &c. Notatur ad hoc quòd dict. *nullus*, est vniuersalis negatiua, secundùm Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 229. *num.* 1. secundùm Lugdunensem impressionem.

10 In gloss. *Si dignitatibus*, ibi, *imminens*, *id est*, *si qua imminet*. Notatur ad hoc quòd adiectiuum resoluitur in relatiuum, & suum verbum, quando agitur de actu futuro, vt per Ias. *cons.* 55. *col.* 5. *vers. confirmatur*, *lib.* 3. vbi exponit verbum, *descendentes*, id est, quia descendent, *& cons.* 65. *col.* 2. *vers. sed præmissis eod. lib.* Ruin. *cons.* 49. *num.* 11. *lib.* 3. Fusar. *de substitut. q.* 318. *num.* 51. *&* 83.

11 In gloss. *Quamuis*, ibi, *sicut quiuis alius ex quo nullus exprimitur*, &c. Notatur ad hoc quòd nullo vacationis modo expresso, omnis vacandi modus continetur, vt per Felin. *in cap. in nostra*, *de rescript. corol.* 32. *vers. & nota quòd si nullus modus n.* 27. *corol.* 37. *n.* 37. Selu. *de benefic. p.* 3. *q.* 13. *vers. decima quinta qualitas*, Menoc. *de arbitr. casu* 201. *n.* 100. Rendina *in promptuario recept. sentent. tit.* 7. *n.* 4.

12 In gloss. *In certa*, ibi, *cum illud in aliquo sit relatiuum*, &c. Notatur ad hoc quòd participium aliquando resoluitur in relatiuum, vt per Menoch. *cons.* 1. *n.* 194. *& cons.* 395. *n.* 64.

SVMMARIVM.

1 *Litera super prouisione clericorum non includunt hospitalia, & loca similia, & habentia iura spiritualia, nisi exprimatur*, & n. 2.
3 *Hospitalia in multis locis vocantur eleemosynaria.*
4 *Hospitale in dubio potius præsumitur laicale, quam Ecclesiasticum.*
5 *Verbum*, decernimus, *inducit ius nouum.*
6 *Beneficium si est hospitale, illius qualitatis facienda est mentio.*
7 *Beneficium si est iurispatronatus illius qualitas est exprimenda.*
8 *Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni.*
9 *Papa potest derogare iurispatronatus laicorum.*
10 *Verba generalia non sufficiunt vbi aliquid expresse requiritur.*

Clem. Per literas. II.

1 Literæ à Sede Apostolica, vel Legatis ipsius super prouisione clericorum non includunt Xenodochia, leprosaria, hospitalia, loca similia, etiamsi habeant capellas, decimas, aut alia loca habentia spiritualia iura, nisi hoc in literis exprimatur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 100. Alagona *in compend. pag.* 398. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclusionem, & quòd regulariter hospitalia non veniant appellatione beneficij, firmant Rebuff. *in tract. nomin. q.* 9. *n.* 8. *& q.* 15. *n.* 12. *& in tract. de pacificis possess. n.* 287. Flam. Parif. *de resignat. benefic. lib.* 11. *q.* 3. *n.* 45. Valasc. *cons.* 105 *n.* 31. Rota *decis.* 668. *n.* 1. apud Farin. *in* 1. *collect. nouissimarum, aliàs p.* 4. *diuers.* latè Gonzal *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 5. §. 4. *n.* 7. *cum seqq.* vbi *n.* 12. ampliat per text. *in præsenti*, quamuis prædicta hospitalia, seu quomodocunque nuncupentur, sint auctoritate Episcopi fundata, & habeant Ecclesiam, & campanile, ibique perpetuò Missæ celebrentur, & *n.* 14. limitat quando dantur in titulum, & conferuntur in perpetuum.

In gloss. *Eleemosynariis*, ibi, *in multis locis hospitalia vocantur eleemosynaria*. Ita Simonet. *de reseruat. q.* 7. *n.* 1. Mandos. *in reg.* 1. *Cancel. q.* 9. Gonzal. *d. gloss.* 5. §. 4. *num.* 11. 3

In gloss. *Ecclesias*, ibi, *Quid in dubio*, &c. Notatur ad hoc quòd in dubio hospitale potiùs præsumitur esse laicale, quàm Ecclesiasticum, sicut docent *in præsenti*, Imol. *n.* 16. *vers. si verò non apparet*, Anchar. *n.* 10. *vers. quid in dubio*, & Abb. *n.* 5. *in fin.* Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. Rot. *decis.* 725. *n.* 6. *cum seqq.* 1. *diuer.* Gonzal *dict. gloss.* 5. §. 4. *n.* 24. 4

In gloss. *Decernimus*, ibi, *videtur ergo esse ius nouum*, &c. Notatur ad hoc quòd verbum, *decernimus*, inducit ius nouum, vt per Flam. Parif. *de resignat. benefic. lib.* 13. *q.* 2. *n.* 3. *& de confident. q.* 58. *n.* 44. quem refero ego ipse *de dictionib. vsufreq. dict.* 79. secundùm Lugdunensem impressionem. 5

In gloss. *prouideri*, ibi, *sicut ergo certa qualitates sunt in literis beneficialibus exprimenda*, &c. Notatur ad hoc quòd si beneficium est hospitale, illius qualitatis facienda est mentio, vt per Menoch. *de arbitr. casu* 201. *n.* 89. vbi *n.* 71. etiam per hanc gloss. subiicit quòd si beneficium est iurispatronatus, illius qualitas est exprimenda, de quo etiam Flamin. Parif. *de resignat. l.* 10. *q.* 2. *n.* 34. 6 7

In gloss. *Apostolicis*, ibi, *quia Legatus non confert Ecclesiam spectantem ad præsentationem laici patroni*. Ita Anch. *de iurepatron. verbo honorificum*, *n.* 8. Lambert. *in simili tract. p.* 3. *lib.* 2. *q.* 8. *art.* 1. *&* 2. Rebuff. *in praxi benefic.* 3. *part. signatura*, *verbo necnon iurispatronatus n.* 30. Gambar. *de officio*, *& potest. Legati lib.* 3. *n.* 239. Cuch. *instit. maior. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 77. Crauet. *cons.* 63. *n.* 6. *& cons.* 82. *num.* 10. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 29. *quæst.* 27. 8

In ead. gloss. ibi, *quam tamen Papa confert*. Notatur ad hoc, quòd Papa potest derogare iuripatronatus laicorum, vt per Cherian. *tom.* 1. *communium opin. l.* 1. *tit.* 4. *n.* 16. *pag.* 168. Perez *l.* 2. *vers. dubitatur tamen tit.* 6. *l.* 1. *Ordinam. pag.* 149. Flamin. Parif. *de resignat. benefic. l.* 1. *q.* 4. *n.* 32. 9

In gloss. *Expressè*, ibi, *per quod sufficere non videntur verba generalia*, &c. Vide Tiraq. *de iure mariti gloss.* 7. *n.* 115. Caped. *Lusit. decis.* 38. *n.* 2. *p.* 2. 10

Clem. Si plures. III.

Dignitates plures obtinens, si aliam similem, vel beneficium curatum sine legitima dispensatione acceptet post pacificam possessionem vltimæ vacant omnes præcedentes ipso iure, sicut vacat vna obtenta alia simili pacificè possessa. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 101. Alagona *in compend. pag.* 398. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. 1

Hanc eandem conclus. firmat Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *q.* 10. vide, quæ dixi *in collect. ad cap. de multa*, *hoc tit. in Decret.* 2

SVMMARIVM.

1 *Prouisio facta proprio motu Papa tacentis beneficia prouisi quæcunque, & quotcunque, valet*, & num. 2.
3 *Claus.* Motu proprio, *in literis Papæ, vel Principis apposita supplet vitiũ subreptionis, & obreptionis.*
4 *Claus.* Motu proprio, *nõ supplet persona inhabilitatẽ.*
5 *Claus.* Motu proprio, *incompatibilitatem beneficiorum non aufert.*
6 *Claus.* Motu proprio, *defectum intentionis non tollit.*

Clem.

Clem. Si Romanis. IV.

1 PRooiſio de beneficio facta alicui per Papam moto proprio, de beneficiis quibuſcunque, & qootcunque, quæ obtinet, non habita mentione, valida eſt. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viu. *in ration. lib.3. pag.*101. Alagona *in compend. pag.* 399. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.*1.

2 Hanc eandem conoloſ.ex hoc text. deſumunt Azor. *inſtit. moral. p.2. lib.6. c.10. q.3. verſ. quares quintò.*

Prouiſio de beneficio facta alicui ab Ordinario tanqnam benè informato de ſtatu Eccleſiarum ſoarum, & perſonarum, cenſetur facta Motu proprio, ac proinde ab eo prooiſus ad validitatem ſuæ gratiæ nihil tenetur iuſtificare, vt per Felin. *in cap. ad aures, n.15. de reſcript.* Card. *in Clem.2. n.13. de offic. Ordin.* Sclu. *de benef p.3. q.15.* Seraph. *deciſ.10. & 16. n.3. & deciſ.1467. num.1.* Rot. *deciſ.190. n.1. p.2. recent.* & *in Placentina Canonicatus* 14. *Ianuar.* 1600. coram Card. Lancel. & *in Pampiloren. de Aguero* 12. *Iunij* 1609. coram Ortembergo, & *in nullius beneficij S. Sixti* 26. *Iunij* 1615. coram Card. Sacrato, & *in Leodien. Canonicatus S. Dionyſij* 27. *Martij* 1613. coram Reuerendiſſ. D. meo Pirouano. Quod procedit etiamſi Ordinatius prouideat vigore indulti, quia nihilominus non deſinit prouidere Motu proprio, Pute. *deciſ.395. n.2. l.3. in correct.* & ſequuta eſt Rot. *in dict. Leodien. Canonicatus*, coram Reuereodiſſ. DD. meis Coccino, & Pirooano. Verùm quando prouiſus ab Ordioario agit ad excluſionem prouiſi Apoſt. de beneficio vti de reſeruato ratione menſis, tunc enim tenetur probare vacationem in menſe Ordinario, in qoo fundat intentionem ſuam, Ferret. *conſil.1. n.13. lib.1.* Pute. *deciſ.106. lib.3. in correct.* Mareſcot. *var. reſol. lib.2. c.2. n.179. cum ſeq.* vbi allegat Rot. *in Placentina capellania* 13. *May* 1604. coram bonæ mem. Card. Pamphilio ſen.

3 In gloſſ. *Validum*, ibi, *quoad vitium ſubreptionis*, &c. Notatur ad hoc, quòd claoſola Motus proprij in literis Papæ, vel Principis appoſita ſupplet vitium ſubreptionis, & obreptionis, ſicuti docent Menoch. *conſil.1. n.429. & conſil.378. n.12. & de arbitr. caſu* 201. *n.8. & de præſumptionib. lib.2. præſumpt.13. n.11.* Soar. *de legib. lib.8. c.12. n.11.* Sanch. *de Matrim. lib.8. diſp.21. n.47. cum ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.390. num.1.* Monet. *de commutat. vltim. volunt. c.6. n.157.* Alexand. Trentacinq. *var. reſol. tom.1. lib.1. tit. de reſcript. reſol.5. n.30. cum ſeqq.* & alij plures, quos refero ego ipſe *in tract. de clauſulis vſufrequent. clauſula* 79. *n.16.* ſecundùm Lugdunenſem impreſſionem, vbi *num. ſeqq.* multipliciter declarabo.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Aliam enim inhabilitatem*, &c. Notatur ad hoc, quòd clauſula *Motus proprij*, oon ſupplet perſonæ inhabilitatem, vt per Xuar. *alleg.12. n.42.* Sanch. *d. diſp.21. n.49.* Anton. Ricc. *de iure perſonarum, lib.4. c.6. n.8.*

5 In ead. gloſſ. ibi, *Etiamſi illa ex talium pluralitate procedat*, &c. Notator ad hoc quòd clauſula, *Motus proprij*, incompatibilitatem beneficiorum non aufert, vt per Ant. Gabr. *commun. lib.6. tit. de clauſul. concl.1. n.48.* Flam. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.3. q.1. n.126.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *Nec alium operabitur præter intentionem reſcribentis.* Notatur ad hoc quòd clauſula, *Motus proprij*, defectum intentionis non tollit, vt per Goozal. *ad regul.8. Cancel. gloſſ.32. n.5.* Monet. *de commutat. vltim. volunt c.6. n.162.* Seraph. *deciſ.398. num.1.* Rot. *deciſ.656. n.7. p.2. recent.* & plures alios, quos refero *d. clauſul.79. n.47.*

Clem. Si de beneficio. V.

1 EXpectans beneficium ad cuiuſcunqoe Epiſcopi collationem ſpectans, ſi aliquod ex oegligentia Epiſcopi deuolotum fuit ad Capitulum, de eo non poterit prooideri, deuolutum tamen ad Epiſcopum, vel etiam ad Papam ex cuioſcunqoe negligentia poterit obtinere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. *in ration. lib.3. pag.* 101. Alagona *in compend. pag.*399. remiſſiuè Ximen. *in concord. p.2.*

2 In gloſſ. *Sine ad nos*, ibi, *quòd delegatus Papæ poſſit talia beneficia ad Papam deuoluta conferre.* Poteſt igitur Legatus à Latere conferre beneficia, etiamſi eorum collatio ſit ad Sedem Apoſtolicam deuolota, ſecundùm Gambar. *de officio, & poteſtate Legati de Latere, lib.3. n.13. & 624.* Petr. Gregor. *de re benefic. c.1. n.4.* Pute. *deciſ.266. aliàs deciſ.158. l.2. in correctis*, Læl. Zech *de Republ. Eccleſ. cap. de ſtatu Legati, num.4. verſ. tertiò poteſt, & de benefic. & penſionib. Eccleſ. c.2. verſ. Legati etiam.*

Clem. Si iuxta. VI. & vlt.

1 CAnonicatum, & Præbendam in vna Eccleſia habens, poteſt ibidem acceptare dignitatem, cui ſi eſt annexa præbenda, vacabit prima præbenda poſt pacificam poſſeſſionem ſecundæ. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.*101. Alagona *in compend. pag.* 199. remiſſioè Ximen. *in concord. p.2.*

2 Qualiter autem Canonicatus, & dignitas in eadem Eccleſia, & ſub eodem tecto obtineri poſſit, dixi *in collect. ad c. cum te 7. n.7. de reſcript.* & *ibi* citatis addo Monet. *de diſtribut. quotid. p.2. q.4.* Fillioc. *tom.3. tr.41. c.1. n.18. verſ. ſextum.*

De Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum Papæ conditionale ante conditionis euentum, non afficit poteſtatem Ordinarij, vel alterius collatoris, ſecus quando acceptationi beneficij tempus adiicitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit, vel recipit, illud intelligitur acceptaſſe, quæ vacatio nota dicitur acceptanti, ex quo in laico beneficij publicè ſcitur.*

2 *Lex in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut paſſio, quæ in pœnam criminis per legem impoſita eſt, ſententiam à iure latam continet.*

3 *Decreti irritantis vis, atque effectus, remiſſiuè.*

4 *Forma quoties non poteſt adimpleri ſpecificè, debet adimpleri in caſu æquipollenti, & ſufficit.*

5 *Gratia conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta.*

6 *Decretum irritans regulatur ſecundùm naturam diſpoſitionis, ſuper qua interponitur.*

7 *Decretum irritans nihil operatur, niſi is pro quo fuit appoſitum, acceptauerit & eo vti velit.*

8 Ordi

8 *Ordinarij manus sunt ligata infra mensem concessum expectantibus.*

9 *Beneficium non sufficis probare aliquem acceptasse, nisi probetur infra mensem acceptasse.*

10 *Scientia non præsumitur ex eo solo, quod in loco beneficij sit nota vacatio.*

11 *Impetranti cum clausula,* Motu proprio, *non currit tempus à die nota vacationis in loco, sed à die sua scientia.*

12 *Papa quando mandat alicui prouideri de beneficio proximè vacaturo, includitur beneficium, quod vacabat tempore data.*

13 *Papa mens est consideranda an sub verbo futuri temporis comprehendatur præteritum, vel præsens.*

14 *Forma impleri debet verè, & propriè, & non per actum fictum, & improprium.*

15 *Procurator habens speciale mandatum, potest beneficium Ecclesiasticum acceptare.*

Clem. Cùm ei. Vnic.

1 Mandatum Papæ conditionale non afficit potestatem Ordinarij, vel alterius collatoris ante expletam conditionem, etiam adiecta clausula irritante. Veluti si Papa mandat Episcopo, vt prouideat alicui de beneficio viginti librarum valoris, vel minoris si clericus voluerit acceptare, si Episcopus conferat alteri beneficium taxati valoris antequam suam impetrans voluntatem declararet, collatio tenet. Sed si apposuit vt intra mensem possit acceptare cum decreto irritanti infra mensem, collatio non tenet. Acceptare autem intelligitur quando petit per suum executorem sibi conferri, vel præsens recipit. Notitiam vacationis habere dicetur, si est in loco, vel Ecclesia vbi vacat, & sic currit mensis, & si nescit, sibi imputet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vin. *in ration. lib. 3. pag. 137.* Alagona *in compend pag. 414.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Ex tunc etiam inane decernentes, & irritum.*] Notatur ad hoc quòd lex, in qua ponuntur verba per quæ redditur irrita, & inanis actio, aut passio, quæ in pœnam criminis per legem imposita est, sententiam à iore latam continet, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 3. cap. 8. num. 26.*

3 Plura de clausula decreti irritantis dixi *in tract. de clausulis vsufreq. claus. 40.* secundùm Lugdunens. impressionem.

4 *Quia decretum,* &c.] Notatur ad hoc, quòd quoties forma non potest adimpleri specificè, debet adimpleri in casu æquipollenti, & sufficit, vt per Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 11. q. 13. n. 37.*

5 *Antequam extet prima conditio,* &c.] Notatur ad hoc quòd gratia conditionalis dicitur, & reputatur imperfecta, vt per Cald. Pereira *de resol. emphyt. c. 6. n. 36.*

6 *Secus autem fore censemus,* &c.] Notatur ad hoc quod decretum irritans regulatur secundùm naturam dispositionis super qua interponitur, secundùm Menoch. *consil. 134. num. 29.* Pute. *decis. 1. vers. & ratio est, l. 1. in correctis.* Et ideo non ligat, nec operatur ante impletam conditionem etiam subintellectam si opponatur gratiæ conditionali, ex Gabr. *commun. l. 6. tit. de clausulis, concl. 3. num. 46.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 67. num. 51.* Monet. *de commut. c. 7. n. 254.* Mart. *de clausulis, p. 1. claus. 255. n. 11.* plures refero ego ipse *d. claus. 40. num. 55.*

7 *Priusquam suam impetrans,* &c.] Notatur ad hoc, quod decretum irritans nihil operatur nisi is, pro quo fuit appositum, acceptauerit, secundùm Put. *decis. 230. n. 3. l. 1. in correctis,* & eo vti velit, ac de illo opponat, Gonzal. *d. gloss. 68. n. 52.*

Vt apposito mensis eiusdem, &c.] Notatur ad hoc quòd manus Ordinarij sunt ligatæ infra mensem concessum expectantibus, vt per Cald. Pereira *de potestate eligendi, c. 15. n. 15.* 8

Notatur etiam ad hoc quod non sufficit probare aliquem acceptasse beneficium, nisi probetur intra mensem acceptasse, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 16. n. 8.* 9

Ex quo ipsa vacatio in loco, &c.] Ergo non præsumitur scientia ex eo solo, quod in loco beneficij sit nota vacatio, secundùm Flores de Mena *var. l. 1. q. 3. n. 18.* 10

Impetranti cum clausula, *Motu proprio,* non currere tempus à die notæ vacationis in loco, iuxta text. *in præsenti,* sed tantùm à die suæ scientiæ, resoluunt Ant. Gabr. *commun. lib. 6. tit. de clausulis, concl. 5. n. 92.* Monet. *de commun. vltim. volunt. c. 7. n. 92.* quos refero ego ipse *in tract. de clausul. vsufreq. claus. 79. num. 27.* secundum Lugdunen. impress. 11

In gloss. *Notitia,* ibi, *fateor tamen quòd vacans potest acceptare,* &c. Notatur ad hoc quod Papa cùm mandat alicui prouideri de beneficio proximè vacaturo, includitur beneficium, quod vacabat tempore datæ, vt per Put. *decis. 48. n. 5. lib. 3. in correctis,* Villalob. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 9. n. 27. pag. 183.* 12

In ead. gloss. ibi, *Et hoc conuenit huic menti, secus vbi mens resisteret.* Notatur ad hoc, quod mens Papæ est consideranda an sub verbo futuri temporis comprehendatur præteritum, vel præsens, vt per Vitalin. *hic, n. 30.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. §. 5. proœm. n. 67.* 13

In gloss. *Quin etiam.* Notatur ad hoc quod forma impleri debet verè, & propriè, & non per actum fictum, & improprium etiam æquipollentem, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 188.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q. 21. n. 36.* 14

In gloss. *Præsenti,* ibi, *idem in procuratore habente ad hoc speciale mandatum,* &c. Notatur ad hoc quod procurator habens speciale mandatum potest beneficium Ecclesiasticum acceptare, vt per Conat. *lib. 3. var. c. 16. n. 4. & 5.* Villalob. *tom. 1. commun. opin. l. 4. tit. 24. n. 15. pag. 611.* Brunor. à Sole *in locis communibus verbo mandatum 14.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. l. 10. q. 6. n. 13. & q. 8. num. 34.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit. 66. n. 165.* 15

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus, qui concedit alicui ad vitam, vel certum tempus, iura, redditus, vel possessiones administrationis, cui præest, suspensus est ab officio, nisi duo cõcurrant, nec valet concessio, qua duos casus excipit.*

2 *Ecclesiæ Prælatus donare aliquid non potest de rebus Ecclesiæ.*

3 *Abbatis auctoritas regulariter non sufficit in alienandis rebus Monasteriorum.*

4 *Abbas non habens Conuentum, aut Capitulum, debet adhibere Prælati Superioris consensum in alienatione rei Ecclesiasticæ.*

5 *Prælati Regulares habent iurisdictionem quasi Episcopalem in suis Monasteriis.*

6 *Fructus decimarum, & beneficij possunt vnicuique etiam laico locari.*

7 Bene

7 *Beneficiarius non potest ad vitam locare res ex quibus beneficij fructus colliguntur.*

8 *Locatio facta ad vitam alicuius dicitur facta ad longum tempus.*

9 *Abbas exemptus habet quasi Episcopalem iurisdictionem, & est Ordinarius, & potest omnia regulariter, quæ Episcopus in sua diœcesi circa ea, quæ sunt iurisdictionis.*

10 *Locatio longi temporis est prohibita in rebus Ecclesiæ.*

11 *Locatione prohibita censetur etiam prohibita illa, quæ fit ad longum tempus.*

12 *Dominium vtile transfertur per locationem longi temporis.*

13 *Tempus modicum quod dicatur relinquitur arbitrio iuris.*

14 *Tempus modicum dicitur intra decennium.*

Clem. Monasteriorum. I.

1 ELIGIOSVS præsidens alicui monasterio, vel Ecclesiæ, non potest concedere iura, reditus, & possessiones eiusdem Ecclesiæ alicui ad vitam eius, seu ad certum tempus etiam recepta pecunia, nisi necessitas, aut vtilitas monasterij, Prioratus Ecclesiæ, aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, Conuentus sui, aut si Conuentum non habeat, Prælati proprij assensu ad hoc nihilominus accedente; qui secus fecerit eo ipso est suspensus, nec recipienti ius aliquod acquiritur, non sic dicendum in locationibus etiam redituum, aut fructuum venditionibus ad tempus modicum faciendis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. *in rationali l. 3. pag. 165.* Alagona *in compend. pag. 426.* remissiuè Casal. *in annotat.* & Ximen. *in concordant. p. 1. &* 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Mar. Alter. *de censur. tom. 2. disput. 57. c. 2. colum. 7.* Bonacin. *de suspension. omnibus in particulari disp. 3. q. 8. puncto 7.* qui etiam resoluunt nomine proprij Prælati respectu non exemptorum intelligi Episcopum, respectu verò exemptorum intelligi Abbatem præditum iurisdictione quasi Episcopali, & plenum ius habentem in illis bonis, subdúntque Religiosum concedentem iura, reditus aut possessiones absque assensu Prælati eximi à suspensione de qua in hoc text. dum necessitas adeo grauis, & vrgens est, vt aditum ad superiorem non permittat, summamque celeritatem requirat.

Et aliarum administrationum Regularium.] Ergo non comprehendit Religiosos præsidentes Ecclesiis secularibus, nec clericum secularem præsidentem ex dispensatione Ecclesiæ Regulari, seu monasterio, vt per Alter. *d. col. 7.* Bonacin. *d. puncto 7. n. 7. &* 8.

2 *Quouis modo concedat,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Ecclesiæ prælatus donare aliquid non potest de rebus Ecclesiæ, vt per Menoch. *de arbitr. casu 434.*

3 *Conuentus sui.* &c.] Ergo in alienandis rebus monasteriorum non sufficit regulariter Abbatis auctoritas, vt per Couar. *l. 1. c. 3. n. 9.*

4 *Aut si conuentum non habeat Prælati proprij assensu,* &c.] Notatur ad hoc, quòd Abbas non habens Conuentum, aut Capitulum debet adhibere Prælati Superioris consensum in alienatione rei Ecclesiasticæ vt per Tiraquel. *de iure mariti gloss. 8. n. 21.* latè Soar. *de Relig. tom. 4. tract. 8. l. 2. n. 13.*

5 Vnde fieri solet Prelatos Regularium habere iurisdictionem, quasi Episcopalem in suis monasteriis, vt per Nauar. *comment. 2. de Regular. num. 63.* Zerol. *in praxi Episcop. part. 1. verbo excommunicationis causa materialis vers. secundo,* Fr. Emman. *q. Regular. tom. 3. quæst. 24. art. 2.* vbi loquitur de Prouincialibus.

Verùm præmissa ad locationes. &c.] Notatur ad hoc, 6
quòd fructus decimarum, & beneficij possunt vnicuique etiam laico locari, sicuti docent Caroc. *de locato part. 3. de decimis num. 6.* D. Barbosa *in l. Titia num. 47. & in l. vsufructu num. 16. cum seq. ff. soluto matrimonio.* Molin. *de Iustit. tract. 2. disput. 466. colum. 4. lit. D.* Cardin. Mantica *de tacit. & ambig. conuent. lib. 5. tit. 3. num. 12.*

In gloss. *Eius.* Notatur ad hoc quòd beneficiarius 7
non potest ad vitam locare res ex quibus beneficij fructus colliguntur, vt per Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 10. quæst. 3.*

In ead. gloss. ibi, *& talis concessio dicitur perpetua.* 8
Notatur ad hoc quòd locatio facta ad vitam alicuius, dicitur facta ad longum tempus, vt per Couar. *var. lib. 2. cap. 16. num. 3.* D. Barbos. *in l. filiof. §. fin. num. 26. ff. solut. matr.*

In gloss. *Proprij,* ibi, *ex quo habet Episcopalem iuris-* 9
dictionem, &c. Notatur ad hoc quod Abbas exemptus habet quasi Episcopalem iurisdictionem, & est Ordinarius secundùm Flor. de Mena *var. lib. 3 quæst. 24. n. 6.* Soar *d. lib. 2. cap. 27. n. 15.* Et potest omnia regulariter, quæ Episcopus in sua diœcesi circa ea, quæ sunt iurisdictionis, vt per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. diff. 11. num. 58.*

In gloss. *Locationes.* Notatur ad hoc quòd locatio 10
longi temporis est prohibita in rebus Ecclesiæ, vt per Couar. *var. lib. 2. c. 16. num. 1.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 29. n. 8.*

In ead. gloss. ibi, *illud verum si fiat ad modicum tem-* 11
pus, &c. ergo prohibita locatione censetur etiam prohibita locatio ad longum tempus, vt per Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloss. 14. num. 18.* Cald. Pereira *de renouat. emphyt. quæst. 16. num 7.* Per locationem enim lon- 12
gi temporis transfertur vtile dominium, sicut docent Tiraquel. *d. gloss. 14. num. 80.* Sarmien. *lib. 4. select. cap. 2. num. 31.* Pinel. *in l. 1. part. 3. num. 63. C. de bonis matern.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 20. n. 19. & quæst. 29. n. 2. & 5.* Menoch. *de arbitrar. casu 31.* Mozz. *de contract lib. tit. de diuisione locationis num. 7.* Gutier. *in reg. l. nemo potest. n. 50. ff. de legat. 1. & canon. l. 2. cap. 8. à num. 22.* Ceuall. *commun. contra commun. quæst. 199. n. 5.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. l. 5. tit. 4. n. 7.* Marta *in vot. nouiss. decis. voto 37. n. 4.* Cald. Pereira *quæst. forens. lib. 1. q. 11. num. 2*

In gloss. *Ad tempus modicum,* ibi, *relinquendum iudi-* 13
cis arbitrio. Ita Couar. *var. lib. 2. cap. 16. num. 3. versic. quod verò,* Cald. Pereira *de resol. emphyt. cap. 1. n. 23.* & in proposito Viuald. *in candel. aureo tit. de suspens. n. 73.* Nauar. *cap. 27. num. 157.* Soar. *tom. 5. de censuris disp. 31. sect. 6. num. 6.* Sayr. *eod. tract. lib. 4. cap. 13. num. 12.* Bonacin. *de suspens. omnibus in particulari disp. 3. quæst. 8. puncto 7. n. 5.*

In ead. gloss. ibi, *quod modicum tempus dicitur intra* 14
decennium. Ita Menoch. *de arbitrar. casu 5. n. 8.* Matth. de Afflict. *in tractat. de iure protbon. notab. 2. num. 25.* Mandos. *de Lap. alleg. 80.* Boër. *decis. 248. num. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 26. num. 39.* Vnde locationem longi temporis esse dicendam, quæ vltra decennium fit, tradunt Molin. *de primog. lib. 1. cap. 21. à num. 29.* Cardinal. Mantic. *d. tit. 4. num. 1.* Ceuall. *d. quæst. 199. num. 13. cum seqq.* Mastril. *Siciliæ decis. 4. num. 10.* Marta *d. voto 37. num. 5.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 7. c. 10. quæst. 3.* Rebell. *de obligat. instit part. 2. lib. 13. quæst. 5. num 6.* Cald. Pereira *d. lib. 1. quæst. 15. num. 1.* Caroc. *de locato part. 2. tit. de locatione ad longum tempus.*

SVMMARIVM.

1 *Episcopus vnire potest Ecclesiam alteri, vel loco religioso donare etiam non vocato Rectore, vel defensore.*
2 *Capituli consensus requiritur in vnione facienda per Episcopum.*
3 *Vnire potest Episcopus, Ecclesiam, seu beneficium suæ diœcesis loco Religioso.*
4 *Rectoris, seu possessoris beneficij consensus an exigatur, ostenditur.*
5 *Vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo non valet.*
6 *Vnio potest fieri omnibus præbendis, seu distributionibus simul.*
7 *Abbates non possunt vnire Ecclesias etiam sibi pleno iure spectantes cùm hoc sit Episcopale.*
8 *Consuetudine sublata censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio* vniuersalis.
9 *Ecclesia vacans nullo ipso dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vnire, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat.*
10 *Conciliatur text. in præsenti cum c. 1. hoc tit. lib. 6. & num. 11. 12. 13. & 14.*

CLEM. Si vna. II. & vlt.

1 EPiscopus cum consensu Capituli potest vnire vnam Ecclesiam alteri, vel loco Religioso donare, etiam non vocato Rectore, vel illius Ecclesiæ defensore; mensæ, vel Capitulo etiam de illius consensu vnire non potest non obstante consuetudine in contrarium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. *in rationali lib. 2. pag. 166.* Alagona. *in compend. pag. 427.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Suo consentiente Capitulo.* &c. Notatur ad hoc, quòd in vnione facienda per Episcopum requiritur consensus Capituli, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de vnion. gloss. 11. n. 2.* Hoicd. *de incompatib. benefic. par. 2. c. 3. n. 9.* Paul. Fusc. *de visitat. lib. 2. c. 26. n. 5.* Marian. Socin. *cap. sicut vnire art. 6. concl. 1. n. 92. de excess. Prælat.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 18. quæst. 12.* Nicol. Garc. *de benefic. p. 12. c. 2. n. 145.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 164.* vbi *n. seq.* subdit satis esse, si huiusmodi consensus præcedat, refero ego ipse *de offic. & potest. Episcopi p. 3. alleg. 66. num. 21.* secundùm Lugdunen. impress.

3 *Aut Religioso loco donetur.* &c.] Notatur ad hoc quòd Episcopus potest Ecclesiam, seu beneficium suæ diœcesis vnire loco Religioso, vt docent *in præsenti* Cardin. *n. 4. notab. 4. & n. 11. quæst. 7.* Anchar. *num. 4. notab. 4.* Imol. *n. 2. & 3.* & Bonifac. *n. 3.* Marian. Socin. *in d. cap. sicut vnire art. 4. quæst. 4. n. 61.* Selu *de benefic. p. 3. quæst. 11. n. 126.* Azor. *d. c. 28. q. 19.* Sanch. *d. c. 29. n. 148.* vbi *n. 187.* subiicit id quoque licere stantibus decretis Concilij Trident. cum duplici tamen limitatione, prior est, vt beneficium non sit extra diœcesim, in qua est monasterium, quia interdicit idem Concil. *sess. 14. de Reform. c. 9. vnire* beneficia alterius diœcesis; posterior est ne beneficium illud vniendum sit Curatum, quia ex altero eiusdem Concilij decreto *sess. 24. de reform. c. 13.* interdicitur vnire beneficia curato loco Religioso.

4 *Ex eo quòd Rector ipsius,* &c.] Notatur ad hoc, quòd non exigitur consensus Rectoris, siue possessoris beneficij ab Episcopo, vniendi, aut si vacet, defensoris illius beneficij, sed illis non citatis potest Episcopus vnire, vt per Azor. *d. cap. 28. quæst. 12.* Sanch. *d. cap. 29. num. 171.* & alios, quos refero ego ipse *d. alleg. 66. n. 20. cum seq.* Verùm conclusio illa ex hoc text. desumpta quòd potest Episcopus Ecclesiam sibi subiectam alteri vnire causa ligitima subsistente, proprio Rectore minimè requisito, intelligenda necessariò venit, dummodo in vita illius vnius effectu suspendatur, quo casu nullum ipsi infertur considerabile præiudicium, quod satis probat text. optim. *in cap. consultationibus. ad fin. de donat.* ait enim Ecclesias non vacantes rectè posse in proprietate concedi de consensu Episcopi locis Religiosis, subdit deinde quod personæ dictas Ecclesias possidentes eis in vita sua non debeant spoliari, resoluunt gloss. *verbo vocatus,* & Doctores communiter *in præsenti, & in d. c. consultationibus,* Abb. & communis *in c. cum venisset, de restitut. spoliat.* Rot. *decis. 1. n. 2. hoc tit. in nouis. decis. 1. n. 4. de off. delegat.* Rebuff. *in praxi tit. de vnionib. gloss. 11. n. 8. & p. 2. tit. de reprobata beneficij viuentis impetr. n. 58.* Alex. *cons. 215. n. 3. l. 7.* sicque inter text. *in præsenti, & c. ad audientiam il 1. de Eccles. ædific.* illa erit discriminis ratio, quòd hic ideo non vocatur Rector, cuius Ecclesia vnitur, quia scilicet vnio in vita eius suspenditur, at verò, *in d. cap. ad audientiam,* iunctu Concil. Trident. *sess. 2. de reform. cap. 4.* ideo necessarium est quòd priùs legitimè audiatur, quia dismembratio Ecclesiæ matricis statim in vita Rectoris suum operatur effectum. Si autem adhuc aliquis quærat cur in specie huius text. etiam in vita ipsius Rectoris illo non vocato fiat vnio, quæ quamvis suspensa sit quandiu vixerit, nihilominus tamen ipsi admodum præiudiciabilis est, constat namque facultatem beneficiario à iure competentem vt possit beneficium, quod legitimè obtinuit, permutare, ex *c. ad quæstiones, de rerum. permut. Clem. vnic. illo tit.* per prædicta vnionem auferri, vt resoluunt Ioan. Andr. *ad Specul. tit. de præbend. in fine principij.* Rebuff. *d. gloss. 11. n. 8.* poterit namque responderi præiudicium Rectoris ita hoc casu minus principaliter, & in quandam consequentiam prouenire, & vti tale non esse considerabile, iuxta *gloss. 5. in l. de vnoquoque, ff. de re iudic.* facit *l. 1.* ibi, *prima enim ratio, ff. de auctor. tut.* quod quidem extra dubium est quando ex principali dispositione vtilitas publica prætenditur, planè Episcopus vniendo vnam Ecclesiam alteri principaliter intendit vtilitati, seu necessitati Ecclesiæ consulere, & sic verum est dicere ex causa tolli beneficiario ius à iure indultum vt possit suum beneficium permutare, quòd licitè fieri potest, iuxta tradita per Doctores *in reg. indultum, de reg. iuris lib. 6.* Magnum verò versatur discrimen quoad hoc propositum inter Rectorem Ecclesiæ, & patronum ipsius: Rector namque habet solummodo quoddam ius personale, quod cum persona extinguitur, *cap. ad extirpandas, de fil. Presbyt. c. 1. de præb. Clem. vlt. de procurat.* patronus verò habet ius quoddam perpetuum ipsi beneficio inhærens, quod ad hæredes transmittitur, iuxta *cap. quoniam, de iure patr. Clem. plures, eod. tit.* vnde cum per vnionis constitutionem maximum ipsi patrono præiudicium fiat, quippe qui priuatus manet facultate ampliùs ad prædictam Ecclesiam præsentandi, meritò illius consensus in tali constitutione requiritur, iuxta *c. suggestum, de iure patr.* Per contrarium verò Rectori nullum infertur saltem considerabile, cùm effectus vnionis in vita sua debeat suspendi, & sic ius suum personale, quod solummodo habet, ipsi illæsum, & saluum maneat, vnde illius consensus non requiritur, iuxta text. *in præsenti.*

Quod si Episcopus, &c.] Notatur ad hoc, quòd non valet vnio facta ab Episcopo ipsi Capitulo, vt per 5
Hieron. Gabr. *cons. 86. lib. 2.* Nicol. Garc. *de benef. p. 11. cap. 2. n. 168.* vbi *num. 169.* subdit procedere quando vnio fit Capitulo principaliter, & directè, secus verò

quando

quando in consequentiam, & indirectè, & *n.*170. secens ait, vbi vnio fieret alicui dignitati, vel præbendæ Capituli, & *n.* 171. subiicit in terminis Concil. Trid.
6 *sess.* 24. *de reform. c.* 15. posse fieri vnionem omnibus præbendis, seu distributionibus simul, & *n.*175. cum Hieron. Gabr. *citato loco*, resoluit quòd potest item Episcopus cum consensu Capituli supprimere præbendam, dignitatem, aut officium, eius fructus applicando non Capitulo, sed distribuendo inter singulos Canonicos, assignando scilicet cuique Canonico, vel præbendæ certam portionem.

7 In gloss. *Episcopum*, ibi, *licèt ad Abbates spectent Ecclesia pleno iure, tamen illas vnire non possunt, vel vnam alteri subiicere, cum hoc sit Episcopale.* Ita plures quos refert Nicol. Garc. *d. p.*12. *c.*2. *n.*71. & Sanch. *d. lib.*7. *c.*29. *n.*159.

8 In gloss. *Quavis*, ibi, *scilicet, & cuius contrarij*, &c. Notatur ad hoc, quòd sublata consuetudine censetur etiam sublata immemorialis quando additur dictio vniuersalis, vt per Conat. *variar. lib.* 3. *cap.* 13. *num.* 5. Rot. *in Cracouien. iuris legendi* 21. *Maij* 1627. coram R.D. meo Coccino, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 33. *n.*8. vide tamen quæ dixi *in tract. de clausulis vsufreq. clausul.* 87. *num.* 3. *cum seqq.* secundùm Lugdunens. impress.

9 *Nequaquam id poterit impugnari.*] Probat hic text. quòd Ecclesia vacans nullo ipsi dato defensore potest alteri Ecclesiæ in totum vniri, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat, cuius contrarium ex diametro decidit text. *in c.*1. *hoc tit. lib.*6. dum ait non posse Episcopum etiam de consensu Capituli sui partem decimarum vacantis Ecclesiæ vnire pauperi dignitati, aut præbendæ non dato defensore ipsi Ecclesiæ vacanti, auget difficultatem text. *in l. qua de tota* 75. *ff. de rei vendic. cap. cui licet, de reg. iuris, lib.*6. *c. ex parte* 27. vbi *gloss. pen.* similia iura citat, *de decim.*

10 Pro quorum iurium conciliatione sciendùm est duo inter se admodum diuersa in materia vnionis quoad nostrum propositum posse considerari, prius est quando vna Ecclesia alteri in totum vnitur aliquo ex tribus modis, de quibus egi *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *allegat* 66. *à n.* 1. & in hoc casu loquitur text. *in præsenti*; posteriùs verò quando pars decimarum, seu bonorum alicuius Ecclesiæ alteri vnitur, seu conceditur, & in hoc casu procedit text. *in d. c.* 1. Vterque autem vniendi modus licèt in aliquo conueniat, in alio tamen differt. Conuenit quidem, quia vtraque vnio cum celebratur easdem ferè solemnitates exigit; de priori patet, quia ex duobus causis fieri debet, necessitatis scilicet, vel vtilitatis, vt probat *cap. exposuisti* 33. *de præbend.* cum aliis adductis per Rebuff. *in praxi benef. tit. de vnionib. n.* 36. Boër. *decis.* 345. Hoied. *de incompat. benef. p.*1. *c.*7. *n.*8. Insuper debent interuenire solemnitates, quæ iure ad alienandum res Ecclesiæ præscribuntur, de quibus *in cap. sine exceptione* 12. *q.* 2. & *in hoc text.* post alios Redoan. *de rebus Eccles. rub. de signific. verbi Alienatio*, §. *sub hoc vocabulo*, *pag.* 44. Cuius rei ratio est, etenim cùm per vnionem alienatio inducatur; ipsa namque Ecclesia vnita in alterius potestatem transit, & ita eius status quodammodo immutatur, saltem si primo, & secundo modo accipiatur text. *in l. vlt. ff. de capit. dimin.* § *minima. Instit. eod.* ac subinde ex eo capite alienationis verbo in hac materia vnio contineatur, iuxta text. *in cap. tua nuper, de his, quæ fiunt à Prælat. cap. pastoral. de donat.* Redoan. *vbi supr.* rectè fit vt ad suam validitatem prædictas causas cum solemnitatibus requirat iuxta supradicta, quo fit vt consensus Capituli debeat interuenire in vnione facta ab Ordinario per hunc text. & *Clement.* 1. §. *ad hæc*, iuncta gloss. *verbo assensus, de statu Monach.* & tractatus debeat præcedere, iuxta *d. cap. sine exceptione*, licèt Rebuff. illum non requirat in alienatione *d. tit. de vnion. gloss.* 11. *n.* 2. & *in compend. alien. n.* 14. Rot. *decis.* 1. *sub hoc tit. in antiq.* Imol. *n.* 3. post alios *in præsenti.* De posteriori item patet, quia quando pars decimarum alicuius Ecclesiæ alteri conceditur, debent similiter omnes solemnitates, de quibus suprà, insimul interuenire, vt expressè probat *d. c.* 1. quod simili etiam ratione probatur, etenim cùm per huiusmodi bonorum Ecclesiæ concessionem alteri factam inducatur prædictæ Ecclesiæ dismembratio, vt probat Redoan. *vbi proximè*, §. *intelligitur etiam pag.* 45. quæ quidem appellatione alienationis similiter continetur, rectè fit vt prædictas requirat solemnitates, & ita probant Franc. *hic col.*1. Rot. *decis.* 229. *sub hoc tit. in nouis.* Rebuff. *in d. compend. n.* 68. Redoan. *vbi proximè.*

In eo tamen inter vtramque vnionem est notabilis differentia, quòd quando Ecclesia vacans in totum alteri vnitur, non est dandus Ecclesiæ vacanti vnitæ defensor, dummodo auctoritas Episcopi, & consensus Capituli interueniat, iuxta text. *in præsenti.* Per contrarium verò quando pars bonorum, seu decimarum alicuius Ecclesiæ vacantis alteri vnitur, seu conceditur, vltra consensum Episcopi, & Capituli necessariò dandus est defensor ipsi Ecclesiæ vacanti, iuxta *d. cap.* 1. Circa cuius differentiæ rationem admodum laborant Doctores nostri; nonnulli primo loco asserunt quod quando in totum vnitur Ecclesia alteri, nihil de bonis Ecclesiæ vnitæ detrahitur, sed potiùs augetur coniunctione alterius Ecclesiæ ad quam fit accessio; quando vero pars bonorum, seu decimarum ipsius conceditur, planè minuitur de bonis illius Ecclesiæ, cuius bona alienantur, & ideo in primo casu non est necessarius defensor, iuxta text. *in præsenti*, secundo autem sic, iuxta *d. c.*1. Verùm hæc solutio omnem difficultatem non tollit, quia licèt procedat in vnione, per quam ex duabus Ecclesiis fit vna, insuper in vnione per quam duæ Ecclesiæ æquè principaliter annectuntur, deficit tamen in Ecclesiis, quæ subiiciuntur alicui præbendæ, vel dignitati, prout in specie, *cap. super eo, de præbend. in* 6. quo casu manet eadem Ecclesia, in qua ponitur Vicarius cum certa portione, & reliqui fructus applicantur præbendæ, *cap. annectimur, cap. extirpandæ*, §. *qui verò, de præbend.* & ita verum est dicere in hoc casu ipsius bona diminui, & tamen non requiritur datio defensoris, iuxta text. *in præsenti.* 11

Alij igitur eam rationem assignant quòd quando annectitur, & subiicitur alicui dignitati, seu præbendæ, contingit quidem alienatio, nam possessori dignitatis, seu præbendæ applicantur omnes ferè fructus Ecclesiæ vnitæ, valet tamen quia fit cum solemnitatibus à iure requisitis subsistente insimul iusta causa necessitatis, neque est aliqua deformitas pauperem dignitatem, seu præbendam sustentari ex fructibus Ecclesiæ sibi annexæ, iuxta *d. cap. exposuisti*, cum aliis, & ideo non fuit necessarius defensor, iuxta text. *in præsenti*, quando verò pars decimarum, seu bonorum Ecclesiæ non annexæ deputatur ad sustentationem dignitatis, seu præbendæ, fit quædam alienatio non satis rationabilis, quia pars illa bonorum ordinata ad sustentationem illius Ecclesiæ, quæ adhuc manet, & existit principaliter sicut antea, traducitur ad dignitatem, seu præbendam, cum qua nullam habet communionem, vnde cùm huiusmodi alienatio magis videatur à ratione aliena, quàm illa, de qua *in hoc text.* meritò Pontifex *in d. c.* 1. decidit illam requirere maiorem solemnitatem vltra consensum Episcopi, & Capituli, nempe quod detur Ecclesiæ vacanti defensor. Verùm hæc ratio similiter difficultatem non tollit, licèt enim fateamur nullam dari 12

dari deformitatem in eo quod ex fructibus Ecclesiæ annexæ consulatur pauperi dignitati, seu præbendæ: insuper licèt verum sit prædictam annexionem rectè fieri potuisse ob causam paupertatis, vel similem, ac subinde validam fuisse Ecclesiæ vnitæ alienationem interuenientibus solemnitatibus requisitis, nullatenus tamen docet cur in hoc casu Ecclesiæ non sit dandus defensor antequam fiat annexio, cùm in casu *d. c.* 1. necessariò dandus sit, licèt omnes prædictæ solemnitates interuenissent. Insuper eadem rationabilis alienatio, quæ consideratur in concessione partis bonorum Ecclesiæ, debet etiam considerari in concessione totius Ecclesiæ. Igitur vel vtroque casu debuit dari defensor, vel neutro.

13 Quare ego rationem differentiæ in eo posse consistere probabilius duco, quando vnio fit totius Ecclesiæ vacantis, non potest considerari aliquod præiudicium futuri Rectoris, seu Parochi, cui per vnionem nihil detrahitur, sed potiùs ipsius prouentus augentur cùm vnus, & idem sit futurus Rector vtriusque Ecclesiæ, scilicet tam vnitæ, quàm ipsius, cui fit vnio, insuper per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur, scilicet nec vnitæ: si enim diues sit loco redituum, qui alteri Ecclesiæ applicantur, illius priuilegia digniora, & præstantiora consequitur, iuxta doctrinam *gloss.* 3. *in c.* 1. *ne Sede vacante*; si autem fuerit pauper, illius paupertati, & exiguitati consulitur, iuxta *d. cap. exposuisti* 33. *de præbend.* Rursus neque etiam Ecclesiæ, cui fit vnio, nam ipsius reditus ampliantur coniunctione alterius Ecclesiæ, quæ ei vnitur, vt palàm est, vnde meritò talis vnio Ecclesiæ vacantis fit, nullo ipsi dato defensore, iuxta text. *in præsenti*, & hæc est vera ratio, quare potest fieri vnio vacantis Ecclesiæ iuxta hunc text. cùm tamen dissolutio vnionis eiusdem Ecclesiæ vacantis fieri non possit, iuxta *c.* 1. *ne Sede vac.* quia videlicet per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur iuxta modò dicta, per solutionem verò maximum vtrique Ecclesiæ præiudicium generatur, vt diximus ad *c.* 1. *de maior. & obed. lib.* 6. At verò quando vnio fit partis bonorum, seu decimarum Ecclesiæ, datur maximum futuri Rectoris præiudicium cuius interest nè diminutio, seu dismembratio beneficij, fiat, iuxta *rubr. vt Ecclesiastica beneficia, cap. maioribus, cum aliis, de præbend.* licèt enim tunc temporis ipsum beneficium vacet, per se tamen, & principaliter existit, & vti tale proprium debet habere Rectorem, ac proinde quemadmodum viuente illo dismembratio, seu diminutio aliquorum bonorum fieri nequit sine ipsius consensu, iuxta *cap. placuit* 12. *q.* 2. (nisi lex ex iusta causa contrarium statuat, prout in specie *cap. ad audientiam, de Eccles. ædific.*) ita etiam vacante Ecclesia fieri non potest non dato defensore, iuxta *d. c.* 1. quam differentiæ rationem in effectu sensisse videtur gloss. *verbo in concessione, in d. c.* 1. *& verbo defensor, in præsenti*, vbi Card. *n.* 6. *vers.* 7. & Bonif. *n.* 31.

14 Qua retenta resolutione non obstat regula *d. l. quæ de tota, & d. cap. cui licet*, cum aliis, quia respondetur regulariter verum esse quòd cui conceditur maius, & minus concessum censetur, nisi ab illo minori prohibeatur ex causa, vt in specie *cap. vlt.* vbi gloss. *verbo ad partem, de transl. Præl. c.* 2. vbi *gloss. vlt. ad finem, de raptorib. c.* 1. vbi *gloss. vlt. de torneam.* resoluit communis secundum Abb. *in cap. at si,* 4. *de adulteriis, n.* 8. *de iudic.* Felin. *in cap. postulasti, n.* 8. *de rescript.* Ruin. *in l.* 2. *col.* 15 *ff. de legat.* 1. planè licèt Episcopo permissum sit vnire vacantem Ecclesiam alteri nō dato defensore, & ita liceat maius, non tamen licet minus, id est, partem bonorum Ecclesiæ concedere, idque ex iusta causa, de qua *suprà* egimus, quod in effectu docet gloss. *in præsenti, verbo defensor.*

De Rerum permutatione.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Collatio de beneficiis causa permutationis vacantibus facta aliis, quam permutantibus non tenet.* & n. 2.
3 *Permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit.*
4 *Hospitalia, quæ dantur in titulum beneficij Ecclesiastici, veniunt appellatione beneficij.*
5 *Episcopus potest beneficij renuntiationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis.*
6 *Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis.*
7 *Permutationi auctoritatem præstare non potest inferior Episcopo.*
8 *Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem præstare.*
9 *Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficiorum permutatione, quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum.*
10 *Beneficij in permutatione requiritur consensus illorum ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet.*
11 *Verbum,* collatio, *quando ponitur in lege, institutionem, & omnem modum prouidendi comprehendit.*

CLEM. Ne concessione. Vnic.

OLLATIO de beneficiis causa permutationis resignatis facta aliis, quàm ipsis permutare volentibus, non tenet. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin Viu *in ration. lib.* 3. *pag.* 193. Alagona *in compend. pag.* 347. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Couar. *var. lib.* 1. *c.* 5. vbi subdit quòd ante decisionem huius text. erat veteri iure compertum Prælatum, apud quem est facta renuntiatio ex causa permutationis ex summo iuris rigore seclusa æquitate ita potuisse liberè conferre beneficium Ecclesiasticum, cui renuntiatum fuerat, sicuti si ex simplici renuntiatione vacaret. 2

Ex causa permutationis ab aliquo rebus resignata, &c.] Notatur ad hoc, quòd permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit, vt per Cassad. *decis.* 1. *n.* 2. *sub hoc tit.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 11. *q.* 5. *num.* 19. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 14. *n.* 40. 3

In gloss. *Beneficia*, ibi, *includit etiam hospitalia,* &c. Notatur ad hoc, quòd quando hospitalia dantur in titulum beneficij Ecclesiastici, tunc veniunt appellatione beneficij, iuxta ea, quæ tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 4. *n.* 14. & dicit per hanc gloss. Rebuff. *in tract. nomin. q.* 9. *n.* 8. quòd quando parificantur Ecclesiæ, & hospitalia, quòd in beneficiis statuitur habet locum etiam in hospitalibus. 4

In gloss. *Conferantur*, ibi, *vel per alios collatores.* Ergo potest Episcopus beneficij renuntiationem acceptare, licèt eius collatio sit Pontificis, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 32. *n.* 4. & ideo in manibus Episcopi resignari possunt beneficia reseruata, licèt illa conferre non possit, sicuti resoluunt Flamin. *de resign. lib.* 7. *q.* 14. *n.* 6. Massobr. *in praxi habendi concursum* 5

requis. 7.

requis.7.dub.39.n.22. ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.alleg.60.n.23.*

6 In ead.gloss.ibi, *Quod Episcoporum est permutare, vel permutationibus auctoritatem praestare.* Notatur ad hoc, quòd Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis, quas faciunt permutantes, & eorum cuilibet collationem de beneficio sic resignato facere, vt per Gonzal.*ad reg.8. Cancell.gl.14. n.31.& 33.*Nicol.Garc.*de benef.p.11.c.4.n.60.*ego ipse *d.alleg.69 à n.11.*

7 In ead.gloss. ibi, *Et non inferiorum.* Notatur ad hoc quòd inferior Episcopo non potest permutationi auctoritatem praestare, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de permut.n.29.& in 3.part.Signatura, verbo necnon iurispatronatus, n.42.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo renuntiatio, §.4.* Azor. *instit. moral.p.2. lib.7.c.29.q.4. vers.si quaras.* Less. *de iustit. lib.2.c.34. n.196.* Nicol. Garc.*d.c.4.n.68.*

8 In ead.gloss. ibi, *Quid de Capitulo,* &c. Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem praestare, vt per Nicol. Garc. *d.c.4.n.75. cum seqq.* & plures alios, quos refero ego ipse *d. alleg.69.n.8.*

9 In ead.gloss.ibi, *Hae verba nisi beneficia illa, vel alterum illorum spectarent ad collationem Episcopi solius sine Capitulo.* Notatur ad hoc quòd Capitulum potest interponentes auctoritatem beneficiorum permutationibus, quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum, sicuti docent Steph.Quarant.*in summa Bullarij, verbo Capitulum Sede vacante, 9.9. vers. quae conclusio,* Azor.*instit.moral.p.2.lib.7.c.29.q.4.vers. dubitatur.*

10 In ead.gloss. ibi, *Vel praesentare.* Ergo requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu praesentatio pertinet, quia ipsorum interest, quamuis Episcopus totum debeat expedire, Less.*d.c.34. n.198.*Azor.*d.c.29.q.6.& 32.*Cabed.*de patronat. Regia Corona, c.11.*Nicol.Garc.*d.c.4.n.72.*

11 In ead.gloss. ibi, *Puto autem quòd hoc decretum afficiat nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem, & praesentationem,* &c. Notatur ad hoc quòd verbum, *collatio*, cùm ponitur in lege, institutionem & omnem modum prouidendi comprehendit, vt per Flamin. Paris. *de resign.benef.lib.11.q.3.n.23.*Vinian.*in praxi iurisp. lib.5.c.1.n.96.* Et quòd verbum, *collatio*, comprehendat largo sumpto vocabulo praesentationem, tradunt Flamin. Paris. *vbi supr. lib.12. q.3. n.25.* Azor.*instit.moral.p.2.lib.7.c.28.q.6.*Propriè tamen praedicta non comprehendit si in rescriptis ponatur, Gonz. *ad reg.8. Cancel.gloss.16.n.11.*Vinian.*d.c.1.n.96.in vlt. impress.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit,* & n.2.

3 *Religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita prius, & obtenta à suo Superiore licentia.*

4 *Testamentorum omnem speciem comprehendit vltima voluntas.*

5 *Religiosi non claustrales praepositi alicui Ecclesiae saeculari exempta ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores sint non tenentur rationem reddere Episcopo, sed Papae.*

6 *Licentia vbi exigitur ad aliquem actum, debet esse expressa, nec satis est tacita, & praesumpta.*

7 *Fratres minores hodie non licentiantur ad executionis testamentariae officium.*

8 *Geminatio operatur vt nulla requiratur petitio.*

CLEM. Religiosis. Vnic.

RDINARIVS loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas de Superiorum licentia gesserunt, & si circa id deliquerunt, illos punit. Colligunt ex Ordin.Lap.Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul.de Eleazar.Bonif.de Vital. Vinian.*in ration.lib.3.pag.234.* Alagona *in compend.pag.454.* remissiuè Casal.*in annot.* & Ximen.*in concord p.1.& 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt. Fr. Emman.*quaest. Regul.tom.3.q.70. art. 5.* Sylvest.*in sum. verbo testamentum 2. q 2. d.4.* Molin. *de iustit. tract.2. disp.247.colum.pen.vers.si Religiosi*, Tamburin.*de iure Abbatum, caeterorumque Praelatorum tam saecularium, quam Regularium Episcopis inferiorum, tom.1. disp.15. q.1.n.23.* Sanch *in praecepta Decalogi tom.2. lib.6. c.11. n.2 a.*vbi aduertit, quòd licèt aliqui ex supracitatis Doctoribus dicant decisionem huius text. habere locum in Religiosis solam communem exceptionem habentibus, qui possunt curam Ordinatiis conueniri ratione delicti, vel contractus, iuxta *cap.de priuil.in 6.*tamen ipse credit textum *in praesenti* absolutè loquentem procedere in omnibus Religiosis quantumcunque exemptis, nisi speciale priuilegium contra illius decisionem habeant. 2

Nisi à Superiore suo petita, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita priùs, & obtenta à suo Superiore licentia, vt per Fr.Emman.*d.q.70.art.1.*& plures, quos citaui ad *c.2.hoc tit.lib.6.*vbi luculenter de hac materia egi. 3

In gloss. *Cuiuslibet*, in addit. ibi, *vltima voluntas comprehendit omnem speciem*, Vide quae dixi *in tract.de appellat.verborum vtriusque iuris significat.appell.261.n.1.* 4

In gloss. *Deputatis*, ibi, *reddat ergo Papa, Legato,* &c. Notatur ad hoc quòd Religiosi non claustrales praepositi alicui Ecclesiae saeculari exemptae ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores sint non tenentur rationem reddere Episcopo sed Papae, vel eius Legato, aut illi, qui legitimus eorum Superior fuerit, vt post Abb.*hic n.5.*docet Sanch. *in praecepta Decalogi, tom.2. lib.6.c.11.n.23.* 5

In gloss. *Obtenta*, ibi, *reprobatum videtur*, &c. Notatur ad hoc, quòd quoties ad aliquem actum exigitur licentia, debet esse expressa, nec satis est tacita, & praesumpta, vt per Titaq. *de legib. connub.gloss.7.num.8.cum seqq.* Anend. *de exequend.mand.lib.1.c.12.n.27.*Sanch. *de Matrim.lib.3.disp.35.n.16.* Gonzal.*ad reg.8.Cancel. gloss.47.n.50.* Cened. *pract. & canon. quaest. lib.1.q.30. n.79.* 6

In gloss. *Suscipere*, ibi, *Fratres Minores non licentiantur hodie ad hac officia, nec illa suscipiunt*, latè Sanch.*d. lib. 6. c.11. à n.24.* & dixi commodiùs ad *Clem. exiui, §.proinde, de verbor.signif.* 7

In gloss. *Exigere.* Notatur ad hoc, quòd geminatio operatur vt nulla requiratur petitio, sicut ait Surd. *decis.57.n.12.* 8

dari deformitatem in eo quod ea fructibus Ecclesiæ annexæ consulatur pauperi dignitati, seu præbendæ: insuper licèt verum sit prædictam annexionem rectè fieri potuisse ob causam paupertatis, vel similem, ac subinde validam fuisse Ecclesiæ vnitæ alienationem interuenientibus solemnitatibus requisitis, nullatenus tamen doceretur in hoc casu Ecclesiæ non sit dandus defensor antequam fiat annexio, cùm in casu *d. c.* 1. necessariò dandus sit, licèt omnes prædictæ solemnitates interuenissent. Insuper eadem rationabilis alienatiò, quæ consideratur in concessione partis bonorum Ecclesiæ, debet etiam considerari in concessione totius Ecclesiæ. Igitur vel vtroque casu debuit dari defensor, vel neutro.

13 Quare ego rationem differentiæ in eo posse consistere probabilius duco, quando vnio fit totius Ecclesiæ vacantis, non potest considerari aliquod præiudicium futuri Rectoris, seu Parochi, cui per vnionem nihil detrahitur, sed potiùs ipsius prouentus augentur cùm vnus, & idem sit futurus Rector vtriusque Ecclesiæ, scilicet tam vnitæ, quàm ipsius, cui fit vnio, insuper per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur, scilicet nec vnitæ: si enim diues sit loco redituum, qui alteri Ecclesiæ applicantur, illius priuilegia digniora, & præstantiora consequitur, iuxta doctrinam *gloss. 3. in c. 1. ne Sede vacante*; si autem fuerit pauper, illius paupertati, & exiguitati consulitur, iuxta *d. cap. exposuisti 33. de præbend.* Rursus neque etiam Ecclesiæ, cui fit vnio, nam ipsius reditus ampliantur coniunctione alterius Ecclesiæ, quæ ei vnitur, vt palàm est, vnde meritò talis vnio Ecclesiæ vacantis fit, nullo ipsi dato defensore, iuxta text. *in præsenti*, & hæc est vera ratio, quare potest fieri vnio vacantis Ecclesiæ iuxta hunc text. cùm tamen dissolutio vnionis eiusdem Ecclesiæ vacantis fieri non possit, iuxta *c. 1. ne Sede vac.* quia videlicet per vnionem neutri Ecclesiæ præiudicium infertur iuxta modò dicta, per solutionem verò maximum vtrique Ecclesiæ præiudicium generatur, vt diximus ad *c. 1. de maior. & obed. lib. 6.* At verò quando vnio fit partis bonorum, seu decimarum Ecclesiæ, datur maximum futuri Rectoris præiudicium cuius interest nè diminutio, seu dismembratio beneficij, fiat, iuxta *rubr. vt Ecclesiastica beneficia, cap. maioribus, cum aliis, de præbend.* licèt enim tunc temporis ipsum beneficium vacet, per se tamen, & principaliter existit, & vti tale proprium debet habere Rectorem, ac proinde quemadmodum viuente illo dismembratio, seu diminutio aliquorum bonorum fieri nequit sine ipsius consensu, iuxta *cap. placuit 12. q. 2.* (nisi lex ex iusta causa contrarium statuat, prout in specie *cap. ad audientiam, de Eccles. ædific.*) ita etiam vacante Ecclesia fieri non potest non dato defensore, iuxta *d. c. 1.* quam differentiæ rationem in effectu sensisse videtur gloss. *verbo in concessione, in d. c. 1. & verbo defensor, in præsenti*, vbi Card. *n. 6. vers. 7.* & Bonif. *n. 31.*

14 Quà retenta resolutione non obstat regula *d. l. quæ de tota, & d. cap. cui licet*, cum aliis, quia respondetur regulariter verum esse quòd cui conceditur maius, & minus concessum censetur, nisi ab illo minori prohibeatur ea causa, vt in specie *cap. vlt.* vbi gloss. *verbo ad partem, de transl. Præl. c. 1.* vbi *gloss. vlt. ad finem, de raptorib. c. 1.* vbi *gloss. vlt. de torneam.* resoluit communis secundum Abb. *in cap. at si, §. de adulteriis, n. 8. de iudic.* Felin. *in cap. postulasti, n. 8. de rescript.* Ruin. *in l. 2. col. 15. ff. de legat.* 1. planè licèt Episcopo permissum sit vnire vacantem Ecclesiam alteri nō dato defensore, & ita liceat maius, non tamen licet minus, id est, partem bonorum Ecclesiæ concedere, idque ex iusta causa, de qua *suprà* egimus, quod in effectu docet gloss. *in præsenti, verbo defensor.*

De Rerum permutatione.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Collatio de beneficiis causa permutationis vacantibus facta aliis, quam permutantibus non tenet,* & n. 2.
3 *Permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit.*
4 *Hospitalia, quæ dantur in titulum beneficij Ecclesiastici, veniunt appellatione beneficij.*
5 *Episcopus potest beneficij renuntiationem acceptare licet eius collatio sit Pontificis.*
6 *Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis.*
7 *Permutationi auctoritatem præstare non potest inferior Episcopo.*
8 *Capitulum Sede vacante potest permutationi auctoritatem præstare.*
9 *Capitulum potest interponere auctoritatem in beneficiorum permutatione, quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum.*
10 *Beneficij in permutatione requiritur consensus illorum ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet.*
11 *Verbum,* collatio, *quando ponitur in lege, institutionem, & omnem modum prouidendi comprehendit.*

CLEM. Ne concessione. Vnic.

COLLATIO de beneficiis causa permutationis resignatis facta aliis, quàm ipsis permutare volentibus, non tenet. Colligunt ea Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonif. de Vitalin. Viu *in ration. lib. 3. pag. 193.* Alagona *in compend. pag. 347.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit Couar. *var. lib. 1. c. 5.* vbi subdit quòd ante decisionem huius text. erat veteri iure compertum Prælatum, apud quem est facta renuntiatio ex causa permutationis ex summo iuris rigore seclusa æquitate ita potuisse liberè conferre beneficium Ecclesiasticum, cui renuntiatum fuerat, sicuti si ex simplici renuntiatione vacaret. 2

Ex causa permutationis ab aliquo rebus resignata, &c.] Notatur ad hoc, quòd permutatio nihil aliud est nisi quædam reciproca resignatio, quæ ad inuicem inter permutantes fit, vt per Cassad. *decis. 1. n. 2. sub hoc tit.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 11. q. 5. num. 19.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 14. n. 40.* 3

In gloss. *Beneficia*, ibi, *includit etiam hospitalia*, &c. Notatur ad hoc, quòd quando hospitalia dantur in titulum beneficij Ecclesiastici, tunc veniunt appellatione beneficij, iuxta ea, quæ tradit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 4. n. 14.* & dicit per hanc gloss. Rebuff *in tract. nomin. q. 9. n. 8.* quòd quando parificantur Ecclesiæ, & hospitalia, quòd in beneficiis statuitur habet locum etiam in hospitalibus. 4

In gloss. *Conferantur*, ibi, *vel per alios collatores.* Ergo potest Episcopus beneficij renuntiationem acceptare, licèt eius collatio sit Pontificis, vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 32. n. 4.* & ideo in manibus Episcopi resignari possunt beneficia reseruata, licèt illa conferre non possit, sicuti resoluunt Flamin. *de resign. lib. 7. q. 14. n. 6.* Massobr. *in praxi habendi concursum requis. 7.* 5

requis.7.dub.39.n.22. ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.alleg.60.n.21.*

6 In ead.gloss.ibi, *Quod Episcoporum est permutare, vel permutationibus auctoritatem præstare.* Notatur ad hoc, quòd Episcopi possunt admittere resignationes in fauorem ex causa permutationis, quas faciunt permutantes, & eorum cuilibet collationem de beneficio sic resignato facere, vt per Gonzal. *ad reg.8. Cancell.gl.14. n.31.& 33.* Nicol.Garc. *de benef.p.11.c.4.n.60.* ego ipse *d.alleg.69 à n.11.*

7 In ead.gloss. ibi, *Et non inferiorum.* Notatur ad hoc quòd inferior Episcopo non potest permutationi auctoritatem præstare, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de permut.n.29.& in 3.part.Signatura, verbo necnon iurispatronatus, n.42.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo renuntiatio, §.4.* Azor. *instit. moral.p.2. lib.7.c.29.q.4. vers.si quæras.* Lessi. *de instit. lib.2.c.34. n.196.* Nicol. Garc. *d.c.4.n.68.*

8 In ead.gloss. ibi, *Quid de Capitulo,* &c. Notatur ad hoc quòd Capitulum Sede vacãte potest permutationi auctoritatem præstare, vt per Nicol. Garc. *d.c.4.n.75. cum seqq.* & plures alios, quos refero ego ipse *d. alleg.69.n.8.*

9 In ead.gloss.ibi, *Hæc verba nisi beneficia illa, vel alterum illorum spectarent ad collationem Episcopi solius sine Capitulo.* Notatur ad hoc quòd Capitulum potest interponentes auctoritatem beneficiorum permutationibus, quando eorum collatio spectabat ad ipsum simul, & Episcopum, sicuti docent Steph.Quarant. *in summa Bullary, verbo Capitulum Sede vacante, q.9. vers. quæ conclusio,* Azor. *instit.moral.p.2.lib.7.c.29.q.4. vers. dubitatur.*

10 In ead.gloss. ibi, *Vel præsentare.* Ergo requiritur in permutatione consensus illorum, ad quos collatio, electio, seu præsentatio pertinet, quia ipsorum interest, quamvis Episcopus totum debeat expedire. Less. *d.c.34. n.198.* Azor. *d.c.29.q.6.& 32.* Cabed. *de patronat. Regiæ Coronæ, c.11.* Nicol.Garc. *d.c.4.n.72.*

11 In ead.gloss. ibi, *Puto autem quòd hoc decretum afficiat nedum collationem, sed etiam omnem electionem, postulationem, & præsentationem,* &c. Notatur ad hoc quòd verbum, *collatio,* cùm ponitur in lege, institutionem & omnem modum prouidendi comprehendit, vt per Flamin. Paris. *de resign.benef.lib.11.q.3.n.23.* Viuian. *in praxi iurisp. lib.5.c.1.n.96.* Et quòd verbum, *collatio,* comprehendat largo sumptu vocabulo præsentationem, tradunt Flamin. Paris. *vbi supr. lib.12. q.3. n.25.* Azor. *instit.moral.p.2.lib.7.c.28.q.6.* Propriè tamen prædicta non comprehendit si in rescriptis ponatur, Gonz. *ad reg.8. Cancel.gloss.16.n.12.* Viuian. *d.c.1.n.96.in vlt. impress.*

De Testamentis, & vltimis voluntatibus.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarius loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt, & si circa id deliquerint, illos punit,* & n.2.

3 *Religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita priùs, & obtenta à suo Superiore licentia.*

4 *Testamentorum omnem speciem comprehendit vltima voluntas.*

5 *Religiosi non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ sæculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores sint non tenentur rationem reddere Episcopo, sed Papæ.*

6 *Licentia vbi exigitur ad aliquem actum, debet esse expressa, nec satis est tacita, & præsumpta.*

7 *Fratres minores hodie non licentiantur ad executionis testamentariæ officium.*

8 *Geminatio operatur vt nulla requiratur petitio.*

CLEM. Religiosis, Vnic.

ORDINARIVS loci rationem exigit à Religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas de Superiorum licentia gesserunt, & si circa id deliquerunt, illos punit. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul.de Eleazar. Bonif.de Vital. Viuian. *in ration.lib.3.pag.234.* Alagona *in compend.pag.454.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord p.1.& 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt. Fr. Emman. *quæst. Regul.tom.3.q.70. art.5.* Sylvest. *in sum. verbo testamentum 2. q 2. d.4.* Molin. *de instit. tract.2. disp.247.colum.pen.vers si Religiosi,* Tamburin. *de iure Abbatum, cæterorúmque Prælatorum tam sæcularium, quam Regularium Episcopis inferiorum, tom.1. disp.15. q.1.n.23.* Sanch *in præcepta Decalogi tom.2. lib.6.c.11. n.22.* vbi aduertit, quòd licèt aliqui ex supracitatis Doctoribus dicant decisionem huius text. habere locum in Religiosis solam communem exceptionem habentibus, qui possunt coram Ordinariis conueniri ratione delicti, vel contractus, iuxta *cap.de priuil.in 6.* tamen ipse credit textum *in præsenti* absolutè loquentem procedere in omnibus Religiosis quantumcunque exemptis, nisi speciale priuilegium contra illius decisionem habeant. 2

Nisi à Superiore suo petita, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosus etiamsi ab aliquo executor sui testamenti constitutus sit, non potest tale munus subire nisi petita priùs, & obtenta à suo Superiore licentia, vt per Fr.Emman. *d.q.70.art.1.* & plures, quos citaui ad *c.2.hoc tit.lib.6.* vbi luculenter de hac materia egi. 3

In gloss. *Cuiuslibet,* in addit. ibi, *vltima voluntas comprehendit omnem speciem,* Vide quæ dixi *in tract.de appellat.verborum vtriusque iuris significat.appell.261.n.1.* 4

In gloss. *Deputatis,* ibi, *reddat ergo Papæ, Legato,* &c. Notatur ad hoc quòd Religiosi non claustrales præpositi alicui Ecclesiæ sæculari exemptæ ab Episcopi iurisdictione, si testamenti executores sint non tenentur rationem reddere Episcopo sed Papæ, vel eius Legato, aut illi, qui legitimus eorum Superior fuerit, vt post Abb. *hic n.5.* docet Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6.c.11.n.13.* 5

In gloss. *Obtenta,* ibi, *reprobatum videtur,* &c. Notatur ad hoc, quòd quoties ad aliquem actum exigitur licentia, debet esse expressa, nec satis est tacita, & præsumpta, vt per Tiraq. *de legib. connub.gloss.7.num.8.cum seqq.* Auend. *de exequend.mand.lib.1.c.12.n.27.* Sanch. *de Matrim.lib.3.disp.55.n.16.* Gonzal. *ad reg 8.Cancel. gloss.47.n.50.* Cened. *pract. & canon. quæst. lib.1.q.30. n.79.* 6

In gloss. *Suscipere,* ibi, *Fratres Minores non licentiantur hodie ad hæc officia, nec illa suscipiunt,* latè Sanch. *d. lib. 6.c.11. à n.24.* & dixi commodiùs *ad Clem. exivi, §.proinde, de verbor.signif.* 7

In gloss. *Exigere.* Notatur ad hoc, quòd geminatio operatur vt nulla requiratur petitio, sicut ait Surd. *decis.57.n.12.* 8

De Sepulturis.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Sepelientes in casibus non permissis defunctos in cœmeteriis tempore interdicti, vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publicè nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios, excommunicati sunt licèt sint exempti,* & n.2.

3 *Excommunicatus sepultura Ecclesiastica carere debet.*

4 *Cœmeterium non probatur ex eo quod quadam corpora in eo loco sepulta reperiantur.*

5 *Excommunicatus nominatim quis dicatur.*

6 *Vsurary manifesti possunt sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius heredibus de satisfaciendo partibus.*

Clem. Eos qui. I.

1 SEPELIENTES scienter defunctorum corpora in cœmeteriis interdicti tempore in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos, sunt ipso facto excommunicati, & non possunt absolui, nisi priùs arbitrio Ordinarij satisfecerint offensis de iniuria irrogata, non obstante quovis priuilegio sub quacunque forma concesso, &c. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 2. pag.* 248. Alagona *in compend. pag.* 460. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 3. *q.* 61. *art.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *c.* 13. *q.* 8. *vers. sexta,* & alij, quos citaui *in collect. ad cap. sacris, n.* 3. *hoc tit. in Decret.* quibus addo Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *c.* 12. *n.* 2. *& num.* 10. agit de publicis, & manifestis vsurariis, Gambar. *de casibus reseruat. c.* 11. *n.* 2. Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.* 9. *n.* 51. *&* 53. Filliuc. *tract.* 14. *num.* 67. *vers. secunda, & n.* 69. quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 221. addo nouissimè Bonacin. *de censur. extra Bullam disp.* 2. *q.* 2. *punct.* 31. *à princ.* & *n.* 19. resoluit hanc excommunicationem latam contra sepelientes non afficere comitantes, mandantes, consulentes, aut cantantes, seu portantes crucem, aut foueam extruentes, latè Merol. *tom.* 1. *disp. in vniuersam Theolog. moral. disp.* 1. *c.* 2. *n.* 294.

3 *Vel excommunicatos,* &c.] Ergo excommunicatus sepultura Ecclesiastica carere debet, vt per Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 11. §. 3. *& c.* 43. §. 3. Azeued. *l.* 6. *n.* 8. *cum seq. tit.* 18. *lib.* 4. *nouæ recop.* citatos per me *de Parochis, c.* 26. *n.* 48.

Vel vsurarios manifestos.] Dicuntur illi qui vsuras publicè exercent, & quos publicè constat tales esse etiamsi nondum denuntiati sint, ita Filliuc. *d. tract.* 14. *c.* 5. *q.* 3. *n.* 71. Bonacin. *de contract. disp.* 3. *q.* 3. *punct. vlt. n.* 2. *& d. punct.* 31. *n.* 7.

4 In gloss. *Cœmeteriis,* ibi, *quamvis autem in cœmeteriis corpora sepeliantur.* Notatur ad hoc, quòd cœmeterium non probatur ex eo quòd quædã corpora in eo loco sepulta reperiantur, vt per Mascard. *de probat. concl.* 289.

5 In gloss. *Nominatim.* Vide quæ dixi ad gloss. *verbo nominatim in Clem.* 1. *de vita, & honest. cleric.*

In gloss. *Manifestos,* ibi, *nisi cautum sit de restituendo,* &c. Notatur ad hoc, quòd manifesti vsurarij possunt sepeliri in loco sacro præstita cautione ab eius hæredibus de satisfaciendo partibus vt per Couar. *var. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 9. *vers.* 12. 6

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur,* & n.2. & 3.

4 *Prædicatores Regulares quomodo examinandi, & approbandi.*

5 *Episcopus tanquam Sedis Apostolicæ delegatus habet auctoritatem coërcendi, ac puniendi quoscunque exemptos tam sæculares, quam Regulares, qui in alienis Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint.*

6 *Confessary approbatio quando, & quibus danda sit.*

7 *Regulares præsentatos à suis Superioribus ad Confessiones audiendas si Episcopus sine iusta causa admittere nolit, an possint etiam attentata dispositione Concily Tridentini Confessiones audire perinde ac si admissi essent,* & n.8.

9 *Fratres Prædicatores, & Minores liberè possunt ad sepulturam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in suis Ecclesiis, & locis.*

10 *Quarta funeralis debetur Ecclesiæ Parochiali illius, qui eligit alibi etiam apud Mendicantes sepulturã.*

11 *Quarta Canonica ex quibus solui debeat ostenditur.*

12 *Priuilegy ad perfectam rationem constituendam sufficiunt verba, & non est necessaria scriptura.*

13 *Scriptura non est necessaria ad substantiam, & valorem gratiæ.*

14 *Prædicatorum, & Minorum Ordinum professores sunt coadiutores Curatorũ à Sede Apost. deputati.*

15 *Principi competit facultas concedendi studium generale.*

16 *Prælatorum appellatione veniunt Prælati claustrales.*

17 *Confessio peccatorum debet primum audiri, deinde imponitur pœnitentia, & demum fit absolutio.*

18 *Sacerdotes Sacræ Confessionis Ministri debent se præsentare personaliter coram locorum Ordinariis.*

19 *Beneficy præsentatio debet fieri personaliter coram Ordinario.*

20 *Præsens dicitur qui præbetur sensibus corporis.*

21 *Curã parochialis Ecclesiæ is dicitur habere, qui ex necessitate officy adstringi potest ad administrationẽ Sacramentorũ & cogere ad se venire parochianos.*

22 *Præsidentium numerus est deputandus secundùm quantitatem subiectorum.*

23 *Dictio,* liberè, *importat quòd actum quis facere possit sua sponte, & sine alterius licentia, & auctoritate.*

24 *Liberum dicitur quod ab omni impedimento, & grauamine est abstractum.*

25 *Regulares non possunt etiã vigore quorumcunque priuilegiorum absoluere à casibus Episcopo reseruatis.*

26 *Funeralia quæ dicantur, ostenditur,* & n.27.

28 *Statutum vltimum non tollit primum nisi specialiter, & expressè faciat mentionem de illo.*

29 *Constitutio quantumvis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apostolicam, nisi de eis faciat expressam mentionem.*

Clem. Dudum. II. & vlt.

FRatres Prædicatores, & Minores in suis Ecclesiis, & locis ac plateis communibus liberè valent clero, & populo prædicare, hora illa duntaxat excepta, in 1

in qua locorum Prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari, nisi aliud voluerint, & licentiam concesserint. In studiis autem generalibus, vbi solet prædicari ad clerum certis diebus, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus eorundem Fratrum, possunt iidem Fratres liberè prædicare, nisi illa hora Episcopus, vel Superior vellet clerum ad se vocare generaliter, vel duceret congregandum clerum, ex aliqua iusta, & vrgenti causa. In Ecclesiis verò Parochialibus Fratres idem non audeant prædicare nisi à Parochis inuitati & vocati, vel de illorum beneplacito, seu petita, & obtenta licentia, nisi Episcopus, vel Prælatus velit per eos sibi prædicari.

2 Item superiores maiores petere debent facultatem ab Ordinariis locorum, vt Fratres ad hoc electi in eorum diœcesibus possint audire, & absoluere volentes confiteri, sic aliàs Superiores huiusmodi eligentes personas idoneas, sufficientes, peritas, probas, & sic electas præsentent Prælatis, vt de licentia eorum audiant Confessiones, & cum hac licentia extra illas diœceses, & ciuitates Confessiones non audiant: quòd si Prælatus nollet aliquem præsentatum admittere, præsentetur alius, si adhuc Ordinarij nollent admittere electos à Superioribus, his conceditur de plenitudine potestatis Apost. licentia audiendi Confessiones, & absoluendi, sicuti Curatis, & Parochialibus Sacerdotibus est à iure concessa, & non plus nisi Ordinarij maiorem conferant.

3 Item prædicti Regulares liberè possunt in Ecclesiis, vel locis suis sepelire quoscunque, qui in illis sepulturam eligunt, dummodo tamen ipsi Fratres de omnibus prouentibus tam funeralibus, quam quocunque modo relictis distinctè, vel indistinctè ad quoscunque certos vel indeterminatos vsus, de quibus etiam quarta non consueuit solui, vel non debet de iure, necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo, vel in infirmitate, de qua decesserunt, Fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem, semper quartam partem integram dent Ecclesiis Parochialibus, & eorum Rectoribus, imo quæ danda essent ipsis Fratribus in morte non curent sibi dari in vita nè quartam soluant. Si quid autem fecerint cum fraude, & dolo, præter peccatum, quod incurrunt, quartam omnino restituere tenentur, vltra quam non possunt Fratres ad aliud cogi, cum renouatione omnium priuilegiorum, &c. & in fine Curatis præcipitur, vt beneuole Fratres tractent. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Zabar. Imol. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration lib 3. pag.* 249. Alegona *in compend. pag.* 461. remissiuè Ximen. *in concord. p* 1. *&* 2.

4 *Statuimus, & ordinamus, vt dictorum Ordinum Fratres*, &c.] Circa Prædicatores Regulares hodie seruanda est noua Concil. Trid. dispositio *sess.* 11. *de reform. c.* 2. vbi sic habetur, *Regulares verò cuiuscunque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in Ecclesiis suorum Ordinum prædicare non possint, cùm qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, vltra licentiam suorum Superiorum etiam Episcopi licentia habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullo modo prædicare possint, ipsam autem licentiam gratis Episcopi concedant.* Item & *infrà sess.* 24. *de reform. c.* 4. sic disponitur. *Nullus autem sæcularis, siue Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopo prædicare præsumat.* De his Decretis, & eorum materia agunt latè Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 32. *art.* 1. *cum seqq.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 50. *art.* 2. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub.* 12. *c.* 13. *num.* 6. *cum seqq.* Vgolin. *de potest. Episcop. c.* 42. *§.* 2. *n.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *n.* 123. Aloys. Rice. *in praxi aurea resol.* 290. Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiastico tract.* 2. *c.* 3. *q.* 36. ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 75. *n.* 18. *cum seqq.* vbi *n.* 20. obseruo Decretum Concilij *d. c.* 4. de non prædicando contradicente Episcopo quoad Regulares intelligendum esse ac limitandum de illo tempore, & hora, qua Episcopus prædicare voluerit, aut coram se facere solemniter prædicari, non verò aliàs, nè contrariari videatur alteri text. *in d. c.* 2. concedenti Prædicatoribus Regularibus in Ecclesiis suorum Ordinum cum sola Episcoporum benedictione posse prædicare etiam non habita expressa licentia. Habet denique Episcopus 5
tanquam Sedis Apostolicæ delegatus auctoritatem coërcendi ac puniendi quoscunque exemptos tam sæculares, quàm Regulares, qui in alienis Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, absque Episcopi licentia, & in Ecclesiis suis, aut suorum Ordinum non petita illius benedictione, aut ipso contradicente prædicare præsumpserint, vt statuit Gregor. XV. *in sua Constit. incip. Inscrutabili, sub dat. Nonis Februarij* 1622.

Statuimus etiam, & ordinamus auctoritate, &c.] Agitur in præsenti de forma præsentandi Episcopo Fratres Prædicatores, & Minores in Confessarios, per eorum superiores Prælatos, de qua Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 260. *&* 261. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 59. *art.* 1. *&* 3. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 45. *art.* 5. Hieron. Rodet. *in compend. quæst. Regul. resol.* 32. *à n.* 1. Circa Confessariorum approbationem statuit Concil. Trid. *sess.* 23. *de reform. c.* 15. nullum etiam Regularem posse Confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineant priuilegiis, & consuetudine quacunque, &c. de cuius materia latè egi *de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 25. Per quod decretum Concilij non est sublata hæc Clement. quantum ad formam præsentandi Prædicatores, & Minores, nam cùm sit lex inserta in corpore iuris, & non priuilegium, necessariò de illa deberet fieri mentio vt derogaretur, Fr. Emman. *d. q.* 59 *art.* 2. Ludou. Miranda *d. q.* 45. *art.* 6. Hieron. Roderic. *d. resol.* 32. *n.* 3. vbi *n.* 4. resoluit præsentationem, & approbationem Minorum, & Prædicatorum semel factam esse perpetuam, iuxta hanc Clement. nec debere iterum in eadem diœcesi reuocari. Per hunc text. & Extrauag. super Cathedram, asserunt approbationes, & præsentationes Regularium esse perpetuas, Sot. *in* 4. *dist.* 18. *q.* 4. *art.* 3. *col.* 6. Henriq. *in summ. lib.* 6. *c.* 6. *§.* 6. Vasq *de Pœnit. q.* 93. *art.* 3. *dub.* 5. Vega *in summ. p.* 2. *c.* 62. *casu* 4. *&* 17. Petr. de Ledesma *in summ. p.* 1. *t.* 13. *post decimum dubium*, *§. la primera difficuldad*, Ioan. de la Cruz. *de statu Relig. lib.* 2. *c.* 6. *concl.* 4. Ludou. de San Iuan. *p* 1. *summ. tract. de Pœnit. q.* 9. *art.* 2. *dub.* 2. *&* 3. Villalob. *in sum. p.* 1. *tract.* 9. *difficult.* 53. Coriolan. *de casibus reseruat. p.* 1. *sect.* 2. *art.* 8. *fol.* 165. *& art.* 5. *fol.* 197. Chapeau. *eod. tract. q.* 2. *diffic.* 3. *folio* 21.

Si verò iidem Prælati, &c.] Hinc colligunt aliqui 7
Episcopo nolente sine iusta causa admittere præsentatos, eos posse iuxta dispositionem text. *in præsenti*, etiam stante dispositione Concil. Trident. *d. cap.* 15. omnia perinde exercere ac si admissi, & auctorizati essent, ex quorum numero sunt Erasm. à Gochier. *de iurisdict. Ordin. in exempt. part.* 4. *q.* 77. Cened.

pract. & canon. quaest. lib. 1. *q.* 38. *num.* 20. & 21. Fagundez *in quinque Ecclesiae praecepta prac.* 2. *lib.* 7 *c.* 2. *n.* 15. & iuuatur eommuni aliorum doctrina asserentium hanc Clement. nullatenus esse in hac parte derogatam, & reuocatam per Concil. Trident. *d. c.* 15. quin verò per ipsum confirmatam, & approbatam, & eidem quàm maximè conformem, vt tenent Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 264. *in fine.* Fr. Emman. *quaest. Regular. tom.* 1. *q.* 59. *art.* 2. & *in addit. ad Bullam Cruciata*, §. 9. *num.* 30. Fr. Ludou. Miranda *in man. Praelator. tom.* 1. *q.* 45. *art.* 6.

8 Verùm haec sententia non videtur tuta, cùm ipsa Concilij dispositio clarè exigat Episcopi approbationem, ac subinde ab eo obtinendam esse statuat, quapropter illam iam petere non sufficit, licèt iniustè exhibere recusauerit, sicut meliùs resoluunt Soar. *tom.* 4. *disp.* 28. *sect.* 5. *à n.* 5. Valer. Reginald. *in praxi fori poenit. lib.* 1. *à n.* 192. Aegid. de Coninck. *de Sacram & censur. tom.* 2. *disp.* 8. *n.* 58. Fernandez *in examine Theologiae moralis, p.* 3. *c.* 9. §. 8. *n.* 2.

9 *Huiusmodi quoque statuto*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Praedicatores, & Minores liberè possunt ad sepulturam recipere omnes, qui sepeliri elegerint in suis Ecclesiis, & locis, vt per Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 2. *cap.* 9. *num.* 10. vbi subdit id Ipsum per Pium V. ad reliquos Religiosos fuisse ampliatum.

10 *Verùm nè Parochiales*, &c.] De quarta Parochiali debita Ecclesiae Parochiali illius, qui elegit alibi etiam apud Mendicantes sepulturam, latè agit Lauor. *d. tit.* 2. *c.* 17. *per totum*, Azor. *institut. moral. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 13. *quaest.* 13. & dixi *de officio & potest. Parochi, part.* 3. *c.* ...

11 *Necnon de datis, vel qualitercunque donatis in morte*, &c.] Notatur ad hoc, quòd quarta canonica solui debet Ecclesiae Parochiali de omnibus donatis causa mortis, de relictis iure institutionis, de oblationibus, candelis, anniuersariis, & similibus ratione sepulturae alibi electae, vt per Petr. de Vbald. *in tract. de quarta Episcop. p.* 1. *c.* 6. Lauor. *d. tit.* 2. *c.* 17. *n.* 18. Non debetur igitur de donationibus inter viuos, Sebast. Medic. *de sepultur. p.* 2. *q.* 12. *num.* 7. *tom.* 2. Lauor. *d. c.* 17. *n.* 52. benè autem deberetur de legatis etiam pro Missis dicendis, Petr. de Vbald. *d. p.* 1. *c.* 7. *vers. quod si testator*, ego ipse *de officio, & potestate Episcopi. part.* 3. *allegat.* 86. *num.* 20. *cum seqq.* Lauor. *d. c.* 17. *num.* 18. *in fine.*

12 *Verbo, seu scripto*, &c.] Ergo ad priuilegij perfectam rationem constituendam, eiúsque validitatem sufficiunt verba, & non est necessaria scriptura, vt per Fr. Emman. *quaest. Regul. tom.* 1. *q.* 7. *art.* 5. Soar. *de legibus, lib.* 8. *c.* 12. *à n.* 1. nouissimè Tamburin. *de iure Abbatum tom.* 1. *disp.* 16. *q.* 2.

13 Nmatur etiam ad hoc, quòd non est necessaria scriptura ad substantiam, & valorem gratiae, sed statim ac concessa est per verbum, *fiat*, in se valida, & perfecta est quoad substantiam, indiget tamen expeditione literarum ad probationem vt ex illa agi possit in iudicio. Ita Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 29. *n.* 2. Paul. Comitol. *resp. moral. lib.* 1. *q.* 105. *n.* 2. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo Bulla*, §. 1. & 4. Nam solo verbo Papae perficitur gratia, ex Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 8. *q.* 2. *num.* 8.

14 *Tanquam cooperatores eorum*, &c.] Quòd professores Ordinum Praedicatorum, & Minorum sint coadiutores Curatorum à Sede Apostolica deputati ex hoc text. colligit Fr. Emman. *quaest. Regul. tom.* 3. *q.* 31. *art.* 4. *vers. quod ego.*

15 In gloss. *Generalibus*, ibi, *ex priuilegio*, &c. Notatur ad hoc, quòd Principi competit facultas concedendi studium generale, vt per Zabar. *hic in* §. *nos autem*, *q.* 15. Natt. *cons.* 657. *n.* 1. *vol.* 4. Cassan. *in catalogo gloriae mundi, p.* 10. *consid.* 32. *col.* 4. *vers. ad vnam tamen*, Octau. Gloitr. *resp.* 1. *p.* 1. *n.* 170.

16 In gloss. *Non habentur*, ibi, *possent tamen Praelati*, &c. Ergo appellatione Praelatorum veniunt Praelati claustrales, vt per Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *quaest.* 60. *num.* 546.

17 In gloss. *Audire*, ibi, *primò audiatur Confessio, secundò imponatur poenitentia, tertiò fiat absolutio.* Ita Beja *respons. casuum Conscient. p.* 3. *casu* 3.

18 In gloss. *Praesentari*, ibi, *personalis ergo praesentatio fieri debet.* Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes sacrae Confessionis ministri debent se praesentare personaliter coram locorum Ordinariis, vt per Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo Confessores*, §. 1. Aloys. Ricc. *in collect.*
decis. p. 4. *collect.* 1229. Sicut etiam beneficij praesen- 19
tationem debere fieri personaliter coram Ordinario resoluunt Cened. *ad decretum collect.* 15. *n.* 4. & Zerol. *d. p.* 1. *verbo Iuspatronatus*, §. 7.

20 In ead. gloss. ibi, *Nam dicitur praesens qui praebetur sensibus corporis.* Ita Tiraq. *de legib. connub. gloss.* 6. *n.* 31. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* 48. *n.* 36.

21 In gloss. *Impendant*, ibi, *quia rei ipsi adstricti sunt*, &c. Notatur ad hoc, quòd curam habere Parochialis Ecclesiae is dicitur, qui ex necessitate officij adstringi potest ad administrationem Sacramentorum, & cogere ad se venire Parochianos, vt per Card. *hic*, *q.* 9. Imol. *n.* 32. & Abb. *n.* 24. Rebuff. *de nomin. q.* 19. *n.* 10. Ferret. *cons.* 255. *n.* 11. Mantic. *decis.* 48. *n.* 5. Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib.* 2. *q.* 1. *n.* 106. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 6. *n.* 26. Rot. *decis.* 52. *num.* 10. *p.* 2. *diuers.* Viuian. *in praxi iurispatr. lib.* 2. *c.* 6. *sub n.* 22. *col.* 2. *in vlt impress.*

22 In gloss. *Exigit*, ibi, *nat. numerum praecedentium deputari secundum quantitatem subiectorum.* Sequitur Menoch. *de arbitr. casu* 465. *n.* 3.

23 In gloss. *Libere*, ibi, *denotat quòd non est necesse licentiam Sacerdotis Parochialis haberi.* Notatur ad hoc, quòd dictio, *liberè*, importat quòd actum quis facere possit sua sponte & sine alterius licentia, & auctoritate, vt per Roland. *cons.* 42. *n.* 19 *lib.* 1. Surd. *cons.* 313. *n* 96. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancell. gloss.* 45. *n.* 11. *cum seqq.* & *gloss.* 48. *n.* 3. & *gloss.* 53. *num.* 3. Card. Tusch. *tom.* 2. *lit. D, concl.* 306. *n.* 10. Monet. *de commut. vlt. volunt. c.* 7. *n.* 144. & *c.* 8. *n.* 137. & plures alios quos citaui *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 190. *num.* 2. secundùm Lugdu-
nens. impress. Liberum enim dicitur quod ab omni 24
impedimento, & grauamine est abstractum, Ruin. *cons.* 1. *n.* 21. *vol.* 1. Decian. *cons.* 44. *num.* 91. *vol.* 1. Menoch. *cons.* 1042. *num.* 10. Octau. Glorit. *respons.* 1. *p.* 1. *num.* 185.

25 In gloss. *Concessa*, ibi, *hoc intendit, quia in casibus Episcopo reseruatis non possunt absoluere*, &c. Nnatur ad hoc, quòd Regulares non possunt absoluere à casibus Episcopo non solùm de iure, sed etiam specialiter per ipsum reseruatis, Nauar. *in man. c.* 17. *num.* 263. & *seqq.* Albert. Triot. *de vero & perfecto clerico*, *l.* 2. *c.* 26. *num.* 13. Philiarch. *de officio sacerd. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 25. Chapeauil. *de casibus reseruat. fol.* 36. Soar. *de poenit. disput.* 3. *sect.* 2. *n.* 2. Ioan. Sanct. *in select. disput.* 48. *num.* 25. quod quidem Sacra Congregatio ampliauit, vt nec etiam per priuilegium, quod *Mare magnum* vocatur, hodie hanc habeant facultatem, sicuti attestatur Campan. *in diuersorio iuris Canon. rub.* 12. *c.* 13. *num.* 63. Fr. Ludouic. Miranda *in manuap. Praelat. tom.* 1. *quaest.* 46. *artic.* 2. *in fine*, Nicol. Garc. *de benefic. part.* 1. *cap* 2. *num.* 269. Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiast. tract.* 5 *cap.* 2. *quaest.* 10. ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, part.* 3. *allegat.* 52. *num.* 8.

*num.*8. Et nouissimè emanauit reuocatio amplissima vt sequitur.

Reuocatio omnium Indultorum quibusuis Religionibus, Societatibus, &c. quomodolibet concessorum audien. sæcularium Confessiones absque Ordinarij examine, & approbatione.

RBANVS Papa VIII. ad futuram rei memoriam. Cùm sicut accepimus, aliquibus Religiosis quorundam Ordinum, seu Congregationum à Sede Apostolica indultum fuerit, vt Sacramentales personarum sæcularium Confessiones audire valeant, etiamsi ab Episcopis diœcesanis ad id examinati, & approbati non fuerint; nec desint, qui temerè asseuerent, hoc ipsum priuilegium cæteris quoque aliorum Ordinum Regularibus competere, & amplissimis priuilegiorum communicationibus, quas ab eadem Sede Apostolica obtinuerunt, & hinc saluberrimum sacri Concilij Tridentini decretum desuper sancitum penitus euertatur. Nos huic malo opportunè prouidere volentes, de Venerab. Fratrum nostrorum S.R.E. Cardinalium negotiis regularium præpositorum consilio, omnia, & singula indulta huiusmodi audiendi sæcularium Confessiones absque Ordinarij examine, & approbatione, quibusuis Collegiis, Capitulis, Religionibus, Societatibus, etiam Soc. IESV, Congregationibus, & Ordinibus, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, necnon Monachorum quorumcunque, etiam S. Benedicti, Cisterciens. & Carthusiens. ac etiam quibusuis Militiis, etiam Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani, ac quibuscunque Ecclesiis etiam Patriarchalibus, & Metropolitanis, Monasteriis, cæterisque locis piis, siue eorum, & earum respectiuè Abbatibus, Præpositis, Decanis, Magistris, Ministris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus, etiam Generalibus, vel Prouincialibus, Capellanis, Confessariis, aut aliis quocunque nomine nuncupatis Superioribus, & personis quibuscunque etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi Apostolicæ immediatè subiectis cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, & conditionis existentibus, & quouis priuilegio munitis, & tam ad supplicationem partium, quàm Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, hactenus quandocunque, & qualitercunque, ex quauis, etiam de necessitate exprimenda causa, & alias quomodolibet concessa, Apostolica auctoritate, tenore præsentium reuocamus, cassamus, irritamus, abrogamus, & annullamus, viribusque, & effectu euacuamus, ac reuocata, cassa, sublata, abrogata, & annullata, viribusque, & effectu vacua esse, & fore, nec Religionibus, Societatibus, etiam Soc. IESV, Congregationibus, Ordinibus, ac Militiis, & Ecclesiis, Monasteriisque prædictis, eorumque Superioribus, & personis quibuscunque in posterum vllo modo suffragari, minusque illos, & illas, etiamsi de iis specialis, specifica, expressa, ac de verbo ad verbum mentio habenda foret, indultis huiusmodi vti posse; præsentes verò literas, & in eis contenta quæcunque etiam ex eo quòd quicunque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ, vel alio quocunque defectu notari, impugnari, redargui, in ius, vel controuersiam reuocari, ad terminos iuris reduci, aut aduersus illas quodcunque iuris gratiæ, vel facti remedium impetrari nullatenus posse, sed illas semper validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere; sicque per quoscunque iudices Ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S.R.E. Cardinales etiam de latere Legatos, & Nuncios, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane quicquid secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus. Non obstantibus præmissis, ac quibusuis Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, priuilegiis quoque, indultis, & literis Apostolicis. Ordinationibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumque Præpositis, Decanis, Magistris, Abbatibus, Ministris, Prioribus, Rectoribus, & aliis Superioribus, Capellanis, aliisque prædictis, sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, insolitis clausulis, ac irritantibus, & aliis decretis, in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrariis quibuscunque. Volumus autem quòd præsentium transumptis etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis eadem prorsus vbique fides adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitæ, vel ostensæ. Quòdque eædem præsentes literæ, seu illarum exempla ad valuas Basilicarum S. Ioan. Lateranens. ac Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, ac si vnicuique personaliter intimata fuissent. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris: die 12. Septembris 1628. Pontificatus Nostri anno sexto.

M. A. MARALDVS.

In gloss. *Funeralibus*, ibi, *illa esse funeralia, quæ cum* 26
funere deferuntur, &c. ita Cotn. *cons.* 496. *lit. A*, Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 94. *n.* 17. Tambur. *de iure Abbatum, tom.* 1. *disp.* 15. *q.* 17. *n.* 3. Lanor. *d. tit.* 2. *c.* 17. *n.* 19. vbi *n.* 20. subdit quòd funeralia hodie intelliguntur candelæ, quæ circa cadauer accenduntur, maceries omnis, quæ supra castrum doloris, & corpus construitur, pannus siue laneus, siue sericus, siue auro contextus, quo feretrum regitur, & omnia, quæ cum funere comportantur, & pro illo in Ecclesia per hæredes præparantur, siue aliàs efferuntur, subiicitque *n.* 23. se vidisse Romæ practicari quòd hæredes, seu qui curam gerunt funeralium, paciscuntur cum Curato ne pannum, & reliqua alia pretiosa, quæ solent afferri, ille accipere possit, oblata ei in compensationem aliqua pecuniæ quantitate.

Amplia vt non solùm funeralia dicantur, quæ cum 27
funere deferuntur, sed etiam omnia, quæ obueniunt Ecclesiæ ratione funeris, siue antequam corpus sit in terra conditum, siue pòst, & vsque ad trigesimum diem, & quandiu fit memoria de funere, sicuti docent Zabar. *in d. Clem. dudum*, §. *verum, vers. tertiò quæro*, optimè Calderin. *cons.* 4. *de sepultur.* Lanor. *d. tit.* 2. *c.* 3. *n.* 191. *cum seqq.* Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 14. *q.* 13. *vers. funeralia*.

28 In gloss. *Pacta*, ibi *quia non expressè sublatum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vltimum statutum non tollit primum nisi specialiter, & expressè faciat mentionem de illo, vt per Hippol. *consil.64. num.31. & consil.79. num.21.*

29 In ead. gloss. ibi, *Nec sequitur, pactum est sublatum; ergo & pactum firmatur sententia, & confirmatione.* Notatur ad hoc quòd constitutio, aut dispositio quantumvis generalis non tollit pacta, aut concordias confirmatas per Sedem Apostolicam, nisi de eis faciat expressam mentionem, ita Flores de Mena *variar. lib.1. quæst.10. n.41.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloss.25. num.14.*

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

Tit. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi grauantes, vel fraudantes Ecclesias circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis, vel retentis intra duos menses non fecerint emendam, in quibus casibus suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis, & talia non habentes sunt excommunicati, & n.2.*

3 *Constitutio puniens Religiosum fraudantem decimas alicuius Ecclesiæ non extenditur ad clericos sæculares eadem facientes.*

4 *Priuilegium quando conceditur alicui Religiosorum Ordini, vt sit immunis & liber à decima soluenda, si sit personale tantum, non se extendit ad conductores prædiorum, secus si sit personale.*

5 *Priuilegium cognoscitur esse personale, vel reale ex verbis ipsius, nam si refertur ad personam, censetur personale, si autem referatur ad rem, censetur esse reale.*

6 *Grex differt ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorum, caprarum, &c.*

7 *Suspensus donec satisfecerit licèt satisfaciat realiter, nihilominus quoad Ecclesiam in foro exteriori indiget absolutione, vel saltem iudicis declaratione super satisfactione.*

8 *Suspensio ad tempus tollitur absque aliqua absolutione elapso termino in ea designato, secus in excommunicatione ad tempus lata.*

Clem. Religiosi. I.

1 Religiosi, qui de decimis ad eos non pertinentibus aliquid sibi appropriare, vel vsurpare præsumpserint, & qui immiscent animalia aliorum cum propriis, vt pro alienis non soluantur decimæ, & qui in fraudem Ecclesiæ animalia à pluribus locis emunt, & tradunt venditoribus, & qui tradunt terras aliis excolendas, & non permittunt, seu prohibent soluere decimas Ecclesiæ, si post requisitionem ab eo factam, cuius interest, intra mensem à præmissis non desistant, vel si intra duos menses non restituerint Ecclesiæ damnificatæ, sint, & tandiu maneant suspensi ab officiis, administrationibus, & beneficiis donec destiterint, & satisfecerint, & Religiosi si non habuerint administrationem, seu beneficia, sunt excommunicati, nec possunt absolui nisi restituant, non obstantibus quibuscunque priuilegiis, &c. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vin. *in ration. lib.3. pag.279.* Alagona *in compend. pag.473.* remissiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Horat. Gambarupr. *de casibus reseruatis, c.11. n.7. fol.171. verso,* Azor. *instit. moral. p.3. lib.12. c.13. q.13.* Iul. Lanor. *de Indulgent. p.2. c.13. n.46.* Filliuc. *tract.14. n.125. vers. quinta, & n.137.* Rainer. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.2. excomm.15.* Nauar. *in man. c.27. n.188.* Ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.3. alleg.50. num.222.* secundùm Lugdunens. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam disp.2. q.8. puncto 12. per totum*, vbi *n.6.* post gloss. *hic verbo facta*, resoluit solam vnam requisitionem sufficere, & *n.8.* post Filliuc. *n.138.* Sayr. *n.14.* dictis locis tenet non solùm viros Religiosos, verùm etiam fœminas Religiosas affici hac excommunicatione. 2

In gloss. *Religiosi*, ibi, *& per hoc verbum Religiosi patet in sæcularibus clericis, vel laicis, qui in hoc delinquerent, non esse locum his pœnis.* Notatur ad hoc, quòd hæc Constitutio, quæ punit Religiosum fraudantem decimas alicuius Ecclesiæ, non extenditur ad clericos sæculares eadem facientes, vt per Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo pœna, different.1. n.1. vers. ad idem.* 3

In gloss. *Excolendas*, ibi, *quæ si eximunt terras*, &c. Notatur ad hoc, quòd quandocunque priuilegium conceditur alicui Religiosorum Ordini, vt sit immunis, & liber à decima soluenda, si sit personale tantùm non se extendit ad conductores prædiorum, si verò sit priuilegium reale protenditur ad conductores agrorum, vt per Bonacos. *tom. commun. opinion. lib.1. tit.10. num.13. pag.186.* Azor. *instit. moral. part.1. lib.7. cap.37. quæst.7.* 4

In ead. gloss. ibi, *Puto ponderanda verba priuilegiorum.* Notatur ad hoc, quòd priuilegium cognoscitur esse personale, vel reale ex verbis ipsius, nam si referantur ad personam, censetur esse priuilegium personale, si autem referantur ad rem censetur esse reale, vt per D. Barbos. *in l. quia tale, n.2. & 5. ff. soluto matrim.* Soar. *de legib. lib.8. c.3. n.6.* 5

In gloss. *Gregibus*, ibi, *grex differt ab armento, quod est maiorum animalium, vt equorum, & boum, grex verò minorum, vt porcorum, caprarum, &c.* Ita Rebuff. *ad l. Neratius, vers. quinque ff. de verb. signific. pag.381.* Ego ipse *in tract. de appellatiua verb. vtriusque iuris significat. appell.110. n.3.* 6

In gloss. *Donec*, ibi, *sic suspensi indigent absolutione* &c. Notatur ad hoc, quòd suspensus donec satisfecerit licèt satisfaciat realiter, nihilominus quoad Ecclesiam in foro exteriori indiget absolutione, vel saltem iudicis declaratione super satisfactione, vt per Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo absolutio differ. 14. n.1.* 7

In ead. gloss. ibi, *Non sic in suspensis ad tempus*, &c. Notatur ad hoc, quòd suspensio ad tempus tollitur absque aliqua absolutione elapso termino in ea designato, secus in excommunicatione ad tempus lata, sicuti docent Rip. *in reper. cap.1. col.2. de iudic.* vbi limitat tribus modis. Bernard. *reg.445.* Borgas. *de irreg. part.6. tit. de suspens. num.46.* Nauar. *in man. c.27. n.161. in fine, & in d. cap.1. de iudic. notab.6.* vbi alias quatuor glossas similes refert Henriq. *in summ. lib.13. cap.29. §.2. lit. S, & cap.25. lit X,* Perez *ad tit.1. lib.5. Ordin. pag.33. & tit. ... lib.7. Ordin. pag.96.* Gutier. *canon. lib.1. cap.5.* 8

c.5.n.7. Zerol.*in praxi Episc.p.1.verbo Dimissoriæ*, §.4. Ioan.Valer.*de differ. inter vtrumque forum*, *verbo absolutio differ.14.n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Decima beneficiorum alicui concessa sibi debetur secundùm taxationem, & de moneta currenti, nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis Officiis deputata.*

2 *Monetarum valor is attenditur, qui est solutionis tempore.*

3 *Decimarum onus grauat proprietarium, non conductorem.*

4 *Beneficium Ecclesiasticum debet auctoritate Episcopi fundari.*

5 *Capellania perpetua auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erecta sunt beneficia Ecclesiastica.*

CLEM. Si beneficiorum. II. & vlt.

1 DEcimam beneficiorum alicui ad tempus concessam ipse secundùm taxationem in illis partibus consuetam, & ad monetam currentem accipere debebit; nec Collectores propter hoc distrahere, vel occupare poterunt Calices, libros, & alia ornamenta ad seruitium Dei, & diuinorum Officiorum deputata. Colligunt ex Ordin.Lap.Abb.Aneh.Imol. Zabar. Panorm. Paul de Eleazar. Bonif.de Vitalin. Viu.*in ration. lib.3.pag.*280. Alagona *in compend.pag.*474. remissiuè Ximen.*in concord.p.2.*

2 *Et ad monetam currentem*, &c.] Notatur ad hoc quòd monetarum valor is attenditur, qui est solutionis tempore, vt per Surd.*cons.*454.*n.*1. hoc ipsum in censu agnoscit Gasp. Roderic.*de annuis redditibus,lib.*2. *q.*15.*n.*92.& demum monetæ valor iuxta quod tempus considerandus sit, contractus ne, an solutionis disputant plures,quos plena manu refert parens meus *in comment.ad Ordin.Reg.Lusit.lib.4.tit.*21.*in princ.n.x.*

3 In gloss.*Si beneficiorum*,ibi,*tunc illi, quorum est proprietas illa, decimare debebunt.* Notatur ad hoc, quòd onus decimarum grauat proprietarium,non conductorem, vt per Gig.*de pensionib. q.*59. *num.*1. Vincent. de Franch.*decis.*107.*n.*1.

4 In ead.gloss.ibi, *quia constat illa esse beneficia Ecclesiastica ex quo sic sunt per Episcopum ordinata*, &c.Ergo beneficium Ecclesiasticum debet auctoritate Episcopi fundari; sicuti docent Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloss.*5. *n.*7. Lotter.*de re benefic.lib.*1.*q.*5.*n.*40. Rot. *decis.*509. *n.*1.*p.*1. *diuers.* & *in Monopolitana hebdomada* 1. *Iulij* 1613. coram honæ mem.Patriarcha Manzanedo, & *in Melfiten. legati pij* 24. *Ianuarij* 1629. coram R. P. D. Dunozetto, & alij per me citati *de officio, & potestate Episcopi,p.*3.*alleg.*70 *post*, *n.*35.*versic.illud*, secundùm

5 Lugdunens.impressionem. Vnde colligi videtur capellanias perpetuas auctoritate Apostolica, vel Ordinaria erectas beneficia Ecclesiastica esse, sicuti docent Fusc.*de visitat.lib.*2.*c.*11.*n.*6.*cum seqq.* Ceuall.*commun. contra communes,q.*693.*n.*19.Petr.Greg.*de re benef.c.*11. *n.*10.Zerol.*in praxi Episcop.p.*1.*verbo beneficia*, §.1. *ad fin.& p.*1. *eod.verbo*, §.10.Azor.*instit. moral.p.*2. *lib.*3. *c.*8. *q.*3. Petr.de Ledesma *in summ.p.*2.*tract.*9.*c.*4.*conclus.*6.*diffic.*7.Alous.Rice.*in decis. Curiæ Archiep. Neapol.decis.*192.*n.*10.*p.*2. Gonzal.*ad reg.*8.*Cancell.gloss.*5. *num.*68.

De Regularibus, & transeuntibus ad Religionem.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Professi Ordinum Mendicantium etiam licitè transeuntes ad non Mendicantes, licèt administrationes habeant,non habent vocem in Capitulo,etiamsi alij de Capitulo id concedant,nec deinceps consequi possunt administrationes, Prioratus, vel officia etiam tanquam Vicarij, nec pro se, vel aliis animarum curam gerere, & irritat contra factum,* & n. 2.

3 *Mendicantes ad Carthusianam transeuntes non afficiuntur pœnis huius text.*

4 *Mendicantium appellatione qui comprehendantur, remissiuè.*

5 *Fratres Minores non possunt habere beneficia.*

6 *Vox vbi simpliciter interdicitur, intelligitur tam actiua, quàm passiua interdicta.*

7 *Officiorum appellatione in terminis huius text. veniunt offic.à Sacrista, Camerarij,OEconomi, Syndici, Cellarij, Ostiarij, & similia.*

8 *Prædicare est officium, ac proinde interdicto officio interdicitur prædicandi munus.*

CLEM. Vt Professores. I.

PROFESSI Ordinum Mendicantium ad non Mendicantes etiam de licentia Sedis Apost.transeuntes, non possunt habere vocem in Capitulo,Prioratus, administrationes, vel officia etiam tanquam Vicarij, nec pro se, vel aliis animarum curam gerere,quicquid contrà tentatum fuerit,est irritum.Colligunt ex Ordin. Lap.Abb.Anchar.Imol.Zabar.Panorm.Paul.de Eleazar. Bonif.de Vital.Viu.*in ration. lib.3.pag.*303. Alagona *in compend.pag.*482. 1

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Nau.*commento 4.de Regul.n.*24. Azor. *instit. moral.p.*1. *lib.*12.*c.*14. *q.*11. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.*2. *lib.*6.*c.*7.*n.*120.*cum multis, seqq.*Fr.Barthol.de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Relig. stat. nouit. disp.*15.*dub.*5.*n.*12.*cum seq.* Soar. *de Relig.tom.*4. *lib.*3. *c.*15.*n.*3. 2

Et quamvis Less.*de instit.lib.*2.*c.*41.*dub.*13.*n.*105.& Miranda *in man. Prælat.tom.*1.*q.*31.*art.*8.*concl.*2.existiment affici iis pœnis etiam Mendicantes ad Carthusianam transeuntes,meritò tamen Sanch. *d.c.*7. *n.*110. & Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.*5.*n.*13. hanc ampliationem non admittunt, quia text. *in præsenti* loquitur de iis, qui transeunt virtute alicuius priuilegij ad laxiorem,sed transitus ad Carthusianam fit vi iuris communis *in Extrauag. viam ambitiosa, de regularib.* 3

Mendicantes quoslibet,&c.] Mendicantium appellatione qui comprehendatur dixi latè *in tract.de appellat. verborum vtriusque iuris significat. appellat.*146. *per tot.* vbi *n.*12.ex Azor.*d.q.*12. *vers. quæres*, tradidi sub his verbis comprehendi absolutè quoslibet Mendicantes etiam post hanc Clem. approbatos, & à Sede Apost. institutos, Fr. Barthol. de Vecchis *d. disp.*15. *dub.*5. *num.*14. 4

Ad Prioratus quoque, &c.] Notatur ad hoc quòd Fratres Minores non possunt habere beneficia, vt per 5

Duen.

Duen.*reg.381.verf.amplia quartò*, Rebuff. *in tract. de pacificis possess.n.258.*

6 *Vocem.*] Intellige de voce tam actiua, quàm passiua, quia indistinctè text. loquitur, vt per Nauar. *d. commento 4. de Regular.n.24.* Sanch. *d.lib 6.c.7.n.120.* vbi *n.162.* subdit probabile esse in terminis huius text interdici quoque vocem, & locum in quacunque administratione extra Monasterium, Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.5.n.15.*

7 In gloss. *Officia.* Officiorum appellatione in terminis huius text. venit officium Sacristæ, Camerarij, OEconomi, Syndici, Castaldi, Ostiarij, Cellarij, & similia, vt per Anchar. *hic n.5.* Nauar. *d.n.34.* Azor. *d.q.12.verf. quares*, Sanch. *d.lib.9.c.7.n.127.* Fr. Barthol. de Vecchis *d.dub.5.n.15.verf.per officia.*

8 In ead. gloss. ibi, *Contrarium puto cum prædicare sit officium*, &c. Notatur ad hoc, quòd prædicare est officium, ac proinde interdicto officio interdicitur prædicandi munus, vt per Anchar. *hic n.5.* Imol. *n.14.* Nau. & Azor. *locis proximè citatis*, Leon. Less. *de iustit.lib.2. cap.41.dub.13.num.105.* Sotd. *de aliment.tit.1.q.59.n.7.* Sanch. *d.lib.6.c.7.n.128.* vbi *n.129.* subdit idem dicendum in terminis de officio Lectoris Theologiæ, vel iuris Canonici, & *n.131.* subiicit posse huiusmodi Religiosos transeuntes, de quibus in text. gradu aliquo litterario insigniri, quia ad hos gradus progredi non est officium, aut administratio.

SVMMARIVM.

1 *Pubes per annum deferens nouitiorum habitum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus*, & n.2.

3 *Professio tacita hodie non inducitur nisi expleto nouitiatus anno, & etiam completis 16. annis profitentis.*

4 *Habitus nouitiorum distincti delatio quantocunque tempore non inducit professionem.*

5 *Text. in præsenti non corrigit* c.1. hoc tit. lib.6.

6 *Nouitius pubes habitum nouitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum per annum extra Religionem deferens non intelligitur professus.*

7 *Nouitius si protestetur se nolle profiteri per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest.*

CLEM. Eos, qui. II. & vlt.

1 CONstitutus in ætate discretionis, qui portauerit habitum nouitiorum per annum in aliqua Religione, si habitus nouitiorum, & professorum non est distinctus, tunc intelligitur professus, si verò distinctus est patenter in colore, scissura, vel forma, non dicitur professus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.3. pag.304.* Alagona *in compend. pag.483.* remissiuè Ximen. *in concord. p.2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Nauar. *comment.4.de Regularib.n.74.* Fr. Emman. *quæst.Regul. tom.3.q.52.art.28.& q.61.art.4.* Azor. *instit.moral p.1. lib.12.c.2.q.2.& c.4.q.3. verf.tertiò*, Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2.lib.5.c.3.n.30. cum seqq.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religio-*

3 *nis statum nouitiis.disp.13.dub.8.n.8.cum seqq.* aduertentes iam hodie non induci tacitam professionem nisi expleto nouitiatus anno, & etiam completis sexdecim annis profitentis, & in aliis Concilium Trident. quoad huiusmodi professores minimè correxisse ius antiquum. Et vide quæ suprà dixi ego ipse *ad cap.1.hoc tit. lib.6.*

In gloss. *Deinceps*, ibi, *delatio habitus nouitiorum distincti quantocunque tempore non inducit professionem.* Ita Nauar. *d.num.74.* Stephan. Gratian. *discept.forens.tom.4. cap.640. à num.21.* Fr. Bartol. de Vecchis *dicto dub.8. num.9.* 4

In gloss. *Portauerint*, ibi, *sed non credo quòd hæc Decretalis illud corrigat.* Asserit Sanch. *d. cap.3. num.33.* bene aduertere hanc glossam textum *in præsenti*, intelligendum esse iuxta distinctionem traditam *in dicto cap.1.* quamvis illum correctum esse per hunc asserant Nauar. *d.num.74.* & Azor. *d. lib.12.cap.4.quæst.3. in fine.* 5

In gloss *In aliqua.* ibi, *Secus verò si extra Religionem.* Ita Fr. Emman. *quæst.Regul.tom.3.q.17.art.1.* 6

In gloss. *Professorum*, vlt. ibi, *adde casum quòd protestatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd si nouitius protestetur se nolle profiteri per eos actus, quibus inducitur tacita professio, tunc talis protestatio prodest, eo quòd non est contraria facto, sed animi declaratoria, vt per Syluest. *in summa verbo Religio, 3.q.19.verf.tertiò inducitur*, Barbat. *consil.59.n.2.versic.modò ex istis*, Nau. *d.n.74.verf. aduertendum tertiò*, Menoch. *de præsumpt. lib.6.præsumpt.83.n.17.* Honded. *cons.78.num.25.lib.1. adden.ad Gregor.decis.385.* Sanch. *d cap.3.num.35.* Rot. *decis.579.n.3.p.1. recent. & decis.705.n.5.p.2.etiam recent. & in vna Brixien. Parochialis 20. Martij 1620.* coram bonæ mem. Vbaldo. 7

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*

2 *Regularium de Confessione, & Communione singulis mensibus facienda vbi tractetur, remissiuè.*

3 *Venationes, & aucupationes Regularibus prohibentur & eis interesse, aut canes, vel aues venaticos; per se, vel per alios tenere.*

4 *Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui petunt Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, & Monasteriis; item & Monachi, qui sine licentia Abbatum suorum tenent arma intra septa Monasterij.*

5 *Pœnitentiæ locus non est vbi quid fit ipso iure.*

6 *Renuntians tacitè non potest pœnitere.*

7 *Armorum appellatione quid veniat, remissiuè.*

8 *Officiorum appellatione quæ officia veniant in Religione ostenditur.*

9 *Abbates, aliique Prælati Episcopo inferiores non possunt vniones facere, quantumcunque habeant Ecclesias pleno iure subiectas, nisi hoc habeant ex priuilegio.*

10 *Religiosus promisus ad beneficium Parochiale alicuius Ecclesiæ si Ecclesia illa nullatenus subiiciatur Prælatis Monasterij, eximitur ille ab obedientia & potestate Prælati Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest.*

11 *Religiosus Parochialis Ecclesiæ Præfectus an teneatur habere socium sui Ordinis, ostenditur.*

12 *Abbas, qui contulit beneficium Regulare habens curam anima*

animarum pleno iure monasterio subiectum, potest suo nutu reuocare.

13 *Prioratus Conuentualis alicui conferendus non est, nisi 25. annum attigerit, si verò cura animarum per Vicarium exerceretur, tunc vigesimum attingens annum idoneus est.*

14 *Priores in Ecclesiis Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent.*

15 *Religiosus nisi sit expressè professus eligi nequit in Abbatem, seu Prælatum.*

CLEM. Ne in agro. I.

1 MONACHIS nigris interdicit hic text. superfluum ornatum, & cultum vestium, & describit modum vestiendi; item prouidet vt singulis mensibus saltem semel confiteantur, & communicent in prima Dominica, nisi eis ea iusta causa interdicatur; item quòd regula in Capitolo legatur volgariter, & nouitiis detur fidelis instructor: item quòd non venentur, nec aucupentur, nec eis intersint, nec canes ad hoc habeant per se, vel per alios in Monasterio, & si quis contrafecerit priuetur, & puniatur: item quòd euntes ad Curias, vt suis Prælatis, vel monasteriis noceant, sint excommunicati ipso facto, & similiter arma tenentes intra septa Monasterij sine licentia Abbatum: item agit de ætate Priorum, & Sacerdotum, & professione, habitatione, ordine, ac studiis, innouátque text. *in cap. cùm ad Monasterium, & in cap. in singulis, suprà hoc titulo.* Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paol. de Eleazar. Bonif. de Vital. Vio. *in ration. lib. 3. pag. 354.* Alagona *in compend. pag. 499.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Videlicet Monachorum nigrorum*, &c.] Ergo non comprehendit Monachos Cistercienses, Camaldulenses, & his similes, quia non sunt Monachi nigri ita Henriq. *in summ. lib. 13. c. 38.* Sayr. *de censur. lib. 4. c. 13. n. 6.* Mar. Alter. *in simili tract. tom. 2. disp. 17. c. 1. col. 3.* Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari disp. 3. q. 8. punct. 14. n. 2.*

§. Sanè.

Quòd hic §. disponens quòd Monachi singulo mense communionem suscipiant, & alia hic ordinata, habeat locum etiam in Canonicis Regularibus, tradit Oldrad. *cons. 22 2. per tot.* quem refert Card. Tusch. *tom. 1. lit. C, concl. 375. n. 2.*

3 Circa Regularium Confessiones, & Communionem singulis mensibus faciendas extat decretum Concil. Trid. *sess. 25. de Regular. c. 10.* vbi loquitur de Monialibus, & vide Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo moniales, §. 7.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. q. 62. art. 1.* Fr. Lodou. Miranda *de sacris Monialibus, q. 10. art. 1.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. c. 40. q. 1. & 2. & lib. 12. c. 19. q. 16. & 17.* Molfes. *in sum. tract. 7. c. 10. n. 21.* Homobon. de Bonis *in examine Ecclesiastico, tract. 8. c. 2. q. 3.* Fagund. *in quinque Ecclesiæ præcepta, præc. 2. lib. 2. c. 2. n. 18.*

§. Porrò.

4 Prohibet Regularibus venationes, & aucupationes, & eis interesse, aut aues, vel canes venaticos per se, vel alios tenere, vt per Nauar. *comm. 4. de Regular. n. 26.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 19. q. 16.* Bellet. *disquisit. cleric. p. 1. tit. de disciplina clericali, §. 19. n. 1. vers. quod etiam multò magis.* De vocatione etiam clericis interdicta dixi ad *c. 1. & 2. sup. de clerico venatore.*

§. Si quis autem.

Suspensionem incurrunt Monachi nigri non vtentes habito & vestito iuxta formam præscriptam in hoc text. vt per Soar. *de censur. tom. 5. disp. 31. sect. 6. num. 10.* Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari disput. 3. q. 8. punct. 14. n. 1.* resoluentes hanc doctrinam dupliciter limitari, primò nisi hoc fiat bona fide, & ea ignorantia, ex verbo *præsumpserit*, quod indicat scientiam, & dolum; secundò nisi hoc fiat ad modicum & breue tempus, ex verbo *portare*, quod indicat delationem.

A beneficiorum collatione, &c.] Vide Mar. Alter. *de censur. tom. 2. disp. 17. c. 1. col. 3.* Bonac. *d. punct. 14. à n. 4.*

§. Quia verò.

Excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt Monachi, aut Canonici Regulares administrationem non habentes, qui petunt Curias Principum animo nocendi suis Prælatis, & Monasteriis. Ita Soar. *tom. 5. disp. 23. sect. 5. n. 4.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. quarta,* Filliuc. *tract. 14. num. 119.* Iul. Lauor. *de Indulg. p. 2. c. 13. n. 45.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 221.* secundùm Lugdon. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bull. disp. 2. q. 8. punct. 9. à princ.* vbi *n. 4.* contra Soar. & Filliuc. resoluit hac excommunicatione non ligari illum, qui bono animo Curiam ingressus est, sed dum in Curia commoratur vult ibi permanere vt damnum inferat, & *n. 12.* contra eosdem pariter resoluit omnes Monachos huic excommunicationi subiici, & non tantùm nigros. Item eandem excommunicationem incurrunt Monachi qui sine licentia Abbatum suorum tenent arma intra septa monasterij, vt tenet, probat, cuius excommunicatio non afficit Monachum tenentem ligna, vel lapides in suo cubiculo, vt bene resoluunt Nauar. *c. 27 n. 139. vers. 37.* Soar. *de censur. disp. 23. sect. 5. n. 8.* Filliuc. *tract. 14. c. 8. q. 6. num. 142.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 34.* Bonac. *de censur. extra Bull. disp. 2. q. 8. puncto vltim.* 5

In gloss. *Ipso facto*, ibi, *siue quia pœnituit*, &c. Notatur ad hoc, quòd vbi quid fit ipso iure, non est locus pœnitentiæ, vt per Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n. 30. C. de reuocand. donat.* Et ideò ex hac gloss. colligit, Flamin. Paris. *de resign. benef. lib. 1. q. 13. n. 10.* quòd tacitè renuntians non potest pœnitere, & redire ad beneficium renuntiatum. 6 7

In gloss. *Arma*. Armorum appellatione, quæ veniant latè dixi *in tract. de appellatiua verbo vtriusque iuris significatione verbo Arma.*

§. Ad hæc.

In gloss. *Officiis*, ibi, *vt eleemosynaria, sacristiæ*, &c. Notatur ad hoc, quod Officiorum appellatione venit officium Sacristæ, Camerarij, OEconomi, Syndici, Ostiarij, & similia, vt per Nauar. *comment. 4. de Regul. n. 24.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2 lib. 6. c. 7. n. 127.* quos refero ego ipse *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. appell. 175.* 8

In gloss. *Ordinarios*, ibi, *quòd Abbates Ecclesiás etiam pleno iure subiectas vnire non possunt.* Notatur ad hoc quod Abbates, aliique Prælati Episcopo inferiores 9

non

non possunt vniones facere quantumcunqne habeant Ecclesias pleno sibi iure subiectas, nisi hoc vniendi ius ex priuilegio aliquo Pontificio, aut legitima præscriptione acquisierint, vt docent *in præsenti*, Imol. *n.*9. & Bonif. *in princ. n.* 12. *& in cap. sicut vnire, de excess. prælat.* Innoc. *num. vnic.* Ioan. Andr. *n.* 2. Butr. *num.* 5. Anchar. *n.* 1. *notab.* 3. Rebuff. *in praxi, tit. de vnionibus benef. n.* 32. *&* 33. Staphil. *de literis gratia, tit. de mod. prouis. n.* 10. Hojed. *de incompat. benef. p.* 2. *c.* 3. *n.* 7. *vers. denique inferiores*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 28. *q.* 11. quicquid dicant Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 24. *num.* 15. & Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 7. *cap.* 29. *num.* 560.

10 In gloss. *Ad claustrum*, ibi, *si ergo monachus est perpetuus institutus ad curam populi*. &c. Notatur ad hoc, quòd Religiosus promotus ad beneficium Parochiale alicuius Ecclesiæ, si Ecclesia illa nullatenus subiiciatur Prælatia Monasterij, eximitur ille ab obedientia, & potestate Prælati, & monasterij Regularis, & incipit subiectus esse imperio Ordinarij, cui illa Ecclesia subest, vt per Nauar. *comment.* 2. *de Regularib. num.* 6. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 1. *quæst.* 34. *art.* 6. *&* 7. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 36.

11 In ead. gloss. ibi, *Socium non tenet*, &c. Circa illam quæstionem an Religiosus Parochialis Ecclesiæ præfectus teneatur habere socium sui Ordinis, sic distinguit hæc gloss. Aut Ecclesia est monasterio plenè subiecta, ita vt Parochus illius possit ad nutum Abbatis reuocari ad monasterium, & tunc necessariò habere debet socium sui Ordinis, quo casu intelligitur text. *in c.* 2. *de statu Monach. & in cap. quòd Dei timorem, eod. tit.* Aut non est subiecta, & tunc non est necessarius sui Ordinis socius, quia cum Religiosus ille Abbati non subiiciatur, non est cur ei socium dare debeat. Ita docent *in præsenti*, Card. *n.* 1. *oppos.* 4. Anchar. *n.* 32. *q.* 26. Item *in d. cap. quod Dei timorem*, idem Card. *n.* 6. *q.* 4. Anchar. *n.* 9. & Ioan. Andr. *n.* 17. Anton. Cuch. *lib.* 3. *instit. maior. tit.* 5. *n.* 159. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 19. *q.* 14.

12 In ead. gloss. ibi, *Qui solo nutu Abbatis reuocatur ad claustrum*, &c. Ex hac gloss. colligit post alios Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 22. *q.* 10. quòd Abbas, qui contulit beneficium Regulare habens curam animarum, & ita Parochiale, potest suo nutu reuocare, quem Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 29. *n.* 120. intelligit si illud beneficium Curatum Regulare subsit pleno iure monasterio. Si autem non subsit pleno iure, tunc nequit ad nutum Abbatis auferri, quia hoc casu necessaria est auctoritas Episcopi, & in his terminis procedunt, quæ resoluunt Felin. *in cap. per tuas, n.* 4. *de maior. & obed.* Cassad. *decis.* 4. *num.* 3. 4. *&* 5. *de præbend.* Azor. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 26. *q.* 15.

§. Cæterùm.

13 Probat hic §. Prioratum Conuentualem alicui conferendum non esse nisi 25. annum attigerit; si verò animarum Cura per Vicarium exerceretur, tunc vigesimum attingens annum idoneus esset. ita Rebuff. *in tract. de pacificis possess. n.* 181. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubr.* 7. *c.* 6. *n.* 88.

14 *Qui autem prioratus istos*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Priores in Ecclesiis Conuentualibus intra annum Presbyteri fieri debent, vt per Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 5. §. 8. *num.* 7. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 8. *c.* 8. *q.* 6. quod limitat in Priore Conuentuali Canonicorum Regularium, Nauar. *commento* 3. *de Regul. num.* 43.

Nisi expressè professus, &c.] Notatur ad hoc, quòd Religiosus, nisi sit expressè professus, eligi nequit in Abbatem, seu Prælatum, vt per Seraph. *decis.* 647. *n.* 1. Fr. Barth. de Vecchis *in praxi nouit. disp.* 14. *dub.* 7. *num.* 2. 15

SVMMARIVM.

1 *Moniales, quæ nulli subsunt, nisi Papæ, & Canonicæ sæculares per Ordinarios, & alia exempta per suos Prælatos debent annis singulis visitari, declaratur, ac innouatur hic text. vt n.* 2.

3 *Abbatissæ, quæ sunt perpetuæ; solummodo benedici debent, & si quæ aliæ forsan solitæ sunt benedici.*

4 *Abbatissa post electionem, confirmationem recipere debet.*

5 *Canonicæ sæculares in Germania, & Flandria sunt mulieres, quæ simul congregantur, & ad instar Canonicorum Regularium viuunt, ac Diuinas laudes, & preces recitare, & cantare solent.*

6 *Visitatores Monialium, ac etiam Canonicorum Regularium impedire præsumens circa ea, quæ pertinent ad officium visitationis eorundem, si à visitatoribus admitti non desistant, excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt.*

7 *Verbum*, debet, *plerunque ex natura sua necessitatem importat.*

8 *Abbatis benedictio his diebus dari debet, quibus Ordines minores conferri valent.*

9 *Abbatissæ benedictio non est iteranda, nisi fortè probaretur Curiam seruare contrarium.*

10 *Abbates semel benedicti, si deinde ad aliam Abbatiam eligantur, non sunt iterum benedicendi.*

11 *Abbatissa eligi non potest corrupta.*

CLEM. Attendentes. II. & vlt.

MOnialium monasteria, quæ nulli subsunt, nisi Papæ, Apostolica, non exempta vero Ordinaria auctoritate, eodem modo & mulieres, quæ vulgo dicuntur Canonicæ sæculares, ac alia exempta per alios, quibus subsunt, annis singulis visitari debent, Monialésque ipsas visitatores reforment. Abbatissæ vero, quæ solent benedici intra annum à suæ confirmationis tempore computandum, munus benedictionis suscipiant, alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationabilis) prorsus se nouerint cecidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de Abbatissis monasteriis ipsis canonicè facienda, quos quidem Visitatores si quis impedire præsumpserit, & monitus non desistit, ipso facto est excommunicatus. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Elcazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 349. Alagona *in compend. pag.* 500. remissiuè Ximen. *in concordant. p.* 1. *&* 2. 1

Innouatur à Concilio Tridentino *sess.* 25. *de Regularibus, cap.* 9. vbi disponitur quod monasteria sanctimonialium sanctæ Sedi Apostolicæ immediatè subiecta etiam sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Ioannis, vel aliàs quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis tanquam dictæ Sedis delegatis gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quod quidem decretum sacra Congregatio declarauit esse intelligendum quoad spirituale gubernium; sed non quoad temporale, vt refert Armend. *in addit. ad recop. legum Nauar. lib.* 2. *tit.* 18. *l.* 7. *de Relig. num.* 93. vbi *n.* 94. subdit per illud Concilij Decretum nullam iurisdictionem 2

nem esse concessam Episcopo in Monasteriis Sedi Apostolicæ immediatè subiectis, nisi in concernentibus spiritualia, in temporalibus verò nihil agere posse.

3 *In quibus Abbatissæ sunt solitæ benedici*.&c.] Notatur ad hoc, quòd non omnes Abbatissæ possunt, aut debent benedici, sed solummodo illæ, quæ sunt perpetuæ, & si quæ aliæ forsan solitæ sunt benedici, vt per Fr. Ludou. Miranda *in tract. de sacris Monialibus*, *q.7. art.7. concl. vnic.* Nauar. *consil.2. An Abbatissa à n.1. de statu Monach.* Azor. *instit. moral. p.1. lib. 13. cap.10. quæst.4.*

4 *Intra annum à suæ confirmationis tempore*,&c.] Ergo Abbatissa post electionem confirmationem accipere debet, vt per Azor. *instit. moral. p.1. lib.13. cap.10. q.3.* vbi subdit quòd si exempta sit, & Romano Pontifici proximè subiecta, ab eo, vel ab alio eius auctoritate est confirmanda; si verò exempta sit Monachorum, siue Religiosorum præfecto subiecta, ab eo confirmationem accipit, si sit in Episcopi iurisdictione, & potestate ab eo confirmatur.

5 *Quæ vulgò dicuntur Canonicæ sæculares*,&c.] In Germania, & Flandria sunt mulieres, quæ simul congregantur, & instar Canonicorum Regularium viuunt, ac diuinas laudes, & preces recitare, & cantare solent, & vulgò dicuntur Canonicæ sæculares, quæ non sunt verè, & propriè Religiosæ, non enim trium votorum professionem emittunt, ac proinde nulla lege clausuram seruare coguntur, & quamvis Clem. V. *in præsenti*, huiusmodi Canonicatum viuendi rationem, vt Religionem non approbet, non tamen improbat eam viuendi normam, & institutum, ita Azor. *d. lib. 13. c.9. q.5. vers. secundum.*

6 *Si quæ verò*, &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt, qui præsumunt impedire visitatores Monialium, qui etiam Canonicorum Regularium, quæ pertinent ad officium visitationis eorundem si à visitatoribus admoniti non desistant, vt per Lanor. *de Indulg. p.2. c.13. n.43.* Filliuc. *tract.14. n.67. versic. tertia, & n.72.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3. alleg.50. num.125.* secundùm Lugdunens. impress. addo Bonac. *de censur. extra Bullam, disp.2. q.2. puncto 4.*

7 In gloss. *Debeant*, ibi, *cùm hoc verbum sit præcepti, & necessitatem importet.* Notatur ad hoc quòd verbum, *debet*, plerumque ex natura sua necessitatem importat, vt per Tiraq. *de retractu lig. §.1. gloss.15. n.1.* Menoch. *de præsumpt. lib.5. præsumpt.47. n.9.* Cald. Pereira *de nomin. emphyt. q.1. n.2.* Seraph. *de priuileg.33. n.70.* Ioseph. Sesse *Aragoniæ decis.230. n.15.* & alios plures, quos citaui *in tract. de dictionibus vsufreq. dict. 77.* secundum Lugdunens. impress.

8 In gloss. *Benedici*, ibi, *his diebus dari debet, quibus dandus est Ordo*,&c.] Notatur ad hoc, quòd benedictio Abbatis his diebus dari debet, quibus Ordines minores conferri valent, sicuti docent plures, quos citaui *in tract. de offic. & potest. Episcop p.2. alleg.27. n.53.* quibus addo Tamburin. *de iure Abbatum, tom.1. disp.11. q.7.* Paul. Layman. *in canon. quæst. de Prælatorum Ecclesiasticorum elect. q.214.*

9 In ead. glos. ibi, *Sed dubitatur an hæc benedictio sit iterabilis*, &c. Notatur ad hoc, quòd Abbatissæ benedictio non est iteranda, nisi fortè probaretur Curiam seruare contrarium, vt per Nauar. *d. consil. 3. de statu Monach.* Azor. *d. lib.13. c.10. sub q.4.* Ludou. Miranda *d. tract. de sacris Monialib. q.7. art.7. concl. vnic. versic.*

10 *secundò probatur*, & in Abbatibus quòd semel benedicti si deinde ad aliam Abbatiam eligantur non sint iterum benedicendi, tradunt Nau. *consil.2. de Sacram. non iterand.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.1. q.12. art.3.* Azor. *d. p.1.*

lib.12. cap.10. q.4. Tamburin. *de iure Abbatum, disp.11. q.6. tom.1.* Paul. Layman. *vbi supr. q.215.*

In gloss. *Rationabilis*, ibi, *quia corrupta non potest in Abbatissam eligi.* Ita Mandos. *de signatura Gratiæ, tit. dispensatio pro corrupta, statim in princ.* Selu. *de benefic. p.4. q.7. n.7.* Maiol. *de irregul. lib.1. c.29. n.13.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.2. q.54. art.3.* Ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3. alleg.100. n.14.* contra Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.5. c.5. n.22.* & Portel. *in dub. Regularib. verbo Abbatissa, post n.10.* 11

De Religiosis domibus, vt Episcopo sint subiecta.

Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Beguinarum statum mulieres sectantes, & de nouo assumentes, ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem ipso facto sunt excommunicati, status tamen pœnitentialis per hoc non interdicitur*, & n. 2.

3 *Tertiariarum Monialium circa statum vbi referatur decretum, ostenditur.*

Clem. Cùm de quibusdam. I.

MVLIERES statum Beguinarum sectantes, & de nouo assumentes, ac Religiosi in hoc dantes consilium, vel fauorem, ipso facto sunt excommunicati, status tamen pœnitentialis in suis propriis hospitiis cum spiritu humilitatis per hoc interdictus non censetur. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration. lib.3. pag.356.* Alagona *in compend. pag.503.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. deducunt Syluest. *in summ. verbo excommunicatio 9. n.75.* Sayr. *de censur. lib.3. c.33. n.33.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.12. c.13. q.14.* Gamb. *de casibus reseruatis, c.11. n.11.* Iul. Lanor. *de Indulgent. p.2. c.13. n.35.* Filliuc. *tract.14. n.67. vers. quarta, & n.74. & 143.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.3. alleg.50. n.126.* secundùm Lugdunens. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam disp.2. q.2. punct. 26. & q.8. puncto 4.* De Beguinorum secta, eorúmque erroribus, vide Eymeric. *in direct. Inquisit. p.2. q.15. 16. & 17.* 2

In gloss. *Obedientiam*, ibi, *& per hoc videtur quòd hæc Constitutio sorores Minorum, quæ dicuntur tertij Ordinis, non includat*, &c. Super statu mulierum tertij Ordinis in priuatis domibus degentium decretum refert Erasm. à Cochier. *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.1. q.17.* & aliqua tradit Tamburin. *de iure Abbatum, tom.1. disp.17. q.1. sub num.49. vers. Moniales Tertiariæ, cum seqq.* 3

SVMMARIVM.

1 *Hospitalia reformari debent per collatores ipsorum, & cogi Rectores eorum ad conseruationem locorum, & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam,*

quorum collatorum defectus, & negligentia est supplenda per locorum Ordinarios etiam circa exempta, innouatur per Concil. Trid. vt n. 2. *& Doctores referuntur,* n. 3.

4 *Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illius sint erecta.*

5 *Hospitalis Rector sumit alimenta de redditibus eiusdem non solùm pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia.*

6 *Episcopus animaduertere potest in Rectores hospitalium, leprosariorum, eleemosynarum, aut xenodochiorum, qui negligunt, seu non versantur, vt oportet, in administratione, non obstante quacunque exemptione.*

7 *Ratio reddenda est Episcopo de omnibus locis piis ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, Ecclesiastica, vel laicalia.*

8 *Rationes administrationis Ordinarius exigere potest ab administratoribus donec coram eodem doctum fuerit de institutione in qua secus expressè cautum sit.*

9 *Administrator piorum locorum videns se constrictum ad reddendam rationem suæ administrationis si appellaret, licèt admittatur appellatio, non propter hoc impeditur, aut suspenditur executio.*

10 *Rationes ab administratoribus hospitalium, & piorum locorum quando pluries repeti possint, ostenditur.*

11 *Legata ad certum vsum destinata regulariter in alium conuerti non possunt, nisi in casibus relatis,* n. 12.

13 *Papa potest pias defunctorum voluntates commutare.*

14 *Apostolica auctoritate qui aliquid facere possunt delegati sunt.*

15 *Verba*, caetere decernimus omni robore firmitatis, *continent latam sententiam, & intelligitur ipso iure.*

16 *Beneficium Ecclesiasticum dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus si illa necessaria non esset.*

17 *Hospitale Ecclesiasticum debet censeri si habuerit oratorium cum campanili ad diuina Officia pulsari solito.*

18 *Hospitale erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus.*

Clem. Quia contingit. II. & vlt.

1 HI ad quos de iure, seo de statuto fundationis locorum, vel de aucturitate Papæ pertinet, hospitalia, secundùm eorum fundationes reformare studeant, occupata, deperdita, & alienata indebitè ad debitum statum reduci faciant, ita vt pro receptione, & sustentatione mirabilium inseroire possint, ad quod Rectores compellere debent, & si ipsi fuerint negligentes, vel deficiant, tunc locorum Ordiuarij per se ipsos, vel alios Rectores eosdem vtique non exemptos propria, exemptos verò, & alios priuilegiatos Apostolica ad id auctoritate compellant, contradictores, & præbentes eis auxilium, consiliom, vel fauorem per censuram Ecclesiasticam, & aliis iuris remediis compescendo. Hospitalia in beneficium concedi non debent alieui clerico non obstante quacunque cunsoetudine, oisi aliter in fundatione fuerit constitutom, & Rector esset eligendos per electionem. Eorum autem locorom gobernatio viris pronidis, & idoneis dari debet, qui ad instar turorum & curatorom iuramentum præstate, ac de locorum ipsorum bonis inuentaria conficere, & Ordinariis, seu aliis, quibus subsunt loca buiusmodi vel deputandi ab eis annis singulis de administratione sua rationem reddere teneantur: & si quid secus fuerit attentatum, collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernitor omni robore firmitatis; quæ omnia supradicta ad Religiosorum, & Ordinum Militarium hospitalia non extenduntur, sed eorum Rectores secundùm suorum Ordinom statuta, & antiquas obseruantias pronidere prueurent, quos ad hoc eogere debent Superiores staturis, & consuetudinibus non obstantibus quibuscunqoe. Conseruatis tamen circa diuina Officia, & Sacramenta antiqnis consuetudinibus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 537. Alagona *in compend. pag.* 503. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 5. *&* 2.

Innouatur à Concil. Trid. *sess.* 7. *de reform. cap.* 15. in hæc verba: *Curent Ordinarij, vt hospitalia quæcunque à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, Constitutionis Concil. Viennens. quæ incipit: Quia contigit, forma seruata, quam quidem Constitutionem eadem S. Synodus innouandam duxit, & innouat cum derogationibus in ea contentis.* Innouatur etiam ab eodem Concil. Trid. *sess.* 25. *de reform. c.* 8. 2

Hanc eandem conclusionem, & materiam ex hoc text. desumptam tradunt Fr. Emanao. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 63. *art.* 7. *vers. quintò, & quæst.* 84. *art.* 5. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo Hospitale*, §. 2. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 40. *q.* 10. *versic. & seq.* Valasc. *consul.* 105. *n.* 23. vbi ait, quòd text. *in præsenti*, debet intelligi de hospitalibus publicis, & erectis auctoritate Ordinariorom, & *n.* 28. quod xenodochia, & hospitalia pertinent ad sollicitudinem Episcoporom, & *n.* 32. an Rectores hospitalium sint de iurisdictione Ecelesiastica, & à *n.* 45. quòd Episcopus habet iurisdictionem super hospitalibus, & potest in illis exercere iura Episcopalia si auctoritate illios sint erecta, Flamin. *de resignat. benefic. lib.* 2. *q.* 14. vbi quòd hospitalia, quæ dantur Clericis in administrationem iuxta formam huius text. possunt resignari simpliciter, & in fauorem, Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 87. vbi quòd Rector hospitalis sumit alimenta de redditibus eiosdem non solum pro se inseruiente, sed etiam pro tota familia, *& tit.* 4. *q.* 24. *n.* 15. Erasm. à Cochier *de iurisdict. Ordin. in exemptos, p.* 1. *q.* 31. *n.* 7. *& p.* 2. *q.* 45. *n.* 77. *& n.* 97. vbi ait Episcopum animaduertere in Rectores hospitalium, leprosariorum, eleemosynarum, aut xenodochiorum, qui negligont, seu noo versantur, vt oportet, in administratione, non obstante quacunque exemptione. 3 4 5 6

De omnibus locis piis Episcopo rationem reddendam esse ab administratoribus, siue ea sint publica, siue priuata, Ecclesiastica, vel laicalia, refert decisum Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra, lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *n.* 78. qoem citaui *de officio, & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 75. *n.* 58. 7

Rationes administrationis Ordinarius exigere potest ab administratoribus donec coram eodem doctum fuerit de institutione, in qua secus expressè cautum sit, secundùm Mart. *de iurisdict. p.* 2. *c.* 18. *n.* 9. *&* 10. qoem refero ego ipse *d. alleg.* 75. *n.* 58. 8

Si quis administrator piorum locorum videns se constrictom ad reddendam rationem suæ administrationis appellaret, licèt admittatur appellatio, non propter hoc impeditor, aut suspenditur executio, vt per Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo hospitale*, §. 3. *vers. sextò*, qoem refero ego ipse *d. alleg.* 75. *n.* 62. 9

Rationes ab administratoribus hospitalium, & piorum locorum plories reperi possunt, præcipuè qoando Episcopo constiterit illas dolosè redditas fuisse, vel quando redditio non fuit finalis, & plena cum restitutione 10

tione reliqoorum, secundùm Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. resol.* 134. *in* 2. *edit.* quem refero *d. alleg.* 75. *n.* 63.

11 *Cùm tamen ea, quæ ad certum vsum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd legata ad certum vsum destinata regulariter in alium conuerti non possunt, vt per Vezin. *tom.* 1. *commun. opimon. lib.* 26. *tit.* 30. *num.* 50. *pag.* 158. Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo legatum*, §. 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *c.* 1. *n.* 108. *& seqq.*

12 Verùm hæc resolutio aliquando fallit secundùm sobiectam materiam, veloti si legata ad certum illom vsum non sofficerent, quia tunc in alium per Episcopum conuerti possoot, secundum Vgolin. *de officio Episcopi, c.* 61. *n.* 3. Aloys. Ric. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 558. *vers. tertia causa*, Monet. *de commut. vltim. volunt. cap.* 5. *n.* 330. & alios, quos refero ego ipse *d. p.* 3. *alleg.* 83. *n.* 7. Item si vsus legatus non potest adimpleri, Aloys. Ric. *d. collect.* 558 *vers. prima*, Monet. *d. c.* 5. *n.* 322. ego ipse *d. alleg.* 83. *n.* 8. Vel si res legata non possit deseruire pro vsu designato iuris, vel facti impedimento, ego ipse *d. alleg.* 83. *n.* 9. vel denique vbi legatom esset factom ad certum vsum non ita necessarium, ex adductis per Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiepisc. Neapol. c.* 19. *in vlt. impress.* Vgol. *d. c.* 61, *n.* 5. Homobon. de Bonis *in examine Eccles. tract.* 9. *c.* 10. *q.* 28. *propè fin.* & alios, qoos refero ego ipse *d. alleg.* 83. *n.* 12.

13 *Salua quidem Sedis Apostolicæ auctoritate.*] Ergo soli Romano Pont. licet pias defunctorum volontates commutare, vt per Tiraq. *de priuileg. piæ causæ, priuil.* 135. Pinel. *in rub. C. de rescind. vendit. p.* 1. *c.* 2. *n.* 19. Perez *ad tit.* 2. *lib.* 5 *Ordin. pag.* 72. Henriq. *in sum. lib.* 7. *c.* 37. §. 2. *lit. F, & lib.* 9. *c.* 22. §. 6. *lit. M*, Menoch. *illust. c.* 25. *n.* 26. *cum seqq.* Fr. Emman. *quæst. Regal. tom.* 4. *q.* 125. *art.* 9. Lodouic. Beja *respons. casuum Conscientiæ*, *p.* 4. *casu* 22. Iacob. de Graff. *de arbitr. Confessor. lib.* 2. *c.* 69. *n.* 1. Cened. *pract. & canon. quæst. lib.* 1. *q.* 35. *n.* 12. Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 47. *a.* 2. *cum seqq. tom.* 1. & alios per me citatos *d. p.* 3. *alleg.* 83. *n.* 1.

14 *Apostolica ad id auctoritate compellant.*] Id est, tanquam delegati, vt obseruat D. Barbos. *in l. eum prætor*, §. 1. *n.* 33. *ff de iudic.*

15 *Carere decernimus omni robore firmitatis.*] Hæc verba continent latam sententiam, & intelligontur ipso iure, secundùm Tiraq. *in l. si vnqaam, verbo reuertatur*, *n.* 86. *C. de reuocandis donat.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 26.

16 In gloss. *Electionem*, ibi, *per electionem confirmandam.* Notator ad hoc, qoòd electiuum beneficium dicitur quando in eo proceditur per electionem, quæ exigit confirmationem Superioris, secus aotem si confirmatio soperioris necessaria non esset, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q.* 15. *n.* 26. *&* 32. Æne. de Falcon. *de reseru. benefic. p.* 1 *q.* 3. *princ. num.* 21. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1697. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 19. *num.* 11.

17 In gloss. *Altare*, ibi, *talia hospitalia cum Ecclesia*, &c. Notatur ad hoc, quòd hospitale Ecclesiasticum debet censeri, si haboerit oratoriom cum campanili ad Diuina officia pulsari solito, vt per Mantu. *sing.* 50. Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 6. *à n.* 25. Vezin. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 1. *tit.* 1. *n.* 27. *pag.* 148. Mart. *de iurisdict. p.* 4. *cent.* 2. *casu* 113. *n.* 29. Metipsum *d. alleg.* 75. *n.* 5.

18 In ead. gloss. ibi, *Ex qao aatem hospitale est locus Religiosus, & auctoritate Episcopi deputatus*, &c. Ergo hospitale erectum auctoritate Episcopi dicitur locus pius, & Religiosus, de quo Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 22. *& seq.* Mascard. *de probat. concl.* 869. Azeued. *l.* 1. *à n.* 26. *tit.* 1. *lib.* 4. *& l.* 1. *n.* 4. *tit.* 18. *lib.* 9. *noua recop.* Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 35. *n.* 29. Ceoal. *commun. contra commun. q.* 896. *n* 982. *tom.* 4. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo hospitale*, §. 3. *dub.* 2. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.* 25. *tit.* 6. *n.* 69. Beoedict. Ægid. *in repet. l.* 1. *p.* 1. *in initio, n.* 54. *C. de sacrosanct. Eccles.* Flores de Mena *var. lib.* 2. *q.* 25. *n.* 179. *cum seqq.* Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *c.* 18. *n.* 228. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *n.* 601. *cum seqq.* Mart. *de iurisdict. p.* 2. *c.* 23. *n.* 19. Alex. Trentacinq. *variar. resol. lib.* 1. *tit. de rescript. resol.* 4. Viuian. *in praxi iurispatron. lib.* 3. *c.* 2. *n.* 3. *cum seqq. in vlt. impress.* & alij à me citati *d. p.* 3. *alleg.* 75. *n.* 4.

De Iurepatronatus.

Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesanus congruam portionem assignare debet si eà intra terminum competentem non assignatur præsentatis ad Ecclesias per patronos Ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueaerunt omnia onera sapportare, nisi onera sint per patronos supportanda,* & n. 2.

3 *Diœcesanoram appellatione non veniant inferiores Prælati.*

4 *Repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cara mysterio factum.*

5 *Geminatio solet operari, vt omnis extensio, omnisque interpretatio excludatur.*

7 *Lex, sea statutum si aliquid prohibet, tunc demum quod contra prohibitionem factum est remanet nullum, etiam quod expressè actus non annalletur, qaando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua.*

8 *Lex, sea statutum prohibet actum quando fiat in purit terminis prohibitionis, & vltra non procedit, etiam qaòd illum non annullet, si contra fiat censetur eundem actum annullare, & irritare, secus si vlterius procedat, imponendo scilicet pœnam, &c.*

9 *Actus valet, & tenet licèt fiat non seruata forma præscripta, quamvis contrafaciens possit puniri quotiescumque simpliciter, & sine clausula annullatiua committitur habenti aliàs potestatem illum faciendi.*

10 *Dictio,* ex tunc, *extremitatem temporis significat.*

11 *Conscientia Episcopi vbi aliquid remittitur an detur appellatio à pronuntiatione Episcopi, ostenditur.*

Clem. Constitutio. I.

IOECESANI præsentatum aliquem à 1 quacunque persona Ecclesiastica ius præsentandi ad Ecclesiam aliquam habente admittere non debent, nisi intra certum terminum competētem per ipsos præsentantibos præfigendum ipsi præsentato fuerit coram eis congrua de prouentibos Ecclesiæ assignata portio, quam si intra terminum præscriptum præsentantes assignare neglexerint, ex tonc Diœcesanus præsentatum admittere debet, ad ipsum Diœcesanum potestas assignationis huiosmodi deuoluta, itavt debitam portionis moderationem non excedat. In Prioratuum verò, vel aliorum tam Regularium, quàm sæcularium locorum Ecclesiis, in quibus Religiosi, vel alij, ad quos eorum redditus pertinere noscuntur, prædicta consueuerunt onera supportare, præmissa nullatenus obseruari

 debent

debent, sufficit enim tunc Presbyteros, & Vicarios congruè, & decenter tractare, & sustentare. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 386.* Alagona *in compend. pag. 515.* remissiuè Casal. *in annot.* Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Tiraq. *de iure mariti, gloss. 8. n. 87.* Rebuff. *in tract. congrue portionis, num. 47.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 14. n. 2.* Paul. Layman. *in canon. quaestionibus de Praelatorum Ecclesiast. electione, q. 209. lit. E.*

3 In gloss. *Dioecesanis*, in addit. marginali, ibi, *appellatione Dioecesanorum non veniunt inferiores Praelati.* Vide Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 29. n. 14.* & alios Doctores per me citatos *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo Dioecesanus.*

4 Io ead. gloss. ibi. *Nec potest negari quin seriosè Dioecesanos exprimat, cum hoc sit hic octies repetitum.* Notatur ad hoc, quòd repetitio dictionis in eadem dispositione significat id esse cum mysterio factum, vt per

5 Sanch. *de Matrim. lib. 7. disp. 37. n. 19.* Nam geminatio solet operari vt omnis extensio, omnisque interpretatio excludatur, sicuti per hanc gloss. tradit Menoch. *cons. 10. n. 1.*

6 In gloss. *Inhibentes.* Pulchra est hæc gloss. quam optimè exornat, sex modis declarando, & limitando Felin. *in cap. ex parte, n. 2.* vbi Dec. *n. 6. vers. & in simili est, gloss. de constit.* quos refert Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 46. n. 18.*

7 Et ex illa vulgò colligi solet quòd si lex, sine statutum aliquod prohibet, tunc demum quod contra prohibitionem factum est, remanet nullum, etiam quòd expressè actus non annulletur, quando prohibitio facta à lege, seu statuto est perpetua, sicuti docent Pot. *decis. 338. aliàs 330. n. 6. lib. 1. in correctis,* Vant. *de nullitat. rub. quot & quibus modis nullitas in iudicio proponatur, n. 52. vers. idem foret,* Soat. *de legib. lib. 5. c. 25. n. 1. cum seqq.* Sanch. *de Matrim. lib. 7. disp. 2. n. 4.* Ioan. de Salas *in simili tract. q. 96. tract. 14. disp. 16. sect. 8. n. 19. & n. 27. antè fin.* vbi declarat quando lex prohibens dicatur habere causam prohibitionis temporalem.

8 Sic etiam quando lex, seu statutum prohibens actum stat in puris terminis prohibitionis, & vltra non procedit, etiam quòd illum non annullet, si contra fiat, censetur eundem actum annullare, & irritare, Vant. *vbi sup. n. 55. ante med.* Virgil. Boccac. *in constit. Piceni, gloss. 6. n. 106.* Soar. *d. lib. 5. c. 28. n. 20.* Salas *d. sect. 8. n. 22.* Secus autem erit si vlterius procedat, imponendo scilicet pœnam, quia specialis pœna per legem imposita facit cessare actus nullitatem, Cephal. *cons. 47. num. 14.* Vant. *vbi supr. num. 54.* Soat. *d. lib. 5. c. 28. n. 29.* Salas *d. sect. 8. n. 27. vers. quid. vn dicunt,* Alderan. Mascard. *de generali stat. interpr. concl. 9. num. 38. & 39.* Et Barthol. de Vecchis *in praxi nouitior. disput. 7. dub. 4. in fin.* Rot. *decis. 54. n. 2. p. 1. recent.*

9 In ead. gloss. ibi, *Puto quòd cum Dioecesanus*, &c. Notatur ad hoc quòd actus valet, & tenet, licet fiat non seruata forma præscripta, quamvis contra faciens possit puniri quotiescunque simpliciter, & sine clausula annullatiua committitur habenti aliàs potestatem illum faciendi, vt per Felin. *in c. ex parte, n. 1. propè fin. vers. secunda limitatio, de constit.* Brun. *in tract. de forma, fol. mihi 33. col. 2. limit. 2. & fol. 57. col. 1. ad fin. limit. 6.* quos sequuta est Rot. *in Ianuen. matrimonij 16. May 1585.* coram Cantuccio.

10 In gloss. *Ex tunc*, ibi, *& extremum tempus designat.* Notatur ad hoc quòd dictio, *ex tunc*, extremitatem temporis significat, & denotat vltimum temporis implementum, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. 1. gloss. 11. n. 39.* Mattensl. *l. 14. n. 44. gloss. 1. tit. 4. lib. 5. noua recopil.* Flamin. *de resign. benef. lib. 11. q. 2. n. 15.* Cald. Pereira *quaest. forens. lib. 1. q. 6. n. 4.* cum aliis per me citatis *in tract. de dict. vsufruct. dict. 118. n. 1.* secundùm Lugdun. impress.

In gloss. *Oneramus*, ibi, *fateor tamen quòd Superior, ad quem appellatum est, emendaret quòd malè factum esset.* Notatur ad hoc, quòd dum textus remittit conscientiæ Episcopi moderationem portionis patronis debitæ, si appelletur à tali moderatione Episcopi, Superior ad quem appellatum fuerit, poterit emendare quòd malè factum esset, vt per Tiraq. *de retractu lig. §. gloss. 1. n. 11.* Padil. *in l. cum quidam, n. 11. ff. de legat. 2.* Caualcan *p. 1. decis. 46. n. 442.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 14. n. 6.* Contra tamen stat gloss. *verbo relinquatur, in c. statutum, §. assessorem, de rescript. lib. 6.* vbi dicit quòd quoties aliquid relinquitur conscientiæ, non potest moueri quæstio quòd malè egerit, nisi illam intelligamus quando Canon remittit conscientiæ iudicis non explicans quid fieri debeat, sed absolutè; hanc verò de qua in præsenti intelligendo si explicet quid fieri debeat, vel vbi intelligeretur illa per viam iustitiæ, hæc verò per viam supplicationis, & misericordiæ, & aliis modis, quos prosequitur Sanch. *de Matrim. lib. 3. disp. 10. n. 13. cum seqq.* 11

SVMMARIVM.

1 *Iuspatronatus per stirpes transit in plures hæredes vnius ex pluribus patronis.*

2 *Iuspatronatus transit in quoscunque hæredes etiam extraneos.*

3 *Hæredes plures vnius patroni vnam tantum vocem habent.*

4 *Iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita.*

5 *Hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque superioris consensu facere possunt concordiam de Rectore alternis vicibus præsentando.*

6 *Patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures præsentare, ea lege, vt vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituere eligendus instituatur.*

7 *Præsentatio potest fieri sub conditione incerta dubia, & obscura, dummodo talis conditio infra tempus datum ad præsentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara.*

8 *Dictio, liberè, idem importat quod sine Superioris auctoritate.*

9 *Iuspatronatus sine consensu Episcopi potest vnus patronus compatrono renuntiare.*

10 *Patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiuè præsentare, quod non possunt facere patroni Ecclesiastici.*

CLEM. Plures. II. & vlt.

IN plures hæredes vnius ex patronis transit iuspatronatus per stirpes, & non in capita. Item patroni ipsi possunt liberè inter se conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando. Item patroni præsentare possunt plures personas ad vnam Ecclesiam, vt vna ex eis per Episcopum eligi, & admitti valeat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 387.* Alagona *in compend. pag. 516.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Relicti hæredes, &c.] Ergo iuspatronatus transit in quoscunque hæredes etiam extraneos, vt per Bonacos. 2

tom. 1.

tom. 1. *commun. opin lib.* 1. *tit.* 5. *n.* 36. *pag.* 170. Cald. Pereira *de empt. c.* 12. *n.* 16. & plures quos refero *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 71. *n.* 2. & 3. quibus addo Viuian. & multos citatos *in sua praxi iuspatronat. p.* 1. *lib.* 4. *c.* 2. *n.* 1. secundùm nouissimam impressionem.

3 *Vocem dumtaxat vnius habebunt.*] Notatur ad hoc quòd hæredes plures huius patroni vnam tantùm vocem habent, vt per Azeued. *l.* 9. *n.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *noua*
4 *recop.* Quia iurepatronatus succeditur in stirpes, & non in capita, sicuti docent Tiraq. *de iure primog. q.* 36. *n.* 3. Perez *l.* 1. *vers. monere innat. tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 140. Spin. *in speculo testam. glos.* 4. *princip.* 61. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. glos.* 45. *n.* 61. Cened. *ad Sextum, collect.* 7. *n.* 1. Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 5. *collectan.* 1733. & *in decis. Curia Archiepiscop. Neapol. decis.* 120. *n* 1. *p.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 9. *n.* 143. Viuian. *d. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 58. Ego ipse *d. p.* 3. *alleg.* 72. *n.* 70. latè Stephan. Grat. *discept. forens. c.* 521 *per tot.*

5 *Liberè conuenire de Rectore ab eis alternis vicibus præsentando.*] Notatur ad hoc quòd hæredes, & successores patronorum propria auctoritate absque Superioris consensu facere possunt concordiam de Rectore alternis vicibus præsentando, vt per Tiraq *de iure primog. q.* 17. *opin.* 6. *n.* 6. Cened. *d. collect.* 7. *n.* 2. Azeued. *l.* 9. *n.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *noua recop.* Viuian. *d. lib.* 4. *c.* 1. *n.* 69. Ego ipse *d. alleg.* 71. *n.* 30.

6 *Quibus etiam ex eadem causa*, &c. Notatur ad hoc quòd patroni possunt ad vacantem Ecclesiam plures præsentare ea lege vt vnus ex illis ab Episcopo, vel habente instituere, eligendus instituatur, vt per Lambert. *de iure patron. lib.* 2. *p.* 2. *q.* 3. *art.* 6. & 8. Viuian. *in praxi, iurispatron. lib.* 8. *c.* 6. *n.* 15. *in vlt. impress.*

7 Vnde argumento huius text. colligi videtur posse fieri præsentationem sub conditione incerta, dubia, & obscura, dummodo talis conditio intra tempus datum ad præsentandum purificetur, incertitudo certificetur, & obscuritas fiat clara, vt per Rebuf. *in concord. in forma mandati, verbo innodatus existit, ad fin.* Lambert. *d. q.* 3. *art.* 5. *n.* 5. & *art.* 9. *n.* 4. & fuit dictum *in Pampilonens. Parochialis* 30. *Octobris* 1602. coram Card. Lancell. & *in Vicana iurispatr.* 28. *Nouemb.* 1605. coram Gregor. XV. Nicol. Garc. *de benef. p.* 8. 2. *n.* 3. Viuian. *d. c.* 6. *n.* 24. vbi subdit quòd procedit etiam in Ecclesiastico patrono.

8 In glos. *Liberè*, ibi, *id est, sine Superioris auctoritate*, Ita Gonzal. *ad regulam* 8. *Cancellar. gloss.* 53. *n.* 16.

9 In eadem glos. ibi, & *eadem ratione videtur*, &c. Notatur ad hoc quòd quando sunt plures hæredes, vel compatroni, potest alter eorum alteri compatrono renuntiare iuspatronatus sine consensu Episcopi, vt per Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 8. *n.* 3. Campan. *in diuersorio iuris Canon. rubric.* 11. *c.* 13. *n.* 368. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo iuspatron.* §. 2. *vers. secundum dubium*, & plures alios, quos refero *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 71. *n.* 28.

10 In gloss. *Permittimus*, ibi, *benè enim poterat laicus præsentato vno alium præsentare*, &c. Notatur ad hoc quòd patroni laici possunt variare ante institutionem Episcopi, & alium successiuè præsentare, quod non possunt facere patroni Ecclesiastici, vt per Gutierrez *de iurament. confirmat. p.* 3. *c.* 13. Fusc. *de visitat. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 3. Spin. *in speculo testament. gloss.* 4 à *n.* 73. Cenal. *commun. contra commun. q.* 265. & 693. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 9. *n.* 211. & 212.

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi subire tenentur onera, quæ incumbebant Ecclesiis per eos ante Concil. Viennens. acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa iuuentur, quæ priuilegia, vel exemptiones non iuuant in Ecclesiis post Concil. acquirendis.*
2 *Res omnis, cui est annexum onus, transit in Ecclesiam cum suo onere.*
3 *Census possessorem sequitur, & comitatur in quemcunque transeat successorem.*

Clem. Cùm sit. I.

Religiosi subire tenentur onera, vt sunt procurationes Legatorum Sedis Apostolicæ, ac iura Episcopalia, quæ incumbebant Ecclesiis per eos ante hoc Concilium acquisitis, nisi priuilegio, exemptione, vel alia iusta causa iuuentur, quæ tamen causæ, & priuilegia non extenduntur ad Ecclesias post Concilium acquirendas. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 410. Alagona *in compend. pag.* 527. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. 1

In gloss. *Solita*, ibi, *res aliqua habens onus annexum peruenit ad Ecclesiam in quam transit cum suo onere.* Ita Bellacomb. *tom.* 1. *commun. opin lib.* 3. *tit. communia seruitutum, n.* 67. *pag. mihi* 426. Menoch *cons.* 2. *n.* 21. & *cons.* 63. *n.* 11. & *cons.* 80. *n.* 79. D. Barbos. *in l. post dotem, n.* 5. *ff. soluto matrim.* Card. Tusch. *tom.* 5. *lit.* O, *concl.* 145. & alij plures, quos refero ego ipse *axiomate.* 2

Notatur etiam ad hoc quòd census possessorem sequitur, & comitatur rem in quemcunque transeat successorem, vt per Surd. *de aliment. tit.* 8. *q.* 33. *n.* 14. & *decis.* 32. *n.* 6. Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo Clericus*, §. 11. Cald. Pereira *de resolut. emphyt. c.* 3. *n.* 23. 3

SVMMARIVM.

1 *Episcopi ad monasteria Cisterciensium venientes hospitalitatis causa, gratiosè victualia recipiunt, causa verò visitationis procurationes debitas de iure, vel consuetudine accipiunt, & si velint, possunt comedere carnes extra septa monasterij.*
2 *Visitator à Papa delegatus habet mercedes equorum, & viaticum, vt de loco ad locum transire commodè possit.*
3 *Religiosi possunt in eleemosynas erogare fragmenta, quæ ex ipsorum mensa supersunt.*

Clem. Ad nostrum. II.

Episcopi si ad monasteria Cisterciensium venerint non causa visitationis, sed hospitalitatis, victualia gratiosè recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint ministrata; si verò veniant causa visitationis, accipiant procurationes debitas de iure vel cõsuetudine, & si velint possunt comedere carnes non tamen intra septa monasterij, vel saltem non intra portam Regularem, & reliquias possunt dare pauperibus, ab aliis grauaminibus 1

se abstinentes. Colligunt ex Ordin. Anch.Imol Zabar. Panorm. Paul.de Eleazar. Bunif.de Vital. Viu.*in ration. lib.3.pag.441.* Alagona *in compend.pag.527.* remissiuè Ximen.*in concord.p.1.*

2 *Pro equitaturis quoque*, &c.] Visitator à Summu Puntifice delegatus habet mercedes equorum, & viaticom, vt de loco ad locum transire commodè possit, vt per Azor.*instit.moral.p 1.lib.3.c.42.q.8.*

3 In glos. *Fragmenta*, ibi, *panes ergo integros, qui de mensa leuantur*, &c. Fragmenta igitur, quæ ex Religiosurum mensa supersunt, potest Religiosus in eleemosynas erogare, vt per Iacob.de Graff. *in aureis, decis.p.1.lib.3.c.5.n.61.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.7.c.19. n.103.* vbi tamen aduertit glossam hoc nun dicere.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesani (quibus hoc constat) illos, qui exigendo à clericis pedagia, vel guidagia excommunicati sunt, vel interdicti, publicare debent.*
2 *Clerici negotiatores tenentur in concernentibus negotiationem gabellas soluere.*
3 *Ecclesiæ bona, & fructus, etsi immunia sint ab omni collecta, eadem immunitate non fruuntur conductores, & emptores eorum.*
4 *Iuramento extrahentis probatur quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo.*
5 *Citatio partis requiritur in declaratoria sententia pœnæ incursæ ipso iure.*
6 *Clausf.* si constiterit, *importat cognitionem iuditialem cum citatione partium.*

Clem. Præsenti. III. & vlt.

1 Diœcesani locorum omnino publicent, & publicari faciant excommunicationis, & interdicti sententias à iure prolatas contra eos, qui suo, vel alieno nomine exigunt, vel extorquent pedagia ab Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis pro earum rebus propriis, quas non negotiandi causa deferunt, vel deferri faciunt, vel transmittunt, donec exacta restituantur, & transgressores satisfecerint competenter. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Imol. Zabar. Panorm. Paul.de Eleazar. Bonif.de Vital. Viu *in ration.lib 3. pag.412.* Alagona *in compend pag.528.* remissiuè Ximen.*in concord.p.1.& 2.*

2 *Quas non negotiandi causa deferunt*, &c.] Ergu clerici negutiatores teuentur in concernentibus negotiationem gabellas soluere, vt per Duen. *reg.100. vers. fallit vndecimò*, Per.*l.1.vers.est & aliud tit.3.lib.1. Ordin.pag.56.* Stephan. Quarant. *in summ. Bullarij verbo vectigal.vers.tertio quatenus, pag.494. cum seq.* & plures alios, quos citaui *ad c.quamquam, de censib.lib.6.*

3 In gloss. *Non negotiandi*, ibi, *vbi etiam arguit contra emptores redituum clericorum*, &c. Notatur ad hoc quòd Ecclesiæ bona, & fructus etsi immunia sint ab omni collecta, eadem impunitate non fruuntur conductores, & emptores eorum, vt per Tiraq. *de retract. lig.§.1.glos.13.n.12.* Bonacos. *commun. crimin.p.1.verbo gabella, p.77.* Per.*l.12.tit.4.lib.4.Ordin.pag.828.* Menoch.*cons.136.n.5.*

4 In gloss. ibi, *vnde videtur committendum iuramento deferentium*, &c. Notatur ad hoc quòd probatur iuramento extrahentis, quòd quis frumentum extraxerit pro vsu suo, vt per Mascard. *de probat.concl.953.n.11.* Seraphin.*de priuil.iuram.priuil.14.n.2.* Farin. *fragment. crim.p.1.lit.B,n.57.* Marta *de iurisd p 4.casu 83.n.7.*

5 In gloss. *Constiterit*, ibi, *parte vocata*, &c. Notatur ad hoc quòd citatio partis requiritur in declaratoria sententia pœnæ incursæ ipso iure, vt per Tiraq. *in tract. res inter alios, nu.24.* Gig. *de pension. quæst.78.num.5.* Couar.*in c.alma mater, p.1.§.9.n.5. ante fin.* Clar.*in §. fin.q.31.num.3.* Mandus.*in tract.de monit. q.26. in fine.* Ioan. Valer.*de different.inter vtrumque forum verbo excommunicatio, different.10.n.1.vers. sed certè*, Fichard. *tom.1.commun.opin.lib.2.tit.2.n.6.pag.289.* Aloys. Ricc. *in collect.decis p.4.collect.869.* Soar.*tom.5.disp.3.sect.20. num.25.* Auila *de censur. part.2. cap.5. disp.1. dub.5. conclus.2.*

De clausula, *si constiterit*, quòd importes cognitionem iudicialem cum citatione partium tradunt Seraphin. *decis.601. num.3.* Cardin. Tusch. *tom.2. lit. C. conclus.368. à n.1.* Sanch. *de matrim. lib.8. disput.34. n.26.* Moneta *de commutat. vltim. volunt. cap.7. n.139.* Nicol. Garc. *de benefic. part.6. cap.3. num.36.* & alij plures per me citati *in tract.de claus.vsufreq.claus.146. num.1.* 6

De celebratione Missarum, & aliis diuinis Officiis.

Tit. XIV.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, ad quos spectat correctio, & illis negligentibus superiores ipsorum debent esse soliciti vt horis debitis in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis horæ Canonicæ deuotè psallantur, & quòd in Ecclesiis aliis celebretur conuenienter, & debitè diuinum Officium, & nocturnum.*
2 *Syncopare quid significet, & an, & quando mortale peccatum committatur, si fiat syncopatio in horis Canonicis recitandis, remissiuè.*
5 *Missa non est de numero Horarum Canonicarum.*
6 *Vigiliæ in Ecclesiis olim fiebant.*

Clem. Graui. I.

I locorum Ordinarij, ad quos spectat correctio, sint negligentes, eorum Superiores curent vt Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesiis horis debitis deuotè psallantur, & in aliis conuenienter, & deuotè celebretur diuinum Officium nocturnum, & diurnum, contradictores per censuram Ecclesiasticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compescendo, facientes prout ad eos spectat, in his, & aliis, quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac Ecclesiarum, & cœmeteriorum respiciunt, honestatem, Sacrorum statuta Canonum, ad quæ facienda diligens curent adhibere studium, irrefragabiliter obseruari. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif.de Vital. Viu. *in ration. lib.3. pag.431.* Alaguna *in compend. pag.537.* remissiuè Ximen.*in concord. p.1.* 1

Trascurrendo, syncopando, &c.] Syncopare quid significet, & an, quandu mortale peccatum committatur, si fiat syncopatio in Horis Canonicis recitandis, vide Azor.*institut. moral.part.1. lib.10. cap.7. q.11.* Lessius *de iustit. lib.2. cap.37. n.56.* & quæ dixi *in collect. ad cap. dolentes 9. num.10. & 11. hoc tit. in Decretalib.* 2

Horis

3 *Horis debitis.*] Vide quæ dixi *in collect. ad c.1. n.7. cum ſeqq. hoc tit. in Decretalib.*

4 *Deuotè pſallatur.*] Vide quæ dixi *in collect. ad dict. c. dolentes, n.19.*

5 In gloſſ. *Canonicas*, ibi, *Miſſam de Officio dicimus, ſed non de Horis.* Notatur ad hoc, quòd Miſſa non eſt de numero Horarum Canonicarum, vt per Nauar. *de Orat. c.5. n.29.*

6 In gloſſ. *Vigiliis.* De his Vigiliis in Eccleſiis olim apud Chriſtianos fieri ſolitis tractant Fr. Hieronym. Roman. *de Republica Chriſtiana lib.5. cap.13.* Card. Cæſ. Baron. *in addit. ad martyrol. Romanum, 5. Ianuar. pag.13.* Cened. *ad Sextum collect.11. n.4.*

Clem. Dignum. II. & vlt.

1 Clerici etiam Religioſi domeſtici commenſales Cardinalium, ac quorumcunque Pontificum gratiam, & communionem Sedis Apoſtolicæ habentium, poſſunt ſe cum ipſis in Diuinis Officiis accommodare; vt illud, quod iidem Cardinales, ſeu Pontifices dicent officium, licitè dicere valeant. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Boniſ. de Vital. Viu. *in ration. lib.3. pag.432.* Alagona *in compend. pag.538.* remiſſiuè Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

2 In gloſſ. *Pontificum*, ibi, *Electos confirmatos*, &c. Notatur ad hoc quòd electus, & confirmatos nondum conſecratus non dicitur Pontifex, vt per Selu. *de benefic. p.1. q.2. n.20.*

De Baptiſmo, & eius effectu.

Tit. XV.

SVMMARIVM.

Clem. Præſenti. Vnic.

1 Baptisma conferri non debet in Aulis, vel Cameris, aut aliis priuatis domibus, ſed duntaxat in Eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, niſi Regum, vel Principum, quibus valet in hoc caſu deferri, liberi extiterint, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo propter hoc acceſſus haberi; qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per Epiſcopum ſuum caſtigetur, quòd alij attentare ſimilia non præſumant. Colligunt ex Ordin. Anchar. Zabarel. Imol. Panorm. Paul. de Eleazar. Boniſ. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 438.* Alagona *in compend. pag. 540.* remiſſiuè Caſal. *in annotat.* & Ximen. *in concord. p.1. & 2.*

In aulis, &c.] Aula enim, & Palatium licèt aliquando pro eodem ponantur, tamen interdum inter ſe differunt, quia Palatium Imperatorum, Regum, & Principum eſt, aula verò inferiorum, ſicuti tradit Cabed. *Luſit. deciſ.1. n.13. p.1.* 2

Duntaxat in Eccleſiis, &c.] Notatur ad hoc, quòd non licet Parocho ſine exorciſmo, & aliis ſolemnitatibus baptizare, vt per Henriq. *in ſumm. lib.2. cap.26. §.2. lit. Q.* De ritibus verò, & cæremoniis ad Baptiſmum pertinentibus latè tractant Valent. *tom.4. diſp.4. quæſt.1. puncto 4.* Barthol. ab Angel. *dialogo 2. §.16.* Vaſquez *3. part. quæſt.61. diſp.166. cap.2. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.27. c.5. num.32. cum ſeqq.* 3

Niſi Regum, vel Principum, &c.] Notatur ad hoc, quòd in aula, ſiue ſacello Regio poſſunt Regum filij aqua luſtrali ablui, vt per Carol. de Graſſal. *lib.1. de regalib. Franciæ, iure vltimo,* nouiſſimè Vincent. Turturetum *de capellis, & capellanis Regum, cap.3. num.45.* vide Vital. *hic n.43.* vbi ait text. *in præſenti*, intelligendum eſſe de Magnis dominis, ſubditque non comprehendi Ducem Venetiarum, & Ianuenſem, ſed Duces Regales, ita vt ſub hac diſpoſitione non contineatur Marchio Montis Ferrati, licèt benè Marchio Brandeburgenſis ſecundùm Paſct. *conſil. 12.* quem referunt Alciat. *in tract. de ſingul. certam. c.32. num.5.* & Aloyſ. Riec. *in praxi aurea reſolut. 427. in princip.* vbi probat quòd Principes Regni Neapolitani includuntur ſub diſpoſitione huius text. Diuites autem an dici poſſint Principes, in eiſque habeat locum text. *in præſenti*, vide Tiraq. *de nobilit. cap.3. num.5.* Rebuff. *in proœm. concord. verbo ſubnixa eſt, pag.508.* Molin. *de primogen. lib.1. cap.2. num.24.* Maſcard. *de probat. concluſ.998. num.4.* 4 6

In gloſſ. *Regum*, propè fin. ibi, *tyrannus eſt propriè*, &c. Plura de Tyrannis Regibus tradit Pinel. *in rubric. C. de reſcind. vendit. p.1. c.2. n.25.* Roland. à Valle *conſ.3. ex num.104.* Theatrum vitæ humanæ *volum. 11. lib.1. pag.1613.* Petr. Gregor. *de Republic. lib.6. c.18.* Stephan. Iun. *in vindicat. contra tyrannos, quæſt.3.* Martin. Delri. *in adag. ſacris, tom.1. adag.718. pag.310.* latè Ioan. Solorz. *de Indiarum iure lib.2. c.12. n.9. cum ſeqq.* Vtrùm autem priuata auctoritate poſſit quis ſpoliare, vel occidere tyrannum Regem titulo iuſto regnantem, negatiuè reſpondetur Gig. *de crimine læſæ Maieſt. q.65.* Mench. *lib.1. controuerſ. illuſtr. q.8. n.33.* Petr. Gregor. *de Republ. lib.26. cap.5. n.24.* Balthaſ. Ayala *de iure, & officio belli, lib.1. c.2. n.25. cum ſeqq.* Valent. *2.2. diſp.5. q.8. punct.3.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.2. n.28.* Ioan. Marian. *lib.1. de Rege, c.6.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.8. c.12. q.17. & c.27. q.7. & part.3. lib.2. cap.2. q.1. & cap.7. q.30.* Molin. *de iuſtit. tom.4. tractat.3. diſput.6.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.2. cap.9. dub.4.* Marquez *in gubernat. Chriſtiano, lib.1. cap.8.* Suar. *de defenſione Fidei, lib.6. cap.4. per tot.* 5

In gloſſ. *Liberi*, ibi, *comprehendit nepotes ex filiis, & alios deſcendentes.* Notatur ad hoc, quòd liberorum appellatione continentur nepotes ex filiis, ac omnes deſcendentes tam maſculi, quàm fœminæ, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.4. præſ.84. à n.22. & præſ.89.* 7

*n.*74.*& conſ.*204.*n.*50.*& conſ.*420.*n.*26.Surd.*deciſ.*66.*n.*3.Peregrin.*de fideicommiſ.art.*22.*n.*43.*& art.*25.*n.*8. Steph.Gratian. *diſcept forenſ.tom.*1.*c.*120.*n.*26. Sanch. *in præcepta Decalogi,tom.*2.*lib.*7.*c.*9.*n.*13. Fuſar.*de ſubſtitut q.*426.*n.*1. Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*3.*q.*25.*n.*17. *&* 18. Rota coram R.D.meo Coccino inter eius impreſſas *deciſ.*111.*n.*8. *& deciſ.*480.*n.*3. & alios plures, quos refero *in tract.de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignific.oppell.*129.*num* 1.Rot.*in Romana, ſeu Præneſtina fideicommiſſi de Columna* 2. *May* 1625. coram R.P.Vbaldo ſeniori.

8 In ead.gloſſ. ibi, *Appellatio enim filiorum regulariter non comprehendit nepotes.* Ita Menoch.*d.lib.*4.*præſ.*94.*& conſ.*228.*n.*4.*& conſ.*147.*n.*3. Surd. *de aliment.tit.*9.*q.*36.*& deciſ.*73. Cald. Pereira *de poteſt.eligend.c.*5.*n.*2. Valaſc.*conſ.*140. & alij plures per me citati *in d. tract. verbo filij*,Rot.*in d.Romana ſeu Præneſtina fideicommiſſi*, vbi tenet quòd nepotes non veniunt in diſpoſitione filiis oneroſa, & incommoda.& allegat Bart.*in lib.liberorum,n.*5.*&* 6.*ff de verb ſignific* quem ſequuntur communiter Doctores *in l.Gallus,* §.*inſtituens, ff.de liber.& poſthum. & in l. filiusfamilias ,* §. *Diuini , ff. de legat.*1. Caſtr.*conſ.*97.*n.*3.*lib.*2. Alex. *conſ.*37.*n.*8. *& conſ.*140.*n.*2.*lib* 6. Dec, *conſ.*217.*n.*13. Pariſ. *conſ.*31.*n.*16.*lib.*2. Curt.iun.*conſ.*111.*n.*2. *& conſ.*135.*n.*8. Gabr. *commun. tit.de verbor. ſignific.concl.*1.*n.*8.

9 In ead. gloſſ. ibi , *Dic quòd ad parentum reuerentiam benè habetur ratio naturalium tantùm , ſed quoad commodum liberorum, vel honores non.* Illegitimus, ſeù baſtardus an & quando contineatur nobilium appellatione, dixi *d tract.de appellatiua verb.vtriuſque iuris ſignificat. appellat.*163.*n.*7.

10 Notatur etiam ad hoc , quòd filiorum appellatione non veniunt qui ſunt naturales tantùm , vt per Azor. *inſtit moral. p.*2.*lib.*2.*c.*6.*q.*11. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ.c.*157.*n.*8.

11 In gloſſ *Neceſſitas* , ibi , *Nobilitas* , *& literatura.* Notatur ad hoc quòd nobilitas , & literatura æquiparantur , vt per Tiraq. *de nobilit.c.*5.*n.*5.& dixi *in collect. ad cap de multa, in fine de præbend. in Decretalib.*

12 In gloſſ. *Præſentiam*, ibi, *ex propoſito*, &c. Notatur ad hoc , quòd præſentia ſemper à lege requiritur ex propoſito , & ad aliquid operandum , vt per Auendan. *ad l.*44.*Tauri, gloſſ.*14.*n.*4.

13 In gloſſ.*Caſtigetur*,ibi,*arbitrariè.*Sequitur Menoch. *de arbitr.lib.*2.*cent.*5.*caſu* 431.

De Reliquiis , & Veneratione Sanctorum.

Tit. XVI.

SVMMARIVM.

1 *Feſtum Corporis Chriſti præcipitur quotannis celebrari, & indulgentia conceduntur iis , qui in feſto, vel infra octauam Officio , vel horis interfuerunt.*

2 *Inſtitutio feſti Corporis Chriſti vbi tractetur remiſſiuè.*

3 *Officium Corporis Chriſti fuit compoſitum à S. Thoma Aquinate.*

4 *Lex præcipiens in virtute ſanctæ obedientiæ obligat tranſgreſſorem ad mortalem culpam.*

5 *Dies Eccleſiaſticus quantum ad indulgentias , & cætera priuilegia conſtituitur à Veſperis in Veſperas incluſiuè.*

6 *Indulgentia , quæ relaxatur de iniunctis pœnitentiis, quid importet, oſtenditur.*

7 *Indulgentia vbi conceditur viſitantibus aliquam Eccleſiam, & in ea orantibus, an ad illam conſequendam teneantur ingredi , vel ſufficiat orare prope templum , ſi præ multitudine gentium ingredi non poſſint, oſtenditur, & n.8.*

9 *Chronicorum. & hiſtoriarum exemplum probat.*

10 *Opus bonum factum ex voto plus meriti habet , quàm aliud non ex vi voti factum.*

Clem. Dominium. Vnic.

ESTVM Corporis Chriſti in virtute ſanctæ obedientiæ ſolemniter, & deuotè celebrari præcipitur ſingulis annis feria quinta poſt octauam Pentecoſtes,& certæ indulgentiæ conceduntur iis , qui in feſto,vel infra octauam Officio, vel Horis interfuerint, ac multa piè , deuotè , & doctè de Sanctiſſ.Euchariſtia referuntur. Colligunt ex Ordin. Anchar. Zabar Imol. Panorm.Paul.de Eleazar.Bonif.de Vital. Viu. *in ration. lib.*3.*pag.*444. Alagona *in compend pag.*544. remiſſiuè Ximen.*in concord.p.*1.*&* 2. 1

De feſto Corporis Chriſti ,& eius inſtitutione agunt Azor.*inſtit moral.p.*2.*lib.*1.*c.*14.Vincent.Filiuc.*in ſum. tom.*2 *tract.*27.*c.*3.*n.*45. 2

Officium ſanctiſſimi Corporis Chriſti fuit compoſitum à S.Thoma Doctore Angelico iuſſu Vrbani IV. à quo in præmium retulit columnam argenteam , vt ex Nauel.& Genebr. refert Raguc. *de Miſſa in Eccleſia.q.*109.*n.*6. 3

In virtute ſanctæ obedientiæ.]Per hæc verba lex obligat tranſgreſſores ad mortalem culpam,vt per Sayr. *in clauis Regia,lib.*3.*c.*7.*n.*22. 4

In primis ipſius feſti Veſperis.]Notatur ad hoc, quòd dies Eccleſiaſticus quantum ad indulgentias , & cætera priuilegia , conſtituitur à Veſperis in Veſperas incluſiuè , vt per Tiraquel. *de retractu lig.* §.1.*gloſſ.* 11. *num.*13. 5

De iniunctis ſibi pœnitentiis relaxamus.]Quid autem importet hæc indulgentia oſtendit Ludouic. Beja *reſponſor.caſuum Conſcientiæ , p.*1.*caſu* 38. *verſ. hæc eadem concluſio,* Iul.Lauor.*de Indulgent. part.*2.*c.*16.*n.*12. *cum multis ſeqq.* 6

In gloſſ. *In Eccleſia*,ibi,*patet quòd non ſufficit intereſſe Horis extra Eccleſiam*,&c.Ergo vbi conceditur Indulgentia viſitantibus aliquam Eccleſiam , & in ea orantibus , ad illam conſequendam neceſſariò debent fideles Eccleſiam ingredi , ita vt ſi ob gentium multitudinem ingredi non poſſint , non conſequantur, quamvis orent propè templum. Ratio eſt , quia indulgentia conceditur viſitantibus aliquam Eccleſiam, & in ea orantibus , orare autem in Eccleſia non dicitur , qui eam non ingreditur , eo maximè quia Indulgentia tantum valet , quantum eius verba ſonant : ita Mich.Zanard. *part.*1.*direct.Theologorum de Sacramento Pœnitentiæ , c.*20. *q.*40. vbi ait quòd quando in diplomatibus dicitur , quòd eis Indulgentia conceditur , qui talem Eccleſiam viſitauerint, & in ea deuotè orauerint, ad acquirendam talem Indulgentiam neceſſariò requiritur vt fideles ingrediantur in eam ; quia oratio facta in valuis , non dicitur eſſe facta in Eccleſia, additque idem Zanard. quòd quando verba Indulgentiæ habent tantùm : *Qui talem Eccleſiam viſitauerint*, ſufficit ex ianua eam viſitare , & Indulgentia comparabitur. 7

Verùm alij ex præſumpta concedentis mente reſoluunt, quòd quando quis Eccleſiam ingredi non 8

poteſt

potest propter populi multitudinem, consequatur Indulgentiam si oret foris prope ianuam Ecclesiæ, vt per Cordub. *in quæst. lib. 1. q. 31. not. 2.* Fr. Emman. *in sum. p. 1. c. 184. n. 2.* Bonac. *de Sacram. disp. 6. q. 1. punct. 5. n. 26.* Franc. Rodriq. *de Iubilæo, c. 3. n. 8.* Sed meliùs Soar. *tom. 5. de pœnit. disp. 52. sect. 1. n. 7.* ait attendenda esse verba concessionis Indulgentiæ, itavt si in diplomate dicatur vt Sacerdos sacrificet in Ecclesia si Indulgentiam consequi voluerit, non satisfacit si sacrificet extra eam prope fores, quamvis ob confluentium multitudinem illam ingredi non possit: si verò præcipiatur, solum visitare Ecclesiam, poterit quis Indulgentiam consequi absque eo quod illam corporaliter ingrediatur; si præcipiatur orare in Ecclesia, satis etiam est si prope fores Ecclesiæ oret, nam hic censetur moraliter in Ecclesia orare, & iuxta moralem loquendi modum talis oratio dicitur fieri in Ecclesia, quod præcipuè est verum, quando quis facit quod in se est, vt Ecclesiam ingrediatur, cum tamen ob populi multitudinem non possit.

9 In gloss. *Vrbano*, in fine, ibi, *vt patet in chronicis.* Ergo Chronicorum, & historiarum exemplum probat, vt per Duen. *reg. 157.* Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 10. consid. 46. ad fin.* Menoch. *conf. 378. num. 8.* Mascard. *de probat. concl. 105. n. 9. & concl. 287.* ac earum scriptoribus, etsi enuntiatiuè loquantur, fides adhiberi solet in antiquis, Doct. *in l. 1.* vbi Bart. *n. 22.* Alex. *n. 34.* Ias. *n. 25.* Dec. *n. 21.* & Bolognet. *n. 39. ff. si certum pet.* Felin. *in c. 2. n. 46. ff. de rescript.* Mafil. *in rub. C. de probat. n. 813.* Parif. *conf. 23. sub n. 233. & 251. vers. & quoniam, vol. 1.* Socin. iun. *conf. 76. n. 64. lib. 1.* Natt. *conf. 536. n. 41. vol. 4.* Roland. *conf. 1. num. 60. vol. 1.* Menoch. *conf. 3-8. n. 8. & conf. 701. n. 8.*

10 In gloss. *Se ipsum*, ibi, *quòd idem opus meritorium laudabilius est in vouente*, &c. Collige bonum opus factum ex voto plus meriti habere, quàm aliud non ex vi voti factum, vt per S. Thom. *2. 2. q. 88. art. 6. & opusc. 17. c. 2. & opusc. 18. c. 3.* Nau. *in man. c. 12. n. 32. vers. quarto præsupponimus*, Pined. *in vita S. Ioannis Baptistæ, lib. 3. art. 2. c. 4. pag. 73.*

De Immunitate Ecclesiarum.

TIT. XVII.

SVMMARIVM.

1 Cap. Clericis, hoc tit. lib. 6. *cum suis §§. reuocatur.*
2 *Papa potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus iure humano ex ea sequutos.*
3 *Lex mandans sub obtestatione diuini iudicij obligat transgressores ad mortalem culpam.*
4 *Princeps vbicunque tollit constitutionem, mandans eam haberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consummati.*
5 *Princeps facere potest vt res facta habeantur pro infectis.*

CLEM. Quoniam. Vnic.

1 REVOCAT, & pro infectis haberi vult *cap. Clericis, hoc tit. lib. 6.* cum suis declarationibus. Colligunt ex Otdin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 552.* Alagona *in compend. pag. 464.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Penitus reuocamus, &c.] Notatur ad hoc, quòd Pontifex potest suam legem irritare, & reuocare quoad effectus iure humano ex ea sequutos, & non tantùm quoad in posterum incurrendos, vt non incurrantur, sed etiam quoad iam incursos, abolendo illos ac si ea lex edita nunquam fuisset, ita Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 7. n. 4.* 2

Sub obtestatione diuini iudicij.] Lex per hæc verba obligat transgressorem ad mortalem culpam, vt per Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 7. n. 22.* 3

In gloss. *Pro infectis*, ibi, *vide quanta est Papalis authoritas*, &c. Notatur ad hoc, quòd vbicunque Princeps tollit constitutionem mandans eam baberi pro infecta, tolluntur omnes actus etiam præteriti, & consummati, vt per Cald. Pereira *in responsio pro Sebastiano Limpo, n. 43.* Potest enim Princeps facere, vt res factæ habeantur pro infectis etiam quoad effectus præteritos, secundùm Tiraq. *de iure constit. p. 3. limit. 7. n. 47.* 4 5

Vnde ex hac gloss. colligit Pereg. *de iure fisci, lib. 5. tit. 2. n. 58.* quod cùm Princeps declarat confiscationem factam fieri non potuisse, & vult eam baberi pro non facta perinde ac si facta non fuisset, tunc omnia exinde sequuta retractantur. 6

In Librum IV. Clementinarum.

De Consanguinitate, & affinitate.

TIT. I.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, vel cum Moniali, excommunicatus est ipso iure, & publicari debet, & vitari, idem in professo, & professa, vel constituto in Sacris,* & n. 2.
3 *Pœna imposita contrahentibus incestas nuptias per verba masculini generis, fœminas comprehendunt.*
4 *Masculinum verbum fœmininum sexum comprehendit etiam in pœnalibus, quando respectu vtriusque eadem viget prohibitionis ratio.*
5 *Excommunicationem, de qua in hoc text. non incurrunt illi, qui nuptias hic prohibitas ignoranter contraxerunt.*
7 *Ignorantia non tantùm probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina excusat ab excommunicatione, de qua in hoc text.*
8 *Pœna imposita aduersus scienter gerentes actum prohibitum, non comprehendit eos, qui etiam per ignorantiam crassam illud cõmittunt, nisi sit affectata.*
9 *Excommunicationem in hoc text. comminatam non incurrunt illi, qui non solùm matrimonium contrahunt factum ignorantes, sed etiam qui factum tenentes, ius tamen ignorant.*
10 *Matrimonium contrahentes si sint vel voto solemni adstricti, vel in sacro Ordine constituti, excommunicationem incurrunt ipso iure.*
11 *Excommunicatio, de qua in hoc text. non incurritur, si matrimonium ineatur cum infideli, cognata legali, vel spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis.*
12 *Lex vbi ponit pœnam facienti aliquid scienter, ignorantia probabilis, id est, inuincibilis, excusat.*
13 *Ignorantia affectata non excusat à pœnis scientiam, & præsumptionem exigentibus.*
14 *Ignorantia affectata æquiparatur scientiæ.*

15 Ma

15 *Matrimonium scienter contrahens in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, iste solus ligatur excommunicatione de qua in hoc text. non verò ignorans.*

16 *Matrimonium contrahens falsò putans subesse impedimentum consanguinitatis, &c. non ligatur excommunicatione de qua in hoc text.*

17 *Matrimonium bona fide, & conscientia contrahentes, si postea impedimenti conscij facti nihilominus in in ipso matrimonio perseuerarint, an excommunicationem de qua in hoc text. incurrant ostenditur,* & n. 18.

19 *Excommunicatio de qua in hoc text.incurritur etiamsi quis contrahat matrimonium cum consanguinea in gradu lege diuina, ac naturali prohibito.*

20 *Matrimonium licet non sit consummatum, nihilominus incurritur excommunicatio de qua in hoc text.*

21 *Sponsalia de futuro contrahentes non incurrunt excommunicationem de qua in hoc text.*

22 *Pœna apposita contrahentibus matrimonium non afficit contrahentes sola sponsalia.*

23 *Matrimonium si contrahatur metu cadente in virum constantem cum consanguinea, vel affine in gradu prohibito, non incurritur excommunicatio de qua in hoc text.*

24 *Absolutio excommunicationis de qua in hoc text. Episcopo reseruatur.*

Clem. Eos, qui. Vnic.

1 MATRIMONIVM scienter contrahentes in gradu consanguinitatis, vel affinitatis prohibito, aut cum Monialibus, necnon Religiosi, & Moniales, ac Clerici in sacris Ordinibus constituti, si contrahunt, sunt excommunicati ipso iure, & denuntiati, ac euitari debent donec absoluantur, aliis pœnis contra sic contrahentes impositis in suo robore permansuris. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration lib.4. pag.*86. Alagona *in compend. pag.*589. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.*1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Soar. *tom.*5. *de censur. disp.*23. *sect.*5.*n.*23. Lauor. *de Indulg. p.*2.*c.*13.*n.*33. Filliuc. *tract.*14. *num.*67. *vers. quinto, & n.*75. *&* 113. nouissimè Bonac. *de cens. extra Bull. disput.* 2.*q.*2. *punct.*7. *& q.*4. *punct.*1. Merol. *tom.*1. *disput. in vniuersam Theolog. moral. disp.*1.*c.*2.*n.*249. *cum multis seqq.* Ego ipse *de offic. Episcop. p.*3. *alleg.*50. *n.*227. secundùm Lugdun. impress.

3 *Eos, qui,* &c.] Ergo pœna excommunicationis in præsenti præscripta aduersùs eos, qui in casibus hic prohibitis matrimonium contrahere non verentur, æquè locum habet tam contra masculos, quàm contra fœminas, vt apertè probatur arg. text. *in l. qui contra, C. de incest. nupt.* vbi pœnæ impositæ contrahentibus incestas nuptias per verba masculini generis, fœminas etiam comprehendunt, vt ex litera text. manifestè fit, idem expressè colligitur ex *l. si quis incesti, C. eod. tit.* notant Costa *in cap. si pater* 1. *p. verbo vxorem, num.*5. Anton. Gom. *ad l.*80. *Tauri, n.* 28. Valasc. *conf.*15. *ferè*

4 *per totam.* Facit in confirmationem, quia, vt magis etiam receptum est, & iuris prudentiæ congruentius, in pœnalibus masculinum verbum etiam fœmininum sexum comprehendit, quando respectu vtriusque eadem viget prohibitionis ratio, vt probant omnes per text. *ibi in l. si quis* 7 *ff. de iurisd. omn. iud.* notant Ias. *in l. Gallus, n.*8. & *ibi* Galcaul. *n.*33. *ff. de liber. & posth.* Tiraq. *de retract. lig.* §.1. *gloss.*9.*n.*221. Mandos. *reg.*19. *Cancell. q.*3. Menoch. *remed.*4. *adipisc. n.*6. *cum seqq.*

Scienter in gradibus consanguinitatis, &c.] Collige 5
excommunicationem, de qua *in præsenti*, non incurrere eos, qui nuptias hic prohibitas ignoranter contraxerunt, etenim cùm illa aduersùs scientes fulminata sit, ad ignorantes trahi non debet ex reg. text. *in cap. pœne, de pœnit. dist.*1. & ideo ita sentiunt Iacob. de Graf. *in aureis decis. p.*1.*lib.*4.*c.*24.*n.*14. Perez *l.*5.*tit.*15.*lib.*8. *Ordin. pag.*315. *& l.*7.*tit.*19.*eod. lib.*8. *pag.*365. Soar. *tom.*5. *disp.*23.*sect.*5.*n.*3. Sanch. *de matrim. lib.*7.*disp.*48.*n.*19. *in princ.*

Amplia primò ad incurrendam excõmunicationem, 6
de qua *in præsenti*, scientiã requiri non tantùm in contrahentibus matrimonia in tribus prioribus casibus, de quibus in prima eius parte, scilicet in his, qui contrahunt cum consanguineis, affinibus, vel Monialibus, sed etiam in aliis relatis in secunda parte *in vers. necnon,* vt constat ex *infrà* dicendis *ad glos. verbo contrahentes.*

Secundò amplia vt ab excommunicatione, de qua *in* 7
hoc text. non tantùm excuset ignorantia probabilis, & iusta, sed etiam crassa, & supina, nempe illa, quæ versatur circa rem, quam quis tenetur scire, propter nimiam tamen negligentiam ignorat, sicut tradunt Imol. *n.*4. & Bonif. *n.*10. *&* 19. *hic.* Nau. *in man. c.*27.*n.*141. vbi asse- 8
rit & in iudicando, & in consulendo ita semper esse resoluendũ; suffragatúrque communis opinio, secundùm quam pœna imposita aduersùs scienter gerentes actum prohibitum non comprehendit eos, qui etiã per ignorantiam crassam illud committunt, de quo Cou. *de sponsal. p.*2.*c.*6.§.8.*n.*21. Menoch. *de arbitr. cas.*324. *à princ.* Valasc. *conf.*83.*n.*10. Declara tamen vt non procedat in ignorantibus affectarè, idest, in iis, qui scire noluerunt, vt liberiùs peccarent, iuxta illud Psalm. 35. *Noluit intelligere, vt bene ageret,* habetur *in cap. pen.* 38. *dist.* prout sentiunt Iacob. de Graff. *d.n.*14 Henriq. *in summ. lib.*13. *c.*21. *in comment. lit. D,* Sanch. *d. lib.*7. *disp.*48.*n.*19.

Tertiò amplia non solum ab excommunicatione de 9
qua *in præsenti*, excusari eos, qui contrahunt matrimonium factum ignorantes, ex quo inter illos impedimentum datur, prout sunt omnes illi, qui vel ignorant consanguinitatis gradum, quo coniunguntur, vel copulam ex qua inter ipsos affinitatis impedimentum ortum est, sed etiam eos, qui factum tenentes, ius tamen ignorant, existimantes in aliquo ex casibus *in hoc text.* prohibitis matrimonium licitum esse; ratio est, quia vt suprà dixi, ignorantia etiam crassa excusat ab excommunicatione, de qua *hic*, sed hæc iuris ignorantia ni aliud addatur ad plurimum crassæ terminos attingit, & eidem æquiparatur, vt probant Bart. *in l. si adulterium in princ. n*11. *ff. de adult.* Imol. *col.*2. & Anchar. *col.*3. *hic*, ergo rectè fit talem iuris ignorantiam excusare ab excommunicatione, de qua *in hoc text.* Cætera vide *in collect. ad gloss. verbo scienter.*

Necnon Religiosos, & Moniales, &c.] Notatur ad 10
hoc, quòd matrimonium contrahentes si sint vel voto solenni adstricti, vel in sacro Ordine constituti excommunicationem incurrunt ipso iure, vt per Zerol. *in praxi Episcop. p.*1. *verbo casus, pag.*80. Paul. Comitol. *resp. moral. lib.*1. *q.*56. *& q.*115. *n.*3. Farin. *in praxi crimin. p.*5.*q.*138.*n.*97.

In gloss. *Eos*, ibi, *vnde si contrahat quis cum habente* 11
maritum, vel cum Iudæa, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatio, de qua *hic*, non incurritur si matrimonium ineatur cum cognata legali, vel spirituali, vel cum impedimento publicæ honestatis, vel quocunque alio dirimenti extra tria illa, nimirum consanguinitatis, affinitatis, voti solemnis emissi in Religione, aut Ordine sacro, quia text. hic solùm de iis mentionem facit, & cùm sit pœnalis, non est extendendus: ita Nauar.

Nauar. *in man.c.22.n.45.* Iacob.de Graff. *c.24.num.14.*
Petr.de Ledesma *de matrim.q.51.art.9.dub.1. paulò ante solutionem ad argum.*& alij, quos refert, & sequitur
Sanch.*d.lib.7.disp.48.n.14.*

12 In gloss. *Scienter*, ibi, *intelligo in ignorantia facti probabili.* Notatur ad hoc, quòd vbi lex non imponit
pœnam facienti aliquid scienter, ignorantia probabilis, id est, inuincibilis, excusat, vt per Sanch. *de matrim.lib.9.disp.32.n.35.*

13 In ead. gloss. ibi, *Et non affectata.* Notatur ad hoc,
quòd ignorantia affectata non excusat à pœnis scientiam, & præsumptionem exigentibus, vt per Sanch.*d.*
14 *disp.32. n. 40.* Ignorantia enim affectata æquiparatur
scientiæ, sicuti docent Tiraq.*de retract.lig.§.35.gloss.4.*
n.28.& de pœnis temper.causa 13.n.22.& seq.

15 In ead. gloss. ibi, *Si verò alter solus sciens, iste solus ligatur.* Ita Sanch.*d.lib.7.disp.48.n.19.in fine.*

16 In ead. gloss. ibi, *Quid si contraham cum illa, quam credebam esse consanguineam*, &c. Notatur ad hoc, quòd excommunicatione, de qua *hîc*, non ligatur, qui falsò putans subesse impedimentum consangoinitatis, aut voti solemnis, initer matrimonium, quia reuera non contraxit cum tali impedimento, nec hic text. punit prauam voluntatem opere non subsequuto, vt per Card.*hic, n.3.q.4.*& Anchar. *n.6. q.1.* ac Imol.*num.5.* Iacob.de Graff.*d.c.24.n.14.*Nauar.*d.c.22.n.43.* Sanch. *d.lib.7.disp.48.n.18.*

17 Sed quid si illi, qui bona fide, & conscientia contraxerunt, postea scientia impedimenti accedente, nihilominus cum ea, & cum peccato cohabitarunt, & in ipso matrimonio perseuerarunt, an excommunicationem, de qua *hîc*, incurrant? quam quæstionem tam nostri, quàm Theologi admodum subobscurè tractant, nos vt in ea certa ab incertis separemus duos constituemus casus, vel enim contrahentes cum impedimenti ignorantia postea superueniente ipsius scientia, perseuerant in matrimonio, & cohabitatione animo fornicario, & sine intentione natiuali. Vel rursus in cohabitatione persistunt maritali affectione. Primo casu securè resoluendum est ita animo fornicario cohabitantes omni iure inspecto ab excommunicatione excusari, ratio est, quia illa in hoc text. non imponitur pro incestu, vel pro peccato, quod in ipsa cohabitatione repetitur, sed pro illo, quod cernitur in contrahendis nuptiis, de quibus in textu, vt ex ipsius scite, & verbis satis apparet, ac proinde cum supponamus nuptias sine peccato fuisse contractas, licèt postea superueniente scientia, & cum ea cohabitantes grauissimè peccent, nihilominus tamen excommunicationem non incurrerent, vt tenet hæc gloss.*in vers.contrarium*, recepta ex Card. *hîc, n.3.* & Imol.*n.5.* Duen. *reg.150. limit.2.*Nau.*d.c.27.n.241.* Couar. *de sponsalib. p.2.c.6. §.8.n.19.*Sanch *d.lib.7.disp.48.num.20.* Farin.*in praxi crimin. p.5.q.149. n.198.*

18 In secundo verò casu, nempe quandò à principio ignorantes contrahentes postea scientes impedimentum animo, & intentione maritali cohabitant, dicendum est tales attento iure huius text. excommunicatione de qua in eo ligari; ratio est, quia licèt hi propter priorem consensum, vt pote bona fide exhibitum excommunicationem de qua *in præsenti*, non incurrerent, tamen ratione huius posterioris, qui in ipsa cohabitatione, vt supponimus, includitur, & attento tempore huius text. & antiquiori per se sufficiens erat ad matrimonium producendum, iuxta text. & *ibi* notata *in cap.is, qui fidem, de sponsal. in Decret.* eadem irretiti censeri debent, sicuti docent Nau.& Sanch.*vbi supra*, qui vltimo loco citatus post Petr.de Ledesm.quem refert, bene obseruat ante Tridentinum veram fuisse hanc solutionem.

19 In gloss. *Canonica*, ibi, *nè dum diuina.* Notatur ad hoc, quòd excommunicatio de qua *in hoc text.* incurritur etiamsi quis contrahat matrimonium cum consanguinea in gradu lege diuina; & naturali interdicto, quia constitutio pœnalis comprehendit casum omnino similem, in quo fortior ratio militat, tum etiam quia lex Canonica prohibens matrimonium inter consanguineos vsque ad quartum gradum, *cap.non debet, de consang.* comprehendit etiam primum gradum lege naturali vetitum, vtpote qui intra quartum includitur, ita post Card.& S. Ant.tradit Sanch.*d.lib.7.disp.48.n.15.*

In gloss. *Contrahere*, ibi, *licèt non consummet.* Nota- 20
tur ad hoc, quòd excommunicatio de qua *in præsenti*, incurritur, licèt matrimonium, non sit consummatum, quia hic text. non punit copulam incestuosam, sed solum matrimonij contractum, cuius essentia perfecta est ante consummationem per copulam; sic docent Imol.*hic, n.9.* Petr.de Ledesma *de matrim. q.50. art.9. dub.1. paulo ante solutionem ad argum.* Sanch. *d. lib.7. disp.48.n.6.*

In ead.gloss.ibi, *Quid si non contraxit matrimonium* 21
sed sponsalia tantùm, &c Notatur ad hoc, quòd non est locus excommunicationi de qua *in præsenti*, per solum sponsalium de futuro contractum, vt per Nau.*d.c.27. n.141.& in cap.si quando, de rescript.except.6.* Con.*de spons.p.2. c.6. in princ. num. vlt.* Tiraq. *de iure mariti, gloss.2.n.8.* Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo pœna, differ.1.n.1.vers. facit etiam gloss.* Iacob. de Graff.*d.c.24.n.14.* Petr.de Ledesma *loco proximè citato*, Sanch.*d.disp.48.n.7.*

Vnde ex hac gloss. colligitur pœnam appositam 22
contrahentibus matrimonium, non afficere contrahentes sola sponsalia, vt per Tiraq. *de iure mariti, gloss.2. n.8.* Perez *l.1.vers. præterea confirmatur, tit.1.lib.5.Ordin.pag.4* Menoch.*de præs.lib.6. præs.93.n.6.* Azened. *l.1.n.2.tit.1.lib.5.nouæ recop.* Gutier. *de iuram. confirm. p.1.c.51.n.7.*Cald.Pereira *in l. si curatorem, verbo, læsis, n.128.C.de in integr. restit. minor.* Cabed. *Lusit. decis. p.2.Aresto 47.*D.Barbos.*in l.si ante, n.25.& 26 ff.soluto matrim.*Sanch *de matrim. lib.1.disp.12.n.2. & disp.13.*

In gloss. *Matrimonialiter*, ibi, *videtur quòd coactus* 23
ad contrahendum non incurrat hanc pœnam. Notatur ad hoc, quòd non incurritur excommunicatio de qua *in hoc text.* si matrimonium metu viri constantis ineatur, tum quia est consensus inefficax defectu libertatis, tum etiam quia Ecclesiá non tam graui censura punit tanto metu compulsum, ita Card. *hic, num.14. q.27.* Anchar *n.8.q.3.* Imol.*n.8.* Bonif.*n.23.* Nauar. *n.141.* & alij, quos refert, & sequitur Sanch.*d.lib.7.disp.48. num. 12.*

In gloss. *Obtinere*, ibi, *per Episcopum*, &c. Notatur 24
ad hoc quòd absolutio excommunicationis, de qua *in hoc text.* Episcopo est reseruata, vt per Farin. *in praxi crimin.p.5.q.138.n.97.*

In Librum V. Clementinarum.

De Magistris, & nè aliquid exigatur pro licentia studendi.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Studiis Romanæ Curiæ, Parisien. Oxonien. Bononiens. & Salamantino qui debent eligi pro singulis linguis Hebraica, Arabica, & Caldea.*

2 Doctores

2 *Doctores referuntur de variis Academiis, & studiis agentes.*
3 *Bononia habuit priuilegia studij à Theodosio.*
4 *Chronicis in antiquis fides adhibetur.*

Clem. Inter sollicitudines. I.

1 IN studiis Romanæ Curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien.& Salamantino duo viri Catholici, & periti eligi debent pro singulis linguis Hebraïca, Arabica, & Caldæa, qui scholas regant & libros in Latinum transferant, aliósque doceant: pro quibus prouidendis contribuere tenentur omnes Ecclesiarum Prælati, monasteria etiam exempta, non obstantibus quibuscunque priuilegiis in contrarium. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Papl. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 53.* Alagona *in compend. pag. 636.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 De variis studiis, & Academiis agunt Cassan. *in catalogo gloriæ mundi, p. 10. consid. 32.* Horat. Lut. *in tract. de priuilegiis schol. tit. de iis, qui gaudent priuilegiis schol. n. 23.* Fr. Hieron. Roman. *de Republ. Christiana, lib. 5. c. 17. 18. & 19.* vbi *c. 20.* agit de insigni Conimbricensi Academia, de qua etiam multa scribit Petrus Mariz. *in dialogis variæ historiæ dial. 5. c. 3. pag. 353.*

3 In gloss. *Bononien.* ibi, *Bononia habuit priuilegia studij à Theodosio,* &c. Ita Cassan. *d. consid. 32. vers. de studio Bononiensi.*

4 In ead. gloss. ibi, *Prout ex chronicis,* &c. Ergo chronicis in antiquis fides adhibetur, de quo vide quæ dixi ad gloss. *verbo Vrbano sup. in Clem. vnica, de reliq. & venerat. Sanctor.*

SVMMARIVM.

1 *Magisterium, vel Doctoratum ex officio tribuens prius à doctorando recipere debet iuramentum, quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argentorum, quòd si non fecerit, etiamsi sit Episcopus per sex menses à collatione Magisterij est suspensus.*
2 *Absurdum semper est vitandum.*
3 *Magistri Artium appellatione Doctorum continentur.*
4 *Scholaris indignus Doctoralia insignia petens peccat mortaliter.*
5 *Suspensus, vel alia pœna affectus ad tempus si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem pœnam ad tempus incurrat, hoc posterius tempus incipit statim à die sententiæ iudicis illud inferentis.*
6 *Capitulum an possit aliquem ad Doctoris, vel Magistri gradum promouere, sicut posset Episcopus, ostenditur.*

Clem. Cùm sit nimis. II. & vlt.

1 IS ad quem spectat Magisterium, vel Doctoratum tribuere priùs à doctorando recipiat iuramentum quòd in solemnitate sua non expendet vltra summam trium millium Turonen. argentorum, quod si non fecerit, etiamsi sit Episcopus, per sex menses à collatione Magisterij, seu Doctoratus huiusmodi est suspensus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 54.* Alagona *in compend. pag. 636.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

Cùm sit nimis absurdum, &c.] Quia absurdum semper est vitandum, vt per Viuian. *tom. 2. commun. opin. lib. 6. tit. 15. n. 188. vers. nam absurditas,* Card. Mantic. *de coniect. vltimarum volunt. lib. 3. tit. 7. à princ. & de tacitis, & ambig. conuent. lib. 2. tit. 13.* Card. Tusch. *tom. 1. lit. A, concl. 66.* cum aliis per me citatis *Axiom. 2.* 2

In gloss. *Doctoratus,* ibi, *Doctores in iure Canonico, vel Ciuili, Magistri dicuntur in Theologia, vel artibus.* Igitur Magistri artium appellatione Doctorum continentur, & illorum priuilegiis gaudent, vt per Ioan. Martinus à Costa *in addit. ad tract. libellorum annot. 53. n. 7. cum multis seq.* vbi hoc latè iuribus, & exemplis confirmat. 3

In gloss. *Honorem,* ibi, *in indigno verò est peccatum præsumptionis.* Notatur ad hoc, quòd scholaris indignus doctoralia insignia petens, peccat mortaliter, sicuti docent Perez *l. 1. tit. 16. lib. 2. Ordin. pag. 374.* Azeued. *l. 2. n. 7. tit. 9. lib. 3. noua recop.* Bobadil. *in sua politica, lib. 1. c. 3. n. 70.* 4

In gloss. *Sequentes,* ibi, *si autem pendente primo semestri,* &c. Notatur ad hoc, quòd suspensus, vel alia pœna affectus ad tempus, si durante eo tempore aliam suspensionem, vel similem pœnam ad tempus incurrat, hoc posterius tempus incipit statim à die sententiæ iudicis illud inferentis, aut quando incurritur ipso iure statim à die commissi delicti, sicuti tradit Sanch. *de matrim lib. 3. disp. 50. n. 3.* 5

In gloss. *Suspensum,* ibi, *Episcopus cum Capitulo hoc faciet,* &c. An Capitulum possit aliquos ad honorificum Doctoris, vel Magistri gradum promouere sicut posset Episcopus, solet ab aliquibus in dubium reuocari, qui per hanc gloss. sic distinguendum esse putant. Aut ea potestas pertinet ad solum Episcopum, aut communiter ad Episcopum; & Capitulum, si hoc secundùm ea manet penes Capitulum Sede vacante, si primum, tunc ea potestas, vel iure communi conuenit Episcopo, vel iure speciali, si iure communi, ad Capitulum transit, si speciali non ita: vt post Pauin. *de potest. Capituli Sede vac. p. 1. q. 6.* Rebuff. *in praxi benefic. tit. de deuolut. n. 69.* resoluit Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 39. q. 5.* 6

De Iudæis, & Sarracenis.

Tit. II.

Clem. Cedit quidem. Vnic.

PRINCIPES Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos ab inuocatione publica nominis Mahometi, & à peregrinatione, quam facere solent ad eius sepulchrum, & contrafacientes ita punire debent, vt alij eorum exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ratien. lib. 5. pag. 67.* Alagona *in compend. pag. 642.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

In gloss. *Sarraceni,* ibi, *qui debent à Christianis publicè distingui per habitum.* Sic de Iudæis diximus *in collect. ad cap. nonnullis sup. hoc tit. in Decret.* Nisi priuilegium de non ferendo signum ex causa bene visa concedatur Hebræis per Summum Pontificem, sicuti docent Fulgos. *cons. 55. n. 1. vers. secundò sciendum.* Follet. *in constit. Regni Neapol. sub tit de Iudæis in pragm. incip. & contra perfidorum, n. 3.* Marquar. *de Iudæis, p. 1. c. 4. vers. valeret tamen,* quos refert & sequitur Anton. Ricc. *de iure personarum, lib. 2. c. 43. n. 5.* 2

In

In gloss. *Zabacala.* Vide Marquard. de Susan. *in tract. de infidelib. p. 1. c. 3. n. 6. cum seqq.* Azeued. *in rubr. tit. 2. n. 9. cum seqq. lib. 8. recop.*

De Hæreticis.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur, & Doctores de eius materia agentes citantur,* n. 2.

3 *Clausula,* Conscientiam tuam oneramus, *quam vim, & effectum habeant, remissiuè.*

4 *Inquisitor est competens iudex in causis hæreticorum.*

5 *Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore non valet hæreticum ad pœnam in duro, & arcto carcere ponere.*

6 *Episcopus si in durum carcerem ponere, torquere, aut condẽnare voluerit hæreticum, debet requirere Inquisitorẽ, & è contra Inquisitor Episcopũ, vt intra octo dies insimul cõueniant ad præmissa resoluendũ.*

7 *Requisitio vnica sufficit facta Inquisitori ab Episcopo volente in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare hæreticum.*

8 *Episcopus si requisitus ab Inquisitore, & Inquisitor ab Episcopo noluerit, vel non potuerit insimul conuenire, poterit vnus alteri suas vices delegare, vel per literas suum consilium, & consensum significare.*

9 *Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in cognitione causarum hæreticalium.*

10 *Inquisitor sine Episcopo, & Episcopus sine Inquisitore potest torturam testibus infligere ad eruendam veritatem, secus si contra testem falsum procedi valeat ad pœnam ordinariam.*

11 *Verba,* non valere, *denotant ipso iure.*

12 *Verbum duplex, seu geminatum futuri temporis quando est in constitutione tunc importat latam sententiam.*

13 *Episcopus, & hæreticæ prauitatis Inquisitores possunt in causis hæresis committere vices suas.*

14 *Carcer debet dari secundum personam, & delicti qualitatem.*

15 *Inquisitor loco torturæ potest etiam ad eruendam veritatem ieiunia imponere.*

16 *Condemnandi, & absoluendi facultas vbi à lege alicui est tributa, & deinde ei aufertur facultas condemnãdi, non tamẽ sublata censetur potestas absoluendi.*

17 *Sententiam absolutoriam an Episcopus sine Inquisitore, & Inquisitor sine Episcopo proferre valeat, ostenditur,* & n. 18.

19 *Ecclesia vt non vacare dicatur, & Episcopus possit administrare, literæ debent esse expeditæ.*

20 *Capitulum mortuo Prælato non succedit in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis.*

21 *Terminum non est necesse exprimi in requisitione facienda per Episcopum Inquisitori, & è conuerso, sed ipso iure statim currit.*

22 *Appellatio datur in crimine hæresis à decreto torturæ.*

23 *Appellari potest ab interlocutoria vt quis tormentis subiiciatur, cum afferat damnum in diffinitiua irreparabile.*

24 *Carceres hæreticorum, ipsorum claues, custodes, & custodum ministri quomodo faciendi, ostenditur,* & num. 25.

26 *Iuramentum custodũ, ministrorum suorum, & notariorum, ac aliorum officialium S. Inquisitionis ponitur.*

27 *Notarij Inquisitionis debent iurare suum officium fideliter exercere coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eis.*

28 *Euangeliorum tactura est necessaria in iuramento.*

29 *Iuramentum si exigatur ab statuto tactis scripturis, non satisfit si præstetur præsentibus scripturis, non tamen tactis.*

30 *Iuramenti in præstatione inspiciẽdus est mos regionis.*

31 *Iuramenti in præstantia sufficit quod tangatur qualibet scriptura sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum tactura.*

32 *Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi Clericus, & in sacris constitutus, & etiam Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur.*

33 *Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti, qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio, quomodo puniantur, ostenditur,* & n. 34.

35 *Dictio,* & *copulat.*

36 *Hæretici mentales an incurrant excommunicationem contra hæreticos comminatam, ostenditur,* & n. 37.

38 *Constitutio humana punire potest crimen omnino occultum.*

39 *Episcopus non potest absoluere à suspensione temporaria intra tempus.*

40 *Episcopus, vel Inquisitor si omiserit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri causa, sed propter timorem, vel propter euitanda scandala, non incurrit pœnas in hoc §. comminatas.*

Clem. Multorum. I.

NE Inquisitionis officium, quod ad augmentum Fidei noscitur institutum, in fidelium cedat detrimentum, si Inquisitores ipsi sui officij metas excedant, ideò Inquisitionis negotium tam per Episcopum diœcesanum, quàm per Inquisitores sine carnali amore, odio, vel timore, seu affectione commodi temporalis exerceri debet. Et quamvis quilibet ex prædictis possit citare, arrestare, capere, ac tutæ custodiæ mancipare etiam in compedibus, vel manicis ferreis, & inquirere contra illos, prout in Domino visum fuerit; non potest tamen Episcopus sine Inquisitore, nec Inquisitor sine Episcopo, aut eius Officiali, vel Episcopali Sede vacante super hoc delegato (si intra octo dies postquam sese requisierint adinuicem alterius copiam habere possint) duro tradere carceri, qui magis ad pœnam, quam ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, & si secus præsumptum fuerit nullum sit, & irritum ipso iure. Si autem neuter eorum nequeat, vel nolit personaliter conuenire, tunc poterit Episcopus, vel eius Officialis, seu delegatus Sede vacante committere suas vices, aut per literas suum consilium, vel consensum Inquisitori significare, & è contra; ita habetur vsque ad §. *Propter,* inclusiuè. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Auchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 102. Alagona *in compend. pag.* 658. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. *in §. porrò,* desumunt Rojas *sing. 27. n. 5.* Simanch. *de Cathol. instit. tit. 34. num. 22. & num. 37. & 38.* Zanchin. *in tract. de hæret. c. 8. num. 4.* Gundisal. *eod. tract. q. 8. num. 3. & 4. & q. 13. num. 8. in fine,* Carrer. *in simili tract. num. 72. 75. & 86.* Clar. *§. hæresis, num. 5. vers. sed si quis,* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 21. num. 11. & cap. 22. num. 15. & c. 29. num. 6.* Eymeric. *in direct. Inquisit.* 2

part.3.q.47.n.1.cum ſeqq. latè cum ampliationibus, & limitationibus Farin. *de hæreſi, q.186.§.5.num.67.cum multis ſeqq.*

3 *Super quo ipſius conſcientiam oneramus*, &c.] De vi, & effectibus huius clauſ. dixi *in tract. de clauſulis vſufreq. clauſ.24.* ſecundùm Lugdun. impreſſ.

4 *Tam per diœceſanos Epiſcopos, quam per Inquiſitores*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Inquiſitor eſt competens iudex in cauſis hæreticorum, vt per Gondiſalu. *in tract. de hæretic. q.7.num.8. verſic. & etiam Inquiſitores*, Carrer. *in ſimili tract. num.84.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.8.cap.18.quæſt.1.* Farinac. *de hæreſi, quæſt.186.§.2. num.17.*

5 *Duro tamen tradere carceri*, &c.] Intellige quòd hic text. ait de Epiſcopo ſine Inquiſitore, & Inquiſitore ſine Epiſcopo non valente hæreticum in duro, & arcto carcere ponere, vt procedat quando hoc vellet facere ad pœnam, ſecus ad cuſtodiam, vt quia fortè alibi cuſtodiri non poſſit, vt per Gondiſalu. *in tract. de hæretic. q.8.n.3.& 4.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.33. cap.7. n.1. verſic. primum.* Eymer. *in direct. Inquiſit. p.3.q.47. n.2.* Dec. *d.lib.5.c.22.n.6.* Farinac. *loco proximè citato, num.75.*

6 *Intra octo dierum ſpatium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi Epiſcopus in durum carcerem ponere, torquere, aut condemnare voluerit hæreticum, debet requirere Inquiſitorem, & è contra Inquiſitor Epiſcopum, vt intra octo dies inſimul conueniant ad præmiſſa reſoluenda, vt per Bonif. de Vital. *num.51.& 66.in 24.notab.* & Zabar. *in §.duro, n.1.in notab.1.* Vmbert. Locat *in iudic. Inquiſit. in verbo expectare*, Squillacen. *in tract. de Fide Cathol. c.40.ſub num.1.* Farin. *de hæreſ. q.186.§.6.n.98. & 109.* dicit quòd hic terminus octo dierum currit à tempore, ſeu à die requiſitionis factæ, & *n.110.* ſubdit quòd poteſt re integra requiſitus Epiſcopus, ſeu Inquiſitor admitti ad cauſam ſi conuenire & intereſſe voluerit.

7 Intellige vt vnica tantùm ſufficiat requiſitio, ſicut docent gloſſ. *hic verbo requiſierint*, & Anchar. *n.4.verſ. ſufficiat*, Imol. *n.12.verſ. deinde*, Bonif. de Vital. *num.64.* Campeg. *in addit. ad Zanchin. in tract. de hæret. c.8.lit.D, verbo torquere*, Decian. *lib.5.c.29.n.6.verſ. ſed ſufficeret ſemel requirere*, Farinac. *vbi proximè. n.99.* In qua non eſt neceſſe exprimere terminum octo dierum, qui propterea ipſo iure ſtatim currit, Farinac. *citato loco, n.100.* & ſufficit huiuſmodi requiſitionem facere per nuntium, vel epiſtolam, & ad domum, ex eodem Farin. *n.101.vbi ſupr.*

8 *Verùm ſi Epiſcopus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd ſi Epiſcopus requiſitus ab Inquiſitore, & Inquiſitor requiſitus ab Epiſcopo noluerit, vel non potuerit inſimul conuenire, poterit vnus alteri ſuas vices delegare, vel per literas ſuum conſilium, & conſenſum ſignificare, vt per Imol. *n.13.* Bonif. de Vital. *n.70.& n.80. cum ſeqq.* Eymer. *in direct. Inquiſit. p.3.q.49.* vbi Penia *commento 98.* Farin. *d.q.186.§.6.n.103.*

9 *Vel Epiſcopali Sede vacante*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Capitulum Sede vacante ſuccedit Epiſcopo in cognitione cauſarum hæreticalium, vt per Decian. *d. lib.5.c.21.n.15.* Farin. *d.q.186.§.11.n.187.* vbi *n.179.* ampliat in quaſi Sede vacante, & *n.181.* limitat quoad exemptos.

10 *Vel tormentis exponere*, &c.] Limita non procedere in tortura teſtibus infligenda pro eruenda veritate, quam Inquiſitor ſine Epiſcopo, & Epiſcopus ſine Inquiſitore infligere poteſt, ſecus ſi contra teſtem falſum procedi valeat ad pœnam ordinariam, ita Eymer. *in direct. Inquiſit. p.3.q.73.* vbi Penia *commento 122.& ead. p.3. q.53. commento 120. verſ. ſed hoc intelligendum eſt*, Farin. *d.q.186.§.3.n.75.*

11 *Non valebit.*] Hoc verbum præcedente negatiua denotare ipſo iure, reſoluit Sayr. *in claui Regia, lib.3. c.8.n.26.*

12 *Nullum ſit irritum ipſo iure.*] Ex his verbis colligit Tiraq. *in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, n.46.& 47.C.de reuoc. donat.* quòd quando in Conſtitutione eſt duplex, ſiue geminatum verbum futuri temporis, tunc importat latam ſententiam.

13 *Super illis committere vices ſuas*, &c.] Ergo Epiſcopus, & hæreticæ prauitatis Inquiſitores poſſunt in cauſis hæreſis committere vices ſuas, vt per Cou. *var. lib.3.c.20.n.3.verſ. quartò*, Farin. *fragm. crimin. p.1.lit.D, num.71.*

14 In gloſſ. *Duro.* Notatur ad hoc, quòd carcer debet dari ſecundùm perſonarum, & delicti qualitatem, vt per Zerol. *in praxi Epiſcop. part.1.verbo hæretici, §.22. pag.171.*

15 In gloſſ. *Tormentis*, ibi, *puto autem quòd ieiunia*, &c. Notatur ad hoc, quòd Inquiſitor loco torturæ poteſt etiam ad eruendam veritatem ieiunia imponere, per ieiunium enim corpus torquetur, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.34. rubr. de Inquiſitoribus Apoſt. n.39.* vbi ſubdit Inquiſitorem ſine Epiſcopo hoc tormenti genus imponere non poſſe, Farin. *de hæreſi, quæſt.185. §.3.num.138.* vbi notat hodie hoc tormenti genus non ſeruari cum ieiunia non indicantur niſi loco pœnitentiæ.

16 In gloſſ. *Contra eos*, ibi, *ſed nunquid pro eis*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi alicui tributa ſit à lege facultas condemnandi, & abſoluendi, & deinde ei auferatur facultas condemnandi, non tamen dicitur ſublata poteſtas abſoluendi, vt per Socin. *reg.4.verſ. ſecundò fallit*; Clar. *§. hæreſis, num.6.* Menoch. *de arbitr. lib.1. q.43. n.29.*

17 In ead. gloſſ. ibi, *Sed ita eſt*, &c. Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus ſine Inquiſitore, & Inquiſitor ſine Epiſcopo proferre poteſt ſententiam abſolutoriam, vt per Decian. *in tract. crimin. lib.5.c.21.n.12.& c.22.n.11.* vbi teſtatur de magis communi, Ludou. à Paramo *de origine S. Inquiſitionis, lib.3.q.4.rubr. de expedit. proceſſus in cauſis Fidei, in fine*, vbi ita vſu receptum eſſe teſtatur, Farin. *de hæreſi, q.186.§.3.n.60.*

18 Contrarium tamen tenent Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.3.num.8. & 9.* Zanchin. *de hæret. c.8. lit.E, in verbo diffinitiuam*, Rojas *ſing.27.num.7.* Carrer. *in tract. de hæret. num.72.* Azor. *inſtit. moral part.1.lib.8.cap.18. quæſt.16.* D. Barboſ. *in l.cum prætor, §.1. num.478. ff. de iudic.*

19 In gloſſ. *Sede vacante*, ibi, *quia nondum habet literas*, &c. Notatur ad hoc, quòd literæ debent eſſe expeditæ, vt non dicatur Eccleſia vacare, ac Epiſcopus poſſit adminiſtrare, vt per Imol. *hic num.3. verſ. Sede vacante*, Cardin. *num.5. in fine*, Pauin. *de poteſt. Capituli Sede vacante, prælud.7. num.14.* Abb. *in cap. qualiter, in 1.not. de elect.* Dec. *in rubr. de conſtit. num.421.* Caſſador. *deciſ.8.num.5.de reſtit. ſpoliat.* Selu. *de benefic. part.2. q.15. in princip.* Gonzal. *ad reg.8. Cancell. gloſſ.15.§.2. num.84. cum ſeq.* vbi obſeruat quòd licèt huiuſmodi Doctores ſimpliciter loquantur quòd ſit neceſſaria expeditio literarum, non tamen excludunt illarum tranſportationem, oſtenſionem, & præſentiam, imò illam præſupponunt, ex quo ad id probandum allegant *Extrauag. iniuncta, de elect. inter communes*, quæ de literarum oſtenſione, & præſentatione expreſsè diſponit, ac decretum irritans continet, & graues pœnas non ſolum vtenti iuriſdictione, ſed etiam Capitulo, ſeu Conuentui admittenti ad poſſeſſionem, ſeu iuriſdictionis exercitium, ante dictarum literarum præſentationem, ita fuit reſolutum, & declaratum *in Burgen. Canonicatus 3. Iunij 1582.*

coram

coram Card. Lancel. seniore, quod hodie nulla caret difficultate, cùm per *reg. 2. aliàs 3. Cancel. in nouis.* expressè dicatur quòd duret vacatio Sedis Episcopalis vsque ad prouisionem illius Apostolica auctoritate faciendam, & adeptam pacificam possessionem.

20 In gloss. *Capituli.* Notatur ad hoc, quòd Capitulum mortuo Prælato non succedit in his, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt per Nan. *cons. 28. sub tit. de tempor. ordin. in antiq.* Flamin. *de resignat. benef. lib. 7. q. 23. n. 13. & 25.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 40. q. 8.* Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 7. n. 2.*

21 In gloss. *Requisierint*, ibi, *in requisitione non est necesse terminum exprimi, sed ipso iure statim currit.* Vide Duen. *reg. 271. ad fin.* Tiraq. *de retractu lig. §. 9. gloss. 3. n. 23.* Farin. *d. q. 185. n. 100.*

22 In gloss. *Ipso iure*, ibi, *quòd si interlocutoria*, &c. Notatur ad hoc, quòd datur appellatio in crimine hæresis à decreto torturæ, vt per Ioan. de Imol. *n. 13. vers. per hoc dicit gloss. in præsenti*, Simanch. *in enchirid. viol. relig. tit. 52. rubr. de tormentis, n. 11. & tit. 65. rubr. de appellat. n. 2.* Eymer. *in direct. Inquis. p. 3. rubr. de appell. n. 121.* vbi Peña *comment. 31. lit. A, pag. mihi 487.* Farin. *de hæresi, q. 185. §. 15. n. 235.* vbi subdit quòd non obstante appellatione poterit iudex ad torturam deuenire quando appellatio ab illius decreto fuerit calumniosa, & sic quando videt ex processu legitima extare indicia ad torquendum.

23 In ead. gloss. ibi, *Lex permittit tunc appellare, quia grauamen tolli non posset per appellationem interponendam*, &c. Notatur ad hoc, quòd à decreto, vt quis tormentis subiiciatur; appellari potest cum afferat grauamen inseparabile, quod in diffinitiua reparari non valeat, vt per Hyppol. *in l. 1. ff. de quæst. n. 34.* Clar. *§. fin. q. 64. n. 27.* Azeued. *l. 3. num. 6. tit. 18. lib. 4. noua recop.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. collect. 642. vers. secundò.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo appellatio, §. 9.* Alex. Trentacinq. *var. resol. lib. 2. tit. de appell. resol. 13. n. 15.* Sigism. Scacc. *in tract. de appellat. q. 17. limit. 47. à num. 143.*

§. Sanè.

24 Carcer quilibet Inquisitionis debet esse communis Episcopo, & Inquisitori, & habere duos custodes principales, discretos, industriosos, & fideles, vnum, quem volet Episcopus, cui ille prouidebit, alterum, de quo voluerit Inquisitor, cui etiam ipse prouidebit, & quilibet eorum poterit habere sub se fidelem, & bonum ministrum. In quolibet etiam conclaui eiusdem carceris, siue muri, erunt duæ claues diuersæ, quarum vnam vnus, alteram alter custos habebit, & quando est ministrandum carceratis, poterit committere, vel subdelegare ministro. Colligunt ex Ordin. DD. *in princ. text* citati.

25 Hoc idem ex hoc text. desumunt Simanch. *de Cathol. instit. tit. 16. de custodia reorum, per tot.* Zanch. *in tract. de hæret. c. 8. n. 4. vers. sic etiam ambo prædicti*, Gundisal. *in simili tract. q. 11. n. 6. 11. & 13.* Læl. Zech. *in sum. p. 1. tit. de Fide, rubr. de hæresi, c. 11. n. 14. vers. etiam potest habere carcerem*, Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. rub. de modo interrogandi reum, n. 75.* vbi Penia *comment. 18. lit. C*, & latiùs *d. p. 3. q. 58. cum duabus seqq.* vbi Penia *comment. 107. 108. & 109.*

§. Porrò.

26 Coram Episcopo, vel Sede vacante coram Capitulo, & Inquisitoribus, vel eorum substitutis custodes prædicti antequam suum officium exequantur, ad Sacra Dei Euangelia corporaliter à se tacta iurabunt quòd fideliter adhibebunt omnem diligentiam ad custodiam incarceratorum pro hæresi, & quòd vnus non loquetur alicui carcerato in secreto, quin alter custos audiat, & quòd fideliter, & absque diminutione ministrabunt incarceratis prouisionem, quam recipiunt ex communi ordinatione, & id quod à parentibus, amicis, vel aliis fidelibus offertur, dum Superiores non contradicant; similiter iurent coram Episcopo, & Inquisitore, etiamsi carceres non sint communes, sed solius Episcopi: item Notarij Inquisitionis iurabunt coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis exercere fideliter suum officium, idémque faciant aliæ personæ necessariæ ad prædictum officium exequendum. Colligunt ex Ordin. DD. *in princ. text.* citati.

Iurabunt suum officium fideliter exercere.] Notatur ad hoc, quòd Notarij Inquisitionis debent iurare suum officium fideliter exercere coram Episcopo, & Inquisitore, vel substitutis ab eis, vt per Imol. *n. 17. vers. Glossa iurabunt*, Bonif. de Vital. *n. 148. cum seqq. in præsenti*, Campeg. *in addit. ad Zanch. c. 9. lit. B, vers. debet itaque Inquisitor*, Rojas *sing. 142.* Penia *in direct. Inquisit. p. 3. q. 19. comment. 68. vers. illud est tamen*, Farin. *de hæresi, q. 185. n. 11.* 27

In gloss. *Tacta*, ibi, *sed requiritur tactura Euangeliorum.* Notatur ad hoc, quòd tactura Euangeliorum est necessaria in iuramento, vt per Abb. *in rubr. de iureiurand. n. 2. & in cap. quamvis pactum in initio, p. 1. num. 7.* Menoch. *cons. 37. n. 52.* Ioseph. Ludou. *commun. conclus. tit. de iureiurand. concl. 6.* & plures alios, quos refert Cened. *ad Decret. collect. 108. n. 6.* quibus addo Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. in annot. n. 111.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 108. n. 14.* Saye. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. num. 12.* 28

Vnde non satisfieri statuto exigenti iuramentum tactis scripturis si præstatur iuramentum præsentibus scripturis, non tamen tactis per hanc gloss. tenet Tiraq. *de iure mariti, gloss. 7. n. 98.* 29

In ead. gloss. ibi, *Apud Italicos interpretatur consuetudo*, &c. Notatur ad hoc, quòd in præstatione iuramenti inspiciendus est mos regionis, vt per Tiraq. *de nobil. c. 37. n. 136.* 30

In ead. gloss. ibi, *Quòd sufficit quemlibet librum, vel quamlibet scripturam tangere*, &c. Notatur ad hoc, quòd in præstatione iuramenti sufficit quod tangatur quælibet Scriptura sacra vbi non exprimitur de Euangeliorum tactura, vt per Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. c. 4. num. 171.* 31

In gloss. *Notarij*, ibi, *qui possunt esse constituti in Sacris, & Religiosi*, &c.] Notatur ad hoc quòd Notarius in causis hæreticorum electus ab Episcopo, seu Inquisitore potest eligi Clericus, & in Sacris constitutus, & etiam Religiosus, qui Notarius esset antequam Religionem ingrederetur, vt per Ioan. de Imol. *num. 17.* & Bonifac. de Vitalin. *n. 149.* Ioan. à Rojas *sing. 133.* Zanchin. *in tract. de hæretic. cap. 9. lit. B, vers. adde rursus*, Eymeric. *in direct. Inquisit. parte 3. q. 18. & 19.* vbi Penia *comment. 67. & 68.* Farin. *de hæresi, q. 185. §. 1. n. 10.* 32

§. Verùm.

Episcopi, Inquisitores, & eorum substituti sub præcepto sanctæ obedientiæ discretè, & promptè procedere debent contra suspectos, vel diffamatos de hæresi nè malitiosè, aut fraudulenter talem labem falsò alicui imponant; quod si odio, gratia, amore, lucro, procedunt, vel Innocentes vexant, tunc Episcopus, 33

vel Superior est suspensus ab officio per triennium, alij verò sunt excommunicati ipso facto, à qua excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint, nisi per Romanum Pontificem, nequeunt, præterquam in mortis articulo, & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere, nullo in hac parte priuilegio suffragante. Colligunt ex Ordin. Doctores *in princ.text.* citati.

34 Hanc eandem concl.ex hoc text.colligunt Simanch. *de Cathol.instit.tit.* 14. *n.* 40. Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 3. *q.* 24. *n.* 2. vbi Penia *comment.* 73. latè Farin. *de hæresi, q.* 186. §. 9. *n.* 145. *cum seqq.* Cened. *pract.& canon. quæst.lib.* 1. *q.* 36. *n.* 21. Nauar. *in man.c.* 27. *n.* 100. Couar. *pract.c.* 36. *n.* 21. Gambar. *de casibus reseru.c.* 7. *n.* 1. *&* 2. Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.* 6. *excomm.* 1. Filliuc. *tract.* 15. *n.* 206. *vers. prima, & n.* 207. ego ipse *de offic.& potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 95. secundùm Lugdun. impress.

35 In gloss. *Et conscientiam,* ibi, *nota quòd, & copulat.* Ita Menoch. *cons.* 111. *n.* 9. *& cons.* 117. *n.* 54. Bernard. Muscatel. *in tract. de cognit delict. tit.de recept.num.* 18. Cened. *post tract. pract. & canon. quæst. sing.* 50 *num.* 1. Cenal. *commun.contra commun. q.* 828. *n.* 87. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 7. *proœm.n.* 123. *& gloss.* 1. *n.* 1. & refero ego ipse *in tract.de dict.vsufreq.dict.* 110. *n.* 4.

36 In gloss. *Eo ipso.* Probat hæc gloss. hæreticum omninò mentalem incurrere excommunicationem contra hæreticos comminatam, quam sententiam sequuntur *hîc.* Card. Anch. Imol. & Vital. *n.* 183. Albert. *de hæret. q.* 30. Bursat. *cons.* 14. *n.* 5. *&* 9. Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n.* 240. *C.de reuocand.donat.* Albert. Pygh. *de Eccles. hierarchia, lib.* 6. *c.* 6. *circa med.* Rojas *de hæret. p.* 1. *n.* 146. Azeued. *l.* 1. *n.* 151. *cum seq. tit.* 3. *lib.* 8. *noua recop.* Clar. §. *fin. q.* 91. Menoch. *de arbitr.casu* 160. *n.* 6. Spin. *in speculo testam. gloss.* 7. *n.* 13. *cum seqq.* Cantera *in quæst. crimin. p.* 2. *c.* 1. *n.* 8. Cenal. *commun. contra commun. q.* 698. Salas *de legib. disp.* 9. *sect.* 1. §. *resolutio auctoris,* Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *c.* 10. *vers. in hac itaque, & lib.* 8. *c.* 10. *q.* 3.

37 Contrariam tamen sententiam, nempe excommunicationem non incurri per hæresim mentalem, sed requiri quod sit verbo, aut facto exteriùs prolata, ac proinde Ecclesiam quoad censuras Ecclesiasticas non habere potestatem in actibus merè internis, tenent Driedon. *de libert. Eccles. lib.* 3. *c.* 5. *circa fin.* Couar. *in reg.peccatum, p.* 2. *in princ.n.* 7. Nauar. *in man.c.* 11. *n.* 17. *& c.* 23. *n.* 38. *& c.* 27. *n.* 56. Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 42. Aragon. 2. 2. *q.* 11. *art.* 3. vbi Ban *art.* 4. Henriq. *in summ.lib.* 4. *c.* 4. §. 1. *in comm.lit.D,* Vgol *de censur.tab.* 1. *c.* 9. §. 12. Gutier. *canon.lib.* 1. *c.* 13. *n.* 4. 5. *&* 28. Iacob. de Graff. *in aureis decis.lib.* 2. *c.* 9. *n.* 3. Veg. *in sum. p.* 1. *c.* 54. *casu* 1. *& c.* 85. *casu* 26. *& c.* 125. *casu* 10. Petr. de Ledesma *in summ. p.* 2. *tract.* 1. *c.* 9. *&* 10. Gabr. Vasq. 1. 2. *tom.* 2. *disp.* 160. Sayr. *de censur. lib.* 1. *c.* 9. *n.* 14. *&* 15. *& lib.* 3. *c.* 4. *à n.* 20. Soar. *eod.tract.tom.* 5. *disp.* 21. *sect.* 2. *n.* 1. *& disp.* 4. *sect.* 2 *& sect.* 3. *à n.* 5. Auil. *in simili tract. p.* 1. *dub.* 10. *& p.* 7. *disp.* 2. *dub.* 1. Carbo *de legib.lib.* 8. *disp.* 14. Mar. Alter. *de censur. tom.* 1. *lib.* 3. *c.* 2. *disp.* 1. *col.* 2. *sub lit.E,* Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 10. *n.* 91. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 8. *n.* 2.

38 Notatur etiam hæc gloss. ad hoc, quòd constitutio humana punire potest crimen omninò occultum, vt per Gregor. Lop. *l.* 2. *verbo non merce, tit* 31. *p.* 7. Perez *tit.* 4. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 84. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *q.* 63. *n.* 5. *&* 6.

39 In gloss. *Excommunicationis,* ibi, *& vbi sic determinatum est, videtur quòd non possit Superior absoluere,* &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest absoluere à suspensione temporaria intra tempus, vt per Gutier. *canon.lib.* 1. *c.* 5. *n.* 6.

In gloss. *Obtenta,* ibi, *vbi verò,* &c. Notatur ad hoc, quòd si Episcopus, vel Inquisitor omiserit procedere non odij gratia, amoris, vel lucri causa, sed propter timorem, vel propter vitanda scandala non incurrit pœnam in hoc §, contra illos comminatam, vt per Vmbert. Locat. *in indic.Inquisit. num.* 149. Farin. *d. q.* 186. §. 9. *n.* 149. 40

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Inquisitoris Officium nulli, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerit, committi debet.*
3 *Bona Clerici hæretici habentis beneficium Ecclesiasticum applicanda sunt Ecclesiæ, in qua illud obtinet, vel stipendia accipit.*
4 *Bona Clericorum patrimonialia propter hæresim confiscata applicantur fisco Ecclesiæ Episcopalis, si ipse Clericus non habeat stipendia ab aliqua Ecclesia.*
5 *Bona Clericorum licet propter hæresim confiscentur, non tamen confiscantur bona Ecclesiæ etiam illi per Clericum hæreticum acquisita, & iudex sic confiscans incurrit pœnam excommunicationis ipso iure.*
6 *Excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt Inquisitores, & ipsorum, vel Episcoporum, aut Capitulorum Sede vacante commissarij deputati in causis Fidei, qui prætextu sui Officij Inquisitoris illicitè sumunt pecuniam aliquam, & qui scienter confiscant bona Ecclesiastica etiam applicanda fisco Ecclesiæ.*
7 *Verba,* Excommunicationis sententiæ subiaceat, *denotant, ipso iure.*
8 *Inquisitores possunt tenere armatam familiam pro defensione sua persona, vel familia sua, & ad capiendum hæreticos.*
9 *Familiares Inquisitorum Fidei arma licitè, & impunè deferre possunt.*
10 *Arma qui officiales, & familiares Inquisitionis deferre possint, ostenditur.*
11 *Constitutio in qua adest dictio,* ex tunc, *statim ligat à tempore promulgationis ipsius.*
12 *Lex statim, & incontinenti ligat cum vult eo ipso quòd promulgata est, obseruari.*
13 *Constitutio quoties exprimit à quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quoad nullitatem actus, licet non afficiat quoad alias pœnas.*
14 *Inquisitor in crimine hæresis imponere potest etiam pœnam pecuniariam Sanctæ Inquisitionis Officio applicandam.*
15 *Commissariorum nomine veniunt Vicarij Inquisitorũ.*
16 *Episcopi non includuntur nomine Inquisitorum.*
17 *Pecuniæ extorsio debet esse prætextu officij Inquisitionis, vt sit locus pœnæ huius text.*
18 *Inquisitores, & Commissarij incurrunt pœnam excommunicationis & priuationis extorquendo prætextu Sancti Officij non solùm pecuniam, sed etiam omnem aliam rem.*
19 *Pecuniæ appellatione large sumpto vocabulo venit quodcunque pecunia æstimabile.*
20 *Absolutio ab excõmunicatione de qua in hoc text. præstita ab inferiore valet in articulo mortis non præmissa reali satisfactione, & excusante paupertate.*
21 *Ordinarij Episcopi possunt absoluere de excommunicatione non reseruata Sedi Apost.*
22 *Iudex confiscans bona Ecclesiæ ignoranter, nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc text.*

23 *Ha*

23 *Hareticus si fuerit aliquis Monachus alicuius Ecclesia Prelatus, cum id quod acquirit, non sibi, sed Ecclesia acquirat, ideò eius bona confiscari non possunt.*

24 *Clericus hareticus, cuius bona confiscantur, si habeat stipendia à pluribus Ecclesiis, ipsius bona inter illas diuiduntur.*

25 *Probare posse dicitur, qui habet vnum testem integrum.*

26 *Boni viri tacent illud, quod probare non possunt.*

Clem. Nolentes. II.

1 INquisitionis Officium committi non debet, nisi attingenti quadragesimum annum. Deputati ab Inquisitore, vel Episcopo, aut Capitulo Sede vacante ab aliquo prætextu officij Inquisitionis pecuniam non extorqueant, nec attentent applicare fisco bona Ecclesiæ ob delictum Clericorum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, à qua non absoluantur, nisi plenè satisfecerint dominis, seu in mortis articulo: Notarij verò, Officiales, fratres, & socij, qui hoc sciuerint, illos in secreto arguant, & corrigant, & si probare possunt, denuntient Superioribus, qui amoueant tales ab officiis. Denique præcipitur Inquisitoribus, vt non abutantur concessione portandorum armorum, nec habeant plures officiales, nisi necessarios, qui se conferant cum Inquisitoribus ad officia exequenda. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 106. Alagnna *in compend. pag.* 659. remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 *Nisi qui quadragesimum atatis annum attigerint.*] Notatur ad hoc quòd Inquisitoris officium nulli nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerit, committi debet, vt per Dec. *tract. crimin. lib. 5. c. 22. n. 3.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 8. c. 18. q. 4.* Campan. *in diuers. iuris Canon. rub. 7. c. 6. n.* 122. Conrad. Brun. *in tract. de haret. lib. 4. c. 2.* Iacob. Simanch. *in enchirid. tit. 7. n. 2. & 3.* Perez *l. 3. gloss. 1. pag.* 134. *tit. 4. lib.* 8. *Ordin.* Farin. *de haresi, q. 186. §. 2. n. 46. cum seqq.* vbi ampliat, & limitat.

3 *Fisco etiam Ecclesia applicare*, &c.] Verba hæc, quæ de fisco Ecclesiæ mentionem faciunt, non esse ad fiscum Prælatorum, sed ad fiscum Romanæ Ecclesiæ, & Cathedralis referenda aduertit Couar. *var. lib. 2. c. 9. n. 15. in fine.* Sed hoc cum declaratione accipiendum est, nam bona Clerici hæretici habentis beneficium Ecclesiasticum applicanda esse Ecclesiæ, in qua beneficium obtinet, vel stipendia accipit, resoluunt Conrad. Brun. *de haret. lib. 5. c. 6. n.* 8. Gundisal. *eod. tract. q. 15. n. 2. vers. bona autem*, Clar. § *haresis, n. 11. verbo item bona condemnatorum*, Simanch. *de Cathol. tit. 9. n.* 89. Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 31. n. 7. ad finem*, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 83. art. 2.* Ceual. *commun. contra commun. tom. 4. q. 897. num. 24.* Sanch. *in pracepta Decalogi, lib. 2. c. 20. n. 3. cum seqq.* Peregr. *de iure fisci, lib. 4. tit. 5. n. 31. vers. Clericorum bona*, Dec. *in tract. crimin. lib. 5. c. 44. n. 2. in princ. vers. fiscus autem Ecclesia*, Farin. *de haresi, q. 190. §. 11. n.* 155. vbi *n.* 156. reprobat aliquos contrarium tenentes, & *n.* 157. an diuidenda sint bona Clerici hæretici inter Ecclesias, à
4 quibus stipendia recipit, de quo *infr. n.* 24. Quoad bona verò Clericorum patrimonialia propter hæresim confiscata resoluendum est applicari fisco Ecclesiæ Episcopalis, si ipse Clericus non habeat stipendia ab aliqua Ecclesia, vt per Sylu. *in sum. verbo hareticis, §. 1. n. 13. vers. si sunt Clerici*, Bursat. *cons. 43. n.* 37. Carrer. *in tract. de haret. n. 135. ante med. vers. bona verò Clericorum*, Dec. *d. loco vers. & si Clericus nulla stipendia.* Brun. Peregr. Clar. *cit. loc.* & alios plures, quos refert, & sequitur Farin. *d. §. 11. n.* 158. vbi *n.* 159. reprobat contrarium tenentes.

Nec scientes attentent Ecclesiarum bona, &c.] Notatur ad hoc quòd quamvis propter hæresim bona clericorum confiscantur, non tamen confiscantur bona Ecclesiæ, etiam illi per Clericum hæreticum acquisita, & iudex sic confiscans incurrit pœnam excommunicationis ipso iure, vt per Carrer. *in tract. de haret. n. 135. ante fin. vers. limita tamen*, Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. q. 112. vers. est tamen considerandum*, vbi Peña *commento* 161. *vers. quo autem plenius*, Sanch. latè declarantem *lib. 2. c. 20. à princ.* Farin. *d. q. 190. §. 11. n.* 162. 5

Excommunicationis sententia eos subiacere, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicationis sententiam ipso iure incurrunt Inquisitores, & ipsorum, vel Episcoporum, aut Capitulum Sede vacante Commissarij deputati in causis Fidei, qui prætextu sui Officij Inquisitionis illicitè sumunt pecuniam aliquam, & qui scienter confiscant bona Ecclesiastica etiam applicanda fisco Ecclesiæ, vt per Nau. *in man. c. 27. n.* 142. Gambar. *de casibus resern. c. 12. n.* 13. Filliuc. *tract.* 14. *n.* 168. ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n.* 228. secundùm Lugdun. impress. quibus addo Sanch. *in pracepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 20. n. 3.* Farin. *de haresi, q. 186. §. 7. n. 134 cum seqq.* latè Bonac. *de excommun. in particulari extra Bullam Cœna disp. 2. q. 10. punct. 10. per tot.* Verba enim supradicta denotare latam sententiam tradit Tiraq. *in l. si vnquam verbo reuertatur, n. 149. C. de reuocand. donat.* 6 7

Vt nè abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, &c.] Notatur ad hoc quòd Inquisitores possunt tenere armatam familiam pro defensione suæ personæ, vel familiæ suæ, & ad capiendum hæreticos, vt per Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. q. 56. & ibi* Penia Farin. *de haresi, q. 186. §. 6. n.* 90. Familiares Inquisitorum Fidei arma licitè, & impunè deferre possunt, vt per Ioan. Rojas *sing. 21. n. 7. vol. 2.* Lucer. *Inquis. verbo Inquisit. n.* 14. Paul. Fusch. *de visit. lib. 2. c. 32. n.* 17. Roland. *cons. 37. n. 9. vol. 4.* Menoch. *de arbitr. casu* 394. *n.* 66. Iacob. Simanch. *de Cathol. instit. c. 34. num. 24. & c. 41. n.* 15. Penia *in direct. Inquis. p. 3. q. 56. comment.* 150. *fol. mihi 631. col. 2. vers. rursus arma deferre*, vbi dicit hanc armorum licentiam non solùm dandam esse Officialibus destinatis ad denuntiandos hæreticos, sed etiam cæteris, qui quavis alia ratione Sancto Officio inseruiunt, veluti Aduocatis, notariis, consultoribus, custodibus, aut illi, qui aduersus hæreticos publicè scribunt, dummodo non sint personæ scelestæ, & alienigenæ, nec Iudæis, aut aliis infidelibus conuersis, tales enim non facilè, & non nisi ex magna causa creandi sunt familiares S. Officij, refert Farin. *de heres. q. 182. §. 6. n.* 91. vbi *n.* 92. ex hoc text. intelligit supradictam concl. dummodo præfati Officiales armorũ delatione, & Inquisitores licentiarum concessione non abutantur. 8 9 10

In gloss. *Et tunc*, ibi, *voluit Papa per hoc quòd hac pars Constitutionis statim ligaret*, &c. Notatur ad hoc, quòd constitutio in qua est dictio, *extunc*, statim ligat à tempore promulgationis illius, vt per Rebuff. *ad l. 13. vers. idem, ff. verb. signif.* Tiraq. *de retract. tit. 2. §. 2. gloss.... n.* 86. Lex enim statim, & incontinenti ligat cum vult eo ipso quòd promulgata est, obseruari, vt per hanc gloss. tenent Menoch. *de arbitr. casu* 185. *n.* 3. Sayr. *in claui Regia, lib. 2. c. 5. n. 6.* 11 12

In ead. gloss. ibi, *Non quoad hoc quod contra facientes*, &c. Notatur ad hoc, quòd quoties constitutio exprimit à quo tempore debeat obligare, afficit ignorantes quoad nullitatem actus, licèt non afficiat quoad alias pœnas, vt per Sayr. *d. c. 5. n.* 12. Sanch. *de matrim. lib. 3. disp. 17. n.* 10. Farin. *in praxi crim. p. 4. cons. 65. n. 3.* 13

14 In gloss. *Illicitis*. Notatur ad hoc quòd potest Inquisitor in crimine hæresis imponere etiam pœnam pecuniariam sanctæ Inquisitionis officio applicandam, vt per Zanch. *in tract. de haret. 16. num. 9. vers. poterit*, Eymer. *in direct. Inquisit. p. 3. q. 103.* vbi Penia *commento 152.* Dec. *lib. 5. c. 44. sub n. 7.* Rojas *sing. 1. n. 22. vers. & Inquisitores*, Farin. *de haresi, q. 193. §. 6. à n. 108. cum seqq.*

15 In gloss. *Ipsorum*, ibi, *dant ergo Inquisitores commissarios, quos vocamus Vicarios*, &c. Notatur ad hoc quòd commissariorum nomine veniunt Vicarij inquisitorum, vt per Sanch. *in pracepta Decalogi, lib. 2. c. 20. n. 4.* Farin. *d. q. 186. §. 7. sub n. 141.*

16 In gloss. *Commissarius*, ibi, *de Episcopis loqui non videtur*. Ergo Episcopi non includuntur nomine Inquisitorum, vt per Sanch. *d. c. 20. n. 6.*

17 In gloss. *Pratextu*, ibi, *vbi ergo non eo pratextu illicitè exigit, licèt malè faciat, non tamen est locus pœna.* Notatur ad hoc, quòd pecuniæ extorsio debet esse prætextu Officij Inquisitionis, vt sit locus pœnæ huius text. sicut docet Sanch. *d. c. 20. n. 8.* Farin. *d. q. 186. §. 7. n. 140.*

18 In gloss. *Pecuniam*, ibi, *intelligo largè*. Notatur ad hoc, quòd Inquisitores, & Commissarij incurrunt pœnam excommunicationis, & priuationis extorquendo prætextu officij non solùm pecuniam, sed etiam omnem aliam rem, vt per Sanch. *d. c. 20. num. 9.* Farin. *d. q. 186. §. 7. n. 140.* veluti frumentum, vinum, vestea, esculenta, poculenta, aut alia pretio æstimabilia, vt per Nauar. *in man. c. 27. n. 142.* Syluest. *in sum. verbo excommunicatio 9. n. 81.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 34.*
19 *n. 25.* Filliuc. *tract. 14. c. 10. q. 3. n. 169.* nam pecuniæ appellatione largè sumpto vocabulo venit quodcunque pecunia æstimabile, vt per Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 14. n. 42.* Gig *in tract. de crimin. lesa maiestat. lib. 1. q. 34. n. 14.* Mozz. *vbi de contract. de emp. tit. qua veniant appell. rei, §. denenio, n. 25.* Sanch. *d. c. 20. num. 9.* quoa refero ego ipse *in tract. de appell. verbo vtriusque iuris signif. appell. 195. n. 1.*

20 In gloss. *Satisfecerint*, ibi, *si habent, vnde viuant, alias verò paupertas excusat.* Notatur ad hoc, quòd in articulo mortis non præmissa reali satisfactione, & excusante paupertate valet absolutio excommunicationis huius text. ab inferiore, secus verò extra illum articulum, vt per Sanch. *d. c. 20. n. 19.* Farin. *d. q. 186. §. 7. num. 142.*

21 In gloss. *Absolui*, ibi, *per Ordinarios cum sibi non reseruet*. Notatur ad hoc, quòd ab ista excommunicatione ex quo non fuit reseruata Sedi Apost. possunt etiam Ordinarij Episcopi absoluere vt per Sanch. *d. cap. 20. n. 18.* vbi subdit hanc absolutionem non esse simpliciter concessam, sed permitti cum quadam conditione, videlicet in mortis articulo tantùm, & donec plenè fuerit satisfactum de pecuniis extortis, & sic cum effectu, refert Farin. *d. q. 186. §. 7. n. 143.*

22 In gloss. *Scienter*, ibi, *ignoranter ergo non tenet hac pœna*. Notatur ad hoc, quòd iudex confiscans bona Ecclesiæ ignoranter, nesciens scilicet bona esse Ecclesiæ, non incurrit excommunicationem, de qua *in hoc text.* vt per Card. Zabar. *hic in §. Inquisitoribus ante, n. 1. in 3. notab.* Imol. *n. 6. in fine vers. nota scienter.* Sanch. *in pracepta Decalogi, tom. 2. lib. 2. c. 20. n. 11.* vbi subdit quòd quæcunque ignorantia excusat dummodo non sit affectata, vel adeò crassa, vt ingens temeritas dicatur.

23 In gloss. *Ecclesiarum*, ibi, *& per hoc dico quòd si monachus*, &c. Notatur ad hoc, quòd si hæreticus fuerit aliquis monachus alicuius Ecclesiæ Prælatus, cùm id, quod acquirit, non sibi, sed Ecclesiæ acquirat, ideò eius bona confiscari non possunt, vt per Imol. *hic, n. 7. vers. ex hoc infert*, Bonif. de Vital. *n. 71.* Sanch. *d. c. 20. n. 13. & 14.* vbi etiam quid si hæresis fuerit commissa ab aliquo Religioso Franciscani Ordinis prorsus proprij incapace, refert Farin. *de haresi, q. 190. §. 11. num. 161.*

In gloss. *Applicare*, ibi, *vbi bona clericorum damnatorum*, &c. Notatur ad hoc, quòd si Clericus hæreticus, cuius bona confiscantur, habeat stipendia à pluribus Ecclesiis ipsius bona diuiduntur inter Ecclesias, à quibus stipendia recipit, vt per Dec. *in tract. crimin. lib. 5. c. 44. n. 2. vers. sed quid si Clericus hareticus*, Didac. Cantera *in quest. crimin. rubrica de haret. apostatis, &c. c. 1. num. 41. vers. quod si à pluribus Ecclesiis*, Farin. *d. q. 190. §. 11. n. 157.* 24

In gloss. *Valeant* Dicitur autem posse probare si habeat vnum testem integrum, Nau. *in man. c. 25. n. 33. in fine, & in cap. inter verba 11. q. 3. concl. 6. corol. 66. n. 284.* Anton. Bernard. *in summ. c. 31. n. 16. verbo dicere*, nam boni viri tacent illud, quod probare non possunt. Alex. *cons. 55. n. 4 vol. 4.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 12. num. 21.* 25

SVMMARIVM,

1 *Beguardorum & Beguinarum Alemania secta damnatur, & octo ipsorum errores, & excitatur Diacesanorum, & Inquisitorum officium contra illos.*

2 *Ieiunia non seruans legibus Canonicis instituta, & pracepta, peccat mortaliter.*

4 *Fornicatio simplex est peccatum mortale, itaut oppositum asserere pertinaciter sit hareticum.*

5 *Beguardorum error damnatur nolentium assurgere, neque reuerentiam exhibere in eleuatione Corporis Christi.*

6 *Peccare penitus in nullis potius Diuinitatis est quàm humanitatis.*

7 *Impeccabilis fuit ex priuilegio Beatissima Virgo.*

8 *Ecclesia militans exemplata est diuinitus à triumphante.*

9 *Oscula & amplexus ex beneuolentia, & amicitia honesta, vel patria consuetudine culpa vacant.*

10 *Oscula libidinosa, & amplexus, ac tactus si fiant ad delectationem sunt mortalia.*

11 *Affectus turpes gratia delectationis, qua ex ipsis captatur, an sint peccata mortalia, ostenditur.*

CLEM. Ad nostram. III. & vlt.

REprobat & damnat Beguardos & Beguinas in Alemania & eorum errores, præcipitque vt Inquisitores in eos inquirant, suumque officium exerceant, nisi pœnitentes sponte abiurent, & satisfaciant. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 107.* Alagona *in compend. pag. 660.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* Refert Eymeric. *in direct. Inquisit. p. 2. c. 3.* De erroribus, quot profitebantur Beguardi, vide Guid. Carmelit. *in sum. de haresibus Beguardorum*, Bernard. Lutzem. *in catalogo haret. lib. 2. verbo Beguardi*, Aluar. Pelag. *de planct. Ecclesia, lib. 2. c. 52.* Repert. Inquisit. *verbo Beguardi*, Prateol. *lib. 2. de vitis & sectis haret. c. 17.* Eymer. *in direct. Inquisit. p. 2. q. 15. & ibi* Peña *comment. 4.* 1

Secundò quod ieiunare non oportet hominem, &c.] Notatur ad hoc, quòd ieiunia Canonicis legibus instituta ita ex præcepto seruanda sunt, vt mortalis peccati reus sit omnino censendus, qui absque iusta causa 2

eadem

eadem ſeruare omiſerit, vt per Couar. *variar. lib. 4. c. 20. num. 10.*

3 *Tertiò quòd illi, qui ſunt in prædicto gradu perfectionis,* &c.] Vide Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 6. q. 1. verſ. ſecundò obiicitur*, Soar. *de Relig. lib. 2. de orat. c. 11. n. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 3. c. 4.*

4 *Actus autem carnalis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale, itavt oppoſitum aſſerere pertinaciter ſit hæreticum, ſicuti docent Anton. Gom. *l. 80. Tauri, n. 4.* Couar. *de ſponſali, p. 1. c. 4. n. 8.* Nauar. *in man. c. 16. in princip.* Clat. *§. hæreſis, n. 1.* Auendan. *de exequend. mand. p. 2. c. 26. à n. 1.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. cap. 8. §. 3. lit. H.* Sayr. *in claui Regia lib. 8. c. 2. num. 2. cum ſeqq.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 4. cap. 3. dub. 7. à num. 47.*

5 *Quod in eleuatione Corporis*, &c.] Notatur ad hoc, quòd damnatur ſecta, & error Beguardorum nolentium aſſurgere, neque reuerentiam exhibere in eleuatione corporis Domini Noſtri Ieſu Chriſti, vt per Azeued. *l. 2. n. 14. tit. 1. lib. 1. noua Recop.*

6 In gloſſ. *Impeccabilis*, ibi, *ſi hoc intelligeretur de Dei potentia*, &c. Et ideò bene dicit Imper. *in l. 2. C. de veteri iure enucl.* quòd in nullis penitùs peccare Diuinitatis potius eſt, quàm humanitatis, cuius dictum exornant Bobadil. *in ſua politica, lib. 5. c. 1. n. 134.* Card. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib. 12. tit. fin. n. 41. & de tacitis, & ambig. conuent. tom. 2. lib. 27. tit. 7. n. fin.* Vnde votum de nunquam peccando non eſſe validum reſoluunt Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 14. q. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 3. n. 9.* Sayr. *de Relig. tom. 2. lib. 2. de voto, c. 3. n. 2. & 3.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 40. dub. 5. num. 33.*

7 In eadem gloſſ. ibi, *Et hoc priuilegium glorioſæ Virgini Mariæ creditur datum eſſe diuinitus.* Ita Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. n. 85.* Henriq. *in ſumm. lib. 3. c. 11. §. 4. lit. X.*

8 In gloſſ. *Eccleſia*, ibi, *eſt enim Eccleſia militans exemplata diuinitus à triumphante.* Ita Perez *l. 5. tit. 2. lib. 1. Ordin. pag. 41.*

9 In gloſſ. *Septimo*, ibi, *& hoc modo oſcula, amplexus, vel tactus non ſunt mortalia cùm poſſit abſque libidine fieri, vel ex conſuetudine regionis*, &c. Notatur ad hoc quòd oſcula, & amplexus ex beneuolentia, & amicitia honeſta habita ſecundùm patriæ conſuetudinem culpa vacant, quia ibi nulla eſt turpitudo, ſed caſtus amor, vt per S. Thom. *2. 2. q. 154. art. 4.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 49. n. 3.* vbi ſubdit idem dicendum eſſe quando habentur ob delectationem honeſtam, vt ad augendam amicitiam, & beneuolentiam honeſtam, quamvis inde motus ſenſualitatis inordinatus, & delectatio venerea inſurgant, minimè aſſenſum præſtante voluntate, quia finis eſt honeſtus, & contra voluntatem prauus ille motus inſurgit.

10 In ead. gloſ. ibi, *Oſcula autem libidinoſa, amplexus, & tactus ſi fiant propter delectationem huiuſmodi, ſic enim ſolùm libidinoſa cenſentur, manifeſtum eſt propter hanc cauſam libidinoſa oſcula fore mortalia.* Ita. S. Anton. *3. part. tit. 16. c. 1. §. 10. notab. 1.* dicens tactus cùm fuerint ex libidine, & amore carnalis luxuriæ, eſſe mortalea, Nider. *in ſua ſumm. præc. 6. c. 2. ad fin verſ. ſecundò principaliter*, dicens eſſe lethales huiuſmodi tactus cum ſunt libidinoſi, & ea intentione, vt in ſe, vel in muliere excitetur concupiſcentia, Margar. Confeſſorum *6. præcepto fol. 90.* dicens oſcula, & amplexus habita ex laſcinia eſſe mortalia, & tunc id contingere quando habentur, vt ſequatur pollutio, vel cum periculo. Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 203. n. 2.* dicens oſcula tunc eſſe mortalia quando diriguntur ad actum carnalem, vel libidinoſum.

Aduertendum tamen eſt, quòd licèt plures deoſculationes habitæ ſint ante copulam, neceſſarium nequaquam foret eas confiteri, ſine etiam tactus: nam eſto omnea deoſculationes illæ, ſine tactus numero differentes ſint, quia tamen ſunt præxequiſita ad copulam, & partes illi annexæ, ita vt oſcula, & tactus dicantur fornicatio inchoata, ita Vaſq. *tom. de pœnit. q. 91. art. 1. dub. 5. n. 33. & 1. 2. tom. 1. diſp. 75. c. 2. in fine*, Corolan. *de caſibus, reſeru. q. 1. ſect. 3. n. 3.* optimè Ioan. Sanct. *in ſelectis, diſp. 6. n. 3.* vbi ſecus dicit ſi deoſculationes habeantur finita iam copula, cùm ſubſequentes illæ ad diſtinctam, & aliam iam copulam ordinentur.

In ead. gloſ. ibi, *nec mirum cùm id dicatur etiam de libidinoſo aſpectu*, &c. Notatur ad hoc quòd aſpectus turpes gratia delectationis, quæ ex ipſis captatur, in ea inſiſtendo habiti ſunt peccata mortalia ſicut de tactibus diximus *ſuprà*, quòd ſignificauit Dominus *Matth. 5.* qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt in corde ſuo, Cardin. *hic verbo ſeptimo, ſtatim in princ.* Abb *ad finem*, Imol. *n. 17.* Tabiena *verbo delectatio quaſi penult.* Syluest. *eod. verbo, q. 4.* Nauar. *in cap ſi cum, n. 9. de pœnit. diſtinct. 1.* Iacob. de graff. *in deciſ. aureis, p. 1. lib. 2. c. 75. n. 10. & c. 78. n. 16.* Verùm Sanchez poſt multos à ſe relatos, *dict. lib. 9. diſp. 46. n. 12.* ait ſibi magis placere diſcrimen eſſe inter viſum & tactum, quod hic ſuapte natura ordinetur ad concubitum, ac proinde conſentire in delectationem ſenſibilem ipſius ſit quaſi quædam copulæ inchoatio, & conſenſus in delectationem copulæ, eſt peccatum lethale; ille verò non ordinetur ita ad venerea, & proinde eius delectatio non ſit communiter venerea, & ſolùm peccatum veniale, niſi aſpiciens ad aliam malum finem ordinet; præterea quia delectatio ex viſu conſurgens non eſt tanta, nec ita appetitum ſenſitiuum excitat, vt non poſſimus dicere pertinere ad paruitatem materiæ delectationis venereæ, ac proinde excuſari eam à culpa lethali. 11

De Homicidio voluntario, vel caſuali.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus, infans, vel dormiens, hominem mutilans vel occidens, non efficitur irregularis, nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, ſuum inuaſorem occidit, vel mutilat.*

2 *Irregularitas non incurritur ex mutilatione, ſiue homicidio parato à furioſo, etiamſi ſua culpa in furorem inciderit, vt n. 3.*

4 *Furioſus in furore delinquens excuſatur à pœna.*

5 *Infans delinquendo non fit irregularis, etiamſi ſit doli capax, vt n. 6.*

7 *Infans in delictis excuſatur.*

8 *Dormiens ſi aliquem mutilet, aut occidat, irregularitatem non incurrit.*

9 *Ebrius ſi aliquem mutilet, aut occidat, an irregularitatem contrahat, oſtenditur, & n. 10.*

11 *Irregularitas non incurritur ab illo, qui hominem occidit ad ſui neceſſariam defenſionem, etiam de iure nouiſſimo Concilij Trid. vt n. 12.*

13 *Declaratur Concil. Trid. ſeſſ. 14. de reform. c. 7.*

14 *Irregularitas non incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit præueniendo, & non expectando ſe ab illo percuti.*

15 *Irregularitas non incurritur etiam ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, quamvis in periculo mortis non sit constitutus, dummodo tamen existat in periculo mutilationis alicuius membri.*

16 *Odium cordis internum non facit, vt contrahatur irregularitas, si re vera quis innasorem occidat ad tuendam vitam suam.*

17 *Irregularitatem non incurrit, qui pro sui necessaria defensione occidit innocentem inuasorem, puta phreneticum, & amentem, si aliter saluus esse non possit.*

18 *Socium vocans in defensionis auxilium non incurrit irregularitatem, si talis socius occidat inuasorem.*

19 *Irregularitas non incurritur ab eo, qui alium occidit pro defensione sui proximi, vel rerum suarum, vt* n. 20.

21 *Moderamen inculpata tutela excedere non debet, qui alium occidit ad sui necessariam defensionem, vt euitet irregularitatem.*

22 *Irregularitas, qua incurritur ob excessum moderaminis inculpata tutela, pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntarium.*

23 *Irregularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cum possit mortis periculum euadere, & cum minori læsione se defendere etiam fugiendo.*

24 *Furiosus habens dilucida internalla excusatur à pœna.*

25 *Furiosus habens dilucida interualla in dubio præsumendum est potius quòd deliquerit tempore furoris, quàm tempore sana mentis.*

26 *Furiosus non potest Religionem profiteri.*

27 *Mutilatio homicidio comparatur quoad irregularitatem.*

CLEM. Si furiosus. Vnic.

1 VRIOSVS, infans, vel dormiens hominem mutilans, vel occidens non efficitur irregularis, nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens suum innasorem occidit, vel mutilat. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchat. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 129. Alagona *in compend. pag.* 676. remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p.* 1. & 2. & latam repetitionem fecit Conar.

2 *Furiosus.*] Notatur ad hoc, quòd irregularitas non incurritur ex mutilatione, siue homicidio patrato à furioso, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 5. *c.* 48. *num.* 11. Menoch. *de arbitr. casu* 225. *num.* 6. Henriq. *in summ. lib.* 14. *c.* 15 § 7. Auil. *de censur. p.* 7. *rubric. de homicid. casuali, disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 12. Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 92. *n.* 46. *cum seqq &* *q.* 94. *n.* 26. & *fragm. crimin. p.* 2. *lit. I, num.* 417. & alios citatos à Cened. *ad Sext. Collect.* 17. *num.* 1.

3 Amplia etiam quòd occisor sua culpa in furorem inciderit, secundùm Maiol. *d. n.* 11. *vers. quod procedit,* Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 230. Auil. *d. dub.* 12. *vers. notandum est primò,* Farinac. *d. lit. I, n.* 418. vbi *n.* 421. post Auil. *vbi proximè, in vers. secundò notandum,* intelligit procedere in eo, qui occidit durante furore, vnde secus si habens dilucida interualla occidat tempore sanæ mentis, nam adhuc regularitas manet.

4 Furiosus enim in furore delinquens excusatur à pœna, sicut docent Duen. *reg.* 259. *vers. amplia tertiò,* Tiraq. *de pœnis temper. causa* 2. *à princip.* Clar. §. *fin. q.* 60. *n.* 7. Menoch. *de arbitr. casu* 325. Fachin. *controuers. lib.* 9. *c.* 3. Cenal. *commun. contra commun. q.* 33. Petr. Cabal. *in tract. de omni genere homicidij, n.* 179. *cum seqq.* Molin. *de instit. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 38. *à n.* 1. Farinac. *d. q.* 94. *à princ.*

Aut infans.] Notatur ad hoc, quòd infans delinquendo non fit irregularis, vt per Couar. *hic p.* 3. *in initio, n.* 5. Henriq. *in summ. lib.* 14. *c.* 3. §. 4. *in fine,* Farinac. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 92. *n.* 179. 5

Amplia procedere etiamsi contingat patrari homicidium ab aliquo infante doli capace, quia tunc nec etiam irregularitatem incurrit, prout relatis, & reprobatis contrarium tenentibus scriptum reliquerunt, Sayr. *de censur. lib.* 6. *c.* 17. *n.* 30. Auil. *in simili tract. p.* 7. *rubric. de homicid. casuali, disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 23. qui etiam hoc admittunt in infante maiore septennio, non tamen doli capace, quicquid secus dixerint Maiol. *de irregul. lib.* 5. *c.* 43. *n.* 11. *vers. infans quoque,* Perez *l.* 1. *glos.* 1. *vers. confirmatur, pag.* 6. *tit.* 1. *l.* 5. *Ordinam.* 6

Infans enim in delictis excusatur iuxta ea quæ tradunt Clar. §. *fin. q.* 60. *n.* 2. *cum seqq.* Tiraq. *de pœnis temper. caus.* 7. Anton Gomez. *tom.* 3. *var. c.* 1. *n.* 57. *cum seqq.* Bonacos. *commun. crimin. p.* 1. *verbo minor. pag.* 114. *verso, & p.* 2. *eodem verbo, pag.* 49. Hippol. *cons.* 48. *n.* 54. Placa *de delict. c.* 32. *à n.* 10. Ioseph. Ludouic. *Lucen. decis.* 17. Duen. *reg.* 259. *vers. amplia secundo,* Menoch. *de arbitr. casu* 329. Thesaur. *Pedem. decis.* 161. Honded *cons.* 104. *vol.* 1. Ayer. *de homicid p.* 2. *num.* 124. & *seq.* Mauri. *de in integr. restit. c.* 153. Barth. Humand. *l.* 21. *glos.* 4. *tit.* 1. *p.* 1. *fol.* 25. Alexand. Rauden. *de analog. c.* 22. *n.* 78. Cald. Pereira *in l. si curatorem verbo, vel aduersarij dolo, n.* 50. *cum seqq C. de in integr. restit. minor.* Mori. *in emporio iuris, p.* 1. *tit.* 5. *q.* 7. *à num.* 7. Molin. *de instit. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 36. Petr. Cabal. *in tract. de omni genere homicid. à num.* 179. Farin. *d. p.* 3. *q.* 92. *n.* 49. *cum seqq.* & *à num.* 115. citati à Cened. *ad Sextum collect.* 17. *n.* 3. 7

Seu dormiens.] Notatur ad hoc, quòd si dormiens aliquem mutilet, aut occidat, non incurrit irregularitatem, vt per Henriq. *lib.* 14. *cap.* 15. §. 7. *lit M.* Farinac. *de pœnis temper. quæst.* 98. *n.* 68. *cum seqq.* Sayr. *de censur. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 36. & *seq.* Auil. *in simili tract. p.* 7. *rubric. de homicid. casuali, disp.* 6. *sect.* 1. *dub.* 14. qui etiam disputant quid dicendum si in somniis aliquem dormiens occidat quando vigilans aduertit se consueuisse in somniis arma capere, & homines offendere, & non adhibuit debitam diligentiam, vt huiusmodi periculum euitaret, puta includendo se cubiculo bene obserato. An & quando dormiens puniatur de delicto commisso in somniis, vide Doctores per me citatos *in collect. ad cap. sicut dignum, in princ. hoc tit. in Decretalib.* 8

De ebrio solet ab aliquibus in dubium reuocari, an irregularitatem contrahat si aliquem mutilet, aut occidat? quidam censuerunt ebrietatem non excusare ab irregularitate, ea moti ratione quòd ebrietas non est expressa in hoc text. prout expressum est de furioso, infante, & dormiente, & ideò hanc partem sustinent Card. Zabarel. & Imol. *in præsenti,* Tabien. *verbo ebrietas,* §. 8. *num.* 9. & *verbo irregularitas* 1. *num.* 5. Syluest. *verb. homicidium* 3. *quæst.* 4. *num.* 5. Villadieg. *in tract. de irregularit. lib.* 5. *cap.* 48. *num.* 11. *vers. in ebrio.* 9

Verùm contrariam sententiam, imo irregularitatem non incurri ab eo, qui ebrius existens, aliquem occidit aut mutilat, meritò tenent Bonifac. *hic n.* 25. & 26. Couar. *part.* 3. *in princip. num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 230. Soar *de censur. disput.* 46. *sect.* 1. *num.* 12. *vers. nam communis,* Sayr. *in simili tract. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 34. *vers. secunda opinio,* Auil. *eod. tract. part.* 7. *rub. de homicidio directè voluntario, sect.* 1. *dub.* 15. *vers. secunda conclusio,* Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 33. *quæst.* 7. Farinac. *dict part.* 3. *quæst.* 93. *num.* 9. qui eam reddunt 10

ratio

rationem quòd ebrius ebrietate durante caret vsu rationis, & ideò in eo subest eadem ratio excusandi ab irregularitate, quæ inest in furioso, ampliantque procedere etiam quòd quis culpa sua se inebriauerit immoderatè bibendo, dummodo non se inebriasset debita opera, vel nisi aliàs esset solitus in ebrietate arma sumere, & homines percutere.

11 *Et idem de illo censemus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd irregularitas ab eo non incurritur, qui hominem occidit ad sui necessariam defensionem, vt per Sot. *de instit. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 8. Cuuar. *hic, p.* 3. §. 1. *n.* 1. Maiul. *de irregul. lib.* 5. *c.* 48. *n.* 6. Caiet. 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 207. *&* 211. Placa *de delictis, cap.* 28. *&* 29. Duen. *reg.* 192. *vers. amplia sextò*, Soar. *de censur. disp.* 46. *sect.* 1. *n.* 1. *&* 2. Auil. *eod. tract. p.* 7. *disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 1. *vers. loquendo de iure nouo*, Sayr. *in simili, tract. lib.* 6. *c.* 17. *à n.* 2. Henriq. *in summ. lib.* 14. *c.* 11. §. 2. *lit. N*, Carduс. *in praxi iudicum verbo homicidium, n.* 5. *& verbo irregularitas, n.* 10. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 930. latè Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. I, à n.* 472. refert plures Cened. *ad Sextum, collect.* 17. *n.* 5. Potest enim quis se defendere vsque ad occisionem iniusti aggressoris; vt docent citati per me *in collect. ad c.* 2. *n.* 3. *hoc tit. in Decretalib.*

12 Amplia primò vt non solùm irregularitas non incurratur propter homicidium commissum ad necessariam defensionem de iure antiquo ante dispositionem huius text. sicuti docent Soar. *d. sect.* 1. *n.* 1. *in princip. & n.* 2. *vers. immò probabilius est*, Sayr. *d. c.* 17. *n.* 9. Auil. *d. sect.* 3. *dub.* 1. *vers.* 1. sed nec etiam iure nouissimo Concilij Trid. licèt enim *sess.* 14. *de reform. c.* 7. loquens de homicidio, quod contingit vim vi repellendo, statuerit dispensationem Ordinario committi, quasi quòd tale homicidium irregularitatem inducat, aliter dispensatio non esset necessaria, vt videtur esse de mente Maiol.
13 *de irregular. lib.* 5. *c.* 48. *n.* 10. *vers. sexta declaratio.* Veritas tamen est, quòd prædictum Concilij Decretum intelligi debeat non de homicidio facta ad necessariam defensionem, sed de homicidio patrato cum aliqua culpa, & excessu moderaminis inculpatæ tutelæ, vt communiter tenere videntur Doctores ex Soar. *d. disput.* 46. *sect.* 1. *n.* 3. Auil. *d. sect.* 3. *dub.* 1. *vers. loquendo de iure nouo*, Campan. *in diuersor iuris Canon. rub.* 11. *c.* 23. *n.* 51. Bonacin. *de censur. disp.* 7. *q.* 4. *puncto* 6. *n.* 3. *cum seqq.* Cened. *practic. & canon. quæst. lib.* 1. *quæst.* 24. *num.* 13. Bellet. *disquisit. clerical. p.* 1. *tit. de disciplina clericali*, §. 5. *n.* 109. *cum seqq.* Farinac. *d. lit. I, n.* 475. ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 2. *alleg.* 39. *num.* 54.

14 Amplia secundò vt etiam irregularitas non incurratur ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, præueniendo, & non expectando se ab illo percuti, vt per Sot. *de instit. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 8. *vers. at verò*, Nauar. *in man. c.* 15. *n.* 3. Iacob. de Graff. *in aureis, decis. lib.* 2. *c.* 65. *n.* 6. *&* 7. Viuald. *in candel. aureo. tit. de irregul. n.* 115. Sayr. *de censur. lib.* 6. *c.* 17. *num.* 8. Auil. *in simili, tract. p.* 7. *disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 2. *vers. secunda concl.* Farin. *d. lit. I, num.* 476.

15 Amplia tertiò vt irregularitas non incurratur etiam ab eo, qui ad sui defensionem aliquem occidit, quamuis in periculo mortis non sit constitutus, dummodo tamen existat in periculo mutilationis alicuius membri, vt per Syluest. *in summ. verbo homicidium* 3. *q.* 3. *vers. primum*, Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 211. Sayr. *d. c.* 17. *num.* 3. *&* 4. Soar. *d. disp.* 46. *sect.* 2. *n.* 6. *vers. rursus*, vbi reprobat Plonium, Villadieg. & Maiolum contrarium tenentes, subditque idem videri dicendum etiamsi non timeatur mutilatio, aut vulnus lethale, sed solùm immineat periculum grauis percussionis corporis, siue grauitas sit posita in notabili læsione, vel infamia, prout est in alapa, vel in percussione alia virgæ, vel arundinis.

Amplia quartò vt irregularitas non incurratur etiam 16
ab eo, qui ad sui defensionem occidit ex odio; odium enim cordis internum non facit, vt contrahatur irregularitas si re vera quis inuasorem occidat ad tuendam vitam suam, quamvis ex hoc odio peccato commaculetur, secundùm Couar. *hic, p.* 2. §. 5. *n.* 2. Sayr. *d. c.* 17. *n.* 12. Auil. *d. sect.* 3. *dub.* 1. *sub vers. loquendo de iure nouo, post med.* ibi, *secundo habet verum*, Farinac. *dict. lit. I, n.* 478.

Amplia quintò vt nec etiam irregularitas incurratur 17
ab eo, qui pro sui defensione necessaria occidit innocentem inuasorem, puta phreneticum, & amentem si aliter saluus esse non possit, nisi occidendo, vt per Sayr. *d. c.* 17. *n.* 6. Farin. *d. lit. I, n.* 481.

Amplia sextò, vt nec etiam incurratur irregulari- 18
tas quando quis, vt se ab inuasore defendat, vocat socium in defensionis auxilium, illeque socius inuasorem occidit, tunc enim qui socium vocauit, irregularis non est, sicut enim quis per seipsum occidendo irregularitatem non incurrit, ita nec per alium, vt per Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 212. *vers. secundo*, Sayr. *d. c.* 17. *n.* 14. & Auil. *d. sect.* 3. *dub.* 1. *vers. loquendo de iure nouo*, ibi, *primò quando aliquis*, qui eadem *p.* 7. *disp.* 6. *sect.* 2. *dub.* 5. *vers. secunda quæstio*, resoluit conuocantem amicos ad sui defensionem dum illicitè rixatur cum Ioanne, qui ab eo occiduntur, irregularitatem incurrere.

Amplia septimò vt nec etiam irregularitas incur- 19
ratur ab eo, qui alium occidit pro defensione sui proximi, & præsertim si insultatus fuerit aliquis ex illis, quos quis defendere tenetur non solùm ex charitate, sed etiam ex præcepto iustitiæ, seu obligatione, vt per Couar. *hic, p.* 3. §. *vnico, n.* 5. Petr. Nauar. *de restit. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 419. Iacob. de Graff. *d. lib.* 2. *c.* 65. *n.* 15. Viuald. *d. tit. de irregul. num.* 128. Soar. *disp.* 46. *sect.* 3. *per totam*, Sayr. *d. cap.* 17. *num.* 21. *vers. secunda opinio*, vbi relatis contrariis hanc sententiam sibi validè probabilem videri affirmat, Auil. *d. p.* 7. *disput.* 5 *sect.* 3. *dub.* 5. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 7. *cap.* 11. *num.* 53. *in fine*, Quicquid contrarium teneant Abb. Syluest. Angel. Tabien. Maiol. & alij plures, quos refert, & sequitur Farin. *d. lit. I, n.* 487.

Amplia octauò, vt nec etiam irregularitas incurra- 20
tur ab eo, qui alium occidit, vt putà furem pro defensione rerum suarum magni momenti, si aliter eas recuperare nequeat, vel pro sui honoris defensione, quem aliter defendere, & conseruare non potest, nisi occidendo eum, qui ignominiam, seu iniuriam maximè realem infert, ita Sot. Fortun. Garc. Caiet. Petr. Nauar. & alij citati à Sayr. *dict. cap.* 17. *num.* 21. Soar. *dict. disp.* 46. *sect.* 2. *per tot.* Auil. *d. part.* 7. *disp.* 5. *sect.* 3. *dub.* 4. *vers. fit tamen conclusio*, & faciunt per me resoluta *in collect. ad cap.* 2. *num.* 4. *& hoc tit. in Decretalibus.*

Intellige supra dictas ampliationes procedere vbi 21
occidens ad sui necessariam defensionem non excedit moderamen inculpatæ tutelæ, vt per Sayr. *d. c.* 17. *n.* 7. vbi etiam benè explicat in quibus consistat istud moderamen inculpatæ tutelæ, quod etiam declarant Soar. *d. disp.* 46. *sect.* 1. *n.* 7. Auil. *d. p.* 7. *disp.* 5 *sect.* 3. *dub.* 2. vbi *dub.* 1. *vers. loquendo de iure nouo*, subdit quòd non omnis excessus defensionis irregularitatem inducit, nisi fuerit mortalis. Illud autem aduertere oportet, quòd 22
irregularitas, quæ incurritur ob excessum moderaminis inculpatæ tutelæ pertinet ad homicidium casuale, & non ad voluntarium, vt per Nauar. *cons.* 36. *sub hoc tit.* quem refert, & sequitur Soar. *dict. disp.* 46. *sect.* 1. *num.* 13.

Qui mortem aliter vitare non valens, &c.] Ergo irre- 23
gularitas

gularitas incurritur ab eo, qui aggressorem occidit cùm possit mortis periculum euadere, & eum minori læsione se defendere, vt per Syluest. *verbo homicidium, 3.q.3.in princ.* Maiol. *de irregul.lib.5.c.48.in princ.n.6. vers.secunda declaratio*, Soar.*d.disp.46.sect.1.n.*8.Auil. *d.p.7.disp.5.sect.3.dub.2.vers.tertia conclusio*, Farinac.*d. lit.I,n.*506.etiam fugiendo, quamvis sit nobilis, miles, aut aliàs, quibus fugere dedecus esset, licèt enim personæ huiusmodi, quibus fuga sit ignominia, & dedecus, non teneantur fugere, non tamen euitant irregularitatem, iniqua enim est commutatio ob tutelam proprij honoris alterius vitam adimere, sicuti docent Nauar.*in man.c.27.n.*211. Petr.Nauar. *lib.2.de restitut. c.3.n.*370.Iacob.de Graff.*d.lib.2.c.55.n.*10.*&* 11. Cou. *hic p.3.§.vnic.n.*4.Maiol.*d.lib.5.c.48.in princ. n.6.vers. quarum prima est*,Tolet.*lib.*1. *de instruct.Sacerd.cap.*27. *vers.tutus*, Greg.de Valent. *tom.3.disp.5.q.8. puncto* 4. Sayr.*d.lib.6.cap.17.n.*16.*&* 17.Auil.*d.p.7.disp.5.sect.3. dub.2.vers.ex dictis sequitur*,Farin.*d.lit.I,n.*406. Vnde ego dicebam cuidam viro nobili, qui occidit hominem, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, sed poterat fugiendo vitam seruare, irregularitatem incurrere, cum Sayr. & Auil. *proximè citatis locis*,Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tom.2. lib.30.tract.2.c.9. n.*105.Fernand.*in examine Theolog.moral.p.2.c.10.§.14. n.*9. quamvis contrarium teneant Soar. *tom. 5. de cens. disp.46.sect.1.n.6*,Bonacin.*eod.tract.disp.7.q.4.punct.6. num.*4. Coninck.*de Sacram.disp.18.dub.6.n.*90.Filliuc. *tom.1.tract.20.c.5.n.*124.

24 In gloss. *Furiosus*,ibi, *sine continuo furore laboret, siue per interualla*, &c. Notatur ad hoc, quòd furiosus habens dilucida interualla excusatur à pœna, vt per Farin. *in praxi crimin.p.3,q.94.n.5.*vbi *n.*7.intelligit si constet eum deliquisse tempore furoris.

25 Si verò dubitetur quo tempore deliquerit furiosus habens dilucida interualla, an scilicet tempore furoris, an verò tempore sanæ mentis, in dubio ad excludendum delictum, & pœnam, præsumendum est potius quòd deliquerit tempore furoris, quàm tempore sanæ mentis; idem si dubitetur an actus ab ipso gestus, sit gestus tempore furoris, vel interualli; ita Menoch. *de præsump.lib.6.præs.45.n.*63.Mascard.*de probat concl.*39. *n.*4.Farin.*d.q.9.n.8.cum seqq.* Sanch. *de Matrim.lib.1. disp.8.n.17.vers.tandem si furiosus*, Cald.Pereira *quæst. forens. cons.*24. *à n.*4. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obseruanda in admitten. ad Religionis statum nouitiis, disp.13.dub.1.n.*10.

26 In ead.gloss. ibi, *Nec Religionem profitetur.* Notatur ad hoc, quòd furiosus non potest Religionem profiteri, vt per Rot. *decis.107.n.13.& decis.129.p.2.diuers.* Fr.Barth.de Vecchis *in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis,disp.13.dub.1.n.*10.

27 In gloss. *Mutilet*, ibi, *Nota quoad irregularitatem mutilationem homicidio comparari.* Ita Couar. *hic p.3.in initio,n.*8. Henriq. *in sum.lib.14.c.12.§.1.lit.B,& c.14. §.1.lit.G*, Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1.lib.1.c.10. num.*49.

In gloss. *Sum.* Notatur ad hoc, quòd irregularitas ex defectu lenitatis incurritur etiam ex homicidio facto priuata auctoritate, sed licitè, vt in defensione honoris, vel rerum, seu proximi, aut consanguineorum, vel quando quis defendit seipsum, sed poterat aliter vitam suam tueri quàm interficiendo, ita Nauar. *in man. cap.27.num.*215. sed hanc sententiam reprobat Soar.*d. disp.46.in fine*,vbi concludit malè interpretatum fuisse text.*in præsenti*,ab hac gloss.& subsequenter Doctores non examinando vlteriùs hunc text. ebibisse glossæ errorem, & ad posteros transmisisse.

De Vsuris.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Officiales Communitatum facientes, & dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundùm illa, vel non delentes illa, si possunt, intra tres menses de libris Communitatum, vel illa seruantes excommunicati sunt*, & n. 2.

3 *Princeps an possit concedere Iudæis facultatem fœnerandi, remissiuè.*

4 *Verbum*, incurrant, *importat ipso iure.*

5 *Fœneratores quando agitur de causa vsuraria censura Ecclesiastica cogi possunt suos libros rationum producere*, & n. 6.

7 *Liber rationum priuati probat contra scribentem.*

8 *Iudæi an possint ab Ecclesia excommunicari, remissiuè.*

9 *Iudæus potest puniri per indirectum pœnis Ecclesiasticis si fœnus exerceat.*

10 *Hæres tenetur exhibere librum rationum defuncti in eo casu in quo defunctus teneretur, cuius iuramento non statur quòd liber ille ad se non peruenerit.*

11 *Fœneratori asserenti sub iuramento non habere librum rationum, sicut non creditur, ita nec creditur iuramento eius hæredis.*

12 *Vsuras exercere non esse peccatum mortale, si quis pertinaciter asseruerit, est hæreticus*, & n. 13.

14 *Hæreticus formaliter non est, nec vt talis punitur, nisi constet scientiam & pertinaciam adfuisse.*

CLEM. Ex graui. Vnic.

OFFICIALES Communitatum facientes, 1
dictantes, vel scribentes statuta super vsuris non soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundùm illa, vel non delentes illa, si possunt intra tres menses de libris Communitatum, vel illa seruantes, sunt excommunicati. Colligunt ex Ordin. Lap.Abb.Anch. Imol Zabar.Panorm. Paul.de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 155. Alagona *in compend. pag.* 690. remissiuè Ximen, *in concord. p.1.&* 2.

Hanc eandem conclus. firmant Couar. *lib. 3. variar.* 2
*cap.1.n.6.*Cott.*in memorab.verbo Vsura, pag.mihi* 933. Sayr.*in claui Regia,lib.5.c.*~*.n.*2. Azor. *instit.moral.p.1. lib.8.c.22.q.13.in princ.*Gambar.*de casibus reseruat.c.11. n.*4.Iul.de Lauor.*de Indulg p.2.c.13.n.*40.Filliuc.*tr.14. n.*175. latè Bonacin. *de excommun. in particulari extra Bullam Cœnæ, disp.2.q.10.puncto* 15.ego ipse *de offic.& potest. Episcopi,p.3.alleg.50.n.*229. secundùm Lugdun. impressionem.

Vtrùm autem Principes concedere possint Iudæis 3
facultatem fœnerandi? Vide Alex. de Neuo *cons.*100. Thesaur.*decis.*57.Azor.*instit.moral.p.1.lib.2.c.10.propè fin.& lib.8.c.22.q.12.* Marquar.*de Iuda. p.1.c.11.n.11. cum seqq.* Amadæ. à Ponte *in cons.posito post decis.*57. *Antonij Thesauri*, Gasp.Thesaur.*in suo consilio post decisionem Antonij patris* 57. & plures, quos refert Farinac. *fragm.crimin.p.2. lit.I, n.672.cum seqq.*

Vt quicunque communitatum ipsarum potestates, &c.] Ergo huic excommunicationi non subiicitur communitas

nitas,ſeu Reſpubl. fauens præfata ſtatuta, ſed illi, qui ſuo voto, & ſuffragio ad condenda huiuſmodi ſtatuta concurrunt, ita Bonacin. *d. puncto* 15.*n*.13. vbi *n*.14: reſoluit Eccleſiaſticos delinquentes contra hanc conſtitutionem dictæ excommunicationi ſubiici quoties id faciunt auctoritate laica, & *n*.15. probabiliter ait teneri poſſe Principes temporales, aut alios officiales à Principe conſtitutos in iſtam excommunicationem non incidere faciendo aliquam ex præfatis actionibus.

Statuta huiuſmodi de cætero facere, ſcribere, dictare, &c.] Ergo ſcribens, vel dictans præciſè ſententiam in qua continetur vt vſuræ ſoluantur, vel ſolutæ non repetantur non incidit in iſtam excommunicationem, quia non valet ratio à pari de ſcribentibus,aut dictantibus ſtatuta ad ſcribentes, aut dictantes ſententiam, ita Soar.*d. tom.* 5.*diſp*.23. *ſect*. 5. *n*.28. Filinc. *tract*.14. c.10.*q*.4.*n*.171.Bonacin.*d.puncto* 15.*n*.3.& 4.reſoluentes iudicem ferentem ſententiam in fauorem vſurarij, vt illi vſura ſoluatur.vel ſoluta non repetatur, incidere in iſtam excommunicationem etiamſi iudicet ex propria voluntate, nec adſit vllum ſtatutum fauens vſuras, iuxta quod ſententiam ferat.

Hactenus edita, &c.] Ergo qui non delet ſtatuta facta poſt editionem huius text. non incidit in iſtam excommunicationem, vt reſoluit Bonac. *d.puncto* 15. *num*.-. Contra Soar. *d.diſp*.23 *ſect*.5.*num*.3-.& Filinc. *tract*.14.*c*.10.*q*.4.*n*.171. exiſtimantes iſtam actionem reſpicere etiam ſtatuta futura.

4 In gloſſ. *Incurrant*. ibi, *incontinenti ſine temporis interuallo*.Id eſt, ipſo iure, & ſine alia ſententia, vt per Tiraq.*in l.ſi vnquam, verbo reuertatur, num*.145. *C. de reuocand.donat*.Sayr.*in claui Regia, lib*.3.*c*.8.*n*.21.*verſ. fallit*.

§. Cæterùm.

5 Fœneratores quando agitur de cauſa vſuraria cenſura Eccleſiaſtica cogi poſſunt ſuos libros rationum producere.Colligunt ex Ordin. Doctores *in princ.text*. citati.

6 Hanc eandem concluſionem ex hoc text.deſumunt Gemin.*de vſuris,commento* 4.*in præfat.n*.17.Maſcard.*de probat.concl*.1417. *num*.23. Perez *in rubr. tit*. 2. *gloſ*.1. *pag*.26.*verſ.vſurarum, lib*.8. *Ordin*. Murl. *in emp.iuris p*.1.*tit*.8.§.17.*n*.2.

7 In gloſſ.*Rationum*,ibi, *item ſcias quòd iſtis rationibus ſtaretur contra eos, pro eis non*. Notatur ad hoc quòd liber rationum priuati probat contra ſcribentem, vt per Maſcard.*de probat. concl*.974. Sic etiam liber ſcriptus ab inſtitutoribus, & miniſtris probat contra principalem.Bald.*in rubr. C. de fide inſtrum. n*.6. *verſic. ſed hîc quæro*, Strach.*de mercat.p*.2.*n*.65.Pariſ.*conſ*.47.*n*.4. *lib*.1. Menoch.*de arbitr.caſu* 92.*num*.8. Rot.*deciſ*.641. *n*.6.*p*.1.*recent*. & de libro officialis contra Capitulum. Anchar.*conſil*.44.*n*.4.*verſic.reſtat*, & *n*.5. Felin.*in cap. ad audientiam, num*.16. *de præſcript*. Aym. *de antiquit. tempor.p*.1.*verſ.quod in libro, limit*.2, *n*.6. Rot. *in Hiſpalen. Quintorum* 27. *Nouembris* 1617. coram Reuerendiſſ. Seleucien. & quòd libris Capituli circa intereſſentiam Canonicorum pariter ſtandum ſit, tradunt Felin.& Anchar. *citatis locis*, & fuit dictum *in Elnen. diſtributionum*, 25.*Iunij* 1629. coram R.P. D. Durand. & fortiùs quòd libri capitulares etiam pro ipſo Capitulo fidem faciant, ſi fuerint tenti, & rogati per ſecretarium Capituli, qui fuerit notarius, firmauit Rota *in Burgen.quindenniorum* 9.*Martij* 1599. coram Litta, & ſequuta eſt *in Burgen. expenſarum* 31. *Ianuarij* 1625. coram R.P.D.Merlino.Et quòd libri officialium Religionis Hieroſolymitanæ probent ad fauorem ipſius Religionis, Seraphin.*deciſ*.1390. *n*.2. & fuit dictum *in Campanien. Prioratus* 18. *May* 1618. coram bonæ mem.Seleucien.& *in Aquitanien. Prioratus* 19. *Aprilis* 1624.coram R.P.D.meo Pirouano,& *in Melenteana Prioratus Nauarræ* 18. *Februarij* 1628. coram Card. Virili.

In gloſſ. *Cenſura*. Iudæi an poſſint ab Eccleſia excommunicari? vide latè Anton. Ricc. *in tract. de iure perſonarum, lib*.2.*c*.6.*à princ*. & quibus pœnis ſi delinquant puniri debeant,agit Farin.*fragm.crimin.p*.2.*lit.I, n*.655.*cum ſeqq*. 8

In ead.gloſſ.ibi, *Tamen indirectè contra Iudæos exercet Eccleſia*, &c. Notatur ad hoc, quòd Iudæus poteſt puniri per indirectum pœnis Eccleſiaſticis ſi fœnus exerceat, vt per Menoch.*de arbitr. caſu* 449.*n*.27. 9

In gloſſ. *Compellendos*,ibi,*in eo ergo quod dicit ſe non habere*, &c. Notatur ad hoc, quòd hæres tenetur exhibere librum rationum defuncti in eo caſu, in quo defunctus teneretur, cuius iuramento non ſtatur quòd liber ille ad ſe non peruenerit, vt per Menoch.*de præſ. lib*.6.*præſ*.61.*n*.10. 10

Notatur etiam ad hoc, quòd ſicut non creditur fœneratori aſſerenti ſub iuramento non habere librum rationum, ita nec creditur iuramento eius hæredis, vt per Menoch. *conſ*.354.*n*.4. 11

§. Sanè.

Pertinaciter aſſerens exercere vſuras non eſſe peccatum mortale, eſt hæreticus; & ſi aliqui ſunt diffamati, vel ſuſpecti de huiuſmodi errore, Ordinarij, & Inquiſitores contra eos tanquam contra diffamatos, & ſuſpectos de hæreſi procedere non omittant. Colligunt ex Ordin. Doctores *in princ.text*. citati. 12

Hanc eandem concluſionem ex hoc §. deſumunt, Perez *in rubr.tit*.2.*gloſſ*.1.*pag* 24.*col*.1.*verſic.de iure diuino,lib*.8.*Ordin*.& *in l*.1.*gloſſ*.4.*col*.1.*eod.tit* 2.Azeued. *l*.1.*n*.46.& 47.*tit*.6.*lib*.8.*noua recop*. Syluest. *in ſumm. verbo hæreſis*, §.1.*n*.7.Simanch.*de Catholic.inſtit.tit*.66. *rubr.de vſuris*, *n*.4. Decian. *in tract. crimin. lib*. 5.*c*.12. *n*.31.& *c*.17.*verſic*.10.& *verſ*.126. Thom.Triniſ.*deciſ. crimin*.35.*n*.7.*lib*.2. Menoch.*de præſ.lib*.5.*præſ* 6. *n*.11. Farin.*de hæreſi,q*.178.§.3.*n*.85.vbi *n*.86. ait procedere in eo, qui ſimpliciter aſſerit vſuram non eſſe peccatum,ſecus ſi dubitaret in aliquo particulari caſu vtrum ſit vſura, nécne. 13

Vt pertinaciter affirmare præſumat, &c.] Notatur ad hoc quod non punitur quia vt hæreticus niſi conſtet ſcientiam, & pertinaciam adfuiſſe, vt per D.Barb. *in l. Titia, num*.37. *ff. ſoluto matrim*. quouſque enim pertinacia non adeſt, forma hæreſis non eſt perfecta, non obſtante quod adſit error intellectus voluntarius, Anton. Ricciul.*de iure perſonarum, lib*.5. *c*.1. *num*.14. & 15. 14

De Exceſsibus Prælatorum.

TIT. VI.

SVMMARIVM.

1 *Grauamina triginta enumerantur, quæ Epiſcopi Religioſis inferebant, & prohibetur nè Epiſcopi deinceps inferant*, &c.

2 *Ibiuris*

2 *Iniuria domestico occasione mei illata mihi irrogatur.*
3 *Beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel abbatissæ, aut alterius Prælati numquam vacant.*
4 *Beneficia de mensa Ecclesiastica ea dicuntur, quæ perpetuò vnita fuerunt Ecclesiæ.*
5 *Bona illa de mensa Ecclesiæ præsumuntur, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsam.*

Clem. Frequens. Vnic.

1 ENVMERAT triginta grauamina, quæ Episcopi Religiosis inferebant, vltra alia relata *in cap. nimis 1. & 2. hoc tit. in decretal.* & prohibet Episcopis ne inferant, sed vt Regulares cum charitate foueant, & eorum priuilegia seruari faciant. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 191.* Alagona *in compend. pag. 710.* remissiuè Ximen. *in concord p. 2.*

2 *Seruientes quoque, & vassallos, &c.*] Notatur ad hoc quòd iniuria domestico occasione mei illata, mihi irrogatur, vt per Card. *hic n. 4. notab. 13.* Felin. *in cap. Ecclesia, num. 99 de constit.* Ias. *in l. 1. n. 4. C. de indict. vid. tollen.* Sanch. *de matrim. lib. 4. disp 4. n. 10.*

3 *Ecclesiæ in veritate non vacent.*] Notatur ad hoc quòd beneficia Curata vnita mensæ Abbatis, vel Abbatissæ, aut alterius Prælati nonquam vacant, vt per Flores de Mena *variar. lib. 1. q. 10. num. 13.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 6. §. 6. n. 63.* & fuit dictum *in Ciuitatis Castelli Parochianis 29. Iunij* 1614. coram D. Dunozeito, impressa per Farin. *decis. 646. n. 2. p. 1. recent.* & ideo non comprehendi in nominationibus resoluit Reboff. *in tract. nominat. q. 15. n. 31.*

4 In gloss. *Ad mensam*, ibi, *sed quæritur quæ Ecclesia dicatur*, &c. Notatur ad hoc quòd ea sunt de mensa Ecclesiæ, quæ perpetuo vnita fuerunt Ecclesiæ, atque ita quæ nunquam alteri ab Ecclesia post à se quæsitum dominium concessa fuerunt, vt per Menoch. *de arbitr. casu 433. n. 2.* Præsumuntur autem de mensa Ecclesiæ illa bona, quorum dominium vtile, & directum spectat ad ipsam, vt per Mascard. *de probationib. concl. 203. n. 2.*

De Priuilegiis, & Excessibus Priuilegiatorum.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1. *Religiosi in sex casibus excommunicantur, & illorum absolutio Papæ reseruatur, ac priuilegiis, exemptionibus non obstantibus eos per Ordinarios locorum denuntiari præcipitur.*
2 *Sacerdotes Regulares, qui clericis sæcularibus siue laicis Sacramentum Extremæ-vnctionis sine proprij Parochialis Presbyteri speciali licentia ministrauerint, ipso facto sunt excommunicati, & illorum absolutio reseruatur Papæ. Idem si Eucharistiam ministrauerint, vt n. 3.*
4 *Eucharistiam ministrare prohibetur Religiosis de iure non solum quando confertur sanis, sed etiam quando datur vt viaticum moribundis.*
5 *Regulares Sacerdotes matrimonia ministrantes, siue solemnizantes non habita super his Parochialis Presbyteri licentia speciali ipso facto sunt excommunicati excommunicatione Sedis Apostolicæ reseruata.*
6 *Excommunicatio de qua in hoc text. contra Sacerdotes Regulares matrimonium solemnizantes, an sit correcta per suspensionem Concil. Trid.* sess. 24. de reformat. matrim. c. 1. *ostenditur*, & n. 7.
8 *Licentia specialis vbi requiritur debet esse expressa.*
9 *Parochiales Presbyteri non possunt absoluere ab excommunicatione maiori lata à iure.*
10 *Religioso credendum est dicenti se habere licentiam à Parocho ad ministrandam Eucharistiam, Extremam-Vnctionem, & solemnizandum matrimonium.*
11 *Excommunicatus semel, & denuntiatus debet ab omnibus vitari in foro exteriori donec probet duobus saltem testibus se esse absolutum, at in foro Conscientiæ sufficit vt ipsemet dicat se absolutum.*
12 *Scholares, mercenarij, & his similes subsunt Presbytero in cuius Parochia inhabitant.*
13 *Parochus non Sacerdos potest licentiam, de qua in hoc text. concedere.*
14 *Vicarius generalis potest dare Religioso licentiam administrandi Sacramentum Eucharistiæ, vel Extremæ Vnctionis, seu solemnizandi matrimonia.*
15 *Parochi non proprietarij, qui præficiuntur toti Parochiæ per Episcopum, vt curam eius regant, possunt delegare assistentiam matrimonij alij Sacerdoti.*
16 *Religiosus administrans Sacramentum Pœnitentiæ, vel Baptismi sine licentia Parochi non incurrit pœnas huius text.*
17 *Religiosorum septem culpæ referuntur.*
18 *Prædicatores si in eorum sermonibus Ecclesiarum Prælatis detraxerint, per duos menses subiacere debent illis pœnis, quæ secundum eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus, seu culpis eis consueuerunt imponi.*
19 *Regulares hodie nec per priuilegium, quod Mare magnum vocatur, facultatem habent absoluendi pœnitentes à casibus Episcopo reseruatis.*
20 *Religiosis prohibetur nè Indulgentias pronuntient indiscretas.*
21 *Matricis appellatione in dubio venit Cathedralis.*

Clem. Religiosi. I.

RELIGIOSI, qui sine speciali licentia Parochi præsumunt clericis, aut laicis Sacramentum Vnctionis-Extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniáve solemnizare, seu absoluere excommunicatos à Canone, vel à sententiis per statuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis, exceptis casibus in iure expressis, vel per priuilegia Sedis Apostolicæ concessis, excommunicationis incurrunt sententiam ipso facto per Sedem Apostolicam duntaxat absoluendi, quos etiam locorum Ordinarij (postquam de his constiterit) excommunicatos faciant publicè denuntiari donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, super hoc exemptionis, vel alio priuilegio non obstante. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 218.* Alagona *in compend. pag. 526.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Sacramentum Vnctionis-Extremæ, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes Regulares, qui Clericis sæcularibus, siue laicis Sacramentum Extremæ-Vnctionis sine proprij Parochialis Presbyteri speciali licentia ministrauerint ipso facto sunt excommunicati, cuius excómunicationis absolutio Sedi Apost. est specialiter reseruata, vt per Henriq. *in summ. lib. 13. cap. 40. §. 4. lit. N*, Zerol. *in praxi Episc. p. 1. verbo Extrema-Vnctio, vers. secundò*, Fr. Emman. *quæst Regul. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. decima*, Azor. *instit. moral. p. 1. l. 12. c. 13. q. 5. vers primum*, Paul. 2

Paul.Comitol.*reſp.moral.lib.*1.*q.*44.Fr.Ludou.Miranda *in man.Prælat. tom.*1. *q.*49. *art.*1. Bonac.*de excommun. particular.extra Bullam Cœnæ. diſp.*2. *q.*9. *punct.*5. *per tot.*metipſum *de offic. & poteſt. Epiſcop. p.*3.*allegat.*50. *n.*96.ſecundùm Lugdun.impreſſ.

3 *Vel Euchariſtia.*] Notatur ad hoc, quòd Religioſi miniſtrantes ſæcularibus Euchariſtiam abſque Parochialis Presbyteri ſpeciali licentia excommunicationem Sedi Apoſtolicæ reſeruatam incurrunt, non obſtantibus quibuſcunque,vt per Fr.Emman.*quaſt.Regul. tom.*1. *q.*56. *art.*1. Henriq. Azor. & Paul. Comitol. *locis proximè citatis*, latè Fr.Ludou. Miranda *d. tom.*1. *q.*42.*art.*1. Sanch.*de matrim. lib.*3. *diſp.*23. *n.*17. vbi limitat ſi miniſtrent alieno Religioſo ſine licentia ſui Prælati, Gambar.*de caſibus reſeru.c.*7.*n.*3. Mar. Alter. *de cenſur.diſp.*22.*c.*3. *dub.*3. Iul. Lauor. *de Indulg.p.*2. *c.*21. *num.* 24. Fillinc. *tract.* 15. *num.* 184. *cum multis ſeqq.*

4 Amplia vt Religioſi in his terminis prohibeantur Euchariſtiam miniſtrare non ſolùm quando confertur ſanis, & benè valentibus; ſed etiam quando datur vt viaticum moribundis, ita Nauar.*in man. c.*21.*num.*52. Azor.*d.c.*13.*q.*5.*verſ.ſed ambiguè*, itavt abſque priuilegio non poſſit contrarium fieri, ſicuti tenere videntur Sot.*in* 4. *diſt.* 12. *q.*1. *art.* 11. §. *ſecundò dicimus*, Soar.*tom.*3.*in* 3.*part.S.Thom.q.*82.*art.*3.*diſp.*72.*ſect.*2. *dub.vlt.*Fr Emman.*d.tom.*1. *q.*56.*art.*4.*&* 5. quicquid dicat Fr.Lodon.Miranda *d.q.*42.*art.*3.

5 *Matrimoniáve ſolemnizare*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Sacerdotes Regulares matrimonia miniſtrantes, ſiue ſolemnizantes non habita ſuper his Parochialis Presbyteri licentia ſpeciali ipſo facto ſunt excommunicati excommunicatione Sedi Apoſt. reſeruata. Ita Fr. Emman.*quaſt.Regul.tom.*3. *q.*2.*art.*1. Azor. *d. q.*5. *verſ.primum*, Henriq. *in ſumm.lib.*13.*c.*38. §.2. *lit. E*, Fr. Ludou. Miranda *d.tom.*1. *q.*48.*art.*2. Qualiter autem poſſint Religioſi in nouo Indiarum Orbe matrimonio aſſiſtere abſque Parochi licentia, diſſerit Sanchez *de matrim.lib.*3.*diſp.*26.*à princ.*

6 Meritò dubitauit aliquis, an Regularis Sacerdos matrimonium ſolemnizans abſque proprij Parochi licentia vltra ſuſpenſionem ad nutum Ordinarij ſtatutam à Concil. Trid.*ſeſſ.*24. *de reform. matrim. c.*1. incurrat excommunicationem Pontifici reſeruatam, de qua *in hoc text.* vel potiùs hæc antiqua communicatio correcta ſit per illam ſuſpenſionem? Videtur correctam eſſe, quia noua pœna mitior lege noua ſtatuta corrigit rigidiorem antiquæ legis, ex doctrina Greg. Lop. *l. fin.verbo à furto, tit.*3.*p.*4. ergo illa ſuſpenſio, quæ minor pœna eſt, iuriſque nouioris, corriget hanc excommunicationem: & ideo hanc partem ſuſtinent Henriq.*d.lib.*13.*c.*38.§.2.*in comment.lit.E*, Soar.*tom.*5. *diſp.* 12.*ſect.*4. *num.* 13. Sayr. *de cenſur. lib.* 4. *cap.*15. *num.* 2. Bonac. *in ſimili tract. diſp.* 3. *q.* 6. *puncto* 5. *num.*19. *in fine*, *& de matrim. q.*4.*puncto* 6.*num.*3. *& de cenſur.extra Bull. Cœnæ, diſp.*2. *q.*9. *puncto* 5. *n.*14. Baſil. Pont. *de impedimentis matrimon. cap.* 26. §. *ſecundo, verſic. ex quibus conditio*, *&* §. *ſexto*, *& principio.*

7 Verùm abſque dubio tenendum eſt non corrigere, ſed illum Regularem vtraque affici pœna, ſicuti meliùs docent Nauar.*conſ.*1.*n.*7.*ſub tit. de pœnis in* 2.*edit. aliàs conſil.* 10. *ſub tit. de conſtit. in* 2. *edit.* Maiol.*de irregul.lib.*3.*c.*25. *num.*12. *verſ. clandeſtinum*, Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi*, *c.*15.§.12.*n.*8. Sanch. *de matrim. lib.*3.*diſp.*48. *num.*8. *&* 9. Molfeſ. *in ſumm. Theologiæ moralis, tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 8. *n.* 66. Mar. Alter. *de cenſuris, tom.* 2. *diſp.*11.*c.*4. *verſ. ſed quæret*, ego ipſe *de offic.& poteſt. Epiſcop. p.*2.*alleg.*32.*n.*192. Nec doctrina illa, quam pro prima citauimus ſententia, in aliquo huic noſtræ obſtat, quia vt reſpondet Nauar. *citato loco*, verum habet in pœnis à iudice infligendis, non autem in iis, quæ ipſo iure incurruntur; vt ſunt excommunicatio, & ſuſpenſio illa Tridentini.

8 *Licentia ſpeciali.*]Id eſt, expreſſa, vt per Anchar.*hic*, *q.*3.Card.*q.*22.&Boniſ. *n.*17. Sanch. *d. lib.*3.*diſp.*35. *n.*4.D.Barboſ.*in l.*1.*art.*1.*n.*121.*ff.de iudic.* Vide in his terminis Bonac.*d.q.*9. *punct.*5.*n.*5.*cum ſeqq.*

9 *Aut qui excommunicatos à Canone*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Parochiales presbyteri non poſſunt abſoluere ab excommunicatione maiori lata à iure, vt per Couar.*in cap.alma mater, p.*1.§.12.*n.*5.

10 In gloſſ. *Non habita*, ibi, *ſed nunquid credet Religioſus Parochiano dicenti ſe habere talem licentiam*, &c. Notatur ad hoc, quod in terminis huius text. credendum eſt Religioſo dicenti ſe habere licentiam à Parocho ad miniſtrandum Euchariſtiam, Extremam-Vnctionem, & ſolemnizandum matrimonium, vt per Angel. *verbo excommunicatio* 5. *caſu* 12. *num.* 17. Tabien.*eod.verbo* 5.*caſu* 11. *q.*1.*n.*5. Syluest. *eod. verbo* 7. *caſu* 14. *dub.*7. *n.* 35. Sanch. *d. lib.*3. *diſp.*37. *num.* 1. *ad fin.*

11 In ead. gloſſ.ibi, *Illa verò in foro contentioſo, ſecus in pœnitentiali.* Notatur ad hoc, quod licet ſemel excommunicatus, & denuntiatus debeat ab omnibus vitari in foro exteriori, donec probet duobus ſaltem teſtibus ſe eſſe abſolutum *cap. ſicut* 39. *de ſentent.excommun.* in foro tamen conſcientiæ, vt quis poſſit cum excommunicato communicare etiam in Diuinis, ſufficit, vt ipſemet dicat ſe iam eſſe abſolutum, ita Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum*, *verbo excommunicatio, differ.* 1.

12 In gloſſ. *Parochialis*, ibi, *per hoc quoad ſcholares, mercenarios, & his ſimiles intelligo Preſbyterum, in cuius Parochia inhabitant.* Ita Card. *hic*, *q.*16. Syluest.*verbo excommunicatio* 5. *caſu* 11. *q.*4.*n.*5. Rebuff.*de decimis, q.*6.*n.*24. Nau.*conſ.*1.*de Paroch.in antiq.* Sanch.*d.lib.*3. *diſp.*23.*n.*12.

13 In gloſſ. *Preſbyteri*, ibi, *puto licentiam Parochialis ſufficere, qui adhuc Preſbyter non eſt.* Notatur ad hoc, quòd Parochus non Sacerdos poteſt licentiam, de qua *in hoc text.* concedere, vt per Anch. *hic*, *q.* 2. Card. *q.*18.Abb.*n.*8.& Boniſ.*n.*30. Syluest. *verbo excommunicatio* 7. *caſu* 14. *dub.* 11. *n.* 36. Tabien. *eod. verbo* 3. *caſu* 11.*q.*3.*a.*4. Nauar.*in man.c.*27. *num.*102. Soar. 3. *part.q.*82.*art.*3.*diſp.*72.*ſect.*3. vbi ſubdit *in hoc text.* de Presbytero Parochiali mentionem fieri, quia vt plurimum Parochi ſolent eſſe Presbyteri, Sanch. *d. lib.* 3. *diſp.*20.*num.*1.

14 In ead.gloſſ. ibi, *Videtur etiam ſufficere licentia Vicarij generalis*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſaltem poſt factum Epiſcopus, vel Vicarius generalis poteſt dare Religioſo licentiam adminiſtrandi Sacramentum Euchariſtiæ, vel Extremæ-Vnctionis, ſeu ſolemnizandi matrimonia Parochianis Parochorum Epiſcopo ſubiectorum, vt per Card. *hic*, *q.*20. Anchar.*q.*7. & Boniſ. *n.*34. Syluest.*verbo excommunicatio* 7.*caſu* 14. *dub.*11. *num.* 39. Nauar. *in man. cap.* 27. *num.*102. *& conſ.*47. *n.*1. *ſub tit. de ſponſalibus in* 1. *edit. aliàs conſ.* 14. *n.*1. *ſub tit.de clandeſt. deſponſat. in* 2. *edit.* Soar.3. *p. q.*82. *art.* 3. *diſp.*72. *ſect.*3. Sanch. *d. lib.*3. *diſput.* 29. *n.*15. *verſ. ad idem ſunt alij Doctores*, Bonacin. *d. punct.* 5. *num.* 10.

15 In ead.gloſſ.ibi, *Et ex licentia Epiſcopi*, *vel Archipreſbyteri*, &c. Notatur ad hoc, quòd Parochi non proprietarij, qui præficiuntur toti Parochiæ per Epiſcopum, vt curam eius regant, poſſunt delegare aſſiſtentiam matrimonij alij Sacerdoti, vt per Card. *hic*, *q.* 19. Imol. *n.*14. & Bonifac. *num.*34. Nauar. *in man. c.*27. *num.*102.*& in cap. placuit, de pœnit. diſt.*6. *n.*66.

Rebuff. *in repet. cap omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remiss. §. proprio Sacerdoti, vers. quando est verum*, Henriq. *in summ. lib. 6. de pœnit. c. 7. §. 2. in comm. lit. N, & lib. 11. de matrim. c. 3. §. 5.* Sanch. *d. lib. 5. disp. 31. n. 13.*

16 In gloss. *Speciali*, ibi, *nota. quòd hic de pœnitentia non dicitur*, &c.] Notatur ad hoc quòd Religiosus administrans Sacramentum Pœnitentiæ, vel Baptismi sine licentia Parochi non incurrit pœnas huius text. cùm solùm loquatur de Sacramentis Eucharistiæ, matrimonij, & Extremæ-Vnctionis, vt per Iuan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo pœna, differ. 1. n. 1. vers. hinc dicit*, Filliuc. *tract. 15. c. 8. q. 1. n. 188.* Bonac. *d. punct. 5. n. 11.*

§. Quibus.

17 Religiosis sub præcepto obedientiæ inhibetur nè in suis sermonibus Ecclesiarum Prælatis detrahant, nec laicos ab accessu, & frequentia suarum Ecclesiarum retrahant, nec Indulgentias indiscretas, & non concessas pronuntient, nec quando intersunt testamentis condendis retrahant testatores à debitis restitutionibus, vel legatis Matricibus Ecclesiis faciendis, nec legata, vel debita, vel ablata, incerta sibi, aut aliis singularibus sui Ordinis Fratribus, vel Conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu erogari procurent, nec quemquam absoluere à casibus reseruatis Sedi Apostolicæ, vel locorum Ordinariis præsumant, nec personas Ecclesiasticas, præsertim coram iudicibus delegatis à Papa suam contra eos iustitiam prosequentes indebitè vexare præsumant, aut ad plura loca præsertim remota conuenire. Qui vero contra prædicta attentare præsumpserint, illis pœnis per duos menses subiaceant, quæ per eorum regulam, vel statuta consueuerunt imponi pro grauibus criminibus, vel culpis, super quibus non possit dispensari sine manifesta necessitate. Si autem eorum Prælati requisiti super his, quæ ad ipsos peruenerunt, non satisfecerint plenè infra mensem Ecclesiis, vel personis Ecclesiasticis damnificatis, vel læsis, sint suspensi eo ipso, donec debitè satisfaciant, non obstantibus quibuscunque priuilegiis sub quocunque tenore, &c. Colligunt ex Ordin. DD. *in princ.* citati.

18 *Ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant*, &c.] Notatur ad hoc quòd Prædicatores si in eorum sermonibus Ecclesiarum Prælatis detraxerint, per duos menses subiacere debent illis pœnis, quæ secundùm eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus, seu culpis eis consueuerunt imponi, vt per Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 13. q. 5. vers. tertiò*, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 32. art. 2.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. q. 105. n. 406.*

19 *Aut locorum Ordinariis reseruatis quemquam absoluere.*] Notatur ad hoc, quòd Religiosus absoluens à reseruatis absque auctoritate superioris vltra quod nulliter absoluit, incidit in excommunicationem ipso facto, vt per Hieron. Roder. *in compendio quæst. Regul. resol. 3. sub n. 17. vers. Religiosus.* Hodie Regulares nec per priuilegium, quod *Mare magnum* vocatur, facultatem habent absoluendi pœnitentes à casibus Episcopo reseruatis, vt declarauit Sacra Congregatio, sicuti referunt Campanil. *in diuersor. iuris Canon. rubr. 12. c. 13. n. 63.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum, tom. 1. q. 46. art. 1. in fine*, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. tract. 15. n. 248.* Nicol. Garc. *de benef. p. 3. c. 2. n. 269.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 52. num. 8.* Vide *ad Clem. dudum post n. 25. de sepult.*

20 *Seu Indulgentias pronuntient indiscretas.*] In virtute sanctæ obedientiæ Religiosis inhibetur nè Indulgentias pronuntient indiscretas, hoc est, vt ait glossa, non concessas, nimirum subreptitias, suppositiásve, falsas, & inanes, ita Azor. *d. c. 13. q. 5. vers. quinto*, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. p. 98. art. 2.*

Cæterum Prælati eorum, &c.] Notatur ad hoc quòd Prælati Religiosorum non satisfacientes intra mensem partibus læsis quoties ad ipsos præfatus aliquid peruenit occasione excessuum commissorũ à suis Religiosis, & requisiti satisfactionem infra mensem non præstiterunt, suspensionem incurrunt, vnde sequitur ipsosmet Religiosos, qui excessus huius text. commiserunt non ligari suspensione, quia ille loquitur tantùm de Prælatis, ita Henriq. *in summ. lib. 13. c. 49. §. 4.* Suar. *tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 6. n. 11.* Sayr. *in simili tract. lib. 4. c. 13. n. 11.* Alter. *in eod. tract. tom. 2. disp. 17. c. 1. col. 6. vers. hæc sunt*, Filliuc. *in quæst. moral. tract. 17. n. 171.* Bonac. *de suspension. omnibus in particulari, disp. 3. q. 8. punct. 10.*

In gloss. *Matricibus*, ibi, *Cathedralibus*. Notatur ad 21 hoc, quòd nomine Matricis in dubio venit Cathedralis, vt per Rebuff. *in tract. de decimis, q. 6. n. 6.*

In gloss. *Necessitate*, ibi, *putà infirmitate, senectute, & his similibus.* Vide Tiraq. *de iure primog. in præfat. num. 160.*

SVMMARIVM.

1 *Archiepiscopi per loca exempta Prouinciæ suæ faciunt Crucem ante se deferri, ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt Diuina, & illa celebrant, & faciunt celebrari, per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in aliis nullum fit præiudicium.*

2 *Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suam prouinciam etiamsi locus sit exemptus.*

3 *Benedictio vbi, & quando ab Episcopo impartienda sit populo, remissiuè.*

4 *Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diœcesis.*

5 *Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam suæ Prouinciæ potest pallio vti etiam in loco exempto.*

6 *Episcopus in aliena diœcesi potest sacra Missarum solemnia in Pontificalibus celebrare.*

7 *Pontificalia non possunt extra diœcesim exerceri, nisi accesserit consensus Ordinarij loci.*

Clem. Archiepiscopo. II. & vlt.

ARchiepiscopus per quævis loca exempta suæ 1 Prouinciæ transiens, aut ad ea forsitan declinans potest liberè ante se portare Crucem, populo benedicere, diuina Officia priuatim, vel publicè ibidem audire, & ea etiam in Pontificalibus celebrare, & in sua præsentia sine Pontificalibus celebrari facere, quouis priuilegio contrario non obstante. Similiter Episcopus in locis suæ diœcesis exemptis potest populo benedicere, audire diuina Officia, & ea celebrare, vel in sua præsentia celebrari facere. Dummodo tamen per hoc tam Archiepiscopus, quàm Episcopus in locis huiusmodi exemptis, vel priuilegiatis nullam aliam iurisdictionem exerceant, nec personis exemptis molestiam, vel grauamen inferant, nec in aliu exemptioni priuilegiatorum præiudicetur, nec ipsis Archiepiscopo, & Episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Ancharr. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 219.* Alagona *in compend. pag. 727.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 2.*

Ant

2 *Ante se liberè portari faciat*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus potest ante se deferri facere Crucem per totam suam Prouinciam, etiamsi locus sit exemptus, vt per Ruæ. *de prærogatiuis Archiepiscopalis dignit. priuil.* 2. Lel. Zech. *de Republ. Ecclesiast. tit. de statu Illustriss. Patriarch. n.* 6. Quarant. *in summ. Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers.* 28. vbi ampliat etiã extra Visitationem, & limitat nisi esset præsens Legatus Papæ, vel Cardinalis non Legatus, seu Nuncius cum facultate Legati de Latere, refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.* 1. *tit.* 4. *n.* 39. secundùm Lugdun. impres.

3 *Possit populo benedicere*, &c.] De benedictione ab Episcopo impartienda populo egi *in meo tract. de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 27. *n.* 64. *cum seq.*

4 *Nullam aliam iurisdictionem*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest pro tribunali sedere in loco exempto suæ diœcesis, vt per Nau. *cons.* 2 *n.* 1. *cum seqq. de offic. Ordin.* Rot. *decis.* 145. *n.* 1. *p.* 2. *diuers.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 43. *n.* 181. cum aliis per me citatis *de offic & potest Episc p.* 3. *alleg.* 80. *n.* 7.

5 In gloss. *Pontificalibus*, ibi, *intellige etiam cum pallio*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Archiepiscopus intra quamlibet Ecclesiam suæ prouinciæ potest pallio vti etiam in loco exempto, vt per Stephan. Quarant. *in summa Bullarij, verbo Archiepiscopi auctoritas, vers.* 32. & plures quos refero *de offic. & potest. Episc. p.* 1. *tit.* 4. *n.* 41. secundùm Lugdun. impress.

6 In gloss. *Etiam celebrare*, ibi, *in Pontificalibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Episcopus in aliena diœcesi potest Sacra Missarum solemnia in Pontificalibus celebrare, vt per Zabar. *hic n.* 5. *in fin. vers. ex hoc infertur*, Imol. *n.* 4. & 10. & Bonif. de Vital. *n.* 13. *vers. nam in loco exempto*, Couar. *var. lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 9. Quarant. *d. verbo Archiepisc. auctoritas, vers.* 30. Fusc. *de visit. lib.* 2. *c.* 8. *n.* 5. Rot. *decis.* 236. *n.* 3. *apud Farinac. p.* 2. *recent.*

7 In ead. gloss. ibi, *Non vtuntur Pontificalibus*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Pontificalia non possunt extra diœcesim exerceri, nisi accesserit consensus Ordinarij loci, vt per Couar. *d. n.* 9. *ante vers. caterum, & pract. c.* 9. *n.* 2. Flamin. *de resign. benefic. lib.* 1. *q.* 17. Quarant. *dict. vers.* 30.

De Pœnis.

TIT. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopum percutiens, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, consiliarius, fautor, & defensor cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis variis per Concilium puniuntur.*

2 *Consulens delictum punitur eadem pœna, qua ipse delinquens.*

3 *Fauorem delinquenti præstantes eadem pœna puniuntur, sicut dantes consilium.*

4 *Episcopum percutientes iniuriosè sunt excommunicati excommunicatione Papæ reseruata.*

6 *Ciuitas aliquid committens contra Episcopum suum incidit in pœnam interdicti.*

7 *Episcopum, vel Cardinalem offendens causa suæ propriæ defensionis non incidit in pœnam huius text.*

8 *Delicti ratificatio vt obliget ad pœnam requiritur delictum fuisse commissum nomine proprio.*

9 *Socij puniuntur sicut delinquentes quando in ipso delicto cooperantur.*

10 *Fautor quis dicatur? remissiuè.*

11 *Consilium præstans delinquenti post delictum non tenetur eadem pœna.*

12 *Auxilium post delictum percussori Cardinalis, vel Episcopi præstans illum defendendo, & impediendo ne ad manus iudicis veniat, eadem pœna punitur, qua delinquens.*

13 *Auxilium præstitum bannito per vim iudiciariam, licitum est, & non punibile.*

14 *Beneficiis, & officiis publicis obtinendis priuatus, non censetur quis priuatur antea habitis.*

15 *Bullinus vox vulgaris est apud Gallos, seu Prouinciales, qua iustitiarios, seu locorum Rectores significant.*

16 *Excommunicatum quando dicatur commodè ire potuisse Romam vt impetraret absolutionem, iudicis arbitrio relinquitur.*

17 *Assertioni, & iuramento asserentis aliquid aduersus præsumptionem iuris creditur in foro conscientiæ.*

18 *Citatio eius, de cuius præiudicio agitur, requiritur in sententia declaratoria eius.*

CLEM. Si quis. I.

EPISCOPVM percutiens, capiens, & banniens, 1
vel hoc mandans, seu ratificans, aut si socius in his fuerit faciendis, consilium dederit, aut fauorem, seu scienter defensauerit, excommunicationem incurrit Summo Pontifici reseruatam, & variis pœnis, prout etiam ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales puniuntur. Colligunt ex Ordin. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Vin. *in ration. lib.* 5. *pag.* 246. Alagona *in compend. pag.* 740. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Aut consilium in his dederit.] Ergo consulens deli- 2
ctum punitur eadem pœna, qua ipse delinquens, vt per Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 129. *n.* 23. *cum seqq.* iunctis aliis per me citatis *in collect. ad c. sicut dignum, n.* 11. *cum seqq. de homicid. in Decretal.*

Aut fauorem.] Ergo præstantes fauorem delinquenti 3
eadem pœna puniuntur, sicut dantes consilium, vt per Farinac. *d. q.* 129. *n.* 40. cum aliis per me relatis *ad dict. cap. sicut dignum.* Sic eodem modo *excommun.* 11. *Bullæ in Cœna Domini*, lata contra interficientes, vulnerantes, percutientes, capientes, detinentes, seu hostiliter insequentes Episcopos, fertur quoque contra mandantes, ratum habentes, seu præstantes in præfatis actionibus auxilium, consilium, vel fauorem, vt per Bonacin. *de censur. in Bulla Cœna contentis, disp.* 1. *q.* 12. *puncto* 3. *à n.* 9. vbi *n.* 10. resoluit talem mandantem, consulentem, &c. non ligari antequam mandaturus, vel consulturus rem perfecerit.

Anathematis mucrone percussus, &c.] Notatur ad hoc, 4
quòd percutientes iniuriosè, aut temerè Episcopum, sunt excommunicati excommunicatione Summo Pontifici reseruata, vt per Clar. §. *fin. q.* 77. *num.* 23. Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 66. item excommunicantur in Bulla Cœnæ Domini *excommun.* 11. de quo *ibi* Vgol. Alter. *c.* 3. *dub.* 2. *cum seqq.* Duard. Anton. à Sousa; & nouissimè Bonacin. *de censur. in Bulla Cœna contentis, disp.* 1. *quæst.* 12. Cuius Canonis priuilegio non gaudet Episcopus electus tantùm, & confirmatus, sed non consecratus, etiamsi possessionem adeptus sit, quia talis non est verè, & propriè Episcopus cùm careat charactere Episcopali, qui per consecrationem confertur, ita ad dictam *excommun.* 11. Bullæ tradunt Vgolin. *verbo, ac Patriarchas, num.* 3. Gambarupta *cap.* 12. *n.* 11. Viuald. *num.* 8. Anton. de Sousa *cap.* 12. *disp.* 61. *num.* 3. & 4. Alter. *cap.* 3. *dub.* 2. Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 67. 68.

Sayr. *de censur. lib. 3. c. 15. n. 4.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 9. c. 20. n. 313.* Filliuc. *tract. 16. q. 5. n. 240.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 21. sect. 2. n. 69. ad fin.* Bonac. *dict. q. 32. puncto 2. num. 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 5. n. 27.* Aloys. Ricc. *in praxi aurea, resol. 136. n. 1.* Anton. Ricciul. *de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 3. c. 7. n. 9.* Ego ipse *de officio, & potest. Episc. p. 3. alleg. 57. n. 237.* secundùm Lugd. impress. *& de appellatiua verborum vtriusque iuris, signif. appell. 89. n. 6.*

5 *A feudis insuper*, &c.] Vide Tiraq. *in l. si vnquam, verbo reuertatur, n. 8. C. de reuocand. donat.*

6 *Ciuitas autem, quæ præmissa*, &c.] Notatur ad hoc quòd ciuitas, territorium, & loca illius, qui iniuriosè, aut temerè Episcopum percutit, capit, bannit, vel hoc fieri mandat, incidit in pœnam interdicti, vt per Henriq. *in sum. lib. 13. c. 43. §. 5. lit. M.* Clar. *d. §. fin. q. 76. n. 3.* vbi intelligit hanc pœnam locum non habere, nisi sit suus proprius Episcopus illius ciuitatis, latè Bonac. *de interdictis in particulari, disp. 4. q. 3. puncto 4.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 3. sect. 1. n. 19.* Alter *in simili tract. tom. 2. disp. 12. de interdicto, c. 3. col. 6.* Filliuc. *tract. 18. c. 6. q. 6. n. 136.*

7 In gloss. *Vel temerè*, ibi, *ille igitur qui percuteret se defendendo, non ligabitur his pœnis.* Notatur ad hoc, quòd offendens Episcopum, vel Cardinalem causa suæ propriæ defensionis non incidit in pœnam huius text. vt Fichar. *tom. 1. commun. opin. lib. 1. tit. 12. n. 28. pag. 199.* Clar. *§. fin. q. 77. n. 23.*

8 In gloss. *Rata habuerit*, ibi, *oportet ergo quòd hæc facta fuerint ipsius contemplatione*, &c. Notatur ad hoc quòd vt ratificatio delicti obliget ad pœnam, requiritur delictum fuisse commissum nomine proprio, vt per Clar. *p. 5. §. fin. q. 87. n. 5.*

9 In gloss. *Defensauerit*, ibi, *Hic tamen puto strictè socium sumi pro agente qui aliquid cooperatur*, &c. Notatur ad hoc, quòd socij puniuntur sicut delinquentes, quando in ipso delicto cooperantur, vt per Farin. *in praxi crim. p. 5. q. 131. n. 23. & 24.*

10 In ead. gloss. ibi, *Circa tertium de fauore*, &c. Qui talis dicatur remissiuè Farin. *d. q. 129. n. 41.*

11 In ead. gloss. ibi, *Et quia litera hic*, &c. Notatur ad hoc quòd consilium præstans delinquenti post delictum non tenetur eadem pœna, vt per Farin. *d. p. 5. q. 132. n. 1.*

12 In ead. gloss. propè fin. ibi, *Est alius defensor*, &c. Notatur ad hoc quòd præstans auxilium post delictum percussori Cardinalis, vel Episcopi illum defendendo, & impediendo ne ad manus iudicis veniat, eadem pœna punitur, vt per Farin. *d. q. 5. q. 132. n. 7.*

13 In ead. gloss. in fine, ibi, *De illo qui defendit in iudicio patrocinando*, &c. Notatur ad hoc quòd auxilium præstitum bannito per viam iudiciariam, videlicet aduocando, & procurando pro illius remissione, & gratiam à Principe impetrando, licitum est, & non punibile, vt per Farin. *d. p. 5. q. 133. n. 73.*

14 In gloss. *Obtinenda*, ibi, *non priuat obtentis*, &c. Notatur ad hoc quòd priuatus beneficiis, & Officiis publicis obtinendis non censetur priuatus antea habitis, vt per Couar. *var. lib. 2. c. 8. n. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 28. n. 28.* D. Barbos. *in l. cum prætor, §. vlt. n. 186. ff. de iudic.*

15 In gloss. *Balliuus*, ibi, *vulgare Prouincialium*, &c. Notatur ad hoc quòd *Balliuus* vox vulgaris est apud Gallos, seu Prouinciales, qua iustitiarios, seu locorum Rectores significant, vt tradit Eymeric. *in direct. Inquisit. part. 2. quæst. 53.* vbi Penia *commento 58. pag. mihi 372.*

16 In gloss. *Quàm citò*, ibi, *sed iudex habebit hoc arbitrari*, &c. Notatur ad hoc, quòd iudicis arbitrio relinquitur quando dicatur excommunicatum commodè ire potuisse Romam, vt impetraret absolutionem, ita Menoch. *de arbitr. lib. 2. cent. 5. casu 450. n. 5.*

In eadem gloss. ibi, *fateor id verum in foro pœnitentiali*, &c. Notatur ad hoc quòd in foro conscientiæ creditur assertioni, & iuramento asserentis aliquid aduersus præsumptionem iuris, vt per Menochium *de præsumpt. lib. 1. præs. 77. n. 16.* 17

In ead. gloss. ibi, *Nisi prius eo vocato*, &c. Notatur ad hoc, quòd in sententia declaratoria iuris requiritur eius citatio, de cuius præiudicio agitur, vt per Tiraq. *in tract. res inter alios acta, limitat. 24.* cum aliis citatis *suprà ad glossam, verbo constiterit in Clement. præsenti, de censibus.* 18

SVMMARIVM.

1 *Procurantes capi viros Ecclesiasticos, vt renuntient beneficiis, vel vt citati non vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sint Prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficiis sunt priuati, eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant, & resignatio sic facta non tenet.*

2 *Metum inferentes vt fiant renuntiationes beneficiorum, sunt excommunicati, & priuantur beneficiis obtentis, vt n. 3.*

4 *Renuntiatio facta de beneficio à capto per dominum secularem, & detento donec illud renuntiaret, est nulla ipso iure.*

5 *Resignatio beneficiorum potest fieri coram Episcopo.*

Clem. Multorum. II.

DEtinentes, seu procurantes capi personas Ecclesiasticas, vt renuntient suis beneficiis, vel ne citati vadant ad Curiam, præter pœnam excommunicationis, quam per Canones antiquos incurrunt, si sint Prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficiis sunt priuati. Eandem pœnam incurrunt qui citati non veniunt ad Sedem Apostolicam, & procurant se capi à potestate sæculari. Resignationes autem modo prædicto extortæ, licet sint receptæ, & ratæ habitæ à Prælato resignantium, declarantur esse nullæ, quas quidem pœnas vbi primum locorum Ordinarij aliquem incurrisse sciuerint, statim illum publicare non differant, curéntque vt pœnæ mandentur executioni, prout ad eos pertinuerit. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 247.* Alagona *in compend. pag. 741.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Soar. *tom. 5 de censur. disp. 31. sect. 5. n. 20. & 21.* Alter. *in simili tract. tom. 2. disp. 16. c. 3. col. 3. & 3.* Filliuc. *in q. moralib. tract. 17. c. 8. q. 7. n. 155.* Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari, disp. 3. q. 4. puncto 13. per tot.* qui resoluunt procurationem huiusmodi fieri debere apud dominum temporalem, & Prælatum, qui simul est dominus temporalis ligari censura, de qua *in hoc text.* si ipse non curet clericum capi ab alio domino temporali, sed ipse mittat suos ministros, & procuret ab eis capi. 2

Vt præter sententiam Canonis, &c.] Notatur ad hoc, quòd inferentes metum vt fiant renuntiationes beneficiorum, sunt excommunicati, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de resign. met. extort. n. 3.* Flamin. Paris. *de resignat. benef. lib. 3. q. 2. n. 38.* 3

Eo

3 *Eo ipso obtentis beneficiis sunt priuati.*] Notatur ad hoc, quòd inferentes metum vt fiant renuntiationes beneficiorum priuantur beneficiis, vt per Rebuff. *in praxi, tit. de mod. amittend. benef. n.* 46. Flamin. Parif. *citato loco.*

4 *Sanè resignationes beneficiorum*, &c.] Notatur ad hoc, quòd renuntiatio facta de beneficio à capto per dominum sæcularem, & detentum, donec illud renuntiaret, est nulla ipso iure, vt per Bonif. de Vitalin. *hic, n.* 27. Ruin. *consf.* 121. *num.* 14. *vol.* 4. Flamin. *d. lib.* 3. *q.* 2. *num.* 18.

5 *Licèt à resignantium ipsorum Prælatis*, &c.] Ergo coram Episcopis fieri potest beneficiorum resignatio, vt per Flamin. Parif. *de resignat. benef. lib.* 7. *q.* 14. cum aliis per me citatis *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 69. *per tot.*

Ecclesiasticos capere, captósve donec, &c.] Notatur ad hoc, quòd suspensio, de qua *in præsenti*, non incurritur nisi resignatio re ipsa sequatur, vel impediatur accessus ad Sedem Apost. ita Card. *hic, n.* 13. Soar. *d. tom.* 5. *disp.* 35. *sect.* 5. *n.* 21. Alter. *d. c.* 3. *col.* 4. Filliuc. *d. n.* 155. Bonac. *d. punct.* 13. *n.* 5. vbi hinc infert non ligari hac suspensione, qui Clericum capi procurauit, sed resignatio sequuta non fuit, aut captus dimissus fuit, itavt carceratio in causa non fuerit cur ad Sedem Apost. debito tempore non accederet, additque *n.* 9. Episcopos huic censuræ subiici, quia in hoc text. sermo est de Prælatis, & non solùm Episcopos, verùm etiam alios Ecclesiasticos iurisdictionem ordinariam habentes siue sint Clerici sæculares, siue Regulares, quia isti omnes propriè vocantur Prælati.

In gloss. *Dominium.* Notatur ad hoc, quòd Prælatus Ecclesiasticus procurans Clericum capi apud alium Prælatum Ecclesiasticum habentem dominium temporale incidit in hanc censuram, & per Alter. *d. c.* 3. *col.* 3. sed distinguunt Soar. *d. sect.* 5. *n.* 19. Bonac. *punct.* 3. *num.* 3.

6 In gloss. *Obtentis*, ibi, *in obtinendis non videtur impedire.* Vide *sup. cap. proximo ad gloss. verbo obtinenda.*

SVMMARIVM.

1 *Religiosi Mendicantes transgressores Constitut. Bonifacij* in cap. vnic. de excess. Prælat. lib. 6. *excommunicantur, necnon omnes Religiosi, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum, quarum solutionem certis diebus, & in Confessionibus sub certis pœnis suadere tenentur, nisi sint tales quorum monasteriis, vel Ecclesiis competat percipere decimas*, & num. 2.

3 *Confessores debent purgare Conscientiam confitentium in solutione decimarum.*

4 *Suspensio ab ingressu Ecclesiæ nihil aliud est quàm suspensio à Diuinis.*

5 *Suspensio vsum prohibet omnium, quæ consistunt in exercitio alicuius functionis.*

6 *Suspensus ab officio an. & quando censeatur suspensus à beneficio, remissiuè.*

7 *Violatores* c. 1. de sepult. lib. 6. *excommunicantur, excommunicatione Papæ reseruata*, & n. 8.

Clem. Cupientes, III.

1 Regulares Mendicantes, qui domos vel loca de nouo accipiunt, vel recepta mutant, vel ea alienant in alios, vltra pœnas *cap. vnic. de excessib. Prælat. lib.* 6. sunt etiam excommunicati ipso facto. Similiter, qui præsumunt proferre aliqua in suis sermonibus, vel alibi vt audientes retrahant à soluendis decimis, sunt excommunicati. Item si requisiti à Rectoribus Ecclesiarum in certis diebus festiuis quando prædicant, & in Confessionibus audiendis populum non instruunt, vel Conscientiam non faciunt, vt non omittant soluere decimas vltra peccatum mortale grauiter argui debent à suis superioribus, & superiores eorum sub pœna peccati mortalis faciant statuta pœnalia contra huiusmodi prædicantes, itavt pœna actis sit in exemplum aliis. Item Religiosi, qui scienter postponunt conscientiam facere de soluendis decimis ipso facto tandiu sunt suspensi ab officio prædicandi, donec si commodè facultatem dicendi habuerint, fecerint conscientiam pœnitentibus, & si prædicta negligentia non purgata præsumpserint prædicare sunt ipso facto excommunicati. Item hæc constitutio non extenditur ad Religiosos Monasteriorum, & Rectores Ecclesiarum percipientium decimas, salua in suo robore constitutione Gregorij IX. sub hoc edita, vt habetur *in cap.* 1. *de decim. in* 6. Colligunt ex Ordinar. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 248. Alagona *in compend. pag.* 741. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 2.

Hanc eandem conclus. quoad primam partem text. ex eo desumunt Syluest. *in summ. verbo Excommunicatio* 9. *casu* 44. 45. & 46. Angel. *eod. verbo* 7. *casu* 44. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 144. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 13. *vers. decimo septimo, & vers. vigesimo primo*, Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 49. *art.* 9. Farin. *de hæresi, q.* 178. *n.* 67. Iol. Lanor. *de Indulg. p.* 2. *c.* 13. *n.* 36. Gambar. *de casibus reseru. c.* 11. *n.* 15. Filliuc. *d. tract.* 14. *n.* 145. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 230. & 231. *in vlt. in press.* 2

Quoad secundam verò partem incip. *à vers. similiter*, eandem conclus. ex hoc text. desumunt Soar. *de censur. disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 36. & 37. vbi *in fine*, tenet hanc excommunicationem incurri etiamsi non sequatur effectus, id est, quamvis alij non persuadeantur, seu retrahantur, Hieron. Roder. *in compend. quæst. Regul. resol.* 52. *n.* 8. vbi intelligit si fuerint requisiti à Parochis. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bull. disp.* 2. *q.* 8. *punct.* 13. vnde colligunt Religiosum non affici hac excommunicatione dum alicui mandat, vt alteri, qui decimarum onere tenetur, suadeat nè soluat, hic enim non dicitur aliquid proferre ipsis auditoribus, qui decimas soluere debent, vt per Soar. *d. disp.* 23. *sect.* 5. *n.* 37. Filliuc. *d. tract.* 14. *c.* 8. *q.* 8. *n.* 146. Bonac. *d. puncto* 13. *n.* 3. vbi *n.* 12. Addit duo requiri ad incurrendam istam excommunicationem, primò vt Religiosi requisiti sint à Rectoribus Ecclesiarum, & scienter non admoneant pœnitentes de solutione decimarum; secundò vt prædicare præsumant nondum purgata negligentia.

Necnon & his, quorum Confessiones audient, conscientiam facere, &c.] Notatur ad hoc, quòd Confessores debent purgare conscientiam confitentium in solutione decimarum, vt per Rebuff. *in tract. de decim. q.* 13. *n.* 109. Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 44. *art.* 8. 3

In gloss. *Suspensi*, ibi, *quandoque suspenditur quis ab ingressu*, &c. Notatur ad hoc, quòd suspensio ab ingressu Ecclesiæ nihil aliud est quàm suspensio à Diuinis, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 26. *art.* 54. 4
Suspensio autem vsum prohibet non omnium Diuinorum quà talia sunt, sed eorum tantum, quæ consistunt in exercitio alicuius Ecclesiasticæ functionis, secundùm Nauar. *in man. c.* 27. *num.* 151. Henriq. *in summ. lib.* 13. *cap.* 31. Sayr. *de censur. lib.* 4. *cap.* 1. *à num.* 6. & *n.* 13. & 16. 5

6 In ead. gloss. ibi, *Et quia suprà posui*, &c. Suspensus ab officio an & quando censeatur suspensus à beneficio, vide quæ dixi *in tract. de appell. verborum vtriusque iuris signif. appell.* 255. *n.* 2.

§. Sanè.

7 Religiosi & Clerici sæculares, qui ad vouendum, iurandum, & promittendum inducunt homines, vt eligant sepulturam in eorum Ecclesiis, vel electam non mutent, ipso facto sententiam excommunicationis reseruatæ Sedi Apostolicæ incurrunt, priuilegiis, seu statutis quibuscunque non obstantibus, pœna contenta *in c.* 2. *de sepult. in* 6. in suo robore perdurante. Colligunt DD. *in princ. text.* citati.

8 Hanc eandem conclus. firmant Rayner. *in catalogo censurarum extra Bullam, c.* 2. *in princ. & c.* 3. *excomm.* 1. Gambar. *de casibus reseruat. c.* 7. *n.* 4. Iul. Lauor. *de Indul. p.* 2. *c.* 11. *n.* 25. Filliuc. *tract.* 15. *n.* 170. Ego ipse *de officio, & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 100. secundùm Lugdun. impress.

De Pœnitentiis, & Remissionibus.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Damnatis ad mortem hoc petentibus pœnitentia concedi debet, nec valet contraria consuetudo*, & num. 2.

3 *Damnatis ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ.*

4 *Extrema-Vnctio non conceditur damnatis ad mortem, quia dicuntur infirmari.*

5 *Cadauera punitorum solent habita licentia à iudice tradi sepulturæ.*

CLEM. Cùm secundùm. I.

1 DAMNATIS ad mortem non est deneganda pœnitentia, si petant, & locorum Ordinarij Iustitiarios omnes, & dominos temporales ad hoc, cùm commodè poterunt, diligenter monere, & si necesse fuerit, Ecclesiastica censura compellere nõ omittant. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 261. Alagona *in compend. pag.* 749. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Sayr. *in claui Regia, lib.* 7. *c.* 11. *n.* 7. Bobadil. *in sua politica, lib.* 2. *c.* 17. *num.* 59. Cened. *pract. & canon. quæst. lib.* 1. *q.* 9. *in princ.*

3 In gloss. *Pœnitentia*, ibi, *nec Eucharistia*, &c. Notatur ad hoc quod damnatis ad mortem ministrandum est Sacramentum Eucharistiæ, vt per Cou. *lib.* 2. *var. c.* 1. *n.* 11. Clar. *lib.* 5. §. *fin. q.* 99. *n.* 3. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *c.* 14. *n.* 6. *vers. item adde.* Anton. Gam. *in speciali tract. de Sacramentis præstandis vltimo supplicio damnatis.* Nau. *in man. c.* 25. *n.* 23. *& cons.* 16. *sub hoc tit. in antiq.* Flamin. Chartar. *de execut. sentent. capto bannito cap. fin. n.* 433. *cum seqq.* Azeued. *l.* 1. *n.* 13. *tit.* 2. *lib.* 1. *noua recop.* Cened. *ad Decretum collect.* 4. *n.* 1. Henriq. *in sum. lib.* 8. *c.* 5. §. 4. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 109. *art.* 3. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 2. *c.* 10. *in med. vers. an damnatis ad mortem*, Sayr. *d. c.* 11. *n.* 8. Martin. Delr. *disquisit. magic. lib.* 5. *sect.* 18. *pag. mihi* 423. Hortens. Caualcan. *de Brachio Regio, p.* 4. *n.* 306. 4 Non tamen illis conceditur Sacramentum Extremæ-Vnctionis, quia non dicuntur infirmari, sicut docent Couar. *d. n.* 11. *vers. sicut nec eis.* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Extrema-Vnctione, n.* 21. Simaneb. *de Cathol. instit. c.* 57. *n.* 16. Carthar. *d. cap. fin. n.* 435. Hortens. Caualcan. *d. p.* 4. *n.* 307. Penia *in* 3. *part. direct. Inquis. schol.* 146. *vers. non tamen*, Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo Extrema-Vnctio, vers. tertio*, Ægid. de Coninck *de Sacram. tom.* 2. *disp.* 19. *à n.* 22. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 28. *n.* 68.

In ead. gloss. ibi, *Et de sepultura patet*, &c. Notatur ad hoc, quod cadauera punitorum solent habita licentia à iudice tradi sepulturæ, vt per Couar. *d. c.* 1. *n.* 11. Clar. *d.* §. *fin. q.* 100. *n.* 1. Anton. Gom. *tom.* 3. *c.* 14. *n.* 8. Chartar. *d. c.* 5. *fin. n.* 457. *cum seqq.* 5

CLEM. Abusionibus. II. & vlt.

REpetit Concilium generale de quo *in cap. cùm ex eo, eodem*, contra quæstores non admittendos sine literis Apostolicis, vel Diœcesanorum, & addit per Diœcesanos literas Apostolicas examinari debere, numeratque excessus quæstorum, & delinquentes quæstores per Episcopos puniri præcipit non obstantibus priuilegiis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 261. Alagona *in compend. pag.* 749. remissiuè Ximen. *in concord. p.* 1. *&* 2. 1

Multa de his quæstoribus eleemosynarum, & eorum abusu tradunt Paul. Fusch. *de visit. lib.* 1. *c.* 30. *n.* 34. *cum seqq.* Nauar. *de Indulg. not.* 31. *n.* 46. *cum seqq.* Perez *l.* 2. *tit.* 8. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 162. *col.* 2. Petr. Bollo *in œconomia canon.* 3. *classi*, §. 4. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo quæstores*, Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 290. Cened. *ad Sextum & Clement. collect.* 9. Iol. Lauor. *de Indulg. p.* 2. *c.* 13. Flores de Mena *var. lib.* 3. *q.* 24. *n.* 20. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 109. *per tot.* & Concil. Trid. *sess.* 21. *de reform. c.* 9. statuit vt in quibuscunque Christianæ Religionis locis quæstorum nomen, atque vsus penitus aboleatur, nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur. 2

Quomodo autem Ordinarij concedere valeant facultatem colligendi eleemosynas in Parochia pro Confraternitate, seu in Vrbe & diœcesi, formulas posui in meo formulario Episcopali *post. tract. de officio, & potest. Episcopi*, Lugduni impresso *form.* 39. *cum duabus seqq.* 3

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per Sedem Apostolicam, vel Ordinarium loci, vel generalem cessationem Diuinorum factam per Prouinciale Concilium, vel per eum, qui hoc posuit, seruatam per Cathedralem, seu Matricem Ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso iure, non obstantibus*, &c. & n. 2.

3 Verba,

3 *Verba, cuiuscunque Ordinis, & conditionis, comprehendunt tam laicos, quàm clericos.*

4 *Clerici sæculares non tenentur interdictum, quod nullum est, seruare, etiamsi Matrix Ecclesia illud seruet.*

5 *Matrix Ecclesia quæ sit, & cur ita dicatur? remissiuè.*

CLEM. Ex frequentibus. I.

1 RELIGIOSI etiam exempti violantes interdictum, quòd sciunt obseruari à Cathedrali, seu Matrice, aut Parochiali Ecclesia, & aliud, ac cessationem à Diuinis à Concilio Prouinciali præscriptam; necnon cessationem generalem à Diuinis Ciuitatum, Terrarum, & aliorum locorum, quas ponunt Conuentus, vel Capitula ea consuetudine, seu alia via, excommunicati sunt ipso facto, non obstantibus priuilegiis, conuentionibus, & consuetudinibus, ac statutis in contrarium, & respicit pendentia. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 323.* Alagona *in compend. pag. 784.* remissiuè Casal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. deducunt Fr. Emman. *quæst Regul. tom. 2. q. 60. art. 2. vers. secunda est, & q. 108. art. 4. 5. & 6. q. 109. art. vlt. & in explicat. Bulla Cruciata in addit. ad §. 5. n. 34.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 13. vers. decimo octauo,* Nau. *in man. c. 27. n. 146.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 33. n. 44.* Gambar. *de casibus reseru. c. 11. n. 17.* Iul. Lauor. *de Indulg. p. 2. c. 13. n. 38. & 44.* Filliuc *d. tract. 14. n. 125. vers. duodecimo, & n. 148.* Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p. 3. alleg. 60. n. 232.* secundùm Lugdunen. impres. Henriq. *in sum. lib. 13. cap. 46. §. 4.* Auila *de censur. p. 5. disp. 5. dub. 3.* Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. p. 3. c. 3. n. 3. vers. quarta,* latè Bonacin. *de censuris extra Bull. disp. 2. q. 8. puncto 14. n. 6.* Quod procedit etiamsi illud interdictum fortè sit inualidum, gloss. *hic verbo appellationibus,* Sayr. *d. c. 33. n. 48.* Mari. Alter. *de censuris, tom. 2. disp. 9. c. 4.* Bonac. *vbi suprà, n. 6.* vbi etiam resoluit non affici hac censura Religiosos non seruantes interdictum quoties in Ecclesia Cathedrali, vel Parochiali celebrantur diuina Officia.

3 *Cuiuscunque ordinis, & conditionis existant.*] Verba hæc comprehendunt tam laicos, quàm clericos, vt per Rebuff. *in tract. nominat. q. 8. n. 21.*

4 In gloss. *Religiosi,* ibi, *& per hoc patet quòd clericos sæculares,* &c.] Notatur ad hoc, quòd clerici sæculares non tenentur interdictum, quod nullum est, seruare, etiamsi Matrix Ecclesia illud seruet, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 108. art. 4.* Bonac. *vbi supr. n. 9.*

5 In gloss. *Matricem.* Matria Ecclesia quæ sit, & cur ita dicatur, vide Rebuff. *de decimis q. 6. n. 6. & 7.* Monet. *in simili tract. c. 7. n. 3.* Bonac. *vbi supr. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Domini temporales, qui cogunt alios in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent ne publicè excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti qui non exeunt, excommunicati sunt, & per Papam absoluendi,* & n. 2.

3 *Missa Sacrificium non potest finiri si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante inchoationem Canonis.*

4 *Occultus excommunicatus non vitatur in publico.*

5 *Prohibitio nè quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulsionis complectitur.*

6 *Consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus excommunicationem incurrunt.*

7 *Excommunicationem can. si quis suadente, incurrit percutiens consanguineum clerici causa eiusdem clerici.*

CLEM. Grauis. II.

DOmini temporales, qui præsunpserint quomodolibet cogere celebrari Diuina Officia in locis interdictis, vel per præcones faciunt tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publicè excommunicati, vel interdicti super hoc per illos, qui Missas celebrant, moniti Ecclesias exeant, & ipsi nominatim, qui non exeunt, excommunicationem incurrunt Sedi Apost. reseruatam. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 324.* Alagona *in compend. pag. 785.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.* 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Henriq. *in summ. lib. 13. c. 43. §. 3. lit. E,* Fr. Emman. *in sum. tom. 1. c. 82. n. 10. ad fin.* Suar. *tom. 5. disp. 22. sect. 4. n. 27.* Nauar. *in man. c. 27. n. 104.* Sanch. *de Matrim. lib. 4. disp. 4. n. 8.* Homobon. de Bonis *de examine Ecclesiast. tract. 11. c. 11. q. 23. resol. 2.* Iul. Lauor. *de Indulgent. p. 2. c. 21. n. 26.* Filliuc. *tract. 15. n. 72. vers. 1. & n. 73. & n. 202.* Bonacin. *de censur. extra Bullam, disp. 2. q. 23. punct. 20.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p. 3. alleg. 50. n. 101.* secundùm Lugdunen. impress. 2

De Ecclesiis dum in ipsis Missarum, &c.] Notatur ad hoc quòd Missæ Sacrificium non potest finiri si excommunicatus ingrediatur Ecclesiam, dummodo id contingat ante inchoationem Canonis, ita Nauar. *in tract. de oratione, c. 16. n. 59.* 3

In gloss. *Publicè,* ibi, *occultum enim excommunicatum non vitamus in publico,* &c. Ita Con. *in cap. alma mater, p. 1. §. 2. n. 3. vers. quid autem, & n. 4.* 4

In gloss. *Quomodolibet,* ibi, *omnem modum compulsionis,* &c. Notatur ad hoc quòd prohibitio ne quis compellat quomodolibet clericum celebrare tempore interdicti, omnes modos compulsionis amplectitur, vt per Mascard. *de probat. concl. 1136. n. 89.* 5

In eadem gloss. ibi, *consanguineos grauant in personis,* &c. Notatur ad hoc quòd consanguineos clericorum grauantes in personis, vel in rebus excommunicationem incurrunt, vt per Imol. *hic n. 12.* Bonifac. *n. 27.* Siluest. *verbo excommunicatio 7. casu 17. in init. num. 51.* Nau. *in man. c. 27. n. 104.* Sanch. *de matrim. lib. 4. disp. 5. n. 8. vers. quarto.* 6

Vnde deducitur quòd percutiens consanguineum clerici causa eiusdem clerici incurrit excommunicationem *can. si quis suadente 17. q. 4.* vt per Duen. *reg. 99. vers. amplia vndecimo.* 7

SVMMARIVM.

1 *Fratres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesiis ad Diuina, Fratres, & sorores tertij Ordinis, excommunicati sunt; nec priuilegia iuuant,* & n. 2.

3 *Religio vt approbata per Sedem Apostol. dicatur, non sufficit*

sufficit vt modus viuendi ab illa approbetur, nisi tanquam vera Religio approbetur.

Clem. Cùm ex eo. III.

1 FRatres Minores si tempore interdicti recipiunt in suis Ecclesiis ad Diuina Fratres, & sorores tertij Ordinis, eo ipso excommunicationis sententiam, à qua nisi per Romanum Pont. vel satisfactione præmissa per locorum Ordinarios absolutionis beneficium nequeunt obtinere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Vital Viu. *in ration. lib. 5. pag. 325.* Alagona *in compend. pag. 785.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. deducunt Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 60. art. 1. vers. prima est, & q. 65. art. 5.* Iol. Lauor. *de Indulgent. p. 2. c. 21. n. 27.* latè Bonac. *de excommun. in particulari extra Bullam Cœnæ, disp. 2. q. 9. puncto 6.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, part. 3. allegat. 50. num. 102.* secundùm Lugdunens. impress.

3 In gloss. *Tertiò*, ibi, *& potius est modus viuendi quam propere dicatur regula.* Ergo vt Religio approbata per Sedem Apost. dicatur, non sufficit vt modus viuendi ab illa approbetur, nisi tanquam vera Religio approbetur, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 5. c. 1. n. 39.*

SVMMARIVM.

1 *Papa si etiam scienter cum excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle,* & n. 2.

3 *Papa si nominet quem sub titulo dignitatis, per talem nominationem non præsumitur ipsum approbare in illa dignitate.*

4 *Communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuntium prohibita est.*

5 *Episcopus non potest licitè communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione.*

6 *Papa, aut Episcopus, si videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita dispensatio, sed contrarium verius, vt n. 7.*

8 *Papa, vel Imperator si promoueat scienter inhabilem, censetur cum eo dispensare.*

9 *Papa sciens Petrum excommunicatum si conferat ei beneficium, absque præuia absolutione censetur prius absoluere, quàm conferre.*

Clem. Si Summus Pont. IV. & vlt.

1 PApa si scienter etiam communicat cum excommunicato verbo, osculo, vel alio modo, per hoc non censetur illum absoluere, nisi hoc se velle, exprimat. Et si scienter quem sub titolo coiusuis dignitatis, ex certa scientia verbo, constitutione, vel titulo nominet, honoret, aut tractet, per hoc non intelligitur illum in dignitate constituere, seu approbare, aut quicquam ei concedere. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 326.* Alagona *in compend. pag. 785.* remissiuè Calal. *in annot.* & Ximen. *in concord. p. 1. & 2.*

2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. deducunt Couar. *in c. alma mater, p. 1. §. 2. n. 2. in princ.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 20. n. 38.* An autem, & quando Romanus Pont. possit licitè absque peccato communicare cum excommunicato? vide Couar. *d. p. 1. §. 1. n. 8.* Vgolin. *de censuris, tab. 1. c. 2. §. 2. à n. 2. & tab. 2. c. 23. §. 12. n. 3.* Soar. *tom. 5. eod. tract. disp. 7. sect. 9. à n. 12.* Sayr. *in simili tract. lib. 2. c. 5 5. n. 13.* Aoil. etiam *eod. tract. p. 2. c. 6. disp. 9. dub. 1. concl. 5. cum seqq.* Rieciul. *de iure personarum extra gremium Eccles. exist. lib. 4. c. 42. ante n. 14.*

3 Quoad secundam verò huius text. partem, quòd scilicet si Papa nominet quem sub titulo dignitatis, per talem nominationem non præsumatur ipsum approbare in illa dignitate, idipsum per hunc text. firmant Tiraq. *de nobilit. c. 6. n. a 4. & seq.* Mascard. *de probat. concl. 260. n. 17.*

4 In gloss. *Literis*, ibi, *argue quòd scribens excommunicato*, &c. Notatur ad hoc, quòd communicatio cum excommunicatis etiam per epistolam, aut nuntium prohibita est, vt per Couar. *in c. alma mater, part. 1. §. 2. num. 1.*

5 In gloss. *Velle*, ibi, *in inferioribus à Papa non haberet hoc locum*, &c. Notatur ad hoc, quòd Episcopus non potest licitè communicare cum excommunicato etiam à se ante formalem absolutionem ab excommunicatione, vt per Couar. *in d. cap. alma mater, p. 1. §. 2. num. 2.*

6 In gloss. *Approbare*, ibi, *vbi tenet quòd si Episcopus Missam audiat, vel procurationem recipiat à male ordinato*, &c. Notatur ad hoc, quòd si Pontifex, vel Episcopus videat irregularem celebrare, vel habentes impedimentum contrahere matrimonium, in quo potest ipse Episcopus dispensare, non per hoc inducitur tacita dispensatio, sicuti docent in præsenti Card. & Anch. *in fine*, Imol. *n. 9.* Bonifac. *n. 51.* Selu. *de benefic. p. 3. q. 8. n. 49. & q. 10. n. 25.* Maiol. *de irregul. lib. 5. c. 51. n. 8.* S. Anton. Gabr. *commun. tit. de præsumpt. concl. 8. n. 18.* Sayr. *de censuris, lib. 7. c. 14. n. 16.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præs. 20. n. 32.*

7 Verùm probabilius existimo censeri tunc tacitam dispensationem si Prælatus ille cum posset facilè contradicere, non contradicit, sed tacet, ratio est, quia cum Prælato ex officio incumbat delictis subditorum obuiare, cum ea videt, ac facile contradicere potest, præsumeretur grauissimum Prælati delictum non contradicentis, nisi ipsum censeri dispensare dicamus, vt meliùs tenent Emman. Sà, *verbo votum, vbi de voti irritatione, & dispensatione, n. 23.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 5. q. 15. quæst. fin.* Sanch. *de Matrim. lib. 8. disp. 4. n. 26.*

8 Vnde prouenit vt si Papa, vel Imperator promoueat scienter inhabilem, censeatur cum eo dispensare, prout tenent multi quos refert, & sequitur Flamin. *de resignat. benefic. lib. 4. q. 3. n. 64.* & Henriq. *in summ. lib. 14. c. 17. §. 4. lit. G,* vbi *lib. 13. c. 13. §. 3. lit. A,* resoluit

9 quòd dum Papa sciens Petrum excommunicatum, conferet ei beneficium absque præuia absolutione, censetur prius absoluere, quàm conferre.

De Verborum significatione.

Tit. XI.

SVMMARIVM.

1 *Summarium huius text. refertur.*

2 *Exceptio à regula cum dictione taxatiua ad similia trahitur.*

3 *Donare*

3 *Donare prohibitus vltra quantitatem præscriptam à lege vsque ad eam donare potest.*

4 *Regula Sancti Francisci professores non ita Deo obligantur, vt compellantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solùm ad vota emissa seruanda.*

5 *Tutior pars est tenenda in iis, quæ salutem animæ respiciunt ad vitandos graues Conscientiæ remorsus.*

6 *Fratres Minores sunt incapaces bonorum in particulari, & in communi.*

7 *Fratres Franciscani nec in communi, nec in particulari habent dominium rerum, quæ vnico consumuntur vsu.*

8 *Fratres Minores nullatenus sunt capaces successionum, & hæreditatum, nec possunt capere ex testamento.*

9 *Hæredes etiam per fideicommissum vniuersale institui non possunt Fratres Minores.*

10 *Testamentum erit irritum si de facto Minorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituatur nullo substituto, aut cohærede assignato.*

11 *Successores abintestato admittuntur quando de facto Minorum monasteriũ, aut aliquis eorum hæres instituatur nullo substituto, aut cohærede assignato, & tuta conscientia hæreditatem retinere poterunt, nulla soluta illius æstimatione eisdem Fratribus.*

12 *Institutio non valet etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus institutis adiecta est clausula, vt hæreditas vendatur, & in necessaria illis pretium cedat.*

13 *Hæredes possunt institui cum eo onere, vt hæreditatem vendant, ac pretium in Fratrum Minorum necessitatem conuertant.*

14 *Ecclesia Fratrum Minorum non potest validè hæres institui.*

15 *Redditus annui inter immobilia computantur.*

16 *Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunque redditus annui quantumvis exigui.*

17 *Redditus annui si legentur Fratribus Minoribus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus.*

18 *Tempus modicum dicitur, quod est infra decennium, vt longum tempus quod est decennium & vltra.*

19 *Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Minorum victum, sed ad certum diuini cultus vsum non repugnant eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt.*

20 *Anniuersaria perpetua relicta Minoribus repugnant eorum paupertati.*

21 *Legata annua pro studio Fratrum Minorum non repugnant eorum Mendicitati.*

22 *Legati annui quod hæres, aut hospitale, vel quicunque alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeò incapaces sunt Fratres Minores, vt nec in foro Conscientiæ teneatur hæres implere voluntatem testatoris soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem.*

23 *Executores testamentorum esse nequeunt Fratres Minores de Obseruantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia.*

24 *Fratres Minores de Obseruantia possunt pauperum electionem facere.*

25 *Fratribus Minoribus potest testator committere nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt.*

26 *Testatoribus integrum est præcipere executoribus sui testamenti vt in rebus exequẽdis, & distribuendis, quas exequi, & distribuere præcipiunt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant.*

27 *Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali.*

28 *Syndicus Fratrum Minorum potest petere, vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces, quia ad hoc ei competit obligatio, & actio.*

29 *Fratres Minores non possunt habere Monasteria sumptuosè ædificata, nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio.*

30 *Prouincialis Ministri Ordinis Minorum electio deuoluitur ad Generalem, si Capitulum ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum.*

Clem. Exiui. I.

ECLARATVR in aliquibus regula S. Francisci, *& cap. exiit, qui seminat, hoc tit. in 6.* & præcipuè an Fratres Minores teneantur ad obseruantiam eorum omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponuntur; deinde multa inseruntur, ad quæ Fratres ipsi obligantur, & consequenter eorum nonnullis excessibus prolixè discussis de electione Ministri ipsorum luculentissimè tractatur. Colligunt ex Ordin. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 342.* Alagona *in compend. pag. 796.* remissiuè Ximen. *in concord. p. 1. &* 2. 1

Cùm autem natura termini, &c.] Notatur ad hoc, quòd si quid excipiatur à regula, apposita dictione taxatiua, eadem exceptio ad similia trahitur, vt per Cou. *var. lib. 2. c. 5. n. 6.* 2

Notatur etiam ad hoc, quòd prohibitus donare vltra quantitatem præscriptam à lege vsque ad eam donare potest, vt per Cordub. de Lara *in l. si quis à liberis, idem rescripsit, n. 65. ff. de liber. agnoscendis.* 3

Item quia præter ea, &c.] Notatur ad hoc, quòd professores regulæ S. Francisci non ita Deo obligantur ad omnia Euangelica Christi consilia exequenda, sed solùm ad vota emissa seruanda, & ad ea, quæ in regula tanquam præcepta, aut prohibita exprimuntur, vt per Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 24. q. 1.* Omnia enim, & singula verba præceptiua, & prohibitiua posita in lege Euangelica significant in dubio conditorem eius habere animum obligandi ad mortale, nisi de contraria legislatoris intentione aliunde constet, vt per Sayr. *in clau. Regia, lib. 3. c. 7. n. 22.* 4

Nos itaque, &c.] Notatur ad hoc, quòd in iis, quæ salutem animæ respiciunt, ad vitandos graues Conscientiæ remorsus tutior pars est tenenda, vt per Crass. *in catalogo gloriæ mundi, p. 12. consid. 3. vers. quinto.* 5

Proinde cùm vir sanctus, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores sunt incapaces bonorum in particulari, & in communi, vt per Duen. *reg. 381. à princ.* Nau. *comment. 2. de Regular. n. 3.* Mench. *illustr. c. 32. num. 11.* Peregr. *de iure fisci, lib. 3. tit. 24. n. 1.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. q. 65. art. 3. & tom. 3. q. 29. art. 5.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 2. c. 9.* 6

Hinc etiam colligitur Fratres Franciscanos nec in communi, nec in particulari habere dominium rerum, quæ vnico consumuntur vsu, sed solùm vsum, per gloss. *hic verbo proinde*, Aluar. Pelag. *de planctu Ecclesiæ, lib. 2. c. 55. & 56.* Nauar. *in apolog. de redditib. q. 1. toto mon. 14. & 16. comment. 1. de Regul. n. 13. & comment. 2. num. 2.* Mench. *illustr. lib. 1. c. 17. n. 10.* Quesad. *in suis quæst. var. c. 14. n. 22.* Ban. *2. 2. q. 62. in initio tract. de dominio, q. 1. dub. 1. concl. 3. & 4. & ibi* Salon. *q. 1. art. 2. conclus. vnic.* Azor. *d. p. 1. lib. 12. c. 24. quæst. vlt. in fine,* Molin. *de iustit. tom. 2. disp. 6. col. 2. vers. his non obstantibus.* Valen. *2. 2. disp. 5. q. 10. punct. 1. q. 2.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 29. art. 4.* Less. *de iustit. lib. 2. c. 3. dub. 8. n. 32.* Rebell. *de instit. p. 1. lib. 1. q. 7. sect. 4. n. 33.* 7

Cùm

8 *Cùm enim*, &c. ibi, *Quia igitur in successionibus tran-*
sit, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores nul-
latenus sunt capaces successionum, & hæreditatum,
nec possunt capere ex testamento, vt per Nau. *cons.* 14.
de testam. in antiq. Mich. Grass. *tom. 2. commun. opin. lib. 6.*
tit. 14. *n.* 32. *pag.* 71. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 78.
9 *art.* 1. *cum seqq.* Quare nec per fideicommissum vniuer-
sale possunt hæredes institui. Bart. *in tract. Minorita-*
rum, lib. 1. *dist.* 2. *c.* 1. Anchar. *hic, n.* 8. Duen. *reg.* 381.
ampl. 1. *n.* 1. Fr. Emman. *d. q.* 78. *art.* 2.

10 Si verò de facto Minorum monasterium, aut aliquis
eorum hæres instituatur, nullo substituto, aut cohære-
de assignato, erit irritum testamentum, eo quòd hæ-
res capax institutus non sit, ac hæreditas pertinebit ad
successores ab intestato, Bart. *d. lib.* 1. *dist.* 1. *c.* 2. Sorb. *in*
compendio priuileg. Mendicant. verbo hereditas, in suis
annot. in princ. Camil. Borrel. *cons.* 17. *à n.* 13. *vol.* 1. Spin.
in speculo testam. gloss. 12. *princ. n.* 15. & 16. Fr. Emman.
11 *d. q.* 78. *art.* 3. & *tom.* 2. *q.* 69. *art.* 10. Qui quidem succes-
sores ab intestato nullatenus tenebuntur ad soluendam
illius hæreditatis æstimationem Fratribus Minoribus,
sed poterunt tutissima conscientia eam retinere, sicuti
docent *in præsenti*. Card. *n.* 11. *q.* 2. & Anchar. *num.* 8.
Duen. *d. reg.* 381. *ampl.* 5. *n.* 5. Quesad. *in quæstion. va-*
riis, c. 22. *num.* 16. Spin. *vbi proximè*, Fr. Emman. *d.*
q. 78. *art.* 2.

12 Ex dictis infertur primò institutionem prorsus non
valere etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus in-
stitutis adiecta est clausula, vt hæreditas vendatur, &
in necessaria illius pretium cedat, quia dum text. *in*
præsenti, Fratres Minores omnino incapaces reddit,
solùm considerat ius hæredis quocunque modo ex na-
tura sua esse vniuersale, atque obligare hæredem ad
onera hæreditati annexa, & illius transferre domi-
nium saltem breui tempore, quæ omnia in hac institu-
tione reperiuntur, cum nullus alius hæres sit præter
ipsos Fratres Minores institutus. Quare ita sentiunt
Duen. *reg.* 381. *ampl.* 8. *n.* 8. sic dicens, siue hæreditas illa
sit opulenta, siue modica, eo quòd hic text. *in* §. *cu-*
pientes, vers. nè liceat, distinguens an magni valoris,
an parui sit res Minoribus relicta, loquitur in legatis,
Cordub. *in reg. S. Francisci, c.* 6. *q.* 11. *punct.* 1. Card.
hic, n. 11. *q.* 2. & Anchar. *num.* 4. *q.* 1. contra Bart. *d.*
lib. 1. *dist.* 5. *c.* 2. *n.* 30. & 31. Guid. Papæ *decis.* 327. *n.* 1.
13 *decis.* 327. *n.* 1. Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 78. *art.* 4. Valeret
tamen absque dubio si non ipsi Minores instituantur
hæredes, sed alius cum eo onere vt hæreditatem ven-
dat, ac pretium in Fratrum necessitatem conuertat,
quia tunc Fratres hi non succedunt in aliquod defun-
cti ius, nec sunt veri hæredes, ac proinde nec in eos
transeunt onera hæreditati annexa, vt resoluunt Sorb.
in compend. priuileg. Mendicant. verbo hereditas, in suis
annot. vers. si autem Fratres, Cordub. *d. punct.* 1. Fr.
Emman. *d. q.* 78. *art.* 4. *in fine*, Less. *de iustit. lib.* 2. *c.* 19.
dub. 5. *n.* 54.

14 Secundò infertur Ecclesiam Fratrum Minorum non
posse validè hæredem institui, vt tenent Anchar. *hic,*
n. 6. & 7. Cordub. *d. punct.* 1. Azor. *lib.* 12. *c.* 23. *q.* 15.
Quesad. *in suis quæst. iuris, c.* 22. *n.* 19. Anton. Gabr. *com-*
mun. opin. tom. 3. *tit. de hæredib. instituen. conclus.* 1. *num.* 2.
Contra Anton. Cuch. *lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *n.* 37. Fr.
Emman. *d. q.* 78. *art. quinto.*

15 *Cùmque annui redditus immobilia censeantur à iure.*]
Ergo annui redditus inter immobilia computantur,
sicuti docent Emman. Soar. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7.
tit. 1. *n.* 278. *pag.* 214. Tiraq. *de retractu lig.* §. 1. *gloss.* 6.
n. 4. & *seq.* Menoch. *de arbitr. casu* 233. Valasc. *de iure*
emphyt. q. 12. *num.* 5. Valdes. *ad Xuar. p.* 1. *num.* 18. *pag.*
mihi 140. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 146. *num.* 1. & *lib.* 3.
q. 35. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2.
concl. 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 29. *num.* 11.
Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 668. Cened. *ad*
Sextum collect. 24. *n.* 4.

Nulla dubitatio est quòd prædictis Fratribus redditus 16
quoscunque, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Mi-
nores sunt incapaces cuiuscunque redditus annui,
quantumvis exigui, vt per Tiraq. *in tract. de iudicio in*
rebus exig. n. 158. *vers.* 55. Quesad. *in diuersis quæst. iu-*
ris, c. 22. *num.* 29. Duen. *reg.* 381. *vers. amplia septimò,*
Nauar. *cons.* 13. *de testam. in antiq.* Cordub. *in reg. S. Fran-*
cisci, c. 6. *q.* 11. *puncto* 3.

Si verò legentur Fratribus Minoribus annui reddi- 17
tus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces
erunt, secus quando est ad longum tempus, ita Sorb.
in compendio priuil. Mendicantium, verbo legata, in suis
annot. vers. si verò aliquid annuum non perpetuum, Em-
man. Sà *in summ. verbo Religio, n.* 57. Cord. *d. q.* 11. *pun-*
cto 3. Et iuxta hanc distinctionem intelligendi sunt Do-
ctores aliqui absolutè dicentes legatum annuum pro
alimentis Fratrum Minorum valere, vt scilicet eorum
dicta procedant, quando id legatum est ad modicum
tempus, ex quorum numero sunt Duen. *d. reg.* 381.
limit. 1. Redoan. *de spoliis Ecclesiast. q.* 8. *in princ. n.* 17.
Anton. Gom. *variar. tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 46. Crass. *de*
success. §. *legatum, quæst.* 9. *in fine.* Dicitur autem mo- 18
dicum tempus quod est infra decennium, at longum
tempus quod est decennium, & vltra, vt per Lap.
allegat. 30. *in noua edit. in fine*, Mandos. *ad eund. Lap.*
allegat. 80. Matth. de Afflict. *in tract. de iure protim.*
notab. 8. *num.* 25. Card. *hic, n.* 13. Bocc. *decis.* 234.
num. 4.

Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Mino- 19
rum victum, sed ad certum diuini cultus vsum, vt ad
frumentum, vel vinum, necessaria materiæ consecra-
tionis, oleum pro lampadibus, ornamenta, Calices,
&c. non repugnant eorum paupertati, ac proinde il-
lorum capaces sunt iidem Minores, vt per Card. *hic,*
num. 13. & Anchar. *num.* 18. & 21. Cordub. *d. q.* 11.
puncto 3. Nauar. *cons.* 13. *num.* 3. *in antiq. aliàs cons.* 9.
num. 3. *sub tit. de testament.* Sorb. *verbo legata, in*
annot. Menoch. *cons.* 1014. *num.* 36. & 37. Fr. Em-
man. *quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 5. Ribade-
neira *de instituto Societatis Iesu, cap.* 23. *fol.* 191.
Contra Azor. *institut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 23.
quæst. 15.

Anniuersaria verò perpetua relicta Minoribus, ve- 20
luti si hæres iubeatur à testatore largiri quotannis
Fratribus Minoribus certam quantitatem, vt sacra, vel
alia Officia diuina fiant pro testatore, repugnant eo-
rum paupertati, ac proinde incapaces sunt illorum,
quia id legatum est verè annuorum redituum, & per-
petuum; tollitque omnino Fratrum mendicitatem,
cùm id in victu, & vestitu eorum expendendum sit,
& ideò ita docent Anchar. *hic, n.* 21. *in fine*, & *n.* 22.
in princ. Nauar. *cons.* 14. *à num.* 3. *in antiq. aliàs cons.* 8. *à*
n. 3. *in nouis, sub tit. de testam.* Cord. *d. q.* 11. *puncto* 4.
notab. 2. Surd. *de aliment. tit.* 3. *q.* 4. *n.* 13. Sorb. *d. verbo le-*
gata, in annot. vers. ex quibus colliges, Azor. *d. l.* 12. *c.* 23.
quæst. vlt. Contra Anton. Cuch. *l.* 3. *instit. maior. tit.* 1.
n. 16. *cum seqq.* & Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 4. exi-
stimantes legata hæc non repugnare paupertati Fra-
trum Minorum.

Legata annua pro studio Fratrum Minorum non re- 21
pugnant eorum mendicitati, vt per Rebuff. *de priuil.*
schol. priuileg. 135. Horat. Luc. *in simili tract. priuil.* 92.
Redoan. *de spoliis Eccles. q.* 8. *in princip. num.* 16.
Menoch. *cons.* 1014. *num.* 38. vbi *n.* 34. limitat si admi-
nistratio non sit penes Fratres, sed penes sæculares.
Contra Quesad. *in diuersis quæst. iuris, cap.* 22. *n.* 23.
nisi eum intelligamus eo casu, quo annui
reddi-

redditus legentur ad alimenta necessaria studentibus, quia cùm sit legatum pro alimentis, tollit mendicitatem, & poterit iure optimo communis opinio procedere vbi redditus illi annui legantur ad libros, & reliqua studio necessaria coëmenda, vt eaplicat Anton. Cuch. *lib.3.instit.maior.tit.1.n.39.*

22 Legati annui, quod hæres, aut hospitale, vel quicunque alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeò incapaces sunt Fratres Minores, vt nec in foro conscientiæ teneatur hæres implere voluntatem testatoris, soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem, ita Nau. *cons.14.n.8.in antiq.aliàs cons.8. in non.sub tit.de testam.* vbi loquens de annuis redditibus cum onere faciendi Sacra, & alia diuina Officia, ait nec æstimationem deberi, sed haberi legatum pro non scripto, Quesad. *in diuersis quæst.iuris,c.22.n.9.* dicens nec æstimationem tunc deberi, Cordub. *in regul. S.Francisci,c.6.q.11.puncto 4.notab.2.* affert ad hoc constitutiones in duobus Capitulis generalibus sui Ordinis factas, Surd. *de aliment.tit.3.q.4.n.13.* vbi dicit esse illis interdictum ex suorum Patrum ordinationibus, nec posse recipere, etiamsi sint anniuersaria titulo legati illius, sed ab hærede sponte sua danre. Contra Syluest. *verbo legatum 2. quæst.3. dict.3.* Tabien. *eodem verbo 1. q.4. num.5.* Fr. Emman. *dict.tom.1.quæst.126. art.4.*

23 *Verùm etiam*, &c. ibi, *prædictis Fratribus non licet*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores de Obseruantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia executores testamentorum esse nequeunt, vt per Duen. *reg.381.ampl.6.* Gregor. Lop. *l.2. verbo frailes, tit.10. p.6.* Perez *tit.2. lib.5. Ordin. pag.139.* Mench. *illustr. cap.98.* Stephan. Gratian. *discept.forens.cap.123.num.1. cum seqq.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloss.46.n.20.& 21.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6.c.11.n.24. cum seqq.* vbi *n.27.* ampliat etiamsi distributio debeat fieri inter ipsos Fratres, vel Moniales S. Claræ ipsis subiectas.

24 Licèt autem Fratribus Minoribus interdictum sit munus executorum testamenti obire, illis tamen permissum est pauperum electionem facere, vt dixi ad gloss. *verbo Religiosus,in cap.vlt.in princ.de testam. lib.6.* & latè tradit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.2. lib.6. c.11. n.31. cum seqq.* vbi *n.33.* subdit quòd si testator disponeret vt Fratres Minores eligant pauperes, inter ipsósque distribuant, possent vtique Minores eligere, sed non distribuere, quia cum sint hæc duo separabilia, non vitiatur prior pars vtilis per posteriorem inutilem, & *n.34.* subiungit quòd ad hanc pauperum electionem faciendam exigitur licentia Superioris, quia quamvis ea non sit totum executoris testamenti officium, est tamen quædam eius pars.

25 Poterit etiam testator committere Fratribus Minoribus nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt, quia solùm interdicitur eis esse executores, hoc autem longè diuersum est ab executoris munere, & ita docent Conar. *in c. tua nos, num.1. in fine, de testament.* Matiens. *l.24.gloss.1.n.3.tit.4.lib.5. nouæ recopil.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.3. quæst. 70. art.2.& in summ.tom.2.cap.70.num.vlt.* Contra Molin. *de instit. tom.1. disput. 247. vers. illud est obseruandum.*

26 *Verumtamen in his exequendis dare consilium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd integrum est testatoribus præcipere sui testamenti executoribus, vt in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi, & distribuere præcipiunt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant, vt per Sanch. *d. tom.2. lib.6. c.11. n.28.* vbi subdit quòd consilio petito non tenentur illud sequi, & *n.35.* subiungit quòd si executor iussus aliquid cum consilio, vel consensu Fratrum Minorum exequi omittat id consilium, vel consensum petere, irrita erit executio.

Cumque dicti Ordinis professores, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali, vt per Surd. *de aliment. tit.8. priuil.7.n.4.* Fr. Emman. *quæst.Regul. tom.3.q.39.art.3. & q.41.art.2.* 27

Aliquibus tamen mediis consuli potest Fratribus Minoribus, vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces; primùm medium est, vt ciuitas, seu Syndicus eius petat hoc, quia ei competit obligatio, & actio, ita Bart. *in tract. Minoritarum, lib.2.dist.7.c.3.n.41.* Collect. compend. Mendic. *verbo hæreditas, num.6.* Fr. Emman. *d. tom.2. q.78.art.1.* qui subiungunt hoc cuilibet de populo posse competere; adduntque alterum medium esse, vt iudex ex suo mero officio nemine petente compellere possit hæredem vt adimpleat, quia interest Reipubl. ne quis sua re malè vtatur, atque vt voluntas testatoris impleatur; vltimum denique medium adiungit Fr. Emman. *citato art.1.* vt scilicet Syndicus Minorum petat nomine Ecclesiæ Romanæ, quippè quòd possunt Fratres vti Syndico ad hoc, dummodo aliæ debitæ circunstantiæ concurrant. 28

Hinc est etiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores non possunt habere Monasteria sumptuosè ædificata, nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.3. q.5. art.1.* 29

Demum quia ex eo, &c.] Notatur adhoc, quòd in electione Prouincialis Ministri Ordinis Minorum, si Capitulum Prouinciale, ad quod pertinet electio ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum, ex tunc electio supradicti Prouincialis Ministri ad Generalem deuoluitur, vt per Fr. Ludouic. Miranda *in manual. Prælat. tom.2. q.23. art.33.concl.3.* vbi declarat. 30

Confirmetur, vel etiam infirmetur, &c.] Notatur ad hoc, quòd confirmatio electionis committitur conscientiæ, & prudentiæ Superioris per actum etiam extraiudicialem, seu quodcunque dictum, vel factum, quo declaret suam voluntatem, ita Bañez *de iustit.q.67. art.2. vers. ad secundum, pag.420.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloss.9.in annot. n.43.* Franc. Salgado *de Regia protect.p.1.c.13.n.16.* Lauor. *var.lucubr.tom.1.tit.4.c.25. n.63.* ego ipse *de iure Eccles.lib.1.c.19.n.251.* 31

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, *quam vim, & effectum habeat ostenditur.*

2 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt libellus non requiratur, sed solùm quædam simplex petitio facti narrationem continens.*

3 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt litis contestatio non sit necessaria.*

4 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *tollit dilationes, & exceptiones, ac alia, quæ processum retardare consueuerunt.*

5 *Probationes necessarias non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

6 *Citationem non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

7 *Iuramentum calumniæ non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

8 *Iuramentum calumniæ præstatur etiam in causis summariis.*

9 Senten

8 *Cùm enim*, &c. ibi, *Quia igitur in successionibus transit*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores nullatenus sunt capaces successionum, & hæreditatum, nec possunt capere ex testamento, vt per Nau. *cons.* 14. *de testam. in antiq.* Mich. Grass. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 6. *tit.* 14. *n.* 32. *pag.* 71. Fr. Emman *quæst. Regul. tom.* 2. *q.* 78.
9 *art.* 1. *cum seqq.* Quare nec per fideicommissum vniuersale possunt hæredes institui. Batt. *in tract. Minoritarum, lib.* 1. *dist.* 2. *c.* 1. Anchar. *hic*, *n.* 8. Duen. *reg.* 381. *ampl.* 1. *n.* 1. Fr. Emman. *d. q.* 78. *art.* 2.

10 Si verò de facto Minorum monasterium, aut aliquis eorum hæres instituatur, nullo substituto, aut cohærede assignato, erit irritum testamentum, eo quòd hæres capax institutus non sit, ac hæreditas pertinebit ad successores ab intestato, Batt. *d. lib.* 1. *dist.* 1. *c.* 2. Sorb. *in compendio privileg. Mendicant. verbo hæreditas, in suis annot. in princ.* Camil. Borrel. *cons.* 27. *à n.* 13. *vol.* 1. Spin. *in speculo testam. gloss.* 12. *princ. n.* 15. & 16. Fr. Emman.
11 *d. q.* 78. *art.* 3. & *tom.* 1. *q.* 69. *art.* 10. Qui quidem successores ab intestato nullatenus tenebuntur ad soluendam illius hæreditatis æstimationem Fratribus Minoribus, sed poterunt iustissima conscientia eam retinere, sicuti docent *in præsenti*, Card. *n.* 11. *q.* 2. & Anchar. *num.* 8. Duen. *d. reg.* 381. *ampl.* 5. *n.* 5. Quesad. *in quæstion. variis, c.* 22. *num.* 16. Spin. *vbi proximè*, Fr. Emman. *d. q.* 78. *art.* 2.

12 Ex dictis infertur primò institutionem prorsus non valere etiam vbi Fratribus Minoribus hæredibus institutis adiecta est clausula, vt hæreditas vendatur, & in necessaria illius pretium cedat, quia dum text. *in præsenti*, Fratres Minores omnino incapaces reddit, solùm considerat ius hæredis quocunque modo ex natura sua esse vniuersale, atque obligare hæredem ad onera hæreditati annexa, & illius transferre dominium saltem breui tempore, quæ omnia in hac institutione repetiuntur, cum nullus alius hæres sit præter ipsos Fratres Minores institutus. Quare ita sentiunt Duen. *reg.* 381. *ampl.* 8. *n.* 8. sic dicens, siue hæreditas illa sit opulenta, siue modica, eo quòd hic text. *in §. cupientes, vers. nè liceat*, distinguens an magni valoris, an parui sit res Minoribus relicta, loquitur in legatis, Cordub. *in reg. S. Francisci, c.* 6. *q.* 11. *punct.* 1. Card. *hic*, *n.* 11. *q.* 2. & Anchar. *num.* 4. *q.* 1. contra Bart. *d. lib.* 1. *dist.* 5. *c.* 2. *n.* 30. & 31. Guid. Papæ *decis.* 327. *n.* 1.
13 *decis.* 327. *n.* 1. Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 78. *art.* 4. Valeret tamen absque dubio si non ipsi Minores instituantur hæredes, sed alius cum eo onere vt hæreditatem vendat, ac pretium in Fratrum necessitatem conuertat, quia tunc Fratres hi non succedunt in aliquod defuncti ius, nec sunt veri hæredes, ac proinde nec in eos transeunt onera hæreditati annexa, vt resoluunt Sorb. *in compend. privileg. Mendicant. verbo hæreditas, in suis annot. vers. si autem Fratres*, Cordob. *d. punct.* 1. Fr. Emman. *d. q.* 78. *art.* 4. *in fine*, Less. *de iustit. lib.* 2. *c.* 19. *dub.* 5. *n.* 54.

14 Secundò infertur Ecclesiam Fratrum Minorum non posse validè hæredem institui, vt tenent Anchar. *hic*, *n.* 6. & 7. Corduh. *d. punct.* 1. Azor. *lib.* 12. *c.* 23. *q.* 15. Quesad. *in suis quæst. iuris, c.* 22. *n.* 19. Anton. Gabr. *commun. opin. tom.* 3. *tit. de hæredib. instituen. conclus.* 1. *num.* 2. Contra Anton. Cuch. *lib.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *n.* 37. Fr. Emman. *d. q.* 78. *art. quinto.*

15 *Cùmque annui redditus immobilia censeantur à iure.*] Ergo annui redditus inter immobilia computantur, sicuti docent Emman. Soar. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 1. *n.* 278. *pag.* 214. Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloss.* 6. *n.* 4. & *seq.* Menoch. *de arbitr. casu* 233. Valasc. *de iure emphyt. q.* 12. *num.* 5. Valdes. *ad Xuar. p.* 1. *num.* 28. *pag. mihi* 140. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 146. *num.* 1. & *lib.* 3. *q.* 53. Bernard. Græuæ, *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 29. *num.* 11. Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 3. *collect.* 668. Cened. *ad Sextum collect.* 24. *n.* 4.

Nulla dubitatio est quòd prædictis Fratribus redditus 16
quoscunque, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores sunt incapaces cuiuscunque redditus annui, quantumuis exigui, vt per Tiraq. *in tract. de iudicio in rebus exig. n.* 158. *vers.* 55. Quesad. *in diuersis quæst. iuris, c.* 22. *num.* 29. Duen. *reg.* 381. *vers. amplia septimò*, Nauar. *cons.* 13. *de testam. in antiq.* Cordub. *in reg. S. Francisci, c.* 6. *q.* 11. *puncto* 3.

Si verò legentur Fratribus Minoribus annui reddi- 17
tus ad modicum tempus, huiusmodi legati capaces erunt, secus quando est ad longum tempus, ita Sorb. *in compendio privil. Mendicantium, verbo legata, in suis annot. vers. si verò aliquid annuum non perpetuum*, Emman. Sà *in summ. verbo Religio, n.* 57. Cord. *d. q.* 11. *puncto* 3. Et iuxta hanc distinctionem intelligendi sunt Doctores aliqui absolutè dicentes legatum annuum pro alimentis Fratrum Minorum valere, vt scilicet eorum dicta procedant, quando id legatum est ad modicum tempus, ex quorum numero sunt Duen. *d. reg.* 381. *limit.* 1. Redoan. *de spoliis Ecclesiast. q.* 8. *in princ. n.* 17. Anton. Gom. *variar. tom.* 1. *cap.* 12. *num.* 46. Crass. *de success. §. legatum, quæst.* 9. *in fine.* Dicetur autem mo- 18
dicum tempus quod est infra decennium, at longum tempus quod est decennium, & vltra, vt per Lap. *allegat.* 30. *in noua edit. in fine*, Mandos. *ad eund. Lap. allegat.* 80. Matth. de Afflict. *in tract. de iure protim. notab.* 8. *num.* 25. Card. *hic*, *n.* 13. Boër. *decis.* 234. *num.* 4.

Redditus perpetui deputati non ad Fratrum Mino- 19
rum victum, sed ad certum diuini cultus vsum, vt ad frumentum, vel vinum, necessaria materiæ consecrationis, oleum pro lampadibus, ornamenta, Calices, &c. non repugnant eorum paupertati, ac proinde illorum capaces sunt iidem Minores, vt per Card. *hic*, *num.* 13. & Anchar. *num.* 18. & 21. Cordub. *d. q.* 11. *puncto* 3. Nauar. *cons.* 13. *num.* 3. *in antiq. aliàs cons.* 9. *num.* 3. *sub tit. de testament.* Sorb. *verbo Legata, in annot.* Menoch. *cons.* 1014. *num.* 36. & 37. Fr. Emman. *quæst. Regular. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 5. Ribadeneira *de instituto Societatis Iesu, cap.* 23. *fol.* 191. Contra Azor. *instit. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 13. *quæst.* 15.

Anniuersaria verò perpetua relicta Minoribus, ve- 20
luti si hæres iubeatur à testatore largiri quotannis Fratribus Minoribus certam quantitatem, vt sacra, vel alia Officia diuina fiant pro testatore, repugnant eorum paupertati, ac proinde incapaces sunt illorum, quia id legatum est verè annuorum redditunm, & perpetuum; tollitque omnino Fratrum mendicitatem, cùm id in victu, & vestitu eorum expendendum sit, & ideò ita docent Anchar. *hic*, *n.* 21. *in fine*, & *n.* 22. *in princ.* Nauar. *cons.* 14. *à num.* 3. *in antiq. aliàs cons.* 8. *à n.* 3. *in nouis, sub tit. de testam.* Cord. *d. q.* 11. *puncto* 4. *notab.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 3. *q.* 4. *n.* 13. Sorb. *d. verbo legata, in annot. vers. ex quibus colliges*, Azor. *d. l.* 12. *c.* 23. *quæst. vlt.* Contra Anton. Cuch. *l.* 3. *instit. maior. tit.* 1. *n.* 36. *cum seqq.* & Fr. Emman. *d. tom.* 2. *q.* 126. *art.* 4. existimantes legata hæc non repugnare paupertati Fratrum Minorum.

Legata annua pro studio Fratrum Minorum non re- 21
pugnant eorum mendicitati, vt per Rebuff. *de privil. schol. privileg.* 135. Horat. Lut. *in simili tract. privil.* 91. Redoan. *de spoliis Eccles. q.* 8. *in princip. num.* 16. Menoch. *cons.* 1014. *num.* 38. vbi *n.* 34. limitat si administratio non sit penes Fratres, sed penes sæculares. Contra Quesad. *in diuersis quæst. iuris, cap.* 22. *n.* 23. nisi eum intelligamus eo casu, quo annui reddi-

redditus legentur ad alimenta necessaria studentibus, quia cùm sit legatum pro alimentis, tollit mendicitatem, & poterit iure optimo communis opinio procedere vbi redditus illi annui legantur ad libros, & reliqua studio necessaria coëmenda, vt explicat Anton. Cuch. *lib. 3. instit. maior. tit. 1. n. 39.*

22 Legati annui, quod hæres, aut hospitale, vel quicunque alius grauatus à testatore est ipsis dare, adeò incapaces sunt Fratres Minores, vt nec in foro conscientiæ teneatur hæres implere voluntatem testatoris, soluendo Fratribus Minoribus quotannis eam quantitatem, ita Nau. *conf. 14. n. 8. in antiq. aliàs conf. 8. in nou. sub tit. de testam.* vbi loquens de annuis redditibus cum onere faciendi Sacra, & alia diuina Officia, ait nec æstimationem deberi, sed haberi legatum pro non scripto, Quesad. *in diuersis quæst. iuris, c. 22. n. 9.* dicens nec æstimationem tunc deberi, Cordub. *in regul. S. Francisci, c. 6. q. 11. puncto 4. notab.* 2. affert ad hoc constitutiones in duobus Capitulis generalibus sui Ordinis factas, Sued. *de aliment. tit. 3. q. 4. n. 13.* vbi dicit esse illis interdictum ex suorum Patrum ordinationibus, nec posse recipere, etiamsi sint anniuersaria titulo legati illius, sed ab hærede sponte sua dante. Contra Syluest. *verbo legatum* 2. *quæst. 3. dict. 3.* Tabien. *eodem verbo* 1. *q. 4. num.* 5. Fr. Emman. *dict. tom. 2. quæst.* 126. *art.* 4.

23 *Verùm etiam*, &c. ibi, *prædictis Fratribus non licet*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores de Obseruantia etiam obtenta suorum Superiorum licentia executores testamentorum esse nequeunt, vt per Duen. *reg.* 381. *ampl. 6.* Gregor. Lop. *l. 2. verbo frailes, tit. 10. p. 6.* Perez *tit. 2. lib. 5. Ordin. pag.* 139. Mench. *illustr. cap.* 98. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap.* 123. *num.* 1. *cum seqq.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 46. n. 20. &* 21. latè Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 11. n. 24. cum seqq.* vbi *n.* 27. ampliat etiamsi distributio debeat fieri inter ipsos Fratres, vel Moniales S. Claræ ipsis subiectas.

24 Licèt autem Fratribus Minoribus interdictum sit munus executorum testamenti obire, illis tamen permissum est pauperum electionem facere, vt dixi ad gloss. *verbo Religiosus, in cap. vlt. in princ. de testam. lib. 6.* & latè tradit Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 11. n. 31. cum seqq.* vbi *n.* 33. subdit quòd si testator disponeret vt Fratres Minores eligant pauperes, inter ipsósque distribuant, possent vtique Minores eligere, sed non distribuere, quia cùm sint hæc duo separabilia, non vitiatur prior pars vtilis per posteriorem inutilem, & *n.* 34. subiungit quòd ad hanc pauperum electionem faciendam exigitur licentia Superioris, quia quamvis ea non sit totum executoris testamenti officium, est tamen quædam eius pars.

25 Poterit etiam testator committere Fratribus Minoribus nominationem executorum sui testamenti, ipsique nominare possunt, quia solùm interdicitur eis esse executores, hoc autem longè diuersum est ab executoris munere, & ita docent Couar. *in c. tua nos, num.* 1. *in fine, de testament.* Matiens. *l. 24. gloss. 1. n. 3. tit. 4. lib. 5. noua recopil.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. quæst.* 70. *art. 2. & in summ. tom. 2. cap. 70. num. vlt.* Contra Molin. *de iustit. tom. 1. disput.* 247. *vers. illud est obseruandum.*

26 *Verumtamen in his exequendis dare consilium*, &c.] Notatur ad hoc, quòd integrum est testatoribus præcipere sui testamenti executoribus, vt in rebus exequendis, & distribuendis, quas exequi, & distribuere præcipiunt in suis testamentis, consilium à Fratribus Minoribus petant, vt per Sanch. *d. tom. 2. lib. 6. c. 11. n.* 28. vbi subdit quòd consilio petito non tenentur illud sequi, & *n.* 35. subiungit quòd si executor iussus aliquid cum consilio, vel consensu Fratrum Minorum exequi omittat id consilium, vel consensum petere, irrita erit executio.

Cumque dicti Ordinis professores, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores non possunt esse in iudicio pro nulla re temporali, vt per Sued. *de aliment. tit. 8. priuil. 7. n. 4.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 39. art. 3. & q. 41. art. 2.* 27

Aliquibus tamen mediis consuli potest Fratribus Minoribus, vt hæres velit nolit soluat illis legata modo licito eis relicta, & quorum sunt capaces; primum medium est, vt ciuitas, seu Syndicus eius petat hoc, quia ei competit obligatio, & actio, ita Bart. *in tract. Minoritarum, lib. 2. dist. 7. c. 3. n.* 41. Collect. compend. Mendic. *verbo hæreditas, num. 6.* Fr. Emman. *d. tom. 2. q. 78. art. 1.* qui subiungunt hoc cuilibet de populo posse competere; adduntque alterum medium esse, vt iudex ex suo mero officio nemine petente compellere possit hæredem vt adimpleat, quia interest Reipubl. ne quis sua re malè vtatur, atque vt voluntas testatoris impleatur; vltimum denique medium adiungit Fr. Emman. *citato art. 1.* vt scilicet Syndicus Minorum petat nomine Ecclesiæ Romanæ, quippe quòd possunt Fratres vti Syndico ad hoc, dummodo aliæ debitæ circumstantiæ concurrant. 28

Hinc est etiam, &c.] Notatur ad hoc, quòd Fratres Minores non possunt habere Monasteria sumptuosè ædificata, nisi adsit rationabilis, & debita Papæ dispensatio, vt per Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 3. q. 5. art. 1.* 29

Demum quia ex eo, &c.] Notatur ad hoc, quòd in electione Prouincialis Ministri Ordinis Minorum, si Capitulum Prouinciale, ad quod pertinet electio ea die, qua ad id congregatum fuerit, non habuerit electum, ex tunc electio supradicti Prouincialis Ministri ad Generalem deuoluitur, vt per Fr. Ludouic. Miranda *in manual. Prælat. tom. 2. q. 23. art. 33. concl. 3.* vbi declarat. 30

Confirmetur, vel etiam infirmetur, &c.] Notatur ad hoc, quòd confirmatio electionis committitur conscientiæ, & prudentiæ Superioris per actum etiam extraiudicialem, seu quodcunque dictum, vel factum, quo declaret suam voluntatem, ita Bañez *de iustit. q. 67. art. 2. vers. ad secundum, pag.* 420. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. in annot. n.* 43. Franc. Salgado *de Regia protect. p. 2. c. 13. n. 16.* Lauor. *var. lucubr. tom. 1. tit. 4. c. 25. n.* 63. ego ipse *de iure Eccles. lib. 1. c. 19. n.* 251. 31

SVMMARIVM.

1 *Clausula*, simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicij, *quam vim, & effectum habeat ostenditur.*

2 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt libellus non requiratur, sed solùm quædam simplex petitio facti narrationem continens.*

3 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt litis contestatio non sit necessaria.*

4 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *tollit dilationes, & exceptiones, ac alia, quæ processum retardare consueuerunt.*

5 *Probationes necessarias non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

6 *Citationem non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

7 *Iuramentum calumniæ non tollit claus.* simpliciter, & de plano, &c.

8 *Iuramentum calumniæ præstatur etiam in causis summariis.*

9 Senten

9 *Sententia debet esse conformis libello.*

10 *Iudex in criminalibus potest condemnare in plus, quàm sit petitum.*

11 *Sententia in causis summariis lata est merè diffinitiua.*

12 *Citatio ad sententiam est necessaria, & omissio illius inducit nullitatem ipso iure.*

13 *Claus.* simpliciter, & de plano, &c. *operatur vt non sit necesse quòd iudex sedens proferat sententiam, dummodo ferat in scriptis.*

14 *Legatus de Latere non potest causam appellatione remota committere.*

15 *Tempus alicui præfixum ad probandum non currit illi quandiu aduersarius differt respondere eius positionibus.*

16 *Instrumenta vsque ad conclusionem in causa produci possunt.*

17 *Notarius non potest conficere instrumentum de eo, quod ipse facit.*

18 *Notarius non potest constituere procuratorem in sua causa propria per instrumentum publicum à se confectum.*

19 *Instrumento fides adhibetur contra notarium scribentem.*

20 *Notarius potest in proprio instrumento se obligare.*

21 *Iudicium qui diu mouere distulit, præsumitur fouere malam causam.*

22 *Interrogationes semper recipiuntur in summariis iudiciis.*

23 *Claus.*simpliciter,& de plano, &c. *operatur vt iudex etiam ad instantiam partis possit interrogare principalem, & testes post conclusum in causa.*

24 *Citatio specialis requiritur ad audiendum sententiam diffinitiuam, nec sufficit generalis.*

25 *Citatio ad sententiam debet esse specifica ad sententiam, itavt non sufficiant æquipollentia verba.*

26 *Citatio ad sententiam debet esse peremptoria nisi in causis beneficialibus, & aliis summariis.*

27 *Iudex partibus inuitis, vel altera tantum parte inuita potest in causa concludere.*

28 *Consensus expressus dicitur, qui verbis exprimitur, tacitus verò qui ex factis resultat.*

29 *Consentiens tacitè, vel expressè in aliquibus actibus contrariis, in aliis verò diuersis minimè sibi præiudicat.*

30 *Consensus tacitus nunquam extenditur vltra actum, in quo interuenit, benè tamen expressus.*

31 *Consentiens in vno actu iudicij non censetur consentire in reliquis.*

32 *Citatio partis desideratur ad testium receptionem in summariis causis.*

33 *Dictio*, irritus, *simplex & per se, ac sine adiectione alterius, latam sententiam significat.*

Clem. Sæpè contingit, II. & vlt.

1 CLausula in iudicialibus commissionibus inserta, quòd procedatur simpliciter,& de plano, & sine strepitu,& figura iudicij,operatur,vt non exigatur necessariò libellus, non postuletur litis contestatio, non possit procedi tempore feriarum, amputat materiam dilationum, facit litem breuiorem repellendo exceptiones, appellationes,dilatorias, & frustratorias, refrænat contentiones & iurgia partium, & Aduocatorum, & superfluos testes: admittit verò probationes, & defensiones legitimas, & necessarias, citationem, iuramentum de calumnia, vel de veritate dicenda,operatorque vt iudex stans,vel sedens proferat sententiam; si tamen seruabit ordinem iudiciarium sine in toto siue in parte non contradicentibus partibus processus erit validus, & non irritandus. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif.de Vital.Viuian.*in ration.lib.5.pag.343.* Alagona *in compend.pag.797.*remissiuè Casal.*in annot.*& Ximen. *in concord.p.1.& 2.*

Necessariò libellum non exigat.] Notatur ad hoc quòd clausula, *simpliciter,& de plano*, &c.operatur vt libellus non requiratur,sed solùm quædam simplex petitio facti narrationem continens, vt per Matant. *de ordine iud.p.4.tit.& an iudex sit competens*, *n.*8.Granat. *ad Vestr. lib.5. c.1. n.7.* Marchesan. *de commission. p.2. pag.419.n.82.in 2.edit*, Cabed. *Lusit.decis.72. n.2.p.1.* Surd.*de aliment.tit.8.q.2.n.3.* Honded. *cons.94.num.52. tom.1.*plures refero ego ipse *in tract.de clausulis vsufreq. clausul.176.n.11.*secundùm Lugdun.impress. 2

Litis contestationem non postulet.] Notatur ad hoc quòd clausula *simpliciter, & de plano*, &c. operatur vt litis contestatio non sit necessaria, secundùm Cardin. Tusch.*tom.1.lit.C.concl.366.n.4.* 3

Amputet dilationum materiam.] Notatur ad hoc, quòd claus. *simpliciter, & de plano*, &c. dilationes tollit, vt per Ludou.Rodolphin.*var.quæst.lib.2.q.39.n.7.* & ita sublatæ censentur exceptiones, & alia,quæ processum retardare consueuerunt, vt tradunt Oldr. *cons.115.vers.Frustratoria verò*, Card.Tusc.*d.concl.366. n.3.*ego ipse *d.claus.176.n.16.* 4

Probationes necessaria, & defensiones legitima, &c.] 5 Notatur ad hoc, quòd claus.*simpliciter,& de plano*,&c. non tollit probationes necessarias,vt per Matant.*de ordine iud.p.4.tit.& an iudex sit competens*,*n.10.*Mart.*de clausul.p.1.claus.160.n.1.in 1.edit.aliàs claus.180.n.10. in 2.edit.*quos refero ego ipse *d.claus.176.n.21.*

Citationem verò, &c.] Notatur ad hoc quod claus. 6 *simpliciter,& de plano*,&c.non tollit citationem,vt per Calder.*cons.130.circa med.vers.nec illa verba*,*aliàs cons. fin.de iudic.*quod duplicatur *cons.136.aliàs cons.4.de dilation.*Matant.*de ordine iudic.p.4.tit.& an iudex sit competens*,*n.9.*Cardin. Tusch.*d.concl.366. n.2.* quos refero ego ipse *d.claus.176. n.19.* Vnde in iudicio summario debere partes citari,resoluit Bellacomb.*tom. 1.commun. opin.lib.3.tit.1.n.8.pag.361.*

Ac præstationem iuramenti de calumnia, &c.] Notatur ad hoc,quod claus.*simpliciter, & de plano*, &c.iuramentum calumniæ non tollit, sicut tradit Seraph.*de priuileg.iuram. priuil.22.num.67.* Illud enim præstatur etiam in causis summariis, secundùm Surd. *decis.18. n.6.*Aloys.Ricc.*in decis. Curiæ Archiepiscop. Neapolit. decis.56.n.9.p.2.* 7 8

Iuxta petitionis formam pronuntiatio sequi debet.]Notatur ad hoc, quòd sententia debet esse conformis libello,vt per Cardos. *in praxi iudicum, verbo sententia, n.6.& 7.* Garc.Gironda *de priuilegior. & exemption. explicat.n.803.*Rot.*decis.56.n.3.*apud Farin.*in 1.collectione nouiss.fine p.4.diuers.* Limita tamen in criminalibus in quibus potest iudex condemnare in plus, quàm sit petitum, Anton.Gom.*tom.3.variar.c.1.n.39. col.3. vers.& confirmatur*, Bonacos.*commun.crim. p.2. verbo sententia, fol.68.verso*, Menoch. *cons.80.n.44.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis.tit.49.num.127.* latè Bocearon. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.7. per totam.* 9 10

Sententiam verò diffinitiuam, &c.] Ergo sententia in causis summariis lata est merè diffinitiua, vt per Menoch. *vsufreq.c.35.à princ.* 11

Citatis ad id, &c.] Notatur ad hoc,quòd citatio ad sententiam est necessaria,& omissio illius inducit nullitatem sententiæ ipso iure,vt per Vant.*de nullit.ex defectu citationis*, *n.10.* Roman.*cons.366. n.8.* Alex. *cons. 105.n.5.lib.5.*Felin.*in c.consuluit,n.16.de offic.deleg.*Rot. *in Toletana,seu Almerien.decimarum,15.Nouembr.1612.* 12

coram

coram R. P. D. meo Pirouano, impress. per Fariuac.
*decis.*486.*n.*2.*p.*2.*recent.& decis.*584.*n.*1.*ead.p.*2.Greg.
*decis.*46.*num.*6.Aloys.Ricc.*in collect.decis.collect.*1470.
Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel.gloss.*9.§.1. *in annot. num.*117.
Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera Imper. concl.*109.
Viuian.*in praxi iurispatron.lib.*11.*c.*4. *à n.*71. *in vltim. impress.*

13 *Stans, vel sedens proferat.*] Notatur ad hoc, quòd
claus. *simpliciter, & de plano, &c.* operatur vt non sit
necesse quòd iudex sedens proferat sententiam, dum-
modo ferat in scriptis, vt per Steph. Gratian. *discept.
forens.cap.*522.*n.*4. quem refero ego ipse *d. claus.*176.
*num.*14.

14 In gloss. *Mandamus*, ibi, *quòd alius non posset etiam
Legatus de latere.* Notatur ad hoc, quòd Legatus de
latere non potest causam appellatione remota com-
mittere, vt per Bernard.*reg.*418. Sigism.Scac.*de appel-
lation.q.*16.*limit.*1.*n.*106.& 109. metipsum *d. tract. de
clausulis vsufreq. claus.*9.*n.*3.

15 In gloss. *Post dilation.* ibi, *illud ergo tempus*, &c.
Notatur ad hoc, quòd tempus alicui præfixum ad pro-
bandum non currit illi, quandiu aduersarius differt
respondere eius positionibus, vt per Tiraq. *de retract.
lig.*§.12.*gloss.*a. *n.*3. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.*27.
*num.*48.

16 In gloss. *Non obstante*, ibi, *vsque ad conclusionem*, &c.
Notatur ad hoc, quòd instrumenta vsque ad conclusio-
nem in causa produci possunt, vt per Crass. *tom.* 1.*com-
mun.opin.lib.*4.*tit.*11.*n.*169. *pag.*577. Perez *l.*6. *tit.* 11.
*lib.*3.*Ordin.pag.*675. Amat. Roderic. *in pract. de modo
& forma videndi, seu examinandi processum*, *c.*8.*n.*16.

17 Illud aduertere oportet, quòd notarius non potest
conficere instrumentum de eo, quod ipse facit, *l.exem-
plo, C.de probat.l.inter chartulas, C.de conuen. fisc. debit.
lib.*10.Tiraq.*de constit.p.*3.*limit.*30.*n.*39. Cald. Pereira
18 *de empt. c.*34. *n.*17. & ita non potest constituere pro-
curatorem in sua causa propria per instrumentum pu-
blicum à se confectum, Cabed. *Lusit.decis.p.*1.*dec.*128.
*n.*3. Camil. Borrel. *in summ. decis. tit.*66.*de procurator.
n.*83. Nec potest se rogare de mandato procuræ in per-
sonam suam, vt ex Bart. resoluit Flamin. Paris. *de resign.
19 benefic. lib.*9. *q.*1. *n.*1. & 2. Et quamvis ex suptadictis
notarius non possit conficere instrumentum in sui
fauorem, contra se tamen potest, & fides adhibetur
instrumento contra notarium scribentem, ex Bart. *in
l.seruus comm.sub n.*1. *ff.de stipul. seru.* Angel. *in rep. l.
sciendum,n.*1.vbi Alex.*n.*5.*ff.de verbor.oblig.* Crauet. *de
20 antiq.temp. p.*1.*limit.*4.*n.*67. & potest notarius in pro-
prio instrumento se obligare, Bart. *in l.ex sententia*, §.
fin.ff.ad leg. Cornel.de fals. Bald. *cons.*43. *sub num.*1.&
*cons.*476.*n.*7.*lib.*1. Alex.*cons.*184.*sub n.*8. *lib.*7. Rot.*in
Ferrarien. bonorum* 21. *Aprilis* 1627. coram R. P. D.
Merlino.

21 In ead. gloss. ibi, *Tertij distinguunt*, &c. Notatur ad
hoc, quòd qui diu distulit mouere iudicium, præsumi-
tur fauere malam causam, vt per Menoch. *de præsumpt.
lib.*2.*præs.*91.*n.*7.

In gloss. *Interrogabit*, ibi, *nisi dicas in his speciale*, &c. 22
Notatur ad hoc, quòd interrogationes semper reci-
piuntur in summariis iudiciis, vt per Menoch. *de
arbitrar.casu* 51.*n.*40. Clausula enim, *simpliciter, & de
plano*, operatur vt iudex etiam ad instantiam partis pos- 23
sit interrogare principalem, & testes post conclusum
in causa, sicuti per hanc gloss. resoluit Marant.*de ordi-
ne indic.p.*4.*tit.& an iudex sit competens,n.*28.vbi *n.*30.
subdit in causis summariis posse iudicem post conclu-
sionem interrogare partes, & testes non solùm ex offi-
cio, verùm etiam ad partis instantiam.

In gloss. *Ad id*, ibi, *non sufficit ergo citari nisi expri-* 24
matur, &c. Notatur ad hoc, quòd citatio specialis re-
quiritur ad audiendam sententiam diffinitiuam, nec
generalis sufficit, vt per Menoch. *cons.* 345. *num.*14.
Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel gloss.*9.§.1.*in annot.n.*118.Rot.
*decis.*141 *n.*3.apud Farin.*p.*2.*recent.* Et quòd citatio ad 25
sententiam debet esse specifica ad sententiam, ita vt
non sufficiant æquipollentia verba, tenuit eadem Rot.
*decis.*18.*n.*1.*p.*1.*recent.*

In gloss. *Non peremptoriè*, ibi, *arg. quòd in aliis cau-* 26
sis, &c. Notatur ad hoc, quòd citatio ad sententiam de-
ber esse peremptoria, nisi in causis beneficialibus, &
aliis summariis, vt per Gonzal. *vbi supra,n.*131.

In gloss. *Conclusione*, ibi, *nem ipsis, vel altera ipsarum* 27
inuita. Notatur ad hoc, quòd iudex partibus inuitis,
vel altera parte inuita potest in causa concludere, vt
per Mich. Grass *tom.*2.*commun.opinion.lib.*7.*tit.*14.*n.*80.
*pag.*263. vbi Bellacomb.*n.*214. resoluit quòd conclu-
sio in causa non est de substantia iudicij in causis be-
neficialibus, & summariis.

In gloss. *Non contradicentibus*, ibi, *secundò nota ca-* 28
sum, &c. Notatur ad hoc, quòd consensus expressus di-
citur, qui verbis exprimitur, tacitus verò consensus,
qui ex factis resultat, vt per Gonzal. *ad reg.dict.Cancel.
gloss.*47.*n.*23. Viuian. *in praxi iurispatr. lib.*12.*c.*5.*n.*39.
in vlt. impress.

In gloss. *Partibus*, ibi, *puto quòd in occurrentibus post-* 29
ea, &c. Notatur ad hoc quòd tacitè, vel expressè in
aliquibus actibus contrariis consentiens, in aliis verò
diuersis minimè sibi præiudicat, & ideo in actibus
postea sequutis in iudicio contradicere poterit, vt per
D. Barbos.*in l.si de vi,n.*100.*ff. de indic.* Vnde colligit
Tiraq. *de iure mariti, gloss.*7. *n.*50. *& seq.* quòd tacitus 30
consensus nunquam extenditur vltra actum, in quo
interuenit, expressum autem extenditur. Et dicit per
hanc gloss. Surd.*de alim.tit.*4.*q.*16.*n.*32. quòd consen- 31
tiens in vno actu iudicij, non censetur consentire in
reliquis.

In gloss. *Defensiones*, ibi, *non tamen illa, quæ instruunt,* 32
& decidunt causam, &c. Colligi videtur ex hac gloss.
in summariis causis ad testium receptionem partis ci-
tationem desiderari, vt per Felin. *n.*4. Mynsing. *n.*13.
& alios *in c.*2.*de testib.* Bart.*n.*4.*in l.filiusfam.in princ.ff.
de donat.* Bald.*in l.militis*, *C.de testament. mil.* Vant. *de
nullit.tit.ex defectu processus*, *n.* 52. Mascard. *de probat.
concl.*683.*n.*9.*& concl.*1372.*n.*4.

FINIS CLEMENTINARVM.

COLLECTANEA DOCTORVM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus, & Glossas Extrauagantium Ioannis XXII. ex professo, vel incidenter scripserunt.

De Electione, & Electi potestate.

Tit. I.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Papa quare se vocet seruum seruorum Dei, remissiuè.*
3 *Clauf.* De plenitudine potestatis, *quam vim, & effectum habeat, remissiuè.*
4 *Dictio,* quibuscumque, *comprehendit omnes, & quascunque personas etiam exemptas, & priuilegiatas.*

Extravag. Ad onus. I.

1 Electi, qui pro suarum electionum negotio ad Curiam venire, vel mittere tenentur, si personaliter se præsentarunt, & fecerunt quod de iure debebant, etiam Sede vacante, non tenentur in ipsa curia moram trahere, & licèt alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 240. Alagona *in compend. pag.* 81.

2 In gloss. *Seruitutis,* ibi, *& hoc respectu Papa se vocat seruum seruorum,* &c. De hoc dixi latè *in collect. ad proœmium Decretal. n.* 13. *cum seqq.*

3 In gloss. *Plenitudine.* De vi & effectu clausulæ, *de plenitudine potestatis,* an, & quando Papa, & quilibet alius Princeps ea vti possit, dixi latè *in tract. de clausulis vsufreq. clausul.* 41. secundùm Lugdunen. impress.

4 In gloss. *Quibuscunque,* ibi, *nota verbum vniuersale,* &c. Collige ex hac gloss. dict. illam comprehendere omnes, & quascunque personas etiam exemptas, & priuilegiatas, vt per Octau. Vulpel. *de præposit. & aduerb. signific. sub dict. quicunque, pag.* 93. Farin. *in praxi crimin p.* 3. *q.* 108. *n.* 60. Cald. Pereira *quæst. forens. consil.* 30. *n.* 16. cum aliis citatis per me *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.* 317. *n.* 1. secundùm Lugdun. impress.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Consuetudo valet vt mortuo, seu eius hæredibus dentur fructus beneficiales primi anni.*
3 Ecclesiæ *verbum multipliciter sumitur.*
4 *Priuilegium modificare & minuere non est ipsum tollere.*
5 *Verbum* statuimus, *ius nouum inducit.*
6 *Dictio,* integrè, *importat idem, quod in totum.*
7 *Dictio,* nihil, *de sui natura nihil includit.*
8 *Dictio,* dumtaxat, *taxationem, & limitationem denotat.*
9 *Dictio,* omnino, *idem importat, quod in totum.*
10 *Terminus decem dierum ad appellandum non potest augeri, nec diminui etiam de partium consensu.*
11 *Dictio,* ex tunc, *temporis extremitatem denotat.*
12 *Copula,* &, *coniungit ea, quæ de sui natura diuersa sunt.*
13 *Mensis computatur vt in Kalendario.*
14 *Decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis.*

Extrav. Suscepti. II. & vlt.

Consuetudo, priuilegium, vel statutum quando est 1
in aliqua Ecclesia, vt beneficio vacante debeantur fructus alicui, puta fabricæ, vel personæ habenti annalia per aliquod tempus, si consueuerunt taxari decimæ, illas solùm accipere debent, & nouus beneficiarius reliquum, vel vice versa, cuius rei optio annalium collectori datur, & si infra decem dies non elegerint, optio defertur ad beneficiatum, si non consueuit, fructus per dimidiam partem diuidendi sunt, & si aliquis non est contentus, qui acquiescit, accipere potest totum cum onere expensarum. Qui verò prædictis non fuerit contentus, sed voluerit vltra debitam sibi partem accipere, si infra mensem non restituerit, si est superior, aut Episcopus ipso facto à Pontificalibus, & ingressu Ecclesiæ est suspensus, si Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium eo ipso interdicto, donec plenè satisfaciat, subiacet, si sit particularis persona excommunicationis sententiam Papæ reseruatam ipso facto incurrit. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 240. Alagona *in compend. pag.* 82.

Quòd fructus primi, vel secundi, &c Notatur ad hoe, 2
quòd valet consuetudo vt mortuo, seu eius hæredibus dentur fructus beneficiales primi anni, vt per Ioan. Andr. *n.* 3. Anchar. *n.* 2. *in fine,* & Gemin. *in* §. *qui verò, n.* 7. *in cap. vnic. de clericis non residentib. lib.* 6. Monet. *de distrib. quotid. p.* 2. *q.* 12. *n.* 63. vbi *n.* 65. post Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 7. *q.* 5. *vers. quæres an licita sit,* subdit huiusmodi consuetudinem non esse admittendam quoad quotidianas distributiones.

In gloss. *Ecclesiis,* ibi, *verbum* Ecclesia *multipliciter* 3
sumitur, &c. De hoc latè Anton. Ricciul. *in tract.*
de

de iure personarum,lib.1.cap.1. & Massobr.*in praxi habendi concursum,pralud. 1. ad Parochiales Ecclesias vacantes.*

4 In gloss. *Volentes*, in addit.marginali, ibi, *not. quòd modificare, & minuere priuilegium non est ipsum tollere.* Ita colligitur ex Syluest. *in sum.verbo priuilegium,q.10.* Soar.*de legib.lib.8.c.39.n.7.*Bonac.*in simili tract.disp.1.q.3.puncto 8.§.3.n.17.vers.ex dictis,*Monet.*de commutat.vlt.volunt.c.8.n.529.*

5 In gloss. *Statuimus*,ibi,*per hoc videtur constitutio fore noui iuris editiua.* Probant Doctores,quos citaui *in meo tract.de dictionib.vsufreq.dict.384.n.1.* secundùm Lugdunen. impressionem.

6 In gloss. *Integrè*,ibi,*id est,in totum, & sic nulla parte saltem modica beneficiatis reseruata.* Ad quod vide per me dicta *in d.tract.de dictionib.vsufreq.dict.167.*

7 In gloss *Nihil*, ibi, *quod verbum*, nihil,*de sui natura nihil includit.* Vide Doctores, quos citaui *d. tract. dict.214.*

8 In gloss. *Dumtaxat*,ibi,*hoc enim verbum taxationem, & limitationem denotat.* Idem tradunt per me citati *d. tract.dict.97.n.2.*

9 In gloss. *Omnino*,ibi,*id est,in totum.* Sic interpretantur Doctores per me relati *d.tract.dict.240.à n.2.*

10 In gloss. *Decem dies*, ibi, *Si etiam quares à me*, &c. Notatur ad hoc, quod terminus decem dierum ad appellandum non potest augeri, nec diminui etiam de partium consensu, sicuti docent Doctores citati *in collect.ad cap.cùm sit Romana, n.16. & 17. de appellat. in Decretalibus.*

11 In gloss. *Ex tunc*, ibi, *hoc verbum temporis extremitatem denotat*, &c. Ita Doctores per me citati *d. tract. dict.118.n.1.*

12 In gloss. *Fructus*, ibi, *cùm per copulam,& coniunguntur, qua de sui natura diuersa copulat.* Ita Doctores per me citati *d.tract.dict.110.n.1.*

13 In gloss. *Infra mensem*, ibi, *intellige vt in Kalendario computandum.* De hoc latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif.appel.147.n.2.*

14 In gloss. *Soluere consueuit*, ibi, *de decima, qua debetur Papa*,&c. Notatur ad hoc, quòd decima Papalis non soluitur ex distributionibus quotidianis,vt per Rebuf. *in tract.nominat.q.9.n.40.*

De Maioritate, & Obedientia.

Tit. II.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Subditorum interest ne plures dominos habeant.*
3 *Iudex Ordinarius constitutus à domino terrarum non expirat per eius mortem,quamvis fuerit electus per populum, & ab ipso confirmatus.*
4 *Princeps lex est animata in terris.*

Extravag. Ecclesiæ. Vnic.

1 IN Tuscia,Sabinæ Comitatu,& terra Arnolphorum,quæ sunt de pattimonio Ecclesiæ,cùm plures assumerent dominium, & se creari facerent potestates,& capitaneos, inhibetur hîc ne tales de cætero assumantur, neque illis tanquam talibus obediatur,& quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia Sedis Apost. Et si sint aliquæ ciuitates,vel personæ particulares,quæ habeant ius eligendi tales Capitaneos per Sedem Apostolicam confirmandos, prohibet Papa quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia. Colligunt ex Ordinar.Zenzil.Viuian.*in ration.lib.1.pag.482.* Alagona *in compend.pag.169.*

In gloss. *Suorum*, ibi, *quod eorum interest dominum suum alteri non subiici*,&c. Notatur ad hoc, quòd subditorum interest ne plures dominos habeant, vt per Tiraq.*de iure primog.q.4.n.50.* 2

In gloss. *Debeat*, ibi, *non est autem absonum*, &c. Notatur ad hoc, quod iudex Ordinarius constitutus à domino terrarum,non expirat per eius mortem, quamvis fuerit electus per populum, & ab ipso confirmatus, vt per D.Barbos.*in l.qua tale, n.94.ff soluto matrim.* 3

In glos. *Decernentes*,ibi, *Princeps, qui lex est animata in terris.* Ita Menoch.*cons.423.n.5.*Octau.Glorit.*resp.7.n.31.in fine.* 4

De Prabendis, & Dignitatibus.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium text. refertur*, & n.2. *Doctores de eius materia agentes citantur.*
3 *Sedes Apost. pauperibus clericis, & aliis benemeritis personis prouidere desiderat.*
4 *Pluralitas dignitatum ad incurrendam pœnam huius text. quomodo consideranda, ostenditur.*
5 *Dispensatus ad plura etiam non canonicè non incurrit pœnam huius text.*
6 *Inhabilis renuntiatus ad quacunque beneficia obtinenda, non extenditur ad obtenta.*
7 *Beneficium primum Curatum, seu dignitatem, & eiusque possessionem si quis dimittat realiter, ac cum effectu, & sine fraude, euitat pœnas huius text.*
8 *Dimissio primi beneficij,qua hic iubetur fieri coram Ordinario,faciēda est intra mensem,sed quod statim,& incōtinenti fieri debeat,resoluunt Doctores citat.n.9.*
10 *Beneficia priora, qua per adeptionem posteriorum vacant virtute* cap.de multa, de præb. *non reseruantur, sed solum posteriora, qua propter indebitam retentionem prioris vacant virtute huius text.*
11 *Beneficia quacunque vacantia per assecutionem quarumcunque dignitatum, personatuum,officiorum,Canonicatuum, & aliorum beneficiorum per Papam collatorum,seu auctoritate literarum ipsius reseruantur in* Extrauag. ad regimen, de præbend.
12 *Vacationis per incompatibilitatem plura vbi tractentur, ostenditur.*
13 *Dictio*, semper, *denotat omnimodam temporis continuationem.*
14 *Beneficij appellatione qua comprehendantur,remissiuè.*
15 *Dictio,*Immò,*quam vim,& effectum habeat,remissiuè.*
16 *Dispensatio dicitur esse iuris rigerosi relaxatio.*
17 *Dispensatio super retentione plurium beneficiorum à quo obtineri possit, remissiuè.*
18 *Dictio,vix, quam vim,& effectum habeat,remissiuè.*
19 *Literatis viris Ecclesia Dei permaximè noscitur indigere.*
20 *Vagabundus reputatur ille,qui à loco in quo assiduus habet esse, aberrat.*
21 *Beneficia illa dicuntur curam animarum habere, qua eam habent actu, non verò habitu.*
22 *Dictio,* quicunque, *comprehendit omne genus personarum etiam priuilegiatarum.*

23 *Persona appellatione secundum propriam significationem non venit ciuitas, Collegium, vel Vniuersitas, seu quilibet alius locus.*
24 *Cardinales sic dicuntur quia Sedi Apost. qua axis est, & cardo aliarum Ecclesiarum, seruiunt.*
25 *Sedes Apost. an de iure diuino debeat residere Roma, remissiuè.*
26 *Curia Romana ibi est, vbi est Papa.*
27 *Filius haretici propter delictum patris non amittit beneficia iam obtenta.*
28 *Vidua Regis retinet dignitatem & titulum Reginæ.*
29 *Filiorum appellatione, an & quando contineantur nepotes, remissiuè.*
30 *Nobiles ignobilibus sunt praferendi in sessionibus, salutationibus, & aliis id genus praferentiis.*
31 *Dictio,* ex tunc, *extremum tempus significat.*
32 *Dictio,* absque, *priuationem denotat.*
33 *Verba,* ipso iure, *denotant latam sententiam.*
35 *Vicaria temporales non veniunt sub nomine beneficij.*
36 *Beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia dicitur habere curam animarum.*
37 *Suspensus ab officio an intelligatur suspensus à beneficio, remissiuè.*
38 *Locus contractus apponendus est in instrumentis contractuum, vel procurationum.*

EXTRAV. Execrabilis. Vnic.

1 ISPENSATIONE legitima ante hanc Extrauagantem obtinentes plures dignitates, Personatus, Officia, Prioratus, seu beneficia incompatibilia, vnum tantùm ex Ecclesiis, vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, Prioratu vel beneficio sine cura, quæ habere maluerit, intra mensem numerandum à tempore notitiæ huius Extrauagantis eligere, & retinere teneantur, & possint. Cætera verò beneficia cum cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prætextu tenebant, verbaliter, realiter, ac in effectu dimittere teneantur coram Ordinario cum testimonio publico, nec ad ea redire, aut eorum administrationi sine noua collatione se immiscere præsumant, aliter sunt ipso iure priuati illis, & aliis duobus, quæ virtute huius Extrauagātis retinere poterant, & inhabiles fiunt ad similia beneficia, Cardinalibus tantùm S.R.E.& Regum filiis exceptis. Illi autem, qui duo beneficia iuxta moderationem huius Extrauagantis iam per electionem à se factam obtinent, si ex dispensatione habeant expectatiuam similium cum vacauerint, debent cùm vacabunt infra dicti temporis spatium duo eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta, ac licitè retinere. Beneficia plura huiusmodi qui sine Canonica dispensatione retinere præsumunt, vltimo tantùm retento, si in eo ex collatione Canonica ius eisdem competat, intra dictum tempus verbo, & facto, ac sine fraude coram Ordinario, sub testimonio publico dimittere teneantur, quod si non fecerint, etiam illo sunt ipso iure priuati, in quo ius eis aliàs competebat, & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda Ecclesiastica beneficia censentur. Deinde habens dignitatem, Personatū, Officium, vel aliud beneficium cum cura animarum, si obtinuerit aliud simile, post pacificam secundi possessionem, vel si per ipsum steterit quin illam habeat, statim ipso iure est priuatus primo, & debet illud pariter dimittere in manibus Ordinarij, si secus fecerit est ipso iure priuatus secundo, & inhabilis reputatur ad sacros Ordines, & ad quæcunque Ecclesiastica beneficia obtinenda. Quæ omnia & singula beneficia vacatura, seu virtute huius Extrauagantis dimissa Papæ, & Sedis Apost. dispositioni reseruantur, & si secus fiat à quoquam quavis auctoritate munito irritum est, & inane. Ordinarij, vt sunt Episcopi, in quorum diœcesi beneficia huiusmodi, seu eorum aliqua existunt, quæ debent secundùm præmissa dimitti, vel Sedibus vacantibus eorum Capitula, quamprimum commodè poterunt, certificare debent Sedem Apostolicam de beneficiis dimissia, seu deperditis, vt disponat. Beneficium cum cura, vt possit retineri cum alia dignitate sine cura, vt dictum est, illud intelligitur, quod Parochiam habet, in qua est animarum cura, non per Vicarium perpetuum, sed per Rectores, aut ministros beneficiorum ipsorum, vel illorum temporales Vicarios exercenda, sicut etiam illud tale dicitur, cuius ministro ratione illius competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, absoluere à censuris de consuetudine, vel de iure remanentibus aliis iuribus quoad cætera in suo robore, quæ de cura animarum loquuntur. Colligunt Zenzil. Viu. *in ration.lib.3. pag.*103. Alagona *in compend. pag.*400.

De execrabilitate, & materia huius text. vide Caputaquen. *decis.*325.*p.*1. Put. *decis.*74. *& seqq. in antiq. alias* 70.*&* 94. *in correctis, lib.*1. *& decis.*293.*n.*3.*alias* 297.*lib.*3. Mandos.*in reg.*1.*Cancel.q.*6.*in fine, & q.*7.8. *&* 9.Simon.*de reseru.q.*9.*n.*2.Crescent.*decis.*6.*de restit. spoliat.*Hoied.*de incomp.benefic.p.*1.*c.*13.*n.*79. *cum seqq.* Nauar.*cons.*12.*de preb.* Menoch. *remed.*9.*recuper.q.*37. *num.*273.*cum seqq.* Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel.gloss.*15.*in princ.n.*9.*cum seqq.& gloss.*51.*n.*38. latè Nicol.Garc.*de benefic.p.*11.*c.*5.*n.*17.*cum seqq.* 2

Qua multis literatis viris, &c.] Meritò dolet Ponti- 5
fex de inæquali beneficiorum distributione, eo quòd interdum vnus, qui vnicum quamvis modicum vix officium implere potest, plurimorum sibi vendicat stipendia, quæ multis literatis viris, qui mendicant, possent æqua distributione collata abundè sufficere: optima est S.Sedis Apost. intentio, cupit enim pauperibus clericis, & aliis benemeritis, & idoneis personis prouidere, *c.graue* 29.*de prab.c.ex parte, in fin.de constit.c.nihil est, c.causam qua, de elect.c.ad decorem, de instit. c.de multa, in fin. de prab.c.is cui, eod. tit. lib.*6.*Extrauag.ad regimen, de prab.*cum aliis multis eleganter adductis per Gonzal.*ad reg.*8.*Cancel.gloss.*4.*per tot.* At ob varias, & diuersas nationes in hanc Romanam Curiam de toto Orbe confluentes, qualis idoneitas sit in persona multoties sciri non potest, sed ex aliorum relationibus interdum, proh! dolor, indignus indebitè commendatur, & ideò ignoranter digniori postponitur, optimè hac de re Pius II. *in opusculo de moribus Germanorum, in eius opere, charta mihi* 1045.in hæc verba: *Fatemur in Romana Curia, quam regunt homines, non omnia esse nitida, & plurima fieri digna correctione, nec ambigimus ipsos prima vrbis Antistites cùm Christi Dei nostri Vicariatum assumunt, homines remanere, ac propterea falli, errare, labi, & decipi posse. Sedent pij Patres in thalamo suo, veniunt ad eos nunc Cardinales, nunc Episcopi, nunc sortis alterius homines, & modò hunc, modò illum laudibus cumulant, dignúmque graui regimine adscribunt, adstruunt, credit Apostolica pietas, hisque beneficia mandat, quos commendatos accipit, atque ita fit, vt aliquando virtus pecunia cedat, non quia Pontifex probitati praferat aurum, sed quoniam internuntij, siue, vt aiunt, mediatores, argento, aut amicitia victi indignū digno praponunt.* Hactenus Pius II. Audi quæso Francisc. Zipæ. *in analytica postremi iuris Ecclesiastici enarratione, ad tit. de instit.* ita dicentem: *Itaque reseruationes Romana vtinam tam Ecclesia essent vtiles, quàm augent splendorem illius Aula: & quamvis eò attrahat insignes sæpè ingeniis, & virtute viros,*

nihil

nihilominus tamen non semper non periculosa sunt, dum ignotis datur, quod notis aufertur, non mea, nec huius temporis est hæc querela, est Concilij Basileensis, aliorúmque sunt hæc verba, tum ante S. Bernardi, lib. 1. de considerat. c. 3. *numquid ad eum de toto Orbe confluebant, &c. vt ipsius Apostolica auctoritate vel obtinerent honores Ecclesiasticos, vel retinerent, &c.*

4 *Pluralitatem huiusmodi dignitatum,* &c.] Ergo non habet locum in Canonicatibus, vt censuit Rot. *in Giennen. Canonicatus* 18. *Aprilis* 1617. coram bonæ mem. Buratto. Hinc notari solet hanc Extrauag. & eius pœnam locum habere, etiamsi dignitas, Personatus, aut Officium sit sine cura, ita quòd ad incurrendam eius pœnam non sit necessarium retinere duo Curata, aut beneficium Curatum cum dignitate, Personatu, vel officio habentibus curam animarum saltem fori contentiosi, sed sufficit retinere beneficium Curatum, siue strictè, siue largè cum dignitate, Personatu, vel Officio sine vlla cura, vel duas dignitates, Personatus, aut alia Officia sine cura, aut dignitatem cum Personatu, vel Officio, sine cura, &c. ita Staphil. *de literis Gratia, tit. de var. modis vacat. § tertius vacationis modus, n. 1. & tit. de qualit. & stat. benef. § huiusmodi, n. 7. aliàs* 41. Cassad. *decis.* 1. *de constit. n.* 1. Mandos *ad reg.* 1. *Cancel q.* 14. Nau. *in cap. si quando, de rescript. except* 6. *n.* 5. *& in cap. accepta, de restit. spoliat. opposit.* 10. *in solut. n.* 10. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *q.* 1. Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. *n.* 24. quidquid dicat Hojed. *de incompatibil. benefic. cap.* 16. *num.* 5. *& 6.*

5 *Absque dispensatione canonica,* &c.] Ergo hæc Extrauag. non habet locum in legitimè dispensato ad plura, quod ampliatur ad eum, qui illa recipit non canonicè, nam licet peccet, & contra eum procedi possit, quia malè tenet, & sine titulo canonico, non tamen quia plura tenet, ex quo habet dispensationem, ita Mil. *in repert. verbo dispensatus, vt possit plures.* Cassad. *decis.* 36. *super reg. n.* 2. Hojed. *de incompat. benef. p.* 1. *c.* 17. *n.* 29. *& p.* 2. *cap. vlt. n.* 80. Nicol. Garc. *d. p.* 11. *c.* 5. *n.* 18. *& n.* 22. post Gom. *in reg. de annali, q.* 14. subdit pœnam huius Extrauag. non habere locum in habente dispensationem quamvis subrepticiam, & insufficientem, quæ nihilominus excusat assequentem secundum Curatum à pœna illius, & *n.* 23. post Nau. *cons.* 12. *à n.* 12. *de rescript.* subiicit nec etiam habere locum in retinente plures Parochiales obtentas cum dispensatione Papæ, quas ipso iure perdidit ob non promotionem infra annum, vel aliàs.

6 *Et inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda,* &c.] Ergo non extenditur ad alia, puta ad obtenta, vt per Cassad. *d. decis.* 1. *de constit.* Hojed. *d. c.* 23. *n.* 101. Nicol. Garc. *d. p.* 11. *c.* 5. *n.* 17.

7 *Qui verò deinceps,* &c. ibi, *in Ordinariorum,* &c.] Ad euitandas igitur pœnas huius Extrauag. *in hoc vers.* sufficit quòd quis dimittat primum beneficium Curatum, seu dignitatem, &c. realiter, & cum effectu, ac sine fraude, & eius possessionem, licèt coram Ordinario sub publico testimonio illud verbo tenus non dimittat, vt docent Staphil. *d. §. tertius vacationis modus, n.* 6. 7. *&* 8. Hojed. *c.* 9. *n.* 6. *& c.* 13. *n.* 80. *vers. sextò declaratur,* Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo beneficium, §.* 3. *circa fin.* vbi subdit quòd quamvis in rigore non sit vera hæc sententia, quia repugnant verba huius Extrauag. quæ sunt clara, tamen ex Bellam. *decis.* 754. *n.* 6. *vers. tamen,* adiungit quòd de facto videtur consuetudine recepta, & approbata, quia nunquam, aut rarò fit talis verbalis dimissio coram Ordinario, refert Nicol Garc. *d. c.* 5. *n.* 41. *& 42.*

8 *Dimittere debeant pari modo.*] Ex his verbis colligit gloss. Guillelm. *in præsenti verbo, pari modo,* dimissionem primi beneficij, quæ hic iubetur fieri coram Ordinario, faciendam esse intra mensem, & sequuntur Rebuff. *in praxi benef. in forma Signaturæ, verbo aut per constitut. execrabilis, & tit. de dispensatione ratione ætatis, verbo quoad vixeris, num.* 12. Zerol. *d. §.* 3. *circa fin.*

Contrarium tamen, videlicèt quòd dicta dimissio debeat fieri statim, & incontinenti, videtur tenere glos. 9
Zenzil. *hic verbo absque mora dispendio, & verbo pari modo,* Gambar. *de offic. Legati, lib.* 5. *tit. an Legatus possit plura beneficia vni conferre, n.* 71. ibi, *nisi statim,* Flores de Mena *var. q.* 13. *num.* 2. *&* 4. Nicol. Garc. *d. p.* 11. *c.* 5. *num.* 36. *&* 37. vbi probat ex illis verbis, *absque mora dispendio,* & quòd illa verba, *pari modo,* solum significant, quòd fiat dimissio verbo, & facto, & sic sine fraude, cum effectu, ac sub testimonio publico, vt dicitur *in vers. præcedent.*

Quæ omnia, & singula, &c.] Notandum est maximè 10
hic non reseruari beneficia priora, quæ per adeptionem posteriorum vacant virtute *cap. de multa, de præbend.* sed solùm posteriora, quæ propter indebitam retentionem prioris vacant virtute huius Extrauag. vt rectè dicit hic gloss. Zenzil. *verbo vt præmittitur, & verbo vel dimissa,* sequuntur Nauar. *in d. cap. accepta oppofit.* 10. *in solut. n.* 31. *& cons.* 12. *n.* 12. *&* 14. *vers. quarto, de rescript. & cons.* 18. *n.* 3. *de præbend.* vbi obseruat prudenter agere beneficiarios, qui promouentur ad Ecclesias Parochiales expectantes quantum iure possunt adeptionem possessionis pacificam vsque ad mensem Ordinariorum collatorum, vt beneficia vacantia ipsimet conferant viris idoneis, Zerol. *d. verbo beneficium, §.* 3. *circa fin.* dicens sic vidisse seruari in praxi, & in facto non vidisse adiri Sedem Apost. pro collatione Parochialis, quæ vacabat per collationem alterius, *& p.* 2. *eod. verbo, §.* 21. Flores de Mena *var. q.* 23. *num.* 58. qui licèt indistinctè crediderit beneficia incompatibilia vacantia per assecutionem aliorum reseruari *in hoc text.* dicit tamen istam reseruationem esse iam antiquatam, & illum, qui adipiscitur beneficium incompatibile ipso iure priuatum esse primo, & Ordinarium illud conferre, siue illicò dimittat, siue non, iuxta text. *in cap. licèt Episcopus, de præbend. in* 6. & ita semper vidisse practicari, & nunquam de tali reseruatione vidisse mentionem, aut existimationem fieri, & in Regno Galliæ pariter esse antiquatam asserit Rebuff *in praxi benefic. in forma Signaturæ, verbo aut constit. execrabilis,* & iuxta supradicta accipienda est reseruatio *Reg.* 1. *Cancel.* in qua reseruantur beneficia, quæ per Constitut. *Execrabilis,* vacant, vel vacare contigerint.

Beneficia verò quæcunque vacantia per assecutio- 11
nem quarumcunque dignitatum, Personatuum, Officiorum per Papam collatorum, seu auctoritate literarum ipsius, reseruantur *in Extrauag. ad regimen, de præb.* quæ semper renouatur per omnes Summ. Pontif. *in reg.* 1. *Cancel.* vt referunt Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. §. 2. *n.* 13. *& gloss.* 51. *n.* 36. Nicol. Garc. *dict. p.* 11. *c.* 5. *n.* 52.

Plura de vacatione per incompatibilitatem dixi *in* 12
collect ad d. cap de multa, de præbend. in Decretal. & ad c. 4. *sess.* 7. *de reform. in Concil. Trid. & de offic. & potest. Episcop. p.* 2. *alleg.* 62.

Ibi gloss. *Semper,* ibi, *hoc aduerbium denotat omnimo-* 13
dam temporis continuationem. Ita Doctores per me citati *in tract. de diction. vsufreq. d.* 361. *n.* 6. secundùm Lugdun. impress.

In gloss. *Beneficium Ecclesiasticum,* ibi, *verbum istud* 14
comprehendit nó dum Canoniam, præbendam, &c. Ita latè per me citati *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo beneficium.*

15 In gloss. *Immo*, ibi, *hac dictio potest esse*, &c. Multa de hac dict. dixi *in d.tract.de dict.vsufreq.dict.* 151.

16 In gloss. *Dispensatiuè*, ibi, *dispensatio dicitur esse iuris rigorosi relaxatio*, &c. Ita Sanch. *de matrim. lib.* 8. *disp.* 1.*n.*2. Sayr.*in claui Regia, lib.*3.*c.*11.*in princ.* Soar. *de legib. lib.*6.*c.*10.*n.*7. & alij plures per me citati *de offic.& potest. Episcop.p.*2.*alleg.*33.*n.*3.

17 In ead.gloss.ibi, *Sed per quem super talibus beneficiis pluribus retinendis dispensari possint*, &c. De hoc dixi latè *d.tract.de offic.& potest. Episcop. p.*3.*alleg.*62.

18 In gloss. *Vix.* Plura de hac particula dixi *d. tract. de dict.vsufreq.dict.*427.secundùm Lugdun. impress.

19 In gloss. *Literatis viris*, ibi, *quibus Ecclesia Dei permaximè noscitur indigere*, &c. Vide quæ dixi *d. tract. de offic.Episcop. p* 2.*alleg.*46.*n.*1.

20 In gloss. *Vagandi materia*, ibi, *& per hoc videtur ille vagabundus reputari, qui à loco in quo assiduus debet esse, aberrat.* Vide *de offic.& potest. Episcop. p.*2. *allegat.*32. *num.* 75.

21 In gloss. *Habentia*, ibi *sola illa, quæ in actu, non autem habitu*, &c. Notatur ad hoc, quòd illa beneficia dicuntur curam animarum habere, quæ eam habent actu, non verò habitu, vt per Bonifac. de Vitalin. *in Clem.* 1.*n.*4.*de offic. Vicarij.* Capra *concl.*90.*n.*76.

22 In gloss. *Cuicunque*, ibi, *ad cuiuscunque qualitatis personas extenditur*, &c. Notatur ad hoc, quòd dict. *quicunque*, comprehendit omne genus personarum etiam priuilegiatarum, vt tradunt plenè per me citati *d.tract.de diction.vsufreq.dict.*317.*n.*7.*&* 8.

23 In gloss. *Persona*, ibi, *& comprehendat dispensationes personis, non locis concessas.* Notatur ad hoc. quòd personæ appellatione secundum propriam significationem, non venit communitas, Collegium, vel vniuersitas, seu quilibet alios locus, vt per Card Tusch. *tom.*6. *lit.P, concl.*318.latè Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloss.*37. *n.*1.*cum seqq.*& plures, quos citaui *in tract.de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. appellat.* 197. *à princip.*

24 In gloss. *Cardinalibus*, ibi, *sic dictis, quia Sedi Apost. quæ axis est, & cardo aliarum Ecclesiarum, seruiunt.* Hanc Cardinalis etymologiam deiumit Fr. Hieron. Roman. *lib.* 3. *de Republ. Christiana*, *c.* 1. *in princip. pag.* 184.

25 In gloss. *Romana Ecclesia*, ibi, *certum est enim quòd Deus non in loco, sed in persona S. Petri suam Ecclesiam fundauit*, &c. Vtrùm autem Sedes Apost.de iure diuino debeat residere Romæ? Vide Mich. Aninon. *de vnic.ouil.& pastor.c.*18.*n.*1.*cum seqq. & c.*21.*n.*22.*vers. & ita Anacletus*, Petr. Magdalen. *de num.testium, p.*1. *c.*3.*n.*83.*cum seqq.* Aluar.Pelag *de planctu Eccles. lib.*1. *c.*32. Curdub. *lib.*5. *quæst.*1. *propos.* 8. *vers. sed vtrum sedes ista*, latè Alphons.Mendoza *in quodlibet.q.*4.*scholastica per tot.* Azor.*instit.moral. p.*2 *lib.*4.*c.*11.*q.*2.*vers. his testimoniis*, Card Cæs.Baron.*in addit. Ad martyrolog. Roman. die* 18. *Ianuary pag.mihi* 30. plures alius refert Cened. *ad Decretum collect.*11.*n.*4.

26 In ead.gloss.ibi, *Vbi est Papa, ibi est Romana curia.* Ita Gonzal.*ad reg.*8. *Cancel. gloss.*13. §.1.*num.*2. *cum seq.* Nicol.Garc.*de benef. p.*5.*c.*1.*n.*387. D. Barbos.*in l.*2.§. *legatis, n.*36.*ff.de indic.*latè D. Lotter.*de re benef. lib.*2. *q.*27.*à princ.*

27 In gloss. *Regum*, ibi, *post hæresim parentum prohibetur filiis beneficiorum acquisitio, non tollitur ante factam.* Notatur ad hoc, quòd filius hæretici propter delictum patris non amittit beneficia iam obtenta, vt per D. Barbos.*in l.cum prætor.*§.*fin.n.*185.*ff.de indic.*

28 In ead. gloss. ibi, *Illóque mortuo retinuit dignitatem Regina.* Notatur ad hoc, quòd vidua Regis retinet dignitatem, & titulum Regium, vt per Tiraq.*de nobilit. c.*18.*num.*7.

In gloss. *Filiis*, ibi, *sed quid dices, an hic appellatione filiorum continebuntur nepotes saltem nati ex filiis.* De hoc dixi latè *in d.tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif.verbo filij.* 29

In gloss. *Generis claritatem*, ibi, *nota habendam rationem nobilitatis*, &c. Notatur ad hoc, quòd nobiles ignobilibus sunt præferendi in sessionibus, salutationibus, & aliis id genus præferentiis, vt per Tiraq. *de nobilit.c.*20.*n.*51. 30

In gloss. *Ex tunc*, ibi, *tunc extremum tempus significat.* Ita Doctores per me citati *d. tract. de dict.vsufreq. dict.* 117. 31

In gloss. *Absque*, ibi, *hæc præpositio*, absque, *priuationem denotat.* Ita Doctores per me adducti *d.tract.de dict.vsufreq dict.*2.*n.*2. 32

In gloss. *Ipso iure*, ibi, *& sic est canon latæ sententiæ.* Ita sentiunt plures Doctores, quos plena manu refero *d.tract.de dict. vsufreq.dict.*178. 33

In gloss. *Vicarios perpetuos.* De materia huius glos. vide quæ latè dixi *in collect.ad cap.vlt.de officio Vicarij in Decret.* 34

In gloss. *Temporales Vicarios.* Notatur ad hoc, quòd Vicariæ temporales non veniunt sub nomine beneficij, vt censuit Rot. *in Iacen. Vicaria* 25. *Maij* 1615. coram bon.mem.Buratto. 35

In gloss. *Visitare*, ibi, *ista quæ sequuntur reddunt beneficium Curatum*, &c. Notatur ad hoc, quòd beneficium habens iurisdictionem visitandi, excommunicandi, absoluendi, & alia faciendi ad morum correctionem pertinentia, dicitur habere curam animarum, vt per Iacob. de Graff. *in aureis decis. p.* 1. *lib.*2.*c.*97. *n.*4. Rebuff.*in repet.cap.extirpandæ*, §. *qui verò, n.*130. *de præbendis.* Quint.*in repet. cap. de multa*, *n.* 76. *eod. tit.*Paul. Fusch.*de visitat. lib.*2.*c.*7. *num.*5. Mascard. *de probat. concl.*438,*n.* 20. *cum seqq.* Rot. *decis.* 52. *p.* 2. *diuers.* 36

In gloss. *Suspendere*, ibi, *si quis est suspensus ab Officio, non intelligatur suspensus à beneficio*, &c. De hoc dixi latè *in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris signif.appell.*255.*n.*2. 37

In gloss. *Datum Auenione*, ibi, *argum. instrumentis contractuum, vel procurationum fore apponendum locum contractus.* Ita Stephan. Gratian. *Marchia decis.* 28. Cald. Pereira *de empt. cap.*5. *num.* 9. Bernard. Græuæ. *ad practic. Camera Imper. lib.*2. *conclus.*13. *in coronide, num.* 9. 38

De Concessione Præbendæ, & Ecclesiæ non vacantis.

TIT. IV.

SVMMARIVM.

1 *Literæ Apost. continentes gratiam, vel iustitiam quando dantur alicui pro aliqua diœcesi, si illa diuidatur in plures, illæ literæ habebunt in omnibus illis pluribus executionem.*

2 *Papa solus Ecclesiam erigit, & constituit in Cathedralem.*

3 *Ciuitas dicitur antequam ibi sit Sedes Episcopalis.*

EXTRAVAG. Sedes Apost. I.

Literæ Apostolicæ continentes gratiam, vel iustitiam quando dantur alicui pro aliqua diœcesi, si illa 1

illa diuidatur in plures, illæ literæ habebunt in omnibus illis pluribus executionem. Colligunt Zenzil. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 139. Alagona *in compend. pag.* 415.

2 *Et Ecclesias ereximus Cathedrales.*] Ergo solus Papa Ecclesiam erigit, & constituit in Cathedralem, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de erect. in Eccles. Cathed. n.* 1. *&* 5. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *c.* 29. *q.* 25. *in princ. & lib.* 6. *c.* 30. *q.* 2. *&* 4. Nicol. Garc. *de benef. p.* 12. *c.* 5. *n.* 1. Monet. *de commutat. vlt. volunt. c.* 11. *n.* 251.

3 In gloss. *Ciuitates*, ibi, *not. ciuitatem dici, antequam ibi sit Sedes Episcopalis.* Ita Bart. *in extrauag. qui sint rebelles, verbo Lombardia,* latè Dec. *in c.* 1. *de priuileg.* Rebuff. *in concord. tit. de collat.* §. *volumus, verbo in ciuitatibus* Ego ipse *de officio, & potest. Episc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 7. *n.* 17. plures refert Cened. *ad Decret. collect.* 101. *n.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Papa quando diuidit Episcopatum, non præiudicat iuribus Ecclesiæ, vel personarum Ecclesiasticarum, seu Officialium, nisi quatenus in literis exprimitur.*
2 *Papa solus potest diœceses diuidere, & separare.*
3 *Princeps per factum suum iuri alterius derogare non intendit.*
4 *Papa de expressa dispositione qualitercunque constet nihil amplius est de illa quærendum.*
5 *Principis de potestate non est disputandum, quia esset sacrilegium.*

Extrav. Ad Apostolatus. II. & vlt.

1 PApa quando diuidit Episcopatum non præiudicat iuribus Ecclesiæ, vel personarum Ecclesiasticarum, seu Officialium, nisi quatenus in literis exprimitur, & ideo Capitulum, Archidiaconus, & alij Officiales possunt exercere sua officia, vt prius. Colligunt Zenzil. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 139. Alagona *in compend. pag.* 415.

2 *Auctoritatem Apost diuisarum, &c.*] Ergo solus Papa potest diœceses diuidere, & separare, vt per Paleoth. *de sacr. Consist. consul. p.* 1. *q.* 3. *in resp. ad* 3. *arg.* Lotter. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 11. *à princip.* iunctis pluribus aliis, quos refero *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 5. secund. Lugdunen. impress.

3 In gloss. *aliquatenus*, ibi, *quia Princeps per factum suum iuri alterius derogare non intendit.* Ita Dec. *cons.* 11. *n.* 4. *& cons.* 271. *& cons.* 606. *n.* 17. Curt. iun. *cons.* 88. *n.* 8. Marsil. *sing.* 480. Alciat. *de præsumpt. reg.* 3. *præs.* 11. Rimin. iun. *cons.* 6. *n.* 68. *vol.* 1. Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 9. *n.* 11. à Pont. *cons.* 59. *n.* 35. Octau. Glorit. *resp.* 2. *n.* 8. *& resp.* 6. *n.* 65.

4 In gloss. *Contineatur expressè*, ibi, *nec est qui audeat dicere, Domine, cur ita facis?* Notatur ad hoc quòd qualitercunque constet de expressa Papæ dispositione, nihil amplius est de illa quærendum, vt per Archid. *in cap. si eo tempore, n.* 1. *de elect.* quem refert. Dionys. Paul. *de vera quatuor. Patriarchal. Sedium erectione, c.* 5. *n.* 11.

5 De potestate enim Principis non est disputandum, secundùm Gozadin. *cons.* 91. *n.* 17. Curt. iun. *in l. venia, n.* 5. *C. de in ius vocando*, Duen. *reg.* 43. *fallent.* 5. Ber. *cons.* 367. *n.* 8. *& cons.* 393. *n.* 5. Bec. *cons.* 56. *n.* 53. *vol.* 1. quia sacrilegium hoc esse affirmant Doctores, vt tradunt Dec. *cons.* 588. *num.* 2. Ias. *cons.* 101. *vol.* 4. Cephal. *cons.* 87. *n.* 3. *vol.* 1. Socin. iun. *cons.* 91. *n.* 16. *vol.* 2. Roland. *cons.* 100. *n.* 47. *cum seq. vol.* 4. Menoch. *consil.* 103. *n.* 38.

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

Tit. V.

Extravag. Si Fratrum. Vnic.

IMperatora mortuo, qui retinent, vel de nouo assumunt nomen Vicarij, seu alterius Imperialis officij in aliqua parte Orbis, vel eo vtuntur sine licentia Sedis Apostolicæ, & qui eosdem sub hoc titulo recipiunt, vel eis obediunt; aut alios obedire permittunt, seu in hoc eis præstant auxilium, consensum, aut fauorem, excommunicationis pœnam incurrunt, & eorum terræ, & loca subiiciuntur interdicto, & aliis arbitrariis pœnis, ac in hoc illorum subditi à iuramento soluuntur, si quid præstiterunt, omniaque iuramenta, & fœdera tanquam iniquitatis dissoluta pronuntiantur. Colligunt Zenzil. Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 143. Alagona *in compend. pag.* 417. 1

In glos. *Multo fortius*, ibi, *nam prima charitas incipit à se ipso.* De hoc vide plures Doctores, quos citant *Axiom.* 42. *n.* 1. 2

In glos. *Commisit*, ibi, *an etiam super non Catholicos, & infideles*, &c. An, & quando Papa potestatem habeat super infideles dixi *de offic. & potest. Episcopi, p.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. *n.* 32. *cum seqq.* 3

De Voto, & Voti Redemptione.

Tit. VI.

SVMMARIVM.

1 *Votum per susceptionem Ordinis sacri solemnizatum licèt impediat, & annullet matrimonium sequens, non dissoluit tamen præcedens, etiamsi nondum esset per carnis copulam consummatum.*
2 *Matrimonium ratum non dissoluitur per ascensum ad Ordinem sacrum.*
3 *Vxoratus an, & quando possit promoueri ad primam Tonsuram, & Ordines minores, ostenditur,* & n. 4.
5 *Declaratur text. in præsenti.*
6 *Coniugatus si etiam nondum consummato matrimonio ad Ordinum sacrum absque vxoris licentia transeat, nequit constante matrimonio, aut eo soluto in suscepto Ordine ministrare, aut ad superiorem proueheri, nec potest ad officium aliquod, aut beneficium promoueri.*
7 *Coniugatus si ad Ordinem sacrum etiam non consummato matrimonio absque vxoris licentia transeat, non potest promoueri ad quantumvis modicum beneficium, aut officium Ecclesiæ, etiam minoribus Ordinibus deputatum.*
8 *Coniugatus si post matrimonium ratum initiatur Sacris, non incurrit suspensionem vllam, si statim intret, & profiteatur Religionem.*
9 *Coniugatus absque licentia expressâ, ac spontanea vxoris matrimonio nondum cõsummato ad Ordines sacros promotus, non tenetur ingredi Religionem.*
10 *Coniugatus vt de licentia vxoris ad Ordines promoueatur, an desideretur ingressus vxoris in Religionem, vel sufficiat, vt castitatem voueat in sæculo, ostenditur*, & n. 11.
12 *Coniugatus Sacris initiatus absque vxoris licentia si*

ab

ab ipsa reuocetur ad consortium coniugale, non potest validè transire ad alias nuptias ea defuncta.

14 *Coniugatus si Sacris initiatus absque vxoris licentia ab ipsa reuocetur, obligatur ad abstinendum à petitione debiti, quantum lex matrimonij permittit.*

Extrav. Antiqua. Vnic.

1 OTVM per susceptionem Ordinis sacri solemnizatum licèt impediat, & annullet matrimonium sequens, non dissoluit tamen præcedens, etiamsi nondum esset per carnis copulam consummatum. Nullus igitur in matrimonio rato præsumat accipere aliquem de sacris Ordinibus, quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de Religionibus approbatis ingrediatur, & eius regulam expresè, vel tacitè profiteatur. Est autem talis coniugatus sic ordinatus per Diœcesanum monendus, vt Religionem ingrediatur si matrimonium nondum est consummatum, quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excommunicationem ad matrimonij consummationem. Colligunt Zenzil. Viu. *in ration. lib. 3. pag. 327.* Alagona *in compend. pag. 494.*

2 *Ad dissoluendum tamen priùs contractum, &c.*] Notatur ad hoc, quòd matrimonium ratum non dissoluitur per ascensum ad Ordinem sacrum, vt per Couar. *de sponsalib p. 2. c. 7. §. 4. num. 9.* D. Barbos. *in rub. ff. soluto matrim. p. 2. num. 87. cum seqq.* Sanch. *de matrim. lib. 7. disp. 38. à princip. & lib. 2. disp. 18. n. 9.* vbi rationem differentiæ reddens, quare matrimonium ratum dirimat solemnis in Religione professio, non autem ascensus ad Ordinem sacrum, dicit hoc ex eo procedere, quia ius de sola solemni professione hoc statuit, votum autem Ordini sacro annexum est per accidens solemne, Bonac. *de matrim. q. 2. puncto 9. n. 12.*

3 *Aliquem de sacris Ordinibus, &c.*] Quid de minoribus? Videbatur nullatenus viro prohiberi promotionem ad primam Tonsuram, & Ordines minores, etiam absque vxoris licentia, quia Ordinibus minoribus non est annexa continentia, tum quia *in cap. 2. de cleric. coniug.* solùm interdicitur, ne coniugatus ad Ordines sacros promoueatur, item in hac Extrauag. vbi similiter prohibetur promotio viri ad Ordines, sermo est de Ordinibus sacris; ergo quod de vno negatur, de alio concessum esse videtur, *cap. qualis 25. dist.* & saltem existente iusta causa posse vxoratum ad Ordines minores promoueri tradunt *in d. c. coniugatus, de conuers. coniug.* Innoc. statim *in princip.* Host. *num. 1.* & Henriq. *num. 6.* obseruantes non esse petendum votum continentiæ ad hoc coniugato ad Ordines minores ascendenti.

4 Verùm contrarium, imo vxoratum ad primam etiam Tonsuram, & Ordines minores promoueri non posse absque vxoris licentia, & seruatis iis, de quibus *in d. cap. coniugatus*, probatur *in cap. fin. de tempor. ordin. lib. 6.* & docent gloss. *ibi, verbo diffinitum*, & Dominic. *n. 6.* gloss. etiam *verbo ad sacros, in d. cap. coniugatus*, vbi Ioan. Andr. *n. 3.* Butr. etiam *n. 3.* Abb. *n. 2.* Cardin. *q. 2.* & Anch. *n. 2.* Maiol. *de irregularit. lib. 1. c. 34. n. 1.* Lancel. *in instit. iuris Canonici, lib. 2. tit. de diuort. §. his exceptis, verbo ad sacros,* Anton. Cuch. *instit. moral. lib. 4. tit. 12. c. 197.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 13. c. 34. q. 1.* quus refert, & sequitur Sanch. *d. lib. 7. disp. 38. num. 6.* vbi *n. 7.* intelligit etiamsi nondum consummatum sit matrimonium, quia quoad promotionem ad Ordines nihil refert, an solum ratum, an etiam matrimonium consummatum sit, & *n. 9.* subdit non posse etiam huiusmodi coniugatum ad primam Tonsuram promoueri, nisi velit quoque ad sacros Ordines ascendere, promittátque continentiæ votum, quia quamvis Ordinibus minoribus non sit illa annexa, ac proinde ex hac parte non repugnet eos assumi post coniugium, repugnat tamen propter specialem iuris prohibitionem.

Non obstat text. *in præsenti*, nam reiecto Abbatis *vbi suprà* responso, credentis illum, & similem *in d. c. coniugatus*, de solis Ordinibus sacris mentionem facientes, intellexisse Ordines sacros amplè, itavt minores, & primam Tonsuram sub se habeant, melior solutio est iura illa solam promotionem ad sacros Ordines intellexisse, at verò *d. cap. fin. de tempor. ordin. lib. 6.* prohibuisse quoque promotionem ad Ordines minores, & primam Tonsuram; nec argumentum à contrario sensu, quod ex text. *in præsenti, & in d. cap. coniugatus* deducitur, alicuius est momenti, cum id argumentum nil probet, quando inde alterius iuris correctio resultat, vt tenent plures, quos plena manu citaui *in locis communibus argum. iuris, loco 27. n. 29.* 5

Quod nec matrimonio soluto in sic suscepto Ordine ministrare, &c.] Notatur ad hoc, quòd si coniugatus nondum etiam consummato matrimonio ad Ordinem sacrum absque vxoris licentia transeat, nequit constante matrimonio, aut eo soluto in suscepto Ordine ministrare, aut ad superiorem prouehi, nec potest ad officium aliquod, aut beneficium promoueri; vt per Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, §. 18. n. 27.* latè Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari, disp. 3. q. 1. puncto 7.* Sanch *de matrim. lib. 7. dist. 49. n. 2.* quod quidem procedere ait gloss. *hic verbo nec matrimonio*, siue soluatur matrimonium morte, siue ingressu alterutrius coniugis in Religionem ante consummationem, quia indistinctè loquitur text. iste, & *verbo officiũ* iuncto *verbo nec ad aliquod*, ait non posse promoueri hunc ad quantumvis modicum beneficium, aut officium Ecclesiæ etiam minoribus Ordinibus deputatum, propter generalitatem, qua vtitur text. *in præsenti*; quare hunc ita promotum ad Ordinem sacrum effici irregularem, sustinent Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 4. n. 10.* Cou. *de sponsalib. p. 2. c. 6. §. 3. n. 2.* Petr. de Ledesm. *de matrim. q. 53. art. 4. paulo post princip.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 13. c. 14. q. 3.* Henriq. *in summ. lib. 13. c. 39. §. 1.* Rebel. *de obligation. instit. p. 2. lib. 3. q. 12. n. 53.* Sayr. *de censur. lib. 4. c. 14. n. 28.* Bonacin. *de matrim. q. 3. puncto 9. in fine, num. 20.* 6 7

Nisi aliquam de Religionibus approbatis, &c.] Ergo qui post matrimonium ratum initiatur Sacris non incurrit suspensionem vllam, si statim intret, & profiteatur Religionem, vt per Palat. *citato loco*, Henriq. *in sum. lib. 14. c. 4. §. 5. lit. Q.* 8

Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum, &c.] Notatur ad hoc, quòd vir absque licentia expressa, ac spontanea vxoris matrimonio nondum consummato ad Ordines sacros promotus, non tenetur ingredi Religionem, cùm ad id tantùm hortetur, & non præcipiat hic text. vt expresè tenet gloss. *hic verbo præcipimus*, dum ait Episcopum teneri admonere vt ingrediatur, & *verbo renuerit*, ait supponere expresè eum textum posse sic initiatum renuere, sequitur Sanch *d. lib. 7. disp. 38. n. 18.* dicit esse probabile Petr. de Ledesma *de matrim. q. 53. art. 4. dub. 2 quod mouet circa primum statum coniugati, concl. vnic.* & videtur tenere Henriq. *in sum. lib. 11. de matrim. c. 5. n. 10.* vbi dicit hunc hortandum esse ad Religionis ingressum. Quamvis illum teneri ingredi, vt sic possit votum Ordini sacro annexum implere minus bene sustineant, Azor. *d. lib. 13. cap. 14. q. 2.* Archid. & Bellam. vterque, *n. 4. in c. desponsatam, 27. q. 2.* 9

In

10 In gloss. *Nouerit conuenire*, ibi, *puta de licentia coniugis*, &c. Notatur ad hoc quòd vt vir de licentia vxoris ad Ordines promoueatur non desideratur ingressus vxoris in Religionem, siue senex, siue iunior sit, sed satis esse in vtroque euentu, vt castitatem in sæculo voueat, similis gloss. *verb. sequestrato, in cap. Episc. 77. dist. & verbo nec religiosum, in c. quia sunt 28. dist. & verbo castitatem, in c. 2. de cleric. coniug.* sequuntur Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 34. n. 3. vers. in aliis autem*, Franc. Marc. *decis. 734. n. 2. p. 2.* Gaët. *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 195. n. 467.*

11 Verùm communis sic distinguit, si vxor est senex non suspecta de incontinentia, sufficit votum continentiæ ipsius in sæculo, secus si iuuenis, quia tunc desideratur ingressus ipsius in Religionem, ita Greg. Lop. *l. 38. verbo muy vieja, tit. 6. p. 1.* Nau. *in man. c. 22. n. 52.* Cou. *de sponsal. p. 2. c. 6. §. 3. n. 3.* Ant. Cuch. *instit. maior. lib. 5. tit. 12. n. 223.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 39. n. 6.*

12 In gloss. *Nec ad aliquod.* Nota quòd si vir Sacris initiatus absque vxoris licentia ab ipsa reuocetur ad consortium coniugale, non potest validè transire ad alias nuptias, ea defuncta, itavt si de facto contrahat, tale matrimonium erit irritum, sicut docent Gaët. *d. q. 195. n. 467.* Lancel. *in instit. iuris Canon. lib. 2. tit. de diuort. §. his exceptis, verbo ad sacros*, Anton. Gom. *in exposit. Bullæ Cruciata, claus. 10. n. 69.* Henriq. *lib. 11. de matrim. c. 15. §. 9. in fine*, D. Barbos. *in rubric. ff. soluto matr. p. 2. n. 89. & 101.* Sanch. *d. lib. 7. disp. 38. n. 23.*

13 In gloss. *Consummare*, vlt. ibi, *sed licèt iste cogatur muliere instante matrimonium consummare, nunquid ipse poterit ab illa debitum exigere? dicas quòd non.* Ratio est, quia obligatur voto castitatis annexo Ordini assumpto ad abstinendum in quantum lex matrimonij permittit, ac proinde visus est omnino, & plenè iuri suo exigendi cedere, teneretur tamen reddere, quia non potuit per Ordinem superuenientem præiudicare iuri exigendi acquisito ab vxore, ita docent Nauar. *in manual. c. 22. n. 52.* Couar. *de sponsalib. p. 2. c. 6. §. 3. n. 2.* Maiol. *de irregul. lib. 1. c. 4. n. 9. & c. 34. n. 9.* Anton. Cuch. *d. lib. 4. tit. 12. n. 196.* Henriq. *d. lib. 11. c. 15. §. 9. & lib. 12. cap. 5. §. 10.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 13. c. 14. q. 1.* plures alij, quos refert, & sequitur Sanchez *d. lib. 7. disp. 38. n. 21.* vbi *n. 22.* subdit veriùs esse vxorem non teneri debitum reddere viro absque eius spontanea licentia ordinato, & sibi restituto.

De Religiosis Domibus.

TIT. VII.

SVMMARIVM.

2 *Excommunicationis pœnam ipso iure incurrunt assumentes sectam, & ritum fraticellorum, seu fratrum de paupere vita, Bizochorum, seu beguinarum*, & n. 2.
3 *Conuenticula ad malum facere per iura prohibitũ est.*
4 *Dictio*, quasi, *pro* tanquam, *exponitur, & tunc non est expressiua veritatis.*

EXTRAV. Sancta Romana. Vnic.

1 ECTANTES statum, siue sectam, & ritum assumptum, vel de nouo assumere præsumentes eorum, qui vulgariter vocantur fraticelli, seu fratres de paupere vita, Bizochi, seu Beguini, vel aliis nominibus, & Episcopi, ac quicunque Prælati prædictum ritum viuendi, & habitum permittentes excommunicationis pœnam ipso iure incurrunt. Colligunt Zenzil. Vin. *in ration. lib. 4. pag. 160.* Alagona *in compend. pag. 504.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Card. Tolet. *in instruct. Sacerd. lib. 1. c. 38. n. 12.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 32. n. 24.* Iul. Lauor. *de censur. p. 2. c. 13. num. 47.* ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 50. n. 239.* secundùm Lugd. impress. nouissimè Bonacin. *de censur. extra Bullam, disp. 2. q. 2. puncto 27.* 2

Minimè excommunicationi huius text. subiiceretur, qui nouum habitum hoc tempore assumeret, & nouam religionem, seu nouum vitæ genus sine Summi Pontif. facultate institueret, ita Soar. *de censur. disp. 23. sect. 6. n. 4.* Filliuc. *tract. 14. c. 5. q. 8. n. 79.*

In gloss. *Conuenticulas facere*, ibi, *ipsas ad malum fieri per iura prohibitum est*, &c. Vide Guid. Pancirol. *in thesauro variarum lect. lib. 2. c. 168.* Dec. *in tract. crim. lib. 7. c. 20. n. 7.* Mart. *de iurisd. p. 4. cent. 1. casu 23. à princ.* 3

In glos. *Quasi*, ibi, *pro tanquam expone, non est hic expressiuum veritatis*, &c. Ita Doctores per me citati *in tract. de dictionib. vsufrequent. d. 311. n. 2. & 3.* secundùm Lugd. impress. 4

De Iudæis, & Sarracenis.

TIT. VIII.

SVMMARIVM.

1 *Arma, ferrum, lignamina, & victualia deferentes ad Sarracenos Regni Granatæ, quas pœnas incurrant, ostenditur.*
2 *Armorum appellatione quæ cõprehendantur, remissiuè.*
3 *Victualium nomine quid veniat, remissiuè.*
4 *Argumentum à contrario sensu cessat, vbi iura alia obuiarent.*
5 *Verba*, ipso facto, *denotant latam sententiam.*

EXTRAVAG. Copiosus. Vnic.

ETRVS filius Regis Castellæ, vt pio ductus proposito faciliùs Agarenos infideles à Regno Granatæ expelleret, districtiùs inhibuit, ne quis arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcũque prohibita ad Alexandriam, & terras Ægypti, *in cap. ita quorundam, & in cap. ad liberandam, suprà eod.* quomodolibet intra triennium ad Sarracenos dicti Regni Granatæ deferre præsumat sub pœnis in illis iuribus contentis, necnon excommunicationis sententia contra præstantes auxilium, consilium, vel fauorem prædictis Sarracenis, aut persecutionem dicti negotij directè, vel indirectè impedientes, aut turbantes. Colligunt Zenzil. Vin. *in ration. lib. 5. pag. 68.* Alagona *in compend. pag. 642.* 1

In gloss. *Arma*, ibi, *appellatione armorum comprehenduntur ne dum arma offensionis*, &c. De hoc vide latè quæ dixi *in tract. de appell. Verborum vtriusque iuris signif. verbo Arma.* 2

In gloss. *Victualia*, ibi, *quod ipsorum appellatione continentur*, &c. Vide quæ dixi *in d. tract. verbo Victualia.* 3

In gloss. *Intra triennium*, ibi, *cessat enim argumentum à contrario sensu, vbi iura alia obuiarent.* Ita Hippol. Rim. *cons. 419. num. 8. vol. 4. & cons. 582. n. 8. vol. 5.* Cephal. *cons. 299. n. 28. tom. 2. & cons. 422. n. 54. tom. 3.* Fachin. *cons. 22. num. 19 lib. 3.* Simon. de Prætis *cons. 138. n. 53. lib. 1.* Peregr. *cons. 144. n. 4. vol. 5.* Mastril. *Sicilia decis. 261. n. 101.* 4

*n.*101. Rustic.*in l.cùm anus, ff.de condit. & demonstr. lib.*2.*c.*18.*n.*5.*& lib.*5.*c.*8.*n.*6.Card.Tosch.*tom.*1.*lit.A. conclus.*498.*n.*86.*&* 87.Gregor.*decis.*297.*n.*5. Rot.*decis.*491.*n.*9. apud Farin. *p.*1.*recent.* nisi dispositio redderetur inutilis, quia tunc argumentum à contrario sensu valet, etiam vbi iura obuiarent, & ad illorum correctionem, Pichard.*in disp.de mora, n.*132. Ferrer.*in constit.Cathalonia, gloss.*3.*num.*44. Cardin. Tusch.*dict. concl.*498.*n.*98.

De Torneamentis.

TIT. IX.

SVMMARIVM.

1 *Torneamenta constitutio Clementis V. inhibens in quibuscunque Regnis sub pœna excommunicationis, reuocatur*, & n.2.
3 *Sapientis est mutare consilium in melius.*
4 *Ius Canonicum in omnibus causis vbi vertitur periculum animæ, seruandum est.*
5 *Peccati ratione subiicitur laicus Ecclesiastico iudicio.*
6 *Papa in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges ciuiles scriptas, & non scriptas, approbantes peccata subditorum, & pro illis præmia concedentes.*

EXTRAV. Quia in futurorum. Vnic.

1 CONSTITVTIO Clementis V. in quibusdam Regnis torneamenta inhibens sub pœna excommunicationis, & interdicti, reuocatur hic, & illi, qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur. Colligunt Zenzil. Viuian. *in ration.lib.*5.*pag.*130. Alagona *in compend.pag.*677.

2 Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumit Nau.*in cap.contrarium, n.*15.*&* 16.*de pænit. dist.*5.

3 In gloss. *Conclusus*, ibi, *sapientis est enim mutare consilium in melius.* Sequuntur Rebuff.*in tract.nomin.q* 17. *n.*4.Sigismund. Scacc.*de appell.q.*17. *limit.*47.*memb.*1. *n.*33. Bertazol. *in repet.l. si quis maior, C. de transactionib.n.*282. Sard.*cons.*167.*n.*10.Card. Tusch.*pract.concl. tom.*5.*lit.M, concl.*435.

4 In gloss. *Torneamenta*, in fine, ibi *ergo eadem ratione in quocunque alio casu, vbi subest peccatum,* &c. Notatur ad hoc quòd ius Canonicum in omnibus causis, vbi vertitur periculum animæ, seruandum est, vt per Doctores, quos retuli *in collect. ad c.clerici* 8.*n.*3.*de iudic.*
5 Ratione enim peccati subiicitur laicus Ecclesiastico iudicio, vt dixi *de officio, & potestate Episcopi, p.*3. *alleg.*82.*n.*17.*& in collect.ad cap.nouit,*13.*n.*5.*eod.tit.de indic.*

6 In ead.gloss.ibi, *sed supposito*, &c. Notatur ad hoc quòd summus Pont. in ordine ad finem supernaturalem potest abrogare leges ciuiles scriptas, & non scriptas approbantes peccata subditorum, & pro illis præmia concedentes, aut quomodolibet eidem fini, & bono spirituali aduersantes, si earum conditores à summo Pont. moniri, & requisiti noluerint reuocare, vt per Menoch *de success.creat.*§.20.*n.*649. Padil.*in l.*2. *n.*78.*C.de seruit.* Molin. *de Iustit.tom.*1.*disp.*29,*vers.ex dictis,* Soar.*de legib.lib.*3.*c.*6.*n.*6.*cum seqq.& de defens. Fidei, lib.*3.*c.*22.*n.*2c. quos refero *de officio Episc. p.*1. *tit.*3.*c.*2.*num.*94.

De Crimine falsi.

TIT. X.

SVMMARIVM.

1 *Monetam in regno Francia & locis circumuicinis falsificans in ære, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter, excommunicationis sententiam incurrit Sedi Apost. reseruatam.*
2 *Monetam cudere, approbare, & reprobare est de regalibus maioribus, scilicet spectantibus ad ius supremi dominij*, vt n.3.
4 *Monetam cudere non licet priuato, etiamsi ab eo bona liga, & iusti ponderis fiat*, vt n.5.
6 *Monetam falsam expendentes qua pœna puniantur? remissiuè.*

EXTRAVAG. Prodiens. Vnic.

ONETAM in Regno Franciæ, & locis circumuicinis falsificans in ære, vel figura, vel pondere, seu falsas introducens scienter, excommunicationis sententiam Sedi Apost. reseruatam incurrit. Colligũt Zenzil. Viu. *in ration.lib.*5.*pag.*161. Alagona *in compend pag.*694. 1

Hanc eandem concl. ex hoc text. desumit Bonac. *de censuris extra Bullam Cœnæ, disp.*2.*q.*3.*puncto* 50.

Cùm de Regalibus sit formare monetas, illásque cudere, approbare, & reprobare, ac etiam eis valorem tribuere, vt tradunt communiter Feudistæ per illum text. *in c.*1.*in verbo moneta, quæ sint Regalia, l.*1.*&* 2. *C. de falsa moneta,* Canonistæ *in cap.quanto, de iureiur.* Franc. Curt.*de monet.c.*1.Martin. Lauden.*eod.tract.l.*1.*n.*1. Fabian.de Monte *de empt.& vendit.q.*5. *in princip.* Franc. Marc. *decis.*186. *volum.*1. *& decis.*614. *&* 648. *vol.*1. Mynsing. *cent.*4.*obseru.*24. Capyc.*in sua inuest.in verbo Regalia, vers.moneta, fol.mihi* 282.Cou.*de numism. c.*8. *n.*1.Peregr.*de iure fisci, lib.*1.*tit.*1.*n.*25.Decian.*in tract. crimin. lib.*7. *c.*26. *n.*1. Cardos. *in praxi iudicum, & aduocat.verbo Moneta, n.*1.Cabed.*Lusit.decis.*45.*à princip. p.*2.Morl.*in emporio iuris, p.*1.*tit.*2.*q.*24.*n.*4. Mastril.*de magistrat.lib.*3.*c.*10.*n.*139. Bernard. Muscatel. *in pract. crimin.tit.de falsa moneta, n.*2. 2

Ac proinde sit de Regalibus maioribus spectantibus ad ius supremi dominij, secundùm Peregrin. *d. lib.*1.*tit.*2 *sub n.*9-.Peguera *decis.*46. *in princip.* Claud. Seyssel.*in speculo feudorum, rub. de his, qui feudum dare poss.fol.*114.à Rosenth.*de feudis, c.*5.*concl.*48. Mascard. *de probat. concl.*1066. *sub n.*2. Decian. *d.lib.*7.*c.*23.*n.*1. Camil. Borrel. *in tract. de præstantia Regis Catholici, cap.*12. 3

Quapropter non licet priuato monetas cudere, vt tradunt Bart. Bald. Saliect. & alij *in l.fin.C.de falsa moneta,* Host. Abb. Felin. Imol. & cæteri Canonistæ *in d.c. quanto,* Camil. Borrel.*d.cap.*12.*n.*6. Mastril. *d. cap.*10. *n.*142. 4

Etiamsi ab eo bonæ ligæ, & iusti ponderis fiant, sicuti tenent glos. *in l. sacrilegij, ff. ad leg. Iul. pecul.* Bart.*in l.qui falsam, num.*2.vbi Marsil. *n.*54 *ff.de falsis,* Alexand.*in l.singularia, num.*36. *ff.si certum pet.* Boss. *tit.de falsa moneta, num.*2. Peguera *d.decis.*46. *num.*6. à Rosenth. *d. cap.* 5. *conclus.* 48. *num.* 2. Mascard. *d. concl.*1066.*num.*3. Bajard. *ad Clar.* §.*falsum, num.*309. Menoch. *de arbitrar. casu* 316. *num.* 18. Farinac. *in* 5

praxi

praxi crimin.q.115.inspect.1.n.18. Ioan. Aquil. *de potest. moneta, p.1.c.9.vers. vnde colligitur.*

6 In gloss. *Expendunt*, ibi, *tales crimine falsi*, &c. Expendentes falsam monetam qua pœna puniantur, disserunt Hyppol. *cons.* 47. *lib.*1. Menoch. *de arbitr. casu* 316.*n.*51. *cum seqq.* Vincent. de Franch. *decis.*401. Dec.*lib.*7.*c.*25.*n.*3.*cum seqq.* Aloys. Riec. *in collect. decis. p.*1. *collect.* 172. *ampl.*4. Farin. *in praxi crimin. q.* 115. *n.*81.*& n.*130.*cum seqq.* qui ampliant, limitant, & declarant variis modis.

De Priuilegiis.

Tit. XI.

Extrav. Ad nostri. Vnic.

1 Priuilegia omnia aliquorum nobilium, Principum, & communitatum Campaniæ, & maritimæ Ecclesiasticæ receptandi bannitos impunè hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat, & annullat. Colligunt Zenzil. Vin. *in ration. lib.*5.*pag.*220. Alagona *in compend. pag.*728.

2 In gloss. *Commodis.* Faciunt quæ de pace dixi *rubr. de trenga, & pace, n.*3.*in Decret.*

De Pœnis.

Tit. XII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium text. refertur.*
2 *Leges, & statuta imponentia pœnas temporales filiis ob parentum delicta an, & quando valida sint, remissiuè.*
3 *Filij ob delictum paternum puniuntur, vt hac ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur.*
4 *Pater & filij si simul torquendi sunt, prius torquetur filius.*
5 *Amor paternus omnem alium vincit.*
6 *Filius censetur vna, eadémque persona cum ipso patre.*
7 *Patre & filio æqualiter indigente, pater filio plus succurrere tenetur.*

Extravag. Dierum. Vnic.

1 Doctores, vel Officiales prouinciæ Marchiæ offendentes secundùm XVII. modos offensæ totidem pœnas incurrunt, & horum filij propter patrum iniquitatem à quibuscunque honoribus & beneficiis tanquam indigni repelluntur, ac deinde sic delinquentes excommunicationis reseruatæ sententiæ, Vniuersitas verò, seu Communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiusque territorium, & districtus interdicto Ecclesiastico subiacent ipso facto. Concordant *cap. ad aures, cap in quibusdam, eod. tit. in Decretal. cap. felicis, eod. tit. lib.*6. *iuncta Clem. si quis suadente, etiam eod. tit.* Colligunt Zenzil. Vin. *in ration. lib.*5. *pag.*340. Alagona *in compend. pag.*472.

2 In gloss. *Quomodolibet.* Circa validitatem legum, vel statutorum imponentium pœnas temporales filiis ad parentum delicta, vide Simanch. *de Cathol. instit. tit.* 29.*n.*1.*cum seqq.* Couar. *lib.* 2.*var.c.*8.*per tot.* Cranet. *de antiquit. temp. p.*4.§. *transeo nunc, num.* 157. Rojas *sing.*66. *Clar.*§. *fin.q.*86. Repert. Inquisit. *verbo filij hæret. vers. item quæritur,* Hojed. *de incompatib. benef. p.*1. *c.*23.*n.*97. Menoch. *cons.*99.*n.*220. *& cons.*226. Gutier. *lib.* 2.*canon.c.*30.

In ead. gloss. ibi, *Sed cùm pater terreatur ob affectum paternum pœna filij magis, quam in sua,* &c. Notatur ad 3
hoc, quòd puniuntur filij ob delictum paternum, vt hac ratione etiam parentes puniantur, & dolore crucientur, & hanc ob causam magis arceantur ab huiusmodi enormibus delictis committendis, vt per Sanctatel. *de hæresi, c.*34.*dub.*3. *num.*23. *vers.*8. Vnde Do- 4
ctores firmant quòd si pater & filij simul torquendi sint, prius torqueatur filius, quia pater conspectu filij facilius veritatem manifestabit, vt per Hyppol. *in l.*1. *in princ. ff. de quæst.* Marant. *de ordin. iudic. in proœm. n.*74. cùm paternus amor omnem alium vincat, *l. vlt.* 5
C. de cura furiosi, l. isti quidem, §. *fin. ff. quod metus causa,* cum adductis per Mex. *in tract. tassæ panis conclus.*2.*n.*58.*cum seq.* Mascard. *de probat. concl.*570. *n.*3. Gutier. *de tutel. p.*2.*c.*8.*n.*9. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.*2. *lib.*21.*tit.*10. *n.*21. tanti amoris rationem ponit Iureconsl. *in l. liberorum, in fin. ff. de verb. signif.* quia scilicet, per filios parentum memoria conseruatur, vel etiam quia pars corporis ipsius patris censentur esse *l. cùm simus, C. de agricol. lib.*11. seu po- 6
tius vna eadémque persona cum ipso patre, *l. vltim. in fin. ff. de impub.* multis rationibus, & insignibus exemplis exornant tam nostri, quàm Physici, Aristot. 8. *ethic. cap.*12. Plutarch. *per integrum tract. de amore parentum in liberos*, plenè Tiraq. *in præfat. l. si vnquam, n.*9.*cum seqq.* Costa *lib.*1.*select.c.*15. Ioan. de Salorz. *in parricid. lib.*2.*c.*10. Ex quibus infertur patrem plus di- 7
ligere filium, quàm filium patrem, ac subinde ordinem naturæ postulare, vt patre & filio æqualiter indigente pater filio potiùs succurrere teneatur, vt tradunt Anchar. *in cap. cùm haberet, n.*12. *de eo qui duxit in matrim.* Lara *in l. si quis à liberis, in princ. n.*35. *ff. de liber. agnosc.* Contra Surd. *de aliment. tit.*1. *q.*94. *n.*6. & Azot. *instit. moral. p.*2. *lib.*2. *c.* 2. *q.* 16. existimantes potiùs parenti succurrere debere.

De Sententia Excommunicationis, Suspensionis, & Interdicti.

Tit. XIII.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Mercenarius dignus est mercede sua.*
3 *Monetam esse mutandam qui sciuerit, si soluat, mutuet, vel det illam ante legem, an teneatur ad restitutionem, remissiuè.*
4 *Paupertatis priuilegia, & laudes remissiuè.*

Extrav. Dum ad Sacrosanct. Vnic.

Litera gratiæ cum clausulis consuetis 1
super Canonicatu, præbenda, vel alio beneficio cum cura & sine cura vacante, vel vacaturo, etiamsi dignitas, officium, vel personatus, in Curia Sedis Apostol. taxatur decem Turonen. grossis, & non vltrà;

vltrà; idem quoque in similibus literis beneficialibus gratiosis vt super Prioratu, administratione, sic & in executoriis earundem seruari debebit. Si verò eisdem literis gratiæ, & executoris earundem aliquæ clausulæ non communes, vel insolitæ apponantur, & scripturæ clausulæ non faciant lineam, tunc nec propter hanc clausulam augmentabitur taxatio. Si verò per se, vel aliis clausulis addita facit lineam, quæ linea debet continere 150. literas, seu 25. dictiones, pro qualibet linea soluatur quarta pars Turonen. grossi, & quod lineæ superfluerit, minus tamen litera non mutat taxationem. Eadem taxatio seruetur cum suo moderamine, quando literæ gratiæ sunt seruandæ in registro Apost. eandem seruent Abbreuiatores etiam in executoriis. Literæ autem datæ in forma pauperum soluunt tantùm octo Turonen. grossos, & hoc vt deferatur paupertati. In literis de iustitia nihil taxatur, sed seruetur laudabilis mos soluendi. Dum Curia erat vltra montes soluebantur dicti Turonen. sed quando est circa Montes, siue Romæ soluentur Romanini pro Turonibus in eadem taxatione. Si Abbreuiator formauit ineptè notam, ex qua grossa litera procedit, & esset rescribenda, ipse Abbreuiator soluet scriptori. Omnes, & singuli scriptores, & Abbreuiatores si vltra taxam accipiunt, eo ipso sunt suspensi ab officio per sex menses, prima vice, secunda in perpetuum, Abbreuiatoribus verò imponitur pœna excommunicationis. Colligunt Zenzil. Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 326. Alaguna *in compend. pag.* 786.

2 In gloss. *Satisfiat*, ibi, *dignus est enim mercenarius mercede sua.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. cùm secundùm Apostolum, n. 2. de prabend.*

3 In gloss. *Taxetur*, ibi, *quia fortè desineret cursum publicum habere*, &c. An autem sciens monetam esse mutandam si soluat, moriet, vel det illam ante legem, teneatur ad restitutionem? Vide Afflict. *decis.* 399. *n.* 9. Pinel. *in l. 2. C. de rescind. vendit. p.* 3. *c.* 2. *n.* 22. Anton. Gom. *var. tom.* 2. *c.* 2. *n.* 32. *in fin.* Menoch. *in tract. de arbitrar. casu* 185. *n.* 20. & 21. Mex. *in tract. tassa panis, concl.* 6. *n.* 6. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 1. *verbo pragmatica, pag. mihi* 275. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 5. *num.* 1. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 3. *q.* 32. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 25. *n.* 188. Ioan. de Salas *de contract. tract. de empt. dub.* 22. *in fin.*

4 In gloss. *Paupertati*, ibi, *nota rationem paupertatis haberi*, &c. De priuilegiis, & laudibus paupertatis, déque ipsius damnis latè agunt Ludou. de Peña *in l. fin. C. de his, qui num. liber. lib.* 10. Ioan. de Indagine *in speciali tract. quem scripsit de laude paupertatis*, Cornel. Benincas. *de priuileg. paupert.* Aluar. Pelag. *de planctu Ecclesia, lib.* 2. *c.* 65. *col.* 10. *cum seqq.* Rebuff. *de priuileg. schol. priuil.* 90. Paul. Montan. *de tutel. c.* 36. *gloss.* 2. *à num.* 4. Steph. Gratian. *discept. forens. c.* 7. *n.* 9. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 2. plures, quos refert Cened. *ad Decretum collect.* 27. *n.* 2.

De Verborum significatione.

TIT. XIV.

EXTRAVAG. Quorundam. I.

1 RATRAS Minores cùm Indui vestimentis vilibus debeant, secundùm eorum regulam, & de qua vilitate hoc sit intelligendum, posset ab aliquibus in dubium reuocari, ideo superioris iudicio relinquit, quanta debeat esse longitudo, latitudo, grossities, subtilitas, forma, figura, & similia habitus, caputij, & tunicæ interioris, sicut de colore, & grossitie illis imposuit Nicol. *in cap. exiit, qui seminat*, & *Clem. in cap. exiui de paradiso, sup. hoc tit.* præcipiens sub pœnam excommunicationis illis obediri, & reprehendens Fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictus, & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc Superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt an habenda sint granaria, & cellaria pro necessariis ad victum colligendis. Tandem Fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Vio. *in ration. lib.* 5. *pag.* 344. Alaguna *in compend. pag.* 798.

Maxima autem obedientia, &c.] Ergo obedientiæ votum præcipuum est inter tria essentialia, & substantialia Religionis vota, sicut optimè docet Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* [illegible] *art.* [illegible] *concl. vnica*, Barthol. à S. Fausto *in thesauro Religiosorum, lib.* 6. *de voto, q.* 41. 2

EXTRAV. Quia nonnunquam. II.

SVspendit ad beneplacitum Sedis Apost. excommunicationem contra glossantes Decretalem *exiit, qui seminat, hoc tit. lib.* 6. per quam quidem suspensionem nequaquam licentia cuiquam intenditur impertiri, quod contra Fratrum Minorum regulam dogmatizare, scribere, seu determinare, prædicare, seu prauè loqui liceat publicè, vel occultè. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 345. Alagona *in compend. pag.* 798. 1

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur*, n. 2. & 3.
4 *Doctores citantur de materia huius text. agentes.*
5 *Franciscani habent tantùm facti vsum in rebus vnico vsu consumptibilibus.*
6 *Dominium rerum Fratrum Minorum licèt Ioannes XXII. abdicauerit à se, & à Sede Apostol. postea Alex. VI. & alij Summi Pont. idem dominium recepêre.*
7 *Immobilium nomine an comprehendantur nomina, & actiones, remissiuè.*
8 *Experientia magistra rerum dicitur.*
9 *Abusus quare vocetur consumptio rerum, quæ vnico vsu consumuntur, ostenditur.*

EXTRAV. Ad conditorem. III.

DOminium rerum, quæ perueniebant ad Fratres Minores retentum ab Ecclesia Romana simplici vsu facti ipsis Fratribus reseruato *in cap. exiit, qui seminat, hoc tit. lib.* 6. Summus Pont. in præsenti refutat, multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti, & statuit quòd de cætero nullum ius, nullúmque dominium habeat Ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur, vel offerentur ipsis Fratribus. Excipit tamen Ecclesias, oratoria, officinas, habitationes, vasa, libros, vestimenta, diuinis Officiis dedicata, circa quæ seruari iubet Constitutionem Nicolai IV. *Exiit.* 1

Item præcipit, vt in posterum nemo nominetur, aut constituatur procurator S. R. Ecclesiæ pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis, seu administrandis bonis oblatis, vel collatis Ordini, vel 2

vel Fratribus, nec in iudicio agatur nomine S. Romanæ Ecclesiæ nisi de speciali licentia eiusdem, secus quicquid fit est irritum.

3 Item tollit vsum facti in rebus, quæ vsu consumuntur, quia est nociuum Fratribus, & Ecclesiæ, Fratribus quia adhuc remanent solliciti de bonis temporalibus, quæ solliciitudo distrahit mentem ab actu charitatis, & ab vnione cum Deo, in quo consistit perfectio, tum quia vsus facti esset Ecclesiæ, cuius est dominium, & non Fratrum, & tamen Fratres possunt permutare, vendere, donare, & sic non sunt simplices vsuarij, tum quia rerum, quæ vsu consumuntur, non possunt habere vsum facti, seu esse simplices vsuarij, cùm in iis dominium non distinguatur ab vsu, proprietas enim, quam habet Ecclesia, esset inutilis, & otiosa. Papa ergo intellexit de his, quæ vsu non consumũtur, ac proinde Fratres habebunt vsum rerum, quæ non consumuntur vsu, abusus enim significat consumptionem rei quasi contra naturam vei, id est, non remanet substantia, immò quando datur vsus rei consumptibilis, datur solùm ius ad vsum, & non vsus, vsus enim est actio operantis, sicut in re consumptibili datur ius vt exerceat actum, v.g. equitando in equo, deinde iste vsus non potest dari, quia nec ante actum, nec post actum, nec in ipso actu; tum quia iste vsus esset iniustus, quia qui non habet ius vtendi, iniustè vtitur; ergo quando conceditur vsus facti, intelligitur de illis rebus in quibus Fratres habent ius vtendi, & non in aliis; tum etiam quia dicta determinatio non expedit honori Ecclesiæ Romanæ, & dignitati, cum quotidie vi illius esset litigandum pro rebus paruis & minimis, tum denique quia esset grauis, & molesta Prælatis & Rectoribus Ecclesiarum, quia sæpè oporteret litigare, & se opponere Ecclesiæ Romanæ. Colligunt ex Ord. Zenzil. Viu. *in ration. lib. 5. pag. 146.* Alagona *in comperd. pag. 798.*

4 Circa materiam huius text. latè agunt. Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 24. q. 12.* Sayr. *in claui Regia, lib. 9. c. 7. n. 15. cum seqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 18. à princ.*

5 *Quod autem quo ad res, quæ vsu consumuntur, &c.*] Vtrùm autem Franciscani habeant vsum iuris in rebus vnico vsu consumptibilibus, quæstio est in hac materia à Doctoribus disputata, in qua reiecta sententia Ban. *2. 2. q. 62. tractat. de dominio, q. 1. dub. 1. in corol. illato ex 4. conclus.* existimantis eos habere vsum iuris & facti, communis tamen resoluit illos tantum habere facti vsum, sicuti docent Mench. *illustr. lib. 1. c. 17. n. 10.* Quesad *in suis quæst. var. c. 14. n. 22.* Nauar. *commento 1. de Regularib. n. 33. & commento 2. num. 2.* Azor. *institut. moral. p. 1. lib. 12. cap. 24. quæst. vlt. in fine,* Fr. Emman *quæst. Regul. tom. 3. q. 29. artic. 4.* Rebell. *de obligat. iustitia, part. 1. lib. 1. quæst. 7. sect. 4. num. 33.* Molin. *de iustit. tom. 2. disp. 6. vers. his non obstantibus,* qui pariter resoluunt posse in his rebus separari verum dominium ab vsu, ac proinde Fratres Franciscanos nec in communi, nec in particulari habere dominium harum rerum, sed solum vsum, & hæc est communis sententia præcipuè Theologorum modernorum. Quamvis alij adhærendo literæ huius text. teneant in his rebus minimè distingui posse vsum à dominio, sed habentem vsum illarum habere quoque dominium, ex quorum numero sunt Bart. *in tract. Minoritarum, lib. 2. dist. 4. cap. 2. ad fin.* Syluest. *in summ. verbo dominium, q. 2. vers. vsus autem,* Turrecrem. *in summ. Ecclesia, lib. 2. c. 112. ad fin.* Sarmien. *in redditibus Ecclesiast. p. 1. c. 1. n. 11. cum seq. & in defensor. p. 1. toto monit. 12. & 14.* Aragon. *d. tit. de dominio, dub. 3.*

6 Illud aduertere oportet quòd licèt Ioannes XXII. *in præsenti* abdicauerit à se & à Sede Apostol. totum dominium rerum Fratrum Minorum, & postea tamen Alexand. VI. & alij Summi Pont. idem dominium receperunt, vt habetur in priuilegiis Fratrum Minorum, verbo *paupertas*, quæ refert Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 8. n. 15. in fine.*

In gloss. *Mobilium*, ibi, *an nomina & actiones nomine immobilium comprehendantur*, &c. De hoc latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris significat. verbo Mobilia.* 7

In gloss. *Experientia*, ibi, *quæ magistra rerum dicitur.* Ita Surd. *cons. 61. num. 36. & cons. 132. n. 23.* Ludouic. Rodolph. *var. quæst. lib. 2. q. 35. n. 24.* Cardin. Tusch. *tom. 3. lit. E, concl. 648.* Mar. Anton. *var. resolut. lib. 2. resol. 33. n. 10.* 8

In gloss. *Vel abusum.* Notatur ad hoc quòd consumptio rerum, quæ vnico vsu consumuntur, vocatur abusus, non quod sit illicitus vsus, sed quia vsus illarum est absumptio, seu consumptio illarum, vt per Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib. 4. c. 4. n. 1.* Sanch. *d. lib. 7. c. 18. n. 4. in med.* 9

SVMMARIVM.

1 *Opinio, quæ asserit Christum, & eius Discipulos nihil habuisse in particulari, & in communi, erronea est, & hæretica.*

2 *Declaratur text.* in cap. exiit, de verbor. signif. lib. 6. *& concordatur cum hac Extrauag.*

EXTRAVAG. Cùm inter. IV.

OPinio, quæ asserit Christum, & eius Discipulos nihil habuisse in particulari, nec in communi, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse vtendi illis, vendendi, aut donandi, seu ex ipsis aliqua acquirendi, erronea est & hæretica, cum sacræ Scripturæ contradicat. Colligunt ex Ordinar. Zenzil. Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 346.* Alagona *in compendio pag. 799.* Vide latè de materia huius text. Peñam *in comment. ad direct. Inquisit. p. 2. comm. 42. vers. ad istud respondet.* 1

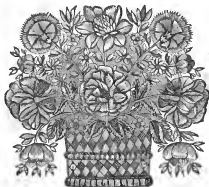
Obstat tamen maximè text. *in cap. exiit, de verbor. signific. lib. 6.* dum docet Christum Dominum abdicationem proprietatis tam in particulari, quàm in communi verbo docuisse pariter & exemplo. Sed omissis multis, quæ pro concordia adducunt Turrec. *in summ. lib. 2. cap. 112. vers. ad 10.* Canon. *de locis Theolog. lib. 6. cap. 8. versic. ad sextum*, Cardin. Bellarmin. *tom. 1. de Ecclesia milit. lib. 4. de Romano Pont. cap. 14. versic. 34.* Azor. *instit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 24. q. 8.* facilè respondetur præmisso duplici paupertatis gradu, quem pro diuersia temporibus Christus Dominus verbo & exemplo docuit; aliquando enim rigidam illam paupertatem verbo, & exemplo approbauit, vt neque in communi, neque in particulari licitum fuerit aliquid proprium habere: verbo, cum mittens Apostolos ad prædicandum dixit Matth. 10. *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in Zonis vestris, nec peram*; exemplo, cùm Matth. 8. inquit: *Filius hominis non habet vbi reclinet caput*, & cùm Lucæ 8. *Fœmina deuota ipsum sequentes eidem, & Apostolis nihil in communi, vel particulari habentibus necessaria tantum ministrabant.* Aliquando tanquam communis parens alteram paupertatem minus rigidam docuit infirmitatibus hominum condescendens, hoc est, pro illis, qui vitam illam perfectiorem sectari non auderent, sic loculos, & proprium in communi ha- 2

buisse legimus *Ioan.* 13. iuncto *cap. habebat*, *& cap. exemplum* 11. *q.* 1. & quæ de consuetudine Apostolorum refert text. *in cap. dilectissimis*, *eadem causa*, *& quæst.* Hoc soppositio iam apparet facilis sensus text. *in d. cap. exiit*, vt enim concluderet, licitam esse strictam illam paupertatem in particulari, & in communi, asserit Christum Dominum eam aliquando verbo, & exemplo docuisse, minimè autem negat aliquando etiam loculos, & alias res habuisse in communi, immò id expressè fatetur *in vers. nec his.* Vel secundùm alios potest dici Nicolaum non asserere Christum nihil simpliciter habuisse, sed aliquando nihil habuisse, quod verum esse potuit, saltem dum vestibus spoliatus in Cruce pendebat, & illarum vestium dominium militibus cesserat, vt per Cardin. Bellarm. *lib.* 4. *de Summo Pont. c.* 14. Soar. *in* 3. *part. tom.* 2. *disp.* 28. *sect.* 2. Tanner. *tom.* 4. *disp.* 1. *q.* 7. *dub.* 4. *n.* 70. Bonac. *de Incarnat. disp.* 2. *q.* 22. *puncto* 2. *n.* 2 *pag.* 370. Per contrarium verò Ioannes XXII. *in hac Extrauag.* solum, inquit, hæreticum esse negare Christum Dominum, eiusque Apostolos in speciali, vel in communi aliqua habuisse, non verò damnat eorum sententiam, qui asserunt aliquando verbo, & exemplo Christum docuisse paupertatem illam perfectam, & abdicationem proprietatis in communi & particulari, atque ita secundùm diuersa tempora facilè conciliantur Pontifices, vt scilicet Nicolaus *in d. cap. exiit*, vel aliquando Christum docuisse paupertatem in particulari, & in communi, aliquando etiam loculos habuisse: at verò Ioannes XXII. *in præsenti*, solùm decernat hæreticam eorum sententiam, qui absolutè negant Christum, & Apostolos loculos, vel alias res in communi, vel particulari vnquam habuisse.

EXTRAV. Quia quorundam. V.

1 REprobat opinionem illorum detractatorum, qui præsumunt impugnare Constitutiones *Ad conditorem*, & *Cum inter nonnullos*, *supra* immediatè præcedentes, & præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarat tanquam hæreticos, & Romanæ Ecclesiæ rebelles ab omnibus euitandos, si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illos præsumpserint. Hinc habetur sub parte secunda, & tertia de Clauium materia prolixa, & vtilis disputatio. Colligunt ex Ordin. Zenzil. Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 347. Alagona *in compend. pag.* 99.

2 In gloss. *De suis discipulis.* Suorum appellatione qui veniant latè dixi *in tract. de appellat. verborum vtriusque iuris signific. verbo sui.*

COLLECTA

COLLECTANEA DOCTORVM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui ſuper ſingulos Textus, & Gloſſas Extrauagantium communium ex profeſſo, vel incidenter ſcripſerunt,

IN LIBRVM PRIMVM.

De Conſuetudine.

TIT. I.

EXTRAV. Super gentes. Vnic. *Ioan. XXII.*

1 CONSVETVDO impediens, ne Legati Sedis Apoſtol. recipiantur, non valet, & illa non obſtante Legati ipſi ſunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipſo facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ Eccleſiaſtico ſubiiciuntur interdicto. Colligunt ex Ord. Ioan. Monach. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 91.* Alagòna *in compend pag. 36.*

2 Hanc eandem concluſ. ex hoc text. deſumunt Nauar. *in man. c. 27. n. 149. verſ. quinquageſima prima*, vbi ſubdit quòd licèt excommunicatio de qua *in hoc text.* non ſit reſeruata virtute illius, eſt tamen quatenus includitur in Bulla Cœnæ, Gambar. *de caſibus reſeruat. c. 12. n. 2.* Bonacin. *de cenſuris in Bulla Cœna Domini contentis, diſp. 1. q. 12. puncto 1. n. 8.* Iul. Lauor. *de indulgent. p. 2. c. 13. n. 48.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 50. n. 134.* ſecundùm Lugdunenſ. impreſſ.

3 *Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto.*] Notatur ad hoc quòd loca impedire præſumentium Legatum, ſeu Nuntium Summi Pontif. ne terras ſibi ſubiectas ingrediatur, tandiu interdicto ſubiecta remanent, quandiu impedientes non deſiſtunt impedire, vt per Bonacin. *de interdicto in particulari, diſp. 4. q. 3. puncto 5. n. 1.* vbi id ait procedere etiamſi Principes impediant prætextu conſuetudinis, contra Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 37. ſect. 1. n. 22.* & Alter. *eod. tract. tom. 2. diſp. 12. de interdicto, c. 3. propè fin.* exiſtimantes excommunicationem, & interdictum, de quo *in hoc text.* eſſe lata contra eos, qui Legatos Summi Pontif. prætextu conſuetudinis terras aliquas ingredi non permittunt.

De Poſtulatione Prælatorum.

TIT. II.

EXTRAV. Diſpendij. Vnic. *Idem.*

NVLLVS poſtulari poteſt, ſi ſit ſæcularis, ad 1
Cathedralem, ſi ſit Regularis ad quamcunque Eccleſiam, ante 27. annum, ſub pœna quòd ita ſcienter poſtulantes ea vice poſtulandi, & eligendi facultate careant, & per triennium ſuſpenſi ſint ab omnibus beneficiis, quæ obtinent in illa Eccleſia, ad quam huiuſmodi poſtulationem fecerint. Poſtulati verò, qui in Romana Curia ſuam poſtulationem fuerint proſequuti, ſæculares vſque ad 35. annum, Regulares verò in perpetuum ad adminiſtrationes ſuorum Ordinum, & omnia beneficia ſint inhabiles. Colligunt Ioan. Monach. Viu. *in ration. lib. 1. pag. 97.* Alagona *in compend. pag. 39.*

De Electione.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi, & alij Prælati Superiores, Abbates, & cæteri monaſteriorum regimina exercentes à Sede Apoſt. prouiſi abſque literis Apoſt. ad commiſſas eis Eccleſias, & monaſteria accedere, vel bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem accipere non debent,* & n. 2.

3 *Limita vt non procedat quoad pœnas in foro Cõſcientiæ.*

4 *Commendatarius ad tempus non comprehenditur ſub diſpoſitione huius text.*

5 *Cardinales poſſunt conferre, & iuriſdictionem exercere ante captam poſſeſſionem, & oſtenſionem literarum.*

6 *Epiſcopi, aliique Prælati recipientes adminiſtrationem ſuarum Eccleſiarum non præſtito ſolito fidelitatis, & obedientiæ iuramento, ſeu à Curia decedentes non accepto Pallio incidunt in pœnas in hoc text. comminatas.*

7 *Delegatam fuiſſe ſibi cauſam à Sede Apoſt. non creditur alicui niſi in citatorio inſeri faciat reſcripti, ſeu commiſſionis tenorem.*

8 *Cardinalibus atteſtantibus ſibi à Sede Apoſt. cauſam fuiſſe delegatam creditur.*

Extravag. Iniunctæ. I.

Bonif. VIII.

1 Episcopi, & alij Prælati Superiores, necnon Abbates, Priores, & cæteri Monasteriorum regimina exercentes, qui à Sede Apostol. promouentur, aut consecrantur, seu benedicuntur, ad commissas eis Ecclesias, & monasteria absque literis Apostolicis accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, quicquid autem secus actum fuerit, interim est irritum, & non possunt percipere fructus, Capitulares verò ipsos recipientes, vel eis obedientes sine prædictis literis sunt suspensi à suis beneficiis. Idem dicendum de Episcopis, & aliis Prælatis, qui non præstant solitum iuramentum fidelitatis, & obedientiæ. Idem quoque de iis, qui accepto pallio sine literis discedunt. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 241. Alagona *in compend. pag.* 82.

2 Hanc eandem conclus. quoad primam partem ex hoc text. desumunt D. Barbos. *in l. diuortio, in princip. p.* 2. *n.* 50. *ff. soluto matrim.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 8. *q.* 5. *n.* 33. Azor. *instit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæst.* 9. *vers. cæterum*, & *lib.* 7. *c.* 1. *q.* 2. Rot. *in Burgen. Canonicatus* 3. *Iunij* 1581. coram Card. Lancelloto, Aloys. Rice. *in collect. decis. p.* 4. *collect.* 1325. *vers. quia hodie*, Iul. Lauor. *var. lucub. tom.* 1. *tit.* 4. *c.* 25. *num.* 9. *in fine*, Ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 54. *num.* 161.

3 Limita primò non procedere decisionem huius text. quoad pœnas in foro Conscientiæ, vt per Nau. *in cap. accepta, de restitut. spoliat. opposit.* 8. *n.* 35. *vers.* 11. quem refert, & sequitur Ioan. Valer. *de differentiis inter vtrumque forum, verbo obedientia, differ.* 4.

4 Limita secundò in Commendatario ad tempus, quia loquitur tantum de titulari, prout tenuisse Rotam, refert Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib.* 7. *q.* 21. *n.* 20.

5 Limita tertiò in Cardinalibus, qui non obstante dispositione huius text. possunt conferre, & iurisdictionem exercere ante captam possessionem, & ostensionem literarum, vt per Bellenein. *in tract. de charitatiuo subsidio. q.* 66. Selu. *de benef. p.* 2. *q.* 3. *n.* 46. *vers. octauum priuilegium*, Ludou. Gom. *in proœm. Regularum Cancellariæ, q.* 4. *n.* 9. Gonz. *ad reg.* 7. *Cancel. gloss.* 21. *n.* 7. nouissimè Iul. Lauor. *var. lucubr. tom.* 1. *tit.* 4. *de elect. c.* 25. *n.* 50. metipsum *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 111. *n.* 35. Rot. *in Burgen. Canonicatus* 3. *Iunij* 1583. coram Card. Lancelloto.

6 *Similiter quoque Episcopi*, &c.] Notatur ad hoc quòd Episcopi, aliique Prælati recipientes administrationem suarum Ecclesiarum non præstito solito fidelitatis, & obedientiæ iuramento, seu à Curia discedentes non accepto pallio incidunt in pœnas hoc text. contentas, vt per Mar. Alter. *in tract. de censur. tom.* 2. *vbi de suspens. disp.* 16. *c.* 3. *vers. vndecima*, Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 2. *c.* 1. *q.* 2. Iul. Lauor. *d. c.* 25. *n.* 52. vbi *n.* 13. ponit formam talis iuramenti.

7 *Afferenti namque*, &c.] Notatur ad hoc quòd non creditur alicui afferenti sibi à Sede Apostolica causam fuisse delegatam nisi in citatorio inseri faciat rescripti, seu commissionis tenorem, vt per Boër. *de potest. Legati, prælud* 5. Guid. Papæ *q.* 186. *in fin.* & *q.* 445. *n.* 2. & *q.* 450. *n.* 2. Granat. *ad Vestr. in pract. lib.* 7. *cap. vlt. n.* 29. Gambar. *de potest. Legati, p.* 9. *à n.* 8. Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo testis, differ.* 4. *n.* 1. *vers. hinc praxi.*

8 Limita in Legatis Cardinalibus per text. *in cap. nobilissimus*, 97. *dist.* Selu. *de benefic. p.* 2. *q.* 3. *num.* 46. *vers. octauum priuilegium*, Ioan. Valer. *d. differ.* 4. *n.* 1. *vers. limita*, vbi *in vers. adde*, subiicit aliam limitationem, videlicet in præceptis Superiorum maximè Religiosorum, subdens textum *in præsenti* procedere in rebus forum contentiosum concernentibus, vt in delegationibus causarum, in visitationibus, & similibus.

Extravag. Si Religiosus. II.

Benedict. XI.

Religiosus electus si intra tempus moderandum pro præsentia, vel absentia Superioris ipse, vel eius electores licentiam consentiendi non petierint, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. Colligunt Ioan. Monach. Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 242. Alagona *in compend. pag.* 83. 1

Extravag. Sancta Romana. III. *Idem.*

Quatuor Patriarchalibus Ecclesiis vacantibus, Constantinopolitana scilicet, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana, quandiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut subeunt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum Patriarchalium Sedium de præficiendo sibi Patriarcha, vel Pastore nullo modo procedere possunt, quousque ad Apostolicæ Sedis notitiam deducatur, aliter autem facta electio irrita est. Colligunt Ioan. Monach. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 243. Alagona *in compend. pag.* 83. 1

De his quatuor Patriarchis latè dixi *de offic. & potestate Episc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 1. & 3. *cum seqq.* & *in collect. ad cap. antiqua, de priuileg.* 2

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Extrauag. hæc fuit temporalis, & cum conditore expirauit.*
3 *Vacatio in Curia, & apud Sedem in quo differat, remissiuè.*
4 *Beneficiorum appellatione an, & quando veniant pensiones, remissiuè.*

Extravag. Ex debito. IV.

Ioan. XXII.

Episcopales, & earum Superiores Sedes, monasteria, & Regulares Ecclesiæ, Prioratus, officia, administrationes, dignitates, personatus, præbendæ, aliaque Ecclesiastica beneficia cum cura, vel sine cura apud Sedem Apost. vacantia prouisioni Summi Pont. reseruata sunt. Hoc autem intelligitur, siue prædicta beneficia vacauerint per mortem, siue per depositionem, priuationem, electionem, cassationem, postulationem, repulsionem, renuntiationem, prouisionem, translationem, siue quocunque alio modo, Ecclesiæ quoque, monasteria, & beneficia Cardinalium, etiamsi alibi moriantur, intelliguntur apud Curiam vacare. Idem etiam procedit in dignitatibus, siue beneficiis officialium Papæ, putà Vicecancellarij, Camerarij, Notariorum, Auditoris contradictarum, Correctorum, Scriptorum literarum, ac Pœnitentiariorum, Abbreuiatorum, Capellanorum, commensalium, & similium si decedant extra Curiam in aliqua legatione, vel negotio Sedis Apost. Nomine autem beneficiorum 1

non

non comprehenduntur pensiones, illæ enim liberè reuerti debent iis, ad quos earum dispositio pertinet, nisi vel Canonicum impedimentum obstiterit, vel aliter Papa disposuerit. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 244. Alagona *in compend. pag.* 183.

2 *Donec Christi dignatio*, &c.] Ex his verbis colligitur hanc Extrauag. fuisse temporalem, & cum conditore expirasse, vt per Mandos. *reg.* 1. *Cancel. q.* 1 *sub n.* 1. Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo beneficium*, §. 2. *fallent.* 5. quos refert Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *cap.* 1. *num.* 85. D. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 27. *n.* 90. vbi ait refernationem huius Extrauag. esse inductam ratione loci, non autem personæ, quod subdit esse bene obseruandum respectu eius partis, quæ innouata est per *Extrauag. Ad regimen*, §. *ac etiam per obitum*, quia qua parte non est expresse innouata, expirauit cum Ioanne XXII. illius conditore.

3 *Apud dictam Sedem per eorum obitum*, &c.] Ergo non datur differentia inter vacationem in Curia, & apud Sedem, de quo tamen vide quæ dixi *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 57. *sub n.* 24. secundùm Lugdun. impress. latè D. Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 27. *num.* 14. *cum seqq.*

4 *Pensiones insuper annuas*, &c.] An & quando nomine beneficiorum veniant pensiones, dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signific. verbo beneficium.*

De Officio Custodis.

Tit. V.

Extrav. Quia Cunctos. Vnic. *Idem.*

MENDICANTES absque licentia Papæ in suis Conuentibus habere non possunt nisi vnam campanam pro populo, sed ad vsus proprios multas campanulas. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 351. Alag. *in comp. pag.* 127. Vide Oldrad. *consil.* a 28. Dec. *a n.* 22. Socin. *a n.* 12. & Abb. *an fine cap. patentibus* 10. *de priuileg.* Alciat. *lib.* 8. *Parerg. c.* 11. & de campanis plura dixi *in tract. de offic. & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 27. *n.* 46. *cum seqq.*

De Officio Delegati.

Tit. VI.

Extrav. Sedes Apost. Vnic. *Idem.*

LITERÆ Apostolicæ impetratæ ad gratias, seu beneficia vacatura, vel ad lites pro aliqua diœcesi, si contigerit ante illarum effectum diœcesim illam de mandato Papæ propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum diuidi in plures diœceses, habebunt eandem vim & sub eisdem modo, & forma illum vigorem in singulis diuisis, sicut habebant quando erat vna diœcesis, & executores ac iudices deputati illas executioni mandare debent. Colligunt Ioan. Monach. Guiliel. de Monte Laudano, Viu. *in ration. lib.* 1. *pag.* 412. Alagona *in compend. pag.* 149.

Barbos. Collect. Tom. IV.

In gloss. *Lucem amant*, ibi, *bene agentes hanc diligunt.* Ita Surd. *cons.* 132. *n.* 24.

In gloss. *Diœceses*, ibi, *præscribi non possunt*. De hac materia dixi latè *de officio, & potest. Episc. p.* 2. *alleg.* 131. *per tot.* secundùm Lugdunen. impress.

De Officio Iudicis Ordinarij.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus quando visitat monasterium Regularium in visitationis actu, duas vel tres personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit Religiosa illius Ordinis, & notarium clericum secum habeat, & non plures.*

2 *Monachi an & quando officium tabellionis exercere possint, remissiuè.*

3 *Officio duplici quando quis fungi possit, remissiuè.*

4 *Inhabilis ad testificandum, eo quod periurij aut furti damnatus sit, efficitur quis per professionem aptus.*

5 *Visitatio & procuratio an præscribi possint, remissiuè.*

Extrav. Debent. I. *Bonif. VIII.*

EPISCOPVS quando visitat Monasterium Regularium, in visitationis actu, duas, vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit Religiosa illius Ordinis, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium hactenus facta non obstante. Colligunt Ioan. Monach. Viuian. *in ration. lib.* 1. *pag.* 467. Alagona *in compend. pag.* 163. 1

In gloss. *Compellatur*. An & quando monachi officium tabellionis exercere possint latè tradit Sanch. *in precepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 6. *c.* 13. *n.* 46. *cum seqq* 2

In ead. gloss. ibi, *& fungi duplici officio*, &c Vide gloss. *verbo admitti in cap. insuper* 6. *de testib.* vbi *n.* 6. citauit ad hoc Perez *super legem Ordinam.* 3

In gloss. *Suspecti*. Illud maximè aduertendum est circa monachos in testes admittendos, quod ineptus ad testificandum eo quòd periurij aut furti damnatus sit, efficitur per professionem aptus ad testimonium ferendum, sicut docet Sanch. *d. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 27. 4

In gloss. *Non obstante*, ibi, *quia licèt visitationi non præscribatur, nec procurationi, quæ debetur ratione visitationis*, &c. An & quando visitationi, & procurationi præscribi possit, vide quæ latè dixi *de offic. & potestate Episcopi, p.* 3. *alleg.* 129. *&* 130. secundùm Lugdun. impress. 5

Extrav. Vt quos. II. & vlt. *Ioan. XXI.*

DIgnitatem, aut personatum, seu beneficium Curatum obtinens si aliud simile prædictis acquirat, habita possessione secundi, vel si per ipsum omni dolo & fraude cessantibus, quominus habeat steterit, priuatur primo beneficio ipso iure, & tenetur illud in manibus Ordinarij intra duos menses dimittere, de quo disponent illi ad quos pertinent tanquam vacante; quod si nó fecerit, est ipso iure secundo priuatus, & inhabilis fit ad Ordines, & ad quæcúque beneficia obti-

nenda. Et debet Ordinarius sub pœna sanctæ obedientiæ, & suspensionis ab ingressu Ecclesiæ tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem, & de processibus super his exhibitis Sedem Apostol. per scripta publica certiorem facere. Colligunt Guillelm. de Monte Lauduno, Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 468. Alagona *in compend. pag.* 163.

De incompatibilitate beneficiorum dixi latè *ad cap. de multa, de prabend.* hodie per Concil. Trid. *sess.* 7. *de reform. c.* 4. in requirentibus residentiam. aut aliàs quomodocunque incompatibilibus beneficiis, etiam si Canonicatus sint & portiones, inducitur vacatio primi ipso iure per adeptionem secundi pacificè possessi, iuxta *cap. de multa, de prabend.* sicuti decisum referunt à Sacra Congreg. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. 5. 16. Nicol. Garc. *de benef. p.* 11. *c.* 5. §. 2. *n.* 84. *in* 6. *declarat.* Aloys. Ricc. *in praxi fori Eccles. decis.* 393. *in* 1 *edit.* aliàs *resol.* 332. *in* 2. *edit.* Armend. *in addit. ad recop. legum Navarre, lib.* 4. *tit.* 7. *de pluralitate benef. n.* 17. Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 92. *n.* 28.

De Maioritate, & Obedientia.

TIT. VIII.

EXTRAVAG. Vnam sanctam. I. *Bonif. VIII.*

1 Ecclesia sancta Catholica & Apostolica est vna, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi verò Deus, & Christi Vicarius solus Petrus, & Petri successor, sub cuius cura qui non sunt, non sunt de grege Christi. In hac Ecclesia, seu in potestate illius est duplex gladius, primus spiritualis in manu Sacerdotis existens, qui ab Ecclesia exercetur; secundus temporalis in manu Regum, & militum, sed ad nutum, & patientiam Sacerdotis, qui exercetur pro Ecclesia, sub primo tamen, cum oporteat gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati, vnde secundus iudicatur à primo, & qui exercet primum, iudicatur à Papa, sed Papa à nemine nisi à Deo, quia prima potestas est à Deo de iure diuino, & ideo subesse Romano Pont. omnem humanam creaturam est omnino de necessitate salutis. Colligunt Ioan. Monach. Petr. Bertrand. Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 483. Alagona *in compend. pag.* 169.

De materia huius text. latè egi *de offic. & potestate Episcop p.* 1. *tit.* 3. *c.* 2. *n.* 19. *cum multis seqq.* & de eius intellectu agunt Christoph. Anguian. *in tract. de legibus, lib.* 2. *controuers.* 17. *n.* 67. Diana *resol. moral. p.* 1. *tract.* 2. *resol.* 122.

2 *Vterque ergo est in potestate Ecclesia,* &c.] Collige ex text. Summum Pont. quà talem ex vi Pontificalis officij habere sufficientem potestatem super omnia negotia sæcularia etiã inter sæculares, vt de illis iudicet, & disponat quando id expedierit ad quietem, & conseruationem, ac Ecclesiæ defensionem, & ad bonum spirituale, & ad finem Ecclesiasticæ potestatis assequendum, sicuti docent Conar. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 9. *n.* 7. Nauar. *in repet. cap. nouit, notab.* 3. *de iudic.* Molin. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 29. *vers. tertia conclusio,* Rebell. *de oblig. iustit. pag.* 2. *lib.* 14. *q.* 23. *sect.* 1. *n.* 2. & 3. & *sect.* 5. *n.* 29. Soar. *de defensione Fidei Catholica, l.* 3. *c.* 22. Card. Bellarm. *de Romano Pont. contron.* 3. *generali, lib.* 5. *c.* 6. & plures alij, quos retuli *d. c.* 2. *n.* 31. vbi tamen aduerto Summ. Pont. directè potestatem non habere in temporalibus, & procedere *cap. cum ad verum* 96. *dist.* & *d. cap. nouit* eam tamen habere casualiter, & indirectè in ordine ad spiritualia, & procedere text. *in prasenti,* & *cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi.*

EXTRAV. Vt Prælatorum. II. *Ioan. XXII.*

Episcopi & Superiores Prælati sine causa rationabili extra suam diœcesim mutato habitu non discurrant indiscretè, qui si ad Curiam venerint, inde recedere non debent sine Papæ licentia, aliàs ipsi & receptantes ipsos, si Papæ non manifestant, excommunicati sunt. Colligunt Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 485. Alagona *in compend. pag.* 170. 1

Vide Bonac. *de censur. extra Bull. disp.* 2. *q.* 6. *punct.* 4.

EXTRAV. Etsi deceat. III. *Idem.*

Nullus Præsul sine sui Superioris licentia nisi pro negotiis Ecclesiæ sibi commissæ extra suam diœcesim pernoctare audeat. Quicunque Episcopus Romam venerit, primùm Palatium visitet Papale, exhibiturus reuerentiam Papæ, si detur opportunitas, nec recedat à Curia nisi super hoc petita, & obtenta licentia à Papa, qui secus fecerint, sunt excommunicati, & habentur vt infideles tam ipsi, quàm receptatores, si illorum aduentum non significauerunt. Colligunt Vin. *in ration. lib.* 1. *pag.* 486. Alagona *in compend. pag.* 170. 1

Vide Bonac. *de censur. extra Bull. disp.* 2. *q.* 6. *punct.* 4.

De Treuga, & Pace.

TIT. IX.

EXTRAVAG. Ad Vniuersalis I. *Sixt. IV.*

Sixtus IV. volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, Ordinariis Regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit, Februarium scilicet, Aprilem, Iulium, Augustum, Octobrem, Decembrem, nisi iure, vel per Benedictum VIII. & Ioannem XXII. vel per suas regulas Cancellariæ aliqua clausula generali fuerint Papæ reseruata; excipit tamen aliquas personas particulares, quæ habebant expectatiuas. Beneficia Cardinalium, & eorum, qui Cardinalibus sunt familiares, in Regno Franciæ existentia suæ dispositioni vsque ad certum tempus, reseruat. De beneficiis promouendorum quid fieri debeat ostendit. Beneficia Notariorum Sedis Apost. qui habitum per eiusdem Sedis notarios gestari solitum publicè, & continuò gestant, suæ dispositioni reseruat. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari vsque ad diffinitiuam inclusiuè, ante quam appellari vetat, nisi à grauamine, & interlocutoria extra negotium principale, quod non possit reparari per appellationem à diffinitiua. Quid de causis in Curia pendentibus faciendum sit narrat; Si autem eadem causa in diuersis Curiis 1

Curiis diuersis respectibus tractatur, quonam pacto terminanda sit, hic dicitur. Indices prolongantes lites incurrere excommunicationẽ Papæ reseruatam declarat. Taxas beneficiorum, editas à Ioanne XXII. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari. Colligunt Viuian. *in ration. lib.1. pag.490.* Alagona *in compend. pag.171.*

2 *In concessionibus gratiarum expectatiuarum*, &c.] Expectatiuas huiusmodi omnino sustulit Concil. Trid. *sess.24. de reform. c.19.* & referunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. §.1. proœm. n. 57. cum multis seqq.* Massobr. *in praxi habendi concursum, prælud.23. in princ. num.10.* secundùm Romanam impress. Lotter. *de re benef. lib.1. in apparatu, n.16.*

3 *Omnes, & singula causa*, &c.] Hodie attenta noua dispositione sacri Concil. Trid. *sess.24. de reform. c.20.* Causæ omnes ad forum Ecclesiasticum spectantes coram Ordinario locorum in prima instantia decidi, & infra biennium terminari debent, & ex eo ita colligunt Paul. Fusch. *de visit. lib.1. c.33. post n.3.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.4. collect.1353. in fin.* Mar. Anton. *var. resol. lib.1. resol.55. n.3.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo instantia, §.4.* Piasec. *in simili praxi, p.2. c.4. n.3.* Ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.3. alleg.81.* vbi latè egi de hac materia.

SVMMARIVM.

1 *Compendium text. refertur.*

2 *Papa munus est discordantes fideles populos ad pacem reducere.*

3 *Parochus tenetur populum monere vt frequenter ad suas Parochias diebus saltem Dominicis, & maioribus festis accedant.*

4 *Episcopus non potest cogere populum mulctis & pœnis etiam in casu notabilis negligentia ad audiendam Missam in Parochia sua.*

5 *Religiosis ex priuilegio confessus an teneatur iterum suo Parocho confiteri? resp. affirmatiuè.*

6 *Rectores Ecclesiarum, & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant, sententiam excommunicationis incurrunt.*

Extrav. Vices. II. *Idem.*

1 COnfirmat concordiam factam in Germania inter Parochos, & Mendicantes. & addit pœnam excommunicationis, id est, nè Parochi non dicant hæreses emanasse à Mendicantibus, & Mendicantes non dicant, nec prædicent populos non teneri audire Missas in eadem Parochia diebus festiuis, cum hoc sit iure cautum, nisi iusta causa excusaret. Item neutri inducant ad eligendum sepulturas in suis Ecclesiis, quia est contra Canones. Item Mendicantes non prædicent populos non teneri confiteri saltem in Paschate suis Parochis, cùm sit iure cautum. Item conueniant in pulsandis campanis, & botis, & non adinuicem detrahant. Colligunt Viu. *in ration. lib.1. pag.491.* Alagona *in compend. pag.171.*

2 *Pacem, & charitatem inducere*, &c.] Quòd particulare Summi Romani Pont. munus sit discordantes fideles populos ad pacem reducere, ex eo fit manifestum; quia præcipuus, ac verus Vicarius est Christi, qui in terram descendens pacem per Angelos suos nuntiauit hominibus, dicens: *Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, Luc. cap.2. habetur *in cap. nocte sancta, de consecrat. d.1.* & de terra in cœlum rediens eandem pacem Discipulis in Testamento reliquit, dicens: *Pacem relinquo vobis*, Ioan. cap.14. & habetur *in cap. nisi bella 23. q.1.* quique Patrem rogauit, dicens: *Pater sancte serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos*, Ioan. cap.17. & habetur *in cap. cum Martha, §. verùm, de celebrat. Missar.* Omnium namque rerum & parens, & nutrix est pax, pace enim vigent leges, floret Reip. disciplina, feruet Religio, valet æquitas, pollet humanitas, vberior est quæstus pauperum, & splendidior opulentia diuitum.

Cùm iure sit cautum illis diebus, &c.] Parochum teneri populum monere, vt frequenter ad suas Parochias diebus saltem Dominicis, & maioribus festis accedant, statuit Conc. Trid. *sess.22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ*, & referunt Azor. *instit. moral p.1. lib.7. c.6. q.4.* Fr. Emman. *quæst Regul. tom.1. q.43. art.7.* Zerol. *in praxi Episcop. p.1. verbo Parochia, & p.1. verbo Missa, §.6.* vbi attestatur decisum non posse Episcopum cogere populum mulctis, & pœnis etiam in casu notabilis negligentiæ ire ad audiendam Missam in parochia sua, ego ipse *de offic. & potest. Episcop. p.2. alleg.24. n.17.* vbi *n.18.* aduerto Missæ audiendæ præceptum adimpleri quocunque in loco audiatur, siue in propria Parochia, siue in qualibet alia Ecclesia, aut loco, vbi celebretur, posse tamen fieri aliunde, vt aliquis peccet non audiendo Missam in propria Parochia, videlicet si nolit eam audire ex contemptu, aut quando Parochus declarat ea, quæ Parochiani scire tenentur. 3 4

Saltem in Paschate proprio confiteri Sacerdoti, &c.] 5
Vtrùm autẽ qui ex priuilegio confitentur Religiosis, teneantur suis Parochis, seu Presbyteris Parochialibus postea iterum confiteri, an verò prædictis Religiosis peccata sua confitendo Ecclesiastico præcepto satisfaciant de confitendo semel in anno? Vide Azor. *instit. moral. p.1. lib.13. c.2. q.2.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.1. q.45. art.3. & 4.*

Sub pœna excommunicationis, &c.] Notatur ad hoc 6
quod Rectores Ecclesiarum, & Religiosi Mendicantes in Germania existentes, qui pacem inter ipsos factam violant sententiam excommunicationis incurrunt, vt per Sayr *de censur. lib.3. c.33. n.44.* Rayner. *in catalogo censur. extra Bullam Cœnæ, c.8. excommun.13.* Filliuc. *tract.14. n.149.* Iul. Lauor. *de Indulg. p.2. c.13. num.50.* quos refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p.3. alleg.50. n.257.* secundùm Lugdun. impress. nouissimè Bonac. *de censur. extra Bullam disp.2. q.8. punct.15.*

IN LIBRVM II.

De Iudiciis.

Tit. I.

Extrav. Frequentes. Vnic. *Ioan. XXII.*

PRælati, & Rectores, necnon Fratres quatuor Ordinum Mendicantium adinuicem non se iniuriis afficiant circa iudicia ferenda, sed omnino seruent Decretalem *super cathedram*, & constitutionem *Clem. dudum*, neque propter illam debent Religiosi Mendicantes esse molesti, & graues Prælatis, neque Prælati ipsis Religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ, vel moderationes hinc inde factæ, Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi, summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij, vel aliter prout qualitas excessuum exigit, non 1

obstantibus quibuscunque obstaculis, quæ possent his obuiare. Colligunt Viu. *in ration.lib.2.pag.21.* Alagona *in compend.pag.208.*

2 *Summariè, simpliciter, & de plano,* &c.] De vi, & effectibus huius clausulæ dixi *in tract.de clausulis vsufreq. claus.176.* secundùm Lugdun. impress.

De Dilationibus.

TIT. II.

EXTRAV. In delictorum. Vnic.

Idem.

1 ABRICANTES falsos florenos citantur peremptoriè data illis dilatione trium mensium intra quos coram Papa compareant ad reddendam rationem quare ipsis prædictos florenos competat ius cudendi, aliàs contra ipsos eorum absentia non obstante procedetur prout iustitia suadebit. Colligunt Viuian. *in ration. lib.2. pag. 70.* Alagona *in compend. pag.224.*

De Dolo, & contumacia.

TIT. III.

SVMMARIVM.

1 *Citationes, qui impediunt nè ad eos peruenire possint, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, quomodo citandi sint, ostenditur.*

2 *Doctores referuntur de citatione per edictum agentes.*

3 *Citandus habetur pro citato si facit vt ad illum citatio non perueniat.*

4 *Accessus non tutus quoad citationes debet liquidari & probari, & non sufficit quòd Officialis de eo attestetur.*

5 *Dictio*, præsertim, *quandoque tenetur comparatiuè.*

6 *Citatio est principium iudiciorum, & omnium actionum instituendarum.*

7 *Papa an valeat procedere contra aliquem sine citatione, remissiuè.*

EXTRAV. Rem nouam. Vnic.

Bonifac. VIII.

1 LLI, qui impediunt nè ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, per citationes etiam extra dies solemnes publicè factas de mandato Papæ in audientia literarum Apostol. vel Papali palatio affixas ianuis maioris Ecclesiæ loci in quo Papa cum Curia sua degit, ita arctantur ac si ad eos personaliter deuenisset, quamvis sint Reges, & Imperatores non obstantibus priuilegiis, &c. Colligunt Ioan. Monach. Viu. *in ration. lib.2.pag.116.* Alagona *in compend.pag.242.*

Citationis edictum, &c.] De citatione per edictum, vide Marant. *de ordine iudic. p.6.tit. de citat. membr.1. n.83.* Mynsing. *cent.3. obseru.71. à n.5.* Rebuff. *tom.3. ad leges Galliæ in præfat. num.94. cum seqq.* Menoch. *remed 8. recup à n.102. & cons.100. à n.93.* Azeued. *lib.3. à n.28. tit.10. lib.4. noua recop.* Ceuall. *comm. contra commun. q.809. à num.18.* Soar. de Pace *in pract. p.1. tom.1. temp.3. n.20. cum seqq.* Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.1. collect.117.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.44. de citation. num.77. cum seqq.* ex nostris Lusitanis Gam. *decis.237.* Cabed *p.1. Aresto 58.* Valasc. *de partic. c.7. n.13.* Cardos. *in praxi iudicum, verbo citatio, n.28.* D. Barbos. *in l. ad peremptorium, n.99 ff. de iudic.* Nota quòd quando proceditur per edictum, citationes debent fieri in duobus locis in Curia, necnon in duobus locis vicinis, in partibus etiam quòd non sint de viciniotibus, Achil. *decis.15. de dolo, & contum.* & citationes originales debent affigi, legi, & dimitti affixæ per aliquot horas, affixioque debet fieri in valuis Ecclesiæ maioris, Cassad. *decis.1. n.2. & decis.6. de dolo, & contum.* Soar. de Paz *in praxi tom.2. fol.15. col.3. n.11.* Vestr. *in praxi, lib.4. c.3. n.4.* Ægid. *dec.194.* Put. *decis.164. lib.2. in correct.* Rot. *decis.5. de rescript. in nouis*, & *in Iannen. separationis thori 16. February 1632.* coram R.P.D. meo Coccino Decano, & *in Bracharen. thesauraria 10. Martij 1632.* coram R.P.D. meo Pirouano. 2

Considerata locorum distantia.] Notatur ad hoc, quòd in citatione debet dari competens terminus secundùm locorum distantiam, vt per Batt. *in Extrauag. ad reprimendum, in verbo per edictum, n.5. & 6. vers. sed quis terminus*, vbi quòd ista est practica pulchra, & notabilis, refert, & sequitur Rot. *in d. Iannen. separationis thori.*

Qui impedit, aut facit etiam se celando, &c.] Citandus enim habetur pro citato si facit, vt ad illum citatio non perueniat, ita Tiraq. *de retractu, lig. §.2. gloss.1. n.8. & 9.* Franc. Marc. *Delphin decis.400. n.14. p.1.* Stephan. Gratian. *discept. forens. c.66. n.32.* 3

Tutè, vel liberè adiri non possunt.] Aduerte non sufficere quòd officialis attestetur de non tuto accessu, sed debet liquidari & probari, secundùm Dec. *cons.460. n.26.* & Mascard. *de probat. concl.17. cum seq.* Et Farin. *in praxi crimin. q.18. n.43.* inter casus loci non tuti ponit metum iudicis minantis, inimicorum, belli, pestis, tempestatis maritimæ, & similia. 4

In gloss. *Præsertim*, ibi, *verbum*, præsertim, *quandoque tenetur comparatiuè.* Ita Gutier. *canon. lib.1. c.20. n.5.* Card. Tusch. *lit.D, concl.338. n.1.* Cened. *sing.83. n.1.* & alij, quos refero ego ipse *in tract. de dictionib. vsufreq. dict.227. n.1.* secundùm Lugdun. impress. 5

In gloss. *Personaliter apprehendissent*, ibi, *citatio, quæ est principium iudiciorum*, &c. Ita Greg. *lib.1. tit.7. p.3.* Vant. *de nullit. tit. ex defectu nullitatis processus, n.17.* Marant. *de ordine iudic. p.6. membr.1. n.1.* Bonacos. *commun. opin. tom.1. lib.2. tit.2. n.8.* Azeued. *ad rubr. tit.3. n.14. lib.4. noua recop.* Amator Roder. *in pract. de modo, & forma videndi, seu examin. processum, c.4. de citat. n.2. & 3.* Camil. Borrel. *in summa omnium decis. tit.44. à n.7.* & est omnium actionum instituendarum principium, ex Tiraq. *in tract. res inter alios acta, statim in princip.* D. Barbos. *in l. si quis posteaquam, n.26. ff. de iudic.* 6

In gloss. *Non obstantibus*, ibi, *ad euidentiam præmissorum quæro an Papa procedere contra aliquem valeat citatione non præmissa?* De hac quæstione latè dixi *in collect. ad cap.1. num.7. cum seqq. de causa possess. in Decretalib.* 7

IN LIBRUM III.

De Vita, & honestate Clericorum, Tit. I.

Extrav. Docta. Vnic. *Ioan. XXII.*

Vsica a lasciuas in Officiis diuinis, præsertim horis Canonicis, vel Missis solemnibus nullus sub pœna suspensionis ab officio per octo diea cantare præsumat, per quod antem non intenditur prohibere quin interdum vltra cantum Ecclesiasticum aliquas consonantias, quæ melodiam faciant, canere liceat. Colligunt Viu. *in ration. lib. 3. pag.* 14. Alagona *in compend. pag.* 359.

Cantus igitur purus, & honestus nullo iure prohibetur, is enim in Ecclesia audientes ad maiorem animi deuotionem excitat, canentium vites recreat, mentem ad Deum eleuat, tristia corda consolatur, vt inquit Isidor. *lib. 3. sentent. c.* 7. gratiores mentes facit, fastidiosos oblectat, inertes excitat, & peccatores ad lamenta inuitat, in hoc verò text. solus indecens canendi modus prohibetur, sicut in Cõcil. Trid. *sess.* 22. *in decreto de obseruandis, & euitandis in celebrat. Missæ, vers. ab Ecclesiis verò musicas*, &c. Colligea hæc ex Nauar. *de orat. & horis canon. c.* 16. *n.* 32. *&* 33. Fr. Emman. *quæst. Regul. tom.* 1. *q.* 40. *art.* 1. *&* 2. Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 4. *c.* 13. *n.* 16. *&* 17. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 37. *n.* 7. Hieron. Roder. *in compend. quæst. Regul. resolut.* 19. *n.* 1. *& n.* 4. *cum seqq.* vbi latè de intellectu huius text. cum his, quæ ad hoc propositum cumulaui *in collect. ad c. dolentes, n.* 15. *cum seqq. de celebrat. Missar. in Decretal.*

De Præbendis, & Dignitatibus. Tit. II.

Extrav. Piæ. I. *Bonif. VIII.*

Eneficia quæcunque apud Sedem Apostolicam vacantia Papa sibi reseruat, & si secus fiat ignoranter, vel scienter, irritum decernit, & inane. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 105. Alagona *in compend. pag.* 402.

De hac materia dixi latè *in collect. ad c.* 2. *&* 3. *hoc tit. lib.* 6. vbi etiam an hic text. reuocauerit dictum *c.* 3. & *ibi* citatis commendo D. Lotter. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 27. *à n.* 55. *cum seqq.* per me post illa scripta visum, vbi contra Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel.* §. 1. *proœm.* à *n.* 153. latè probat dispositionem *cap. statutum, de præbend. lib.* 6. non esse reuocatam per hanc Extranag.

Decernentes ex nunc irritum, &c.] De vi & effectibus decreti irritantis dixi *in tract. de clausulis vsufreq. clauf.* 40. secundùm Lugdun. impress.

Extrav. Ex supernæ. II. *Clem. V.*

PRonisiones sub titulo commendæ factas de Ecclesiis Parochialibus, Archiepiscopalibus, Episcopalibus, & monasteriis ad petitionem Regum, vel quorumcunque Magnatum reuocat. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 106. Alagona *in compend. pag.* 402.

Extrav. Etsi in temporalium. III. *Idem.*

BEneficia maiora, & minora vacantia, & vacatura, præsertim in prouincia Burdegalen. Clemens V. certis ex causis suæ dispositioni reseruauit cum appositione decreti. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 107. Alagona *in compend. pag.* 402.

Extrav. Execrabilis. IV. *Ioan. XXII.*

HÆc Extrauag. habetur *suprà* inter Extrauagantes Ioannis XXII. etiam sub hoc tit. cum glossis Zenzilini; hic verò ponitur cum glossis Guillelmi de Monte Lauduno.

Extravag. Saluator. V. *Idem.*

THolosana Ecclesia in redditibus plurimum abundans erigitur in nouam Metropolim, cui de nouo pro suffraganeis Ecclesiis deputantur quatuor vill.. in nouas ciuitates erectæ; quibus assignantur aliqui fructus Ecclesiæ Tholosanæ; & tandem censuræ Ecclesiasticæ in rebelles proferuntur. Ex quibus vtilitas habetur, quoniam cognosci poterunt causæ erigendi, & diuidendi, eximendi, & subiiciendi Ecclesias. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 107. Alagona *in compend. pag.* 402.

Refert Bonac. *de censuris extra Bull. disp.* 2. *q.* 3. *puncto* 18. *& de interdictis in particulari, disp.* 4. *q.* 1. *puncto* 6.

Hinc dicit Nau. *de spoliis cleric.* §. 2. *n.* 1. quod frequenter Papa applicat vem vnius Ecclesiæ alteri, imò & totam vnam Ecclesiam cum suis bonis per vnionem & diuisionem, vt hoc in text. fecit Ioannes XXII. & his temporibus Pius IV. tantam partem ademit Episcopatui Leodien. quanta suffecit tribus Episcopatibus de nouo erigendis.

Suffraganei sub Tholosano Archiepiscopo qui hodie existant, ostendi *in tract. de offic. & potest. Episcopi, p.* 1. *tit.* 1. *post c.* 7. vbi agitur de notitia Episcopatuum totius Orbis.

Extrav. Nuper. *j.* VI. *Idem.*

IMpedientes Episcopatus Tholosani erectionem in Ecclesiam Cathedralem, & eius diuisionem in quinque diœceses vltra pœnas in Constitutione superiore declaratas perdunt feuda, & quæcunque beneficia spiritualia, & temporalia, & si sint personæ Ecclesiasticæ efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia Ecclesiastica obtinenda. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 109. Alagona *in compend. pag.* 402.

Extrav. Nuper. *ij.* VII. *Idem.*

EXecutores quatuor dantur ad pœnas supradictas solemniter publicandas. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 109. Alagona *in compend. pag.* 402.

Extravag. Nuper. *iij.* VIII. *Idem.*

DIspensat cum quodam Abbate vt Episcopus possit esse, licèt defectum patiatur in Ordinibus,

& ætate. Colligunt Vivian. *in ration. lib. 3. pag. 102.* Alagona *in compend. pag. 402.*

Quam verò ætatem, & ordines habere debeat promouendos in Episcopum, dixi *in tract. de officio, & potestate Episcopi p. 1. allegat. 1. n. 26. & à n. 36.*

EXTRAVAG. Ad cuiuslibet. IX. *Idem.*

1 HOrtatur quendam in multis commendatum, vt accipiat Episcopatum, & curam Pastoralem administret in Ecclesia, quæ de nouo fuerat in Cathedralem erecta. Colligunt Vivian. *in ration. lib. 3. pag. 102.* Alagona *in compend. pag. 402.*

Humilis an sit ille, qui superni nutus arbitrio, vt debeat præesse, intelligit, & tamen ex humilitate præesse contemnit? Vide quæ dixi *de offic. & potest. Episc. p. 1. tit. 2 gloss. 2. n. 25.*

EXTRAVAG. Postulasti. X. *Idem.*

DEclarauit an collector fructuum primi anni omnium beneficiorum Ecclesiasticorum vacantium, & vacaturorum, vsque ad certi temporis spatium deputatorum pro Cameræ Apost. oneribus faciliùs supportandis, possit cum obtinentibus beneficia conuenire, & an Altaria dotata cadant sub tali reseruatione, &c. Colligunt Vivian. *in ration. lib. 3. pag. 111.* Alagona *in compend. pag. 403.*

EXTRAVAG. Cùm nonnullæ. XI.

Idem.

REsoluit plurimas ambiguitates ortas circa reseruationem & solutionem supradictorum fructuum *cap. præcedenti* contentorum.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia omnia secularia, & Regularia etiam Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ apud Sedem quomodocunque vacantia, ac etiam per obitum S. R. E. Cardinalium, ac Officialium dictæ Sedis, eius dispositioni reseruantur.*
2 *Hic text. semper innouatur per reg. 2. Cancel.*
3 *Beneficiorum vacantium apud Sedem reseruatio vbi tractetur, ostenditur.*
4 *Cardinalium S. R. E.*
5 *Camerarij.*
6 *Notariorum, seu Protonotariorum.*
7 *Auditorum Apost. Palatij,*
8 *Scriptorum literarum Apost.*
9 *Abbreuiatorum,*
10 *Commensalium Papæ,*
(4–10: *Beneficia dispositioni Sedis Apost. reseruantur.*)
11 *Commensales Papæ quoad effectum reseruationis qui dicantur, ostenditur.*
12 *Capellanorum Papæ beneficia sunt reseruata Sedi Apost.*
13 *Beneficia quæcunque vacantia, & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, & Episcopatum, & monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. reseruata.*
14 *Beneficia vacantia per dispositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis susceptionem, auctoritate Apost. factas, sunt Sedi Apost. reseruata.*
15 *Beneficia vacantia seu vacatura per assecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, dignitatum, personatuum, Officiorum, Canonicatuum, præbendarum & aliorum beneficiorum, auctoritate Apost. prouisorum, sunt Sedi Apost. reseruata.*
16 *Beneficium vacans per assecutionem pacificam alterius incompatibilis ab Ordinario collati, si vacauerit in mense Ordinarij, illius prouisio spectabit ad Ordinarium.*
17 *Beneficia illa Papa reseruantur, de quibus in concordia, vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ postea cassata fuit, seu repulsa, aut renuntiata.*

EXTRAVAG. Ad regimen. XIII.

Bened. XII.

DIspositioni Apostolicæ reseruantur beneficia omnia cum cura & sine cura, sæcularia & Regularia, etiam Patriarchales, Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, & consueta conferri per electionem, vel alio modo, apud Sedem Apost. quomodocunque vacantia, & in posterum vacatura, etiam per depositionem, vel priuationem, seu translationem, aut muneris consecrationis susp̃ensionem, ac etiam per obitum Cardinalium S. Roman. Eccl. ac officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarij, Vicecancellarij, &c. vel Legatorum, seu Nuntiorum vbicunque moriantur; necnon & aliorum, qui pro negotiis veniunt, vel recedunt à Curia, si intra duas dietas legales moriantur, & ibi non habeant proprium domicilium. Decernentes ex tunc, &c. Non obstantibus, &c. Colligunt Vivian. *in ration. lib. 3. pag. 111.* Alagona *in compendio pag. 403.* 1

Innouatur semper per omnes Summos Pont. *in reg. Cancel.* vt referunt Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 8. n. 57.* & Nicol. Garc. *de benef. p. 5. c. 1. n. 192.* vbi *n. 86.* obseruat ideo innouari text. in præsenti per *d. reg. 1.* quia erat temporalis, & expirauit cum enditore, quod etiam adoertit D. Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 27. n. 97.* 2

Apud Sedem Apost. &c.] De reseruatione beneficiorum vacantium in Romana Curia, seu apud Sedem dixi latè *ad c. 2. & 3. de præbend. lib. 6.* 3

Ac etiam per obitum Cardinalium.] Notatur ad hoc quòd dispositioni Sedis Apost. reseruantur quæcunque beneficia vacatura per obitum S. Rom. Eccl. Cardinalium, vt per Hieronym. Paul. *in praxi Cancell. §. de beneficiis generaliter reseruatis, versic. item beneficia Cardinalium,* Ludou. Gom. *in reg. de impetran. benefic. vacant. per obitum famil.* Cardin. *q. 13. sub num. 11.* Burlat. *cons. 126. n. 97. lib. 2.* Gonzal. *ad reg. 7. Cancel. gloss. 51. num. 6.* D. Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 27. num. 84. & 85.* 4

Camerarij.] Vide Cassad. *decis. 4. de constit.* Mandos. *in reg. 1. Cancel. q. 4.* Flamin. Paris. *de resign. benefic. lib. 2. q. 16. n. 39.* Gonzal. *d. gloss. 51. n. 10.* 5

Notarium. Vide Mandos. *in reg. 1. Cancel. q. 5. sub n. 7.* Bellam. *decis. 655. incip. Notarij Pœnitentiaria,* Gonzal. *d. gloss. 51. n. 12.* D. Lotter. *d. q. 27. n. 9. in fine,* vbi per Rot. *in Ferrarien. Canonicatus 26. Aprilis 1624.* coram R. P. D. meo Pirouano, subdit hanc reseruationem Protonotariorum posse dici clausulam in corpore iuris, & de Protonotarius, vide per me dicta *de offic & potest. Episc. p. 3. alleg. 74. à n. 30.* & latè D. Meleh. Lotter. *d. lib. 2. q. 28. & q. 29.* 6

Et Apostolici Palatij, &c.] De Auditoribus Rotæ, vide Æne. de Falcon. *de reseru. p. 1. q. 3. paulo ante, n. 15. vers. & in quantum,* Gonzal. *d. gloss. 51. n. 5.* D. Lotter. *de re benefic. lib. 2. q. 27. sub n. 68.* 7

Et

8 *Et Scriptorum literarum Apost.*] Vide Rot. *decis.* 70. *per tot. p.* 1. *diuers.* D. Lotter. *de benef. lib.* 2. *q.* 27. *n.* 86.

9 *Ac Abbreuiatorum.*] Vide Pur. *decis.* 204. & 263. *in antiq. alias decis.* 234. & 257. *lib.* 1. *in correctis*, vbi quòd beneficia Abbreuiatorum de minori sunt reseruata per hunc text.

10 *Necnon commensalium.*] Ex *Const.* 78. & 79. Paul. III. & *Constit.* 44. Iulij III. quoad hunc effectum reser-
11 uationis veri familiares, & continui Papæ commensales sunt omnes Referendarij, & alij Officiales ex Palatio Apostol. panem habentes, Protonotarij, Subdiaconi, Auditores Rotæ, Acolyti, Scutiferi, Secretarij, literarum Apost. Scriptores, Cubicularij, ac Milites S. Petri, & reliqui officiales Romano Pont. pro tempore existenti in Palatio deseruientes, aut custodiam facientes, licèt in eodem non habitauerint, nec habitent, nec forsan habitabunt, nec in tinello comederint, nec comedant, nec in futurum forsan comedent, referunt Gonzal. *d. gloss.* 51. *n.* 17. & Ioan. à Cochier. *in reg.* 1. *Cancell. n.* 34.

12 *Et aliorum quorumlibet capellanorum*, &c.] Vide Æne. de Falconibus *de reseruat. q.* 3. *princ. n.* 15. *in fine*, & *n.* 16. Simon. *in simili tract. q.* 37. & 38. Mandos. *in reg.* 1. *Cancel. q.* 5. & 6. Gonzal. *d. gloss.* 51. *n.* 8.

13 *Rursus monasteria. Prioratus*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia quæcunque vacantia, & vacatura per promotionem ad Patriarchatum, Archiepiscopatum, Episcopatum, vel monasteriorum regimina, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per Simon. *de reseru. q.* 27. Mandos. *ad reg.* 1. *Cancel. q.* 13. & 14. Cochier. *in reg.* 1. *Cancel. n.* 23. *vers. septimus*, Flamin. *de resign. benefic. lib.* 3. *q.* 1. *n.* 76. Anastas. Germon. *de indultis Cardin.* §. *si verò*, *à n.* 20. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *c.* 16. *q.* 2. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 15. *n.* 53. & *gloss.* 51. *n.* 15. Camil. Borrel. *in summa omnium, decis. tit.* 21. *n.* 84. & 86. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 1. *c.* 6. *à n.* 1. metipsum *de officio*, & *potestate Episcopi, p.* 3. *allegat.* 57. *n.* 71. *cum seqq.*

14 *Necnon per depositionem, vel priuationem*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia vacantia per depositionem, priuationem, translationem, aut muneris consecrationis susceptionem auctoritate Apost. factas, vel fiendas, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per Hieron. Paul. *in praxi Cancellariæ*, §. *sequuntur beneficia reseruata generaliter*, Flamin. Paris. *de resinat. lib.* 2. *q.* 16. *n.* 27. Gonzal. *d. gloss.* 51. *n.* 32. Ioan. à Cochier. *in reg.* 1. *Cancel. num.* 22. *vers.* 5. Viuian. *in praxi iurispatr. lib.* 14. *c.* 1. *n.* 16. *in vlt. impress.*

15 *Necnon etiam quæ per assecutionem pacificam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd beneficia vacantia, & vacatura per assecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, Canonicatuum, Præbendarum auctoritate Apost. prouisorum, seu prouidendorum, sunt Sedi Apost. reseruata, vt per Simon. *de reseruat. q.* 26. *n.* 1. Bursat. *consil.* 126. *num.* 96. *lib.* 2. Gonzal. *d. glos.* 51. *n.* 36. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 11. *c.* 5. *à n.* 51. Viuian. *vbi sup. n.* 18. & 19. D. Lotter. *de re*
16 *benef. lib.* 2. *q.* 27. *à n.* 37. Secus autem erit, si collatum fuerit secundum beneficium non à Papa, sed ab Ordinario, quia tunc si primum beneficium incompatibile vacauerit in mense Ordinarij, illius prouisio spectabit ad Ordinarium, iuxta ea, quæ resoluit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloss.* 15. §. 2. *à n.* 8.

17 *Necnon si forsan*, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia illa Papæ reseruantur, de quibus in concordia, vel discordia electi, seu postulati fuit facta electio, vel postulatio, quæ post ea cassata fuit, seu repulsa, aut renuntiata, vt per Hieron. Paul. *in praxi Cancel.* §. *sequuntur beneficia, super quibus*, Viu. *in praxi iurispatr. lib.* 14. *c.* 1. *n.* 17. *in vlt. impress.*

SVMMARIVM.

1 *Beneficia quæcunque dispositioni Apostol. reseruata, ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.*

2 *Regula* 10. alias 11. Cancel. *cum hoc text. symbolizat.*

3 *Doctores referuntur de affectione per appositionem manus Papæ agentes.*

4 *Beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta.*

5 *Resignatio etiamsi resoluatur, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur inducta per appositionem manus validam.*

6 *Beneficium vbicunque afficit manus appositio, eatenus durat reseruatio, quatenus prouisio Papæ consumitur.*

Extravag. Ad Romani. XVI.

Paul. II.

Beneficia quæcunque dispositioni Apostolicæ reseruata, ita per talem reseruationem sunt affecta, vt illorum collatio non teneat, si per alium à Romano Pont fuerit facta. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 112. Alagona *in compend pag.* 403. 1

Cum hoc text. habet quandam conformitatem, & symbolizat *reg.* 10. *aliàs* 11. *Cancellariæ*, quæ incip. *Item declarauit omnium, & singularum Cathedralium*, &c. vt tradunt Mandos. *super ead. reg. quæ aliàs erat* 9. *q.* 5. & 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 5. *proœm. n.* 84. & 85. Ioan. à Cochier. *ad d. reg.* 9. *seu* 10. *Cancel. n.* 7. Nicol. Garc. *de benefic. p.* 5. *c.* 1. *n.* 783. *cum seqq.* 2

Romani quoque Pont. manus appositionem, &c.] De affectione per appositionem manus Papæ agunt latè Æneas de Falc. *de reseruat. prælud.* 3. & *q.* 4. *effectu* 16. Simonet. *in simili tract. q.* 57. & 58. Mandos. *in reg.* 4. *Cancel. q.* 4. *num.* 4. & *reg.* 5. *q.* 6. *n.* 6. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 52. *per tot.* Nicol. Garc. *de benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 138. *cum multis seqq.* Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 26. *n.* 38. vbi cum Rota *decis.* 190. *n.* 9. *p.* 2. *recent.* ait dispositionem huius text. procedere nulla existente prouisione Papæ, vbi in appositione manus Papæ concurrit præëxistens reseruatio generalis cum decreto irritanti. 3

Remanere semper affecta, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficia semel reseruata, & affecta semper remanent affecta, Rot. *decis.* 12. & 13. *de præbend. in nouis*, Cassad. *decis.* 1. *n.* 8. *de restit. spoliat.* & *decis.* 2. *n.* 30. *de vnion.* Gemin. *cons.* 93. *n.* 16. Simonet. *de reseruat. q.* 57. Petr. Greg. *de re benef. c.* 24. *n.* 17. Gonzal. *d.* §. 5. *proœm. n.* 85. *vers. in hoc casu*, Ioan. à Cochier. *vbi proximè, n.* 9. Vnde etiamsi 4
resoluatur resignatio, putà propter regulam de viginti, non tamen resoluitur reseruatio inducta per appositionem manus validam. Roman. *cons.* 342. *à n.* 1. Sarnen. *ad reg. de infirm. q.* 33. *ad fin.* quos refert, & sequitur Lotter. *d. lib.* 2. *q.* 27. *n.* 35. 5

Illud tamen aduertere oportet cum eod. Lotter. *d. q.* 26. *n.* 39. & 40. quod vbicunque manus appositio afficit beneficium, eatenus durat reseruatio, quatenus prouisio Papæ consumitur, intelligitur autem consumpta, siue prouisus possessionem apprehenderit, Rot. *decis.* 190. *n.* 9. *in fine*, siue non apprehenderit, cùm possessio sit quid penitus separatum à prouisione, per quam consumitur vacatio, vt respondit Rot. *decis.* 512. *à n.* 3. *p.* 3. *lib.* 3. *diuers.* 6

Ne Sede vacante aliquid innouetur.

Tit. III.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius tex. refertur.*
2 *Consuetudo est valida vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, etiamsi non conuertantur in pia opera ad liberandam animam defuncti in purgatorio, vt n. 3.*
4 *Infinitas reprobatur.*
5 *Resuscitatus recuperat filios, non tamen vxorem, & non tenetur iterum baptizari, nec ordinari.*

Extrav. Suscepti. Vnic.

Ioan. XXII.

1 Papa volens prouidere diuino cultui, & ministris eiusdem, & occurrere dispendiis, quæ ipsis quotidie imminent propter occupationes vacantium Ecclesiarum primi anni, eo quod Ecclesiæ ipsæ, seu personæ aliquæ ea priuilegio, consuetudine, vel statuto, primi, aut secundi, vel plurium annorum fructus beneficij vacantis sibi vendicant, statuit quod quando talis occupatio imminebit in beneficiis, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, tali residuo penes eum, cui collatum est beneficium, remanente, vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra decem dies dicti eligant collectores, aliàs post decem dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidi debent per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur, ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure. Et si aliquis accipit aliquid vltra præmissa, si fuerit Prælatus, suspensus est ab ingressu Ecclesiæ; si est Capitulum, Vniuersitas, vel Collegium, est interdictum donec restituat; si particularis persona, est excommunicata, nec potest absolui nisi facta restitutione, & ad hunc finem reuocantur omnia priuilegia, &c. Colligunt Viuian *in ration. lib. 3. pag.* 144. Alagona *in compend. pag.* 418.

Vide de hac materia latè Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari, disp. 3. q. 4. puncto* 11. *à princip.* vbi *n. 2.* ait hac censura ligari, qui per seipsum immediatè non accepit, sed per mandatarium, quia adhuc ipse dicitur percepisse; subditque contrarium dicendum de auxiliante, fauorem præbente, vel ratum habente, quia censura lata in facientes, non afficit consulentem, fauentem, vel ratum habentem contra gloss. *hic in verbo prædictorum*, & Alter. *de censur. disp. 12. de interdicto, c. 1. col. 10. versic.* 2. Et idem Bonac. *loco proximè citato, n. 3.* existimat paruitatem materiæ excusare ab hac censura, quia excusat à mortali peccato, consequenter etiam à graui censura, quæ mortale peccatum supponit, quicquid dicat Alter. *vbi proximè, vers. ad declarationem.* Et denique idem Bonac. *n. 7.* tenet hanc suspensionem facta reali restitutione tolli absque alia absolutione, quia suspensio sub conditione, vel ad certum tempus lata cessat adimpleta conditione, quamvis Soar. *tom. 5. de censur. disp. 31. sect. 5. n. 22.* Alter. *tom. 2. disp. 16. c. 3. col. 6.* & alij oppositum sentiant.

Ex hoc text. colligitur validam esse consuetudinem vt fructus primi, secundi, & sequentium annorum Prælato defuncto, vel eius hæredibus applicentur, vt per Con. *in cap. cùm in officiis, n. 9. vers. cæterùm, de testam.* Nau. *de redditib. q. 3. n. 12. & in apologia, q. 1. monitu* 48. *aliàs q. 1. monitu* 52. *à num.* 6. Sarmien. *in defensorio monit.* 48. Gam. *Lusit. decis.* 313. *n. 7. ad fin.* Cuius rei rationem reddit Abb. *in d. c. cùm in officiis, n. 5. ad fin.* quòd talis consuetudo Ecclesiæ non præiudicat, sed tantum successori, ad quem pertinent fructus sequentium annorum. Verùm reprehenditur à Con. *proximè citato loco*, aduertente quòd etiam relicta à defuncto debent futuro successori reseruari, iuxta text. *in Clem. statutum 7. de elect. cum similibus*, & ideo non rectè Abb. videtur facere differentiam inter fructus sequentium annorum, & relicta à defuncto. 2

Vnde minus benè Nau. *citatis locis*, quem sequitur Gutier. *lib. 2. pract. q. 114. n. 14.* contendit in terminis huius Extrau. iuxta doctrinam glos. *in præsenti, verbo defuncto*, non posse defendi consuetudinem, quæ fructus primi & secundi anni applicat defuncto, vel eius hæredibus, nisi vt conuertantur in opera ad liberandam animam defuncti à purgatorio, quia de consuetudine contrarium obseruari, testis est Sarmien. *dict. mon.* 48. 3

In gloss. *Primi, vel secundi, aut alterius*, ibi, *meritò est reprobanda.* Notatur ad hoc quòd infinitas reprobatur, vt per Escob. *de ratiocin. c. 18. n. 4.* Valasc. *consult. 51. n. 49. & de partit. c. 9. n. 50. &* 51. Stephan. Gratian. *discept. forens. c. 600. n. 2.* 4

In gloss. *Vacantium*, ibi, *quòd etiamsi in instanti miraculosè resuscitetur*, &c. Vide latè Garc. Girond. *de priuil. seu exempt. explic. n.* 1283. vbi ait, quòd resuscitatus recuperat filios, non tamen vxorem, & *n.* 1285. quod non tenetur iterum baptizari, nec ordinari, & *n.* 1286. quòd monachus resuscitatus tenetur redire ad monasterium. 5

De Rebus Ecclesiæ non alienandis.

Tit. IV.

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur.*
2 *Doctores citantur de eius materia agentes.*
3 *Textus hic an sit hodie vbique vsu receptus, ostenditur.*
4 *Locatio fructuum Ecclesiasticorum vltra triennium non est licita, & valida.*
5 *Alienationis nomine qua comprehendantur, & an Prælatus possit repudiare legatum, seu hæreditatem relictam Ecclesiæ, ostenditur.*
6 *Bona immobilia Ecclesiæ, vel mobilia pretiosa, quæ seruando seruari possunt, non valent absque solemnitate hypothecari.*
7 *Bona Ecclesiastica non possunt locari vltra triennium.*
8 *Beneficiarius potest se obligare obligatione personali ad dandam commoditatem, & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante vita ipsius beneficij.*
9 *Triennium vltra quod non possunt bona Ecclesiastica locari, computandum est tribus fructuum collectionibus*, & n. 39.
10 *Triennium de quo in hoc text. potest per statuta Episcoporum limitari ad vnum, vel duos annos.*
11 *Locatio facta vltra triennium de bonis Ecclesiæ an in totum vitietur, vel quoad dictum triennium sustineatur, ostenditur*, & n. 12.

13 *Locatio*

13 *Locatio de bonis Ecclesiæ si fiat ad duo triennia adiecto pacto vt post primum incipiat secundum, an valeat, ostenditur.*

14 *Ecclesiæ res in quibus casibus inconsulto Romano Pontifice alienari possint, remissiuè.*

15 *Bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt Romano Pont. inconsulto tribus concurrentibus conditionibus.*

16 *Prælatus potest de iure liberè res solitas concedere in emphyteusim, vel feudum, cui vult, conferre etiam absque Capituli consensu.*

17 *Bona vt in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit vnica concessio, & esse elapsos 40. annos.*

18 *Emphyteutica res Ecclesiæ solita emphyteuticari si ad Ecclesiam reuertantur, possunt iterum emphyteuticari absque solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiasticarum.*

19 *Bona, quæ seruando seruari non possunt, sunt res mobiles, quæ non durant triennio, vel vsu consumuntur, & non fructificant.*

20 *Alienatio vini, olei, frumenti, ouium, caprarum dummodo non sit totus grex, fieri potest sine solemnitate.*

21 *Excommunicationem incurrunt alienantes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à iure permissos in plures, quàm in tres annos.*

22 *Concil Trident.* sess. 22. de reform. cap. 11. *comprehendit solummodo occupantes bona Ecclesiastica, vel ea vsurpantes.*

23 *Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate ex ignorantia iuris vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, non incurrit excommunicationem de qua in hoc text.*

24 *Alienans res Ecclesiæ absque debita solemnitate si pœnitentia ductus alienationem reuocauit ante realem & pacificam traditionem, non incurrit excommunicationem, de qua in hoc text.*

25 *Cardinales an subiiciantur legibus, & pœnis contra alienantes indebitè bona Ecclesiastica impositis, remissiuè.*

26 *Beneficiis ipso facto priuantur inferiores, qui Ecclesias cum cura, & sine cura habentes beneficia, & bona sine solemnitate huius Extrauag. alienans.*

27 *Arbores fructiferæ cadi non possunt, & si succiderit emphyteuta poterit priuari.*

28 *Vsufructuarius arbores fructiferas cadens amittit ius, quod habet, & expelli potest.*

29 *Colonus & conductor arbores fructiferas cadens, expelli potest.*

30 *Beneficiarius succidens arbores, quæ radices egerunt etiam non fructiferas, incurrit excommunicationem de qua in hoc text.*

31 *Sylua immatura à fructuariis succidi non potest.*

32 *Emphyteuta punitur propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.*

33 *Prælati & beneficiati syluas caduas, quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, cadere possunt.*

34 *Sylua cadua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cadatur, & talis esse debet vt succisa ex stirpibus vel radicibus renascantur.*

35 *Arbores syluæ caduæ sunt eius qualitatis; vt nisi excidantur certis annis adeo senescunt, vt renascantur nunquam.*

36 *Emphyteuta syluas caduas cadere potest.*

EXTRAVAG. Ambitiosæ. Vnic. *Paul. II.*

1 PROHIBET omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium, necnon infeudationem, vel contractum emphyteuticum præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteosim ab antiquo concedi solitis, & cum Ecclesiarum euidenti vtilitate, ac de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia; & innouat decreta, & Constitutiones prædecessorum super hoc editas. Et ita quando contra hoc decretum Ecclesiarum bona alienantur non tenet alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio, infeudatio, & tam ille, qui alienat, quàm qui alienatas res accipit excommunicationis sententiam incurrunt. Si verò fuerit Episcopus, vel Abbas, qui bona Ecclesiæ alienat inconsulto Papa, ingressus Ecclesiæ illis penitus interdicitur, & si in tali interdicto obstinatè perdurauerint, per sex menses eo ipso sunt suspensi ab omni administratione Ecclesiæ, vel monasterij in temporalibus, & spiritualibus. Inferiores verò, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habentes beneficia, & bona alienant, sunt ipso facto beneficiis priuati, & tanquam vacantia possunt conferri aliis, exceptis ipsis priuatis, & bona alienata reuertuntur ad easdem Ecclesias. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 3. *pag.* 167. Alagona *in compend. pag.* 427.

Explicatur hæc Extrauag. ab Hieron. Maynasio *in consulto de spoliis*, *n.* 274. & integris repetitionibus eam declarant Benedict. Canofilus, & Bartholom. Petrus; & de illius materia, & intellectu plura tradunt citati per Cened. *ad Sextum collect.* 32. quibus addo Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Ecclesiast. decis.* 115. *cum seqq. in* 1. *edit. aliàs resol.* 100. *cum multis seqq. in* 2. *edit.* Scort. *in selectas constit. theorem.* 117. Bonac. *var. tract lib* 1. *tract.* 2. *de alienat. bonorum Ecclesiast. & de censur. extr. Bullam, disp.* 2. *q.* 4. *puncto* 11. Quarant. *in summa Bullary, verbo alienatio rerum Ecclesiæ*, Filliuc. *tom.* 3. *tract.* 44. *c.* 1. *n.* 7. *cum seqq.* metipsum *de officio, & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 95. *per tot.* 2

Vtrùm autem hæc Extrauag. fuerit & sit hodie vsu recepta, videtur ab aliquibus in dubium reuocari? In quo affirmatiuam partem sustinet Aloys. Ricc. *in collect. decis. p.* 5. *collect.* 1673. *in princ. & in praxi rerum fori Eccles. decis.* 95. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 81. *in* 2. *edit.* Henriq. *in sum. lib.* 13. *c.* 56. §. 3. *lit. T*, Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 21. *num.* 15. & *resol.* 38. *num.* 10. & *resol.* 50. *num.* 28. Filliuc. *tract.* 44. *c.* 1. *num.* 8. Marc. Anton. Genuens. *in praxi Archiep. Neapol. c.* 60. *num.* 1. Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 60. *n.* 1. *tom.* 1. Rot. *in vna Brixien. locationis* 5. *Decemb.* 1594. coram Penia, impressa per Farin. *decis.* 30. *num.* 5. *p.* 1. *recent.* in qua fuit dictum Rotam non seruasse decisionem Mohedani 8. *de locato*, dicentem probandum esse vsum huius Extrauag. cuius similes refero ego ipse *d. p.* 3. *allegat.* 95. *num.* 49. cùm enim sit inserta in corpore iuris, præsumitur de iure vsu recepta, Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q.* 35. *num.* 1. Eugen. *cons.* 24. *num.* 2. *tom.* 1. Flamin. *de resignat. lib.* 3. *quæst.* 6. *num.* 25. Mar. Antonin. *var. resolut. lib.* 1. *resol.* 21. *num.* 15. Et saltem quoad nullitatem contractus, non verò quoad pœnas excommunicationis, & alias extrinsecas receptam esse defendunt Sarmien. *de redditib. Ecclesiast. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 20. Tolet. *in instruct. Sacerd. lib.* 5. *cap.* 91. *vers. tertio de hac Paulina*, Salzed. *ad Bernard. in pract. cap.* 74. *vers. circa quam Constit. in nouiss. edit.* Quarant. *d. verbo alienatio rerum Ecclesiast. n.* 48. plures ex citatis per Cened. *ad Sextum collect.* 32. *num.* 1. Gam. *decis.* 390. *num.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 3. *c.* 4. *num.* 15. Azor. *instit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 2. *q.* 1. *vers. quod attinet*, Molin. *de iustit. tract.* 2. *disp.* 466. *n.* 10. Rebell. *de obligat. iustit. p.* 2. *lib.* 14. *q.* 5. Homobon. de Bonis *de examine Eccles. tract.* 2. *cap.* 12. *q.* 66. *ante resolut....* 3

4 *Omnium rerum, & bonorum Ecclesiasticorum*, &c.] Ergo comprehendit fructus & redditus rerum Ecclesiasticarum, ae proinde locatio fructuum vltra triennium, non erit licita & valida, sicuti docent Gam. Lusitan. decis. 390. n. 6. & decis. 156. n. 2. Boër. decis. 224. n. 2. Gutier. canon. lib. 2. c. 8. n. 14. Philiarch. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 4. c. 22. Iacob. de Graff. in aureis decis. p. 1. lib. 3. c. 4. num. 7. Fr. Emman. in sum. tom. 1. cap. 18. num. 5. Solis de censib. lib. 2. cap. 3. num. 10. Quintanad. Ecclesiast. lib. 2. num. 69. Aloys. Ricc. in d. praxi resolut. 106. Cened. ad Decretal. collect. 76. num. 3. Bonac. var. tract. 2. de alienat. bonorum Ecclesiast. disp. 2. quaest. unic. puncto 2. num. 25. vers. sed oppositum mihi probabilius videtur, ego ipse d. alleg. 95. num. 20. Contra Couarr. var. lib. 2. cap. 16. n. 6. ad fin. Iacob. de Graff. sibi contrarium d. p. 1. lib. 4. c. 24. num. 20. Auendan. de exequendis mand. p. 1. c. 4. num. 32. ad fin. Cardin. Mantic. de tacitis, & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. num. 21. Zerol. in praxi Episcop. p. 1. verbo alienatio, 9. 3. Vasq. de redditib. cap. 1. §. 2. num. 34. Scott. in selectas Constitut. theor. 115. Filliuc. d. tractat. 44. cap. 4. quaest. 1. Catoe. part. 3. tit. de rebus Ecclesiast. locan. num. 51.

5 *Alienationem.*] Nomine alienationis in praesenti materia intelligitur actus, quo dominium rei directum, vel vtile, aut vsusfructus, aut ius in alterum transfertur, vel abdicatur, ac proinde non solùm venit venditio, aut alius contractus gratuitus, vel onerosus, quo rei dominium in alterum transfertur, verùm etiam hypotheca, locatio vltra triennium, infeudatio, & contractus emphyteuticus, vt per Redoan. de alienat. rerum Eccles. q. 2. Soar. tom. 5 de censur. disput. 22. sect. 6. num. 6. Mar. Alter. in simili tractat. tom 2. disput. 16. cap. 2. col. 3. vers. alia suspensio, Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. cap. 1. quaest. 2. Filliuc. tom. 2. tractat. 44. cap. 2. de his & aliis dixi ad cap. nulli, de rebus Eccles. An autem Praelatus seu beneficiarius possit remittere caducitatem emphyteutae Ecclesiae absque solemnitate & auctoritate Sedis Apostol. vide quae dixi in collectan. ad cap. potuit, de locato, num. 121. & ibi citatis addo Bonac. var. tract. tit. de alienat. bonorum Ecclesiast. quaest. vnica, puncto 2. num. 21. Vtrùm verò Praelatus validè & absque poena excommunicationis, de qua in hoc text. possit repudiare haereditatem, seu legatum relictum Ecclesiae non seruata solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiae quaestio est dubia, in qua licèt Lambertin. de iurepatron. lib. 2. quaest. 9. art. 1. num. 31. concl. 5. & alij resoluant non posse, tamen contrarium verius esse, ac proinde dispositionem huius Extrauag. non habere locum in repudiatione seu remissione legati, vel haereditatis, ac rei Ecclesiae non incorporatae meritò tradunt Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesia, num. 43. limit. 9. Seraphin. de priuileg. iurament. priuil. 71. num. 22. Ceruantes l. 6. Tauri, num. 79. Spin. in speculo testam. gloss. 8. princ. num. 63. in fine, Scott. in select. constitut. epist. 1. theor. 2. Sanch. de matrim. lib. 6. disput. 4. n. 11. cum seqq. Aloys. Riec. in praxi rerum fori Ecclesiast. decis. 97. in 1. edit. alias resol. 82. in 2. edit. Bonac. d. quaest. unic. puncto 2. num. 33.

6 *Hypothecam.*] Notatur ad hoc quòd immobilia Ecclesiae, vel mobilia pretiosa, quae seruando seruari possunt, non valent absque solemnitate oppignerari, vel hypothecari, vt per Couar. lib. 2. var. c. 16. num. 7. Vasq. in opuscul. de redditib. c. 2. §. 2. dub. 8. Quarant. vbi supra, num. 16. & 17. Bonacin. d. quaest. 2. puncto 2. num. 23.

7 *Locationem, & conductionem.*] Notatur ad hoc quòd omnes res, & bona Ecclesiastica non possunt locari vltra triennium, vt per Perez ad tit. 7. lib. 5. Ordinam. pag. 202. Couar. cap. 16. num. 4. Mascard. de probat. concl. 603. num. 28. Azeued. l. 33. tit. 3. lib. 1. noua Recopilat. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 10. quaest. 3. & p. 3. lib. 8. tract. de locato, cap. 3. quaest. 3. Cald. Pereira de resol. emphyt. cap. 2. num. 28. Less. de instit. lib. 2. cap. 24. dub. 11. num. 68. Catoc. de locato, p. 3. tit. de rebus Ecclesiae locan. concl. 5. 6 & 9. Vasq. in opusc. de reddit. cap. 2. §. 2. dub. 1. cum seqq. Bonacin. d. quaest. 2. puncto 2. num. 24. Cùm autem promissio de re locanda non sit locatio, nec alienatio, sed obligatio personalis alienandi, poterit beneficiarius obligare se obligatione personali ad dandam commoditatem, & ius percipiendi fructus ad multos annos, vel durante vita ipsius beneficiarij, quia hoc pacto non dicitur rem Ecclesiasticam alienare cum nullum ius rei transferat in alterum, sed solùm obligetur personaliter, ita Gutier. canon. lib. 2. cap. 13. Quarant. vbi supra, num. 18. vers. 3. Molin. disput. 466. num. 5. vers. in tertia autem, Filliuc. d. cap. 2. §. 1. quaest. 8. Bonacin. d. quaest. vnica, puncto 2. sub num. 24. vers. addo cum Molina. 8

Vltra triennium.] Computandum scilicet ex tribus fructuum collectionibus: ita vt si ex quolibet triennio vnus tantùm fructus percipiatur, tunc triennium pro vno anno computari debebit, & locatio fieri poterit vsque ad nouennium, sicuti docent Couar. d. c. 16. num. 6. Gutier. canon. lib. 1. cap. 8. num. 12. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 8. & lib. 9. cap. 2. quaest. 2. Quarant. d. verbo alienatio rerum Ecclesia, n. 18. Card. Mantic. de tacitis & ambig. conuent. tom. 1. lib. 5. tit. 3. n. 22. Nauar. in tract. de alienat. rerum Eccles. n. 21. Cald. Pereira d. c. 2. n. 31. Vasq. in opuscul. de redditib. cap. 2. §. 2. dub. 6. num. 30. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Neapol. cap. 60. n. 10. Filliuc. d. tract. 44. c. 2. q. 3. Bonac. d. puncto 2. n. 24. vers. aduertendum, ego ipse d. alleg. 95. num. 4. 9

Cùm autem haec Extrauag. non iubeat locationes fieri vsque ad triennium, sed ne vltra fiant solummodo prohibeat, poterit triennium illud per statuta Episcoporum limitari ad vnum, vel duos annos, vt tenent Alex. cons. 160. à n. 6. vol. 6. Anchar. cons. 116. n. 5. Ego ipse d. alleg. 95. n. 18. 10

Vtrùm verò locatio facta vltra triennium in totum vitietur, aut quoad triennium sustineatur, quaestio est dubia, in qua vna opinio tenet hanc locationem in totum nullam esse, nec quoad triennium sustineri, vt probari videtur ex verbis huius Extrauag. ibi, nullius omnino sit roboris, & momenti, quae propter illam particulam, omnino, omnes annos comprehendit, ac omni ex parte locationem annullat. Quare ita docent Bart. in auth. qui rem, num. 7. & ibi Ias. n. 21. C. de sacros. Eccles. Couar. d. cap. 16. n. 5. Pinel. in l. 1. p. 3. num. 75. in fine, C. de bonis mat. Gutier. in l. nemo potest, n. 53. ff. de legat. 1. Valasc. de iure emphyt. q. 29. num. 15. Cald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 2. num. 30. & de empt. c. 32. num. 32. Azor. d. p. 2. lib. 7. cap. 10. q. 4. & lib. 9. cap. 2. q. 4. Cardin. Mantic. d. lib. 5. tit. 5. in princip. Vasq. d. cap. 2. §. 2. dub. 5. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 162. num. 22. Camill. Borrell. in summa omnium decis. tit. 16. num. 5. Rot. apud Farin. decis. 30. part. 1. recent. 11

Altera opinio ex diametro contraria tenet locationem rerum Ecclesiae factam ad plures annos validam manere quoad dictum triennium, per reg. vtile, de regul. iuris lib. 6. eámque sostinent Bald. in auth. si quas ruinas, C. de sacros. Eccles. Clar. in §. emphyteusis, q. 6. & in §. donatio, q. 17. num. 2. Molin. de primogen. lib. 1. c. 21. num. 28. vers. contrarium, P. Molin. de instit. tractatu 2. disput. 467. col. 2. Perez l. 1. tit. 7. lib. 5. Ordin. pag. 203. colum. 1. Stephan. Quarant. d. verbo Alienatio rerum 12

rerum Ecclesiæ, *n.* 18. Gam. *Lusit. decis.* 390. Vgolin. *de officio Episcopi, c.* 14. §. 7. *n.* 5. *vers.* 4. Rebello *de obligation. instit. p.* 2. *lib.* 1. *q.* 6. Aloys. Ricc. *in d. praxi, resolut.* 102. *in* 2. *edit.* Ego vtramque opinionem adhibita distinctione ad concordiam reduxi *d. p.* 3. *alleg.* 95. *n.* 11. *cum seqq.* vbi videre poteris, ne ibi dicta hic transcribere videar.

13 Quid dicendum si locatio fiat ad duo triennia, eo adiecto pacto vt post primum incipiat secundum, an valeat? Communis tenet sententia talem locationem vltra triennium non tenere, sicuti scribunt, Lap. *alleg.* 12. Alex. *cons.* 165. *lib.* 2. Couar. *d. c.* 16. *n.* 4. Vasalc. *de iure emphyt. q.* 29. *n.* 15. Molin. *d. tract.* 2. *disp.* 466. *col. fin.* Azor. *d. lib.* 9. *c.* 2. *q.* 3. Ego ipse *d. alleg.* 95. *n.* 17. Vasq. *in opuscul. de redditib. c.* 2. §. 2. *dub.* 4. *n.* 25. Bonac. *d. q.* 2. *puncto* 2. *sub n.* 24. Scort. *in selectas constit. epis.* 43. *theorem.* 115.

14 *Præterquam in casibus à iure permissis.*] Qui sint isti casus vltra expressos in hac Extrauag. in quibus res Ecclesiæ inconsulto Romano Pont. alienari possunt, dixi ego ipse *d. alleg.* 95. *à n.* 22. videlicet si eueniat casus necessitatis Ecclesiæ, vel pietatis, scilicet, pro redemptione captiuorum, & alimonia pauperum, seu incommoditatis, veluti quando res est Ecclesiæ incommoda aut inutilis, & à *n.* 50. *vsque ad n.* 65. nouem casus adduco, & declaro.

15 *Ac de rebus, & bonis in emphyteusim*, &c.] Notatur ad hoc quòd bona Ecclesiæ in emphyteusim concedi possunt, Romano Pont. inconsulto tribus concurrentibus conditionibus, putà in casibus à iure permissis, & de bonis solitis ab antiquo dari in emphyteusim, & cum euidenti Ecclesiæ vtilitate, secundùm ea, quæ latè deduxi *d. alleg.* 95. *à n.* 22. & *ibi* citatis addo Bonac.
16 *d. q. vnic. puncto* 2. *n.* 20. Prælatus enim potest de iure liberè res solitas concedere, vel in emphyteusim, vel in feudum, cui vult, conferre etiam absque consensu Capituli, sicuti docent Bald. *in c.* 1. *col.* 1. *qui feud. dare pos.* vbi Ias. *n.* 7. *vers. an autem*, Felin. *in c. cum causa*, *n.* 14. *de iudic. & in c. edoceri, sub n.* 2. *de rescrip.* Federic. de Senis *cons.* 109. *incip. Quidam Prælatus*, Castren *cons.* 134. *lib.* 2. Curt. ion. *in tract. de feudis, p.* 2. *q.* 1. *n.* 2. *& q.* 2. Menoch. *cons.* 79. *n.* 6.

17 *Ab antiquo concedi solitis*, &c.] Vt bona in emphyteusim concedi solita dicantur, sufficit vnica concessio, & esse elapsos quadraginta annos, secundùm Rebuff. *de rebus Ecclesi. non alien. n.* 33. Gam. *Lusit. decis.* 342. *n.* 4. Camil. Borrel. *d. tit.* 33. *n.* 136. Marc. Anton. Genuens. *d. cap.* 60. *num.* 5. cum aliis per me adductis *d. alleg.* 95. *num.* 36.

18 Res Ecclesiæ solitæ concedi in emphyteusim cum beneplacito Apostolico semel impetrato si ad Ecclesiam reuertantur, possunt iterum emphyteuticari absque solemnitate requisita in alienatione rerum Ecclesiasticarum, sicuti docent Gam. *Lusit. decis.* 24. *& decis.* 36. *n.* 6. *& decis.* 144. *n.* 4. Rot. Bonon. *decis.* 13. *num.* 7. *&* 8. Menoch. *de arbitr. casu* 81. *à n.* 5. *& cons.* 66. *n.* 31. *& cons.* 79. *n.* 1. *cum seqq. & cons.* 90. *n.* 22. Quarant. *d. verbo alienatio rerum Ecclesiæ*, *n.* 39. *&* 40. Zerol. *in praxi Episc. p.* 1. *verbo alienatio rerum Ecclesiæ*, §. 3. Cald. Pereira *de renouat. emphyt. q.* 16. *n.* 71. Aloys. Ricc. *in praxi rerum fori Eccles. decis.* 126. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 110. *in* 2. *edit.* Melch. Phœbos *Lusit. decis.* 82. *num.* 34. *tom.* 1. Camil. Borrel. *d. tit.* 33. *à n.* 129. Ceual. *commun. contra commun. tom.* 4. *q.* 897. *à num.* 899. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 6. *num.* 194. Ego ipse *d. alleg.* 95. *num.* 29. vbi *numeris seqq.* hanc sententiam multis comprobo fundamentis.

19 *Quæ seruando seruari non possunt.*] Quæ autem sint hæc bona, quæ seruando seruari non possunt, vix definiri valent, nisi dicamus esse res mobiles, quæ non durant triennio, vel vsu consumuntur, & non fructificant, vt exemplificant Nauarr. *de alienat. rerum Eccles. n.* 4. Rebuff. *in compend. alienat. n.* 15. Quarant. *d. verbo alienatio rerum Eccles. n.* 38. Aloys. Ricc. *in praxi rerũ fori Eccles. decis.* 62. *in* 1. *edit. aliàs resol.* 59. *in* 2. *edit.* Marc. Ant. Genuens. *d. c.* 60. *n.* 7. Ego ipse *d. alleg.* 95. *n.* 38. vbi *n.* 39. limito nisi sint res mobiles pretiosæ, quia æquiparantur immobilibus, & pari passu ambulant in hac materia. Vnde sequitur validam esse alienationem vini, olei, frumenti, ouium, caprarum, & cæterorum factam sine solemnitate, quia huiusmodi bona non censentur pretiosa, quæ seruando seruari non possint, vt ex Molin. Quarant. & aliis tradunt Bonac. *d. tract. de alienat. bonor. Eccles. q. vnica, puncto* 2.
num. 4. vbi subdit non posse vendi totum gregem 20
ouium, de quo percipi consueuerunt redditus, & emolumenta.

Sententiam excommunicationis incurrat.] Notatur ad 21
hoc quòd alienantes, vel locantes res, seu bona Ecclesiastica extra casus à iure permissos in plures, quàm in tres annos sententiam excommunicationis incurrunt, vt per Rainer. *in catalogo censur. extra Bullam in Cœna Domini, c.* 2. *excomm.* 13. Filliuc. *tract.* 14. *num.* 99. *vers. septima*, *& num.* 114. quos refero ego ipse *d. p.* 3. *allegat.* 50. *num.* 235. secundùm Lugdunens. impress. & licèt aliqui apud Franc. Leon. *in thesauro fori Ecclesiast. p.* 1. *cap.* 15. *num.* 53. teneant malè recipientes, & alienantes bona Ecclesiastica, seu alienationi consentientes (si consentiens sit clericus) affici excommunicatione Papæ reseruata *in Concilio Trid.*
sess. 22. *de reform. c.* 11. Contrarium tamen melius susti- 22
net Filliuc. *d. tract.* 44. *c.* 6. *quæst.* 3. *n.* 3. quia decretum illud Concilij comprehendit solummodo occupantes bona Ecclesiastica, vel ea vsurpantes, ad not. per Soar. *tom.* 5. *de censur. disp.* 22. *sect.* 6. *num.* 22. Azor. *instit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 27. *quæst.* 10. *in med.* Zerol. *in praxi Episcop. part.* 1. *verbo bona*, Sayr. *de censur. lib.* 3. *cap.* 32. *num.* 26.

A censura tamen huius text. excusatur alienans ex 23
ignorantia iuris, vel facti, modo ignorantia non sit coniuncta cum ingenti temeritate, vt per Nauar. *cons.* 19. *de rebus Eccles. non alien. in nouis*, Quarant. *vbi supra, num.* 9. *&* 50. Filliuc. *d. tract.* 44. *c.* 6. *quæst.* 4. *n.* 5. Bonac. *d. n. vnico*, *puncto* 5. *sub num.* 1. *vers. ex quo sequitur*, vbi etiam subdit hanc censuram non incurri ob tractatum, cogitationem, vel attentationem alienationis.

Excusatur etiam ille, qui bona Ecclesiæ alienauit 24
absque debita solemnitate, si pœnitentia, aut alio titulo ductus alienationem reuocauit ante realem, & pacificam traditionem, vt per Couar. *lib.* 2. *var. c.* 16. *n.* 7. Nauar. *cons.* 18. *de rebus Eccles. non alien.* Quarant. *vbi supra, n.* 50. Filliuc. *tract.* 14. *num.* 119. *& tract.* 44. *c.* 6. *quæst.* 5.

Vtrùm autem Cardinales subiiciantur legibus, & 25
pœnis contra alienantes bona Ecclesiastica impositis? vide Bonacin. *dict. quæst. vnic. puncto* 5. *num.* 6.

Inferiores verò Prælati, &c.] Notatur ad hoc quòd 26
inferiores, qui Ecclesias cum cura, vel sine cura habente beneficia, & bona sine solemnitate huius Extrauag. alienant, ipso facto beneficiis priuantur, vt per Petr. Greg. *de re benefic. c.* 25. *n.* 16. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloss.* 15. *n.* 63. Massobr. *in praxi habendi concursum, requis.* 1. *dub.* 2. *n.* 24. secundùm Romanam impress. quos refero ego ipse *de officio, & potest. Episcopi, p.* 3. *alleg.* 57. *num.* 226.

Restat nunc pro coronide decidenda quæstio, an & 27
quando Prælati seu beneficiarii cædentes arbores cæduas ad suam Ecclesiam, seu beneficia spectantes euadant

excommunicationem in hac Extrauag. comminatam, cuius resolutio pendet solùm ex cognitione, an syluæ sint omnino cæduæ, an verò aliquo modo fructiferæ dicantur, nam sicut emphyteuta arbores frugiferas cædens amittit ius quod habet, & expelli potest, Clar. *in §. emphyteusis, q. 26.* Bursat. *cons. 91. n. 3. lib. 1.* Pinel. *in l. 1. de bonis mat p. 2. n. 60.* Surd. *decis. 286. n. 9.* Ioan. Garc. *de expens. c. 11. n. 34.* D. Barbos. *in l. diuortio, §. si fundum,*
28 *n. 15. & 16. ff. soluto matr.* & pari modo vsufructuarius, ad tradita per Mieres *de maioratu, p. 4. q. 39. n. 5.* Crass. *§. legatum, q. 33. in princ.* D. Barbos. *in d. §. si fundū, n. 17.*
29 *& 18.* necnon colonus, & conductor, secundum Caroc. *de locato, gradu 4. accid. q. 3. n. 5. & 6.* Menoeb. *cons. 130. n. 4. & seq* Ioseph. Ludou. *Perus. decis. 94. p. 2.* Caualcan.
30 *in decis. 44. n. 72. in princ. p. 1.* ita beneficiatum succidentem arbores, quæ radices egerunt etiam non fructiferas incurrere hanc excommunicationem consuluit Nauar. *cons. 6. & 7. hoc tit. de rebus Ecclesiæ non alienand.* & ex eo Sayr. *in floribus decis. sub eod. tit. decis. 5.* vbi quod Abbas sine consensu Conuentus, & sui Generalis arbores fructiferas, & non fructiferas scindendo, & vendendo peccat. & excommunicationem contra malè alienantes res Ecclesiasticas latam incurrit, nisi arbores tantum opacas locorum sui monasterij pro vberiori fructuum collectione cædat, præsertim si arborum abscissarum pretia in commodum & vtilitatem monasterij conuertat, tunc enim peccat, neque in pœnam aliquam incidit, & dicit Cardin. Mantic. *d. tit. 29.*
31 *n. 31.* quòd sylua immatura à fructuariis succidi non potest, addit Crass. *de successorib. verbo legatum, q. 33.*
32 emphyteutam, & cæteros huiusmodi puniendos esse propter incisionem lignorum, quæ breui tempore non renascuntur.

33 Ex quibus colligo Prælatos, & beneficiatos syluas cæduas quæ maturæ sunt, & breui tempore renascuntur, absque censurarum incursu cædere posse; has enim & vsufructuarius cædere potest, *ad l. ex sylua, & l. si absente, ff. de vsufruct. l. diuortio, §. si fundum, ff. soluto ma-*
34 *trim.* Sylua autem cædua illa dicitur, quæ destinata est ad hoc vt cædatur, & talis esse debet, vt succisa ex stirpibus, vel radicibus renascatur, vt per text. *in l. sylua cædua ff. de verbor. signif.* vbi Alciat. & Rebuff. tradit Alexand. *cons. 118. n. 3. lib. 5.* & ego ipse *in meo dictionar.*
35 *Lusitan. colat. lit. D. col. 390.* hæc enim verè dicitur sylua cædua, etiamsi aliquos modicos fructus producat, sunt tamen illius arbores eius qualitatis vt nisi excidantur certis annis adeò senescunt, vt renascantur nunquam, sicut optime notat Ioan. Garc. *de expens. & meliorat. c. 12. à n. 79.*

36 Sic à simili posse emphyteutam absque incursu pœnæ *auth. qui rem, C. de sacros. Eccles.* syluas cæduas incidere, resoluunt Mieres *de maioratu, p. 4. q. 39. n. 5.* Crass. *d. §. legatum, q. 33. vers. aut verò quærimus*, Pinel. *in l. 1. C. de bonis mat. p. 2. n. 59.* D. Barbos. *in d. l. diuortio, §. si fundum, n. 3.* Gutier. *de tutel. p. 3. c. 27. n. 9.* Card. Mantic. *d. tit. 26. n. 7. & 31.*

De Emptione, & Venditione.

TIT. V.

SVMMARIVM.

1 *Censuales contractus etiamsi fiant per decem ad centum, & cùm conditione vt venditor possit in totum vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti, non vsurarij.*
2 *Census consignatiui contractum approbauit, & sub certa forma seruari solitum decreuit Martinus V. in præsenti.*
3 *Census emptio, & venditio an & quando, & cum quibus conditionibus sit licita, remissiuè.*
4 *Pius V. edidit constitutionem super forma creandi census.*
5 *Constitutio super forma creandi census à Pio V. edita in Hispania, & apud Germanos, ac Belgas non fuit recepta.*
6 *Censualis contractus natura est, vt possit quandocunque census redimi, & extingui.*
7 *Census redimi potest in totum, vel pro parte, contraria conuentione non obstante.*
8 *Census tunc redimi dicitur quando per debitorem illius restituitur domino census liberè recipienti pretium, quod in illius emptionem, & acquisitionem fuerat erogatum.*
9 *Census extinctio non sequitur absque pretij restitutione.*
10 *Censum redimibilem emere, vel vendere licitum est.*
11 *Redemptio in censibus, & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituuntur, an perpetuò absque vlla temporis præscriptione permissa sit? ostenditur.*
12 *Census iustè constitui potest ad vitam ementis, etiamsi tanto tempore is superuixerit quòd fructus excedant pretium solutum.*
13 *Contractus erit illicitus si census, seu redditus annui redemptio conferatur in voluntatem venditoris, hac tamen lege, vt maiori pretio redditus redimendus sit quàm constitutus fuerat.*

EXTRAV. Regimini. I. *Martin. V.*

Otnractvs cēsuales etiamsi fiant pro 1
decem ad centum, & cum conditione vt venditor possit in totum, vel in partes redimere censum, non tamen possit cogi ad redimendum, sunt liciti, non vsurarij. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 181.* Alagona *in compend. pag. 432.*

Contractum census consignatiui approbauit Mar- 2
tin. V. *in præsenti* & sub certa forma seruari solitum decreuit, cuius Constitutionem confirmauit Calixtus III. *in seq. cap.* vt referunt Marc. Anton. Eugen. *cons. 100. n. 34. lib. 1.* Felician. de Solis *de censib. tom. 2. lib. 1. c. 1. num. 1. & 2.* Cenc. *in simili tract. p. 1. c. 1. q. 2. à princip.*

An autem & quando, & cum quibus conditioni- 3
bus emptio, & venditio census sit licita, vide Greg. *l. 28. verbo à censo, tit. 8. p. 5.* Sot. *de iustit. lib. 6. q. 5.* Couar. *lib. 3. var. c. 7. n. 2. cum seqq.* Nau *de vsuris, §. 22. à num. 72. cum seqq.* Mich. de Palac *de contract. lib. 4. c. 6. & 7.* Brunor. à Sole *in quæst. legal. lib. q. 2. cum duabus seq.* Franc. Garc. *p. 2. contractuum, c. 4.* Ioan. Garc. *de expens. cap. 9. n. 73. cum seq.* Petr. Salaz. *de vsu, & consuetud. cap. 11. num. 72. & à num. 74.* Caualcan *p. 2. decis. 2. num. 48.* Valasc. *de iure emphyt. quæst. 12. n. 6. & quæst. 32. n. 8. col. 2.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 1. verbo contractus censuales*, plures refert Cened. *ad Sextum collect. 24. num. 1.*

Super forma creandi census constitutionem edidit 4
Pius V. *incip. Cùm onus, sub dat. Romæ 14. Kalend. Februarij 1568.* quam referunt Nau. *in man. c. 17. à n. 232.* Quarant. *in sum. Bullarij, verbo contract. censualis*, eamque declarant Bursat. *consil. 214.* Ioan. Lup *in l. 2. C. de pactis inter empt. §. 2. n. 84.* Molin. *de iustit. tract. 2. à disp. 389. vsque ad disp. 395.*

Verùm quòd in Hispania recepta non fuerit, testan- 5
tur Henriq. *in sum. lib. 7. cap. 20. §. 1. lit. I.* Fr. Emman.

in explicat. Bulla Cruciata, pag. 214. Valas. *conf.* 133. *n.*10. Bernard. Graeuæ *ad practic. Camera Imper. lib.* 2. *concl.*7. *in coronide*, vbi etiam quòd apud Germanos non recipitur, & quòd nec apud Belgas asserit Lessius *de iustit.lib.*2.*c.*25.*dub.*3.*n.*33.

6 *Possent extinguere, & redimere*, &c.] Notatur ad hoc, quòd de natura contractus censualis est, vt possit census quandocunque redimi & extingui, vt per Cene. *de censib. p.*2.*c.*1.*q.*3 *art.*7. *à princip.* Stephanus Gratian. *disceptat.forens.c.*158, *n.*18. *&* 19. Rot. *apud eundem Cenc. decis.* 151. *n.*2. *&* 5. itavt si conuentione partium irredimibilis sit, redimi tamen possit in totum, vel pro parte, contraria conuentione non obstante, sicuti docent Couar.*lib.*3.*variar.c.*8.*n.*7. Rebuff.*ad leges Galliæ,tom.*3.*tit.de constitut.redditu num,art.*1.*gloss.*17. *num.penult.* Ioan.Garc. *de expensis, c.*9.*n.*75. Cardos. *in praxi Triduum,verbo census, num.*10. Gutier.*pract.lib.*3, *q.*168.*n.*7.

7 Redimi autem tunc census dicitur, cum per debitorem illius restituitur domino census liberè recipienti pretium, quòd in illius emptionem, & acquisitionem fuerat erogatum, vt per Felician. *de censib. tom.*2.*lib.*4. *cap.vnic.n.*12.*vers.qualiter*, Cenc.*in simili tract.p.*3.*c.*1. *q.*3.*art.*1. *n.*4. Et absque tali pretij restitutione census extinctio non sequitur, vt fuit dictum *in Rot.decis.*204. *n.*3.*&* 4.*& decis.*181.*n.*1.*& decis.*121.*n.*3.*&* 4.impressa per eundem Cenc. *in fine dicti sui tractatus.*

8 Notari etiam solet text. in præsenti ad hoc quòd censum redimibilem emere, vel vendere licitum est, vt per Couar.*lib.*3.*variar.c.*7.*n.*2. Tiraq. *de retract. lig.* §.1.*gloss.*6.*n.*15. Anton.Gom.*ad l.*68.*Tauri, n.*2. Valasc. *de iure emphyt.q.*3 2.*n.*8.Ioan.Garc.*dict.c.*9.*n.*73.Molin. *d.tract.*2. *disp.*385.

9 *Quandocunque vellent*, &c.] Virùm autem in censibus, & redditibus annuis, qui cum pacto redimendi constituuntur, ea redemptio perpetuò absque vlla temporis præfinitione permissa sit? Conar. affirmatiuè respondet *lib.*1.*variar.c.*9.*n.*8.multis adductus rationibus per illum adductis. Communis tamen est in contrarium, vt per Anton.Gom. *variar.tom.*1.*c.*2. *n.*28. Gam. *Lusit.decis.*247.*n.*3. Perez *l.*2.*tit.*13.*lib.*3.*Ordin.* Anton. Gabr.*commun.opin.l.*5.*tit.de præscript. concl.*6. Menoch. *de arbitr.casu* 217.*n.*2.

10 Census quoque rectè & iustè constitui potest ad vitam ementis, & contractus dicitur licitus, quia sicut potest quis diu viuere, ita potest citò mori, & dubius euentus, finisque incertus contractum iustificat, sicut docent Nauar. *in commun. de vsuris super Bullam Py V.* *q.*45.*n.*128. Vivian. *tom.*1. *commun.opinion.lib.*4.*tit.*22. *n.*69. *pag.mihi* 602. Gemin. *de vsuris,commento* 3. §.4. *n.*97. Surd. *cons.*162.*n.*36. *& de alimen.tit.*9.*q.*11.*n.*2. Paul.Comitol.*respons.moral.lib.*3.*quest.*25. Fatinac.*p.*4. *decis.* 30. Etiamsi tanto tempore is superuenerit quòd fructus excedant pretium solutum, Gemin. *vbi proximè*, Surd.*d.q.*11.*n.*8.

11 *Pro eadem summa*, &c.] Ergo si census, seu redditus annui redemptio conferatur in voluntatem venditoris, hac tamen lege, vti maiori pretio redditus redimendus sit, quàm constitutus fuerit, contractus erit illicitus, vt per Couar.*d.lib.*3.*c.*9.*n.*4.

EXTRAVAG. Regimini. II. *Calixt. III.*

1 CONtractum quendam emptionis, & venditionis præcedenti similem declarat Pontifex esse iuri conionum, & ab vsuris alienum & tandem iubet præsentem Bullam cunctis manifestari. Colligunt Viuian. *in ration.lib.*3.*pag.*181. Alagona *in compend.pag.*462.

De Sepulturis.

TIT. VI.

EXTRAVAG. Detestandæ. I.

Bonifac. VIII.

1 CORPORA defunctorum exenterantes, & in frusta immaniter secantes, ac aquis decoquentes, vt ossa à carnibus separata in terras suas deferant tumulanda, sunt ipso facto excommunicati cum reseruatione Papæ. Colligunt Viuian. *in ration. lib.*3 *pag.*250. Alagona *in compend.pag.*462.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt 2 Nauarr.*in manual. c.*27. *num.*105. vbi limitat in eo, qui hoc facit ad anatomiam, vel ne fœteat cadauer, *& cons.*54.*de sentent.excommunicat.in antiq. alias* 10. *de sepultur.in nouis*, vbi ait non extendi ad consentientes, vt id fiat, Gambar.*de casibus reseruat.c.*7.*n.*7. Sayr.*in floribus decis.sub tit.de sentent.excommun. decis.*50. Filliuc. *tract.*15.*n.*72.*vers. tertiò, & n.*77. Iul. Lauor.*de indulgent.p.*2. *c.*21. *n.*28. latè Bonac. *de censur. extra Bullam Cœna, disp.*2.*q.*3.*puncto* 45. ego ipse *de offic. & potest. Episcopi, p.*3.*allegat.*50.*n.*103. secundùm Lugdun.impressionem.

EXTRAV. Super Cathedram. II. & vlt.

Idem.

1 BOnifacius VIII. in hac Extrauagante copiosissimam facit facultatem Regularibus, & Religiosis, ad audiendas sæcularium Confessiones, præcepit tamen, vt Prælati Religiosorum Mendicantium præsentarent Episcopis priusquam id Sacerdotes, quos idoneos diiudicarent, quibus & ipsi facultatem facerent tum prædicandi, tum etiam Confessiones audiendi. Illis tamen hoc facere renuentibus, ipse summus Pontifex concedit in præsenti prædictis Regularibus, vt eo nihilominùs non obstante id ipsum possent efficere.

Postmodum Bonifacium VIII. subsequutus est 2 Benedict.XI. in quadam sua *Extrauagante*, quæ incipit: *Inter cunctas, de priuileg.* qui reuocata prædicta moderatione Bonifacij VIII. amplissimam facultatem præbuit prædictis Religiosis prædicandi, & Confessiones audiendi, nulla facta coram Episcopo præsentatione, neque ab eo aliqua petita licentia. Demùm Clemens V. in Concilio Viennensi vt refertur *in Clement.dudum, de sepultur.* reuocauit Benedicti prædicti decretum, & renouauit hoc Bonifacij VIII. de quo *in præsenti*, hæc ita narrat Fr. Ludouicus Miranda *in manual. Prælat. tom.*1. *q.*45. *art.*4. quæ olim vsque ad tempora Concil. Trid. perpendere oportebat, hodie verò seruari debet decretum ipsius Concilij *sessione* 23. *de reformatione, c.*15. de quo plura dixi *in dicta Clementina dudum*, vbi etiam ad saturitatem de materia huius Extrauagantis.

De Decimis.

Tit. VII.

SVMMARIVM.

1 *Summarium huius text. refertur.*
2 *Summæ plures quando petuntur an possint omnes cumulari, ut sciatur, excedántne iurisdictionem iudicum, qui eam habent limitatam ad certam summam, remissiuè.*
3 *Res transit cum suo onere.*
4 *Sacerdos an possit perpetuò locare operas suas pro Missis celebrandis? remissiuè.*

Extravag. Declarationes. Vnic.

Bonif. VIII.

1 DECLARAT multa dubia suborta circa collectionem decimarum impositarum à Papa Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis pro expeditione belli Siciliæ, quæ hic clarè & prolixè per te videre poteris. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 281. Alagona *in compend. pag.* 474.

2 *Simul tamen collecta, &c.*] Ex his verbis potest deduci resolutio ad quæst. illam, an quando petuntur plures summæ, possint omnes cumulari ad effectum, vt sciatur, excedántne iurisdictionem iudicum, qui eam habent limitatam ad certam summam? Vide Tiraq. *de retract. lig. §. 23. glos. 9. n. 12. & de retract. conuent. §. 2. glos. 1. n. 22.* Perez *tit. 16. lib. 3. Ordin. pag.* 751. Azeued. *lib. 7. n. 17. tit. 18. lib. 4. noua recop.* Cabed. *Lusit. decis. 21. per tot. p. 1.* quos refert parens meus *in commentar. ad Ordinam. Reg. Lusitan. lib. 3. tit. 70. §. 6. n. 3.*

3 *Quia res transit cum onere suo.*] Vide Doctores, quos plena manu citaui *in meo nouissimo tractatu Lugdun. impresso de Axiomat. iuris vsufreq. verbo Res.*

4 *Vel plures Capellanos conducere.*] Vtrùm autem Sacerdos possit perpetuò locare operas suas pro Missis celebrandis? Vide Aloys. Ricc. *in praxi aurea resol.* 494. *aliàs vltim.*

De Regularibus, & Transeuntibus ad Religionem.

Tit. VIII.

Extravag. Viam ambitiosæ. I. *Martin. V.*

1 MENDICANTES virtute cuiuscunque priuilegij literarum Apostol. vel Pœnitentiæ, transeuntes ad Religionem non Mendicantium, excepta Carthusiana, sine licentia Sedis Apost. nec non & tales recipientes pœnam excommunicationis latæ sententiæ incurrunt. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 305. Alagona *in compend. pag.* 483.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gamb. *de casib. reseru. c. 7. n. 10.* Fr. Emm. *quæst. Reg. tom. 1, q. 30.* Soar. *tom. 5. de censur. disp. 22. sect. 5. n. 61.* Sayr. *in simili tract. lib. 3. c. 30. n. 8.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 12. c. 14. q. 12. vers. inter Extrauagantes, & q. 16.* Aldrete *de relig. disc. tuenda, lib. 2. c. 18 à n. 21.* Iul. Lauor. *de indulg. p. 2. c. 21. n. 31.* Filliuc. *tract. 15. n. 183. vers. tertiò, & n. 192.* ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. allegat. 50. n. 105.* secundùm Lugdunensem impressionem. Bonacin. *de censur. extra Bull. disp. 2. q. 9. puncto 1.* Et quamuis Lessi. *de instit. lib. 2. c. 41. dub. 13. num. 104.* & Sanchez *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. c. 7. n. 68.* existiment hunc text. vel non esse vsu receptum, vel loqui de iis, qui absque legitima causa transeunt, nihilominus tamen contra eos stat vera conclusio ex huiusmodi text. desumpta, sicuti docent D. Anton *p. 3. tit. 16. c. 41. §. 4. ad fin.* Sayr. *d. n. 8.* Soar. *d. sect. 5. n. 16. & 19.* Sotb. *tit. de apostat. vers. aduertendum est.* Fr. Emm. *quæst. Regul. tom. 3. q. 52. art. 15.* Fr. Barth. à Vecchis *in praxi nouit. disp. 15. dub. 5. n. 8.*

Vtrùm autem Religiosus Ordinis Mendicantium à Religione eiectus, & habitu priuatus possit absque speciali Summi Pontif. facultate ad quemlibet Ordinem monasticum transire? Vide Bonacin. *d. puncto 1. num. 9.* 3

Extravag. Ad nostrum. II. & vlt.

Ioan. XXII.

RELigiosi cuiuscunque Ordinis non se transferant ad partes vltramarinas, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur sine licentia sui Superioris per patentes ipsius literas concessa sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reseruatæ, sub qua etiam præcipitur Superioribus, ne huiusmodi licentiam concedant nisi viris literatis, prouidis, & expertis: quare Ecclesiarum Prælatis inhibetur, ne tales transeuntes ad vltramarinas partes admittant ad prædicandum vel celebrandum Diuina, nisi patentes literas Superioris plenam fidem faciant, sed ipsos tanquam apostatas capi faciant, & incarcerari, donec modo prædicto constet de licentia. Item Prælati Ecclesiarum incarcerent Religiosos approbantes ea, quæ Sedes Apost. reprobat, vel quæ sunt contraria Fidei, vel dogmatizant in concionibus, vel priuatis locutionibus, & de prædictis summariè, & sine strepitu iudicij, & figura, ac simpliciter, & de plano, per se, vel per alios se informent, & reos castigent tantùm secundùm Canones, non obstantibus exemptionibus, & priuilegiis quibuscunque. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 309. Alagona *in compend. pag.* 484. 1

Hanc eand. conclus. quoad primam partem ex hoc text. deducunt Filliuc. *tract. 15. n. 183. vers. secunda, & n. 190.* Iul. Lauor. *de indulg. p. 2. c. 21. n. 97.* latè Bonac. *de excommun. in particulari extra Bullam Cœnæ, disp. 2. q. 9. puncto 8.* ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 50 sub n. 105. vers. nona.* secundùm Lugd. impress. 2

Vel quæ alias sunt Fidei obuia, in suis prædicationibus, &c.] Prouidet Concil. Trid. *sess. 5. de reform. c. 2.* in hæc verba: *Si verò (quod absit) prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius Ordinis prædicet, Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicauerit, contra eum secundùm iuris dispositionem, & loci consuetudinem procedat, etiamsi prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu Episcopus auctoritate Apostol. & tanquam Sedis Apost. delegatus procedat.* Referunt Fr. Lud. Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q. 50. art. 7.* Camp. *in diuers. iuris. Canon. rub. 12. c. 13. n. 21.* Homobon. de Bonis *in examine Ecclesi. tract. 11. c. 7. q. 18. resol. 3. in fine,* ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p. 3. alleg. 76. n. 49.* 3

De

De Religiosis Domibus.

Tit. IX.

Extrav. Ratio. Vnic.

Ioan. XXII.

1 Omninæ Beguinæ honestæ, quæ in suis, vel parentum, vel conductitiis domibus simul habitantes honestè viuunt, obedientes Ordinariis & Parochis sine scandalo, & errore non comprehenduntur sub Clem. 1. *hoc tit.* nec sunt tales per Ordinarios molestandæ. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 360.* Alagona *in compend. pag. 504.*

De Censibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Tit. X.

Summarium.

1 *Compendium text. refertur.*
2 *Præscriptio, quæ solum diminuit, non autem penitus aufert, aut tollit procurationem, an sit improbata, ostenditur.*
3 *Consuetudo non valet, vt Episcopi, siue alij Prælati à subditis suis possint exigere, & à volentibus recipere charitatiuum subsidium vltra taxam positam in hac Extrauagante.*

Extravag. Vas electionis. I.

Bened. XII.

1 Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum: saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, ac indemnitatem pauperum: inhibet contrauenire: punit transgressores, & eorum familiares. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3 pag. 413.* Alagona *in compend. pag. 528.*

2 *Nostra tamen intentionis existit*, &c.] Vtrùm autem text. iste approbans consuetudines minuentes procurationem, procedant in præscriptione? quidam tenent non esse improbatam præscriptionem, quæ solùm diminuit, non autem penitus aufert, aut tollit procurationem, ex quorum numero sunt Abb. *n. 13.* & Felin. *n. 16. in princ. in c. cum ex officij, de præscr.* Marian. *de visit. n. 47. & 55.* Azor. *instit. moral p. 2. lib. 3. c. 42. q. 11. vers. si roges.* Verùm licèt hæc sententia non sit improbabilis, contraria tamen in rigore iuris probabilior est; ex adductis per me *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 130. n. 8. cum seqq.* Nec pro prima opinione facit text. *in præsenti*, quia non approbat præscriptiones minuentes procurationem, sed consuetudines, in quibus longè diuersa videtur ratio. Nec aliud vult Concil. Trid. *sess. 24 de reform. c. 3. vers. in his verò.* quia de consuetudine propria intelligendum est, non verò extendendum ad præscriptionem, quæ ex proprietate sermonis differt à consuetudine, vt patet ex *tit. de præscr. & ex tit. de consuetud.* tum etiam quia in consuetudine admittenda viget multò maior & longè diuersa ratio, cum in ea detur frequentia actuum totius multitudinis, vel maioris partis, pro qua magis præsumitur, & cui magis fauendum est; tum denique quia cùm consuetudo rationabilis esse debeat *cap. vlt. de consuetud.* necessariò in ea supponitur ratio, seu causa aliqua iusta per quam cohonestatur; at verò in præscriptione, de qua *in d. c. cum ex officij*, nec ratio huiusmodi requiritur, nec multitudinis, vel maioris partis, sed vniuscuiusque singularis præscribentis actus supponitur.

Ad pabulum charitatis extendimus, &c.] Notatur ad hoc quòd non valet consuetudo vt Episcopi, siue alij Prælati à subditis suis possint exigere, & à volentibus recipere charitatiuum subsidium vltra taxam positam *in hac Extrauag.* sicuti docent Bellene. *de charitat. subsid. q. 42.* vbi *q. 44.* ostendit quæ pœnæ imponantur exigentibus charitatiuum subsidium vltra taxam, & *q. 46.* resoluit quòd subditi possunt denegare charitatiuum subsidium Episcopo in eo, in quo excedit taxam, refero ego ipse *de offic. & potest. Episc. p. 3. alleg. 87. n. 37.* 3

De Celebratione Missarum.

Tit. XI.

Extrav. Discipulorum. Vnic.

Ioan. XXII.

Preces dicendæ in Missa pro Ecclesiæ necessitate cum indulgentia viginti dierum indicuntur. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 432.* Alagona *in compend. pag. 538.*

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

Tit. XII.

Extrav. Cùm præëxcelsa. I.

Sixt. IV.

Conceptionis Beatæ Mariæ Virginis in ipso die qui Missam, & officia Sixti IV. celebrauerit, vel dixerit, aut illis Horis Canonicis interfuerit, & per octauas, quoties id fecerit, eandem prorsus Indulgentiam, & peccatorum remissionem consequitur, quam lucrantur illi, qui iuxta *Clem. 1. hoc tit.* Missam & Horas Canonicas in festo Corporis Christi celebrant, dicunt, aut Missæ, Officio, & Horis huiusmodi intersunt. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag. 445.* Alagona *in compend. pag. 644.* 1

Hanc eand. concl. ex hoc text. deducunt Henriq. *in summ. lib. 3. c. 11. §. 3. lit. M.* Spin. *in speculo testam. glos. 3. in princ. n. 17.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 1. q. 57. art. 3.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 1. c. 21. q. 1. in princ.* 2

Extravag. Graue nimis. II. & vlt.

Idem.

Affirmare præsumentes mortaliter peccare, vel esse hæreticos, illos qui defendunt Beatissimam 3

& gloriosissimam Virginem Dei Matrem esse conceptam sine peccato originali, & è contra, & affirmantes peccare eos, qui colunt festum immaculatæ Conceptionis, & qui concionibus intersunt, excommunicationis sententiam eo ipso incurrant Papæ reseruatam. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 3. pag.* 445. Alagona *in compend. pag.* 544.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Nauarr. *in manual. c.* 27. *n.* 107. Soar. *tom.* 5 *disp.* 22. *sect.* 5. *n.* 30. Gambat. *de casibus resern. c.* 7. *n.* 12. Saur. *de censur. lib.* 3. *c.* 30. *num.* 10. Rainer. *in catalogo censurarum extra Bullam Cœnæ, c.* 5. *excommun.* 4. *&* *c.* 9. *excommun.* 14. Iul. Lauor. *de Indulgent. p.* 2. *c.* 21. *num.* 32. *cum seq.* Filliuc. *tract.* 15. *n.* 71. *vers. octauo, &* *n.* 88. latè Bonac. *de censur. extra Bullam Cœnæ. disp.* 2. *q.* 3. *puncto* 34. ego ipse *de officio, & potestate Episcopi, p.* 3. *allegat.* 50. *n.* 109. vbi *n.* 111. plures Doctores refero de immaculata B. Virginis conceptione agentes, & integra volumina edentes.

3 Innouatur text. *in præsenti* per Concil. Trid. *sess.* 5. *de peccato originali, in fine*, & à Sacra Congregatione S.R.E. & vniuersalis Inquisitionis coram sanctæ memor. Paulo V. *die* 31. *Augusti* 1617. cuius decretum refert Campan. *in diuers. iuris Canon. rubric.* 12. *c.* 13. *n.* 140. in quo illud nouiter statutum fuit, in posternm donec articulus huiusmodi à Sancta Sede fuerit definitus, vel per Sanctitatem suam, & Sedem Apostolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & aliis quibuscunque actibus publicis asserere, quòd eadem Beatissima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, & quòd etiam negatiuam opinionem, videlicet, quòd non fuerit concepta cum peccato originali in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent sub censuris, & pœnis prædictarum Constitutionum; tribuens insuper tam Episcopis, & Prælatis Superioribus, aliisque Ordinariis locorum, quam hæreticæ prauitatis vbique locorum, deputatis Inquisitoribus potestatem seuerè animaduertendi contra transgressores etiam Regulares cuiusvis Ordinis & instituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quascunque Ecclesiasticas, & sæculares personas cuiuscunque status, conditionis, gradus, aut dignitatis tam Ecclesiasticæ, quàm sæcularis.

4 Postmodum ead. Sacra Congreg. *die* 24. *Maij* 1622. coram felicis record. Greg. X V. prædictum decretum Pauli V. ampliauit, etiam ad colloquia priuata, præcepitque, ne de cætero negatiuam opinionem, videlicet quòd non fuerit concepta cum peccato originali, in publicis actibus asserentes aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, seu tractent, mandans vt in reliquis omnibus, vbi huic decreto non aduersantur Constitutiones Sixti I V. Alexandri V I. Pij V. & Pauli V. super Conceptione Beatissimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, necnon vt in Missis & diuinis Officiis publicè, vel priuatè celebrandis Conceptionis nomine vtatur sub pœnis, & censuris in dictis Constitutionibus appositis.

5 Denique idem S.D. Gregor. X V. *per suam Bullam*, incipien. *Eximij, sub die* 28. *Iulij* 1622. in fauorem Fratrum Prædicatorum concessit, vt de cætero in quibuscunque priuatis eorum colloquiis, seu conferentiis inter se duntaxat, de materia eiusdem concept. B. Virg. disserere, & tractare absque vllo pœnarum in dictis decretis contentarum metu libere, & licitè possint, & valeant, quam refert Flau. Cherubin. *in fine compend. Bullar. noui.*

De Immunitate Ecclesiarum.

TIT. XIII.

EXTRAV. Quod olim. I. *Benedict. XI.*

CAp. *Clericis, hoc tit. lib.* 6. quod fuit reuocatum *in Clem. quoniam, eod.* habet locum quantum ad pœnas in exigentibus tantum, & ad id dantibus auxilium, consilium, vel fauorem, non verò in soluentibus etiam sponte, præcipitur deinde Lateranense, & generalia Concilia diligenter obseruari. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 3. *pag.* 464. Alag. *in compend. pag.* 228. Et vide dicta *in collect. ad c. non minus, hoc tit. in Decret.* 1

Liber quartus vacat.

AD LIBRVM V.

De Simonia.

TIT. I.

SVMMARIVM

1 *Pastus, vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro Religionis ingressu, si sunt singulares personæ excommunicationis, si Conuentus, vel Capitulum suspensionis sententias ipso iure incurrunt, cuius vtriusque vinculi absolutio soli Papæ reseruatur, aliis pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte, & sine pactione obtinlerint, vt n.* 2.

3 *Dantes, & recipientes aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem, an incidant in excommunicationem huius text. ostenditur.*

4 *Moniales non incurrunt excommunicationem latam contra dantes, vel exigentes, aliquid pro ingressu Religionis.*

5 *Dantes vel recipientes aliquid tempore receptionis ad habitum, non incurrunt excommunicationem, nisi professio emittatur.*

6 *Religionem ingrediens si recipiat aliquid à monasterio vt ingrediatur nullam excommunicationem incurrit.*

7 *Religionem vt quis ingrediatur licitum est illecebris, vel muneribus absque vllo pacto captare beneuolentiam.*

8 *Suspensionis sententia, quam incurrunt dantes, vel recipientes aliquid pro ingressu Religionis, à quibus suspendat, ostenditur.*

EXTRAV. Sanè, I. *Vrb. IV. aliàs V.*

NVLLVS sine Priuatus, siue Prælatus, aut mas, vel Monialis, seu Conuentus ipse à volentibus ingredi eorum Religionem, seu loca, in eorum receptione siue ante, siue post, præsumat petere, vel exigere quidlibet directè, vel indirectè pastus, iocalia, pecunias, vel alias res etiam ad vsum Ecclesiasticum, vel pium deputandas. Contrauenientes verò si sint singulares personæ, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt, si est Capitulum, vel Conuentus, 1

sic

fit suspensus eo ipso, nec potest absolui nisi à Papa, aliis pœnis iuris in suo robore remanentibus, nisi ipsa persona ingrediens purè, spontè, plena liberalitate, & omni pactione cessante, dederit, vel obtulerit aliquid Ecclesiæ, seu Monasterio, aut pio loco. Colligunt Viuian. *in ration. lib.5. pag.48.* Alagona *in compend. pag.632.*

De hoc text. latè Bonac. *de censur. extra Bullam disp.2. q.3. puncto 29.*

2 *Districtius inhibemus, ne tam,* &c.] Ex his verbis colligitur ad incurrendas pœnas, de quibus *in præsenti*, opus esse vt adsit præsumptio, nam hic bis repetitur hoc verbum, *qui præsumunt*, præterea opus esse vt datio, vel receptio fiat ex pacto pro ingressu in Religionem, vnde prædictas pœnas non incurri quoties aliquid sponte, & liberaliter, seu sine pactione tacita, vel expressa traditur, resoluunt Nauar. *in man. cap.27. n.106. excom.20.* Bonacin. *var. tract. tit. de Simonia, q.7. §.4. num.2.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi seruanda in admittendis ad Religionis statum nouitiis, disp.1. dub.3.*

3 Dans & recipiens aliquid pro sustentatione ingredientis Religionem ob necessitatem non incidit in excommunicationem in hoc text. comminatam, vt tradunt S. Thom. 1.2. *q.100. art.3. ad* 4. Caietan. *in sum. casu* 73. Nauar. *d. excom.20. vers. nec per acceptionem,* Soar. *tom.5. de censur. disp.22. sect.5. n.9. & seq.* Filliuc. *tract.15. c.4. q.6. n.64. & seq.* adnotantes, quòd si monasterium diues sit, non poterit quicquam licitè dari, vel accipi, & dando, vel accipiendo censura incurritur. Licèt probabilitate non careat eorum sententia, qui asserunt istam excommunicationem non incurri dando, vel recipiendo aliquid pro sustentatione ingredientis, etiamsi monasterium diues sit, & locuples, ex quorum numero sunt Syluest. *in sum. verbo Simonia, num.15.* Sot. *de iustit. lib.9. q.6. art.2. ad* 4. Fr. Ludou. Miranda *in tract. de monialib. q.8. art.7. concl.2.* quos refert, & sequitur Bonac. *d. q.7. §.4. n.4. vers. secunda sententia*, vbi eam limitat modò non adsit excessus, & præciso scandalo, alióve peccato.

4 Moniales non afficiuntur hac excommunicatione tum ob consuetudinem legitimo tempore receptam & toleratam post istam Extrauag. tum quia multi Pontifices exemerunt ab hac censura moniales accipientes dotem ob ingressum alicuius in monasterium; nam Innocentius VIII. priuilegium concessit monialibus non incurrendi labem simoniæ (intellige quoad prohibitionem Ecclesiasticam) in receptione aliarum in monasterium, excepto duplici casu, quorum vnus est si pactum ineant de aliquid dando, vel soluendo pro ingressu in Religionem: alter si recipiant inhabilem ob spem habendi aliquid, tunc enim sufficienter constat inhabilem non recipi nisi ob spem habendi aliquid pro ingressu. Præterea ad tollendos scrupulos simoniæ, quibus moniales vexabantur in recipiendis fœminis in monasterium, Clemens VII. indulsit monialibus vt reæ non sint labis simoniacæ; dum conuentiones faciunt circa dotem recipiendarum pro congruenti, & sufficienti sustentatione; hæc & alia priuilegia referunt Nauar. *d. excomm.20.* Capuccin. *in comp. priuileg. verbo Monial. n.16. & 31.* Lud. Mirand. *in tract. de monial. q.8. art.7. concl.1.* Less. *de Iustit. lib.2. c.35. dub.13. n.131.* & demum id comprobari communi Ecclesiæ vsu, & consuetudine tradunt Surd. *de alim. tit.9. q.27. n.5.* Soar. *tom.3. de Relig. lib.5. c.9. n.15.* Fr. Barthol. de Vecchis *d. disp.1. dub.3. n.5.*

5 Illud aduertere oportet censuram, de qua *hic*, non incurrere illos, qui dant, vel recipiunt aliquid tempore receptionis ad habitum, nisi professio emittatur, quia censura non incurritur nisi adsit effectus completus sub censura prohibitus, qui solùm adest dum fit traditio rei temporalis & spiritualis, nempe professio, seu admissio ad professionem; vnde si receptio ad habitum, fuit simoniaca, sed professio postea gratis admittitur, quia scilicet factum retractatur, & pecunia non recipitur, vel redditur, excommunicatio non incurritur, sicut ex opposito incurreretur si receptio ad habitum gratis facta fuit, sed postea tempore professionis aliquid exigitur. Colliges hæc ex Soar. *tom.1. de Relig. lib.4 de simon. cap.56. n.7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.23. num.173.* Filliuc. *tract.45. cap.13. quæst.4. num.11.* Bonacin. *d. quæst.7. puncto 4. num.11.*

Volentibus ingredi earum Religionem, &c.] Ergo censura huius Extrauag. non comprehendit ingredientem; 6
qui petit aliquid ex pacto, vel recipit à monasterio vt ingrediatur, quia hic excommunicatio imponitur exigentibus pecuniam à volentibus ingredi, non autem dum traditur ingredienti, seu volenti ingredi, aut alteri, qui curet ipsum ingredi, licèt simonia committatur hoc casu, ita ex Soar. & Filliuc. tradit Bonacin. *d.*
q.7. puncto 4. num.12. Licitum verò absque dubio erit 7
illecebris vel muneribus gratis, & absque vllo pacto factis beneuolentiam captare, vt quis spontè Religionem ingrediatur, quia hæc est liberalis omnino donatio nullo pacto vestita, quæ in egregium finem dirigitur: ita S. Thom. 2.2. *q.100. art.3. ad 4. & q. vlt. art.9.* Syluest. *in sum. verbo simonia, q.8. d.3. in fine, & verbo Religio 2. q.2.* Sot. *de Instit. lib.9. q.6. art.2. ad 4.* Azor. *instit. moral. p.1. lib.12. c.1. q.2.* Soar. *tom.1. de Relig. lib.4. de simon. c.16. n.3. & tom.3. etiam de Relig. lib.5. c.9. n.15.* Sanch. *de matrim. lib.1. disp.39. n.2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.18. n.274.* Less. *de instit. lib.2. c.35. dub.12.* Barthol. de Vecchis *in praxi nouit. disp.1. dub.2.*

Suspensionis sententiis eo ipso, &c.] Hanc suspensionem esse ab officio, & beneficio tenent aliqui, ex eo 8
quòd nomine suspensionis absolutè prolatæ comprehenditur totalis suspensio, ita videntur tenere Viuald. *in candel. aureo, tit. de suspens. n.45.* Sayr. *de censur. lib.4. c.13. n.27.* Bonac. *de suspension. contra Capitula, & Conuentus, disp.3. q.9. vers. tertio.* Sed probabilis est sententia eorum, qui tenent Capitulum suspendi ab omni actu, seu officio Capitulari & communi, quod iurisdictionem, vel administrationem Ecclesiasticam requirit; ratio est, quia Capitulum in communi non est capax alterius suspensionis, & tota illa iurisdictio comprehenditur sub absoluta sententia suspensionis; quare ita tenent Mar. Alter. *de censur. tom.2. disp.17. c.2. ad finem*, Soar. *tom.1. de Relig. lib.4. de simonia, c.56. n.8.* Filliuc. *tract.45. de simonia, c.13. n.12.*

SVMMARIVM.

1 *Simoniaci omnes cuiuscunque dignitatis, aut status sunt ipso iure excommunicati; nec habent simoniacè Ordinati executionem, & electiones, & aliæ prouisiones per simoniam facta non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt,* & n.2.

3 *Pij V. constitutio refertur.*

4 *Sixti V. constitutionem contra clericos malè ordinatos Clemens VIII. in suo robore permanere voluit quoad censuras, & pœnas ibi contra simoniacè ordinantes, & ordinatos inflictas.*

5 *Beneficium habere per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissam nullum ius ab initio acquisiuit, & titulus nullus est ipso iure.*

6 *Excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt committentes simoniam in Ordine, vel beneficio, &c.*

7 Simo

7 *Simoniaci mentales tantum non incurrunt excommunicationem comminatam in hoc text.*

8 *Ordinum appellatione veniunt tam minores quàm Sacri, ac etiam prima Tonsura.*

9 *Beneficij nomine quoad pœnas huius text. veniunt tantum ea, quæ propriè beneficia vocantur.*

10 *Excommunicatione huius text. non afficitur ille, qui tradidit pecuniam pro consequutione Ordinis, vel beneficij antequam Ordo, vel beneficium conferatur.*

11 *Simoniam ratam habentes non ligantur excommunicatione huius text.*

12 *Ordinati simoniacè, ab executione suorum Ordinum tam susceptorum, quàm suscipiendorum sunt suspensi.*

13 *Suspensio quam incurrunt simoniacè ordinati, non ligat mediatores.*

14 *Suspensio quam incurrunt simoniacè ordinati, non committitur à tertia persona inscio ipso ordinante.*

15 *Absolutio à suspensione, quam incurrunt simoniacè ordinati, præstari poterat ab Episcopo attenta hac Extrauag. secus post Sixti V. constitutionem.*

16 *Simoniacus occultus potest dispensari ab Episcopo, non autem rehabilitari ad beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda.*

17 *Simoniacus in beneficio non incurrit suspensionem, sicut incurrit simoniacus in Ordine.*

18 *Simoniacus in beneficio, vel Ordine non facit fructus suos etiam consumptos, & non perceptos, qui tamen percipi debuerunt.*

Extrav. Cùm detestabile. II.

Paul. II.

1 RENouat omnes pœnas Canonum contra Simoniacos, etiamsi sint Cardinales, & addit simoniacè ordinatos suspensos esse ab executione suorum Ordinũ. Qui verò simoniacè eligitur, postulatur, confirmatur, prouidetur, seu quoquomodo disponitur in Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis Ecclesiasticis, & quibuscunque beneficiis, caret viribus, nec ius aliquod acquirit, nec facit fructus suos, & si quos percipit, restituere debet. In prædictis autem simoniam committentes dando, vel recipiendo, aut mediatores existendo, sententiam excommunicationis incurrunt, à qua absolui non possunt nisi à Papa. In virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungit quibuscunque personis, &c. vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse, vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, quantocyus reuelare non omittant per se, vel per alios, si secus, peccant, & absolui non possunt donec reuelent. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 48.* Alagona *in compend. pag. 632.*

2 De materia, & intellectu huius Extrauag. agunt Nauar. *in man. c. 27. sub n. 106.* Paris. *conf. 19. n. 12. cum seqq. vol. 4.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 94. lit. D. in nouiss. impress.* Gotier. *canon. lib. 1. c. 9.* Quarant *in summa Bullary, verbo simonia,* Vgolin. *in tract. de simon. tab. 4. c. 3. cum seqq.* Fr. Emman. *in sum. tom. 2. cap. 58. concl. 6.* Campan. *in diuersor. iuris Canon. rub. 11. c. 27. n. 61. cum multis seqq.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum differ. 1. verbo simonia,* nouissimè Bonac. *de censur. extra Bull. disp. 2. q. 3. puncto 24.*

3 Innouantur, & ampliantur eius pœnæ per Pium V. *in sua Constit.* incip. *Cùm primum, sub dat. Romæ Kalend. Aprilis 1566.* in hæc verba: Vt simoniacæ prauitatis labes prorsus aboleatur, Constitutiones Antecessorum nostrorum contra simoniacos editas, & præsertim Pauli IV. inuiolabiliter obseruari mandamus, & delinquentes tam in sacrorum Ordinum receptione, quàm in beneficiorum assecutione statutis etiam inferiùs pœnis nostra auctoritate affici volumus. Quicunque igitur detestabile crimen simoniacæ prauitatis commisisse conuictus fuerit in consequendis Ordinibus, eo ipso sit ab illorum exequutione per decennium sine spe dispensationis suspensus, & per annum carceribus mancipetur. Qui dignitates Ecclesiasticas simoniacè acquisierit, illis sit ipso iure priuatus, in futurum inhabilis ad eas, & quascunque alias obtinendas. Qui beneficium, aut officium Ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit, illo similiter sit ipso iure priuatus, ad fructuum omnium, quos perceperit, restitutionem teneatur, & perpetuò sit inhabilis ad ea, & quæcunque alia beneficia Ecclesiastica obtinenda. Si quis autem tale crimen pluries commisisse conuictus fuerit, præter supradictas pœnas etiam corporaliter puniatur, & ab Ordinibus Ecclesiasticis degradatus à fidelium consortio eiiciatur. Qui verò Ordines & beneficia simoniacè contulerint pœnis à iure statutis puniantur cuiuscunque gradus, conditionis, & dignitatis, etiamsi Episcopi, Archiepiscopi, vel maiores fuerint. Caueant præterea, quicunque ne in Sacramentorum exhibitione simoniacum aliquid faciant, alioquin grauissimè puniantur per locorum Ordinarios, qui huiusmodi criminis reos cum maxima seueritate coërcere procurent, iuxta Concilij Tridentini statuta. Hactenus Pij V. constitutio, quam optimè exponunt Salzed. *ad Bernard. in pract. cap. 94. lit. D.* & Quarant. *d. verbo simonia, pag. mihi 603.*

Postea Sixtus V. *in sua Constit.* incip. *Sixtus Episcopus, sub dat. Romæ Nonis Ianuarij anno Dominicæ Incarnationis* 1588. alias pœnas addidit contra promouentes & promotos ad Ordines simoniacè etiam in prima Tonsura; quæ quidem Constitutio licèt per Clement. VIII. in alia incip. *Romanum Pont. decet, sub dat. Pridie Kalend. Martij anno Incarnat. Dominicæ* 1595. redacta fuerit ad terminos sacrorum Canonum, ac constitutionis bonæ mem. Pij II. & ad dispositionem Decretorum Sacri Concil. Trid. tamen ipsemet Clemens VIII. censuras & pœnas in eiusdem Sixti literis contrà simoniacè ordinantes & ordinatos inflictas in suo robore permanere voluit. 4

Per electiones verò, &c.] Notatur ad hoc quòd beneficium habens per simoniam ab eo, vel ab altero eo sciente commissam, nullum ius ab initio acquisiuit, & titulus nullus est ipso iure, ac proinde tenetur etiam in animæ iudicio beneficium dimittere, fructusque omnes restituere, vt per Sanctum Thom. *2. 2. q. 100. art. 6. c. 3.* Couar. *in reg. peccatum, p. 2. §. 8. n. 7. vers. Sic qui beneficium,* Menoch. *remed. 1. recuper. n. 135. & 336. & remed. 5. n. 68. & cons. 67. n. 4.* Henriq. *in sum. lib. 13. c. 37. §. 3. lit. X.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 7. c. 17. q. 1. vers. nouum crimen,* Gutier. *canonic. quæst. lib. 1. c. 9.* Perez *l. 3. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 71.* Fr. Emman. *quæst. Regular. tom. 1. quæst. 20. art. 13.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic. lib. 7. quæst. 2. à num. 12.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de simonia, lib. 4. c. 53. & c. 55. num. 4. & cap. 56. n. 9.* Paul. Comitol. *respons. moral. lib. 6. quæst. 41.* Farin. *fragment. crimin. p. 1. lit. C, num. 299.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. num. 69.* 5

Sententiam excommunicationis incurrit, à qua, &c.] 6
Notatur ad hoc quòd committentes simoniam in Ordine, vel beneficio, seu Religionis ingressu, & similiter accipientes pro collatione, siue traditione possessionis beneficij, seu de dando aliquid iurare facientes prouisum de beneficio, incurrunt excommunicationis sententiã Papæ reseruatæ, vt per Soar. *tom. 5. disp. 22. sect. 5. num. 11.* Sayr. *de censur. lib. 3. c. 36. n. 7.* Gambar.

de

*de casibus reseru.c.6.n.*8.*&* 9. Raynet.*in catalogo censurarum extra Bullam,c.*3. *excomm.*4. *& c.*9.*excom.*11. *&* 12.Iul.Lauor.*de Indulgen.p.*2.*c.*21.*n.*29.Filliuc.*tract.*15. *num,*72. *vers. sexto, & n.*82. metipsum *de officis, & potestate Episcopi, p.*3.*alleg.* 50.*n.*104.secundùm Lugdun. impress.

7 Non comprehendere simoniacos mentales tantum, sed solum reales resoluunt Nauar. *in man. c.*23. *n.*106. *& cap.*25.*num.*112. Azor. *instit. moral.p.*2. *lib.*7.*c.*17. *q.*9. *vers. si queras*, Paris. *cons.*29.*n.*12. *cum seq. vol.*4. Rebuff. *in praxi benef. rub. de simon. in resignat. num.*9. Vgolin.*de simon.tab.*4.*c.*3. *vers. pœna igitur*, *& cap.*10. *n.*5. Fr. Emman.*in sum. p.*2.*cap.*58.*concl.*6. Sayr.*de censuris,lib.*7.*c.*12. *sub num.*17. Rot.*decis.*408.*p.*1.*diuersor.* Salzed. *ad Bernard. in pract.c.*94. *lit. D. in princ. in nouiss. edit.*

8 Ordinum nomine in hac materia veniunt tam minores, quàm Sacri, quia omnes propriè loquendo sunt Ordines, & per vnumquemque peculiaris potestas confertur in ordine ad Sacerdotium, in quo character Ordinis completur, ita Bonac. *var. tract. tit. de simonia*, *q.*7. §.2. *num.* 2. quod etiam ad primam Tonsuram extendunt Vgolin.*de simon.tab.*4.*c.*3.*n.*2. *& c.*4. *num.*1. Salzed.*ad Bernard.d.c.*94. Soar. *tom.*1. *de Relig. lib.*4.*de simonia, cap.*56. *num.*5. Mat.Alter. *de censuris, tom.*2.*disp.*15.*c.*4.*ad finem*, Filliuc.*tom.*3.*tract.*45.*c.*13. *quæsit.*4. *num.*9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*23. *c.*12. *n.*174. securè resoluentes committentem simoniam in prima Tonsura conferenda, vel recipienda, puniri pœna excommunicationis huius Extrauag. Contra Less. *de instit.lib.*2.*c.*35. *dub.* 24. *n.*133. *& alios.*

9 Beneficij nomine etiam in præsenti materia licet quodlibet munus spiritualis regiminis venire contendant Caietan. *verbo excommunicatio*, *c.*75. Nauar. *in man. cap.*27. *num.*116. Soar. *tom.*5. *de censur. disp.*22. *sect.*5.*num.*24.*& disp.*31.*sect.*4. *n.*45. Filliuc. *tract.*15. *cap.*4. *q.*7. *num.*87. tamen veriùs est venire ea solum, quæ propriè beneficia vocantur, sicut resoluunt Less. *d.lib.*2.*cap.*35.*dub.*25. *num.*137. Azor.*instit. moral. p.*3. *lib.*12. *de simonia*, *c.*21. *q.*6. *ad fin. vers. quares.* Bonacin.*d. puncto* 24. *num.*4. Et ideo simoniacum in collatione pensionis non subiici huic censuræ, quia pensio propriè non est beneficium, tenuerunt Nau. *in man. cap.*23. *num.*11. Soar. *d. lib.*4. *de simonia, cap.*55. *num.* 22. Less *d.lib.*2.*c.*35. *dub.*28. *num.*130. *& dub.*25. *num.*137. Valer. Reginald. *d. lib.*23. *cap.*12. *num.*175. Azor.*d.loco*, *q.*8. Nicol.Garc.*de benefic.p.*1.*c.*5.*num.*20. Filliuc. *tract.*42. *q.*4. *num.*6. Bonacin. *d. puncto* 24. *num.*5.

10 Hac quidem excommunicatione non afficitur ille, qui tradidit pecuniam pro consequutione Ordinis, vel beneficij, antequam Ordo, vel beneficium conferatur, vt per Nauarr. *d. cap.*23. *num.*103. Couar. *in reg. peccatum*, *p.*2.§.8.*num.*7.*& seq.* Vgolin.*de simon.tab.*1.*c.*5. Less.*d.lib.*2.*cap.*35. *dub.*27. *num.*149. Filliuc. *tom.*3. *in tract. de simonia*, *cap.*13. *quest.*5. *num.*15. vbi testatur de praxi Romanæ Curiæ, & sacræ Pœnitentiariæ.

11 *Quomodolibet dando, vel recipiendo,* &c.] Ergo hac excommunicatione non ligantur ratam habentes simoniam, & ita tenent Couar. *in reg. peccatum*, *p.*2. §.8. *n.*7. Nauar. *in man.c.*25.*n.*68. Henriq. *in sum.lib.*13. *c.*37.*n.*4. Soar.*tom.*5.*de censuris*, *disp.*22.*sect.*5.*n.*26.*ad fin.* Sayr.*in simili tract.lib.*4.*c.*14.*n.*6. Less.*d.lib.*2.*c.*35. *dub.*24.*n.*136.

12 *A suorum sint Ordinum executione suspensi.*] Probat hic text. ordinatos simoniacè à suorum Ordinum executione esse suspensos, intellige non solùm ab executione Ordinum susceptorum, sed etiam ab aliis suscipiendis, quia hæc Extrauag. absolutè, & indistinctè loquitur, latè Bonacin. *de suspensionibus omnibus in particulari*, *disput.*3. *q.*1. *puncto* 5. *per tot.* & præcipuè *n.*8. quod deinde Sixtus V. *in d. sua Constit.* contra malè promotos id apertis verbis declarauit, ibi: *Clericos posthac malè promotos ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuò suspensos declaramus*, quamvis ita simoniacum in Ordine remanere tantummodo suspensum ab executione Ordinum simoniacè susceptorum, vt in eo puniatur in quo peccauit, probabile existiment Soar. *de censur. disput.*31. *sect.*4. *num.*33. Filliuc.*tom.*3. *tract. de simonia*, *c.*13. *num.*12.

Vnde ex hac Extrauag. in præcitatis verbis apparet 13
primò non esse latam huiusmodi suspensionem contra mediatores simoniæ, sed excommunicationem Papæ reseruatam, vt aduertit Soar.*d.disp.*31.*sect.*4. *num.*29. subdens ex hoc patere differentiam inter mediatores, & suscipientes Ordines simoniacè, illi enim non sunt suspensi, sed excommunicati, isti verò non solum sunt excommunicati, verùm etiam suspensi, refert Bonacin.*d.puncto* 5.*n.*6.

Secundò infertur huiusmodi suspensionem non in- 14
curri si vitium simoniæ committatur à tertia persona inscio ipso ordinando, quia hæc Extrauag. loquitur expressè de simoniacè ordinatis, tum quia hoc est proprium censuræ in pœnam delicti impositæ, vt non incurratur nisi ob culpam, qua iste caret, vt supponi debet, ita Nauarr.*in man.cap.*25. *num.*68. Henriq. *in sum.lib.*13. *cap.*37. §.4. Soar. *d.lib.*4. *de simon. cap.*56. *num.*9. *& de censur. disp.*31. *sect.*1. *& sect.*4. *num.*40. Filliuc. *d. tract. de simonia*, *cap.*7. *num.*129. Alter. *de censur. tom.*2. *disp.*9. *cap.*4. *ad fin.* Less. *d. lib.*2. *c.*35. *dub.*24. *num.*136. Bonacin. *d. puncto* 5. *n.*2. Contra S. Thom.2. 2. *q.*100.*art.vlt.ad* 1. Syluest.*verbo suspensio*, *num.*7. Auil. *de censur.p.*3.*disp.*5.*dub.*9. *concl.*2. & alios existimantes remanere suspensum ab Ordine sic suscepto.

Tertiò infertur absolutionem ab hac suspensione ab 15
Episcopo præstari posse, ex ea ratione, quia licèt in hac Extrauag. absolutio excommunicationis reseruetur Papæ, non tamen reseruatur absolutio istius suspensionis, vt ex text. patet, reseruatio autem asserenda non est, nisi sit expressa. Bonacin. *d. puncto* 5. *num.*11. Verùm licèt hæc procedant attenta dispositione huius Extrauag. hodie si attendamus dictam Sixti V. Constitutionem, non potest Episcopus absoluere, quia idem Sixtus reuocauit omnes facultates, & concessiones etiam Cruciatæ absoluendi huiusmodi simoniacos, ex Sayr. *d. lib.*4. *cap.*17. *ad fin.* Bonacin. *d. puncto* 5. *num.*11. *vers. dixi*, nisi sit simoniacus occultus, quia talis poterit dispensari ab Episcopo, non autem rehabilitari ad beneficia in posterum obtinenda, nec ad ea retinenda, quæ per simoniam occultam obtinuit, vt dixi *de officio, & potest. Episcopi*, *part.*2. *alleg.*39. *num.*44.

Quartò infertur simoniacum in beneficio non in- 16
currere hanc suspensionem, sicut incurrit simoniacus in Ordine, quia in hoc tantum, non in illo reperitur in hoc text. expressa, sicut tenent Nauarr. *in manu. cap.*25. *num.*111. *vers. tertiò*, Soar. *d. lib.*4. *de simon.c.*56. *num.*16. *& de censur. disp.*31. *sect.*4. *n.*45. Auil. *de censur. p.*3. *disp.*5. *dub.*9. *concl.*5. Filliuc.*tom.*3. *tract.*45. *de simonia*, *cap.*13. *q.*4. *num.*12. Bonacin. *d. puncto* 5. *num.*12. Contra Syluest. *verbo suspensio*, *quest.*7. Henriq. *lib.*13. *cap.*37. §.5. Alter. *tom.*2. *disput.*15. *cap.*5. *col.*3. *vers. ad hanc dubitationem*, existimantes incurrere suspensionem ab Ordine, & beneficio.

Neq

18 *Nec inde faciat aliquis fructus suos.*] Intellige etiam non perceptos, qui tamen percipi debuerunt, quamvis vt illos perciperet Ecclesiæ inseruiret, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de simonia per resignat. n. 15. & in tract. de pacificis possess. n.* 189. Menoch. *cons. 67. n. 6.* Intellige etiam procedere in fructibus consumptis, quos restituere teneri simoniacum tradit Vgolin. *de simon. tab. 4. c. 6. §. 2.* vbi *n. 4.* declarat vt sint restituendi exceptis expensis factis causa illorum quærendorum, ac in Ecclesiæ vtilitatem erogatis, quòd ante eum tenuerat Borgas. *in tract. de reg. p. 6. tit. de simon. n.* 85.

De Iudæis.

Tit. II.

Extravag. Multa. I. *Clem. V.*

CHristiani arma, victualia, mercimonia in Alexandriam, & loca Sarracenorum terræ Ægypti deferentes, mittentes, vel portantes, permittentes quòd extrahantur de portibus Christianorum, vt illuc deferantur, vel auxilium, aut consilium dantes, eo ipso excommunicationis sententiam incurrunt, à qua nisi in mortis articulo postquam tantundem de propriis bonis in auxilium Terræ sanctæ soluerint, absolui non debent, in diebus Dominicis vt excommunicati publicentur. Nihilominus si personæ eorum capi contingat, serui & infames fiunt, ac intestabiles tam actiuè quàm passiuè habentur, ad publica officia non admittuntur, & fiscus ipsorum bona accipere poterit. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 69.* Alagon. *in compend. pag.* 642.

Circa materiam huius text. vide quæ dixi *in collect. ad cap. ita quorundam, hoc tit. in Decretalib.*

Extravag. Dignum. II. *Ioan. XXII.*

IVdæi ad Fidem conuersi non sunt molestandi in suis bonis nec sint deterioris conditionis post Baptismum, quam si essent ante. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag. 69.* Alagona *in compend. pag.* 642.

Hodie habemus constitutionem Paul. III. incip. *Cupientes, in ordine 32. Bullarij noui*, in qua Iudæis ad Fidem conuersis remittuntur, & gratiosè condonantur omnia, & quæcunque bona etiam ex vsura, & alio illicito quæstu acquisita, dummodo personæ, quibus esset facienda restitutio, sint incertæ, de qua meminit D. Anton. Ricciul. *in tract. de iure personarum extra gremium Ecclesiæ existent. lib. 2. c. 26. n.* 8.

De Hæreticis.

Tit. III.

Extravag. Ex eo. I. *Bened. XII.*

1 DEclarat *cap. per hoc, eod. tit. lib. 6.* quòd scilicet tunc Episcopi, & Inquisitores teneantur sibi inuicem communicare processus, quando vtique agunt seiunctim, & non quando Episcopi tantùm, vel Inquisitores tantùm agunt, & processus sunt communicandi solummodo in fine quando nihil restat nisi promulgare sententiam. Secus verò quando aliter commodè procedere non potest nisi alterius actis visis, quia tunc semel tantum in toto negotio copia tribui debet ne detur locus fraudi. Episcopus procedens propter expensas factas non potest petere partem prouentuũ deputatorum officio Inquisitionis de bonis hæreticorum, quia Ordinarius propriis stipendiis seu expensis debet inquirere. Similiter nec exposcat rationem prouentuum Officij inquisitionis ab Inquisitoribus, non obstante mandato, vel consuetudine, sed Inquisitores illos reddant, cui Romanus Pont. reddi iusserit. Colligunt Viu. *in ration. lib. 5. pag.* 107. Alagona *in compend. pag.* 661.

Extrav. Vas electionis. II. *Ioan. XXII.*

TRes erronei articuli Ioannis de Poliaco Doctoris Parisiensis damnantur in præsenti. Primus erat quod confitentes Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi Confessiones tenerentur eadem peccata iterum proprio Sacerdoti confiteri. Secundus quod stante *cap. omnis vtriusque sexus, de pænit.* Papa non potest facere quod Parochiani non teneantur omnia sua peccata proprio Sacerdoti, idest, Parochiali Curato confiteri. Tertius quod nec Papa nec Deus potest dare generalem potestatem audiendi Confessiones alicui, itavt confessus eadem peccata non teneatur iterum confiteri. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 108. Alagona *in compend. pag.* 661. 1

Hoc idem ex hoc text. desumunt Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 13. c. 1. q. 1. vers. Inde Parisienses, & c. 2. q. 1.* Ludouic. Beja *respons. casuum Conscient. p. 2. casu* 31. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 45. art. 3. concl. vnic. ante vers. ad primum.* 2

Extrav. Cùm Matthæus. III. & vlt. *Idem.*

ORdinarij, & Inquisitores sancti Officij, seu quicunque alij iudices, siue Ordinarij, siue delegati contra Apostolicæ Sedis Officiales, seu Nuntios, aut contra aliquem ipsorum quoquomodo, seu quacunque occasione, vel causa procedere non præsumant, nec promulgare audeant excommunicationem, vel suspensionem, aut aliam sententiam sine speciali Sedis Apost. licentia concedenda in scriptis faciẽte plenam de præsenti decreto mentionem, & si quid contra illud attentatum fuerit, est irritum & inane. Verùm si Nuntius, aut officiales Sedis Apost. indebitè aliquid fortè attentent, aut faciant, tunc Diœcesani, Inquisitores, seu alij iudices Ordinarij, vel delegati, ad quos illud negotium pertinet, plenè de illo se informent, studeantque Papæ significare, vt super eo de remedio opportuno prouidere valeat. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 108. Alagona *in compend. pag.* 661. 1

De materia huius text. & qui Officiales & Nuntij sint huiusmodi, de quibus ille loquitur, vide Ioan. Rojas *de priuileg. Inquisit. n. 430. vers. neque procedunt.* Iacob. Simanch. *in enchirid. tit. 8. num. 1. cum seqq. & de Cathol. instit. tit. 34. n.* 37. Franc. Penia *in direct. Inquisit. p. 2. schol. 5. in finalib. verbis*, & latè *p. 3. schol. 92. & qu. 26. comm.* 75. Anton. Cuch. *instit. maior. lib. 4. tit. 6. §. verùm*, Mandos. *in reg. 1. Cancellar. q. 5. n.* 7. Paul. Granut. *theor. 19. n. 16. vers. de vno tamen*, Farin. *de hæresi, quæst. 176. §. 2. n.* 45. 2

De

De Schismaticis.

Tit. IV.

Extravag. Dudum. Vnic.

Benedict. XI.

1 PRocessvs, & sententias latas per Bonif. VIII. contra Iacobum, & Petrum de Columna tanquam schismaticos ..& eorum posteros, reuocat *in præsenti* Benedictus XI. exceptis confiscationibus, in quibus nihil immutat. Colligunt Viuian. *in ration. lib. 5. pag.* 11. Alagona *in compend. pag.* 663.

2 Corrigitur igitur, & prorsus reuocat hæc Extrauagans *cap. vnicum, hoc tit. lib.* 6. vbi dixi.

De Furtis.

Tit. V.

Extravag. Infideles. Vnic.

Ioan. XXII.

1 EXcommvnicat illos, qui furati sunt Thesaurum Ecclesiæ, quem iubente Clemente Papa de Perusio in Lucanam ciuitatem tres viri hic nominati deportauerant; & hic habetur optima praxis monendi malefactores vt intra certum terminum satisfaciant, aliàs excõmunicationem incurrant, & modum ipsius excommunicationis publicandæ hæc Extrauag. clarè manifestat. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 142. Alagona *in compend. pag.* 683.

2 Monitoria pro rebus deperditis inueniendis sub pœna excommunicationis quomodo, & in quibus casibus concedenda sint, dixi latè *de offic. & potestate Episc. p.* 3. *alleg.* 96. *per tot.*

De Crimine falsi.

Tit. VI.

Extravag. Spondent. Vnic.

Ioan. XXII.

1 ALchymivm aurum, vel argentum facientes, vel fieri sequuto facto mandantes, vel ad hoc scienter dum id fieret, facientibus ministrantes, aut scienter vtentes vendendo, vel dando in solutum, tenentur tantundem de bono & vero auro siue argento in publicum pauperibus erogare, quanti alchymicum existat, & si eorum facultates non sufficiant, pœna per iudicis discretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et si sint clerici, beneficiis habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 162. Alagona *in compend. pag.* 238.

Barbos. Collect. Tom. IV.

De Alchymistis vide *l.* 13. *tit.* 5. *p.* 2. *& l.* 9. *in fine, tit.* 7. *p.* 7. vbi Greg. Lop. Eymer. *in direct. Inquisit. p.* 3. vbi 2
Penia *commento* 26. *n.* 125. Cassan. *in catalogo gloria mundi, p.* 11. *consid.* 40. Bonacos. *comm. verbo Alchymia, pag.* 9. Sebast. Næn. *in l.* 1. *n.* 2. *C. de argenti pretio, lib.* 10. Zerol. *in praxi Episc. p.* 2. *verbo Moneta*, Martin. Delr. *disquisit. magicar. lib.* 1. *c.* 5. *pag. mihi* 29. *cum seqq & q.* 4. *pag.* 39. Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 3. *q.* 33. Sanch. *in præcepta Decalogi, lib.* 2. *c.* 40. *n.* 51. Farin. *in praxi crimin. q.* 115. *n.* 98.

De Priuilegiis.

Tit. VII.

Extravag. Inter cunctas. I.

Benedict. XI.

FRatres Minores, & Prædicatores possunt prædicare in suis Ecclesiis, & in publicis plateis, licentia ab Episcopis non petita, sine qua tamen id efficere non valent in hora in qua Episcopus concionatur, vel coram se prædicari facit, aut quando vrgente necessitate ad se conuocat clerũ. In Parochialibus verò non prædicent inuitis Parochis, nisi ab eorum Superioribus iussi sint. Electi à suis Superioribus ad audiendas Confessiones liberè audire possunt eis peccata sua confiteri volentes: Religiosos autem, qui secundùm statuta suorum Ordinum propriis Prælatis confiteri debent, & excommunicatos ac criminosos, quorum crimina egent publica pœnitentia, & quoscunque à casibus Episcopo reseruatis absoluere prohibentur; item Religiosi possunt sepelire mortuos. Multa denique disponuntur de funeralibus, & quarta, & de quibus non soluitur falcidia, Canonica portio, &c. Colligunt Viu. *in ration. lib.* 5. *pag.* 220. Alagona *in compend. pag.* 728. Vide dicta *in Extrauag. super cathedram de sepult.* 1

Valeant clero, & populo prædicare, &c.] Hodie circa huiusmodi Regularium Prædicatorum approbationem ex Concil. Trid. *sess.* 5. *de reform. c.* 2. *& sess.* 24. *etiam de reform. c.* 4. aliter se res habet, prout latè explicaui *de offic. & potest. Episc. p.* 3. *alleg.* 76. *& in Clem. dudum, de sepult.* 2

Electi igitur ab eisdem Fratribus ad audiendas Confessiones, &c.] Circa approbationem Regularium Sacerdotum ad audiendas sæcularium confessiones latè egi *d. tract. de offic. & potest. Episc p.* 2. *alleg.* 25. *per tot. & in collect. ad d. Clem. dudum, & ad d. Extrauag super cathedram.* 3

Porrò vt circa sepulturam, &c.] Ergo licebat Fratribus corpora defunctorum qui in Ecclesiis suis, dum viuerent, elegerunt sepulturam, processionaliter cum Cruce proprias ingredientibus Parochias assumere, & ad suas deferre Ecclesias tumulanda, vt per Iul. Lauor. *tom.* 1. *var. lucubrat. tit.* 2. *c.* 3. *n.* 206. Verùm iam non licet Regularibus etiam prætextu alicuius consuetudinis Parochias cum Cruce processionaliter, aut aliàs ad deferenda defunctorum funera intrare, vel illa leuare, & efferre nisi vocato, & expectato proprio defuncti Parocho, eóque ibidem præsente, si ipse tamen aliter fieri non consentiat, & permittat, vel nisi requisitus venire expresè recuset, vt declarauit sacra Congregat. negotiis Episcoporum & Regularium præposita *sub die* 12. *Ianuarij* 1604. decretum post Quarant. *in sum. Bullarij*, refert Iul. Lauor. *d. c.* 3. *n.* 217. & alibi sæpè fuisse resolutum attestatur idem Lauor. *eod. tit.* 2. *c.* 9. *n.* 118. 4

EXTRAVAG. Meruit. II.

Clem. V.

1 REx Franciæ, & Regnitolæ per *Extrauag. vnam sanctam, sup.de maiorit.& obed.* non Ampliùs Ecclesiæ Romanæ sunt subiecti, quàm antea existebant. Colligunt Viu.*in ration.lib.5.pag.221.* Alagona *in compend.pag.728.*

2 Hoc idem ex hoc text. desumunt Azor. *instit.moral. p.2. lib.11.c.5. q.6. at inter Extrauag.* Garc. *de nobilit. gloss.9.n.53.vers.secunda conclusio.*

3 Licèt quidam iuris Ciuilis interpretes putent dictam *Extrauag. vnam sanctam*, fuisse à Clement. V. *in præsenti*, abrogatam, tamen veritas est in contrarium. nam cùm Bonifac. VIII. in eadem *Extrauag. vnam sanctam*, inter alia dixisset esse vnum Christi ouile & vnam Ecclesiam, & Reges ac Principes esse huius filios, & huius ouilis oues, spiritualémque potestatem esse supremam, quæ terrenam dirigere, moderari, & iudicare possit, & debeat, hinc Philippus Francorum Rex ansam cœpit conquerendi Pontificem Rom. sibi omnem potestatem temporalem vendicare voluisse, & ipsum Regnum Galliæ tanquam tributarium, & vectigal Ecclesiæ Rom. efficere, in hunc sensum verba Pontificis detorquens; cum tamen Bonifacij mens ea re vera fuerit omnes mundi Reges, & Principes tanquam Christi oues Romano Pont. sobiici, vt patri filios, vt pastori oues, vt capiti membra, vt ab eo quisque prout ratio, & ius postulat, in omnibus dirigatur, corrigatur, & si opus sit, Regno priuetur ob communem Rei Christianæ salutem tuendam, & bene conseruandam. Ita Azor. *instit.moral.p.2.lib.5.c.19.vers.quarta obiectio, col.4.*

EXTRAVAG. Diuina. III.

Eugen. IV.

1 ORdinarij, vel alij Superiores non præsumant excommunicare, sospédere, interdicere, vel priuare officio, vel beneficio, vel aliam sententiam ferre contra officiales pro tempore existentes in obsequiis Papæ & Sedis Apostol. nec contra alios venientes ad Sedem Apostol. pro suis, vel suorum causis prosequendis, nec in ea morantes dum durat prosequutio causarum, vel ab ea recedentes, & si quomodolibet priuāt, vel priuatos declarant beneficiis, vel illa aliis conferunt, vel ad hoc se intromittunt, tam dantes, quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati, suspensi, & interdicti, non obstantibus quibuscunque priuilegiis, vel Conciliis etiam generalibus incontrarium. Colligunt Viu. *in ration. lib.5. pag.221.* Alagona *in compend. pag. 728.* Vide Bonacin. *de censur. extra Bullar. disp.1.q.7.punct.3.* Filliuc. *in quæst.moral.tract.15.c.9.q.2.*

2 Aduertendum est quòd priuilegia, quæ residentibus in Curia Romana vigore Eugenianæ Constitut. aut familiaritatis Cardinalium competere solent, ea in iis, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelliguntur, sed Ordinarij iurisdictioni subiecti permanent; non obstantibus quibuscunque inhibitionibus, vt statuit Concil. Trid. *sess. 24. de reform. c.11. vers. quæ verò*, & resoluunt Cened. *pract.& canon.quæst lib.1.q.1.n.31.vers. pro vera*, Sanctarel. *variar.resolut.lib.1.q.16.n.2.* vbi subdit Concil. *citato c.15.* loqui de Constitutione Eugeniana concessa Curialibus Romanis, non autem de concessa Vniuersitatibus studiorum.

3 *Et nihilominus in omnes, & singulos ordinarios*, &c.] Notatur ad hoc, quòd Ordinarij locorum commissarij, & delegati eorum, qui priuant Curiales beneficiis, eaque aliis conferunt, suspensionem de qua in hoc text. incurrunt, vt per Mar. Alter. *de censur. tom. 2. disp.15. c.6.col.4.vers.ex quibus*, Bonac. *de suspensionibus omnibus in particulari, disp.3.q.4. puncto 12.* vbi subdunt Episcopos hac censura ligari, quia licèt censura suspensionis, vel interdicti non liget Episcopos nisi exprimantur, *c.quia periculosum, de sent.excom lib.6.* nihilominus hic sufficienter exprimuntur, cùm text. iste generaliter loquatur in præcitatis verbis.

Apud dictam Sedem prosequentium, &c.] Ergo secus si beneficiarium apud Sedem Apost. commorantem priuet beneficiis respectu eorum quæ pertinent ad ipsa, vt est onus residendi, reparandi Ecclesiam, celebrandi, & similia, ad quæ tenetur beneficiarius ratione beneficij, ita Marchesan. *de commission.p.2.tit.de commissione super Eugeniana, §.vnic. pag.453.& seqq.* Mar. Alter. *citato loco*, Bonacin. *d.puncto 12.n.3.* 4

Suspensionis.] Ab officio scilicet, & beneficio, nam suspensio absolutè prolata intelligitur ab officio, & beneficio, ita in terminis Suar. *tom.5.de censur.disp.31. sect.3.n.15.* Bonacin. *d puncto 12.n.4.* 5

EXTRAVAG. Exhibita. IV. & vlt.

Ioan. XXII.

MIlites Hospitalarij S. Ioannis, qui ex priuilegio, consuetudine, vel statuto recipiunt fructus annales beneficiorum vacantium, vel plurium annorum, debent etiam habere præbendam, quam beneficiarius haberet si in Ecclesia resideret, vel quam haberent si aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitimè excusarentur, quia cum dicta pars Capitulo non accrescat, illis accrescere debet. Colligunt Viu. *in ration.lib.5.pag.223.* Alagona *in compend.pag.729.* 1

De Pœnis.

TIT. VIII.

EXTRAVAG. Diuinis. Vnic.

Ioan. XXII.

EPiscopus Caturcensis perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatúsque fuit Pontificali, Sacerdotali, & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus propter varios excessus per ipsum perpetratos, videlicet quia nimis ambitiosè, & simoniacè fuerat ingressus in Pontificatum, mox Sedi Apostolicæ, suis subditis, & sibi ipsi iniuriosus fuerat, & tanquam tyrannus terrore, iniuria, fraude grauabat subditos extorsionibus, & frequentibus procurationibus, & aliis quæstibus illicitis, non curando de modo, & causa non citatos, & non conuictos priuabat beneficiis iniustè, dictabat falsa instrumenta, simoniacè conferebat beneficia in suis manibus resignata, quorum redditus sibi occupabat, erat irregularis, incontinens cum fœminis, &c. Colligunt Viu. *in ration.lib.5. pag.250.* Alagona *in compend.pag.743.* 1

Ex hoc text. optimè colligitur pro quibus excessibus Prælatus deponi potest, de quo vide text. & quæ ibi, dixi *in cap.veritatis, de dolo. & contum.& in c.sancta est clauis, de excessibus Prælator. & in Concil.Trid.sess.24. de reformat.c.3.* 2

De

De Pœnitentiis, & remissionibus.

Tit. IX.

SVMMARIVM.

1 *Compendium text. refertur.*

2 *Iubilaum centesimum qui Pontifex prius promulgauerit, ostendatur.*

3 *Indulgentia plenaria, plenior, & plenissima quantum attinet ad rationem Indulgentia idem sunt, differunt in nomine tantum, vel in causa concedendi.*

4 *Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum.*

5 *Iubilaum, & Indulgentiam anni sancti aqualiter lucrantur illi, qui sunt Roma, sicut & illi qui veniunt ex longissimis terris.*

6 *Curiales Roma habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, illi verò qui veniunt Romam, poterunt in quinque diebus Iubilaum lucrari.*

Extravag. Antiquorum, I.

Bonifac. VIII.

1 Centesimo quoquo anno, qui dicitur Iubilæi, visitantibus Basilicas Beatissimorum Petri & Paoli Apostolorum plenissima peccatorum venia conceditur, cuius Indulgentiæ qui voluerint participes fieri, si fuerint Romani ad minus triginta diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die, si verò peregrini fuerint, aut forenses simili modo diebus quindecim ad Basilicas easdem accedant. Qui verò amplius, & deuotius illas frequentauerit, plus merebitur, & efficacius Indulgentias consequetur. Colligunt Vin. *in ration. lib. 5. pag. 262.* Alagona *in compend. pag. 751.*

2 Quamvis de initio huius Iubilæi fateantur aliqui nihil certum inueniri posse, sicut dicit Ioan. Friburg. *in tract. de indulg. q. 6.* & alij, eius inuentorem prædicent Bonif. VIII. de quo in præsenti, ex quorum numero sunt S. Anton *p. 1. tit. 10. c. 3. §. 6.* Polyd. Virgil. *de inuent. rerum lib. 8. c. 1.* Luc. Pinel. *de Indul. c. 23.* Veritas tamen est illud antiquius fuisse, nam cum in die Vigil. Natiuit. Dominicæ 1299. ad Vesperas, & subsequentibus diebus, immo per totum illum annum tam ingens hominum multitudo ex longinquis, & diuersis mundi partibus ad Vrbem confluxerint, vt nec Vrbs eos caperet, aut euntibus & redeuntibus itinera sufficerent, nec in tam magna, lata & spatiosa Vrbe locus penè, aut per vias transeundi, aut in domibus commorandi esset, cœpit hac nouitate prædictus Bonifacius magna affici admiratione, & causam huius rei quærens inuenit quod celebris & generalis fama per totum orbem, & per ora hominum referebat ab antiquis & extra memoriam hominum temporibus Romæ centesimo quoquo anno Iubilæum esse, celebratique solitum, & ideo illo anno, qui centesimus incidebat, tot ad Vrbem homines confluebant vt ab omnium culparum sordibus absoluerentur. Qua propter perlectis Bonifacij iussu vetustioribus libris, reuolutisque antiquioribus Bullis, nihil quod ad rem hanc pertineret, omnino repertum fuit; statuit propterea diligentia inter superstites vti, an huius nonæ Indulgentiæ esset memoria apud aliquem: Fuit inter multos senior Peregrinus repertus, qui annum centesimum septimum suæ ætatis agebat, qui coram eod. Sanctiss. Pont. attestatus est se meminisse patrem suum agricolam superiore centesimo venisse Romam ad consequendas Indulgentias, à quo etiam admonitus fuerat vt si ad venturi centesimi tempus perueniret, non grauaretur Romam venire, vbi singulis quibusque diebus illius anni magnæ erant Indulgentiæ. Eiusdem rei testes alij duo reperti sunt ex Gallia, & in Italia non pauci tanti æui memores idem confirmantes, & omnes hoc vnum vnanimiter asserentes, Romæ scilicet eo anno esse remissionem peccatorum. His auditis Roman. Pontif. ne tam grandis populorum deuotio à Spiritu sancto excitata frustraretur, sanctum Iubilæum eodem anno cum solemnitate celebrari mandauit, & tunc promulgata fuit ista Extrauag. quod narrant Nauar. *de Iubilao, notab. 7. n. 4.* Benzon. *in simili tract. lib. 3. c. 5.* Iul. Lauor. *p. 1. c. 3. n. 3. cum seqq.* Ex quibus benè colligunt Bonifacium VIII. innouatorem potius quàm institutorem huius sancti Iubilæi fuisse, sicuti docent Henriq *in summ. lib. 7. c. 15. §. 5.* Fr. Hieronym. Roman. *de Republ. Christiana, lib. 1. c. 23.* Gretser. *lib. 2. de sacris pereg. c. 15.* Fr. Emman. *quæst. Regul. tom. 2. q. 85. art. 3. & 4.* Sanctarel. *de Iubilao anni sancti, dub. 3.* Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erectione, c. 14. n. 12. cum seqq.* & præcipuè *à n. 17.*

Plenam, & largiorem, imo plenissimam, &c.] Indulgentia igitur plenaria, plenior, & plenissima, quantum attinet ad rationem Indulgentiæ, idem sunt, differunt namque in nomine tantùm, vel in causa concedendi, qua ponuntur ad exaggerationem, vel maiorem declarationem, & ad tollendum scrupulum. Vide Nau. *de Indulg. notab. 9. n. 31. & notab. 26.* Greg. de Valent. *de Indulg. c. 6.* Benzon. *de Iubilao, lib. 4. c. 2.* Fr. Emman. *d. q. 85. art. 3.* Iul. Lauor. *de Indulg p. 2. c. 10. n. 62. cum seqq.* Zerol. *in praxi Episcop. p. 2. verbo annus sanctus, §. 4.* 3

Omnium suorum concedimus veniam peccatorum. Statuentes, &c.] Ergo Indulgentia plenaria, seu plenissima refertur ad integram remissionem omnium peccatorum, vt per Fr. Emman. *in explicat. Bulla Cruciata, §. 8. dub. 2. pag. mihi 58.* 4

In gloss. *Confitebuntur.* ibi, *Quia ergo Indulgentia*, &c. Notant ad hoc, quòd Iubilæum & Indulgentiam anni sancti lucrantur æqualiter illi, qui sunt Romæ, sicut & illi, qui veniunt ex longissimis terris, vt per Nauar. *de Iubil. notab. 31. n. 35.* Henriq. *lib. 7. de Indulg. c. 14. §. 4.* Benzon. *de Iubilao, lib. 5. c. 15. dub. 1.* Hier. Gratian. *eod. tract. p. 1. cap. 12.* Lauor. *in simili tract. p. 1. c. 16. n. 15. vers. illud*, Iodoc. *verbo Iubilaus, num. 23.* Pinel. *de Indulgent. cap. 16.* Sanctarel. *de Iubilao anni sancti, c. 5. dub. 5.* 5

In gloss. *Forenses.* ibi, *Quid de curialibus*, &c. Notatur ad hoc, quòd Curiales Romæ habitantes debent Basilicas SS. Petri & Pauli per triginta dies visitare, vt per Nauar. *de Iubilao, notab. 32. n. 43.* Illi verò, qui venient Romam occasione alicuius negotij, vel litis poterunt in quinque diebus Iubilæum lucrari, & habentur pro alienigenis si habebant animum reuertendi ad patriam finito negotio, secundùm Hier. Gratian. *de Iubilao, p. 2. c. 11.* vbi subdit venientem ex patria ad Romam causa lucrandi Iubilæum, in quindecim diebus illud lucrari, licèt toto anno Romæ detineatur, ibique pro eo tempore domum conducat. 6

SVMMARIVM.

1 *Annus Iubilaus, siue plenaria remissio, qua olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè pænitentibus, & confessis visitantibus Basilicas*

Beatorum Petri, & Pauli per istam Extrauag. ad annum 50. reducitur, & n. 2.

3 *Vrbanus V I. ordinauit vt annus Iubilaus celebraretur trigesimo tertio quoquo anno.*

4 *Paulus I I. statuit vt annus Iubilaus celebraretur vigesimoquinto quoquo anno.*

5 *Bonifacij V I I I. tempore pro consequutione anni Iubilas visitanda tantum erant Basilica SS. Petri, & Pauli, Clemens V I. addidit Ecclesiam S. Ioannis Lateranensis, Gregorius X I. pradictis tribus adiunxit Ecclesiam S. Maria Maioris.*

6 *Exteris minor numerus dierum, quo Ecclesias visitare tenentur in anno Iubilao, assignatur, quam incolis.*

7 *Visitatio Ecclesiarum in anno Iubilao fieri potest, vel pedibus incedendo, vel equitando.*

8 *Visitatio quatuor Ecclesiarum in anno Iubilao vnica die fieri debet, & non satisfacit, qui vnam vel alteram Ecclesiam visitaret vno die.*

9 *Visitatio Ecclesiarum per 30. dies facienda ab illis, qui lucrari volunt Iubilaum anni sancti sufficit si vel de die, vel de nocte fiat.*

10 *Visitationes duas eodem die quis facere non potest ad effectum satisfaciendi duorum dierum visitationi ad lucrandum Iubilaum anni sancti.*

11 *Iubilaum anni sancti potest quis bis, ter, vel pluries lucrari faciendo visitationes requisitas.*

12 *Indulgentia concessa visitantibus Ecclesiam pro tempore determinato, semel tantum quari potest.*

13 *Iubilaum anni sancti lucrantur, qui illud lucrandi causa petunt Romam, sed infirmitate, vel morte prauenti perficere non potuerunt.*

14 *Iubilaum anni sancti lucrari cupientes an teneantur antequam Ecclesiarum visitationem incipiant, peccata sua confiteri, ostenditur,* & n. 15.

16 *Thesaurus Ecclesia non solum collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyriis, & operibus Sanctorum.*

EXTRAV. Vnigenitus, II.

Clem. V I.

1 ANnus Iubilæus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centésimo anno, omnibus verè pœnitentibus, & confessis visitantibus Basilicas Beatorum Petri & Pauli per istam Extrauag. ad annum quinquagesimum reducitur, additúrque Basilica S. Ioannis Lateranensis. Colligunt Viuian. *in ration. lib* 5. *pag.* 263. Alagona *in compend. pag.* 751.

2 *Ad annum quinquagesimum duximus reducendam. Statuentes,* &c. Licèt annus Iubilæus renouatus fuisset à Bonifacio V I I I. centesimo quoquo anno, vt vidimus *suprà primo cap.* succedentibus postea temporibus considerata breuitate, & debilitate vitæ, carnis infirmitate, & vt citius, ac frequentius labentibus hominibus succurratur, Clemens V I. in hac Extrauag. ad annos quinquaginta huiusmodi Iubilæum reduxit, & ita fuit celebratus anno 1350. sicuti referunt Iul. Lauor. *de Iubil. & Indulg. p.* 1. *c.* 3. *n.* 17. & Sanctarel. *de Iubilao anni sancti. c.* 1. *dub.* 3.

3 Deinde Vrbanus V I. ordinauit vt hic Iubilæus celebraretur trigesimotertio quoquo anno, vt scripserunt Granz *lib.* 10. *Metrop.* Gretser. *lib.* 2. *de sacris peregr. c.* 15. Iul. Lauor. *d. c.* 3. *num.* 19. & 21. Sanctarel. *d. dub.* 3.

4 Postea Paulus I I. statuit vt celebraretur vigesimo quinto quoquo anno, vt vnaquæque ætas huius thesauri particeps fieret, quod à Sixto I V. confirmatum fuit, qui proinde Iubilæum celebrauit anno 1475. & sic successiuè ad hæc nostra tempora continuatum extitit, videlicèt Alex. V I. anno 1500. Clemens V II. anno 1525. Iulius I I I. anno 1550. Gregor. V I I I. anno 1575. Clemens V I I I. anno 1600. & S. D. N. Vrbanus V I I I. anno 1625.

Et Lateranensem Ecclesiam, &c.] Tempore Bonifacij V I I I. vt in Extrau. præcedenti, pro consequutione Iubilæi visitandæ tantùm erant Basilicæ Apostolorum Petri & Pauli, postea verò Clementis V I tempore, de quo in hoc text. addita fuit Ecclesia S. Ioannis Lateranensis, eo quòd in ea baptizatus fuerat Constantinus Imper. à B. Syluestro Papa. Demum Gregorius XI. prædictis tribus adiunxit Ecclesiam S. Mariæ Maioris, & sic istæ quatuor Ecclesiæ pro consequutione Iubilæi ab illo tempore vsque ad præsens visitari debent, sicut statuit S. D. N. Vrbanus V I I I. in sua Bulla publicationis Iubilæi incip. *Omnes gentes plaudite*, sub dat. Romæ tertio Kalend. Maij 1624. Pontificatus sui anno primo. Vide Iul. Lauor. *de Iubilao. p.* 1. *c.* 17. *n.* 1. Sanctarel. *de Iubilao anni sancti, c.* 1. *dub.* 4. In quibus Ecclesiis quatuor portæ (quæ ob excellentiam sanctæ vocantur) solemni ritu aperiuntur, vt tradunt Nauar. *de Iubilao, notab.* 34. *n.* 8. Benzon. *in simili tract. lib.* 4. *c.* 13. & Iul. Lauor. *p.* 1. *c.* 24. Dionys. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. c.* 14. *n.* 8. 5

Quàm incylta recordationis, &c.] Multa de Lateranensi Ecclesia tradit Dionys. Paul. *d. tract. de vera quatuor Patriarch. sedium erect. cap.* 15. *num.* 32. *cum seqq.* 6

Si Romani ad minus triginta, &c.] Assignatur igitur minor numerus exteris quam incolis ob laborem susceptum in itinere, imo solent Romani Pontifices aliquando ad tres & paucos dies reducere, habita consideratione ad labores, sudores, incommoda, pericula, impensas, & alias graues molestias in itinere passas, & nè peregrini diutius in Vrbe commorantes grauioribus onerentur impensis, vt refert Iul. Lauor. *d. p.* 1. *c.* 17. *n.* 10. & Sanctarel. *de Iubilao anni sancti. c.* 5. *dub.* 2. vbi subdit quòd si fuerit concessum per Papam, vt paucioribus diebus quis lucrari possit Iubilæum, verbi gratia, per quindecim dies quatuor Ecclesias visitando, si tempore talis concessionis per quatuordecim dies iam haberet prædictas Ecclesias visitatas, postea visitando vnica vice lucraretur Iubilæum. Et hæc visitatio potest fieri vel pedibus incedendo, vel equitando, quia hi omnes pariter & eodem modo Iubilæum lucrantur, licèt meritum non sit æquale, vt aduertunt Benzon. *d. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 22. Franc. Rodriq. *de Iubilao, c.* 3. *n.* 7. Hieron. Gratian. *eod. tract. p.* 2. *c.* 12. Iodoch. *verb. Iubilaum, n.* 23. 7

Huiusmodi quatuor Ecclesiæ vnica die visitari debent, & non satisfacit qui vnam, vel alteram Ecclesiam visitaret vno die, & altero, vel tertio aliam, vel alias, vt tradunt Nauar. *de Iubil. notab.* 32. *n.* 41. Pinel. *de Indulg. c.* 22. Henriq. *in summ. lib.* 7. *c.* 14. §. 5. *lit. D,* Benzon. *de Iubil. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 5. Hieron. Gratian *in simili tract. p.* 2. *c.* 3 & 12. Franc. Rodriq. *eod. tract. c.* 3. *n.* 6. vbi asserit ita declarasse Gregorium X I I I. Quamuis Ioan. Monach. *in Extrauag.* 1. *sup. hoc tit. in gloss. verbo semel,* scripserit sufficere, quòd fiat visitatio earum diuersis diebus, subdens hoc respondisse Bonifacium Auctorem illius Extrauag. 8

Et quando dicitur huiusmodi visitationes faciendas esse per triginta dies. &c. intelliguntur de diebus temporalibus, & sic siue de die, siue de nocte, sicuti docent Benzon. *d. c.* 15. *dub.* 5. Rodriq. *d. c.* 3. *n.* 8. Hieron. Gratiân. *d. p.* 2. *cap.* 12. Iul. Lauor. *dict. part.* 1. *c.* 17. *num.* 33. 9

Ex quibus dicendum videtur non posse quem duas 10

visitationes eodem die facere ad effectum satisfaciendi duorum dierum visitationi secundùm Nau. *d. notab.* 32. *n.* 41. *in fine*, Fr. Emman. *in sum. p.* 1. *c.* 184. *n.* 3. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 10. *q.* 5. *n.* 255. Poterit tamen bis, ter, vel pluries hanc Indulgentiam Iubilæam sibi quærere bis, ter, vel pluries faciendo visitatinnes requisitas, ex Nau. *d. notab.* 32. *n.* 46. *vers. pars verò affirmans*, & *notab.* 34. *n.* 6. *vers. tertiò*, Benzon. *lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 23. Emman. Sà *verbo Indulgentia, n.* 7. Henriq. *d. lib.* 7. *c.* 10. §. 2. Franc. Rodriq. *de Iubilao, c.* 3. *n.* 10. Hieron. Gratian. *in simili tract. p.* 2. *c.* 12. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 7. *cap. vlt. sect.* 4. *n.* 155. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 10. *q.* 7. *n.* 261. Zerol. *in praxi Episcop. p.* 2. *verbo annus sanctus*, §. 6. Iodoch. *verbo Iubilaus, n.* 23.

12 Illud aduertere oportet quòd grandis datur differentia inter Indulgentiam perennem, qualis est quadraginta dierum concessam visitantibus Ecclesiam Beati Petri Vrbis Romæ, & inter Indulgentiam concessam pro tempore determinato, quales sont, quas videmus passim concessas certis locis pro certis diebus à Vesperis in Vesperas eos visitantibus; prior enim sæpiùs quæri potest, posterior verò semel tantùm, secundùm S. Thom. *in* 4. *dist.* 20. *q.* 1. *art.* 3. *quastiunc.* 2. *ad* 4. Felin. *in tract. de Indulg. n.* 37. Ioan. de Friburgo *in sum. Confess. lib.* 3. *tit.* 34. *q.* 184. Cordub. *in quast. lib.* 5. *q.* 33. Emman. Sà *verbo Indulgentia, n.* 7. Tolet. *in sum. lib.* 6. *c.* 28. *in fine*, Nau *de Iub. notab.* 31. *n.* 37. & *notab.* 15. *num.* 19. Benzon. *d. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 23. Henriq. *in sum. lib.* 6. *c.* 16. §. 3. *in comment. lit. M*, Soar. *tom.* 4. *de Pœnit. disp.* 57. *sect.* 1. *n.* 7. Mich. Zanard. *p.* 1. *direct. tract. de Sacram. Pœnit. c.* 21. *q.* 40. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 8. *q.* 2. *num.* 197. Nugn. *in addit. q.* 27. *art.* 4. *post tertiam difficultatem vers. difficultas.*

13 *Adiicientes vt ij etiam*, &c.] Notatur ad hoc, quòd illi, qui causa lucrandi Iubilæum, petunt Romam, vel aliquas ex conditionibus adimplere incipiunt, sed infirmitate, vel morte præuenti, iter, vel conditiones perficere minimè possunt, Iubilæum lucrantur, vt per Nauar. *de Iubilao notab.* 19. *n.* 4. Iodoch. *verbo Iubilaus, n.* 23. Benzon. *lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 10. Sanctarel. *c.* 7. *dub.* 1. *vers. quando si concede*, Iul. Lauor. *d. p.* 1. *c.* 17. *n.* 23. Et S. D. N. Vrbanus VIII. in dict. Bulla publicationis Iubilæi apertis verbis declarat huiusmodi personas illud lucrari, in hæc verba. Quoniam euenire potest vt ex iis, qui hac de causa iter aggressi fuerint, vel ad Vrbem se contulerint, aliqui in via, aut etiam in ipsa Vrbe, morbo, vel alia legitima causa impediti, aut morte præuenti præfinito dierum numero completo, ac nè quidem fortassè inchoato præmissa exequi, ac Ecclesias, & Basilicas huiusmodi adire nequeant. Nos piè promptéque illorum voluntati, quantum in Domino possumus, benignè fauere cupientes eosdem verè pœnitentes, & confessos, prædictæ Indulgentiæ, & remissionis participes perinde fieri volumus ac si Ecclesias, & Basilicas prædictas diebus à nobis præscriptis re ipsa visitassent. Hactenus dicta Bulla. Quæ cùm loquatur solum de peregrinis, non comprehendit Romanos, illi enim si morte præuenti visitationes peragere non valuerint, minimè, consequentur Iubilæum, & sentiunt Iul. Lauor. *d. p.* 1. *c.* 17. *n.* 23. & Sanctarel. *vbi proximè*, aduertens quòd in Bulla Clementis VIII. incip. *Inter sollicitudines*, priuilegium hoc conceditur etiam Romanis, & aliis Romæ habitantibus.

14 *Qui verè pœnitentes, & confessi*, &c.] Vtrum autem fideles Iubilæam Indulgentiam anni sancti lucrari cupientes teneantur, antequam Ecclesiarum visitationem incipiant, peccata sua confiteri, & omnes visitationes in statu gratiæ conficere? dubia est quæstio. Quidam affirmatiuam partem sequuntur, subiicientes visitationes aliter factas non suffragari ad consequendum Iubilæum, ex quorum numero sunt Nauar. *vbi suprà notab.* 17. *n.* 11. & *notab.* 16. & 19. Caiet. *tract.* 10. *de Indulgent. q.* 2. *tom.* 2. Armil. *verbo Indulgentia, num.* 14. Benzon. *d. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 4. *vers. dico quintò*, Paul. Comitol. *respons. moral. lib.* 1. *q.* 37. *n.* 2.

Verùm probabilius est hoc casu ad consequendum sanctissimum hoc Iubilæum sufficere visitationem vltimam facere in statu gratiæ, vt sentiunt Nau. *not.* 32. *n.* 47. Vinald. *in suo candelabro, tit. de Indulg. num.* 15. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 7. *cap. vlt. q.* 4. *n.* 180. & 188. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 8. *c.* 10. *q.* 5. *num.* 258. Franc. Rodriq. *de Iubilao, c.* 3. *n.* 5. Hieron. Gratian. *in simili tract. p.* 2. *c.* 12. Ad consequendum enim Iubilæum non est necessarium facere omnia opera in statu gratiæ secundùm Sot. *in* 4. *distinct.* 21. *q.* 1. & 2. *art.* 3. Syluest. *verbo Indulgentia, q.* 10. *vers.* 9. Sà *verbo Indulgentia, n.* 2. Valent. *tom.* 4. *disp.* 7. *q.* 20. *punct.* 5. *ad finem*, Soar. *tom.* 4. *de Pœnit. disp.* 52. *sect.* 2. *n.* 7. & *sect.* 5. *n.* 8. Ægid. Coninck. *de Sacrament. disp.* 12. *de Indulgent. dub.* 7. *num.* 37. & 39. Benzon. *d. lib.* 5. *c.* 15. *dub.* 4. *vers. pmo autem*, Mich. Zanard. *p.* 1. *director. tract. de Sacram. Pœnitent. c.* 21. *q.* 19. Fr. Emman. *in summ. p.* 1. *c.* 184. *n.* 4. Hieron. Gratian. *d. p.* 2. *cap.* 12. Nugn. *in addit. q.* 27. *art.* 1. *vers. aliud dubium*, & *art.* 3. *dub.* 5. *prope fin.* & *dub.* 8. Valerian. Reginald. *d. lib.* 7. *num.* 173. & 180. Fernandez *part.* 3. *cap.* 8. §. 8. *num.* 1. 15

Ad cuius quidem Thesauri cumulum, &c.] Notatur hoc, quòd Thesaurus Ecclesiæ non solùm collectus est ex meritis Passionis Christi, sed etiam ex martyriis & operibus Sanctorum, vt per Couar. *in cap. alma mater, p.* 1. §. 4. *n.* 7. *col.* 4. Henriq. *d. lib.* 7. *c.* 2. §. 3. & 4. benè Sanctarel. *de Iubilao anni sancti, c.* 3. *dub.* 4. 16

Extrav. Etsi Dominici, III. Paul. II.

Reseruat sibi certos casus à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia Sedis Apostolicæ, videlicèt offensam Ecclesiasticæ libertatis, violationem interdicti à Sede Apostolica positi, crimen hæresis, conspirationem in personam, aut statum Romani Pontificis, quamvis offensam, seu rebellionem eiusdem Pontificis in Sedem Apostolicam, Presbytericidium, offensam personalem in Episcopum, seu alium Prælatum, inuasionem, deprædationem, occupationem, aut deuastationem terrarum Romanæ Ecclesiæ mediatè, vel immediatè subiectarum, ac etiam inuasionem Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam Curiam venientium, prohibitionem deuolutionis causarum ad dictam Curiam, delationem armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionem nouorum onerum realium, vel personalium Ecclesiis, vel Ecclesiasticis personis, simoniam super Ordinibus, vel beneficiis assequendis intra, vel extra Curiam, qui casus absolui non possunt per indulta, & concessiones generales nisi fiat specialis mentio. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.* 264. Alagona *in compend. pag.* 751. 1

Multos ex his casibus, & plures alios sibi reseruat Papa singulis annis in processu Bullæ in Cœna Domini, & specialiter aliis in locis, quod in vnum redegi *de offic. & potest. Episcop. p.* 3. *alleg.* 50. 2

SVMMARIVM.

1 *Compendium huius text. refertur*, & n.2.
3 *Indulgentia plenaria suspenduntur solùm tempore Iubilæi anni sancti.*
4 *Indulgentiarum suspensio prohibet nè aliæ Indulgentiæ prædicentur tam in publico, quàm in priuato durante anno sancto.*
5 *Indulgentiarum suspensio à Clemente VIII. facta in anno sancto Iubilæi, quæ?*
6 *Indulgentiæ plenariæ, & plenissima omnium peccatorum remissiones suspensæ intelliguntur, non verò temporariæ, & omnes aliæ non plenariæ.*
7 *Verba geminata includunt prorsus omnia absque ulla limitatione.*
8 *Indulgentia suspenduntur durante tantum anno sancto.*

EXTRAV. Quemadmodum. IV.

Sixti IV.

1 COnfirmat Iubilæum publicatum, & suspendit vsque ad beneplacitum suum, & Sedis Apost. omnes, & singulas plenarias etiam ad instar Iubilæi Indulgentias, ac etiam commutandi vota aut super eis, & malè incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis dispensandi, & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi, & deputandi Confessores cum potestate absoluendi etiam in casibus Sedi Apostolicæ reseruatis, facultates concessiones, & indulta à nobis, & eadem Sede, vel illius auctoritate, quibuscunque Ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & piis locis, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, aut quavis causa quomodolibet concessas, & concessa, itavt suffragari alicui non valeant Indulgentiis tamen Basilicarum, & Ecclesiarum Vrbis in suo plenario robore durantibus. Colligunt Viuian. *in ration.lib.* 5. *pag.*264. Alagona *in compend. pag.*751.

2 Similem suspensionem fecit Gregor. XIII. in aperitione Iubilæi de anno 1575. in sua Bulla incip. *Quoniam sancti Iubilæi*, de qua agunt Nauar. *in tract. de Iubilæo notab.*28. *à princ.* Benzon. *in simili tract. lib.*4. *c.*8. *dub.*23. *cum seqq.* Iul. Lauor. *de Iubilæo & Indulg. p.*1. *c.*10. *num.* 2.

3 *Omnes & singulas plenarias*, &c.] Ergo suspenditur solùm facultas quærendi Indulgentias plenarias, & non alias, quæ non erant plenariæ, quod clariùs expresserunt Clemens Septimus *in sua Bulla incip. Inter sollicitudines*, & Iulius III. *in Constit. incip. Si Pastores*. & Gregorius XIII. *in dicta Bulla incip. Quoniam sancti Iubilæi*, & ita tradunt Nauar. *de Iubilæo notab.*23. *n.*1. *& cons.*17. *n.*3. *sub hoc tit.* Benzon. *d. lib.*4. *c.*8. *dub.*2. Henriq. *lib.*7. *c.*15. §.8. Zerol. *in praxi Episcop. p.*2 *verbo annus sanctus*. §.3.
4 Quando enim in Bullis suspensionis Indulgentiarum huiusmodi prohibebatur nè aliæ Indulgentiæ prædicarentur tam in publico, quàm in priuato durante anno sancto, hoc intelligebatur de plenariis tantummodo Indulgentiis, vt exponunt Nau. *d. tract. de Iubilæo notab* 33. *n.*6. Benzon. *d. lib.*4. *c.*8. *dub.*7. Hieron. Gratian. *in tract. de Iubilæo, lib.*1. *c.*13.

5 In suspensione autem facta à Clemente VIII. *in sua Bulla incip. Cum sancti, sub dat. Romæ* 21. *May* 1599. non apparent suspensæ nisi omnes, & singulæ Indulgentiæ etiam perpetuæ, & peccatorum remissiones, necnon facultates, & indulta absoluendi à casibus reseruatis etiam in Bulla Cœnæ Domini concessæ quibuscunque locis & personis etiam ad instar Iubilæi quacunque causa, & occasione sub quibuscunque tenoribus, formis & clausolis etiam Motu proprio, prohibendo nè aliter Indulgentiæ publicentur sub pœna excommunicationis latæ sententiæ.

Ex qua quidem Clementis suspensione tantùm ple- 6
nariæ, & plenissimæ omnium peccatorum remissiones ad instar Iubilæi suspensæ intelliguntur, reliquæ verò Indulgentiæ temporaneæ, id est, tot dierum, vel annorum, seu tertiæ, vel quartæ partis quadragenæ, carenæ, sestenæ, & omnes aliæ non plenariæ, etiam quòd sint concessæ locis, & personis quomodolibet, suspensæ minimè intelliguntur; ita docent Nauar. *cons.*17. *n.*4. *&* 5. *sub hoc tit.* Franc. Rodriq. *in tract. de Iubilæo, c.*3. *n.*2. Hieron. Gratian. *in simili tract. lib.*1. *c.*13. Sanctarel. *in eod. tract. c.*5. *dub.*7. Iodoc. Loritch. *in thesauro nouo vtriusque Theologia verbo Iubilæus*, *n.*16. Filliuc. *tom.*1. *tract.*8. *c.*10. *q.*3. *n.*251. Iul. Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent. p.*1. *c.*10. *n.*3. *cum seqq.* vbi *n.*17. ostendit an Indulgentiæ pro defunctis tempore Iubilæi anni sancti suspendantur, & *n.* 25. agit de Indulgentiis, quæ conceduntur Confraternitatibus Hispaniæ, vel alibi extra Vrbem existentibus, aggregatis tamen alicui Vrbis Archiconfraternitati, cuius Indulgentiæ non suspenduntur. Verùm supra dicta sententia non transit sine difficultate, nam dicta Bulla Clementis VIII. & nouissima S. D. N. Vrbani VIII. incip. *Cùm super, sub dat. Romæ Non. Maij* 1624. ita cantant, *Omnes, & singulas Indulgentias etiam perpetuas, & peccatorum remissiones*, &c. quæ verba, *omnes & singulas*, ita gemi- 7
nata includunt prorsus omnia absque vlla limitatione gloss. *verbo omnia, & singula, in cap. vt circa, de elect. lib.*6. & de natura illorum est, vt nihil prætermissum censeatur, sicuti docent Card. Tusch. *tom.*1. *lit. C, conclus.*296. *n.*8. *&* 19. Cened. *sing.*72. *n.*1. & plures alij, quos refero *in tract. de clausul. vsufreq. claus.*96. *n.*4. secundùm Lugdunensem impressionem. Tum, quia dictio illa, *etiam*, exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minùs dubitabilem, *l. etiam, ff. de verb. signif. l. conuenticula, C. de Episcop. & cleric.* cum innumeris propemodum à me citatis Doctoribus *in tract. de dictionibus vsufreq. dict.*112. *n.*1. secundùm Lugdunensem impressionem.

Vsque, ad nostrum, & eiusdem Sedis beneplacitum 8
suspendimus.] Intelligi durante tantùm anno sancto asserunt Nauar. *de Iubilæo notab.*28. *n.* 31. *cum seqq.* Filliuc. *tom.*1. *tract.*8. *c.*10. *q.*3. *n.*233. Sanctarel. *de Iubilæo anni sancti, c.*5. *dub.*7. *in fine.* Idque attentis dictis Bullis Clementis VIII. S. D. N. Vrbani VIII. nullam patitur difficultatem, suspenduntur Indulgentiæ durante anno sancto, ac proinde eo elapso illæ ad pristinum redeunt absque dubio, vt aduertit Iul. Lauor. *d. p.*1. *c.*10. *n.*23.

EXTRAVAG. Etsi Dominici. V.

Idem.

SIxtus IV. reuocat Indulgentias, & facultates absol- 1
uendi à casibus Bullæ in Cœna Domini, commutandi quinque vota Papæ reseruata, & multas alias Indulgentias quas ipse concesserat, à quibus si quis absoluere, vel ea vota commutare præsumpserit, excommunicationis sententiam Romano Pontifici reseruatæ ipso iure incurrit, & talis absolutio, vel commutatio nullius est roboris, & momenti. Colligunt Viuian. *in ration. lib.* 5. *pag.*265. Alagona *in compend. pag.*752.

Et per eos emissa peregrinationis, &c.] Nullus igitur 2
Prælatus præter Romanum Pontificem potest dispensare

ſare in quinque votis, nempe de intranda religione, de perpetua caſtitate ſeruanda, de peregrinatione in Terram ſanctam, quod vocatur Hieroſolymitanum, de viſitando limina Apoſtolorum Petri, & Pauli, & de peregrinatione in D. Iacobum Compoſtellæ, ita Sot. *lib. 7. de iuſtit. q. 4. art. 3.* Couar. *in cap. quamvis pactum, p. 1. §. 3. n. 12.* Nauar. *in man. c. 12. n. 75. & comment. 4. de Regularibus, n. 21. verſ. ſextò,* Henriq. *in ſumm. lib. 7. cap. 30. §. 6. lit. A,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 31. n. 21.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 18. q. 4. verſ. mihi videtur, & c. 19. q. 3.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. c. 97. n. 1. & in explicat. Bullæ Cruciatæ, §. 9. n. 104.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 8. n. 9. & lib. 6. c. 11. n. 33. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. c. 40. n. 4. cum ſeqq. & tract. de voto, lib. 6. c. 21. à n. 2.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p. 2. c. 8. n. 51.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 46. dub. 13. n. 104.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 18. n. 330.* Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tract. 11. c. 15. à n. 137.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 4. cap. 40. per tot.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. tract. 11. c. 6. q. 12. reſol. 3. verſ. porrò,* latè ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi, p. 2. alleg. 27. per tot.* quorum plures aſſerunt prædicta quinque vota eſſe Summo Pontifici reſeruata ex antiquiſſimo Curiæ ſtylo, potius quàm iure ſcripto, & aduertit Leſſ. *d. n. 104.* ex hoc text. non benè deduci huiuſmodi reſeruationem, cùm ſolùm hic fiat mentio prædictorum votorum ad effectum, ea ſubtrahendi Confeſſariis, qui prætextu facultatum à Sede Apoſtolica conceſſarum ab illorum vinculis abſoluebant.

3 *Et contra facientes eo ipſo excommunicationis,* &c.] Notatur ad hoc, quòd excommunicationem Papæ reſeruatam incurrunt abſoluentes à caſibus Bullæ in Cœna Domini, vel Papalibus prætextu priuilegiorum, ſecundùm Filliuc. *tract. 15. n. 180. cum ſeqq.* quem refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 3. alleg. 50. n. 106.* ſecundùm Lugdunenſem impreſſionem; ſicut etiam per hunc text. incurrunt violantes Eccleſiaſticam libertatem, & interdictum Apoſtolicum, & conſpirantes in perſonam, & ſtatum Papæ, & offendentes Epiſcopum, ſiue alium Eccleſiæ Prælatum, prout reſoluunt Gambar. *de caſibus reſeru. cap. 7. n. 6.* Filliuc. *d. tract. 15. n. 72. verſ. quartò, & verſ. quintò, & num. 78.* Iul. Lauor. *de Iubil. & Indulgent. p. 2. c. 21. n. 78.*

De Sententia Excommunicationis.

Tit. X.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati ſunt qui pactis, aut promiſſionibus iuſtitiam, vel gratiam à Sede Apoſtolica obtinent, & qui tales non reuelant, nec illis abſolutio facilè conceditur,* & n. 2. & 3.

4 *Excommunicationem maiorem incurrunt dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam.*

5 *Excommunicatio differt ab anathemate.*

6 *Pœna huius text. quot hominum genera comprehendant, oſtenditur.*

7 *Dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam vbicunque exiſtant, & non ſolùm orti in Vrbe, & oriundi ab ea, ſed etiam inhabitantes eam, & reliquam Italiam, Hiſpaniam, Galliam, & quævis alia Regna, includuntur ſub hoc text.*

8 *Excommunicatio impoſita propter dationem, ſeu receptionem pecuniæ pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam non habet locum, quando non interuenit realis datio, promiſſio, pactum, aut aliquod verbum, quia ſola cogitatio, & mentalis reſolutio non ſufficit.*

9 *Dantes, aut recipientes etiam quid minimum pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam ſunt excommunicati.*

10 *Promiſſio ſola abſque eo quòd aliquid detur, vel recipiatur pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam facit incurrere pœnas de quibus hic.*

11 *Dantes, aut recipientes, ſiue palam, ſiue occultè pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam ſunt excommunicati.*

12 *Promiſſio generalis an, & quando faciat incurrere in pœnas huius text. oſtenditur.*

13 *Dantes, aut recipientes pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam ſunt excommunicati, non ſolùm ſi dent, aut recipiant pecunias, ſed etiam omnem aliam rem, ſeu vtilitatem.*

15 *Proxeneta, ſeu mediator in obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam cum datione, ſeu receptione pecuniæ, eſt etiam excommunicatus.*

16 *Dantes, vel recipientes pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam non ſolùm in ſcriptis, vt putà per literas Apoſtolicas, ſed etiam aliàs quomodocunque ſunt excommunicati.*

17 *Gratiam, ſeu iuſtitiam obtinere apud Sedem Apoſtolicam quando quis dicatur, oſtenditur.*

18 *Dare, aut recipere aliquid poſt obtentam gratiam, vel iuſtitiam non eſt improbatum.*

19 *Scientes, & non reuelantes eos, qui pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam aliquid dederunt, ſeu receperunt ſunt excommunicati.*

20 *Excommunicati ob datum, vel receptum pro obtinenda gratia vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam non poſſunt abſolui niſi à Papa, vel ab alio ad id ſpeciale mandatum habente præterquam in mortis articulo.*

21 *Excommunicatus ob datum, vel receptum pro obtinenda gratia, vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam abſolui non poteſt, niſi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur.*

22 *Gratia, ſeu iuſtitia pactis, aut promiſſionibus obtenta apud Sedem Apoſtolicam nulla eſt ipſo iure.*

23 *Gratia, ſeu iuſtitia propter aliquod datum, ſeu receptum obtenta ſi quis ſcienter vſus fuerit, excommunicationem incurrit.*

24 *Beneficiorum & officiorum priuatio ipſo iure imponitur dantibus, aut recipientibus pro gratia, ſeu iuſtitia obtinenda apud Sedem Apoſtolicam.*

25 *Excommunicationis appellatione venit maior.*

26 *Epiſcopos etiam comprehendit hic text.*

27 *Aduocatus, procurator, & tabellio petens ſalaria, & conueniens de eiſdem non ligatur excommunicatione, de qua in hoc textu.*

Extrav. Excommunicamus. I.

Bonifac. VIII.

Lerici omnes, Religioſi, vel Laici 1
vtriuſque ſexus, etiamſi ſint familiares Curiæ, vel alij vbicunque, qui faciunt pactum, vel aliquid paruum, vel magnum promittunt, vel promiſſionem recipiunt; vel qui ex pacto, ſeu promiſſione occulta, aut manifeſta facta ſub generalibus verbis, nec plenè

expreſſis, vel ſub ſpecialibus, & apertè expreſſis quicquam dederint, vel acceperint paruum, vel magnum, ſeu promiſſionem de quacunque re, vel vtilitate propter hoc conſequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iuſtitia, vel gratia pro ſe, vel pro alio in cauſis, vel iudiciis, ſeu alias per literas Apoſtolicas, aut aliam viam apud Sedem Apoſtolicam obtinenda, item qui ſciuerit aliquem culpabilem in prædictis & intrarriduum non reuelat Papæ, vel alicui per quem ad Papam fideliter deferatur, & qui ſcienter huiuſmodi gratia, vel iuſtitia vtuntur, excommunicationem incurrunt, à qua ſolus Papa abſoluit niſi in articulo mortis, quando non poteſt haberi recurſus ad Papam, & niſi prius quantum dedit, vel recepit, pauperibus eroget, iuſtitia verò, vel gratia ſic obtenta eſt nullius momenti, & caret robore, & firmitate. Colligunt Viuian. *in ration. lib.5. pag.327.* Alagona *in compend. pag.787.*

2 Hoc idem ex hoc text. deſumunt Nauar. *in manual. c.27.n.106. verſ.vigeſimatertia,* Cambar. *de caſibus reſern.c.7.n.11.* Sayt. *in claui Regia, lib.3.c.11.n.13. verſ. alij verò,* Paul.Comitoli. *reſponſ.moral.lib.6.q.7.* Farin. *in praxi crimin.p.3.q.111.n.291.cum ſeqq.* Filliuc. *tract.15. n.71.verſ.nono, & n.92.& n.127.verſ.prima, & n.128. cum multis ſeqq.* vbi latè declarat, ego ipſe *de offic. & poteſt.Epiſcopi, p.3.alleg.50.n.107.* ſecundùm Lugdun. impreſſ.

3 Innouata eſt & aucta per Gregor. XIII. in ſua Bulla incip. *Ab ipſo Pontific. noſtri principio, ſub dat. Romæ 9. Nouembris* 1574. Pontificatus ſui anno tertio, quam Doctiſſ. comment. exornauit Nauar. qui inſcribuntur de datis, & promiſſis pro iuſtitia & gratia obtinenda.

4 *Excommunicamus.*] Intellige de maiori excommunicatione, non autem de minori, vt per Monach. *hic verbo excommunicamus,* vbi reſpondet ad textum *in cap.pia, de except.in 6.* Nauar. *in dict.comment. de datis, & promiſſ.in 4.notab.num.8.& 9.* vbi arguit ad partes, & hanc ſententiam bene defendit, eamque ſeptem fundamentis comprobat, Virgil. Boccac. *in tract. de pact. part. 1. num. 1. verſ. hanc excommunicationem,* quos refert & ſequitur Farinac. *dict. quaeſt.111. num.229.*

5 *Et anathematiZamus ex parte,* &c.] Ergo excommunicatio differt ab anathemate, de quo vide Nauar. *vbi ſuprà num.10.* Virgil.Boccac. *d.p.1.ex n.2. vſque ad num.12.*

6 *Omnes Clericos Religioſos,* &c.] Notatur ad hoc quòd ſub pœna huius textus ſuppoſiti ſunt omnes perſonæ, ſiue Clerici, ſiue Religioſi, ſiue laici, ſiue maſculi, ſiue fœminæ, ſiue etiam familiares Curiæ, vt per Nauarr. *d.tract.de datis, & promiſſ.in 6.notab.* latè Virg.Boccac. *d.tract.de pactis, p.1.n.1.in 1.notab.& n.14.* vbi de Religioſis, & *n.15.* vbi de laicis vtriuſque ſexus, & *n.16.* vbi de familiaribus Curiæ.

7 *Vndecunque.*] Propter hanc dictionem, de cuius natura eſt vt nullus excludatur, *cap. vndecunque 56. diſt.* reſoluit Nauar. *in d.comment. de datis, & promiſſ. in 7. notab. n.12.* quòd ſub hoc text.includuntur non ſolùm orti in Vrbe, & oriundi ab ea, ſed etiam illam habitantes, & reliquam Italiam, Hiſpaniam, Galliam, & quæuis alia Regna, ſequuntur Virg.Boccac. *d.p.1.n.17.* & Farin. *d.q.111.n.322.*

8 *Qui aliquod pactum fecerint,* &c.] Ergo ad hoc vt locum habeat pœna excommunicationis, de qua *in hoc text.* requiritur aliquod pactum, vnde ſecus ſi vnus in mente reſolueret ſe daturum, & alter recepturum, vel alter tantum daturum, & alter pariter tantum recepturum, tunc enim ex hac ſola cogitatione pœna non incurritur, vt per Nau. *d.comment.de datis & promiſſis in 11.notab n.23. in fine, verſ.non tamen ſufficeret,* Virgil. Boccac. *in tract. de pact. part.3.num.79.* Farin. *d.q.111. num.353.*

Seu aliquod paruum, vel magnum.] Collige ex his verbis pœnam excommunicationis, de qua *in hoc text.* locum habere quamvis id, quod datur, & recipitur, ſit quid paruum, vide Nauar. *in dict.comment de datis, & promiſſ.in 10.notab.n.20.* vbi arguit ad partes, & poſtea diſtinguendo reſoluit quòd ad hoc vt huius textus pœnæ locum habeant, non ſufficit datio cuiuſcunque rei paruæ, ſed requiritur vt tanta ſit, quæ probabiliter præſumenda ſit apta ad mouendum & flectendum à recto recipientem, vnde ſecus ſi datio ac receptio rei paruæ credatur non motura iudicem, vel auctorem gratiæ à recto, tunc enim nec dantes, nec recipientes pœnam prædictam incurrere poſt Nauar. reſoluunt Virg. Boccac. *d.tract. de pact. p.1.n.31.* Farin. *d.q.111. num.323.* 9

Promiſerint, vel promiſſionem receperint.] Sola igitur promiſſio dandi, etiam quòd aliquid non detur, facit incurrere pœnam huius text. tam reſpectu promittentis, quàm reſpectu acceptantis promiſſionem, vt per Nauar. *dict.comment.de datis, & promiſſ.in 8.notab.n.13. verſ. tertio, & in 11.notab. n.24. in fine, verſ quarto,* Farin. *d. q.111.num.313.* Declaratur tamen dupliciter, Primò vt non omnis promiſſio faciat incurrere pœnas prædictas, ſed tantùm illa, quæ eſt prohibita, & quæ iure naturali, diuino, & humano ante huius text. promulgationē inducebat peccatum mortale, ſecus ſi talis promiſſio non erat improbata, & prohibita, & quatenus prohibita ex ea promittens mortaliter non peccabat ſecundùm Nauar. *vbi ſuprà in 11.notab. num.21. cum ſeqq.* & Farinac. *d.q.111.num.314.* Secundò vt non procedat reſpectu eius, cui promittitur, niſi promiſſio ei facta accepta fuerit, aliàs ſecus, vt videtur ſuaderi ex hoc textu, ibi, *vel promiſſionem receperint,* vide Virgil.Boccac. *d.part.1.ex num.22.* Farin. *d.q.111. num.315.* 10

Occulta, vel manifeſta facta, &c.] Ergo excommunicationis pœna de qua hic, incurritur, ſiue promiſſio, vel datio ſit occulta, ſiue etiam manifeſta, vt per Virg. Boccac. *d. p.1. num.13.* vbi declarat, quæ dicatur occulta promiſſio, & *n.15.* vbi pariter declarat, quæ dicatur promiſſio manifeſta, refert Farinac. *dict. q. 111. num.324.* 11

Sub generalibus, & plenariè, &c.] Etiam quòd promiſſio ſit generalis incurritur pœna excommunicationis, de qua *in præſenti,* vt per Virgil. Boccac. *dict. p.1. n.26.* Farin. *d.q.111. num.325.& ſeqq.* declarantes non quamlibet generalem promiſſionem facere incurrere has pœnas, ſed tantùm illam, quæ iure naturali, diuino, & humano anteriore erat prohibita, peccatumque mortale inducebat. 12

De quacunque re, & vtilitate, &c.] Pœna igitur de qua in hoc text. incurritur non ſolùm ſi detur, vel promittatur pecunia, ſed etiamſi detur, vel promittatur alia res, ſeu vtilitas, vt per Nauar. *vbi ſuprà, in 12. notab.n.28.* Virgil. Boccac. *d.p.1.n.33.* vbi *n.34.* ſubdit in propoſito rei appellatione iura corporalia, & incorporalia contineri, & *n.45.* extendit ad quamcunque vtilitatem, commodum, fructum, vel emolumentum neceſſarium, aut delectabile, refert Farin. *d.q.111. num.327.* 13

Pro aliqua iuſtitia, ſiue gratia, &c.] Ergo pœna de qua hic, incurritur etiam quòd quid detur, ſeu promittatur pro conſequendo iuſtitiam, ſecundùm Virg. Boccac. *d. p.1.n.38.& part.3. num.71. & ſeqq.* vbi ait procedere quando quid datur, aut promittitur animo, & intentione obtinendæ victoriæ in lite, & declarat non habere locum quando conſtat de ſinceri- 14

tate

tate animi illius, qui pecuniam dedit, aut promisit, vt iudex iustitiam faciat, refert Farinac. *d.q.* 111. *n.* 328.

15 *Pro se, aut pro alio in causis*, &c.] Comprehendunt igitur pœnæ, de quibus hic, etiam illum, qui dat, seu promittit non pro se, sed pro alio, & sic etiam tertiam personam, prout est proxeneta, seu mediator, vt per Nauar. *dictis comment. de dat. & promiss. in* 20. *notab. n.* 30. Virgil. Boccac. *d.p.* 1. *n.* 40. 41. *&* 79. *& p.* 3. *n.* 94. *in fine*, Farin. *d.q.* 111. *n.* 308.

16 *Per literas Apostolicas*, &c.] Ergo habet locum etiam quòd detur, seu promittatur pro consequenda gratia non solùm in scriptis, vt putà per literas Apostolicas, sed etiam aliàs quomodocunque, vt per Nauar. *dict. comment de datis, & promiss. in* 17. *notab. num.* 29. Virgil. Boccac. *d.p.* 1. *n.* 46. *&* 47. Farinac. *dict. q.* 111. *num.* 330.

17 *Apud Sedem Apostolicam*, &c.] Ergo secus si quid detur, aut promittatur pro obtinenda gratia, vel iustitia ab aliquo alio Principe, & Magistratu, seu persona, vt per Nauarr. *dict. comment de datis, & promiss. in* 18. *notab. n.* 29. vbi *in vers. ex quibus infertur, cum seqq.* ait quòd quis dicitur gratiam, seu iniustitiam obtinere apud Sedem Apostolicam, si eam obtineat à Gubernatore Vrbis, vel burgi, à iudicibus Capitolij, vel eorum delegatis, seu aliis Auenionis, Anconæ, aliarúmque terrarum Sedi Apostolicæ subiectarum, & à Pœnitentiario, Vicario, Auditoribus Rotæ, Contradictarum, ab Auditore Cameræ, aut aliis quibuscunque ministris Papæ, latè Virgil. Boccac. *d.p.* 1. *n.* 45. *&* 46. vbi dicit se credere text. *in præsenti*, & dictam Constitutionem Gregorij XIII. verificari in omnibus causis delegatis à Papa, hodiernísque Romanæ Curiæ Ordinariis, vel Referendario, aut Clerico Cameræ, seu Prælato, & siue causa sit spiritualis, siue profana, siue ciuilis, siue criminalis, siue etiam mixta. Et Clemens VIII. in Bulla *de bono regimine* publicata die 15. August. 1592. extendit text. *in præsenti*, & dictam Extrauag. Gregor. XIII. etiam ad promissa data, & recepta ne dum apud Sedem Apostolicam, sed in quocunque Tribunali, aut iudicio etiam sæculari, & tam in Curia Romana, quàm extrà in quacunque prouincia, ciuitate, aut loco status Ecclesiastici.

18 *Obtinenda.*] Ergo non comprehendit dantes, seu recipientes post obtentam gratiam, vel iustitiam, vt per Nauarr *in dict. comment. de datis, & promiss. in* 21. *notab. n.* 31. Virgil. Boccac. *d. tract. de pact. p.* 3. *n.* 78. vbi declarat dummodo ea, quæ dantur post obtentam gratiam, vel iustitiam, sint moderata, aliàs secus, refert Farin. *d.q.* 111. *n.* 348.

19 *Illos quoque qui aliquem sciuerint*, &c.] Notatur ad hoc quòd scientes culpabiles in dando, vel recipiendo aliquid pro iustitia, seu gratia à Sede Apostolica obtinenda, & non reuelantes intra tres dies, incurrunt pœnas, de quibus *hic*, vt per Nauarr. *d. tract. de datis, & promiss. notab.* 22. *n.* 37. vbi declarat, quòd ad hanc reuelationem non tenentur nisi soli existentes in Curia, & quòd ante reuelationem debeat præcedere fraterna correctio, vide latè Virgil. Boccac. *d.p.* 1. *ex n.* 50. *vsque ad n.* 57. vbi multipliciter declarat, Farin. *d.q.* 111. *n.* 341. *cum seqq.*

20 *Decernimus, etiam vt nullus*, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicati ob datum, vel receptum pro obtinenda gratia, vel iustitia apud Sedem Apostolicam, non possunt absolui nisi à Pontifice, vel ab alio ad id speciale mandatum habente, præterquam in mortis articulo, vt per Virgil. Boccac. *d.p.* 1. *n.* 1. *in* 2. *notab. & à n.* 58. Farin. *d q.* 111. *n.* 294.

21 *Nec etiam ad absolutionis gratiam*, &c.] Notatur ad hoc quòd sic excommunicatus etiam vt suprà absolui non potest, nisi prius quantum dedit, vel recepit integraliter pauperibus largiatur, vt per Nauarr. *d. tract. de datis, & promissis, in* 24. *notab.* vbi ait non sufficere parti, quæ pecuniam dedit remissionem, seu donationem, declaratque vt impotentia restituendi excuset, latè Virgil. Boccac. *d. p.* 1. *n.* 1. *in* 9. *notab. & n.* 61. vbi quòd integraliter debet fieri hæc restitutio, & *n.* 62. an teneantur etiam pauperibus restituere fructus perceptos ex gratia obtenta.

Iustitiam verò, siue gratiam, &c.] Notatur ad hoc 22
quòd gratia, seu iustitia pactis, aut promissionibus obtenta apud Sedem Apostolicam nulla est ipso iure, vt per Nauarr. *in dict. tract. de datis, & promiss. in* 23. *notab. post n.* 38. latè Virgil. Boccac. *in tract. de pactis, p.* 1. *n.* 1. *in* 4. *notab. & n.* 68. *cum seqq. & p.* 3. *n.* 102. ampliat in exequutione facta in vim gratiæ, & iustitiæ obtentæ quòd est nulla ipso iure.

Sed & scienter vtentes, &c.] Notatur ad hoc quòd 23
excommunicationis, de qua hic, pœna innodantur ij, qui scienter vtuntur gratia, seu iustitia, vt *suprà*, propter aliquod datum, seu receptum obtenta, vt per Nauar. *dict. comment. de datis, & promiss notab.* 25. *n.* 38. *in fine*. Virg. Boccac. *d p.* 1. *n.* 1. *in* 1. *notab. & n.* 72. *&* 73. Farin *d q.* 111. *n.* 312.

Quamvis in hoc text. nulla infligatur priuatio, aut 24
suspensio à beneficio, vigore tamen dictæ Constitutionis Gregor. XIII. expressè non solum omnium beneficiorum priuatio imponitur, sicuti refert Nauarr. *d. comment. de datis, & promissis, notab.* 31. *n.* 44. & latè Virgil. Boccac. *d. tract. de pact p.* 1. *n.* 36. *cum seqq.* sed etiam officij sæcularis, & temporalis, ex eodem Nauar. *d. notab.* 31. *n.* 40. quam quidem priuationem beneficiorum & officiorum ipso iure incurri cauetur in eadem Constit. Greg. XIII. de quo vide Virg. Boccac. *d.p.* 1. *n.* 66. *& seqq.* vbi an isto casu requiratur sententia declaratoria, in eáque sic priuati in officiis, & beneficiis Ecclesiasticis redduntur inhabiles ad illa, seu alia in posterum obtinenda, & incurrunt infamiam. Nauar. *d. notab.* 31. *n.* 40. Virg. Boccac. *d. tract. de pact. p.* 2. *n.* 47.

In glos. *excommunicamus* 1. ibi, *dic contra*, &c. Nota- 25
tur ad hoc quòd excommunicationis appellatione venit maior, vt per Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de appellatiua verborum vtriusque iuris signif. verbo excommunicatio.*

In gloss. *Clericos*, ibi, *dic contra propter generalitatem* 26
verborum, &c. Notatur ad hoc, quòd hæc Extrauag. comprehendit etiam Episcopos, quia & ipsi sunt verè clerici, vt per Nau. *in d. comment. de dat. & promiss notab.* 6. *n.* 11. vbi etiam latè disputat an sub ea includantur Cardinales, de quibus omnibus vide Virg. Boccac. *d p.* 1. *n.* 12. *cum seq.* Farin. *d.q.* 111. *n.* 306. *& seq.*

In glos. *Sub generalibus.* Contra eam tenet Nauar. 27
vbi sup. notab. 9. *n.* 19. *vers.* 5. dicens hanc extrauag. includere illum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda, vel differenda iustitia.

In ead. glos. ibi, *sed nunquid Aduocatus, procurator,* 28
&c. Notatur ad hoc quòd Aduocatus, procurator, & tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem non ligatur hac sanctione, vt per Nauar. *vbi suprà notab.* 19. *n.* 34. *vers. octauo*, vbi *in vers. nono* subdit illum incurrere pœnas, de quibus hic, saltem in foro interiori, qui daret Aduocato, vel notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm vt ipse tanquam amicus iudicis, & multùm apud eum valens amore, vel precibus flecteret eum ad ferendam sententiam pro ipso, siquidem ipse illud plus verè principalius dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quàm pro salario.

EXTRAV.

Extravag. Prouidè. II.

Idem.

1 INterdicto Ecclesiastico sine speciali licentis Papæ supponi non debet ciuitas, villa, vel quivis alius locus ordinaria, vel delegata auctoritate pro pecuniario debito, seu pro cuiusvis monetæ, vel pecuniæ quantitate, pro eo maximè quòd ipsorum domini, rectores, habitatores, &c. statutis terminis huiusmodi debitum, seu quantitatem non soluerunt hactenus, aut in antea non persoluent. Colligunt Vivian. *in ration. lib. 5. pag.* 328. Alagona *in compend pag.* 787.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Dueñ. *reg.* 253. Couar. *in cap. alma mater. p.* 1. §. 1. *n.* 5. Naoar. *in man. c.* 27. *n.* 168. *verf. nec sufficit culpa non soluendi debitum*, Soar. *tom.* 6. *de censur. disp.* 36. *sect.* 3. *à n.* 8.

3 Vtrùm autem dispositio huius Extrauag. procedat tantùm in generali interdicto, an etiam extendatur ad speciale, controuertunt Doctores, & quod procedat etiam in speciali tenuit Couar. *d. n.* 5. quem sequitur Henriq. *in summ. lib.* 13. *c.* 50. §. 3. Sed verius est hanc Extrauag. solùm esse intelligendam in interdicto generali, sicut docent D. Anton. *p.* 3. *tit.* 26. *c.* 3. *col.* 2. Calderin. *in tract. de Ecclesiast. interd. col.* 8. Sayr. *de censur. lib.* 5. *c.* 11. *à n.* 17. Vnde sequitur meritò recentiores reprehendere Felinum *in c. sanè*, *il* 2. *n.* 3. *de offic. deleg.* quem sequitur Couar. *d.* §. 1. *n.* 9. qui voluerunt interdictum vnius Parochiæ ciuitatis, in qua plures sunt, particulare esse, & ideo pro debito pecuniario sine auctoritate Romani Pontificis ferri posse, contra eos enim obstat quòd parochia nomen est collectiuum plurium locorum, nam continet locum sacrum, & profanum, & in vtroque Diuina fieri prohibet eius interdictum, vt melius considerant Nauar. *d. n.* 168. Henriq *d. lib.* 13. *c.* 51. §. 3. Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 2. *n.* 9. & latè Soar. *d. tom.* 5. *disp.* 32. *sect.* 2. *à n.* 5. benè aduertens fine dubio hanc posteriorem sententiam esse veram, si parochia sumatur pro toto ipsius ambitu, quamvis prior vera sit, si nomine Parochiæ solùm ipsius templum intelligatur.

Extrav. Ad incertitudinem. III.

Clem. V.

1 ANdronicum Palæologum se Imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem excommunicatum denuntiat hic Clemens V. omnesque eum eo sic manente societatem contrahentes ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras Ecclesiastico supponendas interdicto, esseque priuandos bonis, quæ obtinent ab Ecclesia. Colligunt Vi. *in ration. lib.* 5. *pag.* 329. Alagona *in compend. pag.* 788.

Extrav. Quia nonnulli. IV. & vlt.

Idem.

1 EXcommunicat eos, qui audent impugnare literas Papæ super quibuscunque negotiis ante eius coronationem factis. Colligunt Vio. *in ration. lib.* 5. *pag.* 33. Alagona *in compen. pag.* 88.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Rainer. *in catalogo censurarum extra Bullam Cœnæ, c.* 9. *excomm.* 58. Iul. Lanor. *de Iubilæo, & Indulg. p.* 2. *c.* 13. *n.* 34. Soar. *de censur. disp.* 21. *sect.* 1. *à n.* 1. Sayr. *eod. tract. lib.* 3. *c.* 35. *n.* 19. Filliuc. *tract.* 14. *c.* 5. *q.* 7. Alter. *de censur. lib.* 5. *disp.* 22. *c.* 8. *ad fin. verf. ad hanc*. Bonac. *de censuris in Bulla Cœna contentis, disp.* 1. *q.* 1. *puncto* 20. *n.* 13. & latiùs *de censur. extra Bullam, disp.* 2. *q.* 2. *puncto* 11. ego ipse *de officio, & potestate Episc. p.* 3. *alleg.* 50. *n.* 238. secundùm Lugdun. impressionem.

FINIS.

INDEX

INDEX

RERVM, ET VERBORVM,

quæ in Sexto Decretalium, Clementinis item, & Extrauagantibus cùm Ioannis XXII. tum communibus continentur.

Primus numerus paginam, alter eiusdem paginæ columnam indicat; tertius, & sequentes sunt marginales.

A

Index Rerum, & Verborum.

Index Rerum, & Verborum.

Beneficia

Card

Citatio

Index Rerum , & Verborum

Consue

D

primum

Index Rerum, & Verborum

E

vtilitate

Index Rerum, & Verborum

quarum

Excom

F

Index Rerum , & Verborum

in

Ignorantia

Iudex

L

Laicorum

Leges

Index Rerum, & Verborum

Literas

dens

Papa

Index Rerum, & Verborum

Periiurus

Positionibus

Priuila

Q

Qualitate

Index Rerum, & Verborum

Papæ

Rubrica

Spolij

FINIS.

F I N I S.

